

Migne, Jacques Paul

PATROLOGIÆ

CURSUS COMPLETUS

SEU BIBLIOTHECA UNIVERSALIS, INTEGRA, UNIFORMIS, COMMODA, OECONOMICA,
OMNIUM SS. PATRUM, DOCTORUM Scriptorumque ECCLESIASTICORUM,

SIVE LATINORUM, SIVE GRÆCORUM,

QUI AB ÆVO APOSTOLICO AD ÆTATEM INNOCENTII III (ANNO 1216) PRO LATINIS.
ET AD CONCILII FLORENTINI TEMPORA (ANNO 1439) PRO GRÆCIS FLORUERUNT :

RECUSIO CHRONOLOGICA

OMNIUM QUÆ EXSTITERE MONUMENTORUM CATHOLICÆ TRADITIONIS PER QUINDECIM PRIORA
ECCLESIAE SÆCULA ET AMPLIUS,

JUXTA EDITIONES ACCURATISSIMAS, INTER SE CUMQUE NONNULLIS CODICIBUS MANUSCRIPTIS COLLATAS, PERQUAM
DILIGENTER CASTIGATA; DISSERTATIONIBUS, COMMENTARIIS, VARIISQUE LECTIONIBUS CONTINENTER ILLUSTRATA;
OMNIBUS OPERIBUS POST AMPLISSLIMAS EDITIONES QUÆ TRIBUS NOVISSIMIS SÆCULIS DEBENTUR ABSOLUTAS
DETECTIS AUCTA; INDICIBUS PARTICULARIBUS ANALYTICIS, SINGULOS SIVE TOMOS SIVE AUCTORES ALICUJUS
MOMENTI SUBSEQUENTIBUS, DONATA; CAPITULIS INTRA IPSUM TEXTUM RITE DISPOSITIS, NECNON ET
TITULIS SINGULARUM PAGINARUM MARGINEM SUPERIOREM DISTINGUENTIBUS SUBJECTAMQUE MATE-
RIAM SIGNIFICANTIBUS, ADORNATA; OPERIBUS CUM DUBIIS, TUM APOCRYPHIS, ALIQUA VERO
AUTORITATE IN ORDINE AD TRADITIONEM ECCLESIASTICAM POLLENTIBUS, AMPLIFICATA;
DUCENTIS ET AMPLIUS LOCUPLETATA INDICIBUS; AUCTORUM SICUT ET OPERUM, ALPHABETICIS, CHRONOLOGICIS,
STATISTICIS, SYNTHETICIS, ANALYTICIS, ANALOGICIS, IN QUODQUE RELIGIONIS PUNCTUM, DOGMATICUM, MORALE,
LITURGICUM, CANONICUM, DISCIPLINARE, HISTORICUM, ET CUNCTA ALIA SINE ULLA EXCEPTIONE; SED PRE-
BERTIM DUOBUS INDICIBUS IMMENSIS ET GENERALIBUS, ALTERO SCILICET HERUM, QUO CONSULTO,
QUIDQUID NON SOLUM TALIS TALISVE PATER, VERUM ETIAM UNUSQUISQUE PATRUM, NE UNO QUIDEM
OMISSO, IN QUODLIBET THEMA SCRIPSERIT, UNO INTUITU CONSPICIATUR; ALTERO SCRIPTURÆ
SACRAE, EX QUO LECTORI COMPETIRE SIT OBVIUM QUINAM PATRES ET IN QUIBUS OPERUM
SUORUM LOCIS SINGULOS SINGULORUM LIBRORUM S. SCRIPTURÆ VERSUS, A PRIMO
GENESEOS USQUE AD NOVISSIMUM APOCALYPSIS, COMMENTATI SINT.

EDITIO ACCURATISSIMA, CETERISQUE OMNIBUS FACILE ANTEPONENDA, SI PERPENDANTUR CHARACTERUM NITIDITAS
CHARTÆ QUALITAS, INTEGRITAS TEXTUS, PERFECTIO CORRECTIONIS, OPERUM RECUSORUM TUM VARIETAS, TUM
NUMERUS, FORMA VOLUMINUM PERQUAM COMMODA SIBIQUE IN TOTO PATROLOGIÆ DECURSU CONSTANTE
SIMILIS, PRETIUS EXIGUITAS, PRESERTIMQUE ISTA COLLECTIO, UNA, METHODICA ET CHRONOLOGICA
SEXCENTORUM FRAGMENTORUM OPUSCULORUMQUE HACTENUS HIC ILLIC SPARSORUM, PRIMUM AUTEM
IN NOSTRA BIBLIOTHECA, EX OPERIBUS ET MSS. AD OMNES ÆTATES, LOCOS, LINGUAS FORMASQUE
PERTINENTIBUS COADUNATORUM.

SERIES GRÆCA

IN QUA PRODEUNT PATRES, DOCTORES SCRIPTORESQUE ECCLESIAE GRÆCAE
A S. BARNABA USQUE AD CONCILII FLORENTINI TEMPORA;

ACCURANTE J.-P. MIGNE,

Bibliotheca Cleri universae,

SIVE CURSUS COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIAS ECCLESIASTICAS RAMOS EDITORE

— · · —
PATROLOGIÆ GRÆCAE TOMUS CXXI.

— · · —
GEORGIUS CEDRENUS.

PARISIIS

APUD GARNIER FRATRES, EDITORES ET J.-P. MIGNE SUCCESSORES,
IN VIA DICTA: AVENUE DU MAINE, 208.

1894

BR
60
• M 38
t. 121

Clichy. — Ex typis PAUL DUPONT, 12, via della Bassa-d'Assières. 134.6.93.

TRADITIO CATHOLICA.

SÆCULUM XI. ANNUS 1058.

ΓΕΩΡΓΙΟΥ
ΤΟΥ ΚΕΔΡΗΝΟΥ
ΣΥΝΟΨΙΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ.

GEORGII CEDRENI
COMPENDIUM HISTORIARUM,

CUI SUBJICIUNTUR

EXCERPTA EX BREVIARIO JOANNIS SCYLITZÆ CUROPALATÆ.

ACCURANTE ET DENUO RECOGNOSCENTE J.-P. MIGNE

Bibliotheca Cleri Universæ

SIVE CURSVM COMPLETORVM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE

TOMUS PRIOR.

PARISIIS

APUD GARNIER FRATRES, EDITORES ET J.-P. MIGNE SUCCESSORES,
IN VIA DICTA : AVENUE DU MAINE, 206.

1894

TRADITIO CATHOLICA.

SÆCULUM XI. ANNUS 1058.

ELENCHUS

AUCTORUM ET OPERUM QUI IN HOC TOMO CXXI CONTINENTUR

GEORGIUS CEDRENUS.

<i>Monitum Editorum Patrologie.</i>	col. 9
<i>Notitia in Cedrenum, ex Leonis Allatii Diatriba de Georgiis.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Caroli Annibal Fabrotti Epistola nuncupatoria ad cardinalem Julium Mazarinum.</i>	13
<i>Ejusdem Præfatio ad Lectorem.</i>	15
<i>Guillelmi Xylandri Præfatio.</i>	17
<i>Georgii Cedreni Compendium historiarum a mundo condito usque ad annum 1087, cui subjiciuntur Excerpta ex Breviario historico Joannis Scylitzæ, Curopalatæ, excipientia ubi Cedrenus desinit et ad annum usque 1080 pertendentia, quo, dejecto Michaeli Botoniata, Alexius Comnenus imperium adeptus est.</i>	23

АНГЛОДАЧИНА
ЮГОВОСТНАЯ

MONITUM EDITORUM.

Georgius Cedrenus iis scriptoribus accensendus est, qui non propria cogitata scribunt, sed libros aliorum cum aliqua sagacitate exscribunt. Ideo apud multos vapulavit, quasi nihil sibi proprium afferret, sed ex meris latrociniis vixisset. Si tamen res sequi perpendatur, videbit eruditus lector Cedrenum in exscribendis aliis auctoribus aliquod meritum sibi comparasse, et studiis doctiorum etiam hodie posse inservire, tum quia nonnulli ex iis antiquis auctoribus perierunt, et apud solum Cedrenum exstant; tum etiam quia Cedrenus citatur a multis scriptoribus sequentis aetatis, qui libris a Cedreno expilatis carebant. Unde fit ut non raro ad eorum mentem assequendam Cedrenus consulendus sit. Id attendant, precamur, docti lectores qui severius judicium Allatii mox legent, et fortasse mirabuntur Cedreni Historiam in *Patrologia nostra* fuisse admissam. Videbunt etiam Cedrenum nequaquam exscriptum fuisse a Joanne Scylitzo coetaneo suo, ut asserit Fabroti, sed eum exscriptisse.

NOTITIA SCRIPTORUM GEORGII CEDRENI.

(Leo Allatius in *Diatriba de Georgio*, apud Fabric. *Biblioth. gr.* tom. X.)

Georgius Cedrenus, a quibusdam etiam monachus vel sacerdos existimatus, tum quod similis sortis hominibus genus dicendi familiare sequatur, tum quod de religione, et cæmoniis, et vita monastica prolixas disputationes sœpe sœpius interserat, a quibus ipse non dissenserim, dummodo libri titulus, quem ipsi etiam producunt, suspectus non sit. Ab orbe ipso condito compendium sue historie exorsus, ad Stratiotici abdicationem (a) deduxit: opus e variis historiis non sententiis solum, sed verbo tenus consarcinatum absolvit. Quæ si ab auctoribus repeterentur, nudus ipse, æque ac cornicula illa remaneret. Primam enim historie partem a Georgio Syncello, et Georgio alio Hamartolo, ad Maximianum et Maximum; cætera ad Nicephorum ex Genico a Theophane Syncelli continuatore, de Basilio Macedone ex Constantino Porphyrogenetæ libro de vita et rebus gestis Basilii Macedonis: a Nicephoro (b) ad Stratioticum ipsum, in quo historiam finit, a Joanne Scylitzo exscriptis (c), et nescio qua fronte pro suis divididit, adeo ut vix unam alteramve periodum in tam vasto volumine Cedreni propriam ac legitimam reperias. Gratiæ tamen illi agendæ sunt, quod auctores nobis præcipios et raros suo ipse furto conservavit, quando illi non haberentur; sed cum jam nobis Georgii Syncelli, Hamartoli, Theophanis, Constantini, Scylacis (d), aliorumque scripta, accuratissimorum hominum beneficio ac diligentia obtinemus, frustra faciet, qui Cedrenum perquirit: nisi aquarium rivuli, quam fontes, unde emanant, puriores ac dilucidiores, magis accepti fuerint. Editus est hic auctor Græce et Latine ex interpretatione Gulielmi Xylandri, qui annotationes et tabulas chronologicas etiam addidit, Basileæ 1566, in-folio; ita tamen ut paginarum integrarum defectum pluribus in locis sentiat, qui ex manuscriptis in Altempsiana et Vaticana bibliothecis conservatis suppleri poterunt (e). Erat quoque in Biblioteca patriarchæ Constantinopolitani, ut tradit Verderius, et in biblioth. Antonii Augustini cod. 131. Hunc aliquando Wolphius, sed quam sano judicio! prætulerat Zonaras. Zonaras enim, licet in historia post Constantium Magnum jejunior sit, et nonnisi obvia quæque percurrit, in his vero, quæ ante Constantium ad mundi exordia diligentius ac copiosius versatur. Sed quod laude dignum, eaque summa est, Zonaras res de suo componit et narrat, non alienorum furtis plausum capitat, neque tractatus integros exscribit.

Josephus Scaliger notis in Chronicon Eusebii de Cedreno illa habet: *Georgius Cedrenus totam chronographiam Syncelli verbatim descripserat, et ex eo atque aliorum chronologorum scriptis ingens volumen contextum Σύνοψιν ἱστοριῶν vocavit. Sed ne illud quoque breviatorum manus, librorum præsentissimum venenum, effugere potuit. Plus dico, non breviatores illi, sed mutilatores fuerunt. Nam quæ habemus, non justum illius Συνόψεως breviarium est, sed*

(a) A. C. 1057.

(b) Nicephoro Rangabe.

(c) Confer quæ supra, volum. IV, pag. 587.

(d) Scylitzæ.

(e) Post hæc A. 1644 ab Allatio scripta, Georgium Cedrenum undequaque reparatum et absolutum ex Regia biblioth. typis pariter regiis publico dede-

runt Parisienses A. 1647, fol., ubi Basileensis editionis lacunæ explete, castigata in plerisque a Carolo Annibale Fabroto Xylandri versio, notæ pesteriores Jacobi Goari additæ, Glossarium ejusdem Fabroti præmissum, et apposita Scylitzæ ad Cedreni historiam continuatio.

138

potius cadaver, et disiecti membra scriptoris παρεκβολαι, et excerpta ex eo ingenti volumine sine ullo ordine temporum, aut gestorum, aut delectu eorum quæ aut omittenda aut excipienda erant. Idiotam quidem hunc Cedrenum fuisse, illius scripta claram, sed pejus et de illo et de tota chronologia meruerunt, qui eum tam crudeli genere lacerurunt. Denique totum Cedreni opus est stabulum quisquiliarum, et cento ex multis pannis sordidis, purpureis, malis, bonis, integris, laceris consutus. Ex ea farragine multa Eusebiana eruimus, quæ ex Georgio Syncello ille excerpserat, et præfato Eusebii nomine producit: multa etiam quæ, quanquam tacito Eusebii nomine, manifesto Eusebiana constat esse tum ex Syncello, tum ex aliorum fragmentorum reliquit. Non pauca præterea apud eundem Cedrenum supersunt optimæ notæ annecta, quorum partem Eusebii, partem Africani esse non dubitamus, sed ea, quod, quibus opinionis nostræ fidem faceremus argumenta nobis desunt, malumus intactu relinquare, quam incerta pro certis offerre. Cedreni vero Synopsim arbitramur non multo post ejus obitum mutilatam fuisse, atque ita ab illis librorum carnificibus, ut hodie edita est, posteritati transmissam; quin ne ea quidem, quæ breviatores collegerant integra omnino ad nos pervenisse. Nam Leunclavius vir doctissimus in notis ad Annales Turcicos scribit aliquot Cedreni folia penes se habuisse, quæ in excusis desiderarentur. Nos vero apud Syncellum paginam integrum reperimus, et quædam alia quæ in editione vulgata non extare suo loco demonstrabitur. Nec dissimilia sunt, quæ apud Vossium De historicis Græcis lib. II, cap. 26, leguntur. Acre nihilominus est Scaligeri de Cedreno judicium, et injuriam, qua ipse idiotam, ut supponit, afficit, summis, doctissimis et in historia ecclesiastica proceribus facit: Africano scilicet, Eusebio, Syncello, Theophani, Hamartolo, Constantino Porphyrogenetæ, Scylitzæ et aliis, quos verbatim describit Cedrenus: fateturque ipse Scaliger de quibusdam, de aliis, alii adnotarunt, et potissimum de Theophanis annalibus Dionysius Petavius not. in Nicephori patriarchæ Breviarium historicum: neque enim de suo quidpiam, quod illi prius scripto non tradiderint, scribit. Eusebius Africanum descriptis; Eusebium sine ulla verborum mutatione in suum Chronicon transtulit Syncellus; verba sunt Scaligeri: postea Theophanem et Hamartolum, cum morte præreptus Syncellus opus non absolvisset, Porphyrogenetæ deinceps suppeditante materiam Theophanis affinis, et continuator, Theophanem excipit, et rerum seriem prosequitur: a morte Nicephori ad Isaaci Comnenum totus Scylitzæ proponitur. Quomodo tot tantique viii, et de historia Christiana bene meriti, stabulum erunt quisquiliarum, et panni sordidi ac laceri? An quia de ritibus et cæremoniis Ecclesiæ catholicæ fidentissime ac verissime tractant, stabulum olenit Scaliger et sapiunt? Primos talium rerum auctores, non collectorem, neque rescriptorem reprehendere debuerat. Annon sub persona Davi vapulat Alexander Macedo, et pro libidine sibi fingit hominem Scaliger, quem opprimat? Leviores erunt Ecclesiæ ritus, contemptibiores traditiones, faciliusque reprobari poterunt, si earum assertor nullius esse dignationis asseratur? Sed vellem in universa Cedreni historia aliquid, quod peculiare Cedreni sit, a Scaligeri demonstratum fuisse, quod nusquam perfectis dictis auctoribus demonstrabitur: ut hinc postea dignumne illud laude sit an reprehensione, dijudicare possemus. Dicet illud esse sapere, qui ubicunque opus sit, linguam possit flectere; sed id, quibus in pectore acetum est, haud probabunt. Immerito præterea Scaliger temporum ordinem in Cedrenicis hisce, quæ supersunt, desiderat. Cedrenus enim Historiarum Synopsim, non Chronographiam, cui distinctio temporum magis competit, scripsit Satis illi fuit regibus, res quoque sub eorum principatu gestas, nullo annorum ordine discriminatas supponere. At evolve, sodes, Cedrenum, quam ille distincte pleraque, quam accurate, et ea potissimum, quæ ex Theophane mutuatur suo loco distribuit. Et in excriptione Scylitzæ Scylitzæ ipse sequendus erat, qui actiones non ad annos, sed ad imperia refert. Neque prudentiori consilio opus Cedreni unicum in duo partitur; alterum ingens, quod ipse Cedrenus ex variis auctoribus compilatum conscripserat, alterum a junioribus, non multo post ejus obitum mutilatum, adeo ut nec prioris voluminis breviarium sit, sed potius cadaver, estque illud ipsum, quod editum Græce et Latine præ manibus omnium est. Cedreni etenim opus, quod habemus non est primi operis a Cedreno compositi, quod nullum fuit, breviarium, sed illud ipsum ab eodem collectum, et quod ipse nuncupavit Σύνοψις Breviarium, quod brevi verborum circuitu, et veluti in compendio res profixas, atque immensæ scriptio legentibus tradenterunt: argumento erunt auctorum sententiae, et narrationes, quas ille, ut apud eos leguntur, neque immutans, sed fida verborum continuatione, rebus minus opportunis neglectis, disponit. Et Breviarii est, rem longa verborum serie circumscriptam breviori sententia, et paucioribus verbis concludere: quod secus se habet in Cedreno.

Monet tamen Vossius ex Gesnero, historiam Cedreni a morte Nicephori usque ad imperium Isaaci Comneni etiam legi sub nomine Joannis Europalatæ (qui idem est cum Scylitzæ) paucis exceptis; (a) et Casaubonum notis in lib. XVII Strabonis referre, cum a

(a) De similibus codicibus mss. Seguierianæ sive Coislinianæ bibliothecæ, vide eruditiss. Montfaucon p. 206.

Græculo historiam Europalatæ eruisset, eamque contulisset cum Cedreno, deprehendisse eadem iisdem verbis ab iis dici, ut alteruter necessario plagiarius sit. Addit Casaubonus : *At cum me ab illo Græculo deceptum, qui magna me pecunia emunrerat, inique ferrem, hoc me tamen recrebat, quod ex utriusque collatione multa posse in utroque emendari videbam.* Cedrenum enim ita esse editum sciebam, ut multa passim in ejus scriptis turpissima relicta sint menda. Sane Casaubonus non a Græculo, qui id quondam erat, quam plurimi vendidit, sed errore suo, qui Scylitzam in Cedrenum translatum nescivit, deceptus est. Frustra ergo queritur de Græculo illo, qui Europalatæ historiam, quam vere profitebatur se habere, vernalem exposuit : at ipse grandi pecunia mercatus est ; cautius rem suam gerere debuit ; rerum namque pretium videntis redimentisque aestimatione accrescit. Vossius *De historicis Græcis lib. III* in Joanne Antiocheno videtur hunc Antiochenum Joannem cum Europalata confundere, quem dicit Sxncellum, quod tamen falsum est, exscriptisse. Quod multis in libris historicum Cedreni compendium tribuetur Joanni Europalatæ. Certum tamen est, non universam Cedreni historiam, sed eam tantum quæ a Nicephoro Rangabe exordium dicit, Joannis Europalatæ esse. Puerile denique est, dubitare (*a*) an Cedrenus a Europalata, sive iste a Cedreno acceperit. De Cedreno vide Genebrardum in *Chronico*, et Bellarmine *De scriptoribus eccles. sæcul. XI*, anno 1070.

(*a*) Joannem Tbracesium (qui idem est cum Scylitzo) sequi se non diffitetur Cedrenus et prior rem ἔχοστι illius utique in synopsim suam translavit : sed altera Scylitzæ editio ad Alexium Commenum usque, h.e.ad A. 1081, continuata, post

Cedreni synopsim demum in manus hominum venit. Georgium Cedrenum epistola 84, ad Euthymium citat Nic. Comnenus Papadopoli in *Prælectionibus mystagogicis*, p. 361.

FABROTI DEDICATIO.

EMINENTISSIMO PRINCIPI JULIO MAZARINO

S. R. E. CARDINALI.

Scite Græcus auctor ait, Eminentissime Cardinalis, deorum templis donaria dicanda esse, viris autem illustribus ingenii monumenta nuncupanda. Quemadmodum enim muneribus hisce religionem nostram erga Deum, ita et hoc animorum fetu cultum ac observantiam nostram erga viros summae dignitatis vel doctrinæ præcipua testamur. Inter Deum autem et homines longe interest, quod Deus, velut omnium Conditor et Dominus, rebus quarum precarii possesseores sumus non egeat, illustrium autem virorum gesta penitus intercidant, nisi sit qui ea litteris mandet et posteris tradat. Sed et quemadmodum humili cuique ad deorum tempora accedere et ibi vota sua nuncupare fas est, ita nec illustres animas ea quæ tenuiores homines eis dicant aspernari videmus. Altæ scilicet mentis homines securi sunt magnitudinis suæ, adeo ut Deum referre quodam genere videantur. Hæc cum ipse mecum reputarem, ausus sum, Eminentissime Cardinalis, religiose te adire et librum opera mea perpolitum licentiore forte hac epistola tibi inscribere, quo devotionem erga te meam publice testarer, scirentque omnes ad venerationem tui etiam eos qui longinque agunt libros tibi dedicare, ut ex sacro et immortalis nomine tuo famam et gloriam sibi quærant ac immortalitate donentur. Hoc tamen vereor, ne te in excelsa humanarum rerum fastigio positum et nunquam vacuum ego unus e turba audacius incondito ac rudi sermone interpellem, teque morer, cuius amplissimis cogitationibus ac consiliis imperium Gallicum gubernatur, cum potius occupationibus tuis bono publico parcendum esset. Sed magnæ quoque animæ litteraria hæc avocamenta non recusant. Hic autem admirari subit quam sagaci consilio optimus maximusque princeps, cum excederet vel potius intercepatur et in cœlum rediret, tibi, Cardinalis Eminentissime, pene dixerim, cuncta regendi onus imposuerit, cum juvenilis successoris animus nondum par esset imperio. Sic Atlas cum cœli oneri se subducet, Herculem submisso fertur, velut tantæ molis capacem : at qualem virum ? majorem humana natura, Deo proximum, denique Jovis, non Amphitryonis filium. Certe non alius quam natus Deo cœlum deorum sedem ferre poterat, sicut nec alios quam divinæ mentis homo onus imperii Galici sustinere. Tu, inquam, Eminentissime Cardinalis, vocatu regis prudentissimi ad regni arcana tractanda non sine numine admissus es ; id quod ex rebus ipsis feliciter et ex voto fluentibus notius est quam ut quisquam præter malignos inficietur. Quando enim terrarum illo prædo, quando orbis universi candidatus certius intellexit se rerum solum potiri non posse, seque aliena regna irrita spe invadere ? quando feliciter secum actum putavit si fines suos non propagaret sed tueretur, nisi ex quo principem nostrum invictissimum anima reliquit ? Quid singula commemorem ? Prostrato primum stupenda felicitate exercitu validissimo, tum munitissimis oppidis qua locorum natura qua milite non ignavo, cum interim inclinatas acies et labantes, tum milites sues velut attonitos et pavore defixos cerneret, intremuit Flandria. Animos sumpserant Galici hostes nominis, quoniam in contrarium cecidisse videbantur Gallorum

impetus semper hostibus metuendi, quod scilicet externa vis contra fas piumque eis adfuis-set velut Deus e machina, quodque eos obsidio liberatos viderent qui jam ingloriam dedi-tionem parabant: sed statim Galli ingenii ad pugnam avidi vicinas urbes animosius aggressi sunt; quibus captis extimuit Italia non secus ac quondam populus gentium victor Gallis instantibus sæpius expavit, In Hispania bello quidem ancipiti pugnatum est: sed ducis fortissimi nomen Hispano militi vincendo jamdu fatale est. Germania bello diu-turno vexata, agrorum populationibus, urbium vastationibus concussa, imperatorem miseris dum imperare cœpisse non distinetur. Hæc latius exsequentur horum temporum diserti. Ego stylo remissiore attigi tantum, et quod longum esset ea prosequi, et quod verebar ne fastidium nasceretur ex plurimis. Cœlum igitur ambitione affectent exteri (quanquam ex-pilationibus cœlum non petitur, sed religione et pietate, quæ reges Christianissimos astris inserunt), aliena regna avido animo pervadant: quandiu stabit Gallia validissima terrarum pars (quam pereundi legibus aliis quam quæ orbi terrarum impositæ sunt, fatorum vis æterna vel potius Deus fatorum arbiter et dispensator exemit), cœpta eis nunquam ex voto succendent. Cum autem serenissimus princeps noster spes totius generis humani adolescit, cum animi ejus vis augescit, tibi, Cardinalis Eminentissime, summa rerum permitta est, cuius fidis in rebus difficillimis spectata, cuius devotio erga principem omne vincent exemplum. Nemo in posterum te rerum moderatorc tam securus potentiae erit ut Gallos pene inter ferrum et arma natos provocare vel offendere audeat, quos intelliget nullius armis esse superabiles. Nemo Galliæ socios aut foederatos lacesset; nemo amicos lædet, qui hoc Galliæ debent, ut qui summa cum injuria et bonorum omnium indignatione fortunis suis exuti velut nudi exsulabunt, plenissime restituti sint: tanta est cum sacri nominis tui ve-nerationis, tum imperii Gallici felicitas semper invicta. Verum quo impellor ego fandi impo-tens? Non enim multum interesse puto sive quis famam alicujus lædat, sive infra dignita-tem eum laudet. Non possum tamen hæc citra crimen ingrati præterire quod omnium commendatione dignissimum est: bibliothecam scilicet multis librorum millibus constan-tem instituisti, quam eruditis omnibus patere vis. In qua quidquid Gallia bonarum artium feracissima, quidquid Italia vel Germania eruditum protulit, invenire in facili est. Omitto præclara illa marmora, principum et virorum qui litteris claruerunt statuas, quas cum videas et ingenii monumenta legas, putes non muta marmora, sed animata, et eorum non interisse corpora, sed cum animorum fetu de perennitate certare. Quo quidem egregio facto litteratores quosque tibi obnoxios fecisti, et non minus in ore hominum agis quam propter alias acerrimæ mentis dotes; ex quibus boni omnes intelligent tanto te cæteris mortalibus superiorum esse, quanto fortuna tua excelsior et præstantior est. Vive igitur, Eminentissime Cardinalis, Galliæ felicitati, quæ, te sospite, culmen adipiscetur et diurnabit! Vive, rei Gallicæ rector et propagator, cuius vigilantes hoc debetur, ut Galli pacem æquissimis conditionibus sperare debeant, aut exteri bellum internechinum timere? Vive diu, Galliæ felix tutela salusque!

Eminentia tua

devotissimus

CAROLUS ANNIBAL FABROTUS.

LECTORI

De scriptoribus historiæ Byzantinæ publicandis spem fecimus edito Joanne Cantacuzeno. Ecce fidem præstamus felioribus auspiciis annixi, jussu nempe illustrissimi Franciæ can-cellarii Petri Seguierii, qui ut opus hoc egregium ederetur suæ curæ fecit. Quid autem huic Cedreni editioni accesserit, lector, monendum es. Plures eæ que ingentes lacunæ erant in editione priore, quæ Cedrenum deformabant. Aliæ minores plures paginas occupave-rant. Eas omnes ex aliis scriptoribus calamo exa-alis supplivimus, multa correximus ex Joanne Scylite Europalate, qui Cedrenum αὐτολεξει descripserat unde mirari subit quanta securitate sæculi sui Europalates alienum opus sibi vindicari. Itaque si quis Europala-tem desideret, sciat eum Cedreni si-viam esse: nam totidem verbis Europalates constat. Qui tamen non per omnia nobis inutilis fuit, sed supplendo, ut dixi, et emendando Ce-dreno multum profuit. Quoniam autem toto pene Cedreno exscripto Europalates excipit ubi Cedrenus desinit, ideo non ingratum fore duxi si cum Cedreno ederetur. Joannes Baptista Gabius interpres ejus multis in locis ab auctoris sententia aberraverat. Ei quan-tum fieri potuit consultum est interpolata ejus versione. Xylandri quoque versionem in-terdum emendavimus; nec tamen veterem loco suo deturbavimus, sed nostram ad oram libri rejecimus. Præterea satetur interpres ingenue se in quibusdam hæcere. Nos sine ulla insectatione sententiam nostram proposuimus, et notas quasdam addidimus ei firmandæ.

Denique Glossarium adjecimus, quo voces mixobarbaræ, quibus Cedrenus utitur, explicantur, dignitates ecclesiasticæ palatinæ et militares exponuntur. Quo in concinnando usus non sum opera Meursii, quem plerique alii qui rapto vivunt solent exscribere, sed vel auctores nondum editos vel alios omnino auctores ad testimonium cito (a). Accedunt etiam R. P. Jacobi Goar variæ in Cedrenum animadversiones eruditissimæ, quæ non modicam Cedreno lucem afferent. Postremo numerosa operarum menda sustulimus, quo tam auctior editio quam emendatior opera nostra prodiret. Cedreno igitur fruere, quem antea, pene dixerim, auro contra veniisse non ignoras. Cedrenum sequetur Throphanes multorum volis expeditus, quem ex regis Christianissimi bibliotheca in lucem edemus, una cum Anastasii Bibliothecarii historia ecclesiastica hactenus inedita, quæ beneficio Cardinalis Eminentissimi Francisci Barberini ad nos pervenit. Sequentur et alii ex variis bibliothecis eruti, quos non interire quantum reipublicæ litterariæ intersit hi tantum intelligunt qui litteras tractant vel fovent. Vale.

(a) Non possumus citra crimæ ingrati præterire auctores Græco barbaros, quibus usi sumus in hoc glossario, nobis utendos datos ex bibliotheca viri clarissimi et eruditissimi Jacobi Mentelli medici Parisiensis. *FABROTUS in calce Nicetæ.*

GUILIELMI XYLANDRI AUGUSTANI IN GEORGII CEDRENI ANNALES PRÆFATIO.

Ad magnificos et generosos dominos D. Marcum et D. Joannem Fuggeros, Antonii ff. Fratres Germanos, Kircbergi et Weissenhoani dominos, etc., optimarum litterarum alumnos gratissimos.

Georgii Cedreni annales, qui auspiciis ac impensis vestris, viri amplissimi, a me non sine magnis ærumnis in Latinam linguam conversi in publicum hodie exeunt, pro more dedicatur diu multumque cogitavi quanam de re potissimum apud vos dissererem. Sive enim historiæ utilitates explicandæ essent, quo hic liber prodiret commendatior atque gratior, jampridem id propositum ita copiose ornateque noram a summis viris tractatum, ut citra arrogatiæ crimen non possem conari ista vel amplificare vel etiam inculcare. Sive in vestris laudibus prædicandis occupanda oratio, ad quas profecto illustrandas augendasque haec Cedreni versio editioque conducere debet, quid iis ornamenti poterat mea conferre infantia? Aut quotusquisque, ut nunc sunt mores hominum, non potius assentando me munus captare quam grati animi significationem raris virtutum exemplis demonstrandis commendandisque edere erat judicaturus? Itaque horum ego ntrumque prudens sciensque omisi, præsertim cum recordarer de priore alibi me nonnihil etiam dixisse. Sed et alienum aliquid personis vestris aut præsente instituto, qualia ad animum accidebant multa atque varia, in medium afferre intempestivum videbatur atque insolens, neque enim laudari sentiebam eum qui delphinum silvis appinxit, fluctibus aprum. Itaque in præsentia satis habui pauca de ipso hoc historico opere et mea quam vobis ac reipublicæ in eo conficiendo navavi opera dicere; itaque lectore non inutiliter, ut quidem ego puto, de quibusdam præmonito, dedicationis munere defungi.

Jam primum, quis fuerit Cedrenus, certo deprehendere nullo indicio potui, cum de se ipso nihil, hoc quidem in opere, memoriae prodiderit, neque ab aliis sit, quod ego sciām, laudatus aut nominatus scriptoribus. Eo tamen inclinat animus ut sacerdotem fuisse suspicer aut etiam monachum; tametsi videtur hoc non fuisse dissimulaturus. Meæ conjecturæ ansam præbeunt cum genus dicendi quo est usus, tum quas de religione et cæremoniis habet disputationes. De quibus non impedio quin quisque suo captu et sensu judicet: quid ego judicem, salis credo esse bonis notum; neque est cur mutem sententiam illa idonea causa. Quando vixerit, nihilo magis constat quam qua conditione vixerit; nisi quod probabile est rerum potito Isaaco Comneno (qui iniit imperium eodem fere quo Heinricus IV anno, qui fuit a nato Christo 59 supra millesimum) eum scripsisse suos Annales: hi enim in istum desinunt. Is qui codicem vestrum scripsit librarius, Isaaci Angeli aliquoties mentionem fecit in margine. Fuit hic Isaacus Friderici Ahenobarbi imperatoris Germani æqualis, et accepit Cpolitanum regnum circa annum 1183, ut centum fere annis codex iste auctore suo recentior fuisse videatur. Non dissimulavit librarius aliquoties se in exemplari, quod descripsit, aliquot paginarum defectum sensisse. Sed utrum reliqua omnia ita fuerint ab auctore composita quomodo ad nos scribæ istius opera pervenerunt, dubitari haud injuria potest: non enim mendosa modo quædam, sed plura etiam his mutilata vel comperti vel suspicatus sum, quod aliquoties in annotationibus ostendi. Porro autem facile crediderim lectores in bonis scriptoribus versatos et judicio aliquantum quam vulgus

acriori præditos, ubi lectionem hujus operis instituerint, molestiæ principio aliquid aut etiam nauseæ contracturos. Pollicitus enim auctor ab initio mundi usque ad sua tempora historias se compendio recitaturum, ubi ad rem ventum est, neque optimo ordine ea proponit quæ in sacris Litteris et Flavii Josephi antiquitatis Judaicæ descriptione atque alibi copiose describuntur ; et inserit multa nescio quam relatu aut creditu digna : et interpolatis narrationibus sæpe, sæpe mutilatis, aliquando idem non sine tædio et odio inculcat. In summis mundi imperiis et eorum successione ac mutationibus exponendis jejonus plane est. Res Romanas ita attingit ut videatur earum fuisse admodum ignarus. Et in ipsis imperatoribus ordine recensendis eorumque in summa exponendis rebus gestis fere ad Constantinum usque Magnum nihil præclari aut etiam operæ pretiæ est consecutus, ut subverrear ne quis ista legens exclamat : *Quid tanto dignum dedit hic promissor hiatu ?* Digressiones quoque in disputationes de vita monastica, contra Judæos, et alia id genus, talia sunt quæ annalibus parum omnino convenient et non possint a quovis ventriculo concoqui. Quæ ego a me dicta ita velim accipi ut ab eo qui non vituperet sed excusat Cedrenum, scriptorem qualèm ea tempora et fortassis etiam vitæ institutum tulit, ut uno verbo dicam, interdum εὐθῆ. Certe si quid ab eo peccatum est, non magno rerum dispendio peccatum est, cum abunde librorum sit ex quibus historiarum ab ipso præteritarum aut minus commode tractatorum cognitio repeti possit. Hoc autem vere possum affirmare, plurima esse in Cedreni hoc opere, quæ cum alibi non inveniantur, maximam ei apud omnes veritatis et historiæ amatores conciliare possint debeantque gratiam. In Justiniano præsertim Magno, in Heracio et aliis deinceps Copolitanis imperatoribus multo est quam ipse Zonaras fuerit diligentius ac copiosius versatus describendis, annis etiam singulis res gestas dividens. Nam quæ ante novæ Romæ ortum habet, ea videtur utcunque ex variis libris non magna cura ac judicio peregrino consarcinasse : in Cpolis autem rebus et exercitatiōnē fuit, ut appareat, et majore est usus industria ; et si quid ego judico, hoc illi ἔργον fuit, cætera πάρεργα. Qui eum cum Zonara conferrent, iis deprehendere erit proclive vere me ista dicere. Nam omisit Zonaras multa quæ noster habet, scitu perquam digna, et quibus omissis historiam mutilari obscurarique fuit necesse. Multa ille breviter admodum indicavit, quæ sunt a nostro circumstantiis omnibus explicatis illustrata. Neque ego primus hoc deprehendi : sed Wolfius noster, quem honoris causa nomino, vir harum rerum (quod, quibus ignotus ipse est, lucubrations ejus evidentissime demonstrant) longe peritissimus, aliquanto ante codici vestro schedam præfixerat qua argumentum ejus in hæc verba exprimitur « tractat idem argumentum quod Zonaras, sed multa habet a Zonara de industria prætermissa, brevitatibus, ut opinor, studio, sed certe non prætermittenda. Quod si mihi optio data fuisset ab initio, hunc Zonaræ prætulisse. Nunc cum Zonara denuo edendus erit, consultum fore videbitur ut hoc totum opus perlegatur, et quidquid memorabile visum fuerit, Zonaræ suis locis certa nota apposita inserendum. » Hæc Wolfius ; qui, haud dubie, cum hoc ferret de Cedreno judicium, ad ea respexit præcipue quæ aliunde quam ex eo aut Zonara repeti commode non possunt. Nam duo priores Zonaræ, tomī longe alioqui sunt meliores ac laude digniores quam ea quæ ad Constantinum usque Magnum noster collegit. Et tamen in hisce ipsis sunt nonnulla quæ cognitu digna atque utila tamen neque apud Zonaram occurrant neque alibi sint adeo obvia. Eum vero id affirmare ausim, ex hoc nostro scriptore ab homine industriis multa posse desumi quibus Zonaræ Procopii Diaconi aliorumque id genus scriptorum, recentiorum quoque, ut Cuspiniani, Egnatii Panvinii, imperatores et historiæ partim corrigi partim illustrari ac poliri possint. Quæ utilitas vel sola ejus editionem a prime apud æquos lectores gratiosam facere debet. Neque nunc proponam exempla : tametsi enim rei gustum aliquem annotationes nostræ præbebunt, tamen malo hæc solerti lectori observanda relinquere quam iis commemorandis me jactare. Addatur et hoc : cum eorum quæ sunt circa Byzantium et in ipsa urbe locorum, tum aliarum multarum urbium fluminum montiumque notitiam permultis hujus scriptoris locis posse explicari atque illustrari ; ut magno rerum geographicarum incremento et antiquitatis recolendæ adjumento diligentibus sit futurus.

Verum de Cedreno satis, aut fortasse nimium : legatur, ipsus se probabit, et ostendet vendibili vino non opus esse hedera, Venio nunc ad meam operam, non profecto ut eam vel jactem vel etiam ἀκιερεῦ extenuem, quorum neutrum ego ingenui hominis arbitror ; neque etiam ut qui vestris et aliorum bonorum (cæteros enim nihil moror) judiciis dissidam, ideoque causam mihi dicendam putaverim : sed quod, cum ipse in hoc opero fajsus allicubi sim, nolim alios quoque errare. Primo omnium ne conatus quidem sum id consequi, ut Zonaræ, Nicetæ ac Gregoræ facundiam Latinam parem Cedreno conciliarem. Nam probe mihi mæs conscius tenuitatis, nemine etiam monente, habebam exploratum me moliri hoc non debere quod elegans pastor merito odisse ait, οὐαὶ ὁ τοιούτῳ τελέσται δόμον ᾧ ομέσοντος. Et quidem Græcas linguæ usu Cedrenum iis quos nominavi multo inferiorem esse, multoque minus in suo foro disertum, non difficulter judicabunt lectores ; quos minus habet etiam quod conqueratur, si Latine purius ii nitidiusque ipso loquuntur. Ac nescio quomodo mihi accidit ut interdum invitus, magis tamen solito, balbutirem ipse etiam, dum præsentis verba subsequor et exprimere conor. Sed hoc quidquid est mali, æquanimitas lectorum vel dissimulabit vel corriget.

Postquam vos, Mæcenatis nomine dignissimi heroes, ultro pro vestra benignitate de me

honeste sentientes, impulsore maxime D. Ludovico Carino, sene longe doctissimo veroque officiosæ in cultores bonorum artium, humanitatis exemplo, vobisque non absque gravissimis causis et meritis charissimo et acceptissimo, de me autem jamdiu ita merito ut gratiarum actionem (quas enim possim pro tot beneficiis hac mea conditione referre?) hic locus dignam non capiat, memoriam autem ab eo in me profectarum commoditatum me vivo nihil sit obliteraturum; suadentibus idem cum aliis primariis viris tum ipso etiam Wolfio, qui (cihil jam de ipsius laudibus dicam, cum prædicationem meam excedant, neque hoc sibi reponi muneris pro suis meritis ipse cupiat) abundantia quadam amoris semper me prosecutus quasi lampadem hanc in decursione vertendae Græcæ historiæ recte se traditurum mihi existimavit; postquam ergo Cedreni convertendi provinciam mihi credidistis (id quod mihi fuit, ut debuit, gratissimum), equidem in hoc incubui ut exsæctationi vestræ meisque promissis mature et fideliter satisfacerem. Omnia expeditu facilia fore animo præceperam, fortasse non nimi arroganter, ut qui non nunc primum hoc genus rei tractandum, susciparem. Sed in progressu tamen id expertus sum quod Alcæus olim eleganter cecinit:

*Delata in altum cum semel est mare,
Quocunque tempestas vocabit,
Ut tibi navis eat necesse est.*

multa spem meam fecellerunt. Incidi in loca vel obscura vel mutila sëpe; ubi cum nonnisi unus codex mihi esset aut alibi eadem aut similia perscripta in promptu non haberem, oportuit me hærere. Conjecturas scio aliquid posse, sed ex neque satis tutæ aliquando sunt, et non raro quod conjicerem aut quo me referrem non succurrebat. Ne tamen vel auctori vel lectori mea ignoratio fraudi esset, ubi visum est rem habere aliquid momenti, annotationibus meis pro virili rem exposui aut saltem aliis enodandam proposui. Maxime barbarica me vexaverunt vocabula, quorum magnam copiam lector inveniet, partim hybridarum ac μιζελάτων aut (si ita velit aliquis μιζελάτων, partim prorsus et apud Latinos et apud Græcos peregrinorum. Quorum alia rerum sunt, ut scararamgium, tuldum, cumparia, barducium, læsa, et alia plura; alia officiorum appellationes, ut barangi, protostiarus, logotheta dromi, caniclium, protospatharius, drungarius, ameras. Reperiet etiam multa Latina Græco habitu velata, κιντέρων, σχύμων, λεγάτα, silentium, asecretia, scalam, χρυσον, sexcenta alia. In quibus animadvertis et vertendis quam fuerim felix, nescio: fui certe moleste occupatus. Quod ad annotationes meas attinet, poteram eas extendere et amplificare indicatioue et comparatione eorum quæ apud alias scriptores iisdem de rebus habentur; quod ignavo fortassis aut librorum copia destituto lectori fuisse non ingratum. Verum ego brevitat studui; et cum postremo eas relegerem, permulta amputavi quæ alio loco commodius me persecutum videbam, cum hic vel brevius quam ut satis intellegentur indicare ea portaret, vel commentando extra fines annotandi progredi. Has autem ipsas annotationes lectori magnum momentum allaturas ad intelligendum Cedrenum, aut saltem quædam diligentius scrutandum, confido. Mihi quidem incredibili labore constiterunt. Ponetur in lucro a gratis, si ad alias quoque intelligendos scriptores inde aliquid poterunt petere adjumenti: quod ego spero fore. Numeri eorum numeris margini Cedreniano appositis respondent; nisi quod sëpe plura unico sumus complexi loca. Ad finem tabulas chronologicas (a) adjeci, jampridem eas a me compositas, et cum ad alia tum ad συγχρονισμοὺς prompto inveniendos ac intervalla temporum supputanda utiles. In his fere sum Funckium secutus, quanquam ipse quoque de quibusdam quod moneam et dispulem videor mihi habere; quod ipsum quale sit, alio loco, si Deus volet, proferetur. Græcus codex editur diligentissime et summa fide ac labore non exiguo descriptus, collatusque cum vestro exemplo. Ex eo poterit emendatio eorum sumi in quibus est a me peccatum. Ut enim nusquam me hallucinatum proflear, non facile mihi quisquam persuaserit. Confido tamen æquos peritosque rerum et ærumnarum quæ in hujusmodi operibus sunt exantlandæ lectores non ita multa desideraturos, ut non sint mihi pro laboribus hisce gratiam habituri. Vobis autem, Viri amplissimi, vobis acceptum ferre debent, quam hoc opere legendu utilitatem delectationemque capient: vobis, inquam, non mihi. Tametsi enim studio reipublicæ litterariæ juvandæ atque occupelandæ teneat vel maximo, paucisque (quod velim nemo dictum arrogantius putet) voluntate bene merendi de patria cedo, aut fortasse nemini, tamen ea est rerum mearum tenuitas, ut nisi alias locata mea opera, qui fortunarum mearum habeant ac laborum et suæ liberalitatis rationem, scribendi facultatem habeam nullam. Et quamvis multo est quam imperiti credere possint ærumnosi, ista, qualia nos fere edidimus adhuc, conscribere; ut non domino tantum fundi maximam, sed et colono aliquam gratiam debere videri possint qui frugibus vescuntur; ego interim quod ab aliis exigam non habeo, cui dubium non sit quin meos in hoc opere labores pro vestra liberalitate atque munificentia ita sitis compensatur, ut insigni vobis obstrictus beneficio perpetuas sim debiturus atque habiturus gratias. Atque ego sane neque volo neque debo etiam diffiteri, hanc mihi potissimum fuisse meæ vobis operæ offerentiæ atque navandæ causam, ut consecuto quod volui, nemo alias porro sit appellandus. At vestræ magniscentiæ quis, nisi animi prorsus obnoxii, negaverit plurimum a republica litteraria

(a) Hæc chronologia, quia virorum doctorum judicio non satis accurata est, in hac editione prætermissa est. FABROTUS.

et omnibus in ea ingenue versantibus deberi? Nam me quidem, ne quid dissimulem, paupertas, ut ille ait, impulit audax ut libros facerem. Quod ipsum tamen adhuc ita temperavi, et in posterum quoque rebus meis sic poscentibus ita instituam, ut non minora ad bonarum litterarum studiosos quam ad me meis e laboribus redeant emolumenta. Vos autem quid, praeter publicae utilitatis rationes et voluntatem de me quoque privatim bene merendi, ad hoc Gedreni dandum munus adduxerit, ne cogitari quidem potest; nisi si quis ita est in Europa hospes et famae ignarus, ut vos et avitae et vestris meritis partiae gloriæ inopes suspicetur voluisse hujus liberalitatis opportunitate nomini vestro laudem decusque conciliare. Enimvero quod vestro sumptu in lucem e tenbris eruendis ac publicandis hocque pacto ab interitu vindicandis bonis libris et magnificientiam vestram patriæ demonstratis et rempublicam angelis atque exornatis, non id gloriæ, qua abundantis, quærendæ studio, sed laudatissimi piæ inclytæque memorias herois Antonii Fuggeri, patris vestri, legitima quadam et hereditaria successione atque imitatione facitis; neque committendum vobis putatis ut cum aliis in rebus eum patriæ representetis, hoc unico in tam laudabili instituto ab eo vos degenerasse opinari quisquam possit. Valete, Viri amplissimi ac veri Mæcenates, nosque in vestrorum clientum numerum semel receptos fovete, sedulo curaturos ne quid vobis in nos collatorum beneficiorum pereat. Heidelbergæ, Nonis Januarii, anno a Natali Christi 1566.

ΣΥΝΟΨΙΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ

ΑΡΧΟΜΕΝΗ

ΑΝΟ ΚΤΙΣΕΩΣ ΚΟΣΜΟΥ ΚΑΙ ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΙΣΑΑΚΙΟΥ ΤΟΥ ΚΟΜΝΗΝΟΥ

ΣΥΛΛΕΓΕΙΣΑ

Η ΑΡΑ ΚΥΡΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΟΥ ΚΕΔΡΗΝΟΥ

ΕΚ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ.

COMPENDIUM HISTORIARUM

A MUNDO CONDITO USQUE AD ISAACIUM COMNENUM IMPERATOREM

A DN. GEORGIO CEDRENO

EX DIVERBIS LIBRIS COLLECTUM,

Guilelmo Xylandro Augustano interprete, cuius versionem ad incudem revocavit Carolus Annibal Fabrotus.

1.3 Multi ante nos religiosi atque cognitionis rerum gestarum studiosi viri in compendium historias contrahere aggressi sunt. Nam et Georgius monachus idemque syncellus, ab initio mundi orsus,

[P. 1.] Πολλοὶ τῶν πρὸ ἡμῶν φιλοθέων ἀνδρῶν καὶ φιλιστόρων τὴν ἐπίτομὴν τῆς ιστορίας ἐπραγματεύσαντο· δὲ γάρ μοναχὸς Γεώργιος καὶ σύγκελος (1) ἀπὸ καταδολῆς ἀρξάμενος κόσμου εἰς Μαξι-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(1) Syncellus dignitatis est seu officii nomen. Ita appellabant eum qui patriarchæ (sic crebro nunquam Cpolitanæ Ecclesiæ summum antistitem) defuncto successurus erat, quasi suffraganeus quidam. Auctor noster in vita Constantini Monomachi, de bello Sultanicō et Liparita capto agens; et testidem apud Zonaram. Atque in Leone Iconomacho noster Anastasium Germani syncellum facit, in Leone Basili filio Stephanum ejus fratrem Photii, in Romano Lacapeno Theophylactum hujus filium Stephani Ameseni; alios alibi. Vox unde sit deducta, ut et multa alia id genus, conjectu et difficile neque magnopere necessarium. Quid si is si (qui in eadem cella cum eo degat cui sit successurus?) in Michaelo Stratiotico mentio sit protoscynelli, quasi principem syncellorum dicas,

Leonis Strabospondylæ, qui tum in republica primarius fuerit gerenda. Id videtur aliquid ab aliis habere diversi. Ego in his adnotationibus ea tantum statui referre quo maxime necessaria videbantur. Quam brevitatem pro excusatione accipienti lectori, si non ubique eos adjuvabimus ZYL.— Syncellus primis temporibus, non alius quam contubernii societatis ac convictus particeps, successor nusquam erat, virtutis siquidem et eruditio merito. CP throni, sublato e vivis Tarasio, successionem adeptus est Nicephorus confessor. Plura de Syncello expedita suis locis exponentur; queque de illo, non plana licet et integra, probanda tamen Xylander retulit, alibi commodius inserentur. GOAR.

* Prologum isto prolixiorum ex cod. Coislin. 186 a Montfauconio editum habes ad calcem tomii II. EDIT. PATR.

μισθίν καὶ Μαξιμίνον (2) τοὺς τυράννους κατέληξε, καὶ διδολογητής Θεοφάνης (3) τὸ ἑκάτου τέλος ἀρχὴν ποιησάμενος οἰκεῖαν ἀχρι τοῦ τέλους Νικηφόρου τοῦ ἀπὸ γενικοῦ (4) κατέτησε. Μετὰ δὲ τοῦτον καὶ ἄλλοι: ἐπεχειρησαν, οἵον δὲ Σικελιώτης (5) καὶ δὲ ὑπέρτιμος Φελλὸς (6) καὶ ἔτεροι σὺν τούτοις. Ἀλλὰ τῆς ἀκριβείας ἀποπεπώκασιν, ἀπαριθμησαν μόνην ποιησάμενοι τῶν καστιλίων καὶ διδάξαντες τίς μετὰ τίνα γέγονεν ἐγκρατής, καὶ πλέον οὐδέν. Ὁ γέρος Δασκονοπάτης [P. 2] Θεόδωρος, Νικήτας ὁ Παφλαγών, καὶ οἱ λοιποὶ Βυζάντιοι (7), Νικηφόρος τε διάκονος ὁ Φρύξ, Λέων δὲ Καρίας (8), Θεόδωρος δὲ Σιδῆς, καὶ δὲ τούτου διμώνυμος Σεβαστεῖας (9), καὶ δὲ Κυζίκου Δημήτριος (10), καὶ δὲ μοναχὸς Ἰωάννης (11), οἰκεῖαν ἔκαστος ὑπόθεσιν προστεχάμενος, δὲ μὲν ἔκαινον φέρε εἰπεῖν βασιλέως, δὲ δὲ φογον πατριάρχου, ἔτερος δὲ φίλου ἐγκώμιον, πόρρω τῆς τῶν εἰρημάνων ἀνδρῶν διανοίας ἀποπεπώκασι καὶ πρὸς ἄλληλους διηγέρθησαν. Ὁ δὲ πρωτοβεστιάριος (12)

XYLANDRI ET

(2) *Maximianum et Maximinum.* Horum prior collega fuit Diocletiani, cognomento Herculeus, posterior ab eodem Diocletiano imperatore gener ac Cæsar est ascitus. Cedrenus Maximianum vocat in ipsius historia. Quidam *Maximianum* scribunt. Nomen ei fuit Gallerio. Tyrannos vocat, quod *Christianis* fuerunt iniqui. *Xyl.*

(3) *Hic Georgii Syncelli filium secutus ab ejus fine principium historiæ suæ dedit, Theophili et Michaelis filii tempore, quo monasterii Agri præpositus decessit.* *Goar.*

(4) *Sic etiam Zonaras eum vocat in inscriptione imperii ejus, tomo tertio f. 99, paulo ante ea referens quæ ego hoc perspicuitatis gratia transtuli. Est apud Suidam in Ἀρτέμιος, γενικόν vocari eum qui tributorum vel reddituum rationes putat, τῶν φόρων λογιστήν.* Et in Basilio Macedone noster ejus mentionem facit, ac ibidem non procul initio γενικόν loci nomen fuisse ostendit, ubi debitis publico seu tributi seu vectigalis nomine pecunias exigerentur. Alioqui creditur voce λογοθέτης cancellinus aut libellorum magister aut aliquid tale, designari: officii nomen utique est. Fuit Nicephorus iste æqualis Caroli Magni. *Xyl.*

(5) *De Siculo isto nihil a me temere dictum volo: quod Possevinus Heidelbergensis Bibliothecæ cod. 394 scribit, fideleriter exscribo: Joannis Siculi Chronicon ab orbe conditio usque ad imp. Michaelem Theophili F. præcipuas historias complectens. Meminerunt ejus Zonaras et Cedrenus,* Hæc illæ. *Goar.*

(6) *Quis hic Psellus? Non unus siquidem cognomine Psellus, sed plures, iidemque τῶν φιλοσόφων ἄπτοτο, non consules, ut quoniam rentur, sed supremi, quasi ὑπέρτατοι.* Primus Michael Leonis philosophi præceptor eruditissimus et ὑπέρτιμος, quo celebriorem et antiquiorem, Baronio judice non reperias, de quo refert auctor p. 550. Alter Constantinus, de quo p. 803. Priori quædam historicæ ascribit Possevinus. Ac cum sua tempestate Psellum scripsisse testetur Europolates, de posteriore sermonem ab auctore fieri penitus est indubium. *Goar.*

(7) *Quos de nomine citat Europolates, Josephus Genesius et Manuel Byzantius.* *Goar.*

(8) *Grammaticus cognomine, Romanæ classis dux, novem imperatorum post Theophanem gesta conscripsit. Letet adhuc in Regia Bibliotheca.* *Goar.*

(9) *Augustanus, Sebastæ natus. Est autem Zon.*

usque ad Maximianum et Maximinum tyrannos rem perduxit: et quo is loco desiit, 4 inde principium sumens Theophanes confessor obitu Nicephori, qui de generali logotheta imperator fuit factus, historiam suam finiit. Post hunc etiam alii idem opus in manus sumpserunt, ut Siculus, ut honoratissimus Psellus, ac præter hos alii. Ceterum isti accuratam atque exactam temporum rationem non tenuerunt, neque aliud præstitere quam quod nuda regum enumeratione exposita, quis cui in imperio successisset docuerunt. Nam Theodorus Daphno pates, Nicetas Paphlagon ac reliqui Byzantii, tum Nicephorus diaconus Phryx, Leo e Caria, Theodoreus Sida oriundus, aterque Theodorus Augustanus, Demetrius item Cyzicenus ac Joannes monachus, horum qui vis peculiari sibi proposito 5 argumento (verbi gratia, laudationem alius regis, alius patriarchæ vituperationem, alius amici prædicationem), procul a nominatorum virorum sententia aberrant. *Goar.*

στεῖα Augusta, a Σεβαστός Augustus. Utque Augustæ multæ fuerunt urbes in regionibus occidentalibus, ita Græco nomine Sebastæ in Oriente fuerunt. Nam et Samariam Herodes Sebasteam appellavit, ut Strabo testatur, et Sebasteam Cappadociæ commemorat Plinius 6.3. *Xyl.* *Augustanus* nusquam dicendus (nisi forte Xylandro *Augustano*, Latine quidem, verum improprie laquenti) qui non *Augustæ* natus, verum ecclesiæ quæ est in *Sebaste* præsulatum geessit. *Goar.*

(10) *Hic trito loquendi more Cyzici episcopus censeretur.* Num ille Cyzici, Demetrius de quo narrat auctor p. 723 et 740, quippe in Armenos Dioscori discipulos feliciter stilum exacuit? nullo scriptorum habito sermone reliquit incertum. *Goar.*

(11) *Joannis monachi nomine Zonaram alias intelligi notum est.* *Xyl.* — Is mihi nonnullisque aliis et Zonaras. Nomen, professio, scripta id evincunt. At repugnat illi qui Cedreno Zonaram habent posteriorem. Unde? quod ulterius hic deduxerit narrationis stilum. Levius argumentum est: Cedrenus etenim opere nundum absoluto scribendo destitit. *Goar.*

De Niceta Paphlagone non habeo quod dicam: nam Choniates ille Phryx fuit, vel seipso teste. *Xyl.* Hunc cognomento Davidem vita Ignatii patriarchæ sanctissimi et rerum sui temporis (vivebat autem nono sæculo) fideliissimum scriptorem laudat Baronius. Eumdem Paphlagonem cognomine citat Meursius in Lexico *Goar.*

(12) *Litteram B puto pro V consonante eum usurpare, ut cum Αἴρων, Βργλιος; scribunt Græci, et similia.* Nam minus rectum esse Οἴρων Οἴργλιος vel hoc docet, quod numerus syllabarum augetur. Neque doctos homines puto moris esse bestiis præfici; neque sane cruditi imperio in bellias aut honorantur aut delectantur. Itaque suspicor πρωτοδεστιάριον nomen quidem esse officii, sed eum notare qui regio vestitui præset, quod cubiculariorum videtur hodie officium esse. Neque est alienum dignitate ac commodo regis eos habere assidue sibi ad quoscunque usus præsentes qui sint litterati. Vestiariorum quidem infra mentio fit in 22 Justiniani anno, βιτταριῶν. quorum incuria imperatoris corona fuerit amissa. Et saepè ad res summas ac bestiario nequam committendas protobestiari leguntur destinati, ut in nuptiis neptis Lacapeni imperatoris cum Petro Bulgaris principe est videre. Nonnum-

GEORGII CEDRENI

sique inter se dissenserunt. Jam Joannes A Iωάννης ὁ Θρακίστιος τὸ ἐπώνυμον, συντομωτέρες ἐνδιδόναι κατάλγψιν τῶν ἐν διαφόροις συμβεβηκότις κχιροῖς, τὰς τῶν ἄνω θεντερούτων συγγραφέων ἴστριας ἀναλεξάμενος καὶ ἐγκατάσκευον ποιησάμενος τι γραφήν ἀπὸ τοῦ τέλους ἡράτο τοῦ ἀπὸ γενικῶν Ναυπάρον, καὶ τὴν ἐμπαθῶς ἔ, καὶ πρὸς χάριν λεχθεῖ ἀποδιοπύησε, γυμνήν τὴν ἴστορίαν παραδέδωκε Πλεῖς δὲ, τὰς τούτων ἐπελθόντες βίβλους, τὰ εἰκότι συνελέξαμεν, προσθέντες καὶ δια τὰς ἀγράφως ἐκ πλαιῶν ἀνδρῶν ἐδιόχθημεν. Ἀλλὰ μήν καὶ ἀπὸ τῆς Λεπτῆς Γενέσεως (13) οὐκ ὀλίγα συλλέξαντες καὶ ἀπὸ ἐκκλησιαστικῶν ἴστοριῶν καὶ ἀφ' ἑτέρων βιβλίων, καὶ ὅφ' ἐν ἐπιδρομάδην συνθέμενοι, το μεταγενεστέρος καταλελοίπαμεν τροφὴν ἀπαλτὴν καὶ ἀληθεσμένην, ἵνα, οἱ μὲν τὰς τῶν ὑθέντων ἴστορικῶν βιβλίους ἐπελθόντες ἔχοιεν ὑπομνήματα (οἶδε γά τι ἀνάγνωσις ἀνάμνησιν ἐμποιεῖν, τι δι' ἀνάμνησις τρέφειν καὶ μεγαλύνειν τὴν μνήμην, ὥστερ τούτων τὸν ἡ ἀμέλεια καὶ βραστώντι, ἐπιφέρειν αμνηστίαν πάντως ἐπεται λήθη, ἀμαυροῦσα καὶ συγχέουσα τὴν μνήμην τῶν πεπραγμένων), οἱ μῆπεντευχήστες ταῖς ἴστορίαις ἀδηγόντες ἔχοιεν τὴν ἐπιτομήν.

B confundens), et qui historias nondum cognoverunt hoc compendio ductoris loco utantur.

Principio fecit Deus cūlum et terram. Confusius iic mundi partibus nominatis quæ maxime reliquas in se continent, distinctius deinceps creationis

XYLANDRI ET

quam ac rem gerendam, quod ex locis plurimis constat: quinetiam in Basilio Romani filio protovestiarus Leo dictator imperatoria potestate creatur contra Sclerum. Aliquando, quod est intimorum, ad insidias ipsi structas imperatori explorandas ut in Leone Basili filio noster ostendit. Et in Constantino Romani filio protovestiarii dignitas proxima a domestico scholarum et accubitore, bigla drungario superior ostenditur. Quod si cui a vestitu deductum hoc nomen minus placet, is sciat βάσταζον apud Choniatum ἀντιταπειον, pro cubiculo nimirum ut. sicut dixi, hac quoque ratione intimorum aliquem administrorum designet. Ad ἐνδιδόναι deest, opinor, participium, utpote βουλήμαντος aut simile XYL.— Joannem istum eumdem esse qui vulgo Europalata probat nomen, confirmant scripta, auctor ipse Cedrenus non obscure seggerit. Nomen in manifesto est: ejus historia ab exite Nicephori, a Michaelis videlicet cognomento Rancabis imperio, sumit exordium nec est scriptorum hic memoratorum ullus a quo plura collegisse Cedrenus convincatur, qui comprehendiosam, qua graditur ille, viam secutus est; nec ad damnandum vel commendandam ullius memoriam, quod in illo laudat, manum ad scribeneum se admovisse testatur. Adversatur nihilominus, quod nemo facile non deprehendat, Scylitzæ cognomen et officium europalatae a Thracesii et protovestiarii notatis hic non modico spatio dissita. At si patria hic, alibi familiae nomen, nil quod secum oppositionem vebat producitur. Officia vero quantumlibet varia diversitatē hominum non arguant frequenter. cum is idem primo europalata historiam texere, tum secutis annis ad protovestiarii dignitatem promoveri eoque titulo a Cedreni potuerit decorari. Alienus quippe sum ego ab eorum conjectura, qui Europalatam Cedreni affirman. Nam cum utriusque

D sit eadem narratio verbis, si panca demas, iisde contexta, hunc ex alio sua mutuari fuit necess Memoratis autem in utriusque proæmio iisde historiarum auctoriis, Joannis Thracessi nom et opera Cedrenus exprimit, cuius velut ips Cedreni apud Europalatam nulla mentio; q argumento est Joannem illum, quisquis fuit Cedreno, non Europalata priorem: alias quom Europalata ignotus. si præcessisset vel qua rati a Europalata prævios historiæ scriptores enirante tum Joannes ille, si foret alius, tum Cen nus ipse sileretur, si Cedreni verba sigil secutus cunctos alios auctores ordine recen horum nomina suppressa vellet ex invidia et ignavia? Satus itaque dicendum. Cedrenum Europalata supparem nondum absolvisse his Europalatam vero ulterius deduxisse. et ex non aliis plura absque labore et immutato D tionis stylo, in suam synopsim Cedrenum et plagiario transtulisse. GOAR.

(13) Idem liber Apocalypsis Mosis nouit paulo post Cedrenus monet. Hujus et minere Theodorus Metochites, Zonaras, Syncellus. Est autem aprocryphus; et magno religionis et litterarum detrimere interierisse, una cum Enochii Apocalypsi ejusdem farinæ commentis, arbitror. C fuerit, satis ex iis quæ inde proferur Zonaras principio suorum annualium eum ἀποδιοποιεῖται. Judæi magna magnum Leviticum, etc., habent, in nugis. Quod de alimento sequitur reddidi. Est autem prope hoc quod verbo extulisset, se quasi præmansu ingerere, compendio omnium seta tradentem. In quo tamen plura in quam præstare potuerit, ut in præmus. XYL.

χὴν τῆς κτίσεως, λέγων « Καὶ εἶπεν δὲ Θεὸς, Γενηθήτω φῶς. » Ἰστόν οὖν δέτι πᾶν δὴν πρὸ τῆς τοῦ κόσμου τούτου συστήσεως, ἐν φωτὶ δὴν οὔτε γάρ αἱ τῶν ἀγγέλων χορεῖαι ἐν σκότῳ διῆγον, οὔτε πάσαις αἱ ἐπουράνιοι στρατιαι· ἀλλ᾽ ἐν τῷ φωτὶ καὶ πάσῃ εὐφροσύνῃ πνευματικῇ τὴν πρέπουσαν αὐταῖς λειτουργίαν ἀκπληροῦσαι. Τὸ γὰρ σκότος ἐκ τῆς τοῦ οὐρανοῦ ἀφαπλώσισα καὶ τὰ ὑπὸ τούτου σκεπόμενα γέγονεν. Ἐπὶ τούτων τοίνυν εἶπεν θεός· « Γενηθήτω φῶς· » καὶ ἐγένετο φῶς· ἔχωρίσθη γὰρ ἀπὸ τοῦ σκότους, καὶ ἡμέρα ἀνομάσθη παρὰ τοῦ Δημιουργοῦ. Ηἱ πρώτῃ ἦστι τοῦ παρὸς Ἐβραίοις λεγομένου Νίσαν τοῦ πρώτου μηνὸς, [Ρ. 3] εἰκοστὴ δὲ πέμπτη τοῦ παρὰ Ἀρωματίσιος Μαρτίου μηνὸς, παρὰ δὲ Αιγυπτίοις ζῆ Φαμενὼ τοῦ καθ' (14) καλούμενου παρὸν αὐτοῖς μηνὸς. Ἐν ταύτῃ καὶ Γαβριήλ τὸν ἀσπασμὸν ἐπὶ τῇ θειᾳ συλλιγθεὶς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ τῇ παναγχάραντι θεοτόκῳ ἐφέγγετο. Ἐν ταύτῃ καὶ δι μονογενῆς Γίλος τοῦ Πατέρος μετὰ τὴν ἐξ αὐτῆς δρῆστον γένησιν πᾶσαν πληρώσας οἰκονομίαν ἐκ νεκρῶν ἀνέστη· ἡνπερ καὶ Κυριακὸν Πάσχα οἱ ἄγιοι Πατέρες ἀνόμασταν, ἀρχὴν λαβόντες κατὰ τὴν αὐτὴν ἀγίαν τῆς ζωηφόρου ἀναστάσεως ἡμέραν τοῦ πεντακοσιχιλίοτοῦ πεντακοσιοῦ τριακοστοῦ ἐννάτου ἑτούς (15) ἀπὸ κτίσεως κόσμου. Καὶ τινες δὲ τῶν ἀγίων θεοφόρων Πατέρων ἐν τῇ αὐτῇ ἔφασαν τῇ ἡμέρᾳ, διλονθότι τοῦ Μαρτίου μηνὸς, καὶ τὴν ἐπὶ γῆς δευτέραν τοῦ Γίλου καὶ τοῦ θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν γενήσεσθαι παρουσίαν, ἐν δημοσίᾳ πᾶσαν πνοήν, ὡς τοῦ μέλλοντος αἴώνος ἀπὸ αὐτῆς πάλιν τὴν ἀρχὴν λαμβάνοντος. «Οτι» (16) ἐν αὐτῇ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ, ητίς δὴν Κυριακὴ, ἥγουν τῇ μιᾷ τῶν Σαββάτων (17) ἐποίησεν δὲ θεός τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, πνεῦμα καὶ φῶς καὶ νυχθήμερον (18) (κοὶ ἐκ τοῦ συμβεντοῦ)

XYLANDRI ET

(14) Mihi religio fuit quidquam mutare, cum unico tantum uteretur codice, et eo satis negligenter multis locis scripto. Nam plures duodecim mensibus habuisse *Egyptios* nemo, quod sciam, tradidit. Annum aliquando iis menstruum, aliquando quadrimestrum fuisse Plutarchus in *Numa* aliisque, et Augustinus etiam de *Civ. Dei* l. xv meminit. Sed hæc antiquitus: post duodecim mensibus eum definivisse constat. Ceterum Martium mensem ab *Egyptiis* Phamenoth appellatum diserte testatur in *Areteis Theon*, quo loco poeta sphæræ primarios circulos describit. Et Plutarchus novilunium mensis Phamenoth esse principium veris perspicue docet, Ήπεὶ ισάδος καὶ Οστριδος. *Xxi.*

(15) Nicephorus quoque in sua *Chronologia* ab origine mundi quinque mille quingentos annos usque ad Christum numerat. Verior autem et sacris Litteris demonstrata ratiocinatio docet Christum anno ab initio mundi 5963, anno ab u. c. 51 esse natum, initio jam anno imperii Augustini 41; id quod in Augusto Cedrenus quoque expressit. *Xvi.*

(16) Semel illud δὲ volui indicare in mea versione, deinceps omissurus. Solent Græci recentiores capitibus eorum quæ aliunde collecta tumultuarie in suos commentarios transferunt, eam notam præfigere, sicut nos vulgo item vocabulum usurparamus. Apud Suidam id est frequentissimum et apud Eustathium. *Xvi.* — Plura deinceps se omisurum pollicitus scholiastes, hoc quoque præcipuum omittit in observationibus, vocabulo δὲ, contra-cto charactere in mss. exemplaribus expresso ac

A principium enarrat, dicens: « Et dixit Deus, Fiat lux. » Sciendum est, quidquid ante hujus mundi constitutionem existit, id in luce fuisse. Nam neque angelorum chorea in tenebris degebant neque universi cœlestes exercitus, sed in luce, et omni spiritibus congruente latitia suum quivis munus obtinabat. Tenebrae autem extensione cali, qua tegebantur ea quæ infra cœlum sunt, extiterunt. De his ergo dixit Deus « Fiat lux, » ac exstitit lux. Nam a tenebris separata est, et ab Opifice Tei non men diei impositum. Est autem prima dies primi Hebraeorum mensis, qui mensis ab iis Nisan dicitur; eademque quinta post vicesimam ejus mensis quem Romani Martium vocant; apud *Ægyptios* et septima mensis, quem ii Phamenoth appellant, estque iis in ordine vicesimus nonus. Ea die divinam Dei nostri Servatoris conceptionem castissimæ Virgini Dei Genitrici Gabrielus salutatione denuntiavit. Eadem die unigenitus Patris Filius, cum ex ea ineffabil modo natus omni suo in carne defunctus esset officio, e mortuis surrexit. Quam diem etiam Pascha Dominicum beati Patres nominarunt facto ejus rei initio ab ea ipsa sacra die vivificæ resurrectionis, quæ fuit anno ab origine mundi quinques millesimo quingentesimo trigesimo. Præterea quidam beatorum et divino instinctu prædictorum Patrum eadem die (nimis 25 Martii) alterum Filii Dei et Servatoris nostri Iesu Christi adventum fore pronuntiaverunt, quo de omni anima est judicium acturus, quippe futurum sæculum rursum ab hac ipsa die inchoandum existimantes. Nota: prima ista die, quæ fuit Dominica sive prima post Sabbathum, fecit Deus cœlum et terram, spiritum et lucem, diem naturalem, quæ die ac nocte constat, ac (quod GOARI NOTÆ.

C in principio periodorum tumultuario congestarum semper præfixo, semel vel pluries aliud vocabulum σημεῖωσαι (ut ex eo, qua lecto qua subintellecto, cum a sequentibus sensu integer habeatur: σημεῖωσαι δὲ, etc.) in margine correspondere. Num integræ fideliterque tot particulas expunxerit interpres, æquus lector judicabit. GOAR.

(17) D. Augustinus ad *Casulanum*, epist. 86, citato loco de una Sabbathi, Actorum xx.: « Una Sabbathi, inquit, tunc appellabatur dies qui nunc Dominicus appellatur, quod in Evangelii apertius invenitur. Nam dies resurrectionis Domini prima Sabbathi a Mattheo, a ceteris autem tribus una Sabbathi dicitur; quem constat eum esse qui postea Dominicus appellatus est. » Hæc ille. Ante eum Justinus Martyr Διαλόγῳ πρὸς Τριάνων ita rem explicarat: Μία γάρ τῶν Σαββάτων πρώτη μένουσα τῶν πασῶν ἡμερῶν, κατὰ τὸν ἀριθμὸν πέλλιν τῶν πασῶν ἡμερῶν τὴν κυκλοφορίαν ὅρθη ἀλεῖται, καὶ πρώτη οὖσα μένει. Huc faciunt etiam quæ Eustathius annotavit ad versum *Iliad* II 173.

D Τῆς μὲν ἵξει στιχὸς ζ.ργ.ε Μ.νέσθ.ος αἰολοθάρηξ. Quæ annotavi rudium causa, et ne cui temerarius videret. *Xvi.*

(18) Νοθγέμερον verti diem naturalem, qui integra æquinocialis revolutione absolvitur. *Xvi.* — Docile magis et clare litteratus Allatius de mensura temporum cap. 3: Simile spatium est νυ.ο. γήμερον, quod scilicet elabitur interim dum sol exoriens vel obiens vel in meridiē existens iterum orum vel meridiem vel occasum revertitur. *Odo.*

erat istorum consectarium) tenebras: septem numero opera effecta. Africanus autem primum diem intelligentia tantum considerari ait, quod eatenus lux quae ante omnia creata fuit, internosci non potuerit ac diffusa fuerit. Secunda naturali die **8** firmamentum est factum: opus unum Hoc autem nomen habet, propterea quod tenuis est et rara eorum quae supra id atque infra sunt natura. Cœlum autem (Græce οὐρανός) dicitur, quod pellis instar videtur supra caput expansum. Tertia die terra apparitio ac siccatio, paradisus, omnis generis arbores, herbæ et semina: quatuor opera. Arida autem seu cicca appellata fuit terra, quod nomen naturæ ejus proprium est: proprie enim siccum quod sit, terra est. Hæc ubi se injectis desuper aquis exoneravit, jussa porro est germinare. Jussa est autem producere animam viventem, ut inde cognosceretur bruti ac hominis animæ discrimen: nam brutorum anima ex terra est nata, hominis autem ex divina inspiratione orta est. Esse autem brutorum animam terrenam rursum ex ipsa potest intelligi Scriptura: dicit enim: «Anima omnis peccoris est sanguis ejus.» Porro sanguis concretus in carnem mutatur, caro suo interitu in terram dissolvitur. Itaque consentaneum est brutorum animam esse terrenam. Quarta die solem, funam et stellas Deus fecit: tria opera, Luminarium ortus multiplicem universo utilitatem attulit, cum luccendo suoque splendore mundum affatim illustrando, tum ortu obituque suo tempora distinguendo. Tum qualia signa præbeant, luna declarat; cuius cornua acuta ac pura si sint, constantem diei serenitatem **9** promittit, sin obtusis cornibus ac subrubens appareat, aut largos imbræ aut tempestatem fore indicat. Eodem modo sol quoque, si prunæ instar candeat ac sanguinis colore tintos radios splendoremque edat, motum violentum imminentem ostendit. Testes harum rerum sunt nautæ, agricultores, viatores. Quinta die repentina, quæcunque natant, cetos, pisces, et quæcunque in aquis vivunt.

XYLANDRI ET

(19) Africanus scriptor fuit ecclesiasticus magni nominis. Eusebius citat de genealogia Christi ad Aristidem epistolam ejus lib. i *Histor. eccl.* 6, et Augustinusii *Retract.* et vii, et alii. Gotefridus Viterbiensis, qui historias conscripsit circa annum Domini 1600, Julii Africani chronica sub M. Crasso scripta se habera affirmat. Quod ego ab incepto homine profectum puto, qui cum legeret Marcum, Crassum ascriperit crasso errore, qui præter M. Crassum nullum Marcum sciret. Quis enim non videt hoc ad Antonium debere referri? Sane sub Commodo floriisse Cedrenus noster alicubi tradit. Eusebius *Hist. eccl.* vi, 31 sub Maximino eum innotuisse perhibet. Africani libros χρονογραφίων. Eusebius de *Præparatione evangelica* l. x citat, et alibi. Cœterum locus est obscurus, cum Cedrenus νοτίῳ modo id dicat quod inente sola percipitur, modo id quod sub alio indicatur. Mihi de his philosophari non libet, cum Basilii, Ambrosii, Augustini aliorumque de re hac existent doctissimæ disputationes. **XYL.**

(20) Vox *firmamentum* Græcum voci στερέω-

A τὸ σκότος, δύοις ἔχει γα ἐπτά. Ὁ δὲ Ἀφρικανὸς (19) τὴν πρώτην ἡμέραν νοητὴν λέγει, διὰ τὸ ἀδιάγνωστον εἶναι τέως τὸ πρωτόκτιστον φῶς καὶ κεχυμένον. Ἐν τῷ δευτέρῳ δὲ νυχθρέψῃ καὶ γένετο στερέωμα (20), ἔργον ἓν. Στερέωμα δὲ ἐκλύθη τὸ στριμούργημα διὰ τὸ τὴν φύσιν τῶν ὑπερκειμένων ἢ ὑποκειμένων λεπτήν εἶναι καὶ ἀραιάν, οὐράνος δὲ διὰ τὸ καθοράσθαι τρόπον διέρχεται ὑπὲρ κεφαλῆς ἡ πλωμένος. Ἐν τῷ τρίτῳ νυχθρέψῃ φωνέρωσις γῆς καὶ ἀνατίχνωσις, παράδεισος, δένδρα παντοῖα, βοτάναι καὶ σπέρματα, ἔργα τέσσαρα. Στράτη δὲ ἐπεκλύθη τῇ γῇ, ἐπειδὴ καὶ ἕδιον αὐτῆς ἔστι κατὰ φύσιν τὸ πρόσρημα τὸ γάρ κυρίως ἔχει τῇ γῇ ἔστιν. Ἐπειδὴ ὥσπερ τι βάρος ἀπέθετο τὰ ἐπικειμένα αὐτῇ ὕδατα, λοιπὸν βλαστάνειν προσετάχθη. Ψυχὴν δὲ ζῶσαν ἔξαγαγειν ἐκελεύσθη, ἵνα ἐκ τούτου γιώσκηται τῆς τε ἀλέγου ψυχῆς ἡ διαφορὰ καὶ τῆς ἀνθρωπειας· ἐκ γάρ γῆς ἐφύτη τῶν ἀλόγων ἡ ψυχὴ, ἡ δὲ τοῦ ἀνθρώπου ἐκ τοῦ θείου ἐμψυσμάτος συγένετη. Καὶ διὰ γεηρά ἔστι τῶν ἀλόγων ἡ ψυχὴ, ἐκ αὐτῆς ἔστι γνῶναι πάλιν τῆς Γραφῆς· εἰρηται γάρ· «Ψυχὴ παντὸς κτήνους (21), τὸ αἷμα αὐτοῦ ἔστιν.» Αἴμα δὲ πηγνύμενον εἰς σάρκα μεταβάλλεται· σάρξ δὲ φθειρομένη εἰς γῆν ἀναλύεται. Εἰκότως οὖν γεώδης ἡ τῶν ἀλόγων ψυχὴ. Τῇ τετάρτῃ ἡμέρᾳ ἐποιήσεν ὁ Θεὸς τὸν ἄγιον, τὴν σελήνην καὶ τοὺς ἀστέρες, ἔργα τρία. Τῶν φωστήρων [P. 4] γενομένων πολυμερὲς τῷ παντὶ παρερχόθη δρελος, ἐκ τοῦ φαίνεν καὶ ταῖς οὐκεταῖς λαμπτηδόσι καταγάζειν τὸν κόσμον πλουσίως, ἐκ τε τοῦ ἀντίχειν καὶ καταδύεσθαι τὴν τῶν χρόνων ἀπαρίθμητιν γίνεσθαι. **C** Άλλὰ καὶ τῶν σημείων, οἰα ἔστι διὰ τῆς σελήνης φωτίσθαι. Λεπτὴ γάρ οὖσα ταῖς κεραῖαις καὶ καθαρὰ περὶ τὴν ἡμέραν, σταθηρὰν εὐδίαν κατεπαγγέλλεται, παλεῖα δὲ ταῖς κεραῖαις καὶ ὑπέρυθρος φαινομένη ἡ ὕδωρ λάδορον ἀπὸ νεφῶν ἢ γειμῶνα ἔστεσθαι μηνίσι. Μεσάутως καὶ δὲ τῇλος ἀνθρακῶδης γενίμενος καὶ ὑφαίμος ταῖς ἀκτίσιν ἢ τὸ ἀπαύγασμα βιατανόν κίνησιν δηλοῖ ἐπιγενέσθαι. Καὶ μάρτυρες τούτων πλωτῆρες, καὶ γεωργοὶ, καὶ ὅδοιπόροι. Τῇ εἴη μέρε τὰ ἐρπετὰ, τὰ νηκτὰ πάντα, κήτη, λιθίσεις καὶ GOARI NOTÆ.

μη videtur non pessime respondere. Cedrenus de cœlo interpretatur: alii aerem intelligunt, cum quibus facit Abnezra Judæorum, ut aiunt, doctissimus, teste Kimchi in Ps. xix. Et Thargum Hierosolymitanum pro voce cui στερέωμα respondet, Genes. i posuisse aerem, testis est Elias Thebitæ suo. Sed meum non fuit quidquam mutare. Aridam porro et sicciam terram cognominari v. 6 usitatum est. Epitheton loco substantivi positum nescio an inveniatur apud Latinos, nisi quis Virgiliana hæc sic accipiat, *dunc rostra tenent siccum*, *Aeneid.* x, et alibi *exsiliit in siccum*. Homerus quidem ἐπὶ τραχερήν τε καὶ ὑγρήν dixit *Iliad.* E. 308, terram et mare uotans humidū et siccū vocabulo: est enim τραχερὸν τὸ συμπαγὲς καὶ στρέψὸν καὶ οὔτω τοῦ ὑγροῦ διεσταλμένον, solidum ac compactum probe. Jam cœlum παρὰ τὸ δρῦν a videndo dictum esse opinio est recepta: et apud poetas Dorica dialecto δρανός positum ipsi animadvertisimus. **XVL.**

(21) Omnis carnis, est in Levit. xvii σαρκός, non, ut Noster habet, κτήνους. **XVL.**

δεκτοὶ τοῖς ὅδασιν, ἔτι τε καὶ πετεινὰ, ἔργα τρία. Τῇ δὲ τετράποδα, τὰ ἑρπετὰ γῆς, τὰ θηρία καὶ τὸν ἀνθρώπον, ἔργα τέσσαρα. Ὁμοῦ πάντα τὰ ἔργα εἰκοσιδύο, ἵστριθμα τοῖς Ἐβραιοῖς γράμμασι, καὶ ταῖς εἰκοσιδύο αὐτῶν βιβλίοις (22), καὶ ταῖς ἁπέδι Ἀδὰμ ἥντος Ἱακὼβοις γενεαρχίαις, ὡς ἐν Λεπτῇ φέρεται Γενέσει, ἢν καὶ Μωσέως εἶναι φασὶ τινες ἀποράλυψιν. Αὕτη τὰς οὐράνιους δυνάμεις τῇ πρώτῃ τῷ μέρει λέγει ἐκτίσθι. Τίνος δὲ χάριν τὴν δὲ τήμεραν εὐλόγησεν δὲ Θεός, καὶ οὐ πάσας; φασὶ τινες. Δέγομεν οὖν δὲ τὴν ἐκάστη τῶν ἄλλων ἐκ τῆς ἐν αὐτῇ γενομένης δημιουργίας ἔσχε τὴν εὐλογίαν· ἐπειδὴ δὲ ἔμελλεν αὐτῇ μόνη μένειν ἀγέραστος, μηδεμιᾶς ἐν αὐτῇ γενομένης δημιουργίας, τούτου χάριν τὸλογίθη καὶ αὕτῃ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ ἡγιάσθη, καὶ Σάββατον ὡς καταπάνιμος προστηροφήθη, καὶ ὡς τύπος τῆς ἰδόμης χιλιοετηρίδος καὶ τῆς τῶν ἀμερτωλῶν συντελείας, ὡς Ἰώσηπος μαρτυρεῖ καὶ ἡ Λεπτή, Γένεσις.

Τὰ θηρία καὶ τὰ τετράποδα καὶ τὰ ἑρπετὰ διμόρφανα ἦσαν πρὸ τῆς παραβάσεως τῶν ἀνθρώπων, διότι, φησίν, δὲ δρις ἀνθρωπίνη φωνῇ ἐλάλησε τῇ Εὔζ. Πάσσος δὲ λογικὴ φύσις (23) κατ' εἰκόνα Θεού· τεῦτα δὲ οὐκ εἰσὶ κατὰ εἰκόνα Θεού· τὸν γάρ δρινὸν διμορφοῦμεν λελάληκέν την Εὔζ, στόμα γενομένον τῷ νοητῷ δῷει, ἐν φῶ ἐνεργήσας; ὡς συνήθεις ὅντι τῷ ἀνθρώπῳ παρὰ τὰ λοιπὰ θηρία δι' αὐτοῦ ἡπάτησε τοὺς προπτέρως, δι μετὰ τοῦτο καὶ ἐν ἀψύχοις εἰδῶλοις λαλήσας τοῖς ὅπ' αὐτοῦ διελεκτεῖσι πολυτρόπως εἰδωλολάτραις. Τὸ δὲ εἴναι τὸν δρινὸν τετράποδον τὸ πρὸν καὶ μετὰ τὴν πονηρὰν εἰστήγησιν ἀρπυστήν, καὶ ἴον αὐτῷ ἐπὶ τὴν γλώσσαν ἐντεθῆναι, [Ρ. 6] οὐκ ἀπιστοῦμεν. Φρόνιμος δὲ δρις εἰκλήθη, δὲ τὸ λογικὸν ζῶον τὸν ἀνθρώπον, καὶ τῶν ἄλλων ἀγχινόφ διαφέρον, ἐκαπτάνει ἔμελλεν. Ἄλλοι δὲ φασιν δὲ οὐ τῷ κατὰ προφοράν λόγῳ δὲ δρις ἐχρήσατο, ἀλλ' οἱ πρωτόπλαστοι, διτε κακίας ὅντες ἀμιγεῖς, ἀκριβεστάτες εἰχον τὰς αἰσθήσεις καὶ πολὺ τῶν ἡμετέρων διαλαττούσας, ὥστε τὴν ἀκοήν αὐτῶν πάσης ὑπάρχειν φωνῆς ἀκουστικήν. Ἐπειδὴ γάρ βασιλεὺς ὁστεπερ προνύχθη ἐν τῷ κόσμῳ δὲ ἀνθρώπος, εἰκότως κατ' εἰκόνα Θεού γεγέννηται· ἔδει γάρ τὸν μέλλοντα ἀρχεῖν τῶν ἄλλων ὁστεπερ τινὰ εἰκόνα εἴναι ἐμψυχον τῆς τοῦ παρμάσασθετος, οὐκ ἐν πορφυρίδι· καὶ σκήπτρῳ καὶ διαδήματι τὴν ἐμψυχοντα, ἐπεὶ μηδὲ τὸ ἀρχέτυπον ἐν τούτοις ἔστιν, ἀλλ' ἐν τῷ κεκοσμηθεῖ τῇ ἀρχερσίᾳ καὶ ἀθανασίᾳ, καὶ ἀρετῇ· τούτοις γάρ τιμηθεῖς δὲ ἀνθρώπος τὴν πρὸς τὸ πρωτότυπον εἰκόνα καὶ ὄμοιότητα διασώζει. Ἐτί δὲ καὶ ἡ αὐτεξουσιότης τὸ βασιλικὸν καὶ ἐπηρμένον τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου καὶ πρὸς τὴν θελητὴν εἰκόνα

XYLANDRI ET

(22) Receptius est, hodieque usitatum, libros Veteris Testamenti xxiv recenseri; unde etiam Vetus Testamentum, quae sunt Iudeorum biblia, בְּרִית־עֲבָרָן, id est, viginti quatuor, inscribuntur ac nominantur. De utraque sententia satisfaciens non nimis curioso lectori prologus D. Hieronymi in

ac præterea volucres Deus creavit: opera tria. Sexta die quadrupeda; ea quæ humi serpunt, bestias et hominem: opera quatuor. Numerus omnium operum simul viginti duo; quæ summa æquat numerum litterarum Hebraicarum, et rursus librorum quibus Judæi utuntur, itemque viginti duo graduum generis ab Adamo usque ad Jacobum, ut in parva Genesi legitur, quam etiam nonnulli aiunt esse Mosis patefactionem. Idem liber tradit cœlestes quoque potentias prima die creatas esse. Cur autem, inquit quidam, non omnes, sed septimum duntaxat diem Deus faustum esse jussit? Respondemus, reliquarum unamquamque ex opificio quod ea die peractum est, suam habere prosperitatis denuntiationem: cum autem sola septima eo honore esset caritura, nullo ea die opere condito, ideo ipsa quoque a Deo fausta esse jussa est ac consecrata et Sabbathum appellata; ut quæ requitem afferat, et repræsentet septimum annorum millenarium, finemque peccantium hominum, ut Josephus testatur et Parva Genesis.

Bestiæ ac quadrupeda et reptilia ante delictum communī cum hominibus ΙΩ voce usa sunt. Nam (inquit) serpens humana voce Ewan est allocutus. Omnis autem natura ratione prædicta est secundum imaginem Dei. At vero ista non sunt facta secundum imaginem Dei. Etenim serpentem fatemur Ewan verba fecisse, ita quidem ut is oris loco fuerit serpenti, quem et significatum intelligentia deprehendimus. Hic illo, ut cum homine ples quam reliquis sit animantibus consuetudinis habente, usus instrumento, generis nostri auctores decepit. Item postmodum etiam in simulacris inanimis locutus est ad variis modis a se inescatos simulacrorum cultores. Neque tamen non credimus serpentem initio fuisse quadrupedem, ac post malitiosam istam inductionem humi serpendi necessitate astructum, lingueque ejus virus impositum. Vocatus est serpens callidus, quod homini, animali ratione prædicto et reliquis acumine mentis præstanti esset impositurus. Alii dicunt non expressis verbis usum serpentem, sed primo creatos homines, utpote ab omni malitia puros, acutissimos habuisse sensus multoque nostris præstantiores; itaque suo auditu omnia vocis genera perceperisse. Quando enim in mundum homo tanquam rex productus fuit, conveniebat eum ad imaginem Dei factum esse: quippe oportebat eum qui aliis esset imperatorus, veluti imaginem quamdam animatam esse similitudinis ejus qui Rex est omnium; qui non purpura, sceptro ac diademate dignitatem suam monstraret, quando et exemplar ad quod ille factus est nihil horum habet, sed eo quod interitus vacuitate, immortali-

GOARI NOT.Æ.

Biblia, qui galeati titulo exstat. XYL.

(23) Ratione prædicta aut sermone: utrumque enim λογίς significat; neque est hoc unquam sino illo, cum oratio sit quasi sensilis quedam ratio. XYL.

tate ac virtute exornatus esset: his enim rebus decoratus homo similitudinem imaginemque exemplaris ad 11 quod effectus est, conservat. Jam libertas quoque potestatis sua, naturam humana regiam praestantiam inque ea divinæ imaginissimam lititudinem manifestissime demonstrat. Atque secundum hanc rationem homo manuum Dei opus dicitur ob dignitatem structuræ: omne enim hoc est consilio effectio. Porro hæc: «Faciamus ei adjutorem accommodatum ipsi;» propter futuram procreationem dicit: adjuvat enim femina marem in propagando conservandoque genere. Effecta autem muliere, cum eam conspicatus esset Adamus, non ita affectus animo est ut qui mulierem cerneret, sed perinde ac se ipsum contemplans luctatus spiritu est, videns eam simili modo effictam. Sed et mulier virum contuens magno gaudio est perfusa, intelligens se ei esse adjunctam. Cæterum haec verba, «Morte moriemini,» id significant, Mortales eritis; quomodo etiam Symmachus interpretatus est. Operari et custodire significant, illud gratiarum actionem et laudationem tot tantorumque bonorum præbitori rependere, hoc cavere ne quando per vacordiam sui benefactoris oblitus præsente felicitate ac vitæ commoditate excidat. Adami vocabulum *terrenum* significat, *Eavæ vitam*. Nam ii re ipsa nominibus, quæ eos terrenas ac carnalis vitæ principes ac parentes denotant, respondent, sicut experta virum ipse natus est, cœlestis ac spiritualis

12 Notandum est quosdam, ita ut traditum antiquitus est, referre. Adamum centum annos in Paradiso exegisse. Alii tertia hora factum sexta peccasse, nona ejectum perhibent, eo argumento uteutes, quod hora sexta Dominus cruci affixus, nona pro nobis mortuus est, fortassis eo quoque in hanc adducti opinionem quod sub vesperam ad eos venit Dominus. Sed trium horarum spatium quo in paradi so Adamus moratus sit, breve admodum et nimis incredibile est ac magnificientia ejus qui universa impervestigabilibus sapientiæ judiciis cispensat, indignum. Qui enim in tribus istis horis Adamus ad imponendum omnibus terrestribus ac volucribus nomina tempus habuisset? Qurndo reliquis in paradi so fructibus vescendo, ad eorum fruitionis satietatem prolapsus cupiditatem sustinxerat arboris qua ei interdictum fuit, in animum induxisset? Ut noxiā invidentiā frudem et serpentis ad mulierem aggressus atque consultationem non commemorem, quæ ipsa amplius et tempus requirebant. Quapropter probabile admodum ac credibile est sexta die et sexta hora delictum illud ab iis admissum, nonaque ejusdem diei hora Paradi so ae vita ob violatum Dei mandatum excidisse: sed anno demum septimo id factum, sicut ex antiquis quidam pronuntiarunt. Atqui Joannes Chrysostomus vir magni inter doctores nominis, in expositione sacri Evangelii quod a Mattheo conscriptum fuit, sexta die prima 13 septimanæ, hoc est die effictionis Adami, hunc et Eam Paradi so ejecitos ait. Cui et nos fidem habemus, neque ulte-

A ἐμφερὲς προφανέστατα δείκνυσι. Κατὰ τοῦτον τὸν λόγον καὶ χειρῶν Θεοῦ ἔργον διηθρωπος διὰ τὴν τιμὴν τῆς κατασκευῆς καὶ γάρ βουλῆς ἐνέργεια τὸ πᾶν. Τὸ. « Ήσήσωμεν αὐτῷ βοηθὸν κατ' αὐτὸν, » διὰ τὸ μέλλον τῆς παιδογονίας λέγει· συνεργεῖ γάρ τὸ θῆλυ τῷ ἀνδρὶ πρὸς τὸν τοῦ γένους αὔξησιν τε καὶ διαμονήν. Πλαστεῖσης δὲ τῆς γυναικὸς, ὡς δώρα αὐτὴν ὁ Ἀδάμ, οὐχ ὡς γυναικά θεώμενος ἐπασχεν, ἀλλ' ὡς ἐαυτὸν δρῶν πνευματικῶς τύφραλνετο, τὴν ὄμοιαν βλέπων καὶ ταῦτην ἔχουσαν κατασκευὴν. Όσα δέ τις καὶ τῇ γυνῃ ὁ δρῶσα τὸν ἀνδρα μεγάλως ἤγάλλετο, κατ' αὐτὸν οὖσαν ἐκτῆν ἐνοῦσα. Τὸ δὲ, « Θανάτῳ ἀποθανείσθε, » θυνητοὶ ἔστοσι σημαίνει, ὡς καὶ δὲ Σύμμαχος τριμήνευσεν. Ἐργάζεσθαι καὶ φυλάσσειν σημαίνει, ἐργάζεσθαι μὲν τὴν εὐχαριστίαν καὶ τὴν αἰνεσιν τῷ τοσούτων καὶ τηλικούτων ἀγαθῶν παροχεῖ, φυλάσσειν δὲ καὶ τηρεῖν, μήπως ἀπονοθεῖς καὶ λήθην τοῦ εὐεργέτου λαβῶν τῆς ἐν χερσὶν ἀποπέση μακαριότητος καὶ εὐλωτίας. Ἀδάμ δὲ ἐρμηνεύεται γῆνος, Κύα δὲ ζωῆς καὶ γάρ αὐτοὶ τῆς γηνῆς καὶ σφρικῆς ζωῆς ἀρχηγοὶ καὶ πατέρες τῷ δοτεῖ χρηματίζουσιν, ὥσπερ τῆς οὐρανίας καὶ πνευματικῆς Ἰησοῦς Χριστὸς δὲ νέος Ἀδάμ, καὶ τῇ ἀπειράνδρως αὐτὸν τεκοῦσα, ἀπερχῆ καὶ αἵτια τοῖς πᾶσι τοῦ Θεοῦ τέκνοις εἰσιν.

B Jesus Christus novus Adamus, et de qua nullum vitæ primordium et causa sunt omnibus Dei filiis

C Οτι τινὲς ἐκ παραδέσιως ἀκατὸν ἔτη τὸν Ἀδάμ ἐν τῷ Παραδεῖσῳ φασὶ πεποιηκέναι. Ἀλλοι δὲ τρίτην μὲν ὥραν πεπλάσθαι, ἔκτην [P. 6] δὲ παραβῆναι, ἐννάτην δὲ ἐκβεβλῆσθαι, τὸ δὲ ἔκτη μὲν ὥρᾳ ἐνστρῶσθαι τὸν Ἰησοῦν, ἐννάτῃ δὲ τοῦτον ὅπερ ἡμῶν ἀποθανεῖν τεχμήριον τιθέμενοι. Ἰσως δὲ, διὰ τοῦ δειλινὸν ἥλθεν δὲ Κύριος πρὸς αὐτοὺς, εἰς ταῦτην ὑπενεγκῆναι τὴν ὑπόνοιαν. Στενὸν δὲ κομιδῆ τὸ τρίωρον τῆς ἐν παραδέσιῳ διατριβῆς τοῦ προπότερος διάστημα, καὶ λίαν ἀπίθανον ὡς τῆς μεγαλοπρεπείας τοῦ τὰ πάντα δυσθεωρῆτος τοφίας κρίμασιν οἰκονομοῦντος ἀνάξιον. Πότε γάρ ἐν τρισὶν ὥραις χερσάσιοις τε καὶ πτηνοῖς πᾶσιν ὀνδρατα καλεῖν εἴχε καὶρόν; Πότε δὲ τῶν ἀλλων ἐν τῷ παραδεῖσῳ καρπῶν μετασχῶν, καὶ τῇς αὐτῶν μεταλλίφεως κόρον λαβῶν, εἰς ἐπιθυμιαν τῆς τοῦ ἀπηγορευμένου ξέλου γεύσεως ἀλήκουθεν; Ἰνα μητὶ λέγω τὴν ἐπηρειαν τῆς βασκανίας καὶ τῆς τοῦ δρεως πρὸς τὴν γυναικα προσδολῆς καὶ συμβουλίας καὶ γάρ αὐτὴ πλείονος. ἐδεῖτο τῆς τοῦ χορού τριητῆς. Διὰ ταῦτο μὲν ἐν ἔκτη ἡμέρῃ καὶ ἐν ἔκτῃ ὥρᾳ τετολμῆσθαι τὴν παράβοσιν, ἐννάτῃ δὲ ὥρᾳ τῆς αὐτῆς ἡμέρας τοῦ Παραδείσου καὶ τῆς ἐν αὐτῷ ζωῆς τοὺς ἀνετήσαντας ἐκπεσεῖν σφόδρα πιθανὸν καὶ πιστὸν, δι' ἐτῶν δὲ ἐπτὰ τοῦτο γε νέοτα, ὡς τῶν πρετεροτέρων τινὲς ἀπεφήναντο. Ο δέ γε μέγας ἐν διδασκάλοις Ἰωάννης δὲ Χριστότομος ἐν τῇ ἱερηνάῃ τοῦ κατὰ Ματθαῖον ἀγίου Εὐαγγελίου τῇ ἔκτῃ ἡμέρῃ τῆς πρώτης ἐδομάδος, τουτέστι τῇ αὐτῇ ἡμέρῃ τῆς πλάσεως αὐτοῦ, λέγει τὸν Ἀδάμ ἐκβεβλῆσθαι τοῦ Παραδείσου καὶ τὴν Εῦαν· φ καὶ ἡμεῖς πεθόμεθα. Καὶ οὐ χρὴ ζητεῖν περιπτέρω τὰ

τῇ θεοπνεύστῳ Γραφῇ ὑπὸ τοῦ ἀγίου Πνεύματος Αἰσθιγημένα, οὐα μὴ ἀντὶ κέρδους μικροῦ μεγάλην ἐπισπασώμεθα ζημιάν.

Τὸ δὲ εἰρημένον διτι « Ἀδὲμ γέγονεν ὡς εἰς ἔξ
τῆμῶν, » οὐδὲ ὡς διτι ἀπειθείας ἐπὶ κακίν προκόψαντος,
ἀλλὰ δὲν τὸ εἰρηκέναι, « Κατ’ εἰκόνα Θεοῦ ἐποίησεν
αὐτόν. » Ἀλλὰ μὴ τις ὑπολέπῃ διτι τὸ ξύλον τοιαύτης
ἢν φύσεως ὡς γνῶσιν παρέχειν καλοῦ καὶ κακοῦ. Οὐ
γάρ τιν τι βλαβερὸν ἐν Παραδεῖσῳ, δρός δὲ ἐτέθη ἐπὶ^B
τῷ φυτῷ πρὸς γυμνασίαν τῆς ἐλετθεριότητος. Καὶ διτι
οὐ τὸ ξύλον αἰτιον γνώσεως τῷ Ἀδὲμ γέγονε, δηλούν-
τι γάρ ἐντολὴ ὡς πρὸς εἰδότα ἀμφῶ ἐδόθη, τὸ τε κα-
λὸν καὶ πονηρὸν, τὴν τε ὑπακοὴν καὶ τὴν παρακοὴν,
ῶστε ἡ γνῶσις προῦλαβε τὴν ἐντολὴν. Δέδοται δὲ
αὕτη διὰ τὸ, ὡς εἴρηται, αὐτεξουσίᾳ βουλήματι γι-
νούμενον τὸ ἄνθρωπον, ἐπ’ ἀδειας τε ἔχουντας ἀπὸ^C
πάντων μεταλλαγένειν τῶν ἄλλων δένδρων, ἐνὸς δὲ
μόνου νόμῳ προστατέμενον ἀπέχεσθαι, καὶ γινώ-
σκειν ὡς ὑπὸ δεσπότην ἐστὶ τὸν καὶ τὴν ἐντολὴν δεδω-
κότα. Τὸ δὲ, « Διηγοίχθησαν αὐτῶν οἱ ὀφελα-
μοι, » οὐχ ὡς τότε βλεφάρων [P. 7] τῶν πρωτο-
πλάστων εἴρηται (δείκνυνται γάρ καὶ πρὸ τῆς βρώ-
σεως δρῶντες ἐκ τοῦ λέγεσθαι). « Καὶ εἰδεν ἡ γυνὴ^D
διτι καλὸν τὸ ξύλον εἰς βρῶσιν καὶ διτι ἀρεστὸν ἐστι
τοῖς ὀφελαμοῖς ἴδειν)» ἀλλ’ ὡς τὸ ἀπειρόκακον ἀπο-
θεμένων διὰ παραβάσεως, διὰ τὴν γύμνωσιν ἀδιά-
φορον παρέσχεν, ἔρρηθη διτι διηγοίχθησαν αὐτῶν οἱ
ὄφελαμοι. Πέρυσι γάρ ὁ ὀφελαμός ἀπας ὑπὸ τοῦ λο-
γισμοῦ διεγείρεσθαι πρὸς ἄ βλέπει· σύνεσιν γάρ
καθ’ ἐστὸν αὐτὸς οὐχ ἔχει. Ήστε πολλάκις πρὸς
ἔτερα τῆς διανοίας ἀσχολουμένης τυφλοῦ δίκην παρ-
ερχόμεθα θύσιε καὶ τὸν πάνυ γνώμικον, καὶ ἀπειδό-
ντι γληθῶμαν, τῇ ἀσχολίᾳ τοῦ λογισμοῦ τὸ αἴτιον ἀνα-
τιθέντες ἀπολογούμεθα. Οὕτως οὖν διτι Ἀδὲμ καὶ ἡ
Εὔα τῇ αἰσθήσει τοῦ νοῦ πρὸς τὴν ὅψιν διηγέρθη-
σαν. Τὸ γάρ, « ἔγνωσαν διτι γυμνοὶ ήσαν, » ἀποκάλυ-
ψιν σημανεῖ τὴν ἔγγενομένην τῷ λογισμῷ, οὐκ ἀνά-
βλεψιν ὀφελαμῶν. Λεχθήσεται δὲ κάκεινο, διτι πρὸ^E
τῆς ἀπειθείας, ἀπειδὴ καρόν οὐχ εἴχει τὰ τῆς παιδο-
ποιίας, οὐχ ἐδέσθο τοπρὸ Θεοῦ διτι παρατήρησις τῆς
γυμνώσεως, ἀλλὰ διετέλουν ὡς ἀστροί, σαρκικῆς
διεκθέσεως οὕπω καρόν ἔχοντες. Ἐπειδὴ δὲ τὶ, ἀπε-
θεία ἐπισυμδᾶσα τὸ θυητὸν ἐπηγάγετο, εἰκότως λο-
πὸν ἐνεδόθη τούτοις τῇ πρὸς ἀλλήλους αἰδώς· καὶ
νενοήκασιν ὕστερον τῶν σχημάτων τὴν διαφορὰν,
προθιεργεῖσαν τῷ πλάσματι πρὸς τὸ ἀναγκαῖον τῆς
τοῦ γένους διεδοχῆς. Ἐκ φύλλων δὲ συκῆς ἐποίησεν
ἴστατοις περιζώματα, αἰνιττομένων διὰ τοῦ ξύλου τὸν
τρόπον τῆς κακοπραγίας· ὡς γάρ τὸν διαφόρος τῆς
συκῆς, τραχὺ δὲ καὶ πικρότατον τὸ φύλλον, οὕτω
πᾶσα ημερτία ἐν μὲν τῇ πράξει δείκνυται ἡδεῖα,
μετὰ δὲ ταῦτα δόδύνην παρέχει τῷ πεπραχότι. Ιερὶ^F
δὲ τῶν δερματίνων χιτώνων φησίν δι θεολόγος Γρηγο-
ρίος διτι θυητὸν αὐτὸν ἀπερήνυτο δι θεός νεκρότητι
περιβάλλων. Τούτο γάρ οἱ δερμάτινοι χιτώνες σημαί-
νει ἀπὸ τοῦ λόγου τῆς τῶν ζώων νεκρότητος, διτι
διὰ τῆς λύσεως τοῦ σώματος καὶ τῆς ὅψεως ἡ ἀμφι-
τίκη πᾶσα αὐτόπρεμνος διαφθαρῇ. Διὰ γάρ τούτο καὶ
τοῦ Παραδεῖσου ἐκβάλλεται, οὐα μὴ τῇ αὐτεξουσι-

rius inquirenda sunt quae Spiritus sanctus in divinitus inspiratis Litteris reticuit, ne loco exigui lucri magnam nobis accersamus damnum.

Quod autem dictum est, « Adamus factus est tanquam unus ex nobis, » non eo referendum est quod per inobedientiam in vitium excidit, sed ad id quod dictum fuit: « Ad imaginem Dei condidit eum. » Neque opinari quisiā debet lignum ejus fuisse naturā ut boni malique notitiam præberet: nihil enim in Paradiso erat noxiū. Sed hæc arbor termini loco statua est, ut esset libertatis exercenda materies. Ac liquefēt arborem Adamo non fuisse causam cognitionis quando præceptum ei tanquam utriusque cognitione prædicto datum est, boni, inqnam, et mali, obedientiæ et contumaciæ. Itaque cognitio præceptum antègressa est. Hoc autem datum est, ut, quemadmodum diximus, voluntate, cuius ipse protestatem obtineret, motus homo, permisso ei ut fructibus omnium reliquarum arborum vesceretur, unaque tantum ut abstineret imperato, intelligeret ne sub Domino istius mandati auctore esse. Hæc autem, « Aperti sunt eorum oculi, » non dicuntur quasi tum demum videre cōperint (nam visu prædicti etiam ante esum demonstratur ex his verbis, « Videlique mulier arborem et ad esum commodam et aspectu gratam »), sed eo pertinent, quod eo delicto omnis mali ignorationem, quæ nuditatēm 14 quoque eis indifferentem redegerat, amiserunt. Omnis enim oculus, cum ipse a sese intellectum non habeat, ea est natura ut a ratione ad objectum quod videt excitetur. Itaque s̄apere numero intellectu aliis rebus occupato etiam notissimos homines tanquam cœci præterimus, eoque nomine reprehensi rejecta in mentis occupationem causa nos purgamus. Sic ergo Adamus et Eva sensu mentis ad visionem excitabantur. Nam hæc, « cognoverunt se nudos esse. » patesfactionem significant, quæ in ratione venit, non oculorum apertione. Id quoque dicendum nobis. Ante defectionem, cum liberis dare operam nondum iis esset tempestivum, non dederat hoc illis Deus ut nudationem corporis carverent, sed degebat veluti carnis expertes, nondum opportuno affectionis carnalis tempore. Sed postquam contumacia superveniens mortalitatem introduxit, convenienter in posterum eis indita est mutua verecundia; ac postmodo animadverterunt figurarum diversitatem, jam ante provisam in ipso figmento ob generis propagandi necessitatē Subligacula autem sibi fecerunt ex sicutinis foliis, rei male gestæ modum ex ejus arboris natura quasi per ambages indicantibus: quemadmodum enim fructus ficus dulcis est, folium asperum et amarissimum, sic omne peccatum actionem quidem habere jucundum ostenditur, postea vero dolorem ei qui peccavit assert. De pelliceis porro tunicis Gregorius Theologus sentit, Deum ita mortalitatem hominis declarasse, mortalis exuvio eum amiciens. Hoc 15 enim pelliceas tunicas designant, ratione ab animalium mortalitate ducta, ut dissolutione

corporis ac visus abolitione omne peccatum funditus aboleatur. Atque ob hanc causam etiam Paradiseo expellitur, ne libertate voluntatis utens manum

Satanas Hebræorum lingua desertorem significat et adversarium. Diabolus a calumnia appellatur Græcis, qua Deum ab hominibus abalienavit.

Cainus primus inter homines homicida exstitit, Lamechus secundus: qui duas uxores duxit et duo homicidia fecit. Vir autem et adolescens quos interfecit, Enoch fuerunt fratres, qui certa imprestandi fiducia Deum precatus ne talem porro videre necem cogeretur, exauditus et e terra translatus est.

Abelus justitiam coluit: ideo aiunt cadaver ejus e conspectu hominum sublatum fuisse, quo post ipsum juste victuri in bonam spem vocarentur. Cainus primus aratum invenit, urbemque Enon filio suo cognominem condidit. Idem post damnationem raptor fuit et alienis bonis inhiavat; primusque mensuras et pondera et limites excogitavit, suosque in unum conductos bello operam dare docuit. Idem ab eo tempore quo eum Deus execratus est, humili sicut, omnesque ab eo prognati. Terram autem incoluit quæ tremens est et humili, Adami mandato a Sethi progenie separatus. Cainum hunc Parva Genesis, quæ Mosi inscribitur, ruina domus suæ oppressum vitam finivisse tradit. Lapidibus enim fratrem suam Abelum necaverat: itaque ipse quoque lapidibus est interfectum.

16 Sethus Adami tertius filius recensetur, qui germana sorore sua, cui nomen Asuama, in matrimonium ducta Enosum procreavit. Sethi nomen restitutionem notat. Deus quoque idem appellatus est, ob splendorem faciei, quæ per omnem vitam habuit. Qua gratia etiam Moses prædictus velata facie cum Judæis loquebatur** quadrageinta annis. Idem Sethus septem errantibus stellis, Græci planetas vocant. nomina imposuit; cœlestiumque conversionum scientiam excogitavit, quam duabus columnis, lapides uni, alteri lateritiæ, inscrisit. Præsciebat enim universi interitum, quem si aqua afferret, lapideam superaturam, sin ignis, lateritiam; atque hanc etiamnum extare in Sirido monte Josephus testatur. Idem Sethus Hebraicas litteras conscripsit. Nam ducentesimo trigesimo Adami anno natus est: cumque esset annorum duodecim, ablactatus; annoque Adami supra ducentesimum septuagesimo raptus ab angelo imbutus est cognitione futuræ suorum posteriorum impietatis, qui iidem Egregores appellantur et filii Dei, ac diluvii et

A τητι κεχρημάνος λάδη τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς καὶ γένηται τὸ κακὸν ἀθάνατον.

Οτι δὲ Σατανᾶς κατὰ τὴν τῶν Ἐβραίων φωνὴν ἀποστάτης λέγεται καὶ ἀντικείμενος· διάβολος δὲ ὡς τὸν θεὸν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους συκοφαντήσας εἴρηται.

Οτι δὲ Κάιν ἐν ἀνθρώποις πρῶτος φονεὺς ἐγένετο, δεύτερος δὲ δὲ λάμπει, δύο γυναικας λαβῶν, καὶ δύο φρόνους ἐτέλεσε. Οὓς δὲ ἀνεῖλεν, ἄνδρα καὶ νενίσκον, ἀδελφοὶ δέσποινται τοῦ Ἐνώχ, δις καὶ πίστει προσευξάμενος τοῦ μῆτρος ἔτει τοιοῦτον θάνατον, ἀκουσθεὶς μετετέθη.

[P. 8] "Οτι Ἀδελ δικαιοσύνης ἐφρόντιζε· διὸ καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ φρονὲς ἀφανὲς γεγονέναι τοῖς μετέπειτα δικαιοίος ἀγαθὰς ἀπίδιας ὑποφαίνον. Ο δὲ Κάιν πρῶτος ἄρτορον ἔβρε, καὶ πόλιν ἔκτισε ἐπὶ τῷ δύναματι τοῦ υἱοῦ σύντοῦ Ἐνών. Καὶ διτι μετὰ τὴν καταδίκην ἄρπαξ καὶ πλεονέκτης ἐγένετο, μέτρα καὶ σταθμοὺς καὶ δρους γῆς πρῶτος ἐπινοήσας, καὶ τοὺς οἰκείους εἰς ἐν συναγαγών ἐν πολέμοις ἀσχύλεισθαι ἔδιδασκεν. Οὗτος χθαμαλὸς δὲν ἀπὸ τῆς κατάρας τοῦ θεοῦ, καὶ πάντες οἱ δὲ αὐτοῦ γενέμενοι. Ψκεὶ δὲ τὴν γῆν, ητις ἐστὶ τρέμουσα, χθαμαλὴν οὖσαν κεχωρισμένης διάρχων ἀπὸ τῆς τοῦ Σὴθ γενεᾶς κατὰ πρόσταξιν τοῦ Ἀδέλμ. Οὗτος δὲ Κάιν, ὡς ἡ Λεπτὴ Μωσέως Γένεσις φησὶν, τῆς οἰκείας πεσούσης ἐπι, αὐτὸν τελευτῇ λίθοις γάρ τὸν ἀδελφὸν Ἀδέλ ἀπέκτεινε, καὶ λίθοις δομοῖς καὶ αὐτὸς ἀπεκτάνθη.

"Οτι δὲ Σὴθ τρίτος υἱὸς ἀναγέγραται: Ἀδέλ-

δὲ τὴν ἴδιαν ἀδελφὴν Ἀσουάμ καλουμένην γῆμας ἐγέννησε τὸν Ἐνώα. Σημαίνει δὲ Σὴθ ἔκτινάστασιν. Ὄνομάσθη δὲ καὶ θεὺς διὰ τὴν λάμψιν τοῦ προσώπου αὐτοῦ, δέσποιν τῆς ζωῆς.

C Ταύτην δὲ τὴν χάριν καὶ Μωσῆς ἔχων, τὸ κάλυμμα τιθεὶς ὥμιλει τοῖς Ιουδαίοις. Ἐπὶ χρόνοις τεσσαράκοντα (24), τοῖς τε ἐπὶ τὰ πλανήταις δύναματα τεθεικώς, καὶ τὴν τῶν οὐρανῶν κινήσεων σοφίαν ἐπενόησε. Καὶ στήλας δύο, λιθίνην τε καὶ πλινθίνην, κατασκευάσας ἔκει ταῦτα ἔγραψεν, εἰδὼς τὴν τοῦ παντὸς φθορὰν καὶ ὡς εἰ μὲν ἔδιατος γένηται, τὴν λεθίνην σώζεσθαι, εἰ δὲ διὰ πυρὸς, τὴν πλινθίνην ητις σώζεται, ὡς Ἱώστης παρτυρεῖ, εἰς τὸ Σίριδον δρος, ἐνυς καὶ νῦν. Οὗτος καὶ τὰ Ἐβραϊκά γράμματα συνεγράψατο. Τῷ γάρ διακοσιοστῷ τριακοστῷ ἔτει τοῦ Ἀδέλμ ἐγεννήθη δὲ Σὴθ, καὶ γενόμενος ἔτων δώδεκα' ἀπεγαλακνίσθη· καὶ τῷ διακοσιοστῷ ἑβδομηκοστῷ ἔτει τοῦ Ἀδέλμ δὲ Σὴθ ἀρπαγεῖς ὑπὸ ἄγγελου ἐμαθήη D τὰ περὶ τῆς πτεραβάσεως μέλλοντα ἔσεσθαι τῶν υἱῶν

XYLANDRI ET GOARI NOTE.

(24) Χρόνος frequenter loco ενισχυτῶν ponit, quod facile est cuivis observare. Sed ante hæc verba deest aliiquid: itaque asteriscum appinxi. Apud Josephum non est Siridus mons, sed κατὰ τὴν Συρίαν, in, Syria. Egregores quid vocabuli sit, non assequor. De coruscante Mosis facie res est ex sacris Litteris nota, Exod. xxxvi, II Corinth. iii, etc. XV. Filios Seth Deo dilectos, pios, pro-

ceros, formosos, sacerdotes, natarum Cain cupidine captos, necnon exortos ex profano cum iis complexu liberos Georgius Syncellus vocat Ἐγρηγόρους » ab auctore dictos Ἐγρηγόρας, a patris Seth venustate: Κοσεβής, δέσποιν τοῦ Σὴθ καὶ εὐδιάπλαστος οὐρδόρα, καὶ οἱ δὲ αὐτοῦ πάντες εὐσεβεῖς καὶ ὥραιοι ησαν. GOAR.

αὐτοῦ (ἥτοι τῶν Ἐγρηγόρων, οἵτινες καὶ υἱοὶ θεοῦ ἐλέγοντο) καὶ τὰ περὶ τοῦ κατακλυσμοῦ καὶ τῆς παρουσίας τοῦ Σωτῆρος. Ἡμέρᾳ δὲ τεσσαρακοστῇ ἔφυτος γεγονώς, ἐλθὼν διηγήσατο τοῖς πρωτοπλάστοις δια τοῦ ἀμυνθῆ διὰ τοῦ ἀγγέλου. Εὔειδής δὲ ἦν καὶ εὐδαιμόνες αὐτός τε καὶ οἱ ἄξιοι γεννώμενοι, Ἐγρήγορες καὶ υἱοὶ θεοῦ διὰ τὴν λάμψιν τοῦ προσώπου τοῦ Σὴθ λεγόμενοι· καὶ τὴν δψηλοτέραν γῆν τῆς Ἐδέμ φύουν, πλησίον τοῦ παραδείσου ἀγγελιῶν βιούντες, ὡς τοῦ χιλιοστοῦ κοσμικοῦ ἔτους. Τούτων τὴν ἐνάρετον πολιτείαν μὴ φέρων δ ἀρχέκακος βλέπειν, εἰς τὴν ὥραιστητα τῶν θυγατέρων τῶν ἀνθρώπων ἦτοι τοῦ Καΐν αὐτοὺς ἔτρωσεν.

[A. 9.] "Οτι τὸ, «Ἐνώς ἐλπισεν ἐπικαλεῖσθαι τὸ δονομα Κυρίου τοῦ θεοῦ πρῶτος» προστηροεσθαι δύνματι θεοῦ, ἔστιν (25). Ἐνώς γάρ ἐρμηνεύεται ἀνθρώπως κατά τὸν Ἐβραϊκὸν νοῦν· οὕτως δὲ Σωτῆρ Γίδης ὄντας ἀνθρώπου, κατά τὸν φυσικὸν λόγον Ἀφρικανοῦ. Ἐνώς δὲ γεννᾷ τὸν Μαλελεήλ, δὲ τὸν Ἰάρεδ, ἢ οὗ Ἐνώχ. Οὗτος πρῶτος γράμματα μνηθάνει καὶ διδάσκει, καὶ θείων μυστηρίων ἀποκαλύψεως ἀξιούται. Καὶ πρώτη περίοδος τῶν πεντακοσίων τριάκοντα δύο ἑτῶν πληροῦται· ἦν δὲ χρόνος τοῦ μὲν Σὴθ τριακόσιοι δύο, τοῦ δὲ Ἐνώχ ἑννενηκονταοκτώ.

"Οτι Ἀδὰμ τῷ ἑκαστοιστῷ ἔτει μετανοήσας ἔγνω δι' ἀποκαλύψεως τὰ περὶ τῶν Ἐγρηγόρων καὶ τοῦ κατακλυσμοῦ, καὶ τὰ περὶ μετανοίας καὶ τῆς θείας σπρκώσεως, καὶ περὶ τῶν καθ' ἔκάστην ὥρων ἡμερινήν καὶ νυκτερινήν ἀναπεμπομένων εὐχῶν τῷ θεῷ πᾶντων τῶν κτισμάτων δι' Οὐραῖον τοῦ ἐπὶ τῆς μετανοίας ἀρχαγγέλου, οὕτως· "Ωρὰ πρώτῃ ἡμερινῇ πρώτη εὐχὴ ἐπιτελεῖται ἐν τῷ οὐρανῷ, δευτέρῃ εὐχὴ ἀγγέλων, τρίτῃ εὐχὴ πτηνῶν, τετάρτῃ εὐχὴ κτηνῶν, πέμπτῃ εὐχὴ θηρίων, ἕκτῃ ἀγγέλων παράστασίς καὶ διάκρισις πάντων, δωδεκάτῃ ἐντεκτικής ἀνθρώπων εἰς εὔδοκίας. Τῷδε ἑννακοσιοστῷ τριπλοστῷ ἔτει· Ἀδὰμ ἐκοιμήθη κατ' αὐτὴν τῆς παραβάσεως ἡμέραν, καὶ εἰς τὴν γῆν ἐξ ἡγέθη ἀπῆλθε, καταλείψας ἄρρενας υἱοὺς λγ' καὶ θυγατέρας καζ. Οὗτος ἡγεμόνευε τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων δι' δλης αὐτοῦ τῆς ζωῆς. "Η δὲ ταφὴ αὐτοῦ κατὰ τὴν τῶν Ἱεροσολύμων γῆνος γῆν, ὡς Ἰώσηπος ἴστορει. Τῷ αὐτῷ χρόνῳ καὶ Κάιν ἀπέθανε, πεσόντος ἐπ' αὐτὸν τοῦ οἰκήματος, μετ' ἀνιαυτὸν ἵνα τῆς τοῦ Ἀδὰμ τελευτῆς.

XYLANDRI ET

(25) Hoc vult, Enosum Dei nomine appellatum fuisse. Sed ineptae sunt hæc nūgæ, et quæ (ne de Hebraica veritate dicamus) usu Græca lingua refelluntur. Est enim medium, ut vocant, verbum ἐπικαλέσαι, invoco, quod nemo nescit nisi qui biblia Græca non legit. Enosus ergo, qui a vita humana miseriis hoc nomen habet (quod Hebraice eruditis norunt, et hoc loco demonstrare intempestivum est) inter eas primus in Deo spem suam reposuit

A adventus Servatoris. Cum autem quadragesima die rursum in hominum conspectum rediisset, parentibus ea quibus ab angelo initiatum diximus recitavit. 17 Formosus autem admodum fuit, et pulchre factio corpore cum ipse tum et prognati, Egregores et Dei filii ob Sethi facie splendorem dicti; terramque Edenis sublimiorem incoluerunt, viciniique paradiso vitam angelorum vitæ similem egerunt usque ad millesimum mundi annum. Quorum honestam vitæ consuetudinem auctor primus malorum intueri non sustinens, formositate filiarum hominum, id est Caini, eos sauciavit.

B Hæc verba «Enosus primus speravit appellari nomen Domini Dei, » hoc significant, nomine Dei vocari: nam Hebraica lingua Enosus homo est. Sic Servator Filius vere hominis, ut Africanus in naturali oratione auctor est. Enosus Maleleelē genuit, is Jaredum. Hoc Enochus nascitur. Enochus primus didicit ac docuit litteras, ac divinorum arcanorum patefactione dignus est habitus. Tum prima quingentorum triginta duorum annorum revolutio perfecta est, annum agente Setho secundum a trecentesimo, Enochus nonagesimum octavum.

C Adamus sexcentesimo anno cum resipisset, patefactione divina de Egregoribus et diluvio eductus est, ac de pœnitentia et incarnatione Dei, atque de precibus quæ ad Deum ab universis creaturis diei ac noctis singulis horis perferuntur ab Urielo, qui angelorum princeps (archangelum Græci vocant) pœnitentiæ præpositus est. Res ita habet: 18 Prima diei hora preces peraguntur primæ in cœlo, secunda preces angelorum, tertia volucrum, quartajumentorum, quinta bestiarum: sexta angeli assistunt, omnesque dicernuntur creaturæ; septima ad Deum angeli intrant et exeunt; octava laudatio et sacrificia angelorum, nona precatio et cultus ab hominibus, decima aquarum inspectio precesque cœlestium et terrestrium, undecima mutua confessio et exultatio omnium, duodecima interpellatio hominum Deo accepta. Adamus noningentesimo tricesimo anno vita defunctus est, eadem qua olim deliquerat die; et in terram, unde fuerat desumptus, reversus est, relictis filiis 33, filiabus 27. Imperavit autem hic humano generi per totam suam vitam. Sepultus est in terra Hierosolymitana, ut Josephus narrat. Eodem tempore Cainus quoque obiit, uno post Adami mortem anno, corruente supra eum domo sua.

GOARI NOTÆ.

eumque fiduciæ plenus invocavit. Porro locus videtur corruptus: manifesto quidem falsum est Mahalaleelē fuisse Enosi filium, cuius fuit ex Cenano nepos. Quod sequitur de Urielo, ambiguum est isne Adamum docuerit an preces ad Deum deferat; quam ego ambiguitatem reliqui. Prius probo, quia Urielus idem post Enochum quoque quedam docuisse traditur. XYL.

Post Adamum Sethus humano generi præfuit.
Anno ab origine mundi 1200, qui fuit Jaredo vita annus quadragesimus, Setho septingentesimus septuagesimus, Egregores Sethi progenies errore ducti descenderunt, ac sibi mulieres de filiabus hominum sive Caini desumpserunt, atque gigantes illos celebres generaverunt. Gigantes hi propter justum Sethum fuerunt robusti ac vastissimis corporibus, monströsique **19** ob id et abominandi, unde et nomen iis impositum, propter impium vero Cainum validi, fortissimi et firmissimo robore, vita homicidiis et impietati ac lasciviae deditissima. Quidam hos anguip edes cognominarunt, sive quod venenatæ bestiæ in morem efferatus eorum animus nullaque bona erat cogitatio, sive quod, ut nonnulli memorie prodiderunt, bellum cum quibusdam in excelso habitantibus gerentes manibus, pedibus ac in ventrem proni anguum in modum sursum reptassent, a quibus etiam saepe multi desuper telis conjectis interfecti sunt. Horum multos cœlitus Deus igneis globis sive fulminibus ictos absumpsit: cum autem reliqui nullo pœnæ sensu moverentur neque quiddam de flagitiosa vita desciscerent, postea diluvio universos sustulit. Hi in monte Hermonim conjuraverunt se uxores ex filiabus hominum seu progenie Caini sibi delecturos; montique id nomen indidere, quod in eo conjurassen sequē diris mutuo obstrinxissent. Hi suas uxores veneficia et incantationes docuerunt; primusque Azaelus, decimus ipsorum princeps (nam eorum qui descenderunt principes ducenti erant), docuit eos gladios ac thoraces fabricari omniaque instrumenta bellica, tum ex visceribus terræ aurum, argentum et reliqua metalla eruere. Similiter quisvis principum aliquid docuit: aliis corporis exornationem, aliis pretiosos lapides et tincturas, aliis radices herbarum, aliis sapientiam et ea quæ incantationes inefficaces rediderent, aliis **20** astronomiam et siderum observationem, aliis astrologiam, aliis aeris considerationem, aliis terræ signa, aliis solis et lunæ. Itaque tum neque Babyloniorum erat neque Chaldaeorum regnum, ut Berocco et eum secutis contra sacras Litteras placuit; neque Ægyptorum principatus, ut Manetho tradidit, Ægyptiorum gentem extollendi studio mentiens. Etenim principium regni Babyloniorum sive Chaldaeorum a Nemrodo dicitur, qui ad annos 630 post diluvium floruit. Quicunque vero de his fabulosius scripserunt, ii quæ ex divinitus inspirata nostra Scriptura suffurati erant, sibi vindicarunt; pro-

(26) Sane Γέρας Græcum videtur vocabulum; placetque Eustathio idem significare quod γῆγενής, terra natus, non inepto quidem etymo a δῆμοσθαι et γένη. Exemplis id probat, in Ulysseω Δ ad v. 159. Hebraice בָּרַךְ vocantur, quod ut doctissimi Iudæorum scripserunt, cor horum qui eos vident præ terrore concidat. Chaldeus בָּרַךְ a

Α Σήθι μετά 'Αδάμη ήγεμόνευσε τῶν ἀνθρώπων. Οὐ δὲ ἐκ γένους κύτου Ἑγρήγορες διακοσιοστῷ χλιδιστῷ τῆς κοσμογενείας ἔτει, τεσσαρακοστοῦ δὲ ὄντος τοῦ Ἰάρεδ, αὐτοῦ δὲ τοῦ Σήθι ἐπτακοσιοστοῦ ἑβδομηκοστοῦ, πλανηθέντες κατέβησαν, καὶ ἐλασσον ἐντοῖς γυναικας ἐκ τῶν θυγατέρων τῶν υἱῶν τῶν ἀνθρώπων ἦγουν τοῦ Κάιν, καὶ ἐγένηντας τοὺς γίγαντας τοὺς ὄνυματος. Οἱ δὲ γίγαντες οὗτοι: διὰ μὲν τὸν δίκαιον Σήθι ἐγένοντο ἰσχυροί: καὶ μέγιστοι καὶ τὸ μέγεθος τοῦ σώματος ὑπερμήκεις, τερατώδεις τε καὶ ἀπευκτοὶ (θέντες καὶ τὴν προσωνυμίαν ἐσχήκαστοι [26]), διὰ δὲ τὸν βέβηλον Κάιν ἀλλοιοι: καὶ κραταιότατοι καὶ στεφροὶ καὶ τὴν ἀλκήν, τὸν δὲ τρόπον φονικώτατοι καὶ ἀσεβέστατοι καὶ ἀσελγέστατοι: [Ρ. 10] οὓς καὶ δρακοντόποδάς τινες προσηγέρευσαν, η̄ ὡς τεθηριωμένους ταῖς γυνώμαις καὶ μηδὲν ἀγαθόν. **Β** Λογιζομένους, ἡ̄ ὡς τινες ιστοροῦσιν, διει πόλεμον ἔχοντες μετά τινων οἰκούντων ἐν ὑφηλοῖς, εἰτα χεροῖν καὶ ποσὶ καὶ κοιλαῖς ὡς δράκοντες ἀνροπούτες κατ' αὐτῶν, ὡφ' ὧν καὶ πολλοὶ πολλάκις ἄνωθεν ἀνηροῦντο βαλλόμενοι, δρακοντόποδες ἐκέληντο. Τούτων οὐκ διλγούς μὲν σφαιρίαις πυρὸς ἤτοι κεραυνοῖς οὐρανόθεν ὁ Γύψιστος ἐξανάλωσε βαλῶν· ἀνεπισθήτους δὲ τοὺς περιλοίπους καὶ ἀδιορθώτους ἐπιμένοντας κατεκλυσμῷ μετά ταῦτα τοὺς πάντας ἔξανάλωσεν ὁ Θεός. Οὗτοι ὡμοσταν ἐν τῷ ὅρε τῷ Ἐρμονιείῳ ἐκλέξασθαι γυναικας ἀπὸ τῶν υἱῶν τῶν ἀνθρώπων ἤγουν τῆς τοῦ Κάιν γενεᾶς, καὶ ἐκάλεσαν τὸ ὄρος Ἐρμῶν (27). καθότι ὡμοσταν καὶ ἀνεθεμάτισαν ἀλλήλους ἐν αὐτῷ. Οὗτοι διδάσκουσι τὰς γυναικας αὐτῶν φαρμακείας καὶ ἐπαισθίας. Καὶ πρῶτης Ἀζαχλ δ δέκατος ἄρχων Σαύτῶν (καὶ γάρ οἱ ἄρχοντες τῶν κατελθόντων διακόποι ήσαν) ἐδιδάξεν αὐτοὺς ποιεῖν μιχζίρας καὶ θώρακας καὶ πᾶν σκεῦος πολεμικὸν, καὶ τὰ ἐκ τῶν μετάλλων τῆς γῆς, οἷον χρυσίον, ἀργύριον καὶ τάλοιπά. Καὶ ἐκάστος ὅμοιώς, δὲ μὲν καλλωπισμὸν σώματος, δὲ δὲ ἐκλεκτοὺς λίθους καὶ τὰ βαρικὰ, δὲ δὲ ρίζας βιστανῶν, δὲ σοφίαν καὶ ἐπαισθίαν λυτήρια, δὲ ἀστρονομίαν καὶ ἀστροσκοπίαν, ἄλλος ἀστρολογίαν, δὲ ἀεροσκοπίαν, δὲ δὲ σημεῖα γῆς, ἄλλος ἥλιους καὶ σελήνης. "Ωστε οὐδὲ Βασιλῶντων ήν οὐδὲ Χαλδαίων βισιλεία, ὡς τῷ Βηροσῆφ καὶ τοῖς ἐπομένοις δοκεῖ πρὸς ἀντροπὸν τῶν θείων Γραφῶν, οὔτε Αἰγυπτίων δυναστεία, ὡς τῷ Μανέθφ ψευδομένῳ καὶ μεγαλύνοντι τὸ τῶν Αἰγυπτίων ἔθνος: η̄ γάρ ἀρχὴ τῆς τῶν Βασιλῶντων βισιλείας ἤτοι Χαλδαίων ἀπὸ Νερόώδη τοῦ μετά τὸν κατακλυσμὸν εἰς ἔχασσια τριάκοντα ἀκμάσαντος γέγονεν. Οὔτινες δὲ ἄλλως περὶ τούτων μυθικώτερον γεγράφσιν, ὅπο τῶν θεοπνεύστων ἡμῶν Γραφῶν κλέψαντες γεγράφσιν ίδιοποιητάρμενοι: δι' ὧν οἱ ἀπλούστεροι: καὶ τοῖς λοιποῖς

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

אַיִלְמָה robore transtulit. Sed et a terrore iidem nominantur, terribiles, Deut. ii et alibi Xyl.

(27) מְרַגֵּן anathema significat, Judicium vii et Numer. xviii et alibi, rem devotam. Itaque hoc etymon colore non caret. Et hujus narrationis persimilem invenies apud Hilarium in Ps. 132, quam referre supersedeo. Xvi.

τούτων ληρήμασι προστχοντες εὐχερῶς βλάπτου-
ται.

"Οτι τῷ αυπηγῷ ἔτει τοῦ κόσμου Ἐνώχ μετετέθη ἐν τῷ παραδείσῳ, τρικοσίων δέκακοντα πέντε χρόνων γενήμενος. Εὐηρέστησε τῷ Θεῷ· «Καὶ οὐχ ηύρεσκετο διέτρι μετέθηκεν αὐτὸν δὲ Θεός.»

Οτι κατὰ τοὺς λεγομένους γεωμέτρας, ἐστι τὸ Κῆμισυ τῆς κατοικουμένης τῆς εἰς τὸ μῆκος μῆλια χιλιάδες δώδεκα, εἰς δὲ τὸ πλάτος μῆλια χιλιάδες δέκα έξι.

“Οτι τὰ δρη Ἀραράτ ἵσμεν ἐν Παρθίδα τῆς Ἀρ-
μενίζεις (28) είναι· τινὲς δὲ φασιν, ἐν Κελαιναῖς τῆς
Φρυγίας.

[P. 11] Ὄτι ἐπὶ ἑκατὸν χρόνοις ἐσκεύάζετο ἡ κι-
νωτὸς, ἐ-ληγράθη δὲ τῷ φεύθ' ἔτει τῆς ζωῆς τοῦ Νῶε,
μηνὶ τινὶ Μαΐῳ καὶ, ἡμέρᾳ πρώτῃ (29) ὁ πῆχυς δὲ
τῆς κιβωτοῦ ὅργια μεγίστη ἐστὶ κατ' Αἴγυπτους·
μί δὲ ἡμέρας κατήρχετο δὲ τὸ δέκατον καὶ μὲν νύκτας.
Ἀπριλλίῳ δὲ φηνὶ, ἡμέρᾳ πρώτῃ τῆς ἑδομάδος, ἐξῆλθε
Νῶε ἐκ τῆς κιβωτοῦ. Τινὲς δὲ, καθ' ἣν ἡμέραν
ἐκλείσθη πρῶτον ἡ κιβωτὸς, κατ' αὐτὴν τῷ
καιρῷ ἀνοιγῆναι φασιν, ἐν τῷ δισχιλιοστῷ διακοσιο-
στῷ τεσσαρακοστῷ τρίτῳ ἔτει τῆς τοῦ κόσμου γεν-
σεως. Καὶ θυσίας προσῆγων τῷ Θεῷ ἵκετεύει μηκέτι
ποιεῖν κατακυρμόν. Ἀποδεξάμενος οὖν δὲ Θεὸς τὴν
τοῦ ἀνθρὸς ἄρετὴν ὑπέσχετο τοῦτο, σημεῖον ἐπιθείεις
τὸ τέλον τῆς ζριδίος.

Ὥτι δὲ Νῦν Ἐίσουθρος παρὰ Χαλδαίοις ἐλέγετο.

ΟΤΙ ΠΡΩΤΟΥ ΧΑΤΑΧΛΥΣΜΟΥ ΟΝΤΑ ΕΘΝΟΣ ήν ούτε βασιλείς· **ἔτων** δὲ περιόδος ήν. Ήπειρέχεται δὲ ἐν τῷ βιβλίῳ τῶν Ἀποκούφων Ἐνώχ δι: Οὐρίηλ ὁ ἄγγελος ἐμήνυσε τῷ Ἐνώχ, τι ἔστι μὲν καὶ τροπή καὶ ἐνιαυτὸς, καὶ τὸν ἐνιαυτὸν ἔχειν γε οὐδομάζεις.

"Οτι δηλαδή οι Αρχαίοι Έλληνες έπειτα από την πατέρα τους Μεστρέμην, τον δευτέρου υιούν Χάρη κατά τήν Γραφην, θείου δὲ τοῦ Νεοβρώδη, υιούν Χούς, υιούν Χάρη τοῦ πρώτου, οίκισθείσα καὶ βασιλευθείσα ήσας τοῦδε παρ' Ἐβραίοις καὶ Σύροις καὶ Ἀραβί: Νεστορία λαλεῖται.

Οτι τῷ δισχιλιοστῷ διακοσιστῷ πεντεκοστῷ πρώτῳ ἔτει Νῶε ἀρνήθευσεν ἀπεκλῶνα ἐν ὅρει Λουδίᾳ τῆς Ἀρμενίας, θύσας τε τῷ Θεῷ καὶ πιῶν οἶνον ἔγυμνώθη.

“Οτι τηγεμονεύοντος Νερζέωδ εκτίσθη τη Ραβνυλών

XYLANDRI ET

(28) Aliis apocryphis auctore relatis venia data, licet hoc ex Armenorum scriptis historiis et paternis traditionibus adjungere. Jacob Mousponos catholicum (ita vocant patriarcham) impulit libido ad supremum montium Ararat verticem, Massis dictum, profiscisci. ut curiosius inspecto loco et generis humani Deo reparatore adorato, ex diluvii reliquiis (arcam enim Noeam inter nivium aggeratos cumulos ibi superesse credunt accolae) fragmentum ligni, si daretur, asportaret. Iter aggressus, a Massis vesticis accessu secreta virtute repulsus, precibus fusis, fragmentum quod optaverat Dei dono recepit, quod in oppido Aquiri ad montis radices sito repositum Armeni frequentius invisunt, et penes se, ut aiunt, asservant lignum quo Deus humani generis reliquias jussit quadam ab exitio præservari. Zonaras: ἀκο-

pter quæ simpliciores etiam reliquis eorum
nugis animum attendentes facili decipiuntur.

Anno mundi 1488 Enochus in paradisum est translatus, annos natus 365 : erat enim Deo acceptus : (Et non inveniebatur, quia Deus eum translit. »

Geometræ tradunt dimidiam partem terræ quæ inhabitatur, millaria in longum duodocies millia patere, in latum millaria decies ac sexies milia.

Montes Ararat scimus in Parthia Armeniæ esse.
Quidam aiunt apud Celænas Phrygiæ oppidum.

Arca Noæ centum annis constructa est, absoluta
anno vite Noæ uno de sexcentesimo, mense Maio,
vicesima sexta die, prima septimanæ die. Cubitus
autem quo eam mensus est, maxima est Aegyptiis
ulna. **¶** Quadraginta dies totidemque noctes plu-
via decidit. Prima die septimanæ mensis Aprilis
Noa egressus est ex arca. Quidam eadem die qua-
ante annum clausa fuerat, apertam arcam asse-
runt, anno ab origine mundi 2243. Tum Noa Deum
re sacra facta deprecatus est ne posthac diluvium
terræ immitteret. Probans autem Deus hominis ejus
virtutem, ita fore pollicitus est, tesseræ loco arcum
qui Iris dicitur constituens.

Noa Chaldæis Xisuther dictus fuit.

Ante diluvium neque gens ulla fuit neque regnum, annorum autem circuitio erat. In libro Occultorum Enoch continetur scriptum, Urielum angelum Enoch indicasse quid mensis sit, quid solstitium, quid annus; ac annum quidem 52 constare septimanis.

Ægyptus a Mezromo, secundo Chami filio (auctore Scriptura), patruo autem Nemrodi (nam is Chusum, qui primus Chami filius fuit, patrem habuit) culta ac regnata ad hæc usque tempora ad Hebreis, Syris et Arabibus Mezraea nominatur.

Noa bis millesimo ducentesimo quinquagesimo primo anno vineam plantavit in Lubano Armenie monte; cumque Deo rem sacram fecisset ac vinum bibisset, nudus jacuit.

Nemrodo imperante Babylon ædificata est et tur-

GOARI NOTE.
δάτηριον δὲ τὸν τόπον καλεῖσθαι τοῖς Ἀρμενίοις
φησὶν δὲ Ἰώσηπος, καὶ λεψανα δείχνυσθαι τῆς
λόρνακος ἐκεῖ. GOAR.

(29) *Nimirum τὰς ἑδομάδας*, quod infra expressum, hic omiserat. Porro annum diluvii ab initio mundi, eumdem habet Nicephorus. Sed Hebraicus calculus habet 1666, quem docti sequuntur. Clemens Alexandrinus annos ab Adamo facto usque ad diluvium 2142 et 4 dies numerat, l. i Strom. Quod paulo post sequitur. Noam a Chaldaeis suisse Xisuthrum appellatum, Eusebius *Præpar. Evang.* ix Abydeni Assyriam historiam citat, in qua Seisither dicitur, Ζεισίθρος, fol. Graeco 243 b. Cæterum pro et in Mestrom et Mestræa, id quod perspicue verum est sequuntur, ζ posui; nisi quis ε malit, ut est apud Zenaram. *XV.*

ris annis 42 Nemrodus Chami filius fuit, et ab Enoch genus duxit. Eidem Neinrodo etiam 22 Euechius nomen fuit. Qui turrim ædificaverunt, ex septuaginta omnino nationibus fuerunt collecti: omnes autem eodem sermone utebantur. Quibus Nemrodus gigas, Chusi Æthiopis filius, in cibum feras venando suppeditabat. Cæterum Heberus Sale filius ædificationi præfectus fuit anno termillesimo. Postea cum Deus sermonem confudisset hominesque dissipati essent, ipse Nemrodus ibi habitavit, a turri non digressus, ac multitudini, quæ prioris istius pars aliqua erat, imperavit. Turris vi venti, ut cum alii tum ipse etiam Josephus narrant, dejecta ac communia divino judicio Nemrodum percussit. Id primum ab Adamo condito regnum in terra fuit; ac mentiuntur qui plura fuisse referunt. Nemrodo Assur genitus est, qui Niniven, Rhobotam et Chalacham urbes condidit. Manifestum vero est annis a diluvio 630 a Nemrode Chaldaeorum sive Babylonia.

XYLANDRI ET

(30) Numerus hic justo major est; et sane pacem convenit inter scriptores de annorum numero a diluvio usque ad natales Abrahami. Hebrei tradunt 4 annis demptis bis mille annos unicum sermonis genus in terra fuisse, confusionem linguarum annis post diluvium 340 exstitisse. Verba eorum sunt כ אפיקים פחותה ד שנה היה העולם י' שון אחרת באהם ע' הפללה שם שנה באהם ע' אורתנו ב' המבול ע' הפללה שם שנה ה' מגילוFunckius annos non plures 132 in sua chronologia ponit a diluvio usque ad eam confusionem. Paulo ante Heberus, turris architectus, hic plane ab ea re alienus idem ponitur. Et mons Lubanus, in quo deinde Noa plantasse vitem scribitur, Lubarus postea legitur: cuius varietatis similia etiam alibi annotavimus. Catalogum historicorum videtur ex Josephi principio collegise.

Cæterum ad notas numerorum quod attinet, antiquis usus libenter sum; et qui in usum talia reducunt, minime reprehendentes duco. Interim non nescio de his ipsis aliud aliis video. Ego id secutus sum quod putavi simplicissimum ac verissimum. Neque pigebit post Priscianum et Manutium, qui hæc in doctissimo ad epistolas Tullii ad Atticum commentario explicavit. me quoque rudiorum causa expondere quid sentiam. Imitari ergo has notas puto rationem linearum quibus in abaco duitis calculorum adjumento ratiocinatur. Quod ut melius intelligatur, exemplo ante oculos constituta aperiam.

ccccccc		100000
ccccc	50000	
cccc		10000
ccc	5000	
cc*		10000
cc	500	
c		100
L	50	
x		10
v	5	
i		1

Vides ut calculus in linea superiori positus in proxime inferiore collocati sit decuplus, et qui in spatio seu intervallo ponitur, cum proxime superioris dimidium linea proximeque inferioris ob id ipsum linea quinqueplum pes. Compositionis ratio est nota, et LX esse 60, et XL esse 40, IX vel VIII 8, IV aut III 4, XC 90, XCV 80, etc., nemo non vice.

A καὶ δ πάργος ἐπὶ χρόνοις τεσσαράκοντα τρισίν. Ήν δὲ Νεβρώδ υἱὸς μὲν τοῦ Χάμ, ἔκγονος δὲ Ενώγ. Ἐκελείτο δὲ ὁ Νεβρώδ καὶ Εύγχιος. Ήσαν δὲ τὰ πάντα τῶν οἰκοδομούντων ἔθνη ἑδομῆκοντα, φωνὴ δὲ αὐτοῖς πᾶσιν ὑπῆρχε μία. Νεβρώδ δὲ αὐτοὺς διγίας, δὲ τοῦ Αἰθίοπος Χοῦς υἱὸς, εἰς βρῶσιν ἀγρεύων ἔχοργες ζῶα. Οὐ δὲ τοῦ Σάλα υἱὸς Ἐδερ ἐγκεχειριστὸς τὴν οἰκοδομὴν ἔτει γ'. Εἴτα τῶν γλωσσῶν συγχυθεισῶν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ πάντων διεσκορπισθέντων, αὐτὸς ὁ Νεβρώδ ἔκει κατέψει μή ἀφιστάζειν τοῦ πύργου, μερικοῦ τινος πλήθους βασιλεύων. ἐπ' ὃν ὁ πόργος ἀνέμψις ἴστιψ, ὡς ἵστορος τινες καὶ αὐτὸς Ιωσήπος, καταπεσὼν συνετρίψῃ, καὶ θεῖζ κρίσαι τούτον ἐπάτεξεν. Αὕτη πρώτη βασιλεία ἐπὶ τῆς γῆς, ἥφ' οὐ ἐπλάσθη ὁ Ἀδάμ, γέγονεν· οἱ δὲ λέγοντες καὶ ἀλλὰ γεγονέναι φεύδονται. Ἐκ τούτου γεννᾶται Ἀσσουρ, δις οἰκοδομεῖ τὴν Νινεύην καὶ τὴν Ροθώθ καὶ τὴν Χαλάχ τὰς πόλεις. Καὶ φανέρων ἔστιν διτὶ μετὰ χλ' ἐπὶ τοῦ κατακλυσμοῦ (30) γέγονεν ἡ ἀρχὴ τῆς βασι-

GOARI NOTÆ.

Sed de harum notarum origine diversæ sunt conjecturæ. Illud primo omnium liquet, recte intra quinariū ac denarium numeros reliquos tanquam in cardinibus versari, cum manus utraque digitos habeat quinque, qui sunt decem omnes, qua de re etiam Aristoteles Problem. sect. 15 mentionem facit; et digitos primum ac simplicissimum esse numerandi instrumentum, usus vitæ communis demonstrat ac simplicium ratiocinationes, indeque adeo ducta proverbia. Jam i unitatis nota non est, puto, litera, sed lineola; idemque de II, III, IIII judico: singulas unitates singulis lineolis etiam ab illiteratis idiotis, ut vocant, notari notissimum est. Proinde quinario veluti cardini primo quarendus fuit suus character quo cum reliquis conjuncto usque ad denarium pergi posset. Is est V, non sane littera: cur enim non Q potius esset? Sed duas lineas ad angulum acutum concidentes; qua nota utuntur itidem omnium ignari litterarum, aliqui inversa sic A. Ex hac geminata, aut altera potius alterius verticibns junctis addita, fit X, quasi λ: qui enim fiat ut littera ξ decem significet, ratio esse nulla videtur. Unde autem I nota sit quinquagenarii, subtilem assert Priscianus causam, et qua meo judicio multo est subtilior quam ut in re vulgari locum habere possit. Ego duas lineolas puto esse ad rectum angulum commissas, qua κατὰ συνθετικήν, ut loquitur de rerum vocabulis Aristoles, usurpata et recepta 50 denotaret, ut v 5. Ab hoc usque ad centum non fuit nova opus nota, cum prioribus cum hac compositis omnia scribi possint: placuit tamen 90 non LXXX, sed compendiaria causa denario a centenario subtracto exprimi, ut 9 non IX, sed I a x detracto; quod fit, cum minor character majori præponitur, ut IX 9, xc 90; atque etiam XI usitatius quam XXXX ob compendium 40 signat. Hinc etiam illa Xxc pro LXXX, IV pro III, et IC pro XC:X, aliaque id genus. Nota centenarii est C, quod receptum est putari litteram C in ordine tertiam esse, ut qua vocabuli centum sit caput; idemque sentiunt de littera M, qua millenarii sit nota, quod vox mille ab ea littera incipit. Et habet hoc aliquam speciem: sed ubi ad rem veniunt, aliud apparet. Cur enim non Q etiam vel quinarii vel quinquagenarii nota est, aut D denarii? Cur X et V et L litteræ hue irreperserunt, si quidem capita vocum pro notis sumebantur? nam et illud perinfirmum est, D significare 500, quia a C proxima sit littera: sic enim K decem nugabimur significare et L quinquaginta, ut κ ob similitudinem atque affinitatem in X degenerarit. Nam Y vel Z, ut non

λείς [P. 11 b] Χαλδαίων ἦτοι Βασιλῶν τῶν διὰ Νε-
βρῶν. Φχτὶ δὲ δις: μόνος δὲ Εβέρ δ τοῦ Φάλεκ πατὴρ
οὐ συνέθετο τῇ πράξει τῆς πυργοποιίας: διὸ καὶ, τῆς
τῶν ἄλλων φωνῆς συγχεθεῖσης, ἡ τοῦ Εβέρ οὐκ
ἀπώλετο. Αὕτη δὲ ἐστιν ἢ καὶ Ἀδάμ εἰλάτει· καὶ
ταῦτην οἱ τοῦτον διαδεξάμενοι ἀπόγονοι πατρωνυμί-
κῶς ἔκαντος Εβραίους προστήρευσαν καὶ Εβραῖον
τὴν φωνὴν ἐκάλεσαν. Τεκμηρίον δὲ ταύτην εἶναι
τὴν πρὸ τῆς συγχέσεως φωνὴν τὰ τῶν παλαιῶν ὄν-
ματα· ἐφ' ᾧ γαρ κατ' οὐδέμιαν γλῶσσάν ἔστι τὸ σημα-
νύμενον ἐπιλέσσονται, κατ' αὐτὴν τὸ ζητούμενον ἐρμη-
νεύεται· οἷον Ἀδάμ καθ' ἐτέραν μὲν οὐδεμίαν φωνὴν τὸ
δηλούμενον εὑρίσκεται, κατὰ δὲ ταύτην ἄνθρωπος
ἐρμηνεύεται· καὶ ἡ τοῦ Νῷ προστηροία δικαιο-
σύνην σημαίνει, καὶ Χοὺς Αἴθιοψ, καὶ Μεστρέμ
χρυσίς.

"Οτι: μετὰ τὸν κατακλυσμὸν ἔως τῆς διασπορᾶς
μόνοι: οἱ τρεῖς ἡγγίσαντο τῶν πολλῶν εὔσεβῶν, Νῷ,
Σῆμ καὶ Ἀρφαξίδ ὁ υἱὸς τοῦ Σῆμ, ἔτη φλδ'. Τοῦ δὲ
κότμου ἔτος ἦν βφος· τῷ γέροντι βφοβ' ἔτει καὶ Νῷ δὲ
δίκαιος ἐκοιμήθη, ὃν ἐτῶν ἐννακοσίων πεντήκοντα.
Τῶν δὲ φλδ' χρόνων δὲ ἀριθμός οὗτος· Νῷ τὰ μετά
τὸν κατακλυσμὸν ἔτη τν', Σῆμ ἔτη ρν', καὶ Ἀρφαξίδ
ἔτη, λγ· διορούσσητη φλδ', τῆς ἀρχῆς τῶν ἄλλων ἐν
τῷ τετάρτῳ χρόνῳ λεμβανομένης. Συγγραφεῖς δὲ
τῶν Αἰγυπτίων καὶ Χαλδαίων οὗτοι· Μάνεθος δὲ τὴν
τῶν Αἰγυπτίων ποιησάμενος συγγραψήν, Βηρυστὸς
ό τὰ Χαλδαϊκὰ συναγαγών, Μώχης τε καὶ Εστιαῖος,
καὶ πρὸς τούτοις Αἰγύπτιος Ἱερώνυμος. Οἱ δὲ τὰ
Φοινικὰ συγγραψάμενοι Ἡσίοδος τε καὶ Ἐκά-
τεῖος, Ἐλλάνικος καὶ Ακουσίλαος, Εφόρος τε καὶ
Νικόλαος.

Τῷ βφοβ' ἔτει τοῦ κόσμου, ἐντκοσιοστῷ τριπλακοστῷ
ἴτει τοῦ Νῷ, κατὰ φείον δηλονότι χρησμὸν ἐμέρισε
Νῷ τοῖς τρεῖσιν υἱοῖς αὐτοῦ τὴν γῆν οὖτα. Σήμ τῷ
πρωτοτοκῷ αὐτοῦ υἱῷ, ἄγοντι· ἔτος τετρακοσιοστὸν
τριπλακοστὸν πρῶτον, ἐδωκεν ἀπὸ Περσίδος καὶ Βίκ-
τρων ἔως Ἰνδικῆς μῆκος, πλάτος δὲ ἀπὸ Ἰνδικῆς
ἔως Ρινοκουρούρων τῆς. Αἰγύπτου, ἤτοι τὰ ἀπὸ ἀνα-
τολῆς ἔως μέρους τῆς μεσημβρίας, πλὴν τε Συρίαν,
καὶ Ἰονίαλα λέγεται (καὶ γάρ καὶ οἱ παλαιοὶ Σύ-
ρους τοὺς Παλαιστηνοὺς ὀνόμαζον), καὶ Μηδίαν,
καὶ ποταμὸν διορίζοντα αὐτοῦ τὰ δύο τὰ τὸν Εὐφρά-
την. Χάμ δὲ τῷ δευτέρῳ αὐτοῦ υἱῷ, ἄγοντι· ἔτος ωζ,
ἐδωκε τὴν πρὸς νήτον καὶ λίθαν καὶ μέρος τῆς δύ-
σεως ἀπὸ Ρινοκουρούρων τῆς Αἰγύπτου, Αἴθιοπλαν

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

Latinas litteras, huc singamus recipi ideo non me-
ruisse: quid autem siet titteris E, F, N, O, et aliis ?
Mihi quidem hæc commenta non placent. Credo
adhibitis prius rectis lineis etiam curvas non in-
commode iis adjectas, præsertim jam crescente
numerorum aginine. Sit ergo semicirculus litteræ
c assimilis nota centenarii; quod eo facilius est
crediti, quia reliqui characteres, etiam millena-
riorum, ab hoc, ut ostendemus, oriuntur. Nam huic
contrarius a addita lineola sic io, quingentas uni-
tates referit, semisse nimirum millenarii, qui sic
antiquitus exprimebatur, cīo, lineola inter priores
characteres interjecta, ne coalescerent, ut opinor;
qua lineola et in L, quod longiuscula pingeretur et

A niorum regnum institutum fuisse. A iunt solum Hebe-
rum, Phaleci patrem, in subtractionem turris non
consensisse: itaque etiam reliquorum linguis confu-
sis, Heberi sermo integer permanuit. Ea est lingua qua
Adamus usus fuit; et ab hoc posteri Heberi se gen-
tililio nomine Hebræos ac linguam Hebraicam no-
minaverunt. Fuisse hanc linguam ante confusionem
certo indicant veterum nomina, quæ quid signifi-
centium nulla alia lingua explicari possit, Hebraica
lingua interpretationem suggerit. Verbi gratia,
Adamus nullo alio sermone quidquam, Hebraica au-
tem hominem 23 notat. Sic Noa justitiam, Chus
Æthiopem, Mezromus Ægyptum, Phalecus divisio-
nem, Babylon confusionem. Aīγυπτος, καὶ Φαλὲκ μερισμὸς, καὶ Βασιλῶν σύγ-
χυσις.

B A diluvio usque ad dispersionem tantum hi tres
multitudini pie praefuerunt, Noa, Semus et hujus
filii Arphaxadus, annis 534, ad annum mundi 2776.
Mortuus enim est Noa justus anno 2592, annos na-
tus 950. Porro 534 quos diximus, anni sic numeran-
tur: Noa post diluvium annos 350, Semus annos 150, Arphaxadus annos 33: summa anni 533,
initio reliquorum in 4 supra 530 anno sumpto.
Qui res Ægyptiacas et Chaldaicas conscripserunt,
hi sunt: Manethus scripsit Ægyptiaca, Berossus
Chaldaica collegit, tum Mochus et Hestius, ac
præter hos Hieronymus Ægyptius. Phœnicum res
conscripterunt Hesiodus, Hecatæus, Hellanicus,
Acusilaus, Ephorus et Nicolaus.

C Anno ab origine mundi 2572 Noa annum æstatis
agens 930, oraculo nimirum divinitus accepto, tribus
suis filiis terram distribuit, hoc modo: Semus pri-
mogenito suo filio, annum æstatis quadringentesimum
tricesimum primum agenti, dedit quidquid
terrae in longum a Perside et Bactris usque ad In-
diā porrigitur, in latum ab India usque ad Rhinocorura
Ægypti, sive quæ ab ortu solis sunt usque
ad plagam meridionalem, Syriaem nempe, quæ et
Judæa dicitur (nam antiqui Syros vocabant Palæ-
stinos), et Mediā, et Euphratem fluvium designa-
vit, qui limites Semi 24 definiret. Chamo autem
secundo suo filio, annum agenti quadrungentesimum
septimum, terram addidit quæ Austro et Africo est

D littera I putaretur, deformata est a librariis. Iudicem
ut uno calami ductu mille scriberent, et exarave-
runt, sicut et in litteram mutarunt idem, quæ
Manetius, præclare notavit. Et pro millenarii nota
usus, parie hodie notum est, et commemorata causa.
Reliqua ut hinc nascantur, in promptu est videre.
Nostras interim notas utilitatis ac compendiū causa
plurimi facio, ut 500, 673, etc. Sed maiusculas has
in libris usurpari et dignitate videtur. Porro novem
(verbi gratia) millia ego compendiōse putarem sic
scribi ix cīo aut ixch. Sed de his hoc loco satis:
quisque sequatur quod valet, dummodo alios non
vituperet. XYL.

exposita, et partem Occidentis, a Rhinocoruris **A** **Egypti**, **Ethiopiam**, **Egyptum**, **Lybiam**, **Africam**, **Mauritaniam**, usque ad columnas Herculis, seu usque ad occiduum ac Africum oceanum, fluvium qui ejus ditioni terminus esset, Nilum constituit, qui idem Geon et Chrysorrhoas (quasi aurifluus) appellatur. Japeto tertio filio annum agenti 425, attribuit quidquid a Media ad septentrionem et solis occasum pertinet, usque ad Gades insulasque Britannicas, Armeniam, Iberiam, Pontum, Colchos atque ulteriores regiones atque insulas usque ad Italiam, Gallias, Hispaniam, Celtiberiam et Lusitanos. Cum ad hunc modum divisisset scriptoque suam voluntatem testatus esset, ut perhibent, id illis recitavit, atque post obsignatum penes se detinuit usque ad annum ab Adamo 2592, quo vitam finivit. Moriturus tribus filiis suis mandavit ne quis eorum fratri regionem invaderet eumve injuria aliqua afficeret: alioquin hoc eis discordiarum et bellorum intestinorum causam allaturum. Testamentum Semo, quippe aestate ac pietate praestanti, tradidit: is ei in imperio successit, atque eximias prosperitates, quas ei precatus fuerat pater, haereditate consecutus est, quod etiam in Genesi scriptum exstat. Humatus est in monte Lubaro.

Anno mundi 2791, annis ab obitu Noe ducentis, Chami filius Chanaan **25** novas res molitus Semi fines ingressus est contra. Noe praeceptum, cum septem ex se ortis gentibus Amorrhæis, Chetteis, Pherezæis, Evæis, Gergesæis, Jebusæis et Chananeæis: quas gentes Deus per Mosem et Jesum Navæ filium excidit, ac suo deinde tempore Judicum opera filii Israeli avitam terram reddidit, etiam in hoc suam justitiam declarans. Nam Israelitæ per gradus propagatae gentis 38 a Semo orti erant, annis 1087... usque ad Mastusiam Ilio oppositam. Regiones autem eorum sunt, Media, Albania, Armenia major et minor, Amazonum regio, Paphlagonia, Cappadocia, Galatia, Colchis, Bosporen, Maeotis, Derris, Sarmatia, Tauriani, Bactriani, Scythia, Thracia, Macedonia, Graecia, Thessalia, Boætia, Locris, Aetolia, Achaia, Pelopponnesus, Acarnania, Epirus, Illyricum, Lychnitis, Adria, unde mari Adriatico nomen factum: Calabria, Italia, Gallia, Etruria, Lusitania, Celtica, Massilia, Cel togallia, Hispania major et minor. Ibi fines Japeti terminantur, qua septentriones respiciunt usque ad Britannicas insulas. Habet autem insulas, Britanniam, Siciliam, Eubœam, Rhodum, Chium, Lesbum, Cythera, Zacynthum, Cephaleniam, Ithacam, ac Cyclades, et Asiam partem quam Ionia appellatur. Pro termino est Tigris fluvius, qui Medium

B καὶ Αἴγυπτον καὶ Λιβύην, Ἀφρικὴν καὶ Μαυριτανίαν, ἔως Ἰρρχλείων στηλῶν ἤτοι ἐν τοῦ δυκτικοῦ καὶ Λιβυκού ὀκεανοῦ, [P. 12] ποταμὸν δὲ διορίζοντα τὸν Νεῖλον, δις καὶ Γεῶν καὶ Χρυσοφόρος λέγεται. Ιάφεθ δὲ τῷ τρίτῳ αὐτοῦ υἱῷ, ἄρχοντι ἔτος υκέ', ἀπὸ Μηδίας τὰ πρὸς ἄρκτον καὶ δυσμάς ἔως Γαδείρων καὶ Βρεττανικῶν νήσων, Ἀρμενίαν, Ἰβηρίαν, Πόντον, Κόλχους καὶ τὰς κατ' ἱόπην χώρας (31) καὶ νήσους ἔως Ἰταλίας καὶ Γαλλίαν, Ἰσπανίας τε καὶ Κελτιβηρίας καὶ Αυστρανῶν. Οὕτω μερίσας καὶ ἐγγράφως διαθέμενος, ὡς φασιν, ἐπαναγνοὺς τε αὐτοῖς τὴν διαθήκην αὐτοῦ ἐσφργίσατο, παρ' ἐπιτῷ χριστασχῶν ἔως τοῦ βρῆθρος ἔτους ἀπὸ Ἀδάμ, ἐν ϕ καὶ ἐκοιμήθη. Μέλλων δὲ τελευτὴν ἐνετείλατο τοῖς τρισὶν υἱοῖς αὐτοῦ μηδένα ἐπελθεῖν τοῖς τοῦ ἀδελφοῦ δροῖς καὶ ἀτάκτως ἐνεγκέναι πρὸς τὸν ἔτερον, ὡς τούτου γενησούντου αἵτου στάσως αὐτοῖς καὶ πολέμων τῶν πρὸς ἀλλήλους. Τὴν δὲ διαθήκην αὐτοῦ δέδωκε τῷ Σὴμ ὡς πρωτοτόκῳ υἱῷ καὶ θεοφιλεστέρῳ, δις καὶ τὴν ἡγεμονίαν διεδέκτο μετ' αὐτὸν καὶ τὰς ἔκαιρετούς τῶν παρ' αὐτοῦ εὐλογιῶν ἐκληρώσατο, ὡς καὶ ἐν τῇ Γενέσει φίρεται. Καὶ ἐκοιμήθη ἐν δρει Λουδαρ.

C 'Ἐν δὲ τῷ βψίᾳ ετει τοῦ κόσμου, ἤτοι μετὰ διακόσια ἑτη τῆς τελευτῆς Νῶε, νεωτερίσας δ τοῦ Χάμι υἱὸς Χαναὰν ἐπέβη τοῖς ὄροις τοῦ Σὴμ καὶ κατέκησεν ἑκεῖ, παραβὰς τὴν ἐντολὴν Νῶε, σὺν τοῖς ἐξ αὐτοῦ γενομένοις ἔθνεσιν ἐπτά, Ἀμορραίοις, Φερεζαίοις, Εβαλίοις, Γεργεσαίοις, Ἰεδουζαίοις καὶ Χαναναίοις· οὓς διὰ Μωσέως καὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ ἐξωλόθρευσεν δ Θεὸς, καὶ μετὰ τινας καιροὺς διὰ τῶν Κριτῶν ἀπέδωκε τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ τὴν πατρόφων γῆν, δίκαιος καὶ ἐν τούτῳ φανεῖς δ Θεὸς, ὃς ἐκ τοῦ Σὴμ κατασομένοις διὰ γενεῶν λῃ', ἐτῶν χιλίον ἑκακούσιων ὅγδοοικοντα ἐπτά (32)... ἔως [P. 14] Μαστούσιας (33) τῆς κατὰ Ἰλιον. Αἱ χώραι δὲ αὐτῶν Μηδία, Ἀλβανία, Ἀρμενία μικρὰ καὶ μεγάλη, Ἀμαζονίς, Παφλαγονία, Καππαδοκία, Γαλατία, Κολχίς, Βοσπορνοί, Μαιώτις, Δέρρεις, Σαρματία Ταυρίανοί, Βακτριανοί, Σκυθία, Θράκη, Μακεδονία, Ἐλλὰς, Θετταλία, Βοωτίς, Λοκρία, Αἰτωλία, Ἀχαΐα, Ηλεοπόνησος, Ἀχαρνία, Ἡπειρώται, Ἰλλυρίς, Λυχνίται, Ἀδριανή, ἀφ' ἧς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος ἐλήθη, Καλαβρία, Ἰταλία, Γαλλία, Θουσκηνή, Λυσιτανία, Κελτική, Μασσαλία, Κελτογαλλία, Ἰθηρία, Ἰσπανία δ μεγάλη καὶ μικρά. Ἐνταῦθα καταλήγει τὰ δρια τοῦ Ιάφεθ, ἔως Βρεττανικῶν νήσων τὰ πρὸς βορρᾶν βλέποντα. Ἐχει δὲ νήσους Βρεττανίαν, Σικελίαν, Εὔοσιαν, Ρόδον, Χίον, Λέσλον. Κύθηραν, Ζάκυνθον, Κεφαληνίαν, Ἰθάκην, [P. 14 δ] καὶ τὰς Κυκλαδας,

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(31) Hoc quale sit, alii viderunt. κατ' Εὐώπτῳ puto legendum, κατόπιν potius: Joppæ enim hic nihil. Sed geographicæ alibi explicantur. **XVI.**

(32) Qua hunc exciderunt, dum alterius codicis ope restituantur, ex Josepho et aliis scriptoribus peti debent. Satis apparat descriptus fuisse natio-

nes, qua et filiis Noe ortæ et occupatae fuerint. **XVI.**

(33) Mastusia Thracia et Chersonesi promontorium est c regione Ilii, Hellesponto interfluente. Derris, qua hic cum Maeotide et Sarmatia commemoratur ignota mihi est. Pro Euboia Eubœam legi, quod orat in promptu. Cætera hujus loci non sunt. **XVI.**

καὶ μέρος τῆς Ἀσίας τὴν Ἰωνίαν καλουμένην, ποτεμὸν δὲ Τίγριν, διορίζοντα μεταξὺ Μηδίας καὶ Βαβυλωνίας. Ἐν τούτοις οὖν πληροῦται τὰ τοῦ Ἰάφεθ δρια διὰ τὸ εἰρηκέναι τὸν Γραφήν • Πλατύναι ὁ Θεὸς τῷ Ἰάφεθ· » τὴν πᾶσαν γὰρ Εὐρώπην καὶ μέρος οὐκ μικρὸν τῆς μεγάλης Ἀσίας ἀπηνέγκατο· διὸ καὶ εἰρηται, « καὶ κατασκηνώσαι ἐν τοῖς σχηνώμασι τοῦ Σῆμ. » Οὐδὲ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ κατὰ ἀναγωγικὸν τρόπον, διὰ πᾶσαν ἡ μερὶς τοῦ Ἰάφεθ σχεδὸν τῷ βαπτόματι καὶ τῇ εἰς Χριστὸν πίστει προσετίθη, ἀτινά ἐστι σχηνώματα τοῦ Σῆμ, ἐπεὶ καὶ ἐξ αὐτοῦ ὁ Ἀβραὰμ καὶ οἱ πατριάρχαι, ἐξ ὧν καὶ αἱ λοιπαὶ γενεαρχίαι ἔνας Χριστοῦ ἡγουμένου σαρῶς γενεαλογοῦνται. Τοῦ δὲ Χάμ πλεῖστα μέχρι καὶ νῦν ἔθνη, ἐστίν ἐν ἀποστασίᾳ, κατά γε τὰς Ἰνδίας καὶ Αἴθιοπίας καὶ Μαυριτανίας· ἐν οἷς καὶ αἱ Ἀρρέβαι καὶ Ἰδουμαῖς κατὰ Θεοῦ καὶ τῶν ἄγιων αὐτοῦ θρασύνονται, τῇ τοῦ Χάμ καὶ τοῦ Χαναὰν κατάξει καθυποδειλημένοι· διὸ καὶ παῖδες οἰκέτην τὸν Χάμ τοῦ Σῆμ καὶ τοῦ Ἰάφεθ ἡ Γραφὴ ἀπεφήνατο, διὰ τοῦ Χαναὰν τοῦ υἱοῦ καὶ αὐτὸν σημάνουσα.

“Οτι δύο κατακλυσμοὶ κατὰ τὴν Ἑλλάδα γῆν διεβιβούμενοι γεγόνασι, πρῶτος μὲν ἐπὶ Μαγύρου ἐν τῇ Ἀττικῇ, χρόνοις δὲ ὑστερὸν σμήν ἐν Θετταλίᾳ ἐπὶ Δευκαλίωνος βασιλεύοντος Ἀθηνῆς, δευτέρου Κρανιοῦ αὐτόχθονος. Τούτου τοῦ κατακλυσμοῦ, τοῦ ἐπὶ Δευκαλίωνος δηλοντί, δεκούσι μεμνῆσθαι καὶ Αἰγύπτιοι, φράσκοντες τὴν χώραν αὐτῶν μὴ κατακλύσθει. Καὶ δικαίως φιλονεκοῦσι μὴ κατακελύσθαι· τότε τὴν Αἰγύπτου τοπικὸς γὰρ γεγονεν οὗτος δικαλυσμός. Τὸν γὰρ πρότερον ἦτοι τὸν καθολικὸν κατακλυσμὸν οὐδὲ γινώσκουσιν. οὕπω γὰρ ἦν δικτριάρχης αὐτῶν γεννηθείς. Χάμ δὲ διὰ τοῦ Νώε πατήρ ἦν Μεστρέμ, ἀφ' οὗ Αἰγύπτιοι.

“Οτι τὸν Νεβρῶδην ἀποθεώσαντες οἱ Λασσύριοι ἐν τοῖς ἱστορίαις τοῦ οὐρανοῦ ἔταξαν, καὶ καλοῦσιν Ὁρίωνα. Οὗτος κατέδειξε τὴν κυνηγετικήν διὸ καὶ τὸν καλούμενον κύνα ἀστρον τῷ Ὁρίωνι συντίθειν· Τούτον τολμοῦσιν καὶ Κρόνον εἰς τὴν ἐπωνυμίαν τοῦ πλάνητος.

“Οτι διαμερισθέντων τῶν ἔθνων ἀνεφάνη τις ἀνὴρ Ἰνδὸς, ἐκ τοῦ γένους Ἀρφαξᾶδος, τοῦνομα Ἀνδουβάριος, διὰ περόδῳκε τοῖς Ἰνδοῖς ἀστρονομίαν.

[P. 15] “Οτι τῷ δισχιλιοστῷ πεντακοσιοστῷ δγδοη-κοστῷ ε' ἔτει διοδεύων Καίναν ἐν τῷ πεδίῳ εὗρε τὴν γραφὴν τῶν γιγάντων καὶ ἔκρυψε παρ' ἐκυρῷ, καὶ αὐτὸς μὲν ἐν αὐτοῖς ἐξημάρτανε, καὶ τοὺς ἄλλους τὴν αὐτὴν ἀποτίαν ἐξεπαλδεύσεν. Οἱ δὲ τὸν Σάλα φασὶ τεύτην εὐρήκεναι.

“Οτι ἐν τῷ δρει τοῦ Λιβάνου ἰχθύες θαλάσσης εὑρέθησαν, ἐν κοίλοις τόποις ὑδάτων, τὴν τοῦ κατακλυσμοῦ πιστούμενοι πανωλεθρίαν.

“Οτι πρῶτος Λάμεχος πρὸ τοῦ ιδίου πατρὸς τελευτὴ, ήγουν τοῦ Μαθουσάλα.

“Οτι ἀπὸ τοῦ Ἀδὰμ ἔως τοῦ κατακλυσμοῦ, κατὰ τοὺς Ἐβδομήκοντα, ἔτη βομβή, οἵς καὶ ἡ ἀκήθεια ἐπιμετροῦσει καὶ αἱ ἀνέκαθεν πάσαις τοῖς Ἐκκλησίαις ἐπικρατήσασαι παραδόσεις, ἵππι δὲ τὸ πρῶτον

A a Babylonia dividit. His ergo implentur fines Japeti, quia est in Scriptura: « Amplificet 26 Deus Japetus. » Universam quippe Europam, et magnam Asiam haud exiguum partem abstulit; ideoque additum est, « et habitet in tabernaculis Semii. » Neque id modo, sed etiam reconditiorem sensum eruendo intelligimus, quod Japeti fere tota portio baptismum ac fidem in Christum est amplexa, quod per Semi tabernacula notatur, quando etiam Abrahamus a Semo genus duxit atque patriarchae, a quibus perspicue generis propagatio per ordinem usque ad Christum deducitur. At Chami gentes plerisque etiamnuin defectione a fide Christiana permaneant, in Indiis, Aethiopiis, Mauritaniis, in quibus gentibus etiam Arabiae numerantur ac Idumaea, qui populi omnes adversus Deum et sanctos ejus ferociunt, execrationi cui Chamum et Chanaanem Deus obnoxium fecerat addicti. Itaque Scriptura Chamum Semi et Japeti servum pronuntiavit, per Chanaanem filium ipso etiam patre Chamo notato.

B Duo diluvia in Graecia celebri fama fuerunt, prius in Attica, Ogygi aetate, posterius annis ab eo 248 in Thessalia, Deucalione Athenis regnante, secundo a Cranao indigena. Hujus sub Deucalione facti diluvii videntur etiam Aegyptii meminisse, dicentes suam terram inundationis expertem fuisse. Et quidem recte contendunt Aegyptum tunc diluvium non esse passam, cum id diluvium certo tantum loco substituerit. Prius autem diluvium, quod universam terram inundavit, plane ignorant: nondum 27 enim tum natus fuerat conditor gentis eorum Chamus, filius Noe, pater Mezromi, a quo Aegyptii sunt orti.

Nemrodo Assyrii divinam ascribunt naturam, inter sidera coelestia collocantes et Orionem vocantes. Hic venandi artem primus protulit. Itaque Orionis sidus, quod Canis vocatur, adjungunt. Quin et Saturni, stellæ illius erraticæ, nomen ei tribuunt.

D dissipatis gentibus Indus quidam ab Arphaxado genus ducens exstitit, nomine Andubarius; isque Indis astronomiam tradidit.

Anno ab origine mundi 3585 Cainanus campum peragrans scripturam gigantum reperit, et cum ipse ea tractanda deliquit, tum alios absurdia ista docuit. Alii a Sala fuisse eam scripturam repertam asserunt.

In monte Libano pisces marini inventi sunt, in cavisque aquas receperant, internacionem omnium animalium, quæ diluvio accidit, testificantes.

Primus Lamechus suo patre Mathusala prior mortuus est.

Ab Adamo usque ad diluvium de sententia Septuaginta interpretum anni numerantur 2242. Quibus et veritas astipuleturet traditiones, quarum auctoritas ab antiquo per omnes invaluit Ecclesias.

tate ac virtute exornatus esset: his enim rebus decoratus homo similitudinem imaginemque exemplaris ad 11 quod effectus est, conservat. Jam libertas quoque potestatis suae, naturae humanae regiam præstantiam inque ea divinae imaginissimilitudinem manifestissime demonstrat. Atque secundum hanc rationem homo manuum Dei opus dicitur ob dignitatem structuræ: omne enim hoc est consilii effectio. Porro haec: «Faciamus ei adjutorem accommodatum ipsi;» propter futuram prolis procreationem dicit: adjuvat enim femina marem in propagando conservandoque genere. Effecta autem muliere, cum eam conspicatus esset Adamus, non ita affectus animo est ut qui mulierem cerneret, sed periude ac se ipsum contemplans laetatus spiritu est, videns eam simili modo effectam. Sed et mulier virum contuens magno gaudio est perfusa, intelligens se ei esse adjunctam. Cæterum haec verba, «Morte moriemini,» id significant, Mortales eritis; quomodo etiam Symmachus interpretatus est. Operari et custodire significant, illud gratiarum actionem et laudationem tot tantorumque bonorum præbitori rependere, hoc cavere ne quando per vacordiam sui benefactoris oblitus præsente felicitate ac vita commoditate excidat. Adami vocabulum *terrenum* signifiit, *Eavæ vitam*. Nam ii re ipsa nominibus, quæ eos terrena ac carnalis vita principes ac parentes denotant, respondent, sicut Jesus Christus novus Adamus, et de qua nullum experita virum ipse natus est, cœlestis ac spiritualis vita primordium et causa sunt omnibus Dei filiis.

12 Notandum est quosdam, ita ut traditum antiquitus est, referre. Adamum centum annos in Paradiso exegisse. Alii tertia hora dictum sexta peccasse, nona ejectum perhibent, eo argumento uteutes, quod hora sexta Dominus cruci affixus, nona pro nobis mortuus est, fortassis eo quoque in hanc adducti opinionem quod sub vesperam ad eos venit Dominus. Sed trium horarum spatiū quo in paradiſo Adamus moratus sit, breve admodum et nimis incredibile est ac magnificientia ejus qui universa impervestigabilibus sapientiæ judiciis cispensat, indignum. Qui enim in tribus istis horis Adamus ad imponendum omnibus terrestribus ac volucribus nomina tempus habuissest? Quidam reliquias in paradiſo fructibus vescendo, ad eorum iuentionis satietatem prolapsus cupiditatem sustinæ arboris qua ei interdictum fuit, in animum induxisset? Ut noxiā invidentiæ frudem et serpentis ad mulierem aggressus atque consultationem non commemorem, quæ ipsa amplius ee tempus requirebant. Quapropter probabile admodum ac credibile est sexta die et sexta hora delictum illud ab iis admissum, nonaque ejusdem diei hora Paradiſo ae vita ob violatum Dei mandatum excidisse: sed anno demum septimo id factum, sicut ex antiquis quidam pronuntiarunt. Atqui Joannes Chrysostomus vir magni inter doctores nominis, in expositione sacri Evangelii quod a Mattheo conscriptum fuit, sexta die prima 13 septimanæ, hoc est die effictionis Adami, hunc et Eam Paradiſo ejecitos ait. Cui et nos fidem habemus, neque ulte-

A ἐμφερὲς προφανέσσατα δείχνυσι. Κατὰ τοῦτον τὸν λόγον καὶ χειρῶν Θεοῦ ἔργον δὲ διθρωπος διὰ τὴν τιμὴν τῆς κατασκευῆς καὶ γάρ βουλῆς ἐνέργεια τὸ πᾶν. Τὸ Ηοῖσσωμεν αὐτῷ βοηθὸν κατ' αὐτὸν, »διὰ τὸ μέλλον τῆς παιδιογονίας λέγει συνεργεῖ γάρ τὸ θῆλυ τῷ ἀνδρὶ πρὸς τὴν τοῦ γένους αὐγῆσιν τε καὶ διαμονήν. Πλαστεῖσης δὲ τῆς γυναικὸς, ὡς ἑώρα αὐτὴν δὲ Ἀδὰμ, οὐχ ὡς γυναικὰ θεώμενος ἐπασχεν, ἀλλ' ὡς ἐαυτὸν δρῶν πνευματικῶς τύφραλνετο, τὴν ὁμοίαν βλέπων καὶ ταῦτην ἔχουσαν κατασκευήν. Μανύτως καὶ ἡ γυνὴ δρῶσα τὸν ἄνδρα μεγάλιως ἥγαλλετο, κατ' αὐτὸν οὖσαν ἐκυτὴν ἐννοῦσα. Τὸ δὲ, «Θανάτῳ ἀποθνεῖσθε,» θυντοὶ ἐσεσθε σημανεῖ, ὡς καὶ δὲ Σύμμαχος ἡρμήνευσεν. Ἐργάζεσθαι καὶ φυλάσσειν σημανεῖ, ἐργάζεσθαι μὲν τὴν εὐχαριστίαν καὶ τὴν αἵνεσιν τῷ τοσούτῳν καὶ τηλικούτῳν ἀγαθῶν παροχεῖ, φυλάσσειν δὲ καὶ τηρεῖν, μητρικὰ ἀπονοτθεῖς καὶ λγθην τοῦ εὐεργέτου λαβών τῆς ἐν χερσὶν ἀποπέστρατη μακαριότητος καὶ εὐζωῆς. Ἀδὰμ δὲ ἐρμηνεύεται γῆνος, Κύνα δὲ ζωῆς καὶ γάρ αὐτὸν τῆς γηῆς καὶ σφρικῆς ζωῆς ἀρχηγοὶ καὶ πατέρες τῷ ὅντι χρηματίζουσιν, ὕσπερ τῆς οὐρανίας καὶ πνευματικῆς Ἰησοῦς Χριστὸς δὲ νέος Ἀδὰμ, καὶ ἡ ἀπειράνδρως αὐτὸν τεκοῦσα, ἀπεργὴ καὶ αἰτία τοῖς πᾶσι τοῦ Θεοῦ τέκνοις εἰσὶν.

B **C** "Οτι τινὲς ἐκ παραδεσως ἐκατὸν ἔτη τὸν Ἀδὰμ ἐν τῷ Παραδεισῷ φασὶ πεποιηκέναι. Ἀλλοι δὲ τρίτην μὲν ὥραν πεπλάσθαι, ἔκτην [P. 6] δὲ παραβήναι, ἐνάτην δὲ ἐκβεβλήσθαι, τὸ δὲ ἔκτη μὲν ὥρᾳ ἐνταυρωθεῖσα τὸν Ἰησοῦν, ἐνάτῃ δὲ τυῦτον ὑπὲρ ἡμῶν ἀποθνεῖν τεκμηρίουν τιθέμενοι. Ἰσως δὲ, διὶ καὶ τὸ δειλινὸν ἥλθεν δὲ Κύριος πρὸς αὐτοὺς, εἰς ταῦτην ὑπενεγκῆναι τὴν ὑπόνοιαν. Στενὸν δὲ κομιδῇ τὸ τρίωρον τῆς ἐν παραδεισῷ διατριβῆς τοῦ προπάτορος διάστημα, καὶ λίτιν ἀπίθανον ὡς τῆς μεγαλοπρεπειας τοῦ τὰ πάντα δυσθεωρήτοις τοφίας κρίμασιν οἰκονομοῦντος ἀνάξιον. Πότε γάρ ἐν τρισὶν ὥραις χερσαῖοις τε καὶ πτηνοῖς πᾶσιν δύνματα καλεῖν εἴχε καιρὸν; Πότε δὲ τῶν ὅλων ἐν τῷ παραδεισῷ καρπῶν μετασχῶν, καὶ τῆς αὐτῶν μεταλλήψεως κόρων λαβών, εἰς ἐπιθυμίαν τῆς τοῦ ἀπηγορευμένου ξύλου γεύσεως ἐλγήσθεν; "Ινα μὴ λέγω τὴν ἐπῆρειν τῆς βασκανίας καὶ τῆς τοῦ δρεως πρὸς τὴν γυναικα προσβολῆς καὶ συμβουλίας· καὶ γάρ αὐτὴ πλείονος ἐδεῖτο τῆς τοῦ χούσον τριβῆς. Διὰ ταῦτο μὲν ἐν ἔκτη ἡμέρᾳ καὶ ἐν ἔκτῃ ὥρᾳ τετολμῆσθαι τὴν παραδεισιν, ἐνάτῃ δὲ ὥρᾳ τῆς αὐτῆς ἡμέρας τοῦ Παραδεισοῦ καὶ τῆς ἐν αὐτῷ ζωῆς τοὺς ἀθετήσαντας ἐκπεσεῖν σφρόδρα πιθανὸν καὶ πιστὸν, δι' ἐτῶν δὲ ἐπτὸ τοῦτο γε νέσθι, ὡς τῶν πρετερητῶν τινὲς ἀπεφήναντο. Ο δέ γε μέγις ἐν διδασκάλοις Ἰωάννης ὁ Χριστότομος ἐν τῇ ἐμφανείᾳ τοῦ κατὰ Ματθαῖον ἀγίου Εὐαγγελίου τῇ ἔκτῃ ἡμέρᾳ τῆς πρώτης ἐδομάδος, τουτέστι τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ τῆς πλάσεως αὐτοῦ, λέγει τὸν Ἀδὰμ ἐκβληθῆναι τοῦ Παραδεισου καὶ τὴν Βύσν· φ καὶ ημεῖς πεθόμεθα. Καὶ οὐ χρὴ ζητεῖν περαιτέρω τὰ

τῇ θεοπνεύστῳ Γραφῇ διπὸ τοῦ ἀγίου Πνεύματος Α σεσιγμένα, ήνα μὴ ἀντὶ κέρδους μικροῦ μεγάλην ἐπισπασώμεθα ζημίαν.

Τὸ δὲ εἰργμένον διτι « Ἀδέξι γέγονεν ὡς εἰς ἔξ θμῶν, » οὐδὲ ὡς διτι ἀπειθεῖσις ἐπὶ κακίν προκόψαντος, ἀλλὰ διὰ τὸ εἰργάνει, « Κατ’ εἰκόνα Θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν. » Ἀλλὰ μὴ τις ὑπολάβῃ διτι τὸ ἔύλον τοιαύτης τὴν φύσεως ὡς γνῶσιν παρέχειν καλοῦ καὶ κακοῦ. Οὐ γάρ τὸν τις βλαβερὸν ἐν Παραδεῖσῳ, δρος δὲ ἐτέθη ἐπὶ τῷ φυτῷ πρὸς γυμασίαν τῆς ἐλετφερίστητος. Καὶ διτι οὐ τὸ ἔύλον αἴτιον γνώσεως τῷ Ἀδέξι γέγονε, δῆλον· ἡ γάρ ἐντολὴ ὡς πρὸς εἰδότας ἅμφω ἐδόθη, τὸ τε καλὸν καὶ πονηρὸν, τὸν τε ὑπακοὴν καὶ τὴν παρακοὴν, ὥστε ἡ γνώσις προῦλαβε τὴν ἐντολὴν. Δέδοται δὲ αὐτῇ διὰ τὸ, ὡς εἴρηται, αὐτεξουσιών βουλήματι γνώμενον τὸν ἄνθρωπον, ἐπ’ ἀδείας τε ἔχοντας ἀπὸ πάντων μεταλλιμένιν τῶν ἄλλων δύνδρων, ἐνὸς δὲ μόνου νόμῳ προστατέομενον ἀπέχεσθαι, καὶ γνώσκειν ὡς ὑπὸ δεσπότην ἐστὶ τὸν καὶ τὴν ἐντολὴν δεδωκότα. Τὸ δὲ, « Διηγούχθσαν αὐτῶν οἱ ὄφθαλμοι, » οὐχ ὡς τότε βλεψάντων [Ρ. 7] τῶν πρωτοπλάστων εἴρηται (δείκνυνται γάρ καὶ πρὸ τῆς βρώσεως δρῶντες ἐν τοῦ λέγεσθαι). « Καὶ εἶδεν ἡ γυνὴ διτι καλὸν τὸ ἔύλον εἰς βρῶσιν καὶ διτι ἀρέστον ἐστι τοῖς ὄφθαλμοῖς ἰδεῖν·» ἀλλ’ ὡς τὸ ἀπειρόσκακον ἀποθεμένον διὰ παραβάσεως, δὲ καὶ τὴν γύμνωσιν ἀδιάφορον παρέσχεν, ἐρρήθη διτι διηγούχθσαν αὐτῶν οἱ ὄφθαλμοι. Πέφυκε γάρ ὁ ὄφθαλμὸς ἀπας ὑπὸ τοῦ λογισμοῦ διεγείρεσθαι πρὸς ἡ βλέπει· σύνεσιν γάρ καθ’ ἐντὸν αὐτὸς οὐχ ἔχει. Ήστε πολλάκις πρὸς ἕτερα τῆς διανοίας ἀσχολουμένης τυφλοῦ δίκην παρερχόμεθα ἐντοτε καὶ τὸν πάνυ γνώριμον, καὶ ἀπειδῶν ἐγκληθῶμεν, τὴν ἀσχολίᾳ τοῦ λογισμοῦ τὸ αἴτιον ἀνατιθέντες ἀπολογούμεθα. Οὕτως οὖν διτι Ἀδέξι καὶ ἡ Εἴσα τὴν αἰσθήσει τοῦ νοῦ πρὸς τὴν ὄψιν διηγέρθησαν. Τὸ γάρ, « ἔγνωσαν διτι γυμνοὶ ήσαν, » ἀποκαλύψιν σημαίνει τὴν ἐγγενομένην τῷ λογισμῷ, οὐκ ἀνάβλεψιν ὄφθαλμῶν. Λεχθήσεται δὲ κάκεινο, διτι πρὸ τῆς ἀπειθεῖσις, ἀπειδὴ κατρὸν οὐχ εἴχε τὰ τῆς παιδοποίιας, οὐχ ἐδέδοτο παρὰ Θεοῦ ἡ παρατήρησις τῆς γυμνώσεως, ἀλλὰ διετέλουν ὡς ἀσπροί, σαρκικῆς διατήσεως οὔπω κατρὸν ἔχοντες. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ἀπειθεῖσις ἐπισυμδᾶσα τὸ θυητὸν ἐπηγάγετο, εἰκότως λοιπὸν ἐνεδόθη τούτοις τὴν πρὸς ἀλλήλους αἰδώς· καὶ νενοήκασιν ὑστερὸν τῶν σχημάτων τὴν διαφορὰν, προθιστρέψαν τῷ πλάσματι πρὸς τὸ ἀναγκαῖον τῆς τοῦ γένους διαδοχῆς. Ἐκ φύλων δὲ συκῆς ἐποίησεν D ἐντοτες περιζώματα, αἰνιττομένων διὰ τοῦ ἔύλου τὸν τρόπον τῆς κακοπραγίας· ὡς γάρ ἡδὺς διακρότες τῆς συκῆς, τραχὺς δὲ καὶ πικρότατον τὸ φύλλον, οὕτω πξα καμπτία ἐν μὲν τῇ πράξει δείκνυται ἡδεῖα, μετὰ δὲ ταῦτα δόρνην παρέχει τῷ πεπερχότι. Περὶ δὲ τῶν δερματίνων χιτώνων φησὶν διεολόγος Γρηγορίος διτι θυητὸν αὐτὸν ἀπεφήνετο δι θεὸς νεκρότητι περιβάλλων. Τούτο γάρ οἱ δερμάτινοι χιτώνες σημαίνει ἀπὸ τοῦ λόγου τῆς τῶν ζώων νεκρότητος, διπος διὰ τῆς λύσεως τοῦ σώματος καὶ τῆς ὅψεως ἡ ἀμφιτίτι πᾶσα αὐτόπρεμνος διαφθαρῇ. Διὰ γάρ τούτο καὶ τοῦ Παραδείσου ἐκβάλλεται, ήτα μὴ τῇ αὐτεξουσι-

rius inquirenda sunt quae Spiritus sanctus in divinitus inspiratis Litteris reticuit, ne loco exigui lucri magnam nobis accersamus damnum.

Quod autem dictum est, « Adamus factus est tanquam unus ex nobis, » non eo referendum est quod per inobedientiam in vitium excidit, sed ad id quod dictum fuit: « Ad imaginem Dei condidit eum. » Neque opinari quispiam debet lignum ejus fuisse natura ut boni malique notitiam præberet: nihil enim in Paradiso erat noxiū. Sed hæc arbor termini loco statua est, ut esset libertatis exercenda materies. Ac cliquet arborem Adam non fuisse causam cognitionis quando præceptum ei tanquam utriusque cognitione prædictio datum est, boni, inqnam, et mali, obedientia et contumacia. Itaque cognitione præceptum antegressa est. Hoc autem datum est, ut, quemadmodum diximus, voluntate, cuius ipse potestatem obtineret, motus homo, permisso ei ut fructibus omnium reliquarum arborum vesceretur, unaque tantum ut abstineret imperato, intelligeret ne sub Domino istius mandati auctore esse. Hæc autem, « Aperti sunt eorum oculi, » non dicuntur quasi tum demum videre cœperint (nam visu prædicti etiam ante esum demonstratur ex his verbis, « Videlique mulier arborem et ad esum commodam et aspectu gratam »), sed eo pertinent, quod eo delicto omnis mali ignorationem, quæ nuditatem 14 quoque eis indifferentem redegerat, amiserunt. Omnis enim oculus, cum ipse a sese intellectum non habeat, ea est natura ut a ratione ad objectum quod videt excitetur. Itaque sœpen numero intellectu aliis rebus occupato etiam notissimos homines tanquam cœci præterimus, eoque nomine reprehensi rejecta in mentis occupationem causa nos purgamus. Sic ergo Adamus et Eva sensu mentis ad visionem excitabantur. Nam hæc, « cognoverunt se nudos esse. » patesfactionem significant, quæ in ratione venit, non oculorum apertione. Id quoque dicendum nobis. Ante defectionem, cum liberis dare operam nondum iis esset tempestivum, non dederat hoc illis Deus ut nudationem corporis carverent, sed degebant veluti carnis expertes, nondum opportuno affectionis carnalis tempore. Sed postquam contumacia superveniens mortalitatem introduxit, convenienter in posterum eis indita est mulua verecundia; ac postmodo animadverterunt figurarum diversitatem, jam ante provisam in ipso figmento ob generis propagandi necessitatē. Subligacula autem sibi fecerunt ex sicutinis foliis, rei male gestæ modum ex ejus arboris natura quasi per ambages indicantibus: quemadmodum enim fructus fucus dulcis est, folium asperum et amarissimum, sic omne peccatum actionem quidem habere jucundum ostenditur, postea vero dolorem ei qui peccavit assert. De pelliccis porro tunicis Gregorius Theologus sentit, Deum ita mortalitatem hominis declarasse, mortalis exuvio eum amiciens. Hoc 15 enim pelliceas tunicas designant, ratione ab animalium mortalitate ducta, ut dissolutione

corporis ac visus abolitione omne peccatum funditus aboleatur. Atque ob hanc causam etiam Paradi expellitur, ne libertate voluntatis utens manum

Satanas Hebræorum lingua desertorem significat et adversarium. Diabolus a calumnia appellatur Græcis, qua Deum ab hominibus abalienavit.

Cainus primus inter homines homicida exstitit, Lamechus secundus: qui duas uxores duxit et duo homicidia fecit. Vir autem et adolescens quos interfecit, Enoch fuerunt fratres, qui certa impetrandi fiducia Deum precatus ne talem porro videre necem cogeretur, exauditus et e terra translatus est.

Abelus justitiam coluit: ideo aiunt cadaver ejus e conspectu hominum sublatum fuisse, quo post ipsum juste victuri in bonam spem vocarentur. Cainus primus aratum invenit, urbemque Enon filio suo cognominem condidit. Idem post damnationem raptor fuit et alienis bonis inhiavat; primus que mensuras et pondera et limites excogitavit, suosque in unum conductos bello operam dare docuit. Idem ab eo tempore quo eum Deus execratus est, humili fuit, omnesque ab eo prognati. Terram autem incoluit quam tremens est et humili, Adami mandato a Sethi progenie separatus. Cainum hunc Parva Genesis, quæ Mosi inscribitur, ruina domus sua oppressum vitam finivisse tradit. Lapidibus enim fratrem suam Abelum necaverat: itaque ipse quoque lapidibus est interfectum.

16 Sethus Adami tertius filius recensetur, qui germana sorore sua, cui nomen Asuama, in matrimonium ducta Enosum procreavit. Sethi nomen restitutionem notat. Deus quoque idem appellatus est, ob splendorem faciei, quem per omnem vitam habuit. Qua gratia etiam Moses prædictus velata facie cum Judæis loquebatur²⁴ quadraginta annis. Idem Sethus septem errantibus stellis, Græci planetas vocant, nomina imposuit; cœlestiumque conversionum scientiam excogitavit, quam duabus columnis, lapideæ uni, alteri lateritiæ, inscrispsit. Præsciebat enim universi interitum, quem si aqua afferret, lapideam superaturam, sin ignis, lateritiam; atque hanc etiamnum extare in Sirido monte Josephus testatur. Idem Sethus Hebraicas litteras conscripsit. Nam ducentesimo trigesimo Adami anno natus est: cumque esset annorum duodecim, ablactatus; annoque Adami supra ducentesimum septuagesimo raptus ab angelo imbutus est cognitione futuræ suorum posteriorum impietatis, qui iidem Egregores appellantur et filii Dei, ac diluvii et

A τητι κεχρημάνος λάδη τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς καὶ γένηται τὸ κακὸν ἀθάνατον.

ligno vita injiceret, malumque ita immortale fieret. Οτι δὲ Σατανᾶς κατὰ τὴν τῶν Ἐβραίων φωνὴν ἀποστάτης λέγεται καὶ ἀντικείμενος διάδολος δὲ ὡς τὸν θεὸν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους συκοφαντήσας εἴρηται.

Οτι δὲ Κάιν ἐν ἀνθρώποις πρῶτος φονεὺς ἐγένετο, δεύτερος δὲ ὁ Λάζαρος, δόν γυναικας λαβὼν, καὶ δόν φρόνους ἐτέλεσε. Οὓς δὲ δαιτεῖν, ἄνδρα καὶ νεκνίσκον, ἀδελφοὶ ήσαν τοῦ Ἐνώχ, δις καὶ πίστει προσευξάμενος τοῦ μὴ ίδειν εἴτε τοιοῦτον θάνατον, ἀκουσθεὶς μετετέβη.

[P. 8] Οτι: "Αβελ δικαιοσύνης ἐφρόντιζε· διὸ καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ φασὶν ἀφανὲς γεγονέναι: τοῖς μετεπειτα δικαιοῖς ἀγαθάς ἀλπίδας ὑποφαῖνον. Ο δὲ Κάιν πρῶτος ἀρτρον τένε, καὶ πόλιν ἔκτισε ἐπὶ τῷ διόδιτι τοῦ οἰκοῦ σύντοῦ Ενώ. Καὶ διτι μετὰ τὴν καταδίκην ἀρπαξ καὶ πλεονέκτης ἐγένετο, μέτρα καὶ σταθμὰ καὶ δρους γῆς πρῶτος ἐπινοήσας, καὶ τοὺς οἰκείους εἰς ἐν συναγαγών ἐν πολέμοις ἀσχύλεισθαι ἀδίδασκεν. Οὗτος χθεμαλὸς ἦν ἀπὸ τῆς κατάρας τοῦ θεοῦ, καὶ πάντες οἱ ἐξ αὐτοῦ γεννήμενοι. Όμοι δὲ τὴν γῆν, ήτις ἐστὶ τρέμουσα, χθεμαλὴν οὖσαν κεχωρισμένης διάρχων ἀπὸ τῆς τοῦ Σὴθ γενεᾶς κατὰ πρόσταξιν τοῦ Ἀδάμ. Οὗτος δὲ Κάιν, ὡς ἡ Λεπτὴ Μωσέως Γένεσις φησιν, τῆς οἰκείας πεσούσης ἐπιαύτον τελευτὴν λίθοις γὰρ τὸν ἀδελφὸν Ἀβελ ἀπέκτεινε, καὶ λίθοις δομοίς καὶ αὐτὸς ἀπεκτάνθη.

Οτι δὲ Σὴθ τρίτος οὐδὲς ἀναγέγραται: "Ἀδάμ· οἱ τὴν ἴδιαν ἀδελφὴν Ἀσουάμ καλούμενην γῆμας ἐγέννησε τὸν Ἐνώ. Σημαίνει δὲ Σὴθ ἐξινάστασιν. Ωνομάσθη δὲ καὶ θεὺς διὰ τὴν λάρψιν τοῦ προσώπου αὐτοῦ, ἦν ἔσχεν ἐν δλῃ αὐτοῦ τῇ ζωῇ. Ταῦτην δὲ τὴν χάριν καὶ Μωσῆς ἔχων, τὸ κάλυμμα τιθεὶς ὡμίλει τοῖς Ίουδαίοις. Ἐπὶ χρόνοις τεσσαράκοντα (24), τοῖς τε ἐπτὸν πλανήταις δνδματα τεθεικώς, καὶ τὴν τῶν οὐρανίων κινήσεων σοφίαν ἐπενόησε. Καὶ στήλας δύο, λιθίνην τε καὶ πλινθίνην, κατασκευάσας ἐκει ταῦτα ἔγραψεν, εἰδὼς τὴν τοῦ παντὸς φθορὰν καὶ ως εἰ μὲν ἐξ θεοῦ γένηται, τὴν λεθίνην σώζεσθαι, εἰ δὲ διὰ πυρὸς, τὴν πλινθίνην. ήτις σώζεται, ώς Ἰώσηπος μαρτυρεῖ, εἰς τὸ Σιρίδον δρος, ἐνως καὶ νῦν. Οὗτος καὶ τὰ Ἐβραϊκά γράμματα συνεγράψατο. Τῷ γὰρ διακοσιοστῷ τριακοστῷ ἔτει τοῦ Ἀδάμ ἐγενήθη δ Σὴθ, καὶ γενόμενος ἐτῶν δώδεκα ἀπεγαλακνίσθη· καὶ τῷ διακοσιοστῷ ἔνδομηκοστῷ ἔτει τοῦ Ἀδάμ δ Σὴθ ἀρπαγεὶς ὑπὸ ἀγγέλου ἐμυάθη. D τὰ περὶ τῆς πτεραδόσεως μέλλοντα ἔσεσθαι τῶν οἰων

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(24) Χρόνους frequenter loco ενιαυτῶν ponit, quod facile est cuivis observare. Sed ante haec verba deest aliiquid: itaque asteriscum appinxi. Apud Josephum non est Siridus mons, sed κατὰ τὴν Συρίδον, in, Syria. Egregores quid vocabuli sit, non assequor. De coruscante Mosis facie res est ex sacris Litteris nota, Exod. xxxvi, II Corinth. iii, etc. Xvi. Filios Seth Deo dilectos, pios, pro-

ceros, formosos, sacerdotes, natarum Cain cupidine captos. necnon exortos ex profano cum iis complexu liberos Georgius Syncellus vocat Ἑγρηγόρους²⁵ ab auctore dictos Ἐγρηγορας, a patris Seth venustate: Εύσεβος: ήν δ Σὴθ καὶ εὐδιάπλαστος σφόδρα, καὶ οἱ ἐξ αὐτοῦ πάντες εὔσεβεις καὶ ὠραῖοι ήσαν. GOAR.

αὐτοῦ (ἥτοι τῶν Ἐγρηγόρων, οἵτινες καὶ υἱοὶ θεοῦ ἐλέγοντο) καὶ τὰ περὶ τοῦ κατακλυσμοῦ καὶ τῆς παρουσίας τοῦ Σωτῆρος. Ἡμέρᾳ δὲ τεσταράκοστῃ ἄποιντος γεγονώς, ἐλθὼν διηγήσατο τοῖς πρωτοπλάστοις δισεκατούρη θητῇ τοῦ ἀγγέλου. Εὖεδής δὲ ἦν καὶ εὐδιάπλαστος σόδρος αὐτός τε καὶ οἱ ἔξι αὐτοῦ γεννώμενοι, Ἐγρήγορες καὶ υἱοί θεοῦ διὰ τὴν λάμψιν τοῦ προσώπου τοῦ Σὴθ λεγόμενοι καὶ τὴν διψηλοτέραν γῆν τῆς Ἐδέμ φουν, πλησίον τοῦ παραδείσου ἀγγειῶν βιοῦντες, ὡς τοῦ χιλιοστοῦ κοσμικοῦ ἔτους. Τούτων τὴν ἐνάρετον πολιτείαν μὴ φέρων δ ἀρχέκακος βλέπειν, εἰς τὴν ὥραιότητα τῶν θυγατέρων τῶν ἀνθρώπων ἦτοι τοῦ Καΐν αὐτοὺς ἔτρωσεν.

[A. 9.] Ὁτι τὸ, «Ἐνώς ἥπιστεν ἐπικαλεῖσθαι τὸ δονομα Κυρίου τοῦ θεοῦ πρῶτος» προστηρούεσθαι δύνματα: θεοῦ, ἔστιν (25). Ἐνώς γάρ ἐρμηνεύεται ἀνθρώπως κατὰ τὸν Ἐβραϊκὸν νοῦν· οὕτως δὲ Σωτὴρ Πόλες ὄντως ἀνθρώπου, κατὰ τὸν φυσικὸν λόγον Ἀφρικανοῦ. Ἐνώς δὲ γεννᾷ τὸν Μαλελεῆλ, δὲ τὸν Ἰάρεδ, ἔξι οὖν Ἐνώχ. Οὗτος πρῶτος γράμματα μνηθάνει καὶ διδάσκει, καὶ θείων μυστηρίων ἀποκαλύψεως ἀξιούται. Καὶ πρώτη περίοδος τῶν πεντακοσίων τριάκοντα δύο ἔτῶν πληροῦται· ἦν δὲ χρόνος τοῦ μὲν Σὴθ τριακόσιοι δύο, τοῦ δὲ Ἐνώχ ἑννενηκονταοκτώ.

“Οτι Ἀδὰμ τῷ ἔπακοσιοστῷ ἔτει μετανοήσας ἔγνω δι’ ἀποκαλύψεως τὰ περὶ τῶν Ἐγρηγόρων καὶ τοῦ κατακλυσμοῦ, καὶ τὰ περὶ μετανοᾶς καὶ τῆς θείας σαρκώσεως, καὶ περὶ τῶν καθ’ ἑκάστην ὥραν ἡμερινήν καὶ νυκτερινήν ἀντεπμομένων εὐχῶν τῷ θεῷ ἐπό πάντων τῶν κτισμάτων δι’ Οὐραῖλ τοῦ ἐπὶ τῆς μετανοᾶς ἀρχαγγέλου, οὕτως· “Ωρὰ πρώτῃ ἡμερινῇ πρώτη εὐχὴ ἐπιτελεῖται ἐν τῷ οὐρανῷ, δευτέρῃ εὐχὴ ἀγγέλων, τρίτῃ εὐχὴ πτηνῶν, τετάρτῃ εὐχὴ κτηνῶν, πέμπτῃ εὐχὴ θηρίων, ἕκτῃ ἀγγέλων παράστασίς καὶ διάκρισις πάσης κτίσεως, ἑδδόμῃ ἀγγέλων εἰσόδος πρὸς θεὸν καὶ ἔξοδος ἀγγέλων, δύσηρας αἰνεσίς καὶ θυσίας ἀγγέλων, ἐννάτῃ δέσσις καὶ λατρεία ἀνθρώπου, δεκάτῃ ἐπισκοπαὶ ὑδάτων καὶ δεκάτησις οὐρανίων καὶ ἐπιγείων, ἐνδεκάτῃ ἀνθομολόγησις καὶ ἀγαλλίσις πάντων, δωδεκάτῃ ἐντευξίς ἀνθρώπων εἰς εὐδοκίας. Τῷδε ἑννακοσιοστῷ τρικοστῷ ἔτει· Ἀδὰμ ἐκοιμήθη κατ’ αὐτὴν τῆς παραβάσιας ἡμέραν, καὶ εἰς τὴν γῆς ἔξι τῆς ἐλαγχθῆ ἀπῆλθε, λαταλείψας ἄρρενας υἱοὺς λγ’ καὶ θυγατέρας καζ. Οὗτος ἡγεμόνευε τοῦ γίνοντος τῶν ἀνθρώπων δι’ δλης αὐτοῦ τῆς ζωῆς. Η δὲ ταφὴ αὐτοῦ κατὰ τὴν τῶν Ἱεροσολύμων γῆνος γῆν, ὡς Ἰώσηπος ἴστορεῖ. Τῷ αὐτῷ χρόνῳ καὶ Κάιν ἀπέθανε, περόντος ἐπ’ αὐτὸν τοῦ οἰκήματος, μετ’ ἐνιαυτὸν ἔνα τῆς τοῦ Ἀδὰμ τελευτῆς.

XYLANDRI ET

(25) Hoc vult, Enosum Dei nomine appellatum fuisse. Sed ineptæ sunt hæc nūgæ, et quæ (ne de Hebraica veritate dicamus) usu Græca lingua re-selluntur. Est enim medium, ut vocant, verbum ἐπικλέομα, īvoco, quod nemo nescit nisi qui biblia Græca non legit. Enosus ergo, qui a vita humana miseriis hoc nomen habet (quod Hebraice eruditii norunt, et hoc loco demonstrare intempestivum est) inter eas primus in Deo spem suam reposuit

A adventus Servatoris. Cum autem quadragesima die rursum in hominum conspectum rediisset, parentibus ea quibus ab angelo initiatum diximus recitavit. 17 Formosus autem admodum fuit, et pulchre factio corpore cum ipse tum et prognati, Egregores et Dei filii ob Sethi facie splendorem dicti; terramque Edenis sublimiorem incoluerunt, viciniique paradise vitam angelorum, vitæ similem egerunt usque ad millesimum mundi annum. Quorum honestam vitæ consuetudinem auctor primus malorum intueri non sustinens, formositate filiarum hominum, id est Caini, eos sauciavit.

B Hæc verba «Enosus primus speravit appellari nomen Domini Dei, » hoc significant, nomine Dei vocari: nam Hebraica lingua Enosus homo est. Sic Servator Filius vere hominis, ut Africanus in naturali oratione auctor est. Enosus Maleleelē genuit, is Jaredum. Hoc Enochus nascitur. Enochus primus didicit ac docuit litteras, ac divinorum arcanorum patefactione dignus est habitus. Tum prima quingentorum triginta duorum annorum revolutio perfecta est, annum agente Setho secundum a trecentesimo, Enochus nonagesimum octavum.

C Adamus sexcentesimo anno cum resipuisset, patefactione divina de Egregoribus et diluvio eductus est, ac de pœnitentia et incarnatione Dei, atque de precibus quæ ad Deum ab universis creaturis diei ac noctis singulis horis perferuntur ab Urielo, qui angelorum princeps (archangelum Græci vocant) pœnitentiæ præpositus est. Res ita habet: 18 Prima diei hora preces peraguntur primæ in cœlo, secunda preces angelorum, tertia volucrīum, quartajumentorum, quinta bestiarum: sexta angeli assistunt, omnesque dicernuntur creaturæ; septima ad Deum angeli intrant et exeunt; octava laudatio et sacrificia angelorum, nona precatio et cultus ab hominibus, decima aquarum inspectio precesque cœlestium et terrestrium, undecima mutua confessio et exultatio omnium, duodecima interpellatio hominum Deo accepta. Adamus noningentesimo tricesimo anno vita defunctus est, eadem qua olim deliquerat die; et in terram, unde fuerat desumptus, reversus est, relictis filiis 33, filiabus 27. Imperavit autem hic humano generi per totam suam vitam. Sepultus est in terra Hierosolymitana, ut Josephus narrat. Eodem tempore Cainus quoque obiit, uno post Adami mortem anno, corruente supra eum domo sua.

GOARI NOTÆ.

eumque fiduciæ plenus invocavit. Porro locus videtur corruptus: manifesto quidem falsum est Mahalaleelē fuisse Enosi filium, cuius fuit ex Cenano nepos. Quod sequitur de Urielo, ambiguum est isne Adamum docuerit an preces ad Deum deferat; quam ego ambiguitatem reliqui. Prius probo, quia Urielus idem post Enochum quoque quædam docuisse traditur. XYL.

Post Adamum Sethus humano generi praeexistit. Anno ab origine mundi 1200, qui fuit Jaredo vita annus quadragesimus, Setho septingentesimus septuagesimus, Egregores Sethi progenies erroducti descenderunt, ac sibi mulieres de filiabus hominum sive Caini desumpserunt, atque gigantes illos celebres generaverunt. Gigantes hi propter justum Sethum fuerunt robusti ac vastissimis corporibus, monströsique 19 ob id et abominandi, unde et nomen iis impositum, propter impium vero Cainum validi, fortissimi et firmissimo robore, vita homicidiis et impietati ac lascivias deditissima. Quidam hos anguipe edes cognominarunt, sive quod venenatæ bestiæ in morem efferatus eorum animus nullaque bona erat cogitatio, sive quod, ut nonnulli memoriae prodiderunt, bellum cum quibusdam in excelso habitantibus gerentes manibus, pedibus ac in ventrem proni anguum in modum sursum reptassent, a quibus etiam semper multi desuper telis conjectis interfecti sunt. Horum multos cœlitus Deus igneis globis sive fulminibus ictos absumpsit: cum autem reliqui nullo pœna sensu moverentur neque quiddam de flagitiosa vita desciscerent, postea diluvio universos sustulit. Hi in monte Hermonim conjuraverunt se uxores ex filiabus hominum seu progenie Caini sibi delecturos; montique id nomen indidere, quod in eo conjurassent seque diris mutuo obstrinxissent. Hi suas uxores beneficia et incantationes docuerunt; primusque Azaelus, decimus ipsorum princeps (nam eorum qui descendenterunt principes ducenti erant), docuit eos gladios ac thoraces fabricari omniaque instrumenta bellica, tum ex visceribus terræ aurum, argentum et reliqua metalla eruere. Similiter quisvis principum aliquid docuit: alius corporis exornationem, alius pretiosos lapides et tinturas, alius radices herbarum, alius sapientiam et ea quæ incantationes inefficaces rediderent, alius 20 astronomiam et siderum observationem, alius astrologiam, alius aeris considerationem, alius terræ signa, alius solis et lunæ. Itaque tum neque Babyloniorum erat neque Chaldaeorum regnum, ut Berocco et eum seculis contra sacras Litteras placuit; neque Ægyptiorum principatus, ut Manetho tradidit, Ægyptiorum gentem extollendi studio mentiens. Etenim principium regni Babyloniorum sive Chaldaeorum a Nemrodo dicitur, qui ad annos 630 post diluvium floruit. Quicunque vero de his fabulosius scripserunt, ii quæ ex divinitus inspirata nostra Scriptura suffurati erant, sibi vindicarunt; pro-

A. Σὴθ μετὰ Ἀδὰμ ἡγεμόνευσε τῶν ἀνθρώπων. Οἱ δὲ ἐκ γένους αὐτοῦ Ἐγρήγορες διακοσιοστῷ χιλιοστῷ τῆς κοσμογονείας ἔται, τεσσαρακοστοῦ δὲ ὄντος τοῦ Ἰάρεδ, αὐτοῦ δὲ τοῦ Σὴθ ἐπτακοσιοστοῦ ἑβδομητκοστοῦ, πλανηθίντες κατέβησαν, καὶ ἐλαθον ἔκυποις γυναῖκας ἐκ τῶν θυγατέρων τῶν οἰών τῶν ἀνθρώπων ἦγουν τοῦ Κάιν, καὶ ἐγέννησαν τοὺς γίγαντας τοὺς ὀνομαστούς. Οἱ δὲ γίγαντες οὗτοι διὰ μὲν τὸν δίκαιον Σὴθ ἐγένοντο ἴσχυροι καὶ μέγιστοι καὶ τὸ μέγεθος τοῦ σώματος ὑπερμήκεις, τερατώδεις τε καὶ ἀπευχτοὶ (οὗθεν καὶ τὴν προσωνυμίαν ἐσχήκασι [26]), διὰ δὲ τὸν βέβηλον Κάιν ἀλκιμοὶ καὶ κρατιστοὶ καὶ στεφροὶ καὶ τὴν ἀλκήν, τὸν δὲ τρόπον φονικώτατοι καὶ ἀσεβεστατοι καὶ ἀσελγέστατοι. [P. 10] οὓς καὶ δρακοντόποδάς τινες προστηγόρευσαν, ή ᾧ τεθηριωμένους ταῖς γάνωμαῖς καὶ μιδέν ἀγαθὸν λογιζομένους, ή ᾧ τινες ἴστοροῦσιν, διτι πόλεμον ἔχοντες μετά τινων οἰκούντων ἐν ὑφῆλοῖς, εἴτα χεροὶ καὶ ποσὶ καὶ κοιλαῖς ὡς δράκοντες ἀνρποντες κατ' αὐτῶν, νφ' ὧν καὶ πολλοὶ πολλάκις ἄνωθεν ἀνηροῦντο βαλλόμενοι, δρακοντόποδες ἐκέληντο. Τούτων οὐκ ὀλίγους μὲν σφείραις πυρὸς ἥτοι κεραυνοῖς οὐρανόθεν ὁ Ἔγιστος ἐξανάλωσε βαλῶν· ἀνεπαισθήτους δὲ τοὺς περιλοίπους καὶ ἀδιορθώτους ἐπιμένοντας κατεκλυσμῷ μετὰ ταῦτα τοὺς πάντας ἐξανάλωσεν ὁ Θεός. Οὕτοι ὠμοσαν ἐν τῷ ὅρει τῷ Ἐρμονιείμ ἐκλέξασθαι γυναῖκας ἀπὸ τῶν οἰών τῶν ἀνθρώπων ἦγουν τῆς τοῦ Κάιν γενεᾶς, καὶ ἐκλεσαν τὸ ὅρος Ἐρμῶν (27). καθέτι ὠμοσαν καὶ ἀνεθεμάτισαν ἀλλήλους ἐν αὐτῷ. Οὕτοι διδάσκουσι τὰς γυναῖκας αὐτῶν φαρμακείας καὶ ἐπαισθίας. Καὶ πρῶτος Ἀζαήλ δέκατος ἄρχων αὐτῶν (καὶ γὰρ οἱ ἄρχοντες τῶν κατελθόντων διαχριστοὶ ήσαν) ἐδίδαξεν αὐτοὺς ποιεῖν μηχανίας καὶ θώρκας καὶ πᾶν σκεῦος πολεμικὸν, καὶ τὰ ἐκ τῶν μετάλλων ἀπὸ τῶν οἰών τῶν ἀνθρώπων ἦγουν τῆς τοῦ Κάιν γενεᾶς. Καὶ ἔκκοτος ὅμοιώς, ὁ μὲν καλλωπισμὸν σώματος, δὲ ἐκλεκτοὺς λίθους καὶ τὰ βαρικὰ, δὲ ῥίζας βιτανῶν, δὲ σοφίαν καὶ ἐπαισθῶν λυτήρια, δὲ ἀστρονομίαν καὶ ἀστροσκοπίαν, ἄλλος ἀστρολογίαν, δὲ ἀεροσκοπίαν, δὲ σημεῖα γῆς, ἄλλος ἥλιος καὶ σελήνης. "Ωστε οὐδὲ Βασιλῶν ἢν οὐδὲ Χαλδαίων βιστέλαια, ὡς τῷ Βηροστῷ καὶ τοῖς ἐπομένοις δοκεῖ πρὸς ἀντροπήν τῶν θεῶν Γραφῶν, οὔτε Αἰγυπτίων δυναστείᾳ, ὡς τῷ Μανέθῳ φευδομένῳ καὶ μεγαλύνοντι τὸ τῶν Αἰγυπτίων ἔθνος· ή γὰρ ἄρχη τῆς τῶν Βασιλῶν ἰδεῖσας ἥτοι Χαλδαῖων ἀπὸ Νεοράδ τοῦ μετὰ τὸν κατακλυσμὸν εἰς ἐξακόσια τριάκοντα ἀκμάσαντος γέγονεν. Οἵτινες δὲ ἄλλως περὶ τούτων μαθικῶτερον γεγράφσιν, ὅπο τῶν θεοπνεύστων ἡμῶν Γραφῶν κλέψαντες γεγράφασιν ἰδοποιητάμενοι δι' ὧν οἱ ἀπλούστεροι καὶ τοῖς λοιποῖς

B. Σὴθ μετὰ τοῦ Κάιν ἐγένετο ἡγεμόνευσαν τοὺς ἀνθρώπους τοῦ Κάιν, καὶ ἐγέννησεν τοὺς γίγαντας τοὺς ὀνομαστούς. Οἱ δὲ γίγαντες οὗτοι διὰ μὲν τὸν δίκαιον Σὴθ ἐγένοντο ἴσχυροι καὶ μέγιστοι καὶ τὸ μέγεθος τοῦ σώματος ὑπερμήκεις, τερατώδεις τε καὶ ἀπευχτοὶ (οὗθεν καὶ τὴν προσωνυμίαν ἐσχήκασι [26]), διὰ δὲ τὸν βέβηλον Κάιν ἀλκιμοὶ καὶ κρατιστοὶ καὶ στεφροὶ καὶ τὴν ἀλκήν, τὸν δὲ τρόπον φονικώτατοι καὶ ἀσεβεστατοι καὶ ἀσελγέστατοι. [P. 10] οὓς καὶ δρακοντόποδάς τινες προστηγόρευσαν, ή ᾧ τεθηριωμένους ταῖς γάνωμαῖς καὶ μιδέν ἀγαθὸν λογιζομένους, ή ᾧ τινες ἴστοροῦσιν, διτι πόλεμον ἔχοντες μετά τινων οἰκούντων ἐν ὑφῆλοῖς, εἴτα χεροὶ καὶ ποσὶ καὶ κοιλαῖς ὡς δράκοντες ἀνρποντες κατ' αὐτῶν, νφ' ὧν καὶ πολλοὶ πολλάκις ἄνωθεν ἀνηροῦντο βαλλόμενοι, δρακοντόποδες ἐκέληντο. Τούτων οὐκ ὀλίγους μὲν σφείραις πυρὸς ἥτοι κεραυνοῖς οὐρανόθεν ὁ Ἔγιστος ἐξανάλωσε βαλῶν· ἀνεπαισθήτους δὲ τοὺς περιλοίπους καὶ ἀδιορθώτους ἐπιμένοντας κατεκλυσμῷ μετὰ ταῦτα τούς πάντας ἐξανάλωσεν ὁ Θεός.

C. Σὴθ μετὰ τοῦ Κάιν ἐγένετο ἡγεμόνευσαν τούς ἀνθρώπους τοῦ Κάιν, καὶ ἐγέννησεν τοὺς γίγαντας τούς ὀνομαστούς. Οἱ δὲ γίγαντες οὗτοι διὰ μὲν τὸν δίκαιον Σὴθ ἐγένοντο ἴσχυροι καὶ μέγιστοι καὶ τὸ μέγεθος τοῦ σώματος ὑπερμήκεις, τερατώδεις τε καὶ ἀπευχτοὶ (οὗθεν καὶ τὴν προσωνυμίαν ἐσχήκασι [26]), διὰ δὲ τὸν βέβηλον Κάιν ἀλκιμοὶ καὶ κρατιστοὶ καὶ στεφροὶ καὶ τὴν ἀλκήν, τὸν δὲ τρόπον φονικώτατοι καὶ ἀσεβεστατοι καὶ ἀσελγέστατοι. [P. 10] οὓς καὶ δρακοντόποδάς τινες προστηγόρευσαν, ή ᾧ τεθηριωμένους ταῖς γάνωμαῖς καὶ μιδέν ἀγαθὸν λογιζομένους, ή ᾧ τινες ἴστοροῦσιν, διτι πόλεμον ἔχοντες μετά τινων οἰκούντων ἐν ὑφῆλοῖς, εἴτα χεροὶ καὶ ποσὶ καὶ κοιλαῖς ὡς δράκοντες ἀνρποντες κατ' αὐτῶν, νφ' ὧν καὶ πολλοὶ πολλάκις ἄνωθεν ἀνηροῦντο βαλλόμενοι, δρακοντόποδες ἐκέληντο. Τούτων οὐκ ὀλίγους μὲν σφείραις πυρὸς ἥτοι κεραυνοῖς οὐρανόθεν ὁ Ἔγιστος ἐξανάλωσε βαλῶν· ἀνεπαισθήτους δὲ τοὺς περιλοίπους καὶ ἀδιορθώτους ἐπιμένοντας κατεκλυσμῷ μετὰ ταῦτα τούς πάντας ἐξανάλωσεν ὁ Θεός.

D. Σὴθ μετὰ τοῦ Κάιν ἐγένετο ἡγεμόνευσαν τούς ἀνθρώπους τοῦ Κάιν, καὶ ἐγέννησεν τούς γίγαντας τούς ὀνομαστούς. Οἱ δὲ γίγαντες οὗτοι διὰ μὲν τὸν δίκαιον Σὴθ ἐγένοντο ἴσχυροι καὶ μέγιστοι καὶ τὸ μέγεθος τοῦ σώματος ὑπερμήκεις, τερατώδεις τε καὶ ἀπευχτοὶ (οὗθεν καὶ τὴν προσωνυμίαν ἐσχήκασι [26]), διὰ δὲ τὸν βέβηλον Κάιν ἀλκιμοὶ καὶ κρατιστοὶ καὶ στεφροὶ καὶ τὴν ἀλκήν, τὸν δὲ τρόπον φονικώτατοι καὶ ἀσεβεστατοι καὶ ἀσελγέστατοι. [P. 10] οὓς καὶ δρακοντόποδάς τινες προστηγόρευσαν, ή ᾧ τεθηριωμένους ταῖς γάνωμαῖς καὶ μιδέν ἀγαθὸν λογιζομένους, ή ᾧ τινες ἴστοροῦσιν, διτι πόλεμον ἔχοντες μετά τινων οἰκούντων ἐν ὑφῆλοῖς, εἴτα χεροὶ καὶ ποσὶ καὶ κοιλαῖς ὡς δράκοντες ἀνρποντες κατ' αὐτῶν, νφ' ὧν καὶ πολλοὶ πολλάκις ἄνωθεν ἀνηροῦντο βαλλόμενοι, δρακοντόποδες ἐκέληντο. Τούτων οὐκ ὀλίγους μὲν σφείραις πυρὸς ἥτοι κεραυνοῖς οὐρανόθεν ὁ Ἔγιστος ἐξανάλωσε βαλῶν· ἀνεπαισθήτους δὲ τούς περιλοίπους καὶ ἀδιορθώτους ἐπιμένοντας κατεκλυσμῷ μετὰ ταῦτα τούς πάντας ἐξανάλωσεν ὁ Θεός.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(26) Sane Γίγας Græcum videtur vocabulum; placetque Eustathio idem significare quod γίγαντς, terra natus, non inepto quidem etymo a δινεσθαι et γίγαντας. Exemplis id probat, in Ulysse ad v. 159. Hebraice גִּבְרִילִים vocantur, quod ut doctissimi Judæorum scripserunt, cor horum qui eos vident præ terrorre concidat. Chaldaeus גִּבְרִיאן a

robore transtulit. Sed et a terrore iidem מַיְמָן nominantur, terribiles, Deut. ii et alibi XYL.

(27) מַרְאֵת anathema significat, Judicum vii et Numer. xviii et alibi, rem devotam. Itaque hoc etymon colore non caret. Et hujus narrationis persimilem invenies apud Hilarium in Ps. 132, quam referre supersedeo. XYL.

τούτων ληρήμασι προσέχοντες εύχερῶς βλάπτονται.

"Οτι τῷ αυτῷ ἔτει τοῦ κόσμου Ἐνώχ μετετέθη ἐν τῷ παραδείσῳ, τρικοσίων ἑξήκοντα πάντες χρόνων γεννήμενος. Εὐηρέστησε τῷ Θεῷ· « Καὶ οὐχ ηὔρεσκετο διότι μετέβηκεν αὐτὸν ὁ Θεός. »

"Οτι κατὰ τοὺς λεγομένους γεωμέτρας, ἐστὶ τὸ ξῆμα τῆς κατοικουμένης τῆς εἰς τὸ μῆκος μίλια χιλιάδες δώδεκα, εἰς δὲ τὸ πλάτος μίλια χιλιάδες δέκα ξῖ.

"Οτι τὰ δρη Ἀραράτ ἴσμεν ἐν Παρθίᾳ τῆς Ἀρμενίας (28) εἶναι· τινὲς δὲ φασιν, ἐν Κελαιναῖς τῆς Φρυγίας.

[P. 11] "Οτι ἐπὶ ἑκατὸν χρόνοις ἐσκευάζετο ἡ κινῶτος, ἐ-ληρώθη δὲ τῷ φεύγοντι ἔτει τῆς ζωῆς τοῦ Νώε, μηνὶ τινὶ Μαΐῳ καὶ, τὴν πρώτη (29) ὥραν τῆς μεγίστης ἑκατὸν δργοὶ μεγίστης ἐστὶ κατ' Αἴγυπτους· μέτρον δὲ τοῦ ἡμέρας κατήρχετο ὁ δεκάς καὶ μέτρον νύκτας. Ἀπριλίων δὲ φηνὶ, ἡμέρα πρώτη τῆς ἐνδομεδόνος, ἑταῖρη Νώε ἐκ τῆς κινῶντος. Τινὲς δὲ, καθ' ἣν ἡμέραν ἐκλείσθη πρώτων ἡ κινῶτος, κατ' αὐτὴν τῷ ἐπιούντι καιοφάνειραν φασιν, ἐν τῷ δισχιλιοστῷ διακοσιοστῷ τεσσαρακοστῷ τρίτῳ ἔτει τῆς τοῦ κόσμου γενέσεως. Καὶ θυσίας προσάγων τῷ Θεῷ ἑκεῖναι μηκέτι ποιεῖν κατακυρών. Ἀποδεξάμενος οὖν ὁ Θεός τὴν τοῦ ἀνδρὸς ἀρετὴν ὑπέσχετο τοῦτο, σημείον ἐπιθεῖς τὸ τόξον τῆς ἱρίδος·

"Οτι δὲ Νώε Ξίσουθρος παρὰ Χαλδαίοις ἐλέγετο.

"Οτι πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ οὗτος ἦν οὕτε βασιλεὺς· ἐτῶν δὲ περίοδος ἦν. Ηριέχεται δὲ ἐν τῷ βιβλίῳ τῶν Ἀποκρύφων Ἐνώχ ὅτι Οὐριὴλ ὁ ἄγγελος ἐμήνυσε τῷ Ἐνώχ, τι ἐστι μὲν καὶ τροπὴ καὶ ἐνιστός, καὶ τὸν ἐνιστόντον ἔχειν νέῳ ἐνδομέδας.

"Οτι δὲ Αἴγυπτος ὑπὸ τοῦ Μεστρέμ, τοῦ δευτέρου οἰοῦ Χάμ κατὰ τὴν Γραφὴν, θείου δὲ τοῦ Νεθρώδη, οἰοῦ Χοῦς, οἰοῦ Χάμ τοῦ πρώτου, οἰκισθεῖσα καὶ βασιλευθεῖσα ἡώς τοῦδε παρ' Ἐθραίοις καὶ Σύροις καὶ Ἀραψίᾳ Νεστραίᾳ καλεῖται.

"Οτι τῷ δισχιλιοστῷ διακοσιοστῷ πεντηκοστῷ πρώτῳ ἔτει Νώε ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα ἐν δρει Λουδίᾳ τῆς Ἀρμενίας, θύσας τε τῷ Θεῷ καὶ πιῶν οἶνον ἐγμάνωθη.

"Οτι ἡγεμονεύοντος Νεθρώδη ἑκτίσθη ἡ Βασιλῶν XYLANDRI ET

(28) Aliis apocryphis auctore relatis venia data, licet hoc ex Armenorum scriptis historiis et paternis traditionibus adjungere. Jacob Mousponoe catholicum (ita vocant patriarcham) impulit libido ad supremum montium Ararat verticem, Massis dictum, profliscisci. ut curiosius inspecto loco et generis humani Deo reparatore adorato, ex diluvii reliquiis (arcam enim Noeam inter nivium aggeratos cumulos ibi superesse credunt accolæ) fragmentum ligni, si daretur, asportaret. Iter aggressus, a Massis vestitis accessu secreta virtute repulsus, precibus fusis, fragmentum quod optaverat Dei dono recepit, quod in oppido Aquiri ad montis radices sito repositum Armeni frequentius invisunt, et penes se, ut aiunt, asservant lignum quo Deus humani generis reliquias jussit quodam ab exitio præservari. Zonaras: ἀπο-

A pter quæ simpliciores etiam reliquis eorum nūgīs animūs attendentes facili decipiuntur.

Anno mundi 1488 Enochus in paradisum est translatus, annos natus 365: erat enim Deo acceptus: (« Et non inveniebatur, quia Deus eum translavit. »)

Geometræ tradunt dimidiam partem terræ quæ inhabitatur, millaria in longum duodocies millia patere, in latum millaria decies ac sexies millia.

Montes Ararat scimus in Parthia Armeniæ esse. Quidam aiunt apud Cœlænas Phrygiæ oppidum.

Arca Noæ centum annis constructa est, absoluta anno vitæ Noæ uno de sexcentesimo, mense Maio, vicesima sexta die, prima septimanæ die. Cubitus autem quo eam mensus est, maxima est Ægyptiis ulna. 21 Quadraginta dies totidemque noctes pluvia decidit. Prima die septimanæ mensis Aprilis Noa egressus est ex arca. Quidam eadem die qua ante annum clausa fuerat, apertam arcam asserunt, anno ab origine mundi 2243. Tum Noa Deum re sacra facta deprecatus est ne posthac diluvium terræ immitteret. Probans autem Deus hominis ejus virtutem, ita fore pollicitus est, tesseræ loco arcom qui Iris dicitur constituens.

Noa Chaldaëis Xisuther dictus fuit.

Ante diluvium neque gens ulla fuit neque regnum, annorum autem circuitio erat. In libro Occultorum Enochis continetur scriptum, Urielum angelum Enochō indicasse quid mensis sit, quid solstitium, quid annus; ac annum quidem 52 constare septimanis.

Ægyptus a Mezromo, secundo Chami filio (auctore Scriptura), patruo autem Nemrodi (nam is Chusum, qui primus Chami filius fuit, patrem habuit) culta ac regnata ad hæc usque tempora ad Hebreis, Syris et Arabibus Mezræa nominatur.

Noa bis millesimo ducentesimo quinquagesimo primo anno vineam plantavit in Lubano Armeniæ monte; cumque Deo rem sacram fecisset ac vinum bibisset, nudus jacuit.

Nemrodo imperante Babylon ædisficta est et turgoARI NOTÆ.

D Βατήριον δὲ τὸν τόπον καλεῖσθαι τοῖς Ἀρμενίοις φησὶν ὁ Ἰωηλπός, καὶ λεψανας δεκανυσθαι τῆς λόρναχος ἐκεῖ. GOARI.

(29) Nimirum τῆς ἐνδομεδόνος, quod infra expressum, hic omiserat. Porro annum diluvii ab initio mundi, eundem habet Nicephorus. Sed Hebraicus calculus habet 1656, quem docti sequuntur. Clemens Alexandrinus annos ab Adamo facto usque ad diluvium 2142 et 4 dies numerat, l. i Strom. Quod paulo post sequitur. Noam a Chaldaëis fuisse Xisuthrum appellatum, Eusebius *Prepar. Evang.* ix Abydeni Assyriam historiam citat, in qua Seisither dicitur, Ζείσθρος, fol. Græco 243 b. Cæterum pro στ in Mestrom et Mestræa, id quod perspicue verum est secutus, ζ posui; nisi quis σ malit, ut est apud Zonaram. XL.

ris anni 43 Nemrodus Chami filius fuit, et ab Enoch genus duxit. Eadem Nemrodo etiam 22 Euechius nomen fuit. Qui turrim aedificaverunt, ex septuaginta omnino nationibus fuerunt collecti: omnes autem eodem sermone utebantur. Quibus Nemrodus gigas, Chusi Aethiopis filius, in cibum feras venando suppeditabat. Ceterum Heberus Sale filius aedificationi prefectus fuit anno termillesimo. Postea cum Deus sermonem confudisset hominesque dissipati essent, ipse Nemrodus ibi habitavit, a turri non digressus, ac multitudini, quae prioris istius pars aliqua erat, imperavit. Turris vi venti, ut cum alii tum ipse etiam Josephus narrant, dejecta ac communia divino iudicio Nemirodum percussit. Id primum ab Adamo condito regnum in terra fuit; ac mentiuntur qui plura suis referunt. Nemrodo Assur genitus est, qui Niniven, Rhobotam et Chalacham urbes condidit. Manifestum vero est anni diluvio 630 a Nemrode Chaldaeorum sive Babyloni.

XYLANDRI ET

(30) Numerus hic justo major est; et sane pacem conuenit inter scriptores de annorum numero a diluvio usque ad natales Abrahami. Hebrei tradunt 4 annis demptis bis mille annos unicum sermonis genus in terra fuisse, confusionem linguarum annis post diluvium 340 existisse. Verba eorum sunt כ אפיקים פחוּת ד שנה היה העולם לישׁן אחד באנט ע"מ שנה באנט ע"מ הכבול ע"מ הצלנה שם שנה. Funckius annos non plures 132 in sua chronologia ponit a diluvio usque ad eam confusionem. Paulo ante Heberus, turris architectus, hic plane ab ea re alienus idem ponitur. Et mons Lubanus, in quo deinde Noa plantasse vitem scribitur, Lubarus postea legitur: cuius varietatis similia etiam alibi annotavimus. Catalogum historicorum videtur ex Josephi principio colligere.

Ceterum ad notas numerorum quod attinet, antiquis usus libenter sum; et qui in usum talia reducunt, minime reprehendendos duco. Interim non nescio de his ipsis aliud alias video. Ego id secutus sum quod putavi simplicissimum ac verissimum. Neque pigebit post Priscianum et Manutium, qui haec in doctissimo ad epistolas Tullii ad Atticum commentario explicavit me quoque rudiorum causa expondere quid sentiam. Imitari ergo has notas puto rationem linearum, quibus in abacdutis calculorum adjumento ratiocinamus. Quod ut melius intelligatur, exemplo ante oculos constituta aperiam.

cccccc		100000
cccc	50000	
ccc		10000
cc	5000	
c		1000
ic	500	
c		100
l	50	
x		10
v	5	
i		1

Vides ut calculus in linea superiori positus in proxime inferiore collocati sit decuplus, et qui in spatio seu intervallo ponitur, eum proxime superioris dimidium linea proximeque inferioris ob id ipsum lineae quincuplum pressus. Compositionis ratio est nota, et LX esse 60, et XL esse 40, IX vel VIII 8, IV aut III 4, XC 90, XCC 80, etc., nemo non viet.

A xxii δ πύργος ἐπὶ χρόνοις τεσσαράκοντα τρισίν. Ἡν δὲ Νεθρώδιος οὐδὲ μὲν τοῦ Χάμ, ἔκγονος δὲ Ἐνιώχ. Ἐκαλεῖτο δὲ δὲ Νεθρώδης καὶ Εὐγένιος. Ἡσαν δὲ τὰ πάντα τῶν οἰκοδομούντων ἔθνη, ἑδομένοντα, φωνὴ δὲ αὐτοῖς πᾶσιν ὑπῆρχε μίκη. Νεθρώδης δὲ αὐτοῖς δὲ γῆγας, δὲ τοῦ Αἰθίοπος Χοῦς οὐδές, εἰς βρώσιν ἀγρεύων ἐχρήγει ζῶα. Ό δὲ τοῦ Σάλας οὐδές Ἐδερ ἐγκεχειριστο τὴν οἰκοδομὴν ἔτει γ'. Εἴτα τῶν γλωσσῶν συγχυθεισῶν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ πάντων διεσκορπισθέντων, αὐτὸς ὁ Νεθρώδης ἐκεῖ κατέψει μήτη ἀφιστάμενος τοῦ πύργου, μερικοῦ τινος πλάγιους βασιλεύων, ἐφ' ὃν ὁ πόργος ἀνέμφει τοιχίῳ, ὡς ιστοροῦσί τινες καὶ αὐτὸς Ιωσήπος, καταπεσὼν συνετρίβη, καὶ θεῖζ κρίσαι τούτον ἐπάταξεν. Αὕτη πρώτη, βασιλεία ἐπὶ τῆς γῆς, οὐδὲ ἐπλάσθη ὁ Ἀδάμ, γέγονεν οἱ δὲ λέγοντες καὶ ἄλλα γεγονέναι φεύδονται. Ἐκ τούτου γεννάται Ἀσσούρ, διοικοδομεῖ τὴν Νινεύην καὶ τὴν Ροβάδην καὶ τὴν Χαλάχη τὰς πόλεις. Καὶ φανερόν ἔστιν ὅτι μετὰ χλ' ἔτη, τοῦ κατακλυσμοῦ (30) γέγονεν ἡ ἀρχὴ τῆς βασι-

GOARI NOTÆ.

Sed de harum notarum origine diversæ sunt conjecturæ. Illud primo omnium liquet, recte intra quinariū ac denariū numeros reliquos tanquam in cardinibus versari, cum manus utraque digitos habeat quinque, qui sunt decem omnes, qua de re etiam Aristoteles Problem. sect. 15 mentionem facit; et digitos primum ac simplicissimum esse numerandi instrumentum, usus vitæ communis demonstrat ac simplicium ratiocinationes, indeque adeo ducta proverbia. Jam unitatis nota non est, puto, littera, sed lineola; idemque de II, III, IIII judico: singulas unitates singulis lineolis etiam ab illiteratis idiotis, ut vocant, notari notissimum est. Proinde quinario veluti cardini primo querendus fuit suus characteris quo cum reliquis conjuncto usque ad denarium pergi posset. Is est V, non sane littera: cur enim non Q potius esset? Sed duas lineas ad angulum acutum concidentes; qua nota utuntur itidem omnium ignari litterarum, aliqui inversa sic A. Ex hac geminata, aut altera potius alterius verticibus junctis addita, fit X, quasi X: qui euim fiat ut littera ξ decem significet, ratio esse nulla videtur. Unde autem L nota sit quinquagenaria, subtilem assert Priscianus causam, et quæ meo iudicio multo est subtilior quam ut in re vulgari locum habere possit. Ego duas lineolas puto esse ad rectum angulum commissas, quæ κατὰ τούτην γραπτα, ut loquitur de rerum vocabulis Aristoteles, usurpata et recepta 50 denotaret, ut V 5. Ab hoc usque ad centum non fuit nova opus nota, cum prioribus cum hac compositis omnia scribi possint: placuit tamen 90 non LXXX, sed compendi causa denario a centenario subtracto exprimi, ut 9 non IX, sed I a X detracto; quod fit, cum minor character majori præponitur, ut IX 9, XC 90; atque etiam XL usitatius quam XXXX ob compendium 40 signat. Hinc etiam illa XCC pro LXXX, IV pro IIII, et IC pro XCIX, aliaque id genus. Nota centenaria est C, quod receptum est putari litteram C in ordine tertiam esse, ut quæ vocabuli centum sit caput; idemque sentiunt de littera M, quæ millenaria sit nota, quod vox mille ab ea littera incipit. Et habet hoc aliquam speciem: sed ubi ad rem venitur, aliud apparet. Cur enim non Q etiam vel quinariū vel quinquagenaria nota est, aut δ denarii? Cur X et V et L littera hue irrepserunt, si quidem capita vocum pro notis sumebantur? nam et illud perfirmum est, δ significare 500, quia a C proxima sit littera: sic enim ξ decem nugabimur significare et L quinquaginta, ut κ ob similitudinem atque affinitatem in X degenerarit. Nam γ vel Z, ut non

D

λείας [P. 11 δ] Χαλδαίων ἦτοι Βαθυλανίων διὰ Νε-
βρώδ. Φχοὶ δὲ διει μόνος δ "Εβρερ ὁ τοῦ Φάλεκ πατήρ
οὐ συνίετο τῇ πράξει τῆς πυργοποιιας· διὸ καὶ, τῆς
τῶν ἄλλων φωνῆς συγχεισης, ἡ τοῦ "Εβρερ οὐκ
ἀπώλετο. Αὕτη δὲ ἐστιν ἡ καὶ Ἀδέμι ἐλάστει· καὶ
ταῦτην οἱ τούτον διαδεξάμενοι ἀπόγονοι πατρωνυμί-
κῶς ἔσαντον 'Εβραίους προσηγόρευσαν καὶ Ἐβραῖος
τὴν φωνὴν ἐκάλεσαν. Τεκμηρίον δὲ ταῦτην εἶναι
τὴν πρὸ τῆς συγχέσεως φωνὴν τὰ τῶν παλαιῶν ὀνό-
ματα· ἐφ' ᾧ γάρ κατ' οὐδεμίαν γλῦνσάν ἐστι τὸ σημα-
νούμενον ἐπιλύσασθαι, κατ' αὐτήν τὸ ζητούμενον ἐρμη-
νεύεται· οἷον 'Αδέμι καθ' ἐπέχειν μὲν οὐδεμίαν φωνὴν τὸ
δηλούμενον εὑρίσκεται. κατὰ δὲ ταῦτην ἀνθρωπος
ἐρμηνεύεται· καὶ ἡ τοῦ Νῷ προσηγορία δικαιο-
σύνην σημαίνει, καὶ Χοὺς Αἰθίοψ, καὶ Μετρέμ
χυσίς.

"Οτι μετὰ τὸν κατακλυσμὸν ἔως τῆς διασπορᾶς· Νῷς τὰ μετὰ
μόνοι οἱ τρεῖς ἡγγισαντο τῶν πολλῶν εὔσεβῶν, Νῷς,
Σὲ, μ καὶ Ἀρφαξᾶδ ὁ αὐτὸς τοῦ Σῆμη, ἔτη φλᾶ. Τοῦ δὲ
κόστου εἴος ήν βθύος· τῷ γάρ βθοῖ βέτει καὶ Νῷς ὁ
δίκαιος ἐκοιμήθη, ὧν ἐτῶν ἐννακοσίων πεντήκοντα.
Τῶν δὲ φλᾶς χρόνων δ ἀριθμός οὗτος· Νῷς τὰ μετὰ
τὸν κατακλυσμὸν ἔτη τν, Σῆμη ἔτη πν, καὶ Ἀρφαξᾶδ
ἔτη, λγ· διοῦ ἔτη φλγ· τῆς ἀρχῆς τῶν ἄλλων ἐν
τῷ τετάρτῳ χρόνῳ λαμβανομένης. Συγγραφεῖς δὲ
τῶν Αἰγυπτίων καὶ Χαλδαίων οὗτοι· Μάνεθος ὁ τὴν
τῶν Αἰγυπτίων ποιησάμενος συγγρατῶν, Βηζοσῆς
ὁ τὰ Χαλδαϊκὰ συναγαγών, Μῶχος τε καὶ Ἑστιαῖος,
καὶ πρὸς τούτοις Αἰγύπτιος Ἰερώνυμος. Οἱ δὲ τὰ
Φοινικὰ συγγραφάμενοι Ἡσίδος τε καὶ Ἐκα-
τεῖος, Ἐλλάνικος καὶ Ακουσίλαος, Εφόρος τε καὶ
Νικόλαος.

Τῷ βθύοις ἐτει τοῦ κόσμου, ἐνακοσιοτῷ τριακοστῷ
ἐτει τοῦ Νῷς, κατὰ θεῖον δηλονότι χρησμὸν ἐμέρισε
Νῷς τοῖς τρισὶν ιδίοις αὐτοῦ τὴν γῆν οὕτω. Σήμι τῷ
πρωτοτόκῳ αὐτοῦ οὐδὲ, ἄγοντι· ἔτος τετρακοσιοτὸν
τριακοστὸν πρῶτον, ἐδώκεν ἀπὸ Περσίδος καὶ Βίκ-
τριων ἔως Ἰνδικῆς μῆτης, πλάτος δὲ ἀπὸ Ἰνδικῆς
ἴνως Ρινοκουρούρων τῆς. Αἰγύπτου, ἤτοι τὰ ἀπὸ ἀνα-
τολῆς ἔως μέρους τῆς μεσημβρίας, πτήν τε Συρίαν,
ἡ καὶ Ἰουδαία λέγεται (καὶ γάρ καὶ οἱ παλαιοὶ Σύ-
ρους τοὺς Παλαιστηνὸν ὀνόμαζον), καὶ Μηδίαν,
καὶ ποταμὸν διορίζοντα αὐτοῦ τὰ δύο τὸν Εύφρα-
την. Χάμ δὲ τῷ δευτέρῳ αὐτοῦ οὐδὲ, ἄγοντι ἔτος υζ,
ἐδώκε τὴν πρὸς νότον καὶ λίθαν καὶ μέρος τῆς δύ-
σεως ἀπὸ Ρινοκουρούρων τῆς Αἰγύπτου, Αἰθιοπίαν

A niorum regnum institutum fuisse. A iunt solum Hebe-
rum, Phaleci patrem, in subtractionem turris non
consensisse: itaque etiam reliquorum linguis confu-
sis, Heberi sermo integer permanxit. Ea est lingua qua
Adamus usus fuit; et ab hoc posteri Heberi se gen-
tilitio nomine Hebraeos ac linguam Hebraicam no-
minaverunt. Fuisse hanc linguam ante confusionem
certo indicant veterum nomina, quae quid signifi-
cent cum nulla alia lingua explicari possit, Hebraica
lingua interpretationem suggerit. Verbi gratia,
Adamus nullo alio sermone quidquam, Hebraica au-
tem hominem 23 nota. Sic Noa justitiam, Chus
Æthiopem, Mezroum Ægyptum, Phaleucus divisionem,
Babylon confusionem.

Ἄγωπτος, καὶ Φαλὲκ μερισμὸς, καὶ Βαθυλῶν σύγ-
χυσίς.

B A diluvio usque ad dispersionem tantum hi tres
multitudini pie præfuerunt, Noa, Semus et hujus
filius Arphaxadus, annis 534, ad annum mundi 2776.
Mortuus enim est Noa justus anno 2592, annos na-
tus 950. Porro 534 quos diximus, anni sic nume-
rantur: Noa post diluvium annos 350, Semus an-
nos 150, Arphaxadus annos 33: summa anni 533,
initio reliquorum in 4 supra 530 anno sumpto.
Qui res Ægyptiacas et Chaldaicas conscripserunt,
hi sunt: Manethus scriptis Ægyptiaca, Berossus
Chaldaica collegit, tum Mochus et Hestiacus, ac
præter hos Hieronymus Ægyptius. Phœnicum res
conscripterunt Hesiodus, Hecatæus, Hellanicus,
Acusilaus, Ephorus et Nicolaus.

C Anno ab origine mundi 2572 Noa annum æstatis
agens 930, oraculo nimirum divinitus accepto, tribus
suis filiis terram distribuit, hoc modo: Semus pri-
mogenito suo filio, annum æstatis quadringentesi-
num tricesimum primum agenti, dedit quidquid
terræ in longum a Perside et Bactris usque ad In-
diā porrigitur, in latum ab India usque ad Rhinocorura
Ægypti, sive quæ ab ortu solis sunt usque
ad plagam meridionalem, Syriam nempe, quæ et
Judæa dicitur (nam antiqui Syros vocabant Palæ-
stinos), et Mediā, et Euphratem fluvium designa-
vit, qui limites Semi 24 definiret. Chamo autem
secundo suo filio, annum agenti quadrungentesimum
septimum, terram addixit quæ Austro et Africo est

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

Latinas litteras, huc singamus recipi ideo non me-
ruius: quid autem sicut litteris ε, η, ι, ο, et aliis? Mihi quidem hæc commenta non placent. Credo
adhibitis prius rectis lineis etiam curvas non in-
commode iis adjectas, præsertim jam crescente
numerorum agmine. Sit ergo semicirculus litteræ
et assimilis nota centenarii; quod eo facilius est
crediti, quia reliqui characteres, etiam millena-
riorum, ab hoc, ut ostendemus, oriuntur. Nam huic
contrarius o addita lineola sic η, quingentas uni-
tates referit, semissem nimirum millenarii, qui sic
antiquitus exprimebatur, η, lineola inter priores
characteres interjecta, ne coalescerent, ut opinor;
quæ lineola et in η, quod longiuscula pingetur et

littera I putaretur, deformata est a librariis. Idem
ut uno calami ductu mille scribebant, exarave-
runt, sicut et η in δ litteram mutarunt idem, quæ
Manutius, præclare notavit. η pro millenarii nota
usurpare hodie notum est, et commemorata causa.
Reliqua ut hinc nascantur, in promptu est videre.
Nosstras interim notas utilitatis ac compendiæ causa
plurimi facio, ut 500, 675, etc. Sed majusculas has
in libris usurpari e dignitate videtur. Porro novem
(verbi gratia) millia ego compendiōse putarem sic
scribi η ειη aut ηχη. Sed de his hoc loco satis:
quisque sequatur quod valet, dummodo alias non
vituperet. XYL.

exposita, et partem Occidentis, a Rhinocoruris **A** Ἑgypti, ἈEthiopiam, Ἑgyptum, Lybiām, Africām, Mauritaniam, usque ad columnas Herculis, seu usque ad occiduum ac Africum oceanum, fluvium qui ejus ditioni terminus esset, Nilum constituit, qui idem Geon et Chrysorrhoas (quasi aurifluus) appellatur. Japeto tertio filio annum agenti 425, attribuit quidquid a Media ad septentrionem et solis occasum pertinet, usque ad Gades insulasque Britannicas, Armeniam, Iberiam, Pontum, Colchos atque ulteriores regiones atque insulas usque ad Italiam, Gallias, Hispaniam, Celtiberiam et Lusitanos. Cum ad hunc modum divisisset scriptoque suam voluntatem testatus esset, ut perhibent, id illis recitavit, atque post obsignatum penes se detinuit usque ad annum ab Adamo 2592, quo vitam finivit. Moriturus tribus filiis suis mandavit ne quis eorum fratri regionem invaderet eumve injuria aliqua afficeret: alioquin hoc eis discordiarum et bellorum intestinorum causam allaturum. Testamentum Semo, quippe aestate ac pietate præstanti, tradidit: is ei in imperio successit, atque eximias prosperitates, quas ei precatus fuerat pater, hereditate consecutus est, quod etiam in Genesi scriptum exstat. Humatus est in monte Lubaro.

Anno mundi 2791, annis ab obitu Noë ducentis, Chami filius Chanaan **25** novas res molitus Semi fines ingressus est contra. Noë præceptum, cum septem ex se ortis gentibus Amorrhæis, Chettæis, Pherezæis, Evæis, Gergesæis, Jebusæis et Chananaeis: quas gentes Deus per Mosem et Jesum Navæ filium excidit, ac suo deinde tempore Judicum opera filiis Israeli avitam terram reddidit, etiam in hoc suam justitiam declarans. Nam Israelites per gradus propagata gentis 38 a Semo orti erant, annis 1087... usque ad Mastusiam Ilio oppositam. Regiones autem eorum sunt, Media, Albania, Armenia major et minor, Amazonum regio, Paphlagonia, Cappadocia, Galatia, Colchis, Bosporenii, Maeotis, Derris, Sarmatia, Tauriani, Bactriani, Scythia, Thracia, Macedonia, Græcia, Thessalia, Bœotia, Locris, Ætolia, Achaia, Peloponnesus, Acarnania, Epirus, Illyricum, Lychnitis, Adria, unde mari Adriatico nomen factum: Calabria, Italia, Gallia, Etruria, Lusitania, Celtica, Massilia, Celtogallia, Hispania major et minor. Ibi fines Japeti terminantur, qua septentriones respiciunt usque ad Britannicas insulas. Habet autem insulas, Britanniam, Siciliam, Eubœam, Rhodum, Chium, Lesbum, Cythera, Zacynthum, Cephaleniam, Ithacam, ac Cyclades, et Asiam partem quam Ionia appellatur. Pro termino est Tigris fluvius, qui Medium

B καὶ Αἴγυπτον καὶ Λιβύην, Ἀφρικὴν καὶ Μαυριτανίαν, ἥντις ὑπερβάσιον στηλῶν ἔτοις ἓντες τοῦ δυκτικοῦ καὶ Λιβυκού ὀκεανοῦ, [P. 12] ποταμὸν δὲ διορίζοντα τὸν Νεῖλον, δι' οὗ καὶ Γεῶν καὶ Χρυσορέδας λέγεται. Τάφεθ δὲ τῷ τρίτῳ αὐτοῦ υἱῷ, ἔγοντι ἔτος υπέ, ἀπὸ Μηδίας τὰ πρὸς ἄρκτον καὶ δυσμάς ἡντις Γαδείρων καὶ Βρεττανικῶν νήσων, Ἀρμενίαν, Ιβηρίαν, Πόντον, Κόλχους καὶ τὰς κατ' Ἰόπην χώρας (31) καὶ νήσους ἡντις Ἰταλίας καὶ Γαλλίαν, Ἰσπανίας τε καὶ Κελτιβηρίας καὶ Λυσιτανῶν. Οὕτω μερίσας καὶ ἐγγράφως διαθέμενος, ὡς φασιν, ἐπαναγούντις τε αὐτοῖς τὴν διαθήκην αὐτοῦ ἐπφρογίσατο, παρ' ἑαυτῷ κατασχών ἥντις τοῦ βρῆθρος ἔτους ἀπὸ Ἀδάμ, ἐν φερετῇ καὶ ἐκοιμήθη. Μέλλων δὲ τελευτὴν ἐνετείλατο τοῖς τρισὶν υἱοῖς αὐτοῦ μηδένα ἐπελθεῖν τοῖς τοῦ ἀδελφοῦ δρίοις καὶ ἀτάκτως ἐνεχθῆναι πρὸς τὸν ἔτερον, ὡς τούτου γενησονένοις αἵτιοις στάσως αὐτοῖς καὶ πολέμων τῶν πρὸς ἀλλήλους. Τὴν δὲ διαθήκην αὐτοῦ δέδωκε τῷ Σῆμῃ ὁ πρωτοτόκων υἱῷ καὶ θεοφιλεστέρῳ, δι' οὗ καὶ τὴν ἡγεμονίαν διεδέκτη μετ' αὐτὸν καὶ τὰς ἔξαιρετους τῶν παρ' αὐτοῦ εὐλογῶν ἐκληρώσατο, ὡς καὶ ἐν τῇ Γενέσει φέρεται. Καὶ ἐκοιμήθη ἐν δρει Λούσιᾳ.

C 'Ἐν δὲ τῷ βψηλα ετεις τοῦ κόσμου, ἦτοι μετὰ διακόσια ἑτη τῆς τελευτῆς Νῦν, νεωτερίσας δὲ τοῦ Χάμι υἱὸς Χανανὸν ἐπέβη τοῖς δρίοις τοῦ Σῆμη καὶ κατώκησεν ἐκεῖ, παρεβάσει τὴν ἐντολὴν Νῦν, σὺν τοῖς δὲ αὐτοῦ γενομένοις ἔθνεσιν ἐπτά, Ἀμορραῖοις, Φερεζαῖοις, Εὔαλοις, Γεργεσαῖοις, Ιεδουζαῖοις καὶ Χαναναῖοις· οὓς διὰ Μωσέως καὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ ἐξωλόθρευσεν δὲ Θεὸς, καὶ μετὰ τίνας καιροὺς διὰ τῶν Κριτῶν ἀπέδωκε τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ τὴν πατρώφαν γῆν, δικαιος καὶ ἐν τούτῳ φανεῖς δὲ Θεὸς, διὸς ἐκ τοῦ Σῆμη κατασομένοις διὰ γενεῶν λῃ, ἐτῶν χιλίον ἔκακοις ὅγδοοικοντα ἐπτά (32)... ἥντις [P. 14] Μαστοῦσις (33) τῆς κατὰ Ἰλιον. Αἱ χώραι δὲ αὐτῶν Μηδία, Ἀλβανία, Ἀρμενία μικρὰ καὶ μεγάλη, Ἀμαζονίς, Παφλαγονία, Καππαδοκία, Γαλατία, Κολχίς, Βοσποροῖς, Μαιῶτις, Δέρρης, Σαρματία Ταυριανοὶ, Βαχτριανοὶ, Σκυθία, Θράκη, Μακεδονία, Ἐλλὰς, Θετταλία, Βοιωτίς, Λοχρία, Αἰτωλία, Ἀχαΐα, Πελοπόννησος, Ἀκαρνία, Ἡπειρῶται, Ἰλλυρίς, Λυχνίται, Ἀδριανὴ, ἀφ' οὗ τὸ Ἀδριατικὸν πέλασις ἐκλήθη, Καλαβρία, Ἰταλία, Γαλλία, Θουσκηνή, Λυσιτανία, Κελτική, Μασσαλία, Κελτογαλλία, Ιβηρία, Ιστανία ἡ μεγάλη καὶ μικρά. **D** 'Ἐνταῦθα καταλύγει τὰ δρία τοῦ Ιάφεθος, ἥντις Βρεττανικῶν νήσων τὰ πρὸς βορρᾶν βλέποντα. 'Εχει δὲ νήσους Βρεττανίαν, Σικελίαν, Εὔβοιαν, Ρόδον, Χίον, Δέλτον. Κύθηραν, Ζάκυνθον, Κεφαληνίαν, Ιθάκην, [P. 14 b] καὶ τὰς Κυκλαδάς,

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(31) Hoc quale sit, alii viderunt. κατ' Εὐρωπὴν puto legendum, κατόπιν potius: Joppæ enim hic nihil. Sed geographicæ alibi explicantur. XVL.

(32) Quæ hunc exciderunt, dum alterius codicis ope restituantur, ex Josepho et aliis scriptoribus peti debent. Satis apparat descriptus fuisse natio-

nes, quæ a filiis Noë ortæ et occupatae fuerint. XYL.

(33) Mastusia Thraciæ Chersonesi promontorium est c regione Ilii, Hellesponto interfluente. Derris, quæ hic cum Maeotide et Sarmatia commemoratur ignota mihi est. Pro Euboia Eubœam legi, quod orat in promptu. Cætera hujus loci non sunt. XYL.

καὶ μέρος τῆς Ἀσίας τὴν Ἰωνίαν καλουμένην, ποταμὸν δὲ Τίγριν, διορίζοντα μεταξὺ Μηδίας καὶ Βαβυλωνίας. Ἐν τούτοις οὖν πληροῦται τὰ τοῦ Ἱάφεθ ὅρια διὰ τὸ εἰρηκέναι τὴν Γραφήν • Πλατύναι ὁ Θεὸς τῷ Ἱάφεθ· » τὴν πᾶσαν γὰρ Εὐρώπην καὶ μέρος οὐ μικρὸν τῆς μεγάλης Ἀσίας ἀπηγέκατο· διὸ καὶ εἰρηται, « καὶ κατασκηνώσαι ἐν τοῖς τεκνώμασι τοῦ Σῆμ. » Οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ κατὰ ἀναγωγικὸν τρόπον, διε πᾶσαν ἡ μερὶς τοῦ Ἱάφεθ σχεδὸν τῷ βαπτίσματι καὶ τῇ εἰς Χριστὸν πίστει προσετίθη, ἀτινά ἐστι τεκνώματα τοῦ Σῆμ, ἐπει καὶ ἔξ αὐτοῦ ὁ Ἀβραὰμ καὶ οἱ πατριάρχαι, ἔξ ᾧ καὶ αἱ λοιπαὶ γενεαρχίαι ἔως Χριστοῦ ἡγουμένου σαφῶς γενεαλογοῦνται. Τοῦ δὲ Χάμ πλείστα μέχρι καὶ νῦν ἔνθι, ἐστιν ἐν ἀποστασίᾳ, κατά γε τὰς Ἰνδίας καὶ Αἴθιοπίας καὶ Μαυριτανίας· ἐν οἷς καὶ αἱ Ἀρρέβιαι καὶ Ἰδουμαῖαι κατὰ Θεοῦ καὶ τῶν ἄγιων αὐτοῦ θραύσονται, τῇ τοῦ Χάμ καὶ τοῦ Χαναάν κατάρρῃ καθυποειδῆμένοι· διὸ καὶ παλᾶς οἰκέτην τὸν Χάμ τοῦ Σῆμ καὶ τοῦ Ἱάφεθ ἡ Γραφὴ ἀπεφίνετο, διὰ τοῦ Χαναάν τοῦ υἱοῦ καὶ αὐτὸν σημαίνουσα.

Οτι δύο κατακλυσμοὶ κατὰ τὴν Ἑλλάδα γῆν διεβεβοήμενοι· γεγόνασι, πρῶτος μὲν ἐπὶ Ὡγύγου ἐν τῇ Ἀττικῇ, χρόνοις δὲ ὕστερον σμή ἐν Θετταλίᾳ ἐπὶ Δευκαλίωνος βασιλεύοντος Ἀθηνῆσι, δευτέρου Κρανιοῦ αὐτόχθονος. Τούτου τοῦ κατακλυσμοῦ, τοῦ ἐπὶ Δευκαλίωνος δηλονότι, δοκοῦσι μεμνῆσθαι καὶ Αἰγύπτιοι, φάσκοντες τὴν χώραν αὐτῶν μὴ κατακλύσθαι. Καὶ δικαίως φιλονεκοῦσι μή κατακεκλύσθαι· τότε τὴν Αἴγυπτον· τοπικὸς γὰρ γεγονεν οὗτος δ κατακλυσμός. Τὸν γὰρ πρότερον ἦτοι τὸν καθολικὸν κατακλυσμὸν οὐδὲ γινώσκουσιν. οὕτω γὰρ ἦν ὁ πατριάρχης αὐτῶν γεννηθείς. Χάμ δὲ διὰ τοῦ Νῶε πατέρος ἦν Μεστρέμ, ἀφ' οὗ Αἴγυπτοι.

Οτι τὸν Νειρῶδη ἀποθεώσαντες οἱ Ἀσσύριοι ἐν τοῖς ἄστροις τοῦ οὐρανοῦ ἔταξαν, καὶ καλοῦσιν Ὁρίωνα. Οὗτος κατέδειξε τὴν κυνηγετικήν διὸ καὶ τὸν καλούμενον κύνα ἀστρον τῷ Ὁρίωνι συνῆψαν· Τοῦτον καλοῦσιν καὶ Κρόνον εἰς τὴν ἐπωνυμίαν τοῦ πλάνητος.

Οτι διαμερισθέντων τῶν ἔθνων ἀνεφάνη τις ἀνήρ Ἰνδὸς, ἐκ τοῦ γένους Ἀρφαὲδη, τούνομα Ἀνδουΐδηριος, διὰ παρέδωκε τοῖς Ἰνδοῖς ἀστρονομίαν.

[P. 15] Οτι τῷ δισχιλιοστῷ πεντακοσιοστῷ ὅγδοῃ· καστῷ ε' ἔτει διοδεύων Καίναν ἐν τῷ πεδίῳ εὗρε τὴν γραφὴν τῶν γιγάντων καὶ ἔκρυψε παρ' ἑαυτῷ, καὶ αὐτὸς μὲν ἐν αὐτοῖς ἔξημάρτανε, καὶ τοὺς ἄλλους τὴν αὐτὴν ἀτοπίαν ἔξεπαλιδεύσεν. Οἱ δὲ τὸν Σάλα φασὶ τεκτηνούς εὑρηκέναι.

Οτι ἐν τῷ ὅρε τοῦ Λιβάνου ἰχθύες θαλάσσης εὑρέθησαν, ἐν κοίλοις τόποις ὑδάτων, τὴν τοῦ κατακλυσμοῦ πιστούμενοι πανωλεθρίαν.

Οτι πρῶτος Λάμεχ πρὸ τοῦ Ιδίου πατρὸς τελευτᾷ, ήγουν τοῦ Μαθουσάλα.

Οτι ἀπὸ τοῦ Ἀδὰμ ἔως τοῦ κατακλυσμοῦ, κατὰ τοὺς Ἐβδομήκοντα, ἐτη βρυμβ, οἵς καὶ ἡ ἀκήθεια ἐπιμερτυρεῖ καὶ αἱ ἀνέκαθεν πάσαις ταῖς Ἐκκλησίαις ἐπικρατήσασαι παρεδόσεις, ἐπὶ δὲ τὸ πρῶτον

A a Babylonia dividit. His ergo implentur fines Japeti, quia est in Scriptura: « Amplificet 26 Deus Japetus. » Universam quippe Europam, et magnam Asiæ haud exiguam partem abstulit; ideoque additum est, « et habitet in tabernaculis Semi. » Neque id modo, sed etiam reconditorem sensum eruendo intelligimus, quod Japeti fere tota portio baptismum ac fidem in Christum est amplexa, quod per Semi tabernacula notatur, quando etiam Abrahamus a Semo genus duxit atque patriarchæ, a quibus perspicue generis propagatio per ordinem usque ad Christum deducitur. At Chami gentes pleræque etiamnuin defectione a fide Christiana permaneant, in Indiis, Aethiopiis, Mauritanis, in quibus gentibus etiam Arabiæ numerantur ac Idumæa, qui populi omnes adversus Deum et sanctos ejus ferociunt, execrationi cui Chamum et Chanaanem Deus obnoxium fecerat addicti. Itaque Scriptura Chamum Semi et Japeti servum pronuntiavit, per Chanaanem filium ipso etiam patre Chamo notato.

Duo diluvia in Graecia celebri fama fuerunt, prius in Attica, Ogygi astate, posterius annis ab eo 248 in Thessalia, Deucalione Athenis regnante, secundo a Cranao indigena. Hujus sub Deucalione facti diluvii videntur etiam Aegyptii meminisse, dicentes suam terram inundationis expertem fuisse. Et quidem recte contendunt Aegyptum tunc diluvium non esse passam, cum id diluvium certo tantum Ioco substiterit. Prius autem diluvium, quod universam terram inundavit, plane ignorant: nondum 27 enim tum natus fuerat conditor gentis eorum Chamus, filius Noë, pater Mezromi, a quo Aegyptii sunt orti.

Nemrodo Assyrii divinam ascribunt naturam, inter sidera cœlestia collocantes et Orionem vocantes. Hic venandi artem primus protulit. Itaque Orioni sidus, quod Canis vocatur, adjungunt. Quin et Saturni, stellæ illius erraticæ, nomen ei tribuunt.

Dissipatis gentibus Indus quidam ab Arphaxado genus ducens exstitit, nomine Andubarius; isque Indis astronomiam tradidit.

Anno ab origine mundi 3585 Cainanus campum peragrans scripturam gigantum reperit, et cum ipse ea tractanda deliquit, tum alios absurdâ ista docuit. Alii a Sala fuisse eam scripturam repertam asserunt.

In monte Libano pisces marini inventi sunt, in cavisque aquas receperant, internectionem omnium animalium, quæ diluvio accidit, testificantes.

Primus Lamechus suo patre Mathusala prior mortuus est.

Ab Adamo usque ad diluvium de sententia Septuaginta interpretum anni numerantur 2242. Quibus et veritas astipulet et traditiones, quarum auctoritas ab antiquo per omnes invaluit Ecclesiæ.

Ad annum 28 Abrahami primum numerantur anni ab origine mundi 3343. Post 75 deinde annos ex Charrane egressus in terra Chanaan inquilinum egit, quae nunc Palæstina vocatur.

Phaleucus ante patrem suum Heberum obiit. Tria millia annorum ad Phaleci mortem ab Adamo computantur. Hinc nomina Græcorum deorum initium sumunt.

Natus est Cambi stirpe vir nomine Chusus, *Aethiops*. Is Nemrodum genuit, qui et Orion appellatur, conditorem Babylonis; atque hic auctus potentia primus hominum regnavit, Assyriis imperans. Idem Saturnus dictus est, cognomento a planeta ducto. Uxorem ex eadem stirpe habuit, nomine Semiramis. Haec frena reperit et pyramides quas vocant exstruxit. Hanc etiam Rheam nominarunt, ut quæ hominibus magna cum potestate et ingenti terrore imperaret. Haec Semiramis filium habuit nomine Picum, cognomento Jovem, ac præter hunc Belum ac Nimm et Filiam Junonem. Ninus, qui Ninivem magnam condidit, matrem suam Semiramis uxoris loco habuit. Africanus Saturno præterea Afrum filium ascribit, a quo Afri dicti sunt. Is Afer ducta Astynoma uxore Venerem genuit, quæ Græcis Afrodita dicitur. Saturnus regno expulsus a filio suo Jove in occidas terræ partes devenit ac Italiam obtinuit. Dein Jupiter Assyriis decessit, ac ad patrem se contulit, qui ei regnum 29 Italiae dimisit: ubi cum per multos annos regnasset, vitam eum morte commutavit, et in Creta sepultus est. Post Ninum Assyriis Thurus imperavit, qui et Mars appellatur utpote bellicosissimus. Hunc Assyrii Baalum sive Belum deum appellantur, statuaque ei excitata divinis honoribus coluerunt. A morte Jovis Faunus, eo natus, regnum tenuit. Hic Mercurius denominatus fuit, quod facundus admodum esset ac mathematicarum rerum sciens. Idem hominibus auri ex terræ visceribus eruendi artem invenit. Venus erudita admodum fuit et variis rebus ornata nupsit Adonidi Cinyras filio philosopho ipsi quoque. Narrant eos ad mortem usque una philosophiæ vacasse. Picus, qui idem est Jupiter, cum triginta annos Assyriis imperasset, regno in manus filii sui Beli et Junonis, quæ soror ejus eademque conjux erat, tradito, ad patrem suum Saturnum se contulit, provectam jam ætatem misere tolerantem. Pater ei statim regnum dimisit; et Picus potentia actus per 62 alios annos Italiam rexisse

XYLANDRI ET

(34) Annis duodecim plures habet Nicephorus. Ex Biblio ab origine mundi ad natales Abrahami (exclusive) non pluris 1919 annis computantur. Cum quaratiocinatio convenit Hebreorum suppulatio, qui a linguarum confusione annos præterea usque ad natales Isaacii 52 numerant. Ergo is natus fuit anno 2048 vel 2049, annum agente Abrahe centesimum. Paulo post v. 8 ubi scripsi *ex Charma stirpe*. Semi est in Græco, sed perspicue falsum. Mox de Semiramide, *frena repperit*. In Græco est ποταμοὶ περιέβαλε στόμια, quod mendo non vacat. Ego suspicor ποταμοῖς esse vitiosum; sive ιπποῖς

Α ἑτος Ἀβραὰμ (34) ἦτη γῆιβ. Καὶ μιτὰ ἔτερα οἱ ἔτη ἐξῆλθεν ἐκ Χαρρών, παροικήσας εἰς γῆν Χαναὰν τὴν νῦν Παλαιστίνην λεγομένην.

"Οτ: δ Φάλεκ πρὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ "Εβερος τελευτὴ, συνάγεται δὲ τὰ πάντα ἔτη ἀπὸ τοῦ 'Αδὰμ ἐπὶ τὴν τοῦ Φάλεκ τελευτὴν ἔτη τρισχίλια. Ἐνθεν ἀρχὴν τῶν 'Ελληνικῶν θεῶν λαμβάνουσι: τὰ δύομάτα.

'Εγεννήθη δὲ ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Σῆμι ἀνὴρ δύομα Χούς Αἴθιοψ, δὲ ἐγέννησε τὸν Νεβρώδ τὸν τὴν Βενιλῶνα κτίσαντα, τὸν καὶ Ὀρίωνα ἐπικλεψάντα. Οὗτος δινατὸς γενόμενος ἐβασίλευε πρῶτος ἐπὶ τῆς γῆς ἐν τοῖς Ἀσσυρίοις. δὲ καὶ ὡνομάσθη Κρόνος εἰς τὴν ἐπωνυμίαν τοῦ πλάνητος. Οὗτος ἔσχε γυναῖκα ἐκ τῆς αὐτῆς φυλῆς, καλουμένην Σεμίραμιν. Αὕτη τοῖς ποταμοῖς περιέβολε στόμια. καὶ τὰς καλουμένας πυραμίδας ἀνήγειρε. Ταύτην καὶ Ρέαν ὀνόμασαν ὡς ἐν δυνάμει καὶ ἔκουσις καὶ ὑπερβάλλοντι φόδρῳ τῶν ἀνθρώπων ἀρχουσαν. Αὕτη ἡ Σεμίραμις ἔσχεν υἱὸν οὐ τὸ δύομα Ηίκος, δὲ καὶ μετωνομάσθη Ζεὺς· καὶ ἄλλους δὲ ἔσχεν υἱοὺς Βῆλόν τε καὶ Νίνον, καὶ θυγατέρα τὴν Ἡραν. Καὶ δὲ μὲν Νίνος, δὲ καὶ τὴν Νίνευ τὴν μεγάλην ἔκτισε, τὴν ίδιαν μητέρα Σεμίραμις ἔσχε γυναῖκα. Ής δὲ Ἀφρικανός φησι, καὶ ἐπερον υἱὸν ἔσχεν ὁ Κρόνος τὸν Ἀφρον, ἐξ οὐ Αφρον: δὲ γῆμας Ἀστυνόμην ἐποίησε θυγατέρα τὴν Ἀφροδίτην. Ο δὲ Κρόνος ἔκωσθεις τῆς βασιλείας ὑπὸ τοῦ ίδιου υἱοῦ Διός, κατελθὼν ἐν τῇ δύσει κρατεῖ τῆς Ἰταλίας. Είτα δὲ Ζεὺς ὑποχωρήσας τῶν Ἀσσυρίων παραγίνεται πρὸς τὸν πατέρα· δὲ παραχωρεῖ αὐτῷ βασιλεύειν τῆς Ἰταλίας. Καὶ πολλοὶ ἔτει βασιλεύσας, εἴτα τελευτήσας καταθύεται ἐν τῇ Κρήτῃ. Μετὰ δὲ Νίνον ἐβασίλευε τῶν Ἀσσυρίων θούρος ὁ καὶ Ἀρης κληθεὶς ὡς πολεμικῶτας. Τοῦτον οἱ Ἀσσυρίοι [P. 16] Βάσαλ θέον ἦτοι Βῆλ μετονομασαντες καὶ ἀναστηλώσαντες σέβονται. Μετὰ δὲ τὴν τοῦ Διός τελευτὴν Φαῦνος δὲ οἰδὸς αὐτοῦ ἐβασίλευσεν, ὃς μετωνομάσθη Ἐρμῆς· ἦν γὰρ λογικώτατος πάνυ καὶ μαθηματικός· δὲ καὶ τοῦ χρυσοῦ τὴν φύσιν ἔξενρεν ἐκ μετάλλων ἀνθρώπων. Η μάντος: Ἀφροδίτη, λογική, καὶ ποικιλή, λεγομένη ἐγκρήσθη τῷ Ἀδώνιδι τῷ υἱῷ τοῦ Κινύρου, φιλοσόφῳ δόντι καὶ αὐτῷ οὖς καὶ ἄχρι θανάτου φιλοσοφοῦντας σὺν ἀλλήλοις βιῶσας: ιστοροῦσι. Μετὰ δὲ τὸ βασιλεύειν Ἀσσυρίων Ηίκον τὸν καὶ Δία ἔτη τριάκοντα, τὸν υἱὸν αὐτοῦ Βῆλον δυομαζόμενον καὶ Ἡραν τὴν γυναῖκα τὴν καὶ ἀδελφὴν ἐπὶ τῆς ἀρχῆς καταλιπὼν πρὸς τὸν αὐτοῦ πατέρα Κρόνον παραγί-

GOARI NOTÆ.

sive quid aliud scripserit auctor, ut equestris re-inventio bellicosæ viragini tribuatur Virgilius quidem *Ereid*. vii Picum hujus filium, si Cedrenus vera retulit, equorum domitorem nominat, fortassis eo invento insignem, ut ibidem aliis perhibetur vitsator. Στόμια frænos significare notum est. Significant etiam orificia seu ora. ut vasorum, venarum. De fluminibus, eorum ostia ut significant, non legi, neque videtur quadrare. Infra quidem in Heraclio στόμια ἐργμον sauces vocat sive angustias, per quas in solitudinem penetratur. XYL.

νοται, ήδη γεγόραχοτε και ταλαιπωρήσαντα φι και Α παρεχωρεῖ τῆς βασιλείας εὐθὺς, και οὗτος δυνατὸς ὁν ἔλλα ἔτη ἔκτικοντα δύο κατὰ τὴν Ἰταλίαν βασιλεῦσαι γέγεται. Βῆλος δὲ ὁ οὐδὲ διὰ τὸ δύκινγιτος εἶναι οὕτως ἐκλήθη, και δύο ἔτη βεβασιλευκῶς Ἀσσυρίων τελευτῇ. Νίνος δὲ διὰ τούτου θεῖος ἐγκρατῆς γενόμενος τῆς ἀρχῆς νβ' ἔτη τῶν Ἀσσυρίων ἔβασιλευσεν. Ἐκ τοῦ γένους οὐν αὐτοῦ και Ζωροάστρης διπεριβότος ἀστρονόμος ἐν Πέρσαις γενόμενος τρόπτον δύο πυρὸς ἀερίου κερουνωθῆναι και ἀναλωθῆναι, ἀντειλάμενος τοῖς Πέρσαις τὰ δυτὶ αὐτοῦ μετὰ τὴν κατσιν ἀναλαβεῖν και φυλάττειν αὐτοὺς και τιμῆν· και ἔως οὖ, φησί, σώσεσθε ταῦτα, τὸ βασιλεῖον τῆς ὑμῶν χώρας οὐκ ἐκλείψει. Οὕτως οὖν τούτου πυρὶ οὐρανῷ τεφθωθέντος τὰ λείψαντα διὰ τιμῆς εἶχον οἱ Πέρσαι, ἔως τούτου καταφρονήσαντες και τῆς βασιλείας ἔκπεσον. Τοίνυν μετὰ Νίνον τὸν τοῦ Διὸς ἀδελφὸν Θοῦρος τῶν Ἀσσυρίων βασιλεύει. Τούτον δι πατήρ αὐτοῦ Ζάμις, δις ἦν τῆς Ἄρτας ἀδελφὸς, ἐπὶ τῷ ὄντοματι τοῦ πλάνητος ἀστέρος Ἀρεα ἐκάλεσεν. Ἡν δὲ δι Ἀρῆς οὗτος πικρὸς και ἄγαν δυσκαταγώνιστος πολεμιστής, δις Καυκάσου τινὶ ἀνδρὶ γιγαντογενεῖ δύναται, ἐκ τῆς φυλῆς Ἰάγεθ ὀρμητικόν, ἐπελθὼν και καταπαλεμήσας και ἀνελῶν παρέλασε τὴν χώραν αὐτοῦ, και ἐπὶ τὴν Θράκην ἀλθὼν και τελευτήσας ἐκεῖ θάπτεται. Τούτῳ τῷ Ἀρεὶ πρώτην στήλην ἀνέστησαν οἱ Ἀσσυρίοι, και ὡς θεὸν προσκυνοῦσι, Βάσαλ δνομάζοντες, δικρηνεύεται Ἀρῆς πολέμων θεός. Μετὰ τούτον Λάδης δι μέγχες, ὃν και διὸς και Δανάης οὐκεὶ Πέρσαις μετελόμενος, εἰς τὸ ἔδιον ὄνομα Πέρσαις μετωνόμασεν αὐτοὺς, και ἔβασιλευσεν αὐτῶν ἔτη νρ.

Μὴ λανθανέτω δὲ μηδένα ἀνθρώπων τῶν ἀληθείας Ε ἀντιποιούμενων. διτι Πίκος οὗτος δι Ζεὺς πάντων ἀνθρώπων τῶν ἀπ' αἰώνος [P. 17] ἐξεγγερμένων πλάνων, γοήτων, φυντακιστῶν, μάγων δεινῶν, μυστρῶν, τελεστῶν ἐκτόπων, αὐδὸς διν μυσαράτερος και δραστικώτερος και βδελυρώτερος, μοιχεύταις και ἀνδρομανίταις και ἀρρέτηποισιταις τε πάσαις και μιαρίταις και δικαδαρσίταις και πάσαις ἀθεμιτουργίταις και αισχυρούργίταις ἀναγεστάταις ἐν νηπίου έως ἐκατὸν εἴκοσι χρόνων τῆς ζωῆς αὐτοῦ (τοσοῦτα γάρ φασιν αὐτὸν ζῆσαι) ἐσχολακώς. πάντας τοὺς πρὸ αὐτοῦ και μετ' αὐτὸν ἀθεμίτους διπερβαλῶν. Πινεῦμα γάρ θεμάχον και ἀκαθαρτότετον πάντων πνευμάτων πονηρῶν διν ἐπ' αὐτῷ, δις ἐπὶ πλείους χρόνους τῆς Ἰταλίας βασιλεύτας δι' ὑπερβολὴν τοῦ ὄψιστου και μόνου θεοῦ μακροθυμίας, και πάσας κόρας ὥρατας, δισας λίχνοις εἰδεν δρθελμοῖς, διαφθείρας, εἰς ο' ποσούμενας, και ταῖς πολλαῖς αὐτῶν μετὰ φαντασίων ἀρρήτων και μυστικῶν συναπτόμενος, οὐ μήν δὲ ἀλλὰ και ταῖς πλείσι τῶν αὐτοῦ θυγατέρων, θεὸν φημιζεούσαι τούτον και ἀνακηρύττεσθαι τοῖς πολλοῖς ἀνέπτεσε. Εκι τὸ δή, χειρὸν ἔτι τούτου και ἀτοπώτερον, διτι και μετὰ τὴν αὐτοῦ τελευτὴν και ταφὴν τὴν ἐν τῇ Κρήτῃ, και πρόσταξιν αὐτοῦ, οἱ οἰκεῖον αὐτοῦ ναὸν και μνημεῖον οἰκοδομήσαντες κατέθηψαν, φι και οὕτως ἐπέγραψαν· «Ἐνθάδε κεῖται θανὼν Πίκος δι Ζεύς.» Και μετὰ ταῦτα ἡ τοῦ θεομισθοῦ αὐτοῦ και ὑπερηφένην πνεύματος δύσμη τὴν οἰκουμένην

fertur. Belus filius ejus hoc nomen ob id quod celeriter moveretur habuit. Is cum per biennium regnum Assyriorum gessisset, in fata concessit. Patruus ejus Ninus regno potitus, 57 annos Assyriis imperavit. Ex hujus genere etiam Zoroastres nobilis ille apud Persas astronomus exstitit; qui se fulmine ictum ac consumptum iri prædictit, 30 mandavitque Persis ut ossa sua ex incendio legerent ac custodirent atque venerarentur, promittens regnum ex ipsorum natione ablatum non iri quādiu ea colerent. Eo itaque fulmine in cineres redacto reliquias ejus Persæ coluerunt, donec iis neglectis regnum etiam amiserunt. Ceterum Nino Jovis fratri Thurus in regnum Assyrium successit. Hunc Zamis pater, frater Rheem, Martem nomine planetæ appellavit. Erat autem acer valde et superatus difficillimus bellator. Is Caucasum, potentem hominem et gigantigenam ex Japeti ditionibus profectum aggressus bello vicit et occidit, ejusque ditionem occupavit. Post in Thraciam venit, ibique vita functus et tumulatus est. Huic Marti primo statuam posuerunt Assyrii, atque ut deum adoraverunt, Baalum nominantes; quod sonat Martem bellorum deum. Post hunc Lamis Assyriis imperavit. Ei Sardanapalus cognomento Magnus successit, quem Perseus Jovis ex Danae filius interfecit; regnoque Assyriis adempto eos a se Persas denominavit, iisque per 53 annos imperavit.

Λάδης τῶν Ἀσσυρίων ἔβασιλευσεν, εἴτα Σαρδανίπαλες δι μέγχες, ὃν και διὸς και Δανάης οὐκεὶ Πέρσαις μετελόμενος, εἰς τὸ ἔδιον ὄνομα Πέρσαις μετωνόμασεν αὐτοὺς, και ἔβασιλευσεν αὐτῶν ἔτη νρ. Neque vero quisquam veritatis studiosus ignoret Picum istum, qui et Jupiter dicitur, omnium quoquot ab omni awo extiterunt impostorum, prestigiatorum, falsis imaginibus ludentium, diris atque abominandis 31 artibus magicis utentium, sacrificia ab usu hominum abhorrentia obeuntium, turpitudinem, atrocitatem impuritatemque superrasse: quippe jam inde a pueritia adulteriis, mares depereundo, dictu scēdis libidinibus ac factis, omnis generis obscenitate atque impuritate ac quibusvis flagitiis impiisque supra quam dici potest sceleribus deditus, usque ad annum 120 (tot enim vixisse fertur) turpissimam vitam produxit, prioribus posterisque omnibus qui scelerate viveunt a se ea re superatis. Nam spiritu Deo adversante omniumque spirituum malorum impurissimo agebatur. Is Picus eum per tam multos annos, Deo longanimitate summa hoc sustinente, Italiā rexisset, omnesque formosas puellas, quascunque mollibus suis oculis viderat, corrupisset, quarum numerus ad 70 colligitur, quasdam etiam infandis ac mysticis apparitionibus delutas, cumquis adeo plerasque suas filias vitiasset, malus ille spiritus multitudini tamen persuasit ut eum deum pronuntiarent. Id vero deterius adhuc est et absurdius, quod cum mortuus et (quod mandaverat) in Creta sepultus esset, ubi necessarii ei humato fanum ac monumentum extruxerunt cum hac inscriptione:

« *Huic situs est Picus, qui et Jupiter, mortuus,* » Postmodo odor deo inimici illius ac superbi qui cum rexerat spiritus, orbem terrarum cursu pervagatus, regum principum, populorum gentiumque stolida corda implevit, ut animis inscitia atque impietate occupatis hunc falso nominatum deum Jovem, aliosque hujus similes et cognatos dæmones, **32** divino cultu atque adoratione eo usque honorarent, dum Verbum Dei carnem induit, idque gentibus beatorum apostolorum ac martyrum ministerio innotuit. Narrant hunc Jovem ac matrem ejus Semiramidem reliquumque ejus genus Abrahami ætate extitisse. Conveniebat enim ut quam ætatem diabolus ad perniciem multis opera inuisissimi istius Jovis struendam delegerat, eadem etiam verus Deus salutis multorum causa justum Abrahamum vocaret. **B** Jupiter cum alios filios, tum Faunum, Perseum et Apollinem habuit. Ac Faunum quidem desumpto ab errante stella nomine Mercurium appellavit; isque a morte Jovis regnum Italiæ annos 35 tenuit; homo fuit versutus, mathematicus, disertissimus. Cum vero insidiis reliquorum fratrum peteretur (filius enim Maiadis mulieris erat, quam in Italia primam habuit uxorem Jupiter; ac post eam Alemem Thebanam, quæ ei trivesperum Herculem peperit,) magna vi auri suffarcinatus in Ægyptum venit. Ibi ob auri ejus larginationem, facundiam, divinandi scientiam et oracula gratiosus factus ac pro deo habitus, Mezromo Chami filio, qui regnum Ægypti tunc tenebat, mortuo subrogatur. Ubi cum fastu et prædictione futurorum, deus appellatus, per annos undequadragiuta id regnum gessit. Cæterum Apollo, cum ab ineunte ætate spiritu Pythonis fuissest afflatus, isque spiritus ei per omnem vitam adfuissest, ne mortuo quidem eo istarum nūgarum finem fecit diabolus. Maxima divinandi facultate id genus spiritus pollet, multa vera, pleraque autem ambigua et ancipitia ob ignorantem dicens. **33** At Hercules in Occiduis terræ partibus primus philosophiam instituit, quem mortuum ab ipso prognati in deorum numerum retulerunt, sidusque in cœlo nomine ejus affecerunt. Herculem istum pingunt indutum loco vestis exuvio leonis, clavam ferentem ac tria tenentem mala, quæ fabulantur cum dracone clava occiso abstulisse, hoc notantes, eum mala ac varia cupiditatis consilia clavæ, hoc est philosophiæ, ope viciisse, amictum veluti pelle leonis animo generoso; atque ita tria mala abstulisse, tres scilicet virtutes, quæ sunt non irasci, non esse voluptatibus deditum, non esse cupidum pecunias clava enim animi tolerantis, ac pelle, id est temperantia, terrenum pravæ concupiscentiæ certamen vicit, philosophiam usque ad mortem colendo; quod de eo Herodotus, doctissimus scriptor, memorias prodidit, alias quoque septem Hercules fuisse narrans.

Enimvero Mercurius, cognitis, ut diximus, quæ sibi a fratribus (erant autem Jovi ex diversis natu mulieribus filii circiter 70) tendebantur insidiis, in

A διατρέχουσα, βασιλέων τε καὶ ἀρχόντων καὶ λαῶν ἀσυνέτων καὶ ἐθνῶν καρδίας πληρώσασ, ἔως τῆς τοῦ Λόγου Θεοῦ σαρκώσεως καὶ ἐπὶ τὰ ἔθνη δι' ἀποτόλων ἀγίων καὶ μαρτύρων ἀναδεξεῖσας πᾶσαν ψυχὴν ἀγνοιάς καὶ ἀσεβείᾳ κρατουμένη εἰς λατρείαν καὶ προσκύνησιν τοῦ φευδούνυμου Θεοῦ οούτου τοῦ Διὸς προετρέπετο καὶ τῶν δομίων αὐτοῦ δαιμόνων καὶ συγγενῶν. Εἶναι δὲ τὴν τούτου μητέρα Σεμίραμιν καὶ αὐτὸν τὸν Δία καὶ τὴν γενεὰν αὐτοῦ κατὰ τοὺς χρόνους Ιστοροῦσι τοῦ Ἀβραάμ· ἔπρεπε γάρ τοῦ διαβόλου εἰς λύματν πολλῶν τὴν κατὰ τὸν ἔχθιστον τούτον Δίτι γενεάν ἐκεῖξαμένου, τότε καὶ τὸν Θεὸν τὸν ἀλτηθῆ εἰς πολλῶν σωτηρίαν τὸν δικαιον καλέσαι Ἀβραάμ. Οὗτος δὲ Ζεὺς πρὸς τοὺς ἄλλοις οὐοῖς ἔσχε καὶ Φαῦνον καὶ Ήερσία καὶ Ἀπόλλωνα· ἀλλὰ τὸν μὲν Φαῦνον ἐπ' ὀνδματι τοῦ πλάνητος ἀστέρος ἐκάλεσεν Ἐρμῆν, δὲς καὶ μετὰ τὴν Διὸς τελευτὴν ἐνστήλευσε τῆς Ἰταλίας ἐπη τριάκοντα πέντε, ἵν δὲ πανούργος ἀνὴρ καὶ μαθηματικὸς καὶ λογιώτατος. Ἐπεὶ δὲ ὑπὸ τῶν ἄλλων ἀδελφῶν ἐπεῖσαν λεύθη (αὐτὸς γάρ Μαιάδος γυναικὸς ἵν νιός, ἵν πρώτην ἔσχεν δὲ Ζεὺς ἐν Ἰταλίᾳ, Ἀλκεμήνην [P. 18] δὲ τι; Θηβαῖαν μετ' αὐτήν, ἐξ δὲ τὸν τριέσπερον ἔσχεν Ἡρακλέα), πολὺν χρυσὸν ἐγκοκπωσάμενος εἰς Αἴγυπτον ἤλθε, καὶ τῇ τούτῳ ἐπιόδει καὶ τῷ λόγῳ καὶ τῇ μαντείᾳ καὶ τοῖς χρησμῷ μασιν ἀγαπηθεῖς καὶ ὑπὸ αὐτῶν ἀποθεωθεῖς, Μέστρεμ τοῦ οὐοῦ Χάμ τοῦ ἐκεὶ βασιλεύοντος ἀποθανόντος εὐθὺς ἀναγορεύεται, καὶ ἐν ὑπερηφανίᾳ καὶ τῶν μελλόντων προρήσει ὡς θεὸς κλείζομενος ἐπὶ λόγῳ ἐπη τοῦ Αἴγυπτου βασιλεύει. Ο δὲ Ἀπόλλων πνεύματι Ηὔθωνος ἐκ νεότητος κάτοχος ὅν ἔως τελευτῆς αὐτοῦ, οὐδὲ μετὰ τελευτὴν αὐτοῦ τῆς φληναφείᾳς ἐπαύσατο δ πονηρός· ἐστι γάρ τούτο εἶδος πνεύματος μαντικῶτατον, πολλὰ μὲν ἀληθῆ, τὰ δὲ πλεῖστα λέγον ἀμφιβολά καὶ ἀμφιρρέπη διὰ τὴν ἀγνοιαν. Ο δὲ Ἡρακλῆς πρῶτος κατέδειξε φιλοσοφεῖν ἐν τοῖς Ἐσπεροῖς μέρεσι. Τοῦτον ἀπειώσαν σὶ ἐκ τοῦ γένους αὐτοῦ μετὰ τὴν αὐτοῦ τελευτὴν, καὶ ἐκάλεσαν ἐν τῷ οὐρανῷ ἀστέρα ἐπ' ὀνδματι αὐτοῦ. "Οντινα Ἡρακλές ἐγγράφουσιν ἀντὶ χιτῶνος δορὰν λέοντος ἡμιφιεσμένον καὶ ρόπαλον φέροντα καὶ τρία μῆλα κρατεῦντα, ἀπερ ἀφελέσθαι αὐτὸν ἐμυθολόγησαν τῷ ροπάλῳ φονεύσαντα τὸν δράκοντα, τουτέστι νικήσαντα τὸν πονηρὸν καὶ ποικίλον τῆς ἐπιθυμίας λογισμὸά διὰ τοῦ ροπάλου ἥτοι τῆς φιλοσοφίας, ἔχοντα περιβόλαιον γενναῖον φρόνημα ὡς δόρὰν λέοντὸς, καὶ οὕτως ἀφελόμενον τὰ τρία μῆλα, διπερ ἐστὶ τὰς τρεῖς ἀρετὰς, τὸ μὴ δργίζεσθαι, τὸ μὴ φιληδονεῖν, τὸ μὴ φιλαργυρεῖν. Διὰ γάρ τοῦ ροπάλου, τῆς καρτερικῆς ψυχῆς, καὶ τῆς δορᾶς, τουτέστι τοῦ σῶφρονος λογισμοῦ, ἐνίκησε τὸν γῆινον τῆς φαύλης ἐπιθυμίας ἀγῶνα, φιλοσοφήσας ἔχρι θανάτου, καθὼς Ἡρόδοτος δὲ σοφώτατος συνεγράψατο, δὲ καὶ ἄλλους. Ἡρακλεῖς Ιστόρησε γενέσθαι ἐπτά.

Ο γοῦν Ἐρμῆς γνοὺς τὴν κατ' αὐτοῦ συσκευὴν τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, ὡς εἰπομεν (περὶ που γάρ τοὺς οἱ ὑπῆρχον ἀπὸ διαφόρων γυναικῶν γεννηθέντες τῷ

Δι^{τον}), ἀνεχώρησεν εἰς Αἴγυπτον πρὸς τὴν φυλὴν τοῦ Χάμ υἱοῦ Νῶε, οἵτινες ἐδέκαντο αὐτὸν ἐν τιμῇ· δὲ καὶ διέτριβεν ἐκεῖ ὑπηρηφανῶν πάντας καὶ φορῶν χρυσῆν στολὴν. Καὶ ἐφίλοσοφεις παρὰ τοῖς Αἴγυπτοις, λέγων αὐτοῖς μαντείας· λογικὸς γάρ οὖν φύσις. Καὶ προσεκύνουν αὐτὸν Ἐρμῆν ὡς λέγοντα τὰ μέλλοντα καὶ διακονοῦντα αὐτοῖς τὴν τῶν μελλόντων ἐκ τοῦ Θεοῦ δῆθεν ἀπόκρισιν καὶ παρέχοντα αὐτοῖς χῶματα· δὲν καὶ πλουτοδότην ἐκάλουν ὡς τοῦ χρυσοῦ θεὸν νομίζοντες.

Ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα δὲ χρόνοις, ἐπὶ τῆς βασιλείας Φοίνικος, ἦν Ἡρακλῆς ὁ φιλόσοφος ὁ λεγόμενος Τύριος, διτοις ἐφεύρε τὴν [P. 19] κογχύλην. Μετεωρίζόμενὸς γάρ εἰς τὸ παράλιον μέρος τῆς Τύρου εἶδε ποιμενικὸν κύνικόν ἔσθιοντα τὴν λεγομένην κογχύλην, καὶ ποιμένα, νομίζοντα αἰμάσσειν τὸν κύνα, ἀπὸ τῶν προβάτων πόκον ἔρεις λαβόντα καταμάσσειν τὰ καταφερόμενα ἐκ τοῦ στόματος τοῦ κυνός. Οὐ δὲ Ἡρακλῆς προστεχῆκας καὶ ιδὼν αὐτὸν βάμμα τι ἐξαστίον ἐθαύμασε· καὶ γνοὺς διει ἐκ τῆς κογχύλης ἔστιν, εἰληφὼς τὸν πόκον ὡς μέγα δῶρον προσήνεγκε τῷ βασιλεῖ τῆς Τύρου Φοίνικι, δὲ καὶ ἐκπλαγίεις ἐπὶ τῇ θέᾳ τοῦ βάμματος ἐκέλευσεν ἐξ αὐτοῦ βασιλεῖν ἔρειν καὶ γενέσθαι αὐτῷ βασιλικὸν περιβόλαιον, δι περιβαλόμενος αὐτὸς πρῶτος ἐθαύμασέτο ὑπὸ πάντων· πρὸ τούτου γάρ οὐκ ἥδειται οἱ ἄνθρωποι βάπτειν χροιάς. Μετὰ γοῦν χρόνους πολλοὺς οἱ Ῥωμαῖοι τὴν Φοίνικων χώραν κατασχόντες τὸ ἐξ ἀρχῆς ἀληθινὸν ἐκ τῆς κογχύλης σχῆμα βασιλικὸν ἐφόρεσαν. Μετὰ δὲ τὸν Πέρμου καὶ Ῥωμύλον Νουμᾶς βασιλεύσας Ῥωμαίων, καὶ δεξάμενος πρεσβυτέας ἐκ τῆς χώρας τῶν λεγομένων Ηελασγῶν φοροῦντας χλαμύδας ἔχοντας ταῦλα (38) ρόύσια καθάπερ οἱ ἀπὸ τῆς Ἰσαυρίας χώρας, καὶ τερρθεὶς τῷ σχήματι, ἐπενθήσεις πρῶτος ἐπὶ τῇ Ῥώμῃ χλαμύδας ωρεῖσθαι τὰς μὲν βασιλικὰς πορφύρας, ἔχοντας ταῦλας χρύσεας, τὰς δὲ τῶν συγκλητικῶν καὶ τὰς τῶν ἐν ἀξίαις καὶ στρατείαις χλαμύδας ἔχοντας σήμαντρα τῆς βασιλικῆς φορεσίας, ταῦλας πορφυρᾶς δηλοῦντας ἀξίαν.

Ῥώματὴν πολιτείας καὶ ὑποταγῆν διαγγήν, κελεύσας ἀνεύ τοῦ σχήματος τῆς τοιαύτης χλαμύδος.

Φοίνιξ δὲ ὁ υἱὸς τοῦ Ἀγήνορος ἀνὴρ ἐγένετο σοφὸς, δὲς συνεγράψατο Φοίνικοῖς γράμμασι τὴν ἀριθμητικὴν φιλοσοφίαν, ὑπεξέθετο δὲ καὶ ἀσωμάτους ἀρχὰς, καὶ σώματα δὲ μεταβάλλεσθαι, καὶ τὰς ψυχὰς εἰς ἀλλογενῆ ζῶα εἰσίναι. Οὗτος πρῶτος ἐξέθετο ταῦτα, ὡς Κλήμης συνεγράψατο δι σοφώτας.

Μετὰ δὲ τὴν Ἐρμοῦ τελευτὴν ὁ Ἡφαιστος ἐπὶ τέσσαρος θιμίσυοις ἔτη τῆς Αἴγυπτου ἐβασίλευσεν. Ἡν-

XYLANDRI ET

(35) Non observavi alibi ταῦλα. Videntur autem sic appellari panniculi, quibus oris laneas prætexentur, die bram. Nisi quis clavos malit, de quo alias. ρόύσιον verti coccinum. Russatorum aurigarum fuit genus, quod in Nerone Xiphilinus ex Dione πυρρὸν σκευὴν appellat. Meminit Plin. vii, 53. Plerique roseum vocant hunc colorem, neque sane a rubore sanguineo colore præditarum rosarum color est alienus Coccinum talem aurigam appellat alicubi

A Ἀgyptum abiit ad stirpem Chami, qui erat filius Noe. Ab iis est cum honore acceptus, ibique permansit omnes præ se despiciens et Auream vestem gerens. Philosophatus est autem apud Ἀgyptios vaticinans, ut erat natura disertus. Adorabatur ab iis, ac Mercurius 34 deus appellabatur, quod futura prædiceret, ac divinitus nimirum de iis quæ post essent eventura responsa administraret, pecuniamque suppeditaret; itaque etiam divitiarum datorem vocabant, pecunias deum putantes.

In inferioribus temporibus Phœnice regnante, Hercules fuit philosophus cognomento Tyrius. Is, purpuram invenit. Cum enim in eam Tyri partem ascendisset quæ ad mare pertinet, pastoris canem vidit concham vorare, pastoremque a cane sanguinem emitti putantem, lana ab ove accepta quod ex ore canis defluebat abstergere. At Hercules, qui rem observaret, tinturam ejus lanæ egregiam cum admiratione vidit; animadversoque liquorem eum ex concha ista fluxisse, lanam istam magni doni loco ad regem Tyri Phœnicem attulit. Is, spectaculo tinturæ istius attonitus, jussit hoc modo lanam tingi atque ex ea sibi regiam vestem parari; qua primus hominum indutus omnibus admirationi fuit. Nam antea temporis colorum tinturam ignoraverant homines. Longo post tempore Romani, Phœnicia subacta, veram et antiquæ respondentem purpuram ad regium amictum adhibuerunt. Numa, qui post Romulum et Remum Romæ regnavit, cum ad eum Pelasgorum legati venissent chlamydes gestantes prætextas coccino, quales etiam Isauri gestant, ea forma delectatus primus instituit ut a Romanis chlamydes gestarentur, a 33 regibus purpureas, prætextas auro, a senatoribus et iis qui cum magistratu aut imperio essent aliæ quæ pro indicio regii gestaminis purpura essent prætextæ; quo significaretur Romanæ rei publicæ dignitas et subjectio. Edixitque ne quis sine hujusmodi chlamyde in palatium suum intromitteretur.

Phœnix Agenoris filius vir fuit sapiens, qui philosophiam de numeris conscripsit litteris Punicis. Exposuit etiam principia incorporea et corporum mutationes animaliumque in alterius generis animalia migrationes. Primus hic ista exposuit, ut Clemens homo doctissimus scriptum reliquit.

A morte Mercurii Vulcanus regnum Egypti per annos quatuor cum semisse tenuit. Ferent hunc

GOARI NOTÆ.

Martialis. XYL. — Nil dubium quin voce ταῦλαν Romanorum latus clavus et limbus purpureus vestem insigniter prætexens sit intelligendus. ρόύσιον enim χρῶμα roseus est sive purpureus color, atque unus ex iis quos inter aurigandum factiones ostentasse scribit auctor in Michaelie Theophili filio. Prasino porro, Veneto et Candido ρόύσιον adjungit, quem roseum interpretantur. GOAR.

bellatorem fuisse, ac cum equo corruentem pedem A fregisse, unde ad mortem usque claudus permanserit. In deorum numerum eum Ægyptii retulerunt, quod lege lata ipsorum uxores uno viro contentas esse et pudice vivere jussisset, suppliciumque in adulteras constituisset; aut vero, ut Plato vult, quod eis bellicorum et rusticorum instrumentorum ex ferro fabricationem demonstrasset: ante ipsum enim lapidibus et fustibus præliabantur. Hunc mystica quadam preicatione aiunt ex aere forcipem impetrasse, atque ita Ægyptiis æris fabricandi artem tradidisse.

36 Vulcano defuncto filius nomine Sol successit ac rex Ægyptiorum annis viginti semis fuit. Post hunc Sosis, inde Osiris, postea Orus, tum Thules Ægyptum, alias post alium rexerunt. Thules omnem terram usque ad Oceanum occupavit: inde in Africam reversus oraculum consuluit, quisnam se prior tantum potestatis habuisset, ac quis post ipsum tantumdem habiturus esset. Ita ei responsum perhibetur: (« Principio deus, hinc sermo, atque his spiritus junctus. Hæc tria cognata: est illis aeterna potestas. Mortalis, celeri gressu te hinc protinus aufer, incertam degens dubio conamine vitam. ») Ferunt hunc, ubi primum aede oraculi egressus est, a suis esse in ipsa Africa jugulatum. Successit ei Sesostris, ac 20 annis regnum in Ægyptios gessit. Hic Assyrios, Chaldaeos et Persas usque ad Babylonem subegit, Asiamque et Europam, Mysiam et Scythiam. Reversus quindecim millia Scytharum juvenum delectos, qui bellatores essent optimi, in Perside collocavit. Sub hoc ferunt Mercurium in Ægypto innotuisse, admirabilem virum et sapientiam causa stupendum. Is Dei universi hujus Conditoris tres esse maximas facultates, unicam vero divinam naturam dixit. Itaque etiam Trismegistus Hermes, quod est *Mercurius terminatus*, denominatus est. Hujus ad Esculapium quemdam hæc sunt verba: « Erat lux intelligens ante lucem intelligentem; eratque semper mens quæ mentis causa esset, neque quidquam erat aliud quam hujus mentis unitas. Ea mens cum semper in sese ipsa sit, semper sua ipsius mente luce atque spiritu universa continet. **37** Extra eam mentem neque deus est neque angelus, neque demon, neque alia ulla natura. Omnium enim Dominus Deus et Pater est. Sub ipso et in ipso omnia sunt. Sermo enim ipsius, qui perfectus omnibus modis est et secundus ac opifex, ab ipsa progressus mente inque aquam, cuius est fertilis natura, incidens, fetam aquam reddidit. » Hæc fatus Hermes sic precatus est: « Adjuro te, cœli magni opifex: adjuro te, vox Patris, quam primam edidit, unigenitum suum Verbum, propitius esto. » Beatus

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(36) Versus sunt confusi in Græco, quorum sententiam conatus sum edere. XVL.

(37) Apud Suidam in *Ermitēs* hæc eadem, paucis mutatis, referuntur. Sed vitiose ibi legitur παῖς ὁν

δὲ, φασι, πολεμιστής, δν συμπεσόντες τῷ Ἰππῳ πληγῆναι τὸν πόδα καὶ χωλεύοντα ἄχρι τέλους διαρκέσαι. Ἀπεθεώθη δὲ ὁ Ἡφαιστος ὑπὸ Αἰγυπτίων διὰ τὸ νομοθετῆσαι μονανδρεῖν καὶ σιωφρόνας βιουν τὰς γυναῖκας τῶν Αἰγυπτίων, τὰς δὲ μοιχευομένας τιμωρεῖσθαι, ἀλλὰ μὴν καὶ ὡς δ Πλάτων, πολεμικῶν καὶ γεωργικῶν ἐργαλείων τὴν ἐκ σιδῆρου κατασκευὴν αὐτοῖς ὑποδείξαντα λίθοις γάρ καὶ βοπάλοις ἐπολέμουν πρὸ αὐτοῦ, τοῦτον δὲ φασι διὰ μυστικῆς εὐχῆς τὴν δξυλάζῃν δεξάμενον ἐκ τοῦ ἀέρος, οὕτω τὴν χαλκευτικὴν Αἰγυπτίοις παραδοῦναι.

Μετὰ δὲ Ἡφαιστον ὁ αὐτοῦ Ἡλιος καλούμενος ἐπὶ εἶκος [P. 20] καὶ ἔμισυ ἐτη, τῆς Αἰγύπτου ἔβασιλευσε, καὶ μετ' αὐτὸν Σῶσις, εἴτα Ὁσιρις, μεθ' ὅς Ὄρος, καὶ μετ' αὐτὸν Θούλης, δις καὶ ἔως τοῦ Ὁκεανοῦ πᾶσαν τὴν γῆν παρείληφεν. Ἐπὶ δὲ τὴν Ἀφρικὴν ὑποστρέψων εἰς τὸ μαντεῖον ἐπινήσκετο τὶς πρὸ αὐτοῦ καὶ τὶς μετ' αὐτὸν οὕτω δυνάστεαι ἀκούσαις δὲ τοῦ χρησμοῦ οὕτως: « Πρῶτα Θεὸς (36), ματέπειτα λόγος, καὶ πνεῦμα σὸν αὐτοῖς σύμφυτα δὲ εἰς τάδε, ὃν κράτος αἰώνιον. Ὁκέσι ποσὶ βάσις εί, θνητὲς, ἔδηλον διανύσων βίον. » Τοῦτον εὑθὺς τοῦ μαντείου ἐξεληυθότα οἱ ἴδιοι: ἐν αὐτῇ τῇ Ἀφρικῇ κατέσφακαν. Μετὰ δὲ τοῦτο Σέσωστρις τῶν Αἰγυπτίων ἐπὶ εἶκοσιν ἐτη ἔβασιλευσεν. Οὗτος Ἅσσυρίους καὶ Χαλδαίους καὶ Πέρσας ἔως Βαβυλῶνος ὑπέταξε, καὶ τὴν Ἀσίαν, Εὐρώπην, καὶ Μυσίαν καὶ Σκυθίαν. Ὑποστρέψων δὲ δεκαπέντε χιλιάδας ἀνδρῶν νεανίσκων, Σκυθῶν μαχιμωτάτων ἐπιλέκτων, ἐν τῇ Περσικῇ γῆν κατώκισεν. Ἐπὶ τούτου Ἐρμῆν φασιν ἐν Αἰγύπτῳ θαυμαστὸν ἄνδρα γνωσθῆναι καὶ φοβερὸν ἐπὶ σοφίᾳ· δις ἔφρασε τρεῖς μεγίστας εἶναι δυνάμεις τοῦ Δημιουργοῦ τῶν δλων Θεοῦ, μίκην θεότητα εἶναι εἴπε· διὸ καὶ Τρισμέγιστος Ἐρμῆς κατιωνόμασται. « Ος οὗτος πρός τινα Ἀσκληπιὸν αὐτοῖς ρήμασιν ἔφη· « Πν φῶς: νοερὸν πρὸ φωτὸς νοεροῦ, καὶ ξὺν αὐτῷ νοῦς νοῦ αἴτιον, καὶ οὐδὲν ἔτερον ξὺν φῶς τούτῳ ένθητος. Αεὶ ἐν αὐτῷ ὃν δεῖ τῷ θαυμοῦ νοὶ καὶ φωτὶ καὶ πνεύματι πάντα περιέχει. Ἐκτὸς τούτου οὐ Θεὸς, οὐκ ἄγγελος, οὐ δαίμων, οὐκ οὐσία τὶς ἄλλῃ πάντων γάρ Κύριος καὶ Θεὸς καὶ Πατήρ καὶ πάντα οὐπ' αὐτοῦ καὶ ἐν αὐτῷ ἔστιν. Ο γάρ λόγος αὐτοῦ προελθὼν παντέλειος καὶ γονιμός καὶ δημιουργός, ἐν γονιμῷ φύσει πεσὼν (37), ἐν γονιμῷ ὄνται, ἔγκυον τὸ ὄντωρ ἐποίησεν. » Οὗτως εἰπὼν δὲ Ἐρμῆς ηὔξατο· « Ὁρίζω σε, οὐρανοῦ μεγάλου ἐργάτα, ὄρκίζω σε, φωνὴ Πατρὸς ξὺν ἐφθέγξατο πρώτην, τὸν μονογενῆ λόγον αὐτοῦ, ξλεως ξσο. » Τῶν φωνῶν τούτων καὶ διερδὸς Κύριλλος ἐμνήσθη εἰπών διτι καὶ δ Τρισμέγιστος Ἐρμῆς Τριάδα ώμολόγει. Ο δὲ Σέσωστρις μετὰ τὴν νίκην τὴν Αἰγυπτον καταλαβὼν τελευτῇ. Ἀνέστη δὲ μετ' αὐτὸν βασιλεὺς ἐπ' Αἰγυπτον Φαραὼ δ καὶ Ναρεχώ καλούμενος, κρατήσας ἐτη, ὃς φασι,

καὶ sicut contra nos vitiose ἐχυτῷ paulo ante pro αὐτῷ habebamus. Sed et precatio apud Suidam non nihil variat. XVL.

πεντήκοντα· ἐκ τούτου οἱ ἀπὸ τοῦ γένους αὐτοῦ καταγόμενοι βασιλεῖς Φαραὼ προσαγορύνονται. Ἔως ὡδὲ αἱ τῶν Αἰγυπτίων βασιλεῖαι.

Ægyptum adeptus decessit vita. Post eum rex Pharaō exstitit, qui et Narecho dicitur. Regnavit annos, ut aiunt, quinquaginta. Ab hoc genus ducentes reges Pharaones appellati sunt. Hactenus regnum Ægyptiorum.

Ἐν δὲ τοῖς χρόνοις Πίκου τοῦ καὶ Διὸς ἀνεφάνη τις ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Ἰάφεθ ἐν χώρᾳ τῶν Ἀργείων, Ἰνχός λεγόμενος. [P. 21] "Ος καὶ ἐν αὐτῇ βασιλεύσας κτίζει πόλιν Ἰώ καὶ Ἰώπολιν ἐκάλεσε ταῦτην εἰς ὄνομα τῆς σελήνης· οἱ γὰρ Ἀργεῖοι τὴν σελήνην Ἰώ καλοῦσιν. Καὶ σελήνη τὴν θυγατέρα Ἰώ ἐκ ταύτης ὁ Ζεὺς θυγατέρα ἔσχε τὴν Λιβύην. Αὕτη ἡ Ἰώ ἐπεὶ ἐμίγη τῷ Διὶ, αἰσχυνθεῖσα τὸν πατέρα φεύγει εἰς Αἴγυπτον, ἔκεισας δὲ τὸν Ἐρμῆν βασιλέα εὑροῦσα ἐπεὶ τὸ Σέλαπιον δρός τῆς Συρίας μεταβαλνεῖ, δύποι Σέλευκος ὁ Μακεδὼν ὕστερον εἰς ὄνομα τοῦ ιδίου οὐοῦ τὴν μεγάλην Ἀντιόχειαν φωδόμησεν. Ἐκεῖ οὖν ἡ Ἰώ τελευτᾷ. Ἰνχός δὲ ὁ ταύτης πατέρη πολλοὺς εἰς ἀναζήτησιν αὐτῆς πεπομφώς, ἀλλὰ μὴν καὶ τοὺς αὐτῆς ἀδελφοὺς, παρήγγειλεν, εἰ μὴ αὐτὴν ἀγάγοιεν, μηδὲ αὐτοὺς ἐπανελθεῖν. Οἱ δὲ τὴν Αἴγυπτον διασάντες καὶ πρὸς Συρίαν ἐλθόντες ὅναρ θεωροῦσι δύμακιν ἀνθρωπίνην φωνὴν χρηματίζουσαν οὐτως· «Ἐνθάδε εἰμὶ ἥγων ἡ Ἰώ.» Διτπνιοθέντες οὖν ἐκεῖ ἱερὸν καὶ πόλιγ, ή καὶ Ἰώπλιν ἀνόμησαν, οἰκοδομήσαντες ἔμεναν, μὴ τολμῶντες πρὸς Ἰνχόν ἐπανελθεῖν Λιβύην δὲ ἡ θυγάτηρ αὐτῆς, ἣν ἐκ Διὸς ἔσχεν, ἐγαμήθη Ησσειδῶν τῷ Κρόνου μὲν οὐφ, ἀδελφῷ δὲ Διός. Τούτοις τρεῖς πατέρες, Ἀγήνωρ καὶ Βέλος καὶ Ἐνυάλιος ἐνέχθησαν. Ὡν δὲ Βέλος μὲν τὴν Σίδα γεγάμηκεν, ἀφ' ἧς Αἴγυπτον καὶ Δαναὸν ἔσχεν οὐούς, δὲ οὐ καὶ ἡ χώρα Αἴγυπτος κέκληται ὁ Ἀγήνωρ δὲ ἐπὶ τὴν Φοινίκην, ἐλθὼν ἡγάγετο τὴν Τυρὼν, ἐξ οὗ Κάδμος ἐγεννήθη καὶ Φοίνικας καὶ Σύρος καὶ Κίλιξ καὶ θυγάτηρ Εὐρώπη καλουμένη. Κτίζει δὲ Ἀγήνωρ τὴν Τύρον, ἐπ' ὄνόματι Τύροις τῆς αὐτοῦ γαμετῆς, βασιλεύει δὲ τῶν μερῶν ἐκείνων ἔτη ξγ'. Φασὶ δὲ τὸν Ταῦρον τοῖς χρόνοις ἐκείνοις τῆς Κρήτης βασιλεύοντα, ναυμαχίᾳ κατὰ τῆς Τύρου ἐπιθέμενον τοῦ Ἀγήνωρος ἀλλαχοῦ μετὰ τῆς οἰκείας δυνάμεως πόλεμον ποιουμένου, πρὸς ἐσπέραν τὴν Τύρον ἐλεῖν, ἄλλους τε πολλοὺς αἰχμαλώτους καὶ δῆ καὶ τὴν Εὐρώπην θυγατέρα Ἀγήνωρος, ἣν καὶ γυναικαὶ ποιησάμενος πᾶσαν τὴν γῆν Ἰάφεθ Εὐρώπην ἀνόμασεν, ὥσπερ Λιβύην δὲ Ποσειδῶν τὴν τοῦ Χάμ γῆν διὰ Αἰβύην τὴν αὐτοῦ γαμετήν. Ἐντεῦθεν ὡμολόγησαν οἱ ποιηταὶ ὡς ὁ Ζεὺς ταύρῳ δμοιωθεὶς Εὐρώπην ἥρπασεν. Οὗτος δὲ Ταῦρος καὶ Γόρτυναν πόλιν ἐπ' ὄνόματι τῆς αὐτοῦ μητέρος φωδόμησεν ἐν Κρήτῃ, καὶ οὐδὲν ἔσχεν ἀπὸ τῆς Εὐρώπης δὲ Μίνων προσηγόρευσεν. Ὁ Ἀγήνωρ δὲ τελευτὴν μέλλων χρήματα πολλὰ ἐν Κρήτῃ διὰ τοῦ οὐοῦ Κάδμου πρὸς τὴν θυγατέρα Εὐρώπην ἀποστέλλει. Τοῖς οὐοῖς δὲ αὐτοῦ τὴν ὑποτεταγμένην αὐτῷ γῆν καταμερίζων, Φοίνικας μὲν Τύρον καὶ τὰ πέριξ αὐτῆς ἀπονείμας Φοινίκην τὴν ὑπ' αὐτὸν ὀνόμασε γῆν. Ὁμοίως δὲ καὶ Συρίαν καὶ Κίλιξ γύρως προσωνόμασεν. Ἐν τοῖς χρόνοις τούτου τοῦ Λεγόμενον Τύρον, τὴν οὕτω καλουμένην κογχύλην ἔκευρειν, ὡς εἴρηται.

A quoque Cyrillus harum vocum mentionem fecit, dicens quod etiam Hermes Trismegistus Trinitatem sit confessus. Cæterum Sesostris parta victoria regnum Ægyptiorum.

Tempore Pici, qui et Jupiter usurpatus est, in Argivorum regione quidam de Japeti stirpe exstitit, nomine Inachus. Hic regno Argivorum potitus urbem Io condidit, et Iopolim illam vocavit a lunâ nomine; luna enim Io ab Argivis nominatur. Habet et filiam Io nomine, ex qua Jupiter filiam Libyam sustulit, Ipsa Io verecundia patris, quod cum Jove concubuissest, in Ægyptum fugit; ubi cum Mercurium regem invenisset, in Silphium Syriæ montem abiit, ubi postea 38 temporis Seleucus Macedo magnam Antiochiam de filii nomine sic dictam condidit. Ibi mortua est Io. Pater vero Inachus multos cum misisset qui eam requirent, filios quoque suos ea conditione ablegavit ut non nisi eam reducentes domum redirent. Hi cum Ægypto peragrata ad Syriam accessissent, per insomnium viderunt bucalam, quam humana voce hæc ederet: «Hic sum ego Io.» Somno soluti fano ibi et urbe Iopoli ædificatis eo loco manserunt, cum ad Inachum reverti non auderent. At Libya Ius et Jovis filia Neptuno nupsit, Saturni filio, Jovis fratri. Ex hoc conjugio nati tres filii, Agenor, Belus et Enyalius. Quorum Belus ducta in matrimonium Side Ægyptum, unde Ægypto regioni nomen, et Danaum filios genuit. Agenor in Phœnicem profectus Tyro uxorem duxit; ex qua ei nati sunt Cadmus, Phœnix, Syrus Cilix, et filia Europa. Agenor Tyrum extruxit, ab uxore ita nominatam, regnumque in iis regionibus per annos, ut aiunt, 63 obtinuit. Ea tempestate traditur Taurum Cretæ regem classe Tyrum tentasse, Agenore cum suis copiis alibi bellum gerente; ac sub vesperam capta Tyro cum aliis multis captivos tum Europam quoque Agenoris filiam abduxisse. Hanc deinde 39 uxorem habuit, ab eaque Europæ nomen toti quæ Japeto cesserat terræ fecit, sicuti Neptunus omnem Chami terram a Libya uxore sua Libyam denominavit. Hinc poetæ perhibuerunt Jovem sub tauris specie Europam rapuisse. Hic Taurus etiam Gortynam urbem matri suæ cognominem in Creta condidit, filiumque ex Europa habuit, quem Minoem appellavit. Cæterum Agenor moriturus magnam pecuniam vim per Cadmum filium suum ad Europam in Cretam transmisit, suam vero ditionem inter filios ita distribuit, ut Phœnici Tyrus ac quæ circum est regio obtingeret, quam et Phœnicem nominavit, sicut et Syriam ac Ciliciam, quas Syro et Cilici filii suis attribuebat. Hujus Phœnicis estate ferunt Herculum philosophum, cognomento Tyrium, purpuram quo expositum est modo reperisse.

D filiumque ex Europa habuit, quem Minoem appellavit. Cæterum Agenor moriturus magnam pecuniam vim per Cadmum filium suum ad Europam in Cretam transmisit, suam vero ditionem inter filios ita distribuit, ut Phœnici Tyrus ac quæ circum est regio obtingeret, quam et Phœnicem nominavit, sicut et Syriam ac Ciliciam, quas Syro et Cilici filii suis attribuebat. Hujus Phœnicis estate ferunt Herculum philosophum, cognomento Tyrium, purpuram quo expositum est modo reperisse.

At Jupiter præter multas Danaem quoque Acrisii, qui ab Argivis descendebat, filiam, insigni forma, et quæ in cubiculo ad mare exstructo asservabatur, corruptis multo auro custodibus rapuit ac violavit, atque ex ea filium nomine Perseum sustulit. Hinc fabulati scriptores Jovem ediderunt in aurum conversum per tectum in cubile influxisse, ac Danaæ virginitatem eripuisse. Hunc quoque Perseum alatum fuisse dixerunt, quod ab ineunte aestate celerrimus fuit ingenioque ferocissimo atque callidissimo; quare etiam eum Jupiter pater arcanas ac mysticas sœdaque **40** omnes incantationes et veneficia docuit horum ope victoram ei ab hostibus reportandam pollicens. Itaque vir factus Perseus Nini patruis filios fugiens ad Assyrios venit. Inde in Africam eundi virgo occurrit indigena, oculis capillisque feræ instar horrens. Quam ipse cum subsistere coegisset, quod nomen gereret interrogavit. Professæ nomen Medusæ statim caput amputavit; idque, ut infans atque abominandæ Jovis patris præceptiones jubeant, conditum habens, manuum robore et magiarum artium fiducia fretus, adversum hostes suos perrexit; capiti nomen Gorgonis imposuit ob efficiacitatem et vim veneficii. Inde in Æhiopiam transivit, quam tunc Cepheus regno tenebat; ejus filiam. Andromedam eamdemque sacerdotem rapuit, ac per Syriam ad Lycaoniam navigavit. Lycaones cum se Perseo opposuissent, primo Gorgonis auxilio devicti sunt. Ibi urbem Perseus condidit ac de suo nomine Persidem appellavit. Extra urbem statuam posuit, atque ab eo simulacro Iconium nominavit. Inde Isauriam et Ciliciam peragrans, accepto oraculo ut quo loco de equo descendens in planta pedis dolorem sentiret, ibi victoriam obtineret atque urbem ædificaret, Tarsum, a planta pedis dictam urbem, condidit. Ac contra Assyrios profectus eos superavit, Sardanapalope cum sua gente necato Assyrios prorsus subegit, regnoque iis adempto, Persas de suo nomine appellavit, regnumque in **41** eos per 53 annos obtinuit. Idem arborem quoque a se Persicam dictam per omnem suam ditionem plantavit; sœloque Medusæ scypho de Persis quos maxime diligebat, arcanis magicis sacris initians, Medos eos et terram eorum Mediæ nominavit. Inde ad Silphium montem profectus Jonitas, qui ab Argis eo concesserant, ibi reperit, ab hisque, ut ejusdem stirpis, est acceptus. Ibi cum ingens tempestas imbræ effudisset, ac Orientes fluvius qui lopolin alluit supra modum exundaret, Perseo precato fulmen veluti globus ignis subito delatum est; itaque et inhibita tempestas fuit, et fluvius suo se alveo conclusit. Ex eo igne Perseus ignem accendit, secumque tulit; et in suam regiam apportans ædem igni exstruxit, sacerdotioque pios viros præfecit. Idemque et Ipoli et in tota sua ditione instituit; mandatoque ut de cœlo delatus deus ignis coleretur, ignis colendi ritum docuit, magorum nomine sacerdotibus ignis affectis. Porro bellum Perseo Cepheus Andromedæ

A Ό μέντοι Ζεὺς πρὸς ταῖς ἀλλαις καὶ τοῦ ἐξ Ἀργίων καταγομένου Ἀκρισίου θυγατέρα Δανάην, εὐπρεπῆ πάνυ οὖσαν καὶ ἐν κούδουσι λείψη πρὸς θάλασσαν φυλαττομένην, πολλῷ χρυσῷ τοὺς τηροῦντας πείσας καὶ ταύτην ἀρπάσας καὶ φθείρας ἔσχεν ἐξ αὐτῆς παῖδα Περσέα δύναματι. Ἐνθεν οἱ μυθολόγοι τὸν Δία φασὶ χρυσὸν γενέμενον βυῆναι διὰ τοῦ στέγους εἰς τὸν θάλασσαν καὶ Δανάην διαφθεῖραι. Τοῦτον τὸν Περσέα καὶ πτερωτὸν εἶναι ἔφασκον ὡς δέκατον ὄντα παιδόθεν καὶ τῇ φύσῃ γοργότατον καὶ ἐντεροχέστατον. Φαὶ καὶ Ζεὺς δὲ πτερὴ αὐτοῦ τὰς χρυσίους καὶ μυστικὰς καὶ μυσταράς πάσας μαγείας καὶ μαγγανίας ἐδίδαξε, νικᾶν τοὺς πολεμίους ἐν τούτοις παρεγγυῶν. Τοινυν εἰς ἡλιάταν ἀνδρός ἐλθὼν φεύγει τοὺς οὐοὺς Νίνου τοῦ θεοῦ αὐτοῦ, καὶ πρὸς Ἀσσυρίους ἔρχεται. Πρὸς δὲ Λιβύην διαβαίνοντι παρθένος κόρη χωριτικὴ, ἀπτηγριωμένους ἔχουσα τοὺς δρθαλμοὺς καὶ τὰς τρίχας, κατὰ πρόσωπον συναντᾷ. Ἡν καὶ στήσας τὸ αὐτῆς ονομα τήρωτα. Ἡ δὲ, « Μέδουσα, ἔφη, λέγομεν. » Καὶ αὐτίκα τὴν κάραν αὐτῆς ἀποτέμνει· καὶ ταύτην ταρκεύσας κατὰ τὰς ἀρέτης τοὺς δρθαλμοὺς καὶ μιαρὰς ὑποθήκας Διὸς τοῦ πατέρος αὐτοῦ, ταῖς χεροὶ κρατῶν καὶ ταῖς μαγείας θαρρῶν κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἔχώρει. Γοργόνα δὲ τὴν κάραν ἐκάλει διὰ τὸ τῆς γονητείας ἐνερκὲς καὶ ὁρέον. Ἐκεῖθεν πρὸς Αἴθιοπίαν διαβάς ὑπὸ Κηφέως τότε βασιλευομένην, καὶ τὴν αὐτοῦ θυγατέρα Ἀνδρομέδαν καλουμένην καὶ θέρειαν οὖσαν ἀρπάσας, κατέπλευσε διὰ Συρίας πρὸς Λυκαονίαν. Οἱ δὲ Λυκαδονες τούτῳ ἐναντιωθεντες τῇ τῆς Γοργόνος πρώνῃ βοηθεὶς κατενικήθησαν. Ἐκεῖ καὶ πόλιν κτίσας Περιθόδι τῷ ἴδιῳ κέκληκεν δύναματι. Στήλην δὲ ἔκαστη τῆς πόλεως στήσας, καὶ τὸ ἀπεικόνισμα τῆς Γοργόνος ἐπιθείς, Εἰκόνιον ταύτην ἐπωνύμασσεν. Ἐκεῖθεν ἐπὶ Ισαυρίαν καὶ Κιλικίαν διαβάς, χρησμὸν λαβὼν διειπέμπτον τὸν ταρσὸν δύνηθης τοῦ ποδὸς, νίκην λάβηρις καὶ πόλιν οἰκοδομήσης, τὴν Ταρσὸν κτίζει καὶ κατὰ τῶν Ἀσσυρίων ὅρμην, τούτους τε νικήσας καὶ τὸν Σαρδανάπαλον καὶ τοὺς τοῦ γένους αὐτοῦ ἀπεκτονώντες εἰς τέλος αὐτοὺς ὑποτάσσει. Καὶ Ἀσσυρίων τὴν βασιλείαν ἀφελόμενος ἐπὶ τῷ ἴδιῳ δύναματι Πέρσας αὐτοὺς ἐκάλεσε, βασιλεύσας ἐπ' αὐτοὺς ἔτη νῦν. Οὗτος καὶ τὴν καλουμένην Περσέαν ἐν τῷ ἴδιῳ δύναματι εἰς πᾶσαν τὴν ὑποκειμένην αὐτῷ κατεφύτευσε γῆν, καὶ τὴν τοῦ μυστροῦ σκύφου τῆς Μεδούσης οὓς ἡγάπα τῶν Περσῶν ἐν μυστηρίῳ μυσταγωγήσας μαγείοις Μῆδους αὐτοὺς καὶ Μῆδαν τὴν χώραν σύντων μετωνύμασσεν. Εἴτα εἰς τὸ Σιλπιον ὅρος ἐλθὼν εὗρε τοὺς ἀπὸ Ἀργούς Ἰωνίτας ὄφη ὡν καὶ ἐδέγηθη ὡς δραφυλος. [P 23] Χειμῶνος δὲ πολλοῦ πεσόντος καὶ τοῦ προσπαρακειμένου ποταμοῦ τοῖς Ἰωπόλιναις Ὁροντοῦ καθ' ὑπερβολὴν πλημμυροῦντος, ἐπεὶ ηὔκατο, ἄφων κεραυνὸς ὡς σφαῖρα πυρὸς οὐρανόθεν κατηνέχθη, καὶ οὐτως δ τε χειμῶν ἐπεσχέθη καὶ τὰ βεῖθρα τοῦ ποναμοῦ ἀνείθη. Καὶ γοῦν τοῦ πυρὸς ἐκείνου πῦρ ἀνάψας δ Περσέας εἶχε μεθ' ἐκυτοῦ βαστάζων, εἰς τε τὰ ἴδια βασιλεία ἀγαγὼν καὶ ιερὸν τοῦ πυρὸς κατασκευάσας καὶ θερεῖς εἰλεθεῖς ἀνδρας ἐπιστηάμενος· ἀλλὰ μὴν καὶ ἐν Ἰωπόλιαι καὶ ἐν πάσῃ τῇ

δπ' αύτὸν γῆ καὶ ὡς ἔξι οὐρανοῦ κατενεχθέντα θεὸν σέβεσθαι τὸ πῦρ ἐκεῖνο θεσπίσας ἐδίδαξε πυρσολατρεῖν, μάγους τοὺς τοῦ πυρὸς ἵερεis καλέσας. Ἐρχεταιοιν πρὸς αύτὸν ἐν πολέμῳ δ τῆς Ἀνδρομέδας πατὴρ δ Κηφεύς. Καὶ ἐπεὶ δ Περσέus ἔξελθὼν τὴν τῆς Γοργόνος κεφαλὴν ἐπεδείκνυε, Κηφεὺς δὲ διὸ τοῦ γῆρας ἀμβλυωπῶν, ὡς ἔφιππος κατ' αὐτοῦ ἐπέβαινεν δ Περσέus, ἀγνοῶν ἀμβλυωπεῖν τὸν Κηφέα, ἐλογίσατο μὴ ἐνεργεῖν ἔτι διὰ τῆς Γοργόνος κεφαλὴν, καὶ στρέψας ταυτὴν πρὸς ἑαυτὸν καὶ ἐμβλέψας ἀτενῶς παραχώτα τυφλωθεὶς ἀνήρθη. Καὶ λοιπὸν Μέρως δ Περσέως καὶ Ἀνδρομέδας υἱος. Κηφεὺς δὲ τὴν τῆς Γοργόνος κεφαλὴν καύσας ἀνεχώρησεν εἰς τὴν χώραν αὐτοῦ.

Ἄγνοιος δὲ (38) τὸν ἀπὸ Φοινίκης δ πατὴρ εἰς ἀναζήτησιν τῆς αὐτοῦ θυγατρὸς Εὐρώπης ἀποστέλλεις, μεθῶν δ Κάδμος ὡς αὐτὴν σὺν Ταύρῳ τῷ ἀρπάσαντι ταύτην τῆς Κρήτης βασιλεύει, ὥρμησεν εἰς Βοιωτίαν καὶ αὐτοὺς ἀγνοοῦντας τὰ Φοινίκων γράμματα ἐδίδαξε, καὶ ἰδιαίτερεσσεν ἐπ' αὐτοῖς ἔτη ξῆ'. Καὶ γυναικαὶ ἡγάγετο τὴν Ἀρμονίαν καλουμένην, ητίς αὐτῷ ἔξι τίκτει θυγατέρας, Ἰνώ, Ἀγαύην, Σεμέλην, Εύρυνθην, Κλεανθῶν καὶ Εύρυδίκην. Αὗται ἐλέγοντο Καδμίδες. Οὗτος δ Κάδμος καὶ πόλιν τὴν μεγάλην τὴν Καδμείαν ἐκεῖ κτίσει. Ὡς καὶ τὸν Τειρεσίαν Βοιωτῶν ὄντα φιλόσοφον, τὸν αὐτομάτως φέρεσθαι τὰ πάντα καὶ ἀπρονόητον εἶναι τὸν κόσμον δογματίσαντα καὶ εἰς τὸ τοῦ Δαφναίου Ἀπόλλωνος ιερὸν διὰ ταῦτα ἐξόριστον γενόμενον, ἀνεκλέσατο. Τούτον τὸν Τειρεσίαν μυθολογοῦσιν, ὡς ἐνωρακότα Παλλάδα λουομένην, εἰς γυναικὸς αὐτίκα μεταβολῆθηναι φύσιν, καὶ πολύπραγμονεῖν αὐτῇ πῶς γυνὴ μετὰ ἀνδρὸς συλλαμβάνει, καὶ πῶς ἡ μία φύσις τοῦ αἵματος εἰς δυτᾶ καὶ φλέβες καὶ σύρκας καὶ τὰ λοιπὰ μερίζεται, καὶ βρέφος ἁνογονούμενον τίκτεται, καὶ τοῦ Δημητουργοῦ τὴν σοφίαν μὴ δυνηθέντα καταλαβεῖν εἰς ἀντοματισμὸν ἐξοιτιθῆσαι· διὸ καὶ παξίσοντες αὐτὸν εἰς γυναικῶν φύσιν ἔφρασαν μετεβλῆθηναι. Οὗτος δ Κάδμος δ τῆς Βοιωτίας βασιλεὺς Ἀγαύην τὴν αὐτοῦ θυγατέρας Ἐγχίονα δούς γυναικά εἰς Χίον ἀποστέλλει. Γεννάταιοιν οὖν ἔξι αὐτῆς ἀνὴρ φρόνιμος καὶ συνετὸς δ Πενθέus. [P. 24.] ὃ καὶ τὴν διοίκησιν τὴν βασιλείας ὑπέρερον παρεχώρησε Κάδμος, ὡς αὐτοῦ μετὰ Τειρεσίου ἐπὶ τὸ Κιθαιρώνειον δρός τὸν βίον διατελέσαντος. Τὴν δὲ Σεμέλην Πολυμῆδῶν διὰ διός τοῦ Αἴθερίωνος γῆμας, ἐκ τοῦ γένους ὃν τοῦ Διός, ἀπὸ Σεμέλης ἐπιταμνιαῖον γεννᾷ βρέφος διὰ τὸ ἀστραπῶν καὶ βροντῶν ἔξαισιν τὴν μητέρα ἀποθανεῖν. Τούτο τὸ βρέφος εἰς Νυσίαν τὴν χηραν δ Κάδμος ἐκτραφῆναι ἐπεμψεν, δὲ καὶ Νύσειον ὄνομασθη. Μυθολογοῦσι δὲ διὰ τοῦτο δ Ζεὺς ἐν τῷ ίδιῳ κόλπῳ ἐπὶ δευτέρῳ μηνὶ ἐρύλασσε, διότι μέρος ζωῆς ἔσχε πρὸς τοῦ θεοῦ παρὰ τὸν ὥρισμένον χρόνον ἐκτρωθεῖς. Ἀλλοι δὲ τοῦτον ὡς ἔξι λιακῶν εὐχῶν μυστικά τινα καὶ θαυμαστὰ δρῶντα καὶ ὡς περὶ ἀμπελικὴν γεωργίαν ἐκτιθάμενον ἀπεθέωσάν τε καὶ διόνυσον μετεκάλεσαν, ὡς ἔκ γένους ὄντα Διός.

A pater intulit. Cui cum infesto equo occurrentis Perseus caput Gorgonis ostentasset, Cepheus autem propter senectam astatem cæcutiret, nesciens Perseus Cepheum cæcutire, putavit caput Gorgonis quod prætendebat vires suas jam non exserere; itaque sibi id obvertit, inque id oculis intentis intuitus, extemplo 42 excæcatus itaque interfectus est. A Cepheo proinde regno Persarum Meros, filius Persoi et Andromedæ, præfectus est; et ipse cæremato Gorgonis capite in suam regionem rediit. Λοιπὸν προβάλλεται ὑπὸ Κηφέως βασιλεὺς Περσῶν Μέρως δ Περσέως καὶ Ἀνδρομέδας υἱος. Κηφεὺς δὲ τὴν τῆς Γοργόνος κεφαλὴν καύσας ἀνεχώρησεν εἰς τὴν χώραν αὐτοῦ.

B Agenorem autem a Phœnicia pater ad inquirendam filiam suam Europam cum misisset, Cadmus, cum eam intellexisset cum Tauro, a qua rapta fuerat, Cretæ regnare, in Bœotiam abiit, Bœotique litterarum ignaros Phœnicias litteras docuit, regnumque apud eos per 62 annos obtinuit. Uxor duxit Harmoniam, quæ ei sex filias peperit; quarum nomina Ino, Agrave, Semele, Eury nome, Cleantho et Eurydice: haec etiam Cadmides nominabantur. Is Cadmus etiam Cadmeam magnam urhem ibi condidit, et Tiresiam Bœotorum philosophum, qui quod omnia fortuito ferri nullaque mundum providentia gubernari docuisset, in Daphnei Apollinis templum relegatus fuerat, ab exilio revocavit. Fabulantur hunc Tiresiam, cum lavantem Minervam vidisset, subito in mulierem conversum fuisse; inque ea natura curiose exploravisse quomodo mulier ex viro concipiatur, quomodo unica sanguinis natura in ossa, venas, carnes et cætera distribuantur, et quomodo fœtus vivus gignatur; cumque sapientiam Opifis assequi cogitando nequirit, eo prolapsum ut omnia fortuito fieri diceret. Itaque joco dictum est eum in mulieris naturam transvisse. Is Cadmus Bœotias rex Agaven filiam suam Echioni in matrimonium dedit, ac in 43 Chium amandavii. Peperit haec virum prudentem ac ingeniosum, nomine Pentheum; cui postea temporis Cadmus regni administrationem commisit, cum ipse cum Tiresia statuissest in Cithærone monte vitam finire. Semelen Polymedon Ætherionis filiam duxit, ex gente Jovis; atque ex ea problem septimestrem sustulit, maatre fulguribus et tonitribus insolitis necata. Cadmus infantem in Nysiam regionem, quæ et Nyseum dicitur, alienam misit. Fabulantur infantem a Jove in sinu suo duos reliquos menses asservatum fuisse; quod scilicet a Deo partem quamdam vitæ habuit, abortu ante legitimum tempus editus. Alii hunc, quod ex solaribus precibus mystica quadam et miraculosa faceret et vitis cultum docuisset, in deos retulerunt ac Dionysium nominarunt, ut Jovis stirpe ortum. Dionysium hunc ferunt ad Persas venisse, ac mirabiles quasdam imaginationes operum ac

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(98) Locus perspicue corruptus, fabula vel ex Ovidio nota. XYL.

bellorum apud eos ostentasse. Secundum hæc cum magna hominum turba adversus Pentheum venit: viros a saltando Scirtos, mulieres Bacchæ appellavit. Cum autem Beotia regnum sibi vindicaret, bello cum Pentheo congressus succubuit. Captum ex vinculis liberavit Agave malerterea, Penthei mater. Inde per insidias Pentheum necavit, cumque Beoti eum regno non dignarentur, Delphos profectus mortuus ac sepultus est. Cadmo in regno Beotia successit Nycteus. **44** Cum hujus filia Antiopa, sacerdote Solis, Theobœus Bratonis filius a Jove genus dicens ac frater Nyctei, corpus miscuit, indeque geminos ea est enixa, Amphionem et Zethum; qui jussu fratris expositi sunt prope montem Cithæronem. Sed quidam rusticus Ordio nomine, cum prole carerit, sustulit eos atque educavit. Cum autem Antiopa apud Dircen asservaretur, ut propter flagitium commissum suo tempore pœnas lueret, cum in Argivorum regione bellum existisset ibique Lycus moraretur, Dirce Nycteum blande sollicitavit de liberanda Antiopa. Is vero tauro eam potius fero alligandam itaque necandam profanatæ virginitatis causa imperavit. Hoc cum inaudivissent Amphion et Zethus, ab eo qui ipsos educaverat edocti Antiopæ se esse filios, cum manu rusticorum irrerunt, necatisque militibus, Dircen tauro alligatam interfecerunt. Ipsi cum malre Antiopa in Bœtiā profecti, cum jam Nycteus vita decessisset, ita musici Amphion et Zethus Bœtis multos per annos regia potestate imperaverunt. Hi magnam urbem condiderunt, et a patris Theobœi nomine Thebas nuncuparunt. Euripides more poetarum fabulam narrans, Jovem ait sumpta satyri figura Antiopæ vitium obtulisse: eo ex concubitu natos Amphionem et Zethum musicos. Hoc eum ideo dixisse putant, quod Theobœus a Pico, qui idem Jupiter fuit, descenderit per animæ in alia post alia corpora commigrationem. Nam Bœtorum sermone Satyrus animæ in aliud viilius corpus migrationem **45** significat. Post hos musicos, ii qui ex eorum stirpe procreati sunt in Thebanos regnum obtinuerunt usque ad Oedipum, Jocastam et Laii filium. Etenim Laius rex Thebanorum primum ex Jocasta uxore filium Jocam sustulerat; de quo cum oraculo monitus esset, fore ut is cum propria matre concumberet, ligneis compedibus impeditum in montanis abjecit, ut ibi periret. At rusticus quidam, Melibius nomine, eum sublatum educavit, Oedipumque appellavit a tumore pedum quem in compedibus contraxerat. Secundum hæc mulier quedam indigena nomine Sphinx, deformis ac mammosa, cum agrestium manu verticem quemdam obsedit, ad quem non nisi uno eoque angustissimo aditu poterat penetrari, ac latrocinando ea pergentes interfecit, eorumque facultates deprædata est. Id latrocinium res Thebanorum in arcum redegit, cum neque exercitus neque ipse rex Laius monte ita inaccesso et natura loci munito quidquam adversus eam posset.

A Τοῦτον εἰς Πέρσας φασὶν ἀπελθεῖν, καὶ φαντασίας τινὰς θαυμασίων ἔργων καὶ πολέμων ἐν αὐτοῖς ἐπιδειξασθαι. Μετὰ ταῦτα ἐπὶ Πενθέα σὺν ὅχλῳ βαρεῖ ἔρχεται, καὶ τοὺς μὲν ἄνδρας σκιρτούς εκάλεσε διὰ τὸ ἄλλεσθαι καὶ πηδῆν, τὰς δὲ γυναικας βάχχας. Τὴν τε τῶν Βοιωτῶν βασιλείαν σφετεριζόμενος μετὰ Πενθέως πόλεμον συμβαλὼν χειροῦνται, ὃν δὲ Ἀγανής τῆς Πενθέως μητρὸς ὡς θείας οὐσίας Διονύσου λυτροῦνται τῶν δεσμῶν. Μετὰ τοῦτα ἐνεδρεύσας ἀποκτείνει Ηενθέα. Τῶν δὲ Βοιωτῶν αὐτὸν βασιλέα μὴ παραδεχομένων εἰς Δελφοὺς ἀπέρχεται καὶ θανὼν θάπτεται. Μετὰ Κάδμον ἔβασιλευσε τῆς Βοιωτίας Νυκτεύς. Τούτου τὴν θυγατέρα Ἀντιόπην, ἵερειαν οὖσαν τοῦ Ἡλίου, Θεόβοιος ὁ οὐλὸς Βράτωνος, ἐκ τοῦ γένους τοῦ Διὸς καταγόμενος, ἀδελφὸς δὲ τοῦ Νυκτέως, μιγαῖς γεννᾷ δίδυμα, Ἀμφίωνά τε καὶ Ζῆθον, οὓς τῇ κελεύσει τοῦ ἀδελφοῦ ἐπιπούσι πλησίον τοῦ Κιθαιρωνείου ὄρους. Ὁρδίων δὲ τις γεωργὸς ἄπαις ὃν ανελάβετο καὶ ἀνεθρέψατο αὐτά. Τῆς δὲ Ἀντιόπης παρὰ τῇ Δίρκῃ φυλαττομένης ἐπὶ τῷ τιμωρηθῆναι διὰ τὸ παρανομῆσαι, ἐπεὶ πόλεμος ἐν τῇ Ἀργείων ἐκινήθη χώρᾳ, τοῦ Λύκου χρονίζοντος ἐκεῖσε, ἡ Δίρκη τὸν Νυκτέα θωπευτικῶς ἡρώτα ἀπολῦσαι Ἀντιόπην. Ὁ δὲ μᾶλλον προσέταξε ταύρῳ ἀγρίῳ ταύτην προσδεθῆναι καὶ ἐποθκνεῖν, ὡς τὴν παρθενίαν βεβηλώσασαν. Ἀκούσαντες δὲ τοῦτο Ζῆθος καὶ Ἀμφίων, καὶ παρὰ τοῦ ἀνεθρεψαμένου τούτους μαθόντες ὡς αὕτη ἐστὶν ἡ μητήρ αὐτῶν Ἀντιόπη, ἀμά πλειστον ἀγροίκοις ἐπεισπεσόντες τοὺς μὲν στρατιώτας κατακτείνουσι, Δίρκην δὲ τῷ τῷ παρθενίῳ προσδεσμοῦσι καὶ φονεύουσι. Σὺν τῇ μητρὶ δὲ Ἀντιόπῃ εἰς τὴν Βοιωτίαν ἐλθόντες, ἐπεὶ δὲ Νυκτέως τέθνηκεν, οἱ μουσικοὶ Ζῆθος καὶ Ἀμφίων τῶν Βοιωτῶν ἔτη πολλὰ βασιλεύουσι. Κτίζουσι δὲ πόλιν μεγάλην εἰς σύνομα [P. 25] τοῦ πατέρος, ἣν καὶ [ἄποδος] Θεόβοιού Θήβας ὀνόμασαν. Ὁ μὲν Εὑριπίδης τῷ ἔθει τῶν ποιητῶν μυθολογῶν τὸν Δία φησὶν εἰς Σάτυρον μεθαβληθέντα τὴν Ἀντιόπην φειραί, δὲ τῆς Ἀμφίων καὶ Ζῆθος οἱ μουσικοὶ. Τοῦτο δὲ, φασὶν, εἴπεν ὡς καταχθέντος Θεόβοιού ἐκ τοῦ Ηλίου τοῦ καὶ Ζῆνὸς κατὰ μετεμψυχώσεως μετάστασιν· τοῦτο γάρ σημαίνει τὸ Σάτυρος σύνομα κατὰ τὴν τῶν Βοιωτῶν γλώσσαν, τὸ εἰς ἄλλο σῶμα χωρήσειν εὐτελεστερον. Μετὰ τούτους τοὺς μουσικοὺς οἱ ἐν τοῦ γένους αὐτῶν ἔβασιλευον Θηβαίων ἔως Οἰδίποδος οὐλοῦ Ἰοκάστης καὶ Λαίου. Οὗτος γάρ δὲ Λάίος βασιλεὺς ὢν Θηβαίων μετὰ Ἰοκάστης ἔσχεν υἱὸν πρῶτον Ἰοκάν· χρησμὸν δὲ λαβὼν περὶ αὐτοῦ ὡς τῇ Ιδίᾳ μητρὶ συναφθῆσεται, ἐν ἑύλῳ τοὺς πόδας καθηλώσας, δὲ δὴ καὶ κούσπος λέγεται, εἰς ἀπώλειαν ἐν τοῖς ὄρεσιν ἔρριψεν. "Ἄγροικος δὲ τις ὁ δύναμις Μελίδιος τοῦτον εὑρὼν ἀνεθρέψατο, Οἰδίποδα μετονομάσας διὰ τὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ ἐν τῷ ἑύλῳ διωρηκότας ὀγκωθῆναι. Μετὰ ταῦτα γυνὴ τις δύναμις Σφίγξ, δυσειδῆς, κατάμαστος, χωριτικὴ, μετὰ πλήθους ἀγροίκων εἰς κορυφὴν μίαν μόνην εἴσοδον καὶ ταύτην στενωτάτην ἔχουσαν κεφίσσασα, ληστρικῶς τοὺς παράγοντας δι' ἐκείνης ἀνήρει καὶ τὰς αὐτῶν διάρκειες ἀφηρεῖτο, ὡς ἀποστενοῦσθαι τὰς Θήβας δι' αὐτῆς μῆτε στρατοῦ, μῆτ' αὐτοῦ

τοῦ βασιλέως Λαίου ισχύοντος κατ' αὐτῆς διὰ τὸ **A** δύσσετον τοῦ δρους καὶ δύρον. Ταῦτ' οὖν Οἰδίπους ἀκούσας σορόν τι καὶ γενναῖον ποιεῖ καὶ δλίγους ἐπιλεξάμενος καὶ τὴν Σφίγγα ἐλθῶν ἡτεῖτο σὺν αὐτῇ εἶναι καὶ συλληστρεύειν αὐτῇ. Ἡ δὲ τῇ ὥρᾳ καὶ γενναῖτητι τούτου τερρθεῖσα αὐτὸν εἰσδέχεται. Ὁ δὲ καιρὸν ἐσχηκώς αὐτήν μὲν λόγχῃ ἀναιρεῖ γαῖα πολλοὺς τῶν μετ' αὐτῆς λαβὼν δὲ καὶ τὸ σῶμα καὶ διὰ γρήματα εὑρε πρὸς Λάίον εἰς Θήβας ἡνεγκε, μισθὸν τῆς ἀνδραγαθίας κομιούμενος. Θηβαῖοι δὲ τούτον ὡς βασιλεὺς ἀνύμνουν. Ἀλλ' οὐκ ἡρεσε ταῦτα τῷ Αἰώνιῳ, ἀλλὰ στρατὸν ἐφοπλίσας κατ' αὐτὸν ἐξῆι, καὶ πληγεὶς τελευτῇ. Ἡ τοίνυν Ἰοκάστη τῆς βασιλείας ἐκπεσεῖν οὐ θέλεισσα, καὶ ὡς υἱὸς αὐτῆς ἔστιν δὲ Οἰδίπους οὐκ εἰδούσα, ἄμα δὲ καὶ πρὸς θεραπείαν τῆς πόλεως σπουδάζουσα, προσκαλεῖται τούτον· ἐξ οὗ καὶ ποιεῖ δύο υἱούς, τὸν Ἐτεοκλέα καὶ τὸν Πολυνεκτήν, καὶ θυγατέρας δύο, Ἰσμήνην καὶ Ἀντιγόνην. Καὶ οὕτως ἐπὶ ἕτη ἡ τῶν Θηβῶν ἰδεῖσθεν, ἀγνοοῦντες ἐκατοδές. Μετὰ ταῦτα τῆς Ἰοκάστης τὴν πατρίδα καὶ τὸ γένος πυθομένης, ἐπειδὴ Μελίδιος αὐτὸν ἀνθρέφατο ἤκουσε, παρ' αὐτοῦ τε ἔμαθε τὸν τρόπον τῆς αὐτοῦ ἀνευρέσεως [Ρ. 26] καὶ βεβαιωθεῖσα ἀνεβόησε. Οἰδίπους δὲ πληροφορηθεὶς ὡς καὶ μῆτηρ Ἰοκάστη καὶ γυνὴ τυγχάνει, τοὺς μὲν υἱοὺς Ἐτεοκλεῖ καὶ Πολυνεκτήνας ἐνιαυτὸν παρ' ἐνιαυτὸν βασιλεύειν ἐκδίδει τῶν Θηβῶν, αὐτὸς δὲ παραυτὰ δύο ἡλίους κατὰ τῶν Ιδίων ἐπιτίχεις δοφθαλμῶν τελευτῇ. Οἱ δὲ νιοὶ αὐτοῦ ἐκάτερος τῆς βασιλείας ἀντιποιούμενοι εἰς πόλεμον ἥλθον μονομαχήσαντες, καὶ ὑπὸ ἀλλήλων ἄμφων κατελύθησαν. Καὶ οὕτως ἡ τῶν Θηβῶν ἥτοι Βοιωτῶν κατελύθη βασιλεῖα, διαρκέσσας ἐπὶ τρισκοσιαὶ ἑταῖροντανέα.

B

Ἀναγκαῖον οὖν ἔστι λοιπὸν ἀναδραμεῖν ἐπὶ τὸ προκείμενον. Καταλήξαντες δὲ ἐπὶ τὴν ἐκ Φαλήρ τοῦ Ραγᾶδος γέννησιν, ἀρξάμεθα ἀπ' αὐτοῦ.

Ῥαγᾶς γενόμενος ἐκατὸν τριακονταδύο ἔτῶν ἐγέννησε τὸν Σερούχ. Ἐπὶ τούτου οἱ ἄνθρωποι τὸν κατ' ἀλλήλων αὐξήσαντες τοῦφον στρατηγούς τε ἐκατοῖς κατεστήσαντο καὶ βασιλεῖς. Καὶ τότε πρώτως πολεμικὰ κατασκευάσαντες ὅργανα πολεμεῖν ἀλλήλοις ἐνήρχαντο. Καὶ εὐθὺς οἱ ἀπὸ Χανάν τητῶνται καὶ πρῶτοι τῆς δουλείας ὑποκύπτουσι τῷ ζυγῷ, κατὰ τὴν τοῦ Νώε κατάραν.

Σερούχ γενόμενος ἐκατὸν τριάκοντα ἔτῶν ἐγέννησε τὸν Ναχώρ. Ὁρεὶ δὲ ὁ Σερούχ ἐν τῇ Χαλδαίων, ἐν πόλεις Ὡρ. Αἴδηθεντας δὲ τὸν Ναχώρ ἐδίδαξεν ὁ πατέρας πάντων ἐπίλυσιν οἰωνῶν, τῶν τε ἐν οὐρανῷ σημείων διακρίσεις καὶ τῶν ἐπὶ γῆς ἀπάντων, καὶ πᾶσαν Χαλδαϊκὴν μαντείαν. Ναχώρ δὲ γενόμενος οὐδὲ τῶν ἐγέννησε τὸν Θάρρα. Νίνου δὲ τοῦ πρώτου Βασιλέως τῶν Ἀσσυρίων τεσσαρκοστὸν τρίτον ἄγοντος ἔτος τῆς βασιλείας γεννᾶται Ἀβραάμ. Κατὰ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους παρ' Αἴγυπτοις ἐκαιδεχάτη δυναστεῖα, καθ' ᾧ ἐβασιλεύειν Θηβαῖοι. Θάρρα δὲ γενό-

D

Ὀδίπους vero re audita prudens ac generosum facinus aggredi, cum paucis quos sibi socios ascerat, ad Sphingem se conferre, ejus consuetudinem et latrocinandi societatem expetere. Forma et generositas quam prae se ferebat, ut recipetur a muliere iis rebus capta impetrarunt. At vero Oedipus capta occasione ipsum lancea transadigere, multos qui Sphingi praedandi socii fuerant trucidare; cadaver ejus, ac quas ibi repererat opes ad Laium Thebas afferre, ab eo virtutis suæ ac ei bene gestæ præmium sperare. Ac Thebani 46 quidem eum regiis laudibus ac titulis celebrabant. Laio id adeo displicuit ut adversus eum cum armato exercitu exiverit: commisso autem prælio ictus periret. Proinde Jocasta cum excidere regno nollet et Oedipum filium suum esse ignoraret, simul ut civibus rem gratam faceret, conjugem sibi Oedipum ascivit, atque ex eo duos filios, Eteoclem ac Polynicem, totidemque filias Ismenam et Antigonam peperit. Ita per 19 annos regnum in Thebanos gesserunt, alter alterum ignorantes. His exactis Jocasta, cum Oedipi genus et patriam inquireret, ex Melibio quem educatorem fuisse Oedipi accepérat intellexit quomodo is Oedipum reperisset; cunfirmataque jam apud animum rei sicut habebat opinionē exclamavit. At enim Oedipus certior factus Jocastam conjugem eamdem matrem suam esse, filiis Eteocli et Polynici regnum Thebanum alternis annis habendum mandavit, ipse illico duobus clavis in duos suos oculos defixis obiit. Filii, cum uterque regnum ad se traberet, bellum moverunt: in quo singulari pugna congressi mutuis ambo vulneribus occubuerunt. Is regni Thebani seu Boeotorum finis fuit, cum id 389 annos durasset.

Porro autem necesse est nos ad institutum nostrum reverti. Ac quoniam in Ragabi Phaleco progeniti mentione subsisteramus, rursum ab eodem Ragabo ordiemur.

47 Ragabus ergo annos natus 132 Seruchum genuit. Hujus aestate demum homines alter alteri fastu sese preferentes, imperatorum atque regum nomina sibi sumpserunt, ac tum primum arma bellica fabricati, bellum invicem facere cœperunt. Statim vero stirps Chanaanis succubuit, jugumque servitutis subiit, quemadmodum ei Noe fuerat imprecatus.

Seruchus annos natus 130 Nachorem progenuit. Habitabat autem Seruchus in urbe Chaldaeorum, cui Ur nomen. Is adultum Nachorem docuit omnium auguriorum, cœlestium terrestriumque ostentorum interpretationem, omnemque Chaldaeorum divinationem. Nachor annos natus 79 Tharam genuit. Abrahamus natus est, cum Ninus primus Assyriorum rex annum sui regni 43 ageret. Eodem tempore apud Ægyptios decimus sextus rex agebat; qua tempestate Thebani regnabant. Tharaergo annos natus 70 sustulit ex uxore sua Edna, quæ filia fuit

Abrahami, quem patruum Thara habuit, Abramum : ita enim eum mater de sui patris nomine appellavit, qui ante nepotis natales vita defunctus fuerat. Præterea etiam Thara Arumum et Nachorem procreavit. Abrahamus uxorem duxit Saram, sibi a patre conjunctam. Hic solus, omnibus ubique hominibus cultu simulacrorum in errorem abductis, verum Deum agnoscit universaque Opificem prædicavit, primusque altare frondibus palmarum et olearum 48 cinxit ; ac sub eo primum in sacra Scriptura angelus nominatus ; et ab ipso Aegypti positum stellarum et effectionem numerumque scientiam didicerunt.

Annum ætatis vicesimum quartum agens Abrahamus agnatum universi Opificem adoravit. Angelus aatem Dei docuit eum Hebraicum sermonem, sicuti idem angelus Mosi dixit, ut est in parva Genesi. Sed et Aramus uxore ducta Lotum genuit ac filiam Melcham, quæ Nachori nupsit.

Abrahamus jam sexagenarius, cum videret se suadendo patrem cæterosque domesticos a superstitione simulacrorum cultu deducere non posse, noctu clam omnibus fanum simulacrorum incendit. Quæ cum conflagrarent, fratres re intellecta prosiluerunt, ut ex medio igne simulacula eriperent ; et Aramus cum eam rem majori conatu moliretur, in medio incendio periit. Hunc cum pater simulacrum opifex in Uræ Chaldeæ regionis urbe humasset, inde Charras Mesopotamiæ urbem commigravit. Eo loci Abrahamo, cum per quindecim annos in familia patris vixisset, nocte quadam subiit ex siderum motu insequentis temporis statum considerare, quippe non mediocriter omnem eam scientiam patris doctrinam atque exercitationem tenenti. Ergo singularis de quibus quærebat consideratis, supervacaneam esse universam istam curiositatem deprehendit, 49 quod Deus pro sua voluntate omnia quæ divinatio prædixisset mulare posset. Itaque hæc et alias id genus res serio atque toto corde repudians, perfectamque Deum colendi pietatem demonstrans, ita est a Deo compellatus : « Egregere ex terra tua et gente tua et ex familia tua. » Itaque cum uxore Sara et fratris filio Loto in portionem progenitoris sui Arphaxadi commigravit, qua potiti tum Chananæi eam terram Chananæorum denominaverunt, annos natus 75, anno mundi 3387. Abrahamus ergo Sichemum ut venit, monitus oraculo, altare inter Bethelam et Angoram exstruxit. Inde Euphrate transmisso Hebræorum cognomentum cum suis invenit (nam a

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(39) In nostro codice scribitur θυγατρός, et annotatur supernæ γυναικός ; quod secutus sum, contextu approbante.

Nachor Abramus

Tharas—Edna

Abrahamus Tharas et
patruus et sacer.

Abramus, quid deinde Abrahamus ;
quæcum diversitatem vel Cedrenus vel librarius neglexit, diligenter a Mose annotatam. XVI.

A μενος ἑτῶν οὐ ἐγέννησεν ἐκ γυναικὸς (39) "Εδνας, θυγατρὸς Ἀβραὰμ πατραδέλφου αὐτοῦ, τὸν Ἀδραὰμ, δυτιναὶ δὲ μῆτηρ ἐκάλεσεν ἐπ' ἀνδραῖς τοῦ ἑαυτῆς πατρὸς· ἔφθη γάρ ἐκεῖνος πρὸ τῆς τουτου γεννήσεως τετελευτηκεναι. Ἐγέννησε δὲ ἔτι δὲ Θάξρα τὸν Ἀράμ καὶ τὸν Ναχώρ. Οὐ δὲ Ἀβραὰμ λαμβάνει παρὰ τῷ πατρὸς γυναικα τὴν Σάρραν. Οὗτος μόνος, τῶν ἀπανταχοῦ τὴν ἐπὶ τὰ εἰδῶλα πλάνην νοσούντων, τὸν ἀληθῆ Θεὸν ἐπέγνω καὶ Δαμούργον τῶν δλῶν ἀνεκχύρως. Καὶ πρῶτος τὸ θυσιαστήριον κλάδοις φοινίκων καὶ ἐλαῖῶν ἐκύκλων, καὶ ἐπὶ αὐτοῦ πρώτως ὀνόμασται ἄγγελος ἐν τῇ θείᾳ Γραφῇ. Καὶ παρ' αὐτοῦ Αἴγυπτοι τὴν τῶν ἀστέρων θέσιν καὶ ποίησιν καὶ τὴν ἀριθμητικὴν ἐπιστῆμεν ἔμαθον.

"Οτι τῷ καὶ ἔτει τῆς ἡλικίας αὐτοῦ δὲ Ἀβραὰμ ἐπιγνοὺς τὸν τῶν δλῶν Θεὸν προσεκύνει. Ἅγγελος δὲ Κυρίου ἐδίδαξεν αὐτὸν τὴν Ἐβραΐδα γλῶσσαν, καθὼς αὐτὸς δὲ ἄγγελος τῷ Μωϋσῃ εἶπεν, ὡς [P. 27] ἐπὶ τῇ λεπτῇ κείται Γενέσει. Καὶ δὲ Ἀράμ δὲ ἀγόμενος γυναικα ἐγέννησε τὸν Λώτ, θυγατέρα δὲ Μελχάν. Ταῦτην δὲ Ναχώρ λαμβάνει γυναικα.

"Ηδη δὲ ἐξηκοστὸν ἔτος ἄγων δὲ Ἀβραὰμ, ὡς οὐκ ἔδοκει τὸν πατέρα πεθεῖν καὶ τοὺς ἄλλους οἰκείους τῆς περὶ τὰ εἰδῶλα ἀποσχέσθαι δεισιδαιμονίας, λυθάνει νυκτὸς τῶν εἰδῶλων ἐμπρῆσας τὸν οἶκον Αὐτῶν δὲ ἐξαναλούμένων οἱ ἀδελφοὶ νοήσαντες ἀντηδῶι, βουλόμενοι ἐκ μέσου τοῦ πυρὸς ἐξελέσθαι τὰ εἰδῶλα Φιλοτιμότερον δὲ δὲ Ἀράμ τῷ πράγματι προσφερόμενος ἐν μέσῳ διαφθείρεται τοῦ πυρός. Καὶ θάψας αὐτὸν δὲ ἀγκληματοποίος πατέρος ἐν Όρῳ τῇ πόλει Χαλδαίων μενανίτας καὶ εἰς Χάρραν τῆς Μεσοποταμίας ἔχεται. "Ενθα δὲ Ἀβραὰμ δενεκάπεντε ἔτη, νῦν πετρῷ συνοικήσας ἱννοεῖ πονε νυκτὸς ἐκ τῆς τῶν ζετρων κινήσεως τοῦ ἐπιόντος καὶροῦ κατασκέψασθαι τὴν ποιότητας· ἦν γάρ οὐ μετρίως ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἀπασχν τὴν τοιαύτην ἐξασκηθεὶς ἐπιστήμην. Καὶ δὴ μετὰ τὴν ἐκάστου τῶν ζετουμένων διάγνωσιν, συνίησι περιττήν ἀπασαν εἶναι τὴν τοιαύτην περιεργίαν δύνασθαι· γάρ αὐθις τὸν Θεόν, εἰ βούλοιτο, μετασκευάσαι πρὸς τὸ οἰκεῖον βούλγυμα τὰ προεγνωμένα. Πάσιν οὖν τούτοις καὶ τοῖς τοιούτοις δὲ δλῆς ἀποταξάμενος ψυχῆς καὶ σπουδῆς, καὶ τελείαν τῆς περὶ τὸ θεῖον εὐσεβείας δοὺς τὴν ἀπόδειξιν, ἀκούσει παρὰ τοῦ Θεοῦ· « Ἐξελθε ἐκ τῆς γῆς σου καὶ ἐκ τῆς συγγενείας σου καὶ ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς σου. » Καὶ ἐξελθὼν ἀμέρτη τὴν γυναικὶ Σάρρᾳ καὶ Λώτ τῷ ἀδελφῷ μετοικίζεται εἰς τὴν Ἀρφαξδὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μερίδα, ἦν οἱ Χαναναῖοι κατασχόντες γῆν Χανανίων προστηγόρευσαν, ὃν ἔτον οε· τοῦ δὲ κόσμου γῆν ἔτος τρισχιλιοστὸν τριακοσιοστὸν δύρδοτοστὸν ἔβδομον. Ἐλθὼν δὲ Ἀβραὰμ εἰς Συχέμι κατὰ θεῖον

χρησμὸν φύκοδόμησε θυσιαστήριον ἀνὰ μέσον Βαθῆλ^Α καὶ Ἀγγαῖ. Διαπεράσσες δὲ τὸν Εὐφράτην τὴν προσώνυμίαν ἔλαβεν· Ἐβραῖοι γάρ περάται λεγονται. Οἱ δὲ ἐπὸν Ἐβρεὶ λέγουσιν αὐτοὺς καλεῖσθαι Ἐβραίους. Καὶ τῷ πά' ἔτει αὐτοῦ, ἦτοι τῷ ४^ῃ ἔτει (40) τῆς αὐτοῦ παροπλίας, κατῆλθεν εἰς Αἴγυπτον μετὰ Σάρδας.

Τούτοις τοῖς χρόνοις ἤκμασε Μελχισεδέκ, παρθένος ἱερέως ἀγενεαλόγητος, ἐν δρέψι καὶ οἰνῳ προτυπῶν τὴν ἀναζήτησιν θυσίαν Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. Πίὸς δὲ ἦν δὲ Μελχισεδέκ Σίδου βασιλέως, οὗτοῦ Αἴγυπτου, δὲ καὶ κτίζει Σιδῶνα πόλιν. Ἀπάτωρ δὲ καὶ ἀμήτωρ καὶ ἀγενεαλόγητος λέγεται διὰ τὸ μὴ ἔξι 'Ιουδαϊκῆς γενεᾶς κατάγεσθαι καὶ διὰ τὸ τοὺς γονεῖς αὐτοῦ πονηροὺς ὄντας μὴ ἀριθμεῖσθαι μετὰ δοίων, καὶ διὰ τῶν Χαναναίων θρησκιῶν τῆς Ἱερουσαλήμ ἔδασιλευε· μελχὶ γάρ θεοίλευς ἐρμηνεύεται, σεδὲς δὲ δικαιοισύνη. Ἱερουσαλήμ δὲ καὶ ἡ πόλις ὀνομάσθη, πρώην Ἱεροῦς [P. 28]. λεγομένη διὰ τὸ Ἱερουσαλίους οἰκεῖν ἐν κυρτῇ. Τὸ γάρ Ἱεροῦ τὸ δὲ σαλήμ προστιθέμενον Ἱερουσαλήμ ὄνομα ἀποτελεῖ. Σαλήμ γάρ εἰρήνην σημαίνει. Τούτο δὲ ὀνομάσθη ἡ διὰ τὸ τὸν Μελχισεδέκ ιερατεύεις Θεῷ ἐν αὐτῇ, ἡ διὰ τὸ ιερὸν εἶναι τοῦ Θεοῦ κατὰ τόπον. Τούτο δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ Ἰορδάνου γέγονε· δύο γάρ ποταμοὶ δὲ ἕδρα καὶ δὲν μιγνύμενοι καὶ ἓνα ποταμὸν ἀποτελοῦντες καὶ τὰς ἐπωνυμίας ἡγωναν. Ἐπεὶ δὲ ἀπὸ ἀλλοτρίου ἔθνους καὶ οὐκ ἀπὸ τοῦ Ἀβραὰμ δὲ Μελχισεδέκ κατάγεται, οὐκ ἐγράφη δὲ πότε ἐγεννήθη καὶ ἀπὸ ποιού πατρός καὶ μητρός; ἡ πότε ἀπέθανε, δικαίως ἂν λέγοιτο μήτε ἀρχὴν τιμερῶν μήτε ζωῆς τέλος ἔχειν αὐτόν· οὐ γάρ ἡδύντειο γενεαλογίην, ἐκ τῶν παραλεπθέντων ἔθνῶν καταγόμενος.

Τῷ δὲ πά'^ῃ ἔτει τοῦ Ἀβραὰμ ἐτεκεν "Ἄγαρ τὸν Ισμαήλ τοῦ δὲ κόσμου ἦν ἄτος γυνή". Καὶ πῦρ κατὰ τῆς Πενταπλέως ὑετίζει Θεός, καὶ ἀναλίσκει μὲν ἐξ αὐτῆς ἀπαν τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, διαφθείρει δὲ καὶ αὐτὸν τὸ ἀνάστημα τῆς γῆς, καὶ τῆς προκειμένης θαλάσσης νεκροῦται τὰ ὅδατα. Μετὰ ταῦτα τῆς κατὰ Μαιμονῆδρος ἀπεναστάς δὲ Ἀβραὰμ ἐπὶ τὸ φρέαρ κατασκηνοῖ τοῦ δρόκου. Βαυτῷ δὲ ἕδρᾳ καὶ τοῖς οἰκεταῖς αὐτοῦ κατὰ συγγενεῖς πηξάμενος σκηνάς, τότε πρῶτον Ἀβραὰμ τῆς σκηνοπογίας ἐπὶ ἐπτά ημέρας ἐπιτελεῖ τὴν ἐορτὴν, ἥν εἰστει καὶ νῦν δὲ Ἰουδαῖος ἐορτάζει σκηνοπογῶν. Ἐκ γοῦν τοῦ Ἰσμαήλ Ισμαήλιται οἱ Σαρακηνοὶ δύναμονται. Σαρακηνοὺς δὲ ἐποιοῦντες μετωνύμασαν, ἀπαξιδύντες καλεῖσθαι δουλικῶς Ἀγαρηνούς οἱ δέ φασιν διειποτέρους τὴν Ἀγαρ κενήν ἀκαπτόστειλε κληρονομίας. Παροικήσας δὲ ἐν Γεράροις (41), τὴν νῦν Ἀσκέλωνα λεγομένην, μετὰ τὴν τῆς Σάρδας τελευτὴν ἔλαβε τὴν Χεττούραν εἰς γυναῖκα, ἐν τῷ γῆρᾳ αὐτοῦ ἀφ' ἣς ἔσχεν οὐοὺς πέντε,

"Οτι δὲ Λώτ χωρισθεὶς τοῦ Ἀβραὰμ κατέψησεν εἰς Σόδομα δι' ἀρετὴν καὶ κάλλος τῆς γῆς, ἔχουσης πέντε πόλεις, Σόδομα, Γόμορρά, Ἀδαμα, Σερδίν καὶ

XYLANDRI ET

A transeundo Hebrei dicuntur), quanquam ad Hebero aliis id nomen deductum sentiant. Anno etatis suae 81 seu peregrinationis septimo, in Aegyptum cum Sarra descendit.

Floruit eo tempore Melchisedecus, cælebs, sacerdos et ignotus stirpis, qui incruentam victimam Christi Dei nostri pane et vino jam tum representabat. Sane is filius fuit Sidæ regis, filii Aegypti, qui Sidonem extruxit; sed patre ac matre carere incertaque stirpis dicitur, quod genus suum a Judæis non duxit, et quia parentes ejus, homines mali, cum piis non reconsentur; tum quod Chananæi imperans Jerusalem regno tenebat: melchi enim regem, sedec justiam significat. Jerusalem urbis nomen est, cum 50 ante Jebus appellaretur ab incolentibus eam Jebusæis. Nam B in R mutato ex Jebu sit Jeru; cui additum salem Jerusalem absolvit. Est autem salem pax; idque nomen loco obtigit, vel quod Melchisedecus Deo ibi sacrificabat, vel quod ibi sanum Dei erat. Eodem modo Jordani nomen est factum: duo enim amnes Ior et Dan confluentes unumque fluvium reddentes nomen, quoque ei suis in unum compositis dederunt. Quoniam vero Melchisedecus non Abrahami, sed aliena familia ortus fuit, neque scriptum est quando, quo patre, qua matre natus, aut quando mortuus sit, recte dici possit eum neque initium dierum neque finem vita habere, cum ex non commemoratis gentibus orti genus recenseri nequiviverit.

C Anno Abrahami 86, mundi 3398, Agar Ismaelum peperit. Tunc igneum imbre Pentapoli Deus immisit, universoque ibi deleto hominum genere ipsas etiam urbes sola complanavit, ac maris vicini aquas enecavit. Inde a queru quæ ad Mambrem erat digressus Abrahamus ad puteum jurisjurandi tabernaculum fixit; cumque seorsim sibi, seorsim servis per familias extruxisset casas, tunc primum septem dies ob tabernacula fixa festos egit, quod adhuc Judæis est solemne. Ab Ismaelo Ismaelites dicuntur, iidemque Saraceni. Hoc nomen sibi sumpserunt, cum ab ancilla Agareni appellari indigarentur. Alii dicunt, quod Sara Agaram 51 absque ulla hæreditate amandaverit. Postea Abrahamus Geraris, quæ nunc Ascalon dicitur, in quiliatum egit, et a morte Saræ Cheturam uxorem senex ducit, ex qua filios habuit quinque, Zembriam, Ixanum, Madamum, Madiamum ac lesbomem.² Ζεμδρίαν, Ιεξάνη, Μαδάμη, Μαδιάμη, Ιεσδών.

Lotus ab Abrahamo se cum separasset, Sodomam ob telluris præstantiam atque elegantiam incoluit; in qua urbes erant quinque, Sodoma,

GOARI NOTÆ.

hæcne an quæ sequuntur de Loto et mari Mortuo. Posterius puto verum esse; neque ejus miracula Cedrenum, sed Africanum sibi visa referre. Quod de fructu et fumo dicit, non assequor.

(40) Nimirum inito, non completo, ut intelligatur agens annum 75 migrasse. XYL.

(41) Gen. xx, antequam Isaacus nasceretur; de Chetura Gen. xxv. Mutilate haec Cedrenus citat. In margine est esse ex Africano petita: incertum,

Gomorra, Adama, Seboim et Segor, totidemque reges imperabant. His quinque regibus quatuor sinitimi Syrorum reges bellum fecerunt, ductore Chodollogomore Ilami rege. Prælium commissum est apud Salsuni mare, quod nunc Mortuum vocatur; quo in mari permulta sunt admirabilia, quæ ipse spectavi. Nam neque animal ullum ea aqua profert, et cadavera sub aquas decidunt, vivus autem aliquis non facile corpus suum sub aquam mergere possit; et lucernæ ardentes quidem innatant, extinctæ autem submerguntur. Ibi bituminis sunt fontes. Fert etiam alumen ac salem modico ab aliis discrimine: nam et amara sunt, pellucida. Ubi vero fructus reperitur, nihil quidquam præter sumum præbet. Aqua sanitatem utentibus confert, prorsusque omnia eorum quæ aliis accidunt aquis contraria habet accidentia. Quod nisi is locus Jordanem pro nutrimento haberet, qui purpuræ instar perlabbitur ac plurimum resistit, opinione etiam citius desisset. Juxta balsamum uberrime provenit. Ob impietatem accolarum subversa a Deo ea loca existimant.

52 Isaaci vocabulum risum a voluptate profectum notat. Hebraica enim lingua id ei nomen factum est, propterea quod Sara audita divina prolixi in senectute futuræ promissione subriserat. Natus est Isaacus anno mundi 3413.

Eodem tempore in Creta Saturnum et Rheam regnasse Græci narrant. Qui vero ad Atlanticum Oceani sinum incolunt eos primum regem habuisse Coelum, qui uxorem Titan habuerit unde Titanes appellati. Hunc ferunt accurate astrorum cursus observasse, ac multis quæ in mundo eventura erant prædictisse.

Abrahamus annum agens 85 fame oborta in Aegyptum descendit. Eodem anno Jupiter Saturni filius cum Junone Cretæ regnum tenuit. Tunc et Titanes bello Jovem tentarunt: et Bacchus, non Semeles ille filius, sed alius multo vetustior, vinum reperit, inque torcularibus (*Lenus Græci vocant*) expressit, unde ei Lenae cognomen. Ita etiam Ceres frumentum fertur et hordeum invenisse. Haec est quæ Isis nomine ab Aegyptis colitur. Iisdem Bacchus est Osiris. Ea tempestate, ut fabulis perhibetur, Marsyas Phryx et Apollo cum eis incidisset de cithara contentio, ad Nysam, ubi Bacchus erat, accesserunt, atque ibi Marsya superato Apollo per iram pellem vivo detraxit, ruptisque fidibus inventum concentum **53** abolevit. Postea temporis aiunt Musas et Orpheum rursus inventam Lino tradidisse.

Tunc etiam Coeli filios floruisse traditum est, ex his Atlantem maxime celebrem fuisse, atque huic obtigisse loca quæ sunt ad Oceanum. Eumdem primum astrologiam accurate condidisse et de globo doctrinam protulisse; quæ causa fuerit cur mundus Atlantis humeris gestari putaretur.

Scriptum est in parva Genesi Mastiphaten demoniorum principem ad Deum accessisse, ac dixisse: « Si te diligit Abrahamus, immolet tibi filium

A Σηγώρ, καὶ τοσούτους βασιλεῖς. Τούτοις οἱ πλησιόχωροι τέσσαρες βασιλεῖς Σύρων ἐπολέμησαν, μὲν ἡγεῖτο Χοδολλογομόρ βασιλεὺς δὲ Ἰλάμ. Συνέβαλον δὲ παρὰ τὴν Θάλασσαν τὸν ἀλικῆν. Καὶ καλεῖται νῦν Θάλασσα Νεκρὰ, πλεῖστα θαυμάτια ἔχουσα, ἢ ἐγὼ θεοτάτην. Ζῶντε γάρ οὐδὲν ἔκεινο φέρει τὸ οὔδωρ, καὶ νεκρὰ μὲν σώματα ὑποθρύχια γίνεται, ζῶν δὲ τις οὐδὲ ἄν ράδιως βαπτίσατο. Καὶ λύχνοι μὲν καιδυνοὶ ἐπιφέρονται, σθεννύμενοι δὲ καταδύουσιν. Ἐνταῦθα εἰσὶν αἱ τῆς ἀσφάλτου πηγαί. Φέρει δὲ στυπτήριαν καὶ ἄλας δλίγον τι τῶν ἄλλων διαφέροντα πικρά τε γάρ εἰσι καὶ διαυγῆ. Ἐνθα δὲ ἄν καρπὸς [P. 29] εὑρεθῇ, καπνοῦ πλέον εύρισκεται οὐδέν. Τὸ δὲ οὔδωρ λαττᾷ τοὺς χρωμένους αὐτῷ, λύγει τε παντὶ οὐδετέρῳ πάσχον τὰ ἐναντία. Εἰ δὲ μὴ ἱορδάνην εἶχεν ὁ τόπος τροφὴν ὡς πορφύραν διατρέχοντα καὶ ἐπὶ πολὺ ἀνέχοντα, ἔληξεν ἄν θεττον ἢ φαίνεται. Εστι δὲ παρ' αὐτῇ πάμπολυ τὸ βαλσάμου φυτόν. Ὄπονοεῖται δὲ ἀνατετράφθιται οὐ πὸ τοῦ θεοῦ διὰ τὴν τῶν περιοικῶντων ἀσθεῖαν.

"Οτι δὲ 'Ισαὰκ γέλως μεθ' ἥδονῆς ἐρμηνεύεται διὰ γάρ τὸ ἐπιμειδᾶσαι τὴν Σάρραν τῇ θείᾳ τοῦ ἐν γῆρᾳ τοκετοῦ ἐπαγγελίᾳ κέκληται οὕτω κατὰ τὴν Εβραϊκὴν διάλεκτον. Γεννηθέντος 'Ισαὰκ ἔτος τὸν κόσμου γυιγ'.

C Κατὰ τούτους δὲ τοὺς χρόνους ἐν οἷς 'Ισαὰκ ἐγεννήθη, ἐν Κρήτῃ ἅρξαι Κρόνον καὶ Ρέαν Ἑλλήνες ιστοροῦσι. Τοῖς δὲ τὸν Ἀτλάντιον κόλπον οἰκοῦσι τοῦ ὠκεανοῦ πρῶτην Οὐρανὸν τούνομα βασιλεῦσαι, γῆμαντα Τίταν, ἀφ' οὗ Τίτανας ὀνομασθῆναι. Τούτον λέγουσι γενόμενον ἐπιμελῆ παρατηρητὴν τῶν θετρῶν πολλοῖς προλέγειν τὰ κατά κόσμον.

Tῷ δὲ πε' ἔτει Ἀβραὰμ λιμοῦ γενομένου κατέβη αὐτὸς εἰς Αἴγυπτον. Ἐν τούτῳ τῷ ἔτει τῆς Κρήτης βασιλεύει Ζεὺς δὲ τοῦ Κρόνου οὐδὲς καὶ "Πρα. Γίνεται δὲ καὶ διὰ Τίτανων πρὸς Δία πόλεμος. Καὶ Διόνυσος, οὐχ δὲ τῆς Σεμέλης ἀλλ' ἄλλος τούτου πολὺ ἀρχαιτερος, τὸν οῖνον ἔξεϋρε καὶ ἐν τοῖς ληγοῖς ἀπέθλιψεν, ἀφ' ὧν καὶ Ληναῖος ὀνομάσθη. Ήτος καὶ Διόμητρα λέγεται ἐφευρεῖν τὸ σῖτον καὶ τὴν κριθήν. Αὕτη δὲ ἔτιν τὸ παρ' Αἴγυπτοις τιμωμένη 'Ισις. Οἱ δὲ Διόνυσος παρ' Αἴγυπτοις "Οσιρις λέγεται. Ἐνταῦθα δὲ καὶ ἡ Μαρσύου τοῦ Φρυγὸς ἔρις κατὰ τοὺς μύθους πρὸς Απόλλωνα διὰ τὴν κιθύραν. ἐλθεῖν πρὸς Διόνυσον εἰς Νύσσαν, κάκει τὸν Μαρσύαν ἡττηθέντα δικαρχῆναι· ζῶντα παρὰ τοῦ Απόλλωνος διὰ τὴν δργήν, τάς τε χορδὰς ἐκρήξαι καὶ τὴν εύρημένην ἀρμονίαν ἀφανίσαι. Τοτερον δὲ Μούσας καὶ Ὁρφεα ταύτην ἀνευρεῖν Λίνη.

Tότε καὶ τοὺς παῖδας τοῦ Οὐρανοῦ ἀκμάσαι, ὃν τὸν μὲν Ἀτλαντα ἐπιφανέστατον γενόμενον λαχεῖν τοὺς παρὰ τὸν Ὀκεανὸν τόπους. Καὶ πρῶτον φασι τὴν ἀστρολογίαν ἐξακριβώσαι καὶ τὸν σφαιρικὸν λόγον ἔχενεγκεῖν, ἀφ' ἣς αἰτίας δέξαι τὸν κόσμον ἐπὶ τῶν Ἀτλαντος ὄμβων διεσθεῖ.

"Ἐν τῷ λεπτῷ Γενέσει κείται διτὶ Μαστιφάτη ὁ ἄρχων τῶν δαιμονίων προσελθών τῷ Θεῷ εἶπεν· « Βεί ἀγαπᾷ σε Ἀβραὰμ, θυσάτω σοι τὸν οὐλὸν αὐτοῦ. » Τῷ

κεί ἔτει τοῦ Ἰσαὰκ προσῆγεν αὐτὸν Ἀβραὰμ εἰς Α θυσίαν ἐν τῷ δρει Σιών· εἰς ἐκεῖνον γάρ τὸν τόπον [P. 30] τὸ θυσιαστήριον φωδόμησεν Ἀβραὰμ, ἔνθα θύτερον δὲ Δαβὶδ τὸ ιερὸν ίδρυσατο. Τύπος δὲ τῆς μὲν θεότητος δὲ Ἰσαὰκ, τῆς δὲ ἀνθρωπότητος δὲ κρίσις. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ χρόνος ιστριθμος· τρεῖς γάρ τιμέραι καὶ τρεῖς νύκτες ἐνταῦθα κάκει.

“Οτι· πρὸ τῶν προφητῶν τῷ Ἀβραὰμ δὲ τοῦ Θεοῦ Λόγος φωνεῖς ἐν ἀνθρώπου σχῆματι τὴν τῶν ἔθνων κλῆσιν θεσπίζει, ἦν καθ' ἡμᾶς δὲ τοῦ Θεοῦ Λόγος εἰς πέρας ἤγαγεν διὰ τῆς εἰς πάντα τὰ ἔθνη, εὐγγελικῆς διδασκαλίας. Κατὼς δὲ φρεσιν δὲ Ἰώσηπος, πρῶτος Ἀβραὰμ Δημιουργὸν τὸν Θεὸν ἐκρύψε, καὶ πρῶτος κατέλθων εἰς Αἴγυπτον ἀριθμητικὴν καὶ ἀστρονομίαν Αἴγυπτίους ἐδίδαξε· καντεύθεν ἐπέρχαστος καὶ παγγέρχαστος γενόμενος, ἤξιωσεν δὲ βασιλεὺς ὑπὸ αὐτοῦ γυμνασθῆναι τὰ περὶ ἀστρολογίαν καὶ μαγείαν ἀπε πολυπείρου καὶ Χαλδαίου τυγχάνοντος. Ἀστρολογία γάρ καὶ μαγεία ἀπὸ Μαγουσάιων ἦτοι Περῶν ἤρετο· οἱ γάρ τοι Πέρσαι Μαγῶν ὑπὸ τῶν Ἑγγωρίων διομάζονται. Καὶ δὴ τῶν ἀστρολόγων καὶ μάγων συναθροισθέντων δὲ βασιλεὺς ἄμα τῷ Ἀβραὰμ καὶ τοῖς συνήθεσιν ἐκαθίσθη, καὶ ἡσυχίας γενομένης δὲ Ἀβραὰμ ἔφη· « Μαθεῖν βούλομαι παρ' ὑμῶν τῶν σοφῶν, εἰ δύναται γένεσις καὶ μαγεία βλάψαι· τινὰ δὲ ὡφελῆσαι κατὰ τὴν ὑμέτεραν δόξαν, » Ἀφ' ὧν ἐποκριθεὶς ἀστρολόγος εἶπεν ἀδύτατον εἶναι ἀνθρώπον περὶ γένεσιν τελευτῆσαι· Υπὸ δὲ τοῦ Ἀβραὰμ κρατεῖως ἐξελεγχομένων τῶν ἀστρολόγων κελεύει δὲ βασιλεὺς ἀχθῆναι· τινα δέσμον ὑποβαλόντος Ἀβραὰμ, προκτατικασθέντα πυρόκαυστον γενέσθαι. Ἀχθέντος δὲ προσέτεξεν δὲ βασιλεὺς τὴν αὐτοῦ γένεσιν ἀκριβῶς ἐκερευνησαμένους τὸν τρόπον ζητῆσαι τοῦ θενάτου. Τῶν δὲ συνεχῶς διασκεψαμένων, καὶ εἰπόντων δὲ· « Πυρποληθεὶς πάντως ἀποθανεῖται, τῆς γενέσεως μάλα σαφῶς τοῦτο διαγορεούσης, ἀλλ' οὐ νῦν ἔχει γάρ ἔτι χρόνους ζωῆς, καὶ οὕτω ἐληλύθει δὲ ὡρα τῆς τελευτῆς αὐτοῦ· » καὶ ὁ βασιλεὺς, « Ἐγώ σῆμερον τοῦτον, φίσας, ἀπαλλάξω τοῦ διὰ πυρὸς θανάτου, τῷ ὑδατὶ ἀνάλων, » καὶ οὕτω παρατὰ ποιήσας, ἔργῳ παρέστησεν δὲ δύναται τι περὶ γένεσιν γενέσθαι. » Ήσυχασάντων δὲ πάντων φησὶν δὲ Ἀβραὰμ· « Οὐ μόνον οἱ ἀνθρώποι ἀλλὰ καὶ τὰ ἄλογα ζῶα ὑπόλεινται γενέσει. Ἀλλὰ καὶ οἱ ἀνθρώποι μὲν ἔχουσι τὸ ἐλευθέριον ἐν ἀντοῖς, μηδὲ ὑποκείμενοι γενέσει, καθότι τῆς γενέσεως ἐκεῖνο πρεσβύτερον, ὅπερ ἐστὶν ἔνοια καὶ αὐτεξουσίστης, ἐκ θεοῦ δηλαδὴ δεδωρητής· Οθεν τῶν ἀλόγων κρείττους ὄντες ἡμεῖς μὲν κατ' ἔξουσίαν ἀνατιρεῖν αὐτὰ περύκαμεν. Ἡμῶν δὲ δὲς κρείττονων τῶν ἀλόγων σὺ πάλιν ὡς βασιλεὺς κρείττων ἡμῶν ὑπάρχεις, κατ' ἔξουσίαν ὑπερέχων. [P. 31] Ήμὲς οὖν ἡμεῖς κατὰ τὸ λογικὸν τῶν ἀλόγων ζῶων, οὕτω σὺ, ὡς βασιλεῦ, κατὰ τὸν τῆς ἀρχῆς λόγον ἔξουσιάζεις ἡμῶν, ὥσπερ δὲ καὶ σοῦ πάλιν κρείττων ἀνθρώπων μὲν οὐδεὶς, θεὸς δὲ ἀόρατος καὶ πάντων Δεσπότης καὶ Ησιητής, παρ' οὐ καὶ τὸ συμφέρον αἰτεῖσθαι καὶ προσεύχεσθαι δεῖ. » Φησὶ δὲ καὶ τούσδε τοὺς λόγους τὸν Ἀβραὰμ εἰπεῖν, πολλὴν εἶναι μεταξὺ ἀληθείας καὶ συνηθείας τὴν διαφοράν. Καὶ γάρ τι

A suum. » Isaacum vicesimum quintum aetatis annum agentem Deo ut sacrificium obtulit Abrahamus in monte Sion : ibi enim Abrahamus altare ædificavit, postea David templum fundavit. Isaacus divinæ, aries humanæ naturæ exemplum fuit. Sed et temporis quadrat numerus: tres enim dies ac totidem noctes et hic et ibi sunt.

B Ante prophetas Abrahamo Dei Verbum in humana forma apparuit ac de vocandis ad salutem gentibus vaticinatum est; quam rem ad finem nostra aetate Verbum Dei perduxit, Evangelii doctrina per omnes nationes dedita. Josephus auctor est principem Abrahamum Deo universi opificium ascripsisse primumque Ägyptiis, cum ad eos se contulisset, numerorum accœlestium motuum scientiam tradidisse. Ibi cum charus summoque in honore haberetur, ex ab eo, utpote multiplici 54 peritia instructo ac Chaldaeo, contendit uti astrologiam ac magiam paterfaceret. Astrologia enim et magia a Magus seu Persis orta est et quidem Persæ ab indigenis Magog appellantur. Ergo collectis astrologis ac magis rex cum Abrahamo et familiaribus consedit, factoque silentio, « Ex vobis, o sapientes, inquit Abrahamus, intelligere cupio an secundum vestram opinionem nativitas ac magia prodesse homini aut nocere possit. » Ad haec astrologus respondit nullo modo fieri posse ut homo secus moriatur quam natalis hora ei portendat. Ibi cum astrologos Abrahamus valide convinceret erroris, captivum quemdam adduci rex jussit, ita monente Abrahamo, quem judicis sententia jam ante igni comburendum damnaverat; mandavitque ut natales ejus accurate examinarent, ac quo mortis genere periturus esset pronuntiarent. Respondentibus iis post multam considerationem omnino hominem incendio periturum, idque perspicue nativitatem ejus dictare, neque tamen id statim, quia tempus mortis ejus nondum appetiisset, sed vita adhuc aliquid restaret, « Ast ego, inquit rex, hodie eum ab ignis pernicie vindicabo, in aqua suffocatum. » Simulque ita uti dixerat eum necans, re ipsa demonstravit aliqua contra natalitia decreta fieri posse. Tacentibus inde omnibus Abrahamus ita fatur: « Non homines modo, sed et bruta animantia fato natalilio subiecta sunt. Enimvero homines in sese ipsis libertatem fato isti nequaquam obnoxiam habent: est enim nativitatis 55 fato quidpiam antiquius, intellectus nempe et libera potestas sui, Dei dono concessa. Itaque nos brutis superioribus potestate nostra in iis necandis uti solemus. Nobis autem, qui bestiis præstamus, tu rursum regias tuæ potentia ratione antecellis; et quomodo nos propter rationem in bruta, ita tu in nos magistratus causa potestatem obtines. Ille rurum te quoque potentior est homo quidem nemo. sed Deus invisibilis, omnium Dominus atque Conditor, a quo votis petendum est quod utile sit. Ferunt et haec Abrahamum dixisse: « Magnum est inter veritatem et consuetudinem discrimen: veritas siquidem, etiam cum probe inves-

tigatur, aegre invenitur, consuetudo, qualiscunque ea, et sive verax, sive sit fallax, ultro sine examine sese offert. Tum neque ex consuetudine a majoribus sibi tradita, si recta sit, voluptatem, neque si fallax sit, molestiam homo percipit. Non enim proprio animi sui judicio, sed praejudicio et majorum sententiae credit; quo fit ut cum spem suam in incerto fortunae reposuerit, non facile paternum possit exuere amictum; quanquam id quod a majoribus accepit ei plane stultum est ridiculum esse liquido demonstretur. Jam qui multos et omnis generis affectiones perpessos deos statuunt, eosque imitantur, hos ne pudet quidem exemplari pravitatis suae inniti. Qui vero fatum et natales comminiscuntur ac prodigiose nugantur, contra haec nihil hominem neque agere neque **56** perpeti posse, ii secure peccant, absque metu, utpote quos sua nativitas ita agere cogat: fatum quippe vim coactricem esse, quae materiam motum afferat. Rursum qui sine providentia Dei fortuito omnia ferri casuque universum hoc agi prohibent (esse enim fortunam causam per accidens, ac quiddam naturae aliunde accidens aut consilio), hi eodem incidentes in extremas profunditates periclie ac voragine inferorum devolvuntur. »

Videns ergo dictus Gerarorum rex Abimelechus Abraham in omnibus rebus prosperitatem, assumptis Ochozado gynacei praefecto et Philochi summo exercitus sui duce, ad Abrahamum venit, arctioris amicitiae jungendae gratia; petiitque ab eo ut jureamento interposito stipularetur se ac posteros Abimelechum et posteros nulla injuria affecturos, sed ubi regnum in istas regiones obtenturus esset, tum eam Abimelecho ejusque posteris aequitatem exhibitum quam ipse Gerarisi inquilinum agens Abimelechi expertus esset. Ceteroqui autem reges calent sibi successuros omnimodis indicis praenosceret; et erat sane Abrahami posteritas in eas regiones ditionem consecutura. Abrahamus porro Abimelecho exprobavit putoe, quos ejus famuli suis eripuisserunt Ibi ergo ad puteum congressi, mactatis oibus et vitulis, fœdus pacis invicem sanxerunt. Aliis porro agnabu septem juramentum rite peregerunt, ad demonstrandum quod ipse foderit; itaque etiam *Puteus jurisjurandi* **57** appellatur. Itatum ibi pace sancta Abimelechus cum suis domum rediit. Abrahamus vero terra seu prato quod ad prædictum est puteum, plantis consito nomen Domini Dei æterni invocavit. Cum autem admodum senex factus annos 176 vixisset, ad Deum ex hac vita concessit. Eum Isaacus et Ismaelus filii in duplice spelunca juxta Saram sepeliverunt.

Secundum haec, cum jam virilem ætatem Isaacus attigisset, fames iis in locis extitit. Atque is a Deo in Ægyptum ire prohibitus cum tota familia Gerara ad Abimelechum Philistæorum regem se contulit. Rebeccam tum uxorem suam, quod erat insigni pulchritudine, Abrahami de Sarasimulationem imi-

A alithesia meli γνησίως καὶ ζήτουμένη μόλις εὑρίσκεται τὸ ἔθος δὲ, διοῖν ἀνὴρ, εἴτε ἀληθὲς εἴτε φευδὲς, ἀκρίτως ὑφ' ἐαυτοῦ κρατύνεται. Καὶ οὕτε ἀληθεῖ δύτις δὲ πατρόθεν αὐτὸς παραδεξάμενος, οὕτε φευδεῖ ἄγθεται, διτις οὐ κρίσει φυχῆς ιδίᾳ ἀλλὰ προλγύφει πιστεύει καὶ γνώμῃ τῶν πρὸ αὐτοῦ. 'Ἐπ' ἀδηλῷ δὲ τύχῃ τὴν ιδίαν ἐπιδεδωκάς ἐλπίδα, οὐ φρίδιας ἔχει τὴν πάτριον ἀποδύσασθαι περιβολὴν, καὶ πάνυ μωρὰ τούτῳ καὶ καταγέλαστος οὖσα σαφῶς ἀποδεκτεύεται. Οἱ μὲν οὖν πολλοὶ καὶ παντοπαθεῖς εἰσιγόμενοι θεοὺς, τὰ δμοῖς δὲ αὐτοῖς κατεπρατόμενοι, οδὸς αἰδοῦνται τῷ τῆς κακίας περιαδείγματι ἐπεριεδόμενοι. Οἱ εἰμαρμένην δὲ ἀναπλάττοντες καὶ γένεσιν, μηδὲν οὔτε ποιεῖν οὔτε πάσχειν δύνασθαι παρὰ ταύτας τερατολογοῦντες, ἀδεῶς ἀμαρτάνουσιν, οὐδὲ εὐλαβούμενοι, ως ὅποι γενέσεως ταῦτα ποιεῖν ἀναγκαζόμενοι: εἰμαρμένην γάρ ἀναγκαστικὴν εἶναι τινα δύναμιν καὶ τῆς ὑλῆς φησί καὶ νητικήν. Οἱ δὲ πᾶλιν ἀπρονόητον φορὰν καὶ ἀθεον ἡ τυγαλαν εἰσιγόμενοι ὡς αὐτομάτως τῶν πάντων φερομένων (τύχην γάρ αἰτίαν κατὰ συμβεβηκός καὶ σύμπτωμα φύσεως ἡ προαιρέσεως εἶναι λέγουσι), καὶ οὗτοι πάλιν τοῖς ἵστοις περιπίπτοντες εἰς ἐσχάτους βιθοὺς ἀπωλεῖας καὶ βάραθρα φόνου καταντῶσιν.

C 'Ἔδων οὖν δὲ προειρημένος βασιλεὺς Γεράρων Ἀβιμελέχ ἐν παντὶ ἔργῳ εὐδούμενον τὸν Ἀβραὰμ, Ὁχοζάδ τὸν νυμφαγωγὸν καὶ Φίλοχ τὸν ἀρχιστράτηγον αὐτοῦ παραλαβὼν ἤκε πρὸς: 'Ἀβραὰμ, φίλισταν ἐπικυρῶν κρατιστέαν, καὶ δρόκον ἀπαιτῶν μὴ ἀδικήσειν μήτ' αὐτὸν μήτε τὸ σπέρμα αὐτοῦ. • Καθὼς ἐγὼ ἐποίησα μετὰ σου δικαιοσύνην ἐν ταύτῃ τῇ γῇ δὲ περφύησας, οὗτω καὶ σὺ μετ' ἐμοῦ καὶ τοῦ σπέρματος μου, διαν βασιλεύεις ταύτης τῆς γῆς. • Δεινοὶ γάρ οἱ βασιλεῖς τὸν μέλλοντα τούτους διασέχεσθαι παντοδαποῖς τεκμηρεσθαι συμβόλοις· καὶ γάρ ἐμελλε διὰ τῶν ἐξ αὐτοῦ γεννωμένων ἐκείνης τῆς γῆς βασιλεύειν Ἀβραάμ. Προσωνεῖδισε δὲ τὸν Ἀβιμέλεχ περὶ τῶν ἀφρηγμένων φρέστων ὅποι τῶν αὐτοῦ παῖδων. Ἐκεὶ οὖν παρὰ τὸ φρέσι γενόμενοι, καὶ πρόδατα καὶ μόσχους τεθυκότες, διαθήκη εἰρήνης ἀμφότεροι διέθεντο, ἐν ἐπτά [P. 32] δὲ ἀμνάσιν ἐτέραις τὸν δρκισμὸν κατ' ἔθος ποιήσαντες εἰς ἀπόδεξιν δτι ὥριζεν κύτος, διὸ καὶ Φρέσι δρόκου ὀνόμασται. Καὶ οὕτως ἐκεῖσε εἰρηνικὰς διαθέμενοι, Ἀβιμελέχ μὲν μετὰ τῶν οἰκείων οἴκαδε ἐπανῆλθεν. Ἀβραὰμ δὲ ἔρουραν ἡ λειμῶνα ἐπὶ τῷ τοῦ δρόκου φρέστη φυτεύσας τὸ δονομα ἐπικέκληκε Κυρίου, Θεὸς αἰώνιος. Εἰς βαθὺ οὖν γῆρας ἐλάσσας Ἀβραὰμ, καὶ γενόμενος ἐτῶν ροΐ, μετέστη πρὸς τὸν Θεόν. Τούτον Ἰσαὰκ καὶ Ἰσμαήλ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ἐν τῷ διπλῷ σπηλαίῳ μετὰ Σάρρας κατέθεντο.

Μετὰ ταῦτα ἀνδρωθέντος Ἰσαὰκ ἐγένετο λιμὸς ἐν τῇ γῇ αὐτῶν· Κωλύεται δὲ περὶ τοῦ θεοῦ εἰς Αἴγυπτον κατελθεῖν, πανοικὶ δὲ εἰς Γέραρα πρὸς Ἀβιμέλεχ ἔρχεται· τὸν βασιλέα Φιλιστιεύμ. Φησὶ δὲ καὶ αὐτὸς περὶ Ρεβέκκας ὡς Ἀβραὰμ περὶ Σάρρας, δτι Ἀδελφὴ μου ἐστίν· ἦν γάρ ὥραια σφόδρα. 'Ἐκ δὲ τῆς

παιδιᾶς γνοὺς Ἀβιμέλεχ γυναῖκα εὐτοῦ εἶναι, αὐτὸν μὲν μέμρεται ὡς τάληθὲς ἀποκρυψάμενον, ἀποφαίνεται δὲ πάντα τὸν ἀπόδημον Ἰσαὰκ καὶ Ρεβέκκας ἐνέχεσθαι θανάτῳ. Οὕτως εὐλόγησε Κύριος τὸν Ἰσαὰκ ἔως τέλους ὥστε ζηλώσαι τοῦτον τοὺς Φιλίστιες, καὶ πάντα τὰ φρέστα & ὠρυκτὸν Ἀβραὰμ ἐμράξαι. Μετὰ τοῦτο ἐν τῇ φέραγῃ Γεράρων μεταβεντικῶς ἀνεκάθηρε τὰ πατρικὰ φρέστα. Ὡρυξε δὲ καὶ αὐτὸς φρέστα τρία, ὃν τὸ μὲν ἀδικλαν, τὸ δὲ ἔχθραν, τὸ δὲ τρίτον εὑρυγωχλαν ὡνδρασεν. Ἐντεῦθεν ἀνέβη ἐπὶ τὸ Φρέαρ τοῦ δρκοῦ Ἰσαὰκ, καὶ ὥρθη αὐτῷ Κύρος ἐν δράματι· τῆς νυκτὸς λέγων· «Ἐγὼ εἰμι ὁ θεὸς τοῦ πατέρος σου Ἀβραὰμ, καὶ ἐγώ εἰμι μετὰ σοῦ, καὶ εὐλογήσω σε, καὶ πληθυνῶ τὸ σπέρμα σου ὡς τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ, δὲ Ἀβραὰμ τὸν πατέρα σου.» Ἐκεῖ οὖν ὁ Ἰσαὰκ θυσιαστήριον δειμάζενος θυσίαν τῷ Κυρίῳ ἀνέπεμψε, καὶ τὴν σκηνὴν αὐτοῦ ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ κατέπηξεν. Ήσπερ δὲ πρὸς Ἀβραὰμ πρότερον, οὗτα καὶ πρὸς Ἰσαὰκ μετὰ ταῦτα αὐτὸς τε Ἀβιμέλεχ δι Γεράρων βασιλεὺς καὶ Ὁχοζάδ ὁ νυμφαγεὸς αὐτοῦ καὶ Φιλόδοχος ὁ ἀρχιστράτηγος τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, εἰδότες δὲ τὸν Κύριος τὸν μετ' αὐτοῦ, πρὸς αὐτὸν ἐλθόντες διαθῆκην εἰρήνης πρὸς ἀλλήλους ἐποιήσαντο, καὶ πρωτ ἀναστάτες καὶ δμόστατες ἀπώχοντο μετὰ σωτηρίας ἀπ' αὐτοῦ.

Γίνονται δὲ ἀπὸ τοῦ διαμερισμοῦ τῆς συγχώσεως, ἵνας οὗ ἡλθεν Ἀράμ ἐκ Μεσοποταμίας ἐπ πόλεως ἔχριζαν καὶ τοῦ οἴκου τοῦ πατέρος αὐτοῦ κατὰ κέλευσιν Θεοῦ εἰς γῆν Χαναὰν, ἢ ἐστι Ηαλαστίνη, ἢ η χίς· Ὕπηρχε δὲ τότε ἑτῶν οε'. Διατρίψας δὲ εἰς Χαναὰν ἔτη κε', ἐγένησε τὸν Ἰσαὰκ, καὶ μετὰ τοῦτο ἔζησεν ἔτη [P. 33] οε', καὶ ἀπέθανε ζήσας τὰ πάντα ἔτη ρος· «Ος καὶ τὰς εὐλογίας τοῦ Μελχισέδεκ τοῦ θεοπετίου βασιλέως Σαλτήμ ἐδέξατο, ἀπό τους καὶ οἶνον· ἦν γάρ ιερεὺς τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου, ὡς προερχetai.

Τοῦ Ἰσαὰκ ὄντος γρόνων λβ' τελευτὴ Σάρδια, ἑτῶν οὖσα ἔκατὸν δικτώ. Καὶ θάξτεται ἐν Χεδρών, ἥτις νῦν Ἐλευθερόπολις καλείται, ἐν τῷ σπηλαίῳ δ' ὡνήσατο δ' Ἀβραὰμ παρὰ Βέρρων τοῦ Χετταίου τετρακοσίων δραχμῶν, ἐπὶ μαρτυρίᾳ τῶν οἰών Χέτ' ἀφ' οὐ καὶ τὰ διά γραμμάτων συμβόλαια οἱ Ἐλλιγες δμολογοῦσι παρειληφέναι. Ἰσαὰκ δὲ τεσσαράκοντα ἑτῶν γενόμενος ἔλαβε τὴν Ρεβέκκαν, θυγατέρα Βαθουσῆλ, δισ οἰδες Ναχώρ τὸν ὅνδοος καὶ τελευταῖος δικτώ γάρ ήσαν ἀπὸ Μελχᾶς αὐτῷ πατέδες. Ναχώρ δὲ δι πατήριος Βαθουσῆλ τὸν ἀδελφὸν Ἀβραὰμ. Τούτου ἔγχατος οὐδὲς Βαθουσῆλ πατήρ τὸν Ρεβέκκας καὶ Λάδαν τοῦ πενθεροῦ Ἰακώβ. Τούτου νόμει τὰ πρόδητα ἐρθόλιοις ἔτεσιν εἶχοι. Ρεβέκκα δὲ στείρα οὖσα μετὰ εἶκοσιν ἔτη ἐγέννησε δύο ἐπὶ τὸ αὐτὸν οἴον, τὸν Ἰακώβ καὶ τὸν Ἰσαῦ, ἐν τῷ ξ' ἐται Ἰσαὰκ. Τοῦ δὲ κόσμου τὸν ἔτος γυριθ.

«Οτι κολλυρίδα (42) ποιήσασα Ρεβέκκα δέδωκε

¹ Gen. xxvi.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(42) Generis vocabulum in interpretatione retinui, eum qualis esset forma κολλυρίδος non assequerer. Athenaeus sane l. in de panis variis generibus dis-

A tatus, sororum esse suam dixit. Sed Abimelechus cum ex lusu intellexisset eam uxorem esse, Isaaco objurgato quod verum dissimulasset, capite sanxit ne quis Isaacum ejusve uxorei tangeret. Deus autem Isaacum prosperitate perpetua beavit, adeo ut Philistæ invidentes ipsi omnes ab Abraham effosso putoe obturaverint. Post hæc Isaacus in vallem Gerarensem digressus patris putoe repurgavit, atque ipse etiam tres alios egit, quorum primo injuriæ, secundo inimicitia, tertio amplitudinis nomen indidit. Inde ad Puteum juramenti ascendit; noctuque ei Dominus apparuit, itaque est affatus¹: «Ego sum Deus Abrahami patris tui: tibi ego adsum, te beabo, tuamque progeniem ad stellarum cœli numerum adaugebo propter 58 Abramum patrem tuum.» Eo itaque loco Isaacus altari extracto rem Deo sacram fecit, atque eo in loco tabernaculum suum collocavit. Quomodo autem quondam ad Abrahamum, ita et ad Isaacum postmodum Abimelechus Gerarum rex, Ochozado gynæcei sui præfecto et Philocho summo militiæ præfecto comitatus, venit. Quod enim Deum Isaacum adesse sentirent, ideo ad eum accesserunt mutuæque pacis ictu sordere. mane illi jurejurando invicem dato animis pacatis discesserunt.

B A Babylonica confusionis tempore usque ad Abrahami migrationem, cum scilicet jubente Deo Carris Mesopotamia paternaque domo relictis in terram Chananam, quæ est Palæstina, abiit, anni effluxerunt 616. Erat tum annos natus 75. Cum in Chananæa terra annos exegisset 25, Isaacum genuit, vixitque præterea annos, 76. Mortuus ergo est annis vitæ 176 actis. Atque hic a Melchisedeco divino Salemi rege faustas comprecationes accepit, panem ac vinum, utpote a summi Dei sacerdote, sicut paulo ante commemoravi.

C Isaacum annos nato 32 Sara moritur, anno ætatis suæ 108, ac sepulta est Hebrone (nunc Eleutheropoli nomen est) in spelunca, quam Abrahamus ab Ephrone Chettæ quadringentis denariis emerat, attestantibus Cheti filiis, unde et scriptas contractuum formulas Graeci se fatentur accepisse. Isaacus annum agens quadragesimum Rebeccam duxit, filiam 59 Bathuelis; qui Nachoris ultimus fuit octavus filius. Nachor enim Abrahams frater ex Melcha uxore octo filios sustulit, interque hos postremo loco Bathuelum patrem Rebeccam et Labani, ejus qui deinde sacer Jacobi fuit. Nam Jacobus per totos viginti annos greges ejus pavit. Cæterum Rebecca, cum esset sterilis, post viginto demum annos uno partu duos edidit filios, Jacobum et Esaum, Isaacum tum sexagenario, anno mundi 3472.

Rebecca parato edulio Jacobo id dedit, eumque

serens, ex Aristophani Pace versum citat de collyra, quam inde ostendit ex panibus fuisse. Poetæ interpres panis vel exiguum frustum vel aliquid ex pa-

una cum aliis donis Isaaci opera ad Abrahamum intromisit, annos ætatis suæ decimo quinto. Quem in gremio suo Abrahamus tenens multipliciter faustis comprecationibus beavit, somnoque solitus vitam finiit.

Jacobo annos nato 45, Esaus totidem natus duas duxit uxores, Juditham Beeris Chettæi et Masematham Elonis Ebæi filias. Jacobus anno ætatis suæ 63 nondum mulieris notitiam habuit, sicuti matri suæ Rebeccæ ipse retulit. Idem annos natus 73, anno mundi secundum accuratam supputationem 3545. Jacobus fratrem clam fugiens servitio septennali Leam uxorem meruit, rursusque septennium servitute functus Rachelem. Ex Iea Rubenum, Simeonem, Levim, Judam, Issacharem Zabulonemque filios et filiam Dinam sustulit, ex Rachele Josephum, ex ancilla ~~•~~ Bala Danum, ac Nephthali-mum, ex Delpha Gadum atque Asserem. A Labano autem profugit, cum apud eum viginti annos fuisse, trimulo tum Josepho; transmissoque Jordane a Deo felix esse jubetur, atque Israeli nomen ab eodem accipit. Proinde recordatus visionis quam suo in Mesopotamiam adventu viderat, Bethelam ascendit, ubi per quietem visio ista ei apparuerat. Ibi cum omnia sua bona decimasset, ad extremum filiorum quoque instituta sortitione, Levim annum ætatis decimum octavum agentem Deo consecravit, ac eum sacerdotem constituit: erat is decimus ab ultimo, secundum astrologiæ*. Rubenus enim ob vitiatam patris pellicem, quantumvis primo omnium natus esset, et regno et sacerdotio spoliatus fuit. Cum Jacobus prope Sichemam in urbem Salemam venisset, Sichemus Dinæ por vim stuprum intulit, quam ulti sunt Simeon et Levis, internecione occisis cum Sichemo civibus. Rachel porro alium Jacobo filium peperit, Benjaminum nomine; ac mortua apud Euphratam sepelitur, ubi nunc est Bethlehema: etenim versus Hierosolyma a Bethlehema, qua equi decurrunt, supra terram exstat cippus Rachelis. Et quoniam Levi genus ad Aaronom atque Mosen usque pertinet, quorum alter

XYLANDRI ET

num genere fuisse monet, quale pueris daretur; ut non male videatur torta panis verti in lexicis. Idem post eos κολλάθους appellari tradit, in eadem comedia versans, quasi mutilatos, id est exiguo panes diceret. Cæterum κολλωρίδες et verbi agnati mentio exstat II Samuel, xiii, in Thamaris historia. Et ante c. 6 κολλυρίς ἄρτου nominatur. Sed hoc in Hebræa lingua מַתָּא הַבְּנִי illud הבְּנִי appellatur, quod posterius sorbitionem B. Hieronymus vertit, cum in priore vocem Græcam retinere. Et sunt sane vocabula diversa. Quod c. 6 nominatur, id panis placenta fuisse videtur ex Levit. ii et viii capite, atque alias posset demonstrari. Posterior locus videtur ostendere lagana fuisse, vel aliquid ex pasta farinacea coctum quacunque ratione, cibum quidem potius quam potum. Nam profecto Amnon renuebat edere, non bibere, ut quidem verba simpliciter sonant. Neque ego hæc annotassem, nisi B. Hieronymi auctoritas me, ut debuit, admonuissem; et puto, sorbitiones si quis edi etiam dicat, merito reprehendi non posse. Vocabulum a corde recreando

A τῷ Ἰακὼβῳ, καὶ εἰσῆγαγε μεθ' ἑτέρων δώρων διὰ Ἰσαὰκ πρὸς Ἀβραὰμ· ὃν κατέχων ἐν τῷ κόλπῳ αὐτοῦ, σύλογῶν πολυτρόπως, ἑτελεύτησεν ἀφυπνώσας δὲ Ἀβραὰμ, τῷ οὐ' ἔτει τῆς ζωῆς Ἰακὼβ.

Tῷ δὲ με' (43) ἔτει τῆς ζωῆς Ἰακὼβ δὲ Ἡσαῦ καὶ αὐτὸς ὁμόχρονος ὧν αὐτῷ ἔλασθε δύο γυναικας, Ἰουδίθ τὴν θυγατέραν Βεθρὸν τοῦ Χετταίου καὶ τὴν Μασεμαθή θυγατέραν Ἐλών τοῦ Ἐβαίου. Ἰακὼβ δὲ ἑτῶν ὑπάρχων ἔζηκοντα τριῶν οὐκ ἔγνω δύως γυναικας, ὡς αὐτὸς ἔξεπε τῇ μητρὶ Ῥεβέκκῃ. Τῷ δὲ οὐ' ἔτει αὐτοῦ, τοῦ δὲ κόσμου ἔτει γφμέ κατὰ τὸν ἀκριβῆ λόγον, ἀπέδρασεν Ἰακὼβ ἀπὸ προσώπου Ἡσαῦ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ δουλεύσας ἔτη ζ ἔλασθε τὴν Λιταν, καὶ μετὰ ἑτερα ἐπτα ἔλασθε τὴν Ῥχῆλ. Ἐκ μὲν οὖν τῆς Λείας ἐγέννησε τὸν Ῥομένιον, τὸν Συμέωνα, τὸν Λευΐ, τὸν Ἰούδαν, τὸν Ἰεσαχάρ, τὸν Ζαδουλῶν καὶ τὴν Δίναν· ἐκ δὲ τῆς Ῥχῆλ τὸν Ἰωσήφ, ἐκ δὲ τῆς παιδίσκης Βάλας τὸν Δάν καὶ τὸν Νεφαλίμ, ἐκ δὲ τῆς Δελφᾶς τὸν Γάδ καὶ τὸν Ἀσήρ. Εἰκοστὸν τοινούς ἔτος διατρίψας μετὰ τοῦ Λαβᾶν ἀπέδρα ἐξ αὐτοῦ, δυντος τοῦ Ἰωσήφ χρόνων τριῶν. Διάβανων δὲ τὸν Ἱορδάνην ἐπευλογήθη καὶ μετεπλήθη Ἰσραήλ. Ο δὲ Ἰακὼβ τῆς δράστεως ὑπομνησθεὶς ἦν ἐθεάσατο κατὰ τὴν ἄφιξιν τὴν εἰς Μεσοποταμίαν, ἀνέρχεται εἰς Βαθήλ. Ἐνθα κατακοιμθεὶς εἶδε τὸ δραμα. Καὶ πάντα ἀποδεκατώσας ἐκέκτητο, τελευταῖον ὑποβάλλει κλήρῳ τοὺς παῖδας, καὶ τὸν Λευΐ τῷ Θεῷ ἀφιεροί, ἑτῶν ὑπάρχοντα ιη, καὶ [P. 34] ἀρχιερέα ἀναδείκνυσι, δέκατον ὅντα ἀπὸ ἐσχάτου κατὰ τὸν τῆς ἀστρολογίας (44). Ῥουθίμ γάρ διὰ τὴν παλλακὴν τοῦ πατρὸς ἐστεργήθη τῆς τε βραστείς καὶ τῆς ἱερωσύνης, πρωτότοκος ὧν. Ἐλθόντος δὲ τοῦ Ἰακὼβ πλησίον Σιχίμων εἰς πόλιν Σαλίμ, ὑφίσταται ὑπὸ Σιχίμ τὴν βίαν ἡ Δίνα· καὶ ἐκδικεῖται παρὰ Συμεών καὶ Λευΐ, παντὶ τρόπῳ διαχρησιμέων τοὺς περὶ τὸν Σιχέμ. Ἐτι δὲ τίκτει ἡ Ῥαχήλ τῷ Ἰακὼβ τὸν Βενισμίν, καὶ τελευτήσασα θάπτεται ἐν τῷ Εύρωνθῷ, ἐνθα νῦν ἔστιν ἡ Βηθλεέμ· μεταξὺ γάρ τῆς Βηθλεέμ καὶ τῆς Ἱερουσαλήμ, εἰς τὸν ἵπποδρομὸν, ἡ λάρναξ ἐστὶ τῆς Ῥαχήλ.

GOARI NOTÆ.

Ductum, et ut ita dicam, cordiale aliquid significare in sancta lingua videtur. Sed hæc alii viderint. Jampridem scripseram hæc, cum Adversaria edita vidi, libros longe utilissimos, Adriani Turnebi, quem nuper rei publicæ litterarioris dispendio amisi- mus, virum doctrinæ et solertia incomparabilis. Ejus libri 4 initium cum nostris conjungat lector diligens. XYL.

(43) Sacrae Litteræ tantum 40 perhibent, et nomina paslo aliter leguntur. Vide Gen. xxvi in fine. XYL.

(44) Kocus perspicue mutilus. Ideo aster cum adjeci, quia aliud in præsentia vix possum. Post paulo, *qua equi decurrunt*: in Græco est εἰς τὸν ἴπποδρομὸν. In via quidem sepultam scribitur Gen. xxxv. Alioqui Græcam vocem scio Gircum significare: sed huc non quadrat. Quod εὐφρανθά est in nostro codice, id apud Josephum sub finem in Antiqu. libri xxvii τοιούτῳ ἐρραθάντη legitur. Hebraica vox recte Græce redditur εὐφρανθά, sicque et hic et alibi legit Complutensis editio. Et eamdem fere habet Zonaras lectionem. XYL.

ὑπερκειμένη τῆς γῆς. Καὶ ἐπειδὴ τὸ ἔκ Λευΐ γένος ἐπὶ Ἀσρῶν κατατρόχει καὶ Μωϋσῆν, ὃν δὲ μὲν ἵερας τείνει δὲ στρατηγεῖ τῷ λαῷ οἰκότως ἐξ αὐτῶν λεμβάνεται ἢ ἐκ τοῦ Ἰακώβ γενεαλογία. Ῥεβέκκα δὲ, ὡς οἳσιν Ἰώσηπος ἐν τῇ Ἀρχαιολογίᾳ, ἡζιώσε τὸν Ἰσαάκ ἀγαγεῖν Ἡσαῦ καὶ Ἰακὼβ καὶ διαλλάξει αὐτούς. "Ο δὴ καὶ ποιήσεις, καὶ παρακαλέσεις εὐτούς ἄμφι, καὶ ενορχίσεις εἰρήνην ἀγεῖν πρὸς ἀλλήλους καὶ τῆς πνευματικῆς οἰκειότητος ἀσπάζεσθαι τὴν διάθεσιν, προείπε τῷ Ἡσαῦ ὅτι ἐὰν ἐπαναστῆς τῷ Ἰακώβῳ, ἐμπεσθεῖς τὰς χεῖρας αὐτοῦ.

Μετὰ τὴν τελευτὴν Ἰσαάκο οἱ υἱοὶ Ἡσαῦ παράχυναν τὸν πατέρα αὐτῶν κατὰ Ἰακὼβ καὶ τῶν υἱῶν εὐτοῦ. Καὶ καθοπλισθεῖς μετὰ ἑθῶν ἥλθον πρὸς τόλεμον. Ἰακὼβ δὲ ἀποκλείσας τῆς πόλεως τὰς πύλας παρεκάλει τὸν Ἡσαῦ μνησθῆναι τῶν προγονῶν ἐντολῶν καὶ παραπινέσθαιν. Τοῦ δὲ μὴ ἀνεχομένου ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ὀδρίζοντος, τοῦ ἰούδα παρακλίσαντος ἐνέτεινε τὸ τόξον Ἰακὼβ, καὶ πλήρας κατὰ τοῦ δεξιοῦ μακοῦ τὸν Ἡσαῦ κατέβαλε· καὶ τούτου τελευτήσαντος ἐξῆλθον τῆς πόλεως οἱ υἱοὶ Ἰακὼβ, καὶ πάντας σχεδόν ἀνείλον. Τελευτῶσι δὲ πρότερον μὲν ἡ Ῥεβέκκα, μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ δὲ Ἰσαάκ, τῷ Ἰακὼβ τῆς πρωτοτοκίας καταλιπόντες τὰ γέρα.

"Οτι δ' Ἰσαάκ ἐκατὸν ἑτῶν ἦν, δτε τὰς εὐλογίας τοῦ Ἡσαῦ Ἰακὼβ ἔκλεψεν.

"Οτι ἐν τοῖς χρόνοις Ἀ' Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαάκ πολυσωμάτους ἀνθρώπους Αἴγυπτοι ιστοροῦσι γενέσθαι, τοὺς ὑπὸ Ἑλλήνων Γίγαντας δυνομαζομένους, τοὺς καὶ δρακοντόποδας. Τότε δὲ καὶ τοὺς Κουρῆτας λέγουσι γενέσθαι. Οἱ δὲ ἀπογόνους τῶν Ἰδαίων (45), οἱ ἐλέγοντο παρ' Ἐλλησιν εἶναι· καὶ Ἡρακλῆς εἰς τῶν Ἰδαίων δακτύλων.

"Οτι οἱ Χαλδαῖοι ἀπὸ τοῦ Σῆμι κατάγονται, ἐξ ὧν δ' Ἀ' Ἀβραάμ.

"Οτι: δεκαεπτά ἑτῶν δ' Ἰωσήφ ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν ἀπράθη, μετὰ πέμπτον ἕτος τῆς τελευτῆς Ῥαχὴλ, θρυσσῶν δοκτώ.

[P. 35] "Οτι: τῷ ρχ' ἔτει τοῦ Ἰακὼβ Ἰωσήφ ἦρεταις βασιλείας Αἴγυπτου, τριακονταετῆς ὥν. Καὶ τῷ αὐτῷ ἔτει: τελευτῇ: Ἰσαάκ δὲ πατήρ αὐτοῦ, ζήσας ἔτη ρ' ὀδυσσόκοντα· καὶ ἐτάφη ὑπὸ Ἰακὼβ καὶ Ἡσαῦ τῶν υἱῶν αὐτοῦ. Τῷ δὲ λῃ' ἔτει ἑτοῦ Ἰωσήφ ἡρίκετο

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(45) Librarius, cui Judæorum nomen nimurum notius erat, utrobiique ἰουδαίων pro Ἰδαίων scripsit; quem vel δακτύλων νοῑ poterat a lapsu revocare. De Curetibus et Idæis dactylis multi multa: optime Diodorus Siculus t. V, fol. Græco 230, et præclare ex antiquitate interpres Argonauticorum Apollonii Græcus, annotationum in l. I, num. 42, ne alias citem. Quanquam ne hic quidem gravabor ascribere verba Clementis Alexandrini de primo Stromateon libro, hunc locum explicantia: Τινὲς δὲ μυθικώτερον τῶν Ἰδαίων καλουμένων δακτύλων θορούς τινας πρώτους γενέσθαι λέγουσιν, εἰς οὓς ἡ τῶν Ἐφεσίων λεγομένων γραμμάτων καὶ ἡ τῶν γραμμάτων καὶ ἡ τῶν κατὰ μουσικὴν εὔρεσις βυθιμῶν ἀναφέρεται. Δι' ἣν αἰτίαν οἱ παρὰ τοῖς μουσι-

A sacerdos, alter dux populi fuit, consentaneum fuit eorum genus ab Jacobo repeti. Jam Rebecca a Josepho in opere *De antiquitate Judaica* perhibetur a marito hoc contendisse, ut in unum conductos Esaum et Jacobum in gratiam mutuam reponeret. Fecisse hoc 61 Isaacum, et utrumque interposita adhortatione ac jurisjurandi religione ad pacem redigisse, monitos ut fraternalē necessitudinis haberent rationem; simul Esaao prædixisse fore ut si adversus Jacobum insurgeret, in ejus manus incideret.

Isaaco mortuo Esaui filii patrem adversus Jacobum ejusque prolem excitarunt, ita ut ascitis nationum auxiliis armatus Jacobo bellum fecerit. At Jacobus urbis portis clausis Esaum monere uti parentis præceptorum atque concilii memoriam recoleret. Esaao non modo dicta fratris aspernante, sed ferocius etiam quam antea sese agitante, Judæ suasu Jacobus arcum tetendit. Esaumque juxta dextram mamillam ictum stravit. Eo cadente Jacobi filii portis effusi eos qui ab Esauo stabant fere universos deleverunt. Mortem Rebecce paulo post subsecuta est mors Isaaci, cum uterque prærogativa primo nati filii Jacobum dignatus esset.

Isaacus centenarius fuit, quo tempore Jacobus Esauo debitam felicitatis imprecationem suffratus fuit.

Egyptii tradunt Abrahami et Isaaci aestate homines fuisse multicorpores, qui a Græcis Gigantes iidemque anguipedes nominantur. Tunc etiam Curetas fuisse aiunt, alii autem Idæorum posteros qui 62 dicantur apud Græcos fuisse; et Hercules, unus Idæorum dactylorum.

Chaldæi a Semo genus trahunt, ex quibus fuit Abrahamus prognatus.

Josephus anno suæ aetatis 17 a fratribus post quintum a Rachelis obitu annum venditus est auriis octo.

Agente annum aetatis centesimum vicesimum Jacobo, Josephus annos natus triginta Egypto praefectus fuit. Eodemque anno avus ejus, cum annos 180 vixisset, mortuus est, atque a filiis suis Jacobo et Esauo sepultus. Anno vitæ Josephi trigesimo

D GOARI NOTÆ.

κοῖς δάκτυλοι τὸν προστηρίαν εἰλέφασι. Φρύγεν δὲ ἡσαν καὶ βάρβαροι οἱ Ἰδαῖοι δάκτυλοι. Ἡρόδωρον δὲ τὸν Ἡρακλέα ράχντιν καὶ φυσικὸν γενόμενον ιστορεῖ, περὶ Ἀτλαντος τοῦ βαρβάρου τοῦ Φρυγὸς διαδέχεσθαι τοὺς τοῦ κόσμου ράχνας, αἰνιττόμενον τοῦ μύθου τὴν τῶν οὐρανῶν ἐπιστήμην μαθῆσει διαδέκεσθαι. Loquitur ibi de inventoriis artium variarum et philosophiæ. De Curetibus etiam in Orphei hymnis invenient antiquitatis profanæ studiosi aliquid. Paulo ante multicorpores ad verbum reddidi quos auctor πολυσωμάτους nominat: non enim vasta modo corpora habuisse dicuntur, sed et membrorum multipli copia monstrosa, Ἀγεων qualis, verbi gratia. Nota sunt Virgilii carmina. XL.

octavo fames cœpit: nam, ut Josephus testatur, A totis septem annis ejus penuria Nilus non exunda- verat. Biennio post Jacobus in Ægyptum demigra- vit, cum 75 animabus annos habens 130. Josepho 40 agente annum moritur Jacobus anno vitæ suaæ 147, ac in Hebrone a Josepho sepelitur. (Gesæma Arabia est Ægypto finimæta.) Nam Josephus annis post Jacobi in Ægyptum migrationem 70 mortuus est, cum centum annos et decem vixisset.

▲ morte Josephi servitutem Ægyptiis Hebræi servierunt per annos 144. Ergo totum tempus, quod in Ægypto Hebræi egerunt, annorum fuit 215. Quod ad privilegia (ut sic loquar) primogenitura, in locum Rubeni proles Josephi ob parentis pudicitiam successit, quod Rubenus cum patris pellice coivisset, Josephus autem in Ægyptiæ mulieris 63 libidinem nequaquam consensisset. Quamvis etiam fratres numero decem ac tres fuerunt, tamen terra inter duodecim divisa est, eo quod a cæteris omnibus Levi decimas acciperet.

Adolescentulus etiamnum Josephus oves patris pascebat; cumque eum pater reliquis impensis dili- geret, fratres invidia perciti adversus eum simultates exercuerunt. Luxit odium insomniorum auditio. Recitaverat enim eis visum sibi, ipsis manipulos colligantibus suum manipulum sese erexisse, reliquosque ejus honorandi causa manipulos pronus procubuisse. Unde fratres id quod res fuit conjicientes, illum in ipsos imperium aliquando habiturum, multo vehe- mentius odium adversus eum conceperunt. Addidit hoc priori Josephus, se per quietem imaginatum fuisse a sole, luna undecimque stellis se adorari. Ver- tit hoc in jocum pater, dicto que « Numnam ego ipse et mater tua fratresque tui te prostratis in terram corporibus adoratum veniemus? » objurgatum silere jussit. Ita ergo visiones istæ obscuraqueædam erant veritatem aliquanto ante designans informatio. Nam et hoc vaticinii est genus, multisque præmon- strata est insomnia futuron significatio, quaæ insomnia Numinis instinctu accident, ut Pharaoni, ut Nabuchodonosori et permultis aliis.

Operæ pretium est vaticiniorum differentias cer- nere. Quædam spiritualia sunt et veracia prorsus, ut Dei et sanctorum, suo tempore exitu 64 vaticiniū confirmante. Alia a dæmonibus profiscuntur, inque horum cultoribus efficacitatem exserunt. Estque id genus multiplex; sub quo sunt vaticinia ex farina et hordeo, Pythia, nugas ex Dodonæa quercu, extispicium, auspicium, augurium, tum conjectationes de sternutationibus, tonitribus, mu- riuum feliumque stridore, lignorum, aurium tinnitu, corporis tremore sumptæ. Quod genus etiam auguria nominantur; cujus pars versatur in avibus, pars in tremoribus partium corporis sive subsulta- tionibus contemplandis, pars in augurio, pars in

XYLANDRI ET

(46) In tremoribus. Ut hunc locum sic verte- rem, cum vocis παλμωτικόν movit etymon, tum Suidæ me permovit testimonium, qui ex quocun-

δ λιμός: οὐ γὰρ ἀνέβη δ Νεῖλος ἐν δλοις τοῖς ἑπτά ἔτεσι τοῦ λιμοῦ, ὡς Ἰώσηπος μαρτυρεῖ. Μετὰ δὲ δύο ἔτη, κατέβη, Ἱακὼβ εἰς Αἴγυπτον ἐν οε' ψυχῇς, ἐκατὸν τριάκοντα ἔτῶν ὥν, ὃ δὲ Ἰώσηφ τεσσαράκοντα. Τελευτὴ δὲ Ἱακὼβ ἐκατὸν τεσσαρακονταεπτὸν ἔτῶν, καὶ θάπτεται ὑπὸ Ἰώσηφ ἐν Χερῷ. Γεσαίμ δὲ ἡ πρὸς Αἴγυπτον Ἀραβία ἐστιν. Μετὰ γὰρ οὐ χρόνους τῆς ἐν Αἴγυπτῳ καθόδου Ἱακὼβ, ἐτελεύτησεν Ἰώσηφ ἐκατὸν δέκα ἔτῶν.

Μετὰ γοῦν τὸν θάνατον Ἰώσηφ δουλεύουσιν Ἐβραῖοι τοῖς Αἴγυπτοις ἐτηροῦσιν. Τὰ πάντα τοίνυν τῆς τῶν Ἐβραίων ἐν Αἴγυπτῳ διατεριβῆς ἐτηροῦσιν. Λαμβάνουσι δὲ τὴν εὐλογίαν τῶν πρωτοτοκῶν ἀντὶ τοῦ Ῥουσείμ οἱ υἱοὶ Ἰώσηφ διὰ τὸ τοῦ πατρὸς αὐτῶν σῶφρον, καὶ δὲ ὁ μὲν Ῥουσείμ τῇ παλλακῇ συνῆλθε τοῦ πατρὸς, ὃ δὲ Ἰωσῆφ τῇ Αἴγυπτῳ οὐ συνεφάργε. Ἀλλὰ καὶ δεκατριῶν ἀδελφῶν ὄντων εἰς δώδεκα ἔμερος ηγή διὰ τὸ τὸν Λευΐ ἀποδεκατοῦν τοὺς λοιποὺς πάντας.

« Ήτις Ἰώσηφ κομιδῆς νέος ὥν ἔτι πρόβατα τοῦ πα- τρὸς; ποιμαίνων ἦν, καὶ μᾶλλον τῶν ἀλλων ἡγαπᾶτο τῷ πατέρι. Διὸ καὶ οἱ ἀδελφοὶ διαφθορούμενοι οὐδέποτε πρὸς αὐτὸν εἰρηνικὸν ἐλάλουν. Προσετίθουν δὲ καὶ μῆσος τῶν ἐνυπνίων αὐτοῦ ἀκούοντες. Καὶ γὰρ ἔφη: « Δράγματα δεσμευόντων ἡμῶν ἐν τῷ πεδίῳ φυμην μὲν ἀνορθωθῆναι τὸ ἐμὸν, τὰ δὲ ὑμέτερα περιστρα- φέντα προσκυνεῖν αὐτῷ. » Τούτου γοῦν ἀκούσαντες, καὶ ὡς βασιλεύσεις ἐπ' αὐτοὺς δρθῶς ἐπικρίναντες, λίαν ἐπέτειναν τὸ μῆσος. Προσθεὶς δὲ, « Δῦθις ἐνυπνι- σάμην, » ἔφη, « καὶ γε φύμην τὸν ἡλιον καὶ τὴν σε- λήνην καὶ ἔνδεκα ἀστέρας προσκυνοῦντάς με καθ- ορῆν. » Διαπαίζων δὲ τὸ δράμα Ἱακὼβ ἔφη: « Ἄρα ἐγώ δὲ πατέρη σου καὶ διητέρη σου καὶ οἱ ἀδελφοὶ σου ηζούμεν προσκυνῆσαί σοι ἐπὶ τῆς γῆς; » καὶ ἐπιτι- μήσας παρήνει σιγῇν. Οὕτω μὲν οὖν τὰ δράματα ἀμυδρά τῇς ἀληθείᾳ προτύπωσις ἦν· καὶ γὰρ τοῦτο προφητείας εἶδος, καὶ ἐν πολλοῖς ἰθεωρήθη πολλάκις διὸ ὄντειρων ἡ τοῦ μέλλοντος προδήλωσις, ἐν οἷς διὰ κρείττονος γίνεται κατολῆς, ὥσπερ ἐν τῷ Φαρāώ καὶ τῷ Ναβουχοδονόσορ καὶ ἀλλοις πλείστοις.

« Αξιον δὲ εἰδέναι τὰς διαφορὰς τῶν προφητειῶν. Ή μὲν γάρ ἔστι πνευματική καὶ ἀληθής πάντη, ὡς ἡ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀγίων, ἐν καιρῷ τῷ ιδίῳ τὸ πέρας τῶν προφητευμένων ἐπιφέρουσα. Ἀλλη δὲ δαιμονική, ἐν τοῖς τῶν δαιμόνων θεραπευταῖς ἐνερ- γουμένη. [P. 36] πολύτροπος δὲ αὕτη, οἵα ἡ τῶν ἀλευρομηνῶν καὶ κριθομαντῶν λεγομένη, οἵα ἡ Πυθία καὶ ἡ διὰ τῆς Δωδεναίας ληροῦσα δρυδὸς, ἡ διὰ τῶν σπλαγχνῶν μαντεία καὶ ἡ διὸ δρυνέων πτή- σεως, καὶ ἡ διὰ κλαγγῶν καὶ πταρμῶν συμβολική· οἵα ἡ διὰ βροντῆς, μυῶν, γαλῆς, τρισμοῦ ξύλων, ὡτὸς ἕχων, παλμῶν σώματος, συμβολικὴ καὶ οἰωνιστικὴ λεγομένη. Ήτις τὸ μὲν ἔστιν δρυεοσκοπικὸν, τὸ δὲ παλμωτικὸν (46), τὸ δὲ οἰωνοσκοπικὸν, τὸ δὲ

GOARI NOTÆ.

que tandem auctore (mihi enim non liquet), παλ- μωτικὸν οἰωνισμα explicat, cum præsagitur quid præmonstret subsaltatio vel tremor, verbi gratia.

χειροσκοπικὸν, τὸ δὲ ἐνδῖον ή κληδονιστικὸν, οἷον ὅταν ἔκ τοῦ παρατυχόντος εἰρημένου τεκμαρηταὶ τις τὸ ἐνόμενον, καὶ δταν δι' ὑστρων κεκρών ἐπι-κλήσεως, καὶ δταν δι' ὑστρων καὶ ὑδάτων ἡ νεκρῶν μχταίνων, οἷος καθ' ἐκίστην πᾶσι προσπίπτουσι· σπάνιοι γὰρ λίγοι οἱ ἀνωθεν ἤκοντες. Οὗτοι δὲ πάντες δικιμονῶδεις οἱ τρόποι· τῆς προφητείας καὶ στοχαστικοῦ, οἵ κατὰ συμβεβηκός ἀληθεύοντες ἐν τισιν ἐν τοῖς πλείστοις ἀμαρτήσουσιν. Ἀλλη δὲ προφητεία φυσικὴ, ὡς η διὰ τῶν ἀλήγων χελιδόνες γὰρ τοι μύρμηκες καὶ γέρανοι ἔχοντες τε καὶ ἀλκυόνες χειμῶνος ἐπιόντος φυσικῶς ἐπιστρέψονται. Ἀλλη δὲ τεχνητὴ, ὡς η παρ' Ιατροῖς καὶ κυβερνήταις ὁρμένη, ήτις στοχοσμὸς μᾶλλον ή προφητεία μετωνόμεσται. Καὶ παρὰ ταῦτας η δημάδης τε καὶ κοινὴ, ὡς ὅταν εἰπῇ τις διτι μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἔσται Χειμῶν, δτι ἐκ φιλονεικίας ψυχῆς πολλάκις μίσος ἔχειρεται, ἐκ τοῦ μίσους δὲ ἔριδος ἀνιστρέψονταις καὶ χριτυνομένης ζῆλος ἐγένετο πικρὸς, ἐκ δὲ τοῦ φθόνος ἐνέπτηψε κρυπτὸς, ἐκ δὲ τοῦ ὁ βυμὸς ἀνηπταὶ δεινὸς, ἐκ τοῦ θυμοῦ δὲ θάνατος ἀνακύπτει πονηρὸς, εἰ μὴ κρείττονι δηλονότι προνίαις ἀνακόπτοιτο.

Ἐν τῷ πραθῆναι τὸν Ἰωσήφ ἐν Αἴγυπτῳ Πετρῷ εὐνόγχῳ τῷ ἀρχιμαγειρῷ Φαραὼ, καὶ ἐν δεσμωτηρῷ ἀγκλεισθῆναι, συνέβη τὸν ἀρχιστοποιὸν καὶ τὸν ἀρχιοινοχόν, τοὺς εὐνόγχους Φαραὼ, ἀγκλεισθῆναι ἐν τῷ αὐτῷ δεσμωτηρῷ εὖθεν καὶ Ἰωσῆφ. Ἡμέρῶν δὲ διελθουσῶν ἀμφότεροι εἶδον ἐνύπνια. Ὁ μὲν ἀρχιοινοχός ἀμπελὸν εἶδε θάλλουσαν βλαστοῖς καὶ πεπείρους βότρυας σταφυλῆς προβάλλουσαν, τρεῖς δὲ ταύτην ὑπέχουσαν κάτωθεν πυθμένας. «Ἐγώ δέ, φησὶν, φύμην τῷ ποτηρῷ τὴν σταφυλὴν ἐκθίσων εἰς τὴν χεῖρα διδόναι Φαραὼ. » Καὶ δ Ἰωσῆφ τοὺς τρεῖς πυθμένας ἔτι τρεῖς ἡμέρας ἐτεσθαλ φησι, καὶ τῆς ἀρχῆς σου μεμνήσεται δ Φαραὼ, καὶ ἀποκαταστήσει σε εἰς τὴν προτέρων ἀρχιοινοχοῖν. Ἀλλὰ μνήσθητι κάμοο, δταν εἴ σοι γένηται, δτι μάττην διαβληθεὶς τῷ ὀλυρῷ μάτι τούτῳ κατακέριμα. Ἐπὶ τούτοις καὶ ὁ ἀρχιστοποιὸς [P. 37] ἔφη· «Τρία καναὶ χονδριτῶν σιτοποιοῦ. ἐξ ὧν ἕργων δ βασιλεὺς ἐσθετε, ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μου ἔχειν ὑπελάμβανον· καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ ἐπιέντα κατήσθιεν αὐτά. » Καὶ δ Ἰωσῆφ, «Ἐτι τρεῖς ἡμέραι, φη, καὶ ἀφελεῖται Φαραὼ τὴν κεφαλὴν σου ἀπὸ σοῦ, καὶ

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

oculi dextri ; et ait Possidonium ea de re aliiquid esse commentatum. Sane apud Theocrinum quoque de amore suo beneominans quidam ita ait: Ἀλετα: δρθαλμός μοι ὁ δέξιος, id est, Oculus dexter mihi substitut. Cæterum quid divinationibus hujusmodi tribuendum sit, optime intelliges ex D. Augustino multis locis et præcipue. ii De doctrina Christiana, c. 20 et tribus sequentibus. Atque ibi quidem etiam salientium membrorum præsagia commemorantur. Itaque non optimo jure carpi eos puto qui ex Epiphanii Panario παλμόν tremorem seu concussionem converterunt, præsertim cum eo quoque loco παλμός inter ea ponatur divinationis genera, quæ cum extispicum doctrina

A divinatione ex manuum inspectione, pars in obviis rumoribus, unde omnia captantur, cum ohvius quisque interrogatus dicit unde futurum conjiciatur. Tum mortuorum nominatim invocandorum ratio, ex sideribus, aquis aut inanibus somniis prædictio, qualia omni nocte quibusvis accident: rara admodum sunt enim somnia divinitus oblata. Hæc omnia vaticinandi genera a dæmonibus sunt conjecturisque innituntar, ita ut per accidens in quibusdam verum attingant, in plerisque aberrent. Est et alia naturalis divinatio brutorum. Etenim hirundines, formicæ, grues, echini atque alcyones tempestatem appetentem naturæ monitu præsentiant. Alia artificiosa, qualem medici et gubernatores ostendunt; quæ tamen conjectatio potius est quam divinatio appellata. Præter has vulgaris quoque ista et communis, ut cum quis dicit post triduum fore tempestatem. B Studium contendendi exiguum sœpe odio occasionem præbet; ex quo orta rixa et invalescente acerba exsistit æmulatio. Hanc occulta subsequitur invidia; et ex hac rursum animi exardescit acris ira, quæ homicidiis fœdis causam exhibet, nisi præstantioris nimirum prudenter consiliis ea avertantur.

Cum in Egyptum venditus Josephus Putiphari regis Pharaonis culinæ præfecto eunucio esset atque in carcerem traditus, evenit ut pistorum quoque et pincernarum Pharaonis principes eunuchi in eumdem carcerem concluderentur. Inde aliquot elapsis diebus uterque horum insomnium habuit. Princeps pincernarum retulit visam sibi in somnis fuisse vitem lœtam palmitibus maturasque uvas porrigentem, atque inferne tribus subnixam palmitibus, se vero uvam in poculum exprimere, idque Pharaoni in manum dare. Tum Josephus interpretatus est tribus palmitibus triduum significari: eo exacto Pharaoni ministerium ejus in memoriam redditum, ipsumque a rege in pristinam dignitatem restitutum iri. Petitiique ut rebus prosperis redditus sui per calumniam carceri inclusi rationem haberet. Deinde magister pistorum «Imaginatus sum, ait, per quietem capitì meo impositas tres sqortas me gerere, panibus delicatis plenas, qualibus rex vesci solet: cæterum aves ingruere atque eos devorare. » Respondit Josephus fore ut post tres dies Pharaeo eum capite multatum

GOARI NOTÆ.

et extorum palpitatione non multum videantur habere commune. Porro Putipharem culinæ aut si mavis coquorum præfectum numinavi, secutus Græcam ἀρχιμάγειρος vocem. Nam Hebraicum secus sonat vocabulum, præsertim si Ortelo Chaldaeo paraphrastæ credimus c. 89; cui admodum suffragari videtur Jeremias, hoc ipso titulo Nebuzardanem appellans, qui a rege Babylonio missus fuit ad Hierosolyma diripienda. Nam ea res non, ut opinor, valde apposita est officio magistri caquorum. Certe B. Hieronymus magistrum militum vel exercitus verlit, et mactare significat, quo artificio barbaros milites gaudere etiam scimus. XYL

in crucem agat, ubi volucribus esca sit futurus. ¶ Quomodo autem Josephus actum iri prædixerat, ita plane actum est. Duobus ab eo tempore annis circumactis ipsi Pharaoni insomnium est oblatum tale. Vedit septem vaccas formosas et carne nitidas de fluvio ascendere atque in palustri gramine pascere: his succedere totidem deformes atque macilentas, a quibus pulchræ illæ et pingues devorarentur. Expergefactus rex cum denuo obdormivisset, in somno sibi visus est videre septem spicas ab uno culmo enosci pulchras atque eximias: post has alias septem vittio aeris inanæ ac tenues, et ab his præclaras istas atque plenas consumi. His visis perturbatus est rex, neque tamen fuit qui ei somnium hoc interpretari posset. Ibi tum recordatus Josephi est pincernarum præfectorus. Josephus ergo vocatus septem vaccis formosis itemque septem spicis præclaris septem annos fertilitatis designari exponit, septem macris vaccis atque inanibus spicis annos septem penuria insecuturas, qui omnes fertilium annorum opes essent absumpturi. Insomni veritatem geminatione confirmari, et quod secundo spicæ visus essent, eo indicium de frugibus terræ perhiberi, ac Deum rem acceleraturum. Triginta annos natus fuit Josephus, cum Pharaoni præsto fuit; isque ei Asenetham Putipharis sacerdotis filiam matrimonio junxit, ex qua ei duo filii sunt nati, Manasses atque Ephraim. Enimvero fame septennali orta Josephus omne aurum, ¶ omnia jumenta, omnes agros, quin etiam mancipia domui Pharaonis acquisivit. Septimo anno semina ad totam Aegyptum frumento conserendam præbens instituit ut fructuum quinta pars regi penderetur. Quod etiamnum in Aegypto obtinet, solis sacerdotibus immunitibus, quod eorum agros tantum Josephus eo onere liberasset. Cætero qui salutem hoc suam et sumimum beneficium Aegyptii putantes, hodieque morem retinent quintam omnium terræ frugum partem Pharaoni tribuendi.

Jacobus in Aegypto apud Josephum annos vixit 47, vixit omnino annos 147. Ut finem vitæ suas appetiisse intellexisset, Josephum ad se evocatum femori suo, ut erat moris, manum subjecere jussit, juramentoque obstrinxit ne se in Aegypto

XYLANDRI ET

(46) Quod vocabulum est etiam in Complutensi editione in hac historia, Gen. xli. Alii, interque hos Argentoratensis (nam ad manum Aldinus non erat), ἐν τῷ ὄχθῃ legerunt. Librarius Cedreni in margine annotavit ita se in exemplari reperiisse, nisi incuria peccatum sit. Οὗτως εἴσορται τὸ ἀλινὸν ἑντῷ ἀντίγράφῳ, πλὴν λάρος ἦν. Hieronymus vertit in locis palustribus, ut quidem nunc etiam in Complutensi libro legitur. Nam in ejusdem versione Jobi c. viii, quo loco hypocrita juncis et id genus in humido viventibus plantis elegantissime comperantur, idem quod hic vocabulum carectum legitur interpretatum.

Quo quidem loco βούτομον, de qua voce nihil hic agam, substituere 70 interpretes. Plerique pratenus herbam intelligunt. Et Jobi modo citati locus

Α ἐπὶ ξύλον κρεμάμενον τὰ δρυεά σε καταθοινήσονται. ¶ Κατὰ τὴν κρίσιν οὖν τοῦ Ἰωσῆφ οὕτω καὶ ἐγένετο. Μετὰ ταῦτα δύο ἔτῶν παρψημάνων αὐτὸς ἐνύπνιον εἶδε Φαραὼ. Ἐπτὰ βόσις καλὰς τῷ εἶδει καὶ ταῖς σαρκὶ λιπαρὰς, ἀναβαίνοσας ἐκ τοῦ ποταμοῦ καὶ ἐν τῷ ἀλινῷ (47) νεμομένας φέτο δρῦν, ἀλλὰς δὲ ἐπτὰ βόσις ἐπομένας ταῖς πρώταις, αἰσχρὰς τῷ εἶδει καὶ λεπτὰς, οἵ καὶ κατέρραγον τὰς λιπαρὰς καὶ ἐκλεκτάς. Είτα ἐγερθεὶς καὶ αὐθὶς δεύτερον ἐνυπνισθεὶς ὁ βασιλεὺς δρῦν ἰδόκει ἐπτὰ στάχυας ἐν ἐνὶ πυθμένι ἀνέναι, καλοὺς καὶ ἐκλεκτοὺς, καὶ μετ' αὐτοὺς ἄλλους ἐπτὰ ἀναφύεσθαι ἀνεμοφθόρους καὶ λεπτούς, οἵ τοὺς ἐκλεκτοὺς καὶ πλήρεις κατέπιον. Ταῦτα ἐδῶν Φαραὼ ἐτράχθη, καὶ δὲ ἀπαγγέλλων αὐτῷ τὴν σύγκρισιν οὐκ ἦν. Ἀναμιμῆσκεται: οὖν ὁ ἀρχιοιοχόδος τοῦ Ἰωσῆφ, ὃς καὶ παραστὰς τὰς μὲν ἐπτὰ βόσις τὰς καλὰς καὶ τοὺς ἐπτὰ στάχυας τοὺς καλοὺς ἐπτὰ ἔτη εὐθηγίας εἶναι φησι, τὰς δὲ ἐπτὰ βόσις τὰς ισχυάς καὶ τοὺς ἐπτὰ στάχυας τοὺς λεπτούς καὶ κενούς, ἐπτὰ ἔτη λιμοῦ ισχυροῦ ἐπακολουθήσει, ἀπερ δξινολάσι πάντα τὰ ἀγαθὰ τῶν ἐτῶν τῆς εὐθηγίας. Τὸ δὲ δευτερώσας τὸ ἐνύπνιον, ἀληθές ἐστι δηλοῖ. Τὸ δὲ καὶ διὰ τῶν ἀσταχών δευτερωθῆναι τὸ διὰ τῶν γεωργημάτων τῆς γῆς σημαίνει· δπερ καὶ ταχυνεῖ τοῦ ποιῆσαι δ θεός. Ήν μὲν οὖν ἐτῶν τριάκοντα δ Ἰωσῆφ, δτε παρέστη τῷ Φαραῷ· φ καὶ γυναῖκα τὴν Ἀσενέθ ἐδίδου, θυγατέρα τοῦ ιερέως Πετερρῆ, μεθ' ἣς καὶ δύο υἱοὺς ἐτετόκει, Μανασσῆν καὶ Ἐφραΐμ. Τοῦ λιμοῦ δὲ ἐπί ἐπταστῇ γενομένου πάντα μὲν χρυσὸν καὶ ατήνη καὶ γῆν, ἀλλὰ μὴν καὶ ἐξ ἀνθρώπων ἀνδράποδα τῷ οἰκῷ Φαραὼ εἰσεποιήσατο· ἐν δὲ τῷ ἐδδόμψι ἐνιαυτῷ σπέρματα δοὺς πάσῃ τῇ γῇ Αἰγύπτῳ, τὸ πέμπτον μέρος ἀποκληροῦν ἐποίησε τοῖς βασιλείοις. Ὁπερ καὶ μέχρι τῆς νῦν κρατεῖ ἐν Αἰγύπτῳ, μάνων τῶν ιερέων ὑπερηρημάνων τὴν ιερατικὴν γὰρ γῆν ἀτελῆ καταλέλοιπε μάνην. Οἱ δὲ Αἰγύπτιοι σωτηρίζουν μεγίστην καὶ εὐεργεσίαν τούτῳ ἡγησάμενοι, ἀχρι τοῦ δεύτερο ἀποπεμπτοῦν παρειλήφασι τῷ Φαραῷ πάντας τοὺς καρποὺς τῆς γῆς αὐτῶν.

Ἐπτακαλδεκα μὲν ἔτη δ Ἰακὼν ἐπέζησεν ἐν Αἰγύπτῳ τῷ Ἰωσῆφ, τῆς ζωῆς δὲ αὐτῷ αἱ πάσαι ήμέραι εἰς ρυμόν ἔτη ἐξεμετρήθησαν. Ηγγίζε μὲν οὖν ἡ ήμέρα τῆς αὐτοῦ τελευτῆς, αὐτὸς δὲ τὸν Ἰωσῆφ προσκαλούμενος θεῖναι τὴν χειρα ὑπὸ τὸν μηρὸν,

GOARI NOTÆ.

satis videtur demonstrare esse herbam de eare genere quæ et in humidis atque adeo aquosis locis proveniant, et sine liquore statim sua sponte concidant, ut carex esse non possit, quando Columella caricem flici aquat, et ut undeque naescit suo tempore recte extirpari docet l. ii. c. 2; quod in Achu illud non videtur competere. Kimchi Hebræorum facile doctissimus non abhorret ab iis qui pro loco (nimis humecto et herbido) accipiunt. Hoc annotavi, ut mea versionis rationem afferrem: neque enim credo vocem ἄχιν esse 70 interpretum. Paulo superius ἄρτους χονδρίτας verti panes delicatos, quod ea vox non satis a me intelligeretur. Et vero cum de Hebraica Hebræi, tum de Græca Græci grammatici non valde consentiunt. Si farreos vis aut aliceos aut quovis modo interpretari, non impedio. XL.

ώς Ιθος. [P. 38] καὶ δύμσαι αὐτῷ κατεδυσώπει μὴ θύψαι αὐτὸν ἐν Αἰγύπτῳ, ἀλλ' ἐν τῷ τάφῳ τῶν πατέρων αὐτοῦ ἀναγεγεῖν. Αὐτοῦ δὲ καταθεμένου καὶ δύμωμοκότος εὐθὺς προσκυνῆσαι τὸν Ἰσραὴλ ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς ράβδου Ἰωσήφ. Μετὰ ταῦτα ἀκούσας δὲ Ἰωσήφ διτὶ ἐνοχλεῖται δὲ πατήρ, τοὺς δύο υἱοὺς Μανασσῆν καὶ Ἐφραίμ ἀναλαβόμενος ἤκειν εἰς ἐπίσκεψιν. Ἰσραὴλ δὲ ἀνεκάβισε, καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα τῶν εὐλογῶν τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἐπιχειριῶν, ὃν αὐτῷ ἐν γῇ Χανανᾷ χρηματίζων ἐπήγγειται, ὑπομιμήσκει. Ἰδίοποιεῖται δὲ τοὺς δύο υἱοὺς αὐτοῦ, τοὺς γενομένους αὐτῷ ἐν γῇ Αἴγυπτον, Ἐφραίμ λέγω καὶ Μανασσῆν, εἰπών, ὡς « Ῥουβείμ καὶ Συμεὼν οὗτοι μοι ἔσονται, τὰ δέ γε ἔκγονα τούτων σοι ἔσονται. » Οὐτοῦ γάρ ξμαλλεν ὥσπερ τάλλα οὕτω καὶ τοὺς υἱοὺς τῷ Θεῷ ἀποδεκατοῦν δὲ Ἰσραὴλ (καὶ γάρ δὲ Λιὺν εἰς κλῆρον ἀφώρισται μετὰ ταῦτα τῷ Θεῷ), ἵνα μὴ δὲ τῶν δώδεκα φυλῶν ἀριθμὸς ἀλλατιθῆ, τούτου χάριν οἵμαι δὲ Ἰσραὴλ τὸν Ἰωσῆρ ἀντὶ δύο υἱῶν ἡγούμενος τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ εἰς φυλὰς διετέβατο δύο, Ἐφραίμ δηλαδὴ καὶ Μανασσῆν. Καὶ οἱ μὲν ὀφθαλμοὶ τοῦ Ἰσραὴλ βαρυποῦντες ἀπὸ τοῦ γῆρας ἥσαν, ἀμυδρὰ δὲ ὅρῶντες ὅρωσι τοὺς υἱοὺς Ἰωσῆφ, καὶ ἐκυνθάνετο τίνες ἂν εἰεν. Οὓς καὶ προσεγγίσαντας περιέλαβε καὶ κατεφίλησεν, καὶ φησι πρὸς Ἰωσῆφ· « Ἰδού τοῦ προσώπου σου οὐκ ἔστέρηστε με δὲ θέος, ἀλλ' ἔδειξέ μοι καὶ τὸ σπέρμα σου. » Ἐξαγαγὼν δὲ Ἰωσῆφ αὐτοὺς ἀπὸ τῶν γονάτων Ἰσραὴλ τοῦ προσκυνῆσαι αὐτῷ, εἴτα τὸν Μανασσῆν μὲν ἐν τῇ δεξιᾷ, ἐξ ἀριστερῶν δὲ τὸν Ἐφραίμ, αὐτὸς τὰς χειρας ἀμειβῶν τὴν μὲν διξιάν ἐπὶ τοῦ νεωτέρου, τὴν ἀριστερὰν δὲ ἐπὶ τοῦ πρεσβυτέρου τὴν κεφαλὴν τιθεὶς, εἰς μυστήριον σταυρικοῦ τύπου, οὕτως εὐλόγησεν αὐτοὺς ὥστε πληθυθῆναι αὐτοὺς ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ὥστε αὐτοὺς ἐπικληθῆναι τὸ δόνομα αὐτοῦ καὶ τῶν πατέρων αὐτοῦ. Βαρὺ δὲ κατεφάνη τοῦτο δῷ Ἰωσῆφ, καὶ τῆς πατρικῆς δεξιᾶς ἀννελάθετο, ἀφελεῖν βουλόμενος ἀπὸ τῆς κεφαλῆς Ἐφραίμ καὶ ἐπιθεῖναι ἐπὶ τὴν κεφαλὴν Μανασσῆν, « Οὗτος ἔστι, πάτερ, εἰπών, ὁ πρεσβύτερος, καὶ τούτῳ ἐπίθεε, ὡς καθήκει, τὴν δεξιάν. » Αὐτὸς δὲ, « Οἶδα, τέκνον, οἶδα, » ἀπεκρίθη· « αὐτὸς ἔσται εἰς λαὸν καὶ ὑψωθῆσται, ἀλλ' δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ δὲ νεώτερος μείζων αὐτοῦ ἔσται, » καθάπερ δὲ νεός καὶ ἐν πνεύματι Ἰσραὴλ τοῦ πρεσβυτέρου καὶ κατὰ σαρκα Ἰσραὴλ δύολογον μενός μείζων ἔστι. Μετὰ ταῦτα τοὺς πάντας υἱοὺς δὲ Ἰσραὴλ συγκαλούμενος διετέθετο αὐτοῖς ἀπὸ τοῦ πρώτου ἕως τοῦ ἐσχάτου, οἵς μὲν ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις διέλεγχεν καὶ μέμψιν, οἵς δὲ προφητείαν τοῦ μέλλοντος καὶ τῶν ἰσομένων διλασίν, οἵς δὲ εὐλογίαν καὶ ἔπαινον· καὶ καθὼς ἐδίον τὸ Ηνεῦμα, ἐκάστῳ τὸ δίον ἐπιφθεγξάμενος δὲ μικάριος [P. 39] οὕτως ἐτελεύτα. Καὶ πρώτην μὲν ῥῆσιν, οὐκ εὐλογίας, ἀλλὰ μέμψεως καὶ ἐλέγχεως, τῷ πρωτοτόκῳ Ῥουβείμ ἐπιφωνεῖ, ἰσχὺν μὲν αὐτὸν καὶ τῶν τέκνων ἀρχὴν ἀποκαλῶν, σκληρῶς δὲ καὶ αὐθαδῶς φερόμενον ὑβρίζειν ἐν τοῖς ἄλλοις πλειστοῖς καὶ ἐν τῷ ἐπὶ τὴν κοιτην ἀνδραίνειν καὶ μισεῖν τοὺς πατρὸς τὴν στρωμήν μετὰ Βάλας τῆς αὐτοῦ πασλλακῆς. Παραγγέλλει τούνυν μηκέτι ὡς

A humaret, sed ad majorum suorum sepulcrum reportaret. Cum Josephus ita ut pater jusserset, manus ejus femori supposita jurasset, illico Israelus ad extreum virgine Josephi adoravit. Post haec Josephus, auditio patrem adversa valetudine conflicti, secum ductis Manassa et Ephraimo filiis ad eum visendi gratia perrexit. Tum Israel assedit, factoque dicendi initio, quibus eum prosperitatum denuntiationibus Deus impertivisset, ac quae ei in terra Chananaea promiserit, refert. Tum Josephi filios, ei in Aegypto natos. ¶ Ephraimum dico et Manassem, adoptat, pollicitus eos sibi eodem quo Rubenus esset atque Simeon loco futurus, eorum tamen progeniem Josephi futuram. Etenim Israelus cum esset ut reliquorum, ita fliorum quoque decimam partem Deo consecratus (nam postmodo Levi sorte Deo est adductus), ne duodecim tribuum numerus diminueretur, ejus opinor rei causa Josephum duorum filiorum loco duxit, fliisque ejus duas tribus assignavit, Ephraimo nimirum unam, alteram Manassam. Jam senectus oculos Israeli habetaverat: itaque cum obscure filios Josephi cerneret, quinam essent percontatur, accedentesque amplexus et deesculatus est, ita Josephum alloquens, « Ecce conspectu tuo Deus me non privavit: quin et sobolem tuam videndam dedit. » Josephus filios a genibus patris eduxit, uti procumberent in genna coram eo: inde Manassem Israeli ad dexteram, Ephraimum ad sinistram stauit. At Israelus manibus in diversas partes diductis, ita uti dextram junioris, laevam majoris capiti imponeret (quo facto crucis mysterium designavit), ita illis prospera est precatus uti terram implerent progenie ac super iis Israeli, Isaaci et Abrahami nomina celebrarentur. Josepho autem ea res indigna visa; dextramque patris apprehensam ab Ephraimi capite in caput Manassam transferre conatus est, hunc majorem natu esse patrem monens, ¶ eique de more dextram imponendam. Ad haec Israelus, « Novi, » inquit, « ista, novi, nate. Manasses populum procreabit et exaltabitur, ceterum minor natu filius eum magnitudine praestabit, » quemadmodum et posterior ac spiritualis Israelus antiquiore et carnali Israelo haud dubie major est. Secundum haec Israelus fliis omnibus ad se convocatis, a primo ad ultimum omnes extremum allocutus, aliorum facta reprehendit atque culpavit, aliis futura praedixit, aliis collaudatis fausta denuntiavit. Cumque pro eo atque Spiritus suggerebat, unicuique ea qua in rem erant dixisset, ita ex hac vita decessit. Ac primum quidem dictum Rubeni fuit non fausta comprecatio, sed reprehensio atque objurgatio. Nam robur quidem eum et filiorum principium nominat, sed ferocem juxta atque insolentem, et qui cum alia per libidinem ac superbiam multa deliquisset, tum patris etiam lectum concendiisset atque polluisset incesto cum Bala ejus pellice concubitu. Hortatur ergo eum ne porro aqua instar obscura libidine effervescat flagitiove

flagitium addat. Secundo loco iram ac furorem Symeonis et Levi detestatur, truculentamque in Sichemitas editam cædem vimque innoxii illatam carpit, ipsorumque injustam voluntatem, qua docti propter sororem suam Dinam innocentem trucidassent. Ac gloriatur se neque eorum incepti conscientiam neque institui approbatorem fuisse. At vero Judæ, propter Christum 70 ipsius ex stirpe oriturum, perspicue lætam laudis, adorationis atque de omnibus hostibus victoriae denuntiationem expponit; quem et catulum leonis ob Unigeniti natram regiam, et germen ex ipso pullulaturum ob carnis de virgine assumptionem et humanos natales appellat. Eudem quoque moriturum et vitæ restitutum iri, ob mortis propensionem et resurrectionem evidenter ibi primus omnium divinus prædictus Israelus. Ait vero nunquam principem seu ductorem ex stirpe Judæ defuturum, donec is veniat cui res repositæ sunt, nempe Christus, qui vere gentium exspectatio est: qui Judæis fastum elationemque omnem, ut ii ob regnum, imperium universamque potestatem gloriabantur, adimens, sibi ut omnipotenti omnem universarum rerum dominationem vindicans, quibus vult ea ipse largitur. Is ad vitem suam, hoc est sanctorum ex circumcisione Ecclesiam, pullum apinæ, id est collectas ex gentibus Ecclesiæ, capreolo vitis, quod est spiritus dilectionis, alligavit. Is stolam suam, carnis videlicet amictum, ut in vino in sanguine vitis tintam, in suo proprio sanguine lavabit, id est, ex interitu naturali ad conditionem interitus expertem transferet, quandoquidem in cruce cruentatus, a mortuis purus ac interitui nequaquam porro obnoxius existit. Hujus etiam hilares sunt oculi, tanquam a vino, Spiritu nimirum sancto repleti. Dentes facte candidiores excellentissimam sermonum ejus perspicuitatem atque puritatem notant. Zabulon maritimam ad navium stationem 71 diligens, habitationem usque ad Sidonem usque incolet. Issachar contra terram in medio conspicatus pingue esse, fertilem atque bonam, ad labores studium suum conferet, sicut et alia tribus Israelitica, nempe ut regia Judæ familia, sicut olim Samsom. Et deinde filius iniquitatis tanquam coluber aliquis in via hujus vitæ occulte insidiatus, calcem equi (nimirum iter ejus qui imprudenter hanc vitam degit, a recto avertens), mordet, ac tandem astute a Deo aversum subvertit. Concidet humi eques id est homo fidelis ac pius, rursusque resipiscens et auxilium Dei implorans. Gadum, ait, prædones depraedabuntur: quales multas diversis temporibus Gadus a finiti-^mis hostibus prædatorias incursiones protulit: pse vicissim Gadus eos e vestigio latrociniis sultus est. Aserum adeo fructibus abundaturum ut etiam principibus alimenta suppeditaturus sit. Nephtali-^mum trunco plantæ sese subjicienti similem fore, multitudine et elegantia potentissimum auctum veluti

A 80ωρ ἀκέσσαι τοῦτον ἀσελγεῖ πόθῳ καὶ ἐπ' ἀνομίᾳ προσθεῖναι ἀνομίαν. Δεύτερον δὲ τὸν θυμὸν Συμεὼν καὶ Λευὶ καὶ τὴν μῆνιν ἐπικατεράται, ὡς αὐθίδητη τε καὶ σκληρὰ τὴν εἰς τοὺς Σιχιμίτας μισιφονίαν καὶ πᾶσαν αὐτῶν τὴν κατὰ ἀθώων ὕδριν διασύρων, καὶ τὴν ἀδίκιαν τῆς αὐτῶν προαιρέσεως, ὥσπερ καὶ ἦν διὰ τὴν ἀδελφὴν αὐτῶν Δινῶν ἀναιτίοις ἐπήγαγον, μῆποτε ἐπερεῖσα τὰ σπλαγχνα ἥτοι συναινέσσαι τῇ βιολῇ αὐτῶν ἐπευχύμενος. Τῷ Ἰούδᾳ δὲ σαφῶς, διὰ τὸν ἐξ αὐγοῦ μέλλοντα βλαστάνειν Χριστὸν, αἰνεσιν καὶ προσκύνησιν καὶ νίκην κατὰ τῶν ἔχθρῶν αὐτοῦ πάντων εὐαγγελίζεται: ὃν καὶ ὡς σκύμιον λέοντος διὰ τὸ φύσει βασιλικὸν τοῦ Μονογενοῦς, ὡς ἐκ βλαστοῦ δὲ αὐτοῦ ἀναβήναι: διὰ τὴν ἐκ παρθένου γέννησιν ἢ σάρκωσιν, καὶ αὐτὸν δὲ τοῦτον ἀιαπεσόντα κοιμηθῆναι καὶ ἐγερθῆναι διὰ τὸ πάθημα τοῦ θανάτου καὶ τὴν ἀνάστασιν, ἀριθμήλιας δὲ θεοῖς ἐκεῖ πρῶτος προτιγρέσεσθαι Ἰσραὴλ· μὴ ἐκείνοις δὲ ἄρχοντα ἐξ Ἰούδᾳ ἢ ἡγούμενος, ἕως ἂν, φησίν, Ἐλθῃ ὁ ἀπόκειται, τούτεστιν δὲ Χριστὸς, δὲ ἐστιν ὅντως προσδοκία τῶν ἔθνων δὲ τὸ ἐπὶ τῇ βασιλείᾳ καὶ ἡγεμονίᾳ καὶ ἀρχικῇ ἔκουσιᾳ πάσῃ γαυρίᾳ μάρτυρες εἰς τὸν τόπον τοῦ ἀπόκειται πάντας τῶν δλων ὡς παντοκράτωρ ἀναρτησάμενος, οἵς βιούλεται τοῦτο καὶ χαρίζεται. Οὗτος πρὸς τὴν ἀμπελὸν αὐτοῦ, ἢ ἐστιν ἐκ περιομής τῶν ἀγίου Ἐκκλησιῶν, τὸν πῶλον τῆς ὄντος, τὰς ἐκ θνῶν ἐκκλησίας, ἐν τῇ ἔλικι τῆς ἀμπελοῦ ἥτοι τῷ πνεύματι τῆς ἀγάπης προσεδέσμευσεν. Οὗτος τὴν αὐτοῦ στολὴν καὶ τοῦ σώματος τὴν περιβολὴν, ὡς ἐν οἴνῳ τῷ αἴματι τῆς σταφυλῆς βεβαμένην, ἐν τῷ οἰκείῳ αἵματι πλυνεῖ, δὲ ἐστιν, ἐκ τῆς φυσικῆς οὐθορᾶς εἰς ἀρθροσίαν μεταβαλεῖ, ἐν σταυρῷ χίματούμενος καὶ ἐκ νεκρῶν ἀμάντος καὶ θεθρότος ἀνιστάμενος. Τούτου καὶ οἱ δρθαλμοὶ χροποὶ, ὡς ἀπὸ οἴνου τοῦ Ηνεύματος πεπληρωμένοι τοῦ ἀγίου, οἱ δόδοντες δὲ ὑπὲρ τὸ γάλα λευκοῖ, τὸ ὑπερφυῖς φωτοειδέστατον τῶν αὐτοῦ λόγων καὶ καθαρώτατον ἐμφαίγοντες. Ζα-
B θουλῶν παράλιον πρὸς δρόμον πλοιῶν προελόμενος κατοικεῖν ἔως Σιδῶνος τῆς πόλεως τὴν αὐτοῦ κατοίκησιν παρανεεῖ. Ὁ Ἰσαχὰρ δὲ τὴν ἐν μέσῳ τῶν κλήρων ἰδὼν γῆν, διὰ πιλῶν, διὰ εὔκαρπος καὶ καλὴ, φιλοποιεῖν αἱρετεῖσται καὶ ἀνήρ γεωργὸς ἐσται. [P. 40] Καὶ: Δάν μὲν τὸν λαὸν αὐτοῦ, φησί, κρινεῖ, ὡσεὶ καὶ μία φυλὴ ἐν Ἰσραὴλ, ὡς ἡ βασιλικὴ τοῦ Ἰούδᾳ φυλὴ, καθάπερ πάλαι δὲ Σαμψών καὶ Στερεὸν δὴ τῆς ἀνομίας υἱὸς, ὥστερ τοις ὅφις ἐφ' δόδοι τοῦδε λαθανόντως τοῦ βίου λοχῶν, καὶ πτέρυναν ἵππου, τοῦ ἀπερισκέπτεως τὸν βίον τουτονὶ τρέχοντος τὴν δόδον, διαστρέψας. Τοῦτον γάρ δάκνινον καὶ λοιπὸν πανούργως ὑπὸ δὲ τοῦ θεοῦ ὑποσκελίσας, πεσεῖται χαμαὶ δὲ ἵππεὺς, πιστὸς καὶ εὐσεβῆς ἄνθρωπος, μετανοῶν καὶ τὴν ἐκ θεοῦ σωτηρίαν αὖθις ἀνακαλούμενος. Τὸν Γάδ δὲ πειρατὴριον, φησί, πειρατεύει, οἷα πολλὰ κατὰ τοὺς πολλοὺς καιροὺς πειρατήρια τῷ Γάδ μὲν ἀπὸ τῶν πλησιοχώρων συνέπεσεν ἔχθρων, αὐτοῖς δὲ αὖθις δὲ Γάδ πειρατὴριον κατὰ πόδας ἐπενήνεκται. Καὶ Ἀσθρ μὲν οὐτῶς τῷ δρόῳ πειρασσεύει ὡς καὶ τοῖς θρυσσοῖς διδόναι τροφὴν, Νεφθαλεῖμ δὲ

στελέχει φυτοῦ δινεμένῳ παρεικασθήσεται, ἐπιδι-
δοὺς εἰς πλῆθος καὶ κάλλος δυνάμεως ὡς γεννήματα
πληθύνει καρπῶν. Τοῖς μὲν οὖν τὰ τοιαῦτα προφη-
τεύων ἐπέλεγεν δὲ Ἰεραχλ. Σφόδρα δὲ τὸν Ἰωσὴφ
ὡς λίαν ἡγαπημένον εὐλογῶν. «Γέδε τύχη μένος καὶ
δεδοξεμένος, ὡς ζηλωσός δὲ ἐπίζηλος καὶ μακάριος
μου ὁ οὐδὲ δὲ νεώτερος. Ἰωσὴφ, πρός με ἀνάστρεψον,
πρός με τὸν πατέρα τὸν σὸν. «Ορα λοιπὸν μὴ πρὸς
Φραώ, μὴ πρὸς Αἴγυπτίους ἀσελεῖς, ἀλλὰ πρὸς
ἐμὲ, φησί, καὶ τὴν εὐσέβειαν τῶν πατέρων ἐπιστρέ-
φου τῶν σῶν. Καὶ γάρ κατὰ σοῦ διαβουλευμένοι
ἴλοιδοροῦντο καὶ ἐνείχον τοικτάι, τρῶσαι θέλοντες
καὶ ἀποκτεῖναι. δὲ ἀπελφοὶ διεφθονούμενοι
πρότερον, καὶ ἄλλοι τούτῳ δράσουσι μετέπειτα εἰς
ἰκγένους τοὺς σούς. Ἀλλὰ διὰ χειρὸς δυνάστου τοῦ
ἔμου Θεοῦ τοῦ κατισχύσαντος Ἰεραχλ συνετρίβη, τὰ
τόξα αὐτῶν, καὶ τὰ νεύρα τῶν βραχιώνων αὐτῶν
ἀκελθη. Καὶ εὐλόγησε σε δὲ Θεὸς δὲ ἔμος εὐλογίαν
οὐρανοῦ καὶ γῆς, οὐρανίοις χαρίσμασιν ἀγαθῶν
ἀρετῶν καὶ ἐπιγείοις καταπλούσιας ἀγαθοῖς πᾶσι.
Καὶ διὰ τὰς ἀπὸ μαστῶν καὶ μήτρας τῆς μητρός
σου εὐλογίας καὶ διὰ τὰς τοῦ πατρός σου ἐκ νεφπού
ἐπιθυμίας καὶ ἀγαπήσεις ὑπερέσχυσε καὶ ἐδυνά-
θης ὑπὲρ εὐλογίας δέσμων μονίμων, ἃ τοι βασιλέων
κολυχωνίων, καὶ ἐπιθυμίας θινῶν αἰωνίων, ἃ τοι
βουνῶν καὶ ἀρχόντων μακροβιοτητοῦ διευθηνούμενων
πάντων ὑπερέσχες. «Αυταὶ γοῦν, φροντὶ, αἱ εὐλογίαι
εἶσαν ἐπὶ λεφαλὴν Ἰωσὴφ καὶ ἐπὶ κορυφὴν ὧν αὐ-
τὸς ἡγεῖται ἀδελφῶν. Βενιαμίν δὲ λόκος ἀρπαξ· τὸ
προτεκόν αὐτὸς ἔδεται, καὶ εἰς τὸ ἐσπέρα; δικδώσει
τροφήν. Τοιοῦτον γοῦν τι πέπονθεν δὲ τούτου φυλή.

Εἰδότει δὲ δεῖ διεῖ τὰς ἐκ παρατάσσεως ἀμαρ-
τάνεις πειράζων τὸν Θεὸν ὡς μὴ ἐπεκίσντα τοῖς πονη-
ροῖς, δὲ τοιούτος οὕτε μετασύλλογος ἀξιοῦται οὕτε ἀφ-
ίσσεως, ὥσπερ γε καὶ ἄλλοι πλείους καὶ [P. 41] οὗτος
Φραώ· καὶν λέγη τις παρ' Ἑσυχῷ, «Οσιά μοι γένοιτο,
ὅτι πορεύσομαι ἐν τῇ ἀναστροφῇ τῆς καρδίας μου
τῆς πονηρᾶς, καὶ δόψει ποτε μετανοήσω, ὥσπερ
Ἀρών δὲ τοῦ Μωυσῆ. Διὸ καὶ τὸ τάχος ἔξωλθ-
θρευσεν αὐτὸν δὲ Θεός.

«Οτι γεωμετρίαν μὲν Αἴγυπτοι πρῶτοι ἔξερον,
ἀστρολογίαν δὲ καὶ γενεθλιαλγίαν Χαλδαῖοι, «Αρ-
άβες καὶ Φρύγες οἰωνοσκοπίαν, θεοῖς δὲ θύειν Χαλ-
δαῖοι εἰτ̄ οὖν Κύπροι (διφοροῦνται γάρ, ἔθνος
Περσικὸν δητες), ἀστρονομίαν δὲ Βαβυλώνιοι διὰ
Ζωροστρού, ἐξ ᾧ παρέλαβον Αἴγυπτοι, μαγείαν
δὲ καὶ γοττεῖν καὶ φραμακεῖν Μῆδοι καὶ Πέρσαι.
«Ἐστι δὲ μαγεία μὲν ἐπικλήσις δαιμόνων ἀγαθο-
ποιῶν δῆθεν πρὸς ἀγαθοῦ τινος σύστασιν, ὥσπερ
τὰ τοῦ Τυανέως Ἀπολλωνίου γοητεῖα δὲ καλεῖται
ἀπὸ τῶν γράμμων καὶ θρήνων τῶν περὶ τοὺς τάφους τοῖς
τὰ τοιαῦτα ἐπιτηδεύουσι γινομένων. φραμακεῖα δὲ,
διενθεῖσά τινι διὰ τοῦ στόματος.

Ιστέον διεῖ τὸ Φαραὼ κοινὸν ὄνομα πάντων τῶν
Αἴγυπτου βασιλέων ἐστίν, ἀπὸ τοῦ πρώτου Φαραὼ,
ἥσπερ καὶ Πτολεμαῖος ὄντερον, καὶ Αὔγουστοι οἱ

A ramis admodum frugiferis. Hæc quidem iis
vaticinans prædixit Israelus. Josephum vero
impensius dilectum excellentioribus felicitatis
denuntiationibus est prosecutus, «Josephus, ait,
filius incrementa fecit gloriaque est præditus :
quam suscipiens est filius meus junior. Jo-
sephe, ad me revertere, ad me patrem tuum. De
cætero cave ad Pharaonem aut ad impios 72
Ægyptios revertaris, sed ad me ac majorem tuorum
pietatem te refer. Nam sagittarii contra te consi-
lium iniverunt, opprobria jecerunt ac insidias
tetenderunt, vulnerare quærentes et interficere,
vel sicuti fratres quondam invidia permoti, vel
alii hoc deinceps adversus posteros tuos audebunt.
Sed manu potentis mei Dei, qui Israelum roborat,
arcus eorum confracti sunt nervique brachiorum
eorum luxati. Te autem Deus meus cœlestibus ac
terrestribus bonis beavit, cœlestibus virtutum bo-
narum donis, terrestribus omnigenis opibus ; ac
tu propter faustas jam inde ab utero et uberioribus
matris tuae comprecationes, propterque patris tui
ab ineunte tua æstate desideria atque dilectionem,
prævaluisti factusque es potens supra prosperita-
tem montium permanentium (nempe regum longo
tempore imperantium), et supra cupiditates col-
lium æternorum (hoc est principum prospere
longam æstatem agentium) omnes excelluisti.
Atque hæc, inquit, fausta redundant in caput
Josephi et in verticem fratrum quorum ipse duxor
est. Benjaminus autem lupus est raptor : matuti-
num ipse vorabit et vespertinem prædam distribuet.
C Ac tale quidpiam tribui Benjamineæ evenit.

Sciendum autem est, si quis obstinato animo
peccat, Deum tentans veluti malos suppliciis non
affecturum, cum neque resipiscentiam neque
veniam consequi, quod ut in aliis multis et in hoc
apparuit Pharaone ; itemque si quis apud animum
suum dicat : « Clementer mecum agatur, 73 vivam
secundum animi mei pravi dictata, et multo post
tempore tandem resipiscam, » qualis fuit Amos
Manassæ filius, quem propterea etiam Deus cele-
riter perdidit.

Geometriam primi Ægyptii invenerunt, astrolo-
giā et natalitiorum judiciorum artem Chaldæi,
auspiciorum Arabes et Phryges. Diis sacrificare
Chaldæi instituerunt, sive Cyprii, gens Persica ;
D astronomiam Babylonii auctore Zoroastre : ab his
Ægyptii acceperunt. Magiam, goetiam et venefi-
cium Medi et Persæ. Est autem magia invocatio
dæmonum beneficorum, boni alicujus conciliandi
gratia, qualis Apolonii Tyanei ; goetia ab ejulatibus
et luctibus nomen habens, quos ad sepulcra
exercent qui ista tractant. Veneficum est, cum
per os alicui ingeritur temperata letalis aut ama-
atoria potio.

Pharaonis nomen omnium Ægypti regum com-
mune est, a primo Pharaone, sicut etiam Ptolemaei
ac Augusti Romanorum reges ab Augusto deno-

minati sunt. *Habuit autem etiam proprium nomen quivis : atque huic obstinato Pharaoni nomen fuisse Petissonio antiquo perhibent. Qui cum divinitus immissis calamitatibus esset circumventus, ad nobile oraculum quod Memphi erat se contulit : sacrisque operatus a 74 Pythia contendit uti sibi exponeret quis primus, sit atque magnus Deus Israeli. Ac statim ei hoc est oraculo responsum :*

*A magno æternum descendit Numen Olympo,
Morte carens ignis, flamma splendorior omni.*

*Hunc cælum tellusque tremit pelagusque profundum,
Quosque Orcus fundo compescit dæmonas imo.*

*Hic genitore carens Deus est, Pater unus et idem
Filius, atque unus triplici sub nomine felix,
Exigua angelicæ vos pars quota naturai ?
His tu perceptis tacitus discede.*

Hæc cum audivisset Pharao, statim lapidæ tabulæ ea verba jussit inscribi ; exstantque sculpta in Memphitico templo, inde digressus statim populum Judaicum dimisit.

Ab Adamo usque ad mortem Josephi æstates sunt 23, anni 3672.

Moses etiam Admosis atque Tethmosis appellatus fuit, Abrahami filius nepos Cagathi qui Levis filius fuit. Etenim Levis progenuit Cagathatum, is Abrahamum. Hic Jochabedam patri sui filiam duxit, atque ex ea primum Aaronom, deinde Mosem, tertio horum sororem Mariam procreavit. Fuit autem de stirpe Levitica Moses, itaque in posteritate Josephi non recensetur. Ab Josephi porro morte usque ad natales Mosis anni sunt 65 : annique isti 430 ab anno 75 Abrahami usque ad primum annum Mosis complentur. Si vero quadringentos tantum quæris, eos 75 invenios numeratione o centesimo Abrahami anno inita. Annos enim servitutis quidam 45 supputant a morte Josephi usque ad 81 Mosis. Aiunt Mosen, cum esset in lucem editus, a patre fuisse Melchiam nominatum ; quæ vox regem significat. Mosis vero nomen postea ei inditum ab aquis, eoque miracula in Rubro mari postmodo ab ipso edita fuisse præmonstrata. Et patri ipsius, ut erat homo Deo acceptus, quæ de puer futura essent omnia sunt divinitus patefacta. Enimvero omnem Hebræorum masculam prolem interfici jusserat Pharao, quod de insigni quodam sacrarum Litterarum perito audivisset lore ut isto tempore natus puer Ægyptiorum regnum aboleret. Muthidis autem Pharaonis filia, quæ et Phareis dicitur, cum esset regina, hunc Mosem ex aqua extractum comitantibus mulieribus lactandum præbuit. Pueromnes eas aversatus est. Ibi Maria pueri soror, quæ cum Muthide agebat, pueroque in aquas abjecto evenitum speculabatur, matrem suam lochabedam veluti alienam vocat, eique præmio promisso puerum educandum mandat. Quem Muthidis adultum Mosis nomine affecit, quod eum ex aqua sustulisset :

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(48) Hexametris versibus oraculi sententiam expressi. In Græco confusa omnia sunt, et tamen non videntur fuisse àmetra. XYL.

Α βασιλεῖς Ῥωμαίων ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου ἐκαλοῦντο. 'Ιδίψ δὲ δύναται ἔκαστος ἐχρῆτο, ὥσπερ καὶ ὁ σκληροκάρδιος οὗτος Φαραὼ Πετισῶνιος, ὃς ἵστοροῦσιν οἱ παλαιοὶ, ἰδίψ ὡνδραῖστι δύναται, δεὶς ὅπὸ τῶν θεηλάτων πληγῶν περιστατούμενος, εἰς τὸ περιβόλον τον ἐν Μέμφει μαντείον γενόμενος καὶ θυσιάσας, ἐπίθετο παρὰ τῆς Πυθίας οὕτω φάσκων. « Σαρφνισόν μοι, τίς ἔστι πρῶτος ὄμών καὶ μέγας; Θεὸς (48) τοῦ 'Ισεραήλ. » Καὶ εἰδθὺς ἀπεφέγγετο χρησμολογοῦν οὕτω τὸ πνεῦμα. « Ἐστι κατ' οὐρανοῦ μεγάλοιο βεηγκός, φλογὸς ὑπερβάλλον, αἴθριον, ἀέναον, ἀθάνατον πῦρ, δι τρέμει πᾶν, οὐρανὸς, γαῖα τε καὶ θαλάσσα, ταρτάριος βύθιος τε διάλμονες ἀφρίγησαν. Οὗτος θεὸς ἀπάτωρ, αὐτοπάτωρ, πατὴρ νιὸς αὐτὸς ἐκυτοῦ τρισδλοῖς. Εἰς μικρὸν δὲ μέρος ἀγρέλων ὄμεῖς⁸. Μεθών Β ἀπίθι σιγῶν. » Οὕτως ἀκούσας Φαραὼ αὐτίκα πλακὶ λιθινῃ γραφῆναι ταῦτα κελεύει τὰ ρήματα· καὶ ἔστιν ἐκεῖ γεγλυμμένα ἐν τῷ ιερῷ ἐν Μέμφει. Ἐκεῖθεν κατεβάς ἀπέλυσε παραχρῆμα τὸν λαόν.

"Οτι ἀπὸ 'Αδὰμ ἔως τῆς τελευτῆς τοῦ 'Ιωσῆφ γενεα κγ', ἔτη, γχοβ".

"Οτι Μωϋσῆς καὶ 'Αδμωσις καὶ Τίθμωσις ὀνομάζετο, οὐδὲ 'Αδραὰμ, ἔγγονος Καγὰθοῦ ιοῦ Λευτί, δι γάρ Λευτί ἐγέννησε τὸν Καγαθάθο, δ δὲ τὸν 'Αδραὰμ. 'Ο δὲ τὴν 'Ιοχαδὴν τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ λαβὼν γυναῖκα ἐγέννησε πρῶτον τὸν 'Ααρὼν, εἶτα [P. 42] Μωϋσῆν καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτῶν Μαριάμ. 'Εκ φυλῆς δὲ Λευτί ήν Μωϋσῆς, καὶ διὰ τοῦτο οὐ γενελογεῖται μετὰ 'Ιωσῆφ. Ξέ' δὲ ἔτη εἰσὶν ἀπὸ τῆς τελευτῆς 'Ιωσῆφ ἔως γεννήσεως Μωϋσέως. Καὶ πληροῦνται τὰ τετρακόσια τριάκοντα ἔτη ἀπὸ τοῦ οὐετούς 'Αδραὰμ ἔως τοῦ πρώτου οὐετούς Μωϋσέως. Εἰ δὲ τετρακόσια μόνα ζητεῖς; ἀπὸ τοῦ ἔκαστοτοῦ οὐετούς 'Αδραὰμ ἀριθμήσας εὑρήσεις. 'Αριθμοῦνται γάρ παρά τιναν τὰ τῆς δουλειας ἔτη ριμ' ἀπὸ τῆς τελευτῆς 'Ιωσῆφ ἔως πά' οὐετούς Μωϋσέως. Λέγουσι δὲ ὡς τοῦ Μωϋσέως γεννηθέντος Μελχίτων παρά τοῦ πατρὸς κληητῆναι, διπέρ ἔστι βασιλεύς. Τὸ δὲ καλεῖσθαι Μωϋσέα, ἐξ ὑδάτων τοῦτο ἐπέθι θυτερον, προϊστοροῦν τὰ ἐπὶ τῆς 'Ερυθρᾶς δι' αὐτοῦ γενόμενα θαύματα. Θεοφιλῆς δὲ ὧν δι πατὴρ αὐτοῦ ἐχρηματίσθη τὰ κατ' οὐτὸν ἀπαντα. 'Αναιρεῖσθαι δὲ προσέταξε Φαραὼ τὰ τῶν 'Εβραιών θρέψενα δεινοῦ τίνος ιερογραμματέως ἀκούσας πρόβρησιν, εἰπόντος δι τὸ γενόμενον παιδίον τούτῳ τῷ κακρῷ τὴν τῶν Αἰγυπτίων ἀρχὴν καταλύσει. Μούθιδις δὲ ἡ θυγάτηρ Φαραὼ, ἡ καὶ Φαρηΐς, βασιλίς οὔσα, τοῦτον ἀνελομένη τοῦ ὅδατος, ταῖς συμπορευομέναις γυναιξὶ τοῦτον θηλάζειν ἐπέτρεψεν. Αὐτὸς δὲ πάσας ἀπεστράψη. Μαρία δὲ ἡ τούτου ἀδελφὴ, τῇ Μούθιδι συνοῦσα, ήτις καὶ βιβλίος Μωϋσέως ἐσκόπει τὸ ἐκβησμένον, τὴν ἴδιαν μητέρα 'Ιοχαδέτην λεγομένην καλεῖ ὡς ἀλλοτρίαν, καὶ μισθοὺς δι ποσχεύντος αὐτῇ τῆς τιτθειας ἀνατρέψειν δοῦσα, μετὰ τὴν πρώτην ἡλικίαν ἀνδρωθέντα Μωϋσέα δνο-

μάζει. « Ἐκ τοῦ ὅδατος γάρ, φησί, αὐτὸν ἀνειλόμηγν. » Οραῖότατον δὲ ὄντα οἰοποιόστο. Τούτου τοῦ καλλιών εἰ: Θυ: βῆ, μετὰ τὰῦτα, ἡ θυγάτηρ βασιλέως Αἰθιόπων, ἐπιθυμήσασα, τὴν Σαββᾶ μητρόπολιν Λιθοπίας προσέδωκεν (49). ἦν χρόνος οὗτορον Καμβύσης ἐλῶν ὁ Κύρος Μερόγη εἰς ὄνομα τῆς ἀδελφῆς ἐκτίλεσε. Φασὶ δὲ δι: ποτὲ τοῦτον ἡ θετή μήτηρ Φαρία τῷ Φαριώ προσαγαγοῦσσ, ἐκείνος τὸν ἐπιτῆς κεφαλῆς στέφανον αὐτοῦ τὸν βασιλικὸν ἀρχέλων περιέθηκε τῷ Μωϋσῇ νηπίᾳ· δὲ δὲ τοῦτον ἔψε κατεπέτησεν.

Οὐι Μωϋσῆς ἐν τοῖς χρόνοις Ἰνάχου ἦν ἀκμήζων τοῦ κατὰ Πελοπόννησον. Ἐν ἄλλοις δὲ εὑρεται δι: κατὰ μὲν Ἰντχον τὸν πρώτων; βασιλεύσαντα Ἀργούς Ἰσραὴλ γενέμενος, εἴς οὐ τὸ δωδεκάψυλον τοῦ Ἰουδαίων ἔνθους τῆς τοῦ Ἰσραὴλ ἐπιωνυμίας τῇσιθο. Β κατὰ δὲ τὴν Σεμίρημιν τὸν Ἀθραάμ· Μωϋσές δὲ τούτων μὲν νεώτερον, τῶν δὲ παρ' Ἑλλησιν ἀρχαιολογουμένων ἀπάντων πρεσβύτατον, Ὁμήρου, λέγω, εἰ: Πτολέμεο καὶ αὐτῶν τῶν Τρωίκων, καὶ ἐτί Διοσκούρων Ἀσκληπιοῦ, Διονύσου ἥρων τε πάντων, Ἐρμοῦ τε καὶ Ἀπόλλωνος τῶν τε λοιπῶν παρ' Ἑλλησις θεῶν μυστηρίων τε καὶ τελετῶν, Διός τε αὐτοῦ καὶ τῶν παρ' Ἑλλησις [P. 43] μνημονεύομένων πράξεων. Τούτων γάρ ἀπάντων τὴν ἴστορίαν νεώτεραν καὶ τῆς Κέκροπος τὰ λικίκες Ἐλλήνων παῖδες περιαδόδοσας, Μωϋσέα δὲ ἡ περούσα συνεέτεταις κατὰ Κέκροπα τὸν διφυῆ γενέτορι δείκνυσιν, δι: πρώτος, ὡς φασι, τῆς Ἀττικῆς ἔβασιλευσε, πρὸ τοῦ ἐπονοῦ τοῦ Ἰλίου.

Οὐι ἐκ τοῦ Ἀθραάμ καὶ τῆς Χεττούρας γεννήται Τεξάν, ἐκ τούτου Δαδάμ, ἐκ τούτου Ῥαγούτλ καὶ Ἱενόρ ὁ καὶ Ἰοβᾶν, ἐκ δὲ Ἰοθέρ Σεπόρων, ἦν ἔγγιμος Μωϋσῆς, καθὼς ἰστορεῖ Δημήτριος, ὡς φάσκει καὶ Εὐσέβιος ἐν τῷ Χρυσικῷ. Καὶ Μωϋσές μὲν ἀπὸ Ἀθραάμ ἔβδομος, τὸ δὲ Σεπόρων ἔκτη. Ής δὲ λέγει ὁ Ἀρρικανὸς, δι: ἐκ τοῦ Ηεσάν ἄλλοι τε πολλοὶ καὶ Ῥαγούτλ γεννήταις, ἀφ' οὗ Ζαρέον, εἴς οὐ Ίωβ, δι: κατὰ συγχρότητιν θεοῦ ὑπὸ διαβόλου ἐπειράσθη καὶ ἵνεκεν τὸν πειράζοντα. Οὐ δι: γε θεῖος Ἀθραάμ ἐγέννησε πάλιν υἱούς ἐκ τῆς ἱεράτης αὐτοῦ γυναικὸς Χεττούρας πέντε, ἀφ' ὧν ἐστι Μαδίκη, εἴς οὐ Μαδίκηντας, καὶ Ἀφροῦ, εἴς οὐ Ἀρρική, ἐν δὲ περφύτεν, τὸ χώρα προστηγορεύθη παριωνύμως, ὡς περ Αὔστης ἡ χώρα ἐκ τοῦ Ηεσάν, ἐν δὲ ἀνεῳδίστητον ὁ μακάριος καὶ πολύτλας καὶ διαβότης Ίωβ· δι: ἐγκωμιάζων διθίος Χρυσόστομος λέγει: « Ἀνθρώπος τοις ἦν ἡ χώρα τῇ Αὔστηδι· » κηρύττων αὐτὸν καὶ ἀπὸ τῆς φύσεως καὶ ἀπὸ τῆς χώρας τοῦ ὡς περ ἀκούσας αὐτὸν ἄνθρωπον θυμαζέεις δι: ὑπὲρ ἄνθρωπον ἐπολιτεύσατο, οὕτω μαρτύριον καὶ τὴν χώραν εἴς της διοικοῦς καρπὸς ἥνθησεν, ἐκπλαγῆς ὑπὸ δόνον ἐν μέσῳ τῶν ἀκανθῶν ἐβλήστησεν. Ἐπίγονος γάρ ἐστι τοῦ διαβάλλομένου

* Job. i. 4.

XYLANDRI ET

(49) Annotantur in margine hæc: Εἰ διὰ κάλλος Μωϋσέων πόλεις προσέδεσαν τῷ τότε Βαρδούρῳ καὶ τοῖς διει γενέθαι νῦν διὰ σὲ, ὡραιότερε Ισάκιος Βασι-

PATROL. Gr. CXXI.

A quin et ob raram formam venustatem filium eum sibi adoptavit. Ejus pulchritudine postea temporis Tharbe filia regis Ἀθιοπum capta, Sabbam Ἀθiopicem primariam urbem prodidit; qua multo post Cambyses Cyri filius potitus, eam a sorore sua Meroem nominavit. Traditione 76 est Mosen a matre sua Phareide Pharaoni allatum, cumque rex detractam de suo capite coronam puero ludenti imposuisset, Mosen eam abjecisse ac pedibus conculcasse.

Moses floruit aetate Inachi Peloponnesii. Apud alios scriptum invenio Inachi, qui primus Argis regnavit, aequalem fuisse Israelum, a quo duodecim tribus constans Judæorum natio orta, atque Israëlitica gens denominata fuit, Semiramidis aetate Abrahamum vixisse; Mosen his quidem posteriorem fuisse, omnibus autem qui in Graecorum antiquitate narrantur priorem, Homero inquam, Hesiodo ipsoque Trojano bello, atque etiam Castoribus, Ἀsculapio, Baccho, omnibus heroibus, tum Mercurio, a polline ac ceteris Graecorum diis, mysteriis atque sacris, ipsoque Jove, et omnibus quæ apud Graecos commemorantur rebus gestis. Horum enim omnium historiam Cecrope recentiorem Graeci tradunt: at Mosen praesens comparatio Cecropis gemini tempestate vixisse demonstrat; qui primus in Attica regnavit annis ante Ilium 350.

C Ex Abrahamo et Chettura Iexanus est natus, pater Dadami. Dadamus Ragum, Iothorem et Iobabum genuit. Iothoris filia fuit Sephora, quam Moses duxit, ut Demetrius narrat et in Chronicis Eusebii refert. Septimus ab Abrahamo fuit serie generis Moses, Sephora sexta. Africanus 77 tradit Esao cum aliis multis fuisse filios, tum Ragumm Zarethi patrem. Zarethi filius fuit Jobus, is qui permisso Dei a diabolo tentatus est ac tentationem vicit. Divinus autem Abrahamus ex ultima sua uxore Chettura quinque rursum filios habuit; e quibus fuit Madianus, auctor Madianitarum. et Aphar, a quo terra quam incoluit Africæ nomen obtinuit, sicut Ausitis terra ab Esao. Quæ terra beatum illum excellentisque patientiæ et nobilitatis Jobum protulit, cuius laudes prædicans divinus ille Chrysostomus hinc dicit: « Fuit quidam homo in Ausitide terra ». Et naturam ejus refert et patriam, ut et cum hominem vocari audis, admireris vitam humana præstantiorem, et cum solum nominari audis quoe tales edidit fructum, animo percellaris, quod talis rosa de medio spinarum effloruit. Est enim prognatus infami illo Esao, quomodo eum Scriptura quintum ab Abrahamo fa-

COARI NOTÆ.

λεῦ; pulchritudinem Isacii laudat, imperatoris sui, dignam ob quam ipsi, ut quondam Mosi, urbes a Barbaris dederentur. Hem! ineptias. XVL

cit his verbis: Abrahamus Isaacum genuit, Isaacus Esaum, Esaus Ragum et Zaram, Zara Jobum. Is Jobus vir fuit honestus ac gravis, ita de se dicens: « Quod si oculus meus alienam mulierem consecutus est, pactum cum oculis meis feci². » Quin et pro liberis suis Deo quotidie sacrificavit. quod dicaret metuere se ne ii aliquid adversus Deum animo agitassent. Recte itaque Scriptura ait³: « Et erat homo ille integer, justus, pius erga Deum, » etc. Nam profani philosophi hominem definiunt, animal ratione præditum mortale. Sacra 78 autem Litteræ non ita, verum hoc modo: Homo est qui Deum pie colit, justus est, et ab omni malo facinore abstinet. Nam qui harum virtutum testimonio destituitur, non homo ille, sed bellua est. Si enim naturæ humanæ notam habens impressam, eam voluntatis pravitate contaminat, audiet prophetæ sententiam⁴: « Homo cum in pretio esset, non animadverlit sed comparatus est pecudibus brutis, similisque eorum factus. » Quo itaque modo nos, cum ad aliquam rem agendum filium aut famulum mittimus, eum ut hominem se in re ea gerere jubemus, atque ita commune nomen peculiari ratione usurpamus; ita etiamsi omnes homines nomen hominis gerunt, is tamen solus homo vere est, qui imaginem servat primique exemplaris pulchritudinem non deformat. Jobum ergo et hominem appellavit et solo Ausitide natum ut a terra impietatem germinante fructum talem editum celebres. Quem princeps omnis mali vivens, invidia motus, a Deo petiit ut sibi vexare justum permitteret, ut tu quoque hinc animo fidens fas, sentiens diabolo nihil esse adversus pium vereque Christianum et Dei timore prædictum potestatis, nisi ei divinitus sit permisum, idque vel castigandi causa vel concessione. Cum enim castigationem affert Deus, aut peccatorum ea ratione pœnas sumit, aut divinam virtutem exercet ad victoriam re bene gesta parandam. Non enim injussus diabolus potuissest Jobum aggredi. Neque id tibi mirum sit: nam in Evangelii auditum est ne in porcos quidem nisi 79 permissu Dei quidquam ei licere. Enimvero divini angeli piorum saluti inserviunt. Omnes enim, ait Scriptura, spiritus sunt ad ministerium parati, mittunturque ad inserviendum propter eos qui salutem sunt hereditario accepturi. Malii autem genii ad supplicia peccatoribus debita usurpantur. Ita enim scriptum est, « Emisit in ipsos iram animi sui, » iram, furorem et calamitatem vocans emissam per malos genios. Hi enim quanquam dedita opera habenas divinæ voluntatis excusserunt, tamen jugo servitutis sunt subditi, cogunturque veluti carnifex quidam a Deo et sanctis imperata capessere. Id Paulus de-

² Job. xxxi, 4. ³ Job 1, 1. ⁴ Psal. xlviij, 13.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(50) Lapsus est memorio: non enim de Corinthiis, sed de Hymenæo et Alexandro apostatis haec dicuntur. 1 Timoth. 1. Corinthium quidem etiam illum, qui incestum cum noverca conjugium

A Ἰσαῖ, καθὼς ἡ Γραφὴ πέμπτου αὐτὸν ἀπὸ τοῦ Ἀβραὰμ λέγει. Ἄβραὰμ γάρ, φιλον, ἐγέννησε τὸν Ἰσάκ, Ἰσάκ δὲ τὸν Ἰησοῦ, Ἰησοῦ δὲ τὸν Ῥαγούλ καὶ τὸν Ζάχα, Ζάχα δὲ τὸν Ἰών, ὃς ἐγένετο ἄνθρωπος σῶφρων καὶ σεμνὸς, λέγων οὕτως: « Εἰ δὲ καὶ ἐπικολούθησεν ὁ δρθαλμός μου γυναικὶ ἀλλοτρίᾳ, καὶ διαθήκηγ διεθέμηγ τοῖς δρθαλμοῖς μου. » Οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν οἰκείων τέκνων θεοὺς προσῆγε καθ' ἡμέραν, φάσκων: « Μήποτε κακὰ ἐνενόησαν πρὸς τὸν Θεόν. » Εἰκότως οὖν ἔφη: « Καὶ ἦν ὁ ἀνθρωπὸς ἐκεῖνος ἀμεμπτος, δίκαιος, θεοσεβήν, » καὶ τὰ ἔκῆς. Οἱ μὲν γάρ ἔξι φιλόσοφοι τὸν δρὸν δηλοῦντες τοῦ ἄνθρωπου φασίν. « Ἀνθρωπός ἐστι ζῶν λογικὸν Θνητόν. ἡ δὲ θεῖα Γραφὴ οὐχ οὕτως, ἀλλ'· « Ἀνθρωπός ἐστι θεοσεβής, ἀμεμπτος, δίκαιος, ἀπεχόμενος ἀπὸ παντὸς ποντροῦ πράγματος, ὡς διγε τούτοις μὴ μεμαρτυρημένος οὐδὲ ἐνθρωπός, ἀλλὰ κτηνός ἐστιν. » Ἐάν γάρ ἔχῃ τὸν χρακτήρα τῆς φύσεως ὑδρίζηρ δὲ αὐτὸν τῇ κακῇ τῆς προσιρέσεως, ἀκούσεται παρὰ τοῦ προφήτου λέγοντος: « Ἀνθρωπός ἐν τῷ μη ὄντι οὐ συνῆκε, παρασυνεβλήθη τοῖς κτηνοῖς τοῖς ἀνοήτοις, καὶ ὀμοιώθη αὐτοῖς. » Ωσπερ τοίνυν καὶ τὴν προστέλλοντες υἱὸν ἡ οἰκέτην [P. 44] ἐπὶ τινα πρᾶξιν λέγομεν, « Οὐ ἀνθρωπός ἀψι τῇς πράξεως, καὶ τὸ κοινὸν ποιούμεθα ὑδιον οὕτως εἰ καὶ πάντες ἀνθρωποι λέγονται, μόνος ἐκεῖνος ἀλτηθῶς ἐστιν ὁ τὴν εἰκόνα σώζων καὶ τὸ πρωτότυπον μὴ ἀφανίζων. Εἴπεν οὖν τὸν Ἰών ἀνθρωπὸν καὶ ἀπὸ τῆς Αὐστίδος χώρας, δπως ἐκ τῆς κομώσης γῆς τὴν ἀσέβειαν τὸν καρπὸν ἀνυμνήσεις. Οὐ δὲ ἀρχέκαχος δρῶν, καὶ φθίνων βαλδύμενος, αἰτεῖται παρὰ θεοῦ τὸν κακὸν τοῦ δικαιού πειρασμὸν, ἵνα σὺ θάρσος; λάδης, καὶ μάθης δρπως οὐκ ἔχει ἔκουσίαν διάλιμων κατὰ θεοσεβοῦς καὶ δυτικῶν Χριστιανοῦ καὶ φιλουμένου τὸν Θεόν, ἐπειτροπὴ ἄνωθεν γένηται ἢ διὰ πατέρεων ἢ διὰ συγγερησίαν. Οταν γάρ ἀπάγγη ὁ θεὸς παιδευτήρια, ἢ δικτες ἀπατεῖ τῶν ἀμαζητημάτων ἢ τὴν ἀρετὴν γυμνάζει τῶν θείων κατορθωμάτων. Οὐ γάρ ἡδυνατή πολεμῆσαι τῷ Ἰών, ἡώς ἐπετράπη⁵. Καὶ μὴ θαυμάσῃς, οὐδὲ γάρ κατὰ χοίρων ἔκουσίαν ἔχει, καθὼς ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις ἔχουσας. Οἱ μὲν οὖν θεῖοι ἀγγελοι διαχονοῦσι ταῖς τῶν ἀγαθῶν ἀνθρώπων σωτηρίαις. Ηλύτες γάρ, φησί, λειτουργικὰ πνεύματά εἰσιν εἰς διαχονίαν ἀποτελόμενα διὰ τοὺς μελλοντας κληρογομεῖς σωτηρίας. Οἱ δὲ πονγροὶ δαιμονες ταῖς κατὰ τῶν ἀμερτωλῶν τιμωρίαις. « Ἐξαπέστειλε γάρ, φησίν, εἰς κύτους δργήν θυμοῦ αὐτοῦ, » θυμὸν καὶ δργήν καὶ ολιψίν, ἀποστολήν δι' ἄγγελων πονγρῶν. Οἱ τοίνυν δαιμονες, εἰ καὶ ἀστριασταν τῇ προθέσει, ἀλλ' ὑπὸ ζυγὸν κείνται τῇς δουλείας, καὶ κελεύονται πρᾶξιν ὡς δημιοι τινες τὰ προσταττόμενα παρὰ τοῦ θεοῦ καὶ τῶν ἀγίων. Καὶ δηλοὶ Παῦλος περὶ τῶν Κορινθίων (50) λέγων: « Οὓς παρέδωκε τῷ Σατανᾷ, ήντα

fecerat. Satanus tradendum judicavit idem Paulus, II Corinth. vi, quos locos confudit ἀμαρτηματι μημονικῷ scriptor noster. XVI.

πατέσευθῶς μὴ βλασφημεῖν. » Ἰνα γάρ μὴ νομισθῶ. Α σιν οἱ δικαιουες δὲι πάντα κατ' αὐθεντίαν πράττουσι, καλεύονται καὶ ἀκούντες ποιεῖν τὰ προταττήμενα. Καὶ τοῖς μὲν ἄγιοις ἀποστέλλει ὁ Θεὸς διακόνους ἄγιους ἀγγέλους εἰς σωτηρίαν, τοῖς δὲ ἀμαρτωλοῖς ἐπιτρέπει δικίους εἰς τιμωρίαν. Καὶ γὰρ δὲ κατὰ τοῦ Ἀγχάδος ὁ Θεὸς ἀπεργήκτο λέγων: « Τίς πορεύεται καὶ ἀπατήσει τὸν Ἀγχάδο, καὶ πεσεῖται; » ἀπεκρίθη πνεῦμα πονηρὸν, « Ἰδοὺ ἐνώ, » πάντως γινώσκον ὡς εἰς τοῦτο τίτανται. Καὶ ἀποστέλλονται μὲν εἰδίκως εἰσπράξασθαι τιμωρίαν παρὰ τῶν πονηρῶν, ἀποστέλλονται δὲ καὶ πρὸς δικαιους, οὐκ ἵνα τιμωρηθῶνται, ἀλλ᾽ ἵνα πειράσωσιν ἐπειδὴ γάρ ἄγιος ἄγιος ὑπουργῆσαι τῇ πειρῷ οὐ κελεύεται (Ἄδε γάρ ὁ Θεὸς εἰλέει τὸ ἀπρεπὲς ἀγγέλῳ θιψίῳ), διὸ τούτο δικίους ταῦτα ἐπιτρέπονται τὴν πειραν. Καὶ μὴ θυμάσθης εἰ πρὸς δικαιους δικίους ἀποστέλλονται· ἀνήκθη γάρ δὲ πάντων Δευτότητος ἀπὸ τοῦ Ἱορδάνου εἰς τὴν ἔρημον πειρασθῆναι ὑπὸ τοῦ διαβόλου. Εἴ τοινυν τὸν τοῦ παντὸς Κύριον ὁ διάβολος [P. 43] ἐπέριττε, τί θυμάζεις εἰ καὶ τοῖς δικαιοῖς εἰς γυμνάσιον ὑπομονῆς δαίμων ἀποστέλλεται; ἀποστέλλεται δὲ οὐ Θεοῦ καλεύοντος κατόπιν, ἀλλὰ παραχωροῦντος σκηματίζει γάρ τὸν λόγον ἡ Γραφὴ, ὡς ἐν προσωποποίῃ, ως δὲν λέγει· « Τῷ δὲ ἀμαρτωλῷ εἶπεν ὁ Θεὸς. » Καὶ δὲ μάγις δὲ Κύριλλος ἔφη· « Μετροῦνται δὲ τῶν ἀπὸ πάσαν τὴν γῆν ἀνθρώπων τὰ κατὰ καιρούς πλημμελίματα, οὐ καὶ μέχρι ποσθέτος τινος ἐκδηλώνου τῆς ἀμαρτίας ἡμῶν ἡκούστε, ἐπάγει δι; τρινικύτα λοιπὸν τὰς δίκας λελυπημένος δὲ νομοθέτης καὶ Κύριος, διακρατεῖ δὲ εἰς ἐμφύτου φιλανθρωπίας ἔσθι δε, καὶ πλημμελούντων ἀνέχεται, οὐκ εἰσάκαν ἀγκαντῶν καὶ γάρ ἔφη πρὸς τὸν Ἀβραὰμ· Οὕτω ἀναπεκλήρωται αἱ ἀμαρτίαι τῶν Ἀμοραίων ἦν τοῦ νῦν, πρὸς δὲ γε τοὺς Φαρισαίους ἀκαθέκτως λελυπηκότας φησί· Καὶ ὑμεῖς ἀνεπληρώσατε τὸ μέτρον τῶν πατέρων ὑμῶν. » (Οὐκοῦν εἰ βούλοιτο τις διαβῶναι μὲν ὄρθως, εὐδουλοτάτας δὲ καὶ ἐπιεικεστάτους ἐν τῷδε τῷ βίῳ ποιεῖται τὰς διατριβὰς, δρυθοποδίσαι τε καὶ διανήξασθαι τὰ δεινὰ γνώμης ἐχθρούς δρθῆς καὶ ἀδιαστρόφου, καρποῦται το μὴ ἐνδιλῶναι κακοῖς. Καὶ ἀτρεκής δὲ λόγος. « Βορεὶ τοι γάρ ἔστι τὸ ἐπ’ ἄμφω βλέπειν, πρὸς τε τάχαθόν, φημί, καὶ τούναντιον. Καὶ οἱ μὲν ἐν λόγῳ πεποιημένοι τὸ θυμάζεσθαι περιφύδοις καλῷ γενήσονται τῆς ἀρετῆς· οἱ δὲ ἀποκλινάντες εἰς τούναντιον καὶ τῶν ἀμεινόνων προθέντες τὸ ἀδικοῦν τὴν οἰκελαν καταρρειχόντες ζωὴν ἀλοίεν διν, αὐθεντάται καὶ δλετῆρες δεινοὶ κατὰ τῆς σφῶν αὐτῶν κεφαλῆς ἐξεληγμένοι. Ταῦτη τοι καὶ δὲ Ιερὸς Ἰσλαμῆς φησιν· Ἡ τῶν ἀμαρτημάτων ἐπίτασις ἀναγκάζει ὥσπερ τὴν θείαν καὶ ἀπαθῆ φύσιν ἐκ τῆς κατὰ φύσιν ἀγκυρότητος εἰς τὴν παρὰ φύσιν δργῆν χωρεῖν. » Οὐθὲν καὶ Ἰουδαῖοις ἔφη Χριστός· « Ποσάκις ἡθελήσατε ἐπισυναγγεῖν ὑμᾶς, καὶ οὐκ ἡθελήσατε; » Ἐπειδὴ γάρ, φησίν, οὐ δέχεσθε τὴν φιλανθρωπίαν, ἐπιγνώσεσθε τὴν ἔξουσίαν τῆς τιμωρίας. « Οταν γάρ ἐσθὶ ὁ Θεὸς

A clarat, de Corinthis scribens⁵: « Quos tradidi Satanæ, ut p̄nūis erudiantur impie non esse loquendum. » Etenim ne quis putaret malos genios omnia suo arbitrio agere, jubentur etiam inviti mandata exequi. Proinde sanctis Deus ministros mittit ad salutem angelos sanctos, peccatores autem diabolis puniendos concedit. Nam cum de Achabō Deus ita pronuntiat⁶: « Quis vadet ut Achabum decipiat, isque pereat? » respondet malus spiritus: « Ego vadam, » utique intelligens hoc sui esse muneris. Mittuntur ergo peculiariter ad p̄nas de sortibus exigendum: mittuntur etiam ad pios, non ut eos puniant, sed ut tentent. Quando enim sancti angelii tentationes obire non jubentur (neque enim Deus bono angelio indecorum aliquid mandaret, sit ut malis geniis eae committantur. Neque est quod mireris, justis **§9** immitti eos, cum rerum universarum Dominus a Jordane abductus sit in solitudinem, ut a diabolo tentaretur. Quod si ergo is Dominum mundi tentavit, quid jam miraris malum genium ad justum aliquem mitti, ut de ejus tolerantia periculum faciat? mittitur autem non jubente, sed permittente Deo. Nam Scriptura orationem format tanquam personis confictis, ut cum dicit⁷: « Peccatori autem dicebat Deus. » Quā sequuntur, magni illius Cyrilli sunt: « Ad mensuram exiguntur hominum per orbem terrarum quovis tempore commissa peccata; cumque ad manifestam et justam quantitatem pervenerunt tum denum (id quod restabat) offensus legislator atque Dominus supplicia infligit. Nonnunquam naturam suam benignitati obsequens tolerat, peccantesque sustinet, non usquequa indignatus. Nam et Abraham dixit etiamnum peccata Amorræorum non esse impleta. Pharisæi autem, quorum injuriæ majores erant quam ut tolerari possent ait⁸: « Ac vos majorum vestrorum mensuram implevistis. » Quapropter si quis volet vitam recte transigere, eamque rationem vivendi colere quam sequi consultissimum est atque commodissimum, animoque recto et neutiquam perverso fretus, verum iter tenere periculosaque hujus saeculi fluctus enatare, is eum fructum feret ut nullis malis capiatur. Atque verus est hic sermo. In nobis enim est positum ut utrumque dispiciamus, bonum, inquam, atque malum. Ergo quibus id curat erit quod suapte natura admirationem meretur, ii virtutem assequentur. **§1** Qui vero in diversam partem declinabunt melioribusque injustitiam praferent, ii suam ipsorum vitam pessum dabunt, sibi quo ipsi suis exitii auctores ac perniciem conscientis capitii suo convinentur. In hauc sententiam etiam sanctus Isidorus ait: Delictorum incrementum divinam et ab omni perturbatione alienam naturam veluti cogit a sua naturali bonitate ad iram suam naturam non propriam decidere. Itaque Judæos Christus sic affabatur⁹: « Qaoties volui vos

⁵ I Cor. v, 5. ⁶ III Reg. xxxi, 20. ⁷ Psal. xlvi, 16. ⁸ Matth. xxii, 32. ⁹ Ibid. 37.

ad me colligere, et noluitis? » Quando igitur, in-
quit, humanitatem meam non amplectimini, meam
puniendi potestatem experiemini. Cum enim videt
Deus hominem ad extremam malitiam declinare,
suam ab eo gratiam auferat: ea exutus homo magis
magisque a diabolo exasperatur, eumque ira Dei
quem in se non habet, occupat.

Ils temporibus quæ superius sunt enarrata, ex
stirpe Japeti Seruchus quidam extitit, auctor Græci
moris, et simulacrorum cultum instituit, ut Euse-
bius Pamphili scriptum reliquit. Is enim Seru-
chus, ac qui cum ipso erant, majores suos qui
vel bellatores vel imperatores facinus aliquod forte
ac memorabile fecerint status honoraverunt divi-
nisqua honoribus et sacrificiis coluerunt. At po-
steri, cum ignorarent priorum hoc fuisse consilium
ut eorum qui generis sui auctores ac bonorum in-
ventores fuissent memoriam duntaxat colererent,
istos tanquam **82** celestes deos honoribus et sa-
cra sunt venerati. Forma autem inter deos ali-
quem referendi talis est: In commentarios sacro-
rum nomen deluncti inscribebatur, statoque tem-
pore diem ei festum celebrabant, dicentes animam
ejus in beatorum insulis esse, judicio et flammis
porro non obnoxiam. Atque haec obtinuerunt us-
que ad Tharæ ætatem, qui Abrahami pater fuit.
Quin et sapientissimus Sophocles in suis scriptis
haec posuit:

*Deus unus est revera, est unicus Deus,
Cælum et soli longos qui tractus condidit,
Æquor marisque vastum ventorumque vim.
Errore ducta gens tamen mortalium
Simulacula divum, qui tueantur a malis,
Posuere saxeæ, ligneæ, quin et aurea
Et ex elephanticorum formata dentibus;
Quæ rem sacram facientes et festos dies
Agentes se pietate defungi pulant.*

Ipse enim Sophocles videtur sensisse unum esse
universi Imperatorem.

Iones autem, quorum generis princeps Io fuit,
Græcorum duces, simulacra adoraverunt, quos
Cherronesius Plutarchus reprehendit ut errorem
simulacrorum invenientes, cœlestibus luminibus
soli ac lunæ Dei **83** nomen tribuentes, ut *Ægyptiorum* theogonia habet. Dicit enim ab his totum
mundum gubernari atque ali, omnibus incremen-
tum largientibus triplici suo motu quinque plane-
tarum reliquoque siderum positu, secundum ge-
niturarum et aeris affectiones

Mosis ætate Assyriorum rex fuit Erechtheus,
Ægyptiorum Petissonius, qui et Pharaon Hic secum
habuit magos lannem et Iambrem. Hoc regnante
admodum aucta est per *Ægyptum* gens Hebraica.
Moses autem institutus fuit omni *Ægyptiorum*
scientia. *Ægyptiis* vero Hebrei ob multitudinem

XYLANDRI ET

(51) Sophoclis versus in nostro codice turpiter
mutilatos integros legunt qui volent (quis autem
sanus nolit?) apud Justinum martyrem *Ægypti*
μωναρχίας, quo Noster alludit, itemque in Paræne-
tico, et apud Clementum *Proterezēzoph*, ac. l. v.

A εἰς ἔτον κακίας ἐκκλίναντα τὸν ἀνθρώπον, ἐπειρει-
τὴν ἐκτοῦ Κάρτιν ἐκ αὐτοῦ ἦς ὁ ἀνθρώπος στερού-
μενος ἐπὶ πλειόν τραχύνεται ἐκ τοῦ δικηδόλου, καὶ
μὴ ἔχων τὸν Θεόν ἐν ἐκυρῷ, καταλαμβάνει αὐτὸν ἡ
ὅργη τοῦ Θεοῦ.

'Ἐν δὲ τοῖς ἀνωτέρω προγεγραμμένοις χρόνοις ἐκ
τῆς φυλῆς τοῦ Ἰάφεοῦ ἐγεννήθη Σερούχ, δστις πρῶ-
τος ἔρεχτο τοῦ Ἐλληνισμοῦ καὶ τοῦ δόγματος τῆς
εἰδωλολατρείας, καθὼς ἐνσέβιος ὁ Πομφίλος συν-
εργάφετο· αὐτὸς γάρ δὲ Σερούχ καὶ οἱ σὺν αὐτῷ
τοὺς πάλαι γενομένους ἦσαν πολεμιστὰς ἢ ἡγεμόνες
καὶ τι πράξαντας ἀνδρίας ἢ ἀρετῆς ἀξίους· τῷ βίῳ
τοῦ μνημονεύεσθαι, καὶ ὡς ὅντας αὐτῶν [P. 40] προπάτορας, ἀνδρίας στηλῶν ἐτίμησαν, καὶ ὡς
θεοὺς προσεκύνουν αὐτοὺς καὶ ἐθυσίαζον. Οἱ δὲ
μετὰ ταῦτα ἀνθρώποι: ἀγνοοῦντες τὴν τῶν προγόνων
γνώμην, δτι ὡς προπάτορας καὶ ἀγαθῶν εὑρετὰς
ἐτίμησαν μνήμαις μόναις, ὡς θεοὺς ἐπουρανίους
ἐτίμων καὶ ἐθυσίαζον αὐτοῖς. Ἡν δὲ τὸ τῆς ἀπο-
θέωσεως σχῆμα τοιοῦτον· Ἐν ταῖς Ἱερατικαῖς αὐτῶν
βίολοις ἐτασσοντα τὰ ὀνόματα αὐτῶν μετὰ τελευτὴν,
καὶ κατ' ἑκεῖνον τὸν καιρὸν ἐορτὴν αὐτῷ ἐπετέλουν,
λέγοντες τὰς αὐτῶν ψυχὰς εἰς τὰς τῶν μυκάρων
ψῆσους εἶναι καὶ μηκέτι κρίνεσθαι ἢ κατεσθαι πυρί.
Καὶ διέμεναν ἔως τῶν χρόνων Θάρρος τοῦ πατρὸς
Ἀθράδα τοῦτα. Ἀλλὰ καὶ δ σοφώτατος Σοφοκλῆς
ἐν τοῖς αὐτοῦ συγγράμμασιν ἐξέθετο ταῦτα.

Eἰς ταῖς ἀλτηθειασιν (51), εἰς ἔστιν Θεός.

Οὐδὲν τὸν τέτευχε καὶ γείτων μακράν,
Πίντον τα γαστούν οἵδια κανέμων βίας.
Θυητοὶ δὲ πολλοὶ καρδιά πλανώμενοι
Ἴδρυσάμεσθα πημάτιν περαψυχήν
Θεῶν ἀγάλματ' ἐκ λίθων τε καὶ ξύλων,
Ἡ χρυσοτεύκτων ἢ ἐλεγχτίνων τύπους,
Θυσίας τε τούτοις καὶ καλάς πανηγύρεις
Τεύχοντες ἥμεις εὐσέβειν νομίζομεν.

Μοναρχῶν γάρ ἐδοξεῖ δοξάζειν διατάξειν οἱ αὐτὸς Σοφοκλῆς.

Ἔνων δὲ οἱ ἐκ τῆς Ἰου, τῶν Ἰλλήγων ἀρχῆγοι
γεγονότες, τοῖς ἕούσιοις προσεκύνουν, οἰστεῖσι μέμ-
ψεται δὲ Χεζρόνησος Πλούταρχος ὡς πλάνην ἀγαλ-
μάτων τινῶν εἰσάγουσι, τοὺς κατ' οὐρανὸν φωτεῖ-
ρας θεοποιούμενοι τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην, ὡς τὸ
τῶν Αἴγυπτίων θεογονία περιέχει. Αὐτοὺς γάρ λέγε
τὸν συμπαντα κόσμου διοικεῖν καὶ τρέψειν, αὐξάνον-
τας τὰ πάντα τῇ τριμερεῖ κινήσει τῶν πέντε πλα-
νήτων καὶ τῆς λοιπῆς ἀστροθεσίας κατὰ γενέσεις
καὶ ἀπτέρας.

Ἐν τοῖς χρόνοις δὲ τοῦ Μωϋσέως ἐνασίλευσεν
Ἄσσωριών Ἐρεχθεὺς, Αἴγυπτίων δὲ ἐνασίλευσε
Πετεσώνιος δὲ καὶ Φαραὼ, δστις εἶχε μάγους τὸν
Ιαννῆν καὶ Ιαμβρῆν. Ἐπὶ τῆς βασιλείας δὲ τούτου
ἐπληγήνθη ἢ Αἴγυπτος τὸ τῶν Ἐδραίων γένος. Οὐ δὲ
Μωϋσῆς ἢ πεπιδευμένος πάσῃ σοφῇ Αἴγυπτίων

GOARI NOTE.

Stromat. Mutilus est et sequens locus, quod aste-
riscō apposito monui. Jannes et Jambres (vetus
interpres legit Mambres, II Timoth. iii) magi Pha-
raonis etiam a B. Augustino dicuntur, epistola
119 ad Januarium. XYL.

οἱ δὲ Αἰγύπτιοι ἐφοβοῦντο τοὺς Ἑβραίους ὡς γενομένους πολλοὺς, καὶ ἐκάκουν αὐτοὺς τῇ πλινθείᾳ καὶ τῷ πηλῷ, ἐπιστήτας αὐτοῖς ἐπιστάτας βρεῖς, καὶ ἐστέναζον θλιβόμενοι. Καὶ προσέσχε βρεῖς, καὶ Ἀαρὼν τῷ στεναγμῷ αὐτῶν, καὶ τῆς ἔξαντο τῷ Θεῷ, διὰ τοῦ ἐκέλευσε τῷ Μωϋσεῖ εἰσελθεῖν πρὸς Φαραὼ. καὶ εἶπεν αὐτῷ ἀπολῦσαι τὸν λαὸν τοῦ Ἰσραὴλ, λατρεῦσαι Κύρῳ τῷ Θεῷ αὐτῶν. Καὶ εἰσελθών Μωϋσῆς καὶ Ἀαρὼν πρὸς Φαραὼ ἀνήγγειλεν αὐτῷ τὴν τοῦ Θεοῦ κέλευσιν. Ὁ δὲ Φαραὼ λέγει αὐτοῖς· « Εἰ ἀληθεύεις διὰ τοῦ Θεοῦ σου ταῦτα ἐκέλευσιν, ἰδού, εἰσὶν Αἰγύπτιοι σὺν ἔμοὶ ποιοῦντες φαύματα· ἐὰν νικήσῃς αὐτοὺς διὰ τοῦ Θεοῦ σου, παρέξω σοι ἄπερ ἐκέλευσε. » [P. 47] Καὶ ἐστησεν ἐναντίον ἀλλήλων τὸν Ἰσραὴλ καὶ τὸν Ἰαμβρῆν καὶ τὸν Μωϋσέα καὶ Ἀαρὼν. Καὶ ἐποίησαν οἱ μάγοι διὰ γηγείας τὰς ράβδους αὐτῶν ὄφεις· καὶ γίψες Μωϋσῆς τὴν ράβδον αὐτοῦ εἰς τὴν γῆν, ἐγένετο ὄφες μέγας καὶ κατέπιε τοὺς ὑπὸ τῶν μάγων γενομένους δρεῖς. Καὶ κατίσχυσεν ἡ καρδία Φαραὼ, καὶ οὐκ εἰσῆκουσεν αὐτῶν, καθάπερ ἐλάλησεν αὐτοῖς Κύριος δοθεός. Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν· « Βιδίσον πρὸς Φαραὼ, καὶ ἐξελεύσεται μετὰ σοῦ εἰς τὸν ποταμὸν, καὶ τύφον τῇ ράβδῷ σου τὰ ὅδατα τοῦ ποταμοῦ, καὶ μεταβαλεῖς αὐτὰ εἰς αἷμα. » Καὶ τούτου γενομένου μεταβλῆθη πάντα τὰ ὅδατα εἰς αἷμα, καὶ ἀπέθνενον οἱ ἐν τῷ ποταμῷ ἥγετοι, καὶ οὐκ ἡδύναντο πιεῖν ὅδωροι οἱ Αἰγύπτιοι, διὰ πάντα τὰ ὅδατα μετεστράψθη ἐξ αἵματος. Ἐποίησαν δὲ καὶ οἱ ἐπαοιδοὶ τῶν Αἰγυπτίων τὰς φαρμακείας αὐτῶν ὠσαντάς· ἐσκληρύνθη δὲ ἡ καρδία Φαραὼ, καὶ οὐκ εἰσῆκουσεν αὐτῶν. Καὶ μετὰ ἐπτά ἡμέρας παρακληθεὶς Μωϋσῆς ὑπὸ τοῦ Φαραὼ προσηύξατο, καὶ πάλιν ἐγένετο τὰ ὅδατα καθαρά. Καὶ λέγει Μωϋσῆς τῷ Φαραῷ· « Ἰδού, εἶδες τὴν τοῦ Θεοῦ Ἰσραὴλ δύναμιν· ἀπόλυσον τὸν λαὸν ἵνα λατρεύσωμεν τῷ Θεῷ. » Ὁ δὲ Φαραὼ συντασσόμενος ἀνεβάλλετο Καὶ τῆς ἔξαντο Μωϋσῆς πρὸς τὸν Θεόν πέμψας πληγάς τοῖς Αἰγυπτίοις, ἵνα ἀναγκασθῇ Φαραὼ ἀπολῦσαι τὸν Ἰσραὴλ. Καὶ ἐπεμψε Κύριος δοθεός τοῖς Αἰγυπτίοις τὴν δεκάπληγον ὀργὴν, ὧστε παρακλέσαι τὸν Μωϋσέα καὶ εἶπεν αὐτῷ· « Εἴσαι τῷ Θεῷ σου, ἵνα ῥυσθῇ ἡ γύρων αὐτῇ, τῶν τοσούτων κακῶν· καὶ ζῆ Κύριος δοθεός σου, οὐ κωλύσω σε λαβεῖν τὸν λαὸν σου τὸν Ἰσραὴλ εἰς τὸ λατρεῦσαι ὑμᾶς αὐτῷ. » Ὁ δὲ Φαραὼ ἀπελθὼν ἐν Μέμφει εἰς τὸ περιβόητεν μαντεῖον, καὶ λαβὼν τὸν προφῆτηντα γρηγορὸν καὶ ὑποστρέψας εὐθέως ἀπέλυσε τὸν Ἰσραὴλ μετὰ Μωϋσέως καὶ Ἀαρὼν. « Ελαβε δὲ δολὸν ἐν χρήσει ἀπὸ τῶν Αἰγυπτίων σκεύη χρυσᾶς καὶ ἀργυρᾶς καὶ ἱματισμὸν πολύν. Καὶ μετὰ τὸ ἐκείθεν αὐτοὺς μετεμελήθη Φαραὼ, καὶ κατεδίωκεν ὀπίσω αὐτῶν μετὰ τῶν ἀρμάτων αὐτοῦ, καὶ κατέλαβεν αὐτοὺς παρὰ τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν. Οὓς θεσσάλους οἱ Ἰσραηλῖται ἀνεβάσσουν πρὸς τὸν Θεόν. Καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα αὐτοῦ Μωϋσῆς, ἐπληγέτην θάκασσαν φίδωφ, καὶ δηρέθη, τὰ ὅδατα, καὶ διέβη πᾶς δολὸς ὡς διὰ ξηρᾶς. « Οπισθεν δὲ τούτου εἰσῆλθον καὶ οἱ Αἰγυπτίοι πάντες ἄμα τῷ Φαραῷ

10 Exod. vii.

A formidolosi erant. Itaque eos Αἴγυπτοι affligeant lateribus faciundis urgentes ac luto comportando, præsidentes eorum operi exactores importunos. Iudei oppressi gemebant; eorumque gemitum Moses ac Aaron animadvertebant, auxiliumque Dei implorabant. Deus Mosi præcepit ut ad Pharaonem introiret, eumque suo nomine juberet populum Israelitum dimittere ad cultum Deo suo præstantium. Aggressi regem Moses et Aaron Dei mandatum exposuerunt. Respondit Pharaon: « Si vere dicas Deum tuum hæc mandasse, ecce mecum sunt Αἴγυπτii mirifici: eos si tu ope tui Dei viceris, faciam quodisjussit¹⁰. » Simul adversos constituerunt ab una parte Jannem et Iambrem, ab altera Mosem atque Aarone. Magi præstigiis suis virgas suas in angues convertunt: virga vero Mosis, ab eo in terram projecta, in grandem est mutata 84 anguem, qui a magis factos angues deglutivit. Cœterum Pharaonis cor obduratum fuit, neque mandato Dei obtemperavit. Deinde ad Mosem Dominus dixit: « Accede Pharaonem, isque tecum ad amnem egredietur, tu aquas fluminis baculo tuo series, et statim in sanguinem vertentur. » Egit hoc Moses, universaque aqua in sanguinem redacta, mortui sunt in fluvio pisces; atque ob mutatam in sanguinem aquam bibere eam Αἴγυπτii nequiverunt. Ad eumdem modum quoque incantores Pharaonis suo veneficio egerunt. Cor autem Pharaonis induruit, neque audiens dicto Mosis et Aaronis fuit. Elapsis septem diebus, Moses Pharaonis rogatu a Deo precibus obtinuit ut aquæ repurgarentur. Tum Moses Pharaonem monere, quando Dei ab Israelicis culti potentiam vidisset, uti populum eum ad Deo suo exhibendum cultum dimitteret. Pharaon pactione interposita rem extravit. Proinde Moses a Deo precibus contendit ut calamitates Αἴγυπτiis immittat, hisque Pharaonem ad dimittendum Iudeos compellat. Immisit Deus Αἴγυπτiis decempliem miseriam, qua suam iram testaretur; eaque rex permotus a Mose petiit ut Αἴγυπτiis a tot tantisque malis liberationem a Deo impetraret: « Ita vivit, inquiens, Deus tuus, uti ego tum non impediām quin accepto tecum Israelitico populo Deo cultum præstes. » Porro autem Pharaon Memphim profectus, consulto ibi celeberrimo isto oraculo accepto que quod retulimus responso, reversus illico Mosem atque Aarone cum populo 85 Judaico dimisit. Mutuatus autem est populus ab Αἴγυπτiis vasa aurea et argentea vestemque multam. En digrasso factum Pharaon mutavit, insecurusque eos est cum curribus suis, atque assecutus apud Rubrum mare. Israelici, visis Αἴγυπτiis, sublato clamore Dei auxilium implorarunt. Ibi tum Moses manu prorecta mare baculo percussit: statim aquæ ita sunt divisæ, ut universus populus tanquam persicuum transiverit. Eum subsecuti sunt Αἴγυπτii omnes cum Pharaone et curribus suis. Quos cum viderent Israelici pertransire, ingens apud hos terror est obortus. At

Moses, virga sua retrorsum porrecta, aquam alveo A restituit, eaque omnes Ægyptii sunt obruti, nullo superstite. Hoc viso, Israeliici Dei qui ipsos servasset laudes prædicaverunt, præuentibus in hæc verba Mose atque Aarone: « Canamus Dominum, nam gloriose gloria suam testata fecit! », etc. subtequentibus Maria et mulieribus, ac tympanum pulsantibus. ηγουμένιον τοῦ Μωϋσέως καὶ τοῦ Ἀαρὼν καὶ γεγόντων.

« Ἀπεπομένης τῆς ἀδελφῆς κύτου Μερίας μετὰ τῶν γυναικῶν, καὶ ἀνακρουμένης τὸ τύμπανον.

In Parva Genesi scriptum est solos decem menses abjectos fuisse in amnem pueros Israelicorum donec a regina Moses inde exemptus fuit. Ideo etiam decem genera calamitatum per decem menses Ægyptiis inficta, eos que demum in mari periisse, quomodo Hebraeorum pueros in fluvio suffocaverant, ita quidem, ut loco unius infantis Israelici mille **86** validi viri Ægyptii interierint. Cæterum Mosem Pharaonis filia in regium genus adoptavit, neque tamen Israelicis de imperato opere quidquam remisit. Cum Moses virilem ætatem attigisset, Æthiopes Indo fluvio trajecto gravibus incursionibus Ægyptum populati sunt, ita quidem ut urbes prope omnes everterint, exercitum Ægyptum deleverint, ductores ejus trucidaverint. Duravit id bellum annos quinque. Ægyptii autem in summas redacti angustias oraculo jubentur imperium Mosi deferre, itaque et a Thermuthi hoc contendunt. Ea acriter in ipsos invecta quod eos per dolum diceret re cum scribis rerum sacrarum composita id consilium filii sui interficiendi causa tractasse, tamen Mosen dimisit ultote pro patria propugnatrum. Et quod Mōes id mandatum libentissime in se recepit, neque omnino quidquam reformidavit. Quippe omni virtute auctus adoleverat, omnibusque Ægyptiorum artibus veluti regis filius institutus fuerat: ad hæc ingenio erat prompto et ad rem bellicam fons. Is ergo annum agens trigesimum ejus belli gerendi munus subiit. Quo cum per decennium gesto Æthiopas in extremum discrimen compulisset, totamque devastasset. Æthiopiam, Sabamque præcipuum urbem ac caput regni in suam potestatem redigisset, ab omni hostium metu Ægyptum liberavit. Inde odia Ægyptiorum adversus eum cuperunt, præcipue autem Chenephris. Nam interea temporis Palmenothes ac Thermuthis in fata concesserant. Itaque ergo Chenephres variis **87** Mosen insidiis petivit, invidia concitus; ac Chanathothæ Mosis necem mandavit. Moses cognitis insidiis, eo imperfecto, fuga per solitudinem in Arabiā pervenit ad Jothorem, qui idem Raguelus dicitur, cuius filia ducta Gersamum et Eleazarum procreavit. Dum in Ægypto esset, duas urbes reginæ matri suæ cognomines condidit.

Eupolemus asserit Mosem primum sapientem suis e. primumque litteras tradidisse Judæis; ab his Phœnices, rursumque a Phœnicibus Græcos eas accepisse. Primus Moses Judæis leges posuit. Idem hominum in Ægypto consuetudine relicta in

¹⁸ Exod. xv, 1.

A μετὰ τῶν ἀρμάτων κύτου. Ἰδόντες δὲ κύτους οἱ Ἰσραὴλῖται διερχομένους φόβῳ συνεσχέθησαν ἀπειρῷ. Οὐ δὲ Μωϋσῆς ἐκτείνεις τὸν ράβδον αὐτοῦ ἐπιτρεπτικῶς [P. 48] ἀποκατεστήσεις τὸν ὅδων εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ. Καὶ ἔργον πάντες οἱ Αἰγύπτιοι ὑπὸ τὸν ὅδωρ, μηδὲνὸς ὑπολειψθέντος. Οὐπερ θεοτάκιονοι οἱ Ἰσραὴλῖται τὸν ρυτήλενον κύτους θεὸν ἐδοξολόγουν, προ-

πομένης τῆς ἀδελφῆς κύτου.

Οὐτοί εἰναι τῇ Λεπτῇ Γενέσει κεῖται μόνους δέκα μῆνας φίσηναι τὰ βρέφη τῶν Ἰσραὴλῖτῶν ἐν τῷ ποταμῷ, ἵνα οὐ διελθόφθῃ Μωϋσῆς ὑπὸ τῆς βρασιλίσσης, οἱ διὰ τοῦτο δέκα πληγαὶ ἐδόθησαν ἐν δέκα μῆνσι τοῖς Αἰγύπτιοις, καὶ τέλος ἐν τῇ Θελάσσῃ κατεστράφησαν ὃν τρόπον τὰ βρέφη τῶν Ἐβραίων ἐν τῷ ποταμῷ ἀπέπνιγον, χιλίων ἀνδρῶν ἀποπνιγέντων λιχαρῶν Αἰγύπτιων ἀνθ' ἐνός βρέφους Ἰσραὴλῖτοῦ. Αὐτὸν δὲ τὸν Μωϋσῆν εἰς τὸ βρασιλίκον γένος εἰσποιήσατο ἡ θυγάτηρ Φαραὼν, οὐ μέντοι ἀνῆκε τῆς ἐπιταγήσης ἐργασίας τοὺς Ἰσραὴλῖτας. Αἰδωθέντος δὲ τοῦ Μωϋσέως ὑπερβάντες Αἰθίοπες τὸν ἴνδον ποταμὸν δεινῶς τὴν Αἴγυπτον ἐληγίζοντο, ὡς τὰς πόλεις σχεδὸν πάσας ἀνατρέψαι καὶ τὸν στρατὸν κύτης ἀφανίσαι καὶ τοὺς στρατηγοὺς ἀποτρέψαι. Εμειναν οὖν Αἰγύπτιοις πολεμοῦντες ἐπὶ ἔτη πάντες. Ἐν ἀπορίᾳ γοῦν πολλὴ καταστάντες Αἴγυπτοι χρημάτισανται ὡς τῷ Μωϋσῇ τὴν στρατηγίαν ἐγχειρίσαντες, καὶ παρακαλοῦσι τὴν θέρμουσιν ἐπιτρέψαι αὐτῷ τὴν στρατηγίαν. ἢ δὲ ὠνειδίζεν αὐτοὺς καὶ κακοὺς ἀπέφενε σὺν τοῖς Ἱερογραμματεῦσιν εἰς θάνατον

C ἐπιβουλεῦσαι τῷ παῖδὶ βουληθέντας: δύμας ὡς ὑπὲρ πατρίδος πολεμήσαντα ἐξαπέστειλεν, ἀσμενέστατα τοῦ πατιδὸς δεξιμένου τὴν ἐπιταγὴν καὶ μηδὲν ἀγωνισταντος. Πᾶγκαθι, γάρ πάσῃ ἀρετῇ κοσμηθεῖς καὶ πατένθησίς πάσαν σοφίαν Αἰγύπτιων, ὡς βασιλίως νίσσας καὶ φύσιν ἔχων δεξιάν, ἀνδρεῖός τε ἐν τοῖς πολέμοις. «Οὐ τριακοντούτης τυγχάνων τοιοῦτον πόλεμον ἀνεδέξατο καὶ ἐπὶ δέκα ἔτη, ἐσχάτως τούς Αἰθίοπας πολεμήσας καὶ Αἰθιοπίαν πᾶσαν ἀφανίσας, τὴν τε Σαβά κηρύξαντα πατιλεύσουσαν. Αἰθιόπων παραλαβών, τὴν Αἴγυπτον ἐλευθεροὶ πάσης πολεμητῆς ἐπιβουλής. Ἐντεῦθεν ἀρχεται αὐτῷ ὁ φθόνος παρ' Αἴγυπτοις, διαιρέτως δὲ αὐτῷ περὶ τῷ Χενεφρῷ ἐν τούτοις γάρ τετελευτήκει ὁ Σελμανῶν; καὶ τι, θέρμουσις. Καὶ τούναν ἐπιβουλεύται αὐτῷ ποικίλως βασιλίων, Χανθώθη δὲ ἐπιτρέπει τὴν τοῦ Μωϋσέως σφραγίν· ἦν γνοὺς Μωϋσῆς ἀναιρεῖ αὐτὸν, καὶ οὕτω φεύγει διὰ τῆς ἐρήμου εἰς τὴν Ἀράβειαν πρὸς Ιούδαιον καὶ Ραχοῦλ, καὶ ἐλαβεν αὐτοῦ τὴν θυγατέρα πρὸς γάμον, ἐξ τῆς ἐπαιδοποίησε τὸν Ἰηροσάμ καὶ τὸν Ἐλεαζαρ. [P. 49] Μωϋσῆς δὲ ὃν Αἴγυπτων κτίζει πόλεις δύο ἐπ' ὀνόματι τῆς μητρὸς κύτου τῆς βρασιλίσσης.

D «Οὐτοί εὐπόλεμοὶ οὐσι τὸν Μωϋσέα πρῶτον σοφὸν γενέσθαι, καὶ γραμματα παραδοῦναι Ιουδαίοις πρῶτον, περὶ δὲ Ιουδαίων Φοινίκος παραλαβεῖν, Ελληνας δὲ παρὰ Φοινίκων νόμους δὲ πρῶτον Μωϋσῆς γράψει τοῖς Ιουδαίοις. Καταλιπών δὲ Μωϋσῆς τὰς

κατ' Αἴγυπτον διετριβάς εἰς τὴν Ἱρημόν ἐφίλοσόφει, Α διδασκόμενος περὶ τοῦ ἀρχαγγέλου Γαβρήλ τὰ περὶ τῆς γενέσεως τοῦ κόσμου καὶ τοῦ πρώτου ἀνθρώπου καὶ τῶν μετ' ἐκεῖνον, καὶ τοῦ κατακλυσμοῦ, καὶ τῆς συγχύσεως καὶ ποικιλίας τῶν γλωσσῶν, καὶ τῶν περὶ τὸν πρώτον ἀνθρώπον, καὶ τῶν μέχρις αὐτοῦ χρόνων, καὶ περὶ τῆς νομοθεσίας τῆς μελλούσης παρ' αὐτοῦ δίδοσθαι τῷ 'Ιουδαίων ἔθνει, καὶ τὰς τῶν θερων θέσεις καὶ τὰ στοιχεῖα καὶ ἀριθμητικὴν καὶ γεωμετρίαν καὶ πᾶσαν σοφίαν, ὡς ἐν τῇ λεπτῇ Γενέσει κείται. Καὶ διεὶς ἐν ρυμῷ ἔτει τῆς ἐν Αἴγυπτῳ διουλείας ἤρξαντο Αἴγυπτοι δέχεσθαι τὴν δεκάτην· Ἐν μηνὶ 'Ιουνίῳ τὰ ὅδατα εἰς αἷμα μετελλύθη, 'Ιουλίῳ βίτραχοι, Αὔγουστῳ σκυνῆτες. Σεπτεμβρίῳ κυνόμωια, 'Οκτωβρίῳ κτηνῶν πτῶσι·, Νοεμβρίῳ φλυκτίδες καὶ ἔλκη, Δεκεμβρίῳ χάλκιξ, 'Ιανουαρίῳ ἄκρις, Φεβρουαρίῳ σκότος ἡμέρων τρεῖς, Μαρτίῳ τὰ πρωτόκα. Τῷ ᾧ τούτου τοῦ μηνὸς σκυλεύσαντες τοὺς Αἴγυπτίους ἔξηλθον, προστάξει θεοῦ τούτο πεποιηκότες. Μετὰ δὲ τὴν ἔξοδον 'Ιουδὴρ ὁ πενθερὸς Μωϋσέως, λαὸν σεπφόραν τὴν γυναικα Μωϋσέως καὶ τοὺς δύο υἱοὺς αὐτοῦ. κατέλαβε πρὸς Μωϋσῆν ἐν τῇ ἑρήμῳ ἔτι πολεμοῦντα τὸν Ἀμαλίχ. Καὶ ἐν τῷ τρίτῳ μηνὶ τῆς ἔξοδου τῶν υἱῶν 'Ισραὴλ τὰ ἐν τῷ Σιναίῳ ὅρει νομοθετεῖται, καὶ ἡ Δεκάλογος δίδοται Μωϋσῆς καὶ Ἀαρὼν καὶ παντὶ τῷ λαῷ. Καὶ μετὰ τοῦτο πάλιν κελεύεται ὑπὸ τοῦ θεοῦ Μωϋσῆς μετὰ Ἰησοῦ ἀνελθεῖν ἐν τῷ ὅρει καὶ λαβεῖν τὰ πυξία γεγραμμένα, ἢ προενομοθέτησιν ὁ θεός. Τότε καὶ τὸ τύπον τῆς σκηνῆς θεωρεῖ καὶ τὰ περὶ αὐτήν πάντα. Μοσχοποιεῖ δὲ ὁ λαός, καὶ συντρίbeι Μωϋσῆς τὰς θεουργίθεις πλάκας. Εἶτα πάλιν κελεύεται λαζεύσας πλάκας καὶ ἀνελθεῖν ἐν τῷ ὅρει. Καὶ ἵδον ἡ δεκάλογος παρὰ θεοῦ τρίτον παραδόσας· πρῶτον ἐπὶ τοῦ ὄρους Σινᾶ, τίνικα αἱ σάλπιγος; καὶ ὁ γρόφος· δεύτερον τίνικα τὸ παράδοξον τῆς σκηνῆς καὶ τὰ περὶ τὴν σκηνήν· τρίτον μετὰ τὴν μοσχοποιίαν. Καὶ τότε γὰρ τεσσαράκοντα ἡμέρας διέτριψεν ἐν τῷ ὅρει, ἄρτον μὴ φαγὼν μηδὲ ὄνδωρ πιῶν· ἀλλὰ καὶ ἡ δόξα τοῦ προσώπου αὐτοῦ τότε ἐξέλαμψεν εἰς

Καὶ ἐν τῷ ἑνδεκάτῳ ἔτει τῆς ἔξοδου τῶν υἱῶν 'Ισραὴλ κελευσθεὶς Μωϋσῆς ἐξαριθμῆσαι τὸν λαὸν ἀπὸ εἰκοσιετοῦς καὶ ἐπάνω [P. 50] τοὺς ἑξελθόντας ἐξ Αἴγυπτου, χωρὶς γυναικῶν παιδίων καὶ τῆς Λευτεῖς φυλῆς, εὑρε μαριάδας ἑξήκοντα καὶ τρισχιλίους πεντακοσίους πεντήκοντα, ἀπὸ τῶν εἰσελθόντων εἰς Αἴγυπτον οἱ ψυχῶν, εἰς ἑτη σιέ. Πάντες δὲ οὗτοι ἐν τῇ ἑρήμῳ διεφθάρτησαν ποικίλως, οἱ μὲν διὰ βλασφημίαν, οἱ δὲ διὰ εἰδωλολατρείαν, οἱ δὲ διὰ ἀπίστειαν, ἑπτὸς Ἰησοῦς καὶ Χάλεβ. Ἔκτος δὲ Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ ἑτη ἐκατὸν δέκα, δὲ τοῦ Ἱεροῦ Χάλεβ ἑτη ἐκατὸν ἑξήκοντα.

Οὐι: ἐν τῇ δευτερᾳ ἐξαριθμήσει, τίνικα Μωϋσῆς καὶ Ἐλεάζαρ ἡρίθμησαν τὸν λαὸν, οὐγὶ εὐρέθη ἀνθρώπως ἐκ τῆς πρώτης ἀριθμήσεως, τίνικα Μωϋσῆς καὶ Ἀαρὼν ἡρίθμησαν τὸν λαὸν. Γέγονε δὲ ἡ πρώτη ἀριθμήσις περὶ τὸ Σίναιον, ἡ δὲ δευτέρα παρὰ τὸν 'Ιορδάνην,

Α solitudinem, ut sapientia studio vacaret, se constituit. Ibi (ita quidem Parva Genesis refert) a Gabrielo angelorum principe edoctus fuit de origine mundi, de primo homine et eum subsecutis, de diluvio, de confusione et diversitate linguarum, de statu primi hominis, de temporibus usque ad ipsum elapsis, de lege quam Judæis erat traditurus, de siderum positu, elementis, arithmeticâ, geometria, et omnibus scientiis, ut ibidem perscriptum est. Anno servitutis in Αἴγυπτο Ιudaicæ centesimo quadragesimo quarto decem plagis Αἴγυπτus affligi divinitus cœpit. Mense Junio aquæ in sanguinem sunt conversæ, Julianæ, Augustos scriphes, Septembri musca canina, Octobri pestis pecoris, Novembri pustulæ et ulcera, Decembri 88 grando, Januario locusta, Februario triduanæ tenebræ, Martio primogenitorum interitus. Die Martii decimo quarto deprædati jussu Dei Αἴγυπτios Judæi exiverunt. Post exitum ex Αἴγυπτo Jothor Mosis sacer, assumpta Sephora Mosis uxore ejusque duobus filiis, ad Mosem in solitudinem pervenit, adhuc cum Amaleco bellum gerentem. Tertio ab exitu mense lex in monte Sinai lata, decemque præcepta Mosi, Aaroni atque universo populo data sunt. Secundum hoc iursus Moses jubetur, assumpto Josua, montem consendere, tabulasque accipere in quibus lex Dei perscripta erat. Eodem tempore exemplar quoque tabernaculi vidit, reliquaque item omnia quæ ad id pertinebant. Interim populus vitulum fecerat. Moses a Deo factas tabulas confringit, jubetque alias ex lapide excidere, et montem consendere. Atque ecce, tertium Decalogus a Deo traditur, primum in monte Sinai, ubi tubæ et caligo; secundo, cum admirabilis scena et ad id pertinentium visum Mosi est oblatum; tertio post effictum vitulum: nam et tunc Moses quadraginta dies in monte commoratus est, ita ut neque panem ederet neque aquam biberet. Sed et splendor faciei ejus tunc ad populum effulsit. τὸν λαόν.

Undecimo anno ab exitu de Αἴγυπτo, Moses jussus numerum populi inire, a viginti annos nato et amplius qui egressi essent ex Αἴγυπτo, 89 absque mulieribus et liberis atque Levitica tribu, invenit summam sexcentorum millium, ac trium millium quingentorum quinquaginta. Ad hunc numerum D populus spatio 215 annorum ex 75 capítibus excreverat, quæ in Αἴγυπτum descenderant. Verum hæc omnis multitudo in solitudine diversis modis omnes perierunt, alii, quod de Deo impic essent locuti, alii ob simulacrorum cultum, alii ob incredulitatem. Soli Josua Nauæ filius et Calebus Jephunæ filius super stites fuerunt: quorum ille 110, hic 160 annos vixit.

In secunda populi recensione a Mose Eleazaro instituta ne unus quidem eorum mortalium superfluit qui in priore fuerant recensione, quam Moses et Aaron obiverant. Ea juxta montem Sinai, posterior pone Jordanem acta fuit.

Moses cum a Deo multis precibus supplex contenus disset ut sibi Jordanem transire terramque promissam cernere daretur, non obtinuit. Sed dixit ei Deus: « Hoc tibi sufficiat. Ascende in verticem montis, oculis tuis eminus terram istam speculare: non enim, transibis Jordanem ¹². » Mortuus est autem Moses eo in monte, annos natus 110. Duxit populi post eum fuit Josua per annos 27, vixitque annos omnino 110.

Enimvero operæ fore duxi res beati Mosis planius explicare, is ergo accepturus secunderio legem in montem ascendit. Descendit eo in ⁹⁰ nube Dominus, eique Moses adstitit per dies 40 noctesque totidem, ita ut neque pane vesceretur neque aquam biberet. Et scripsit in tabulis verba Testamenti, decem ista verba. Cumque splendore ornatus, sumptis tabulis, de monte descendenter, vidit Aaron universusque populus faciem Mosis coruscantem, metueruntque ad eum accedere. Itaque velamine capititis usus est, quoties cum ipsis ageret. Etenim post 40 dies cum descendisset, ira ob vitulum effictum percitus, illico tabulas comminuit, et quicunque flagitio erant obnoxii, internecione deleri jussit. Tum vitulo e medio sublato, unoque die tribus virorum pessimorum millibus interfectis postridie celeriter ad Dominum in montem se contulit, quasi pudorem ei, nisi deprecanti annueret, incassurus. Atque audi quid Scriptura dicat: « Postridie Moses ita populum est allocutus: Ingens flagitium commisistis. Nunc itaque ascendam ad Deum, ut vos, qui peccato eum irritastis, ingratis ejus restituam. Reversusque ad Dominum Moses dixit: Deprecor, populus iste grandis se facinoris obligavit deos sibi singendo. Nunc ergo, siquidem eis hoc suum scelus ignoscis, ignoscere: sin vero, me ex libro quem scripsisti deleto. Respondit autem Deus: Si quis adversum me deliquerit, eum de libro meo delebo. Nunc autem tu vade, populumque duc ad locum quem tibi indicavi. Atque ecce, angelus meus præcedet te. Quia autem die eos visitabo, ea pœnam pro hoc ⁹¹ delicto ipsis infligam ¹³. » Proinde extra controversiam est, 80 continuos dies beatum Mosem divino instinctu affectum cibo abstinuisse, alitum Dei sermonem secundum Domini dictum. Porro cum Moses in tabernaculum testimonii intrabat, populus universus stabat contemplans. Moseque introgresso nubis columna et Deus ad tabernaculum descendebant. Populus autem columnam nubis cernentes adorabant quisque a suo tabernaculo. Atque hoc modo Deus cum Mose in conspectu populi loquebatur. Moses porro ut populum ab ira Dei liberaret, tanto conatu nitebatur adeoque suæ ipsius salutis curam non gerebat, ut etiam in clade Dei secundum Davidem steterit. At vero Judæi ut erant ingratiti, magis magisque adversus prophetam suum iuraverunt. Quotquot autem hoc egerunt, ii partim

¹² Deut. xxxi, 2. ¹³ Exod. xxxii.

(52) Locus perspicue mutilus. Davidica historia

A "Ότι δειγματος μεγάλας ποιησάμενος πρὸς τὸν Θεόν εἰς τὸ δικόνυμι τὸν Ἰορδάνην καὶ ἰδεῖν τὴν γῆν τῆς ἐπωγγελίας οὐχ ὑπέκουεσθαι, ἀλλ' εἶπεν αὐτῷ ὁ Θεός. « Ἰκενούσθω σοι ἀνάβηθι ἐπὶ τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους, καὶ ὅτε τοῖς δευτεροῖς σου, διὰ τοῦ διαβήσθη τὸν Ἰορδάνην. » Καὶ ἐτελεύτης Μωϋσῆς ἐν τῷ ὄρει ἔκεινψ ἐτῶν ἑκατὸν δέκα. Καὶ ἤγειται τοῦ λαοῦ Ἰησοῦς ἐπη, καὶ, ζήσας τὰ πάντα ἐπη, ἑκατὸν δέκα.

B 'Αλλὰ δίον ἡγγαγμήν σαφέστερον τὰ περὶ τοῦ μακρού Μωϋσέως διεξιλθεῖν. Μίλλων γάρ διεσπέσιος οὗτος τὸ δεύτερον νέμον δέγγειοις ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος, καὶ κατέβη. Κύριος ἐν νεφέλῃ, καὶ παρέστη αὐτῷ ἕκεῖνος ἥμέρας τεσσαράκοντα καὶ νύκτας τεσσαράκοντα: ἄρτον οὐκ ἔφαγε καὶ ὕδωρ οὐκ ἔπιε. Καὶ ἔγραψεν ἐπὶ τῶν πλακῶν τὰ ρήματα τῆς διατύχης, τοὺς δέκα λόγους. Καὶ λαβὼν τὰς πλάκας καὶ καταβὰς ἀπὸ τοῦ ὄρους δεδοκασμένος, εἰδεν 'Ααρὼν καὶ πάντες οἱ υἱοί: Ἰερεῖς τὸ πρόσωπον Μωϋσέως καὶ τὸν δεδοκασμένον, καὶ ἐρενθήθη αὐτῷ προσεγγίσαι: καὶ διὰ τοῦτο κάλυμμα ἐπετίθει, τὸνίκα πρὸς αὐτοὺς ὡμίλει. Μετὰ γάρ ἥμέρας τεσσαράκοντα κατελθών, καὶ διὰ τὸν μοσχοποιίαν θυμαθεῖς, εὐθέως τὰς πλάκας συνέτριψε καὶ αὐτίκα προσέτελεν τοῦδε δύον πάντας τοὺς παρατυχόντας ἀνατρεθῆναι. Καὶ τὸν μόσχον ἔκαφανίσας, καὶ τρισχιλίους αἰσχίστους ἀνδρας ἔξολοθρεύσας ἐν μιᾷ ἥμέρᾳ, τῇ ἐπιούσῃ θαττον ἀνήλθεν εἰς τὸ δρός πρὸς Κύριον, δυσωπήσαν χύτων. Καὶ ἀκουσον τί φησιν ἡ Γραφή: « Καὶ ἐγένετο μετὰ ἐκείνης αὔριον, εἶπε Μωϋσῆς πρὸς τὸν λαόν· Ὦμεις ἡμαρτήκατε ἀμαρτίαν μεγάλην καὶ νῦν ἀναβίσομεν πρὸς τὸν Θεόν, ἵνα εἰλάσωμεν περὶ τῆς ἀμαρτίας ὑμῶν. Καὶ ἐπέστρεψε Μωϋσῆς πρὸς Κύριον, καὶ εἶπε· Δέδομι, ἥμαρτηκεν ὁ λαὸς οὗτος ἀμαρτίαν μεγάλην, [P. 51] καὶ ἐποίησαν ἑκατοῖς θεούς. Καὶ νῦν, εἰ μὲν ἀφῆς αὐτοῖς τὴν ἀμαρτίαν αὐτῶν, ἀφεις εἰ δι μῆ, ἐξάλειψόν με ἐκ τῆς βίβλου τῆς Ἑγράψας. Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν· Εἴ τις ἡμαρτεῖ ἐνώπιόν μου, ἐξαίτιψιν αὐτὸν ἐκ τῆς βίβλου μου. Νῦν δὲ βάζεις, καὶ διδύγγησον τὸν λαὸν τούτου εἰς τὸν τόπον δι εἰρηκά σοι, καὶ ἴδοις δι ἀγγελός μου προπορεύσεται ἔμπροσθέν σου· γε δ' ἀν ἥμέρᾳ ἐπισκέπτωμαι, ἐπάκω ἐπ' αὐτοὺς τὴν ἀμαρτίαν αὐτῶν. » "Ωστε λοιπὸν ἀναμφίριστόν ἐστιν ὡς διδοτκονθήμερον ἐφεξῆς ἀπόστολος ἐψυ θεοφορούμενος διεσπέσιος Μωϋσῆς, θειώρ λόγῳ τεφόμενος κατά τὴν τοῦ Κυρίου φωνή. Ἡνίκα δ' ἀν εἰσεπορεύετο Μωϋσῆς ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου, εἰστήκει πᾶς δι λαὸς σκοπεύοντες. Ός δ' ἀν εἰσῆλθε Μωϋσῆς ἐν τῇ σκηνῇ, κατέβηνεν δι στῦλος τῆς νεφέλης, καὶ δι Θεός ἐπὶ τὴν σκηνήν. Ό δὲ λαὸς ἐώρα τὸν στῦλον τῆς νεφέλης, καὶ προσεκύνουν ἔκαστος ἐκ τῆς σκηνῆς αὐτοῦ. Καὶ οὕτως ἐλάσει Κύριος μετά Μωϋσέως ἐνώπιον τοῦ λαοῦ. Καὶ τὸν μὲν λαὸν ἐκ τῆς ὁργῆς Κυρίου διαφέρως ἐπαγωνίζομενος ἐξελέσθαι, τοσοῦτον ἥλιγρας τῆς οἰκείας σωτηρίας ὡς καὶ ἐν τῇ Οραύσαι τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸν Διοδί (52) στῆναι. Οἱ δὲ

ἀχέρεστοι δυτες μᾶλλον κατεξανέστησαν τοῦ προφήτου. Όσοι δὲ κατεξανέστησαν αὐτοῦ, οἱ μὲν κατεπιώθησαν εἰς γῆν ζῶντες, οἱ δὲ θεῖου πυρὸς γεγνασαν περιχνάλωμα. Φησί γέροντος οἱ τελετήστες ἐν τῇ θρασύει: χιλιάδες δεκατεσσάρεις καὶ ἑπτακόσιοι, χωρὶς τῶν τεθνηκότων ἔνεκεν Κορά.

Καὶ μετὰ ταῦτα οὐκ ἦν ὅδωρ τῇ συναγωγῇ, καὶ ἐλοισθεὶς ὁ λαὸς τῷ Μωϋσῆς καὶ Ἀαρὼν. Καὶ κατεβούσαντες, εἶπε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν· « Λέδε τὴν ἔβδον ταύτην, καὶ ἐκκλησίσαι τὴν συναγωγὴν σὺ καὶ Ἀαρὼν ὁ ἀδελφός σου, καὶ λαλήσατε πρὸς τὴν πέτραν ἐνχυτὸν αὐτῶν, καὶ δώσετε τὰ ὄντα αὐτῆς. » Καὶ ἔλαβε Μωϋσῆς τὴν ἀπίνατι Κυρίου ἔβδον, καὶ ἐκκλησίσας τὴν συναγωγὴν ἀπέναντι τῆς πέτρας. Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς αὐτούς· Ἀκούσατε μου οἱ ἀπειθεῖς μή, ἐκ τῆς πέτρας ταύτης ἔξαρισται ὑψηλὸν ὅδωρ; Καὶ ἐπάρτας Μωϋσῆς τὴν γείραν αὐτῶν καὶ πατάξας τὴν πέτραν δις τῇ ρίζῳ, ἐξῆλθεν ὅδωρ πολὺ, καὶ ἐπιεινὴ συναγωγὴ καὶ τὰ κτήνη αὐτῶν. Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν καὶ Ἀαρὼν. « Λαθῶν οὐκ ἐπιστεύσατε ἀγάπατοι με ἐναντίον τοῦ λαοῦ, διὸ τοῦτο οὐκ εἰσίκετε ὑμεῖς τὴν συναγωγὴν ταύτην εἰς τὴν γῆν τὴν ἔδωκα αὐτοῖς. Διὸ προστεθήτω Ἀαρὼν πρὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ ἀποθνήτω, διότι παρεκβαντεὶ με ἐπὶ τοῦ ὄντος τῆς ἀντιλογίας. » Καὶ ἀνεβίβασε Μωϋσῆς τὸν Ἀαρὼν εἰς τὸ ὅρος, γνὶ ἐξέδυσεν αὐτὸν τὰ ἱεράτικά ἡμίτια, καὶ ἐνέδυσεν αὐτὸν Ἐλεάζαρ τὸν υἱὸν αὐτοῦ. Καὶ ἀπέθανεν Ἀαρὼν ἐν τῷ τεσσαρακοστῷ ἔτει τῆς ἔκδου τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, ζῆσας ἕτη ριχτοῦ. Καὶ ἐκλαύσαντες αὐτὸν ὁ λαός [P. 52] τιμέρας τριάκοντα. Καὶ μετὰ ταῦτα εἶπε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν· « Λαθῶνθι εἰς τὸ ὄρος Ναβᾶν, καὶ ἰδεῖ τὴν γῆν τὴν ὁδῶμει τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, καὶ τελεῖτα ἐκεῖ ὃν τρόπον ἀπέθανεν Ἀαρὼν ὁ ἀδελφός σου, διότι ἡ πειθήσατε τῷ ρήματί μου ἐπὶ τοῦ ὄντος τῆς ἀντιλογίας Κάδοντος. » Τοῦ δὲ Μωϋσέως πολλὰ καὶ πολλάκις δεηθίστος τοῦ Θεοῦ περὶ τούτου, καὶ λέγοντος. Διαβάσε οὖν, ὁ Κύριος, τὸν Ἰορδάνην ὅγματι, τὴν ἀγαθὴν γῆν ἐκείνην; » εἶπε Κύριος πρὸς αὐτόν. « Ἰκανούσιμως τοι· Ορά μή προσέλθῃς μοι ἔτι· περὶ τούτου λαλήσαι, ἀλλ' ἵδιν τὴν ἀγαθὴν γῆν τοῖς διθαλμοῖς σου τελεῖτα » Καὶ γράψας ἐκ προστάγματος Κυρίου τὴν μεγάλην φύλην, καὶ ἐπιθεῖς τὰς χεῖρας ἐπὶ Ἰησοῦν τοῦ Ναυῆ εἰς τὸ διαδέξατον αὐτὸν, ἐπελεύτησεν ἐκεῖ διὰ ῥήματος Κυρίου, ζῆσας ἕτη ριχτοῦ. Καὶ θάψας αὐτὸν ὁ λαός καὶ κλαύσας ἡμίρχας μ., οὐδεὶς εἶδε τὴν ταφὴν αὐτοῦ. Καὶ οὐκ ἀνίστη ἔτι προφήτης ἐν Ἰσραὴλ ὡς Μωϋσῆς. « Εκτοτε οὖν καὶ μέχρι τοῦ νῦν φωτοειδῆς νεφέλη ἐπισκιάζει τὸν τόπον ἐκείνον, ἀμαυροῦσα καὶ ἀποτελεῖ ζιζουσα τὰς ὄψεις τῶν ὄρωντων, ἵνα μὴ γινώσκοιεν αὐτοῦ τὸν τάφον εἰς τὸν αἰώνα.

Μετὰ δὲ Μωϋσέα διεδέξατο τὴν ἀρχὴν Ἰησοῦς δι τοῦ Ναυῆ, καὶ περάσας τὸν Ἰορδάνην, καὶ ποιήσας ἐν τῇ γῇ τῆς ἐπαγγελίας ἔτη λεπτὸν πολεμῶν καὶ κατακληροδοτῶν αὐτὴν τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, ἀπέθανε ζῆσας

¹⁴ Num. xvi, 49.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

suerit, nisi forte Parva Genesis aliquid habet. Θραύσιν, quæ vox rupturam aut comminutionem potius et contritionem significat, perspicuitatis causa verti cladem Locus de clade 14700 Hebreo-

vivi terræ hiatu sunt absorpti, alios cœlitus immis-sus consumpsit ignis. Scriptum est enim ita: « Mortui sunt in clade populi millia 14 ac septingenti, hisdemptis qui propter Coram perierunt ¹⁴. »

Secundum hanc populum aīna defecit: isque Mosi et Aaroni convicia fecit. Ibi Deus Mosi jussit ut sumpta virga populi cœtum advocaret, adhibito sibi Aarone, utque ad appositum saxum verba facerent: id aquam emissurum. Moses baculo a Domino sumpto e regione saxi populum ¹⁵ in concionem advocavit. Tunc Deus eos ita est affatus: « Audite me, o increduli: nonne ex hoc saxo vobis aquam eliciemus? » Simul Moses sublata manu saxum baculo bis percussit, et copiosa inde aqua emanavit, bibitque populus et jumenta. Deus autem Mosem et Aarone in sic compellavit: « Propterea quod non credidistis mihi eatenus ut meam coram populo sanctitatem defendeteris, ideo vos cœlum hunc non inducetis in terram ipsis a me destinatam. Proinde Aaron accedat populo suo et moriatur, quia me irritastis apud aquam rixæ. » Itaque Moses Aarone in montem adduxit, eumque vestibus sacerdotalibus exuit, hasque filio ipsius Eleazar induit. Ita Aaron vita decessit anno ab exitu populi quadragesimo, annos natus 123; eumque populus dies 30 luvit. Deinde Mosem Deus in montem Nabān ascendere jussit, indeque terram Israelico populo possidendum prospicere, ibique mori, quomodo et frater ejus Aaron obiisset, idecirco, dicebat, quia verbo meo diffisi estis apud Cades, ad aquam rixæ. Cum autem Moses sœpenumero multis precibus a Domino flagitasset uti sibi Jordanem transmittere præstantemque illam terram contueri liceret: Deus eum contentum esse jussit neque se posthac hujus rei causa interpellare, sed eminus conspecta ista regione vita cum morte commutare. Ergo Moses Dei mandato magnum illud carmen conscripsit, manibusque Iosuæ Nave filio impositis (eo ritu ¹⁶) hunc sibi successorem designabat) ibi secundum Domini verba finem vitæ fecit quam per annos 120 toleraverat. Populus eum sepelivit ac 40 dies luxit. Nemini autem sepulcrum ejus fuit cognitum. Neque in eo populo vates Mosi par deinceps exstitit. Jam inde ab eo tempore in hunc usque diem illustris nubes locum istum obumbrat, cernentiumque visui officit, ne in sempiternum usque conspici sepulcrum Mosis queat

Mosi Josua successit, Nauæ filius. Is, trajepto Jordane, in terra promissa annos 32 bella gerendo terramque eam Israelico populo dividendo exegit. Decessit annos natus 110. Ac Moses quidem Seone

rum est Numeris xvi ad finem. Deinde quod est in montem Nabān legitur in Complutensi Nabān. Nabān, Deut. xxxii et xxxiv, in Hebraico Nebo. Ideo in margine Nabān annotavi. Xv.

Amoræorum et Ogo Basanis regibus percussis omnem eorum ditionem subegerat. Hic Ogos de gigantibus fuerat relictus, in Raphainis habitans Astarothi, genus a Raphainis ducens; cuius culcitra fuit ferrea, novem longa cubitos, quatuor lata. Josua vero, Chananæis, Pherezæis, Gergesæis, Chettæis, Iebusæis, Amoræis et Evæis domitis, ac triginta duobus eorum regibus, universam eorum terram Israelico populo tradidit. Cum autem, inquit¹⁵, Israelico populo terga obverterent, grandinis lapides cælitus in ipsos ejaculatus est Dominus, pluresque iis quam gladio Israelicorum duce Josua occisi sunt.

ρ̄ψεν αὐτοῖς λίθους χαλάζης ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐγένυντο χαλάζης ἢ οὓς ἀπέκτειναν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ μελαιρὰ στρατηγοῦντος Ἰησοῦ.

¶ 4 Verum enimvero magnus iste Josua, et qui miracula etiam edendo se Deo carum demonstraret, non tamen doloris variarumque fuit temptationum expers. De quo etiam hæc divina eloquentia nobilis Chrysostomus dicit: Considera mihi quid rei sit justus homo. Jussit Josua Nave filius solem subsistere juxta Gabaoth lunamque ad vallem Elomum; atque ita factura est. Ita enim est scriptum: « Ac substitut sol in medio cœli usque ad finem unius diei. Quantus dies neque ante fuit neque postea, ita tum Deus homini obtemperavit¹⁶. » Hoc Mosis facta superat. At enim magnus iste atque mirificus et admirabilis Mosis successor, omnium quæ isti molesta acerbaque evenerant partem ipse quoque sensit. Non enim modo vivente etiamum Mose vestem laceravit suam seque cinere conspersit¹⁷, sed eo defuncto in majori rursus constitutus fuit necessitudine, pronus humi totum diem prostratus ob Achani peccatum populique cladem. Sic enim habet Scriptura¹⁸, « Et laceravit Josua vestes suas, seque coram Domino in faciem postravit usque ad vesperam, cumque ipso seniores populi, pulveremque capitibus suis ingesserunt. Dixitque Josua: Obsecro, Domine, cur famulus tuus populum hunc trans Jordanem duxit? an ut eum Amoreis delendum præberet? quid enim dicam, possum quod Israelicus populus terga hosti vertit? Audient hoc Chananaei ac reliqui terra hujus incolæ, nosque circumcingent et excedent. » Videsne hunc non minori quam Mosem fuisse in anxietate atque **¶ 5** perturbatione; qua probabile es? cum ei fuisse redactum ut ipse quoque vitam aspernaretur. Super sedeo referendis tot bellis, pugnis ac sollicitudinibus, fraudeque Gabaonitica. Sane et agrorum divisio magnum ei laborem difficultatesque porro et vexationes multiplices attulit. Ad hunc modum omnes ii qui Deo magnopere placuerunt, ærumnis prius temptationibusque spectata eorum probitate, divino amore fruendi liberam facultatem consecuti sunt: neque quisquam eorum qui in aliquo apud Deum pretio habentur, ærumnis caruit, etiam si nos id et Dei de ipsis judicium lateat.

¹⁵ Jos. x. ¹⁶ Jos. x. 13. ¹⁷ Num. xiv. ¹⁸ Jos. vii.

A ἔτη ρι. Καὶ ὁ μὲν Μωυσῆς πατάξας τὸν Σηῶν βασιλέα τῶν Ἀμοραίων καὶ τὸν Ὁν βασιλέα τῆς Βασανί, δι- οπλείσθη ἐκ τῶν γιγάντων κατοικῶν ἐν τῷ Ραφαῖν ἐν Ἀσταζῷ, ἀπόγονον ὕντα τοῦ Ραφαῖν, οὗ καὶ ἡ κλίνη, σιδηρᾶ, τὸ μῆχος ἔχουσα πλήγεις ἐννέα, τὸ πλάτος τέσσαρας, ἀφείλετο πάσαν τὴν γῆν αὐτῶν. Οὐ δὲ Ιησοῦς χειρωσάμενος πᾶσαν τὴν γῆν αὐτῶν καὶ τὸν Λαναναίων καὶ Φερεζαίων καὶ Γεργεταίων καὶ Χετταίων καὶ Ιεδουσαίων καὶ Ἀμοραίων καὶ Εύαίων καὶ πάντας αὐτῶν τοὺς βασιλεῖς, ὅντας τὸν ἀριθμὸν τριακονταδύο, πᾶσαν τὴν γῆν αὐτῶν δέδωκε τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ. Ἐν δὲ τῷ φεύγειν αὐτούς, φησίν, ἀπὸ προσώπου τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ καὶ Κύριος ἐπέρ- βιβλος πλείους οἱ ἀποθανόντες διὰ τοὺς λίθους τῆς

B "Ο γε μὴν μέγας καὶ τερατουργός; νοῦ θεοφιλής πάνυ οὗτος ἀναδειχθεὶς οὐκ ἀμοιρος λύπτης εἰλικρινῶν διαφόρων ἐγένετο. Περὶ οὗ καὶ διοφήναμων Χρυσόστομος ἐφη: « Ἐννόησον δοσον ἐστὶ δικαιος ἀνθρωπος. Εἴπεν Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ: Στήτω ὁ ἥλιος κατὰ Γαυκῶν καὶ ἡ σελήνη κατὰ φράγγα Ἐλώμ· καὶ ἐγένετο φησί γάρ: « Καὶ ἐστη ὁ ἥλιος κατὰ μέσον τοῦ οὐρανοῦ εἰς τέλος ἡμέρας μιᾶς, [P. 53] καὶ οὐκ ἐγένετο ἡμέρα τοιαύτη πρότερον καὶ ἐμπροσθεν, ὥστε διπαχούσῃ θεὸν ἀνθρώπου. » Τούτο τοῦ Μωϋσέως μείζον. Ἀλλά γε δὴ καὶ οὗτος ὁ θυμαστὸς καὶ μέγας καὶ τερατουργός, διαδεξάμενος τὸν Μωϋσῆν, συναπήλαυσεν αὐτῷ πάντων, ὡς ἐποιεῖν, τῶν ἀνιαρῶν. Οὐ γάρ εἴτε μόνον διεξῆ Μωϋσῆς, τὰ ιμάτια διέρρευε καὶ σποδὸν κατεπάσσατο, ἀλλὰ καὶ τελευτήσαντος πάλιν εἰς μείζονα ταύτης κατέστη ἀνάγκην διῆλης ἡμέρας πρητῆς κείμενος διὰ τὴν ἀμαρτίαν. Ἀγχιν καὶ τὴν τοῦ λαοῦ ἡτταν. Φησὶ γάρ: « Καὶ διέρρευεν Ἰησοῦς τὰ ιμάτια αὐτοῦ, καὶ ἐπειν ἐπὶ πρόσωπον ἐναντίον Κυρίου ἦν· ἐσπέρας, αὐτὸς καὶ οἱ πρεσβύτεροι Ἰσραὴλ. Καὶ ἐπέιχαλον χοῦν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῶν, καὶ εἶπεν Ἰησοῦς· Δίδομαί, Κύριε, ήντα τι διεθίσασεν δικαίος σου τὸν λαὸν τοῦτον τὸν Ἰορδάνην, παραδοῦντι αὐτὸν τῷ Ἀμοραίῳ ἀπολέσαι ἡμᾶς; καὶ ἐρώ, ἐπει μετέβαλεν Ἰσραὴλ τὸν αὐχένα ἐπέναντι: τοῦ ἐγχροῦ αὐτοῦ; Καὶ ἀκούσας δι Χαναναίος καὶ πάντες οἱ κατοικούντες τὴν γῆν περικλώσουσιν ἡμᾶς καὶ ἐκτρίψουσιν ἀπὸ τῆς γῆς. » Όρες δέποι: καὶ οὗτος οὐχ ἡττον Μωϋσέως ἀδεμονεῖ καὶ οὐρανεῖται; καὶ που τάχα καὶ αὐτὸς διμοίως τὴν ζωὴν ἐξ ἀπορίας ἀπελέγετο. Καὶ λέγειν τοὺς διαφέρους πολέμους καὶ τὰς μάχας καὶ τὰς φροντίδας καὶ τῶν Γαυκῶν τὴν ἀπάτην. Καὶ μέντοι καὶ ἡ τῶν κλήρων διανομὴ πολὺν μὲν τὸν πόνον πολλὰς δὲ παρεῖχεν αὐτῷ τὰς δυσκολίας καὶ θλίψεις. Οὕτω τοινούν ἀπαντεῖσθαι τῷ θεῷ μεγάλως εὐηρέστησαν, διὰ οὐλίφεων καὶ πειρασμῶν δοκιμασθέντες καὶ δεκτοὶ ἀναφανάντες τῆς πρὸς θεὸν ἀγάπης καὶ παρέργασις ἐπέτυχον, καὶ οὐκ ἐστιν οὐδεὶς, ὃν πολὺς παρὰ τῷ θεῷ λόγος, οὐλίφεων ἐκτὸς, καὶ οὐ μείς ἀγνοῶμεν τοῦτο καὶ τὰ τοῦ θεοῦ περὶ αὐτῶν κρίματα.

Μετὰ δέ γε Ἰησοῦν διὰ τῶν κριτῶν ὁ Θεὸς ἔστως Α τὸν λαὸν. Θλιβόμενον ὑπὸ τῶν περιλειφθέντων ἀλλοφύλων. Ἐν οἷς ὑπῆρξε πρώτιστος Ἰούδας καλούμενος, καὶ ἔκρινε τὸν λαὸν ἐπειδή ζεῖ, χειρωσάμενος καὶ τὸν Ἀδωνα. Ιεζέντες βροτέλεα τῶν ἀλλοφύλων, καὶ ἀκρωτρίσας αὐτοὺς χεῖρας καὶ πόδας. Εἶπε δὲ Ἀδωνιζέντες « Ἐδόμορκοντα βιστίδεις τὰ ἄκρα τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν αὐτῶν ἀποκεκομένους ἡσαν, συλλέγοντες τὰ ὑποκάτω τῆς τραπέζης μου. Καθὼς οὖν ἐποίησα, οὕτω καὶ ἀνταπέδωκε μοι ὁ Κύριος. » Μετὰ δὲ Ἰούδαν γέγονε κριτής Γοθονίγλ καὶ μετὰ τούτον Ἀώδ. Μετὰ δέ γε Ἀώδ γέγονε κριτής Σαμέγαρ ἐπειδὴ ἐπτά, πατάξεις καὶ ἐκ τῶν ἀλλοφύλων ἐπιμέρρψεις ἐν τῷ τοῦ ἀπότρου ποδὶ τῶν βοῶν ἀνδρας ἔκποσιοις. Μετὰ Σαμέγαρ γέγονε κριτής Βαράκ, μεθ' οὗ καὶ Δεονδρός ἡ, προφῆτες. Ἐφ' ὧν Προμηθεύς καὶ Ὁρφεὺς ὁ Θρῆνος οἱ σωμάτωτο: παρ' Ἐλλήσι, καὶ Ἀσκληπιός ὁ ἵστρος, καὶ [P. 54] Λυκοῦργος ὁ Σπερτιάτης καὶ νομοθέτης τῶν Ἑλλήνων ἔγνωριζοντο. Μετὰ δὲ Βαράκ γέγονε κριτής Γεδεών, ὁ καὶ Ἱεροβάχλ, ἐπη μ'. Ηπατάξεις τὸν Μαδιάκυ μετὰ τῶν λαζήντων τριποσίων, ὡς λελέξεται, καὶ τοὺς ἀρχοντας αὐτῶν ἥλοτοις ἐν ταῖς ἀκάνθαις. Μετὰ Γεδεών γέγονε κριτής Ἀβιμέλεχ υἱὸς αὐτοῦ ἐπη τρίχ, πατάξεις; δὲ καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ ἐκ τῶν ἐλευθέρων ἀνδρας οἱ ἀπί λιθον ἐνα, ἐξ ὧν οὐκ ἀπελειφθῆ πλὴν Ἰωάδαν τοῦ νεωτέρου. Οἱ καὶ ἀνελθόντες τῷ ὕψει τοῖς Σικιμίταις τὴν παραβολὴν τῶν δένδρων, τῆς τε ἐλαίας καὶ τῆς συκῆς καὶ τῆς ἀμπέλου καὶ τῆς ράμνου, καθ' ἣν καὶ συνέδη αὐτοῖς. Καὶ τὰ λοιπὰ τῶν κριτῶν εὑρήσεις ἔμπροσθεν.

Ιστόν οὖν, φησί, ὁ ἀπόδιμος Χρυσόστομος, ὡς πολιούχοις μαντόντος ἐστι τὸ δημοκρατία τῆς παραβολῆς. « Εστι γάρ παραβολὴ λάληται καὶ ὑπόδειγμα καὶ διειδισμὸς, ὡς θεαν λίγει Δικυόδ. » Εἴθος ήματις εἰς παραβολὴν ἐν τοῖς ἔθνεσι, κέιται κεφαλῆς ἐν τοῖς λαοῖς. « Εστι δὲ παραβολὴ αἰνιγματώδης λόγος, ὁ πολλοὶ λέγουσι ζῆτημα, ἐκρινόντων μέντοι, οὐκ αὐτόθεν δὲ πάντως δῆλον διὰ ἀπὸ τῶν ρήμάτων, ἀλλ' ἔχον ἐντὸς κεκρυμμένην διάνοιαν, ὡς δέντες δὲ Σαμψών ἐλέγενον. » Εἴχλαθεν ἀπὸ στόματος ἔσθιοντος βρώσις καὶ ἀπὸ ισλυροῦ γλυκύ. » Καὶ Σολομών ἔφη· « Τότε νοήσεις παραβολὴν καὶ σκοτεινὸν λόγον. » Λέγεται δὲ παραβολὴ καὶ δύοισι τοῖς παραβολὴν ταῦτα, τὸν μεγαλοπέρυγος· « αετὸν λέγων τὸν βασιλέα. Παραβολὴ λέγεται καὶ ὁ τύπος καὶ ἡ εἰκὼν, ὡς καὶ ὁ μέγας Ιησοῦς ἔφη. » Πίστει προσενήνολεν ὁ Ἀβραὰμ τὸν Ἰσαὰκ πειραζόμενος, καὶ τὸν μονογενῆ προσέφερεν ὁ τὰς ἐπιχρυσεῖς δεξάμενος. « Οὐαν καὶ ἐν παραβολῇ τούτον ἐκομίσατο, » τουτέστιν ἐν τύπῳ καὶ εἰκόνῃ. Καὶ παραβολὴ ἔστι λόγος παραβάλλων τὰ νοτία τοῖς αἰσθητοῖς, καὶ παριστῶν ἐκ τῶν ἐγκρυπτῶν καὶ δρατῶν τὰ ὑπερκρύπτων καὶ ἀριστα.

¹⁹ Judic. i, 7. ²⁰ Psal. xliv, 15. ²¹ Judic. xiv, 14. ²² Proverb. i, 6. ²³ Matth. xiii, ²⁴ Ezech. xvii, 3.

²⁵ Hebr. xi, 17.

Post Josuam Deus judicum opera populum servavit, a reliquiis gentium alienarum vexatum. Inter judices eos primus fuit ordine Judas, qui populo annos septem praecepsit. Is Adonibezecum barbarorum regem in suam potestatem rediget, eique manuum ac pedum extremitates praecedit. Tuin Adonibezecus: « Septuaginta, » inquit¹⁹, « reges habui, qui præcisis a me manum et pedum extremitatibus sub mensa mea ciborum reliquias colligebant. Sicut ergo feci, sic mihi Dominus retribuit. » Successit Judæ Gothoniel, huic Aodus. Post Aodum Samegar septennium judicis officio functus est. Is de barbaris uno die 600 viros stiva aratri occidit. Successit huic Baracus, collega Debora fatidica. Horum aestate Prometheus et Orpheus Thrax, Graecorum sapientissimi ²⁰ tum Esculapius medicus Lycurgusque Spartanus qui Graecis leges condidit, innouerunt. Post Baracum judicis manus per annos 40 obivit Gedeon, qui et Jerobaalus usurpat, qui Madiani gentem trecentorum virorum, qui, ut dicetur, aquam lambendo delecti fuerant, exercitu fretus fudit, eisque principes spinis triturantis in morem concidit. Huic filius Abimelchus successit ac triennium præfuit. Is fratres suos, liberos homines, numero 70, super uno saxo omnes interfecit; neque fratrum quisquam supersuit præter unum Joathanum natu minimum, qui consenso monte Sicemitis parabolam de arboribus olea, sicut, vite et rhamno narravit; cujus fabula rem ea quæ ipsis evenerunt comprobavere. Reliqua de judicibus, in progressu invenies.

C Porro sciendum est, ait celebris ille Chrysostomus, parabolæ vocabulo plures res denotari. Nam et sermonem significat et exemplum et opprobrium, et cum David ait²¹: Fecisti nos parabolam gentibus, ut populi capita moveant nobis visis. » Est etiam parabola oratio qua aliquid per ambages innuitur, quod genus multi quæstionem appellant; cum verbis gratia significatur aliquid, non statim autem ex verbis evidens est, sed intus reconditum habet sensum. Ut cum Samson dixit²²: « Ab ore voracis cibus exiit et dulcedo a valido » De eodem hæc Solomonis sunt verba²³: Tunc parabolam intelliges et obscurum sermonem. » Dicitur autem parabola etiam similitudo. Unde ²⁴ hæc « Aliam porro eis parabolam proposuit, ita dicens²⁵: Regnum cœlorum simile est homini bono semine agrum suum conserventi. » Tropologia etiam, cum verbis aliud significantibus res exprimitur, parabolæ nomen gerit. Ut hic²⁶: « Fili hominis, dic eis hanc parabolam: Aquila magnis alis, » etc. Aquilæ nomine regem notat Imago etiam seu exemplar parabolæ vocabulo indicatur, ut cum D. Paulus dicit²⁷: « Fide Isaacum tentatus Abrahamus obtulit, unigenitum suum, accepta jam promissione; unde et per parabolam eum tulit, » id est, ut imaginem et exemplar. Est etiam parabola oratio quæ mente percipienda

D Proverb. i, 6. ²⁸ Matth. xiii, ²⁹ Ezech. xvii, 3.

²⁵ Hebr. xi, 17.

sensibilibus comparat, et mundanis ac visibilibus rebus invisibilia atque supra hunc mundum sita indicat. Problema vero quæstionem Latine dicere possis; oratio est obumbrata et divinatio em requiriens, juxta hoc²⁶: « Inclinabo aurem meam ad parabolam, aperiam in psalterio quæstionem meam. » Problema etiam est contemplatio ad cognitionem faciens. Exemplum est, quod a singulari ad universale adducit; aut cum singulari per singulare sive simile fidem facimus. Parœmia sermo est occultus, qui alio manifesto indicatur. Allegoria est quæ de inanimis sumitur, ut montibus, collibus, arboribus et cetera. Tropologia, quæ a nostris membris dicitur, ut capite, ut oculis, ut reliquis; ab immutatione verborum nomen habet.

28 Necessarium duxi hoc loco de judicium Israelorum rebus gestis breviter commemorare, ut et quibus eæ cognitæ sunt, in memoriam reverentur, et quibus ignotæ, illis vel parvam earum notitiam præbeamus.

Mortuo Josua, quædam gentes ad tentandum Israelem relictae fuerunt. Praenoverat enim Deus fore ut a se desicerent ac falsos deos amplectarentur: itaque eos in hostium suorum superstitione manus dedidit, qui eos oppresserunt ac stipendiarios fecerunt. Tum²⁷ angelus Dei in convallum, in quam universus populus convenerat, descendit, eique suam defectionem exprobavit, indicans eam fuisse causam cur barbaris dederentur. Fletum ibi universus populus sustulit, Domini beneficiorum et præsentis miseriæ memoria. Itaque ei loco nomen Vallis fletus inditum. Quod enim Israelicus populus gentes quas deleri jussérat Deus non exciderat, sed opera eorum deditisset, iis se permisuisse atque sculpta eorum simulacra cultu dignatus esset, ideo in potestatem barbarorum erat deditus. Deus tamen sua motus humanitate eum miseratus est, excitavitque ei primum judicem Gothoniolum Chalebi generum²⁸. Is Chalebus cum annos 107 vixisset, viribus veluti adolescens integris in bello versabatur. Gothoniolum autem robore divinitus præditus regem Syriae clade affecit, pacemque suis restituit, quæ annos 40 duravit, usque ad Gothonieli mortem. Rursum inde a Domino defecerunt **29** Israeli; isque eis Eglonem Moabicum regem immisit, qui per annos 18 populum Israelicum servitute pressit. Denuo itaque auxilium Dei oppressi implorarunt; qui eis judicem dedit Aodum, virum ambidextrum. Is præclarum ausus facinus Eglonem domi suæ dolo interfecit, fugaque elapsus, confestim Israelico exercitu assumpto, magna Moabitas clade affecit. Postea annis 80 Judæi quieta omnia fuerunt. Sub ejus mortem cum populus Israelicus rursus a Deo descivisset, per annos 20 eum Sisera Jabani regis copiarum dux

A Πρόδηλημα δέ ἐστι λόγος συνεσκιασμένος καὶ αἰνιγματώδης, κατὰ τὸ εἰρημένον « Κλινῶ εἰς παραδοῦσαν, τὸ οὖς μου, σύνοιζω ἐν φαλτηρίψ τὸ πρόδηλημά μου. » Πρόδηλημά δέ τοι εἰπεῖνος πρὸς θεωρίαν καὶ γνῶσιν. Παράδειγμα δέ ἐστιν ἀπὸ τοῦ καθ' ἔκστον ἄγρου ἐπὶ τὸ καθόλου, ἢ δεῖξις πιστούμενη τὸ μερικὸν διὰ μερικοῦ καὶ δομοίου. Παροιμία δέ ἐστι λόγος ἀπόκρυφος δι' ἑτέρου προδήλου σημαντήμενος. Αλληγορία δέ ἐστιν ἡ ἐπὶ τῶν ἀφύχων, οἵον ὄρεων καὶ βουνῶν, [P. 55] δένδρων καὶ λοιπῶν. Τροπολογία δέ ἐστιν ἡ ἐπὶ τῶν ἡμετέρων μελῶν, οἵον κεφαλῆς ὅρθιαν καὶ τῶν λοιπῶν· τροπολογία δὲ ἀπὸ τοῦ τρέπεσθαι λέγεται. Εὐτεῦθεν δρα μοι τὰς πράξεις τῶν κοιτῶν.

B 'Αναγκαῖον δὲ ἡγεσάμεθα καὶ περὶ τῆς τῶν χριτῶν τοῦ Ἰσραὴλ πρᾶξεως ἐν βραχεῖ ἐπιστημήνασθαι, ἵνα τοὺς μὲν εἰδότας εἰς ἀνάμνησιν ἀναγέγραμεν, τοῖς δὲ ἀγνοοῦσι μικράν τινα εἴδησιν ἐντεῦθεν παράστημα.

C Μετὰ τελευτὴν Ἰησοῦ κατελείφθησαν ἐθνη πρὸς τὸ πειράσαι τὸν Ἰσραὴλ· θεῖτρον γὰρ προγνώσει διθέος ἥδη τὴν ἀποστασίαν αὐτῶν, διτι προστεθήσονται τοῖς εἰδώλοις, καὶ ἐξέδοτο αὐτοὺς εἰς χεῖρας τῶν ἔχιθρῶν αὐτῶν τῶν καταλειφθέντων, καὶ ἐταπείνωσαν καὶ ἐχορολόγουν αὐτοὺς. Κατῆλθε δὲ ἄγγελος Κυρίου εἰς τὴν κοιλάδα ναὶ πᾶς Ἰσραὴλ· καὶ ἥλεγξεν αὐτοὺς διγγελος περὶ τῆς ἀποστολας αὐτῶν καὶ διτι διὰ τοῦτο παρεδόθησαν τοῖς ἔθνεσι. Καὶ ἐνλαυσε πᾶς ὁ λαὸς, μηδισθέντες τῶν εὐεργεσῶν Κυρίου καὶ τῆς ἐνισταμένης κακώσεως αὐτῶν. 'Οθεν ἐκλύθη δι τόπος ἐκείνος κοιλάς κλαυθμῶν· διὰ γὰρ τὸ μὴ ἐκνολοθρεῦσαι τὸν Ἰσραὴλ τὰ ἔθνη ἢ εἰπε Κύριος αὐτοῖς, ἀλλὰ καὶ μοθεῖν τὰ ἔργα αὐτῶν καὶ μηγῆνας αὐτοῖς καὶ δουλεῦσαι τοῖς γλυπτοῖς αὐτῶν, διὰ τοῦτο παρεδόθησαν εἰς χεῖρας τῶν αλλοφύλων. Τῇ οἰκείᾳ δὲ φιλανθρωπίᾳ κινούμενος διθέος φύκτερης τὸν Ἰσραὴλ, καὶ ἀνέστησεν αὐτῷ πρῶτον κριτὴν τὸν Γοθονίηλ, γαμβρὸν δοντι τοῦ Χάλεβ, ὃτις Χάλεβ ζήσας ἐτηρεῖ ἐν δυνάμει ὡς νεανίας εἰσῆρχετο καὶ ἐξῆρχετο ἐν τῷ πολέμῳ. Καὶ ἐντελέχεσε Κύριος τὸν Γοθονίηλ, καὶ τὸν βασιλέα Συρίας ἐπάταξε. Καὶ εἰργνευσεν ἡ γῆ ἦν τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἐτηρεῖ μ'. Καὶ πάλιν ἀπέστη Ἰσραὴλ ἀπὸ Κυρίου, καὶ ἐπέγρει μετανάστης οἱ Κύροις τὸν Ἐκλώμ βασιλέα Μωάδ, καὶ ἐδουλώσατο τὸν Ἰσραὴλ ἐτηρεῖ μ'. Καὶ ἐδόγενεν πάλιν ὁ λαὸς πρὸς Κύριον, καὶ ἐδώκεν αὐτοῖς κριτὴν τὸν Ἀνδρὸν ἀμφιτεροδέξιον, δις τολμήσας ἀνεῖλεν Ἐκλώμ ἐν τῷ οἰκείῳ αὐτοῦ δόλῳ, καὶ φυγὼν διεσώθη. Καὶ παρευθύνει τὸν Ἰσραὴλ, καὶ πατάσσει τὴν Μωάδ παταγμὸν μέγαν, καὶ ἡσυχάζει ἡ γῆ ἐτηρεῖ δγδονήκοντα. Καὶ μετὰ τελευτὴν τὴν αὐτοῦ ἀπέστη πάλιν ὁ λαὸς, καὶ ἐταπείνωσεν αὐτοὺς ὁ Σισάρ²⁹; α δυνάστης, βασιλεὺς Ἰαδίν, ἐτηρεῖ μ'. Καὶ προσκαλεῖται Δεδόρρχης ἡ προφῆταις τὸν Βεράκ (ἥν γὰρ αὕτη τόπος κρίνουσα τὸν λαὸν), καὶ συμπορεύεται μετ' αὐ-

²⁶ Psal. XLVIII, 5. ²⁷ Judic. II ²⁸ Judic. III.

τοῦ ἐπὶ Θεῶν, καὶ δίδωσιν αὐτῷ γέλους; (53). Ήτοι Α
Αὔτη τὴν διάρκειαν τῆς σύνθετης Κύριων τὸν Ἰσραὴλ ἐκ χειρὸς^B
Μαδιάμου. Κατειδώκεις δὲ τὸν παρρητὸν Σισάρχα, καὶ συν-
έπει: φέ τὰ ἄξιμα αὐτοῦ, καὶ ἔρυγε μόνος, [Ρ. 56] ἡώς
εἰδεῖς καύτον Ἱαζήλ γυνὴ ἀστεία, καὶ προσεκαλέσατο
αὐτὸν λέγοντα· «Ἐκκλινον, κύριε, πρός με, μὴ φο-
βοῦ». Καὶ εἰσῆλθε πρὸς αὐτὸν, καὶ ἐπότισεν αὐτὸν
γάλα διὰ τὸ δίψιον, καὶ κοιμίσσασα παττάλῳ ἀπέκτει-
νεν αὐτόν. Καὶ ἤγγιχασσεν ἡ γῆ ἐπὶ Βαράκον ἐτη μ'.
Αἴσιος δὲ Ἰσραὴλ ἐπέθιστο τοῖς εἰδιόλοις, καὶ γεγόνα-
σιν ἐν χειρὶ Μαδιάμῳ ἐτη ζ. Τότε ὥφθη ἄγγελος Κυ-
ρίου τῷ Γεδεώνῳ, λέγων· «Ἐν τῷ χειρὶ σου Κύριος
παραδίδωσι τὴν Μαδιάμο». ^C Ήττασε δὲ Γεδεώνῳ γενέ-
τησι θυσίαν τῷ Κυρίῳ, καὶ ἤψυχο ὁ ἄγγελος τῷ
ἄκρῳ τῆς ράβδου καύτον τῆς θυσίας, καὶ ἐξῆλθε πῦρ
καὶ κατέκαυσεν αὐτήν. Καὶ ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ ὁ
ἄγγελος. Τότε ἔγνω Γεδεώνῳ διτις ἄγγελος συνεπάλει,
καὶ ἐφοβήθη. Εἶτα αἰτεῖ τὴν διστήναις περὶ τοῦ
πόνου, καὶ τούχανε: τῆς αἰτήσεως. Εἶτα κταστρέ-
ψει τὸν βωμὸν ἐν φύλετράπευσιν δι πατήρα αὐτοῦ τὸν
Βασὶλη, καὶ ποιεῖ ἐκεῖ θυσιαστήριον, καὶ θύει τῷ Θεῷ
δάμαλιν. Εἶτα ποκαλεῖται τὸν λαὸν καὶ ἀποστρέψει
τοὺς δεδιότας, ἐκοιτι καὶ δύο χιλιάδες. Εἶτα παρ-
λαμβάνει τὰς ἀπολειφθείσας δέκα χιλιαδας, καὶ προσ-
τάξει Θεοῦ κάτετιν ἐν τῷ ποταμῷ, καὶ τοὺς λάψυν-
τας τῇ γλώσσῃ τριακοσίους κατέχει, ἀποπίμπει δὲ
τοὺς λοιπούς. Ότις δὲ ἐναγώνιος ἐγένετο τῇ βραχύ-
τητι τῶν συμμάχων, ἐπιτρέπεται περὶ θεοῦ τῇ νυ-
κτὶ ἐκείνῃ κατελθεῖν ἐν τῇ παρεμβολῇ Μαδιάμῳ
μόνος μετὰ παιδιάριου. Κοτελθὼν δὲ ἤκουσεν ἐν τῇ
παρεμβολῇ λεγόντων μαγίδα χριθίνην (54) ἐν ὅπιψ
τεθεῖσθαι τὸν λέγοντα ἐν τῇ παρεμβολῇ Μαδιάμῳ,
ἥτις ἀνακυλοιμένη ἐν παντὶ τῷ λαῷ ἔθασεν ἡώς
τῆς σκηνῆς τοῦ βασιλέως, καὶ ἐπάταξεν ἡ μαγὶς τὴν
σκηνὴν, καὶ ἐπεσε. Καὶ εἶπον οἱ ἀκούοντες· «Οὐκ
ἐστι τούτο, ἀλλ' ἡ ἡ ρομφαία τοῦ Γεδεώνου παραδώ-
σει γάρ ὁ Κύριος τὴν παρεμβολὴν ταύτην, ἐν γειρὶ^D
αὐτοῦ.» Καὶ ἤκουσε Γεδεών καὶ ἐνίσχυσε. Καὶ
ἀνῆλθεν ἐν τῇ ἐκείνῃ νυκτὶ πρὸς τὴν παρεμβολὴν,
καὶ ενίσχυσε τοὺς τριακοσίους ἄνδρας τοὺς μετ' αὐ-
τοῦ, δέδωκε δὲ αὐτοῖς ἀμφορεῖς καὶ λαμπτάδες καὶ
σάλπιγγες. Καὶ κτελθὼν πεποίηκεν ὡς τέγραπται.
«Ἡν δὲ Μαδιάμῳ μυριάδες τριακόσιαι δώδεκα, ὡσεὶ^E
ἀκρίς ἐν πεδίῳ κεχωμένη, καὶ οὐκ ἦν ἀριθμὸς τοῦ
λαοῦ αὐτῶν ἡ τῶν καυτίλων αὐτῶν. Καὶ ἐπει ἐξεστη-
σεν αὐτοὺς δ θεός, κτεδιώκει Γεδεών ὅπιεις αὐτῶν.
Γνόντες δὲ οἱ ἐπίλοιποι προκατέλαβον τὰς διαδάστεις

oppressit. Tum Debora vates, quæ eo tempore populo præcerat ²⁹, adscito Baraco una ad montem Thaborem proficiscitur, testata eum esse diem quo Deus Israelum esset a Madianitis liberaturus. Porro Baracus Siseram in fugam actum insecurus est, atque ejus currus comminuit. Ipse quidem Sisera de suo curru descendit solusque fugit. Quem conspicata Jaela, mulier egregia, ad se vocavit, hortata ut metus securus ad se diverteret. Ingresso sitis restingendæ gratia lac bibendum exhibuit, sopitumque clavo trucidavit. Sub Baraco inde populo pax 40 annos fuit. Post, cum denuo ad simulacrorum cultum se dedisset, in Madianitarum manu per septennium fuit Ea tempestate ³⁰ angelus Gedeoni apparuit, qui ei indicaret fore ut in ipsius manum Deus Madianitas traderet. Ibi cum Gedeon petiisset ut sibi rem sacram Deo facere permittere, angelus summittate virginæ sacrificium tetigit, ignisque inde exarsit idque consumpsit, ac **100** discessit angelus. Sensit ergo Gedeon angelum secum suisse locutum, ac timuit. Inde duplicit de vellere voti divinitus compos factus, altare quod ad Baali cultum patr̄ usurpabat subvertit, eoque loco ara exstructa Deo buculam immolat. Tum, convocato populo, 22 millia eorum qui sibi metuebant discedere domum jubet, et reliqua 10 millia virorum jussu Dei ad amnem deducit, ubi reliquis omnibus repudiatis trecentos tantum, qui lingua aquam canum ritu lampendo bibissent, retinet. Ea tam parva manu instructus mandato Dei solus ea nocte cum puero in castra Madianica descendit. Ibi audivit insomnium sibi invicem narrantes, imaginatos se per quietem videre pastam hordeaceam voluntari per Madianica castra, perque tota castra volutatam ad regis tandem tentorium perlatam impulsse id atque dejecisse. Id auditores ita interpretari, nihil aliud significatum eo insomnio quam Gedeonis gladium, in cuius manum Deus ea castra esset traditurus. Hoc inauditum Gedeonis animum confirmavit; eaque nocte in sua reversus castra, fiducia 300 viros suos implevit, ac instructos amphoris, lampadibus atque tubis ad hostium castra deduxit: ibi tum res gesta est quomodo Scriptura exponit. Erant in castris hostium ter millena centumque ac viginti millia hominum, veluti locustarum multitudo per agros diffusa; neque numerus camelorum iniiri poterat. Postquam

29 Judic. iv, 30 Judic vi.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(53) Nescio an sic locutus sit Cedrenus. Res est manifesta, et pro ἐκλ. Θεοβάρ. historia fretus repono ἐπι Θεοβάρ. XVL.

(54) Quod quid sit, non pronuntio. Sane neque a Græco neque ab ipso Hebraico לְלֹא שׁוּרִים procul puto abesse meam interpretationem. Zonaras habet μᾶλα τοῖς θηρίντων. Josephus addit ὅπ' εὐτελείας ὀνήρωποις ἄδεστοι, quia ob vilitatem ab hominibus pro cibo non usurparetur, l. v. o. 8.

Porro qui sequitur Medianitarum numerus, eum expressi ut reperi, 312000. Verum is omnem non fidem modo sed et veritatem excedit: quin immo etiam si pro myriadibus chiliades legas, ut sit 31200⁰, tamen amplior justo videri possit. In Scriptura sacra exercitus numeratur, tametsi maximum fuisse locustarum comparatio indicat. Josephus quidem auctor est occubuisse in pugna Medianitarem 120 millia **XV.**

Deus in fugam eos conjecit, insecutus est Gedeon. **101** Et reliqui re cognita trajectus amnium usque ad Jordanem occupaverunt. Principesque Madianicos Orebum et Zebum in fuga comprehensos capitibus truncaverunt, eaque ad Gedeonem attulerunt. Is transmisso Jordane castra Madianica cepit; fugaque ex iis elapsos reges Zebeam et Salmanam persecutus interfecit. Ex preda autem inaures aureas accepit Gedeon, consecisque Ephodum, quod in urbe sua Ephra collocavit, in ditione Manassea. Ad illud Ephodum totus populus Israelicus impegit, illicitos cultus ei exhibendo. Sub hoc Gedeone, qui et Jerobaalus dicitur, quadraginta annos conquievit populus. Gedeonis aetate fuit Orpheus Thrax lyricus, Bryosius, sapientissimus ac celeberrimus poeta. Is theogoniam mundi creationem, hominis afflictionem exposuit, initio operis praefatus nihil se istarum rerum de sua sententia scripsisse, verum se ex Phœbo Titano sole quæsivisse genus deorum quod esset, ac quis mundum condidisse. Exstant in ejus isto opere hi versus:

*Rex Phœbe, arcitenens, Latonæ vivida proles
Lucipotens, o qui radiis jacularis ab alto*

*Cuncta tuis, quæ cuncta oculis purissime lustras,
Res hominum dirumque videns et cuncta gubernans :*
102 *O sol, auratis qui sursum attolleris alis*

*Et liquidum intactis velox petis aera pennis,
Iste duodecimus, mihi te nunc sermo loquente
Auditur : mea te firma est oratio teste.*

Atque eadem de re multi etiam versus sunt Orphei: sed et in his quos retulimus indicat, quæ voti compos factus, quæ de deorum genere et mundi origine audivisset conscripserit: reliqui ob multitudinem sunt omitti. Inter alia hoc etiam dicit, principio ætherem (sive id cœlum dicere voles) id mundo exstitisse a Deo fabricatum. Ab utraque autem ætheris parte suisse chaos et caliginosam noctem, qua quidquid est infra ætherem fuerit occultatum, eo indicans, noctem præcessisse. In eodem opere dixerat esse quemdam incomprehensibilem omnibusque rebus priorem ac superiorem, atque omnium conditorem, cum ipsius ætheris tuum universorum quæ infra sunt. Terram

XYLANDRI ET

(57) Ephod qui rei sit et quæ usum spectet, hic explicare omitto, cum iis qui sacras litteras diligenter legerunt non sit obscurum, et non multo post in Michael historia vocem Cedrenus utcunque interpretetur. Post Orpheus vocatur Bryosius, mihi, prorsus ignota appellatione; quam tamen mutare non debui. Et versus hexametri qui ex eo citantur miserabiliter sunt confusi, neque difficile est primum sic scribere:

ωνξ Αιτοῦς υἱὲ ἔκτη, βόλε. Φοῖβε κρατεῖ.

Post a πανδερχὲς integer incipit. Item ab ῥιτῳ, si χρυσέος σινα scribas. Est et metrum a δωδεκάτῃ utcunque constans, et cui proclive sit succur-

A τῶν ὑδάτων ἐν, τοῦ Ἰορδάνου, καὶ συνέλαβον φεύγοντας τοὺς δινάττας Μαδιὰμ Ὀρῆν καὶ Ζήδην, καὶ τεμόντες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν προστίνεγκαν τῷ Γεδεών. Διαβὰς δὲ τὸν Ἰορδάνην διενεών ἐπάτεξ τὴν παραμβολὴν Μαδιάμ, καὶ ἐξέφυγον οἱ θραλλεῖς Μαδιάμ Σεβεῖ καὶ Σαλμανᾶ ἐκ τῆς παρεμβολῆς. Καὶ [P. 57] κατεδίωξε Γεδεών διπλήν αὐτῶν, καὶ αὐτεπινενάστους. "Ἐλαῖς δὲ τὰ ἐνίστα τὰ χρυσᾶ ἐκ τῶν σκύλων, καὶ ἐποίησεν Ἐρούδο (56), καὶ ἐστησεν αὐτὸν ἐν τῇ πόλει αὐτοῦ ἐν Ἐφραΐθ, εἰς τὴν κληρονομίαν Μανασσῆ. Καὶ ἐξεπόρχευσε πᾶς Ἰσραὴλ ἐπ' αὐτῷ, καὶ γέγονε σκάνδαλον τῷ λαῷ. Καὶ ἡτούχασεν ἡ γῆ ἐπὶ Γεδεών, δις καὶ Ἱεροβάτλη ἐλέγετο, ἐπὶ ἔτη, μ'. Ἐν τούτοις τοῖς χρόνοις τοῦ Γεδεών ἦν Ὁροθένς δὲ Θρᾷς ὁ λυρικὸς ὁ Βρυώσιος, ὁ σοφώτατος καὶ περιβότος ποιητής, διτις ἐξέθετο θεογονίας καὶ κόσμου κτίσιν καὶ ἀνθρώπων πλαστουργίαν, εἰρηκὼς ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ συντάγματος αὐτοῦ διειδεῖς ἐνθυμήσεως οὐκ ἐξέθετο τι: περὶ θεοῦ ἢ τῆς κοσμικῆς κτίσεως, ἀλλ' αἰτησμένου αὐτοῦ μαθεῖν παρὰ τοῦ Φοίβου Τιτάνος ἥλιου τὴν θεογονίαν καὶ τὴν τοῦ κόσμου κτίσιν, καὶ τις ἐποίησεν αὐτήν. Ἐκφέρεται γάρ ἐν τῇ αὐτοῦ ἐκθέσει διὰ ποιητικῶν στίγμων οὕτως:

"Ω ἄνα Λητοῦς υἱὲ, ἔκτη, βόλε, Φοῖβε, κρατεῖ·
"Ω δέσποτας ἡμέρας υἱὲ, δὲ τὰ πάντα πόρρωθεν ἐν ταῖς
[άκτισι σου

Τοξέων, ἀμίγνυτε καὶ δυνατές·
Πλάνδερκες, θυντοῖς καὶ θιανάτοισιν ἀνάττων,
Ο τὰ πάντα ἐπιθέπων, θυντῶν καὶ ἀθινάτων
[βρασιλεύων]

"Ηέλιος χρυσέοισιν ἀειρόμενε πτερύγεσσον,
"Πλιε τιμέας εἰς τὸν ἀέρα ώφειμενε πτέρυξι.
C Δωδεκάτην δὲ τὴν δύνηδε περὶ σοῦ ἐκλιουν διφτῆν,
Σειο χρμένου σὲ δὲ αὐτὸν, ἔκτη, βόλε,
[θεῖτ, v.]

D Καὶ ἄλλους δὲ πολλοὺς περὶ τούτων εἶπε κτίχους διστοῦς Ὁρφεύς. Ἐφρατε δὲ ἐκ τῶν προειρημένων στίχων δις ᾧς ἐκ τῆς εὐχῆς ἀκούσας περὶ θεογονίας καὶ κτίσεως κόσμου συνεγράψατο. Παρείθησεν δὲ διὰ τὸ πλήθος. Λέγεται δὲ πρὸς τοὺς ἄλλους καὶ ταῦτα, διειδεῖς ἀνεδειχθη τῷ κόσμῳ διαθήριον ὑπὸ τοῦ θεοῦ δημιουργητής, ἐντεῦθεν δὲ καὶ ἐντεῦθεν τοῦ αἰθέρος ἦν χρός καὶ νῦν ζωφερά, πάντα δὲ ἐκάλυπτε τὰ ὑπὸ τὸν αἰθέρα, στρατίων τὴν νύκτα προτερέειν, εἰρηκὼς ἐν τῇ αὐτοῦ ἐκθέσει ἀκταλγητόν πτόν τινα καὶ πάντων ὑπέρτατον εἶναι, προγενέστερόν τε καὶ δημιουργὸν ἀπάντων, καὶ αὐτοῦ τοῦ αἰθέρος καὶ πάντων τῶν ὑπὸ αὐτὸν τὸν αἰθέρα. Τὴν δὲ γῆν εἶπεν ὑπὸ τοῦ σκότους κόρων οὔσαν. "Ἐφρασε δὲ διτις τὸ φῶς βῆ-

GOARI NOTÆ

rere. Postremum erit σοῦ χρμένοισι, σὲ δ', etc. Verum reliqua languent. Quæ ex ingenio emendare velle non videbatur in præsentia commodum. Exstant, sane multa hinc inde apud Clementem, Justinum, Eusebium et alios Orphica. Si quis in hæc quoque alicubi incidet, ex melioribus deterriora corrigat. Ego, nisi hallucinor, sententia nullum attuli detrimentum. Quæ post versus sequuntur Orphica, etiam apud Suidam leguntur in Ὁρφεῖ, paulo licet aliter. Sed et qui de humana miseria inferius citantur ejusdem versus, partim integræ partim mutili partim depravati sunt. XYL.

ἡν τὸν αὐθέρα ἐφώτισε πᾶσαν τὴν κτίσιν, εἰπὼν ἐκεῖνο εἶναι τὸ φῶς τὸ φῶτὸν τὸν αὐθέρα τὸ προειρημένον τὸ ὑπέρτατον πάντων. Οὐ δύνομα ὁ αὐτὸς Ὁρφεὺς ἀκούστας ἐκ τῆς μαντείας ἐκεῖπε Μῆτις, ὃπερ ἐργατεύεται βιουλή, φῶς, ζωοδότης. Εἶπεν ἐν τῇ αὐτῷ ἐκθέσει ταῦτα τὰς τρεῖς θεῖς τῶν δυνμάτων δυνάμεις μίκην εἶναι: δύναμιν, καὶ κράτος τούτων θεῶν δύναμεις ὄρη ήστιν: δυνάμεως οὐδὲς δύναται: γνῶναι λίδιαν ἡ φύση. Ἐξ αὐτῆς δὲ τῆς δυνάμεως τὰ πάντα γεγενῆσθαι, ἀρχής ἀσωμάτους καὶ ἥλιον καὶ σελήνην καὶ ἔκουσταν καὶ ἄστρα πάντα, γῆν καὶ θάλασσαν, [P. 58] καὶ τὰ δρώμενα ἐν αὐτοῖς πάντα καὶ τὰ ἀστρατα. Τὸ δὲ τῶν ἀνθρώπων γένος εἶπεν ὑπ' αὐτῷ τοῦ θεοῦ πλασθὲν ἐκ γῆς καὶ ψυχῆς ὑπ' αὐτῷ λιθεῖν λογικήν, καθὼς Μουσῆς ἐξέθετο. Ὁ δὲ αὐτὸς Ὁρφεὺς ἐν τῇ σύντονῃ βιβλῷ συνέταξεν διτὶ διὰ τῶν αὐτῶν δυνμάτων μιᾶς θεότητος τὰ πάντα ἐγένετο καὶ αὐτὸς ἐστι τὰ πάντα. Ήερὶ δὲ τοῦ ταλαιπώρου γίνους τῶν ἀνθρώπων ὁ αὐτὸς Ὁρφεὺς ἐξέθετο ποιητικῶς στίχους πολλούς, ἀφ' ὧν εἰσὶν οὕτοι:

Θῆρές τ' οἰωνοί τε βιωτῶν τ' ἀλητῶσια φῦλα,
Θηρία, ὄρνες, τῶν ἀνθρώπων τὰ γυταναλισκό^[μενα ἐθνη]

"Ἄγθεα γῆς, εἴδωλα τετυγμένα,
Βιόστες οὔτε κακοῖο προσεργολένοιο νοῦσαι·
Φρέδμονες οὔτε ποιὸν μέλι" ἀποστρέψαι κακόττης,
Οὖδ' ἀγαθοῦ παρεβότος ἐπιτερψίψι καὶ ἐρξι,
"Δλλὰ μάτην ἀδαμαντίνες, ἀπρονότητοι.

Καὶ ἄλλους δὲ πολλούς περὶ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους εξέθετο στίχους ὁ αὐτὸς σοφάτατος Ὁρφεύς. Ταῦτα Τιμόθεος συνεγράψαστο δι χρονογράφος, λέγων τὸν Ὁρφέα πρὸ τοιούτων χρόνων εἰπόντα τριάδα δμοόσιον δημιουργῆσαι τὰ πάντα.

"Ἐν τούτοις τοῖς χρόνοις ἐκτίσθη τὸ Ἰλιον ὑπὸ τοῦ Ἰλοῦ· μετὰ δὲ λόδ' ἐτη τοῦ κτισθῆναι τὸ Ἰλιον ἐκτίσθη Κύζικος, μητρότολις Ἑλλησπόντου καὶ Ἀσσος ὑπὸ Κυζίκου. Ἐκτίσθη δὲ καὶ Τύρος (56) πρὸ τοῦ ἐν Ἱεροσολύμαις ναοῦ ἐτεῖσι τρικαστίοις καὶ πεντήκοντα πρὸς τῷ ἐνι.

"Ἐν τοῖς χρόνοις τῶν κριτῶν ἐγνωρίζετο καὶ Ἡρακλῆς δῆμος καὶ οἱ Ἀργονάutes οἱ περὶ τὸν Ἰασονα τὸν Θετταλὸν, οἵτινες ἀνίστησε τὸν ἀνάπλουν τῆς Ποντικῆς θαλάσσης ἐπολεμήθησαν ὑπὸ Κύζικον τοῦ βασιλέως τῆς Ἑλλησπόντου ἐξαφνης. Καὶ συμβάλοντες ἀλλήλοις ναυμαχίᾳ ἀπέκτειναν τὸν Κύζικον, καὶ παρέλαβον τὴν πόλιν αὐτοῦ τὴν Κύζικον. Μεριθεάτες δέ διτὶ Κύζικος ὁ σφαγεῖς ὑπ' αὐτῶν συγγενῆς κύτων ὑπῆρχεν, οἵους συγγράμμην τῆς ἀγνοίας αὐτῶν, καὶ ἀποθερπεύοντες τὸ θεῖον ἐκτίσαν ἐν αὐτῇ τῇ Κύζικῳ ιερὸν, καθὼς ἐμπροσθεν λέξομεν, περὶ τε τοῦ δοθέντος αὐτοῖς χρησμοῦ ἀπὸ τῶν Ηὐθίων θερμῶν καὶ περὶ τῶν δλλῶν.

"Οτι ούκ ἐν θεοῖς ἐτέροις ἀνέθηκε Γεδεών τὸ ἱρούνδι ἀλλὰ τῷ δύντι Θηρῷ. Ἄλλ' ἐπεὶ τοῦ νεονομούσματος τόπου καὶ τοῦ νόμου ἀλλότριον πέπραχε καὶ σκάνδαλον γέγονε τῷ Ἱερεῖ, συνέλη γενέσθαι ἐ-

A autem præ tenebris conspici non potuisse, donec lux ætherea perrupto omnia condita illustravit. Eam lucem id esse quod omnibus rebus superius ante dixerat. Perhibuit etiam nomen hujus lucis, oraculo sibi revelatum. Hæc enim ponit: consilium, lux, vita dator. Atque ait, has tres divinas nominum facultates unam esse vim ac potentiam, quippe Deum invisibilem, cuius facultatis speciem atque naturam nemo possit cognoscere. Cæterum ex ea omnia orta esse principia incorporea, 103 solem, lunam, potestates, sidera, terram, mare ac quæcumque in his vel videntur vel cōspectum fugiunt. Humanum porro genus ab ipso Deo ait effictum, animamque ab eo accepisse ratione præditam, sicuti et Moses exposuit. Idem Orpheus eodem libro scriptum reliquit, a tribus his nominibus una divina natura facta esse omnia, Deumque ipsum esse omnia. Miserias autem generis humani idem multis versibus descriptis, de quibus sunt et qui sequuntur:

*Bruta feræ, volucres, hominumque miserrima turba
(feras et volucres vocat mortuos)*

*Pondera telluris simulacraque lumine cassa,
Ignari rerum: non qua ratione malorum
Effugiant impendentes novare procellas,*

*Nec quo declinet sua detrimenta labore,
Nec bona quo possint studio præsentia aspici.
Verum imprudentes agitat temerarius error.*

C Multosque alios in hanc rem præterea versus sapientissimus Orpheus edidit. Hæc ex Timotheo annalium scriptore, qui refert tam multis retro sæculis Orpheum pronuntiasse trinitatem consubstantialem universa creasse.

Eodem tempore Ilus Ilium condidit, et 34 annis post Cyzicus Cyzicum 104 Hellesponti et Asiæ caput. Condita est etiam Tyrus annis ante Hierosolymitanum templum 351.

Judicūm ætate etiam Hercules heros innotuit, et Argonautæ Jasonis Thessali socii. His, cum per mare Ponticum sursum navigarent, bellum subito D fecit Cyzicus Hellesponti rex; estque ab iis commisso navali prælio interfectus, et urbs Cyzicus capta. Post Argonautæ cognito Cyzicum ipsis genero suis junctum, eroris veniam flagitaverunt, ac numine placato, sanum in urbe Cyzico extruxerunt, de quo postea dicemus, ut et de oraculo ipsis a Pythiis thecmis allato et aliis.

Ephodum Gedeon non aliis diis sed vero Deo consecravit: sed in loco alieno, et contra legem id fecit, quam res et Israeliticis offendendi ansam præbuit, et familiam Gedeonis internecione stetit.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(56) In margine librarius pro Tyro Tarsum annotavit, sic: πότε τὸ Ἰλιον ἐκτίσθη, ἡ Κύζικος καὶ ἡ Ταρσός· quod monendum duxi. XVI.

Habuit enim hic Gedeon ex multis uxoribus ac pellibus 70 filios. Ex harum una etiam Abimelechum sustulit, qui reliquos suos fratres ad unum omnes super uno lapide necavit, solo Joathamum elapsu credi. Populum enim adulazione Abimelechus decepit regnumque obtinuit. Joathamus autem frater ejus consenso quodam monte Sicemitis patrii sui beneficia exprobavit, ac fabulam iis de olla, siccum, vite et rhamno narravit. Cui **105** eventus eorum respondit: reges enim ipsorum spiritus Domini conturbavit, sicutque in ipsis efficax Abimelechi gladius, et gladius ipsorum contra eum. Tyrannidem Abimelechus triennium tenuit, urbesque Sicemitarum evertit. Unam vero adhuc eorum urbem oppugnatam muroque subeuntem desuper frusto molle conjecto mulier percussit, ac calvariam ei confregit.

Successit Abimelecho Tholas, judexque Israeliticus fuit 23 annos. Post hunc Jairus Galaadites annos 22. Huic filii fuerunt 30. Mortuo eo rursus Deum populus peccatis offendit, barbarorum simulacula celendo. Itaque per annos 18 rex Moabicus, Ammonicus, et quam circumjacebant gentes, eum divexaverunt. Inde cum alienis diis submotis ad Dominum sese convertisset, is eis judicem excitatit Iephthahm Galaaditem scorto natum. Hic auctus robore Moabico populo et regi gravem cladem intulit. Idemque votum suum parum pie propria filia immolata persolvit. Excessit, cum sexennium populo praeclusisset. Post hunc Essebon 7, Eglon Zabulonius 10, Abdon Pharatonius 8 annos populi duces fuerunt, quisque eorum priori mortuo suffectus. Abdon filios habuit 40, nepotes 30. Secundum haec populo rursum ad impios simulacrorum cultus se dante, Deus eum Philistaeis per 60 annos opprimendum permittit. **106** Eo tempore angelus Domini mulieri sterili, quam Manoë erat uxor, apparebat, gravidamque fore et Samsonis matrem pollicetur. Adultus Samson ad ducendum sibi alienigenam uxorem animum adjecit, parentibus reluctantibus, quod nescirent consilio Dei hanc ei cupiditatem injectam, quam internecioni barbarorum ansam praebet. Successu temporis illusus ab uxore Samson (cum quæstione a marito sibi proposita, quidnam sibi hoc vellet: «Ex ore vorantis cibus exiit atque dulcedo a robusto,» ea respondisset: «Numquam aliquid leone robustius, aut melle dulcior?») consuetudine ejus se abstinuit; eamque sacer alii viri in matrimonium tradidit. Quare in barbaros exasperatus Samson, mille vulpibus adornatis eorum segetes incendit. Itaque barbari Samsonis uxorem hujusque parentes et universam familiam igni combusserunt, quod penes eos accepti damni causa fuisset. Postea Samsoni alia evenierunt propter uxorem quam in urbe alienigenarum degebant; cum quidem portas urbis humeris suis sublatae in montem extulit. Similiter et Dalilæ

A λόθρευσιν του οίκου αὐτοῦ. Οὗτος γάρ δὲ Γεδεών οὐτοὺς ἔσχε, πολλαῖς γυναιξὶ καὶ πολλοῖς μηγνύμενος· Ἐξ μιᾶς δὲ τούτων ἐπέγνη αὐτῷ Ἀβιμέλεχ, δις ἀπέσφαξ τοὺς λοιποὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ ἐπὶ λόφῳ ἦνα, ἐνὸς καὶ μόνου διαφύγοντος· Ἰωάθαμ, θωπείᾳ δὲ ἀπεπλάνησε τὸν λαὸν καὶ ἐβασίλευσεν αὐτῶν. Ἰωάθημ δὲ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἐφ' ἐν τῶν ὄρέων ἀνελθὼν προτεφώνει: [Ιν. 59] τοῖς Σιαμίταις τὰς εὑεργεσίας· τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, εἰπὼν αὐτοῖς περὶ τῆς ἐλαίας καὶ τῆς συκῆς καὶ τῆς ἀμπέλου καὶ τῆς ράμνου παραβολῆν. Καὶ κατὰ ταῦτην τὴν παραβολὴν συνέδη αὐτοῖς· πνεῦμα γάρ Κυρίου συνετάσσει τοὺς βασιλεύσαντας αὐτῶν, καὶ τῇ βομβούσῃ Ἀβιμέλεχ ἐνεργοῦσσα κατ' αὐτῶν, καὶ τῇ βομβούσῃ αὐτῶν κατ' αὐτοῦ. Καὶ ἐτυρχόνησεν Ἀβιμέλεχ ἐπη τρία, καὶ καθεῖται πόλεις Σικιμιτῶν. Ἔτι δὲ μίαν τῶν πόλεων πολιορκῶν πλησιάτας τῷ τείχει, βλάσπεμος μύλου ἔβολεν αὐτὸς ἄνωθεν γυνή, καὶ συνέτριψε τὸ κρανίον αὐτοῦ.

C Μετὰ δὲ Ἀβιμέλεχ ἀνέστη Θόλα, καὶ ἔκρινε τὸν Ἱεράτην εἰκοσι τρίχας ἔτη. Καὶ μετ' αὐτὸν Ἰσεῖρ δ Γαλααδίτης ἐτη, εἶκοι δύο. δις εἶχε τριάχοντα [ένοι] οὐδές. Κοιταζόντας τούτους ἑγκυροτεντ Ιερατήλ τῷ Κυρίῳ, καὶ ἐδούλευσε τοῖς γλυπτοῖς τῶν ἑθνῶν. Καὶ ἐταπείνωσεν αὐτὸν βασιλεὺς Μωάδ καὶ Ἀμάων καὶ πάντα τὰ περὶ κύκλων εὐτοῦ ἑθνη, ἔτη, ιη'. Εἶτα ἐπέστρεψε πρὸς τὸν Θεόν, καὶ περιῆρε τοὺς θεοὺς τῶν ἀλλοτρίους. Καὶ ἀνέστησεν αὐτοῖς κριτῶν τὸν Ἱερόθε τὸν Γαλααδίτην, οὐδὲν γυναικὸς πόρνης, δις δὲν ἐπιρρύματος ἐν δυνάμει, καὶ ἐπάταξε τὸν βασιλέα Μωάδ καὶ τὸν λαὸν αὐτοῦ κραταιώς. Οὗτος ἐπλήρωσε τὴν ιδίαν εὐχὴν οὐκ εὐαγῆς ἐπὶ τῇ θυγατρὶ αὐτοῦ. «Ἐχρινε δὲ τὸν Ἱεράτηλ ἐπὶ ἔτη, ἔξ καὶ ἀπέθανεν. Εἶτα κρίνει αὐτὸν Ἔσσεβῶν ἐτη ἐπτά καὶ ἀπέθανεν. Εἶτα κρίνει αὐτὸν Ἐλέγων δὲ Ζαβουλωνίτης ἐτη δίκα καὶ ἀπέθανεν. Εἶτα κρίνει αὐτὸν Ἀδδών δὲ Φαραώνιτης ἐτη δίκα καὶ ὀκτώ. δις ἔσχεν οὐδὲς τεσσαράκοντα, καὶ τριάκοντα οὐδὲς τῶν οὐδὲν αὐτοῦ. Εἶτα ἐκπορνεύει ὁ λαὸς ἐν τοῖς εἰδώλοις, καὶ παραδίδωσι αὐτοὺς Κύριος ἐν χειρὶ Φιλιστιείμ ἐτη τεσσαράκοντα. Τότε ὥρθη ἄγγελος Κυρίου στειρευούσῃ τῇ γυναικὶ Μανωὲ, καὶ ἐπαγγέλλεται αὐτῇ τὴν τύλιψιν Σαμψών. Ἀνδριθέντος δὲ Σαμψών, ἔθετο τὴν καρδίαν αὐτοῦ ἐν ἐπιθυμίᾳ γυναικὸς ἀλλοφύλου. Ἐκάλυψε δὲ αὐτὸν Μανωὲ καὶ τῇ μητρῷ αὐτοῦ, μηδὲ εἰδότες ὡς γνώμη Θεοῦ γίγνοντα αὐτῷ τοῦτο ἐπὶ ἀφανισμῷ τῶν ἀλλοφύλων. Χλευασθεὶς δὲ Σαμψών, ὑπὸ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ προσβλήματι δὲ εἰπεν, «Ἐκ στόματος ἔσθοντος ἑξῆλθε βρῶσις καὶ ἀπὸ τσιχυροῦ γλυκὺν,» ἀπέστη ἀπ' αὐτῆς εἰπούστης· «Τί τσιχυρότερον λέοντος, καὶ τὸ γλυκύτερον μέλιτος;» Καὶ δὲ πατήρ αὐτῆς ἐξέδοτο αὐτὴν ἀνδρὶ ἐτέρῳ. Καὶ διὰ τοῦτο δργίζεται Σαμψών μᾶλλον τοῖς ἀλλοφύλοις, καὶ ἐμπιπρῆ τὰς χώρας αὐτῶν διὰ τῶν χλιών ἀλωπέκων. Οἱ δὲ ἀλλοφύλοι κατέκαυσαν τὴν γυναικά Σαμψών καὶ τοὺς γονεῖς αὐτῆς, καὶ πάντα τὸν οἶκον αὐτῶν ἐξωλόθρευσαν ἐν πυρὶ. δις δὲ αὐτῶν τοις αὐτοῖς συνέδη, αὐτοῖς. Εἶτα συνέδη, αὐτῷ τὰ περὶ τὴν γυναικά τὴν οἰστρην ἐν τῇ πόλει· τῶν ἀλλοφύλων, δις καὶ τὰς πύλας τῆς πόλεως

ἀνήνεγκεν [P. 60] ἐπὶ τῶν ὀμμάτων ἐν τῷ ὄρει. Ήσαύτως δὲ καὶ τὰ περὶ τὴν Δαλιδᾶν. Κρίνει δὲ τὸν λαὸν ἐπὶ τοῦ εἰκοστοῦ. Καὶ μετὰ τὸ ξυροθήνηαι ὑπὸ τῶν ἀλλοφύλων καὶ ἐκτυφλωθῆναι, ἀναφέρειστῶν αὐθίς τῶν τριχῶν αὐτοῦ, κατέστησε τὴν τῶν ἀλλοφύλων πόλιν, κατατρέψας αὐτὴν, ἐν τῇ καὶ αὐτὸς συγχρέθεισε, τότε φονεύστας πλειστοὺς ἀλλοφύλους τῇ ἐπιζητών. Καὶ μετὰ τούτουν Μιχάλη ὁ ἐκ τῆς φυλῆς Ἐφραΐμ τοὺς ρλ' ἀργυρίους στεκθεὶς δέδωκε τῇ μητρὶ αὐτοῦ. Ἡ δὲ τρίασε τὸ ἀργύρον τῷ Κυρίῳ, καὶ ἐποίησε γλυπτὸν, καὶ χωνευτὸν, καὶ ἐτίθην ἐν τῷ οἴκῳ Μιχάλη, καὶ ὁ οἶκος Μιχάλης ὡς οἶκος Θεοῦ. Ἐποίησε δὲ καὶ Ἐφραΐμ καὶ Σεραφιμ, καὶ προσεκαλέσατο Λευτῆν εἰς Ιερέα, καὶ ἦν πράττων ἐπ' ὄνοματι τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸ πρόσταγμα αὐτοῦ· οὐ γάρ ἦν τότε βρασιλεὺς ἐν Ἰσραὴλ, ἀλλ' ἔκαστος τὸ ἀρεστὸν ἐν ὑφελμοῖς αὐτοῦ ἐποίει. Ἔστι δὲ τὸ Ἐφραΐμ καὶ τὸ Σεραφίμ ἔνδυμα καὶ μορφῶματα. Λεγει δὲ πεποιηθένται ὑπὸ τοῦ Μιχάλη ἐπωμίδα καὶ πρόσωπον, ἔνδυμα ἱερτικὸν καὶ ἐδῶλα. Κατὰ τούτουν τὸν κατιρόν συνέβη τὰ περὶ τὸν Λευτὸν καὶ τὴν παλλακὴν αὐτοῦ, καὶ ὡς ἐξετρίβη ὁ φυλὴ Βενιαμίν.

Μετὰ δὲ Σαμψών ἡγήσατο τοῦ λαοῦ Σαμυνῆ ἦσας
ἐν· Ἐν τούτοις τοῖς χρόνοις τέσσερες ἵεραρχίας εἰργήνη
ἔσχεν δὲ λαὸς πρὸς τοὺς ἀλλοφύλους ἐτῇ λ'. Καὶ μετὰ
τούτῳ ἤρξε τοῦ λαοῦ Ἡλεί δὲ λεπεὺς ἐτῇ κ. Λιμοῦ
δὲ γενομένου πολλοὶ τῶν Ἐβραίων μετανάσται γε-
γόνατι· μεβ' ἄν καὶ Ἐλιμέλεχ ἐκ τῆς φυλῆς Ἰούδα
καὶ Νοεμίν ἡ γυνὴ αὐτοῦ καὶ οἱ δύο υἱοὶ αὐτῶν.
Καὶ κατῆλθον εἰς τὰς πόλεις Μωάδην, καὶ ἔλασσον
τοῖς υἱοῖς αὐτῶν γυναῖκας Μωαδίτιδας ἀλλοφύλους.
Ἐτελεστησε δὲ ἑκεὶ Ἐλιμέλεχ καὶ οἱ δύο υἱοὶ αὐτοῦ,
καὶ κατελείφθη Νοεμίν σὺν ταῖς νύμφαις αὐτῆς.
Ἆνικα δὲ ἐξῆρε Κύριος τὸ λιμὸν ἐξ Ἰσραὴλ, ἀντλήσε
Νοεμίν πρὸς τὴν φυλὴν αὐτῆς, οὐ κατέλιπε δὲ αὐ-
τὴν· ὢροθ ἡ νύμφη αὐτῆς· καὶ συνεργίᾳ Θεοῦ καὶ
πκραινέσει Νοεμίν συνάπτεται· ὢροθ τῷ Βοὸς ᾧς
ἐγχιστεύοντι τῷ Ἐλιμέλεχ. Ἐξ δὲ ἕσχεν νῦν τὸν
Ὦροθ, οὐ υἱὸς Ἱεσσαί δὲ πατήρ Δαυὶδ. Κατάγεται
οὐς Βοὸς ἐξ Ἰούδα καὶ Θάξαρ τῆς ἀλλοφύλου, ἐξ ὧν
Φαρὲς καὶ καθεῖται, ὃς ἡ γενεαλογία φέρει·

"Οτι ἐν τῷ ἔτει Σαμψών ἔδομος (57) ἀρχιερεὺς κατέστη ὁ Ἐλεί, δις καὶ ἔκρινε τὸν Ἰσραὴλ πεντήκοντα ἑτῶν γενόμενος ἔτερα ἐτη μ'. Ἐν δὲ τῷ τετάρτῳ ἔτει τῆς λεπτείας Ὁλεί ἐγεννήθη ὁ προφήτης Σαμουὴλ, καὶ τῷ δύδωφ ἔτει ἔδοθη ἐν τῷ ναῷ, καὶ τῷ λῃ' ἔτει ἡρζατο κρίνειν τὸν Ἰσραὴλ, καὶ τῷ οὐτελεύτησον, λεπτείας λέ ἔτη.

Καὶ ταῦτα μὲν ἀπὸ τῆς τῶν Κριτῶν βίβλου, ὡς ἐν παρόδῳ καὶ ἐπιτομῇ [P. 61] ἐπειμειωσάμεθα. Ἐδοξεῖ δέ μοι καὶ τὰς ἀναγκαιοτέρας ὑποθήσεις τῶν

XYLANDRI ET

(57) *Septimus.* Nisi forte ἐδόμψ pro ἐδόμος legendum sit, quod non puto. Sed et ut supra Samanes quidam Samsonis successor nominatur, Josepho juxta ac Scripturæ ignotus. Elim a Samsonis morte cœpisse gubernare Israelicos receptionem est; et Josephus quoque id confirmat l. v. c. 2. Jam quod mox liber primus Regnorum citatur. is quem hodie primum Samuelicum nominamus, ἡ πρώτη τῶν Βασιλεῶν, id suspectum esse lectori

res. Praefuit populo annos 20. Postquam vero a Barbaris detonsus et excæcatus fuit, rursum enatis crinibus urbem Barbarorum concussam evertit, in que ea una mortuus est, pluribus tum quam quos vivus occiderat. necatis secum Barbaris. Post hunc Michas de tribu Ephraimica, 130 argenti pondo matri sua dedit: illa argentum Deo consecravit fecit 107 sculptile et conslatile, idque in dono Michæ posuit. Fuit autem exinde domus Michæ tanquam ædes Dei, confecitque Ephodum et Seraphim, et Levitam accersivit qui sibi esset sacerdos; fecitque in nomine Dei secundum ejus mandatum. Non enim eo tempore Israelicus populus regem habebat: sed quivis, quod sibi visum esset agebat. Est autem Ephodum vestis genus, et Seraphimi simulacrorum. Dicuntur ergo a Micha fuisse facta vestis humeralis, ac facies sive vestis pontificalis, et simulacula. Eodem tempore Levitæ pellex constuprata et Benjaminea stirps deleta est.

Post Samsonem Lamanes annum unum populo
præfuit. Atque ea tempestate sacerdotibus summam
rei administrantibus, 30 per annos populo cum Bar-
baris pax fuit. Postea eum per 20 annos Elis sacer-
dos rexit. Orta autem fame, multi Hebreorum so-
lum verterunt: atque inter hos Elimelechus tribu
Iudæus cum Noemi uxore sua et duobus filiis in
urbes Moabicas commigravit, deque ea gente filii
suis barbaricas uxores matrimonio junxit, ibique
ipse cum filiis mortem obiit, sola reicta Noemi
cum duabus nuribus. Postquam Deus famem a
Judæa sustulit, rediit Noemis ad tribum suam,
comitante eam Rutha nuru. Ibi Dei auxilio ac mo-
nitu Noemis effectum est ut Boozus, utpote qui
sanguine Elimelecho proximus esset, Rutham du-
ceret, ex eaque Obedum patrem Iessæ, avum Davidi
progeneraret Boozus a Juda et Thamare alienigena
muliere 108 genus repetit; quibus natus fuit Pha-
re Zus, ac deinceps uti generis recensio demonstrat.

Anno Samsonis septimus pontifex declaratus fuit Elis. Hic quinquagenarius principatum populi occēpit gessitque annos 40. Quarto anno hujus pontificatus Samuelus vates est natus, octavoque in templum dedicatus trigesimo octavo cœpit jus populo dicere mortuusque est anno septuagesimo, sacerdotio 35 annos functus.

Atque hæc quidem de libro Judicium breviter atque obiter annotavimus. Consultum autem fore censui ut etiam præcipua Regnorum librorum,
GOARI NOTÆ.

non debet. Vocabantur enim hi libri Regnorum, quod (verbi gratia) regnum Sauli, regnum Davidi, regnum Solomonis, etc., ordine describerent. Qua ratione et Regum libri appellantur. Sic liberum Regum tertium Justinus Martyr in Exhortatione allegat τρίτην Βασιλεῶν ἱστορίαν, et scripturam Regnorum beatus Augustinus aliquoties, ut u Retractat. i et lv. Itemque Regnorum libros, ad Januarium epistola 116 et alii. Xyl.

atque eorum qui Annales appellantur, argumenta compendio referam, ut ea nostro lectori in memoriam ista ratione redigantur.

Elcanas cum uxoribus suis Anna et Phenanna Silonem ascendit, Deo sacrificaturus. Anna autem cum prolem non haberet, a Deo intimis precibus contendit ut se sterilitate liberaret. pollicens ipsi se prolem quam dedisset consecraturam. Ita Samuels mater facta est, eumque tabernaculo Dei obtulit. Cumque Elis ipsi comprecatus esset a Deo alios liberos dari loco Samueli, ea postmodo filios tres ac filias duas peperit. Ceterum Ophnis ac Phineas, Elis sacerdotis filii, non sacrificia modo delictis suis polluebant, sed et cum mulieribus templi Dei jinitricibus stupri consuetudinem habebant. Narrat porro primus Regnorum liber Barbaros 109 Israelicis bellum intulisse, victoriaque potitos arcum Dei Israelici abstulisse: *H*ec, eo auditu, corruiisse atque exspirasse. Barbaros arcum Azotum attulisse, donarium Dagoni deo suo, atque ad simulacri pedes constituisse. Id simulacrum noctu concidisse, maneque ab iis inventum ante arcum prostratum. Rursus erectum, insequenti nocte denuo devolutum esse atque confactum: itaque sanum ejus esse in honore desiisse. Sed et in anu morbum infictum Barbari senserunt, et per totam Pentapolim (regio est a quinque urbibus hoc nomen habens, Azoto, Gaza, Ascalone, Getha, Accarone) habitantes: iisque in urbibus magna fuit pestilenta. Terra quoque eorum mures edidit. Post septem menses Josephus duos tantum perhibet) Barbari, quos nunc Palæstinos appellamus, arcum cum donis et hostiis emiserunt novis quadrigis impositam, cui vaccas delectas et intactas junxerant. Eae, nemine dirigente, viam confecerunt. Fuitque hoc Israelico populo honori, cum Barbari, re visa, magno metu percellerentur. Mansit autem arca in domo Aminadabi. Priusquidem ea in domum Osee in urbem Bethschemesam pervenerat; qui, quadrigis scissis et accensis vaccas igni impositas Dominum Deo adolevit. At vero filii Jechoniū cum ad arcum minus religiose accessissent, 70 de iis mortui sunt; erant enim impii et falsorum numinum cultores, sicut et plerique 110 omnes Bethschemesani cives; quapropter etiam 50 millia virorum de illo populo perierunt. Itaque hi arcum a se Cariatiareimam dimittunt; cuius cives eam alacres excepérunt, inque domo Aminadabi sita in colle reposuerunt; Eleazarumque is filium suum consecravit, qui arcum fœderis divini custodiret. Ibi arca annos 20 est commorata. Tunc populus denuo Dei præceptis obtemperabat; quos Masiphiam convocatos Samuel exhortatus est uti simulacula omnia abolerent. Ejusque moniti populus obtemperavit.

XYLANDRI ET

(58) Vel hic locus est corruptus, quod puto, vel Josephi codex, qui 4 menses habet, τοις ετοις περὶ τοῖς Παλαιστίνοις μῆνας τέσσαρες. Liber quidem Judicum perspicue habet et absque ulla lectionis

A τις Βεσιλεὺς καὶ τῶν Παραλειπομένων ἐν ἀπιτόμῳ ἀνταῦξαι εἰς ἀνάμνησιν τῶν ἀντυγχνόντων ταύτη τῇ βίβλῳ.

Οὐ Ἐλκανᾶς καὶ Ἀννα καὶ Φενάννα αἱ γυναῖκες αὗτοῦ ἀντρούτοις ἐν Σηλώμ θεοῖς Κυρίῳ. Καὶ τῇ Ἀννῃ οὐκέ τινεισιν Καὶ ἡ τύχατο Ἀννα καταδένων; Κυρίῳ τοῦ ἀνθραγήντοις αὐτῆς τὴν μήτραν καὶ τὸ τεχνέν δοτὸν γενέσθαι αὐτῷ. Καὶ ἔτεκε τὸν Σαμουὴλ, καὶ προστενεγκειν αὐτὸν τῇ σκηνῇ τοῦ Θεοῦ. Καὶ πάλιν τῷ ξεπέτοις Ἡλεῖ ὑπὲρ αὐτῆς δοθῆναι αὐτῇ ἀντὶ Σαμουὴλ τέκνα, καὶ ἔτεκεν νιὸντας τρεῖς καὶ θυγατέρας δύο Ὁφεὶς δὲ καὶ Φινεὰς οἱ υἱοί Ἡλεῖ οὐκέ ταῖς θυσίαις μόνον ἔξιμάρτυρον, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς γυναικῶν ἔξεπόρευσον ταῖς παρεστηκαίσαις ἐν ταῖς πύλαις τοῦ ναοῦ Κυρίου. Ἰπτορεῖ τοίνους ἡ πρώτη τῶν Βεσιλεῶν πόλεμον συστῆναι τοῖς ἀλλοφύλοις πρὸς τὸν Ἱεραχήλ. Καὶ νιμφαντες οἱ ἀλλοφύλοις αὔρουσι τὴν κιβωτὸν τοῦ Ἱεραχήλ. Καὶ ἀκούσας Ἡλεῖ δὲ λεπεῖς πεσών ἀπέθανε. Προσφέρουσι δὲ οἱ ἀλλοφύλοις τὴν κιβωτὸν δῶρον τῷ Θεῷ αὐτῶν Δαγώνι εἰς Ἀζωτον, καὶ ιστῶσιν αὐτὴν περὶ τοὺς πέδους τοῦ εἰδώλου. Καὶ δὲ τῇ νυκτὶ πίπτει ὁ θεὸς αὐτῶν Δαγών, καὶ δρθίσαντες εὑρον αὐτὸν πεπτωκότα ἐμπροσθεν τῆς κιβωτοῦ. Ἀνέστησάν τε αὐτὸν, καὶ τῇ ἑτέρᾳ νυκτὶ πάλιν, ἐπεσε δαγών καὶ συνετρίβη, καὶ οὐκέτι δὲ ναὸς αὐτοῦ ἐσεδάθη. Καὶ ἐπαπάγχθησαν οἱ ἀλλοφύλοις εἰς τὰς ἔδρας αὐτῶν καὶ οἱ ἐν παντὶ δριψι τῆς Πενταπόλεως Ἀζωτου, Γάζης, Ἀσκάλωνος, Γέδη, Ἀκκάρων καὶ ἐγένετο σύγχυσις μεγάλη θυνάτου ἐν αὐτοῖς, καὶ ἡ γῆ αὐτῶν ἐξέδροις μῆν. Καὶ μετὰ ἑπτὰ μῆνας (ώς δὲ Ἰανουάριος, μῆνας δύο μόνους; [58]) ποιῆσαι τὴν κιβωτὸν παρὰ τοῖς ἀλλοφύλοις, οἱ καὶ Παλαιστίνοις νῦν καλοῦνταις ἐξέπεμψαν τὴν κιβωτὸν μετὰ δώρων καὶ θυσιῶν, ἐπιθυσαντες αὐτὴν ἐφ' ἄμαξαν κανέναν, ζεύξιντες βόσις ἐκλεκτούς, ἀσκόλτους, καὶ τρύπηναν οἱ βόες ἀφ' ἐκτῶν. Καὶ ἥλθεν Ἱεραχήλεις τιμῆν. Ἰδόντες δὲ οἱ ἀλλοφύλοις ἐφοβηθησαν μάγναν. Καὶ ἐμεινεν ἡ κιβωτὸς εἰς οἶκον Ἀμιναδὰρ ἔτη καὶ. Ήρδο τούτου δὲ κατέτυγχον τὴν κιβωτῷ, καὶ ἀπώλοντο ἐξ αὐτῶν οἱ ἄνδρες, οἴτηνς ὑπῆρχον δυσσεβεῖς καὶ εἰδωλολάτραι, ἀλλὰ καὶ σχεδὸν ἄπαντες οἱ ἐν Βεθσαμοῖς εἰς οἶκον τὴν θεῖφ. Οἱ δὲ οἱ Ιερουαλίου ἀναζήλως προστίγγισαν τὴν κιβωτῷ, καὶ ἀπώλοντο ἐξ αὐτῶν οἱ ἄνδρες, οἴτηνς ὑπῆρχον δυσσεβεῖς καὶ εἰδωλολάτραι, ἀλλὰ καὶ σχεδὸν ἄπαντες οἱ ἐν Βεθσαμοῖς ὥστε καὶ πνηγῆναι ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ πεντήκοντα χιλιάδας. Αὗτοις δὲ πάλιν ἀποπέμπουσι καὶ οὗτοι [P. 62] τὴν κιβωτὸν εἰς Καριαθιμέριον οἱ δὲ ἐν αὐτῇ ἀσμενοις ἀπεδέξαντο τὴν κιβωτὸν, καὶ κατιστησαν αὐτὴν εἰς τὸν οἶκον Ἀμιναδὰρ τὸν ἐν τῷ βουνῷ, καὶ τίγισαν Ἐλεαζαρ τὸν υἱὸν αὐτοῦ φυλασσεῖν τὴν κιβωτὸν τῆς διοικητῆς Κυρίου. Κποιησε δὲ ἡ κιβωτὸς ἐκεῖσες ἕκη καὶ δὲ λαὸς ἀπέτι ἐπορεύθη δημιουρούσαν Κυρίου. Καὶ

GOARI NOTÆ.

varietate menses 7, c. vi; sed et filii Jechoniā in historia non nominantur: tantum dicitur Bethschemenses fuisse. XL.

συνάγει: Σαμουήλ πάντας εἰς Μασιφᾶ, καὶ παρασινεῖ περιελέσθαι αὐτοὺς πάντα τὰ εὖδωλα, καὶ ἐποίησαν οὕτως. Οἱ δὲ ἀλλοφύλοι παμπληγεῖ παρενόχλον ἐπ' αὐτοὺς. Καὶ τοῦτο ὑπὲρ αὐτῶν Σαμουὴλ, καὶ ἐβρόντες Κύριος, κινεῖται δὲ πᾶς Ἰσραὴλ κατὰ τῶν ἀλλοφύλων, καὶ ἐπάταξεν αὐτοὺς Κύριος δὲ χερός Ἰσραὴλ πληγὴν μεγάλην. Καὶ μετὰ τοῦτο συνάγεται πᾶς δὲ λόχος πρὸς Σαμουὴλ λίγοντες· «Ἐπειδὴ οἱ υἱοὶ σου Ἰωάννης καὶ Ἀδεῖα οὐ κατὰ τὰς σὰς πορεύονται ὄδοις, ἀλλὰ δώροις ἰκχλίνουσι τὸ δίκαιον, ποιήσον τοῦτον βρατέλα, δὲς κρινεῖ ἡμᾶς.» Πιοντρὸν δὲ τοῦτο ἐφίνη τῷ Σαμουὴλ. «Ουμας εἶπεν αὐτῷ ὁ Θεὸς: ὑπακοῦσαι τοῦ λαοῦ, καὶ διτὶ Οὐ τὸ ἔξουδενώκασιν ἀλλ' ἐμὲ, τῷ μὴ φίλειν βασιλεύεινται ὑπὲρ ἐμοῦ· κατὰ ταῦτα πεποιήκασιν οἱ πατέρες αὐτῶν, ἀρ' ἡς ἡμίρρας ἐξῆγαρον αὐτοὺς: ἐξ Αἰγύπτου. Ἐγγινεν οὖν αὐτοῖς Σαμουὴλ βασιλέα τὸν Σαοὺλ, ἄνδρα Βεναμίτην. Καὶ δὲ βρατέλας Ἀμανιτῶν Ναᾶς ἐπανίστη τῇ Γαλαάδ. Οἱ δὲ ἥθελον ἐπὶ σωτηρίᾳ δουλεύειν αὐτῷ. Καὶ εἶπε Ναᾶς· «Οὐχ οὕτως, ἀλλ' ἔσται ὑμῖν ἡ σωτηρία ἐν τῷ ἤξορύζει με παντὸς ἀνδρὸς ὁρθολιμὸν δεῖξιν εἰς ὄντεις Ἰσραὴλ.» Καὶ ἀθρήνησαν οἱ ἄνδρες οἱ ἐν Γαλαάδῳ. Ἡκουσει δὲ Σαοὺλ, καὶ προσκλείεται πάντα Ἰσραὴλ, καὶ ἐξαριθμεῖται αὐτὸν εἰς χο' χιλιάδας. Ηστήσας δὲ αὐτὸν εἰς τρίες ἀρχὰς ἐπέθετο τοῖς Ἀμανίταις καὶ ἀλίθρευτον αὐτούς. Ό δὲ Σαμουὴλ λαμβάνει τὸν λαὸν καὶ Σαοὺλ, καὶ κατέρχεται εἰς Γάλγαλα, καὶ ἔγκαινεις τινα βασιλείαν Σαοὺλ, καὶ ἀπεισιν εἰς Ἀρμαθίαν. Συνανθροίζεται δὲ πλῆθος ἀλλοφύλων ἐν Γαλγάλαις, καὶ οὐχ εὑρίσθαι μετὰ Σαούλ εἰ μὴ ἕξακόσιοι ἄνδρες; καὶ οὐδὲ τούτοις ἦν δύλα. Σαοὺλ δὲ διαπορηθεὶς καὶ ἐγκρατευσάμενος (59) ἀνγύνεγκεν θυσίαν τῷ Κυρίῳ. Καὶ ἴδου παραγίνεται Σαμουὴλ πρὸς αὐτὸν καὶ λέγει αὐτῷ· «Γί τοῦτο ἐποίησας;» Ό δὲ τὴν ἀπορίαν τοῦ λαοῦ καὶ τὸ στενὸν τοῦ καιροῦ προβάλλεται. Σαμουὴλ δὲ ἀρπαῖς αὐτὸν ἀπειλύσας τὴν βασιλείαν ἀπέτρεψε, καὶ ἀπεισιν. Ἰωνίθων δὲ μόνος μετὰ τοῦ αἴροντος τὰ σιεύη αὐτοῦ παρεβισάμενος κατέλθει εἰς τὴν ὑπόστασιν [P. 63] τῶν ἀλλοφύλων, καὶ σύμβολον δινός τῷ αἴροντι τὰ σιεύη αὐτούς ἐπέθετο τοῖς προσούλασσοις, καὶ ἐπάταξεν ὧστε καὶ ἀνδράς. Καὶ ἐπειγεὶς Κύριος ἔστασιν ἐν τῇ περιμενολῇ τῶν ἀλλοφύλων ἐν τῷ ἱωρακέναι ταχρόθεν τὴν δυρήν τῶν πορευατῶν. Οἱ δὲ ἐν τῷ βουνῷ οὗτοις μετὰ Σαούλ, ἴδοντες τὴν σύγχυσιν τῆς παρεμβολῆς τῶν ἀλλοφύλων, δηλοποιοῦσι τῷ Σαούλ. Ἡν-

⁵⁹ Reg. VIII, 5.

XYLANDRI ET GOARI NOTE.

(59) Vitiose. Quid si legas διαπορηθεὶς καὶ μὴ ἐγκρατευσάμενος? Ex Hebraico textu et Josepho adhuc planus constare potest loci sententia, Antiquit. vi, c. 7. Saulus miserat ad Samuelum hostibus ingruentibus, eumque ad se evocarat. Is septimo die se venturum responderat, mandato ut interim hostiā pararentur quibus corris hostem aggredentur. Saulus interim ab ipso dilabentibus suis, in magnis haerens difficultatibus, cum septimus dies appetisset necdum adesset vates, eum diutius

A Statim Barbari omnibus copiis adversus populum Israelicum sunt profecti Pro quo cum ad Deum precibus Samuel intercederet, intonuit Deus. Ac toto populo in aciem contra Barbaros egresso, manu ejus Deus ingentem stragem Barbarorum edidit. His ita gestis universus populus ad Samuelum confluxit, eumque sic appellaverunt: ³¹ « Quando quidem filii tui Joelus et Abias tui vestigiis non insistunt, sed in judicando corrumpi se donis patiuntur, agendum regem nobis constitue. qui noster sit iudex. » Dispicuit id postulatum Samuele: verum tamen a Deo jussus ipsis obsequi, quando non Samuelum, sed se Deum sprevissent regemque ipsis esse eum dignati essent imitati in hoc majorum suorum facta, qui ab eo die quo ex Aegypto educti divinitus fuerunt, tales sese gessissent, ita ergo Saulum, hominem tribu Benjaminum, unctione regem iis designavit. Secundum hanc Ammonitarum rex Naasus Gileadam urbem oppugnavit. Cum vero ii salutis obtinendae ¹¹¹ causa servitutem se ei servituros promitterent, alter se iis parciturum Naasus negavit, nisi in opprobrium Israelicæ gentis cuivis viro oculum dextrum eruisset. Id ingentem apud Gileaditas luctum excitavit. Saulus autem re cognita totum Israelicum populum ad se cenvocavit, numerumque virorum 670 millia invenit. Proinde, copiis in tres partes divisus, Amanitas agressus occidione occidit. Tum Samuelus assumptio populo ad Galgala descendit Saulumque ibi regno inauguraravit, ipseque Arma-thaimam abiit Paulo post Barbarorum multitudine ad Galgala convenit, cum quidem Saulus secum non amplius 600 viris haberet, eosque inermes. Itaque in his angustiis desperato Samueli adventu, Deo sacrificavit. Ecce autem ei supervenit Samuelus et ob id factum objurgat. paucitatem suorum et angustiam temporis prælexenti imprecationibus certis minatus fore ut regnum hoc præstantiori traderetur: id vaticinatus discessit. At vero Jona-thas solo armigero comitatus ad stationem Barbarorum perrupit: tesseraque armigero data excubitores adortus ad viginti viros interfecit. Sed et Dominus terrorem castris Barbarorum immisit, cum fugam excaubitorum eminus cernerent. Qui in colle cum Saulo erant, cum eam in castris Barbarorum trepidationem cernerent, Saulo rem appetiunt. Is Achiam sacerdotem Levitam, qui una erat ac ephodum gestabat, ¹¹² jussit Deum consulere.

D sibi opperendum non ratus ipse Deo sacrificavit, diffidens nimirum vali, neque quantum oportuit ejus mandato deferens. Quo facto Dei adversus se commovit indignationem, etc. In hanc sententiam Zonaras quoque scripsit. XVL. Abductus in contrarium auctoris sensus, genuina ejus lectione retinet, sic restituitur: *Cum tempore et cœptiōne diu-turna longius processisset ut moras trahendo tolerasset Saul, Domino tanquam sacrificium obtulit. Goar.*

Cum vero etiam amplius Barbari in castris tumul-
tuantes mutuo sese aggredierentur (nam advenebat et
servi qui in Barbarorum castris erant, adversus se
invicem infestis armis rem gerebant), Saulus sa-
cerdoti jussit ut manus compoderet, atque ipse
cum sexcentis Barbaros adortus est. Conjunxerunt
se cum eo etiam Hebrei, qui in speluncis et rimis
montium latebant, ita ut circa Saulum essent ad
decem virorum millia. Ibi tum Saulus ignoratione
ductus mortem voverat ei, quicunque de populo
cibum prius gustasset quam hostes essent deleti.
* Omnis autem terra prandebat. Tunc evenit ut
Jonathas edicti istius ignarus mel gustaret; quem
tamen populus neci exemit. Porro Saulus omnes
finitimas in orbem gentes debellavit. Rursum
deinde Samuelus vates ad eum venit, ac quod
a Deo acceperat mandatum, ipsi exponit de
internecione excienda Amaleci gente, ita qui-
dem ut et homines et pecus ab lactente usque
ad senem omnes, adeoque totum etiam mulie-
bre genus cum jumentis extinguiere et omnia
ipsorum impedimenta perdere juberet. Causa in-
ternecionis Amalecitis fuit, quod ex Aegypto as-
cendentem Israelicum populum malesiciis infes-
tassent. Saulus vero victoram quidem deletis
Amaleci copiis obtinuit, cædi tamen Agagum re-
gem exemit, ac populus etiam de gregibus, armen-
tis impedimentisque hostium magnam prædam
egit. Ecce autem Samuelus ad Saulum Galgalis
agentem revertitur, jussuque Dei ei indicat fore ut
regno excidat 113 Saulus, populumque ita ab eo
abruptum iri quomodo rex laciniam de lœna Sa-
mueli abrupisset. Et Samuelus a rege ita coactus
una cum eo revertit, Agagumque regem sua manu
vales jugulavit. Hæc divini mandati neglectio ita
Deum offendit ut Samuels diceret, quod inunxisset
regno Saulum, ejus se pienitere, quando is a se
defecisset ac mandata sua posthabuisset. Ac cum
Saulus a Samuels hujus prævaricationis causa
graviter objurgatus populi culpam studiumque pe-
cudes Deo sacrificandi causaretur, « Putasne »
inquit vates ¹¹, hostias ac sacrificia Deo tam pro-
bari quam dicto ejus audiementem esse? sic habe:
præstat obedientia sacrificio, et obtemperatio adipi-
arietino. Contra peccatum magicæ superstitioni par-
est inobedientia, pœnamque cum cultus falsi nu-
minis supplicio eamdem conciliat. Tu quia Dei
mandatum pro nihilo habuisti, itaque Deus etiam
te nihili faciet, regnoque Israelico privabit. » His
dictis a rege discessit, neque ei porro se viden-
dum præbuit. Idem vates Dei jussu Bethleemam

¹¹ I Reg. xv, 22, 23.

(60) De thomphæa disputat Cedrenus paulo in-
fra, quo loco heroas Davidicos recenset. XVL

(61) Manus componeret. Reliqui Uebraismum, ne
cui viderer audaculus. Sensus est: Jussit eum
omittere arcæ et ephodi tractationem, vaticinandi
causa institutam, cum jam de eventu pugnæ du-
bitandum non videretur amplius. XVL

A δὲ ιερεὺς ἐκεὶ Ἀχίας Λευτης, αἵρων ἐφοῦδ, καὶ
εἶπεν αὐτῷ Σαοὺλ ἐπερωτήσαι ἐν Κυριῳ. Ός δὲ ἔτι
καὶ μᾶλλον συνεκόπτετο ἢ παρεμβολὴ τῶν ἀλλοφύ-
λων ὡφ' ἑαυτῶν (ἐπανέστησαν γάρ οἱ ἐπίμικτοι καὶ
δοῦλοι: οἱ μετὰ τῶν ἀλλοφύλων καθ' ἑαυτῶν, καὶ
ἐπάτασσον αὐτούς φομφαῖς [60], εἰπε Σαοὺλ τῷ
Ἀχίᾳ συτείλα: τὰς χεῖρας (61), καὶ ἐπέθετο αὐτὸς
τοῖς ἀλλοφύλοις σὺν τοῖς ἔξακοσοις. Ἐξῆλθον δὲ καὶ οἱ
ἐν τοῖς σπηλαίοις καὶ ταῖς ὀπαῖς κρυπτόμενοι τῶν
Ἐδραίων, καὶ γεγύνασι μετὰ Σαούλ ὥσει χιλιάδες δέ-
κα. Τότε ἡγνόησεν ἄγνοιαν Σαούλ, καὶ ἡράσσετο μὴ
ἀπογεύσασθαι βρώσεως τὸν λαὸν ἕως συντελέσει τοὺς
ἔχθρους αὐτοῦ. Πάσσος δὲ ἡ γῆ ἡρίστα (62). Εἴτα
συμβαίνει τὰ περὶ Ἰωνάθαν ἐν τῇ ἐν ἀγνοίᾳ βρώσει
τοῦ μελίτος. Ἐξαιρεῖται δὲ αὐτὸν δὲ λαὸς τοῦ θυνάτου.
Καὶ Σαούλ κατεπολέμησε πάντα τὰ ἔθνη τὰ κύκλω
αὐτοῦ, ἰσχύων κατ' αὐτῶν. Πάλιν δὲ ἀνέρχεται πρὸς
αὐτὸν Σαμουὴλ ὁ προφήτης, καὶ λέγει αὐτῷ τὴν
ἀπώλειαν Ἀμαλὲχ, καὶ δίδωσιν αὐτῷ ἐντολὴν, ἵν
ελαθεῖ ἐκ Θεοῦ, τοῦ μὴ περιποιήσασθαι ἐξ αὐτοῦ
ἀπὸ ἀνθρώπου ἕως κτίνους, ἀπὸ νηπίου καὶ θηλά-
ζοντος ἕως πρεσβύτου, ἀλλὰ κοὶ αὐτὸς ὅλον τὸ φῆλυ
γένος δλέσῃ καὶ πάντα τὰ κτύντα, αὐτῶν, καὶ πᾶσαν
τὴν ἀποσκευὴν αὐτῶν δικυθείρας, δτος: κακὸν ἐνεδεί-
καντο τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ ἐν τῇ ἐξ Αἰγύπτου ἐπανά-
δη. Σαούλ δὲ τῆς μὲν νίκης ἐπιτυχών καὶ ἐκτρίψεων
τὸν Ἀμαλὲχ περιποιήσατο Ἀγαγ τὸν βασιλέα
αὐτῶν, δὲ λαὸς διερράπει ποιμνια καὶ βουκόλια καὶ
ἀποσκευὴν ίκανην. Καὶ ίδοι παραγίνεται Σαμουὴλ
ἐν Γαλαγάλοις, καὶ λέγει πρὸς Σαούλ δὲ εἶπεν αὐτῷ
ὁ Θεὸς, τὴν τε τῆς βασιλείας ἐκπωσιν καὶ τὴν
διαίρεσιν τοῦ λαοῦ, δς ¹² διέρρηξε τὸ πτερύγιον τῆς
διπλοΐδος αὐτοῦ. Παραδίζεται δὲ Σαούλ τὸν Σα-
μουὴλ ὑποστρέψας μετ' αὐτοῦ, καὶ χερσὶν ίδιαις δ
προφήτης ἀποστέψει: Ἀγαγ τὸν βασιλέα Ἀμαλὲχ.
Διὰ ταύτην τὴν παρακοὴν Σαούλ εἶπεν δὲ Θεὸς πρὸς
Σαμουὴλ: Μεταμειλημένη δτος ἐχρησει τὸν Σαούλ
εἰς βασιλέα, διότι ἀπέστη ἀπὸ δηισθέν μου καὶ οὐκ
ἐξῆλκε τὰ ρήματά μου. » Πολλὰ δὲ κατωνεῖδισε τὸν
Σαούλ Σαμουὴλ ἐπὶ τῇ παρακοῇ ταύτῃ. Ο δὲ τὴν
αἵτινα ἐπὶ τὸν λαὸν καὶ [P. 64] τοῦ Οὐσαὶ τὰ τρέμ-
ματα τῷ Θεῷ ἐπήγεγκε. Καὶ εἶπε Σαμουὴλ πρὸς
Σαούλ: « Εἰ θελεῖς τῷ Κυριῳ ὀλοκαυτώματα καὶ
θυσίας ὡς τὸ ἀκούσαι φωνῆς Κυρίου; Ίδοι ἀκοή
ὑπὲρ θυσίαν ἀγαθὴν, καὶ ἡ ἐπαχρόσις ὑπὲρ στέαρ
χριῶν. Οτι ἀμαρτία οἰώνισμά ἔστι, δόδην καὶ
πόνον θεραφίμ επάγουσιν. Οτι ἐξουθένωσις τὸ
ῥήμα Κυρίου, καὶ ἐξουθενώσει σε Κύριος, μὴ εἶναι
βασιλέας ἐπὶ Ἰσραὴλ. » Καὶ ἀπέστη ἀπὸ αὐτοῦ Σα-
μουὴλ, καὶ εἶδεν αὐτὸν οὐκέτι. Γνώμη δὲ Θεοῦ κα-
τακολουθήσας Σαμουὴλ ἀπεισιν εἰς Βηθλεέμ, καὶ

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(62) Asteriscum apposui oco et pravo et mu-
tilo. Hebraica habent universam et ex omnibus
hinc inde partibus collectam ad Saulum multitudinem
intrasse silvam, in qua mel per solum flue-
bat. A quo tamen omnes ob votum regis absti-
nuerint, dempto Jonatha, qui ejus inscius gusta-
rit, etc. XVL

ἐκεῖ ἔχριστ τὸν δύδον υἱὸν Ἰησοῦ Δαβὶδ εἰς βασι:-
 καὶ δίδοται πνεῦμα Θεοῦ. Καὶ τότε ἐπῆλθεν
 ἐπὶ Σαοὺλ πνεῦμα πονηρὸν, καὶ ἔπνιγεν αὐτὸν. Καὶ
 εἶπον οἱ γωνιστοὶ αὐτοῦ τὸ περὶ Δαβὶδ πρὸς αὐτὸν,
 ὅτι πνεῦμα Θεοῦ ἐν αὐτῷ, καὶ διὰ δὲ φάλλων ἐν
 κινητῷ καὶ φαλτηρῷ καὶ ναύλῃ (63). Καὶ ἀπέ-
 στειλες Σαοὺλ πρὸς Ἰησοῦ, καὶ ἔλαβε τὸν υἱὸν αὐτοῦ
 φάλλους καὶ διώκειν πνεῦμα τὸ πνῖγον αὐτὸν. Καὶ
 ἀπέστη τὸ πνεῦμα ἀπὸ Σαούλ, καὶ πεποίηκεν αὐτὸν
 ἐπὶ τὸ σῆρεν τὰ σκένη αὐτοῦ τὰ πολεμικά. Ἀγ-
 πητὸς δὲ γέγονε Δαβὶδ τῷ Σαούλ. Τότε ἐξῆλθον οἱ
 ἀλλοφύλοι ἐν δυνάμει βαρεῖσ, καὶ γέγονε τὰ περὶ
 Δαβὶδ καὶ Γολιάθ, διὰ ἀνεῖλε μονομαχήσας ὑψος
 ἔχοντα πόδας δύτω, ὃν ἔτῶν λγ. Ω ὑπήντησαν
 αἱ χορεύουσαι λέγουσαι: « Ἐπέταξε Σαούλ ἐν χιλιά-
 σιν αὐτοῦ καὶ Δαβὶδ ἐν μυριάσιν αὐτνῦ. » Καὶ γίνε-
 ται ὅθινος Σαούλ ἐπὶ Δαβὶδ διὰ τὸ αὐτῷ μὲν δοθῆναι
 τὰς χιλιάδας, ἐκείνην δὲ τὰς μυριάδας. Καὶ ἐπέπεσε
 περὶ Θεοῦ πνεῦμα πονηρὸν ἐπὶ Σαούλ, καὶ προ-
 εργάτευσεν ἐν μέσῳ τοῦ οἴκου αὐτοῦ. Καὶ Δαβὶδ
 ἐψκαλλεῖν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ ὡς καθ' ἐκστήην ἡμέσαν,
 καὶ τὸ δόρυ ἐν τῇ γειρὶ Σαούλ, καὶ εἰπε πατέξῃ ἐν
 Δαβὶδ, καὶ ἐκκλίνας Δαβὶδ, ἐπέκαξεν ἐν τῷ τοίχῳ.
 Τοῦτο δις πεποίηκε Σαούλ. Γνοὺς δὲ Σαούλ συμμα-
 χεῖν Θεὸν τῷ Δαβὶδ, ἐποίησεν αὐτὸν χιλιάρχον,
 ἐκποστείλας αὐτὸν ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ εἰσίρχε-
 σθαι καὶ ἐξέρχεσθαι ἐν τῷ πολέμῳ, εἰπόν· « Ἔστω ἡ
 χείρ τῶν ἀλλοφύλων κατ' αὐτοῦ ἥπερ ἡ χείρ μου, » καὶ
 δέσωκεν αὐτῷ Μελχὸλ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ εἰς γυναι-
 κα. Ἀποδράτης δὲ Δαβὶδ ἀπὸ προσώπου Σαούλ ἀπῆλθε
 πρὸς Σαμουὴλ ἐν πόλει Ἀρμαθίᾳ, καὶ εὗρε χορὸν
 προφητῶν μετὰ Σαμουὴλ. Καὶ ἀπέστειλε Σαούλ
 ἄπειρον καὶ δίς καὶ τρίς ἀγγέλους συλλαβέσθαι τὸν
 Δαβὶδ καὶ προφητεύσθες δέμενον. Θυμωθεὶς δὲ
 Σαούλ αὐτὸς διὰ διάτονού τοῦ ἐπορεύθη συλλάβεσθαι αὐτὸν.
 καὶ ἐξέστη, καὶ ἦν προφητεύων καὶ αὐτὸς, καὶ
 ἐξεδύσατο τὰ Ιματία αὐτοῦ, καὶ ἔκειτο διὰ δλῆς
 ἡμέρας καὶ νυκτὸς γυμνός. Καὶ μετὰ ταῦτα τελείως
 ἀφίσταται. [P. 65] Δαβὶδ ἀπὸ Σαούλ, κτησάμενος
 χείρα τετρακοσίων ἀνδρῶν πολεμιστῶν. Καὶ μετὰ
 τοῦτο θνήσκει Σαμουὴλ, καὶ θάπτεται ἐν τῷ οἴκῳ
 αὐτοῦ ἐν Ἀρμαθίᾳ. Σαούλ δὲ ἐτί διώκων ἦν τὸν
 Δαβὶδ. Ἀθεσσάδε καὶ Ἰωάννον πατέλθον ἐν τῷ πα-
 ρεμονολῇ Σαούλ νυκτὸς μετὰ Δαβὶδ, καὶ ἔλαβον τὸ
 δόρυ καὶ τὸν φακὸν τοῦ θάπτεται. Ἀποδιόρθωσες
 δὲ Δαβὶδ πρὸς Ἀγγοῦς βασιλέα Γεθ, καὶ διώσιν
 αὐτῷ πόλιν Σικελάκη, καὶ παροικεῖ ἐκεῖ μῆνας τέσ-
 ταρες δύου στήλην (64) δὲ πατραλοίς Ἀθεσσαλῶμ
 ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ ἔστησε, παρανομήσας κάν τούτῳ.

XYLANDRI ET

(63) Quia nobis ignota sunt hæc instrumenta, vocabulo generis uti malui. Cinnyram quidem de-
 cem fidibus constitisse plectroque ici solitam; na-
 blum duodecim habuisse voces et digitis pulsatum
 fuisse, Josephus memorie prodidit ζ' Ἀρχιλ. i.
 Id scias otiter, sape me nomina propria non ut
 sunt in Cedreno aut etiam LXX versione, sed ut sunt
 in Hebreo et recepta, posuisse, ut Michol, Ramatha
 etc. XYL.

(64) Hæc sunt de posterioris libri Samueli c.
 xviii, ut facile appareat locum hunc esse mirifice

A abiit, ibique Davidum Jessω filium natu octa-
 vum ungens regno destinavit; atque huic
 spiritus Dei datus est. At contra in Saulum
 spiritus malignus irruit, eumque vexavit. Fa-
 miliares itaque ei indicaverunt esse Davidum
 spiritu Dei prædictum ac variis instrumentis musi-
 cis ludere peritum. Itaque Saulus ad Jessam missis
 famulis Davidum 114 domum suam ascivit, ut
 fidibus luderet spiritumque a quo rex vexabatur
 abigeret; qui et recessit a rege. Proinde Davidum
 rex dilexit armigerumque suum constituit. Sub
 idem tempus Barbari bellum Hebreis fecerunt, ma-
 gnis freti copiis. Quo in bello Davidus Goliathum
 octo pedes altum, annos natus 33, singulari prælio
 congressus trucidavit. A qua victoria redeunti,
 cum occurrentes choream ducentes mulieres ceci-
 nissent « a Saulo millia, a Davido dena millia esse
 devicta, » invidit rex Davido sibi eo carmine præ-
 lato; exagitavitque eum denuo malignus Deo im-
 mittente spiritus, ac in medio suæ domus vaticinat-
 tus est. Coram eo Davidus quotidie fidibus cecinit.
 Saulus autem hasta quam manu tenebat, Davidum
 trajicere voluit: sed hic inclinato corpore ictum
 evitavit, et hasta parieti infixa est. Bis hoc Saulus
 est conatus. Inde cognito Deum Davido adesse,
 tribunum militum eum fecit inque bellum emisit,
 ut militia versaretur: aiebat enim malle se eum
 Barbarorum quam suis manibus perire. Nuptum
 quoque ei dedit Michol filiam suam. Enimvero Da-
 vidus Saulum fugiens ad Samuelum in urbem
 Ramatha se contulit, ibique cum Samuele chorum
 vatuum reperit. Tertium Saulus eo misit qui Davidum
 ad se abducerent: verum ii vaticinandi spiritu
 correpli ibidem manserunt. Qua re ira percitus
 Saulus, cum ipse comprehendendi Davidi causa
 eodem abiisset, divino instinctu affectus ipse 115
 quoque cum reliquis vaticinari cœquit; detractis-
 que sibi vestibus nudus diem ac noctem jacuit. Post
 hæc Davidus a Saulo prorsus recessit, parata qua-
 dringentorum virorum bellicosorum manu. Hæc
 consecuta est mors Samueli, isque domi suæ Ra-
 mathæ humatus est. Cum a Davido persequendo
 Saulus non desisteret, Abessaus et Joabus cum Da-
 vido in castra illius noctu pervenerunt, hastamque
 regis et lenticulam aquam secum abstulerunt. Pro-
 fugit deinde ad regem Gethæ Anchisum Davidus,
 isque ei urbem Siclagam concedit, in qua Davidus
 per quatuor menses inquilinus fuit, ubi statuam
 quoque sibi parricida Absalomus erexit, etiam hoc

GOARI NOTE.

mutilatum: nam quæ mox sequuntur de heroib-
 us Davidi, sunt de ejusdem libri. c. xxiiii, vel i
 Paralip. ii, estque etiam in margine hoc annota-
 tum: Οἱ δινάριοι τοῦ Δαβὶδ, potentes, id est fortis,
 et qui precipua virtutis causa officia administra-
 bant apud Davidum. Ceterum loca dicta cum Ce-
 dreno lector conferat ipse, adjunctis iis quæ apud
 Josephum habentur l. vii, c. 10; diversitate enim
 omnem aunotare non est nostræ brevitatis, neque
 ita difficile ut opera nostra magnopere debeat re-
 quiriri. XYL.

Suis addens sceleribus: eodem in loco lapidibus obrutus est. Fuit Jebosthes Chanaaneus, qui evaginato gladio una pugna 600 viros vulneravit. Is non fuit unus de tribus, sed supra tres potens. Deinde Adinon, qui stricto gladio 600 vulneravit, Eleazar, tertiusque Sameas. Ili tres globum hostium Barbarorum perruperunt, et petenti Davido aquam ex Bethleema bibendam attulerunt. Abessaus frater Joabi et Asaelis, in ense nudato trecentos sauciavit. Prælatus autem fuit inter tres, non quod robore eos æquaret, nedum anteiret, sed ut cognatus regis: nam potentia tres istos non attigit. Quinetiam Banaias Joaidæ filius fratris Davidi, quanquam ob virtutem tribus istis compararetur, non tamen eorum virtutem æquavit. Fuerunt porro etiam alii 37 celebres 116 ac potentes, quorum princeps fuit Asaelus. Cæterum rhomphæa non lanceam, ut quidam putant, sed gladium significat. Quomodo etiam Davidus ad Goliam: « Tu, inquit, contra me venis rhomphæa hastaque et clypeo tretus: ego autem te aggredior ductu Domini Dei exercituum ³¹. » Davidus finem vitæ fecit annos natus 70 cum in Judam regnum obtinuisse 7 annos ac semis, 32 ac semissem in totum populum. Regnum adeptus est anno ætatis trigesimo.

Solomon etiam antequam templum extruxisset, in summitatibus adolevit altaria, cumque eo universus populus.

Maxima autem delicta sua a condito templo commisit, quod solium regium sibi fecit eburneum, in cuius postica parte excisi ab utraque solii parte exstabant duo vituli anterioribus sui partibus et duo tales leones. Fecit et gradus sex, quibus altitude solii augeretur, in quo quis gradu itidem leones exsculptos Ita duodecim leones in gredibus pone solium duo fuerunt, in summa. Atque hac ipsa etiam in re cum peccasse legemque a Deo Mosi ac populo datam violasse Josephus asserit. Neque enim permissum fuisse ut pascendorum oculorum causa animalia fingerent aut picturis stuperent. Sane propter Solomonis impie facta Jeroboamus in decem tribus nactus est regnum, duabus duntat Roboamo 117 Solomonis filio relictis, Iudaica et Benjaminea. Num Hierosolyma in ditione Benjamineis tribus sita sunt, ideoque ea tribus Iudaicæ annexa.

Prima Solomonis delicta sacræ Litteræ commemerant, sicut et præclara ejus facta, quanquam haec minus. Quod ad delicta attinet, apparel eum et ante et post ædificatum templum in excelsis locis sacrificasse et aras adolevisse. Habuit et alienigenas uxores, lege vetante. Tantis per tamen eum Scriptura non culpat, non quidem in hunc finem facta ejus referens, quasi ea vitio carerent. Rursus quæ in templi adoratione non omnia pie effluxit.

³¹ Reg. xvii, 45.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(65) De rhomphæa, spatha et framea Thomas Dempsterus in *Romanis Antiq. Goar.*

A 'Εν φ τόπῳ καὶ λιθολευστος γέγονε.... 'Ιεροσύνη Χανανίας, δι' ἐπὶ ἐννακεσίοις τραυματίαις ἐπτάτο ρομφαῖν εἰσπεισ. Οὗτος νῦν ἦν τῶν τριῶν, ἀλλ' ὑπὲρ τοὺς τρεῖς δυνατός. Εἶτα Ἀδίνων, καὶ οὗτος ἐπτάτο ρομφαῖν ἐπὶ δικτακοσίοις τραυματίαις. Ἐλεάζαρ, καὶ τρίτος Σαμέχες οὗτοι οἱ τρεῖς διέβροξαν τὸ σύστημα τῶν ἀλλοφύλων, καὶ ἤνεγκαν ἐκ Βηθλέεμ πιεῖν τῷ Δαβὶδ αἰτήσαντι ὑδωρ. Ἀβεσσῆς δὲ ὁ ἀδελφὸς Ἰωάννης καὶ Ἀσσατὴλ ἐπτάσαντο τὴν ρομφαῖαν αὐτῶν ἐπὶ τῷ τραυματίᾳ. Ἡρχις δὲ τῶν τριῶν οὐχ ᾧς ὑπὲρ αὐτῶν η ᾧς αὐτοὶ ισχύων, δλλ' ᾧς συγγενῆς τοῦ βασιλέως ἦ γέροντος δύναμις αὐτοῦ πρὸς τοὺς τρεῖς οὐκ τῇθεν. Ἀλλὰ καὶ Βενέας οὐδὲ Ἰωάννης, ἀδελφοῦ τοῦ Δαβὶδ, δυνατός ὡν περιβάλλετο τοῖς τρισιν, οὐ μέντοι γέγονε τῆς ισχύος αὐτῶν. Ήσαν δὲ δυνομάτοι καὶ δυνατοὶ ἔτεροι λέπτοι, οἵ διχεῖν Ἀσσατὴλ. Ρομφαῖα δὲ τη σπάθη (65) ἐτί, καὶ οὐ τὸ δόρυ, ᾧς τινες οὐντοι, καθὼς Δαβὶδ πρὸς τὸν ἀλλόφυλον λέγει: « Σὺ ἔρχῃ πρός με ἐν ρομφαῖᾳ καὶ ἐν δόρατι καὶ ἐν ἀσπιδὶ, κάγγα πορεύομαι πρὸς σὲ ἐν δύναμι Κυρίου Θεοῦ Σαβαώθ. » Ό δὲ ἐτῶν οὐ τελευτὰ Δαβὶδ, ἐπειδὴ ἡτη βασιλεύσας τοῦ Ιούδα καὶ μῆνας ἔξι, τριάκοντα δύο δὲ καὶ μῆνας ἔξι ἐπὶ πάσαν φυλήν. Ἡν δὲ, ὅτε ἐβασιλεύσαν, ἐτῶν τριάκοντα.

Οτι Σολομῶν καὶ πρὸ τοῦ οἰκοδομῆσαι αὐτὸς τὸν ναὸν ἐν τοῖς ὑψηλοῖς ἐθυμίᾳ, καὶ πᾶς ὁ λαός.

B Τὰ δὲ μέγιστα τῶν παραπτωμάτων αὐτοῦ μετὰ τὴν οἰκοδομὴν, τοῦ ναοῦ γέγονεν. Οτι ἐποιησε τὸν βασιλεὸν θόνον αὐτοῦ ἐλεφάντινον, ἐκ μὲν τῶν διπτερῶν ἔχοντα πρωτομής δύο μύσχων, καὶ δύο λεόντων εἰς τὰ περὶ ἐκάτερα πλησίον τοῦ θρόνου. Ἐποιήσε δὲ καὶ βαθμοὺς ἔξι, εἰς ὅψις ἔξαρστος τὸν θρόνον, καὶ ἐν ἐκάτῳ βαθμῷ ὠστάτως λεόντες ἐτηλωμένους, ὥστε εἶναι τοὺς πάντας λίστας τῶν μὲν ἀνθρώπων δώδεκα, τοὺς δὲ πλησίον τοῦ θρόνου δύο. Λέγει δὲ Ἰωσηπὸς καὶ ὃν τούτῳ ἀνομῆσαι αὐτὸν καὶ παραβῆναι τοὺς ὑπὸ Θεοῦ [P. 66] δοθέντας τῷ Μωϋσῆ καὶ τῷ λαῷ νύμας, οὐδὲ γὰρ ὅψις ἔνεκεν ἐπετράπησαν ζωοπλαστεῖν ή σκιαγραφίας προστέγειν. Διὰ τὸ ἀσεβῆσαι δὲ Σολομῶντα λαμβάνει Ἱεροδοξὸν τὰς δέκα φυλὰς. Ἱεροδοξὸς δὲ τῷ οὐρῷ Σολομῶντος κατελιμπάνονται φυλαὶ δύο, η τοῦ Ιούδα καὶ η τοῦ Βενεμίν. η γέροντος φυλῆς καίται, καὶ διὰ τούτο συγέθη, τῇ D φυλῇ Ιούδᾳ.

C Ότι τὰ πρῶτα παραπτώματα ἰστορεῖ η Γραφὴ Σολομῶντος καὶ τὰ κατορθώματα, ἀλλ' οὐχ ᾧς παραπτώματα, ἐπειδὴ φαίνεται καὶ πρὸ τῆς κτίσεως τοῦ ναοῦ καὶ μετὰ τὴν κτίσιν, ἐπι νέος ὡν ἐν τοῖς ὑψηλοῖς θύσιαι καὶ θυμιῶνται γυναικαὶ ἀλλοφύλων ἔχων παρανόμιας. Τέως δὲ ἐν πρώτοις η ἰστορία τῆς Γραφῆς οὐκ ἔγκαλει αὐτῷ, οὐχ ᾧς μὴ πράξαντος κακῶς τὰ πράγματα διγουμένη. Καὶ αὖθις οὐ πάντα τὰ ἐν τῷ ναῷ εὐηγώντας ἐπλαστιν.

D

"Οτι δις ὥρθη δ Θεὸς τῷ Σολομῶντι, καὶ ἐπίτα- A σιν ἀσφαλέσμενος αὐτὸν ἀπέχεσθαι τῶν περινόμων. Οὐ δὲ Ἰώσηπος καὶ διὰ τοῦτο ἀκλεῶς τεθνάντας αὐτὸν λέγει, διὰ τὸ καὶ λέοντας καὶ βόας μετὰ τῶν λοπῶν ἀνομημάτων εἰς ὑψηλήν θεωρίαν ἀνέπλαστον αὐτὸν. Οὐ γὰρ Θεὸς οὐδὲ δύσεως ἔνεκεν καὶ θεωρίας παραχωρεῖ ταῦτα διὰ τοῦ νόμου γίνεσθαι.

"Οτι Ἀθίας ὁ Σιλωνίτης προφήτης ὅν, συναντήσας Ἱεροδοξὸν τῷ δούλῳ Σολομῶντος, διέδρει καὶ νόντον ἱμάτιον διαρρήξει εἰς φάρσην δώδεκα δίδωλαν αὐτῷ δίκη ρήγματα, εἰπὼν· «Σοὶ διδώσων ὁ Θεὸς τὰς δίκης φυλάς τοῦ Ἰσραὴλ διὰ τὰς ἀνομίας Σολομῶντος· δύμας μετὰ θάνατον αὐτοῦ λέψῃ αὐτάς.»

"Οτι Σολομῶν ἔξιτης τὸν Ἱεροδοξὸν ἀποκτεῖναι ὑπονοήσεις αὐτὸν. Οὐ δὲ γνοὺς ἀνεχώρησε πρὸς Σουσακεῖμ φετιλέα Αἴγυπτου, καὶ ξὺν ἐκεῖ ἡώς τῆς τελευτῆς τοῦ κυρίου αὐτοῦ Σολομῶντος. «Ἐλασθε δὲ τὴν θυματέρα Σουσακεῖμ ἔκυρη γυναικά·

"Οτι δὲν Ἱεροσολόμοις ναὸς τεσσαράς εἶχε περιβόλους, καὶ εἰς μὲν τὸν ἔκωτάτω εἰσελθεῖν ἐπετέραπο πᾶσι καὶ τοῖς ἀλλοφύλοις, γυναικὶ δὲ ἐμμηνίοις μόναις ἀπειρτο περιένται. Εἰς δὲ τὸν διέτροφον Ἰουδαίοις πάντες εἰσίσαν, καὶ αἱ τούτων γυναικες καθηρεῖ ἀπὸ παντὸς μιάσματος. Εἰς δὲ τὸν τρίτον οἱ ἄρδενες τῶν Ἰουδαίων, εἰς δὲ τὸν τέταρτον οἱ Ἱερεῖς μόνοι. Εἰς δὲ τὸν υπὸν καὶ ἐπὶ τὸν βωμὸν οἱ ἄγνωτοι Ἱερεῖς, στολάς Ἱερατικὰς ἐνδεδυμένοι. Εἰς δὲ τὸ ἄδυτον δὲ ἀρχιερεὺς μόνος, τὴν οἰκεῖαν στολὴν περιβεβλημένος, ἀπεκτεῖναι τοῦ ἔνιατον.

"Οτι ἐν γῇρᾳ αὐτοῦ Σολομῶν ἔκώκειλεν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, τῶν γυναικῶν αὐτοῦ εἰδῶλα ἀνατιθουσῶν διγάρη ἑτέρων ἀντιθέντων ἐρεις αὐτὸς ἰδρύεται δυνάμεις. [P. 67] Καὶ διὰ τοῦτο ἐδόθη αὐτῷ Σετὰν δὲ "λέπερ.

"Οτι Ἱεροδοξὸν δοῦλοις ξὺν Σολομῶντος, οὗδε γυναικὸς πόρηντες, ἴδια σίλευσε δὲ τοῦ Ἰσραὴλ τὸν Σαμαρεῖαν. Καὶ σωματιῶν πόλεμον τῷ Ἀβίᾳ ἤττιθη, καὶ ἐπεσεν τοῦ Ἰσραὴλ χιλιάδες φ.

"Οτι δὲν τῷ τρίτῳ ἔτει τῆς βασιλείας Γοθολίας Ἰηοῦν ἀνείλει τὸν Ἰωράμ καὶ τὸν Ὁγυζλαν καὶ τοὺς οὐρανούς Ἀγαθὸν καὶ τὴν Ἱεζαβελ.

"Οτι Ἀχαζὸς οὐδὲ Ὁζίου, πατέρος δὲ Ἔζεκίου, βασιλεὺς Ἰούδα, συνέκοψε τὰ συγκλείσματα τῶν μεχονῶθ. Ήσαν δὲ λεοντες, καὶ βόες, καὶ Χερουβίμ. Κατεῖ δὲ δι μεχονῶθ λουτρό. Τοὺς βόες χαλκοῦς τοὺς βαστάζοντας τὴν θάλασσαν τὴν γαλακτήν, οὓς D παρχνῶμες ἀνεπλάσσαστο Σολομῶν. Καὶ θήησε τὴν θάλασσαν ἐπὶ βάσει λιθίνῃ. Τὰ δὲ λοιπὰ ἔγραφταν ἐμπροσθεν. Καὶ ἐκ τῶν Παραλειπομένων τινά·

Δι Παραλειπόμεναι τὰ λείποντα πολλάκις λέγουσι καὶ τὰ ὄντα παραλιμπάνουσι, πολλάκις δὲ καὶ δλῆγη ἔννοιαν ἀλλοιοῦσιν. Ἐν γῇρᾳ τῷ λέγειν διτι Ἀσσ (66) ἐποίησε τὸ εὐθὲς ἐνώπιον Κυρίου ὡς Δαβὶδ καὶ Σολομῶν

²⁴ III Reg. xi. 34.

XVLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(66) Perspicue falsum: non Abias Jeroboamum vicit, ut paulo ante ex II Paralip. xcm retulit, neque est ibi scriptum Salomonis imitatorum suisse

Bis Solomoni Deus apparuit, ut eo intentius eum confirmaret ac ab impiis factis abstinentem esse admoneret. Josephus autem propterea quoque eum in gloria morte sublatum perhibet, quod præter cetera peccata leones quoque et boves in sublimi loco conspiciendos effluxerit. Divina enim lege sanctum est ne tale quid vel visus et conspiciendi gratia flat.

Achias Silonites vates Jeroboamo obviam factus servo Solomonis, novam qua induitus erat vestem in duodecim frusta discerpsit, deque his ei decem dedit, ita fatus: «Propter peccata Solomonis Deus tibi dat decem tribus Israelici populi; quas tamen non nisi mortuo Solomone obtinebis³⁴.

118 Solomon Jeroboamum sibi suspectum interficer cogitavit. At is cognitis insidiis ad Susacum Ägypti regem concessit, atque apud hunc commoratus est usque ad mortem domini sui Solomonis. Sed et Susacimi filiam uxorem duxit.

Templum Hierosolymitanum quataor habuit ambitus In extreum intrare omnibus, etiam alienigenis, permisum fuit; solæ menstruo laborantes mulieres arcebantur. Intra secundum omnes Judæi intrabant, eorumque feminæ pollutionis omnis puræ. In tertium mares Judæi. In quartum soli sacerdotes. In sacrarium et ad aram vitio carentes sacerdotes, stolis sacerdotaliibus amicti. In adytum quotannis tantum solus summus pontifex ingrediebatur, suo vestitu ornatus.

C Senecta ætate Solomon a Deo exorbitavit, uxoris eius simulacula consecrantibus. Nam qui alteri potestatem consecrandi talia permittit, is quantum in ipso est, ea dedicat. Ideoque ei Satanás Ader immisus est.

Jeroboamus Solomonis servus, filius meretricis, Samariæ regiam habuit, rex populi Israelici. Idem prælio congressus cum Abia succubuit, cæsis Israelicorum quingentis millibus.

Terlio anno regni Gotholiae Jehus Joramum et Ochoziam et Achabi filios et Jezabellam interfecit.

119 Achazus Oziae filius Ezechiae pater, rex Judæ, Mechonothi cælaturas concidit: erant autem leones, boves et Cherubimi. Mechonothum significat lavacrum: tum boves erant ænei, qui mare æneum portabant, quos boves contra legem Salomon effinxerat. Ac mare fundamento lapideo imposuit. Reliqua post suo loco sequuntur. Jam quædam de Annalibus.

Annales Paralipomena Græce vocantur, quod plerumque omissa referant, tametsi et omittunt res gestas, et sœpe prorsus diversam sententiam ponunt. Quod enim in iis dicitur, Asam Deo vitam

Asam. Sunt et reliqua mirabiliter confusa; quibus illustrandis nolui vacare, cum existent in Bibliis et apud Josephum, sintque notissima. XVI.

suam probasse exemplo Davidi et Solomonis majorum suorum, hoc quidem diversam sententiam habet, ut Solomonis gesta a nobis exposita ostendunt. Ceterum Asa cum Judaeis et Benjamineis tribus suppetiis adjutus, Israelici populi qui cum Jeroboamo erat quingenta millia bellatorum occidit. Neque posthac contra Judam caput suum Jeroboam Nabati filius extulit.

Sorores Davidi fuerunt Servia et Abigaea. Serviae filii fuerunt Abessas, Joabus et Asaelus. Abigaei filius fuit Amessa: is non pervenit ad dignitatem trium David principum.

Rubenus primogenitus Jacobi sua excidit dignatione, quod thalamum patris incestasset. Dedit autem Jacobus pater Josepho et prærogativam primogenituræ dedit Judæo.

120 Secundus Annalium liber habet in tabernaculo nihil fuisse præter tabulas.

Joades pontifex maximus sapiens, cum Gotholia stirpem Davidicam omnem excinderet sussuratus est Joasum, minimum natu filium Ochoziæ, filii Gotholiæ. Is Joasus annos natus septem regnum in Judæos obtinuit. interfecitque Gotholiam impiam, Achabo prognatam. Vixit Joades annos 130, et sepultus est in regum sepulcris propter conservatam atque restitutam Davidicam progeniem. Gotholia septennium regnavit. Joasum mensem natum Joades abscondit.

Legati principum Babylonis ad Ezechiam venerunt percontatum de miraculo, quod in cœlo factum erat sole retro averso. Ezechias eo præterito thesauros eis suos divitiasque et regnum demonstravit. Succensuit Deus, Ezechiaque malum minatus est, quod tamen habita virtutis ejus ratione, ab ipso in posteros transtulit.

Manasses ob impietatem suam ab Assyrio rege captus, cum ex animo resipiseret ac peccata sua confiteretur, a Deo in regnum restitutus est ejusque deinceps mandatis paruit.

In testamento Ezechia regis Judæo, ait Isaías propheta, Antichristum triennium ac menses septem rerum potiturum quæ est summa dierum 1290: **121** tum eo in Tartarum abjecto venturum universi Dominum Christum Deum nostrum; fore tum resurrectionem ac bene maleque factorum compensationem. De his ipsis Danielus quoque vates perhibet in visione sua his verbis ²³: « Dux viro veste linea induito, qui super aquam fluviij stabat: Quando erit finis mirabilium istorum quæ narrasti? Is manus suas ad cœlum sustulit, juratique per eum qui sempiternum vivit, fore id post tempus, tempora ac diuidium temporis. Audiri ego et intellexi ac dixi: Et quid erit extremum horum? respondit: A tempore immutati continui sacrificii

A δ πατήρ αὐτοῦ, ἀλλοιοῖ τὸν νοῦν· τὰ γὰρ περὶ τοῦ Σολομῶντος πεφαίνωται. Ἐπάταξε δὲ ἐν Ἰερατὶλ καὶ Ἰεροβοὰμ Ἀσᾶ μετὰ φυλῆς Βενιαμίν καὶ Ἰούδα πεντακοσίας χιλιάδας ἀνδρῶν πολεμιστῶν. Καὶ οὐκέτι οἱρε κεφαλὴν κατὰ Ἰούδα Ἰεροβοὰμ υἱὸς Ναβάτ.

“Οτι δένελφαι Δαβὶδ Σαροῖς καὶ Ἀβιγαῖα, καὶ τῇ μὲν Σαρουΐς υἱοὶ Ἀθεστᾶ, καὶ Ἰωάδη, καὶ Ἀσσαχὴλ, τῇ δὲ Ἀβιγαῖῃ υἱὸς Ἀμεσῆς οὗτος οὐκέφυσε πρὸς τοὺς τρεῖς δυνάστας τοῦ Δαβὶδ.

“Οτι δὲ Ρουσεῖμ πρωτότοκος ὁν ἔζεπεσ τῆς εὐλογίας καὶ τοῦ ἀριθμεῖσθαι ὡς πρωτόκος, ἐπειδὴ ἀνέβη εἰς κοιτὴν πατρὸς αὐτοῦ, καὶ Ἰσχὼδ δὲ πατὴρ αὐτοῦ δέδωκε τῷ Ἰωσὴφ, τὰ δὲ πρωτότοκα δέδωκε τῷ Ἰούδᾳ.

“Οτι λέγει ή δευτέρα τῶν Παραλειπομένων μὴ εἶναι ἐν τῇ σκηνῇ εἰ μή τὰς πλάκας μόνον.

“Οτι Ιωδάτε δὲ ἀρχιερεὺς δὲ συνετός, τοῦ Δαβὶδικοῦ σπέρματος δλλυμένου ὑπὸ Γοθολίας, κατέκρυψε τὸν ἔσχατον υἱὸν Ὁγχίου τοῦ υἱοῦ αὐτῆς τὸν Ἰωάδην, δις καὶ ἰδεῖτεντεν ἐπὶ Ἰούδα, ἵτων ὄντα ἐπτά, καὶ ἀπέκτεινε Γοθολίαν τὴν ἱνομον τὴν ἐκ γένους Ἀγαθοῦ. Ση̄ δὲ ὁ αὐτὸς Ἰωάδης ἦτη ρλ', καὶ ἐτάχη ἐν τάφοις τῶν βασιλέων, διστι ἀνεκτίσατο τὸ Δαβὶδικὸν γένος. Βασιλεύει δὲ Γοθολία ἐπη ζ, καὶ κατακρύπτεται Ἰωάδης ὑπὸ Ἰωάδη μηνιστος.

“Οτι οἱ πρεσβύτεροι τῶν ἀρχόντων Βαβυλῶνος ἥλθον πρὸς Ἐζεκίαν τοῦ πυθίσθαι περὶ τοῦ τέφατος C τοῦ γεγονότος ἐν τῷ οὐρανῷ ἐν τῇ ἀναστροφῇ τοῦ ἥλιου. Οὐ δὲ τούτο περαλιπών θησαυροὺς [P. 68] καὶ πλοῦτον καὶ βασιλείαν αὐτοῖς ὑπεδέκνυνται. Οργίσθη δὲ Κύριος δὲ Θεός, καὶ ἤπειρησε τῷ Ἐζεκίᾳ δύμας μετήνεγκε τὴν δργὴν διὰ τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς ἀπογόνους αὐτοῦ.

“Οτι διὰ τὰς ἀσεβείας αὐτοῦ Μανασσῆς αἰχμάλωτος γίνεται ὑπὸ Ἀσσύριον, καὶ ἐξομολογέται τῷ Κυρίῳ ἐν μετανοίᾳ καρδίας αὐτοῦ, καὶ ἐπιστρέφει αὐτὸν δὲ Θεός ἐπὶ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ, καὶ ἐποίει τὸ εὐθὲς ἐνώπιον Κυρίου.

“Οτι ἐν τῇ διαθήκῃ Ἐζεκίου βασιλέως Ἰούδα λέγει Ἡσαίας δὲ προφήτης κρατῆσαι τὸν Ἀντίχριστον ἐπη γ' καὶ μῆνας ἐπτά, γινόμενα ἡμέσαις ἀσ'. Καὶ μετὰ τὸ τὸν Ἀντίχριστον βληθῆναι ἐν τῷ Ταρτάρῳ ἐλθεῖν τὸν Δεσπότην τῶν δλων, Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν, γενέσθαι δὲ καὶ ἀνάστασιν καὶ ἀνταπόδοσιν καλῶν τε καὶ κακῶν. Ηρὶ τῶν αὐτῶν δὲ καὶ δὲ προφήτης Δανιήλ ἐν τῇ ὀπτασίᾳ λέγει ἐωρακέναι, καὶ φησίν. « Εἴπον τῷ ἀνδρὶ τῷ ἐνδεδυμένῳ τὸ βαδδίν, δις ην ἐπάνω τοῦ ὄδατος τοῦ ποταμοῦ. «Εώς πότε τὸ πέρας τῶν θαυμασίων ὃν εἴρικες; ; Καὶ ὑψώσας τὰς γειρας αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ ὕψωσεν ἐν τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰώνας διετοικει καὶ καρούς καὶ ημισου καρούς. Καὶ ηγώ ηκουσα καὶ συνήκα καὶ εἶπον. Καὶ τί τὰ ἔσχατα

²³ Dan. xi, xii.

τούτου; Καὶ εἶπε, Ἐπειδὴ περιτίλεσες τοῦ ἀνδελεχισμοῦ, καὶ δοθῆναι βδέλυγμα ἡρημώσων ἡμέρας αὐτῇ· καὶ μακάριος ὁ ὑπομένων καὶ φέρ- σας ἡμέρας αὐτούς.

Οὐτὶ ἐπὶ τῶν χρόνων Ἀμᾶς βεβιλέως Ἰούδας τὰ περὶ τῆς Νινιὲ προφητεύθεντα κατὰ τὸν χρόνον τούτους πέρας έτιχεν. Ἰστορεῖ δὲ Ἰωσήπος ἐν τῷ 8^ῳ τῆς Ἀρχαιολογίας τὸν Ἰωάννην καταποθέντα ὑπὸ τοῦ κήπους μετὰ τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας ἐκβρα- σθῆναι ζῶντα ἐν τῷ Βόξενῳ πόντῳ.

Ἄπο τοῦ γ' βιβλίου τῆς Ἀρχαιολογίας Ἰωσήπου, δεῖ ἐάν τις ὑπονοήσῃ τῶν Ἐβραίων μεμοιχεύσθαι αὐτοῦ τὴν γυναικαν, κομίζει καθιῶν ἀλεύρου ἀσσά- ρωνα, καὶ μίαν αὐτῆς δράκαν ἐπιβιλόντες τῷ Θεῷ τὸ λόιπὸν τοῖς ιερεῦσι διδόσαντι εἰς τροφήν. Τὴν δὲ γυ- ναικαν στήσας ὁ ιερεὺς κατὰ τὰς πύλας πρὸς τὸν νεῶν, καὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῆς γυμνώσας, ἐπιγράψει τοῦ Θεοῦ τὴν προστυράνθησθαι διηθέρα. Κελεύει δὲ διδυνεῖν μηδὲν ἡδικήναι περὶ τὸν ἄνδρα. Παρεβά- σαν δὲ τὸ σῶμαν, τοῦ δεξιοῦ σκέλους τὸ ἄρθρον ἔξερθρον γενέσθαι, καὶ τὴν γαστέρα πρισθεῖσαν οὐ- τῶς ἀποθανεῖν. Ἐάν δὲ ὑπὸ πολλοῦ ἔρωτος καὶ τῆς τούτου ζηλοτυπίας προπετῶς δὲ ἀνήρ διὰ τὴν ὑπό- νοιαν εἴη κεκινημένος, μηδὲν δεκάτῳ γενέσθαι παι- δίον ἀφένει αὐτῇ. Τῶν δὲ ὅρκων τελεωθέντων, τῆς διφέρεταις ἀπαλειφθας τοῦνομα, εἰς φιλάρην ἐκπιέζει. Προστοκμίσας δὲ ἐκ τῆς τοῦ ιεροῦ γῆς εἰ τι προστύ- χοι, καὶ κατεπάσσεις, ἐκπιεῖν δίδωσιν. Ή δὲ εἰ μὲν ἀδίκως ἀνεκλύθη, ἕγκυμων τε γίνεται καὶ τελεσφο- ρεῖται κατὰ τὴν γαστέρα. [P. 69] Ψευταρμένη δὲ τὸν ἄνδρα ἔπι τοῖς γάμοις καὶ τὸν Θεὸν ἐπὶ τοῖς ὅρκοις μετ' αἰσχύνης καταστρέψει τὸν βίον, τοῦ τε σκέλους

Ἄπο βιβλίου τετάρτου τοῦ αὐτοῦ, δεῖ ἀπὸ ἀμυγδα- C λῆς οὕσης τῆς βάσιδος Ἀρεών ἀμύγδαλα καὶ οἱ καρποὶ ὀρχίσθησαν.

Οὐτὶ δέοις δὲ ἐκτούτους καθιερῶσιν εὐχὴν πεποιη- μένοι, Ναζιραῖνοι οὗτοι καλοῦνται, κομῶντες καὶ οἶνον μὴ προσφερόμενοι. Τούτους δὲ, δεῖν τὰς τρίχας ἀφιερώσιν ἐπὶ θυσίᾳ τὰς κουράς, νέμεσθαι πρὸς τοὺς ιερέας. Καὶ οἱ κορβάν αὐτοὺς δονομάζαν- τες τῷ Θεῷ (διηρόν δὲ τοῦτο σημαίνει) βουλόμενοι ἀφίεσθαι τῆς λειτουργίας, τοῖς ιερεῦσι καταβαλεῖν τὸ ἄργυριον, γυναικάδες μὲν τριάκοντα σίγλους, ἀνδρός δὲ πεντήκοντα.

Οὐτὶ Βαλαὰκ πεσὼν ἐπὶ στόμα τὰ πάθη προσύλεγεν, δεσμὸς τε βασιλεὺσιν ἔσται καὶ δεσμὸς πόλεσι ταῖς ἀξιολο- γωτάταις, ὃν ἐνίστις οὐδὲν οἰκεῖσθαι πως συνέδινε τὴν ἀρχήν. Ὄπερετο δὲ καὶ τὸν τῶν Μαδιανιτῶν καὶ τὸν τῶν Μωαβιτῶν γυναικῶν δόλον.

Ἄπο βιβλίου ε' τοῦ αὐτοῦ, δεῖ οὐχ ὡς ἡ Γραφὴ ἔχει, οὕτως ἔξηγεται Ἰωσήπος τὰ περὶ Σαμψών. Οὐτὶ μὲν γάρ ὄνου σιτηγόνι χιλίους ἀπέκτεινε, λέγει, δεῖ δὲ ἐξ αὐτῆς ὑδωρ ἔβλουσεν, οὐ λέγει, ἀλλ' δέ μαλλον τοῦ τόπου ἀνωμάτου ὄντος, ἐκ τοῦ συμβάντος ἐπι- κληθῆναι δι σιταγών. Ἐξ αὐτοῦ δὲ πηγὴν ἀναδοθεῖται κατὰ τίνος πέτρας, ἡδεῖσαν καὶ πολλὴν πόσιν διδοῦ- σαν κορέσαι τὸν Σαμψών, καὶ οὕτω μέχρι τοῦ δεύτεροῦ πελεῖσθαι τὸ χωρίον.

Βιβλίον ζ' τοῦ αὐτοῦ, δεῖ Δαεδίδ ἐκλαθόμενος τῶν

A piaculum abominabile vastitatis dabitur, per dies 1290, et felix qui perdurabit ac perveniet ad dies 1335.

Amoso Judæum regnum gerente, evenerunt quæ de Niuite pœdicta fuerant. Narrat autem Josephus libro *Antiquitatis Judaicæ* nono, Jonam a ceto deglutitum post tres dies totidemque noctes vivum ejectum fuisse in Euxino mari.

B De tertio libro ejusdem operis: Si quis Hebreus uxorem suam adulterat suspicatur, is farinæ hordeaceæ assaronem ad sacerdotem affert; cujus unus pugillus in aram Dei conjicitur, reliquum sacerdotibus datur ad victimum. Mulierem autem sacerdos constituit ad portam templi, nudato ejus capite. Tum nomen Dei in membranam inscribit, jubetque 122 mulierem jurare se fidem marito servasse, neque pudicitiam negligenter habuisse: si secus fecerit, imprecari sibi ut crus suum dextrum luxetur ventreque crepante moriatur. Quod si vir nimio amore ad hanc temerariam obtrectationem fuerit prolapsus, ipsa decimo post mense masculum pariat. Juramento peracto nomen Dei a membrana delet, eamque in pateram exprimit, pulveremque templi, in quam forte incidit, inspergit, bibendumque mulieri exhibet. Ea, si quidem insons est, fetum concipit ac suo tempore parit: quod si viro fidem sefellit ac Deo pejeravit, turpi morte ea perit, crure excidente et ventre aqua intercute distento.

C De quarto libro ejusdem: de arbore amygdalo fuit virga Aaronis, ideoque et amygdalas proferre visa fuit

Qui voto concepto seipso Deo consecrant, Naziri appellantur; hique comam alunt et vino abstinunt. Hi cum comam tondent, sacrificio adhibito eam Deo offerunt, sacerdotum opera. Et qui se Deo domum (*Corban* id Hebraice dicitur) nuncupant, ii si liberari officio velint, pecuniam sacerdotibus dependunt, mulier siclos 30, vir 50.

D Balaicus in faciem pronum se sternens prædixit quæ calamites regibus et urbibus præcipuis, quarum quædam tum ne habitari quidem 123 contigit, essent eventuræ. Addidit et Madianitarum et Moabitidum mulierum dolum.

De quinto ejusdem libro: Samsonis historiam aliter narrat Josephus quam sacra Litteræ, refert enim ab eo maxilla asini mille viros casos: sed id non refert, ex ea aquam erupisse. Sed locum ait cum ante nomine careret, Maxillam ab eo facto appellatum, eoque loco ex saxo quodam fontem aquæ copiosiæ ac dulcis exstitisse, unde sitim Samson restinxerit, loco nomen hodieque manere.

E Septimus ejusdem liber. Davidus legis per Mo-

sum datæ immemor, qua sancitum erat ut si po-pulus numeraretur. in singula capito semissis sicli-
deo offerretur, Joabum circum urbes et oppida regni proficisci summamque omnis Israelice mul-titudinis conscribere jussit Ideo 70 millia homi-num de populo perierunt, donec hostiis rex Deum placavit. Quas evenit eodem in loco offerri quo loco Abrahamus filium suum Isaacum Deo immo-lare intenderat.

A ædificandum templum Davidus omnia para-verat: id tamen ædificare prohibitus est, quod dextra ejus crebra hostium cræde esset polluta. Solomoni autem ad structuram templi reliquit tria talentorum auri millia.

Carminum et canticorum libros Solomo composituit 5000, tribus millibus porro librorum comparatio-nes et similitudines est complexus. Nam 124 de quavis arboris specie comparationem fecit, item que terrestribus, volantibus et acriis animantibus. Concessit ei etiam Deus ut disceret artem contra malos dæmones ad utilitatem hominum: excautationes morborum condendi scientiam reliquit, et formas adjurationum, quibus mali genii ejiciuntur nunquam reddituri. Quod remedii genus apud nos nunc plurimum valet. Vidi enim, ait Josephus, Eleazarum quemadmodum popularem meum, Vespasiano, ejus filiis, ducibus et exercitu præsentibus, eos qui a dæmonibus erant obsessi hujusmodi ex-cantatione liberare. Modus istius curationis talis erat: Naribus dæmone occupati annulum admon-ebat. in cuius pala radix a Solomone demonstrata inerat: eo odore percepto per nares exibat dæ-mon: tum homine statim concidente, dæmoni mandabat ne in hunc postea reverteretur, adjurationis Solomonicæ eum admonens incantatio-nesque ab eo compositas recitans. Idem Josephus Solomonem annos vixisse 94, regnasse 80 scri-bit.

De libro decimo ejusdem: Isaías propheta regi Ezechiæ prædictis omnes ejus divitias Babylonem translatum iri, posterisque ejus virilitate execta Babylonio regi servituros; ea Deum vaticinari.

Librum quoque de beato Jobo in compendium redigimus argumenta ejus potissima breviter hoc colligendo; que iis quibus iste liber cognitus 125 est, rem in memoriam revocent. Liber ille in mo-rem scenicæ fabulæ sex personis constat, justo Jobo, Eliphazo Themanita, Baldado Sauchita, So-phare Minæo, Elio Buzita, ac Deo. Colloquia habita sunt inter eos 23. Orditur Jobus, singulis trium amicorum suorum dicens, se telo robusti Dei vul-neratum esse: ii a Deo robusto atque æternō neminem injuste vulnerari asserunt. Hæc quæstio sex colloquis agitur. Deinde rursum Jobus prin-cipium disserendi facit cum iis, perhibens se sibi nullius esse spontanei delicti consciūm: ipsi cum instantiæ arrogantis dabant. Hæc secunda quæstio

A Μωϋσέως ἐντολῶν, ὃς προεῖπεν, ἐὰν ἔξηριθμῃ θῆ τὸ πλήθος, ὑπὲρ ἐκάστης κεφαλῆς αὐτῷ τῷ Θεῷ τελέσαιεν τὴμ σικλὸν, προσέταξεν Ἰωάνθ πορευθῆντες πάντα τὸν ὄχλον ἔξηριθμῆσα, καὶ διὰ τοῦτο ἀπωλοντο χιλιάδες ἴδιομηκόντα τοῦ λαοῦ, ἥως οὐθαίας εἰργνικᾶς ἐπενέγκας Δαβὶδ κατεπράῦνε τὸ Θεῖον. Συνέδη δὲ ἐπ' ἐκείνον τὸν τόπον τελεσθῆνι τὰς θυσίας, ἐν ψαλμῷ Ἀβραὰμ τὸν οὐλὸν αὐτοῦ Ἰσάκα ἀνήνεγκεν εἰς δλοκάρπωσιν.

"Οτι τὰ περὶ τὸν νεὸν Δαβὶδ τοιμαζεν ἀπεντα, ἐκωλύθη δὲ κτίσαι αὐτὸν διὰ τὸ μεμάνθη τῇ δεξιᾷ χειρὶ τῷ συγνωτίῳ τῶν ὄχρων φύσιφ. Τρισχίλια δὲ τάλαντα χρύσιν κατέλιπεν εἰς τὴν τοῦ ναοῦ κτίσιν τῷ Σολομῶντι.

"Οτι συνετάξετο Σολομῶν βιβλία περὶ φύῶν καὶ μελῶν πεντακισχίλια, καὶ παρθενῶν καὶ εἰκόνων βιβλίους τρισχίλιας, καὶ ἕκαστον γάρ εἰδος διάνορος παρθενῶν εἰπε, καὶ περὶ κτηγῶν καὶ τῶν ἐπιγείων ζώων ἀπάντων καὶ τῶν πτηνῶν καὶ τῶν ἀερίων. Περέσχε δὲ αὐτῶν μαθεῖν ὁ Θεὸς καὶ τὴν κατὰ τῶν δαιμόνων τέχνην εἰς ὧδηλες αν τῶν ἀνθρώπων, ἐπιφύδες δὲ συντίξει ἡν αἵ τις παρτγορεῖται τὰ νοσήματα. [P. 70] Καὶ τρόπους ἔξορκώσεων κατέλιπεν, οἷς ἐνδούμενα τὰ δαιμόνια, ὡς μηκίτει ἐπανελθεῖν, ἐκδιώκονται. Καὶ αὐτὴν παρ' ἡμῖν νῦν ἡ θεραπεία πλεῖστον ισχύει. Ἰστόρισ γάρ, φησίν Ἰωάνης, Ἐλεζέραρον τινα, τῶν ὅμοιούλων Οὐεσπασιονοῦ, παρθενῶν καὶ τῶν οὐλῶν αὐτοῦ καὶ χιλιάρχων καὶ ἄλλου στρατιώτους πλεύθους, τοὺς ὑπὸ δαιμόνων λεμβανομένους ἀπολέσοντα τούτους· Ο δὲ τρόπος τῆς θεραπείας τοιούτος ήν· Προσφέρων ταῖς φίσι τοῦ δαιμονικούτου τὸν δακτύλιον, ἔχοντα ἐπὶ τὴν σφραγίδα φίξαν δὲ ὃν ὑπέδεξε Σολομῶν, ἐπειτα ἔξηλθεν δσφρανθεμένον διὰ τῶν φίνων τὸ δαιμόνιον. Καὶ πεισόντος εὐθὺς τοῦ ἀνθρώπου μηκίτει εἰς αὐτὸν ὑποστρέψειν, δρκους Σολομῶντος μεμνάμένον καὶ τὰς ἐπιφύδες ἃς συνέθηκεν ἐκείνος ἐπιλέγων. Λέγει δὲ Ἰωάνης διτὶ ήδ' ἐπη Εζήσεις ὁ Σολομῶν, ἐκείσειτε δὲ ἔτη π'.

"Απὸ βιβλίου δεκάτου τοῦ αὐτοῦ, διτὶ Ἡσαίας δι προφήτες προλέγει· τῷ βασιλεῖ Ἐξεκίδ πάντα τὸν πλούτον αὐτοῦ εἰς Βαβυλῶνα μετατεθῆσθαι, καὶ τοὺς ἀγγόνους εὐνουχισθησομένους, καὶ ἀπολέσαντας τὸ ἄνδρας εἶναι τῷ Βαβυλωνίων δουλεῦσαι βασιλεῖς καὶ ταῦτα προλέγειν τὸν Θεὸν.

D Επεστρητνάμεθα δὲ καὶ τὴν τοῦ μηκαρίτου Ἰωάνδ βιβλίον ἐν ἐπιόμψι, τὰς πρχματείας αὐτῆς ὡς οἱδη τε διὰ βραχέων ἔγκαταλέκαντες εἰς ἀνάμνησιν τῶν εἰδότων ταῦτης τὸν νοῦν. "Ως ἐν δραματι ἡ βιβλος τοῦ μηκαρίου Ἰωάνδ περιέχει πρόσωπα ἔξι, πρῶτον αὐτὸν τὸν δικαιον Ἰωάνδ, δεύτερον Ἐλιεζάρ τὸν Θαιμαντήν, τρίτον Βαλδαῖδ τὸν Σαχαΐτην, τέταρτον Σοφάρ τὸν Μιναῖον, πέμπτον Ἐλειοῦς τὸν Ηουζίτην, ἑκτον τὸν Δεσπότην Θεόν. Γίνονται δὲ μεταξὺ αὐτῶν διάλογοι καὶ. Πρωτολογεῖ δὲ Ἰωάνδ, περδεῖ ἔκαστον τῶν τριῶν φίλων αὐτοῦ λέγων διτι, "Ἐτρωτε με ὃ Ισχυρὸς βίλει· οἱ δὲ οὐκ ἀδίκως τὸν Ισχυρὸν καὶ αἰώνιον τιτρώσκεν εἴπον. Καὶ ἐν ταύτῃ τῇ ζητήσει γίνονται διάλογοι δι. Εἰτα πάλιν πρωτολογεῖ Ἰωάνδ πρὸς αὐτοὺς, λέγων δικούσια παραπτώματα δευτῆ μη γινώσκειν· οἱ δὲ

ἀλαζονείσιν αὐτοῦ κατεψηφίζονται. Καὶ γίνονται ἐν τῇ δευτέρᾳ ζητήσει διάλογοι ἐξ ἑπερού. Καὶ πάλιν πρωτόλογει Ἰών λίγων πολλοὺς τῶν ἀσεβῶν εὑηγενεῖς ἐν τῷ β' φ' καὶ οὐχ ὑπέστησαν αὐτῷ οἱ φίλοι: ἐν τούτῳ, ἀλλ' ἐπίγενον, ὥστε γίνεσθαι ἔως ὡδὲ διαλόγους ἄξ. Οὐ γάρ ἀπεκρίνεται ὁ Σοφάρ, ἀλλὰ σιγῇ. Εἶτα Ἐλεοῦ δὲ Βουκίτης δργῆσται πρὸς Ἰών καὶ τοὺς τρεῖς φίλους αὐτοῦ, διτὶ οὐ κατεδίκασαν αὐτὸν ἐν ἀμαρτίαις, καὶ ποιεῖται διάλογον ὄντωκα: δεκτον. Εἶτα θ' ὁ Θεὸς, διὸ λαλοπος καὶ νέφων λίγων τῷ Ἰών. «Τίς οὗτος ὁ κρύπτων με βουλήν;» καὶ τὸ τῇς δύδης καὶ ἰσχύος καὶ μεγαλωσύνης αὐτοῦ. Εἶτα εἰκοστὸν πάλιν Ἰών, λίγων τῷ: «Ἀποξὲ ἐλάλησα, ἵππος τὸ δεύτερον οὐ προσθίσω.» [P. 71] Εἶτα πρώτον καὶ εἰκοστὸν πάλιν ὁ Θεὸς ἐπιτιμᾷ τῷ Ἰών λίγουν. • Μή, ἀλλὰ ζῶσι: ὁσπερ ἀνὴρ τὴν δύσην σου.» Καὶ ὑποστηκαίσι αὐτῷ τὴν οἰησιν τῇς δύναμισι τοῦ πονηροῦ, καὶ ως βούθε: καὶ αὐτὸν ἐκνικῆθει, καὶ διτὶ θνητοφύεσθαις εἰκοστὸς. Εἶτα δεύτερον εἰκοστὸν πάλιν Ἰών λίγων διτὶ: «Πρότερον μὲν ἀποηθὼδες δικαιούν σου, νῦν δὲ μᾶλλον ἐνωτισθεὶς σου τοὺς λίγους ζῆται μεταπόντιον γῆν καὶ σποδόν.» Κίτις τρίτον καὶ εἰκοστὸν, ἐπιτιμεῖς τοῦ Δεσπότου θεοῦ πρὸς τοὺς τρεῖς φίλους Ἰών, κελεύοντας αὐτοὺς θῦσαι τῷ θεῷ ὑπὲρ ἀνομίας αὐτῶν καὶ ἐξιτήσασθαι περὶ τῆς ἀνομίας αὐτῶν σύχην καὶ συγχώρησιν παρὰ Ἰών. Ἡν δὲ Ἰών πέμπτος ἀπὸ Ἀβραὰμ, ἐκ γίνους Πασοῦ, συγγενῆς Ιοθόρου πενθεροῦ Μωϋσέως· δὲ διπέμπτη γενεαλογία λαμβάνεται οὕτως, Ἀβραὰμ, Ἡσαῦ, Ραγουέλ, Ζαρέ, Ἰών.

Ἐν τοῖς χρόνοις τῶν βασιλέων Αἰγύπτου τὸν προγεγομμένων ἐπάνη, τις ἐν τῇ Καρίφ χώρᾳ γιγαντογενής φιλόσοφος, ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Ἰζεθ, ὀνόματι Ἐνδύμιον, δοτις μυστικῆς εὐχῆς λίγων ἐν τῇ σελήνῃ ἤτει κύτην μαθεῖν παρ' αὐτῆς τὸ θεῖον δνομα ἐν δράματι. Καὶ ἐν τῷ αὐτὸν εὔχεσθαι: ὅπνως, καὶ ἔκουσε τὸ θεῖον δνομα ἐν δράματι. Καὶ οὐκάτι ἀνέστη, ἀλλὰ ἔστι τὸ λείψανον αὐτοῦ ἔως τοῦ νῦν ἐν τῇ Καρίφ νεκρὸν δνομαζενον· καὶ κατ' ἦτος ἀνοίγουσι τὴν αὐτοῦ σορὸν ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ. καὶ ὁπῶσιν αὐτοῦ τὸ λείψανον δνομαζενον νεκρὸν, ὡς λέγουσιν. Ήπειρος οὖ φασι τὴν Σελήνην φιλεῖν τὸν Ἐνδύμιονα.

Οὐτοὶ δὲ Ἀσρώθ καταγγέλλουσιν Ἀχρών καὶ Μαριάμ κατὰ Νωϋσίων. Ἐχει δὲ αὐταῖς λέξεσιν ὡδε: Καὶ ἐλάλησε Μαριάμ καὶ Ἀχρών κατὰ Μωϋσῆν ἐνεκεν τῇς γυναικὸς τῇς Διθεοπτήσης, διὸ ἐλαΐσε Μωϋσῆς, διτὶ γυναικαὶ Αἰθιόπισσαν ἐλεῖσε. Καὶ εἶπον· Μή Μωϋσῆ μόνῳ ἐλάλησεν ὁ Κύριος; Οὐχὶ καὶ διμήν ἐλάλησε; Καὶ ἔκουσε Κύριος. Καὶ ὁ ἀνθρώπος Μωϋσῆς πράκτος σφόδρα παρὰ πάντας ἀνθρώπους τοὺς ὄντας ἐπὶ τῇς γῆς. Καὶ εἶπε Κύριος παραχρῆμα πρὸς Μωϋσῆν καὶ Ἀχρών καὶ Μαριάμ· Ἐβέλθετε ὑμεῖς οἱ τρεῖς τοῦ στρατοῦ τοῦ μαρτυρίου. Καὶ ἐξῆλθον οἱ τρεῖς ἑταῖροι. Καὶ κατέβη Κύριος ἐν στέλφ νεφέλῃ, καὶ ἐστη ἐπὶ τῇς θύρας τῆς στρατῆς τοῦ μαρτυρίου, καὶ εἰλιθοη Μωϋσῆς καὶ Ἀχρών, καὶ ἐξῆλθον ἀμφότεροι, καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς· Ἀκούσατε τὸν λόγον μου· Ἐάν γένηται προφῆτης ὑμῖν

^a Num. xii per totum.

A aliis sex colloquiis disputatur. Tertio Jobus disputationem inchoat, multos impios prosperitate hujus vitae frui dicens. In hac quæstione quinque tantum colloquia sunt, amicis Jobo cedentibus, et Sophare nihil contra respondente. Post hæc Elius Buzita Jobo succensens tribusque ejus amicis, quod eum peccatorum reum non peregissent, dialogum decimum octavum conficit. Undevigesimum Deus, per venti turbinem et nubem Jobo dicens: «Quis est iste qui me suum consilium celat, gloriam ibi potentiam majestatemque suam declarans?» Vigesimum rursus Jobus, ea dicens: «Semel locutus sum, neque addam alium sermonum.» Vigesimum primum rursus Deus, Jobum objurgans, atque hæc pronuntians: «Non ita, sed lumbos tuos ut vir accingere.» Simul ei demonstrat non esse, sed putari mali potentiam; et quod eum 126 divino auxilio vincat, atque sic se justum præbeat. Vigesimum secundum Jobus rursum his verbis: «Prius quoque auribus tum vocem percepti: nunc autem magis adhuc ea inaudita, terram ac cinerem me ipsum deputavi.» Vigesimum tertium est, ubi Deus tres Jobi amicos objurgat, et suam impietatem sacrificiis jubet expiare atque veniam et deprecationem pro suo peccato a Jobo precibus obtinere. Fuit autem Jobus ab Abrahamo serie generis quintus, Esau oriundus, ac Jothoris, qui Mosis sacer fuit, cognatus. Series generis ita habet: Abrahamus, Esauus, Raguelus, Zares, Jobus.

Quo tempore Ægypti reges ii fuerunt quos supra retuli, eo in Caria philosophus quidam a gigantibus prognatus exstitit, de stirpe Japeti, nomine Endymion. Is lunam mysticis quibusdam precibus flagitavit, ut sibi per visionem nomen divinum aperiret; interque precanum sopitus divinum nomen in visione audivit. Neque ab eo somno surrexit: sed reliquias ejus etiamnum in Caria exstant, cadaver identidem agitatum; atque in Caria quotannis tumbam eius aperiunt, ut fertur, contuenturque reliquias ipsius motu agitatas. Inde fabula tracta est adamatum fuisse a Luna Endymionem.

Apud Asirotha (loci hoc nomen est) Aaron et Maria Mosi obtrendant. Res in sacra Scriptura hisce verbis resertur^b: «Oblocuti sunt Aaron 127 et Maria Mosi propter uxorem Æthiopissam, quam Moses duxerat. Ac dixerunt: Anne soli Deus, an non etiam nobiscum locutus est? Audivit haec Dominus. Ac Moses quidem ea erat animi mansuetudine, ut in terra perinde mansuetus non extaret alias. Illicos autem Deus Mosem, Aarone, et Mariam jussit exire ad tabernaculum testimonii. Eo facto descendit Deus in columna nubis, astisque in foribus tabernaculi istius, et Aarone ac Mariam evocavit. Iis egressis ita est fatus: Auscultate sermoni meo. Si quis vestrum vates a me usurpabitur, ei me per visionem cognoscendum dabo inque somnis ei loquar. Secus res habet cum famulo meo Mose, qui

in tota mea domo mihi fidelis est. Cum eo verba-
tim ac diserte loquar, aperte et non per involucra
sermonis; et gloriam Domini vidit. Cur itaque non
reverili estis famulo meo Mosi obloqui? Atque ira
Dei adversus ipsos excanduit, iisque degressis nu-
bes a tabernaculo abiit. Atque ecce Mariam lepra-
ita obduxit ut nivis instar alba esset. Quam intuitus
Aaron, cum lepra infectam cerneret, ita est
Mosem allocutus: Domine, precor ne hoc nostrum
pccatum in nos animadvertisatur, quod per ignorationem
commisimus, ne sit Maria similis cadaveri
aut abortivo partui: quippe dimidia pars carnium
ejus absumpta est. Vociferatus ergo est Moses ad
Dominum, flagitavitque uti eam Deus sanaret. Cu*l*
respondit Deus: An ea, si faciem ipsius pater **128**
conspisset, non pudore afficeretur? Septem dies
extra castra seorsim degat, tum intromittatur. Sic
Maria per septem dies castris exclusa fuit. Neque
populus castra prius movit, quam Maria mundaretur.
Ea recepta ab Aserothis moverunt, et in solitudine
Pharana castra fecerunt. » Mortua est autem
Maria, cum ad Zinaicam solitudinem populus per-
venisset. Statim postea populi indignatio propter
situm oborta est; irritaveruntque Moses et Aaron
Deum super aqua jurgii. Atque iratus Deus dicit:
• Quando meam gloriam coram populo testati noui
estis, vos populum in regionem promissam noui
introducetis ³⁷. » Porro Aaron ascendit in montem
Or, ibique mortuus est; quae ei pœna propter aquam
jurgii est irrogata. Secundum hæc in Idumæam
populus pervenit. Cumque rursus Deo et Mosi ob-
murmuraret, immisit Deus angues qui populum
necarent. Tunc jussu Dei serpens ille æneus con-
ficitur.
γογγύζει Θεοῦ καὶ Μωϋσέως. Καὶ ἀπέστειλεν δὲ Θεός τοὺς
χαλκούργημα τοῦ δόφεως προστέξει Θεοῦ.

In secunda populi recensione, cum Moses atque Eleazarus populum numerarent, nemo omnino eorum superfuit quos in prima recensione Moses et Aaron invenerant, cum a viginti annos nato et amplius omnes numerassent. Edixerat enim Deus populo fore ut propter suam obtrectationem peri-
ret. Ac Moses quidem et Eleazarus, quippe Levitas, ne ante quidem inter reliqua tribus recensebantur. Josua Benjaminiticus tribu **129** fuit, Chalebus Ju-
dæus. Observa autem, eos qui 20 annis minores erant, et Levitas qui vitam produxerunt eo usque, non fuisse promissa terra privatos. Ibi Moses jubetur montem Nabanum concendere, objurgaturque, sicut ante frater ipsius, propter aquam jurgii; atque ideo etiam terra promissa privatus ibi e vivis exedit, annos natus **120**.

Jussus autem Moses montem concendere atque ibi vitam finire, Seonis Amorræorum et Ogi Basanis regum urbes omnemque ditionem duorum regum

³⁷ Num. xi, 22.

XYDANDRI ET GOARI NOTÆ.

(67) Errore perspicuo. XYL.

A Κυρίῳ, ἐν ὄράματι αὐτῷ γνωσθήσομαι καὶ ἐν ὑπνῳ λαλήσω αὐτῷ. Οὐχ οὕτως ὡς θεράπων μου Μωϋσῆς ἐν δόλῳ τῷ οἴκῳ μου πιστός ἔστι. Στόμα πρὸς στόμα λαλήσω αὐτῷ, ἐν εἶδει καὶ οὐ δι' αἰνιγμάτων, καὶ τὴν δόξαν Κυρίου εἶδε. [P. 72] Καὶ διατί οὐκ ἐφο-
βήθητε καταλαλῆσαι κατὰ τοῦ θεράποντος μου Μωϋσῆς; καὶ δργὴ θυμοῦ Κυρίου ἐπ' αὐτούς. Καὶ ἀπῆλθον, καὶ ἡ νεφέλη ἀπέστη ἀπὸ τῆς σκηνῆς, καὶ ίδοὺ Μαρία λεπρώσα ὥστε χιῶν. Καὶ ἐπέβλεψεν Ἀαρὼν πρὸς Μαριάμ, καὶ ίδοὺ λεπρώσα. Καὶ εἶπεν Ἀαρὼν πρὸς Μωϋσῆν· Δέομαι, Κύριε, μὴ συνεπι-
τεῖῃ ἡ μήτηρ μου ἀμαρτίᾳ, διότι ἡγνοήσαμεν καθότι ἡμάρτημεν. Μή γένηται ὡς ἵσον θανάτου, ὥστε ἔκτρωμα ἐκπορεύσμενον ἐκ μῆτρας μητρὸς, καὶ κατεσθίῃ τὸ δημιουρὸν σαρκῶν αὐτῆς. » Καὶ ἐδόξες Μωϋσῆς πρὸς Κύριον, λέγων· Ό Θεός, δέομαί σου, ἵσαι αὐτήν. Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν· « Εἰ ὁ πα-
τὴρ αὐτῆς πτύσων ἐνέπουσεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτῆς, οὐκ ἐντραπήσεται; Ἐπτὰ ἡμέρας ἀφορίσθη τὸ δέ-
ντον παρεμβολῆς, καὶ μετὰ ταῦτα εἰσελέγεται. Καὶ ἀφωρίσθη, Μαριάμ ἔξω τῆς παρεμβολῆς ἐπτὰ ἡμέρας, καὶ δὲ λαὸς οὐκ ἔξτρεν ἔως ἐκεχειρίσθη Μα-
ριάμ. Καὶ μετὰ ταῦτα ἔξτρεν δὲ λαὸς ἐξ Ἀσιρῶν, καὶ παρενέσαλεν ἐν τῇ ἐργάμφῳ Φαράν. Ἡνίκα δὲ τῇλθεν δὲ λαὸς εἰς τὸ Σινᾶ (67) ὄρος, τελευτὴ Μαριάμ ἡ ἀδελφὴ Μωϋσέως. εἴτη παρευθὺν γίνεται γογγυσμὸς τοῦ λαοῦ διὰ τὸ δίψις, καὶ παρώξυνε Μωϋσῆς καὶ Ἀαρὼν τὸν Θεὸν ἐπὶ τοῦ δάκτυλος τῆς ἀντιλογίας. Καὶ δργήσθεις Κύριος εἶπεν· « Ἀνθ' ὧν οὐκ ἐδοξάσατε με ἐνώπιον Ἰσραὴλ, οὐκ εἰσάγετε τὸν λαὸν ὑμεῖς εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας. » Τελευτὴ δὲ Ἀαρὼν ἀνελθὼν εἰς τὸ ὄρος· Ήρ. ἐπιτιμίαν θανάτου δεξάμενος διὰ τὸ ὄνδωρ τῆς δοντιλογίας. Μετὰ δὲ τὸ ὄνδωρ τῆς ἀντιλογίας κατέρχεται δὲ λαὸς εἰς Ἐδώμ, καὶ κατα-
φρεις, καὶ ἐθνάτουν τὸν λαόν. Καὶ λοιπὸν γίνεται τὸ

D 'Οτι ἐν τῇ δευτέρᾳ ἔξαριθμήσει, Ἡνίκα Μωϋσῆς καὶ Ἐλεάζαρ ἡρίθμησαν τὸν λαὸν, οὐχ εὑρέθη ἄνθρωπος ἐκ τῆς πρώτης ἀριθμήσεως, Ἡνίκα Μωϋσῆς καὶ Ἀαρὼν ἡρίθμησαν τοὺς ἀπὸ εἰκοσιν ἑτῶν καὶ ἐπέ-
κεινα, διὰ τοῦτο εἶπε Κύριος αὐτοῖς· « Θανάτῳ ἀποθνεῖσθε διὰ τοὺς γογγυσμὸύς ὑμῶν. » Οἱ γάρ περὶ τὸν Μωϋ-
σέα καὶ Ἐλεάζαρ, ὡς Λευτῖαι, οὐδὲ τὸ παλαιὸν συν-
ηρίθμηθησαν ταῖς λοιπαῖς φυλαῖς, δὲ Ἰησοῦς Βενια-
μίτης ἦν, δὲ Χάλεβ ἐκ τῆς τοῦ Ἰούδα. Σημείωσι
δὲ διὰ καὶ οἱ κατὰ ὅφεσιν τῶν εἰκοσιν ἑτῶν οὐκ ἐπέ-
ριθησαν τῆς γῆς τῆς ἐπαγγελίας, οὐδὲ οἱ φθάσαντες
ζῆν τῶν Λευτῶν. Ἐνταῦθα δὲ κελεύεται Μωϋσῆς ἀνελθεῖν εἰς τὸ ὄρος Ναθὰν, καὶ ἐλέγχεται καὶ αὐτὸς,
ὡς ἀδελφὸς αὐτοῦ, διὰ τὸ ὄνδωρ τῆς ἀντιλογίας. Διὸ
καὶ τῆς γῆς τῆς ἐπαγγελίας ἐστέργηται, καὶ τελευτὴ
ἐκεῖ ἑτῶν ἐκατὸν εἰκοσιν.

« Οτι τοῦ Σητῶν βιστέλεως τῶν Ἀμορφαίων καὶ τοῦ
Ὦγ θετλέων [P. 73] τῆς Βιστίλεων τὰς πόλεις καὶ πα-
σσαν τὴν χώραν τῶν δύο βιστίλεων πέραν τοῦ Ἰορδά-

νου δέδωκε Μωϋσῆς εἰς κατάσχειν τῷ Ἀρούρᾳ καὶ Δάλῳ καὶ τῷ ἡμίσει φυλῆς Μανασσῆς, μετὰ τὸ λαβεῖν αὐτὸν ἀπόδρατον ἀνελθεῖν ἐν τῷ ὄρει καὶ τελευτῆσαι.

"Οτι παρερχόμενοι οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ διὰ τοῦ ὄρους Σινᾶ προσέσσονται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἄρτον καὶ ὑδωρ πρήσσονται παρὰ τῶν Ἰδουμαίων τῶν υἱῶν Ὀσεῦ, διότι εἶπεν αὐτοῖς ὁ Θεός: « Οὐ κληρονομήσετε ἐκ τῆς γῆς τῶν Ὀσεῦ οὐδὲ βῆμα ποδὸς, διότι ἀδελφοὶ ὑμῶν εἰσιν. » Ἀποτρέπονται δὲ ὑπὸ Θεοῦ ἐκ τῆς γῆς τῶν Μωαβίων καὶ τῶν ἴστων πόλεων αὐτῶν διὰ Λώτ τὸν προπάτορα αὐτῶν.

"Οτι ἐν τῇ δευτέρᾳ νομοθεσίᾳ λέγει Μωϋσῆς: « Τὰ δέκα ρήματα ταῦτα ὑμεῖς ἡκούσατε ἐκ μέσου τοῦ πυρός, » ὡστε καὶ πρὸ τοῦ γραφῆναι αὐτὰ ἐν πλακήν ἔξεδύθησαν ὑπὸ τῆς θείας φωνῆς. Οὐ γὰρ φωνὴν ἀσημονοῦ, ἀλλ' ἔναρθρον ἡκούσαν δὲ λαδὸς ἐκ μέσου τοῦ πυρός ἐν Σινᾷ, καθὼς γέγραπται: « Καὶ τὰ ρήματα αὐτοῦ ἡκούσαν ἐκ μέσου τοῦ πυρός. » Ταῦτα δὲ εἰσὶ τὰ ἄγια ρήματα τοῦ νόμου, ἃ ὑστερον ἐνεχάραξεν ἐν πλακήν.

"Οτι Μωϋσῆς πέτων ὧν ἡγεῖται τῆς ἐξ Αἴγυπτου πορείας τοῦ Ἑβραίων ἔθνους, συνήν τε αὐτοῖς νομοθετῶν ἐπὶ τῆς ἑρήμου ἔτη μ'. "

"Απὸ δέ βιβλίου Ἰωσήπου τῆς Ἀρχαιολογίας, διὰ Φαραὼ ὑπὸ τὴν αὐτὴν ὥραν ἐθεάσατο καὶ τὰς τῶν ἐνυπνίων ὅψεις καὶ τὰς ἔξιγγήσεις αὐτῶν. Ἀλλὰ τῶν ἔξιγγήσεων ἐπιλαβόμενος τὸν ταύτας ἀναμνήσοντα ἔχειται. "Οτι ἐν τοῖς ἐπὶ τῆς εὐθηνίας ἔτεσιν οὐ προήσθοντο Αἴγυπτιοι τὸν ἐπτετῆ λιμόν. "Οτι τῶν ἱερογραμματέων τις ἀναγγέλλει τῷ βασιλεῖ Φαραὼ τεχθῆσθαι ρίνα κατέκειν τὸν καιρὸν τοῖς Ἰσραηλίταις, δις ταπεινώσαις μὲν τὴν Αἴγυπτίων ἡγεμονίαν, αὐτοῖς δὲ τοὺς Ἰσραηλίτας τραφεῖς. Διὸ καὶ γνώμην αὐτοῦ κελεύει πᾶν τὸ γεννηθὲν ἄρσεν ὑπὸ τῶν Ἰσραηλίτων εἰς τὸν ποταμὸν βίπτεσθαι. Ἀλλὰ κρητήσιε δέ ἀνδρεῖς τῆς τοῦ Θεοῦ γνώμης, οὐδὲ δὲ μυρίας τέχνας ἐπὶ τούτῳ μηχανησάμενος. "Οτι δὲ πατήρ Μωϋσέως κατέ τοὺς ὄντους πάντα τὰ κατὰ Μωϋσέα καὶ ἀσέων συμβόσμενα ἐκ Θεοῦ προδιδάσκεται καὶ τῇ αὐτοῦ γνωσικὴ Ἰοχάνεδ φανεροῦ. "Οτι Θέρμουθις ἡ θυγάτηρ Φαραὼ ἀνελομένη Μωϋσέθ κελεύει γνωσιον ἀχθῆσαι καὶ θηλήν τῷ παιδίῳ παρασχεῖν πολλῶν δὲ ἀχθισῶν μῆτρας προτιεμένου Μωϋσέως παρεστῶσα Μεριάμ εἶπεν: « Εἰ τῶν δμοῦράλων αὐτῷ γνωσικῶν Ἐβραΐδων ποιήσεις ἀχθῆναι, τάχα δι τὸ προσίσται θηλήν. » Διὸ καὶ κελευσθεῖσα ἀγειρεῖ τὴν αὐτοῦ μητέρα, καὶ τὸ παιδίον ἀσμένως προσοργεῖται τῇ θηλῇ. "Οτι φιλοφρονούμενος Φαραὼ τῇ ίδίᾳ θυγατρὶ ἐπιτίθησι Μωϋσῆῃ τὸ διάδημα, δὲ διὰ νηπιότητα καταφέρει αὐτὸν εἰς γῆν καὶ τοῖς ποτὶν ἐπιβαίνει. [P. 74] Τοῦ δὲ προδηλωθεντος ιερογραμματέως τοῦτο θεασμένου καὶ ἀνελεῖν ἐπιχειρήσαντος ἡ Θέρμουθις ἔξαρπτασσε ἀιετώτατο. "Οτι χειροθειεὶς οὖσαι αἱ θείες πρὸς μόνον τὸ τῶν δφεων γένος ἀγρίως ἔχουσι, καὶ δεινῶς ἀναρπαζόμεναι κατεσθίουσιν ἀλάφων μᾶλλον. "Οτι φθειῶν ἀπειρόν τι πλῆθος τοῖς Αἴγυπτίοις ἔξιγνθησεν, ἐνδοθεῖν ἀναδιδόμενον καὶ κακῶς διαφθείρον αὐτοὺς καὶ ὑπὸ μηδενὸς διαφθειρόμενον φραμάκου. "Οτι

²⁸ Deut. II, 5. ²⁹ Deut. IV, 12.

A cis Jordanem Rubeno, Dani ac dimidiō Manasseū tribui assignat.

Cum per montem Seirum iter Israelitæ facerent, mandatum eis a Deo est ut panem aquamque ab Idumæis mercarentur, Esauo prognatis. Ideo et dixit eis Deus: « Non possidebitis de terra Esauicorum, ne vestigium quidem pedis latam portionem: sunt enim vestri fratres. » Quin et a Moabitarum terra atque urbibus Ducus Hebræos avertit, quod ii Loto essent prognati ³⁰.

In repetitione legis Moses sancta decem verba recitavit, addens populum ea de medio igne edi adivisse. Itaque priusquam inscriberentur tabulis, jam tum a divina voce fuerunt promulgata. Non enim vocem sine verbis, sed articulatam audivit ex medio ignis in Sinai populus. **130** Sed scriptum est: « Verba ejus audivit ex medio igne ³¹. » Ea porro sunt sancta legis verba, quæ deinde tabulis insculpsit.

Moses annos natus 80 Hebræum populum ex Ägypto eduxit, ac in solitudine leges eis posuit, adfuitque per aunos 40.

Ex libro Josephi *De antiquitate* secundo. Pharaon et insomnir et eorum interpretationes eadem hora accepit. Sed interpretationum oblitus, quæsivit qui eas ipsi in memoriam revocaret. Septem fertilibus annis Ägyptii septennalem famem non præsenseunt. Quidam eorum qui sacras Litteras tractant, Pharaoni indicavite o tempore quemdam inter Israëlicos nasciturum, qui adultus Ägyptiorum regnum depressurus suumque populum evecturus foret. Itaque rex hujus consilio jubet omnes Israelicorum masculos partus in fluvium abjici. Atenim Dei sententiam nemo hominum infringere potest, ne si mille quidem artibus hoc moliatur. Mosis pater a Deo per insomnium de omnibus quæ Mosi et Aaron eventura essent edoctus, uxori suæ Jocabethæ significavit. Thermuthis filia Pharaonis cum Mosem ex aqua sustulisset, mulierem quæri jubet quæ eum laclet. Multis adductis cum nullam Moses admireret, astans Maria: « Si, inquit, aliquam de popularibus ejus Hebræis mulieribus curares adduci, fortassis mammam admitteret. » Jussa hoc agere matrem **131** adduxit, ejusque ubera libenter infans admisit. Pharaon filiæ suæ blandiens Mosi diadema imponit: infans autem mortalis simplicitate id in terram abjicit ac pedibus calcat. Id cum videret is quem paulo ante diximus sacrarum Litterarum magister, interfici puerum jubet: sed Thermuthis ereptum neci substraxit. Ibis mansueta est avis, solis infesta anguibus; quos et crebro, amplius etiam cervis, rapit atque vorat. Ingens pediculorum vis Ägyptios invasit, ex ipsis corporibus erumpentium, ac male eos multantium, neque ulli remedio cedentium. Hebræi ex Ägypto egressi tenuiter se sustentarunt per 30 dies, pasta subacta, quam secum extulerant. In cuius penuria memo-

riam solemnem octidui festivitatem agunt, quae ab fermentatis panibus Azymorum nominatur. Contumices magna multitudine auctæ ad Arabicum sinum, transmisso mari quod in medio est, adabant; volandoque fatigatae cum sese magis magisque ad terram darent ad Hebreos devolant. Manna jussi sunt Ilebrai quotidie singuli assaronem (mensuram id nomen est) colligere: neque enim ita cuiquam cibum defuturum. Id factum est, ne validiores plus legere satagentes imbecillioribus difficultatem cibi colligendi afferrent.

(μέτρον) εἰς ἑκάτην ἡμέραν συλλέγειν, ὡς οὐκ ἐπιλείψοντος αὐτοῖς βρώματος, οὐα μὴ τοῖς ἀδυνάτοις ἄπορον γίνεται τὸ λαμβάνειν δι' ἀλκήν τῶν δυνατωτέρων περὶ τὴν ἀναρρεσιν.

132 Sereno meridie Dei in rubo apparitione dignatus est Moses, suoque populo etiam nolens profectus ac facultate miraculorum edendorum instrutus, Jothore socero relicto, cum uxore sua Sepphora ac Gersomo et Eliezere filiis in Aegyptum profectus est. Sepphoræ angelus occurrit, ac mortem est minatus; quem ea, tametsi alienigena, sanguine circumcisæ filii placavit. Obviam factus est etiam Mosi Aaron, missu Dei, facultatemque prodigiorum confirmavit. Proinde Pharaone sibi cum magis Aegyptiis resistente Moses primam plagam intulit, omnieorum aqua in sanguinem mutata. cum ipse interim varon atque Hebrei puram et potabilem haberent aquam. Inde enim etiam præstigiatores sumpta aqua effecerunt ut ea sanguis videatur esse. Sic etiam secunda plaga ranis Aegypto immisis, cum eæ totam gentem vexarent sola ab iis immunis fuit Hebreorum terra. Tertia plaga fuit culices. quarta muscas caninæ, quinta jumentorum mors, sexta pulvis fuliginosus, septima pustulos et grando, octava locusta, nona tenebris palpabiles, decima primogenitorum interitus.

ἕκτη ὁ αἰθαλῶδης κονιορόδης, ἑδόμη ἀι φλυκτίδες τῆς χαλάζης, δύδοντι ἡ ἀκρίς, ἐννάτη τὸ φτιλαφτεὸν σκότος, δεκάτη θάνατος τῶν πρωτοτόκων.

Decem præcepta. 1. Ego sum Deus tuus, qui te ex Aegypto eduxi. 2. Ne sint tibi alii præter me dii. Ne feceris tibi simulacrum aut ullius rei effigiem. 3. Ne abutaris nomine Dei: non enim absolvet Deuseum. 4. qui ipsius nomine abusus fuerit. 5. Memento diem Sabbathi tibi sancte agendam esse. 6. Patrem et matrem tuam in honore habe, ut prospere tibi eveniat diuque vivas in terra. 6. Ne stuprum feceris. 7. Neve homicidium. 8. Neve sur-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(68) Locus hic in Graeco mutilus et depravatus est. et vexavit me, donec eum, cogitans ex Josepho esse desumptum, ibi integrum reperi. *Antiq.* III. 1. *XYL.*

(69) Cedrenus monet etiam γαμβρὸν Mosis eum dictum fuisse, et vero liquet uxorem fuisse Jethoris hujus sive Jethronis filiam. Ιενθερός non modo socerum significat, sed et Herodotus γαμβρὸν Cyri Cresum ait fuisse, ejus sorori Aryenidi matrimonio copulatum. Quo pacto et Eustathius Enrylochum scribit γαμβρὸν fuisse Ulyssi, maritum scilicet sororis ejus Olimpiam. Et apud Sophoclem Οἰδίπους τυραννοῦ Κρέονθε ταῦτο γαμβρὸν dicit, cum Creon Jocastæ frater fuerit, Οἰδίπος et γυναικάδελφος. Hos proprie κηδεστάς vocari Eu-

A ἔξολθόντες οἱ Ἐθναῖοι ἀπὸ Αἰγύπτου πεφυρμένοις ἀλεῖοις καὶ πεπηγόσιν ἐπὶ λ' ἡμέραις διετράπερσον σπειραῖς δίνεν καὶ εἰς μνῆματα τῆς τότε ἐνδείᾳς ἔστριψαν ἔφερον δὲ μετὰ ἕτη τετρακόσια τριάκοντα. "Οτι τὸ τῶν ὀρτύγων γένος τεφέμενον πλῆθος εἰς τὸν Ἀράδιον κόλπον ἐφίπτεται, τὸν μεταξὺ θάλασσαν ὑπερελθόν, ναὶ ὑπὸ κύπου τε ἄμφα τῆς πτήσεως (68) καὶ πρόσσημον μᾶλλον τῶν ἄλλων διατέφερτο εἰς τοὺς Ἐβραίους. "Οτι τὸ μάννα παρηγγελτο ἐξ θου πᾶσιν ἀστέρωνα (τοῦτο δὲ ἐστι μέτρον) εἰς ἑκάτην ἡμέραν συλλέγειν, ὡς οὐκ ἐπιλείψοντος αὐτοῖς βρώματος, οὐα μὴ τοῖς ἀδυνάτοις ἄπορον γίνεται τὸ λαμβάνειν δι' ἀλκήν τῶν δυνατωτέρων περὶ τὴν ἀναρρεσιν.

"Οτι ἐπὶ σταθηρῷ μεσημβρίᾳ τῇς ἐπὶ τῆς βάτου θεορανταίς ἀξιούται Μωϋσῆς, καὶ τῶν ὁμοφύλων τὴν ἡγεμονίαν καὶ μὴ θέλων ἐγχειρίζεται, στημένοι, τε καὶ τέρπας καθοπλισθεῖς, κατεχαίπων Ἰούδρον τὸν πενθερὸν αὐτοῦ ἡγαμβρὸν (69) (δισῶς γάρ καλεῖται) εἰς Αἴγυπτον ἥμα δυοῖς παισὶ Γηροσάμη καὶ Ἐλείζερ, καὶ γυναικὶ τῇ Σεπτόρῳ, γίνεται ἐπιστάς ἀγγελος θάνατον ἡπειρίσσεων (70). Αἴλικ τούτον ἑλεύσατο καίπερ ἀλλοδοκούσας οὐσα τήγανη τῷ τῆς περιτομῆς τοῦ παιδίου αἴματι. Συναντεῖ δὲ αὐτῷ καὶ Ἀχρών θύεθεν σταλεῖς, καὶ τὴν τῶν στημένων ἐπιβεβαιούται δύναμιν. "Οθεν καὶ τῷ Φαραὼ μετὰ καὶ τῶν Αἴγυπτίων ἐπειδῶν ἀνθισταμένοις πρώτην πηγὴν ἐπινεγκε, πᾶν ὑδωρ εἰς αἷμα ποιήσας Μωϋσῆς δὲ καὶ Ἀχρών καὶ τοῖς Ἐβραίοις καθαρὸν γίνεται πινόμενον. "Ενθεν γάρ καὶ τοῖς γένησιν (71) ἀντεσφορίσθη τὸ παρὰ τοῖς Ἐβραίοις εὐρετούμενον ὑδωρ αἵμα δοκεῖ φαίνεσθαι. Τὸ δὲ αὐτὸν νοεῖται καὶ ἐπὶ τῆς δευτέρας πληγῆς τῶν βατράχων, Αἴγυπτίους μὲν πάντας τῷ πάκει μαστίζεσθαι, μύντην δὲ τὴν τῶν Ἐβραίων καθαρεύειν τοῦ πάθους. Τρίτη πληγὴ γίνεται τῶν σκινιῶν, τετάτη γίνεται τῶν κτηνομάλιας, πέμπτη θάνατος κτηνῶν, ἕντατη γίνεται τῶν πάθεα σου καὶ τὴν μητέρα σου, οὐα εὖ σοι γένεται καὶ οὐα μαρτυροχρόνιγε γένη

[P. 25] "II δεκάλογος. α'. Ἔγὼ εἰμι Κύριος δοθές σου, ὁ ἔξιγαγών σε ἐκ γῆς Αἰγύπτου. β'. Οὐκ ἔσωνται σοι θεοὶ ἔτεροι πλὴν ἔμοι· οὐ ποιήσεις ζεαντῷ ἐδώλον. οὐδὲ παντὸς ὁμοίωμα. γ'. Οὐ λαζή τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ ἐπὶ κενῷ· οὐ γάρ μὴ καθαρίσει Κύριος τὸν λαμβάνοντα τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπὶ ματαίῳ. δ'. Μνήσθητε τὴν ἡμέραν τῶν Σαββατῶν ἀγιάζειν αὐτὴν ε'. Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου, οὐα εὖ σοι γένεται καὶ οὐα μαρτυροχρόνιγε γένη

GOARI NOTÆ.

D statius idem docet ad *Iliad.* E. 474: οἵσιν γαμβροίσι. Ibidemque ex tragœdia citat Κιδεύσας καλοὶς γαμβροὶς, quo loco γαμβρὸν socerum significet. Ego quidem aliud tale exemplum nūlum memini obseruare. Et γαμβρὸς non tam a danda quam a ducenta uxore videtur dici; unde verbum ἐπιγαμβρεύειν, quod etiam in Evangelio est, *Math.* xxii. *XYL.*

(70) Ήσος habentur ad marginem: Στημένοις δὲ τὴν λεπτὴν γενέτα: κείται τὸν συναντήσαντα τῷ Μωϋσῃ μὴ εἶναι ἄγγελον. ἀλλὰ τολμωνύμιν τῷ ταχανατίλ καὶ Βελιάρ καὶ Ματελμάν δ; ἔστιν δὲ Στρυζ. *XYL.*

(71) Sic et Augustinus ad *Marcellinum* epist. VII. *XYL.*

ἴπι τῆς γῆς. οὐ μοιχεύσεις. ζ. οὐ φονεύσεις. η. Αὕτη δὲ ἡ δεκάλογος τῶν γενεικῶν ἐντολῶν ἔστιν ἡ διετάξις. Ταῦτα τὰ θεῖα διδάγματα φύσερε τινὶ καὶ ἀνέρωφ φωνῇ διετάχται, ὄρῶντος τοῦ λαοῦ καὶ ἀκούοντος, ης τὸ κατεπλήκτικὸν καὶ ἀκοσίες δυσάντητον μὴ φέροντες ἥτησαν δὲ οἱ Μωϋσέως τὰ λοιπὰ τῶν ἀφεξῆς εἰδικῶν αὐτοῖς ἐν πεντήκοντα κεφαλαίοις νομοθετήθέντα λαληθῆναι ησαν δὲ περὶ τε οἰκετῶν καὶ φύνων ἔκουσι·ων καὶ ἀκουστῶν, ἀτιμίας γονέων καὶ κακολογίας, καὶ οπῆς, πατάξεως ἐν μήχασις πρὸς θύνταν ή ζωῆς, ἐλεύθερος πρὸς ἐλεύθερον καὶ δεσπότης πρὸς δούλου, καὶ ἀνδρὸς πρὸς ἔγκυον γυναῖκα, ἐκνολῆς δρθελμῶν δούλου καὶ δούλης, κερατισμού τεύρου πρὸς ταῦρον, κλιπῆς μόσχου, καὶ θανῆς κλίπτου ἐν τῷ διορύγματι, κατὰ δέμπρησμοῦ ποσκημάτων καὶ ὅλωνος, κατὰ παρακταθήκης ἀργυρίου ή χρυσού, καὶ ὑποζυγίων καὶ παντοῖων κτηγῶν χρήσιως παρὰ τοῦ πληρούν, φθορᾶς παρθίνων καὶ θανάτου σφραγίδων, κτηνοβασίας καὶ θυσίας εἰδῶλων, κακώτας προστάτου, καὶ δραγμῶν καὶ θερῶν δανεζούμινων, κακολογίας εἰς θεὸν καὶ ἔρχοντα τοῦ λαοῦ, ἀπαρχῶν ἀλιωνος καὶ ληνοῦ, πρωτοτόκων οἰων μόσχων τι καὶ προβάτων καὶ ὑποζυγίων, τοῦ εἶναι αὐτοὺς ἄνδρος ἄγλους τῷ Θεῷ, κρίας; θηρίων πολέμων μὴ ἐπιθεῖν ἀλλὰ κασίν ἀπόρρητες, μὴ παταδέσσηαι ἀκτῆν ματαίνων, μὴ συμμετρεύειν ἀδίκωφ, μὴ συνεῖναι πολλοῖς ἐπὶ κακίᾳ, μὴ ἐκκλῖναι μετὰ πολλῶν κρίσιν, μὴ ἐλέγησε πτωχὸν ἐν κρίσει, ἀποστέρειν καὶ ἀποδιδόντες τὸν βρῦν καὶ τὸ ὑποζύγιον τοῦ ἔχθρου πλανώμενον τὸν εὐρίσκοντα, καὶ πεπτωκὸς ὑπὸ τὸν γόμον συνεγέρειν, μὴ διεκτρίψειν κρίσιν πένητος δικτίαν, [P. 76] ἀπὸ παντὸς ῥήματος ἀδίκου ἀποσταθεῖ, μὴ ἀναιρεῖν ἀθώον καὶ δίκαιον, μὴ δικαιοῦν τὸν ἀσεβῆ, διώρα μὴ λαμδάνειν ὡς ἐκτυφλοῦντα τοὺς βλέποντας καὶ τὸ δίκαιον λυματινόμενα, προτίλυτον εὖ ποιεῖν, ἐξ ἣτη σπείρειν τὸν γῆν, τῷ δὲ ἑδόμῳ ἀρεστον παρέχειν αὐτῇ εἰς ἀπόλαυσιν πτωχῶν ή θηρίων, δρμοῖς καὶ τὸν ἀμπελῶντα καὶ τὸν ἔλασταν, φλανθρωπίαν ἔκπαιδεύειν αὐτούς. Κατὰ τοῦτο δὲ τὸ ἔτος καὶ ἀθεσίς διλημάτων ἔγινετο, καὶ τῶν δουλεύοντων Ἱεραίων ἐλευθερία, οἷς τὸν Ιωνᾶτον ἀργεῖν ἐνομοθέτησεν. Ἐλευθερίαν δὲ καὶ ἀρεστὴν σημαίνει τὸ δύομα. Ιωνᾶτον δὲ τὸ πεντεκοστὸν προτατορεύουσιν ἔτος. Ἐν φελεύει καὶ τὸν ἀγρὸν ἀναλαμδάνειν τὸν πεπραχότα καὶ τὰς ἐν αὐτῷ οἰκίας, καὶ χρεῶν ἀποκοπάς καὶ πτωδῶν ὠντητῶν ἐλευθερίας. Ἐξ ἡμέρας ἐργάζεσθαι τὴν ἑδομάδα, τῇ δὲ ἑδόμῳ ἀναπαύεσθαι. Οὐόματι θεοῦ ἀλλοτρίου μὴ δμνύειν. μῆτε προφέτει δὲ τεμέττοις. Τρεῖς καρούς τοῦ ἑτούς ἕοτάξειν, τὴν ἑταῖρην τῶν Ἀζύμων πρώτην ἐπτὰς τιμέρας τῷ μηνὶ τῷ νέῳ ἦτοι κατὰ τὴν πρώτην πανεληγον τοῦ ἔχρος, ευτέλην ἔορτὴν θερισμοῦ πρωτογενημάτων, καὶ

A tum. 9. Ne perhibueris falsum contra quemquam testimonium. 10. Non appetiveris uxorem, domum, agrum, non servum, non ancillam, bovem, jumentum aut quidquam omnino de bonis proximi tui, τὴν πατέριτην, ή τὸν βιούν, ή τὸ ὑποζύγιον αὐτοῦ, οὕτα δτα τοῦ πλησίου σοι ἔτειν.

Hæc sunt decem præcepta, generalium mandatum ordinatio. Atque hæc divina præcepta terribili quadam et articulata voce edita sunt, cernente atque audiente populo; cujus vocis terribilem audituque difficultem sonum non ferentes petiverunt ut sibi reliqua Deus sermone Mosis proponeret. Sunt autem reliqua quinquaginta peculiaria capita, de servis, de cirdibus dedita opera aut causa perpetratis, contumelia parentibus illata, aut maledicto, furto, vulneribus inter pugnandum lethalibus aut non lethalibus impositis; icibus quos liber libero, dominus servo, vir prægnanti mulieri infert; oculi elisione servi aut ancillæ, tauri taurum cornu friciente, surto vituli, occidione furis in foramine, incendio pabuli aut areæ, deposito auri vel argenti, commodato omnis generis jumenti ab amico, vito virginis oblatio, congressu cum bruto, sacrificio simulacris oblatio, oppressione inquilini pupilli et viduarum, pecuniis 134 mutualis, maledicto in Deum aut populi principem, primitis areæ et torcularis, primogenitorum, filiorum, vitulorum, ovium, jumentorum; ut essent viri Deo sacri. Carnem a fera receptam mandavit non edi, sed canibus objici, vacuum rumorem non admittere, solum testimonio non sublevar, multis se sceleris socium non præbere neque a recto ob multitudinem judicium deflectere, in iudicio pauperem non miserari; bovem aut jumentum inimici ab errore in viam reducere atque restituere inventum, in erigendo sub onere collapsum jumentum ei opem ferre, pauperis justum iudicium non perverttere, ab omni injusta re abstinere, insontem et justum non occidere, neque absolvere ontem; dona non accipere, quia excusat videntes et justitiae officiant; inquiline benefacere; sex annos sementem facere, septimo terram egenis fruendam dimittere et bestias; similiter et vineam et oleam. Hoc humanitatis docenda causa instituit. Eo anno etiam et alienum dimitti jussit et servos Hebreos libertate donari; D Jubilæique anni otium sanxit. Jubilæus annus quinquagesimus quisque dicitur, idque nomen libertatem ac dimissionem notat. Eo anno agri dominusque venditæ ad pristinos redeunt dominos, et debita abolentur, et ære empta mancipia liberantur. Sex dies septimanæ laborare imperavit, septimum quiescere. Per nonen alieni idei neque jurare neque id omnino pronuntiare. Tres quotannis 135 festivitates celebrare, Azymorum per septiduum novo mense, id est, circa primum veris plenilunium, alteram primiarium messis, tertiam sub finem anni, collectis agriculturæ fructibus. Admonebat autem eos Pascha (ea enim est prima festivitas) exitus de Aegypto, Pentecoste (quod est alteri festo nomen)

introitus in terram promissam, Tabernaculorum collocatio (sic tertia appellatur) vitæ in solitudine in tabernaculis per quadraginta annos toleratæ. Mandavit etiam hæc, coram Domino sine munere non apparere, tribus dictis feriis omnem marem coram Deo sisti, fermentum sacrificio Domini non adhibere, sed in fermentatos panes, adipem sacrificii non relinquere in diem crastinum, omnium terræ frugum primitias in templo Dei offerre, non coquere agnum in lacte matris suæ. Has constitutiones Moses a Deo veniens populo exposuit, additis etiam aliis divinis exhortationibus. Respondens autem una voce totus populus promisit se omnibus Domini dictis obtemperaturum. Atque omnia ista conscripta sunt. γειλε τῷ λαῷ μετὰ καὶ ἀλλων τινων θεων παραινέστων. τούς λόγους Κυρίου ποιήσομεν καὶ ἀκούσομεθα. » Καὶ ἐγέρθη ταῦτα πάντα.

Moses a Deo splendore faciei ornatus velato vultu per annos quadraginta cum Iudeis est locutus, conspectum faciei ejus non ferentibus: cum autem ad Dominum ingredieretur, velum removebat a facie sua. Ita sane iis qui carnis dictata sequentes legem legunt, velum obdurati animi obducitur, ne gloriam Christi possint cognoscere. At qui spiritu **¶ 36** duce intrant, iis velum ignorationis aufertur. Cæterum Moses in Thabore monte revera posticum Dei vidit, nempe incarnationem Unigeniti, cum in saxo positus eoque tectus, nimirum Christo, præsterire cum majestate non nudum sed incarnatum vidiit Deum.

Prima tabula manu Dei excisa fuerunt et inscriptæ; permissumque est ut eis confringereantur. Erant enim typus primæ ac litteralis legis, sicuti posteriores quas Moses excidit atque inscripsit, manifestum erant exemplum posterioris ac spiritualis legis. Sicut et prior populus, qui vitulum conflavit, primi Israeli figuram gerebat: itaque is ira Dei una cum antiqua lege abolutus est. At populus posterior novum ac Christianum Israelum designavit: itaque et a Mose faciei splendore illustrato populus posteriores reverenter accepit tabulas, easque in arca fœderis repositas integras conservavit.

De bestiis in lege ad sacrificia solida atque ad alia sacrificia tantum bos, ovis et hædus admittuntur, ut animalia mansueta, pura et oves Christi repræsentantia. Ex volucribus tantum turtur et columba ad sacrificium et holocausta admittuntur, alterum ut castitatis ac quietis, alterum ut sui comparis et hominum amans, utrumque ut purum et impollutum, ac proprietates sanctorum animarum sub imagine referens.

¶ 37 Mare Rubrum alii in duodecim partes divisum fuisse tradunt, sicut et magnus ille Chrysostomus cuius tribui ait peculiarem transitum præbitum. Alii unam tantum ejus fissiōnem agnoscunt, eo quod Moses unicum iustum mari dederit. Israelitis de mari egressis mare cum impetu in alveum rediens Aegyptios necatos ipsis obtulit; quorum cedavere, spoliata prius, acervatim concessere;

A τρίτην συναγωγὴν ἔργων τοῦ ἀγροῦ συντελεῖσας ἀπὸ ἑξδων ἐνιστοῦ, ἀναμιμῆσκων αὐτοὺς διὰ τοῦ μὲν Πάσχα τῆς ἐξ Αἰγύπτου ἑξδου, διὰ δὲ τῆς Πεντηκοστῆς τῆς εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας εἰσόδου, διὰ δὲ τῆς Σκηνοπηγίας τῆς ἐν τῇ ἐρήμῳ διχωγῆς ἐν σκηναῖς γάρ οἰκοῦντες τεσσαράκοντα διετέλεσαν ἕτη. Μὴ δύθηναι καὶ νέον ἐναντίον Κυρίου, καὶ πάντα ἡρευκόν διπένενθαι ἐνώπιον Κυρίου κατὰ τὰς τρεῖς θύτρας ταύτας. Μὴ θύειν ἐπὶ ζύμῃ αἷμα θυσιάσματος Κυρίου, ἀλλ' ἐπὶ ἄζυμοις. Μὴ μένειν ἔως πρωῒ στέψαρ τῆς δορτῆς. Καὶ τὰς ἀπαρχὰς τῶν πρώτων γεννητάτων τῆς γῆς εἰσάγειν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ ἵδρας. Μὴ ἐψειν ἄρνα ἐν γάλακτι μητρὸς οὐτοῦ. Ταῦτα τὰ δικαιώματα τοῦ Θεοῦ Μωϋσῆς ἐλθῶν ἀπίγγειλανται καὶ ἀπεκρίθη μιᾷ φωνῇ πᾶς δ λαός, καὶ εἶπε « Πάντας τοὺς λόγους Κυρίου ποιήσομεν καὶ ἀκούσομεθα. » Καὶ ἐγέρθη ταῦτα πάντα.

B Οὐτὶ Μωϋσῆς λαθὼν παρὰ Θεοῦ δόξαν, ἐν τῷ προσώπῳ κάλυμμα τιθεὶς ἐπὶ τεσσαράκοντα χρόνοις διελέγετο τοῖς Ιουδαίοις· οὐ γάρ ἡδύναντο ἀτενίζειν εἰς αὐτὸν. Εἰσιόντος δὲ πρὸς Κύριον περιηρρεῖτο τὸ κάλυμμα, ὥσπερ καὶ τοῖς κατὰ σάρκα μὲν τὸν νόμον ἀναγκιώσκουσι κάλυμμα πωρώσεως ἐπίκειται τοῦ μὴ ἐπιγνῶνται τὴν δόξαν τοῦ Χριστοῦ, τοῖς δὲ διὰ τοῦ πνεύματος εἰσιόντοι [P. 77] τὸ κάλυμμα τῆς ἀγνοίας ἀφαιρεῖται. Ἀλλ' θῶς δὲ τὰ διποιθια τοῦ Θεοῦ, τὴν σάρκαν τοῦ Μονογενοῦς, ἐπὶ τοῦ Θεοβαρίου εἰδεις Μωϋσῆς ὡς ἐπὶ πέτρᾳ τεθεὶς καὶ σκεπασθεὶς τῷ Χριστῷ παρερχόμενον δὲ ἐν δόξῃ εἶδεν οὐ γυμνὸν, ἀλλὰ σαρκωμένον Θεόν.

C Οὐτὶ αἱ μὲν πρῶται πλάκες χειρὶ Θεοῦ λελάξενται καὶ γεγράφται, αἱ δὲ συντριβῆναι συγκεχώρηνται, διτὶ τύπος ἡσαν αὗται τοῦ πρώτου καὶ κατὰ τὸ γράμματα νόμου, ὥσπερ αἱ δευτέραις δὲ Μωϋσῆς ἐλάξευσται καὶ ἐργαψε, τύπος ἡσαν σαρῆς τοῦ δευτέρου καὶ κατὰ πνεύματον. Οὐστέρος καὶ λαὸς δὲ πρῶτος δὲ μοσχοποιήσας τὸν πρῶτον ἑτύπου Ἰσραὴλ, διὸ καὶ ἐν ὅργῃ Θεοῦ καὶ αὐτὸς καὶ δὲ πρὸς αὐτὸν παλαιὸς διετεδάσθη νόμος. Οἱ λαὸς δὲ δευτέρος τὸν νέον καὶ κατὰ Χριστὸν εἰδόντες Ἰσραὴλ, διὸ καὶ ἐν δόξῃ τοῦ προσώπου Μωϋσέως τὰς δευτέρας εὐλαβῶς ὑπεδέδεκτο πλάκας, καὶ ταῦτας ἀφθόρτους ἐν τῇ τοῦ μαρτυρίου ἀποθέμενος ἐφύλαξε κινωτῷ.

D Οὐτὶ ἀπὸ μὲν τῶν κτηγῶν δὲ βοῦς, καὶ τὸ πρόδιτον, καὶ τὸ αἴγιδιον, ὡς ἡμερα καὶ καθηρά, καὶ εἰκίνα τῶν τοῦ Χριστοῦ τυπεύντων προβίτων, εἰς θυσίαν καὶ δλοκαύτωσιν τῷ νόμῳ παρεῖληται, ἀπὸ δὲ τῶν πτηνῶν μόνα τρυγῶν καὶ περιστερᾶς, τὸ μὲν ὡς φίλασγον καὶ φιλήσυχον, τὸ δὲ ὡς φιλάλληλον καὶ φιλάνθρωπον, καὶ δημφωνίας καθηρά καὶ ἀκίραιας καὶ ἀγίων φυγῶν ἰδιότητας χρακτηρίζονται, εἰς θυσίαν καὶ δλοκαύτωσιν τῷ νόμῳ ἐξείλεκται καὶ παρείληπται.

Οὐτὶ τὸν Ἐρυθρὸν οἱ μὲν εἰς δῶδεκα τομὰς λέγουσι κοπῆναι, καθὼς καὶ διὰ μέγας Χρυσόστομος ἐκάπτη φυλῆρά λέγει διόδον ἰδεῖν παρεχομένην, οἱ δὲ εἰς μίαν, διὰ τὸ μίαν πληγὴν τὸν Μωϋσῆν τῇ θαλάσσῃ δεδωκένται. Οὐτὶ τὸν Ἰσραὴλιτῶν τῆς θαλάσσης ἐξείλεθεντων τοὺς Αἰγύπτιους ηθάλασσα ἐκβάσαστεν κεφαλούς αὐτοῖς παρασίδιωσιν· οὓς καὶ σκυλεύσαντες βουνοὺς πεποιηκασιν, καὶ ηγῆ χάνασσα τούτους κατ-

ἐπις, κατὰ τὸ εἰρημένον· « Ἐξέτεινας τὴν δεξιάν σου, κατέπιεν αὐτοὺς γῆ. » Ἐλθόντες δὲ εἰς Ἐλάτην δεκαδύο πτηγάς ὑδάτων καὶ ἐβδομήκοντα στελέχη φοινίκων, οἵτινες ἤσαν τύποι τῶν Χριστοῦ μαθητῶν, οἱ μὲν δώδεκα πτηγαὶ τῶν δεκαδύο κορυφαίων, οἱ δὲ ἐβδομήκοντα φοινίκες τῶν τούτων φοιτητῶν, μελ' ᾧ τὴν οἰκουμένην ποτίσαντες τὴν γλυκεῖαν καὶ στερεάν τροφὴν τῆς θεογνωσίας τῷ κόσμῳ ἐπώμβρησαν. Τὸ δὲ μάννα αὐτοῖς δοθὲν πᾶσιν ἵσον συνήγετο, γαὶ δυνατῷ καὶ ἀστενεῖ· δόποσον γάρ τῷ ισχυρῷ προεθυμήθη συναγθῆναι, γομόρη συνήγετο, διπερ ἔστιν οὐγγίαι τριακονταδύο τριμισι, καὶ τῷ καταρρέθυμού σαντι γομόρη συνήγετο. Καὶ εἰς τὴν αὔριον (72) ἐψυλάχθη, [P. 78] διὰ σκωλήκων ἐφθείρετο, ἐκτὸς τῶν σαβδίτων· τὸ γάρ τῇ παρασκευῇ συναγόμενον καὶ τῷ σαβδάτῳ διεψυλάττετο ἀδλαδές. Τύπος δὲ ἦν τοῦτο τὸ ἀδιάφθορον δηλῶν τοῦ Δεσποτικοῦ σώματος κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ταφῆς, στευρῷ μὲν καὶ ὥλοις καὶ λόγχῃ φυσικῶς πεπονθός ὅμοιοπαθῶς τριμίν, διαφθοράς δὲ καὶ διάλυσιν μηδὲ δλως ὑπομεμνήκος. Προτυποῦ δὲ τὸ μάννα καὶ τὴν πάνταγνον θεομήτορα καὶ τὸν κατ' ἄρετὴν βίον. Τοῦτο τὸ μάννα ἔφαγον Ἰεράποιοι ἐν τῇ ἐρήμῳ τετσαράκοντα ἑτη· καὶ γάρ ή πᾶσα δόδος τῆς ἀπὸ Αἴγυπτου ἐκελεύσεως τῶν Ἐβραίων, ἀπὸ Καδδῆς βαρνῆ ἡνῶς φάραγγος Σαρθὼν, μὴ οὖτις πλέον τῶν πεντήκοντα ἡμέρῶν, αὐτοῖς καταρεμδομένοις ὑπὸ θεοῦ, ἐν λῃχρόνιοι διήνυσται.

“Οτι πολεμούντων τῶν Ἰσραηλίτων τὸν Ἀμελήκ διὰ Ἰησοῦ τοῦ Ναοῦ, διὰ πρὸ τούτου Ναοῦς (73) ἐκαλεῖτο, Μωϋσῆς τὰς χεῖρας σταυροειδῶς ἐξέτεινε, καὶ ἐκράτησεν δὲ Ἰσραὴλ τὸν Ἀμελήκ. Ἐπὸν δὲ ἀτονήσας καθῆκεν αὐτάς, ἐκράτει δὲ Ἀμελήκ. Τότες Ἀσρῶν καὶ ὡρὲ ὑποθέντες ταῖς χερσὶν αὐτοῦ πέτρας ἐβολέζαν αὐτὸν ἡνῶς δύσεως ἡλίου. Οὕτην καὶ κατετροπώστο Ἰησοῦς τὸν Ἀμελήκ, ἀποκτείνας αὐτὸν μαχαίραν.

“Οτι Φορωνεὺς δι παῖς Ἰνάχου καὶ Νιόβης πρῶτος λέγεται παρ’ Ἑλλησι νόμους καὶ χριτήρια θέσθι. Ἡ δὲ Κρήτη ἀπὸ Κρητέως τινος ἄρξαντος ἐκεῖσεν ἀνόμισται.

“Οτι ἡ Σκυθόπολις (74) Βασάνη ἐλέγετο πρότερον.

⁴⁰ Exod. xv, 12.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(72) De manna hæc sunt ad marginem: Τὸ μάννα δὲ Φίλων ἐρμηνεύων τοιαύτην φέρουν αὐτὸν εἶναι τὴν ποιότητα, ὃστε κατὰ τὴν φυτασίαν τοῦ ἑσθίοντος μετακριτᾶσθαι, καὶ εἶναι μὲν καθ' ἕστατον οἰονεὶ κέτχυρον ἐψημένον ἐν μέλιτι, παρέχει δὲ νῦν μὲν ἄρτον, νῦν δὲ χρέας, καὶ χρέας τοιοῦδε ἡ πετεινοῦ ἡ χερσαῖος, νῦν δὲ λάχανον τὸ κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν ἐκάστου καὶ ἰγθύος, ὡς τὸ ἰδιωματικὸν καθ' ἐκάστου γένος τοιότητος ἀκριβῶς ἐν τῇ γεύσει τοῦ ἑσθίοντος διεπάξεσθαι. Κατέρημ ασcribam verba D. Augustini ex 118 ad Januarium epistola: « Valet etiam, inquit, ad hanc similitudinem, quod in primo populo unicuique manna secundum propriam voluntatem in ore sapiebat, » etc., quia verba sua ipsa recensens in Retract. xx, « Non, ait, mihi occurrit unde hoc probari possit nisi ex libro Sapientiæ,

PATROL. Gr. CXXI.

A ac terræ ea hiatu absorpta sunt, sicut scriptum est. « Simul atque extendisti manum tuam, illos terra deglutivit ⁴⁰. » Cum ad Elimā venissent, invenerunt 12 fontes aquarum ac 70 truncos palmarum. Erant hi typi discipulorum Christi. Ac duodecim quidem fontes duodecim apostolos, septuaginta palmæ eorum discipulos significabant: per quos orbem terrarum irrigantes, dulci ac solido cibo divinæ cognitionis mundum humectarunt. Manna autem, quod ipsis datum fuit, ab omnibus æquali colligebatur mensura, tantum a valido quantum ab imbecilli. Nam neque validus gomore (ea est mensura unciarum 32 cum semisse) amplius et tantumdem ignavus colligebat. Quod in crastinum adservabatur, id vermes corrumpebant, dempto sabbato: quod enim pridie sabbati colligebatur, id etiam per sabbatum integratili sum constabat. Eo adumbrabatur corpus Servatoris nostri, quo tempore in sequulcro erat futurum, omnis corruptionis expers fore. Nam in cruce ea quam humana fert natura ac nostræ similis, a clavis erat atque lancea perpessum: sed neque ullam vel corruptionem vel dissolutionem senserat. Castissimam quoque Dei Genitricem 138 manna præfigurat, et vitam secundum virtutem institutam. Ederunt Hebrei manna istud in solitudine per annos quadraginta. Iter enim Hebreorum ab Ægypti egressu, a Cadesbarnea usque ad vallem Zarethan, cum non sit plurimum 50 dierum, ab ipsis divinitus hinc inde otiose vagari coactis annis 38 est confectum.

C Josua Nunis filius adversus Amalecum præliante (eo qui ante Osea fuit dictus), quamdiu Moses in crucis formam manus intendit, victoria penes Israelicos fuit, remittente manus Mose Amalecus prævaluuit. Itaque Aaron et Or manibus ejus saxa supposuerunt, ut usque ad occasum solis ita pre-cando duraret. Ac Josua Amalecum ferro concidit atque vires ejus attrivit.

Phoroneus Inachi et Niobæ filius primus fertur Græcis leges dedisse ac judicia constituisse. Creta autem a Crete quodam, qui ibi imperium obtinuit, nominata est.

Scytopolis antea Basanis nomen gessit.

GOARI NOTÆ.

D quem Judæi non recipiunt in auctoritatem canoniam; quod tamen fidelibus potuit provenire, non illis adversus Deum murmuratoribus, qui profecto alias escas non desiderarent, si hoc eis sapere manna quod vellent. Locus libri Sapientiæ est c. xvi, et librum Philonis Hebrai creditum esse vel ex D. Hieronymi præfatiuncula notum est. XYL.

(73) Vel Λάση. Vide Num. xiii et Euseb. Hist. eccles. I, 4. XYL.

(74) Σκυθόπολις legi, cum scriptura videatur συνθόπολις habere. Qua vero occasione hujus urbis mentio hic fiat, non habeo excogitare. Scytopolim urbem fuisse in finibus Galilææ docet Strabo l. xvi, ubi resert quomodo Judææ Pompeius Magnus sit potitus. Stephani verba sunt cor-

Hactenus quinque Mosis libri complectuntur historiam atque res gestas ab Adamo ter mille octingentorum sexaginta septem annorum.

In divini mysterii celebratione, urbs sancta de novo pane sanctum pascha offert.

In monte Sinai Moses ante oculos vidit universum arcem apparatum, amictum pontificis, atque omnia ad eum pertinentia, fibulam, **139** labellam oraculi, quae pendebat ad pectus pontificis maximi duodecim ornata gemmis, quarum fulgore quid expediret, obscuratione quid damno foret significabatur. Ad eorum imitationem consecit arcam cum omni instrumento. Tunc et priores accepit tabulas, Deumque audivit per iram haec dicentem: « Permitte ut eos deleam, atque ex te deinde gentem magnam atque potentem propagem ⁴¹. » Sed Moses suis depreciationibus iram Dei leniit. Cum a monte descendisset, vitulum igne combussit inque pulvrem redegit: hunc aqua inspersit, eam populo bibendam exhibuit. Cumque bello intestino Deum placasset, rursus inedia quadraginta dierum tolerata in montem evasit ac posteriores tabulas accepit. Tunc etiam Domini majestatem vidi rimam saxy assidens, et facies ipsius illustrata est. Per posteriora autem Dei intelligere debes divinas dispensationes atque effectiones. Per saxum fidei firmitatem inconcussum. Per saxy rimam fidei oculum: eo enim Moses, et qui eum imitantur, inaccessa et invisibilia attingunt. Per velamen incredulitatem: quando enim Deo credit homo, tunc auferitur, teste Apostolo ⁴². Tunc etiam aram fabricatur opera Beseleelis, filii sororis suae Mariæ, et Oris ejus qui cum Aarone manus Mosis contra Analecum orantis sustentavit. Opera tabernaculi absoluta sunt septem mensibus; idque erectum stetit **140** prima die primi mensis secundi ab exitu Ægyptiaco anni, ut quidem Scriptura tertio libro, qui est Leviticus, testatur. Secundo autem mense initus est populi numerus, censique a viginti annos nato et supra, ut est in Numerorum libro quarto, millia 603 ac 550 viri, absque Levitis, qui seorsim numerati deprehensi sunt 22 millia. Quadragesimo ab exitu anno mortuus est Aaron, natus annos 123. In ejus locum substituit Moses Eleazarum Aaronis filium. Ipse Moses undecimo mense quadragesimi ab exitu anni, aetatis sua vicesimosupra centesimum, fausta precatus universo populo, in montem Nabanum (alias Abarima) situm in Moabico solo, cis Jordanem, e regione Jerichun-

⁴¹ Exod. xxxii, 10. ⁴² II Cor. iii, 16.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

ruptissima; apud quem tamen est eam olim Bæzaw (forte Bæzaw aut Bæzaw) a Barbaris vocatam. Plinius v, 18 eam in Decapoli Judæa vicina ponit, atque Nysam prius fuisse dictam a Bacchi nutrice. Lib. II Machab. xii mentio sit Scytharum urbis, hujus ipsius nimirum, dissitam ab Hierosolymis ad stadia 600. Ea ergo Basan fuit olim regia Ogi. Vice Josephum, Antiquit. iv, 5, et confer cum his:

“Εως ὡδε ή πεντάβιολος περιέχει ιστορίαν τε καὶ πρᾶξιν ἀπὸ τοῦ Ἀδὰμ ἕτῶν τρισχιλίων δικταχοσίων ἑγκοντασπτά.

“Οτι ἀπὸ τοῦ νέου σίτου προφέρει ή ἄγια πόλις τὸ ἄγιον Πάσχα, τὴν προσφορὰν ἐν τῇ θείᾳ μυσταγωγίᾳ.

“Οτι τὴν κατασκευὴν τῆς κιβωτοῦ πᾶσαν καὶ τὴν στολὴν τοῦ λερέως καὶ τῶν ἐν αὐτῇ πάντων, τῆς τε πόρης, ητοις ἐστὶ φίδια ή περόνη, καὶ τοῦ λογείου, διπερ ἔκειτο ἐπὶ τοῦ στήθους τοῦ ἀρχιερέως διὰ δώδεκα λίθων, σημανόντων διὰ μὲν τῆς αὐγῆς τὰ χρηστὰ, διὰ δὲ τῆς ἐπισκοτώσεως τὰ διειά, εἰς τὸ Σινᾶ δρος διφθελμοφανῶς ἑθέαστο Μωϋσῆς, καὶ κατὰ ταῦτα ὠκοδόμησεν τὴν κιβωτὸν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ. Τότε καὶ τὰς πλάκας τὰς πρώτας ἔλασε, καὶ τοῦ θεοῦ ἱκουσαν δργιζομένου καὶ λέγοντος. « Ἐασόν με ἐκτρίψῃ αὐτὸύς, καὶ ποιήσω σε εἰς ἔθνος μέγα καὶ ἴσχυρόν. » Αὐτὸς δὲ δεηγεῖς ἐξελάσατο τὸν Θεόν, καὶ κατελόων τὸν μὲν μόσχον κατέκαυσε πυρί, καὶ κατήλεσεν αὐτὸν λεπτὰ καὶ ἐσπειρεν ἐπὶ τοῦ ὄντας, καὶ ἐπότισε τοὺς υἱούς Ἰσραὴλ. Καὶ ἐμφυλίψ πολέμῳ τὸν Θεόν ἰλεωσάμενος, [P. 79] πάλιν ἐτέρας τεσσάροντα τῆμέρας νηστεύσας, ἀνεισιν εἰς τὸ δρος καὶ τὰς δευτέρας πλάκας λαμβάνει. Τότε εἶδε καὶ τὴν δόξαν Κυρίου παρὰ τῇ δόπῃ τῆς πέτρας καθίσας, καὶ ἐδοξάσθη τὸ πρόσωπον αὐτοῦ. Ὁπίσηται δὲ θεοῦ χρηνοῖν τὰς θείας οἰκονομίας καὶ ἐνεργείας, πέτραν δὲ τῆς πίστεως τὸ στερβόν καὶ ἀκράδαντον, δόπην δὲ τῆς πέτρας τὸν τῆς πίστεως διφθελμὸν (διὰ τοῦτο γάρ οἱ κατὰ Μωϋσέα θεωροῦσι τὰ ἀνέφικτα καὶ ἀθέτα), κάλυμμα δὲ τὴν ἀπίσταν· ἡνίκα γάρ ἐνθρωπος πιστευσῃ πρὸς Κύριον, περιαιρεῖται τὸ κάλυμμα, ὡς φησιν ὁ Ἀπόστολος. Τότε κατασκεύαζει καὶ τὴν κιβωτὸν διὰ Βεζελεὲλ υἱοῦ Μαρίας τῆς ἀδελφῆς Μωϋσέως, καὶ Ὡρ τοῦ συνόντος καὶ Ἀαρὼν, διε τὰς χεῖρας ἀνείχον Μωϋσέως κατά τοῦ Ἀμαλῆκ. Ἐτελειώθη δὲ τὰ ἔργα τῆς σκηνῆς ἐν ἐπτά μηνοῖς, καὶ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ τοῦ πρώτου μηνὸς τοῦ δευτέρου ἔτους τῆς ἔκδου ἔστη· δόπερ καὶ ἡ Γραφή, μαρτυρεῖ ἐν τῇ τρίτῃ τῶν Λευΐτικων (75). Τῷ δὲ δευτέρῳ μηνὶ ἐγένετο ἡ ἐξορθομησίς τοῦ λαοῦ, καὶ εὐρέθη ἀπὸ εἰκοστῶν καὶ ἐπάνω, καθὼς ἡ τετάρτη βίβλος τῶν ἀριθμῶν λέγει, μυριάδες ἑγκοντα καὶ γρῦ, χωρὶς τῶν Δευτῶν· οἱ δὲ Λευΐται ἀριθμηθέντες εὐρέθησαν χιλιάδες κρήνας. Τῷ τεσσαρακοστῷ ἔτει τῆς ἔκδου Ααρὼν ἐτελεύτησεν ρήγη ἔτῶν, καὶ Μωϋσῆς προχειρίζεται Ἐλεάζαρ τὸν υἱὸν Ααρὼν. Μωϋσῆς δὲ τῷ τα' μηνὶ τοῦ μ' ἔτους τῆς ἔκδου, ἐκατοστῷ δὲ εἰκοστῷ ἔτει τῆς ζωῆς αὐτοῦ, εὐλογήσας πάντα τὸν

facile intelliges Scythopolim esse Basanem, caput Galadinæ vel Gaulonitidis, Galilæam imminentem. Vide et quæ de hac urbe infra Cedrenus in Orestis fabula refert. Sed hæc in Geographicis nostris uberioris, Deo volente. XYL.

(75) Atqui hæc non in Levitico, sed sine Exodi leguntur. XYL.

λαὸν, ἀναβὰς εἰς τὸ δρός Ναθάν ἦτοι Ἀμδρεῖμ, καὶ πρόσωπον ἐν τῇ Μωαδίτιδι πέρχυ τοῦ Ἰορδάνου κατὰ ἐπηγγελμένη αὐτῷ τῷ Ἰσραὴλ, ἐτελεύτῃ, καὶ οὐκ εἶδεν οὐδὲς τὸν τάχον αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἡμαρώθησαν οἱ οφθαλμοὶ αὐτοῦ, οὐδὲ ἐψήρησαν τὰ χεῖλη αὐτοῦ. Ἐπειργέτε δὲ αὐτὸν ὁ διάδολος ὡς ἡματηκότα τῷ Θεῷ συνελκύσαι μετὰ τῶν ἀμαρτωλῶν. Ἀλλ' ἀρχαγγελικῇ διεκρίσθη χεὶρὶ ὡς προπετῆς καὶ θραύσεις καὶ τῶν τοῦ Θεοῦ φύλων δυσμενής. Ἐγένετο δὲ νεφέλη καὶ σκότος κατὰ τὸν τόπον, ὡς μὴ ἰδεῖν τινα κοῦ ἐτάφη Μωϋσῆς, καθὼς Ἰώσηπος ἴστορει.

Ιστόν διτὶ τὰ πάντα βιβλία τῆς ἀρχαιολογίας ὁ μυκαριώτατος ἐν ἀγρῷ Πνεύματι Μωϋσῆς ἀνετάχατο κατὰ τὴν Ἐδραῖδα γλῶσσαν· ἥτις μετὰ ταῦτα, ὡς καὶ τὶ λοιπόν, εἰς Ἑλληνικὴν μετεβλήθη, διάλεκτον ὑπὸ τῶν ἑβδομήκοντα ἡρμηνευθεῖσα ἐπὶ Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου. Καὶ ἡ μὲν Γένεσις ἀναθεν ἀπ' ἀρχῆς τὴν κοσμογύνειαν τὴν τε τοῦ ἀνθρώπου πλάσιν, [P 80] τὸν κατεκλυσμὸν, τὴν τῶν Σοδομιτῶν ἀπώλειαν, τὴν δὲ ἀρχῆς μέχρι τέλους τῶν πατέρων Ἀβραὰμ, Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ βίωσιν καὶ τελείωσιν, τοὺς γηρηματισμοὺς καὶ τὴν τοῦ Ἰωσὴφ ἐν Αἴγυπτῳ βασιλείαν περιέχει. Ἡ δὲ Ἐξόδος τὴν τοῦ Ἰσραὴλ περιέχει κάκωσιν, καὶ τὴν διὰ Μωϋσέως ἐπὶ τῆς Ἐρυθρᾶς διάβασιν, καὶ τὴν ἐν ἑρέμῳ διατριβὴν, καὶ ὃσα νομοθετούμενος ἐπείραστὸν Θεὸν, καὶ τὴν τὰς σκηνῆς κατασκευὴν. Τὸ Λευΐτιαν τὴν τῶν θυσιῶν ποικίλην παράδοσιν καὶ τὴν τῶν λεφέων διακόσμησιν. Ωὶ Ἀριθμοὶ τὴν διττὴν ἐπίσκεψιν εἴτ' οὖν ἀπαρθίμησιν τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ περιέχει, τὴν μὲν πρώτην ὑπὲρ Μωϋσέως καὶ Ἀαρὼν μετὰ τὴν ἔξοδον εὐθὺς ἐν τῷ δρεὶ Σινᾶ γενομένην, τὴν δὲ δευτέραν ἐπὶ Μωϋσέως καὶ Ἐλέαζαρ, μετὰ τὴν ἐν τεσσαράκοντα ἑτεσιν πανωλεύθραιν τῶν πρώτων διὸ τὴν ἀπίστειν αὐτῶν, γενομένην ἐν Ἀραβαῶθ Μωϋσῆ ἐπὶ τοῦ Ἰορδάνου κατὰ τὴν Ἰεριχώ. Τὸ δὲ δευτερονόμιον πάσας τὰς δὲ ἀρχῆς μεγαλουργίας τοῦ Θεοῦ μέχρι καὶ τῆς τοῦ Μωϋσέως τελευτῆς γενομένας εἰς αὐτοὺς περιέχει, ἀλλὰ μήν καὶ τὴν ἐμελλοντικὴν κατακληρονομεῖν τὴν τῆς ἐπαγγελίας γῆν.

Δειλθότος δὲ τοῦ Ἰσραὴλ τὸν Ἰορδάνην, περιέπεμψεν δὲ Ἰησοῦς πάντα τὸν λαὸν μαχαρίας πετρίναις· τὰ γὰρ ἐν τῇ ἑρμῇ τεσσαράκοντα ἐπὶ τὴν οὐδεὶς περιέπειται τῷ θείῳ Ἀποστόλῳ διτὶ οὔτε περιτομή τι λεχθεῖ οὔτε ἀκροβυντία, ἀλλὰ τήρησις ἐντολῶν. Καὶ φραγόντος ἐκ τοῦ γένους σίτου τοῦ λαοῦ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἐξέλιπε τὸ μάννα. Τότε καὶ τὸν ἀρχιστράτηγον Μιχαὴλ εἶδεν Ἰησοῦς ὃ τοῦ Ναοῦ εἰς Ἰεριχώ, διτὶ οὐ καὶ παρεδόθη αὐτῷ ἡ Ἰεριχώ· μετὰ γὰρ ἡμέρας εἰς περιστοιχισάντων αὐτὸν μετὰ τῆς κιβωτοῦ, ἐπεὶ ἐτάπεισαν καὶ ἐδέησαν δὲ λαὸς, ἔπεισον αὐτόματα τὰ τείχη, καὶ εἰσῆλθεν ἐν αὐτῇ Ἰσραὴλ, καὶ ἐσφάγη πᾶς δὲ λαὸς τῆς Ἰεριχώ καὶ πᾶν ζῶον, πλὴν Ῥάαβ

A tis, subivit, speculatusque inde terram Israelico populo promissam finem vivendi fecit. Nemo sepulcrum ejus novit: sed et viventis neque caligaverunt oculi neque labia marcuerunt. Tentavit autem eum diabolus, veluti eum qui adversus Deum deliquisset, eo que trahere conatus est quo reliquos peccatores. Sed is, ut temerarius audaxque Dei amicorum hostis, principis angelorum manu profligatus ab eo fuit. Nebula autem et caligo circa eum locum est oborta, ne quis videre posset ubi Moses terrae esset conditus. Ita Josephus narrat.

Scire convenit quinque antiquitatis libros a beatissimo Mose Spiritus sancti instinctu fuisse sermone compositos Hebraico; qui sequenti tempore cum reliquis in Graecam linguam sunt conversi a septuaginta 141 Interpretibus sub Ptolemaeo Philadelpho. Et liber quidem Geneseos complectitur ab initio repetitam mundi creationem, hominis afflictionem, diluvium, Sodomæorum interitum; tum natales, vitam atque obitum Abrahami, Isaaci, Jacobi, oracula, regnum Josephi in Aegypto. Exodus habet Israelici populi afflictionem, et ejusdem Mose duce per Rubrum mare transitum, vitam in solitudine actam, utque populus lege accepta Deum tentarit, nec non tabernaculi apparatus. Levitico insunt variæ de sacrificiis præceptiones et sacerdotum administratio. Numeri duplē populi recognitionem sive recensionem continent, quarum prior statim ab exitu apud Sinam montem habita fuit a Mose et Aarone; posteriore censum, prioribus per quadraginta annos suæ incredulitatis culpa a Deo occidione deletis, juxta Araboatham Moabicas regionis ad Jordanem prope Jerichuntem Moses et Elazarus egerunt. Deuteronomium omnia magnifica Dei facta et in Hebræos beneficia ab initio usque ad mortem Mosis recenset, itemque totum secundum canticum, ac tribuum principes, qui terram promissam erant distributuri. Deutérōnū φύδην πᾶσαν, καὶ τοὺς φυλάρχους οἵ καὶ

Cum populus Israelicus Jordanem fluvium transivisset, Josua cum cultris saxeis circumcidit. Nam per quadraginta annos, quos in solidutine exegerunt, nemo circumcisus fuerat; ac plerique eorum qui ad 142 bellum apti erant, incircumcis manserant. Causa fuit quod ab omnibus alienigenis separati nihil circumcisio indigebant. Præclare itaque a divino Apostolo¹³ dictum est neque circumcisionem quidpiam valere neque præputium, sed præceptorum Dei observationem Quo die novis fructibus populus vesci cœpit, eo manna defecit. Tunc et divini exercitus principem Michaelum Josua Jerichunte vidit, urbsque ipsi ab eo tradita est. Cum enim populus eam per sex dies circumvisset, simul gestata sœderis arca, posteaquam tubis cecinat ac clamorem sustulit, mœnia urbis corruerunt

¹⁰ I Cor. vii, 19.

populusque in eam intravit. Oppidani internecione deleti sunt cum bestiis suis, sola Rahaba meretrice et ejus familia superstite. Tunc et Achanus lapidibus cum familia sua cooperatus est, quod de præda esset peculatus. Tunc etiam Gabaonitæ, Evæ posteri ac reliqui, simulato se longinquam terram incolere, cum Josua sedus pepigerunt. Quos cum deinde Josua intellexisset finitos esse, capitibus quidem eorum pepercit, populitamen Israelici lixas calonesque esse jussit. Cum Amorræis porro pugnans solem apud Gabaonem lunamque ad vallem Elomam subsistere jussit, dum hostes excinderet. Regna in suam potestatem redegit Josua numero 29, principatus 7, excepta Jerichunte et Getha. Urbem Jerichuntem etiam Phœnicum urbem appellat, Cinnæos posterioritatem Iothoris. Josua ergo terram promissam Iudaico populo tributum distribuit. Mortuus est annos natus 110, cum 143 Israelicum populum annos 27 rexisset. Humatus est Thamnathasarache in montibus Ephraimicis, cumque eo lapidei cultri.

In Argivos post Inachum Phoroneus regnum obtinuit, ac post hunc plures alii usque ad Lynceum, qui Danao regi bellum intulit, eum occidit, regnoque potius filiam ejus Clytemnestram uxorem duxit. Post hunc Meriopas cum quinque annos tantum regnasset, imperio excidit: atque sic regnum Argivorum, cum 549 annos durasset, ad Sicyonios Græcos translatum est.

Mosis ætate quidam magnus vir Gyges nomine, de Japeti stirpe, Atticam indigena ipse regno tenuit per annos 32. Eo regnante diluvium in sola Attica exstilit, quo et rex periit et tota ea regio, que etiam per 200 deinceps annos inculta jacuit.

Quo tempore Iraelicus populus ex Ægypto est egressus, Molossis indigena quidam, Aides nomine (Plutonem Latini vocant) cum uxore sua Melindia imperavit. Ei regi filia fuit, nomine Proserpina. Quam cum Pirithous regis consiliarius amaret, et cum virginem composita noctu eam rapere instituit. Deprehenso hoc conatu Pluto canem, quem vasto corpore et sanguinem habebat, Tricerberum nomine, foris ad januam Proserpinæ ipsa rei imprudente constituit. Ita Pirithoum noctu se ad illam conseruentem adortus canis interfecit; atque ipsam quoque Proserpinam, 144 eum ad tumultum excurseret, discerpsit. Inde nata est fabula, quod Pluto (ea vox divitias viri ejus designat) virginem Proserpinam raptam ad inferos (id est ad Aidem) concesserit.

Ægialeus primus regnum in Sicyonios gessit, annos 52. Post hunc alii reges viginti sex fuerunt usque ad Zeuxippum. Hic Sicyoniis annos triginta unum imperavit. Duravit hoc regnum annos 980.

(76) Malim Hypermnestram. Sed haec omnia persequi nolo, ex poetis et libris ad eorum intelligenti-

A τῆς πόρης καὶ τοῦ ὀίκου αὐτῆς. Ἐκεῖ καὶ Ἀχαΐλιοθοδολήθη ὑπὸ τοῦ Ἱεραὴλ εἰν πᾶσι τοῖς αὐτοῦ διὰ τὸ ἀποκρύψαι χρῆματα. Τότε καὶ Γαβωνῖτοι καὶ οἱ τοῦ Εὐαλοῦ καὶ οἱ λοιποὶ, ὡς μακρόθεν οἰκοῦντες, πρὸς Ἰησοῦν σπονδὰς ποιοῦνται· οὓς ἐπιγνοὺς ὄστερον πλησιοχώρους ὑπάρχειν τῆς μὲν αἰχμαλωσίας συνεχώρησε, διακονεῖν δὲ καὶ [P. 81] ξυλοφορεῖν τῷ λεψὶ προσέταξε. Τοὺς δὲ Ἀμορραίους πολεμῶν ἔστησε τὸν ἥλιον κατὰ Γαβωνὸν καὶ κατὰ φάραγγα Ἐλώμ τὴν σελήνην, ὡς ἐξεπολέμησε τοὺς ἔθνορύς. Πάσαι δὲ οἱ παρέλθεν Ἰησοῦς τοῦ Νάυη βασιλεὺς εἰκοσιεννέα ἡσαν, ἐπαρχίαι δὲ ἐπτὰ, πάρεκ τῶν Ἱεριχώ καὶ τῆς Γέθ. Τὴν δὲ Ἱεριχώ πόλιν καὶ Φοινίκων πόλιν ὀνομάζει, Κινναίους δὲ τοὺς ἀπογόνους Ἰούθρο. Οὗτος τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας τῶν Ιουδαίων ἔθνει διανέμει εἰς κλῆρον. Τελευτὴ δὲ ζήσας ἐτῇ ἑκατὸν δέκα, κρατήσεις τοῦ Ἱεραὴλ ἐτῇ εἴκοσι ἐπτά. Καὶ ἔθαψαν αὐτὸν ἐν Θαμναθοράχῃ, ἐν τῷ δρεὶ Ἐφραίμ, συνθάψαντες αὐτῷ καὶ τὰς πετρίνας μαχαίρας.

Οτι τῶν Ἀργείων μετὰ Ἰναχὸν ἐβασίλευσε Φορωνεύς, καὶ ἄλλοι δὲ πλείους μετ' αὐτὸν ἡνὶς τοῦ Λυγκέως, ὃς Δαναῷ πολεμήσας τῷ βασιλεῖ, καὶ τοῦτον ἀποκτείνας, τὴν τε βασιλείαν αὐτοῦ καὶ τὴν θυγατέρα Κλυταιμνήστρων (76) εἰς γυναικας παρέλαβε. Μετὰ τούτον Μεριόπας πέντε μόνους χρόνους βεβασίλευκὼς αὐτὸς καταλύεται, καὶ ἡ βασιλεία τῶν Ἀργείων ἐπὶ φυθῆ ἐτῇ διαρκέσασα εἰς Σικυωνίτας τοὺς Ἐλλαδίκοὺς μεταπεπτώκει.

Ἐν δὲ τοῖς χρόνοις Μωυσέως γέγονέ τις ἀνήρ μέγχας, ἐκ τῆς φυλῆς Ἰάφεθ, ὃς αὐτόχθων ὅν ἐβασίλευε τῆς Ἀττικῆς ἐτῇ λβ'. "Ονομα τῷ ἀνδρὶ Γύγης. Ἐπ' αὐτοῦ γέγονε κατακυρμὸς ἐν τῇ Ἀττικῇ μόνη· αὐτὸς τε ἀπώλετο καὶ ἡ χώρα πᾶσα, καὶ ἡ ἔως ἐτῶν διακοσίων ἔρημος ἔμεινεν.

Ἐν δὲ τοῖς καιροῖς τῆς ἐξέδου τῶν οἰων Ἱεραὴλ τῆς τῶν Μολοσσῶν χώρας αὐτόχθων τις, Ἄιδης ὄνομα, βεβασίλευκὼς μετὰ Μελινδίας τῆς αὐτοῦ γυναικὸς ἐτῇ θυγατέρα τὴν Περσεφόνην, τῆς Ηειρέθους δ αὐτοῦ συγκλητικὸς ἐρασθεὶς κατὰ σύνταξιν αὐτῆς ἀρπάσαι ταύτην νυκτὸς ἐδουλήθη. Τοῦτο γνοὺς Ἄιδης, διν εἶχε κύνα μέγιστον καὶ ἄγριον, Τρικέρερον ἐπονομαζόμενον, ἔκω τῆς θύρας ἐστησε Περσεφόνης ἀγνοούσης. Τοῦ δὲ Πειρίθου πρὸς αὐτὴν παραγένομένου νυκτὸς, ἐφορμήσας δ κύων ἀνεῖλεν αὐτὸν. Ἐξελθοῦσα δὲ πρὸς τὴν ταραχὴν τὸ κύρη διεπέρχεται καὶ αὐτῇ τῷ κυνί. Ἐντεῦθεν ἐρρήθη διτ: δ Πλούτων, τὸ τοῦ ἀνδρὸς εὔπορον σημαίνων, τὴν κύρην Περσεφόνην ἀρπάσας ἐς ἔδην φέχετο.

Οτι δ Ἀιγιαλεὺς πρῶτος Σικυωνιτῶν πεντήκοντα δύο ἐτῇ ἡγέτει μεθ' ὃν ἄλλοι καὶ ἡνὶς τοῦ καλούμενου Ζευξίππου, ὃς ἐτὸς ἐν καὶ τριάκοντα ἐβασίλευεν ἐν αὐτοῖς. Καὶ κατέσχεν αὐτῶν ἡ βασιλεία ἔτι ἐννακόσια δύοδηκοντα.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

tiam parandam scriptis repetenda inque scholis ideo nota. XYL.

Τὰ δὲ δυτικά καὶ τὰ κατὰ Ἰταλίαν μέρη ὑπὸ τῶν ιδίων Πίκου τοῦ καὶ Διός ἐτοπορχοῦντο. Ἐν δὲ τοῖς Ἑλλήσιν ὁ Προμηθεὺς [P. 82] καὶ Ἐπιμηθεὺς Ἀτλας τε καὶ ὁ πανόπτης Ἀργος ἐγνωρίζοντο, διὸ καὶ ἐκτοντόφθελμον διὰ τὸ δύσωπέτατον καὶ περίβλεπτον εἶναι τὴν διάνοιαν ἐκάλουν. Καὶ ὁ μὲν Ἀτλας ἀστρονομικῆν μετήσει ἐπιστήμην, διὸ καὶ τὸν οὐρανὸν βαστάζειν αὐτὸν ἐμυθεύσαντο, Προμηθεὺς δὲ γραμματικὴν, ὡς φασιν, ἔξενρεν. Οἱ δὲ Ἀναξγόρειοι ἀρμηνέουσι νοῦν μὲν τὸν Δία, τὴν δὲ Ἀθηνᾶν τέχνην. "Οὐεν καὶ τὸ-

Χερῶν δλαυμένων (77) ἕρρει πολύμητιν Ἀθήνην·

τὸν δὲ Προμηθέα νοῦν ἔλεγον· προμηθεία γάρ ἐστιν ἀνθρώποις δ νοῦς. Διὸ καὶ μυθεύσαντας τοὺς ἀνθρώπους μεταπεπλάσθη, δηλοντές ἀπὸ ίδιωτείας εἰς γνῶσιν. Ἐπιμηθεὺς δὲ τὴν μουσικὴν ἔκευρε, καὶ Δευκαλίων τὰ περὶ τοῦ κατακλυσμοῦ τῆς Ἀττικῆς ἀνετάχετο. Οἱ Κέκροψι δὲ διφυῆς ὀνομάσθη, ή διὰ μῆκος σώματος, ή διὰ Αἰγύπτιος ἦν τὰς δύο γλώσσας ἡπίστατο. Οὗτος μετὰ τὸν κατακλυσμὸν τῆς Ἀττικῆς Ἀθηνῶν ἐβασίλευσε χρόνους ν', καὶ ἀπὸ τῆς Ἀθηνᾶς τὴν πόλιν Ἀθήνας ὀνόμασεν. Ἐπὶ αὐτοῦ ἐν τῇ ἀκροπόλει ἐλαΐς πρώτως ἐφύτη. Ἀπὸ τούτου Κεκροπία ἡ χώρα πρώτων ἐκλήθη. Οὗτος πρώτος βοῦν ἐθαύμασε καὶ Ζῆνα προστηγόρευσεν. Ἐπὶ τούτου τὸ ἐν Δηλφὶσι ἱερὸν Ἀπόλλωνος Δηλίου ὑπὸ Ἐριχθονίου ιδίου Κέκροπος ἰδρύνθη. Οὗτος νομοθετεῖ τὰς γυναικας ἔτι παρθένους οὔσας ἐνὶ ἀνδρὶ τῷ βουλομένῳ γραμμεῖσθαι, γαὶ μηδενὶ ἄλλῳ ἐνώς θυντοῦ προσανέχειν· ἔως γάρ αὐτοῦ ἀδιαφόρως ἔζων, πρὸς καὶ ρὸν μιγνύμενοι καὶ αὐθίς ὅτε βούλονται διαχωρίζομενοι, ὡς ἄδηλον εἶναι τίς δὲ εἴ τούτου πετρή, κτηγῶν τρόπων νοθευμένου τοῦ γένους τῇ ἐπιμικτῇ. Ἐλέγει γάρ αὐτὸς αἴτιον εἶναι τοῦ κατακλυσμοῦ. Καὶ μετ' αὐτὸν Κραναὸς ἐβασίλευσεν ἔτη, ἐννέα. δὲτο καὶ Σεπφὼ ἡ καὶ πρώτη Μουσῶν ἀντιγόρευτο. Εἶτα Φορνεὺς καὶ ἄλλοι μετ' αὐτὸν ἔως Κόδρου βασιλεύσαντος αὐτῶν ἔτη καὶ. Ἐκράτεισι οὖν ἡ Ἀθηναίων βασιλεία ἔτη οὐθί. Κάντεῦθεν δρχοντας δώδεκα προεβάλλοντο, δι' ὧν ἡ κατ' αὐτοὺς διφκονομεῖτο πολιτεία. Ἐν τούτοις τοῖς ἀρχούσιν ἐνομοθέτει Ἀθηναίων πρώτος Δράκων δνόματι. Μετ' αὐτὸν δὲ Σόλων τοῦ Δράκοντος τοὺς νόμους ἤθετει. Εἶτα Θάλης δ Μίλησιος ἐθεμοθέτει, καὶ πάλιν Αἰσχύλος τυραννίσσας ἔτος ἔν καὶ μῆνας ζ'. Μεθ' ὧν Ἀλκινάδης ἔτη, δύο, εἶτα ἄλλοι ι', καὶ αὖθις ἡ τούτων κατελόθη βασιλεία. Ἐν ἐπόνοις τοῖς κατροῖς καὶ οἱ κριταὶ δρχοντες ἐν υἱοῖς Ἰσραὴλ.

judices populo Israelico praefuerunt, quos propter Graecorum

Τῶν κριτῶν τοῦ Ἰσραὴλ ἐπανάληψις διὰ τὰς τῶν Ἑλλήνων Ιστορίας. Μετὰ Ἰησοῦν τοῦ Ναυῆ ἐκ τῆς Ἰούδα καὶ Συμεὼν φυλῆς [P. 83] τοῖς ὀλγάλων σχοινίσμασιν ἀνὰ μέρος βυθούντων πρώτος ἔζει τοῦ λαοῦ λέγεται Χάλεβ ἔτη λ'. Μετὰ τοῦτο ὁ λαὸς εἰδώλοις λατρεύσας ἐκδίδοται δουλεύειν τῷ Χανασρθώμ

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(77) Nihil habeo, ut neque de bove, Jove, qui sequitur. XYL.

A Regionibus autem ad solis occasum vergentibus et Italiā posteritas Pici Jovis per provincias prae-
fuit. Inter Graecos autem innotuerunt Prometheus, Epimetheus, Atlas et acutissimo visu præditus Argus, qui ob perspicacitatem oculorum atque ingenii centumoculus est perhibitus. Atlas astronomica tractavit scientiam : itaque fabulati sunt ab eo cūlum gestari. Prometheus grammaticæ inventorem fuisse tradunt. Anaxagorei porro philosophi Jovis nomine mentem, Minervæ vocabulo artem intelligunt. Unde est illud :

Et manibus cassus sapientem Pallada quaerit.

B Prometheum autem mentem interpretantur : est enim hominibus a mente prudentia, quam prometheiam dicunt. Idcirco etiam fabulantur ab eo homines fuisse transfiguratos, nimirum quod rudes ad scientiam adduxerit. Musicam invenit Epimetheus: Deucalion historiam diluvii Attici conscripsit. Cecropem duplīcēm seu duabus naturis constantem 145 dixerunt, sive ob corporis proceritatem, sive quod Egyptius patria utramque linguam calleret. Is post diluvium Atticum Athenis regnavit annos 50, urbemque Athenas a Minervæ Graeco nomine nuncupavit. Eo regnante primum in arce olea est enata. Ab ipso regio Cecropia est appellata. Is primus bovem admiratus est et Jovem cognominavit. Ejus tempestate fanum Apollinis Delii in insula Delo positum est ab Erichthonio Cecrepis filio. Is legem tulit uti virgines uni alicui viro volenti nuberent, neque eo vivo rem cum ullo alio haberent. Hactenus enim promiscuo concubitu usi fuerant, arbitrio suo inter se juncti rursusque separati ; quo factum est ut nemo patrem suum scire posset, peccoris instar spurious procreantibus hominibus. Eam rem ille causam diluvio præbuisse dicebat. Post hunc Cranaus regnavit annos 9; quo tempore Sappho vixit, quæ prima Musarum dicta fuit. Successit Cranao Phorneus, aliique deinceps usque ad Codrum, qui regnum per annos 21 gessit. Duravit regnum Atheniense annos 492. Inde rem publicam suam duodenis principibus administrandam tradiderunt. Ex his primus Draco leges Atheniensibus posuit, quas ejus successor Solon abrogavit. Post hunc alias Thales Milesius tulit ; rursumque Eschylus, cum in rem publicam tyrannidem obtineret per annum ac 7 menses. Post hunc Alcibiades biennium, deinde alii 18, rursusque horam regnum abolitum 146 est. Eo tempore Judicium Hebræorum tempora cum Graecis collata. Mortuo Josua Judæ et Simeonis tribus mutua auxilia junxerunt. Primus populo dux fuisse narratur Calebus, annos 30. Inde populus simulacris divinum exhibendo cultum meruit, ut Chusarthomo Syriæ, quæ est Mesopotamia, regi servitutem ser-

Digitized by Google Распознавание текста
ABK/FR

viret annos octodecim. Cum autem se ad Deum populus convertisset, is eis primum judicem excitavit Gothonielem, Calebii fratrem, natu minorem. Is populum 40 annos gubernavit. Hujus tempore diluvium Deucalioneum in Graecia fuit. Rursum peccatis populus Deum irritans ab eo in potestatem Egloni Moabico regi traditus est, anno mundi 3942, eique servivit annos 18. Resipiscentem populum Deus postea in libertatem asseruit ambidextri Aodi opera. Is 80 annos populum gubernavit. Anno ejus 27 Atticus rex Cecrops exstitit. Anno septuagesimo septimo diluvium fuit in Thessalia et Ethiopia. Rursus fictitiorum deorum cultu insaniante populo, concessit Deus ut is per viginti annos a Jabimo rege Chanaanico opprimeretur. Post Debora fatidica mulier, uxor Apheidothi de tribu Ephraimica, Israelico populo praefuit. Hac duce Barachus Abinoemi filius tribu Nephthalimicus cum **147** Sisera copiarum Jabimi imperatore pugnam commisit, totumque ejus exercitum fudit. Ipse Sisera pedes fugiens a Jaela uxore Coschameri Cinnaei interfactus est, mala clavo transadacta. Ea tempestate Cadmus Thebis regnavit. Secundum Debora mortem rursus deliquit populus, Madianitisque vexandus per septem annos divinitus est exhibitus. Eos Gedeon tribu Manassaeus, victoriæ fiducia signis a Deo datis confirmata, cum manu virorum qui canum more aquam lambendo hausissent abortus est, ac extinctis eorum 120 millibus, populi per quadraginta annos dux fuit. Post hunc Abimelicus filius ejus, annos 3, Tholas 23, Jairus Galaadites 22. Inde ob sua peccata populus Ammonitis deditus est, ab eoque 18 annos divexit. Cum autem ad Deum revertisset, per Jephtham Galaaditam is eos liberavit. Princeps populi fuit hic annos 6. Post hunc Essebon 7. Eo sere tempore Troja et Ilium conduntur, et Esculapius artem medicam constituit. Eglon Zabulonius aunos 10. Abdon Selemi filius Pharathonites, cui quadraginta fuerunt filii, nepotes triginta, Israelicum populum rex annos 8. Hoc tempore apud Graecos innovuit Orpheus Tarax, lyricus omniumque poetarum celeberrimus. Is in poematibus suis plurimos versus posuit de elementorum ortu itemque hominis nativitate, lucis ex æthere effusione philosophatus: **148** item de principiis incorporeis, de potestati bus, de sole et luna sideribusque universis, terra mari atque omnibus quæ in iis sunt, sive videri ea queant seu visum fugiant, omnia haec ab uni versi Conditore effecta docens. Ab eodem hominum genus ex terra effectum animaque rationis compote præditum; tum omnia ad unum divinæ naturæ imperium atque vim referri, nempe ad verum Deum, quem nemo videt: cui tria sunt nomina, consilium, lumen et vita in ipso. Ita sapientissimus Orpheus propemodum veritati, quam nos profite-

A βασιλεῖ Συρίας τῆς Μεσοποταμίας ἐτη ιη'. Ἐπι στέφαντος τοῖν τοῦ λαοῦ πρὸς Θεὸν ἀνίστησι τὸν Γοδονὶλ πρῶτον χριτὴν, ἀδελφὸν νεώτερον τοῦ Χάλεβ, διὰ ἔκρινε τὸν λαὸν ἐτη μ'. ἐπὶ τούτου γέγονεν δὲ πτὶ Δευκαλίωνος κατακλυσμὸς ἐν τῇ Ἑλλάδι. Καὶ πάλιν τὸ πονηρὸν ποιήσεις δὲ Ἰσραὴλ παρεδόθη Ἐγλὼν βασιλεὺς Μωάβιτῶν ἐν τῷ γῆραιῳ ἐτει, καὶ ἐδούλευσεν ἐτη ιη'. Πάλιν δὲ αὐτοὺς ἐπιστρέψαντες ἐξαρεῖται διὰ τοῦ ἀμφοτεροῦ δέκατον Ἀώδ, διὰ ἔσχε τὸ ἐπώνυμον τοῦτο διὰ τὸ δμοίων ἐν παντὶ πράγματι τῇ εὐνόμῳ γρῆσθαι χειρὶ καθάπερ καὶ τῇ δεξιᾷ. Οὗτος ἡγίστατο τοῦ λαοῦ ἐτη π'. Τούτου τῷ καὶ ἐτει ἐδούλευσε τῆς Ἀττικῆς δὲ Κέκροψ. ἐν δὲ τῷ οὕτῳ ἐτει γέγονε κατακλυσμὸς ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ Αἰγαίῳ. Πάλιν εἰδωλομανοῦντα τὸν Ἰσραὴλ πρεδώκεις Κυρίος ἐν χειρὶ Ιαβεὶμ βασιλεως Χαναὰν ἐτη κ'. Μετὰ ταῦτα Δεδόρροια προφῆτες, γυνὴ Ἀφεδῶδι φυλῆς Ἐφραὶμ, ἔκρινε τὸν Ἰσραὴλ. Διὰ ταῦτα τὴς ἡγίστατο Βαράκ, υἱὸς Ἀβινοεὶμ ἐκ φυλῆς Νεφθαλεὶμ, τῆς κατὰ Σισάρρα μάχης τοῦ ἀρχιστρατήγου Ιαβεὶμ, καὶ ἐκράτησε πάστης τῆς δυνάμεως αὐτοῦ. Αὐτὸς δὲ ὁ Σισάρρα τοῖς ποσὶ διαφυγὼν ὑπὸ Ιαβῆλ γυναικὸς Χάμερ τοῦ Κινναλου ἀναρτεῖται, παττάλῳ κατὰ τῆς γνάθου διαπαρεῖται. Κατὰ τούτους τοὺς χρόνους Κάδμος ἐν Θύραις ἐδούλευσε. Μετὰ δὲ τὴν Δεδόρροια τελευτὴν ἐξήμαρτε πάλιν δὲ λαὸς, καὶ παρεδόθη τοῖς Μαδιηναῖοις ἐτη ζ'. Γεδεὼν δὲ αὐτοῖς ἐκ φυλῆς Μανασσῆ, θείοις σημείεις τῆς νίκης κομισάμενος τὴν πλευράν, ἐπανίσταται, καὶ ἐν τοῖς ἀνδράσι τοῖς λάφαις καθὼς κύων τῶν ἢ μυριάδας διαχειρισάμενος ἤρξε τοῦ λαοῦ ἐτη μ'. Ἀβιμέλεχ τούτου υἱὸς ἐτη γ', Θόλα ἐτη κχ', Ιαεὶρ δὲ Γαλασσῆτης ἐτη κβ'. Μετὰ τοῦτο ἐξήμαρτεν δὲ λαὸς, καὶ παρεδόθη τοῖς Αμανιτεριοῖς ἐτη ιη'. Ἐπειτα τὴν πρὸς Θεὸν ποιησάμενος ἐπάνοδον σώζονται διὰ τοῦ Ἰερθάσ τοῦ Γελασαδίτου ἐτη ζ'. Μετὰ τοῦτον Ἐσσεβῶν ἐτη ζ. Κατὰ τούτους τοὺς χρόνους τὸ Ἰλιον ἐκτίσθη καὶ ἡ Τροία, καὶ Ἀστοληπίος τὴν Ιετροικὴν ἐπιστήμην μετήσει. Εγλὼν (78) δὲ Βαβυλωνίτης ἐτη ι'. Ἀδδὼν υἱὸς Σαλεὶμ δὲ Μαραθωνίτης, διὰ τὴν πατήρα παῖδων μ' καὶ ἐκγόνων λ', ἔκρινε τὸν Ἰφραὴλ ἐτη η'. Κατὰ τούτους τοὺς χρόνους Ὁρφεὺς δὲ Θράξ δὲ λυρικὸς καὶ ποιητῶν ἀπάντων ἐπισημότατος παρ' Ἑλλησιν ἐγωρίζετο, [P. 84] διὰ ἐν ποιητικοῖς στίχοις περὶ στοιχείων ποιήσεως καὶ ἀνθρώπου γενέσεως, καὶ φωτός ἐξ αἰθέρος Ἑλλαζινοῖς φιλοσοφῶν, ἀρχὰς τε ἀσωμάτους καὶ ἔξουσίας, ἥριτον καὶ σελήνην καὶ ἄστρα πάντα, γῆν καὶ ὄλαζαν γαλαξίαν τὰ ἐν αὐτοῖς δράτα τε καὶ ἀστρα πάντα διάτο τοῦ Δημιουργοῦ τῶν δλων γενέσθαι, καὶ τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος ὑπὸ αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ πλασθῆναι ἐκ γῆς καὶ ψυχῆν ὑπὸ αὐτοῦ λογικὴν λαβεῖν, εἰς μίτιν δὲ δύναμαν καὶ ἐν κράτος θεότητος ἀνάγεσθαι τὰ πάντα θεολογεῖν, διὰ ἐστιν ὁ ὥν Θεὸς, διὸ οὐδεὶς ὅρῃ. Τρία δὲ, φτοῖν, δύναμεται, βουλὴ, φῶς, ζωὴ, ἐν αὐτῷ, διλίγουν δεῖν συμζώνως τῇ ἀληθείᾳ τῇ καθ' ήμᾶς περὶ τοῦ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, διὸ σοφάτατος

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ,

(78) Elom Emendavi in interpretatione, et supplevi hæc ex superiori de Judicibus narratione, et Judic XII. XYL.

ἀποφθεγγόμενος Ὄρφεύς. Λυρφόδας δὲ καὶ κιθαρφόδας ἄνμενται, πᾶσαν κατακηλῶν· καὶ θέλγων ψυχήν. Καὶ τὰ λοιπὰ προεγράψαντα.

Κατὰ τούτους τοὺς χρόνους καὶ Μαρσύαν φιλόσοφον λέγουσι γενέσθαι, ὃς ἔξενερε διὰ μουσικῆς αὐλὸν ἀπὸ καλάμων, καὶ ἀπενοεῖτο ἀπὸ θεῶν ἐαυτὸν καὶ λέγων ἀνθρώποις εὐργένειαν διὰ τοῦ μέλους τῶν καλάμων τροφήν. Τούτον παραφρονγίσαντα βίψι καὶ λέγεται ἐαυτὸν εἰς τὸν ποταμόν, ὅθεν καὶ ὁ ποταμὸς Μαρσύας ὄντος ἀνθρώπου οὐδὲν οὔτος ὄρμητο.

Πάλιν ὁ λαὸς προσπταίσες ἐκδέδοται ἀλλοφύλοις ἔτη μ'. Ἐπιστρέψαντος δὲ αὐτοῦ πρὸς θεὸν ἀνιστησαντας τὸν Σαμψών τὸν τοῦ Μανῶν υἱὸν, ἐκ φυλῆς Δάνης, δοτις καταπολεμήσας τοὺς ἀλλοφύλους ἄρχεις ἔτη κ'. Κατὰ τούτους τοὺς χρόνους Ὁρακλῆς ἐγνωρίζετο δὲ τοὺς δεκαδύο ἔθνους διανύσας. Σαμανὴ ἡγήσατο τοῦ λαοῦ ἔτος α'. Ἀναρχίας γεγονούσας κατὰ τὰς Ἑβραϊκὰς παραδόσεις, καὶ ἐπραττεν ἐκαστος ὅπερ ἥδιούλετο, οἵα εἰκός ἐν ἀναρχίᾳ γίνεσθαι, ἔτη μ', εἰρήνην ἔσχεν δὲ λαὸς πρὸς τοὺς ἀλλοφύλους ἔτη λ' Σαμανὴ ἥγουμένου. Καὶ Ἡλεῖ δὲ ιερεὺς ἦρξε τοῦ λαοῦ ἔτη κ'. Κατὰ τούτους τοὺς χρόνους δὲ Ἰλιακὸς πόλεμος ἐγένετο ἔτη δέκα, καὶ τὸ Ἰλιον ἥλω. Σαμουὴλ διαδέξαμενος τοῦ Ἡλεῖ τὴν ιερατείαν καὶ τὴν ἡγεμονίαν κρατεῖ τοῦ λαοῦ. Φασὶ δὲ αὐτὸν δεκαδύο ἔτῶν εἶναι· ὅτε πρῶτον αὐτῷ ἐφάνη λαλήσας ὁ θεος· οἰς δὲ κιβωτὸς (79) ἐν τῷ Ἀμιναδάμῳ οἴκῳ διέτριψε. Καὶ βασιλέως χρισθέντος ἦν ἀντιλαμβανόμενος δὲ Ἡλεῖ ἔτη ο'. Γίνεται τοίνυν ἀπὸ τῆς τελευτῆς Ἰησοῦ ἐπὶ τὴν τελευτὴν Σαμουὴλ ἔτη χ'. ἀπὸ δὲ Νώε καὶ τοῦ κατακλυσμοῦ ἔτη βρύχ., ἀπὸ Ἀδάμου ἔτη διτρίβ'. Οἱ μὲν Σαμουὴλ ἥδη γεγηρακώς καὶ τοῦ λαοῦ ὀνκηροτέρως ποιούμενος τὴν [P. 85] ἐποφίαν, τῶν τε πατίδων αὐτοῦ δώροις δεῖ τὸ δίκαιον προειμένων, χρίει βασιλέα, τοῦ λαοῦ μὲν καταναγκάζοντος, τοῦ θεοῦ δὲ συγχωρήσαντος, τὸν Σαούλ υἱὸν Κίς, ἐκ φυλῆς [Βενιαμίν]. Οὗτος συνεπισχύσαντος τοῦ Σαμουὴλ βασιλεύει ἔτη κ', ἐφ' ἑντοῦ δὲ ἔτη κ'. Προεφήτευσε δὲ ἐπ' αὐτοῦ ἄμα καὶ ιεράτευσε Σαμουὴλ. Ἀδεννήρ δὲ δὲ τοῦ Νήρ τῆς στρατιὰς ἀφγεῖτο. Τοῦ δὲ Σαούλ προσπταίσαντος τῷ θεῷ πολλάκις, μειζόνως δὲ διὰ τὴν παράδοσιν τῆς αὐτοῦ προστάξεως, περιποιησαμένου τὸν Ἀγαγ βασιλέα Ἀμαλκιτῶν, ἕκουσε παρὰ τοῦ προφήτου· «Μεματαλώται σοι, διτὶ οὐκ ἐφύλαξες τὴν ἐντολὴν ἣν ἐνετείλασθοι Κύριος». Ἡτοίμαστος γάρ ἀν τὴν βασιλείαν σου ἔως αἰῶνος ἐπὶ Ἰσραὴλ. Καὶ νῦν οὐ στήσεται δὲ βασιλεία σοι, ἀλλὰ ζητήσει Κύριος ἀνθρώπον κατὰ τὴν καρδίαν αὐτοῦ εἰς ἀρχοντας ἐπὶ τὸν λχὸν αὐτοῦ.» Μετὰ δὲ ταῦτα χρίσαντος τὸν Δαβὶδ τοῦ Σαμουὴλ, εἰτα γηράσαντος καὶ τελευτήσαντος, προσέθετο μᾶλλον δὲ Σαούλ παροργίειν τὸν Κύριον. «Οθεν καὶ Πνεῦμα Κυρίου ἀπέστη ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ἐπνιγεν αὐτὸν πνεῦμα πονηρόν. Οὗτος χάριν καὶ δὲδιδόμηται πρὸς αὐτὸν, εἰς παραγορὰν ψάλλων διὰ τῆς κιννύ-

A mur, consentanea de Deo et hominibus pronuntiat. Lyricus et citharœdus fuisse prædicatur, qui suavitate sermonis quanvis oblectet atque demulcat animam. Reliqua supra retulimus.

Eodem tempore Marsyam quoque philosophum fuisse narrant, qui arte musica invenit fistularum ex calamis confectionem, atque ad insaniam prolapsus Dei sibi nomen arrogavit, dicens se alimenta hominibus carmine fistularum reperisse; fertur que mente captus sese in fluvium abjecisse, cui Marsyæ nomen inde factum: is ex Colchide venit.

Ceterum populus cum rursus Deum offendisset, ab eo Barbaris per 40 annos deditus est. Conversis ad se Deus Sansonem Manoë filium præfecit, tribu Danicum. Is devictis Barbaris populo annos 20 præfuit. Ea 149 tempestate Hercules innotuit, is qui duodecim mœrumnas toleravit. Samanes populum rexit annum unum. Cum ut est ab Hebreis traditum, magistratu populus vacaret, ac suo quivis arbitrio ageret, sicut in interregno fieri assolet, per annos 40, pacata a Barbaris populo omnia fuerunt per annos 30, Samane duce. Elis sacerdos 20 annos populum gubernavit. Hujus ætate bellum Trojanum decennale gestum est ac Ilium captum. Eli Samuelus successit in sardotio et populi gubernatione. Hunc tradunt duodecim annorum fuisse cum primum ei Deus apparuit atque ipsu[m] affatus est: quibus arca in domo Aminadami co[n]morate fuit. Et rege uncto apprehendebat Elis annos 70. Proinde fluxerunt ab obitu Josuæ usque ad Samuels mortem anni 610, a Noa et diluvio 21 20, ab Adamo 4382. Enim vero Samuelus, cum ipse ob senectam ælatem segnius populi negotia obiret, et filii ejus donis se corrumpi passi ab æquitate identidem deflecterent, populo cogente ac permisso Dei regem populo unctione designat Saulum Kisi filium tribu Benjaminicum. Is Samuelo auxiliante regnum per viginti annos totidemque solus gessit. Samuelus eo regnante et valicinatus est et sacerdotio functus. Abnerus Neri filius exercitui præfuit. Cum autem Saulus Deum sæpenumero offendisset, ac maxime quod contra ejus præceptum Amalekitaram 150 regem Agagum incolumem servasset, ita est a vate compellatus⁴⁴: «Actum est de te, propterea quod mandatum Dei violasti. Absque enim hoc esset, regnum tuum in Israelicam gentem fuerat Deus perenne facturus. Nunc id non consistet: sed quare Deus hominem ex animi sui sententia factum, quem suo populo præponat.» Secundum hanc cum Samuelus unctione Davidum regno destinasset senioque confessus diem suum obivisset, perrexit Saulus etiam amplius Deum irritare. Itaque et a Dei Spiritu desertus est et a maligno spiritu premi coepit. Eam ob rem Davidus ad eum addutus est, qui fidibus ludens ab eo malum genium

⁴⁴ I Reg. xv.

abigeret ipsunque recrearet. Idem Davidus Goliathum barbarum interfecit, altum cubitos quatuor ac spithamam, casside caput armatum, corpus lorica hamata, cuius aës et ferrum appendebat 2 s. unciarum millia, crura ocreis aereis tectum, gestantem hostile instar liciatorii textoris cuius cuspis unciarum trecentarum ferrea, humerisque aëream aspidem ferentem. Ob id facinus a Saulo gener adscitus, oborta prætextu chorreas ducentium muliercularum cantilenæ invidia, a socero profugit. Ea tempestate et panes sacros comedit et 358 sacerdotes Saulus trucidavit, urbemque Nobam ferro vastavit, omnibus et hominibus et pecudibus imperfectis, solo Abiatare Abimelechi filio 151 superstitie, qui fuga ad Davidum evaserat. Id parricidium Sauli omnia flagitia impietate superavit. Quippe qui Agago et iebus omnibus pretiosis pepercisset, is ira permotus 350 sacerdotes urbemque eorum cum omnibus mortalibus delevit. Enimvero inhumanissimus Saulus lenissimum Davidum crebro persecens semel atque iterum in ejus manus incidit. Tantum autem a reponendo maleficio abfuit Davidus, ut regem potius ita alloqueretur : « Cur, o rex vita mem insidiaris ? disceptet Deus causam nostram ⁴⁵. » Ac Davidi quidem domus paulatim crevit, Sauli familia marescente. Tandem Saulus in suis iniquitatibus immortuus est, a Barbaris sagitta in ilia confixus ; quod vulnus cum mortem non accelerasset, ipse sibi necem consivit gladio suo incumbens, ne a Barbaris per ludibrium haberetur.

γέγονεν αὐτοφονευτής, ἐπιπεσῶν ἐπὶ τὴν ρόμπαιχν αὐτοῦ,

Post Saulum Davidus regno per 40 annos functus est, et in omnibus factis Dei voluntati paruit, sicuti scriptum est : « Inveni filium Isai Davidum, virum ex animi mei sententia : is voluntatem meam in omnibus exsequetur. » Affuit ergo omnipotens David, isque rebus secundis auctus est. Habuit potentes viros triginta septem, quorum minimus centum viris, maximus mille viris compararetur. Ex his fuit Schobas, qui Sephum Raphæ filium percussit de gigantibus prognatum ; Eleanas, qui Chettæum virum robustum stravit, cuius hostile erat liciatorii 152 textoris aequale ; Jonathas, qui virum ingenti robore ac mole corporis dejicit, senis pedum ac manuum digitis præditum ; Adinon, qui uno prælio gladium contra octingentos viros strinxit ; Jesebadas, qui una pugna trecentos sauciavit, Maras qui barbaris irruentibus agrique portionem lente consitam diripere conantibus, cuni fugeret populus, solus ipse substitit Barbarisque in fugam actis agri defendit ; Eleazarus, qui messe hordei initiacum Barbarorum adventu populus fugisset, unicus substitit et hordeum tutatus est profligatis Barbaris, quorum tantam edidit stragem ut manus ejus defatigata gladio adhaeserit, reversusque est populus ad legenda spolia ; Banaias, cuius multa fuerunt facinora. Filios Arielis Moa-

Aρας, καὶ ἀφίσταται ἀπ' αὐτοῦ τὸ πονηρὸν πνεῦμα, "Ἄλλ" οὖν γε πεπάξας δ Δαβὶδ τὸν ἀλλόφυλον Λοιπὸν, δις δὲ τὸν ἡλικίζ πηγῶν τεσσάρων καὶ σπιθαμῆς τὸ θύφος, καὶ περικεφαλαῖαν ἔχων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, καὶ θωρακαὶ ἀλυσιδωτὸν πέντε χιλιάδων στοκλῶν χαλκοῦ καὶ σιδῆρου, καὶ κυνηγίδας χαλκᾶς ἐπὶ τὰ σκέλη αὐτοῦ, καὶ τὸ ξύλον τοῦ δόρατος αὐτοῦ ὡς ἀντίον ὑφαινόντων, καὶ ἡ ἐπ' αὐτοῦ λόγγη ἐξακοσίων στοκλῶν σιδῆρου, καὶ ἀσπίς χαλκῆ ἀνὰ μέσον τῶν ὕμων αὐτοῦ. Καὶ διὰ τοῦτο ἐπιγαμβρευθεὶς τῷ Σαοὺλ, καὶ φθονηθεὶς προφάσει τῶν χορευτῶν, ἀποδράσκει ἀπ' αὐτοῦ, δτε καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προσθέτεως ἔφαγε, καὶ τοὺς τριακοσίους πεντήκοντα ἵερεis καὶ πᾶσαν τὴν πόλιν ἐπάταξε Νομβρῖν ἐν ρομφαίᾳ ἀπὸ ἀνθρώπου ἔως κτήνους, καὶ οὐχ ὑπελεῖσθη ἐξ αὐτῶν, εἰ μὴ Ἀβιαθαρ, οὐδὲ Ἀβιμέλεχ, φυγὼν πρὸς Δαβὶδ. Αὕτη τοῦ Σαούλ ἡ μιατρονία πάντων τῶν ἄλλων ἀμαρτημάτων δυσσεβεστέρα. Καὶ τὸν μὲν Ἄγαγ διέσωσε, καὶ πάντα δυοῦς ἦν ἀξιόκτητα τοῦ δὲ θυμοῦ κεκινήκότος τοὺς τριακοσίους πεντήκοντα ἵερεis καὶ πᾶσαν τὴν πόλιν αὔτανδρον διέφειρε. Πολλάκις δὲ καταδιώκων τὸν πραότατον Δαβὶδ ὁ ἀπανθρωπότατος Σαούλ εἰς χειρας Δαβὶδ ἀπαξ καὶ δις ἐμπέπτωκε. Μή ἀνταποδιδοὺς δὲ δ Δαβὶδ αὐτῷ κακὸν ἀντὶ κακοῦ, μᾶλλον ἔλεγε πρὸς αὐτόν. « Ινα τοι καταδιώκεις, βροτεὲν, λαβεῖν, τὴν ψυχὴν μου ; Δικάσσαι Κύριος μέσον τοῦ μῶν. » [P. 86] Καὶ δὲ μὲν οἶκος Δαβὶδ ἐπορεύετο καὶ ἐκρατασῦτο, δὲ δὲ οἶκος Σαούλ ἐπορεύετο καὶ ἡσθένει. Καὶ ἀπέθανε Σαούλ ἐν ταῖς ἀνομίαις αὐτοῦ, τοξευθεὶς ὑπὸ τῶν ἀλλοφύλων εἰς τὰ ὑποχένδρια· καὶ μὴ ἀποθνήσκων αὐτὸς μὴ πως ἐμπατέξωσιν αὐτὸν εἰς ἀλλόφυλοι.

Μετὰ δὲ Σαούλ ἐβασίλευετε Δαβὶδ ἔτη τεσσαράκοντα, ος ἐποίησε τὰ θελήματα τοῦ Θεοῦ πάντα, κατὰ τὴν εἰρημένον. « Εὗρον τὸν τοῦ Ἱεσταὶ Δαβὶδ ἄνδρα κατὰ τὴν καρδίαν μου, δις ποιήσει πάντα τὰ θελήματά μου. » Καὶ ἐπορεύετο Δαβὶδ πορευόμενος καὶ μεγαλυνόμενος, καὶ Κύριος παντοκράτωρ μετ' αὐτοῦ. Εἶχε δὲ καὶ δυνατοὺς ἄνδρες τριακοντεπτάν τοιούτους ὥστε τὸν μικρὸν αὐτῶν ποιεῖν πρὸς ἑκατὸν, τὸν δὲ μέγχιν πρὸς χιλίους. Ἐξ ὧν ἐστὶ τὰ δύναματα ταῦτα· Σιδῶχας ὅντος ἐπάταξε τὸν Σὲρ τὸν τοῦ Ραφᾶ, ἀπόγονον τῶν γιγάντων. Ἐλεανῖν. οὗτος ἀνεῖλεν ἄνδρα δυνατὸν Χετταῖον, οὗ δη τὸ ξύλον τοῦ δόρατος ὡς ἀντίον ὑφαινόντων, Ἰωνάθαν. οὗτος ἐφόνευσεν ἄνδρα δυνατὸν καὶ παμμεγέθη, ἔχοντα ἐν ταῖς χερσὶ καὶ τοῖς ποσὶ ἀνὰ δακτύλους ἔξ. Ἀδίνων. οὗτος ἐσπάσατο τὴν ρόμπαιαν αὐτοῦ ἐπὶ δικασίων στρατιωτῶν εἰς μίαν παρεμβολήν. Ἱεσθαδᾶς οὗτος ἐσπάσατο τὴν μιχαῖραν αὐτοῦ ἐπὶ τραυματιῶν τριακοσίων. Μεράς οὗτος τῷ ἀλλοφύλων ἐπελθόντων καὶ βουλομένων ἀρπάσαι τὴν μερίδα τοῦ ἄγρου πλήση οὖσαν φακῆς, καὶ τοῦ λαοῦ φυγόντος, μόνος ἔστη, καὶ τοὺς μὲν ἀλλοφύλους ἐδίωξε, τὴν δὲ μερίδα τοῦ ἄγρου ἐφύλαξεν. Ἐλεάζχρ. οὗτος μερίδας οὔστης κριθῶν, καὶ τῶν ἀλλοφύλων ἐπελθόντων, καὶ τοῦ λαοῦ φυγόντος, μόνος ἐστηλώθη, καὶ τοὺς μὲν ἀλλοφύλους ἐτρεψε, τὴν δὲ κριθὴν δίεσωσε.

¶ I Reg. xxiv, 16.

τοσούτους γάρ ἐπάτακεν τὸν τοῖς ἀλλοφύλοις, ἔως ἡ Χείρ αὐτοῦ κοπιάτασα προσεκολλήθη τῇ μαχαίρᾳ, καὶ δὲ λαὸς ἐπέστρεψεν ὅπίσω αὐτοῦ εἰς τὸ σκυλεύειν. Μαναῖας¹⁶ οὗτος πολλὰ μὲν ἐποίησε, ἔργα, ἐπάτεξ δὲ καὶ τοὺς υἱοὺς Ἀριὴλ τοῦ Μισάν, καὶ κατέβας ἐν τῷ μέρει τοῦ Χιόνος εἰς λάκκον ἐπένευσε λέοντα. Ἀνειλες δὲ καὶ ἀνδραὶ Αἴγυπτον ἐπέτρεψαν, ἔχοντας ἔλατον διεσδήθες ώς δύροι ἀρπάσας γάρ ἀπὸ αὐτοῦ τὸ ἔλατον ἐν αὐτῷ ἀπέκτεινεν αὐτόν. Ἀδεσχὸς δὲ ἀδελφὸς Ἰωάννης οὗτος ἐπάτακεν ἀνδρας ἑκαπτούς καὶ τὸν Ἱερόντα θέλοντα φονεύσαι τὸν Δαβὶδ (ἥν δὲ διεσδέντα ἔχοντας τοῦ Ραφήν), δύρον ἔχοντα σταθμοῦ σικλων τριακοσίων. Ήνίκα δὲ ἐτρέλεν δὲ Ἀδεσχό, ἦν δὲ δορκάς ἐν τοῖς ὅρει. Τρεῖς δὲ ἀπὸ τῶν λοιπῶν δυνατοῖ, περικυκλωτάκτων ποτὲ τῶν ἀλλοφύλων τὴν Βηθλεέμ καὶ τὸν Δαβὶδ ἐπιθυμήσαντος πιεῖν ἐκ τοῦ ἐν Βηθλεέμ φρέστος, διέρρευσαν οἱ τρεῖς τὴν παρεμβολὴν τῶν ἀλλοφύλων [P. 87] καὶ ἤγεγκαν τῷ Δαβὶδ ὕδωρ ἀπὸ τοῦ φρέστος. Οὐ δὲ θυμάστας τὴν ἀνδρίσαν αὐτῶν οὐκ ἐπει τὸ ὕδωρ, ἀλλ' ἐσπεσσεν αὐτὸν τῷ Κύριῳ, λέγων· « Ἰλεώς μοι, Κύριε, εἰ αἷμα ἀνθρώπων πορευθέντων ἐν ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν πίωμε. » Όμοίως δὲ καὶ οἱ λοιποὶ αὐτῶν ὑπῆρχον ἄνδρες ἀκαταγώνιστοι καὶ φοιερώτατοι τοῖς ἐναντίοις, θυροὺς ἔχοντες καὶ δόρατα μέγιστα, καὶ κοῦφοι τοῖς ποσὶν ώς δορκάδες ἐπὶ τῶν δρέων, καὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν ώς πρόσωπα λεόντων. Τῶν δὲ γε πολεμιστῶν τοῦ κοινοῦ λαοῦ οὓς εἶχεν δὲ Δαβὶδ, ἦν ἀριθμὸς μυριάδες σολδάτων¹⁷ (80), καθὼς ἡριθμός θυσαν ὑπὸ Ἰωάννη τοῦ ἀποστόλου. Φησὶ γάρ· « Καὶ προσέθετο δρῆῃ Κύριος ἐκκαῆναι ἐν Ἰεραχῇ, καὶ ἐπέστησε τὸν Δαβὶδ ἐν αὐτοῖς λέγων· Πορεύθητι καὶ ἀριθμησόν τὸν Ἰεραχή καὶ τὸν Ἰούδαν. Καὶ εἶπεν δὲ βασιλεὺς πρὸς Ἰωάννην τὸν ἄρχοντα τῆς ἵσχυος τὸν μετ' αὐτοῦ. Ἐπίσκεψε τὸν λαὸν, καὶ γνώσου με τὸν ἀριθμὸν αὐτοῦ. Καὶ εἶπεν Ἰωάννη· Προσθείτε Κύριος ὁ Θεὸς πρὸς τὸν λαὸν σου· καὶ ίνα τί δὲ Κύριος μού βούλεται ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ; Καὶ ὑπερίσχυσεν ὁ λόγος τοῦ βασιλέως, καὶ ἐπῆλθεν Ἰωάννης καὶ ἐπεσκέψατο τὸν λαόν. Καὶ ἦν πᾶς Ἰεραχή χιλιάδες καὶ ἑκατὸν χιλιάδες ἀνδρῶν ἐπασπάνων δομφαῖν, καὶ Ἰούδας χιλιάδες τετρακόσιοι δύοδοικοντα ἀνδρῶν ἐπασπάνων μάχηραν. Τὸν δὲ Λευΐτην καὶ τὸν Βενιαμίν δύος ἡριθμησεν, δύο προσώρθισεν δὲ λόγος τοῦ βασιλέως τὸν Ἰωάννην, καὶ πονηρὸν ἐφάντη ἐναντίον τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἐπάταξε καρδίας Δαβὶδ αὐτῶν ἐν τῷ ἀριθμῆσαι τὸν λαόν· καὶ ἐπέστειλε Κύριος Γάδον πρὸς Δαβὶδ, καὶ εἶπε· Τάδε λέγει Κύριος· « Εὐλεξαί σαντῷ γενέσθαι σοι τὴν ἐπτάτη λιμὸν ἐν τῇ γῇ σου, ἢ μῆνας τρεῖς φεύγεις σε ἐκ τῶν ἐχθρῶν σου ἐμπροσθεν, ἢ τρεῖς τμέρας θύνταν ἐν τῇ γῇ σου. Καὶ εἶπε Δαβὶδ πρὸς Γάδον· Στενά μοι σφόδρα πάντοτεν ἔστι· πλὴν ἐμπε-

¹⁶ II Reg. xxiii, 17. ¹⁷ II Reg. xxiv.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(80) Hic numerus neque cum iis quas statim, neque cum iis quas non multo inferius dicuntur, neque omnino cum veritate congruit. Josephus, *Antiq.* vii, 10, habet numerum Israeliticorum ἑνεκτοντα μυριάδας, 900000, Judiorum τεσσαράκοντα μυριάδας, 400000 Zonaras horum 500000, illorum, 800000

A bici iste percussit, et quadam die cum nix jaceret, in foveam descendit, in quo ea leonem jugulavit. Idem *Egyptium* quemdam septem cubitos longum, qui ligno nautico hastæ loco utebatur aggressus, lignum id ei eripuit, ipsumque eo necavit. Abisaius, Joabi frater, 600 viros percussit, et Jesham, qui Davido cœdem intentabat. Fuit is Jesbas ex postoris Raphæ, cuius cuspis 150 uncias appendebat. Cum Abisaius curreret, similis erat capreæ montanæ. Cum autem quodam tempore Barbari Bethlehemam obsidione cinxissent, ac Davidus potum aquæ de fonte Bethlehemensi desideraret, tres viri de reliquis potentibus castra Barbarorum perruperunt, regique suo aquam de illo fonte attulerunt. Davidus eorum fortitudinem admiratus non bibit aquam, sed Domino eam libavit, ita satus¹⁸: Propitius mihi sis, Domine: non bibam sanguinem virorum, qui vitæ suæ periculo eam attulere aquam. • Itidem et reliqui eorum insuperabiles erant, summoque hostibus terrori, scutis armati et hastis prægrandibus, cursuque instar montanarum caprarum veloces, ac vultu leonino prædicti. Cœterum numerus militum quos de populo Davidus habebat, fuit 2340 millia, quem quidem Joabus exercitus princeps concepit. Ita enim scriptum est¹⁹: Porro autem ira Domini aduersus Israelicum populum exarsit; isque Davidum incitavit ut mitteret qui Israelicum ac Judaicum populum numerarent. Mandavit ergo rex Joabo suarum copiarum summo duci, ut populum perlustraret sibiique ejus numerum indicaret. Joabus tametsi incrementum populi regi precatus, causaretur sibi mirum videri cur rex fieri vellet, tamen regis mandato prævalente abiit populumque perlustravit. Inventa sunt Israelici populi 1100 millia virorum gladium stringentium, et Judaici 480 millia. Levis et Benjamini tribus recensæ nou sunt: offendere enim regis sermo Joabum. Displacuit autem ²⁰ Deo id factum, et cor Davidi tremuit instituta ea dinumeratione. Dominus ergo vatem Gadum ad Davidum misit, qui ei suis verbis indicaret optionm ipsi dari liberam: vel penuriam triennalem regni, vel trium mensium fugam insequentibus hostibus, vel pestem trium dierum in regno suo deligeret. Respondit rex se in tantis angustiis versantem malle in Dei, cuius multiplex esset misericordia, quam in hominum manus incidere: proinde pestilentiam præferre. Ergo cum triticea messis esset, luem Deus Israelico populo immisit; ac perierunt ab aurora usque ad prandii horam 70 hominum millia. Jamque etiam ad Jerusalem angelus manum extendebat, ut in ea stragem ederet. Ibi Davidus Dominum inter-

numerum concipit; quæ est Bibliaca summa. Cendrenus sœpe variat, librarii, puto, culpa. Porro Hebraismum non obscurum retinui, quo viri gladium stringentes identidem in Scriptura dicuntur, qui ætate et robore sunt militari. XYL.

pellavit, suam esse culpam, se pastorem populi deliquisse, nullum esse ovium maleficium: se ergo Deus et paternam Davidi familiam potius affligeret. Exoratus Deus angelo mandavit ut manum suam retraheret. Ibique Davidus aram exstruxit et solidum Deo sacrificium obtulit; atque Deo precibus annuente cessavit clades populi. Hæc, inquit Theodoreetus, non abs re ita evenerunt: verum ea occasione populus sui peccati pœnas dedit, quod, pio ac divinitus constituto rege derelicto, castra tyranni ac patri suo necem struentis secutus erat. Sic etiam a morte Sauli fames eos castigavit ob imperfectos a Saulo Gabaonitas. Etenim et Josua et universus populus pactum iterant cum 155 Gabaonitis, cuius juramenti etiam particeps fuit Eleazarus pontifex. Non debuerunt ergo posteri eorum qui juraverant, jusjurandum violare. Post detectam enim fraudem Gabaonitarum, ita Joshua eos assatus fuit⁴⁸: « Jam nunc ergo exsecrationi obnoxii estis. Nunquam erit ut non de vobis sit servus, lignorum sector et aquæ bajulator, qui mihi et Deo meo serviat. Propterea destinati sunt ad vindendum ligna et portandum aquam ad altare Dei et toti cœtui usque in hunc diem. » Quoniam ergo calumnia id scedula Israelicis disciderunt, ideo etiam post ejus mortem fame castigati sunt. Hæc nos oratio docet, quæ interposito juramento pacta sunt teste Deo inita, violanda non esse, utcunque ea violatio aliis expeditat. Davidus autem causam divinitus immissæ penurie ignorans Deum consuluit: ab eoque edoctus puniri populum ob injuste necatos Gabaonitas, eos ipsos qui injuria fuerant affecti, arbitros constituit, ac percontatus est quæ se placari ratione vellent. Responderunt Gabaonites se neque aurum Sauli neque argentum ejus neque ullum ex Israelyco populo hominem ad necem deposcere: ejus viri qui ipsos persecutus fuisset ac excindere molitus, cupere se memoriam ex Israelyca gente delere; itaque septem ejus stirpenatos se deposcere, his se flagitium coram Domino expiaturos in colle Sauli. Eo igitur in loco viros eos in crucem egerunt, in quo injustas ille cædes ausus fuerat. Erant autem, 156 qui crucibus affixi sunt, duo filii Sauli spurii et quinque ex posterioribus filiis ejus. Eo supplicio peracto placatus est Dominus, ac terra solitas fruges exhibuit.

τωσαν τιμιν ἄνδρες ἐπτὰ ἐκ τῶν νιῶν αὐτοῦ, καὶ ἔξι λαζόμεθα ἐν αὐτοῖς Κυρίῳ ἐν τῷ βουνῷ Σαούλ. » Εν ἐκείνῳ τοῖν τῷ χωρίῳ ἀνεσκολόπισαν τοὺς ἄνδρας, ἐν φάσι τοῦ Σαούλ δύο μὲν υἱοὶ νόθοι, πάντες δὲ τῶν ὑπέρων υἱῶν αὐτοῦ.

Secundum hæc, quadam vespera Davidus cum de lecto suo surrexisset, deambulavit in tecto regiæ, indeque mulierem lavantem prospexit forma insigni. Neque vero se ab eo spectaculo subtraxit, sed formam pulchritudine inescatus hamum peccati cœglutivit. Quod ei alterius, nimirum deterioris, affectus fuit remedium, videlicet animi elationis, id quod ipse innuit his verbis: « Ego cum fuisse

⁴⁸ Jos. ix, 22, 23, 27.

Α σοῦμαι εἰς χεῖρας Κυρίου, δτι πολλοὶ οἱ οἰκτιρμοὶ αὐτοῦ. Εἰς δὲ χεῖρας ἀνθρώπων οὐ μὴ ἐμπέσω. Καὶ ἔειλέκατο Δαβὶδ τὸν θάνατον. Καὶ ἡμέρα θέρους πυρῶν, καὶ ἔδωκε Κύριος θάνατον ἐν Ἰσραὴλ ἀπὸ πρωῒθεν ἓντος ἀρίστου, καὶ ἀπέθανον ἐκ τοῦ λαοῦ χιλιάδες ἑδομήκοντα. Καὶ ἐξέτεινεν δὲ ἄγγελος Θεοῦ τὴν χεῖρα αὐτοῦ εἰς Ἱερουσαλήμ τοῦ διαφεύγοι τὴν αὐτὴν. Καὶ εἶπεν Δαβὶδ πρὸς τὸν Θεόν· Ἰδού ἐγὼ ἡμάρτηκα, καὶ ἐγὼ εἴμι δὲ ποιημήν δὲ κακουποιῆσας, καὶ τὰ πρόβατα τὰ ἐποιησαν; γενέσθω δὲ ἡ χείρ σου ἐν ἐμοὶ, Κύριε, καὶ ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατέρος μου. Καὶ παρακληθεὶς δὲ Κύριος εἶπε πρὸς τὸν ἄγγελον. « Άνες τὴν χεῖρά σου. Καὶ φωδόμησεν ἐκεῖ Δαβὶδ θυσιαστῆριον, καὶ ἀνήγαγεν εὐθὺς δλοκαυτώσεις. Καὶ ἐπήκουσεν αὐτοῦ Κύριος, καὶ συνεσχέθη ἡ θραύσις τοῦ λαοῦ. » [P. 88] Ταῦτα δὲ, φησὶ Θεοδώρητος, οὐκ ἀπεικός συμβέβηκεν, ἀλλ᾽ οἰκεῖας παρανομίκες ἔτισε δίκας δὲ λαὸς διὰ προφασεῶς καταλιπών γὰρ τὸν εὐσεβῆ, καὶ θεῖον βασιλέα τυράννῳ καὶ πτεραλοΐᾳ παιδὶ συνεστράτευσεν. Οὕτω δὲ καὶ διὰ τὴν τοῦ Σαούλ εἰς τοὺς Γαβαωνίτας ἀναιρεσίν ἐπανεύθυταν διὰ λιμοῦ μετὰ τὴν ἐκείνου τελευτῆν. Οὐ μὲν γὰρ λαὸς ἀπας καὶ Ἰησοῦς δὲ τοῦ Ναοῦ πεποίηκε τὰς πρὸς τοὺς Γαβωνίτας συνθήκας, ἐκοινώνησε δὲ τῶν δρκῶν καὶ Ἐλεάζαρ δὲ ἀρχιερεύς. « Εδει τοινυν τοὺς ἀπογόνους τῶν δικαιοκότων μὴ παραβῆναι τὸν δρκον. Φησὶ γὰρ πρὸς αὐτοὺς Ἰησοῦς μετὰ τὴν φανέρωσιν τῆς πανουργίας αὐτῶν· « Καὶ νῦν ἐπικατάρατοι ἔστε. Οὐ μὴ ἐκλεψῃ ἐξ ὑμῶν δοῦλος, οὐδὲ ἐνδικόπος καὶ ὑδροφόρος ἐμοὶ καὶ τῷ Θεῷ μου. Διὰ τοῦτο ἐγένοντο ἐνδικόποι καὶ ὑδροφόροι τῷ θυσιαστηρίῳ τοῦ Θεοῦ καὶ πάσῃ τῇ συναγωγῇ ἐώς τῆς ἡμέρας ταύτης. » Επει οὖν ταῦτα παρελογίσαντο, διὰ τοῦτο καὶ μετὰ τὴν ἐκείνου τελευτῆν ὑπέστησαν τὴν διὰ τοῦ λιμοῦ παιδείαν. Διάδοκει γοῦν ἡμᾶς δὲ λόγος μὴ παραδεσσειν τὰς μεθ' δρκῶν συνθήκας ἐπὶ Θεοῦ γινομένας, καὶ εἰς ἄλλων ὥφελειαν δὲ παράβασις γίνηται. Ἀγνοῶν δὲ τὴν αἵτιαν δὲ Δαβὶδ τῆς θεηλάτου πληγῆς τοῦ λιμοῦ τὸν Θεὸν ἀντρώτα. Καὶ μαθῶν ὡς ἐνεκ τῆς τῶν Γαβωνίτῶν ἀδίκου ἀναιρεσίας εὐθύνας εἰσπράττονται, αὐτοῖς ἐκείνοις ἐγρήσατο κριταῖς τοῖς ἡδικημένοις, λέγων· « Τί ποιήσω ὑμῖν, καὶ ἐν τίνι ἐξιλάσσομαι; » Καὶ φασιν· « Οὐκ ἐστιν ἡμῖν ἀργύριον οὐδὲ χρυσίον μετὰ Σαούλ, καὶ οὐκ ἐστιν ἡμῖν θυντασίαι ἀνδρας ἐκ παντὸς Ἰσραὴλ· ἀλλ' δὲ ἀνὴρ διώκεις καὶ συντελέσας ἡμᾶς, ὥσπερ ἵλογεστο ἡμᾶς ἐξολοθρεύσας, ἀφανίσωμεν αὐτὸν τοῦ

Δ μὴ ἀντικαθίστασθαι παντὶ δρίψι Ἰσραὴλ. Καὶ διθηγητοις εἰν αὐτοῖς Κυρίῳ ἐν τῷ βουνῷ Σαούλ. » Εν ἐκείνῳ τοῖν τῷ χωρίῳ ἀνεσκολόπισαν ἐκείνος μιασφονίας. Οὕτοι δὲ ἤσαν τοῦ Σαούλ δύο μὲν υἱοὶ νόθοι, πάντες δὲ τῶν ὑπέρων υἱῶν αὐτοῦ.

Τῆς οὖν τιμωρίας γεγενημένης ἐλεως δὲ τοῦ θεηλάτης ἐγένετο δὲ μετὰ ταῦτα, καὶ ἐν καιρῷ δεῖλης ἀνέστη, Δαβὶδ ἀπὸ τῆς κοίτης αὐτοῦ, καὶ περιεπάτει ἐπὶ τοῦ δώματος τοῦ οἴκου τῶν βασιλέων, καὶ εἴδε γυναῖκα λουομένην ἀπὸ τοῦ δώματος, καὶ τῇ γυνῇ καλὴ τῇ δύψει σφόδρα. Καὶ ἰδὼν τὸ γύναιον λουόμενον οὐκ ἐψυγεῖ τὴν θέαν ὡς δλεθρίαν, ἀλλὰ καταθελγεῖς τῷ τῆς ὥρας δελεᾶτι τὸ τῆς ἀμαρτίας κατέπιεν ἀγκιστρον. Καὶ θέρου τάχα πάθους χείρονος,

τῆς ἐπάρσεως δηλονότι, γέγονεν ἡμέρα. Ὄπερ [P. 89] δὴ καὶ αὐτὸς ὑποφαίνων ἔλεγεν· « Ἐψωθὲς δὲ ἐταπειώθην καὶ ἐξηποργήθην. Καὶ ἐγὼ μὲν εἶπον ἐν τῇ εὐθηντῇ μου· Ού μὴ σαλευθῶ εἰς τὸν αἰῶνα, ἀπέστρεψας δὲ τὸ πρόσωπόν σου, καὶ ἐγεννήθην τεταρχημένος. Ἀλλ' ἀγαθὸν μοι, διὰ τηπατείνωσάς με, δηποτὲ ἀν μάζω τὰ δικαιώματά σου. » Διὰ γὰρ τῆς τοῦ υἱοῦ ἐπαναστάσεως δίκκει ἐναργεῖς ἐτίσε τοῦ τε φόνου καὶ τῆς μοιχείας κατὰ τὴν θελαν πρόρρησιν. Φησὶ γάρ· « Τάδε λέγει Κύριος· Ἰδοὺ ἐγὼ ἐγέρω κακά ἐπιστάντα σὲ ἐκ τοῦ οἴκου σου, » καὶ τὰ ἔξης. « Ήσον τούνυν θλιψίες δύνησι καὶ συμφορὰ καὶ μέριμνα, καὶ ἐκ ταύτης τῆς ιστορίας μανθάνομεν. Διωκόμενος γάρ διπὸ τοῦ Σχούλου δὲ Θεός Δαβὶδ πᾶσαν κατώρθων φιλοσοφίαν, καὶ παρτατόμενος καὶ ταῖς φροντίσι τῶν πολέμων ἐνταχολῶν τὴν διάνοιαν κατὰ τοὺς ιεροὺς ἐποιτεύετο νόμους. Ἀνακωχῆς δὲ τυχῶν δλίγης τὸν δλισθοντας ἐκεῖνον ὑπέμεινε. Τοῦ δὲ προφήτου πρὸς αὐτὸν εἰσελθόντος, καὶ τὸν ἔλεγχον κύριον ὑπομείναντος, καὶ τὴν ἔξομολόγησιν ποιησαμένου καὶ, « Ἡμάρτηγα τῷ Κυρίῳ μου, » φίσαντος, φησὶν δὲ προφήτης· « Οὐ μὴ ἀποθάνῃς, πλὴν παροργίζων παρώργιας ἐν τοῖς διπεναντίοις τὸν Κύριον. » Καὶ πρῶτον μέντοι τὸ μοιχαλδίον παιδίον ἐπάταξεν δὲ Θεός, ἐπειτα καὶ τὴν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἐπανάστασιν κατ' αὐτοῦ παρεδόλων στηρίζει· « Καὶ νῦν οὐκ ἐξαρθύσεται ῥομπτάκι ἐκ τοῦ οἴκου σου. » Εἰκότως οὖν ἔλεγε « Παιδεύων ἐπιτίθεσθαι μὲν δὲ Κύριος, τῷ δὲ θανάτῳ οὐ παρέδωκε με. » Καὶ γάρ παντοδεκάπεις αὐτὸν, οἷα δὴ πάνσοφος ἴστρος, παιδείας ὑπέβαλεν δὲ Θεός μετὰ τὴν διμολογίαν τῆς ἀμαρτίας. Οὐ οὖν μακάριος Δαβὶδ πρὸ τῆς τελευτῆς αὐτοῦ καλέσας τὸν υἱὸν αὐτοῦ Σολομῶντα εἶπεν αὐτῷ· « Σολομῶν τέκνον μου, ἐμοὶ ἐγένετο ἐπιφυχῆν τοῦ οἰκοδομῆσαι οἴκον Κυρίῳ τῷ Θεῷ (81) Καὶ ἐγένετο λόγος Κυρίου ἐπὶ ἐμοὶ, λέγων· Λίμα εἰς πλάθος ἔχειες; καὶ πολέμους ἐποίεις, μεγάλους. Οὐκ οἰκοδομήσεις οἰκον τῷ δινόματί μου. Ἰδοὺ υἱὸς τίκτεται σοι, καὶ ἀναπτύσσως αὐτὸν ἀπὸ πάντων τῶν ἔχθρῶν αὐτοῦ, διὰ Σολομῶν ὄνομα αὐτῷ. Οὗτος οἰκοδομήσει οἰκον τῷ δινόματί μου. » Καὶ νῦν ἀνδρίζει καὶ ἔσχε. Καὶ ἵδον ἐγὼ κατὰ τὴν πτωχείαν μου (82) ἡτοίμασσα εἰς οἴκον Κυρίου χρυσούς τάλαντα χιλιάδας ἑκατὸν καὶ ἀργυρίους τάλαντα χιλίας γιλιάδας, καὶ χαλκὸν καὶ σιδηρὸν οὐ οὐκ ἔστιν ἀριθμός· καὶ πρὸς ταῦτα πρόσθες εἰς οἰκοδομήμν ναοῦ Κυρίου. » Καὶ Δαβὶδ (83) πρεσβύτερος καὶ πλήρης ἡμέρων, καὶ βραστολέσσας τὸν υἱὸν αὐτοῦ Σολομῶντα πάλιν εἶπεν αὐτῷ διώκειν τὸν λαόν· Ἰδοὺ ἡτοίμασσα εἰς οἴκον τοῦ Θεοῦ μου Γρυπὸν, ἀργύριον, χαλκὸν, [P. 90] σιδηρὸν καὶ πάντα λίθον τίτανον καὶ λίθους τιμίους πολυτελεῖς καὶ

XYLANDRI

ET GOARI NOTÆ.

(81) In margine notatur alia lectio, τῷ δινόματί Κυρίου τοῦ Θεοῦ, nomine Domini Dei, quæ eodem recedit. Desumpta sunt hæc ex I Paral. xxviii. Ceterum Solomonis nomen Paci παρώνυμον est. XVL

(82) In margine alleverat librarius, nisi forte Cedrenus tam fuit facetus, Τοιαῦτη καὶ ἐμοὶ πτωχεία γένοτο, θεῖς Δαβὶδ, lepide profecto et historiæ convenienter ἐπιφωνήσας. Talis erat etiam supra, folio 28, ad Manassis et Ephraimibenedictionem annotatione: Οικου διὰ τοῦτο καὶ ἐμοὶ ὡς τῷ Μανασσῷ τὸ

A elatus, depresso sum et in summas angustias redactus. Atque ego quidem rebus meis secundis dixi, nullo unquam tempore labefactabor: ut primum vero tuam faciem avertisti, conturbatus sui. Mihi vero conducibile fuit abs te deprimi, ut sic tua jura discerem. » Etenim rebellione filii aperte pœnas cum adulterii tum homicidii persolvit, quomodo ei divinitus prædictum fuerat: « Ecce ego tibi ex domo tua calamitates immittam, » et cætera. Jam hæc quoque nos historia docet res adversas, calamitates atque sollicitudines expedire. Quo enim tempore beatus Davidus infestum Saulum fugit, eo in omnibus sapientia studiis præclare se gesit: interque helli pericula et hostilium conatum occupationibus animo intento, ex præscripto B sacrarum legum vixit. Idem pauxillum requietis 157 nactus in istam est prolapsus fœditatem. Ingresso ad se vate, et delicti exprobationem sustinuit et confessus flagitium est, peccasse contra Dominum sese perhibens. Itaque vates eum morte non plectendum hujus culpæ causa pronuntiavit, quanquam vehementer Deum exasperasset. Is primum prolem ex eo adulterio natam necavit, deinde filii rebellionem ei significavit, cum in familia ipsius nunquam a gladiis fore vacationem denuntiaret. Conveniente ergo Davidus dixit se a Deo vehementer quidem castigatum, non tamen nisi traditum fuisse. Nam Deus, ut sapientissimus medicus, omnis generis castigationibus eum exercuit, postea quam peccatum suum confessus fuit. Is ergo beatus Davidus, antequam ex hac vita commigraret, advocationem ad se filium Solomonem in hanc sententiam est allocutus: « Fili mi Solomon, inducerem ego in animum meum Domino Deo templum ædificare: sed me Deus ita monuit, ut significaret me, quia multum sanguinis fudisset ac magna bella gessisse, ipsius nomini ædem conditum non esse: filium mihi nasci, a quo (id quod et Solomoni nomen denotat) omnem hostium impetum esset ipse prohibitus: eum nomini Dei templum exstructurum. Tu itaque, fili, vir esto, et vires sume. Atque ecce ego, quantum mea paupertas tulit, ad ædificandam Domino domum, confeci talenta auri 100000, argenti talenta 100000, præterea æris atque ferri innumerablem vim. Tu iis adde quæ ad ædificandum Deo templum facient. » 158 Erat autem Davidus admodum proiecta ætate et satur annorum. Cumque filium suum Solomonem regno inaugurassem, rursus coram populo ita eum est allocutus: « Ecce

ET GOARI NOTÆ.

διστυχεῖς ἀποκεκλιώτωται. Sunt et alia passim talia, quæ consilio omisi, nihil sane lectorem iis præteritis defraudans qui, si volet, utilius aliquid margini facile allinet. XVL

(83) In margine, Ελιτεν ἐκ τοῦ ἀντιγρίφου. Mihi autem profecto non videtur hic aliquid deesse, ita ut mirer librarii religionem, qui, tam multa loca mutilata pro integris describens, hic demum senserit aliquid excidisse. XVL

paravi ad structuram aedis Deo meo consecrandam aurum, argentum, æs, ferrum, lapides, omnigenitatis pretiosas gemmas: his addo auri Ophirei talenta ter mille, ac septem talentorum argenti probati ad muros templi incrustandos. » Principes autem populi Israelici ad idem opus faciendum contulerunt talentorum auri millia 7, argentum, lapides pretiosos et immensam vim æris. Davidus cum populum, felicia ei omnia prius comprecatus, dimisisset, rursus ita filium suum compellavit: « Proinde, o Solomon, Deum majorum tuorum agnosce, eumque toto corde atque animo volente cole. Omnia enim corda scrutatur Deus, omnesque cogitationes videt. Si quæras eum, invenies: si derelinquas, prorsus destituet te. » Dedit autem Davidus Solomoni filio suo exemplar totius templi et Cherubimorum qui passis alis arcum fœderis divini obumbrant. Quæ omnia manu Dei depicta Davidus filio præbens, horlatus est ut præsidio Dei, quem pater coluisse, fretus, virum se præberet ac fortiter rem gereret.

Hic actis Davidis grandis natu, pietate, opibus et gloria insignis, finem hujus vitæ fecit, satur annorum, septuagenarius. Ita enim habet sacra Scriptura⁴⁹: « Mortuo Saulo Judæi Chebronem venerunt, ac Davidum 15⁹ anno suæ ætatis tricesimo totius Israelici populi regem unctione inauguraverunt. Cessit deinceps regnum annos 40. » Et vero regno unctione inauguratus fuerat Davidus a Samuolo: quod autem populus cum regem declaravit, id Scriptura promiscua vocabuli usurpatione unctionem nominavit. Sepultus est Jerusalem in maximo sepulcro, quod extruxerat sapientissimus filius Solomon ad Siloamam. Regnavit Davidus annos Saulo superstite 7, ab ejus exitu annos 33. Vaticinatus est et ipse, et eodem tempore Gadus Nathanus Asaphus atque Idithumus. Exercitum regis duxit Joabus; qui cum populum censisset, Israelicorum inventa sunt 1000 millia, Judææ tribus 470 millia, Levis et Benjamini census actus non est: et quidem irato Deo, trium horarum spatio mortua sunt hominum 70 millia de populo.

Notandum est, cum peccatores et contemptores Dei gravis aliqua et insolens manet calamitas, quam omnia æqua dispensans lance Deus immissurus est, tum populi principibus hoc permitti ut aliquod malum facinus perpetrent. Id eo sit, ne temere aut fortuito, sed justo judicio mala infligi potentur. Neque existimandum est propter sola principum delicta pestes, ingentes calamitates communesque populi interneciones accidere. Imo

⁴⁹ II Reg. II.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(84) Ex Σωφείρ mendose scripsit pro Ἐξ Ωφείρ, duplicitter non recte discripta, I Paralip. xxix. XL.

(85) Ad marginem annotatum est: Σημειώσαι, θεωμαστὸν πρὸς τὴν νῦν μωρὰν καὶ ἀνότην τῶν κοινοτέρων ἀνθρώπων γνώμης. Καὶ δρα τί λέγει. Sensus est, hunc locum esse observandum, quia

A ποικίλους. Καὶ πρὸς τούτοις δίδωμι, ἐκτὸς ὧν τὰ ποικίλα εἰς οἶκον τὸν ἄγιον, χρυσίου τοῦ ἐξ Ωφείρ (84) τάλαντα τρισχίλια, καὶ ἑπτακισχίλια τάλαντα ἀργυροῦ δοκίμου, τοῦ ἑξαλειψθῆναι ἐν αὐτοῖς τοῖς τολχοῖς τοῦ Ἱεροῦ. » Οἱ δὲ ἀρχοντες τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἔδωκαν εἰς τὴν ἔργη τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ χρυσίου τάλαντα ἑπτακισχίλια καὶ ἀργυρίου καὶ λίθους τιμίους καὶ χαλκὸν ἀπειρον. Καὶ εὐλογήσας τὸν λαὸν δ ἀσθεῖ καὶ ἀποστελλας εἰπεν αὐτοῖς τῷ υἱῷ αὐτοῦ. « Καὶ νῦν, Σολομῶν, γνῶθι: τὸν Θεὸν τῶν πατέρων σου, καὶ δούλευστον αὐτῷ ἐν καρδίᾳ τελείᾳ καὶ ψυχῇ θελοῦσῃ, διτι καρδίας πάσας ἐτάξει Κύριος καὶ πᾶν ἑνθύμημα γινώσκει. Καὶ ἐπὶ ζητήσης αὐτὸν, εὑρεθεσταί σοι· καὶ ἐπὶ καταλείψης αὐτὸν, καταλείψει σε εἰς τέλος. » Καὶ ἔδωκε Δασθίδ Σολομῶντι τῷ υἱῷ αὐτοῦ τὸ παράδειγμα τοῦ ναοῦ παντὸς καὶ τῶν Χερουδίμ τῶν διαπεπτασμένων ταῖς πτέρυξι καὶ σπιζόντων ἐπὶ τῆς κιβωτοῦ διαθήκης Κυρίου. Πάντα ἐν γραφῇ Χειρὸς Κυρίου δίδωκε Δασθίδ Σολομῶντι τῷ υἱῷ αὐτοῦ, λέγων. « Ἰσχυε καὶ ἀνδρίζου, διτι Κύριος δ Θεός μου μετὰ σοῦ. »

Καὶ μετὰ ταῦτα ἐτελείησε Δασθίδ πλούτῳ καὶ δόκηρ καὶ εὐτεθείητι ἐν γῆραις καλῷ καὶ πλήρῃς ἡμέρων, ἐπῶν ο'. Φρονοῦ γάρ· « Καὶ ἐγένετο μετὰ τὸ ἀποθανεῖν τὸν Σαούλ, καὶ ἐργονται οἱ ἀνδρες τῆς Ἰουδαίας ἐν Χεβρών, καὶ χρίουσιν αὐτὸν εἰς βασιλέα ἐπὶ πάντα Ισραὴλ. Τριάκοντα ἐπῶν Δασθίδ ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτὸν. Καὶ ἐβασίλευσεν ἐπη τεσσαράκοντα. » Ἀλλὰ τῆς μὲν βασιλικῆς χρίσεως διτι Σαμουὴλ ήξιάθη, τὰς δέ γε τοῦ λαοῦ ἀναγορεύσας ἡ Ιστορία χρίσεις ἀδιαφόρως ὀνόμασε. Τελευτήσας τοίνυν ἐτάφη ἐν τῇ πόλει Ιερουσαλήμ εἰς τὸ μέγιστον μηῆμα, δ φωδόμησεν ὁ σοφώτατος υἱὸς αὐτοῦ Σολομῶν παρὰ τὴν Σιλωάμ. Βασιλεύει δὲ δασθίδ ἐπτὰ μὲν ἐτη περιόντος τοῦ Σαούλ, μετὰ δὲ τὴν τελευτὴν τούτου λγ. Ηροφήτευσε δὲ αὐτός τε Δασθίδ καὶ Γάδ καὶ Νέθαν καὶ Ασάφ καὶ Ιδιούσμ. Εστρατηλάτει δὲ αὐτῷ Ἰωάν, διτι ἡγίθμησε τὸν λαὸν, καὶ εὑρέθη χλιευας ἐκατὸν χιλιάδες, τοῦ δὲ Ιούδα υο' χιλιάδες. Τὸν δὲ Λευί καὶ τὸν Βενιαμίν οὐκ ἡρίθμησαν. Ηεπτάκαστο δὲ κατ' ὅργην θεοῦ ἐκ τοῦ λαοῦ ἐν τρισὶν ὥραις χιλιάδες ο'.

Σημειώτεον ὡς ἡνίκα τις ἀπόκειται τοῖς ἀνομοῦσι καὶ καταφρονοῦσιν ἐξαισιά πληγὴ καὶ ὅργη παρὰ τῷ δικαίοις τὰ πάντα διευθετοῦντι ζυγοῖς, συγχωρεῖται τις ἐνεργεῖθηναι πονηροπραξία τοῖς τοῦ λαοῦ ἡγουμένοις, ὡς ἂν μη ἀλόγως μηδὲ ὡς ἐξ αὐτομάτου, ἀλλ' ἐκ δικαίας χρίσεως ἐπάγεσθαι πιστεύοιτο τὰ κακά. Οὐ δεῖ δὲ (85) οἰεσθαι ὡς διὰ μόνην τῶν ἀρχόντων τὴν ἀπροσεξίαν ἐξαισιοι θάντοι [P. 91] καὶ συμφορῶν ὑπερβολαὶ τοῖς λαοῖς καὶ κοιναὶ τοῖς διχοῖς

faciat ad rūdium imperitorumque hominum, quorum maxima est multitudo, sententiam de hac refatuam et imprudentem refellendam. Hæc annotatio a me præsterita non est, cum sit vera: nam profecto, si quid ego judico, locus dignus est animadversione, utenque hæc aliunde Cedrenus desumpserit. XL.

Ιπισυμβείνουσι πανωλεθρίαι, πάντες δὲ τῷ νόμῳ ή τῷ φυσικῷ ή τῷ γραπτῷ ή καὶ ἀμφοῖν ὑπόδικοι καθιστάμενοι τοῖς ἀξίοις κατὰ καιρὸν τυγχάνουσιν ἐπιτιμίοις. Φεύγουσα δὲ τὸ τὰ καθ' ἔκαστα τῶν ἀνθρώπων ἀμαρτήματα διὰ τὸ ἀπειρον ἀπαριθμεῖν ή Γραψὴ τὸ τοῦ βασιλέως ἀνδρῆμα ὡς αἰτιον τιμωρίας γενόμενον τοῖς βασιλευομένοις ὑπηρείται, οἷον δὴ καὶ ἐπὶ τοῦ Δαβὶδ γεγονός ἥπται. Ἀπέκειτο μὲν γάρ δργὴ Κυρίου κατὰ Ἰσραὴλ διὰ τὰς πολυτρόπους αὐτῶν ἀθετήσεις δηλαδὴ ἐπέστεις δὲ πνεῦμα τὸν Δαβὶδ ἀριθμήσαι τὸν Ἰσραὴλ. Καὶ τούτου γενομένου παρέστη αὐτῷ πρῶτος: Γάδ δὲ προφῆτης θεόθεν ἀποσταλεῖς καὶ νησί ἐκλέξασθαι αὐτῷ παρεγγὺῶν, Ἡ τρία ἐτη λιμόν ἐπὶ τὴν γῆν σου, ή τρεῖς μῆνες διωχόμενον φεύγειν ἐπὶ προσώπου τῶν ἔχθρῶν σου, ή τρεῖς ἡμέρας θάνατον γενέσθαι ἐν τῇ γῇ σου. Οἱ δὲ, εἰ Στεναγμοὶ πάντοθεν πλήν ἐμπεσοῦμει δὴ εἰς τὰς κείρας τοῦ Κυρίου, διὰ πολλοὺς εἰς οἰκτιρμοὶ αὐτοῦ, εἰς δὲ χείρας ἀνθρώπων μὴ ἐμπέσοιμι, διὰ ἀνελεύμονες.» Καὶ ἐξελέξατο ἐκατῷ τὸν θάνατον. «Πσαν δὲ δημέρας θερισμοῦ πυρῶν, καὶ ἕδωκε Κύριος θάνατον ἀπὸ πρωΐθεν ἔως ἀρίστου, καὶ ἀπέθανον ἕδομηγκοντα χιλιάδες ἀνδρῶν. Ήν δὲ ἀγγελὸς τοῦ Θεοῦ ἀστήκως παρὰ τὴν ἄλωνα Ὄρνα τοῦ Γεβουσατοῦ. Δαβὶδ δὲ ἐδέξετο: «Ἴδου ἡγώ ἡδίκησα γετέσθω ἡ χείρ σου ἐν ἐμοὶ καὶ ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρός μου.» Καὶ παραληθεῖς δὲ Κύριος συνέσχε τὴν θραύσιν τὴν κατὰ Ἰσραὴλ.

Οὐτὶ πεσθέτερος γενόμενος δὲ Δαβὶδ τοῖς ιματίοις οὐκ ἐθερμαίνετο, καὶ ἤγεγκνεν νεάνιδα παρθένον Ἀβίστακ τὴν Σωμανίτιν, καὶ τὴν αὐτὸν περιθάλπουσα ἐπὶ τῆς κοιτῆς, καὶ δὲ βασιλεὺς οὐκ ἔγων αὐτῆν. Ἀδωνίας δὲ οὐδές Δαβὶδ ἐπαιρόμενος ἐκράτει τῆς βραστείας. Καὶ εἰφῆλον Βηρταβεῖτης πρὸς Δαβὶδ, καὶ προσκυνήσατο εἶπε: «Κύριε βασιλεῦ, ὅμοσάς μοι ἐν Κυρίῳ Θεῷ σου διότι Σολομῶν δι οὐδὲς μού βασιλεύσει μετ' ἐμέ. Καὶ ίδοις νῦν Ἀδωνίας ἐβασίλευσε, καὶ σὺ οὐκ ἔγνως.» Ταῦτα ἀκούσας Δαβὶδ, ἀθροίσας τοὺς προφῆτας καὶ ἵερεῖς, χρίει Σολομῶντα καὶ καθίζει ἐπὶ τοῦ θρόνου αὐτοῦ. Φρογόμησε δὲ Δαβὶδ ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ ἐπὶ τῆς ἀκρωτείας Ἰερουσαλήμ τὴν Σιών, σκηνὴν ἐν αὐτῇ τῷ Θεῷ πρέξαμενος, ἐν τῇ τὴν κιβωτὸν ἀπέθετο, «Ἐπὶ τούτου παρ' Ἐλλησιν Ὅμηρος καὶ Ἡσίοδος ἔγνωρξοντο.

Τῷ δὲ διούτερον ἐτεί Σολομῶν ἐβασίλευσε δωδεκατέτης ἡν, καὶ κρατεῖ ἐτη μ'. Εἴγε δὲ γυναικας Ἰσραὴλ-τιδες καὶ ἐγνικάς ἀπτακοτίας καὶ παλλακής τριαχο-σίας. Ἔνα δὲ μόνον ἄρχενα οὐδὲν ἔτχε τὸν Ῥοβοάμ, καὶ τοῦτον δὲ ἀλλοσύλης Ναάβας τῆς Ἀμκνίτιδος, ἀνέξιον [P. 92] τῆς ἀρχῆς. Αὐτὸς τὸν Ἰερουσαλήμ ταῦτα φύοδρμησεν, ἐνθε Δαβὶδ δὲ πατέρος αὐτοῦ τὴν Σιών ἐπίβατο, ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ διστέρου ἔτους τῆς κύριος Σολομῶντος ἐτη δρι. Οὗτος δὲ Σολομῶν δεύτερος οὐδὲς τοῦ Δαβὶδ ἐκ τῆς Βηρταβεῖτης γέγονεν δὲ γάρ πρῶτος, δὲ ἀπὸ μοιχείας, τέθνηκε. Καὶ γάρ ἀρρώστοιοντος αὐτοῦ ἐκκοπάζει: Δαβὶδ δὲ ἐν ἀγρυπνίᾳ, καὶ σάκκῳ καὶ σποδῷ προσευχόμενός τῷ Θεῷ ἐπὶ τῷ

⁵⁰ II Reg. xxiv, 17. ⁵¹ III Reg. 1, 13.

A autem omnes legis aut naturalis aut scriptae violatæ rei suo tempore dignis afficiuntur suppliciis. Ac sacra Scriptura, cum ob 160 infinitatem peccatorum quæ a singulis hominibus committuntur, ab eorum enumeratione abstineat, regis delictum tanquam ratione causam subditis commemorat. Cujus rei exemplum historia Davidica suggestit. Nimirum enim ira Dei malum Israelico populo parabat propter multiplices legis violationes, spiritus autem Davidum ad recensionem populi impulit. Quia peracta mane Gadus a Deo missus vates eum convenit, optionemque vel triennalis penuriam per regnum vel trimestris fugas insequentibus hostibus vel triduanas per regnum pestis liberam proposuit. Davidus circumseptum se miseriis fas-sus, in Dei multipliciter misericordis quam in hominum crudelium manus se incidere malle dixit, sibique mortem delegit. Metebatur tum triticum; et divinitus immissa peste a diluculo usque ad prandii horam interierunt 70 hominum millia. Stabat angelus Dei ad aream Ornæ Jebusæ. Davidus autem vociferabatur: «Ecce ego sum qui peccavi, in me et patris mei familiam manus tua sanxiat⁵⁰.» Tum placatus Deus, cladi Israelicæ finem statuit.

B Magno jam natu Davidum vestes non amplius calefaciebant. Itaque adducta est ad eum puella virgo Abisaca Sumanitis, quæ eum in lecto concalafaceret: neque tamen eam rex cognovit. Cæterum Adonias filius Davidi sese extulit regnumque occupavit. Itaque Bersabea ad Davidum 161 intravit, eique supplex ita dixit: «Deum Dominum tuum, o rex, jurasti, in regno tibi Solomonem filium meum successorum. Atqui ecce tibi, nunc Adonias, te ignorante, regnum occipit⁵¹. His auditis Davidus, convocatis vatibus ac sacerdotibus Solomouem inungit, itaque regno inauguratum in solio suo collocat. Dum esset in vivis Davidus, Sionem, quæ est arx Hierosolymorum, ædificavit, inque ea tabernaculum Deo fixit, atque in hoc aream reposuit. Davidi ætate apud Græcos Homerus et Hesiodus innotuerunt.

D Anno a mundo condito 4470, Solomon annum agens ætatis duodecimum, regnum incepit: idque per annos 40 tenuit. Habuit uxores Israelicas atque alienigenas numero 700, pellices 300, unum tantum filium Roboamum, regno indignum, et hunc quoque ex alienigena uxore, Naaba nimirum Amannide. Is Solomon templum Hierosolymis ædificavit, quo loco David, pater ejus Sionem metatus fuerat. Orsus est structuram anno regni sui altero, absolvit septem annis. Ab Adamo usque ad vicesimum annum ætatis Solomonis anni habentur 4510. Fuit is Solomon secundus Davidi ex Bersabea filius: primus enim, quem ex adulterio conceperat, mortuus est. Eo ægrotante Davidus vigiliis sese afflavit, sacram indutus et cinere sparsus, Deum que

pro vita infantis deprecans. Quin et præsentem mortem ei deduntiaverat, quicunque de infantis obitu retulisset. Mortuo infante accesserunt regem familiares 162 tristi vultu. Unde rex quid factum esset colligens : « Mortuus est, inquit, puer. » Respondent : « Tu hoc dixisti. » At rex statim surgere, lavare corpus, vestire, Deo gratias agere, cibum sumere. Interrogatus causam hujus mutacionis, Dum, inquit, decumbebat infans, a Deo precibus salutem ejus flagitavi : mortuo eo quorsum attineret me afflictari, nunquam effecturum ut anima in corpus redeat ?

Solomonem Deus prudentia ac sapientia maxima donavit, pectusque tot cognitionibus rerum implevit quot numerum arenæ maritimæ æquarent. Itaque sapientia et priscos omnes superavit et universis Ægypti sapientibus antecelluit. Veniunt ad eum duæ mulieres disceptandæ litis causa. Prior refert se, cum in una ambæ dono degerent, peripisse, atque alteram item triduo post. Ejus infantem, cum per noctem cum matre sua cubasset, extinctum fuisse ; atque eam surrexisse, sibique dormienti suum infantem surripuisse ex ulnis, in que locum ejus mortuum supposuisse. Se, cum mane ad lactandum suum surrexisset, mortuum infantem offendisse, ac re explorata deprehendisse eum suum non esse. Cum altera hoc negaret, non suum sed illius infantem mortem obiisse contendas, Solomon utrumque medium secari infantem jussit, ac de utroque portionem ambabus dari. Ibi mater infantis regem precata est ne hoc ageretur. potiusque concederetur alteri mulieri vivus infans, ut ne periret, altera divisionem istam probante, ut neque sibi 163 neque alteri vivus infans obtineret. Pronuntiat ergo Solomon vivum infantem ei esse mulieri dandum, quæ eum mori noluisset :

Disseruit Solomon de stirpibus a cedro Libani usque ad hyssopum ex muro enascentem ; item de pecudibus, iisque quæ humi repunt, de volucribus et piscibus, vires eorum atque actiones explicans, uti Josephus refert. Incantationes quoque et excantationes dæmonum invenit, quibus quidam Judæi utentes dæmonas exigebant. Naribus ejus qui a dæmonio obsidebatur annulum querundam, in cuius pila radix erat a Solomone ad hos usus demonstrata, adhibebant, ut olsaceret : ejus vi statim dæmon expellebatur. Argumento erat poculum aut aliud vas aqua plenum, quod fugiendo dæmon communiebat.

Solomon templum Dei cum absolvisset, dedicavit, mactatis ad sacrificia vitulorum 22 millibus, ovium millibus 120. Diesque festos septem splendide egit : octavo populum fausta comprecatus dimisit. Post peractas pro templo et populo deprecationes, Deus ei apparuit, itaque est fatus⁵² : « Exaudi vocem tuæ prectionis, templumque, quod ex-

ζῆσαι τὸ παιδίον. Καὶ ρῆμα ἐξέθενο ὡς εἰ τις εἴπη δι τελεύτησεν, εὐθὺς ἀποθανεῖται αὐτός. Τεθυγάκτος δὲ τοῦ παιδὸς εἰσῆλθον πρὸς Δεβῖδ οἱ συνήθεις στυγνοὶ καὶ κατηφεῖς. Οἱ δὲ γνοὺς ἀπὸ τοῦ σχῆματος εἶπεν « Τέθνηκε τὸ παιδίον. » Οἱ δὲ εἶπον « Σὺ εἰπας. » Καὶ εὐθὺς λατελθὼν ἐλουσατο καὶ ἡμέρα! στησε τῷ Θεῷ καὶ μετέλαβε τροφῆς. Ἐρωτώμενος δὲ τὴν αἰτίαν τῆς ἐναλλαγῆς εἶπεν δι τις ἀσθενοῦντος αὐτοῦ ἔδυσώπει τὸν Θεόν ἀναστῆναι: τὸν παῖδα, ἐπει δὲ τετελεύτηκε, τίς ἡ χρεία κοποῦσθαι με ; Μή δυνηθῶ ἀναστρέψαι τὴν ψυχήν τοῦ παιδίου ἐν αὐτῷ ;

“Οτι ἔδωκε Κύρος τῷ Σολομῶντι φρόνησιν καὶ σοφίαν πολλὴν σφέδρα καὶ πλάτος καρδίας, ὡσεὶ ἔμπορος ἡ παρὰ τὴν φύσιν φύσιν. Καὶ ἐπλεθύθη ἐν αὐτῷ ἡ φρόνησις ὑπὲρ πάντας ἀρχαίους καὶ ὑπὲρ πάντας φρονίμους Αἰγύπτου. Ἐρχονται πρὸς αὐτὸν γυναῖκες δύο δικασθῆναι, καὶ εἶπεν ἡ μῆτρα « Ἐγὼ καὶ ἡ γυνὴ αὕτη οικοῦμεν ἐν τῷ νησί τοι. Καὶ ἔγώ μὲν ἔτεκον, καὶ μετὰ τρίτην αὔτη. Ταύτης τὸ παιδίον τέθνηκε, ἐπει τὴν νύκτα ἐπεκοιμήθη αὐτῷ. Καὶ ίδοι ἀναστᾶσα ἔλαβε τὸ ἐμόν παιδίον ἐκ τῆς ἀγκάλης μου ὑπνούσης, καὶ τέθεικε τὸ ἐαυτῆς τεθνηκός ἔμοι δὲ τὸ πρωῒ ἀναστάσης θηλάσκι αὐτῷ, εὐρέθη τὸ τεθνηκός. Καὶ καταμεροῦσα εἰδον ὡς οὐκ ἔστι τὸ παιδίον μου. » Καὶ εἶπεν ἡ μῆτρα « Οὐχὶ, ἀλλὰ σὸν ἔστι τὸ τεθνηκός, ἔμοι δὲ τὸ ζῶν. » Καὶ εἶπε Σολομῶν « Διαχοτομήσθε ἀμφότερα τὰ βρέφη, καὶ δύτε ἀμφοτέραις ταῖς γυναῖκις ἀπὸ τῶν δύο παιδίων. » Καὶ εἶπεν ἡ γυνὴ ἡ μῆτρα τοῦ ζῶντος « Μή, κύριε, ἀλλὰ δύτε αὐτῇ τὸ παιδίον τὸ ζῶν, καὶ μή ἀποθάνῃ. » Ή δὲ ἐτέρα εἶπε « Μήτε αυτῇ, μήτε ἔμοι ζῶντος διέλετε αὐτό. » Καὶ ἀπεκρίθη ὁ βασιλεὺς « Διέτε τὸ παιδίον τὸ ζῶν τῇ μῆτρᾳ σάσῃ γυναικὶ ἀποθνεῖν αὐτό, δι τις αὐτῆς ἔστι τάκινον. »

hanc enim esse ejus matrem.

“Οτι ἐλάλησε Σολομῶν περὶ τῶν ξύλων τῶν ἀπὸ τῆς κέδρου τοῦ Λιβάνου καὶ ἔως τῆς ὑσωπου τῆς ἐκπερυμένης διὰ τοῦ τείχους, καὶ περὶ τῶν κτηνῶν καὶ τῶν ἔρπετῶν καὶ τῶν πετεινῶν καὶ τῶν ἰχθύων, τὰς δυνάμεις καὶ τὰς ἐνεργίας αὐτῶν, καθὼς Ἰώσηπος μαρτυρεῖ. [P. 93] Ἀλλὰ καὶ ἐπωδάς καὶ ἔρχονται μερισμοὶ κατὰ δαιμόνων ἐπενόησεν, αἵς χρώμενοι τινες Ίουδαῖοι τούτους ἔξαλαυνον διακύλιον γάρ ἔχοντά τινα σφραγίδα καὶ βίζαν ἐξ ὧν ὑπέδεξε Σολομῶν, ἐν βίζαις ὑποθέντες διφερενεσθαι τὸν πάτερον παρεσκευάζον, ὃν τῇ δυνάμει εὐθὺς τὸ δαιμόνον ἔξελκεσθαι. Σημεῖον δὲ τούτου τὴν ποτήριον μεστὸν ὕδατος ἦτερόν τι ἀγγεῖον, ὃ πάντως συνέτριβε φεύγον τὸ δαιμόνιον.

Μετὰ γοῦν τὸ συντελέσαι τὸν οἶκον Κυρίου Σολομῶν ἐνεκάλισεν αὐτὸν, θύσας μόσχους χιλιάδας κιβ' καὶ πρόβατα χιλιάδας ρι', καὶ ἐποίησε μεγάλην ἱροτήν ἡμέρας ἐπτά. Τῇ δὲ ὄγδοῃ ἡμέρᾳ εὐλογήσας τὸν λαὸν ἔξαπτο τελε. Καὶ μετὰ τὸ προσεύχονται αὐτὸν ὑπὲρ τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ ναοῦ ὥφθη αὐτῷ δι Κύριος λέγων « Πάκουσα τῆς φωνῆς τῆς προσευχῆς

⁵² II Reg. ix.

σου, καὶ ἡγίακα τὸν οἶγον τοῦτον δν ψικοδόμησας. Τοῦ θέσθαι τὸ ὄνομά μου ἐκεῖ εἰς τὸν αἰῶνα· καὶ ἔσονται οἱ ὄφθαλμοί μου ἐκεῖ καὶ ἡ καρδία μου πάσις τὰς ἡμέρας. Καὶ σὺ ἐάν πορευθῆς ἐνώπιόν μου καθὼς ἐπορευθῇ Δαβὶδ ὁ πατέρας σου ἐν διστάτῃ καὶ εὑρύθητι καρδίσεις, νοῦ ποιεῖν κατὰ πάντα δὲ ἐνετελάμην αὐτῷ, καὶ τὰ προστάγματά μου καὶ τὰς ἐντολάς μου φυλάξεις, ἀναστήσω τὸν θρόνον τῆς βασιλείας σου ἐπὶ Ἰσραὴλ εἰς τὸν αἰῶνα, καθὼς ἐλάλησα τῷ πατέρι σου λέγων· Οὐκ ἔχεις θέλησεις: ἀνὴρ ἡγούμενος ἐν Ἰσραὴλ· • Ἐάν δὲ ἀποστρέψεις ἀποστράφητε ὑμεῖς καὶ τὰ τέκνα ὑμῶν ἀπ' ἐμοῦ, καὶ μὴ φυλάξητε τὰς ἐντολάς μου, καὶ πορευθῆτε καὶ δουλεύσητε θεοῖς ἑτέροις καὶ προσκυνήσητε αὐτοῖς, ἔχεις τὸν Ἰσραὴλ ἀπὸ τῆς γῆς ἣς ἔδωκε αὐτῷ, καὶ τὸν οἶκον τοῦτον δν ἡγίασσα τῷ δνόματί μου ἀπορρίψω ἐκ προσώπου μου· καὶ ἔσται Ἰσραὴλ εἰς ἀφανισμὸν καὶ εἰς λάλημα εἰς τὰ ἔθνη πάντα. Καὶ δοκίμος ὁ θεός σου ὃ ὑπῆρχε καὶ μέγας, ἔσται πᾶς δὲ διαπορεύομένος δι' αὐτοῦ καὶ συριεῖ. Καὶ ἔροισιν. Ἄνθ' ὧν ἐγκατέλιπον Κύριον τὸν θεὸν αὐτῶν καὶ ἀντελάβοντο θεὸν ἀλλότριον, διὰ τοῦτο ἐπῆγαγε Κύριος τὴν κακίαν ταύτην. »

Τὴν δὲ πόλιν μεγίστην καὶ περίγαλλη κατερπίσας, καὶ τὸ περίμετρον αὐτῆς ποιήσας στάδια τεσσεράκοντα, γινόμενα μίλια ἔξι ἡμίσου, δυσάλωτον πάντοθεν ταύτην κατεσκεύασσε. Περικλείεις γάρ αὐτὴν τρισι τείχεσι καὶ φάραγξιν ἀπέρρωγυίσις, κατάρρητον ὅνταν ὅπλην ἐποιήσεν, ὥστε ἐπὶ τῆς ἀπορρόποιας τοὺς κήπους αὐτῶν ἀρδεύεσθαι. Σὺν τούτοις ἐποιήσεις θυρεούς χρυσοῦς ἐλέκτονς ὀκτακοσίους μεγάλους καὶ δύρατα τριακόσια καὶ ἔτερα δύτλα χρυσᾶ πλεῖστα. Καὶ μέντοι καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ καὶ οἱ λουτῆρες χρυσᾶ πάντα ὑπῆρχον, καὶ οὐκ ἦν ἀργύριον λογιζόμενον ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ. «Οτι νεῦς αὐτοῦ ἐπορεύετο εἰς Θαρσεῖς καὶ διὰ χρόνων τριῶν ἤρχετο, φέροντα χρυσίν πολὺ καὶ ἀργύριον καὶ λίθους τορευτούς καὶ δόρνας ἐλεφάντων, καὶ [P. 94] πιθήκους. Καὶ ἔδωκε Σολομῶν τὸ χρυσὸν καὶ τὸ ἀργύριον ἐν Ἱερουσαλήμ ὡς λίθους, καὶ τὰς κέδρους ὡς συκαμίνους εἰς πλῆθος. Τὸ δὲ γε ἀριστον αὐτοῦ ἦν καθ' ἡμέραν κόροι σεμιδάλεως λ' (δὲ κόρος ἐποιεῖ μόδια λ') καὶ κόρος ἀλούρους λεκοπανισμένους ξ., μόσχοι ἐκλεκτοὶ δέκα, βρέες νομάδες ὀκτώ καὶ πρόσδιτα ἑκατόν, ἐκτὸς ἐλάφων καὶ ὄρνιθων ἐκλεκτῶν καὶ σιτετῶν. Περὶ δὲ γε τῆς πολλῆς φρονήσεως αὐτοῦ καὶ τοφίας, ἢς ἐκλήφε παρὰ θεοῦ τοῦ δρθέντος αὐτῷ διε, ἔκουσον τι πάλιν δὲ θεός φησι πρὸς αὐτόν. « Ἰδού, δέδωκά σοι καρδίαν φρονήματα καὶ σοφήν· ὡς σὺ, οὐ γέγονεν ἐμπροσθέν σου, καὶ μετά σὲ οὐκ ἀναστήσεται δύοις σοι. Καὶ πλούτον καὶ δόκαν καὶ χρήματα δώσω σοι. » Καὶ τοῦτο δηλοῦσα ἡ Γραφὴ ἐπάγει λέγουσα· « Ἐδώκει Κύριος φρόνησιν τῷ Σολομῶντι, καὶ τοφίαν πολλήν σφόδρα, καὶ χύμα καρδίας ὡς ἡ ἄμμος ἡ παρὰ τὴν θάλασσαν. » Εἰκότως οὖν ἐν περιπλάνησον καὶ τῶν πάλαι γεγενημένων ἀρίστων τοφῶν ἐμνήσθη, καὶ τοὺς Αἴγυπτους προστέθεικεν ὡς δοκοῦντες παρὰ πᾶσιν εἶναι τοφούς τε καὶ φρονήμους. Καὶ γάρ ὡς Ἑλληνες Ιστοροῦσι, καὶ

* III Reg. iii, 16. * III Reg. v, 12; iv, 32.

A struxisti, consecravi, ut in eo nomen meum collocem in sempiternum; ibique perpetuo erunt oculi mei et cor meum. Tu quoque, si ad exemplum patris tui Davidi te in conspectu meo geras sancte et sincero 164 corde, atque omnia pracepta mandata et iussa mea obeas, solium regni tui in Israelicos confirmado, ut sit perpetuum, quomodo patri tuo dixi nunquam defore qui Israelium regnum gerut. Si autem vos et vestri posteri a me vos protinus avertetis, meisque praecoptis posthabitis alienos deos sequemini atque coletis, exscindam Israelicum populum de terra quam ei dedi, aedemque hanc quam nomini meo consecravi, a facie mea projiciam. Atque Israelus quidem peribit, ludibriisque erit et fabula omnibus nationibus: aedes autem haec sublimis et magna ab omnibus qui praeteribunt subsannabitur. Itaque dicent mortales: Quia Dominum Deum suum deseruerunt Israelici et alieno deos asciverunt sibi, ideo Dominus hanc calamitatem ipsis intulit. •

B Porro urbem Solomon maximam pulcherrimam que fecit, ita ut ambitus ejus esset studiorum 40, quam conficiunt miliaria 6 s., reddiditque eam prorsus inexpugnabilem. Nam et tribus muris eam cinctis et fossis abruptis, totamque aquis perflui fecit, quarum decursu horti rigarentur. Ad haec senta ex auro ductili magna 800 fecit, hastas 300, aliamque armaturam auream plurimam: quin et vasa ipsius et lavacra omnia aurea erant, neque ipsius aestate in pretio aliquo argentum habebatur. Navem quoque habebat, quam Tarses petebat, ac triennio quoque reversa 165 multum auri argenteique apporbat, et lapides tornatos, ebur ac simias. Reposuit autem Solomon Jerusalem aurum et argentum in tanta multitudine quanta solet esse lapidum, cedrosque ea copia quam est est sycaminorum. Quotidie in prandium ejus insumebantur similae cori 30 (corus 30 modios continet), farinæ cibratæ cori 60, vituli electi 10, boves qui in pascuis aluntur 8, oves 100, præter cervos atque aves electas et altiles. De ingenti autem ipsius sapientia, quam a Deo bis ipsis viso accepit, audi quid rursus ad ipsum Dominus dical: «Ecce dedi tibi cor prudens ac sapiens: tui similis neque ante te fuit neque erit post te. Divitias quoque, gloriam et opes tibi dabo⁵³.» Idque declarans Scriptura sic infert⁵⁴: «Dedit Dominus Solomoni intelligentiam sapientiamque summam, corque tot rerum peritia instructum quantus est arenae in littore mari numerus.» Consentaneum itaque est, quod comparatur atque præfertur et iis qui apud priscos fuerant sapientes habitu ac præstantissimi, et ipsis Ægyptiis, qui apud omnes nomen sapientum habent. Nam sicuti Græci narrant. Pherecydes Syrius, Pythagoras Samius, Anaxagoras Clazomenius, Platoque Atheniensis ad Ægyptios profecti sunt spererum divinarum ac naturæ cognitionem

ex ipsius accuratiore discendi. Et quidem de Mose
sacrae litterae testantur, suisse eum institutum om-
nibus Aegyptiorum scientiis. Horum **166** ergo em-
nium, inquit Scriptura, luminibus offecit Solomon
utpote divinitus sapientia donatus. Itaque additur :
« *Et sapientia antecellebat omnes homines : Dixit*
tria millia parabolaram, carmina composuit 600.
Disseruit de arboribus a cedro Libani, usque ad
hyssopum qui de pariete enascitur. Locutus est de
pecudibus, de repentibus, de volucribus, de pisci-
bus ⁵¹. » Ex scriptis ejus Graeci qui iatrosophistæ vo-
cantur, rei medicæ scriptores, materiam et argu-
menta suffurati artes suas conscripserunt. Libros
Solomonis rex Ezechias de medio sustulit, cum mor-
borum remedia ex his populus petens a Deo sana-
tionem flagitare negligeret. Solomon magnitudine
divitiarum ac sapientiæ supra omnes reges terræ
elatus fuit ; omnesque reges faciem ejus videre ac
vocem audire cupiebant ; veniebantque ferentes
singuli quotannis munera sua, vasa aurea, vestem,
aromata, equos, mulas. Habebat currus 1400, equas
secundas 40000, equorum ad currus 12000. Præ-
erat autem omnibus regibus a fluvio Euphrate usque
ad terram Barbarorum et fines Aegypti.

ἐκκατος κατ' ἐνιαυτὸν τὰ δῶρα αὐνῶν, σκεύηχρυσᾶ
όνους. Καὶ ήσαν αὐτοῦ χίλια τετρακόσια δρυμάτα,
καὶ ἵπποι εἰς ἀρμάτα χιλιάδες δώδεκα. Καὶ ἦν
[P. 95] Εὑρέπατο ἡώς γῆς ἀλλοφύλων καὶ ἥως τῶν ὄρ-
Ac regina Sabæ, quæ a Græcis Sibylla dicta fuit,
audita ejus fama Hierosolyma advenit, ut propo-
sita quæstione de sapientia ejus periculum ficeret.
Multæ camelii aromata portabant ac eximia multum-
que **167** auri et gemmarum, ac magno admodum
cum apparatu accedebat. Postquam coram cum
Solomone est quæ voluit locuta, isque ei omnia ser-
mone composito et elegantissima interpretatione
dissolvit, denuo eum sic tentavit. Formosos pue-
ros et formosas puellas eodem vestitu et ornatu
instructos coram eo constituit, petitiisque ut inter
sexum internosceret: nam et ipsa Sibylla ob ingenii
promptitudinem sapientiamque et rerum multarum
peritiam magni erat nominis. Rex omnes lavare
faciem jussit, itaque discriminem sexus deprehendit,
cum mares fortiter atque valide facies tergerent,
femelle teneriter et timide. Itaque regina omnino
stupefacta propter ea quæ ab ipso et ejus familia
eta scipsa erantfacta,dixit: « Verus est sermo quem
in terra mea audivi, tametsi milii ne dimidia qui-
dem pars renuntiata fuit: multo enim plura vidi

"III Reg. iv, 30, 32, 33.

XYLANDRI ET

(86) Ο Τύριος mendose pro ὁ Κύριος : nam Stephanus testatur gentile ab Syro fieri Σύρος, nisi codex fallit; quod minime puto, cum sic et apud Diogenem. Laertium legatur, et insulam Syron Homerius O *Odys.* versus 401 Syriani appellant, Strabonis opinionem ibi Eustathio et in Dionysium approbaante. Latini Syrum vocant Pherecydem, ut Cic. i *Tusc.* ubi eum regnante Servio Tullio fuisse ait, annis nimirum post Solonem haud paucioribus 400. Syrus insula est una Cycladum, Delo, Rhenaea et Mycone cincta. Vide Strabonem sub

ΑΦερεκάνδρος δο Κύριος (86) καὶ Πυθαγόρας ὁ Σάμιος
καὶ Ἀναξαγόρας δο Κλαζομένος καὶ Πλάτων ὁ Ἀθηναῖος πρὸς τούτους ἐκεῖνοι μάστιχαν, θεολογίαν καὶ φυσιολογίαν ἀκριβεστέραν μαθήσεσθαι παρ' αὐτοῖς ἐλπίζεντες. Καὶ δὴ, καὶ περὶ τοῦ Μωϋσέως διεξιών δο θεῖος λόγος ἔφη δὲ: ἐπικιδεύθη ἐν πάσῃ σοφίᾳ Αλγυπτίων. Τούτους, φασίν, ἀπηντας ὁ Σολομῶν ἀπέκρυψεν διεθέσας τῆς σοφίας τὸ δῶρον δεξάμενος.
Οὐθενὶ ἐπέγαγε: «Καὶ ἐσοφίσαστο ὑπὲρ πάντας ἀνθρώπους, καὶ ἐλάλησε τρισχιλίας παραβολὰς, καὶ ἡσαν αἱ φύσαι αὐτοῦ πεντεκισχιλίαι, καὶ ἐλάλησε περὶ τῶν ἔιδων τῶν ἀπὸ τῆς κέδρου τῆς ἐν τῷ Λιβανῷ καὶ ἔως τῆς θάσου τῆς ἐκπορευομένης διὰ τοῦ τοῖχου, καὶ ἐλάλησε περὶ τῶν κτηρῶν καὶ τῶν ἐρειπῶν καὶ τῶν πετεῖῶν καὶ περὶ τῶν λιγύων.» Αφί-
B ὃν οἱ τῶν Ἑλλήνων Ιατροσοφισταὶ σφετερισάμενοι καὶ τὰς ἀφορμάς εἰλιγόφτες τὰς οἰκείας συνεστήσαντο τέχνας. Ταύτας ἀρχαντεῖς ἐποίησεν Ἱζεκίας ὁ βασιλεὺς ἐπειδὴ τὰς θεραπείας τῶν νοσημάτων ἔνθεν κομιζόμενος δο λαὸς περιώρα τὰς ίάσεις αἰτεῖν παρὰ Θεοῦ. Καὶ ἐμεγαλώνθη Σολομῶν ὑπὲρ πάντας τοὺς βασιλεῖς τῆς γῆς πλούτῳ καὶ φρονήσει· καὶ πάντες οἱ βασιλεῖς ἐκτίθουν ἰδεῖν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ καὶ ἀποδιαιτοῦνται τῆς φωνῆς αὐτοῦ, καὶ παρεγίνοντο ψέροντες καὶ ἴματισμὸν καὶ ἡδύσματα καὶ ἵππους καὶ ἱμικαὶ ἐποιοι θελεῖσι τοκάδες, χιλιάδες τεσσαράκοντα, ἥγομενος τῶν βασιλέων πάντων ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ λίων Αιγύπτου.

Καὶ βασιλίσσα Σαβᾶ, ἥτις ὑλέγετο Σίβυλλα παρ·
Ἐλλήσιν, ἀκούσασα τὸ δνομα αὐτοῦ, ἤλθεν εἰς
Ἱερὸνταλῆμ πειράσαι αὐτὸν ἐν αἰνῆγματι, καὶ κά-
μηλοι αἴσουσι τὸ δύσμετα πολλὰ καὶ ἔξαρτα καὶ
χρυσὸν πολὺν καὶ λίθους τιμίους, καὶ ἐν δυνάμει
βαρεῖ τὸ σφόδρα. Καὶ εἰςλθούσα πρὸς αὐτὸν, καὶ
λαλήσσα αὐτῷ πάντα δσα ἦν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς,
καὶ πάντα διέλυσεν αὐτῇ ἐν συντάξει λόγων καὶ
ἐρμηνείᾳ λεπτοτάτῃ ²⁵. Ἡ δὲ προσέθετο τοῦ πει-
ράσαι αὐτὸν καὶ ἐν τούτῳ. Εύόπτους γάρ πειδας
ἀρρένας τε καὶ θηλείας δμοιοτρόπῳ στολῇ καὶ κουρφῇ
τῇ αὐτῇ περικαλλωπίσατο παρέστησεν αὐτῷ, ζη-
τοῦσα ἐκατέρους γένους διάκρισιν ποιῆσασθε: ἦν
γάρ καὶ αὐτῇ ἡ Σίβυλλα πάνυ ἐπ' ἀγλινοΐ τε καὶ
σορίζ καὶ πολυπειρίζ διαβόθτος. Ὡς δὲ διαβούλευς
νίνικασθαι τούτοις προσέταξε τὸ πρόσωπον, τὴν φύσιν
ἐκτείρων διέγνωκε, τῶν μὲν ἀρρένων εὐτόνως καὶ
ἀνδρικῶς τὰς ὄψεις καταψυχόντων, τῶν δὲ θηλεῖων
ἀπαλῶν καὶ ἀπειρημένως. Ὡς τὴν βασιλίσσαν κατα-
πλαγεῖσαν πάνυ ἐκ τῶν αὐτοῦ καὶ τῶν περὶ αὐτὸν
καὶ ἐξατῆς γενομένων εἰπεῖν: «Ἀλλοίς δὲ λόγος

GOARI NOTÆ.

finem decimi. Ibi Pherecydes δ Βάζος dicitur, ut et apud Suidam : apud Eustathium in Homeri locum citatum Βάζων·ος, apud Laertium 1 in Vita ejus Βίδους, ut appareat Badyn patrem ejus fuisse, et emendandos ex hoc reliquos. Vulgo obtinuit eum ex Syria oriundum fuisse, nobili illa ad Euphratem Asiae regione. Quam opinionem auxit B. Augustinus, Assyrium eum nominans, 3 ad Velusianum epistola, et quidem Assyrium Virgilii ex Pollione amonum, ad ejus de immortalitate disputationem torquens. Nam l. iii *contra Aca.* eumdem Syrum vocat. **XL.**

δν ἔκουσα ἐν τῇ γῇ μου, καὶ οὐκ ἔστι τὸ ἕμειον καθ-
ώς ἀπηγγίλη μοι· πλείονα γάρ ἐώρακα ὑπὲρ ἄ-
ἔκουσα. Μεκάριαι γοῦν αἱ γυναικες καὶ οἱ παιδές
σου, οἱ παρεστηκότες οὗτοι ἐνώπιον σου καὶ ἀκούν-
τες τοὺς λόγους τῆς φρονήσεως σου. » Καὶ δοῦτα
ἀπέψ γρυπίον τίλαντα ἐκατὸν εἴκοσι καὶ ἡδύσματα
πολλὰ καὶ λίθους τιμίους καὶ ὅτι καὶ τὴν τοῦ ὁπο-
βαλτίμου ρίζαν, ἀφ' οὗ ἡ Παλαιστίνη τοῦτο γεώρ-
γιον ἔσχεν, ᾧ φησιν Ἰώσηπος, ὑπέστρεψεν εἰς τὴν
γῆν αὐτῆς ὑπερεκπληττομένη λίαν. Περὶ τῆς καὶ ὁ
Κύριος ἔφη· « Βασίλισσα Νότου ἔλθειν ἐκ τῶν περ-
τῶν τῆς γῆς ἰδεῖν τὴν σοφίαν Σολομῶντος. » Ήρός
δν μέντο: καὶ Σιράχ ὁ σοφώτατος ἔλεγε· « Σολομῶν,
ἴσοφος τοῦ νεότεροῦ σου, καὶ ἐνεπλήσθης ὡς ποτα-
μὸς συνέσεως. Γῆν ἐπεκάλυψεν τὴν σοφίαν σου, καὶ
ἐνέπλητσεν παραδολαῖς αἰνιγμάτων. Εἰς νήσους
πόρρω καὶ μακρὰς χώρας ἀσύκετο σου τὸ μνημόσυ-
νον, καὶ ἡγαπήθης ἐν τῇ εἰρήνῃ σου, τὴν κατέπαυσεν
ὁ Θεὸς κυκλόθεν. Καὶ ἥραται καὶ παροιμίαις καὶ πα-
ραδολαῖς ἐθαυμαστώθης. Καὶ συνήγαγες ὡς καστ-
τερον τὸ χρυσίον, καὶ ὡς μόλιθον ἐπλήθυνας ἄργυ-
ρον. Ἀλλὰ παρέκλινας τὰς λαχόνας σου γυναιξὶ, καὶ
ἐνεξουσιάσθης ἐν τῷ σώματί σου, καὶ ἐδωκας
μῶμον ἐν τῇ δόξῃ σου, καὶ ἐδεσθήλωσας τὸ σπέρμα
σου, ἐπαγγεῖν ὅργην ἐπὶ τὰ τέκνα σου. » Οὐ μὴν
δὲ ἀλλὰ καὶ αὐτὸς δὲ ἐντοῦ σαφέστατα περὶ [P. 96]
τῆς ἴδιας σοφίας καὶ τοῦ πλούτου φησιν· « Ἐμοὶ δὲ
δῶμα ὁ Θεὸς κατὰ γνώμην εἰπεῖν καὶ ἐνθυμηθῆναι
ἄξιως τῶν λεγομένων, διτὶ αὐτὸς ὁ Κύριος καὶ τῆς
σοφίας ὁ δόγμας ἔστι: καὶ τῶν σοφῶν διορθωτής. Ἐν
γάρ μοι δέδωκε τῶν δύτων τὴν γνῶσιν ἀψεύδως,
εἰδέναι σύστασιν τοῦ κόσμου καὶ ἐνεργείας στοι-
χείων, ἀργῆν καὶ τέλος καὶ μεσότητα χρόνων, ἐνιαυ-
τῶν κύκλους καὶ ἀστέρων θέσεις, φύσις ζώων καὶ
θυμῷος θρίαμβον, πνευμάτων βίοις καὶ διαλογισμούς
ἀνθρώπων, διαταρόξες φυτῶν καὶ δυνάμεις φύσιῶν, ὃσα
τέ ἔστι κρυπτὰ καὶ ἐμφανῆ ἔγνων. Ὁ γάρ πάντων
τεχνῆταις ἐδίδαξε με σοφίαν. Καὶ ἐγὼ ἐκκλησιαστῆς
ἔγενομην βρατεῖς Ἱερατὴλ ἐν Ἱερουσαλήμ, καὶ
ἴδωκα τὴν καρδίαν μου τοῦ ἐκζητῆσαι καὶ κατασκέ-
ψθαι ἐν τῇ σοφίᾳ περὶ τῶν γενομένων πάντων
ὑπὸ τὸν οὐρανόν. Καὶ ἴδου ἐγὼ ἐμεγάλύνθην, καὶ
προσέθηκα σοφίαν ἐπὶ πᾶσιν οἱ ἐγένοντο ἔμπροσθέν
μου ἐν Ἱερουσαλήμ, καὶ καρδία μου εἶδε πολλὰ,
σοφίαν καὶ γνῶσιν, καὶ ἔγνων παραδολὰς καὶ ἐπι-
στήματα, καὶ ἐμεγάλυνα τὰ ποιημάτα μου, φύσιδ-
μησά μοι οἶκους καὶ ἐφύτευσά μοι ἀμπελῶνας καὶ
ἴποισά μοι κήπους καὶ παρχεδίους, καὶ ἐφύ-
τευσα ἐν αὐτοῖς ξύλον πάχυκρηπον. Ἐποίησά μοι
κολυμβήθρας ὑδάτων τοῦ ποτίσαι ἀπ' αὐτῶν δρυμώνα
βλαστῶντα ξύλα. Ἐκτησάμην δύλους καὶ παιδίσκας,
καὶ οἰκογενεῖς ἐγένοντό μοι, καὶ γε κτίσεις βουκο.
λίου καὶ ποιμένους ἐγένοντό μοι πολλάτι, ὑπὲρ πάντας
τούς γενομένους ἐμπροσθέν μου ἐν Ἱερουσαλήμ.
Καὶ γε σοφία μου ἐστάθη μοι. Καὶ πᾶν δὲ ἦτασσεν
οἱ ὄφειλοι μου, οὐκ ἀφείλον ἀπ' αὐτῶν, καὶ οὐκ
ἐπεκάλυσσε τὴν καρδίαν μου ἀπὸ πάσης εὐφροσύ-
νης. » Καὶ γάρ πολλῆς εἰρήνης καὶ πολυολβίας

¹⁶ III Reg. x, 6-8. ¹⁷ Matth. XII, 42. ¹⁸ Eccli. XLVII. ¹⁹ Eccl. II, 4-10.

A quam inaudiveram. Felices profecto mulierēs et
pueri qui coram te astant tuosque sapientes ser-
wones audiunt²⁰. » Proinde cum Salomonem 120 ta-
lentis auri, multis aromatibus atque gemmis, nec-
non opobalsami radice donasset, unde eam stirpem
in Palæstina propagari cœptam Josephus refert,
ingenti admiratione perculta domum rediit. De hac
etiam Dominus dixit²¹ ab extremis terræ finibus
austrinam venisse reginam, ut sapientiam Solo-
monis cerneret. Et Sirachus sapientissima ita
eum alloquitur²²: « O Solomon, in juventute tua
sapiens factus es, atque amnis instar scientia im-
pletus. Sapientia tua terram texit, eamque parabo-
lis ei subtilibus quæstionibus replevisti. Longe in
insulas et remotas terras tua memoria pervenit:
B charusque fuisti in quiete tua, divinitus paratis
circum te regionibus. Carmina tua, dicteria et pa-
rabolæ admirationem tui excitarunt. Aurum cupri
instar collegisti, ac argentum ea copia ac si plum-
bum esset. Enimvero lumbi tui mulieribus dediti
fuerunt, tuoque es abusus corpore. Quare gloriæ
tuæ maculam innüssisti, tuamque progeniem con-
taminasti, iratumque proli tuæ Deum reddidisti. »
Ac ipse quidem suis verbis apertissime sapientiam
divitiasque suas prædicat. « Mihi, ait, Deus largiatur
ut recte cogitem atque eloquar quæ dicuntur. Ipse
enim Dominus et saorientia dux est st sapientes
dirigit: quippe in manu ejus et nos sumus et ratio-
nes nostræ. Ipse enim mihi veram rerum cognitio-
nem, dedit, ut scirem mundi exordium, elemento-
rum actiones, principium, finem et medium tem-
porum, annorum circuitiones, siderum positus,
naturas animalium, sævitiam ferarum, vires vento-
rum, hominum cogitationes, plantarum differentias,
radicum facultates. Cognovi omnia et occulta et
manifesta: nam opifex omnium instruxit me sapien-
tia. Ego concionator Hierosolymis regnum in Israeli-
cos gessi; induxique in animum meum perquirere
²³ de omnibus, a sapienter pervestigare om-
nia quæ sub cœlo sunt. Ecce sapientia auctus sum,
eaque superavi omnes qui ante me fuerunt Hiero-
solymis, animusque meus multarum rerum cogni-
tione fuit et sapientia prædictus, parabolis atque
scientiis. Magnifice omnia egi, domos mihi exstruxi,
vineas concevi, hortos et pomaria confeci, inque
iis omnis generis frugiferas arbores plantavi. Pis-
cinas mihi paravi, unde viridantia nemora rigaren-
tur. Acquisivi servos et ancillas, et vernæ mihi
nati sunt, item armata ac greges copiose, quan-
tum ante me Hierosolymis nemo possedit. Sane et
sapientia mea constitut, neque oculos meos ab ulla
re desiderata ipsis abstinui, nullumque genus lati-
tiæ cordi meo non permisi²⁴. » Nam sane ei datum
fuit, ut alta pace, summa prosperitate, securitate
ac vita voluptatibus frueretur: verum luxus iste
et delicata vita ad extremum acerbitali fuit, ac in-
temperantiæ materies. Itaque haec dicit: « Odio ha-
bui totam meam vitam omnesque ærumnas meas;
omnia enim vana sunt. Expertus enim sum mulie-

rem morte esse amariorem, quia rete est et nassa illaqueando animo ⁶⁰. » De hac re ita Scriptura narrat : « Cæterum rex Solomon mulierosus erat. Fuerunt ei uxores principes 700, pellices 300. Duxit enim uxores Moabitidas, Amanitidas, Syrias, Idumæas, Chetteas, Amorrhæas, nimisrum illis de gentibus quarum conjugiis Deus Israelico populo interdixerat. **170** Cum ætas ipsius jam eeset gravis, animum non gessit, exemplo patris sui Davidi, rectum erga Dominum Deum suum : sed eum alienigenæ uxores averterunt, ut ipsarum deos amplecteretur. Itaque tunc Solomon delubra condidit Chamoso Moabico, Astartæ Sidoniorum, et Melchomo Ammonitarum, abominandis ac Deo invisis deastris ⁶¹. » Astarte est quam Venerem nos dicimus : Chamosum pro Deo Tyrii habebant. Eoque modo fecit in gratiam omnium alienigenarum uxorum ; eoque suscitibus et sacrificiis simulacra sua venerabantur. Ea ergo fecit Solomon, quæ Deo displicerent, neque in eo colendo vestigia Davidi patriæ sui secutus est. Succensuit itaque Dominus Solomoni, quod a se Israelicorum Deo animum abalienasset, bis ipsi viso, et interminato ne quem omnino peregrinum deum sectaretur. Denuntiavitque ei Deus, quando jussa ac mandata sua sprevisset, se regnum ideo ex manu ipsius abrupturum servoque ejus traditurum ; atque id quidem propter Davidum ipsius patrem, suum famulum, vivo ipso non facturum, itemque propter Hierosolymæ, urbem a se delectam. Excitavitque Deus Salomoni adversarium Adarem Idumæum atque Hedraazarem regem Subensem, qui Israelicos infestaverunt quādiu vixit Solomon. Mortuus est anno ætatis 73, inque sepulcro patris depositus. Sub eo Homerus fuit ac Hesiodus.

ἥξελεξάμην. Καὶ ἔγειρε Κύριος τῷ Σολομῶντι Σατᾶν, καὶ ἤσαν τῷ Ἰερατῇ Σατᾶν πάσας τὰς ἡμέρας Σολομῶντος. Καὶ ἐπέθεντο τὸν πατέρα τοῦ Σολομῶντος τῷ πατέρᾳ τοῦ Σολομῶντος, τῷ Αστάρτῃ βδελύγματι : Σιδονίων, καὶ τῷ Μελχῶμ προσοχθίσματι υῶν Ἀμών. » **H** [P. 97] μὲν οὖν Αστάρτῃ ἐστὶν ἡ παρ' Ἑλλησιν Ἀφροδίτῃ λεγομένη, δὲ δὲ Χαμώς θεὸς ἦν Τυρίων. Καὶ οὕτως ἐποίησε ταῖς ἀλλοφύλοις αὐτοῦ γυναιξὶ πάσαις, αἵτινες ἔθυμίων καὶ ἔμιον τοῖς εἰδώλοις αὐτῶν, Καὶ ἐποίησε Σολομῶν τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου, καὶ οὐκ ἐπορεύθη δόπισαν Κυρίου ὡς Δαβὶδ ὁ πατὴρ αὐτοῦ. Καὶ ὠργίσθη Κύριος ἐπὶ Σολομῶν, διὰ ἔξκλινεν ἡ καρδία αὐτοῦ ἀπὸ Κυρίου θεοῦ Ἰερατῆλ τοῦ δρόπεντος αὐτῷ διὰ καὶ ἐντειλαμένου αὐτῷ μὴ πορεύεσθαι δόπισαν θεῶν ἐτέρων τὸ παράπαν. Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς αὐτὸν « Ἀνθ' ὧν οὐκ ἐφίλεξάς μου τὰς ἐντολὰς καὶ τὰ ποστάγματα ἃ ἐντειλάμηγε σοι, διαρρήσων διαρρήξω τὴν βασιλείαν ἐκ χειρός σου, καὶ δώσω αὐτὴν τῷ δούλῳ σου· πλὴν ἐν ταῖς τιμήραις σου τούτῳ οὐ ποιήσω, διὰ Δαβὶδ τὸν δοῦλόν μου καὶ πατέρα σου, καὶ διὰ Ἱερουσαλήμ τὴν πόλιν μου, Σατᾶν Ἀδερ τὸν Ἰδουμαῖον καὶ τὸν Ἐδραζάρ βασιλέα Σολομῶντος. Καὶ ἐπέθενε Σολομῶν ἐτῶν οὐγίας, καὶ ἐτάρη μετὰ τοῦ πατέρος αὐτοῦ. » **Eφ'** οὖ δην Ὁμηρος καὶ Ἡσίοδος.

171 Miretur aliquis optimo jure quid causæ fuerit quod et divinissimus Moses et hic sapientissimum Solomon, cum utrumque eorum ante Deus tanto honore atque procuratione dignatus fuisset, tandem tamen alter, Dei indignatione atque dolore excitato, promissæ sibi rei impos factus est; alter, cum irritasset Deum, præmio priorum eorumque optimorum laborum multatus, animam quoque insuper perdidit. Quorsum enim reciderunt tanta cum Deo familiaritas, tanta in eo compellando libertas, tot tantique labores, ac tam gravia et multa certamina divini Mosis? quæ omnia ob peccatum apud aquam jurgii admissum posthabita sunt; atque ipse introit in promissam terram, homo justus, prorsus et irretractibili sententia privatus fuit, ut supra est commemoratam. Quorsum Dei erga Solomonem amor tantus tantaque gratia et sapientia? Quid tam ingens prudentia atque intelligentia profuit, ac sobriissima divinarum humanarumque rerum consideratio et cognitio, cum is ad extremum ex insano mulierum amore ad impios falsorum

⁶⁰ Eccle. vii, 26, 27. ⁶¹ III Reg. xi, 1 sqq.

A ἀδείας τε καὶ τρυφῆς ἀπέλαυσεν· ἀλλ' ὑστερον εἰς πικρίαν ἡ σπατάλη καὶ ἡ ἡδονὴ γέγονεν αὐτῷ, καὶ διπόθεσις ἀκολαστας. « Οὐθεν φησίν· « Ἐμίσησα σύμπασαν τὴν ζωὴν μου καὶ πάντα τὸν μόχθον μου, διὰ πάντα ματαιότης. Εὑρον γάρ πικρότερον ὑπὲρ τὸν θάνατον τὴν γυναικα, ἥτις ἐστὶ θηρευμα καὶ σαγήνη καρδίας. » Ταῦτα τοι φησι· « Καὶ ὁ βασιλεὺς Σολομῶν ἦν φιλογναῖος, καὶ ἤσαν αὐτῷ ἔρχουσαι ἐπταχόσαι, καὶ παλλακεὶ τριαχόσαι. Καὶ ἐλαβε γυναικας Μωχεῖτιδας καὶ Ἀμαντίδας, Σύρας καὶ Ἰδουμαίας, Χετταῖας καὶ Ἀμορραῖας, ἐκ τῶν ἴθνῶν ὧν ἀπείπει Κύριος τοῖς υἱοῖς Ἰερατῇ. Καὶ ἐγένετο ἐν καιρῷ γήρως αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἦν ἡ καρδία μετὰ Κυρίου θεοῦ αὐτοῦ καθὼς καὶ ἡ καρδία Δαβὶδ τοῦ πατέρος αὐτοῦ, καὶ ἐξέκλιναν αἱ ἀλλότριαι γυναικες τὴν καρδίαν αὐτοῦ δρίπισαν αὐτῶν. Καὶ τότε φύκοδημησε Σολομῶν ναὸν τῷ Χαμώς εἰδώλῳ Μωχέῳ, καὶ τῇ Ἀστάρτῃ βδελύγματι : Σιδονίων, καὶ τῷ Μελχῶμ προσοχθίσματι υῶν Ἀμών. » **H** [P. 97] μὲν οὖν Αστάρτῃ ἐστὶν ἡ παρ' Ἑλλησιν Ἀφροδίτῃ λεγομένη, δὲ δὲ Χαμώς θεὸς θεὸς Τυρίων. Καὶ οὕτως ἐποίησε ταῖς ἀλλοφύλοις αὐτοῦ γυναιξὶ πάσαις, αἵτινες ἔθυμίων καὶ ἔμιον τοῖς εἰδώλοις αὐτῶν, Καὶ ἐποίησε Σολομῶν τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου, καὶ οὐκ ἐπορεύθη δόπισαν Κυρίου ὡς Δαβὶδ ὁ πατὴρ αὐτοῦ. Καὶ ὠργίσθη Κύριος ἐπὶ Σολομῶν, διὰ ἔξκλινεν ἡ καρδία αὐτοῦ ἀπὸ Κυρίου θεοῦ Ἰερατῆλ τοῦ δρόπεντος αὐτῷ διὰ καὶ ἐντειλαμένου αὐτῷ μὴ πορεύεσθαι δόπισαν θεῶν ἐτέρων τὸ παράπαν. Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς αὐτὸν « Ἀνθ' ὧν οὐκ ἐφίλεξάς μου τὰς ἐντολὰς καὶ τὰ ποστάγματα ἃ ἐντειλάμηγε σοι, διαρρήσων διαρρήξω τὴν βασιλείαν ἐκ χειρός σου, καὶ δώσω αὐτὴν τῷ δούλῳ σου, πλὴν ἐν ταῖς τιμήραις σου τούτῳ οὐ ποιήσω, διὰ Δαβὶδ τὸν δοῦλόν μου καὶ πατέρα σου, καὶ διὰ Ἱερουσαλήμ τὴν πόλιν μου, Σατᾶν Ἀδερ τὸν Ἰδουμαῖον καὶ τὸν Ἐδραζάρ βασιλέα Σολομῶντος. Καὶ ἐπέθενε Σολομῶν ἐτῶν οὐγίας, καὶ ἐτάρη μετὰ τοῦ πατέρος αὐτοῦ. » **Eφ'** οὖ δην Ὁμηρος καὶ Ἡσίοδος.

Θαυμάσεις δ' ἦν τις καὶ μάλα εἰκότως, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ θειοτάτου Μωϋσέως, οὗτω καὶ διὰ τοῦδε τοῦ σοφωτάτου Σολομῶντος, πῶς ἐκατερος αὐτῶν τοσαύτης πάλαι θείας δόξης καὶ προμηθείας ἀξιωθεὶς ὑστερον δὲ μὲν εἰς ἀγανάκτησιν καὶ λύπην τὸν θεὸν κινήσας τῆς ἐπαγγελίας ἔκπεσιν, ὁ δὲ εἰς δργὴν καὶ θυμὸν ἐγέρας αὐτὸν τούς τε προειργασμένους ἀρέστους πόνους ἄρδην ἐξημίωτο καὶ τὴν φυχὴν προσαπώλεσε. Ποῦ γάρ ἡ τοιαύτην πρὸς θεὸν οἰκείωσις καὶ παρρήσια καὶ οἱ τοσοῦτοι καὶ ττλικοῦτοι πόνοι καὶ κόποι καὶ ἀγώνες τοῦ θεοπεσού Μωϋσέως; οἴτινες διὰ τὴν ἐπὶ τοῦ διδαστὸς τῆς ἀντιλογίας ἀμφρτίαν παρωρθησαν, καὶ τῆς εἰς τὴν γῆν ἐπιχγελίας εἰσδόου ἀθρίως δὲ δίκαιοις καὶ ἀσυγχωρήτως ἀπεστέρητο, καθὼς καὶ ἐμπροσθεν εἰρηται. Ποῦ δὲ καὶ ἡ πρὸς τὸν Σολομῶντα θεία φλοστοργία καὶ ἡ τοσαύτη χάρις τε καὶ σορίας; καὶ τίς ἡ ὀφέλεια τῆς πολλῆς ἐκείνης φρονήσεως καὶ συνέσεως, καὶ ἡ προλαβούσσα τοιαύτην νηφαλιωτάτην ἐννοια καὶ θεολογία καὶ φυσιολογία, ἐσχατον ἐκ γυναικομανίας εἰς εἰδωλομανίαν ἐκπεπτωκότος, ὡς σαφῶς δεδηλωται. Τῷ δητι γάρ

οὐδὲν δρελος, ἐναρξάμενον πνεύματι, σαρκὶ ἐπίτε—
λέσσαι. Ἔως μὲν γὰρ ἀπῆλας Σολομῶν τῆς ἄνωθεν
προμηθείας, ἐν εἰρήνῃ καὶ γαλήνῃ διῆγε, πάντας
ἔχων ὑπικειμένους, καθὼς προεργάται, καὶ δισμὸν
κομίζοντας διτι μάλιστα ἐπειδὴ δὲ ταύτης ἔγυμνώθη,
τοῖς δυσμενέσιν εὔπιχείρητος γέγονεν. Ἀλλοι
διτιών φοβερὸν τὸ ἐμπεσεῖν εἰς γείρας Θεοῦ ζῶντος.
[P. 98] Οὐπερ γὰρ δὲ θεος ἀρρήτος, οὕτω καὶ ἡ
κόλασις ἀνυπόστατος. Οτι δὲ τοῖς εἰδώλοις ἐλά-
τρευσε, καταλείψας τὸν διτιών θεὸν τοῦ πατρὸς
αὐτοῦ Δασδίδ, εὑδηλον ἐξ ὧν καὶ Ἀχίς ὁ προφήτης
ἴφη, πρὸς τὸν Ἱεροβόλον: «Τάδε λέλει Κύριος· Ἰδοὺ
τὸν ὥρισσα τὴν βασιλείαν ἐκ χειρὸς Σολομῶντος, καὶ
δώσω σοι τὰ δέκα σκῆπτρα, καὶ δύο σκῆπτρα δώσω
αὐτῷ διτι Δασδίδ τὸν δοῦλόν μου καὶ Ἱερουσαλήμ τὴν
πόλιν μου, ἵνα ἔξελέξαμην ἐκ πασῶν τῶν φυλῶν
Ἰσραὴλ, ἀνθ. ὧν ἐρχατέλιπε με, καὶ ἔδούλευσα τῇ
Ἀστάρτῃ βιδελύγματι· Σιδονίων, καὶ τῷ Χαμῶν
εἰδώλῳ Μωάδ, καὶ τῷ Μελχῶμ προσοχθίσματι οὐλῶν
Ἀμάων, καὶ γυναικας ἀλλοτρίας πολλάκις. Καὶ ἔτι
ἴλαβε τὴν θυγατέρα Φοραῶ ἐκ τῶν ἰθνῶν ἀπείπε
Κύριος τοῖς οὐοῖς Ἰσραὴλ. Οὐκ εἰσελεύσεσθε ἐν αὐ-
τοῖς, καὶ αὐτοὶ οὐκ εἰσελεύσονται εἰς ὅμπας, ἵνα μὴ
ἴκαλινωσι· τὰς καρδίας ὑμῶν διπίσω τῶν εἰδώλων
εὐτῶν. Καὶ ἔκλιναν αὐτοῦ τὴν καρδίαν ἐν κατρῶ
γίρως αὐτοῦ διπίσω τῶν θεῶν αὐτῶν. Καὶ φύοδό-
μησεν ὑψηλὸν τῷ Χαμῶν εἰδώλῳ Μωάδ ἐν τῷ ὅρει,
ἐπὶ προσώπου Ἱερουσαλήμ, καὶ τῷ Μελχῶμ εἰδώλῳ
οὐλῶν Ἀμάων, καὶ τῇ Ἀστάρτῃ βιδελύγματι Σιδονίων·
καὶ σύτως ἐποίησε πάσαις ταῖς γυναικίν αὐτοῦ ταῖς
ἀλλοτρίαις, αἵ έθυμίων καὶ έθνον τοῖς εἰδώλοις αὐ-
τῶν. Καὶ ὡργίσθη Κύριος τῷ Σολομῶντι, καὶ εἶπεν
‘Ἄνθ’ ὧν οὐκ ἐφύλαξας τὰ προστάγματά μου δὲ ἐν-
ειλέξαμην τοι, διαβρέθσων διαβρέθηκα τὴν βασιλείαν
σου ἐκ λειρός σου, καὶ δώσω αὐτήν τῷ δούλῳ σου·
πλὴν ἐν ταῖς ἡμέραις σου οὐ ποιήσω ταῦτα, οὐδὲ
διτι τὴν βασιλείαν λήψομαι. Σκῆπτρον δὲ δώσω σοι
διτι Δασδίδ τὸν δοῦλόν μου καὶ διτι τὴν βασιλείαν ἵν
ἔξελέξαμην. »

‘Αποθανόντι δὲ τῷ Δασδίδ ἐποίησε Σολομῶν μνη-
μένον περὶ τῷ Σιλωᾶρι ἀντρᾶδες διτι βάθους, πρὸς
τὸ μή δρᾶσθαι μεμηγανημένον. Συγκατάρχει δὲ τῷ
πεπτῷ καὶ χρυσού πολλάκις μυριάδες, ὡς Ἰώσηπός
φησιν. Ἐκεῖ καὶ αὐτὸς δὲ Σολομῶν ἀποθανόντι ἐτάφη.
Φασι δὲ καὶ Ἰρχανδύντερον τὸν ἱερά, τῆς πύλεως
πολιορκουμένης, ἀνοίξαι τὸ μνημεῖον καὶ χρυσοῦ
τρισχίλια τελευταὶ ἐκτίθεν ἐκφορῆσαι. Ἀλλὰ καὶ
‘Ηρώδηγ μετ’ αὐτὸν ἀνοίξαι μὲν τὸν τάφον, γεγματα
δὲ μή εὑρεῖν κόσμον δὲ χρυσοῦν καὶ κειμένων πάμ-
πολλα τοῦτον ἀνελέσθαι Ιστοροῦσι, πειραθέντα δὲ καὶ
ἴνδιτέρῳ χωρεῖν πορί ἐπισχεθῆναι.

‘Αποθανόντος δὲ τοῦ Σολομῶντος Ῥοβοάμ τὴν
βασιλείαν διαδέχεται. Καὶ αὐτὸς ἀπῆλθεν εἰς Σί-
κημα, διτι ἔκει πᾶς Ἰσραὴλ ἀπήσαν τοῦ βασιλεύσαι
αὐτὸν· καὶ ἐλάλησεν δὲ λαὸς πρὸς Ῥοβοάμ. ‘Ο πάτηρ
σου ἔβαρυνε τὸν κλοιὸν ἡμῶν, καὶ σὺ νῦν κούφισον,
καὶ δουλεύσομέν σοι. Καὶ εἶπεν δὲ βασιλεύς· ‘Απέλθετε

A deorum cultus sit prolapsus? sicuti demonstravimus. Nimirum revera non prodest spiritu cœpisse, nbi carne absolvere velis. Quippe Solomon, quādiu divinæ providentiæ commodis fretus fuit, eatenus pacatam ac tranquillam vitam egit, omnes, ut diximus, subditos ac stipendiarios habens. Destitutus ab ea facilis vexatu hostibus fuit. Adeo verum est, terribile esse in manus Dei incidere viventis: cujus ut ineffabilis 172 est misericordia, ita et intolerabiles sunt poenæ. Porro autem in promptu est Solonem derelicto vero Deo patris sui Davidi simulacris divinum detulisse honorem, cum hæc sint verba Achiae vatis ad Jeroboamum: «Ecce ego obrumpo regnum ex manu Solomonis. Tibi decem tribus dabo: duas ipsi relinquam, in gratiam Davidi servi mei ac Hierosolymorum urbis mee, quam de omnibus Israelicis tribubus mihi delegi. Causa est, quod me spreto Astartam Sidoniorum, Chamosum Moabitarum, et Melchomum Ammonitarum abominanda simulacra divino cultu honoravit⁶³. Duxit autem Solomon uxores multas alienigenas, et tandem etiam Pharaonis filiam, nuptiis contractis cum gentibus quarum affinitatibus et necessitudine Deus interdixerat ob hanc rem, ne eæ Israelicorum animos ea occasione a Deo ad simulacrorum impium cultum abducerent. Quod quidem Solonem provecta jam ætate a suis uxoribus accidit, adeo ut Chamoso delubrum extruderet sublime in monte a regione Hierosolymæ, itemque Melchomo et Astartæ, Moabitarum, Ammonitarum et Sidoniorum detestandis C simulacris. Atque eodem modo singulis suis peregrinis uxoribus est gratificatus, simulacra sua adulendo et sacrificando colentibus. Iratus itaque Deus Solonem dixit, quando is præcepta sua non observasset, se vicissim regnum ei de manibus ereptum servo ipsius traditurum, tametsi hoc ipso vivo non 173 esset facturus, neque totum regnum ablaturus, sed unam tribum posteris ejus duratus, Davidi bausa servi et electæ a se urbis. »

Vita functo Davido sepulcrum Solomon apud Siloamum edificavit, totum in specus formam effectum, ne eeset conspicuum; et cum patre cum ibi defodisse multa talentorum auri millia Josephus scribit. Ibidem et Solomon obita morte sepultus est. Perhibent postea temporis Hyrcanum pontificem, cum urbs obsidione premeretur, aperto monumento auri talenta ter mille inde exportasse. Post hunc Herodem idem tentantem pecuniæ nihil invenisse, sed aurea ornamenta atque reposita donaria permulta abstulisse; interiusque penetrare aggressum igne suisse prohibitum.

Soloni Roboamus successit. Fum, cum ad comitia populi regem ipsum declaraturi Sichemam venisset, populus rogavit uti jugum, quod eis pater ipsius aggravasset, levaret: ita se paratos esse ad serviendum ipsi. Roboamus discedere populo atque triduo post ad accipendum responsum

⁶³ III Reg. xi, 31 33.

redire jusso, populi postulata cum senibus communis. Ii consulerunt uti populo morem gereret: ita eum sub se perpetuo habiturum. Consulti etiam a rege adolescentuli, quos circum se habere solebat, hortati eum sunt ut populo sic responderet, tenuissimam sui corporis partem crassiores lumbis paternis esse. Patrem ipsis 174 grave jugum imposuisse: at se id porro quoque aggravaturum. Patrem in ipsis castigandis usum fuisse flagellis, se scorpions ad hoc adhibiturum. Hoc adolescentorum consilium probavit Roboamus, itaque omnino respondit populo Sichemam reverso. Ad haec populus uno ore protestatus est nihil porro sibi cum Davido et Jessae prole commune: Israelicos in suum quemque tabernaculum abire, ipsum Davidum suam domum pascere an gubernare debere. Hoc modo Solomonis regnum fissum est. Nam Roboamo duæ tantum tribus, Judæ et Benjamini, adhaeserunt: reliquæ omnes Jeroboamum Nabatii filium regem sibi constituerunt. Regia Roboami fuit Hierosolymis, et multitudo regno ejus subdita Judas appellabatur ac domus Davidica, nomine a tribu præstantiore sumpto. At Jeroboamus regni caput habuit Samariam, regiam Tharsæ; populus quam regebat Israelus ob multitudinem et Ephraim ob regni tribum nuncupabatur.

A έως ἡμερῶν τριῶν ἀναστέψατε, καὶ λαλήσω διμῶν. [P. 99] Καὶ ἀπῆγγειλε Ῥοβοάμ τοῖς πρεσβυτέροις τὸ ρῆμα τοῦ λαοῦ. Καὶ αὐτοὶ δοῦλοι σου πάσας τὰς ἡμέρας. Καὶ συνεδουλεύσατο μετὰ τῶν παιδερών τῶν παρεστώτων αὐτῷ περὶ τούτου, καὶ αὐτοὶ εἶπον· Λάλησον τῷ λαῷ οὕτως· Ὡς σικερότης μου παχυτέρα ἔστι τῇς ὁσφύος τοῦ πατρός μου. Ο πατήρ μου ὑπέτασεν ὑμᾶς ἐν κλοιῷ βρει, ἐγὼ προσθήσω ἐπὶ τῷ κλοιῷ αὐτοῦ· δι πατήρ μου ἐπαίδευσεν ὑμᾶς ἐν μάστιξι, ἐγὼ παιδεύσω ὑμᾶς ἐν σκορπίῳ. Ταῦτα γὰρ τὴν βουλὴν τῶν παιδαρίων εἶπε Ῥοβοάμ ὑποστρέψαντι τῷ Ἰσραὴλ· καὶ ἀπεκρίθη πᾶς δι λαός· Οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἔτι μερὶς ἐν Δασὶδ, οὐδὲ κληρονομία ἐν υἱῷ Ἰεσσαὶ· Ἀπότρεχε, Ἰσραὴλ, εἰς τὰ σκηνώματά σου, βόσκε τὸν οἶκόν σου, Δασὶδ, καὶ κρίνε. Καὶ διεμετέσθη ἡ βασιλεία Σολομῶντος· καὶ αὐτῷ μὲν τῷ Ῥοβοάμ ἡ ἐξ Ιούδα παραμένει φυλὴ καὶ ἡ τοῦ Βενεταμῶν, αἱ δὲ λοιπαὶ δέκα φυλαὶ Ἰεροβοάμ τὸν τοῦ Ναοῦ προεστήσαντο βασιλέας. Ἐν μὲν τῷ Ῥοβοάμ τῇς βασιλείας ὁ οἶκος ἐν Ἱερουσαλήμ, ἐκαλεῖτο δὲ τὸ ὑπὸ αὐτὸν ταπτόμενον πλῆθος Ἰούδας καὶ ὁ οἶκος Δασὶδ, ἐκ τῆς διοικητεστέρας φυλῆς εἰληξώς τὴν προσηγορίαν. Τοῦ δὲ τῆς βασιλείας οἶκος ἐν Θαρσῷ ὄνομα δὲ τῷ ὑπὸ αὐτὸν λαῷ Ἰσραὴλ διὰ τὸ πλῆθος καὶ Ἐφραΐτιμ διὰ τὴν τῆς βασιλείας φυλὴν.

Decima quinta die octavi mensis Jeroboamus Bethelam ascendit, ad aram quam exstruxerat ut buculis, quas fuderat, rem sacram faceret, constitutique sacerdotes, qui in editis locis sacrificarent, a se consecratis. Ecce autem ex Juda quidam divinus homo mandato Dei instructus Bethelam advenit. Is, cum Jeroboamus altari suo sacrificandi gratia 175 astaret, ita divino instinctu altare est affatus: Altare, altare, hoc tibi denuntiat Deus, in domo Davidi nasciturum puerum, Josiam nomine, qui sacrificulos editorum locorum super te adolere solitos tibi impositos mactabit, ac supra te hominum ossa accendet. Et fatum prodigio ut confirmaret, En, ait, altare rumpetur, atque effundetur qui est ei impositus adeps. Hæc audiens Jeroboamus manum suam hominis apprehendendi causa extendit: quæ subito exaruit, simulque ara rupta adeps effusus est. Tum Jeroboamus vatem oravit uti Deum pro se deprecaretur, uti sibi sua manus in integrum restitueretur Quo facto vates, et sanata manu, ex conspectu regis abiit. Erat aliis impostor quidam vatis nomine, senex Bethelæ habitans. Is cum audivisset quæ a divino homine acta erant, eum persecutus est; inventumque sub queru sedentem hartatus est ut secum revertaret accibum sumeret. Divinus vero id abnuere, quod sibi interdictu Dei eo loci neque edere neque bibere permitti diceret. Ibi impostor ille, se quoque perinde atque ipsum esse vatem, angelumque Dei sibi mandasse ut ipsi retracto cibum daret. Eo mendacio divinum permovit ut secum reversus

C κατὰ δὲ τὸν ὅγδοον μῆνα, ἐν τῇ πεντεκαιδεκάτῃ τοῦ μηνὸς, ἀνέβη Ἰεροβοάμ ἐν Βεθὲλ εἰς τὸ θυσιαστήριον ὃ ἐποίησε τοῦ θύσει ταῖς δαμάσεσίν αἰς ἔχωνεσse, καὶ παρέστησε τοὺς ἵερεis τῶν ὑψηλῶν, οὓς αὐτὸς κατέστησεν ἐν αὐτοῖς. Καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ παρεγένετο ἐν Βεθὲλ, ἐν λόγῳ Κυρίου ἐξ Ἰούδα καὶ Ἰεροβοάμ εἰστήκει ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον αὐτοῦ τοῦ θύσαι. Καὶ εἶπεν ὁ ἄνθρωπος πρὸς τὸ θυσιαστήριον ἐν λόγῳ Κυρίου· Θυσιαστήριον, θυσιαστήριον, τάδε λέγει Κύριος· Ἰδού υἱὸς τίκτεται ἐν τῷ οἴκῳ Δασὶδ, Ἰωσαὶς ὄνομα αὐτῷ. Καὶ θύσει ἐπὶ σὲ τοὺς ἵερεis τῶν ὑψηλῶν τῶν θυσάντων εἰς σὲ, καὶ δοτᾷ ἄνθρωπων καύσει ἐπὶ σὲ. Καὶ ἔδωκεν εὐθὺς τέρας, λέγων· Ἰδού τὸ θυσιαστήριον ρήγνυται, καὶ ἐκχυθήσεται ἡ πιότης ἡ οὔσα ἐπ' αὐτῷ. Καὶ ὡς ἤκουεν Ἰεροβοάμ, ἐξέτεινε τὴν χεῖρα αὐτοῦ συλλαβάσθεις αὐτὸν. Καὶ ἰδοὺ ἐξηράνθη ἡ χεῖρ αὐτοῦ, καὶ τὸ θυσιαστήριον ἔρραγε, καὶ ἡ πιότης αὐτοῦ διεχύθη. Καὶ εἶπεν Ἰεροβοάμ· Δειθήτη τοῦ προσώπου Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου, καὶ ἐπιστρέψάτω ἡ χεῖρ μου πρὸς με. Καὶ ἐλεγθεὶ δι ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐγένετο ἡ χεῖρ αὐτοῦ ὑγιής. Καὶ ἀπῆλθεν δι ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ ἀπὸ προσώπου Ἰεροβοάμ. Ἐν δέ τις ἀλλος φευδοπροφῆτης, κατοικῶν ἐν [P. 100] Βεθὲλ, πρεσβύτης· καὶ μαθῶν δοσα ἐποίησεν δι ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ, κατεδίωκεν δόπιον αὐτοῦ, καὶ εὑρεν αὐτὸν καθῆμενον ἐπὶ δρῦν, καὶ εἶπεν αὐτῷ· Δεῦρο μετ' ἐμοῦ, καὶ φάγε ἄρτον. Καὶ εἶπεν· Οὐ φάγωμαι ἄρτον οὐδὲ πίωμαι ὕδωρ ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, δι τοῦ Κύριος ἐνετελέσατο μοι οὕτως. Καὶ εἶπε· Κἀγὼ προφῆτης εἰμί καθὼς σὺ, καὶ ἄγγελος Κυρίου ἐλάλησε μοι τοῦ ἐπι-

στρέψαις σε καὶ φαγεῖν ἄρτον. Καὶ ἡπέτησεν αὐτὸν, καὶ ὑπεστρεψει καὶ ἔφαγε καὶ ἔπιε. Γίνεται οὖν λόγος Κυρίου πρὸς τὸν ψευδοπροφήτην τὸν ἀποστρέψαντα αὐτὸν, καὶ εἰπε πρὸς τὸν ἁνθρώπον τοῦ Θεοῦ· Τάδε λέγει Κύριος· 'Ἄνθ' ὅν παρέβης τὸν νόμον Κυρίου καὶ ὑπεστρεψεις καὶ ἔφαγες λαὶ ἔπιες ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, οὐ μὴ εἰσέλθῃ τὸ σῶμά σου εἰς τὸν τάφον τῶν πατέρων σου. 'Ἐξελθόντα δὲ λεών συναντήσεις ἔχουσασεν αὐτὸν. 'Ιεροσόλυμα δὲ οὐκ ἀπεστρεψεν ἀπὸ τῆς κακίας αὐτοῦ.

Τῷ λῄ ἔτει τοῦ Ἀσσ̄ βασιλέως Ἰούδα, ἰδεῖτεν οὐκέτι ἀγαθὸν δὲ πάντων βασιλέων πονηρότερον ἐν Ἰεραπέτῃ· δὲς θυσιαστῶν ἔστησεν τῷ Βάσαλ. Οὗτος εἶχε γυναικα τὴν Ἱεζαβέλ. Ἐπὶ τούτου ἀγιτᾶ δὲ Βεθλέεμτος φυκοδόμησε τὴν Ἱεριχώ· ἐν τῷ Ἀγιτῷ τῷ πρωτοτόκῳ αὐτοῦ ἐθεμελίωσεν αὐτὴν, καὶ ἐν Σεγοὺδ τῷ νεωτέρῳ ἐπέστησε καὶ θύρας αὐτῆς, κατὰ τὸ ῥῆμα Κυρίου, δὲ ἐλάλησεν ἐν χειρὶ Ἰησοῦ τοῦ ιοῦ Ναοῦ. Τότε καὶ δὲ προφήτης Ἡλίας εἰπε πρὸς Ἀγιτᾶ· Ζῆ Κύριος δὲ θεὸς τῶν δυνάμεων, φειδεῖς τοῦ Ιορδάνου, καὶ ἔπιεν ὕδωρ ἐκεῖθεν· καὶ οἱ κόρακες ἔφερον αὐτῷ κρίας προῖ, καὶ τὸ δεῖλης ἔπτον. Τοῦ χειμάρρου δὲ τῇ ἀνομοθρίᾳ ἤηρανθέντος διὰ λόγου Κυρίου ἔργεται εἰς Σχρεφθᾶ. Καὶ χρήσατο γυναικὶ ἐπικενυθεὶς ἡσθιεν αὐτός τε καὶ ἡ γυνὴ καὶ τὰ τέκνα αὐτῆς· καὶ ἡ δράκος τοῦ ἀλεύρου οὐκ ἐξέλιπεν, οὐδὲ δὲ καμψάκης τοῦ ἀλείου ἡλαττονθήτη, ἵως οὐδὲ διελύθη δὲ λιμός. Ταύτης καὶ τὸν ιδίον ἥγε· ρεν ἐκ νεκρῶν, δὲν φράσι τινες εἶναι Ἰωνᾶν τὸν προφήτην. Τότε καὶ τὴν θυσίαν ἐποιήσεν, δὲν γένεται δὲ οὐρανοῦ κατελθόντα κατέκαυσε τὰ ὀλοκαυτώματα καὶ τὸ ὕδωρ καὶ τὸν χοῦν τῆς γῆς. Ἐκεῖ καὶ τοὺς ἱερεῖς τοῦ Βηθλέεμτος καὶ τοὺς προφήτας ἔστραβεν αὐτόν, καὶ διετὸν κατήνεγκεν. Ἱεζαβέλ δὲ τοῦτο μαθοῦσα προσηπελήσαν αὐτῷ, καὶ ἔρυγεν Ἡλίας ἀπὸ προστάπου Ἱεζαβέλ δόδον ἡμερῶν τεσσαράκοντα. Μόνος δὲ Ἀβδίος ἐκ νεας ἡλικίου προφήτης γέγονε δι' εὐεξειαν, ἀπὸ προφητῶν μὴ γενεαλογούμενος. [P. 101] Ἡν δὲ τοῦ Ἀγιτᾶ οἰκονόμος, δὲν χρυπτῷ οινόμενος τὸν θεὸν Ἰεραπέτην. Οὗτος καὶ ἐκεῖτον προφήτας δὲν διετὸν σπηλαίοις κρύψας διὰ τὸν φόδον Ἱεζαβέλ (ἀπέκτεινε γάρ αὐτοὺς) ἄρτῳ καὶ διεταί θύρεψεν, ἵως ἐλύθη δὲ λιμός. Τότε καὶ Ἡλίας δὲν λόγω Κυρίου χαίρει· 'Ελισάει εἰς προφήτην· εὐρίσκει· γάρ αὐτὸν ἐροτριῶντα ἐν δώδεκα ζεύγεσι βιῶν. Καὶ εὐθὺς θύει μὲν τοὺς βόας, δὲν δὲ τοῖς σκεύεσιν ἀνάπτει πῦρ, καὶ θύεταις διδώστι τῷ λαῷ φραγεῖν. Καὶ αὐτὸς ἀπῆλθεν διεισιθεῖσας τὸν Ηλίου, καὶ διηκόνει αὐτῷ.

'Ἀγιτᾶς κρατήσας τὸν ιδίον Ἀδερ τῆς Συρίας ἀπολύετον αὐτὸν μετὰ δώρων. Καὶ ἀνθρώπος τοις ἐκ τῶν ιδίων τῶν προφητῶν, Μιχαήλας ὄνομα, εἰπε πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ δὲ λόγω Κυρίου. Πάταξέν με. Καὶ οὐκ τοῦτο· Καὶ εἰπεν αὐτῷ· 'Διάθ' ὅν οὐκέτι ξενιστας τῆς φωνῆς Κυρίου, καὶ ίδού σὺ ἀποτρέχεις ἔξιν, καὶ πατάξεις σε λέων· διπέρ καὶ γέγονε. Καὶ εἰπε πρὸς

⁵⁰ III Reg. xvii.

A ederet atque biberet. Tum impostor Dei instinctu vali denuntiavit, quandoquidem 176 contra Dei mandatum reversus eo loci cibum ac potum sumpsisset, cadaver ipsius in sepulcro majorum suorum non iri conditum. Atque egressum inde divinum leo obviam factus interfecit. Interim Jero-boamus a malitia non discessit. Ιεροσόλυμα δὲ οὐκ ἀπεστρεψεν ἀπὸ τῆς κακίας αὐτοῦ.

Trigesimo octavo anno Ασσ̄ regis Judæ regnum Israelicum tenuit Achabus, omnium regum determinimus. Is Baali aram statuit. Uxorem habuit Jezebelam. Ejus tempore Achiel Bethelica Jerichuntem instauravit. Cujus cum fundamenta poneret, primo genitum filium suum Achiam perdidit, ac minimum natu Segubum, cum portas aptaret. Ita enim fore Deus per Josuam Navæ filium prædixerat. Tunc etiam Elias vates Achabo dixit ⁶²: « Ita vivit Deus cœlestium exercituum imperator, ante quem astiti, ut per hos annos neque ros neque pluvia in terram cadet, nisi me edicente. » Igitur Elias versus ortum solis, Dei verbo instructus; delituitque ad torrentem Chorathum, qui est e regione Jordanis, et ejus aquam biberit: corvique mane carnes, vesperi panem ei attulerunt. Cum vero torrens pluviarum defectu exaruissest, jussu Dei Sarephtham ivit. Ibi hospitio usus viduæ mulieris, ipse cumea et ejus liberis toto illo tempore cibum sumpsit, dum sterilitas ac penuria sinirentur, cum interim neque farina cadineque oleum trullæ deficerent. Hujus etiam viduæ filium mertuum in vitam revocavit; quem Jonam 177 vatem illum fuisse autumant. Tunc et sacrificium Elias peregit: ad quod cœlitus ignis delapsus hostiam, aquam et pulvrem terræ consumpsit. Ibi et Beli sacerdotes ac vates jugulavit 850, et pluviam devocavit. Jezebela, re comperta, graviter minata Elias est. Quam ille fugiens iter 40 dierum profectus est. Solus Abdias jam inde ab adolescentia vates exsilit, genus a vatibus non ducens. Quod ei ob pietatem evenit. Cum enim esset procurator Achabi domesticus, Deum Israeliticorum occulte venerabatur, ac 100 vates metu Jezebelæ (mortem enim ea omnibus machinabatur vatibus Dei) in duas speluncas abdiderat, ibique usque ad famis exitum pane et aqua eos alebat. Eadem tempestate Elias D jussu Dei Elizæum unctione vatem inaugurat, cum in eum incidisset duodecim jugis boum arantem. Elisæus statim mastatis bobus, instrumentis aratoriis accensis, percoctam eorum carnem populo descendam præbet; atque ipse Eliam sectatur, et ei administrat.

Porro Achabus cum filium Aderi regem Syriæ cepisset, donatum dimisit. Ergo quidam ex vatum familia Michæas nomine, altericuidam Dei instinctu dixit: Feri me. Quod cum ille detrectaret, denuntiavit ei, quod mandato Dei non esset obsecutus, ideo eum egressum a leone cæsum iri. Atque ita factum est. Alius deinde vati jussu ipsius plagas 178 et vulnera

imposuit. Inde vates fascia vultu obligato, qua rex Israelicorum transiturus erat constituit; eoque prætereunte alta voce questus est se regium servum in bellum prosectum, alium quemdam ad se virum adduxisse, ejusque sibi custodiam mandasse ealege ut si is vir aufugisset, pro eo vitam suam aut argenti talenta penderet. Se hac illac circumspiciente, interim virum fuga se proripuisse. Respondit rex eum de se ipso sententiam tulisse, esque suo arbitru homicidii fontem. Tum vates propere fasciam a facie removit, agnitusque unus de vatibus esse, ita locutus est: « Sic ait Dominus regi: Quia tu virum pernicie destinatum ex manibus tuis dimisisti, ecce tibi, vita tua pro vita ipsius populusque tuus pro populo ejus luet⁹⁴. » Abiit ergo Achabus animi æger atque flens.

Secundum hæc Achabus vineam Nabothi Israëlitæ, contiguam areæ regis, vel permutatione alterius vineæ vel soluto pretio suam facere cupiebat. At vero Nabothus pernegare se suum patrimonium cuiquam addicturum. Quæ res cum dolorem intulisset Achabo, Jezabela eo cognito ad seniores urbis litteras dat, mandans uti Nabothum quæsita occasione facti interficiant. Ii conficta adversus eum calumnia, quasi regem execratus esset, hominem trucidant, vineam Achabus occupat. Hunc Elias aggressus ita compellavit: « Hæc dicit Dominus: « Tu **179** homicidio perpetrato alienam possessionem invasisti. Idcirco, quo loco sanguinem Nabothi sues et canes linixerunt, eodem et canes sanguinem tuum lambent et in eo scorta lavabunt; ac Jezabelam canes vorabunt ante muros Jesraelenses⁹⁵. » Exitus hoc vaticinium comprobavit, nam Achabus cum Josaphato rege Judæ egressus in prælium contra regem Syriæ, sagitta jecur ictus Samariam rediit ibique mortuus est; et cum sanguis ejus elueretur apud fontem Samariæ, eum sues et canes linixerunt, paulumque infra meretrices in ejus sanguine laverunt. Jezabela etiam de muro dejecta canibus escæ fuit, sicuti Deus fatus fuerat.

Ochozias Achabi filius regnum in Israëlicos tenuit biennium. Is cum ægrotaret, nuntios misit Accaronem, qui ex deo principe muscarum quererent an valetudinem ex morbo suo esset recepturus. Is Etias occurrit, ac reversi Ochozias nuntiarunt hominem ipsis hirsutum obviam factum. cinctu pelliceo: eum jussisse ut ad eum qui miserat redirent, eique nuntiarent Deum ita fari. eum, scilicet quod in Israëlo nullus sit Deus, ideo Baalum consultum misisse. Non ita fore. Ipsum de lecto, quem consendisset, nequaquam descensurum. Respondit Ochozias Eliam eum fuisse Thesbitam, misisque viros quinquaginta cum suo præfecto. Sedebat tum Elias in montis vertice. Cui cum præfectus **180** dixisset: « Vir Dei, rex te vocat, descendere, • respondit: « Si ego vir Dei sum, de cælo ignis decidat, ac te cum tuis 50 viris perimat⁹⁶. » Idque statim fa-

A ἄλλον, καὶ ἐπάταξεν αὐτὸν, καὶ συνετρίβη. Καὶ καταδηταμένος δὲ προφῆτης ταλαχῶν τοὺς δρθιλμούς, ὃς δὲ βασιλεὺς Ἰσραὴλ παρεπορέετο, καὶ αὐτὸς ἐδόξα· Ὁ δοῦλος σου ἐξῆλθεν ἐπὶ τὴν στρατιὰν τοῦ πολέμου, καὶ ἀνὴρ εἰσῆγεν ἄνδρα πρὸς με λέγων· Φύλαξίν μοι τὸν ἄνδρα τοῦτον. Ἐὰν δὲ ἀποφύγῃ ἡ ψυχὴ σου ἔσται ἀντὶ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, ἢ τάλαντα ἀργυρίου στήσεις. Καὶ ἐγένετο, ὡς περιεβλέπετο δοῦλος σου ὡδεὶς καὶ ὡδεῖς, καὶ αὐτὸς οὐκ ἦν. Καὶ εἶπεν Ἀχαΐδ· Ἰδού δικαστής σὺ, καὶ τὰ ἔνεδρα παρ' ἐμοὶ. Ἐφόνευσας. Καὶ σπεύσας δὲ προφῆτης ἀφεῖλε τὸν τελχῶνα ἀπὸ τῶν δρθιλμῶν αὐτοῦ, καὶ ἐγνώσθη διὰ τῶν προφητῶν ἔστιν οὗτος, καὶ εἶπε· « Τάδε λέγει Κύριος· Διότι ἐξῆγαγες σὺ ἄνδρα δλέθριον ἐκ χειρὸς μου, Ἰδού δὲ ψυχὴ σου ἀντὶ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ καὶ δλάσσεις σου ἀντὶ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. » Καὶ ὑπῆλθεν Ἀχαΐδ ἐκλευμένος καὶ κλαίων.

Αμπελῶν εἰς ἦν Ναβουθαὶ τῷ Ἰσραὴλίτῃ παρὰ τὴν ἀλώ τοῦ Ἀχαΐδ, ὃν ἐξήτει λαβεῖν Ἀχαΐδ καὶ δοῦναι δὲ ἔπειρον ἀμπελῶνα τῇ τὴν τιμὴν αὐτοῦ. Οἱ δὲ εἶπε· Μή, γένοιτο μοι δοῦναί τινι τὴν κληρονομίαν μου. Λυπηθέντος δὲ Ἀχαΐδ, ὡς ἤκουεν Ἱεζαέλ, γράψει πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους τοὺς ἐν τῇ πολεῖ διὰ προφάσεως ἀποκτεῖναι αὐτὸν. Οἱ δὲ συκοφαντοῦσιν αὐτὸν ὡς κατηράσσατο τοῦ βασιλέως, καὶ ἀποκτείνουσιν αὐτὸν, καὶ κληρονομεῖ Ἀχαΐδ τὸν ἀμπελῶνα. Καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτὸν Ἡλίας, καὶ λέγει αὐτῷ· « Τάδε λέγει Κύριος· Ως σὺ ἐφόνευσας καὶ ἐκληρονόμησας, διὰ τοῦτο ἐν τῷ τόπῳ φέλειξαν οἱ νεῖς καὶ οἱ κύνες τὸ αἷμα Ναβουθαὶ, ἐκεῖ λείουσιν οἱ κύνες τὸ αἷμά σου, καὶ εἰ πόρναι λούσονται ἐν τῷ αἵματι σου· καὶ τὴν Ἱεζαέλην καταφάγονται οἱ κύνες ἐν τῷ προτειχισματι Ἱεσραὴλ. » Ὁπερ καὶ γέγονε. [P. 102] Ἐξελθὼν γάρ μετὰ βασιλέως Ἰουδα Ἰωσαφὰτ πολεμῆσαι τὸν βασιλέα Συρίας, τοξεύεται κατὰ τοῦ ἡπατος, καὶ ὑποτρέψει πρὸς Σαμάρειαν, αὐτὸς δὲ τελευτὴ τὸ δὲ αἷμα αὐτοῦ ἀπονίπουσιν ἐπὶ τῆς χρύνης Σχμαρέιας, καὶ ἐξειλέξαν οἱ νεῖς καὶ οἱ κύνες τὸ αἷμα αὐτοῦ. Μικρὸν δὲ κάτωθεν εἰ πόρναι ἐλούσαντο ἐν τῷ αἷματι αὐτοῦ. Καὶ Ἱεζαέλ, ἀπὸ τοῦ τελέους πεσούσα, τοῖς κυσὶ κατάρρωμα γέγονε κατὰ τὸ ρῆμα Κυρίου.

Οχοζίας οὐδὲ Ἀχαΐδ κρατεῖ τοῦ Ἰσραὴλ ἔτη δύο. Οὗτος ἡδρώστηφε, καὶ ἀπέστειλεν ἀγγέλους ἐπερωτῆσαι ἐν τῇ Βίζλ μυάων θεὸν Ἀκκάρων, εἰ ζήσεται ἐκ τῆς ἀρρώστιας αὐτοῦ. Καὶ ἵδού Ἡλίας συνήντησεν αὐτοῖς. Καὶ ἀποστραφέντες εἶπον τῷ Ὁχοζίᾳ· « Ἄνὴρ δασὺς συνήντησεν ἡμῖν, καὶ ζώνη δερματίνη ἐπὶ τὴν δσφὺν αὐτοῦ, καὶ εἴπε πρὸς ἡμᾶς· Ἀποστραφήτε πρὸς τὸν ἀποστελλόντα ὑμᾶς, καὶ εἴπατε αὐτῷ· Τάδε λέγει Κύριος· Διὰ τὸ μή εἶναι θεὸν ἐν Ἰσραὴλ. σὺ πορεύῃ ἐπερωτῆσαι ἐν τῇ Βίζλ; Οὐχ οὖτε. Η κλίνῃ, ἐν διάνεδρο, οὐ καταδησῃ ἀπ' αὐτῆς. » Καὶ εἶπεν· « Ἡλίας δο Θεοβίτης» ἔστι. Καὶ ἀπέστειλεν ἡγούμενον πεντηκοντάρχην καὶ τοὺς πεντηκοντα αὐτοῦ. Καὶ Ἡλίας ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους. Καὶ εἶπεν δὲ πεντηκοντάρχης πρὸς αὐτὸν· « Ανθρωπε τοῦ θεοῦ, δὲ βασιλεὺς καλεῖ σε· κατέβιθι. » Ήρὸς δὲν Ὁλίας· « Εἰ ἀηθρωπος τοῦ θεοῦ ἐγώ, καταβιθεται πῦρ ἐξ οὐρανοῦ, καὶ κατα-

⁹⁴ III Reg. xx, 12. ⁹⁵ III Reg. xxi, 19, sqq. ⁹⁶ IV Reg. i, 1 sqq.

φάγεται σα και τοὺς πεντήκοντά σου. » Καὶ κατέβη τὸ ἔκ διαρανοῦ, και κατέφαγεν αὐτὸν και τοὺς πεντήκοντα αὐτοῦ. Οὗτως ἐγένετο και τοῖς δευτέροις. Ο δὲ τρίτος πεντήκοντάρχης ἐλθὼν, πεσὼν ἐπὶ τὴν γῆν, ἐδειχθῇ και εἶπεν· «Ἀνθρώπε τοῦ Θεοῦ, ἐντιμωθήτω δὴ τὴν ψυχήν μου και τὴν ψυχὴν τῶν παιδίων σου τούτων ἐν δοθελμοῖς σου. Καὶ ἐλάλησεν ἄγγελος Κυρίου πρὸς Ἰηλίαν, και κατέβη μετ' σύντονῷ πρὸς τὸν βασιλέα, και εἶπε κατὰ τὸ ῥῆμα τὸ ἐμπροσθεν· 'Ἄνθη' ὁν ἐξαπίστειλας ἐπερωτᾷν τὴν μαῖαν, ἀποστὰς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, ἀποθνήσῃ και οὐ κήσῃ. Καὶ ἀπέθανεν Ὁχοζίας κατὰ τὸ ῥῆμα Ἰηλίου, και κατέπεισεν (87) ἐν τῷ σπηλαίῳ Μωϋσέως. Ἐπὶ τούτῳ τοῦ Ὁχοζίου λιμάνιαντες οἱ κατέβησαν τὴν περίχωρον, τὰ ἕδια σφράγαντες τέκνα κατέφαγον· ἐν κόπρῳ γάρ περιστερῶν ἀντὶ ἀλὸς βάπτοντες ἐγράντο.

Ἐν δὲ τῷ τετρακισχιλιοστῷ ἔκακοσιοστῷ δευτέρῳ ἔτει ἀνελκύθη Ἰηλίας. Ἐντεύθεν ὑποστρέψων Ἐλισσαὶ εἰς Ἱεριχὼ θεραπεύει τὴν πονηρὰ ὕδατα διὰ ἀλῶν. Ἀναβάνοντος δὲ εἰς Βεθὴλ ἐξῆλθον παιδάρια μικρὰ ἐκ τῆς πόλεως και ἐλθίσαντας αὐτὸν και κατέπισσον αὐτοῦ, και ἔλεγον· «Ἀνέβαινε, φαλαρὲ, ἀνάβεινε.» Ο δὲ κατηράσατο αὐτῶν· και ἵδιος ἐξῆλθον δύο ἄρχοι ἐκ τοῦ δρυμοῦ, και διέρχησαν ἐκ αὐτῶν τεσσάροντα και δύο παιδίας. Κάκειθεν [Ρ. 103] ὑπέστρεψεν εἰς Σαμάρειαν. Ταῦτην τὴν Σαμάρειαν δὲ πέμπτος βασιλεὺς Ἰσραὴλ κτίσει εἰς πόλιν (αὕτη δὲ ἐστιν ἡ νῦν καλούμενη Σεβαστή), ἵκωντας δὲ αὐτὴν Σεβήρ, εἰς δύομα Σεβήρ τοῦ κυρίου τοῦ ὄρους. Τότε και τὸ θυματοῦ ἐλαῖου εἰς πληθυσμὸν τῇ γοναικὶ δέδωκεν Ἐλισσαῖος, και τὰ χρέα αὐτῆς δι' αὐτοῦ τοῦ ἐλαῖου ἐπλήρωσεν, και τῆς Σωμανίτιδος τὸν υἱὸν ἀνέστησε. Τότε και ἡ τολύπη τοις ἀνθρώποις φάρμακον δν ἐδόθη, και δι' ἀλεύρου θεραπεύθη. Και οἱ κρίθινοι κέρατοι και αἱ πέντε παλάζαι τῶν ἴσχαδων ἐν τοῖς ἐκατὸν ἀνδράσιν ἐπειριστευσαν. Και τοῦ Νεεμᾶν ἡ λίπρα ἐθεραπεύθη, Γηεζῆ δὲ ἐλαθεν ἱμάτια και ἀργύρια και τὴν ἐξ αὐτοῦ λέπραν. Ἐπὶ τούτοις και τὴν ἀξίνην ἀπὸ τοῦ Ιορδάνου ἀνήγαγε, και τὰ ἔνεδρα τοῦ βασιλέως Συρίας ἀνήγγειλε τῷ βασιλεῖ Ἰσραὴλ. Και τοῦ βασιλέως Συρίας κυκλώσαντος αὐτὸν εἰς τὸ δρός τῷ πρατηῆσαι, ὡς εἶδεν δ λειτουργὸς Ἐλισσαῖε τὰ ἄρματα και τὴν δύναμιν, ἐφοδιγθῆ, και εἶπε· Κύριε, τι ποιήσομεν; Ο δὲ εἶπε· Μή φοδοῦ, δτι πλείους οἱ μεθ' ἡμάς διάπερ τοὺς μετ' αὐτῶν. Και προσηγένετο, και ἤνοιξεν δ Θεὸς τὸν δοθελμὸν τοῦ παιδαρίου, και εἶδε τὸ δρός δλον πλῆρες ἵππων και ἄρμα πυρὸς περικύλωφ Ἐλισσαῖος. Καταβάντων δὲ πρὸς αὐτὸν, ἐπάταξεν αὐτοὺς Κύριος ἀπόρριψ. Και εἶπεν· «Ἐλισσαῖο, δεῦτε δπίσω μου.» Και ἀπήγαγεν αὐτοὺς εἰς Σαμάρειαν, και ἤνοιγησαν οἱ δοθελμοὶ αὐτῶν, και εἶδον, και ἵδιος αὐτοὶ ἐν μέσῳ Σαμαρείας. Και εἶπεν δ βασιλεὺς Σαμαρείας· Εἰ πατάξω, πάτερ; Και εἶπεν. «Οὐ πα-

⁸⁷ IV Reg. II, 23.

XYLANDRI ET GOARI NOTE.

(87) Locum hunc asterisco insignivi, quia prorsum est mutilus. Verba haec ad Eliam in Horebi montis spelunca delitescentem refero, quam eam-

A ctum est. Eadem evenerunt iis qui secundo loco missi fuerunt. Tertius cum 50 viris eodem missus in terram procubuit, vatemque obtestatus est uti sibi suisque parceret. Monuit autem angelus Dei Eliam ut descenderet; isque cum illis ad regem profectus, priorem sermonem repetit, quod Deo deserto, ad principem muscarum consultum misisset, ideo non victurum, sed moriturum. Mortuus est ergo Ochozias secundum verba Eliam, et requievit in spelunca Mosis. Iujus Ochoziæ aetate circum ista loca incolentes penuria eo adacti sunt ut suos liberos necatos comedenter, simo columbarum pro sale adhibito.

B Elias in cœlum raptus est anno mundi 4602. Inde reversus Elisæus Jerichuntem sale injecto vitiosas aquas correxit. Idem cum Bethelam ascenderet, pueruli urbe egressi eum lapidibus impetraverunt, atque illuserunt vociferando: «Ascende, calve, ascende!» Eos Elisæus cum esset exsecratus, subito ex silva duo ursi egressi pueros quadraginta duos discerpserunt. Inde Samariam reversus est. Hanc urbem quintus Israelicus rex condidit: nunc Sebaste appellantur, id est Augusta. 181 Nomen ei imposuit Seber, a nomine Sebaris, qui dominus montis ejus fuit. Tunc et oleum mulierculæ prodigiouse multiplicavit Elisæus, ac eo æs alienum ipsius diluit; et filium Sunamitidis extinctum vitæ restituit; et cucurbitam silvestrem ad vescendum hominibus propositam, cum sit venenata, farinæ inspersione medicatam vescam fecit; et viginti panibus hordeaceis ac quinque caricarum massis centum viros saturavit, superante adhuc cibo. Eadem tempestate Neeman lepra liberatus est, et eadem in Geezim ob acceptas vestes atque argentum translata. Præterea is vates et securim ex Jordane fluvio emergere fecit, et insidias regis Syri regi Israelicō aperuit. Cum autem rex Syriæ vatem in monte obsidione cinxisset, uti eum in suam potestatem redigeret, famulus Elisæi conspectis curribus et copiis perlimuit, dominumque trepide rogavit ecquid sui defendendi causa facere possent. Vates eum bono esse animo jussit: plures enim sibi adesse quam hostibus. Deusque ad ipsius preces famulo oculos aperuit, ita ut cerneret montem equis obsitum et Elisæum igneo curru circumdatum. Deinde cum ad hostes Elisæus degressus esset, eorum oculos Deus cæcitate quadam perstrinxit, ita ut Elisæi monitu cum ipso Samariam intrarent, idque tum demum sentirent, cum essent in media ea urbe constituti. Ibi cum rex diceret: «Mi pater, anne illis manus afferam?» Elisæus vetuit, cibumque iis et potum 182 apponi mandavit. Quibus refecti

dem Mosis fuisse receptaculum quidam crediderunt. XYL.

ad dominum suum redierunt, neque ab eo tempore levis Syrorum armatura in Israelicos ullam impressionem fecit.

Ochosiæ Joramus frater successit; qui cum se adversus Deum male gereret, duodecim annis regno gesto ab Jehuo est interfactus. Is Joramus regem Moabitarum Masam devictum a se tributarium fecit, accepitque ab eo quotannis tributi nomine agnos 100000 totidemque arietes. Eo regnante, Elias ille magnus in cœlum sublatus est. Et Ader Syria rex venit ac Samariam circumsedit; qua obsidione tanta in urbe fames exstilit ut caput asini 30 argenteis nummis venderetur. Ea durante, cum Joramus murum obiret, quædam eum mulier contenta voce interpellavit, « Serva, inquiens, me, domine rex. » Is respondit hoc quidem a Deo esse postulandum: an enim putaret sibi vel de area vel de torculari posse opem abs rege ferri? Mulier respondit nihil tale se flagitare. Muliere alia (ea coram aderat) ita rogante suum se heri filium mactasse, coctumque ab ipsis communiter esse manducatum ea autem se id lege fecisse, ut postridie illa suum ad cœnam præberet, quem hodie ipsa abscondat. Hoc auditio rex vestimenta sua laceravit, conspexitque populus saccum quo cutis regis amicta erat. Diris autem tum execrationibus sese rex devovit, nisi eo ipso die Elisæum capite truncasset. Ac misit eum qui a rege erat tertius ac intimus regis satelles. Huic vates ita est locutus: « Ita satur Deus: Cras hac eadem hora mensura 183 similaginis siclo et duæ mensuræ hordei siclo vendentur in portis Samariæ. » At ille satelles: « Ne si quidem fenestras cœli aperiat Deus, hoc ullo modo fieri potest. » Elisæus contra: « Sane, inquit, hoc ita fieri oculis tuis videbis, neque tamen inde quidquam gustabis. » Ea ipsa nocte quatuor leprosi qui ad urbis portam desidebant, fame superati ad hostes transfugere statuerunt. Ii cum per tenebras Syrorum castra essent ingressi, neminem omnino hominem ibi repererunt. Etenim Deus fecerat ut in iis castris sonitus curruum, equorum magnique exercitus audiretur; quo perterriti Syri omnibus rebus relicitis in tenebris profugere. Quam rem cum leprosi in urbem renuntiassent, misit rex quosdam exploratum anne id indicium verum esset. Qui regis Syri vestigia usque ad Jordaneum fluvium secuti totam viam vestibus et vasis repletam viderunt, quæ trepidantes inter fugiendum Syri abjecerant⁶⁸. Exploratoribus reversis populus urbe se ad hostium castra diripienda effudit. Atque ita tum impleta sunt quæ de vilitate annonæ per

⁶⁸ IV Reg. vi, 7.

XYLANDRI ET

(88) ψιλῶς sic Hebraice docti interpretantur: non enim a ternario est. Josephus *Antiquit.* ix, 3 τριτης μοίρας ἡ γεμίνα transtulit, tertiam copiarum parti præpositum. Suidæ τριστάτης est stipator aut satelles regius, ternas manu hastas tenens. XYL. — Impropræ Xylander ac mutile. Proprie vero ac

τάξεις. Παράθες αὐτοῖς ἔρτον καὶ ὑδωρ. » Καὶ φργόντες ἀπῆλθον πρὸς τὸν κύριον αὐτῶν, καὶ οὐ προσέθεντο ἔτι οἱ μονοζωνοι Συρίαις τοῦ ἐλθεῖν εἰς τὸν Ἰσραὴλ.

Μετὰ δὲ Ὁχοζίαν ἐβασίλευσεν Ἰωρᾶμ δὲδελφὸς αὐτοῦ, καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου. Καὶ ἐσφάγη ὑπὸ Ἰτσοῦ, βασιλεύσας ἐτη δεκαδύο· δε ὑποτάξεις τὸν Μεσάζ βασιλέα Μωάδ, ἦν λαμβάνων ἐξ αὐτοῦ φόρον κατ' ἐνιαυτὸν, ἀρνούς χιλιάδες ἑκατὸν καὶ κοινὸς χιλιάδας ἔκατον. Ἐφ' οὗ ἀνελύθη διέγειρας Ἡλίας. Καὶ ἤλθεν δὲ βασιλεὺς Συρίαις καὶ περιεκάθισεν ἐπὶ Σαμάρειαν, καὶ γέγονε λιμος μέγας ὥστε πραθῆναι κεφαλὴν ὅνου ἀργυρίων τριάκοντα. Καὶ ἦν Ἰωρᾶμ διπτορευόμενος ἐπὶ τοῦ τελεχους. Καὶ γυνὴ τις ἐβόήσας πρὸς αὐτόν. « Σῶσον, Κύριε βασιλεῦ. » Καὶ ἀποκριθεὶς εἶπε· Μή, σῶσαι σε Κύριος· πόθεν σῶσω σε; Μή ἀπὸ τῆς ἀλωνος διὰ πατὴ τῆς ληνοῦ; » Καὶ φρσιν ἡ γυνὴ· « Οὐχί, βασιλεῦ. [P. 104] Ἀλλ᾽ ἡ γυνὴ αὕτη εἶπε μοι, Δός τὸν υἱὸν σου, φαγώμεθα αὐτὸν σῆμερον, καὶ τὸν υἱὸν μου αὔριον καὶ ἐψήσαντες αὐτὸν χθὲς ἀφάγομεν, καὶ σήμερον ἔκρυψε τὸν υἱὸν αὐτῆς. » Ὁπερ ἀκούσας βασιλεὺς διέβηκε τὰ ἴματα αὐτοῦ, καὶ εἶδεν δὲ λαὸς τὸν σάκχον ἐπὶ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ ἔσωθεν. Καὶ ἀποκριθεὶς εἶπε· « Τάδε ποιήσαι μοι δὲ Θεός, καὶ τάδε προσθεί, εἰ στήσεται δὲ κεφαλὴ Ἐλισσαίου σήμερον ἐπ' αὐτῷ. » Καὶ ἀπέστειλε τὸν τριστάτην (88) ἐφ' ὃν ἐπανεπάτησετο. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν δὲ προφῆτης· « Τάδε λέγει Κύριος· Αὔριος, ὡς ἡ ὥρα αὕτη, μέτρον σεμιδάλεως σίκλου καὶ δίμετρον χριθῆς σίκλου ἐν ταῖς πύλαις Σχμαρείας. » Καὶ εἶπεν δὲ τριστάτης· « Εἰ ἀνοίξει Κύριος τοὺς καταβράκτας τοῦ οὐρανοῦ, οὐ μὴ ἔσται τοῦτο. » Ο δὲ Ἐλισσαῖος φρσιν· « Ἰδού δῆψει τοῖς ὄφαλοῖς σου, καὶ ἐκεῖθεν οὐ μὴ φαγῃ. » Καὶ ἄνδρες λεπροὶ τέσσαρες παρὰ τὴν πύλην τῆς πόλεως καθήμενοι, καὶ τὸν λιμὸν μὴ φέροντες, ἐβουλεύσαντο πρὸς τοὺς ἐναντίους κύτομολῆσαι. Καὶ διανατάντες ἐν τῷ σκότει εἰσῆλθον εἰς τὴν παρεμβολὴν Συρίαις. Καὶ ίδου οὐκ ἦν ἀνὴρ ἐκεῖ, διτι Κύριος ἀκούστηκεν ἐποίησε τὴν παρεμβολὴν Συρίαις φωνὴν ἀρμάτων καὶ Ἱππων καὶ δυνάμεως μεγάλης. Καὶ ἀπέδρασαν ἐν τῷ σκότει πάντες, καταλείψαντες ἄπαντα. Καὶ τῶν κεπρῶν διεσαφησάντων ἐν τῇ πόλει, ἀπέστειλεν δὲ βασιλεὺς γνῶναι εἰ δὲλτηθῆς δὲ λόγος. Καὶ πορευθέντες διπέσω τοῦ βασιλέως Συρίαις ἔως τοῦ Ἰορδάνου, ίδου πάσσ, δὲ δόδος πλήρης ἴματῶν καὶ σκευῶν ὡν ἔρδιψεν ἐν τῷ θαμβεῖσθαι αὐτούς. Καὶ ὑποστρεψάντων τῶν ἀπέσταλμένων, ἐξῆλθεν δὲ λαὸς τῆς πόλεως καὶ διέρπασε τὴν παρεμβολὴν Συρίαις, καὶ ἐγένετο μέτρον σεμιδάλεως σίκλου καὶ δίμετρον χριθῆς σίκλου κατὰ τὸ ρῆμα Κυρίου. Τεῦ δὲ βασιλέως καταστήσαντος τὸν τριστάτην ἐπὶ τῆς

GOARI NOT.E.

integre misit rex triarium (seu triumvirum) cui innitebatur. Sanctius in Reg. lib. τριστάτην interpretatur triarium, e tribus ministris unum, cui stans vel ambulans per vices rex solebat inniti. GOAR.

πέλης, συνεπάτησεν αὐτὸν δὲ λαὸς (καὶ ἀπέθνει) μὴ φαγόντα ἐκ τοῦ σίτου κατὰ τὸ ῥῆμα τοῦ προφήτου.

Καὶ μέντοι καὶ τὸ Ἱεριχούντειον ὕδωρ δι' εὐχῆς θάρτο. Πικρὸν γάρ τὸν φύσει καὶ δύσποτον καὶ πρὸς τεκνογονίαν ἐμπόδιόν τε καὶ θανατηφόρον, ἔσθ' δὲ καὶ πρὸς ἀρδεῖσαν ἀνεπιτήδειον. διπέρ εἰς εὐχρηστὸν ἀνθρώποις καὶ κτήνεσι μεταβλήθειν εὐχαρπτίαν μᾶλιστα πολλῆς καὶ σωτηρίας ὑπῆρχε τῇ χώρᾳ πρόξενον. Ἀχρι γάρ δεῦρο πλημμυροῦν μεγίστην πιάνει πεδιάδα, καὶ τρέψει παραδείσους καὶ φοίνικων γένη διάφορα μελιτοφόρα, ὃν οἱ πλεῖστοι πατούμενοι καὶ ἀποθλισμένοι μέλι πολὺ ἐκχέουσιν. "Εστι γάρ μελιτοφόρος καὶ ἀρωματοφόρος ἡ χώρα πάνυ, φέρουσα κίτρον καὶ μυροβάλανον καὶ διποβάλσαμον διτὶ πλείστουν ἡτοις δι' ὀλίγων καρπῶν καὶ ἀνθρώπων εἰς ἐπιθυμητῶν εὑρακτῶν μαλακῷ παραδείσῳ πανταχότες.

[P. 105] Μετὰ δὲ Ἰωάραμ ἐβασίλευσεν Ἰησοῦν οὐδὲ Ναμεσίου (89). Τούτου εἰσερχομένου ἐν τῇ πόλει Σαμαρείας παρέκυψεν Ἱεζάβελ διὰ τῆς θυρίδος περικεκλωπισμένη· δὲ δὲ βασιλεὺς προσέταξε τοῖς εὐνούχοις αὐτῆς κατακρημέναις αὐτήν. Τούτου δὲ γεγονότος Ἱεζάβελ κατεπατήθη ὑπὸ τῶν Ιππων καὶ κατεβρώθη ὑπὸ τῶν κμνῶν. Ἐπάτεξε δὲ δὲ βασιλεὺς καὶ τού· ἰδούμενον τούς Ἀχαΐδας καὶ τοὺς περιλειφθέντας αὐτοῦ πάντας ἐν Σαμαρείᾳ κατὰ τὸ ῥῆμα Ἡλιοῦ. Συναθροίσας δὲ ἄπαν τὸ πλήθος τοῦ λαοῦ, ἔτη πρὸς αὐτοὺς μετὰ πανουργίας· «Ἀχαΐδας μὲν ἐδούλευσε τῷ Βάσαλῳ δλίγα, Ἰησοῦς δὲ πολλὰ δουλεύει αὐτῷ. Καὶ νῦν πάντας καλέσατε πρὸς με τοὺς ὄροφτας καὶ ιερεῖς τοῦ Βάσαλος, διτὶ μεγάλῃ μοι φυσίᾳ τῷ Βάσαλῳ πᾶς γάρ ὃς ἂν ἀπολείψῃ, οὐ κῆσεται.» Συναθροισθέντων οὖν πάντων, καὶ τοῦ εἰδώλειον πλησθέντος, στόμα πρὸς στόμα φησὶν δὲ βασιλεὺς τοῖς δούλοις τοῦ Βάσαλος· «Ἐρευνήσατε ἀκριβῶς εἰ ἔστι μεθ' ὑμῶν τις τῶν δούλων Κυρίου.» Καὶ μηδὲνός εὑρεθέντος ἐκέλευσε τοῖς ὑπουργοῖς αὐτοῦ, καὶ ἐπάτεξαν πάντας ἐν στόματι ρόμφαλος· καὶ τὸν Βάσαλον καὶ τὰ αὐτοῦ πάντα ἐνέπρησε. Ηλήν οὐκ ἐφύλαξεν εἰς τέλος τοῦ πορεύεσθαι ἐν νόμῳ Κυρίου, καὶ δύο.

Μετὰ δὲ Ἰησοῦ ἐβασίλευσεν Ἰωάχας δούλος αὐτοῦ· καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου, καὶ ἀπέθνει βασιλεύσας ἐτη καὶ. Μενὸν δὲ Ἰωάχας ἐβασίλευσεν Ἰωάκον δούλον αὐτοῦ, καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου, καὶ ἀπέθανε βασιλεύσας ἐτη, ιδ'. «Ἐφ' οὐδὲν Ἐλισσοὶ ἐτελεύτησε, προφητεύσας τῷ Ἰωάκον προτέραν διὰ συμβόλων κατὰ Συρίας νίκην, ἐπιτρέψας αὐτῷ ἐπὶ τὴν γῆν τοξεῦσαι πεντάκις· καὶ τὸ μὲν τρίτον εὐστόχως ἔβριψε, τὸ δὲ τέταρτον ἤστρηξε, καὶ προφητεύσει αὐτῷ ἦν τοῖτος συμβολῆς.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(89) Sic est in Bibliis. Sed et annos regnum multo aliter codex habet notatos quam veritas Scripturae sacrae ferat. Historiam ipsam legantur, quæ hic et

A vatem Deus prædixerat. Ille autem a rege tertius, cum eum rex portæ præfecisset, obtritus a populo periit, non gustatis iis alimentis, sicuti et vates fore affirmaverat.

Idem Elisæus præcibus obtinuit ut aquæ Jerichontiæ essent salubres, cum natura essent amaræ, potui incommodæ, secunditali adversæ, 184 et lethales, ac nonnunquam etiam ad rigandum solum inutiles, Quæ aqua mutatione ista hominum et pecoris usui accommodata, fertilitatis ac salutis plurimum isti regioni conciliavit. Nam in hunc usque diem exundans campestrem maximam regionem impinguat, nutritque pomaria et palmeta mellifera, quorum fructus calcati atque pressi magnam mellis vim effundunt. Est enim apprime mellifera et aromatifera ista regio, citrum producens et glandem unguantariam et opobalsami plurimum, ut propter raros et hominibus desiderabiles fructus non absurde paradiso comparari posse videatur.

Joramο Jehuus successit, Namesii filius. Is cum Samariam intraret, Jezabela exornato corpore de fenestra prospexit. Jehuus ejus eunuchis imperavit uti eam præcipitarent; quo facto Jezabela ab equis obtrita, a canibus devorata est. Idem rex etiam septuaginta filios Achabi omnemque ejus stirpem supersititem Samariæ interfecit secundum Eliæ vaticinium. Inde coacta omni multitudine astute eos compellavit: Achabum exiguis, se multo plures Baali cultus præstiturum. Proinde omnes Baalis vates ac pontifices ad se convocarent: nam se magnum Baali sacrificium instituisse, et necatum, si quis illorum ab hoc absfueret. Ita iis omnibus congregatis, ac fano simulacri replete, diserte mandavit servis 185 Baalis rex uti dispicerent ecquis in turba esset Dei cultor. Cum inter Baalicos horum nullus inveniretur, regii famuli jussu regis Baalicos omnes ferro trucidarunt, Baalemque cum omni ejus instrumento cremaverunt. Ceterum Jehuus non perseveravit usque ad finem servandis Dei præceptis. In bello cecidit, regno per annos viginti duos gesto.

C Successit ei Joachazus filius, qui cum impie viveret, regno per annos viginti septem functus obiit. Post hunc regnavit filius ejus Joas annos quatuordecim, impius ipse quoque. Eo regnante Elisæus moritur, prædicta prius Joas de Syriis victoria, idque per signa. Jussit eum sagitta terram quinque petere. Tertium Joas scopum attigit, quarto aberravit. Itaque ei vaticinatus est Elisæus tribus eum prælii de Syris victorem fore, reliquias succubiturum. Quodsi quinque scopum attigisset

mutilæ et non optimo ordine qua notantur qua inculcantur, Xyl.

quinquies collatis signis Syrorum imperium ever- **A** νικῆσαι τοὺς Σύρους, τὰς δὲ ἐπέρας ἤτηθῆναι. Εἰ γάρ ἄχρι τῶν πέντε τὰ βέλη εὐστόχως ἔβεβλήχει, πεντάκις ἀν παρταξάμενος τὴν Σύρων ἀρχὴν κατέβαλε.

Annorum quibus Hierosolymis regnum fuit a Davido usque ad Sedeciam, summa est quadrin- gentorum nonaginta octo. Reges fuerunt viginti duo, omnes Davido prognati. Vates fuerunt Sauli tempore Samuelus et Davidus, Davidi ipse David, Gadus, Nathanus, Asaphus, Salomonis et postero- rum Achias Silonites, Samas Adonius, sub Josa- phato et **186** successoribus Michæas, Elisæus, Abdius, sub Jehu Ozielus, Eleazarus, Azarias, Eze- chia regnante, ac deinceps Oseas, Amosus, Isaías, Jonas. Josiā etate ac post Jeremias, Sophonias, Oidas, Baruchus. Sedeciā regno Jeremias. Abacu- cus. Post exsilium sub Jehu Aggæus et Zacharias. Danielus Ezechielusque in ipso exilio Babylone vaticinati sunt.

Josaphati filius ab Elisæo sacra unctione regno Samariæ inunctus totam Achabi familiam ultus est. Nam et Joramum ejus filius regem sagitta interfecit, et hujus matrem Jezebelam præcipita- vit, et Achabi filios cum necasset, eorum capita in biviis exposuit. Inde simulato se solemne sacri- ficiū peracturum, universos Baalis vates atque sacerdotes conduxit, atque ad unum omnes jugun- lavit, fanumque simulacri demolitus in latrinam convertit. Regnavit annos duodetriginta.

C Joas Ochoziā filius post eum annos sedecim. Is Gotholiam necavit. Hoc regnante Jodaas sacrificavit, annos natus 130. Estque notandum hunc so- lulum ad tantam etatem pervenisse post Mossem.

Anno mundi 4648 vates Elisæus moritur ac sepelitur. Paulo post prædones Moabieci in terram Israelicam impressionem faciunt, ac hominem **187** quemdam in Elisæi monumento sepeliunt: is ut ossa vatis attigit, redivivus in pedes suos con- sttit,

Joroboamus Josè filius regnavit annos quadra- ginta unum. Eo regnante Jonas et Amosus vatici- nati sunt. Successit ei Zacharias filius. Quem, cum 6 menses regnum tenuisset, Sellumus necavit decemque menses regnavit. Hunc Manaimus dejec- cit; et regno potitus decenium præfuit. Is Thersam cum oppidani eum non admitterent, vi cepit, oppi- danos interfecit, ac gravidas etiam mulieres discidi- dit. Successit ei Phalcias filius, ac biennium re- gnavit. Hunc Phaceas Romelii filius cum inter- fecisset, octennium regnum tenuit. Hoc regnante Theglaphalassar Assyriorum rex Iudeæ bellum intulit, majoremque ejus partem in suam potesta- tem rededit. Oseas II filius post Phaceam annos novem regnavit. Tum Salmanassar Assyriorum rex Samariam expugnavit, regemque cum toto Israelico populo captivos abduxit, ac Alare et Aboro Medicis in uribus collocavit ad flumen Gozanem. Ibi in

Γίνονται οὖν δικοῦ τῶν ἐν Ἱερουσαλήμ βασιλευ- σάντων ἀπὸ Δαβὶδ ἑως Σεδεκίου ἤτη υἱῷ. Οἱ δὲ βα- σιλεῖς ὑπῆρχον τὸν ἀριθμὸν κβ', πάντες δὲ ἐξ ἴνος δύσηντο γένους τοῦ Δαβὶδ. Ἐφ' ὧν ἦσαν προφῆται, ἐπὶ μὲν Σαοὺλ Δαβὶδ καὶ Σαμουὴλ· ἐπὶ δὲ Δαβὶδ αὐτὸς ὁ Δαβὶδ, Γάδ, Νάθαν, Ἀσάφ· ἐπὶ Σολομῶντος καὶ τῶν μετ' αὐτὸν Μιχαήλς δὲ Σιλωνίτης, Σαμέας δὲ Ἀδών. Ἐπὶ δὲ Ἰωσάφατ καὶ τῶν μετ' αὐτὸν Μι- χαήλ, Ἡλίας, Ἐλισσαῖος, Ἀθδούρ. Ἐπὶ δὲ Ἰηοῦ Ὁζητῷ, Ἐλεάζαρ, Ἀζαρίας. Ἐπὶ δὲ Ἐξεκίου καὶ τῶν μετ' αὐτὸν Ωσηὲ, Ἀμώς, Ποστίας, Ἰωνᾶς. Ἐπὶ δὲ Ἰωσίου καὶ τῶν μετ' αὐτὸν Ἱερεμίας, Σοφο- νίας, Ὁλδὲ, Βαρούχ. Ἐπὶ Σεδεκίου Ἱερεμίας, Ἀβα- κούμ. Μετὰ δὲ τὴν αἰχμαλωσίαν ἐπὶ Ἰησοῦ Ἀγγεῖος καὶ Ζαχαρίας. Δυνήλ καὶ Ἰεζεκήλ ἐν τῇ αἰχμαλω- σίᾳ ἐν Βαβυλῶνι προεφήτευσαν.

[P. 106] Ἰωσάφατ ὑπὸ Ἐλισσαίου χρισθεὶς εἰς βασιλέα ἐπὶ Σαμαρείας πάντα τοῦ Ἀχαλὸν οἰκον ἐτιμωρήσατο. Αὐτὸν μὲν γάρ τὸν βασιλέα Ἰωρὰμ κατατοξεύσας ἀναιρεῖ, κρημνῷ δὲ Ἱεζένελ τὴν τού- του διαχειρίζεται μητέρα. Καὶ δ τοῦ Ἀχαλὸν οἰκον διαχειρισάμενος προσθήκει αὐτῶν ἐπὶ τὰς διεξόδους τὰς κεφαλάς. Ἐπειτα συναγαγών πάντας τοὺς τοῦ Βάσαλ προφῆτας καὶ Ἱερεῖς, δημοτελῆ θυσίαν ἐπι- τελεῖν προσποιησάμενος, πάντας ὑφ' ἐν ἀποσφάττει, καὶ τὸ εἰδωλεῖον κατασλάπτει καὶ καθιστῷ λύτρωμα. Ἐδαΐλευσαν δὲ ἔτη κῃ.

C Ἰωάς υἱὸς Ὁχοζίου βασιλεύει μετ' αὐτὸν ἔτη ιε' Οὗτος τὴν Γοθολίαν ἀνείλεν. Ἐπὶ τούτου Ἱεράτευεν Ἰωδαῖ, ζήσας ἔτη ρλ'. Σημειώτεον δὲ τούτον οὗτος φινέται μόνος βιώσας τὸν χρόνον μετὰ Μωϋσῆν.

Τῷ δῆμῳ ἔτει τοῦ κόσμου προφῆτης Ἐλισσαῖος τελευτᾷ, καὶ θάπτουσιν αὐτὸν. Μετ' οὐ πολὺ δὲ μονόζωνοι Μωὰδ, ἥλθον ἐν τῇ γῇ, καὶ θαψαν ἄν- θρωπον ἐν τῷ μνημείῳ Ἐλισσαῖον. Ός οὖν προστήγησεν ἐκεῖνος τοῖς δοτέοις τοῦ προφήτου, ἀνέζησε καὶ ἔστη ἐπὶ τοὺς πόδας αὐτοῦ.

Ιεροδοξὸν δὲ υἱὸς Ἰωάς ἐβασίλευσεν ἔτη μα' ἐπὶ τούτου προεφήτευον Ἰωνᾶς καὶ Ἀμώς, Ζαχαρίας υἱὸς αὐτοῦ μήνας ἔξ. Σελούμ τὸν Ζαχαρίαν ἀνελὼν ἐβασίλευσε μήνας δέκα. Μανεῖμ τῷ Σελούμ ἐπανα- σπάξ ἐβασίλευσεν ἔτη δέκα. Οὗτος μὴ δεξαμένων αὐτὸν τὸν ἐν Θερῷ γειρωσάμενος ἀναιρεῖ, καὶ τὰς ἐν γαστρὶ ἔχούσας διαρρήγησει. Φαλκίας τοῦ Μανεῖμ υἱὸς τὸν πατέρα διαδεξάμενος ἐβασίλευσεν ἔτη δύο. Φακεὲ δ τοῦ Ρωμελίου τὸν Φαλκίαν ἀνελὼν ἐβα- σίλευσεν ἔτη η' ἐπὶ τούτου Θεγλαφαλασσάρ δ Ἀσσυ- ρίων βασιλεὺς εἰς τὴν Ιουδαίαν ἐπιστρατεύσας τὰ πλεῖστα τῆς γῆς αὐτῶν σφετερίζεται. Ὅπηδε μετὰ τὸν Φακεὲ, δ τοῦ Ἰλᾶ, βασιλεύει ἔτη θ'. Ἐπὶ τού- του Σελμαντσάρ θασιλεὺς Ἀσσυρίων ἐπιστάξει τῇ Σαμαρείᾳ αὐτὸν τε ἔγει αἰχμαλωτὸν καὶ πάντα τὸν Ἱεραζή σὺν αὐτῷ, καὶ κατοικίζει αὐτὸν ἐν Ἀλιζέρ καὶ Ἀδώρ, Μηδικαῖς πόλεσι, καὶ ἐπὶ ποταμῷ Γο- ζαν, ἐνθα τῆς εἰς θεὸν παραβάσεως δίκας ἐκτινύ-

ουσι κακουχοδμενοι. Ο δε Ἀσσύριος Βαβυλωνίους ἐν Σαμαρείᾳ πέμψας αἰσχρῶς καὶ ἀνδρῶς βεβιωκότας, οικεῖν χύτοι ἔκλευσε. Τούτους δὲ ὁ Θεὸς λέοντας ἐξποστέλλων διέρθειρε. Ηὐθύμενος δὲ ὁ Βάρβαρος καὶ συνιεῖς δέοντες ἔκρινεν ἐπὶ τῆς γῆς ἐκείνης τῆς κατὰ νόμον Θεῷ λατρείας ἐπιμελεῖσθαι, καὶ ἐν τῶν ιεράνων ἐξποστέλλας τὸν Ἐσδραν τὰ νομιζόμενα αὐτόθι ποιεῖν ἔκλευσεν. Ο δὲ καταμένων ἐν Βεθὴλ τὸν νόμον αὐτοὺς ἐξεπαίδευσε, καὶ τὸν θεὸν στενῶσαι αὐτοὺς ἐδίδασκε. Καὶ οὕτως ἐξ ἐκείνου συμβαίνει ἐκ τῶν λεόντων τὴν γῆς ἡρεμῆσαι. Τούτους εἰστέ Σαμαρείτας ἀπὸ τῆς χώρας προσαγορεύουστε διὸ καὶ [P. 107] ἀλλόκοτος τὰς προσιρέσεις, διὰ δὲ τὴν τοῦ νόμου διδασκαλίαν βραχεῖαν ἔχουσι θεοσεβείας ἔμφασιν· οὐδὲ γάρ τῆς δεκαλόγου πλεῖον παραλειπεῖν ἦξιώθησαν.

Ἐνταῦθα τῆς Ἰεραπελίτικῆς βασιλείας οἱ Χρόνοι κατέληξαν εἰς ἑτη τριακόσια τρία καὶ μῆνας ἑπτά, ἀρχάμενοι μὲν ἀπὸ Ἱεροδοάμ τοῦ Ναζάτ, καταλήξαντες δὲ εἰς Ὁσηὴ τὸν τοῦ Ἰλᾶ καὶ τὴν ὑπὸ Σαλμαναστὸν τοῦ Ἰεραπέλη μετοικεσίαν ἀπὸ Σαμαρείας εἰς Μαδους. Πχμαζε δὲ καὶ ἡ προκειμένη τῶν ἐκ Δαβὶδ βασιλεία, τὴν μὲν ἀρχὴν ἀπὸ τοῦ δεκάτου τῆς τοῦ Σαούλ ἔχουσα μοναρχίας, καταλήξασα δὲ ἐπὶ τὸν Ἱεροδοάμ τὸν τοῦ Σολομῶντος. Ἄβιτις διαδεκάμενος τὴν τοῦ πατρὸς ἀρχὴν βασιλεύει ἑτη τρία ἐν Ἱερουσαλήμ. Ἀστ ἑτη μα' οὗτος ἥδη γραῦος ὅν ἀρθριτικὴ τοὺς πόδας ἥλγησε πάθει. Ἰωσάφατ μετὰ τοῦτον ἑτη κε' ἐπὶ τούτου προεργάτευσε Μιχαίας καὶ Ἀβδίας καὶ Ἐλεάζαρ καὶ Ἀνανίας. Ἰωράμ, τὸν πατέρα Ἰωσάφατ διαδέξαμενος, ἑτη η'.

Ἐν Σαμαρείᾳ Γοθοίλα ἡ θυγάτηρ Ζαμβρῆ τοῦ βασιλέως Ἰεραπήλη ἑτη η'. Αὕτη πασῶν διαβεστάτη γενομένη γυναικῶν πάντας ἀναιρεῖ τοὺς Ὁχοζίου παῖδες, Ἀχαΐδης τῷ Ἰεραπηλίτῃ βασιλεῖ τιμωρουμένη· ἔδοκει γάρ ἐκ τοῦ γένους εἰναι τούτου. Ἰωταβίδ δὲ ἡ τοῦ Ὁχοζίου ἀδελφή, γυνὴ τοῦ ἀρχιερέως Ἰωδᾶτ, κλέψασα Ἰωάς τὸν Ὁχοζίου υἱὸν ὀκταετῆ τυγχάνοντα Ἰωδᾶτ προστίγαγεν. Αὕτος δὲ Χρίσιας ἀνέδεικε βασιλέα, Γοθοίλαν ἀνελών. Εὔσεβής κατ' ἀρχὰς γενόμενος πάντα καθαρεῖ τὰ εἴδωλα, πλήγη τῶν μετεώρων. Εἰδωλολατρεῖ δὲ ἐπὶ τῷ τέλει Ἰωάς, καὶ Σαχαρίαν τὸν τοῦ Ἰωδᾶτ υἱὸν τὸν προφῆτην, αἰτιώμενον τὴν ἐκτροπήν, καταλεόσας ἀναιρεῖ. Βασιλεύει δὲ ἑτη μ'. Ἀμεσίας υἱὸς αὐτοῦ ἑτη κθ' ἐπὶ τούτου Σίσυλλα ἡ Κυματα ἔγνωρίζετο. Ὁξίας δ καὶ Σαχαρίας, υἱὸς Ἀμεσίου, ἑτη νβ'. Οὗτος θεοσεβῆς ἀνὴρ ὑστερον δὲ τῶν ἀγῶνων ἐπιβῆναι πειρασθεῖς λεπροῦται, καὶ ἔδικασεν ἀντ' αὐτοῦ δὲ υἱὸς αὐτοῦ. Ἡν δὲ ἀρχιερέως Ἀζαρίας, προφῆτης δὲ Ἀμώς καὶ Ἡσαίας δ υἱὸς αὐτοῦ, καὶ Ὅσηὴ, καὶ Ἰωνᾶς. Κατὰ τούτους τοὺς χρόνους Λυκούργος λακεδαιμονίων ἐνομοθέτει.

Ἴωθάμην δ υἱὸς Ὁξίου ἑτη ισ'. Ἐπὶ τούτου τῷ πρώτῳ ἔτει Ἱφιτος τὰς Ὀλυμπιάδας ἐνέστησεν, δ ἔτοι τετραετηρικὸς χρόνος. Ήσρ' Αἰγυπτίοις δὲ κυρίως Ὀλυμπιάδης ἡ σελήνη καλεῖται διὰ τὸ κατὰ μῆνα περιπολεῖν τὸν ζωδιακὸν κύκλον, ὃν οἱ παλαιοὶ

A magnis calamitatibus viventes impietatis sua pœnas dederunt. Sed victor Babylonios, quorum vita erat flagitiis cooperata, habitatum Samariam misit; quos Deus immisis leonibus perdidit. Barbarus ea re cognita, sentiens oportere in ista terra Deum ex præscripto legis suæ coli, unum de sacerdotibus Esdram misit, qui rite ibi quæ essent agenda consiceret. Is Bethelæ 188 moratus populum legem divinam ac Dei cultum docuit. Quo factum est ut regionem leones infestare desinerent. Hos etiamnum Samaritas a loco vocant: propterea etiam a Judæis diverso instituto vitæ, tamen ob legis disciplinam aliquantulum religiosis præ se ferunt. Neque enim præter decalogum quidquam iis discere concessum fuit.

B Hic finis est regni Israelici, quod annos 303 mensesque 7 duravit, cœptum a Jeroboamo Nabasi filio et finitum Osea IIæ filio rege, cum is ac populus Israelicus a Salmanassare est a Samaria in Médiam deportatus. Ceterum a decimo regni Sauli anno regnum Davido et ejus progeniei propositum cœpit; floruitque ita ut in Roboamo Solomonis filio desiceret. Huic Abias successit, regnumque per annos tres Jerusalem gessit. Asas deinde annos 40. Is magno jam natu ex pedum articulis laboravit. Post hunc Josaphatus annos 25: eo regnante Michæas, Abdias, Eleazarus et Ananias vaticinati sunt. Joramus patri Josaphato suspectus annos 8.

C Samariæ Gotholia, filia Zambræ regis Israelici, annos 8. Hæc omnium mulierum sceleratissima Ochozim universam prolem interficit, ulta hoc modo Achabum Israelicum regem, qui ex ea gente videbatur suis. Sed Jozabea Ochozim soror, uxor Joiadæ summi pontificis, Joasum filium Ochozim octo annorum suffurata Joiadæ tradidit; quem is 189 unctione sacra regno inauguravit, ac Gotholiam necavit. Joas ab initio pius fuit et simulacra omnia abolevit, solis collibus non excisis. Sed ad extremum impios simulacrorum cultus amplexus, vatem Zachariam Joiadæ filium, quod is hanc regis perversiōem culparet, lapidibus obrutum necavit. Regnavit annos quadraginta; Amasias filius ejus, annos viginti novem. Hujus D æstate Sibylla Cumæa innotuit. Ozias, qui et Zacharias, Amasias filius annos quinquaginta duos. Fuit hic vir religiosus: sed postea temporis templi aditum intrare conatus in lepram incidit, filiusque ipsius loco jus populo dixit. Erat tum pontifex maximus Azarias, vates Amosus et ejus filius Isaías, ac Oseas et Jonas. Ea tempestate Lycurgus Lacedæmoniis leges posuit.

Joathamus Oziae filius regnavit annos sexdecim. Primo hujus regni anno Iphitus Olympiadas instituit, quod est quatuor annorum tempus. Apud Aegyptios autem proprie lunæ Olympiadis nomen tribuitur ideo, quia mensis spatio signiferum

orbem circuit, quem Olympum veteres dixerunt. Prima ista Olympiade Romulus et Remus nati sunt, qui septima Olympiade Romam cœperunt condere; quarum rerum narrationem copiosiorem in regum recensione invenies.

Ezechias patri Achazo successit, regnumque annos 29 gessit. Hoc sextum annum regnante Salmanassar, qui et Nabunassar dicitur, rex Assyriorum, Samaria capta Israelicum populum captivum abduxit. Hæc 190 est prima Israelicorum deportatio. Is rex etiam Sardanapalus fuit appellatus, et est pater Nabuchodonosoris. Necessæ est autem quærere de regno Assyrio, qui fiat quod Scriptura Salmanassarem Assyriorum regem nominet, cum ante annos 96 ab Arbace id regnum abolitum, et ad Medos translatum fuerit. Causa redditur, quod B quamvis ab Arbace successio in regno fuit Medicæ gentis, id tamen etiam Assyrium nuncupatum fuit ob nobilitatem et vetustatem Assyriorum ac regionis nomen. Namque hic Assyriorum rex cum Medis subasset, Assyriorum rex constitutus fuit. Cæterum Ezechias rex anno sui regni quindecimo lethali morbo corruptus ministerio Isaiae propagationem vitæ in quindecim annos obtinuit; quæ ei confirmata est prodigioso solis per decem gradus adversus suum naturalem cursum reditu, quo dies per totum terrarum orbem horis 10 auctus 22 horarum fuit, suaque nocte caruit. Is rex quantumvis castitati deditus, a morbo tamen resurgens, voto concepto liberis operam dedit. Idem serpentem æreum, quem in solitudine Moses suspenderat, depositus C atque conslavit, quod ei populus adoleret. Quin et librum Solomonis, cui omnis generis morborum remedia incisa erant, crematum de medio sustulit; et ejusdem libros de comparationibus, et carmina in quibus de stirpium atque animalium omnium terrestrium, volucrum et natantiam natura, remediisque omnium morborum inde petendis dissevererat (unde Græcorum medici materiam suffurati 191 suas artes constituerunt) combussit, sicuti retulimus, quia populus ex iis remedia morborum petens a Deo sanitatem poscere negligebat. Regnante Ezechia in Judæam copias adduxit Senacheribus, Salmanassaris successor. Qui cum glo- rioso multa in Dominum et populum ejus deblaterasset, irritatus est is qui consilia gentium D dissipat et populorum cogitationes irritas facit ac consilia principum eludit. Is, misso angelo, de exercitu Assyriorum millia 105 interfecit. Ita cum dedecore et rabie Niniven reversus Senacheribus in captivos a Salmanassare obductos Israelicos magna cæde desævit. Quem mox divina ultio insecuto suorum filiorum manibus occidit, eaque justa nex injustam captivorum occidionem sedavit.

Fuit tum inter captivos homo quidam misericors, nomine Tobias, qui in sepeliendo imperfectos Ju- dæos multum opera impendebat. Qua de causa

A "Ολυμπιον ἐκάλουν. Ἐν κατῇ τῇ πρώτῃ Ολυμπιάδι
Ρῶμος καὶ Ρωμυλος ἐγεννήθησαν, οἵτινες ἐν τῇ ζ' Ολυμπιάδι τὴν Ρώμην ἤρξαντα κτίζειν. Τούτων τὴν διηγησιν πλατύτερον δὲ τῇ τάξει τῶν βασιλέων εὑργίσει.

P. 108] Ἐξεχίας τὸν Ἀχάζ διαδεξάμενος δὲ οὐδὲ ἔβασιλευσεν ἐτῇ καθ'. Ἐν τῷ σ' ἔτει τούτου μετω- κίσθι, ὥπο Σαλμανασάρ τοῦ καὶ Ναδουνατάρου, βα- σιλέως Ἀσσυρίων, Σαμάρεια αἰχμαλωτισθεῖσα. Αὕτη πρώτη, ἡ αἰχμαλωσία Ἰσραὴλ. Οὗτος δὲ καὶ Σαρ- δανάπαλος ἐλέγετο, ἵνα δὲ πατήρ τοῦ Ναδουναθονό- σορ. Ἀναγκαῖον δὲ ζητῆσαι περὶ τῆς τῶν Ἀσσυ- ρίων βασιλείας, πῶς ταύτης πρὸ ήτος ἐτῶν καθαι- ρεῖσας ὑπὸ Ἀρβάκου τοῦ Μήδου, τοῦ ταύτην εἰς Μήδους μετενέγκαντος, ἡ Γραφὴ τὸν Σαλμανασάρ βασιλέα Ἀσσυρίων καλεῖ. Καὶ φησιν δτι Μήδων μὲν γένος κατὰ διαδιχήν ἀπὸ Ἀρβάκου ἔβασιλευσεν, ἡ δὲ βασιλεία καὶ Ἀσσυρίων ἐλέγετο διὰ τὸ εὐγενές καὶ παλαιὸν τῆς ἀρχῆς καὶ τὸ τῆς χώρας δύνομα. δ γὰρ τῶν Ἀσσυρίων οὗτος βασιλεὺς ὑπὸ τὴν ἡγε- μονίαν Μήδων ὃν Ἀσσυρίων βασιλεὺς κατέστη. Ο τοίνυν Ἐξεχίας τῷ εἰς ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ νοσήσας πρὸς θύγατρον προσθήκην ζωῆς ἐλέσε διὰ Πασάτου ἐτῶν εἰς. Καὶ πιστοῦται ταῦτα διὰ τοῦ παραδόξου σημείου τῆς ἐπανόδου ἡλίου, τῆς φυσι- κῆς κινήσεως δέκα βραχμῶν ἀναποδισάστης ἡγουν δέκα ὥρας καθ' ὅλην τὴν οἰκουμένην, ὡς εἴναι τὴν ημέραν ἐκείνην μόνην χωρὶς τῆς ίδιας νυκτὸς ὥρῶν καθ'. Οὗτος καὶ σωφροσύνην ἀσκῶν ἀπὸ τῆς νόσου ἀνατάξεις ηὔστο παιδοποιήσαι. Οὗτος τὸν δφιν δν ἔκριμασε Μωϋσῆς ἐν τῇ ἑρμηφ., καθεῖται καὶ ἔγώ- νευσεν, δτι αὐτῷ ἔθυμικά δ λαός. Ἀλλὰ καὶ βιβλίον Σολομῶντος, Ιαματῆριον παντὸς πάθους ἐγκεκολαμ- μένον, ἔξεκασε καὶ ἡφάντες, τάς τε περὶ τῶν πα- ραβούλων καὶ φῶν, ἐν αἷς περὶ τῶν φυτῶν καὶ παντοῖον ζώων φυσιολογία, χερσαίων πετεινῶν τε καὶ νηκτῶν, καὶ Ιεράτων πάθους παντὸς, γραφεῖσας αὐτῷ, ἀφ' ὧν καὶ οἱ τῶν ἕλλήνων Ιατροφισταὶ σφετερισάμενοι καὶ τάς ἀφροδιτὰς εἰληφότες τὰς ιδίας συνεστήσαντο τέχνας. Ταῦτα τοίνυν τὰ β:δηλία Ἐξεχίας κατακαύσας ἀφανῆ ἐποίησεν, δις λέλεκται, ἐπειδὴ τὰς θεραπείας τῶν νοσημάτων ἐνθεν κομι- ζόμενος δ λαὸς παριώρα τὰς ιάσεις αἰτεῖ παρὰ Θεοῦ. Ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις τοῦ Ἐξεχίου ἀνέβη Σενα- χηρίων δ διάδοχος Σαλμανασάρ καὶ πλεῖστα μεγα- λορήμονήσαντος κατὰ τοῦ Κυρίου καὶ κατὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, παρεκλήθη δ διασκεδάζων βουλᾶς ἐψην καὶ ἀθετῶν λογισμούς λαῶν καὶ βουλᾶς ἀρχόντων, καὶ ἀποστείλας ἄγγελον ἀνεῖλεν ἐκ τῆς παρεμβο- λῆς τῶν Ἀσσυρίων χιλιάδας ρπε'. Καὶ οὕτω μετ' αἰτιχύνης καὶ λύσσης δ Σεναχηρεῖμ ἀναζεύχας εἰς Νινευηδειῶν ἀνήρει τοὺς αἰχμαλωτισθέντας ὑπὸ Σαλμανασάρ ἀπὸ Σαμαρείας τοῦ Ἰσραὴλ. "Ον αὐτίκα θεία δίκη μετελθοῦσα, καὶ ὑπὸ τῶν ἦδων τέκνων ἀναιρεθέντος, ἀπαύθη τῆς αἰχμαλωσίας δ ἔδικος εφαγὴ διὰ τῆς ἐνδίκου ἀναιρέσεως.

[P. 109] Ἐν ταύτῃ τῇ αἰχμαλωσίᾳ δ πῆρε τις ἀλεκτηρος τοῦνομα Τωνήτη, καὶ πολλὴν οἶων σπουδὴν εἰς τὸ θάπτειν τοὺς ἀποθνήσκοντας

τῶν Ἰουδαίων. Περὶ ὧν καὶ διεβλήθεις τῷ βασιλεῖ καὶ φυγὼν ἐκοιμήθη ἔξω τοῦ τείχους· καὶ ὡς εἴωθε πολλάκις γίνεσθαι, καὶ τιμώμενος καὶ τοὺς δρόμους τὸν δρόμον αὐτοῦ, λευκώματα πεποιήκεν. Ἐν δὲ καὶ ἐν Ἐκβατάνοις κόρη συγγενῆς αὐτοῦ, ἥτις ἐπέτεκεν ἄνδρας λαζούσα, καὶ πάντων ὑπὸ δαιμόνος ἀντιρουμένων πρὸ τοῦ γνῶναι ταύτην, ἤξατο. Καὶ ἀπέστειλεν αὐτῇ βοήθον δὲ θεὸς τὸν ἄγγελον Ῥαφαὴλ. Ὁ οὖν Τωβὴν παραγγείλας τῷ υἱῷ αὐτοῦ Τοβὶκῷ μὴ λαβεῖν ἀλλαχόθεν γυναῖκα εἰ μὲν ἐκ τῆς φυλῆς καὶ τοῦ γένους αὐτοῦ κατὰ τὸν νόμον, δίδωσιν αὐτῷ χειρόγραφον περὶ ταλάντων δέκα χρυσούς· καὶ παρέθετο ἐν τῇ Μαδίᾳ, πρὸς τὸ ἀπελθεῖν καὶ λαβεῖν αὐτὰ τὰ τάχους. Τοῦ δὲ παιδὸς ζητοῦντος συνοδοπόρον ὡς τὴν ὁδὸν ἀγνοοῦντος, εὑρίσκει θεοῦ προνοίᾳ τὸν ἄγγελον. Ῥαφαὴλ ὡς ἀνθρώπον ἐστῶτα. Ὁν μισθωσάμενος, εἰλέντι τὴν ὁδὸν λέγοντα καὶ Ἀζρίαν δονομεζόμενον, συνοδεύει τούτῳ. Καὶ διελθόντων αὐτῶν εἰς τὸν ποταμὸν Τίγριν, καὶ τοῦ παιδὸς εἰσελθόντος λούσασθαι, καὶ ἰχθύος αὐτῷ μεγάλου ἐπιπτήσαντος, εἰπεν αὐτῷ δὲ ἄγγελος ἐπιλαβέσθαι τοῦ ἰχθύος καὶ τεμεῖν αὐτοῦ τὴν γαστέρα, καὶ λαβεῖν τὸ τεῖχον καὶ τὴν καρδίαν καὶ τὴν χολὴν, καὶ φυλάσσειν. Τοῦ δὲ πυνθανομένου τὸ χρήσιμον κύτων, «Τὸ μὲν τεῖχον, φησί, καὶ τὴν καρδίαν θυμιώμενα διώκει δαιμόνας, τὴν χολὴν καθαρίζει λευκώματα.» Ήτα δὲ μὲν παῖς λαμβάνει τὴν ἐκ τοῦ γένους αὐτοῦ προλεχθεῖσαν κόρην εἰς γυναῖκα, τῇ συμβούλῳ καὶ συνεργίᾳ τοῦ ἄγγελου διωχθέντος τὸν πονηροῦ δαιμόνος ἐν τῷ θυμάκατι τούτῳ. Καὶ ὑποστρίψει μετὰ τοῦ παιδὸς καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ πρὸς τὸν πατέρα Τωβήτον· οὗ τοὺς δρόμους δὲ παῖς τῇ χολῇ τοῦ ἰχθύος ἐπιχρίσας, καὶ παρευθὺν Τωβὴν ἀναβλέψαντος, ἐφενέωσεν ἐκυτὸν δὲ ἄγγελος, ὅτι οὐκ ἀνθρώπος ἐστιν, ἀλλὰ παρὰ θεοῦ ἀπεστάλη πρὸς βοήθειαν αὐτοῖς τε καὶ τῇ κόρῃ Σάρρῃ διὰ τὴν αὐτῶν εὐσέβειαν, καλὸν, τὰ δὲ ἔργα τοῦ Κυρίου ἀνυμνεῖν ἐνδόξως. »

Ἐπειδὴ τούτου καὶ ἀνθρωπός τις ἐγνωρίζετο ἐν τῷ Ἱερατῇ πλούσιος καὶ ἀνελεήμων, δὲ ἐλθὼν πρὸς τινὰς τῶν διδασκάλων καὶ ἀναπτύξας τὴν σοφίαν Σολομῶντος εὗρεν εὐθὺς· «Οὐ διλέων πτωχὸν δανείζει θεῷ.» Καὶ εἰς ἐκυτὸν γενόμενος καὶ κατανυγεῖς ἀπελθὼν πέπρακε πάντα καὶ διένειμε πτωχοῖς, μηδὲν ἐκυτῷ καταλείψας πλὴν νομισμάτων δύο. Καὶ πτωχεύσας πάντα καὶ ὑπὸ μηδενὸς ἐκ θείας δοκιμασίας ἐλεούμενος ὑπερέστη τούτον τοῦ πατέρα τοῦ οὐρανοῦ· «Ἄπελενσομαί [P. 110] ἐν Ἱερουσαλήμ καὶ διακρινοῦμαι τῷ θεῷ μου διτὶ ἐπλάντσε με διασκορπίσαι τὰ ὑπάρχοντά μου.» Πορευομένου δὲ αὐτοῦ, εἶδεν ἄνδρας δύο μηχομένους πρὸς ἀλλήλους, εὐρόντας λίθον τίμιον. Καὶ φησὶ πρὸς αὐτούς· «Ἴνα τί, ἀδελφοί, μάχεσθε; Δότε μοι αὐτὸν, καὶ λάβετε νομισμάτα δύο.» Τῶν δὲ μετὰ χαρᾶς τοῦτον παρασχόντων (οὐ γέρη ἥδεσαν τοῦ λίθου τὸ ὑπερτίμιον) ἀπῆλθεν εἰς Ἱερουσαλήμ, τὸν λίθον ἐπιφερόμενος. Καὶ δεῖξας αὐτὸν χρυσοχόψ, παραχρῆμα τὸν λίθον ἐκεῖνος ἴδων ἀνατάξας προσεκύνησε, καὶ ἔκθαμbos γενόμενος ἐπυνθάνετο, «Ποῦ τὸν πολύτιμον, λέγων,

A apud regem delatus, cum sibi fuga consuluisset et extra mœnia dormiret apertis, ut saepe fit, oculis, passeris in oculos ejus sterlus dejeicerunt, eoque casu in albuginem, incidit. Erat Ecbatanis puella ipsum cognatione attingens; quæ cum septies nupsisset, sponsosque singulos 192 dæmon priusquam rem cum sposa haberent necasset, Deum precibus interpellabat; isque ei auxilio misit angelum Raphaëlum. Enim uero Tobias filium suum hortatus ne aliunde quam ex sua stirpe et genere suo uxorem duceret, sicuti lex mandabat, eum ad repetenda quam primum decem talenta, quæ ipse quondam in Media deposuerat, cum syngrapha mittit. Eilius itineris comitem ac ducem quærem, quod viam ignoraret, divinæ providentiæ ductu in Raphaëlum incidit sub viri specie in foro stantem; cuius Azariam se nominantis et viæ se gnam proflentis opera conducta, iter eo comitatus ingreditur. Cum ad Tigrin fluvium pervenissent, puer lavandi causa aquam ingressus est, atque ingens ibi piscis eum invasit. Eum jussus est ab angelo capere, et dissecto ventre jecur, cor et fel eximere ac servare. Angelus ad quid ea proddessent interrogatus, jocinoris et cordis suffitu dæmones abigi respondit, felle albugines tolli. Proinde eam de qua dictum est puellam, consanguineam suam, Tobiam filium uxorem duxit, angelii consilio et auxilio, malo dæmone vi ejus suffitus fugato; reversusque cum comite suo et uxore ad patrem, oculos ejus felle inungit; quo facto senex visum illico recepit. Tum angelus se quis esset aperit, non hominem se esse, sed a Deo missum docens opitulatum ipsis et pueram Saræ, idque propter ipsorum pietatem, 193 id quoque ipsis dixit, regis arcum recte tegi, sed facta Dei prædicare honorificum esse.

B λέγων πρὸς αὐτούς· • Μυστήριον βασιλέως κρύπτειν

Eodem tempore vir quidam in populo Israelico celebrabatur, dives et inhumanus. Is cum quemdam doctorem convenisset, librumque sapientiam Solomonis aperiusset, primo obtutu in hæc verba incidit, «Qui miseratur pauperem, is Deo feneratur.» Itaque in se descendens et compunctus animum, digressus omnia sua vendidit, ac pretium inter egenos distribuit, nihil sibi præter duos nummos reservans. Ita ad summam redactus paupertatem, cum (Deo ita ordinante, uti eum probaret) nemo ipsius miseretur, tandem animo fracto secum statuit ire Hierosolyma, et cum Deo suo disceptare, qui se ad bona sua dissipanda per fallaciam induxisset. In eo itinerâ videt viros duos depugnantes, qui lapidem pretiosum invenerant. Eos ita afflatur: «Quid, fratres, pugnatis? Date mihi lapidem, ac vos pro eo duos nummos accipite.» Quod illi, quos ingens lapidis pretium latebat, perlibenter fecerunt. Venit ergo iste Hierosolyma, lapidem secum gestans, eumque aurifici monstrat. Qui simul atque lapidem conspexit, adoravit, stu-

pensque sciscitatus est ubinam pretiosissimum A hanc et divinum lapidem invenisset, propter quem totum jam triennium urbs perturbata atque sollicita sit. Simul eum ad summum pontificem afferre jussit, maximas ab eo divitias reportaturum. Dum iret, angelus Dei pontificem sic monuit: « Veniet nunc ad te homo, nobilem 194 lapidem ex diploide Aaronis pontificali, qui amissus fuerat, reportans. Recipe hunc, et ferenti multum auri atque argenti da. Simul et alapa mediocri inficta, jube porro non esse animi dubium, neque diffidere Deo in sacris Litteris dicenti eum qui pauperem miseratur, Deo fœnerari: me enim et in hoc vita implesse hoc, redditis illi longe pluribus quam ipse mihi mutuatus fuit: et si fidem habeat, in altera vita adepturum insuperabiles divitias. Omnia, ut Iesus fuerat, egit pontifex. Ille vero haec audiens tremebundus omnibus in templo relictis discessit, agens gratias Deo, eique et omnibus quæ in Scriptura dicuntur fidem adhibens.

Ezechias successit Manasses filius, qui se impie adversus Deum gessit, regnoque annos 55 functus obiit. Is impietate omnes superiores reges superavit, simulacrorum cultu et homicidiis. Is et magnum illud Isaiam serra lignea dissecurit, et Hierosolyma cruento injuste fuso inundavit, et colendis simulacris nihil Amorrhæis concessit. Adem Dei incestavit, constituens in ea quadrifrontem Jovis imaginem; neque ullam haruspices consulendi, veneficia tractandi ac obscura agendi intercapidinem fecit. Itaque irato Deo Ninivem captivus abductus est a rege Merodacho: ubi in æreis habitus vinculis, sincera resipiscentia correctus Deum oravit. Cujus voluntate rex Merodachus mitigatus Manassem Hierosolymam remisit. Hic reversus omnia simulacrorum domicilia evertit, adem 195 Dei expiavit, legis jussa executus est, piamente et Deo acceptam vitam usque ad extremum spiritum perduxit.

Manassæ Amosus filius successit ac biennium regnavit. Eo tempore Midas Phrygiae rex moritur, quem aures asininas habuisse perhibitum est.

Josias post patrem Amosum regnum tenuit annos 31, cum id octo annos natus occepisset: in bello sagitta ictus periit. Nam rex Egypti Necheuo Assyrii bellum cum fecisset, his Josias auxilium ferre studuit. Inde, ut Esdras memorat, rex Egypti Josiam ita est affatus: « Quid mihi tecum rei est, o rex Judææ? Non contra te missus sum a Deo, sed Euphrateos bello perliturus. Et sane mihi Deus adest: tu itaque desiste, neque illi relinquare. » Sed Josias eum missum non fecit, verum in campo aciem contra eum instruxit adversus Dei sententiam. Ergo ab hostibus sagitta percussus ministris jussit ut se gravi dolore affectum prælio educerent; statimque Hierosolyma reversus mortem obiit. Magnum ejus mors luctum per Judæam totam excitavit, eumque maxime Jeremias lamen-

A καὶ θείον λίθον τοῦτον ἔφες; Ιδού γάρ ἐτὴ τρία σήμερον Ἱερουσαλήμ δονεῖσαι καὶ ἀκαταστατεῖ διὰ τὸν περιβότον λίθον τοῦτον. Καὶ ἀκαλθῶν δός αὐτὸν τῷ ἀρχιερεῖ, καὶ σφόδρα πλουτήσεις. ο Του δὲ ἀπερχομένου ἄγγελος Κυρίου εἶπε πρὸς τὸν ἀρχιερέα· ο Νῦν ἔλευσεται ἄνθρωπος πρὸς σὲ, τὸν ἀπολεσθῆντα πολυθύρητον λίθον ἐκ τῆς διπλοῖδος Ἀαρὼν τοῦ ἀρχιερέως ἔχων. Λαβὼν αὐτὸν δός τῷ ἐνέγκαντι αὐτὸν χρυσὸν πολὺ καὶ ἀργυρίον. "Αμα δὲ καὶ ῥαπίσας μετρίως εἰπὲ, Μή δίσταζε ἐν τῇ καρδίᾳ σου, μηδὲ ἀπίστει τῷ διὰ τῆς Γραφῆς λέγοντι· 'Ο ἔλεων πτωχὸν δανεῖσθε Θεῷ. Ιδού γάρ, ἐν τῷ νῦν αἰῶνι ἔκεπλήρωσά σοι πολλαπλασίονα ὑπὲρ ὃν ἐδάνεισάς μοι· καὶ εἰ πιστεύεις, λγψη καὶ ἐν τῷ μέλλοντι πλοῦτον ἀνυπέβλητον. » Καὶ δὲ μὲν ἀρχιερεὺς τὰ διατεταχμένα πάντα πεποίηκε πρὸς τὸν ἄνθρωπον καὶ λελάηκεν· δὲ δὲ ἀκούσας καὶ ἐντρομος γενόμενος, πάντα έίσας ἐν τῷ ναῷ ἔξηλθεν, εὔχαριστῶν καὶ πιστεύων Κυρίῳ καὶ πάντα τὰ ἐν τῇ θείᾳ Γραφῇ διηγορεύμένα.

Μετὰ Ἐζεκίαν ἔβασιλευσε Μανασσῆς αὐτὸν, καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου, καὶ ἀπέθηκε βασιλεύσας ἐτῇ νε· δὲ παρανομώτας ὑπὲρ πάντας τοὺς ἔμπροσθεν βασιλεῖς ὑπάρχων ἐπὶ εἰδωλομανίᾳ τε καὶ αἱματεχνούσῃ, καὶ τὸν μέγαν Ἡσαΐαν πρίσας ξυλίνῳ προσνί, καὶ τὴν Ἱερουσαλήμ αἱμάτων ἀδίκων πληρώσας, οὐχ ἡττον εἰδωλολάτρησε τῶν Ἀμορθαίων. Καὶ τὸν οἶκον Κυρίου καταμολύνας, καὶ τετραπρόσωπον εἰδῶλον τοῦ Διὸς ἐν αὐτῷ στήσας, οὐ διέλιπεν οἰωνιζόμενος καὶ φραμακεύων καὶ αἰσχρουργῶν. Διὸς καὶ κατὰ θελαν δργήν ἐδεμπιός εἰς Νινευὴ ἀπέχθη ὑπὸ Μαροδέχ βασιλέως· καὶ χαλκοῖς δεσμοῖς ὑποδηλούθεις, δι' εἰδικρινοῦς μετανοίας δεηθεῖς τοῦ Θεοῦ, τὸν βασιλέα τραγίθυε, καὶ εἰς Ἱερουσαλήμ αὐτὸν ἔξεπεμψεν. Ος ἐπανελθὼν πάσχων μὲν κατέστημεψεν εἰδωλικὴν σκηνὴν, τὸ δὲ ιερὸν τοῦ Θεοῦ ἤγνισε καὶ τὸν νόμον ἐφύλαξε καὶ εὐεσθῶς ἔβιωσεν εὔχαριστῶν τῷ Θεῷ ἄχρι τελευταίας ἀπνοῆς αὐτοῦ.

Μετὰ δὲ Μανασσῆν ἔβασιλευσεν Ἄμως αὐτὸν ἐτῇ δύο. Κατὰ τούτους τοὺς χρόνους Μίδας δὲ Φρυγίας βασιλεὺς ἐτελεύτησεν, [P. 411] δυτινὰ ἔλεγον ὅτα ἔχειν δύον.

Ιωσαὶς τὸν πατέρα Ἄμως διαδεξάμενος δικτατῆς ἀντιλαμβάνεται τῆς ἀρχῆς, βασιλεύσας ἐτῇ τριάκοντα ἑν. Καὶ ἐτελεύτησε τοξευθεὶς ἐν πολέμῳ. Ο γάρ Νεκεύω βασιλεύσας Αἰγύπτου κατὰ τῶν Ἀσσυρίων ἐστράτευσεν, ἐπικουρῆσαι δὲ τοῖς Ἀσσυρίοις οὗτος ἐσπούδαζεν. "Οθεν φτ.σιν "Εσδρας· « Καὶ εἶπεν δὲ βασιλεὺς Αἰγύπτου πρὸς Ἰωσίαν· Τί ἔμοι καὶ σοι, βασιλεὺς τῆς Ἰουδαίας; Οὐχὶ πρὸς σὲ ἔξπεσταλμαι παρὰ Κυρίου Θεοῦ πυιῆσαι πόλεμον, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ Εὐφράτου. Καὶ νῦν Κύριος μετ' ἐμοῦ ἐστιν. 'Ἄποστολος, καὶ μὴ ἐναντιούτω τῷ Κυρίῳ. » Καὶ οὐκ ἀπέτρεψεν ἀπ' αὐτοῦ Ἰωσαὶς, ἀλλὰ συνεστήσατο πρὸς αὐτὸν πόλεμον ἐν τῷ πεδίῳ παρὰ γνώμην Θεοῦ. Καὶ τοξευθεὶς ὑπὸ τῶν πολεμίων εἴπε τοῖς πυισίν αὐτοῦ· « 'Ἐξαγάγετε με, διτι σφόδρα δόμνημα· » Καὶ εὐθίως ἀποστρέψαντος αὐτοῦ εἰς

'Ιερουσαλήμ καὶ τὸν βίον μεταλλάξαντος ἐγένετο πένθος μέγχ κατὰ πᾶσαν τὴν Ἰουδαίαν, καὶ μᾶλλον Ἱερεμίας ἐθρήνησε ὑπὲρ Ἰωσίου. Ἐν τῷ ἡ̄ τούτου ἔτει εὐχών δὲ Ἱερεμίας Χελκίας ἐν τῷ Ἱερῷ βιβλίον (ὅς ἦν πατὴρ Ἱερεμίου τοῦ προφήτου) πρωτοκομίζει τῷ βασιλεῖ. Ὁ δὲ, εὐλαβῆς ὅν καὶ δικαιότατος ὑπὲρ τοὺς ἔμπροσθεν ἀυτοῦ βασιλεῖς, οὐκ ἥθελησεν ἀναγνῶναι αὐτόδ. Ἀνέγνω τοινυν αὐτὸ δὲ Ἱερέως, καὶ ἐκλαυσε πᾶς δὲ λαός. Ὁ δὲ Ἱερέως ἄμα τῷ τοῦτο ἀναγνῶναι διαπεφώνηκεν. Ὁ δὲ βασιλεὺς λαὸν ἀθυμῆσας, εἰδὼς ἐν τοσύτοις ἔτεσι καταπατούμενον τὸν νόμον Κυρίου, τὰ ἴματα διαρρήξας καὶ ἔμφονος γενόμενος ἀπέστειλε πρὸς Ὀλδὲν τὴν προφῆτιν πυνθανόμενος τι βούλεται Κύριος περὶ αὐτοῦ καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ. Ἡ δὲ φησι· «Τάδε λέγει Κύριος· Ἀνθ' ὧν ἡπαλύνθη σου ἡ καρδία καὶ ἐνετράπη ἀπὸ προσώπου μου, ὡς ἔκουσας δι τὸν ἐλλάζησα ἐπὶ τὸν τοπὸν τοῦτον καὶ τοὺς ἐνοικοῦντας αὐτὸν, τοῦ εἶναι εἰς ἀφανισμὸν καὶ εἰς κατάραν, καὶ διέρρηξε τὰ ἴματά σου καὶ ἐκλαυσας ἐνώπιον μου, ἵσου προστηθῆμι σε πρὸς τοὺς πατέρας σου ἐν εἰρήνῃ, καὶ οὐκ ὅψει πᾶσι τοῖς κακοῖς οὓς ἐπέχω ἐπὶ τὸν τόπον τοῦτον καὶ τοὺς ἐνοικοῦντας αὐτὸν, τοῦ εἶναι εἰς ἀφανισμόν. » "Οθεν ζῆτω φιλει κινούμενος οὐ μόνον τὰ πανταχοῦ εἰδὼλά τε καὶ σεβάσματα κατέστρεψεν ἐκ βάθρων, ἀλλὰ κνὶ τοὺς εἰδωλολάτρας τοὺς μὲν ἔτι ζῶντας ἀλόθρευσε, τοὺς δὲ ζήτη τεθνήκατας ἐν τοῖς τάφοις κατέκαυσε. Καὶ ἐπέρας τοὺς δραστηρίους ἐπὶ τὸν τάφον τοῦ ἀνθρώπου τοῦ Θεοῦ εἶπε· «Τί τὸ σκόπελον ἐκεῖνό, δὲ γάρ βλέπω; » Καὶ φασὶν οἱ ἄνδρες τῆς πόλεως· «Ο ἀνθρώπος τοῦ Θεοῦ ἐστιν, δὲ προφῆτεύσας τοὺς λόγους τούτους ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον Βεθγλ. » Καὶ εἰπεν· «Ἄφετε αὐτὸν· μηδὲν κινήσῃ τὰ δυτὰ αὐτοῦ. » Καὶ μέντοι καὶ τοὺς εγγυτοῦμένους καὶ τοὺς ψευδοπροφήτας καὶ πᾶν βδέλυγμα καὶ προσόγνιτα [P. 112] ἐν Ἱερουσαλήμ ἔκῆρε καὶ ἐπετερψεψε πρὸς Κύριον ἐν δλῃ καρδίᾳ καὶ Ισχύτι καὶ ἐν δλῃ, ψυχῇ αὐτοῦ κατὰ τὸν νόμον Μωϋσέως. Διὸ δὴ καὶ τὸ Πάσχα τοιοῦτον ἐποίησεν οἷον οὐ γίγνοντες ἀπὸ χρόνων Ἰησοῦ τοῦ Ναοῦ καὶ Σαμουῆλ· ἐν φύσει μὲν ἔθυσε χιλιάδας ιβ., πρόσβατα χιλιάδας λῃ. Καὶ κατωρθώθη, φησι, τὰ ἔργα Ἰωσίου ἐναντίον Κυρίου, ἐν καρδίᾳ πλήρει εὐσέβειας· καὶ γάρ δύοις αὐτῷ οὐκ ἐγεννήθη ἔμπροσθεν αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἀνέστη δύοις αὐτοῦ. Πλὴν οὐκ ἀπεστράψη Κύριος ἀπὸ θυμοῦ τῆς δργῆς αὐτοῦ, οὐ ἔθυμωθη ἐν τῷ Ἰουδᾳ, νιαστῆς. Ἐρὴ ὧν χρόνων καὶ τὸ Βυζάντιον ὑπὸ Μεγαρέων. Ἐρὴ ὧν καὶ Σεΐουλλας ἡ Σαμωνία ἐγνωρίζετο.

Μετὰ δὲ Ἰωσίαν ἐκσιλευσεν Ἰωάχας υἱὸς αὐτοῦ, δὲ ἐπιγένετο τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου, καὶ ληροῦεις ὃ πὸ Νεγκῶδ βιττιλέως Αἰγύπτου ἀπῆγθη, εἰς Αἴγυπτον, ἐν ᾧ καὶ ἀπέθανε, βασιλεύσας μῆνας τρεῖς. Ἐρ· οὖς οἱ Ἰσαηλίται, καθὼς φησιν Ἰώσηπος, ἐκ τοῦ κατῆσαι τὴν τοῦ Ἰουδὰ φυλὴν καὶ κατοικῆσαι τοῦ πόλιν Ἱερουσαλήμ, οὗτοι μὲν ἐκλήθησαν Ἰουδαῖοι, ἡ δὲ πόλις ἡ καὶ Σιών Ἰουδαία, ἡ τις πάλαι μὲν Ἱερούς ἐλέγετο διὰ τὸ τὸν Ἱερουσαλήμ κατοικῆσαι τὸν τόπον ἐκεῖνον. Δασδὶ δὲ Ἱερουσαλήμ προσηρέεσσν, ἐκ τοῦ συμβεβηκότος τεχνησάμενος τὸ

⁴⁴ III Reg. xii, 18 20.

A tatus est. Anno Josiae supra decimum octavum Chlicias sacerdos, qui vatis Jeremias fuit, pater in templo librum invenit, eumque ad regem attulit. Rex, qui pietate et justitia priores reges longe antecederet, 196 noluit ipse legere. Sacerdos itaque recitavit, flevitque universus populus. Sacerdos, ut primum legendi finis factus est, clamorem sustulit. Rex autem ingenti dolore perculsus, quod deprehenderet tot annos legem Dei conculcatam fuisse, vestes suas laceravit; graviterque metuens nisit qui Oldam mulierem fatidicam consulerent, quidnam a rege ac toto populo Deus requereret. Ea respondit sic fari Deum: « Quandoquidem corrutum emollitum est. esque me reveritus, cum audires me pronuntiare hunc locum et ejus incolas B presumdatum atque execrationi obnoxium iri, ac quando propterea scissis vestibus coram me lacrymas fudisti, ideo en ego te in pace mori sinam, ne conspicias calamitates quas ego huic loco et ejus habitatoribus infligam, uti eos aboleam. »⁶⁹ Inde Josias divino fervore animi instinctus non modo quae ubique locorum extabat simulacra et superstitionis cultus instrumenta funditus excidit, sed et cultores eorum alios vivos perdidit, alios mortuos in bustis cremavit. Cumque tumulum conspexisset sub quo vir Dei jacebat, quæsivit quisnam esset ille scopulus. Oppidanis respondentibus cippum esse divini istius hominis qui de Bethelico altari esset vaticinatus, relinqui eum et ossa ejus non moveri jussit. Idem ariolos, falsos vates, atque quidquid flagitiosum et abominandum erat Hierosolymis, extirpavit: seque ad Dominum toto corde ac pectore convertit, omnibus viribus annixus ad Mosaicæ 197 legis observationem. Ideo etiam Pascha tale celebravit quale post Josuam et Samuelem actum nullum fuit. Mactavit enim boum millia 22, ovium millia 38. Testatur Scriptura probata fuisse Deo Josiae officia, a corde pietatis pleno profecta: nam similis ejus neque ante neque post ipsum existit. Neque tamen iram in Iudeos conceptam Deus depositit, memor quibus modis ipsum Manasses irritasset. Eo tempore etiam Byzantium a Byzo Thraciæ rege conditum est: alii Megarenses ejus urbis auctores faciunt. Tunc et Sibylla Samonæa innotuit.

ἐπὶ τοὺς παροργισμοὺς οὖν παρώργισεν αὐτὸν Μαζίους βασιλέως τῆς Θράκης ἐκτίσθη· ὡς δὲ τινὲς

C B

Josiae successit Joachazus filius. Is voluntati Dei adversatus est, captusque a rege Aegypti Necho ab eo, inque Aegyptum captivus abductus ibi periret. Tantum tres menses regnum tenuit. Hujus aestate, ut narrat Josephus, obtinuit ut Israeliticus populus a Iudea tribu, quæ ceteris multo præstabat, Iudea dicerentur, urbs autem Sion Iudea denominaretur. Antiquitus ea Jebus appellata fuit, a Jebusæis ea loca habitantibus: Davidus autem Hierosolymæ nomen ei imposuit ab eventu: est enim in altissimo monte exstructa, quo in monte Dominus Da-

vido apparuit ad aream Ornae Iebusae, cum ob imprudenter factam populi recensionem populus peste affligeretur. Etenim mons Hebraeo sermone Ar dicitur, urbs autem Salem. Itaque Davidus, cum novam sibi regiam condidisset, 198 Arsalem nuncupavit, quod significavit locum pacis: in Græcum autem sermonem ea vox traducta ob soni concinnitatem in Hierosolyma deslexit.

Post Joachazum regnavit Joachimus, collegamque habuit fratrem Eliacimum. Is quoque Joachimus ea fecit quæ Deo displicerent. Itaque Nabuchodonosor Merodachi successor Judæam bello invasit ac sibi tributariam fecit, et cum tributum Joachimus, quod pactus erat, recusaret, denuo in Judæam duxit. Hierosolymisque potitus Joachimum in suam potestatem redactum interfecit, ac de muro projectum longo tempore insepultum jacere jussit, functum regno annos 11. De hoc ita Jeremias: « Hæc pronuntiat Deus de Joachimo Josiæ filio: Væ isti viro. Non eum plangentibus clamabunt, Eheu frater: neque inter plorandum, eum dominum ac fratrem inclamabant: sed asini sepultura ei obtinet, et cum computruerit, projicietur ultra portam Hierosolymum ».⁷⁰ Tunc Babylonem abductus est Daniel ac tres pueri, et de populo plurimi, ac pars vasorum Domini. Cæterum tres isti sacri pueri filii sunt Ezechia. Cum enim ex morbo convaluissest Merodachus Baldanis filius rex Babylonis, ad eum misit litteras et munera, gratulans quod eum sanitati restitutum audivisset. Hujus legatis Ezechias omnes suas divitias atque thesauros demonstravit. Quod factum moleste ferens Isaías, ita est regem suum allocutus⁷¹: « Audi sermonem Domini. Ecce appetet 198 dies, qua die omnia de domo tua auferentur, quæcunque majores tui in hanc usque diem congresserunt, atque omnia Babylonem deportabuntur. Quin et filios tuos a te procreatus abducent, et eunuchos in regia Babylonica constituent. Anno regni Nabuchodonosoris vicesimo, qui fuit ab exordio mundi annus 4094, Danielus regis insomnia interpretatus est. Sexdecim annis post tres isti sancti pueri in inflammatum furnum sunt conjecti. Balthasar, qui et Riniglisar nominatur, in convivio cum suis principibus ac pellicibus bibens de sacris Dei vasis, digitos hominis vidit in parietem scribentes, quam scripturam nemo præter unum Danielum interpretatus est. Ita autem

A δνομα' ἐν ὅρει γὰρ ἔστιν ὑψηλοτάτῳ κατφοδομημένη, ἐν φέρεις ὁρθῇ τῷ Δασίδῃ ἐν ἀλῶνι Ὀρνᾶ τοῦ Ἱεβουσαίου, ἐν τῇ θραύσει τοῦ λαοῦ διὰ τὴν ἀλογον ἐπερίθμησιν. Καὶ τὸ μὲν ὅρεις Ἐβραῖδι φωνῇ λέγεται "Ἄρ.", ἡ δὲ πόλις Σαλήμ. Οὐ οὖν Δασίδης νέον τόπον εἰς βασιλείου κατασκευάζων Ἀρσαλῆμ ὠνόμασεν, δὲ ἔστι, Τόπος εἰρήνης. Ἱερουσαλήμ δὲ εἰς τὸ Ἑλληνικὸν παρενηγμένη κέληται διὰ τὴν καλλιφωνίαν.

B Μετὰ δὲ Ἰωάκιμος ἰδαστερευεῖς Ἰωάκειμ καὶ Ἐλιακεῖμ δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ, καὶ ἐποιησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου. Καὶ ἐλῶνι Ναβουχοδονόσορε διάδοχος Μαροδάχ, καὶ πολιορκήσας τὴν Ἰουδαίαν, ὑπόγορον αὐτὴν ἐποιήσεν. Ἀθετήσαντος δὲ τὴν φορολογίαν Ἰωάκειμ δήθε πάλιν εἰς Ἱερουσαλήμ Ναβουχοδονόσορε, καὶ τούτον χειρωσάμενος καὶ ἀνελών καὶ ἀπὸ τοῦ τείχους βίφῆναι κελεύσας θταφον ἐπὶ πολὺν κατέλιπε χρόνον, βασιλεύσαντα ἔτη, ἔνδεκα. Περὶ οὗ φησιν Ἱερεμίας: « Τάδε λέγει Κύριος ἐπὶ Ἰωάκειμ οὐδὲν Ἰωάκιμος. Οὐδὲ ἐπὶ τὸν ἄνδρα τοῦτον. Οὐ μὴ κόφονται αὐτὸν, οὐδὲ μὴ κλαύσονται αὐτὸν, Οἱ μοι, κύριε, καὶ Οἱ μοι, ἀδελφές ἀλλὰ ταφὴν ὅνου ταφήσεται (90), καὶ συμψηφισθεὶς βίβησεται [P. 113] ἐπέκεινα τῆς πύλης Ἱερουσαλήμ. » Τότε καὶ Δανιήλ ἀπήγθη καὶ οἱ τρεῖς παῖδες καὶ ἄλλοι τοῦ λαοῦ πλειστοι καὶ μέρους τῶν σκευῶν Κυρίου εἰς Βαβυλῶνα. Οἱ δὲ ἄγιοι τρεῖς παῖδες οὗτοι Ἐζέκιου εἰσίν. Ἐν γὰρ τῷ ἀναστῆναι αὐτὸν ἀπὸ τῆς νόσου, ἀποστειλαὶ δὲ πρὸς αὐτὸν Μαροδάχ υἱὸς Βαλαδάν βασιλεὺς Βαβυλῶνος ἐπιστολὴν καὶ δῶρα ἤκουσε γὰρ δὲ τῇριστης, καὶ ἀνέστη, ὑπέδειξεν αὐτὸς τοῖς ἀγγέλοις Μαρεδῆχ πάντα τὸν πλούτον αὐτοῦ καὶ τοὺς θησαυροὺς αὐτοῦ. Πρὸς δὲ λυπούμενος εἶπεν Ἡσαΐας ὁ προφῆτης « Ἀκουσον λόγον Κυρίου. Ἰδού δὲ μέραι ἔρχονται, καὶ ληφθήσονται πάντα τὰ ἐν τῷ οἴκῳ σου, καὶ δοσα ἕτησύρισταν οἱ πατέρες σου ἔως τῆς ἡμέρας ταύτης, καὶ εἰς Βαβυλῶνα ἀπενεγκθήσονται: Ἄλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν υἱῶν σου τῶν ἔξελησθότων ἐκ σου ληφονται καὶ ποιησουσι σπάδοντας ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ βασιλέως Βαβυλῶνος. » Τῷ δὲ εἰκοστῷ ἔτει τῆς βασιλείας Ναβουχοδονόσορε, τετρακισχιλιοστῷ δὲ καὶ ἐνενηκοστῷ τετάρτῳ τοῦ κόσμου, διεσάργησε τὰ ἐνύπνια αὐτοῦ δὲ Δανιήλ. Τῷ δὲ τετρακισχιλιοστῷ ἐκατοστῷ δεκάτῳ τὰ κατὰ τὴν κάμινον τῶν ἀγίων τριῶν παῖδων ἐπράχθησαν. Τοῦ γὰρ Βαλαδάρ, δὲ καὶ Πινιγλίσαρος ἐλέγετο, πίνοντος ἐν τοῖς Ἱεροῖς σκευεσιν οἴκου Κυρίου σὺν τοῖς μεγιστᾶσιν αὐτοῦ καὶ ταῖς παλλακαῖς εν δείπνῳ

⁷⁰ Jer. xxii., ⁷¹ IV Reg. xx, 17, 18.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(90) Non esse vel vera vel in loco etiam suo allata ea quæ de Judæa et urbe Hierosolymorum disputantur, cuivis perspicuum esse puto. Hic autem Hieronymi versionem sum secutus, cum meus liber habaret στμψτ.σθετ., Complutensis apud Hierem. Συμψτ.σθετ., Argent. Συμψτ.σθετ., quæ duo vocabula quid significent, non facile dixerim; et minime ferre locus videtur ut deploratum aut complocatum vertamus, cum Hesychius ψιζομένην annotarit esse

κλαίοντα, et ψιάδες apud Homerum stillæ sint, sanguineas Jovis lacrymæ. *Iliad.* II. 459. Verbum ψῶ significat λεπτόν, ut Græci tradunt, attenuo. Hebrewicum βαθητικόν indicat fore ut tractum seu raptatum projiciatur, nulla prorsus putredinis significatione, ut conjicere nequeam vel quid Hieronymus secutus sit, vel quomodo in Græca versione legendum sit. Nam nostri Cedreni vox prorsus est. Viderint periiores. XYL.

εἰδεν ἀνθρώπου δικτύους γράφοντας ἐν τῷ τοιχῷ· ὁν τὴν γραφὴν μόνος Δανιὴλ ἡρμήνευσεν. Ἐχει
δὲ οὕτως· Μανί· δὲ ἐστιν, Ἐμέτρησεν δὲ θεὸς τὴν βα-
σιλείαν σου καὶ ἐπλήρωσεν αὐτήν. Θεκέλ· Καὶ ἐστά-
θμησεν ἐν ζυγῷ καὶ εὐρέθη ὑπεροῦσα. Φαρές· Δι-
τήρηται ἡ βασιλεία σου καὶ ἀδόθη Μῆδοις καὶ Πέρσαις.

Αἰχμαλωτισθείσης τῆς Ἱερουσαλήμ Ἱερεμίας, κατίοι πολλὰ παρὰ τῶν Χαλδαίων ἀνακαθίστηκε, ἥτετίσατο μᾶλλον μετὰ τῶν καταλειψθέντων πενήντων ἑναπομεῖναι. Καὶ ὡς αὐτὸν εἰς τὸν βόρδον (91) ἔβαλλον, πολόστιχον βιβλίον συνίσταξε. Κατὰ τοὺς καπιροὺς ἐκείνους καὶ Ἱεζεκιὴλ ὁ θεός τοσούτος αἰχμ-
άλωτος ἀναχθείς. ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ λαχῶν τοῦ Χοδάρη,
διανοιγόντων αὐτῷ τῶν οὐρανῶν, εἶδε δόξαν Θεοῦ,
πνεῦμα ἐρχόμενον ἀπὸ βορρᾶ, καὶ νεφέλην ἐν αὐτῷ,
καὶ φέγγος κυκλόθεν, τὴν Τριάδα φανταζόμενος.
Ἐκεῖ καὶ τῶν χερουδίμην εἶδεν ὑποτύπωσιν, ἐν προσ-
ώπῳ ἀνθρώπου καὶ μόσχου καὶ λέοντος καὶ ἀετοῦ
ὑποτυπουμένην. Τηπεράνω δὲ τούτων, ὡς εἶδος ἀν-
θρώπου, τὸν θεόν ἀνθρώπου ὄρων δι’ αὐτοῦ προφήτης

Μετὰ δὲ Ἰωακείμ εἴσασίλευσεν Ἱεχονίας υἱὸς αὐτοῦ, ὁ καὶ Ἰωακείμ, διὰ προστάγματος Ναβουχο-
δονόσορ. Καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κύριου. Καὶ περὶ τοὺς φόρους ἀγνωμονήσαντος αὐτοῦ ἡλθεν
αὐτὶς Ναβουχοδονόσορ εἰς τὴν πόλιν Ἱερουσαλήμ,
καὶ [P. 114] ἐποιέιρκει αὐτήν. Ήρὸς δὲ Ἱεχονίας
ἔξηλυσε σὺν μητρὶ καὶ τέκνοις καὶ τοῖς ἀρχούσιν αὐ-
τοῦ. Καὶ εἰσῆλθον οἱ μεγιστᾶνες Ναβουχοδονόσορ
εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἔξηνεγκαν τοὺς θησαυροὺς Κυρίου
καὶ τοὺς βασιλέας καὶ τὰ χρυσᾶ σκεύη. Καὶ ἐποίησε
Σολομών ἐν νεῷ Κυρίου. Τὸν δὲ Σεδεκίαν ἀντὶ^C
Ἱεχονίου καταστήσας ἀπώκεισεν Ἱεχονίας εἰς Βα-
σιλῶνα καὶ τὴν μητέρα καὶ τοὺς ἄρχοντας αὐτοῦ,
βασιλεύσαντα μῆνας τρεῖς. Περὶ οὖ πολιν Ἱερεμίας
ἔλεγεν· « Ήτιμώθη Ἱεχονίας ὡς σκεῦος οὗ οὐκ ἔστιν
χρεῖα, διὰ ἀπερίφρονος καὶ ἔξεβληθη εἰς γῆν, τὴν οὐκ
ἡδεῖ, λέγει· Κύριος. Γάρ, γῆ, ἀκουσον λόγον Κυρίου.
γράψον τὸν ἄνδρα τοῦτον ἐκκήρυκτον ἀνθρώπον, διτε
οὐ μὴ αὐξηθῇ ἐκ τοῦ στέρματος αὐτοῦ ἀνὴρ καθ-
ήμενος ἐπὶ θρόνου Δασίδη, ἄρχων ἔτι ἐν τῷ Ἰούδᾳ. »
Μετὰ δὲ Ἱεχονίαν ἔβασίλευσεν Σεδεκίας πατράδελφος
αὐτοῦ, καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου.
Καὶ περὶ τὴν φορολογίαν ὀστάτως παρασπονδήσαν-
τος αὐτοῦ ἡλθε πάλιν Ναβουχοδονόσορ εἰς Ἱερου-
σαλήμ, καὶ ἐποιέιρκει αὐτήν ἐπειδὴ δύο. Καὶ προφῆτης
τεύσας Ἱερεμίας τὴν ἀλώσιν τῆς πόλεως δέσμος
ἔδλεψε ὑπὸ Σεδεκίου ἐν λάκκῳ. Μετὰ δὲ τὸ λυθῆναι
αὐτὸν τοῦ δεσμοῦ, λαβὼν τὴν κιδωτὸν καὶ τὸ θυ-
σιαστήριον καὶ τὴν τράπεζαν καὶ τὴν λυχνίαν ἐκ τοῦ
νεοῦ ἐν λόγῳ Κυρίου, μέλλουσαν τὴν πόλιν ἡδη πα-
ραταμβάνεσθαι, κατέκρυψεν ἐν ἀδηλῷ τόπῳ· καὶ
οὐχ εὑρίσθησαν ἔτι, ὡς ἡ τῶν Μακαβαίων βίβλος
λέγει. Οὐ δέ γε Ναβουχοδονόσορ παραλαβὼν τὴν
πόλιν ἀνέπρησε πάσαν. Τὸν δὲ Σεδεκίαν χειρωσά-
μενος, τὴν μὲν γυναικαν καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ κατ-

A habet. Mani : hoc est Deus, dimensns est tuum regnum, idque absolvit. Thecel : in trutina examinavit, ac deprehensum est id deficere. Phares : abscissum est regnum tuum Medisque et Persis traditum. Atque ea ipsa nocte interfectus est Balthasar.

Hierosolymis captis Jeremias, tametsi eum vehementer urgerent Chaldaei, tamen præstulit ibi cum relictis egenis permanere. Cumque esset in voraginem abjectus, magnum librum composuit. Eo tempore etiam divinissimus Ezechielus captivus abductus, cum ad fluvium Chobarem degeret, cœlis ipsi apertis majestatem Dei vidit, ventum a Borca B 200 venientem, nubemque in eo et splendorem in orbem circumfusum. Quo viso Trinitatem est imaginatus. Ibi et Cherubinorum vidit representationem in forma hominis, vituli, leonis et aquila, ac supra hos quemdam humana specie, nimirum Deum qui humanam naturam induit, cernens, qui eum Israelicis vatem constituit futurorumque cognitioni initiavit.

Post Joacimum Jechonias filius ejus, cui et Joachimo nomen suit, jussu Nabuchodonosoris regnum accepit. Vixit et ipse impie, et tributum mala fide persolvit. Eapropter ad Hierosolyma rursus cum exercitu Nabuchodonosor accessit urbemque obserdit. Exiit ad cum Jechonias cum matre, liberis et primoribus. Et qui erant apud Nabuchodonosorem, primi in urbem ingressi thesauros tam sacros quam regios omniaque aurea templi Dei instrumenta, quæ Salomon fecerat, exportarunt. Sedechiam regno Barbarus præfecit, Jechonia, cum is menses tres regnum gessisset, una cum matre et principibus Babylonem deportato. De hoc Jechonia sic Jeremia; pronuntiavit⁷²: « Nullius pretii est Jechonias, perinde atque vas nullis usibus idoneum. Est enim ab'ectus, et ejectus in terram sibi ignotam, ad Dominus. O terra, terra, audi sermonem Dei. Scribe hunc hominem, virum abdicatum: non enim unquam ex semine ejus adolescat vir, qui in solio Davidico sedeat aut porro in Juda princeps sit » Ergo post Jechoniam patruus ejus Sedechias regnavit, qui et ipse Deum sua vita offendit et pacti tributi fidem 201 fefellerit. Rursum itaque Nabuchodonosor ad Hierosolyma accessit, urbemque biennium obsedit. Jeremiam, fore ut urbs capiatur vaticinantem, Sedechias vincit in foveam abjecit. Is postquam solitus est, jamjam capienda urbe, jussu Dei arcam, aram et mensam et lucernam de templo abstulit, et loco ignoto occultavit; neque deinde ea inventa sunt, uti quidem liber Machabœorum tradit. Urbe potitus Nabuchodonosor eam totam incendio vastavit. Sedechiam vero nactus uxorem ejus et liberos ipso vivente trucidavit: tum ipsi oculos eruit, atque in vinculis Babylonem abduxit, cum is triennium imperasset. Populum

⁷² Jer. xxii, 18.

XYLANDRI ET GNARI NOTÆ.

(91) Βόρδορυς cœnum significat, fuit autem in foveam conjectus, non aqua sed cœno obsitam, Jerem. xxxviii. XVI.

quoque captivum abduxit, qui in exsilio annos 70 A mansit. Huic Sedechia quidam vates ante captam urbem prædixerat eum Babylonem adductum iri; alius, non esse ipsi metuendum ne Babylonem esset visurus. Verum uterque dixerat: Babylonem quippe, in quam luminibus privatus venit, non conspexit. De Sedechia sic Jeremias⁷⁸ « hæc Deus de Sedechia dicit. Ecce trado eum in manus regis Babylonis. Is feriet eum, sumeturque de eo formula execrandi hæc; agat tecum Deus ut cum Sedechia et Achiaabo quos rex Babylonius igne frixit, propter flagitia quæ Jerusalema perpetraverunt strupandis civium uxoribus, et prætentu nominis mei vaticinando quæ ipsis non mandavi, inquit Dominus. » 'Ierosuſalām, καὶ ἐμοιχῶντο τὰς γυναικας τῶν πολιτῶν ὃν οὐ προσίταξ αὐτοῖς, λέγει Κύριος. »

202 Anno a capta urbe tertio Nabuchodonosor Nabuzardanem principem militum misit Hierosolyma. Is aedem Dei, domum regis et reliquas domos omnes combussit. Templum Dei annos a quo tempore primum edificatum est, duravit 442. Ceterum duas magnas æreas pilas et mare æreum et duodecim ei suppositos vitulos ac bases, denique quidquid æris in templo fuit, contritum secum Babylonem abduxit. Quin et pateras auras, argenteas, æreasque secum abstulit: pondus aeris vasorum quæ avexit, est immensum. Reliquorum adhuc Judæorum præcipios ad Nabuchodonosorem abductos, partim cecidit, alios in servitatem tradidit. In Sedeiam lata est sententia, uti in tenebris sedens pistrinum agitaret. Sub hoc Sedeia prorsus ac primo Hierosolyma capta, non Judæis postmodo sed Chaldaeis regibus subditæ fuit. Ter omnino Hierosolymam Nabuchodonosor oppugnavit. Primum, cum regnante tertium annum Eliachimo ascendit, secumque inter alios etiam Danielum ac tres istos sanctos pueros abduxit, primo sui regni anno. Secundum, quando tertio mense regni Iechoniæ, qui et Joacimus dicitur, anno sui regni octavo, Iechoniæ cum matre et Ezechielum vatem abduxit. Tertium, cum undecimo anno regni Sedechia, sui undevigesimo templum cremavit, Sedechia⁷⁹ oculos eruit, filios ejus necavit, populumque captivum abduxit, annos 70 ea conditione acturum.

τῷ ἑνδεκάτῳ ἔτει τοῦ Σεδεκίου τὸν νεὸν ἐνέπρηξε καὶ τὸν Σεδεκίου τὸν νεὸν ἐνέπρηξε καὶ τὸν πλῆθος ἀπήγγειλατων ἐπὶ ἑτη ἑδεμήκοντα, ⁷⁸ Jer. xxix, 21-23.

A δοθαλμὸς ἀνεῖλεν, αὐτὸν δὲ ἐκτυφλώσας καὶ δεσμοῖς κρατήσας εἰς Βαβυλῶνα αἰχμάλωτον ἀνήγγειλεν, βασιλεύσαντα ἡτη τρία, καὶ τὸ πλῆθος ἀπήγγαγεν αἰχμάλωτον ἐπὶ ἑτη οἱ. Τούτῳ τῷ Σεδεκίῳ εἶναι τις προφῆτης πρὸ τῆς αἰχμάλωσίας ἀπαχθῆναι εἰς Βαβυλῶνα. Καὶ ἄλλος εἶπεν αὐτῷ· Μὴ φοβοῦ· οὐ γὰρ ἕδης Βαβυλῶνα. Καὶ ἀμφότεροι· οὐλγθευσαν· κατῆλθε γάρ. οὐ μὴν ἐθεάσασθο αὐτήν· τυφλὸτε γάρ ἦν. Περὶ οὐ 'Ιερεμίας αὖθις ἔφη· « Οὕτως εἶπε Κύριος ἐπὶ Σεδεκίου· Ἰδοὺ ἡγώ δίδωμι αὐτὸν εἰς χεῖρας βασιλεῶς Βαβυλῶνος, καὶ πατάξει αὐτὸν· καὶ λήψονται ἐπὶ αὐτὸν κατέραν λέγοντες· Ποιήσαις σε Κύριος ὁς Σεδεκίου καὶ ὁς Ἀχιέδης, οὓς ἀπετηγάνισε βασιλεὺς Βαβυλῶνος ἐν πυρὶ, δι' ἣν ἐποίησαν ἀνομίαν ἐν αὐτῶν, καὶ λόγον ἔχρημάτισαν ἐπὶ τῷ δύναματι μου ὃν οὐ προσίταξ αὐτοῖς, λέγει Κύριος. »

B 'Ἐν δὲ τῷ τρίτῳ ἔτει τῆς αἰχμάλωσίας ἀπέστειλε Ναβουχοδονόσορ τὸν Ναβουχαρδάν ἀρχιμάγειρον αὐτοῦ εἰς 'Ιερουσαλήμ, καὶ [P. 115] τὸν μὲν οἶκον Κυρίου καὶ τὸν οἶκον τοῦ βασιλέως καὶ τοὺς περιλειφθέντας πάντας οἶκους ἐνέπρησε, διαρκέσαντα τὸν θεον οἶκον ἀπὸ τῆς πρώτης οἰκοδομῆς ἔτεσι νυμβ', τοὺς δὲ χαλκοῦς δύο μεγάλους στύλους καὶ τὴν χαλκήν θάλασσαν καὶ τοὺς ὑποκάτω αὐτῆς δώδεκα μόσχους καὶ τὰ ὑποστηρίγματα καὶ πάντα τὸν ἐν νεῷ Κυρίου χαλκὸν συντρίψεις ἀπήγαγεν εἰς Βαβυλῶνα, καὶ μέντοι καὶ τὰς χρυσᾶς φιάλας καὶ τὰς ἀργυρᾶς καὶ τὰς χαλκᾶς. Καὶ οὐκ ἦν σταθμὸς τοῦ χαλκοῦ τῶν σκευῶν πάντων ὡν ἔλαβε δὲ ἀρχιμάγειρος. Τῶν δὲ ἐπιλοίπων 'Ιουδαίων τοὺς ἐπισκόμους ἀπηγάγων πρὸς Ναβουχοδονόσορ, τοὺς μὲν κτηνάτως, τοὺς δὲ δούλους περέδωκε. Τὸν δὲ Σεδεκίου ἐπὶ σκότει καθίσας μυλωθρεῖν κατεδίκασεν. 'Εφ' οὐ τὸ πνευτής καὶ πρώτη ἀλλως εἰς τῆς 'Ιερουσαλήμ γέγονεν, οὐκέτι βασιλεύεσσε, ὅπος 'Ιουδαίων, ἀλλ' ὅποι τῶν Χαλαδίων καταθείσης. Τοιγαροῦν τρίτον Ναβουχοδονόσορ ἐπέβρυσε τὴν 'Ιερουσαλήμ· πρῶτον μὲν, διε ἐν τῷ τρίτῳ ἔτει· 'Ελιακείμ ἀνθλεθε καὶ ἔλαβε σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ τοὺς ἀγίους τρεῖς πατέρας καὶ Δανιήλ, ἵτος ἄγων τῆς βασιλείας πρῶτον δεύτερον δὲ, διε ἐν τῷ τρίτῳ μηνὶ 'Ιεχονίου τοῦ καὶ 'Ιωακείμ, διε ἔλαβεν αὐτοὺς τε τὸν 'Ιεχονίαν καὶ τὴν μητέραν αὐτοῦ καὶ 'Ιεζεκίηλ τὸν προφήτην, ἵτος ἄγων αὐτὸς τῆς βασιλείας ἔγδον: καὶ τρίτον, διε ἐν Σεδεκίου ἑετοφλώσε, καὶ τοὺς οἰοὺς αὐτοῦ κατέσφρεξε, ἵτος ἄγων τῆς βασιλείας ἐννεκαὶδέκατον.

C Μετὰ δὲ τοὺς προειρημένους τῶν 'Ασσυρίων βασιλεῖς ἑντασθεν, ὡς εἴρηται, Ναβουχοδονόσορ ἔτη οὖ, δις καὶ τῆς 'Ιερουσαλήμ ἑκράτησεν ἔτη ἑπτά, καὶ πολὺ μεγίστην εἰς Βαβυλῶνα ἔκτισεν, δὲ διπτῆς πλίνθου καὶ λίθων λελαξευμένων, ἐχόντων ἀνὰ τρεῖς πτήχεις τὸ πλάτος, καὶ μῆκος ἀνὰ πτήχεις ἔξ. Τὸ δὲ περίμετρον αὐτῆς ἐπίτης στάδια μ', γινόμενα μίλια σύ, τὸ δὲ ὄφος τοῦ τείχους πτήχεις π', καὶ τὸ πλάτος πτήχεις λ' τὸ δὲ ὄφος τῶν πύργων πτήχειν ρ', καὶ τὸ πλάτος εἰς τῶν δὲ πύργων πτήχειν ρ', τὸ δὲ πλάτος εἰς τῶν πύργων πτήχειν ρ'. 'Εγγιστα δὲ τῆς πόλεως ὥρυξε κινστέρναν, καὶ περι-

ετείχισεν ἀξιολόγως· τὸ βάθος αὐτῆς δρυμιαὶ κ', τὸ δὲ περιμέτρον κύτης στάδια μ'. Ὑπερβον δὲ αὐτῆς κατεψύτευσε δύνδρα παντοδαπά, ὡς παρομοιοῦσθαι δασυτάτοις ὅρσιν· ὅ καὶ κρεμασθὲν παραδεῖσον ὄντα πολῶν, καὶ τοὺς κάτω καθορῶν ἐξ ἀπόκτου, ὥπ' οὐδὲν δὲ τῶν κάτωθεν ὠρᾶτο. Ἐκεῖσε διαπορευόμενος [P. 116] στόματι ὑπερφάνω εἶπεν· « Οὐχ αὕτη ἔστιν ἡ Βαβυλώνη ἡ μεγάλη, ἣν ἦγὼ εἰς οἶκον βασιλείας ἐν τῷ κράτει τῆς Ἱσχύος μου, εἰς τιμὴν τῆς δόξης μου φύκοδημασα; » Καὶ ἔτι τοῦ λόγου ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ δύντος φωνὴ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ γέγονε· « Σοὶ λέγεται Νεδουχοδονόσορ· Ἡ βασιλεία σου παρῆλθεν ἀπὸ σου, καὶ ἀπὸ ἀνθρώπων ἐκδιώκουσα σε, καὶ μετὰ θηρίων ἡ κατοικήσει σου, καὶ χόρτον ὡς βοῦν φωμοῦσα σε, καὶ ἐπὶ τὰ καιροὶ ἀλλαγήσονται ἐπὶ σε, ὡς οὐ γῆρας δὲι κυριεύεις ὁ Ὑψιστος τῆς βασιλείας τῶν ἀνθρώπων, καὶ φὰν δόξῃ δώται αὐτῇν. » Καὶ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ δὲ λόγος συνετελέσθη, καὶ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων ἐξεδιώθη, καὶ ἐν ἀρήμοις ἥγιεσθαι καὶ ὄρεσι· γέγονε γάρ τὰ ἔμπροσθεν αὐτοῦ σὺν τῇ κεφαλῇ ὡς βοῦς, καὶ οἱ πόδες σὺν τοῖς διπηθίοις ὡς λέων. Ἀπεκαλόθη δὲ τῷ ἀγίῳ Δανιήλι περὶ τούτου, διειπέτην τὴν ἀλογον αὐτοῦ φιληδονίαν καὶ σκληροκαρδίαν ὑπὸ ζυγὸν ὡς βοῦς ἰγένετο τῷ Βελιζέρι λέων δὲ, διὰ τὸν τυραννικὸν καὶ ἀρπακτικὸν καὶ θηριώδεστετον αὐτοῦ τρόπον· οἱ γάρ δυνάστεται τεύτην ἔχουσι τὴν ἀρχὴν, ἐπει τέλει δὲ ὡς θῆρας ἀρκάσσουσιν ὄλοθρεύοντες καὶ ἀναιροῦντες. Καὶ ὡς βοῦς ἤσθιε χόρτον, καὶ αἱ τρίχες σύτοῦ νῦξιθησαν, καὶ οἱ δύνησες ἐγένοντο ὡς ὀρέντος, καὶ ἡ σάρξ ἐν ἐπὶ τὰ καιροὶ ἐπεχύννη καὶ ἀμελανώθη τῇ κακοτάθειᾳ, καὶ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ ἥρθη τοῦ μὴ λαλεῖν. Καὶ νοῶν εὐθὺς ἀδάκρυσ, καὶ ἀπὸ τοῦ κλαζειν οἱ ὄφθαλμοι· κύνοις ἐγένοντο ὡς κρέας. Καὶ πολλοὶ ἐξόντες οὐχ ἐώρων αὐτὸν πλὴν τοῦ δισέν Δανιήλ· οὗτος γάρ πάντα τὸν χρόνον τῆς ἀλλοιώσεως αὐτοῦ ἐν προσευχαῖς ἦν περὶ αὐτοῦ. Καὶ μετὰ τὸ ἀλλαγῆναι τοὺς ἐπὶ τὰ καιροὺς ἀποκατέσθη εἰς ἐστόν, καὶ ἐποίησε ἐξ ἡμισυ χρόνους ὑποπίπτων καὶ ἐξομολογούμενος τῷ Κυρίῳ, μήτε ἄρτον φαγὼν, μήτε οἶνον πιῶν, ἀλλὰ ἐν ὀσπρίοις βρεκτοῖς καὶ λχάνοις διακῶν κατὰ τὴν τοῦ μεγάλου Δανιήλ προσλάησιν, καὶ τὸν Κύριον ἐξιερούμενος πάντα τὸν χρόνον τῆς ζωῆς αὐτοῦ. Μετὰ δὲ ταῦτα πάλιν φησι· αὐτὸς περὶ τῆς ἐστόν ἀποκαταστάσεως· « Ἐν τῷ καιρῷ ἐξείνη αἱ φρένες μου ἐπεστράφησαν ἐπ' ἡμέα, καὶ εἰς τιμὴν τῆς βασιλείας μου ἥλθον, καὶ ἡ μορφὴ μου ἐπέτρεψε ἐπ' ἡμέα, καὶ οἱ τύραννοι μου καὶ οἱ μαγιστᾶνες μου ἐζήτουν με, καὶ περὶ τὴν βασιλείαν μου ἀφετατώθην, καὶ μεγαλωσύνη περιεστορέα ἐτέθη μοι. Νῦν οὖν ἦγὼ Νεδουχοδονόσορ αἰνῶ καὶ ἀκεραύων καὶ δοξάζω τὸν βασιλέα τοῦ οὐρανοῦ, διειπέτη τὰ ἔργα αὐτοῦ ἀληθινά, καὶ εἰ τρίβοι αὐτοῦ χρόνις, καὶ πάντας τοὺς πορευομένους ἐν ὑπερηφανίᾳ δύναται ταπείνωσαι. » Τὴν τοίνυν ἐκ θεοῦ δοθεῖσαν πολυολίβιαν ρώμην τε καὶ περιφάνειαν δοθεῖσα λόγος ὑπεμφαίνων διὰ Ἱερεμίου φάσκει· « Τάδε λέγει Κύριος· Ἰδού δέδωκα [P. 117] πᾶσαν

A stadium 40. Supra hunc plantavit omnis generis arbores, ita ut monte densis arboribus obsito hortus similis videretur: appellavit ipse hortum pensilem. In eo cum mulieribus suis degebat, de super omnia cernens, ipse omnium conspectui exemplus. Ibi obambulans arroganter ita est fatus « Nonne hæc est magna urbs Babylon, quam meis ego viribus mihi regiam extruxi, gloriæ mihi honorique futuram? » cum adhuc in ore ei hæc verba hærerent, vox de celo edita est talis. « Tibi hoc o Nabuchodonosor, dicitur: Regnum tuum a te ablatum est, et ab hominibus expelleris, degesque inter feras, 204 pascerisque tanquam bos herbis, septemque annos hæc mutatio durabit, dum discas Altissimum in regna hominum potestatem habere: qui regnum, cui velit, ipse concedat. » Et ea ipsa hora impletus est hic sermo, exactusque ab hominibus, in solitudinibus et montibus delituit. Nam prior corporis pars cum capite in bovis, posterior cum pedibus in leonis formam abierrunt. Patesfactum autem est beato Danielo eum propter brutam voluptatum cupiditatem cordisque obstinationem Beliari sub jugum instar bovis traditum: leonis formam tyrannicis, rapacibus ac ferissimis moribus meruisse. Quippe præpotentes tale habent exordium, et in fine ferarum instar rapiunt per dentes ac necantes. Is ergo bovis instar herba se pavit, creveruntque crines ejus, et ungues avium unguibus similes facti sunt, septennioque caro ejus incrassata est, victusque eum tam fœdus denigravit: ademptus est et sermonis usus, et secum cogitans lacrymabat flendoque oculi ejus instar carnis redacti sunt. Multi autem cum exirent, eum non viderunt, solo Danielo excepto. Is enim toto ejus mutationis tempore pro ipso deprecatus assidue fuit. Exacto septennio Nabuchodonosor ad se rediit, sexque deinceps annos et anni semissem exegit, Deo sese submittendo et delicta sua confitendo; neque vel panem edit neque vinum bibit, vitam madefactis leguminibus et oleribus tolerans, magni Danieli hortatu, Deumque toto vita sua tempore pacans. 205 Secundum hæc ipse ita de sua restitutione loquitur⁷⁴. « Eo tempore ad animum redii, regiamque dignitatem recepi, ac formæ meæ restitutus sum, principesque et præfecti mei me requisiverunt, ac in regno meo confirmatus, auctus etiam sum ampliore majestate. Nuno itaque ego Nabuchodonosor laudo, extollo et prædicō gloriam cœlestis regis, quoniam omnia ejus facta recta sunt, ac justum in moribus ejus judicium. Iaque omnes elate sese gerentes deprimerē novit, » Sane opes potentiam atque gloriam illi a Deo concessa, sacra Scriptura verbis Jeremias sic indicat⁷⁵. « Hæc dicit Dominus: Ecce omnem hanc terram Nabuchodonosori regi Babylonis in servitutem tradidi, et bestias silvestres, ut ei operentur. Gens autem et regnum quod ejus iugulo collum non subdiderit, ferro et fame a me punietur, tantisper dum manu ejus consiciatur. » Item⁷⁶: « Est

⁷⁴ Dan. iv, 34-36. ⁷⁵ Jer. xxviii, 14. ⁷⁶ Jer. vi, 23.

ferox, et non miserebitur. Vox ejus est instar sonitus maris fluctuantis. Equis curribusque multis instructus, ignis in morem tecinget obsidione, o filia Sionis. » Item ⁷⁷: « Ob vocem impetus ejus et arma pedum ipsius, et propter curruum ejus quassationem ac sonitum rotarum, non convertentur patres ad filios suos, præ lassitudine manuum suarum. » Item ⁷⁸: « Ex Dane audietur fremitus equorum ejus accelerantium. » Sed et Ezechielus ita vaticinatur ⁷⁹: « Ecce ego contra te, Tyre, adduco Nabuchodonosorem **206** regem Babylonis, regem regum, instrumentum equis, curribus et conductis multarum gentium ingentibus copiis. Is te vallo fossaque circumveniet et infestis armis. Muros et turre tuas armis dejicit; pulvisque a multitudine equorum ejus excitatus te obteget. » Ac rursum ⁸⁰: « Hoc satur Dominus Deus. Ecce ego Agyptum Nabuchodonosori trado. Is copiis ejus potietur ac spolia leget et prædam avertet. Agyptum ei mercedis loco do, ob navatam mihi adversus Tyrum operam; ac per ipsum perdam multititudinem Agyptiorum. » Itaque consentaneum est quod ei Danielus dixit ⁸¹: « Tu rex regum es, cui cœlestis Deus regnum dedit validum ac potens et ubique homines incolunt magni aestimatum. In tuam potestatem tradidit feras agrestes et aereas volucres, teque omnium dominum constituit. Tu es aureum illud statuæ caput, et arbor qua in magnitudinem succrevit, ita ut cœlum cacumine attingat, et amplitudo in universam terram porrigitur sub qua fera degant. Nam potentiam et majestatem nactus es maximam, majestasque tua it cœlo, et potentia ad fines terræ protenditur. »

ἀνθρώπων· Θηρία τε τοῦ ἄγρου καὶ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ πάνταν. Καὶ σὺ εἰ ἡ χρυσῆ κεφαλὴ τῆς εικόνος, καὶ τὸ δίδυρον δὲ εἰδεῖς τὸ μεγαλονθήν, οὗ τὸ ὑψος ἔφθασεν εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ τὸ κύτος αὐτοῦ εἰς πᾶσαν τὴν γῆν, καὶ ὑποκάτω αὐτοῦ κατέκουν τὰ θηρία· διτὶ ἐμεγαλύνθης καὶ ὑπερίσχυσας, καὶ ἡ μεγαλωσύνη σου ἔφθασεν εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ τὸ κυρεῖα σου εἰς τὰ πέρατα τῆς γῆς. »

Nabuchodonosori successit Ulemarodachus filius et quinquennium regnavit. Is Jechoniam vinculis solutum convivio adhibuit. De quo et in Regnorum historia scriptum est, et Jeremias sic ait ⁸²: « Anno post **207** abductum in vinculis Joachimum regem Judæ tricesimo septimo, vicesima quarta die mensis decimi, Evilmerodachus eo anno Babylonicum regnum adeptus respectum habuit Joachimi regis Judæ, eumque ex custodia in quam datus fuerat eduxit, benigneque allocutus, solium ei soliis regum quos secum habebat Babylone prius attribuit; vesteque qua in custodia usus erat, exutum alia induit; isque reliquum vitæ tempus cibum coram rege sumpsit. » Is Joachimus est, qui et Jechonias. Patrem enim ejus Joachimum, sub quo in captivitatem abductus est Danielus, Nabuchodonosor necatum Hierosolymis extra moenia abjecerat.

ηγματωτίσθη, Nabuchodonosor ἀνιλῶν ἐν Ἱερουσαλήμ ἔβριψεν ἔξω τοῦ τείχους.

Evilmerodachus frater Balthasar successit, regnavitque annos 3. Hic cum in convivio profanasset

⁷⁷ Jer. xlvi, 3. ⁷⁸ Jer. viii, 16. ⁷⁹ Ezech. xxvi, 3. ⁸⁰ Ezech. xxix, 19, 20. ⁸¹ Dan. ii, 37-39.

⁸² Jer. liii, 31.

A τὴν γῆν τῷ Ναβουχοδονόσορ βασιλεῖ Βαβυλῶνος δουλεύειν αὐτῷ, καὶ τὰ θηρία τοῦ ἄγρου ἐργάζεσθαι αὐτῷ. Καὶ τὸ ἔθνος καὶ ἡ βασιλεία, δοις ἓν μὴ διδόλωσι τὸν τράχηλον αὐτῶν ὑπὸ τὸ ζυγὸν αὐτοῦ, ἐν μαχαίρῃ καὶ ἐν λιμῷ σκέψομαι αὐτοὺς ἔως ἂν ἐκλείπωσιν ἐν χειρὶ αὐτοῦ. » Καὶ, « Τισμόν ἔστι, καὶ οὐκ ἐλεῖσθαι. Φωνὴ αὐτοῦ ὡς φάλασσα κυμαῖνουσα. Ἐφ' ἵπποις πολλοῖς καὶ ἀρματοῖς πατέρες ὡς πῦρ, εἰς πόλεμον ἐπὶ σὲ θύγατρες Σιών. » Καὶ, « Ἀπὸ φωνῆς ὄρμῆς αὐτοῦ καὶ ἀπὸ τῶν διπλῶν τῶν ποδῶν αὐτοῦ καὶ ἀπὸ σεισμοῦ τῶν ἀρμάτων καὶ ἥχου τροχῶν αὐτοῦ οὐχ ἐπιστραφῆσονται πατέρες ἐπὶ οὐλῶν αὐτῶν, ἀπὸ ἐκλύσεως χειρῶν αὐτῶν. » Καὶ, « Ἐκ Διάν ἀκούσθησται φωνὴ δέσποτος ἵππων αὐτοῦ. » Καὶ διὰ Ἱεζεκιὴλ οὕτως λέγει· « Ἰδοὺ ἐγὼ ἐπάγω ἐπὶ Σὸρ Ναβουχοδονόσορ βασιλέα Βαβυλῶνος, δεὶστι βασιλεὺς βασιλέων, μεθ' ἵππων καὶ ἀσκάτων καὶ συναγωγῆς ἐθνῶν πολλῶν σφόδρα, καὶ περιβαλεῖ σοι τάφρον, καὶ οἰκοδομήσει σε κύκλῳ γάρακα καὶ περιστασιν διπλῶν, καὶ τὰς λόγχας αὐτοῦ ἀ ἐναντὶ σου δώκει. Τὰ τείχη σου καὶ τοὺς πύργους σου καθελεῖ ἐν τοῖς δηλοῖς αὐτοῦ ἀπὸ δὲ τοῦ πλήθους τῶν ἵππων αὐτοῦ καλύψει σε κονιορτὸς αὐτῶν. » Καὶ πάλιν· « Τάδε λέγει Ἀδωναὶ Κύριος· Ἰδοὺ ἐγὼ δίδωμι τῷ Ναβουχοδονόσορ τῆς γῆς Αἰγύπτου, καὶ λήψεσται τὸ πλῆθος αὐτῆς, καὶ σκυλεύσει τὰ σκῦλα αὐτῆς, καὶ προνομεύσει τὴν προνομὴν αὐτῆς. Ἀντὶ τῆς λειτουργίας ἡς ἐδούλευσεν ἐπὶ Τύρον δέδωκα αὐτῷ τὴν γῆν Αἰγύπτου, καὶ ἀπολῶ τὸ πλῆθος Αἰγύπτων δι' αὐτοῦ. » Εἰκότως οὖν ἐλεγε πρὸς αὐτὸν Δανιηὴλ· « Σὺ βασιλεὺς βασιλέων, φθεὸς τοῦ οὐρανοῦ βασιλεὺαν ισχυράν τε καὶ κραταιάν δῶκεν, ἔντιμον ἐν παντὶ τόπῳ διπου κατοικοῦσιν οὐλοὶ τῶν ἀνθρώπων· Θηρία τε τοῦ ἄγρου καὶ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ δῶκεν, καὶ κατέστησε σε κύριον πάντων. Καὶ σὺ εἰ ἡ χρυσῆ κεφαλὴ τῆς εικόνος, καὶ τὸ δίδυρον δὲ εἰδεῖς τὸ μεγαλονθήν, οὗ τὸ ὑψος ἔφθασεν εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ ὑποκάτω αὐτοῦ κατέκουν τὰ θηρία· διτὶ ἐμεγαλύνθης καὶ ὑπερίσχυσας, καὶ ἡ μεγαλωσύνη σου ἔφθασεν εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ τὸ κυρεῖα σου εἰς τὰ πέρατα τῆς γῆς. »

B Metὰ δὲ Ναβουχοδονόσορ ἐβασίλευσεν Οὐλεμαροδάχ⁸³ οὐδὲς αὐτοῦ ἐτῇ, ε', δε τὸν Ἱεζονίαν λύσας τῶν δεσμῶν ἐποίησε συνεστάτορα αὐτοῦ. Ήπειρὶ οὐ καὶ ἡ τῶν βασιλειῶν Ιστορία καὶ διετοίστησε τοῦ Ἱεζονίας ἐφῆ· « Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ τριακοστῷ ἑβδόμῳ μετέπειτας ἀποικισθίστων τοῦ Ἱωακεὶμ βασιλέως Ἰούδα, ἐν τῷ δεκάτῳ μηνὶ, ἐν τῇ τετάρτῃ καὶ εἰκάδῃ τοῦ μηνὸς, ἐλαβεν Εὐελάδη Οὐλεμαροδάχ⁸⁴ βασιλεὺς Βαβυλῶνος, ἐν τῷ ἑναυτῷ φεδασίλουσε, τὴν κεφαλὴν βασιλέως Ἰούδα Ἱωακεὶμ, καὶ ἐξήγαγεν αὐτὸν δὲ οἶκου οὐ ἐφυλάττει τετο, καὶ ἐλάλησεν αὐτῷ χρηστά, καὶ ἐδῶκεν αὐτῷ τὸν δίφρον ἐπάνω τῶν οὐρανῶν τῶν βασιλέων τῶν μετ' αὐτοῦ ἐν Βαβυλῶνι, καὶ [P. 118] ἥλλεξε τὴν στολὴν τῆς φυλακῆς αὐτοῦ, καὶ ἡσθιε διὰ παντὸς ἄρτον κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ, πάσας τὰς ἡμέρας ἃς ἔζησεν· » Ἱωακεὶμ δὲ οὗτος ἐστι καὶ Ἱεζονίας· Ἱωακεὶμ γάρ τὸν τούτον πατέρα, ἐφ' οὐ καὶ δανιηὴλ

D Metὰ δὲ Οὐλεμαροδάχ⁸⁵ ἐβασίλευσε Βαλτάσαρ διδελφὸς αὐτοῦ ἐτῇ τρίτῃ δὲ μιάνας τὰ ιερατικὰ

⁸³ Jer. xlvi, 3. ⁸⁴ Ezech. xxix, 19, 20. ⁸⁵ Dan. ii, 37-39.

σκεύη τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ συμποσίῳ, ἀπέρ τῆς γαγρα, διπατήρ αὐτοῦ Ναβουχοδονόσορ ἐξ Ἱερουσαλήμ, ἀνηρέθη κατὰ θείαν ὀργῇ. Φησὶ γάρ πρὸς αὐτὸν τηνικαῦτα Δανιήλ « Ο Θεός δὲ ὑψιστος τὴν βασιλείαν καὶ τὴν μεγαλωσύνην ἔδωκε Ναβουχοδονόσορ τῷ πατέρι σου, καὶ ἀπὸ τῆς μεγαλωσύνης αὐτοῦ πάντες οἱ λαοί, φυλαὶ, γλώσσαι ἡσαν τρέμοντες, καὶ φοβούμενοι ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ. Καὶ οὓς ἴδιούτεροι ἀνήρει, καὶ οὓς ἥθελεν ἔσωσε. Καὶ δέ τε ὑψώθη ἡ καρδία αὐτοῦ καὶ τὸ Πινεῦμα αὐτοῦ ἐκραταιώθη τοῦ ὑπερηφανεύεσθαι, κατρηχύνθη ἀπὸ τοῦ θρόνου τῆς βασιλείας αὐτοῦ, καὶ ἡ τιμὴ αὐτοῦ ἀφηρέθη, ἀπὸ αὐτοῦ, καὶ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων ἐξεδιώχθη, καὶ μετὰ τῶν θηρίων ἐδόθη, καὶ μετὰ τῶν δνάγρων ἡ κατοίκησις αὐτοῦ, καὶ χόρτον ὃς βοῦν ἐψώμιζον αὐτὸν, καὶ ἀπὸ τῆς δρόσου τοῦ οὐρανοῦ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐβάφη, ἐνώς οὗ ἕγνω διει κυριεύει: δὲ Ὅψιστος τῆς βασιλείας τῶν ἀνθρώπων, καὶ φίλον δόξῃ, δώσει αὐτήν. Καὶ σὺ οὖν διὸς αὐτοῦ Βαλτάσαρ οὐκ ἐπείνωσας τὴν καρδίαν σου, καὶ οἱ μεγιστᾶνες καὶ οἱ παράκοιτοι καὶ αἱ παλλακαὶ σου, οἵνον ἐπίνετε ἐν τοῖς ἄγίοις σκεύεσι. » Διὰ τοῦτο ἀπεστάλη ἀστράγαλος χειρὸς ἐκ προσώπου αὐτοῦ,

Καὶ μετὰ τὸ ἀναρρεθῆναι Βαλτάσαρ Δαρεῖος παρέλαβε τὴν βασιλείαν ὁ Μῆδος, δὲ καὶ Ἀρταξέρξης καὶ Ἀστυάγης, ἔτη ιζ. Ὁς ἐσχε γυναικα τὴν τοῦ Μαρδοχαῖον Ἐσθῆν, ἐπιλεχθεῖσαν διὰ κάλλος ἐκ τῶν Ἑβραϊκῶν νεανίδων ἥτις καὶ τὸν Ἰδιον λαὸν τὸν Ἰουδαϊκὸν ἀναιρεῖσθαι μέλλοντα ἐξ ἐπιθουλῆς Ἀμάν τοῦ ἀρχιστρατήγου λιτρωσαμένη, περιστεύσασεν ἐκείνον ἀνασκολοπισθῆναι εἰς διπέρ ξύλον ἴδιουλεύσθη Μαρδοχαῖον τὸν ἐκατῆς ἀνασκολοπίσαι θείον, μὴ τιμῶντα αὐτὸν καὶ προσκυνοῦντα. Φησὶ γάρ τις τῶν μεγιστάνων Ἰδιον ξύλον ἐστήσειν Ἀμάν τῷ Μαρδοχαίῳ πηγῶν ν. Καὶ εἶπεν δὲ βασιλεύς Στεκυρωθῆτω Ἀμάν ἐκεῖ. Καὶ ἐγένετο οὕτως κατὰ τὴν κέλευσιν τοῦ βασιλέως Ἀρταξέρξου. Εἰκότως οὖν πεπλήρωται ἡ Γραφὴ ἡ λέγουσα· « Ο ποιῶν πονηρὰ εἰς αὐτὰ ἐγκυλισθήσεται, καὶ δὲ δὲ ἀν ἐκκυρώθη κακίαν, ἀπολεῖται ὑπὲρ αὐτῆς. Καὶ δὲ παρασκευάζεται δίκτυον ἐπὶ πρόσωπον τοῦ πλησίον, πιριθελεῖ αὐτὸν τοῖς ἐκυτοῦ ποσί. Καὶ δὲ δύσσασων βρθρον τῷ πλησίον εἰς αὐτὸν ἐμπεσεῖται. » Καὶ, « Διὸν τις τις ἀμαρτάνει, δι’ αὐτῶν καὶ [P. 119] κολάζεται. » Εῷος οὖν Ἀρταξέρξου, τοῦ καὶ Ἀστυάγου, καὶ τῷ Δανιήλ ὡράθησαν αἱ διὰ τοῦ ἡραγγέλου διπτοσαῖς, καὶ δὲ χρόνος ἐδηλώθη τῆς Χριστοῦ παρουσίας. « Οστις καὶ φθονηθεὶς ὑπὸ τῶν μεγιστάνων διὰ τὸ μεγίλως τιμάσθαι ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἐβλήθη ἐν τῷ λάκκῳ τῶν λεόντων δὲς καὶ ἀδλαβῆς διετηρήθη τῇ χάριτι νοῦ Θεοῦ.

Μετὰ δὲ Δαρείον ἐβασίλευσε Κύρος ὁ Πέρσης ἐτη λβ', δὲ ἀνελὼν Δαρείον πάσης γῆς ἐκράτησεν.

Ἐν τοῖς χρόνοις τῶν Κριτῶν καὶ οἱ Ἀργοναῦται οἱ περὶ Ἰάσονα τὸν Θεσσαλονικέα καὶ Πολυδεύκην καὶ Ὑλαν καὶ Τελαμῶνα καὶ τοὺς λοιποὺς πρὸς τὴν Κολχίδα ἐκπλέοντες, καὶ διὰ τοῦ ἀνάπλου πρὸς τὴν Πιοντικὴν θάλασσαν διαβῆναι θέλοντες, ἀντιστάντος αὐτοῖς Κυζίκου τοῦ ἐν Ἑλλησπόντῳ τοπαρχοῦντος ἐν ναυμαχίᾳ, τὸν μὲν ἐφρένευσαν, τὴν

^{as} Dan. v, 18-23.

A sacra vasa quae pater ipsius Nabuchodonosor Hierosolymis avexerat, irati Dei jussu interfectus est, Tunc enim ita eum Danielus est allocutus¹²: « Deus altissimus regnum et majestatem patri tuo Nabuchodonosori dedit, ita quidem ut omnibus populis gentibus ac quavis utentibus lingua nationibus formidable fuerit ipsius potentia, atque ipse quos vellet, aut necaret aut vivere sineret. Atqui cum is animo extolleretur spiritusque superbos sumeret, per ignominiam est solio regni sui detrusus suoque honore spoliatus, et ab hominibus profligatus, inter 208 feras vixit, ac apud asinos silvestres habitavit, herbaque se, bovis instar, pavit, et cœlesti rore corpus ejus maduit, eo usque dum Altissimum regna hominum gubernare eaque suo arbitrio concedere quibus vult intellexit. Tu vero, filius ejus, animo nequaquam submisso, cum principibus concubinis et pellicibus tuis vinum de sacris vasis bibisti. » Eam ob rem summa apparuit ei ex adverso manus, cuius scripturæ sententiam exquisivit; quæ a nobis supra est scripta.

καὶ τὴν Γραφὴν αὐτοῦ ἐνέταξεν, ὡς προεγράψῃ.

Hoc Balthasare interfecto, Darius regnum obtinuit annos 17, Medus natione, qui Artaxerxes etiam nominatur et Astyages. Is uxorem habuit Estheram, ob pulchritudinem ex Judaicis puellis lectam, Mardochæi cognatam; duæ populum Judicum, cui Aman copiarum regiarum praefectus summus internecionem erat machinatus, eripuit, effectique ut is Aman in crucem istam tolleretur, quam in crucem statuerat Estheræ avunculum Mardochæum agere, quod ab eo honore affectus et adoratus non fuisset. Dixit enim quidam principum Ecce Aman crucem Mardochæo constituit, 50 cubitos altam, et rex jussit in eam crucem suffigi Amannem itaque, uti imperaverat, factum est. Ac sane tum impletum est illud Scripturæ: « Qui mala molitur, iis involvetur; et qui auctor facinoris mali existet, eo perdetur. Qui rete alteri ponit, suis id pedibus 209 induet; ac qui foveam altari fodit, in eam incidet. » Item: « Per quam aliquis delinquit, iisdem etiam punitur. » Sub hoc sive Artaxerxe sive Astyage, Danielo angelorum princeps divina spectacula exhibuit, tempusque adventus Christi ei est indicatum. Idem Danielus invidia principum quod in magno esset apud regem honore, in leonum foveam projectus, Dei benignitate ibi incolumis est servatus.

Darium interfecit Cyrus Persa, regnumque annos 32 obtinuit, subacta omni regione.

Quo tempore judices Israelico populo præfuerunt, Argonautæ cum Jasone Thessalo, Polluce, Hyla, Telamone ac reliquis in Colchidem navigaverunt. Qui cum per auces in Ponticum mare transire vellent, Cyzicum Hellesponti dominum navali prælio ipsos prohibere conantem interfecerunt, ac Cyzicum urbem Hellesponti primariam ceperunt. Mox

cognito Cyzicum sibi genere propinquam fuisse, venia postulata templum condidere admodum mirabile; atque ad oraculum, quod est ante Pythias thermas, profecti Phœbūm Apollinem rogarerunt ut sibi ediceret cui ea aedes consecranda esset. Responsum iis in hanc est sententiam:

*Assidua sublime decus virtute parate,
Atque unum (sic mando) Deum, qui cuncta gubernat
Cœlesti residens solio, colite atque timete.
Illiū aeternum natum anteque æcula Verbum
Nescia Virgo viri quondam partu tenera edet;
210 Qui velut igniferis impulsa sagita procellis,
Edomitum reddet Patri pro munera mundum.
Hujus, quam Maria nomen manet, alma Genitrix,
Agnoscet templum proprium, sibi rite dicatum.*

Hoc oraculum æreis litteris in marmore impressis conscriptum illi in supero portæ limine posuerunt. Atque ipsi quidem tunc ædem Rhœæ matris deorum dixerunt, sed ea postea Zenone imperante, templum sanctæ Dei Genitricis denominata fuit. Ex eo loco moventes Argonautæ, cum vellent per Propontidem navigare, ad Amyco prohibiti sunt, ipsis obviam cum copiis profecto. Cujus metu cum in sinum quemdam desertum atque nemoribus obsitum naves subduxissent, conspicati sunt cœlitus ipsis apparentem viri formam lerribilis aquilinisque instructi pennis; quo viso confirmati pugnam cum Amyco conseruerunt, eoque interfecto, quo loco id visum ipsis oblatum fuerat, templum condiderunt: exemplarique ejus quod apparuerat visum in statua expresso, templum, a salute ibi parta, Sosthenium nominaverunt. Hoc postea Constantinus Magnus, oraculo per quietem admonitus, mutavit, araque ad ortum solis conversa, templum Michaeli angelorum principi consecravit, expressis in eo omnibus elegantiae et abundantiae operibus. Victo Amyco Argonautæ cum Heracle in mare Ponticum advecti sunt, urbemque Herculis cognominem condiderunt. Inde aurei vellecis causa in Colchidem cursum tenuerunt; 211 et cum aureo vellere Medea etiam, regis filia Colchici, quæ amore Jasoris correpta fuerat, abducta, reversi sunt. Eo tempore Tros Ili et Ganymedis pater Phrygiæ imperari. Is duas urbes exstruxit, nempe Trojam atque Ilium; ad quarum delicationem cum vicinos convocasset, Tantali Mycenarum regis oblitus fuit, atque hunc propterea sibi infensem habuit. Voverat ante ædificatas urbes Tros Jovi victimas se ei et dona in Europam missurum. Idcirco urbibus jam absolutis Ganymedem cum 50 viris dona et victimas ad templum Jovis allatum mittit. Tantalus vero dolum subesse suspicatus, misso exercitu, Ganymedem cum comitatu rapuit, dicentes se Europæo Jovi victimas afferre. Ganymedes turpitudine rei et metu consternatus in morbum incidit, impetrataque venia non multo post vita excedit. Proinde munera Tantali jussu fano Jovis redditæ sunt, et reliquæ Ganymedis in templo intus recondite. Hinc fabula conficta est, Ganymedem a Jove in aquilam

A δὲ Κύζικον ἔλαβον, μητρόπολιν οὖσαν Ἐλλησπόντου· Καὶ μαθόντες διὰ Κύζικος δὲ σφραγίς παρ' αὐτῶν συγγενῆς ἦν αὐτοῖς, συγγνώμην ἤτοῦντο, καὶ τελέουσαν ιερὸν θαυμάτων οἶον. Ήρός δὲ τὸ τῶν θερμῶν μαντεῖον γενόμενοι καὶ θυσάμενοι ἐπύθοντο· «Προφήτευσον ἡμῖν, Φοῖο, Ἀπολλον, τίνος δὲ εἴη δόμος οὗτος;» καὶ ἀκούσουσιν· «Οσα μὲν πρᾶς ἀρετὴν καὶ κόσμον ὅρωρε, ποιεῖτε. Ἐγὼ δὲ ἑρετικῶν τρεῖς ένα μοῦνον ὑψιμέδοντα θεόν, οὐ λόγος διφθιτος ἐν ἀδαιτι κούρῃ ἔχουσος ἔσται. Οὗτος ὁσπερ τέξον πυριφόρον μέσον διαδεσμῶν ἀπαντά κέισιον, ζωγρῆσας Πετρόπολις προσάξεις δῶρον. Αὐτῆς ἔσται δόμος οὗτος· Μερία δὲ τοῦνομα αὐτῆς.» Τούτον τὸν χρησμὸν ἐν λίθῳ μαρμαρίνῳ χαλκέοις γράμμασι γράψαντες εἰς τὸ τοῦ ντοῦ διέρθυρον ἀννθεσσαν, τότε μὲν καλέσαντες τὸν οἰκονόπολην Ρέας μητρὸς θεῶν, θυσερὸν δὲ ἐπὶ Ζήνωνος τοῦ βασιλέως ναὸς τῆς ἀγίας Θεοτόκου μετωνόμασται. Ἐκεῖνον τοίνυν οἱ Ἀργοναῦται ἔξορμήσαντες, καὶ διὰ τοῦ ἀνάπλου βουλόμενοι παρελθεῖν, ἐκιωλύνοντο διὸ διάμοχον στρατευμένου κατ' αὐτῶν. Δεδιότες οὖν κόλπῳ τινὶ ἀγρῷ καὶ ἀλσώδει προσίσχουσι. Κάκει διπτασίαν θείαν ἐξ οὐρανοῦ αὐτοῖς ἐπιφανεῖσαν ἐν ἀνδρὸς φοβεροῦ εἴδει, πτέρυγας δὲ ἀετοῦ περιγειμένου, θαυμάμενοι, τούτῳ καταθαρρήσαντες εἰς πόλεμον τῷ Ἀμύκῳ συμβάλλουσι. Καὶ ἀποκτείναντες αὐτὸν, ἔκτισαν ἐν τῷ τῆς διπτασίας τόπῳ ιερόν. Καὶ διεικόνισαν τῆς αὐτοῖς δραθείσης μορφῆς τὸ ἐκτύπωμα ἀναστηλώσαντες Σωσθένειον τὸ ιερὸν ὄνομακραν διὰ [P. 120] τὸ ἐν τούτῳ αὐτοὺς σωθῆναι. Τοῦτο τὸ ιερὸν θυσερὸν δὲ μέγας ἐν βασιλεῦσι Κωνσταντίνος κατ' ὄνταρ χρηματισθεὶς μετεποίησε, καὶ τὸ μὲν θυσιαστήριον πρὸς ἀνατολὰς δράφη ἐτύπωσε, τὸν δὲ ναὸν τοῦ ἀρχογέλου Μιχαὴλ ἱκάλεσε, πᾶσαν καλλιεργίαν καὶ καρποφορίαν ἐν αὐτῷ τυπώσας. Μετὰ δὲ τὴν νίκην Ἀμύκου οἱ Ἀργοναῦται μεθ' Ἡρακλέους ἐπὶ τὴν Ποντικὴν θάλασσαν ἐκπλεύσαντες πόλιν ἔθειμαντο ἐπὶ τῷ τοῦ Ἡρακλέους δύναμιτι. Είτα διὰ τὸ χρυσοῦν δέρας ἐπὶ τὴν Κολχίδα διαπεράσαντες αὐτὸ τε καὶ Μήδειαν τὴν τοῦ βασιλέως Κολχίδος θυγατέρα, Ιάσονος ἐρασθεῖσαν, ἀνελόμενοι ὑπεστρεψαν. Τότε καὶ Τρώς τῆς Φρυγῶν χώρας ἔρχεν δὲ Ἰλοῦ καὶ Γανυμήδους πατέρο. Οὗτος δύο πόλεις Τροίαν καὶ Ἰλίον ώκοδόμησε, καὶ τοὺς ἀστυγείτονας εἰς τὸν ἔγκαινισμὸν τῶν πόλεων προσκαλεσάμενος τοῦ Μυκηναίων ἀνάσσοντος Ταντάλου ἐπελάθετο· δὲ καὶ εἰς ἔχθραν αὐτῷ διὰ τούτο ἀντεκατέστη. Πίν δὲ δὲ Τρώς πρὸ τῆς τῶν πόλεων οἰκοδομῆς εὐξάμενος εὐχὴν τῷ Διὶ, θυσίας καὶ δῶρα πέμπων εἰς Εὐρώπην. Καὶ ἐπεὶ αἱ πόλεις ἐτελέσθησαν, τὸν Γανυμήδην σὺν ἀνδράσι πεντήκοντα δῶρά τε καὶ θυσίας πρὸς τὸ Διὸς ιερὸν ἐκπέμπει. Τάνταλος δὲ δόλον εἶηθεὶς, δύναμιν ἀποστέλλας ἥρπαστο Γανυμήδην καὶ τοὺς μετ' αὐτοῖς, οἱ καὶ ἐλεγον θυσίας κομίζειν τῷ Εὐρωπαϊκῷ Διῷ. Οἱ δὲ Γανυμήδης διὰ τὴν αἰσχύνην ἀμα καὶ τὸν φόρον ἀρρώστει, καὶ συγγνώμης τυγχάνει, ἀλλὰ μετ' δλίγον τελευτῇ. Καὶ τὰ μὲν δῶρα τοῦ Ταντάλου καλεύσαντος τῷ ιερῷ τοῦ Διὸς ἀπεδόθη, τὸ δὲ λείψαντον αὐτοῦ ἐν τῷ

ναῷ ἔνδον ἀπετέθη. Ἐντεῦθεν ἐμυθεύσαντο τὸν Δία γενόμενον ἄετὸν, διὰ τὸ τῆς φραγῆς δέ, τὸν Γανυμήδην ἀναλαβεῖν εἰς τὸ οἰνοχοῖν αὐτῷ.

Ἐν τοῖς αὐτοῖς χρόνοις τῶν Κριτῶν ἐβασίλευετο τῆς Εὐρώπης ὁ Λάπαθος, ἵσχε δὲ δύο υἱοὺς Ἀχαιῶν καὶ Αάκωνα. Τελευτήσαντος δὲ τοῦ πατρὸς εἰς δύο κτηματισθή τὴν ἀρχήν. Οἱ τοίνυν Λάκων τὴν ἡμίσειαν χώραν λαχῶν Λακωνικὴν ἐκάλεσσεν· ἢς τριάκοντα τρεῖς χρόνους βασιλεύσας ἔκτισε πόλιν παράλιον τὴν Γαθυνίαν. Καὶ μετ' αὐτὸν ἄλλοι τινὲς ἥρκεν ἔως Θεστίου, δὲ παρὰ τὸν Εὐρώπαν ποταμὸν πόλιν οἰκοδομεῖ τὴν Θεστίαν. Οὗτος ὁ Θεστίος τῶν Λακώνων βασιλεύσας τίκτει θυγατέρας τρεῖς εἰς ὑπερδολήν εὐπρεπεῖς, Λήδαν καὶ Κλυτίαν καὶ Μελίππην, αἵ καὶ Λακωνίδες ἐκάλοῦντο. Τὴν μάντιον Λήδαν Τυνδάρεως λαζῶν εἰς γυναικα, δὲ καὶ μετὰ Θεστίου τῆς τῶν Λακώνων γύρας ἐπεκράτησεν, ἵσχεν ἐξ αὐτῆς τὴν Κλυταιμνήστραν, ἣν μετὰ ταῦτα Ἀγαμέμνων ἡγάγετο γυναικα, τῶν Μοκηγνίων δὲ βασιλευει. Ἡ μάντιον Λήδα ἐν προστείψ παρὰ τὸν Εὐρώπαν ὡραῖομήν, ἐπει Τυνδάρεως μὴ παρὼν [P. 121] ἦν μοιχαθεῖσας ὑπὸ νεωτέρου τινὸς Κύκνου καλουμένου, υἱοῦ Ἐερίωνος βασιλέως Ἀχαίας, τίκτει βρέφη τρία ἐν δύο τοκετῷ, Κάστορα, Ηολούδευκην καὶ Ἐλένην. Ἡν δὲ τῇ Ἐλένῃ ὡραῖοτάτῃ, ἦν δὲ Τυνδάρεως Μενελάῳ ἀδελφῷ Ἀγαμέμνονος, βασιλεύοντι τότε τῶν Ἀργείων, εἰς γυναικα ἔξεστο. Εἰκῇ οὖν τὸν Δία κύκνον γενέσθαι καὶ τῇ Λήδῃ συνελθεῖν μεμυθολογίκασιν οἱ ποιηταί.

Ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ κριτοῦ Σαμψῶν Δάρδανος μὲν υἱὸς Ἰλού τῶν Φρυγῶν, Ἐλλήνων δὲ καὶ τῆς Ἑλλάδος Ἀβαντος ἐτη καὶ ἐβασίλευεσ. Προΐτος δὲ μετ' αὐτὸν ἐτη ιζ. Τούτου ἡ γυνὴ Σθενέβης ἦ καὶ Ἀντεια Βελλερόφοντοῦ ἔρωσα, δὲν Προΐτος εὐρών χαμαιριφῆ καὶ διαθρεψάμενος καὶ τιμῆς ἥξιωκας δομοδίαιτον εἶχε, τούτου μανικῶς ἔρωσα ἦ "Ἀντεια, πολλάκις τε προαγωγοὺς πεπομφαῖς, καὶ ἀποκρουσθεῖσα δι' ἀρετὴν τοῦ νέου καὶ πίστιν τὴν πρὸς τὸν εὐεργέτην, πρὸς τὸν ἄνδρα Προΐτον διαβαλλει. Ὁ δὲ μὴ εἶναι νόμιν ἐφη τῷ ἀλλών κοινῶν μετασχόντι εἰς ψυχὴν ἐπιδιολεῦσαί. Ἀλλὰ τῷ σῷ πατρὶ Ιοδάτῃ γράψας αὐτὸν ἀποστελῶ, μεθ' οὐδὲπότε ἔργαν ἄρτον, καὶ αὐτὸς τούτου ἀναιρέσει. Γράψας οὖν καὶ σφραγίδι σφραγίσας βασιλικῆ τὸ γράμμα ἀποστέλλει. Ἀπήγει δὲ οὗτος μηδὲν ὑφορώμενος κακόν. Εδρόσκει οὖν αὐτὸν ἐν τῷ ἀριστῷ, καὶ ὡς ὑπὸ τοῦ γαμβροῦ ἀπεσταλμένον διοτράπεζον ἐποίησε. Μετὰ δὲ ταῦτα ἀνταγνούς τὸ γράμμα οὔτε φονεύειν διὰ τὸν τῆς συνεστιάσεως νόμον εὐχερῶς εἶχεν, ἀλλὰ καὶ συκοφαντίαν τὸ πρᾶγμα ἐκ τεκμηρίων πλειστῶν καταπιθῶν ἔφεισατ αὐτοῦ. Οὕτως οἴδεν ἀρετὴν τὸν κεκτημένον ἀπολυτροῦσθαι κακόν. Μετὰ δὲ Προΐτον ὁ δεύτερος Ἀχρίσιος ἐβασίλευσεν ἐτι, λα. Μεθ' δὲν Πέλοψ ἐτη λβ', δὲ καὶ πόλιν κτίσας Πελοπόννησον τεύτην ὠνόμασεν· ἐξ οὗ καὶ Πελοποννήσιοι οἱ Ἑλλαδικοὶ λέγονται.

Τότε καὶ Δημόκριτος ἐγνωρίζετο φιλόσοφος, δὲ

A converso (nempe ob celeritatem raptus) abreptum ac ejus pincernam factum.

Eadem Judicūm aestate regnum Europæ tenuit Lapathus. Duos hic filios habuit, Achæum et Laconem. Itaque ipso mortuo regnum in duas partes est divulsum. Laco dimidiā regni parti, quæ sibi obligerat, nomen Laconicæ indidit, et in ea triginta tres annos regnavit, urbemque maritimam Gathyniam ædificavit. Post hunc alii quidam reges fuerunt 212 usque ad Thestium, qui ad Eurotam fluvium urbem Thestiam fundavit. Is Thestius Laconum rex tres longe pulcherrimas filias progeneravit, Ledam, Clytiam, Melippam, nomine, quæ et Laconides appellabantur. Ledam Tyndareus uxorem duxit, qui post Thestium Laconicæ regno potitus est, et ex ea sustulit Clytaemnestram, quam postea temporis Agamemno Mycenarum rex conjugio sibi copulavit. Verum Leda in suburbio ad Eurotam cum se, absente Tyndareo, oblectaret cum juvene quodam cui Cygnus nomen, Ederion Achæorum rex pater fuit, adulterium commisit; atque ex eo tres uno partu infantes edidit, Castorem nimirum, Pollucem atque Helenam. Formosissima fuit Helena; quam Tyndreas Menelao regi eo tempore Argivorum, fratri Agamemnonis, nuptum tradidit. Falso itaque poetæ commenti sunt Jovem in olorem conversum cum Leda rem habuisse.

Samsone Judæos gubernante, Dardanus Ili filius, Phryges, Græcos Abas annos 23 rex. Post Abantem Prætus annos 17. Hujus uxor Sthenebœa, quæ etiam Anteia appellatur, Bellerophontis amore capta (eum expositum Prætus invenerat, educaverat, multoque honore dignatus contubernalem habebat); hunc ergo cum deperiret Anteia, ac sæpenumaro missis internuntiis repulsam ab juvene virtute prædicto et benefactori suo fideliter grato passa esset, hunc apud maritum falso accusat crimine. Prætus sibi ejus vitæ, quicum communem salem vesci consuevisset, 213 periculum creare nefas esse causatus, missurum se eum ad Anteia patrem Jobatem dixit, una cum litteris: ab hoc illum, quod communi mensa usi nunquam sint, interfectum iri. Ita Bellerophontem cum litteris regio sigillo suo obsignatus ad eum mittit, nihil mali suspicantem. Pervenit ergo ad Jobatem, forte tum prandentem; qui Bellerophontem, ut a genero missum, statim mensæ adhibuit. Inde lectis litteris neque jam necare hominem lege communicatae mensæ permittebatur, et calumnia eum circumventum ex multis evidentibus signis dprehendens pepercit. Ita virtus eum qui ea prædictus est malis liberare valet. Proto successit Acrisius posterior, et regnavit annos 31. Post eum Pelops annos 32. Qui urbem nomine Peloponnesum condidit, unde etiam Græci Peloponnesiorum nomen traxerunt.

Ea aestate Democritus innotuit philosophus; qui

præter alia docuit eum qui velit philosophari, A debere omnibus abstinere vitiis, temperantia studere, omnia recte agere atque facere: ita demum licere cognitione eorum quæ novem litteris notata sunt potiri: sic, inquit, videbis Filium Dei Verbum omnis perpersionis expers, quod ipsum de-nuo perpersionibus obnoxium apparuit.

Floruit tunc etiam Hippocrates philosophus et præstantissimus medicus. Frater huic fuit Sosander (id nomen viros servantem designat), 214 qui et Hippocraticam et veterinariam artem tractabat. Huic ferunt Hippocratem dixisse, « Vel nomen muta vel artem dedisce. »

Post Pelopem regnum tenuit Atreus annos 20, inde Thyestes 22, tum Agamemnon 18, post Ægisthus 7. Duravit ergo regnum Græcorum sive Peloponnesiorum annos 164.

Superioribus aliquanto temporibus Minos Jovis et Europæ F. Cretæ regnum tenuit; cumque classe plurimum valeret, Atheniensibus bellum fecit et leges posuit. Tunc et Dædali Icari ac Tauri nobilibus fabulis Pasiphae Minois uxor occasionem præbuit. Ea cum Tauro scriba suo adulterio commisso, filium peperit qui Minotaurus fuit appellatus. Ipsa autem una cum duabus ancillis in carcere inclusa ex morbo periit. Icarus cum ex carcere profugus navigaret, in mari periit. Dædalus jugulatus est.

Hercules autem, is cuius labores in omnium sunt ore, ex Colchide cum Argonautis reversus, in Africam venit: ibi Antæum, portentosis dæmonum et abominandis utentem præstigiis, congressus cum superasset, in morbum pestilentem incidit, versusque in furem se ipsum in ignem congecit, itaque periit.

Post Minoem Minotaurus Pasiphae et Tauri filius regnum inivit. At senatores probro sibi ducentes, si ex adulterio natum regem haberent, 215 Theseum Ægei regis Thessaliæ filium ad impetendum bello Minotaurum exhortantur, promittentes ipsi se et Minotaurum prodituros, et Ariadnam Minois filiam totamque Cretam tradituros. Statim itaque Theseus in Cretam trajicit. Ibi dum exercitus reliquaque omnes simulata fuga Minotaurum Gortynæ relicturn deserunt; qui productionem sentiens in locum cui Labyrinthum nomen est confudit, ibique in spelunca abditus latuit, donec cujusdam indicio Theseus eum ibi repertum jugulavit. Theseus triumphum Gortynem introduxit. Ægeus autem pater ejus, fuga Cretum auditæ, suspicatus Theseum dolo imperfectum, luctu

XYLANDRI ET

GOARI NOTÆ.

(92) In margine τῆς Εὐρώπης signatum erat, ita ut post uōs inserendum ostenderetur. Credo scriptum fuisse διάδος, non uōs. Fortassis etiam Europa addita. Res est nota. XYL. — Dictionis inversum ordine, omissis Xylandri conjecturis, hoc pacto facile restitues: διάδος Εὐρώπης Μίνως, τῆς Κρήτης

ἰδίασκε πρὸς τοῖς ἄλλοις δὲ τὸν φιλοσοφεῖν ιθέλοντα πάντων ἀπέχεσθαι: κακῶν, σωφροσύνην ἀσκεῖν, καὶ πάντα δρθῶς νοεῖν καὶ πράττειν, καὶ οὕτως ἔστι τὸ ἐννεαγράμματον μαθεῖν. Καὶ οὕτως, φησὶν, δύει τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ Λόγου, τὸν ἀπαθῆ, παθητὸν νεοφανῆ.

Τούτῳ συνήκμαζε καὶ Ἰπποκράτης φιλοσοφῶν καὶ Ιατρικὴν ὡς ἄριστα κατοχθούμενος. Οὐ γὰρ ἀδελφὸς Σώσανδρος ὄνομαζόμενος καὶ τὴν Ἰππιατρικὴν, ἀμαδὲ καὶ πάντων τῶν κτηγῶν τέχνην μετερχόμενος: πρὸς δὲ φασιν εἰρηκέναι τὸν Ἰπποκράτην· « Ἡ τὸ δόνομα μετάβαλε, οὐ τὴν τέχνην μετάμεθε. »

Μετὰ [P. 122] Πέλοπα ἐνσάλευσεν Ἀτρεὺς ἔτη κ', εἴτα Θυέστης ἔτη ιβ', μεθ' δὲ Ἀγαμέμνων ἔτη ιη', εἴτα Αἴγισθος ἔτη ζ. Κατέσχεν οὖν ἡ βασιλεία B Ἐλλήνων ἦτοι Πελοποννησίων ἔτη ἐκατὸν ἑξήκοντα τίσσαρα.

Ἐν τοῖς ἀνωτέρω τῶν εἰρημένων χρόνοις Μίνως τῆς Κρήτης, διὰ διάδος (92) τῆς Εὐρώπης, ἐνσάλευσε, καὶ θαλασσοχρατῶν Ἀθηναίους ἐπολέμει καὶ νόμους ἔξετίθει. Τότε καὶ Δαίδαλος καὶ διὸ Ιχαρος καὶ διὸ Ταῦρος ἔνεκεν τῆς Πασιφάς τῆς Μίνως ἐθρυλοῦντο γυναικῶς. Ἐκ τοῦ Ταύρου μὲν οὖν νοταρίου (93) αὐτῆς δότος μοιχευθεῖσα ἔτεκεν οὐδὲν, διὸ Μινώταυρος ἐκλήθη. Ηδὲ Πασιφάη διὸ Μίνως μετά δύο δουλιδῶν κλεισθεῖσα ἐν οἰκημάτι νόσῳ τελευτὴ. Ιχαρος δὲ τῆς εἰρκτῆς ὑπαλέξας, ὡς ἔπλει, ἐποντίσθη. Δαίδαλος δὲ ἐσφάγη.

Πρακλῆς δὲ καὶ αὐτὸς, διὰ τοῖς ἄθλοις πολυθρόλητος, μετὰ τὴν ἀπὸ Κολχίδος μετὰ τῶν Ἀργonautῶν δικοστροφὴν ἐν Λιβύῃ γενόμενος καὶ Ανταίῳ συμβαλῶν δαιμονιώδη τινὰ καὶ μυστὴρια τελοῦντι, καὶ νικήσας αὐτὸν, νόσῳ λοιμώδει περιπίπτει, καὶ μνεῖς εἰς τῷραν ἔτεκεν τελευτὴν.

Μετὰ Μίνωα Μινώταυρος διὸ Πασιφάς καὶ Ταύρου βασιλεύει. Τέθριν δὲ οἱ συγκλητικοὶ τὸ διόποτε μοιχογεννήτου βασιλεύεσθαι ἡγούμενοι, Θησέα προτρέπονται τὸν οὐλὸν Αἰγαίων βασιλέως Θεσσαλίας εἰς πόλεμον κατ' αὐτοῦ διαπερφῆν. Τιπισχοῦνται δὲ αὐτῷ αὐτόν τε προδοῦνται Μινώταυρον καὶ Ἀριάδνην τὴν Νίνως καὶ Πασιφάς καὶ πᾶσαν Κρήτην. Διαπερφῆ γοῦν εἰς τὴν Κρήτην ἔξαιρην διὸ Θησέος. Ο γοῦν στρατηγὸς καὶ πάντες τὸν Μινώταυρον ἐν Γορτύνῃ ἀφέντες σχῆμα φυγῆς ἐποιήσαντο. B Γονὺς δὲ αὐτὸς τὴν προδοσίαν φεύγει εἰς τὴν Λαυρίνθων χώραν, καὶ ἐν σπηλαίῳ λανθάνει κρυψεῖς, ἐώς διόποτε τὸν Θησέη μηνυθεῖς ἐσφάγη. Ο δὲ Θησέος εἰς Γορτύνην εἰσελθὼν ἐθριάμβευσεν. Αἰγαίος δὲ διὸ τούτου πατήρ τὴν φυγὴν ἀκούσας τῶν Κρητῶν, καὶ ὡς δόλῳ διπονογήσας ἀπώλετο Θησέος,

ébasileuen. GOAR.

(63) Scribamus quod verti, in Græco est νότριος, notarius. Et post λῶρον, lorum, sicut alibi κοινωνίαν cubiculum, δουλιδᾶς dixit, imitatus θερπανίδας. Paulo inferius solemnem festivitatem. κοσμικήν, quod non scio quid sibi velit. XYL.

λύπη καταποθεῖς ἔρριψεν ἕκατὸν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἀπεπνίγη· ὅθεν καὶ Αἴγαιον τὸ πέλαγος ὡνδρασται. Ὁ δὲ Θησεὺς τὴν Κρήτην ἐξέσας, καταφρονῆσας δὲ καὶ Ἀριάδνης, ἣ τις ἐν τῷ ἵερῷ τοῦ Διὸς παρεδρεύουσα παρθένος, ὡς φασι, τελευτῇ, τῆς Θεσσαλίας βασιλεύσας ἡγάρητο γυναικαὶ Φαιδραν. Ἡ καὶ ἐπυκόρωντήθη ὡς Ἰππολύτῳ, υἱῷ μὲν Θησίως ἐκ παλλακῆς αὐτῆς δὲ προγονῷ, πορνικῶς μιγεῖσα. Οἱ μὲν οὖν Ἰππολύτος ἔφιππος σύναγρον διώκων τοῦ ὑππου ἔκεινάχθη, τοῦ δὲ λώρου τοῦ γαλινοῦ περιελιχθέντος τοῖς δακτύλοις αὐτοῦ ἐτύρη ὑπὸ τοῦ ὑππου, καὶ τῇ ἔκτῃ ἡμέρῃ τελευτῇ. Ἐδόθη δὲ Θησεὺς σφρόδρως ἀνισθεῖς, ἀλλὰ [P. 123] καὶ τὴν Φαιδραν κατέτοι πολλὰ ἔξομνυμένην λοδοφόρης ἀπὸ δψιως ἐποίησεν. Αὐτὴν δὲ τῇ ὑπερβολῇ τῆς θλίψεως δεινοπαθῆσσα ἐτεθνήκει. Τότε καὶ Εὔρυθεὺς ἐκράτει τῶν Λακεδαιμονίων ἔτη μρ' καὶ ἄλλοι μετ' αὐτὸν η'. Τὰ δὲ πάντα ἔτη κατέσχεν ἡ αὐτῶν ἀρχὴ τούτη.

Οτι δὲ τοῖς χρόνοις Σαοὺλ πρῶτον ἀγῶνα οἱ Πισσαῖοι ἐν Ὀλυμπίᾳ κατεβάλοντο καὶ Διὶ Ὀλυμπίῳ κοσμικὴν πρώτην ἀπετελεσκαν ἑορτήν. Ἐντεῦθεν κατὰ τέσσαρα ἔτη τὸν ἀγῶνα καὶ τὴν ἑορτὴν ἐπιτελοῦντες, Ὀλυμπιάδας τὰς τετρατετράδας καθεξῆς ἡρίθμουν. Ἐν οὓς χρόνοις καὶ Κορίνθιοι μετὰ τοὺς Λακεδαιμονίους τοπαρχοῦντες Ἑλλήνων ἐβασιλεύσαν τὰ πάντα ἔτη τοῦ. Καὶ μετὰ Δάρδανον, τὸν Ἰλίου υἱὸν, καὶ τὸ Δάρδανον υἱὸν Λαομέδοντα, Πρίαμος, διλαομέδοντος, τῆς Φρυγῶν χώρας ανηγορεύετο βασιλεύς. Τότε καὶ τὸ Δάρδανον καὶ τὸ Ἰλίον καὶ ἡ Γροία καὶ ἡ πᾶσα χώρα Φρυγγίας ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἀπεπολιόρχηται Πρίαμος· Ἡ δὲ αἵτια τῆς καταδηρώσεως Ἀλέξανδρος δὲ καὶ Πάρις. Τούτου γέρη γεννηθέντος ὑπὸ Ηριάδου χρησμὸς αὐτῷ ἀναδέδοται τοιοῦτος· «Ἐτέχῃ σοι Πάρις δύσπαρις· τριακοντούνης γέρη γενόμενος δλέσσει βασιλείαν Φρυγῶν.» Εὗθὺς οὖν διηρέαμος Ἀλέξανδρον μετονομάσας ἔπειμψεν εἰς ἄγρὸν, Μανδρῶ λεγόμενον, γαλακτοτροφήθηναι καὶ αὐξηθῆναι· παρὰ γηπόνῳ τινὶ, σχρις οὐδὲ τὰ τριάκοντα ἔτη τοῦ χρησμοῦ παρελθῃ. Ἐποίησε δὲ καὶ τείχος μέγχ ἐν τῷ ἄγρῳ, δὲ καὶ Πάριον ὡνδμασεν. Ἐκεῖ δὲ Πάρις διάγων, εὐμάθης τε περὶ τάχραματα γενόμενος καὶ παιδείας οὐ τῆς τυχούσης μετασγῶν, ἐγκωμιαστικὸν λόγον καὶ ὅμονον εἰς τὴν Ἀφροδίτην διετάξτο, τὴν ἐπιθυμίαν αὐτὴν λέγων εἶναι, ἐξ οὓς καὶ τάκνα καὶ σοφίαν γαὶ τέχγας ἐν λογικοῖς καὶ ἀλόγαις ἀποτίκεσθαι, καὶ αὐτὴν ἐν συγκρίσει τῷν Ἀφροδίτῃν Παλλαδίος προέκρινε καὶ Ἡρας. Διὸ καὶ ἐμυθεύσαντο τοῦτον κριτὴν τῶν τριῶν γενόμενον τῇ Ἀφροδίτῃ τὸ μῆλον ἥγουν τὴν νίκην ὡς τῶν ἄλλων κρείττονι βραβεῦσαι. Μετὰ δὲ τοὺς τριάκοντα χρόνους λογισάμενος δὲ Πρίαμος τὸν περὶ αὐτοῦ χρησμὸν παρελθεῖν, καταφρονήσας προστηγάρητο αὐσόν. Γράμματά τε καὶ δῶρα καὶ θυσίας ἐπιδιόντος μετὰ καὶ ἐκτὸν νεανίσκων Φρυγῶν πρὸς τοὺς τοπάρχας Εὐρώπης διαδῆναι κελεύει καὶ τῷ Δαφνικῷ Ἀπόλλωνι θύσαι, καὶ πρῶτον ἐν τῇ Σπάρτῃ πόλει τῆς Ἐλλάδος διλθεῖν, ὃπερ Μενελάῳ τότε βασιλευομένηρ, διὸ υἱὸς μὲν Πλεισθένους ἦν ἀληθῶς, ὃπο δὲ Αἴτρει βασιλεῖ τῶν Αργείων, ἀμαχ τῷ οὐφετοῦ αὐτοῦ. Ἀγχιμένονι ἀνατραφεῖς

A absorpius in mare se ipsum projectit ac suffocatus est; unde et Αἴγαυον mari nomen obtigit. Cætorum Theseus. Crete omissa, spreta etiam Ariadna, quam ferunt in æde Jovis virginem desedisse ibique mortuam, Thessalæ regnum accepit uxoremque duxit Phædram. Hæc apud ipsum falso delata sicut cum Hippolyto privigno suo, qui Theseo ex pellice natus fuerat, corpus per adulterium miscuisse. Ac Hypolitus quidem cum eques aprum insequeretur, equo excussus, habenis manus digitis implicatis, ab equo raptatus sexto post die vitam clausit. Qua re cum in maximum venisset dolorem Theseus, Phædræ, quanquam dejeranti, adulterium exprobavit, eamque e conspectu suo removit. Ea, calamitate immodica afflita, mortore exstincta est. B Tunc etiam Eurystheus regnum 216 in Lacedæmonios gessit, annos 42, et post illum fuerunt alii octo reges. Duravit id regnum annos 325.

Sauli tempore primum certamen Pisæ ad Olympiam instituerunt, Jovique Olympio primam solemnen festivitatem celebraverunt. Inde quadriennio singulis id sacrificium iterantes lustra Olympiadum nomine aī eo initio numeraverunt. Quo tempore etiam Corinthii post Lacedæmonios, regione in suam potestatem redacta, Græciæ regnum annos omnino 318 obtinuerunt. Et post Dardanum Ili filium, ac Laomedontem Dardani filium, Priames Laomedontis filius Phrygiæ rex declaratus est. Sub quo Dardanum Ilium, Troja ac tota Phrygia excisa sunt. Causam ei devastationi præbuit Alexander, alio nomine Paris dictus. Is cum natus Priamo esset, tale oraculum patri est allatum: «Paris intelix tibi natus est, qui anno ætatis sua tricesimo Phrygiæ regnum perdet.» Statim itaque Priamus eum nomine Alexandri affectum, in prædium cui Mandro nomen, agricola cuidam lacte alendum et educandum mandavit, donec 30 anni oraculo designati præterirent. Arcem quoque in agro magnam extruxit, quod Parium appellavit. Ibi degens Paris, cum et ingenio esset felici et institutione non vulgari formaretur, orationem laudatoriam et hymnum in Venerem compositum, dicens eam esse cupiditatem, quæ liberos sapientiam et artes apud homines et bruta procreet; 217 eamque in comparatione Minervæ ac Junoni prætulit. Inde orta est fabula, eum arbitrum delectum inter deas Veneri uti potiori malum victoriae signum adjudicasse. Exactis triginta annis, Priamus oraculi tempus jam exivisse ratus, securus animi Paridem produxit, eumque additis 100 Phrygibus adolescentibus, cum litteris, munibibus et victimis ad regulos Europæ trajicere jussit et Daphnaeo Apollini sacrificare. Primo omnium Paris venit Spartam Græciæ urbem ubi regnabat Manelans. Is Plisthenis filius re vera fuit, sed ab Atreo Argivorum rege una cum ejus filio Agamemnoni educatus Atrides appellabatur ac frater Agamennonis. Menelaus Paridem perhumauerit, inque suo palatio omni officio sta-

diosissime tractavit, requiescere ibi quamdiu A visum fuisse ipsi jubens, atque ita demum ad sacrificandum proficisci. Ipse cum cognatis in Cretam continuo navigavit, ut Gortynæ rem sacram Jovi Asterio faceret. Quadam die Paris cum in Helenæ hortum despexisset, vidiit eam incomparabili esse pulchritudine: erat enim gracilis, papillis formosis, nivis instar alba, specioso supercilio, eleganti naso, crine crispo ac subflavo, oculis grandibus. Proinde ejus amore sancius, opera Æthra quæ Menelao cognota erat, eam corrupti ac cum multis opibus ornatique et 218 quinque ancillis rapuit; et sacrificiis quorum causa venerat omisis, Sidonem ad Ægypti regem Proteum trajecit. Qui custodiæ domus Menelai erant profecti, animadverso Helenæ raptu, statim ei in Creatum rem nuntiant. Qui ingenti dolore ictus illico Spartam rediit, et in omnes partes dimittit qui Helenam requirant. Ali quanto post tempore Paris ex Ægypto domum salvus revertitur; quem Priamus et Hecuba recipientes visa Helena obstu-puerunt, et quænam ea mulier, undeque esset sciscitati sunt. Ipsa se Alexandri cognata, magisque se ad Priamum et Hecubam quam ad Plisthenis filium Menelaum pertinere respondit: quippe Dardanum Troem ac reliquos ab hoc pro-creatos reges originem ducere a Danaï filia Ple-siona. Dymam porro regem, Herculæ patrem, genus repetere ab Agenore Danaï patruo: cum Dymam consanguineum esce Ledæ, suæ matris. Hæc locuta Helena, et juramento confirmans nihil se de bonis Menelai secum tulisse, cum jureju-rando sibi confirmari vicissim impetrasset se deditum non iri, apud ipsos chara acceptaque re-mansit Agamemnon re cognita ante bellum nuntios legat Menelaum et Ulyssem, cum litteris Clytæm-nestræ, quæ soror Helenæ, uxor Agamemnonis erat, Menelao reddi conjugem suam postulans. Sed ii re infecta sunt dimissi. Itaque Agamemnon et Menelaus omnibus Europæ regul. ad bellii societatem conductis, etiam filio Thetidis et Pelci Achille cum 219 Myrmidonum ipsi subdita cohorte. Nestore præterea Eleo, Ulysse Ithacensi, duobus Ajacibus, Diomede, Idomeneo aliisque multis et generosis, cum classe navium sexcentarum octoginta octo ad bellum Ilio inferendum proficiscuntur; atque Au-lide primum in hibernis subsistunt. Ibi cum tem-pestate diutius detinerentur, Calchas vates edixit debere Agamemnonem filiam suam Diana, quæ dea ejus loci esset, immolare. Verum hoc Agamemnon renuit. Sed et mulier Calchantis ora-culo consentanea vaticinabatur, tempestatis non ante finem fore quam prima Agamemnonis filia

B Atrœb̄h̄s ἐλέγετο καὶ σύγγονος Ἀγαμέμνονος. Οὗτος φιλοφρόνως ἔγαν τὸν Ηάριν προσδεξάμενος πνητοδαπὴ θεραπείᾳ τοῦτον ἐν τῷ παλατίῳ αὐτοῦ ἔθεράποσεν, [P. 124] ἀνταυθῆναι ἐντελάμενος ὅστον καὶ βούλοινο, καὶ οὕτως ἐπὶ τὴν θυσίαν ἀπελθεῖν. Αὐτὸς δὲ ὁ Μενέλαος ἀμα τοῖς συγγενέσιν εὖρες ἐπὶ Κρήτην ἀπέπλει: ὡς Ἀστερίω Δεῖ ἐν Γορτύνῃ πόλει θυσιάσων. Ἐν μιχ τοῖνυν δὲ Πάρις εἰς τὸν τῆς Ἐλένης περάδεισον ἐγκύψας δρῆσ αὐτὴν τῷ κάλλει ἀμύχανον οὔσαν ἦν γάρ εὔστολος (94), εὔμα-στος, λευκὴ ἀτεί χιῶν, εὐδύρυς, εὐβρινος, οὐλόθριξ, δύπλανθος, δρθαλμοὺς ἔχουσα μεγάλους. Καὶ τρωθεὶς τῷ ταύτῃς ἕρωτι διὰ τῆς Αἴθρας, ἥτις ἦν συγγενὴς Μενέλαου, δι ονομασίας τὴν Ἐλένην ἤρπασεν αὐτὴν μετὰ καὶ πλούτου πολλοῦ καὶ κόσμου καὶ πέντε δουλίδιων κορασίων. Καὶ τῶν θυσιῶν, δι' ἓς καὶ περ-γην, ἡμεληκὼς εἰς Σιδῶνα πρὸς Πρωτέα τὸν Αἰγύ-πτου βασιλέα διεπέρασεν. Οἱ δὲ τὸν οἶκον Μενέλαου φυλάσσεις τεταγμένοι, τὴν ἀρπαγὴν τῆς Ἐλένης ίδοντες, εὐθὺς ἀπαντα ἐν τῇ Κρήτῃ αὐτῷ μηνύουσι. Ἐφ' οὓς ὁ Μενέλαος δεινοπαθῶν καταπλέει μὲν εἰς τὴν Σπάρτην εὐθὺς, πέμπει δὲ εἰς ἀναζήτησιν τῆς Ἐλένης πανταχοῦ. Μετὰ δὲ χρόνον ἦκεν δὲ Πάρις διὰ τῆς Αἴγυπτου σωθεὶς, "Οὐ Πρίαμος καὶ Ἐκένη ἀποδεδεγμένοι, ίδοντες τὴν Ἐλένην, ἔξεστησαν, καὶ τις ἂν εἴη καὶ πόθεν ἐπυνθάνοντο. Ή δὲ Ἀλεξάνδρου ἔρη εἰναι συγγενὴς, καὶ αὐτῷ μᾶλλον Πριάμῳ καὶ τῇ Ἐκένῃ καὶ οὐ τῷ Πλεισθίνους υἱῷ προσήκειν Μενέλαῳ. Εἴ της Δαναοῦ γάρ θυγατρὸς Ηλησίδης ήρδον καὶ Τρῶα κατάγεσθαι καὶ τοὺς ἐξ αὐτοῦ βασιλεῖς Ἀγήνορος δὲ τοῦ πατραδέλφου Δαναοῦ ἀπόγονος Δύμικος βασιλεὺς δὲ Ἐκένης πατέρος ἐκ γένους δὲ τοῦ Δύμα καὶ Ληδα ἵστι μῆτρα ἡ ἐμή. Ταῦτα Ἐλένη εἰπούσα, καὶ ἀμα διομνυμένη μαθεῖν τῶν Μενέλαου λαβεῖν καὶ δρκον δὲ ἀπαιτήσασα μὲν προδοθῆναι, ἔμενεν ἀγαπωμένη πρὸς αὐτῶν. Τοῦτο μαθοῦντες οἱ περὶ Ἀγαμέμνονα πέμπουσι πρέσβεις πρὸ τοῦ πολέμου, κύθε τε Μενέλαον καὶ Ὁδυσσέα, καὶ γράμματα Κλυτα-μνηστρας γυναικὸς Ἀγαμέμνονος, ἀδελφῆς Ἐλένης, ἀξιοῦντες ἀποδοθῆναι Μενέλαῳ τὴν γυναῖκα. Οἱ καὶ ἀποπέμπονται ἀπρακτοί. Διὸ καὶ τοὺς τοπαρχῦντας τῆς Εὐρώπης ἀπαντας, καὶ τὸν Θέτιδος καὶ Ηηλίως Ἀχιλλέα μετὰ τὸ ὑπο-κείμενον αὐτῷ τῶν Μυρμιδόνων στίφος, καὶ Νέστορα τὸν Ἡλεῖον καὶ τὸν Ἰθακῆσιον Ὁδυσσέα καὶ τοὺς δύο ἀντας Διομῆδην τε καὶ Ἰδομενέα καὶ ἀλλούς πολλοὺς καὶ γενναίους σὸν ναυσὶ χιλίαις ἐκατὸν ἀνενήκοντα δύτες ἐκστρατεύσαντες ἀποπλέουσι. Καὶ παρὰ Αἴλιδι οὕτω καλουμένῳ χωρίῳ παραχειμάσσαντες κατὰ Ἰλίου ἐστρατοπέδεύοντο. Τοῦ χειμῶνος δὲ ἀντικειμένου αὐτοῖς ἐπὶ πολὺ Κάιχάς δ μάντις θυσίαν δρεῖτεν τὸν Ἀγαμέμνονα εἰπε τὴν αὐτοῦ θυγατέρα τῇ Ἀρτέμιδι παρασχεῖν, θεῷ τῆς χώρας οὔτη. δὲ

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(94) Εὔστολον gracilem verti, cum aliud non su-curreret, neque de vestitu hic agatur. Nam gracilitatem in mulieribus laudatam fuisse apud priscos notum est vel ex Terentio. XVL. — Nihil commune

cum antiquitus laudata mulierum gracilitate vox cœstotolos habet, quæ comptam ac vestibus elegantem refert. GOAR.

ούκ ήθελεν. Ἀλλὰ [P. 125] μὴν καὶ γυνὴ συνφόδια τῷ Κέλχαντι προσηγένεσα εἶπεν ὡς εἰ μὴ τὴν πρώτην Ἀγαμέμνονος θυγατέρα τῇ Ἀρτέμιδι προσαγάγωσιν, ὁ χειμῶν οὐ λυθήσεται. Οἱ δὲ οὐ διὰ τὸν χειμῶνα τοῦτο φασι συμβῆναι, ἀλλὰ διὰ τὸ αἰγα μεγίστην παρὰ τὸ ιερὸν τῆς Ἀρτέμιδος τοξεύει καὶ ἀνελεῖν τὸν Ἀγαμέμνονα, καὶ ἐπὶ τούτῳ μᾶλλον λοιμικὴν νόσον γενέσθαι. Καὶ διαστάσεις γενομένης καθαίρεται μὲν Ἀγαμέμνων τῆς βασιλείας, Παλαμήδης δὲ ἀντ' αὐτοῦ προχειρίζεται. Ἐφ' οὓς Ὁδυσσεὺς δεινῶς διαπεθεῖς προσποιεῖται μὲν πρὸς τὴν ίδιαν χώραν ἀποπλεῖν, παραγίνεται δὲ πρὸς Κλυταιμνήστραν τὴν τοῦ Ἀγαμέμνονος γυναῖκα εἰς τὸ Ἀργος, καὶ πλαστοῖς γράμμασι τὴν Ἰφιγένειαν λαβὼν (αὗτη γάρ την πρώτη τῶν τοῦ Ἀγαμέμνονος θυγατέρων) ὡς Ἀχιλλεῖ κατὰ τὸ στρατόπεδον ἀριστεύοντι δοθησομένην γυναῖκα ὑποστρέψει μετὰ ἔδνων, καὶ παραδίδωσι ταύτην τοῖς ιερεῦσι πρὸς Ιασμὸν τῆς Ἀρτέμιδος, Ὡς οὖν ἔμελλον εἰς θυσίαν ταύτην προσπεγεῖν, ἔλαφος ἀντ' αὐτῆς εὑρίθη προσισταμένη τῷ βωμῷ, ἥτις καὶ προστηνέχθη θυσίᾳ ἀντὶ τῆς παρθένου. Καὶ ταύτης διασωθεῖσης καὶ ἀποδοθεῖσης τῷ πατρὶ ζωστὶς, ιέρειν αὐτὴν παραντὰ τῷ ιερῷ τῆς Ἀρτέμιδος Ἀγαμέμνων ἀφίέρωσε· καὶ Ὁδυσσεὺς ἀποδοθῆναι αὐθίς τὴν βασιλείαν τῷ Ἀγαμέμνονι παρεσκεύασε. Παλαμήδηγεν δὲ μετ' ὀλίγον Ὁδυσσεὺς, πλαστοῖς γράμμασι καὶ μάρτυσι χρησμένος, αἰτίαν προδότου τιθησιν, καὶ παρασκευάζει τὸν στρατὸν λιθοβολῆσαι αὐτὸν, καὶ τὸ λείψανον τεχρώσαντας Ναυπλίῳ τῷ αὐτοῦ πατρὶ παραπέμψαι. Οὗτος ἐστι Παλαμήδης ὁ καὶ τὸν τάβλαν (95) ἐφεύρων πρὸς μετεωρισμὸν τοῦ στρατοῦ, καὶ τὴν ἐν αὐτῇ σύνθεσιν σὸν φιλοσοφίᾳ πολλῆ καταστῆσας. Ὅρισε γάρ εἶναι τὴν τάβλαν τὸν γῆνον κόσμον, τὸν δὲ δύσηκα κάστον (96) τὸν ζωδιακὸν ἀριθμὸν, τὸ δὲ ψηφόδολον (97) καὶ τὰ ἐν αὐτῷ κοκκία (98)

Dianæ sacrificaretur. Alli non tempestatis causa hæc evenisse tradunt, sed ab Agamemnone capram maximam sagitta fuisse interfectam juxta Dianæ fanum: ob id acrem pestem extitisse, obortaque in castris discordia Agamemnoni imperium fuisse abrogatum, et Palamedi mandatum. Ulyssem, quod ea ægerrime ferret, simulato se in patriam navigare, Argos ad Clytemnestram se contulisse. Agamemnonis uxorem: ab ea Iphigeniam, filiarum Agamemnonis natu maximam fictarum litterarum ope, in quibus erat eam Achilli virtute in exercitu primo nuptum peti, cum dote abstulisse; reversumque ad stationem sacerdotibus eam tradidisse, cuius sacrificio Diana placaretur. Cæterum cum Iphigenia jam ad mactandum duceretur, ejus loco cervam aræ astilisse, 220 hancque loco virginis Deæ victimam cæsam: ipsam incolumem patri redditam atque ab eo confestim sacerdotem in fano Dianæ constitutam fuisse. Exinde Ulyssem consecuisse ut imperium Agamemnoni redderetur. Eudem Ulyssem post paulo falsis litteris et testibus adversus Palamedem usum hunc proditionis criminis oppresuisse, et machinatum ut ab exercitu is lapidibus obrueretur, reliquaque in cinerem redactæ patri ejus in Nauplio mitterentur. Is est Palamedes, qui ad exercitus reficiendos oblectatione anitios tabulæ et ejus compositionem philosophica admodum industria invenit. Sic enim instituit, ut tabula esset mundus elementaris, duodecim casus signorum zodiaci numerus, talorum jactus, et quæ in talis sunt grana, septem planetarum astra, turris cœli altitudo, ex quo omnibus bona malave tribuuntur. Idem sexdecim alphabeti litteras invenit. αβγδειλμ νοπρστν. His tres addidit Cadmus Milesius, θψχ Ac multo tempore tantum his novemdecim usi sunt elementis; cumque ψ carerunt antiqui, pro psalide

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(95) Palamedis tabula qualis ludus fuerit, non est adeo perspicuum. Τάβλαν noster vocat, tabulam, quod alii ἀδίκιον, mensulam. Et verbum ταυλίζειν pro ludere talis in abaco usitatum fuisse ex Eustathio liquet in primum Ulyss. 107. Apud Suidam in voce τάβλα invenies eadem prope qua hic habet Cedrenus. Fuisse ludum talorum (πετσῶν), qui per turriculam in alveum seu tabulam suppositam deicerentur ac pro linearum aut spatiorum varietate ludi variam conditionem facerent, satis videtur apparere. Lineas fuisse quinque distinctas Eustathius docet, quo dixi loco; quem vide etiam in Iliad. β', 300, et Pollucem l. ix. Talos verti, quod aliud vocabulum non habui, alloquin ἀστράγαλον κάβον, et πετσῶν diversa fuisse non ignoro. Sed et hoc observavi, interpretem Grestæ Euripidei Palamedi inventum κάβον et πετσῶν promiscue tribuerre. Quanquam cur non verterem talos, cum pro me faciat Flaccus poetarum præstantissimus? Apud quem Volanerius scurra chiragricus, Serm. ii, 7, qui pro se tolleret atque mitteret in pyrgum talos, mercede diurna conductum pavit. Hunc pyrgum Martialis turriculam vertit, πετσῶν talos, quo Cedrenus per ψηφόδολον videtur intelligere Suidas ψηφόδολον habet. Κοκκία notas intelligo talorum; et Suidas habet ἐπτὰ κοκκία, septem granula. Ipse vidi abacum albis ac nigris distinctum quadratis,

quo modo tabula scachica dividitur; eique superne imminens infundibulum, per quod cubis (die wursel dejectis in abacum vel fritillum luderetur. Μετεωρισμὸν Cedrenus vocat quod διαγωγὴν Suidas, vocabulo elegantiori et magis apto: nam μετεωροι σμὸν alibi sic positum a probo scriptore vix puto. Locus Martialis, quod pene oblitus fueram addere, est in Apophoretis, distichon libri xiv. 16. XVI. — Τάβλαν scribit Suidas cum Glossis Græco-barbaris; et est ὄνομα παιδία, tabulæ, qua talis luditur. GOAR.

(96) Χρακώματα substituit Isaaci Porphyrogenetis in Paral. Homeri, quibus de ludo a Palamede invento disserens, Ήρωτος, inquit, ταυλίζειν ήτοι κυβεύειν ἐξέρηται, ac inferius, ὀπρεπό τὴν τάβλαν ήτοι τὸν πλακα τὸν παιγνίου τὸν γῆνον κόσμον, τοὺς δὲ δύσηκα κάστον: ήτοι τὰ χρακώματα τούτου τὸν ζωδιακὸν ἀριθμὸν. GOAR.

(97) Ψηφόδολον cornu sive alveolum, equo primum in turrim sive canalem, et e turri in tabulam tali et tesserae decidunt. GOAR.

(98) Κοκκία ipsi tali seu potius tesserae numero septenario varijs tabuvis favolas subintrantes, varios quoque planetarum et zodiaci siderum concurredus ac subinde prosperam vel adversam vitæ ludique sortem secundum astrologorum regulas manifestabant. GOAR.

palidem scripserunt, multaque omnino alia vocabula secus pronuntiaverunt quam scriberunt. Adjecit his duas Simonides Ceus, τῶ, Epicharmus Syracusanus tres ζέψ, alque sic virginti quatuor litterarum summa impleta est.

Διὸς καὶ πολλῷ τῷ χρόνῳ τοῖς ιθ' ἔχραντο· διενοὶ ἀρχαῖοι μηδ ἔχοντες τὸ φῆμα την φαλίδι παλίδια αἴλεγον, καὶ ἄλλα πολλὰ φήματα ἄλλως; ἐξεφώνουν καὶ ἔγραφον καὶ ἔγραφον. Ήρδος ταῦτα Σιμωνίδης δὲ Χῖος (1) προσέθηκε δύο, η καὶ ω, Ἐπίχαρμος δὲ δὲ Συρακούσιος τρία, ζ, ξ, ψ, καὶ οὗτας ἐπιληρώθησαν τὰ καὶ στοιχεῖα.

Appellentes ad littus Trojæ classem Græcos Trojani conati sunt littore prohibere; pugna acri commissa multi utrinque ceciderunt, 221 interque hos Protesilaus, Græcorum antesignamus. Nocte facta Trsjani urbem repetiverunt, eamque accurate clauerunt, Græci vero subductis in littus Trojæ navibus atque stabilitis auroram præstolati sunt. Media nocte Cygnus quidam, cognatus Priami ac urbis Neandri dominus, cum magna militum manu adoriri Græcos ausus, commissa pugna ipse ab Achille occisus est, ac plerique qui cum ipso erant interficti sunt. Die orta, consil... Trojæ et Ilio in orbem circumiacentes urbes, quod Priamo opitularunt, subegerunt. Diomedes, Tydei filius, Neandrum, Cygni urbem, filios ejus et universam ditionem depopulatus, prædam in castris in medium contulit. Achilles cum Myrmidonibus in Lesbum et vicinam regionem expeditione facta, Phorbantem eorum locorum dominum, Priami consanguineum, interfecit; filiam ejus Diomedam, cum præda quam ex tota ista regione egerat, in castra adduxit. Inde ad Lyrnesum duxit, eamque urbem cepit, et Eetionem ejus principem occidit: uxorem ejus Astynomam, quæ et Chryseis dicitur, filiam Chryseæ sacerdotis Apollinis, cum omnibus opibus ejus urbis in castra abduxit atque in medium contulit. Postea ad Legopolim contendit pueris... Brisi filiam Hippodameim, uxorem Amyntæ, qui regnum in ea urbe tenebat. Is tunc aberat. Ac post ascitis adversus Græcos Lyciorum 222 et Lycaonum auxiliis, magna cum hominum turba gravi ira percitus rediit. Ibi cum Achille congressus, neque filiæ filiisque et urbi suæ quicquam profuit, et ipse cum exercitu suo interfectus est. Divisa inter milites præda. Chryseidem Agamemnon. Hippodamiam Achilles pellicis loco obtinuit. Peste autem exercitum infestante, Calchantis vaticinio Chryseis patri redditur, Briseidem Achilli Agamemnon aufert, et aliquandiu secum tenet. Quamobrem Achilles iratus se et Myrmidonas a pugna abstituit tantisper, donec Agamemnon gravibus cladibus attritus multis eum donis ac deprecationibus permovit ut rursum cum Græcis in aciem exiret. Ajax autem Telamonius Thraces obsidebat, qui in Cheroneso habitant. Eum timens rex horum Polyme-

τὰ ἐπτὰ θυστρα τῶν πλανήτων, τὸν δὲ πύργον τὸ ὑψος τοῦ οὐρανοῦ, ἕξ οὖν ἀνταποδίδοται: πᾶσι καλὰ ἡ κακά. Οἱ αὐτὸς εὑρε καὶ τὰ ις γράμματα (99) τοῦ ἀλφαρνίτου, α, β, γ, δ, ε, ι, κ, λ, μ, ν, ο, π, ρ, σ, τ, υ. Προσέθηκε δὲ αὐτοῖς Κάδμος δὲ Μιλήσιος ἔτερα γράμματα τρία, θ, φ, χ. Προσέθηκε δὲ οὗτος ἐπιληρώθησαν τὰ καὶ στοιχεῖα.

Ημερεμβαλόντων δὲ τῶν Ἑλλήνων σὺν ταῖς ναυσὶ κατὰ τῆς Τροίας οὐ συνεχάρουν οἱ Τρῶες προσορμίσαν. Πολέμου δὲ συρράγεντος Ισχυροῦ, καὶ πολλῶν ἕξ ἀκατέρων ἀνηρρημένων σὺν [P. 126] Πρωτεύλαζψ προμάχῳ Δανῶν, νυκτὸς ἐπιγενομένης Τρῶες μὲν εἰς τὴν πόλιν εἰσιόντες ἀσφαλῶς συνεκλεισθησαν, οἱ δὲ τὰ πλοῖα τῇ παραλίᾳ τῆς Τροίας ἀκτῇ κατασφαλίσμενοι ἔμενον τὴν ἥμα. Περὶ μέσας δὲ νυκτὸς Κύνος τις ὄνομα, συγγενῆς ὧν Ηριάμου ἄρχων δὲ πόλεως Νεάνδρου, μετὰ πολλοῦ πλήθους πολεμικοῦ τολμῆσας ἐπέθεστο κατ' αὐτῶν· συμβολῆς δὲ γενομένης, αὐτός τε Κύνος ὃνδι 'Αχιλλέως καὶ οἱ πλείους τῶν μετ' αὐτοῦ ἀνηρρέθησαν. Ήμέρας δὲ γενομένης βουλευ... τὰς κύκλῳ πόλεις Ἰλίου καὶ Τροίας τῷ Πριάμῳ συμμαχούσας παρεστήσαντο. Καὶ δὲ μὲν τοῦ Τυδέως οὐδὲ διομήδης τὴν τοῦ εἰρημένου Κύνου πόλιν Νεάνδρον καὶ τοὺς οὐλούς καὶ τὴν Λύραν αὐτοῦ πᾶσαν προνομεύσας καὶ καταδηρώσας εἰς τὸ μέσον ἤγαγε τοῦ στρατοῦ, 'Αχιλλεὺς δὲ κατὰ Λέσβου καὶ τῆς ὑπ' αὐτήν κύρως μετὰ τῶν Μυρμιδόνων ἐκστρατεύει, καὶ Φόρβαντα μὲν τὸν τοπάρχην αὐτῶν συγγενῆ Ηριάμου ὃντα ἀναιρεῖ, τὴν αὐτοῦ δὲ θυγατέρα Διομήδην καὶ πᾶσαν τὴν χώραν λαφυρραγητσας ἤγεγκεν εἰς τὸν στρατὸν. Άνθις δὲ πρὸς τὴν Λυρησὸν ὄρμῆσας καὶ τὴν πόλιν ἐλών, καὶ τὴν γυναικα αὐτοῦ 'Αστυνόμην τὴν καὶ Χρυσῆδα, θυγατέρα Χρύσου ιεράς Απόλλωνος, ἐλών, καὶ πάντα τὸν πλοῦτον ἐνεγκών εἰς τὸ μέσον τέθεικε τοῦ στρατοῦ. Ἐντεύθεν ἐφορμήσας κατὰ τῆς λεγομένης Λεγοπόλεως τοῖς παισὶ... Βρίσου θυγατέρα Ἰπποδάμειαν, γυναικα οὖσαν Ἀμύντου βασιλέως ἐλείνης τῆς πόλεως, δὲ οὐ παρῆν τότε. Μετὰ ταῦτα δὲ Λυκίους καὶ Λυκέοντας κατὰ τῶν Ἑλλήνων εἰς συμμαχίαν ἐπικαλεσμένος, ἐπειδὴ ἦκε σὺν δῆλῳ πολλῷ καὶ θυμῷ βαρεῖ, τῷ 'Αχιλλεῖ συμβαλὼν οὐ μόνον τὴν θυγατέρα καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῆς καὶ τὴν αὐτοῦ πόλιν οὐδὲν ὄντησεν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς καὶ οἱ σὺν αὐτῷ πάντες ἔγον πολέμου γεγόνασι. Καὶ τὰ μὲν ἄλλα πάντα τῷ στρατῷ ἐμερίσθη, τὴν δὲ Χρυσῆδα δὲ 'Αγρυπνίων, Ἰπποδάμειαν δὲ τὴν καὶ Βρισηῖδα δὲ 'Αχιλλεὺς λόγῳ ἐκράτησαν παλλακῶν. Λοιμώδους δὲ νόσου ἐντηρήσης τῷ στρατῷ, τῇ τοῦ Κάλχαντος μαντείᾳ Χρυσῆς τῷ πατρὶ ἀποδίδοται, Βρισηῖδα δὲ τὴν τοῦ 'Αχιλλέως ἀφαιρεῖται 'Αγαμέμνων ἄχρι καιροῦ.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(99) De litteris Græcis est aliud commentandi locus aptior. Cæterum aliquot deinceps loca sunt mutila, quibus astericum idcirco allevi. XVL.

(1) Χῖος vitiōse legitur pro Κεῖος aut saltem auctor erravit: Ceo insula, urbe Julide fuisse

oriundum constat ex probatis auctoribus; quæ insula post Helenam prima est ab Attica Asiam versus. Errorem non annotasse, nisi pervulgatum etiam in aliis libris scirem. XYL.

'Εντεῦθεν Χολωθεὶς Ἀχιλλεὺς ἀπέσχετο μετὰ τῶν Μυρμιδόνων τοῦ τοῖς Τρώσι πολεμεῖν, ἔως ἴσχυροίς πολέμοις ὅτερον οἱ περὶ τὸν Ἀγαμέμνονα κατακάμενοι δύροις πολλοῖς καὶ παρακλέσεσιν ἐδυτώπησαν αὐτὸν ἐξελθεῖν μετ' αὐτῶν. Αἵας δὲ ὁ Τελαμώνιος πρὸς τὸν ἐν Χερζονήσῳ Θρῆκας γενόμενος ἐπολιόρυει· ὃν Πολυμήστωρ διοῖται βασιλεὺς φοβηθεὶς χρυσὸν ἐδίδου πολὺν, καὶ σίτον τοσοῦτον ὃν τῷ Ἀχαϊκῷ στρατῷ εἰς ἐνιαυτὸν ἔξαρκέσται. Εἶχε δὲ ἐκεῖ Πολύδωρον τὸν πάντων τῶν Ηριάμου νιῶν μικρότερον, ὃν παρέθετο Ηλυμήστωρ Ηριάμος ἀντραρχῆναι· [P. 127] ἀλλ' αὐτὸς αὐτὸν ἔκδοτον τῷ Αἴαντι δεδωκὼς, καὶ ἐγγράφου συνθήκας πεποιηκὼς μηδὲποτε ὑπερμαλήσειν Ηριάμον, ἀπέστειλεν αὐτὸν. Οἱ Αἴας δὲ ἐκεῖθεν δρμῆσας πρὸς Τεύθραντας ἤλθε τοπάρχηγν· ὃν ἀνελὼν καὶ τὴν αὐτοῦ πόλιν ἐκπολιορκήσεις καὶ τὴν θυγατέρα, Τέκμησαν αἰχμαλωτίσεις ἦγαγε παντα τὸν πλοῦτον νυκτὸς ἐπὶ τὸν στρατόν. Τῇ γοῦν ἐξῆς ἰστᾶς κατέναντι τοῦ τείχους τὸν Πολύδωρον, καὶ τῷ Πριάμῳ δηλοῦσι πέμψι τὴν Ἐλένην καὶ λαδεῖν αὐτὸν· καὶ εἰρήνης κυρωθεῖσης ἀποίρομεν ἐντεῦθεν. Τούτου δὲ μὴ γινομένου, βλεπόντων ἐκ τοῦ τείχους πάντων, τὸν Πολύδωρον ανεῖλον ὑπογράφεις τὸν δίκτυος (2), ἀνήρ ἀξιόλογογκακαὶ συνετός ὃς ἀπὸ τῆς Κρήτης τοῖς ἐπὶ "Ιλίου ἥκουσι συνεπτρατέετο. Οὗτος τὸν τοῦ πολέμου χρόνον πάντα συνών τῷ Ἰδομενεῖ τὰ παραχολουθήσαντα πάντα ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους μετὰ ἀληθείας συνέγραψε, καὶ τοὺς χαρακτῆρας τῶν προμάχων, ὡς πάντας ἐωρακώς, ὑπέγραψε καὶ ἀκριβῶς ὑπεμνημάτισε. Τοὺς δὲ χρόνους καὶ τόπους καὶ τρόπους καὶ τὰ ἐκείνου τοῦ πολέμου διασαφῶν, μετὰ ἀκριβείας ἱστοριόγραφῶν, καὶ καθ' ἓν τῶν ἀρχόντων μεθ' ὅτων νηῶν παρεγένετο συνέταξε. Τούτο δὲ καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ τῆς Ἰλιάδος ῥάψιδικ περὶ Ὁμήρῳ δηλοῦται. Τοῦ δὲ Ἐκτορος τὰ τῶν Ἐλλήνων στρατόπεδα συνελάσσοντος καὶ πολλοὺς ἀναιροῦντος ἡναγκάσσοντας πρὸς Ἀχιλλέα διακρησεύσασθαι. Μόλις οὖν εἴξας Πλάτροκλὸν αὐτοῖς τὸν φίλαττον ἔταίρον μετὰ τῶν Μυρμιδόνων ἀποστέλλει· καὶ ὃς ἐξελθὼν πολλοὺς μὲν ἀναιρεῖ τῶν βαρδόζων, τοὺς δὲ διώκει, πρὸς αὐτοῖς δὲ πύλας τῆς πόλεως ὑπὸ Ἐκτορος κτείνεται παχύμενος. Τούτο μαθὼν Ἀχιλλεὺς, καὶ γνοὺς ὃς: βουλὴ ἔστι τῷ Ἐκτορὶ νυκτὸς τῇ βραστῇδι Πενθεστείζ ἀπαντῆσαι, λάθρᾳ προφθάσας ἄμα τῷ ἰδιῷ στρατῷ καὶ ἀποκρύψας ἐκυτον τὸν ποταμὸν περῶντα Ἐκτορα κτείνει, οὐ μόνον αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς ἀπομάνους αὐτῷ, πλὴν ἑνὸς ὃν χειροκόπισας ἄγγελον ἐπεμψε Ηριάμῳ· αὐτὸς δὲ τὸ σῶμα τοῦ Ἐκτορος διφρου ἐκηρτηκώς μηδενὸς τῶν Ἐλλήνων γρόντος εἰς τὴν αὐτοῦ σκηνὴν ἀγει πρὸ ήμέρας καταικισθέν. Οἱ δὲ Ηριάμος τῇ ἐξῆς σχῆμα πένθιμον περιθέμενος, χρυσὸν τε καὶ ἄργυρον καὶ ἐσθῆτα

XYLANDRI ET

(2) In margine: Δίκτυος, ἐξ οὗ "Ομηρος ἀφορμὴν εἰληφώς τὴν Ἰλιάδα συνέταξεν, μετὰ ρόθ ἔτη τῆς ἀλώσεως Τροίας. Ego ut non negem Dictyn atque etiam Daretēm historiam belli Trojani composuisse, ita

A stor auri multum ipsi dedit, tantumque frumenti quantum Achaico exercitui in annum sufficeret. Habebat secum Polymestor Priami filiorum astate minimum Polydorum, sibi a patre educandum traditum. Hunc quoque Ajaci tradidit, sedusque scriptum pepigit, nanquam se Priamo opem latrum: itaque Ajacem pacatum dimisit. Ajax iude ad Teuthrantem regulum se contulit, quem et necavit, urbem ejus xpugnavit, filiamque Tecmesam captivam abduxit, ac noctu omnes opes in castra Græcorum advexit. Postridie 223 Græci polydorum e regione muri constituunt, Priamoque significant ut Helenam reddat siliumque recipiat: eo facto se pace confirmata domum reddituros. Cum id non consequentur, omnibus de muro consipientibus Polydorum gladio trucidant. Idomenei, qui unus de ducibus Græcorum fuit, scriba fuit Dictys, vir præclarus et prudens, inter eos qui ex Creta ad Ilium belli causa profecti sunt. Is toto belli tempore cum Idomeneo fuit, et omnium quæcunque ab initio ad finem usque gesta sunt, veram historiam conscripsit. Ductores etiam Græcorum, quos omnes viderat, suis quæcumque notis expressis accurateque depinxit; tempora quoque, loca circumstantiasque omnes omnium quæ illo bello evenierunt, perspicue auctoravit, et quot quisque principum naves secum adduxerit; quod ipsum etiam ab Homero est in libro secundo Iliadis expositum. Enimvero cum Hector Græcorum copias urgeret multisque interficeret, coacti sunt Græci Achillis opem missis legatis implorare isque ægre concedens Patroclum suum charissimum socium cum Myrmidonibus mittit. Patroclus multis Barbarorum dejecitis, alios fugientes persecutus, ad ipsas urbis portas pugnans ab Hectore interimitur. Id ubi Achiles comperit, ac præterea statuisse Hectorem noctu reginæ Penthesileæ obviam ire, clam amecapta opportunitate cum suo exercitu in insidiis se abdit, Hectoremque fluvium transcurrentem interficit: neque ipsum 224 modo, sed et omnes qui ei aderant, uno dempto, quem præcisus manibus Priamo cladis nuntium mittit. Ipse corpus Hectoris currui appensum raptatumque ante lucem in suum tentorium, nemine Græcorum sciente, perfert. Postridie Priamus habitu legubri sumpte, secum ferens aurum argenteum ac pretiosas vestes, ducens etiam secum filiam Polyxenam, formosam virginem, et Andromacham Hectoris uxorem, parvulosque ejus filiolos Astyanactem et Laomedontem, ausus est inter medios Græcorum principes se ingerere, eosque supplices orare uti pro se apud Achillem deprecatores fierent, ut is Hectoris corpus redimendum daret. Miserti sunt senis, cum stupore admirati audaciam, Nestor et Idomeneus; ac priores

GOARI NOTÆ.

persuaderi mihi nunquam patiar ut qui hodie istis titulis circumferuntur libelli pro genuinis aut fide vel etiam lectu dignis habeam. XYL.

ipsi in Achillis ingressi tentorium obtinerunt ut Priamus admitteret. Priamus capite pulvere consperso, unaque Andromacha cum liberis, proni in terram procubuerunt misericordiamque magna vociferatione flagitaverunt At Polyxena, Achillis pedes amplexa pro fratre suo Hectore alta voce prolixe d̄precata est pollicens se Achillis, si is cadaver Hectoris redderet, servam remansuram in castris. Nestor misereri senectutis hertabatur. Multis ultro citroque commutatis verbis, tandem Achilles, pretio redemptionis accepto, se cadaver suis redditurum annuit. Accepit autem aurum, argentum et vestium partem: reliqua Polyxenae donavit. Priamo urgente ut Achilles hanc secum manere pateretur, Achilles in pressus eam retinere noluit, alio se recepturum eam tempore 225 promittens. Ita Priamus cum cadavere et suis omnibus rediit domum; Hectorque ploratus abunde, et uti assolet crematus, extra urbem est sepultus. Dum h̄sc de Hectore fluit, interim Amazon Penthesilea ex opposita Cherroneso copias virorum ac Amazonidum ducens advenit. Quam cognita Hectoris morte retrocedere conantem Paris magua vi auri donatam detinuit. Ea post paucos dies in campum præliis destinatum copias deduxit, iisque in duas partes divisas a dextro latere sagittarios constituit, in laovo gravis armature milites, plures pedites quam equites: ipsa ad signum in medio equitum constituit. Commissa pugna aliisque alias cædentes, Achilles Penthesileam acriter præliantem hasta equo detrusit; quam crinibus in Scamandrum protractam suffocaverunt. Oppidanos Ajaces loco pepulerunt; ita ut in urbem fuga facta portas objecerint. Reliquos Græci juxta muros persecuti interficerunt. Amazonibus autem abstinentes secundum pugnam eas vinculis injectis divisorunt. His actis multi Indi, equites ac pedites, et Phœnices bellicosissimi, cum regibus suis classe appulerunt, a priamo ad ferendas suppetias exciti. Tanta autem erat multitudo, ut eos neque Ilium neque omnino campus universos caperet. In quem universi una cum Trojanis, Memnonem Indorum rege, quod is potentissimus erat atque bellicosissimus, ducente exierunt, 226 Ipse Memnon splendide curru invehebatur. Obstupuerunt Græci, gladios armaque cernentes terribilia, fundasque et quadrata scuta, multosque Æthiopes horrendos homines irruentes. Sed et Trojani magno cum clamore et saltu impetum dantes plurimos de Græcis interficiebant. Itaque horum duces multitudinis violentiam non sustinentes, ad naues recesserunt; quæ et ipse tum fuissent a barbaris crematæ, nisi nox superveniens eorum conatum inhibuisset. Orta nocte Græci cadavera suorum qui in prælio ceciderant, combusserunt. sauciosque diligenter curaverunt. Ibi cum primores Græcorum consultarent quisnam aliis circa alios occupatis, cum Memnone manum conserere auderet, id munieris Ajaci Telamonis filio sorte obtigit. Ante

A πολυτελῆ λαβῶν δὲ καὶ τὴν θυματέα Πολυξένην εὐειδῆ παρθένον καὶ Ἀνδρομάχην γυναικεῖς ἀστυάνακτέ τε καὶ λαομέδοντα νηπίους αὐτῆς παῖδας, ἃκε τοιμῆσας εἰς μέσον τῶν ἡγεμόνων τῶν Ἑλλήνων, καὶ πάντας ἵκτευε προκυλινδούμενος ἵκτες σὺν αὐτῷ πρὸς Ἀχιλλέα γενέσθαι τοῦ ἀπολυτρώσασθαι τὸ σῶμα τοῦ Ἐκτορος. Καὶ γε φάτειργαν ἐπιλαγύντες [P. 128] τὴν τόλμαν τοῦ γέρυντος Νέστωρ καὶ Ἰδομενεύς οὐ καὶ προσελθόντες Ηριάμου εἰς τὴν σκηνὴν ἐδυσώπησαν καὶ Ηριάμον εἰσελθεῖν. "Ος κόνιν κατὰ κεφαλῆς ἔχων ἄμα Ἀνδρομάχην καὶ τοῖς παισὶν ἐπὶ πρόσωπον πέσοντες εἰς τοῦδε φος, μεγάλαις κατεβόντων οἰκτειρηθῆναι φωναῖς. Πολυξένη δὲ τοῖς Ἀχιλλέως περιπλακεῖσα ποσὶ περὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς Ἐκτορος διωλύγιον ἵκτευε κεκραγυῖς, μένειν τε σὺν αὐτῷ καὶ δουλεύειν ἐπαγγελλομένη, εἰ ἐποδῷ τὸν νεκρὸν. Οἱ δὲ περὶ τὸν Νέστωρα, οἰκτείρατο τὸ γῆρας ἥξιον καὶ ἔλεεν. Καὶ πολλῶν ἐξ ἀμφοτέρων κανηγέντων λόγων ὅμως ἐπένευσε λύτρα λαβεῖν καὶ τὸν νεκρὸν τοῖς ἴδοις παρχωρεῖν. Τὸν χρῦσὸν σύν καὶ τὸν ἄργυρον καὶ τοῦ ἱματισμοῦ μέρος λαβῶν τἄλλα χαρίζεται τῇ Πολυξένῃ. Ηριάμος δὲ καὶ αὐτὴν περὶ αὐτῷ κατελιπάρει λιτεῖν. "Ο δὲ εἰς ἄλλον τούτο δρᾶν δέπεσχετο καὶρόν. "Ο δὲ γε Ηριάμος καὶ τὸν νεκρὸν καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ πάντας ἐπανήσει λαχάνων, δύν ἀποχρώντος πενθήσαντες καὶ ὁς θύμις τεφρώσαντες ἔξι τοῦ τείχους καταθάπτουσιν. "Ἐν δοφῷ δὲ ταῦτα περὶ τὸν Ἐκτορα διψκονόμηται, καὶ ἴδους ἡ Ἀμαζῶν Πενθεσίλεια ἐκ Χερβόντου τῆς ἀντιπέρας πλήθη γενναῖων ἀνδρῶν καὶ Ἀμαζονίδων ἤκαν ἐπαγομένη. Γνοῦσα δὲ τὰς κατὰ τὸν Ἐκτορα ὑποστρέψιν ἐπειράτο. Ήπέρις δὲ ταῦτην πυλλῷ χρυσῷ μεῖναι πείθει. "Η μετ' ὀλίγας ἡμέρας διπλισμένη ἐπὶ τὸ πολεμικὸν δάπεδον εἰσῆγει. Διχῇ δὲ τὸν αὐτῆς διελοῦσα στρατὸν, καὶ ἐν δεξιᾷ μὲν αὐτῆς τοὺς τοξότας, τῷ λαϊῷ δὲ μέρει τοὺς δηλίτας πεζοὺς, πλειόν τῶν ἵππων δύτας, ἐκτάξας ἡ Πενθεσίλεια μέσον τῶν ἵππων ἦν ἐν τῷ σίγνῳ καὶ πολέμου λοιπὸν κροτοθήντος ἄλλοι μὲν ἄλλοις ἀπεκτίννουσιν. "Ἀχιλλεὺς δὲ τὴν Πενθεσίλειαν δόρατι πικρῶς μαχομένην κρούσας τοῦ ἵππου καταβάλλει· ἦν τῆς κόμης ἐλκύσαντες τῷ Σκαμάνδρῳ ἐναπεπνήμιν ποταμῷ. Τοὺς πολίτας δ' αὐτὸς ἔργεψαν οἱ Αἴαντες· καὶ εἰσελθόντες ἐκλειστὸν τὰς πύλας. Οἱ λοιποὶ δὲ τῶν Ἑλλήνων τοὺς περιλειφθέντας περὶ τὸ τείχος ἀπεκτίνουσιν ἐπιδιώκοντες τῶν Ἀμαζόνων δὲ ἀποσύδεντοι, μετὰ τὸν πόλεμον δὲ στρατὸς ταύτας δεσμεύσας ἐμερίσατο. Μετὰ ταῦτα Ἰνδοὶ πολλοὶ ἕφιπποι καὶ πεζοὶ καὶ Φοίτικες μαχιμώτατοι μετὰ τῶν βασιλέων αὐτῶν ἐν ναυτικῷ στόλῳ παρεγένοντο, ὑπὸ Πριάμου προσκληθέντες εἰς συμμαχίαν. Καὶ τοσοῦτοι τὰ πλήθη ἦσαν ὡς μῆτα τὸ Ιλλιον μῆθ' ὅλον τὸ δάπεδον αὐτῶν χωρεῖν Πάντες δὲ ὑπὸ Μέρυνον τοῦ τῶν Ἰνδῶν βασιλέως, ὡς δυνατωτάτου καὶ πολεμικωτάτου, οἵ τι Πριστίδαι καὶ Ίρων, καὶ πᾶς ὁ στρατὸς ὑπὸ αὐτοῦ διαταττόμενος ἐφ' ἀρματος λαμπρῶς ὁχουμένους εἰς τὸ δάπεδον ἔχεσσαν. Εξέστησαν δὲ Ἑλλήνες, ξίφη καὶ δηλα φονεῖσαν καὶ σφεδόνας καὶ δεπίδεις τετραγῶνους καὶ Λιθοπας πολλοὺς κατ' αὐτῶν

δρῶντες δρμῶντες φοβεροὺς [P. 129] καὶ φρικτούς. Καὶ οἱ Τρῶες δὲ σὺν βοῇ πολλῇ καὶ ἄλμασιν ἐπιτίθέμενοι πλείστους ἀγήρουν καὶ αὐτοὶ τῶν Ἀχαιῶν. Οἱ τῆγμάνες δὲ τὴν βίαν τοῦ πλήθους οὐ φέροντες ὑπεχώρουν πρὸς τὰς ναῦς, ἃς καὶ αὐτὰς οἱ βάρβαροι κατέκυψαν ἂν, εἰ μὴ νῦξ ἐπιοῦσα τὴν αὐτῶν κατέχειν ὁρμήν. Ἐπιγενομένης οὖν τῆς νυκτὸς τὰ τῶν ἀντράμενων τεφρώσαντες σώματα καὶ τῶν τραυματιῶν ἐπιμελησάμενοι, ὡς εἰκός, οἱ χρῖστοι τῶν Ἀχαιῶν ἔδουλεύσαντο τίς ἂν τολμήσῃ κατὰ τοῦ Μέμνονος βαλεῖν, τῶν ἄλλων περὶ ἄλλους ἀσχολουμένων. Κληρούστα τούναν Αἴας δὲ Τελαμώνιος. Καὶ πρὶν δὲ λιον ἀνελθεῖς ὑπεισάμενοι ἔζησαν, Ἐλλήνες μὲν πρῶτοι, εὐθὺς δὲ καὶ δέ Μέμνων καὶ πάντες οἱ ὑπὸ αὐτῶν στρατιῶται. Ἀλλοι μὲν οὖν πρὸς ἄλλους, δέ Αἴας δὲ Ἀχιλλέως αὐτοῦ ἐκ τῶν ὅπισθεν συνεπι- σχύσαντος κατὰ τοῦ Μέμνονος ὁρμῆν. Νέμνων δὲ τοῦ ἄρχατος καταβὰς τῷ δόρτι ἐπειράζεν Αἴαντα. Αἴας δὲ πρῶτος τὴν αὐτοῦ ἀναστρέψας ἀσπίδας ἐπέθετο βρέσας κύτῳ πάντων δὲ τῶν σὺν αὐτῷ Ἰνδῶν προσεχόντων τῷ Αἴαντι, τὸ δόρον βαλάνων εἰς τὸν Μέμνονος τράχηλον γυμνωθέντα κτείνει τοῦτον ὑπὲρ ἐλπία πᾶσαν δέ Ἀχιλλέας. Κάντεθεν βαρδάρων μὲν κατὰ κράτος φυγὴ καὶ φόνος καὶ οἰμωγὴ, Ἐλλήνων δὲ ἀλαλαγμὸς καὶ νίκη ἀναμεγγριστος καὶ λαμπρά, δὲ εἰς Πολυδέμας δὲ τῶν Φοίνικων ἀλκημάτων βαρελεὺς τῷ Αἴαντος δόρατι τὸν βαυδῶνα κεντρίσεις πίπτει. Αἴθοπων τε καὶ βαρδάρων ἀμύθητος ἐσμὸς ἐκεῖ θνήσκει, ὡς πλησθῆνα: τὸ δάκεδον νεκρῶν, ὑπὸ τῶν Ιππέων δεινῶς τῶν πεζῶν συμπατουμένων καὶ ἀναρουμένων. Μετὰ ταῦτα τοὺς Τρῶας Ἀχιλλέως εἰς τούλεμον προσκαλουμένους, ἥρχοντες ἔξτηλον δέ Πάρις καὶ Δηϊφόδος οὗτοι Πριάμου, καὶ οἱ ἀδελφοὶ τούτου Τρωίλος καὶ Λυκάων, σὺν τῷ λοιπῷ πάντῃ τῶν Τρώων στρατῷ· οὓς Ἀχιλλέας μετὰ τῶν συναπιζομένων αὐτῷ Ἀχαιῶν καταδιώξας τοὺς μὲν ζῶντας εἴλε, τοὺς δὲ εἰς τὸν Σκέξιμονδρὸν ποταμὸν ἐνκλιπεῖσε. Τρωίλον δὲ καὶ Λυκάονα ἀνείλε. Μετὰ ταῦτα ἀνεστη, ἡ τῶν ἀναστρέπτων ἕστρη, ἀνοχὴν φέροντα πολέμου, δετε δὴ πάντων ἐν εἰρήνῃ θυόντων τῷ θυμῷ δραίψι· Ἀπόλλωνι, Δασκαλῷ καὶ Τρώων, ἐν τῷ ἀπὸ μικροῦ τῆς πολεως ἀλσεῖ, ἔξελθούσῃς Πολυξένης μετὰ τῆς μῆτρὸς Ἐκάδηης εἰς τὸ ιερὸν δέ Ἀχιλλέας τεύτην ἔθαύμασσεν ίδων. Ἐωρακῶς δὲ δέ Πρίαμος τὸν Ἀχιλλέα, πέμπει τὸν Ἰδαῖον πρὸς κύτον ἐν ἄλσει φίροντα λόγους περὶ Πολυξένης. Τούτον ίδιαζόντας διμιλοῦντα τῷ Ἀχιλλεῖ τῷ· Ἐλλήνων καὶ χρῖστοι ίδιντες, καὶ θορυβοῦντες, Αἴαντα καὶ Διομήδη καὶ Ὁδυσσέα πέμπουσι, μήτ ἐπιδιδόνται παρεγγάντες τοῖς βαρδάροις, μήδὲ πιστεύειν ἔσαντον τοῖς ἔχθροῖς. Καὶ αὐτοὶ ἔμενον ἔξι τοῦ ἄλσους, ἐκδεχομένοι τὸν Ἀχιλλέα, [P. 130] ὥστε κατ' ίδιαν παραγγεῖλαι αὐτῷ. Ό δέ ήν ὑποσχόμενος τῷ ίδαιψι πρὸς γάμον τὸν Πολυξένην λαβεῖν διὸ καὶ προσέμενεν ἐν τῷ ἄλσει ἀναπατῶν. Μετὰ βίσσην δὲ δέ Πάρις καὶ δηϊφόδος ἵκον, παρακαλοῦντες αὐτὸν δῆθεν περὶ τοῦ γάμου. Ο δὲ οὐεῦλον μηδὲν ὑπονοῶν, ἐν τῷ τοῦ Ἀπόλλωνος ιστών ιερῷ κατεδέσατο αὐτοὺς. Καὶ δέ μὲν Ηὔρις δικῷ τῷ μεταξὺ ἀμφοτέρων λεγόμενα βεβαιῶν παρὰ

solis ortum armati ad pugnam exiverunt Græci primum, mox etiam Memnon cum universo exercitu Ibi cum alii alios aggredierentur, Ajax Achille a tergo ipsum confirmante Memnonem adoritur. Memnon curru degressus hasta Ajacem tentavit. Sed Ajax primus eum, sento ipsius deturbato, graviter ursit; cuinque omnes Indi in Ajacem essent intenti, Achilles cervicem Memnonis nudatam hastatracit, eumque præter omnium spem occidit. Inde effusa barbarorum fuga cædes atque ejulatus, Græcorum contra exsultatio certaque et illustris Victoria. Tunc etiam Polydamas fortissimus 227 Phœnicum rex ingens hasta Ajacis confossum cecidit. Άθιοκμ vero et barbarorum ineffabilis periit multitudo, ita ut campum cadavera opplevint, cum pedites ab equitibus mirum in modum obtererentur atque necarentur. Secundum hæc Trojani, Achille eos ad pugnam provocante, omnium exercitum in aciem eduxerunt ducibus Paride ac Deiphobo et eorum fratribus Troilo atque Lycaone. Quos Achilles cum auxiliari Achæorum manu persecutus partim vivos cepit, alios in Scamandrum fluvium compulsos submersit, interfectis Troilo et Lycaone. His gestis donariorum feriae appetierunt induciasque attulerunt. Ubi cum, ut in pace, universi et Danai et Troes Apollini Tymbræo rem sacram facerent in loco qui urbe haud procul aberat, Achilles Polyxenam cum matre Hecuba in templum ingressam conspicatus, formæ ejus admiratione est percitus Priamus Achille observato Idæum mittit, qui in loco cum eo de Polyxena colloqueretur. At Græcorum principes hunc solum cum Achille verba commutare cernentes conturbari; missisque Ajace, Diomede et Ulysse, hortari ne quid Barbaris concederet neve hostibus sese crederet; ipsi extra lucum præstolari, ut egressum seorsim monerent. At vero Achilles ducatum se Polyxenam uxorem proniserat Idæo, ejusque rei causa in loco obambulans exspectabat. Paulo post Paris ac Deiphobus adfuerunt, qui eum jam ad confrandum conjugium vocarent. Achilles 228 nihil sinistri suspicans, in templo Apollinis stans, eos admisit. Ibi Paris altari assistens jurejurando ea quæ erant utriusque dicta sanxit. Deiphobo autem Achillem amplexo et deosculante, ensem quem gestabat in Achillis intestina desfixit; statimque, adhuc eum Deiphobo tenente, Paris alterum iustum intulit. Achilles viribus deficientibus concidit. Illi citra suspicionem rei via ex Inco egressi, cum paululum inde processissent, citato cursu in urbem se proripuerunt. Ulysses cum sociis currere eos cernentes, in templum currunt, ibique pone aram jacentem Achillem, cruce sœdatum reperiunt. Cui Ajax: « Profecto nemo hominum te poterat interficere, sed tua temeritas te solo perdidit. » Respondit Achilles hæc, extremum spiritum jam ducens, « Dolo me Paris et Deiphobus Polyxenæ causa necaverunt. » Proinde corpus Achillis ii celerrime rapuerunt, et humeris suis impositum in castra

pertuleruat, crematumque humarunt. Post mortem Achillis pugna conserta multisque utrinque dejectis singulari certamine Philoctetes et Paris congregantur. Prior sorte Paris Philoctetem sagitta petens aberrat a scopo. Philocteta viciissim primum levam Paridis manum sagitta trajicit, secundo dextrum ejus oculum eruit, tertio talos et pedes impetens eum solo prosternit. Qui semianimis a suis abreptus et Ilium perlatus est; ubi tres, quos ei Helena pepererat, filios, Bunymum, Corythaeum et Idaeum, parvulos etiamnum, 220 sibi astare videns, interclusa voce, sub mediam noctem expiravit. Tum Oenone, quae prius uxor Paridis fuerat, seipsam strangulavit. Deiphobus statim Helenam uxorem duxit; quem postmodo Menelaus propterea auribus et naso manibusque truncavit.

Ex ecclisioribus πεσόντων, εἰς μονομαχίαν δι Φιλοκτήτου, κατά Φιλοκτήτου, ἀποχεῖ δι. 'Ο δὲ ἀντιτοξεύσας τὸν δεξιὸν αὐτοῦ ἐπήρωσεν ὀφθαλμὸν, καὶ τρίτον βαλὼν ἐπὶ τοὺς πόδας καὶ τὰ συνράβιπτει Πάρις εἰς γῆν. "Ον ἀρπάσαντες ἡμιθανῆ εἰς τὴν Ἰλιον εἰσῆλθον. Καὶ αὐτὸς τοὺς ἐκ τῆς Ἐλένης υἱοὺς τρεῖς, Βούνυμον, Κορυθαῖον καὶ Ἰδαιόν, μικροὺς αὐτῷ παραστάντας ιδὼν ἄφωνος ἔμεινε, καὶ διὰ μέσης ἐξέπνει νυκτός. 'Η δὲ προτέρα αὐτοῦ γυνὴ Οἰνώνη ἐσυντῇ ἀπεγράφατο ἀγγόνῃ. Ἐλένην δὲ γυναῖκα Δηϊφοδος ἡγάγει παραντά, δι Μενέλαος ὑστερὸν ἡκρωτηρίαστ δι' αὐτήν.

Palladium lignea fuit Minervæ, quæ eadem Palliū dicitur, imago. Aīunt id nefandis quibusdam dæmonum consecrationibus arcansque ritibus dedicatum ea vi fuisse, ut urbem in qua esset inexpugnabilem conservaret. Id signum Trojanorum regi Ilium condituro philosophus quidam et in nominatarum præstigiarum sacerdos. Asius nomine, dono attulit; in cuius gratiam Tros universam suam regionem hactenus Epirrhopon appellatam ab ipso Asiam denominavit. Cræci cum Ilium capi non posse, quandiu simulacrum id ea esset in urbe, inaudivissent, furto id abstulerunt, Ulyssis et Diomedis opera. Hi clam ingressi urbem, et in fano Minervæ per ferias commorati, consilio Antenoris Trojanarum principis, adjuvante hujus uxore Theanone, quæ sacerdos erat Minervæ, noctu sublatum simulacrum secum in castra attulerunt. Ea nocte Trojanis miserabilia portenta et abuminanda apparuerunt, quæ mane egressi Græcis narraverunt. Ferunt enim, cum Trojani rem Apollini sacram facere instituissent ejusque altari ligna et carnes rite imposuissent, 230 ignem lignis injectum non arsisse sed extinctum fuisse, ac saepius repetitum ignem non arsisse; et quidquid aræ impositum fuerat, in terram decidisse. Troes cum adversum sibi aliquid hoc ostento denuntiari judicarent, Priamus ac reliqui Antenorem legatu mad Græcos mittunt, rogatum ut ii pacem ipsi, pretio suo arbitrio constituto, redimendam darent. Antonor legatus ad Græcos hujusmodi orationem habuit. Quidquid pœnarum dare nos ob nostra flagitia debuimus, dedimus. Paris, quod ob injuriam Menelao factam luendum suit, peperit. Etiā Ilium: ejus rei documento sunt sepulcræ cæsorum. Mos itaque reliqui pretium vobis afferimus, quo

A τὸν βωμὸν ἴστατο, περιπλεκομένου δὲ Δηϊφόδου τὸν Ἀχιλλέα καὶ καταφιλοῦντος ἐδάπτισεν ὁ ἐπεφέρετο ἔφος κατὰ τῶν αὐτοῦ σπλαγχνῶν καὶ ἔτι κρατοῦντος αὐτοῦ δευτέραν εὐθὺς δι Πάρις ἐπάγει κατ' αὐτοῦ πληγὴν. Καὶ δις ἐκλυτος γεγονὼς πίπτει. Ἐκεῖνει δὲ ἀνυπόπτεις δι' ἄλλης τοῦ ἀλσους ἐξελθόντες, ὡς μικρὸν ἀπειχόν, δρόμῳ πολλῷ χρησάμενοι εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν. Οἱ περὶ τὸν Ὀδυσσέα δὲ ἰδόντες αὐτοὺς τρέχοντας, εἰσδραμόντες εἰδρίσκουσι τὸν Ἀχιλλέα ἡμαγμένον κείμενον παρὰ τὸν βωμὸν. Πρὸς δὲ δι Λίας: « Ἄρ' τιν ἀνθρωπος δυνάμενος κτείναι σε; ἀλλ' ή στὶ προπέτεια μόνη σε ἀπώλεσε. » Πρὸς δὲ δι Άχιλλεὺς ἔχαστα πνέων, « Δόλῳ εἰργάσαντό με, φησι; Πλέοντος καὶ Δηϊφοδος διὰ Πολυξένην. » Ὁξύτατα οὖν ἐπ' ὥμων ἀρπάσαντες τὸ σῶμα καὶ ἐπὶ τὰς σκηνὰς ἀγαγόντες καὶ τεφρώσαντες θάπτουσι γῆν. Μετὰ τὸν θάνατον Ἀχιλλέως πολέμου γενομένου, καὶ πολλῶν ἔχαστα πολέμου καὶ δι Πάρις ἔρχονται. Καὶ πρῶτος λαχῶν δι Πάρις βάλλει κατὰ Φιλοκτήτου, ἀποχεῖ δι. 'Ο δὲ ἀντιτοξεύσας τὴν ἀριστερὰν χειρα Πάριδος διαπειρει, καὶ δευτερώσας τὸν δεξιὸν αὐτοῦ ἐπήρωσεν ὀφθαλμὸν, καὶ τρίτον βαλὼν ἐπὶ τοὺς πόδας καὶ τὰ συνράβιπτει Πάρις εἰς γῆν. "Ον ἀρπάσαντες ἡμιθανῆ εἰς τὴν Ἰλιον εἰσῆλθον. Καὶ αὐτὸς τοὺς ἐκ τῆς Ἐλένης υἱοὺς τρεῖς, Βούνυμον, Κορυθαῖον καὶ Ἰδαιόν, μικροὺς αὐτῷ παραστάντας ιδὼν ἄφωνος ἔμεινε, καὶ διὰ μέσης ἐξέπνει νυκτός. 'Η δὲ προτέρα αὐτοῦ γυνὴ Οἰνώνη ἐσυντῇ ἀπεγράφατο ἀγγόνῃ. Ἐλένην δὲ γυναῖκα Δηϊφοδος ἡγάγει παραντά, δι Μενέλαος ὑστερὸν ἡκρωτηρίαστ δι' αὐτήν.

B "Οτι τὸ Παλλάδιον λεγομένον ξύλινον ὑπῆρχεν εἰδῶλον τῆς Παλλάδος. Τοῦτο ἔλεγον τετελεσμένον εἶναι ἀρρήτοις τισι καὶ δαιμονιώδεσι τελεστηρίοις, ητοι μυσταρίοις μυστηρίοις ἴστοιχειωμένον, νικηφόρον, δ φασι, καὶ ἀνάλωτον διατηρεῖν τὴν πόλιν ἐν ἣ ἀπόκειται. Τοῦτο τὸ ζώδιον τὴν πόλιν Ἰλιον μέλλοντι κτίζειν Τρῳ τῷ τῶν Τρώων βασιλεῖ φιλόσοφος τις καὶ ἀρρήτων γηγενεῖων τελεστής, Ἀσιος δύνομα, φέρων ἔχαριστο· φ ἀντιχαριζόμενος δι Τρώς τὴν ὑπ' αὐτὸν χώραν πᾶσαν, Ἐπίρροπον πρῶτον καλουμένην, εἰς τὸ ἐκείνου δύνομα Ἀσίαν ἐπωνύμαστε. Τοῦτο οὖν τὸ βρέτας, ἀκούσαντες οἱ Ἐλληνες ὡς οὐκ ἐν δύναντο τὴν πόλιν ἐλεῖν [P. 131] ἔως ἂν ἐν αὐτῇ ἀποκείμενον ἦ, κλέψαι ἵσχυσαν, Ὁδυσσέας καὶ Διομήδους κρυφῇ εἰσελθόντων καὶ ἐν τῷ ιερῷ τῆς Ηλλάδος ἐν τῷ μέραις τῶν ἑορτῶν παρχμενόντων, καὶ γνώμῃ τοῦ Ἀντήνορος ἐξάρχου τῶν Τρώων ὄντες, διὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ θεανοῦς ιερείας τῆς Ἀθηνᾶς οὔσης, τοῦτο νυκτὸς ἀφελήμενοι ἐξῆλτον, δτε καὶ τὰ συμβάντα τοῖς Τρώσι κατ' ἐκείνην τὴν νύκτα ἐλεινὰ σύμβολα καὶ ἀπαίσια κατεθεῶντο καὶ πρῶτοι ἐξελθόντες τοῖς Ἐλλησιν ἀπήγγελον. Φασὶ γάρ δτε τῶν Τρώων ἐπὶ τὸν βωμὸν τοῦ Ἀπόλλωνος θυσιάζειν ἀγνωμένων τὰ ξύλα μὲν καὶ τὰ κρέα, κατὸ θέμις, ἐπετίθετο, πῦρ δὲ τοῖς ξύλοις ἐπιβαλλόμενον οὐχ ἥπτεν, ἐσδένυτο δέ. Πολλάκις δὲ τοῦ πυρὸς ἐνεχθέντος καὶ μὴ καιομένου, πίπτει τὰ ἐν τῷ βωμῷ πάντα εἰς τοῦδε φασ. Οἱ Τρώες δὲ οὐκ ἀγαθὸν αὐτοῖς εἶναι οἰωνὸν ταῦτα τεκμηράμενοι, δ τε Πρίαμος καὶ οἱ λοιποὶ τὸν Ἀντήνορα πρεσβεύσαι πρὸς Δαναοὺς ἀποστέλλουσιν, ὥστε λύτρα λαβόντας δσα ἀνθελωσι λῦσαι τὸν πόλεμον. Καὶ δι Αντήνορος πρεσβεύσαν δσα τοὺς ἡμαρτηκότας παθεῖν ἔχρην. 'Ανθ' ἐν Μενέλαον δι Πάρις ἡδίκησε, δίκας ἔδωγεν ἀνθ' ἀν τὸν Ἰλιον, μαρτυ-

C "Οτι τὸ Παλλάδιον λεγομένον ξύλινον ὑπῆρχεν εἰδῶλον τῆς Παλλάδος. Τοῦτο ἔλεγον τετελεσμένον εἶναι ἀρρήτοις τισι καὶ δαιμονιώδεσι τελεστηρίοις, ητοι μυσταρίοις μυστηρίοις ἴστοιχειωμένον, νικηφόρον, δ φασι, καὶ ἀνάλωτον διατηρεῖν τὴν πόλιν ἐν ἣ ἀπόκειται. Τοῦτο τὸ ζώδιον τὴν πόλιν Ἰλιον μέλλοντι κτίζειν Τρῳ τῷ τῶν Τρώων βασιλεῖ φιλόσοφος τις καὶ ἀρρήτων γηγενεῖων τελεστής, Ἀσιος δύνομα, φέρων ἔχαριστο· φ ἀντιχαριζόμενος δι Τρώς τὴν ὑπ' αὐτὸν χώραν πᾶσαν, Ἐπίρροπον πρῶτον καλουμένην, εἰς τὸ ἐκείνου δύνομα Ἀσίαν ἐπωνύμαστε. Τοῦτο οὖν τὸ βρέτας, ἀκούσαντες οἱ Ἐλληνες ὡς οὐκ ἐν δύναντο τὴν πόλιν ἐλεῖν [P. 131] ἔως ἂν ἐν αὐτῇ ἀποκείμενον ἦ, κλέψαι ἵσχυσαν, Ὁδυσσέας καὶ Διομήδους κρυφῇ εἰσελθόντων καὶ ἐν τῷ ιερῷ τῆς Ηλλάδος ἐν τῷ μέραις τῶν ἑορτῶν παρχμενόντων, καὶ γνώμῃ τοῦ Ἀντήνορος ἐξάρχου τῶν Τρώων ὄντες, διὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ θεανοῦς ιερείας τῆς Ἀθηνᾶς οὔσης, τοῦτο νυκτὸς ἀφελήμενοι ἐξῆλτον, δτε καὶ τὰ συμβάντα τοῖς Τρώσι κατ' ἐκείνην τὴν νύκτα ἐλεινὰ σύμβολα καὶ ἀπαίσια κατεθεῶντο καὶ πρῶτοι ἐξελθόντες τοῖς Ἐλλησιν ἀπήγγελον. Φασὶ γάρ δτε τῶν Τρώων ἐπὶ τὸν βωμὸν τοῦ Ἀπόλλωνος θυσιάζειν ἀγνωμένων τὰ ξύλα μὲν καὶ τὰ κρέα, κατὸ θέμις, ἐπετίθετο, πῦρ δὲ τοῖς ξύλοις ἐπιβαλλόμενον οὐχ ἥπτεν, ἐσδένυτο δέ. Πολλάκις δὲ τοῦ πυρὸς ἐνεχθέντος καὶ μὴ καιομένου, πίπτει τὰ ἐν τῷ βωμῷ πάντα εἰς τοῦδε φασ. Οἱ Τρώες δὲ οὐκ ἀγαθὸν αὐτοῖς εἶναι οἰωνὸν ταῦτα τεκμηράμενοι, δ τε Πρίαμος καὶ οἱ λοιποὶ τὸν Ἀντήνορα πρεσβεύσαι πρὸς Δαναούς ἀποστέλλουσιν, ὥστε λύτρα λαβόντας δσα ἀνθελωσι λῦσαι τὸν πόλεμον. Καὶ δι Αντήνορος πρεσβεύσαν δσα τοὺς ἡμαρτηκότας παθεῖν ἔχρην. 'Ανθ' ἐν Μενέλαον δι Πάρις ἡδίκησε, δίκας ἔδωγεν ἀνθ' ἀν τὸν Ἰλιον, μαρτυ-

ρυσίν οἱ τάφοι τῶν ἀνηρτμένων. Νῦν οὖν οἱ περὶ-**A** λειφθέντες ἡμεῖς λύτρα φέρομεν ὑμῖν. Υπὲρ θεῶν, ὑπὲρ πτερίδος, ὑπὲρ τέκνων. Ἐλλῆνες δύτες, τοὺς πρὶν ἀπειθεῖς, νῦν ἰκέταις σώσατε, »Ἐπὶ τούτοις πεισθέντες οἱ Ἑλλήνες Ὁδυσσέα καὶ Διομήδην ἀποστέλλουσι τὴν τῶν χρημάτων ποστήτη την πῶσαι. Καὶ γε ἐπίπωται χρυσὸν τάλαντα δισχίλια καὶ ἀργυροῦ τάλαντα δισκίλια, καὶ τὰ δέξια πάντα κομισάμενοι καὶ ἀφορμήσαντες τῆς πόλεως ὑπέστρεψαν εἰς τὸν στρατόν. Μετὰ ταῦτα θυσιαζόνται τῶν Ἑλλήνων καὶ ἀποκλεῖσσαι βουλομένων, πάντας ἵνωρχωσεν Ὅδυσσεις ἐν ταῖς θυσίαις μὴ ἀποκλεῖσαι τῆς Ἰλίου πρὶν ἢ τὸν δούρειον ἵππον κατασκευασθῆναι. «Ἐνθεν τοις καὶ ξύλοις τοῖς ἀρμοδιωτάτοις συμπλέξαντες καὶ εὐφυῶς κατακοσμήσαντες, καὶ ταῖς Ἐπειοῦ τεχνούργαις θυματὸν αὐτὸν ὑπερφυῶς κατασκευασάμενοι πάσταις μηχανορράφαις, ὥστε καὶ στρατὸν εἰκοσιεσσάρων ὅπλιτῶν ἐνδον κρύπτοντα ἀδίστατο διὰ τροχιλίσκων ἐλκόμενον τῆς φορβεῖας ἀκολουθεῖν, καὶ τοῦτον οὕτω τεκτηγάμενοι, τὰς σκηνάς τε κατακύνσαντες καὶ ἀποκλείσαντες καὶ εἰς Τένεδον ὑποθήκαις Ὅδυσστις ἀποκρυψάντες τὴν νῆσον, ἵνα τινὰς γενναῖον ἄνδρα καταικισάμενοι, καὶ μετρίως αὐτὸν ἀκρωτηριάσαντες ἔθελοντα καὶ χαίροντα τῷ ἐπαίνῳ καὶ τῷ μισθῷ, προδότην ἀφίσαις αὐτὸν δὲ διεπυνθνομένοις τοῖς βιβράρχοις τι ἀν εἰν τὸ προκείμενον ἔργον τούτο καὶ πρὸς τι φέροιτο, ἀπεκρίνατο λέγων· Τῷ ιερῷ τῆς Ἀθηνᾶς ἀνατιθέασι Δαναοὶ τοῦτο, δμοῦ μὲν ἀπολογίαν ὑπὲρ ἄν εἰς τὴν πόλιν αὐτῆς [P. 132] ἀδίκησαν, δμοῦ δὲ καὶ δῶρον τοῦτο ὑπὲρ τῆς εἰς τὰς ἐκτῶν πατρίδας σωτηρίας καὶ εἰς μνήμην αὐτῶν ἀφιεροῦν κεκρίκσι δεῖν. Οἱ τοίνου Τρῶες πειθήνοις τούτοις γεννόμενοι, λαδόντες σὸν εὐθυμίζ καὶ χαρμονῇ τὸν δούρειον ἵππον, μᾶλλον δὲ τὸν ἴδιον ὄλεθρον, καὶ καλωδίοις ἀνέλκοντες καὶ εὐάζοντες, τὸ τῆς πύλης ὑπέρθυρον ἄραστες τοῖς τοῦ θεοῦ αὐτῶν ἀδύτοις μετὰ τῶν ἔχθρων εἰσήγαγον. «Ἐν δὲ τῷ μεσονυκτίῳ οἱ ἐν τῷ ἵππῳ λογάντες ἐπὶ σχολῆς ἐκπεπτύθκτες, αὐτὸν τε τὸν Πρίλαμνον καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ ἀνελήντες, τὸν τε Δηϊφόδον ἀκρωτηρίάσαντες, τὸ πλῆθος δὲ τῶν ἀνδρῶν ἀποκτείναντες, πυρσοῖς μάλα λεμπροῖς καὶ συγνοῖς τοῖς ἐκ τοῦ τείχους τὸν τῶν Δανῶν στόλον πρὸς ἑαυτούς ἐπέστρεψαν. Ἡμέρας δὲ ἥδη διαγελώσης καὶ αὐτοῖς παραστάντες τοὺς ὑπολειφθέντες πάντας ἀπέκτειναν· τὰς δὲ γυναῖκας αἰχμαλώτους καὶ τὴν Ἐκάθην καὶ τὰ κτήνη λαδόντες, τὰ τε σκεύη καὶ εἴδη, καταμερισάμενοι, τὴν τε Ἐλένην τῷ Μενελάῳ ἀποδόντες καὶ τὴν πόλιν πᾶσσαν ἐμπρήσαντες καὶ καταστρέψαμενοι ἀπολινόστουν.

Μετά τὸ ἀλῶναι τὸ Ἰλίον Αἴας δ Τελαμώνιος καὶ Ὅδυσσεις τοῦ ζωδίου Παλλάδος ἐκάτερος ἀντεποιοῦντο, ὡς αὐτῷ διαφέροντος καὶ τῇ ἴδιᾳ πόλει ἔχειν αὐτὸν φιλακτήριον, ὡς πάντων ἐπίπροσθεν ἀγωνιζόμενον. Ηολλά δὲ στρατηγήματα δὲ ἀμφοτέρων ἥγεντα. δμως ἐν παραθήκῃ δίδοται τὸ Παλλάδιον ἔως πρωὶ τῷ Διομήδει. Διὰ μέντοι νυκτὸς ἀδηλῶς σφάζεται Αἴας. Πρωτας δὲ γενομένης ὡς εὑρέθη νεκρός, πολλῆς στάσεως γενομένης εἰς ὑπόληψιν ἥλθε τῆς πράξεως Ὅδυσσεις δρεν καὶ εἰς ἐμφύλιον ἀναπτομένου τοῦ πράγματος πόλεμον, πρῶτος Ὅδυσσεις

PATROL. Gr. CXXI.

B nos redimamus. Vos per deos, per patriam, per liberos obtestamur, Græci cum sitis, supplices nunc vestros, quondam contumaces, miseremini. » His moti Græci Ulyssem et Diomedem mittunt, qui argenti pondus signarent. Signaveruntque ii talenta auri bis mille totidemque argenti. Cumque omnia pro suo arbitrio abstulissent, ex urbe in castra reversi sunt. Post haec sacrificantibus Græcis et discessum parantibus, Ulysses universos inter sacra jurejurando astrinxit non ante discessuros ab Ilio quam equus ligneus, qui ob id et Dureius vocatur, absolutus esset. Hunc Græci, Epeii artificio, lignis concinnissime compactis, insigni ornatu admirabilique opere construxerunt, ita ut intus 24 milibus gravis armaturæ abditis, rotulis impositus trahentes **531** capistrum facile sequeretur. Eo ab solo tabernacula sua combusserunt, et in Tenedum insulam navigantes ibi sese occultaverunt. Ulyssis consilio, tantummodo relicto proditore, homine generosi animi; qui laude et præmio inductus ad hoc scse vulneribus fœdandum et extremis partibus leviter mutilandum ultro præbuerat. Is Barbaris interrogantibus quidnam sibi ista equi machina vellet, respondit Græcos eam templo Minervæ consecrare atque dedicare, cum ad expiandas quas ejus urbi intulissent injurias, tum ut esset donum pro redditu ipsorum in patriam ipsorumque monumentum. Troes ergo his fidem habentes cum gaudio et lætitia Durcium equum (imo autem suam ipsorum perniciem) funibus alligatum in urbem traxerunt, pœanem accinentes, portæque superiore limine amoto, eum ut erat hostibus resertus, in penetrale deæ introduxerunt. Media nocte ii qui in equo per insidias abditi latebant, capto tempore desilientes, Priamum ejusque filios occidunt, Deiphobum extremis corporis partibus truncant; ac multitudine hostium trucidata, celebris ac fulgentibus ignibus de muro editis, classi Græcæ ad ipsos revertendi signum exhibent. Ut primum illuxit, cæteri etiam adfuerunt. Ibi Trojanis, quotquot supererant, omnibus interfectis, uxores eorum atque ipsam quoque Hecubam captivam abduxerunt, nec non et pecus omne, **232** suppellectilemque inter se partiti sunt; redditaque Menelao Helenæ, et urbe undique incensa atque diruta, domum redire intenderunt.

Μενελάῳ ἀποδόντες καὶ τὴν πόλιν πᾶσσαν ἐμπρήσαντες καὶ

Ilio capto, Ajax Telamonius et Ulysses uterque sibi Palladium vindicavit, cum uterque ob toleratos pro toto exercitu labores sibi id ad suæ urbis tutebam deberi contendere. Cum uterque multa præclaræ sua ejus bellī facinora commemorasset, Palladium tamen usque in crastinum diem apud Diomedem depositum fuit. Sed ea nocte Ajax, incertum a quo, occiditur. Quæ res cum magnam turbam excitasset, Ulysses in suspicionem ejus facti deve nit; cumque ad intestinum jam res belum spectaret, primus Ulysses deductis suis navibus e Troja

abiit, eumque omnes sunt secuti. Hoc fuit principium Græcorum discessionis. Hecubam autem, cum ea exercitu dira imprecaretur, Ulysses cum sociis lapidibus obruunt et in mare ejiciunt ad locum cui nomen Maronea; qui et Cynos sema, hoc est, Canis monumentum, appellatus ab iis est.

Deinde Ulysses apud Sicilium incidit in Cyclopem. Non fuit is, ut Homerus fabulatur, unoculus, sed omnium hominum natura similis, ut et reliqui Cyclopes. Sed ii vastis corporibus erant, efferi atque immanes, sævissimi, inhumanissimi, atque cædibus humanis deditissimi. Inde ad Aëolicas insulas delatus est, post ad Circe et Calypsonem, Atlantis filias. Ex Circe etiam filium habuit Telegonum. Postea ad paludem nomine Nescyopam, ubi ex visis quibusdam ea quæ sibi eventura essent cognovit. Inde ad Sirenum saxa ejectus est, et ad Charybdis ac Scyllam, quæ in fauibus sita Oceanii fluctus excipit ac prieternavigantes subinergit. Ibi omnibus navibus ac sociis amissis, ipse tabula arrepta cum undis ferretur, ita vebens a Phœnicibus exceptus nudusque in Cretam est ad Idomeum deductus. Idomeneus eum additis duabus navibus ac 50 viris delectis ad Alcinoum misit in insulam Phœaciā, quæ nunc Coreyræ nomen gerit. Alcinous eum, pluribus adhuc militibus adhibitis, in Ithacum deduxit; qua potitus Ulysses procis interfectis, domoque ab iis qui ipsi insidiabantur purgata, regnum recuperavit. Cum autem multos annos vixisset, a Telegono, suo et Circes filio, occisus est. Nam cum necem a filio suo ex quibusdam vaticiniis metueret, a Telemacho sibi cavebat ejusque convictu abstinebat. Ac cum Telegonus Ithacam appulisset, seque, cum a custodibus non admitteretur, patri suo indicari jussisset, quod tum nox erat, vociferatione oborta, Telemachum adesse ratus Ulysses, cum gladio obviam ivit, congressusque Telegono, ab eo pastinacæ spina ictus perii.

γενομένης νομίσας Ὁδυσσεὺς τὸν Τηλέμαχον εἶναι ἀνίσταται ὑπ' αὐτῷ κίντρῳ τρυγόνος, καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ τελειώτῃ.

Agamemnon cum una cum Casandra in patriam navigatione esset delatus, in Clytemnestram uxorem suam ab Egistho adulteratam incidit **234**. Nam ea cum insudivisset Agamemnonem apud Trojam Casandra uti, mortali marito sic est machinata, ut reversum veste undiquaque contexta indueret, subornato qui cum sic deprehensum jugularet Egistho; cui et statim nupsit. At filius Agamemnonis Orestes, qui puer a patre ad bellum Trojanum proficiscente ad Schœneum fuerat educatum missus, re comperta domum reversus suam matrem una cum Egistho interfecit regnumque recuperavit.

Menelaus cum Helena in Ægyptum ejclus, vix tandem Spartam cum rediisset, Agamemnonis casu cognito, in magna sollicitudine vitam exegit. Ajax Oilei filius una cum suo exercitu fluctibus est marinis obrutus. Diomedes Tydei filius cum ad suam

A ἐλκύσας τὰ ἐκυτοῦ πλοῖα ἀφωρμῆσε τῆς Τροίας, καὶ μετ' ἑκείνον ἀπαντει, καὶ τοῦτο ἀρχὴ γέγονε τῆς τῶν Ἐλλήνων ὑποχωρήσεως. Τὴν δὲ Ἐκάθην καταρωμένην τῷ στρατῷ οἱ μετὰ Ὁδυσσέως λίθοις βαλλουσι καὶ τῇ θαλάσσῃ ρίπτουσιν εἰς χώραν λεγομένην Μαρναίαν, ἣν καὶ Κυνὸς σῆμα ώνόμασαν.

'Ἐκεῖθεν ἐπίπτει ἐν Σικελίᾳ Κύκλωπι, οὐχὶ ἐν ὄφισταλμῷ κατὰ τὰς μυθολογίας Ὄμηρου κεχρημένῳ ἀλλ' ἄνθρωπος μὲν ἦν τὴν φύσιν ὡς πάντες ἀνθρώποις καὶ οἱ λοιποὶ Κύκλωπες, οἱ καὶ τὸ εἶδος οἵσαν μεγάλοι καὶ ἀπηγγιώματοι καὶ ἀπευκτοὶ, τὴν προσίτεσιν παγγάλεποι καὶ μισανθρωπάτεσσι καὶ φονικώττεσσι. Εἴτα εἰς τὰς Αἰολίας νῆσους εἰς Κίρκην καὶ Καλυψώ τὰς θύγατέρας "Ἄτλαντος" ἄφ' ἣς Κίρκης καὶ οὐλὸν ἔσχε τὸν Τηλέγονον. Εἴτα εἰς λίμνην τὴν καλουμένην Νεκύοπον, ἐν τῇ διὰ φαντασμάτων ἔγων τὰ μέλλοντα συμβαίνειν αὐτῷ. Ἐκεῖθεν εἰς τὰς Σειρῆνας ἐκρίπτεται πέτρας καὶ τὴν καλουμένην Χάρυσθον καὶ Σκύλλαν, ηὗταις ἐν στενῷ τόπῳ διακεμένηις ὑποδέξεται τὸ τοῦ Θεανοῦ φέύματα καὶ τοὺς παραπλέοντας [P. 133] βιούζει. Ἐν τῷ πλοῖα πάντα μετὰ καὶ τῶν ἑταίρων ἀποδαλῶν, αὐτὸς κρατήσας σανίδος ἐν τοῖς φεύμασι τῶν ὑδάτων ἐφέρετο. Τοῦτο Φοίνικες πλέοντας λαδόντες εἰς Κρήτην πρὸς Ἰδομενέα γυμνὸν ἔγχον. Καὶ αὐτὸς πέμπει τοῦτον εἰς Φασακίν τὴν νῦν λεγομένην Κέρκυραν πρὸς Ἀλκίνοον, δεσιωκῶς αὐτῷ νῦν δέοντας ἀνδρας ἐπιλέκτος; ν. Οἱ Ἀλκίνοος τοίνους μετὰ τοῦ Ὁδυσσέως πλείονας στρατιώτας ἀναλαβόμενος καταλαμβάνει τὴν Ιοάκην. Καὶ τοὺς μηγετῆρος ἀποκτήνας, κεθάρξεις τὸν οἰκουν ἀπὸ τῶν ἐπιβούλευοντων αὐτῷ, ἀνακτᾶται τὴν βασιλείαν. Βιώσας οὖν ὁ Ὁδυσσεὺς πολλοὺς χρόνους ὑπὸ τοῦ ίδιου πατέρος τοῦ ἀπὸ τῆς Κίρκης αὐτῷ γεγενημένου τοῦ Τηλεγόνου τὸν βίον καταλάβει. Τὸν γὰρ ἀπὸ τοῦ ίδιου θάνατον ἔξι τινας μαντευμάτων ὑπορώμενος τὸν Τηλέμαχον ἐφολάττετο καὶ συνεῖναις αὐτῷ παρητεῖτο. Τοῦ οὖν Τηλεγόνου τὴν Ιοάκην καταλαβόντος καὶ ἐκατὸν τῷ πατρὶ καταμηνύσαντος, μὴ προσδεχομένου περὰ τῶν φιλάκων, νυκτὸς τε οὔστης καὶ κραυγῆς ὑπ' αὐτῷ μετὰ ξίφους, καὶ συμπετών Τηλεγόνῳ πλήγεται.

B 'Αγαμέμνων ὁ βισιλεὺς εἰς τὴν πατρίδα μετὰ Καστρόδρας ἀποπλέσας εὑρε Κλυταιμνήστραν μοιχευομένην Αἴγισθῳ. Αὕτη γὰρ ἀκούσσατες ὡς Ἀγαμέμνων τὴν Καστρόδραν ἔτχειν ἐν Τροΐᾳ, θάνατον καταφῆγέται τῷ ἀνδρὶ τοιούτον. Ἐνδύσσεται γὰρ αὐτὸν ἐπανελθόντα χιτῶνα παντεχθέντας ὑφασμάτων, παρασκευάζει τοῦτον ὑπὸ Αἴγισθού στραγῆναι, καὶ λαμβάνει τὸν Αἴγισθον. Οἱ γοῦν τοῦ Ἀγαμέμνωνος οἱδὲς Ὁρέστης, δὲς ὑπὸ τοῦ ίδιου πατρὸς ἐν τῇ πρὸς Ἰλιον ἐκστρατείᾳ νεός ἀνὴρ πρὸς Σχοινέα ἀπεστάλη ἀνατραφῆναι, τοῦτο μαζῶν θλίθε, καὶ ἀνελῶν Λίγισθον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ ἀναλαμβάνει τὴν βασιλείαν.

Μενέλαος δὲ σὺν τῇ Ἐλένῃ εἰς Αἴγισθον ἀποβίτεις, καὶ μόλις εἰς Λακεδαιμόνον καταχθεῖς, τὰ καὶ τὸν Ἀγαμέμνωνα μαζῶν μετὰ πολλοῦ δέους ἔδιον. Αἴτιος δὲ δὲ τοῦ Οἰλέως οὐδὲς μετὰ τοῦ ίδιου στρατοῦ ἐποντείσθη. Διομήδης δὲ δὲ τοῦ Τυδέως οὐδὲς

εἰς τὴν ίδιαν πόλιν κατεπλεύσας οὐκ ἔδειχθη, ἀλλὰ διωχθεὶς ὑπὸ Λιγυαλείας τῆς αὐτοῦ γυναικὸς καὶ τῶν πολιτῶν κατέργηγεν εἰς Καλαβρίαν. Κτίζει οὖν πόλιν ἐκεῖ, ἣν ἐκάλεσεν Ἀργυρίπηγην, τὴν μετονομασθείσαν Μαλεβίντον, εἰτα καὶ Βενεδίντον, καὶ ἵν αὐτῇ οἰκεῖ ἔχων καὶ τὸ Παλλαδίον, διπερ ἐλαύνει Τροιας.

"Οὐτὶ Ὁρέστης μετὰ τὴν μητροκτονίαν εἰς μανίαν περίπειτο λυσσώδης, καὶ ποτὲ μὲν ἐν ἀνέσται διῆγε, ποτὲ δὲ τὰ ἔξοχων ἐπετέλει. Ἀγαπώντων (3) δὲ αὐτὸν τῶν πολιτῶν εἰς Δελφοὺς ἀπέτρεχεται, καὶ [P. 134] δίγεται χρησμὸν τοιοῦτον· « Ὁρέστης, οὐκ ἄλλως σε δεῖ ἀργαλής νόσου μανίαν ἀποθέσθαι, εἰ μὴ περάτας Πόντου κύματα Σκυθίης γαῖαν καταλάθης Αὔλιδος τε χώραν. » Εν ιερῷ Ἀρτέμιδος ληροθεῖς σωθῆση ἐκ τῶν βωμῶν. Κακεῖθεν ἐκφυγὼν ἀπὸ χθονὸς βαρβάρων χθόνα περάσας καταλάθης Συρίης γαῖαν. Αὔλιων Σιλπίου δρους ἀντικρου εὐρήσεις Μελάντιον τοῦνομα ἔχον ὄρος, ἐνθα μέγας ἔστι ναὸς Ἐστίας. « Εκεῖ λυσσώδη μανίαν ἀποθέσθαι. Θάττου οὐχισι. Ταῦτ' ἔφην ἡ γίνεται. » Ταῦτα σημειωτάμενος Ὁρέστης, εὐθέως ἀναπλεύσας ἅμα τῷ Πυλάδῃ, ἔρχεταιν ἐπὶ τὴν Αὔλιδα χώραν τῆς Σκυθίας. Τὴν Ποντικὴν τοινυν θάλασσαν διαπεράσαντες, καὶ ἡς ἀπὸ μιλίων δύο τῆς ἡπείρου πεζεύσαντες, ὁρῶσιν ὡς μέλαθρον θεᾶς καὶ ἔξιθεν ἀνθρώπων ὀστέα ἔρχιμψίνα, οὐ καὶ Κρουστέμια ἔγχωρος; καλεῖ γλωσσα. Καὶ τί δράσατεν ἐδουλεύσαντο. Τρέχουσι βουκόλοις πρὸς τὴν Ἰφιγένειαν, « Ἡκουσι, φάσκοντες, δύο νεανίσκοι παρὰ τὴν χυνένταν. » Ἐκείνη, δὲ, τίνες καὶ ποταποί, καὶ τίνις τούτοις ὀνόματα, πρῶτον ἐρωτῶσα τοὺς ἔνιους, καὶ περὶ Ἀγχεμένονος τοῦ πατρὸς καὶ περὶ τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου ἔχει ταξενεύειται διεμοῦνται τοῦ θύεσθαι. Καὶ τὸν μὲν Ὁρέστην εἰς τὴν ἔξης, Πυλάδην δὲ τῷ βωμῷ τῆς Ἀρτέμιδος παρεστήσατο. Καὶ ἡ Ἰφιγένεια ποίας ἂν εἴη χώρας ἐπιύστο καὶ ποίας πόλεως. « Χώρας μὲν Ἐλλάδος, ἔφη, Μυκήνης δὲ πόλεως ἄλιος πάρειμι. » Η δὲ τὴν πόλιν αὐτῆς καὶ τὴν χώραν ἀκόντιστα ἐδάχρυσεν, ὑποπτεύσαστη δὲ ὑπὸ τῶν βουκόλων αὐτὸν ἀκούσατε τὰ περὶ αὐτῆς. « Τίς, ἔφη, βασιλεὺς Μυκήνης; τίς δὲ τούτου γυνή; τίνα δὲ τέκνα; — « Ἀγαμέμνων, εἶπε, πρήψην, γυνὴ δὲ Κλυταιμνήστρα, τέκνα δὲ οἱ Ὁρέστης καὶ Πλέκτρα καὶ Ἰφιγένεια, η ὡς λέγουσι θυσίας Ἀρτέμιδος προστήθη, ρύσθεισα δὲ ὑπὸ τῆς θεοῦ ἔως ἥρτι ποῦ ἔστιν οὐκ ἐγνώσθη. ἔσχε δὲ καὶ Χρυσόθεμιν καὶ Λαοδίκην θυγατέρας. » Η δὲ ἀκούσασσα καλεύει τοῦδον αὐτίκα λυθῆναι τῶν δεσμῶν. Καὶ γράψασα δίπτυχον ἐπιδέδωκεν αὐτῷ εἰποῦσα· « Ἰδού τὸ ξῆν σοι ἡ θεοῦ δωρεῖται δι' ἐμοῦ. » Ἐπόμνυθε μοι κατ' αὐτῆς διτι τὸ δίπτυχον τοῦτο ἐπιδέδως τῷ Ὁρέστῃ, καὶ κομίζεις μοι παρ' αὐτοῦ γράμματα. » Ο δὲ ἐπώμνυτο καὶ τὸ γράμμα διδόναι αὐτῷ εἰς χεῖρας καὶ αὐτὸν ἔγειν Ὁρέστην πρὸς αὐτήν. Εἰληφὼς δὲ τὸ δίπτυχον ἐξῆλθε τοῦ ιεροῦ, καὶ ἀλιών δπου

A urbem revectus esset mari, non est admissus: sed ab Αἴγιαλει uxore sua et civibus repulsus in Calabriam confugit, ibique urbem Argyripam condidit. et eam habitavit, secum etiam Palladium tenebris, quod apud Trojam nactus fuerat. Ea urbs postea Maleventum ac rursus Beneventum est denominata.

Orestes post perpetratam matris cōdem in rabiōsam incidit insaniam: quā aliquando remittebat, alio tempore vehementius vexabat. Civibus ergo instantibus Delphos profectus tale oraculum accepit:

*Oresta, non aliter vœsania gravi
Te liberari fata concedunt deum,
Quam Pontici transvectus undas æquoris*

B **235 Scythicas in oras Aulidemque veneris.**

*Hic ad Dianæ constitutus victimæ
Altare, salvis barbaricum fugiens solum.
Terram Syrorum transmesso attinges mari.
Qua Silpii montis convallē oppositam habet,
Hic reperies montem nomine Melanthium
Vestaque fanum nobile vetustæ deæ.
Ibi tu rabiosam depones insaniam.*

Abi cito hinc: quæ sint futura, diximus.

Eo annotato Orestes statim comitatus Pylade in Scythiam navigavit et Aulidem pervenit. Ergo cum Pontico mari trajecto terrestri itinere ad miliaria duo progressi essent, templum divæ cernunt, forisque ossa hominum projecta, quæ indigenæ sua lingua crustemia nominabant. Hic ipsis quid facto opus esset consultantibus, pastores ad Iphigeniam accurrunt, duosque nuntiant juvenes mari advectos esse. Ea primum nomina hospitum, ac cuji, scitatur, simul de Agamemnōne patre suo et Trojano bello, exploratis eorum indicis. Inde ii ut deæ victima fiant vinciuntur; reservaturque in proxime insequentem diem Orestes, Pylades ad aram Diana constituitur. Percontata est eum Iphigenia cuius esset. Græcum se esse respondit domo, patria Mycenæum. Illacrymat ea nomine gentis et urbis suæ auditio: suspicata tamen, cum de ipsius rebus aliquid ex pastoribus inaudivisse, quæsivit porro quis rex Mycenarum, 236 quæ ejus uxor, quæ proles. Ad hanc Pylades pridem Agamemnonem ibi regnum obtinuisse; ejus uxorem Clytæmenestram, liberos Orestem, Electram, Iphigeniam (hanc famam ferre Diana pro victima oblatam, ab ea neci subtractam fuisse, neque hactenus cognitum esse ubinam locorū agat) ac præterea Chrysóthemī atque Laodicen. His auditis Iphigenia Pyladem statim vinculis solvi jubet, litterisque conscriptis eas ipsi tradit, ita fata: « Vitam tibi dea per me donat: per eam tu mihi jura litteras has Oresti te redditurum, ab eoque responsum relaturum. » Juravit se et litteras in manus Orestis

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(3) Ἀγαπᾶ, est diligere. Ergo ἐπειγόντων est aliquid tale scriptum suspicor. Locus est vitiosus,

historia seu fabula notissima. Oraculum senariis jam bis reddidi, sententiam consecutus. XYL.

traditurum et hunc ad ipsam adducturum. Accep-
tisque litteris fano egressus eo venit ubi Orestes
custodiebatur: impetratoque a Scythis aditu, tabu-
lam Oresti tradidit, his verbis: « I quam primum
ad Iphigeniam, sororem tuam. » Obstupuerunt au-
dito hoc casu Scythæ. Illi ambo recta ad Iphige-
niam se contulerunt. Ac Pylades, « Ecce inquit, hic
Orestes frater tuus. » Non tamen eum Iphigenia
agnovit ante quam signum Pelopei generis oleam
in dextro humero vidit. Tum eum amplexa naves
subduci in navale jussit, ipsoque secum totam
eam hiemem detinuit. Estate facta Orestes et Py-
lades clam simulacro Diana, quod ex solido erat
auro, ipsaque assumpta Iphigenia, quibus advecti
fuerant navibus ausfugerunt; trajectaque Diabena ad
ortum solis ad Emet Saracenicum appulerunt, inde-
que **237** ad Tricomin Palestinae. Ibi cum Orestes
fureret, Tricomites magnum Diana fanum condi-
derunt; Iphigeniamque, quod eam ut sacerdotem
honorarent, rogaverunt uti deæ virginem puellam
immolaret. Adduxeruntque puellam nomine Nyssam,
quam Iphigenia hostiam mactavit. Ibi aerea
columna posita loco Nyssæ nomen indiderunt.
Oresta tum sanitati mentis restituto, Iphigenia per
insomnium est a cerva admonita ut hanc terram
fugeret. Statimque fugientes maritimam Palæsti-
nam tenuerunt. Inde in Syriam et ad montem Me-
lantium delati sunt, ubi Orestes ex oraculo fanum
Vestæ reperit, ac sacris operatus difficulti est libe-
ratus insania. Inde Oronte fluvio trajecto ad Sil-
pium montem pervenit; salutatisquo Jonitis Argi-
vis ulpote propinquis suis, ab iis ad portum
Seleuciæ, qui antiquitus Palæopolis fuit nominata,
deductis navemque ibi nactus in Græciam trans-
misit. Hic tradita in matrimonium Electra, sua so-
nore, Pyladi, Mycenæorum regnumusque ad vitæ
finem gessit. Thoas autem Scythia regulus propter
simulacrum permultos Scythas misit, qui Iphige-
niam persequerentur. Hi cum Tricomin pervenisse-
sent, indeque eos quos insequebantur abiisse
intellexissent, ibi remanserunt, urbeque, cui Scytho-
polis est nomen, condita, domum reversi non sunt.

AEncas in Calabria usus Diomedis hospitio, jam
discessurus, ab eo Palladium petiit. Respondit Dio-
medes ex eo tempore, quo primum cum **238** Ulysse
Palladium Illo abstulisset, se atque exercitum suum
continentibus malis atque calamitatibus fuisse vexa-
tum; et cum ejus rei causa Pythiam consuluisset,
jussum fuisse Trojanis id reddere. His dictis deo
rem sacram fecit. **A**Encamque deprompto Palladio
donavit. **A**Encas cum Palladio ad Italiæ dominum
Latinum profectus cum eo adversum Rutulos expe-

A 'Ορέστης ἐφρουρεῖτο ἡτούσατο τοὺς φρουροὺς Σκύθας,
καὶ εἰσελθὼν ἐπεδίδων τὴν πυκτὴν σύτως εἰπών·
« Ιδι τὸ τάχος ποὺς Ἰφιγένειαν τὴν σὴν ἀδελφήν. »
Ἐμενον οὖν ἐννεοὶ οἱ Σκύθαι πρὸς τὸ συμδάν. Καὶ
δὴ αὐτίκα πρὸς Ἰφιγένειαν εἰσῆλθον ἀμφότεροι,
καὶ ὁ Ηὐλάδης, « Ἰδε, ἔφη, Ὁρέστης δὲς ἀδελφός.
Ἡ δὲ οὐκ ἐγνώρισεν [P. 133] αὐτὸν, ἦως τὸ Ηελο-
πτειον τοῦ γένους σῆμαντρον τὴν ἐλαῖαν εἶδεν ἔχοντα
ἐν τῷ ὠμῷ δεξιῷ. Ηεριπτυχιμένη τε αὐτὸν ἐκέλευ-
σεν ἐκλυσθῆναι τὰ πλοῖα αὐτῶν ἀπὸ τῆς θαλάσσης,
καὶ δόλον αὐτοὺς μεῖναι τὸν χειμῶνα παρ' αὐτῇ, Θέ-
ρους δὲ γενομένου λάθρᾳ Ὁρέστης καὶ Ηὐλάδης τὸ
δόλοχρυσον ἄγαλμα Ἀρτέμιδος καὶ αὐτὴν ἀνελόμενοι
τὴν Ἰφιγένειαν ἀπέδροσαν μεθ' ᾧ ἀπῆλθον πλοίων.
Καὶ τὴν Διαβῆτην (4) περίσσαντες ἤλθον πρὸς ἀνα-
τολὴν ἐπὶ τὸ Σαρακηνικὸν Ἐμετ, κάκεῖθεν ἐπὶ
Τρίκαμψ τῆς Ηαλαστείνης. Καὶ δὴ Ὁρέστου μα-
νέντος οἱ Τρίκαμπται ιερὸν μέγα τῇ Ἀρτέμιδῃ κτί-
σαντες ἤξιους τὴν Ἰφιγένειαν, ὡς ἱέρειαν τιμῶντες
αὐτὴν, θυσίασαι κόρην παρθένον τῇ θεῷ. Καὶ δὴ
ἄγουσι νέαν, Νύσσαν ὀνόματι, ἥν καὶ ἐθυσίασεν Ἰφι-
γένεια. Καὶ στήλην χαλκῆν στήσαντες, Νύσσαν τὸν
τόπον ὀνόμασαν. Τοῦ γοῦν Ὁρέστου τὰς φοένας
ἀναλαβόντος ἡ Ἰφιγένεια ὅναρ εἶδεν, ἐλαρὸν λέγου-
σαν αὐτῇ· Φύγε ἀπὸ τῆς χώρας ταύτης. Εύθὺς οὖν
φυγόντες τὴν παράλιον, κατελαμβάνουσι Ηαλαστεί-
νην, λάκεῖθεν εἰς Συρίαν καὶ τὸ Μελάντιον ὅρος.
Καὶ τὸ ιερὸν τῆς Ἐστίας κατὰ τὸν γρησμὸν εὑρηκάς
Ὁρέστης καὶ θυσίας, τῆς χαλεπῆς ἀπολλακτοι
μηνίας. Εἴτα τὸν Ὁρόντην περάσας, ἐπὶ τὸ Σίλπιον
ὅρος ἥλιος, καὶ τοὺς Ἀργείους Ἰωνίτας ὡς συγ-
γένεις ἀπασάμενος δι' αὐτῶν εἰς τὸ παράλιον τῆς
Ηαλαστείων πρώτην λεγομένης, νῦν δὲ Σελευκείας,
παρεπέμψθη. Κάκεῖθεν ναῦν εὑρηκάς ἔως Ἐλλάδος
διέβη. Καὶ τὴν ἀδελτὴν Ἡλέκτραν εἰς γάμον τῷ
Ηὐλάδῳ ζεύξας, ἔως θανάτου τῆς τῶν Μυκηνῶν
βασιλεύει χώρας. Θόας δὲ τότε τοπάρχης ὢν Σκυ-
θῶν εἰς καταδίωκεν Ἰφιγένειας διὰ τὸ ἄγαλμα Σκύ-
θας πλεύσαντος ἀπέστελνεν ἐπεὶ δὲ εἰς Τρίκαμψ
ἐλόντες ἔμαθον ἀποπλεύσας τοὺς διωχομένους, ἐκεῖ
ἔμειναν, καὶ πόλιν τὴν λεγομένην Σκυθόπολιν οἰκοδο-
μήσαντες, οὐκέτι ὑπέστρεψαν.

Αἰνείας, πρὰ διομήδους ἐν Καλαβρίᾳ ξενωθεὶς,
ἐπεὶ ἀποφοιτῶν ἔμελεν, ἡτεῖτο λαθεῖν τὸ Ηελλά-
δον παρ' αὐτοῦ. Πρὸς δὲ εἰσεῖνος, Ἐξ οὗ, φησὶ, τὴν
ἀρχὴν τοῦτο μετὰ Οδυσσέως τῆς Ἰλίου ἀφειλόμετν,
οὕτε ἔμοι ὅρτε τῷ ὑπέρ τοῦ ἔμετε στρατῷ θλίψεις ἐτέλι-
πον ἔως ἄρτι καὶ συμφοράς. Διὸ καὶ ἐπιθόμητην τῆς
Ποσειδῶνος περὶ αὐτούς, τοιούτην ἀποδοῦντι οὐτὸς
τοῖς Τρωσί. Τρύπα διομήδης εἰπών, καὶ θυσάμενος
τῷ θεῷ, ἐκδαλών εύθυνας τὸ Παλλάδιον τῷ Αἰνείᾳ
δωρεῖται. Τοῦτο λαθών Αἰνείας πρὸς τὸν τότε τοπ-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(4) Adiabenam scio regionem esse quam inter Ti-
grim et Euphratem fluvios jacet. Sic eam et Ste-
phanus appellat et Eustathius in Dionysium et
alibi: de qua videndus Ammianus Marcellinus I.
xxiiii. Apud Strabonem l. xi extremo prope Δαστρη
legitur, sed vitiouse puto, quando etiam ejus epitoma

'Ἄδηνγνην habet. Sed haec alias. De Scytopoli vide
supra annotata. De iis quas sequuntur annotare
quidquam nolui, cum (ut alios plurimos harum
rerum scriptores præterea) Dionysius Halicarnas-
ensis libro Antiquitatum Romanarum primo
copiosissime **A**encæ res sit persecutus. XYL.

αρχοῦντα Ἰταλίας Λατίνον ἐφορμῷ, καὶ κατὰ τῶν Ρουτύλων σὺν αὐτῷ ἔκστρατεύει. Ἐν φ πολέμῳ Λατίνος δὲ Τηλέφου υἱὸς ἀνκιρεῖται. Αἰνείας δὲ, στρατὸν συναγηγερκώς, κατὰ τῶν Ρουτύλων πολεμεῖ, καὶ τούτους τρεψάμενος, τὴν θυγατέρα Λατίνου Ἀλβανίαν [P. 136] καὶ τὴν βασιλείαν λαβῶν, πόλιν κτίζει μεγάλην, Αλβανίαν καλέσας ἐν αὐτῇ τὸ Ναϊλάδιον ἀπέθετο. Καὶ αὐτὸς μετὰ Λατίνον ιθ, ἐτη

βασιλεύσας τελευτᾷ.

Μετ' αὐτὸν δὲ Ἀσκάνιος Ἰοῦλος, υἱὸς Αἰνείου ἀπὸ Κρεούσης Τρωάδος, τῆς πρώτης αὐτοῦ γυναικὸς, ἐτη λέ· δὲ καὶ τὴν Λαβινίαν κτίσας πόλιν, αὐτότε τὸ βασίλειον καὶ τὸ Παλλάδιον ἀπὸ τῆς Ἀλβανίας εἰς τὴν Λαβινίαν μετέθηκε τὴν κτισθεῖσαν ὑπ' αὐτοῦ.

Λαβινίας δὲ ξῆρεν "Ἀλβας δὲ λίδος Ἀσκανίου ἐτη λέ· δὲ καὶ κτίζει τὴν πόλιν Σιλβην, ἐξ οὗ καὶ οἱ βασιλεῖς Σιλβίοι ἐκαλοῦντο. Οὗτος δὲ πάλιν δὲ "Ἀλβας τὸ Παλλάδιον ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ κτισθείσῃ πόλει Σιλβην ἐκ τῆς Λαβινίας μεταγαγεῖ πόλεως. Ἐντεῦθεν λοιπὸν ἐκεῖ βασιλεύσουσι κατὰ διαδοχὴν οἱ Αἰνειάδαι ἐτη τλα'. Εὔνυδρος δὲ καὶ Πάλας οἱ τοῦ Αἰνείου υἱοί, τὴν καλουμένην Βαλέντα ἐπαρχίαν ιθύνοντες, οἷκον οικοδομοῦσι πάνυ μέγαν καὶ θαυμαστὸν καὶ τοιοῦτον, ἐξ ἐκείνου πάντα βασίλειον οἷκον παλάτιον ὁνομάζεσθαι.

"Οτι οἱ Ῥωμαῖοι εἰς τρία διαιροῦσι τὰς τοῦ μηνὸς ἡμέρας, εἰς καλάνδας, εἰς νόνας καὶ εἰς εἰδῶν. Καὶ αἱ μὲν καλάνδαι εἰσὶν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ μηνὸς μέχρι τῆς θ΄ ἡμέρας, αἱ δὲ ἀπὸ αὐτῆς νόναι μέχρι τῆς τε ἡμέρας, εἰδοῖ δὲ αἱ μέχρι τῆς λ' ἡμέρας καὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ μηνὸς, ητίς καλεῖται ἔνη (5) καὶ νέα παρὰ τῷ κωμικῷ Ἀριστοφάνῃ καὶ Πτολόδῳ καὶ τοῖς λοιποῖς. Εἰδοῖ δὲ καλοῦνται αἱ μέχρι τῆς λ', διτιηνικῶς ἀρχομένη τῆς ις' εἰδοποιεῖται πάντελῶς ἡ σελήνη, εἴτε φθίνει.

Μετὰ τὴν βασιλείαν τοῦ Ἀρδέως ἔβασιλευσαν Αυδῶν ἔτεροι η' ἔως Κροίσου τοῦ ὑπερηφάνου καὶ Κύρου βασιλέως Ἀσσυρίων. Ἐβασιλεύεσσι δὲ ὁ αὐτὸς Κροίσος ἐτη ιε. Κατέσχεν οὖν ἡ βασιλεία Λαδῶν τὰ δλα ἐτη σλβ'. Κροίσος δὲ ὑπέταξε πάσας τὰς πλησίον αὐτοῦ βασιλείας, καὶ τὰ πόρρωθέν αὐτοῦ λαμβάνει. Ἐμήνυσε δὲ καὶ Κύρῳ ἐξειτα τὴν βασιλείαν αὐτοῦ καὶ ἀναχωρῆσαι, η δέξασθαι τὴν παρουσίαν τῆς βασιλείας αὐτοῦ πολεμοῦσαν. Οἱ δὲ Κύρος ἀπειπεν αὐτῷ διὰ τῶν πρέσεων· «Τί γάρ ηδίκηται περ' ἐμοῦ δὲ Κροίσος, τοσαύτην γῆν ἀφεστηκὼς ἀπ' ἐμοῦ καὶ τῶν ἐμῶν βασιλείων; Καὶ ἀδημονῶν ιθούλευσσατο φυγεῖν ἐπὶ τὴν Ἰνδικήν χώραν, δεδοκώς τὴν εὐτυχίαν Κροίσου. Ἰδούσα δὲ αὐτὸν ἡ γυνὴ αὐτοῦ οὕτως ἀθυμοῦντα καὶ ἐπερώτησσα, καὶ μαθοῦσα περ' αὐτοῦ τὸ πρᾶγμα, λέγε: αὐτῷ,

XYLANDRI ET

GOARI NOTÆ.

(5) "Ενη habet codex, duplii v, et annotavit Eustathius non defuisse qui per duplex v scriberent, tametsi magis probat unicum. Sed et aspiciari τὸ εἰ a nonnullis indicat, in versum Od. τ, 397, τοῦ μὲν θίνοντος μηνὸς, τοῦ δὲ σταμένοιο, qui, exstat etiam Od. ζ. Et plutarchus in Solone indicat enen καὶ nean eo notari, id est, ultimum diem mensis, cum luna soli congregiens et velutissima

ditionem facit. Eo in bello Latinus cecidit. Αeneas autem exercitu collecto Rutulis bellum facit, iisque pulsis, filium Latini Albaniam uxorem et regnum consecutus urbem magnam exstruit, nomine Albaniam, inque ea Palladium collocat. Ipse regno post Latinum annos 19 functus moritur.

Ναϊλάδιον ἀπέθετο. Καὶ αὐτὸς μετὰ Λατίνον ιθ, ἐτη

Post hunc Ascanius Iulus Αeneas ex Creusa Trojana, prima uxore, filius regnum annos 35 gessit. Is urbem Laviniam condidit, eoque regiam et Palladium transtulit.

Lavinia rexit Albas Ascanii filius annos 35. Is urbem Silvam condidit, unde etiam reges Silvii denominati sunt. Is quoque Palladium Lavinia in urbem a se conditam Silvam traduxit Ibi deinceps Αeneadæ ordine regnaverunt annos 331. Evander autem et Palas Αeneas filii, 239 cum provinciam Valentem gubernarent, domum ædificarunt mole et structura mirabilem. Inde obtinuit ut regis Palatia nominentur.

Romani dies mensis in tres partes digerunt, in Kalendas, in Nonas et in Idus. Kalendas a mensis principio usque ad nonum diem durant, inde Nonas ad decimum quintum usque diei pertinent. Sequuntur Idus usque ad diem trigesimum et mensis initium, quod Κνη Κνεα ab Aristophane comico, Hesiodo et reliquis appellatur. Idus autem nomen inde habent, quod ab earum initio lunæ forma (eidos forma est Græco sermone) omnino perficitur, atque ea exinde deperit.

Post Ardyn octo Lydorum reges fuerunt usque ad Cresum superbū et Cyrum Assyriorum regem. Regnavit Crœsus annos 45. Duravit regnum Lydorum annos omnino 232. Subegit Crœsus omnia et vicina et longinqua regna. Quin et Cyro significavit ut is suo regno decebat, alias se ipsi bellum facturum. Respondit Cyrus per legatos: «Ecquid injuriā Crœso abs me ortum est, quia a me et regno meo tantum terræ abstulit? Interim animi anxius, et felicitatem Crœsi metuens, in Indiam fugere cogitabat. Cæterum uxor eum ita uegrum animo videns, causamque scitata et edocta, indicavit vivente Dario suo priore marito vatem 240 quemdam fuisse Hebræum, divina sapientia prædictum, nomine Danielum: eum a rege in summo suisse honore babi- tum, neque regem nisi cum eo communicata re

GOARI NOTÆ.

est respectu elapsi mensis (ἐνόν est τὸ παλαιόν) et respectu ineuntis eadem novissima. Vide et Suidam et alios. Versus Aristophanis exstat Nubibus, οὐθές μετὰ ταύτην ἔοθ' ἔνη τε καὶ νέα. Ac potest ibi videri qua habeat scholiastes. De eo die interpretantur grammatici Hesiudem hoc, μῆτ' ἀναθαλλεσθαι ἐς τ' αὔριον τ' ἔννηφιν. XYL.

quidquam in bello egisse. Hunc, mortuo Dario, cum et ad senectam aetatem et ad magnas opes pervenisset, in Marabitidme regionem profectum ibi privatam vitam agere. Cyrus hoc auditio principes suos ad Danielum mittit, qui eum honorifice adducerent. Interea Cræsus Lydorum rex quosdam suorum familiarium deligit, iisque et vulgaria et simul regia dona dat, Delphosque eos amandat ad oraculum Apollinis. Mandabat autem ut habitum mutato oraculum intrarent, sacerdotique viliora dona offerrent, dicentes se esse Aegyptios consultumque Pythiam venisse verum ex itineris longitudine sibi, cuius rei causa perquiranda profecti essent, ex animo effluxisse: ipse proinde vobis conceptis ex deo, cur adessent, sciscitaretur. Quod si sacerdos causam ipsorum adventus edixisset, regia etiam Cræsi nomine dona offerrent, indicarentque sacerdoti Cræsum quærere anne Cyrum Persarum regem esset superaturus. Illi imperata exsecuti sunt. Sacerdos votis peractis hoc responsi a Pythia accipit:

*Est mensura marts, numerus mihi notus arenæ :
Elinquis animi sensa et cognosco tacentis.*

Sed mihi rex Cræsus cupiuntque illudere Lydi.

Egressus sacerdos, Non estis, inquit, Aegyptii, sed Lydi; neque oblivione capti, sed animo divina illudendi adestis. Simul eis oraculum in 241 tabula scriptum tradidit: Lydi attoniti rei miraculo sacerdoti reliqua etiam regia dona obtulerunt: expousueruntque missos se a Cræso rege, qui bellum contra Cyrum regem Persarum haberet: interrogaret ergo deum an Cræsum victoria maneret. Ingressus in sacrarium sacerdos et precatus hoc oraculum retulit:

*Cræsus Halyn penetrans magnam pervertet opum vim.
Idque in tabula scriptum exhibens legatos ad Cræsum dimisit. Danielus vero ad Cyrum est profectus; ab eoque interrogatus an Cræsum esset victurus, cum responsum differret, indignantis regis jussu est in foveam leonum projectus. Nihil a leonibus mali passum Cyrus educi jussit; genibusque ejus advolutus, peccatumque suum confessus, oravit uti Deo invocato sibi diceret an bellum gerere posset contra Cræsum, raptore in illum atque superbum regem, qui omni terra suo regno subjugata, tamen contentus non esset. Danielus Deo invocato ita respondit Cyro: Et vinces Cræsum, et eum captivum habebis. Sic enim de te Deus, qui, quæcunque videntur, omnia creavit, ore Isaiae vatis pronuntiavit⁸⁴: «Hæc dicit Dominus Cyro uncto meo, cuius dextram apprehendi, ut ei gentes subdam, perrumpam robur regnum, aperian januas ante eum: præcedameum, et complanabo montes; fores æreas conteram, et vectes ferreas confringam. Aperiam tibi thesauros nunquam visos, ut cognoscas me 242 esse Deum Dominum. Ego eum excitavi justitia prædictum: omnes ejus vitæ rectæ. Ipse urbem meam ædificabit, et populum meum captivum in libertatem ac patriam restituet, non accepto pretio*

⁸⁴ Isa. xlvi, 1, 6.

A ὡς «Ἐπὶ Δαρείου τοῦ πρώτου μου ἀνδρὸς ἦν τις ἀνὴρ Ἐβραῖος προφήτης, σοφίαν ἔχων Θεοῦ, ὄνδρας Δανιὴλ, δυτικὰ ἐν πολλῇ τιμῇ εἶχε Δαρεῖος διβασιλεὺς, οὗ χωρὶς οὐδὲν ἐπράττεν ἐν τοῖς πολεμίοις· δοτικαὶ μετὰ τὴν τελευτὴν ἑκάτην πλούσιος ὁν καὶ γεγηρακώς ἰδιαῖμεν εἰς τὴν Μαραθόνια χώραν. Ὁ δὲ Κύρος, ἀκούσας ταῦτα, ἐπεμψε πρὸς αὐτὸν τοὺς μεγιστᾶς αὐτοῦ. ὅπως μετὰ τιμῆς ἀγάγωσιν αὐτὸν. Ὁ δὲ Κροῖσος [P. 137] βασιλεὺς Λυδῶν, ἐπιλέξαμενς τινας τῶν οἰκείων αὐτοῦ, δοὺς αὐτοῖς δῶρα εὐτελῆ καὶ ἀλλὰ δῶρα βασιλικά, ἀποστέλλεις αὐτοῖς ἐν Δελφοῖς εἰς τὸ Ἀπόλλωνος μαντεῖον, εἰρηκώς αὐτοῖς· Ἄλλαξατε τὰ σχῆματα καὶ ἀνέλθετε εἰς τὸ μαντεῖον, καὶ ἐπίδοτε εὐτελῆ δῶρα τῷ ιερεῖ, λέγοντες, διτι, Αἴγυπτοι ἐσμεν, καὶ ἥλθομεν ἐπερωτῆσαι τὴν Πυθίαν, καὶ ἐκ τοῦ τῆς δόδον μήκους ἐληθεργήσαμεν τὸ ἥλθομεν αἰτήσαι, ή ἐπερωτήσαι. Ἄλλ' εὖται καὶ ἐπερωτήσον τὸν θεὸν διὰ τὸ ἥλθομεν. Καὶ εἰ μὲν εἴπη ὑμῖν διὰ τὸ ἥλθετε, δότε καὶ τὰ παρ' ἄμοι βασιλικὰ δῶρα, καὶ εἴπατε τῷ ιερεῖ εἰ νικῶ τὸν βασιλέα Περσῶν τὸν Κύρον. Οἱ δὲ ποιησάντες οὕτως ἐπερωτησαν τὸν ιερέα· ὃς εὐέξαμενς ἐλαβε τὴν ἀπόκρισιν ταύτην πορά τῆς Πυθίας· ο Οἶδας φαμμῶν ἀριθμὸν θαλάσσης τε μέτρα, οὐ λαλέοντος δὲ ἀκούων καὶ κωφοῦ ἔυντημι. Παιζεῖν δὲ με πειράται Κροῖσος βασιλεὺς καὶ οἱ τούτου Λυδοί. » Καὶ ἐξελθὼν ὁ ιερεὺς εἶπεν αὐτοῖς, «Οὐκ ἔστε Αἴγυπτοι, ἀλλὰ Λυδοί, καὶ οὐκ ἐληθεργήσατε, ἀλλὰ παίζοντες τὰ θεῖα εἴπατε. » Καὶ ἐπειδὼκεν αὐτοῖς τὸν χρησμὸν γράψας ἐν διπτύχῳ. Οἱ δὲ ἐκπλαγήτες ἐπέδωκαν καὶ τάλα βασιλικὰ δῶρα τῷ ιερεῖ, εἰπόντες αὐτῷ, διτι, Κροῖσος ὁ βασιλεὺς ἐπεμψει ἥμας, ἐπειδὴ πόλεμον ἔχει πρὸς Κύρον τὸν βασιλέα Περσῶν, μαὶ μάθε εἰ νικᾷ αὐτὸν. Εἰσελθὼν οὖν πάλιν ὁ ιερεὺς καὶ εὐέξαμενος ἐλαβε τὸν χρησμὸν τούτον· «Κροῖσος ὁ βασιλεὺς Ἀλυν ποταμὸν διαβάξει μεγάλην ἀρχὴν καταλύσει. » Καὶ γράψας τὸν χρησμὸν τούτον ἐν διπτύχῳ ἀπέλυσε πρὸς Κροῖσον. Ὁ δὲ προφήτης Δανιὴλ ἥλθε πρὸς τὸν βασιλέα Κύρον, καὶ λέγει αὐτῷ Κύρος Εἴπει μοι εἰ νικῶ Κροῖσον τὸν βασιλέα Λυδῶν. Ὁ δὲ Δανιὴλ ἀνεβάλλετο τοῦ εἰπεῖν. Καὶ ἀγνακτήσας κατ' αὐτοῦ Κύρος θεάλειν αὐτὸν, καὶ οὗτος εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόντων, καὶ μή τι πεπονθότα ὑπ' αὐτῶν ἀντίγαγεν αὐτὸν. Καὶ προσέπεσεν αὐτῷ ὁ Κύρος λέγων· Ήμαρτον εἰς σὲ, ἀλλ' εὖται τῷ θεῷ καὶ εἴπει μοι εἰ δύναμαι πολεμῆσαι τῷ ἀρπαγῃ τούτῳ καὶ ὑπερηφάνῳ Κροῖσῳ, διτι πᾶσαν τὴν γῆν ὑπέταξε καὶ οὐ κορόννυται. Καὶ ὁ Δανιὴλ εὐέξαμενος εἶπεν αὐτῷ· Καὶ νικᾷς τὸν Κροῖσον καὶ λαμβάνεις αὐτὸν αἰχμάλωτον· περὶ σοῦ γάρ εἶπεν ὁ θεὸς δι ποιησας πάντα τὰ δρώμενα ταῦτα, διὰ τοῦ προφήτου Ἡσαΐου· «Οὕτως λέγει Κύριος ὁ θεὸς τῷ χριστῷ μου Κύρῳ, Οὐ ἐκράτησε τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ, ἐπακούσαι ἐμπροσθεν αὐτοῦ ἔθνη, καὶ ἰσχὺν βασιλέων διαβῆξαι· ἀνοίκω ἐμπροσθεν αὐτῷ, πορεύσομαι καὶ διμαλιῶ, καὶ θύρας χαλκᾶς συντρίψω, καὶ μοχλούς σιδηροῦς συνθλάσω, καὶ θησαυροὺς ἀφράτους

ανοίκω εσι, ίνα γνψή δτι ἄγω Κύριος [P. 138] δ Θεός· Ἔγώ ἔγερω αὐτὸν μετὰ δικαιοσύνης· πᾶσας· αἱ δόδοι αὐτοῦ εὐθεῖαι. Οὗτος οἰκοδομήσει τὴν πόλιν μου, καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ λαοῦ μου ἀποστρέψει, οὐδὲ μετὰ λύτρων, οὐδὲ μετὰ δώρων, εἰπε Κύριος Σαββάθ.» Ό δὲ βασιλεὺς Κύρος ἀκούσας ἔπειταν εἰς τοὺς πόδες τοῦ Δανιήλ, λέγων· «Ζῆ Κύριος δ Θεός σου, ἔγώ ἀπολύσω ἐκ τῆς γῆς μου τὸν Ἰσραὴλ, ἵνα λατρεύσω τῷ Θεῷ αὐτῶν ἐν Ἱεροσολύμοις.» Καὶ δπλισάμενος περιετάξατο τῷ Κροίσῳ. Ό δὲ Κροίσος, ἀκούσας τὴν τοῦ χρησμοῦ ἀπόδρισιν, ἔξηλθε κατὰ Κύρου μετὰ δυνάμεως πολλῆς, καὶ παρελθὼν τὸν "Αλυν ποταμὸν τῆς Κεππεκδοκίας συνέκρουσε τῷ Κύρῳ, γειμώνος δυτος πολλοῦ. Καὶ ἡττήθεις ἦθελησε φυγεῖν, πλημμυρήσαντος δὲ τοῦ ποταμοῦ, οὐκ ἔδυναθη, καὶ ἐλαφρῇ αἰγυμάλωτος. Καὶ ἀπώλετο τὰ πλήθη αὐτοῦ, χλιαρές τετρακόσιαι. Τοὺς δὲ ὑπολιεψθέντας ἀμα τῷ Κροίσῳ ἔλαβεν αἰγυμάλωτους δ Κύρος. Καὶ στήσας αὐτὸν ἐν ξυλνιφ τρίποδι, ἐν διψειδεμένον, ἐθριάμβενσεν αὐτὸν καὶ κατέγαγεν ἐν Ηεριδί. Ό αὐτὸς Κύρος ἐκ τῆς αἰγυμάλωσίας τῶν ιιῶν Ἰσραὴλ ἀπέλυσε πάντας ἐπὶ τὰ Ιεροσόλυμα. Οὐκ ἥθελτεν δὲ ἔξελθεν οἱ Ιουδαῖοι πάντες μετὰ τοῦ χλιαρές πεντήκοντα· Ἐμειναν δὲ εἰς τὰ Ιερετικὰ τὰ ἔθνη τὰ πέρι τῆς Ιουδαϊκῆς χώρας· Ἀπέλυσε δὲ αὐτοὺς.

Μετὰ δὲ τὸ ἀπολύθειαι τὴν βασιλείαν Λυδῶν οἱ Σάμιοι θαλασσοκρατοῦντες ἐβίζσαντες τῶν μερῶν ἕκείνων. Καὶ ἀκούσας μετὰ χρόνον δ Κύρος ἐπεστρέψατε κατ' αὐτῶν. Καὶ συμβαλῶν αὐτοῖς νυμαχήῃ ἡττήθη καὶ ἔσυγε, καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν χώραν αὐτοῦ ἐσφύγει. Περὶ οὖς πολέμου Κύρου καὶ Σάμιων Πυθαγόρες δ Σάμιος συνεγράψατο· δε δὲ καὶ εἶπεν (αὐτῷ) ἐκεῖ τετράνται εἰς τὸ πόλεμον.

Μετὰ δὲ τὴν βασιλείαν Κύρου ὁ υἱὸς αὐτοῦ Δαρεῖος ὁ καὶ Καμβύζης καὶ οἱ λοιποὶ ἔκσολευσαν Ἀσσυρίων. Ἐπὶ τῶν χρόνων οὖν τῆς βασιλείας τοῦ τοιούτου Δαρείου ἐφίλοισθεις παρ' Ἑλλήσιν Ἀναξίμανδροις, δις καὶ τὰς ἴστημερίας καὶ τὰς τροπὰς ἐξίθετο. Ἄλλα καὶ Πιθεγγόρας τὴν ἀριθμητικὴν συνεγράψατο, καὶ δόγματα παρεισήγαγεν Ἐλλήσιν δωμάτους εἶναι ἀρχάς. Ἐν δὲ τῇ βασιλείᾳ Δαρείου υἱοῦ Κύρου τὸλμεος ἐκινηθῇ ἀπὸ τῶν Λιθίωπων κατ' αὐτοῦ, οἰτινὲς γακῶς αὐτὸν ἔτερον. Ὁπερ γνόντες οἱ ἐν τῇ Μαδιανῇ γάρ τι κατοικοῦντες Ἰουδαῖοι ἀφέντες κατέλαβον τὴν Ἱερουσαλήμ· τὴν δὲ πλῆθος πολὺ τῶν Ἰουδαίων. Καὶ μαθὼν τοῦτο Δαρεῖος ὁ Κύρος ἀπέτειλε στρατηγὸν αὐτοῦ, δινόματι Ὀλοφέρνην, [P. 139] μετὰ δυνάμεις πολλῆς εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα γατὰς Ἰουδαίων· καὶ ἐποιέρχει τὴν Ἱερουσαλήμ. Καὶ συνέβη τι φονερὸν τότε γενέσθαι. Ἰουδαῖοι γάρ Ἐβραῖα ἡμιχνῆς ταῦτα κατὰ τοῦ Πέρσου Ὀλοφέρνου προσποιητῶς ὡς τὸ θύνος τῶν Ἰουδαίων θέλουστα πειθοῦντο· τοῖς καὶ παρεγένετο κρυπτομένη πρὸς Ὀλοφέρνην, δις ἐωρακώς τὴν εὑμορφίαν αὐτῆς εἰς ἔρωτα ἔπειτεν αὐτῆς. Ἡ δὲ λέγει αὐτῷ. « Μηδένα ἐξῆσῃ ἐνταῦθα ἄγγιστά σου εἶναι δι' ἐμέ. » Ἐπέρχονται γάρ μοι, πορνεύσατε με βουλήμενοι. » Καὶ πεισθεὶς μόνος διῆγε μετ' αὐτῆς. Τρεῖς δὲ ἑκατὸν προσκατερράσσασα τὴνέρας, ὡς καθεύδει, λογύσασα τὴν

A aut mercede, ait Dominus exercituum. » His auditis Cyrus ad pedes Danieli concidit, juravitque per vitam Dei se populum Israelicum ex sua ditione dimissurum, ut is Hierosolymis Deo suo cultum exhibeat. Similiter exercitu armato, adversus Cœsium duxit. Sed Cœsus oraculi responso accepto cum magnis copiis contra Cyrum est profectus, amnemque Capadocię Halyn trajecit, multa tum hieme. Cœlerum commissio prælio Cœsus victus, cum fugam tentaret, impeditus amnis exundatione, vivus in hostium potestatem venit. Quadrinagenta millia de Cœsi exercitu cœsa sunt, reliqui cum eo capti. Eum in ligneo tripode collocatum Cyrus in triumpho in Persidem abduxit. Idem Cyrus omnes Israelicos captivos dimisit, ut duce Zorobabelo Jerusalem repeterent, sicut suo loco dicitur. Noluerunt autem universi Iudei cum Zorobabelo in patriam redire, sed eum tantum duæ tribus ac dimidia secutæ sunt. Reliquæ 9 s. tribus ultra in Persia manserunt, melius gentium Iudeis circumiectarum. Dimisit autem Iudeos Cyrus Danieli rogatu. **B** μετὰ Ζοροθέλη, καθὼς προίων ὁ λόγος ὅτι λόγως Ζοροθέλη, εἰ μή σκῆπτρα δύο ἡμέτου μάνιον, ὥστε ίδιᾳ προσιρέσσαι σκῆπτρα ἐννέα ἡμέτου, φοβοθήντες τούς, τοὺς Δανιὴλ αἰτησαμένου.

Regno Lydorum everso, Samii maris imperio potiti istis regionibus **243** imperaverunt. Quod cum postea temporis Cyrus cognovisset, expeditionem adversus Samios fecit; ab iisque navali pugna victus, cum in suum regnum fuga pervenisset, ibi interfectus est. Hujus inter Cyrum ac Samios belli C historiam conscripsit Pythagoras Samius; qui et hoc habet, in ipso bello Cyrum occubuisse.

Cyro successit Darius filius, qui et Gambyses cognominatur; ac reliqui ordine, alias alii suspecti, regnum in Assyrios tenuerunt. Illoc Dario regnante apud Græcos Anaximander philosophatus est, qui æquinoctia ac solstitia exposuit. Quin etiam Pythagoras arithmeticam conscripsit, aucto^rque Græcis fuit opinionis de principiis incorporeis. Idem rex ab Ethiopibus bello impeditus graviterque vexatus est. Quod cum animadvertisserent Judæi qui in Media habitabant captivi, quorum ingens erat multitudo, eo deserto Hierosolyma occupaverunt. Darius Cyri ubi ea de re certior factus est, Olophernem cum mahno exercitu contra Hierosolymam et Judæos misit, atque is Hierosolymam obsedit. Eo tempore terrible facinus est factum. Juditha enim Hebraica mulier, insidias Olopherni tendens Persæ, clam ad eum se contulit, simulans se gentem Judæam velle prodere. Barbarus pulchritudine ejus captus, amore statim correptus est. At vero Juditha eum monere ne quem suorum **244** circa se haberet: se enim ab iis de stupro appellari. Olophernes fidem mulieri adhibens solus cum ea vixit. Ipsa triduo ita tolerata, noctu capta occasione dormientis caput amputavit; ac more suo per portulam egressa qua ad ipsum ventitaverat, Hierosolyma caput ejus portulit: nam portulam Judithæ causa

urbi vicinam Barbarus fecerat. Judæi Olophernis caput conto impactum de muro extulerunt, id exectui hostili ostendentes. Sub auroram Persæ viso ducis capite in conto existante sugam fecerunt, ac soluta obsidione victoria penes Judæos fuit.

παρ' αὐτῆς τὴν κεφαλὴν τοῦ Ὀλοφέρνου εἰς κινητὸν στρατῷ αὐτοῦ. Πρωίς δὲ γενομένης ἐωρακότες τὴν κεφαλὴν Ὀλοφέρνου κινητεύθησαν ἔφυγον ἄπαντες· καὶ διελθη ὁ πόλεμος, καὶ ἔλαβον τὴν νίκην οἱ Ἰουδαῖοι κατὰ τῶν Περσῶν.

Post Darium Artaxerxes regnum in Assyrios tenuit. Exstitit tunc Neemias Judæus, a Davido genus dicens. Hic regem, quem ipsi libere compellare licebat, cum quidem ab eo diligenteretur atque etiam eunuehis esset præfectus, permovit eo ut magnam pecuniam ad Hierosolymorum instaurationem largiretur, ipsumque ad eam rem conficiendam dimitteret. Primo tum fuerant Hierosolyma diruta templumque eversum. Ac urbs desolata jacuerat annos jam 70. Neemias autem dimissus eam instauravit. Idem Artaxerxes, instigantibus quibusdam consiliariis, reliquos etiam Judæos dimisit; ac qui voluerunt, ii duce Esdra vate in patriam redierunt. Eadem rex etiam sacra vasa et libros sacerdotales 245 tradidit. Idem Esdras eorum librorum qui non exstabant ex memoria sua describendi copiam fecit.

Eo tempore in Macedonia regnum fuit. Id primus Cranaus annos 28 tenuit. Inde alii 25 reges usque ad Philippum Alexandri patrem. Erant tunc Graecorum doctores atque poetæ Sophocles, Heraclitus, Euripides, Herodotus. Socrates et magnus iste Pythagoras. Et erat Hercules, supra commomoratis temporibus natus in Lato Thebarum, prognatus Alcmena et Pico Jove. Is Hercules in Hispania educatus, cum virilis esset, ex Hispania profugus, tunc in Italiam venit, in eaque regnum annos 38 tenuit. Is accepit uxrem Lytham, Aletam regis filiam. Itaque ei Itali reges ab ipso procreati columnas ex auro ductas posuerunt, quae etiamnum stant. Post ipsum Italiam regnum tenuit ipsius ex Auga filius Telephus; ei post hunc Latinus filius annos 18, qui Ceteris nomen Latinorum fecit.

Δάντος ἴστανται. Τῆς δὲ Ἰταλίας ἐβασίλευσεν διοίς αὐτοῦ Λατίνος ἐτη ἡ, δε τοὺς Κτητούς (?) ἐπωνόμασε Λατίνους.

Eo regnante, Aeneas Anchisæ filius Phryx ab D excidio Trojæ fugiens in Africa pervenit ad Dido-nem Phœnissam mulierem, quam et Elisa dicitur; ibique cum aliquandiu esset commoratus, ab Jarba rege Africæ sibi metuens, clam relicta Didone aufugit. Erat Dido oriunda Charticha, exigua et

XYLANDRI ET

(6) Ημαραπυλεῶνα. Quod ante παραπολιον. Polybius ρινοπύλην de simili re dixisse videtur. Nihil volui mutare alioqui τὸν παραπυλεῶνα αὐτοῦ vel papilionem vertisse. Miror autem ab Judithæ recepta historia variare nostrum XYL. — Ημαραπυλιον. Posticum et secretiorem portam hac voce percipiendam contextus ipse commonet. Narrationis serie a nostra diversam præstereo. GOAR.

(7) Omnia hæc ita sunt vitiosa, ut in iis emen-

A κεφαλὴν αὐτοῦ ἀφείλετο, καὶ νυκτὸς κατὰ τὸ εἰωθός, δι' οὗ ἀπήρχετο πρὸς αὐτὸν παραπολιον (6); εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα εἰσελθοῦσα τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἀπήγαγε πλησίον γάρ τοῦ τείχους δι' αὐτὴν τὸν παπυλεῶνα αὐτοῦ ἐστησε. Λαδόντες οὖν οἱ Ἰουδαῖοι ἄνω τοῦ τείχους ἐπηξαν, ἐπιδικνύντες αὐτὴν τῷ κεφαλὴν Ὀλοφέρνου κινητεύθησαν ἔφυγον ἄπαντες·

Μετὰ δὲ Δαρείον ἐβασίλευσεν Ἀσσυρίων Ἀρταξέρχης. Καὶ Νεεμίας Ἰουδαῖοι ἐκ τοῦ σπέρματος Δαδίδ, ὃς παρέργησίν εἶχεν πρὸς αὐτὸν (ἡγάπα γάρ αὐτὸν, διεὶς καὶ ἀρχὴν εὐνούχων οὗτος ἐποίησεν), ἐδυσώπησεν αὐτὸν ἀπελθεῖν καὶ κίτσαι τὴν Ἱερουσαλήμ πορθηθεῖσαν πρώτη γάρ αὕτη τῆς Ἱερουσαλήμ ἀλωσίς ἦν καὶ τοῦ Ἱεροῦ καταστροφή. Οὐ δὲ Νεεμίας ἀπολυθεὶς ξῆλθεν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ ἀνήγειρεν αὐτὴν· ἔκειτο γάρ ἔργα μὲν ἐτη οἱ. Οὐ δὲ αὐτὸς Ἀρταξέρχης παρακληθεὶς ὑπὸ τινῶν τῶν τῆς συγκλήτου αὐτοῦ καὶ τοὺς ὑπολοίπους Ἰουδαίους ἀπέλυσε. Καὶ ὃς ἂν ἐδουλύθη τότε ἀνελθεῖν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, ἀνῆλθε μετὰ Ἐσδρα τοῦ προφήτου καὶ ἡγουμένου, φτινει καὶ τὰ ἱερατικὰ σκεύη ἀνέθετο καὶ τὰς βίβλους τὰς ἱερατικὰς τὰς εὑρεθείσας. Οὐ δὲ αὐτὸς Ἐσδρας τῶν μητὴρεθείντων βιβλίων ἐξ ὑπομνήσεως αὐτοῦ γράψεσθαι ἐποίησε τὴν δύναμιν:

'Ἐν δὲ τοῖς χρόνοις τούτοις ἐβασίλευσεν ἡ Μακεδονία χώρα, ἐν ἥ πρωτος ἐβασίλευσε Κραναὸς ἐτη κη', καὶ λοιποὶ ἄλλοι βασιλεῖς καὶ ἔως Φιλίππου τοῦ πατρὸς Ἀλεξάνδρου. Πσαν δὲ τότε Ἑλλήνων διδάσκαλοι καὶ ποιηταὶ Σοφοκλῆς, Ἡράκλειτος, Βύριπίδης, Ἡρόδοτος, Σωκράτης, καὶ ὁ μέγας Ηφαίστιος. Ἡν δὲ δὲ Ἡρακλῆς γεννηθεὶς ἐν τοῖς ἀνωτέρω προειρημένοις χρόνοις, ἐν τῇ Λάτιφ τῆς Θείδης, ἐκ τοῦ γένους τῆς Ἀλκμήνης ὑπάρχων καὶ τοῦ Πίκου Διέρδος ἀνετράφη ἐν τῇ Ἰσπανίᾳ χώρᾳ, καὶ ἀνδρεῖος γεννόμενος ἦν τότε ἀπὸ τῶν Ἰσπανῶν ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν φυγών, καὶ ἐβαφίλευσεν [P. 140] ἐν αὐτῇ ἐτη λη· "Οστις ἔλασθε γυναῖκα τὴν Λύτρην τὴν Ἀτλέτου βασιλέως θυματέρα· δόθεν καὶ στήλας αὐτῷ χρυσοσφυρήτου ἀνέστησεν οἱ Ἰταλοὶ βασιλεῖς εἰτ' οὐν ρῆγες ἐκ τοῦ γένους αὐτοῦ, αἵτινες στήλαι μέχρι τοῦ παρθενοῦ ἀπὸ τῆς Δύνης, Τελέφος, καὶ μετ' αὐτὸν υἱὸς αὐτοῦ Λατίνος ἐτη ἡ, δε τοὺς Κτητούς (?) ἐπωνόμασε Λατίνους.

Τότε Δινείας δὲ τοῦ Ἀγχίσου, ὁ Φρύξ, φεγων ἐκ τῆς πορθησεως τῆς Ἰλίου ἀνῆλθεν ἐν τῇ Λιβύῃ πρὸς τὴν Φοίνισσαν Διδώ, τὴν καὶ Ἐλισσαν. Καὶ ἐνδιατρίψας ἐκεῖ, λάθρῳ ἐξσεις αὐτὴν, φοβηθεὶς τὸν Ἰάρδαν βασιλέα τῆς Ἀφρικῆς ἐφυγεν. Ἡν δὲ ἡ Διδώ ἐκ μικρᾶς πόλεως Χατρικῆς, τῆς Φοινίκης παραλίας

GOARI NOTÆ.

dandis metuendum sit ne oleum operamque, quod aiunt, ludamus; et possunt hæc aliunde conqueriri. Certe hoc videtur significare, Mysos in Italianum transivisse. Telephus enim Mysus fuit. Et Mysos ipse Homerus Κτητούς appellat libro Ulysses xi, de filio Telephi Eurypylō loquens. πολλοὶ δὲ ἀμφ; αὐτὸν ἐταῖροι Κύτειοι κτείνοντο, non dissimulante etiam Eustathio. XYL.

οῦσης, μεταξὺ τῶν δρίων Τύρου καὶ Σιδῶνος· ἡτις Διδὼ ἦν πλουσιωτάτη, ἔχουσα ἀνδρα Σιχαιόν, ὃν ἐφόνευσεν ἐν κυνηγεσίᾳ ὁ ἀδελφὸς τῆς Διδοῦς ὁ Πυγμαλίων, διαφθονούμενος αὐτῷ ὡς πολυευπόρῳ καὶ δύναστρῃ. Καταδιώκοντες γὰρ σύγγρον ἐφιπποῖς, ἥλασσον ἐκ τῶν ὄπισθεν κατ' αὐτοῦ τὸ δόρυ καὶ ἀπέτεινε, καὶ λαβὼν τὸ σῶμα αὐτοῦ ἔρριψε κατὰ τοῦ κρημνοῦ. Καὶ ὑποστρέψας εἶπε τοῖς διαφέρουσιν αὐτῷ ὅτι ἐκρημνίσθη διώκων τὸν σύγχρονον. Ἐδούλετο δὲ ὁ αὐτὸς Πυγμαλίων καὶ τὴν ἴδιαν ἀδελφὴν διαχειρίσθει καὶ λαβεῖν τὰ χρήματα αὐτῆς· ἢτινι Διδοῖς ἐφάνη ὁ ἀνήρ αὐτῆς Σιχαιόν ἐν ὄρμαστι, καὶ εἶπεν δέ, «Ο ἀδελφὸς σου ἐφόνευσε με, » δειξας αὐτῇ καὶ τὸν τόπον τῆς πληγῆς. Καὶ εἶπεν αὐτῇ, «Φύγε, μή καὶ σὲ φονεύσῃ.» Καὶ λοιπὸν ἡ αὐτῇ Διδὼ λαθούσα τὸν ἴδιον ἀδελφὸν ἀνελάβετο πάντα χρήματα αὐτῆς, καὶ ἐμβάσσος εἰς πλαΐον ἀπέπλευσεν ἐκ τῆς Φοινίκης, καὶ ἤλθεν εἰς τὴν Λιβύην, καὶ κτίζει τὴν Καρτάγεναν, ἡτις ἐστὶ Νεάπολις· καὶ ἔβασιλευσεν ἐν αὐτῇ, καὶ τελευτὴν σωφρόνως ζήσασα.

Ο δὲ Διομήδης ὑπῆρχεν ἐξ Αἰτωλίας, φέρων τὸ γένος ἐκ τῶν Οἰνέως, ὅστις Οἰνεὺς μετὰ τελευτὴν Ἐριθοίας ἤγαγετο τὴν Ἀλθαίαν, ἐξ ἧς ἔχει τὸν Μελέαγρον καὶ τὴν Δηϊάνειραν, ἥντινα ἡρμόσατο Ἀχελῷος ὁ υἱὸς Ποσειδῶνος συγκλητικοῦ. Ὁ γοῦν Ἀχελῷος πρὸ τοῦ γάμου ἐφθειρε τὴν Δηϊάνειραν λάθρῳ, καὶ μετὰ ταῦτα λέγει τῷ Οἰνεῖ βασιλεῖ· «Οὐκ ἀλλως παραλαμβάνω ταύτην, εἰ μὴ παραχωρήσεις μοι διοικεῖν τὴν βασιλείαν σου.» Ο δὲ οὐκ ἐπεισθῇ. Καὶ λοιπὸν σὺν τῷ ἄδιψῳ πατρὶ ἀντῆρεν ὁ Ἀχελῷος ὁ υἱὸς Ποσειδῶνος τῷ Οἰνεῖ καὶ ἐπολέμησαν αὐτῷ. Καὶ ἀναγκασθεὶς ὁ Οἰνεὺς προετρίψατο ἐκ τῆς Φθίξες χώρας στρατηγὸν γενναῖον Ἡρακλέα τὸν λεγόμενον Πελόφημον, συνταξάμενος δοῦναι αὐτῷ τὴν θυγατέραν αὐτοῦ Δηϊάνειραν· ὃς ἐλθὼν μετὰ Ποσειδῶνος καὶ τοῦ νιοῦ αὐτοῦ Ἀχελῷου, καὶ εἰς τὴν συμβολὴν ἀνετλεί φίεις ὁ Πολύφημος Ποσειδῶνος [P. 141] τὸν Ἀχελῷον πετάστρα. Διὰ τοῦτο ἔξεβοτο οἱ ποιηταὶ δέ τοῦ κέρχεις τοῦ Ἀχελῷου ἀπέσπασεν ὁ Ἡρακλῆς, δύπερ ἵστι τὴν πατρικὴν αὐτοῦ δύναμιν. Ἔωρακώς οὖν τὴν πτώσιν τοῦ ἴδιου πατρὸς ὁ Ἀχελῷος φεύγει ἐφιπποῖς· διδὸς καὶ γράφουσιν αὐτὸν ἱπτοκένταυρον. Καὶ ἐν τῷ καταδιώκειν αὐτὸν τὸν Πολύφημον Ἡρακλέας ἐπιστραφεὶς τοκεύει αὐτὸν ὁ Ἀχελῷος κατὰ τοῦ μαστοῦ. Καὶ εὐθέως ὡς εἶχεν ὁ Ἡρακλῆς, ἀντετόξευσε τὸν Ἀχελῷον πληγῶν τοῦ ποταμοῦ Εὐζήνου. Ο δὲ Ἀχελῷος ἐνήκεν ἐσυτὸν ἀπὸ τοῦ ἵπτου εἰς τὰ ἡεῖδην μετεκλήθη ὁ ποταμὸς Ἀχελῷος. Ο δὲ Πολύφημος Ἡρακλῆς ἐκ τῆς πληγῆς τοῦ μαστοῦ αὐτοῦ μετ' δλίγας ἡμέρας τελευτᾷ.

Μελέαγρος δὲ ὁ υἱὸς Οἰνέως, ἀδελφὸς τοῦ Τυδεώς καὶ Δηϊάνειρας, ἐποιησεν ἀθλὸν μέγαν, φονεύσας κάπρον ὃς ἐλυμεκίνετο τὴν χώραν ἐκείνην πᾶσαν, τῆς κυνηγέτιδος Ἀταλάντης προβαλούσης τόξῳ τὸν σύγχρονον. Καὶ μετὰ τὴν ἀναίρεσιν τοῦ θηρὸς τὸ δέρμα αὐτοῦ τῇ Ἀταλάντῃ Μελέαγρος ἐχαρίσατο, εἰς ἔρωτα ταύτης βληθεὶς. Ἀπελθὼν δὲ ὁ Μελέαγρος εἰς τὸν ἀσυτοῦ πατέρα Οἰνέα ἀπητεῖτο παρ' αὐτοῦ τὰ νικητήρια τοῦ θηρός. Καὶ μαθὼν δέ τῇ Ἀταλάντῃ τὸ δέρμα ἐχαρίσατο, δργισθεὶς κατ' αὐτοῦ ἔλασεν ὃν

A maritima Phœnicia urbē, quā fines Tyri ac Sidonis **246** interjacet. Amplissimis autem prædicta opibus maritum habebat Sichæum; cuius divitiis atque potentia invidens Pygmalion Didonis frater eum in venatione, cum equites una aprum persequerentur, hasta in tergum conjecta interfecit, corpusque de præcipitio deturbans, domum reversus necessariis ejus retulit eum, dum aprum insequitur, præcipitem actum periisse. Quin et sororis suā vitā Pygmalion fortunisque insidiabatur. Sed Sichæus uxori per insomnium visus ab ipsius fratre se necatum indicavit, monstrato etiam vulneris toco, ipsamque fuga sibi consulere, ne idem eveniret, monuit. Proinde Dido clam fratre navim ingressa omnibusque suis impositis divitiis a Phœnicia solvit, inque Africam delata Carthaginem, quā est Neapolis, condidit, regnique ibi functa et vita pudice exacta deceasit.

C Diomedes porro Ἀτολος fuit, genus ab Oeneo ducens. Is Oeneus mortua Eribœa Althæam sibi matrimonio copulavit, sustulitque ex ea Meleagrum et Dejaniram. Hanc cum Achelous Posidonii senatoris filius despondisset, ante nuptias occulte vitiavit, ac deinde regi Oeneo dixit se eam non alia conditione ducturum quam sibi ut regni administrationem **247** sacer concedat; ac tandem cum patre suo regi Oeneo abnuenti bellum fecit. Necessitate adactus Oeneus ex Phthia regione Herculem cognomento Polyphemum, ducem præclarum, evocavit, pollicitus ei filiis suis Dejaniræ conjugium. Is cum exercitu suo veniens bellum Posidonio ejusque filio Acheloo intulit, Posidoniumque in pugna gladio obtruncavit. Inde poetas commenti sunt Herculem Acheloi coi nua avellisse, nimirum patriam potentiam. Achelous patris nece conspecta eques fugam facit (ideo eum Hippocentaurum fuisse scribunt), Herculemque sibi instantem conversus sagitta ad mamillam sauciatis; ac confestim ab Hercule vicissim sagitta petitus, ab equo se in Eveni amnis undas demittit ibique perit: ab eo Iulvius, mutato nomine, Achelous appellari cepit. Ceterum Hercules Polyphemus ex vulnere mammæ paucis post diebus interiit.

D Meleager autem Oenei filius Tydei et Dejaniræ frater magnum certamen obivit apro imperfecto, qui totam eam regionem vastabat, cum quidem venatrix Atalanta eum aprum sagitta ferire occupasset. Itaque Meleager Atalantæ, cuius amore jam erat captus, imperfecti apri exuvium dono dedit. Reversus ad Patrem suum Oeneum Meleager ab eo ob victimam feram præmium poscit. Cum vero pater intelligeret Meleagrum **248** bestiam pellem Atalantæ dono dedisse, oleum frondem quam Althæa asservava-

bat (cum ferret uterum Althaea, cupiditate adduota frondem olea devoraverat, eamque partu una cum Meleagro ediderat: Oeneo autem oraculum erat datum tamdiu victorum Meleagrum, quamdiu frons olea eodem partu edita asservaretur), hanc igitur frondem Oeneus iratus cremavit, statimque mortuus est Meleager. Edidit de Meleagro tragœdiam Euripides.

Etoliæ Oeneo in regnum successit alter filius Tydeus, pater Diomedis. Diomedes mortuo patre in Argivos regnum tenuit, Argiva uxore Aegialea ducta; insaniaque concitus Attoliam et regnum suum armis Argivo regno subdidit. Inde statim cum Achæis est ad Ilium profectus. Reversus autem a Troja in regnum suum non est receptus a suis. Cumque sentiret dolum sibi ab uxore Aegialea necti (ea enim stuprata erat a Comete, suo consiliario; atque is Comes unaque ejusdem flagiti manifestus Ajax Nauplii filius propter Aegialeas amorem summa ope Diomedi repugnabat) et cum hos quos dixi, omnesque Argivos sibi resistere cerneret, neque in Attoliam porro sibi redire esset integrum, in 249 Calabriam navigavit, ibique maritimam urbem Argyrippam a se nominatam condidit, quæ nunc Beneventum dicitur.

εἰς τὴν Ἰόλαν χώραν τὴν Αἰτωλίαν δυνάμενος ἀνελθεῖν,
καὶ τίκαι πόλιν ἔκει παράλιον, ἣν ὠνόμασεν Ἀργυρίππην, τὴν νυνὶ Βενεβεντόν.

Darius Medus etiam Artaxerxes appellatus est C et Astyages et Nabogiadus. Fertur asininas aures habuisse; avus fuit Cyri. Idem Estheram formæ gratia duxit uxorem, ac Danielum inter proceros regni constituit, eumdemque procerum conspiratione circumventum in caveam leonum abjecit; servatoque ipso, adversarii eodem dejecti a leonibus vorati sunt. Hunc Darium cum interfecisset Cyrus Persa, Babylonem annos 32 tenuit. Huic Crœsus Lydus, auri et victoriarum multitudine elatus, mandavit ut vel regno sibi cederet vel bello congrederetur. Danielus autem evocatus Cyro promisit eum de Crœso victoriam reportaturum ac Israelicum populum Hierosolyma renissurum. Tunc res Mardochæi et Amani gesta est, et Hebreis ab Estherha parta salus. Tunc Danielo Gabrielus D visa ostendit, isque tempus adventus Domini didicit. Tunc et in Samo Sibylla innouit.

Δεντὴ τὰς διὰ τοῦ Γαβριὴλ ὄπτασίας εἶδε, καὶ τὸν χρόνον καὶ Σίβυλλα ἐν Σάμῳ ἐγνωρίζετο.

Primus annus Cyri annus mundi fuit 4952. Hic Cyrus cum multos haberet reges captivos et in custodia detineret, solemni quadam festivitate eos quadrigas quibus invehebatur humeris suis agitare jussit. Eorum quidam crebro respiciens rotas spectavit sursum deorsumque se 250 circumvertentes. Quod cum animadvertisset Cyrus, indignabundus interrogavit quid ita subinde se convertens rectum quadrigarum incessum averteret. It timide respondit se, cum rotas sursum deorsumque

Α ἐφέλατε φαλλὸν τῆς ἡλίας ἢ Ἀλθεία, δύτινα θαλλὸν τῆς ἡλίας ἔχων οὐσα ἢ Ἀλθεία ἐπιθυμήσασα ἔφαγε, ναὶ καταπιούσα τὸ φύλλον τῆς ἡλίας εὐθέως συνέτεκε τὸ τῆς ἡλίας φύλλον τῷ Μελεάγρῳ· περὶ οὐ χρησμὸς ἕδθη τῷ πατρὶ αὐτοῦ Οἰνεῖ, τοσοῦτον χρόνον ζῆσαι τὸν Μελέαγρον δύον χρόνον φυλάπτεται τὸ φύλλον τῆς ἡλίας τὸ συγγενῆθν αὐτῷ. "Οπερ φύλλον ἔκαυσεν δὲ Οἰνεὺς ἀγανακτήσεις κατὰ τοῦ Ιδίου ιδίου, καὶ παραχρῆμα ἐτελέσται. Καὶ δὲ Κύριπόδης δὲ δράμα περὶ Μελέαγρου ἐξέθετο.

Μετὰ δὲ τὴν βασιλείαν τοῦ Οἰνέως ἐβασίλευσε τῆς Λιτωλίας χώρας δὲ ἔτερος οὐδὲς αὐτοῦ δὲ Τιδεὺς, δὲ πατέρα Διομήδους, δὲ μετὰ τελευτὴν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐβασίλευσε τῆς τῶν Ἀργείων χώρας, ἀγαγήμενος ἐκ τοῦ Ἀργούς γυναικαὶ δύοματι Αἰγιάλειαν. Καὶ ἀπονοηθεὶς κατέλυσε πολέμῳ τὴν Ἰόλαν αὐτοῦ χώραν καὶ βασιλείαν, ποιήσις αὐτὴν ὑπὸ τὴν τῶν Ἀργείων βασιλείαν· καὶ εὐθέως ἐξώρμησε μετὰ τῶν Ἀχοτῶν ἐπὶ τὸ Ἰλιον. Καὶ ἐπανελθὼν ἐπὸ τῆς Τροίας ἐπὶ τὸ Ίδιον βασιλείον οὐδὲ ἕδεχθη ὑπὸ τῶν αὐτοῦ. Μεθών δὲ δτὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ Αἰγιάλεια κατατκενάζει αὐτῷ δόλον ὡς πορνευθεῖσα ὑπὸ τοῦ Κόμητος; τοῦ συγχλητικοῦ αὐτῆς, δοτις καὶ ἀνθίστασα αὐτῷ κρεταῖς; ἂμα τῷ οὐρῷ Ναυπλίου τῷ Αἴακι τὰ δμοις φωρχθεῖτι, οἱ διὰ τὸν πρὸς αὐτὴν ἔρωτα πολλῷ σθίνει ἀντεμάλουν αὐτῷ, ἴδων δὲ τούτους καὶ πᾶσαν τὴν Ἀργείων χώραν ἀνθισταμένην αὐτῷ, καὶ μηδὲ ἀνεχώρησεν ἀποπλεύσας ἐπὶ τὴν Καλαβρίαν χώραν, καὶ

[P. 142] "Οτι δὲ Μῆδος Δαρεῖος καὶ Ἀρταξέρξης καὶ Αστυάγης καὶ Ναρογιόδος ἐλέγετο. Φασὶ δὲ αὐτὸν ὅνον ἔχειν ὥτα· πάππος δὲ ἦν Κύρος. Οὗτος ἐξέγειθε τῇ Ἐσθήτῃ διὰ κάλλος, καὶ τὸν Δανιὴλ ἐν μεγισταῖς κατίστησε. Συσκευῆς δὲ ὑπὸ τῶν μιγιστάνων κατὰ Δανιὴλ γενομένης ἐν τῷ λάκνῳ αὐτὸν τῶν λεστιών ἐνέβαλεν· οὐ δικτυοθέντος ἐκείνοις τροφὴ τοῖς λέουσι διμόληθέντες γεγόνασι. Τούτον τὸν Δαρεῖον Κύρος δὲ Πέρσης ἀνελὼν τριάκοντα δύο ἐπη Βασιλῶνος ἐκράτησεν. Ἐφ' οὐ Κροῖσος ὁ Λυδὸς τῷ τε πολλῷ χρυσῷ καὶ ταῖς νίκαις ἐπαρθεὶς δηλοῖ τῷ Κύρῳ δὲ παραχωρῆσαι τούτῳ τῆς βασιλείας Περσῶν, ἢ προσδέχεσθαι τούτον εἰς πόλεμον. Κύρος δὲ τὸν Δανιὴλ εἰσαλεσάμενος ἤκουες παρεγγυῶντος θαρρεῖν, δτι, Καὶ Κροῖσον κατὰ χράτος νικήσεις, καὶ εἰς Ιερουσαλήμ τὸν λάzon Ἰσραὴλ ἀποστρέψεις. Ἐπὶ αὐτοῦ τὰ κατὰ τὸν Μαρδοχαῖον καὶ Ἀμάν καὶ ἡ διὰ τῆς Ἐσθήτηρ ἀπολύτρωις τῶν Ἐβραιῶν. Ἐπὶ αὐτοῦ τῆς παρουσίας τοῦ Κυρίου ἔμαθε. Κατὰ τούτους τοὺς

Κύρου τὸ πρῶτον ἔτος κέσμου ἦν διῆγυθ'. Οὗτος δὲ Κύρος αἰχμαλωτεύσας πολλοὺς βασιλεῖς καὶ ἔχων αὐτοὺς ἐν φυλακῇ προσίταξε κατὰ ἕορτὴν τοῖς ὄμοις αὐτῶν σύρειν τὸ τετράποδον ἄρμα, ἐν τῷ αὐτὸς ἐπιστρέψατο. Εἰς δὲ ἐκ τῶν βασιλέων ἐπιστρεφόμενος συχνῶς ἐώρα τοὺς τροχοὺς ἀναβαίνοντας. "Ον θεασάμενος δὲ βασιλεὺς καὶ θυμωθεὶς ἔρετο τίνος γάριν πυκνῶς στρεψόμενος οὐκέτι τὸ ἄρμα κατ' εὐθεῖαν τρέχειν. Οσπερ μετὰ φόδου ἀπελογήσατο· Τοὺς τροχοὺς ὄρῶν ἀναβαίνοντας καὶ καταβαίνοντας ἐγ-

νοῶ τὸ ἀστατον τοῦ βίου, πῶς τὰ κάτω δινῶ γίνονται· καὶ τὰ ἄνω κάτω. » "Οπερ ἀκούσας δὲ Κύρος καὶ εἰσθόμενος ἔλυτεν αὐτὸν, καὶ τιμῆσας φιλοφρόνως ἀνεβίβασεν ἐν τῷ ἄρματι, καὶ ἀλευθερίας ἤξιων οὐ μόνον αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ τοὺς λοιποὺς. Οὗτος δὲ Κύρος Ήροσῶν καὶ Μηδῶν Χαλδαίων τε καὶ Ἀσσυρίων, Συρίας καὶ Λυδῶν ἐκράτησεν.

Οὗτος τὸν Κροῖσον αἰχμαλωτίζει. Καὶ θελήσεις αὐτὸν πυρὶ κατακαΐσαι διὰ Σόλωνα ἡρέσασα τρόπῳ τοιῷδε. Ἀπερχόμενος δὲ Κροῖσος κατῆγεις ἀνίκραξεν, "Ω Σόλων, ὁ Σόλων. Τοῦτο ἀκούσας δὲ Κύρος ἐπέθετο τὸν χάριν δονομέζεις τὸν Σόλωνα, καὶ παρ' αὐτοῦ ἀκούεις δεις « "Οτε αἰχμαλωτεύσας τὸν Σόλωνα ἤνεγκε αὐτὸν, καυχώμενος ἐν τῇ δέξῃ μου καὶ ἐν τῷ πλούτῳ τῆς βασιλείας μου εἶπον αὐτῷ· Δύνασαι εὔρειν, ὁ Σόλων, εὑδαιμονέστερον μου; Καὶ εἴρηκε μοι δὲι διηγέντης δὲ Κυνικὸς εὐδαιμονέστερός σος ἐστι καὶ ἄλλοι πολλοί. "Ον δὲ περιμένοντος ὁς ἔξηχον, ἀρτίως ἥσθιμην δεις [P. 143] πάντα τοῦ κόσμου οὐδὲν εἰσιν. "Ιδε γάρ δεις οὐδὲν ὀφελεῖθην ἐκ τοῦ πλούτου τῆς βασιλείας μου. » Τηνικαῦτα αἰσθόμενος δὲ Κύρος οὐ μόνον αὐτὸν ἀτιμώρητον εἶσαν, ἀλλὰ καὶ τιμῆσας σύμβουλον προσήκατο καὶ παιδαγωγὸν τοῦ παιδὸς Καμβύσου. Οὗτος δὲ Κροῖσος βουλέμενος τῷ Κύρῳ μαχέσσασθαι ἤτησε χρησμὸν, καὶ λαμβάνει τοιούτον-

Κροῖσος Ἀλυν διαβάζει, μεγάλην δογὴν κατα-

[λέσει.

"Ον μὴ νοηθεῖς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ ἀπώλεσε. Κύρος τοίνυν τὸν Κροῖσον ὑποτάξεις, τὸν Δανιὴλ συμβοστήγην δὲ τὴν προφητείαν εἶχε καὶ ὅμοεστιον. Καὶ τῷ λαῷ δὲ τὴν ἐπάνοδον μετὰ λαμπροῦ τοῦ κηρύγματος ἐθίσπισε. Τότε καὶ δὲ Βῆλ ταῖς αὐτοῦ συμβοστάζεις κατεστράψη, καὶ δέ δράκων τῇ τοῦ Δανιὴλ ἀντανήρηται συνεῖσει, καὶ οἱ τούτου θεραπευταὶ ἀπώλοντο, καὶ αὐτὸς τὸ δεύτερον τῆς τῶν λεόντων ὡμέτητος ἐβρύσθη, καὶ οἱ τούτον διαβαλόντες, ἐν αὐτοῖς ἀντανηροῦντο. Οὗτος δὲ Κύρος μὲν Ἐλληνιστὶ ἴκαλεῖτο, Ἀρταξέρχης δὲ καὶ Ἀρθαστάδης Ήρεστοί. Τούτον τὸν Κύρον κτείνει ἡ βασιλὶς Μασσαγετῶν· προσποιησάμενη γάρ διὰ μηνυμάτων εἶναι αὐτοῦ δούλη, ἐπεμψεις αὐτῷ δῶρα καὶ πρόδητα καὶ οἶνον πολὺν μετὰ ἀσκῶν, καὶ μεθυσάντων τῶν περὶ τὸν Κύρον ἔξελθοντα σχεδὸν πάντας ἀπέκτεινε, καὶ λαβομένη τοῦ Κύρου ἔβαλε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ εἰς ασκὸν, λέγουσα· Κορέσθητι, ἀκόρεστε Κύρε. »

Μετὰ Βαλτάτταρ τὸν αὖτε Ναζουχοδονόσορο ἐκράτησε τῆς ἀρχῆς Δαρείος δὲ Ἀστυάγης ἔτη 15· ἐφ' οὐ Δανιὴλ τὸν ἐνδομηχωναστὴ τῆς μετοικείας χρόνον διαγινώσκει, καὶ τῶν ἐπτὰ ἐνδομάδων αὐτῷ τὸ μυστήριον ἀποκαλύπτεται. Καὶ εἰ τις ἀκριβῶς ἔκειται βιωληθῆ τὸν λόγον καὶ διεριθμάσσει τοὺς χρόνους, ἀρξάμενος ἀπὸ ἔξδου λόγων κατὰ τὸν προφήτην τοῦ οἰκοδομηθῆναι Ἱερουσαλήμ, τουτέστιν ἀπὸ Νεεμίου υἱοῦ Ἀχελῆ τοῦ ἀρχιοινοχόου Ἀρταξέρκου, δε ἀξιωθεῖς καὶ ἐπιτραπεῖς ἄνεισιν οἰκοδομῆσαι τὰ Ἱεροσόλυμα, εὐρήσεις τὰς οὐ συμπεραινομένας ἐνδομάδας, ἔτη υἱού ἐπὶ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον δέ παλαιοῦται τὸ παράπτωμα καὶ συντελεῖται ἡ ἀμαρτία

A volvi oernat, vita instabilitatem considerare, in qua summa ad imum devolvuntur, ima ad summum evehuntur. Hoc audiens Cyrus atque animo reputans, eum solvit, ac comiter honore affectum in quadrigas sustulit, libertateque et ipsum et reliquos donavit. Hic Cyrus regnum in Persas, Medos, Chaldeos, Assyrios, Syrios et Lydos tenuit.

Idem Cyrus Cræso, quem captum comburere statuerat, propter Solonem pepercit. Res ea ita gesta est. Cræsus cum jam ad flamas duceretur, exclamavit, « O Solon, o Solon! » Id Cyrus audiens, causam cur Solonem nominaret requisivit. Respondit Cræsus se aliquando Soloni, cum eum cepisset, gloriam et divitias regni sui ostentasse, ac interrogasse anno ipso aliquem beatiorem se invenire posse putaret; Solonem vero dixisse Diogenem Cynicum multosque alios ipso esse feliores; ac tunc quidem a se Solonem ita, ut qui mente capitus videretur, fuisse dimissum: nunc autem se experiri, quidquid in mundo est, id nihil esse: nam sibi quidem divitias regni sui nihil profuisse. Ibi Cyrus, re considerata, non suppicio tantum Cræsum subtraxit, sed honore etiam affectit, consilium sibi eum et filii sui Cambysis magistrum faciens. Huic 251 Cræso, cum Cyro bellum illaturus oraculum poposcisset, sic fuerat responsum:

*Cræsus Halyn penetrans magnam pervertet opum
[vim.*

Quod ille non intelligens, suum regnum perdidit. Cyrus Cræso subacto Danielum vaticinii causa domus mensaque suæ dignatus est communitate, populique redditum insigni edicto publicavit. Tunc et Belus consilio Danieli eversus est, et ejusdem calliditate draco interfactus, occisiisque famuli et Danielus denuo erexit leonum servitiae, calumniatores ejus ab iis necati sunt. Hic Cyrus Græce, Persice Artaxerxes et Arthesasthas dicitur. Interfectus est a regina Massageterum. Hæc per nuntios, simulans se ei in servitutem dare, dona misit, et oves et vini multum in utribus. Inebriato autem cum suis Cyro, eos adorta universos prope occidit; Cyrique caput in ultrem conjectit dicens: « Saturare, insatiabilis Cyre. »

D Post Baltazarem Nabuchodonosor filium regnum per annos 17 Darius Astyages tenuit. Sub eo Danielus tempus 70 annorum exsiliū dignovit, eiquo mysterium septem septimanarum est patefactum. Ac si quis præcise examinare eam rem volet ac tempora dinumerare, is facto principio ab eo tempore quo impletum est vaticinium de instaurandis Hierosolymis, nimirum a Nehemia Achela flius, qui princeps fuit pincernarum 252 Artaxerxis, qui impetravit missionem ad instauranda Hierosolyma eique præfector fuit, deprehendet 70 septimanas, id est annos 490, exivisse ad id tempus quo antiquatum est delictum, et finis peccato im-

positus, ac visio obsignata, vaticinatusque est et unctus Sanctus sanctorum, hoc est, usque ad Christi adventum et res gestas.

Cyrus Persa, everso Medorum et Assyriorum imperio, universaque Asia subacta, regnavit annos 31. Primo ejus anno 78 exsilio anni completi sunt. Insequentia anno Hebreis, qui vellent, concessit ut Hierosolyma redire ibique habitare, et templum aedificari jussit, Duces reditus fuerunt Jesus Josedeci pontificis maximi filius et Zorobabelus Salathielii filius, ac vates Aggæus, et Zacharias Iddonis filius. Hi eum fundamenta templi posuerunt, ab absolvendo opere totos 42 annos impediti sunt, donec Darius Hystaspis filius, secundo sui regni anno, repressis qui obstabant, aedificii templi absolutionem expedivit, in quam alii 4 anni insumpti. Itaque templum annis omnino 46 perfectum fuit.

B τρέπετον γαστρί την κατασκεψήν. Καὶ συμπληροῦται ἐν δλοῖς ἔτεσι μεσάντοις.

Cambyses, qui idem Artaxerxes usurpatur, annos regnavit 8. Sphendanes et Cimerdus, fratres magi, menses 7. Hos abortus et victoria potitus Darius ex posteritate Cyri, Hystaspis filius, regnavit usque 253 ad urbis absolutionem annos 6, ac alias deinde 30. Sub hoc Hippocrates medicus innotuit.

Xerxes Earii filius regnum gessit annos 20, Artabanus menses 7, Artaxerxes Longimanus annos 40. Sub hoc Estheræ, Mardochæi et Amanis historia evenit. Atque hoc armis aedificantes cingente Hierosolyma instaurata sunt. Ab hujus octavo anno 70 septimanæ numerandas sunt, Daniele per vi-

C sum patefactæ, usque ad Christi adventum.

Ante hæc collocandæ erant res Romanorum utpote vetustiores: verum ob continuationis perpetuitatem in aliud locum dilatæ sunt, commemorandæ ubi Assyriorum regni et Judaici exsilio finem attigerimus.

Xerxes Artaxerxis filius cognomento Spurius (id enim Nothus significat) imperfecto Sagdiano annos 19 regnavit, Darius Hystaspis et Parysatidis annos 36, anno mundi 4992. Is cum adhuc privatim vivebat, votum Deo fecerat, si quidem regnum in Persas consequeretur, templum Hierosolymis se instauraturum omniaque Judæorum sacra et capti-
vos redditurum, ac moribus eos majorum restitu-
turum. Ejus voti auditor atque suasor fuerat Zorobabelus Salathielii filius, ac postmodum regem, cui erat familiaris, ejus admonuit Quippe jam ante etiam populus dimissus fuerat et fundamenta templo posuerat: verum vicinorum 254 Samari-
tarum calumnia effectum fuit ut aedificatio omitte-
retur annos 41 totos usque ad secundum annum Darii. Inde sexennio templum est absolutum Zoro-
babeli ac Jesu Josedeci filii admonitione atque opera. annis nimirum 47 totis a primo Cyri anno. Inde a Judæis ad Dominum est dictum: «Templum

A καὶ σφραγίζεται δραμα καὶ πρόφτεύει καὶ χρέεται Ἀγιος ἄγιων, τουτέστιν ἐπὶ τὴν Χριστοῦ παρουσίαν καὶ τὴν λοιπὴν πραγματειῶν.

Kύρος δὲ Ηέρσης, καταλύσας τὴν Μήδων, καὶ Ἀσσυρίων δυναστείαν, κρατήσας δὲ τῆς Ἀσίας ἀπάσης, ἐβασίλευσεν ἔτη λα. Τουτου τῷ πρώτῳ ἐνιαυτῷ ἐδομήκοντας τῆς μετοικείας συμπληροῦται. Ἐν δὲ τῷ ἐπομένῳ ἔτει συγχωρεῖ τοὺς δυναμένους τῶν Ἐβραιῶν οἰκίζειν ἀνελθόντας εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ τὸν ναὸν οἰκοδομηθῆναι προσέτοξε. Τῆς δὲ ἑπανόδου ἡγούντο Ἰησοῦς δὲ τοῦ Ἰωσεδέκ μεγάλου ἱερῶν καὶ Ζοροβέλελ δὲ τοῦ Σαλατίνηλ, καὶ προφήτης [P. 144] Ἄγγαῖος, καὶ Ζαχαρίας δὲ τοῦ Ἀδδώ. Καταθέμενοι δὲ οἱ περὶ Ἰησοῦν τοῦ ναοῦ τὴν ἔδραν ἦ' δλοίς τεσσαράκοντα καὶ δύο ἔτεσι τὸ ἔργον ἐκαλύπτοντο συμπεραιῶσαι, μέχρις οὐ Δαρεῖος δὲ Γοτσάπου, δευτέρῳ ἔτει τῆς αὐτοῦ βασιλείας, τοὺς ἐμποδίζοντας ἀναστείλας τελείαν ἐπι-
άλλοις τέτρασιν ἔτεσιν, ὥστε συντελεθῆναι αὐτὸν ἐν δλοῖς ἔτεσι μεσάντοις.

Καμβύσης δὲ καὶ Ἀρταξέρξης ἐβασίλευσεν ἔτη η' Σφενδάνης καὶ Κιμέρδοις ἀδελφοὶ μάγοι μῆνας ζ. Δαρεῖος δὲ Κύρου ἀπόγονος, Γοτσάπου δὲ οὐδέ, τοῖς μάγοις ἐπιβίμενος καὶ κρατήσας ἐβασίλευσε μέχρι συμπληρώσεως Ἱερουσαλήμ ἔτη ἔξι, καὶ πρὸς τούτοις ἔτερα λ'. Ἐπὶ τούτου Ἰπποκράτης δὲ ιατρὸς ἐγνωρίζετο.

Ξέρης δὲ Δαρείους ήλίος ἐβασίλευσεν ἔτη κ', Ἀρτάναος μῆνας ζ', Ἀρταξέρξης δὲ Μακρύχειρ ἔτη μ'. Ἐπὶ τούτου τὰ κατὰ Ἑσθίρ καὶ Μαρδοχαῖον καὶ Ἀμάν ἐπράχθη. Ἐπὶ τούτου ὥκεδομηθῆ Ἱερουσαλήμ, ὅπλοις τούς ἐνεργούντας περιτειχίσαντος. Ἀπὸ τοῦ ὁγδοοῦ ἔτους τούτου ἀριθμεῖσθαι δεῖ τὰς ἐδομήκοντας ἐβδομάδες τῆς τοῦ Δανιήλ ὅπτασίας μεχρι τῆς τοῦ Κύριου παρουσίας.

Εδει δὲ τὰ κατὰ τὴν Ῥώμην προταῦθηναι τούτων ὡς ἀρχαιότερα, ἀλλὰ διὰ τὴν συνέχειαν τῆς ἀκολουθίας ὑπερετίθεσαν, καὶ τεθύνονται καθεξῆς μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῆς τῶν Ἀσσύριων βασιλείας. καὶ τῆς τῶν Ἐβραιῶν ναζιμαλωσίας.

Ξέρης δὲ Ἀρταξέρους, ἐπικληθεὶς Νόθος, ἀνελὼν Σογδανὸν ἐβασίλευσεν ἔτη ιβ'. Δαρεῖος δὲ Γοτσάπου καὶ Παρυσάτιδος ἔτη λα., κόσμου ἔτη διῆρηβ'. Οὗτος ἔτι Ιδιωτεύων γέζατο τῷ Θεῷ, εἰ βασιλεύσει Περσῶν, ἀνεῳρεῖ τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ναὸν καὶ πάντα τὰ Ἰονδαίων ἀποδοῦναι ἵερά σὺν τοῖς αἰχμαλώτοις καὶ πατρώοις ἔθεσι. Τούτων τῶν εὐχῶν καὶ Ζοροβέλελ δὲ τοῦ Σαλαθιήλ ἀκουστῆς καὶ σύμβουλος γεγονὼς ὕστερον ἀνέμνησε, συνγέθης ὃν. Καὶ γέραπτος τὸν ἐπαύτην, ἡ οἰκοδομὴ ἐκ διαβολῆς τῶν προσοίκων Σαμαρειγον. Καὶ ξένη ἐν τῷ αὐτῷ σχήματι χρόνος μα' ἔως τοῦ δευτέρου ἔτους Δαρείου. Εἴτα πληροῦται δὲ ναὸς ἐπὶ ἔξι χρόνοις δι' ὑπομνήσεως καὶ χειρῶν Ζοροβέλελ καὶ Ἰησοῦ τοῦ Ἰωσεδέκ, ἤγουν ἐν μεσάντοις ἀπὸ τοῦ πρώτου ἔτους Κύρου. Διὸ καὶ εἰρηται παρὰ τῶν Ἰουδαίων πρὸς τὸν Κύριον· «Ἐν μεσάντοις ἀπὸ τοῦ οὗτος καὶ σὺ εν τρισὶν ἡμέραις ἔγερεις αὐτόν»;

'Ο γάρ [P. 145] Σολομῶν ἐν ἐπτά ἔτεσι κατεσκεύα-
σεν αὐτὸν. Ἡσσν δὲ οἱ ὑποστρέψαντες ἀπὸ τῆς
αἰγαλεωσίας Βεβυλώνιος χιλιάδες κόδ' καὶ τέ', δουλοι
δὲ ἐπτασχήλιοι λίστη.

'Η δὲ τοῦ Ζοροθάβελ ὑπόμνησις τοιαύτη ἦν.
Τρεῖς σωματοφύλακες τοῦ βασιλέως εἰς ἑκατούς
διαλεχθέντες εἶπον· Ασλήσωμεν τῷ βασιλεῖ ζητή-
ματα, ἔκαστος περὶ τοῦ τοῦ ἐστιν Ἰσχυρότερον ἐν τῷ
κόσμῳ. ὁ νικᾶς πάντα καὶ οἰς ἀν εὐρεθῆ νικήσας,
τιμηθήσεται παρὰ τοῦ βασιλέως. 'Ο πρώτος εἶπεν·
Ίσχυρότερος δοίον, καὶ νικᾶς πάντα. 'Ο δεύτερος
εἶπε· Νικᾶς δούλευε, τὸ βούλεσθαι ἔχων τῇ δυνά-
μει σύνδρομον. 'Ο τρίτος δὲ καὶ Ζοροθάβελ εἶπε.
Νικᾶς δημονή, καὶ ὑπὲρ πάντα τὴν ἀλήθειαν. "Ο; ἐπ-
ρηθῆ, καὶ ἐδόθη αὐτῷ αἰτησί. 'Ο δὲ ὑπόμνησης τὸν
βασιλέα τῆς εὐχῆς, καὶ ἀπέλυσε τὸν λαὸν πάντα,
καὶ τὴν πόλιν καὶ τὸν ναὸν φυδόνυμεν.

'Ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν Μακκαβαϊῶν ἐπιστολῶν τοῖς
καὶ' Αἴγυπτον Ιουδαίοις γέγραπται περὶ Νεεμίου,
δτ; ἀνοικοδομήσας τὸ ιερὸν καὶ τὸ θυσιαστήριον
καὶ μέλλων θυσίαν ἀναφέρειν ἐπειψός τοὺς ἐγγόνους
τῶν ιερέων ἐπὶ τὸ φράστρον, ἐν φατέκρουφαν οἱ πα-
τέρες αὐτῶν ἐν τῷ καρπῷ τῆς αἰγαλεωσίας λαβόντες
ἐκ τοῦ πυρὸς τοῦ θυσιαστηρίου, ὡς Ιερεμίας φρονεῖ,
τοῦ ἀγαγεῖν πῦρ ἐξ αὐτοῦ. Οἱ δὲ ἀπελθόντες οὐχ εὑ-
ρον πῦρ, ἀλλ' ὑδρῷ παχύ. 'Εκίλευσε δὲ Νεεμίας
ἀγαγεῖν ἐκ τούτου, καὶ ἐπιβάντι τοῖς ἔβλοις τοῖς
ὑποκειμένοις τῇ θυσίᾳ. Τοῦ δὲ ἡλίου ἀπὸ νέ-
φους λεμφυντος ἀνήθη η πυρὰ μεγάλη κατὰ τῶν
θυσίῶν καὶ ἐδαπάνησεν αὐτὰς, ὥστε θυμάσια πάν-
τας καὶ δοξάς τὸν θεὸν μετ' εὐχῆς.

'Οτι δὲ Ξέρχης οὗτος Αἴγυπτον παραλαβῶν καὶ εἰς
Αἴγυπτον ἐλθών, ζεύξες τὸν Ἐλλήσποντον, ἐνέπρησεν
αὐτὸς. 'Ἐν δὲ Ῥώμῃ Πορτίλα τις παρθένος ἐπὶ¹⁵
διαφορᾷ καταγνωσθεῖσα ζωσα κατωρύγη. Καὶ νό-
μοι ἐν Ῥώμῃ ἀπὸ Ἐλλαδὸς διὰ δώδεκα βιβλίων
ἐπεμφθησαν. 'Ἐν τούτοις τοῖς χρόνοις ἐρράγη ἐν
Σικελίᾳ τὸ Αἰτναῖον δρός καὶ ἔξιλος πῦρ. Καὶ σει-
σμῶν γενομένων ἡ πρὸς Αὔκροις Ἀταλάντη σχι-
σθεῖσα νῆσοι ἐγένετο. Κατὰ τούτους τοὺς χρόνους
καὶ οἱ Αθηναῖοι τοῖς κόδ' Ἐλληνιοῖς γράμμασιν
ἰχρήσαντο, μόνα ισ' ὄντα πρότερον. Καὶ Σωκράτης
ἴστησε τῶν Αθηναίων τὸ κώνιον πιῶν ἐτελεῖται.
Ἐλεύθερη καὶ τὴν Βούρα, πόλεις Ἀχαΐας, μεγάλοις σει-
σμοῖς κατεπέσθησαν· ὧν ἔτι κατὰ θάλασσαν τά
ἴχνη φύνονται τοῖς πλέουσιν ἀπὸ Πατρῶν ἐπὶ Κό-
ρινθον δεξιᾷ.

'Οτι Σηκηπίων Ἀφρικανὸς Ῥωμαῖος διεκάτωρ,
πορθῆσες Κερχηδόνα, Ἀφρικὴν τὴν χώραν μετ-
ανόμασεν.

'Οτι Γαλάται καὶ Κελτοὶ Ῥώμης ἐκράτουν πλὴν
τοῦ Κεπιτωλίου.

'Αριστοτελῆς τῷ Πλάτωνι μεθητεύει ἀπὸ δεκαεπτά
χρόνων τῆς τὸν τελείων αὐτοῦ.

[P. 146] 'Ἐπ' αὐτοῦ Διονύσιος ἐτυράννει τῶν
Σικελῶν, καθ' ὃν δὲ Πλάτων ἀποδημήσας ιστορίας
ἴνεκ τῶν λεγομένων Αἰτναίων κρατέρων τοῦ πυ-

¹⁵ Matth. xxvii, 40.

A hoc annis 46 aedificatum est, et tu id triduo te
exstructurum aīs? » Solomon 7 annos sui tem-
pli aedificio impenderat. Numerus Judæorum ab
exilio Babylonico revertentium fuit 24 millia, et
capita 360, servorum 7037.

Carterum quod de admonitione a Zorobabelo
facta indicatum est, id sic habet: Tres quibus
custodia corporis regii commissa erat, inter se
collocuti, statuerunt singuli quæstionem de eo
quod fortissimum in mundo sit atque omnia vincat,
regi exponere: victori nempe a rege honorem ha-
bitum iri. Primus dixit vinum esse fortissimum,
et omnia vincere. Secundus dixit: Vincit rex, quia
voluntati facultatem adjunctam habet. Tertius Zoro-
babelus mulierem prævalere, sed omnibus potentio-
rem esse veritatem dixit. Hic meruit laudem, et libe-
ram optionem nactus regem voti admonuit; et rex
populum di misit ac urbem aedificavit atque templum

In secunda epistola Machabæorum ad Judæos in
Ægypto degentes scriptum est, quod refecerit
templum et altare Neemias, ac, sacrificaturus,
sacerdotum posteros ad foveam miserit, in quam
tempore excidii 255 majores ipsorum abdiderant
ignem de altari sumptum, ut Jeremias ait, ut de eo
ignem afferrent; missos, eo cum venissent, non
invenisse ignem, sed aquam crassam; ex ea afferri
jussisse Neemiam, eamque inspersisse lignis qui-
bus victimæ erat imposita; cum autem sol ex nube
effulisset, magnos ignes exarsisse ac victimas
absumpsisse; quamobrem omnes admiratione
captos Deum factis votis prædicasse.

Is Xerxes Ægypto in potestatem suam redacta,
Athenas juncto ponte Hellesponto perueniens,
urbem incendit. Romæ Portila quædam virgo incesti
damnata viva defossa fuit. Leges duodecim tabu-
larum ex Græcia Romam allatæ sunt. Ea ætate
Ætna mons in Sicilia ruptus est ignemque edidit.
Et terræ motibus Atalanta a Locris abrupta insula
facta est. Eodem tempore Athenienses Græcis 24
litteris sunt, cum ante litteræ tantum 16 fuissent.
Et Socrates hausto per vesaniam Atheniensem
cicutæ veneno moritur. Helice et Bura Achaia
urbes magnis terræ motibus absorptæ sunt; et
adhuc earum vestigia in mari visuntur ad dextram,
cum a Patris Corinthum navigatur.

Scipio Africanus Romanorum dictator Cartha-
gine delecta regioni nomen Africæ indidit.

256 Galatæ et Celtæ Romam excepto Capitolio,
ceperunt.

Aristoteles a 17 sua ætatis anno Platonis dis-
cipulus fuit.

Eo tempore Dionysius Siculorum fuit tyrannus.
Ad eum Plato profectus est, Ætnæ dictos ignis
crateras contemplandi studio, ac tyranni in notitiam

pervenit. Cum tyrannus interrogasset quis hominum **A** rōis tῷ τυράννῳ γινώσκεται. Ὅς καὶ ἐπερωτᾷ Ηλάξιαν τίς εὐδαιμων ἐν ἀνθρώποις, ἐλπίζων ἀκοῦσαι παρὰ τοῦ φιλοτόσου, διτὶ Σύ. Ὁ δὲ εἶπε· «Σωκράτης ἀπέντων, καὶ οἱ κατ' ἑκεῖνον ζωντες φιλόσοφοι.» Καὶ αὖθις ἡρώτα τί ἔργον πολιτικόν, ποθῶν ἀκοῦσαι τὸ δρθῶς δικάζειν· τῷχει γὰρ ἐπὶ τούτῳ Διονύσιος. Ὁ δὲ ἀπεκρίνατο· «Τὸ καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς ποιεῖν τοὺς πολίτας.» Εἰτά φησι· «Τὸ δρθῶς δικάζειν τίνος ἔργον σοι δοκεῖ; Μόριόν τι μηδέν πολιτικοῦ τὸ δικάζειν δρθῶς· ἀκεστάς γὰρ δοκεῖσι τοῖς τὰ διερρώγητα ἴμάτια ἀνυψαλούσιν.» Καὶ τρίτον αὐτὸν ἀπαντήσει· «Τύραννον εἶναι, φάσκων, ποταπὸν σοι φάνεται;» Ηρόδον ἀντέφησε Πλάτων· «Σφόδρα δεινὸν, ὅπου γε καὶ τὰ κουρευτικὰ μαχαίρια φοβεῖται.»

B Artaxerxes cognomento Ochus annos regnavit 26, Arses Ochus annos 2, Darius Arsamis filius annos 6. Enimvero cum Alexander Macedo, de quo fusius in regnorum recensione dicetur, Persas premeret, Bessus Bactris Darium necavit; itaque regnum Persicum deletum est, cum quidem annos in universum 300 durasset, quorum 70 sunt exsiliae Judaici, 257 reliqui 230. Pertinuit usque ad annum mundi quatermillesimum septingentesimum quadragesimum tertium.

C Romulum et Remum fratres germanos Julia Amulii filia, Martis sacerdos, a quodam muliere constuprata uno partu edidit. Avus Amulius stupro irritatus eos in silva exposuit. Eos mulier oves pascens invenit et in monte educavit. Mos erat eorum locorum hominibus id genus mulieres lupas appellare, quod perpetuo in montibus inter lupos agerent: inde fabula est gemellos istos fuisse a lupa enutritos. Is Romulus urbem Romam a se denominatam condidit. Centum viros astate et prudenter praestantes delegit, quos patricios et in rei publicae tractatione praesides, eosdemque senatores ab astate nominavit. Horum decem primarios delegit, quos a patrum officio ducta translatione patres dixit. Gonscriptis etiam exercitum urbi praesidio futurum, trecentis equitibus ac tribus peditum milibus constantem. Multitudinem populi in quatuor tribus distribuit. Jovi Pico magnum templum condidit, atque ibi Herculis, Jovis Pici filii, arma a se alicubi reperta consecravit. Instauravit etiam Palatium a Palante sic appellatum. Marti quoque aedem aedificavit, quam cum dedicarent eo mense qui ante ipsis primus dicebatur, mensia a deo nomen Martii imposuerunt. Ea in aede Palladium 258 Troja olim allatum, tunc repositum fuit. Remus contra Romulum insurgens occisus fuerat. Ex eo Romæ motuum tumultuum et seditionum

'Αρταξέρχης ὁ ἐπικληθεὶς Ὁχος ἦται καὶ Ἀρσές Ὁχος ἦται β'. Δαρεῖος Ἀρσάμου ἦται σ'. Ἀλεξάνδρου δὲ τοῦ Μακεδόνος, περὶ οὗ ἐν ταῖς Βασιλείαις εἰργότεται πλατύτερον, Πέρσας ἐπικαμένου, Δαρεῖον οἱ περὶ τὸν Βῆσσον ἀναιρουσιν ἐν Βακτροῖς. Καὶ καταλύεται ἡ Περσῶν βασιλεία, ἐφ' ὅλοις παρατείνασσα ἔτεις τριακοσίοις, ὧν τὰ μὲν τῆς μετοικείας ο', τὰ δὲ ἑξῆς σλ', κάσμου ἔτη δῆμοι.

D 'Ρωμύλος καὶ 'Ρῶμος. Οἱ αὐτάδελφοι οὗτοι ὑπὸ Ιουλίας θυγατρὸς Ἀμουλίου, ιερείας τοῦ Ἀρεως οὔτης καὶ ὑπὸ τίνος στρατιώτου πορνευθείστης, διδύμα ἰγνενύθη. Οἱ τούτους πάππος Ἀμούλιος διὰ τὴν πορνείαν παραβούνθεις εἰς τὰς ὥλας αὐτοὺς ἐξέθετο· εὗς εὑρεύσας γυνὴ πρόσδατα νέμουσα ἐν τῷροις ἀνεθρέψκετο. Εἴθιστο δὲ τοῖς ἐγχωρίοις λυκίνας τας τοιαύτας καλεῖν γυναικες διὰ τὸ ἐπίπαν ἐν τοῖς δρεσι μετὰ λύκων διατρίβειν δύο καὶ τούτους ὑπὸ λυκεινῆς ἀνετραφῆναι μυθολογεῖται. Οὕτως δὲ 'Ρωμύλος 'Ρώμην κατεσκεύασε, τῇ οἰκείᾳ προστυγορίᾳ ταύτην καλίσας. Τούς δὲ πρεσβυτέρους καὶ ἐγέροντας ἐπιλέξμενος ἐκατρίνους πατρικίους αὐτούς καὶ προσέφρους τῶν κοινῶν ἀπέφρυνε πράγματων, καὶ σευστηράς καὶ βουλευτὰς διὰ τὴν ἡλικίαν τοὺς ἄνδρας ὀνόμασεν. Ἐκ τούτων δὲ ἔκα τοὺς ἀρίστους ἐπιλεξάμενος πατρικίους ἐκάλεσεν ἐκ μεταφορᾶς τῶν πατέρων. Τριακοσίους δὲ ἵπτεις καὶ τρισχιλίους πεζοὺς πρὸς τὴν τὰς πόλεως φρουρὴν ἀπεγράψατο στρατιώτας. Εἰς φυλὰς δὲ τεσσαρας τὸ τοῦ δῆμου διένειμε πλῆθος. Τῷ [P. 147] δὲ διὶ Πίκρη μέγαν ναὸν φύωδόμητε καὶ εὐρηκώς τὰ τοῦ Πρακλέους δπλα τοῦ ἐκ Πίκου Δίος γενομένου ἐκεῖ τεῦτα ἀπέθετο. Λανεύωσε δὲ καὶ τὸ ἀπὸ Πλάτανος καλούμενον παλάτιον. Τῷ δὲ Ἀρεὶ φύωδόμητε ναὸν, δὲν ἐγκινίζοντες ἐν μηνὶ τῷ παρ' αὐτοῖς πρώτον πρίμῳ καλουμένῳ, Μαρτιον μετωνόμασε τὸν μῆνα (8), ὃ ἐρμηνεύεται Ἀρης. 'Εν

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(8) In margine est hoc ascriptum: 'Ἐγώ δὲ εὑρόν ἐν ἑτέροις ἱστορικοῖς διτὶ τοῦ κατ' αὐτὸν τὸν μῆνα καλεῖν αὐτοὺς τοὺς ἐν τῷ πολέμῳ ἀποθνήντας Μόρτιουμ τὸν μῆνα ἐκάλεσαν μόρτεμ γάρ παρ' αὐτοῖς ὁ Θάνατος ὀνομάζεται. Mirum est eum

auctoris tam sacræ etymologię nomen potuisse dissimulare. Quis sequitur Circi descriptio, eam non assequor et nescio quid Graecanicarum inepitiarum posteriorum temporum sapit. De quatuor aurigarum generibus seu coloribus res nola est

φασι τὸ Ηελλάδιον ἀπίθετο τὸ ἄπειρο Τροίας. Ρώμης ἐπαναστάς Ῥωμέων περόνευσται. Οὐ γενομένου οὐ διέλιπον ἐν τῇ πόλει: γίνεσθαι σεισμοὶ καὶ θύρων: καὶ ἐμφύλιοι πόλεμοι, ἄχρις οὗ ἐκ τοῦ μαντείου τῆς Πυθίας ἔμαχεν ὅτι Διά τὸν φόνον τοῦ ἀδελφοῦ σου ταῦτα γίνεται, καὶ οὐ πάντοτε εἰ μὴ συγκαθίσθαι, οὐδὲ ἐν τῇ βασιλείᾳ. Ποιήσας οὖν στήλην χρυσῆν ἐκτυποῦσαν τὸ πρόσωπον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, παρετελεῖται τίθεται: αὐτὴν ἔνθε θν αὐτὸς ήν. Ἐκλευσε δὲ καὶ τοὺς ἄρχοντας αὐτοῦ τοῦτο ποιεῖν: καὶ εἰ τις ἔν τη προστάξειν, ὡς ἀπὸ τῶν δύο ἀπόψιν, οἶον, Ἐκλεύσαμεν, ἔθεπτομεν, ἐπετρέψαμεν. Καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ οἱ σεισμοὶ καὶ αἱ ταραχαὶ τῆς πόλεως ἐπαύσαντο. Οὗτος κτίζει πάροτον ἵππικὸν ἐν πόλει Ῥώμῃ, ὃ κερκίσιον Ῥωμαῖοι καλοῦσσιν, εἰς τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἡλίου, διεκάνων τὴν Ῥώμην εἰς μίζη τίσσαρα, εἰς τιμὴν τῶν τεσσάρων στοιχείων, γῆς, θαλάσσης, ἀέρος καὶ πυρός. Τυποὶ δὲ τὰς μὲν δώδεκα θύρας τοὺς δώδεκα οἰκους τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου: τὸ δὲ πόλιμα (9) τὴν γῆν πάτσαν εἶναι, τὸν εὔριπον (10) τὴν θάλασσαν ὑπὸ τῆς γῆς μαστορέννην, τὸν δὲ ἐπὶ τὰς θύρας καμπὸν (11) τὴν ἀντολὴν, καὶ τὸν ἐπὶ τῇ σφραγίδονη (12) τὴν δύσιν, τὰ δὲ ἐπὶ τὰ σπάτια τὸν δρόμον τῶν ἐπτά πλανητῶν, τὸν δὲ ἀέρα (13) οὐρανόν. Καὶ ἐπίθηκε τοῖς μέρεσι τὰ ὄντας ταῦτα, τῇ γῇ τῷ πράσινον, δὲ τοῖς χλωδεῖς, τῇ θαλάσσῃ τῷ βένετον, καθὼς εἰσὶ τὰ θύρατα κυανᾶ, τῷ πυρὶ τῷ ρούσιον καὶ τῷ ἀέρι τῷ λευκόν. Τὸ δὲ πράσινον ἐκάλεσε ἐπὶ μεταφορᾶς τοῦ πρεσβύτορος (14) διά τὸ εἶναι παράμονον: δίον γάρ τῆς γῆς τὸ χλωδεῖς δὲ παντός. Τὸ δὲ βίνετον ἀπὸ τῆς Βενετίας: (15). Καὶ προσεκόλλησε τῇ γῇ τὸ λευκόν, τουτέστι: τὸν ἀέρα, διότι ἐκάτερα τῆς ἀλλήλων συγκράσσεις δέουνται. Ὁμοίως καὶ τὸ βόύσιον τῷ κυανῷ ὑπέταξε, διότι τὸ πῦρ ύποκειται τῷ θύρατι. Ἐπετέλεσε δὲ καὶ τὸ καλούμενα βρουμάχια, καθίπερ οἱ γεωργοὶ μετὰ τὴν γηπονίαν ἀναπυδόμενοι ἀμοιβαδόν ἔκαντον: ἀπίτερον πανηγυρίζοντες καὶ ἀγραυλοῦντες ἐπὶ τοῖς ἀλλήλων δύο μαστίν. Ἀλλὰ καὶ τὴν Ῥώμην λαοῦ ἐνέπλασε, πολιτῶν τὸ πρώτον σπανίουσαν. Καὶ νόμον τίθεται τοὺς κατίδες ἐν οἰκετῶν μοίρᾳ τοῖς πατράσιον ὑπείκειν: δὲ μίζη: τοὺς παρόντος παρὰ Ῥωμαῖοις κρατύνεται. Αὐτορχότας δὲ λίγη ἔτη Ῥωμέως καταλύει τὸν βίον. Οὗτος μετωνόμαξε τὴν πόλιν καὶ τὸ ἔννοια τῷ ίδιῳ διόμετρο: Ῥωμαῖον, πρότερον λεγομένους Λατίνους, πρὸ δὲ τούτου ἀλοριγίνας.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

ex Latinis scriptoribus qualis sit et quando instituta. Itaque nihil annotavi, et a mendosa lectione libere discessi, quoties ex re fuit. XVL.

(9) Πέλμα τοιοῦ Circi est area sive arena. GOAR.

(10) Quem Circi solum et arenam decempedali profunditate simul et latitudine ad aquas recipieendas editis naumachia spectaculis, cingere, scripsit ex Dionysio Dempsterus Rom. antiquit. v. 4. GOAR.

(11) Qui et καμπτήρ, circa metra flexus. GOAR.

(12) Circi carcères, ex quibus, velut e funda lapis, equi curribus cursu decertantes erumpunt, σφενδύνη frequentissime vocat auctor. GOAR.

(13) Αἴρος vox intelligo velum, quo ad arcendas intemperioris aeris injurias, et ut populus salubrius consistaret, circus tegebatur. Quid enim hujusmodi velo cælum in Circo commodius refret? Fundamentum mihi est, quod etiam sa-

A finis nullus fuit, donec Pythiæ oraculum Romulo significavit hoc ob Remi cædem eveniro, neque finem fore, nisi frater ipsi regnanti collega assideret. Eapropter Romulus auream statuam fecit, fratris effigiem representante, eamque juxta suam collocari jussit. Idemque proceribus mandavat, et in responsis suis se alterumque auctorem edixit, ita loquens: Jussinus, decrevimus, permisimus. Illoc modo urbis motus ac tumultus finiti sunt. Ideni primus equestrum aream Romæ condidit a Romanis Circum dictam, ad Solis ferias celebrandas. Urbem in quatuor partes divisit, in honorem quatuor elementorum, terræ, maris, aeris et ignis. Circum sic instituit ut duodecim janus duodecim domos signiferi cœlestis circuli denotarent; solum terram, Euripus mare a terra media interceptum, flexus qui ad fores est, ortum solis, qui ad fundam, occasum; septem spatia cursum septem planetarum, aer cœlum. Imposuitque partibus haec nomina, terræ viride, qui est herbæ color, mari cœruleum, quia is est aquarum color, igni roseum, aeri album. Prasini nomen a præsentia est deductum, quod nimirum terra perpetuo vireat, venetum a Venetia. Terræ album, id est, aereni 250 copulavit, quod utrumque alterius temeratione opus habeat. Ita etiam roseum cœruleo subdidit, quia ignis aeri est subjectus. Brumalia etiam instituit, quibus diebus agricolaris operis defuncti ac quietem nacti vicissim alii apud alios epulando festos dies agunt pernoctantque alter alterius nomine. Effecit etiam ut Roma civium prius inedia laborans frequentaretur; legemque tulit ut filii servorum more patrio potestati subjecerentur; qua lex etiamnum apud Romanos valet. Regno in Romanos functus Romulus annos triginta septem e vita excessit. Is urbe a suo nomine denominavit, ac gentem Romanam: prius enim Latini et antiquitus Aborigines appellabantur.

D quis superpositum majus et amplius velum, atque non infrequenter in Chrysostomi liturgia et in Simeonis Thessalonicensis, Cabasilæ, Germani et aliorum expositionibus vocatur, et eo expanso sacerdos exclamat Operuit celos gloria ejus et laude ejus plena est terra. A sacris itaque ad Circum voce traducta, velum illius cœlum referens auctor appellavit ἀέρα. De velis theatrorum Dempsterus jam citatus abunde. GOAR.

(14) Audiebant Græci magistrum in Præsenti dici, qui satellitum imperatori jugiter præsentium (qui et præsentiales) esset dux; unde et Viridem colore diutius permanentem, velut oculis præsentem et facile obvium, atque τοῦ πρεσβύτορος πράσινη, exterto nimium etymo, dictum voluerunt. GOAR.

(15) Feliciter vocis radicem invenisset, si non Venetus color et vocabulum pluribus sæculis Venetias superarent. GOAR.

Post Romulum rex factus Numa Pompilius Sabinus nullum plane bellum gessit, sed res urbanas utilissime constituit. Etenim leges posuit civiles atque pacatas, quibus ad humanitatem et civilitatem cives adduxit. Anni primus fuit inventor: plurima fana lucosque deorum dedicavit. Instituit etiam Vestales virgines, quae ignis atque aquam curam gerent, virginitatemque toto vito decursu conservarent: quae eam prodidisset, ea lapidibus obrueretur. Capitolium (id vocabulum caput urbis notat) ex fundamentis extruxit. Anno, qui eosque fuerat decem mensium usurpatus, duos apposuit menses, Januarium et Sextilem. Ab 260 Isauris lœnae gestationem sumpsit. Primus Romanis asses ex argento et ære cudos largitus est, cum ii necessitatibus suis antehac coriaceis ligneis testaceisque pecuniis usi essent; assesque a suo nomine numos nuncupavit. Ita horum duorum regnum industria urbs celeriter et robur et ornatum est adepta, cum prior bellicas res, posterior civiles et paci aprias instituisset. Mortuus est Numa ex morbo, cum regno Romano annos quadraginta septem precessisset.

Post hunc Tullus Hostilius annos triginta duos. Is urbem Romam ampliorem fecit portuque et ponte auxit. Post fulmine ictus cum regia conflagravit.

Inde Roma regnauit annos viginti quatuor Ancus Marcius, Numæ Pompilii sorore natus. Is pomærium urbis Romæ post superiores protulit, et ad ostia Tiberis fluvii urbem extruxit, Ostia (quasi si januam dicas) nomine. Abest ab urbe sedecimum circiter lapidem. Hunc regem morbus sustulit.

Successit ei in regnum Tarquinius Priscus. Hic Romam magno muro muniuit, prioris muri tantum delineatione quadam expressa. Atque idem subterraneos cuniculos fecit, per quos aqua ex vicis in Tiberim devehernet, opus apprime urbi conducibile. Cum regnum per annos 261 triginta novem tenuisset, a Marci, cui successerat, filiis interemptus est.

Ejus morte regnum ad Servium Tullium est devolutum. Mater ejus nobilis quidem fuit, sed captiva et serva ob calamitatem habita. Ea cum Romam prægnans esset adducta ac paulo post pareret, filium Servium nominavit a servili conditione. Is quoque urbis magnitudinem adauxit, fossumque maximam mœnibus circumdedit. Præ usque omnium censum multitudinis Romanæ egit. Censa

XYLANDRI ET

(16) Ἀπὸ Ἀστρίου. Conjecti scriptum fuisse ἀπὸ Αὐγούστου, facile mutaturus, si quis aliter expediatur locum. Scio enim Varroni assem ab ære dici. XYL. — Ad Xylandri votum locus hic expeditur, si nusquam corrumpatur et facilem accipiat interpretationem. Asses argenteos et æreos Romanæ largitus est primus. Ἀστρίου enim argentum

Noumæ [P. 148] Πομπίλιος Σαβῖνος μετὰ Ῥωμάλον ἔδασίλευσε. Πόλεμον μὲν οὐδένα πώποτε δικρήσατο, τὰ δὲ κατὰ πόλιν εἰς τὸ ὀφελιμώτερον διεξόμενος, νόμους δὲ ³³ καθιστάς πολιτικοὺς καὶ ἡμέρους, δι' ὧν ἄστελους τε καὶ φιλανθρώπους τοὺς πολίτες ἀπειργάζετο. Ἐνιαυτόν τε πρῶτος εὑρατο· λεπάτα τε πλείστα καὶ τεμένη θεῶν ἰδρύσατο· καὶ τὰς Ἐστιάδας παρθένους τοῦ πυρὸς καὶ ὄδατος τὴν ἐπιμέλειαν ἔχειν ἐπέτρεψεν, καὶ διὰ τοῦ βίου τὴν παρθενίαν ἐφύλαττον· εἰ δὲ μὴ, λίθοις κατεγώννυντο. Καὶ τὸ Καπιτώλιον, διπερ κεφαλῆν πόλεως στημάνει, ἐκ θεμελίων ϕύκοδόμησε. Καὶ τῷ ἐνιαυτῷ δύο μῆνας προσέθηκε, τὸν Ἰανουάριον καὶ τὸν Σεπτέμβριον, δεκαμηνούς τοῦ ἐνιαυτοῦ πρὸ τούτου χρηματίζοντος. Οὗτος ἐκ τῶν Ἰσαίων τὴν τῆς χλαμύδος στολὴν φορεῖν ἐφεύρατο. Καὶ ἀσάρια δὲ ἀπὸ ἀστέμου (16) καὶ χαλκοῦ πεποιημένα πρῶτος Ῥωμαῖοις ἐγχάριστο, πρὶν διὰ σκυτίνων καὶ ἔυληνων καὶ δστρακίνων τὴν χρείαν πληρούντων· ἀπέρ ἐκ τοῦ ἴδιου δύναμετος γονιμίᾳ ἐκάλεσεν. Οὗτως μὲν γάν δὲ ἀμφοτέρων καὶ τεχνὴ ταχέως καὶ εὔκοσμος ἦ πόλις ἐγένετο, τοῦ μὲν τὰ πολιτικὰ καὶ εἰρηνικὰ ἐκτυπώσαντος, τοῦ δὲ Ῥώμηλου τὰ πολεμικά· Δυναστεύσας δὲ Noumæ τῆς Ῥώμης ἐτη μὲν νόσῳ τελευτᾷ.

Τούλλος Ὅστιλιος ἐτη λβ'. Οὗτος τὸ τῆς Ῥώμης πόλεσμα εὐρύτερον κατασκευάζει, λιμένα τε καὶ γέφυραν ποιήσας. Κεραυνῷ βληθεὶς χώτοις ἀμα τοῖς βιστίλειοις καταναλίσκεται.

"Ἄγκος Μαρκίων ἐτη κδ' βάσιλεύει Ῥώμης, δε ὁ θυγατρὸς Νοῦμα Ησυμπιλίου γέγονεν. Οὗτος τὸ τῆς Ῥώμης τείχισμα πρὸς τοῖς εἰρημένοις πλατύνας, καὶ τὸν ποταμὸν Τίβεριν πρὸς ταῖς ἐκβολαῖς τείχισε, ἐπ' αὐτῆς τῆς βασιλείας ἀνιστησι πόλιν, ἦν Ὅστιλιος ἀπὸ τῆς θέσεως προστηρόμενος, ὃ στημάνει οὔραν, ἐκκαθίδεκα που στημένοις ἀπέχουσαν Ῥώμης. Οὗτος νόσῳ τελευτᾷ.

Ηρόσκος Ταρκύνιος Ῥώλης ἔδασίλευσε μενὰ τοῦτον, δε τὴν Ῥώμην τείχει μεγάλῳ ὡχύρωτε, περιγραφήν τινα μόνην τοῦ προτέρου ἐπιστημένας. Καὶ τὰς ὑπονόμους τάφρους δι' ὧν ἐπὶ τὸν Τίβεριν τὸ ἐκ τῶν στενωπῶν ὅδωρ διχετεύεται, ἔργον δὲ τὸ μάλιστα τῇ πόλει χρήσιμον, κατεσκεύασεν. Οὗτος λβ' ἐτη τῆς ἀρχῆς κρατήσας ὑπὸ τῶν Μαρκίου παῖδων, τοῦ πρότερον δυναστεύοντος τῆς Ῥώμης, ἀναιρεῖται.

Σέρβιος Τούλλιος τὴν ἡγεμονίαν ἐκδέχεται, τεχνήτης ἐκ γυναικός εὐγενούς μὲν, αἰγυμαλώτου δὲ καὶ δοσῆτης κατὰ τὴν συμφορὰν νενομισμένης, ἥτις εἰς Ῥώμην ἀχθείσας ἔγκυος, μικρὸν ὑστερον τεκοῦσα, Σέρβιον τὸ τεχθὲν ἐπωνόμαστεν, ὡς ἂν εἰ εἰπομένη δούλειον. Οὗτος ἐτι προσέθηκε τῷ μεγέθει τῆς πόλεως, καὶ τάφρον δὲ [P. 149] μεγίστην περὶ τὸ τείχος ἥλασε. Καὶ πρῶτος ἀπάντων τὸ τῶν Ῥωμαίων GOARI NOTÆ.

est, ac æri, prout in præsenti, adjunctum monetas materiam indicat. Ἐπιστημὸν iterum vocat auctor inferius p. 178. At hoc cūsum est et notatum, illud proprie infectum; quamvis in promiscuo sensu utriusque vocis nonnunquam occurrat usus. GOAR.

πλῆθος ἀριθμηθεὶς εὑρεν δκτώ μυριάδας πολιτῶν οὔσας σὺν τρισχιλίοις ἀνδράσι, πρὸς τοῖς ἐπὶ τῶν ἄγρων διαιτωμένοις. Οὕτης εἰς λόχους κατανείμας, καὶ τὰς οὖσας ἑκάστου τιμῆματα πρὸς λόγον τῆς δυνάμεως ἐπιθεῖς, δικαιότατον ἀπάντων πολιτευματαὶ πολυωφελέστατον εἰσηγάγετο. Ταῦτη γάρ τῇ διακοσμήσει τὰς τὰς τῶν στρατιώτων καταγραφὰς καὶ τὰς τῶν εἰσφορῶν συντάξεις καὶ τὰ τιμῆματα τῶν βίων ἐποιεῖσθαι τέσσαρας γάρ οὗτος τὰ τιμωρημάτων ἐφεύρεν ὄργανα. Καὶ τεσσαράκοντα ἔτη τῆς ἀρχῆς κρατήσας διαφθείρεται, δολοφονηθεὶς ὑπὸ Ταρκυνίου Σουπέρβου.

Ταρκύνιος Σουπέρβος. Οὗτος εὐθὺς πάντας ἐκίνησεν ἐπὶ τὸ αὐθαδέστερὸν, καὶ βρυτέραν τὴν πολιτείαν ἀπέτρεψε, τοὺς τε νομοὺς μεταθεῖς καὶ ἄρχοντας προσβάλλομενος, καὶ δι' αὐτῶν τὸν δῆμου δεσμοῖς παντοῖς καὶ μεγάλοις καὶ κολάσεσι καὶ ἔξοργίαις αἰκίζομενος αὐτὸς γάρ ἔξενες δεσμὰ, μάστιγας, ἔνλα, εἰρκτάς, φυλακάς, κλειστόν, πίδας, ἀλύτεις, ἔφορας, μεταλλά, καὶ εἴ τι ἄλλο κακόν. Φιλοπόλεμός τε, εἰ καὶ τὶς ἄλλος πώποτε γέγονεν, ὑπερόπτης τε καὶ ἀλαζῶν. "Οθεν καὶ τὴν ἐπωνυμίκην ταύτην ἀπήνεγκατο" σουπέρβους γάρ τοὺς ὑπερηφάνους Ῥωμαίοις δνομάζουσιν. Οὗτος παρὰ Ῥωμαίοις μισθεὶς διά τε τάλλον καὶ διὰ τὸν δρμώνυμον αὐτῷ Ταρκύνιον, δς καὶ γυναικαὶ Λατίνου Λουκρητίαν λεγομένην εὐγενῆ παρὰ Ῥωμαίοις νυκτὸς ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου πορευθεὶς πρὸς βίσσονας ἔσχυνεν. Ἡ δὲ τὸ περὶ αὐτὴν ἀδίκημα τῷ τὸν ἀνδρὶ μικρὸν ὑστερὸν ἐπανελθόντι καὶ τῷ πατρὶ καὶ τῷ λοιπῷ κατεμάνυσε συγγενείᾳ, καὶ ἐπαρασταμένη πολλὰ τοῖς ἀριθματοῖς, εἰ τὴν συμφορὰν αὐτῆς καταλίποιεν ἀτιμώρητον, ξίφος σπασθεὶν διπερ ὑπὸ τοῖς κόλποις ἀπρινῶς ἐφερεν, ἐστήνειν ἐν δύψει τῶν παρόντων κατειργάσατο. Τοῦτο πᾶσαν τὴν πόλιν εἰς δργήν ἀνήψεν, ἀλλὰ καὶ Βρούτον προστήκοντα μὲν κατὰ γένος ἐκείνη, ἄλλα δὲ δημοτικόν τε καὶ μιστούρων, δς μάλιστα τὸ πλῆθος εἰς τὴν τοῦ βασιλέως ἡγειρεν ἀποστασίαν. Ἀφείτετο³⁴ τε τῆς ἔξουσίας πάσης Ταρκύνιος ἥμα γάρ τῇ κατὰ τὴν πόλιν ἐπαναστάσει, καὶ τῇ πρὸς Ἀρδέαν οὔσα στρατιὰ Ῥωμαίων ἀποκλιπούσα τὸν τυρannον φύγετο, οὐδὲν οὔτε ἀνακαλούντος οὐδὲ μένειν δεομένου πεφροντικού. Ταρκύνιος δὲ τοῖς παροῦσιν ἀμηχανῶν ἡλαυνεν ἐπὶ τὴν Ῥώμην ὡς παύσαν τῇ παρθέῳ τὴν ταραχὴν καὶ τὴν δυναστείαν μετὰ πεθοῦς ἀναληφόμενος ἀπεσθεῖς δὲ ὑπὸ τῶν πολιτῶν ἀπεχώρει σὺν τοῖς οἰκείοις, βασιλεύσας ἔτη καθ. Καθ' ὅν δὴ χρόνον τῇ πόλις ἀπελύθη τῆς τυραννίδος.

[P. 150] Δημοκρατία δὲ τὴν Ῥώμην ἐπὶ χρόνους τεσσαράκοντα τρεῖς δυσὶ στρατηγοῖς ἐνιαυσιαλαν ἔχουσι τὴν ἀρχὴν ἐρύλαττεν, οὓς κονσούλους οἰα δὴ στρατηγοὺς καὶ προσδούλους χαλ προηγόρους ὠνόμαζον ὑπάτους δὲ τούτους οἱ Ἑλληνες λέγουσιν. Ἐπὶ ταύτης τῆς δημοκρατίας οἱ Γάλλοι τυραννίσαντες κατὰ Ῥωμαίων ἔρχονται. Καὶ Μάλιον στρατηγὸν οἱ Ῥωμαίων κατ' αὐτῶν στέλλουσιν, δς καὶ τροπωσάμενος αὐτοὺς δέστρεψεν. Ἡν δὲ τὶς ἐκ τοῦ μέρους τῶν Γάλλων καταχρόμενος συγκλητικὸς, Φιερουάριος δνομαζόμενος. Οὗτος Μάλιον τοῦ καὶ Καπιτωλίου

A sunt civium octoginta tria millia, præter eos qui rure vivebant. Eam multitudinem in classes distribuit, singulisque censu pro ipsorum habitu juncto, justissimæ juxta longeque utilissimæ constitutionis auctor fuit, qua et scribendi exercitus rationem et tributi collationem et facultatum cujusque estimationem expedivit. Quatuor enim hic invenit census instrumenta. Cum annos quadraginta regnasset, per dolum est a Tarquinio Superbo necatus.

B Tarquinius Superbus regno potitus omnia pro sua voluntate agere cœpit, reipublicæque gubernationem civibus molestiorem reddidit, cum et leges resingeret, et magistratus constitueret, quorum opera populares variis vinculorum generibus, metallariis operis, multis atque exsiliis 262 injuriouse puniret. Etenim vincula, flagella, ligna, carceres, custodiæ, numellæ, compedes, catenæ, exsilia, metalla et si qua alia sunt mala, hujus sunt inventa. Erat autem, ut quisquis unquam alias, belli studiosus, contemptor hominum et arrogans: unde et Superbi cognomentum ei Romani fecerunt. Cum in odio esset Romanorum, id quoque ad ea accessit quod cognominis ejus Tarquinius, noctu ab exercitu reversus, Lucretiam Collatini uxorem, nobilem matronam, per vim compresserat. Quod illa flagitium marito paulo post reverso patrique et omnibus cognatis aperuit; multaque dira propinquis suis imprecata, siquidem hanc suam calamitatem inultam dimitterent, gladio, quem occulte in sinu gestabat, educto se in conspectu ipsorum necavit. Id factum totam civitatem odio Tarquinii inflammavit; et Brutus Lucretiam propinquus, vir popularis ac tyrannis infensus, majorem in modum cives ad defectionem a rege faciendam commovit. Ita omni potestate sua Tarquinius est exutus. Similis enim atque Roma contra eum cives insurrexerunt, exercitus quoque Romanus qui tum apud Ardeam erat tyrannum deseruit, neque revocantem neque ut manerent hortantem quidquam moratus. Tarquinius, consiliis eo eventu inops, cum Romam contendere spe adventu suo tumultus sedandi et regnum recuperandi, a 263 civibus repulsus cum familia discessit, regno annos D viginti quatuor gesto. Eo tempore tyrannidis Roma jugum excussit.

Inde populi in republica postea Romam annos quadraginta tres conservavit, duobus quotannis imperium gerentibus, quos ut duces, ac qui consilio præsident, consules appellabant: Graeci hypatus, quasi dicas summos, nominant. Eo reipublicæ statu Gaili grassantes Romanum imperium adorti sunt. Contra quos missus cum exercitu a Romanis Manlius iis pulsis rediit. Erat quidam tum in senatu Februarius Gallicarum partium. Is, cum in comitium venisset Manlius cui cognomenum est Capitolini, utilisque sententiæ auctor fuisset, pera-

cerbe insectatus eum est, regnum ab ipso affectari dictitans. Quo factum est ut solum vertere Manlius cogeretur et bona ejus publicarentur. Secundum hæc, hiberna nocte Galli Romam aggressi vigiles obtruncaverunt, magnamque in media urbe civium cædem ediderunt, nisi quos fuga in Capitolium facta servavit. Ea re cognita Manlius Capitulinus, accepit in injuryæ oblitus, quantam potuit civium et incolarum manum coegit, Gallosque de improviso adortus universos unacum eorum rege Briso interfecit, urbemque calamitate liberavit. Ob id dictator Romæ creatus statim inimicum suum Februarium, exsiliis sui auctorem, apprehendit, **264** nudumque eum urbe ejecit, storea junccea opertum ac fune lumbos præcinctum per ludibrium virgisque eum cæsum diis Manibus immolari jussit. Actum est hoc mense Sextili, quem, ut mutilum, Manlius Februarium denominavit. Exinde quotannis Romani stoream in foro propositam virgis cædunt, acclamantes: Februari, exi urbe.

δὸν δὲ Μάλιος Φεβρουάριον ἐπωνύμασεν. "Οθεν καὶ κατ' ἔτος εἶπεν οὐδέποτες· 'Ἐξελθε, Φεβρουάρε, τῆς πόλεως

Quo tempore penes populum potestas summa Romæ fuit, eo rex Aegypti Nectenabo, Artaxerxis, qui tum Aegyptum occupabat, impetum non sustinens, tonsa coma et regio habitu mutato, Pellam venit, quæ urbs est Macedoniam, non procul Thessalonica. Ibi præstigias quasdam et magicas Aegyptiorum artes exercens ac futura prædicens, indeque Philippo et Olympiadi notus, creditus est quarumdam præstigiarium ope cum Olympiade concubuisse et ex ea Alexandrum genuisse. Diodorus Alexandrum genus paternum ab Hercule traxisse materno Aëcidam fuisse ait. Sunt qui Jovem Ammonem ejus patrem faciant. Tunc etiam Rhodus terræ motu est concussa, ac colossus corruit.

265 Philippus, cum regnum Macedonicum annos 21 tenuisset, magnam Græciæ partem subegisset, in bello contra Athenienses et Demosthenem dextrum oculum amisisset, a Pausania satellite suo est interfectus. Quadriennium inde Macedonia regere caruit.

Alexandrum ejus filium, ut primum is ex ephæbis excessit, Macedonum principes regem sibi delegerunt. Alexander regno inito majoribus ab utraque parte suis dignum se præbuit. Nemo enim unquam vir ab omni hominum memoria fuit tot tantisque rebus gestis insignis. Dexippus scri-

Α ἐν Κομίντῳ ποτὲ εἰσελθόντες καὶ ἀγαθὰ συμβουλεύσαντος, δὲ Φεβρουάριος πικρῶς ὀνείδισε Μάλιον ὡς ἀνταρσίαν μελετῶντος (17). Διὸ καὶ ἀποδοκιμάζεται Μάλιος καὶ τῆς ὑπάρχεως διηρητεῖ. Μετὰ ταῦτα τῶν Γάλλων νυκτὸς τὴν Ῥώμην καταδραμόντων ἐν χειμῶνι καὶ τοὺς φύλακες ἀποκτεινάντων καὶ ἐν τῷ μέσφ τῆς πόλεως πάντας ἀνιρρύντων, τῶν δὲ δυναμένων εἰς τὸ Καπιτώλιον φυγόντων, Μάλιος ὁ καὶ Καπιτωλῖνος τοῦτο διεγνωκὼς, οὐ τοῖς λελυπτόδαις ἐνεκότησεν, ἀλλ' ὅπους ἥδυνθε τῶν πολιτῶν καὶ ἐγχωρίων συλλέξει, καὶ ἀπρόσπτως τοῖς Γάλλοις ἐπιπεσών, πάντας μετὰ τοῦ ῥήγος Βρίσου ἀπέκτεινε καὶ τὴν πόλιν τῆς συμφορᾶς ἐλυτρώσατο. Διὸ καὶ Μάλιος μόνος ἐψηφίσθη τὰ τῶν Ῥωμαίων διοικεῖν. Καὶ εὐθὺς τὸν ἔχθρὸν Φεβρουάριον κατασγάν, δι' ὃν καὶ ἐπεφυγάδευτο, καὶ ἐκβαλὼν ἔξω τῆς πόλεως γυμνὸν, φιλόθυμον περιβεβλημένον καὶ σχοινίῳ τὴν δεσμὸν περιεζωμένον ὡς παίγνιον, καὶ ράνδομος τυπόμενον, τοῖς καταχθονίοις αὐτὸν θεοῖς δοιῆναι θυσίαν προσέταξε. Σεκτίδιος ἦν τότε μῆν, διὸ ὡς καλο-

τεούσι τάρανδοις, ἐπιφωνούστες· 'Ἐξελθε, Φεβρουάρε, τῆς πόλεως

(18) Ἐπὶ τοῖς τῆς δημοκρατίας χρόνοις δὲ βασιλεὺς Αἰγύπτου Νεκτενάδων, μὴ φέρων τὴν ἔφοδον τοῦ Ἀρταξέρκου, περαλαδόντας τότε τὴν Αἴγυπτον, καιράμενος τὴν κόμην καὶ τὸ σχῆμα τῆς βασιλείας ἀμείψας κατέλαβε τὴν Πέλλην, πόλιν Μακεδονίας ἀγχοῦ Θεσσαλονίκης κειμένην, φαντασίας τινὰς καὶ μαγειζες Αἴγυπτιακὰς ἐνδεικνύμενος καὶ προσγορεύων τὰ μίλλοντα. Γνώριμός τε ἐντεῦθεν Φιλίππῳ καὶ Ὁλυμπιάδι γενόμενος ἐθρυλήθη ὡς διά τινος μαγγανείας τῇ Ὁλυμπιάδι ἐμίγνυτο καὶ οὐδὲν ἔτσεν ἔξ αὐτῆς τὸν Ἀλεξανδρον. Διόδωρος δὲ φησιν ὅτι Ἀλεξανδρὸς ἐξ Ἡρακλέος τὸ πρὸς πατρὸς εἰλκε γένος πρὸς μητρὸς δὲ Αἰσακιδῶν. "Ενιοι δὲ τοῦτον ὕπο Αἰμιωνος τοῦ Δαΐς συλληφθῆναι μυθεύονται. Τότε [P. 101] καὶ ἡ Ῥόδος ὑπὸ σεισμοῦ κατηρέχθη καὶ ἡ στήλη τοῦ κολοσσοῦ.

Φιλίππος δὲ, τῆς Μακεδονίας βασιλεύσας χρόνους καὶ πολλὴν τῆς Ἐλλάδος καταστρεψάμενος μοῖραν, ἐπὶ τοῦ πρὸς Ἀθηναίους καὶ τὸν Δημοσθένειν πολέμου τὸν δεξιὸν τῶν δραμάλιων ἐκκοπεῖς, ὑπὸ Ηαυσταῖου τοῦ θέλους διαπειστοῦ διαφεύγεται. Καὶ μένει ἡ ἀρχὴ ἐπὶ τετραστίνων γυμνῇ.

"Ἄρτι δὲ τοῦ Φιλίππου [τοῦ] παιόδος Ἀλεξάνδρου ἐπὶ τὴν ἀκμὴν τῆς ἡλικίας προελθόντος, οἱ πρῶτοι τῶν Μακεδόνων αὐτὸν πιροῦνται εἰς βασιλέα. Ἐπεὶ δὲ εἰς τὴν ἀρχὴν προτίθενται Ἀλεξανδρός, κατ' ἀμφοῖν τὸ γένος ἐσέμνυνεν. Οὐδὲ γὰρ ἔστιν εὑρεῖν ἐν παντὶ τῷ κόσμῳ ἄνδρα τοσούτοις κατορθώμενοι πλεο-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(17) Ut qui rebellionem cogitaret. Ego αὐταρχαν suspicabar scriptum esse. Sed aliis quoque locis tyrannidis affectationem sic expressit. Locus est vitius et narratio nescio unde repetita. Longe quidem abest a recepta istorum temporum historia. — Tπο μέρους τῶν Γάλλων καταγμένος nescio quid sit istud καταγμένον. XVL. — Noscerit si interpretetur: Erat quidem ex Galliarum partibus originem ducens, vel, ad adversa Gallorum partes abductus,

et affectu in eam propensus. GOAR.

(18) In margine ascriptum est: Καὶ τὰ περὶ τοῦ μηνὸς τοῦτου δύλως εὔρον ἐγώ ἐν ἑτέροις ιστορικοῖς, ἀπέρ διὰ τὸ ἀτέραντον γράψειν οὐ δύναμαι. Ἀρχέσται δὲ τοῦτο μόνον, ὅτι Ῥωμαῖοι φέμπρε τὸ πολὺ φυχὸς λέγουσι. Τὸν γοῦν μῆνα τούτον ὡς ψυχρότατον Φεβρουάριον ἐκάλεσαν. Πατέ ille. Κατέται allunde huc afferre non est operæ. XVL. — Rationem ab hac diuersam premet auctor inferius p. 168. GOAR.

εκεοῦντα. Ως γάρ Διξιππος ιστορεῖ, πᾶσαν ἀσκησιν ἡσκήθη σωματικὴν, Ἀριστοτέλους γνησιώτετος γεγονός φυιτηῆς, εἴς τε λόγους ἄριστος καὶ εἰς ἔργα ἐπαινούμενος εὐέθη. Τὰ δὲ πολεμικὰ θρυμμαστῶν ὑπελθόντα πειθοῦς ἀξιαὶ διεπράζατο. Βασιλεύσας γάρ γράνους ὁκτὼ τοὺς Μακεδόνας καὶ Ἰλλυρίους καὶ Θράκας ὑπέταξε, τὴν Ἑλλάδα κατέτρεψε, καὶ τοὺς τοῦ πατρὸς φρονέας τιμωρήσαμενος καὶ τοὺς Πάτονας ὑποτάξας ἐπὶ τὴν Ἀσίαν διαπερά. Καὶ τὴν Ηρίζου πόλιν καὶ τὰς ἐν Λυδίᾳ Σάρδεις ὑποτάξας ἐπὶ Κιλικίαν ἀσκησταῖ, καὶ τὸν Δαρείον καταπολεμήσας καὶ ἡττήσας ἀμύθοτον φόνον ἐργάζεται. Τὰς παραλίους Φοινίκης παραλαμβάνει πέλες, "Ενθα καὶ Σάτυρον βλέπεις καθ' ὅπνους, ἐν τῇ πορφύρῃ Τύρου, φύσαντος αὐτῷ τοῦ ὄντοςορθίους." Σὰ Τύρος, Ἀλέξανδρε, ἦν ἄμα Σιδῶνος δηρίσας, ἐπὶ τὴν Ἰουδαίαν ἐλθὼν καὶ ταύτην ἐλών, ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως Ἀδδὼν τιμηθεῖς, θύσας τῷ Θεῷ τὸ πρᾶτον αὐτοῦ τὴν αἰκουμένην προσειληφώς, Ἀνδρόμαχον τῶν τόπων ἐπιμελήτην κατέτησεν· δὲν ὕστερον Σχημαρεῖται ἀποτείναντες δίκαιοις θεσαρίστας. Ἐπὶ τούτοις, Γάζαν καὶ Κυρήνην καὶ τὴν Γαλιλαίαν ἐλών, εἰς τὴν Αἴγυπτον ἀφίκετο. Ενθα τὴν τε ἀνδρὸν χώραν καὶ τὴν πικροτάτην λίμνην τὸ τε λείον "Αμμωνος καὶ διὰ παρ' Αἴγυπτον μυθεύεται θεαττάμενος, καὶ λειός ἀναθήμασι τιμήσας, πρὸς τῷ τῆς θαλάσσης στόματι πόλιν ἐπώνυμον ἐκατῷ τὴν Ἀλεξάνδρειαν κτίζει, τῷ ἐδδόμῳ φέται τῆς βασιλείας αὐτοῦ. Καὶ διὰ τῆς τοῦ Νικίλου διώρυγος ἐπὶ τὴν τῶν Αἴτσυρων γῆς ἔρχεται, καὶ πολεμήσας Δαρείον ἐκάτον λ' χιλιάδας Αἴτσυρίων διαφθείρει. Λύτος δὲ Δαρείος φρέγων ὑπὸ ίδου στράπου (ὑνομά τούτῳ Βέσσος) τὴν κεφαλὴν ἀφειρεθεὶς τελευτᾷ. Ἀλλ' ὁ μὲν στεράπης δίκαιος ἔτισε, τὸ δὲ Δαρείον σῶμα ἐντίμως κηδεύεται. Τὴν τε Περσέπολιν διαβάζει, ἐνθα τὰ Ηερτῶν βασιλεῖα, αὐτήν τε εἰλεῖ καὶ Σοῦσαν καὶ τὰς Δαρείου θυγατέρας ἄμα τῇ μητρὶ καὶ μάρμη. Καὶ [P. 188] καταλύσας τὴν Ηερσῶν ἔρχεται διαρκίσαντας απὸ Κύρου ἑτη σδ., τὰς τε πόλεις πυρπολήσας καὶ τὸν ἐν τούταις ἀφελόμενος πλοῦτον, πρὸς Μάρδους καὶ Κεδρουσίους καὶ Γράκανους καὶ τοὺς λεγομένους Ἀριμασπούς, ἐξ ὧν θαλάσσην τὴν Ἀμαζόναν σύμμαχον ίδεικτο, Παραπανίτις τε καὶ τοῖς περὶ τὸν Θερμώδυνα καὶ τὴν λεγομένην "Αορνον πέτραν ἐπεφοίτησε, πρὸς τε τὴν Ἰνδῶν χώραν, τῆς Ηπόρος ἐθασίλευσεν, ἀνήρ εὖθει τε καὶ ἔργω μέγιστος, δεῖς καὶ εἰς χειραςίλιων Ἀλεξάνδρου, πολλούς τε τῶν Ἰνδῶν ζημιώθεις καὶ τρωθεῖς τὸν ἄγκωνα, σὺν τῷ ἀλέφαντι κατέπεσε, τολλῆς τε θεραπείας τυχῶν σύμμαχος Ἀλεξάνδρου γέγονεν. Εκεῖθεν τε διαβάζει εἰς τὰ πρόσω τῆς Ἰνδίας μάρη καὶ τὴν βασιλείαν Κανδάκης τῆς χήρας, ὡπ' εὗτῆς συνελήφθη τούτῳ. Εὗθος δὴν Ἀλεξάνδρῳ ἀλλάσσονται τὸ βασιλικὸν σχῆμα τὰς προσεβέτες ποιεῖσθαι ἄμα τοῖς ίδοις ἑξάρχοις, καὶ καταμανθάνει τὰ εἶδος καὶ ἔθη καὶ τρόπους τῶν ἐν ταῖς χώραις βαρβάρων. Οπερ ἀκούσασες τὴν Κανδάκη, καὶ σημεῖα τοῦ προσώπου λαβοῦσα, συνέσχεν αὐτὸν ἐν τοῖς βασιλείοις, καὶ εἶπεν· Ἀλέξανδρε βασιλεῦ, τὸν κάσμον παρέλαβες, καὶ γυνή σε ἐκρίτησεν. Οὐ δὲ κατεπλαγεῖς ἐπὶ τῇ ταύτῃς φρονήσεις εἰργήνην πρὸς εὐτὴν

A bit omnibus corporis exercitationibus fuisse eum exercitatum. Aristotelis diligentissimus fuit discipulus. Neque oratione tantum, sed et factis laudem meruit. Re bellica mirum in modum polluit, gesitique res stupendas. Octennio enim sui regni Macedonas, Illyrios ac Thraces subjugavit, Graeciam domuit, patris percussores ultus est, Paonibusque subactis, in Asiam trajecit. Ibi Ilio et Sardibus captis in Ciliciam profectus Darium debellavit, ingente hostium edita strage. Tum maritimam Phoenicis urbes 266 recipiens, in oppugnatione Tyri Satyrum per quietem vidit: quod insomni conjector ita exposuit: Sa Tyros (Tua est Tyrus). Tyro ergo ac Sidone vastatis in Judæam venit, eaque potitus ab Addone pontifice maximo honorifice exceptus, Deo rem sacram fecit, quod nimiruni ab ipso orbem terrarum in suam potestatem accepisset. Ac Judææ Andromachum præfecit, quem Samaritæ postea cum occidissent, impune id factum non tulerunt. Post hæc Gaza, Cyrene et Galilea occupatis in Aegyptum se contulit. Ibi terram aquam expertem, amarissimam paludem, templum Ammonis, et que alia in Aegypto fabulosa sunt contemplatus, ac fanis donaria largitus, ad fauces maris urbem sibi cognominem Alexandriam posuit, anno sui regni septimo. Hinc per Nili fossam in Assyriam advectus, pugna cum Dario facta, 130 millia Assyriorum delevit. Darius in fuga a Besso satrapa suo capite truncatus periit. Sed Bessus penas sceleris dedit. Darii corpus Alexander honorifice spelivit. Porro Persopolin, ubi regia erat Persarum, proiectus, eam urbem, ac Susa etiam et filias matrem avianque Darii cepit. Iis urbibus incensis, Persarumque regno, quod a Cyro annos 204 duraverat, everso, thesauris, urbium earum ablatis, in Mardos, Gedrosios, Hyrcanos et Arimaspos duxit: ex quibus Thaleutæ Amazonem sociam belli adscivit. Inde Paropanitas, et eos qui ad Thermodontem fluvium ac saxum Aornum habitant petiit. Ab his in Indianam contendit, ubi Porus regnabat, vir forma factisque sunimus. Is cum Alexandro conserto prælio, multis Indorum suorum amissis, accepto in cubitum vulnere cum elephanto concidit diligenterque curatus cum Alexandro fœdus et societatem pepigit. 267 Alexander in ulteriorem progressus Indianam et regnum Candace viduæ, ab ea est hoc pacto captus. Mos erat Alexandro ut regio habitu mutato cum proceribus ipse legiones obiret, sicque formas, consuetudines et mores barbarorum in regionibus ipsorum cognosceret. Id cum audivisset Candace ac notas faciei ejus concepisset, in sua eum regia detinuit, dicens: O rex Alexander, tu mundum, te mulier cepit. Ejus prudentiam admiratus Alexander pacem composuit, et omne maleficium ab ipsius dictione abstinuit. Inde ad Phasin, Gades et Britannicas gentes perverpit, navibusque mille paratis ipse dextram Indici fluvii partem navigavit, sinistra

Ephæstioni mandata. Itaque ad Oceanam pervenit. Post bello cum Xandame rege facto, eo que pulso ad Brachmanes pervenit. Horum admirabilem ac humana potiorem vitam, pietatem et cultum Dei, qui universi est Dominus, expertus, summopere istorum hominum est admiratus philosophiam. Quo loco etiam columna posita inscripsit: Hucusque ego rex Alexander magnus perrexii. Etenim in ea insula habitant qui a vivacitate Macrobii dicuntur, quia plerique ipsorum annos circiter 150 vivunt. Fit hoc ob multam aeris puritatem ac optimam temperiem. Neque ulla tempore ullus ibi fructus deest, sed alio florente alias jam maturescit, alias decerpitur. Ibi etiam maxime Indicæ nuces proveniunt, et que ad nos difficulter perveniunt ac maximo habentur in pretio aronata, et magnes lapis.

268 Brachmanes porro gens est religiosissima. Vitam opum omnino expertem agunt, nudique degentes assidue Deum laudant. Apud eos neque quadrupedes neque agricultura est, neque ferrum, neque aedificium, neque ignis, neque aurum, neque argentum, neque panis, neque vinum, neque vestis, neque carnis esus, neque omnino quidquam eorum quæ ad opus faciendum aut fruitionem pertinent: sed liquidum, dulcem optimeque temperatum et pulcherrimum aerem, omnis imbecillitatis aut corruptelæ vacuum haurientes et aliquantulo frugum ac limpidissimæ aquæ vescentes, Deum sincere colunt ac perpetuo precantur. Viri quidem ad Oceanum incolunt, mulieres autem inde ad Gangem fluvium Indiæ, qui in Oceanum effluit. Ad mulieres trajiciunt viri Julio et Augusto mensibus, quibus frigidiores sunt, sole ad nos et septentriones evecto. Itaque ii menses temperatores eos ad Venerem dicuntur stimulare. Quo pacto Nilum quoque non eodem quo alios amnes tempore increscere dicunt, sed media æstate Ägyptum inundare, quippe sole tunc septentrioni viciniorem percurrente zonam aliosque fluvios vexante et immittente, a Nilo autem tum longissime recedente. Brachmanes quadraginta dies cum uxoribus morati rursum ad sua redeunt. Ad mulierem post secundum partum maritus porro non trajicit; atque ipsi cum alio **269** exinde viro rem habere religio est. Quodsi quam sterilem esse contingat, usque ad quinquennium eam maritus invisit; et si eo circumacto non pariat, ea in posterum abstinet. Ita sit ut non sit apud ipsos hominum abundantia, cum et pauca desiderent et natura continentis sint. Fluvium autem summo cum periculo aiunt trajici propter odontotyrannum (quasi si *dente sanguinem dicas*) bestiam. Est autem ingens admodum, adeo ut integrum possit elephantum deglutire. Dedit eo in flumine, cum quidem etiam in terra vivere solent; quod genus animalia Græci amphibia dicunt. Ea bestia Dei jussu quadraginta istos

A ἐποίησεν, καὶ τὴν βασιλείαν αὐτῆς καὶ τὴν χώραν ἀβλαβῆ διεψύλαξεν. Ἐκεῖθεν δὲ πρὸς Ἀφασιν καὶ Γάδειρα καὶ τὰ Βρεττανῆσι τὴν γενόμενης, χιλιας τε δικάδας κατασκευασμένος, αὐτὸς μὲν τὸ δεξιὸν τοῦ Ἰνδικοῦ ποταμοῦ διέπλει μέρος, Ἡραιστίων δὲ τὸ ἔτερον ἐγγείρεις εἰπὲ τὸν Ὁκεανὸν ἀνῆλθε. Γῷ δὲ βασιλεῖ ἔνδιδμη πολεμήσας καὶ τοῦτον τρυπωσάμενος πρὸς τοὺς Βραχμᾶνας ἀφίκετο, ὃν καὶ τὸν Θουμάσιον καὶ ὑπὲρ ἄνθρωπον βίον καὶ τὴν εἰς τὸν πάντων Θεὸν εὐσέβειάν τε καὶ λατρείαν μεπαθτρώς κατεπλάγη πάντων, καὶ ἡράσθη τὴν τῶν ἀνδρῶν ἑκίνην φιλοσοφίαν. Ἐν φότῳ πάντων καὶ στήλῃ στήσας ἐπέγραψεν. Ἔγὼ μέγας Ἀλέξανδρος βασιλεὺς ἐφθασα μέχρι τούτου. Ἐν ἐκείνῃ γάρ τῇ νῆσῳ κατοικοῦσιν οἱ λεγόμενοι Μαχρέδιοι: ζῶσι γάρ οἱ πλείους αὐτῶν φιλοσοφίαν. Ἐν φότῳ πάντων καὶ στήλῃ στήσας ἐπέγραψεν. Ἔγὼ μέγας Ἀλέξανδρος βασιλεὺς ἐφθασα μέχρι τούτου. Ἐν ταύτῃ γάρ τῇ νῆσῳ κατοικοῦσιν οἱ λεγόμενοι Μαχρέδιοι: ζῶσι γάρ οἱ πλείους αὐτῶν φιλοσοφίαν. Ἐν φότῳ πάντων καὶ στήλῃ στήσας ἐπέγραψεν. Ἔγὼ μέγας Ἀλέξανδρος βασιλεὺς ἐφθασα μέχρι τούτου.

Oἱ τοίνου Βραχμᾶνες ἔνος εἰσὶν εὐσεβέστατον, βίον ἀκτήμονα σφόδρα κεκτημένοι, καὶ γυμνῶς διαζῶντες ἀεὶ τὸν Θεὸν δοξάζοντες. Παρ' οἷς οὐ τετράποδον ἔστιν, οὐ γεωργιον, οὐ σῖδηρος, οὐδὲ οἰκοδομὴ, οὐ πῦρ, οὐ χρυσὸς, οὐκ ἄργυρος, οὐκ ἄρτος, οὐδὲ οἶνος, οὐχ ἴματιον, οὐ κρεωφαγία, οὐκ ἄλλο τι [P. 153] τῶν εἰς ἐργασίαν συντελούντων ἡ πρὸς ἀπόλαυσιν συντελούντων ἀλλὰ τὸν ὑγρὸν καὶ γλυκὺν καὶ εὔκρατον ἄγαν καὶ κάλλιστον ἀέρα καὶ πάστης ἀρρέωντες καὶ φθορᾶς ἀπηλλαγμένον σπῶντες, καὶ μικρᾶς ὀπώρας καὶ διειδεστάτου ὕδατος ἀπολαύοντες, σέβονται: γησίας τὸν Θεὸν καὶ ἀδιαλείπτως προσεύχονται. Καὶ οἱ μὲν ἀνδρες εἰς τὸ τοῦ Ὁκεανοῦ μέρος πάροικούσιν, αἱ δὲ γυναικες ἐντεῦθεν τοῦ ποταμοῦ Γάγγου τοῦ παραρρέοντος εἰς τὸν Ὁκεανὸν, ἐπὶ τὸ τῆς Ἰνδίας μέρος. Οἱ γοῦν ἀνδρες περῶσι πρὸς τὰς γυναικας Ἰουλίῳ καὶ Αὔγουστῳ μηνὶ, παρ' οὓς ὑπάρχουσι ψυχρότεροι. τοῦ ἡλίου πρὸς τὴν μέραν καὶ πρὸς βιοφόραν ὑψωθέντος, οἵ γε καὶ εὔκρατότεροι γινόμενοι πρὸς οἰστρον αὐτοὺς κινεῖν λέγουσιν, ὥσπερ δὴ καὶ τὸν Νεῖλόν φασιν οὐ κατὰ τὸν σύτὸν ³⁵ τοῖς ἄλλοις πλημμυρεῖν καὶ ρεῖν ποταμοῖς, ἀλλὰ καὶ μεσοῦντος τοῦ θέρους ἐπικλύζειν τὴν Αἴγυπτον, ὡς τοῦ γε πάντως ἡλίου τὴν βροιτεράν διαθέντος ζώνην καὶ τοῖς ἄλλοις παρενοχλοῦντος ποταμοῖς καὶ σμικρύνοντος, τούτου δὲ πλείστον ἀπέχοντος. Καὶ ποιήσαντες μετὰ τῶν γυναικῶν αὐτῶν ἡμέρας μ' πάλιν ἀντιπερῶσι. Τῆς δὲ γυναικὸς δύο παιδία γεννησάσης οὐκέτι ὁ ἀνήρ ἀντιπερῷ πρὸς αὐτήν, οὕτε μήτην ἐκίνη πλησιάζει ἐτέρῳ ἀνδρὶ διὰ πολλήν εὐλάβειαν. Εἰ δὲ συμβῇ στείρων ἐν αὐταῖς εὑρεθῆναι, μέγρι πενταετίας διαπερῶν δὲ ἀνήρ αὐτῆς καὶ συγγενόμενος αὐτῇ, ἐὰν οὐ τέκῃ, οὐκέτι προσεγγίζει αὐτῇ. Διὰ τοῦτο οὐδὲ πολυάνθρωπός ἐστιν ἡ χώρα αὐτῶν, διά τε τὴν δλιγοδείαν καὶ τὴν φυσικὴν ἐγκρατεῖαν. Τὸν δὲ ποταμὸν φασι δυσπερτότατον εἶναι διὰ τὸν λεγόμενον δόδο [ντο] τύραννον. Ζῶσι γάρ ἐστιν ἀμφίβιοι, μέγιστον λίαν, ἐν τῷ ποταμῷ διαιτώμενον καὶ δυνάμενον ἐλέφαντα καταπιεῖν δλόκληρον. ὃ ἐν ταῖς μὲν ἡμέραις τῆς περαιώσεως τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων ἀφανεῖς γίνεται κατὰ θελεν πρόστα-

κιν. Οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ δράκοντες εἰσιν ἐν τοῖς ἑργα-
μοτέροις τόποις ἔκεινοις μέγιστοι σφόδρα, πιγλῶν οὐ
τὸ μεγεθος καὶ τὸ πάχος πολὺ καὶ φρικωδέστατον,
καὶ τὴν σοφίαν τοῦ Δημιουργοῦ καὶ δόξην φαινόμενοι
προφανῶς ἔκδιηγοῦνται. Καὶ οἱ μὲν αὐτορπίοι πάλιν
εὐέσκονται πηγυστοί, οἱ δὲ μύρμηχες παλαισταῖοι.
Διὸ καὶ δυσδιόδευτοι εἰσιν οἱ ἑργαμικοὶ τόποι ἔκεινοι
καὶ ἀσκήται διὰ τὰ φοβερώτατα θηρία τε καὶ ισβῆται.
Ἐλέφαντες δὲ γίνονται κατὰ τὰς χώρας ἔκεινας πλει-
στοι, ὡς καὶ ἀγεληδόν παραπορευόμενοι βίσκεσθαι.

'Αμέλει γέ τοι καὶ δέ μέγας Καισάριος, ἀδελφὸς
τοῦ μεγάλου Γρηγορίου, διαφόρων ἐθνῶν καὶ ηθῶν
καὶ τρόπου τε καὶ νόμου ἔχηγούμενος ἐν ἐπιτομῇ
τοιαδε φάσκει. Ἐν γάρ ἐκάστη χώρῃ καὶ ἔθνεσιν, ἐν
τοῖς μὲν Ἕγγαρας νόμος ἔστιν, ἐν τοῖς δὲ ή συν-
γίλεικ [P. 154] νόμος γάρ ἀνδροίς τὰ πάτρια δοκεῖ.
Ὄν πρῶτοι Σῆρες (19), το ἄκρον τῆς γῆς οἰκουμενῆς,
νόμον ἔχουσι τὸ πατριόν τὸν ἔθνος, μὴ πορνεύειν δὲ, μοι-
χεύειν δὲ, κλέπτειν δὲ λοιδορεῖν δὲ φονεύειν δὲ κακουρ-
γεῖν τὸ σύνολον. Νόμος δὲ παρὰ Βακτριανῶν ἦτοι
Βραγμάναις δὲ ἐκ προγόνων παΐδεια καὶ εὐσέβεια, μὴ
κρέωφαγειν δὲ οἰνοποτεῖν δὲ λαγνεύειν δὲ παντοίαν κα-
κίαν διαπράττεσθαι διὰ πολὺν ὅδον Θεοῦ καὶ πίστιν,
καίτοι γε τῶν παρακειμένων αὐτοῖς Ἰνδῶν τάναντία
διαπραττομένων ἀδέως. Ἐν δὲ νοῖς ἐνδοτέροις μέρεσι
τούτων ἀνθρωποβοροῦντες καὶ τοὺς ἐπικενούμενους
ἀντιροῦντες κατεσθίουσιν, ὡς Κάδες. Ἐπερος νόμος
Χαλδαίοις καὶ Βαβυλωνίοις ἀσελγείας ἀνάμεστος καὶ
αισχρουργίας. Ἀλλος δὲ παρὰ Γηλαίοις νόμος, γυ-
νεῖκας γεωργεῖν καὶ οἰκοδομεῖν καὶ τὰ ἀνδρῶν πρά-
τειν, ἀλλὰ καὶ πορνεύειν ὡς ἄνθρωποισι, μὴ κω-
λυσμένας παντελῶς ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν αὐτῶν.⁹ Ἐν αἵ-
ρηστοις καὶ πολεμικώτατοι καὶ θηρῶσι τὰ μὴ
λίαν ἴσχυρότατα τῶν θηρίων, ἥρχουσι δὲ τῶν οἰκείων
ἀνδρῶν καὶ κυριεύουσιν. Ἐν Βρεττανίᾳ δὲ πλειστοῖς
ἀνδρεσ μιᾷ συγκαθεύδουσι γυναικί, καὶ πολλαὶ γυναι-
κες ἐνὶ ἑταίρεισιν τὸν ἀνδράς οὐκέτι μετέχουσιν
ἔχουσιν, ἀλλ' ὡς τὰ δῆλογα ζῶα ἀπεξ τοῦ ἔπους περὶ
τὴν ἑσπερίην ἴσημερίαν ὑπερόριοι γίνονται, καὶ μι-
γνύμεναι τοῖς γειτνιῶσιν ἀνδράσιν ὡς πανγύρι τινα
καὶ μεγάλην ἑιρτὴν τὸν καιρὸν ἔκεινον διογοῦνται. ἐξ
ῶν καὶ κατὰ γαστρὸς συλλαβοῦσαι παλινόρυμούσιν
οἰκαδε πᾶσαι. Τῷ δὲ καιρῷ τῆς ἀποκυήσεως τὸ μὲν
ἄρχεν φθείρουσι, τὸ δὲ θῆλυ ζωγροῦνται καὶ τοιούσιν
ἐπιμελῶς καὶ ἐκτρέψουσιν.

'Ο μέντοι γε Ἀλέξανδρος μετὰ τὴν ἀπὸ Βραγμά-
νων ὑποτερροφήν κατελαβὼν τὴν Αἴγυπτον κτίζει τὴν
μεγάλην Ἀλεξάνδρειαν εἰς ἴδιον ὄνομα, πάλαι 'Ρα-
κάστην λεγομένην. Ἡς ἐπεθύμησε τὴν λίμνην θέά-
σασθαι διὰ τὰ ἐντὸν μυθευόμενα. Πολλὰ μὲν οὖν
τέρατα καὶ δνείσαται παρεκρούσατο, τῆς τε τῶν Χαλ-
δείων γνώσεις κατεφρόνησε, καὶ σὺν δλίγοις ναυσίν
ἐπὶ τὴν εἰρημένην λίμνην διαβὰς τὸ τε τῆς κερατῆς;

XYLANDRI ET

(19) Hi ubi fuerint et quales, disputabimus alibi.
In margine erat: Οὐκ οἶδα τίνες εἰσί. Θευματῶν
δὲ εἰ τίνες που τοιοῦτοι εἰσιν. Quid autem sint
Cibes οὐκέτι, nisi si forte nomen est Indicet.

A dies quibus Brachmanes ad suas uxores trajiciunt
nusquam exstat. Sunt et in solitudinibus locorum
istorum dracones ingentes, longitudine 70 cubito-
rum, mole ac crassitie horribili, qui palam se con-
spectui offerentes opificis sapientiam ac majestatem
demonstrant. Inveniuntur etiam scorpii cubitales,
formicæ palmi magnitudine. Itaque istæ solitudines
transitu difficiles sunt et desertæ propter bestias
terribiles admodum ac venenum ejaculantes. Ele-
phantī istis in locis nascuntur plurimi, ita ut ar-
menta tota simul pascantur.

Enimvero Magnus ille Cæsarius, Gregorii Mag-
gni frater, diversarum gentium mores et leges
compendio enarrans, sic ait: Apud omnes gentes
et ubique locorum aut lex scripta est aut consue-
tudo obtinet. Nam a majoribus tradita pro lege
habentur. Primi Seres, qui extremum 270 terræ
habitant, pro lege habent consuetudinem a majori-
bus ab se propagatam, ut omni stupro, adulterio,
furto, convicio, cæde ac maleficio abstineant. Apud
Bactrianos seu Brachmanas lex est, institutio et
pietas a majoribus accepta, quod neque carnem
edunt neque vinum bibunt, et quod ob fidem et
metum Dei constantem omnem lasciviam atque
flagitium vitant, cum quidem vicini Indi nullo metu
contrariam vitæ rationem teneant, et in interiori-
bus regionibus carnis humanis vescantur hospi-
tesque jugulatos devorent, veluti Cobes. Chaldaeorum
et Babyloniorum leges plenæ sunt impudici-
tia atque turpitudinis. Agelais lex est ut mulieres
terrā colant atque adfiscēnt, et ea quæ virorum
sunt regant, ac sua libidine nihil impedientibus
maritis scortentur: sunt inter eas etiam bellico-
sissimæ, et que feras, nisi quæ sunt robustissimæ,
venentur: imperant autem suis maritis. In Bri-
tannia compluribus viris una est communis mulier,
multaque mulieres uni viro copulantur. Amazones
autem maritos nullos habent, sed brutorum in
morem semel quotannis extra suos fines profectæ
cum vicinis maribus concubunt, id tempus so-
lemne ac festivum agitantes: et postquam conce-
perunt, omnes domum redeunt. Ubi pariunt, mares
perdunt, femellas tollunt accurateque alunt et educant.

D Cœterum Alexander, a Brachmanibus reversus,
Ægypto occupata, 271 Alexandriam de suo no-
mine condidit, antiquitus Racastam dictam. Cujus
paludem videre cupiebat ob eo quæ de ea fabulose
jactabantur. Itaque multis ostentis et insomniis
contemptis, spreta etiam Chaldaeorum divinatione,
cum paucis navibus paludem eam accessit. Ibi im-
bre ac turbine subito exorto, amissō capitis diade-
GOARI NOTÆ.

gentis hominivora. Neque Agelæos proprio sic
dicto nomine novi. Et historia, docet ante hæc
verbo p. 271, v. 2, cuius paludem aliquid exi-
disse. XYL.

mate, ægre in terram enavit. Statimque a Casandro duce exercitus sui veneno exhibito doloribus laniatus est. Ita Alexander tot rebus præclare gestis mortuus est, cum regnasset annos duodecim et sex menses, vixisset autem triginta duos.

Hierosolymis quondam in Persidem profectus quo-dam Judeos in exercitum adsciverat. Fuit inter hos præstantissimus Mosomachus, et ingenio optimo prædictus et sagitta scopum tangendi peritissimus. Is cum Babylonem iretur et quidam ariolus auspicio suo exercitum moraretur, causam cur substitisset populus scitatus, cum auspex ave monstrata dixisset, si ea immobilis maneret, bonum universis portendi ut ibi maneant, sin porro volaret, procedendum, sin retro volaret, recedendum ipsis esse, his auditis clam ducto arcu avem dejicit. Quod cum et ariolus et reliqui isto errore capti ægre ferrent, arrepta Mosomachus **272** ave, Quid inquit, infelices, me culpati? Quonam modo avis ne suam quidem ipsius salutem prævidens vobis commodum vestrum denuntiasset? quæ futura prænosse quivisset, nunquam profecto hoc venisset. Hoc dicto magnum iis pudorem incussit.

Verum Alexander infinitas alias victorias commemoratu difficultes et quavis oratione superiores retulit. Itaque eum vates sanctus prævidit specie volantis pardalis, celeritatem nimirum ac velut igneum vehementiam præsagiens, qua is erat subito mundrum victoriis et tropæis suis pervolaturus. Idem Alexander cum de quodam philosopho audivisset mundos esse infinitos, alte ducto gemitu. Et ego, ait, ne unum quidem adhuc subegi! Adeo magnanimus erat atque temperans: erat enim ab Aristotele omni doctrina informatus. Non desunt qui eum Dario victo in deterius mutasse animum ac se voluptatibus corporis dedisse affirmant: etenim qui olim Darii filias ne videre quidem sustinuisse, is et Persico amictu postea usus decem millia juvenum præsidii loco circa se habuit ac 500 pellicibus usus est, Macedonicamque regum consuetudinem prorsus in Persicam mutavit. Qua de causa etiam permultos Macedonici exercitus ductores interfecit.

Mortuo Alexandro, regnum ejus in multas divisa sunt est partes. Perdicas Macedonicum regnum sorte obtigit, Ptolemæo Lagi filio **273** Egyptus et Alexandria, Seleuco, qui et Nicanor dicitur eo quod ad Babylonem duxisset ac barbaros superaserat, Syria et Babylon, Antigono Cilicia, quæ est ad Taurum, Philoni Media, Pythoni Phrygia et Lydia, Meleagro Paphlagonia, Eumeni Cappadocia, Cassandra Lycia ad Iellespontum, Lysimacho Thracia, Antipatro Pontus, Oxyarsæ Bactriana, Philippo Dragæna, Poro India, Phratapherni Parthia et Hyrcania, Triptolemo Persis, Arcesilao Mesopota-

A διάδημα ἀπέβαλεν, διμέρους καὶ λαλάπος καταρργέντος πολλοῦ, καὶ μόλις ἐπὶ τὴν γῆν διενήξετο. Καὶ παρχρῆμα ὑπὸ Κασάνδρου τοῦ ἴδιου στρατηγοῦ φάρμακον δεξάμενος ἐσπαράχθη. Καὶ δὲ μὲν ἐπὶ τοσούτοις κατορθώμασι τὸν βίον μετύλλοις, δυσὶ καὶ δέκα χρόνοις πρὸς μησὶν ἦτας ἀρχῆς ἀπολαύσας, βιώσας δὲ τὰ πάντα τὴν δύο καὶ τριάκοντα.

'Ανερχόμενος δέ ποτε ἀπὸ Ἱερουσαλήμ εἰς Περσίδα ἔλαβε τινας τῶν Ἰουδαίων πρὸς συμμαχίαν, ἐν οἷς ἦν τις ὁ περέργων, δινόματις Μοσόμαχος, κατὰ ψυχὴν μὲν ἄριστος, τοξότης δὲ [Ρ. 155] εὐστοχώτατος· δε διδόντων τὴν ἐπὶ Βαβυλῶνα ὁδὸν, καὶ μάντεως τίνος δρνιμευομένου καὶ πάντας ἐπέγοντος, τις τε τὴν αἰτίαν τῆς παρημονῆς τοῦ λαοῦ. Καὶ δὲ ὁ δρνεοσκόπος ὑποδεικνύει τὸν δρνιν. Ἐφ' οὓς τοῦ μάντεως χαλεπίγνωντος καὶ πάντων τῶν τῇ πλάνῃ δεδουλωμένων, λαβὼν εἰς χειράς τὸν δρνιν Μοσόμαχος ἐφη· Τί μοι μέμφεσθε, κακοδίκιονες; Ήπος γάρ οὗτος, μὴ τὴν ἐστοῦσαν πτωγίνωσκων, τὸ τιμέτερον συμφέρον προσανγγεῖλεν; Εἰ γάρ τηδύντο προειδέναι τὸ μέλλον, οὐκ ἂν εἰς τὸν τόπον τοῦτον ἤθε. Καὶ ταῦτα εἰπόντος αὐτοῦ κατηρχύνθησαν σφόδρα.

Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα μυστὰ τρόπαια καὶ δυσδικῆγτα καὶ λόγον ὑπερβαίνοντα εἰργάσατο. Καὶ δὲ τοῦτο πτερνὴν πάρδαλιν δ προφήτης αὐτὸν προβλέπει, τὸ ταχὺ καὶ σφόδρον καὶ πορώδες καὶ τὸ ἄρχων διπτῆνται τὴν οἰκουμένην μέτα τροπαίων καὶ νίκης προσπορτίνων. "Ηκουστε δὲ καὶ τίνος φιλοτύφου εἰπόντος δὲτι ἄπειροι κέδσιμοι εἰσὶ, καὶ μεγάλα στενάξας ἔφη. Εἰτ' ἄπειρων δυτῶν μηδὲν ἔγω κεκρίτηξε! Οὕτως δὲ μεγαλόφρων καὶ μεγαλόψυχος καὶ σύφρων· Αριστοτέλει γάρ μαθητευθεὶς πάταν λογικὴν ἐπιστήμην εἰς ἄκρον ἐπαιδεύθη. Φασὶ δὲ τίνες δὲτι μετὰ τὴν νίκην Δαρεῖον διαφθαρεῖς τὸν νοῦν πρὸς τὰς τοῦ σώματος ἡδονὰς διώλισθεν δ μηδὲν ἀνασχύμενος πρότερον τὰς Δαρείου θυγατέρες θεάσασθαι, Περσικὴν τε στολὴν ἐνδυσάμενος μυροῖς νέοις ἐδορυφρεῖτο καὶ τριακοσίαις παλλακαῖς ἐχρῆτο, ὡς τὴν Μακεδονικὴν πάταν τῶν βασιλέων συντίθεαν εἰς Περσικὴν μετελθεῖν. "Οὐεν καὶ ἔξοχους ἀνδράς τῶν Μακεδονικῶν ταγμάτων πλειστους ἀνεῖλε.

B Μετὰ δὲ τὴν Ἀλεξανδρου τελευτὴν εἰς πολλὰς ἀρχὰς ἡ βασιλεία αὐτοῦ διηρέθη, καὶ Περδίκκας μὲν τὴν Μακεδονίας ἐκληρώσατο βασιλεῖαν, Ητολεμαῖος δὲ δὲτι Λάζηος Αιγύπτου καὶ Ἀλεξανδρεῖας, Σέλευκος δὲ καὶ Νικάνιορ δὲτι τὸ ἀναδηῆναι εἰς Βαβυλῶνας καὶ κρατῆσαι τῶν βαρδάρων, Συρίας καὶ Βαβυλωνικος, Ἀντιγόνος τῆς πρὸς τῷ Ταύρῳ Κλασίας, Φιλίων Μηδίας, ΙΙδίων Φωνίας καὶ Λυδίας, Μελέτιγρος Παφλαγονίας, Εύμενης Καππαδοκίας, Κίσσυδρος Λυκίας καὶ Ἐλλητόντου, Λυσίμαχος Θράκης, Ἀντίπατρος Ποντικῆς, Ὁξεύστης Βακτριακῆς, Φίλιππος Δραγανίτης, Πόρος Ἰνδίας, Φιστισσόντης

Παρθίας καὶ Ἐρχανίας, Τριπόλεμος Περσίδος, καὶ Μεσοποταμίας Ἀρχεσίλαος. Καὶ οὐ διέλιπον ἀστὸν τὸν ἀλλήλων ἐπανιστάμενον, ἥντις ἡ Ῥωμαῖων ἀρχὴ τὰς τοπωρχίας πάσας κατέλυσε.

[P. 156] Ὁ μέντοι Κάσσανδρος Θεσσαλονίκην τὴν τοῦ Ἀλεξανδρου θυγατέρα ποιησάμενος γυναικαὶ εἰς δύνομα ταύτης κτίζει πόλιν Θεσσαλονίκην. Οἱ δὲ Αἰγαίοις ταύτην κτίσαι μετὰ τὸ ἀποφυγεῖν τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον, ὅθεν καὶ ἡ χώρα λέγεται Αιγαία. Οἱ δὲ φρεστοὶ Φλίπποι τοῦ Ἀμύντου εἶναι θυγατέρα τὴν Θεσσαλονίκην· τὸ δὲ ἐν τῇ Παλλήνῃ φρεστοῖς παρ’ αὐτοῦ τοῦ Λινείου οἰκοδομούμενον, ἐπει παρὰ τῶν ὅπ’ αὐτὸν ἀκήκοε γεγενῆσθαι αὐτῷ θυγατέρα καὶ Κασσάνδραν ἀναμεσθῆναι, καὶ αὐτὸς αὐτὸν τὸν τόπον Κασσάνδρειαν ὄντος κατέστησε, καὶ στήλην λιβύην γυναικὸς σχῆματι ἔχουσαν καὶ πρὸς Τρολαν βλέπουσαν ἐπάνω τοῦ τείχους ἔστησε.

Τότε καὶ Αἴσωπος δι μυθογράφος ἔκρηκτε, καὶ Ἀναξίμανδρος, ὃς εἶπε τὴν γῆν μέσην εἶναι τοῦ παντὸς κόσμου, καὶ τὸν ἥλιον οὐκ ἐλάττω τῆς γῆς, ἀργῆν τε πάντων τὸν αἴθριον, καὶ πάντα ἐξ αὐτοῦ γίνεσθαι καὶ εἰς αὐτὸν ἀναλέσθαι. Ἐκένθετο δὲ καὶ τὰς ιστιμερίας καὶ τὰς τροπὰς τοῦ ἐνιαυτοῦ καὶ τὰ λοιπὰ, καθὼς ἐμπροσθεν λέξομεν.

Πυθαγόρας; δὲ δὲ Σάμιος τὴν ἀριθμητικὴν ἔγραψε καὶ ἀσωμάτους δυνάμεις καὶ ἀρχὰς ἐδόξαζεν. Οὗτος καὶ τὰ Χρυπὰ ἐπη ἔγραψεν, ἔτινα, ὡς ἐν κεφαλαιῷ εἶπεν, διαγορεύουσι τάδε· Ηρῶτα μὲν προτρέπει· τὸ θεῖον τιμῆν ὡς χρῆ, δευτερον τοὺς κατὰ δύναμιν ὁμοιωθέντας αὐτῷ, τρίτον τῶν σωματικῶν δυνάμεων ὑπερέχειν, τέταρτον ἰσυτὸν αἰδεῖσθαι πανταχοῦ πέμπτον δικαιοσύνης ἐπιμελεῖσθαι πανταχοῦ, ἕκτον τὸ ἀπὸ τῆς θείας κρίσεως ἀπονεμηθέντα κλήρον ἀπόλεσθαι, ἔδομον πρὸς τὸ βέλτιον ἀστὶ τὴν γνώμην μεθιστάνειν, ὅγδοον ἀνέξαπτοπαστον εἶναι καὶ ἀδούλωτον διόλου πρὸς τὴν τῆς ἀρετῆς τήψην, ἔννατον εὑδουλίν πρὸ τῶν ἔργων χρῆσθαι, ἐξ τῆς τὸ ἀμεταμέλητον ἐν τοῖς ἔργοις παραγίνεται, δέκατον οἰνίσεως καθαρεύειν, ἐνδέκατον πράσους καὶ ἀργυρίους καὶ ἀνετικούς πρὸς τοὺς ἐντυγχάνοντας εἶναι, δωδέκατον τὸ σῶμα καὶ τὰ ἐκτὸς πρὸς τὴν τῆς ἀρετῆς συνεργίαν μεταρρύθμιζεν· «Ταῦτα, φησι, πόνει, ταῦτ’ ἐκμελέτα, τούτων χρῆ ἐρῆν σέ· Ταῦτά σε τῆς θείας ἀρετῆς εἰς ἔγνωσι τῆς θείασι·» ἀντὶ τοῦ, Ταῦτα πάντα εἰς τὴν πρακτικὴν φιλοσοφίαν ἐνάξει καὶ εἰς τὴν θεωρητικὴν ἐπιστήμην ητοι τὴν κατὰ νοῦν ἐνεργειαν, νοοῦντα τὰ νοητὰ, καὶ ἀρχὴν σοι πάνυ καλλίστη γενήσεται, καὶ ὅμοιωθήσῃ θεῷ διὸ τῆς τῶν ἀρετῶν ἔργωνται. Διὸ καὶ θουλόμενος τῶν ἀκροστήν ὀλισχεῖται πρὸς τὴν τῶν καλῶν ἔργασίαν διανυστήσαις· δρκω τὰ λεχθέντα πιστοῦται, λέγων οὕτως· «Ναὶ μά τὸν ἀμετέρης ψυχῆς παραδόντα [P. 157] τετρακτύν, παγὴν ἀενάου φύσεως.» Ὁ δὲ ὄρχος γίνεται αὐτοῖς καὶ δόγμα. Οὗτος ὁ Πυθαγόρας μετεμψύχωσιν ἐδογμάτιζεν· ἢν θέλων κυρῶται ἔλεγεν ἐστὸν πρὸ τῶν Τρωϊκῶν Λίθαλιδην γεγονέναι, ἐν δὲ τοῖς Τρωϊκοῖς Βαύφορδον, μετὰ δὲ ταῦτα Ἐρμό-

A mia. Neque hi ante finem fecerunt mutuis sene bellis infestandi quam Romanum imperium istas principatus omnes abelevit.

Casander Thessalonica Alexandri filia ducta de ejus nomine urbem Thessalonicam condidit. Alli ab Aenea conditam aiunt, cum is Trojanum bellum fuga evasisset: ideo regioni nomen Aenea esse. Alii Thessalonicam perhibent filiam suis Philippi Amyntae filii. Is arcem quam Pallenæ est, ab ipso exstructa Aenea, cum ex subditis cognovisset filiam sibi natam ac Casandram nominatam esse, ipse eum locum Casandream appellavit, statuamque lapideam mulieris forma ad Trojam respicientem supra murum posuit.

Eo tempore floruit etiam Esopus, fabularum conditor, et Anaximander, qui terram in medio universi esse dixit, solem terra non minorem, principium omnium rerum aereum. ex quo omnia orientur inque 274 eum dissolvantur. Equinoctia etiam et solstitia anni exposuit, et alia quæ deinde referemus.

D Pythagoras autem Samius scientiam numerorum scripsit opinionisque de facultatibus atque principiis incorporeis auctor fuit. Composuit etiam aureum, quod vocatur, carmen. Cujus haec est summa: Primum caput hortatur ad numen rite colendum; 2. Eos qui ei facultate sunt aequali; 3. Jubet se supra corporeas facultates attollere; 4. Sui ipsius ubique verecundia moveri; 5. In omni re justitia curam habere; 6. Sorte, quæ divino iudicio obtigit, contentum esse; 7. Sententiam semper ad id quod melius est accommodare; 8. Ita virtutem colore, ut nunquam ab ejus cultu abstrahi aut alio in servitatem abduci te sinas; 9. Ante factum rationes probe subducere; 10. Vacare opinionem; 11. In consuetudine cum hominibus placidos se, iras vacuos et patientes præbere; 12. Corpus et fortunas bona ita comparare ut virtuti sint adiumento. Sic autem claudit carmen:

*His incumbe animo, his operamque impende et amo-
Divinæ haec te in virtutis vestigia ducent.* [rem.
Hoc vult dicere: Hæc te ad philosophiam, cuius in agendo vis est, producent, et ad contemplatricem scientiam, nempe ut mente suam vim exercente, ea percipias quæ solo intellectu cernuntur; eruntque tibi præclarissimum principium, et actionibus virtutum Dei similis fies. Itaque 275 ut auditorem magis ad honestarum actionum studium excitaret, juramento dictis fidem conciliat in hanc sententiam:

*Per tibi ego dicum vera esset hæc juro tetractyn,
Nostram animam qui naturæ de fonte perenni
Irrigat.*

Hoc juramentum unum est ex decretis Pythagoræ.

Idem animas de corporibus in corpora migrare **A** τιμον Σάμιον, μεθ' ὄν Πύρρον Δῆλιον καὶ πεμπτον sensit: quod ut conformaret, se ante bellum Tro- Πυθαγόραν.

janum fuisse Ἀ̄thalidem dixit, in bello Trojano Euphorbum, postea Hermotimum Samium, ac rursus Pyrrhum Delium, quinto demum loco Pythagoram.

Prior Pythagora fuit Thales, qui naturam rerum explicare conatus initium et finem omnium rerum dixit esse aquam atque ignem: ex his omnia constare: ab his etiam terrae motus, ventorum turbines et siderum motus proficisci.

Primus Thales sapientis nomen reportavit, primusque animam immortalem dixit, atque defectus solis et lunæ et æquinoctia deprehendit. Plurima etiam dicteria reliquit; quorum est etiam famosum illud « Nosce te ipsum. » Nam illud « Sponde, præsto noxa est » Chilonis potius est, qui id sibi vindicavit; et illud « Ne quid nimis. »

Tertius philosophus Empedocles, præter multa **B** alia portentosa decreta, hoc etiam sensit, universi principia esset amicitiam atque discordiam, unitatem intellectu percipi, ignem esse Deum, omnia ex igne esse compacta, in eumque omnia resolutum iri. Cui fere Stoici astipulantur, **276** conflagrationem exspectantes. Idem censuit animam in omne brutorum genus transire: ita enim Pythagoræ opinionem secutus ait:

*Jamque valete. Deus nunc immortalis et expers
Interitus ego sum. Puer et quandoque puella
Ipse sui: fruticem nemini piscemque marinum
Pisæ neque fuisse bovem.*

Quartus Heraclitus fere Pythagoræ consona pronuntiavit. Hæc quoque præstera ejus sunt, corporis quam minimam omnino habendam rationem, idque similitudinem abjectius consendum; ac quandiu Deus corpore tanquam instrumento uti præcipiat, ejus necessitatibus quam minimo inserviendum impendio. Vixit tempore Darii Hystaspei. Fuerunt et alii, qui suas de rerum natura opiniones perscripserunt, nihil a dictis discrepantes; quas commemorare non duximus necessarium.

Quintus Anaximander. Is pro rerum principio quamdam infinitam naturam agnoscit, unde et cælum et eo contentus mundus orta sint. Hanc esse semperternam et senectutis expertem, ab eaque omnes mundos contineri. Idem terram pronuntiavit pendere, nemine eam tenente, et loco manere ideo quod undique æquali intervallo absit; sitam esse eam in medio, figura rei mobilis ac teretis et niveæ, lapidis instar. Primus iste et æquinoctium observavit, et solstitia, et gnomones horologiorum **277** in usum produxit, omninoque geometricas descriptiones ostendit. Stellas dixit esse orbes ignes ab aere comprehensos: porro exspirationes esse quosdam auræ permeatos, ob quos stellæ videantur, et quibus meatibus obturatis defectus existant. Ac juxta horum vel apertione vel obstructionem lunam modo plenam modo lumine diminutam videri. Solis circulum ad lunæ orbem esse proportionem vigintiseptupla. In summo esse solem, in imo orbes stellarum fixarum. Animalia nasci vaporibus a sole elevatis, ventos, cum tenuis-

πρὸ τούτου δὲ γέγονε Θαλῆς, ὃς ἐπικεχειρηκε φιλοσοφίαν φυσικὴν, ἀρχὴν τοῦ παντὸς καὶ τέλος τὸ πῦρ καὶ τὸ θέρμαν εἶναι φῆσας, καὶ ἐξ αὐτῶν τὰ πάντα συνισταῖσθαι ἀφ' ὧν καὶ τοὺς σεισμοὺς καὶ πνευμάτων συστροφάς καὶ ἀστρων κινήσεις γίνεσθαι.

Οτι πρώτος δὲ Θαλῆς τὸ τοῦ σοφοῦ ἔσχεν ὅνομα, καὶ πρώτος τὴν ψυχὴν εἰπεν ἀθένατον, ἐκλειψεις τε καὶ Ισημερίας κατειληφε. Καὶ ἀποφθῆματα πλείστα κατέλιπε, καὶ τὸ θρυλούμενον, « Γνῶθι σεαυτόν. » Τὸ γάρ, « Ἐγγύα, πάρα δ' ἄτη, » Χιλιωνος μᾶλλον ἔστιν, ἰδιοποιησαμένου αὐτὸς καὶ τὸ, « Μηδὲν ἔγαν. »

C Tertios φιλόσοφος Ἐμπεδοκλῆς. Οὗτος μετὰ πολλὰς τερατολογίας ἐδογμάτισε καὶ ταῦτα, τὴν τοῦ παντὸς ἀρχὴν νεῖκος καὶ φιλίαν λέγων, καὶ τὸ τῆς μονάδος νοερὸν πῦρ τὸν Θεὸν, καὶ ὅτι ἐκ πυρὸς τὰ πάντα συνισταται καὶ εἰς πῦρ αβθίς ἀναλύεται, φυγεῖδον καὶ οἱ Σταύροι συντίθενται, ἐκπύρωσιν προσδοκῶντες. Οὗτος εἰς πάντα τὰ ζῶα τὴν ψυχὴν μεταλλάζειν εἴρηκε, τῷ Πυθαγόρου δόγματι καταχολουθῶν. « Χαίρετε γάρ, φησίν, ἐγὼ δδ' εἰμὶ Θεὸς ἄμερος, οὐκέτι θνητός. Ἡτοι μὲν πρῶτα κοῦρος ἐγενόμην κόρη τε καὶ θήρ καὶ θάμνος καὶ ἐξ ἀλογίας καὶ ἐν Ολυμπίᾳ βοῦς. »

Tέτταρος Ἡρίκλειτος, γαὶ αὐτὸς σχεδὸν σύμφωνα τῷ Πυθαγόρᾳ φεγγάρμενος. « Ἐφη δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι πάντη τοῦ σώματος χρεών διλιγωρεῖν καὶ νομίζειν αὐτὸν κοπρίων ἐκβλητότερον, καὶ ἐκ τοῦ ῥάστου πληροῦν αὐτοῦ τὰς θεραπειας, ἔως ἂν δὲ θεὸς ὁ πτερόρυγάνῳ τῷ σώματι χρῆσθαι ἐπιτάττῃ. Οὗτος δὴ ἐπὶ Δαρείου τοῦ Ὑστάσπου, Ἐγένοντο δὲ καὶ ἔτεροι φυσικῆς δέξας καὶ αὐτοὶ γράψαντες, μηδὲν ἀπεργατινέστεροι τῶν προειρημένων, οὓς οὐκ ἀναγκαῖον ἡγησάμεθα γραφῆ παραδοῦναι.

D Ηέμπτος Ἀναξίμανδρος. Οὗτος ἀρχὴν ἔφη τῶν δυτῶν φύσιν τινὰ τοῦ ἀπειροῦ, ἀφ' ἣς γενέσθαι τοὺς οὐρανοὺς καὶ τὸν ἐν αὐτοῖς κόσμον· ταῦτην δὲ ἀδίδιον εἶναι καὶ ἀγήρωα, καὶ πάντας περιέχειν τοὺς κόσμοὺς. Οὗτος καὶ τὴν γῆν εἴρηκε μετέωρον εἶναι, ὑπὸ μηδενὸς κρατουμένην, μένουσαν δὲ διὰ τὴν δύοιαν πάντων ἀναστασιν. Καὶ κείσθαι ταῦτην μὲν μεσαιτάτῳ, τὸ δὲ σχῆμα αὐτῆς ὑγρὸν, στρογγύλον, χιονῶδες, λίθῳ παραπλήσιον. Ηρώτος [Ρ. 158] δὲ αὐτὸς καὶ Ισημερίαν εῦρε καὶ τροπὰς καὶ ὠρολογίας γνώμονά τε εἰσήγαγεν, διπερ ἐστὶ τὸ ἐν τοῖς ἡλιοτρόποις πηγαίμενον, καὶ δλῶς γεωμετρίας διποτύπωσιν ἔδειξε. Τὰ δὲ ἀστρα φῆσιν, καθ' οὓς γενέσθαι κύκλον πυρὸς, περιληφθέντα δὲ ὑπὸ ἀέρος. Ἐκπνοὰς δὲ εἶναι πόρους τινὰς αύρωδεις, καθ' οὓς φαινόνται τὰ ἀστραδιοῖ φῆσι καὶ ἐπιφρασσομένων τῶν ἐκπνοῶν τὰς ἐκλειψεις γίνεσθαι. Τὴν δὲ σελήνην ποτὲ μὲν φαίνεσθαι πληρούμενην, ποτὲ δὲ μειούμενην παρὰ τὴν τῶν πόρων ἐπίφραξιν ἢ ἀνοίξιν. Εἶναι δὲ τὸν κύκλον τοῦ ἡλίου ἐπτακαιεικοτέλεσίον τῆς σελήνης, καὶ ἀνωτάτῳ μὲν εἶναι τὸν ἡλιον, κατωτάτῳ δὲ τοὺς

τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων κύκλους. Τὰ δὲ ζώδια (20) γίνεσθαι ἐξ αἰγάλεων ὑπὸ τοῦ φλιού, ἀνέμους δὲ γίνεσθαι τῶν λεπτοτάτων ἀτμῶν ἐκ τοῦ ἀέρος ἀποχρινομένων καὶ δταν ἀθροισθῶσι κινουμένων, ὑετοὺς δὲ ἐκ τῆς ἀτμίδος τῆς ἐκ τῶν ὑφ' ἡλιού ἀναδιδουμένης, ἀστραπᾶς δὲ, δταν ἀνεμος ἐκπίπτων διστήσι τὰς νεφέλας. Τὸν δὲ ἄνθρωπον κατ' ἀρχὰς ιχθύι παραπλήσιον γενέσθαι.

Ἐκτος Ἀναξιμένης. Οὗτος ἀέρα ἀπειρον τὴν ἀρχὴν ἔφη εἶναι, ἐξ οὐ τὰ γινόμενα καὶ τὰ γεγονότα καὶ τὰ ἰσόμενα καὶ θεοὺς καὶ θεῖς γίνεσθαι. Τὴν δὲ γῆν πλατεῖαν ἐπ' ἀέρα δχουμένην. Ὁμοίως δὲ ἡλιον καὶ σελήνην καὶ τὰ ἀλλα ἀστέρα πάντα πύρινα δητα ἐποχεῖσθαι τῷ δέρι διὰ τὸ πλάτος. Γέγονε δὲ τὰ ἀστέρα ἐκ γῆς διὰ τὸ τὴν ἱκμάδας ἐκ ταύτης ἀνιστασθαι, τῆς ἀραιομένης τὸ πῦρ γίνεσθαι εἶναι δὲ καὶ γεώδεις φύσεις ἐν τῷ τόπῳ τῶν ἀστέρων, συμπεριφερομένας ἐκείνοις. Οὗτος ἥκμασε κατὰ τοὺς χρόνους Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνος, οὗτινος καὶ διδάσκαλος γέγονεν.

Ἐβδομός Ἀναξαγόρας, διὸ ἐκαλεῖτο Νοῦς, ἐπειδὴ οὐλην καὶ νοῦν πάντων ἀρχὴν καὶ φρουρὸν εἶπε, καὶ τὸν μὲν νοῦν ποιοῦντα, τὸν δὲ οὐλην γινομένην. Οὗτων γάρ πάντων δμοφύων ὁ νοῦς ἐπελθὼν διεκόπησεν. Οὗτός ἐστιν διὸ τὸν ἡλιον εἶπε μύδρον διάπυρον, τουτέστι πύρινον λίθον μύδρος δὲ ἐστὶ σιδηρος ἀργὸς πεπυρακτωμένος. Τὸ δὲ ἐπος.

Ἡλιον πυρόντα μύδρον ποτὲ φάσκεν ὑπάρχειν

Καὶ διὰ τοῦτο θανεῖν μέλλεν Ἀναξαγόρας, διεὶς καὶ μείζω τῆς Πελοποννήσου τὸν φλιον ἐλεγεν. Οὗτος Κλαζομένιος ὅν ἀγέλας τε καὶ καμήλος τὰ ἐκυτοῦ ἀνήκε. Περὶ τούτου ἔφη Ἀπολλώνιος ὁ Τυανεὺς προβάτοις μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις φιλοσοφῆσαι. Ό δὲ Θηβαῖος Κράτης κατεπόντωσε τὴν οὐσίαν, οὔτε προβάτοις ποιήσας ἐπιτίθεια οὔτε ἀνθρώποις. Οὗτος ἥκμασε κατὰ τὸ πρῶτον ἐπος τῆς πηγῆς Ὀλυμπιάδος· καθ' ὃν καὶ Πλάτων λέγεται γεγενῆσθαι.

[P. 159] "Ογδοος Ἀρχέλαος. Οὗτος ἔφη τὴν μῆκιν τῆς οὐλῆς δμοίων Ἀναξαγόρα, καὶ τὰς ἀρχὰς ὀσαττώς. Φηγὶ δὲ καὶ περὶ τῶν ζώων διειθερμανομένων τῆς γῆς τὸ πρῶτον ἐν τῷ κάτω μέρει, διοπού τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν ἐμίσχετο, ἀναφανῆναι τὰ τε ζῶα καὶ οἱ θηρῶποι, οὔτερον δὲ αὐτοῖς ἡ ἐξ ἀλλήλων γένεσις ἐπηκολούθησεν. "Ηκμαζε δὲ καὶ αὐτὸς κατὰ τοὺς χρόνους Ἀναξαγόρα, συνέταξε δὲ καὶ φυσιολογίαν.

"Εννιατος Πλάτων, μαθητὴς Σωκράτους· δὲ Σω-

A simi vapores ex aere secernuntur, qui collecti commoveantur, pluvias ex exhalationibus a sole sursum elevatis, fulgura, cum ventus erumpens nubes scindit. Hominem ab initio piscis similem natum fuisse. Tὸν δὲ ἄνθρωπον κατ' ἀρχὰς ιχθύι παραπλήσιον γενέσθαι.

Sextus fuit Anaximenes. Is aerem infinitum statuit rerum principium; ex eo quae sunt, quae fuerunt, omnia ortum habere. Esse deos et res divinas. Terram latitudine sua aeri incumbere. Similiter solem et lunam et reliquas stellas, cum ignea sint omnia, ab aere propter latitudinem gestari. Stellas ex terra ortas eo quod ex ea humor effertur, quo attenuato ignis existat. Esse etiam terrenas quasdam naturas in loco stellarum, quae una cum his circumagantur. Hic floruit aestate Alexandri Macedonis, cuius etiam præceptor fuit.

B 278 Septimus Anaxagoras, cognomento Mens, quod omnium rerum principium ac conservationem materiæ ac menti ascriberet, ita quidem, ut hæc efficeret, ex illa res fierent. Etenim cum omnia essent ejusdem naturæ et confusa, mentem supervenisse ac ea secrevisse et in ordinem adduxisse. Is est qui dixit solem esse massam ferri canden-tem, id est lapidem igneum. Ea de versus feruntur tales:

*Candentem ferri massam quod dixerat esse
Solem, vix mortem fugit Anaxagoras,*

et quod solem Peloponneso majorem dixisset. Clazomenis oriundus fuit. Agros suos ovibus et camelis pascendos reliquit. Itaque Apollonius

C Tyancus eum ovibus magis quam hominibus philosophatum dixit. At Crates Thebanus in mare abjectis suis opibus neque ovium neque hominum utilitati inserviit. Floruit circa primum annum Olympiadis octagesimæ octavæ; quo tempore etiam Plato exstitisse dicitur.

Octavus Archelaus. Hic Anaxagoræ sententiam de mixtione materiæ et principiis secutus est. De animalibus dixit, cum primum terra incaluisset imis partibus. ubi colidum et frigidum commiscebantur, exstissemus et animalia et homines: postea iis evenisse ut sui simile procrearent. Equalis fuit Anaxagoræ, et librum de natura rerum composuit.

D Nonus Plato, discipulus Socratis, qui Archelaum

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(20) Haud scio an hanc vocem de Zodiaci signis voluerit intelligi. Cæterum ex Diogene Laertio, ex Plutarcho de philosophorum placitis, ex Cicerone et aliis malo repeterem lectorem ea quæ huc pertinent, quam ipse ei ista annotando molestus esse. Nec mendas quidem omnes emendare hic institui, qualia sunt de terræ forma, τὸ σχῆμα αὐτῆς ὡρίσιν στρογγύλον χονδρες λιθω παραπλήσιον, quæ asterisco notavi. Versus de Anaxagora sunt Diogenis Laer-tii. Sed distichon poste-

rius omissum est. Plato non procul a fine Phædonis Socratem facit de illo querentem, quod de mente sententiam non tenuisset. Sed hæc alio pertinent. Platonis locus quem Cedrenus citat ex Legibus, est duabus a principio libri de Legibus quarti paginis (p. 716 st.) De diis deorum et Cœli progenie locus est in *Mimmo*. Locus de Jove volvrem currum agente est in *Phædri* pagina quarta. XVL

physicum audiverat, 279 et omnium suorum discipulorum præstantissimum habuit Platonem. Is universi principia sensit Deum, materiam et exemplar, quod et cogitationem Dei et ideam, quasi effigiem quamdam, appellat, cui intentum Deum omnia fabricatum ait. Deum corporis, figuræ et interitus expertem facit, ac quem soli sapientes cognoscere queant. Ab hoc dicit universum factum esse et temperari ejusque providentia regi. Materiam omnium rerum subjectum, quam et nutricem nominat; qua formis distincta primo quatuor elementa orta, ex his deinde mundum confectum. Sic in libro de Legibus scribit: « Deus quidem, ut antiquo etiam sermone perhibetur, principium, finem ac medium omnium rerum habens, recta secundum naturam progreditur via. Hunc vero semper comitur justitia, eorum qui a divina desciverunt lege ultrix. Eam, quicunque beatus est futurus, observans humiliiter ac composite subsequitur. Si quis vero arrogantia elatus aut opibus superbiens petulanter incedat, is a Deo deseritur. » Ceterum materiam juxta Deo eternani, mundumque semper fuisse asserit, qui sit ex materia factus. Jam quod nunquam caput, consentaneum haud dubie est id nunquam desitum. Alios quoque infinitos deos statuit, ut cum dicit: Dii deorum quorum ego opifex et pater. Aliquando et definit dicens Magnus quidem in celo Jupiter volucrem currum agens. Item cum recensem seriem celo ac terra pregnatorum. 280 Unico Deo statuto introducit etiam natos deos; quibus cum intereundi necessitatem ortus suis imponat, eos voluntate Dei immortales redigi. Idem universi Opificem curam rerum humanarum gerere ac patienter quosdam improbos et scelestos ferre ostendit; tum quid eos damni maneat, ac exitium quo tandem sint funditus perituri, demonstrat; docetque, tamen etiæ aliquandiu videantur beati esse tales, eos tamen post aliquod tempus ipsos domum urbemque persundaturos. Idem in Phaedone scribit: « Is quidem qui sacris initiatus et lustratus non est, ad inferos devenit; inde migrans cum Deo habitabit. » Et rursus: « Qui enim juste ac sancte vixit, is post mortem apud insulas beatorum, omnis mali expers, in summa felicitate vitam ducet. Qui autem impie et injuste vixit, is ad judicii carcerem, quem Tartarum dicunt, atque ad Acherontem et Cocytum profisciscitur. » Daemones quoque Plato agnoscit, alios bonos, malos alios. Animam aliquando ortu interituque carere pronuntiat, ut in his verbis: « Omnis anima immortalis est. Quod enim semper movetur, id immortale est. » Aliquando ei ortum interitumque tribuit, respectu scilicet divinæ voluntatis. Alios compositam, natam, interui obnoxiam, rursus immortalem; judicium quoque post mortem fieri, et esse apud inferos tribunal affirmat, ac bonas quidem animas bonam mercedem consequi, malas digua supplicia. Tradit etiam mortuorum 281 animas alias in alia corpora immi-

A κράτης μαθητής Ἀρχελέου τοῦ φυσικοῦ· ἔσχε δὲ πάντων τῶν μαθητῶν ἵκενώτερον τὸν Πλάτωνα. Οὗτος ἀρχὸς εἶναι τοῦ παντὸς Θεὸν καὶ Ζῆν τοῦ παράδειγμα, διὰ τοῦτον τοῦ Θεοῦ καὶ ιδέαν καλεῖ, οἷον εἰκόνισμά τι, φραστῶν, φρεσίν, διὸ Θεὸς τὰ πάντα ἐπιμούργησε. Καὶ τὸν μὲν Θεὸν αἰώνιαν καὶ ἀνέλθεον καὶ ἄρθρον καὶ μόνοις σοφοῖς ἀνδράσις καταληπτόν, Θεὸν μὲν λέγων τὸν ποιούσαντα καὶ διακοσμήσαντα τόδε τὸ πᾶν καὶ προνοούμενον αὐτοῦ, Ζῆν δὲ τὴν πάσιν ὑποκειμένην, διὸ τιθήντην καλεῖ, ἐξ τῆς διακοσμηθείσας γενέσθαι· τὰ τίσσαρα στοιχεῖα ἐξ ὧν συνέστηκεν ὁ κόσμος, ὡς ἐν τοῖς Νόμοις λέγει· « Οὐ μὲν δὴ Θεός, ὡσπερ καὶ ὁ παλαιὸς λόγος, ἀρχὴν τε καὶ τελευτὴν καὶ μίσθιον δικτύων ἔχων, εὑθεῖται περάντας κατὰ φύσιν περιπορευόμενος. Τῷ δὲ αὐτῷ ξυνέπεται Δίκη, τῶν πιπολεπτομένων τοῦ θείου νόμου τιμωρία. Ἡς δὲ μὲν εὐδαιμονήσειν μέλλων ἀγόμενος ξυνέπεται ταπεινῶς καὶ κεκοσμημένως· εἰ δὲ τις ἔξαρθεις ὑπὸ μεγαλαυγίας ἢ χορήματιν ἐπιτρόμενος μεθ' ὑπερβαίνει πορεύεται, ἕργος οὗτος θεῖψις καταστέπεται. » Τὴν δὲ Ζῆν σύγχρονον τῷ θεῷ καὶ τὸν κόσμον ἀγόντον λέγει· ἐκ γὰρ τῆς Ζῆνς συνεστάνται φρεσί· αὐτὸν. Τῷ δὲ ἀγεννήτῳ ἀκολουθεῖ πάντιος καὶ τὸ ἄρθρον. Ό αὐτὸς ἀποφαίνεται· καὶ ἀλλοιος ἀσφιστούς θεοὺς, διαταράσσειν λέγει· « Θεοὶ θεῶν, ὧν ἄγιον δημιουργός τε καὶ πατήρ. » Βιβλεῖς δὲ καὶ φρισμένους, φάσκων· « Ο μὲν δὴ μέγας ἐν οὐρανῷ Ζεὺς πτηγὸν ἄρμα ἔλασσων· » καὶ διαταράσσειν τὸν θεόν πατέρας καὶ Γῆς. Συστήσας δὲ τὸν θεόν θεῖψις· καὶ θεοὺς γεννητούς, καὶ διὰ μὲν τοῦ γεγεννηθείσας αὐτούς πάντας ἀνάγκην ἔχειν καὶ φθερῆναι, διὰ δὲ τὴν βούλησιν τοῦ θεοῦ ἀθανάτους πάλιν εἶναι. Ό αὐτὸς καὶ τὸν τοῦ παντὸς Δημιουργὸν δείκνυσι κηδεμόνα καὶ μακρόβυτον ἐπὶ τινῶν ἀδίκων, καὶ τὴν ἐπιτεῦθεν αὐτοῖς προστηνομένης βλάστην καὶ τὴν ἐσύτερον τούτοις ἐπιφερομένην πανωλεθρίαν, καὶ διτὶ εἰ καὶ δοκεῖ τισιν εἶναι πρὸς μικρὸν διθίκος, ἀλλ' οὖν μετά τινων Υἱῶν ἔστιν τε καὶ οἶκον καὶ πόλιν ἄρδην ἀνάστατον ποιεῖ. Ό αὐτὸς ἐν τῷ [P. 160] Φιλόδωνι φραστὸν· « Ο μὲν ἀτέλεστος καὶ ἀκάθητος εἰς ἅδους ἀφικόμενος, ἐκεῖ μετεχωρίσας, μετὰ θεοῦ οἰκήσει. » Καὶ οὖθις, « Τὸν μὲν γὰρ δικτίων τὸν βίον διελθυθέτα καὶ δούτως, ἐπειδῶν τελευτήσῃ, εἰς τὸν παχύρων νήσους οἰκεῖν ἐν πάσῃ εὐδαίμονίᾳ, τοκῶν ἔκτος, τὸν δὲ ἀδίκων εἰς τὸ τῆς χρίσεως τε καὶ δίκης δεσμωτήριον, δὴ Τάρταρον καλοῦσι, καὶ εἰς τὸν Ἀγέροντα καὶ Κωκυτὸν λέγει. » Ό αὐτὸς πραδέχεται καὶ φύσεις διαιδόνων, καὶ τοὺς μὲν αὐτῶν ἀγαθούς εἶναι, τοὺς δὲ φράλους· καὶ τὴν ψυχὴν ποτὲ μὲν ἀρθροτόνον καὶ ἀγένητον, διαταράσσειν λέγει· « Ψυχὴ πᾶσα ἀθάνατος· τὸ γὰρ δεικνύτον καὶ ἀθάνατον· » ποτὲ δὲ γεννητὴν καὶ ἄρθρον διὰ τὴν τοῦ θεοῦ βούλησιν, ἀλλοτε σύνθετος καὶ γεννητὴν καὶ φθερτὴν καὶ πάλιν ἀθάνατον. Καὶ κρίσιν φρασίν εἶναι μετά τὴν τελευτὴν καὶ ἐν ἅδου δικαστρίον, καὶ τὰς μὲν ἀγαθὰς ἀγυθοῦ μισθοῦ τυγχάνειν, τὰς δὲ πονηρὰς τῶν ἀκολούθων δικιῶν. Ό αὐτὸς καὶ μετενσωμάτωσιν ψυχῶν διογματίζει, καὶ μεταβαίνειν τὰς ψυχὰς· εἰς ἄλλα σώματα

κατ' ἀξίαν ἐκάστης, καὶ κατά τινας περιόδους ὡρι-
σμένας ἀναπέμπεσθαι πάλιν εἰς τοῦτον τὸν κόσμον,
πεῖραι παρεξομένας τῆς ἑωτῶν προαιρέσεως. Καὶ
ὅτι μετὰ Διός τινας εἶναι τῶν ψυχῶν, καὶ ἄλλας
μετὰ τῶν ἄλλων θεῶν. Εἰμαρμένην δὲ φρονιμούς εἶναι,
οὐ μέντοι πάντα καθ' εἰμαρμένην γίνεσθαι. Οὐ μὲν
οὖν Πλάτων, συνχραγών τὰ τρία μέρη τῆς κατὰς
πάντα φιλοσοφίας. ψυστολογικήν, τιθοικήν, καὶ λογι-
κήν, οὕτως ἐδογμάτιτε. Πλάτων δὲ ἐπωνομάσθη διὰ
τὸ πλατὺς εἶναι τὸ στέρνον. "Ἄλλοι δὲ ὡς πλατὺν ἐν
λόγοις Πλάτωνα κλητῆριται. (Οὗτος ἔβιτο ἐπη πρι).

Δέκτης Ἀριστοτέλης. Οὗτος ἀκροατὴς γενόμενος
τοῦ Πλάτωνος εἰς τέχνην τὴν φιλοσοφίαν ἤγαγε καὶ
λογικώτερος ἐγένετο, τὰ μὲν στοιχεῖα τῶν πάντων
ὑπὸθέμενος, οἷον τὴν οὐσίαν καὶ τὸ συμβεντήκοτα, τὴν
μὲν οὐσίαν μίαν τοις πᾶσιν ὑποκειμένην, τὰ δὲ συμβε-
ντήκοτα ἐννέα καὶ τὴν μὲν οὐσίαν τοιαύτην εἶναι οἷον
Θεὸν καὶ ἄνθρωπον καὶ ζῶν, περὶ οὐ καὶ τὰ συμβεντή-
κοτά θεωρεῖται, τὸ μὲν ποιὸν οἷον λευκὸν, μέλαν· τὸ
δὲ ποσὸν οἷον διπλοῦ, καὶ διπλάσιον καὶ ἥμισυ
τοῦ μείζον, τὸ δὲ πρός τι εἰον πατήρ, οὐδὲς, τὸ δὲ ποῦ
οἷον Αθηναῖς, Μεγάροις ἐν οἰκίᾳ, ἐν ἄγορᾳ, τὸ δὲ
πότε οἷον χθὲς, πέρυσιν, ἐπὶ τῆς δεκάτης Ὀλυμπιά-
δος, τὸ δὲ ποιεῖν οἷον γράφειν, τέμνειν, καλεῖν καὶ
δλως ἐνεργεῖνται· τὸ δὲ πάσχειν οἷον τέμνεσθαι, καλε-
σθαι, τύπτεσθαι, τὸ δὲ ἔχειν οἷον κακτήσθαι, ὀπλί-
σθαι, τὸ δὲ κεῖσθαι οἷον κατάκειται, ἀνάκειται, κάθ-
ηται, δέχεται. Οὐ αὐτὸς Ἀριστοτέλης σχεδὸν τὰ πλεῖστα
συμφωνεῖ [P. 161] τῷ Πλάτωνι, πλὴν τοῦ περὶ ψυ-
χῆς δόγματος. Ἐπιδιαμένειν γάρ φησι, καὶ μετὰ
ταῦτα αὐτὴν συναφνίζεσθαι τῶν πέμπτων σώματος.
ὑποτίθεται γάρ οὗτος καὶ πέμπτον σῶμα μετὰ τῶν
ἄλλων σωμάτων τῶν τεσσάρων, οἷον πνεῦμα τὴν γάρ
ψυχὴν δῆλον τὸν κόσμον φησίν αἰδίνατον εἶναι, καὶ
εὐτὸν τὸν κόσμον ἀΐδιον, τὴν δὲ καὶ ἔκαστον, ὡς
προείπειν ἀφενίζεσθαι.

"Οπις ἐπι; Ἀρταξέρχου τοῦ Ὀχου ἦν ὁ Αθηστοτέλης,
ἐτελεύτης δὲ βιώσας ἔτη οἱ. Ἐκλγθησκην δὲ οἱ
μὲν ἀπὸ Σήγνωνος ἀπὸ τῆς ποικίλης στοῖς Στιωτοῖ,
οἱ δὲ ἀπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ἀπὸ τοῦ ἔργου Ηερι-
πατητικοῦ· περιπατοῦντες γάρ ἐν τῷ Λυκείῳ ἐποι-
ούντο τὰς ζητήσεις.

Ἐνδεκάτη αἵρεσις τῶν Στιωτῶν. Καὶ οὗτοι ὑπ-
έθεντο ἀργήτην μὲν τῶν πάντων θεῶν, καὶ τὸ καθ' εἰ-
μαρμένην τὰ πάντα διεβεβαίωσαντο. Τὴν σελήνην
λέγουσιν ἀθένατον εἶναι. Σῶμα δὲ λέγουσι γενέσθαι
ἐκ τῆς περιψύξεως τοῦ ἀέρος τοῦ περιέχοντος διὸ
καὶ ψυχὴν αὐτὴν καλοῦσιν. Ομολογοῦσι καὶ μετεν-
σωμάτωσιν, ὡρισμένων οἰσῶν τῶν ψυχῶν.

Δωδέκατος Ἐπίκουρος. Οὗτος σχεδὸν ἐναντίαν
πάσιν δέξαν ἔθετο. Ἀργάς μὲν τῶν δήλων ὑπέθετο
ἀτόμους καὶ κενὸν, κενὸν μὲν οἷον τὸν τὸπον τῶν
ἐπομένων, ἀτόμους τὴν δῆλην ἐξ ἡς τὰ πάντα. Ἐκ δὲ
τῶν ἀτόμων συνελθούσων γενέσθαι καὶ τὸν θεὸν καὶ
τὰ στοιχεῖα καὶ παντὶ τὰ ἐν αὐτοῖς, ὡς μηδὲν μῆτε
γενέσθαι μήτε ἐστάναι· εἰ μὴ ἐκ τῶν ἀτόμων ἦν.
Ἀτόμους δὲ λέγουσι τὸ λεπτομερέστερον, καὶ μεθ'

A grare, prout quaque meruit, easque statis quibus
dam peractis circuitibus in hunc mundum redire, ut
sibi suum voluntatis specimen exhibeant. Esse quas-
dam animas cum Jove, quasdam cum aliis diis.
Fatum quoque esse, sed non omnia fato fieri. Ac
Plato quidem tres totius philosophiae partes com-
plexus, quarum prima de rerum natura, secunda
de moribus, tertia de disserendi est ratione, hu-
jusmodi opiniones tenuit. Nomen Platonis habuit
a latitudine pectoris (est enim Platos Graecis lati-
tudo) vel, ut aliis videtur, ab orationis latitudine.
Vixit annos octoginta duos.

Decimus Aristoteles. Is cum audivisset Platonem,
artem philosophandi constituit. Disserendi ratio-
nem subtiliorem redegit. principia omnium rerum
statuens substantiam et accidentia, quorum illa
omnium esset subjectum, haec in novem classes
distinguenterunt. Substantiam, ut verbi causa, Deus,
homo, animal, in quibus nimirum accidentia con-
siderantur, qualitas, ut album, nigrum; quantitas,
ut bicubitum, tricubitale, duplum, dimidium,
majus; relatio, ut pater, filius; ubi, ut Athenis.
Megarae, domi, in foro; quando, ut heri, superiore
anno, decima Olympiade; actio, ut scribere, se-
care, urere, atque omnino agere aliquid; passio,
ut secari, uri, feriri; habitus, ut possidere, arma-
tum esse; situs, ut decumbere, accumbere, sedere,
accipere. In plerisque 282 omnibus Aristoteli cum
Platone convenit, excepto de anima iudicio. Manere
enim eam post corpus sentit, ac postea cum quinto
corpo aboleri. Ponit enim hic, praeter quatuor
corpora, quintum quoddam, velut spiritum. Ani-
mam enim tolius mundi aut esse immortalem,
ipsumque mundum aeternum, singulorum autem
animas, ut diximus, interire.

Vixit Aristoteles annos 70 et fuit tempore Arta-
xerxis Ochi. Zenonem secuti philosophi a porticu,
quæ ob picturæ varietatem stoa Pæcile Graecis dici-
tur, Stoici nominantur. Aristotelei autem Peripate-
tici a deambulando, quod Graece peripatein dici-
tur: obambulantes enim in Lyceo disputabant.

Undecima philosophorum secta Stoici. Hi quoque
Deum principium omnium rerum statuerunt, con-
tenderuntque omnia facto fieri. Lunam dicunt esse
immortalem, corpus ejus natum esse ex acris
circumdati refrigeratione. Unde et Psychen, id est
animam, eam appellant, cum psychos Graece frigus
significet. Numerum animarum definitum statuunt,
easque de corporibus in corpora migrare.

Duodecimus est Epicurus. Is fere omnia his
contraria censuit. Principia rerum posuit atomos
ac inane, hoc ut locum rebus natis recipiendis,
atomos ut omnium materiam Earum atomorum
congressu et Deum et elementa et quæ in iis sunt
omnia extitisse; neque quidquam 283 aut ortum
aut constare nisi ex atomis. Ita vocant tenuissima
corpula, quæ centro aut puncto nullo dividii

possunt. Deum immortalem nullius omnino rei curam gerere; neque esse aut providentiam in ullam aut fatum aliquod, sed omnia fortuito evenire. Habitatem Deo assignat extra mundum, in iis quae ipse vocat intermundis: ibi eum otiosum summa in voluptate agere, neque eum aut negotia habere velle aut aliis facessere. Finem bonorum, ac in quem sapientes tendant, voluptatem esse, sive eam quae mortales sequitur cupiditates, sive eam quae virtutibus comitatur. Animas esse sanguinem et cum corporibus ut nasci sic etiam interire. Nullum judicium exspectandum aut tribunal metuendum, sed impunes prorsus futuros qui flagitiose vixerunt.

Decimus tertius Sextus et Pyrrho. Sextus quidquam cognosci aut percipi posse negavit, itaque suslinendam assensionem, et resistendum ei; idemque contra omnes artes atque scientias disputavit. Pyrrho autem philosophus ephecticus appellabatur, quod assensionem tolleret. Disputabat enim contra alium philosophum, qui omnia cognosci ac comprehendendi posse contendebat. Sic illi verbis altercantes, alter alterius refellebant opinionem.

Est ergo Academicorum et Pyrrhoniorum et philosophorum peculiaris secta, et Academicici vocabantur, quod in Academia cominorabantur. **284** Princeps eorum Pyrrho, a quo Pyrrhonii dicti sunt, nihil percipi posse affirmavit; jussitque in utramque partem disputare, de neutra quidquam pronuntiare: nihil enim vere neque animo neque sensu percipi, videri tantum hominibus ita habere.

Hi ergo omnes de universi natura et ortu ea senserunt ac tradiderunt quae retulimus; infraque Dei cognitionem subsistentes, in rerum caducarum natura studium occupaverunt cognoscenda, ad magnitudinem rerum creatarum stupentes, easque pro numine ipso amplexi. Ita alius aliam creaturem partem præferentes, Deum horum opilicem non agnoverunt. Nos antem deinceps sequentes historias persequi aggrediemur.

Ptolemaeus ergo Lagi filius Ægypti regnum annos 40 gessit (ejus aestate Epicurus philosophus innotuit) post Darium Arsamis filium quem Romanorum regum causa referendorum omisimus, regno functum annos 6. Quo interfecto Alexander Persicum regnum abolevit, tractum per annos 240. Alexander totius prope orbis terrarum imperium adeptus, Babylone mortuus, regnum ejus inter proceres divisum est. Ptolemaeus Lagi filius Ægypti regnum obtinuit; ac post eum Ptolemaei alii 13 usque ad Cleopatram Dionysii filiam. Asiam universam Antigonus occupavit. Assyriæ, Babylonis et Palæstinæ regno potitus est Seleucus Nicanor? **285** cui successit Antiochus filius, et deinceps alii 15 usque ad Antiochum Epiphanem, Seleuci Philopatoris filium. Hoc regnante Hierosolima denuo capta et res Maccabæorum gestæ templumque, uti prædixi-

A ὧν οὐκ ἂν γένοιτο κέντρον ἢ σημεῖον οὐδὲ διαίρεσις οὐδὲμίᾳ. Τὸν δὲ Θεὸν αἰδίον καὶ ἄφθαρτον δύτα μηδὲ δλῶς τινὸς προνοεῖν. Καὶ δλῶς πρόνοια, φησὶν, οὐδὲ εἰμαρμένη, ἀλλ' αὐτοματισμῷ πάντα γίνεσθαι. Τὸ δὲ οἰκητήριον τοῦ Θεοῦ ἔξω τοῦ κόσμου εἶναι λέγει, ἐν τοῖς μετακοσμοῖς οὗτῳ καλουμένοις τόποις· ἡσυχάζων γάρ οὐδεται ἐν τῇ ἀκροτάτῃ εὐφροσύνῃ, καὶ οὔτε αὐτὸς βούλεται πράγματα ἔχειν οὔτε ἀλλωπ παρέχειν. Τέλος δὲ τῶν ἀγαθῶν καὶ σοφῶν ἀνδρῶν τὴν ἡδονὴν εἶναι. φησὶν, εἴτε τὴν κατὰ τὰς θυητὰς ἐπιθυμίας εἴτε τὴν κατ' ἀρετὴν. Αἷμα δὲ ναι τὰς ψυχὰς εἶναι, καὶ συνδιελέσθαι τοῖς σωμασιν ὕστερον καὶ συγγεννῶνται. Κρίσιν φησὶ μὴ εἶναι μῆτε δικαστήρια ἀλλ' ἀνευθύνους εἶναι παντεῶς τοὺς τὰ ἄθεσμα δράσαντας.

Τριταιδέκατος Σέξτοι καὶ Πύρρωνες, δὲ μὲν μὴ εἶναι πάντη γνωστὸν καὶ καταληπτὸν δὲ Σέξτος δογματίζων, ἐπέχον καὶ ἐνιστάμενος οὗτος καὶ πρὸς πάσαν ἀντεἴπε τέχνην καὶ ἐπιστήμην. Ο δὲ Πύρρων φιλόσοφος ὃν ἐφεκτικὸς ἐκαλεῖτο, ἐνιστάμενος κατὰ τοῦ ἐξεναντίας, φιλόσοφος καὶ τούτου ὄντος. Οὗτος πάντα γνωτὸς [P. 162] καὶ καταληπτὰ ἔφασεν εἶναι, καὶ οὕτω τὰ ἀλλήλων λογομαχοῦντες ἀνήρουν.

'Ακαδημαϊκοὶ καὶ Πυρρώνειοι ἀλλη ἀίρεσις φιλοσόφων. 'Εκλήθησαν δὲ 'Ακαδημαϊκοὶ διὰ τὸ ἐν τῇ 'Ακαδημίᾳ τὰς διατριβὰς αὐτοὺς ποιεῖσθαι. 'Ων ἀρξας δὲ Πύρρων, ἀφ' οὗ Πυρρώνειοι ἐπεκλήθησαν φιλόσοφοι, τὴν ἀκαταληψίαν ἀπάντων πρῶτος εἰσήγαγεν, ὃς ἐπιχειρεῖν μὲν εἰς ἐκάτερα, μὴ μέντοι ἀποφανεῖσθαι μηδὲν οὐδὲν γάρ εἶναι ἐλεγεν οὔτε νοητὸν οὔτε αἰσθητὸν ἀληθὲς, ἀλλὰ δοκεῖν τοῖς ἀνθρώποις οὕτως ἔχειν.

Οὗτοι μὲν οὖν πάντες ἐπὶ τῆς τοῦ παντὸς φύσεως τε καὶ γένεσεως ταύτης, καθὼς ἐξεθμεθα, ἐξεπον τῇ αὐτῶν δῆξε, κάτω δὲ τοῦ Θεοῦ πάντες χωρίσαντες περὶ τῶν γινομένων οὐσίαν ἥσχοληθησαν, τὰ μεγέθη τῆς κτίσεως καταπλαγέντες καὶ αὐτὰ τὸ Θεῖον εἶναι νομίσαντες, ἔτερος ἔτερον μέρος τῆς κτίσεως προκρίναντες, τὸν τούτων Θεὸν καὶ δημιουργὸν οὐκ ἐπέγνωσαν. 'Πρειτὶ δὲ τῶν ἑρεκῆς ἱστοριῶν πάλιν τὴν τάξιν ἀναλαβόντες τοῦ λόγου ἔχώμεθα.

Πτολεμαῖος ὁ Λάζηος ἐβασίλευσεν Αἰγύπτου ἔτη τεσσαράκοντα (ἐπὶ τούτου Ἐπίκουρος ὁ φιλόσοφος ἐγνωρίζετο) μετὰ Δαρείον Ἀρσάμου, δὸν διὰ τοὺς τῶν 'Ρωμαίων βασιλεῖς παρελίπομεν, βασιλεύσαντα **D** ἔτης δὲ οὐ καὶ ἀνείλεν 'Αλέξανδρος, καταλόσας τὴν βασιλείαν Ηερσῶν διαρκέσσαν ἔτη σμ'. Αὐτὸς δὲ δὲ 'Αλέξανδρος πάστης γῆς σχεδὸν κυριεύτας ἐν Βαβυλῶνι τελευτᾷ. Διαιροῦνται δὲ τὴν βασιλείαν οἱ μεγιστᾶνες σύντονος, καὶ βασιλεύουσι Πτολεμαῖος μὲν δὲ Λάζηος Αἰγύπτου καὶ κατεκῆς Πτολεμαῖοι τγ' ἔως Κλεοπάτρας θυγατρὸς Διονυσίου, τῆς δὲ Ἀσίας πάσης Ἀντίγονος ἐκράτει, τῆς δὲ Ἀσσυρίας καὶ Βαβυλῶνος καὶ Ηαδαιστίνης Σέλευκος ἐκράτει ὁ Νικάνωρ. Μετὰ δὲ Σέλευκον ἐβασίλευσεν Ἀντιόχος οὗτος αὐτοῦ καὶ ἄλλοι ιε'. Είτα ἐβασίλευσεν Ἀντιόχος ὁ Ἐπιφανίς, οὗτος Σέλευκου τοῦ Φιλοπάτωρος οὐρανοῦ γέγονεν ἢ οὐετέρα ἄλλωσις 'Ιερουσαλήμ, καὶ τὰ Μαχ-

καθαίων ἐπράχθη, καὶ τὸ ιερὸν ἐμολύνθη κατὰ τὴν Αἴγυπτον Διντήλη πρόδρόξαν. Ἀπὸ γὰρ τῶν ἡμερῶν τούτων ἐπληρώνθη ἐν τῇ γῇ τὰ κατά, ἀφ' ὧν ἐκῆλθε ἦται δικριτῶλός Ἀντιόχος ὁ Ἐπιφανῆς, υἱὸς Σελεύκου τοῦ Φιλοπάτορος, δεσμὸν ὑπάρχων δεινὸς ἀνὴρ καὶ πλεονέκτης, καὶ πολλὰς ἀρπάγκες καὶ λεηλασίας ποιῆσαι, συνήγαγεν ἀργύριον καὶ χρυσόν ποθητὸν, καὶ ἐπολλῆς οἰστρηλασίας καὶ ἀκολασίας εἰς τοὺς μίμους καθεῖς ἐκυτὸν ἐν ὅψει πάντων ἀναιδῶν ταῖς γυναιξὶν ἐπεμαλεῖτο. Ὡς κατὰ πρόσωπον τῆς βροτολείας χωρούσῃς, ἡδουσλήθη μίαν βασιλείαν ποιῆσαι τὴν τε Ἀντιόχειαν καὶ τὴν Αἴγυπτον. Καὶ δὴ τὴν Αἴγυπτον καταλαβὼν ἐν ὅχλῳ βαρεῖ καὶ ἐν ἄρμασι καὶ ἔλέφασι καὶ στόλῳ μεγάλῳ, συνάπτει πόλεμον πρὸς Πτολεμαῖον βασιλέα Αἴγυπτου· διν καὶ τρέψεις ἐπικλέεισε.

[P. 163] Τῆς δὲ ἀγίας πόλεως κατοικουμένης μετὰ Β
πάστης εἰρήνης διὰ τὴν τοῦ ἀρχιερέως Ὄντου μισο-
πονηρίαν τε καὶ εὐσέβειαν, συνέβη καθ' ὅλην τὴν
πόλιν σχεδὸν ἐφ' ἡμέρας μ' φανεσθεὶς διὰ τοῦ ἀέρος
ἰππεῖς τρέχοντας ἐνόπλους, διαχρύσουσις στολᾶς ἔχον-
ταις, καὶ προσδολάς ἐκπατέρων γινομένας καὶ ὅπλων
κινήσιες καὶ χρυσέων κόσμων ἐκλάμψεις παντοῖοις
εἴδετον ἀμφιάσεων τεθυρακισμένους. Διὸ πάντες
ἔξιον ἐπ' ἀγριῷ γενέσθαι τὴν ἐπιφάνειαν. "Ητις
καὶ προεδήλωτο τὴν πονηρὰν ἔφοδον Ἀντιόχου ἀντ-
ζεύξες γὰρ μετὰ νίκης πολλῆς καὶ τεθριψμένος
τὴν ψυχὴν παρέλαβε τὴν πόλιν δορυάλωτον, εἰτε
πρωτάρχαντος τοὺς στρατιώτας ἀφειδῶς κόπτειν τοὺς
παρτιγγάνοντας ἀνηρέθησαν χλιδίδες ρπ̄. Κατα-
τολμήσας οὖν καὶ εἰς τὸ ἀγίασμα εἰσελθών ἐν ὑπερ-
ηφανίᾳ πολλῆς, καὶ στήσας βωμὸν καὶ εἰδῶλον βδέ-
λυγματικὸν μημάσεως, καὶ τὸν μιάντας δι' ἀκαθάρ-
τῶν θυσιῶν, ἱερὸς Διός Ὁλυμπίου προσταγορεύσας,
καὶ ἐφ' διψηλοῦ τόπου καθίσας, ἐκέλευσε τοῖς δορυ-
φόροις ἔνα τέκαστον Ἑρδρίον καὶ κρεῶν χοιρείων
καὶ εἰδῶλοιούτων ἀπογεύεσθαι ἀναγκάζειν, εἰ δὲ τινες
μηδὲ θέλοιεν, τούτους ἀνακριεῖσθαι. Πολλῶν δὲ συν-
απατθίντων, ἐξ ὧν Ἐλεάζαρ τις τῶν πρωτεύοντων
γραμματέων, ἔδη προβενήκας τὴν ἥλικιαν, ἤναγκά-
ζετο μιαροφαγῆσαι διὰ δὲ, τὸν μετ' εὐκλείας θάνατον
μᾶλλον, τὸν μετὰ μύσους βίον ἀναδεικάμενος, αὐθι-
ρίτως ἐπὶ τὸ τύμπανον προσγέτο, καὶ οὕτω μετὰ
πολλῶν πρότερον αἰκισμῶν καὶ ματίγων ὑπάλλαξες
τὸν βίον οὐ μόνον τοῖς νέοις ἀλλὰ καὶ τοῖς προβενή-
κόσι τὸν ἔνυτον θάνατον ὑπόδειγμα γενναῖτο, τος καὶ
ἀρετῆς κατέλιπε. Μεθ' δὲ καὶ ἄλλοι τινὲς ἐπτά ἀδελ-
φοὶ μετὰ μιτρὸς διαφόρως βασανίσθεντες τὸν τοῦ μαρ-
τυρίου στέφανον ἐνδόξως ἀνέδησαντο. Γέφ' ὧν δὲ τύραν-
νος κατατιχυνθεὶς καὶ μᾶλλον ἐκμανεῖς, τὰ λεπτὰ πάντα
σκεύη λαβών, χρυσόν τε καὶ ἄργυρον ἀπειρον, καὶ πᾶ-
σαν τὴν πόλιν λαχψαναγκήσας καὶ τὰ κτήνη κρεουρ-
γῆσας καὶ πολλὴν φονοκτονίαν ποιήσας καὶ μεγαλοβήτη-
μονήσας ἀνεχώρησεν εἰς Ἀντιόχειαν. Καὶ μετὰ δύο ἔτη
κατὰ Ηεροῦν ἐπιστρατεύσας ἀπέστειλεν ἔρχοντα φο-
ρολογῆσαι τὴν πόλιν Ἱερούσαλήμ, δε παραγενόμενος
μετὰ πολλῆς δυνάμεως καὶ λαζήσας εἰρηνικούς λό-
γους μετὰ δόλου πρὸς τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ εἰσελθών
ἐπιπταζεν αὐτὴν πληγὴ μεγάλη καὶ καθελών τὰ τείχη

rat Danielus, pollutum est. Ea enim tempestate impleta est terra calamitatibus, postquam radix peccatorum Antiochus Epiphanes Seleuci Philopatris filius prodiit. Is Antiochus acer homo et cupidus, multis rapinis ac deprædationibus usus, argenti aurique magnas opes coegit, ac vesania intemperantiaque eo prolapsus est ut inter mimos in conspectu omnium impudenter sue in mulieres libidini obsequeretur. Idem regno prospere eunte statuit suo regno Aegyptum adjicere. Itaque in Aegyptum cum magno exercitu, curribus, elephatis ac classe magno profectus, bellum Ptolemaeo regni Aegypti intulit, eoque pulso urbes Aegypti omnes cepit ac deprædatus est.

Et tempore cum sacra urbs Hierosolyma in pace incoleretur Oniæ summi pontificis pietate ac in malos severitatem, per 40 fere dies per totam urbem in aere visi sunt equi auratis armis tecti aciesque adversæ inter se confligentes, utrinque motus armorum, omnisque generis aureorum thoracum atque integrum torum fulgor. Quod ostentum uti bene verteret, omnes optaverunt; illud vero infelicem Antiochi adventum **286** designabat. Reverteus enim ex Ægypto Antiochus, insigni Victoria elatus effratoque animo Hierosolyma adortus, vi expugnavit; militibusque imperavit ut jugularent in quoscumque incidissent, neque cuiquam parcerent. Ita 180 millia Judeorum cœsi sunt. Cæterum eo temeritatis progressus est Antiochus, ut etiam in sacrarium superbissime intraverit, aramque ibi et simulacrum statuerit, abominandum vastitatis signum; templumque impuris profanatum sacrificiis ædem Jovis Olympii denominaverit. Sedens porro in sublimi loco satellites jussit ut Hebræos singulatim ad carnes suillas ac sacrificia simulacrorum gustanda adigerent, recusantesque interficerent. Inter multos qui tum ejus rei causa comprehendebantur, fuit etiam Eleazarus scribarum princeps, proiecta jam æstate. Is cum ad cibum nefarium urgeretur, mortem gloriosam vitæ flagitio contaminatæ præstulit, ac sponte sua in nervum sese abduci passus est; ubi multis prius ac fœdis tortus cruciatibus, vitam finiit, non adolescentibus modo, sed et natu majoribus mortem suam magnanimitatis ac fortitudinis relinquens exemplum. Post eum alii septem fratres una cum matre varie excarnificati martyrii coronam gloriose retulerunt. Ab his tyrannus turpitudinis convictus majore furore exarxit; sacrisque omnibus vasis abreptis aurique et argenti vi immensa, et urbem totam depopulatus, mactatis etiam pecudibus et cæde hominum magna edita, jactabundus Antiochiam rediit. Post biennium **287** expeditionem in Persas parans legatum misit, qui Hierosolymis tributum exigeret. Is cum magnas adduxisset copias, astu pacata omnia loquens urbem intravit, inque ea crudeliter cæde grassatus muros dejicit urbemque incendit; templum quoque

impiis sacrificiis opplevit, et Judæos qui Græcis ritibus uti recusarent, promiscue occidit; abiitque relicto præfecto qui Judæos torqueret. At sacerdos quidam nomine Malthias, quinque filios habens, quorum unus fuit Judas Maccabœus, indignitate rei stimulatus, in præfectum impetum fecit, eoque trucidato omnes suos congregavit, Græcorumque incestas aras subvertit, et eos qui a lege divina desciverant interemis. Sed Antiochus turpiter ex Perside revertens, accepta clade, præ nimio mœrore in morbum incidit, familiaribusque suis sassus est se insomnio torqueri ac sollicitudine confici: nunc se recordari quæ Hierosolymis maleficia exercuisset, et sentire propter ista in has se calamitates devenisse, inque alieno solo perire. Simul aurigæ suo mandavit ut citato cursu pergeret, perspicue animadvertisens divinitus immissum supplicium. Vexabatur insanabili intestinorum dolore. Accidit autem ut de cursu præceps cum impietu deturbaretur, eoque casu afflitti omnia membra corporis excrucientur, ac vermes **288** quoque erumperent, gravisissime doloribus carnes etiam deciderent. Ita ille vitam in aliena terra cum turpissima morte commutavit.

οθαι τὰ μὲλη, ὥστε καὶ σωλήνας ἐκβρίσῃ: καὶ ἐκ διδύναις μεγίσταις καταπίπτειν αὐτοῦ τὰς σάρκες· καὶ οὕτως

Successit filius Antiochus Eupator. Hic adversus Judam Maccabœum, quod is regia præsidia dejecisset, ingentem duxit exercitum, viginti millia equitum, pedites 100000, currus 30, elephantes ab bellum exercitatos 55. Aciem ita instruxit ut divisis in phalanges elephantis cuivis 1000 viros loricis et cassidibus æreis armatos adjungeret ac 500 delectos equites: gestabat quivis elephantus turrim ligneam, inque ea armatos viros 32. Cum solis radii in aurata scuta et currus incidissent, eorum reflexu montes splenduerunt. Acre tum et magnum est commissum prælium. Quod cum maxime ferveret, Eleazarus frater Judæ, cernens ardare elephantes supraque eos sagittarios, unum eorum videns reliquis sublimiorem ac thoracibus reglis armatum, et suspicatus eo regnem ferri, extra ordines sese proripuit, inque cuneum hostium sese immittens, multis circa elephantum occisis belluam subiit, ventremque ejus ferit; quo ex vulnere bellua concidit, ipsumque ruina oppressit Judas cum hoc videret et pugnam sibi iniquam esse sentiret, Hierosolymam **289** profugit. Eum insecutus Antiochus urbem obsidione cinxit. Post pace composita at dato jurejurando admissus in urbem ab Juda, violata juramento, muros prorsus dejecit, ac incolis spoliatis Antiocham rediit. Post hunc triennio Judas avitam religionem poene obsoletam instauravit, bella magna gessit, tropaque præclara erexit, et Judæa Antiochi ducibus omnibus profligatis temploque repurgato totius populi consensu pontifex maximus factus est. σας καὶ τὸ τεῖχος τέλεον καταστρέψας καὶ τοὺς οἰκιστοράς σκυλεύσας, εἰς Ἀντιόχειαν, [P. 166] ὑπέστρεψε. Μετὰ δὲ ταῦτα Ἰούδας τρισιν ἔτεσι τὴν θρησκείαν διιγωρηθεῖσαν τὴν πάτεριν διεκτήσατο, καὶ πολε-

A πᾶσαν ἀνέπρησε, καὶ τὸ μὲν ιερὸν μισθῶν θυτιῶν ἐνέπλησε, τοὺς δὲ μὴ προαιρουμένους τῶν Ἰουδαίων ἐλληνίσαι ἀρειδῶς κατέκτειν. Πολλοὺς οὖν ἀνελῶν ἀπῆλθεν, ἄργοντα καταλιπών εἰς τὸ θεσανίζειν τοὺς Ἰουδαίους. Ματθίας δὲ τις ιερεὺς ἦγων υἱὸς πέντε, ἡφ' ὧν Ἰούδας δὲ Μακκαβεῖος [P. 164] ἐτύγχανε, ζήλου πλησθεὶς καὶ ὄρμήσας κατὰ τοῦ ἀρχοντος ἀνείλεν αὐτὸν. Καὶ συναγαγόντων ἀπαντας τοὺς περὶ αὐτὸν ἀπέργεται καὶ κατασκάπτει τοὺς ἀκαθάρτους βωμούς τῶν Ἑλλήνων, καὶ τοὺς ἀποστάντας τοῦ νόμου ἀναιρεῖ. Οὐ δὲ γε Ἀντιόχος ἀκόσμως τε καὶ ἡττημένος ἐκ τῆς Περσίδος τὴν ὑποστροφὴν ποιούμενος, ἐκ πολλῆς ἀθυμίας ἀρρώστησας ἔφη, πρὸς τοὺς οἰκείους ἔσωτον· Ἀφίσταται δὲ ὑπνος ἀπὸ τῶν δραμαλῶν μου, καὶ συμπέπτωκα ἀπὸ τῆς μεζίμηνς. Νῦν οὖν μιμησθομένι τῶν κακῶν ὃν ἐποίησεν ἐν Ἱερουσαλήμ. Ἐγνων ὅτι χάριν τούτων εὗρον τὴν κατὰ ταῦτα, καὶ ίδοις ἀπόλλυματι ἐν γῇ ἀλλοτρίῳ. Καὶ συνέταξε τὸν ἀρματηρίαν αὐτοῖς ἐλαύνειν ἀγενδότως, ἐπιστρανόμενος ἐναργῶς τὴς ἄγνωθεν κρίσεως τὴν τιμωρίαν. Συνέσθη γάρ αὐτὸν ἀνήκεστος ἀλγηδῶν τῶν σπλάγχνων· συνέβη δὲ πεσεῖν αὐτὸν καὶ ἀπὸ τοῦ ἀρματος ἥστη φρέσμενον, καὶ δυσγερεῖ πῶματι περιποσεῖν, καὶ τάντα τοῦ σώματος ἀποστρεψθεῖσας μεγίσταις καταπίπτειν αὐτοῦ τὰς σάρκες· καὶ οὕτως

B Μετὰ δὲ Ἀντιόχου ἐβατίλευτεν Ἀντιόχος δὲ Εύπατρος. οὐδὲς αὐτοῦ, ἡφ' οὗ Ἰούδας δὲ Μακκαβεῖος τοῦ φρουράρχας Ἀντιόχου τροπωσάμενος ἐπελθεῖν καθαυτοῦ Ἀντιόχου παρεσκεύσας μετὰ γιλιάδων ἵππων εἶχος· καὶ πεζῶν χιλιάδων ἐκπόνην καὶ ἀρμάτων τριχοστῶν καὶ ἐλεφάντων νέα γεγυμνασμένων πρὸς πόλεμον. "Ος καὶ διελὼν τοὺς ἐλέφαντας εἰς τὰς φλάγγας παρέστησεν ἐκάστων ἐλέφαντι ὄνδρας χιλίους τεθεωρακισμένους ἐν ἀλυσειδωτοῖς, καὶ περικεφαλαῖς χαλκαῖ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ ἵπποις ἐκλεκτοῖ πεντακόσιοι διατεταγμένοι ἐκάστῳ φθηρίῳ, καὶ πύροις ξύλιον· ἡφ' ἐκάστῳ φθηρίῳ διὰ μηχανῆς, καὶ ἡφ' ἐκάστῳ ἄνδρες δυνάμεως ἐνοπλοὶ τριχονταδόσι. Ως δὲ κατέλαμπεν ὁ θλιός ἐπὶ τὰς χρυσᾶς ἀσπίδας καὶ τὰ ἄρματα, ἐστιλβεῖ τὰ ὅρη ἀπ' αὐτῶν· Τὸν γάρ παρεισβολὴ μεγάλη καὶ λογυρὰ λίαν. Καὶ οὓς ἐπέτεινεν ἡ μάχη, θεατήμενος Ἐλεάζαρος ὁ ἀδελφὸς Ἰούδας πεπυρωμένους τοὺς ἐλέφαντας καὶ τοξότας ἐπ' εὐτῷ φερομένους, ἐνα δὲ ίδων διηλότερον τῶν ἄλλων καὶ βασιλικοῖς θώρακες καθωπλισμένον, καὶ νομίσας ἐπ' αὐτὸν φέρεσθαι τὸν βασιλέα ἐκπυρθῆσας τῆς παταξίως ἐμπλέκεται τῷ τῶν πολεμίων ἀθροισματι, καὶ πολλοὺς ἀποκτείνας τῶν περὶ νῦν ἐλέφαντας ὑποκάθωθεν αὐτοῦ ὑπέδω, καὶ πατάξας εἰς τὴν γαστέρα τὸν ἐλέφαντα ἐπικαθίσαι καὶ συντρίψαι αὐτὸν τὸν τὸ θηρίον ἐποίησεν. "Οπερ Ἰούδας θεατήμενος καὶ κραταζότερον τὸν πόλεμον αἰσθήμενος εἰς Ἱερουσαλήμ ἔφυγε. Καὶ ἐπιδιώκεις Ἀντιόχος ἐπολιόρκει ταῦτην. Εἴτα λόγους εἰργαζούς μεθ' δροκίων ποιησαμένους, δίχεται αὐτὸν Ἰούδας ἐνδον τῆς πόλεως. Οὐ δὲ εἰσελθὼν καὶ τὸν δρόκον παρασπονδήσας καὶ τεῖχος τέλεον καταστρέψας καὶ τοὺς οἰκιστοράς σκυλεύσας, εἰς Ἀντιόχειαν, [P. 166] ὑπέστρεψε. Μετὰ δὲ ταῦτα Ἰούδας τρισιν ἔτεσι τὴν θρησκείαν διιγωρηθεῖσαν τὴν πάτεριν διεκτήσατο, καὶ πολε-

μους πολλούς ἐπιδειξάμενος καὶ τρόπαια μεγάλα στησάμενος καὶ τῆς χώρας ἀπαντας ἀπελάσας τοῦ ⁸⁹ Ἀντιόχου καὶ τὸν ναὸν ἐκκυθάρα γνώμῃ παντὸς τοῦ λαοῦ τῶν Ἰουδαίων τὴν ἀρχερωτίνην παρέλασε.

Τὰ δὲ Ῥωμαῖων πράγματα διηρκεῖτο πρώτην ὑπὸ Α ὑπὲτων ἐπὶ ἑτη τεδ' ἔως Ἰουλίου Καίσαρος τοῦ μῆ γεννηθέντος· τῆς γὰρ μητρὸς αὐτοῦ θνούστης ἐν τῷ θ' μηνὶ, ταύτην ἀνασχίσαντες ἐξέδιδον αὐτὸν, δῆμον καὶ λέγεται Καίσαρ, ὃ ἐστιν ἀντασμῆ. Ἀφ' οὗ Καίσαρες καὶ οἱ τῶν Ῥωμαίων βασιλεῖς προσηγορεύθησαν.

Τῷ δὲ εἰς ἔτει τοῦ κόστρου Ἀλεξανδρείας καὶ Αἰγύπτου Πτολεμαῖος δὲ Φιλαδέλφειος ἐβιβλεύετον ἕτη ληγή, δὲ καὶ τὴν μετεπολήτην τῶν Θείων Γραφῶν καὶ λοιπῶν Ἐλληνικῶν, Χαλδαϊκῶν, Αἴγυπτιων καὶ Ῥωμαϊκῶν εἰς δύκα μωράδας ἀριθμούμενων βιβλίων, πάνταν τὰ ἐλλογώστων οὐσῶν, εἰς τὴν Ἐλλάδα γλωσσαν μετεποίητε διὰ τῶν οὐ σωπωτάτων Ἐβραίων· οἵ καὶ ἐν ταῖς κατὰ τὴν Ἀλεξανδρείαν βιβλιοθήκαις αὐτοῦ ἐντάσθησαν. Γέροντος δὲ ἡ μετεπολήτη πᾶσα τῶν Ἐβραϊκῶν βιβλίων ἐν δύκαις ἡμέραις οὗτος· Ἐπὶ τῷ καλλεῖ τοῖνυν τῶν Θείων Γραφῶν ἐκπλαγέντος τοῦ βιβλείων καὶ πάντων τῶν ἐν τέλει, παρόντος καὶ Μενεδίμου φιλοσόφου καὶ Δημήτριου Φιλοτρίως ἡρώτα δὲ βασιλεὺς δέ τοισταντας τῶν τοιούτων δύτων τὸν Θείων λόγων, οὐδεὶς ιστορεῖκαν δὲ ποιητῶν ἐμνήσθη αὐτῶν. Καὶ ἀπεκρίθη δὲ Δημήτριος ὅτι οὐδεὶς ποτε ἐπέλμησε τούτων ἀδικεῖται διὰ τὸ καὶ Θεόπομπον θελήσαντα ιστορῆσαι περὶ αὐτῶν παρεργοροῦντος γρατιγῆναι· καὶ ὅπερ ἰσεῖν, δέτα διὰ τούτον αὐτῷ συνέβη περιειργασμένῳ τὰ Θεῖα. Καὶ Θίδεκτον τὸν τῶν τραγῳδιῶν ποιητὴν ἐν έι! δράματι μητρόθεντα τῶν Ιερῶν Βίβλων τούτων τυφλωθῆναι. Ἐκτέρερος δὲ ἀποτροπιζόμενος τοῦ τολμῆματος καὶ τοῦ θείου ἱερούμενιστεμένους ὑγεῖς γενέσθαι.

Πτολεμαῖος δὲ Εὐεργέτης, δὲ Φιλαδέλφου καὶ Ἀρσινόης, ἐτη καὶ. Κατὰ τούτους τοὺς χρόνους Ἰησοῦς δὲ τοῦ Σιράχ ὁ τὴν Σοφίαν συγγράψας παρ' Ἐβραίοις ἔγωριζετο.

Πτολεμαῖος δὲ Φιλοπάτωρ, δὲ τοῦ Εὐεργέτου υἱός, ἐβιβλεύετον ἔτη καὶ. Ἐπὶ τούτου ὁ λαὸς τῶν Ἐβραίων αἰχμάλωτος ἐν Αἴγυπτῳ ἀπαχθεὶς τοιοῦτόν τοιοῦτον. Οὗτος προσέταξε τοῖς αὐτοῦ ὑπασπισταῖς ἐλέφαντας φ', οὓς εἶχε, ποτίσαι οἷον λιθανωτούς οὐποτες ἀπαντας τοὺς Ἰουδαίους δι' αὐτῶν ἀπολέσει· εὑξεμένων δὲ ἐκείνων οἱ ἐλέφαντες εἰς τοὺς ίδίους στρατιώτας καὶ δῆμους ἐμπλέγαντες πολὺν αὐτῶν δῆλον ἐν τῇ περιεχούσῃ μανίᾳ κατέσφεξαν· καὶ οὕτω σωθέντες μετ' εὐχαριστίας ἀπέλυθησαν εἰς τὰ ίδια.

[P. 166] Πτολεμαῖος δὲ Ἐπιφανῆς, δὲ τοῦ Φιλοπάτωρος υἱός, ἐβιβλεύετον ἔτη καὶ. Πτολεμαῖος δὲ Φιλολομήτωρ, δὲ τοῦ Επιφανοῦς υἱός, ἐτη λα. Ἐπὶ τούτου Ἀντιόχου τοὺς Μακκαθαίους μὴ βουλομένους μιαροφαγεῖν ἐκόλασεν. Ἐπὶ τούτου ιεράτευετον Ἰούδας Γραχνός καὶ Ἀριστοβούλος. Καὶ ἔως αὐτοῦ τοινυν τοῦ Γραχνοῦ δὲ βιβλεία τοῦ Ἰερατῆλ ήν. Καὶ λαμβάνει τὴν βιβλείαν αὐτοῦ Ἡράκλης ἀλλόφυλος ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, δέ καὶ πλησιάζει τῇ Χριστο-

A Res Romana primum a consulibus administrata fuit per annos 364 usque ad Julium Cæsarem. Hic quia non fuit natus, sed, matre ejus nono post conceptum fetus mense mortua, ejus utero dissecto extractus, ab ea incisione cognomen Cæsaris habuit, quod ab eo in omnes Romanorum reges transiit.

Anno mundi 5211 regnum Alexandriæ et Egypti Ptolemaeus Philadelphus inicit, gessitque id annos 38. Hic sacras Litteras, sed et reliquos Chaldaicos, Aegyptiacos, Romanos aliisque linguis scriptos libros, opera doctissimorum Hebraeorum in Grecum sermonem transcripsit, libros numero ad 100000; eosque in sua Alexandrina bibliotheca reposuit. Hebraicorum librorum translatio diebus omnino 72 absoluta est. ²⁰⁰ Rex pulchritudine sacræ Scripturæ stupefactus, proceribus presentibus unaque Menedemo philosopho et Demetrio Phalerco, quævit quidnam esset causæ quod sacrarum Litterarum, quarum tanta sit dignitas, nemo historicorum aut poetarum mentionem fecerit. Respondit Demetrius neminem eas fuisse ausum attingere, quando Theopompus etiam scrutari eas aggressus mente captus fuerit, ac per insomnium monitus id sibi accidisse quod curiose sacras res inquire conatus fuisset, et Theodectes tragœdiarum scriptor in quadam fabula sacrorum librorum facta mentione execratus fuerit, uterque autem horum ab incepto desistens Deum placaverit ac sanitati restitutus sit.

C

Ptolemaeus Evergetes, Philadelphi et Arsinow filius regnavit annos 26. Eo tempore Jesus Sirachi filius qui Sapientiam scripsit, apud Hebreos celebris fuit.

Ptolemaeus Philopator Evergetæ filius regnavit annos 17. Sub hoc cum populus Judæus esset captivus in Aegyptum abductus, mira res evenit. Mandavit rex satellitibus ut 500 elephantes vino libanotico inebriatos Judæis immitterent, itaque universo, obtererent. Sed Judæis Deum precantibus elephanti in ipsos milites ac Egyptios sese converterunt, magnamque per furorem multitudinem interfecerunt. Ita Judæi servati cum gratiarum actione in patriam dimissi abiherunt.

D

²⁰¹ Ptolemaeus Epiphanes, Philopatoris filius regnavit annos viginti quatuor. Hujus filius Ptolemaeus Philometor triginta quinque. Hoc regnante Antiochus Maccabæos illicito cibo vesci recusantes suppliciis affecit. Tunc sacerdotio functi sunt Judas Hyrcanus et Aristobulus. Usque ad hunc Hyrcanum regnum Israelicum duravit. Hujus regnum a Romanis obtinuit Herodes alienigena, Christi adventui vicinus. Hyrcano favebat populus.

Aristobulo sacerdotes. Erat autem quidam Omias nomine inter sacerdotes, pius ac justus, et qui aliquando pluviam precibus elicuerat. Hunc coegerunt victoram petere a Deo. Is ergo sic est precatus: « Domine Deus, neque populo contra sacerdotes neque his contra populum auxilium fer. » Eum statim crudeles illi atque impii lapidibus obruerunt. Insecura est statim vindicta divina, venitque Romanorum imperator Pompeius, et urbem cepit. Ingressusque in sacrarium intimum piatae ductus nihil sacræ supellectilis attigit, quamvis esset permulta ibi. Quin et repurgari fanum et sacrificia peragi jussit. Aristobulus Pompeio dono misit vitam auream, 260 talenta appendentem.

Ptolemaeus Evergetes secundus regnavit annos viginti novem. Ptolemaeus, qui a tumiditate corporis Physcon est nominatus,¹⁷ s. Ptolemaeus Alexas annos 10. Ptolemaeus Soter secundus, secundo Evergetis 29² filius, annos 29. Cleopatra 8. Ptolemaeus junior Dionysius 30. Cleopatra hujus filia patri successii, collega regni fratre Ptolemaeo, quem illa aborto dissidio necavit, annosque 22 regnum tenuit. Sed in temporum supputatione quatuor tantum anni regni hujus Cleopatræ numerandi sunt.

Asim regno primus Antigonus potitus Antigoniam urbem ad Orontem fluvium condidit. Hanc Seleucus Antiochi pater refecit ac Antiocham nominavit. Haec est Antiochea magna. Idem Seleucus condidit etiam Laodiceam, Seleuciam, Apameam, Edessam, Berram, Pellam et Babylonem recepit, inque novis urbibus Judæos cum Græcis habitare jussit.

Erasistratus medicus, cognomine Diaphanes, deprehendit Antiochum Seleuci filium graviter ægrotare, quod novercam deperiret, Demetrii filiam. Et Seleucus filii morbum ægerrime ferens ei uxorem suam concessit. Is Antiochus Seleuci filius ex patri sui conjuge Stratonica, filia Demetrii, filium genuit cognomento Deum, qui post ipsum Syriæ et Asiæ regnum annos 15 tenuit.

Anno mundi 5281 Nicomedes Bithyniæ rex Nicomediā urbem de suo nomine cendidit, quæ ante Astacus fuit dicta. Antiochus Epiphanes rex Syriæ. Hierosolymis captis ac populatis, templum profanavit, inque eo abominabile Jovis Olympii constatuit simulacrum, quod Danieli vaticinio desolatio- nis seu vastitatis abominabile signum dicitur.

Annus a Seleuco 170 Judæi Romanorum fuerunt tributarii.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(21) Nemo non videt pessime hæc inter se co- hædere. Ego satis habeo lectorem ad Josephum

A παρουσίᾳ. Καὶ ὅρκανῷ μὲν συνεμάχει (21) τὸ δη- μοτικὸν, Ἀριστοδούλῳ δὲ οἱ Ἱερεῖς. Ἡν δέ τις Ὁνίας δύρματι εὐσεβῆς καὶ δίκαιος, καὶ ἐκ τῶν Ἱερέων, δεὶς καὶ ἀνομόριαν ἐλυσέ ποτε εὐξάμενος· τοῦτον ἡγάγκασεν εὑξασθει περὶ νίκης. Ο δὲ ηὔκατο λέγων. « Θεὲ Κύριε Δεσπότης, μήτε τῷ δῆμῳ κατὰ τῶν Ἱερέων σου μήτε τοῖς Ἱερεῦσι κατὰ τοῦ δῆμου βοηθήσῃς. • Τοῦτον δὲ εὐθέως οἱ ὥλοι καὶ ἀσεβεῖς ἐλιθα- σαν. Καὶ παρευθὺς τῆς θείας δίκης τούτους μετελ- θεύστης ἔλθεις καὶ αὐτῶν Πομπήιος Ῥωμαῖον στρατ- τηγὸς καὶ τὴν πόλιν ἐπόρθησε. Καὶ εἰσελθὼν εἰς τὰ Ἅγια τῶν ἄγιων, δι’ εὐσεβείας οὐδενὸς τῶν Ἱερῶν σκευῶν ἥψατο, καίπερ πολλῶν χρημάτων οντων, ἀλλὰ καὶ ἀνακαθάρσει τὸ Ἱερὸν καὶ τὰς θυσίας ἐπι- τελεῖν προσέταξεν. Ἔπειτα δὲ Ἀριστόδουλος δῶρον Πομπήιῳ ἀμπελὸν χρυσῆν διακοσίων ταλάντων.

B Πτολεμαῖος δὲ δευτέρος Εὐεργέτης, ἔτη καὶ ίσης Πτολεμαῖος δὲ Φύσκων δι’ δύχον τοῦ σώματος ἐπικληθεῖς, ἔτη ίζης μῆνας σ. Πτολεμαῖος Ἀλεξάνδρης, ἔτη ί. Πτο- λεμαῖος δὲ δευτέρος Σωτήρ, οὐ ιδὲ τοῦ δευτέρου Εὐερ- γέτου, ἔτη καὶ ίσης Κλεοπάτρα, ἔτη η. Πτολεμαῖος δὲ νέος Διόνυσος ἐβασίλευσεν ἔτη λ. Κλεοπάτρα δὲ τοῦ νέου Διόνυσου θυγάτηρ τελευτήσαντα διαδέχεται πατέας, καὶ συμδιστιλέεις αὐτῇ Πτολεμαῖος δὲ ἀδελφός· τοῦτον διενεχθέντα πρὸς αὐτήν ἀνελούσα μόνη κατέσχε τὴν ἀρχήν, καὶ βασιλεύει ἔτη καὶ ίσης. «Οτι ἐν τῷ ἀριθμῷ τῶν χρόνων δὲ μόνα ἔτη, τῆς βασιλείας αὐτῆς δεῖ ἀρι- θμεῖν.

Tῆς Ἀσίας πρῶτος βασιλεὺς Ἀντίγονος γενόμενος Ἀντίγονον ἔκτισε τὴν πρὸς τῷ Ὄροντη ποταμῷ. Ταύτην Σέλευκος ἐπικτίσας δὲ Ἀντιόχου πατήρ Ἀντιόχειαν ἀνόμασεν· δεὶς δὲ ἐστιν δὲ μεγάλη Ἀντιό- χεια. Οὗτος δὲ Σέλευκος καὶ Λαοδίκειαν ἔκτισε καὶ Σελεύκειαν, Ἀπάμειαν, Ἐδεσαν, Βέρροιαν. Πέλλαν καὶ Βασιλῶν παρεστήσατο. Καὶ ἐν ταῖς νέας πό- λεσι Ἰουδαίους συνάψισεν Ἐλλησι.

Οτι διαφανῆς λεγόμενος Ἐρασίστρατος ἱερὸς διέγνω Ἀντίοχον τὸν Σελεύκου παῖδα δεινῶς νοσοῦντα διὰ τὸν πρὸς τὴν τοῦ πατρὸς γαμετὴν ἔρωτα, θυγα- τέρα Δημητρίου διθεν Σέλευκος τῷ πάθει πειραλγή- σας παραχωρεῖ τῷ πτερῷ! Ἀντιόχῳ τῆς γχμετῆς. Οὗτος Ἀντίοχος δὲ λεγόμενος Σωτήρ ἐσχεν ἐκ τῆς θυ- γατρὸς Δημητρίου, [P. 167] γχμετῆς δὲ Σελεύκου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, Στρατονίκης, ἄρσενα υἱὸν τὸν ἐπι- κληθέντα θεόν, δεὶς καὶ ἐβασίλευσεν μετ’ αὐτὸν Συ- ρίας καὶ Ἀσίας ἔτη ιε.

Ἐν τῷ εσπάτῳ ἔτει τοῦ κόσμου Νικομήδης βασι- λεὺς Βιθυνῶν ἐπ’ δύρματι αὐτοῦ τὴν Νικομήδειαν ἔκτισε, πρώτην καλουμένην Ἀστακόν. Ἀντίοχος δὲ Ἐπιφανῆς βασιλεὺς Συρίας, τὴν Ἱερουσαλήμ πορθή- σας καὶ τὸν ναὸν βεντλώσας, Διὸς Ὁλυμπίου βδελυ- γμα ἐν αὐτῷ ἀνεστήλωσε κατὰ τὴν τοῦ Δανιὴλ προ- ητείαν, ἤγουν τὸ βδελυγμα τῆς ἑρημώσεως.

Οτι ρό ἔτη ἐτελεσθρόν Ρωμαῖοις Ἰουδαίοις ἀπὸ Σελεύκου.

legendum ablegare. Vide librum Antiquit. xiv ab initio. XVL

Ιούλιος Καίσαρ κατὰ τὸ πέταρτον ἔτος τῆς βασι-
λείας Κλεοπάτρας; ὑπὸ Ρωμαίων ἀναρρήθεις ὑπά-
τος, εἰς τὴν Ἀνατολὴν σὺν πολλῇ ἀνελθών δινάμει
καὶ πολλοὺς τῶν αὐτόθι τροπωσάμενος καὶ ὑποφόρους
καταστήσας, λόιον τῶν τόπων καθίστησον ἐπιμε-
λητάς. Ἀντιπατρὸν μὲν οὖν τὸν Ἀσκαλωνίτην Πα-
λαιστίνης κατέστησε διοικητήν. Γιὸς δὲ τοῦ Ἀντι-
πατρος Ἡρώδου τινὸς, τῶν ἐν νεωκόροις ἀριθμου-
μένων καὶ τῶν αὐτόθι τοῦ Ἀπόδλωνος ἱεροδούλων.
Παῖδες δὲ ὅντα ποτὲ τὸν Ἀντιπατρὸν ληστὰν ἀναρπά-
σαντες Ἰδουμαῖοι κατεῖχον, λότρα ὑπὲρ αὐτοῦ
κομιεῖσθαι ὑπειληφθεῖς τοῦ δὲ πατρὸς αὐτοῦ
εἰς ἔσχατον πενίας ἐληλαχότος, ἔμεινε παρὰ τοῖς ἀρπάξασιν δουλεύων καὶ τοῖς ἐκείνων ἔθεστι τρεφό-
μενος.

Ἀνακρεθέντος δὲ τοῦ Ἀντιπάτρου φαρμάκῳ, βι-
σκανίᾳ πολλῆς εὐδαιμονίας, ὑπὸ Βαλίχου τινὸς.
Ιουδαίου, διαρρέονται οἱ παῖδες αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν,
Ἡρώδης καὶ Φαστίλος· καὶ ὁ μὲν τὴν Ἰδουμαίαν καὶ
τὴν Ἱερουσαλήμων ἐληρώσατο γῆν, τὴν δὲ Ιουδαίαν
καὶ Γαλιλαίαν ὁ Ἡρώδης. Γνοὺς δὲ ὡς Ἄρχαντος ὁ
πρὸ αὐτοῦ βασιλεὺς τὸν τοῦ Δαβὶδ τάφον ἀνοίξας
τρισχίλια ἔλασις τάλαντα, ἥνοιξε καὶ αὐτὸς, καὶ χρή-
ματα μὲν οὐχ εὗρε, κόσμου δὲ χρύσειον καὶ κειμῆλια
πολλὰ ἀνείλετο. Πειραζέντος δὲ αὐτοῦ ἐνδοτέρω χω-
ρεῖν, οὐ τὰ σώματα Δαβὶδ καὶ Σολομῶντος ἐτέθησαν,
πῦρ ἐξελθόν δύο τῶν δορυφόρων κατέφθειρε.

Γενόμενος δὲ εἰς τὴν Αἴγυπτον Ιούλιος τῆς Κλεο-
πάτρας κρατήνει τὴν ἀρχὴν, τῶν ἐπιτιθεμένων ἀνα-
στήλας τὰς ἐπιβούλας. Καὶ τὰ ἐπὶ τῆς Ἀντιολῆς
ἀπαντα διοικητάμενος ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ρώμην
μουνχάγισας.

Οὐτὶ δὲ Ιούλιος μὴν Κυντίλιος ἐλέγετο, μετωνο-
μάσθη, δὲ παρὰ Ἀντωνίου διὰ τὸ γεννηθῆναι αὐτῷ
Γάϊον Ιούλιον. Οὐ δὲ Σεξτίλιος ἀπὸ Αὔγουστου Αὔ-
γουστος, δὲστι σεβαστός.

Οὐτὶ κάρμινα παρὰ Ρωμαίοις λέγεται τὰ ἔπη καὶ
καρμεντία ἡ μαντεία.

[P. 168] Οὐτὶ τὴν πρώτην τοῦ μηνὸς Ρωμαῖοι
καλένδας καλοῦσι· νόννας δὲ καὶ εἰδοῦς ἐπὶ μὲν
Ἰανουαρίου καὶ Φεβρουαρίου Ἀπριλίου τε καὶ
Ιουνίου καὶ Αύγουστου καὶ Σεπτεμβρίου καὶ Ὁκτω-
βρίου καὶ Νοεμβρίου τὰς μὲν νόννας λέγουσι εἰς τοῦ
μηνὸς, τὰς δὲ εἰδοῦς ιγ' τοῦ μηνὸς, ἐπὶ δὲ Μαρτίου
καὶ Μαΐου καὶ Ιουλίου καὶ Δεκεμβρίου τὰς μὲν νόν-
νας τὴν ζ' τοῦ μηνὸς (32), τὰς δὲ εἰδοῦς τὴν εἰς τοῦ
μηνὸς. Καλένδας τοίνυν Ἰανουαρίου εὐρίσκων τὴν
α' Ἰανουαρίου νομίσεις. Ἐτὶ δὲ πρὸ τριῶν τὴν τρί-
την καὶ πρὸ μιᾶς νοννῶν Ἰανουαρίου τὴν δ', διὰ τὸ
τὴν ε', ὡς ἐφημεν, νόνναν καλεῖσθαι. Μετὰ δὲ τὴν ε'
εἰποιεῖς ἂν πρὸ η' εἰδῶν Ἰανουαρίων, ἥγουν τῇ σ
τούτου, καὶ πρὸ ἑπτὰ πάλιν τῇ ζ', καὶ ἕτης διμοίως,

XYLANDRI ET

(22) Notum est hodie non Decembri, sed Octobri
sex Nonas tribui; quæ opinio infra etiam perscri-
bitur. A. D. significant ante diem Prò τριῶν, προ-
μιᾶς etc. Etiam Græci hoc imitati dicunt de quo

PATROL. GR. CXXI.

A Julius Cæsar quarto anno regni Cleopatram
consul creatus cum magno exercitu in Orientem
venit, multisque ibi victis et stipendiariis fa-
ctis, suos provinciarum constituit procuratores. Ita
Antipatrum Ascalonitam præfecit Palæstinæ. Fuit
is filius cuiusdam Herodis, inter adituos censi
et eos qui ibi Apollinis fano inserviunt. Atque
hunc puerum quondam Idumæi prædones rapue-
rant, spe pro ipsius missione mercedis accipien-
dæ: sed quia pater erat pauperrimus, Antipater
apud ipsos servus remansit, ipsorumque moribus
institutus est.

B Cum Balichus quidam Judæus Antipatrum ve-
neno sustulisset, tantam ei felicitatem invidens,
filii Antipatri hereditatem regni adierunt, Herodes
atque Phasclus, ea lege ut hic Idumæam et Hiero-
solymicum sortiretur territorium, ille Judæam
et Galilæam. Et Herodes cognito Hyrcanum,
qui ante ipsum regno fuerat functus, Davidi
sepulcro apero tria talentorum millia abstulisse,
ipse quoque sepulcrum id aperuit: 29.4 sed
nihil pecunias, verum ornamenta aurea et reposita
donaria multa reperit atque asportavit. Cumque
conatus esset interius penetrare, ubi Davidi et
Solomonis corpora erant reposita, ignis erupit
duosque satellitum interfecit.

C Julius cum in Aegyptum venisset, insidiis evita-
tis quas ipsi adversarii tetenderant, Cleopatram
regnum in suam redegit potestatem, rebusque per
Orientem constitutis Romam rediit, solus toti rei-
publicæ imperaturus.

Julius mensis ante Quintilis dicebatur. Julii
nomen ei ab Antonio impositum est ideo quod isto
mense C. Julius natus fuerat. Sextilis ab Augusto
Augustus est denominatus.

Carmentæ fatidicæ mulieri nomen obtigit a vati-
cinis, quæ carmina Romanis dicuntur.

D Primam mensis diem Romani Kalendas appellant, Nonas quintam mensis diem, et Idus decimam
tertiam. Nisi quod Martii, Maii, Julii, et Decembris
Nonas septima, Idus decima quinta die consti-
tuunt. Itaque ubi Kalendas Januarias leges, pri-
mam Januarii diem intellige. Tertia vocatur a. d.
tertium, et quarta pridie Nonas Januarii, quia, ut
dixi, quinta est Nonis Januarii. Sextam appellabis
a. d. 8 Idus Januarii. 29.5 Septimam a. d. 7.
Octavam a. d. 6, et cætera. Quia decima tertia
dies Idus vocatur. Decimam quartam scribes
a. d. 19 Kalendas Februarias. Decimam quintam
a. d. 17 Kalendas Februarias: itaque progredieris
usque ad primam Februarii diem, quæ nominatur

GOARI NOT.E.

alibi. Etymologias quoque nostri auctoris in media
reliqui; quas si voluisse persequi qua compro-
bando qua refellendo, prolixior ut essem portebat,
et aliquando Oedipus. XVI.

11

Kalendas Februarii. Eodeinde modo de reliquis **A** διὰ τὸ τὴν ιγ' Ἰανουάριον εἰδοῦς Ἰανουάριον λέγεται. Τὴν δὲ ιδίαν τούτου εἰποιεῖ μη πρὸ θ' Κελευθῶν

Φεβρουάριον, τὴν δὲ ιε' πρὸ η', καὶ ἑξῆς κατὰ τὸν τρόπον μέχρι τῆς πρώτης Φεβρουάριον εἰτα ἐμεῖς καλέσομεν Φεβρουάριον. Ετιμήτε καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων μηνῶν διμοίων.

A cibo Janus Romanis Cibullius est dictus, quia convivia juvet. Est et Janus Quirinus dictus veluti propugnator, et Consensus quasi Itinerarius, et Patricius ut indigena. Dio Romanus antiquum quemdam heroem nomine Janum ait, eo quod a natura hospitium præbueret, præteriorum ac futurorum notitia fuisse prædictum; ideo eum a Romanis bifrontem pingi; mensem ab eo Januarium dictum, eumque anni principium esse.

Februam deam quamdam piacularem Romani crediderunt esse. Ansius libro de Mensibus Etrusca lingua februum appellari ait eum qui est apud inferos. Labeo Februarium a dolore dictum autumat, quia februs Romanis dolor dicatur. Eo mense defunctos honorabant. Februare porro est purgare.

Marti nomen Romani imposuerunt a morte, aut quod artium sit motor, aut quod a solis maribus colatur. Aut a μάρνασθαι, pugnando, secundum Philoxenum. Lingua Ἀgyptia vocatur Ἑρτοί, quod vocabulum **296** omnis generis procreationem vitalēm designat, vimque omnis naturae et materie permutatricem ac vivificam.

Kerdos, Latine lucrum, id quod datur ad tempus, dicitur. Milliarisia autem a militia: Scipio enim auro deslitutus, et urgente Annibale, militibus ea paravit atque distribuit.

Delatores quos Romani vocant, ii Græcis sunt, diaboli et sycophantæ.

Spatharius Romanis est corporis custos, oratio compellatio, fabricenses armorum opifices.

Romani pudicas mulieres matronas appellant, Græci dominas familias. Eae tantopere verecundiae studebant ut ne conversarentur quidem cum vulgaribus mulieribus, sed in balneis extra multitudinem, sibi quieta quædam deligerent loca, quæ etiamnum Matronalia dicuntur.

De Græcis casti fuerunt Bellerophontes, qui Stheneboea, Tenes, qui Alphesibœa. Peleus, qui Astydamea, et Hippolytus, qui Phædra abstinuit.

Ao apud Chaldæos interpretatum est lumen, quod

XYLANDRI ET

(23) In Græco est τέλης. Sed ego secutus sum historiam Bellerophontis et Hippolyti res notiores sunt quam ut de his sit aliquid annotandum. Tenes autem, a quo insula Tenedos nomen habet, Cycni filius Neptuni nepos fuisse traditur; qui novercae de stupro ipsum appellanti noluerit obsequi, ideoque in mare a patre falso criminis novercae credente in cista expositus, incolumis ad insulam Leucophrynam delatus ei nomen fecerit ibique regnaverit. Est hoc apud Tzetzam in Lyceophronem, apud Eustath. in Iliad. a', 38; qui

Οὐτε Ῥωμαῖοι κάθους τὴν τροφὴν ἐκάλουν· ἐξ οὗ καὶ Ἰανὸν Κινδύλλιον διὰ τὸ εὐωχιαστικὸν καὶ Ἰανὸν Κυρίνον ὀντανεῖ πρόμαχον, καὶ Κονσαῖον ἀντὶ τοῦ δόαιον καὶ πατρίκιον αὐτόγθοισα. Διῶν δὲ Ῥωμαῖος ἀρχαῖον τινὰ θρωνὸν Ἰανὸν λέγει, διὰ τὴν τοῦ Κρόνου ἔντειν λαβόντα τὴν γῆν τῶν μελλόντων καὶ τῶν προϋπαργόντων, καὶ διὰ τοῦτο διπέσσωπον ὅπερ διηγεῖται. Οὐτε δὲ Λαζεὼν ἀπὸ τοῦ πένθους λέγει κληθῆναι τὸν Φεβρουάριον· φέβρους γάρ παρὰ Ῥωμαῖος τὸ πένθος προσταχορεύεται. Κατ' αὐτὸν δὲ τοὺς κατοικημένους ἐτίμων ὡντας φεβρουάριον τὸ καθῆροι.

Οὐτε τὸν Μάρτην οἱ Ῥωμαῖοι μάρτιον ἐκάλουν οὔτε θάνατον, ή κινητὴν τῶν τεγμάνων, ή τὸν παρ' ἀρχέσιν καὶ μόνων τιμώμενον, ή ἐκ τοῦ μάρνασθαι κατὰ Φιλόκενον. Καλεῖται δὲ Αἰγυπτιαστὶ Ἐρωτής τοῦτο δὲ σημαίνει παντος γένους ζωογονίαν καὶ πάστης οὐσίας καὶ οὐλης, κατὰ οὐσίαν, καὶ δύναμιν διατάκτικήν ζωογονικήν.

Οὐτε κέρδος ή ἐπίκαιρος δόσις λέγεται, μιλιαριστία δὲ ἀπὸ τῆς μιλιταρίας ἥγουν στρατείας ὁ γὰρ Σκι πίλων δι' ἔνδειν χρυσίου τοῖς στρατιώταις τὰ μιλιταρῖα κατασκευάσας ἐπιδιδώκεν, Ἄννισου τοῖς πράγμασιν ἐπικειμένου.

Οὐτε διλάτορες τοὺς διαβόλους καὶ συκοφάντες καλοῦσι Ῥωμαῖοι.

Οὐτε σπαθάριος ὁ σωματοφύλακς ἐστίν, δρατίων προστάγησις, καὶ φαυρικίσιοι οἱ τῶν δπλων δημιουργοί.

Οὐτε Ῥωμαῖοι τὰς σώφρονας γυναῖκας ματρώνας ἐκάλουν, οἱ [P. 169] δὲ "Ἐλλῆνες οἰκοδεσποίνας. Αἴ τοι τοσοῦτον τῆς αἰδοῦς ἐφρόντιζον ὡς μηδὲ ταῖς πολλαῖς τῶν γυναικῶν ὄμιλεν, ἀλλὰ τόπους τινὰς ἡσυχίους ἐν τοῖς βαλανεῖοις ἔχω τοῦ πλάνους ἐσυταξίς χρορίζειν, οὓς ἔτι καὶ νῦν ματρώνικα καλοῦσιν.

Οὐτε σώφρονες Ἐλλήνων οὗτοι, Βελλεροφόντες Σθενεβοίας καὶ Τελτης (23) Ἀλφεσθοίας καὶ Ηγλεύς Ἀστυδαμείας καὶ Ἰππόλυτος Φεβρούαριος.

Οὐτε δέ παρὰ Φεβρούαριος ἐρμηνεύεται φῶς νοητὸν

GOARI NOTE.

Philonomen istam novercam ab aliis Polybiam appellari ostendit, etiam in Dionysium. Atque ita est apud scholiastem quoque Homeri, in dictum locum. Meminit et Diodorus Siculus in fine l. v, sed nomine novercae omisso. Noster Alphesibœam vocat. Quæ scripture si sit recta, nihil est absurdum: nam quod idem Peleum Astydamea abstinuisse ait, eam Pindarus in *Nemeis Hippolytam Cretheidem, Magnessam Hippolytam Horatiū in Odis* vocat. Quæ historia est etiam apud interpres Apollonii. num. xiv lib. i xxl.

τῇ Φοινίκων γλώσσῃ καὶ Σαβαὼν δὲ δύπλῳ τοὺς ἐπτά πόλους, τουτέστιν δὲ μηδεμίᾳ οὐργὸς Θεός.

"Οτι νέα τι πρώτη τοῦ μηνὸς παρὰ Ἀττικοῖς, ἐννη δὲ τι τελευταῖς. Καλάνθη τι, νεομηνία, ἀπό τοῦ καλεῖ, ἐν αὐτῇ τὸν ἵερα τὸν δῆμον καὶ κτρύτειν τὴν τήμαρχαν τῆς νόννας, ἐξ ἡς ἐδηλοῦτο ἡ μεσομηνία, ἥν κύτοι πατρίως εἰδοῦσις ἔχουσι τὰς νόννας, καὶ πεντεκαιδεκατετάκτιτὰς τὰς εἰδοῦσις, οἱ δὲ λοιποὶ πεντετάκτιτὰς νόννας, καὶ τριτηκιδεκατετάκτιτὰς τὰς εἰδοῦσις.

Φουρτούνα παρὰ Ῥωμαῖοις τι, εὐδαιμονία.

"Οτι τι δεκάς δεκάς προσαγορεύεται ὡς δεκτικὴ τοῦ ἀπερίου. Ἡ αὐτὴ καὶ κλαδοῦχος, διδτὶ ἐξ αὐτῆς οἱ ἄριθμοι πάντες ὡς κλάδοι τινὲς φύονται.

Σπόρτα παρὰ τοῖς αὐτοῖς τι σπυρίς, τι καὶ φίσκος καλεῖται· καν διαφέρωσι τῷ φίσκον μεν καλεῖσθαι τὴν ράβδωτὴν πλεκτάνη, σπόρταν δὲ τὴν φλοιώδη. Ἐστι δὲ καὶ ἑτέρα κατασκευὴ σπυρίδος, ἀντὶ τίλου τῇ κεφαλῇ τιθεμένη· καλεῖται δὲ παρὰ Ἰταλοῖς κάμελος, ἐξ οὗ καὶ καμελάνια. (24)

Μαππάριον τοῖς Ῥωμαῖοις ἐδοξεῖ καλεῖν ἐξ αἰτίας τοιούτης. "Εθος δην τοῖς ὑπάτοις ἐπὶ τῶν θεάτρων εὐωχεῖσθαι. Μετὰ δὲ τὸ παύσαθαι τῆς εὐωχίας τὸ ἐν γεροῖν ἐκμαγγίον, δι καὶ μάππαν πατρίων καλοῦσιν, ἐξ οὗ καὶ μαππάλια, ἔριπτον ὅπαρ ὑποδεγόμενος διεγόμενος μαππάριος τὸν ἀγῶνα παρεπεμπάσεν. Οὗ πλέον δὲ τῶν ἑπτὰ κύκλων, οὓς σπάτια (25) οἴνει στάδια καὶ μίσους; ἀντὶ τοῦ ἀθλούς, περὶ τὴν πυραμίδην, την νῦν δέσμοιν καλοῦσι, διεπληγέταιον οἱ ἀγωνισταί διὰ τὸ τοσοῦτον εἶναι τοὺς τῶν πλανήτων πόλους, οὓς Χαλδαῖοι στερεώματα καλοῦσιν, ἀνευ τοῦ σεληνιακοῦ διὰ τὸ μέχρις αὐτῆς διήκειν τὸ τῆς ὅλης (26) σκύδαλον κατὰ τὸ λόγιον.

"Οτι βιξιλατίωνες οἱ Ῥωμαῖοι ἱππεῖς, καὶ βιξιλα παραπέτασματα ἐκ πορφύρας καὶ χρυσοῦ εἰς τετράγωνον σχῆμα πεποιημένα· ταῦτα ἐξηρτῶντες ἐπὶ μακρῶν δορίτων, κύκλῳ παραπορεύομενοι τῶν βασιλέων κατασκέπτονται αὐτούς. Εἴτε δ' ἂν τὰ λεγόμενα φλάμμουλα.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(24) Καμηλαύχια scribunt moderni, et pileolos ex camelorum pilis confessos, summo tantum vertici harentes καὶ πρὸς αὐτὸν ad cervices defluentes, ita vocant. Suidas aliter: Καμηλάνιον Ῥωμαίων ή λέξις. Προτείη δὲ ἡ Ἑλληνιστὶ παρὰ τὸ καμηλαύχιον εἰλανεῖν. GOAR.

(25) Pro οὐ σπάτια scripsi οὐδὲ σπάτια. Quid autem sit μίσος hoc loco, nescio. Μίσθις præmium significat, τῷ ἀθλῷ vox vicinior. Quanquam in spectaculis et certaminibus hujusmodi rerum quoque missilium, quæ in populum emitterentur tanquam donaria, usus fuit. Mappæ militendæ mos apud Suetonium c. xxii Neronis et apud Martialem alicubi refertur, meminitque etiam Tertullianus cum alibi tum quasi per adagionem in extremo libri adversus Valentianos. XYL.—Quid sit hoc loco μίσος fatetur se ignorare Xylander: ξόλος quoque se nescire fateri debuerat. Est autem ξόλος certamen. Exerritamentum vocat Dempsterius Antiq. Rom. v, 4, idque proprio vocabulo commissio nuncupabatur. Suetonius in Augusto c. LXXXIX: Admonebatque prætores ne pa-

A mente percipitur, lingua Phœnicum : Sabaoth autem is qui est supra septem cœlos, nimirum Opifex.

Apud Atticos prima mensis dies Nea, id est nova, appellatur, et ultima Ene, quasi tacita. Novilunium Kalendæ usurpat, a calando 297 seu vocando, Græca origine ; tunc enim pontifex convocato populo Nonarum diem patefecit, quæ mensis medium indicat, quod ipsi patria lingua Idus nominant. Observandum est Martium, Maium, Julium et Octobrem suas Nonas septima, Idus 13 die habere : cæteri has decimo tertio, illas quinto habent.

Fortuna Romanis est quæ Græcis εὐδαιμονία.

Denarius apud Græcos dechas a recipiendo dicitur, quod capax sit insinuati. Eadem claduchos dicitur quasi ramos in se recipiens, quod ex ea omnes numeri tanquam rami pullulant.

Sporta corbis et fiscella apud Romanos sere ideam significant, differunt tamen : fiscella quippe dicitur quæ est ex virgis contexta, sporta, quæ ex subere. Est et aliud genus sportæ quæ pilei loco capiti imponitur, Italis camela dicta ; unde et Camelaucia.

Mappullæ nomen Romanis tali de causa usurpatur. Mos erat ut consules in theatro epularentur, ac postquam saturati convivio erant, mantile quod manibus tenebant, quod et mappa dicitur, projectarent, idque is qui ab ea re mapparius dicitur, arripens certamen adornabat. Qui autem curribus certabant, non amplius septem gyris seu spatiis (seu missos, id est præmia, vocare velis) circa metam sive obelum 298 conficiebant, qui toli dem sunt planetarum orbes, quos Chaldaei firmamenta nominant, extra lunæ orbem, ad quem usque repurgamenta elementarium rerum pertinunt, juxta oraculum.

Romani equites appellantur Bexillationes. Et vexilla vela sunt quadrangula forma, ex auro et purpura contexta. Ea longis contis suspensa circa regem gestant, eumque ita tegunt. Sunt autem forte ea quæ et flammula dicuntur.

D terentur nomen suum commissionibus obsoleteri : unde committere pro digladiari, certare etc. Cujus exempla numerum omnem excedunt. Μίσθις itaque certantium in Circo commissio est, quæ vox ἀντὶ τοῦ ἀθλού scribitur. GOAR.

(26) Γλῆρα elementarias et materialias vocat. Σκύδραlon excrementum est, quod ut vilissimum sordeat et abjectatur, sicut D. Paulus humana ac caduca vocat ad Philippenses suos, et apud Photyclidem σκύδραλιζατε τραπέζις dicuntur quæ adulatoribus et aliena quadra viventibus dantur. Oraculum, cujus nientio sit, excidit. Jam bixillations quid sint nescio : bigas et bigarias novi, de quibus loqui eum putarem, nisi mox eorum seorsim mentionem faceret. Βιξιλα audacter vexilla reddidi, descriptione id ferente. Quanta fuerit Cedreni peritia antiquitatis Romanæ, quivis certabit. Bixillations poteram vexillations reddere, sed omitto. XYL.—Vexillations sunt Romanorum equitum agmina. Idem habet Notitia imperii. GOAR.

Plinthon Græci vocant laterem coctum. Erat autem plinthus quædam publica, in qua senatum ac legionum nomina inscribebantur quadrata figura. In muro plinthus erat. Quidam titulum appellant, cum titulus non sit quadrangula figura, sed dignitatum præscriptio.

A Romanis crassum et latum lignum matrix dicitur. Antiqui enim in ligno, corticibus ac e libro tiliæ confectis tabulis scribebant. Est et tabula tiliacea, in quam verba libertatis solebant inscribi: Græce tilia est philyra. Liber et codex idem habentur: proprie autem codex truncum significat, liber corticem. Eadem matricula nuncupatur; et matricarii, qui ligna consciunt.

Geryonem tricorporem perhibent fuisse, non quod tribus fuerit **299** præditus corporibus, sed quia tres in Oceano insulæ suppetias ipsi ferebant.

Bigæ Romanis appellantur currus bijugi: inde bigarii dicti. Idem Latinos suos incolas, Hellenes Græcos nominant; et decanos, quos alias lictores.

Septem spectacula hæc sunt:

*Prisorum inanis pyramides superbia,
Jactavit Ægyptus quibus se callida.
Pharæque turris astra tangens summitas.
Magnus colossus ille, celebris in Rhodo,
Tumulusque Mausoli exauditus omnibus,
Et Oyzici domus ruinæ nescia,
Ædes Dianæ nobilisque apud Ephesum,
Cujus perhibetur auctor Artemisia:
Mausolus olim conjugem hanc miram habuit.
Lyciæ theatrum in urbe conditum Myris,
Quod Ismaeli stirps adæquavit solo.
Rufniusque dictus lucus Pergami,
Cujus per orbem pulchritudo cognita est.*

Caius Julius Cæsar regnavit annos quatuor, menses septem. Cæsar autem ab eo dictus est quod cæso matris utero natus esset. Dictus est **300** etiam Dictator, quasi penes quem unum omnis esset potestas: est autem dictatura magistratus nullius legibus subjectus. Cæsari natus fuit equus ungulas habens fissas, nullumque alium sessorem admittens, sicuti Bucephalus solum recepit Alexandrum. Is adhuc juvenis per quietem imaginatus est se cum matre sua coire.

Idem, ut Plutarchus scribit, maximis præliis Germanos, Gallos et Britannos domuit, urbesque hominibus frequentes quingentas Romanis stipendiarias rededit.

XYLANDRI ET

(27) Xylander ut nimis proprie, sic ridicule: πλίνθον Græci vocant laterem coctum. Quis hoc nesciat? Verum quid ad Cedreni propositum vel Græcorum πλίνθος vel Latinorum coctus later? Relictis idcirco Xylandro lateribus, laterculum eruditæ aperit Pancirollus in *Not. Imp. c. xcii*: Erat ærarium in æde Saturni, ubi plebiscita et senatus consulta reponebantur. Id postea laterculum dictum. Mathematici enim quadratam figuram et ad

A 'Il παρ' "Ελλησιν (27) δπτη πλίνθος λατέρκουλον πηρά 'Ρωμαίοις λέγεται. Ή δὲ πλίνθος δημοσία, ἐφ' οὐ τὰ τὰ τῶν βουλευτῶν καὶ τὰ τῶν στρατευμάτων ὄνδρατχ ἀπεγράφετο, καὶ ἔγραφετο ἐπὶ τείχους εἰς τετράγωνον σχῆμα τύπος τις καὶ γραμμὴ πλίνθος. Τίτλον [P. 170] καὶ αὐτὴν τινες ὄνομάζουσιν, οὐκ εἰδότες ὡς τίτλος κυρίως ἡ προσγραφὴ τῶν ἀξιωμάτων λέγεται, οὐ μή τι τετράγωνος γραμμῆ.

B Λέγεται παρὰ 'Ρωμαίοις ματρίκιον τὸ πλατυ ἔύλον καὶ παχύ· οἱ γάρ ἀρχαῖοι ἔύλοις καὶ φλοιοῖς καὶ φιλυρίνοις πίναξι προσγράφοις ἐκέχοντο. Κατι θὲ καὶ σανίς φιλυρίνη, ἐφ' ής τὰ ῥήματα τῆς ἐλευθερίας εἴωθε γράψεσθαι. Τίτλοι δὲ παρὰ τοῖς αὐτοῖς ἡ φιλύρα τὸ ἔύλον· διεν καδίκις τὸ βιβλίον. Καδίκις δὲ κυρίως ὁ φιρός παρ' αὐτοῖς καλεῖται, καὶ λίθερ τὸ βιβλίον. Λίθερ δὲ δ φλοιός ἔστι κυρίως ταῦτα καὶ ματρίκιον. Καὶ ματρικάριος τοὺς ἔυλουργοὺς καλοῦσι.

C Τρισώματον τὸν Γηρουόνιν φασὶν οὐχ ὅτι τοσούτοις ἐχρήστο σώμασιν, ἀλλ' ὅτι τρεῖς νῆσοι ἐν τῷ Ὡκεανῷ κείμεναι συνεμάζουν αὐτῷ.

D Ότι 'Ρωμαῖοι τὰ δίζυγα ἄρματα βίγας ἐκάλουν, ἔχον καὶ βιγάριοι. Λατίνους τοὺς ἐπιχωριάζοντας, Γραικοὺς δὲ τοὺς ἐλληνίζοντας καλοῦσιν, Δεκανοὺς τοὺς φαδδούχους.

"Οτι τὰ λεγόμενα ἐπτὰ θεάματα ἔστι ταῦτα·

Κενὸν φράγμα τῶν πάλαι πυραμίδες,
Αἶγυπτος ἀπερ εἰχε κόμπον ἡ πλάνος,
Καὶ πύργος ἀστροῖς ἔξισον μενος Φάροι.
Μέγας κολοσσὸς δ ὄρυλον μενος Ῥόδου,
Καὶ τύμβος ἔκάκουστος δ τοῦ Μαυσώλου,
Καὶ Κυζίκου φέριστος ἀρρόσης δόμος.
Τῆς Ἀρτέμιδος τῆς Ἐφεσίας δόμος,
Τὸν ὄπερ ἔκγιγνεν Ἀρτεμισία
Ἡ Μαυσώλου τάλαινα σύζυγος πάλαι.
Καὶ τὸ θέατρον Λυκίας τῆς τῶν Μύρων,
"Οπερ κατεσπάρακεν Ἰσμαήλ γόνος.
Καὶ Ρουφίνιον ἄλσος ἐν τῷ Ηεργάμῳ,
Οὐπερ τὸ κάλλος πάσαν ἔδραμε χθόνια.

E Γάϊος Ιούλιος Καίσαρ ἔβασιλευσεν ἔτη δ', μῆνας ζ'. Καίσαρ δὲ ἐπεκλήθη, δ λέγεται ἀντομὴ, δτι θυνούστης τῆς μητρὸς αὐτοῦ ἐν τῷ ἐννάτῳ μηνὶ ταύτην ἀνατεμόντες ἔκγιγνον αὐτὸν. Οὗτος καὶ Δικτατωρ ἐκλήθη, δ ἔστι μονάρχης δικτατωρ δέ ἔστιν ἀρχὴ ἀνυπεύθυνος. Τούτῳ ἐτέχθη ἱππος ἀντὶ ὀπλῆς χηλᾶς ἔχων καὶ μηδένα ἔτερον ἀναβάτην δεγδμενος δι αὐτὸν, ὡς Βουκέφαλος τὸν Ἀλέξανδρον. Οὗτος νέος δὲν ἔν τοις ὕπνοις συνουσιάζειν τῇ ιδίᾳ μητρὶ.

F "Οτι αὐτὸς Ιούλιος, ὡς φησι Ηλούταρχος, μεγίστοις ἄγωσι [P. 171] Γερμανοὺς καὶ Γάλλους καὶ Βρεττανοὺς χειρωσάμενος, ὑποφέρους τοῖς 'Ρωμαίοις πεντακοσίας πόλεις οἰκουμένης κατεστήστο.

GOARI NOTÆ.

aliquam similitudinem instar lateris surgentem πλινθον, id est laterculum vocant, cui codex similis laterculum est appellatus. Sic et lapidem quadratum architecti, et agmen Cœlianum nuncupant. A quo laterculum hoc derivari Cedrenus autumat. Qui inquit, later coctus est, seu πλινθον Græcis, laterculum a Romanis dicitur. Est autem hic later publicus, in quo senatorum et legionum nomina scribantur. GOAR.

"Οτι δη γαμετή αύτοῦ ἐν τῇ νυκτὶ μεθ' οὐν ἐσφάγγη, οὐδοῖσεν δρῆν τὴν οἰκίαν Καίσαρος συμπεπτωκέναι, καὶ σύτον κατατετρωμένον καὶ αἴματα περιρρέθμενον ἐμπεσεῖν τοῖς κόλποις αὔτης. Τούτῳ μέλλοντι τὴν αὐλίον ἐξελθεῖν θύραν ἀπερχομένῳ ἐπὶ τὸ βουλευτήριον εἶκὼν αύτοῦ τοῦ Καίσαρος ἐφεστῶσα τῷ προθύρῳ αὐτομάτως κατέπεσε. Καὶ πρὸς τούτοις χάρτην αὐτῷ τις ἐπιδέδωκε πᾶσαν τὴν κατ' αύτοῦ μελετωμένην ἐπιδιούλην ἔχοντα. Καὶ νομίσας ἄλλο τι εἶναι οὐκ ἐνέτυχεν, ἀλλὰ δέδωκάς ἐτέρῳ φυλάττειν ἐσφάγη ὑπὲρ Βρούτου καὶ Κασίου ἐν τῷ βουλευτηρίῳ, χρόνων ὑπάρχων νές. Κλητρονόμον δὲ καὶ θετὸν οὐλὸν κατέλιπεν Ὁκτάδιον τὸν οὐλὸν Ιουλίας τῆς ιδίας ἀδελφῆς, ἕτος ἄγοντα ισ'.

'Οκτάδιος Αὔγουστος Καίσαρ, ὁ ἀνεψιὸς Ιουλίας, ἐνστίλευσεν ἔτη νές. Αφ' οὗ Αὔγουστοι οἱ Ῥωμαῖοι βικτιλεῖς καὶ διὰ μὴν Αὔγουστος ἐκλήθη, δὲ ἐστὶ Σεβαστὸς, Σεβτίλιος πρὶν δινομαζόμενος. Ἐν τῇ νυκτὶ δὲ ἦγεννήθη, ἐδειν αὐτοῦ ὁ πατὴρ καθ' ὑπουρὸς ἐκ τῶν κόλπων τῆς; γυναικὸς αὐτοῦ τὸν ἡλιον ἀνατέλλοντας; δὲ μῆτραρ αὐτοῦ εἶδεν ὡς τὰ σπλάγχνα αὐτῆς ἐξαπαγέντα εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνεφέρετο. Καὶ διὰ Νιγδίοις βουλευτής ἀστρολόγος βραδὺ προελθόντας τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἡρώτησε τὴν αἵτιαν, δὲ ἐφη οὐλὸν αὐτῷ τετέχθαι, κἀκεῖνος ἀνεβόησεν. "Ω τί ἐποίησας; δειπνήτῃ, ἥμιν ἐγένηνησας. "Οτι τρεφομένου αὐτοῦ ἐν ἀγρῷ καταπάτας δετὸς τὸν ἄρτον ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ ἀφείλετο, καὶ ἐπανελθὼν πάλιν εἰς τὰς χειρας αὐτοῦ τοῦτον κατέθετο. "Οτι ἐν παισὶν αὐτοῦ τελοῦντος Κικέρων αὐτὸν [ὁ Ὁκτάδιος] ἐνείροις ἐθεάσατο Χρυσῆ ἀλλεις δεδεμένον καὶ μάστιγα χρατοῦντα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ζαλασθῆναι εἰς τὸ Καπιτώλιον. "Οτι ἐν τῷ τέλει αὐτοῦ κεραυνὸς εἰς τὴν εἰκόνα αὐτοῦ ἐμπεσῶν τὸ πρῶτον γράμμα τοῦ δινόμετος αὐτοῦ ἀφύνειν, ὡς τοὺς μάντεις εἰπεῖν διὰ τεθνήσεται. Συγκαλέσας δὲ τοὺς βουλευτὰς εἰπε· Πηλίνην παραλαβών τὴν Ῥώμην λιθίνην ὑμέν αὐτὴν καταλέοιπα διὰ τὸ περιὸν τῆς δυνάμεως. Ἐν τῷ Σεβτίλιψ δὲ μῆνι γενόμενος ὅπατος καὶ πολλὰς νίκας νικήσας, ἐν τούτῳ καὶ τελευτῇ διὸ καὶ Σεβτίλιος αὐτὸς πάλιν ἐλέγετο διὰ τὸ τὸν Σεβτίλιον μῆνα ἐπονομασθῆναι Αὔγουστον. 'Ηγκαπτο δὲ οὐ' αὐτοῦ Μαικήνας ἀνήρ σφόδρας, διὸ καὶ πρῶτος τὰ σημεῖα ἐφεῦρεν. "Ος ποτε δικαζόντος τοῦ Καίσαρος καὶ πολλῶν θίνατον καταψήφισαμένους, μὴ δυνάμενος διὰ τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ. . . . αὐτοῦ, ἔγραψεν· 'Ἀνάστα, δῆμιε, καὶ σημηνάμενος ἔδριψεν ἐν τῷ κόλπῳ αὐτοῦ ὅπερ ἀναγνοῦς δὲ Καίσαρ ἀνέστη, κελεύσας ἀργῆσαι τὰ κριθέντα παρ' αὐτοῦ. "(τὸ πάντα ήν τῶν φίλων [P. 172] θεραπευτικός. Τινὸς γάρ τῶν συστρατευομένων αὐτῷ δεηθέντος τῆς εἰς τὸ βουλευτήριον αὐτοῦ παρουσίας, εἰπεῖν αὐτὸν μὲν ἀσχολεῖσθαι, ἐπιτρέψαι δὲ τινὶ τῶν φίλων παραγενέσθαι καὶ τὴν χρείαν πληρώσαι. "Ος δργισθεὶς ἐφῆ· 'Ἐγώ δοσάκις τῆς ἐμῆς ἐπικουρίας ἐδεινήθης, οὐκ ἄλλον διντ' ἐμοῦ ἐπεμψα. Καὶ ἐρυθρίσας ὁ Καίσαρ καὶ συνπῆλθε καὶ συνέπραξεν.

'Επι δὲ τῆς βασιλείας Αὔγουστου Καίσαρος εἰσῆλθε πλοῖον ἀπὸ Ἀλεξανδρείας εἰς τὴν πόρταν Ῥώμης, ἐπιφερόμενον σίτου μοδίων χιλιάδας υ', ἐπιβάτας ατ',

A Ea nocte quae cædem ipsius præcessit, uxor per insomnium vidit domum mariti sui Cæsaris corrue, ipsumque multis confectum vulneribus ac cruentum in suum collabi gremium. Et cum ipse in curiam iturus janua atrii exiret, imago ejus quæ in vestibulo stabat sponte sua decidit. Præterea chartam ei quidam exhibuit, in qua omnes quæ ei parabantur erant indicatae insidiæ; quam ille de alia re existimans esse non legit, sed alii servandam dedit. Ipse in curia est a Bruto et Cassio occisus, annos natus 56. Adoptavit et heredem constituit Octavium, filium Julia sororis suæ, annum agentem 16.

B Octavius Augustus Cæsar, sorore Julia natus, annos regnavit 58. Ab hoc Romanorum 301 reges et mensis Sextilis Augusti nomen habent. Qua nocte natus est, pater insomnis opinatus est ex sinu uxoris suæ solem oriri, mater autem imaginata est viscera sua sibi extracta in cœlum ferri. Nigidius senator astrologus patrem ejus interrogavit cur tam tarde domo prodiisset, cumque is responderet filium sibi natum esse, exclamavit Nigidius; O quid egisti? dominum nobis genuisti. Cum rure ageret Octavius, aquila devolans panem ei de manibus rapuit, ac reversa eum rursus in manus depositum. Cum adhuc puer esset, Cicero per insomnium vidit eum flagellum tenentem e cœlo aurea catena in Capitolium demitti. Sub exitum ejus fulmine tacta est ipsius imago et prima nominis littera abolita: inde arioli pronuntiarunt non multo post moritum. Convocato senatu dixit se Romam ex luto conditam accepisse, ceterum eam ipsis lapideam relinquere, potentia magnitudinem innuens. Sextili mense consul creatus, diversis annis eodem mense multas victorias obtinuit, eodemque mortuus est; itaque ei mensi est nomen Augusti impositum. Charus ei fuit Mæcenas, vir sapiens; qui et primus rationem per notas scribendi reperit. Is cum quodam die Cæsar jus diceret multosque capite damnaret, neque ipse ad eum præ turba hominum accedere posset, in scheda scripsit, Surge carnifex, 302 eamque signatam in gremium ejus conjectit. Ea lecta Cæsar surrexit, jussitque sententiarum latarum a se executionem differri. Erat autem in amicos admodum officiosus. Cum quidam cuius militiae erat Cæsar usus opera, ab eo peteret ut sui in quadam re juvandi gratia in curiam veniret, Cæsarque se occupatum esse, sed misso amico ejus necessitatibus subservitum responderet, succensens alter, Ego, inquit, quoties tu auxilium meum requirebas, non alium meo loco nisi. Ita Cæsar verecundia motus una abiit, eique in causa sua agenda adfuit.

Augusto imperante navis Alexandrina in portum Romæ est advecta, quadringenta modiorum frumenti millia afferens, classiarios 1200, nautas 200, tum

piper, lintea, chartas, vitra, magnumque obelis. cum et imperatorem collocatum in magno Circo, altum pedes 87 s.

Habuit etiam Athenodorum Alexandrinum, sapientissimum virum. Insano alienarum uxorum amori indulgebat Cæsar; adeoque ipsi flagitio ejus mariti inserviebant. Cum enim aliquis senatorum ad eum veniret, cui uxor esset formosa, ad hunc Cæsar misit suum annulum, postulavitque ut uxorem in lectica ad se mitteret operta obsignataque et una annulum remitteret; itaque mulierem in lectica accipiens, expleta libidine eam obsignatam marito remittebat. Petierat aliquando id ipsum a 303 quodam Cæsar; qui cum recusare non auderet, suam calamitatem deplorabat. Athenodorus cum in plorantem incidisset, causa cognita, se cum stricto gladio in lecticam abdi, itaque obsignata ea ad Cæsarem mitti jussit. Cæsar cum senatoris uxorem sibi allatam putans januam lecticæ aperuisset, exsiluit gladium strictum tenens. Athenodorus, subitoque visus admodum perterritus Cæsarem, metuentemque sibi confirmavit rursum, juramentoque adegit promittere nihil se in posterum tale acturum. Id adeo gratum Cæsari fuit, ut convocato senatu Athenodorum multis verbis laudaverit; addideritque se, cum turpem ageret vitam, ab eo fuisse correctum. Jam gravis astate Athenodorus in patriam redeundi veniam petiit, quod jam perfectam rerum cognitionem et agendi rationem Cæsar esset consecutus. Cum ægre veniam impetrasset, ultimo digressu valedicens Cæsari in aurem insurravit, hortans ut quoties ira commoveretur, non ante agi quidquam manda-ret quam apud sese 24 vocabulorum elementa enumeraisset: norat enim animum Cæsaris subita ira exardescere, et facile mutari. Tum Cæsar: «Bene, inquit, habet; commonisti me quod nondum sim perfectus. Itaque nondum patiar te in patriam redire.»

Anno Augusti 2 indictiones institutæ sunt et bisextus, legesque ab eo civiles propositæ. Tunc etiam Romæ Virgilius poeta innotuit. Sub 304 eo etiam Judam Galilæum, cuius est in Actis mentio, ferunt seditionem movisse, et Antipatrum, Herodis patrem, Judæam regem a Romanis factum.

Antonius autem consul et imperator Romanus, uti Dio Cocceius scribit, Bruto et Cassio, qui Cæsarem Julium necaverant, imperfectis, exercitus recreandi causa in Syriam venit. Inde Cleopatra amore captus Augusto Cæsari se opposuit, Romamque redire, ne causam dicere opus haberet, posthabuit. Hic Antonius cum Cleopatra Alexandriæ et Ægypti regina inito consilio, Dexiophane mechanico ei operi præfecto, magna hominum multitudo in opera multoque labore et impendio usus, maris fretum quod urbem Alexandriam et pharum insulam interfluebat quatuor miliarum latitu-

μέγαν δεσλίσκον μετὰ τοῦ βασιλέως, αὐτὸν τε ἐστῶτα ἐν τῷ μεγάλῳ Ἰππικῷ, ἔχοντα ὑφός πόδας πέντε θυμι-

στου. Εἶχε δὲ καὶ Ἀθηνόδωρον τὸν Ἀλεξανδρέα σοφώτατὸν πάνω. Ἡν δὲ Καῖσαρ μανιώδης ἦν περὶ τὰς τῶν ἄλιστῶν γυναικες, ὡς καὶ αὐτοὺς ἐξυπερεῖν τῷ μιάσματι. Ἕντα γέροντος τοῖς τῶν βουλευτῶν πρὸς αὐτὸν ὥρχιαν ἔχων γυναικα, ἔπειτα πρὸς τούτον τὸν οἰκεῖον δακτύλιον, καὶ ἡξιού ἐμβαλεῖν τὴν γυμνήν ἐν καταστέψῃ φορεῖψαι καὶ κατασημάντασθαι, καὶ αὖθις τὸν δακτύλιον ἀντιπέμψασθαι· καὶ οὕτω δεχόμενος τὴν γυναικα ἐν τῷ φορεῖψαι ἀσελγάνων ἐσφράγιζε καὶ ἀνταπέστρεψεν. Ὁπερ γέγονε τινι, διὰ μὴ τολμήσας ἀντειπεῖν ἀπωδόρετο τὸ δυστύχημα. Οἱ ἐπιστάταις Ἀθηνόδωρος κλαίεισι, καὶ τὴν αἰτίαν μαθών, ἐκυρῶν ἡτησεν ἐμβαλεῖν τῷ φορεῖψαι καὶ κατασημηνάμενος ἀποστεῖλαι, γυμνὸν ξίφος ἐπιφερόμενον. Οὗτος ἀπαγθάνησε Καῖσαρ τὴν γυναικα εἰναι τοῦ συγκλητικοῦ, καὶ ἀνοίκαντος τὰς θύρας ἐξέθορε ξιφίρρης Ἀθηνόδωρος καὶ πάνω κατέπτειε τῷ ἀθρόῳ τὸν Καῖσαρα. Καὶ δεδότα αὐτὸν ἀνεκτίστο, καὶ τοῖς μεγίστοις κατέδησεν ὅρκοις μηδέποτε τοῦτο πρᾶξαι. «Ον τοσοῦτον ἀπεδέξτο ὡς τὴν σύγκλητον συνυγάγων πολλὰ τὸν Ἀθηνόδωρον ἐγκωμιάσαι, προσθεῖναί δὲ καὶ τοῦτο, ὡς κακὸν βίον ἐσχηκὼς διὸ Ἀθηνόδωρος ἐπανωρθώθη. Γηράσας δὲ δ Ἀθηνόδωρος ἡτησεν ἀπελθεῖν εἰς τὴν πατρίδα· ἐλεγε γέρως τέλειος εἴη ὁ Καῖσαρ κατὰ πᾶσαν φιλοσοφίαν καὶ πρᾶξιν. Οὐ δὲ μόδις ἐπέτρεψεν αὐτῷ τὴν ἀναγόρησιν. Ός δὲ μέλλων ἀπαίρειν ἡσπάζετο αὐτὸν, καὶ ἐπικύψεις εἰς τὸ οὖν παρεκάλει ἵνα διάκονος ὑργίσθῃ, μὴ πρότερον κελεύσῃ τὸ πρακτέον, πρὶν δὲ καθ' ἐκυρῶν ἀριθμήσῃ τὰ κδ' στοιχεῖα· ἔδει γάρ αὐτοῦ τὸ δέξιον μον καὶ εὑμετάβλητον. Οὐ δὲ Καῖσαρ αἰσθέμενος ἐργασίας μετέπειτας με τὸν ἀτελῆς εἶμι καὶ τῆς σῆς διδασκαλίας δεόμενος. Διὰ τούτο οὐ συγχωρήσω σοι τῆς ἐνεγκαμένης τέως ἐπιβῆναι.»

Τούτου [P. 173] τῷ δευτέρῳ ἔτει αἱ ἴνδικτοι ἐπενογθήσαν καὶ τὸ βίσεκτον, καὶ νόμους ἐξέθετο πολιτικούς. Καὶ Βιργίλιος παρὰ Ῥωμαῖοις ἐγνωρίζετο ποιητής. Ἐπὶ τούτου καὶ ἰούδαν τὸν Γαλιλαῖον τὸν ἐν ταῖς Ιεράξειν ἐμφερόμενον ιστορούσιν ἐγγέρθατι, καὶ Ἀντίπατρον τὸν Ἡρώδου πατέρα τῆς Ἰουδαίας βασιλέα κατασῆναι ὑπὸ Ῥωμαίων.

Αντώνιος δὲ δ στρατηγὸς καὶ σπατος Ῥωμαίων, ὡς ἡγ. Δίων δ Κόκκειος, ἀνελὼν Βροῦτον καὶ Κάσιον τοὺς φονευτὰς Ἰουλίου Καίσαρος, τὸν στρατὸν ἀναλαβὼν ἤλθεν ἐν Συρίᾳ. Ἐρωτι δὲ βληθεὶς Κλεοπάτρας ἀντῆρεν Αύγουστῳ Καίσαρι· δοειν ἐπανελθεῖν εἰς Ῥώμην οὐκ ἐγγάκει ὡς λόγον ἀποδώσων. Οὗτος δ Ἀντώνιος μετὰ Κλεοπάτρας Ἀλεξανδρέας καὶ Αἰγύπτου ἀνταρτίσαν βουλευτάμενος προσέχωσε τὸν Ἀλεξανδρέας τῆς πόλεως καὶ Φάρου τῆς νήσου μεταξὺ δικείμενον θαλάσσην πορθμὸν, ὡσεὶ τέσσαρα μίλια ἔχοντα διάστημα. Τοῦτον οὖν τὸν πορθμὸν χειρὶ πολλῇ καὶ σπουδῇ καὶ διπλάνη, Δεξιοφάνους

μηχανικοῦ τοῦ ἔργου προηγουμένου, συντελέσαντες ήπειρον καὶ βαθὸν εἶναι παρεσκεύασαν ἄβετον ὅντα τὸ πρότερον, καὶ ἀκωλύτως ἔξειναι πρὸς τὴν Φάραν διαβαίνειν.

Τούτου τῷ ίδιῷ ἔτει, Αὐγούστου δὲ Καίσαρος μβ' ἔτει τῆς μοναρχίας αὐτοῦ, τίκτετοι Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν. Ἔτος τοῦτο κτίσεως κόσμου κατὰ τὰς ἀκριβεστάρας ἀναγραφὰς ἐφέστη, μηνὶ Δεκεμβρίῳ καὶ, ἡμέρᾳ δ'. Κύκλος ἡλίου ὀκτωκαθέκατος, καὶ σελήνης κύκλος εἰ. Εἴτα γνῶναι τὴν ἡμέραν βουλόμενοι καθ' ἣν ἐτέλθη Χριστὸς ὁ ἀλτηθινὸς Θεὸς ἡμῶν, τίθεμεν τὰς κατὰ τὸ παρόντα ἔτος δ' ἐπακτὰς τοῦ ἡλίου, καὶ ταύταις προστίθεμεν τὰς ἀπὸ ἀρχῆς τοῦ πρώτου μηνὸς ἡμέρας, Ἀπριλίου λ', Μαΐου λα', Ιουνίου λ', Ιουλίου λα', Αὔγουστου λα', Σεπτεμβρίου λ', Οκτωβρίου λα', Νοεμβρίου λ', Δεκεμβρίου καὶ, ὁμοῦ σῆμα. Ταύταις διῆστες ἐπὶ τῶν ἐπτάκινων μ' σπ' ια' ζ' λοιπά? δ'. Ἐγνωμενοὶ δὲν ὡς καθ' ἣν ἡμέραν ἐδημιούργητο τοὺς φωτῆρας, κατ' αὐτήν ἐτέλθη Χριστὸς ὁ ἀλτηθινὸς Θεὸς ἡμῶν ὡς ὑπάρχων "Πλα:ος δικαιοσύνης.

Τῷ ίδιῷ ἔτει Τιβερίου Καίσαρος βαπτίζεται ὑπὸ Ιωάννου, ἱδικτιῶν πρώτη, ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ, τῇ ιγ' ἡμέρᾳ τοῦ λα' ἔτους αὐτοῦ, σ' τοῦ Ἰανουαρίου μηνὸς. Ἔν τῷ ἐφέστητοι τοῖν τῆς τοῦ κόσμου γενέσεως ἐγεννήθη Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν. Ἐν δὲ τῷ παρόντι, εφλα' ἔτει ἐβαπτίσθη, καθὼς λέλεκται. Μετὰ δὲ τὸ βαπτισθῆναι ἀπαντά τὸν λαὸν, γὰρ φρίσει τὰ ιερὰ Λόγια, καὶ Ἰησοῦ βαπτισθέντος καὶ προσευχομένου ἐγένετο ἀνεφρήθηναι τὸν οὐρανὸν, καὶ καταβῆναι τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον σωματικῷ εἶδει ὡσεὶ περιστεράν ἐπ' αὐτὸν, καὶ φωνὴν ἐξ οὐρανοῦ γενέσθαι λέγουσαν· «Σὺ εἶ ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός· ἐν σοὶ τὸν δόκησα.» Εἴτα γνῶναι βουλόμενοι καὶ ποία ἣν τῆς ἐδομάδος ἡμέρα δέτοιο ὁ Κύριος ἐβαπτίσθη, τίθεμεν [Ρ. 174] τὰ εφλα' ἔτη. Τούτοις προστίθεμεν τὸ τέταρτον, καὶ γίγνονται τέσσερα. Ταῦτα ὑψελομένην παρὰ τὸ ἐπτάτι, λέγοντες ἐπτάτι Ζή', επτάτι π' φε', επτάτι η' νε'. Λοιπαὶ δ' ἐπακτάται. Ταύταις προστίθομεν τὰς ἀπὸ τοῦ πρώτου μηνὸς ἡμέρας ἐώς αὐτῆς τῆς ἡμέρας ἐν γῇ δια Κύριος ἐβαπτίσθη. Οὕτως ἔχεις ἐπακτὰς δ'. Απριλίου λ', Μαΐου λα', Ιουνίου λ', Ιουλίου λα', Αὔγουστου λα', Σεπτεμβρίου λ', Οκτωβρίου λα', Νοεμβρίου λ', Δεκεμβρίου λα', Ιανουαρίου σ', ὁμοῦ σπ'. Ταύταις διῆστες ἐπὶ τῶν ἐπτάτων, λέγων ἐπτάτι μ' σπ', λοιπαὶ ε'. Ἐγνωμενοὶ δὲν ὡς ἐν τῆς ἐδομάδος ἡμέρῃ ἐβαπτίσθη ὁ Κύριος. Καθ' ἣν ἡμέραν αὐτὸς ὁ Κύριος προσέτεξεν ἐξαγαγεῖν τὰ ὅστα τὸ πετεῖται ψυχῶν ζωσῶν, αὐτὸς ἐπὶ συντελείᾳ τῶν εἰώνων ἐβαπτίσθη, καὶ ἤγιασε τὸ ὅσιον καὶ ζωοποιὸν ἡμῖν ἀπειργάσατο.

Μετὰ δὲ τὸ βαπτισθῆναι, καὶ πειρασθῆναι ὑπὸ τοῦ Σατανᾶ ἐν τῇ ἔργῳ, καὶ νικῆσαι τὸν πειράζοντα, παρεγένετο εἰς τὴν Γαλιλαίαν κηρύσσων τὸ Εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας, καὶ καλεύσας τοὺς μαθητὰς πιστεύσαντας καὶ δεξαμένους τὸ κήρυγμα τῆς εὐαγγελίας ἀνελθεῖν μετ' αὐτοῦ εἰς Ἱεροσόλυμα, ἐστάσαι τὸ νομικὸν πάσχα. Εἴτα θέλοντες (28) γνῶναι

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(28) Totum hoc vitatum est. Neque deerant nobis fortassis conjecturæ emendandi, si totum computum

A dine, ingesta materia siccavit, fecitque ut tanquam per continentem liber esset ex urbe Pharum aditus.

Hujus Cleopatræ decimo quarto, Augusti autem Cœsaris regni 32 anno, Christus Dominus noster natus est (sunt is annus mundi, secundum accuratorem annales, 5506) mensis Decembris die 25, feria quarta, Cyclus solis erat 18, lunæ 15. Cum ergo diem volumus explorare qua Christus verus noster Deus natus est, anni præsentis quatuor solis epactas ponimus, iisque addimus dies quæ sunt ab initio primi mensis, 305 nempe Aprilis 30, Maii 31, Junii 30, Julii 31, Augusti 31, Septembris 30, Octobris 31, Novembris 30, Decembris 25. Summa, dies 291. Hanc per septem divide ita: septies 40 sunt 280 Hæc de summa aufer, restant 11. Ab his 7 detrahe, remanebunt 4. Ita ergo deprehendimus, qua diem luminaria fabricatus fuerat, eadem et natum fuisse Christum, verum Deum nostrum, qui est Sol justitiae.

Anno Tiberii Cœsaris 15, indictione prima, ab Joanne baptizatus est in amne Jordane, 13 die anni ætatis sua 31, sexta die Januarii mensis. Proinde Christus Deus noster natus est anno ab exordio mundi 5507, baptizatus anno 5536. Cum et universus populus esset baptizatus, ut sacra Litteræ tradunt, et Jesus baptizatus precaretur, cœli aperti sunt, ac sanctus Spiritus forma corporæ tanquam columba supra ipsum se dimisit: et vox de celo talis auditæ est « Tu es Filius mens dilectus, in te acquiesco. » Porro scire cupiens quota fuerit septimanæ dies qua baptizatus est Jesus, pone annos 5536. Adjice his quadrantem suum, sicut in summa 6920. Hæc sic per 7 divides: septies 900 sunt 6300. Rursum septies 80 faciunt 640 Tandem septies 8 sunt 64. His omnibus detracatis restabunt quatuor epactæ, illis dies addemus a primo mense usque ad propositum diem. Sic habebis 4 epactas, Aprilis dies 30, 306 Maii 31, Junii 30, Julii 31, Augusti 31, Septembris 30, Octobris 31, Novembris 30, Decembris 31, Januarii 6. Summa 285. Hæc per septenarium dividæ, hoc paeto: Septies 40 sunt 280, restant quinque. Sic invenimus quinta septimanæ die Dominum fuisse baptizatum. Qua enim die ipse jusserat aquas producere reptilia, animalia viventia, ea in fine sæculorum etiam baptizatus aquam consecravit, utque nobis esset vivifica efficit.

Postquam baptizatus in solitudine a Satana retulit, in Galilæam profectus est, ibique lætum de regno Dei nuntium dididit, discipulosque qui crediderant et pictatis præconium amplexi erant, secum Hierosolyma ascendere jussit ad pascha secundum legis præscriptum celebradum. Jam si velimus cognoscere quota die

GOARI NOTÆ.

(28) Totum hoc vitatum est. Neque deerant nobis fortassis conjecturæ emendandi, si totum computum

mensis incidisset in præsentem annum 5536, initium nacta a vicesima Martii die, decima quarta dies primi mensis lunaris, dividemus 5536 per 19: supererunt 7. Hujus undecuplum est 77. Bis tringinta hoc est 60, inde aufer: restabunt 17. Adde his tres, quæ ante luminarium coitum sunt: ante lunam 7, et alias 7 ab vicesima prima Martii die. Summa 42, hinc tolle 40: supersunt 14. Itaque decima quarta primi mensis lunæ dies incidit in vicesimum septimum Martii diem. Porro volentes cognoscere quota dies septimanæ fuerit, adde quadrantem 307 suum ad 5586, qui est 1884. Summa erit 6920. Eam divide per 7, ut supra relinquatur quatur epactæ. His adde 3 dies antegressos conjunctionem luminarium, et 7 dies a vicesima prima Martii. Summa 14. Divide per 7: nihil supererit, sicut ergo Sabbatum.

Decimo nono Tiberii anno Christus supplicio sese subdidit, anno mundi 5539, die mensis Martii 23, septimanæ sexta. Exstitit a mortuis 23 die ejusdem Martii, die a sabbato proxima. Inde in Ecclesia receptum est pascha dominicum celebrare vicesima quinta die Martii. Quo tempore Judaicum pascha peragebatur, dies erat Martii 24, septimanæ septima, idest sabbatum. Circulus solis 23, lunæ 10, utrumque numeratum a 21 Martii præsens anni, indictione quarta. Et undecimus annus erat naturalis novendecennii lunæ, ac vigesimus sextus annus vigintocennii solis. Hoc autem quartum pascha est, quo pro nobis passus est Christus, verus Deus noster. Testimonium autem perhibet ipsum quoque Evangelium, his verbis⁸⁶: « Ipsi vero in prætorium non intrabant, ne polluerentur, sed postridie pascha possent rite comedere. » Item^{86*}: « Judæi porro, ne eorum corpora in cruce manerent sabbato (erat enim pridie sabbati, quod admodum magna solennitate acturi erant), a Pilato postularunt ut iis ossa confringerentur atque deponerentur. » Quo igitur tempore Christus suo corpore pro nobis supplicium luit, eo legitimum pascha non edit, sed 308 ipse pro nobis victima factus est. Quod autem non decimo quarto die pascha celebraverit, sed eum anteciperit mysticor cœnæ institutione, quo tempore fermentatorum panum sanctificatio et festivitatis apparatus aguntur, argumento est, quia discipulis non de victimâ et panibus fermentatis, sed panem et vinum tradidit.

Qui Christum scribunt anno 5500 natum, anno 5533 supplicio affectum, errant neque præcise annos norunt.

Eo tempore quo in terris homo Christus egit, fuit quidam Edessæ regulus nomine Augarus. Ad hunc quoque miraculorum a Deo nostro Christo

⁸⁶ Joan. xviii, 28. ^{86*} Joan. xix, 31.

(quem vocant) ecclesiasticum excutere et hoc adhibere consilium suisset, Itaque quia id nobis

A ποστὴ τοῦ μηνὸς ἔφθασε κατὰ τὸ παρὸν εφλέπτους, ἀρχὴν εἰληφυῖα ἀπὸ καὶ τοῦ Μαρτίου μηνὸς, ἡ ἵδια πρώτου μηνὸς τῆς σελήνης, τὰ εφλέπτην ὑσείλομεν ἐπὶ τῶν ιθῶν. Λοιπαὶ ζ'. Ταύτας ἐνδεκαπλασιάζοντες, γίνονται οἱ. Ἐκβαλε τριακάδας δύω, λέγων διξ αἱ λέγων διξ. Πρόσθαλε ταύτας τρεῖς τὰς πρὸ τῶν φωστήρων, πρὸ σελήνης ζ', καὶ ζ' τὰς ἀπὸ καὶ, καὶ αὐτῆς τοῦ Μαρτίου μηνὸς. Ὁμοῦ μδ'. Ὑψελε λαϊ λοιπαὶ ιδ'. Καὶ ἔφθασεν ἡ ἵδια τοῦ πρώτου μηνὸς τῆς σελήνης τῇ καὶ τοῦ Μαρτίου μηνὸς. Εἴτα θέλοντες γίνωνται καὶ ποιὰ ἡμέρᾳ ἔφθασεν ἡ αὐτὴ ιδ' τοῖς εφλέπτην, προστίθεμεν τὸ τέταρτον, απὸδ', καὶ γίνονται ζ'. Ταῦτα ὑφελε εἰς τὰ ζ', λέγων ζθ'. ετ', ζπ' φξ. ζη', νς'. Λοιπαὶ δὲ ἐπακτᾶται. Ταύτας πρόσθαλε τρεῖς τὰς πρὸ τῶν φωστήρων, καὶ ζ' τὰς ἀπὸ καὶ, καὶ αὐτῆς τοῦ Μαρτίου μηνὸς. Ὁμοῦ ιδ'. Καὶ υσελε ζ· λοιπαὶ ζ', καὶ ήν Σάββατον.

Tῷ δὲ ιθ' ἔτει Τίβερίου Καίσαρος δόκιμος ἐπὶ τὸ πάθος παρῆν. Ἐτος τοῦτο εφλέπτη, μηνὶ Μαρτίῳ καὶ, ἡμέρᾳ ζ'. Ἀνέστη δὲ τῇ καὶ τοῦ αὐτοῦ Μαρτίου μηνὸς, ἐν φερόνῳ ἐτελέσθη, ἡμέρᾳ αἱ. Ὅθεν καὶ τὸ Κύριον Ηὔστη ξερτάζειν ἡ Ἐκκλησία παρειληφε τῇ καὶ τοῦ Μαρτίου μηνὸς. Ἐν φερόνῳ ἐτελέσθη τὸ Ίουδαικὸν πάσχα, μηνὶ Μαρτίῳ καὶ, ἡμέρᾳ ζ'. Κύκλος ἡλίου καὶ σελήνης ι', ἀρχὴν εἰληφότα τὴν καὶ τοῦ Μαρτίου μηνὸς, τῆς ἐνεστώσης [P. 175] δὲ ινδικτίωνος. Καὶ οὐτὸς τῆς κατὰ φύσιν ἐννεακατεδεκατηρίδος τῆς σελήνης, καὶ καὶ τῇ τῆς κατὰ φύσιν ὀκτιωκατεικοστηρίδος τοῦ ἡλίου. Τοῦτο δὲ τὸ τέταρτον πάσχα ἔστιν ἐν φερόνῳ ὑπὲρ ἡμῶν Χριστὸς δὲ ἀληθίνος Θεὸς ἡμῶν. Μαρτυρεῖ δὲ καὶ αὐτὸς τὸ Εὐαγγέλιον, τὸ, « Καὶ αὐτὸὶ οὐκε εἰσηλθον εἰς τὸ πραιτώριον, ἵνα μὴ μιανθῶσιν, ἀλλ' ἵνα ἀκωλύτως τῇ ἑξῆς ἡμέρᾳ φάγωσι τὸ πάσχα. » Καὶ αὐθὶς: « Οἱ οὖν Ίουδαῖοι, ἵνα μὲν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τὰ σύμματα ἐν τῷ Σαββάτῳ, ἐπεὶ παρασκευὴ ἡν (ἡν γὰρ μεγάλη ἡ ἡμέρα ἐκείνη τοῦ Σαββάτου), ἡρώτησαν τὸν Ηἱλάτον ἵνα κατεαγῶσιν αὐτῶν τὰ σκελη καὶ ἄρθρωσιν. » Ἐν φερόνῳ κατὰ τὰ σάρκα ἔταθεν ὑπὲρ ἡμῶν ὁ Κύριος, τὸ κατὰ νόμον οὐκ ἔφαγε πάσχα, ἀλλ' αὐτὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἐτύθη. Οτι δὲ οὐ κατὰ τὴν ιδίαν ἐπετίλεσε τὸ πάσχα, ἀλλὰ πρὸ τούτου τὸ μυστικὸν ἐτέλεσε δεῖπνον, ὅτε καὶ δὲ ἀγιασμὸς τῶν ἀζύμων καὶ δὲ προετοιμασία τῆς ἑορτῆς ἐγίνετο, εύρισκεται τοῖς μαθηταῖς μεταδόδους οὐ θύματος οὐδὲ ἀζύμων, ἀλλὰ ἄρτου καὶ ποτηρίου.

Οἱ δὲ τὴν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ ἀναγράφοντες εἰς τὸ εφ' ἔτος καὶ τὸ πάθος ἐν τῷ εφλέπτῃ σφάλλουσι, μᾶς τὴν αἱρέθειαν τοῦ ἔτους ἐπισταμένοι.

Κατὰ τοὺς Χρόνους τῆς ἐνσάρκου ἐπιδημίας Χριστοῦ τοῦ ἀληθίνος Θεοῦ ἡμῶν ἦν τις τοπάρχης πόλεως Ἐδέσσης, ὃνδιπάτι Αὐγαρος. Διαδοθείσας οὖν

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

alienum videbatur hujus loci, vita auctoris reddidimus. XYL.

πανταχοῦ τῆς τῶν θευμασίων φήμης Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, ἀκούσας καὶ αὐτὸς δὲ ὁ ὄφελος τοπάρχης ἔξιστα τοῦτοις καὶ ἐπόθεις ίδειν τὸν Χριστόν. Οὐκ ἡδύνατο δὲ διὰ τὸ ἀνιάτως νοσεῖν. Γράψει τοίνου ἐπιστολὴν πρὸς αὐτὸν, ἥ ἀπέστειλε δι' Ἀνανίου τῶν αὐτοῦ ταχυδρόμων, διὰ τοῦτο τεχνής Παρθηγγεῖλε δὲ αὐτῷ δὲ ὁ Αὔγαρος λαζεῖν ἐν σανδίᾳ τὸ δόμοιώματα τῆς τοῦ Χριστοῦ ίδεις. Ἡ δὲ ἐπιστολὴ τοῦ Αὔγαρου κατὰ τὴν μάχην διέξεισι τάσσεις. « Αὔγαρος τοπάρχης πέλεως Ἐδέσσης Ἱησοῦ Σωτῆρος ἀγαθῆ, ἀναρχονέντι ἐν πόλει Ἱερουσαλύμων, χαίρειν. Ἦκουσται μοι τὰ περὶ σοῦ καὶ τῶν σῶν ιαμάτων ὡς ἀνευ φαρμάκων ὑπὸ σου γινομένων ὡς γάρ λόγος, τυφλοὺς ἀναβλέπειν ποιεῖς, χωλοὺς περιπατεῖν, λεπροὺς καθαρίζεις, καὶ ἀκάθαρτα πνεύματα λόγῳ ἀπελαύνεις, καὶ τοὺς ἐν μακρονοσίᾳ βρασανίζομένους θεραπεύεις καὶ νεκροὺς ἐγείρεις. Ταῦτα πάντα ἀκούσας περὶ σοῦ κατὰ νοσην ἐθέμενης διὰ Θεὸς εἰς καταβάσιν ἐξ οὐρανοῦ ταῦτα ποιεῖς, ἥ Μίλος εἰς τοῦ Θεοῦ, ποιῶν ταῦτα. Διὰ ταῦτα τοίνου γράψας ἐδεῖτον τῆς σῆς ἰσχύος καὶ ἀγαθότητός σου λῆγεις καὶ ἐλθεῖν πρὸς με, ἵνα τὸ πάθος δὲ ἔχω θεραπεύσῃς. Καὶ γάρ ἥκουσα διὰ καὶ οἱ Ἰουδαῖοι: καταγογγίζουσι σου καὶ βούλονται κακῶσαί σε. Πόλις δὲ μοι ἐστι σμικρότατη, [P. 176] τίτις ἐξαρκέσει ἀμφοτέροις ἡμῖν. Ἔρχωσο. » Οὐ δὲ ταχυδρόμος ἀπελθὼν ἐν Ἱερουσαλήμ, καὶ δοὺς τῷ Κυρίῳ τὴν ἐπιστολὴν, ἦν ἐπιμελῶς ἀτενίζων αὐτῷ, μηδὲ δυνάμενος δὲ πλησίον αὐτοῦ στῆναι διὰ τὸ συρβεύσαν πλῆθος, ἐπὶ τινα πέτραν μικρὸν τῆς γῆς ἀνεστηκούσεν ἀναβάσιν ἐκαθέσθη, καὶ εὐθὺς ἐκεῖνη μὲν τοὺς ὄφαλούς, τῷ δὲ γάρτῃ τὴν γείρα προσήργειδε, καὶ τὴν τοῦ φαινομένου μετέγραψεν ὁμοιότητα. Καὶ οὐδαμῶς ἡδύνατο αὐτὸν καταλαβεῖν διὰ τὸ ἐτέρῳ καὶ ἐτέρῳ δύψει φαίνεσθαι. Οὐ δὲ Κύριος, ὃς ἔτις κρυψίους γνώσεων καὶ καρδιῶν ἔχεται, γνως τὴν ἐνθύμησιν αἵτοις μετεκχέσατο αὐτὸν, καὶ ζητήσεις νίψασθαι ἐπεδόθη, αὐτῷ δέ τοις τετράδιπλον μετὰ τὸ νίψασθαι, ἐν φυσικῇ ἀπεμάζατο τὴν ἄχειαν τοῦ φαίνεσθαι. Καὶ ὡς τοῦ θύματος! παρευθὺς ἐνετυπώθη τῆς αὐτοῦ μορφῆς τὸ ἀπεικόνισμα ἐν τῇ σινδόνι, ἦν καὶ ἀπέδωκε τῷ Ἀνανίᾳ εἰπών: « Ἀπελθε, καὶ ἀπόδος αὐτὸν τῷ ἀποστείλαντί σε. » Ἀντέγραψε δὲ ὁ Κύριος καὶ ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Αὔγαρον, ἥπερ λέξεως ἔλουσαν οὕτως: « Μαχάριος εἰ, Αὔγαρε, πιστεύσας ἐν ἐμοὶ μηδὲ ἐωρακώς με. Γέγραπται γάρ περὶ ἐμοῦ, τοὺς ἐωρακότας με μὴ πιστεύειν ἐμοὶ· οἱ δὲ μηδὲ ἐωρακότες με αὐτοὶ πιστεύουσι καὶ ζήσονται. Ήπειρὸς δὲ οὐ ἔγραψά μοι ἐλθεῖν πρὸς τε, δέον ἐστὶ πάντα πληρῶσαι με δι' ἀπεστάλτην, καὶ μετὰ τὸ πληρῶσαι ἀναληφθῆναι με πρὸς τὸν ἀποστείλαντά με Πατέρα. Εἴπειδην δὲ ἀναληφθῶ, ἀποστείλω τοι: ἔνα τῶν μαχητῶν μευ, δύναματ. Θαδδαῖον, ὅστις καὶ τὸ πάθος σου θεραπεύει καὶ ζωτὸν αἰώνιον καὶ εἰρήνην σοι παράσχει, καὶ τῇ πόλει σου γενήσεται τὸ ικανὸν πρός τὸ μηδένα τῶν ἔχθρῶν καταστῆσαι αὐτῆς. » Ἐπιθεὶς δὲ τῷ τέλει καὶ σφραγίδα γράμματιν Ἐβραϊκὸς ἐντημανθεῖσαν ἐπτά, ἡ τινα μετερμηνευόμενα ταῦτα δηλοῦσι, θεοῦ θεαθέν θαῦμα θεῖον. Οὐ δὲ τοπάρχης Αὔγαρος δεξάμενος περιχρῶς τὸν Ἀνανίαν, πεσὼν προσεκύνησε τὴν

A editorum undique sparsa pervenit fama; quorum admiratione percusus Christum videre desideravit. Quod ne fieret, insanabili morbo impediebat. Itaque ad eum mittit epistolam per unum de suis cursoribus Ananiam nomine, eique (nam et pingere norat) mandat ut Christi formam in tabula depingeret. Epistolæ exemplum infra scriptum est: « Augarus regulus Edessæ urbis Iesu Servatori bono, exsistenti in urbe Hierosolyma, salutem. Allatum ad me est te sine medicamentis morbos depellere: fertur enim abs te cæcis visum, claudis ingressum restitu, leprosos repurgari, verbisque tuis immunidos spiritus abigi, eos qui diuturnis morbis torquentur sanari, mortuos in vitam revocari. Quibus **309** omnibus de te auditis in eam veni cogitationem, te Deum esse cœloque degressum ista facere, aut Filium esse Dei, qui ista præstes. Itaque missis litteris volui hoc abs tua potestate et bonitate contendere, uti ad me proficisci ac me morbo in eo liberes. Nam et hoc mihi nuntiatum est Iudæos tibi obloqui ac insidias tendere. At mihi urbs est, quamquam peregrina, tamen ambobus sufficiens. Vale. » Cursor Hierosolyma profectus Christo epistolam exhibuit; eumque diligenter attentis contemplatus oculis, cum a confluente turba propius astare non sineretur, in saxum quoddam paululum supra terram eminens consedit, ibique statim oculos Christo, manum chartæ intendit, ut apparentis figuræ effigiem depingeret. Verum is conatus frustra fuit, Domino subinde vultum mutante. Sed Christus, cui occultæ cordis cogitationes exploratae essent, proposito ipsius intellecto hominem ad se vocavit; ac lavare faciem quærens, postquam abluisse, in pannum quadruplicem sibi oblatum divinæ sum et immaculata faciei simulacrum maximo miraculo impressit. Eam sindonem Ananiæ tradidit, mandans ut domino suo afferret, ac una epistolam, quam in hæc verba rescripsit: « Beatus es, Augare, qui mihi non viso fidem habuisti. Sic enim de me Litteris traditum est, eos qui me videant, fidem mihi non habituros, verum eos **310** qui me non vidissent, fidem mihi atque vitam habituros. Quod petis ut ad te veniam, mihi omnia absolvenda sunt ea quorum gratia missus sum, iisque confectis redeundum ad Patrem, qui iniserat. Eo facto mittam ad te unum meorum discipulorum, nomine Thaddæum: is et morbo te solvet et vitam æternam pacemque tibi et tuis præhebit, urbsque tua ab omnibus hostibus tuta et invicta fiet. » In fine sigillum posuit litteris septem Hebraicis notatum; quarum sensus est: Dei spectatum divinum miraculum. Augarus recepto magna cum laetitia tabellario pronus concidit, divinamque adoravit imaginem magna cum fide et desiderio; statimque morbis suis liberatus est, exiguis in facie remanentibus adhuc reliquiis. Etenim duobus morbis fuerat conflictatus, articulorum scilicet diuturis doloribus ac lepra nigra, quæ corpus ejus depascens adeo deformaverat ut præ pudore vix unquam se cernendum hominibus præberet.

ἀγίαν εἰκόνα καὶ ἄχραντον τοῦ Κυρίου πίστει καὶ πόθῳ πολλῷ, καὶ περαληῆμα τάσθη ἀπὸ τῶν νόσων αὐτοῦ, μικροῦ τούς λειψάνου δπολειφθέντος ἐν τῷ μετώπῳ αὐτοῦ. Ἡν γὰρ ὁ Αὔγαρος δυσὶ νοσήμασι ταλαιπωρούμενος, ἐνī μὲν ἀρθρίτιδι χρονίᾳ, ἔτέρᾳ δὲ λέπρῃ μελαίνῃ, ἐκδαπτεύσῃ τὸ σῶμα κύτου. Ὅς καὶ ταῖς ἀπὸ θρῶν διδύναις συνείχετο καὶ τοῖς τῆς λίπρας ἐταλαιπωρεῖτο κακοῖς, ἀφ. ἡς ἐγένετο αὐτῷ ἡ τῆς ἀμορφίας αἰσχύνη, δι' ἣν οὐδὲ θετὸς ἦν αἰεδὸν τοῖς ἀνθρώποις.

Postquam Christus supplicio tolerato in cœlum A rediit, Thaddæus Edessam venit apostolus, adduxitque Augarum ad piscinam, omnesque qui cum illo erant in nomen Patris Filii ac Spiritus sancti baptizavit. Atque Augarus purus ac sanus de aqua exiit, deleto etiam parvo illo, 311 quod remansisse in ejus fronte diximus, vestigio. Exinde summo studio Augarus venerandam divinæ formæ imaginem coluit, addiditque hoc aliis suis benefactis. Antiquitus ante publicam Edessam portam in sublimi quedam alicujus Græcorum deorum effigies stabat, quam adorare cogebatur ac ei vota facere quicunque urbem intrare vellet. Eam Augarus sustulit atque pessum dedit; inque ejus locum imaginem illam Christi, sine manuum opera factam, constituit tabulæ agglutinatam exornatamque, cum tali inscriptione: « Christe Deus, qui in te sperat, voti fit compos; jussitque ut quicunque per eam intrare vellet portam, imagini debitum honorem atque venerationem exhiberet. Hoc pio instituto obtemperatum est, quandiu Augarus atque post hunc filius vixerunt. Neps autem cum in avi locum et regnum successisset, abjecta pietate, ad simulacrorum cultum descivit, statuitque sublata Christi imagine statuam dæmonis reponere. At episcopus Edessæ, cum sibi ea res divinitus esset patefacta, quanta licuit providentia malo occurrit. Quia enim locus erat cylindri forma, lucernam accensam divinæ imagini præposuit; injectaque tegula, et reliqua capacitate calce ac lateribus obstructa, ita locum complanavit, ut æqualis cætero muro esset. Itaque impius ille, 312 cum invisa ipsi imago non consiperetur, ab incepto destitit. Sed longo deinceps temporis tractu prorsus ex hominum memoria sacræ istius imaginis occultatio delata est. Post Justiniano imperatore Romanorum, Chosroes Persarum rex urbes Asiam oppugnans atque vastans etiam Edessam obsedit. Quam cum omnibus machinis ac conatu tentaret, tormentis, concussione murorum, portarum perruptione urgens, magnum oppidanis metum incusit. Ii cum jam de salute desperarent inque extremis essent angustiis, ad Deum confugerunt, atque eum ægro corde et lacrymis requirentes invenerunt, buia, ut divinus cecinit Davidus, propinquus est omnibus ipsum vere invocantibus. Proinde noctu Eulalio episcopo apparuit mulier quedam forma et ornatu quam humana fert natura augustiore, monuitque eum supra portam (locum ac modum simul indicabat) latere abditam venerandam Christi imaginem, qua inventa et recepta omnia dextres-

XYLANDRI ET

(29) Et lacuna sequitur, Cæterum vel ex Cedreno ipso liquet excidisse hanc, iouestinacioni τοῦ με-

B Metà δέ γε τὸ τοῦ Χριστοῦ πάθος καὶ τὴν εἰς εύρανος αὐτοῦ ἄνυδρον καταλεῖσθαι δὲ ἀπόστολος Θεοδοσίος τὴν Ἐδεσσαν, προσῆγαγε τῇ κολυμβηθρᾳ τὸν Αὔγαρον, καὶ πάντας τοὺς αὐτοῦ ἴδιάπτισεν εἰς τὸ δνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Ἰησοῦ καὶ τοῦ ἀγίου Πνεύματος. Καὶ ἐξῆλθε τοῦ ὑδάτος καθαρὸς καὶ ὅγιτς, ἀπαλειφθέντος καὶ τοῦ μικροῦ λειψάνου τῆς λέπρας τοῦ ὑπολειφθέντος ἐν [P. 177] τῷ μετώπῳ αὐτοῦ. Ἐκτοτε δὲ παντοῖς ἐσέδετο καὶ ἐτίμα τὸ σεβάσμιον ἱετύπωμα τῆς τοῦ Κυρίου μορφῆς, προσθεῖς καὶ τοῦτο ὁ τοπάρχης τοῖς λοιποῖς κύτῳ καλοῖς. Ἐκπαλαιτοι τῶν καιρῶν πρὸ τῆς δημοσίας πύλης τῆς πόλεως Ἐδεσσῆς ἄγαλμά τι τῶν Ἑλληνικῶν θεῶν ὑπερθεντινεστήλωτο, δὲ πάντα τὸν ἐντὸς τῆς πόλεως βουλδημενον εἰσέναι ἀνάγκη, ἢν προσκυνεῖν καὶ εὐχάς ἀποδέδονται, καὶ οὕτως εἰσέρχεσθαι ἐν τῇ πόλει. Τοῦτο οὖν τὸ ἀκάθαρτον καὶ διαιμονιῶδες ἄγαλμα καθελῶν καὶ τελείω παραδόντος ἀφανισμῷ, εἰς τὸν ἐκείνου τόπον τὴν ἀχειροποίητον ταύτην εἰκόνα τοῦ Σωτῆρος τοῦ μῶν καὶ Θεοῦ ἐπὶ σανίδος κολλήσας καὶ καλλωπίσας ἀνέστησεν, ἐπιγράψας ἐν αὐτῇ ταῦτα τὰ γέμιατα· « Χριστὸς ὁ Θεός, ὁ εἰς σὲ ἐλπίζων οὐκ ἀποτυγχάνει. » Καὶ λοιπὸν ἐθέπισε πάντα τὸν διὰ τῆς πύλης ἐκείνης εἰσέρχεσθαι μέλλοντα τὸ προστήκον σίδας καὶ τὴν τιμὴν ἀπονέμειν τῇ πολυθυμάστῳ καὶ θευματευργῷ τοῦ Χριστοῦ εἰκόνι, καὶ οὕτως εἰς τὴν πόλιν εἰσέρχεσθαι. Καὶ διετηρήθη τὸ τοιοῦτον τοῦ ἀνδρὸς εὐεξεῖς ἥσπισμα μέλκοι τῆς ἐν τῷ βίφ αὐτοῦ παροικίας καὶ τοῦ ιεροῦ αὐτοῦ. Ὁ δὲ τούτου ἔχγονος τῆς παπύρικῆς ἀπόδοχος γεγονὼς ἀπελάκτισε τὴν εὐεξεῖν καὶ πρὸς τὰ εἰδῶλα ηὐτομόλησε, καὶ πάλιν ἡθούλγη ἀναστηλώσαι δαιμονικὴν στήλην, καὶ τὴν τοῦ Χριστοῦ εἰκόνα καθελεῖν. Τοῦτο γνός δὲ ἐπίσκοπος Λιδέσσης διὰ θεῖς ἀποκαλύψεως τὴν ἀνδεχομένην θέντον πρόσνοιαν. Ἐπειδὴ γὰρ ὁ τόπος ὑπῆρχε κυλινδροειδῆς, θρυαλλίδα πρὸ τῆς θείας εἰκόνος ἀνάφας καὶ κέραμον ἐπιθείς, εἴτα ἐξαθεν τιτάνῳ καὶ πιλήθιος ἀποφράξας τὸ ἐμβαδόν, εἰς διαλήτην ἐπιπράνειν τὸ τείχος ἀπηγόνυε, καὶ ἐν τῷ μὴ δρασθαι τὴν φθονούμενην μορφὴν ἀπέστη τῆς ἐγχειρίσεως ὁ δυσσεῖνης. Ἔρρει τοινυ διὰ μέσου χρόνος πολὺς, καὶ τῆς ἐκ ἀνθρώπων μνήμης ἀπερρύη ἡ τῆς ιερᾶς ταύτης εἰκόνος ἀπόκρυψις. Ὁ δὲ τῶν Περσῶν βασιλεὺς Χοσρόης τὰς τῆς Ἀστικῆς πόλεις πορθῶν καὶ καταστρεφόμενος κατέλαβε καὶ Ἐδεσσαν ἐπὶ τῆς βασιλείας (29), καὶ πάσαν μηχανὴν κινήσας πρὸ τῶν ἔλλων τῆς πόλεως, οἷον βελῶν ἀφέσεις, κατασείσεις τειχῶν, διαθρύσεις πυλῶν, εἰς σόδον καὶ ἀγωνίαν ἐνέβαλε τοὺς τῆς πόλεως. Οἱ ἐν ἀμαχανίᾳ καὶ ἀπογνώσει καταστάντες πρὸς τὸν Θεόν καταφεύγουσι, καὶ μετ' ὁδώντος καρδίας καὶ ὀπαρύων ἐκήτουν αὐτὸν,

GOARI NOTÆ.

γάλου : nam res incidit in imperium Justiniani Magni. XYL.

διὸ καὶ εῦρον. ἐγγὺς γάρ Κύριος πᾶσι τοῖς ἑπικα- λουμένοις αὐτὸν ἐν ἀλησεῖ, κατὰ τὸν θεῖον Δαῦδα. Φύνεται γάρ εἶναι διὰ τῆς νυκτὸς Βόλαλίφ τῷ ἐπισκόπῳ γυνῇ τις εὐσταλής καὶ κοσμία, κρείττων ἡ κατὰ ἄνθρωπον, ὑποτιθεμένη αὐτῷ καὶ λέγουσα, οὗτος Επάνω τῆς πόλης τῆς πόλεως, ἐν τῷδε τῷ τόπῳ, διὰ τὸν διάρροην, ἣ τιμίχειν τοῦ Χριστοῦ ἀποκέκρυπται, ἢν ἀναζητήσας καὶ λαβὼν πάντα [P. 178] αἰσιώς πράξεις. Οὐδὲ ἐπίσκοπος χρῆστας ἀπό τοῦ πλησθείς καὶ τὸν τόπον καταλαβὼν καὶ τοῦτον διαφέρεις, ὃ τοῦ θαύματος! εἴρετο τὴν θάνατον εἰκόνα ἀδιαλώθητον καὶ κεχαραγμένην καὶ τὴν θρυσσὴν δὲν τοσούτῳ χρόνῳ μὲν ἀποσθεσθείσαν, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ πρὸς φυλακήν ἐπιτεθέντι πρὸ τοῦ λύχνου κεράμικη ἐκτυπωθεὶς περονές διαπάλλακτον τοῦ πρωτούπου. Τοῦτο λαβὼν ὁ ἐπίσκοπος μετὰ χρῆστας ἀμέτρους, καὶ λιτανεύσας καὶ εὐχαριστήσας, κατέλαβε τὸν τόπον καθ' ὅν οἱ Ήρωσι θιάρυττον· οὓς δὲ πλησίους ἀλλήλων ἔγενοντο ἐν τῷ δρύγκωτι, ἀπὸ τῆς λυχνίας ἐκείνης ἐλαῖον ἐπιστέκαντες εἰς τὸ ηύτερεισμένον πῦρ πάντας ἀπώλεσαν ἄρδην. Ἀλλὰ καὶ τὴν ἔξιθεν ἀναφθεῖται πυρὰν ὃν τὸν Ηερσῶν κατὰ τῶν ἀνδρῶν, ἢν ἀπειρος ὥλη ὑπέτρεψεν, ὡς πλησίον αὐτῆς ἐγένετο ὁ ἐπίσκοπος μετὰ τοῦ θείου ἐκτυπώματος, ἐξαίφνης βίσιος θνεμος ἐγερθεὶς κατὰ τῶν ἀναφλεγόντων ταῦτην ἀντέτρεψεν, οὓς καὶ ἐμπυρίζουσα ἀπέστρεψε. Ταῦτα παθόντες μᾶλλον δὲ δράσαντες οἱ Ήρωτι, οὐχ ἀπατή, ἀλλὰ δις καὶ πολλάκις, μετ' αἰσχύνης ἀπέιρους ὑπερχώρησαν ἀπρακτοί.

Ἐπειδὴ δὲ πρὸς τὴν βασιλεύουσαν τῶν πόλεων πανταχοθέν συνεργόντη τὰ ἀγιώτατα καὶ κάλλιστα, ἢν δὲ ἄρα θεῖον βούλημα καὶ τὴν ιερὰν ταύτην καὶ θείαν εἰκόνα μετὰ τῶν ἄλλων ἀποθεσυρισθῆναι καλῶν, δὲ τῶν Ῥωμαίων κυριαρχῶν Ῥωμανὸς ὁ Λακαπτηνὸς σπούδασμα ποιεῖται κατευμοιρῆσας· ταῦτης καὶ καταπλοκτεῖται τὴν βασιλεύουσαν. Καὶ δὴ κατὰ διαφόρους κατιρούς ἐξαπέστειλε πρὸς τὴν Ἐδεσσαν μηδὲν ἀνύστας. Οὐ μὲν γάρ ἐπέκειτο αὐτῶν, οἱ δὲ ἀνέδυον καὶ παρεχρόνοντο. Καὶ τελευτῶν πεισθέντες ἐπένευσαν· δὲ γάρ ἀναξ Ῥωμαίων τῇ ἐφέσει τοῦ τοιούτου καλοῦ πρὸς πάντα ὑπείχας τὰ παρ' αὐτῶν προσβαλλόμενα, καὶ δοὺς αὐτοῖς διακοσίους Σαρακηνούς καὶ ἀργύρους ἐπισήμου χιλιάδας διώδεκα, καὶ ἀσφαλισάμενος διὰ σφραγίδος χρυσῆς τοῦ μὲν πολεμίων ἐπέργεσθαι τὰ τῶν Ῥωμαίων στρατεύματα κατὰ τῶν τεσσάρων πόλεων ἐκείνων, μηδὲ ληζεσθαι ταῦτα, ἐπέτυχε τῆς αἰτίσεως. Ἐπειδὴ συνεχωρεῖτο γενέσθαι καὶ παρεχώρησεν διάμερος, λαβόντες οἱ ἐπίσκοποι, δὲ τε Σαμοσάτων καὶ ὁ τῆς Ἐδεσσῆς, καὶ ἔτεροι τινες τῶν εὐλαβῶν τὸ ἄγιον ἐκείτο ἀπεικόνισμα καὶ τὸ χριστόγραφον ἐπιστολίδιον εἰχοντο [P. 179] τῆς δόμου· καὶ πάλιν ἀπειρά τελείτο θαύματα. οὓς δὲ κατήγνησαν ἐν τῷ τῶν Ὀπτιμάτων θέματι, ἐν τῷ τῆς θεοτόκου ναῷ τῷ Εὐσεβίου λεγομένῳ, Πολλοὶ προσελθόντες μετὰ πίστεως ἀπὸ ποικίλων νόσων ιάθησαν. Ἔνθα καὶ τις προσῆλθεν ὑπὸ δικίμονος ἐνοχλούμενος, καὶ τάδε οἰοντεὶς ἀπεφύγεσεν. Ἀπόλυτε, Κωνσταντινούπολις, δόξαν καὶ χαράν, καὶ τὸν πορφυρογένητε, τὴν βασιλείαν σου. Καὶ παραντά λάθη διαθρωπος. Τῇ δὲ εἰς τοῦ Αὐγούστου μηνὸς, κατὰ τὸ ἵναβ' ἔτος τῆς τοῦ [P. 179] κόσμου γενέσεως, κατέλαβον τὸ ἐν Βλαχέρναις ναὸν τῆς ὑπεραγίας θεοτόκου οἱ τὸ ἄγιον διακομιζόμενοι, δὲ καὶ σεβασμίως

A set acturus. Episcopus immensa repletus laetitia, loco invento et aperto reperit (proh miraculum!) divinam imaginem incolumem lucernamque tanto temporis decursu non extinctam, atque adeo in tegula quæ fuerat ante lucernam custodiæ causa objecta, aliam exemplari per omnia assimilem impressam imaginem. Hac ille ingenti cum gaudio arrepta, supplicatione et gratiarum actione perfectis, eum 318 locum petuit qua Persæ cuniculos agebant. Cumque prope illos pervenisset, ex lucerna oleum instillavit in ignem ab iis peratum, isque ignis hostes ad unum omnes consumpsit. Sed et foris Persæ ad laedendos oppidanos rogum succenderant; qui ignis cum aleretur copiosissima materia, ubi prope cum divina effigie accessit episcopus, subito exortus validus ventus, eum in eos qui succenderant distulit eosque urens abegit. Ita Persæ non semel tantum, sed saepius male acceperit. Edessa integra et re infecta maximo cum dedecore discesserunt.

Enimvero cum in urbem quæ imperii caput est omnia undique sacerrima atque pulcherrima confluenter, ac Dei voluntas esset ut inter alia ibi hæc quoque reconderetur divina imago, Romanus Laca-penus, imperator Romanorum, operam dedit ut ea potiretur eaque Constantinopolim ditaret. Semper ejus rei causa frustra legatos miserat. Tandem cupiditate ejus obtinendi cum Edessenis omnia ipsorum postulata concessisset, obtinuit. Dedit 200 Saracenos, 12 millia argenti signati; aureoque sigillo confirmavit nunquam legiones Romanas hostiliter quatuor illas urbes accessuras aut prædam acturas. Ita voti compos factus, 314 Amera concedente, episcopi Samosatenus et Edessenus aliisque pii sanctam illam effigiem ac epistolam a Christo scriptam Edessa auferentes iter ingressi sunt. Rursum tum infinita sunt edita miracula. Cuni pervenissent ad templum Dei Genitricis, quod est in Optimatum regione ac Eusebii dicitur, multi fidei prædicti accedentes a variis morbis sunt liberati. Ibi etiam quidam accessit qui a dæmonе vexabatur, atque hæc quasi divino instinctu vaticinatus est: Recipe, Constantinopolis, gloriam et laetitiam, tuque, Porphyrogennete, tuum regnum. Statimque sanitatus est. Die decima quinta Augusti anno mundi 6432, ii qui sacram imaginem ferebant, Blachernas ad ædem beatissimæ Dei Genitricis pervenerunt. Ibi accepta est reverenter ac magno cum gaudio, adorataque a Cesaribus, a proceribus et reliquis omnibus. Postridie post salutationem et adorationem, humeris suis sublatam imaginem Christi summus pontifex Theophylactus et imperatoris filii (senex enim imbecillitate detinebatur) ac præterea senatores omnes cum universa ecclesiasti-

corum turba, quo decet comitatu usque ad portam Auream deduxerunt. Inde eodem ritu, psalmis et hymnis adhibitis, ad nobile et maximum divinam sapientiae templum detulerunt. Postea ad imperatorem ascenderunt, et in Pharo, quae est aedes divae Virginis, venerandam atque sacram Christi imaginem 315 deposituerunt, magnum praesidium reginam urbium urbis et omnium Christianorum. Atque haec quidem hactenus. Nos ad historiam continuationem revertamur.

φαλμῶν καὶ ὄμνων κατέλασον τὸν περιώνυμον μέγιστον ναὸν τῆς Φάρω κατέθεντο τὸ τίμιον καὶ ἀγιον ἐκτύπωμα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς φυλακτήριον μέγιστον τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων καὶ πάντων τῶν Χριστιανῶν. Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως, πάλιν δὲ τῆς τῶν Ιστοριῶν ἀκολουθίας ἔχόμεθα.

Nato Christo, statim Augustus omnia in suam redegit potestatem, ac dominationibus gentium regnisque particularibus abolitis omnia Romano imperio subjicit. Ita tum summa pax obtinuit. Quippe Deo rem Romanam adjuvante hostes terga verterunt, et regna pridem adversa tum cervices subdiderunt jugo salutari. Nam Deus veritate et rerum ipsarum testimonio tanquam voce utens, suam tunc majestatem demonstravit. Proinde Deus Iudæorum vecordiam prævidens per vatem ita es vaticinatus: « Cessate et cognoscite me esse Deum, qui et inter gentes et in terra exaltabor. » Nobis autem significans quisnam ille sit, ac quasi gratulans nobis vates, « Deus, inquit, exercituum Domini, a partibus nostris est: patrocinium nostri suscipit Deus Jacobi. » Neque vero otiosa est Jacobi mentio, sed ideo facta quod is primus de vocatione gentium est vaticinatus. Verba ejus sunt: « Non deerit princeps Juda oriundus, donec is veniat cui reposita est summa rerum: is erit spes gentium⁸⁷. » Itaque Davidus jam tum mutationem gentium prædicens, convenienter ait Deum Jacobi, qui ista fuit vaticinatus, rem præclare gessisse. Cæterum anno regni Augusti 48, anno mundi 5506 annorum Antiochenium 316 numerus cœpit. Cumque eo tempore Herodes alienigena Iudæorum rex esset declaratus nato Domino nostro Jesu Christo Herodesque vitam misere cum morte commutasset, impeditum est illud oraculum, quo non ante defulsum principem populi Juda procreatum dicebatur, quam is cui reposita erat summa rerum, id est Christus, nasceretur. Quando enim Herodes alienigena posito præputio regnum in Iudæos obtinuit, et Ananilum alienigenam pontificatu maximo afferrit, statim Judaicum imperium, quod hactenus obtinuerat, finitum fuit. Etenim sacerdotes rei publicæ præfluerant, donec Pompeius Romanorum dux Hierosolymis expugnatis templum polluit, ac Aristobulum, qui eo usque regnum juxta ac pontificatum a majoribus per successionem acceptageserat, vincitum Romam misit, ac populum Judai-

A καὶ περιχρῶς ὑπεδέχθη καὶ προσεκυνθῆ παρά τε τῶν βασιλέων καὶ τῶν ἐν τέλει καὶ τῶν λοιπῶν πάντων. Τῇ δὲ ἐπαύριον μετὰ τὸν ἀσπαροῦν (30) καὶ τὴν προσκύνησιν ἀράμενοι τὴν τοῦ Χριστοῦ εἰκόνα ἐπὶ τῶν ὄψεων ὃ τε ἀρχιερεὺς Θεοφύλακτος καὶ οἱ νεάροντες βασιλεῖς (ὅ γέροντας δὲ ἀσθένειαν ἀπελείπετο), ἀλλὰ καὶ οἱ τῆς γερουσίας ἀπαντες μετὰ παντὸς τοῦ τῆς Ἐκκλησίας πληρώματος, τῇ προσηκούσῃ δορυφορίᾳ παρέπεμπον μέχρι τῆς χρυσείας πόρτης. Κάκεθεν πάλιν ἀναλαβόμενοι δμοίως μετὰ παντὸς τοῦ τῆς Ἀγίας. Είτα ἀνῆλθον εἰς τὸν βασιλέα, καὶ ἐν τῷ Θεομητρὸς ναῷ Φάρῳ κατέθεντο τὸ τίμιον καὶ ἀγιον ἐκτύπωμα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς φυλακτήριον μέγιστον τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων καὶ πάντων τῶν Χριστιανῶν. Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως, πάλιν δὲ τῆς τῶν Ιστοριῶν ἀκολουθίας ἔχόμεθα.

B Τοῦ δὲ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ κατὰ σάρκα τεχθέντος εὐθὺς Αὔγουστος Καίσαρ ἐκράτησ πάντων, καὶ τὰς ἔθναρχιας πάσας καὶ μερικὰς βασιλείας καταλύσας τοῖς Ῥωμαίων οἴσται πάντας ὑπέταξε, καὶ βασιεῖς εἰρήνη, πανταχοῦ γέγονε τῆς γὰρ Θείας βοηθείας ἐπιφανεῖσται νῦντα δεδώκασιν οἱ πολέμιοι, καὶ αἱ πάλαι τάνατα φρονοῦσαι βασιλεῖαι ὑπέκλιναν τὸν αὐχένα καὶ τὸν σωνήριον ζυγὸν ὑπεδέξαντο. Τῇ γὰρ ἀλτηθείᾳ καὶ τῇ τῶν πραγμάτων μαρτυρίᾳ οἵστιν τινὶ φωνῇ χρησάμενος δὲ Θεός τὸ οἰκεῖον ὑψος ὑπέδειξε. Προειδὼς τοινυν δὲ Θεός τὴν Ἰουδαίων ἀπόνοιαν ἔφη διὰ τοῦ προφήτου: « Σχολέσατε, καὶ γνῶτε διε ἐγώ εἰμι δὲ Θεός: ὁ οὐφαθήσομαι ἐν τῇ γῇ. » Ήμῖν δὲ παραδηλῶν τίς οὗτες ἔστι, καὶ ὥσπερ συνευφρανόμενος ἐπάγει « Κύριος τῶν δυνάμεων μεθ' ἡμῶν, ἀντιλήπτωρ ἡμῶν δὲ θεὸς Ἰακὼβ. » Τοῦ δὲ Ἰακὼβ τὴν μνήμην οὐχ ἀπλῶς ἐποιήσατο ἀλλ' ἐπειδὴ πρῶτος ἐκεῖνος τὴν τῶν ἔθνων προειδεπισεις κλήσιν: « Οὐκ ἐκλείψει γὰρ, οὓσιν, ἄρχιων ἐξ Ἰούδα, ἔως ἂν ἔλθο: δὲ ἀπόκειται, καὶ αὐτὸς προσδοκία λθῶν, » τὴν μετεπολήν τῶν ἔθνων κατατύπω προσπίσων, εἰκότιας τὸν τοῦ Ἰακὼβ θεὸν τοῦ ταῦτα προειρηκότος ἔφη κατωρθωκέναι. Τοιγχροῦν ἐν τῷ μετ' Τῆς Αὔγουστου βασιλείας ἐν τῷ εφεζοῦ ἔτει ἀπὸ κτίσεως κόσμου, ἡρχθη, ὁ κατὰ Ἀντιόχειαν τῶν ἔτῶν ἀριθμός. Καὶ Ἡρώδης μὲν ἐξ ἔθνων ἦτο, βασιλεὺς τῆς Ἰουδαίας ἀντηρούμενος, καὶ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ κατὰ σάρκα γεννηθέντος, καὶ τοῦ Ἡρώδου κακῶς τὸν βίον διαλλάξαντος, πεπλήρωται τὸ, « Οὐκ [P. 180] ἐκλείψει ἄρχων ἐξ Ἰούδα ἔως ἂν ἔλθῃ δὲ ἀπόνειται, δες ἔστιν δὲ Χριστός. » Ἐπειδὴ γὰρ αὐτὸς δὲ Ἡρώδης ἀλλούφυλος ὁν περιτημέθεις ἦρξε τῶν Ἰουδαίων καὶ ἀρχερέα κατέστησεν ἀλλογενῆ τὸν Ἀνάνιον, εὐθὺς ἐπαύθη κατὰ τὴν Θείαν πρόδρομον τῇ ἐξ Ἰούδα ἀρχῇ μέχρι τότε κρατήσασα. Οἱ γὰρ ἵερεις προειστέλεσαν τὸν πραγμάτων, ἄχρις οὖν Πομπήιος δὲ Ῥωμαίων στρατηγὸς ἐπιστάς τὴν μὲν Ἱερουσαλήμ κατὰ κράτος πολιορκεῖ, μιανεῖ: δὲ τὰ ἄγια, τὸν δὲ ἐκ τῆς προγόνων διαδοχῆς μέχρις ἐκείνου τοῦ καιροῦ διαρκέστατα βασιλέα τε δμού καὶ ἀρχιερέα Ἀριστόβουλον δέσμιον

⁸⁷ Gen. xl ix, 10.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(30) Ἀπασμός, ubi de sacris imaginibus est sermo, osculum etiam sibi conjunctum expetit. Officia Græcorum sexcentis in locis. GOAR.

ἐπὶ Ῥώμην ἐκπέμψας τὸ πᾶν Ἰουδαίων ἔθνος Ῥωμαῖοις ὑπόφορον κατέστησε. Καὶ οὕτω πρῶτος ἀλλόφυλος Ἡρώδης, ὃς ἔφην, τὸ Ἰουδαῖον ἔθνος ἐγχειρίζεται. Καῦθ' ὅν καὶ τὸν ἐνχρῆστην τῆς Χριστοῦ παρουσίας ἐντάστης ἐξέλιπον οἱ τῶν Ἰουδαίων ἀρχερῖς καὶ ἡγουμενοί.

Γεννηθεὶς τοῖνυν ὁ Χριστὸς οὐδὲ αὐτὸς ἐπὶ τοῦ αἰσθητοῦ θρόνου Δασίδι ἐκάθισεν, ἀλλὰ θρόνον λέγει Δασίδι τὴν ἀκαθαίρετον καὶ αἰώνιον βασιλείαν. Αὐτὸς γάρ ἐστι προσδοκίᾳ ἔθνῶν, οὐχὶ τοῦ ἐλαχίστου μέρους τῆς οἰκουμένης. « Ἐσται γάρ, φησίν, τὸ δέκατον Ἱεσσαί καὶ ὁ ἀνιστάμενον ἄρχειν ἔθνῶν· ἐπ' αὐτῷ ἔνη ἐλπιοῦσι» καὶ « Τέθειχε σε εἰς διαθήκην γένους, εἰς φῶς ἔγνων» καὶ « Θήσομαι εἰς τὸν αἰώνα τοῦ αἰώνος τὸ σπέρμα αὐτοῦ, καὶ τὸν θρόνον αὐτοῦ ὡς τὰς ἡμέρας τοῦ οὐρανοῦ. » Οὗτος οὖν καὶ βασιλεὺς πάσῃς τῆς γῆς διέμεινεν, εἰ καὶ μὴ τὰ σκῆπτρα τῆς Ἰουδαίας παρέλαβε, καὶ βασίλεὺς πάσης τῆς γῆς ἐστιν οὐθέος· Καὶ ἡλευθερία τοῦ Ἰησοῦ ἰδεῖσθαι, καὶ ἐνευλογήθησαν ἐν τῷ σπέρματι αὐτοῦ πᾶσας· αἱ φύλα τῆς γῆς, καὶ πάντα τὰ ἔθνη μακαριοῦσι τὸν Χριστόν.

Ινα δὲ σφέστερον γένηται πῶς ἡ ἱερατικὴ φυλὴ ἐμίγη τῇ βασιλικῇ, λέξομεν οὕτως. Ό μὲν Ἰούδας ἐγέννησε τὸν Φαρὲς ὁ δὲ Φαρὲς τὸν Ἐσρὸν, ὁ δὲ Ἐσρὼμ τὸν Ἀράμ, ὁ δὲ Ἀράμ τὸν Ἀμιναδὸμ, ὁ δὲ Ἀμιναδὸμ τὸν Νασσών, ὁ δὲ Νασσών τὸν Σαλμών, ὁ δὲ Σαλμών τὸν Βόοζ, Βόοζ δὲ τὸν Ὀδίδη, Ὀδίδη δὲ τὸν Ἱεσσαί, ὁ δὲ Ἱεσσαὶ Δασίδι τὸν βασιλέα. Ἐπεὶ ωντὸν ὁ Νασσών υἱὸς ἦν τοῦ Ἀμιναδὸμ, τούτου τὴν ἀδελφὴν Ἐλισάβετην ἡγάγετο γυναικά ὁ μέγας ἀρχιερεὺς Ἀλαρών, ἀδελφὸς Μωϋσέως, ἐκ φυλῆς ὑπάρχων τοῦ Λευί. Καὶ μέντοι καὶ ὁ θεσπεσίος ἱεράρχης Ἰωδαῖος, φυλῆς ὧν τῆς Λευΐτικῆς, ἡγάγετο γυναικά τὴν ἀδελφὴν Ὁχοζίου, φυλῆς οὖσαν τοῦ Ἰούδα. Κάντεύθεν λοιπὸν τῆς βασιλικῆς φυλῆς συμμιγείσης τῇ Λευΐτικῇ, μάλλον γε εἰκότως ὁ Κύριος ἐκ Μαρίας τῆς Ηραθένου καὶ κατὰ σάρκα μητρὸς αὐτοῦ γενεalogόγυμενος σύτῳ βασιλεὺς καὶ ἵερευς εἰς τὰ πρὸς Θεὸν, ὡς ἔφην, ἀνθρώποις [P. 181] ἀναδέδεικται, καὶ προδῆλως κηρύττεται βασιλεὺς αἰώνιος καὶ ερεύς εἰς τὸν αἰώνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκου.

Ἐντεῦθεν τοίνυν ἄρχεται ἡ τετάρτη βασιλεία, ἥν δὲ ανιτήλη ἐν τῇ τῶν τεσσάρων θηρίων ὑπτασίᾳ τέταρτον θηρίον διαφέρον τῶν ἀλλων τροπικῶν δονομάζει, ἐφ' οὗ καὶ ὁ τῶν πρώτων τεσσάρων στοιχείων δημιουργὸς καὶ τὸν τετραπέρατον κέσμον συνδέσας ἐν τούτοις Ἰησοῦς Χριστὸς ἐσαρκόθη διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν. "Οθεν εἰλέτως μέγας βασιλεὺς καὶ ἐπίτημος ὑπὲρ πάντας ὁ Λύγυστος καὶ δυνατὸς γενόμενος ὑπέταξε τὰς μερικὰς βασιλείας πάσας, διὰ τὸν ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ Βασιλέα τοῦ παντὸς καὶ Κύρου τεχθέντα, κατὰ τὴν Ἡεσίου προφητείαν· φησὶ γάρ· « Καὶ ἔσται ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις ἐμφανὲς τὸ δρός Κυρίου, καὶ δοκίμος τοῦ Θεοῦ ἐπ' ἄκρων τῶν δρέων. Καὶ ὑψωθήσεται ὑπεράνω τῶν βουνῶν, καὶ ξέουσιν ἐπ' αὐτὸν πάντα τὰ ἔθνη, καὶ πορεύσονται λαοὶ πολλοὶ, καὶ ἐροῦσι· Δεῦτε. ἀναβῶμεν εἰς τὸ ὄρος Κυρίου καὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ Ἰωακώδ. Καὶ ἀναγγελεῖ ἡμῖν τὴν ὁδὸν αὐτοῦ, καὶ πορευσόμεθα ἐν τῷτο. Ἐκ γὰρ Σιών ἐξελεύσεται νόμος, καὶ λόγος

⁸⁸ Isa. II, 4-5.

A cum omnem hominis stipendiariū fecit. Eo modo primum Herodi alienigenæ in Judeos reguum commissum fuit; quo tempore perspicue instante Christi adventu, Judæorum et pontifices et principes desierunt.

Natus Christus non visibili Davidico solio rex consedit, sed solium Davidicum Scriptura appellat aeternum et indissolubile. Ipse enim est quem exspectant gentes, quae non sunt minima pars orbis terrarum. « Erit enim, ait, stirps Jessæ, et is qui ad imperium in gentes gerendum exorietur; in eo gentes spem ponent. Posui te in fœdus generis et lumen **317** gentium. In omnia secula propagabo ejus progeniem; neque ante solium ejus regium successore carebit quam dies cœlo non oriatur. » Is ergo et rex universæ terræ permansit, quamquam sceptra Judaica non acceperit; et rex universæ terræ est Deus, ac libertas Jacobi confirmata est, inque ejus semine omnes terræ tribus beatæ factæ sunt, omnesque populi Christum prædicabunt. Ut autem manifestius fiat quomodo sacerdotalis tribus permixta fuerit cum regia, sic rem exponeamus; Judas Pharezum procreavit. Inde ordine prognati sunt Esromus, Aramus, Aminodamus, Naasson Salmon, Boozus, Obedus, Jessas, rex Davidus. Quoniam igitur Naasson filius erat Aminadami, hujus sororem Elizabetam Aaron pontifex maximus uxorem duxit, frater Mosis, tribu Levita. Quin et divinus Jodaas, pontifex et ipse maximus, tribu Levita, in matrimonio habuit sororem Ochoziā, C Judæam tribu. Cumque exinde tribus regia fuerit cum sacerdotali permixta, admodum convenienter dominus ex Maria Virgine ac matre carnis suæ natus, serie generis exposita et rex et sacerdos Dei, ut dictum est, deprehenditur. Itaque manifesto prædicatur rex sempiternus, idemque aeternus pontifex secundum Melchisedeci ordinem.

318 Atque hoc est initium quarti regni, quod Danielus, cum ei quatuor animalia appareret, sibi animalis specie a reliquis differente representatum ait, quo veheretur primorum quatuor elementorum opifex, qui quatripatentem mundum concinnavit: quo regno scilicet nostræ salutis causa Jesus Christus homo natus est. Quare merito omnibus regibus major illustriorque fuit Augustus, omniaque particularia regna suo imperio subiecit, propter eum qui ipsius astate nasci debuit rex et Dominus universi, quae Isaías his verbis prædicterat ⁸⁸: « Ultimis porro temporibus mons Domini erit illustris, aedesque Dei in summo montium: exaltabitur supra colles, et ad eam proficiscentur omnes nationes. Multique populi ibunt, ac dicent: Agedum concendainus montem Domini et adeamus aedem Dei Jacobei: is nobis viam suam monstrabit, inque ea nos ambulabimus. Nam de Sione lex egredietur, et sermo domini Hierosolymis exiit;

atque causas multarum is nationum disceptabit, et populum multum arguet. Tunc de gladiis suis voineres et de frameis suis falces cudent, neque gens contra gentem gladium arripiet, neque rem porro bellicam discent. » Jam res ipsa testantur his verbis tempus Christi adventus praedicti. Antequam enim Romanum imperium inivit, crebra fuerunt populorum alterius adversus alterum bella, quod regnum singulatum per populos divisum esset. Postquam summa rerum ad Romanos devoluta 319 est, alta per totum orbem pax fuit, populique mutuis bellis omissis agriculturæ vacaverunt. Ita vaticini istius exitus apertissime declaratur. Itaque etiam Danielus vaticinatus est his verbis²⁰: « Cognosces autem et intelliges ex exitu sermonis, cum decretum siet et misericordia Hierosolyma, usque ad Christi principatum septimanus 7, septimanas 62. » He annos efficiunt 483; totidemque annos uncti potestatem in populum Iudaicum gesserunt. Quorum ultimus Hyrcanus, cum a Parthis esset captus, Augustus Herodi regnum tradidit; cujus posteri deinceps id tenuerunt usque ad Hierosolymorum excidium. Nam, quod ut Josephus testatur, ab eodem tempore non iam ex summorum pontificum stirpe aut Asmoneorum, qui et Maccabæi dicuntur, Deo pontifices creabantur: sed id munus obscuri homines alii per anhum gerebant, alii alia ratione, redemptum a Romanis pecunia. Ideo Danieli quoque oraculum ait post 7 et post 62 septimanas abolitum iri unctionem, neque fore judicium, et cetera. Sic autem dividenda sunt 69 septimanæ: 7 a reditu ex exilio usque ad templi absolutionem; reliquo 62 his sine intervallo succedentes in tempus quo uncti rerum potiti sunt; una autem in tempus quo Christus novum fœdus promulgavit; qua media nobis salutiferum Christus subiit supplicium, et sublatum est in medio testamentum quod fuerat per Mosæ traditum. Rursus: « Corroboret fœdus multis una septimana; 320 ejusque dimidio tolletur sacrificium et libatio et in templo abominandum vastitatis signum ponetur, ac excidium Hierosolymorum perficietur. » Reliqua ibi invenies, ubi regnum Titi descripsi-mus.

Cæterum Augustus collectis per Italianam copiis contra Antonium movit. Victor prælio Antonius cum Cleopatra in Aegyptum fugit, ibique sibi ipse mortem consivit. Cleopatra cum comprehendenderetur, ne Romam in triumpho introduceretur, aspidi serpenti sese mordendam præbuit, itaque perficit. Sol et Luna, liberi ipsorum, in triumpho Romam ducti sunt.

Sub hoc Augusto, ut Eusebius Pamphili ait, quartum regnum cepit, quod in quatuor animalium visione Danielus animal quartum terrible nominat. Tunc primum, initio jam quarto regno, Augustus solus omnem potestatem gessit. Quo tempore etiam Dominus noster Jesus Christus nostri causa nasci

²⁰ Dan. ix, 25.

A Kυρίου ἐξ Ἱερουσαλήμ. Καὶ χρινεῖ ἀνὰ μέσον ἔθνων πολλῶν, καὶ ἐλέγκει λαὸν πολὺν. Καὶ συγκρίουσι τὰς μαχαίρας αὐτῶν εἰς ἄπατρα καὶ τὰς ζεύνας αὐτῶν εἰς δρέπανα. Καὶ οὐδὲ φετιχίος ἐπ' ἔθνος μάχαιραν, καὶ οὐδὲ μάχωσιν ἔτι πολεμεῖν. » Ότι δὲ τὸν μετὰ τὴν τοῦ Κυρίου παρουσίαν προσημαχίοντα ταῦτα κατέρον, τὰ πράγματα ταφῶς μαρτυροῦσι. Ήρός μὲν γάρ τῆς Ῥωμαίων βασιλείας συχναὶ τῶν ἔθνων κατ' ἄλληλων ἐπαναστάσεις ἔγινοντο, ἀτέ δὴ καθ' ἕκαστον ἔθνος τῆς βασιλείας μεμερισμένης; πάτης δὲ ἡγεμονίας εἰς Ῥωμαίους μετατεθείσης εἰργνη βαθεῖα κατέσχε τὴν οἰκουμένην, ὡς μικρέτι ἔθνος κατ' ἔθνους ἐπιστρατεύειν, ἀλλὰ τῇ γεωργίᾳ προσέγειν. Οὐκοῦν μάλα δείκνυται σαφῶς τὸ τῆς προρρήσιας τέλος. Διὸ καὶ Δανιὴλ προφητεύει λέγον· « Καὶ γνῶσθε καὶ συνῆσθε ἀπὸ ἑξόδου λόγων τοῦ ἀποκριθῆναι, καὶ τοῦ οἰκοδομῆσαι Ἱερουσαλήμ ἔως Χριστοῦ ἡγουμένου ἐβδομάδας τοῦ καὶ ἐβδομάδας ἔτη υπγένειας τοῦ τέλους τῆς ἀρχῆς ὑπάρχει τῶν χριστῶν ἡγουμένων, φν τελευταίου Ὑρκανοῦ ὑπὸ Ηλίσθιων αἰχμαλωτισθέντος Ἡρώδη; ἀπὸ Αὐγούστου παραλειμέναις τὴν βασιλείαν, μετ' ὃν οἱ τούτου παιδεῖς μέγρι τῆς ὑστάτης Ἱεροσολύμων πολιορκίας. Οὐκέτι γάρ ἐκ διαδοχῆς τοῦ ἀρχιερατικοῦ γένους τῶν Ιουδαίων καὶ Ἀσαμονέων ἦσαν Μακαρεῖοι, ὡς φησιν Ἰωσηπος, Ιερώνται τῷ Θεῷ. ἀλλ' ἀστριούτινες, οἱ μὲν ἐνιαίστοι, οἱ δὲ ἐπὶ λόγῳ, παρὰ τῶν Ῥωμαίων τὴν θεωρούμενην ὠνούμενοι. Διὸ καὶ Δανιὴλ προφητεύει λέγων. [P. 182] « Καὶ μετὰ τὰς ἑπτὰ καὶ ἑξήκοντα δύο ἐβδομάδας ἐξολοθρευθήσεται γρίσμα καὶ κρίμα οὐκ ἔσται, καὶ τὰ ἑξήκοντα διέληγες δὲ τὰς ἑπτὰς οὐτως· τὰς μὲν ἑπτὰ μετὰ τὴν ἐπάνοδον τῆς αἰχμαλωσίας ἔως τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ, τὰς δὲ ἔτη ἐπομένας τὰς τοῦ γρόνου ὃν κατέχουν οἱ χριστοὶ ἡγούμενοι, τὴν δὲ μεταν ἐβδομάδα, καθ' ἣν ὁ Κύριος ἐκήρυξε τὴν καίνην διαθήκην, τῆς ἐβδομάδος ἐν τῷ ήμεσοι τῇσι ἐπὶ τὸ σωτήριον πάθος, καὶ ἥρθη ἐκ μέσου τοῦ, διὸ Μωϋσέως παραδεδομένη διαθήκη. Καὶ αὖθις· « Καὶ δυναμώσει διεθύκην πολλοῖς ἐβδομάδας μία, καὶ ἐν τῷ ήμεσοι τῆς ἐβδομάδος δρήσεται θυσία καὶ σπονδή. Καὶ ἐπὶ τὸ ιερὸν βιβλιγματα ἐργάσεως συντελείᾳ δοθήσεται ἐπὶ τὴν ἐργάσιαν Ιερουσαλήμ. » Καὶ τὰ λοιπὰ εὐρηστικά ἐν τῇ βασιλείᾳ Τίτου.

« Ο γοῦν Αὐγούστους τὴν ἐπί Ιταλίας συναρροίσας δύναμιν κάτεστον ἐπί Αντώνιον. Καὶ συμβολῆς γνωμένης ἤτταται Αντώνιος, καὶ φέγγει μετὰ τῆς Κλεοπάτρας εἰς Αἴγυπτον. Καὶ διὰ μὲν Αντώνιος ἐκτὸν διεχειρίσατο, διὰ δὲ Κλεοπάτρα εὐλαβουμένη τὸν ἐν τῇ Ῥώμῃ θρίαμβον συσχεθεῖσα, δεσπόδι τῷ Οὐραῖῳ ἐνιατὴν προσενεγκαμένη τελευτᾷ. Ηλίος δὲ καὶ Σελήνη τὰ τέκνα κύτῳ συσχεθεῖσα προσήχθησαν τῷ θριαμβῷ Ῥώμῃς.

« Επὶ τούτου τοῦ Αὐγούστου, ὡς φησιν ἐξετέσιος τοῦ Ημιφίλου, ἀρχὴν τῇ τετάρτῃ λαμβάνει βασιλεία, διὰ δὲ Δανιὴλ ἐν τῇ τῶν τεσσάρων Οὐραίων ὀπτασίᾳ τεταρτὸν θηρίον φιλοθεόν διομάζει. Τότε πρῶτον ἐπὶ τῆς διαβασίας μία, ἐμδυνάρχησεν Αὔγυστος, ὃτε καὶ διὰ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Κριστός τὴν ἐκ γυναικῶν

δειπερθένου γέννησιν δι' ἡμᾶς κατεδέξτο. Ό δὲ σύντοιχος φησιν Εὐσέβιος δι τοιούτοις ὁ Αὔγουστος ἀπελθὼν εἰς Δελφὸν τὴν ἡρώτησε τίς μετ' αὐτὸν βασιλεύει τοῦ δὲ Πυθίου μηδὲν ἀποκρινομένου, καὶ τοῦ Αὔγουστου πάλιν ἐρωτήσαντος διὰ τοῦ σιγῆ τὸ μαντεῖον, ἔφη, Τί Πυθία τεῦται;

Παῖς Ἐβραῖος κέλεται με, θεὸς μακάρεσσιν ἀνάστασιν,
[σων,
Τόνδε δόμον προλιπεῖν καὶ δόδον αὐθίς ικέσθαι.
Ἄπιθι λοιπὸν ἐκ δόμων ἡμετέρων (31).

Τῷ δὲ ερός ἔτει ἀπὸ κτίσσεως κόσμους μῆδ' δὲ Αὔγουστου ἔξηλθε δόγμα παρ' αὐτοῦ ἀπογράφεται πᾶσαν τὴν οἰκουμένην. Ἐν φύσει καὶ δὲ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐγεννήθη, Ἡρώδους βασιλεύοντος τῆς Ἰουδαίας, διὸ Κατεσφερός οὐρανού προεχειρίσθη. Οὗτος δὲ Κατεσφερός τὸν κόσμον ἐπειπὼν ἀπαντά πεθυποτέξεις, ἐν τῷ μέλλειν αὐτὸν ἐν Ρώμῃ ὄντα ἀποβίωνται, παρηγγύηται τοὺς ἐν τῇ τελευτῇ αὐτοῦ γενέτας κροτῆσαι καὶ γελάσαι ὡς ἐπὶ μάρμου τελευτῆς. Τοῦτο δὲ ποιῆσαι διωρίστο ἀποτακτικόν

[P. 183] Ὅτι Ἡρώδης οὐ μόνον διὰ τοὺς ἐν Βηθλεέμ ἀντιρεθέντες ἐπὶ τῇ κατὰ τοῦ Χριστοῦ μανίᾳ παιδίσκους παιδοκτόνος δυνομέζεται, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ τοὺς ἰδίους τρεῖς υἱοὺς ἀποκτεῖναι, καὶ τὸν μητέρα τούτοις ἐπιστρέψει, καὶ τὸν τῆς γυναικὸς ἀδελφὸν ἐπέρους τε πολλοὺς τῶν οἰκείων καὶ πληθυσμὸν διλέγωντας Ἰουδαίων ἀποκτεῖναι ἐν τῇ αὐτοῦ τελευτῇ.

Ιστόν δὲ δι τοιούτων τρεῖς ἐστέλεχος ὁ μέγας Ἡρώδης υἱοὺς, Ἡρώδην τὸν καὶ Ἀντίπαν, τὸν ἀποτεμόντα τὸν Ηρόδορον, ἐφ' οὗ καὶ δὲ Κύριος ἐσταυρώθη, ἐπὶ Τιβερίου Κατεσφεροῦ, Ἡρώδην τὸν καὶ Φιλιππον, φύρωτας Ἡρώδιας ἐγεννήθη, ἐξ τῆς θυγατέρα Σαλώμην τὴν καὶ δραχταμένην, καὶ Ἡρώδην τὸν καὶ Αγρίππαν, τὸν ἀνελόντα τὸν Ζεβδαῖον Ἰάκωβον.

Ὅτι Ἡρώδης ὁ μέγας τίθεταιν ἐδόμηκοντα ἐπηγένεσι, ἐξ ὧν ἀναστέλλεται τῆς Ἰουδαίας ἐπηγένεσι, παρανόμως. Ἐπὶ αὐτοῦ γάρ ἡ πρόδρόξεις τοῦ πατριόρχου Ἰακώβου ἐπιτράπη, ἡ λέγουσα· « Οὐκ ἔκεισθε, ἔργων ἐξ Ἰουδαίας καὶ τηγανίμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, ἵνα ἐλθῃς ἐπόκτειται, » ήτοι δὲ Χριστός. Ήρώδης γάρ ἀλλόφυλος Ἡρώδης Ἰουδαίων ἦρκεν, « Λατρεύ δὲν Ἰδουμαῖος, καὶ πρῶτος ἀλλόφυλον ἀρχιερέα κατέστησε, τὸν Ἀνάνιλον, ὡς Ἰώστος λέγει.

Ὅτι Ἡρώδης ὁ μιαιφόνος πρὸς ταῖς πολλαῖς τῶν ουργηνῶν φονοκτονίαις ἀνατρεῖ καὶ Ἡράκλειον τὸν πάλαις ἀρχιερέα καὶ τὸν τούτου υἱὸν καὶ τὴν τούτου ἀδελφήν, ἐπιτράπη δὲ γυναικα, τοὺς δύο οἰκείους υἱοὺς εἰς θνάτους τελοῦντας, καὶ τὴν πενθεράν, ἐπὶ δὲ Σαλώμης τῆς ἰδίας ἀδελφῆς τὸν ἄνδρα γύμνατος δὲ αὐτὴν ἐπέρους, καὶ τοῦτον προστίθησι, πρὸς δὲ καὶ τοὺς ὑφηγητὰς τῶν Ιερῶν νόμων, καὶ τοὺς τῶν πατρίων ζηλωτάς. Θεηλάτῳ δὲ πληγῇ καὶ θύρωπι ουσχεῖσι σκώληκας ἀπὸ τοῦ σώματος ἐξεραστεῖ, καὶ οὐτως δεινῶς ὀδυνώμενος τέθνηκεν.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(31) Oraculum hoc mendose, ut omnia alia oracula, scriptum est. Primum versum sic legere rem, Ἐβραῖος κέλεται με παῖς μακάρεσσιν ἀνδρῶν. Sed cuncta male habent. Videre potes etiam

A ex muliere perpetuam virginitatem conservante sustinuit. Idem Eusebius narrat Augustum Delphos profectum de sucessuro sibi oraculum consuluisse, et cum vates nihil responderet, scitulum causam cur oraculum conticuerit, hoc responsum tulisse.

Me pner Hebraeus jubet hoc discedere templo,

Rex divum, et Stygium rursum remeare sub Orem,
Tu tacitus nostra hæc jam nunc alterius linque.

321 Anno mundi 5506, qui regno Augusto fuit 42, decretum ab ipso exiit ut totus mundus censeatur. Eo anno Christus natus est, Herode Iudeorū regnum sibi ab Augusto concessum tenente. Augustus cum totum sibi mundum subjecisset, morte jam appetente, Romæ proceribus omnibus mandavit ut se defuncto plauderent ac risum tollerent, sicut in mimorum fine fieri assuebat. Eo mandato vitam humanam ultime ridiculam rem subsannavit.

B Herodesguericida appellatur non modo ob pueros Brthlehemæ ab ipso, cum contra Christum senviret, interfectos, sed etiam quod suos ipsius tres filios jugulasset, facinusque matrem eorum necando cumulasset, et fratrem uxoris ac reliquos domesticorum complures iis addidisset. Non parvam etiam Iudeorum multitudinem moriturus necavit.

C Notandum est Herodi magno tres fuisse filios: Herodem, qui et Antipas appellatur, qui cervicem praecidi Præcursori Christi jussit (eo regnante Christus crucifixus est, imperante Tiberio Cæsare): Herodem cognomento Philippum, cujus primum uxor fuit Herodias, eique Salomen filium peperit eam quo saltavit; Herodem denique Agrippam, qui Jacobum Zebedæi filium necavit.

Herodes magnus mortuus est septuagenarius. Annos 37 regnum in Iudeam illegitimum tenuit; inquit ipso impletum est patriarchæ Jacobi 322 vaticinium, qui non ante defuturum Iudeam ortum principem et ducem semine ejus cretum edixerat, quam is veniret cui reposita omnia erant, id est Christus. Primus enim alienigena Iudeis imperavit Herodes Idumæus Arabs, primumque alienigenam pontificem constituit Ananilum, ut Josephus narrat.

D Herodes parricida præter multas cognatorum neces etiam Hyrcanum interfecit, antiquum pontificem maximum, ejusque et filium et sororem, quam ipse uxorem habebat, item duos filios, ad virilem ælatem proiectos, socrum. Salomes suis sororis maritum, ac rursus alterum cum quo illa secundas nuptias fecerat. Addidit et divinitatibus legis enarratores, et qui patrios ritus amplectebantur. Divinitus autem aqua intercute ponitus, erumpentibus ex corpore ejus vermis, gravissimis dotoribus cruciatus periit.

Suidam in Aὔγουστος ubi pro ἡσάνῃ lege ἀδος; ut videatur legi posse utrumque τόνδε δόμον προλιπεῖν καὶ ἄτοδος αὐθίς ικέσθαι. Tertius mancus est, Xyl.

Christus ab Agypto rediit annos natus quinque.

Archelaum Herodis filium Augustus Judææ genti præfecit. Reliquam regionem in 4 partes distribuit, eisque reliquos Archelai fratres præposuit, tetrarchas a quadripartito imperio appellatos. Horum nomina sunt Herodes patri, Antipater avo cognomines, Lysanias et Philippus. Tanta eo tempore fuit Romæ penuria ut modius aureis 27 sit venditus.

Anno mundi 5519, incarnationis autem divinæ 13, tertius Herodes, cognomine Agrippa, regnum in Judæos obtinuit, alienigena, Herodis 323 filios frater Archelai. Regnavit annos 24. Nam Archelaus cum 9 annos regnasset, a Romanis est Viennam Galliæ urbem in exsilium missus. Hic Herodes, qui et Antipas, anno sui regni 13 Joannem Baptistam necavit, Christo 32 agente annum. Sub eodem Christus propter nos sponte supplicium pertulit. Sub hoc Panosus urbs Cæsarea Philippi denominata est quod eam Philippus tetrarcha refecisset. Is in honorem Tiberii Cæsaris urbem Tiberiadem condidit; et Gabiniorum urbem, olim Samariæ nomine notam instauravit, ac Sebastem, hoc est Augusta m, nun cupavit. Ejusque navale, turrim Stratonis, muro cum cinxisset. Cæsaream ab ipso Cæsare appellavit. Post et Antipatridem condidit; et Pancade, quæ nunc Cæsarea Palæstinæ usurpatur, Panis fanum nomine Paneum posuit, ac templum Hierosolymitanum duplum ædificavit. Missus autem in exsilium Lugdunum Galliæ urbem, vita cum adultera Herodiade summa in egestate exacta, mortuus est. Filiiam, quæ saltando impetrarat ut Præcursori caput ainputaretur, terra vivam absorpsit. Alii ferunt eam, cum in glacie palustri luderet, rupta glacie ita in fundum decidisse ut caput abscissum supra glaciem exstaret.

Herodis tempore impletum est Danieli oraculum. Nam ad eum usque uncti, hoc est summi pontifices, Judæos rexerant, ab instaurato 324 Darii opera templo usque ad Hyrcanum (nomen huic a subactis Hyrcanis fuit) per annos 483, quos etiam Danieli oraculum exprimit: « Cognoscet et intelliget ab exitu sermonis, quod decretum flet et ædificabitur Jerusalem, usque ad Christum ducem, septimanæ septem et septimanæ sexaginta duæ⁹⁰. » Hæ septimanæ sexaginta novem annos consciunt 483; totidemque annos imperium Judaicum penes unctos fuit. Quorum postremus Hyrcanus cum esset a Parthis captus, Herodes Antipatri filius regnum in Judæos, nihil ad se pertinens, ab Augusto et senatu Romano accepit; idque in ejus deinceps stirpe usque ad excidium Hierosolymorum permansit. Is ergo Herodes Antipatri Ascalonitæ filius fuit, matre Cypride Arabica. Quo tempore natalibus Christi

A "Οτι πενταετης ὁ Χριστὸς ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου ἀνέρχεται.

"Οτι Αἴγυπτος Ἀρχέλαον μὲν υἱὸν Ἡρώδου Ἰουδαίων ἐθνάρχην κατέστητε· τοὺς δὲ ἄλλους ἀδελφοὺς αὐτοῦ τέσσαρας δόντες, Ἡρώδην ὅμωνυμον τῷ πατρὶ καὶ Ἀντίπατρον τῷ πάππῳ Λυσανίαν τε καὶ Φιλίππον, εἰς τέσσαρα μέρη, διατεμών τὴν χώραν ἐκάστη· διένειμε καὶ τετράρχας κύτους ὡνόμασε. Τότε καὶ λιμὸς ἐν Ῥώμῃ γέγονεν ὃς πρεθήνει τὸν μάδιον χρυσίνων καὶ.

"Οτι τῷ εφ' θ' τοῦ κόσμου, τῆς δὲ θείας σαρκώσεως ἔτει ιγ' Ιουδαίων τρίτος Ἡρώδης ἐκρίτησεν, δε καὶ Ἀγρίππας ἐλέγετο, ἀλλόφυλος ἀν, υἱὸς Ἡρώδου, ἀδελφὸς Ἀρχέλαου, ἔτη καὶ δὲ γὰρ Ἀρχέλαος μετὰ θ' τῆς ἀρχῆς ἔτη εἰς Βίενναν πόλιν [P. 184] τῆς Γαλλίας ὑπὸ Ρωμαίων ἐξαρισθη. Οὗτος Ἡρώδης, δε καὶ Ἀγρίππας, Ιωάννην τὸν Βαπτιστὴν ἀνεῖλε τῷ ιγ' μὲν ἔτει τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ, λβ' δὲ τῆς τοῦ Κυρίου σαρκώσεως ἐφ' οὗ καὶ δὲ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐκουσίως δι' ἡμᾶς τὸ σωτήριον ὕπεστη πάθος. Υπὸ τούτου δὲ Πανοσὸς Κατσάρεια Φιλίππου μετωνόμασθη διὰ τὸ ἀνακτισθῆναι παρὰ τοῦ τετράρχου Φιλίππου. Οὗτος τὴν Τιβεριάδα πόλιν διὰ Τιβέριον Κατσάρα ἔκτισε, καὶ τὴν τῶν Γαδινίων πόλιν τὴν ποτε Σαμάρειαν ἐπικτίσας Σεβαστὴν αὐτὴν προστηγόρευε, τὸ δὲ ἐπίνεον αὐτῆς, τὸν Στράτωνος πύργον πολίσας, ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ Καίσαρος Κατσάρειαν ἐκάλεσεν. Οὔτερον δὲ καὶ Ἀντιπατρίδα κτίσει. Καὶ Πανεῖον εἰδωλεῖον κατεσκεύασεν ἐν Ηλανεδοῖ τῷ Πανὶ, ἐν τῇ νῦν λεγομένῃ Κατσάρειζ τῆς Ηλαιαστίνης· καὶ τὸν ναὸν Ιεροσολύμων διπλοῦν ἀνψικοδόμησεν. Οὔτος ἐξορισθεὶς ἐν Λουγδούνῃ τῆς Γαλλίας ἐν ἐσχάτῃ πεντάρι σὺν τῇ μοιχαλίᾳ θνήσκει. Τίνι δὲ ὄρχησαμένην κόρην ἐπὶ τῇ ἀποτομῇ τοῦ Προδρέμου ζώσαν κατέπιεν ἡ γῆ· οἱ δὲ φασιν διὰ εἰς πάγον παίζουσα ἐπάνω λίμνης διαρράγεντος κατηλθει κάτω, καὶ τῆς κεφαλῆς ἀποσφηνωθείσης τὸ μὲν σῶμα ἀπαν εἰς τὸν βυθὸν κατηλθειν, ἡ δὲ κεφαλὴ ἐπάνω τοῦ πάγου ὑπελεῖθη.

"Οτι ἐπὶ Ἡρώδου πεπλήρωται ἡ προφητεία Δανιήλ. Μέχρι γὰρ Ἡρώδου χριστοὶ ἡγούμενοι ήσαν οἱ ἀρχιερεῖς τῶν Ιουδαίων, ἀρχάμενοι· μὲν ἀπὸ τῆς κατὰ Δαρεῖον ἀνανεώσεως τοῦ ἵερου, λέξαντες δὲ ἐπὶ Ὑρκανὸν τὸν ἀρχιερέα, δε διὰ τὸ ὑποτάξαι Ὑρκανοὺς οὕτως ὡνομάσθη. Ἐτη υπγέ τὰ μεταξὺ τούτων, ὄπόσα καὶ ἡ τοῦ Δανιήλ προφητεία θεσπίζει λέγουσα: « Καὶ γνῶση καὶ συνίστεις ἀπὸ ἔξδου λόγων τοῦ ἀποκριθῆναι· καὶ τοῦ οἰκοδομῆσαι τὴν Ιερουσαλήμ, ἔως Χριστοῦ ἡγουμένου, ἐβδομάδας ἐπτὰ καὶ ἐβδομάδες ἔβ'. » Αὗται αἱ ἔβ' ἐβδομάδες συμπληροῦσι χρόνους ἑταν υπγέ, ὅπόσα ἔτη, τυγχάνει τῆς ἀρχῆς τῶν χριστῶν ἡγουμένων, ὡν τελευταῖον τοῦ Ὑρκανοῦ ὑπὸ Πάρθων αἰχμαλωτισθέντος Ἡρώδης δὲ Ἀντιπάτρον τὴν βασιλείαν τῶν Ιουδαίων, μηδὲν προσήκουσαν αὐτῷ, ὑπὸ Αἴγυπτου καὶ τῆς συγκλήτου Ῥώμῃών πραχαλαμβάνει, κάπειτα οἱ τούτου πειδες μέχρι τῆς ὑστάτης Ιεροσολύμων πολιορκίας.

⁹⁰ Dan. ix, 28.

Ούτος δὲ ήν Ἡρώδης δὲ Ἀντιπάτρου τοῦ Ἀσκαλωνίτου παῖς καὶ μητρὸς Κύπριδος Ἀραβίσσης. Καθ' δὲ καιρὸν τῆς Χριστοῦ γεννήσεως πλησιαζόσης ἡ ἐκ προγόνων διαδοχὴ ἀρχιερωσύνη τε καὶ ἀρχὴ τῶν Ἰουδαίων κατελάθη, συμπληρουμένης τῆς προφητείας Ἰακώβου.

Ἐξῆς δὲ δακνὴλ προσφητεύει λέγον· « Καὶ μετὰ τὰς ἔξι χρονικὰς δύο ἑδομάδας ἐξολοθρευθεῖσται χριστιανοί, καὶ κρίμα οὐκ ἔσται ἐν αὐτῷ, καὶ τὸ ιερὸν καὶ τὸ ἄγιον διαφθερεῖ λαὸς ἡγουμένου ἐρχομένου, καὶ κοπίσονται ἐν κατακλυσμῷ πολέμου. » Καὶ ἔξις [P. 183] φησι· « Καὶ ἐπὶ τὸ ιερὸν βιβλεύγμα τῆς ἐργασίας, καὶ ἡώς συντελείας καιροῦ συντέλεια δοθεῖσται περὶ τὴν ἐργασίαν. » Τὸ δὲ ἐξολοθρευθεῖσθαι γρίσμα, καὶ κρίμα μὴ εἶναι ἐν αὐτῷ τὴν τε πόλιν καὶ τὸ ἄγιον διαφθαργεῖσθαι δηλοῖ. Δύνται δὲ νοτίην τοῦτο ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ ἐλθόντος γὰρ αὐτοῦ εἰς τὴν τοῦ ἔθνους σωτηρίαν, διὰ τὴν εἰς κύτον παρανομίαν καὶ ὅρθινή τε ιερωσύνη αὐτοὺς καθόλου καὶ διάγεσμάς καὶ ἡ πόλις ἀντανήρηται. Μᾶς δὲ οὐσίας ἑδομάδος πρὸς τὴν τῶν συμπληρωσιν, τὸ ἥμισυ μὲν κύτης δι τοῦ κηρύγματος τοῦ Εὐαγγελίου νεοκοσμίων χρόνος. Τρισὶ γάρ ἔτεσι καὶ ἡμίσει τὸ ἔργον τοῦ Πατρὸς πεπληρωκώς δι Μονογενῆς ἀνελγέθη. Ηνεύματι δὲ ἀγίῳ τοὺς ἀγίους ἐμπλήσας μαθητὰς, ἐπ' ἄλλοις τρισὶ ἔτεσιν καὶ ἡμίσει εἰς Ἱερουσαλήμ περιχατεῖχεν αὐτοὺς, δμοῦ μὲν πρὸς τὸν μέγιστον ἄθλον καὶ τὸν τῶν ἑθνῶν τούτους ἀγῶνα παρασκευάζομενος, δμοῦ δὲ καὶ τοὺς εἰς ζωὴν τεταγμένους ἐκ τοῦ ἔθνους διὰ πίστεως προσλημανόμενος, καὶ τῶν σκιῶν καὶ τῶν τύπων τῆς Ιερουσαλήμ: Αὐθίκης ἀφιστῶν, καὶ τῇ ἀλεύθερᾳ τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης προστργόμενος. Διὸ καὶ δι ιερός φροντίδος λόγος. « Καὶ δυναμώσει διαθήκην πολλοῖς ἑδομάξι μίᾳ, » διὰ τῶν εἰρημένων διλονότι διπλά ἐτῶν τοῖς πιστεύσασι τῷ Χριστῷ.

« Οτι τῷ εφεδρῷ τοῦ κόσμου ἔτει, τοῦ δὲ Αδριανοῦ Καισάρος μβ', Ἡρώδου δὲ λβ', ἑδομάψι μηνὶ καθ' Ἐβραιούς δεκάτῳ (32), ήτοι Σεπτεμβρίου καὶ, Ζαχαρίας θυμιῶν εἰς τὸ ἄγλαυρον κατὰ τὴν τάξιν τῆς ἐπταργάτης κατέβη τὸν ἀρχάγγελον Γαβριήλ τὴν τοῦ μεγάλου Προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου εὐλλαγήν εὐταγγελιζόμενον αὐτῷ.

« Οτι Ἰωάννειμ ἔτει π' τελευτῇ, ἡ δὲ Ἀννης οθ'. Ἡ Θεοτόκος δὲ ὑπὲρ αὐτῶν τριετίζουσα εἰσῆχθη εἰς τὸν ναὸν Κυρίου, ἑνδεκά δὲ γενομένη ἔτῶν ἀπωρούσιθη. Οὐδὲ δλῶς δὲ ἔξηται τοῦ ναοῦ, ἀλλ' εἰ καὶ χρείαν εἴλιτος, εἰς μόνην ἀπῆσει τὴν Ἐλεισθεῖτας ὡς συγγενέαν καὶ πλησίον τοῦ ναοῦ οἰκοῦσαν. Τὰ μέντοι· Ἐβραϊκὰ γράμματα ἔτι ζῶντος τοῦ Ἰωάννειμ ἐμπλενον. Ἀφωρισμένος δὲ ήν τόπος ἐν τῷ ναῷ πλησίον τοῦ θυσιαστηρίου ἔνθα μόνα: ίσταντο αἱ παρθένοι· καὶ αἱ μὲν ἄλλαι μετὰ τὴν ἀπόλυτον ἀπίστεων πρὸς τοὺς Ιδίους, ἡ δὲ Ηραθένης προσεκχερτέει τῷ ναῷ ὑπ' ἀγγέλου τρεφομένη. Ήλι δὲ τῇ ἡλικίᾳ μίση, αιτόγρους (33), ἔσ-

^{οι} Dan. ix, 26. ^{οι} ibid. 27.

XYLANDRI ET

(32) Ultimum vocabulum est mendosum, neque video quomodo restituam. Hebreis September est omnino septimus mensis, non minima saltem sui parte. Tisei et Ethan vocant eum: sed coniuncte fuisse scriptum δὲ θεαν aut θεαν, est du-

Danielus porro ita prædictit: « Post 52 septimanas abolebitur unctio neque erit iudicium; templumque et sacrarium corruptentur a populo, cum dux advenierit; cædēnturque inundatione belli^{οι}. His addit^{οι}: « Et in templum abominabile vastitatis signum. Et, dum tempus implebitur, vastitati consummatio dabitur » Quod unctionem abolitum iri neque in 325 urbe fore iudicium ait, id urbis ac templi excidium denotat. Potest etiam de Christo intelligi: cum enim is ad salutem populo suo reparandam venisset, hic quod eum injuriose ac per contumeliam habuisset, una cum ipsa urbe et sacerdotium et sanctitatem amisit. Jam quod ad summam 70 suptimaram una adhuc requiritur, ejus dimidium intelligi debet impensum Evangelii publicationi. Nam unigenitus Dei Filius eum annos 3 s. a Patre sibi demandatum negotium gessisset, in coram receptus est. Ininde cum Spiritu sancto discipulos suos implevisset, 3 s. annos eos Hierosolymis detinuit, cum ut eos ad maximum certamen convertendarum ad Deum nationum præpararet, tum ut de Iudeis eos qui erant vitæ destinati, interim fide imbueret atque ab umbris et exemplis veteris Testamenti ad veritatem Evangelii et representationem novi Testamenti adduceret. Itaque etiam oraculum ita habet: « Et una septimana Testamentum multis confirmabit, » nimis iis qui Christo credent spatio istius septennii.

Anno mundi 5506, anno regni Augusti 48, Herodis 32, mense Hebreorum septimo, qui est September, Zacharias cum in sacrario adoleret secundum ordinem suæ classis, principem angelorum Gabrielem vidit sibi partum magni Præcursoris ac Baptista Joannis annuntiantem.

326 Joachimus octogenarius decessit, Anna annos nata undeoctoginta vitam finit. Ab iis in templum deducta Dei Genitrix anno ætatis suæ tertio, undecim annos nata parentes amisit. Neque vero unquam templo excedebat, sed si qua re opus haberet, ad solam Elisabetam ihat, cognatam et templo vicinam. Litteras Hebraicas superstite etiamnum Joachimo didicit. Erat in templo secretus locus aræ vicinus, ubi solæ virgines stare solebant. Ac reliquæ sane populo dimisso domum suam redibant. Maria autem in templo permanebat atque ab angelo nutriebatur. Erat statura mediocri,

GOARI NOTÆ.

rum. XYL*

(33) Ad verbum, frumenti colore. Quod vocabulum qualem colorem denotet, cum frumenti non sit semper idem, non satis video. Si quis doceat, discam. XYL.

subfuscus, fulvo crine, oculis fulvis ac mediocribus, A magno supercilio, naso mediocri, manibus ac digitis longis, vestes amplexabatur nullo colore tinctas. Anno ætatis sue 42, media nocte cum precaretur, divinitus editam ad se vocem audivit : « Paries filium meum. » Neque hoc ex ea quisquam rescivit ante Christi in cœlos ascensum. Cum annum 14 attigisset, Judæi eam usitata mulierum imbecillitate laboraturam rati in templo eam deinde morari non sunt passi. Porro sacerdotes ejus causa Deum precati sunt. Ibi Zacharias pontifex maximus, Baptista pater, duodecim senum cognatorum Mariæ ferulas accepit inque ara posuit, dicens : « Ostende, Domine, cui virgo hæc debeat copulari. » Floruit autem virga Josephi fabri, atque huic octogenario in matrimonium tradita est, isque eam domum secum abduxit. Maria in mariti domo jejunans ac progressu in publicum abstinens cum duabus 327 Josephi filiabus vixit. Elapsis autem sex mensibus princeps angelorum Gabrielus ei apparuit, lætumque de salute mundi nuntium attulit. Id ea, donec peperisset, occultum habuit. Res acta est primi, qui est Martius, mensis die 25, prima ei septimanæ et lunæ die. Is mensis sextus fuit concepti Joannis. Maria digresso archangelo in montanam, nimirum Bethleemiam, profecta (nam ea urbs editiori quam Nazareta loco sita est) Elisabetam consobrinam invisit; eique angeli apparitionem, quodque masculum concepisset, itemque de visione Zachariæ exposuit, quam voce Zachariæ interclusa ea ignorabat : et exactis tribus mensibus in Galilæam rediit. At Josphus cum peregre domum reversus virginem uterum ferre deprehendisset, perturbatus eam celam deserere statuit. Sed angeli apparitione confirmatus eam retinuit. Deinde cum finitimi calumniarentur acerbeque obtrectarent, eum virginem non ad nuptias sed custodiæ causa templo abduxisse, itaque eam matrimonio subtraxisse, uterque aquam experimenti biberunt et in montana missi sunt; unde cum eos incolumes nihilque mali passos accusatores videret, crimine absolverunt. Porro cum census jam ageretur, Josephus cum Maria in Judæam abiit; angustiaque temporis præventi diverterunt in suburbium Bethleem, quod possidebat Solome obstetrix, Mariæ consobrina. Ibi ex Maria natus Emmanuelus, octavo die circumcisus, post 328 quadraginta dies Hierosolymam adductus est, ut Domino secundum legem sistetur; acceptusque est a justo Symone. Is Dei receptor Symeon Judæus unus erat de 70 illis interpretibus, qui Ptolemæo Philadelpho Ägypti regi Hebraicum Vetus Testamentum in Græcum transtulerant sermonem ante Christi adventum sicut divus Chrysostomus in suo de sex diebus opere tradit. Atque hic Symeon cum Isaïe vatici-

B θεόθριξ, ξανθόμυκτος, εύδφθαλμος, μεγαλόφρυς, μεσόρριν, μακρόχειρ, μακροδάκτυλος, ιμάτια αὐτόχροια ἀγαπῶσσα. Ἐνίκα δὲ γέγονεν ἐτῶν δώδεκα, ἐν μεσονυκτίῳ προσευχομένη ἔχουσε φωνῆς λεγούσης αὐτῷ θεόθεν· « Τέξῃ τὸν Γίον μου. » Οὐδενὶ δὲ τοῦτο ἀπίγγειλεν, ἕως [P. 186] δὲ Χριστὸς εἰς οὐρανοὺς ἀνελθόθη. Γενομένης δὲ αὐτῆς ἐτῶν ίδ', καὶ δοκούντων τῶν Ιουδαίων δὴ μᾶλλοι γενέθησι αὐτῇ ἡ συνθήσια τῆς γυναικείας ἀσθενείας, λοιπὸν οὐ συνεχωρεῖτο εἶναι ἐν τῷ ναῷ. « Κοστησαν δὲ οἱ ιερεῖς εἰς προσευχὰς περὶ αὐτῆς καὶ Ζαχαρίας δὲ ἀρχιερέως δὲ τοῦ Βαπτιστοῦ πατήρ ἔλαβε δώδεκα ράβδους γερόντων συγγενῶν αὐτῆς, καὶ ἔθηκεν ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ λέγων· « Δεῖξον, Κύριε, τίνος ἔσται ἡ παρθένος. » Καὶ ἐλάστησεν ἡ τοῦ Ἰωσήφ τοῦ τέκτονος ράβδος, καὶ ἡρμόσαντο τούτῳ αὐτήν, δηντὶ ἐτῶν π'. Καὶ κατήγαγεν αὐτήν εἰς τὸν οἰκον αὐτοῦ, καὶ διῆγε νηστεύουσα καὶ ἀπρότος σὺν ταῖς δυσὶ θυγατράσιν αὐτοῦ. Καὶ μετὰ μῆνας ἑξ ὥφθη αὐτῇ δὲ ἀρχάγγελος Γαβριὴλ, εὐαγγελιζόμενος τὴν τοῦ κόσμου σωτηρίαν. Οὐδενὶ δὲ ἀπηγγειλεν, ἕως οὐ ἔτεκεν. Ἐγένετο δὲ ταῦτα τῷ πρώτῳ μηνὶ ἥγουν Μαρτίου, τῇ κε', τῇ α' τῆς ἑβδομάδος ἡμέρᾳ καὶ α' τῆς σελήνης αὐτὸς γάρ ἔστι καὶ ἔκτος μῆν τῆς συλληψεως Ἰωάννου. Ή δὲ θεοτόκος, ἦντα ἀπεχώρησεν δὲ ἀρχάγγελος, ἤλθεν εἰς τὴν δρεινὴν ἥτοι τὴν Βηθλεέμ (ὑψηλότερος γάρ τῆς Ναζαρὲτ οὖς δὲ τόπος), καὶ ἡσπάσατο τὴν Ἐλισάβετ, ἔξαδέλφην αὐτῆς οὖσαν, καὶ ἐγνώρισεν αὐτῇ τὴν δρπασίαν τοῦ ἄγγελου, καὶ δὲ μᾶλλον ἔσχε, καὶ δὲ Ζαχαρίας δρπασίαν ἐώρακεν οὐ γάρ ἐγίνωσκεν Ἐλισάβετ τοῦ Ζαχαρίου σιγήσαντος. Καὶ μετὰ μῆνας τρεῖς ὑπέστρεψεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν. Ἰωσήφ τοινυν ἀπὸ τῆς ἀποδημίας ἐπανελθὼν, καὶ εὐρὼν τὴν Παρθένον ἐν γαστρὶ ἔχουσαν, καὶ θορυβηθεὶς ἐβουλήθη λάθρᾳ ἀπολῦσαι αὐτήν· ἀλλὰ τῇ δρπασίᾳ τοῦ ἀγγέλου θρήψας κατέσχεν αὐτήν. Είτα διαβαλλομένων αὐτὸν καὶ πικρῶς λοιδορούμενων τῶν δμορούντων, ὡς οὐκ ἐπὶ γάμῳ ἀλλ' ἐπὶ φυλακῇ τὴν Ιερεθέντον ἐκ τοῦ Ιεροῦ λαβόντα καὶ κλεψιγμήσαντα, τὸ ὅσιορ τῆς ἐλέγκεως ἀμύντεροι πίνουσι καὶ εἰς τὴν δρεινὴν πέμπονται. Μετὰ ταῦτα ως εἶδον αὐτοὺς ὑποστρέψαντας καὶ μηδὲν περιθόντας πονηρὸν, ἀπέλυσαν αὐτούς. Τῆς ἀπογραφῆς δὲ γενομένης ἀνήγθη σὺν τῷ Ἰωσήφ εἰς τὴν Ιουδαίαν· μὴ φθάσαντες δὲ κατέλυσαν εἰς προάστειον τῆς Βηθλεέμ, δηνήτη μεταξύ Σαλώμης τῆς μαίας, τῆς ἔξαδέλφης τῆς θεοτόκου. Κάκεσίσε ἔτεκε τὸν Ἐμμικούνιλ, καὶ τῇ δρηδῇ ἡμέρᾳ περιέτεμε τὸ παιδίον. Καὶ μετὰ μῆμέρας ἀνήγκειν αὐτὸν εἰς Ιεροσόλυμα παραστῆσαι τῷ Κυρίῳ κατὰ τὸν νόμον, καὶ ὑπεδίλθη παρὰ τοῦ δικτύου Συμεὼν. Οὗτος γάρ ὁ βειδόλυος Συμεὼν Ιουδαῖος ὃν εἰς ὑπῆρχε τῶν ο' τῶν καὶ Ἐθρακῶν συντεθειμένην τὴν Παλαιὰν θείαν Γραφὴν εἰς τὴν Ἐλλάδα γλωσσαν μεταβαλόντων ἐπι [187] Ηπολεματίου τοῦ Φιλαδέλφου βασιλέως Αιγύπτου, πρὸ Χρόνου τῆς Χριστοῦ προρούσιας (34), ὡς δὲ θεῖος Χρυ-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(34) Numerus annorum videtur excidisse. Qui minor quam 250 esse nullo modo potuit, ut ratione chronologicæ demonstrant. XYL.

εόστομος ἐν τῇ Ἐξαημέρῳ λέγει. «Ος ἁντυχῶν τῷ τοῦ προφήτου Ἡραίου ῥῆτῷ τῷ λέγοντι, » Ἰδοὺ δὲ παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξι καὶ τέξεται υἱὸν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουὴλ, διηπίστησος τούτῳ, θεόντας εἰναι λέγων, δοσον ἐπ' ἀνθρωπίνῳ φύσει, τὸ παρθένον τεγεῖν. Οὕτως οὖν ἔχων ἀποκαλύψεως ἔτυχε θείας ἔως τότε τῷ βίῳ περιεῖναι ἔως ἂν τελεσθῇ τὸ θεῖον τοῦ προφήτου ῥῆτον· δὲ δὴ καὶ τὸ θεῖον ἡμᾶς διδάσκει σαφῶς Εὐαγγέλιον, λέγον· « Πλεῦμας ἔχιον ἦν ἐπ' αὐτῷ, καὶ ἦν αὐτῷ κεχρηματισμένον ὑπὸ τοῦ Πλεύματος τοῦ ἀγίου μὴ ἰδεῖν θάνατον πρὶν ἵδη τὸν χριστὸν Κυρίου. » Ἰδών τοινυν αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ βρέφος τεσσαρακονθήμερον, καὶ δεξάμενος αὐτὸν εἰς τὰς ἀγκάλας; αὐτῷ, καὶ εἰπών, « Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου, Δέσποτα, κατὰ τὸ ῥῆμά σου ἐν εἰρήνῃ, » πρὸς σύντονον ἔξεδήμησε χαίρων.

BΜετὰ δὲ δύο ἔτη ἐποίησε τὴν βρεφοκτονίαν Ἡρώ-
δης (35), καὶ τὸν Σεχαρίαν ἐσωθεὶν τοῦ θυσιαστηρίου
ἀνεῖλε λειτουργοῦντα. Ἡ δὲ Ἐλισάβετ λαβοῦσα τὸν
Ἰωάννην ἐξατλόθεν εἰς τὴν ἱερόμονον, καὶ ἐκρύψη ἐν
σπηλαίῳ ἡμέρας τεσσαράκοντα, καὶ ἐτελεύτησεν. Ὁ
δὲ Ιωάννης ἐν τῇ ἐρήμῳ ὁδηγηθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀγγέ-
λου καὶ ἐν αὐτῇ ἀνταρφεῖς ἔμεινεν ἔως τῆς τοῦ
Κυρίου ἀναδείξεως.

Μετὰ δὲ πενταετῆ χρόνον ὑπέστρεψεν Ἰωάννης εἰς
Ναζαρὲτ ἐξ Αἴγυπτου, καὶ ἔλαβε τὴν θυγατέρα αὐτοῦ
Μαρίαν Κλεόπας δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ δημοπάτερος καὶ
δημομήτρος, καὶ ἐξ αὐτῆς ἐγένηνσε τὸν Συμεὼν, δὲς
μετὰ Ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν τοῦ Κυρίου ἐπίσκοπος
γέγονεν ἱεροσολύμων καὶ ἐπὶ Δομιτικοῦ μαρτυρή-
σας ἀσταυρῷ. Ιούδας δὲ δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἐγένηνσε
δύο υἱοὺς, Ζωκτῆρα καὶ Ἰάκωβον.

Ἐν δὲ Ιωάννης λα' χρόνον, δὲς ἐξῆλθε τῆς ἐρήμου.
Καὶ κηρύσσοντες ἡκολούθησαν αὐτῷ πολλοὶ, ἐν οἷς ἦν
καὶ Ἀνδρέας καὶ Ἰωάννης. Καὶ τῶν μὲν λεγόντων
ὅτι δὲ Χριστός ἐστι, τῶν δὲ δὲ προφῆτες, ἐν μιᾷ τῶν
ἡμερῶν ἡλίου πολλοὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου ἐν χώρᾳ
Βηθανεῖρα, καὶ ἐβαπτίζοντο. Ἐκβρόντος δὲ τοῦ Ἰησοῦ,
ῶς εἰδεν αὐτὸν δὲ Ιωάννης, εἶπεν· « Ἄδες δὲ Ἀγνὸς τοῦ
Θεοῦ. » Καὶ ἀκούσας Ἀνδρέας καὶ Ἰωάννης ἡκολού-
θησαν τῷ Ἰησοῦ. Μετὰ δὲ τὸ διοστρέψαις αὐτὸν εἰς
Ναζαρὲτ ἐτελεύτησεν Ἰωάννης ἐπῶν ρί. Τελευτήσαν-
τος δὲ καὶ Ζιβεδεῖου ἡγαγεν Ἰωάννης καὶ Ἰάκωβος
τὴν μητέρα αὐτῶν, καὶ συνῆν τῇ θεοτόκῳ τῇ δὲ
κατῆσιν αὐτῶν πολλῆσαντες Καίζαρας ἡγόρασαν τὴν
Σιών, ἐνθα τὸ μαστικὸν Πάσχα δὲ Χριστὸς ἐποίησε
γεὰς τῶν θυρῶν κεκλεισμάνων εἰσῆλθε. Μετὰ τὴν τοῦ
Κυρίου ἀνάληψιν δὲ θεοτόκος ἐν Σιών διέτριβεν ἔως
τῆς τελευτῆς [P. 188] αὐτῆς. Ήρὸς δὲ ἡμερῶν δὲ ἀρχάγ-
γελος παρεγένετο πρὸς αὐτήν, τὸ βραβεῖον κομίζων.
Παρέδωκε δὲ τὴν ἀγίαν αὐτῆς ψυχήν τῷ Κυρίῳ καὶ
Ὕψῳ τῷ Θεῷ αὐτῆς ἐτῶν οὖσα οἵτινες, οἱ δὲ φασι νῆ,

³⁵ Luc. II, 25, 26. ³⁶ Joan. I, 29.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(35) Quid si legas duabus ab ejus discessu diebus Herodes, cum in margine sit ascriptum δει μέτα δύο ἡμέρας τῆς εἰς Αἴγυπτον φυγῆς τοῦ Χριστοῦ

nium legisset, virginem gravidam fore partuque filium Emmanuelem nomine edituram, fidem dicto prorsus derogavit, quod humana natura omnino virginem parere non admitteret. Sic ei animato divinitus patesfactum est victurum eo usque dum vatis oraculum impleretur. Id nos sacrum etiam docet Evangelium his verbis ³³: « Erat spiritu sancto praeditus, ab eoque oraculum accepérat, se non ante moritum quam Unctum Domini vidisset. » Eum ergo in templo videns puerulum quadraginta dierum, in ulnas accepit, fatusque: « Nunc, Domine, servum tuum dimitte in pace secundum verbum tuum, » lœtus ad eum hinc emigravit. Deinde Josephus divinitus est in Aegyptum fugere jussus.

Εἰτα ἔχοντας θητήν Ιωάννην εἰς Αἴγυπτον.

Post biennium Herodes puerulos necavit, Zachariamque sacris operantem intra altare interfecit. At Elisabeta, assumpto Joanne, in solitudinem exiit, inque spelunca dies quadraginta cum delituisset, diem suum ³² obiit. Joannes in solitudine ab angelo institutus atque enutritus ibi mansit donec Christus in publicum prodiit.

Post quinquennium Josephus ex Aegypto Nazaretam revertit. Ejus filiam Mariam Cleophas, frater Josephi ex utroque parente, duxit uxorem, ex eaque Symeonem sustulit, qui post Jacobum Domini fratrem episcopus fuit Hierosolymis, ac Domitianus imperante in crucem actus divinæ veritati suo supplicio testimonium perhibuit. Judas autem frater ejus duos genuit filios, Zocterem et Jacobum.

Annum agens Joannes ³¹ solitudine egressus est, eumque concionantem multi secuti sunt; quorum erant etiam Andreas ac Joannus. Alii autem eum Christum, alii vatem putabant. Die quadam multi Bethabaram, qui est trans Jordānem locus, venerunt ac baptizati sunt. Eo cum Jesus advenisset, videns eum Baptista dixit: « En Agnus Dei ³⁴. » Quo auditu Andreas et Joannes Jesum secuti sunt. Eo Nazaretam reverso Josephus moritur, annos natus ³⁵ 40. Cum autem Zebedeus quoque mortuus esset, adduxerunt Joannes et Jacobus matrem suam, eaque cum Maria habitavit. Bonis porro suis Caiaphas venditis Sionem emerunt. Is est locus ubi mysticum Pascha Christus celebravit et foribus clausis ingressus est; ibique Christo in cœlum assumpto Maria usque ad finem vitæ ³⁶ egit. Ea quindecim ante diebus suum exitum cognovit. Triduoque ante archangelus ad eam venit, præmium portans. Tradidit sanctam suam animam Domino ac Filio et Deo suo, annos nata septuaginta duos. Quidam tradunt quinquaginta

γέγονε περὶ Πρώδην δὲ βρεφοκοτονίᾳ. Alioqui bimullos fuisse occisos notum est. Sed hoc alterum habet aliiquid peculiare. XTL.

octo. Vixit ergo viginti quatuor annos post Christi A ὥστε μετὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ Χριστοῦ εἰκοσιτέσσαρας χρόνους ἐπεδίωσεν.

Undecimo anno Herodis tetrarchæ summus pontifex Ananus moritur. Post hunc annua fuit ea dignitas, quod et Josephus refert; et eum vere dicere sacra Evangelia testantur, ita de Caiapha loquentia: « Id vero non de suo dicebat, sed quia erat pontifex maximus anni istius, vaticinabatur²⁵. »

Cum admirabilis in vitam reditus atque in cœlos ascensio Servatoris nostri fama jam longe lateque iucruebuisse, Pilatus animi anxius, quod de his quæ evenerant miraculis nihil ad imperatorem retulisset, tandem necessitate adactus Tiberio Cæsari perscripsit Christum mortuum vitam receperisse, tum quæ is miracula ediderat, utque de B morte in vitam reversus jam a multis Deus esse credatur. Ac Tiberius quidem nomen Christianorum per orbem jam propagatum sentiens de ea re ad senatum retulit, neque obscure tulit sibi religionem Christianam probari. Senatus autem, quod eam improbaret, ipse quoque repudiavit. Vera causa ejus rei est, quod divinum salutis præconium humanam approbationem atque commendationem nequaquam requirit. Hæc Tertullianus 231 refert. Idem Tiberius mortem Christianorum accusatoribus minatus est,

Anno Tiberii undevicesimo Joannes Baptista capite truncatur a juniore Herode et Cleopatra propter Herodiadem, ut Josephus scribit libro *Antiquitatum* decimo octavo. Tunc quoque bellum suscipitur contra Aretam, qui filiam suam ab Herode contumeliose habitam querebatur. Eo in bello ait propter Joannis necem Herodis exercitum universum periisse.

Anno Tiberii regni undevicesimo Dominus noster Jesus Christus supplicium adiit, sicuti de eo vates prædixerant. Quo tempore hæc in Græcis commentariis annotata ipsis verbis referemus: « Solis exstinctus defectus omnibus prioribus major; noctisque diei sexta hora oborta est, ita ut et stellæ in cœlo conspectu sint. » Terræ motus quoque ingens in Bithynia fuit, qui magnam Nicæam partem prostravit. Hæc Phlegon. Africanus etiam narrat, quo die Christus est supplicio affectus, tenebras admodum terribiles per totum mundum obertas, terræ motu saxa dirupta, multumque terræ prostratum. Eas D tenebras Judæi solis defectum appellant, absurde id quidem meo judicio et repugnante veritate. Nam secundum lunæ motum Hebræi Pascha instituant. Pridie autem paschatis Christus in cruce supplicium passus est. Jam solis defectus non sit nisi cum eum luna subit; neque 232 potest nisi in novilunio, cum luminaria coeunt, aut proxime,

²⁵ Joan. xi, 49, 51.

ῶστε μετὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ Χριστοῦ εἰκοσιτέσσαρας χρόνους ἐπεδίωσεν.

Οὐτὶ ἐν τῷ ια' ἔτει Ἡρώδου τοῦ τετράρχου δὲ ἀρχιερεὺς Ἀνανὸς ἐτελέντησε· μεθ' ὃν ἐνιαυσιαῖοι ἀρχιερεῖς καθίστανται, ὡς Ἰώσηπος ἴσχορει. Καὶ τὰ θεῖα Εὐαγγέλια αὐτῷ μαρτυρεῖ ἀληθεύοντι ἐν οἷς περὶ τοῦ Καΐφα λέγει· « Τοῦτο δὲ ἀφ' ἐκυτοῦ οὐκ εἶπεν, ἀλλ' ἀρχιερεὺς, ὃν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου προεργάτευσεν. »

Οὐτὶ τῆς παραδόξου τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἀνατάσσεως τε καὶ εἰς οὐρανὸν ἀναλύψεως τοῖς πλείστοις ἡδη περιβούτου καθεστώσης, Πιλάτος ἀγωνίσας ὡς μηδ ἀνενήγκας τῷ βασιλεῖ τοιαῦτα γενόμενα θαύματα, τέλος ἀναγκασθεὶς, ὡς μη λαθηρ, ἀνεκοινώτα τῷ βασιλεῖ Τίβεριψ τὰ περὶ τῆς ἐκ νεκρῶν ἀνατάσσεως τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὰς τε ἄλλας τερατουργίας αὐτοῦ, καὶ ὡς διὰ μετὰ θάνατον ἐκ νεκρῶν ἀνατάτας Θεὸς ἡδη παξά πολλοῖς εἰναι πιστεύεται. Τίβεριος οὖν, ἐφ' οὗ τὸ τῶν Χριστιανῶν δόνομα εἰς τὸν κόσμον εἰσελήλυθεν, μαθὼν τῇ συγχρήτῳ ἀνεκοινώστατο, δηλοὶς ὃν ἐκείνος ὡς τῷ δόγματι ἀρέσκοιτο. Ή δὲ σύγκλητος, ἐπεὶ οὐκ αὐτῇ δεδοκιμάκει, ἀπώστατο, τῇ δὲ ἀληθείᾳ, διὰ μηδὲ τῆς ἐξ ἀνθρώπων ἐπικρίσεως τε καὶ συστάσεως ἡ σωτῆριος τοῦ θείου κηρύγματος ἀδείτο διδασκαλία. Ταῦτα φησι Τερπολικός (36). Οὗτος δὲ Τίβεριος θίνατον ἡπειροστοιχίας τοῖς Χριστιανῶν κατηγόροις.

Οὐτὶ ἐν τῷ ιθ' ἔτει Τίβεριος Ἰωάννης ὁ Βεπτιστὴς ἀφιερεῖται τὴν κεφαλὴν ὑπὸ τοῦ νέου Ἡρώδου καὶ Κλεοπάτρας διὰ Ἡρώδια, καθὼς ιστορεῖ Ἰώσηπος ἐν τῷ ιη' τῆς Ἀρχαιολογίας. Ἔνθα καὶ πόλεμος αἱρεται πρὸς τὸν Ἀρέταν, ὡς ἀτιμαζεῖσθαι αὐτῷ τῆς θυγατρός· ἐν φοιτέλῳ πάντας ὅρσι τὸν Ἡρώδου στρατὸν διαφθρησκει. Διὰ τὸν Ἰωάννου θάνατον.

Οὐτὶ δὲ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς κατὰ τὰς περὶ αὐτοῦ προφητείας ἐπὶ τὸ πάθος προφητεῖται οὐτοις ιθ' τῆς Τίβεριος βασιλείας. Καθ' ὃν καιρὸν καὶ ἐν διλοίσι μὲν Ἑλληνικοῖς ὑπομνήμασιν εὑρομένην ιστορούμενα ταῦτα κατὰ λέξιν· Ἐγένετο ἐκλεψίς ἡλίου μεγίστη τῶν ἐγνωσμένων πρότερον, καὶ νῦν ὡρᾳ ἐκτῇ τῆς ἡμέρας ἐγένετο ὡς καὶ ἀστέρας ἐν οὐρανῷ φωνῆνται· σεισμός τε μέγας κατὰ Βιθυνίαν γενόμενος τὰ πολλὰ τῆς Νικαίας κατεστρέψατο. Ταῦτα Φλέγων φησι. Καὶ Ἀρχικανὸς δὲ ιστορεῖ κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν [P. 189] τοῦ πάθους σκότους καθ' ὅλου τοῦ κόσμου τοῦ θερέωτατον γενέσθαι. Σεισμῷ τε αἱ πίεραι διερρήγνυντο, καὶ πολλὰ τῆς γῆς κατερρίψαν. Τοῦτο τὸ σκότος ἐκλεψίς ἡλίου οἱ Ιουδαῖοι καλοῦστιν, ἀλόγως, ὡς ἐμοὶ καὶ τῇ ἀληθείᾳ δικεῖται· Εὐθραῖν γὰρ ἄγουστο τὸ Ηλίους κατὰ σελήνην, πρὸ δὲ τῆς μιᾶς τοῦ Ηλίου τὰ περὶ τὸν Σωτῆρα συνέδη, ἐκλεψίς δὲ ἡλίου τῆς σελήνης αὐτὸν ὑπελθούσης γίνεται, ἀδύνατον δὲ ἐν διλῷ χρόνῳ πλήν ἐν τῷ μεταξὺ νομιμίας καὶ τῆς

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(36) Locus exstat non ita procul ab initio Apologetici, et apud Euseb. Hist. II, Græce exponitur, unde videtur mutuatus Cedrenus. Cæterum inde etiam

constat legendum fuisse εἰς τὸν κόσμον εἰσελήλυθεν, μαθὼν. Post Herodias Cleopatra nominatur, non scio an absque menda. XYL.

πρὸς αὐτῆς κατὰ τὴν σύνοδον αὐτὴν ἀποθήναι· πῶς Α σὸν ἔκλειψίς νομισθεῖ κατὰ διάμετρον σχεδὸν ὑπερχούσης τῆς σελήνης τὸν; "Ἐστω δὲ συναρμόζον πολλοῖς τὸ γεγενημένον, καὶ κοσμικὸν τέρας τὸν ἔκλειψίς ὑπονοείσθω ἐκ γε τῆς κατὰ τὴν ὅψιν πλάνης. Τίς δὲ ἡ κοινωνία σεισμῷ καὶ ἔκλειψει πίστραις τε ρήγνυμέναις καὶ ἀναστάσει νεκρῶν, τοσάντη τε κίνησις κοσμικῇ; 'Ἐν γοῦν τῷ μακρῷ χρόνῳ τοιοῦτόν τι συμβάν οὐ μέμνηται τις. 'Αλλ' ἦν σκήτος θεοποίητον, διότι τῆδε τῇ ἡμέρᾳ τὸν Κύριον συνίθη παθεῖν, Καὶ δὲ λόγιος ἀληθέστατος, καὶ δὲ χρόνος τοῦ σωτηρίου πάθους παρὰ Ρωμαῖοις μᾶλλον σεσημείωται· ἐν γάρ τῷ Γεμίνου ὑπατείη πεπονθέναι αὐτὸν ἐσημειώσαντο, ητις γέγονειν τῷ α' τῆς σβ' Ὀλυμπιάδος. Τεκμήριον δὲ θνάτοιο τοῦ κατὰ τόδε τὸ ἔτος πεπονθέναι τὸν Σωτῆρα ἡ τοῦ κατὰ Ἰωάννην (37) Εὐαγγελίου μαρτυρίᾳ, ητις μετὰ τὸ ιε' ἔτος Τιβερίου τριετῆ χρόνον τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ διαγενέσθαι μαρτυρεῖ.

"Οτι ἐν τῷ λγ' ἔτει Ἡρώδου Κυρήνιος ὑπὸ τῆς συγχλήτου βουλῆς ἀπεστελμένος εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἀπογράψας ἐποιήσατο τῶν οὐσιῶν καὶ τῶν οὐκετόρων. 'Ἐν τῷ αὐτῷ δὲ ἔτει Ἰησοῦς Χριστὸς δὲ Θεὸς ἡμῶν ἐν Βηθλεέμ τῆς Ἰουδαίας γεννᾶται.

'Ομοῦ συνάγεται ἀπὸ Ἀβραὰμ ἐπὶ τὴν Χριστοῦ γέννησιν ἔτη βρέ.

"Οτι Ἡρώδης ὑδρωπὶ δεινῷ πιεσθεὶς σκώληκάς τε ἐκβράσας ἀπὸ τοῦ σώματος καταπλέψει τὸν βίον. Αὐγούστος δὲ μετὰ θίνατον Ἡρώδου Αρχέλον μὲν τὸν οὐλὸν Ἡρώδου Ἰουδαίων ἐθνάρχην κατέστησε, δοὺς αὐτῷ τὰ περὶ Ἱεροσόλυμα δρια, καὶ Σαμαρέων τὸ ἐθνός, καὶ Σεβαστὴν καὶ Καισάρειαν, καὶ Ἰόππην, καὶ Ἀντιπατρίδα, καὶ Κύδαν, καὶ τὸ πεδίον Φιλίππων δὲ τὰ περὶ τὴν νῦν Πανεύπολην, καὶ Βαταναίαν, καὶ Τρέχωνα, καὶ τὴν Ἀκραβατίνην, καὶ Γαυλανίτιν, καὶ Γάλαδα, ἐνθά δὲ Γαμάλα πόλις· Ἡρώδης δὲ τὴν Γαλιλαίαν, καὶ τὸ ὑπὸ τὴν Πάρνητα πεδίον, καὶ Νάρθον, καὶ τὴν Ηεράλιαν. Οὗτος ἔκτισε τὸν Τιβερίαδα· τῷ δὲ Διοσκύρᾳ τὴν Ἰδουμαίαν καὶ Ζιφηνήν, καὶ τὰ ταύτης χωρία, καὶ Ἀβιληνήν.

Γίνονται [P. 190] οὖν ἀπὸ Ἀδέμ ἑως τοῦ κατακλυσμοῦ ἔτη δισχίλια σμβ', καὶ ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ ἑως τοῦ Φάλεκ καὶ τῆς πυργοποιίας ἔτη φλη', καὶ ἀπὸ τοῦ Φάλεκ καὶ τῆς πυργοποιίας ἑως ἥλθεν Ἀβραὰμ εἰς τὴν Χαναὰν ἔτη χι', καὶ ἀπὸ Ἀβραὰμ ἑως τῆς τελευτῆς Ἰησοῦ υἱοῦ Ναυπῆ ἔτη φκ', καὶ ἀπὸ τῆς τελευτῆς Ἰησοῦ ἑως παρίλαβε Δαδίδ τὴν βασιλείαν τῆς Ἰουδαίας ἔτη υπ', καὶ ἀπὸ Δαδίδ ἑως Σεδεκίου υἱοῦ Ἰεχονίου καὶ τῆς ἐκ Βαβυλῶνος μετοικεσίας ἔτη υμη' καὶ ἀπὸ τῆς μετοικεσίας ἑως Ζοροβάνελ, ἐπὶ

A evenire. Quomodo igitur ista tenebræ defectus solis fuerint, cum eo tempore luna pene e regione soli opposita fuerit? Sed esto tamen id quod multis probatum fuit; erroremque visus secuti tenebras toti mundo injectas defectum solis putemus. Quid interim rei est defectui solis cum terræ motu, saxorum fissione, mortuorum in vitam redditu, ac tanta mundi commotione? Certe nemo quisquam tale aliquid tanto temporis decursu evenisse commemoravit. Enimvero tenebræ erant a Deo creatæ, quod ea die Dominus moreretur. Hæc est verissima ratio. Exactius etiam tempus salutaris istius supplicii a Romanis est annotatum, evenisse nimirum Gemino consule. Fuit hoc primo anno Olympiadis ducentesimæ secundæ. Atque argumento ei rei est etiam testimonium Evangelii a Joanne conscripti, quod scriptum post decimum quintum Tiberii annum docendo triennium consumpsisse perhibet.

Anno Herodis tricesimo tertio Cyrenius a senatu in Iudeam missus incolas et facultates censuit. Eodem anno Christus Bethleemæ nascitur, urbe Iudeæ.

Ab Abrahamo usque ad Christi natales anni sunt 2105.

Herodes hydrope vehementi excruciatu, vermis de corpore ipsius 333 scaturientibus, vitam cum morte commutavit. Ejus filium Archelaum Augustus Iudeam genti præposuit; eique attribuit montana circum Hierosolyma, Samaritanam gentem, Sebastam Cœsaream, Joppen, Antipatridem, Lydam et campestria. Philippo loca Pancadi nunc vocatae finitima, Bataneam, Trachoneum, Acrabatianam, Gaulonitidem ac Galatha, ubi erat urbs Gamala. Herodi Galilæam et planitiem Parnæ subiectam, Narbathum, Peræam. Is Tiberiadem condidit. Lysaniæ Idumæam, Ziphemem et quæ ejus sunt ditionis, atque Abilenam.

Ab Adamo usque ad diluvium sunt anni omnino 2242; inde usque ad Phalecum et turris ædificationem anni 538, hinc usque ad Abrahami in Chanaanicam terram adventum 616, ab hoc usque ad mortem Josuæ Navis filii 526, porro usque ad tempus quo Judaicum regnum Davidus accepit, anni 480, hinc usque ad Sedeciam Jechoniæ filium et exsilium Babylonicum anni 448, inde usque ad Zorobabelem ac primum annum Cyri in Persas regni anni 70, denique a primo anno Cyri usque ad

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(37) Perspicue falsum. Lucas in mentio sit anni 15 Tiberii. Triennium Christum docuisse non est sacris Litteris expressum: nam si esset, ea de re non disputassent Patres. Clemens Alexandrinus a' στρωματ., affirmat unicūm annum a Christo fuisse Evangelium prædicatum; eoque vaticinium adducit de anno gratia, quod ex Isaiae c. LXI recitatur. De Iudeæ in filios Herodis distributione vide Jose-

phum sub exitum l. xv i: nam quæ geographicæ sunt, alibi exponemus. Sed et annorum ab Adamo ad Christum supputatio quæ sequitur p. 333 v. 20 mendosa est, et sibi non congruit, si ἡπὸ τοῦ μά ἔτους Κύρου legas. Et quidem tot annos Cyrus regnum non tenuit; ergo quo μά reponemus à. XYL.

annum Augusti. quo Christus natus fuit, anni 592. A πρώτου ἔτους Κύρου βασιλέως Περσῶν, ἔτη ο', καὶ ἀπὸ τοῦ α' ἔτους Κύρου ὥει Αὐγούστου Καῖσαρος, ἐν φῶ Χρόνῳ ἑγεννήθη δοκός ήμῶν καὶ θεός, Ἰησοῦς Χριστός, ἔτη φῆβ'. Όμοῦ ἔτη, εφεβ'.

Post Augustum Tiberius regnum tenuit annos 23. Is in Iudea urbem Tiberiadem condidit. Eius regni anno 12 baptizatus est Christus 334 et prædicare Evangelium cœpit. Anno ejus 18 eis regni cruci affixus est: Vicesima quinta Martii die de mortuis exstigit vivus, illucescente die Dominicæ, quam est a Sabbatho proxima, ac prima septimana manæ dies, diesque Paschatis Dominicæ. Ea die principio Deus lucem creaverat, tunc autem verax lux de sepulcro orta est. Ac confirmavit Christus vaticinium Danieli, mediante annorum septimana supplicium subiens, ita dicentis: « In templo erit abominabile vastitatis signum, eique vastitati exemplum tempus dabitur »⁹⁶, etc. In hac enim septimana novum credentibus testamentum est datum, iisque omni facultate impleti, cum mediante illa septimana legis Mosaicæ sublatum est sacrificium, vera victimæ Deo mactata. Ipse autem Dominus signa futuræ vastitatis prædictis, cum inquit: « Abominabile vastitatis signum videbitis, de quo Danielus vates prædictis, tunc intelligite imminere vastitatem ejus »⁹⁷. Ac ne putarent Judæi se templum atque urbem recuperaturos, additur in vaticinio vastitatis ejus finem ante finem sæculi non futurum, ut intelligerent in fine demum mundi finem ei vastitati futurum, nullam aliam ejus mutationem. Idem et Davidus prædixerat his verbis: « In ira consummationis, et non erunt; cognoscentque quod Deus Jacobo dominatur et finibus terræ »⁹⁸. » Idque tunc eo magis intelligent, cum videbunt signum Filii hominis in celo. 335 Sicut enim per lignum mors, ita etiam vita per lignum intravit. Nam septies in sacris Litteris legitur aliquem ex morte vitam recepisse. Post eos septem octavus Christus de mortuo vivus exstigit, qui et septem illos in vitam revocaverat. Ante enim quam Christus revixit, tantum septem numero mortales in vitam restituti fuerunt. Primus in Veteri Testamento fuit Sareptanæ vidua filius, ab Elia suscitatus, secundus Sunamitidis filius, quem Elisæus in vitam reduxit, tertius miles qui prope Elisæi cadaver sepultus quasi ex igne exsiluit. Quarta in Novo D Testamento filia præfecti synagogæ, quintus vidua filius, sextus Lazarus. Septimo, quod multa sanctorum qui obdormiverant corpora resurrexerunt. Octavus Christus post toleratum salutis causa nostræ supplicium ex morte in vitam rediit. Inventum est in multis Græcorum commentariis, quo tempore Christus in cruce mortem obiit, terram motu fuisse ingenti concussam, tembrasque toti terrarum orbi inductas fuisse, ita ut stellæ etiam apparuerint. Præterea Josephus

Metà δὲ Αὐγουστον ἑδασίλευσε Τιβέριος ἔτη καὶ, δις ἔκτισέ πόλιν ἐν τῇ Ἰουδαϊκῇ Τιβεριάδᾳ. Καὶ ἐν μὲν τῷ ι' ἔτει τῆς αὐτοῦ βασιλείας δοκός ήμῶν Ἰησοῦς Χριστός ἐβαπτίσθη καὶ τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος ἀπηκρίσατο. Ἐν δὲ τῷ ιη' ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐσταυρώθη δοκός Κύριος. Ἀνίσταται δὲ τῇ κε' Μαρτίου ἐπιφασκούσῃ Κυριακῇ, ητοι ἐστὶ μία καὶ πρώτη ἡ αὐτὴ καὶ Πάσχα Κυριακόν· ἐν ταύτῃ γάρ δοκός τὸ φῶς ἐδημιούργησε, καὶ ἐν ταύτῃ τὸ ἀληθινὸν φῶς δοκός Χριστός ἐκ τάφου ἀνέτειλεν. «Ος καὶ ἐπεσφράγισε τὴν τοῦ Δανιὴλ προφητείαν, μέσον τῆς Β ἑδομάδος τῶν χρόνων ἐλθὼν ἐπὶ τὸ σωτήριον πάθος. Φησὶ γάρ· «Καὶ ἐπὶ τὸ Ιερόν βδέλυγμα ἐρημώσεως συντέλεα: δοθήσεται ἐπὶ τὴν ἐρήμωσιν.» Ἐν γάρ ταύτῃ τῇ ἑδομάδι Διαθήκη δέδοται Καὶ τοις πιστεύουσι, καὶ δυνάμεως ἀπόστης αὐτοὺς ἐπλήρωσεν, ἐπειπέρ μεσούσης τῆς ἑδομάδος ταύτης ἡ κατὰ νόμον δηρήθη θυσία, τῆς τε ἀληθινῆς προσφερομένης θυσίας. Σημεῖα δὲ τῆς ἐρημώσεως προϋπέφρεν λέγων δοκός Κύριος· «Οταν δῆτε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως τὸ ρήθην διὰ Δανιὴλ προφήτου, γινώσκετε διτι ἔγγυς ἡ ἐρήμωσις αὐτῆς.» Καὶ ἵνα μὴ νομίσωσι οἱ Ἰουδαῖοι πάλι ἀπολύψεσθαι τὸν ναὸν καὶ τὴν πόλιν, ἐπίχειρος· «Καὶ ἡώς συντελείας καιροῦ συντέλεια δοθήσεται ἐπὶ τὴν ἐρήμωσιν.» Ἐως γάρ, φησὶ, τῆς τοῦ κόσμου συντελείας ἡ τῆς ἐρημώσεως συντέλεια μένει, μετεβολὴν οὐ δεχομένη. Τοῦτο καὶ Δανιὴλ ἔφει· «Ἐν δρῦῃ συντελείας, καὶ οὐ μὴ ὑπάρξωσι· καὶ γνώσονται διτι δεσπόζει τοῦ Ἰακὼβ καὶ τῶν περάτων τῆς γῆς.» Καὶ τότε μᾶλλον γνώσονται, διτι ἴδωσι τὸ σημεῖον τοῦ Ιησοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ οὐρανῷ. Ωσπερ γάρ διὰ ἔρου εἰσῆλθεν δοθύνατος, καὶ διὰ ἔρου ἡ ζωὴ, ἐπειδὴ ἐπτάξις νεκρῶν ἀνάστασιν εὔρομεν ἐν τῇ θελΓραφῇ, καὶ μετὰ τοὺς ἐπτὰ ὄγδοος ἐκ νεκρῶν ἀνέστη [P. 191] δοκός Κύριος δὲ ἐγείρας τοὺς ἐπτά. Ήδούρη τῆς Χριστοῦ ἀναστάσεως ἐπτὰ μόναι ἀναστάσεις νεκρῶν ἐγένοντο, πρώτη μὲν [ἡ] ἐν τῷ Παλαιῷ ἡ τοῦ υἱοῦ τῆς χριστοῦ τῆς Σαραφθίας, διν ἕγγιρεν Ἡλίας· δευτέρα ἡ τοῦ υἱοῦ τῆς Σωμαντίδος, διν Ἐλισσαῖος ἕγγιρε, τρίτη ἡ τοῦ στρατιώτου διν ἔγγυς Ἐλισσαῖος θάψαντες, ὡς ἀπὸ πυρὸς ἐξεπήδησε· τετάρτη δὲ ἐν τῇ Κανὴ ἡ τοῦ ὀρχισυναγώγου τῆς θυγατρός. Πέμπτη ἡ τοῦ υἱοῦ τῆς Χριστοῦ· ἔκτη ἡ τοῦ λαζάρου· ἕδδομη διτι πολλὰ σώματα τῶν κεκοιμημένων ἀγίων ἀνέστη, καὶ δύδοντο διτι τοῦ Κύρου ἀνάστασις μετὰ τὸ σωτήριον πάθος. Καθ' ὅν καιρὸν τοῦ πάθους γενομένου σεισμοῦ ἐν πολλοῖς εὑρέθη Ἐλληνικοῖς ὑπομνήμασιν διτι σεισμὸς ἐγένετο μέγας καὶ σκότος ἐφ' ὅλην τὴν οἰκουμένην, ὥστε καὶ ἀστέρας φενήναι. Ιστορεῖ δὲ καὶ ίώσηπος Χριστομόν τινα ἐν ιεροῖς Γράμμασιν εὑρεθῆναι, περιέχοντα ὡς κατὰ καιρὸν ἐκείνον ἀπὸ τῆς αὐτῶν χώρας ἔρχει τις ἀνθρωπος τῆς οἰκουμένης πάστης, διν ἀυτὸς μὲν ἐπὶ Οὐεστασιανοῦ

⁹⁶ Dan. ix, 27. ⁹⁷ Matth. xxiv, 15. ⁹⁸ Psal. lviii.

δξείληφε πεπληρώσθαι, δικμαρτε δὲ τῆς ἐρμηνείας ἔκ διαμέτρου οὐ γάρ πάσις οὗτος ἡρξε. Λείπεται δὲ οὖν ἐπὶ τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τοῦτο πληροῦσθαι, πρὸς δν φησιν δ Πτεῖρ· « Αἰτησαι παρ' ἐμοῦ, καὶ δώσω σοι ἔνη τὴν κληρονομίαν σου, καὶ τὴν κατάσχεσίν σου τὰ πέρατα τῆς γῆς. » Ὁθεν εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν δ φθόγγος τῶν ἱερῶν ἀποστόλων αὐτοῦ, καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ φῆματα αὐτῶν. Ἐπει οὖν κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτο δ Θεὸς τὴν κτίσιν ἐδημιούργησε, καὶ μαρτυρεῖ τῶν δένδρων ἡ βλάστησις, διὰ τοῦτο καὶ τὸν Ἰερατὴλ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἡλευθέρωσε τῆς Αἰγαπτικῆς δουλείας, καὶ τῇ παρθένῳ Γαβριὴλ ὁ ἀρχάγγελος εὐηγγελίσατο. Εἰκότως οὖν κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν καὶ Χριστὸς ὑπέμειν τὸ σωτήριον πάθος.

exhibit, ideo eodem tempore Israelum quoque nuntium Gabrielus angelorum princeps Mariā attulit.

Christum nobis salutare supplicium luere.

Ο τοίνου Ηιλάτος μετὰ τὴν τοῦ Χριστοῦ σταύρωσιν εἰκόνας τοῦ Καίσαρος εἰς τὸ ἱερὸν νύκτωρ ἀνέθηκεν. Ὅρθιου δὲ γενομένου οἱ Ἰουδαῖοι θεσάμενοι τοσοῦτον ἐπαράχθησαν ὥστε Ηιλάτος ἐκδειματωθεῖς ἀλλαχοῦ ταῖται; μετίθηκε. Τιβέριος δὲ λίαν τοῦ δικτίου φροντίζων ἔγραψε τοῖς ἀρχούσι τῶν πόλεων, ἐάν τι γράψῃ παρὰ τοὺς νόμους προστάσσων γίνεσθαι, μὴ προσέχειν ὡς ἡγνοητά. Διὸ καὶ Ηιλάτος εἶδὼς αὐτοῦ τὸ φιλάληθες καὶ φιλοδίκαιον, τὰ τεράστια Χριστοῦ πάντα καὶ τὰ τῆς εὔσεβειας δόγματα αὐτῷ δι' ἐπιτομῆς ἀνεκοινώσατο, καθὼς ἴστορει Τερτυλιανὸς ἐν τῇ ὑπὲρ Χριστιανῶν ἀπολογίᾳ, καὶ διεμετά θάνατον ἀνεβίωσε καὶ ἡδη παρὰ πάσι θεός εἶναι πιστεύεται. Καὶ διτι Τιβέριος καταπλαγεῖς ἀντίγγειλε [P. 192] πάντα τῇ συγχαλήτῳ. Η δὲ οὐ προσήκατο, πειθαρχεῖν νόμῳ παλαιῷ λέγουσα, μὴ πρότερον θεοποιῆσαι τινα, εἰ μὴ ψήφῳ καὶ δόγματι παρ' αὐτοῖς κριθείη. Ο δὲ τὸν μὲν νόμον τοῦτον ἐδέξατο, ἐκέλευσε δὲ μηδένα ἐμποδίζειν τῷ Χριστοῦ κηρύγματι· καὶ μέντοι καὶ θίνατον προστηλήσεις τοῖς κατηγορεῖν τολμῶσι τοῦ κηρύγματος.

Ο δέ γε Ηιλάτος μίσει τῷ πρὸς Ἰουδαίους καὶ τὸν ἵερὸν θησαυρὸν τὸν καλούμενον κορδανᾶν διέφυειρε καὶ πολλοὺς ἔξ αὐτῶν. Ἐμίκε δὲ καὶ τινῶν ἔξ αὐτῶν ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Καίσαρος τὸ αἷμα τῶν θυσιῶν, τρόπῳ τοιφόδε. Οἱ Γαλιλαῖοι τοῖς δόγμασιν ἐκπολουθήσαντες Ἰούδα τοῦ Γαλιλαίου, οὗ καὶ Λουκᾶς ἐν ταῖς Ἡράκεσι τῶν ἀποστόλων μέμνηται, κενοφωνίαν καὶ πλάνην ἔμαθον ἔξ αὐτοῦ, καθὼς ἔφη Ἰάστρης. Ηροφάσει γάρ εὔσεβειας δῆθεν κύριον μηδὲ μέχρι στόματος ἔφασκε δεῖν τινα λέγειν, μήτε κατὰ τιμὴν μήτε φιλοφροσύνην, γαὶ τὴν θεῷ μόνῳ πρέπουσαν τιμὴν τε καὶ δόξαν ἀνθρώποις ἀπονέμειν. Ὅθεν καὶ πολλοὶ αὐτῶν περὶ τοῦ μὴ εἰπεῖν Καίσαρα κύριον καὶ δεσπότην χαλεπάς αἰκίας ὑπέστησαν. Οἵτινες λοιπὸν ἰδίαστον μηδὲν παρὰ τὰς διατεγμένας ἐν τῷ Μωσέως νόμῳ θυσίας ἀναφέρεσθαι τῷ Θεῷ. Κάντευθεν τούτους κωλύοντες τὰς ὑπὸ τῆς γερουσίας τοῦ λαοῦ παραδίδομέντας γίνεσθαι περὶ τῆς τοῦ

A narrat oraculum quoddam fuisse in sacris Litteris inventum, quo Judæis prædiceretur eo tempore quemdam ex ipsorum patria imperium totius orbis habiturum. Hoc ille Vespasianum implevisse interpretans tota (quod aiunt) via a vero aberavit: neque enim Vespasiano totus mundas subditus fuit. Reliquum ergo est id a Domino nostro Iesu Christo impletum fuisse, quem ita affatur Pater « Posce a me, dabo tibi gentes loco hereditatis, ac terminos terræ tibi mancipabo ». Inde factum ut sonus sanctorum ejus 336 apostolorum in universam terram exiret, ac sermo eorum ad fines usque orbis pertingeret. Quoniam ergo eo temporis articulo mundum fabricatus est Deus, cui rei testimonium arbores tunc florentes Egyptiaca servitute liberavit, lœtumque post nunquam erat eodem etiam tempore Quare consentaneum erat eodem

B Cæterum Pilatus Christo crucifixio, postea noctu in templum imagines Cæsaris intulit; quod cum prima luce Judæi vidissent, tantus eorum fuit motus ut Pilatus territus alio eas transtulerit. Tiberius porro justitiæ observantissimus prælectis urbium missis Litteris mandavit, ut si quid scribens ipse contra leges fieri juberet, ne tum sibi obtemperarent quippe ignoratione lapsi. Itaque Pilatus, cui imperatoris studium veritatis et justitiæ cognitum erat, miracula Christi omnia ejusque de religione doctrinam compendio ad eum prescripsit, ut auctor est in defensione Christianorum Tertullianus. Similque indicavit eum morte obita revixisse et ab omnibus jam pro Deo haberi. Tiberius altonitus eo nuntio totam rem ad senatum retulit. Senatus legi se antiquæ obtemperare potius dixit, qui nisi ex S. C. non patiatur quemquam pro Deos haberi. Imperator ea lege approbata, edixit tamen ne quis præconium 337 de Christo impedit mortem etiam minans, si quis eam doctrinam accusare auderet.

C At Pilatus, odio in Judæos stimulante, cum sacram thesaurum (corbanem ipsi nominabant) diripuit, tum multos eorum interfecit: quin et Cæsaris ætate quorundam sacrificia ipsorum sanguine miscuit. Res ita acta est. Galilæi doctrinam Judæi cujusdam Galilæi, cuius etiam in Actis meminit Lucas, amplexi vocabula ex eo rerum inania erroremque hauserunt, ut ait Josephus. Quippe pietatis prætextu neminem omnino ne verbis quidem domini appellatione dignandum asserebant, neque id vel honoris vel comitatis ergo faciendum, omninoque honorem soli Deo debitum nulli hominum debere tribui. Itaque horum multi, quod Cæsarem nomine domini afficere nollent, gravia sunt perpessi supplicia. Tandem id quoque docuerunt, non alia esse sacrificia paragenda quam quæ offerri Deo Moses in lege jussit. Itaque sacrificia quæ jussu senatus pro salute imperatoris et

* Psal. II, 18.

P.R. fiebant, impeditre aggressi Pilatum irritarunt; **A** nisique Galilaeos jussit apud sacrificia quæ secundum legem videbantur agere, necari: itaque victimis crux offerentium eas permisus est.

B At vero Tiberius, qui in juventute rectissime vixerat, philosophia et eloquentia arte optimisque moribus institutus ac florens, jam proiecta **328** astate subito descivit ad vitia, ita quidem ut de potestate mentis exiisse putaretur, et a malo aliquo genio ad omnia flagitia, parricidia insaniamque exagitari. Non enim omnibus modo et naturalibus et naturæ adversis majorem in modum ses polluebat libidinibus, sed iis insuper omne injustitia ac crudelitatis genus addebat. Ita ergo gesto imperio ut a virtute ad turpititudinem prolapsus terribili saevitia fœdaque avaritia et obscenitate infamis esset, vitam finiit nullo pristinæ virtutis percepto fructu, sed tanto magis exosus omnibus, qui ad extremum libidinosæ omnia deturpasset atque pervertisset. Is ergo ad æterna supplicia cum omnibus ipsius similibus toleranda abiit: qui enim in salebras declinant, eos Dsminus cum flagitiosis abducat ¹⁻⁴. Proinde convenit hoc quod Apostolus dixit: « Is qui auctor vobis fuit recte agendi, is etiam perficiet ⁷, » et Dominus; « Qui ad finem usque perseverat, is servabitur ⁸. »

Eusebius, multæ vir eruditio, plurimarumque rerum cognitione insignis, in Tabulis Annalibus de Antiochis, Seleucis, Ptolemais, et pontificibus qui post redditum ex Babylone populo Judaico præfuerunt, hæc compendio scribit, Alexander Macedonum rex anno sui regni sexto Darium Arsamis filium devicit, Persarumque imperium destruxit, quod ad **339** eum a Cyro duraverat annos 230. Macedonicum regnum a Cranao usque ad Alexandrum obtinuit per annos 518. Eo Babylone mortuo regnum Macedoniae Philippo obtigit: Asie Antigono, Egypti Ptolemae Lagi filio, Syriae Seleuco Nicanori. Hic duas urbes condidit, in Cilicia Seleuciam suo de nomine, in Syria Antiochiam filio suo cognominem, itemque Laodiceam a filia sua sic dictam. Regnum ergo Syriae post Alexandrum bigesserunt, Seleucus Nicanor, Antiochus Soter, Antiochus Eothus, id est spurius, Seleucus Callinicus, Alexander Antiochus, Seleucus Philopator, Antiochus Epiphanes. Hic Oniam pontificem maximum Judeorum depulit sacerdotio, conatusque est totum populum a patriis ritibus detrudere: ædem Dei a se profanatam Jovis Olympii fanum appellavit, Judæosque gravissimis suppliciis ad Græcos ritus adegit; quo tempore etiam Maccabæi excarnificati sunt. Templum tres annos vastatum Judas Maccabæus impio cultu ex Judæa profligato instauravit. Successit Epiphanius Antiochus Eupator, inde Demetrius Seleucus, Alexander Balis filius, Demetrius

C βισιλέως σωτηρίας καὶ τοῦ Ἀρματῶν ἔθνους θυσίας, εἰκότως ἐπὶ τούτοις ἀγανάκτει πρὸς Γαλιλαίους Πιλᾶτος, καὶ κελεύει παρὰ τοῖς θυσίαις ἃς ἐδόκουν κατὰ νόμον προσφέρειν ἀναιρεθῆναι, ὡστε ἀναμιχθῆναι ταῖς προτερομέναις θυσίαις τὸ αἷμα τῶν προσφερόντων.

Ο γοῦν Τιβέριος τοιοῦτος ὑπάρχων ἐν νεότητι ἄριστος καὶ λόγιος φιλοσόφοις καὶ ὥρητορικοῖς καὶ βελτίστοις τρίποις καὶ ἔργοις κομῶν διγεννάδες, πρὸς γῆρας ἐλθὼν αἰφνίδιον εἰς τὴν γείρονα μετεβλήθη, γνώμην, ὡστε καὶ παραφρονεῖν αὐτὸν νομισθῆναι καὶ ὡς ὑπὸ διάμονος ἐλαύνεσθαι πρὸς πᾶσαν ἀνοσιουργίαν καὶ μιαφονίαν τε καὶ οἰστρηλασίαν. Καὶ οὐδὲ μόνον ἐν τοῖς κατὰ φύσιν καὶ παρὰ φύσιν ἐκατὸν ἕβδεν γένης καὶ παραφρονεῖν αὐτὸν πάσῃ ἀδικίᾳ καὶ τυραννίδι. Οὕτως οὖν τὴν ἀρχὴν διοικήσας καὶ ἐξ ἀγαθοεργίας εἰς κακοεργίαν κατενεχθεὶς φονερῷ μὲν ὀμβρητῇ, μυστρῷ δὲ πλεονεξίᾳ καὶ αἰσχρουργίᾳ καταστρέψας τὸν βίον, ματίν ἐκ τῆς προλαβούστης καλοκαγαθίας καὶ ἀριστείας ὥφεληθείς, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ὑπὸ πάντων μισθεῖσις ὡς ἐν τῷ τέλει τὸ πᾶν ἔξυπριστας καὶ διαφθείρας, καὶ εἰς αἰώνιον κόλπον μετὰ τῶν αὐτοῦ δμοίων ἀσεβῶν ἀπενεχθείς· τοὺς γὰρ ἐγκρίνοντας εἰς τὰς στραγγαλίας ἀπάξει Κύριος μετὰ τῶν ἐργαζομένων τὴν ἀνομίαν. Εἰκότως οὖν δὲ μὲν Ἀπόστολος ἐλεγεν· « Ο ἐναρξάμενος ἐν ὑμῖν ἔργον ἀγαθὸν ἐπιτελέσει, » οὐ δὲ Κύριος φησιν· « Ο ὑπομένων εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται. »

[P. 193] Ο τοινὸν πολυμαθῆς καὶ πολυτελεῖτος, ἐν τοῖς Χρονικοῖς Κανόσ: περὶ τῶν Ἀντιόχων, καὶ Σελεύκων, καὶ Πτολεμαίων, καὶ τῶν μετὰ τὴν ἐκ τῆς Βαβυλῶνος ἐπάνοδον καθηγησαμένων ἀρχιερέων διεξιῶν ἐν ἐπιτομῇ, τάδε φησίν· Ο γοῦν Ἀλέξανδρος δὲ τῶν Μακεδόνων βισιλεύς ἐκτον ἔτος ἅγων τῆς βασιλείας, Δαρεῖον τὸν Ἀρσάμου Κειρωσάμενος, καθεῖτε τὴν Περάων δυναστείαν διαρκεσσαν ἀπὸ Κύρου μέχρι Δαρείου ἐτη σλ'. Τῆς δὲ τῶν Μακεδόνων βασιλείας κατασχούσης ἀπὸ Κρανεοῦ ἦν· Ἀλέξανδρος ἐτη φιη, καὶ τούτου τελευτὴσαντος ἐν Βαβυλῶνι διαδέχονται τὴν ἀρχὴν τῆς μὲν Μακεδονίας Φιλιππος, τῆς δὲ Ασίας Ἀντίγονος, τῆς δὲ Ἀλγύπτου Ητολεμαῖος δὲ Λάζηος, τῆς δὲ Συρίας Σέλευκος δὲ Νικάνωρ δέ καὶ πόλεις δύο ἐκτισεν εἰς τὰ μέρη Κιλικίας καὶ ἐτέραν εἰς Κυρίαν, καὶ τὴν μὲν Σελεύκειαν ἐκάλεσεν εἰς τὸ αὐτοῦ δόνομα, τὴν δὲ Ἀντιόχειαν εἰς τὸ τοῦ ιεροῦ αὐτοῦ, τὴν δὲ Λασδίκειαν εἰς τὸ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ. Καὶ εἰ μὲν τῆς Συρίας βασιλεύσαντες μετὰ Ἀλέξανδρον εἰσὶν οὗτοι. Σέλευκος δὲ Νικάνωρ, Ἀντιόχος δὲ ἐπικληθεὶς Σωτήρ, Ἀντίοχος δὲ Νόθος, Σέλευκος δὲ Καλλίνικος, Ἀλέξανδρος δὲ Ἀντίοχος, Σέλευκος δὲ φιλοπάτωρ, Ἀντίοχος δὲ Ἐπιφανῆς, δέ Οὐλαν τὸν ἀρχιερέα τῶν Ιουδαίων παύσας τῆς ιερωσύνης ὀμβρῇ μεταστῆσαι τὸ πᾶν ἔθνος τῆς πατρέως θρησκείας. Καὶ τὸ μὲν ιερὸν μιάνας Οὐλυμπίου διὸς νὰν προστηρόειται, τῷ δὲ ἔθνει κολάσεις ἀντικέστους ἐπάγων ἐλληνίζειν ἡνάγκαζεν. Ήδ' οὐ καὶ οἱ Μακκαβαῖοι ἐμχρεύργασαν. Τὸ δὲ ιερὸν ἐτει τρισὶν ἐρημω-

¹⁻⁴ Psal. cxxiv, 5. ⁷ Philipp. 1, 6. ⁸ Matth. x, 22.

Θὲν Ἰούδαις δὲ ἐπικληθεὶς Μακκαθεῖος καθάρξες τῶν στενεῖῶν, τὸν χώραν ἀγνεώσατο. Εἶτα ἐβασίλευσεν Ἀντίοχος δὲ Εὐπάτωρ, Δημήτριος Σέλευκος, Ἀλέξανδρος δὲ τοῦ Βελῆ, Δημήτριος δὲ Νικάνωρ, Ἀντίοχος δὲ Τρύφων, Πτολεμαῖος, Ἀντίοχος δὲ Σιδήτης, Δημήτριος, Ἀντίοχος δὲ Γρυπός, Ἀντίοχος δὲ Κυζίκηνός, Σέλευκος δὲ Συρίας ἀρχὴ κατελάθη διαρρέεσσα ἔτη σύν.

Οἱ δὲ τῆς Αἰγύπτου βασιλεύσαντες μετὰ Ἀλέξανδρον εἰσὶν οἵδε· Πτολεμαῖος δὲ Λάζηος, ἐφ' οὗ Μενανδρος ὁ κωμῳδοποιὸς ἐγνωρίζετο καὶ Θεόφραστος διάλοσσοφος, Πτολεμαῖος δὲ Φιλάδελφος, ἐφ' οὗ οἱ οἱ Εβραίων σοφοὶ τὸν νόμον τρομῆνεσσαν, Πτολεμαῖος δὲ Εὐεργέτης, ἐφ' οὗ τὴν πανάριτον σοφίαν συντάξας Ἐβραῖος Ἰησοῦς δὲ τοῦ Σιρῆχ ἐγνωρίζετο, Πτολεμαῖος δὲ Φιλοπάτωρ, ἐφ' οὗ δὲ τῶν Ἐβραίων λαδὸς αἰχμάλωτος ἀχθεὶς ἐν Αἰγύπτῳ τοιοῦτόν τι πάνοφε. Προσέταξε γάρ οὗτος τοῖς αὐτοῦ ὑπασπισταῖς ἐλέφαντας φιλοτρόπειαν, καὶ τούτους μεθύσκει οὕτῳ λιβανωτῷ, ἵνα ἀποκτείνωσι τοὺς Ἰουδαίους. Τῶν Ἰούδαιών δὲ εὐξαμένων, οἱ ἐλέφαντες εἰς τοὺς ἐκυτοῦ στρατιώτας τε καὶ δῆμούς [P. 193] ἐξορμήσαντες πολὺν αὖταν δῆλον ἐν τῇ περιεγούσῃ μακίᾳ δέρθενται. Καὶ οὕτω πρεράθησαν οἱ Ἰουδαῖοι περισσωθέντες ἀδλαβίες ἀπελύθησαν εἰς τὰ δέδα:α, τῷ εὐεργέτῃ Θεῷ εὐχαριστοῦντες. Εἶτα βασιλεύει Πτολεμαῖος δὲ ἐπικληθεὶς Σωτῆρ, Πτολεμαῖος δὲ Ἀλέξανδρος Πτολεμαῖος δὲδελφὸς αὐτοῦ, Πτολεμαῖος δὲ Διονύσιος, Κλεοπάτρα δὲ τούτου θυγάτηρ, ἢν Αὔγουστος ἀνελὼν ἐν τῷ ίδεται τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἐκρίτησε τῆς Αἰγύπτου, καθελών τὴν βασιλείαν τῶν Πτολεμαίων διερκέσσαν ἐτεσι διακοσίοις ή.

Οἱ δὲ μετὰ τὴν ἑκατοντάριαν ἀπάνοδον καθηγησάμενοι ἀρχιερεῖς εἰσιν οὗτοι· Ἰησοῦς, Ἰωάδην ἄμα Ζωροβάβελ, Ἰάκωβος οὐδὲς Ἰησοῦς, Ἰλιάστιμος Ἰακίμου, Ἰωάδην Ἰωσήπου, Ἰωάννης δὲ τοῦ Ἰωάδη, Ἰσδοῦς, ἐφ' οὗ Ἀλέξανδρος ἐν Ἱερουσαλήμ τῷ Θεῷ προσεκύνησε. Καταπλαγεὶς γάρ εἰπε τῇ ξένῃ θέρῃ τῆς στολῆς τοῦ ἀρχιερέως, ὅπο τοῦ ἀρμάτος καταβάς μόνος προσεκύνησε τὸ θεῖον ὄνομα, καὶ τὸν ἀρχιερέα ἡττάσατο δὲ πάντες Ἰουδαῖοι μιᾶς φωνῆς σὺν τῷ ἀρχιερέᾳ γνησίως ἀντησπέζαντο. Τῶν δὲ γε τῆς Συρίας βασιλέων καὶ τῶν λοιπῶν κατεπλαγέντων καὶ διεφθάρθαι τὴν διάνοιαν Ἀλέξανδρου ὑπειληφτῶν, καὶ Ηρακλείων τοῦ στρατηγοῦ μαζλλον θαυμάσαντος, διότι καθάπερ τις τῶν ὑπακόων πεσῶν προσεκύνησεν, εἰπεν Ἀλέξανδρος· Οὐ τὸν ἀρχιερέα προσεκύνησα, ἀλλὰ τὸν ὑπ' αὐτοῦ τιμώμενον Θεὸν, καμοὶ τὴν βοσκείαν κατὰ τῶν ἐναντίων ὑποσχόμενον. Πνίκα γάρ τὴν κατὰ Ηρεσῶν διενοούμην στρατείαν καὶ ἐδέδειν τὸ μέγεθος τῆς δυναστείας αὐτῶν, ὡρθὴ μοι κατ' ὄναρ κατὰ τὸ σχῆμα τοῦδε τοῦ ἀρχιερέως δὲ Θεός, καὶ θαρρέειν μοι παρεκελεύσατο καὶ τῆς προθυμίας σπουδαίως ἔχεσθαι, λέγων· εἰς σὲ γάρ κατελήξω τὴν Περσῶν δυναστείαν. Διὸ τοῦτον θεασάμενος ἐν τοικύτῃ στολῇ, καὶ τῆς κατὰ τοὺς ὑπομνήσθεις δύψεως, εἰκότως προσεκύνησα. Ταῦτα εἰπών καὶ τὸν ἀρχιερέα δεξιῶσα· μενος, τῶν οἰρῶν παρεκομένων, εἰς τὴν πόλιν Ἱερουσαλήμ περαγήνεται. Οἱ δὲ Γραμματεῖς τὴν

A Nicanor, Antiochus Tryphon, Ptolemaeus, Antiochus Sidita, Demetrius, Antiochus Grypus, Antiochus Cyzicenus, Seleucus Grypi filius. Eo regnante Romani Antiocheam cuperunt, Syriæque regnum est abolitum, cum id durasset annos 250.

τοῦ Γρυποῦ, ἐφ' οὗ Ἀντίοχεια ὑπὸ Ρωμαίων ἥλω καὶ

B 340 *Ægypti reges post Alexandrum fuerunt Ptolemaeus Iagi filius, cuius aetate Menander comediarum scriptor claruit et Theophrastus philosophus. Ptolemaeus Philadelphus, cuius jussu 70 Hebreorum doctissimi legem transtulerunt. Ptolemaeus Evergetes, sub quo Jesus Sirachi filius innotuit, qui librum de sapientia præstantissimum Hebreis composuit. Ptolemaeus Philopator: is rex Hebraicum populum, qui captivos in Ægyptum fuerat abducens, perdere statuens, satellitibus mandavit ut 500 elephantes instruerent, eosque vino libanoto inebriatos Judæis immitterent. Sed his Deum precantibus, elephanti in regios milites et Ægyptiacam turbam impetu dato per furorem magnam hominum multitudinem eliserunt. Itaque propter omnium spem serviū Judei, incolumes in patriam sunt dimissi, Deo suo benefactori gratias agentes. Post hunc regno functus est Ptolemaeus cognomine Soter. Inde Ptolemaeus Alexander, Ptolemaeus frater ejus, Ptolemaeus Dionysius, Cleopatra hujus filia: quam Augustus annum 14 imperans interfecit: Ægyptoque politus regnum Ptolemaeorum delevit, quod duraverat annos 290.*

C Porro quia reditu ex Babylone populum Judaicum gubernaverunt pontifices maximi, hi sunt: Jesus, Josedecus cum Zorobabelo, Jacobus Jesu filius, Iudas, Josebi filius, Iliasimus Jacimi filius, Joannes Jodas filius, Jodus: quo pontificatum gerente. Alexander Hierosolymis Deum adoravit. 341 Etenim attonitus habitu pontificis insolente, solus a curru descendit, nomenque Dei adoravit, pontificemque maximum salutavit, ab eoque et universis Judæis vicissim est uno ore salutatus. Cum autem Syriæ ac cœteri reges id factum mirarentur, atque mente abalienatum Alexandrum putarent: ac præsertim Parmenio exercitus ductor miraretur quid rei esset, quod instar subditorum alicuius se in terram rex prostravisset: respondit Alexander, hunc se honorem non pontifici detulisse, verum Deo quem is coleret, ac qui sibi auxilium contra hostes promisisset, Quo enim tempore bellum contra Persas meditatus, eorum ingentem potentiam reformidasset, Deum sibi per insomnium specie hujus pontificis visum, bono esse animo jussisse, et alacriter institutum exsequi: nam suo nutu Persarum regnum in ipsum Alexandrum desitum. Itaque sibi pontifice in hoc habitu conspecto, in memoriam insomnium redactum: seque haud abs re adorasse. Hæc fatus, dextra summo pontifici injecta, comitantibus cœteris sacerdotibus, Hierosolyma intravit ibi sacrarum Litterarum doctores

allato Danieli libro, ejus vaticinium exposuerunt, A quo prædicebatur, fore ut Macedo Persarum regnum everteret. Qua ex re Alexander cum ingentem cepisset lætitiam, templum Dei adiit. Deoque rem sacram præscribente omnia pontifice maximo fecit, eumque pontificem ac reliquos omnes sacerdotes dignis muneribus donavit, templum 342 splendidis ac magnificis donariis exornavit, atque ita demum contra Persas movit. Deinceps summi pontifices ac populi rectores fuerunt Jonias, Jada filius, Eleazarus, Jonias, Simon, Jonaas Simon : Janes, qui et Hyrcanus : Aristobulns, qui primus regium diadema pontificali ornati superaddidit : Janeas, qui et Alexander rex idem et sacerdos. Ad hunc usque a Cyro uncti rerum summam tractarunt, per annos 483, quæ sunt septimanæ 69. B sicuti Danielus erat vaticinatus, « Cognosces, inquiens, et intelliges ab exitu sermonis, quo decerneretur ut ædificentur Hierosolyma usque dum Christus imperet, septimanas 7 et septimanas 62, qui sunt anni 483. A Cyro usque ad Antiochum Epiphanem et urbi excidium ab eo illatum anni sunt 394.

Porro autem nos docet unde initium numerandi sit sumendum, nimirum non ab eo die quo in patriam redditum fuit, sed ab exitu sermonis, quo decretum factum est de instaurandis Hierosolymis. At urbs ea non est sub Cyro refecta, sed sub Artaxerxe Longimano. Reversis enim in patriam Judæis supervenit Cambyses, inde magi, post hos Darius Hystaspis filius, post hunc Xerxes Darii filius et Artabanus. Secundum hos Artaxerxes Longimanus regnum Persicum obtinuit. Eo annum vicesimum regnante, Neemias ascendit urbemque instauravit, sicuti Esdras narravit. Inde autem 483 anni elapsi sunt usque ad excidium urbis, quemadmodum Josephus Hebreus testatur.

343 Idem memoriam tradidit, ea ipse die qua in crucem sublatus est Christus, primum in templo fragores auditos fuisse, deinde ex intimis penetralibus vocem exauditam ingentem: « Abeamus hinc. »

Pontius Pilatus, imperante C. Cæsare, ut Romanarum rerum scriptores perhibent, variis calamitatibus circumventus manus sibi attulit. Alii aiunt eum apud Cæsarem Christi causa accusatum a Maria Magdalena, pelli recens boxi detractæ insutum una cum gallo, viperæ et simia, ut est Romanis consuetudo, radiisque solis expositum periisse. Non desunt qui eum utris instar excoriatum obiisse perhibeant.

Alienigenarum in Judæos regnum usque ad Agrippam minorem obtinuit annos 100, hoc modo. Regnavit primus Herodes infanticida annos 37. Ejus filius Archelaus annos 9, Herodes frater ejus annos 24, Herodes Agrippa, is qui a vermbus consumptus est, 7, Agrippa minor, filius ejus, annos 27.

Hebræi mensem lunarem supputant, undetriginta

βιβλον τοῦ Δανιὴλ προσκομίσαντες τὴν προφητεῖαν αὐτῷ διηρμήνευσον, ὡς δεῖν τινα τῶν Μακεδόνων τὴν βασιλείαν Ηερσῶν χειρώσασθαι. Ὅς ἐπὶ τούτῳ μᾶλλον ἡσθεὶς καὶ περιχαρῆς γενόμενος, καὶ ἐπὶ τὸ ἱερὸν ἀνελθὼν, θύει μὲν τῷ Θεῷ κατὰ τὴν τοῦ ἀρχιερέως ὑφῆγησιν, αὐτὸν δὲ τὸν ἀρχιερέζ καὶ πάτερα τοὺς ἱερεῖς ἀξιοπρεπῶς τιμήσας καὶ λαμπροῖς καὶ μεγίστοις ἀντιθέμασι τὸν ναὸν διακοσμήσας κατὰ τῶν Ηερσῶν ἔχωρησε. Μετὰ δὲ Ἰαδοῦν Ἰωνίας Ἰαδοῦν, Ἐλεάζαρος, Ἰωνίας, Σίμων, Ἰωνάς, Σίμων, Ἰωνῆς δὲ καὶ Τραχανὸν, Ἀριστέθουλος, δὲς καὶ πρῶτος ἐπέβετο διάδημα [P. 195] βασιλεὺὸν πρὸς τῇ ἀρχιερωσύνῃ, Ἰωνές καὶ ὁ Ἀλέξανδρος, βασιλεὺς ἄμα καὶ ἀρχιερέως. Μέχρι τούτου οἱ ἀπὸ Κύρου χριστοὶ ἡγούμενοι, διαρκέσαντες ἕτη υπγ., ἃ εἰτιν ἐδομάδες ἔτῶν 50, καθὼς ἔφη καὶ Δανιὴλ τό· « Καὶ γνῶσῃ, καὶ συνῆσεις ἀπὸ ἑξδού λόγων τοῦ ἀποκριθῆναι καὶ τοῦ οἰκοδομῆσαι Ἱερουσαλήμ ἥσις Χριστοῦ ἡγουμένου ἐδομάδες ἐπτά, καὶ ἐδομάδες 50». Ἀτινά εἰσιν ἕτη υπγ. Ἀπὸ δὲ Κύρου ἐπὶ Ἀντίοχον τὸν Ἐπιφανῆ καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν ἔκειντιν ἕτη εἰσὶ τῇδε.

Εἴτα διδάσκει ἡμᾶς πόθεν ἀριθμεῖν δεῖ, διτὶ οὐκ ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ἐπανόδου, ἀλλ' ἀπὸ ἑξδού λόγων ἀποκριθῆναι καὶ τοῦ οἰκοδομῆσαι Ἱερουσαλήμ. Οὐκ ἐπὶ Κύρου δὲ φύκοδομῆθη, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ μαραρχεῖρος Ἀρταξέρξου. Μετὰ γὰρ τὴν κάθοδον ἐπανῆλθε Καμβύσης, εἶτα οἱ μάγοι, καὶ μετ' ἑκατόντας Δαρείος δὲ Τστάσπου, μεθ' δὲ Ξέρξης δὲ Δαρείου καὶ Ἀρταξάνης. Εἴτα Ἀρταξέρξης δὲ Μαχρόχειρ ἐβασίλευσε τῆς Ηεροΐδου. Ἐν δὲ τῷ εἰκοστῷ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ Νεεμίας ἀνελθὼν τὴν πόλιν ἀνέστησε, καθὼς Ἐσδρας διηγήσατο. Ἐντεῦθεν υπγ. ἕτη γεγόνασιν ἥσις τῆς κατασκαφῆς τῆς πόλεως, καθὼς Ιωσηπὸς δὲ Ἐβραῖος μαρτυρεῖ.

Ιώσηπος ιστορεῖ διτὶ κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν τῆς τοῦ Κυρίου σταυρώσεως κτύπους τοῦ ἱεροῦ ἀντιλαμβάνεσθαι πρῶτον, ἔπειτα φωνῆς ὀθρός ἐνδοθεν ἀκούσαις ἀπὸ τοῦ ἐσωτάτου ἱεροῦ· « Μεταβαίνομεν ἔτεῦθεν. »

Οτι δὲ Πόντιος Πιλᾶτος ἐπὶ Γαῖου Καίσαρος ποικιλαῖς περιπεσῶν συμφοραῖς, ὡς φασιν οἱ τὰ Ῥωμαῖον συγγραψάμενοι, αὐτοφονευτῆς ἐκυροῦ ἐγένετο. Οἱ δὲ Μαρίαν τὴν Μαγδαληνὴν λέγουσι κατ' αὐτοῦ τῷ Καίσαρι ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ προσελθεῖν, δὲ δέρματι βοείῳ νεοδάρτῳ τοῦτον μετὰ ἀλέκτορος καὶ ἔχιδνης καὶ πιθήκου, ὡς ἔστιν ἔθος Ῥωμαῖοις, ἔγκλεισας καὶ εἰς καῦσιν ἥλιου φεις ἀπέκτεινεν. Οἱ δὲ ὡς ἀσκὸν μᾶλλον αὐτὸν λέγουσι ἐκδεχόνται καὶ οὕτως ἀποθανεῖν.

Οτι δὲ τῶν ἀλλοφύλων ἐπὶ Ἰουδαίαν βασιλεία ἥσις τοῦ μικροῦ Ἀγρίππα ἐκράτει χρόνους ἐκατὸν οὕτως· Ἡρώδης πρῶτος δὲ τὰ νήπια ἀνελάων ἕτη λέξιν, Ἀργέλαος διαίδεις αὐτοῦ θ', Ἡρώδης δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ καὶ, Ἡρώδης δὲ καὶ Ἀγρίππας, δὲ σκαληκόδρωτος, ἐπτά, Ἀγρίππας υἱὸς αὐτοῦ δὲ μικρὸς ἕτη κένταρος.

Οτι τῶν Ἐβραίων σεληνιακῶν τὸν μῆνα φηριζόν-

των, ήτοι καθ' κα? ήμέσους ήμέρας, καὶ τοῦ κυκλικοῦ ἐναετοῦ τοῦ καθ' ήλιον ὑπάρχοντος ήμερῶν τεσ' δ', τὴν κατὰ σελήνην διαδεκάμηνον παραλλάσσειν ήμέρας ια' δ'. Διὰ τοῦτο Ἰουδαῖοι τρεῖς μῆνας ἔμβολίμους [P. 196] ἐν ἔτεσιν δκτώ παρεμβάλλουσιν· δκτάκις γάρ (38) τὰ ια' γα? τῇ δ' ποιοῦσι τρίμηνον.

Τιβέριος ὁ υἱὸς τοῦ Κρίσαρος ὁ προμνημονευθεῖς, οὗτος ἐστις Γαϊόν ἀνεψιόν. Ἀστρολόγος δὲ τοῦ Θρασύλου (39) γέγονος Τιβέριος φοιτητής, δε τοσοῦτος ήν τὴν τέχνην ὡς ἀγανακτήσαντος ποτε τοῦ Τιβέριου κατ' αὐτοῦ, καὶ βουληθέντος ἄφνω δὲ τοῦ τελένους αὐτὸν ὠθῆσαι, σκυθρωπάται φράσι τὸν Θρασύλον παρεύθυ. Ἐρωτήσαντος δὲ Τιβέριου τὴν αἰτίαν ἕτη πιστίνεσθαι κλιμακτῆρα ἔγγυς αὐτοῦ μάγιστρον ταύτη τῇ ὥρᾳ. Καὶ τοῦ Τιβέριου θυμάσαντος, B ἔσται αὐτὸν φησι Ηλούτερχος.

"Οτι Τιβέριος τοῖς τῶν πόλεων ἄρχουσιν ἔγραψεν ὡς εἴ? τι παρὰ τοὺς νόμους γράψει, μὴ προσέχειν φησίν ὡς ἀγνοήσαντι. Οὗτος καὶ βραδέως τοὺς ἄρχοντας διεδέχετο φειδοῖ τῶν ὑπηκόων. Ἐρωτηθεῖς δὲ τὴν αἰτίαν εἰπὲ τὴν παροιμίαν τῶν ἐπικαθημάτων μυιῶν τῷ τραυματίᾳ καὶ τοῦ θελήσαντος ἀποσθῆσαι ταῦτα καὶ κωλυθέντος ὑπὸ τοῦ τρεύματος εἰπόντος, ἵνα μὴ δλλαι πεινῶστι αἴματος ἐπέλθοιεν.

Φησὶ δὲ Εὐσέβιος διτι τῷ εἰ ἔτει Τιβέριου βαπτίζεται δὲ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, συνῳδὲ τῷ Εὐχαριστῷ, καὶ ἐν τῷ ιη' τὸ σωτήριον ὑπέστη πάθος, ἐν ἔτει τοῦ κόσμου εφθ'. Γράψει δὲ καὶ Ἰωσήπος περὶ μὲν Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ ταῦτα. Τισὶ τῶν Ἰουδαίων ἐδόκει διολωλέναι τὸν Ἡρώδου στρατὸν ὑπὸ θεοῦ καὶ μάλιστα δικταίαν τινούμενον δίκην διὰ πιστίν Ἰωάννου τοῦ καλουμένου Βαπτιστοῦ. Τοῦτον γάρ Ἡρώδης κτενεῖ ἀγαθὸν ἄνδρα καὶ τοῖς Ἰουδαίοις κελεύοντα ἀρετὴν ἐπασκεῖν καὶ τὰ πρὸς ἀλλήλους δικκιοσύνην καὶ τὰ πρὸς θεὸν εὐεσθείς χρῆσθαι καὶ συνιέναι βαπτισμόν. Περὶ δὲ τοῦ Χριστοῦ πάλιν διάτοξις φησιν, διτι, Κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον Ἰησοῦς δισφός ἀνὴρ ἦν, εἴγε δύνατος λέγειν αὐτὸν ἔχρην· ἦν γάρ παραδόξων ἔργων ποιητής καὶ διδάσκαλος ἀνθρώπων τῶν ἐν ἡδονῇ τάληθι δεχομένων πολλοὺς γάρ καὶ ἀπὸ Ἑλλήνων ἡγάγετο Χριστός. "Ον Ηλάτου στεφανώσαντος οὐκ ἐπάνταντο κτερύσσοντες περὶ αὐτοῦ οἱ τὸ πρώτον αὐτὸν ἀγαπήσαντες μαθηταί. Ἐφάντη γάρ αὐτοῖς τρίτην ἡμέραν ἔχων πάλιν ζῶν, τῶν θελών περοφητῶν ταῦτα τε καὶ δλλα μαρτυρησάντων περὶ αὐτοῦ θυμάσια καὶ εἰρηκότων. Οὗτος

XYLANDRI ET

(38) Locus hic lubricus est. Quanquam de re tota longe rectius alibi disputetur. Notas quibus Græci utuntur in numeris signandis partim obscuræ plerisque sunt, partim ineptorum librorum depravationi nimis quam obnoxii. καθ' ι, est viginti novem cum dimidio, xxix s. et Δ necesse est ex re ipsa ut quadrantem designet. Sed profecto 8 multiplicata in 11 1/4 90 dies efficiunt, quod est ultra tres lunares menses adhuc dierum 11 1/2 tempus. Alioqui constat mensem lunarem 29 1/2, annum lunarem 354, solarem annum 365 1/4 dierum fuisse

A nimurum dierum cum semisse diei. Et cum solaris circuitio anni sit dierum 365 ac quadrantis, itaque duodecim lunares menses 11 diebus dieique quadrante superet, ideo Judæi tres menses, qui a re Græcis embolimæ dicuntur, intercalant octavo quoque anno. Nam octies undecim dies et octo quadrantes diei efficiunt tres menses.

344 Tiberius prædictus fratrem habuit, quo natus est Caius. Tiberius astrologi Thrasylli fuit discipulus assiduus. Tanta fuit Thrasyllo peritia, ut cum eum Tiberius iratus quodam die subito præcipitem de muro agere statuisse secum. illico vultu mortitiam Thrasyllus prætulerit, causamque a Tiberio interrogatus, eam sibi horam vel maxime scandili annorum lege periculosam se intelligere dixerit: itaque Tiberium admiratione captum ei pepercisse. Auctor Plutarchus.

Scripsit Tiberius ad urbium præfectos ne sibi aliquid legibus adversum per rescripta mandanti obtemperarent, sed ignoranti id tribuerent. Idem præfectis tardius successores misit, subditis ea in re parcens. Causamque rogatus fabulam protulit. Cujusdam vulneribus muscas insedisse, supervenissse quemdam qui eos vellet abigere: saicum vero id prohibuisse, quod diceret in metu se esse ne earum in locum aliæ sanguinem eliamnum sitiientes succederent.

Tradit Eusebius anno Tiberii 15 Christum baptizatum; quod cum Evangelio congruit. Passumque anno Tiberii 18, mundi 5339. Idem de Joanne Baptista sic scribit. Quidam Judæi existimaverunt Herodis exercitum a Deo fuisse delectum justa admodum vindicta ob cædem Joanni cognomento Baptistæ illatam. Hunc enim necari Herodes jussérat, virum bonum et Judæos ad studium virtutis exhortantem, justitiamque in vita **345** communis usu et ad pietatem Deo præstandam intelligendumque baptismum. Rursum de Christo idem hæc: « Fuit eo tempore Jesus, vir sapiens, si quidem eum virum appellare licet; nam et mirabilia facta fecit et homines docuit veritatem libenter amplectentes, multosque etiam de Græcis discipulos habuit. Eum, cum esset a Pilato in crucem actus, prædicare non destiterunt discipuli, qui semel ipsum dilexerant. Tertia enim ab obitu suo die redivivus eis apparuit, cum quidem divini vates hæc et alia de eo miraculosa jam ante testati ac vaticinati fuissent. » Voluit Tiberius miraculorum a Christo editorum fama excitatus imperatorio edicto eum

GOARI NOT.E.

illo tempore ad quod hæc referuntur; ut præcisa ratio hic inita nequaquam videri possit. Id monendum duxi, ne quis me aliquid dissimulare putaret: nam et cetera hujus loci non sunt omnia integra. **XV.**

(36) De Thrasyllo Tacitus l. v et Dio noster l. LV. κλιμακτῆρες qui sint aut qui Latine vocentur, alii explanandum relinquo Plinium ego imitatus quem vide l. vii c. 49) et historiam, exprimere conatus sum. **XVI.**

inter deos referre, sed a senatu impeditus fuit. **A** διὰ τοῦ Χριστοῦ θαύματα ἡβουλήθη διὰ βασιλικοῦ τύπου ἀναγορεῖσαι αὐτὸν Θεόν, ἀλλ' ἀντεπράχθη τούτῳ παρὰ τῆς συγκλήτου, καθώς οὖν Εὔσεβίος λέγει.

Eodem Tiberio imperante, in locum proditoris subrogatur ab apostolis Matthias. Judas cum sese suspedio affecisset, quotidie ad resipiscentiam exhortantibus apostolis non obtemperans, ut Dominum cælo subiisse audivit, illico ita intumuit ut medius crepans perierit. Qui si facti poenitentiam egisset, nūnquam profecto eum aspernatus fuisset is qui omnes vult salvos fieri.

Tiberius ingenio truculentus fuit vinoque deditus: ideo a Romanis 346 Biberius denominatur. Suffocavit eum Caius fratre ipsius natus, ægrotanti multam injiciens vestem.

C. Caligula exinde regnavit annos 7, homo stu-
pis supra modum deditus. Is in forum progressus
cum cœnum conspexisset, eo accivit Flavium Ves-
pasianum tunc ædilem, sed qui postea imperator
est factus; inique ejus, ut rem publicam negli-
gentis, vestem cœnum conjici jussit. Eo designa-
batur eum rem publicam conturbatam receptu-
rum. Ejusdem Caligula imperio Agrippa rex
Judææ et Simon Magus baptizantur a Philippo,
qui fuit unus de septem diaconis.

Caligulam Claudius necat. Sub hoc Cornelius primus omnium de gentibus baptizatur a Petro, et Paulus instrumentum electionis Christi patefactione apostolus designatur. Imperavit Claudius annos 13 menses 9. Is adeo fuit meticulosus ut omnes ad se accedentes exuti juberat, ne quis forte sicam gestaret. Atque in conviviis armato utebatur præsi-
dio: quod ab eo cœptum reliqui etiam deinceps usurpaverunt imperatores. Eo imperante Apollonius fuit, patria Tyaneus, philosophus Pythagoreus, qui magicis notus mira præstabat. Cum enim Byzantium profectus ab incolis rogaretur, suis magicis artibus efficit ne serpentes eo aut scorpii accederent, neve culices, ne equi feroci-
rent, neve illi vel mutuo vel 347 in alios ani-
mantantes rabie sævirent. Lycum quoque amnem com-
pescuit, ne suis exundationibus Byzantio nocceret.

Tunc Ægyptius latro sicarios in solitudinem eduxit: quos Felix præfector ultus est. Eodem tempore inter Theram et Therasiam insula enata est, stadiorum 39. λαθραῖς τοὺς παρατυγχάνοντας πλήττειν. Καθ' ὃν καιρὸν μεταξὺ Θήρας (42) καὶ Θηρασίας νῆσος ἀνέψυσθη.

"Οτι: ἐπὶ Τιβερίου, μετὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ ἡμῶν, ἐκλέγεται: ὑπὸ τῶν ἀποστόλων Ματθίας ἀντὶ τοῦ προδότου. 'Οστις Ἰούδας μετὰ τὴν ἀγχόνην, καθ' ἐκκένην, τιμέραν ὑπὸ τῶν ἀποστόλων [P. 197] παρακαλούμενος καὶ νουθετούμενος πρὸς μετάνοιαν ἔλθειν, καὶ μὴ πεισθεῖς, ἐπεὶ ἀνελθόντη ὁ Χριστὸς, ὡς ἔκουσεν, εὖθις δγκωθεῖς ἔλαχθης μέσος καὶ ἀπώλετο. Εἰ γάρ εἰς μετάνοιαν ἔλθειν, οὐκ ἂν αὐτὸν ἀπώσχετο ὁ πάντας θέλων σωθῆναι.

Tibérios δὲ τῷ τρόπῳ καὶ τῇ γνώμῃ ἀπηνήσεις ἦν καὶ οἶνον ἔλαχττων. Διδ καὶ Ἐμπεβάριον αὐτὸν Ῥωμαῖοις ἐκάλουν, ὃ σημαίνει παρ' αὐτοῖς τὸν Οίνοποτν. Τούτον Γάιος ὁ ἀδελφόδούς ἐν τῇ νόσῳ αὐτοῦ ἡμάτια πολλὰ περινέις ἀπέπνιξεν.

'Εκράτησε δὲ Γάιος Ἰούδας Καΐσαρ ἐπη ζ. Οὗτος ἦν μοιχιώτατος πάνυ. δις περιιών ποτε τὴν ἀγορὰν καὶ ἰδὼν πγλὸν ἐν τῇ ὅδῷ ἡγαγε Φλάβειον Πύεσπασιανὸν, ἀγορανόμον τότε ὄντα, τὸν μετὰ ταῦτα βιστλεύσαντα, καὶ ὡς ἀμελοῦντα τῶν κοινῶν τὸν πηλὸν εἰς τὴν ἑσθῆτα βληθῆναι ἐκέλευσεν· δπερ ἐσήμανε τὰ κοινὰ τετραγμένα αὐτὸν παρχλήψεσθαι, Ἐπὶ δὲ τῆς τοῦ αὐτοῦ Γάιου βασιλείας Ἀγρίππας βατιλεὺς τῆς Ἰουδαίας καὶ Σιμωνὸς δ Μάγος βαπτίζεται ὑπὸ Φιλίππου, ἀνὸς τῶν ἐπτὰ διάκονων.

Γάιος δὲ ὑπὸ Κλαυδίου σφάζεται. 'Ἐπὶ τούτου Κορνηλίος πρῶτος ἐξ ἑνῶν βαπτίζεται ὑπὸ Πέτρου, καὶ Παῦλος, τὸ τῆς ἐκλογῆς σκεῦος, δι' ἀποκαλύψεως Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀπόστολος ἀναβείκνυται. Κλαυδίος ἐνταίλεται τὸν πάντας προσιόντας αὐτῷ ἐποίει ἐρευνᾶσθαι, μή τι ξιφίδιον ἔχωσι. Καὶ ἐν τοῖς συμποσίοις ὥπλισμένοι εἰς φυλακὴν παρεστήκεισαν αὐτῷ· ἐξ οὗ καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς βασιλεῖς εἴθιστο γίνεσθαι τούτο. 'Ἐπὶ τούτου καὶ Ἀπολλώνιος δ Τυανεὺς ἦν, φιλόστορος Ηὐθαγόρειος, στοιχειωματικός (40). Οὗτος ἐν Βυζαντίῳ ἐλθὼν, παραχλήθεις ὑπὸ τῶν ἐντοπίων, ἐστοιχείωσεν ὄφεις μὲν καὶ σκορπίους μὴ πλήσσειν, μηδὲ κώνωπας παρεῖναι, ἵππους μὴ καταφρυῶσθαι μητε μὴν ἀγριανεσθαι καθ' ἀλλήλων ἢ καὶ κατά τινος. Καὶ Λύκον δὲ τὸν ποταμὸν ἐστοιχείωσεν ὥστε μὴ πλημμυρήσαντα τὸ Βυζαντίον καταλυματήσαται.

Tóte Alcyonius ληστὴς (41) ἐξήγαγεν εἰς τὴν ἐρημὸν τοὺς σικαρίους, οὓς μετῆλθε Φήγιλες δ Τγεμών. Σικαρίους δὲ αὐτοὺς ὡνόμασεν ἀπὸ τῶν σικκρίων, ἐπειδὴ μαγαρία μικρά, ἡ ἐπεφρόντο χρυφῇ εἰς τὸ

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(40) Qui notis et imagunculis magicis aliisque præstigiis miraculosa efficeret. Apolloniires ex Philostrato notæ sunt. Infra de Jannis patriarchæ præstigiis in Michaelo Theophili filio στοιχειωτικοὶ λογοι. Et diximus alibi de hac voce plura. XYL. Genibus familiaribus addictus et eorum obsequiis utens. στοιχεῖον quoque geniūs est et dæmon fami-

liaris; de quo alio loco. GOAR.

(41) Videtur de eo loqui cuius Act. c. xxii sit mentio. Et ex Josephi l. ii, c.23 de excidio Hierosol. historiam eam repetunt Euseb. Hist. Eccles. II, 20 et Nicephorus Xanthopoulos II, 26 XYL.

(42) Vide annum decimum Leonis Iconomachi. Ceterum scribit Plinius II, 87, inter Cycladas anno

Οὗτος πόλιν ἔκτισεν, ἐπὶ τῷ ίδῃ δύναματι καλέ- **A** σας αὐτὴν Κλευδίου πόλιν, καὶ Ἰουδαίους τῆς Ῥώμης ἀπήγλισεν. Ἐπὶ τούτου κατὰ τὴν ἡρτὴν τοῦ Ηέρχα συγχύσεως γενομένης ἐν Ἱεροσολύμοις μόνοι πατρούντες καὶ ἀποθανόντες εἰρέθησαν τρισμύριοι. Οὗτος οὐ μόνον Ἰουδαίους ἐτυράννει, ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς ἐν Ῥώμῃ ἐπισήμους ἀναιρῶν ἐλάμβανεν αὐτῶν τὰς οὐσίας. Ήρός τούτοις [P. 198] καὶ δουλοκράτιαν νομοθετήσας ἐπέτεψε κατηγορεῖν τῶν δεσποτῶν, εἴ τι συνέδοιεν αὐτοῖς πληγμέλητα. Κάντεύθεν δεινὴ συμφορὰ κατελήφει τὴν οἰκουμένην πᾶσαν (43), τῶν οἰκετῶν μεγάλας τιμωρίας ὑποβαλλόντων τοὺς δεσπότας. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ εἰς μανίαν ἔκτραπεις ἀθεσμά τινα διεπράττετο. Φονεύσας δὲ τοὺς φονεῖς Γαῖου ἀνηρέθη ὑπὸ τῆς ίδιας γυναικὸς φρομάκῳ.

Ἐπὶ τούτου Ἰάκωβος ὁ Σεβεδίου ἐμπρέρχεται, καὶ Μάρκος δὲ ὁ ἐναγγελιστὴς τὸ κατ' αὐτὸν Εὐαγγέλιον προτροπῇ Πέτρου συνεγράψατο, καὶ ἐν Αἰγύπτῳ σταλεῖς ὑπὸ αὐτοῦ, πρῶτος Ἐκκλησίαν πηξάμενος, πολλὰ μοναστήρια συνεστήσατο, ἀπέρι σεμνεῖα τότε προσηγορεύθησαν, καθὼς φησιν Εὐστρίος ὁ Ηάμφιλος, διὶς Μάρκον πρῶτον ἴσμεν ἐν Αἰγύπτῳ τὸ Εὐαγγέλιον συγγεγράψενται καὶ Ἐκκλησίαν πρῶτον ἐπ' αὐτῆς Ἀλεξανδρείας συστήσασθαι. Τοσαύτη, δὲ τῶν αὐτόθι πεπιστευκότων πλήθης ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν ἐκ πρώτης ἐπιβολῆς συνέστη ἐν ἀσκήσεως φιλοσοφώτατης καὶ σφοδροτάτης, ὡς καὶ συγγραφῆς ἀξιῶσαι τὰς διατριβάς τε καὶ συνελεύσεις καὶ πᾶσαν ἀλλήλην τοῦ ἀρίστου βίου διαχωρήν Φίλων τὸν σοφώτατον, ὡς καὶ αὐτόπτην τοῦ ἀποστόλου Πέτρου καὶ αὐτέρχον καὶ συνόμιλον ἐν Ῥώμῃ γενόμενον. Τῶν γάρ παρ' ἡμῶν ἀσκητῶν ἀποδεχόμενος τὸν βίον, ἐκθειάζει σφόδρα καὶ σεμνύνει τοὺς κατ' αὐτὸν ἀποστολικούς ἄνδρας, εἰς Ἐβραίων, ὡς ἔσικε, γεγονότας καὶ τῶν ἱερατῶν τὴν ἀσκήσιν καὶ πολιτείαν εὖ μάλα προσκοντισθέντων, ητίς γε τῶν Τραχματέων καὶ Φαρισαίων τὴν δικαιοσύνην ἐπιμέτρου διενέστηκεν. Ἀπὸ γάρ Ἰωνάδάμ (44) υἱοῦ Πτιχάδης καταγόμενοι οὗτοι τὴν πανάρεσσιν ἀκτημοσύνην, καὶ δικαιοσύνην, καὶ σωφροσύνην, καὶ σκληραγγίαν ἐπέτειναν, καθὼς φησι καὶ Ἰωτηπός περὶ

XYLANDRI ET

D 4 Olympiadis 135 Theram et Therasiam enatas. Fuit autem hoc anno ab U. C. 516, quinquennio post finitum bellum primum Punicum. Idem Plinius ibidem scribit inter easdem post annos 130 (id est anno 646 ab U. C., biennio antequam Cicero nasceretur, in fine belli Jugurthini) enatam Hieram, quam et Automate dicatur. Et ab ea, inquit, duobus stadiis post annos 110, in nostro anno, M. Junio Silano L. Balbo coss. a. d. viii idus Julias, Thiali consules ponuntur ad annum 771. ab U. C., Tiberii quintum. Quare Plinii locus, si non esset mendosus, dissentiret a communi calculo totis 13 annis. Quod neque ipsius diligentissime neque aliorum scriptorum eum eo convenientiæ est consentaneum Dio Cocceius l. 60 insulam ait prope Theram fuisse enatam Claudio 4. L. Vitellio 3 consule, cur annus fuit ab U. C. 800 aut, ut visum aliis, 779. Loquitur autem haud dubie hac de re et de Thia ista. Itaque videndum est annon scripsit Plinius 150, ubi nunc 130 leguntur: nam hoc quidem no-

Claudius urbem condidit de suo nomine Claudiopolin, et Judæos Roma expulit. Ejus tempore cum inter Paschatis celebrationem tumultus exstisset, 30 millia hominum tantum elisi atque interfici sunt. Neque in Judæos modo ille senviit, sed et Romæ nobilissimum quemque trucidavit ejusque bona sibi vindicavit. Ad hæc servi potestate legibus confirmata, servis permisit ut dominos suos accusarent, si cujus eorum delicti essent consci. Quæ res atrocæ per orbem terrarum calamitates excitavit, cum omnes passim servi dominis suis gravia supplicio conciliarent. Quin et eo recordiæ est prolapsus ut summis sese flagitiis pollueret. Tandem cum Caii percussores necasset, veneno est ab uxore sua sublatus.

Hoc rerum potiente Jacobus Zebedæi filius supplicio suo veritati testimonium tulit. Et Marcus Evangelium Petri monitu conscripsit; missusque ab eo in Ægyptum primus fundata Ecclesia, ibi multa monasteria **348** instituit, quæ a gravitate vitam ibi degentium Semneio tunc appellabantur, quemadmodum Eusebius Pamphili scribit: primum Marcum scimus in Ægypto Evangelium compo- suisse, primumque Ecclesiam apud ipsam Alexandriam instituisse. Tanta autem primo eo aggressu multitudo virorum mulierumque fidem Evangelio adhibens exercitationi virtutum vehementissimæ et quam maxime philosophicæ sese dedit, ut eorum consuetudines conventus cæteramque optimæ rationem describere dignatus sit Philo, doctissimus vir, qui Romæ Petrum apostolum vicit, audivit, cumque eo est collocutus. Is enim nostrorum, quos ab exercitatione bonorum operum ascetas vocabant, probans vitam, mirum in modum laudibus tollit ac magnifice prædicat apostolicos sum æstatis viros, ab Hebreis, ut videtur, oriundos, ac Esseorum moribus et disciplina præclare prius institutos. Essorum secta Scribarum et Phariseorum justitiam magno post se reliquit intervallo. Ii a Jonadabo Richabi filio genus ducentes, præstantissimani longe nihil possidendi rationem, justitiam.

GOARI NOTÆ.

vum non est, 150 pro 153 ponit, non exacte aut præcise numeris annotatis. Porro Theram et Therasiam (neque hic loquor de ea quæ una ex Acoliis fuit, Plinius iii. 9) insulas esse duas, non una ex Plinii iv. 42, facile intelliges; ubi Therasiam a Thera avulsam, interque eas primum Automaten, poste etiam Thiam enatam scribit. Blaudiopolim p. 347 v. 10 Cappadociæ idem refert v. 24 Xiphilinus ex Dionis Adriano nominat Bithynidem Bithyniæ urbem, quæ alias Claudiopolis dicatur. Et de tumultu Judeorum sub Claudio vide Josephum Antiquit. xx. 4, Euseb. Hist. Eccles. ii. 19. Apud Josephum quidem antum δύο μαριάδες leguntur periiisse, 20 millia. Sed Eusebius habet ut noster. **XV.**

(43) In margine, Ἄνθλοιζοι καὶ αὐτὸς τὴν τότε συμφοράν φύει γάρ ἐγθύον τὸ δούλον τοις διεπόταις. Nerva hoc edictum abolevit. **XVI.**

(44) Vide Jerem. xxxv. De Essæis lege Josephum Antiquit. xviii. 2, et multo plura Belli Judaici ii. 12, unde Noster complura transtulit. **XVII.**

temperantiam atque duriter agendam vitam instituunt. Esset natione Judaei sunt. Huius amore mutuo et religione aliis antecellunt; voluptatem tanquam flagitium aversantur: temperantiam, continentiam et affectum vacuitatem virtutis loco sectantur. Matrimonia ipsi negligunt, alienos autem liberos tenera adhuc **349** state suscipientes docent ac pro suis habent, suisque eos moribus formant. Legitimas castasque nuptias et successionem iis propagatam probant, vitiosos autem et Deo invisos concubitus ac lasciviam summopere abominantur. Divilias et opulentiam contemnunt: nihil possidere gaudent, quod id praestet ut vita a studio virtutis nequaquam abstrahatur aut impediatur. Nullum profanum verbum ante solis ortum edunt; preces autem et psalmorum cantum a media nocte ad lucem usque Deo religiose ac cum gravitate offerunt. Eo facto quisque ad suum munus a prae-side dimittitur. Id cum quisque pro se jejonus atque inter divinarum rerum considerationem obicit, hora sexta ad prandium in commune conveniunt magna cum modestia atque silentio. Ibi pistor panes ordine singulis proponit, ac coquus vasculum de unico cibi genere singulis assert. Ante autem quam cibum, purum eum et castum, capiant, sacerdos preces fundit: nam nefas putant gustare aliquid Deo non ante invocato. Idem precandi mos est prandio finito; omninoque et principium et finem suarum actionum habent Dei assiduam venerationem. Finito prandio ad opera sua digressi ea usque ad vesperam tolerant; cœnaque consueto silentio et modestia refecti rursum ad preces conueniunt, brevissimo et levissimo somno excusso. Cujus rei causa est continuum jejunium, et **350** quod eis certa mensura datur cibus potusque exilis et vulgaris ac parcus: neque enim apud eos nulla est satietas aut ventris repletio, sed magnus despectus, et paucissima requirere didicerunt. Si quis ac eos se conferat eamdem vitam rationem sectandi causa, is non statim exploratione aut exercitatione nulla præmissa admittitur, sed per annum foris jubetur eodem victu iisdemque moribus uti. Securis ei datur et subligaculum ac tunica misera: itaque operibus et dictis optimis exercetur. Postquam tolerantiam suam probavit, alio biennio de moribus ejus et obedientia omnibus in rebus sit periculum. Ita tandem dignus atque idoneus iudicatus in sacrum cœlum recipitur. Ante omnia terribili jurejurando obligare se cogitur primo ad pietatem observandam. Deumque pura mente et corpore colendum, deinde ad juste cum omnibus hominibus ac sine personæ ullius respectu agendum, quod neque læsuras quemquam dedita opera neque injustis se socium præbiturus sit, quod pro virili et culturus et defensurus sit justitiam, voluptatibus, rebus non necessariis ac mallitiae deditam vitam ad mortem usque declinaturus. Rursus præter hæc jurant nemini se quidquam omnino sa-

A σύτων δις Ἐσσαῖος Ἰουδαῖος μὲν εἰσι τὸ γένος, φιλάληλοι δὲ καὶ τῶν ἀλλων εὐλαβεῖς πλέον, οἱ τὴν μὲν ἡδονὴν ως κακίαν ἀποστρέφονται, τὴν δὲ σωφροσύνην καὶ ἐγκράτειαν καὶ τὸ μὴ τοῖς πάθεσιν ὑποπτεύειν ἀρετὴν ὑπολαμβάνουσι. Καὶ γάμος μὲν παράποτοις ὑπερορᾶται, τοὺς δὲ ἀλλοτρίους παῖδας νέους ἔτι προσλαμβάνουσιν καὶ τοῖς ἥθεσιν διατῶν ἐντυποῦσι. Καὶ τὸν μὲν ἔννομον καὶ σώφρονα γάμον καὶ τὴν ἐξ αὐτοῦ διαδοχὴν ἀποδέχονται, τὰς δὲ πονηρὰς καὶ θεοτυγεῖς μίκεις καὶ ἀσελγείας τέλεον ἀποστρέφονται καὶ ἀποδάλλονται. Καταφρονεῖται δὲ παράποτος πλοῦτος καὶ πολυκτησία, τὴν δὲ ἀκτημοσύνην ως ἀπερίσπαστον καὶ ἐνάρετον ἀσπάζονται. Καὶ πρὶν μὲν ἀνίσχειν τὸν ἥλιον οὐδὲν ἀργὸν φθέγγονται, προσευχὰς δὲ καὶ φαλμῳδίας ἐκ μέστης νυκτὸς μέχρις αὐγῆς πρὸς τὸν [P. 199] Θεὸν ἀναπέρουσι μετ' εὐλαβείας καὶ σεμνότητος. Καὶ οὕτω πρὸς τὴν ἔκαστος ἔχει τέχνην, ὑπὸ τοῦ προετῶτος ἀποστέλλεται. Καὶ μέχρις ὧρας ἑκτῆς μετὰ νήψεως καὶ θειολογίας, οὕτως ἐπὶ τὸ δειπνητήριον συναθροίζονται μετ' εὐλαβείᾳς καὶ ἡσυχίας πολλῆς. Καὶ δὲ μὲν σιτοποιὸς ἐν τάξει παρατίθεται ἄρτους, ὃ δὲ μάχαιρος ἐν ἀγγεῖον ἐξ ἐνδέσματος πάντοτε προσέχει. Καὶ προκατέψχεται δὲ τῆς τροφῆς ἀγρυπῆς οὐσίας καὶ καθερᾶς ὁ Ἱερός ἀθέμιτον γάρ πρὸ τῆς εὐχῆς ἡγοῦνται: γεύσασθαι τι. Καὶ πάλιν ἀριστησάντων ὁ Ἱερεὺς ἐπεύχεται. Καὶ ἀπλῶς ἀρχόμενοι τε καὶ πικρύμενοι: γερχίρουσι τὸν Θεὸν ἀδικλείπτως. Καὶ αὖθις ἐπ' ἔργα μέχρις ἐσπέρας διακριτερήσαντες, καὶ δειπνήσαντες μετὰ τῆς συνήθους σιωπῆς καὶ σεμνοπρεπούς καταστάσεως, ἐπ' εὐχὰς πάλιν ἐπὶ τὸ αὐτὸν συνέρχονται, τοὺς βραχυτάτους ὅπνους καὶ κουφοτάτους ἐκτιναξάμενοι. Οὐπέρ ἐστιν αἵτιον ἡ διηνεκτής νήψις καὶ τὸ μετρεῖσθαι παράποτος τροφὴν καὶ πόσιν λιτήν καὶ ἀπερίεργον καὶ σπανιζούσαν: οὐδεὶς γάρ παράποτος κόπος καὶ χορτσία κολίας, ἀλλ' ἐνδεια πολλή καὶ δλιγοδεία. Τὸν δὲ προσεργόμενον ζηλῶσαι τὸν βίον οὐκ εὐθὺς ἀδοκιμάστως καὶ ἀγυμνάστως ὑπαραδέχονται, ἀλλ' ἐνιαυτὸν ἔχω μένοντι τὴν αὐτὴν ὑποτίθενται διαίταν καὶ κατάστασιν, ἀξινάρπον τε καὶ περίζωμα δόντες καὶ πενιχρὸν ἱμάτιον γυμνάζουσιν ἐπ' ἔργοις ἀριστοῖς καὶ λόγοις. Εἴτα μετὰ τὴν τῆς καρτερίας ἐπιδειξιν δυσὶν ἀλλοις ἐτεσσιν τὸ ἥθος καὶ τὸ ἐν πάσιν ὑπήκοον δοκιμάζεται, καὶ φανεῖς ἀξιοῖς καὶ δόκιμος οὕτως εἰς τὸν Ἱερὸν διμίλον ἐγχορίνεται. Πρὸ γε οὖν πάντων δρκους φρικώδεις ἀπαιτοῦσι, πρῶτον μὲν εὐσεβεῖν καὶ θεραπεύειν ἐξ δλῆς καὶ καθερᾶς ψυχῆς καὶ σώματος τὸ θεῖον, ἐπειτα δὲ πρὸς ἀνθρώπους δίκαια φυλάττειν ἀπαντα καὶ ἀπροσωπόλγητα, καὶ μὴ κατὰ γνώμην βλάψαι τινά, μήτε μὴν συγκοινωνεῖν δόλοις, ἀλλὰ κατὰ δύναμιν τοῦ δικαίου καὶ φροντίζειν καὶ βιάζεσθαι πάντως καὶ τὸν ἐνιδόνον, καὶ περιττὸν καὶ ὑγρὸν ἀποστέφεσθαι βίον μέχρι θανάτου. Πρὸς δὲ τούτοις δμηνούσι πάλιν μηδενὶ μὲν τὸ παράπαν μεταδοῦντι τῶν δογμάτων καὶ τῶν ἀγίοπρεπῶν τούτων ἐπιτηδευμάτων ή ως ἀκριβῶς αὐτὸς παρίλαβεν, ἀφεσθαι

δὲ πάσης ἐναντίας δόξης καὶ λατρείας, καὶ ταύτη Α μόνη προσανέχειν τῇ θείᾳ μέχρις αἵματος θρησκείᾳ καὶ καταστάσει. Ἐκ τῆς πολλῆς δὲ ἀσκήσεως καὶ καθαρίστητος πολλοὶ καὶ τὰ μᾶλλοντα προγινώσκουσι εἰς θείας ἐπιποίας καὶ χάριτος, ἀκαταπάυστῷ μελέτῃ προφητῶν καὶ λοιπῶν Ἱερῶν λογίων καὶ προσευχῇ ἐμπαιδωτούσιν.

προειδεῖν, dum iugū 251 studio vatum oracula et reliquum sacrarum Litterarum lectitantes precibusque incumbentes ita erudiuntur.

Ταῦτα, (P. 200) οὖν ὁ Ἰωσηπὸς ἄκρως ἀσκήσας τὴν φιλοσοφίαν ἐπὶ μείζονι προκόπτειν ἔσπευσεν. Ἀκούσας γάρ τινα διαφερόντων ἀσκοῦντα κατὰ τὴν Ἑρμον Ἀβδὲν ὀνομαζόμενον, ἐσθῆτι μὲν ἀπὸ δένδρων ακλυπτόμενον, τροφῇ δὲ αὐτομάτως φυσικῇ χρώμενον, καὶ τὴν ἄκρην ἀσκήσιν αὐτοῦ ζηλώσας πρὸς αὐτὸν ἀφίκετο, καὶ τρεῖς παρ' αὐτῷ ποιήσας ἐνιαυτοὺς; εἰς τὴν πόλιν ὑπέστρεψε καὶ τῇ τῶν Φι-

ριστίων ἐποιεύετο δικαιοσύνην.

'Ο δέ γε Φίλων, ὡς εἴρηται, περὶ τῶν ἡκτέρων ἀσκητῶν ἀναφενέντων μέμνηται σχῆμας ἐν τῷ λόγῳ ἐν φῶ ἐπίγραψε περὶ θεωρητικοῦ βίου, οὓς θεραπευτὰς καὶ τὰς δύοισι σχήμασι καὶ διμορφόποις γυναικαῖς θεραπεύτιδας ὠνόμασε. Καὶ θεραπευταὶ μὲν, φησίν, ἐκέλευτο ἢ παρὰ τὸ τὰς ψυχὰς τῶν προσιδόντων αὐτοῖς ἀπὸ κακίας παθῶν ἵστρων δικην ἀπαλλάξτοντας θεραπεύειν, ἢ τῆς περὶ τὸ θεῖον καθαρίας καὶ εἰλικρινοῦς θεραπείας καὶ θρησκείας ἔνεκα. Εἴτα φησι πρῶτα μὲν ἀρχόμενοι φιλοσοφεῖν ἐκίστανται τῶν προστάκοντων καὶ τῶν ὑπρχόντων. ἔπειτα δὲ πάσαις ἀποτελέμενοι ταῖς τοῦ βίου φροντίσι, καὶ ἔξι τειχῶν προελθόντες ἐν μονάρχοις καὶ κύποις καὶ δρεστὶ τὰς διατριβὰς ποιοῦνται, τὰς ἐκ τῶν ἀνομιῶν ἐπιμέλειας ἀλυσιτελεῖς τε καὶ βλαεράς εἰδότες, τὸν προφητικὸν ζῆλοῦσι καὶ ἀσκοῦσι βίον. Οὕτω πολλαχοῦ μὲν τῆς οἰκουμένης ἐστὶ τὸ γένος (ἔδει γάρ ἀγαθοῦ τελείου μετασχεῖν καὶ τὴν Ἐλλάδα καὶ τὴν Βάρβαρον), ἐν Αἰγύπτῳ δὲ πλεονάζει, καὶ μάλιστα περὶ τὴν Ἀλεξανδρείαν. Καὶ ἐν ἐκτεττῃ συμμορφίᾳ οἰκημάτισιν οἰκούντων, ὃ καλοῦσι σεμνεῖον καὶ μοναστήριον, ἐν φῶ μονούμενοι τὰ τοῦ σεμνοῦ βίου μυστήρια τελοῦνται, μηδεὶς μηδὲν κομίζοντες, μὴ ποτὲν, μὴ σῖτον, μηδὲ τι τῶν ἀλλων δια πρὸς τὴν τοῦ σώματος χρεῖαν ἀναγκαῖα, ἀλλὰ νόμους καὶ λόγια θεσπισθέντα διὰ προφητῶν καὶ διηγουσί, καὶ ταῦλα οἵτινες ἀποτελοῦνται καὶ τελειοῦνται. Τὸ δὲ ἔξι θωρινοῦ μέγρης ἐπιτίρας διέστηται σύμπαν αὐτοῖς θετινοῖς ἀσκησίοις· ἀντιγράνοντες γάρ τοις Ἱεροῖς γράμμασι φιλοσοφοῦσι τὴν πατρίαν φιλοσοφίαν. Ἐγκράτειαν δὲ δισπερ τινὰ θεμέλιον προκαταβελλόμενοι τῇ ψυχῇ τὰς ἀλλας ἀποικοδομοῦσιν ἀρετάς σιτίου γάρ ἢ ποτὸν οὐδεὶς αὐτῶν προσενέγκοιτο πρὸ τὴλου δύσεως, ἐπιδημερ τὸ μὲν φιλοσοφεῖν ἔξιον φινῶς κρίνουσι, σκότους δὲ τὰς τοῦ σώματος ἀνάγκας. "Ενιοι δὲ καὶ δι' ἡμερῶν τριῶν ὑπομιμήσκονται τροφῆς, οἵτινες πλέον διόδιος τῆς ἀπιστήμης ἐνιδρύται. Τινὲς δὲ οὕτως ἐνευραίνονται καὶ τρυφῶσιν ὑπὸ σοφίας ἐστιώμενοι πλουσίως καὶ ἀρθρωτῶς τὰ δόγματα χορηγούσσις, ὡς καὶ πρὸς διπλα-

cræ istius doctrinæ ac venerabilium studiorum secus traditum quām ipsi accepérint, omnem diversam opinionem ac religionem vitaturos, huic divinæ religioni unice usque ad sanguinem se pie ac reverenter operam navaturos. Consequuntur hoc multi ipsorum perpetua exercitatione atque puritate ut divino nutu atque gratia etiam futura

relicquum sacrarum Litterarum lectitantes precibusque incumbentes ita erudiuntur.

In hoc studio cum Josephus ad summam perfectionem proiectus majores adhuc facere progressus cuperet, auditio quedam in solitudine vitam degere, Abbam nomine, cui sub arboribus latibula, vestis, cibus quem terra ultro educeret, ductus emulazione ejus tam absoluta exercitationis ad ipsum se contulit, trienniumque cum homine versatus in urbem rediit, Pharisæorumque justam vitam coluit.

Cæterum Philo de Hebraicis nostris ascetis perspicuam facit mentionem in libro quem de vita contemplationi dedita inscripsit. Mares therapeutas, feminas habitu et moribus utentes iisdem therapeutidas nominat: idque nominis eis ait inditum vel quod animas eorum qui se ad ipsos conferunt, a vitiis medicorum instar sanant, quod Græce est therapeuein; vel quod Deo pure atque sincere colendo serviant: nam servire etiam seu famulum esse Græcum vocabulum significat. Addit deinde Philo: Hi ergo cum primum se ad sapientiae studium applicant, bona sua atque possessiones resignant; deinde omnibus vitæ curis valere jussis urbes egressi, in solitariis villis hortis aut montibus vitam degunt. Quippe consuetudinem peccantium damnosam scientes vatum priscorum emulantur atque imitantur vitam. Hoc genus hominum est 252 in diversis mundi partibus: bonum enim perfectum oportebat et ad Græcos pervenire et ad Barbaros. In Ægypto autem magna est cujus copia, maxime apud Alexandriam, et in quavis classe domus est sacra, quod semneum dicitur, et monasterium, quod in ea ab hominum turba seclusi venerabilis vitæ mystériis initiantur, nihil quisquam afferentes, non potum, non cibum, non quidquam aliud eorum quam ad usus corporis sunt necessaria: sed leges et oracula vatum, hymnos, atque alia quibus Dei cognitio et cultus augmentur atque perficiuntur. Quidquid est ab aurora ad vesperam usque temporis, id omne iis exercitationibus impenditur. Sacras enim Litteras legentes philosophiam paternam excent. Continentiam tanquam fundamentum in animo suo locant, superque eam reliquas exstruunt virtutes. Nemo eorum cibum potum gustat ante solis occasum. Etenim philosophari dignum luce putant, tenebras corporis necessitatibus congruere. Quidam scientiæ ardenter desiderio alimenta tertio tantum quoque die admittunt. Alii tantum lætitiam ac voluptatis studio sapientiæ immorando percipiunt, abunde doctrinæ suppediti-

GEORGII CEDRENI

ut eo veluti convivio detenti ægre sexto A σίνα χρόνον ἀντέγειν, μόγις [P. 201] δι' ἡμερῶν n die cibum sumere assueverint. Ceterum rum oraculorum expositio per allegorias, vocant, ab iis sit, cum tectus verborum sensilitur. Tota enim lex sacra iis hominibus ur animali similis, cuius corpus verba referunt, animam autem, qui abditus sub iis conspeta fugit 353 sensus. Eadem est et sacrarum ierum conversatio. Pleraque earum vetulæ virginitatem non coactæ, sicuti quædam ad Greccos sacerdotes momentaneæ laudis causa, in instituto bono ac cupiditate futurorum atque eorum bonorum conservarunt.

Constat autem Philonem hæc scripsisse, quo tempore primum Evangelii præconium divulgatum est, cum instituta apostolorum prima ipse idisset. Idque Eusebius in *Historia ecclesiastica* et ad Marinum scribens testatur: Eodem modo etiam magnus ille Athanasius scribit. Cum enim, inquit, duo sint vitæ genera, mediocre unum, et humanæ vitæ accommodatum, quod est in matrimonio: alterum angelicum et apostolicum atque incomparabile quod est virginitatis atque monasticæ vitæ, si quis sane mundanum, id est conjugii, ingressus fuerit, culpandus non est, dona tamen tanta non accipiet: accipiet tamen, quia is est qui trigesuplum fructum fert. Quod si quis castum illud mundoque superius amplectatur, tametsi id principio asperum atque difficile videatur, tamen legitime confecto certamine toleransque ærumnis dona consequetur majore digna admiratione; tulit enim fructum centuplum, perfectum et plenissimum, splendidum omnino atque sancta dignitate insignem. Quo igitur modo antiqua lex in duo vitæ genera fuit distincta, alterum 354 Pharisaicum et sublime, alterum eo deterius et hujus vitæ necessitatibus obnoxium, ita et Christianorum nova lex in monasticam ac sublimem et in vulgarem vivendi rationem tribuitur.

Pharisæi nomen a separatione habent, quod sese ab omnibus aliis sejunxissent, ut vitam purissimam atque accuratissimam secundum legis præscriptum possent agere. Eamdem vitæ rationem etiam legis doctores, Scribæ dicti, tenuerunt. Eadem utrinque studia continentiae, virginitatis, jejunii bis in septimana, sextariorum patellarum atque poculorum ablutionis, decimationis et primitiarum, assiduarum precum, ac reliqua omnia. Mirabiles autem Essæi iis potiores sunt, qui longe his antecellunt. Sane Paulus pharisaicam vitam, ut præstantissimam sectatus haud obscure eam rem jactat, Hebræum se ex Hebræis et Pharisæum secundum legem nominans. Itaque Dominus noster perfectiorem et angelicam vitam perspicue præscribens, haud injuria denuntiavit cœlestem hæreditatem appetentibus eos in regnum cœlorum non intraturos, nisi justitiam Pharisæica et Scribarum justitia ampliorem consecuti fuissent.⁹

⁹ Matth. v. 20.

B οίνα χρόνον ἀντέγειν, μόγις [P. 201] δι' ἡμερῶν ἐξ ἀπογένεσθαι τροφῆς θυσέντες. Αἱ δὲ ἔξηγησεις τῶν ιερῶν λογίων γίνονται αὐτοῖς δι' ὑπονοιῶν ἐν ἀλληγορίαις. Πάτα γὰρ ἡ νομοθεσία δοκεῖ τοῖς ἀνδράσι τούτοις ζώων ξοικένατι, καὶ σῶμα μὲν ἔχειν τὰς βρτάς διαλέξεις, ψυχὴν δὲ τὸν ἀποκλίμενον τοῖς λέξεις ἀδρατὸν νοῦν. Ωσαύτως δὲ τῆς αὐτῆς εἰσιν ἱερᾶς πολιτείας καὶ καταστάσεως καὶ γυναικεῖς, ὃν αἱ πλεισται γηραλέαι τυγχάνουσι καὶ παρθένοι καὶ τὴν ἀγνελῶν οὐκ ἀνάγκη, καράπερ ἔνιαι τῶν παρ "Ἐλλησιν ιερειῶν, φυλάξσοι διὰ πρόσκαιρον ἕπαντον, ἀλλ' ἐκ προσιρέσσεως ἀγαθῆς δρεγθεῖται τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ καὶ αἰώνια.

C "Οτι δὲ τοὺς πρώτους κήρυκας τῆς κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον διδασκαλίας τὰ τε ἀρχῆς πρὸς τῶν ἀποστόλον παραδεδομένα ἔχον, κατεταζόντων δὲ Φίλων ἔγραψε ταῦτα, παντὶ που δῆλον, ὡς καὶ Εὔστρειος ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ Ἰστορίᾳ ταῦτα λέγει. Οἱ αὐτὸς δὲ καὶ ἐν τοῖς πρὸς Μαρίνον ταῦτά φησιν. Ωσαύτως καὶ δὲ μέγας Ἀθανάσιος φησι: δύο γὰρ ὅδῶν καὶ πολιτειῶν οὐσῶν ἐν τῷ βίῳ, μιᾶς μὲν μετριωτέρας καὶ βασιλικῆς, τοῦ γάμου λέγω, ἐτέρας δὲ ἄργειον καὶ ἀποστολικῆς καὶ ἀνυπερβολῆτον, τῆς παρθενίας ἡτοι τῆς μοναδικῆς πολιτείας, εἰ μὲν τις τὴν κοσμικὴν τουτέστι τὸν γάμον ἔλοιτο, μέμψιν οὐκ ἔχει, τοσαῦτα δὲ χαρίσματα οὐ λγύσεται· λγύσεται γάρ, ἐτειδὴ φέρει καὶ αὐτὸς καρπὸν τὸν τριάκοντα. Εἰ δὲ τὴν ἀγνήν καὶ ὑπερκόσμιον ἀσπάσιον τοις, εἰ καὶ τραχεῖα παρὰ τὴν ἀρετὴν μάλιστα καὶ δυσκατόρθως φάνεται, ἀλλ' ἔχει μετὰ τὴν ἔννοιμον ἄθλησιν καὶ καρτερίαν χαρίσματα θαυμασιώτερα καὶ ἀξιάγαστα· τὸν γὰρ τίλειον καὶ πληρέστατον καρπὸν, τὴν ἐκαποντάδα λέγω, φιδρὸν καὶ ἀγιοπρεπῆ πάντως ἐγκατέστησεν. Οὐκοῦν ὥσπερ δὲ παλαιὸς νόμος εἰς δύο βίους ἢν διηρημένος, εἰς τε τὸν Φαρισαϊκὸν καὶ ὑψηλὸν καὶ εἰς τὸν ὑποδειστερὸν καὶ κοσμικὸν, οὕτω δὴ καὶ ὁ κατὰ χριστιανισμὸν νέος θεσμὸς εἰς μοναδικὸν ὑπερφερῆ καὶ βιωτικόν.

D Φαρισαῖοι τοινυν, ἐρμηνεύμενοι ἀφωρισμένοι καὶ μεμερισμένοι, παρὰ τὸ μερίζειν καὶ ἀφορίζειν ἐκειτοὺς τῶν ἀλλων ἀπάντων ἐλέγοντο εἰς τε τὸ καθικρό τον τοῦ βίου καὶ ἀκριβεστατον καὶ εἰς τὰ τοῦ νόμου ἐντάλματα. Τὸν δὲ αὐτὸν βίον μετέχονται καὶ οἱ Γραμματεῖς, παρ' οἷς καὶ πολιτεία ἀντὴ ἐγκράται τε καὶ παρθενία, νηστεῖα δἰς το Σαββάτου, ξεσῶν, καὶ πινάκων, καὶ ποτηρίων καὶ θαρισμοῦ, ἀποδεκατώσεις τε καὶ ἀπαρχαὶ καὶ δελεγεῖς εὐχαὶ, καὶ τὰ λοιπὰ πάντα, ὑπεξαιρό μένων δηλονότι τῶν θυμασίων Ἐσσαίων ὡς ὑπερών σφόδρα καὶ λίτιν ὑπερχειρένων. Ἡν δὴ Φοστικήν ὡς ἀριστον πολιτείαν ὁ Ιαύλος ζηλεῖ [P. 202] εὗ μάλιστα σεμνεύεται, φάσκων· Ἐερ ἐξ Ἐεραίων, κατὰ νόμον Φαρισαῖος. "Οθεν εἰκ καὶ δέ Κύρος ἡμῶν τὸν τελειότερον καὶ ἀγγειότερον οὐδεμίνιος ἐνχρῆστος βίον ἔργετε πρὸς τοὺς στάξ τῆς οὐρανίου κληρουχίας· αἱ δὲ μη περισ τὴν οὐρανίου πλάνον τῶν Γράμματέων

Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσάλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. » Ἐνθεν γέ τοι καὶ δὲ ἀποστολικὸς Διονύσιος ἀποσεμύνων τὴν λεπὰν τῶν μοναχῶν τάξιν οὗτω φησίν· « Ἡ δὲ τῶν τελουμένων ἀπασῶν ὑψηλοτέρα τάξις ἡ τῶν μοναχῶν ἐστιν λεπὰ διακόσμησις, πᾶσαν μὲν ἀποκεκαθαρέντα κάθαρσιν ὀλκῆν δυνάμει καὶ παντελεῖ τῶν οἰκείων ἐνεργειῶν ἀγνότητι. » Ἐνθεν οἱ θεῖοι καθηγεμόνες ἡμῶν ἐπωνύμων ἐστούς λεπῶν ἡξίωσαν, οἱ μὲν Θεραπευτές, οἱ δὲ μοναχοὺς ὄνομάσαντες, ἐκ τῆς τοῦ Θεοῦ καθαράς δηπρεσίας καὶ θεραπείας. »

Ταῦτα ἐν πολλῶν ἔρανισάμενος δὲ λίγα ἵναγκαλώς οἴμαι συντέθεικα διὰ τοὺς ἐπαποροῦντας πότε καὶ πόθεν ἡ τῶν μοναχῶν ἥρξατο διαγωγή τε καὶ αὔσκησις καὶ τάξις. Ήσοῦ τοινύν εἰσιν οἱ τὴν μοναδικὴν πολιτείαν μετὰ τῶν ἄλλων τῆς ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας θείων παραδόσεών τε καὶ θεσμῶν εἰκονομάχοι δυσσεβῶς καὶ ἀνοήτως ἀποδαλόμενοι καὶ διαπτύντες, ἀρτιφανεῖς ἰουδαῖοι, καὶ κατὰ τὸν ἀσεβῆ καὶ θεοτυπίαν μυσταγωγός, αὐτῶν Κοπρώνυμον νέκαν καὶ πρόσφατον ταῦτην δογματίζοντες ἐξ ἄκρας μανίας τε καὶ ἀπονοίας καὶ ἀβελτηρίας, μὴ νοοῦντες μῆτε ἡ λέγουσι, μῆτε περὶ τίνων διαβεβαιοῦνται; Ἡμεῖς δὲ ταῖς διδασκαλίαις τῶν ἀγίων Πατέρων ἐπόμενοι καὶ ἀρχαίαν ταύτην καὶ παλαιάν πιστεύομεν ὑπάρχειν.

Ἄλλὰ καὶ δὲ μέγας Βασίλειος περὶ ὑποταγῆς καὶ μοναδικῆς πολιτείας ἔκιών σύτως ἔφη· Διὰ τοῦτο καὶ ὁ φιλάνθρωπος Κύριος, κηδόμενος ἡμῶν τῆς σωτηρίας, εἰς δύο βίους διείλε τὰ τῶν ἀνθρώπων, συζυγίαν καὶ παρθενίαν, ἵνα ὁ μῆδος δυνάμενος ὑπενεργεῖν τὸν τῆς παρθενίας καὶ ἀσκήσεως ἀθλον ἐλῇη εἰς συνοίκησιν γυναικὸς, ἐκεῖνον εἰδὼς ὡς ἀπειτηθεσσιτα λόγον σωφροσύνης καὶ ἀγιασμοῦ καὶ τὴν πρὸς τοὺς ἐν συζυγίᾳς καὶ τεκνοτροφίαις ἀγίους ὄμοιωσιν, τούς τε ἐν τῇ παλαιᾷ καὶ τῇ νέῃ. Πάντες γὰρ ἄνθρωποι ἀπαίτηθησόμεθα τὴν πρὸς τὸ Εὐαγγέλιον ὑπακοήν, μοναχοί τε καὶ οἱ ἐν συζυγίᾳς. Ἀρκίσεις γὰρ τῷ ἐπὶ γάμον ἐλθόντι εἰς συγγάμην τὸ τῆς ἀκροσίας καὶ τῆς πρὸς τὸ θῆλυ ἐπιθυμίας καὶ συνουσίας (45). Τὰ δὲ λοιπὰ τῶν ἐντολῶν πάσιν ἐμοίως νενομοθετημένα οὐκ ἀκίνδυνα τοῖς παραδεινούσι, καθώς φησιν δὲ Κύριος πρὸς τοὺς ἐστοῦ μαθητάς· « Ἄ δὲ ἡμῖν λέγω, πᾶσι λέγω. » Ἀλλὰ καὶ δὲ μέγας ἐν θεολογίᾳ Γρηγόριος καὶ ὁ ἄγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος καὶ ἄλλοι πλεῖστοι τῶν θείων καὶ μακράν Πατέρων ἐν διαφόροις αὐτῶν [P. 203] λέγει. D

¹⁰ Matth. XIII, 34.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(45) Locus est mutilus, quem ad verbum expressi: neque enim vacabat Basilium evolvere hujus rei causa; quod faciet qui hac disputatione delectatur et otium habet. Sed et Platonica mutila sunt, atque adeo in margine ascriptum est ἀπαρταῦτα πάντα σχεδὸν τὰ τοῦ Πλάτωνος διὰ τὸ μὴ εἰδέναι τιμᾶς τὸ αὐτοῦ βιβλίον ἐστι ταῦτα κατατιθεντα. Sunt autem ex secundo libro de re publica desumpta, et Ἀschyli versus ex Thebaica obsidione citatur ibi; quem locum apud Plutarchum convertimus in Aristida. Ego operω præmium non duxi hic me corrigendo defatigare, cum sit Plato-

A Atque hinc Dionysius ille apostolicus sacrum monachorum ordinem prædicans, ita loquitur: « Omnia sacrorum ordinum et celsissimum monachorum ordo, purgatus exactissime secundum universam facultatem, omnique ornatus castitate suarum actionum. » Itaque beati nostri majores sacris se ipsos nominibus affecerunt, therapeutas et monachos appellantes, eo quod Deo caste seruant. »

B Hæc pauca de multis necesse habui colligere ac referre propter eos qui disputant, quando et unde monachorum cœperit ordo atque vitæ institutum. Ubi sunt ergo imaginum oppugnatores, qui monasticam vitam una cum aliis apostolicæ Ecclesiæ traditionibus atque constitutionibus impie et stolidè rejiciunt atque conspuunt, recentes Judæi? Qui impium ac diis invisum suum initiatorem Copronymum secuti novum esse atque recentem hunc ordinem asserunt, summa insania, dementia ac stultitia decepti, neque vel quid dicant vel de quibus asseverent intelligentes? Nos autem doctrinam sanctorum Patrum secuti credimus eum velustum atque antiquum esse.

Sed et magnus Basilius de bonorum suorum dimissione et vita monastica sic disserit: Itaque etiam humanus noster Dominus nostræ salutis curam gerens, in duo vitæ genera, divisit homines, virginitatis nempe et conjugii, ut qui impar virginitatis et exercitationis esset certamini, is matrimonium contraheret, id sciens, fore sibi de temperantia, sanctimonia et similitudine eorum sanctorum qui in veteri novoque testamento in matrimonio vixerunt rationem reddendam. Omnes enim homines rationem postulabimur de præstita Evangelio obedientia, sive monachi ³⁵⁶ sive mariti. Sufficiet enim ei qui nuptias habuit ad veniam incontinentia, mulieris appetitio et concubitus. Reliqua præcepta omnibus ex æquo imposita qui violaverint, non impune ferent, sicut Dominus suis discipulis ait ¹⁰. « Quæ vobis dico, omnibus dico. » Quin et magnus ille theologus Gregorius sanctus que Joannes Chrysostomus aliisque plurimi de beatis Patribus hinc inde suis in scriptis confirmant antiquam esse atque apostolicam vitæ m o.

13

nisi liber ad manus. XYL. — Nihil hic mutilum aut truncum etiam Xylandro, si modo judex æquus auctoris verba penitus inspiciat. Cum enim de exhibito verbis evangelicis quibus castitas apprime laudatur obsequio, dixisset nuptiis vincitos, æque ac monachos, ex iis sententiā in iudicio laturos, illos violati dominici consilii liberos asserunt renuntiandos, veniamque consecuturos, qui proferrent ex continenda libidinis impotentia vel uxoris affectu vel ejus convictu ductos ad legitimas nuptias couvolasse. Qui sensus ut catholicus, etiam integer est et perfectus. GOAR.

nasticæ traditionem. Quodsi quos etiam extraneos testes laudemus, vitio nobis id verti non debet. Plato proinde quam rara sint ea quæ absoluta sunt indicans, haud absurde ita scribit: « Non mihividetur homines, nisi pauci, beati ac felices fieri posse, quantisper hanc vitam ducimus: multi enim sunt virgiferi, pauci autem et rari philosophi. Recte autem traditur ac creditur mortuos bona consequi. » His infert vir sincero animo atque generoso, qualem Aeschylus describit, præmiis ac donis afficietur. Qui videtur talis esse. Atqui in incerto est, justitiae an vero munera et honorum causa talis sit. Nudanus igitur omnibus est, itaque redigendus ut sit ejus quem prius descripsimus contrarius. Nulla enim re prædictus opinionem habeat summæ injustitiæ, ut ita exploratum sit eum esse justum, cum non cedat sinistræ famæ, neque ambitione aut iis quæ inde oriuntur propellatur, sed sit mutabilis, toto vitæ spatio cum puteatur esse injustus. Et quidem etiam Socrates, ejus præceptor, ita 357 eum interrogavit; An debemus vulgi de nobis judicia metuere? aut potius, spretis omnibus aliis, ejus judicium revereri qui ei quod rectum est obtemperet? cui nisi pareamus, ingens simus damnum percepturi. Non equidem, heus tu, curandum nobis est quid plebs judicet, sed quid veritas probet, quæ justum ab injusto discernit. Hæc perspicue magis convenienti nostris sacris atque apostolicis sermonibus. Nam Paulus ita loquitur¹⁴: « Armis justitiae dextris et sinistris, per gloriam et ignominiam, per opprobria et mœstitudinem tanquam impostores, cum quidem simus veraces, tanquam ignoti, cum simus noti, tanquam morientes, cum quidem vivamus, ut qui castigamur neque tamen necamur » etc. Hanc de justitia ac vita ratione Deo acceptæ doctrinam principes philosophorum Socrates ac Plato tradiderunt, admirabilem profecto, et laude dignam, ut quæ sit rationi hominis naturali consentanea. Etenim doctrina morum omnes homines ab ipsa natura instituuntur. Quippe Deus cum humanum genus condidisset, ejus naturæ bona ac mala discernendi rationem indidit; idemque gentes erudiit et hominem cognitione imbuit. Itaque non tantum Socrates Plato aliisque nonnulli Græci injustam sunt abominati vitam, sed et Barbarorum multi. Quippe Hyperboreos etiam perhibent habitare trans Ripæos montes justitiae studio assiduo incumbentes; nam neque carnibus vescuntur, et arborum fructibus aluntur aquamque bibunt. Et Brachmanas in silvis 358 degere, corpora soliis tectos, ac virtutis majori quam pro humana conditione studio detitos. Anacharsin quoque Scytham philosophum fuisse aiunt, ita amore sapientiæ inflammatum ut ob insignem ejus exercitationem atque temperantiam sit celeberrimus. Non enim vigilans modo animi motibus obluctabatur tacens atque quiescens

A γοις διαβεβαιοῦνται ἀρχαῖν καὶ ἀποστολικὴν εἶναι τὴν τοῦ μονήρους βίου παράδοσιν. Εἰ δὲ καὶ τινας τῶν θύραθεν εἰς τὰς τὴν μετρυρίαν παράξομεν, μηδεὶς μεμφέσθω ἡμῖν. Εἰκότως οὖν διὰ Πλάτωνος ὑπεμφανῶν τῶν τελείων τὸ σπάνιον ἔφασκεν. « Οὐδὲ δοκεῖ δύνατὸν ἀνθρώποις μεχχρίοις τε καὶ εὐδαίμοσι γείσθαι, πλὴν δλίγων. Μέχρι περ διὰ ζῶμεν, τοῦτο διορίζομεν νερθηκούροι μὲν γάρ πολλοὶ, φιλόσοφοι δὲ σπάνιοι: καὶ δλίγοι. Καλὴ δὲ πρᾶξις καὶ πίστις τελευτῆσαντα τυχεῖν ἀπάντων. » Οθεν ἐπήγαγεν ἄνδρα ἀπλούν καὶ γενναῖον κατ' Αἰσχύλον. « Εσονται αὐτῷ τιμαὶ καὶ δωρεαὶ δοκοῦντι τοιούτῳ εἶναι. Αδηλον οὖν εἴτε τοῦ δικαίου εἴτε τῶν δωρεῶν καὶ τιμῶν ἔνεκα τοιούτων ἔστι. Γυμνωτέος δὴ πάντων πλὴν δικαιοσύνης, καὶ ποιητέος ἐναντίως διακείμενος τῷ προτέρῳ. Μηδὲν γάρ ἔχων δόξαν ἔχέτω μεγίστης ἀδικίας, ἵνα βεβασανισμένος ἢ εἰς δικαιοσύνην, τὸ μὴ τίθεσθαι ὑπὸ κακοδοξίας ἢ φιλοδοξίας καὶ ὑπὸ αὐτῆς γινομένων, ἀλλ' ἔτσι μετάστατος μέχρι θανάτου δοκῶν ἀδίκως εἶναι διὰ βίου. Καὶ δὴ καὶ Σωκράτης διδιάσκαλος αὐτοῦ πρὸς αὐτὸν οὕτως ἔφη· πότερον τὴν τῶν πολλῶν δόξαν δεῖ δημᾶς πείθεσθαι καὶ φοβεῖσθαι ἢ τὴν τοῦ ἑνὸς, εἴ τις ἔστιν ἐπιτιών οὐδεὶς, καὶ φοβεῖσθαι καὶ αἰσχύνεσθαι μᾶλλον ἢ ἔνυμπαντες τοὺς ἄλλους; Ως εἰ μὴ ἀκολουθήσομεν, δεινῶς λαθησομεθα. Οὐκ ἄρα γε, ὡς βέλτιστε, φροντιστέον τὴν διάρρηστην τὴν δικαιοσύνην τῶν δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν, διὰ δόξης καὶ ἀτιμίας, διὰ δυσφριμίας καὶ ἀθυμίας, ὡς πλάνοι καὶ ἀληθεῖς, ὡς ἀγροούμενοι καὶ ἐπιγινωσκόμενοι, ὡς ἀποθησκοντες καὶ ίδοι ζῶμεν, ὡς παιδεύομενοι, καὶ μη θανατούμενοι, καὶ τὰ ἔχεις. Τοιαύτην οὖν περὶ δικαιοσύνης καὶ θεαρέστου πολιτείας πάνω Σωκράτης καὶ Πλάτων διδιάσκαλον ἐποιήσατο, θαυμαστήν δύντας καὶ ἀξέπταινον ἀλτηῶς τῇ λογικῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων συμβαίνουσαν. Τὰ γάρ ήθικά μαθήματα πάντας ἀνθρώπους ἢ φύσις ἐπιάδεινε. Διαπλάσας γάρ τοι τῶν ἀνθρώπων τὸ γένος διθεῖκε τῇ φύσει τῶν ἀγθῶν καὶ τῶν ἐναντίων τὴν διάγνωσιν, δὲ καὶ παιδεύων ἔθνη καὶ διδάσκων ἀνθρωπον γνῶσιν. Διόπερ οὐ μόνον Σωκράτης καὶ Πλάτων καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν Ἑλλήνων τὸν ἀδίκον ἐβδελύχεντο βίον, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ τῶν βαρβάρων. Καὶ γάρ τοὺς ὑπερβορέους μὲν οἰκεῖν ὑπὲρ τὰ Ριπαῖα ὅρη φασίν, ἀσκεῖν δὲ δικαιοσύνην μὴ κρεωφαγοῦντας, [P. 204] ἄλλον ἀκροδρύοις καὶ θάσαις χρωμένους. Καὶ τοὺς Βραχμᾶνας ἐν ταῖς Ὂλαις διάγειν, φύλλοις τὸ σῶμα κάλύπτοντας καὶ ὑπὲρ ἀνθρωπον ἀσκοῦντας. Καὶ Ἀνάχαρσιν δὲ τὸν Σαύθην φιλόσοφον γεγενῆσθαι λέγουσι, καὶ οὕτως αὐτὸν ὁ τῆς φιλοσοφίας ἔρως ἐπόρωσεν ὡς διομαστότατον διὰ πολλὴν ἀσκησιν καὶ σωφροσύνην γενέσθαι. Οὐ γάρ μόνον γρηγορῶν πρὸς τὰ τῆς φυχῆς ἡγωνίζετο πείθη σιωπῶν καὶ ησυχάζων, ἀλλὰ

¹⁴ II Cor. vi, 7, 8.

καὶ καθεύδων τὰ τῆς σωφροσύνης καὶ ἐγκρατεῖς ἀδήλου σημεῖα. Εἰώθει γάρ τῇ μὲν λαϊς χειρὶ τὰ αἰδοῖα κατέχειν, τῇ δεξιῇ δὲ τὰ χεῖλη συνέχειν, ὑπερφάνων ὡς πολλῷ μεῖζόν ἔστιν ἡ ἄγνωτα τῆς γλώττης καὶ πλείονος ἐπικουρίας εἰς ἀσφάλειαν δεῖται. Καὶ τὸν Χείρων δὲ Κένταυρον ἴστος οὖσιν "Ελλήνες δικιαστήν τοις καὶ ἄγνείς γενέσθαι διδάσκαλον, ὡς καὶ "Οὐρανος μαρτυρεῖ τοῦτον δικιαστατον περγνέναι Κενταύρων, διὰ πολλήν δήπουθεν καρτερίζειν καὶ ἐγκράτειαν καὶ σώματος δουλαγωγίαν καὶ σύμμετρον ἐπιμέλειαν. "Οὗτος δὴ Πλάτων ἀναργάως αὖτις ἐδιδάσκων φησίν· Ἐπιμελεῖσθαι δὲ σώματος ψυχῆς ἐνεκάρμονίας, δι' οὐ βιοῦν τε ἔστι καὶ δρθῶς βιοῦν, καὶ καταγγέλλειν τῆς ἀληθείας τὸ κήρυγμα. Τοῦτο καὶ διεῖσθαι ἔφη Παῦλος· « Ἱππαπλάκω μοι τὸ σῶμα καὶ δουλαγωγῶ, » τουτέστι πρὸς ἁσκήσιν καὶ σύστασιν αὐτὸ μετ' ἐπιστήμης καὶ φρονήσεως γυμνάζω, καὶ πρὸς τὴν τῶν κριτέτων συνεργάταν, οὐ πρὸς ἀσέλγειν προνοούμενος. Συμπεφώνηκε τοῖνυν καὶ τούτοις δὲ Ηλέτων εὖ μᾶλα τοῖς ἡμετέροις, τὴν ἀναγκίλαν καὶ δέουσαν ἐπιμέλειαν ποιεῖσθαι παρεγκυήσας τοῦ σώματος. Ὕπεδειξέ τε πάλιν καὶ διεσάφησεν δύπις ἄρχεται καὶ αὔξεται τῆς φαύλης ἐπιθυμίας καὶ κακίστης συνθείεις τὸ πάθος, φάσκων οὕτως ἀρχὴ μὲν ἔρωτος δρασίς, αὔξει δὲ τὸ πάθος ἐλπίς, τρέψει δὲ μνήμη, τηρεῖ δὲ συνήθεια. Διὸ καὶ Σωκράτης τὰ βλέμματα καὶ τὰ φιλήματα τῶν εὐμόρφων ὡς χαλεπώτερον σκορπιῶν καὶ δύφεων ἵὸν ἐνιέναι πεφυκότες ἀποφεύγειν ἐδίδασκεν. Ὅθεν ἰδών τινα νέον φιλήσαντα εὔσποντον, « Οὗτος, ἔφη, ὅτι δίως ἂν καὶ εἰς μαχαίρας κυβίστησθαι καὶ εἰς πῦρ ἐμπέσῃ, » διασάντην δηλοντί πυράν ἐν ἐστῷ κατατολμήσας ἀνάψαι. Διογένης δὲ θεασάμενος μειράκιον ἀσελγέστερον δὲ κατ' ἄνδρα κεκοσμημένον εἶπεν « Εἰ μὲν πρὸς ἄνδρας, ἀτυχεῖς, εἰ δὲ πρὸς γυναικας, αδικεῖς. • Θηρῶστι διὰ τοῦ καλλωπισμοῦ οἱ μὲν ἄνδρες τὰς γυναικας, οἱ δὲ γυναικες καὶ οἱ ἄνδρες γυναικας τοὺς ἄνδρας. Καὶ μέντοι καὶ Ἀγησίλαος εὐμόρφου ἦρα παιδὸς, καὶ βιωλόμενος αὐτὸν φιλῆσαι διεκάλυπεν ἐστὸν, φεύγων τὴν βλάβην. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος οὐδὲ ἰδεῖν τὰς Δαρείου θυγατέρας εὐειδεῖς ἄγαν καὶ παρθένους οὕσας ἡνέσχετο παντελῶς, αἰσχρὸν νομίσεις [Ρ. 205] τὸν ἄνδρας ἐλόντα ὑπὸ γυναικῶν ἡττηθῆναι. Οὕτω δὲ καὶ Κύρος δὲ Περσῶν βασιλεὺς οὐδὲ θεάσασθαι κόρην τινὰ θυμασίαν ἀφορισθεῖσαν αὐτῷ καὶ ἀμήχανον κάλλος ἔχειν μαρτυρούμένην κατεδέξετο, ἀλλὰ γε καὶ τῷ δρῶντι συνεχῶς καὶ μηδὲν ἐκ τούτου δεινὸν πάσχειν λέγοντι παρῆνει μήτε λέγειν τούτῳ μήτε πράττειν. « Τὸ μὲν γάρ πῦρ, φησί, τοὺς πληγίσιον πάντη ἐστῶτας καίτι, τὸ δὲ κάλλος καὶ τοὺς πόρρωθεν ἐτῶτας. » Ἐπει οὖν τὸ ἔρζην ἐκ τοῦ δρνῆ τίκτεται καὶ ἐκ τοῦ ἔρζην ἡ συγκατάθεσις γίνεται καὶ ἐκ τῆς συγκαταθέσεως ἡ πρᾶξις ἐπιτελεῖται, διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς τὸν ἀκολάστως ἐτιῶντα τὰς ὄψεις μοιχῶν ἔκρινεν, οὐ τὴν πρᾶξιν μόνην, ἀλλὰ καὶ τὴν ἔννοιαν προσανατέλλων. Καὶ δὲ Σωκράτης δὲ πάλιν φυλάττεσθαι σφόδρα καὶ παρατηρεῖσθαι τὴν ἀκροσίαν διδάσκων ἔφη μὴ πεινῶντας λίαν μηδὲ θεῖειν, μηδὲ διψῶντας πολλὰ μὴ πίνειν· καὶ γάρ δὲ κύριος ἐμακάρισε τοὺς τοιούτους ἐν τοῖς μακαρίσμοις.

A sed etiam dormiens signa temperantiae atque continentiae edebat. Solebat enim levā manu pudenda, dextra labia tenere, innuens multo gravius esse adversus linguam certamen, ac ad securitatem ab ea praestandam majori opus esse praesidio. Chironem quoque Centaurum Graeci narrant justitiae fuisse atque castitatis magistrum; id quod Homerus etiam testatur, qui eum Centaurorum ait exstisset justissimum, nimis ob eximiam tolerantiam atque continentiam corporisque subactionem et concinnam curam. Unde rursus Plato evidenter sic præcipit. Curam corporis gerere oportet eam, ut cum anima servet harmoniam, propter quod et vivit, et recte vivens, et veritatis præconium faciens, Sic et B. Paulus ait suum se corpus afflictare et subigere, hoc est exercitatione se id ad statum rectum scienter prudenterque parare, ut id sibi in rebus præstantibus adjumento sit, non ei prospicere quae faciant ad lasciviam. Quo loco cum nostris præclare convenit Platoni, qui nos jubet necessariam ac debitam corporis curam gerere. Idem monstravit atque 359 patefecit quomodo pravi affectus animi orientur, augeanturque cupiditates malas et in consuetudinem abeunt. Initium, inquit, amoris est a visu: auget autem eum affectum spes, nutrit memoria, conservat consuetudo. Itaque Socrates docebat vitare conspectum et oscula formosorum, quod haec virus scorpionum et serpentum veneno damnosius immitterent. Ideoque cernens quemdam formoso adolescenti osculum dare. « Hic, inquit, vel in gladium insiliret vel in ignem se abjiceret, » scilicet qui tantum in seipso rogum accendere ausus esset. Diogenes autem adolescentulum videns lascivius quam eum sexum decet ornatum, « Si quidem, inquit, viris te ita ornas, infortunatus es: sin mulieribus, injuste facis. » Nam viri mulieres ornatu captant, mulieres autem et semiviri viros. Sane Agesilaus quoque formosum amabat puerum, eumque osculum sibi ferentem rejicit, evitans damnum. Alexander Darii filias formosas virgines, ne videre quidem voluit, turpe ratus eum qui viros vicisset a mulieribus vinci. Ita Cyrus quoque Persarum rex neque intueri sustinuit puellam quamdam ipsi exemptam, cuius admirabilis forma prædicabatur: quin et ei qui se eam crebro vide neque inde quidquam mali habere dictabat, D suasis ne hoc vel faceret vel diceret; ignem enim omnino astantes urere, amoris incendium etiam ad remotos pertinere. Quoniam igitur 360 ex visu amor nascitur, isque consensum, consensus facinus gignit, idcirco Christus eum qui oculos intemperanter pascit adulterum indicavit, non a facto tantum, sed maturius etiam a cogitatione facti dehortans. Rursum Socrates, cum docet intemperantium summopere vitare, nisi admodum esurientem non edere neque bibere nisi vehementi urgente siti jubet. Ac Christus quoque tales beatos prædicat, in beatitudinem enumeratione.

Post Claudium imperavit Nero, filius ejus, annos 14. De hoc exstabatoraculum «ultimus Aeneadum matrieda imperitabit:» deducebat enim genus ab Aenea per Romulum et Augustum. Is, cum ei confirmatum esset imperium, turpibus sese flagitiis dedidit studiisque ab officio imperatoris prorsus alienis: fidibus enim ludebat, tragedias agebat, inque theatro saltabat. Porro autem reliquis suis sceleribus hoc addidit ut Deum oppugnaret, priusque persecutor Verbi Dei exstitit. Post, cum ei insidiis adversus ipsum structae essent detectae, matrem, sororem uxoremque suas extrema incitatus insania interfecit, aliasque innumeros suos cognatos virosque illustres Romae, metuens ne ab iis per seditionem impeteretur. Interfecta uxore eunuchum uxorius loco duxit. Is Nero principes apostolorum Petrum ac Paulum multosque alios martyres interfecit. Eo imperante etiam Iudei Jacobum fratrem Domini necaverunt. Is ab utero matris castus fuerat, vinum aliquosque inebriantes **361** potus nunquam biberat, animans nullum ederat, novacula caput ipsius nunquam tetigerat, oleo unctus et balneo usus non fuerat. Is jam inde ab reditu Christi in caelos episcopus Hierosolymam fuerat creatus. Genua porro ipsius callos cameli instar genuum obduxerant, quod in ea identidem adorandi Dei causa consideret. Itaque ob excellente justitiam admirabilemque vita rationem Justus appellabatur, et Oblias, quod populi complexum denotat. Hunc Jacobum, virum venerabilem, honoratum et celeberrimum angelorumque similem, cum Paschatis festivitas ageretur, ac permulta Iudeorum millia in urbem confluxissent, scribae et sacerdotes in templi pinnaculo constituerunt; utque Christi praedicationem abolerent, magna voce ita sunt affati: Te Juste hortamur, ut universo populo dicas, ne errore abducti eum qui Christus usurpatur sectentur. Tibi enim nos omnes fidem habemus, quem scimus justum esse et personarum rationem nullam ducere. Dic ergo nobis, quae est janua Jesu? Ad haec ille; Quid me, inquit, de Christo interrogatis? Is quidem in caelo ad dexteram Dei sedet, indeque veniet vectus nubibus caeli, reddetque unicuique ea qua meritus fuit. Multi ergo certissime vera esse quae Jacobus dixerat credentes exclamaverunt: «Hosanna Filio Davidi.» Quod cum audirent impii sacerdotes atque scribae, vociferati sunt: «Ohe! etiam justus in errorem lapsus est.» Actique in furorem eum deturbaverunt. Nonque tamen eo ex casu mortuus est; et cum lapides **362** in eum conjicere cappisset, flexis poplitibus ita est precatus: «Oro te, o Deus Genitor, condona

A Metà δὲ Κλαύδιον ἐβασίλευσε Νέρων ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ἔτη ἱδ'. Περὶ οὐ λόγιον δι, «Ἐσχάτος Αἰνεαδῶν μητροκτόνος ἡγεμονεύσει·» κατήγετο γὰρ ἐκ τῆς γενεᾶς Αἰνείου καὶ Ῥωμέλου καὶ Αὐγούστου. Οὗτος κραταιουμένης αὐτῷ τῆς ἀρχῆς εἰς ἀνοσίους πράξεις ἔξωκειλε καὶ ἀλλότρια τῆς βασιλείας ἐπετίθεντο πράγματα, κιθαρίζων καὶ τραγῳδῶν καὶ ὀρχούμενος ἐπὶ τῶν θεάτρων. Καὶ πρὸς τούτοις ἐν πάσαις αὐτοῦ ἀθεμιτούργιαις καὶ τὸ τῆς θεομηχίας προσέθηκε μύσος, διώκτης πρῶτος γενόμενος τοῦ θείου Λόγου. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐπιβουλῆς κατ' αὐτοῦ μηνυθεῖσης αὐτῷ, εἰς ἄκρον μανίας ἀλθῶν ἀνεῖλε τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ τὴν ἀδελφήν αὐτοῦ καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ ἄλλους μυρίους τῷ γένει προσήκοντας καὶ τοὺς ἐν Ῥώμῃ ἐπισήμους, τὴν δὲ αὐτῶν ἐπενάστασιν ὑφορώμενος. Μετὰ δὲ τὸ ἀνελεῖν τὴν γυναῖκα ἔγημεν εὐνοῦχον. Οὗτος ἀνεῖλε τοὺς κορυφαῖους ἀποστόλους Πέτρον καὶ Παύλον καὶ πολλοὺς ἑτέρους μάρτυρας. 'Ερ' οὖ καὶ 'Ιουδαῖοι: τὸν ἀδελφόθεον Ἰάκωβον ἀπέκτειναν, δες ἀγνὸς ὑπάρχων ἐκ κοιλίας μητρὸς οἰνον καὶ σίκερος οὐκ ἔπιεν, ἔμψυχον οὐκ ἔφαγε πώποτε, ξυρὸς ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ οὐκ ἀνέβη, ἀλλίμοις οὐκ ἦλεψάτο, βαλανεῖψις οὐκ ἔχριστο. Οὗτος ἐπὶ τοῦ Κυρίου ἐπίσκοπος τῆς ἐν Ἱεροσόλυμοις Ἐκκλησίας κατέστη, τὰ δὲ γόνατα αὐτοῦ ἤσαν ἀπεσκληκότα ως καμπλόου ἐκ τοῦ ἀεὶ κάμπτειν ἔκαπον καὶ τῷ Θεῷ προσκυνεῖν. 'Οθεν δὲ τὴν ὑπερβολὴν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ καὶ θαυμαστῆς πολιτείας ἐκαλεῖτο δίκαιος καὶ δόλιας (46), δέστι περιοχῇ λαοῦ καὶ δικαιοσύνῃ. 'Επει οὖν τίδεστιμος καὶ σεβάσμιος καὶ σφόδρα περιβόητος ὑπῆρχεν δ [P. 206] Ισάγγελος Ἰάκωβος ἕρτης γενομένης τοῦ Πάσχα καὶ πολλῶν μυριάδων συνελθόντων τῶν Ἰουδαίων τούτον ἀνενέγκαντες οἱ γρηγοριαῖς καὶ Ἱερεῖς ἐπὶ τὸ πτερύγιον τοῦ ἵερου, διασκεδάσαι βουλόμενοι τὸ κήρυγμα τοῦ Χριστοῦ, εἶπον μεγάλη τῇ φωνῇ, Αἴτιούμεν σέ, δίκαιε, εἰπεῖν τῷ λαῷ, ἵνα μὴ πλενῶνται δύπιστα τοῦ λεγομένου Χριστοῦ. Σοὶ γὰρ πάντες πειθόμεθ, γινώσκοντές σε δίκαιον καὶ ἀπροσωπόληπτον. Εἰπὲ δημιν τίς ἔστιν ἡ Θύρα τοῦ Ἰησοῦ, Ο δὲ ἀποκριθεὶς ἔφη. Τί με ἐπειοώτατε περὶ τοῦ Χριστοῦ; Καὶ αὐτὸς καθέζεται ἐν δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ αὐτὸς μέλλει ἔρχεσθαι ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἀποδύναι ἐκάστῳ κατὰ τὴν πρᾶξιν αὐτοῦ. Πολλοὶ γοῦν πληροφορτίζοντες ἐπὶ τῇ μαρτυρίᾳ τοῦ Ἰάκωβου ἔκραξαν λέγοντες: «Μασαννά τῷ Γάψῃ Δαβὶδ.» 'Ακούσαντες δὲ ταῦτα οἱ παράνομοι ἀρχιερεῖς καὶ Φαρισαῖοι ἔκραξαν: «Ὦ φύ ! καὶ δ δίκαιος πεπλάνηται, » καὶ μανίντες ἔβριψαν αὐτὸν κάτω. Ησσών δὲ οὐκ ἀπέθανε, καὶ ἤρξαντο λιθάζειν αὐτὸν. Ο δὲ θεῖς τὰ γόνατα προσηύχετο λέγων: « Ημακαλῶ σε, Θεέ Πάτερ, ἔφες αὐτοῖς· οὐ γάρ οὐδεσι τί πράτ-

XYLANDRI ET

GOARI NOTÆ.

(46) Cujus lingua hoc vocabulum sit et quid significet, non intelligo περιοχὴν λαοῦ ad verbum reddidi complexum populi. Narrationem hanc nos- ter aut ex Nicephoro descripsit aut ex ipso Hegesippo, ex quo eam Nicephorus refert Hist. Eccles. 1, 38. Quem si Græcum habuisset, potuissem

plurimis locis in corrigendo Cedreno adhibere. ΧΥ — Epiphanius. Hæresi LXXVIII, n. 7: «Βογε μὲν οὖν δι' Ἰωάννην πρωτότοχον τὸν Ἰάκωβον τὸν ἐπικλητόντα Οὐδέλαν ἐρμηνεύσμενον τείχος, καὶ δίκαιον ἐπικληθέντα, Ναζωραῖον δὲ ὄντα, ὑπέρ ἐρμηνεύσαται Ἀγιος. GOAR.

τουσιν. » Εἰς δὲ τῶν υἱῶν Ὦριχάδος ἔκραξε λέγων « Παύσασθε, τί ποιεῖτε; δὸς δίκαιος μᾶλλον ὑπὲρ ἡμῶν εὑχεται. » Καὶ δραμών τις κναφεὺς ἔδωκεν εἰς τὴν κεραλήν αὐτοῦ μετὰ ξύλου κναφικοῦ, καὶ ἐθανατώσεν αὐτόν. Θάψαντες δὲ αὐτὸν περὶ τῷ ναῷ ἀνήγειραν τὴν στήλην αὐτοῦ. Μετά δὲ μαρτύριον αὐτοῦ παρὰ πόδας πολιορχεῖται Ἱερουσαλήμ· φησὶ γάρ Ἰωσῆπος· « Ταῦτα δὲ συμβέβηκεν ἰουδαίοις κατ' ἐκδίκησιν Ἰακώβου τοῦ Δικαίου, ὃς τὸν ἀδελφὸν Ἰησοῦ τοῦ λεγομένου Χριστοῦ, ἐπειδὴ περ δικαιότατον ὅντα Ἰουδαίοις ἀπέκτειναν. »

Ἐπὶ τούτου τοῦ Νέρωνος Σίμωνος ὁ Μάγος ἐλθὼν ἐν Ῥώμῃ, καὶ πολλὰ σημεῖα διὰ γοητείας ἐπιτελῶν, ἐκτὸν Θεον ὠνόμαζε. Τοῦ μεγάλου δὲ ἀποστόλου Ηὔτρου τότε τὴν Ῥώμην καταλαβόντος καὶ πρὸς τὸν μάγον ἀπελθόντος, εὗρε κύνα παχμεγέθη δεδεμένον ἀλύσιον ἐν τῷ πυλῶνι, ὃν δὲ Σίμωνος δεσμός δι' αὐτοῦ ἐκώλυσε πάντας οὓς οὐκ ἤσθε πρὸς αὐτὸν εἰπεῖν· καὶ τούτῳ τῷ πρῶτον θαῦμα τῷ μελλοντι πρὸς Σίμωνα εἰσάρχεσθαι. Ό δὲ Ηὔτρος ἴδων τὸν κύνα οὕτω μέγαν καὶ ἀπηγιαμένον, καὶ μαθὼν ὅτι πολλοὺς ἀνείλεν ἐπιχειρήσαντας εἰσελθεῖν πρὸ τῆς ἐπιτροπῆς Σίμωνος, κρατήσας ἔλυσεν αὐτὸν λέγων· « Εἴσελθε πρὸς Σίμωνα, καὶ εἰπὲ αὐτῷ ἀνθρωπινῷ φωνῇ, Πέτρος δὲ δοῦλος Χριστοῦ εἰσελθεῖν πρὸς σὲ θέλει. » Καὶ τοῦ κυνός εὐθὺς δρόμῳ εἰσελθόντος, καὶ οὕτω λαλήσαντος κατεπλάγησαν οἱ μετὰ Σίμωνος, λέγοντες· Τίς ἔστι Πέτρος, [P. 207] καὶ τίς ἡ τοσαύτη δύναμις αὐτοῦ; πρὸς οὓς φησιν δὲ Σίμωνος. Τοῦτο δῆλος μὴ ξενιζέτω, δπερ κάγια ποιήσω. Καὶ προσέταξε τῷ κυνὶ ἀνθρωπινή φωνῇ εἰπεῖν τῷ Ηὔτρῳ εἰσελθεῖν. Καὶ τούτῳ ποιήσαντος πάλιν τοῦ κυνός εἰσῆλθε Ηὔτρος πρὸς Σίμωνα, καὶ συμβαλὼν μετὰ τοῦ Σίμωνος εἰς Ουματουργίαν ἐνίκησε Ηὔτρος λάζεις ποιῶν, καὶ πολλοὶ πιστεύσαντες ἐδιπτίσθησαν. Καὶ τὸν Ῥώμην ταραχὴν πολλὴ καὶ σύγχυσις ἔναντι Ηὔτρου καὶ Σίμωνος, διὰ τατέναντι ἀλλήλων ἐποίουν θαύματα. "Απερ ἀνήνεγκεν δὲ ἐπάρχος τῷ Νέρωνι. Οὓς κελεύσας δὲ Νέρων ἀχθῆναι ἐνώπιον αὐτοῦ λέγει πρὸς Σίμωνα· « Σὺ εἰ ὃν λέγουσι Χριστόν; » Ό δὲ φησιν· « Ἐγώ εἰμι. » Ὁμοίως δὲ καὶ τὸν Πέτρον ἐπερωτήσαντος εἰ ἀληθῶς οὗτός ἐστιν δὲ Χριστός, ἀπεκρίθη Πέτρος, « Οὐκ ἔστιν οὗτος μή γένοιτο. Ἐγώ γάρ ἐκείνου εἰμὶ μαθητής τοῦ σταυρωθέντος καὶ ἀναστάντος καὶ εἰς τοὺς οὐρανοὺς ἀναληφθέντος. Ό δὲ Νέρων ὡς τερατολόγους καὶ ἀμφοτέρους ἐκ προσώπου αὐτοῦ θάττον ἔξιλασεν. Οἱ καὶ δάγοντες ἐν Ῥώμῃ ἐποίουν θαύματα κατέναντι ἀλλήλων. Μιᾷ γοῦν τῶν ἡμερῶν προστάξαντος τοῦ Σίμωνος ἀχθῆναι αὐτῷ ταῦρον παχμεγέθη ἱλάσησεν εἰς τὸ οὖς αὐτοῦ, καὶ παρευθὺν τέθνηκεν δὲ ταῦρος. Ό δὲ Πέτρος εὐξέμανος ἤγειρεν αὐτόν. Οἱ δὲ λαοὶ ἴδοντες ἐθαύμασαν λέγοντες, Ἀληθῶς τὸ ζωογονῆσαι ὑπὲρ τὸ θανατῶσαι μεῖζον θαῦμα ἔστι. Καὶ μέντοι καὶ ἀλλὰ σημεῖα ἐποίησαν πολλὰ, οὐ μόνον ἐν Ῥώμῃ, ἀλλὰ καὶ ἐν Συρίᾳ πρότερον, ἄτινα Κλήμης δὲ Ρωμαῖος καὶ πάντοφος μαθητὴς Πέτρου καὶ συνέδημος διηγήσατο, ἀφ' ὧν δλίγα συντάξομεν ἐνταῦθα.

Τοῦ μακαρίου Πέτρου τοῦ ἀποστόλου διδάσκοντος τὸν λαὸν σέβεσθαι καὶ προσκυνεῖν τὸν ἐπὶ πάντων

A hoc istis: non enim sciunt quam rem agunt. » Unus autem de progenie Richabi exclamavit « desinite, quid agitis? Justus pro vobis precatur. » Interim quidam fullo accurrens ligneo suo instrumento Jacobum in caput imposita plaga occidit. Sepelierunt eum pone templum, ac columnam in monimento ejus posuerunt. Necem ejus statim subsecuta est Hierosolymorum obsidio. Ait enim Josephus « hæc Judæis evenerunt, ut poenas luerent necis quam Jacobo, qui frater Jesu cognomento Christi fuit, homini justissimo intulerant. »

B Imperante Nerone, Romam profectus Simon Magus, cum artibus magicis multa edidisset prodigiosa, sibi Dei nomen arrogavit. Quo tempore magnus ille apostolus Petrus Romam cum venisset, statuit Simonem adire. Erat ad fores Simonis canis prægrandis catena vinctus, cujus opera Simon arcebat quoscumque ad se accedere nollet; idque primum miraculum occurrebat ad Simonem intraturis. Petrus canem ita magnum et efferatum cernens, cognito multis ab eo fuisse imperfectos, quod ante jussum Simonis ingredi conati essent apprehendit eum, solutumque intrare ad Simonem jussit, eique humana voce dicere Petrum servum Christi cupere ipsum conventum. Cum canis statim intro accurrisset 363 itaque esset locutus, obstupuerunt qui cum Simone erant, percontati que sunt quisnam iste Petrus et quæ ejus tanta potestas esset. Simon respondit non debere hoc eos mirari: nam se idem præstirum. Simul cani mandat ut humana voce Petrum intro venire jubeat. Quod cum canis fecisset, ita ad Simonem intravit Petrus; cumque edendis miraculis certarent, Petrus sanandis morbis superior fuit. Multique fidem amplexi baptizati sunt: erat autem Romæ magnus tumultus ob Petri et Simonis certamen, cum alter alterum miraculis edendis superare contendet; quæ præfectus urbis ad Neronem retulit. Nero ambos ad se jussit adduci, et ex Simone quæsivit, ipsene esset is quem Christum appellant, aiebat. Petrus eodem de re interrogatus, « Absit. inquit, ut iste sit Christus! Ego discipulus sum Christi crucifixi, qui redivivus in cœlos est sublatus. » Nero eos statim ex conspectu suo jussit abire ut qui prodigiose nugarentur. Illi Romæ degentes miraculis certabant. Quodam die Simon ingentem taurum ad se adduci jussit, cumque ei in aurem aliquid dixisset, is illico mortuus est. Quem taurum Petrus, Deum comprecatus, in vitam revocavit. Quod populus cernens admiratus est, fassusque majus esse vivificandi quam necandi miraculum. Alia quoque miracula ediderunt, neque id Romæ modo sed ante etiam in 364 Syria. Quos Clemens Romanus, vir sapientissimus, Petri discipulus atque comes, recitavit. In paucula huc ponemus.

Cum beatus Petrus apostolus populum doceret colere et adorare unicum verum Deum, omnia in

sua potestate habentem, Simon, qui extra turbam astabat, clamavit: Quid conaris mentiendo in errorem abducere rudem multitudinem tibi circumfusam? persuades eis deos neque putandum, neque omnino esse. Atqui Ebraeorum libri multos esse deos affirmant. Jam quem tu praedicas Deum, quid si ego ostendam eum non esse supremum neque omnipotentem? Cum et futuri ignarus sit et imperfectus et carens aliquibus rebus, non bonus, sed variis obnoxius perpessionibus. Certe, si vestris Litteris creditis, relinquetur alium esse Deum futuri praescium, perfectum, nullius rei indigum, bonum, nulli perpessioni obnoxium; quorum contraria sunt in eo quem tu opifcsem mundi summumque Deum jactas. Jam primum Adamus, qui ad tui Dei imaginem est conditus, cæcus fuit creatus cognitioneque boni et mali carens; peccatiisque manifestus paradiſo ejicitur et morte damnatur. Similiter is qui istum fixit, non ubique videt. Itaque de excidio Sodomorum sic ait (Gen. 18) « Descendam visum ac cognitum, an ita agatur apud eos uti ad me clamor pertulit necne. » Quibus sane verbis suam ignorationem prodit Jam quæ de Adamo dicit (Gen. 3), Ejiciamus eum, ne aliquando suam manum arbori vita intendat ejusque fructu **365** vescens immortalis fiat, certa sunt ignorantiæ invidiæque signa. Sicut hæc ¹²: Pœnituit sive consideravit Deus quod hominem creasset, arguento sunt eum pœnitudini obnoxium ac futurorum nescium esse. Tum hæc ¹³: Olfecit Deus odorem suavem, demonstrant aliquibus eum indigere. Et quod Abrahamum aliosque tentavit, non est signum boni, et qui constantiam eorum prænosceret. Ad hæc Petrus: Si cæcus erat, inquit, Adamus, quomodo mandans ei Deus monstravit arborem cognitionis boni et mali, et ea abstinere jussit? Respondit Simon mentis fuisse eam cæcitatem. Tum Petrus: Qui vero cæca ei fuerit mens, qui ante esum vetiti fructus nomina omnibus animalibus apte imposuit? Nam Adamum Evamque habuisse et animi et corporis oculos apertos, ex his liquet ¹⁴: « Vedit, scriptum est, mulier arborem, quod fructus ejus esui aptus atque aspectu gratus elegansque esset; fructumque ex ea decerptum edit, atque etiam marito dedit. » Si ergo cum conspicali essent arboris atque fructus pulchritudinem, ederunt, constat ante esum istum eos et boni malique notitiam et visum acutissimum habuisse, quo singula cernerent. Ea proinde verba aperti sunt eorum oculi, non in hanc sententiam sunt posita, quasi post esum demum atque peccatum visu fuissent donati, quo ante **366** prædictos fuisse docui: sed quod peccato simplicitatem amisissent, mali omnis nesciam, quæ cognitionem indifferentem præbebat, ideo dictum est oculos eorum fuisse apertos. Oculus enim ea est natura ut a mente ad ea quæ cernit excitetur: ipse quippe

A μόνον ἀληθινὸν θεὸν, δὲ Σίμων, ἔξω τοῦ δῆλου ἐστῶς ἐδόξε, Τί φευδόμενος ἀπατᾷν θέλεις τὸν παρεστῶτά σοι ίδιωτην δόχλον, πείθων αὐτὸύς θεοὺς μήτε νυμίζειν μήτε εἶναι, καὶ πέρ τῶν παρ' Ἐδραῖοις βιβλίων λεγόντων πολλοὺς θεοὺς εἶναι; Πλὴν οὖν περὶ οὗ ἔφης θεοῦ, εἰ δεῖξω ἐγὼ μὴ αὐτὸν εἶναι τὸν ἀντατάτω καὶ παντοδύναμον θεὸν, καθὸ διπρόγωναστός ἐστι καὶ ἀτελῆς καὶ ἐνδεής καὶ οὐκ ἀγαθός καὶ πολλοῖς ὑποκείμενος πάθεσται κατὰ τὴν ὑμετέραν Γραφὴν, ἔτερος πάντως περιλείπεται προγνωστικὸς τέλειος ἀνενδεῆς ἀγαθὸς καὶ παντὸς πάθους ἀπήλαχγάμενος· ὃν δὲ σὺ φέρες δημιουργὸν καὶ ὑπερθεόν, τοῖς ἐναντίοις ἀντικείμενος ὑπάρχει. Αὐτίκα γοῦν δὲ καθὸ διμοίωσιν αὐτοῦ γεγονώς Ἀδάμ καὶ τυφλὸς κτίζεται καὶ γνῶσιν ἀγαθοῦ ἔχει κακοῦ μὴ ἔχων, παραβάτης εὐρίσκεται, καὶ τοῦ παραδείσου ἔκβαλλεται, καὶ θανάτῳ καταδικάζεται.

B Όμοίως τέ δὲ πλάσσεις αὐτὸν, ἐπειδὴ μὴ πανταχοῦ βλέπει, ἐπὶ τῇ τῶν Σοδόμων καταστροφῇ [P. 208] λέγει· «Καταβάς ὄφομαι εἰ κατὰ τὴν κραυγὴν αὐτῶν τὴν ἐρχομένην πρός με συντελοῦνται· εἰ δὲ μὴ, ἵνα γνῶ, εἰ καὶ ἐκεύτον ἀγνοοῦντα δείκνυσι. Καὶ τὸ εἰπεῖν περὶ τοῦ Ἀδάμ, Ἐκβάλωμεν αὐτὸν, μήποτε ἔκτενας τὴν χειραν αὐτοῦ ἀφηται τοῦ ἔνδου τῆς ζωῆς, καὶ φαγάν τοις ζήσεται εἰς τὸν αἰώνα ἀγνοοῦντος καὶ φθονούντος ἐστι σύμβολον. Ήτοπερ καὶ τὸ Ἐνεθυμήθη δὲ θεός δι τοις ἐποίησε τὸν ἄνθρωπον μεταμελείας ἐστι καὶ ἀγνοίας τεκμηρίου τῶν μελλόντων. Καὶ τὸ, Ωσφράνθη, Κύριος δορῆν εὐώδιας ἐνδεοῦς ἐστι σημεῖον, ὡς καὶ τὸ πειράζειν τὸν Ἀδοκάμιν καὶ ἀλλούς οὐκ ἀγαθοῦ ἐστιν ἀπόδειξις καὶ τὸ τέλος τῆς ὑπομονῆς προειδότος. Οὐ δὲ Πέτρος ἔφη πρὸς τὸν Σίμωνα·

C Εἴ τυφλὸς ἐπλάσθη δὲ Ἀδάμ, ὡς λέγεις, πῶς ἐντελλόμενος αὐτῷ δὲ θεός ἔλεγε δεικνύνων, ἀπὸ δὲ τοῦ ἔνδου τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρὸν οὐ φάγεσθε; Καὶ δὲ Σίμων Φῆστι· Τυφλὸς δὲν δοῦς αὐτού. Καὶ δὲ Πέτρος εἶπε· Πῶς καὶ τὸν νοῦν τυφλὸς δην ὁ πρὸ τοῦ γενέσαθαι τοῦ συσσού προφόρως πᾶσας τοῖς ζῷοις ἐπιθεὶς δύνοματα; Οὐτὶ γάρ καὶ τοὺς τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος δρθαλμοὺς εἰχον ἀνεψηγμένους καὶ βλέποντες ἥσαν δὲ Ἀδάμ καὶ ἡ Εὔα, δῆλον ἐντείνεν. «Εἰδε γάρ, φησίν, ἡ γυνὴ διτι καλὸν τὸ ἔνδον εἰς βρῶσιν καὶ ἀρεστὸν τοῖς δρθαλμοῖς ἴδειν καὶ ὡραῖον τοῦ κατανοῆσαι, καὶ λαβοῦσα τοῦ καρποῦ αὐτοῦ ἔφαγε, καὶ ἔδωκε καὶ τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς.» Εἴ γοῦν καλὸν θεασάμενοι τὸ δένδρον καὶ τὸν καρπὸν ἔφηγον, εὑδηλον διτι καὶ πρὸ τῆς τοῦ καρποῦ βρῶσεις γνῶσιν

D μὲν εἰχον καλοῦ τε καὶ κακοῦ, ὅψιν τε δίδυμερεκεστάτην ὡς ἔκαστα δύναμένην. Οὐκοῦν οὐχ ὡς μετὰ τὴν βρῶσιν καὶ τὴν παράδασιν ἀναβλεψάντων εἰργηται τὸ διτηνοίχθησαν αὐτῶν οἱ δρθαλμοὶ (δεικνυνται γάρ καὶ πρὸ τῆς βρῶσεως δρῶντες, ὡς ἔφην) ἀλλ' ὡς τὸ ἀπειρόκακον ἀποθεμένων διτι τῆς παραβάσεως, διτι τὴν γνῶσιν ἀδιάφορον παρέσχεν, ἔρργθη διτι διτηνοίχθησαν αὐτῶν οἱ δρθαλμοί. Ηὔφυκε γάρ δι δρθαλμὸς ὑπὸ τοῦ λογισμοῦ διεγείρεσθαι πρὸς δὲ βλέπει, διτι σύνεσιν αὐτὸς καθ' ἐκεύτον οὐκ ἔχει, κάντειν πολλάκις πρὸς ἔτερα τῆς διανοίας ἀσχο-

¹² Gen. vi, 6. ¹³ Gen. viii, 21. ¹⁴ Gen. iii, 6.

λουμένης τυφλοῦ δίκην ἔσθ' ὅτε παρερχόμεθα καὶ τὸν πάνυ γνώριμον, καὶ ἐπειδὴν ἐγκληθῶμεν, τῷ ζωχολίᾳ τοῦ λογισμοῦ τὸ αἰτιον ἀνατιθέντες ἀπολογούμεθα. Οὕτω καὶ δὲ Ἀδὰμ καὶ ἡ Εῆστι τῇ αἰσθήσει τοῦ νοῦ πρὸς τὴν ὄψιν διηγέρθη, σαν. Τὸ γέρον « Διηγολογηθησαν οἱ ὄφεις λαμπροὶ καὶ ἔγνωσταν διτι γυμνοὶ ήσαν » ἀποκάλυψιν δηλοῖ τὴν ἐγγενομένην τῷ λογισμῷ, οὐκ ἀνάβλεψιν ὄφεις λαμπροῖς, ὥστε τὴν μετὰ τὴν ἀμαρτίαν αἰσθήσειν οὕτω κέκληκεν ἡ Γραφή. παρευθὺν γάρ μετὰ τὴν ἀμαρτίαν τὸ συνεδός πλήττεται. Καὶ δὲ Σίμων φησίν· Εἴ [P. 209] πρόγνωσιν εἶχεν δὲ Ἀδὰμ, διὸ τοῦ προέργων τὴν διὰ τοῦ ὄφεως καὶ τῆς γυναικὸς ἀπάτην; Καὶ δὲ Πέτρος· Εἰ πρόγνωσιν οὐκ εἶχε, πῶς τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ πρὸς τὰς ἔσομένας πρέξεις, διμερῶς τῷ γεννηθῆναι, ἐπέθηκεν ὄνδρατα; Τὸν γάρ πρωτότοκον ὀνόμασε Κάιν, δὲ ἔστι Ζῆλος δὲ καὶ ζηλώσας ἀνείλε τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἀβελ, δὲ ἐρμηνεύεται Πένθος· ἐπ' αὐτῷ γάρ πρώτῳ φονευθέντες ἐπένθησαν οἱ γονεῖς. Εἰ δὲ Ἀδὰμ ἔργον θεοῦ καὶ ποιῆμα πρόγνωσιν εἶχε, πολλῷ μᾶλλον δὲ δημιουργῆσας αὐτὸν θεός. «Οὐτι γάρ ὄντως προγινώσκει δὲ θεός, φησὶ πρὸς τὸν Ἀδρασάμ· Γιγάντων γνώσῃ διτι πάροικον ἔσται τὸ σπέρμα σου ἐν γῇ ἀλλοτρίᾳ, καὶ δουλώσουσιν αὐτὸν ἔτη, οὐ. Τὸ δὲ ἔθνος φέταν δουλεύσωσι, κριῶν ἔγω. Μετὰ δὲ ταῦτα ἔξελεύσονται ὧδε μετὰ ἀποσκευῆς πολλῆς· σὺ δὲ ἐπελεύσῃ πρὸς τοὺς πατέρας σου, μετ' εἰρήνης τραφεῖς ἐν γῇραις καλῷ. Τετάρτη δὲ γενεὴ ἀποστραφῆσονται ὧδε. Τί δὲ; Οὐχὶ Μισύσης καὶ οἱ λοιποὶ προφῆται τὰ ἀμαρτήματα τοῦ Ἰσραὴλ καὶ τὴν ἀπειθείαν αὐτοῦ πρὸς τὸν Χριστὸν καὶ τὴν εἰς τὰ ἔνθη διασπορὰν αὐτοῦ προεθίλωσαν: Εἴ δὲ Μωϋσῆς καὶ οἱ ἄλλοι προφῆται ἐκ τῆς τοῦ θεοῦ χάριτος τὰ μέλλοντα προεγίνωσκον, πῶς αὐτὸς δὲν αὐτοῖς λαλήσας θέδει οὐ προγινώσκει τὰ δύσμενα; «Ωστε οὖν οἰκονομικῶν εὑρηταὶ τὸ, Ἐνεθυμήθη, τουτέστι μετεμάληθη, καὶ τὸ, Καταβάζεις δόφομα. Καὶ μέν γε τὸ, Ἐπειράζει τὸν Ἀδρασάμ, καὶ, Ὁσφράνθη Κύριος, ναὶ διτα τοιχύτα, συγκαταβατικώς διὰ τὴν ἡμετέραν δύσθνεταν λέλεκται, ἔτει διτι γε θυσιῶν οὐκ δρέγεται, διὰ τοῦ προφήτου Δαβὶδ δύπεμφανει λέγων· Μή φάγωμαι κρέα ταύρων ἢ αἷμα τρέχων πίωμαι. «Οθεν δὲ ἐξ αὐτοῦ πρὸ τῶν αἰώνων γεννηθεῖς καὶ ἐπ' ἐσχάτων ἐν τῇς Παρθένου διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίσον τεχθεὶς ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ὀσπερ διερμηνεύων τοῖς ἀγνοοῦσιν, διτι δὲ θεός καὶ Πατήρ πάντα προγινώσκει, ἔλεγεν. Οἶδε γάρ δὲ Πατήρ ἡμῶν δὲ οὐράνιος διτι χορήσετε τούτων ἀπέτανων, πρὶν αὐτὸν αἰτῆσαι· ὑμᾶς. Καὶ τοῖς νομίζουσιν διτι μὴ πάντα βλέπει ἔφασκε· Προσεύχεσθε ἐν τῷ κρυπτῷ, καὶ δὲ Πατήρ ὑμῶν δὲ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει ἐν τῷ φανερῷ. Καὶ τοῖς οἰομένοις αὐτὸν μὴ ἀγαθὸν εἶναι ἐπέπληττε λέγων. Εἴ οὖν διμερῆς πονηροὶ δύντες οἰδατε δόματα ἀγαθὰ διδόνατε τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον δὲ Πατήρ ὑμῶν δὲ οὐράνιος δώσει ἀγαθὴ τοῖς αἰτοῦσιν αὐτὸν; Καὶ τοῖς δικούσιν αὐτὸν θυσιῶν δρέγεσθαι διηγόρευσεν· Ο θεός ἔλεος θέλει καὶ οὐ θυτίας. Καὶ τοῖς ὑπολαμβά-

A per se oculus non intelligit. Itaque sōpēnumero aliis rebus occupato intentoque animo cæcorum instar etiam notissimos præterimus; cumque in nobis vitio vertitur, culpa in animi occupationes rejecta nos purgamus. Sic ergo Adamus etiam ac Eva, sensu mentis ad videndum excitati sunt. Hæc enim¹⁵, « Aperti sunt eorum oculi et cognoverunt se nudos esse, » patefactionem in intellectu obortam designant, non oculorum novum obtutum. Sic ergo nominavit Scriptura sensum peccati. Statim enim a peccato commisso conscientia feritur. Intulit Simon: Cur ergo Adamus, si prænotione fuit præditus, non præsagiit fraudem serpentis et mulieris? Imo, inquit Petrus, nisi futura præscivit, qua ratione potuit filii suis, ut primum nati sunt, ea nomina imponere quibus futuræ actiones designarentur? Primo filio Caini nomen indidit, quæ vox Æmulationem aut Invidentiam notat: qua is impulsus occidit fratrem suum Abelum, cuius nomine luctus significatur: nimirum enim in luctu fuerunt parentes, eo primum necato. Jam si Adamus, Dei opus atque creatura, præscientia fuit prædictus, haud dubie magis etiam ea opifici ejus Deo tribui debet. Et vero futura se prævidere Deus demonstrat, cum ita Abrahamum alloquitur: Certo intelliges posteros tuos in alieno solo exsultatu, servientque **397** Barbaris servitutem annos 400. Ego autem gentem, quæ eos servitio premet, ulciscar. Atque tum huc revertentur magnis cum opibus quarta post ætate. Tu autem placida morte senex ad majores tuos aggregaberis. Quid autem? Nonne et Moses et reliqui vates peccata Israeli, ejus incredulitatem, et in Christum contumaciam, utque essent Judæi per gentes dissipandi, prædixerunt? Quod si Moses et reliqui vates Dei dono futurorum cognitione sunt instructi, quo pacto Deus, qui per eos locutus est, futura ignoraret? Porro illud, Consideravit Deus, id est pœnituit eum, et, Descendam visum, dicta sunt ad humanum captum accommodata. Quod etiam tentavisse Abrahamum dicitur et odoratus, et quæ horum sunt similia, ea dicta sunt nostræ imbecilitatis causa, verbis ad naturæ nostræ morem compositis. Nam sacrificia a se non expeti Deus Davidi verbis sic exponit¹⁶: Egone ut carnes taurorum edam, aut sanguinem hircorum bibam? Huic filius Dei, ante sæcula ex ipso genitus et ultimis temporibus nostræ salutis causa de virgine natus, hæc et alia id genus rudibus quasi interpretatus est. Quod Deus et Pater omnia præsciat, sic. Novit Pater vester cœlestis vos istis omnibus indigere, idque antequam ipsum rogetis. Et qui eum non ubique omnia videre putarent, eo refutantur¹⁷. Precamini in abdito; et Pater vester qui occulta videt, vobis reddet in aperto. Qui eum putarent non esse bonum, sic refelluntur. **388** Quodsi vos, qui mali estis, liberis vestris

¹⁵ Gen. xv, 7. ¹⁶ Psal. xlvi, 15. ¹⁷ Matth. vi, 4.

nostis bona dona præbere, quanto magis Pater A νουσι κακὸν αὐτὸν εἶναι παρκινῶν ἔδος· Γίνεσθε οἰκτίρμωνες ὡς καὶ ὁ Πατὴρ ὑμῶν δούράνιος. Διὸ δὲ τοὺς ἀπτωμένους πολλοὺς θεοὺς ὑπάρχειν ἐφη· "Ιux γινώσκωσι σε τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεὸν, καὶ δῆ ἀπέστειλας Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ ἐξομολογοῦμαι σοι, Πάτερ Κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς. Καὶ μέντοι πρὸς τὸν ἐπερωτήσαντα γραμματέα ποιὰ ἐστὶ πρώτη πασῶν ἐντολῶν, ἀπεκρίθη· "Ἄκουε, Ἰσραὴλ, Κύριος δο Θεός σου Κύριος εἰς ἐστι.

Jesum Christum. Item prædico te Pater, Domini cœli et terræ. Atque etiam scribas interrogantibus quodnam esset primum legis præceptum, respondit²¹: Audi Israel, Dominus Deus tuus unicus est.

Cæterum Simon videns a Petro se sacrarum Litterarum testimoniis in disputatione de Deo in arctum cogi, nolens judicium de controversia fli, victus cum magno dedecore sese subduxit. Erat enim scelestissimus ille, diabolicarum effectiōnum instructissimus peritia, sed spiritualis doctrinæ expers. Quippe adeo fuit magicis artibus ac Satanæ præstigiis exercitatus, ut eorum qui ante diabolicis inventis ac maleficiis celebres fuerunt nemo facile cum eo conferri posset. Nam statuæ ut incederent efficiebat, et in ignem voluntatis non urebatur, in aerem subvolabat, lapides in panes convertebat, draco siebat, in aurum et in angues aliaque animalia mutabatur, duas facies gerebat, fores oclusas ²² et vectibus firmatas aperiebat, ferrea vincula solvebat, in conviviis simulacra omnigenum formarum statuebat; efficiebat ut domi instrumenta sua sponte ad ministerium ferrentur, nemine apparente qui ea gestaret; efficiebat etiam ut se multæ umbræ præcederent quas dicebat esse animas defunctorum. Multos qui ipsum præstigiatorem et impostorem demonstrare conati fuerant, simulato cum iis in gratiam redditu ad convivium invitavit, ac bove mactato varie iis tractatis morbos difficillimos et malos genios immisit, ac plurima alia fecit ministerio dæmonum. Cum aliquando a Cæsare quæreretur ad supplicium ut impostor, aufugit, sua forma Fausto Petri discipulo imposta; isque Faustus ad Petrum reversus ab omnibus pro Simone habitus exagabatur. Quem Petrus intuitus, ut tristem lacryman temque vidit, Simon, inquit, Magus tuam, Fauste, formam pervertit. Metuens enim sibi, quod a Cæsare quærebatur, aufugit, sua forma tibi imposta, ut te capto atque necato in magnum nos dolorem et calamitatem conjiceret. Sed Deus mox te illius populum seducentis veritatisque adversarii forma liberatum tuum restituet. Idque ita factum, Petro adhuc loquente, omnibus nobis cernentibus. Hæc et alia similia horum in Syria dicta atque facta fuisse Clemens scripsit.

Sed Romæ cum, uti retulimus, Petrus atque Simon a Nerone essent egressi, Simon Petro ait: tu Christum Deum tuum inquis in cœlum

B νουσι κακὸν αὐτὸν εἶναι παρκινῶν ἔδος· Γίνεσθε οἰκτίρμωνες ὡς καὶ ὁ Πατὴρ ὑμῶν δούράνιος. Διὸ δὲ τοὺς ἀπτωμένους πολλοὺς θεοὺς ὑπάρχειν ἐφη· "Ιux γινώσκωσι σε τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεὸν, καὶ δῆ ἀπέστειλας Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ ἐξομολογοῦμαι σοι, Πάτερ Κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς. Καὶ μέντοι πρὸς τὸν ἐπερωτήσαντα γραμματέα ποιὰ ἐστὶ πρώτη πασῶν ἐντολῶν, ἀπεκρίθη· "Ἄκουε, Ἰσραὴλ, Κύριος δο Θεός σου Κύριος εἰς ἐστι.

C 'Ο δὲ Σίμων συνιδὼν διεῖ δο Πέτρος αὐτὸν συνάγει²³ ταῖς Γραφαῖς εἰς τὸν περὶ θεοῦ λόγον, ἐκετασμὸν γενέσθαι μὴ θελήσας ἀνεγχώρησε μετὰ πολλῆς αἰσχύνης καὶ ἥττης. Ἡν γὰρ δο ἐξάγιστος πολύπειρος μὲν ἐν ταῖς διαβολικαῖς ἐνεργείαις, ἕπειρος δὲ ἐν ταῖς πνευματικαῖς διδασκαλίαις. Καὶ γὰρ οὕτως ἐξησημένος ἦν ἐν ταῖς μαγείσις καὶ μεθοδείαις τοῦ Σατᾶν ὡς οὐκ ἔλλος τις τῶν πρὸ αὐτοῦ σχεδὸν περὶ ταῖς διαβολικαῖς ἐπινοίαις καὶ κακουργίαις διαβεβομένων. Ἀνδριάντας γὰρ ἐποίει περιπατεῖν, εἰς πῦρ κυλιόμενος οὐκ ἔκαπετο, εἰς ἀέρα ἴππατο, ἐν λίθων ἅρτους ἐποίει, δράκων ἐγίνετο, εἰς χρυσὸν μετεβάλλετο, καὶ εἰς ὄφεις καὶ ἔτερα ζῶα μετεμορφοῦτο, διπρόσωπος ἐγίνετο, θύρας κεκλεισμένας καὶ μεμογχλευμένας ἤνοιγε, σιδηρᾶς δεσμὸς διέλυεν, ἐν δείπνοις εἴδωλα παντοδεπῶν ίδεων παρίστα, τὰ ἐν οἰκῇ σκεύη αὐτομάτως φέρεσθαι πρὸς ὑπηρεσίαν ἐποίει τίνων φερόντων οὐχ δρωμένων, σκιάς πολλὰς προτρέψθαι αὐτοῦ παρεσκεύαζεν, ἀσπερ ψυχὰς τῶν τεθνεώτων ἐφασκεν εἶναι. Πολλῶν δὲ γόνητα καὶ πλάνων αὐτὸν ἐλέγχειν πειρώμενων, διαλλάξεις πρὸς ἐαυτὸν, ἔπειτα προφάσει εὑωχίτις βοῦν θύσας καὶ ἐστάσας αὐτοὺς διαφόρως δυστάτις γόνοις καὶ δαμοσιν ὑπέβαλε. Καὶ ἄλλα πλεῖστα εἰργάσατο καθυπουργούντων αὐτῷ τῶν δαιμόνων. Καὶ γοῦν ποτὲ ζητούμενος ὑπὸ τοῦ Καίσαρος ὡς πλάνος ἀπέδρα, τὴν μορφὴν αὐτοῦ περίθεις Φαῦστῳ μαθητῇ Πέτρου. Καὶ οὗτος ἐπανελθὼν πρὸς τὸν Πέτρον ἐδιώκετο ὑπὸ πάντων διὰ τὴν ἀνόσιον ίδειαν ἦν περιέκειτο. Ἐμδέλψας δὲ δο Πέτρος εἰς αὐτὸν, καὶ ίδων λυπούμενον καὶ δακρύοντα, ἔφη· Ὑπὸ Σίμωνος, ὃ Φαῦστε, τοῦ μάργου ἡ παραλλαγὴ τῆς μορφῆς σου γέγονε· ζητούμενος γὰρ ὑπὸ Καίσαρος φοβηθεὶς ἐφυγε, τὴν ἐαυτοῦ σοι μορφὴν περιθεὶς, ἵνα σοῦ συσχεθέντος καὶ ἀνατρεθέντος λύπην μεγάλην καὶ θλῖψιν ἥμιτν προκεινήσῃ. Ἀλλ' δο Θεός τῆς τοῦ λαοπλάνου καὶ ἐχθροῦ τῆς ἀληθείας Σίμωνος ἀπαλλάξεις σε μορφῆς τὴν προτέρων καὶ ίδιαν σοι παρέξει τάχιον. Ὁπερ δὴ καὶ σὺν τῷ λόγῳ γέγονε, πάντων ἡμῶν θεωρούντων. Ταῦτα μέντοι καὶ ἔτερα τοιαῦτα γεγράφηκεν, ὡς ἐφην, Κλήμης λεχθῆναι καὶ πραχθῆναι ἐν Συρίᾳ.

D 'P. 211] Ἐν δὲ τῇ Ῥώμῃ, μετὰ τὸ ἐκβληθῆναι αὐτοὺς ἀπὸ προσώπου Νέρωνος, ὡς προσέρηγται, εἰπε Σίμων τῷ Πέτρῳ· Ἔφης διεῖ Χριστὸς δο Θεός σου ἀνελγθῇ.

¹⁸ Matth. ix, 43; xii, 7. ¹⁹ Luc. vi, 36. ²⁰ Joann. xvii, 3. ²¹ Marc. xii, 29.

Ιδού κάγκω ἀναλαμβάνομαι. Καὶ οὗτον αὐτὸν Πέτρος κουφίζειν διὰ τῆς μηχείας εἰς τὸν ἄέρα ἐν μέσῳ τῆς πόλεως Ῥώμης, ηὕκτο, καὶ εὐθὺς πεσὼν δὲ Σίμων καὶ συντρίβεις ἀπέθανεν. Ὁ δὲ τόπος ἔκτοτε, δὲ δεξιόνεος αὐτοῦ τὸ βέβηλον καὶ παρμάρον σῶμα, ἐκλύθη ἐιμάνιον. Μερὶς οὖν ἐν ταῖς ἀποστολικαῖς διεπάξεσιν ὁ μέγας ἀπόστολος Πέτρος οὗτα φάσκει. Η' δὲ καταρχῇ τῶν νέων αἱρέσεων γέγονεν ἀπὸ Σίμωνος τοῦ μάγου, ὃς καὶ ἐν Συρίᾳ πολλὰ διαπραξάμενος ἄποτος καὶ ἐν Ῥώμῃ γενόμενος πολὺ τὴν Ἐκκλησίαν ἐσκυλεῖ διὰ μαγείας καὶ διαβολικῆς ἐνεργείας καὶ ἐμπειρίας. Ἐν μὲν γὰρ Καισαρείᾳ τῇ Στράτωνος ἐμοὶ Πέτρῳ συντυχών ἐπειράτο διαστρέψειν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, συμπαρόντων μοι τῶν ιερῶν τέκνων, Ζαχαρίου τοῦ ποτε τελώνου καὶ Βαρνάβα, καὶ Ἀκάλα ἀδελφοῦ Κλήμεντος τοῦ Ῥωμαίου, μαθητεύσαντος δὲ καὶ Παύλῳ τῷ συναποστόλῳ ἡμῶν καὶ συνεργῷ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ· καὶ τρίτου ἐπ' αὐτῶν διαλεχθεὶς αὐτῷ ἐκ τῶν διὰ τῶν προφητῶν λόγων καὶ περὶ Θεοῦ μοναρχίας, ἥττησα αὐτὸδ δυνάμει τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ εἰς ἀφωνίαν κατέβαλον, φυγάδα τε αὐτὸν εἰς Ἰταλίαν κατέστησα. Γενόμενος δὲ, ὡς ἔφην, ἐν Ῥώμῃ πολὺ τὴν Ἐκκλησίαν ἐτάρχει, πολλὰ ἀνατρέπων καὶ εκπομπὴ περιποιούμενος, τὰ δὲ ἔθνη, ἔξιστάνων μαγικῆς τέχνης καὶ δαιμόνων ἐνεργείᾳ. Ὅς καὶ ποτε μεσσόντις ἡμέρας προελθὼν εἰς τὸ θέατρον ἐπιγρείατο δι' ἀέρος ἀναπτῆναι, πάντων θυμαζόντων ἐπὶ τούτῳ. Ἐγὼ δὲ Πέτρος καθ' ἑαυτὸν τύχομην. Καὶ δὴ μετεωρισθεὶς ὑπὸ δαιμόνων ἵππατο μετάρσιος εἰς τὸν δέρπον, λέγων εἰς τοὺς οὐρανοὺς ἀνιέναι κακεῖθεν τοῖς λαοῖς τὰ ἀγαθὰ ἐπιχοργήσειν. Τῶν δὲ δαιμόνων ἐπευρημόντων ἀντῶν ὡς Θεὸν, ἕκτείνας ἕγω τὰς χεῖρας εἰς ὄψος ἱέτευον τὸν Θεὸν κατερράξαι τὸν λυμάνων. Ἀτενίσας οὖν εἶπον τῷ Σίμωνι· Εἰ ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ εἴμι ἕγω, καὶ οὐχὶ πλάνος ὡσπερ σὺ, Σίμων, προστάσω ταῖς πονηραῖς δυνάμεσιν ἀφεῖναι σε τῆς κρατήσεως. Καὶ ταῦτα εἰπόντος μου κατηνέθη μετ' ἥχου πολλοῦ καὶ συντρίβη· καὶ τοῦ δηλου βοήσαντος εἰς Θεὸν δὲν Πέτρος καταγγέλλει, οὗτως ἡ πρώτη κατελύθη τὸν Σιμωνιανὸν αἵρεσις ἐν Ῥώμῃ, καὶ τέλεον ἀπέσθη. Διὸ δὴ καὶ τὴν ἡμέραν ἰκέντου τοῦ σαββάτου ἐπίσημον ἅγιον τὸν Ῥώματοι. ἡερεσίς Ῥωμαὶ ενεργείας αἱρέσεως τοῦτο λέ-

[P. 212] Οἱ μίντοι Νέρων, ἀκούσας διτὶ πεφύνει ται Σίμωνις ὑπὸ τοῦ Πέτρου, καὶ ἀγανακτήσας, ἐκλευσεν αὐτὸν σταυρωθῆναι. Ὁ δὲ Πέτρος παρακαλεῖσκε τὸν ἐπαρχὸν ἵνα μὴ σταυρωθῇ ὅρθιος ὡς δὲ Κύριος, κατὰ κεφαλῆς ἐσταυρώθῃ. Μετὰ δὲ γε τὴν Πέτρου τελευτὴν, ὡς φησιν Εὐσέβιος, Παῦλος δὲ ἀπόστολος κατὰ μὲν τὴν πρώτην ἀπολογίαν ἐλθὼν ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας δέσμιος ἀπολογησάμενος Νέρωνι ἐπὶ τὴν διακονίαν τοῦ κηρύγματος ἐστάλη. Κάντευθεν, ὡς ἔοικε, τὰς τῶν ἀποστόλων Πράξεις ἐπ' ἐκεῖνην τὸν χρόνον Λουκᾶς ἔγραψε, μέχρις δὲ συνῆν τῷ Παύλῳ καθ' ὃν δὲ κατέρρησεν, οὐ συμπαρῆν αὐτῷ, τοῦ Ἀποστόλου σαφῶς τοῦτο λέ-

² II Tim. iv, 16.

A 370 fuisse sublatum? En ipse quoque in cœlum attolor. Cum autem Petrus eum magicis artibus sublimem in aerem efficeri videret in medio urbis Romæ, Deum precatus est, atque confessim Simon decidit, communitisque eo casu membris periit. Locus qui impurum ejus et sceleratum corpus exceptit, jam inde Simonium nominatur. De hoc magnus ille apostolus Petrus in Constitutionibus apostolicis ita disserit: principium novarum hæresium a Simone Mago dicitur. Is et in Syria multa prodigiose fecit, et Romæ magicis diabolicisque artibus et calliditate Ecclesiam majorem in modum vexavit. Ac Cæsarem quidem, quem Stratonis dicitur, mihi Petro congressus conatus est verbum Dei pervertere, cum essent mecum sancti filii, Zachæus, qui olim publicanus fuerat, Barnabas, et Aquila Clementis Romani frater; qui Aquila etiam discipulus fuit Pauli, in apostolico munere et Evangelio docendo college nostri. Tertium cum illo disputavi iis presentibus ex scriptis divinorum vatum de unius Dei imperio; et eum vi Domini nostri Iesu Christi superatum usu vocis privavi, inquit Italianam exsulatum abegi. Romæ autem cum esset, Ecclesiam, ut dixi, vehementer perturbavit, multa pervertens ac sibi arrogans, gentesque magicis artibus ac dæmonum efficacitate fallens. Quin et aliquando media die in theatrum progressus promisit se per aerem sursum evolaturum, omnibus id mirantibus. Ego 371 autem mecum tacitus Deum precabar. Et quidem Simon a dæmonibus sublevatus in aerem sublimis efferebatur, profitens in cœlum se ascendere indeque bona populis suppeditaturum. Dæmones vero ei tanquam Deo faustis acclamationibus plaudebant. Tunc ego manibus sursum intentis suppliciter a Deo petui ut hanc hominum pestem deturbaret, ac Simonem, in eum desixis oculis, ita sum allocutus: Si ego apostolus sum Iesu Christi, et non impostor, sicuti tu es, o Simon, impero malis geniis ut te missum faciant. Hæc me dicente, magno ille cum sonitu decidit confractisque membris interiit. Tum populo acclamante unum esse Deum qui a Petro prædicetur, ita eo tempore prima Simonianorum hæresis Romæ eversa ac prorsus extincta est. Itaque etiam illius sabbati diem Romani solemnum agunt.

B 372 Nero autem Simonem a Petro interfectum esse inaudiens moleste id factum tulit, Petrumque in crucem agi jussit. Petrus ab urbis præfecto obtinuit ne recto corpore ut magister suus Jesus, sed capite ad terram demisso crucifigeretur. Mortuo Petro, ut Eusebius est auctor, Paulus apostolus secundum primum defensionem ex Iudea vincitus missus, cum apud Neronem causam dixisset, ad prædicandum verbum missus fuit. Atque inde, ut videtur, Acta apostolorum Lucas ad id usque tempus prescripsit, quamdiu fuit cum Paulo. Nam Paulo non adfuit, quo is tempore supplicio est affectus. Quod Apostolus diserte ait: 372 Nemo

nostis bona dona præbere, quanto magis Pater vester cœlestis bona largietur iis qui a se possent? Qui eum sacrificiorum cupidum putarent, iis diserte edixit¹⁸: Misericordiam a Deo requiri, non sacrificium. Qui putarent eum esse malum, eos sic exhortatur¹⁹: Misericordes estote, sicut et Pater vester cœlestis. Qui per errorem existimarent multos esse deos, eorum causa hæc ait²⁰: Ut cognoscant te solum verum Deum, et quem misisti Jesum Christum. Item prædico te Pater, Domini cœli et terræ. Atque etiam scribas interroganti quodnam esset primum legis præceptum, respondit²¹: Audi Israel, Dominus Deus tuus unicus est.

Cæterum Simon videns a Petro se sacrarum Litterarum testimoniis in disputatione de Deo in arctum cogi, nolens judicium de controversia fieri, victus cum magno dedecore sese subduxit. Erat enim scelestissimus ille, diabolicarum effectionum instructissimus peritia, sed spiritualis doctrinæ expers. Quippe adeo fuit magicis artibus ac Satanæ præstigiis exercitatus, ut eorum qui ante diabolicis inventis ac maleficiis celebres fuerunt nemo facile cum eo conferri posset. Nam statua ut incederent efficiebat, et in ignem voluntatus non urebatur, in aerem subvolabat, lapides in panes convertebat, draco siebat, in aurum et in angues aliaque animalia mutabatur, duas facies gerebat, fores occlusas **369** et vectibus firmatas aperiebat, ferrea vincula solvebat, in conviviis simulacula omnigenum formarum statuebat; efficiebat ut domi instrumenta sua sponte ad ministerium ferrentur, nemine apparente qui ea gestaret; efficiebat etiam ut se multæ umbræ præcederent quas dicebat esse animas defunctorum. Multos qui ipsum præstigiatorem et impostorem demonstrare conati fuerant, simulato cum iis in gratiam reditu ad convivium invitavit, ac bove mactato varie iis tractatis morbos difficillimos et malos genios immisit, ac plurima alia fecit ministerio dæmonum. Cum aliquando a Cæsare quæreretur ad supplicium ut impostor, aufugit, sua forma Fausto Petri discipulo imposta; isque Faustus ad Petrum reversus ab omnibus pro Simone habitus exagitabatur. Quem Petrus intuitus, ut tristem lacrymantemque vidit, Simon, inquit, Magus tuam, Fauste, formam pervertit. Metuens enim sibi, quod a Cæsare quærebatur, aufugit, sua forma tibi impo-sita, ut te capto atque necato in magnum nos dolorem et calamitatem conjiceret. Sed Deus mox te illius populum seducentis veritatisque adversarii forma liberatum tuum restituet. Idque ita factum, Petro adhuc loquente, omnibus nobis cernentibus. Hæc et alia similia horum in Syria dicta atque facta fuisse Clemens scripsit.

Sed Romæ cum, uti retulimus, Petrus atque Simon a Nerone essent egressi, Simon Petro ait: tu Christum Deum tuum inquis in cœlum

A νουσι κακὸν αὐτὸν εἶναι παρχινῶν ἔδσα· Γίνεσθε οἰκτίρμωνες ὡς καὶ διατήροντες διάθεσιν διατήρησον. Διὰ δὲ τοὺς ἀπατωμένους πολλοὺς θεοὺς ὑπάρχειν ἔφη· Ἰνα γινώσκωσί σε τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεόν, καὶ δύνα-πέστελας Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ ἐξομολογοῦμας σοι, Πά-τερ Κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς. Καὶ μέντοι πρὸς τὸν ἐπερωτήσαντα γραμματέα ποια ἔστι πρώτη πα-σῶν ἑντολῶν, ἀπεκρίθη· Ἀκούε, Ἰσραὴλ, Κύριος δι Θεός σου Κύριος εἰς ἔστι.

Ο δὲ Σίμων συνιδὼν διτι διατήρησαν συνάγει¹ ταῖς Γραφαῖς εἰς τὸν περὶ Θεοῦ λόγον, ἐξετασμὸν γενέσθαι μὴ θελήσας ἀνεχώρησε μετὰ πολύπειρος μὲν ἐν ταῖς διαβολικαῖς ἐνεργειαῖς, ἀπειρος δὲ ἐν ταῖς πνευματικαῖς διδασκαλίαις. Καὶ γὰρ οὕτως ἐξησημένος ἦν ἐν ταῖς μαγειαῖς καὶ μεθοδεύεις τοῦ Σατᾶν ὡς οὐκ ἄλλος τις τῶν πρὸ αὐτοῦ σχεδὸν περὶ ταῖς διαβολικαῖς ἐπινοίαις καὶ κακουργίαις διαβεβογμένων. Ἀνδριάντας γὰρ ἐποίει περιπατεῖν, εἰς πῦρ κυλιόμενος οὐκ ἐκάπετο, εἰς ἀέρα ἴππατο, ἐκ λίθων ἅρτους ἐποίει, δράκων ἐγίνετο, εἰς χρυσὸν μετεβάλ-λετο, καὶ εἰς ὄφεις καὶ ἐπερχόμενα μετεμορφοῦτο, διπρόσωπος ἐγίνετο, θύρας κεκλεισμένας καὶ μεμο-χλευμένας ἤνοιγε, σιδημᾶς δεσμῷ διέλυεν, ἐν διπνοίς εἴδωλα παντοδαπῶν ἰδεῶν παρίστα, τὰ ἐν οἰκί-σκεύῃ αὐτομάτως φέρεσθαι πρὸς οὐρησίαν ἐποίει τὸν φερόντων οὐχ δρωμένων, σκίτας πολλὰς προ-γείσθαι αὐτοῦ παρεσκεύαζεν, ἀσπερ ψυχὰς τῶν τε-θνεώτων ἔφασκεν εἶναι. Πολλῶν δὲ γόνητα καὶ πλά-νων αὐτὸν ἐλέγχειν πειρώμενων, διαλλάξες πρὸς ἕαυτὸν, ἐπειτα προφάσει εὐωχίας βοῦν Θύσας καὶ ἐστάσας αὐτοῦ διαφόρως δυσπάτεις νόσοις καὶ δα-μοσιν ὑπέβαλε. Καὶ ἄλλα πλεῖστα εἰργάσατο καθ-υπουργούντων αὐτῷ τῶν δαιμόνων. Καὶ γοῦν ποτὲ ζῆτούμενος ὑπὲν τοῦ Καλσαρος ὡς πλάνος ἀπέδρα, τὴν μορφὴν αὐτοῦ περίθεις Φαύστῳ μαθητῇ Πέτρῳ. Καὶ οὗτος ἐπανελθών πρὸς τὸν Πέτρον ἐδιώκετο ὑπὸ πάτων διὰ τὴν ἀνόσιον ἰδίαν ἦν περιέκειτο. Ἐμβλέψας δὲ διατήρος εἰς αὐτὸν, καὶ ἰδών λυπού-μενον καὶ δακρύνοντα, ἔφη· Γέπο Σίμωνος, ὁ Φαῦστος, τοῦ μάγου ἡ παραλλαγὴ τῆς μορφῆς σου γέγονε· ζητούμενος γὰρ ὑπὸ Καλσαρος φοβηθεὶς ἔφυγε, τὴν ἕαυτοῦ σοι μορφὴν περίθεις, ἵνα σοῦ συσχεθέντος καὶ ἀνικρεθέντος λύπην μεγάλην καὶ θλῖψιν ἡμῖν προξενήσῃ. Ἀλλ' οὐ θεὸς τῆς τοῦ λαυπλάνου καὶ ἐχθροῦ τῆς ἀληθείας Σίμωνος ἀπαλλάξες σε μορφῆς τὴν προτέραν καὶ ἰδίαν σοι παρέξει τάχιον. Ὁπερ δὴ καὶ σὺν τῷ λόγῳ γέγονε, πάντων ἡμῶν θεωρούντων. Ταῦτα μέντοι καὶ ἐπερα τοιαῦτα γεγράφη-κεν, ὡς ἔφην, Κλῆμης λεγθῆναι καὶ πραχθῆναι ἐν Συρίᾳ.

¹ [211] Εν δὲ τῇ Ρώμῃ, μετὰ τὸ ἐκβληθῆναι αὐ-τὸν ἀπὸ προσώπου Νέρωνος, ὡς προείρηται, εἶπε Σί-μων τῷ Πέτρῳ· Ἐφης διτι Χριστὸς δι Θεός σου ἀνελγθήτη.

¹⁸ Matth. ix, 13; xii, 7. ¹⁹ Luc. vi, 36. ²⁰ Joann. xvii, 3. ²¹ Marc. xii, 29.

Ιδού κάγω ἀναλαμβάνομαι. Καὶ τὸν αὐτὸν Πέτρος κουφιζόμενον διὰ τῆς μαγείας εἰς τὸν ἄνω ἐν μέσῳ τῆς πόλεως Ῥώμης, ηὗκτο, καὶ εὐθὺς πεσὼν ὁ Σίμων καὶ συντριβεῖς ἀπέθανεν. Ὁ δὲ τόπος ἔκτοτε, ὁ δεξιόνεος αὐτοῦ τὸ βέβηλον καὶ παχυμίαρον σῶμα, ἐκλύθη σιμώνιον. Ήερὶ οὖν ἐν ταῖς ἀποστολικαῖς διατάξεσιν ὁ μέγας ἀπόστολος Πέτρος οὕτω φάσκει· Ἡ δὲ καταρχὴ τῶν νέων αἱρέσεων γέγονεν ἀπὸ Σίμωνος τοῦ μάγου, ὃς καὶ ἐν Συρίᾳ πολλὰ διαπραχάμενος ἀποτιχεῖ καὶ ἐν Ῥώμῃ γενόμενος πολὺ τὴν Ἐκκλησίαν ἔσκυλε διὰ μαγείας καὶ διαβολικῆς ἐνεργείας καὶ ἐμπειρίας. Ἐν μὲν γὰρ Καισαρεῖ τῇ Στράτωνος ἐμοὶ Πέτρῳ συντυχών ἐπειράτη διαστρέφειν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, συμπαρόντων μοι τῶν ιερῶν τέκνων, Ζαχαρίου τοῦ ποτε τελώνου καὶ Βαρνάβα, καὶ Ἀκύλα ἀδελφοῦ Κλήμεντος τοῦ Ῥωμαίου, μαθητεύσαντος δὲ καὶ Παύλῳ τῷ συναποστόλῳ ἡμῶν καὶ συνεργῷ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ· καὶ τρίτου ἐπ' αὐτῶν διαλεχθεῖς αὐτῷ ἐκ τῶν διὰ τῶν προφητῶν λόγων καὶ περὶ Θεοῦ μοναρχίας, θετησα αὐτῷ δυνάμει τοῦ Κυρίου τὴν Ἰησοῦν Χριστοῦ, καὶ εἰς ἀφωνίαν κατέβαλον, φυγάδα τε αὐτὸν εἰς Ἰταλίαν κατέστησα. Γενόμενος δὲ, ὡς ἐφην, ἐν Ῥώμῃ πολὺ τὴν Ἐκκλησίαν ἐτάραξε, πολλὰ ἀνατρέπων καὶ ειστῷ περιποιούμενος, τὰ δὲ ἔθνη ἐξιστάνων μαγικῆς τέχνης καὶ δαιμόνων ἐνεργείας. Ὅς καὶ ποτε μισθώσας ἡμέρας προσελθὼν εἰς τὸ θέατρον ἐπηγγείλατο δὲ ἀέρος ἀναπτῆναι, πάντων θυμαζόντων ἐπὶ τούτῳ. Ἐγὼ δὲ Πέτρος καθ' ἑαυτὸν τύχομην. Καὶ δὴ μετεωρισθεὶς ὑπὸ δαιμόνων ἴππατο μετάρσιος εἰς τὸν ἄντρα, λέγων εἰς τοὺς οὐρανοὺς ἀνίεναι· κακεῖθεν τοῖς λοιᾶς τὰ ἄγραξ ἐπιχορηγήσειν. Τῶν δὲ δαιμόνων ἐπευφημούντων αὐτῶν ὡς Θεὸν, ἐκτείνας ἕγω τὰς χεῖρας εἰς ὄψος ἵκετεον τὸν Θεὸν καταρράξαι τὸν λυμαῖνα. Ἀτενίσας οὖν εἶπον τῷ Σίμωνι· Εἴ ἀπόστολος· Ἰησοῦν Χριστοῦ είμι ἕγω, καὶ οὐχὶ πλάνος ἀπόπερ σὺ, Σίμων, προστάσιστα ταῖς πονηρίξις δυνάμεσιν ἀφεῖναι σε τῆς κρατήσεως. Καὶ ταῦτα εἰπόντος μου κατηνέγκθη μετ' ἥχου πολλοῦ καὶ συνετρίβη· καὶ τοῦ ὅχλου βοήσαντος εἰς Θεὸς ὃν Πέτρος καταγέλλει, οὕτως ἡ πρώτη κατελύθη τῶν Σιμωνιανῶν αἱρεσίς ἐν Ῥώμῃ, καὶ τέλεον ἀπέσβη. Διὸ δὴ καὶ τὴν ἡμέραν ἵκεινον τοῦ σαββάτου ἐπίσημον ἥγουσι Ῥωμαῖοι. ἡερεσίς Ῥωμαὶ eversa ac prorsus extincta est. Itaque etiam illius sabbati diem Romani solemnum agunt.

[P. 212] Οἱ μέντοι Νέρων, ἀκούσας δὲ πεφόνευ-
ται Σίμωνος ὑπὸ τοῦ Πέτρου, καὶ ἀγανακτήσας, ἐκέ-
λευσεν αὐτὸν σταυρωθῆναι. Ὁ δὲ Πέτρος παρακα-
λέσκεις τὸν ἐπαρχὸν ἵνα μὴ σταυρωθῇ ὅρθιος ὡς δ
Κύριος, κατὰ κεφαλῆς ἐσταυρώθη. Μετὰ δὲ γε τὴν
Πέτρου τελευτὴν, ὡς φησιν Εὐσέβιος, Παῦλος δ
ἀπόστολος κατὰ μὲν τὴν πρώτην ἀπολογίαν ἐλθὼν
ἀπὸ τῆς Ἰουδαϊκῆς δέσμιος ἀπολογησάμενος Νέρων
ἐπὶ τὴν διακονίαν τοῦ κηρύγματος ἐστάλη. Κάν-
τεῦθεν, ὡς ἔοικε, τὰς τῶν ἀποστόλων Πράξεις ἐπ'
ἵκεινον τὸν χρόνον Λουκᾶς ἔγραψε, μέχρις δὲ συνῆν
τῷ Παύλῳ καθ' ὃν δὲ καιρὸν ἐμαρτύρησεν, οὐ
συμπαρῆν αὐτῷ, τοῦ Ἀποστόλου σαφῶς τοῦτο λέ-

² II Tim. iv, 16.

A 370 fuisse sublatum? En ipse quoque in cœlum attolor. Cum autem Petrus eum magicis artibus sublimem in aerem efficeret in medio urbis Romæ, Deum precatus est, atque confestim Simon decidit, communutisque eo casu membris periit. Locus qui impurum ejus et sceleratum corpus excepit, jam inde Simonium nominatur. De hoc magnus ille apostolus Petrus in Constitutionibus apostolicis ita disserit: principium novarum hæresium a Simone Mago ducitur. Is et in Syria multa prodigiose fecit, et Romæ magicis diabolicisque artibus et calliditate Ecclesiam majorem in modum vexavit. Ac Cæsareæ quidem, quæ Stratonis dicitur, mihi Petro congressus conatus est verbum Dei perverttere, cum essent mecum sancti filii, Zachæus, qui olim publicanus fuerat, Barnabas, et Aquila Clementis Romani frater; qui Aquila etiam discipulus fuit Pauli, in apostolico munere et Evangelio docendo college nostri. Tertium cum illo disputavi iis præsentibus ex scriptis divinorum vatum de unius Dei imperio; et eum vi Domini nostri Iesu Christi superatum usu vocis privavi, inique Italianam exsulatum abegi. Romæ autem cum esset, Ecclesiam, ut dixi, vehementer perturbavit, multa pervertens ac sibi arrogans, gentesque magicis artibus ac dæmonum efficacitate fallens. Quin et aliquando media die in theatrum progressus promisit se per aerem sursum evolaturum, omnibus id mirantibus. Ego 371 autem mecum tacitus Deum precabar. Et quidem Simon a dæmonibus sublevatus in aerem sublimis efferebatur, profitens in cœlum se ascendere indeque bona populis suppeditaturum. Dæmones vero ei tanquam Deo faustis acclamationibus plaudebant. Tunc ego manibus sursum intentis suppliciter a Deo petui ut hanc hominum pestem deturbaret, ac Simonem, in eum desfixis oculis, ita sum allocutus: Si ego apostolus sum Iesu Christi, et non impostor, sicuti tu es, o Simon, impero malis geniis ut te missum faciant. Hæc me dicente, magno ille cum sonitu decidit confractisque membris interiit. Tum populo acclamante unum esse Deum qui a Petro prædicetur, ita eo tempore prima Simonianorum hæresis Romæ eversa ac prorsus extincta est. Itaque etiam illius sabbati diem Romani solemnum

B Nero autem Simonem a Petro interfictum esse inaudiens moleste id factum tulit, Petrumque in crucem agi jussit. Petrus ab urbis præfecto obtuluit ne recto corpore ut magister suus Jesus, sed capite ad terram demisso crucifigeretur. Mortuo Petro, ut Eusebius est auctor, Paulus apostolus secundum primum defensionem ex Judæa vincitus missus, cum apud Neronem causam dixisset, ad prædicandum verbum missus fuit. Atque inde, ut videtur, Acta apostolorum Lucas ad id usque tempus prescripsit, quamdiu fuit cum Paulo. Nam Paulo non adfuit, quo is tempore supplicio est affectus. Quod Apostolus diserte ait: 372 Nemo

mihi in prima defensione adfuit, sed omnes me deseruerunt; non imputetur ipsis. Posteriorem epistolam ad Timotheum scripsit captivus; ubi simul mentionem facit primæ suæ apud Neronem defensionis. Quem et leonis nomine affecit, inhumanitatem ejus atque feros mores preclare notans et imminentem suum obitum mox indicat: « Ereptus sum, inquiens, ori leonis. Sed et in posterum me Dominus servabit ab omni mala re, inque suum cœleste regnum asseret, » innuens propediem suo suppicio se veritati testimonium perhibitum. Quod etiam apertius in eadem epistola prædictit, in hæc verba: ego enim nunc immolor, instatque tempus meæ solutionis. Post primam defensionem dimissus est, ut rursus evangelium prædicaret. Denuo autem in vinculis Romam adductus, itemque Neroni traditus, gladio truncatus martyrii coronam accepit, die Junii 2°, eodem die quo ante annum Petrus in crucem fuit actus. Quo supplici genere affecti sunt etiam Marcus et Lucas evangelista ac Jacobus Domini frater, de quibus ante retulimus. Divo Lucæ pro cruce fuit olea frugifera, cum ad parandam crucem nullum iis in locis aridum lignum reperiretur. Ejus corpus quidam sublatum inter multa alia sepulcra recondidit; itaque effeci ut in obscuræ ejus sepulcræ locus esset. Cum autem postea discipuli eam requirerent, atque propter sepulcrorum multititudinem non deprehendere possent, eorum precibus motus Deus ea nocte collyria medica super ejus tumulum depluit, notam artis quam exercuerat. Atque hoc modo sepulcrum Lucæ innotuit. Hujus sanctæ atque venerandæ reliquiæ sub Constantio Constantini Magni filio beati Artemii opera Constantinopolim relatae, depositæ sunt in templo Divorum Apostolorum, intra sacram mensam, una cum Andrea et Timotheo beatis apostolis.

Cæterum Judæi a Christi in cœlum receptione pacem haberunt annos quadraginta, cum eis divina lentitudo id ad resipiscendum largiretur tempus, ut sua damnantes peccata factum mutarent. Ii vero in deterius ruentes, invidia eo adducti sunt uti sanctos interficerent Stephanum, Jacobum Zebedæum filium, Jacobum Domini fratrem, et alios. Itaque suo merito divitus profectam sibi attraxerunt interencionem. Ea ipsis est terribilibus atque perspicuis denuntiata portentis. Nam quo tempore Dazymorum solemnis agitur festivitas, circa horam noctis nonam, tantum aram templumque circumfulsit lumen quod per integrum duravit horam ut dies videretur facta. Deinde stella supra urbemensis specie apparuit. Alio tempore porta urbis, quæ

XYLANDRI ET

(47) Audaciter Constantium restitui pro Constantino, cum et Zonaras mecum faciat in vita Constantii, et Nicephorus x, 2, si Theodoritus iii, 18: et fragmentum Dorothei martyris, quod Lucæ Evangelio solet prefigi, quanquam in eo quoque Constantiū pro Constantiū vitiōse legitur et is filius Magni perhibetur. Nam Constantinus Magni

A γοντος, δι τη πρώτη ἀπολογίᾳ συμπαρεγένετο, ἀλλὰ πάντες με ἐγκατέλιπον. μὴ αὐτοῖς λογισθεῖη. Τὴν δὲ πρὸς Τιμόθεον δευτέραν ἐπιστολὴν κατεχόμενος ἔγραψεν, ὅμοι στηματίνων τὴν τε προτέραν αὐτοῦ ἀπολογίαν πρὸς Νέρωνα, δὲν καὶ λέοντα διὰ τὸ ἀπάνθρωπον καὶ θηριῶδες τοῦ τρόπου καλῶς ὠνόμασε. Καὶ τὴν περὰ πόδας τελείωσιν ἐπέγει φύσκων· « Ἐδρύσθεν ἐκ στεματος λέοντος· ἀλλὰ καὶ ρύστεται με δ Κύριος ἀπὸ πάξτος ἔργου πονηροῦ, καὶ σώσει εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ τὴν ἐπουράνιον, ὑπεμφανῶν τὸ παρευτίκα μαρτύριον, δεκτὸν στερερὸν ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιστολῇ προσαγορεύει λέγων· Ἔγὼ γάρ ξδη σπένδομαι, καὶ δεκτὸς τῆς ἀναλύσεώς μου ἐφέστηκεν. Ἀπολογησάμενος τοίνυν τὴν πρώτην ἀπολογίαν καὶ αὖθις ἐπὶ τὴν τοῦ κηρύγματος διαχονίαν στειλάμενος, εἴτα πάλιν τὸ δεύτερον ἐπιδίχας τὴν Ῥώμην δίσμιος καὶ ὡσαύτως Νέρωνι παραδοθεὶς τὸν διὰ ξίφους τοῦ μαρτυρίου στέφανον ἀνεδήσατο, μηδὲν Ἰουνίψιον, καθ' ἣν ἡμέραν καὶ Πέτρος ἐσταυρώθη, μετὰ περίοδον χρόνου ἐνὸς, καθάπερ καὶ Μάρκος καὶ Λουκᾶς οἱ εὐαγγελισταὶ καὶ Ἰάκωβος ὁ ἀδελφόθεος, ὃς ἔμπροσθεν εἴρηται. Οὐ δέν μακάριος Λουκᾶς ἐπὶ ἀλατὸς καρπορόδου ἐσταυρώθη, μὴ εὐρισκομένου ξύλου ἔχοντο ἐν τῷ τόπῳ πρὸς τὸ γενέσθαι σταυρόν. Καὶ λαβών τις τὸ σῶμα αὐτοῦ καὶ μεταξὺ πολλῶν μνημείων θάλας ἄδηλον ἐποίησε τὸν τάφον. Τῶν δὲ μαθητῶν ἀναζητούντων μετέπειτα καὶ μὴ εὑρισκόντων αὐτοῦ τὸν τάφον διὰ τὸ πλήθος τῶν μνημάτων, προσευξαμένων αὐτῶν τὴν νυκτὶ ἐκείνῃ κολούρια ἔθρεκεν δ Θεὸς ἵστρικὰ ἐπάνω τοῦ τάφου τοῦ Ἀποστόλου, σύμβολα τῆς ἐπιστήμης αὐτοῦ, καὶ ἐκ τούτων ἐγένετο γνώριμος δ τάφος. Οὗτος τὸ τίμιον καὶ ἄγιον λειψάνων ἀνακομισθεὶν ἐπὶ Κωνσταντίου (47) τοῦ υἱοῦ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίου διὰ τοῦ ἄγιου Ἀρτεμίου, ἐπέθη ἐν τῷ νηῷ τῶν Ἅγίων Ἀποστόλων, διποκτίων τῆς ἀγίας τραπέζης, μετ' Ἀνδρέου καὶ Τιμοθέου τῶν ἀγίων ἀποστόλων.

[P. 213] Οἱ τοίνυν Ἰουδαῖοι μετὰ τὴν τοῦ Κυρίου ἀνάληψιν ἀπολέμηστοι διέμειναν ἐπη μ', μετανοίας αὐτοῖς καιρὸν τῆς μακροθυμίας ἀπεκτεινούσης τοῦ Θεοῦ, ἵνα γνωστιμαχήσαντες τὴν ἰδίαν ἀνακαλέσωνται πλημμέλειαν. Οἱ δὲ μᾶλλον εἰς τὸ χείρον νεύσαντες τῷ φθόνῳ καὶ τοὺς ἄγιους ἀνήρους, Στέφανον, Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου Ἰάκωβον τὸν ἀδελφόθεον καὶ λοιπούς. Διδοῦ καὶ ἀξιωτές ἴφε ταῦτας τὴν θειλατὸν ἐπεσπάσαντο πανωλεθρίαν. « Οὐτεν αὐτοῖς φθινερὰ σημεῖα καὶ ἐναργῆ ἐπεδείκνυντο, τὴν μὲλλουσαν καταλαμβάνειν αὐτοὺς διλασιν προμηνύοντα. Ἐν γὰρ τῇ τῶν Ἀζύμων ἐορτῇ, περὶ ὥραν θ' τῆς νυκτὸς τοσοῦτον φῶς τῶν ναὸν περιέλαμψε καὶ τὸν βωμὸν περὶ ὥραν μέλον ὡς δοκεῖν ἡμέραν γενέσθαι. Ἐπειτα ἀστήρ ὑπερθεν τῆς πόλεως ῥομφαίᾳ παρόμοιος ὠπτάνετο

GOARI NOTÆ.

filius celerius est sublatus quam ut ipsius imperio aliquid horum fieri potuerit. Sed et in Sophronii scriptum est de D. Luca fragmento, anno Constantini vigesimo reliquias ejus Cpolim esse allatas; quod mendosum prorsus est in nomine et in anno. XYL.

"Αλλοτε δὲ Ἀνατολικὴ πυλη χαλκῇ τῆς πόλεως, ση-
δηροδέτοις κλεισμένη μοχλοῖς καὶ μόλις ὑπὸ ἀνδρῶν
λ' ἀνοιγομένη, ὥφθη περὶ ὄραν η̄ τῆς νυκτὸς ἀνεψ-
γμένη. Ήλίου ὡράθησαν πρὸ τὴν δύσεως ὡστὶ
ἄρματα μετάωρα καὶ στρατόπεδα ἔνοπλα περὶ τὸν
ἀρρένα διατρέχοντα καὶ τὰς πόλεις τῆς Ἰουδαίας φο-
βερῶς περιστοιχίζοντα. Ήρός ἐτῶν δὲ τεσσάρων τῆς
ἀλιώσεως ἐν τῇ ἑορτῇ τῆς Σεχνοπηγίας, ἐτί τῆς
πόλεως εἰρηνευούστης, ἀντρωπός τις Ἰησοῦς δνόματι
ἔξαρτος ἐν μέσῳ τοῦ λαοῦ παρελθὼν ἔδρα· Φωνῇ
ἀπὸ ἀνατολῶν, φωνῇ ἀπὸ δυσμῶν, φωνῇ ἀπὸ τῶν
τεσσάρων ἀνέμων, φωνῇ ἐπὶ Ἱεροσόλυμα καὶ πάντα
τὸν λαόν. Καὶ ταῦτα ἐπὶ πολλαῖς ἡμέραις περιερ-
χόμενοις δλήν τὴν πόλιν ἀνενότως ἔβοσ. Διὸ καὶ
τινες τῶν δημοσιῶν ἀγανακτήσαντες μάστιξιν αὐτὸν
ἥκιζοντο. Οὐ δὲ πρὸς ἐκάστην τῶν πληγῶν ἔκραζεν·
Οὐχὶ, οὐχὶ τοῖς Ἱεροσόλυμοις! Κατ' αὐτὴν δὲ
τὴν ἑορτὴν βιοὺς ἀχθεῖσα πρὸς θυσίαν παραδίξεις
ἔτεκεν ἄρνα ἐν μέσῳ τοῦ Ἱεροῦ· οἵτις, οἵμαι, σαφῶς
ἐνέφαπε τὴν γενησομένην αὐτοῖς ἀρδην πανωλεθρίαν.

Τῶν οὖν Ἰουδαίων τὴν πρὸς τὰς Ῥωμαίους ὑπο-
ταγὴν ἡθετηκότων ἀπέστειλε Νέρων Οὐεσπασιανὸν τὸν
υἱὸν αὐτοῦ καὶ Τίτον τὸν ἔκγονον αὐτοῦ, οὗ καὶ
ἐπόρθησαν αὐτὴν, πάντων τῶν Χριστιανῶν δι' ἀπο-
κλύψεως θείας τῶν Ἱεροσολύμων ἐξελθόντων,
μόνον δὲ τῶν Ἰουδαίων ἐκ πάστες τῆς χώρας ἐν τῇ
τοῦ Πάτσχα ἑορτῇ ὥσπερ εν εἰρκτῇ τοῖς Ἱεροσολύ-
μοις συγκλεισθέντων, ὡς ἀμφὶ τὰς τριακοσίας μυ-
ριάδας το πλῆθος ἀριθμεῖσθαι. Καὶ πάντες τὸν ἐπιρ-
τημένου αὐτοῖς διεθρὸν πρὸς Θεοῦ διὰ τὴν εἰς Χρι-
στὸν τὸν θὲὸν ἡμῶν τολμηθεῖσαν αὐτοῖς θεομαχίαν καὶ
μισιφονίαν ἐδίκως κατεδέκατο. Οὐεσπασιανὸς γάρ
ἐν τῇ Παλαιστίνῃ μετὰ θάνατον Νέρωνος ἀναγορευ-
θεὶς βασιλεὺς ὑπὸ τοῦ στρατοῦ πρὸς Ῥώμην ἀπῆλθε,
Τίτον τὸν υἱὸν αὐτοῦ καταλείψας ἐκεῖσε. [P. 214] Οὐ
δὲ ἐλεπόλεις καὶ πύργους παντοίους τεκτηνάμενος
διχῶς τὰ τείχη Ἱεροσολύμων κατεπολέμει. Ἐξελα-
νεις γοῦν τοῦ ἕξι τείχους τοὺς Ἰουδαίους. Πρὸς δὲ
τὸ δεύτερον καταφυγόντας κάκειθεν σφόδρα βιασίοις
κολέμοις ἀναγκάσας ἐπὶ τὸ ἐνδότερον καὶ τρίτον
συνώθει χωρεῖν, ὅπου καὶ καρτερας διαμάχης γενο-
μένης ἐξατέρας παρατάξεως πλειστοις ὅσοις
ἀνηροῦντο. Λιμοῦ δὲ τότε τὴν πόλιν ἀφοργῆσον κα-
τακρατοῦντος, ἦν ίδειν πολλῷ χείρω τῶν πολεμίων
τοὺς ἐνδόν δρῶντας στασιαστάς· εἴ τους γάρ θύραν
εἶδον κεκλεισμένην, κατακλῶντες εἰσεπεγόντων καὶ ἐκ
τῶν φαρύγγων γιττᾶτζοντο τὸν φωμόν. Τούτους ἐν-
έκα καὶ γέροντας ἐβασάνιζον καὶ γύναις ἐσπάρατ-
τον καὶ νῆπια ἥρασσον εἰς γῆν. Ὁρόσοις δὲ τοὺς
πόρους τῶν αἰδοίων ἀμφράτοντες, καὶ ῥάβδοις
ὅξεις τὰς ἔδρας τῶν ἀθλίων διαπερονῶντες, οὕτως
ἡγάγκαζον δράκα μίαν ἀλφίτου μηνῦσαι κεκρυμμέ-
νην. Καὶ χόρτου μὲν σπαράγματα διεμασῶντο,
μητέρες δὲ τῶν νηπίων ταῖς ἐστῶν χερσὶ τῷ λιμῷ
μαρτινομένων ὑπερεώρων, καὶ τῶν πρὸ τῶν ὀφθαλ-
μῶν αὔστων θησαύροντων καὶ τῇ ἐνδείᾳ καταφειρο-
μένων παρελογίζοντο. Ήπασα δὲ οἰχία νεκρῶν πλη-
ρουμένη, καὶ ἐπόζουσα ἀργαλέον ἐνέστηψε λοιμόν.
Καὶ πλειστοις δὲ λιμός, δὲ πόλεμος ἀνάλωσε τὸ γῆρ-

A porta Orientalis dicitur, ærea ac ferratis obdita
vectibus, et quam ægre triginta viri possent aperi-
re, circa octavam noctis horam visa est aperiri.
Rursus ante solis occasum visi sunt in sublimi
currus et exercitus armati per aerem 374 discurre-
ntes atque urbibus Judææ terribiliter circumfusi.
Quatuor etiam ante excidium annis, festo taberna-
culturum die, urbe adhuc pacata, vir quidam Jesus
nomine subito in medium populi progressus clama-
vit. Vox ab ortu solis, vox ab occasu, vox a qua-
tuor mundi cardinibus, vox adversus Hierosolyma
et totam gentem. Hæc ille per aliquot dies, totam
circumiens urbem sine intermissione vociferabatur.
Quod quidam de populo indigne ferentes flagris eum
ceciderunt, ad singulos ictus exclamantem Verba verba
B verba Hierosolymæ. Eadem festivitate bos ad sacrifi-
cium adducta agnum partu edidit in medio templo;
quo quidem prodigio, ni fallor, funditus exitium
Judæis aperte fuit præmonstratum.

Cum ergo Judæi a Romanis defecisset, misit
Nero Vespasianum filium et Titum, qui Hierosoly-
mam exscinderent. Divina tum patefactione admoni-
tati Christiani universi Hierosolymis excesserant,
solique Judæi in urbe erant, ad Paschatis solemne
sacrificium ex tota Judæa eo profecti, ibique tanquam
in carcere inclusi. Multitudinis numerus fuit ad ter-
millena millia; qui omnes divina vindicta rebellionis
suæ contra Christum Dominum nostrum, cædisque
in eum statutæ, exitio suo poenæ dederunt. Etenim
Vespasianus in Palestina degens, a morte Neronis
imperator ab exercitu creatus Romam abiit, Tito
filio 375 suo ibi relicto. Is machinas ad oppugnan-
dum aptas omnisque genereis turres fabricatus, bi-
fariam muros Hierosolymorum oppugnavit, Judæos-
que muro exteriore abactos ad secundum compulit.
Inde quoque magnis certaminibus eos ad tertium
redegit murum; ubi acri commissa pugna plurimi
ab utraque parte occubuerunt. Interim cum urbs
intolerabili fame conflictaretur, vidisses longe atro-
ciora intus a raptoribus quam foris ab hostibus
damna dari. Nam sicubi januam viderent occlusam,
ea effracta irrumpebant bolosque ex ipsis faucibus
hominum eripiebant. Propterea et senes torquebant
et mulieres laniabant et infantes terram allidebant,
meatus pudendorum pisis obturabant, anosque
D miscerorum acutis virgis penetrabant, uti eos cog-
rent pugillum unum farinæ absconditum indicare.
Manducabantur herbas evulsæ; et matres suos in-
fantes inter ipsarum manus fame tabescentes ne-
gligebant, fameque ante oculos suos morientium
nullam ducebant rationem. Porro autem cadavera,
quibus omnes erant domus oppletæ, fetore edito
gravem excitaverunt pestem, qua plures quam bello
perierunt. Quid enim non fuit absumptum? Tunc
etiam mulier quædam nobilis atque dives, nomine
Maria, quæ ex agro in urbem confugerat, cum om-
nibus suis facultatibus esset a militibus spoliata,
infantem quem adhuc lacte suo nutriebat mactavit:

assatiue dimidium voravit, reliquo ad aliam cœnaw servato. **376** Sed milites nidore percepto domum irruperunt, mortemque mulieri minati sunt nisi cibum ostendisset. Tum illa reliquiis pueruli prolati: Hæc, inquit, olim mea fuit genuina proles, nunc miserrimus cibus. Edite et vos: nam ipsa quoque edi, neque este me genitrice humaniores. Sin aversamini, mihi reliquum dimittite. His illi visis atque auditis plangentes suam quisque faciem et tremebundi exierunt. Sic infans, ex quo recte eductus fuerat ventre, in eundem per nefas rediit. Aliud porro iras Dei Judæis infestæ signum commemoratur. Cum enim ad muros summa vi manus consererentur, subito venti turbo inter adversas acies incidit, qui a Romanis missa tela recta in Judæos dirigeret, Judæorum autem tela obliqua averteret: itaque Romani hostium oculos videntes turbine perstringi, clam iis in murum evaserunt magnamque stragem ediderunt.

τῶν δύο μερῶν παρειπεσοῦσα τὰ παρὰ τῶν Ἀρωματῶν δὲ πρὸς αὐτοὺς πεμπόμενα πλάγια παρέσυρεν. Οθεν τὰς δψεις αὐτῶν οἱ Ἀρωματῖοι ἐκ τῆς θυέλλης ἀμαυρουμένας θεασάμενοι λαθραίως τε ἐπανέβαινον καὶ ἐκτόνως κατέκτεινον αὐτούς.

Titus Hierosolymam biennali obsidione in potestatem redactam una cum templo totam in favillam flammis redegit. Tunc utique unctio et judicium abolita sunt, vastitasque urbis impleta, nimirum excidium: quem Judæi suæ contumaciæ fructum ceperunt. Quid autem attinet me h ic prolixum esse? Josephus Judæus, veritatis observantissimus, qui et bello et excidio urbis interfuit, bistoriam ejus rei descripsit. Ea lecta rem planius intelliges. Is ter millies mille numeratos fuisse narrat **377** cum uxoribus et liberis. Periisse autem fame, bello intestino, et in cuniculis in quos sese ultro inclusarant atque interfecerant, 11000000 viros. Reliquos qui aestate integra ac pulchritudine corporis præstarent, Romam in triumpho ductos, ut ibi cum belluis decertarent. De reliqua turba qui annum 17 excessissent, eos partim in Ægyptum ad opus faciendum missos, plerosque in provincias divisos, ut in theatris ibi aut aferis necarentur. Qui autem intra 17 annum aestate erant, eos in servitutem abduci ac divendi jussisse Titum; et virorum fuisse numerum, qui mancipia abducerentur, 90 millia.

δὲ τῶν οὖτῶν αἰχμαλώτους ἀπάγεσθαι πραθησομένους διετάξατο· τούτων δὲ μόνων τὸν ἀριθμὸν θυμάδας ἀνδρῶν συνθεωρεῖσθαι.

Tunc etiam Romæ aiunt tantum extitisse pestem **D** ut per multos dies quotidie supra 10000 hominum elata sint. Tunc et Rhodios ferunt Colossum statuisse, æream statuam Jovi, 127 pedes altam.

Post captam Hierosolymam Symeon Cleopæ filius episcopus ejus urbis factus est.

Nero plenus rabidi furoris matrem, sororem, uxoremque suas necavit, et omnes suos cognatos plurimosque nobilium Romanorum. Propter turpem ac libidinosam ejus vitam mensa ipsius est de cœlo tacta. Statim quidam primarii viri insidias ei stru-

A παρελείφθη μὴ βρωθέν; Τότε καὶ γυνῇ τις εὐγενῆς καὶ πλουσίᾳ, τοῦνομα Μαρία, ἐκ τῆς χώρας καταφυγοῦσα πρὸς τὴν πόλιν, ἐπειδὴ πάσσων αὐτῆς ὑπὸ τῶν στασιαστῶν ἀφρέθη τὴν περιουσίαν, ὑπομέζιον ἔχουσα τέκνον τοῦτο καταβύει· καὶ διπήσασα τὸ ήμισυ μὲν ἔφαγε, τὸ δὲ σὺν δὲ καταλείψασα ἐτήρει. Οἱ δὲ τῆς κνίσσης αἰσθόμενοι καὶ εἰσπηδήσαντες ἀνελεῖν ἡπείρουν, εἰ μὲν ἐπιδείξειε τὸ μέρος. Ἡ δὲ τοῦ παιδικρίου τὰ λείψαν προσχαγοῦσα, Τοῦτο, ἔφη, τὸ ἐμόν ποτε γνήσιον τέκνον, νῦν δὲ πανάθλιον, φάγετε καὶ ὑμεῖς, διτὶ κάγω βέρωνα, καὶ μὴ γένησθε ἐμοῦ τῆς αὐτὸς γεννησμένης συμπαθίστεροι· εἰ δὲ ἀποστέφεσθε, τὸ λοιπὸν ἐμοὶ καταλείψατε. Οἱ δὲ οὖτας ιδόντες καὶ ἀκούσαντες, τὰς αὐτῶν δψεις τύφαντες, τρίμοντες ἐξῆλθον. Οὕτω τὸ καλῶς ἐκ κοιλίας ἐξελθόν τρέφοντο εἰς τὴν αὐτὴν πάλιν κακῶς ὑπέστρεψε γαστέρα. Καὶ τοῦτο δὲ τῆς θεηλάτου δργῆς σημεῖον ιστόρηται. Καὶ γάρ πολέμου ἐπὶ τῇ περιοχῇ σφροδρῶς συρρήγνυμένου ἐξάπονα φύελλα σφρόδρα μετεξῆ μὲν ἀφίμενα βέλη εὐστόχως ἴθυνεν ἐπ' αὐτοὺς, τὰ παρὰ Ἰουδαίων δὲ πρὸς αὐτοὺς πεμπόμενα πλάγια παρέσυρεν. Οθεν τὰς δψεις αὐτῶν οἱ Ἀρωματῖοι τε ἐπανέβαινον καὶ ἐκτόνως κατέκτεινον αὐτούς.

C [P. 215] Επὶ δυσὶ δὲ ἔτεσιν ὁ Τίτος τὴν Ἱερουσαλήμ παραλαβὼν πᾶσαν αὐτὴν καὶ τὸν ἐν αὐτῇ ναὸν κατηράλωσεν ἐν πυρὶ. Τότε ἀληθῶς ἐξωλοθρεύθη χρίσμα, καὶ κρίμα, καὶ ἐν συντελείᾳ ἡ ἑρμασίας αὐτῆς ἰδόθη, τουτέστι συντετελεσμένην ἀπώλειαν καὶ πληρότερην ἀρήμωσιν τῆς ἀπειθείας αὐτῶν ἐτρύγησαν καρπόν. Καὶ τί μοι τὰ πολλὰ λόγειν; Ἰωσηπὸς δὲ ἐκεῖνος, φιλαστήθης ἦν ιστορεῖ περὶ τούτου τῷ τε πολέμῳ καὶ τῷ ἀλώσει ἐκεῖσε συνάν. Τούτῳ εἰς τριακοσίας μυριάδας ἡριμῆσθαι φησι σὸν νηπίοις καὶ γυναιξὶν, ἄνδρας δὲ ἐκατὸν δέκα μυριάδας ἐν τῷ λιμῷ καὶ τῷ πολέμῳ τῷ πρὸς ἀλλήλους, καὶ ἐν τῷ συγκλεισμῷ φέντετος ἐκουσίως ἐν ὑπογαίοις πόποις συνέκλεισαν καὶ κατέκτειναν, διεφθορένται συνεγράψατο. Καὶ τοὺς μὲν ἐν ἀκμῇ τῆς ἥλικας καὶ σώματος κάλλει διαφέροντας τῷ θριάμβῳ Ἀρωματῖοι ἀχθῆναι εἰς θηριομαχίαν, τοῦ ἀλλού δὲ πλήθους τοὺς μὲν ὑπὲρ τὰ Ιζητη τοὺς μὲν δεσμίους εἰς τὰ κατ' Ἀἴγυπτον Ἐργα παραπέμπεισθαι, τοὺς πλείστους δὲ εἰς τὰς ἐπαρχίας ὑπερορίζεσθαι φθερησομένους ἐν θεάτροις καὶ σιδήροις καὶ θηρίοις. τοὺς δὲτούτων διετάξατο· τούτων δὲ μόνων τὸν ἀριθμὸν θυμάδας ἀνδρῶν συνθεωρεῖσθαι.

D Τότε δὴ καὶ λιμὸν κατὰ τὴν Ἀρώμην φασι γενέσθαι τοιούτον ὃς δὲπέρι μυρίους ἐφ' ἡμέραις πλείστους καθ' ἡμέραν ἀποθνήσκειν. Τότε καὶ κολοσσὸν φασι τοὺς Ροδίους ἀναστῆσαι στήλην ἐκ χαλκοῦ τῷ Διὶ, ἐκατὸν εἰκοσιεπτὰ ποδῶν.

Μετα τὴν Ἱερουσαλήμ δὲλωσιν Συμεὼν δ τοῦ Κλεόπα τὸν θρόνον Ἱεροσολύμων διαδέχεται.

Οὗτος δὲ Νέρων μανίας δέλόγου πλησθεὶς ἀνεῖλε μὲν τὴν αὐτοῦ μητέρα καὶ τὴν ἀδελφήν καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τοὺς ἐκ γένους αὐτῷ προσήκοντας πάντας καὶ τῶν ἐπισημοτάτων Ἀρωματῶν πλείστους. Τῷ καὶ διὰ τὸν αἰσχρὸν καὶ δοσελγῆ βίον αὐτοῦ τῇ τραπέζῃ κα-

ραυνὸς ἐπιπίπτει, καὶ εὐθὺς ἐπιτίθενται αὐτῷ τινες τῶν ἐν τέλει ἀναιρήσοντες. 'Ο δὲ παρεκάλει τοὺς συνόντας αὐτῷ ἀνελεῖν αὐτόν. 'Ως δὲ οὐδεὶς ἡνέσχετο τοῦτο πρᾶξαι, Ἐγώ μόνος, ἔφη, οὕτε φίλον ἔχω τὸν σῶζοντα οὔτε ἐχθρὸν τὸν ἀναιροῦντά με. 'Ἀποθανεῖν θέλει τοῦ ψυχῆς, καὶ τὴν χειρὸν οὐχ ὑπηρετεῖ. Καὶ τελευταῖον ἐπειπάν, Ὡ Ζεῦ, οἵος τελείτης κιθαρῳδὸς ἀπόλλυται ἐκυτὸν ἀνείλεν. 'Ἀποθανόντος δὲ αὐτοῦ τινὲς πιλία ὡς ἐλευθερούμενοι ἐφόρεσαν. Περὶ οὖς καὶ Βάλβιος (48), περὶ τῆς κατ' αὐτοῦ ἐπιθέσεως, ὡς οἰκεῖος αὐτοῦ ὁν ἐρωτηθεὶς περὶ Νέρωνος, ὡς καὶ αὐτὸς εἴ κατ' ἐμοῦ; ἔφη, "Ἐφίλησά σε παντὸς μᾶλλον καὶ ἐμίσσα. [P. 216] Ἐφίλησα ἀλπίσας ἀγαθὸν αὐτοκράτορα ἐσεσθαί σε, μισῶ δὲ δτι ταῦτα ποιεῖς" οὕτε γάρ ἀρματηλάτη οὕτε κυνηγῷ οὕτε κιθαρῳδῷ δουλεύειν δύνχματι.

'Επὶ Νέρωνος ἐν Ἀράβῃ Σπατος Λεύκιος Κούστος Κικιννάτος δηριστος ἐδείχθη. Τοῦτον ἡ βουλὴ ἐπεμψε τοὺς παραληφομένους ἐπὶ τὴν ἀρχὴν. Ἔτυχε δὲ τηνικάτα ἀρουρὰν ἐργαζόμενος εἰς σπορὰν, καὶ ἀκολουθῶν τοῖς βουσὶν ἀχίτων, περιζωμάτιον ἔχων καὶ ἐπὶ τῇ κεραλῇ πίλον. Ηροδαρμόντος δὲ τινος καὶ κελεύσαντος ἐπὶ τὸ κοσμιώτερον ἐαυτὸν ποιῆσι, παρελθὼν εἰς τὴν καλύβην καὶ ἀμφιασάμενος προτίθεν. Οἱ δὲ ἡσπάσαντό τε αὐτὸν ὡς Σπατον καὶ τὴν περιπόρφυρον ἐσθῆτα περιτίθεσαν. 'Ο δὲ μικρὸν ἐπισχών καὶ δακρύσας, "Ἄσπορον ἄρα μοι, ἔφη, τὸ χωρίον ἔσται τοῦτον τὸν ἀνικανόν. Καὶ κινδυνεύσομεν οὐχ ἔξειν πόθεν διετραφῆναι;

"Οτι τῇ ἐπωνυμίᾳ τοῦ ἀνικανίατον κύκλου, τῇ μὲν ρώματίουσα φωνῇ τὸ μήνυμα σημαίνει μηγνεῖς γάρ τῇ ἀρχῇ τὴν περιθόδον, καὶ τοῦτο ἐστιν τῇ Ινδικτιών. 'Η δὲ Ἐλλὰς φερωνύμως ἔθηκε τὴν ἐπινέμησιν. Οὐ γάρ εἰς ἀπαράδατον καὶ ὡρισμένον βάρος τὸ παλαιὸν οἱ δόροι τοῖς ὑπερχόοις ἐτάττοντο, ἀλλ' τῇ τῶν καρπῶν γένεσις τὴν σύνταξιν αὐτοῖς ἐφιλανθρωπεύσατο· σπανίζουσαν γάρ τὴν τιλώρυνεν, εὐθηνοῦσαν δὲ οὐκ ἐβάρυνε, καὶ διένειμεν ἀλύπως τοῖς φορολογουμένοις τὸ ἀνάλογον, καὶ τότε δτι χρεία ἐκάλει. Μηδενὸς δὲ ὅντος τοῦ φορολογουμένου οὐδὲ δλως δ φόρος ἐπράττετο, ἀλλ' ἐγίνετο κίρδος δ πόνος δλος τοῖς γεωργήσσασι.

Γάλβας ἐδιστίλευσε μῆνας ὅ, τὴν δὲ τῶν εὐπατριῶν, δε εἶχε παραδυνατάσσοντα τὸν Οθωνα. "Ος καὶ ίδων τὸν Γάλβαν Λούκιον εἰς υιοθεσίαν παραλαβόντα, φθονήσας καὶ τὸ στράτευμα κατ' αὐτοῦ κινήσας ἀπέκτεινεν αὐτόν. 'Απειτούμενος δὲ δ Οθων χρήματα παρὰ τῶν στρατιωτῶν, δ ὑπέσχετο αὐτοῖς, ἔφη οὐ δεῖ αὐτοκράτορα ἀνχγάζεσθαι.

"Οθων ἐδιστίλευσε μῆνας τρεῖς τὴν δέ γένους ἀστήμου. Ούων δὲ ποτε ἐν τῷ ιερῷ τὰ τῆς Ἀρροδίτης ἄσματα τοῖς ιεροῖς παρέμικτε, καὶ διὰ τοῦτο Οὐίτελου αὐτῷ ἐπαναστάντος ξιφίδιψι ἐαυτὸν

XYLANDRI ET

(48, Βάλβιος vel Βάλδος, Balbus vel Flavius Βλάδιος legendum videbatur. Sed cum P. Cornelii Taciti librum xv consulerem, inveni Flavium rectum esse. Subrii enim Flavii tribuni est illuc dictum ibi relatum; et quidem eundem nominat in

A xerunt. Itaque suos ipse 278 hortatus est ut ipsi manus afferrent. Quod cum omnes recusarent. Ego, inquit, solus neque amicum qui me servet habeo, neque inimicum qui me occidat: mori cupit animus, et manus ei non inservit. Tandem fatus, O Jupiter, quantus artifex et citharœdus perit, se ipsum jugulavit. Eo sublatō quidam pileos, ut libertatem adepti, gestaverunt. De eo Flavius, unus eorum qui ei insidias fecerunt, sic pronuntiavit. Interrogatus a Nerone, cui erat admodum familiaris, cur se quoque ipsi adversum præberet, Majore ait te quam ullum alium et amore et odio sum prosecutus; amore, quod sperabam te bonum fore imperatorem; nunc autem odi te ob tua facta: non enim possum aurigas, venatori aut fidicini servire.

B Nerone imperante, Romæ consul fuit L. Quinctius Cincinnatus, vir optimus habitus. Is, cum senatus mitteret qui eum ad accipiendo magistratum vocarent, inventus est sine tunica arans bovesque sequens, subligaculo cinctus ac pileum gestans. Cum accurisset quidam jubaretque eum se ornare, in casam ingressus vestem sumpsit, progressusque salutatus est consul, et purpura praetexta veste amictus. Quinctius paululum moratus flevit, dicens Ergone hoc anno ager mihi non conseretur, et periculum erit de penuria?

C Nomen anni circuli indictio est apud Latinos, quia principium 379 circuiti indicat. Græcia ab eventu nomen imposuit, ut epinemesin appellaret. Antiquitus enim tributum subditis non ita impositum erat ut ejus fixa esset et immutabilis ratio, sed juxta frugum proventum humaniter iis imponebatur, ita ut eo tenuiore minus penderent, neque ubiiore eo census augeretur. Itaque exactoribus pro portione tribuebant, idque tunc, quando necessitas postulabat. Cum autem nemo exigeret, prorsus census non pendebant; sed omnis laboris fructus agricolis relinquebatur.

Galba imperavit menses 9 dies 13. Fuit patricius, habuitque imperii temulum Othonem, qui cum Lucium a Galba videret adoptari, invidia ductus exercitum adversus hunc concitatavit, eumque interfecit. Otho autem a militibus pecuniam, quam promiserat, postulatus, respondit imperatorem non debere cogi.

Imperavit Otho menses 3 dies 8. Natus fuit obscurō genere. Aliquando rem sacram in templo faciens carmina Venerea sacrī permiscuit. Ideoque adversus ipsum a Vitellio mota seditione gla-

GOARI NOT.E.

hac ipsa historia Niphilinus ex Dione, stipatoribus præfuisse indicans. Quod autem Cincinnatus dicitur ad rem publicam gerendam ab aratro vocatus, Nerone imperante, est summus αἰστορητα; XYL.

dio suo se interfecit, dicens. Quorsum enim attinebat me quoque longis cantare tibi?

Vitellius unum annum imperavit, illustri familia ortus. Is astrologos, astronomos præstigiatoresque omnes intra certum diem Italia excedere **380** jussit. Atque ii libellum sparserunt, quo illi sinem vitæ ad certum tempus prædicebant. Quam prædictionem exitus comprobavit, Vitellio a militibus occiso.

Vespasianus, Neronis filius, annos decem, dies octo imperavit. Imperium ei delatum est in Palæstina, adhuc Judæorum urbes oppugnanti. Is Josephum historicum cepit. Romam proficiscens, cum esset ab exercitu imperator declaratus, Titum ad bellum in Palæstina gerendum reliquit. Primo Vespasiani anno templum Capitolinum conflagravit, et quinto anno id reficere ipse cœpit.

Vespasiano successit filius Titus, imperavitque annos tres. Is expugnavit Hierosolymum, urbemque et templum incendit. Is minis, non suppliciis sonates terrebat. Nulla dies eo imperante abiit qua non aliquem subditorum dono aut beneficio aliquo afficeret: dicere enim solebat regium esse benefacere et precibus facile annuere. Omnium qui ipsum compellarent petitionibus annuebat. Et cum quidam familiarium percontaretur cur id faceret cum tamen sæpe promissa non impleret, respondit: Quia ab imperatore nemo debet modestus discedere. Hic Titus cum aestate totum diem iter fecisset, eique sanguis per nares erupisset, atque a sole ustus in animi deliquium incidisset, adhuc spiran-tem **381** frater Domitianus in cistam ligneam nive plenam conjecit tanquam remedium adhibiturus, atque ita interfecit. Ille igitur dignus admiratione Titus philosophia apprime formatus, eloquentissimus, bellicosissimus atque moderatissimus, beneficentiaque, temperantia, justitia et prudentia insigni ornatus, in excidio maxime Hierosolymorum suam miserandi promptitudinem demonstravit. Vehementer enim tunc a Deo exagitatos deploravit Judæos, magisque etiam illacrymavit, cum aëdem Dei videret incendi; precatusque est a Deo veniam, quod non sua bæc voluntate, sed ob impiam Judæorum perversitatem evenirent. Cumque urbe excisa eum sui victorem atque triumphalem prædicarent, respuit eas appellations, dicens non D se ista gessisse, sed divinæ iræ manus accommodasse ac administrum fuisse. Inde cum virtute sua et animi demissione in honore et amore omnium esset, eo quo diximus modo interiit. Tantus autem ejus morte Romæ luctus obortus fuit, ut multo tempore virtutes ejus commemorantes atque reputantes publice et privatim per domos tanquam suo quisque infortunio accepto plorarent.

ἀπομνημονεύοντες καὶ τὰς ἀρετὰς αὐτοῦ ἀναλογιζόμενοι δημοσίᾳ καὶ κατ'

Anno ejus secundo magnum fuit Romæ incendium. Ac S. C. Titus deus appellatus est. Is Titus

A διεχειρίσατο εἰπών. Τί γάρ με ἔδει μακροῖς αὐλοῖς φέναι καὶ αὐλεῖν;

Οὐτέλιος δὲ Βιτέλιος ἐτος ἐν, γένους ἐπιφανοῦς ὁν. Οὗτος ἀστρολόγος καὶ ἀστρονόμος καὶ γόητας ἦντος ῥήτης ἡμέρας πάντας ἐκχωρῆσαι τῆς Ἰταλίας προστάτευεν. Οἱ καὶ προγραμματαὶ ἔξειψιν, προσγρέλλοντες ἦντος ἡμέρας ῥήτης ἀπαλλαγῆσεσθαι: αὐτὸν τοῦ βίου. "Ο δὴ καὶ γέγονεν ἐσφάγη γὰρ ὑπὸ στρατιῶν.

Οὐεσπασιαὶς υἱὸς Νέρωνος ἐβασίλευσεν ἕτη δέκα ἡμέρας η'. Αὐτοκράτωρ δὲ γέγονεν ἐν Παλαιστίνῃ, ἔτι τὰς πόλεις τῶν [P. 217] Ἰουδαίων πολιορκῶν. "Οστις καὶ Ἰώστηπον τὸν συγγραφέα ὑποχείριον ἐποιήσατο. Ἀνήγθη δὲ ἐν Ρώμῃ ἀναγορευθεὶς ὑπὸ τοῦ στρατοῦ βασιλεὺς, καταλιπὼν Τίτον τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὴν Παλαιστίνην πολιορκεῖν. Τῷ πρώτῳ ἐτεί Οὐεσπασιαὶς δὲ ναὸς τοῦ Κεπιταλίου ἐνεπρήσθη, καὶ τῷ ε' ἐτεί οἰκοδομεῖσθαι παρ' αὐτοῦ ἤρξατο.

Μετ' Οὐεσπασιαὶν Τίτος δὲ υἱὸς αὐτοῦ ἐβασίλευσεν ἕτη τρία. Οὗτος πολιορκεῖ τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ τὴν πόλιν καὶ τὸν ναὸν ἐμπιπρᾶ. καθὼς Ἰώστηπος ἰστορεῖ. Οὗτος ἀπειλαῖς καὶ οὐ τιμωρίαις τοὺς ὑπευθύνους ἐφόβει. Βασιλεύοντος γὰρ αὐτοῦ οὐ παρῆλθεν ἡμέρας δὲ δῶρόν τι τῶν ὑπηρεκόν τινὶ δὲ εὐεργεσίαν οὐ παρέσχεν. "Ελεγε γὰρ βασιλέως εἶναι γνώμην τὸ εὐεργετεῖν καὶ ἐν ταῖς αἰτήσεσιν εὐεπήκχον εἶναι. Ηλάντας δὲ τοὺς ἐντυγχάνοντας αὐτῷ αἰτουμένους τι συνετίθετο δὲ τι καὶ βούλοιντο. Καὶ τινος τῶν συγγένων ἐρωτήσαντος, "Οτους χάριν τοῦτο ποιεῖς, πολλάκις μὴ ἐκπληρῶν τὰς ὑποσχέσεις; — Οὐδένα, εἶπεν δὲ Τίτος, ἀπὸ βασιλέως δὲι σκυθρωπὸν ἀποπέμπεσθαι. Οὗτος δὲ Τίτος ὥρᾳ θέρους πανχήμερον δδοιπορχίσας καὶ αἱ μορδαγήσας διὰ τῶν μυκτήρων, ὑπὸ ἡλίου τε φλεγθόεις καὶ πάνυ λειπομηγήσας, ἔτι ἐμπνέοντος αὐτοῦ ἐνέθλεν δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ Δομετιανὸς εἰς λάρνακα ξυλίνην γινόντος γέμουσταν ὡς δῆθεν θεραπεύσων, καὶ ἀπέκτεινεν. Ο γοῦν θυμάτιος Τίτος φιλοσοφώτατος καὶ εὐγλωττότατος καὶ πολεμικώτατος καὶ μέτριος ἄγαν ὑπάρχων, καὶ ἀγαθοεργίῃ πολλῇ καὶ σωφροσύνῃ καὶ δικαιοσύνῃ καὶ φρονήσει κοσμούμενος, ἐκδηλοτέραν ἄπασι πεποίηκε τὴν ἐαυτοῦ συμπάθειαν ἐν τῇ ἀλώσει τῆς Ἱερουσαλήμ. Σφόδρα γὰρ ἐπένθησε τοὺς θεηλάτους Ιουδαίους τότε, καὶ μᾶλλον τὸν θεῖον ναὸν πυρπολούμενον δρῶν ἐδάκρυσε, καὶ τὸν Θεὸν ἐδυσώπησε τυχεῖν ἐλέους καὶ συγγνώμης, δι' οὗ οὐ κατὰ τὴν ἐαυτοῦ προσάρτειν ταῦτα γεγόνασιν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐκείνων θεοστυγῆ δυστροπίαν. Οθεν δὴ μετὰ τὴν ἀλώσιν πρὸς τοὺς ἀνακηρύττοντας αὐτὸν νικητὴν καὶ τροπαιούντον διωθεῖτο τὰς ἀναρρήσεις, ὡς οὐκ αὐτὸς εἰργάζεται τοῦτα φῆσας, ἀλλὰ θεηλάτῳ καὶ θεῖῳ δργῇ καθηυπουργῆσαι καὶ τὰς χεῖρας ἐπιδεωκέναι. Καντεύθεν τοίνυν διὰ τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ καὶ ταπεινοφροσύνην παγγέραστος καὶ πανεπέραστος γενόμενος οὗτως ἐτελεύτησε. Τοσοῦτος δὲ θρῆνος ἐπὶ τῇ τελευτῇ αὐτοῦ κατέσχε τὴν Ρώμην ὡς ἐν χρόνῳ πολλῷ τούτον δημοσίᾳ καὶ κατ'

Τῷ δευτέρῳ ἐτεί τούτου μέγας ἐμπρησμὸς ἐν Ρώμῃ ἐγένετο. Καὶ τῆς συγκλήτου φηρισαμένη Τί-

τος θεὸς ἀνηγορεύθη. Οὗτος ὁ Τίτος ἐν δυσὶν ἔτεσι παραλαβών τὴν Ἱερουσαλήμ πᾶσαν ἐνέπρησε [P. 218] καὶ ἡφάντε, καθὼς εἶρηται, καὶ τὸν ναὸν ἐνέπρησε κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου προσάγρουσιν. Ἐπόδντων γάρ τῶν μαθητῶν περὶ τοῦ Ἱεροῦ δὲι λίθοις καλοῖς καὶ ἀναθύμασι κεκόσμηται, ἔφη· Ταῦτα πάντα ἡ θεωρεῖτε, ἐλέγουσται ἡμέραι ἐν αἷς οὐκ ἀφεθῆσται λίθος ἐπὶ λίθον, διὸ οὐ καταλυθῆσται. Ὄταν δὲ τὸν κυκλούμενην τὴν Ἱερουσαλήμ ὑπὸ στρατοπέδων, τότε γνῶτε διειδεῖσθαι τὴν Ἑρμηνείας κύτην. Οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἔχουσσις καὶ ταῖς θηλαζούσσις ἐν ἔκειναις ταῖς ἡμέραις. Ἔσται γάρ ἀνάγκη μεγάλη καὶ ὀργὴ τῷ λαῷ τούτῳ, καὶ πεσοῦνται ἐν στόματι ρομφαίας, καὶ αἰχμαλωτισθῆσονται εἰς πάντα τὰ ἔθνη. Καὶ Ἱερουσαλήμ ἔσται πατούμενη ὑπὸ ἔθνων, ἔχρι πληρωθῶσι καὶροὶ ἔθνων. Καὶ ἔσται θλῖψις τοιαύτη, οὐαὶ οὐ γέγονε πάποτε, οὐδὲ οὐ μὴ ἔσται. Ταῦτα δὲ πάντα πεπόνθασιν οἱ ἔγυροι τῆς ζωῆς αὐτῶν Ἰουδαῖοι, κυριεύθεντες ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, ὡς ἀπωσάμενοι Χριστὸν τὸν βασιλέα τοῦ παντὸς καὶ τὴν τῶν Ῥωμαίων βασιλείαν δυσσεβῶς ἐπισπασάμενοι, κράζοντες, Οὐκ ἔχομεν βασιλέα εἰ μὴ Καίσαρα, καὶ, Τὸ αἷμα Χριστοῦ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν. Διὸ καὶ μέχρι τῆς συντελείας τὴν εἰς τὰ ἔθνη πάντα διασπορὰν καὶ ταλαιπωξίαν ἔχουσιν αὐτῶν τὰ τέκνα, καθάπερ τινὲς δραπέται μαστιγίαι, μηδὲν τῶν νομίμων ἐπίπειρ λεῖν δυνάμενοι. Ὕποφόρους γάρ ἔχοντες αὐτὸν Ῥωμαῖοι οὐκ ἔωσι τοῖς ἰδίοις κεχρῆσθαι δικαιώμασιν, ἐπειδὴπερ ἔκουσιας ἐπεσπάσαντο τὴν δουλείαν, εἰπόντες, Οὐκ ἔχομεν βασιλέα εἰ μὴ Καίσαρα, καὶ, Εἳν μὴ ἀποκτείνωμεν τὸν Χριστὸν, πάντες εἰς αὐτὸν πιστεύσουσι, καὶ ἐλεύσονται οἱ Ῥωμαῖοι καὶ ἄροῦσιν ἡμῶν τὸν τόπον καὶ τὸ ἔθνος. Οἱ γε καὶ ἀκούντες προεργάτευσαν. Καὶ γάρ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν τὰ ἔθνη, καὶ αὐτοὶ τὴν ἔχουσαν ὑπὸ Ῥωμαίων ἀφηρέθησαν καὶ τὴν λατρείαν, κεκωλυμένοι δέ εἰσι καὶ ἀναιρέναι οὓς θέλουσι καὶ θύειν δὲ βούλονται. Διὸ καὶ ἐπικατάρατοι εἰσι, μὴ δυνάμενοι ποιεῖν τὰ διατεγμένα. Ἐπικατάρτος γάρ, φησί, πᾶς διὸ οὐκ ἔμμενει πᾶσι τοῖς γεγραμμένοις ἐν τῷ Βιβλίῳ τοῦ νόμου, τοῦ ποιῆσαι αὐτά. Ἀδύνατον δέ ἐστιν ἐν διασπορῇ μεταξὺ ἔθνους ὅντας πάντας ἐπιτελεῖν αὐτὸν τὰ τοῦ νόμου καὶ τὴν λατρείαν ἐν ἐνι τόπῳ περιγεγραμμένην, ὡς ἐν λόγῳ Κυρίου Μωϋσῆς διετάξατο.

Τί οὖν πρὸς ταῦτά φατε, ὡς Ἰουδαῖοι; Καὶ τί τὸ αἴτιον τῶν τοσούτων καὶ τηλικούτων ὑμᾶς κατειληφότων κακῶν; Ἀργέ γε συνήκατε διειδεῖσθαι οὐκ εἰς ὅμόδουλον, ἀλλ' εἰς θεὸν προσκεκρουκότες εἰκότως [P. 219] ταῦτα πεπόνθατε καὶ ἀσύγγνωστα πάσχετε; Ἰσαίας γάρ περὶ ὑμῶν ἐκ προσώπου θεοῦ φησιν· Ποὺς ἐγένεντος καὶ ὑψώσα, αὐτοὶ δὲ μετὰ ἡθέτησαν. Καὶ τί ποιήσω τῷ ἀμπελῶνι μου, καὶ οὐκ ἐποίησα αὐτῷ; Διότι ἔμεινα ἵνα ποιήσῃ σταφυλήν, ἐποίησε δὲ ἀκάνθας. Καὶ ἔμεινα ἵνα ποιήσῃ κρίσιν, ἐποίησε δὲ ἀνομίαν, καὶ οὐ δικαιοσύνην, ἀλλὰ κραυγήν. Ησαΐας δὲ ἀκάνθας λέγει καὶ ποίαν ἀνομίαν καὶ κραυγήν; Ἡ δηλονότι,

A biennali obsidione Hierosolyma cepit eamque totam cremavit atque delevit, templumque incendit, sicuti Dominus 382 prædixerat. Cum enim ei discipuli dicerent templum pulchris lapidibus et donariis esse exornatum, dixit²³: Tempus erit cum de hoc quod videtis templo, non supererit lapis alteri lapidi junctus. Cum autem cingi exercitibus Hierosolyma videbitis, tum cogitatote appetuisse ejus excidium. Vnde autem prægnantibus et lactantibus isto tempore. Magnam enim ira Dei necessitudinem huic populo immittet; et cadent acie ferri, ac captivi abducentur ad omnes gentes, conculcabiturque Hierosolyma a barbaris, donec tempus gentium impleatur. Tantaque erit calamitas, quanta neque prius extitit neque postea existet. Hæc omnia perpessi sunt hostes suæ ipsorum vitæ Judæi, a Romanis in servitutem acti, quod regem universi Christum respuerant, Romanoque imperio impie sese subjicerant clamando²⁴: regem præter Cæsarem nullum habemus, item Sanguis Christi nobis nostrisque imputetur liberis. Itaque etiam ad extremum usque posteritas eorum per nationes dispergetur et affligetur; instar fugitivorum et notis compuncitorum servorum nihilque secundum legem agere iis permittetur. Romani enim cum eos habeant stipendiarios, non sinunt propriis uti legibus, ideo quia ultro iis se in servitutem addixerant, cum vociferarentur se non alium habere regem quam Cæsarem. Item nisi Christum occidamus, omnes ei fidem adhibebunt, venientque Romani 383 et urbem gentemque nostram subigent. Et quidem non sponte sua, tamen vaticinati sunt; nam et nationes Christum fide sunt amplexi, et ipsis Romani imperium cultumque sacrorum eripuerunt, et neque interficere iis licet quos volunt, neque sacrificare quoties cupiunt. Quo sit ut exsecrationi sint obnoxii, cum obire ea quæ legibus jubentur non possint. Ita enim lex ait: Exsecratus esto quicunque non omnia quæ in libro legis scripta sunt, observat atque præstat²⁵. Jam fieri nullo modo potest ut qui hinc inde per populos dispersi sint, ii omnem Dei cultum lege Mosaica præscriptum eumque uni loco affixum obeant.

D At vos, Judæi, qui ad hæc dicitis? Quæ causa est tot tantorumque malorum quæ vobis evenerunt? Intelligitisne eam esse, quod non in conservum, sed in ipsum Deum offendistis, ideoque tam graves sine venia pœnas penditis? Nam Isaías quidem de vobis sub persona Dei sic loquitur²⁶: Filiosgenui et extuli ipsi autem me spreverunt²⁷. Item, Quidnam restat quod adhuc in vineam istam laboris impenadam, quod nondum impenderim? Exspectavi dum uvas produceret: Ecce autem spinas protulit. Exspectavi dum juste agerent, sed injustitiam illi et vociferationem ediderunt. Quas vero spinas et

²³ Matth. xxiv, 2; Luc. xxi, 6. ²⁴ Matth. xxvii, 25. ²⁵ Deut. xxvii, 15 seqq. ²⁶ Isa. 1, 2. ²⁷ Isa. v, 4

quam injustitiam ac quem clamorem notat? nimirum spinas ex quibus contextam ei coronam inter injusta supplicia imposuitis, vociferantes: Tolle, tolle, **384** in crucem eum age. Sic et Jeremias: Hereditas mihi mea facta est instar leonis in silva: Adversus me ea vocem sustulit, ideoque eam odi²⁸. Solomon quoque dicit: Exite o filii Sionis, ac videte coronam quam ei mater ejus imposuit die nuptiali²⁹. Matrem ejus vocat, secundum carnem, Judæorum synagogam: dicit enim: Caro mea ex ipsis. Dies autem nuptiarum ejus est, quo sibi gentium Ecclesiam despontavit. Tum vero fatua illa synagoga coronam spineam ejus capiti imposuit, illudensque ei dixit. Salve, o rex Judæorum. Quos etiam minacius objurgat Isaías his verbis: Filii perdit ac semen injustum, cuinam per libidinem illusistis, ac contra quem frena lingua vestrae laxavistis³⁰? Atque ipse etiam Dominus apud Oseam eos deplorat ita inquiens: Vobis ipsis, quoniam a me resiluerunt. Miseri sunt, quia adversum me impie egerunt malaque in me consilia inierunt; itaque Israelus absorptus est atque ad nihilum redactus, factusque inter gentes instar vasis perdit³¹. Rursum per Jeremiam Deus dicit. Castigabit te tua defectio, et malitia tua te convincet; cognoscetis que acerbum tibi esse quod me deseruisti³². At beatus Davidus acerrimo dolore compunctus in vos ita execratur ob petulanter a vobis vexatum Dominum. Obtenebrentur oculi eorum, ne videant; ac tergum eorum usquequaque curva. Effunde in eos iram tuam³³, et **385** excandescente animo eos adorire. Adde eorum peccatis peccata, ne tuam justitiam attingant. Expungantur de libro viventium, et inter justos eorum nomina non scribantur. Dissipa eos vi tua, ac dejice eos, protector meus, o Deus. Deprehendantur in fastu suo, et in ira excidii, ne extinent. Ita experientur Deum Jacobo et finibus terræ imperare³⁴. Nimirum hoc innuens, ipsos justo Dei judicio dispersos, intellecturos Christum esse Deum patris ipsorum Jacobi. Eodem etiam modo vos traducit Moses, is qui Deum vedit, ut impuros et stolidos et ingratos. Filii, inquit, reprehensione digni, pravum genus ac perversum, hæcine Domino rependitis? populus iste fatuus est neque sapit. An non Deus pater est tuus, qui te sibi paravit, qui te fecit, te formavit? Eapropter recte pronuntiat Deus: Dixi, dijiciam eos, abolebo ex hominibus eorum memoriam³⁵. Et quidem inclitus ille Jeremias admodum diserte exprimit quisnam sit ille qui ita a vobis tractatus est: Spiritus, inquit, faciem vestram præcedens, Christus, comprehensus est perversitate vestra, is de

²⁸ Jer. XII, 8. ²⁹ Cant. III, 11. ³⁰ Isa. LVII, 3, 4, 25. ³¹ Psal. LVIII, 23 seqq. ³² Deut. XXXI, 26.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(49) In margine: 'Εντεῦθεν δύναται νοῆσαι καλῶς καὶ τὸ τρωπάριον τὸ λέγον. « Σὲ ἡ ἀνανθοφόρος Ἐβραίων συναγωγὴ, οὐ στοργὴν εὐεργέτου πρὸς την πυλάξασα μητρικήν. » De tropariis infra dicetur.

A αἰσπερ ἐστεργώσατε αὐτὸν ἀνόμως ἐπὶ τοῦ πάθους, κράζοντες. Ἄρον, δέρον, σταύρωσον αὐτόν. Ὡς καὶ ἐπὶ τερψίου, Ἐγένετο ἡ κληρονομία μου ἐμοὶ ὡς λέων ἐν δρυμῷ. Ἐδωκεν ἐπ' ἐμὲ τὴν φωνὴν χύτης, καὶ διὰ τοῦτο ἐμ!στησα αὐτήν. Καὶ Σολομῶν λέγει· Εἴξιλθετε, θυγατέρες Σ:ών, καὶ ἴδετε ἐν τῷ στεφάνῳ φῶντας ἐστεφάνωσεν αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ κατὰ σάρκα νυμφεύσεως αὐτοῦ. Μητέρα μὲν αὐτοῦ κατὰ σάρκα λέγει (49) τὴν τῶν Ιουδαίων συναγωγὴν. Σάρκη μου γάρ φρσιν ἐν αὐτῶν. Ἡμέρα δὲ νυμφεύσεως αὐτοῦ καθ' ἣν τὴν ἐξ ἑνῶν ἐνυμφεύσατο Ἐκκλησίαν. Ή δὲ ματα:όφρων ἐκείνη συναγωγὴ στέφανον ἐξ ἀκανθῶν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ θεῖσα ἐμπαίζουσα αὐτῷ ἐλεγε, Χαῖρε, ὁ βασιλεὺς τῶν Ιουδαίων. Πρὸς οὓς ἀποτενόμενος Ἰησος ἐπιτληκτικάτερον ἔσθη· Ἐν τίνι ἐνετρυφθεῖτε; Καὶ ἐπὶ τίνι ἐχαλάσσατε τὴν γλῶτταν ὑμῶν, τέκνα ἀπωλείας καὶ σπέρμα ἄνομον; Ὁθεν αὐτὸς δὲ Κύριος δι' Οσηή τοῦ προφήτου σλετλιστικῶς εἶπεν, Οὐαὶ αὐτοῖς, διτὶ ἀπεπιδηγησαν ἀπ' ἐμοῦ. Δεῖλαιοι εἰσιν, δτι ἡσένθησαν εἰς ἐμὲ καὶ πονηρά εἰς ἐμὲ ἐλογίσαντο. Καὶ διὰ τοῦτο κατεπόθη, Ἰσραὴλ καὶ εἰς οὐθὲν ἐγένετο, καὶ διτὶ ὕσπερ σκεῦος ἀχρηστον ἐν τοῖς ἔθνεσιν. Καὶ διὰ Ἱερεμίου πᾶλιν φησι· Παιδεύσει σε τὴν ἀποστασία σου, καὶ τὴν κακία σου ἐλέγκει σε, καὶ γνώσῃ διτὶ πικρόν σοι τὸ καταλιπεῖν σε ἐμέ. Ο δὲ γε θεῖος Δαβὶδ, ὕσπερ διαπρισμένος καθ' ὑμῶν, ἐπαρῆται πρὸς τὸν παροινθέντα Κύριον λέγων, Σκοτισθήτωσαν οἱ ὄφθαλμοι αὐτῶν τοῦ μὴ βλέπειν, καὶ τὸν νῶτον αὐτῶν διὰ παντὸς σύγκαμψον. Ἐχεον ἐπ' αὐτοὺς τὴν δργήν σου, καὶ δὲ θυμόδετο τῆς δργῆς σου κατελάθῃ αὐτούς. Πρόσθες ἀνομίαν ἐπὶ τὴν ἀνομίαν αὐτῶν, καὶ μὴ εἰσελθέτωσαν ἐν δικαιοσύνῃ σου· ἐξαλειφθήσωσαν ἐξ βιβλίου ζώντων, καὶ μετὰ δικαίων μὴ γραφήτωσαν. Διατούρπισον αὐτοὺς ἐν τῇ δυνάμει σου, καὶ κατάβαλε αὐτούς, ὁ ὑπερασπιστής μου Κύριε. Καὶ σύλληψθήσωσαν ἐν τῇ ὑπερηφανίᾳ αὐτῶν ἐν δργῇ συντελεῖς, καὶ οὐ μὴ ὑπάρξει. Καὶ γνώσονται διτὶ δὲ θεός δεσπόζει τοῦ Ἰακώβου καὶ τῶν περάτων τῆς γῆς. Ἐφ' οἵς δηπουθεν διαπαρήντες ἐνδικῶς ἐπιγνώσονται πάντως διτὶ θεός ἔστιν δὲ Χριστὸς τοῦ Νατρὸς αὐτῶν Ἰακὼβ. Οὕτω γέ μήν καὶ δὲθπτης Μωϋσῆς στηλίτεων ὅμοις ὡς βθελυρούς καὶ ἄφρονας καὶ διγνώμονας [P. 220] ἐφη. Τέκνα μωμητά, γενεὰ σκολιὰ καὶ διστριχμένη, ταῦτα Κυρίψ ἀνταποδίδοτε; Οὗτος λαὸς μωρὸς καὶ οὐχὶ σοφός. Οὐκ αὐτὸς οὗτος σου Πατήρ ἐκτήσατο σε καὶ ἐποίησε σε καὶ ἐπλασέ σε; Κάντευθεν εἰκότως φησιν δὲ θεός· Εἰπον, διαπερῶ αὐτούς, πάνσω δὲ ἐξ ἀνθρώπων τὸ μνημόσυνον αὐτῶν. Καὶ μέντοι καὶ δὲ κλεινός Ἱερεμίας μάλιστη φημίζων τίς οὗτος ἔστιν δὲ ταῦτα πεπονθὼς ὑφ' ὑμῶν, λέγει· Πνεῦμα πρὸ προσώπου ὑμῶν Χριστὸς; Κύριος συνελήφθη ἐν ταῖς διαφοραῖς ὑμῶν, οὐ

³¹ Ose. VII, 13. ³² Jer. II, 19. ³³ Psal. LXVIII, 24,

Locus qui non multo post citatur ex Thren. IV, ibi et apud Eusebium, Justinum aliosque aliter paulo legitur: sed insistere huic disputationi non libuit. XYL.

εἴπομεν, ἐν τῇ σκιᾷ αὐτοῦ ἐν τοῖς ἔθνεσι. Τοιχῦτα γοῦν καὶ δ Σολομῶν αὐθίς ἐκ προσώπου ὅμῶν τῶν θεομάρχων διαρρήδην προσχορεύει, φάσκων Ἐνεδρεύσωμεν τὸν δίκαιον, δι τοῦ δύσχρηστος ἡμῖν ἐστι καὶ ἐναντιοῦται τοῖς ἔργοις ἡμῶν, καὶ διειδίζει ἡμᾶς ἀμαρτίας νόμῳ, καὶ ἐπαγγέλλεται γνῶν ἔχειν Θεοῦ καὶ Παῦλος Κυρίου ἑαυτὸν ὀνομάζει. Ἐγένετο ἡμῖν εἰς ἔλεγχον ἐνοιῶν ἡμῶν, καὶ βαρὺς ἐστιν ἡμῖν καὶ βλεπόμενος, δι τοῦ ἀνδριός ἐστι τοῖς ἄλλοις δι βίος αὐτοῦ καὶ ἐξηλλαγμέναις αἱ τρίβοι αὐτοῦ. Μετὰ κιβδηλον ἐλογίσθημεν αὐτῷ, καὶ ἀπέγειται τῶν δόδων ἡμῶν ὡς ἀπὸ ἀκαθαρτιῶν. Μακαρίζει δὲ ἔσχατα δίκαιων, καὶ ἀλαζούνεται Πατέρα Θεού. Ἰδωμεν εἰς οἱ λόγοι αὐτοῦ εἰσιν ἀλγητεῖς, καὶ πειράσωμεν τὰ ἐν ἐκδάσει αὐτοῦ εἰς γάρ ἐστι δίκαιος καὶ Γίος Θεοῦ, ἀντιτηφεται αὐτοῦ καὶ ρύσεται αὐτὸν ἐκ χειρὸς ἀνθεστηκότων. Ἱδρει καὶ βασάνῳ ἐτάσσωμεν αὐτὸν, ἵνα γνῶμεν τὴν ἐπιείκειαν αὐτοῦ, καὶ δοκιμάσωμεν τὴν ἀνεξικάκιαν αὐτοῦ. Θανάτῳ ἀσχήμονι καταδίκαστωμεν αὐτὸν, καὶ ἴδωμεν εἰς ἐσται αὐτῷ ἐπισκοπὴ ἐκ λόγων αὐτοῦ. Ων τὸν παράνοιάν τε καὶ δυσμένειαν εἰς μάλα κερτομῶν ἐπῆγαγε. Ταῦτα ἐλογίσαντο καὶ ἐπλανγθησαν· ἀπετύφλωσε γάρ αὐτοὺς ἡ κακία αὐτῶν, καὶ οὐχ ἔγνωσαν μυστήρια Θεοῦ. Οὓς δὴ καὶ δ θεσπέσιος Παταίας θρηνῶν συνφόδιντας λέγει· Οὐαὶ τῇ ψυχῇ αὐτῶν, διότι ἐδουλεύσαντο βουλὴν πονηρὰν καὶ ἐαυτῶν, εἰπόντες· Δίσωμεν τὸν δίκαιον, δι τοῦ δύσχρηστος ἡμῖν ἐστι. Δίδεικται τοίνυν ἐναργέστατα ἡ αἰτία τῆς ἡμῶν ἥπο Θεοῦ ἀλλοτριώσεως καὶ ἐγκαταλείψεως καὶ τῆς διηνεκοῦς καὶ ἀπεράντου ταλαιπωρίας, εἴπερ βούλεθε ἀκούοντες ἐπιγνῶνται. Καὶ περὶ μὲν τῆς ἐν Βαβυλῶνι αἰχμαλωσίᾳς ὡμῶν ὡρισμένον χρόνον εἰπον οἱ προφῆται, καὶ μέντος γε καὶ τὴν ἐπάνοδον καὶ τὴν οἰκοδομὴν τῆς πόλεως προκατέγγειλον. Ἀκούσατε γάρ Ιερεμίου πρὸς ὑμᾶς λέγοντος· Διὰ τὰς ἀμαρτίας ἃς ἡμαρτήκατε κατενοντίον τοῦ Θεοῦ, ἀχθήσσεθε εἰς Βαβυλῶνα αἰχμαλωτοί ὑπὸ Ναθουχοδονόσορο βασιλέως Βαβυλῶνος. Εἰσελθόντες οὖν εἰς Βαβυλῶνα ἔσεσθε ἐκεῖ ἔτη οἱ. Μετὰ δὲ τοῦτο ἐξάκων ὑμᾶς ἐκεῖθεν μετ' εἰρήνης, λέγει Κύριος. Καὶ πάλιν, Καὶ δουλεύσουσιν ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἔτη οἱ, καὶ ἐν τῷ πληρωθῆναι τὰ οἱ ἔτη ἀποκαταστήσω τὸν Ἰσραὴλ εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ, λέγει Κύριος. Καὶ [P. 221] περὶ τῆς οἰκοδομῆς τῆς πόλεως, Παταίας ἔφη· Οὕτω λέγει Κύριος τῷ χριστῷ μου Κύρῳ, οὐ ἐκράτησε τῆς δεξιᾶς, ἐπακοῦστι ἐμπροσθεν αὐτοῖς ἔθνη. Αὐτὸς οἰκοδομήσεται τὴν πόλιν μου, καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ λαοῦ μου ἐπιστρέψει. Ήροὶ οἵ οἰκοδομῆς καὶ Ἀγγαῖος φάσκει· Τῷ δευτέρῳ ἔτει εἰπεῖς· Δαρέιον ἐλάλτησε Κύριος πρὸς μὲν, λέγων· Εἰπον δὴ πρὸς Ζοροβαθέλ καὶ πρὸς Ἰησοῦν τὸν ἱερέα καὶ πρὸς πάντας τοὺς καταλόπους τοῦ λαοῦ, λέγων· Τίς ἔξι ὑμῶν δειδεῖ τὸν οἰκον τοῦτον ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ τῇ ἐμπροσθεν; Καὶ πῶς νῦν βλέπεται αὐτὸν ὡς οὐχ ὑπάρχοντα ἐνώπιον ὑμῶν; Καὶ νῦν κατίσγει, Ζοροβαθέλ καὶ Ἰησοῦς καὶ πᾶς ὁ λαός, καὶ οἰκοδομήσατε τὸν οἶκον. Καὶ εὑδοκήσων εἰς τῷ, καὶ ἐσται ἡ δόξα τοῦ οἴκου τούτου ἡ ἐσχάτη

A quo diximus, sub umbra ejus non inter gentes ambulaturos¹². Ac rursus Solomon in persona vestra, quomodo essetis Deo adversaturi, prædicti: Insidiemur, inquit, justo¹³. Est enim nobis incommodus, atque factis nostris adversatur, nostraque ex lege peccata nobis exprobret: notitiam Dei sibi sumit, seque Filium Dei nominat. Arguit nostras cogitationes, 386 et vel aspectu nobis molestus est. Dissimilis aliorum vita est vita ejus, noresque ejus inusitati nobis. Habet nos pro adulterinis, et a nostris moribus perinde atque ab immunditia abstinet. Beatum prædicat finem justorum, Deumque Patrem suum jactat. Experiamur verane sint ejus verba, exitumque ejus exploremus. Si enim justus estet Filius Dei, tutelam ejus suscipiet Deus, eumque ex adversariorum manibus liberalit. Injuriis et cruciatis eum probabimus, ut aequitatem ejus cognoscamus patientiamque perspiciamus. Morte ignominiosa eum damnabimus; videbimusque utrum, sicuti dicebat, inventurus sit patrocinium. His vestram dementiam ac malignitatem præclare insectans hæc addit: Ita illi ratiocinati sunt atque falsi. Excœavit enim eos malitia, ne arcana Dei cognoscerent. Quos quidem etiam divinus Isaías deplorans, istis convenientia dicit: Væ animæ ipsorum, quia contra se ipsos malum iniverunt consilium, aientes: Vincamus justum: est enim nobis incommodus. Proinde manifestissime demonstrata est causa vestræ a Deo ab alienationis et defectionis ac continentium et finem nullum habiturarum miseriarum, modo vos hæc audientes intelligere velitis. Nam Babylonici quidem exsilio vestri definiuerunt tempus divini vates, redditumque et instauracionem urbis prædixerunt. Audite enim Jeremiam ita vos alloquente¹⁴: Propter peccata vestra, quæ commisisti 387 contra Deum, captivi Babylonem abducemini a Nabuchodonosor Babylonico rege. Babylone degetis annos 70. Iis exactis, vos pacate inde educam, ait Dominus. Et alibi: Servient Barbaris annos 70, quibus completis Israelum in locum suum restituani, inquit Dominus. Et de instauracione urbis Isaías sic vaticinatur: Hæc ait Dominus Christo meo Cyro, cuius dextram apprehendi, ut ei gentes obdiant. Is ædificabit urbem meam, captivumque populum meum dimittet¹⁵: De eadem sic Aggæus: D Anno secundo Darii Dominus ita me est affatus: Agendum ita dicitio Zorobabelo et Jesu pontifici reliquisque omnibus de populo superstitibus: Quis vestrum vidit adem hanc in majestate pristina sua? et quomodo eam nunc videtis, quasi non sit coram vobis? nunc itaque tu Zorobabele, tuque Jesu, et omnis populus, fortes estote et adem extiruite: ego eam approbabio, eritque postremi hujus templi majestas amplior primo, inquit Dominus¹⁶. Quemadmodum igitur prius templum Solomon, ita posterius, et post quod nullum aliud

¹² Thren. iv, 20. ¹³ Sap. II, 12 seqq. ¹⁴ Jer. xxv, 29 passim. ¹⁵ Jer. xlvi, I. ¹⁶ Aggæ. II, 11, 12.

erit, templum Zorobabelus ædificavit. Sic enim Zacharias : Manus, inquit, Zorobabeli templi hujus fundamenta posuerunt; idque eædem perficiunt¹⁷. Quod si denuo instaurari templum deberet, utique vates dixisset : Erit majestas hujus domus postrema prioribus major. **388** Nunc secundum templum primo præferens, ostendit illud esse extremum atque ultimum. Sicut enim primo nullum prius, ita postremo nullum est posterius. Ut ergo si secundum templum cum primo comparasset vates, tertiam templi structuram exspectare fuisset consenteum, sic cum secunda ædes postrema dicitur, ultima ea urbis ac fani ædificatio perspicue prædictetur. Falso itaque et frustra eorum, postquam a Vespasiano et Tito excisa sunt, instaurationem speratis. Quin etiam divinus psalmus Davidus ante illos in persona captivi populi sic dicit: Ad fluvium Babylonis sedebamus, ac Sionis recordantes plorabamus. Ibi il qui nos captivos tenebant, a nobis hymnum exigebant¹⁸. Alio loco de urbe sic vaticinatur : Dominus Hierosolyma ædificat, et dispersum Israelicum populum recolligit. Alibi in persona populi : Cum, inquit Dominus, captivum populum in patriam reducat, exultabit tunc Jacobus et iætabitur Israelus¹⁹. In magno itaque vos errore versamini, Scripturas ignorantes iisque contentas arcanas et divinitus inspiratas prædications. At vero ultimo huic exilio neque tempus certum deflinit Deus neque restitutionem ullus vates promisit. Sed exsilium quidem et regni abolitionem ac urbis excidium omnes vates, redditum et urbis instaurationem nequaquam: verum ejus excidium vestrumque gentis exitium ac continuum supplicium et dissipationem per omnes **398** populos tantummodo predixerunt. Sic enim princeps angelorum Daniel dicit²⁰: « Abolebitur unctio, et desinet iudicium. Urbem imperator superventurus exscindet atque templum. Tanquam in diluvio, ita prodentur. Tollentur de medio sacrificium et libratio, statueturque in templo abominandæ signum vastitatis, eaque perficietur. » Unctione nimurum sacerdotium, judicio regnum et rei publicæ administrationem designavit, reliquorum omnium exitium indicavit, diluvio autem et profecitionem extremam præditionem notavit. Cum ergo, Judæe cœse, audis consummationem, quid porro exspectas? Quodsi ea legens non animadvertis (sicuti revera non animadvertis) de inopinata tua revocatione, atque ideo non intelligens rem veritatis repugnas, audi in digressione hac voces vatum, atque insanum contendendi studium depone. Vates Oseas ita fatur: Finem imponam regno domus Israelicæ, neque posthac miserabor eam domum, sed omni opere ei adversabor, inquit Dominus. Quippe propter studia sua mala mihi invisi sunt, domoque eos mea ejiciam, neque porro eos diligam, inquit Dominus²¹. Radices Ephraimi vitiatæ sunt: exaruit, neque præ-

A ñpèr tñn præwtn, lègεi Kñriοs. « Osper toinuS ſo-
loμῶν τῆς πρώτης οἰκοδομῆς τοῦ νχοῦ γέγονε δομή-
τωρ, οὗτο Ζοροβάβελ τῆς δευτέρας καὶ ἐπίστης.
Φησὶ γὰρ Σχχαρίας· Αἱ χεῖρες Ζοροβάβελ ἔθεμελιω-
σαν τὸν οἶκον τοῦτον, καὶ αἱ χεῖρες αὐτοῦ ἐπιτελέσσου-
σιν αὐτόν. Εἴ μὲν οὖν ἔμελλε πάλιν ἀναστήσεσθαι,
εἴπεν ἂν δι προφήτης, Καὶ ἔσται· ή δόξῃ τοῦ οἴκου τού-
του ἡ ἐσκάτη ὑπὲρ τὰ ἔμπροσθεν. Τῷ δὲ εἰπεῖν,
Ἐπέρ τὴν πρώτην, τὴν δευτέραν ἐσχάτην ὑπέστηνε
καὶ τελευταῖν. Ως γὰρ οὐκ ἔστι τῆς πρώτης προ-
τέρα, οὗτος οὐδὲ τῆς ἐσχάτης ἐσχατιστέρα. « Οὗτος οὖν
εἰ μὲν εἴπεν, Ἡ δευτέρα ὑπὲρ τὴν πρώτην, εἰκὸς ἦν
καὶ τρίτην οἰκοδομὴν προσδοκῆν· εἰ δὲ τὴν δευτέραν
ἐσχάτην ἐκάλεσε, τελευταῖν ἐκείνην οἰκοδομὴν προ-
φανῶς τῆς τε πόλεως καὶ τοῦ νχοῦ παρεδύλωσε. Καὶ
μάτην ἀπατάσθε, ὡς Ἰουδαῖοι, τὴν παλιγγενεσίαν
τούτων μετὰ τὴν Οὐεσπαſιανοῦ καὶ Τίτου καθιέ-
σιν ἀποκριθεοῦντες. Ἀλλὰ μὴν καὶ δι Ιεροφάλατης
Δαβὶδ πρὸ τούτων ἐκ προσώπου τῆς αἰγαλεῖσεως
φησιν· Ἐπὶ τὸν ποταμὸν Βαθυλῶνος, ἐκεῖ ἐκκρίσμεν
καὶ ἐκλαζόμεν εν τῷ μνηστῆναι τιμᾶς τὴν Σιών, καὶ
δι τοῦ ἐπηρώτησαν τιμᾶς οἱ αἰγαλωτεύσαντες τιμᾶς
ὑμῶν. Καὶ ἐπάγει ἐτέρῳθεν ἐπὶ τῆς πόλεως λέγων·
Οἰκοδομῶν Ἱερουσαλήμ δι Κύριος τὰς διασπορὰς τοῦ
Ἰερατῆλ ἐπισυνάξει. Καὶ πάλιν ἐκ προσώπου τοῦ
λαοῦ φάσκει. Ἐν τῷ ἐπιτρόπῳ Κύριον τὴν αἰγα-
λωσίαν τοῦ λαοῦ αὐτοῦ ἀγαλλιάσσεται Ἰακὼβ καὶ
εὐφρανθίσσεται Ἱερατῆλ. Οὐκοῦν ὑμεῖς πολὺ πλανᾶ-
σθε, μὴ εἰδότες τὰς Γραφὰς μήτε τὴν ἐν αὐτοῖς
μυστικὴν καὶ θεόπνευστον πρόδρότησιν. Περὶ δὲ τῆς
ἐσχάτης αἰγαλωτίας ταύτης οὕτε χρόνον ὅρισεν δι
Θεὸς οἵτε ἀποκατάστασιν ἐδίλωσεν δι προφήτης, ἀλλὰ
τὴν μὲν αἰγαλωτίαν καὶ τὴν τῆς βασιλείας ὑμῶν
κατάπαυσιν καὶ τὴν τῆς πόλεως ἐργασίαν πάντες οἱ
προφῆται προανήγγειλαν, τὴν δὲ ἐπάνοδον καὶ τὴν
τῆς πόλεως ἀνόρθωσιν οὐδὲμῶς, πλὴν μόνον τὸν παν-
τελή, ταύτης ἀφανίσμαν καὶ τὸν διεθρὸν ὅμῶν, καὶ τὴν
διηγεκή [P. 222] τιμωρίαν καὶ διαπορὰν εἰς πάντα
τὰ ἔνη. Φησὶ γὰρ δι ἀρχάργελος πρὸς τὸν Δανιήλ·
« Εξολοθρευθήσεται Χρίσμα, καὶ κρίμα οὐκ ἔσται,
καὶ τὴν πόλιν καὶ τὸ ἄγιον διαφθεῖται σὺν τῷ ἡγου-
μένῳ τῷ ἐπερχομένῳ, καὶ ἐκκοπήσονται· ὡς ἐν κα-
τακλυσμῷ, καὶ ἀργήσεται θυσία καὶ σπονδὴ, καὶ ἐπὶ
τὸ ιερὸν βδέλυγμα ἐρημώσεις σιντέλεια δοθήσεται. »
Διὰ μὲν γὰρ τοῦ χρίσματος τὴν Ιερωτύνην ἐδίλωσε,
διὰ δὲ τοῦ κρίματος τὴν βασιλικὴν καὶ πολιτικὴν
κατάστασιν καὶ τῶν ὅλων ἀπάντων τὴν ἀνάρρεσιν
ὑπέρτηνε, διὰ δὲ τοῦ κατακλυσμοῦ καὶ τῆς ἐκκοπῆς
καὶ τῆς συντελείας τὴν ἀδήνην ἐκπτωσιν καὶ πανωλε-
θρίαν ἐσήμανεν. « Οταν οὖν ἀκούρεις, ὡς Ἰουδαῖος τυ-
φλὲ, συντέλειαν, τὸ λοιπὸν ἔτερον προσδοκᾶς; Εἰ δὲ
ἀναγνώσκων οὐκ ἐπιγινώσκεις, ὁσπερ οὖν οὐδὲ ἐπι-
γινώσκεις ὄντως, περὶ τῆς ἀπροσδοκήσου σου ἀνα-
κλήσεως, καὶ διὰ τοῦτο πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἀπομα-
χόμενος οὐ νοεῖς, ἔχοντας²² ἐν παρεκβάσει· τὰς φωνὰς
τῶν προφητῶν, καὶ παῦσαι τοῦ λοιποῦ φιλονίκῶν
καὶ ἀνοηταῖνων. Ο προφήτης οὔτε οὗτος λέγει·

¹⁷ Zachar. iv, 9. ^{17*} Psal. cxxxvi, 1. ¹⁸ Psal. xiii, 7, ^{8*} Dan. ix, 26. ¹⁹ Ose. ii, 14.

Καὶ καταπάντω βασιλείαν οἶκου Ἰσραὴλ, καὶ οὐ μὴ προσθῶ ἔτι τοῦ ἀλεῖσαι τὸν οἶκον Ἰσραὴλ, ἀλλ' ἐδητικόστεμενος ἀντιτέξομαι αὐτῷ, λέγει Κύριος. Καὶ ἐμίσησα αὐτοὺς διὰ τὰς κκείας τῶν ἐπιτηδευμάτων αὐτῶν, καὶ ἐκ τοῦ οἶκου μου ἐκβαλὼ αὐτοὺς, καὶ οὐ προσθήσω τοῦ ἀγαπῆται αὐτούς, λέγει Κύριος. Ἐπόνεσεν Ἐφραίμ τὰς ρίζας αὐτούς, καὶ ἐξηράνθη, καὶ καρπὸν οὐκ ἔτι μὴ ἐνέγκῃ. Καὶ ἀπώτεται αὐτοὺς ὁ Θεὸς, ὅτι οὐκ εἰσῆκουσσαν αὐτούς, καὶ ἔσονται πλανῆται ἐν τοῖς ἔθνεσιν. Ἐφη γοῦν καὶ Μαλαχίας· Οὐκ ἔστι μη: θάλημα ἐν ὑμίν, λέγει Κύριος παντοκράτωρ, καὶ θυσίαν οὐ προσδέξομαι ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν, διότι ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου ἔως δυσμῶν τὸ ὄνομά μου δεδόξαται ἐν τοῖς ἔθνεσι, καὶ ἐν παντὶ τόπῳ θυμίμα προσάγεται τῷ δύναμτι μου καὶ θυσία καθαρί. Διότι μέγα τὸ ὄνομά μου ἐν τοῖς ἔθνεσι, λέγει Κύριος παντοκράτωρ, ἡμεῖς δὲ βεστηλούτε αὐτὸ, διὰ τοῦτο δύσιν ὑμᾶς ἐξυσθεντούμενοις καὶ παρειμένους εἰς πάντα τὰ ἔθνη, ἀνθ' ὧν οὐκ ἐφυλάχατε τὰς ἐντολάς μου. Διό φησιν Ἰερεμίας· Τάδε λέγει Κύριος παντοκράτωρ· Ἰδού ὕμοσσα τῷ δύναμτι μου τῷ μεγάλῳ, εἰ ἔσται τοίνυν τοῦ λοιποῦ ὄνοματός μου ἐν παντὶ στόματι Ἰούδα. Εἴ δὲ τὸ ὄνομα τοῦτο ἔφη περὶ εἰρήσεων ἀπὸ Ἰουδαίων, εὑδηλωτὸς ὅτι καὶ τὸν νόμον καὶ τὰς θυσίας. Οὐ τοίνυν προηγουμένως κατὰ θελαν γνώμην ἡ περὶ τῶν θυσιῶν ἐδόγει νομοθεσία. Κάντεύθεν μὲν ταῦτα διὰ τῶν προφητῶν ἔφη· Τίς γάρ ἐκεῖτησε ταῦτα ἐκ τῶν χειρῶν σου; καὶ, Μή εὐχάριτος καὶ κρέατα ἀφαιροῦσι τὰς ἀμαρτίας σου; καὶ, Μή σφάγιον καὶ θυσίας προστηγκάτε μοι ἐν τῇ ἐρήμῳ ἔτη μ'; καὶ "Ινα τοι μοι λίθανον ἐκ Σαδάζ φέρεις καὶ κιννάμωμον ἐκ γῆς μαχρόθεν; Διό φησι θυσίαν καὶ προσφορὰν οὐκ ἡθέλησας· καὶ, Μή ὀλοκαυτώματα καὶ θυσίας θέλει δι Θεὸς, ἡ τὸ ὄπακονειν αὐτοῦ; καὶ, Ἀκοή, ἀγαθὴ ὑπὲρ θυσίαν· [P. 223] καὶ, Εἰ ἡθέλησας θυσίαν, ἔδωκα ἐν· καὶ, Ὁλοκαυτώματα οὐκ εὐδοκήσεις. Καὶ δὴ καὶ τὰς ἑορτὰς ἐκβαλῶν ἐπάγει λέγων. Μεμίσηκα καὶ ἀπώρματι τὰς ἑορτὰς ὑμῶν, καὶ ἀπόστησον ἀπὸ ἐμοῦ ἥχον φῶν σου, καὶ φαλμὸν δργάνων οὐκ ἀκούσομαι, καὶ ἡμέραν μεγάλην οὐκ ἀνέχομαι, καὶ νηστεῖσον καὶ ἀργίαν μισεῖ ἡ ψυχὴ μου, καὶ οὐ τοιαύτην νηστείαν ἐξελέξαμην. Καὶ, Δάστω ὑμῖν προστάγματα οὐ καλά, ἐν οἷς οὐκ ἔχεσθε ἐν αὐτοῖς. Ήστε οὖν κατὰ τὴν ἀγαθότητα διδώκων ὑμῖν ἑκεῖνα τὰ προστάγματα πάντως, καὶ ἀλλοίωσις οὐκ ἔστιν. Ἐπειδὲ οὖν ἀγνώμων καὶ λίτιν ἀχάριστος ὁ Ἰσραὴλ ἔκπολας γενόμενος, καὶ καταλείψας τὸν ὄντας ὄντα καὶ προσόντα θεὸν, τὸν πυγμαντα καὶ εὐεργετήσαντα αὐτὸν πολυμεῖῶς καὶ πολυτρόπως, καὶ τέλεον ἀποστάς ἀπὸ θεοῦ Σατῆρος αὐτοῦ ἔθυσε τοὺς υἱοὺς καὶ τὰς θυγατέρας αὐτοῦ τοῖς δαιμονίοις, καὶ λατρεύσας καὶ προσκυνήσας τῇ κτίσει περὶ τὸν κτίσαντα, λέγων τῷ ξύλῳ καὶ τῷ λίθῳ θεός μου εῖ, οὐ με γε-

A terea fructum feret. Repellet eos Deus, quia ejus dicto audientes non fuerunt: vagique inter gentes oberrabunt²⁰. Etiam Malachias ita loquitur: **390** Non placetis mihi, inquit Dominus omnipotens, neque sacrificium de vestris manibus accipiam. Nam ab ortu solis usque ad occasum nomini meo apud populos magnifice gloria deseretur. Et ubique adoletur nomini meo, sacrificiumque offeretur purum, quia apud gentes nomen meum magnificat, ait Dominus omnipotens. Vos autem id profanatis. Ideo vos ad nihil redigam, inque populos disjiciam, propterea quod meis praeceptis non paruistis²¹. Ideo, inquit: Jeremias, Hæc ait Dominus omnipotens. Ecce juravi per nomen meum magnum, non fore porro ut quisquam Iuda oriundus nomen meum in ore habeat²². Cum dicit se nomen suum ex Iuda sublaturum, liquet idem de lege sacrificiisque intelligentium esse. Non ergo præcipue Dei sententia hæc fuit, leges de sacrificiis ferre. Nam propterea postmodo per vates ita pronuntiavit: Quis enim haec de manibus tuis requisivit? Item, Num vota et carnes tua peccata abolent²³? et, Num sacrificasti mihi et victimas obtulistiis per 40 annos in solitudine? Item, Quorsum mihi thus ex Saba affers, et cinnamomum de terra longinqua²⁴? Item, Sacrificium et oblationem nolebas²⁵; et, Anne Deus malit solidum sacrificium et victimas, quam sibi obediiri²⁶? Item, Obedientia sacrificio præstat²⁷; et, Si sacrificium voluissest, utique tibi exhibuissem; et, Victimæ integras non probabis²⁸. Quin et festas solemnitates rejicis, **391** ita inferens. Odi et repudio festos dies vestros, amove a me sonitum tuarum cantifinarum, nolo audire tuorum musicorum instrumentorum carmen. Solemnitates vestras non fero, jejunia et ferias odit anima mea: non elegit tale jejunium²⁹. Item, Dabo vobis præcepta non bona, quibus servandis non vivetis³⁰. Omnino itaque istas leges de cæremoniis Deus non ut bonas per se, sed propter pervicaciam vestram vobis dedit. Quia ergo beneficia non agnoscebat ingratissimusque jam inde ab initio erat Israelus, verumque et æternum Deum deserebat, a quo creatus tamque variis et multiplicibus erat affectus beneficiis, ac prorsus deficiens a Deo Servatore suos filios et filias suas dæmonibus immolabat, honoremque et cultum Creatori debitum creaturæ deferret, lignum et lapidem Deum suum a quo genitus esset appellans; neque miser et stupidus populus horruit suum genitorem inficiari Deum vivum ac verum, obliviscique Dei a quo erat educatus, ideo tandem Deus istum populum, ut nauici homines, aversatus est prorsusque repudiavit. Id quod magnus ille Davidus his verbis expressit: Non fuit dicto meo audiens populus, neque animum mihi advertit Israelus: itaque eos dimisi, ut sua sectarentur studia³¹. Ita etiam Zacharia ore loqui-

²⁰ Οσε. ix, 16. ²¹ Malach i, 9, 11. ²² Jer. xliv, 26. ²³ Isa. i, 12 seqq. ²⁴ Amos. v, 22. ²⁵ Jer. vi, 20. ²⁶ Psal. xxxix, 7. ²⁷ I Reg. xv, 22. ²⁸ Psal. l, 21. ²⁹ Isa. i, 13; lviii, 5, 6. ³⁰ Ezech. xx, 25. ³¹ Psal. cv, 1 seqq.

GEORGII CEDRENI

Dixi. Jam non pascam eos amplius : sed quod A γέννηκας, οὐκ ἔφριξεν ὁ τάλας καὶ ἀπόπληκτος ἀπαρνήσεσθαι τὸν γεννήσαντα αὐτὸν Θεὸν ζῶντα καὶ ἀληθινὸν καὶ ἐπιλαβέσθαι: τοῦ τρέφοντος αὐτὸν Θεοῦ. Διὸ δὴ λοιπὸν ὡς ἔχρηστον προσώχθισεν αὐτῷ ὁ Θεός, καὶ ἀπεστράψῃ παντελῶς, διὰ τοῦ μὲν Δασᾶς φάσκων· Καὶ οὐκ ἤκουσεν ὁ λαός μου τῆς φωνῆς μου, καὶ Ἰσραὴλ οὐ προσέτεχε μοι, καὶ ἐξαπέστειλα αὐτούς· κατὰ τὰ ἐπιτηδεύματα τῶν καρδῶν αὐτῶν πορεύεσθαι. Όσαύτας καὶ διὰ Ζαχαρίου φησί· Καὶ εἶπον, οὐ ποιμανῶ αὐτοὺς, ἀλλὰ τὸ ἀποθνήσκεν ἀποθνήσκετω, καὶ τὸ ἀπολλύμενον ἀπολλύεσθω, καὶ τὰ λοιπά. Κατεσθήσεται τὰς σάρκας τοῦ πλησίον αὐτοῦ. Καὶ οὕτω μισητὸν καὶ διερχόμενον καὶ εἰς ἄπτων ἔδειλυγμένον διὰ τῶν αἰσχίστων καὶ θεοτυγῶν ἐπιτηδεύματων ἐκτὸν ἀποφῆναι εἰκότως εὗ μάλα δικαίως εἰς τέλος κατεβλύθη καὶ ἀπελεῖθη, καθὼς πάλιν ὁ θεῖος Μαλαχίας φησίν· Ἐπεισεν Ἰσραὴλ, καὶ οὐ μὴ προσθήσει τοῦ ἀναστῆναι. Οὕτω καὶ ὁ Ἡσαΐς φάσκει· Τίς φείσεται ἐπὶ τοῦ Ἰσραὴλ, ἢ τίς ἀνακάμψει σε εἰς ἐρήνην; λέγει Κύριος· Ὁπίσσω πορεύσῃ, καὶ ἐκτενῶ τὴν χεῖρά μου, καὶ διαφθερῶ σε, καὶ διασπερῶ σε, καὶ οὐκέτι ἀνήσω σε. Καὶ ίδοις ἦγε λαμβάνω καὶ βάστω ὅματα καὶ τὴν πόλιν ἣν ἔδωκα ὅματα, καὶ δώσω ὅματα ὅνειδισμὸν αἰώνιον καὶ ἀτιμίαν αἰώνιον, ἥτις οὐκ ἐπιλησθήσεται. Τῆς τοινυν ἐσχάτης ἀλάσσεις ταύτης καὶ τελευταῖς τὰ δεινά καὶ φοβερὰ προδιαγορεύοντες ὅ τε μέγας καὶ θεορρήματα πάλιν Μωϋσῆς καὶ οἱ μετ' αὐτὸν θεογόροι Ἱεζεχὴλ καὶ Ἰερεμίας, εὐχρινὴ λίαν καὶ σφόδρα δῆλα τοῖς πάσι καὶ τοῖς ἄγαν Ιδιώταις καὶ πεποίηται. Οἱ μὲν γὰρ Μωϋσῆς ἐν τῷ Δευτερονομίῳ φησί· Καὶ ἐπάξει Κύριος ἔθνη [P. 224] ἐπὶ σὲ μακρόθεν, ἀπ' ἐσχάτου τῆς γῆς, ὃσι οἱ δρυμοὶ ἀετοῦ, καὶ ἔθνος ἀναιδὲς πρωσάπφι, καὶ ἐκτρίψει σε ἐν πάσι ταῖς πόλεσι σου, ἔως ὃν καθαιρέσω τὰ τείχη σου τὰ δύψηλα καὶ ὀλύρχα, ἐν οἷς σὺ πέποθες ἐπ' αὐτοῖς. Καὶ φάγῃ τὰ ἔγγονα τῆς κυλίας σου, κρέα σιῶν καὶ θυγατέρων σου, διὰ τὸ μὴ καταλείψθαι ὅμινοι μηδὲν ἐν τῇ στενοχωρίᾳ καὶ θλίψει, ὃν θλίψη σὸν ἔχθρός σου ἐν πάσαις ταῖς πόλεσι σου. Καὶ ἡ ἀπαλὴ ἐν ὅμιναι καὶ ἡ τρυφερὰ γυνὴ τὸ ἔκελθόν διὰ τῶν μηρῶν αὐτῆς καὶ τὸ τέκνον ὃ ἂν τέκῃ καταφάγεται κρυψῆ διὰ τὴν ἔνδειαν πάντων ἐν τῇ στενοχωρίᾳ ἐκείνη καὶ θλίψει. Καὶ ἔσῃ ἐν αἰνίγματι καὶ παραβολῇ καὶ ἐν διηγήματι πάσι τοῖς ἔθνεσιν, εἰς οὓς ἀπαγαγγή σε Κύριος, ἔως ἂν ἐξολοθρεύσῃ σε· καὶ κατατειχήσεσθε ἐν ἀριθμῷ βιβλιοῖς, ἀνθ' ὧν δὲ τὰς ὡς τὰ ἀστρα τοῦ οὐρανοῦ τῷ πλήθει, καὶ οὐκ εἰστοκώσατε τῆς φωνῆς Κυρίου τοῦ Θεοῦ ὅμιῶν. Καὶ ἔσται ὃν τρόπον εὑρέσθη Κύριος ἐφ' ὅμιν, ἐξολοθρεύσαι ὅματα, καὶ ἐξαρθήσεσθε ἀπὸ τῆς ἀγαθῆς γῆς ἐκείνης, καὶ διασπερεῖ σε Κύριος ὁ Θεός σου εἰς πάντα τὰ ἔθνη ἀπ' ἄκρου τῆς γῆς καὶ ἕως ἄκρου τῆς γῆς. Ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἐκείνοις οὐκ ἀναπαύσει σε, οὐδὲ μὴ γένηται στάσις τῷ ἔχνει τῶν ποδῶν σου. Καὶ δώσει σοι Κύριος ὁ Θεός ἐκεῖ καρδίαν ἀθυμούσαν καὶ ἐκλείποντας ὀφθαλμούς καὶ τη-

²¹ Zachar. xi, 9. ²² Imo, Amos v, 1. ²³ Isa. xiii, 9 seqq.

κομένην ψυχήν, καὶ φοβηθήσῃ ἡμέρας καὶ νυκτός. Καὶ ερεῖς τὸ πρώτον ἀπὸ τοῦ φόδου τῆς καρδίας σου· Ήῶς ἂν γένοιτο ἑσπέρα; Καὶ τὸ ἑσπέρας ἔρεις· Ήῶς ἂν γένοιτο τὸ πρωτόν; Οὐ δέ γε Ἱεζεχὴλ ἔφη· Τάδε λέγει Ἀδωναί Κύριος. Ἰδοὺ ἐγὼ ἐτί σὲ, Ἱερουσαλήμ, καὶ ποιήσω ἐν μέσῳ σου κρίμα ἐνώπιον τῶν ἔθνων, καὶ ποιήσω ἐν σοὶ ὃ οὐ πεπόίκα, καὶ οὐ μὴ ποιήσω δύοις αὐτῶν. Ἔτι διὰ τὰ βδελυγμάτα σου πάντα διὰ τοῦτο πατέρες φάγονται τέκνα αὐτῶν ἐν μέσῳ σου, καὶ πατέρες φάγωνται τέκνα αὐτῶν. Καὶ ποιήσω ἐν σοὶ κρίματα, καὶ διασπεῖω πάντας τοὺς καταλόπους εἰς πάντα ἄνεμον, ἀνθ' ὧν τὰ ἄγιά μου ἐμίναντος ἐν πᾶσι τοῖς προσοχθίσμασί σου. Κάγω ἀπώσομαι σε, καὶ οὐ μὴ ἐλέγησω σε ἔτι. Γό τέταρτον σου ἐν θανάτῳ ἀναλαβήσεται, καὶ τὸ τέταρτον σου ἐν λιμῷ συντελεσθήσεται ἐνώπιον σου, ἐν μέσῳ σου, καὶ τὸ τέταρτον σου ἐν ρόμακι πεσεῖται κύκλῳ σου, καὶ τὸ τέταρτον σου εἰς πάντα ἄνεμον διασκορπίων. Καὶ ὁ μὲν πόλεμος καὶ ἡ ἁμφίκλι ἔξωθεν, ὁ δὲ λιμὸς καὶ ὁ θάνατος ἔσωθεν διοθρύψει. Οἱ δέ ἐξ αὐτῶν ἀνασωζόμενοι ἀναλαβήσονται. Καὶ ὑπολείψομαι ἐξ αὐτῶν ἐκ ρομφαίας καὶ λιμοῦ καὶ θανάτου, διπάς δὲ ἐκδιηγῶνται τὰς ἀνομίας αὐτῶν πάσας ἐν τοῖς ἔθνεσι, καὶ γιώσονται διὰ ἐγώ Κύριος δι τύπτων. Διὰ δὴ τοῦτο φροντίσει καὶ διερός Χρυσόστομος· Οὐκ ἀναιρεῖ πάντας ἀρδηγά, ἀλλὰ σκορπίζει. Τοῦτο γάρ προϋπει μαχίνων ὁ θεῖος Δασιδίδης ἐλεγει πρὸς αὐτόν· Μή ἀποκτείνῃς αὐτοὺς, ήτοι πάντας, ἀλλὰ διασκόρπισον, ἐξ αὐτῶν δικούσθεν, ἐν τῇ δύναμει σου. Περὶ δέ γε τῆς δευτέρας [P. 225] αὐτοῦ ἐλεύσεως καὶ φυνέρωσεως καὶ πολλῆς καὶ ἀπεραμυθήτου θλίψεως αὐτῶν εἴπει Ζαχαρίας· Τότε ἥξει Κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν, καὶ ἔσται κοπετὸς μάγας ἐν Ἱερουσαλήμ. Ὁφονται γάρ εἰς ὃν ἔξεκέντησαν. Ἄλλ' εἰς ὃν ἔξεκέντησαν; Τί δέ ἔστι τὸ εἰς ὃν; Σταυρὸς ἦν εἰς ὃν ἔξεκέντησαν. Ηρὸς γάρ τῆς φοβερᾶς παρουσίας τοῦ Κυρίου, καθάπερ βασιλέων σημείου, τὸ λεγόμενον σίγουν κατὰ κοινήν συνήθειαν προτρέχει τῆς Χριστοῦ παρουσίας, ὑπὸ τῶν ἀγγέλων δοξαζόμενον καὶ προευαγγελίζομενον. Καὶ φανήσεται ὁ σταυρὸς ἀπὸ τῆς γῆς ἀπεκρύπτων τὸν ἥλιον καὶ ἀμβλύνων τὴν σελήνην, ὡς φησιν ὁ Κύριος· Τότε φανήσεται τὸ σημεῖον τοῦ ἥλιού τοῦ θεοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ. Καὶ ἵνα πλησιάσῃ τὸ ἑῆμαρ Ζαχαρίου, τὴν λέξιν αὐτῆν μετῆγαγεν ὁ Χριστός, λαβὼν εἰς ἀληθειαν, λέγων· Τότε δύνονται εἰς ὃν ἔξεκέντησαν. Οὐ δέ γε Ἱερεμίας ὅμοιως φάσκει· Τάδε λέγει Κύριος ὁ θεὸς Ἱερατὴλ· Ἰδοὺ ἐπάγω ἐγώ ἐτί θύων τὸπον τοῦτον κακά, ὥστε παντὸς ἀκούοντος αὐτὰ τὴλέστει ἀμφότερα τὰ ὡτα αὐτοῦ, ἀνθ' ὧν ἐγκατέλιπον με καὶ ἀπῆλλοτρίωσαν τὸ τόπον τοῦτον. Καὶ σφαξω τὴν βουλὴν Ἰούδα καὶ τὴν Βουλὴν Ἱερατὴλ ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, καὶ καταδαλῶ αὐτοὺς ἐν τῇ μαχαίρᾳ ἐναντίων τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν. Καὶ δώσω τοὺς νεκροὺς αὐτῶν εἰς βρῶσιν τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τοῖς θηρίοις τῆς γῆς. Καὶ τάξω τὴν πόλιν ταύτην εἰς ἀφανισμὸν καὶ εἰς συρρυμόν αιώνιον, ἵνα πάντες οἱ διαπορευόμενοι δι' αὐτῆς ἐκστήσονται καὶ σκυ-

A drans in medio tui in conspectu 394 tuo fame peribit ; quadrans circum te gladio cadet, et quadrantem in omnes terrarum plagas disjiciam. Foris bellum et gladius vastabit, intus fames et pestis perdet. Qui ea fugient, ii captivi ducentur : ii quos non absumet gladius fames et pestis, ut in omnibus nationibus sua omnia peccata narrent, intelligentque me esse Dominum qui percutio. Propterea etiam beatus Chrysostomus dicit: Non omnes internecione abolet, sed quosdam dispergit. Id enim divinus Davidus jam ante innuens ita Deum alloquitur: Nos interfice eos (nimis universos), sed quosdam eorum dissipat scilicet virtute tua. Jam de secundo adventu Domini ac patefactione et Iudiciorum gravi et insanabili calamitate Zacharias vaticinatus ita est: Tunc veniet Dominus Deus noster, magnusque erit ejulatus Hierosolymæ. Cernent enim quem compunixerunt. At quem compexerunt? Crux fuit quam compunixerunt. Nam ante Domini terribilem adventum, quomodo signum preferri reei assolet, ita tunc quoque signum ei praecedet, et ab angelis praedicabitur atque laudabitur. Apparebit enim crux a terra solem occultans et lunam obscurans, ut Dominus his verbis prædixit: Tunc in cœlo conspicietur signum Filii Dei. Utque verbum Zachariæ impleatur, ipsis vocabulis eis Dominus usus est, ad confirmandam veritatem dicens: Et 395 videbunt quem compunixerint²¹. Similiter et Jeremias loquitur: Hæc ait Dominus Deus Israel: Ecce immittam huic loco res adversas, adeo ut quicunque de iis inaudierit, ejus aures tinniant; idque ideo, quia me deseruerunt ac locum hunc abalienarunt. Jugulabo senatum Judæ et senatum Israelicum hoc loco, sternamque eos gladio ante hostes suos, et cadavera ipsorum aereis avibus atque terrestribus bestiis devoranda exponam. Efficiam ut urbs hæc aboleatur, sitque ludibrio in perpetuum. Quicunque ea præteribunt, odtupescere frontemque corrugabunt et caput movebunt memoria calamitatis illorum, Dispergam eos coram hostibus suis instar venti aut aestus aeris; atque mactabo illos exitio. Edent suorum filiorum filiarumque carnes, ac proximi quisque sui tempore obsidionis qua ab hostibus prementur. Ita conteram populum hunc urbemque hanc, ut vas testaceum conteritur, quod refici non potest. Sic, inquit Dominus, agam cum urbe hac et ejus habitatoribus, ut urbs hæc excindatur et populus dissipetur per omnia regna. Erunt opprobrio et loco adagii, omnium odiis et execrationibus obnoxii, quocunque locorum eos expellam²². Et quid his divinis sermonibus apertius potest aut verus fieri? Proinde tu, fatue et rationis inops Judæ, 396 vide an non divinæ istæ prædictiones, nulla re omissa, omnes impletæ sint vestris calamitatibus; atque adeo etiam ea quæ Christus prædictit? Nam is de Hierosolyma et templo quod in ea fuit, pronuntiavit lapidi junctum non

²¹ Deut. xxviii, 15 seqq. ²² Jerem. xix, 3 seqq.

relicum iri. Idque ita evenisse tu negabis? non puto. Item, Ecce domus vestra deserta manebit³⁶. Nonne deserta est? Et quidem prorsus. Erunt omnia, quales ante non fuerunt. Aisne eas non fuisse? Lege historiam a Josepho conscriptam, hominem Judæo, sed veritatis studioso: non poteris respirare, tantum auditus iis quæ miseri Judæi tunc sunt perpessi ob rabidum furem quo in Christum deservierant. Quippe, ne quis Judæorum in dubium, istas res vocaret, non alienigenam aliquem, sed popularē et ejusdem cum Judæis religionis ejusque summiopere studiosum subornavit veritas, qui miserandas istas enarratique difficiles calamitates tragicē describerat. Tantum enim iis divinitus excidium est inflictum, quantum ab hominum memoria nullum unquam fuit. Idque merito. Quantisper enim in conservos suos delinquerunt, condonata eis culpa est: ut vero communem omnium Dominum impetrerunt, sine ulla venia supplicio addicti sunt. Id autem a Christo ipsis fuisse illatum intelliges ex parabola ab ipso proposita: Eos inquit, qui me suum regem esse noluerunt, hoc adductos interficie³⁷. Atque idcirco iis dixit: Admetur vobis regnum dabiturque genti fructus suos reddenti³⁸. Urbem quoque ita alloquitur: Tempus erit cum te hostes tui vallo et **397** obcidione cingent et undequaque prement, liberosque tuos intra te solo allident³⁹. Incredulis quoque Judæis dixit: Ecce relinquitur domus vestra deserta. Id quod etiam Danielus predixit: Urbem, inquit, et ædem sacram perdet cum principe venturo⁴⁰. Hoc est, Deus Pater omnia quæ Judæi magnifica atque præclara habent evertet; et cum eo Filius Christus, quem illi Servatorem liberatoremque expectabant. Non enim dixit, Exscindetur urbs et templum cum ductore, sicuti quidam absurde opinantur: sed hoc vult, Exscindet Pater templum ac urbem, una operante nimirum eo ductore quem Judæi contumelis affecerunt; de quo ductore Jacobus Bethlehem affatur: Ex te egredietur ductor⁴¹, etc. Ac discipulis quoque suis Christus ita mandavit: Cum videbitis abominandum vastitatis signum stare in loco sancto. Tunc is qui legit animadvertis. Id sane impletum est. Primum quidem tempore excidii Romanus exercitus ingressu in ædem Dei est, cum urbs caperetur et vastaretur; atque ideo quidam de eo signum vastitatis accipiunt: quippe milites isti cum sint profani ac scelerati, recte in vaticinio abominabile vastitatis signum dicuntur. Deinde potest accipi de statua quam sibi Adrianus imperator posuit, urbemque prorsus devastavit. Rursus Theodoretus Danielicum oraculum exponens, —Abolebitursacrificium et libatio medio septimanæ, et in templo statuetur **398** adominandum vastitatis signum, ac vastitas consummabit. Imagines, inquit, quædam Cæsaris, quibus lege divina erat interdictum, in templum a

A θρωπάσωσι καὶ κινήσωσι τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ἐπί πάσης τῆς πληγῆς αὐτῶν. Καὶ ὡς ἄνεμον καὶ καύσων διεσπερῶ αὐτοὺς κατὰ πρόσωπον τῶν ἔχθρῶν αὐτῶν, καὶ διέκω αὐτοῖς ἡμέραν ἀπωλεῖας. Καὶ ἔδονται τὰς σάρκας τῶν υἱῶν αὐτῶν καὶ τῶν θυγατέρων, καὶ ἔκαστος τὰς σάρκας τοῦ πλησίου αὐτοῦ ἔδεται ἐν τῇ περιοχῇ καὶ ἐν τῇ πολιορκίᾳ γῆν πολιορκήσουσιν αὐτοὺς οἱ ἔχθροι αὐτῶν. Καὶ συντρίψω τὸν λαὸν τούτον καὶ τὴν πόλιν ταύτην, καθὼς συντρίβεται ἄγρος δεσπόχινον, οὐδὲ δυνάστεται ἵσθηται εἶτι. Οὕτω ποιήσω, λέγει Κύριος, τῷ τόπῳ τούτῳ καὶ τοῖς κατοικοῦσιν ἐν αὐτῇ, τοῦ δοθῆναι τὴν πόλιν ταύτην ὡς τὴν διαπίπτουσαν, καὶ δώσων αὐτὴν εἰς διατκορπισμὸν πασι τοῖς βασιλείσις τῆς γῆς, καὶ ἔσονται εἰς ὀνειδισμὸν καὶ εἰς παραβολὴν καὶ εἰς μίσος καὶ εἰς κατάρχαν ἐν παντὶ τόπῳ οὐ ἐν ἑκάστῳ αὐτούς ἔκει. Τί οὖν λοιπὸν τῶν θεῶν ρήματων τούτων ἐκφαντικῶτερον γέληται⁴²? Ὁρα οὖν, ἀνόητε καὶ ἀλόγιστε Ιουδαῖοι, εἰ μὴ πεπλήρωνται ταῦτα πάντα ἀπρόλεπίως κατὰ τὰς ιερὰς προρήσιες εἰς δμᾶς. Καὶ μήντοι καὶ τὰ διπό Χριστοῦ προκατηγγελμένα καὶ προηπιλημένα. Φησὶ γάρ περ τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ τοῦ ἐν αὐτῇ ναοῦ. Οὐ μὴ μεινῇ λίθος ἐπὶ λίθου. Ἀρα μεμένηκεν; Οὐδὲμις. Καὶ Ιδοὺ ἀφίεται δοκίμος ὑμῶν ἔτημος. Ἀρα οὐκ ἡρήμωται; Καὶ σφόδρα γε. Καὶ Εστα: φλύις οὐλα οὐ γέγονεν. Ἀρα οὐκ ἐγένετο; [P. 226] Ἀνάγνωθι τὴν Ιστορίαν Ἰωσήπου, ἀνδρὸς Ιουδαίου καὶ φιλαλγθούς· καὶ οὐδὲ ἀναπνεῦσῃ λοιπὸν δύνασθη, ἀκούων μόνον ἀπερ ἐπαθον οἱ ἄθλιοι τετρικαύτη Ιουδαῖοι διὰ τὴν κατὰ Χριστοῦ μανίαν καὶ λύσαν. Ἰνα γάρ μηδεὶς τῶν Ιουδαίων ἀπιστήσῃ, οὐκ ἀλλόφυλον τινα, ἀλλ' δμόδυλον καὶ δμόπιστον καὶ ζηλωτὴν παρεσκεύασεν ἡ ἀλήθεια τὰ ἀλειπνὰ ἔκεινα καὶ δυσεξήγητα ἐκτραγωφδησαι πάθη. Τοιαύτην γάρ θειλατον ὑπέστησαν ἀλωφιν οἰλαν οὐδὲ δ σύμπας οἰδε χρόνος, ἀφ' οὐ γέγονεν ἐπὶ τῆς γῆς ἀνθρωπος. Καὶ εἰκότιος ἔως μὲν γάρ εἰς τοὺς δμοδούλους ἡμάρτων, συγγνώμης ἔτυχαν, ήνίκα δὲ εἰς τὸν κατινὸν Δεσπότην ἔχημαρτον, ἀσυγγνώστως ἔχολασθησαν. Ὄτι δὲ δομήσαντος τοῦ Χριστοῦ αὐτοῖς πεποίηκε ταῦτα, ἀκούσαντος αὐτοῦ πάλι: καὶ διὰ παραβολῆς φάσκοντος. Τοὺς δὲ μὴ βουληθέντας με βασιλεῦσαι ἐπ' αὐτοὺς ἀγάγετε ὡδε καὶ κατασφέξατε. Διὸ καὶ πρὸς αὐτοὺς ἔλεγεν. Ἀριθήσεται ἀφ' οὐδῶν τὴν βασιλείαν, καὶ δούλησται ἔθνει ποιούτι τοὺς κάρπους αὐτῆς. Καὶ πρὸς μὲν τὴν Ἱερουσαλήμ φράσιν. "Ηξουσιν ἐπὶ σε ἡμέραι, καὶ περιβαλοῦσί σοι οἱ ἔχθροι σου χάρκα, καὶ περικυλλώσουσί σε, καὶ συνέξουσί σε πάντοτε, καὶ ἐξαφοῦσι τὰ τέκνα σου ἐν σοι· πρὸς δὲ τοὺς απειθεῖς Ιουδαίους ἐπέγει λέγων. Ιδοὺ ἀφίεται ὁ οἶκος οὐδῶν ἔρημος. Ὁπερ οὖν καὶ δοθεῖσται οὐδεὶς οὐδέποτε προδηλῶν λέγει. Καὶ τὴν πόλιν καὶ τὸ δημιον διαθερεῖ σὺν τῷ ἡγουμένῳ τῷ ἐρχομένῳ, τουτίστιν δοθεῖσται οὐδὲν καὶ Ηετήρ πάντων Ιουδαίων τὰ σμρνὰ καὶ περιβλέπτα ἀνατρέψει. Ἀλλὰ καὶ δοθεῖσται οὐδὲν Χριστὸς, δοπαρ ἀυτῶν ὡς λυτρωτῆς προσδοκώμενος καὶ Σωτήρ. Οὐ γάρ εἰπε· Διαφθαρήσεται δοπλοὶ καὶ δονδες

³⁶ Matth. xxiii, 38. ³⁷ Luc. xix, 27. ³⁸ Matth. xxi, 43. ³⁹ Luc. xix, 43. ⁴⁰ Dan. ix, 26. ⁴¹ Mich. v, 2.

σὺν τῷ ἡγουμένῳ, καθὼς ἀλύγως σίονται τινες, ἀλλὰ, Διεφθερεῖ δὲ Πατήρ τὸν ναὸν καὶ τὴν πόλιν, συμπατέτοντος δηλονότι καὶ τοῦ παροινηθέντος δὲ αὐτῶν ἡγουμένου. Περὶ οὐ φησὶν ὁ Ἰακὼν πρὸς τὴν Βεθλεέμ· Ἐκ σοῦ ἔξελεύεται ἡγούμενος, καὶ τὰ ἔπη. Καὶ μίντοι καὶ πρὸς τοὺς ἀποστολοὺς οὗτῳ ἐιηγόρευεν· Ὅταν ἔντες τὸ βδέλυγμα τῆς ἑρμώσεως ἔτος; ἐν τῷ πάφῳ ἄγιῳ, ὃ ἀναγινώσκων νοεῖται. "Οὐ δὲ καὶ πεπλήρωται, πρῶτον μὲν κατὰ καιρὸν τῇ; ἀλώσεως καὶ ἑρμώσεως εἰς τὸν Ἄρωματικὸν στεπάπεδον, εἰσελθὼν ἐν τῷ ἵερῷ καὶ τὴν πόλιν ἐλθεῖ κατὰ τὴν ἑρμώσειν, ᾧς τινες τὸ δῆμον βδέλυγμα οὐτῶς ἔξελθεσιν· ἀποτρέπαιοι γάρ καὶ βδέλυκοι κατὰ τὸν νόμον ὑπαρχοντες εἰκότις προειρηνται βδέλυγμα ἑρμώσεως. Ἐπειτα δὲ καὶ εἰς ὅπερ ἔστησεν Ἀδρίανὸς ὁ βασιλεὺς εἰδὼλον αὐτοῦ καὶ τὴν πόλιν τέλεον ἥρμωσεν. Ὁ δὴ Θεοδώρητος αὐτὶς φησιν εἰς τὸν Δανιὴλ· Ἀρθίστεται θυσία καὶ σπονδὴ ἐν τῷ ἡμέσει· τῆς ἑδομάδος καὶ ἐπὶ τὸ ἱερὸν βδέλυγμα ἑρμώσεως, συντέλεια δοθύζεται ἐπὶ τὴν ἑρμώσειν, εἰκόνες τινες [P. 227] τοῦ Καίσαρος, ἀπηγορευμέναι τῷ νόμῳ, εἰς τὸν ναὸν εἰσοκομίζομεναι παρὰ τοῦ Πλάτου. Καὶ ἴνα μὴ νομίσωσιν οἱ Ἰουδαῖοι πάλιν ἀπολύψεσθαι τὸν ναὸν καὶ τὴν πόλιν καὶ τὴν βασιλείαν, ἐπειγάγεν δὲ προφῆταις. Καὶ ἔνας συντελεῖας καιροῦ συντέλειας δοθήσεται ἐπὶ τὴν ἑρμώσειν. Ἔως γάρ, φησιν, τῆς τοῦ κόσμου συντελείας ἡ τῆς ἑρμώσεως συντέλεια μένει μεταβολὴν οὐ δεχομένη. Τούτο καὶ Δεσδέδηφη· Ἐν δργῇ συντελείας, καὶ οὐ μὴ ὑπέρβασις καὶ γνώσονται δια τὸν Θεός δεσπόζει τοῦ Ἰακὼν καὶ τῶν περάτων τῆς γῆς. Περὶ ταῦτης γάρ τῆς ἐπιχάτης αἰχμαλωσίας τῶν ταλαιπώρων Ἰουδαίων καὶ ἡ θεολόγος ἔρη γλῶττα· φησὶ γάρ· Τοῦ σταυροῦ πρὸς τὴν ἐπιχάτην αὐτοὺς ἐλαυνοντος ἀπόνοιαν, ήν κατὰ τοῦ Σωτῆρος καὶ Θεοῦ υμῶν ἐπενοθησαν, τὸν ἐν ἀνθρώπῳ Θεὸν ἀγνοήσαντες, καὶ τὴν ῥάβδον τὴν σιδηρᾶν πόρρωθεν ἀπέλουμένην, αὐτοῖς ἐφ' ἐκπούσαν ἐλκύσαν, τὴν νῦν ἐπικρατοῦσαν ἀρχὴν λέγω καὶ βασιλείαν, καὶ τὴν τελευταίαν αὐτῶν ἀπαγγήν καὶ μετανάστασιν, γαὶ τὸν νῦν ἐπιλείμενον αὐτοῖς τῆς δουλείας ζυγὸν, καὶ τὴν περιβήτην ὑπὸ Ῥωμαίοις ταπεινωσιν καὶ διασπορὰν, ήν τε νῦν ἔχουσι καὶ ήν ἐπὶ πλείστοντος ἔζουσι. Πείθομει γάρ ταῖς περὶ αὐτῶν προβήσιοι τίς θρηνήσει πρὸς ἀξίαν τῶν θρήνους γράψειν εἰδότων καὶ λόγους ἔξισον πάθεις; Ήσσαί βέλοι ταῦτα χωροῦσι; Μία στήλη τούτοις τῆς συμφορᾶς ἡ οἰκουμένη πᾶσα, καθ' ἓν ἐπιπέρησσαν, καὶ η λατρεία πεπαυμένη, καὶ αὐτῆς τῆς Ἱερουσαλήμ τὸ ἑδαφός μόλις γινώσκεται. Ὁ οὖν Ἰώστης ἐν Ἱερουσαλήμ παρὸν τῷ πολέμῳ συνέγραψε μυριάδας τ' ἀπολεθῆναι τῶν Ἰουδαίων. Περὶ δὲ τούτων ἐν τῇ τοῦ Νέρωνος βασιλείᾳ ἐγγράμμα.

Οὐ δέ γε θεοῖς Χρυσόστομος τὴν τούτων ἀνοίαν διελέγχων πρὸς πλεοσιν δλλοις καὶ ταῦτα φάσκει· Εἰ δὲ φιλονεικεῖς, ὡς Ἰουδαῖοι, περὶ τοῦ τέλους, ἀπὸ τῶν φθασάντων μάνθανε καὶ τὰ παρόντα, Σχόπει γάρ Κατέδης εἰς Αἴγυπτον, ἀλλ' ἐγένοντο ἔτη οὐ, καὶ ταχίως; σε τῆς δουλείας ἔκεινης ὁ Θεὸς ἀπῆλλαξε, καίπερ ἀπεδοῦντα καὶ πορεύοντα πορνείαν τὴν χαλεπωτάτην. Ἀπηλλάγης Αἴγυπτον καὶ προσεκύνησε μόσχῳ, ἔθυτας τοὺς υἱοὺς, καὶ τὰς θυγατέρες σους τῷ Βεελτεγώρῳ καὶ τοῖς δαιμονίοις, τὸν ναὸν ἐμόλυνας, τὴν φύσιν ἡγυνότας. Τὰ δρῦ, τὰς νάπας, τοὺς βουνούς, τὰς πηγάς, τοὺς ποταμούς, τοὺς κήπους τῶν μυστρῶν θυσιῶν ἐπλήρωσας. Ηροφῆτας ἐσφάγξεις, θυσιαστήρια κατέτκαψε, πᾶν εἶδος κακίας ἐπῆλθες καὶ πᾶσαν ὑπερβολὴν ἐπεδείξω πονηρίας καὶ ἀσεβείας. Ἀλλ' δύμις ἑδομήκοντα ἔτη σε παραδοὺς Βεβυλωνίοις πάλιν ἐπὶ τὴν προτίραν ἐπανήγαγεν ἐλευθερίαν, καὶ τὴν πατρίδα καὶ τὸν ναὸν

A Pilato illatae sunt. Ac ne existiment Judæi se adem, urbem regnumque recepturos, ait vates, vastitatibus perfectionem usque ad finem saeculi, ostendens vastitatem extremam sine ulla mutatione usque ad finem mundi permansuram. Quod et Davidus indicavit: In ira, inquit, consummationis, et non erunt amplius; atque cognoscant Dominum Jacobo et terminis terræ imperare⁴². De hac extrema miserorum Judæorum in servitatem abactio etiam theologus sic loquitur: Cruce eos ad extreum adigente vesaniam, qua adversus servatorem Deumque nostrum usi sunt, Deum humana amictum natura ignorantes, sceptrum feruum eminus ipsis minans contra se acciverunt. De nunc obtinente imperio loquor, et Judæorum extreto exilio, eorumque hodierna servitute ac dissipatione; qua a Romanis oppressi sunt. Quamet duraturam diutissime oraculis divinis credimus. Quisnam eorum qui lamentationes scibere norunt et miseras verbis aequaliter, istorum satis deploret fortunam? qui libri ista capiant? totu. orbis terrarum in quem dispersi sunt, iis pro columna est in qua eorum calamitas incidatur; tum abolitus cultus, et a loco urbis cognitus³⁹ difficile. Josephus quidem, qui ibi bello interfuit, ter 1000000 Judæorum periisse scribit. De his plenius in Neronis imperio retulimus.

B Τούτο καὶ Δεσδέδηφη μένει μεταβολὴν οὐ δεχομένη. Τούτο καὶ Δεσδέδηφη μένει μεταβολὴν οὐ δεχομένη. Τούτο καὶ Δεσδέδηφη μένει μεταβολὴν οὐ δεχομένη.

C Beatus porro Chrysostomus Judæorum vescerdiā redarguens inter multa alla etiam hæc habet: Quod si, Judæe, de fine rixaris ex præteritis disce præsentia. Sic enim considera. Descendisti in Aegyptum: sed id fuit exsilium annorum 400, ac mox ex ista servitute te Deus asseruit, quanquam impiie viveres et scortatione pessima te pollueres. Ex Aegypto eductus vitulum adoravisti, filios tuos filiasque Beelphegori et dæmonibus immolasti, templum polluisti, naturam pervertisti, abominandis sacrificiis montes, lucos, colles, fontes, flumina, hortos opplevisti, vates trucidasti, aras destruxisti, omne improbitatis genus exercuisti, neque quidquam tibi malitia atque impietatis reliquum fecisti. Et tamen per annos 70 Babyloniis subiectus, rursum deinde es restitulus libertati, tibi que patria et templum redditu sunt et pristinum vaticinii donum, rursusque vates habuisti et spiri-

⁴² Psal. LVIII, 14.

tus sancti gratiam. Imo vero ne captivus quidem dum essem, iis destitutos es: nam et ibi Danielus ac Ezechielius, et in Aegypto Jeremias, atque ante illa tempora Moses atque Aaron in solitudine. Secundum haec ad usitatam tibi improbitatem tete retulisti, bacchatusque impio furore Graecam religionem amplexus **400** es, Antiocho impio regnante. Atque huic cum triennium dediti, mox Maccabaeorum opera rursum praeclara statuistis tropa. Nunc nihil tale, sed prorsus omnia contraria flunt; quod maxime mirandum est. Nam et flagitorum minus est et plus paenarum, neque ulla mutationis spes. Neque enim 70 tantum anni elapsi sunt, sed multo plures; neque vel umbram spei licet invenire, et quidem neque simulacrorum cultu id vobis merentibus, ut olim, neque aliis solitis facinoribus. **401** ut ovdè è pīlo: σκιὰν ἔστιν εύρεται, καὶ ταῦτα οὐδὲ εἰδωλολατρούντων ὑμῶν, οὕτε ἀλλο τι ποιούντων ἄπειρον θεοῖς.

Ut autem apertius atque plenius ista enarreremus, altius paulo res repetenda est. Ter in servitutem acti sunt Judæi, nunquam non prædictam: nam divina justitia iis et tempus et locum et modum et afflictionem et redditum aliaque omnia accuratissime prædicti curavit. De prima seu Aegyptiaca Deus Abrahamum ita præmonuit. Hoc certo scias, progeniem tuam in peregrino solo inquinilam fore, servi utique pressam et afflictam iri annos 400. Secundo quarto huc redibunt ⁴³. De secunda Jermias ita vaticinatus fuerat: Sic fatur Dominus: Exactis Babylone 70 annis vos invisam, ac lata mea promissa implebo. Reducam vos in patriam servitute liberatos, colligamque vos ex omnibus populis et locis quo vos disjeceram, inquit Dominus ⁴⁴, **401** ac restituam vos eo unde vos abduxii. Haec ergo duo exilia compendio sunt explicata; atque juxta ea oracula evenerunt ipsis neque gravia adeo neque insperata. Restat ut tertiam referamus calamitatem eorum, ac deinde de quarta dicamus, in qua hodie sunt; demonstremusque aperte neminem vatum iis malorum vel mitigationem, neendum finem promisisse.

τέττην ἐπαγγεῖν. Εἶτα καὶ περὶ τῆς νῦν τετάρτης δτῶς οὐδὲ εἰς προφήτης ἐπηγγείλατο λύσιν ἔσεσθαι τινα τῶν κατεχόντων αὐτοὺς κακῶν οὕτε μὴν ἀπαλλαγὴν τὸ συνολον.

Quæ ergo est tertia? In quam ab Antiocho Epiphane sunt conjecti. Mortuo enim Alexandro Macedonum rege, eo qui Dario victo, rerum summam ad se transtulerat, multi postea reges extiterunt. Ex quibus ortus etiam Antiochus ille longo post tempore templum combussit, sanctum adytum vastavit, sacrificia abolevit, Judæos subegit, eorumque rem publicam evertit. Haec omnia exactissime, etiam dierum numero præcise annotato, Danielus prædictit, quando singula, qui, per quem et quo modo essent futura, quem finem, quam mutationem habitura. Haec liquidius cognosces, si Danielicam visionem audias exponi. In qua vates per

ἀπέδωκε καὶ τὸ πάλαι τῆς προφητείας χάρισμα, καὶ πάλιν προφῆται: καὶ πνεύματος ἀγίου χάρις. Μᾶλλον δὲ οὐδὲ ἐν τῷ καιρῷ τῆς αἰχμαλωσίας ἔγκατελείφθης, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ Δανιὴλ καὶ Ἱεζεχιὴλ, καὶ ἐν Αιγύπτῳ Ἱερεμίας καὶ μέντοι καὶ πρὸ τούτων Μωϋσῆς καὶ Ἀαρὼν ἐν τῇ ἐρήμῳ. [P. 228] Καὶ μετ' ἐκεῖνα πάλιν ἐπὶ τὴν προτέραν ἐπανῆλθες κακίαν, καὶ ἔξεβαχεύθης, καὶ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν μετετάξω πολιτείαν ἐπὶ τοῦ ἀσεβοῦς Ἀντιόχου. Ἀλλά γε καὶ τότε παραδοθέντες Ἀντιόχῳ ἔτη, τρία, τὰ ληματρὰ διὰ τῶν Μακκαβαίων αὖθις ἐστήσατε τρύπαια. Ἀλλὰ νῦν τοιοῦτον οὐδὲν, ἀλλὰ τούναντίον, ἄπαν γέγονεν. Οὐ καὶ μάλιστα ἔστι θαυμάσαι, διότι τὰ μὲν τῆς κακίας ἐλήσε, τὰ δὲ τῆς τιμωρίας ἐπιτέταται καὶ οὐδὲ ἐλπίδα τινὰ μεταθολῆς ἔχει. Οὐ γάρ οὐδὲν οὐδὲ ἐπίλογον οὐδὲν, ἀλλὰ καὶ πολλῷ πλείονα καὶ

"Ινα δὲ σαφεστερον καὶ διεξοδικώτερον τὰ περὶ τούτων εἴπωμεν, ἄνωθεν πάλιν ἀρξώμεθα. Τρεῖς δουλείας ὑπέστησαν οἱ Ἰουδαῖοι χαλεπωτάτας, καὶ οὐδὲ μίαν χωρὶς προδότησες αὐτοῖς ἐπήγαγεν ἡ Θεία δίκη, ἀλλὰ προλεχθῆντας παρεσκεύασεν αὐτοῖς καὶ τόπον καὶ χρόνον καὶ τρόπον καὶ κάκωσιν καὶ τὴν ἐπάνοδον καὶ τάλλα πάντα μετὰ πολλῆς ἀκριδίας". Καὶ περὶ μὲν τῆς ἐν Αιγύπτῳ πρώτης διαλεγόμενος ὁ Θεὸς οὓτως ἐφη τῷ Ἀβραὰμ: Γινώσκων γνῶθι διότι πάροικον ἔσται τὸ σπέρμα σου ἐν γῇ ἀλλοτρίᾳ, καὶ δουλώσουσιν αὐτὸν καὶ κακώσουσιν ἔτη τετρακοσία, τετάρτη δὲ γενῆ ἐλέσονται ὧδε. Ήπειρί δὲ τῆς θευτέρας εἴπεν Ἱερεμίας: Οὕτως εἶπε Κύριος: "Οταν μέλλῃ πληροῦσθαι τὴν Βαβυλῶνι ὁ ἔτη, ἐπισκέψομαι οὐμάς, καὶ ἐπιστήσω ἐφ' οὐμάς τὸν ἀγαθὸν λόγους μου τοῦ ἀποστρέψαι εἰς τὸν τόπον οὐμῶν, καὶ ἐπιστρέψω τὴν αἰχμαλωσίαν οὐμῶν, καὶ ἀφρίσω οὐμᾶς ἐν τῶν θηνῶν πάντων καὶ ἐκ τῶν τόπων οὐμῶν πάντων, οὖν, διέσπειρα οὐμᾶς ἐκεῖ, φησὶ Κύριος. Καὶ ἐπιστρέψω οὐμᾶς εἰς τὸν τόπον δύεν ἀπόφισα οὐμᾶς ἐκεῖθεν. Δύο μὲν τοιαύτας δουλείας ὁ λόγος διὰ συνάρτους ἀπέδειξε, μετὰ προφητείας ἐπελθούσας αὐτοῖς, καὶ οὐγά ἀπλῶς οὐδὲ ἀπροσδοκήτως. Λείπεται οὖν δὴ λοιπὸν τὴν κατεχόντης αὐτοὺς εἰπεῖν δεῖ, καὶ δεῖξαι ταφῶς τῶν κατεχόντων αὐτοὺς κακῶν οὕτε μὴν ἀπαλλαγὴν τὸ συνολον.

Tίς οὖν ἔστιν ἡ τρίτη; Ή ἐπὶ Ἀντιόχου τοῦ Ἐπιφανοῦς. Ἐπειδὴ γάρ Ἀλέξανδρος δι τῶν Μακεδόνων βασιλεὺς Δαρεῖον καθελών εἰς ἐαυτὸν περιέστησε τὴν ἀρχὴν, τελευτήσαντος τούτου πολλοὶ μετ' ἐκείνοντο βασιλεῖς ἀφ' ὧν εἰς καὶ οὗτος ὁ Ἀντιόχος μετὰ πολὺν ὑστερον χρόνον το τε ἱερὸν ἐνέπρεπε, τά τε Ἀγια τῶν ἀγίων ἡρμηνειας, τά τε θυσίας καθειλε, τούς τε Ἰουδαίους ὑπέταξε, καὶ τὴν πολιτείαν αὐτῶν κατέλιψε πάσαν. Καὶ ταῦτα πάντα μετὰ ἀκριβείας ἀπάσης καὶ μέχρι μιᾶς ἡμέρας προγράψευτο παρὰ τοῦ Δανιὴλ, καὶ πότε ἔσται καὶ πῶς καὶ πορέτιν καὶ τίνι τρόπῳ, [P. 220] καὶ ποῦ τελευτήσει, καὶ τίνα λύψεται μεταβολήν. Εἰσεσθε σαφέστερον

⁴³ Gen. xv, 13, 14. ⁴⁴ Jer. xix, 10.

αύτῆς ἀκούσαντες τῆς δράσεως, & διὰ παραβολῆς αὐτὸν δὲ προφῆτης ἀνήγειλε. Κρίον μὲν καλεῖ τὸν τῶν Ηερσῶν βασιλέα Δαρεῖον, τράχην δὲ τὸν τῶν Ἐλλήνων Ἀλεξανδρον, βασιλέα τῶν Μακεδόνων. Τέσσαρα δὴ κέρατα λέγει τοὺς μετ' ἑκαῖνον ἀνυπαντάς, ἀφ' ὧν ὑπερον νέρας αὐτὸς δὲ Ἀντίοχος ἔσθιε. Φτισὶ γάρ. Εἶδον ἐν ὄρῷ ματι, καὶ ἵδον κρίος ἐστηκὼς, καὶ αὐτῷ κέρατα ὑψηλὰ, καὶ τὸ ἔν ὑψηλότερον τοῦ ἐτέρου. Καὶ τὸ ὑψηλὸν ἀνέβαινεν ἐπ' ἐσχάνων. Καὶ εἰδον τὸν κρίον κερατίζοντα κατὰ θάλασσαν καὶ βορρᾶν καὶ νότον, καὶ τὰ θηρία πάντα σὺν στήσεται ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἦν ὁ ἔξιρούμενος ἐκ χειρὸς αὐτοῦ. Καὶ ἐποίησε κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ καὶ ἐμεγαλύνθη. Τὴν δύναμιν λέγει τὴν Περσικὴν, ἡ πάσαν ἐπέδραμε τὴν γῆν. Εἶτα περὶ τοῦ Μακεδόνος Ἀλεξανδροῦ διαλεγόμενος φησί· Καὶ ἵδον τράχης αἰγῶν ἥρχετο ἀπὸ Λιδῶν καὶ ἐπὶ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς, καὶ οὐκ ἦν ἀπτόμενος τῆς γῆς. Καὶ τῷ τράχῃ ἑκαῖνῳ κέρας ὅθιστείτο ἀνὰ μέσον τῶν ὄφηλαμῶν αὐτοῦ. Εἶτα λέγων τὴν πρὸς Δαρεῖον προσθολήν καὶ συμβολήν αὐτοῦ γενομένην καὶ τὴν κατὰ κράτος νίκην, Ἡλθε, φησίν, ὁ τράχης ἔως τοῦ κρίον τοῦ τὰ κέρατα ἔχοντος, καὶ ἡγρώθη, καὶ ἐπεισε τὸν κρίον, καὶ συνέτριψεν ἀμφότερα τὰ κέρατα αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἦν δὲξιαρούμενος ἐκ χειρὸς αὐτοῦ. Ἐπειτα διηγούμενος τὴν Ἀλεξανδροῦ τελευτὴν καὶ τὴν τῶν τεσσάρων βασιλέων διαδοχὴν, ἐπάγει λέγων. Καὶ ἐν τῷ ἰσχυραὶ αὐτὸν συντετρίβη τὸ κέρας τὸ μέγα, καὶ ἀνέβη κέρατα τέσσαρα ὑποκάτωθεν αὐτοῦ, εἰς τοὺς τεσσαρες ἀνέμους τοῦ οὐρανοῦ. Ἐντεῦθεν λοιπὸν ἐπὶ τὴν Ἀντιόχου βασιλείαν ἐλθών, καὶ διεκόνυς διεῖ ἐνδές ἑκαῖνων τῶν τεσσάρων ἐστι, πάλιν φησί· Καὶ ἔγινθεν ἐκ τοῦ ἐνός ἱσχυρὸν, καὶ ἐμεγαλύνθη περισσῶς πρὸς νότον καὶ πρὸς ἀνατολὴν. Καὶ σημανῶν διεῖ τὴν Ἰουδαικὴν πολιτείαν καθελεῖ, φάσκει· Καὶ δι' αὐτὸν θυσία ἐταράχθη παραπτώματι, καὶ ἐγενήθη καὶ κατευδώθη αὐτό. Καὶ τὸ ἄγιον ἐργατικῶς ἀποκαθίσταται, καὶ γενήσεται περὶ τὴν θυσίαν ἀμαρτία. Τοῦ γάρ βιωμοῦ καθαιρεθέντος καὶ τῶν ἀγίων καταπατηθέντων εἰδῶλον ἔστησεν ἔνδον, καὶ θυσίαν ἐπετέλει τοῖς δαίμοσι παρανόμως. Ὁθεν φησίν· Ἐρρέψη χαμαὶ ἡ δικαιοσύνη, καὶ ἐποίησε, καὶ εὐώδωθη. Εἶτα πάλιν ἐκ δευτέρου τὴν αὐτὴν βασιλείαν Ἀντιόχου Ἐπιφανοῦς λέγων καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν καὶ τὴν ἄλωσιν καὶ τὴν ἐρήμωσιν τοῦ ιεροῦ, προστίθησι καὶ τὸν χρόνον.

Ἀρξάμενος γάρ ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδροῦ βασιλείας, αὗτες πρὸς τῷ τίλει τοῦ βιβλίου καὶ τὰ μεταξὺ πάντα διηγησάμενος δύσα οἱ Πτολεμαῖοι καὶ οἱ Σέλευκοι σύρραγέντες ἀλλήλοις ἐποίησαν καὶ οἱ στρατηγοὶ τούτων εἰργάσαντο, τοὺς δόλους, [P. 230] τὰς νίκας, τὰς στρατείας, τὰς μάχας, τὰς ναυμαχίας, τὰς πεζομαχίας, προσώπων εἰς Ἀντίοχον τελευτὴ πάλιν, καὶ φησί· Βραχίονες ἐξ αὐτοῦ στήσονται, καὶ βεβηλώσουσι τὸ ἄγιασμα, καὶ μεταστήσουσι τὸν ἐνδελεχισμὸν, τὰς συνθετικές λέγων θυσίας καὶ καθημερινάς. Καὶ δώσουσιν εἰς αὐτὸν βδέλυγμα, καὶ τοὺς ἀνομοῦντας διαθήκην (του-

A ambages nomine arietis Darium regem Persarum notat, hirci Græcorum Macedonumque regem Alexandrum, & cornuum reges qui ei successerunt; de quibus posterius cornu enatum est, Antiochus nimirum. Verba ejus sunt: Vidi divinitus apparentem visionem. Ecce stabat aries cornibus elatis, quorum unum erat altero sublimius, **402** idque posteriore loco surgebat. Vidiique eum cornibus ictum edentem adversus mare, aquilonem et austrum; neque ullum animal poterat ante eum subsistere, neque erat qui ab eo defendere. Itaque suo arbitratu agebat ac magnificus erat **43**. His verbis exprimitur regnum Persicum, cuius potentia orbem terrarum pervalet est. Inde loquitur de Alexandro Macedone; Ecce autem hircus caprinus ingriegebat a parte qua spirat Africus, super universam terram, neque tamen terram attingebat; conspiciebaturque inter oculos ejus cornu extans. Postea conflictum ejus cum Dario ac victoriam de eo describens. Venit, inquit, hircus iste usque ad cornutum illum arietem, et efferratus eum percussit, amboque ejus cornua contrivit, neque erat qui vim ejus ab ariete defendere. Inde Alexandri exitum depingens quatuor regum successionem, haec infert: Cum autem hircus magnam esset potentiam adeptus, magnum cornu ejus frangitur, atque infra illud erumpunt alia quatuor cornua spectantia ad quatuor plagas mundi. Porro ad Antiochi regnum perveniens, illumque monstrans ex uno illorumque quatuor cornuum exstitisse, rursum dicit: Et exiit de uno illorum cornu validum, ingensque factum est versus meridiem et ortum. Tum indicans ab eo Judaicam rem publicam abolitumiri, addit: Ille peccato sacrificium conturbabit, contraque id rem prospere gessit, ac templum vastabitur, et loco **403** sacrificii erit flagitium **46**. Nam Antiochus altari subverso sacrificare conculcatis in templo simulacrum statuit, ac contra legem dæmonibus sacrificavit. Ideo vates dicit: Et humi prostrata est justitia, contraque illam rem prospere gessit. Rursum deinde ipsum illud Antiochi Epiphanis regnum Judæorumque cladem et excidium atque vastationem templi referens, tempus etiam commemorat.

D Nam rursus, initio petito ab Alexandri regno, sub finem libri, ea que omnia persecutus oratione quam ab eo Ptolemæi et Seleuci intestinis bellis congressi invicem facturi essent eorumque ductores, dolos, victorias, expeditiones, navalia et terrestria, prælia, progressus ad Antiochi usque regnum ita concludit: Et brachia ex eo existent, quæ sacrarium profanabunt, et juge sacæficiū abolebunt atque polluent, et eos qui testamentum violant (hoc est, Judæos a lege deficientes) abducent in lubricitatibus suis atque transferent; superabitque eos popu-

⁴⁴ Dan. viii. ⁴⁶ Dan. xi. 31.

lus qui Deum cognoscit (Maccabeos innuit et res a Juda Simone ac Joanne gestas), ac prudentes de populo multa intelligent. Atterentur autem cœdibus et incendiis (incendium urbis rursum designat) et servitute re direptionibus. Atque in suis angustiis modicum eis feretur auxilium (indicans eos inter sua mala respirare **404** posse et ex iis aliquatenus emergere). Et accedent iis multi in lubricitatibus, multique prudentum deficent, innuens etiam eorum qui stabant multos lapsuros. Deinde etiam causam refert cur Deus eos passus sit in tantas calamitates devenire: Ut, inquit, eos igne exploraret ac probaret et usque ad definitum tempus purgaret. Hoc indicat Deum ista fieri sivisse, ut eos expurgaret, et qui inter eos probi essent ostenderet. Deinde ejusdem Antiochi potentiam demonstrans ait: Agetque pro libito suo, exaltabitur, et flet magnificus. Impietatem quoque ejus expressit: Superbe, inquit, Deo deorum obloqueretur; et rebus secundis utetur, dum iræ finit fiat, ostendens Antiochum non a se ipso, sed propter Dei iram adversus Judæos conceptam tantum potentissimis adepturum. Inde pluribus verbis complexus quæ is mala Ægypto Palæstînæque injuncturus, quomodo redditurus, quo vocante et qua necessitate urgente, tandem etiam mutationem istarum rerum exponit, et quod Judæi istis omnibus cladi bus puniti tandem auxilium consequentur, missio ad eos tutandos angelo. Eo, inquit, tempore exsurget Michaelus magnus princeps, patronus populi tui. Ad eum usque diem calamitatis tempus erit, quantum tanta ingruerit quanta ab omni hominum memoria nulla fuit. Eo autem die magna servabitur multitudo, scripta in libro, id **405** est, ii qui salute digni sunt. Sed quod præcipue quærebatur, nondum demonstravimus, nimirum tempus malorum istorum. Nam sicut primæ calamitati 400 annos definiuit Deus, secundæ 70, ita videamus an hic quoque certum tempus statutatur. Id ergo invenimus in iis verbis quæ apud vatem sequuntur. Postquam Danielus inaudivit de calamitatibus istis multis atque magnis, de incendio urbis, legis abrogatione et servitute populi, cupit tandem eorum finem cagnoscere, et si qua sit futura istorum malorum mutatio. Itaque sic interrogat: Domine, quis horum erit finis? Et respondet: Vade, Daniele, quia sermones isti usque ad exitum temporis obsignati sunt⁴⁹. Ita obscuritas dictorum innuitur. Additurque causa cur permisum sit ea mala incidere: Donec, inquit, elegantur atque igne præpurgentur multi, et impii impie agent, neque sapient scelesti, prudentes autem sapient. Inde tempus nominat, quamdiu mala ista essent Judæos pressura: Ab eo, inquit, tempore, quo sacrificium juge mutatum fuerit. Juge seu assiduum sacrificium vocatur quotidianum: quotidie enim Judæi mane ac vesperi solebant Deo rem sa-

A τέστι τοὺς παραβαίνοντας τῶν Ἰουδαίων ἀπέκουσιν ἐν δλισθήμασι μεθ' ἑαυτῶν καὶ μεταστῆσουσι, καὶ λαὸς γινώσκων τὸν Θεὸν αὐτοῦ κατισχύσουσι (τὰ ἐπὶ τῶν Μαχαβαίων λέγων καὶ τὰ ἱούδα καὶ Σίμωνος καὶ Ἰωάννου), καὶ οἱ συνετοὶ λαοῦ συνήσουσιν εἰς πολλέ. Καὶ ἀσθενήσουσιν ἐν ρομφαίᾳ καὶ ἐν φλογὶ τὸν ἐμπρησμὸν τῆς πόλεως ἔξηγούμενος, πάλιν, καὶ ἐν αἰχμαλωΐᾳ καὶ ἐν διαρπαγῇ ἡμερῶν, καὶ ἐν τῷ ἀσθενῆσαι αὐτοὺς βοήθουσαι βοήθειαν μικρὰν, ἐμφανῶν δοι μεταξὺ τῶν κακῶν ἐκείνων ζυντήσουσι: καὶ ἀνενεγκεῖν ἐλ τῶν κατειληφότων αὐτοὺς δεινῶν, καὶ πωστεθῆσονται πρὸς αὐτοὺς πολλοὶ ἐν δλισθήμασι, καὶ ἀπὸ τῶν συνιόντων ἀσθενήσουσι δεικνὺς δτι πολλοὶ: καὶ τῶν ἀστώτων πεσοῦνται. Εἴτα καὶ τὴν αἰτίαν δι' ἣν συνεχωρησεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς ἐν τοσούτοις κακοῖς γίνεσθαι. Τίς δὲ αὔτη; Τοῦ πυρῶσι, φησίν, ἦν αὐτοὶς καὶ τοῦ ἐκλέκασθαι καὶ τοῦ ἐκλευκᾶναι ἔνως κατεροῦ πέρας. Τεῦτα γάρ, φησίν, ὁ Θεὸς συνεχωρησεν ὥστε αὐτοὺς ἐκκαθῆσαι καὶ δεῖξαι τοὺς ἐν αὐτοῖς δοκιμους. Εἴτα διηγούμενος αὐτοῦ ἐκείνου τὴν δύναμιν ἔφη. Καὶ ποιήσει κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ, καὶ ὑψωθῆσει καὶ μεγαλυθῆσει. Καὶ μέντοι καὶ τὴν βλάσφημον αὐτοῦ γνώμης, ἀλλὰ διὰ τὴν ὄργην τοῦ Θεοῦ τὴν κατὰ τῶν Ἰουδαίων οὕτως ἐκράτει καὶ ἴσχυεν. Εἶπὼν οὖν δι' ἑτέρων πλειστῶν δοσα κακὰ ἐργάσεται τὴν Αἰγυπτον καὶ τὴν Ηλλαιστήνην, καὶ πῶς ἐπενέξει καὶ τίνος καλλίντος, καὶ πολας αἵτις καταναγκαζούσης λέγει λοιπὸν καὶ τὴν μεταβολὴν τῶν πραγμάτων τούτων, καὶ διὰ δίκην δόντες οἱ Ἰουδαῖοι: διὰ τούτων ἀπάντων τεύχονται τίνος ἀντιλήψεως, ἀγγέλου πεμφθέντος εἰς τὴν ἐκείνων βοήθειαν. Ἐν τῷ κατερῷ γάρ, φησίν, ἐκείνῳ ἀναστήσεται Μιχαὴλ ὁ μέγας ἄρχων, ὁ ἐφεστηκὼς ἐπὶ τοὺς οὐρανοὺς τοῦ λεοῦ σου. Καὶ ἔσται κατέρὸς θλίψεως οἷος οὐ γέγονεν ἀφ' οὗ γεγένηται ἔθνος ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἔνως τοῦ καιροῦ ἐκείνου. Καὶ ἐν τῷ κατερῷ ἐκείνῳ σιωπήσεται λαὸς πολὺς ὁ γεγραμμένος ἐν τῇ βιβλῷ, τοιτέστιν οἱ σωτηρίες δύτες ἄξιοι. Ἀλλὰ τὸ ζητούμενον οὕπω καὶ νῦν ἀποδέειται. Τί δι, τοῦτο ἔστιν; Ὁτι καὶ χρόνους ὕστερον ἐν τοῖς κακοῖς τούτοις, ὕστερον ἐκεῖ ἔτη τετρακόσια, καὶ μετὰ ταῦτα ἰδοῦμογκοντα. Ἰδωμεν τοίνυν καὶ ὕπαυθα εἰς τίνα χρόνον ὄριζει. Ήσοῦ δὴ τοῦτο ἔστιν εὑρεῖν; Ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα λεχθησομένοις. Ἐπειδὴ γάρ τὸ πολλὰ καὶ μεγάλα ἔκουσε κακά, τὸν ἐμπρησμὸν τῆς [P. 231] πόλεως, τὴν ἀνατροπὴν τοῦ νόμου, τὴν αἰχμαλωσίαν, ἐπιθυμεῖ λοιπὸν τὸ τέλος: αὐτῶν μαθεῖν, καὶ εἰ τις ἔστοι τῶν συμφορῶν τούτων μεταβολή. Καὶ διερωτῶν ἔλεγεν οὕτως· Κύριε, τί τὰ ἔσχατα τούτων; Καὶ εἰπε· Δεῦρο Δανιὴλ, διὰ ἐμπερισσαγμένον: εἰσὶν οἱ λόγοι ἔνες καροῦ πέρας, τὸ ἀσταξὲς τῶν εἰργμένων αἰνιτέλμενος. Εἴτα καὶ τὴν αἰτίαν τῆς συγχωρήσεως τῶν κακῶν Ἐως ἀν ἐκλεγῶς: καὶ ἐκλευκαθῶσι καὶ πυρωθῶσι πολλοὶ, καὶ

⁴⁹ Dan. XII, 8, 9.

ἀνομήσουσιν ἄνομοι, καὶ οὐ συνήσουσι πάντες ἀσ-
θεῖς, καὶ νοῆμονες νοῆσουσιν. Εἴτα τὸν καιρὸν προ-
λέγων δύον μέλλει κατέχειν αὐτοὺς τὰ δεινά, φῆσιν.
Ἄπὸ καιροῦ παραλλάξεως ἐνδελεχισμοῦ· ἐνδελεχι-
σμὸς δὲ ἐκαλεῖτο ἡ καθημερινὴ θυσία· τὸ γάρ ἐνδε-
λεχὲς τὸ πυκνὸν καὶ συνεχὲς ἔστιν. "Εὗθος γάρ ήν
τοῖς Ἰουδαίοις καὶ ἐν πρώι καὶ ἐν ἑπτάροις καὶ καθ'
ἐκάστην ἡμέραν τῷ Θεῷ θύειν, καὶ διὰ τοῦτο ἡ
θυσία ἐκείνη ἐνδελεχισμὸς ἐλέγετο· Καὶ ἥλαξε, Διὸς
τοῦτο φῆσιν ὁ ἄγγελος ὅτι ἀπὸ καιροῦ τῆς ἀλλάξεως
τοῦ ἐνδελεχισμοῦ, τουτέστιν ἀπὸ τῆς καταλύσεως
τῆς θυσίας, εἰσὶ δὲ ἡμέραις αὐτῇ, ὅπερ ἔστιν ἐπὶ τρία
ἡμέραις. Εἴτα δηλῶν ὅτι καὶ λύσις τῶν κακῶν τούτων
ἔσται καὶ ἀπαλλαγὴ, ἐπῆγαγε· Μακάριος ὁ ὑπομείνας
καὶ φθίστας εἰς ἡμέρας αὐτές, ταῖς αὐτῇ μετροῦσί,
ἐπειδὴ ἐν μηνὶ καὶ ἡμίσου μηνὸς τὴν συμβολὴν συνέβη
ἐπικειμένων κακῶν ἀπελλαγὴ. Εἶπὼν γάρ, Μακάριος ὁ
ἐδηλώσας. Καὶ οὐχ ἀπλῶς εἶπεν· 'Ο φάσας. 'Επειδὴ γάρ
ἐκείνους μακρήζει, ἀλλὰ τοὺς ἐν τοῖς καιροῖς τῶν κακῶν ὑπομείνας
ἀνέσσως τυχόντας. 'Αρά τι τούτων σαφέστερον γένοιτο;
Ἐν;

"Μέρα δὴ λοιπὸν ἐπὶ τὸ ζητούμενον ἐλθεῖν καὶ τὴν
παροῦσαν αἰχμαλωσίαν καὶ δουλείαν, δι' ἣν καὶ
πάντα κακινήκαμεν ταῦτα. "Οτι μὲν οὖν αἱ τρεῖς
προσανηγορεύθησαν αἰχμαλωσίαι, ἡ μὲν ἔτη ἔχουσα
οὐ, ἡ δὲ οὐ. ἡ δὲ τρία ἡμίσου, ικανῶς ἐντεῦθεν ἡμῖν,
ῶς οἶδαν τε, ἀποδέδεικται. Φέρε δὴ λοιπὸν καὶ περὶ
ταύτης εἰπώμεν. "Οτι γάρ καὶ περὶ τῆς ἐσχάτης τε-
τάρτης καὶ τελευταίας προσανεφώνησεν ὁ προφήτης
οὗτος, αὐτὸν παρέξομεν τὸν Ἰώσηπον μάρτυρα, τὸν
τὰ ἐκείνων φρονοῦντα. 'Επειδὴ γάρ εἰπε τὰ περὶ τῆς
Ἀντίόχου αἰχμαλωσίας καὶ μάρτυρα τὸν προφήτην
παρήγαγεν, ἐπάγει καὶ περὶ ταύτης, καὶ φῆσι· Τὸν
αὐτὸν γέ τοι τρόπον Δανιήλ καὶ περὶ τῆς Ῥωμαίων
ἡγεμονίας ἀνέγραψε, καὶ θεῖ ὑπ' αὐτῶν ἐρημωθήσε-
ται, τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ δὲ ναὸς καταλυθήσεται.
Σὺ δὲ μοι σκόπει τὸ φιλάληθες τοῦ ἀνδρὸς, δις εἰ
καὶ Ἰουδαῖος ἦν, ἀλλ' οὐκ ἡνέσχετο ζηλῶσαι τὴν
Ἰουδαϊκὴν φιλονεκτίαν τε καὶ φευδηγορίαν. Εἰπὼν
γάρ διε τὰ ἐρημωθήσεται τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ δὲ ναὸς
καταλυθήσεται, [Ρ. 232] ἔγραψεν, διε δὲ στήσαται
που τὰ τῆς ἐρημώσας οὐκέτι προσέθηκεν, ἐπειδὴ
μηδὲ τὸν προφήτην εἴρε τοιοῦτον τι προσθέντα. Ποὺ
τοιούν εἴπε Δανιήλ διε δὲ ναὸς ἐρημωθήσεται; "Ακού-
σον. 'Επειδὴ γάρ τὴν προσευχὴν ἐκείνην τὴν ἐν
σακκῷ καὶ σποδῷ ἐποιήσατο, ἡλθε Γαβριήλ πρὸς
αὐτὸν, καὶ φῆσιν. 'Ἐδδομάχοντα ἐδδομάχες συγ-
ετμήθησαν ἐπὶ τὸν λαόν σου καὶ ἐπὶ τὴν πόλιν τὴν
ἄγλαν. 'Ιδού καὶ ἐνταῦθα χρόνος εργαταὶ οὐ τῆς
αἰχμαλωσίας, ἀλλὰ μεθ' δύον γρόνον ἐμελλεν ἡ αἰχμ-
αλωσία ἀπαντήσεσθαι. Εἴτα πάλιν φῆσιν ἀχριβέστερον.
Καὶ γνώσῃ καὶ συνήσεις ἀπὸ ἔκδοσος λόγων τοῦ ἀπο-
κριθῆναι καὶ τοῦ οἰκοδομῆσαι Ἱερουσαλήμ, ἔως Χρι-
στοῦ ἡγουμένου, ἐδδομάχες ζ' καὶ ἐδδομάχες ξβ'.
Ἐνταῦθα μοι νουνεχῶς πρόσεχε τὸ γάρ πᾶν ἐνταῦθα
ἔστι τὸ ζητούμενον. 'Ἐδδομάχες οὖν ζ' καὶ ἐδδομάχες ξβ'
υπερ ἔτη εἰσὶν. 'Ἐδδομάχες γάρ οὐχ ἡμέραν ἐνταῦθα
λέγει, οὐδὲ μηνῶν, ἀλλ' ἐδδομάχες ἐνιαυτῶν. 'Απὸ δὲ
Κύρου ἐπὶ Ἀντίόχου τὸν Ἐπιφανῆς καὶ τὴν αἰχμαλω-
σίαν ἐκείνην ἔτη εἰσὶ τέλοι. Εἴτα διδάκτων ἡμᾶς

A crām facere. Ab ejus ergo mutatione, hoc est ab
ejus abolitione, dies eunt 1290, nimirum anni 3 s.
Deinde malorum istorum finem fore infert: Beatus
qui perfert et sustinet usque 406 ad dies 1335, ad-
dens prioribus dies 48: nam mense toto et dimidio
exacto pugna est commissa solidaque victoria
parta et omnibus malis prorsus liberati Judæi.
Dicens enim, Beatus qui perfert et sustinet dies 1335,
liberationem a malis declaravit. Neque simpliciter
eum vocat beatum qui ad eum usque diem pertige-
rit. Nam multi etiam impii mutationem istam vi-
derunt; neque tamen eos felices dicit, sed eos tan-
tum qui in istis calamitatibus patientia usi pieta-
tem non prodiderunt, atque tunc sublevati sunt.
Hisne aliquid evidentius dici potest?

γενίσθαι, ἐν ἣ γέγονε καθαρὸς ἡ νίκη καὶ ἡ παντελής τῶν
ὑπομείνας καὶ φθίστας εἰς ἡμέρας αὐτές, τὴν ἀπελλαγὴν
ἐδηλώσας. Καὶ οὐχ ἀπλῶς εἶπεν· 'Ο φάσας. 'Επειδὴ γάρ
ἐκείνους μακρήζει, ἀλλὰ τοὺς ἐν τοῖς καιροῖς τῶν κακῶν ὑπομείναντας καὶ μὴ προδόντας τὴν εὐσέβειαν καὶ τῆς
ἀνέσσως τυχόντας. 'Αρά τι τούτων σαφέστερον γένοιτο;

B Tempus ergo est ut ad restitutum revertamur,
cujus gratia hæc adduximus, et de ultimo Judæo-
rum exilio dicamus. Satis enim perspicue demon-
stravimus trium priorum calamitatum tempora ex-
presse prædicta fuisse, annorum 400, annorum 70,
annorum 3 s. Dicamus ergo etiam de quarta: nam
de hac etiam quarta atque postrema Danielum va-
tincinatum, vel Josephum, hominem ab ipsorum
partibus, testem citare licet. Cum enim de excidio
Antiochico locutus Danieli testimonio sua confr-
masset, de quarto sic infert: Eodem modo Danielus
etiam de Romanorum imperio vaticinatus est, Hie-
rosolymam ab iis vastatum templumque aversumiri.
Ac mihi veritatis studium in eo viro considera, 407
qui tametsi Judæus erat, Judæcam tamen conten-
dendi et mentiendi libidinem imitati noluit. Cum
enim excidium urbis et templi scripsisset, non ad-
dit quando ei calamitati finis sit futurus, quia ip-
sum quoque vatemnihil tale addidisse videbat.
Audi vero ubi Danielus vastationem templi præ-
dixerit. Postquam sacro indutus et cinere consper-
sus Deum deprecatus fuit, venit ad eum Gabrielus
ac dicit: 70 septimanæ deciduntur populo tuo, et
urbi sanctæ. Ecce tempus quo non ipsius calam-
tatis mora, sed quando esset futura ea designatur.
Mox expressius ait: Cognosces atque intelliges, ab
exitu sermonis, cum decretum fiet de instauranda
Hierosolyma, usque ad imperium uncti, erunt
septimanæ 7 et septimanæ 62. Atque hic mihi di-
ligenter animum adverte: hic enim est id quod
quæritur. Septimanæ 7 et aliæ 62 annos redigunt
483: non enim dierum, non mensium, sed anno-
rum septimanæ intelliguntur. Jam a Cyro usque
ad Antiochum Epiphanem et urbem ab eo captam,
anni sunt 394. Docet porro nos, a quo initio anni
sunt numerandi: non a die redditus, sed a publica-
tione decreti de instauranda urbe. Atqui non Cyro,
sed Artaxerxe demum Longimano regnante ea est
refecta. Nam a redditu Judæorum supervenit Cam-

D

.

byses, deinde Magi, post eos Darius Hystaspis filius, indo Xerxes Darii filius et Artabanus, tandem **408** Artaxerxes Longimanus regno Persico est potitus. Ejus regni anno vicesimo Neemias profectus urbem reparavit; quod Esdras nobis accurate narrat. Inde si numeremus annos 483, prorsus ad excidium ejus pertingemus. Sicut rursum his verbis testatua Josephus: urbis autem et templi vastationem secundum Danielicum oraculum evenire contigit ante annos 408. Propterea, inquit, aedificabitur platea et niurus. Cum ergo refecta fuerit urbs suamque formam reperit, tunc incipe numerare 70 septimanas; quibus finitis, delebitur unctio et cessabit iudicium, ut prius diximus. Namvero post excidium urbis, quod Vespasiano et Tito imperantibus fuit, Adriano imperante, Judæi collecti irrite contra Deum conatus aggressi sunt rem publicam pristinam instaurare. Sed Adrianus eos armis demuit, urbemque funditus evertit, et reliquias ejus omnes abolevit; aliamque inde ibi urbem condens de suo nomine Eliam dixit. Itaque Christus post Antiochi tempora exhibitus et futurum excidium praecidens, ostendensque de eo Danielum esse vaticinatum, ait: Cum videbitis abominandum vastitatis signum, de quo Danielus vates locutus est, stare in loco sancto, qui legit, animum advertat. Quia enim omne simulacrum et effigies humana a Judæis abominatione dicitur, per ambages illam statuam innuens, simul et quando et a quo urbs esset exscindenda **409** monstravit. Atque id de Romanis esse dictum, etiam Josephi testimonio docuimus. Quid ergo Judæis superest quod dicant? quando vates calamitatum simul tempora praedicentes definita, hujus nullum terminum constituerunt, sed contra vastitatem eam usque ad finem mundi duraturam pronuntiaverunt. Satisque est a nobis demonstratum, si quidem finis esset futurus huic ultimo exilio, vates divinos eum fuisse praedicturos et nequam silentio praeterituros. Quippe superiores miserias omnes cum ita praedixerint ut simul spatiū quodduratur essent definirent, modosque et tempora exprimerent, sicuti ex Scriptura docuimus, huic ultimā nemo eorum tempus constituit. Id quidem urbis et rei publicae fore excidium, addito quot annos post redditum Babylone id eventurum esset, vaticinatus est Danielus: finem autem istis malis aliquem fore neque ille neque quisquam omnino vatum praedixit: imo, uti diximus, contrarium pronuntiaverunt, usque ad finem mundi in istis miseriis futuros Judæos. Idque admodum consentaneum fuit; et tantum ab illo excidio temporis elapsum iis testimoniū perhibet, quo toto ne vestigium quidem ullum aut principium bonae mutationis sese ostendit. Et quidem Judæi sāpe conati templum reficere sub Adriano, Constantino et Julianō, prohibiti sunt, primum quidem a militibus, sub Julianō autem igni ex fundamentis erumpente eorumque intempestivum atque impium conatum avertente. Dicant vero nobis quidnam causæ **410** sit, quod et in Aegypto

A πόθεν ἀριθμεῖν δεῖ, ὅτι οὐκ ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ἐπινόδου, ἀλλ' ἀπὸ ἔβδομον λόγων τοῦ ἀποχριθῆναι καὶ τοῦ οἰκοδομῆσαι Ἱερουσαλήμ. Οὐκ ἐπί Κύρῳ δὲ φυλαρχίῃ, ἀλλ' ἐπί τοῦ Ἀρταξέρξου τοῦ μακρόχειρος: Μετὰ γάρ τὴν καθόδον ἐπανῆλθε Καρδύστης, εἴτα οἱ Μάγοι, καὶ μετ' ἑκείνους Δαρεῖος Ἰστάππος, μεθ' ὃν Ξέρξης ὁ Δαρεῖος καὶ Ἱεροβάντης. Εἴτα Ἀρταξέρξης ὁ Μακρόχειρ ἐβασίλευε τῆς Περσίδος· ἐν τῷ καὶ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ Νεεμίας ἀνελθὼν τὴν πόλιν ἀνέστησεν, ἀπέρ ό Ἐσδρας ἀκριβῶς ἡμῖν διηγήσατο. "Ἄν τοινον ἐντεῦθεν τετρακόσια ὅρδοι, κοντά τρία θώματα ἔτη, ἤξομεν πέντως ἐπὶ τὴν κατασκηνὴν ταῦτα, ὡς καὶ Ἰώσηπος αὐθεὶς μαρτυρεῖ λέγων· Τὴν δὲ τῆς πόλεως καὶ τοῦ νυοῦ ἐργματισμένη γενέσθαι κατὰ τὴν Δανιήλ προφητείαν, πρὶν καὶ ηγεμονήντην ἐτῶν. Διὰ τοῦτο σησαν· Οἰκοδομήσαται πλατεῖα καὶ περίτειχος. Ἐπειδὲν οὖν ἀναστῆ καὶ τὸ οἰκεῖον ἀπολάβη σχῆμα, ἀπ' ἑκείνου τὰς καὶ ἐδόμαζας ἀριθμοῖς. Μετὰ δὲ τὰς ἐδόμαζας ἀριθμούς της τοῦτον ἔτην οὐκ ἔσται· ἐν αὐτῷ, καθὼς προείρηται. Μετὰ γάρ τὴν Οὐεσπασιανοῦ καὶ Τίτου γενομένην ἐργματισμένην ἐπὶ Ἀδριανοῦ συστάντες οἱ Ιουδαῖοι ἐσπούδαζον ἐπὶ τὴν προτέρην πολιτείαν ἐπανελθεῖν οἱ μάταιοι θεομαχοῦντες. Χειρωσάμενος δὴ αὐτοὺς ὁ βασιλεὺς καὶ τὴν πόλιν πάσσου καταστρέψας καὶ τὰ λειψανά ἀφανίσας πάντα, καὶ μετὰ ταῦτα αὐτὴν ἀνεγέρτες, Άλλιν αὐτὴν προσγόρευε κατὰ τὴν αὐτοῦ ἐπωνυμίαν. Οὐθὲν δὲ Χριστὸς μετὰ Ἀντίοχον τὸν Ἐπιφανῆ παραγενόμενος, καὶ προσαναφωνῶν τὴν μέλλουσαν ἔτεσθαι αἰχμαλωσίαν, καὶ δεικνύς δὲ τὸ Δανιήλ περὶ αὐτῆς προείπε, φησεν· "Οταν [P. 233] ἴδητε τὸ βόλλυγμα τῆς ἐργμάσεως, τὸ ρήθεν διὰ Δανιήλ προφῆτου, ἔστως ἐν τόπῳ ἀγίῳ, δὲ ἀναγινώσκων νοείτω. Ἐπειδὴ γάρ ἀπαν εἴδωλον καὶ πᾶν ἐκτύπωμα ἀνθρώπου βόλλυγμα παρὰ τοῖς Ιουδαίοις ἐκαλεῖτο, αἰνιγματωδῶς ἐμφανῶν τὸν ἀνδριάντα ἐκείνον, δρμοῦ καὶ πότε καὶ ώπο τίνος ἔσται ἢ αἰχμαλωσία προσανήγγειλεν. Οτι δὲ περὶ τῶν Ῥωμαίων εἰρήται ταῦτα, καὶ Ἰώσηπος μαρτυρεῖ, καθὼς προέφημεν. Τις οὖν αὐτοῖς ὑπολείπεται· λοιπὸν λέγος; "Οταν τὰς μὲν αἰχμαλωσίας οἱ προφῆται φαίνωνται μετὰ διωρισμένων χρόνων εἰπόντες, ταῦτη δὲ μηδένα χρόνον ὄφεστες, ἀλλά τούτων εἰπόντες δὲ μέχρι συντελείας ἔσται ἡ ἐργματισμός. "Οτι μὲν εἰ τέλος ἡ παροῦσα ἔμελλε δουλεῖα λιγεσθαι, καὶ τούτῳ ἀν προείπον οἱ προφῆται καὶ οὐκ διηγησαν, ἵκανῶς ἀπεδείξαμεν, τὰς αἰχμαλωσίας ἀπόστας μετὰ προβήσεως διέκαντες ἐπενεχθείσας αὐτοῖς· ἐκάστης γάρ τωντων καὶ τρόπους καὶ λρόνος προσανακρυθέντας διὰ τῶν θείων Γραφῶν ἀπεδείξαμεν. Τῇ πορύσῃ δὲ οὐδεὶς προφῆτης ὥρισε χρόνον, ἀλλ' δὲ μὲν ἦξει καὶ ἐργμάσει πάντα καὶ μεταστῆσει τὴν πολιτείαν, καὶ μετὰ πόσον χρόνον τῆς ἐκ Βαβυλῶνος ἐπανόδου συμβῆσται, προείπεν δὲ Δανιήλ, δὲ τέλος ἔξει καὶ στήσεται που τὰ κατὰ ταῦτα, οὗτ' ἐκείνος ἐδήλωσεν οὗτ' ἀλλοι τις προφῆτης, ἀλλὰ καὶ τούτωντον, ὡς εἴρηται, προείπον δὲ ἐώς συντελείας καθέξει αὐτοὺς ἡ ταλαιπωρία αὐτῆς. Καὶ μάλα εἰκότως καὶ γάρ μαρτυρεῖ τοῖς εἰρημένοις δ

τοσοῦτος διαγενόμενος γρόνος καὶ οὐτε ἁγνος οὔτε προοίμιον χρηστῆς μεταβολῆς ἐνδεκάμενος, καὶ ταῦτα πολλάκις ἐπειχειρησάντων αὐτῶν ἀναστῆσαι τὸν νεὸν, ἐπὶ Ἀδριανοῦ καὶ Κωνσταντίνου καὶ Ἰουλίνον, καὶ διακωλυθέντων πρῶτον μὲν ὑπὸ στρατιῶτῶν, ὕστερον δὲ ἐπὶ τοῦ παραβάτου πυρὸς τῶν Θεμελίων ἐκπτῆσαντος καὶ κατασχόντος αὐτοὺς τῆς ἀκαίρου φιλονεκίας τε καὶ παρεβάσεως. Ὁθεν τοινυν λεγέτωσαν ἡμῖν, τίνος ἔνεκα ἐν Αἰγύπτῳ μὲν τοσοῦτον διατριψάντες χρόνον ἐν κακούχῳ ἐλέους ἔτευχον, καὶ εἰς Βαβυλώνα πάλιν ἀπενεγέθεντες ἐπανῆλθον εἰς τὰ ἤδη, καὶ ὑπὸ Ἀντιόχου τοσαῦτα κακὰ παθήντες αὐτοὺς πρὸς τὸ πρότερον ἐπανῆλθον ἀξιωματα, νῦν δὲ οὐδὲν τοιούτον γεγένηται, ἀλλὰ πεντακοσίων ἑταῖρων, νῦν δὲ γιλιών ἐξ ἑκένου διελθόντων οὐδὲ αἰνιγματοινής μεταβολῆς ὅρωμεν φαινόμενον οἶνον τὸ πρότερον. Εἰ δὲ τὰς ἀμαρτίας αὐτῶν προβάλλοντο, καὶ εἴποιεν, Ἐπεὶ τοῦ μάρτυρος, διὸ τοῦτο οὐκ ἀπολαμβάνομεν τὴν οἰκείαν χώραν, πάλιν δὲ ἐν εἰκότως αὐτούς ἐργούμενα· Διὰ τὰς ἀμαρτίας ὑμῶν, ὡς Ἰουδαίοις, ἔξι τῆς Ἱερουσαλήμ διατρίβετε χρόνον τοσοῦτον; Καὶ τί τὸ κακίνον καὶ [P. 234] περάδοξον; Μή γάρ νῦν ἐν ἀμαρτίας ζῆτε μόνον, παρὸτε δὲ τὴν ἀρχὴν ἐν δικαιοσύνῃ καὶ κατορθώμασιν; Οὐκ ἀνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς συναντέράγητε παρανομίας; Οὐχὶ τῆς θαλάσσης σημείους καὶ τῶν πετρῶν ῥηγνυμένων καὶ τοσοῦτων θαυμάτων γινομένων περὶ τῆς ἐρήμου προσεκυνήσατε μόσχῳ; Οὐ τὸν Μωϋσέα λιθοῖς βάλλοντες καὶ ἐτέροις μαρίοις τρόποις ἀνελεῖν ἐπειχειρήσατε πολλάκις, καὶ τὸν Θεὸν παρωργίζετε βλασφημοῦντες; Οὐ τῷ Βεβλφεγάῳ ἐτελέσθητε; Οὐ τοὺς εἰδούς ὑμῶν καὶ τὰς θυγατέρας ἐθύσατε τοῖς δικιμοίοις καὶ τοὺς ἀλλοτρίους θεοὺς ἐθεραπεύσατε; Οὐ πάντας εἴδος ἀμαρτίας καὶ κακίας ἐπεδεκάσθε; Πῶς οὖν ὑμᾶς οὐκ ἀπειστράψῃ τότε δὲ θεὸς, ἀλλὰ μετὰ τὰς πειθόντοντάς καὶ τὰς εἰδωλολατρίας, μετὰ τὴν πολλὴν ἀγνωμοσύνην, καὶ προφῆτας ἀφῆκε παρ' ὑμῖν εἶναι διαφόρους, καὶ σημεῖα εἰργάζοντο καὶ θαύματα περάδοξα; Τίνος οὖν ἔνεκεν πάλιν μὲν ἀσθεοῦντες καὶ μυρία διαπατέρμενος δεινὰ τοσαῦτας εύνοιάς ἀπηλαύσατε παρὰ θεούς καὶ προστασίας καὶ προμηθείας, νῦν δὲ οὕτε εἰδωλολατροῦντες οὕτε παντοκτονοῦντες ἐν αἰχμαλωσίᾳ ταλαιπωρίᾳ διέζητε; Μή γάρ ἐτερος ἦν θεὸς τότε καὶ ἐτερος νῦν; Οὐκ αὐτὸς ἐστι καὶ ὁ ἐκεῖνα οἰκονομῶν καὶ ταῦτα νῦν ἐργάζομενος; Διὰ τοῦτο, τὰς μείζων μὲν ἦν τὰ ἀμαρτήματα, πολλὴ δύσκαρτην τὴν παρὰ θεοῦ, δέ τε δὲ ἐλάττονα πλημμελεῖτε νῦν, παντελῶς ὑμᾶς ἀπειστράψῃ, καὶ ἀτιμίᾳ παρέδωκεν ἀπεράντωφ; Ἀλλὰ καὶ διατάσσετε, οἱ λίθοι: κεκράξονται. Ἐπειδὴ γάρ κατὰ τοῦ Δεσπότου τὰς κείμενας ἐκείνατε, διὸ τοῦτο οὐκ ἔσται ὑμῖν διόρθωσις οὐδὲ συγγνώμη λοιπὸν οὐδὲ ἀπολογία. Τότε μὲν γάρ εἰς δούλους ἦν τὰ τολμῶμενα, νῦν δὲ πάντας ἐκείνα τὰ παλαιὰ σαφῶς ἀπεκρύψατε διὰ τῆς εἰς τὸν κοινὸν Δεσπότην Χριστὸν μανίας. Ὅθεν καὶ μεζόνως κολάζεσθε, καὶ οὐδὲ οὕτως ἀπέχεσθε τῆς πατρικῆς ἐμβροντησίας τε καὶ λύττης, πλάνον αὐτὸν καὶ παράνομον ἀποκαλοῦντες. Εἰ γούν πλάνος ἦν δὲ Χριστὸς, ὃς φατε, καὶ παράνο-

A tantum tempus in magnis miseriis versatos Deus miseratus est, in Babylonem captivi abducti inde in patriam reducti sunt, et tot malis ab Antiocho affecti tamen pristinam recuperarunt dignitatem, nunc autem tale nihil fit, sed 500, imo 1000 jam exactis ab excidio annis ne speciem quidem ullam priorum mutationum videmus? Quod si peccata sua causentur, dicantque ideo sibi patriam non reddi, quia delictis suis Deum offendunt, haud abs re fuerit ita eos rogare: Propter peccata vestra, o Iudei, tanto tempore Hierosolyma extores degitis? Quid hoc novi et inauditi est? scilicet antiquitus juste vixistis et officii rationes tenuistis, ac non jam inde ab initio innumera inter delicta vitam egistis? nonne cum et mare scindi et saxa rumpi totque alia miracula vidissetis in solitudine, tamen vitulum adoravistis? Nonne Mosen lapidibus obruerem multisque aliis modis interficerem sapienter aggressi estis? Nonne Deum impensis dictis irritastis? Nonne Beelphegor initiati estis? Nonne filios et filias vestras dæmonibus immolasti? Nonne alienos deos coluistis? Nonne omne flagitiorum ac malitia genus exarcuistis? Qui sit ergo quod tunc Deus vos non est aversatus, sed post infanticidia vestra, post impios deastrorum cultus, post extremam ingratitudinem cum vates vobis misit varios, 411 tum miracula et prodigia inusitata edidit? Cur olim tanta impietate obstricti et tot flagitiis ac sceleribus cooperati Deum ita benevolum propitium atque tutorem habuistis, nunc autem neque impio cultu neque infantium cæde eum irritantes in servitute et miseriis vitam degitis? Nisi fortassis alias nunc est quam quondam Deus, neque idem et illa et haec egit. Alioqui cur vos tanto in pretio habuisset, cum graviora committeretis peccata, nunc vero cum minus delinquitis, omnino aversatus infinitas ignominias exponeret? At enim vobis tacentibus vel lapides vociferabuntur. Ex quo enim manus Domino intulisti, porro neque correctio vobis reliqua est neque venia neque defensioni locus est. Nam priores vestras injuriæ in servos erant profectæ a vobis: Christo autem per insaniam necando priora vestra sclera novi magnitudine obliterasti. Ea de causa nunc gravioribus suppliciis afflicimini. Et tamen ne sic quidem majorum vestrorum væcordiam atque rabiem deponitis, stiamnum Christum impostorem atque legis violatorem appellatis. Qui si talis fuisset qualis vos dicitis, propter necem eius illatam bos majori etiam quam ante in existimatione esse conveniebat. Si enim Phinees uno legis violatore trucidato iram Dei, quaæ contra totum exarserat populum, placavit (stabat enim ait Scriptura, Phinees, et placabat Deum, ac desierit occidio, eaque res illi justitiæ loco imputata est), quanto magis vobiscum ita agi debuit, si quidem is quem in crucem 412 egistis legis erat violator? Audes tamen adhuc querere unde constet Deum vos omnino aversari, cum quidem res ipsa clamet, et vocem tuba clariorem edat urbis excidium, templi

vastatio, et reliqua omnia. Ab hominibus, aiunt, non a Deo ista sibi mala imposita. Quodsi non ira Dei, sed homines horum essent malorum auctores, utique excidium ea finisset, neque ultra ignominiam atque miseriam ventum esset.

πολλῷ μᾶλλον ἐφ' ὑμῶν ἔδει τοῦτο γενέσθαι, εἴ γε παράνομος ἦν ὁ ὑφ' ὑμῶν σταυρωθεῖς. Καὶ πόθεν δῆλον, φησὶν, ὅτι τέλεον ἀπεστράψῃ ὑμᾶς ὁ Θεός; Γῶν προχρήστων αὐτῶν βοώντων καὶ σαλπίγγος λαμπρατέρων ἀφίεντων φωνὴν διὰ τῆς καταστροφῆς τῆς πόλεως, διὰ τῆς ἐργαμώσεως τοῦ νεοῦ, διὰ τῶν ἄλλων ἀπάντων. Ἀλλ' ἀνθρώποι, [Ρ. 235] φησὶν, ἐπήγαγον, οὐχ ὁ Θεός. Εἰ γοῦν ἀνθρώπων ἔργα ταῦτα καὶ οὐχὶ τῆς δύνης τοῦ Θεοῦ, ἔδει μέχρι τῆς ἀλώσεως τὰ ὑμίτερα στῆναι καὶ μὴ περαιτέρω προελθεῖν δικαστήν τὴν ἀτιμίαν καὶ κάκωσιν.

Verum esto ita uti dicitis, ac muros, urbem et altare dejecerint homines; num et homines hominum vi existere cessaverunt? num homines gratiam Spiritus aliaque apud vos magnifica aboleverunt? Cujus generis est, quod nunc neque, ut quondam, vox a propitiatorio effertur, neque sua unctioni constat efficacitas, neque lapis sacerdotis doret. Nam Judaica religia sua principia non omnia de rebus terrestribus habebat, sed pleraque et præcipua cœlitus: exempli causa, sacrificia Deus præscripserat; atque are quidem, ligna, culter et sacerdos terrena erant, ignis autem qui in adyto arsurus et sacrificium consumpturus erat, cœlitus habebat ortum: non enim homo ignem templo interebat, sed flamma de cœlo lata sacrificium perficiebat. Item si qua de re certiores fieri cuperent, inter Cherubinos et propitiatorium vox quedam edebatur futura prædicens. Eodem modo de lapide qui supra pectus sacerdotis summi pendebat, fulgor exibat qui futura detegret; unde ei nomen **413** patefactionis. Itemque si quis inungeatur, gratia Spiritus in eum insiliebat et oleum resiliebat. Iisque rebus vates erant administrari, ac sœpe nebula et fumus adytum occupaverunt. Ne igitur pro impudentia vestra, calamitates vestras hominibus acceptas ferretis, non urbis modo et tempii excidium fieri Deus permisit, sed et eas res quarum de cœlo principia erant e medio sustulit. Cur enim nunc et prophetis et omnibus istis divinis rebus destituimini? Nonne in promptu est id fieri, quia Deus vos aversatur? Unde, dicens, id liquet? Inde quod quondam admodum impii fuistis: nunc autem post cruci affixum Christum, cum videamini rectius vivere, graviores penditis pœnas, nihilque priorum bonorum vobis adest; neque vero unquam aderit, quemadmodum diuinæ prædictiones perspicue ostendunt. Vultisne ut plures etiam vates contra vos ad auxilium advocemus, qui diserte pronuntient finem esse rerum vestrarum, nostras res florituras, ac per totum orbem propagatum iri præconium, aliumque sacrificandi modum instituendum, vestro sublatum? Sane non producam testem Isaiam aut Jeremiam aut alios qui ante Babylonicum vixerunt exilium, ne ea impleta fuisse dicatis quæ illi mala minati sunt: sed Malachiam, qui post vestrum ex Babylone redditum et urbis instaurationem evidenter de vestris rebus est vaticinatus. Is ergo cum Ju-

Α μος, ἐχρῆν μᾶλλον ὑμᾶς εὐδοκιμῆσαι, διτι αὐτὸν ἀπεκτείνατε. Εἰ γάρ Φινὲς ἔνα τινὰ παρανομοῦντα ἀνελῶν δλόκηρον τὴν κατὰ τοῦ ἔθνους ὄργην κατέπαυσεν (ἔτη γάρ Φινὲς καὶ ἐξιλάσσατο, καὶ ἐκόπτασεν τὸ θραύσις, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαστήν την),

πολλῷ μᾶλλον ὁ ὑφ' ὑμῶν σταυρωθεῖς. Καὶ πόθεν δῆλον, φησὶν, ὅτι τέλεον ἀπεστράψῃ ὑμᾶς ὁ Θεός; Γῶν προχρήστων αὐτῶν βοώντων καὶ σαλπίγγος λαμπρατέρων ἀφίεντων φωνὴν διὰ τῆς καταστροφῆς τῆς πόλεως, διὰ τῆς ἐργαμώσεως τοῦ νεοῦ, διὰ τῶν ἄλλων ἀπάντων. Ἀλλ' ἀνθρώποι, [Ρ. 235] φησὶν, ἐπήγαγον, οὐχ ὁ Θεός. Εἰ γοῦν ἀνθρώπων ἔργα ταῦτα καὶ οὐχὶ τῆς δύνης τοῦ Θεοῦ, ἔδει μέχρι τῆς ἀλώσεως τὰ ὑμίτερα στῆναι καὶ μὴ περαιτέρω προελθεῖν δικαστήν τὴν ἀτιμίαν καὶ κάκωσιν.

Πλὴν ἔστω κατὰ τὸν ὑμέτερον λόγον, διτι τὰ τεῖχη κατέτερεψαν ἀνθρώποι: καὶ τὴν πόλιν καθεῖλον καὶ τὸν βιωμὸν ἀνέστρεψαν· μὴ καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἀνθρωποι κατέπαυσαν· μὴ καὶ τὴν τοῦ Πνεύματος χάριν καὶ τὰλλα τὰ σεμνὰ τὰ παρ' ὑμῖν αὐτὰ κατέλυσαν, οἷον τὸ φωνὴν ἐκ τοῦ Ιλαστηρίου φέρεσθαι, τὴν ἐπὶ τῷ χρίσματι γενομένην ἐνέργειαν, τὴν ἐπὶ τὸν λίθον τοῦ Ιερᾶς δίγλωσσιν; Καὶ γάρ η Ἰουδαϊκὴ πολιτεία οὐχὶ κάτιθεν εἶχε τὰς ἀρχὰς ἀπάσσας, ἀλλὰ τὰς πλείους καὶ σεμνοτέρας ἄνωθεν ἐκ τῶν οὐρανῶν. Οἴον τι λέγω. Θυσίας γίνεσθαι συγχωρήσας, διὰ τοῦ βωμὸς ἣν κάτω καὶ τὰ ἔξια καὶ ή μάχαιρα καὶ ὁ Ἱερεὺς, τὸ δὲ πῦρ τὸ μέλλον ἐν τοῖς ἀδύτοις τοῖς ἐκείνοις ἔνειναι καὶ δαπανῆν τὰς θυσίας ἄνωθεν τὴν ἀρχὴν εἰχεν· οὐ γάρ ἀνθρώπος εἰς τὸν ναὸν εἰσῆγε πῦρ, ἀλλὰ οὐδὲς ἄνωθεν κατενεχθεῖσα τὴν ἐπὶ τῆς διακονίας ἐπλήρου θυσίαν. Πάλιν εἰς πότε ἔδει τι μαθεῖν, ἀναμέσου τῶν Χερουβίμ καὶ τοῦ Ιλαστηρίου φωνῆς τις ἐφέρετο καὶ τὰ μέλλοντα προέλεγεν. Ὅταντας ἐπὶ τὸν στήθους τοῦ ἀρχιερέως, διπερ ἐκάλουν δηλωσιν, ἐγίνετο τις ἐλλαμψίς, καὶ τὰ μέλλοντα προεσήμαινεν. Ὄμοίως ἡνίκα χρίσθαι ἔδει τινὰ, Πνεύματος ἐφίππato χάρις καὶ τὸ ἔλαιον ἀνεπήδα. Καὶ προφῆται διηκόνουν τοῖς πράγμασι τούτοις, καὶ νερέληη πολλάκις καὶ καπνὸς τὰ ἄδυτα κατελάμβανεν. Ἰνα τοῖνοι μὴ ἀνασχυνθῆτε μηδὲ ἀνθρώποις λογίζεσθε τὴν ἐργάμωσιν αὐτῶν, οὐχὶ τὴν πόλιν μηδὲν ἀφῆκε πέσειν καὶ τὸν ναὸν ἐρημωθῆναι, ἀλλὰ καὶ τὰ πράγματα ἔκεινα, ἀπερ ἐκ τῶν οὐρανῶν τὰς ἀρχὰς εἰχεν, ἐκποδῶν γενέσθαι πεποίηκε. Τίνος οὖν ἐνέκεν οὐκ ἔχετε ὑν προφῆτας οὐδέ τι τῶν λοιπῶν ἔκεινων θείων; Οὐκ εὑδηλον διτι θεοῦ τὰ καὶ οὐδὲν ἀποστραφέντος; Καὶ πόθεν, φησὶ, τοῦτο δηλον; Ἀφ' ὧν πρὸ τούτου μὲν δεσμοῦντες ἀτυγχάνετε πάτως, νῦν δὲ δοκοῦντες ἐπιεικέστερον ζῆν μετὰ τὸν στεφάνον μείζονα τιμωρίαν ὑπομένετε καὶ οὐδὲν ἀπολαύετε τῶν προτέρων, οὔτε μὴν ἀπολήψεσθε, καθὼς αἱ θεῖαι προορίζεις ἐναργῶς δηλοῦσιν. Εἰ δὲ βούλεσθε, καὶ ἐτέρους προφῆτας ἐφοπλίσομεν λέγοντας φανερῶς διτι τὰ μὲν ὑμέτερα τέλος λύψεται, τὰ δὲ οὐκέτερα ἀνθήσει, καὶ πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ἐκταθήσεται τὸ κύριγμα, καὶ θυσίας ἐτέρας προσενεχθήσεται τρόπος, ἔκεινων τῶν παρ' ὑμῖν καταλυθεῖσῶν. Οὐδὲ γάρ Ἡσίαν παράγω τέως μάρτυρα οὔτε Ιερεύμιν οὔτε τοὺς ἄλλους πρὸ τῆς αἰχμαλωσίας, ίνα μὴ λέγητε διτι τὰ δεινὰ ἔκεινα ἐλεγον [Ρ. 236] περὶ τῆς αἰχμαλωσεως ἐξέβη, ἀλλὰ Μαλαχίαν τὸν μετὰ τὴν ἵνα Βαβυλῶνος ἐπάνοδον καὶ

τὴν τῆς πόλεως ἀποκατάστασιν σεφῶς περὶ τῶν πραγμάτων ὑμῶν προσγείωσαντα. Ἐπειδὴ γὰρ ἐπανῆλθον καὶ τὴν πόλιν ἀπέλαβον καὶ τὸν ναὸν φωδόμεον καὶ τὰς θυσίας ἐπετίλουν, τὴν μέλλουσαν παντελῇ τελτηγεν καὶ τελευταῖν ἐρήμωσιν καὶ τὴν ἀναιρεσιν τῶν θυσιῶν προσέλγων φῆσιν. Εἰ λήψιμα: ἡ τῶν χειρῶν ὑμῶν θυσίαν, λέγει Κύριος παντοκράτωρ. Ὅτι ἀπὸ ἀνατολῶν ἥλιου καὶ μέχρι δυσμῶν τὸ διομέδιο μοῦ διδόξεσται ἐν τοῖς ἔθνεσι, γει ἐν παντὶ τόπῳ θυμίαμα προστγέχθη τῷ Θεῷ καὶ θυσία καθερά; Οὐκ ἂν ἔχοιτε εἰπεῖν ἔτερον καἱρὸν ἀλλ' ἢ τοῦτον τὸν μετὰ τὴν τοῦ Χριστοῦ παρουσίαν. Ως εἰ μὴ τοῦτον προλέγει: τὸν καἱρὸν, μηδὲ τὴν ἡμετέραν θυσίαν, ἀλλὰ τὴν Ἰουδαϊὴν, περάνομός ἐστιν ἡ προφητεία. Εἰ γὰρ τοῦ Μωϋσέως καλεύοντος εἰς μηδένα τόπον ἀνάγεσθαι θυσίαν ἀλλ' ἡ εἰς τὸν τόπον δὲ ἐπελέξατο Κύριος ὁ Θεὸς, καὶ εἰς ἐν χωρίον ἐν Ἱερουσαλήμια συγκλεοντος τὰς θυσίας ἐκείνας, δὲ προσήγεταις λέγων ἐν παντὶ τόπῳ θυμίαμα μέλλων προσάγομαι καὶ θυσίαν καθεράν, ἐναντιοῦται καὶ μάχεται τῷ Μωϋσῆῃ. Ἀλλὰ μὴ γένοιτο· περὶ γὰρ ἔτερας ἐκείνης εἴτε θυσίας καὶ περὶ οὐρανοῦ οὗτος Ἀκούσατε δὴ Σοφωνίου φωνοῦντος τὰ αὐτὰ καὶ λέγοντος· Ἐπιρανθίσεται Κύριος ἐπὶ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἐκδοθερύσει πάντας τοὺς θεοὺς τῶν ἔθνων, καὶ προσκυνήσουσιν αὐτῷ ἔκαστος ἀπὸ τοῦ τόπου αὐτοῦ. Καίτοι γε τοῦτο οὐκ ἐφίτητο, ἀλλ' εἰς ἓν τόπον ἀθέσπιτος Μωϋσῆς λατρεύειν. Ὁταν οὖν ἀκούστε τῶν προφητῶν προλεγόντων καὶ προσαναφωνούντων διεισέδροντες τὸν πόλιν οὐδὲ εἰς ἕνα τόπον ἀναγκασθήσονται ἀνθρώποι πάντοτε συνάγασθαι, ἀλλ' οἵκοι καθήμενος ἔκαστος θερπούντος τὸ Θεῖον, τίνα δὲ ἔχοιτε εἰπεῖν ἔτερον καἱρὸν ἀλλ' ἢ τὸν περόντα τοῦτον, καθ' ὃν τὸ μὲν ἡμέτερα διαλέμπουσι κατὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, τὰ δὲ διμέτερα κατεσθίσθη καὶ ἐν σχότει δικπορεύεσθαι κατὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην; Ὅτι δὲ πάλιν οὐ παρὰ τὴν ἀρχὴν ὅμιλον δύνεται τὰς τοιαύτας ἰδούλετο θυσίας, ἀκούστε τοι φρεσιν Ἡσαΐας· Τί μοι πλῆθος τῶν θυσιῶν ὑμῶν; λέγει Κύριος. Καὶ τίς ἐξεζήτησε τὰῦτα ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν; Εἰ δὲ ταῦτα παρὰ τὴν ἀρχὴν δύνεται, καὶ τοὺς παλαιοὺς πάντας τοὺς παρ' ὅμιλον λάμψαντας πρώτους ἀν εἰς τὴν πολιτείαν ἤγαγε τελτεγεν. Πῶς οὖν ταῦτα, φησιν, ἐπέτρεψε; Τῇ διμετέρᾳ συγκαταβάνων ἀθενείᾳ. Καὶ καθάπερ ὑατρὸς πυρίσσοντες ίδων ἀνθρώπους διοιρεστὸν τε καὶ ἀκατέρητον, ἐπιθυμοῦντα ψυχροποσίας καὶ ἀπειλοῦντα εἰ μὴ λάβοις ἐκευτὸν ἀναιρήσειν, βουλόμενος τὸ μεῖζον καλύπται κακὸν τὸ [P. 237] Ἑλλατὸν δύσως πρὸς ἄλλαχτην τελευτῆς βιαλας· οὕτω δή, καὶ δὲ θεὸς ἐποίησεν. Ἐπειδὴ γὰρ εἶδε μεινομένους, ἀγχομένους, ἐπιθυμοῦντας θυσιῶν, καὶ παρεσκευασμένους εἰ μὴ λάβοιεν αὐτομολήσειν πρὸς τὰ εἴδωλα, μᾶλλον δὲ οὐ παρεσκευασμένους ἀλλὰ καὶ αὐτομολήσαντα ἥδη, ἐπέτρεψε τὰς θυσίας. Καὶ διεισέδροντας τὴν ἀιτίαν,

A dæi in patriam reversi urbem receperissent, templum adiiscassent 414 ac sacrificarent ex lege, de postrema hac et perfectissima vastatione sacrificiorumque abolitione ita prædictit: Scilicet ut ego de manibus tuis sacrificia accipiam, inquit Dominus omnipotens. Ab ortu solis usque ad occasum nomen meum magnifice prædicatur, eique omnibus locis adoletur et sacrificium offertur purum. Vos autem sacrificium contaminatis 48. Quando autem o Judæi, ista impleta sunt? Quando ubique Deo purum sacrificium et suffitius oblatus est? Certe tempus aliud dicere non potestis quam quod fuit ab adventu Christi. Quod tempus nisi vates indicavit, neque nostrum sed Judaicum sacrificium intelligi voluit, legi Dei ejus adversabitur oraculum. Nam cum Moses non alibi quam eo loco quem Deus elegerat jusserrit sacrificari, et omnia sacrificia Hierosolymam compegerit, vates ille ait omnibus locis Deo sacrificium purum et suffitum oblatum iri. Ita Mosi videtur repugnare. Verum hoc absit ut dicamus: nam alter de altero est locutus sacrificio. Audite etiam eadem dicentem Sophoniam: Apparebit, inquit, Dominus omnibus nationibus et excidet omnes earum deos, adorabuntque eum omnes, quisque suo loco 49. Atqui hoc non permittebat lex, sed in uno tantum loco jubebat Moses sacrificari. Cum ergo auditis vates tanto ante tempore pronuntiare non fore necesse ut omnes homines in unam urbem unumve locum undique confluant, sed quemque 415 domi suæ Deocultum exhibiturum, quodnam aliud tempus ei rei deputabis quam hoc ipsum, quo res nostæ per totum terrarum orbem vigent, vestræ autem dissipatae sunt, vosque in tenebris per totum orbem erratis? Jam quod ab initio sacrificia talia a vobis Deus non exegerit, ex Isaiæ verbis cognoscite: Quid ad me multitudo vestrorum sacrificiorum, inquit Dominus: quis ea de manu vestra requirit 49? Profecto enim si haec initio desiderasset, priscos illos qui de vestra gente illustres fuerunt, primos omnium ad eos ritus adegisset. Quæritis causam cur ea vobis injunxit? Ea est vestra imbecillitas. Sicut enim medicus hominem cernens febricitantem, morosum et incontinentem, qui frigidæ potum ita postulet ut eo negato minetur se sibi manus allaturum, studio majus malum avertendi minus concedit, ut eum a violento exitio conservet: ita etiam Deus vobis cum egit. Cum enim rideret vos insana sacrificandi cupiditate ardere, paratosque, nisi eam explore vobis concederetur, deficere ad falsos deos, (quid dico paratos? imo autem cum jam defecissetis) sacrificia permisit. Atque hanc esse veram causam, inde fieri manifestum, quod post incestum illud demum sacrificium quod dæmonibus ad vitulum a vobis conslatum obtulisti, sacrificandi vobis potestatem fecit, perinde ac si diceret:

⁴⁸ Malach. i, 11 ⁴⁹ Sophon. ii. ⁴⁹ Isa. i, 11.

Insanitis sacrificandi studio? Mibi ergo potius sacrificare. Neque tamen immensam **416** vobis sacrificandi licentiam permisit, sed scitissima via alique ratione vos revocavit. Ac quemadmodum ille medicus cupiditati ægrotantis indulgens post poculo domo allato ei persuadet uti non alio ex vase frigidam biberet, eoque parente occulte ejus familiaribus mandaret ut confringerent vitrum, itaque ille non animadvertens et tacite ab sua cupiditate abduceretur: sic Deus quoque sacrificia permisit, ea lege ut non alibi terrarum quam Hierosolymis fierent. Hinc Davidus ait: O Deus, te hymnus in Sione decet tibique vota solventur Hierosolymis ⁵⁰. Deinde cum aliquandiu sacrificassent Iudei, urbem eam evertit, eosque ejus excidio urbis, veluti medicus vitro confringendo, etiam nolentes a sacrificiis retraxit. Quia enim aperte eos jubenti desinere sacrificandi morem Deo non erant facile obtemperaturi, loci necessitudine obstructi, ideo eos occulte ab ea vœsania revocavit. Comparem ergo Deum medico, urbem poculo, Iudæum populum morosum atque refractarium ægrotanti, frigidæ potui sacrificandi licentiam. Nam nisi Deus hoc ipsum machinatus esset, quæ causa erat cur tantum sacrificium unico loco circumscriberet, qui ubique præsens adest et omnia replet? Cur cultum in sacrificium, sacrificium in locum, locum in certum tempus, atque hoc in unicam urbem includens, eam deinde urbem evertisset? Idque maxime mirabile est et communis opinioni adversum, **417** quod toto orbe terrarum Iudeis concesso, ubi sacrificare non licet, sola Hierosolyma vasta inultaque jacent, in qua urbe sola sacrificare leges sinebant. De quibus sane etiam divinus sermo in apostolicis Constitutionibus ita loquitur: Jam Christo in carne rem gerente evidenter Deus Iudeorum respuit sacrificia, cum ii tam sæpe contra eum peccasset, putarentque se sacrificiis, non resipiscientia Deum placare posse. Ita enim Deus per suos vates dicit: Quorsum mihi thus ex Saba offertis, et cinnamomum ex longinqua terra ⁵¹? solida vestra sacrificia non sunt mihi accepta, et victimæ me non delectant vestræ. Conducite in unum sacrificia et victimas vestras, atque edite carnes: non enim præcepi vobis quidquam de sacrificiis solidis et fertis cum vos ex Ægypto educerem. Quorsum mihi multitudino sacrificiorum? Satur sum immolatorum arietum; adipem agnorum ac sanguinem laurorum hircorumque nolo: non veniat in conspectum meum. Quis enim hac de vestris manibus exegit? Porro atrium meum non calcabitis. Frustra mihi similam offertis, abominor suffitum, novilunia vestra et sabbata et festum diem non fero: jejunium, ferias et solemnitates vestras odit anima mea: satietas vestri me cepit. Item, Amove a me sonitum cantorum vestrorum, psalmum organum.

⁵⁰ Psal. LXIV, 2. ⁵¹ Jer. vi, 29.

A δῆλον ἐντεῦθεν. Μετὰ γὰρ τὴν μυστρὰν ἑορτὴν ἦν ἐπετέλεσαν τοῖς δαιμονίοις μοσχοποιήσαντες, τότε τὰς θυσίας ἐπέτρεψε, μονονουχὶ λέγων· Μανεσθε καὶ βούλεσθε θύειν; Οὐκοῦν ἐμοὶ θύετε. 'Αλλ' ὅμως καὶ τοῦτο ἐπιτρέψας οὐ μέχρι τέλους ἀφῆγεν, ἀλλὰ διὰ σοφωτάτης μεθόδου πάλιν ἐνήγγαγε. Καὶ ὥσπερ ὁ Ιατρὸς ἔκεινος συγχωρήσας τῇ ἐπιθυμίᾳ τοῦ κάμνοντος, εἶτα φιάλην οἰκοθεν κομισας κελύσει ταύτη μόνη τῆς ψυχροποσίας μεταλαβεῖν, καὶ τοῦ κάμνοντος πεισθέντος λάθρᾳ τοῖς ἐπιτηδείοις ἐπιτάξεις συντρίψαι τὴν φιάλην αὐτὴν, ἵνα λανθανόντως καὶ ἀνυπόττως αὐτὸν ἀπαγάγῃ τῆς ἐπιθυμίας αὐτῆς· οὕτω καὶ θ Θεὸς ἐποίησε· θύειν ἐπιτρέψας, ἐν οὐδενὶ τόπῳ τῆς οἰκουπένης εἴπας τοῦτο γενέσθαι, ἀλλ' ἡ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις καὶ μόνον, θθεν φῆσιν ὁ Δασόιδης· Σοὶ πρέπει θύμος ὁ θεὸς ἐν Σιών, καὶ σοὶ ἐποδοθῆσται εὐχὴ ἐν Ἱερουσαλήμ. Εἴτα ἐπειδὴ γρόνους τινὰς ἔθυσαν, καθεῖλε τὴν πόλιν. "Ωσπερ ὁ Ιατρὸς διὰ τῆς τοῦ σκεύους συντρίβῃς, οὕτως καὶ ὁ θεὸς διὰ τῆς καταστροφῆς τῆς πόλεως καὶ ἀκοντας αὐτοὺς ἀπήγαγε τοῦ πράγματος. Ἐπεὶ γὰρ εἰ φυερῶς εἰπεν· Ἀπόστητε, οὐκ ἄν ἡνέσχοντο ρόδιως, διὰ τῆς κατὰ τὸν τόπον ἀνάγκης λανθανόντως αὐτοὺς ἀπῆγαγε τῆς περὶ τὸ πράγμα μανίας. Ἐστω τοινυν ὁ μὲν Ιατρὸς ὁ θεὸς, ἡ δὲ φιάλη ἡ πόλις, ὁ δὲ νοσῶν ὁ δυσάρεστος δῆμος τῶν Ἰουδαίων, ἡ ψυχροποσία ἡ τῶν θυσίῶν ἐπιτροπή καὶ ἔξουσία. Εἰ γὰρ μὴ τοῦτο ἡδούλετο κατατκευάσαι, τίνος ἔνεκεν εἰς τόπον ἔνα συνέκλειστο τὴν τοιαύτην θυσίαν ὁ πανταχοῦ παρῶν καὶ τὰ πάντα πληρῶν; Τίνος χάριν τὴν μὲν λατρείαν εἰς θυσίας, τὰς δὲ θυσίας εἰς τόπον, τὸν δὲ τόπον εἰς καιρὸν, τὸν δὲ καιρὸν εἰς μίαν πόλιν συναγαγὼν αὐτὴν πάλιν ἔκεινην κατέστρεψε τὴν πόλιν; Καὶ τὸ δὴ θυμαστὸν καὶ παράδοξον, ὅτι πάττα μὲν ἡ οἰκουμένη τοῖς Ἰουδαίοις ἀνεῖται, ἔνθα οὐκ ἔξεστη θύειν· μόνη δὲ ἡ Ἱερουσαλήμ, ἐν οἷς καὶ μόνον ἔχην, ἀσθατος καὶ ἔρημος γέγονε. Περὶ ὧν μέντοι κἀν ταῖς ἀποστολικαῖς. Διατάξεοι φησιν ὁ θεῖος λόγος· "Ηδη δὲ καὶ πρὸ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας ἐναργῶς ὁ θεὸς εὐ μᾶλα παρητεῖτο τὰς τῶν Ἰουδαίων θυσίας, ἔξαμπτανόντων εἰς αὐτὸν πολλάκις, καὶ οἰομένων διὰ θυσίας, ἀλλ' οὐ διὰ μετανοίας, αὐτὸν ἔκειμεν!ζεσθαι. [P. 238] Φῆσι γὰρ διὰ τῶν προφητῶν· Ἰνα τί μοι φέρετε λίθανον ἐκ Σαβᾶ καὶ κιννάμωμον ἐκ γῆς μακροθεν; Τὰ δλοκαυτώματα ὑμῶν οὐκ ἔστι δεκτὰ, καὶ αἱ θυσίαι ὑμῶν οὐχ ἔδυνάν μοι· καὶ, Συναγάγετε τὰ δλοκαυτώματα ὑμῶν μετὰ τῶν θυσίῶν ὑμῶν, καὶ φάγετε τὰ κρέα, διτι οὐκ ἐνετειλάμην ὑμῖν, ἡνίκα ἔξηγαγον ὑμᾶς ἐκ γῆς Αἰγύπτου, περὶ θυσίῶν καὶ δλοκαυτωμάτων. Καὶ, Τί μοι πλήθος τῶν θυσίῶν ὑμῶν; Πλήθης εἰμὶ δλοκαυτωμάτων κριῶν, καὶ στέφανον καὶ στίμα ταύρων καὶ τράγων οὐ βούλομαι, οὐδὲ ἄν ἔρχομε δρθῆναι μοι.. Τίς γὰρ ἔξεχήτητο ταῦτα ἐκ χειρῶν ὑμῶν; Πατεῖν τὴν αὐλήν μου οὐ προσθήσεται ἔτι. Τὰς νεομηνίας ὑμῶν καὶ τὰ σάββατα καὶ τὰ ἡμέραν μεγάλην οὐκ ἀνέχομαι. Νηστείαν καὶ ἀργίαν

καὶ τὰς ἑορτὰς ὑμῶν μισεῖ ἡ ψυχὴ μου. Ἐγενήθητέ μοι εἰς πλῆσμονάν. Καὶ Ἀπόστολον ἀπ' ἐμοῦ τίχον φῶνων σου, καὶ ψελμοῦ ὁργάνων σου οὐκ ἀκούσματα. Καὶ, Οὐ δέξομαι ἐκ τοῦ οἴκου σου μάσχους, οὐδὲ ἐκ τῶν ποιμνίων σου χιμάρους. Ἐμὴ γάρ ἔστιν ἡ οἰκουμένη καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς. Μή φάγωμαι κράτες ταύρων, ἢ αἷμα τράγων πίωμα; Θύσον τῷ Θεῷ θυσίαν αἰνέσσως. Καὶ, Θυσίᾳ τῷ Θεῷ πνεῦμα συντετριμένον. Καὶ ἀπλῶς ἐν πάτσις ταῖς Γραφαῖς ὅμοιας τὰς θυσίας ἀπαντίνεται διὰ τὸ ἔξαμπτάνειν αὐτοὺς εἰς αὐτὸν ἐξ ἄκρας κακίας τε καὶ ἀπειθείας καὶ σκληροκρδίας. Θυσίᾳ γάρ ἀσεβῶν βλέψυμα Κυρίῳ· καὶ γάρ περινόμως προσδέρουσιν αὐτὰς, καὶ θυσίᾳ αὐτῶν ὡς ἄρτος πένθους αὐτοῖς, καὶ πάντες οἱ ἑβδοντες αὐτᾶς μολυθήσονται. Διὸ δὴ καὶ τῷ Σαοὺλ ὁ θεῖος Σαμουὴλ ἔλεγεν. Ἄκον ἀγαθὴ ὑπὲρ θυσίαν καὶ ἀκρόαμα ὑπὲρ στέαρ κριῶν. Ἰδοὺ γάρ θέλει Κύριος θυσίαν ὡς τὸ εἰσακούειν αὐτοῦ. Εἰ τοινυν καὶ πρὸ τῆς παρουσίας αὐτοῦ ὑπὲρ θυσίαν καρδίαν καθαρὰν ἐπεζήτει καὶ πνεῦμα συντετριμένον, πολλῷ μᾶλλον ἐλθών ἐπαυσε τὰς δι' αἰμάτων θυσίας, οὐδὲ πάλις δεδμενος αὐτῶν, ὡς εἴρηται, ἀλλὰ εἰ βιωληγῶσι συγχωρῶν, καὶ εἰ ἀπὸ γνώμης ὅρθης προσοίσουσιν. Εἰ θύειν ἐπιθυμεῖς, οὐ δεομένω μοι θύε. Ὁπότε δὲ τούτου ἀμνήμονες ἐγένοντο, καὶ μόσχον ἤντι θεοῦ θεὸν ἐπεκάλεσαντο, καὶ τούτῳ τὴν αἵτιαν τῆς ἐξ Αἰγύπτου πορείας ἐπεγράψαντο, λέγοντες· Οὗτοι οἱ θεοὶ σου, Ἰσραὴλ, οἱ ἔξαγαγόντες σε ἐκ τῆς Αἰγύπτου· καὶ ἀπαρνησάμενοι θεὸν τὸν διὰ Μωϋσέως ἐπισκεψάμενον αὐτοὺς ἐν τῇ θλίψει αὐτῶν, τὸν τὰ σημεῖα περὶ χειρὸς καὶ φάδου ποιησάμενον, τὸν Αἰγυπτίους δεκαπλῆγψ πατάξαντα, τὸν τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν εἰς διαιρέσεις διελόντα καὶ διαγαγόντα αὐτοὺς ἐν μέσῳ τοῦ ὄντας ὡς διὰ ἔηρας, τὸν τοὺς ἐχθρούς αὐτῶν βιθύσαντα, τὸν Μερέρāν τὴν πηγὴν τὴν πικρὰν γλυκάντα, τὸν ἐκ πέτρας ἀκροτόμου ὄντος εἰς πλησμονὴν ἀναβλύσαντα, τὸν στύλῳ [P, 239] νέφελης καὶ στύλῳ πυρὸς σκιάζοντα αὐτοὺς διὰ θάλπος ἀμετρον, καὶ φωτίζοντα καὶ ὁδηγοῦντα τοὺς οὐκ εἰδότας δόπου πορευθῶσι, τὸν ἐξ οὐρανοῦ μαννοδοτήσαντα αὐτοῖς καὶ ἐκ θαλάσσης κρεωδοτήσαντα δρυτογόμητραν, τὸν ἐν τῷ, ὅρει νομοθετήσαντα αὐτοῖς, οὗ τῆς θείας καὶ βροντοφώνου φωνῆς τῇσιώθησαν ἀκούσαι.

Τοῦτον ἀπτρυγήσαντο, εἰπόντες τῷ Ἀρρώνῳ Ποίησον ἵμεν θεοὺς οἱ προτορεύσονται ἡμῶν. Καὶ ἐμοσχοποίησαν χωνευτὸν, καὶ ἔθυσαν τῷ εἰδώλῳ. Κάντεύθεν οὖν ὅργισθεις ὁ μακρόθυμος θεὸς, ἀτε δὴ ἀχριστηγείς ὑπὸ αὐτῶν, ἔδησεν αὐτοὺς δεσμοῖς ἀλύτοις, στιβάσι φορτισμοῦ καὶ σκληρότητι κλοιοῦ· καὶ οὐκέτι εἶπεν, Ἐάν ποιήσῃς, ὡς πρὸ τῆς μοσχοποίησες εἴρηκεν ἀλλὰ, Ποίησον θυσιαστήριον, καὶ θύε διηγεκώς· ἐπιλήσμων γάρ ὑπάρχεις καὶ ἀχάριστος, ἵνα συνεχῶς ἐπιμεμνήσῃ μου. Ἐπεὶ οὖν τῇ ἔκουσίᾳ κακῶς ἐχρήσαντο οἱ τάλανες καὶ ἀγνώμονες, ἀνάγκην ἐπέθηκε λοιπὸν θύειν καὶ βρωμάτων ἀπέγεσθε τινῶν, καὶ ζώων διαφορὰς καθαρῶν καὶ ἀκαθάρτων διέστειλε, καίτοι παντὸς ζώου καθαροῦ τυγχάνοντος· πάντα γάρ οσα ἐποίησεν ὁ θεῖος καλά λίαν. Καὶ δὴ καὶ ἀφ-

A norum tuorum nolo audire⁵³. Item: Non accipiam de domo tua vitulos, **418** neque hædos ex caulis tuis. Mea enim est terra, et quidquid eam implet. Num ego taurorum carne vescar aut sanguinem hircorum bibam? Offer Domino sacrificium laudis. Et, Sacrificium Deo acceptum est spiritus contritus⁵⁴. In summa, passim in Scriptura Deus sacrificia respuit, quod Judæi adversus ipsum peccarent summa malitia, contumacia atque pertinacia. Quippe impiorum sacrificia Deus abominatur: nam impie ea offerunt, suntque ipsi tanquam panis luctus; et quicunque de iis edunt, contaminabuntur. Itaque etiam Saulo Samuelus dixit obedientiam sacrificio atque adipi arietino præstare, atque a Deo iis præferri⁵⁵. Qui ergo ante adventum summ cor purum et animam contritam sacrificio potiora habuit, is utique postquam in carnem venit, multo magis sanguinaria ista abolevit sacrificia, quæ ne pridein quidem requisierat, sed sacrificare cupientibus liberam rem permiserat, modo ea corde recto offerrent. Ideo dicit: Si sacrificare cupis, mihi non requirenti sacrificia. Cum vero Dei obliiti ejus loco vitulum invocaverunt, eique redditum ex Aegypto acceptum tulerunt dicentes: Ecce dii tui, Israele, qui te ex Aegypto eduxerunt, disfidentes Deum, qui eos afflictos Mosis opera sublevarat, qui manu et virga Mosis miracula ediderat, qui Aegyptiis decemplicem penam inflixerat, qui Rubrum mare in portiones disciderat ipsosque per medias⁵⁶ aquas ut **419** per continentem traduxerat, qui hostes eorum submerserat, qui fontem Merræ de amaro dulcem redegerat, qui de cacumine saxi ictu aquam abunde eliciuerat, qui columna nubis eos obumbrans nimium aeris aestum avertebat, qui columnma ignea prælucebat per viamque eos ignotam ducebat, qui eis cœlitus manna præbebat, qui a mari colurnicibus missis carne eos saturabat, qui in mente legem ipsis dederat, qui eos auditione suæ divinæ ex tonitribus vocis dignatus fuerat.

Hunc illi disfidentes, Aaronem jusserrunt sibideos fabricari itineris duces, fusoque vitulo sacrificaverunt. Ea ipsorum ingratitudine Deus ira, quantumvis ad eam lentus, exarsit, eosque vinculis insolubilibus ligavit, oneribus gravibus et duris pressos compedibus: neque, ut ante confectum vitulum, permisit iis sacrificare, sed imperavit ut altari condito continenter sacrificarent, hominesque obliviosi alioquin et ingrati, ita Dei perpetuo colerent memoriam. Quoniam igitur miseri obnoxioque prædicti animo Judæi licentia sua male usi sunt, necessitatem eis exinde imposuit Dominus sacrificandi et cibis quibusdam abstinenti, discrimenque mundorum et immundorum animalium statuit, quanquam omnia animalia munda sint: omnia

⁵³ Psal. xlix, 17. ⁵⁴ Psal. L, 19. ⁵⁵ I Reg. xv, 22. ⁵⁶ Exod. xxxiii, 4.

enim quæ Deus creaverat, valde bona erant. In-junxit etiam quasdam separationes, purgationes, ablutiones, decimationes, castimonias feriasque va-rias, pœnis etiam sancta omnia, ut pressi ac compe-dibus **420** astricti errorem de multis diis vitarent. Sic ergo Deus eos ob animi obstinationem devinxit, ut sacrificiis, fériis, castimonii, aliisque id genus cæremoniis observandis Dei memoriam retinerent, qui omnia ista præcepisset atque legibus descri-psisset. Illi tamen perversitate morum et animi ingratitudine ea jam inde a principio ad finem usque fuerunt, ut identidem Dei oblivererentur, deviantesque a recto Creatoris loco creaturam adorarent. Itaque alias vitulum, ut diximus, con-flarunt, alias Beelphegori supplicarunt, alias Baali, Chamoso, Sidonia Astartæ, Molocco, alias soli, lunæ et stellis, quæ Deus non ut colerentur, sed ut lumen præberent hominibus creaverat; alias bruta animantia cultu Dei affecerunt, ut in *Egypto* Apin bovem et hircum Mendesium, alias argenteos et aureos deos, ut in *Judea*. Eam ob rem perspicue*is* Deus voce vatis sui ita minatur: Parumne hoc *Judeæ* familiæ videtur, quod tam multa abomi-nanda fecerunt terramque impietatis repleverunt, ut me irritarent? Merito igitur excisi sunt, cum Dei iram provocarent sacramque terram ab initio polluerunt identidem ad usque postremum illud suum sub Vespasiano et Tito excidium. Cum enim, inquit Theodoretus, diversi Hierosolyma cepissent atque destruxissent, semper a pristinæ dignitatibus atque formæ restituta, dempto postremo excidio. Primus Thelaphasar majorem decem tribuum partem captivam **421** abduxit. Secundus Salama-nasar Samariam et circumpositas urbes subegit et incolas in servitatem abegit. Tertius Senacheri-mus reliquas *Judeæ* urbes oppugnavit, multisque servitum in suum regnum misit. Verum Hieroso-lymam quoque abortus, ac superbe et impie contra Deum elatus, justas suæ impiæ maledicentias pœnas dedit, exercitu divinitus cæso coactus cum dedecore obsidionem solvere domumque reversus a filiis suis est interfectus. Post hunc Nabuchodonosor, Joachimo Josiæ filio tertium annum regnante, copias in *Judeam* adduxit; multisque auri et argenti talentis acceptis, multis qui regii erant sanguinis captivis abductis, ablata etiam sacrorum vasorum parte impositoque tributo domum rediit. Paulo post Joachimo tributum non solvente Na-buchodonosor anno regni ejus undecimo, sui autem octavo, rursum Hierosolyma oppugnavit, Joachi-mumque necatum de muro projici et aliquandiu inhumatum relinqui imperavit; de quo et Jeremias dicit ⁵⁶: Hæc pronuntiat Dominus de Joachimo Jo-siæ regis *Judeæ* filio: Vt ei viro: inter plangendum super eo non dicent, Heu, frater, neque inter desplendum dicent, Heu, domine, et Heu, frater: sed asini sepultura ei obtinget, ac putrefactus projicie-

A riσμοὺς προσέταξε, καὶ καθαρισμοὺς, καὶ βαπτι-σμοὺς, καὶ δεκτισμοὺς, καὶ ἀγνεῖας καὶ ἀργίας δια-φόρους, ὃν παρακούοντι τιμωριαν ὥρισατο, ἵνα πιε-ζόμενοι καὶ ὑπὸ τοῦ κλοιοῦ ἀγχόμενοι: τῆς πολυθέους πλανῆς ἐκτήσανται. Οὐκοῦν διὰ τὴν σκληροκαρδίαν αὐτῶν ἐπέδησεν αὐτοὺς, δπως διὰ τοῦ θύειν, καὶ ἀρ-γεῖν, καὶ ἀγνέοσθαι, καὶ τὰ τοιάδε παρατηρεῖσθαι εἰς ἔννοιαν ἔρχωνται Θεοῦ τοῦ ταῦτα διαταξαμένου αὐτοῖς καὶ νομοθετήσαντος, οἷς μοχθηρίᾳ τρόπου καὶ γνώμῃς ἀγνώμονος οὐ διελιμπανον ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς μέχρι τέλους ἐπιλανθάνεται τοῦ Θεοῦ, καὶ παρατερόμενοι προσεκύνουν ἀντὶ τοῦ Κτίστου τὴν κτίσιν, καὶ ποτὲ μὲν, ὡς εἰρηται, μοσχοποιήσαντες, ποτὲ δὲ τῷ Βεβλεφαγῷ προσκυνήσαντες, ἄλλοτε δὲ τῷ Βίσαλ, καὶ τῷ Χαρίω, καὶ τῇ Σιδωνίᾳ Ἀστάρτῃ, B καὶ τῷ Μολχῷ, καὶ ποτὲ τῷ ἡλίῳ, καὶ τῇ σελήνῃ, καὶ τοῖς ἄστροις ἢ δ Θεὸς εἰς φαῦσιν ἀνθρώποις ἐποίησε, καὶ οὐκ εἰς προσκύνησιν· ποτὲ δὲ καὶ ἄλο-γα ζῶα ἐτίμων, ὡς παρ' Αἰγυπτίοις τὸν Ἀπιν βιοῦν καὶ τὸν Μενδήσιον τράγον, καὶ θεοὺς ἀργυροῦς καὶ χρυσοῦς, ὡς ἐν τῇ Ἰουδαϊᾳ. Ταύτη τοι προδηλώς ἀπειλῶν αὐτοῖς ὁ Θεὸς ἔλεγε διὰ τοῦ προφήτου. Μὴ μικρός τοῦτο τῷ οἴκῳ Ἰούδᾳ, ποιεῖν τὰ βεβλέγματα ταῦτα ἢ ἐποίησαν; Οτι ἔπλησαν τὴν γῆν ἀνομίας τοῦ παροργίσαι με. Διὸ τοινυν εἰκότως ἔξωλοθρεύ-θησαν ὡς τὸν Θεὸν παροργίζοντες καὶ τὴν ἀγίαν γῆν ἐκείνην καταπιείνοντες ἢ ἀρχῆς ἔνας τῆς ἀσχάτης καὶ τελευταῖς ταῦτης ἀλώσεως ἐπι· Οὐεσπασιανοῦ καὶ Τίτου. Καὶ γὰρ διαφόρων ταῦτην καὶ καθελόν-των, φησι [P. 240] Θεοδώρητος, πάλιν εἰς τὸ ἀρ-χαῖον ἀποκτέτησαν ἀξίωμά τε καὶ σχῆμα· ἀλλὰ νῦν οὐκέτι. Πρώτος μὲν γὰρ Θελαφάλοσαρ δορυ-ἀλωτὸν ἔλαβε τῶν δέκα φυλῶν τὸ πλεῖστον δεύτερος δὲ Σαλαμανδρὸν τὴν Σαμάρειαν καὶ τὰς περὶ αὐτῆν ἔγινδραπόδισε πόλεις· τρίτος δὲ δὲ Σεναχηρεῖμ τὰς μὲν ἄλλας τῆς Ἰουδαίας ἐπολιόρκησε πό-λεις, καὶ πολλοὺς μετψήσεν αἰχμαλώτους, ἐπι-στρεψάσες δὲ τοῖς Ἱεροσολύμοις ἀλαζονικῶς τα καὶ δυσσεῖδος ἐκομίσατο δικαίως τῆς βλασφημίας τὰ ἐπίχειρα· θεηλάτῳ πληγῇ τὴν στρατιὰν ἀπολέσας, καὶ μετ' αἰσθύνης ἀναζεύξας, ὑπὸ τῶν Ιδίων τέκνων ἀναιρεῖται. Μετὰ δὲ τοῦτον Ναβουχοδονόσορ ἐν τῷ τρίτῳ ἔτει τῆς βιοτείας Ἰωακεὶμ τοῦ υἱοῦ Ἰωακεὶμ μετὰ δυνάμεως εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἀφικόμενος, καὶ πολλὰ τάλαντα χρυσίου καὶ ἀργύρου λαβὼν καὶ ἐκ τοῦ βασιλικοῦ γένους αἰχμαλώτους πολλοὺς καὶ μέ-ρος ἐκ τῶν ιερῶν σκευῶν, ὑπίστρεψε δασμὸν ἐπι-θείες. Καὶ μετ' ὀλίγον χρόνον δὲ μὲν Ἰωακεὶμ τὸν φόρον ἥθετσεν, ὃ δὲ Ναβουχοδονόσορ τῷ ἐνδεκάτῳ ἔτει τῆς τούτου βιοτείας, δηδόφι δὲ τῆς οἰκείας ἡγεμονίας, πάλιν ἐκστρατεύει τοῖς Ἱεροσολύμοις, καὶ τὸν μὲν Ἰωακεὶμ ἀνελὼν καὶ ἀπὸ τοῦ τεί-χους ριψῆναι κελεύσας ἀταφον ἐπὶ τινα χρόνον κατέλιπε, περὶ οὐ καὶ Ἱερεμίας φησι· Τάδε λέγει Κύριος ἐπὶ Ἰωακεὶμ υἱὸν Ἰωακεὶμ βασιλέως Ἰούδα· Οὐαὶ ἐπὶ τὸν ἄνδρα τούτον! Οὐδὲ μὴ κύριονται αὐτὸν, Ω ἀδελφὲς οὐδὲ οὐ μὴ κλαύσονται αὐτὸν, Οἶμοι, κύριε,

⁵⁶ Jerem. xxii, 18, 19.

καὶ Οἴμοι, ἀδελφέ· ἀλλὰ ταφήν ὅνος ταφήσεται, καὶ Α συμψηφισθείς βιφήσεται ἐπέκεινα τῆς πύλης Ἱερουσαλήμ· τοὺς δὲ ἐν τέλει πάντας αἰχμαλώτους λαβῶν, καὶ τοῖς ὑπολειφθείσι χειροτονήσας βασιλέα Ἱερονίμονα ὃντὸν Ἐλιαχείμ, ἀπῆρεν εἰς Βαβυλῶνα. Εἶτα καὶ τοῦτον μαθῶν στασιάζαντα μετὰ μῆνας τρεῖς πάλιν ἔρχεται, καὶ τοῦτον πεδίσας μετὰ πολλῶν νεωτέρων δοριάλωτον ἄγει, καταστήσας ἀντ' αὐτοῦ βασιλεύειν τῶν ὑπολοίπων Σεδεκίαν πατράδελφον αὐτοῦ, ὄρκοις κατὰ τοῦ Θεοῦ περὶ τοῦ μὴ ἀποτῆναι καταδεσμῆσας. Ἀλλὰ καὶ τούτου παραβάντος τοὺς ὄρκους καὶ μῆτε τὸν δασμὸν ἀποδοῦναι θελήσαντος, μῆτε μὴν εὔνοιαν φυλάξαντος, ἀλλ' Αἰγυπτίοις προσφυγόντος, αὐθίς παρεγένετο, καὶ τὸν μὲν Σεδεκίαν χειρωσάμενος καὶ ἐκτυφλώσας, καὶ τὴν πόλιν αὔτανθρον εἰληφώς, τά τε βασίλεια, καὶ τὸν θεῖον ναὸν, καὶ πᾶσαν ἐμπρήσας οἰκίαν, αἰχμαλώτους ἀπήγαγε τοὺς διεσωθέντας ἐν τοῦ λιμοῦ καὶ τοῦ πολέμου, καὶ τὰ διεφέροντα σκεύη τοῦ ναοῦ Κυρίου. Τὸ πλῆθος τοινῦν τῶν συμφορῶν αὐτῶν καὶ Ἰωάλ διηγούμενος πρῶτον μὲν ἐπελεύσεσθαι κάμπτην λέγει, τὰ δὲ ὅπ' αὐτῆς μὴ ἀναλωθέντα ὑπὸ ἀκρίδος ἀναλωθήσεσθαι, δισὶ δὲ ταύτην διαφέρεται, δεπανήσει τὸν βροῦχον, ἔχατον δὲ τὴν ἐρυσίθην ἐπαχθεῖσαν μηδὲν παντελῶς καταλείψειν ἀλλώθητον. Φησὶ γάρ· Τὰ κατάλοιπα τῆς ἀκρίδος [Ρ. 241] καταφάγεται ὁ βροῦχος, καὶ τὰ ἔξης. Ταῦτα γάρ τοπικῶς εἰς τὸν Ἀσσύριον καὶ Βαβυλῶνιον ἐκληπτέον, κάμπτην μὲν τὸν θελαφάλασσαρ ὁνομάζοντας, ἀκρίδα δὲ τὸν Σελαμανασάρ, βροῦχον δὲ τὸν Σεναχηρεῖμ, ἐρυσίθην δὲ τὸν Ναδουσχοδουνσορ, τελευταῖον ἐπιστρατεύσαντα καὶ τὴν Ἰουδαίαν ὅρωσαντα καὶ τοὺς τὸν φάνατον διαφυγόντας αἰχμαλωτίσαντα, καθὼς εἴρηται. Ήλειστάκις μὲν οὖν πάλιν συμβόνηκεν ἀλλῶντα τὴν Ἰουδαίαν, ὡς φησι πάλιν ὁ μέγας Κύριλλος, ὑπὸ τε Ἀσσύριων, καὶ Αἰγυπτίων, Σύρων τε καὶ Μωαβιτῶν, Ἰδουμαίων καὶ τῶν λεγομένων Φυλιστείμ, τουτέστι Ιαλαιστηνῶν· ἀλλ' μετὰ τῆν τοῦ Κυρίου σταύρωσιν.

Μεταπέ τοινῦν ἡ μὲν τῶν Ἀσσύριων βασιλεία κατελύθη ὑπὸ Βαβυλῶνίων, ἡ δὲ Βαβυλῶνίων ὑπὸ Περσῶν, ἡ δὲ Περσῶν ὑπὸ Μακεδόνων, ἡ δὲ Μακεδόνων ὑπὸ Ρωμαίων, οὕτως ἡ τῶν Ῥωμαίων ὑπὸ τοῦ Ἀντιχρίστου καταλυθήσεται καὶ ἡ τοῦ Ἀντιχρίστου ὑπὸ Χριστοῦ διαφθερήσεται. Διὰ μὲν οὖν τῶν τεσσάρων ἀνέμων τὰς μεγάλας τέσσαρας βασιλείας ὁ μέγας διδάσκει Ζαχαρίας, τὴν Χαλδαίων, τὴν Περσῶν, καὶ τὴν Μακεδόνων, καὶ τὴν Ῥωμαίων. Τὰ δὲ δύο ὅρτα, τὰ δύο κλίματα τῆς οἰκουμένης φησιν· εἰς δύο γὰρ τέμνεται, εἰς ἑς ἑς Ἀσσιαν καὶ Εβρώτην. Καὶ οἱ μὲν πυρὸι ἵπποι τὸ μιαυρόν τῶν Χαλδαίων σημαίνουσιν, οἱ δὲ μέλανες τὸν ἐπενεχθέντα περὰ Περσῶν καὶ Μήδων τοῖς Βαβυλωνίοις θάνατον, οἱ δὲ λευκοὶ τὸ σαφὲς τῆς δόξης τῶν Μακεδόνων· οὐ γάρ ὥσπερ αἱ ἄλλαι βασιλεῖαι, καὶ αὗται. Οἱ δὲ φαροὶ καὶ ποικίλοι· τὸ ισχυρὸν καὶ εὔτονον τῆς Ῥωμαίων βασιλείας δηλοῦσιν. Ἐπειδὴ δὲ κατεστρατεύοντο Μήδοι· καὶ Πέρσαι· κατὰ Βαβυλωνίων, τοῦτον

tur trans muros Hierosolymitanos. Proceres omnes captivos adduxit, constitutoque ibi relictis rege Jechonia Eliachimi filio, Babylonem se recepit. Post tres menses hunc quoque 422 defectionem moliri sentiens rediit, cumque in compedibus cum multis juvenibus captivum abduxit, regno Sedechiae ejus patruo tradito, cum is per Deum jurasset se fidem servaturum. Sed et hoc perjurii sese obligante ac neque amicitiam servante et tributum abnegante et ad Aegyptios confugiente, denuo Hierosolyma advenit. Ibi Sedechiae capto oculos eruit; urbeque et hominibus potitus regiam, aedem Dei omnesque domos incendit, et quod a fame et bello hominum erat reliquum, captivos simulque praecipua templi vasa abduxit. Joelus sane multitudinem calamitatum enarrans primo ait crucam venturam; quod ea non absumperit, id locustam perdituram; si quid ea reliquum fecerit, bruchum vastaturam; ad extremum superventuram rubiginem, eamque nihil omnino integrum relicturam. Sic enim ait: Residua erucæ comedit locusta⁵⁷, et quæ sequuntur. Hæc mutatis nominibus de Assyrio et Babylonico regno sunt intelligenda: eruca enim Thelaphalasarem notat, locusta Salmonasarem, bruchus Senacharibum, rubigo Nabuchodonosorem, qui ultimo Judæam depopulatus est, eosque qui mortem evaserant in servitutem abegit, sicut diximus. Persæpe igitur, ut magnus ait Cyrus, Judæa ab hostibus est vastata, ab Assyriis, ab Aegyptis, 423 a Syris, a Moabitis, ab Idumæis, a Philistiis, qui sunt Palæstini. Verum ea mediocri percepto damno, et non magnis interdum affecta calamitatibus, rursum liberata fuit, Deo tantum castigante ac rursum tulante populum. Nunc autem, postquam Christus fuit crucifixus, funditus ea interiit.

D διηγεῖται παθοῦσαν καὶ συμμέτροις ἔσθιοτε περιπετεῖον τοῦ καὶ παιδεύσαντος. Ἀπόλωλε δὲ νῦν ὀλοσχερώς

Quemadmodum ergo Assyriorum regnum a Babylonico, hoc a Persico, idque a Macedonico, rursumque hoc a Romano est deletum, ita et Romanum imperium ab Antichristo evertetur, et Antichristi a Christo. Proinde per quatuor ventos Zacharias quatuor magna regna designavit Chaldaicum, Persicum, Macedonicum et Romanum. Duo montes duas orbis terrarum partes indicant: is enim in duas partes scinditur, Asiam nempe et Europam. Ac rusi quidem equi Chaldaeorum homicidia notant, nigri necem iis a Persis et Medis illatam, albi illustrem Macedonum gloriam (non enim simile fuit cæterorum regnorum id regnum), variegati robur Romani regni. Quoniam vero Medi et Persæ expeditionem in Babylonios fecerunt, ea propter ire dicuntur, et quidem etiam placare Dei iram. Quia enim Babylonii populum Dei duriter tractarunt, ideo in manus Cyri Persæ traditi sunt. Quod autem albi equi 424 nigros a tergo subse-

⁵⁷ Joel. 1, 4.

quuntur, id ostendit Macedonas Persarum regnum eversuros fuisse. Et quod variegati ad austrum vadunt, eo Romanorum contra Hierosolyma expeditio adumbratur; ad austrum enim urbs sita fuit. Quod terram jubentur circuire, docet a Deo omnia regna constitui.

σὺν βασιλείᾳ χειρώσονται. Τὸ δὲ τοὺς φαροὺς ἐπὶ νότου κατὰ τῆς Ἱερουσαλήμ· ἐν γάρ τῷ νότῳ κεῖται ἡ πόλις· τὸ δὲ προσταχθέντας αὐτοὺς περιοδεύσαι τὴν γῆν διδάσκει πάλιν ὡς διὰ τοῦ Θεοῦ πᾶσα βασιλεία συνίσταται.

Ab Adamo usque ad extrellum Hierosolyma excidium suppulantur annorum quinque millia et ducenti sexaginta duo, a prima templi Solomonis et urbis aedificatione anni 1088, ab instaurazione 596 anni, ab oppugnatione Antiochi 248, a Christi in cœlum ascensu usque ad excidium urbis sub Tito anni 42.

Tertio anno Titi Vespasiani filii, Besbius mons in occasu a vertice summo ruptus tantum ignis efflavit, ut eo regio urbesque circumiacentes incensæ fuerint. Quod cum vidissent Græci, vehementer admirati, quosdam Christianorum primarios interrogarunt quonam modo atque unde ignis ex penetralibus terræ erupisset. Hi responderunt eum admonendorum resipiscentiæ causa peccatorum editum fuisse ex gehenna, quæ diabolo ejusque angelis et omnibus peccatoribus parata est. Idque manifestum esse etiam ex his quæ celebris ipsorum doctor Plato in *Phædone* de animarum ordinibus atque statu narrat, nimirum eos qui male vixissent, in Cocyto igneo, Phlegethonte et Tartaro suppliciis 425 affici, quæ sint in visceribus terræ. Atque hoc quidem isti tunc Græcis rei causam sciscitantibus responderunt. Beatus autem Patricius Prusæ episcopus et martyr, a proconsule judice coram universo populo causam thermarum, id est, aquarum quæ sua sponte calidæ terra erumpunt, interrogatus ita respondit: Cum Deus ignem et aquam ex nihilo condidisset, verbi sui vi ex igne lucem, solem et reliquas stellas fecit, jussitque ea diei noctisque lumen præbere. Tantum quippe ei est potestatis quantum voluntatis. Porro ex aqua firmamentum cœli compedit terramque supra aquas statuit; effecitque in his omnia efficitate futuri providente, ut homo, quem erat formaturus, nulla suis necessitatibus usibusque commoda re destitueretur. Rursum in his duo loca condidit semiperna, quorum alterum luce illuminet infinitis bonis replevit, alterum tenebris obsitum æterni ignis suppliciis destinavit, ut qui ei sese probassent neque a diabolo se in fraudem illici sivissent, ii vitæ restituti inque locum lucis et bonorum refertum recepti æternum cum ipso regnent; qui vero ipsum irritassent communis hosti obsecuti, cum hoc in tenebricoso isto carcere sine fine supplicia luentes plorent. Proinde cum aquam ab igne, sicut et tenebras a luce, divisisset, ea per omnem suam creaturam minutis partibus distribuit. Itaque et aqua supra firmamentum 426 est æther; et est ignis atque aqua infra ter-

A χάριν πορευόμενοι καὶ δὴ καὶ ἀναπαῦσαι λέγονται τόν θυμὸν Κυρίου ἐπειδὴ γάρ σκληροὶ γεγόνασι κατὰ τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, διὰ τοῦτο περιεόθησαν εἰς γεῖξας Κύρου τοῦ Ηέρσου. Τὸ δὲ καὶ τοὺς λευκοὺς ἵππους, τούτεστι τοὺς Μακεδόνας, κατόπισθεν τῶν μελάνων πορεύεσθαι σημαίνει ὡς καὶ οἱ Μακεδόνες τὴν Περιφερεῖαν ἔρχεσθαι: δηλοῖ δὲ ὡς ἔμελλον Ῥωμαῖοι στρατεύειν τὸ δὲ προσταχθέντας αὐτοὺς περιοδεύσαι τὴν γῆν διδάσκει πάλιν ὡς διὰ τοῦ Θεοῦ πᾶσα βασιλεία συνίσταται.

Γίνονται οὖν ἀπὸ τοῦ Ἀδάμῳ ἔως τῆς ἑσχάτης ἀλώσεως Ἱερουσαλήμ ἔτη, εἰςβ' ἀπὸ δὲ τῆς πρώτης οἰκοδομῆς τοῦ Σολομωντείου ναοῦ καὶ τῆς πόλεως ἔτη ἀπτη', ἀπὸ δὲ τῆς δευτέρης οἰκοδομῆς ἔτη φιδ', ἀπὸ δὲ τῆς κατὰ Ἀντίοχον πολιορκίας σμη', ἀπὸ δὲ τῆς ἀναλήψεως Χριστοῦ ἔως τῆς ὑπὸ Τίτου ἀλώσεως ἔτη μβ'.

B [P. 242] Τῷ τρίτῳ ἔτει τῆς βασιλείας Τίτου οὐσιωπανοῦ τὸ Βέσσιον ὄρος ἐν τῇ δύσει κατὰ καρυφῆς ῥαγὲν ἔκεφύσησε πῦρ τοσοῦτον ὡς καταφλέξαι τὴν παρακειμένην χώραν καὶ τὰς πόλεις. "Οπέρ θεασάμενοι οἱ Ἑλληνες, καὶ σφόδρα κατὰ πλαγέντες, ἡρώων τινὰς τῶν ἐλλογίμιων Χριστιανῶν πῶς καὶ πόθεν ἔκτηλθε τὸ πῦρ ἐκ τῶν μυχατάτων τῆς γῆς. Οἱ δὲ φασιν. 'Ἐκ τῆς ἡτοίμασμένης τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ, καὶ πᾶσι τοῖς ἀμαρτωλοῖς καὶ ἀσεβέσιν ἀνθρώποις, γεένης ἀνεόθη πρὸς συφρονιστικὸν καὶ ἐπίγνωσιν τῶν ἀμαρτανόντων. Καὶ θῆλον ἐξ ὧν καὶ δι περιβόητος ὅμῶν διδάσκαλος Ηλάτων ἔσθη, διεξερχόμενος ἐν τῷ Φειδώνι περὶ τῶν λῃξῶν καὶ ἀποπληρώσων τῶν ψυχῶν, ὅτι οἱ κακῶς βεβιωκότες κολάζονται ἐν τῷ Κωκυτῷ καὶ ἐν τῷ Ηυριφλεγέθοντι καὶ ἐν τῷ Ταρτάρῳ, ἀτινά εἰσι: ἐν τῷ βάθει τῆς γῆς. Καὶ ταῦτα μὲν ἐκεῖνοι πρὸς τοὺς κατ' ἐκεῖνον καιροῦ διαποροῦντας Ἑλληνας. 'Ο δὲ θεῖος Ηατρίκοις καὶ τῆς Προόσης ἐπίσκοπος καὶ μάρτυς πρὸς τὸν δικαστὴν ἀνθρώπων, ἐρωτηθεὶς ἐπὶ ληστοῦ καὶ δημοσίου περὶ τῶν αὐτοφυῶν πόθεν ἔκέρχεται, οὕτως ἀπεκρίθη. 'Ο κτίσας θεὸς πῦρ καὶ ὄνδρον ἐξ οὐκέτων οὐσιῶν, καὶ ἐκ μὲν τοῦ πυρὸς φῶς καὶ ἥλιον καὶ τοὺς λοιποὺς ἀστέρας κατασκευάσας λόγῳ, προσέταξεν αὐτοῖς ἡμέραν καὶ νύκτα διδούσχειν· τοσαύτη γάρ αὐτοῦ ἡ δύναμις δυνατὸν καὶ τὸ θέλημα. 'Ἐκ δὲ τοῦ ὄντας τὸ στερέωμα τοῦ οὐρανοῦ συμπήκας, καὶ γῆν ἐπάνω τῶν ὄντων ἐδράσας, ἐποίησε τὰ ἐν αὐτοῖς πάντα προγνωστικὴν ἐνεργείαν, ἵνα δὲ μέλλων παρ' αὐτοῦ πλασθῆσθαι ἀνθρώπος μηδενὸς τῶν ἀναγκαίων καὶ συμφερόντων εἰς χρῆσιν ἐνδεῖται. 'Ἐν οἷς δύο τόποις εὐτερεπίστας πάλιν ἀστέρους, τὸν μὲν φωτὶ καταλάμπεσθαι καὶ ἀπεράντων ἀγαθῶν ἔμπλεων κατεσκεύασε, τὸν δὲ σκότους καὶ κολαστηρίου πυρὸς αἰωνίου πεποίηκεν, διπας οἱ μὲν εὐαρεστήσαντες αὐτῷ καὶ πρὸς τὴν τοῦ διαβόλου μῆτραν κατολισθήσαντες ἀπάτην τὸν φωσφόρων ἀγαθῶν μετὰ τὴν ἀναστασιν ἀπολαβόντες τόπον αἰωνίως αὐτῷ συμβασιλεύσωσιν, οἱ δὲ παροργίσαντες αὐτὸν καὶ τῷ κοινῷ ἔχθρῷ ἔκακολουθήσαντες σὺν αὐτῷ καὶ τὸν τῶν σκοτεινόφρων κολαστηρίων ἀπειληφότες χῶρον ἀτελευτῆτως ἀποκλαύσωσι. Διαχωρίσας δὲ τὸ πῦρ καὶ τὸ

νῦντα κατὰ πάσης αὐτοῦ τῆς κτίσεως, καὶ ἔστιν
ὑδωρ ὑπερατω τοῦ στερεώματος, δὲ ἐστιν αἰθήρ, καὶ
ἔστιν ὑδωρ καὶ πῦρ ὑποκάτω τῆς γῆς. Καὶ τὸ μὲν
ἐπάνω τῆς γῆς ὑδωρ συναγχέν εἰς συναγωγὴν μίαν
Ωἱλασσα προσηγορεύθη, τὸ δὲ ὑποκάτω τῆς γῆς ἀπο-
μεῖναν ἄδυστος ἐκλήθη, ἐξ οὗ καθάπερ σιφωνές τι-
νες ἀναπέμπονται πρὸς ζωὴν ἡμῶν καὶ παντὸς ζώου
αἱ πηγαὶ. ἀφ' οὗ καὶ τὰ θερμὰ ἀνάγονται. Καὶ τὰ μὲν
πορρᾶτέρω τοῦ λατω πυρὸς [P. 243] ἀπέχοντα προνοίᾳ
Θεοῦ ἀναδίδονται ψυχρότερα, τὰ δὲ πλησίον τοῦ πυ-
ρὸς ἔκειθεν ἐκπυρούμενα ζέοντα λίαν ἀναφέρονται, δια δὲ

Καὶ τὸ μὲν ὑποκάτω τῆς γῆς πῦρ κολαστήριον
ἐστι δαιμόνων καὶ ἀμυρτωλῶν ἀνθρώπων, τὸ δὲ κα-
τωτάτω ὑδωρ, ψυχρότερον δὲ καὶ εἰς βάλους κρυ-
στάλλου πεπηγός, δὲ καὶ Τάρταρος λέγεται, βασα-
νιστήριόν ἐστιν ὥσπερ τῶν μηδεὶς φυλα-
ξιντων τὰς ἐντολὰς τοῦ Κυρίου. “Οτι δὲ πῦρ ἐστιν
ὑπονέτω τῆς γῆς, πειθέτω σε τὸ ἐν Σικελίᾳ καὶ ἐν
Λυκίᾳ προφανῶς ἀναδιδόμενον καὶ μέντοι καὶ ἐν
ἄλλοις διεκόροις τόποις ὁμοίως παραδεικνύμενον
πῦρ, εἰς τὴν φοβερὰν γένναν προδῆλως πάντας
κατακαίνον δησι τὰ τοῦ πυρὸς ἔργα πεπράχασι. Περὶ
οὗ καὶ διηγεῖς Μωϋσῆς ἐκ προσώπου τοῦ Θεοῦ
φησιν διει, Ήδρ ἐκκένωται ἐκ τοῦ θυμοῦ μου, καυθή-
σεται ἐως ἥδου κατωτάτου καταφάγεται γῆν καὶ τὰ
γεννήματα αὐτῆς, φλέγει θεμέλια ὅρκων. Οὕτως δὲ
καὶ Ἡσαΐας διαρρήδην προφανῶν τοὺς ἀμαρτωλοὺς
τὴν ἐτομένην καὶ ἡτοιμασμένην αὐτοῖς διὰ τοῦ
ἀσθέστου πυρὸς κόλασιν ἐκβοᾷ· Τίς ἀναγγελεῖ ὅμην
διει πῦρ κατεστά, καὶ τίς ἀπαγγελεῖ ὅμην τὸν τόπον
τὸν αἰώνιον; Ηρεμεσθε τῷ φωτὶ τοῦ πυρὸς ὅμων,
καὶ τῇ φλογὶ δὲ ἐξεκάνστε. Καὶ ἐξελέύσονται καὶ
δύονται τὰ κώλα τῶν ἀνθρώπων τῶν παραβενηκότων
ἐν ἡμῖν, λέγει Κύριος. Ο γάρ σκάλης αὐτῶν οὐ τε-
λευτήσει, καὶ τὸ πῦρ αὐτῶν οὐ σοσσήσεται, καὶ
ἔσονται εἰς ὅρσιν πάσῃ σαρκί. Καὶ δὴ καὶ ὁ θερμό-
ρος Χρυσόστομός φησιν· “Ορχ παράδοξον αὕτις ἔτε-
ρον, ἐναντίας φύσεις συνιούσας. Οὔτε γάρ ἀστραπῆς
τι πυρωδέστερον οὔτε ὕδατος ψυχρότερον, ἀλλ' ὅμως
ἀναμίγνυται, καὶ οὐ συγχείται οὐδὲ κεράννυται,
ἀλλὰ τοὺς οἰκείους ἔκαστον διατηρεῖ δύοντας. Τὸ πῦρ
ἐν τῷ ὕδατι καὶ τὸ ὕδωρ ἐν τῷ πυρὶ, καὶ οὔτε τοῦτο
ἔξηραν ἐκεῖνο ὀὔτε ἐκεῖνο κατέσθετο τοῦτο. Καίτοι,
ἀστραπὴ τοῦ ἡλιακοῦ πυρὸς δύστερον καὶ φυγότερον.
Καὶ μαρτυροῦσιν αἱ ὄψεις αἱ ταῖς ἀκτίσι διηνεκῶς
καταλαμπόμεναι, ἐκείνης δὲ τὴν φορὰν οὐδὲ πρὸς
βίσχυν δυνάμεναι ἐνεγκεῖν. Καὶ δὲ μὲν ἡλιος διὰ
πάσης ἡμέρας διατρέχει τὸν οὐρανὸν αὐτὴν, δὲ ἐν μιᾷ
καὶ ροῦ ροπῇ τὴν οἰκουμένην ἀπασχόντες ὡς καὶ Χρι-
στὸς μαρτυρεῖ λέγων· “Ὄσπερ η ἵστραπὴ δέργεται,
ἔξ ανατολῶν καὶ φαίνεται ἐως δυσμῶν. Εἴτα φησιν·
“Ο δέργων ἀνέμους ἐκ θησαυρῶν αὐτῶν. Αὕτη παλιν
ἐπέρα φύσις, οὐ μικρὰν ἡμῖν παρέγουσα χρεῖαν,
ἀλλὰ τοστάτην ὥστε εἰς τὸ πολὺ τῆς υπῆρχες ἡμῖν συ-
τελεῖν, κεκμηκότα ἀνακτᾶσθα: τὰ σώματα. Τοῦτο
γάρ δέργων ἀνέμων, ἀνεργοῖς πίζειν τὸν ἀέρα, ὥστε μὴ

A ram. Et aqua quidem superior in unum collecta
mare dicitur: quæ autem infra terram residet,
abyssus nominatur, unde veluti tubuli quidam
emittunt fontes, ad vitæ nostræ et animalium
omnium usus; atque indidem etiam calidæ ebulli-
liunt. Nam quæ, Dei providentia sic ordinante,
longius ab igne inferiore absunt aquæ. cæ frigidio-
res eduntur; quæ igni propiores sunt, ab eo calo-
rem concipiunt et admodum servidæ sursum effe-
runtur; quæ autem non prope ignem sunt, tepidæ
exeunt.

οὐ πολὺ πλησιάζουσι, χλιαρὰ ἀναδίδονται.

Atque ignis quidem qui infra terram est, dæmo-
num et peccatorum hominum supplicio inservit.
Aqua etiam imo infra terram loco, ita frigida ut in
glebas glaciei congelet, qui et Tartarus dicitur, ipsa

B etiam facit ad cruciandos eos qui Dei præcepta
violaverunt. Esse autem ignem subter terram,
persuadere tibi debet ignis qui in Sicilia, Lycia
aliisque locis manifesto erupit; quo nimurum
præmonstratur in horrenda gehenna omnes urū qui
ignem suis factis meruerunt. De hoc igne etiam
magnus ille Mōses in persona Dei loquitur: Exarsit
ignis me excandescente, cujus incendium pertinet
usque ap infirma inferorum, consumet terram et
ejus proventus, comburet fundamenta montium ⁴⁸.
Sic etiam Isaías exclamat, peccatoribus diserte
prædicens inexstingibilis ignis pœnas jampridem
eos manentis. Quis inquit, vobis nuntiabit ignem
jam ardere? Quis vobis locum æternum demonstra-
bit? Ambulate in lumine ignis vestri, et flamma
quam concepistis. ⁴⁹ Et exibunt alii, ac vide-
bunt membra hominum eorum qui contra me
deliquerunt, quia vermis eorum non morietur et
ignis non extinguetur, ostentique erunt omnibus
hominibus ⁵⁰. Sed et divino præditus eloquio Chry-
sostomus dicit: Rursum mihi aliud admirabile con-
sidera. Congrediuntur duæ naturæ contraria: quid euim sit aut fulgure magis igneum aut aqua-
frigidus? Tamen ita coeunt ut neque confundantur
neque temperentur: sed et aqua in igne et ignis
in aqua suas utrumque servat proprietates: nam
neque aquam ignis exsiccat, neque ignem aqua
extinguat. Et sane fulgur etiam solari igne acutius
est et lucidus; quod testantur oculi, qui cum per-
petuo radiis solaribus illustrentur, fulguris splen-
dore ne exigo quidem tempore possunt ferre.

Et sol totum diem permeando cœlo insumit,
fulgur uno momento totum orbem pervadit, quod
et Christus testatur, inquiens: Sicuti fulgur ab ortu
exit et usque ad occasum videtur. Deinde addit:
Qui ventos educit ex eorum thesauris. Quæ rur-
sum alia est natura, non parvan nobis utilitatem
conferens, sed tantam ut ad plurimam vitæ partem
nobis conduceat, ad reficiendum fatigata corpora.
Ventorum enim officium est aerem excitare, ne
motu carens vitium capiat, itemque coquere

⁴⁸ Deut. xxxii, 22 ⁵⁰ Isa. LXVI.

fructus et alere corpora. Quis explicet quantum navigationibus prosint? et eorum tempora, quibus ordine ingruunt aliasque alii cedunt, choreas in mari ducentes, aliique 428 eorum navigantes quo volunt deducentes, alii excipientes? Quin et contrariis incidentes viis atque ministeria sua obeuntes utili vitæ nostræ pugna inter se decer- tant. Sexcenta possent commemorari ventorum officia: sed tamen vates his omnibus enumerandis supersedens facilitatem tantummodo opificii expressit. Qui enim dicit: De thesauris ipsorum, is non dicit quosdam esse ventorum thesauros, sed significat quam facile sit ei qui mandat, omnia pro suo arbitrio in promptu habere. Quemadmo- dum enim rem quam in thesauro habemus, facile ex eo vel promimus, vel, si visum sit, recondimus, ita universi Opifex omnia nullo negotio efficit ac naturæ tradidit. Vidisti quanta sit in aere varietas, sicut et in aqua et in igne multæ sunt varietates. Aquarum enim alia est fontana, alia marina, alia aerea, alia in nebulis, alia supra cœlos alia supra homines alia infra terram, ex qua etiam diversis locis aquæ ebullient mirabiliter ab igne qui sub terra est calefactæ. Ignis alius in sole est, alius in luna, alius in fulguribus, alius in aere, alius qui ex lignis a nobis et lucernis exit, alius qui ex terra erumpit: multis enim locis eum edi videmus non secus quam etiam fontes. Alius ignis est qui attritu lapidum ejicitur, et alius qui attritu frondium arborearum; alius in fulminibus ex æthere, alius ex aqua et vitris pellucidissimis ac purissi- mis 429 exsilire solet. Sic et quod ad aerem attinet, alius est crassior, qui nos ambit, isque corruptionis causa est et multorum periculosorum morborum: alius tenuior, qui corporibus bonam temperiem et firmitatem conciliat; alius siccior et fervidior. Sic et ventorum sunt differentiæ secundum tenuitatem, crassitatem, frigus, siccitatem, humiditatem, caliditatem. Itaque vates cum in inexhaustam tot tantorumque Dei beneficiorum abyssum incidisset commemorandam, quibus Dei potentia atque sapientia demonstratur, vidensque immensum se mare ingressum, resiluit hac cum exclamatione: Magnificentissima sunt tua, Domine, opera sapienter omnia fecisti, sapientiaque omnia et animata et inanimata implevisti.

Tito successit in imperium frater ejus Domitia- nus, idque tenuit annos 15, menses 11. Isque in templo Romæ est interfactus insidiis sum uxoris Neque patris hic neque fratri sectatus est mores, sed contra Tiberii ac Neronis scelera imitatus est. Cum se omni genere flagitorum homicidiorumque et libidine in mares feminasque effusa polluisse, tandem homo a Deo alienus deum se ipsum appell-

A ἀκίνητον ὅντα διαφθείρεται, πεπάλνειν δὲ τοὺς κχρ- ποὺς καὶ τρέφειν τὰ σώματα. Τι ἂν τις εἴποι τὰς ἐν ναυτιλίᾳ χρεῖας αὐτῶν, καὶ τοὺς καπρούς οἵς τετα- γμένους ἐφέστανται καὶ παραχωρουσιν ἀλλήλοις, χο- ρεύοντες ἐν τῷ πελάγει καὶ [P. 224] τοὺς πλωτῆρας διαβιβάζοντες; Καὶ δὲ μὲν παρέκεψεν, δὲ διεβέ- ξατο. Καὶ ἐνυπίας δδευόντων ὅδους καὶ διακονόν- των ἡ μάχη αὐτῶν πάλιν τῷ βίψι φίνεται χρήσιμος. Καὶ μυρία ἄντις τις εἴποι τῶν ἀνέμων ἔργα. Ἀλλ' δύμας πάντα ταῦτα παραδοσιών δὲ προφήτης καὶ καταλιπών ἀνάληγεσθαι, αὐτὸν μόνον τὴν εὔκολίαν τῆς δημιουργίας παρέστησε. Τὸ γάρ εἰπεῖν, Ἐκ θη- σαυρῶν αὐτῶν, οὐ σούτο δηλούντας ἔστιν, διτεθησα- ροὶ οἱνές εἰσιν ἀνέμων, ἀλλὰ τὴν εὔκολίαν τοῦ ἐπι- τάττοντος καὶ τὸ ἔτοιμον τῆς βουλῆς καὶ παρ- εσκευασμένον. Οὐσπερ γάρ δέ ἔχων ἐν θησαυρῷ μετὰ ἀδειας ἔξαγει πάντα, καὶ δὲ βούλεται πάλιν εἰσ- ἀγει, οὕτως ὁ τοῦ παντὸς Δημιουργὸς πάντα εὐκόλως ἔποιησε καὶ τῇ φύσει παρέδωκεν. Εἰδες καὶ πότι, ἐν δέρι διαφορᾷ, καθέπερ καὶ ἐν πυρὶ καὶ ἐν ὕδατι πολλαὶ ἐναλλαγαί. Καὶ γάρ τοῦ ὕδατος τὸ μὲν ἔστι πηγαῖον, τὸ δὲ θαλασσιόν, τὸ δὲ ἀέριον, τὸ δὲ ἐν νε- φέλαις, τὸ δὲ οὐρανόν, τὸ δὲ ὑπεράνω τῶν ἀν- θρώπων, τὸ δὲ ὑπόγειον, ἀφ' οὗ καὶ τὸ θερμὸν ὕδατα ἐν διαφόροις τόποις ἀνάγονται, διὰ τοῦ ὑπογείου πυρὸς θερμανθέντα παραδόξως. Καὶ τοῦ πυρὸς τὸ μὲν ἔστιν ἐν τῇλιψῃ, τὸ δὲ ἐν σελήνῃ, τὸ δὲ ἐν ἀστρα- παις, τὸ δὲ ἐνέρειον, τὸ δὲ ἀπὸ ξύλων, τὸ περὶ ἡμᾶς καὶ τὸ λυχναῖον, τὸ δὲ ἀπὸ γῆς (καὶ γάρ ἔστι πωλαχοῦ τὸ τοιοῦτο ἀπὸ γῆς ἀναδιδόμενον ιδεῖν, ὥστερ αἱ πηγαὶ τῶν ὕδατων), τὸ δὲ ἐν λίθοις παρα- τριβούμενοις, τὸ δὲ ἐν κόρμαις δένδρων καὶ αὐτῶν παρατριβούμενων, τὸ δὲ ἐν κερκυνοῖς ἐκ τοῦ αἰθέρος, τὸ δὲ ἐξ ὕδατων καὶ ὕδων διαυγεστάτων καὶ καθα- ρωτάτων ἐξάλλεσθαι πέψουκεν. Οὕτω δὲ καὶ ἐν δέρι πάλιν ὁ μὲν ἔστι παχύτερος ὁ περὶ ἡμᾶς καὶ φθρο- ποιὸς καὶ νόσων πόικιλων ἐπικινδύνων αἴτιος, δὲ δὲ λεπτότερος καὶ σωμάτων εὔχρασίας καὶ εύρωστίας πρόσενος, δὲ δὲ αὐτότερος καὶ πυρωδέστερος. Οὐσπερ καὶ τῶν ἀνέμων πολλαὶ διαφοραὶ δὲ μὲν γάρ ἔστι λεπτότερος ὁ δὲ παχύτερος, δὲ μὲν ψυχρότερος, δὲ δὲ ξηρότερος, δὲ μὲν ηγρότερος ὁ δὲ θερμότερος. Οθεν οὖν δὲ προφήτης ἐμπεισών εἰς τὴν ἀδύσσον τῶν εὔερ- γετημάτων τούτων καὶ τῶν τοιούτων, ἐν οἷς ἡ τοῦ Θεοῦ δύναμις καὶ σοφία δείκνυται, καὶ λόγων τὸ πέλα- γος ἀχανές, ἀπεπήδησε μέγα βοήσας· Ήτος ἐμεγαλύνθη

B Τὰ ἔργα σου, Κύρε· πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας, καὶ σοφίας ἐνέπλησας τὰ τε ἄψυχα.

Mετὰ δὲ Τίτον ἐβασίλευσε Δομετικὸς δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἦτη εἰς μῆνας ταῦτα, καὶ ἐσφάγγη, ἐν τῷ ναῷ Ρώ- μης κατ' ἐπιθυμίαν τῆς ἑαυτοῦ γυναικός Διάδοχος γάρ γενόμενος τοῦ ἀδελφοῦ οὐ τὴν πατρικήν τε καὶ ἀδελφικήν ἐζήλωσεν ἀριστοπολιτείαν (50), ἀλλὰ τὴν τοῦ Τιγρέσου καὶ Νέρωνος ἀνοιστεργίαν ἐκ διαμέτρου. Καὶ δὴ πάντα εἶδος κακίας ἐπελθών, μιασμονίχες τε καὶ γυναικομανίας ἄμα καὶ ἀνδρομανίας ἀνάπλεως γε-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(50) Άquam imperii legem et laudatam in administranda republica solertia, potius quam privatos mores, inspice. Goar.

νομενος, έσυτὸν δ ἄθεις τελευτῶν ἀπεθέωσε. [P. 245] Κάντεῦθεν ἔχθιστον ἄπαιδει καὶ ἀπόδητον διὰ τὸ φονικὸν τε καὶ θηριῶδες τῆς μιαρᾶς γνώμης ἱευτὸν δ τάλας ἀποφῆνας, εἰκότως μάλα τὰ ἐπίχειρα τῆς οἰκείας δυσμενεῖας κομισάμενος (51) σὺσχετών μόρων τὸν μυσαρὸν καὶ βέβηλον καταστρέψει βίον, ὡς εἴρηται. Οὗτος τὰς γενέσεις τῶν πρώτων τῆς Ῥώμης ἔρευνῶν, οὐκ δλίγους εὑρίσκων ἐν δυνάμει ἔστεθαι ἀνήρει: διὸ προφάσεως. Οὗτος διέτακεν ἐν ταῖς πόλεσιν ἀμπέλους μὴ φυτεύειν. Οὗτος τοὺς ἀπὸ γένους Δαβὶδ καὶ Χριστοῦ ἀναιρέσθαι προσέταξεν· ἀδεδειλεὶ γὰρ τὴν παρουσίαν τοῦ Κυρίου ὡς καὶ Ἡρώδης δ παιδικτόνος. Τοῦ κηρύγματος δὲ ἥδη δύναμιν λαμβάνοντος ήγαγον συγγενεῖς τοῦ Κυρίου πρὸς Δομετιανὸν. Οὓς καὶ ἐπηρώτησεν εἰ ἐκ Δαβὶδ καὶ Χριστοῦ εἰσι. Καὶ ὡμολόγησαν. Καὶ πόσων, ἕφη, χρημάτων κυριεύετε; Ἐννέα, φασι, δηναρίων οἱ πάντες, καὶ πλέθρων γῆς δλίγων, ἐξ ὧν τοὺς φόρους ἀναφέρομεν. Καὶ τὰς χειρας ὀκληρὰς ἐκ τῆς ἔργασίας ἐπεδείχναν. Ὁ δὲ, Καὶ ὅποια τὰς ἔστιν ἡ τοῦ Χριστοῦ βασιλεῖα, καὶ πότε φανησομένη; Ὡς οὐ κοσμικὴ οὐδὲ ἐπίγειος, ἔφασαν, ἐπουράνιος δὲ καὶ ἐπὶ συντελεῖ τῶν αἰώνων ἐν δόξῃ ἔρχομένη κρίναι: ζῶντας καὶ νεκρούς. Ἐφ' οἵς αὐτὸς τούτων καταφρονήσας ἐλευθέρους μὲν αὐτοὺς ἀφεῖναι ἐκέλευσε, τὸν δὲ τῆς Ἑκκλησίας διωγμὸν καταπαύσαι. Οὗτος δὲ Δομετιανὸς Νερούναν τινὰ ὑπεύθυνον ἐκέλευσε ζῶντα βληθῆναι εἰς πῦρ. Τῶν δὲ ἀστρονόμων εἰπόντων ὑπὸ κυνὸς τοῦτον ἀναλαθῆσεσθαι, εὔθὺς δετὸς κατενεγέθεις πολεὺς τὴν πυρκαϊάν ἔσθεσε, καὶ δεδεμένον ἔτι τῷ χείρε κύνες ἀφεύνετες τοῦτον κατέφαγον. Λάργιος δὲ ἀστρονόμος εἶπεν εἰς δῆμον τῷ Δομετιανῷ τεθνήσθαι ἡμέρᾳ τῇδε. Ὁ δὲ ἐκέλευσεν αὐτὸν φυλαχθῆναι ἐν δεσμοῖς, ὡς διὰ τῆς ἡμέρας διελθούσης τῇ ἐπαύριον ἀναιρῆσθαι. Ἀλλὰ σφαγήντος αὐτοῦ ὑπὸ Στεφάνου ἀπελευθέρου αὐτοῦ, ἀπελύθη ἀδλαβῆς. Οὗτος Ἀπολλώνιον τὸν Τυκνέα ἀπέκειρε καὶ δέσμιον εἰς δικαστηρίον ἤγαγε. Τότε φασι καὶ τὸ πολυθρόνητον ἔπος ἐκεῖνο τὸν Ἀπολλώνιον εἰπεῖν.

Οὐ μάν με κτανεεις, ἐπεὶ οὐ τοι μόρσιμός είμι (52)

καὶ ἄφαντον γενέσθαι παραγρῆμα, κατ' αὐτὴν δὲ τὴν ὥραν εὐρεθῆναι εἰς Ποτιόλους ἡμερῶν τριῶν διάστημα. Ὅς εὐρών ἐκεῖσε τὸν μαθητὴν αὐτοῦ Δάμιντα ἀνήγγειλεν αὐτῷ τὰ κατ' αὐτὸν, καθὼς Φιλόστρατος ἴστορει. Καὶ τῷ μετὰ Δομετιανὸν μέλλοντι βασιλεῦσαι: Νερούδ τὴν τελευτὴν γράμμασιν οἰκείοις προεσήμανεν. Ἐφ' οὖς Τιμόθεος ὁ ἀπόστολος καὶ Ὄντισμος ἐμκρτύρσαν, καὶ Κλήμης ὑπὲρ Χριστοῦ ἀναιρεῖται, καὶ Ἰωάννης εὐαγγελιστὴς ἐν Πάτμῳ τῇ γῆσφιν ὡς ὑπεύθυνος ἐξορίζεται.

Ο [P. 246] δὲ Ἀπολλώνιος ἀπὸ Ῥώμης ἐλθὼν εἰς τὸ Βυζάντιον, καὶ παρακλήθεις ὑπὸ τῶν ἐντοπίων,

XYLANDRI ET

GOARI NOTÆ.

(51) Ad verbum: *promerita jam olim innatae sibi ferocitatis præmia reportavit.* GOAR.

(52) Versus est de initio Iliadis. Homericæ libri xxxii, quo Apollo Achillem a se insequendo dehor-

A lavit. Indeque eum se ob truculentiam, immanitatem ac flagitiosa consilia omnibus invisum et contemptum reddidisset, miser meritas domesticis inimicitii pœnas dedit, 430 turpissimaque morte sceleratam clausit vitam. Is principum Romanorum indagans nativitates, cum non paucis promitti magnam potentiam deprehenderet, eos captata occasione sustulit. Edixit per urbes ne quis vites plantaret. Idem genere Davidum et Christum attingentes conquiri jussit, exemplo Herodis infanticidæ sibi a Christi adventu metuens. Mandatum ejus ministri exsecuti adduxerunt Christi cognatos ad imperatorem. Ii interrogati a Domitiano an a Davido et Christo genus ducerent, ita esse fassi sunt. Quantæ ergo, inquit Domitianus, vestræ sunt facultates? Responderunt universis esse novem denarios et pauca agri jugera, unde tributum solvant: simul et manus, quæ callos duxerant opere faciendo, ostenderunt. Tum imperator: Et quodnam est Christi regnum, ac quando appetet? Responderunt non esse mundanum neque terrenum, sed coeleste, et Christum in fine mundi id initurum, ubi de vivis sit et mortuis judicaturus. Ob hæc imperator istis hominibus spretis, libertate donavit eos, et a prosequendis Christianis desisti jussit. Is Domitianus Nervam quemdam rei capitalis damnatum vivum in ignem conjici jussit. Astrologis autem prædicentibus eum a cane lanatum iri, statim largus imber obortus rogum extinxit, et immisi Nervæ adhuc manus ligato canes eum devoraverunt. Largius vero astrologus in faciem Domitiano dixit eum die quam nominabat moriturum. Domitianus eum servari in vinculis jussit, et ea die exacta 431 postridie necandum. Sed imperatore, uti prædixerat, occiso, fuit a Stephano liberto illius, sine noxa dimissus. Is Domitianus Apollonium Tyaneum tonsum vinculumque ad tribunal adduxit. Quo tempore ferunt id fuisse ab Apollonio dictum quod omnium deinde sermone est celebratum.

Me non interimes; non hoc tibi fata dederunt,

simulque subito conspectui hominum subductum fuisse, inventumque eadem hora Puteolis, tridui a Roma itinere, discipulo suo Damidi ibidem reperio, quid secum fuisse actum exposuisse. Auctor Philostratus. Hic Apollonius Nervæ, qui fuerat Domitiano successor, exitum propriis litteris prædictis. Domitiano imperante doctrinam Christianam Timotheus apostolus et Onesimus suo supplicio confirmarunt; itemque Clemens, et Joannes evangelista damnatus in insulam Patmon est deportatus.

Cæterum Apollonius Roma Byzantium profectus rogatu civium ea urbe multitudinem anguum ac

tatur. De Apollonio exstat justum Philostrati opus, et hæc fabula est in l. viii. Damidem quoque, non Damantem legi debere satis ex eo, Suida aliisque constat. XYL.

GEORGII CEDRENI

im expulit, ne cui porro homini nocerent. A ἐποίησε ταῦτα, φυγαδεύσας τὸ πλῆθος τῶν δφεων καὶ σκορπίων ἐκ τῆς πόλεως, ὥστε μὴ ἀδικεῖσθαι ὑπὸ αὐτῶν τοὺς ἀνθρώπους, καὶ τῶν ἵππων τὴν ἀταξίαν χαλινώσας ἐν ταῖς συνελέσεσι τῶν ἀρχόντων. Μασάντως καὶ εἰς Ἀντιόχειαν παρχεγενόμενος δυσωπηγεῖς ἐποίησε. Τυραννουμένων γάρ τῶν Ἀντιοχέων ὑπὸ τῶν σκορπίων καὶ κωνώπων, ποιήσας χαλκὸν σκορπίον καὶ χώσας αὐτὸν ἐν τῇ γῇ καὶ μικρὸν ἐπιστήσας ἐπάνω κίονα, βαστάζειν προσέταξε καλάμους τῷ λαῷ, καὶ περιερχομένους ἐν τῇ πόλει χράζειν, τοὺς καλάμους ἐπισείντας, Ἀκώνωπα τῇ πόλει. Καὶ οὕτως ἔτηφανίσθησαν ἐκ τῆς πόλεως οἱ τε σκορπίοι καὶ οἱ κωνώπαι. Αἰτιθεῖς δὲ καὶ περὶ τῶν ἐπικειμένων αὐτῇ σεισμῶν, στενάξας ἔγραψεν ἐν διπτύχῳ ταῦτα. Οὐαὶ σοι, τάλαινα πόλις, δι τειμοῖς πολλοῖς καὶ πυρσοῖς κατενεγκόήσῃ. Κλαύσεται δέ τοι καὶ ὁ παρ' αἰγαλοῖς Ὁρόντης. Ήρι: οὗ μέντοι καὶ διέγας Ἀναστάσιος θεουπόλεως φησιν· Ἀπολλωνίου δὲ μέχρι νῦν ἐν τισι τόποις ἐνεργοῦσι τὰ ἀποτελέσματα ἰστάμενα, τὰ μὲν εἰς ἀποτροπὴν ζώντων τετραπόδων καὶ πτεσιῶν βλάπτειν δυναμένων ἀνθρώπους, τὰ δὲ εἰς ἐποχὴν ῥευμάτων ποταμοῦ ἀτάκτως φερομένων, καὶ ἄλλα εἰς ἔτερη ἐπὶ φθορὴν καὶ βλάσην ἀνθρώπων ὑπάρχοντα ἀποτρόπα:α ἰστανται. Μαί: οὐδὲ μόνον ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα εἰργάζαντο οἱ δικίμονες δι' αὐτοῦ, ἀλλά γε καὶ μετὰ τὴν τελευτὴν αὐτοῦ παραμένοντες τῷ μνήματι αὐτοῦ σημεῖα τινας ἐξ ὀνόματος αὐτοῦ ἐπετέλεσαν πρὸς ἀπάτην τῶν ἐλεεινῶν ἀνθρώπων, τῶν ῥρᾶτις ὑποκλεπτομένων εἰς τὰ τοιαῦτα ὑπὸ τοῦ διαβόλου. Τί ἂν τις εἴποι περὶ τῶν κατὰ Μανέθωνα μαχικῶν ἔργων; δις τοιοῦτος ἄκρος γέγονε τῇ μαγικῇ ἀπάτῃ ὥστε δεῖ ἐσκαπτεῖ προδόλως τὸν Ἀπολλώνιον ὡς μὴ ἀκριβῆ τὴν κατ' αὐτοὺς φιλοσοφικὴν ἐμπειρίαν ἐσχηκότα. Ἐδει γάρ αὐτὸν, φησὶν, ὥσπερ ἐγώ, λόγῳ μόνῳ ποιεῖν ἀπερ ἐδούλετο, καὶ μὴ ἀποτελέσματιν ἐπιτρέπειν τὰ παρ' αὐτοῦ πραττόμενα. Ταῦτα δὲ πάντα συγχωρήσει τοῦ θεοῦ καὶ ἐνεργείᾳ δικίμονων γίνονται πρὸς τὸ διὰ τῶν τοιούτων πραγμάτων δοκιμάζεσθαι τῇ. Τιμετέραν ὁρθόδοξον πίστιν, εἰ δραΐα ἐστὶ καὶ παγία προσμένουσα τῷ Κυρίῳ, καὶ μὴ ὑποσυρομένη ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ διὰ τῶν φαντασιῶν τεράτων καὶ σατανικῶν ἔργων τῶν πραττομένων ὑπὸ τῶν δούλων καὶ ὑπηρετῶν τῆς κακίας. Οὐ μὴν δὲ ἄλλα καὶ τῷ δινοματι: Κυρίου προεργάτευσάν τινες, ως Βαλαὰμ Σαυλὸς καὶ Κατέφρας, καὶ δαιμόνια πάλιν ἐξέβαλον, ως Ἰούδας καὶ οἱ υἱοί Σκεύα. Οὐκοῦν καὶ εἰς ἀναξίους ἡ χάρις ἐνεργεῖ πολλάκις, ἵν' ἐτέρους εὐεργετήσῃ. Καὶ γὰρ Βαλαὰμ, ἀμφοτέρων ἀλλοτρίος ἦν, βίου ἀρίστου καὶ πίστες· ἀλλ' δμας ἐνγράγσεν εἰς αὐτὸν ἡ γάρ διὰ τὴν ἐτέρων οἰκονομίαν. Καὶ [P. 247] Φασι τοιοῦτος ἦν, ἄλλα κάκεινφ τὰ μέλλοντα προΐδει. Καὶ δὲ Ναζουρχοδονόσορ παρχομώτατος, ἀλλὰ γε τούτῳ τὰ μετὰ πολλὰς ὑστερὸν ἐσομενα γενεάς εκάλυκεν. Οὐδεν δῆλον διτι πολλοὶ καὶ τῶν ἐναέρων φρόνημα ἐπὶ τῷ προσχήματι τοῦ Χριτούστα: ποιοῦσιν ἐτέρη τέχνην τινὶ πρὸς ἀνθρώπων ἀπειροκάλων, οἵος, ἐγένετο Σίμος δι' οὓς εἰκότως ἔφη, μὴ θαύμασιν ἀπατᾶσθαι

ήκειν μητε μήτε ἐπιχρυσίᾳ ψιλῆ, δοκιμάζειν δὲ τῶν λεγομένων τὴν ἀληθείαν. Ἐκ τῶν καρπῶν γάρ, εἰσὶν δὲ Κύριος, αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε κύτον.

Νέρουας ἔβασις ήσαν τὸς ἑτοῖς ἐν μῆνας δ', τιμέρας θ', σώφρων ὡν καὶ ἐπιεικῆς. Ἐκ Παιονίας δὲ ἀγγελία ἐπινικίων ἐλθοῦσα παρὰ Τραϊανοῦ, ἀνελθὼν ἐν τῷ Καπιτωλῷ καὶ λιθανωτὸν ἐπιθύμεις, στάς ἐπὶ βῆματος, μεγάλα βοῶν τῆς τε βουλῆς καὶ τοῦ δήμου τῶν Ῥωμαίων παρόντων ἔφη. Ἀγαθῆ τύχη Νέρουας Τραϊανὸν υἱοποιοῦμει. Οὗτος ἀπηγρύθεις τοῦ ἐκτέμνειν τινῶν τὰ αἰδοῖα ἐν Ῥώμῃ. Νόσῳ δὲ τελευτῇ. Οὗτος δὲ Νέρουας ἀνεκαλέσαστο τὸν Θεολόγον Ἰωάννην ἐκ τῆς ἑκορίας, καὶ ἀπέλυσεν οἰκεῖν ἐν Ἐφέσῳ, μόνον τότε περιόντας τῷ βίῳ ἐκ τῶν ἦφι μαθητῶν· δὲ συγγραψάμενος τὸ κατ' αὐτὸν Εὐαγγέλιον ἐν εἰρήνῃ ἀνεπάντατο. Ήερὶ οὖ καὶ ὁ πολυύστωρ Εὔστηνος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἱστορίκη φησί· Θωμᾶς δὲ τὴν Ηαρθίαν εἰληχεν, Ἰωάννης δὲ τὴν Ἀσίαν, πρὸς ᾧ καὶ διατρίψας ἐτελεύτησεν ἐν Ἐφέσῳ. Καὶ πάλιν Ἐπὶ τούτοις οὖν καὶ Ἰωάννης ὁ εὐαγγελιστῆς ἐν Ἐφέσῳ τῆς Ἀσίας τελευτᾷ, καὶ θάπτεται μετὰ τῶν θυγατέρων αὐτοῦ. Ήερὶ ὧν καὶ Πολυκράτης ὁ τῆς ἐν Ἐφέσῳ περούνιας ἐπίσκηπτος, Οὔκτορι τῷ ἐπισκόπῳ Ῥώμης γράφων, οὕτως φησί· Καὶ γάρ κατὰ τὴν Ἀσίαν μεγάλα στοιχεῖα κεκοιμηνται, ἀτινα καὶ ἀναστήσονται τῇ ἑσυχίᾳ ἡμέρᾳ τῆς παρουσίας τοῦ Κυρίου Ἰωάννης ὁ ἐπιστήθιος Χριστοῦ, ὃς καὶ τὸ πέταλον πεφορηκὼς (53 54) καὶ διάστηλος ἐν Ἐφέσῳ γενόμενος κεκοιμηται, καὶ Φίλιππος ὁ ἐν τῶν ἐπτά διακόνων ἐν Ιεραπόλει τελευτᾷ. Οὗτός ἐστιν δὲ καὶ τὸν εὐνοῦχον βαπτίσας καὶ τὸν Σίμωνα κιτηγήσας. Οὐ μήν δὲ ἀλλὰ καὶ ὁ θεῖος Ἰππόλυτος· Ρώμης περὶ τοῦ σείου κτηρύγματος καὶ τῆς τελείωσεως τῶν ἀποστόλων διεξών ἔφη· Ἰωάννης δὲ ἀδελφὸς Ἰηκάδου κηρύσσων ἐν τῇ Ἀσίᾳ τὸν λόγον ἔξωρίσθη ἐν Πάτραι τῇ νήσῳ ἐπὶ Δομετίανος τοῦ βασιλέως Ῥωμαίων, κάκεθεν πάλιν εἰς Ἐφεσον ἐκ αῆς ἑσόρτας ἀνακληθεὶς ὑπὸ Νέρουα, καὶ τὸ κατ' αὐτὸν Εὐαγγέλιον συγγραψάνεος, ἐνθα καὶ τὴν ἀποκάλυψιν θεασάμενος, ἐτελεύτησεν ἐτῶν ἑκατὸν ἔτον τὸ λειψανον [P. 248] ζητηθὲν οὐχ εὑρέθη. Οὐ δὲ τοῦ μεγάλου Γρηγορίου ἀδελφὸς Καϊσάριος (55)

XYLANDRI ET GOARI NOTE.

(53-54) Atque sic etiam legitur apud Eusebium, unde haec Cedrenum descriptissime appetat, Quid autem sit πέταλον, céreris, nondum satis scio, nisi quod laneum pileum insigne doctoris fuisse ex Suidae collectaneis utcunque suspicor, qui honoris et auctoritatis causa a primario Ecclesiam doctorem gestareetur quales olim flaminum apices. XYL. — Ut doctorem, doctoris quoque ornatum insignibus, ac πέταλον lanceum pileum flaminum more gestasse, censuit Xylander. Sic aurum lana compensat, et sancto Spiritu afflatum apostolum et praecepitum Ecclesiam doctorem flaminum honore donat. At non potius antiqui sacerdoti dignitatem aliquo titulo exequatam novique majestate assumpto quodam ejus insigni manifestatam voluit apostolus, cum πέταλον bracteam laminam auream fronti præstulit appensam? Hieronymus de Eccles. Script. in Polycrate: Ἰωάννης, δὲ ἐπὶ τὸ στῆθος τοῦ Κυρίου ἀνακληθη καὶ ιερεὺς αὐτοῦ γέγονε, χρυσοῦν πέταλον ἐν

Nerva imperavit annum unum, menses, 4, dies 9, homo temperans et aequus. Hic, cum ei ex Pan-nonia nuntius de victoria Trajani esset allatus, iu Capitolium progressus, thure incenso, inde consenso suggesto, præsente S. P. Q. R. alta voce: Quod felix, inquit, faustumque 434 sit, ego Nerva Trajanum mihi filium adopto. Vetuit Nerva ne quis Romæ castraretur. Morbo periit. Idem Joannem Theologum ab exsilio revocavit, permisitque ut Ephesi habitaret, cum is tum solus de 12 disciplinis in vivis superesset. Is Joannes Evangelio suo conscripto pacate decessit. De eo narrat Eusebius in Historia ecclesiastica: Thomas autem Parthiam sortitus est, Joannes Asiam, in qua etiam Ephesi vitam finiit. Et rursus: Eo tempore etiam Joannes evangelista Ephesi Asiæ urbe moritur et a Christianis ejus loci sepelitur. Similiter et Philippus, unus de septem diaconis, Hierapoli defunctus cum filiabus sepelitur. De his Polycrates, Ephesinae parociae episcopus, ita scribit ad Victorem episcopum Romanum: Nam et in Asia sepulta sunt magna elementa, quæ ultimo adventus Domini die resurgent: Joannes, qui in pectore Christi accubuerat, qui et pileum gessit et Ephesi docuit, ibi est humatus; et Philippus, septemi diaconorum unus, Hierapoli vita functus est. Is est, qui eunuchum baptizavit, et Simoni principia religionis tradidit. Sed et divus Hippolytus Romæ episcopus præconium divini verbi et apostolorum obitus enarrans ita ait: Joannes Jacobi frater, cum in Asia verbum Dei propagaret, imperante Romæ Domitione in Patmum insulam est deportatus. 435 Inde a Nerva revocatus Ephesum, conscripto Evangelio et patefactione quam conspexerat, vita excessit, annos natus centum et sex. Reliquiae ejus requisitaæ, inventæ non sunt. At magni Gregorii fratris Cæsarius Cpoli de iis interrogatus ita respondit: Ipse Joannes sub finem Evangelii eam rem explivavit his verbis: Ita fatus Jesus Petro ait, Sequere me. Petrus autem conversus cernit discipulum, qui a Christo diligebatur, sequentem, et inquit: Domine,

GOAR. NOTE.

τῷ μετώπῳ βαστάζων μάρτυς καὶ διδόσκαλος ἐν Ἐγείσῳ ἐπομένῳ. De Jacobo Domini fratre narrat similis Epiphanius Hæres lxxviii: Οὗτος δὲ Ἰακώπος καὶ πίταλον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἔσορετε. Ejus interpres: Jacobus iste bracteam in capite gessit. GOAR.

(55) Idem Suidas et alii. Quod in Graeco sequitur, ἐπιστ. . . . , nescio legere: fortassis est ἐπιστήτου, in senatu. Fuisse hunc Cæsarium magistrum aulæ Theodosii primi, est apud Nicophorūm xii, 44. Id valde dissentit ab eo quod Gregorius Nyssenus in Vita Nazianzeni habet, Cæsarium Constantio imperante e vivis excusisse. XYL. — Exstantem in vetustis editis Cedreni exemplaribus notam, duabus litteris σετονιανα conjunctam, conjicio indicare σετερόν, vel, ut Xylander opinatur, σενάτον, vel denique, ni e obsisteret, σενάδον. Eligat sibi placitam, vel certiore proferat alijs conjecturam. GOAR.

quid iste? respondit Jesus: Si velim hunc manere A usque ad adventum meum, quid hoc ad te? Quoniam ergo piscantes eos offendens Petro soli jussit sequi, isque Joannem volens comitem habere, quæsivit ex Domino quid iste esset acturus, Dominus respondens Joannem punctioni immoraturum dixit: si eum volo manere hic et piscari, dum huc revertar, quid tua refert? et ipse Joannes falsam eorum suspicionem optime corrigit his verbis: Non dixerat Dominus hunc non esse moriturum. Etenim apostoli sæpen numero interrogationes et responsiones Christi non assecuti sunt, ideoque ignoratio eis est a Magistro et stupiditas objecta donec Spiritus sanctus venit eosque omni veritate instituit, sicuti Dominus promiserat. Quodsi quis contentiose et temere sacras illas voces arripiens intempestive ex 436 iis colligere velit Joannem in hac vita ad posteriorem Christi adventum annuntiandum Enoch et Eliam exemplo permansisse, is sciat Joannem in patesfactione solos istos duos sub persona Christi dicere testes sibi futuros. Producam inquit, duos meos testes Enochum et Eliam, iisque saccos amicti vaticinabuntur dies 1260⁵⁹. Hi sunt dum moleas et dum lucernæ. Ignis ex eorum ore egredietur et hostes eorum devorabit. Cumque testimonium suum totum dixerint, bestia quæ ex abysso ascendit bellum eis faciet, vincetque eos et interficiet, et cadavera eorum in platea urbis jacebunt dies 3 s. insepulta, ubi et Dominus eorum crucifixus est. Frustra igitur nugantur quidam Joannem adhuc in corpore vivere, revera ignorantibus quid dicant et qua de re contendant, de suo illud commentum audacter profecto et confiderenter profarentes, non ex sacris habentes interpretibus.

τελέσωτι τὴν μαρτυρίαν αὐτῶν, ποιήσει τὸ ἀναβαῖνον θηρίου ἐκ τῆς ἀδύσσου πόλεμοι μετ' αὐτῶν, καὶ νικήσει καὶ νικήσει καὶ ἀποκτενεῖ αὐτοὺς καὶ τὰ πτεώματα αὐτῶν ἐπὶ τῆς πλατείας τῆς μεγάλης πόλεως ἔσονται ἡμέρας τρεις ἡμισυ ἅταφα, δους καὶ διὰ τὸ Κύριος αὐτῶν ἐσταυρώθη. Μάτην οὖν παραλιροῦσι τινες, φάσκοντες αὐτῶν ζῆν ἐν σαρκὶ, καὶ μὴ νοοῦντες μῆτε διά λέγουσι τῷ ὄντι μῆτε περὶ τίνων διαβεβιοῦνται, οἰκοθεν τοῦτο καὶ οὐκ ἔκτινων λεπτῶν ἔξηγητῶν βίφοινδύνων τε καὶ τολμηρῶν ὄντως τερατεύμενοι.

Post Nervam Trajanus imperavit annos 19, menses 6, dies 15. Fuit iste malis infestus et justitiæ amans. Aliquando strictum ensem in omnium procurum conspectu præfectorum tradidit, ita inquiens: Accipe hunc gladium, eoque, si recte impero, pro me, si male, contra me utitor. A Nerva ob virtutem est ad imperium evectus, quod vir bellicosissimus Romæ et ubique terrarum rem sæpius præclare gessisset. Cum quidam amicorum esset apud eum delatus, quod ipsi insidias fecisset, isque suis 437 manibus sibi oculos eruisset mentumque rassisset, itaque excæcatus esset ad eum adductus, Trajanus magno amici casu dolore percepto urbi a se conditæ Trajanopoli eum præfecit, eoque ablegatum ad mortem usque onni cultu sovit. Idem edixit ne Christiani conquererentur, oblati autem punirentur. Sub eo Simoni Magno Menander Sama-

τοι επισε .. ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐρωτηθεὶς περὶ τούτου οὕτως ἀπεχρίνατο λέγων Αὔτος Ἱωάννης ἐν τῷ κατ' αὐτὸν Εὐαγγελίῳ πρὸς τῷ τέλει διεσάφη, σε τοῦτο φάσκων Καὶ τοῦτο εἰπὼν δὲ Ἰησοῦς λέγει αὐτῷ (τούτεστι τῷ Ηέτρῳ): Ἀκολούθει μοι. Ἐπιστραφεὶς δὲ διὰ Πέτρος βλέπει τὸν μαθητὴν δὲ ἡγάπτε δὲ Ἰησοῦς ἀκολουθοῦντα, καὶ φησι· Κύριε, οὗτος δὲ τι; Καὶ λέγει αὐτῷ δὲ Ἰησοῦς· Ἐὰν αὐτὸν θέλω μένει ἔως ἔρχωμαι, τι πρὸς σέ; Ἐπειδὲ οὖν ἀλιεύοντας αὐτοὺς κατελήψει, τῷ Πέτρῳ μόνῳ προτέταξεν ἐπεσθαι αὐτῷ. Οὐ δέ καὶ τὸν Ἱωάννην συμποζεύεσθαι βουλήμενος ἔφη· Κύριε, οὗτος δὲ τι; Οὐ θεσπίσας δὲ Ἰησοῦς προσμένειν ἐπὶ τῆς ἀλιείας φησιν· Ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἐνταῦθα καὶ ἀλιεύειν ἔως δὲ ὑποστεψέψας ἔρχωμαι πάλιν δύδε, τι πρὸς σέ; ὥστε οὖν ἀριστα διορθούμενος τὴν ἐφαλμένην αὐτῶν ὑπόνοιαν, εἰκότας ἔφη, καὶ οὐκ εἰπεν αὐτῷ δὲ Ἰησοῦς δέτι οὐκ ἀποθνήσκει. Καὶ γὰρ ἐν πολλοῖς πολλάκις ἐσφάλλοντο πρὸς τὰς πεντεῖς Χριστοῦ καὶ τὰς ἀποκρίσεις, καὶ ἤκουον, Ἀσύγετοι καὶ βραδεῖς τῇ καρδίᾳ ἔως ἐλθόν τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον ὀδηγῆσεν αὐτοὺς εἰς πᾶσαν τὴν ἀλιθείαν κατὰ τὸν τοῦ Κυρίου λόγον. Εἰ δέ τις ἐριστικῶς καὶ προπετῶς ἀποκρινόμενος τὰς ἱερὰς ταῦτας φωνὰς καὶ μαρτυρίας ἀκαίρως δῆθεν συλλογίζομενος εἰπῇ· Πρὸς τὸ καταγγεῖλαι τὴν δευτέραν Χριστοῦ παρουσίαν κατελείψθη ζῶν ἐν σαρκὶ μετὰ Ἐνώχ καὶ Ἡλία, ἀκουέτω δὲ τις περ μόνους διὰ τῆς ἀπὸκαλύψεως αὐτὸς οὗτος ἐκείνους ἐκ προσώπου λέγει Κυρίου τοὺς δύο μάρτυρας γενήσεθαι, Ἐνώχ καὶ Ἡλίαν, τοιάδε φάσκων. Καὶ δώσω τοῖς δυσὶ μάρτυρις μου, καὶ προφτεύσουσιν ἡμέρας ἀπό, περιβεβλημένοι σάκκους. Οὗτοι εἰσιν αἱ δύο ἐλαῖαι καὶ αἱ δύο λυχνίαι. Πῦρ ἐκπορεύεται τοῦ στόματος αὐτῶν καὶ κατεσθεῖται τοὺς ἔχθρους αὐτῶν. Καὶ δέται τελέσωτι τὴν μαρτυρίαν αὐτῶν, ποιήσει τὸ ἀναβαῖνον θηρίου ἐκ τῆς ἀδύσσου πόλεμοι μετ' αὐτῶν, καὶ νικήσει καὶ νικήσει καὶ ἀποκτενεῖ αὐτοὺς καὶ τὰ πτεώματα αὐτῶν ἐπὶ τῆς πλατείας τῆς μεγάλης πόλεως ἔσονται ἡμέρας τρεις ἡμισυ ἅταφα, δους καὶ διὰ τὸ Κύριος αὐτῶν ἐσταυρώθη. Μάτην οὖν παραλιροῦσι τινες, φάσκοντες αὐτῶν ζῆν ἐν σαρκὶ, καὶ μὴ νοοῦντες μῆτε διά λέγουσι τῷ ὄντι μῆτε περὶ τίνων διαβεβιοῦνται, οἰκοθεν τοῦτο καὶ οὐκ ἔκτινων λεπτῶν ἔξηγητῶν βίφοινδύνων τε καὶ τολμηρῶν ὄντως τερατεύμενοι.

Μετὰ δὲ Νέρουν ἔβασιλευσε Τραϊανὸς ἔτη 19, μῆνας 5, ἡμέρας 16. Οὗτος δὲ μισοπόνηρος καὶ φιλοδικαιος. Γυμνώσας γάρ ποτε ἔφος ἐνώπιον τῶν ἐν τέλει πάντων ἔδωκε τῷ ἐπάρχῳ, εἰπών· Δέξαι τοῦτο· καὶ εἰ μὲν καλῶς ἄρχω, ὑπὲρ ἐμοῦ, εἰ δὲ μὴ, Δέξαι ἐμοῦ αὐτῷ χρῆσαι. Προεχειρίσθη δὲ ὑπὸ Νέρουν διὰ τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ ὡς πολεμικῶτας καὶ πολλὰ κατορθώματα ἐν Ῥώμῃ [P. 249] καὶ πανταχοῦ γῆς πεποιηκώς. Φίλου δὲ τίνος αὐτοῦ ποτε διαβληθέντος ὡς ἐπιβούλου, καὶ τοὺς τε δρθιλμούς ἐκκεντήθεντος διὰ τὸν Ιδίων χειρῶν καὶ τὸ γένειον ἀποκειραμένου, ἐπεὶ τυφλὸς πρὸς Τραϊανὸν εἰσῆχθη, πολλὰ λυπηθεὶς ἐπὶ τῷ αὐτοῦ φίλῳ, πόλιν δὲ ἔκτισεν ἐπὶ τῷ ὄνδριτι αὐτοῦ τὴν νῦν Τραϊανούπολιν, τοῦτον κατοικητέρας ὡς δεσπότην τῆς πόλεως ἐκεῖσε ἀπέστειλεν εἶναι, ἔως τῆς αὐτοῦ τελευτῆς θεραπείαν αὐτοῦ πᾶσαν ποιησάμενος. Οὗτος προσέταξε τὸ Χριστιανὸν φῦλον

⁵⁹ Apoc. xi, 3.

μὴ ἐκηγείσθαι, ἐμπεσὸν δὲ κολάζεσθαι. Ἐπί τοῦ Σίμωνα τὸν μάγον Μένανδρος διεδέξατο, γόνης καὶ ἀπατεών, Σαμαρεὺς τὸ γένος, θάυτὸν Χριστὸν δονομάζων. Ἡν δὲ καὶ Κήρινθος αἰρεφάρχης τότε καὶ Νικόδανος, εἰς τῶν ἑπτὰ διακόνων, οἱ αἰρεσιάρχαι καὶ ἐλθροὶ τῆς ἀληθείας. Ἐπὶ τούτου ἐμφράτυρησεν δὲ ἄγιος Ἰγνάτιος ὁ Θεοφόρος καὶ Συμεὼν ὁ τοῦ Κλείπα. Θνήσκει δὲ Τραϊανὸς Ἀδριανὸν τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ προχειρισάμενος βασιλέα.

Ἀδριανὸς Αἰλίος ἐβασίλευσεν ἕτη κδ' Ἡν δὲ Ἀρρος τὸ γένος, φιλολόγος, ἐπιτήδειος ἐν τε τῷ πεζῷ λόγῳ καὶ τῷ ἐμμέτρῳ, συγγενῆς καὶ υἱοπεποιημένος τῷ Τραϊανῷ. Οὗτος ἐν Μυσίᾳ θηράσας φωδόμησε πόλιν, καὶ μετωνόμασεν αὐτὴν Ἀδριανοῦ Θήρας (56) ἐν τοῖς μιτάτοις (57). Θεσύτως καὶ ἔτεραν πόλιν ἐν Θράκῃ, προσαγορέυσας αὐτὴν Ἀδριανούπολιν, καὶ ναὸν ἐν Κυζίκῳ. Ἐφ' οὐστασάντων τῶν Ἰουδαίων καὶ τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ναὸν οἰκοδομῆσαι βουληθέντων, δργίζεται κατ' αὐτῶν σφόδρα, καὶ πολέμου γενομένου μεταξὺ ἀνείλεν ἐξ αὐτῶν ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ μυριάδας νη'. Καὶ τὰ μὲν παλαιὰ λείψαντα τῆς πόλεως καὶ τοῦ ναοῦ κατερειπάσας κείεται νέαν Ἱερεβασιλήν, ήν δὴ καὶ Αἰλίαν προσηγόρευσε. Καὶ στήσας τὸ θαυτοῦ εἴδωλον ἐν τῷ ναῷ, οἰκεῖν Ἑλληνας ἐν τῇ πόλει προσέταξε. Σημείον δὲ γέγονε τῆς ἀλώσεως αὐτοῦ ὡς τὸ τοῦ Σολομῶντος σημείον αὐτόματον διελυθῆναι. Σιμηλὸν δὲ τινα ἐν τε φρονήσει καὶ ἐπιεικεῖ καὶ ἀρεταῖς πολλαῖς κεκοσμημένον πάνω ἐτίμα, καὶ ἐν μεγάλῃ ἀρχῇ κατέστησεν αὐτὸν ἀλλ' ἐπ' ὅλιγον τῆς ἀρχῆς κρατήσας ἀπέστη αὐτῆς, καὶ ἐν ἀγρῷ ἑπτὰ ἔτη διατρίψας ἐτελεύτησεν, ἐπιγραφῆι προστάξας ἐν τῷ μνημείῳ αὐτοῦ. Κίμηλος ἐνταῦθα κατάκειται βιώσας μὲν ἔτη.., ζῆσας δὲ ἑπτά (58). Οὗτος Ἀδριανὸς χρίσων διειλάς τῶν ὑπὸ αὐτὸν πόλεων καὶ πολιτῶν τῷ δημοσίῳ λόγῳ ἀνηκούσας ἀπέκοψε (59), καύσας τοὺς χάρτας. Νίκαιαν τε καὶ Νικομήδειαν σεισμῷ πτωθείσας ἀνεκτήσατο. Ἐπὶ τούτου Ἰουστῖνος δὲ φιλόσοφος κατὰ πασῶν αἰρέσων ἥνδριζετο· ὡς γάρ φησι Κλήμης δὲ Στρωματεὺς, ἐπὶ Ἀδριανοῦ ὑπῆρχον αἰρεσιῶται, ἔχθροὶ τῆς τῶν Χριστιανῶν πίστεως, [P. 250] Σατορονίνος, Βασιλείδης καὶ Καρποκράτης. Θνήσκει δὲ Ἀδριανὸς βίᾳ τῆς νόσου, κράζω. Ω Ζεῦ, πόσον κακόν ἔστιν ἐπιθυμοῦντά τινα ἀποθανεῖν καὶ μὴ τυγχάνειν. Τελευτῶν δὲ προχειρίζεται Ἀντω-

D

XYLANDRI ET

(56) Confundit hanc auctor non ignotus cum Thracia Adrianopoli. At Mysiæ, non Thraciæ urbs est, et a Cuspiniano ex Dione et Suetonio *Adriani Venatica septa* nuncupatur. GOAR.

(57) Hoc quid sit, non facile dixerim. Apud Xiphilinum ex Dione urbs simpliciter Ἀδριανοῦ θῆραι dicitur, quod *Venatica Adriani septa* convertit Merula. Eodem modo Zonaras habet. Spartianus: Oppidum Adrianothes in quodam loco. quod illuc et feliciter esset venatus et ursam occidisset, aliquando constituit. Quid si μιτάτοις *metatis* sognificare debuit, ut Adriani venationem certis metatis ac finibus urbis inclusam designet? XYL. — *Mitata*, seu Latinus mavis, *metata*, castrorum loca interpretor, in quibus staret vel longiore profecione suscepta paululum quiesceret exercitus.

A riensis magnus atque præstigiator successit, qui seipsum Christum nominavit. Fuit et Cerinthus eo tempore et Nicolaus, unus ex septem diaconis, principes sectarum et hostes veritatis. Sub eodem Ignatius, divino instinctu præditus vir, supplicio affectus est, et Symeon Cleopæs filius. Trajanus moriens Adriano genero sub imperium reliquit.

Ælius Adrianus imperavit annos viginti quatuor, genere Afer, homo eruditus, qui et prosa oratione et carmine scribendo valeret. Fuit Trajano affinis, ab eoque est adoptatus. Cum in Mysia venaretur, urbem condidit, eamque Adriani Theras, id est venerationem in mitatis appellavit; aliam quoque in Thracia nomine Adrianopolim, et fanum Cyzici. Sub eo rebellantes Judæi Hierosolymæ templum reficere aggressi sunt. Quare vehementi ira corruptus Adrianus eis bellum intulit, unaque die 580 millia interfecit. Urbis quoque et templi reliquias omnes complanavit, et novam condidit urbem ibi, cui Æliæ nomen indidit; inque 438 templo sua statua posita, urbem Græcos habitare jussit. Excidium hoc urbis portendit sponte sua disjectum Solomonis monumentum. Plurimo honore affectit Adrianus Simelum quemdam prudentia, æquitate multisque virtutibus ornatum virum, eumque ad magnam evexit potentiam. Sed Simelus non diu gesto imperio rus se contulit, ibique septennium privatus cum vixisset, mortuus est, cum quidem jussisset suo sepulcro hæc inscribi: Simelus hic est situs, qui annos ætatis adeptus multos non nisi septem annos vixit. Idem Adrianus cum audivisset rationes, quantum et urbes et cives ærario deberent, omnia ista debita, jussis cremari chartis, condonavit. Nicæam et Nicomediam terræ motu dejectas refecit. Eo imperante Justinus philosophus fortiter omnibus se hæresibus opposuit. Nam ut Clemens tradit, qui a scriptorum suorum materiæ varietate Stromateus usurpatur, hæretici eo tempore fidei Christianæ infensi erant, Saturninus, Basilides et Carpocrates. Morbus Adrianum necavit, cum præ vi ejus exclamasset: O Jupiter, quam miserum est expetere mortem neque voti fieri compotem! Moriens Antoninum sibi suffecit. Trajano GOARI NOTÆ,

Hinc metatores, de quibus Vegetius II, 7. GOAR.

(58) Xiphilinum, et vero id quod perspicue verum erat, secutus hic sum. Nam illud βιώσας μὲν ἔτη ζετεῖ ab aliquo positum qui elegantiam inscriptionis non intellexit. Fuit scribendum βιώσας μὲν ἔτη πολλὰ, vel, ut habet Xiphilinus, τότε. Nam vitam otio et tranquillitate carentem, cum injuncta fuisse, vitæ nomine non dignabatur; ac ζῆν, vivere, pro suaviter et jucunde vivere demum ponī satis notum est vel ex epigrammate de horis diurnis, in quo est vivere post illas littera Zeta jubet. XYL.

(59) Ubi Cedrenus refert Adrianum urbibus atque civibus debita dimisisse, in margine assignatum est: Τοῦτο καὶ δὲ ἴμος βασιλεὺς Ἰσάκιος ἔμα τῇ ἀναρρήσει ἐποίησεν. XYL.

enim mortuo, epistolam finxerat tanquam in ipso scriptam ad senatum, qua eum filium et successorem declararet.

Antoninus imperavit annos 24, adoptatus ab Adriano. Hic primus imperatorum Pius est cognominatus ob omnis generis virtutes, quibus 439 erat praeditus. Scribit Clemens ejus tempore Romanæ nobiles fuisse sectarum principes Valentinius, Cerdonem et Marcionem, et apud Phryges Tatianum et Bardesanem, ac Priscillam et Maximillam falsas vates. Fuit tunc in admiratione etiam Galenus medicus. Et erat quidam Bardesanes, natione Syrus, disputator subtilissimus ac doctus homo, cujus de fato orationem Antoninus miratus est. Marcio Polycarpum Smyrnæ episcopum obviam sibi factum interrogavit: Agnoscisne nos, egregie Polycarpe? Respondit Polycarpus: Agnosco te, Satanæ primogenitum. Moriens Antoninus imperium genero suo M. Antonino mandavit. Sub eo Polycarpus, Joannis evangelistæ discipulus, et Justinus philosophus, ac Dionysius Corinthi episcopus, ob divinæ veritatis professionem supplicio sunt affecti.

M. Antoninus imperavit annos 19: de his cum Vero genero suo annos 10, menses 9. Is cum adversus Germanos ac Sarmatas bellum gereret, exercitusque siti pressus periclitaretur, Melitenas legionis milites, qui Christiani erant, a Deo contentis precibus impetraverunt ut fulmine hostium exercitus feriretur imberque Romanas copias recrearet. Quam rem imperator valde admiratus, edicto Christianis honores detulit, legionique Fulminatricis cognomentum indidit. Ejus imperio quidam Hebreus per solitudinem iter cum Christianis faciens, cum in gravem 440 morbum delapsus jam vitæ discrimen impenderet, Christianos per Dei nomen obtestatus est uti se baptizarent. Cum vero neque aqua ad monum esset neque sacerdos Christianus, vestibus hominem nudarunt, et ipsorum quidam manibus arenam haustam tertium ejus capiti infudit, tertium dicens: Baptizatur Theodorus in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti. Atque ille Hebreus simul atque ita baptizatus est, confessim morbo suo prorsus est liberatus. Postquam Alexandream pervenerunt, res ea Dionysio papam ad dijudicandum exposita est. Is hominem denuo

D XYLANDRI ET

(60) Hæc neque de Antonino accipi possunt neque omnino hoc pertinent, sed ad Adrianum, qui ficit a Platina Augusta litteris Trajano adoptatus fuit. Constat hoc ex Xiphilino, Spartiano, Zonara atque aliis. **XVL**

(61) Perspicue falso hic Bardesanis nomen inculcatur, hominis, ut aliud nihil dicam, Syri. Legendum apud Phryges Priscillam, etc. De Bardesane vide Euseb sine libri quarti *Histor Eceles.* de Cataphrygon hæresi, Montani et falsarum va-tum Priscillæ ac Maximillæ, idem v, 16 et alias. **XVL**

(62) In margine hæc stabant: 'Επὶ τοῦ πρὸ αὐτοῦ Ἀντωνίου τοῦτο γενέσθαι ὁ σοφῶτας γάζ φει Θεολόγος, θλλως δὲ καὶ οὕχ οὔτως. Apologia

A νῖνον (60) τελευτῆσαντος γὰρ Τραϊανοῦ, ἐπλήπιον ὡς δῆθεν περὶ κύτου γραφεῖσαι πρὸς βουλὴν, ἔνθα υἱὸν καὶ διάδοχον τῆς βασιλείας μασεν.

'Αντωνίου ὁ Καΐσενης ἐβασίλευσεν ἑτη, κδ', ποιηθεὶς τῷ Ἀδριανῷ, καὶ πρῶτος αὐτοκράτορα σεβῆς ἐπεκλήθη. πάσαν γὰρ ἀρετὴν ἐπεκτιθεῖ. 'Ως φησι δὲ Κλήμης, δτὶ ἐπὶ αὐτοῦ Οὐαλεντῖνος Κέρδων, καὶ Μαρκίων ἐν Ῥώμῃ αἰρεσιάρχαις ρίζοντο, καὶ Τατιανὸς, καὶ Βαρδούσαντης (61), καὶ συλληλα καὶ Μαξιμίλλας αἱ φευδοποροφύτιδες, τῶν Φρύγας ἐγνωρίζοντο. Καὶ Γαληνὸς ὁ ιατρὸς ἐθαυμάζετο. Καὶ Βαρδούσαντης δὲ τις Σύρος διακώτας καὶ σοφὸς ἦν, ὥστε θαυμάζεσθαι: πρὸς τοῦ Ἀντωνίου τὸν κατὰ εἰμαρτίνης Πολύκαρπος δὲ ἐπίσκοπος Σμύρνης εἰς ἔψιν Μαρκίωνις ἱκουσεν· 'Ἐπιγινώσκεις ἡμᾶς, ὡς Πολύκαρπε; Ό δέ· 'Ἐπιγινώσκω σε, ἔφη, τὸν τότοκον τοῦ Σατανᾶ. Θνήσκει: δὲ Ἀντωνίος τὸ λόμενος εἰς βασιλέα Μάρκον Ἀντωνίου τὸν γαμβρόν. 'Ἐπι τούτου Πολύκαρπος διαβητής νου τοῦ εὐαγγελιστοῦ καὶ Ἰουστίνος διαβητής διοικούσιος δὲ ἐπίσκοπος Κορίνθου ἐμαρτύρησαν.

Μάρκος Ἀντωνίος ἐβασίλευσεν ἑτη :Ο', μετ Σεβήνου τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ ἑτη ι καὶ μῆνας θ' Πολεμοῦντος δὲ Γερμανούς καὶ Σαρμάτας, διψη στρατιᾶς πιεζομένης καὶ διὰ τοῦτο κινδυνεύοντος ἐπὶ τῆς Μελιτηρῆς οὕτω καλουμένης λεγ Χριστιανοὺς ὄντας, δι' εὐχῆς ἐκτενοῦς πρὸ Θεὸν γενομένης τούς μὲν πολεμίους κεραυνῷ θῆναι, δημόρῳ δὲ τούς Ῥωμαίους παρχαυθῆσαν "Οπερ σφοδρῶς κατεπλήξαν τὸν βασιλέα, τιμῆν Χριστιανούς, τὴν δὲ λεγεῶνα Κεραυνοῦ προσαγορεῦσαι. 'Ἐπι τούτου Ἐβραῖός τις σ πορῶν Χριστιανοῖς κατὰ τὴν ἔρημον καὶ ἀριστερεῖς βαρυτάτη, κινδυνεύειν ἡδη μέλλων, εκάλει τοὺς Χριστιανούς ἐνορκῶν εἰς τὸ τοῦ ὄνομα βαπτίσαι αὐτόν. "Γένετος δὲ μὴ ὄντοι Ιερέων τῶν Χριστιανῶν ἀποδυσάντων αὐτὸν, αὐτῶν πλήσας τὸς χεῖρας ψάμμου ἐκ τρίτου ἔχεεν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν, τρίτον λέγων· «Βαπτεόδωρος εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Ιατρὸς, καὶ τοῦ Γίτος ἀγίου Πνεύματος. Καὶ πραγμάτημα ἀνερὸς ἀνθρώπως, τελείων ἀπαλλαγῆν τῆς νύσου εἰ νος. 'Ελθόντων δὲ αὐτῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, καὶ ζητήσεως παρὰ τοῦ πάπα Διονυσίου [P. 251]

GOARI NOTÆ.

Justini martyris secundæ subjuncta est ea ipsius Antonini epistola: sed utrius ea sit, an Philosophi, ambigi potest. Ex Orosio v satis patet sub Philosopho eam rem gestam, que ex Eusebii narrationum ordine, et quo trem alterius Antonini (nimisruin Veri) Marc bellum Germanicum gessisse et Christianis cantibus aqua potitum (y, 5). Sed et Melitic eudem paulo ante Adriani nepotem appell 26. Xiphilinus quoque et Zonaras ex Dionysophi imperio rem narrant. Julius item C linus et Germanicum Marcomannicumque hoc gesta diserte indicat, et eum fulmen hostium machinamentum aquamque suis si rantibus elicuisse precibus memorat. **XVL**

μένης περὶ τούτων, πάλιν ἐβαπτίσθη διὰ οὐδατος· τὸν δὲ προβαπτίσαντα αὐτὸν διὰ τῆς φύμαου, ἀξιον ὑπάρχοντα, διάκονον ἔχειροτονήσατο. Καὶ εἰκότως· ὁ γάρ μέγας Γρηγόριος ἀπαρθμησιν ποιησάμενος τῶν βαπτισμῶν οὕτως φησίν· Ἐβάπτισε Μωϋσῆς ἐν ὕδατι, καὶ πρὸ τούτου ἐν νεφέλῃ καὶ φαλάσσῃ· ἐβάπτισε καὶ Ἰωάννης, οὐκέτι μὲν Ἰουδαϊκῶς· οὐ γάρ ἐν ὕδατι μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς μετάνοιαν (63). Βαπτίζει καὶ Ἰησοῦς, ἀλλ’ ἐν πνεύματι· τοῦτο ἡ τελειότης· οἶδα καὶ τέταρτον βάπτισμα, τὸ διὰ μαρτυρίου καὶ σώματος. Οἶδα καὶ πέμπτον, τὸ τῶν δαχρών. Οὐκοῦν διὰ τὸ μηδέτερον τούτων εἶναι δικαίως οὐ παρεδέχθη (64). Ἐπὶ τούτου καὶ Ὁππιανὸς τὴν Ἀλιευτικὴν συνεγράψατο. Οὗτος δὲ Μάρκος πάντοφις ἦν καὶ ἐνάρτεος, καὶ τὴν Ῥώμην ἐκ πολέμων διασωσάμενος ἡγαπήθη σφέδρῳ ὑπὸ τῶν πολιτῶν. Ἀπέθανε δὲ φαρμακευθεῖς ὑπὸ Κομόδου τοῦ λόιου υἱοῦ. Τὴν δὲ μνήμην τῆς ἀρετῆς αὗτοῦ ἡ βουλὴ ἔχουσα μετὰ τὴν αὐτοῦ τελευτὴν χρυσῷ ἀνδρίσαντι αὐτὸν ἐτίμησε.

Κόμοδος υἱὸς Μάρκου ἐβασίλευσε ἔτη ιβ', μῆνας θ'. Οὗτος εἶχε τρίχας ἔκνθιτης, εἰκασμένας χρυσῷ. Ἡν δὲ φιλοκύνηγος καὶ μοιχικώτατος πάνυ, δύνατος δὲ μιᾷ ἡμέρᾳ δώδεκα λέοντας φονεῦσαι. Γέγονε δὲ καὶ ποδαλγὸς καὶ κατωβαρῆς. Συνέβη δὲ πολλὰ κακὰ παθεῖν τὴν Ῥώμην ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ· λιμοὺς γάρ γενομένους δισχίλιοι ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἐτελεύτησαν. Ἀφοικινὸς δὲ φησιν δὲ χρονογράφος διεὶς ἐπὶ τούτου Κλήμης ὁ Στρωματεὺς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐγνωρίζετο· κλημεντος δὲ φοιτητῆς Ὀριγένης ἐγένετο. Ἀλλὰ καὶ Μοντενὸς αἰρεσιάρχης τότε ξῆν, διεστὸν Περάκλητον ἐλέγενεν εἶναι. Οὗτος δὲ Κόμοδος· τοῦ ἐν Ρόδῳ κολοσσοῦ τὴν κεφαλὴν ἀφελὼν τῇ ἐκυτοῦ στηλῇ προσέπηξε. Τούτον Νάρκισσος τις τῶν οἰκείων αὐτοῦ ἐν λουτρῷ ἀπέπνιξε.

Περτίναξ ἐδικιλευσεν ἡμέρας πέντε, μητε τὴν γυναικαν μητε τὰ τέκνα εἰς τὸ παλάτιον εἰσαγαγών, ἀλλ' ἔσας παρὰ τῷ πάππῳ διαιτᾶσθαι. Ἐπὶ τούτου, ὡς φησιν Ἐδύσιος, ἦν δὲ Σύνμαχος, εἰς τῶν ἐμηνευτῶν τῆς τῶν Ἐβραιών Γραφῆς, Ἐδύιωντος τὴν αἵρεσιν. Ἀλλὰ καὶ Πορφύριος δὲ φιλόσοφος δὲ κατὰ Χριστιανῶν γράψας, καὶ Ἀφρικανὸς δὲ χρονογράφος. Ἐπὶ τουτοῦ Λεωνίδης δὲ τοῦ κακόφρονος Ὀριγένους πατήρ ἐμαρτύρησεν. Οὗτος Περτίναξ ἐσφάγη ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν.

Ἰουλιανὸς Διδίος ἐβασίλευσεν ἡμέρας ξενίας. Διδίος δὲ ἐπεκληθῇ διὰ τὸ ὑπὸ δώρων λαβεῖν τὴν βασιλείαν. Φυσιλότατος δὲ ἦν τοῖς τρόποις, καὶ τοῖς ἔργοις ἀνοσιούργος καὶ χρημάτων ἐραστής· δέ διὰ τὸ αἰσχρῶς βιοῦν καὶ ἀπανθρώπως ὑπὸ τῆς βουλῆς θανάτῳ καταψήφισθεὶς ἐσφάγη.

Σεΐνηρος [Ρ. 252] ἐβασίλευσεν ἔτη ιενίας, μῆνας γ'.
XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(63) Ηερετικος ad resipiscentiam interpretatur, orthodoxus ad paenitentiam. GOAR.

(64) Narratio de eo qui arena baptizatus fuit, ex Nicephori fine tomii tertii est. Sed hæc verba, ergo quia nihil, etc., quid sibi velint, nescio. XYL. — Seipsum itaque non intelligit. Planus est tamen

Aqua baptizari jussit; atque eum qui arena illum baptizaverat, diaconum ut eo munere dignum delegit. Neque hoc injuria. Magnus enim Gregorius baptismorum genera sic enumerat. Baptizavit Moses aqua, atque ante in nube et mari; baptizavit et Joannes, non jam Judaico more neque sola aqua, verum ad resipiscentiam. Baptizat et Jesus, sed spiritu: ea est perfectio. Novi et quartum baptismum, qui fit cum ob veritatis confessionem sanguis funditur. Novi et quintum per lacrymas. Ergo quia nihil horum fuit, juste non est receptus. M. Antonino imperante Oppianus opus suum de Piscibus composuit. Marcus iste admodum fuit sapiens ac virtutibus ornatus, reque Romana multis bellis conservata charissimus civibus fuit. Veneno est necatus a filio suo Commodo. 441 Senatus memoria virtutis ejus mortuo statuam auream honoris causa posuit.

Commodus Marci filius annos imperavit 42, menses 9. Fulvos is crines habuit, auro similes. Erat studiosus venationis et in feris oppugnandis admodum strenuus: ferunt eum una die duodecim leones necasse. Laborabat autem ex pedibus, et inferiores partes habebat graves. Multa eo imperante adversa Roma evenierunt. Et inter alia tanta fuit pestis ut una die duo millia hominum perirent. Africanus in Annalibus auctor est sub hoc Clementem Stromateum Alexandriæ floruisse, quem audivit Origenes. Fuit tunc etiam Montanus hereticus primarius, qui se Paracletum esse jactabat. Commodus caput colossi Rhodii sublatum sua statuæ imposuit. Narcissus eum, unus ex domesticis, in balneo strangulavit.

Pertinax imperavit dies 87. Is neque uxorem neque liberos in palatium introduxit, sed apud avum reliquit. Sub hoc Eusebius ait fuisse Symmachum, unum ex interpretibus Hebraicarum Litterarum, secta Ebionæum. Fuit tum et Porphyrius philosophus, qui contra Christianos scripsit, et Africanus Annalium conditor. Tunc et Leonides, vœcordis Origenis pater, religionis Christianæ causa supplicium pertulit. Pertinax a militibus est jugulatus.

442 Julianus Didius imperator fuit dies 66. Didii cognomentum habuit quod dandis muneribus imperium comparasset. Moribus erat pravissimus, flagitosissimus et avarus. Itaque ob turpem et inhumanam vitam a senatu mortis damnatus est et jugulatus.

Severus imperavit annos 17, menses 8. Severus

verborum sensus. Ergo quia nihil horum fuit arenæ baptismus, ut qui ad figurativum Moysi, penitentialem Joannis, sacramentalem Christi, sanguineum martyrum revocari nequiret, juste non est receptus, qui suscepérat illum Hebreus. GOAR.

Latinis est qui Græcis hæreticus. Is in Britannia A bello victor murum in ea insula a mari uno ad alterum mare perduxit per mille stadia. Byzantium cepit, ejusque muros dejecit. Byzantium septem habuit turres, quorum initium a Thracica parte, finis ad mare aquilonare. Si quis ad aliquam reliquarum turrium accederet, in reliquis id non sentiebatur. Si autem in prima turri clamorem sustulisset aut lapidem movisset, is sonus eo etiam tacentem ad alteram turrim perferebatur, indeque ad tertiam et reliquas. Is et Zeuxippum balneum Byzantiis condidit, ac circum inchoavit: sed et venationem eis ac theatrum ædificavit. Sub hoc Paulus Samosatenus Artemonis errorem renovavit, Severus bellis vacans ex morbo decessit, relictis tribus filiis.

Sub hoc floruit Origenes, qui cum Alexandria esset, magnum studium rebus sacris impendit. Neque tantum Christianis magna fuit utilitati, sed et non paucos juvit hæreticos: nam ab ipso sive doctrinam 443 accipientes veritatis studio sese dabant. Inter quos præcipius fuit Ambrosius, vir illustris ac litterarum studiis addictus; qui operam dans ut in notitiam Origenis perveniret, a Valentini et Marcionis secta descivit, cum satis explorasset divinam hominis doctrinam. Plurimi quoque philosophorum qui Christum non agnoscebant, ad eum commeantes plurimum ex eo ad suas artes adjumenti perceperunt. Magni enim ab iis flebat, cum geometricam, arithmeticam et alias quæ ad eruditionem faciunt scientias eos doceret. Qua re non pauci Græcorum philosophorum ejus, ut magistri sui, in suis scriptis honestam faciunt mentionem. Fuit Origenes jam inde a tenera aetate ingenio acri et ad indagandum proclivi; ac puerum etiamnum, cum de sacra Scriptura sensu ut abstrusiore inquireret, pater increpando monuerat ne sua aetate sublimiora quereret; seque ipsum beatum judicaverat, cui talis proles obtigisset. Ad castitatem et continentiam ita a puero sese assuefecit ut ei quatuor soli oboli ad victimum quotidianum sufficerent. Eumque is morem multos per annos tenuit, solo et storea indormiens, somnoque noctis non magnam partem decidens, majorem meditandis divinis oraculis impendens. His intentus, inedia, vigiliis et nuditate ita se maceravit, ac vigorem corporis adeo attrivit, ut plane videretur exaruisse.

A Σεβῆρος (63) δὲ ὁ αἱρετικὸς λέγεται. Οὗτος τὸν ἐν Βρεττανίᾳ νικήσας πόλεμον ἀπὸ θαλάσσης εἰς θάλασσαν περιετεῖχισε τὴν νῆσον σταδίοις χιλίοις. Οὗτος τὸ Βυζάντιον παραλαβὼν τὰ τείχη αὐτοῦ καθεῖλεν. Εἶχε δὲ τὸ Βυζάντιον πύργους ἑπτὰ, ἐκ τῶν Θρακιῶν πυλῶν ἀρχομένους καὶ ἐπὶ τὴν ἀρκτώφαν θάλασσαν καθήκοντας. Καὶ τούτων εἴ τις ἐν δεέρῳ πύργῳ προσῆλθεν, οὐδεμία αἰσθησις τοῖς ἄλλοις ἔγίνετο· εἴ δὲ ἐν τῷ πρώτῳ πύργῳ ἀνεβότεν ἢ λίθον ἐσάλευσεν, αὐτός τε ἡχεὶ καὶ σιωπήσας τῷ δευτέρῳ μετεῖδου τῆς ἡχῆς, καὶ οὗτος τῷ τρίτῳ, καὶ ἑκῆς δομοίς. Οὗτος καὶ τὸ Ζεύκιππον λοιπὸν ἔκτισε Βυζαντίοις, καὶ τὸ πρῶτον κτίσμα τῷ ἱποδρόμῳ παρέδωκε, καὶ χυνήγιον (66), καὶ θέατρον αὐτοῖς κατεσκεύασεν. Ἐπὶ τούτου Παῦλος δὲ Σαμοσατεὺς τὴν Ἀρτέμιμανος αἱρεσιν ἀνενεώσατο. Οὗτος δὲ Σεβῆρος ἐν πολέμοις σχολάζων νόσῳ τελευτὴ, καταλιπὼν παῖδες τρεῖς.

B Ἐπὶ τούτου ἤκμαζεν Ὡριγένης, οὗτις εἰς Ἀλεξανδρειαν ὡς μεγίστη τε τὸν φειν λόγον σπουδὴν κατεβάλλετο· οὐ μόνον γὰρ τοῖς πιστοῖς πρόξενος ὥφελις μεγάλης ἔγένετο, ἀλλὰ καὶ τῶν αἱρετικῶν οὐκ ὀλίγοις· οὐπ' αὐτοῦ γὰρ τὰ ὑγιῆ τῆς πιστεως παραλαμβάνοντες δόγματα ζηλωταὶ τῆς ἀληθείας ἔγινοντο. Ἐξ ὧν ὑπῆρχε διαφερόντες Ἀμόρδσιος, ἀνὴρ ἐπισημός καὶ φιλολόγος, δειπνοῖς τοῦ ἀνδρὸς ἀφικέσθαι ἀπέστη τῆς Οὐαλεντίνου καὶ Μαρκίωνος αἰρέσεως, πεῖραν τῆς ἐνθέου αὐτοῦ πιειδεις ἀρκοῦσαν κτησάμενος. Ηλεῖστοι δὲ καὶ τῶν ἔκαθεν φιλοσόφων πρὸς αὐτὸν φοιτῶντες μεγίστην καὶ αὐτοὶ πρὸς τὰ οἰκεῖα μαθήματα τὴν ὥφελιαν ἐκερποῦντο· καὶ γὰρ παρ' αὐτοῖς μέγας ἐνομίζετο, παραδίδοις γεωμετρίαν καὶ ἀριθμητικὴν καὶ τὰλλα προπαιδεύματα. Διόπερ οὐκ ὀλίγοι τῶν παρ' Ἑλλήσι φιλοσόφων μαρτυροῦσιν αὐτὸν, μνῆμην ἐν τοῖς ἴδιοις ποιούμενοι συγγράμμασιν ὡς διδασκάλου. Καὶ γὰρ εὐφυῆς παχόδθεν ὑπῆρχε σφόδρα καὶ ζητητικὸς ἄγαν. Ὁν ἐν τῇ παιδικῇ ἡλικίᾳ τὸ τῆς θελας Γραφῆς βούλημα πυνθανόμενον ὡς βαθύτερον ἢ διανούμενον ἐπεπληγεῖται διατροφὴν ἐκάστης ἡμέρας ἀρκεῖσθαι. Καὶ μέντοι καὶ ἐν πολλοῖς ἔτεσι τούτῳ ποιῶν διετέλει, καὶ ἐπ' ἐδάφους καὶ φιλόφων καθεύδων καὶ δλίγον καιρὸν τῆς νυκτὸς ἀναπαυόμενος τὸν πλειόνα εἰς τὴν μελέτην τῶν ιερῶν λογίων διέγυεν, ἐν τούτοις ἐπεκτεινόμενος. Ἐπὶ τε ἀστικῇ καὶ ἀγρο-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(65) Severus qui sit idem quod hæreticus ignoro. Credo autem hæc a sciolo suiscripta, qui Severum hæreticum nosset; de quo Cedrenus postea dicet in Aureliano. — Xyl. Nihil hic cum Xylandro a sciole quovis existimo corruptum. Severus enim Latinis cum *trucem*, *rigidum*, *vindicem*, etc., sonet, poterit quoque pro *exitiali*, *perniciose*, et, ut loquitur Apuleius, *peremptorio sumi*, quem Græca vox αἱρετικός (et si mavis αἱρετικός) refert. Goar.

(66) (Κοντριγιον) *renatum* apud auctorem inter-

pretabore in Antonino. Hic et sparsim, non ut plerique *cynegium*, sed *arenam*, locum certamini cum bestiis subeundo (ad occidentalem urbis regionem adhuc hodie κυνηγός audit) deputatum, ad quod illæ ibidem in caveis et foveis publicis *sumptibus* alebantur: ἐν ᾧ, scribit Suidas, ἐφικτοῦντο οἱ βιοβάται sive βιοθάνατοι. In quo nominatores sceleratos necnon ex contemptu nobilissimos leges quandoque capite multatos. Goar.

ι γυμνότητι ἐσυτὸν πιέζων τοσοῦτον κατ-
τὴν ἀκμῆν τοῦ σώματος ὡς δρᾶσθα: παν-
ώτὸν ἀπεσκλητίναι· οἶνου γάρ καὶ ἑλαῖον
λοιπῶν ἀπεχόμενος ἀνατροπήν [P. 253] τοῦ
μεγίστην ὑπέμεινεν. Ἐνθεν γέ τοι δια-
γενόμενος ὡς διαπρέπων ἔργῳ καὶ λόγῳ,
Ἐλληνος τὴν εἰδωλομανίαν βδελύτεσσι;
μαρτυρίου στέφανον ἀναδίσσασι παρ-
ι. Πολλῆς οὖν φύκης περὶ αὐτοῦ τρεχούσης
ιλῶν μαρτρόθεν πρὸς αὐτὸν συρρέντιων, οὐ
Ἑλληνος φιλοσόφους καὶ αἱρετικοὺς ἀλλογί-
δες εὐτέλειαν εἴλκουσεν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὄντας
νοὺς μᾶλλον στοιχειώσες ἐπεβεβίωσεν. Ὁν
χθεὶς Ἀμβρόσιος ἵκετεύσας πολλὰ καὶ παρ-
νος ἐν Καισαρίᾳ, καὶ ταχυγράφους μὲν
αραστῆσας ἐπὶ τὰ πλοίους δὲ καλλιγράφους,
B Σαι τὰς θυσίας Γραφῆς αὐτὸν πεποίηκε. Καὶ
τὴν δύσουσαν χρείαν αὐτῷ παρείχεν, ὃ δὲ ἐπὶ
γενέμενος ὑπηγόρευε τοῖς ταχυγράφοις,
ιδιογράφοι σὺν γυναιξὶν ἔγραψον, καλλιγρα-
ησημένοι. Πλάτων τε θείαν Γραφῆν ἡμή-
πι ἐτῇ ιγ· Λέγεται δὲ διὰ διαχισθειάς βι-
υνέτας. Τοσοῦτον γάρ ἔχον εἰς τὴν ἔξιγησιν
ιων λόγων δὲ Ἀμβρόσιος ἐπεδείκνυτο, ὥστε
λλην αὐτοῦ σπουδὴν ὕριγένης μαρτυρῶν
πρὸς τινα λέγων· Ὅ Ιερὸς καὶ θεῷ γησίως
ενος Ἀμβρόσιος πολλὰ προσαγορεύει σε-
ιμίξων με φιλόπονον εἶναι καὶ πάνυ διψήν
υ λογου, ἢλεγες τῇ ιδίᾳ φιλοπονίᾳ τῷ πρὸς τὰ
αθημάτα ἔρωτι. Ὅθεν ἐπὶ τοσοῦτόν με παρ-
νῶστε κινδυνεύειν ἀπαδῆν πρὸς τὰς αὐτοῦ
ιες. Οὔτε γάρ δεπνῆσαι ἔστιν τὴν ἡμέν ἀντιθάλ-
ούσαι δειπνήσαις ἔξεστι· περιπατῆσαι καὶ
ῆσαι τὰ σώματα, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς καριοῖς
φιλολογεῖν καὶ ὄχριδον τὰ ἔντεγραφα ἀναγ-
κε. Οὔτε μὴν δῆλην ἐπὶ θερπετές τοῦ σώματος
τα ἔξεστιν ἡμέν κοιμᾶσθαι, ἐπὶ πολὺ τῆς ἐσπέ-
; φιλολογίας παρκτεινούστης. Ἔω δὲ λέγειν καὶ
εν μέχρι τῆς ο', έσθ' ὅτε καὶ δενάτης ὄρκος·
γάρ οἱ θέλοντες φιλοπονεῖν τοὺς καιροὺς
ε τῇ ἔξετάσι τῶν θείων λογίων καὶ ταῖς ἀνα-
ν ἀνάτιθεσι. Πλάσας τοίνυν ἐρμηνεύσας τὴν
Γραφὴν ἐτελεύτησεν ἐτῶν ξθ'. Περὶ οὖ καὶ δ
Επιφάνιος ἐν τοῖς Παναρίοις λέγει· Τοῦ μὲν
σίου τὰ πρὸς τροφὴν κύτηρ τε καὶ τοῖς δέκα-
; καὶ τοῖς ὑπηρετοῦσιν ἔξερκοῦντος, χάρτας
τέλλα τῶν ἀνάλωμάτων, τοῦ δὲ ὕριγένους
ἀγυρπνίας καὶ πολιτείας ὑπερβαλλούσας καὶ
μεγίστη τὸν περὶ τῆς Γραφῆς διανύοντος κά-
καὶ πάσσαν τὴν καλούμενην τῶν Ἐξαπλῶν
ιτείαν καὶ τῶν λοιπῶν δὲ ἀντήρ μετὰ καμάτου
είμηται. Οὐ μόνον γάρ τὰς ἐπισήμους ἐκδό-
τὰ ταῦτὸν συντίγαγεν, ἀλλὰ καὶ πέμπτην καὶ
κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ἐν Ιεριχώ παρ-
εῖν τινι πιθώ, ταύτας συνίταξεν. [P. 254] Ἐπὶ
οὖν πάσσας συναγαγών, διελὼν δὲ καὶ ἀντι-
ιες ἀλλήλων μετὰ αὐτῆς τῆς Ἐβραίων ση-
ως τὰ τῶν λεγομένων Ἐξαπλῶν ἀντιγράφων
τε.

A Vino, oleo reliquisque id genus abstinen, pectoris maximam subversionem pertulit. His rebus 444
vitæ doctrinæque eximum nomen conseculus, effe-
cit ut multi Græci falsorum deorum cultum abomi-
nantes coronam fuso in veritatis testimonium san-
guine mererentur. Itaque ingenti ejus præstantiæ
fama late divulgata, multisque ad eum ex remotis
locis confluentibus, non tantum Græcos philoso-
phos et hæreticos præcipios ad veram religionem tra-
duxit, sed et ipsos Christianos magis solida doctrina
confirmavit. Ab hoc Ambrosius, quem diximus,
Cœsareos multis precibus ac tantum non vi obti-
nuit, adhibitis ei septem celeribus scriptoribus, ac
pluribus qui eleganter scribebant, ut sacram Scrip-
turam interpretaretur. Origeni Ambrosius neces-
saria omnia suppeditavit, isque per otium versio-
nen celeribus scriptoribus dictavit: librarii autem
et mulieres, scite scribere scientes, in plura exinde
exemplaria transcribebant. Absolvit eam versionem
annis 18. Fertur porro librorum sex millia con-
scripsisse Origenes. Tantum autem fuit ac tam
ardens Ambrosii hujus studium enarrationis sacra-
rum Litterarum, ut Origenes ei quadam in epistola
hujusmodi ferat testimonium: Sanctus Deoque
sincere deditus Ambrosius multam tibi S. D. Is
eum me existimet laborum tolerantem esse et sa-
cra Scriptura cognoscendæ avidum, suo laborum
studio et amore sacras res discendi id exploravit.
Tanto autem me post se reliquit intervallo, ut
periculum sit ne de solvendis quotquot is mihi
proponit quæstionibus desperare cogar. Neque
cœnare nos exemplarium inter se collatio sinit,
445 neque a cœna ambulare aut corpus quiete
relaxare datur, sed illo etiam tempore litteris vacare
et emendare exemplaria cogimur. Neque vero cor-
poris reficiendi causa totam nobis noctem dormire
conceditur, labore in multam noctem se exten-
dente: ne dicam de matutinis laboribus, qui ad
nonam, non nunquam vero decimam horam porri-
guntur. Quicunque enim volunt occupationibus
istis inservire, tempora ista examinandis divinis
oraculis et lectioni impendunt. Origenes ergo cum
universam sacram Scripturam esset interpretatus,
mortuus est annos natus 89. De hoc magnus Epi-
phanius in Panariis sic scribit: Suppedavit Am-
brosius alimenta et ipsi, et scriptoribus, et minis-
tris, aliosque sumptus liberaliter fecit. Origenes
autem vigiliis ac inductria incredibilibus opus di-
vinas Scripturas elaboravit; ac quæ appellantur
Hexapla, et reliqua omnia magno labore confecit.
Non enim tantum insignes istas editiones collegit,
sed et quintam et sextam Jerichunte in dolio tum
inventas adject; omnibusque in unum compositis
dispositisque, ita ut ordine inter se omnia sibi
Hebraicoque etiam quem addebat textui responde-
rent, Hexapla ista scite admodum atque docte pro
sua peritia concinnavit.
εὐρὺς οὐάλα καὶ ἐπιστημόνως ἐκ πολυπειρίας κατ-
τεν.

Non tamen gloria ejus viri ad finem usque illibata permansit. Nam illa tam multiplicis peritiae efficacitas ad extremum gravissimo eum casu afflixit; multisque offendiculo fuit et exitii auctor. Dum enim nihil de **446** sacris Litteris inexplicatum vult relinquere, se ipsum in peccatum introduxit verbae lethalia scripsit. Nam ab eo et Arius ansam sui erroris mutuatus est, et reliqui deinceps, qui Filium Patri similem ejusdemque substantiam negant, et alii. Principio enim Origenes ausus est haec verba ponere: Unigenitus Filius Patrem videre non potest, neque Filium Spiritus sanctus, neque angeli Spiritum sanctum, neque homines angelos. Negat etiam Filium de natura Patris esse, sed assurit eum creatum esse, ac quod Filius dicatur, id dono accepisse. Docet etiam animam hominis hominem prius existere, diabolos in pristinum statum restitutum iri ac finem fore suppicio; aliaque præterea impie tradit. In quodvis autem volumen Origenes multa congessit. In quibus ubi certis cum hominibus colloquitur aut præfando de moribus, de naturis animantium et ratione carentium disputat, medium tenens sæpen numero eleganter disserit. Ubi autem de fide decreta condit, ibi quovis alio absurdior est. Videtur autem etiam vitam quæ in domando corpore occupatur amplexus, et ad eam rem aliquid excogitasse. Nam quidam aiunt, eum sibi nervum præcidisse, ne sibi a voluptate negotium exhiberetur, alii eum genitalia imposito medicamento exsiccasse; alii alia ei ascribunt, quale et hoc, quod herbam invenerit qua memoriam acueret. Fertur Christi gratia multa esse perpessus, quippe homo doctus et in Ecclesia educatus. Sed cum apud magistratus per calumniam traductus esset, diabolicus **447** artibus inventum est quomodo circumventus a recto detrudi posset. Subornaverunt enim quemdam virum turpem, Aethiopem, qui ejus corpore, si sacrificare abnuisse, ad obscenam abuteretur libidinem. Eam turpitudinem hujus machinationis non ferens Origenes, cum esset ei soluta optio, in hanc vocem erupit, velle se sacrificare. Statimque ei thus in manus est injectum, quod ille in rogum aræ immisit. Eapropter a judicibus a martyrii dignitate repulsus Ecclesiaque ejectus, cum dedecus hoc non ferret, Alexandria relicta in Judæam se contulit. Cum autem Hierosolyma pervenisset, sacerdotum ab eo collegium ut homine docto atque interprete flagitavit, ut aliquid pro concione diceret: erat enim presbyter. Itaque cum admodum urgerent

A 'Αλλ' οὐκ εἰς τέλος ἀσθεστὸν αὐτοῦ τὸ κλίσις διέμεινε. Συμβέβηκε γὰρ αὐτῷ τὸ τῆς πολυπειρίας δραστήριον πτῶμα ἔξαισιον, καὶ μάντοις εκάνδαλον πολλοῖς καὶ ἀπωλείαις πρόξενος γέγονε. Βουλόμενος γὰρ μῆδεν ἔξασι: τῶν θείων Γραφῶν ἀνεξήγητον, εἰς ἐπαγωγὴν ἔχυτὸν περιέβαλεν χαρτίας καὶ θανάσιμα ἔγηγήσατο βήματα. Ἐξ αὐτοῦ γὰρ καὶ "Ἄρειος τὰς ἀφορμὰς εἴληφε καὶ οἱ καθεξῆς ἀνδριοι τε καὶ ἀνόσιοι (67) καὶ οἱ λοιποὶ πάντες. Φάσκει γὰρ οὗτος τολμήσας κατὰ τὴν ἀρχὴν ὅτι ὁ μονογενῆς Ιἱὸς ὁρχὺν τὸν Ήταρέων οὐ δύναται, οὔτε τὸν Ιἱὸν τὸ Ηνεῦμα τὸ ἄγιον, οὔτε οἱ ἄγγελοι τὸ Ηνεῦμα, οὔτε οἱ ἀνθρώποι τοὺς ἀγγέλους. Καὶ ἐν τῆς οὐσίᾳ τοῦ Ήταρέως οὐ οὔτε εἶναι τὸν Ιἱὸν, ἀλλὰ κτίσμα, καὶ κατὰ χάριν Ιἱὸν λέγεσθαι, τὴν δὲ ἀνθρωπίνην ψυχὴν προϋπάρχειν, καὶ τῶν δαιμόνων τὴν εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀποκτάστασιν, καὶ τέλος τῆς κολάσεως, καὶ τὰ ἔξης τῶν βλασφημιῶν αὐτοῦ. Πολλὴν γοῦν πεποίηκε σύνταξιν εἰς ἔκστην Γραφὴν, καὶ δσα μὲν ἐν προσομιλίαις καὶ διὰ προοιμίων εἰς ζῆτη τε καὶ εἰς φύσεις ζώων τε καὶ ἀλόγων εἴρηκε μέσος φερόμενος, πολλάκις χαριέντως διηγήσατο. δσα δὲ περὶ πίστεως ἐδογμάτισε, τῶν πάντων ἀτοπάτερος εὑρίσκεται. "Εδοξε δὲ καὶ ἀσκητικὸν βίον ἐπανηργήσθαι (68), καὶ κατὰ τὸ σωμάτιον ἐπινεογρέψει: τι, οἱ μὲν δτι νεῦρον ἀποτετμηκέναι διὰ τὸ μὴ τῇ ήδονῇ παρενοχλεῖσθαι, οἱ δὲ φάρμακον ἐπιτεθῆναι τοῖς μορίοις εἴπον παρ' αὐτοῦ καὶ ἀποκηράναι. "Άλλοι δὲ ἄλλα εἰς αὐτὸν ἀναφέρουσιν, ὡς δτι καὶ βοτάνην ιατρικὴν εὗρε μνήμης ἐνεκκ. Οὗτος πολλὰ λέγεται πεπονθέντις ὑπὲρ Χριστοῦ, λόγιος δὲν σφόδρα καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀντεθραμμένος. Φθόνῳ δὲ διαβληθεὶς πρὸς τοὺς τῆς ἔξουσίας ἀρχοντας, κακουμηχανίῃ διαβολικῆς ἐπινοίᾳς εἰς αἰσχρότερον ἄνδρα φασὶν ἐπινοηθῆναι παρὰ τῶν τῆς κακίας ἔργατῶν τοῦτον ὑπολαβεῖν. Αἰθίοπα γὰρ αὐτῷ παρεσκευάσσαν εἰς παράχρησιν τοῦ σώματος αὐτοῦ. 'Ο δὲ μὴ φέρων τὴν τοσκύτην βδελυρὰν ἐπίνοιαν ἔργητε φωνὴν ἀμφοτέρων αὐτῷ προτείνων πρχγμάτων. 'Ετεί δὲ τοῦτο καθωμολόγησε θύσας, βαλόντες ἐπὶ χεῖρα αὐτοῦ λίθουν, εἰς τὴν τοῦ βαμοῦ πυρὸν καθῆκε, καὶ οὕτω τοῦ μαρτυρίου ἀπὸ τῶν κρινάντων ἀπεβλήθη καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἔξισθη. Τὴν Ἀλεξανδρειαν δὲ λιτῶν διὰ τὸ ὄνειδος τὴν Ιουδαίαν κατέλαβεν. [P. 255] 'Ανελθὼν δὲ εἰς Ἱεροσόλυμα ὡς ἔξηγητης καὶ λόγιος προετέπειτο ἀπὸ τοῦ ιερατίου ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας εἰπεῖν. πρεσβύτερος γὰρ προύπηρχε. Καὶ πολλὰ καταναγκάσθεις ὑπὸ τῶν ιερῶν, ἀναστὰς καὶ τοῦτο μόνον τὸ βήτον εἰπών. Τῷ δὲ ἀμφωταλῷ εἴπεν ὁ Θεός: "Ινα τί σὺ ἐκδιηγῇ τὰ δικαιώματά μου καὶ ἀναλαμβάνεις

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(67) 'Ανόσιοι impios, hæreticos signiscat: ego perspicuitati servire nolui, et fieri potest ut ἀνόμοιστοι Cedrenus scripsiterit. XYL. — At qui scripsisset. si necdum a Xylandro conficta vox erat? Certius dixero fieri potuisse ut scripsiterit, ἀντοι: vel ἀντοι, quæ voces, tum apud antiquos tum apud neoterios Orientales, inæqualitate affectos et ductos refert, ut nimirum iidem essent ἀντοι: qui et ἀνόμοιστοι. GOAR.

(68) 'Ἐπανήρατο, ἐπειράτο, εἴλετο. 'Ἐπανηρημένος, προηρημένος, θέλων. Suidas. *Asceta vita est quæ corpus domare assuescit et soli pielati vacare. Et exercitationi monachi studebant, indeque ascetas dicebantur quasi exercitatores. Cæterum hæc omnia apud Suidam aliquando etiam quam hic pleniū et integris leguntur in Ὡριγένης, quem secutus sum suis locis. Vide etiam Nicephorum v, 32 et 33. XYL.*

τὴν διαθήκην μου διὰ στόματός σου; Πτύξας τὸ βιβλίον ἐκάθισε μετὰ κλαυθμοῦ καὶ δακρύων, πάντων διμού συγχλαιῶντων αὐτῷ. Εἰσὶ δὲ καὶ ἔτερα τὰ περὶ αὐτοῦ λεγόμενά τε καὶ φύδεντα διὰ τὸ πλῆθος τῆς γνώσεως αὐτοῦ καὶ συντάξεως τῶν βιβλίων· δθεν καὶ συντάξτινὸς ὀνομάσθη διὰ τὸ πολλὰ πεποιηκέναι βιβλία, μὴ ἀκούων, ὡς ἔστι, τοῦ σοφωτάτου Σολομῶντος λέγοντος, Ἰὲ, φύλασσε τοῦ μὴ ποιεῖν βιβλία πολλὰ, καὶ μὴ σπεῦδε ἐπὶ στόματί σου, καὶ καρδία σου μὴ ταχυνάτω τοῦ ἔκενεγκειν λόγον ἀπὸ προσώπου τοῦ Θεού, διτὶ δὲ θεός ἐν οὐρανῷ ἀνω καὶ σὺ ἐπὶ τῆς γῆς κάτω. Διὰ τοῦτο ἔστωσαν οἱ λόγοι σου δλίγοι· εἰσὶ γάρ λόγοι πολλοὶ πληθύνοντες ματαιότητος. Καὶ μὴ γίνου δίκαιος πολὺ· ἔστι γάρ δίκαιος ἀπολλύμενος ἐν δικαιοσύνῃ αὐτοῦ. Καὶ μὴ σοφίζου περισσά, μὴ ποτὲ ἀσεβήσῃς. Ταύτας τοινύ παραγράψαμενος τὰς Ἱερὰς παρανέσεις καὶ παραγκωνισάμενος, οὐδὲ τοῦ θετεπέσιου προσέσχε Παύλου τῇ ἑνοί⁹⁰ τε καὶ συνέσει ἐν τοῖς συντάγμασιν. Ο γάρ τρισμαράριος Παῦλος ἐν παρασκευῇ λόγων παντοδαπῶν βραχυτάτας ἐπιστολὰς τῇ γραφῇ παραδέδωκε, καίτοι μυρία καὶ ἀπόρρητα λέγειν ἔχων, ἀτε τὰ μέγιρις οὐρανοῦ τρίτου θεωρήματα ἐπισθέσας, ἐπὶ τούτον δὲ τὸν θεοπεπῆ παράδεισον. ἀναρπασθεὶς καὶ τῶν ἐκεῖτε ἀνεκφάστων ρήμάτων ἀκοῦσαι ἀξιωθεὶς. Καὶ μέντοι οὐδὲν οἱ λοιποὶ τοῦ Χριστοῦ φριτηταὶ δῶδεκα μὲν ἀπόστολοι, οἱ δὲ μαθηταὶ καὶ ἄλλοι πρὸς τούτοις μυρίοι, οὐκ ἀπειροὶ λόγων ἐπύγχανον· καὶ δύμας οὖν ἐξ ἀπάντων τῶν τοῦ Κυρίου διατριβῶν τὰ ὑπομνήματα Μαθθίως ἥμεν καὶ Ἰωάννης καταλελοίπασιν, οὓς καὶ ἐπάναγκες ἐπὶ τὸ γράφειν ἐλθεῖν κατέχει λόγος, ἀσπερεὶς καὶ Μάρκον καὶ Λουκᾶν ὑστερον· Διὸ δῆ φησιν δέ μέγας Μάξιμος· Ο λόγος συγγραφέμενος ἡ πρὸς τὴν ἑαυτοῦ ὑπόμνησιν συγγράψεται, ἡ πρὸς ὡρέλειαν ἐτέρων, ἡ καὶ ἄμφω, ἡ πρὸς βλάβην τινῶν, ἡ πρὸς ἀπόδειξιν, ἡ ἐξ ἀνάγκης.

Μετὰ δὲ Σεβῆρον ἐβασίλευεν Ἀντωνῖκος οὐδὲ Σεβῖρου καὶ Γέτας δὲ δελφός αὐτοῦ μῆνας δύο. Καὶ σηάξας τὸν ίδιον ἀδελφὸν ἐν βρῶ κόλπῳ τῆς μητρὸς ἐμονάρχησεν ἐτη τέ. Σεραπίων δὲ τις μαθηματικὸς ἐλεγεν ὡς τεθνήσεται οὐκ εἰς μακρὰν Ἀντωνῖνος καὶ Μακρίνος αὐτὸν διαδέξεται, καὶ ἐδεῖξεν αὐτὸν τῷ δικτύῳ παρεστῶτα [P. 256] μετὰ τῆς συγχλήσιου. Ο δὲ ὑπὸ θυμοῦ μᾶλλον δὲ ὑπὸ τῆς τύχης, οὐ συγῆκε τὸ περισσώπον Μακρίνου, ἀλλ' ἔτερον τὸν πλησίον ἐκέλευσεν ἀποκτανθῆναι. Ο δὲ Μακρίνος ἐσπούδασε τὸν Ἀντωνῖνον προκαταλαβεῖν δύο ἀπὸ τοῦ ἵππου κατελθόντα ἐν κυνηγῷ εἰς ἀπόπατον, ἐκατόνταρχον ἀποστείλας τοῦτον τῷ ξίφει ἀνείλεν, εἰπών πρὸς αὐτὸν· Ως σὺ τὸν ἀδελφὸν ἀπέσφαξας, οὕτως κάγω σέ. Ἐπὶ τούτου πρῶτος ἐπίσκοπος κατέστη Βυζαντίου Φιλάδελφος, ἐτη τρία· πρώην γάρ προστατο τῆς Ἐκκλησίας ἐτη η' πρεσβύτερός τις.

Μετὰ Ἀντωνίνον ἐβασίλευε Μακρίνος, δε τὸν

A pontifices, surrexit atque hoc modo dictum pronuntiavit. Peccatori autem dicit Dominus: Cur tu enarras mea jura, et meum testamentum in ore habes⁹⁰? Statimque clauso libro consedit ejulans atque lacrymans, omnibus qui aderant hominis miseratione una flentibus. Sunt et multa alia quae de eo dicuntur atque cantantur, da eruditione ejus et librorum compositione; a quorum multitudine syntacticus, quasi compositor, dictus fuit. Apparet eum non paruisse Solomonis dicto, ita præcipiens Fili. cave ne multos libros facias. Neque festina loqui, neque properet animus tuus coram Deo verba facere. Nam Deus in cœlo supra est, tuque infra in terra. Itaque sermones tui sint paucis eorum enim multitudine angetur vanitas. 448

B Neque sis nimium justus: aliquando enim justum sua perdit justitia. Neque nimium sape, ne quando ad impietatem prolabaris⁹¹. Enimvero has ille sacras admonitiones aspernatus, neque divini Pauli sapientiam in scribendo secutus est. Paulus enim in tanto omnis generis sermonum apparatu brevissimas epistolas scriptas reliquit, cum quidem infinita et arcana posset litteris tradere, ut qui usque ad tertii cœli spectacula elatus inque ipsum divinum paradisum abreptus, ibique ineffabilia verba audire dignatus esset. Quin et reliqui Christi auditores, duodecim numero apostoli et septuaginta discipuli, ac præter hos innumeri alii, quanquam non indi-serti essent, tamen ex tanta turba Matthæus tantum et Joannes commentarios de vita et dictis atque factis Christi scripsérunt, necessitate, ut fertur, ad scribendum compulsi, sicuti et postea temporis Marcus atque Lucas. Ideo magnus ille Maximus sic ait: Qui libros scribit, facit hoc aut sibi commentarium parandi causa, aut utilitatis aliorum gratia, aut utriusque ergo, aut ad nocendum aliis, aut ostentandi studio, aut coactus.

C "Post Severum filii ejus Antoninus et Geta imperaverunt menses 2. Severus deinde, cum fratrem in sinu matris necasset, solus imperium gessit annos 6. Quidam vero mathematicus, Serapion nomine, prædictis Antoninum non multo post peritum, eique Macrinum successorum 449 quem etiam cum senatoribus astantem digito demonstravit. Sed Antoninus præ ira, aut potius fortunæ nutu, Macrinum non cognovit, aliumque ipsi astantem pro eo jussit necari. Macrinus vero operam dedit ut Antonini conatum antevertet; et eum, cum in venatione ventris exonerandi causade equo descenderet, immisso centurione occidit. dicente: Sicuti tu fratrem, ita ego te neco. Eo tempore primus Byzantii episcopus constitutus est Philadelphus, et annos 3 præfuit: ante enim per octenium Ecclesiæ præfuit quidam presbyter.

D Antonino successit Macrinus, patria Maurus

⁹⁰ Psal. xlix, 16. ⁹¹ Eccl. v et vi passim.

Cappadox, et imperavit annos 8. Quidam vero Eutychianus Avitum tanquam Antonini filium adulterinum arripuit, eumque diademate ornatum imperatorem appellavit; ac, militibus pecunia conciliatis, pugnam cum Macrino conseruit. Macrinus vinctus in fuga una cum filio occisus est.

Avitus sive Pseudantoninus (falsus Antoninus), quem alii Aurelium Antoninum Heliogabalum nominant, regnavit annos 3, menses 9, dies 4. Fuit is circumcisus, et porcinā carne non vescebatur; simulacrum colebat quod appellabat Heliogabalum. Adeo fuit effeminatus et libidinibus obscenis deditus, ut Hierocli quoque liberto nupserit. Et ait Dio postulasse Avitum a medico ut se utero secto utriusque sexui aptum arte 450 efficeret. Hic propter impuritatem ac flagitiosam vitam jugulatus male B malus periit.

Alexander Mamæus filius fratre Aviti genitus, imperavit annos 13, menses 8 Tanta sub eo Roma fuit famæ ut etiam humanis vescerentur carnibus. Is cum in Persas expeditione facta magno prælio vinctus esset, contemptus a suis et cum matre occisus est. Fuit ea Christianæ religionis, et Origenem Antiochæ degentem ad se vocavit, ut ex eo Christianæ fidei mysteria disceret. Eo tempore Narcissus Hierosolymorum episcopus, cum inter baptizandum oleum unctionis sacræ defecisset, aquam crateri imponi jussit, eamque Deum pre-cando in oleum transmutavit.

Imperavit deinde Maximinus annos 6. Fnerat initio pastor, inde miles, et post sub Alexandro tribunus militum, ob fortitudinem ac prudentiam imperio est a senatu populoque Romano præfectus. Odio autem Alexandri, qui multos Christianos secum honorifice habuerat, gravem Christianorum vexationem instituit. Deditque dignas impietatis pœnas, a Maximo et Baldino per fraudem interfec-tus.

Maximus Balbinus et Gordianus menses 2; et in-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(69) Apud Xiphilinum ex Dione, quem et secutus est Zonaras, legitur Maurum fuisse ex Sicilia Cæ-sarea; quod quid sit, non video. Certe si Maurus fuit, neque Cappadox esse potuit neque Siculus. Ex Mauritania Cæsariensi fuisse probabile est. XYL.

(70) Qui a Maximino ad Philippum usque fuerunt imperio Romano potiti, a modum obscure et confuse hic recensentur. Cum autem in manibus sint Herodianus, Capitolinus Zonaras, alii, malo lectorem ad eos remittere quam hoc transcribere ista. Pro Pupliano (p. 451 v. 5) ex historia restitui Pupienum. Sed quid sibi iste Junior (ib. v. 2) velit, non conjicio. Protectorum quidem, ut dignitatis, mentio apud Ammianum est creberrima. Inter protectores domesticos se quoque sub Constantio fuisse indicat l. xv, et ex ejusdem l. xxx appareret fuisse gradum ad tribunitiam dignitatem proximum apud Nostrum προτίκτωρες dicuntur. Is Jovianum quoque sub Constantio fuisse protectorem ait. Apud

A γένος Μαῦρος Καππαδόκης (69), ἔτη τι. Εύτυχιανὸς δὲ τις παραλαβὼν τὸν Ἀδίτον ὡς Ἀντωνίνου υἱὸν σητα μοίχειον περιέθηκε διάδημα καὶ αὐτοκράτορα ἀνηγόρευσε, καὶ δοὺς χρυσὸν τοῖς στρατιώταις ἤντηρε, καὶ συνέβαλε πόλεμον μετὰ Μακρίνου. Καὶ ἡττήθεις Μακρίνος ἔφυγε καὶ ἀπεσφάγη μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ.

Ἀδίτος ήτοι Ψευδαντωνίνος (οἱ δὲ Δύρχιοι Ἀντωνίνον Ἡλιογάδαλον τούτον λέγουσιν) ἐβασίλευσεν ἔτη γ' μῆνας θ' ἡμέρας δ'. Οὗτος περιτεμημένος ἦν καὶ χοιρεὸν οὐ μετελάμβανεν, εἶχε δὲ καὶ εἴδωλον, διπερ ὠνόμαζεν Ἡλιογάδαλον. Γυναικῶδης δὲ ὁν τοσοῦτος ἦν πρὸς τὸ τῆς ἀσελγείας πάθος διατείμενος, ὥστε καὶ τὸν Ἱεροκλέα ἔννομον αὐτοῦ ἀνδρα ποιῆσαι. Ήτο δὲ φρσι Δίων, διτι Ἀδίτος τὸν Ιατρὸν ἡττιόδει διφυὴ αὐτὸν δι' ἐντομῆς ἐμπροσθίας τῇ τέχνῃ ποιῆσαι. "Ος διὰ τὰς ἀκαθαρσίας καὶ μιαρίας καὶ ἀκολασίας αὐτοῦ ἐσφάγη, κακῶς τὸ ζῆν ἀπορρήξας.

Ἀλέξανδρος δὲ Μαμαίας υἱὸς, ἐξάδελφος Ἀδίτου, ἐβασίλευσεν ἔτη γ' μῆνας η'. Ἐπὶ αὐτοῦ γέγονε λιμὸς ἐν Ῥώμῃ ὥστε καὶ κρεῶν αὐτοὺς ἀνθρωπίνων ἄφασθαι. Οὗτος ἐκστρατεύσας κατὰ Περσῶν ἡττήθη κατὰ κράτος, καὶ καταφρονηθεὶς σφάττεται μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ. ήτις καὶ Χριστιανὴ ἐτύγχανε, καὶ τὸν Ὀριγένην ἐν Ἀντιοχείᾳ διατρίβοντα μετεπέμψατο πρὸς ἑαυτὴν, διδαχθῆναι τὸ κατὰ Χριστὸν μυστήριον θέλουσα. "Εφ' οὖ Νάρκιτος ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων, ἐν τῷ βαπτίζειν ἐλαῖον τοῦ χριστατος λείψαντος, ἐκέλευσεν ὑδωρ ἐν τῷ κρατήρι βληθῆναι, καὶ οὕτως προσευξάμενος εἰς ἔλαιον C μετέβαλε.

Μαξιμὸς ἐβασίλευσεν ἔτη ζ'. Οὗτος ποιμὴν ὁν πρότερον, εἰθ' οὕτως στρατιώτης γεγονὼς καὶ μετὰ ταῦτα στρατηγὸς Ἀλεξανδρου, δι' ἀνδρείαν σώματος καὶ σύνεσιν καὶ φρόνησιν ὑπὸ τοῦ δι/μου καὶ τῆς βουλῆς προεχειρίσθη βασελεύς. "Ος ἔχει τῷ πρὸς Ἀλέξανδρον πολλοὺς Χριστιανοὺς ἔχοντα καὶ τιμῶντα διωγμὸν, ἥγειρε [P. 237] μέγαν κατὰ Χριστιανῶν. Ἐπάξιον δὲ τῆς αὐτοῦ ἀνοσιούργον γνώμης τὸ τέλος εὑρατο, σφαγεὶς δολίως παρὰ Μαξίμου καὶ Βαλβίνου.

Μάξιμος Βαλβίνος (70) καὶ Γορδιανὸς μῆνας δύο,

GOARI NOTÆ.

Marcellinum eumdem scholarum quoque palatinorum mentio non rara. Satisque liquere puto scholarum nomen legionibus, quia perpetuo stipendio alebantur, tributum fuisse; quarum praefectus domestici appellatione identidem deinde afficitur, noununquam etiam ἐξηγούμενος τὸν σχολῶν dicitur. XYL. — *Candidatos* agmen militare recenset Marcellinus l. xxv et xxxi. Ac eosdem pari fere casu Juliano et Valenti violenta morte perituri militantes. *Protectores* quoque memorat idem l. xxiv, nec non et *Scholares*; quos omnes imperatoris stipatores et satellites fuisse ostendit quam eruditus Henricus Valesius in annotationibus. Eosdem plerisque locis σπαθορριζανδόδιτους vocal jus Graeco-Romanum. GOAR.

Marcum autem, qui post Gordianum lectus fuit, triennium imperasse (ib. v. 16) falsissimum est, cum vel ex Zonara constet cum nondum accepto imperio extinctum fuisse. Ei Severus Hostilianus

καὶ ἀπεσφάγη ὑπὸ στρατωτῶν ὁ δὲ Γορδιανὸς προεγέγόνει Κτίσαρ παρὰ Μαξιμίνου. Φίλιππος δὲ δὲ ἐπαρχὸς τὸν σῖτον διακομισθῆναι τῷ στρατῷ ἐκώλυσεν, Οὗτος δὲ τὸν πατέρα τῆς ἄγιας μάρτυρος Εὐγένειας. Ἐπὶ τούτου τὸν δὲ ἄγιος Βαβύλας ἐπίσκοπος Ἀντοχείας, καὶ οἱ ἄγιοι Λαυρέντιος καὶ Κυπριανὸς ἐμαρτύρησαν, καὶ Εὐγένιος γέγονεν ἐπίσκοπος Βυζαντίου ἔτη καὶ.

Μετὰ Βαλβίνον ἐβασίλευσε Πουπλανὸς μῆνας β', καὶ ἐσφάγη ἐν πολέμῳ.

Μετὰ δὲ τοῦτον ἐβασίλευσεν Ἰουνίωρ μῆνας τρεῖς, δὲς πρῶτος ἐποίησε κανδιδάτους καὶ πρωτίκτωρας, καὶ τὸ τέγμα τῶν σχολαρίων συστησάμενος ἐκάλεσεν αὐτὸν Ἰουνιώρων εἰς τὸ ἴδιον ὄνομα.

Μετὰ τοῦτον ἐβασίλευσε Γορδιανὸς δὲ υἱὸς αὐτοῦ ἔτη δ'. Καὶ ἐν πολέμῳ συμπεσὼν τῷ ἵππῳ καὶ θλασθεὶς τὸν μηρὸν ἀπέθανε.

Μετὰ δὲ Γορδιανὸν ἐβασίλευσεν Ούνιωρος, υἱὸς αὐτοῦ, ἔτη δύο, καὶ ὑδεριάσας ἀπέθανεν. Ἐφ' οὐ Σαβέλλιος δὲ αἰρεσιάρχης ἐγνωρίζετο.

Μετὰ τοῦτον Μάρκος ἔτη γ'.

Μετὰ δὲ Μάρκου Ἰουστιλιανὸς ἔτη δύο· καὶ φλεβοτομηθεὶς, ἐν τῷ καθεύδειν ἐξεχύθη, τὸ αἷμα αὐτοῦ, καὶ λειποθυμήσας ἀπέθανε.

Μετὰ τοῦτον ἐβασίλευσε Φίλιππος ἔτη ζ', δὲς ὑπῆρχε τῆς τῶν Χριστιανῶν πότερα σπουδαστὴς, συνέστη καὶ ἐπιεικέζη κεκοσμημένος. Ὡρμάτο δὲ ἀπὸ Βόστρους (71) τῆς Εὐρώπης, ἐνθν καὶ πόλιν φύοδομάσεν, ὀνομάσας αὐτὴν Φιλιππούπολιν. Οὗτός σπουδάζεις εἰρηνικάς ἐποίει μετὰ Σαπώρου βασιλέως Περσῶν, δὲς ἐθαυμάζετο ἐπὶ μεγάθει σώματος (72). μέχρι γὰρ ἐκείνου τοῦ χρόνου τηλικοῦτος ἀνθρωπὸς οὐκ ἀφθονος. Ἀνηρέθη δὲ ἂμα τῷψιν φύετο τὸ πέρι Χριστιανῶν κανά Δεκλοῦ ἀγνώστουν.

Οὐαλεριανὸς ἔτος ἔν' καὶ ἐσφάγη ὑπὸ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. Ἐσ' οὖν ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν οἰκουμένην τοῦ θεοῦ δργῆν μεγάλην ἐκπέμψαντος λοιμώδης νόσος τὸ ἀνθρώπινον γένος διέφερεν. Ἀπὸ γὰρ τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάσσης ἀτιμοὶ τινες ἀνήσκεν, καὶ πρὸς τούτοις ἀνεμοὶ καὶ αὔραι τῶν ποταμῶν καὶ λιμνῶν ἀνιμήσεις ἀπέπνεον, ως νομίζειν νεκρῶν ἡγώρας εἶναι, τὰς δρόσους. Συνεγένεις οὖν ἐκ τούτου λοιμῷ τὴν γῆν συνεῖχεν καὶ βαρέζει καὶ ἀνίστα νοσήματα, καὶ διεπειρούν καὶ ἀναρριθμοῦντον γενέσθι τῶν ἀνθρώπων τὸν ὅλεθρον, ὥστε τοὺς πλείονας τῶν τεθνεώτων ἀπάρους ὑπολιμπάνεσθαι.

[P. 258] Μετὰ δὲ Οὐαλεριανὸν ἐβασίλευσε Γέλλος καὶ Βουλουσιανὸς ἔτη β' μῆνας η'. Καὶ ἐπεκόπτει δὲ λοιμὸς ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, κινηθεὶς ἀπὸ Αἰθιοπίας μέχρι τῆς Δύσεως, ως μηδεμίαν πόλιν

XYLANDRI ET

sufficitur, cuius imperium eadem fuit conditione. Is a Cedreni librario Justinianus, a Zonare recte Hostilianus dicitur. Certe pro ἔτη τιμέρας, pro anno, dies legendum puto. Quod supra est (*ib. v. 1.*) Is fuit pater sanctæ martyris Eugeniiæ, quale sit ex Philippo Zonara disces. *Xyl.*

(71) Βόστρους est apud Zonaram; et Arabem hunc fuisse ac Bostra Arabiæ urbem, reliqui tra-

A terfectus est a militibus. Godianus autem jam ante fuerat a Maximino Cæsar appellatus. Philippus autem præfectorus alimenta in castra deferri prohibuit: is 451 fuit pater sanctæ martyris Eugeniiæ. Ea tempestate episcopus Antiocheæ fuit sanctus Babylas, et sancti Laurentius ac Cyprianus pro veritate supplicium pertulerunt. Et Eugenius episcopatum Byzantium accepit, ac gessit annos 25.

Post Balbinum imperavit Pupienus menses 2. Occisus est in bello.

Post hunc Junior menses 3. Is primus instituit candidatos et protectores et ordinem scholariorum quem Juniorum a se nominavit.

B Post hunc filius ejus Gordianus imperavit annos 4. In bello cum equo corruens, fracto femore mortuus est.

Successit ei filius Uniorus; qui cum biennium imperasset, aqua intercute necatus est. Sub eo Sabellius hæreseos auctor innotuit.

Post Uniorum Marcus imperavit annos 3.

Post hunc Hostilianus biennium. Is cum venam incidisset, in somnis ea rursum aperta sanguis effusus atque ita exanimatus ipse est.

C Post hunc Philippus imperrvit annos 7. Is Christianæ religionis fuit studiosus, prudentia et aequitatem insigni. Ortus fuit Bostris Europæ urbe; ubi et urbem condidit, a se Philippopolin dictam. Pactum icit cum Sapore Persarum rege. Is ob corporis magnitudinem admirationi 452 fuit, cum in eum usque diem tantus homo visus non fuisset. Interfectus est Philippus una cum filio, contra Deum pro Christianis propugnans.

Valerianus imperavit annum, estque a populo suo occisus. Sub eo ira Dei pestis universo terrarum orbi immissa humanum genus attrivit. Nam et a terra et a mari vapores exhalabant, ventique præterea et auræ a fluiis atque a paludibus uidi vapores spirabant, rosque saniei mortuorum similis apparebat. Itaque continens ubique pestilentia morbi graves et insanabiles innumeram hominum multitudinem absumperunt, adeo ut pleraque cadavera inhumata jacuerint.

D

Post Valerianum Gallus et Volusianus imperaverunt annos 2, menses 8. Eo tempore pestis invaluit, ab Ethiopia in occiduam usque terræ partem propagata: neque ulla fuit urbs ejus expers, GOARI NOTÆ.

dunt. Et quidem Ammianus Marcellinus, scriptor diligentissimus, Bostram Armeniæ ingentem atque munitam urbem commemorat. I. xiv. *Xyl.*

(72) Ambiguum, de Sapore an de Philippo intelligi debeat Zonaras de Sapore exponit. Valerianus autem hoc non pertinet. Sed vel Zonaras hic lectionem explicabit. *Xyl.*

multæ etiam bis ea lue infestatæ. Obtinuit annos 18. Cœpit autumno, et desiit sub ortum caniculæ. Propagabatur morbus iste etiam vestimentis, soloque adeo aspectu, neque fuit domus in qua nemo esset mortuus. Alii metu contagionis cadavera relinquebant insepta. Pli autem ægrotos secure curantes luem sibi asciscebant, cumque iis aut post eos ipsi quoque moriebantur. Eo tempore Scythæ, trajecto Istro omnem Occidentem Italiamque 458 totam incursionibus deprædati sunt, et Asiam occupaverunt, solis Ilio et Cyricio urbibus exceptis. Volusianus Galli filius erat. Gallus a sua uxore dormiens jugulatus est; Volusianum milites trucidaverunt.

De eius imperavit biennium. Is multos sanctos suppicio affecit ac neci tradidit. Sub eo beatus Cyprianus et beata Justina, tum Ephesi septem pueri magna que sanctorum multitudo ob veræ religionis professionem necati sunt. Is edixit ne Romæ mulieres Christianæ eaput velarent, sperans ea turpitudine, sicuti putabatur, ad falsam religionem pertrahi eas posse. Verum eæ maluerunt nudo capite prodire. Inde est quod in hunc usque diem Christianæ perfecte mulieres nudo incedunt capite Judææ autem et ethnicae tecto. Sub Decio Babylas Antiochiæ, Flavianus Romæ, Alexander Hierosolymæ, Dionysiusque Alexandriæ episcopi veritati divinæ testimonium toleranda nec tulerunt. Et Novatus presbyter ab Ecclesia defecit, eos qui in persecutione diis immolassent penitentiam agentes non recipiens. Tunc et Elcesæus hæreseos princeps innotuit. Decius Galli artibus est a Scythis una cum filio in palude suffocatus, corporaque eorum inventa non sunt. Ita suæ saevitiæ penas dedit.

454 *Emilianus annum unum imperavit, estque a militibus in palatio occisus.*

Valerianus et Gallienus imperarunt annos 15. Hic Valerianus cum Saporis Persæ bellum intulisset, ab eo captus est apud Cæsaream, viginti millia hominum in exercitu ducens; estque ei pellis detracta, atque ita periit. Filius autem ejus Gallienus ei succedens primus equitum turmas instituit, cum hactenus Romani milites fere pedites suis sent. Interfectus est a militibus apud Mediolanum. Sub hoc floruit mirificus Gregorius, et innoverunt Artemon atque Synepon hæresium autoatores.

Claudius imperavit annos 2. Is avus fuit Constantini ejus qui sanctum Constantimum Magnum filium reliquit. Sub hoc Scythæ in Europam effusi multas urbes, inque his etiam Athenas vastarunt. Athenis

A meῖnai τούτου ἔμοιρον. Πολλάκις δὲ καὶ δίς τῆς πόλεως ἐπήρχετο. Ἐκράτει δὲ ἔτη ιε', ἀρχόμενος ἡπὸ φθινοπώρου καὶ λήγων τῇ τοῦ Κυνὸς ἐπιτολῇ. Μετεδίδοτο δὲ ἡ νόσος αὕτη ἀπὸ τε εἰμάτων καὶ ψιλῆς θέας. Οὐ γὰρ τὸν οἰκτὸν ἐν τῇ τεθνηκώς οὐκ ἦν. Καὶ οἱ μὲν φόβῳ τοῦ μὴ μεταλαβεῖν τῆς νόσου ἀτάφους εἴων τοὺς τεθνηκότας, οἱ εὐσεβέστεροι δὲ ἀπαρχφύλακτως τοὺς νοσοῦντας θεραπεύοντες εἰς ἐκτοὺς ἤην νόσον ἐπεσπῶντο, καὶ σὺν ἑκείνοις ἢ μετ' ἑκείνους τὸν βίον μετήλλαττον. Ἐπὶ τούτου οἱ Σκύθαι τὸν "Ιστρὸν περάσαντες πᾶσαν τὴν Δύσιν καὶ Ἰταλίαν, Ἀνατολὴν τε καὶ Ἄσιαν ἐπόρθησαν καὶ παρέλαβον, διχα μόνης Ἰλίου καὶ Κυζίκου. Ἡν δὲ Βουλουσιανὸς υἱὸς Γάλλος. Καὶ δὴ μὲν Γάλλος ἐσφάγη κοθεύδων ὑπὸ τῆς ἴδιας γυναικὸς, δὲ δὲ Βουλουσιανὸς ὑπὸ στρατιωτῶν.

B Δέκιος ἔβασιλευσεν ἔτη β'. Οὗτος πολλοὺς ἀγίους ἐτιμωρήσατο καὶ θανάτῳ παρέδωκε. Καὶ δὲ ἄγιος Κυπριανὸς καὶ ἡ ἀγία Ιουστīνα ἐμαρτύρησαν, καὶ οἱ ἐν Ἐρέσφι ἐπτὰ παῖδες, καὶ πλῆθος ἀγίων πολὺ. Οὗτος ἔβασισεν ἐν Ῥώμῃ τὰς Χριστιανὰς γυναικας μηδέειν καταπαλύπτεσθαι τὴν κεφαλὴν, οἰδίμενος διὰ τῆς νομιζομένης αἰσχύνης ταύτης εἰς εἰδωλολατρεῖαν ἐλκύσαι. Αἱ δὲ μᾶλλον ἀκατακάλυπτοι προησσαν, δόξαν τὸ γούμενα: τὴν ὑπὲρ Χριστοῦ δοκούσαν ἀτιμάζων παρὰ τοῖς ἀνθρώποις· δόθεν ἄχρι τοῦ νῦν αἱ μεν ἀκριβεῖς Χριστιανῶν γυναικες ἀκατακάλυπτοι προέρχονται, αἱ δὲ Ἰομδαῖαι καὶ ἀπιστοι κατακαλύπτονται. Ἐφ' οὐδὲ καὶ Βαβύλας Ἀντιοχείας, καὶ Φλαδιανὸς Ῥώμης, καὶ Ἀλεξανδρὸς Ἱεροσολύμων, καὶ Διονύσιος Ἀλεξανδρείας ἐμαρτύρησαν. Καὶ Νοβάτος πρεσβύτερος ὃν τῆς Ἐκκλησίας ἀπέστη, δις τοὺς ἐπιθέσαντες ἐν διωγμῷ μετανοοῦντας οὐκ ἐδέχετο. Ἐπὶ τούτου Ἐλκεστίος αἰρεσιάρχης ἐγνωρίχετο. Ἀνηρέθη δὲ Δέκιος ὑπὸ Σκυθῶν ὑποθήκαις Γάλλου ἐν τέλματι ἀποπνιγεῖς μετὰ τοῦ ἴδιου υἱοῦ, ὡς μηδὲ τὰ σώματα αὐτῶν εὑρεθῆναι, ἀξιον τῆς θηριωδίας αὐτῶν τὸν θάνατον εὐράμενοι.

Διμιλιανὸς ἔβασιλευσεν ἔτος ἔν, καὶ ἐσφάγη ἐν τῷ παλατιῳ υπὸ τῶν στρατιωτῶν.

Οὐαλεριανὸς καὶ Γαλλιζηνὸς ἔτη ιε'. Οὗτος δὲ Οὐαλεριανὸς πόλεμον μετὰ Σαπώρου τοῦ Πέρσου ποιήσας καὶ δοριάλωτος γεγονὼς ἐν Καισαρείᾳ, ἔχων μυριάδες β', ὑπὸ Σαπώρου ἐκδικεῖς ἐτελεύτησεν. Ο δὲ υἱὸς αὐτοῦ Γαλλιζηνὸς μετὰ τοῦτον πρώτος ἵππικὰ τάγματα κατέτησε· πεζοὶ γὰρ κατὰ τὸ πολὺ οἱ στρατιωταὶ τῶν Ῥωμαίων ὑπῆρχον. Ἐσφῆγη δὲ καὶ αὐτὸς ὑπὸ στρατιωτῶν [P. 239] πλησίον Μεδιολάνων. Ἐπὶ τούτου ἔχματες Γρηγόρος δὲ θαυματουργὸς (73) καὶ οἱ αἰρεσιάρχαι Ἀρτέμιμον καὶ Συνέπων ἐγνωρίζοντο.

Κλαύδιος ἔβασιλευσεν ἔτη δύο. Οὗτος παππος γέγονε Κωνσταντίνου τοῦ πατρὸς Κωνσταντίνου τοῦ ἀγίου καὶ μεγάλου. Ἐπὶ τούτου οἱ Σκύθαι περάσαντες καὶ τὰς πόλεις πορθήσαντες, παρχλαδοῦντες

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(73) Neocæsariensis episcopus. Vide Nicephorum vi, 17. Quæ de Manete sequuntur, sunt etiam in

Suidæ collectaneis; quæ secuti sumus, ubi rectius nostro codice habere judicavimus. XYL.

ἢ τὰς Ἀθήνας, συνῆγαγον πάντα τὰ βιβλία, οἱ δόλοντο καῦσαι, εἰ μὴ τις ἔξ αὐτῶν κρείττον λλων κατὰ πολὺ φρονῶν ἐκώλυσεν αὐτοὺς, εἴδη περὶ ταῦτα οἱ Ρωμαῖοι σχολάζοντες τῶν αὐτῶν ἀμελοῦσιν. Οὗτος Αύρηλιανὸν εἰς τὴν βασιπροσαγάγων τελευτὴν.

τιλιανὸς ἀδελφὸς Κλαυδίου ἐβασίλευσεν ἦμερα. Ἐπειδὴ γέρηνων Αὔρηλιανὸν ἐπιβῆναι μελτῆρη Ρωμαίων ἀρχῆ, ἐσυτὸν ὑπεξάγει τοῦ τὴν φλέβα τμηθεὶς τῆς χειρὸς ὑπὸ τίνος Ιατροῦ, εἰς οὐδὲποψυχήσας ἀπέθανεν.

ιηλιανὸς ἐβασίλευσεν ἔτη τές, ἀνηρέθη δὲ ὑπὸ αὐτῶν μεταξὺ Πρακτείας καὶ Βυζαντίου, ἐν τῷ μέντρῳ Καινῷ φρουρίῳ, διπέρη ἐγχωρίως Κενοφλέγεται. Εἶχε γάρ ὧτακουστὸν Αὔρηλιανὸς τίνα, φερεν αὐτῷ πάντα τὰ γινόμενα καὶ λεγόμενα. Ιηθεὶς οὖν ποτε παρ' αὐτοῦ διὰ τίνα αἰτίαν καὶ εἰς ἐμιμήσατο τὴν χειρα τοῦ βασιλέως, καὶ ρως ποιησαμένου δινομασίας δυναστῶν ὡς ἐπὶ ν ἀχθησομένων, οὗτοι φοβηθέντες ἀνείλον. Ἐπὶ τούτου ὁ ἄγιος Χαρίτων ὀμολόγησε, τὸν δὲ Σαμοσατεὺς τοῦ θρόνου Ἀντιχείας ιεῖται. Ἐφ' οὐδὲ Μάνης ὁ μιαρὸς καὶ τρισκατεῖς ἀνεφύη, Χριστὸν ἐσυτὸν καὶ Ηνεῦμα ἄγιον ζόμενος, καὶ ἐκ πάτητος αἰρέσεως εἰς τι κακὸν θμένος, ἐκ Περιτίδος εἰς τὴν Ρωμαίων γῆν θεοῦ συγχώρησιν εἰσέφρησεν.

ος οὖν ὁ μεμηνώς Μάνης, ὁ καὶ Σκυθιανὸς λειχε, Βραχμάντης, ἦν τὸ γένος, διδάσκαλον δὲ θούδαν τὸν πρώην καλούμενον Τερέβινθον, διηθεὶς ὑπὸ Σκυθιανοῦ τὰ Ἑλλήνων δοξάζοντος Εμπεδοκλέους ἡγάπησεν αἵρεσιν, δύο ἀρχὰς τος ἀντικειμένας ἀλλήλαις, εἰσελθὼν δὲ ἐν Περσικὴν παρθένου ἐσυτὸν ἔφασκε γεγεννῆσθαι καὶ ἐν ρεσιν ἀνατραφῆναι. Καὶ συγγράψαμενος βιβλίαν αὐτὸν ἐπωνύμασε τῶν μυστηρίων, τὸ δὲ ἔλιον, τὸ δὲ τῶν Θησαυρῶν, τὸ δὲ τῶν Κεφαλῶν. Καὶ δὲ μὲν Βούδας δὲ καὶ Τερέβινθος ὑπὸ ατος ἀκαβάρτου συντριβεῖς ἀπώλετο, γυνὴ δὲ τρῆς ἦ κατέλυσε καὶ κατετέθη, τὰ χρήματα καὶ ιερᾶλους βιβλίους κληρονομήσασα [P. 200] ἀνειποδάριον ἐπῶν ἐπτὰ τοῦνομα Κούνδρικον, δὲ καὶ σα γράμματα, καὶ ἐλευθερώσασα κληρονόμον ιαυτῆς πάντων καθιστήσαν. Ό δὲ λαβὼν τὰ τοῦ Βούδα καὶ τὰ χρήματα διήρχετο τὴν ΠεριΜάνην ἐσυτὸν δινομάζων καὶ τῆς πλάνης τοῦ συνίστωρ γενόμενος, καὶ τὰ βιβλία πονημάτα λεγεν εἶναι. "Ον δὲ βασιλεὺς Περσῶν ἐξέδειρε ὁ θινάτου γενόμενον τῷ οὐτείδης νοσοῦντος καὶ πολλῆς ἥσε ἐπιμελείας ἀπολαύοντος, ἐπιγγέλατο χωρὶς ιατρείας ἀγαστῆσαι τοῦτον, καὶ οὕτω ατρούς ἀποστῆσας ἐθανάτωσε τὸν παῖδα ἀμεσαὶ τερατολογίᾳ, καὶ ὑπὲρ τούτου μισθὸν ἐπεικότως λομίζεται τὴν ἐκδορὸν τοῦ παναθλοῦ σώματος. Ό τοινυν ἐμβρόντητὸς οὗτος Μάνης λλόμενος τὴν Παλαιὰν Διαθήκην, καὶ τὴν κτίσιν καὶ τὴν τοῦ ἀνθρώπου κατασκευὴν οὐκ

A captis omnes libros in unum congererunt, ut eos comburerent. Sed ab hoc eos consilio quidam reliquis longe prudentior detraxit, quod diceret Romanos libris deditos bellicam rem neglecturos. Mortuus est, successore Aureliano sibi designato.

Quintilianus Claudii frater imperium dies 7 tenuit. Qui cum audiret Aurelianum ad occupandum imperium adventare, se ipsum vita privavit, vena brachii a medico secari jussa, neque inhibito sanguine, ut ex animi doliquio moreretur.

455 Aurellanus imperavit annos sex. Necatus est a militibus inter Heracleam et Byzantium, in loco qui Novum castrum, ipsorum lingua Kenophlorium dicitur. Habebat Aurelianus auscultatorem quemdam, qui omnia ad ipsum deferebat quae fierent aut dicerentur. Is sibi metuens ab imperatore, nescio qua de causa mlnis ab eo sibi intentatis, manum ejus imitatus schedam conscripsit, qua primores neci destinarentur: ac primores illa lecta, ut suum periculum effugerent, imperatorem occiderunt. Sub hoc beatus Chariton confessus est, Paulusque Samosatenus episcopatu Antiocheno dejectus. Eodem imperante impurus ille et detestabilis Manes existit, qui sibi Christi et spiritus sancti speciem sumebat, atque ex hæresibus omnibus mali aliquid corradiens Dei permissu ex Perside in Romanorum ditionem irrepit.

Manes ille vesanus, qui et Scythianus appellatur, Brachman erat natione. Praeceptorem autem habuit Budam, qui olim Terebinthi nomen gesserat: hic Græcas opiniones amplexus, Empedoclis decreta sectatus est, qui duo contraria principia statuerat: In Persidem Budas cum venisset, de virginē se natum et in montibus educatum dixit. Scripsit libros quatuor; quorum tituli sunt de mysteriis, Evangelium, Thesaurorum, Capitum. Atque is quidem Budas Terebinthus ab impuro genio **456** contritus periit. Mulier autem quædam, cuius utebatur hospitio, et apud quam sua deponebat, impios istos libros hæreditario consecuta puerulum septen-nem emit, nomine Cubricum, quem litteras docuit, libertatemque donatum heredem omnium suarum rerum instituit. Is ergo Cubricus libros Budæ pecuniamque nactus Persidem peragravit, Manetem sese nominans ac Budæ errorem spargens, libros ejus a se elaboratos jactabat. Hunc rex Persarum vivum excoriari jussit, quod filio ejus mortem attulisset. Cum enim regis filius agrotaret et a medicis multa industria curaretur, Manes pollicitus est se eum sanitati absque medicina restituturum, itaque sub-motis medicis incuria et nudis suis puerum necavit. Ideoque diguam mercedem tulit, detracta misero corpori cute. Enimvero vecors ille Manes vetus testamentum repudiat, mundique et hominis creationem impie calumniatur, a Deo non bono factam, quod interitui sit et mutationi obnoxia. Novum utpote boni Dei admittit. Christum non re vera, sed opinantibus tantum hominibus apparuisse, ac

spectrum fuisse affirmat. Ad hanc sceleratas quasdam occultationes, nocturna sacra et illicitos concubitus atque infanda flagitia usurpavit. Fatum, migraciones animarum in alia corpora, multaque alia professus est, Græcorumque pravas et vanas opiniones tueri Deo adversus invisusque ille 457 docuit. De eo sic Theodorus Raithensis presbyter. Manes, inquit, tenebrarum luci adversarum inventor, imo figmentum potestatis tenebrarum, imaginatus est atque somniavit Christum nudo simulacro et specie humana corporis vacua apparuisse, visumque modo ea agere propter nos atque pati, quæ scripta sunt, cum revera nihil eorum fieret, sed is impostura atque opinione homines lactaret, inter quos versari putatus sit. Ea de causa duas Christi naturas negat, solam ei deitatem concedens.

Ἔπειρ ἔδρα καὶ πέπονθε καθ' ἡμᾶς, μφὲν δὲ τούτων λογον καὶ ἀπότη ἀποδουκολεῖν τοὺς ἀνθρώπους, οὓς καὶ συνανεστράφθαι νενόμισται. Διὰ τοῦτο καὶ φύσεις δόσο παραιτεῖται λέγων ἐπὶ τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ μίχη τὴν τῆς θεότητος.

Fuit autem coetaneus hujus Manetis Paulus qui-dam patria Samosatenus, episcopus Antiochiae magna. Is Christum nudum fuisse hominem impie asseruit, inque eo verbum Dei ita inhabitavisse ut in quovis alio prophetarum. Inde duas naturas a se invicem divisas nullaque omnino copula unitas in Christo fuisse statuit, ut alias fuerit Christus, aliud verbum in eo inhabitans. Hæc primum igitur duas sunt enata hæreses, quæ duas et unam naturam Christo, non quomodo oportuit, sed male et impie ascribunt: alteraque earum deitati Christi, altera humanitate derogat.

Postea temporis Apolinarius quidam exstitit, episcopus Laodiceæ Syriæ, novarum auctor vanitatum. Cum enim Ariani corpus Christi 458 prorsus inanum dicant, ille a Christo carnem anima vitali animatam fuisse assumptam perhibuit, sed qui mentem nostram minime asciverit. Nihil quippe ei corpori opus fuisse humana mente, cum a deitate in id illapsa gubernaretur. Ac ne potuisse quidem recipi in id corpus aliam intelligendi facultatem præter divinam. His positis contendit unam fuisse verbi et carnis assumptæ naturam, quippe ad hominis constitutionem cum caro non sufficeret, neque hominis nomen mereretur.

Post hos prodidit quidam Theodorus Mopsu Hesiæ, quæ urbs est Ciliciæ, antistes. Is plane Apolinario adversus intrepide Christum contumeliis non levibus ausus est afflicere, fuisse eum vulgarem neque nobis potiorem natura hominem dicens; profecisse autem eum, iisque profectibus gratiam Dei adeptum Deum fuisse nominatum; inque Jordane cum in primis in nomen Patris Filii et Spiritus sancti baptizaretur, dono spiritus sancti fuisse dignatum. Ob ejus porro excellentem virtutem Verbum Dei in ipso arbitrio suo inhabitasse, eumque divina dignitate impertivisse, atque adorandum post mortem redegissem. Hæc et alia id genus multa ille

A ἀγαθοῦ τίνος Θεοῦ γεγονέναι βλασphemῶν, ὑπὸ φθόρῳ καὶ ἀλλοιωτινοῖς οὖσαν, τὴν Νέαν ὡς ἀγαθοῦ δῆθεν προσέται Θεοῦ, καὶ κατὰ φαντασίαν καὶ δόκησιν τὸν Χριστὸν πεφυκέναι τερατεύεται. Καὶ πρὸς τούτοις καταδύσεις τινὰς ἐναγῆς καὶ υνκτερινὰς τελετὰς καὶ παρανόμους ἐπιτεθεύσας μίξεις καὶ ἀρρήτοποιάς, καὶ εἰρημένας καὶ μετενωματώσεις καὶ ἄλλα πλείστα φλυαρίσας καὶ διδάξας τὰ τῶν Ἑλλήνων πονηρὰ καὶ μάταια δόγματα κρατύνειν ἐπιπούδακεν ὁ θεομιστὸς καὶ θεγλατος. Ήσπεροῦ οὐ φῆσι καὶ θεόδωρος πρεσβύτερος ὁ τῆς Ῥαιθοῦ· Μάνης ὁ τοῦ ἀντιθέτου σκότους ἐφευρετής, μᾶλλον δὲ τῆς ἔζουσίας τοῦ σκότους ἀνάπλασμα, φαντασίᾳ φιλῇ καὶ σχήματι διακενόντων σώματος ἀνθρωπείου πεφανερωθεῖ τὸν Κύριον ἐφαντάσθη καὶ ὠνείρωκεν, ὥστε φῆσι καὶ πάσχειν μὲν δοκεῖν αὐτὸν καὶ πράττειν ἀληθεῖαν καὶ πράγματα ὑπάρχειν, ἀλλὰ δοκῆσει μᾶλλον συνανεστράφθαι νενόμισται. Διὰ τοῦτο καὶ φύσεις δόσο παραιτεῖται: λέγων ἐπὶ τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ μίχη τὴν τῆς θεότητος.

B Ηαύλος δὲ τις τῷ Μάνεντι τούτῳ σύγχρονος γεγονὼς, τὸ γένος μὲν Σχιμοσατεὺς, Ἀντιοχείας δὲ τῆς μεγάλης πρόεδρος, φιλὸν ἀνθρωπον εἶναι τὸν Χριστὸν ἐδυσφήμησεν. "Ωσπερ δὲ εἰς ἔκαστον τῶν προφητῶν, οὕτω καὶ ἐν αὐτῷ γεγενῆσθαι τοῦ Θεοῦ Λόγου τὴν οἰκήσιν. Ἐνθεν δὲ καὶ δύο φύσεις διηρημένως ἔχονταις καὶ δικοιωνήστους πρὸς ἐκυτάς εἶναι παντάπτειν ἐν Χριστῷ, ὡς ἀλλου αὐτοῦ ὄντος τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀλλου τοῦ κατοικοῦντος ἐν αὐτῷ Θεοῦ Λόγου. Αὗται μὲν οὖν αἱ πρῶται φυσιὶ τοῦ μίαν φύσιν καὶ τὰς δύο κακῶς καὶ δυσφήμως ἐπὶ Χριστῷ λέγεσθαι, τὸ μὲν ἐπ' ἀναιρέσει τῆς θεότητος, τὸ δὲ τῆς ἀνθρωπότητος.

[P. 261] C [P. 261] 'Ἐν τὸ τοῖς ἔξης χρόνοις Ἀπολινάριός τις ἐφύη, πρόεδρος Λαοδικείας τῆς Συρίας, ματαιοφροσύνης ἐτέρας εἰσηγησάμενος. Τῶν γάρ Ἀρειανῶν ἀψυχον πάντη, λεγόντων τὴν τοῦ Κυρίου σάρκα, αὐτὸς ἔφη διτὶ σάρκα μὲν ἐψυχωμένην ψυχῇ ζωτικῇ ἀνέλαβεν ὁ Κύριος, νοῦν δὲ τὸν ἡμέτερον οὐ προσήκατο μηδὲ γάρ δειηθῆναι τὴν σάρκα φῆσιν ἐκείνην ἀνθρωπείου νοὸς ἡγεμονευομένην, ὑπὸ τοῦ αὐτῆν ἐνδέουσότος Θεοῦ Λόγου. ἀλλὰ μηδὲ μηδὲ χωρεῖν αὐτὴν ἀλλην νοερὰν δύναμιν παρὰ τὴν Θείαν. Ταῦτα ὑποθέμενος διατείνεται μίλιν εἶναι τὴν φύσιν τοῦ Λόγου καὶ τῆς σαρκώσεως, ὡς ἀτε τῆς σαρκὸς ἀτελοῦς οὔστις εἰς τὸ εἶναι ἀνθρωπον, καὶ διὰ τοῦτο μὴ ἀξίον φῆσιν δύνομάζεσθαι.

D Μεθ' ὧν ἀναφαίνεται τις θεόδωρος, τῆς Μόφου ἑστίας, πόλεως ἐν τῇ Κιλιλίᾳ, τὴν ἡγεμονίαν λαχῶν, καὶ ἐκ διακέτρου τῷ Ἀπολιναρίῳ φερόμενος ὑδρεῖς οὐ τὰς τυχούσας τολμηρῷ ψυχῇ καὶ ἀφόβῳ καρδίᾳ καταχέει τοῦ Δεσπότου Χριστοῦ, ἀνθρωπον ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς καὶ κοινὸν ἀποκαλῶν, καὶ ἐκ προκοπῆς λαζόντα τὸν χάριν τοῦ Θεοῦ θεόν δύναμέοσθαι, καὶ ἐκ τοῦ ἐν Ἰορδάνῃ βαπτισματος ἀξιωθῆναι τῆς τοῦ ἀγίου Πνεύματος δωμεῖς, ἐν πρώτοις εἰς δύναμα Πατρὸς, καὶ Γεοργίου, καὶ ἀγίου Πνεύματος, βαπτισθέντα, τὸ δὲ θεόν Λόγον διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν ἀρετὴν αὐτοῦ κατ' εὐδοκίαν ἐκυτοῦ κατοικήσαντα μεταδοῦναι τῆς φεικῆς ἀξίας αὐτῷ καὶ προσκυνήσεως ἐσύστερον

μετὰ τὴν τελείωσιν. Ταῦτα καὶ ἔτερ' ἄττα πολλὰ τοιαῦτα δυσφημήσας δύο φύσεις ἴδιοπεριορίστως ἐδογμάτισεν ἐπὶ Χριστοῦ, σχέσει τινὶ καὶ μόνον ἀλλήλαις φύκειωμένας. Δευτέρα καὶ αὐτῇ βλάστησις τοῦ μίαν φύσιν καὶ δύο φύσεις ἐν Χριστῷ μὴ κατὰ τὸν δρθὸν λόγον ὁμολογεῖσθαι.

Μετὰ δὲ τούτους γέγονέ τις δύναμις Νεστόριος, ἀπὸ Γερμανικείας τῆς Συρίας, τοῦ θρόνου Κωνσταντινουπόλεως δρκέζμενος, ὁμοίως τῇ φωνῇ τῶν ἐν Χριστῷ δύο φύσεων καταφρόνως ἀπεχρήσατο, Παύλῳ καὶ Θεοδώρῳ τοῖς ἑαυτοῦ προγόνοις ἐπόμενος. Ήδος μὲν γὰρ ἦν τοῦ Κίλικος, ἀπόγονος δὲ τοῦ Σαμοσατέως, καὶ διὰ τοῦτο πρὸς τὴν ἄγιαν Παρθένον ἀποπονδόν τηρατό πόλεμον, ἐξαρνούμενος τὸν ἑαυτοῦ Κύριον καὶ ἀτιμάζων τὴν ἑαυτοῦ Δέσποιναν δὲλλαιος δοῦλος καὶ ἀναίσχυντος. Οὗτος οὖν δεινὸς Νεστόριος, προστάτης γεγονὼς τῆς Ἰουδαϊκῆς ταύτης αἰρέσεως, ἄλλον εἶναι παρ' ἑαυτῷ τὸν Χριστὸν καὶ ἄλλον τὸν Θεοῦ Λόγον κατὰ τὴν πατρικὴν αὐτοῦ πλάνην ἐδογμάτισε.

Τῆς δὲ κατὰ Μάνεντα καὶ Ἀπολινάριον ἀντιθέτου μοίρας τρίτος πάλιν ὑπασπιστὴς Εὐτυχῆς, ἡγούμενος μοναστήριος Κωνσταντινουπόλεως, ἀνεδείχθη δὲ μηδὲν διοικεῖσθαι δύο φύσεις διοικούσιον ἡμῖν καὶ [P. 262] διοικοῦ τὴν σάρκα τοῦ Κυρίου διοικούγενος ἀπηρνεῖτο, σώζεσθαι λέγων ἐν τῷ Χριστῷ δύο φύσεις μετὰ τῆς τούτων ἐνώσεως τε καὶ συμφυίας. Οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ τερπτώδη τινὰ καὶ ἀλλόκοτα παρέπλαστεν, ἐξ οὐρανοῦ λέγων κατενγένθαι τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου, καὶ ὡς διὰ σωλήνος τῆς Παρθένου παραδραμένη τὸν Θεόν Λόγον, οὐρανόθεν τούτον ἐνδεδύμενον, ἵνα δόξῃ γεγενῆσθαι ἐκ γυναικὸς κακίπερ μὴν γεγενημένος. Μανιχαῖος οὗτος δὲ λόγος, καὶ περαντασμένος πολλῷ μᾶλλον ἔκεινον. Μίαν φύσιν καὶ οὗτος διεστραμένη καρδίᾳ τὸν Χριστὸν ἐκρέσθεν.

Εἴτα Σεβῆρος τις λεγόμενος, ἀρπάσας τὸν θρόνον Ἀντιοχείας, τὴν κατὰ Μάνεντα αὐθίς Ἀπολινάριον τε καὶ Εὐτυχέα διεκδικεῖν αἰρεσιν ἐπειράτο, κυκῶν δὴ δύναμις αὐτῷ τὴν τῆς Ἐκκλησίας εἰρήνην. Ἐξελαθεὶς δὲ τῆς Ἀντιοχείας δὲ στασιώδης καὶ ταραχίας τῇ Ἀλεξανδρέων κυριότητι λαίλαπος καὶ θυέλλης δίκην ἐνέσκηψεν, ἐνθι καὶ ἐτέρας καταιγίδος ἀντιπενετάσης αὐτῷ τε καὶ τῷ λοσφῷ συνέχεε πάντας καὶ θύορόθεσε. Διεσκέδασε γὰρ αὐτοὺς Ἰουλιανὸς τις καλούμενος, Ἀλικαρνασσοῦ μὲν τῆς Ἀσίας ἐπίσκοπος, τῆς δὲ Εὐτυχίανῆς κακοδοξίας προστάτης εὐθύμιτας. Σεβῆρος γάρ μιαν φύσιν εἶναι λέγοντος τὸν Χριστὸν καὶ τὴν ἐν Χριστῷ διαφορὰν δεχομένου, Ἰουλιανὸν δὲ μίχη μὲν κατὰ τὸν Σεβῆρον φάσκοντος φύσιν, ἀναιροῦντος δὲ τὴν διαφορὰν, αἵτιοι πάστοις ταραχῆς καὶ ζάλτης γεγόνασιν οἱ ἀνδριoi, μὴ νοοῦντες, κατὰ τὸ δῆλον λεγόμενον, μῆτε δὲ λέγουσι μῆτε περὶ τίνων διαβεβαιοῦνται. Οἵτινες πρὸς ἡμᾶς διαμάχονται λαμβάνοντες εἰς παράδειγμα τῆς θελας ἐνώσεως τὸν ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος θνητωπόν, καὶ φασιν. Οὐκοῦν τρεῖς ὁμολογεῖτε φύσεις. Ἄλλ' ἵστωσαν οἱ ἀμαθεῖς καὶ ἀπαίδευτοι, δταν δύο φύσεις λέ-

A impie asserens tradidit in Christo duas naturas, quarum utraque per se et seorsim circumscripta sit, respectu tantum quodam inter se conjunctas. Hoc alterum est germanum unam naturam et duas naturas in Christo, non ut veritas postulat, contentum.

459 Successit his quidam Nestorius, a Germania Syria ad solium Copolitanum occupandum profectus. Is quoque vocabulis duarum in Christo naturarum perverse est abusus, Paulum et Theodorum majores suos imitatus. Erat enim Cilicis istius filius, auctoremque stirpis Samosatenum habebat ideoque bellum implacabile contra Divam virginem gessit, malus servus atque impudens, qui et Dominum suum diffliteret et Dominam contumelia afficeret. Is ergo perniciosus Nestorius ducem se Judaicæ hæresi præbuit, alium per se esse Christum, aliumque rursus Verbum Dei, errorem avitum sequendo statuens.

Jam Manetis atque Apolinarii adversis partibus tertius propugnator exstitit Eutyches, monasterii Copolitanus princeps. Is carnem Christi ejusdem fuisse cum nostra natura et que substantia confiteri non sustinuit; negavitque in Christo duas permanere naturas post earum unionem atque concretiōnem. Quin et inaudita alia atque monstrosa confinxit, corpus Christi ex cœlo delapsum aiens, eoque in cœlis indutum Verbum Dei per Virginem veluti per canalem transvisse, ut in natus ex muliere videretur, cum non nasceretur tamen. Manichæi ista est opinio, et quidem Manetis etiam deliriis absurdior. Is quoque igitur perverso corde unicam Christi naturam asseruit.

460 Postea Severus quidam, arrepto Antiochæ episcopatu, rursus Manetis Apolinarii et Eutychetis errores defendere intendit, quantumque in ipso fuit virium, id paci Ecclesiæ conturbandæ impedit. Antiochia autem pulsus homo seditiosus et rebus turbandis intentus, instar procellæ atque turbinis Alexandrinorum levitati incubuit. Ubi cum ex adversa parte contra eum vehemens ventus tempestatem concitasset, ingenti tumultu totus populus confusus fuit. Disturbavit enim eum Julianus quidam, Halicarnassi Asiae urbis episcopus, animosissimus Eutychianæ falsitatis propugnator. Nam cum Severus unam in Christo naturam esse diceret ac differentiam agnosceret, Julianus itidem unam naturam affirmabat, sed differentiam negabat. Ita impii illi ingenti turbæ atque tempestati causam præbuerunt, vere ignorantes, ut ait Apostolus, et quid dicent et quibus de rebus contendenter ^{ετε}. Pugnant contra nos, cum pro divinis unitiois exemplo hominis ex anima et corpore constitutioinem usurpamus, aiuntque nos tres in Christo naturas statuere. Scire autem debebant ignari isti

^{ετε} I Timoth. 1, 4.

atque indocti homines, nos cum de duabus loquimur naturis, non loqui de Deo et corpore, neque de Deo et anima, sed de Deo et homine. Neque enim proprius hominis natura id appellatur quod humanæ naturæ pars est. Quippe tam corpus quam anima partes sunt hominis; atque ipsæ partes rursus in alias suas partes dividuntur, repetitis etiam deinceps divisionibus in alias minores. Ita partes Christi distinctæ sunt divina atque humana natura: anima autem et **461** corpus aliæ sunt partes, partis nimirum. Porro partes partium hominis, quod ad animam attinet, sunt substantia ratione prædicta et qualitas corporis expers. Et animæ aliud est quod imperat, aliud quod irascitur, aliud quod appetit, et quod intelligit, cogitat, meminit atque consultit, itemque quod appetit et attrahit, tum quod defendit, diversa sunt, hisque rursus divisis alia emergunt. Neque in præsentia quærimus, partesne ista sint animi an vero facultates. Corpus quoque dividitur in partes, quarum aliæ partibus idem nomen et eamdem speciem servantibus constant, aliæ dissimilibus, ut primum in caput manus pedes, hæc deinde in ossa nervos carnem, hæc rursus in quatuor elementa, et ea demum in materiam ac formam. Multa porro alia philosophantur medici de facultatibus naturalibus, quarum aliam tractricem aliam alteratricem aliam expultricem dicunt. Multa etiam de sensibus, de imaginandi facultate, de vitali ac per instrumenta sua didito spiritu, qui animalis vitam conservat, quem ab intellectui serviente diversum statuunt. Quemadmodum igitur ad ista simul universa commemoranda sufficit nominare vel carnem vel corpus hominis, ita mentione animæ ratione prædictæ facta, satis etiam intelliguntur ejus partes, in quas dividitur et ex quibus constat. Verum isti non ut hominem omnibus numeris absolutum pronuntient, sed ut Christum calumniantur eumque a nostra natura alienum faciant, ut vel ne assumpsisse quidem initio nostram naturam credatur, vel id integrum non servasse quod a nobis acceperat, propterea hujusmodi **462** captiosis utuntur ratiocinationibus, exemplique propositum mala fide pervertentes inextricabilibus et exitum non habentibus sese insinuaverunt labyrinthis.

De his et eorum similibus impiis erroribus ita scribit Theodoreetus. Sunt quidem, inquit, nonnulli etiam nomine Christiani, qui palam veritatem oppugnant. Horum alii id quod genitum non est, in tria partiuntur, in bonum, malum et justum. Alii duo nunquam nata principia depingunt, invicem quam maxime contraria. Alii, qui se impiis istis opinionibus adversari profitentur, aliam impietatis viam ingrediuntur: unigenitum enim Dei Verbum cum fateantur esse Filium, tanquam factum creaturis annumerant, inque earum ordinem conditorem redigunt. Sanctum quoque Spiritum impio sermone divina exterminant natura. Alii alio a recto itinere divertentes, dum vestigiis antegressorum insistere detrectant, longe a veritate aberraverunt. Eorum nonnulli Christi in carne dispensationem pro nobis factam prorsus infestian-

Aγαμεν ἡμεῖς, οὐ Θεοῦ καὶ σαρκός, οὔτε μὴν Θεοῦ καὶ ψυχῆς, ἀλλὰ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου. Οὐδὲ γάρ ἐστι κυρίως ἀνθρώπου φύσις ἢ τοῦ μέρους φύσις. Μέρη μὲν γάρ ἀνθρώπου ψυχὴ καὶ σῶμα, μέρη δὲ τῶν μερῶν αἱ περὶ αὐτὰ διαιρέσεις τε καὶ ὑποδιαιρέσεις. Καὶ μέρη μὲν Χριστοῦ ἀσύγχυτα θεότης καὶ ἀνθρωπότης, ψυχὴ δὲ καὶ σῶμα ἄλλα μέρη τοῦ μέρους. Μέρη μὲν τῶν μερῶν τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ μὲν ψυχῆς οὐσίᾳ λογική καὶ ποιότης ἀσώματος, ὃν τὸ μὲν ἡγεμονικὸν, τὸ δὲ θυμικόν, τὸ δὲ ἐπιθυμητικόν. Τούτων τὸ μὲν ἐννοητικὸν διανοητικὸν μημονευτικόν τε καὶ βουλευτικόν, τὸ δὲ ὀρεκτικόν τε καὶ ἐλκτικόν, τὸ δὲ ἀμυντικόν. Καὶ πολλὰ ἔτερα τούτοις ὑποδιαιροῦται. Ἀφείσθω τὰ νῦν ζητεῖν πότερον [P. 263] ὡς μέρη ταῦτα εἰσὶν ἐν τῇ ψυχῇ ἢ ὡς δύναμεις. Ἡ δὲ τοῦ σώματος πάλιν διαιρέσεις γίνεται εἰς ὄμοιομερῆ, καὶ τούτων ἔτι εἰς κεφαλὴν καὶ χειρας καὶ πόδας, καὶ ταῦτα εἰς δοτέα καὶ νεῦρα καὶ σάρκα, καὶ ταῦτα εἰς τέσσαρα στοιχεῖα, καὶ ταῦτα εἰς ὅλην καὶ εἰδὸς. Πολλὰ δὲ καὶ ἔτερα φιλοσοφοῦσιν λατρῶν παῖδες περὶ φυσικῶν δυνάμεων, ὃν τὴν μὲν ἐλκτικὴν, τὴν δὲ ἀλλοιωτικὴν, τὴν δὲ ἀποκριτικὴν δονομάζουσι, πολλὰ δὲ καὶ περὶ εἰδῆσεως καὶ φατασίας καὶ τοῦ συνέχοντος τὸ ζῶν ζωτικοῦ καὶ δργανικοῦ πνεύματος, ἐτέρου παρὰ τὸ λογικὸν, ὡς φασιν, ὑπάρχοντος. Ήστε τοινυν ἀπόχρη πρὸς τὸ παραστῆσαι ταῦτα πάντα [διά] τὸ σάρκα εἰπεῖν ἢ σῶμα ἀνθρώπου, καὶ ἀπόχρη πάλιν διὰ τῆς λογικῆς ψυχῆς τὸ εἰς ἓ διαιρεῖται μέρη δηλῶσαι τε καὶ παραστῆσαι τὰ ἔξ ὃν συνέτηκεν ἐν οἷς γνωρίζεται. Οἱ δὲ, οὐχ ἵνα τὸν ἀνθρώπον τέλειον ἀποφήνωσιν, ἀλλ' ἵνα τὸν Κύριον συκοφαντήσωσι καὶ τῆς ἡμετέρας αὐτὸν ἀλλοτρώσωσι φύσεως, καὶ ἢ μὴ προσιληφότα τὴν ἀρχὴν τὸ ἡμέτερον ἢ μὴ φυλάξαντα σῶν δύπερ ἔσχε περὶ ἡμῶν, ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα σοφιζόμενοι, καὶ περὶ τὸ παράδειγμα κακουργοῦντες, εἰς ἀφύκτους καὶ ἀδιεξόδεύτους καταπεπτώκασι λαβυρίθους.

D'Αμέλει γέ τοι καὶ Θεοδώρητος ἔφη, περὶ τούτων καὶ τῶν τοιούτων ἀνοσίων οὕτως. Εἰσὶ μέντοι γέ τινες οἱ καὶ Χριστιανῶν μὲν προσηγορίαν ἔχουσιν, ἀντικρὺς δὲ τοῖς τῆς ἀληθείας δόγμασι πολεμοῦσιν. Οἱ μὲν γάρ τὸ ἀγέννητον εἰς τρία τέμνουσι, καὶ τὸ μὲν καλοῦσιν ἀγαθὸν, τὸ δὲ κακὸν, τὸ δὲ δίκαιον. Οἱ δὲ δύο ἀρχὰς ἀγεννήτους ζωγράφοῦσι, τῷ λόγῳ ἀλληλαγίας ἐναντίας ἐκ διαμέτρου. "Ἄλλοι δὲ τοῖς μὲν ἀσεβεῖς τούτοις πολεμεῖν ἐπαγγέλλονται δόγμασιν, ἐτέρων δὲ δυσσεβείας ἐπινοοῦσιν ὁδὸν· τὸν γάρ τοῦ Θεοῦ μονογενῆ Λόγον ὁμολογοῦντες ὥδον ὡς ποιήμα τῇ κτίσει συναριθμοῦσι, καὶ τὸν Κτίστην ιστῶσι μετὰ τῆς κτίσεως, καὶ τὸ ἀγιον Πνεῦμα τῷ δυσσεβεῖ λόγῳ τῆς θείας ἐξορίζουσι φύσεως. "Άλλοι δὲ ἄλλως τὴν εὑθεῖαν ὁδὸν ἀπολέσαντες καὶ τοῖς τῶν προωδευκότων ἔχεισι ἀκολουθῆσαι μὴ βουληθέντες πόρῳ που τῆς ἀληθείας ἐγένοντο, καὶ οἱ μὲν τὴν ὑπὲρ

Σημῶν γεγενημένην οἰκονομίαν παντελῶς ἀπηρή· Α σαντο, οἱ δὲ διμολογοῦσι μὲν ἐνανθρωπῆσαι τὸν Θεὸν Λόγον, σῶμα δὲ μόνον ἀνειληφένται, οἱ δὲ ἔμψυχον μὲν καλούσι τὴν ληφθεῖσαν σάρκα, οὐ μὴν λογικὴν δὲ καὶ νοερὰν ἐν ταύτῃ γεγενήσθαι φυγὴν, οὐας τὴν οἰκείαν ἄνοιαν τούτου τεκμήσιον ἔχοντες. Ὡμεῖς δὲ ἄνθρωπους φυγὴν οὐδεμίαν ἴσμεν ἐπέραν ἢ τὴν λογικὴν καὶ ἀθάνατον. [P. 264] Καὶ ἄλλοι μὲν πάλιν εἰς δύο τὸν Ἑνα Χριστὸν διατέμνουσι, καὶ ἕτερον μὲν εἶναι διατεινόμενοι τὸν ἐκ Παρθένου τεχθέντα τελείως ἄνθρωπον, ἕτερον δὲ τὸν ἐκ Θεοῦ Πατρὸς Λόγον, καὶ τὸν μὲν ὡς ἄνθρωπον ἰδίᾳ τιθέντες καὶ ἀνὰ μέρος, τὸν δὲ ὡς Θεὸν φύσει τε καὶ ἀληθείᾳ Θεὸν δινομάζουσιν. Ἀλλοι δὲ παρατετράφθαι φασὶ τὸν ἐκ Θεοῦ Πατρὸς Λόγου εἰς διτέων καὶ νεύρων καὶ σαρκὸς φύσιν, ταῦτα πάντα δυσσεβῶς δογματίζοντες.

Τάκιτος ἐβασίλευσεν ἐτῇ β'. Οὗτος Μαξιμίνον συγγενῆ, αὐτοῦ ἐπέστησε τῇ Ἀσσυρίᾳ, δν διὰ τῆς ὑπ' αὐτοῦ γενομένης ἀδικίας ἀνελόντες οἱ στρατιώται, εἴτα φοβηθέντες μὴ ἔκδικηση αὐτὸν δέ Τάκιτος, ἀπέκτειναν καὶ αὐτὸν διποθήκη Φλωριανοῦ.

Πρόδος καὶ Φλωριανὸς ἐβασίλευσαν ἐτῇ δύο μῆνας δ'. Οὗτος δέ Πρόδος παράφρονα ἔκαπον ποιήσας ἀνεῖλε τὸν Φλωριανόν. Ἐπὶ αὐτοῦ βροχῆς γεγονούσας στίτος μεμιγμένος τῷ ὑδάτι πολὺς κατηγέθη, δν συνχαγόντες σωροὺς μεγάλους ἐποιήσαν. Όσαύτως καὶ φεκάδας ἀργύρου κατενεχθῆντα φασι. Βικτωρίνος δὲ φίλος τοῦ Πρόδου ἤτησε φίλον αὐτοῦ ἄρχοντα γενέσθαι εἰς Βρετανίαν δέ ἀπελθὼν ἀντῆρεν. Ὁνειδιζόμενος δὲ δέ Βικτωρίνος δι' αὐτὸν ἀπεστάλη παύσων τὴν ἀνταρσίαν. Προσποιησάμενος δὲ ἀπὸ προσώπου φεύγει τοῦ βασιλέως, ὡς φίλος τοῦ ἀντάραντος ἀπεδέχθη καὶ ἀνεῖλεν αὐτὸν. Ὑποστρίψας δὲ, ὡς ἔξιει τοῦ πολού, λύσας τὴν ἐκτοῦ λώνην ἔβριψεν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ εἰστήθεις λυσίζωνος εἰς τὸν βασιλέα. Ὁ δὲ ὡργίσθη, δοκῶν δόφ' ἐπέρου αὐτὸν τοῦτο πεπονθέντα. Βικτωρίνος δὲ ἐφη δόφ' ἐκτοῦ τοῦτο γενέσθαι, αἰτησάμενος μηχεῖται ἄρξαι πράγματος. Ἀρχὴ γάρ πᾶσα, ἔφη, μετὰ κινδύνων καὶ κλιμακτήρων (74). Ὁ δὲ καὶ ἡσυχίαν αὐτῷ ἔχαρισατο καὶ δωρεάς πολλὰς παρέσχεν. Ἀπέκτεινε δὲ πάντας τοὺς ἀποκτείναντας Τάκιτον καὶ Αὔρηλιανόν, ἐν τῇ Ηερίνθῳ ἐπὶ ἐστασιν αὐτὸν καλέσας. Ἀνηρέθη δὲ καὶ αὐτός.

Κάρος καὶ Καρίνος καὶ Νουμεριανὸς ἐβασίλευσαν ἐτῇ β'. Οὗτος δέ Κάρος τὴν Περσίδαν καὶ Κτησιφῶντα παρέλαβεν, τέταρτον τοῦτο πεπονθυίας, ὅπερ Τραϊανοῦ, ὅπερ Βήρου καὶ Σεβήρου καὶ Κάρου. Τελευτήσαντος δὲ Κάρου ὅπερ λοιμικῆς, καὶ Νουμεριανοῦ τυφλωθέντος, ἀνεῖλεν αὐτὸν Ἀπρος διατεθερός, καὶ ἐβασίλευε Νουμεριανὸς δούξ τυγχάνων Μυσίας. Ἐπὶ αὐτοῦ ἔμαρτυρησεν δὲ ἄγιος Βαενύλας ἐν Ἀντιοχείᾳ. Τούτον ἀνεῖλε Διοκλητιανός.

Διοκλητιανὸς ἐβασίλευσεν ἐτῇ κβ', τῷ γένει Δαλ-

XYLANDRI ET

GOARI NOTÆ.

(74) Κλιμακτήρας interpreter rerum dubios causas, quas ut nonnunquam consistere et augeri, ita et frequentius in ruinam præcipites agi consueverunt; metaphora a revoluto septenorum annorum

tur. Quidam Verbum in carnem venisse fatenturii quidem, sed ab eo tantum corpus fuisse assumptum contendunt. Sunt qui carnem eam animatam fuisse concedant, sed animam mente præeditam fuisse negent, suæ fortasse amentiæ argumento adducti. Nos vero nullam aliam hominis novimus animam quam ratione præeditam et immortalem. Rursus alii unicum Christum in duos dissecant, contenduntque alium esse eum qui perfecte 463 homo natus est ex Virgine, alium Verbum Dei Patris. Atque illum quidem, ut pote hominem, seorsim collocant, hunc natura Deum et Filium nominant. Alii Verbum in naturam ossium, nervorum etcarnis commutatum affirmant; quæ omnes opiniones sunt impiaæ.

B Tacitus imperavit annos 2. Is Maximinum cognatum suum Assiriæ præfecit. Quem, quod inuste multa ageret, milites trucidaverunt; metuentesque ne eam cædem Tacitus ulcisceretur, ipsum quoque Floriani suasu interfecerunt.

Probus et Florianus imperarunt annos 2 et trien tem. Probus simulata insania Florianum inter fecit. Sub eo pluvia decidit in qua frumenti multum fuit aquæ permistum, magnique ejus congesti sunt acervi. Ferunt etiam guttas argenti pluise. Victorinus porro amicus Probi apud eum pro suo quodam amico intercessit, ut is in Britanniam præfectus mitteretur. Missus contra imperatorem seditionem movit. Victorino ea rebellio probro data, missusque est ad eam sedandam. Simulans ergo se ab imperatore profugisse, receptus amici loco est a rebellionis auctore, eumque interfecit. Reversus inde, cum exiret navi, zonam suam solvit ac in mare abjecit, et sine cinctu ad imperatorem ingressus est. Imperator ab alio ita eum fuisse tractatum suspicans iratus est. Victorinus autem se ultro hoc fecisse dixit, rogavitque ne ulli post hac rei 464 præficeretur, quod omnia imperia periculosa et certæ pernicie obnoxia esset expertus. Imperator et otium ei concessit et magnis munieribus donavit. Omnes etiam Taciti atque Aurelianii percussores necavit, Perinthi ad convivium invitatum. Ipse quoque interfectus est.

C Carus et Carinus et Numerianus imperaverunt annos 2. Carus Persidem et Ctesiphontem cepit, quartum tum captam: nam eam urbem et Trajanus occupavit et Verus et Severus et Carus. Caro peste sublati, Numerianum oculis captum sacer eius, Aper nomine, interfecit. Et imperavit Numerianus dux Mysiæ. Sub eo beatus Babylas Antiochiae martyr est factus. Numerianum Diocletianus interfecit.

D Diocletianus imperavit annos 22, Dalmata. Is

circulo, in quo, ut unius in aliud temperamenti, sic et vite solito saepius fuit in mortem mutatio. GOAR.

imperio potius Maximianum Herculeum, generum A suum et amicum, Cæsarem declaravit. His imperantibus ingens Christianorum persecutio fuit. Nam per regiones atque urbes jusserunt Christi templa destrui, sacras quæ penes ipsos essent Scripturas comburi, et qui Christiani deprehenderentur, vi ad divinum dæmonibus præstandum cultum adigi. Ea de causa multi coronam sacri certaminis sunt adepti. Quorum de numero sunt Petrus Alexandriæ, et Anthimus Nicomedia episcopi, et Procopius atque Georgius incliti martyres. Tunc etiam innotuit Sabbatius, is qui hæresin quatuordecimanorum confirmavit. Eodem tempore sacra quædam 465 mulier atque admiratione digna, pulchritudine formæ insigni, et quæ virginitatem servasset, comprehensa ac multis tyrannorum ut dæmonibus sacrificaret tormentis frustra tentata, militi cuidam ad concubitum dedita est, ea conditione ut si eum non admitteret, capite plecteretur. Tantis illa inclusa angustiis Anthimum Nicomedensem, qui nondum suppicio fuerat deditus, utrum horum optaret in consilium adhibuit. Atque is, ut erat vir re vera bonus et dispensator verbi Dei fidelis atque prudens, ita ei respondit: *Filia, præclarum ac divinum est castitatis conservandæ officium: præstal tamen ei fidei præceptum, quod est honorum a pietate proficiscentium fundatum.* Noli ergo deteriora præstantioribus antepondere. Sicut enim in periculo aliquis constitutus vestem potius suam scindi quam corpus velit, ita in temptationibus quoque animæ a contaminatione servandæ causa corpus expedit libidini hominum exponere, potius quam ejus generositas prodatur. His illa auditis mente anxia abiit, quia utrumque bonum expetebat. Divina tamen benignitas virginitatem ejus hoc pacto conservavit. Inclusa in domo cum milite rogavit eum ut sibi parceret, dignam recepturus mercedem. Se enim esse medicam, ipsique medicamentum præbituram quod mortis foret amuletum: nam eo inunctum in bellis fore invulnerabilem. Utque ejus rei periculum facere posset, 466 rogavit ut sibi ejus medicamenti consciendi potestatem faceret. Id cum miles admodum latus permisisset, illa ceram oleo permischt atque subegit, colloque suo ea re inuncto militem omni robore ferire jussit, vim medicamenti experturum. Ita miles valido gladii ictu D illato venerandum caput statim amputavit; atque illa victa adversariorum malitia, martyrii coronam castitatis corona auxit.

Eodem modo alia quædam puella, virgo formosissima et virginitatis servandæ studiosa, delata quod in deos contumeliosa fuisse, cum capta et flagris cesa non cederet hostium impietati, in lupanar est tradita, lenonique cibum ei suppeditanti mandatum ut ab ea quotidie tres nummos

μάτην. Περιγενόμενος δὲ τῶν πραγμάτων προβάλλεται Μαξιμιανὸν Ἐρκούλιον, γαμbrὸν καὶ φίλον αὐτοῦ ὄντα· ὡρ' ὅν μέγας διωγμὸς κατὰ Χριστιανῶν [P. 265] ἐκινήθη. Προσέταξαν γάρ κατὰ πόλιν καὶ κατὰ χώραν τὰς μὲν Χριστοῦ ἐκκλησίας καταστρέψθαι καὶ τὰς θείας εἰτένων Γραφάς κατακαίεσθαι, τοὺς δὲ Χριστιανοὺς εὑρισκομένους ἀναγκάζεσθαι θύειν τοῖς δαίμονισ. Διὸ καὶ πολλοὶ τὸν τῆς ἀθλήσεως ἀνεδήσαντο στέφανον, ἐξ ὅν εἰσι Πέτρος Ἀλεξανδρείας καὶ Ἀνθ.:μος Νικομηδείας καὶ Προκόπιος καὶ Γεώργιος οἱ ἀσθεῖμοι μάρτυρες. Καὶ Σαββάτιος ὁ τὴν αἴρεσιν τῶν τεσσαρεσκαΐδεκατιῶν (75) χρατύνας ἐγνωρίζετο, καὶ γυνὴ τις ιερὰ καὶ θαυμασία, τὸν βίον ἀειπάρθενος καὶ ὥρια, πάγῳ συσχεδεῖσα καὶ πολλαῖς μηχανῖς θύσαι τῶν τυράννων αὐτὴν ἀναγκαζόντων μὴ ἡττηθεῖσα. Προσέταξαν ἐκδοθῆναι στρατιώτῃ πρὸς αἰσχρὰν μὲν, καὶ μηδὲ οὔτως πειθομένην ὑποβαλέσθαι κεφαλικὴ τιμωρίᾳ. Καὶ περιστατηθεῖσα λίαν ἐδεῖτο τοῦ Ἀνθίμου Νικομηδείας, μῆπω τελειωθέντος διὰ μαρτυρίου, συμβουλεῦσαι αὐτῇ τῇ ἀντρήσοιτο. Οὐ δὲ χρηστὸς ὄντως ἀντίρο καὶ οἰκονόμος καὶ πιστῶς ἐν κρίσει τὰ λόγια Κυρίου ταμιευόμενός φησι, Καλὸν μὲν, ὡς τέκνον, τὸ κατόρθωμα τῆς ἀγνείας καὶ θεοπρεπὲς, μείζων, δὲ ἡ τῆς πίστεως ἐντολὴ, κρτπίς οὖσα τῶν καλῶν τῆς εὐσέβειας. Μὴ οὖν προκρίνης τῶν χρειτόνων τὰ δεύτερα. Όσπερ γάρ ἐν περιστάσει τινὰ γενόμενον αἰρετώτερόν ἔστιν ὑπὲρ τοῦ σώματος διαρπαγῆναι τὸ Ιμάτιον, οὕτως μᾶλλον ἔστιν ἐν τοῖς πειρασμοῖς ἀσπιλον τηρήσαντα τὴν ψυχὴν προδοῦναι τὴν σάρκα τοῖς παντοίως ἐνυδρίζειν ἐθέλουσιν ἢ ἀπολέσαι τῆς ψυχῆς τὴν εὐγένειαν. Ή δὲ τούτου ἀκούσασα ἀπήσει ταλαντευομένη τὸν νοῦν, ὡς δύο καλῶν ἀντιποιουμένη. 'Αλλ' ἡ θεία χάρις ταύτης διεψυλάκατο τὴν παρθενίαν τρόπῳ τοιῷδε. 'Ως γάρ ἐφ' ἐνὸς οίκου συνεκλείσθη, λέγει τῷ στρατιώτῃ· « Μηδὲν ἀποτον πράξης εἰς ἐμὲ, ἐνθρωπε, καὶ παρέω σοι μισθὸν ἐπάξιον· δώσω γάρ σοι φάρμακον, οὖσα φαρμακίς, ἀθανασίας πρόξενον, φριέμενος ἀτρωτος μενεῖς ἐν τοῖς πολέμοις. Καὶ εἰ βούλῃ τούτου λαβεῖν πειραν, ἐπίτρεψόν με σκευάσαι αὐτό. Τοῦ δὲ μετὰ πολλῆς χαρᾶς ἐπιτρέψαντος, λαβούσα κηρὸν ἢ μακρία καὶ ἐλαῖφι συμμίξασα, καὶ μικλάξασα καὶ τὸν ἐματῆς αὐχένα περιχρίσασα, λέγει αὐτῷ, Πάτεαν, ὡς δύνη. Οὐ δὲ μετὰ δυνάμεως κατενέγκας τὸ ἕιρος ἀπέτεμεν εὐθέως τὴν τιμίαν αὐτῆς κεφαλὴν. Καὶ οὕτω νικήσασα τῶν δυσμενῶν τὴν κακουργίαν διπλοῦν τὸν στέφανον τὸν τοῦ μαρτυρίου καὶ τῆς ἀγνείας ἀνεδήσατο.

Ωστάτως δέ τις καὶ ἄλλη γυνὴ εὐπρεπεστάτη, κόρη οὖσα καὶ [P. 266] παρθενίαν ἀσκοῦσα, διεβλήθη ὡς τοὺς θεοὺς ἐνυδρίζουσα· ἦν συλλαβόμενος καὶ μαστιγώσαντες μὴ ὑπάκουουσαν τῇ τούτων δυσσεβείᾳ παρέδωκαν εἰς πορνεῖον, ἐντελάχμενοι τῷ ταύτην νέμοντι κομίζειν ὑπὲρ αὐτῆς ἡμερήσιον

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(75) Nempe ut Pascha Judaico instituto ac die celebraretur XYL.

νομίσματα τρίχ. Ὅς ἐκδοτον αὐτὴν ἔστησε τοῖς βουλούμενοις καὶ πολλῶν πρὸς αὐτὴν εἰς πηδώντων, πάντας ἀπεκρούετο, προφασίζομένη, ἐλκος ἔχειν ἐπὶ κρυπτοῦ τόπου καὶ τούτου τὴν ἀπαλλαγὴν ἐκδέξασθαι. Οὕτως οὖν τούτους ἀπεβουκλώσας τὸν Θεὸν λέγετεν ἀσπιλὸν τὴν παρθενίαν αὐτῆς δασύλαξαι. Καὶ δὴ ὑπήκουεν αὐτῆς ὁ Θεός. Καὶ ἐρχεται τις νεανίσκος περιφανής καὶ λίαν εὐσεβής ἐσπέρας βαθείας πρὸς τὸν πορνοδοσὸν, καὶ διδωσιν αὐτῷ νομίσματα πέντε, λέγων Ἔασόν μοι ταῦτην τὴν κόρην.... τὰ λιμάτια αὐτοῦ, καὶ παρικαλύψας τὴν κεφαλὴν αὐτῆς ἐξέπεμψεν αὐτὴν ὄφθορον καὶ ἀνέπαρον. Ἡμέρας δὲ γενομένης καὶ τοῦ δράματος γνωσθέντος ἐκρίθη ὁ νεανίας ἀναιρεθῆναι, καὶ τούτου γενομένου ἐπλήρωσε τὸ Κυριακὸν λόγιον τὸ φάσκον· Μείζον τετυπηκείτην ὡδεῖς ἔχει, ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῆ ὑπὲρ τῶν φίλων κύτου.

Ομοίως καὶ ἐτέρους μονάχοντος κατατζεθέντος ὑπὸ τῶν ἀσεβῶν, μετὰ πολλὰς ποινὰς καὶ μάστιγας τελευτῶν ποντρῶν ἐπεύτησαν ἐπίνοιαν εἰς φθορὴν τῆς σωφροσύνης τοῦ δικαίου. Ἐν τινὶ γάρ κατέφθασθην στρώσαντες καὶ τὸν ἄγιον ἐν αὐτῇ δεσμησάντες ἐπαρῆκαν αὐτῷ γύναιον ἀσεμνον, ὃς ἂν μὴ δυνάμενος τὰς ἐκ ταύτης μηχανὰς διαφυγεῖν καὶ ἄκων εἰς τὴν ποντρὴν καθελκυσθῆναι πρᾶξειν. Τῆς δὲ τούτῳ περιπλεκομένης καὶ καταριλούσης αὐτὸν, τὴν ἐστοῦν γλῶσσαν ἀποτεμὼν τοῖς δόδοις προσέπτεσεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτῆς, καὶ τούτου ἐστοῦ μὲν πόνους καὶ ἀλγήδονας ἀντὶ ἥδονῶν ἐπεισογάγειν. ἐκείνην δὲ σφόδρα κατέκληξε καὶ ἀηδίας ἐνέπλησε τῷ ρεύματι τοῦ αἵματος. Ἀπερ ἀκούσαντες οἱ Ἑλληνες ἔθαύμαζον τὴν τῶν μοναχῶντων σωφροσύνην καὶ ἀκρίτειαν.

Ἔπηθέντες οὖν οἱ δυσσεβεῖς τύραννοι Διοκλητιανὸς καὶ Μαξιμιανὸς τῷ πλήθει τῶν ἀναιρουμένων, δόγμα ἔξεθεντο ὅστε τοὺς εὐρισκομένους Χριστιανούς ἔξορύττεσθαι τὸν δεξιὸν τῶν ὄφθαλμῶν, οὐ μόνον διὰ τὸ δόδυνηρὸν, ἀλλὰ καὶ διὰ γόντιμον καὶ πρόδηλον καὶ τῆς τῶν Ῥωμαίων πολιτείας ἀλλότριον.

Τῷ ζ' ἔτει αὐτῶν τὴν Βούτιρν καὶ τὴν Κοπτὸν, πόλεις ἐν Θήρηις τῆς Διγύπτου, ἀποστατησάσας τῆς τῶν Ῥωμαίων ἀρχῆς εἰς ἔδαφος κατέσκαψαν. Τῷ θ' ἔτει ὡς ἐν στήλῃ ἐνέγραψαν οἱ δυσσεβεῖς καθ' ἡμῶν ὡς πάντων ἀναιρεθέντων Χριστιανῶν πάσης εὐθνίας καὶ εὐχρεσίας, Ῥωμαίων πολιτείας πλησθεῖσας, κακῶς ὑπελάμβανον οἱ ἀλάτορες· διὸ καὶ λιμὸς καὶ λοιμὸς καὶ αὐχμὸς, καὶ πάντας διτιοῦν ἔστι κακὸν εἰπεῖν, τοὺς ἀνθρώπους μετῆλθε, [P. 267] καὶ τινος ἐτέρου νοσήματος μοιρά. Ἐλκος δὲ τὸν φερανύμως τοῦ πυρώδους ἀνθρακος λεγόμενον, καθ' ὅλον μὲν ἔρπον τὸ σῶμα, σφαλερούς δὲ τοῖς πεπονθόσιν ἐνεποίει κινδύνους. Οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ κατὰ τῶν ὄφθαλμῶν ἔξαιρέτως ἐπὶ πλειστον γενόμενον μυρίους ὅσους ἀνδρας ἄμα γυναικὶ καὶ παισὶ πηρούς ἀπειργάστο. Καὶ σὺν τούτοις προσεπανίσταται τῷ τυράννῳ ὁ πρὸς Ἀρμενίους πόλεμος, ἀθρώως ὥφ' ἔνα καὶ τὸν αὐτὸν καιρὸν συρρέει-

A exigere. Ab eo prostituta omnes ad se ingressos avertit, ulcus sibi esse secreto loco mentiens, utque ejus sanationem expectarent orans. His ita deceptis, Deum precata est ut suam virginitatem impollutam sibi servaret. Estque ab eo sui voti compos facta: nam alta nocte adolescens quidam illustris atque admodum pius ad lenonem accessit, eique dedit quinque nummos, ut ad puellam hanc admitteretur . . . vestes ejus, capiteque velato intactam dimisit. Facta luce res deprehensa est, et adolescens morte multatus. Isque eo facto implevit divinum oraculum illud: Majorem charitatem nemo potest praestare quam ut vitam pro amicis impendat ⁶².

B 467 Alius monachus ab impiis correptus, cum multis cruciatibus atque flagellis non esset victus, tandem ad castitatem ejus vitiandam hoc est a malis initum consilium. Lectum in quodam horto sternunt, eique sanctum istum hominem illigant; immittuntque ieiū impudicam mulierem, ut cum ejus tentationes subterfugere non posset, ita invitus quoque ad obscenam rem pertraheretur. Is ergo, cum amplexa cum mulier deoscularetur, linguam suam dentibus præcisam in faciem mulieris expuit. Quo facto et dolores sibi loco voluptatis intulit, eamque vehementer perterfecit, sanguinisque fluxio plurimum attulit molestia. Græci porro his auditis monachorum continentiam et perfectionem admirari.

C Victi autem impii tyranni Diocletianus et Maximianus multitudine necatorum, edixerunt ut Christianus si quis esset inventus, ei oculus dexter erueretur; quod supplicium non modo propter dolorem, sed et propter conspicuam ignominiam inusitatissimum Romanis moribus prænæ genus, grave fore arbitrabantur.

D Septimo imperii sui anno Busirin et Coptum; quæ urbes Ægypti sunt et ad Thebas pertinent, quod eas a Romano imperio defecissent, solo aquaverunt. Nono anno in statua ediderunt, omnibus Christianis interfectis, Romanum imperium rebus prosperis affluxurum. Secus autem 468 evenit quam furiis istis visum fuit. Nam et fames et pestis et siccitas homines infestavit; ac ulceræ quos carbunculos vocant, per totum serpentia corpus periculosos morbos afferebant, præsertim autem oculis ut plurimum occupatis, multa virorum, mulierum puerorumque millia mutilaverunt. Simul et bellum Armenium tyranno incidit. Tot tantaque simul mala eodem tempore ingruentia impiam adversus Deum audacemque ejus jactantiam refutaverunt, cum is eo quod simulacris divinum cultum exhiberet Christianosque oppugnaret. nullum eorum, nedum simul

⁶² Joan. xv, 13.

omnia, sibi metuendum secure putavisset. Hæc ergo confertim irrerunt, principiumque simul exitii tyranno appetiit. Atque is quidem cum suis legionibus bello Armenio incumbebat, reliquos autem ei subditas urbes inhabitantes graviter fames juxtaque pestis affligeant; ac innumeri per urbes, plures etiam per agros et pagos peribant, et prope universi cum alimentorum defectum peste extinguebantur. Quippe alii gramine vescentes corporis habitum vitiabant, itaque se perdebant; alii macie consumpti, umbris mortuorum assimiles hinc inde delinquentे animo Oberabant, titubantesque in plateis concidebant. Inde nuda cadavera complures dies sepultura expertia sparsim jacebant ac spectaculum cernentibus miserabile exhibebant, quædam etiam a canibus diripiabantur. Cæterum 469 pestis omnes domos depopulabatur. Neque multo post ipsi tyranni dignam impietatis suæ mercedem tulerunt, veluti arrhabonem accipientes eorum suppliciorum quibus erant post mortem afficiendi. Nam Diocletianus, cum se imperio abdicasset, gravissimum in morbum incidit, cuius doloribus vehementibus totum corpus affligebatur, viscera inflammatione acerrima corrumpebantur, caroque universa ceræ in morem colliquabatur: Quin et luminibus miser captus atque mutilatus est. Exinde miserabiliter putredine absuptus ex faucibus multitudinem vermium ipsa cum lingua, quæ computruerat, ejecit; atque adeo in sepulcris consectorum cadaverum fetore nihilo melius fuit. Inter hæc ille spirans atque gemens mortem invocabat, atque extremo spiritu hæc verba edidit: Væ miserabili mihi et digno qui lugeatur: quam justas meorum in Christianos impiorum conatum pœnas pendo! Hæc scelesto illi postea temporis evenerunt.

τῶν ἐν τάφοις διαλυθέντων νεκρῶν διαφέρειν. Οὐ δὲ εκαλεῖτο, καὶ τὰ τελεύταια πνέων ἔφη. Οἱ μοι τῷ ἑλεεινῷ καὶ θρήνων ἀξιφέστεροι οὐδὲν τοις μοι τετολμημένων διεπεινάντων ἀξέλλαν ὑπέκειντο.

Non autem et decimo sui imperii anno Constantium, qui a pallore faciei Chlori cognomem tulit, et Maximianum Galerium Cæsares creaverunt Diocletianus et Maximianus; iisque persuaserunt ut dimisis quas 470 habebant uxoribus filias ipsorum ducerent. Theodoram duxit Constantius, Valeriam Galerius Diocletiani filiam.

Decimo anno cum Alexandria et Egyptus duce Achille rebellassent, impetu Romanorum magna est edita strages.

Undecimo anno terribilem in Christianos persecutionem excitarunt multaque sunt millia martyrum facta. Fuit is annus mundi 5787. Tunc ait Eusebius Adauctum magistrum fuisse religionis

XYLANDRI ET

GOARI NOTÆ.

(76) Lego "Ἄδωντον, quæ est Eusebii viii, 71, littera u vitio librarii extrita et Latina, ideoque Italo non male conveniens; quales sunt Honorati, Consentii, Innocentii, aliorum. Quod autem de

σαντα τῆς τοῦ δυσσεβοῦς θρασύτητος τὴν κατὰ τοῦ Θεοῦ μεγχλαυχίαν, δτι δὴ τῆς περὶ τὰ εἰδῶλα σπουδῆς αὐτοῦ καὶ τῆς καθ' ἡμῶν ἐνεκα πολιορκίας μὴ λιμὸν μηδὲ λοιμὸν μήτε μὴν πόλεμον ἐπὶ τὸν αὐτοῦ συμβῆναι καιρὸν ἐνηρύνετο. Τεῦτα δὴ οὖν ἄμα καὶ κατὰ ταυτὸν ἐπῆλθον, καὶ τῆς κατ' αὐτὸν καταστροφῆς περιειλθεῖ τὰ προοιμια. Αὐτὸς μὲν οὖν τὸν πρὸς Ἀρμενίους πόλεμον ἀμφὶ τοῖς αὐτοῦ στρατοπέδοις κατέπονεῖτο, τοὺς δὲ λοιποὺς τῶν τὰς ὑπ' αὐτὸν πόλεις καὶ χώρας οἰκούντων δεινῶς δὲ λιμὸς ἄμα καὶ δὲ λοιμὸς κατέτρυχε, καὶ μυρίοι μὲν ἐτύγχανον οἱ κατὰ πόλεις θνήκοντες, πλείους δὲ οἱ κατ' ἄγρους καὶ κώμας, ἀπάντων σχεδὸν τροφῆς ἀνδείᾳ καὶ λοιμώδει νόσῳ διεφθαρμένων. Καὶ γὰρ οἱ μὲν χόρτον διεμασώμενοι καὶ τὴν ἔξι λυμανίσμενοι διώλλυντο, οἱ δὲ

B ἀπεσκληκότες ὥσπερ εἰδῶλα νεκρὰ, ὧδε κάκεισε ψυχορήγαντες ἀνειδίμενοι τε καὶ περιολισθείνοντες, κατέπιπτον ἐν ταῖς πλατείαις. "Οθεν νεκρὰ σύμματα καὶ γυμνά, ἦφ" ἡμέραις πλείοσιν ἀταφα διερήμιμένα, θέαν οἰκτρὰν καὶ ἑλεεινὴν παρεῖχον τοῖς δρῶσιν, ζῆδη γέ τοι καὶ κυνῶν τινες ἐγένοντο βορά. Οὐχ ἡκίστα δὲ καὶ δὲ λοιμὸς πάντας οἴκους ἐπενέμετο. Μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ αὐτοὶ οἱ τύραννοι ἔξια τῆς δυσσεβείας αὐτῶν τὰ ἐπίχειρα ἐκομίσαντο, οἰονεὶ ἀρραβώνα τῶν μελλόντων αὐτοὺς μετὰ θάνατον διαδέκασθαι τιμωρίων ἐντεῦθεν κομιζόμενοι. Νέστο γάρ δεινοτέρη διαοικητιανὸς μετά τὴν ἀπόθεσιν τῆς βασιλείας περιπεσῶν ἀλγηδόσιν ἰσχυραῖς τὴν σάρκα πᾶσαν διελυμαίνετο, καὶ τὰ μὲν ἔγκατα διεφθείροντο ὑπὸ τῆς σφοδροτάτης φλογώσας, ἢ δὲ σάρξ πᾶσα κηροῦ δίκην διετήκετο. Καὶ σὺν τούτοις ἐκτυφλοῦται καὶ πηρὸς δειλαιος ἀποκαθίσταται. Κάντεῦθεν ἑλεεινῶς διαφθειρόμενος καὶ δεινῶς κατασηπόμενος σκωλήκων πλῆθος ἐκ τοῦ φάρυγγος ἀνέφερε σὺν τῇ γλώσσῃ αὐτοῦ κατασπείση. Τοσαντήν οὖν δυσωδίαν ἔξεπεμπεν ὡς οὐδὲν διάτηριψ.

[P. 268] Τῷ δὲ ὅ' καὶ ι' ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ Κωνστάντιον τὸν λεγόμενον Χλωρὸν διὰ τὴν ὡχρότητα τοῦ προσώπου αὐτοῦ καὶ Μαξιμιανὸν Γαλλερίον Καλσαρας ἐποίησαν, πείσαντες τὰς ίδιας αὐτῶν καταλιπόντας γαμετὰς τὰς αὐτῶν εἰληφέναι θυγατέρας. Θεοδώρα ἦν τοῦ Κωνσταντίου καὶ Βαλλερία ἡ τοῦ Γαλλερίου ἦτοι τοῦ Διοκλητιανοῦ θυγάτηρ.

D Τῷ ι' αὐτοῦ ἔτει τῆς Ἀλεξανδρείας σὺν τῇ Αἰγύπτῳ ὑπὸ Ἀχιλλέως ἀποστατησάσης, τῇ προσδολῇ τῶν Ρωμαίων πλεῖστοι ἀνηρέθησαν.

Τῷ ια' ἔτει φρικτὸν διαγόνδιον κατὰ Χριστιανῶν ἐγείραντες πολλὰς μυριάδας μάρτυρας ἐποίησαν. Τοῦτο ἦτοι καὶ τοῦ κόσμου ἐψῆ. Καὶ φησιν Εὐσέβιος δτι Ἀδαγκτος (76) μάγιστρος ἐμαρτύρησε.

ejus uxore et filiabus refert, id Eusebius capite sequenti nequaquam his tribuit, sed aliis apud Antiochenam hoc modo stupro elapsis. Porro quid dignitatis sit magister, ex Eusebii de Adaucto

Τὴν δὲ γυναικὸς αὐτοῦ καὶ τῶν θυγατέρων ζητουμέ-
νων, διὰ τὸ μὴ διαφθερῆναι τὴν σωφρονύνην ἐστὰς
ἴρριψαν κατὰ τοῦ ποταμοῦ. Ζητητέον οὖν εἰ ἀρι-
θμοῦνται εἰς μάρτυρας.

Τῷ ιβ' ἔτει Μαξιμιανὸς δὲ Ἐρκούλιος Γαλλίας καὶ
Βρεττανίας, Κωνστάντιος δὲ Ἀλανίας καὶ Ἀφρικῆς
ἐκρήτησαν.

Τῷ ιγ' ἔτει τοὺς ἐν στρατείᾳ Χριστιανοὺς ἔξ-
εβαλον.

Τῷ ιζ' δὲ Γαλλέριος Μαξιμιανὸς κατὰ Ναρσέως
τοῦ τῶν Περσῶν βασιλέως ἐκδραμῶν τοῦτον μὲν
ἔδιωξε, τὴν δὲ γυναικὰ αὐτοῦ ἀφελόμενος καὶ πάντα
τὰ αὐτοῦ, καὶ σφαγὴν μεγάλην ποιήσας, ὑπέστρεψε
πρὸς Διοκλητιανὸν, καὶ βαλάντια πεπληρωμένα
ἔχων λίθινα τιμίων καὶ μαργαριτῶν, ἀφ' ὧν περώτος
Διοκλητιανὸς ἐσθῆτι καὶ ὑποδήμασι λίθοις τιμίοις
καὶ χρυσῷ κεκοσμημένοις ἔχριστο, προσκυνεῖσθαι
τε ἐστὸν παρὰ τὸ ἐξ ἀρχῆς ἔθος ἔκελεντος καὶ θραμ-
βον ἐπετέλεσεν. Ὁνομάσθη δὲ θραμβὸς ἀπὸ τῶν
ἐπῶν τῶν εἰς τὸν Διόνυσον θρίασιν γάρ τὴν τῶν
ποιητῶν μνιάν λέγουσιν· ή ἀπὸ τοῦ θρίας, τὰ φύλλα
τῆς συκῆς ἀνακειμένης τῷ Διονύσῳ. Τότε καὶ δέ μέ-
γας Σιλβεστρος τῆς Ῥωμαίων Ἐκκλησίας ἐκράτει
ἐπὶ χρόνους κη'.

Κωνσταντίου δὲ τοῦ υἱοῦ Κωνσταντίου ἐν τῇ Ἀνα-
τολῇ καὶ Παλαιστίνῃ μετὰ τοῦ Γαλλέριου τυγχάνον-
τος, ὡς αὐτὸν δὲ Γαλλέριος ἐώρα τὰ Χριστιανῶν
φρονοῦντα συνέσει τε ψυχῆς καὶ ρώμη σώματος καὶ
τῇ περὶ τὴν πατέρευσιν εὐφυΐᾳ προκόπτοντα, μαντεύ-
σάμενος τε τοῦτον καταλύτην ἐσεσθαι τῆς τυραννί-
δος καὶ τῶν δογμάτων αὐτοῦ, δόλῳ φαντάσαι τοῦ-
τον ἔσχιφατο. Θείᾳ δὲ προμηθείᾳ φυμῆ τὴν σωτηρίαν
πορίζεται καὶ πρὸς τὸν ἕδιον πατέρα διασώζεται,
πολλὰ σὺν αὐτῷ τῷ σώσαντι εὐχαριστῶν Χριστῷ.

Τῷ ιη' ἔτει Διοκλητιανοῦ Θεοτέκνῳ γένηται πειθό-
μενος δὲ Γαλλέριος διωγμὸν κατὰ τῶν Χριστιανῶν
ζγειρεν. Οὗτος δὲ θεότεκνος ὑποθήκη [P. 269] Μαξι-
μιανοῦ τὰ ἐπὶ Χριστοῦ δῆθεν παρὰ Πιλάτου πρα-
χθίσαντα πλασάμενος, ὑπόμνηματα πάσσος βλασφη-
μίας ἀνάπλεις κατὰ πόλιν καὶ κώμην ἔσταλκε,
Μαξιμιανοῦ προστάξαντος τοῖς γραμματοδιδασκάλοις

XYLANDRI ET GOARII NOTÆ.

narratione et ex aliis colligera licet. Hodie quoque magistri vel aulæ vel equitum in aulis sunt. Et prædivites suis eos magistros historia Xyluntæ in Leone Iconomacho docet. Quod ad quæstionem attinet. August. i, 26, de Civit. Dei, ait se nihil audere de iis temere pronuntiare quæ harum similes exitus habuerunt. Sed ista aliorum sunt. XYL. — Eusebius de hoc præclaro martyre viii, 23: 'Ρωμαῖς ἀξίας ἐπειλυμένος, 'Ἄδαυκτὸς ὄνομα, γένος τῶν παρ' Ἰταλοῖς ἐπισήμων, διὸ πάστος προ-
ελθὼν ἀνὴρ τῆς παρὰ βασιλεύει τιμῆς, ὃς καὶ τὰς καθόλου διοικήσεις τῆς παρ' αὐτοῖς καλούμένης μα-
γιστρότητός τε καὶ καθολικότος. Quidam Romanorum dignitatum summis potitus. Adauctus nomine, genus ab Italis nobilissimum ducens, vir per omnes honorum, qui ab impp. sunt gradus proiectus, ita ut magisterii ab ipsis vocati, et generalis administrationis principatum obtinuerit. Græca ex animi propensiō juxta Chrisostophorsoni versionem non exhibui, quia ultima verba reddidit magistri officiorum et quæstoris generalis munera integre et incorrupte

A causa supplicio affectum, uxorem autem ejus et duas filias, cum quærerentur, ne pudicitia ipsarum violaretur, sese in amnem abjecisse. Quæstio igitur est, sintne eæ martyribus annumerandæ.

Duodecimo anno Maximianus Herculeus Galliam et Britanniam, Constantius Alaniam et Africam obtinuerunt.

Decimo tertio anno Christianos milites exauctarunt.

Decimo septimo Galerius Maximianus excursione contra Narsen Persarum regem facta eoque in fugam acto uxorem ejus omniaque bona cepit, magnaque cæde peracta ad Diocletianum rediit, afferens etiam loculos lapidum pretiosorum et uniorum plenos. Exinde veste ac calceis auro gemmisque ornatis Diocletianus uti coepit, seque contra pristinum morem adorari jussit, ac triumphavit. Triumpho nomen est a carminibus 471 quibus Bacchus celebratur: thriasis enim furorem poeticum vocant. Vel a Thiriis, hoc est foliis fucus, Baccho sacræ. Tunc etiam magnus Silvester Romanæ Ecclesiæ per annos 28 præfuit.

Galerius porro Constantium Chlori filium secum in Oriente et Palestina degentem Christianis favere intelligens, eumque prudentia, robore ac doctrina augeri subinde animadvertisens, præsagiensque ab eo tyrannidem suam et impiam superstitionem abolitum iri, dolo necare instituit. Divina autem providentia factum est ut is fuga sibi consuleret salvusque ad patrem perveniret, Christo salutis suæ auctori cum eo magnas agens gratias.

Anno decimo octavo Galerius Theotecni præstigiatoris suasione in Christianos persecutionem excitavit. Is Theotecnus jussu Maximiani rem a Christo apud Pilatum gestam composuit, commentariosque suos omnis generis impiorum maledicitorum plenos per omnes urbes atque pagos circummisit. Maximiano ludorum magistris præci-

D exsecutus, magisterii siquidem præfecturam, magistri officiorum dignitatem indicasse ratus, de quæstore generali tacui, cou de munere ob officiorum magistro diverso, quorum utrumque in ea qua tunc erat imperium amplitudine et mole solus unus gerere nequiret; nec καθολικότης, ἀπὸ τῆς μητρότητος σε Jungenda, quas particula conjunctiva voluit Eusebius esse connexas; ita ut Adaucti magisterium generale esset, et in plures (ut a magistris rei privatae dignoscendum) extenderetur: ac non palatinus tantum et principis ministris, ait Pancirollus in Notitiam imperii Orientalis c. lxii, necnon scholis palatii arma tractantibus, sed et fabricis et limitaneis ducibus et comitibus imperaret. Hæc fusa de magistro, cuius dignitate plures ornatos recenset Cedrenus: viginti quatur sua legationis tempore ex visu numeravit Luitprandus, prout statutum reliquit l. vi, c. ult., cunctique ut dignitate, ita summa auctoritate, labentis imperii seculis sunt potiti. GOAR.

piente ut eos pueris proponerent, quo nostra **A** ταῦτα τοὺς παῖδας ἐκδιδόσκειν, ὡς δὲ διαγελῆτο τὸ καθ' ἡμᾶς μυστήριον.

Decimo nono edixerunt imperatores ut templa Christianorum solo æquarentur, libri sacri comburerentur, Christianique aut simulacris sacrificarentur aut tormentis intolerabilibus enecarentur.

472 Anno vicesimo Diocletianus et Herculeus recordia impulsi una die imperio se abdicarunt, suo loco imperium Orientis Galerio Diocletiani genero, Occidentis Constantio Herculei genero mandantes. Ac Diocletianus quidem cum privatus annos duodecim vixisset, lingua ei et faucibus putrefactis, cum magnam vim vermium ejecisset, extinctus est. Herculens imperium recuperare aggressus, cadente ad irritum conatu, suspendio **B** vitam finiit. Galerius a vermis corrosus obiit.

Constantius autem cum vir esset optimus atque piissimus, iisdem artibus filium Constantimum imbuuit. Nunquam fuerat socius consilii de vexan-
dis Christianis, sed et suos subditos aperte ac libere nostram religionem colere passus est. Mor-
tuus est in Britannia, cum imperasset biennium, Cæsar fuisse annos 13. Ex Helena, prima sua uxore, genuit Constantimum, qui Magnus est cognominatus, apud urbem Daciæ, eumque Romæ coram universo populo suo imperatorem desi-
gnavit, cum superessent etiam reliqui ejus filii, Constantius, inquam, pater Juliani, ac Gallus, qui et Dalmata, junioris Dalmati pater. Habet etiam filiam Constantiam, quæ Licinii, uxor fuit, nata Herculi filia Theodora. Ipse pater magni filia Claudi imperatoris natus fuit.

Constantinus Magnus statuta fuit mediocri, la-
tus humeros, cervice crassa : unde et cervicosum nominabant. Ruber fuit, capillo non denso **473** neque crispo ; barba rara, et faciem paucis locis tegente ; naso aliquantum incurvo, oculis leoninis gratiosus, ac vultu serenissimo. Litteras mediocri-
ter tenuit, continentia ad frenandas ventris cupi-
ditates perfectissima ornatus ; qua etiam usus multos corporis evitavit morbos, cuius non salu-
bris constitutio lepram minabatur et prava multa efferebat.

Galerius ergo Maximianus in Italiam reversus Cæsares duos creavit. Maximianum filium suum, qui Orientem regeret (sub quo etiam, qui cum magno erant Basilio Patres, propter ejus persecu-

XYLANDRI ET

(77) In descriptione formæ Constantini Magni est eum fuisse dictum Τραχηλῖν, quod cervicosum transtuli. Apud Aurelium Victorem est Traculum fuisse cognominatum, sed aliam ob causam. Xyl. Apage a tam præclare colendoque principe cervi-
cosi, quam hic comminiscitur Xylander, insamem vocem. Et qui os humerosque deo similis Con-

ταῦτα τοὺς παῖδας ἐκδιδάσκειν, ὡς δὲ διαγελῆτο τὸ καθ' ἡμᾶς μυστήριον.

Τῷ ιθ' ἔτει πρόσταγμα ἐδόθη βασιλικὸν, τὰς ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ ἑδαφίζεσθαι καὶ τὰς θεας βίβλους κατακατεσθαι, καὶ πάντα Χριστιανὸν ἦ θύειν τοῖς εἰδώλοις ἢ ἐν βασιλίοις ἀνυποστάτοις ἀποθνήσκειν.

Τῷ κ' ἔτει τῆς κύτου βασιλείας Διοκλητιανὸς καὶ Μαξιμιανὸς ὁ Ἐρκούλιος ἐξ ἀποιοιας ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ τὴν βασιλείαν ἀπέθεντο, καταστήσαντες ἀντ' αὐτῶν βασιλεῖς τῆς μὲν Ἐφέσου Γαλλέριον Μαξιμιανὸν, τὸν Διοκλητιανὸν γαμβρὸν, τῶν Ἐσπερίων δὲ Κωνστάντιον τὸν Ἐρκούλιον γαμβρὸν. Καὶ δὲ μὲν Διοκλητιανὸς ἰδιωτεύεταις ἐτῇ τῇ γλώσσῃς αὐτοῦ σαπεῖσθε μετὰ νοῦ φάρυγγος καὶ πλῆθος σκωλήκων ἀναβραστῶν τὸ πνεῦμα ἀπέρρηξεν, δὲ δὲ Ἐρκούλιος τὴν βασιλείαν ἀνκλαδίσθαι βουλήθεις καὶ μὴ ἐπιτυχὼν ἀπῆγατο. "Οὐ δὲ Γαλλέριος σκωληκόβρωτος γεγονὼς ἔξεψυξεν.

'Ο δὲ Κωνστάντιος λίαν ἀγαθὸς ὅν καὶ εὐσεβής καὶ τὸν υἱὸν Κωνσταντίνον δομοίως ἐπαιδεύει, καὶ τῷ καθ' ἡμῶν διωγμῷ οὐδεμῆν ἐκοινώνειν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὑπὸ αὐτὸν χριστινίζειν ἀδεῶς καὶ ἀκαλύτως ἐπέτρεπε. Τελευτὴ δὲ ἐν Βρεττανίαις, βασιλεύσας ἐτῇ δύο. Κατίσχρο δὲ ἦν ἐτῇ ιγ'. "Ος ἐγέννησεν ἐξ Ἐλένης τῆς πρώτης αὐτοῦ γυναικὸς Κωνσταντίνον τὸν μέγαν καὶ ἀγίον, περὶ τὴν τῆς Δακίας πόλιν· δὲν καὶ ἀναγρούειν ἀντ' αὐτοῦ βασιλέα ἐν 'Ρώμῃ ἐπ' ὄψει παντὸς τοῦ λαοῦ, περιόντων καὶ τῶν λοιπῶν αὐτοῦ πατέων, Κιωνσταντίου, φημὶ, τοῦ πατρὸς Ἰουλιανοῦ καὶ Γάλλου τοῦ καὶ Δαλμάτου μεθ' ὅν καὶ θυγατέρα εἶχε Κιωνσταντίαν τὴν Λικιννίου γαμετήν, ἐκ Θεοδώρας τῆς θυγατρὸς Ἐρκούλιου γεννηθείσαν. Οὗτος δὲ δὲ Κωνσταντίος δὲ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου πατέρος θυγατρὸδούς ἦν Κλαυδίου τοῦ βασιλέως.

"Ἔν δὲ τῇ ἕδετῇ δέ Μέγας Κωνσταντίνος μεσῆπι (77), εὐρύτερος τοὺς ὕμους καὶ παχὺς τὸν αὐχένα, δοθεὶς τῷ Τραχηλᾶν αὐτὸν ἴπωνέμαζον, τὴν χροιὰν ἐρυθρός, τὴν τρίχα τῆς κεφαλῆς οὐδὲ διπεινοῦ οὐδὲ οὐλῆν ἔχων, τὴν δὲ τοῦ γενεοῦ ψιλήν πως καὶ πρὸς τὸ μῆδε φύειν πολλαχοῦ τοῦ προσώπου, τὴν ρίνα ἐπιγρυπόν, τὸ δὲ δόμα παραπλήσιον λέοντι, χαρίες καὶ φαιδρότατος, παιδίας μετασχῶν μετρίας. Τὸ δὲ ἐγκρήτεύς περὶ τὰς ἐπιθυμίας τῆς γαστρὸς εἰς ἄκρον κεκοσμημένος, ἐν τοῦτῳ τὰς πολλὰς διαφέγγειν τοῦ σώματος νόσους, οὐχ ὑγιῶς αὐτοῦ δια-
Dειπειμένου, ἀπειλούντος τε λόγην καὶ φύοντος πλει-
στα μοχθηρά.

[P. 270] Γαλλέριος τοῖνυν Μαξιμιανὸς ἐπὶ Ἰταλίαν ἐλθὼν ἐχειροτόνησε Καίσαρας δύο, Μαξιμιανὸν μὲν τὸν ἕδον υἱὸν κατὰ τὴν Εύραν, ἐφ' οὗ καὶ οἱ πρὸς πατρὸς τῷ μεγάλῳ Βασιλείῳ πατέρες διὰ τὸν αὐτοῦ

GOARII NOTÆ.

stantinus Τραχηλᾶς, seu *lata ererisque cervice* (*corporeæ fortitudinis et ingenii animi signis*) *conspicuus*, *communi verborum copia laudem potius suæ celsitudini imparem accipiat, quam uno solo minus feliciter adinvento injuriam et offendam patiatur*. GOAR.

νι εἰς ἑρμούς μαχρύναντες ἐρυγαδεῖθισκν, ιν δὲ κατὰ τὴν Ἰταλίαν. Οἱ δὲ ἐν Ῥώμῃ ὄνται ἀντγόρευσαν Μαξέντιον τὸν υἱὸν Μαξι-
τοῦ Ἐρκουλίου βασιλέα.

ἥσας οὖν ὁ θειότατος καὶ χριστιανικώτατος
ἢ Κωνσταντίνος ἔβασιλευσε Γαλλιῶν (78)
επεινάκες. Τῷ πρώτῳ οὖν αὐτοῦ ἔτει, τῆς δὲ
αρχώτευσι σῆμα, τοῦ δὲ κύριου ἐψίζ τέσσα-
ιοι συνεβασιλευσον αὐτῷ, Μαξιμιανὸς δὲ Γαλ-
λῶν δυοι: Καίσαρα, Σεβήρῳ καὶ Μαξιμιανῷ
Ιλερίου νιψ καὶ Μαξέντιφ τῷ νιψ τοῦ Ἐρ-
κουλίου, ἐν Ῥώμῃ ὥπλο τῶν στρατιωτῶν ἀνγορευ-
τατοι. Οὔτοις ἀλλαγῆσον ἔπεινδον ὑπερβάλλειν
κατὰ Χριστιανῶν πόλεμον, πάσῃ τε κακῇ
ηλυμανίᾳ συζῶντες ἀντομαῖς βιερῶν τῶν
ινουσῶν γυναικῶν ἐν μαντείαις ἐχρῶντο, ἀρ-
τε καὶ φόνοις, καὶ δτα τοιαῦτα.

δὲ Σεβήρου τελευτήσαντος Αικίνιον οἱ Ῥώ-
Καίσαρις ἀνηγόρευσαν, Κωνσταντίνῳ χαριζό-
γραμβρῷ κύτον δόντε εἰς ἀδελφὴν Κωνσταντίνην,
τοκρινόμενον ψευδῶς τὴν καθ' ἡμές εὐτέ-
Μαξέντιος δὲ πάνοδεια τοῖς Ῥωμαϊοῖς ἐποίει-
τας τε γάρ οὐσίας κύτῶν καὶ γυναικας καὶ
μαρτυριας, καὶ αὐτοὺς πολυτρόπως ἀνήρει,
ιέτρα τοῖς διάμοσιν ἔχακολουθῶν ἐπετέλει.
καὶ πρεσβεῖαν οἱ Ῥωμαῖοι πρὸς Κωνσταντί-
νησμένοι κατὰ τοῦ δυσσεδοῦς Μαξέντιον τοῦ-
γειριχν. Οὐ δὲ Μαξέντιος τὸν παραρρέοντα τῷ
ποταμῷ νυκτὶ γεφυρώσας κατὰ τοῦ μεγάλου
αντίου ἀντιπαρετάξατο. Οὐ δὲ δεδιώς τὰς τοῦ
ιου γοργεῖας ἐν πολλῇ ἀγωνίᾳ ἦν. Φαίνεται
τῷ ἐν ἔκτῃ ὥρᾳ τῆς ἡμέρας ὁ τίμιος σταυρὸς,
υτὸς κατεκενασμένην ἔχων ἐπιγραφὴν δι'
ιν. Ἐν τούτῳ νίκα. Ἐν δράματι δὲ τῆς νυκτὸς
ται αὐτῷ ὁ Κύριος, λέγων. Χρῆσαι τῷ δει-
σοι σημείῳ, καὶ νίκα. Τότε σταυρὸν χρυσοῦν
τοι, δι' ἔστι μέχρι: καὶ νῦν, ἐκέλευσε προσγειν
πολέμῳ καὶ συμδολῆς γενομένης ἡ ττιθονα
ι Μαξέντιον, καὶ τοῦ πλιθούς ἀναιρουμένου
τοις σὺν τοῖς λοιποῖς τῇ γεφύρᾳ ἐπέδη φεύ-
γεις θείᾳ δυνάμει διαρράγεισα ἐν τῷ ποταμῷ
κατεπόντισεν. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι λυτρωθέντες
ιν πονηροῦ Μαξέντιον τυραννίδος, τὴν πόλιν
ιώσαντες, ἐσεδέξαντο μετὰ χαρᾶς τὸν νικητὴν
αντίου σὺν τῷ νικοποιῷ σταυρῷ, σωτῆρα
ἀνευφριμοῦντες.

271] Τῷ ζ ἔτει: τῆς βασιλείας αὐτοῦ ὁ Μέγας
αντίος τῆς Ῥώμης χριτίσας πρὸ πάντων
ίψων τῶν ἀγίων μαρτύρων τῇ δσίᾳ ταφῇ
ικε, καὶ τοὺς ἐν ἔσοραις ἀνεκαλέσατο. Καὶ
ιδέστρου τοῦ ὀσιωτατοῦ πάπα Ῥώμης βα-
σι καὶ τῆς λαβῆς ἔξελευθεροῦται τρόπῳ τοφε-
ώμην εἰς ελῶν μετὰ τὴν κατὰ Μαξέντιον νί-
τει λατρούς θεραπευθῆνας τῆς νόσου. Καὶ

XYLANDRI ET GOARI NOT.E.

Hoc secum felicis ominis Galliarum regnum
idit, ut sibi et Ecclesiae datus e cœlo rex,
inter fideles principes primas obtinet, ita et

tionem in solitudines longe fugere coacti sunt), et
Severum, qui Italiæ imperaret. Milites autem
Romæ Maxentium Maximiani Herculei filium
imperatorem constituerunt.

Constantinus ergo magnus, imperator piissimus,
imperium Galliæ ac Britanniæ obtinuit. Primo
ejus anno, qui fuit a natali Christi 291, ab exordio
mundi 5797, habuit in imperio quatuor collegas,
Galerium, hujus filium Maximianum, et Severum,
Cæsares hos duos, et Maxentium Herculei filium,
Romæ a militibus imperatorem designatum. Hi
certatim Christianos persequentes vitam per omne
scelus ac libidinem habebant; 474 gravidarum
quoque fetus exsecabant, iisque ad divinationem
utebantur, rapinis, cædibus aliisque flagitiis dediti.

Mortuo Severo Romani Licinium Cæsarem creant
in gratiam Constantini, cuius sororem Constan-
tiam uxorem is habebat, falsoque simulabat se
Christianum. At Maxentii atroces erant in Roma-
nos injuriis, facultates, uxores filiasque eorum ra-
pienlis, varieque ipsos trucidantis, dæmonibusque
ad quavis flagitia obeunda obtemperantis. Ideo
Romani Constantiū missis legatis adversus
Maxentium evocaverunt. Maxentius fluvium qui
Romam præterfluit, ponte ex navibus confecto
juxxit, castraque castris Constantini opposuit.
Contantino præstigias Maxentii metuenti, ideoque
gravi sollicitudine detento, sexta die hora venera-
bilis crux ex luce apparuit cum inscriptione ex
stellis facta: In hoc vince. Noctu quoque ei Dominus
apparuit adstantis, promittensque ei, si demonstra-
to uteretur signo, victoriam. Itaque Constantinus
auream crucem, quæ etiamnum exstat, tumultuario
opere confectam præferri in pugnam jussit; eaque
commissa victus est Maxentii exercitus, ac plerique
occisi. Ipse cum reliquis fugiens Maxentius cum
in pontem venisset, is divina vi ruptus universos
n fluvium dejecit atque submersit. Romani tyran-
nide scelerati Maxentii liberati urbem coronis
ornant, victoremque 475 Constantiū laeti in
eam recipiunt, una cum cruce victoriæ datrice,
servatoremque cum faustis acclamationibus prædi-
cant.

D Septimo imperii sui anno Magnus Constantinus
Roma potius nihil antiquius habuit quam reliquias
sanctorum martyrum honeste sepelire et exsules
revocare. Tunc etiam a Silvestro sanctissimo Romæ
papa baptizatus leproaque hoc pacto liberatus est.
Cum victo Maxentio Romanam intrasset, medicos ad
se convocat qui morbum depellerent. Ecce autem
Judæi quidam imperatorem accedunt, qui lavacrum

Christianissimi nomen assequeretur, unusque sa-
cerdos et divinissimus præ ceteris proclamare-
tur. GOAR.

lactentium puerorum sanguine impleri in eaque ablui juberent, ita lepra liberandum. Conducuntur itaque ejus rei causa infantes cum matribus; quarum ejulatus, crinium evulsiones, aliaque qualia intimus dolor hominibus exprimit, quid referre attinet? Sane Constantinus ista videns ipse quoque illacrymavit, dixitque: Præstat me solum male mori quam istos infantes, præsertim incerto rei exitu. Similque his dictis matres benigne donatas indemnes dimisit. Mox per insomnium vidi duos magnos illos apostolos Petrum et Paulum, a quibus monebatur uti urbis episcopum Silvestrum requireret: ab hoc ei lavacrum demonstratum iri, quod et animæ et corporis mala posset eluere. Redit ergo Silvester Romam, qua ob ingraeventes persecutiones exsulaverat, et Constantimum Christianæ religionis doctrina imbuit, atque baptizat. Qui cum de sacro adscenderet lavacro, illlico corpore ejus quædam squamas piscium similitudine attingentia 476 deciderunt, fuitque purgatus, et totus ita mundus ut solet mundus esse infans recens natus. Id cum videret populus, ingens multitudo baptizata est, atque etiam Crispus, Constantini filius.

Qui autem dicunt Constantimum morte demum appropinquante ab Eusebio Nicomediæ episcopo Ariano fuisse Nicomediæ baptizatum, errant. Dicunt ab eo baptismum dilatum, quod speraret se in Jordane baptizatum iri. Quid vero obstabat cur non jam tum in Jordane baptizaretur, cum et Galerium in Oriente debellaret et denuo in Persiam proficeretur? Jam quod eum nonnulli spuriū calumniantur, extremæ est improbitatis, cum ejus stirps imperatoria fuerit etiam ante Diocletianum. Pater enim magni Constantini fuit Constantinus, filia Claudiī imperatoris natus: is exprimas uxor Helena Constantimum sustulit, velut indicatum a nobis fuit.

Baptizato Constantino Deus per beatum Silvestrum magna edidit miracula; de quibus omnibus unicum commemorabo. Ad fundamenta Capitolii Romæ, descensu graduum 365, inferne habitabat draco quidam, cui Græci quotidie rem sacram faciebant. Absque enim hoc esset, subito irruens multos ladebat. Eo Silvester descendit, et inventa exigua 477 cella, quæ æreis apta erat foribus, has obdens in nomine Jesu Christi draconem interfecit.

Nonum annum imperante Constantino, Metrophanes iv episcopus Byzantii creatus est. Hæc cum in Oricnte Maximianus Galerius audivisset, bellum adversus Christianos movit. Decimo anno sui imperii, Constantinus Magnus et Licinius Cæsar contra Galerium arma paraverunt. Et Constantinus fuso exercitu Galerii, universos occidit. Ipse Galerius projecto diademeate, cum paucis fidissimis fuga elapsus, a pago ad pagum discurrit, sacerdotesseque simulacrorum, mystas, vates et ariolos ut

A δὴ Ἰουδαῖοι τινες ἔρχονται λέγοντες ὅτι κολυμβήθραν χρὴ ποιῆσαι ἀφ' αἰματος ὑπομαζίων βρεφῶν καὶ ἐν αὐτῇ λουσάμενον καθαρισθῆναι. Συνάγονται οὖν τὰ βρέφη μετὰ τῶν μητέρων. Καὶ τί δεῖ λέγειν τοὺς τῶν μητέρων δύναμοὺς καὶ τὰς τῶν τριχῶν ἐκκοπὰς καὶ τὰλλα δσα τοῖς ἐκ ψυχῆς δύναμένοις ἐστί; Ταῦτα ίδων ἔκεινος καὶ σύνδεσμος γενόμενος εἶπε· Καλὸν ἔστι μᾶλλον ἐμὸν κακῷ μορῷ ἀποθνεῖν ἢ ταῦτα τὰ βρέφη. Ἄλλὰ καὶ τίς οἶδεν τὸ τέλος δποίον; Ταῦτα εἰπὼν καὶ τὰς μητέρας δώροις φιλοφρονησάμενος ἀπέλυσεν ἐν εἰρήνῃ. Ταύτη τοι καὶ κατ' ὄντος ὅρᾳ τοὺς δύο μεγάλους ἀποστόλους Πέτρον καὶ Ηαूλον προτρεπεμένους αὐτὸν Σιλβεστρον ζητῆσαι τὸν ἐπίσκοπον τῆς πόλεως. Καὶ αὐτὸς ὑποδεῖξε σοι κολυμβήθραν δι' ἣς τῆς τε ψυχῆς τὰς νόσους καὶ τοῦ σώματος θεραπευθῆσθαι. Ἐρχεται οὖν δ Σιλβεστρος διὰ τοὺς ἐπικειμένους διωγμοὺς ἐν φυγαδεῖς τελῶν, καὶ βαπτίζει κατηχήσας τοῦτον. Εὐθὺς οὖν ἀπὸ τῆς θείας κολυμβήθρας ἀνερχομένου τοῦ Κωνσταντίνου ἔκέπεσον ἀπὸ τοῦ σώματος αὐτοῦ ὥσει λεπίδες, καὶ ἐκαθαρισθη, καὶ γέγονε δλον ὑγίες ὡς παιδαρίου μικροῦ. Τούτο ίδόντες οἱ λοιδοὶ ἐβαπτίσθησαν ἀπειροι, καὶ Κρισπος διὰ τοῦ Κωνσταντίνου.

Οι δὲ λέγοντες ἐν Νικομηδείᾳ κατὰ τὸν αὐτοῦ θύνατον βαπτισθῆναι ὑπὸ Εὐσεβίου τοῦ Νικομηδείας τοῦ Ἀρειανοῦ φεύδονται. Φασὶ γὰρ ἀνεβάλλεσθαι αὐτὸν τὸ βάπτισμα διὰ τὸ ἐλπίζειν αὐτὸν ἐν τῷ Ἱορδάνῃ βαπτισθῆναι. Τι γάρ ἦν αὐτῷ καὶ ἐμποδὼν, τὸν Γαλλέριον ἐν τῇ Ἀνατολῇ καταπολεμοῦντι καὶ εἰς Περσίαν πάλιν ἐκ δευτέρου εἰσελθόντι, μὴ ἀπελθεῖν καὶ βαπτισθῆναι ἐν τῷ Ἱορδάνῃ; Ἄλλὰ καὶ τὸ ὡς νόθον διεβάλλειν αὐτὸν πάσσης κακίας ἐστίν. Π γάρ γενεὰ αὐτοῦ βασιλικὴ ὑπῆρχε καὶ πρὸ Διοκλητιανοῦ. Καὶ γάρ διαπήδησε τὸν βασιλέως, καὶ ἐκ τῆς Ἐλένης τῆς πρώτης αὐτοῦ γυναικὸς ἔσχε τὸν Μέγαν Κωνσταντίνον, καθὼς λέλεκται.

Τούτου οὖν βαπτισθέντος μεγάλα θαυμάσια ἐπαίησεν δ θεὸς διὰ τοῦ ἐν ἁγίοις Σιλβεστρού. Ήάντα δὲ παρεῖς ἐν μόνον φράσω. Ἐν τῷ Καπιτωλῷ Ῥώμης, βαθμοὺς ἔχοντι τρικκοσίους ἐξηκονταπέντε, ἐν τῇ καταδύσει τῶν βαθμῶν καὶ τῶν θεμελίων δράκων φκει [P. 272]; παρμεγέθη; φθινοπωρίας ἐθυσίαζον καθ' ἡμέραν Ἐλληνες. Εἰ δ' οὕτω, ἀλλὰ ἐξαίρησης ἐπιπλέπτων πολλοὺς ἐλυμάνετο. Ἐκεῖσε Σιλβεστρος καταβὰς, καὶ οἰκείσκον μικρὸν ἔχοντα πύλας χαλκᾶς εύρων οὐ τὴν δράκων κλείσας τὰς θύρας τῷ ἐπικλήσει Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦτον ἀπέκτεινε.

Τῷ δὲ ἔτει τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου, Μητροφάνης ἐπίσκοπος Βυζαντίου δέ γέγονε. Ταῦτα τοινυν δ τῆς Ἐφέσου Μαξιμιανὸς δ Καλλέριος ἀκούσας τὸν κατὰ Χριστιανῶν ἀνῆκε πόλεμον. Ἐν τῷ δὲ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ δέ οἱ Μέγας Κωνσταντίνος σὺν Λικινῷ Καίσαρι κατὰ τοῦ Γαλλερίου ἀφοίζει πόλεμον, καὶ τοῖτον τρεψάμενος πάντας κατασφάττει. Αὐτὸς δὲ διάδημα τὸ διάδημα ρέψεις καὶ μετ' ὀλίγων εὐνουστάτων διάδραξ ἀπὸ κώμης εἰς κώμην φέστο, καὶ τοὺς ἵερεῖς τῶν εἰδώλων καὶ μάστας

καὶ προφῆτας καὶ μάντεις ὡς ἀπατεῶντας κατέσφαξεν. Ἐν δὲ τῷ ια' ἔτει μελλοντος κρατηθῆναι τοῦ Μαξιμιανοῦ ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, προλαβούσα θεός δργή κατέλασθεν αὐτὸν· φλὸς γὰρ ἀπὸ τῶν σπλάγχνων αὐτοῦ καὶ μελῶν ἀναφθεῖσα ἀμφοτέρους τοὺς ἀφθαλμοὺς αὐτοῦ ἐκπηδῆσα πεποίηκεν, ω̄ δὲ σάρκες αὐτοῦ σπαεῖσαι τῶν ὅστεων ἐξέπεσον, καὶ οὕτω διατεθῆς τὴν θεομάχον αὐτοῦ ἀπέρρηξε φυγήν. Τῷ αὐτῷ δὲ τρόπῳ καὶ Μαξιμίνος δ τοῦ μαρτύρου μιαρώτατος υἱὸς, μυρία δοσα καὶ ἔρρητα κατὰ τῶν Χριστιανῶν ἐπινοήσας, ἀναρθμήτοις κακοῖς ὑπεβλήθη, καὶ νόσοις παρὰ φύσιν καὶ πληγαῖς ἔκαισταις ποινηλατούμενος ἐξέψυξε.

Τῷ ιβ' ἔτει· Λικίνιον διαθῆκας ἀπατήσας τοῦ μηδὲν κατὰ Χριστιανῶν πράττειν κακὸν, βασιλέα ἀναγορεύει καὶ ἀφορίσας μοῖραν τῆς Ῥωμαίων γῆς δίδωσιν. Ἐντεῦθεν δὲ κατὰ Χριστιανῶν χάριτι θεοῦ πέπαυται διωγμός. Ἐπὶ τούτου τοῦ Λικίνιου ἐμφρέγησεν ὁ ἄγιος Θεόδωρος.

Τῷ ιδ' ἔτει μονοκράτωρ δὲ Μέγας Κωνσταντῖνος πάσης τῆς Ῥωμαϊκῆς γενόμενος πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ἔνοικον εἰς θείας φροντίδας μετέγαγεν, ἐκκλησίας ἀνεγέριψεν καὶ φιλοτίμως ταύτας πλουτίζων. Γράφει δὲ καὶ πρῶτον νόμον, τοὺς τῶν εἰδώλων ναοὺς ἀποδίδοσθαι τοῖς τῷ Χριστῷ ἀφιερωμάνοις ναοῖς· δεύτερον, Χριστιανὸς μόνους στρατεύεσθαι ἔθνῶν τε καὶ στρατοπέδων ἄρχειν, τοὺς δὲ ἐπικινόντας τῇ εἰδώλολαστρείᾳ κεφαλικῶς τιμωρεῖσθαι· τρίτον, τὰς πασταλίας δύο ἑδομάδας ἀπράτους τελεῖν, τὴν τε πρὸ τοῦ Πάσχα καὶ τὴν μετ' αὐτήν. Τὰ δὲ τῶν πηχῶν τῆς ἀναβάσεως τοῦ Νείλου ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐνομοθέτησεν ἀναρέρεσθαι, καὶ οὐν ἐν τῷ Σεράπιδι, ὡς εἴθιστο τοῖς Ἑλλήσιν. Ἀλλὰ δέοντας ἐστὶ περὶ τῆς τοῦ ἀγίου Σιλβεστρου διαλέξεως δόλιγα τινὰ εἰπεῖν.

[P. 273] Τῷ δ' ἔτει τῆς βασιλείας τοῦ εὐεστήσατον καὶ Μεγάλου Κωνσταντίνου διάλεξις γέγονεν ἐν Ῥώμῃ Χριστιανῶν καὶ Ιουδαίων. Καὶ τῶν μὲν Χριστιανῶν δὲ μέγας ἤγειτο Σιλβεστρος πάπας ὁ τῆς Ῥώμης, Ιουδαίων δὲ σὺν ἄλλοις πλειστοῖς νομομαθέσι καὶ Ζαμβρῆς δὲ μάγος, Ἐβραῖος καὶ γότης, ἐν φιλαράσταις τὴν πεποίθησιν εἶχον οἱ Ιουδαῖοι. Λέγουσι τοίνυν Ιουδαῖοι· Ἐκλέξασθε δώδεκα Χριστιανούς, οἵτινες διφείλουσι δικαιολογηθῆναι τὴν θεόν· Ο δὲ ἄγιος Σιλβεστρος ἔφη· Ἡμεῖς εἰς τὴν τοῦ θεοῦ δύναμιν ἀφορῶμεν. Εἰς γάρ ἐστιν φιλέγομεν ἀνάστα δ θεός, δίκασον τὴν δικήν σου. Οσον γάρ τῆς τῶν ἀνθρώπων βοηθείαν ὑστερούμεθα, τοσοῦτον τῇ τοῦ θεοῦ δυνάμει στηρίζουμεθα. Ήρὸς ταῦτα Ἀδιάθαρος Ιουδαῖος ἔφη· Τοῦτο τὸ ρήτορὸν διμέτερος ἔφη προφῆτης. Καὶ δ ἄγιος Σιλβεστρος· Πάντα σῆμερον ἐνταῦθα ἐκ τῶν ὑμετέρων βίβλων προσενεγκεῖν ἔχομεν καθ' ὅμιλον αὐτῶν· τότε γάρ λαχμπρὰ γίνεται νίκη, ὅταν τὸ ἐξ ἐναντίας μέρος τῆς τῶν οἰκείων διδασκαλιῶν αύθεντικὴ ἡττηθῇ. Ο βασιλεὺς ἔφη· Αὕτη δικαία ἡ κρίσις, ἐν δὲ καταναγκάζεται ἐκκοστὸς τῇ τῆς ιδίας θρησκείας αύθεντικὴ ἡττήσθι. Ἀδιάθαρος εἶπε· Τοῦ παντοκράτορος θεοῦ, τοῦ διμετέρου, λέγω, ιδίῳ στόματι λέγοντος, "Ιδετε, ιδετε,

⁴⁴ Deut. xxxii ; Isa. xlvi, 46 passim.

A impostores trucidavit. Undecimo anno, cum jam Constantinus Maximianum esset in suam potestatem redacturus, Dei ira imperatoris conatum corripiendo isto anteverit. Flamma enim ex intestinis Gallerii et membris exorta, utrumque ei oculum elicit : carnesque ab ossibus deciderunt. Sic ille affectus Deo adversantem animam egit. Eodemque modo Maximinus, scelerosi hujus sceleratissimus filius, qui infinita et ineffabilia contra Christianos excogitaverat, innumeris pœnis subjectus, morbisque innaturalibus et inauditis miseriis excarnificatus obiit.

Duodecimo anno Licinum, cum is pacto isto stipulatus esset, nihil se contra Christianos tentaturum, imperatorem declaravit, partemque ei Romanī imperii attribuit, Tunc Dei beneficio vexatio Christianorum 478 finita est. Sub hoc Licinio beatus Theodorus martyr passus est supplicium.

Anno decimo quarto Constantinus, cum ad ipsum unum omnis imperii potestas devenisset, omnes suas cogitationes ad sacras res convertit, templa extruxit ac magnifice ditavit. Tulit etiam leges. Prima fuit, ut fana simulacris consecrata Christo dedicatis templis addicerentur. Secunda : soli Christiani militent, nationibusque et exercitibus imperent. Qui in cultu falsorum deorum perseverat, capite plectatur. Tertia : per duas septimanas, quarum altera antecedit, altera sequitur Pascha, feria sunt. Mensuram quoque cubitorum ascensionis Nili, jussit in templum referri, non (ut solebant Græci facere) in fano Serapidis. Verum hoc loco oportet pauca quædam de sancti Silvestri colloquio inserere.

Annus erat quartus imperii Constantini Magni, cum Romæ inter Christianos et Judæos colloquium fuit. Christianorum causam agebat Silvester ille magnus, papa Romanus, Judæorum, inter plurimos alios legis peritos Zambres rem tuebatur magus, Ebraeus impostor, in quo Judæi omnem spem suam reposerant. Judæi : Eligite duodecim Christianos, quos apud nos oportet causam dicere. Silvester : Nos de potentia Dei pendemur. Unus enim est, quem sic compellamus. Surge, Deus, et causam tuam assere. Quanto enim magis nobis humani auxilii deest, 479 tauto plus in divino auxilio fiduciam reponimus. Ad hæc Abiathar Judæus : Hæc inquit, verba sunt nostri vatis. Subjicit Silvester : Nos hodie omnia quæ adversus vos proponemus, ex vestris libris statuimus proferre. Tunc enim illustris est Victoria, cum aduersa pars sua ipsorum doctrinæ auctoritate vincitur. Imperator pronuntiavit justum id esse judicium cum alterutra pars sua quam profiteatur religionis auctoritate cogitur se victimam ostendere. Abiathar : Suo ore dixit omnipotens noster Deus : Videte, videte. Ego sum Deus, neque alius est præter me Deus ⁴⁴. Quomodo

ergo Christiani aiunt tres esse adorandos, Patrem in quem et nos confidimus, Filium quem majores nostri in crucem egerunt, ac tertium Spiritum sanctum? Ergo necesse est ut cum illi jubent tres adorari, hunc offendant qui se unicum esse Deum dixit. Silvester: Nos unicum Deum et colimus et profitemur. Neque tamen ita desertam censemus deitatem ut non habeat Filium quo gaudeat. Jam Filium ejus hunc esse dicimus, de quo vates vester ait Verbo Domini cœlos esse fundatos, omnemque eorum vim spiritu oris ejus.⁶⁵ Hunc Filium appellamus, quem apud vatem vestrum Pater sic alloquitur: Tu es Filius meus, ego te hodie genui.⁶⁶ Atqui Deus cum temporis expers sit, quippe eo præstantior, hodiernum aut crastinum in se nihil habet. Quo conficitur et Filium et Patrem quoque, sine **480** principio esse. Ad quem enim dixit, Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram?⁶⁷ Nam si dixisset Faciam hominem ad imaginem et similitudinem meam, poterat videri unitatem suam innuere. Cum autem dixit: Secundum nostram imaginem, perspicue Filium eumque sibi aequaliter indicat. Nihil enim se maius accipere potest, cum magnitudinis incrementum non admittat; ac ne minus quidem aliquid asciscit. Rabi Jonas: Humanæ ratiocinationi non est adhibenda fides. Qualem enim consultite a Deum credi, qui et Pater dicatur et Filius et Spiritus? Silvester: Cum in sacris litteris legis de Patre suum Filium compellante. Filius meus es tu.⁶⁸ Et alibi: Is me Patrem suum invocabit,⁶⁹ tunc evidens tibi flet quod dicimus, neque suspicaberis nos de sacra Trinitate aliquid novi dicere. De Spiritu autem sancto, rursum audi vatem tuum inter precandum sic dicentem, Spiritum tuum sanctum ne auferas a me.⁷⁰ Et alibi: Spiritu oris ejus omnis illorum vis.⁷¹ Loquitur autem de potestatis celestibus. Constantinus Augustus dixit: Miror Judæorum impudentiam, qui multis modis ex universa sua Scriptura convicti, tamen adhuc contra veritatem aliquid volunt conquirere. Proinde quia de Patre, Filio, et Spiritu sancto satisfactum est, proferant, si qua habent, alia. Codolias Judæus: Nos, inquit, de eo loquimur, qui natus fuit, qui, ut in ejus **481** Evangelii describitur, statura et sapientia crevit; qui a diabolo tentatus, postea temporis a suo proditus discipulo, traditus, captus, illusus, flagellatus, felle mistum acetum potatus, spinis coronatus, nudatus, vestibus suis sorte divisus, ipse crucifixus, mortuus et sepultus est. Silvester: Hodie demonstrabimus hæc a vatis de Christo omnia esse prædicta ac præscripta. De nativitate Christi Isaías. Ecce Virgo uterum feret, et filium pariet, cuius nomen dicetur Emmanuel.⁷² Quod autem inter homines fuerit versaturus, audi Baruchum vaticinantem. Hic est Deus noster, neque alias re-

A δι τοις ἑγώ εἰμι Θεός, καὶ οὐκ ἔστι πλὴν ἐμοῦ, πῶς αὐτοὶ λέγουσι τρεῖς δοφεῖλειν προσκυνεῖσθαι, Πατέρα, δοντινὰ καὶ ἡμεῖς πεπιστεύκαμεν, Υἱὸν, δὸν οἱ πατέρες ἡμῶν ἐσταύρωσαν, τρίτον Πνεῦμα τὸ ἄγιον; Τρεῖς οὖν προσκυνοῦντες τούτῳ τῷ εἰρηκότι ἔνα μόνον εἶναι θεόν ἐξ ἀνάρχης προσκρούουσιν. Ὁ ἄγιος Σίλβεστρος ἔφη· Ἡμεῖς ἔνα θεόν σέβομεν καὶ δικολογοῦμεν. Ἀλλ᾽ οὐχ οὕτως ἔρημον αὐτοῦ τὴν θεότητά φαμεν δύτε μὴ ἔχειν ἀγαλλίασιν Υἱοῦ. Υἱὸν δὲ αὐτοῦ τούτον λέγομεν περὶ οὗ δὲ ὑμέτερος προφήτης εἶπε· Τῷ λόγῳ Κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν, καὶ τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν. Υἱὸν δὲ ἔκεινον λέγομεν πρὸς δὲ διὰ τοῦ διμετέρου προφήτου δὲ Πατῆρα βοῶ λέγων· Υἱός μου εἰ σὺ ἑγώ σῆμερον γεγένηκα σε. Θεός δὲ χθὲς καὶ σήμερον, οὐκ ἔχει τέλος, ἐπειδὴ ὑπέρχρονός ἔστιν. Ἄναρχος οὖν διάρχει· ἄναρχος ἄρα καὶ δὲ Πατήρ. Ἐπει τίνι εἶπε· Ποιήσωμεν ἀνθρώπον κατ' εἰκόνα καὶ καθ' δικολογίαν· Ημετέραν; Εἰ γάρ εἴρηκε, Ποιήσωμεν ἀνθρώπον κατ' εἰκόνα καὶ καθ' δικολογίαν εἰκόνα καὶ καθ' δικολογίαν ἐμήν, ἐδόκει ἂν τὸ τῆς μονότητος αὐτοῦ σημαζεῖν. Τὸ δὲ, Κατ' εἰκόνα καὶ δικολογίαν ἡμετέραν, σαφῶς κοι τὸν Υἱὸν καὶ τὴν ισότητα ἐστίμανεν. Οὐ γάρ μετόν τι προσλαβεῖν δύναται, ἐπειδὴ ἡλικίας αὐξήσιν οὐκ οὐδεν· ἐλάττωσιν πάλιν οὐ δέχεται. Ἰωνᾶς ῥάβδος εἶπεν· Ἀνθρωπίνῳ [P. 274] λογισμῷ οὐκ ἔστι δεκτέα ἡ πίστις. Ποιὸν γάρ θεόν συμβούλευει οὔτες πιστευθῆναι, δὸν καὶ Πατέρα, καὶ Υἱὸν, καὶ Πνεῦμα ἄγιον δικολογεῖ; Ὁ ἄγιος Σίλβεστρος ἔφη· Ὅταν ἀναγνῷς ἐν ταῖς Βίβλοις περὶ μὲν τοῦ Πατρὸς, ἦκα λέγει περὶ τοῦ ἰδίου Υἱοῦ· Υἱός μου εἰ σὺ, δικολος δὲ καὶ δὲ ἐτέξιρ τόπῳ, Αὐτὸς ἐπικαλέσται με, Πατήρ μου εἰ σὺ, τότε εἰση σαφῶς τὸ λεγόμενον, καὶ οὐδὲν ἔξον περὶ τῆς ἀγίας Τριάδος ὑπολάβῃς λέξειν τημᾶς. Μερὶ δὲ τοῦ ἄγιου Πνεύματος ἔκουε πάλιν τοῦ προφήτου σου λέγοντος καὶ εὐχοριέντος· Τὸ Πνεῦμα τοῦ ἄγιον μὴ ἀντανέλῃς ἀπ' ἐμοῦ. Καὶ πάλιν δὲ αὐτὸς· Καὶ τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν, τουτέστι τῶν οὐρανίων δυνάμεων. Κανονατάντος Αἴγυουστος εἶπε· Θαυμάζω τῶν Ιουδαίων τὸ ἀναίσχυντον ἀπὸ πασῶν γάρ τῶν οἰκείων Γραφῶν πολυτρόπως ἡττώμενοι ἀκμὴν θέλουσι τίνα κατὰ τῆς ἀληθείας ἐπιζητεῖν. Ὅθεν ἐπει περὶ τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἄγιου Πνεύματος τὸ ίκανὸν γέγονεν, εἰ τι ἐτερά εἰσι δεικτέα, προσφερέσθωσαν. Γοδυλίας Ιουδαῖος εἶπεν· Ἡμεῖς περὶ ἔκεινου λέγομεν τοῦ τεχθέντος, τοῦ ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις αὐτοῦ ἀναγεγραμμένου ηὔξτηντι τε ἡλικίᾳ καὶ σοφίᾳ, καὶ πειραθέντος παρὰ τοῦ διαβόλου, μετὰ δὲ ταῦτα πραθέντος παρὰ τοῦ οἰκείου μαθητοῦ, παραδοθέντος, κρατηθέντος, ἐμπατιγθέντος, φραγελωθέντος, χολὴν σὺν δέει ποτισθέντος, ἀκάνθαις στεφανωθέντος καὶ γυμνωθέντος, καὶ τῆς αὐτοῦ ἐσθῆτος ἐν κλήρῳ δοθείστης ἐπὶ σταυροῦ παγέντος, ἀποθανόντος καὶ ταφέντος. Ὁ ἄγιος Σίλβεστρος ἔφη· Ταῦτα πάντα ὡς προκηρυχθέντα ἐγράψη περὶ τοῦ Χριστοῦ παρὰ τῶν προφητῶν, σήμερον

⁶⁵ Psal. xxxii, 6. ⁶⁶ Psal. ii, 7. ⁶⁷ Gen. i, 26. ⁶⁸ Psal. ii, 7. ⁶⁹ Psal. lxxxviii, 27. ⁷⁰ Psal. l, 13. ⁷¹ Psal. xxxii, 6. ⁷² Isa, vii, 14.

ομεν. Ἡσαίας γάρ περὶ τῆς τοῦ Χριστοῦ **A** spectu ejus reputabitur⁷³. Hic invenit omnem viam scientiam, et eam tradidit Jacobo filio suo et Israelo dilecto sibi. Post hæc in terris visus est interque auctoū 'Εμμανουὴλ. "Οτι δὲ καὶ ἀνθρώποις homines versatus.

ιτραφήσεται, ἄκουε τοῦ προφήτου 'Ιερεμίου' Οὗτος δὲ θεὸς τῷ μῶν· οὐ λογισθήσεται ἔτερος πρὸς αὐτὸν. πάταξ δόδον ἐπιστήμης, καὶ ἔωντεν αὐτὴν Ἱακὼβ τῷ παιδὶ αὐτοῦ καὶ 'Ισραὴλ τῷ τὴν γαπημένῳ ὑπὲρ αὐτοῦ.

κύτα ἐπὶ τῆς γῆς ὥφθη καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη.

δὲ καὶ πειρασθήσεται ὑπὸ τοῦ διαβόλου καὶ αὐτὸν, Ζαχαρίας δὲ προφήτης λέγει· Εἴδον τὸν ιερέα τὸν μέγαν ἐστῶτα, καὶ δὲ διάζολος οἱ ἔκ δεξιῶν αὐτοῦ τοῦ ἀντικεῖσθαι αὐτῷ. Καὶ δὲς αὐτὸν, Ἐπιτιμήσαις σοι Κύριος, διάβολος. καὶ χρατηθήσεται ἡ σοφία διὰ Σολομῶντος Εἰπον ἐν ἔκυτοῖς οἱ ἀσθεῖς· Δῆσωμεν τὸν, δὲς δύγχρονος ἡμίν ἐστιν. "Οτι δὲ καὶ παρὰ ὑπὸ προδοθήσεται, λέγει δὲ φαλμῳδὸς· Οἱ ἔσθιων μου ἐμεγάλουν ἐπ' ἐμὲ [P. 275] πτερνί· Οτι δὲς καὶ ἐκδοθήσεται καὶ τὰ ἴματα αὐτοῦ οὐδὲθήσεται, προείρηκεν δὲ αὐτὸς προφήτης Διεμερίσαντο τὰ ἴματα μου ἐν ἔκυτοῖς, καὶ ἴματισμόν μου ἔσθαλον κλήρον. "Οτι δὲ καὶ ευδομαρτύρωα κατηγορηθήσεται, δὲ αὐτὸς προείπεν· Ἐπανέστησάν μοι μάρτυρες ἄδικοι. εὶς καὶ ἀκάνθαις στεφανωθήσεται, προείρηκεν οὐδὲθήσεται· Ἀκάνθαις τῶν ἔκυτοῦ πτεινούτων οὐτος περιεστολχισέ με. "Οτι δὲ καὶ χολὴν εται καὶ ὅξος ποτισθήσεται, δὲ προφήτης Δασδίδης Ἐδωκαν εἰς τὸ βρῶμά μου Κολὴν, καὶ εἰς τὴν ιου ἐπότισάν με ὅξος. "Οτι δὲ ἐμπαιχθήσεται, οὐδὲθήσεται· Εἰς ἐμπαιχγμὸν ἐγενόμην τῷ λαῷ· "Οτι δὲ καὶ τοῖς δεσμοῖς αὐτῶν δεθήσεται καὶ θήσεται ἐπὶ ἔύλου παρὰ τῶν Ἰουδαίων, λέγει δὲ· Ἐδήσατέ με οὐγή, ὡς πατέρα τὸν ρυσάμενον· γῆς Αἴγυπτου. Κράζοντες ἐπὶ τοῦ βῆματος τοῦ ἰταπεινώστετέ με, κρεμασθῆνας ἐπὶ τοῦ ἔύλου κατέ με. "Οτι δὲ καὶ ταφήσεται, Ἱερεὺς μαζὸν τῇ τῇ ταφῇ αὐτοῦ ζωοποιηθήσονται οἱ νεκροί. τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, δέτε δὲ Δεσπότης ἡμῶν Ἰηταῷ τιμίῳ κύρῳ πάθει παρέδωκε τὸ πνεῦμα, οἱ θηεύχθησαν, καὶ πολλὰ σώματα τῶν κεκοινωγίων ἡγέρθη, δὲ τῇλοις ἐσκοτισθη, τὸ καριμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη, καὶ σεισμὸς μέγας κατέ θήν οἰκουμένην ἐγένετο. Ταῦτα πάντα εἰ δυνητῶν Ἰουδαίες, μὴ εἶναι παρὰ τῶν ὄμετέρων προπροκτηρυχθέντα, ὡς ψέυστην ἐνίκησάς με· Εἰ ὡς παρ' ἔκείνων προφητευθέντα εἰσὶ, τοῖς σοὶς πεισθῆναι προφῆταις καὶ τὸν τῷ μέτερον Χριστὸν καὶ μὴ βουλόμενος προσκυνῆσαι. Κωνυμος Αἴγυπτος εἴπεν· Εἰ ταῦτα ταῖς ὄμετέραις εἰσται βίβλοις, περίσσως ἀντιλέγετε, ὡς Ἰους τῶν παθημάτων ἔνεκεν τοῦ Χριστοῦ, ἀπέρ ξειν προλεύθεντα ἐν τῷ Χριστῷ ἐπληρώθη. Ἰουδαῖος λέγει· Οφείλεις δεῖξαι ἡμῖν τὸ τελεύτην καὶ χρατηθῆναι καὶ ὑδρισθῆναι μπαιχθῆναι· καὶ σταυρωθῆναι καὶ τεθνάναι ψῆται παραδεδόσθαι. Οἱ ἄγιοι Σελδεστρος ἔφη· aruchi III, 36, 37. ⁷⁴ Zachar. III, 1, 2. ⁷⁵ Sap. II, 12. ⁷⁶ Psal. XL, 40. ⁷⁷ Psal. XXI, 19. . xxvi, 2. ⁷⁸ Jerem. IX, 2. ⁷⁹ Psal. LXVIII, 22. ⁸⁰ Thren. III, 14.

B Quod autem fuerit a diabolo tentandus et eum superaturus, Zacharias vates ita prædictit: Vidi Jesum sacerdotem magnum stantem, astabatque ad ejus dexteram diabolus, ut ipsum tentaret. Dixitque ei Jesus: Diabole, Dominus te increpet ⁷⁴. Comprehensum iri sapientia verbis Solomonis ostendit: Dixerunt inter se impii, Vinciamus justum, quia nobis est incommodus ⁷⁵. Prodendum a discipulo suo, prædixit Psalmorum auctor: Is qui meo vescitur pane, calcem mihi impegit ⁷⁶. Idem vaticinatus est vestibus Christum **482** spoliandum, easque sorte divisum iri: Diviserunt, inquit, vestes meas, et sorte amiculum meum duxerunt ⁷⁷. Accusatum iri a falsis testibus idem vates demonstravit: Insurrexerunt, inquit, contra me testes injusti ⁷⁸. Spinis coronandum Jeremias prædixit his verbis: Populus hic spinis suorum peccatorum me circumdedidit ⁷⁹. Quod autem fel pro cibo et acetum pro potu ei exhibendum aliquando esset, Davidus hoc oraculo præmonuit: Fel in cibum meum immiserunt, sitientique acetum bibendum obtulerunt ⁸⁰. Ludibrio habitum iri Jeremias rursum indicat: Ludibrium, inquit, factus sum huic populo ⁸¹. Quod Judæi eum vincunti et in ligneam crucem acturi essent, Esdras prædixit: Ligastis me non ut Patrem, qui vos ex Aegypto liberasset; clamore ad tribunal judicis oppugnasti me, oppressisti me, ac tradidistis in ligno suspendendum. Sepulturam quoque ejus Jeremias prædixit eum inquit: Is sepelietur, ea res mortuis vitam reddet. Quo enim tempore Dominus noster Christus pretiosa sua in passione exspiravit, eo sepulcrum sunt aperta, multique mortuorum sanctorum reviverunt; solo obtenebratus est, velum templi scissum, magnusque per totum orbem terræ motus fuit. Hæc omnia, Judæi, si negare potes, a vestris fuisse prædicta vatibus, mendacii sane me conviceris. Sin ea vere sunt ipsorum oracula, tuis **483** debes credere vatibus et nostrum Christum vel invitus adorare. Constantinus: Si hæc vestris continentur libris, supervacaneum est, o Judæi, vos contradicere iis Christi perpessionibus, quas ordine vates ei eventuras prædixerunt, eorumque oracula Christus implevit. Aunan Judæus ait: Debebas nostris demonstrare de Christo prædictum fuisse, eum nascitum, captum, contumeliose tractatum et illusum crucique affixum, moritum, sepulturæque traditum iri. Silverter: Oportet ergo me omnes Scripturas exponere. Prius tamen fatere te eas amplecti verasque judicare. Aunan: Vatum

oracula esse vera, nemo negat. Sed tu ad alios trahis quos de aliis sunt praedicta. Silvester : tu igitur alium profer, cui fel pro cibo, acetum pro potu sit exhibitum ; qui spinis coronatus, crucifixus ac sepultus revixerit. Judæo aliquandiu silentem, Constantinus ait : Si alium Aunan demonstrare non potest, sciat se citra omnem dubitationem superatum esse. Doeg Judæus inquit : Optime imperator, Silvester pollicitus est se justam editurum causam ob quam Christus nasci, a diabolo tentari et supplicium perpetui debuerit. Ad hanc Silvester : Quoniam quidem oracula vatum vera esse fassi estis, confitebimini utique virginem gravidam esse factam, partuque Emmanuel, quod nomen sonat Deus nobiscum, edidisse. Tacentibus Judæis addidit : Omnino in sacris Litteris legistis, quomodo Deus primum hominem ex luto **484** formaverit, qui homo serpentis consilio obseculus paradiso ejectus mortique est addictus. Jam ergo inibi, Judæe, responde, terra ex qua fuit effictus Adamus, corruptioni fuitne exempta an subjecta ? Cusech respondit fuisse exemptam. Silvester : Recete dixisti. Nam et virgo fuit terra ista, cum nondum spinis ac tribulis eam divina detestatio exposuisset, neque in ea ullum humanum corpus fuisse sepultum. Ideo necesse erat novum Adamum ex Maria Virgine nasci, ut hic serpentem, qui primum hominem tentando vicerat, vicissim vinceret jejunando, sicuti Adamus cibo capto succubuerat. Victor ergo diaboli paradisum nobis restituit vitaque aeternæ portas aperuit. Tum Judæus : Non modo cur natus esset Christus, sed etiam cur ludibrio habitus, proditus, suppicio affectus et mortuus, causam postulatus, pauca quædam de nativitate ejus docuisti.

γεννήσεως τοῦ ὑμετέρου Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς ἐμπαξεως αὐτοῦ καὶ προδοσίας καὶ πάθους καὶ θανάτου ἔρωτηθείς, περὶ μόνης τῆς γεννήσεως ἐδίδαξας ὅλιγα τινά.

Oportet autem de singulis te rationem reddere. Silvester : De quonam dixit magnus ille Isaías ista, Ecce Virgo concipiet, et pariet Filium quem Emmanuel nominabunt ? Is antequam patrem aut matrem vocare discat, Damascum in suam rediget potestatem et Samariam diripiет ac regem Assyrię vincet ⁸². Balaami præterea hoc est valicinium. Sidus ex Jacobo orietur, homoque de Israele enascetur, qui principes Moabicos conterat et Sethi filios incursionibus lædat imperiumque in multas gentes occupet ⁸³. His valiciniis **485** denuntiatum est eum hominem futurum. Quod autem omnium rerum Dominus futurus esset, rursum his verbis vates prædixerunt : Ecce Dominus insidet nebulæ levi, suoque in Ægyptum adventu manu factos eorum deos concutiet ⁸⁴. Item, Ecce Dominus Deus noster veniet, nosque eripiet. Tunc aperiuntur oculi cæcorum auresque surdorum, et claudus cervi instar saltabit, balbique diserte loquuntur ⁸⁵. Hoc sane oraculum Deum in terra iuratum

A Οὐκοῦν ἀνάγκη ἔστι πάσας σοι τὰς Γραφὰς ἐκθέσθαι, διθεν πρῶτον ὁμολόγησον σὰς εἶναι τὰς Γραφὰς καὶ ἀληθεῖς ὑπάρχειν. Αὖντν εἰπε. Τὰ παρὰ τῶν προφητῶν λεχθέντα ἀληθῆ εἶναι πάντες ὁμολογοῦσιν. Ἀλλὰ σὺ τὰ πρὸς ἄλλους εἰρημένα ἄλλους πεπονθένται φῇς. Οἱ ἄγιοι Σιλβεστρος εἶπεν. Οὐκοῦν δίδως ἄλλον τινά ποτε χολὴν τραφέντα καὶ ὅξος ποτισθέντα καὶ ἀκάνθως στεφανώθέντα καὶ σταυρωθέντα καὶ ταφέντα καὶ ἀναστάντα ; Καὶ ἐπὶ πολὺ σιωπῶντος αὐτοῦ, Κωνσταντῖνος Αὔγουστος ἔφη. Εἰ ἄλλον ἐπιθεῖται Αὖντν οὐ δύνεται, γινωσκέτω ἐκτὸν φανερῶς ἡττημένον. [P. 276] Δωὴκ Ἰουδαῖος λέγει. Βασιλεὺς χράτιστε, Σιλβεστρος ἐπηγγείλατο δικαίως ἐρειν αἰτίας περὶ τοῦ γεννηθῆναι αὐτὸν καὶ πειρασθῆναι ὑπὸ τοῦ διαβόλου καὶ παθεῖν. Οἱ ἄγιοι Σιλβεστρος ἔφη. Ἐπειδὴ τοίνυν ἀληθῆ τὰ προφητευθέντα εἰρήκατε, ὁμολογήσατε διτὶ ή Παρθένος συνέλαθε καὶ ἔτεκε τὸν Ἐμμανουὴλ, δὲ ἐστι, Μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός. Σιωπῶνταν δὲ τῶν Ἰουδαίων, οἱ ἄγιοι εἶπεν. Πάντως γινώσκετε ἐν ταῖς Γραφαῖς διτιπερ ἐκ πτλοῦ ἐποίησεν ὁ Θεός τὸν ἀνθρωπὸν, δις τῷ συμβούλῳ τοῦ ὄφεως ἐξεβλήθη τοῦ παραδείσου καὶ θανάτῳ περιπέπτωκεν. Οὐκοῦν εἰπέ μοι, ὁ Ἰουδαῖος, ή γῆ ἀφ' ἣς ἐπλάσθη ὁ Ἄδαμ, ἀφθαρτος ἦν ἢ φθαρτός, Κουστήχ εἶπεν. Ἀφθαρτος. Σιλβεστρος εἶπεν. Καλῶς εἶπες. ἀφθαρτος γάρ ἦν καὶ παρθένος διὰ τὸ μῆτε κατάραν αὐτὴν εἰληφέναι ἀκανθῶν καὶ τριβόλων, μῆτε δὲ ταφὴν σώματος ἀνθρωπίνου ἐσχηκέναι. Τοινυν ἔχρην καὶ ἐκ τῆς Παρθένου Μαρίας τὸν νέον Ἅδαμ γεννηθῆναι, δις ὥφειλε τὸν νικητὴν τοῦ πρώτου ἀνθρώπου, τὸν πειράζοντα ὄφιν, νικῆσαι. Καὶ ἐπειδὴ τὸν Ἅδαμ διὰ βρώσεως ἐνίκησε, διὰ νηστείας ἡττήθη. Οἱ γοῦν νικήσας τὸν διάβολον τὸν παράδεισον ἡμῖν ἀπέδωκε καὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς τὰς πύλας ἡνέκει. Καὶ ὁ Ἰουδαῖος εἶπεν. Οὐ μόνον περὶ τῆς

B 'Ανάγκη, οὖν ἔστι περὶ πάντων ἀπολογίσασθαι. Οἱ ἄγιοι Σιλβεστρος ἔφη. Ήπει τίνος δὲ μίγας Ήστις ἔφη, Ἰδοὺ δὲ Παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει καὶ τέξεται τὸν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουὴλ, δὲ ἐστι, Μεθ' ἡμῶν δὲ Θεός ; Καὶ, Ηρίν ἦ, γῶναι τὸ παιδίον καλεῖν πατέρα ἢ μητέρα, λήψεται δύναμιν Δαμασκοῦ καὶ τὰ σκῦλα Σχμαρείας, ἔναντι βασιλέως Ἀσσυρίων. Καὶ δὲ Βαλαάκ· Ἀνατελεῖ ἄστρον ἐξ Ἰακώβ, καὶ ἀναστήσεται ἀνθρωπὸς ἐξ Ἰσραὴλ, καὶ θραύσει τοὺς ἀρχηγοὺς Μωάβ, καὶ προνομεύσει τοὺς ιοὺς Σὴθ, καὶ κατακυριεύσει ἑθνῶν πολλῶν. "Οτι μὲν οὖν ἀνθρωπὸς φανήσεται, διὰ τούτων προκαταγγέλλεται· διτὶ δὲ Κύριος πάντων, προσημαίνουσι πάλιν οἱ προφῆται φάσκοντες· Ἰδοὺ Κύριας καθίτεται ἐπὶ νεφέλης κούφης, καὶ ἔξει εἰς Αἴγυπτον, καὶ σεισθήσονται τὰ Χειροποίητα Αἴγυπτου. Καὶ, Ἰδοὺ Κύριος δὲ Θεός ἡμῶν ἔξει καὶ σώσει ἡμᾶς, καὶ τότε ἀνοιγήσονται, δρθαλμοὶ τυφλῶν, καὶ ὥτε κωφῶν ἀνοιγήσονται, καὶ ἀλεῖται ὡς ἔλαφος ὁ χωλὸς, καὶ τρανὴ ἔσται γλῶσσα μογιλάλων. Η μὲν οὖν πρ-

⁸² Isa. vii, 14-16. ⁸³ Num. xxiv, 17, 18. ⁸⁴ Isa. xix, 1. ⁸⁵ Isa. xxxv, 4.

φηγεία Θεόν ἐπιδημεῖν λέγει, τὰ δὲ σημεῖα καὶ τὸν χρόνον τῆς παρουσίας γνωρίζει· τότε γάρ ταῦτα πεπλήρωνται ἀπέρ οὐδέ ποτε γενόντας ἐν τῷ Ἰσραὴλ πρότερον. [P. 277] Ήπειρ δὲ τοῦ πάθους αὗτοῦ πάλιν φησιν· "Ανθρωπος ἐν πληγῇ ὁν καὶ εἰδὼς φέρειν μαλακίαν ἡτιμάσθη, καὶ οὐκ ἐλογίσθη. Οὗτος τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν φέρει καὶ περι; ἡμῶν δύνανται. Καὶ ἡμεῖς ἐλογισάμεθα αὐτὸν εἶναι ἐν πόνῳ καὶ ἐν πληγῇ καὶ ἐν κακώσε· αὐτὸς δὲ ἐτραυμάτισθη, διὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν καὶ μεμαλάκηται διὰ τὰς ἀνομίας ἡμῶν. Παιδεῖα εἰργάντης ἡμῶν ἐπ' αὐτῷ. Τῷ μαλάπωι αὐτοῦ ἡμεῖς λέθημεν. Καὶ διὰ τοῦτοι ἀπὸ τῆς ἡζανῆς αὐτοῦ. Τὴν δὲ γενεὰν αὐτοῦ τις διηγήσεται; Καὶ δὲ Μωϋσῆς· "Οὐφεσθε τὴν ζωὴν ὑμῶν κρεμαμένην ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν ὑμῶν, καὶ οὐδὲ μὴ πιστεύσῃς. Καὶ Δασδὶδ ἐκ προσώπου τοῦ Χριστοῦ λέγει· "Ὤρυξαν κεῖράς μου καὶ πόδες μου, καὶ διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἕκαστοις, καὶ τὰ ἔξτης. "Οτι δὲ τὰς ἔνθην ἐλπίς ήν, ὁ μὲν Ἰακὼβ εἶπεν· Οὐκ ἐκλείψει ἄρχων ἐξ Ἰούδα καὶ ἡγούμενος ἐκ μηρῶν αὐτοῦ, ἔως ἂν ἐλθῇ φῶτός τοι, καὶ αὐτὸς προσδοκία ἔνθην. 'Ο δὲ Ἡσαΐας ἔφη· Καὶ ἔσται ἡ ρίζα τοῦ Ἱεσσαὶ καὶ δὲ ἀνιστάμενος ἄρχειν ἔνθην· ἐπ' αὐτῷ ἔνη τὴν ἐλπιοῦσι. Καὶ ταῦτα μὲν δλῆγα πρὸς ἀπόδεξιν τῶν γενομάνων, πᾶσα δὲ ἡ Γραφὴ πέπλησται διελέγχουσα τὴν ὑμετέραν ἀπιστίαν. Τις γάρ ποτε τῶν ἐν ταῖς θείαις Γραφαῖς ἰστορουμένων δικαίων καὶ προφῆτῶν ἀγίων ἐκ Ηερόθενος μόνην ἔσχε τὴν γέννησιν; Τίνος δὲ τῆς γεννήσεως προέδραμεν ἀστὴν ἐν οὐρανοῖς, καὶ τὸν γεννηθέντα διεσήμανε τῇ οἰκουμένῃ; Τίς δὲ βασιλεὺς, πρὶν ἴσχυσαι καλεῖν πατέρα ή μητέρα, ἐβασιλεύεις καὶ τρόπαια κατὰ τῶν ἐχθρῶν εἰληφε; Τίς οὖν ἄρχ γέγονε βασιλεὺς ἐν Ἰσραὴλ ἐφ' ὅν τὴν ἔφην πάντα τὴν ἐλπίδα τέθεινται, καὶ οὐχὶ μᾶλλον αὐτῷ ἡναντιοῦντο πανταχόθεν; "Εως γάρ συνίστατο Ἱερουσαλήμ, πόλεμος ἀσπονδὸς τὴν αὐτοῖς, καὶ διεμάχησεν πρὸς τὸν Ἰσραὴλ Ἀσσύριον μὲν θλιβούντες, Αἴγυπτοι δὲ διώκοντες, πολεμοῦντες. "Η οὐχὶ δὲ Δασδὶδ τοῖς Μωαβίταις ἐπολέμει καὶ ἐπολεμεῖτο, ὁ δὲ Ἡσαΐας τοὺς πληγῶν παρεφύλαττετο; Καὶ μέντοι καὶ Ἐζέκιας ἐδειλίᾳ τὴν ἀλαζονείαν τοῦ Σεναχηρείμ, καὶ τῷ μὲν Ἰησοῦ οἱ Ἀμορφαῖοι ἡναντιοῦντο, τῷ δὲ Μωϋσῆ ὁ Ἀμαλὴχ ἀντεστρεψεύτη, καὶ ὄντως ἀσπονδὸν τὴν Ἰσραὴλ πρὸς τὸ ἔθνος τὸ τῆς φιλίας, ὃς μέχρι νῦν μαρτυροῦσι τὰ γράμματα. Καὶ οἱ γραμματεῖς ἀποκριθέντες εἶπον· Οὐκ ἀρνούμεθα ὡς ταῦτα μὲν πάντα γέγραπτας, προσδοκῶμεν δὲ τὸν μηδέπω παραγενόμενον Θεόν Λόγον. 'Ο δέ Σίλεστρος ἔφη· Καὶ πῶς οὐκ ἡκούσατε τοῦ Δανιὴλ προλέγοντος φανερῶς [P. 278] καὶ τὸν καὶ βόν καὶ τὴν θελαν τοῦ Σωτῆρος ἐπιδημίαν; Φισι γάρ δὲ προσδιαλεγόμενος αὐτῷ ἔγγειος· "Ἐδόμηκοντα ἐδόμακες συνετμήθησαν ἐπὶ τὸν λαόν του καὶ ἐπὶ τὴν πόλιν τὴν ἡγίαν τοῦ συντελεσθῆναι ἀμαρτίαν καὶ τοῦ ἐξιλάσσασθαι ἀδικίαν, καὶ τοῦ σφραγίσαι ἀμαρτίαν καὶ τοῦ ἀπαλεῖψαι ἀδικίαν, καὶ τοῦ ἀγαγεῖν δικαιοσύνην αἰώνιον καὶ τοῦ σφραγίσαι ὅρασιν καὶ τοῦ χρῖσαι Ἀγιον

A ostendit, simulque certa temporis quo Christus adventurus esset indicat. Tum enim ea impleta sunt, quæ ante in Israelo nunquam facta fuerant. De ærumnis porro ejus ita dicitur: Homo plagis subjectus et miseras ferendi peritus ignominia affectus est ac pro nihilo habitus. Is peccata nostra portavit, nostrique causa in doloribus fuit. Ac nos quidem existimavimus eum laboribus, verberibus ac miseriis subjectum: ipse vero sauciatus fuit peccatorum nostrorum causa, et propter delicta nostra ægrotavit. Castigatus est, ut nobis pacem pareret, ejusque vibicibus nos sumus sanati. Aufertur a terra ejus vita: sed quis genus ejus enarrabit⁸⁴? Moses quoque ait: Videbitis vitam vestram suspensam ante oculos vestros, et fidem non habebitis⁸⁷. Davidus porro in Christi persona sie loquitur: Perfoderunt manus meas et pedes meos, vesterque meas inter se diviserunt, etc. Præterea in eo fuisse gentibus spem repositam, Jacobus his verbis testatur⁸⁸: Nunquam deerit princeps Juda ortus, et ductor ex femore ejus egressus, **486** antequam is veniat cui reposita omnia sunt: In eo spem ponent gentes⁸⁹. Isaïas quoque: Exsistet radix Jessæ, et surget qui nationibus imperabit: in eo spem ponent gentes⁹⁰. Hæc pauca ad eorum quæ facta sunt demonstrationem protulisse sufficiat. Porro autem tota Scriptura plena est demonstrationum vestrum infidelitatis. Quis enim unquam eorum sanctorum aut vatum, qui sacris Litteris celebrantur, ex sola Virgine natus perhibetur? cuius natales præcessit in cœlo stella, quæ mundo genitum indicaret? quis vestrorum regum, antequam parentes nominatim appellare posset, regnavit et de hostibus tropæa statuit? Quis denique rex fuit Israelicus, in quo spem suam gentes collocarent? Imo autem omnes nationes undiquaque vestram gentem bellis infestarunt, nunquam desinentibus quamdiu Hierosolyma stetit. Israelum enim assiduo Assyrii oppresserunt, Egyptii aliisque populi bellis vexarunt. Nonne et Davidus Moabitas bello petiit, vicissimque ab eis est bello impetus? nonne Josias vicinos metuit? nonne Sennacheribi jactantiam Ezechias extimuit? Nonne et adversum Josuam Amorrei, et Amalecus contra Mosem adversa signa tulerunt! adeo nulla unquam in hunc usque diem D pax inter Israelum et gentes potuit componi; quod doceri potest ex commentariis. Tum respondentes scribæ dixerunt: Non inficiamur ista omnia esse scripta, exspectamus autem Verbum Dei, quod nondum in carnem venit. Silvester dixit: Et quomodo non audivistis **487** Danielum diserte tempus designantem, quo in terras Servator adventurus esset! sic enim ei dicit angelus, qui eum ipso colloquebatur: Decisa sunt populo tuo urbique sanctæ **71** septimanæ quibus peccatum perficiatur et delicta expiæ... signeturque peccatum, et iniurias

86 Isa. LIII, 3 seqq.

⁸⁷ Deut. xxviii, 66,   ⁸⁸ Psal. xxi, 19.

⁸⁸ Gen. xlix, 10. ⁸⁹ Isa. xi, 1, 2.

deleatur, ac æterna justitia introducatur: obsignetur visio, et Sanctus sanctorum ungatur. Congnoscesque et intelliges ab eo tempore quo decretum edetur de Hierosolymis instaurandis, usque ad ducem unctum, effluere septimanas 7 et septimanas 62⁹⁰. Cætera quidem quæ sacris consignata sunt Litteris, fortassis causabimini alio esse implenda tempore. His autem quid habetis quod opponatis! cum et ungens nominatur, et is qui ungitur non homo sed Sanctus sanctorum appelletur. Ad ejusdem usque adventum Hierosolyma stetit. Postquam advenit, neque vatem ex eo ullum Judæi habuerunt neque visiones eis apparuerunt. Sane pridem et Davidus fuit unctus et Solomon et Ezechias, sed iis vivis et urbs stetit atque sacer locus, et vates oracula ediderunt. Tum uncti illi sancti quidem homines, non tamen sancti sanctorum sunt appellati. Vates autem et visiones quando desiit habere Israelus quam nunc, adventu vatis et Sancti sanctorum Christi? Id vero apprime evidens signum atque indicium est adventus Verbi Dei, quod neque Hierosolyma hodie stant, neque vates inter Judæos ullus ullave visio exstat.

488 Quod quidem erat consentaneum. Cum enim jam exhibitum esset id quod indicabatur ac vaticiniis prædicebatur, signis et vaticibus quorum porro usus erat? Ideo vaticinati sunt illi tantisper, que abolevit peccata.

Jam quis fuit ille princeps qui e Bethlehema exiit, qui Israelem gubernavit, cuius exitus ab initio fuit, ab ipsa æternitate, cuius nomen sole antiquius est et nativitas inenarrabilis? hæc enim Scriptura ei attribuit. Sanctorum quidem omnium ortum scimus memoriam proditum, principumque Israelicorum omnium existant et natales et obitus, monimentis litterarum consignati. Porro meminisse debes, Judæe, me hoc dixisse, Filium Dei totum non fuisse per pessimum subiectum, sed hominem cuius ei substantia citra naturarum confusionem in utero beatæ Virginis Mariæ unita fuit. Quem Deus Abraham promittens ita fuerat fatus: In semine tuo omnes populi beabuntur⁹¹. Davidoque similiter promisit: Fructus ventris tui collocabo in solio tuo⁹². Hunc nos tentatum dicimus, ut diabolum, a quo tentabatur, victimum captivumque redigeret. Passum dicimus, ut omnia adversum subjiceret; mortuum, ut eum dejiceret qui mortis potentiam habebat. Judæus autem dixit: Ergo Dei duo sunt filii, unus quem beata Virgo peperit, alter quem omnipotens Deus genuit? Silvester: Unus est Filius, Christus. Sicut enim vere Filius Dei invisibilis, ita est etiam Filius hominis visibilis. Qui enim perfectus erat Deus,

489 perfectus homo immutabiliter factus est, ut perfectæ salutis auctor hominibus fieret. Judæus: Et quomodo fieri potest uti patiatur assumptus homo sine eo qui ipsum assumpsit? Silve-

A ἀγίων. Καὶ γνώσῃ καὶ συνίστεις, ἀπὸ ἑκόδου λόγου τοῦ ἀποκριθῆναι καὶ τοῦ οἰκοδομῆσαι Ἱερουσαλὴμ ἡνὸς Χριστοῦ ἡγουμένου ἐνδομάδες ζ' καὶ ἐνδομάδες ξβ'. Καὶ πρὸς μὲν τοῖς ἄλλοις Ἰσως προφασιζόμενοι εἰς μέλλοντα χρόνον ἀναβάλλεσθε τὰ γεγραμμένα· τὸ δὲ πρὸς ταῦτα λέγειν τῇ διλως ἀντωπῆσαι δύνασθε, διποὺ γε καὶ ὁ χρίων δηλοῦται καὶ ὁ χρισμένος οὐκ ἀνθρωπὸς ἀλλ' Ἀγίος ἀγίων καταγέλλεται, καὶ ἡνὸς τῆς παρουσίας αὐτοῦ Ἱερουσαλὴμ συνίστατο, καὶ λοιπὸν ἄπας προφήτης πέπαυται καὶ δρασίς ἐν τῷ Ἱεραχῇ; Ἐγρίσθη μέντοι πάλαι Δαβὶδ καὶ Σολομῶν καὶ Ἐξεχιας, ἀλλ' Ἱερουσαλὴμ καὶ διόποιος συνειστήκει καὶ προφῆται προεφήτευον. "Ἄλλως δὲ καὶ αὐτοὶ οἱ γριθέντες ἄγιοι ἀνθρωποι καὶ οὐχ ἄγιοι ἄγιων ἐκλήθησαν. Πότε δὲ καὶ προφήτης ἐπάναστο καὶ δρασίς ἀπὸ τοῦ Ἱεραχῆλ, εἰ μὴ νῦν, διε τὸ προφητεύμενος καὶ διὸ "Ἄγιων ἄγιων δι Χριστὸς παρεγένετο; Σημεῖον οὖν ὄντως μέγα πρόδηλον καὶ γνώσιμα τοῦ Θεοῦ λόγου καὶ τῆς αὐτοῦ παρουσίας τὸ μηκέτι τὴν Ἱερουσαλὴμ ἐστάναι μήτε προφήτην ἐνεργήθηναι μήτε δρασίν ἀποκαλύπτεσθαι τούτοις. Καὶ εἰκότως ἐλθόντες γάρ τοῦ σημανομένου καὶ προφητευμένου, τίς ή χρέα τῶν σημανόντων καὶ προφητεύντων; Διὰ γάρ τοῦτο προεφήτευον, ἡνὸς οὖν ἐλθη ὁ προφητεύμενος καὶ λυτρούμενος τὰς ἀμαρτίας πάντων.

dum venit is quem adfore prædicebant, omnium-

ποίος τοίνυν ἡγούμενος ἐξῆλθεν ἐκ Βηθλεὲμ καὶ τὸν Ἱεραχὴλ ἐποιμανεν, οὐ δὲ ἔξοδος ἀπ' ἀρχῆς ἀφ' ἡμέρων αἰώνος, πρὸ τοῦ ἡλίου διαμένει τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ ἀνεκδιήγητος ἡ γενεὰ αὐτοῦ, καθὼς γέγραπται; Τὸν γάρ ἄγιων πάντων ἴσμεν τὴν γενεὰν ἱστορουμένην, καὶ τῶν ἀρξάντων τοῦ Ἱεραχῆλ προτείνων τὴν γένεσιν καὶ τὸν θάνατον. Μεμνῆσθε οὖν διφείλεις, ὃ Ιουδαῖοι, εἰρηκέναι με τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ πάθει τὸ σύνολον μὴ ὑποπίπτοντας ἀλλὰ τὸν ἐνεύθεντα αὐτῷ ἀνθρωπὸν καθ' ὑπόστασιν ἀσυγχύτως ἐκ τῆς ἀγίας Ηλιαθέντος Μαρίας, ὃν ἐπηγγείλατο δὲ θεὸς τῷ Ἄρεβαμ λέγων, Ἐν τῷ σπέρματί σου εὐλογηθήσονται πάντα τὰ θύνη, καὶ τῷ Δαβὶδ δημιώις λέγων· Ἐκ καρποῦ τῆς κοιλίας σου θύσομαι ἐπὶ τοῦ θρόνου σου. Τοῦτον πειρασθῆναι φαμεν, ἵνα τὸν πειράζοντα αὐτὸν νικήσῃς διάδολον αἰχμαλωτίσῃ, πεπονθέναι [P. 279] δὲ, ἵνα πάντα τὰ πάθη ὑποστέξῃ, τεθνάναι δὲ, ἵνα τὸν κράτος τοῦ θανάτου καταλάθῃ. Οἱ Ιουδαῖοι εἰπεν· Οὐκοῦν δύο εἰσὶν υἱοὶ τοῦ Θεοῦ, εἰς μὲν δὲ ἐκ τῆς Παρθένου τεχθεὶς, ἕτερος δὲ δύν παντοκράτωρ θεὸς ἐγίνησε; Οἱ ἄγιοι Σιλεστρος εἰπεν· Ήδὲ εἰς ἐστιν ὁ Χριστός. Οσπερ γάρ ἀληθιնὲς ἔστι θεὸς Υἱὸς ἀδράτος, οὕτως ἔτι καὶ Υἱὸς ἀνθρώπου ὄρατος· τέλειος γάρ ὁν θεὸς, τέλειος ἀνθρώπος ἀτρέπτιως ἐγένετο, ἵνα τελείαν σωτηρίαν τοῖς ἀνθρώποις παράσχῃ. Οἱ Ιουδαῖοι εἰπεν· Καὶ πῶς ἐγχωρεῖ τὸ ληφθέντα ἀνθρώπον πάσχειν χωρὶς τοῦ ἀναλαΐσσοντος αὐτὸν; Οἱ ἄγιοι Σιλεστρος εἰπεν· Οὐκοῦν ὑποδείγματι τινὶ διφείλεις διδαχθῆναι, ἵνα γνῶ-

⁹⁰ Dan. ix, 24 seqq. ⁹¹ Gen. xvii, 16. ⁹² Psal. cxxxii, 11.

ὅτι δύο κατὰ ταυτὸν ἡνωμένων φύσεων, ή μὲν μία περιπίπτει τῇ οὔρει, ή δὲ ἔτερά ταύτην διαφεύγει. Καὶ δὲ Ἐβραῖος ἔσθι· Ἀδύνατόν ἐστι πεῖσαι με ἐν ἑνὶ δύο εἶναι τινα, καὶ ἄμα μὲν κατέχεσθαι ἄμα δὲ πάσχειν, καὶ ἐν τούτων τὴν οὔριν ὑπομένειν. Οὐχιος Σιλβεστρος εἰπεν· Ἀκούεις, ὁ Ἐβραῖος Δυνατόν ἐστι τὸ δύνδρον ἔχον ἐν ἐσυτῷ τὴν ἀκτίνα τοῦ ἡλίου τμηθῆναι; Θάρρος λέγει. Δυνατόν ἐστιν. Οὐχιος Σιλβεστρος ἔφη· Δεῖξον ἡμῖν τὴν ἀποκοπῆσαν τοῦ ἡλίου ἀκτίνα ἐν τῷ τέμνεσθαι αὐτό. Τοῦ δὲ Θάρρος σιωπῶτος, δὲ ἄγιος Σιλβεστρος ἔφη· Οὐχὶ δρῆς δὲ τὴν πληγὴν τοῦ τέμνοντος σεδήστρου ἡ ἀκτίς πρώτη ὑποδέχεται, πρὸν δὲ τὸ ξύλον ὑποδέξασθαι; Ἡ δὲ λαμπῆδῶν κατίτοι ἔκει οὕτα οὔτε τμηθῆναι οὔτε διακοπῆναι δύναται. Οὕτως τοίνυν καὶ ἡ θεότης ἀχώριστος τοῦ Ἐμμανουὴλ οὖσα παθεῖν ἡ τμηθῆναι οὐκ ἥδυνατο. Τούτῳ δὲ ὑπέπεσε τῷ πάθει δὲ καθηπερ τὸ δύλον καὶ δεθῆναι καὶ κρητηθῆναι ἥδυνατο. Διὰ γὰρ τοῦτο κατηξίωσεν δὲ Κύριος ἀπολαβέσθαι σάρκα ἔνουσιν καὶ ἔμψυχον ἐκ τοῦ ἡμετέρου φυράματος, ἵνα κοινωνοὺς ἡμᾶς θείας ἀπεργάσθαι φύσεως καὶ ἐνώπῃ ἐσυτῷ τὴν ἡμετέραν φύσιν. Ἔνωσιν δὲ λέγω ἀσύγχυτον καὶ ἀτρεπτον καὶ ἀναλλοιώτον, καὶ ἦν μόνος αὐτὸς ἐπίσταται. Ἀποκριθεὶς δὲ Σιμεὼν εἶπεν. Εἰ περὶ τοῦ ὑμετέρου Χριστοῦ οἱ ἡμετέροι προφῆται προεψήτευσαν, τὰς αἵτιας τῆς τοσαύτης οὔρεως, τοῦ ἐμπαγμοῦ, τοῦ πάθους καὶ τοῦ θανάτου διασφῆσον, ἵνα τούτον εἰναι τὸν ἐπηγγελμένον Χριστὸν καὶ ἡμεῖς ἄμα διὸν διολογήσωμεν. Οὐχιος Σιλβεστρος ἔφη· Ἐξ ἀρχῆς τοῦ αἰώνος, δέ τοι δὲ ἀνθρώποις ἐκ τοῦ παραδείσου φθίνω διαβόλου ἔξεσθλήσθην γαὶ θανάτῳ κατεδικάσθη, ἐκ τοῦ φυράματος πάσης ἀνθρωπότητος Ἀδραὰμ ἄγιος καὶ πισκός εὑρεθεὶς τούτου τοῦ ἐπαγγέλματος ἡξιώθη παρὰ Θεοῦ, τοῦ ἐν τῷ σπέρματι αὐτοῦ εὐλογηθεσθαι πάντα τὰ ἔθνη. Ἐκλεγεὶς οὖν διὰ τὴν τῆς πίστεως ἀξίαν ἐγέννησε τὸν Ἰσαὰκ, καὶ Ισαὰκ ἐγέννησε τὸν Ἰακώβ. Καὶ οὕτως ἄμεμπτοι εὐρέθησαν ὡστε τὸν παντοκράτορα Θεὸν ἐνδικρίτεψε ἀξίη βούλεσθαι τὸ ίδιον ὄνομα ἐν [P. 280] τούτοις δινομάζεσθαι, λέγοντα· Ἐγώ εἰμι δὲ Θεὸς Ἀδραὰμ, καὶ δὲ Θεὸς Ἰσαὰκ, καὶ δὲ Θεὸς Ἰακώβ· τοῦτο μοι δινοματίαί εἰσι γενεὰς γενεῶν. Ἀνεφύσαν οὖν αἰτεῖται, δις νῦν μακρὸν δὲ εἴη καταλέγειν, ὥστε τοὺς οὐρανοὺς Ἀδραὰμ κατελθεῖν ἐν γῇ Αἰγύπτῳ διὰ τὸ τὴν βασιλείαν Φαραώ. Ἀλλὰ μεμνημένος τῆς ἐσωτοῦ ἐπαγγελίας δὲ Θεὸς ἔξηγαγεν αὐτοῖς ἐκεῖθεν ἐν χειρὶ κραταιζεῖ καὶ ἐν βραχίονι διαφύλαψε πάντες ἔστε. Ὅστερον δὲ ἐκ σπέρματος Ἀδραὰμ, τὸ κατὰ σάρκα, ἐτέχθη δια τοῦ Θεοῦ, ἐν τῆς ἀγίας Παρθένου, ἵνα ἡμεῖς ἀναγεννηθῶμεν ἐκ γαστρὸς τῆς παρθένου Ἐκκλησίας. Ἐπειράσθη, ἵνα ἡμεῖς λυτρωθῶμεν. Ἐπράθη, ἵνα ἡμᾶς ἔξαγοράσῃ. Ἐταπείνωσεν ἐστὸν, ἵνα τὴν τοῦ παντὸς κότμου ἀμαρτίαν ἀπαλείψῃ. Ἀνεστη, ἵνα ἡμῖν ζωὴν

Aster: Exemplo igitur doceri debes duabus naturis unione constrictis alteram suppicio subjici, altera id effugiente. Hebreus dixit: Persuaderi mihi nullo modo potest, in uno esse duo quædam, quibus simul constrictis atque aliquid patientibus alterum tantummodo male tractetur. Silvester: Audi, Hebreæ. Potestne arbor scindi, in quam solis radii incident? Tharras ait, Potest. Silvester: Ostende mihi ubi radius solis abscissus sit, dum arbor secaretur? silente Tharra haec addidit: Nonne vides ictum scindentis ferri primum a radio excipi, antequam is ictus ad lignum pertingat? Et tamen fulgor qui ibi est, neque secari neque scindi potest. Sic et Deitas eum ab Emmanuele divelli non possit, pati tamen aut scindi nequit. Id modo per pessimum fit obnoxium, quod instar ligni istius comprehendendi et vinciri potest, Idcirco enim dignatus est Deus humanum corpus anima et mente praeditum assumere de nostra massa, ut nos divinæ naturæ faciat participes secumque nostram uniat naturam. Unionem autem dico confusionis et mutationis expertem ipsique soli cognitam. Respondit Simeon: Si de vestro Christo nostri vates cecinerunt, causas mihi aperias. **490** Velix curis toti injuriis afflicti illudi cruciari ac mori debuerit, ut eum esse istum qui promissus est, nos quoque vobiscum confiteri possimus. Silvester: Ab exordio mundi, ex quo invidia diaboli circumventus homo paradiso ejectus mortique addictus fuit, ex tota humani generis massa Abrahamum sanctum et fidelem repertum Deus ista promissione dignatus est, fore ut ejus semen omnibus populis beatitudinem conciliaret. Is ergo ob fidei dignitatem electus Isaacum genuit, Isaacus Jacobum. Ita autem inculpatos sese illi gesserunt, ut eum Deus omnipotens nominis sui dignitatem expresse testatam vellet facere, eorum se Deum esse dixerit. Ego, inquiens, sum Deus Abrahami, Deus Isaaci, ac Deus Jacobi. Hoc est nomen meum sempiternum per omnes æstates **491**. Causæ proinde extiterunt, quas hic commemorare prolixum sit, propter quas posteri Abrahami in Ægyptum devenerunt regnoque Pharaonis subditæ fuerunt. Sed suorum memor promissorum Deus inde eos eduxit manu valida exertoque brachio, sicuti omnes nostis. Postea temporis ex Abrahami semine Christus, quod ad carnem attinet, natus est de beata Virgine, uti nos de novo virgo Ecclesia gigneret. Tentatus est, ut nos liberaremur; venditus, ut nos redimeret; se ipsum demisit, ut nos attolleret; captus est ab hominibus, ut nos a dæmonum captivitate liberaret, denique in ligno crucis pro victima oblatus est, ut totius mundi peccata expiat. **492** In vitam e mortuis rediit, ut nobis vitam largiretur. In cœlum ascendit, ut nos secum eveheret. Sedet nunc ad dexteram Patris, ut fidelibus precantibus annuat. Veniet autem in

⁴⁸ Exod. III, 6.

sine mundi judicatum vivos et mortuos, ac cuique **A** παράσχη. 'Ανέδη εἰς οὐρανούς, ἵνα ἡμᾶς συνυφώσῃ. dignam suis factis mercedem redditurus. Κάθηται νῦν ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς, ἵνα ταῖς Ἐκκλησίαις τῶν πιστῶν ἐπινεύῃ. 'Ελεύσεται δὲ ἐπὶ συντελεῖ τῶν αἰώνων κρίναι ζῶντας καὶ νεκροὺς καὶ ἀποδοῦναι ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ.

Cum disserisset prolixus Silvester, Christique res ex sacris Litteris accuratissime demonstrasset, Judæique admodum superarentur, quidam eorum, Zambres nomine, reliquos Judæos ita est affatus: Si Silvestri sermones admittitis, necesse est vos leges majorum vestrorum deserere, vanumque hominem sequi, quem illi morte multarunt, Verum mihi imperator obsequatur, jubeatque ferum taurum adduci, ut hac ego die coram ostendam quanta vis sit nomini Dei nostri. Non enim verbis sed factis veritatem demonstrabo. Silvester imperatorem hortatus ut taurum talem juberet adduci, interim Zambrem interrogat cur taurum requirat. **B** Zambres: Quia nomen nostri Dei nulla creatura audire potest quin moriatur, volo ejus vim in hoc tauro aperte monstrare. Silvester: Quomodo ergo illud nomen tu didicisti? Ex aliquone id audisti aut legisti? Zambres: Neque charta neque lapis neque lignum ejus nominis est capax. Ego autem cum jejunassem, in argenteam pelvim novam immissa aqua id addidici. His dictis simul etiam taurum multi viri undique funibus vincitum **492** attraxerunt, ferissimum ac prægrandem. Ibi Silvestrum subsannans Zambres, Nunc, ait, verbis tuis eorumque argumentis finis advenit. Si confidis in nomine Dei tui, pronuntia agendum id ad aures tauri hujus, atque ita veritatem tuæ religionis imperatori proba. Sin vero, ipse pronuntiabo; omnesque statim ad me accurrent fidemque mihi habebunt. Et Zambres, Judæis ac reliquis exhortantibus, nomen ad aures tauri profuit: atque illico taurus magno mugitu edito, oculis elisis expiravit. Hic Judæis exsultantibus ac contra Silvestrum multa jactantibus, Christianis autem gravi dolore oborto, Silvester imperatorem rogavit ut silentium turbæ imperaret. Quo facto ipse sublimi stans loco, Audite, inquit, proceres atque principes, populi que omnes verba mea attentis percipite auribus. Prædicto Dominum universi mundi Jesum Christum qui cæcis visum, surdis auditum, mutis loquela restituit, manus aridas sanavit, claudos in integrum reposuit statum, leprosos purgavit, luxatos artus firmavit, mortuos in vitam reduxit. Unde liquido est demonstratum nomen illud, quod ad necandum taurum Zambres invocavit, diaboli esse. Si enim mortuo vitam reddere non potest, utique vitæ et salutis hostis est, qui vivum necare, mortuum autem vivificare nequit. Tum Zambres tunicam suam disrumpens. Optime, inquit, imperator

'Ἐπὶ πολὺ οὖν διαλεχθέντος τοῦ ἀγίου Σιλβέστρου, καὶ σὺν πολλῇ ἀκριβείᾳ ἀποδεικνύντος ἐκ τῶν θειῶν Γραφῶν τὰ περὶ τοῦ Χριστοῦ, καὶ τῶν Ἰουδαίων μεγάλως ἡττηθέντων, ἔφη τις ἐξ αὐτῶν ὅνδματ. Ζαμβρῆς πρὸς τοὺς λοιποὺς Ἰουδαίους· Εἰ Σιλβέστρου λόγοις προσεχετε, ἀνάγκη τοὺς πατρῷους νόμους καταλιπεῖν καὶ ἀκολουθεῖν ἀνθρώπῳ ματαίῳ. δύν οἱ πατέρες ἡμῶν κατεδίκασαν. 'Ἄλλ' ἀκούσατω μου δὲ βασιλεὺς, καὶ ἐνεχθήτω ταῦρος ἄγριος, ὥστε με δεῖξαι σῆμερον ἑώπιον αὐτοῦ τὴν ὁνταμινή τοῦ ὅνδματος τοῦ θεοῦ ἡμῶν· οὐδὲ γὰρ διὰ ρήματων, ἀλλὰ διὰ πραγμάτων βούλομαι δείκνυσθαι τὴν ἀληθείαν. 'Ο δὲ Σιλβέστρος παρακαλέσας τοιούτον ἐνεχθῆναι ταῦρον, ἡρώτησεν ἐν τῷ μεταξὺ τὸν Ζαμβρῆν. Τίνος ἔνεκεν ἐπιζητεῖς τὸν ταῦρον; Καὶ φησιν· 'Ἐπειδὴ τὸ ὄνομα τοῦ ἡμετέρου θεοῦ οὐδεμίᾳ κτιστὴ φύσις ἀκούσασα ξῆσται, βούλομαι διὰ τοῦ ταύρου τὴν ἰσχὺν ἀποδεῖξαι σαφῶς. Πρὸς δὲ οὐδὲ Σιλβέστρος ἔφη· Καὶ σὺ ποικιλόπικτὸν ὄνομα τοῦτο μεμάθηκας; 'Ἄρα παρά τίνος ἀκούσας ἡ ἀναγνούς; 'Ο δὲ εἰπεν· Οὔτε χάρτης οὔτε λίθος οὔτε ξύλον ὑποδέξασθαι τὸ ὄνομα [79] τοῦτο ὁνταται· ἐγὼ δὲ νηστεύσας καὶ εἰς ἀργυρᾶν λεκάνην κατενήν, ὕδωρ ἐμβαλάνων τοῦτο μεράθηκα. Τούτων οὖν λεγομένων ἦχθη καὶ ὁ ταῦρος ὑπὸ πολλῶν ἀνδρῶν ἐλκόμενος, δεδεμένος πάντοθεν σχινίσις, ἀγριώτατος καὶ μέγας ὑπέρχων. Καὶ Ζαμβρῆς ἐπιτωθίζων τῷ Σιλβέστρῳ ἔφη· Νῦν τὰ ρήματα καὶ αἱ ὑποθέσεις τῶν ρήματων σου τέλος [P. 281] ἔχουσιν. Εἰ μὲν οὖν θαρρέεις εἰς τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ σου, εἰπὲ τοῦτο κατὰ τὴν ἀποήην τοῦ ταύρου, καὶ δειχθήσῃ. Παντοκράτορί θρησκεύων· εἰ δὲ οὖν, λέκω ἐγώ, καὶ πάντες τῇ ἐμῇ προσδραμούσι πίστει. Τῶν δὲ Ἰουδαίων καὶ τῶν ἀλλων πατερωτάτων εἰπεῖν τὸν Ζαμβρῆν τὸ δυνομα ὑπὸ τὴν ἀκενήν τοῦ τάντου, καὶ τούτου εἰπόντος, εὖθης δὲ ταῦρος μυκητάμενος μέγα τῶν δριμαλμῶν αὐτοῦ ἐξελθόντων ἐξέψυξεν. 'Αναστιρτώντων οὖν τῶν Ἰουδαίων καὶ μεγαλαυχούντων κατὰ Σιλβέστρου, καὶ τῶν Χριστιανῶν λυπουμένων σφόδρα, κελεύσαι τῷ λαῷ ἡσυχάσσει παρακαλεῖ δὲ Σιλβέστρος τὸν βασιλέα. Καὶ τούτου γενομένου καὶ ἐφ' ὑψηλοῦ τόπου στάς δὲ μακαρίος Σιλβέστρος ἔφη· 'Ακούσατε μου, ἄρχοντες καὶ δυνάσται, καὶ ἐνωτίσασθε, λαοὶ ἀπαντεῖτε, τὰ ρήματά μου. **D** 'Ἐγώ τὸν Δεσπότην καὶ Κύριον παντὸς τοῦ κόσμου Ἰησοῦν Χριστὸν κηρύσσω, τὸν παρασχόντα τυφλοῖς ἀνέβλεψιν καὶ κωφοῖς ἀκούειν, ἀλάλοις γχρισάμενον λαλεῖν, χείρας ἡρῷας ἴσταμενον, χωλοῖς ἱασιν διωρησάμενον, λεπρούς καθαρίσαντα, παραλύτους σφράγαντα καὶ νεκροὺς ἐγείρωντα. "Οθεν φανερῶς ἀπο-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(79) Ipsi Græci fabulosæ Judæorum traditioni adhærent, ubi composita Tryphonis nomine oratione pronuntiant adversus insecta quæque agros devastantia: 'Ορχίων ὡμᾶς κατὰ τοῦ μεγάλου ὄνδ-

ματος του ἐπὶ τῆς πέτρας ἐπιγραφέντος, καὶ μὴ βατασσόσης ἀλλὰ διαρράγεισης, ὥστε κηρός ἀπὸ προσώπου πυρός. GOAR.

δείκνυται: δτι τοῦτο τὸ δόνομα: δὲ πεκάλεστο τὸ Σχμέρης τοῦ ἀποκτεῖναι τὸν ταῦρον τοῦ διαβόλου ἐστίν. Εἰ γὰρ θανόντα ἀναστῆσαι οὐδὲν πάται, ἔστιν ἄρα ζωῆς καὶ σωτηρίας ἐχθρὸς δὲ ζῶντα μὲν ἀποκτεῖναι δυνηθεῖς, νεκρὸν δὲ ζωοποιῆσαι μὴ ισχύων. Τότε δὲ Σαμβρῆς διερρήξεις τὸν ἁυτοῦ χιτῶνα ἔφη· Δέσποτα ἐπιεικέστατε, βασιλεὺς αἰώνιες, Σίλβεστρον ὃν λέγεις, Νικῆσαι οὐδεὶς ἡδυνθῆ, ἔγώ ἐν τῷ παντοκράτορι Θεῷ ἐνίκησα. Δικαιοὺς οὖν ἔστι μὴ ἐπὶ πολὺ δοθῆναι αὐτῷ ἔκουσίτεν τοῦ λαλεῖν. Ξένα γὰρ ἐφευρίσκων ἀεὶ καὶ ἐναντία τοῦ λαλῶν οὐ πάντες, καὶ τῇ αὐτῷ φλυαρίᾳ ἐπιβαρυς γίνεται τῇ ὑμῶν βασιλείᾳ. Πρὸς δὲν δὲ Αὔγουστος ἔφη· Τὸ τοῦ παντοκράτορος Θεοῦ δόνομα καὶ ἐπικλήσις πρώτιστα πάντων ζωῆς καὶ σωτηρίας πρόνοιαν παρέχεται. Οὐσύτως καὶ σὺ εἰ τοῦ Θεοῦ εἶ, ἀνάστησον τὸν ταῦρον, καὶ πιστεύσομέν σε ἀπὸ Θεοῦ ἔχειν τὴν νίκην. Εἰ δὲ τοῦτο οὐ δύνῃ πιστεῖσαι, φανερά σου τῆς ὑποκρίσεως γοητεία διὰ δαιμόνιον πεπρᾶχθαι. Πρὸς δὲν καὶ ὁ ἄγιος Σίλβεστρος ἔφη· Ἀκούε, ὁ Ἰουδαῖε, ἀπὸ τῶν σῶν Γραφῶν τὴν ἀληθειαν. Ἐν τῷ Δευτερονόμῳ αὐτὸς δὲ Θεὸς λέγει· « Ἰδετε, ἰδετε, δτι ἔγώ εἰμι, καὶ οὐκ ἔστι Θεὸς πλὴν ἐμοῦ. Ἔγώ ἀποκτεῖναι καὶ ζῆν ποιήσω, πατάξω κάγω λέσσωμα. » Εὐκαρπῶς οὖν ἐπικλήθεις ἀποκτεῖναι, καὶ εὐκαρπῶς πάλιν ζωοποιεῖ. Ἐπικάλεσαι οὖν αὐτὸν ἐπὶ τὴν ἀλλήλην ἀκοήν τοῦ ταύρου, καὶ ἐξ αὐτὸν ἔγειρης, πιστεύσομεν πάντες, καθὼς σὺ φές. Τότε δὲ Σχμέρης λέγει· Ούκ εἰπόν σοι, ἐπικεικέστατε βασιλεῦ, δτι ἐν λόγοις Σίλβεστρον οὐδεὶς δύναται νικῆσαι; Κελευσον οὖν αὐτὸν μὴ ῥήμασιν ἀλλ᾽ ἔργοις ἐπιδεῖξαι τι ἡμῖν.]Ρ. 282] Ὁ ἄγιος Σίλβεστρος ἔφη· Θελεῖς οὖν, ὁ Ἰουδαῖε, ἔγώ τῇ ἐπικλήσαι τοῦ Δεσπότου μου Ἰησοῦ Χριστοῦ ἔγειρω τὸν ταῦρον; Σαμβρῆς λέγει· Τοῦτο εὐ ποιεῖς, εἰ καὶ πτεροῖς πετασθῆς. Ὁ βασιλεὺς εἶπε· Θαυμάζω τὴν ἀνατοχυντίαν σου, Σχμέρη. Σὺ εἶπας, σχολαζέσθωσαν οἱ λόγοι· καὶ ἔργοις ἀγνοι· ζέσθω, Οὗτος δὲ δύπισχεῖται ποιῆσαι διπέρ σὺ λέγεις παντελῶς εἶναι ἀδύνατον. Ωστε δέκασιν ἔστιν διμολιγῆσαί σε τοῦτον εἶναι Θεὸν ἀλτηθῆ τὸν νεκροὺς ἀναστῆσαι δυνάμενον, ἐκεῖνον δὲ πλάνον καὶ δάσολον τὸν ἀποκτείναντα καὶ ζωοποιῆσαι μὴ δυνάμενον. Τότε δὲ Σαμβρῆς ὅμοσε λέγων· Ἐὰν Σίλβεστρος τὸν νεκρὸν ταῦρον ἀνατείχῃ, πάντες τὸν Ἰουδαϊκὸν καταλείψαντες νήμον πρὸς τὴν τῶν Χριστιανῶν αὐτομολήσομεν πίστιν. Ὁ δὲ μακάριος Σίλβεστρος ἐκτείνας ἐπὶ πολὺ τὰς χεῖρας εἰς τὸν θύρων, καὶ μετὰ δακρύων εὐχήν ποιήσας, πρὸς τὸν ταῦρον ἀπελθὼν εἶπε φωνῇ μεγάλῃ· Ἔγώ, Δέσποτά μου Ἰησοῦ Χριστὲ, τὸ πανάγιον ὄνομά σου ἐπικαλοῦμαι ἐπὶ πάντων, ἵνα μάθῃ δὲ λαὸς οὗτος δτι διαβόλου μὲν δόνομα ἐφόνευσε τὸν ταῦρον, τοῦ δὲ ζωοποιοῦ καὶ φανερωτάτου σου δνόματος ἐπικλήσει ἔζωποιηθῇ. Καὶ πλησιάσας τῷ ταύρῳ λέγει μετὰ κραυγῆς μεγάλης· Ἐν τῷ δνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὃν οἱ παράνομοι Ἰουδαῖοι ἐσταύρωσαν ἐπὶ Μοντεῖου Πιλάτου, ἀνάστηθι μετὰ σεμνότητος. Καὶ παρευθὺς δὲ ταῦρος δλον ἐκυτὸν κίνησας ἀνέστη. Καὶ λύσας αὐτοῦ τὰ

A atque 493 ατερνε, Silvestrum, quem a nemine vinci potuisse dicebas, ego Dei omnipotentis auxilio vici. Justum ergo est non permitti ei multa loquendi longum spatium. Semper enim inaudita comminiscens, Deo adversa dicendi sinem nullum facit; suaque loquacitate imperio tuo molestus est. Et Augustus respondit: Nomen omnipotentis Dei ejusque invocatio omnium vitæ et saluti consultit. Itaque tu etiam, siquidem a Deo es, laurum in vitam revoca: tum credemus te divinitus victoram consecutum. Quod si hoc præstare nequeas, in promptu est diabolicis præstigiis te usum fuisse. Sed et Silvester: Audi, inquit, Judæe, veritatem ex tuis libris propositam. In Deuteronomio Deus fatur: « Vide, videte, quod ego sum, et extra me non Deus. Ego interficiam et vitæ reddam, ego feriam idemque sanabo ». Itaque tempestive invocatus necat, tempestive invocatus rursus in vitam restituit. Proinde in alteram aurem lauri nomen Dei inclama; et si is revixerit, fidem verbis tuis adhibebimus. Zambres: Nonne dixi, optime imperator, verbis Silvestrum a nemine vinci posse? Jube igitur eum non verbis sed facto aliquo sua comprobare nobis. Silvester: Vis ergo, Judæe, ut ego invocando nomine Domini mei Iesu Christi taurum excitem? Zambres: Id non efficies, ne si alis quidem subvoles. Imperator: Tuam, o Zambres, 494 impudentiam miror. Petisti ut verbis omissis certamen facturum instituatur. Jam Silvester promittit id se facturum, quod tu fieri non posse contendis. Par est ergo te confiteri hunc esse verum Deum, qui mortuos in vitam reducere valet, hunc autem impostorem esse et diabolum, qui necat et vitam reddere non potest. Tum Zambres juravit: Siquidem Silvester taurum excitabit a morte, universi Judaica lege deserta Christianam amplectemur fidem. At beatus Silvester, manibus aliquamdiu in cœlum intentis, et cum lacrymis precatus, ad taurum adit, magna voce ait: Ego, Domine mi Iesu Christe, coram omnibus sanctissimum tuum nomen invoco, ut universi intelligentia taurum hunc a diabolo necatum, invocato tuo vivifico et illustrissimo nomine in vitam reductum esse. Simil propius taurum assistens alta voce inclamavit. In nomine Iesu Christi, quem impii Judæi opera Pontii Pilati in crucem egerunt, surge cum majestate. Illico taurus totum corpus commovens surrexit. Quem Silvester vinculis solutum abire unde venerat et inter eundum neminem lædere jussit. Hoc tam ingens miraculum Judæi cernentes, eoque perculti, statim se ad pedes beati Silvestri universi abjecerunt, ac sanctum baptismum eum flagitaverunt. Ipsa quoque felicissima regina Helena ad pedes Silvestri accedit, locumque sibi pœnitentia 495 concedi petiit. Eo facto vehementer gavisus est imperator Christi amans beatissimaque Augusta et totus populus, universi-

que per duas horas vociferati sunt: Magnus est Deus Christianorum. Ita ab omnibus admirabilis est prædicatus Christianorum Deus hujusque minister beatus Silvester. Eadem hora suis præcibus sanctus papa multos a dæmonum vexatione liberavit; multique alii morbi sanati sunt vi Domini nostri Jesu Christi, magnifice per suos agentis sanctos. Baptizata autem Judaica multitudo magnum fuit Romæ et in tota vicinia gaudium.

A τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ, ὥστε ἐπὶ, ὡραῖς δύο χράζειν πάντας τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ, ὥστε δύο χράζειν πάντας Πορεύου δύον ἤλθες, μηδένα κατὰ τὴν δόδον ἀδικήσας. Οπερ μέγα θαῦμα Ἰουδαῖοι θεασάμενοι καὶ σφόδρα καταπλαγέντες αὐτίκα προσέπεσον εἰς τοὺς πόδας τοῦ ἄγιου Σιλβέστρου πάντες, αἰτούμενοι τὸ ἄγιον βάπτισμα. Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ μακαριωτάτη βασίλισμα Ἐλένη προσπεσοῦσα τοῖς ποσὶ τοῦ ἄγιου Σιλβέστρου παρεκαλεῖτο τόπον αὐτῇ μετανοίας παρασχεθῆναι. Καὶ τούτου γενομένου ἐχάρη μεγάλως δὲ τε φιλόγρι-στος βασιλεὺς καὶ ἡ μακαριωτάτη Λύγοῦστα καὶ πᾶν Μέγας δὲ θεὸς τῶν Χριστιανῶν. Καὶ οὕτως ἐθαυμα-στῶθη ὑπὸ πάντων δὲ θεὸς τῶν Χριστιανῶν καὶ διαμονῆς ἔθερπεύθησαν δι' εὐχῶν τοῦ ἄγιου πάπα, καὶ ἄλλα δὲ πάθη πολλὰ καὶ νόσοι ἐκαθαρίσθησαν τῇ δυνάμει τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἐνδοξαζομένου ἐν τοῖς ἄγιοις αὐτοῦ. Τοῦ δὲ πλῆθους τῶν Ἰουδαίων βαπτισθέντος μεγάλη χράζειν γέγονεν ἐν πάσῃ τῇ Ῥώμῃ καὶ τῇ περιχώρῳ αὐτῆς.

B Anno imperii Constantini 14 et 15 Licinius pactorum oblitus, persecutionem adversus Christians molitus est. Quem per litteras officii monens Constantinus, ut a malitia desisteret non persuasit.

Annis 16, 17 et 18 res contra impium Arium gesta est, conciliumque sacrum primum ex toto terrarum orbe collectorum, quæ œcumonica nominant Græci, Nicææ, a 318 sanctis ac Dei spiritu plenis Patribus celebratum, Arium ejusque sectatores proscripti. Tunc imperator etiam eos qui Judæorum more Pascha celebrauit, opera sanctissimi Cordubæ episcopi inhibuit; et Constantem filium suum Cæsarem designatum in Gallias misit. Ipse isto tempore recordatus sibi quondam prope Romanam in somnis a Domino mandatum uti eo loco, quem ipse ei esset indicaturus, **C** 496 Dei genenitrici urbem conderet, dum regiones istas et loca contemplatur, Thessalonicam venit. Quo loco delectatus, biennium ibi commoratus, urbem magnificis templis, balneis et aqueductibus exornavit. Sed, peste ingruente, eam relinquens, inde Chalcedonem Bithyniæ urbem se contulit; eamque solo prostratam a Persis inventiens instaurare aggressus est. Statim autem aquilæ lapides fabris erectos ad urbem Byzantium projecerunt. Id cum sæpenumero fieret omniumque animos suspensos teneret, quidam regiorum ministrorum, Euphratas nomine, explicavit rem, nempe Deum ibi velle urbem suæ Matri condi. Imperator statim tracedit eo; cumque locum inspexisset et probasset, Euphratam operi præficit, magnis copiis opibusque instructum. Ipse in Persas proficistur. Ibi cum in hostium manus devenisset, divina providentia procurante eas effugit, ac ad Byzantium

D δεσμὸν ὁ ἄγιος Σιλβέστρος ἀπέλυσεν αὐτὸν, λέγων: Πορεύου δύον ἤλθες, μηδένα κατὰ τὴν δόδον ἀδικήσας. Οπερ μέγα θαῦμα Ἰουδαῖοι θεασάμενοι καὶ σφόδρα καταπλαγέντες αὐτίκα προσέπεσον εἰς τοὺς πόδας τοῦ ἄγιου Σιλβέστρου πάντες, αἰτούμενοι τὸ ἄγιον βάπτισμα. Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ μακαριωτάτη βασίλισμα Ἐλένη προσπεσοῦσα τοῖς ποσὶ τοῦ ἄγιου Σιλβέστρου παρεκαλεῖτο τόπον αὐτῇ μετανοίας παρασχεθῆναι. Καὶ τούτου γενομένου ἐχάρη μεγάλως δὲ τε φιλόγρι-στος βασιλεὺς καὶ ἡ μακαριωτάτη Λύγοῦστα καὶ πᾶν Μέγας δὲ θεὸς τῶν Χριστιανῶν. Καὶ οὕτως ἐθαυμα-στῶθη ὑπὸ πάντων διαμονῆς ἔθερπεύθησαν δι' εὐχῶν τοῦ ἄγιου πάπα, καὶ ἄλλα δὲ πάθη πολλὰ καὶ νόσοι ἐκαθαρίσθησαν τῇ δυνάμει τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἐνδοξαζομένου ἐν τοῖς ἄγιοις αὐτοῦ. Τοῦ δὲ πλῆθους τῶν Ἰουδαίων βαπτισθέντος μεγάλη χράζειν γέγονεν ἐν πάσῃ τῇ Ῥώμῃ καὶ τῇ περιχώρῳ αὐτῆς.

E Τῷ δὲ καὶ εἴ ἔτει Δικτίνιος ἤρξατο κατὰ Χριστιανῶν διαγμόν κινεῖν, λήθην λαβών τῶν προγεγονότων συθηκῶν. Τούτον διὰ γραμμάτων νοιοθετῶν δὲ Μέγας Κωνσταντῖνος ἀποστῆναι τῆς κακίας οὐκ ἔπεισε.

[P. 283] Τῷ ιερῷ καὶ ιερᾷ τοῖς τε τὰ κατὰ Ἀρείου τοῦ δυσσεδοῦς ἐπράχθη, καὶ ἡ ἐν Νικαίᾳ πρώτη ἄγια καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος τῶν τριακοσίων δεκαοκτώ ἄγιων θεοφόρων Πατέρων ἐγένετο, ηὗτις τὸν Ἀρείον καὶ τοὺς ὄμβρονας αὐτοῦ ἀνεθεμάτισεν. Ἐν τούτῳ καὶ τοὺς Ἰουδαῖκας τὸ Πάσχα ἐορτάζοντας διὰ τοῦ διωτάτου ἐπισκόπου Κοδρούνης (80) ἐπέστρεψεν καὶ Κώνσταντα τὸν υἱὸν αὐτοῦ προβαλόμενος Καλσαραῖς εἰς Γαλλίας ἀπέστειλεν. Ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις εἰς μνῆμαν ἔρχεται τοῦ γενομένου πλησίον Ῥώμης ὑπὸ τοῦ Κυρίου πρὸς αὐτὸν κατὰ τὸν ὑπνούς προστάγματος, διπερ ἦν λέγοντος οἰκοδομῆσαι τῇ Θεοτόκῳ πόλιν (81) ἐν φέτοι πολέμου ὑποδέξαι σοι. Καὶ δὴ τὰ κατὰ χώραν καὶ τόπους ἔρευναν τῇ Θεσσαλονίκῃ ἐπιβαίνειν, καὶ τῷ τόπῳ δρεσθεῖς δυοὶ χρόνοις ἔκει διατρίβει. Ναοὺς τε θυμασίους καὶ λουτρά καὶ ὄδότων εἰσαγωγὰς καταστενασθέμενος. ὡς εἶδε λοιμὸν ἐπιγενόμενον, ταῦτην μὲν καταλιπάνει, ἐπὶ δὲ τὴν Βιθυνῶν Χαλκηδόνα ἔρχεται, ὑπὸ τῶν Περσῶν ἐγκαθισμένην εὑρὼν ἀνοικοδομεῖν ἤρξατο. Καὶ εὐθέως δετοὶ τοὺς τῶν τεγχιτῶν λίθους ἀρπάζοντες τῷ Βυζαντίῳ προσέβριππον. Τούτον δὲ πολλάκις γενομένου ὑπὸ πάντων διαπορουμένου, εἰς τὸν ὑπηρετουμένων τῷ βασιλεῖ Εὐφρατῆς λεγόμενος διεσάφησεν ὡς ἔκει φίλον ἐστι τῷ Θεῷ τῇ Μητρὶ αὐτοῦ κτισθῆναι πόλιν. Εὐθέως οὖν διαπεράσας, καὶ τὸν τόπον κατιδών καὶ ἀποδεξάμενος, τὸν Εὐφρατῶν ἐπιστάτην τοῦ ἔργου καταλιμπάνει μετὰ βασιλεὺς δυνάμεως καὶ πλούτου πολλοῦ. Καὶ αὐτὸς βασιλεὺς κατὰ Περσῶν ἀποδημεῖ. "Ἐνθα

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(80) Scribe, Κορδούνης. Loquitur de Osio Cordubæ episcopo, viro magnæ isto tempore auctoritatis, ut ex Eusebio et reliquis scriptoribus ecclesiasticis notum est. Vide hac de re Socram 1, 7 et 9, Sozom. 1, 16, Theodoritum 1, XVI. — Κορδούνης. Theophanes quoque vice Κορδούνης, juxta receptum a Græcis modernis litteras transponendi morem. Sic χρᾶται et ἀμύγλαστοι loco

χρᾶται et ἀμύγδαλα pronuntiant et scribunt. GOAR.

(81) Hinc ut Deipara dicata Θεότοκου πόλις quandoque, sicut et Κωνσταντινούπολις legitur. Ita Menæum 2 Maii, cuius anniversario die redeunte per totum Orientem celebrantur encœnia, quorum historiam festi ejusdem Synaxariam exhibet, et Zonaras commemorat in Constantino. GOAR.

οὐ καὶ κρατήθεις θεοῦ προνοίᾳ τὰς τοιτῶν ἀποδι- δράσκει χεῖρας καὶ πρὸς τὸ Βυζάντιον ἐπαναστρέψει, 'Ο μέντοι Εὐφρατᾶς τοὺς κανάλους ὑπονόμους κατασκευάσας καὶ πάσας πηγὰς ὑδάτων ἀναστρομά- σας τῶν τειγῶν ἡράκατα' καὶ πάλιν οἱ Πέρσαι κατὰ 'Ρωμανίας. 'Ο δὲ βασιλεὺς τῷ Εὐφρατῷ περὶ ναοῦ κτίσεως προστάξας αὐτὸς καὶ περὶ ἔνοικήσεως προσέθηκε. Καὶ τοὺς δικούλιους ἀκάτους τῶν πρώ- των ἀρχητῶν ἀναλαβόμενος, οἵκους δειμάμενος περιφανεῖς τὰς γυναικας αὐτῶν μετὰ τῶν παΐδων καὶ πάντων τῶν ὑπ' αὐτοὺς εἰς τὴν βασιλίδα ἀνήγαγεν. Καὶ τούτους τροπωσάμενος πάλιν ὑπέστρεψε.

Τῷ ιρ' ἔτει δὲ Μέγας Κωνσταντῖνος θεωρῶν Αἰκι- νίου μανικώτερον κατὰ τῶν Χριστιανῶν τῷ διωγμῷ χρώμενον καὶ ἐπιβούλην κατὰ τοῦ εὐεργέτου μελε- τῶντα, ὅπλιζεται κατ' αὐτὸν διὰ Ἑηράς καὶ θαλά- σσης. 'Ενδεκα δὲ καὶ ὄκτω μηνὶ (82) τοῦ πολέμου μεταξὺ Κωνσταντίνου καὶ Λικινίου ἴσταμένου, ὡς πόλεμος κατὰ τὴν Βιθυνίαν ἐκροτήθη, ζῶν δὲ λιτήριος συλλαμβάνεται ἐν Χρυσοπόλει, [P. 284] καὶ εἰς Θεσσαλονίκην ἐκπεμπεται φρουρεῖσθαι, πρότερον μέντοι ἐν γε τῇ Φλίππου πόλει πολεμήσας καὶ ἤττηθείς. 'Ως δὲ ἐν Θεσσαλονίκῃ ἐπέμφθη, καὶ πάλιν ἐκεῖσε νεωτερίζειν ἔμελλε βαρβάρους μισθού- μενος, τοῦτον διὰ ἔιφους ἀποτμῆθην: (83) δὲ βασι- λεὺς κελεύει καὶ εὕτω λοιπὸν τελείας ἀπλαυστοῦ γολγήν τὰ πράγματα. Τότε καθιστᾷ Κωνσταντίνου τοὺς ἰδίους παῖδας: Καίσαρας, καὶ Κυριακὸς πρὸς ἐπιστροφὴν τῶν ἔθνῶν κατὰ τόπους εἰς τιμὴν τοῦ θεοῦ ποιεῖ.

Τῷ κ' ἔτει τῆς βασιλείας τοῦ Κωνσταντίνου πληρωθείσης τῆς πόλεως ἐθεματίσθη, (84) ὃνδε Οὐάλεντος ἀστρονόμου, ἐν τῇ ὑ' ἡμέρᾳ τῶν ἐγκαι- νίων αὐτῆς, ἐκ προστάξεως τοῦ βασιλέως Κωνστα- ντίνου, μηνὶ Μαΐῳ τα', ἡμέρᾳ β', λιδίκτῳ γ' (85), ἔτει ἀπὸ κτίσεως κόσμου εωλή. Περίσσει δὲ τὸ δόλον συμπέρασμα ἔτη χιλίων. Τούτῳ τῷ ἔτει καὶ Κρίσπος ὁ υἱὸς Κωνσταντίνου Χριστιανὸς ἐκοιμήθη. Καὶ Ἐλένη ἡ μῆτρα τοῦ βασιλέως στεφθεῖσα δὲ ὀπτασίας εἰς τὰ Ιεροσόλυμα ἥπερχεται, καὶ τοὺς

XYLANDRI ET

(82) Sane ex historia hujus belli liquet fuisse diuinum. Quot autem confectum mensibus fue- rit, non satis appareat. In Graeco undecim et octo mensibus durasse dicitur, numero satis insolenti, nisi forte primum undecim mensibus belligeratum et post, rupto fidere, rebello facta et octo men- sibus oppressa sit. XYL.

(83) Ἀποτμῆθην, nimirum τὴν κεφαλήν, si quidem verbum recte habet: nam occisum fuisse simpliciter tradunt reliqui. Κυριακάς verti templα, suppleto nomine οἰκίας. Nostrum kirchen inde esse deductum multo est probabilius quam ec- clesia. — XYL. Intellige οἰκίας, a Latinis dominica vocatas; quae κυριακά quoque in neutro scribuntur. GOAR.

(84) Θέμα juxta modernorum usum explicamus legiōnēm, provinciam, adūcīum, positionēm. Hinc quoque stellarum errantium sicut et fixarum ordo, cœlorum situs, siderum mansiones, ut aiunt, et eorumdem ad sese respectus θέμα, Zonara θε- μάτιον nuncupatur, quod alii trito sermone vo- cant horoscopium, cuius si tibi figuram com-

A reversus est. Euphratas canalibus subterraneis paratis omnes funtes obstruxit murosque cœpit moliri. Rursus Persis in Romaniam impressionem facientibus, imperator Euphratæ de templi struc- tura demandato negotio ipse etiam de frequentanda hominibus urbe curam gessit. Nam domibus magni- ficiis exstructis annulos primarii cujusque viri recepit, eorumque uxores, liberos ac totas familias 497 in regiam urbem traduxit. Ipse rursus in Persas expeditionem fecit, iisque pulsis rediit. Ο δὲ βασιλεὺς πάλιν ἐπι, Πέρσας ἔκστρατεύει.

Anno sui imperii 19 Constantinus, Licinium videns Christianos insanius vexare ac sibi quoque B benefactori suo insidiari, contra eum terra mar- que bellum paravit. Id bellum cum durasset an- num atque octo menses, tandemque in Bithyniam delatuni esset ibi flagitosus ille Licinius in urbo Chrysopoli captus Thessalonicamque in custo- diam datus est. Et quidem prius Philippis, ac deinde Adrianopoli rebellarat victusque fuerat. Verum ut Tessalonica etiam Barbaros mercede conducere novaque res cum moliri Constantinus sensit, gladio ei caput amputari jussit. Ita demum perfecte omnia fuerunt pacata. Tun c Constantinus suos filios Cæsares designat, et ad convertendos ad Christianam religionem populos passim in ho- norem Dei templa ponit.

C

Anno vicesimo imperii Constantini urbs absoluta, ejusque thema jussu imperatoris a Valente astro- nomo descriptum est, octavo feriarum dedicationis die, qui fuit Maius undecimus, septimanæ secundus, inductione tertia, anno a mundi origine 5838. Continet autem tota complexio annos 696. Eo anno Crispus Constantini filius, Christianus vita decessit. Et Helena mater imperatoris insomnio admo- nita Hierosolymam profiscicetur; ibique sacris locis detectis venerandam crucem invenit,

GOARI NOTÆ.

posueris, θεματόζειν Cedreni verbo diceris. GOAR.

(85) Quod in codice meo ante γ' signum est, eo signo notari inductionem (ἐπικίμματα) deprehendi ex Justiniani anno undecimo, ubi agitur de magni templi instauratione, et Zonaras perspicue inductionem pro hoc signo habet. Quod et aliis locis observabit attentus lector. Porro autem ad verbum omnia reddidi, ne quis temeritatis me accusaret. Apud Zonaram est, annos 696 duraturam Crot- lim praedixisse Valentem, idque ex themate seu positu siderum in natali urbis eum indicasse. Hinc verba Nostri potes intelligere. Quod de morte Crispi dicitur, menda non videtur vacare. Constat ex hi- storicis eum falso a noverca Fausta delatum cri- mine quasi pudicitiam ejus tentasset, capite dam- natum fuisse. Et quid sibi velit στεφθεῖσα δι' ὄπτα- σιας, non satis liquet. Vide Nicephor. viii, 29. Et quod obscure ac concise Noster de Armeniis et Teritate referi, intelliges ex eodem c. xxxv. De Persis idem prolixe cap. sequenti, ubi Ustazanes dicitur qui nostro Οὐθωξάδ. XYL.

498 omniaque restituit, et templa iis locis aedificavit ac splendide exornavit. Eo tempore Constantinus aëdem S. Sophiæ, id est Sapientiæ, et S. Irenæ, id est Pacis, et SS. Apostolorum, tum beatorum Mocii, et Agathonici, et copiarum praefecti in Anaplo et Sosthenio exstruxit; ubi etiam miraculose audivit divinarum vocum omina atque vidit. Jussit etiam Græcorum simulacris dedicata fana destrui, eorumque redditus templis Christianorum a se aedificatis addixit. Hoc imperatore multi populi Christianam religionem amplexi sunt, Celtarum et Gallorum occidentalium, tum Indi interiores Iberesque et Armenii, Teridate ejus rei principe. Tunc enim Gregorius magnus, Armeniae magna episcopus, ex terribili isto lacu eductus ad regem Teridatem accessit, et universa Armenia in Christi fidem concessit; nec non Persæ, Simeone episcopo eos docente. Sed et Uthaxadus eunuchus, Saporis Persarum regis pædagogus, ob Christianæ religionis confessionem capitali est affectus supplicio.

Constantinus porro, cum ei philosophi Græci exprobrarent quod religionem innovasset, quemdam philosophorum ad disputandum de fide cum Alexandro episcopo produxit. Erat is Alexander homo divinus, cæterum indoctus. Is cum philosophum videret garrientem, Impero, inquit, tibi in nomine Jesu Christi, veri Dei, ut sileas neque loquaris. Adhuc **499** ea Alexandre dicente, philosophus obmutuit verbumque facere nequivit. Ea tempestate in Campania urbes 43 terræ motu prostratae sunt; tantusque fuit solis defectus ut meridie stellæ viderentur. Et in Melitena omnis generis angues extiterunt, qui se invicem pugnando necaverunt, ex iisque gravis ea in regione est obortus fetor. Judæos quoque rursus tumultuantes, ac templum aedificare conantes, Constantinus ultus est, atque dispersit.

Beata autem Helena Hierosolymis domum reversa, cum filio multa de Christiana pietate mandasset, vitam finiit anno ætatis 80; sepultaque est in templo Apostolorum. Beata ista mulier omnibus ornata virtutibus, Christi imitatione etiam animi demissione usa est cum erga omnes homines tum maxime eos qui solitariam vitam agunt. Nam virgines cogens et in toris collocans, ipsa eis ancillæ in morem ministrabat, cibos apponens et pocula porrigena manibusque earum aquam assundens. Ita et inclytum suum filium instituebat, uti fastu vacaret virtutique exacte laudabili studeret, Dominoque cum metu et tremore serviret. Atque is matris pæceptis accurate parens centuplum protulit fructum.

(86) Xylander copiarum praefecti vertit. Quarum? Rectius dixisset, cælestis militiæ principis, id est

A ἀγίους τόπους φανερώσασι καὶ τὸν τίμιον σταυρὸν εύροντα πάντα ἀνέστησε, καὶ νκούς οἰκοδομήσασα ἐν αὐτοῖς περιφανῶς τούτους ἔκαλλωπισεν. Ἐν τούτοις τοῖς καιροῖς τὸν ναὸν τῆς Ἀγίας Σοφίας, καὶ τῆς Ἀγίας Εἰρήνης, καὶ τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων, καὶ τοῦ Ἀγίου Μωάβου, καὶ τοῦ Ἀγίου Ἀγριθονίου, καὶ τοῦ ἀρχιεπιστράτηγου (86) ἐν τῷ Ἀνάπλῳ καὶ Σιωσθενίῳ, ἐνθα καὶ θείας ἀμφὶς θαυμαστῶς ἤκουσε τε καὶ ἐθέάσατο ὁ φιλόχριστος βασιλεὺς, ὡκοδόμησε. Τοὺς δὲ τῶν Ἑλλήνων εἰδωλικοὺς ναοὺς προσέταξε καταλύσθαι καὶ ἔκκλησίας οἰκοδομῆσθαι, καὶ τὰς τούτων προσόδους αὐταῖς δωρεῖσθαι. Ἐπὶ τούτου τοῦ βασιλέως πολλὰ τῶν ἦθων τὸν Χριστιανισμὸν προσεδέξαντο, ἀπό τε Κελτῶν καὶ Γαλατῶν τῶν ἐσπερίων ἀλλὰ καὶ Ἰνδοῖς οἱ ἐνδοτέρω, Ἱνδρές τε τοὺς Ἀρμένιοι ἀρχὴν ἐκ Τηριδάτου λαδόντες. Τότε γὰρ διέγας Γρηγόριος ὁ τῆς μεγάλης Ἀρμενίας ἐκ τοῦ φοβεροῦ λάκκου ἐκείνου ἐκβιβλήθησε καὶ κατὰ τὸν βασιλέα Τηριδάτην γίνεται, καὶ ἡ πᾶσα Ἀρμενία εἰς τὴν τοῦ Χριστοῦ πίστιν μετατίθεται. Καὶ Πέρασι δύοις ἐπὶ Σιμεὼν ἐπισκόπου. Ἀλλὰ καὶ Οὐθαξᾶδ εύνοογὸς παιδιγαγὸς Σαπώρου ἐμαρτύρησεν.

Οὗτος διέγας βασιλέως ὑπὸ φιλοσόφων Ἑλλήνων διειδιζόμενος ὡς νεωτερίζων τὴν θρησκείαν, ἐν τῶν φιλοσόφων αὐτῶν παρέστησε διαλεχθῆναι Ἀλεξάνδρῳ τῷ ἐπισκόπῳ περὶ τῆς πίστεως. Ό δὲ Ἀλέξανδρος θεῖος μὲν τὴν ἀνὴρ, λόγων δὲ ἀπειρος. Ως οὖν εἶδε τὸν φιλόσοφον γλωσσαλγοῦντα, ἔφη· Ἐπιτάξτα σοι ἐν δνδματι Ἱησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν σιωπῆν καὶ μὴ φθέγγεσθαι· Καὶ ἥμα τῷ λόγῳ ἐψιμώθη καὶ γέγονεν ἄλλος. Τότε [P. 285] σεισμὸς γέγονε τηλικοῦτος ἐν Καμπκνίᾳ ὡς· ιγ' πόλεις πεσεῖν, καὶ ἡλίου ἔκλιψις τοιαύτη, ὡς ἀστέρας φανῆναι ἐν ἡμέρᾳ. Τότε καὶ δρεων παντοῖον γένος ἐπὶ τὴν Μελιτηνὴν φανῆναι· οἱ καὶ μαχεσάμενοι κατέκτειναν ἑαυτούς, ὡς καὶ τὴν χώραν ἐποζέσσαι. Καὶ Ἰουδαίους περὶ τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ πάλιν στατιζόντας Κωνσταντίνος διέγει τιμωρησάμενος διεσκόρπισεν.

Η δὲ μακαρίς Ἐλένη, ἡ Ιεροσολύμων ἐπανελθοῦσα, καὶ πολλὰ τῷ οὐρῷ αὐτῆς καὶ βασιλεῖ περὶ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως ἐνταλαρένη, ἐπιλείτησεν ἑταν π' καὶ ἐπέχρη ἐν τῷ ναῷ τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων. Ηλίσσεις τοίνυν ἡ μακαρία ἀρεταῖς κεκοσμημένη εἰχε καὶ τὴν χριστομήματον ταπεινοφροσύνην πρὸς πάντας μὲν, ἔκπιστες δὲ πρὸς τὸν μονάχοντας. Συνάγουσα γὰρ παρθένους καὶ ἐπὶ στιβάδων κατακλίνουσα αὐτὴ δι' ἑαυτῆς καθυπερύγει, δύσι παρατιθεῖσα καὶ κάλικας δρέγουσα καὶ ὅδωρ ταῖς χερσὶν κύτιον ἐπιχέιστα, θερπτήνης ἔργον ἐπλήρω. Οὕτω δὲ καὶ τὸν ἀείμνηστον οὐλὸν αὐτῆς ἔκεπιθευσεν ἀτυφιν ἔχειν φρόντιμα, ἀρετῆς καὶ πολιτείας ἀριθμούς ἐπιμελεῖσθαι, δουλεύειν δὲ τῷ Κυρίῳ μετὰ φίλους καὶ τρόμου· δις φυλάττων ἀκριβῶς τὰς αὐτῆς ἐντολὰς ἐκκριποφόρει ἐκατονταπλασίας.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

Michaelis archangei. Antiquam exinde erga beatos spiritus devotionem collige. GOAR.

Τῷ καὶ ἔτει γέγονεν ἡ ἀγία καὶ οἰκουμενικὴ πρώτη σύνοδος ἐν Νικαίᾳ, συνελθόντων τῶν ἄγίων τινῶν Πατέρων. Ἡς ἡγοῦντο Σιλβέστρου πάπα· Ρώμης τοποτηρηταῖ. Βίτων καὶ Βικεντίων πρεσβύτεροι, Μητροφάνης τοῦ Βυζαντίου, Ἀλέξανδρος Ἀλεξανδρίας, Εὐστάθιος Ἀντιοχίας, Μακάριος Ἱεροσολύμων, κατὰ Ἀρείου πρεσβύτερού γεγονότος Ἀλεξανδρίας, βλαχηφημοῦντος τὸν Θεόν Λόγον κτίσμα καὶ ἑτερούσιον τοῦ Πατρὸς, καὶ διὰ τοῦ ποτε δτε οὐκ ἦν δοξάζοντος, "Ον καθελοῦσα ἀνεθεμάτισε σὸν τοῖς ὁμόφροσιν αὐτοῦ, τὸν δὲ Γίδην ὁμούσιον καὶ συνάναρχον" (87) τῷ Πατρὶ καὶ Θεὸν ἀληθινὸν καὶ Κτιστὴν πάντων ἐδογμάτισε. Μετὰ γοῦν τὸ συναθροισθῆναι πάντας τοὺς ἥρθεντας τινῶν Πατέρων ἐν Νικαίᾳ δημοσίοις δχγμασιν, ἀφίκετο καὶ ὁ βασιλεὺς ἐφιέμενος ἰδεῖν τὴν πληθὺν τῶν ἀρχιερέων. Καὶ δὴ οἶκον μέγιστον ἐν τοῖς βασιλείοις κατασκετάσας θρόνους πολλοὺς ἐν αὐτῷ τεθῆναι προσέταξε, καὶ οὗτως εἰσελθεῖν τοὺς ἀρχιερεῖς ἐπέτρεψεν. "Ἐσχατος δὲ σὸν δλίγοις εἰσελθὼν καὶ αὐτὸς, καὶ στὰς ἐν τῷ μέσῳ, προετρέψατο πάντας καθίσαι. Εἴτα θρόνου μικροῦ τεθέντος κελευσθεὶς ὑπ' αὐτῶν ἐκάθισεν ἐσχατος πάντων· τοσαῦτη τις εὐλάβεια καὶ αἰδῶς τῶν ἀνδρῶν κατεῖχε τὸ βασιλέα. Καὶ οἱ μὲν τοῖς ἀνθεσι τῶν ἔγκωμιών τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ στεφανώσαντες τὴν περὶ τὰ θεῖα [P. 386] σπουδὴν εὐλογίας ἡμείψαντο· δὲ τοὺς περὶ τῆς ὁμονοίας καὶ συμφωνίας προσαγγήνων λόγους πολλοὺς μὲν ἐφιλοφρονήσατο καὶ λόγοις καὶ δώροις, πολλὰς δὲ στοβάδας προστάξες εὐτρεπισθῆναι ἐπὶ τὸ αὐτὸ πάντας ἐστίσσε, τοὺς μὲν ἀξιολογωτέρους διμοτραπέζους λαζῶν, τοὺς δὲ λοιποὺς εἰς τὰς ἀλλὰς τραπέζας διεῖλε. Θεασάμενος δὲ τινας τοὺς δεξιοὺς ἀφθαλμούς ἐκκεκημένους, καὶ μαθὼν ὡς ὑπὸ Διοκλητιανοῦ καὶ Μαξιμιανοῦ διὰ τὴν εἰς Χριστὸν ὁμολογίαν τοῦτο πεπόνθασι, τὰ χειλὰ τοῖς τραύμασι προσενήνοχε κατασπαζόμενος, ἐλκύσσειν ἐκεῖθεν εὐλογίαν τῷ φιλήματι πιστεύων· οὗτως ἦν δὲ θυμάσιος ἀνὴρ ἐκεῖνος εὐλαβεῖσα καὶ πίστει καὶ μετριοφροσύνῃ λελαμπρυσμένος. Τῇ δὲ ἐπάυριον ἐπίσκυποι πάντες καὶ ὁ βασιλεὺς εἰς ἓν τόπον συνελθόντες καλοῦσι τὸν Ἀρείου σὺν τοῖς ὁμόφροσιν αὐτοῦ εἰς τὴν σύνθον, ἐπιτρέποντες αὐτῷ συστῆναι τοῖς οἰκείοις δόγμασιν. "Ὕν δὲ τὰ δόγματα τοῦ ἀστεροῦ καὶ τρισκατεράτου Ἀρείου ταῦτα. Οὐκ ἂει ὁ Θεὸς Πατέρα ἦν, ἀλλ' ἦν δὲ θεὸς Πατήρ οὐκ ἦν. Οὐκ ἂει ἦν δὲ τοῦ Θεοῦ Λόγος, ἀλλ' ἔξ οὐκ ὄντων γέγονεν ὁ γάρ ὁν τὸ δόγμα τὸν μὴ ὄντα ἐν τοῦ μὴ ὄντος πεποιήκε. Διὸ ἦν ποτε δτε οὐκ ἦν· κτίσμα γάρ ἐστι καὶ ποιημά δὲ Γίδης. Οὔτε δὲ δμοίσας ἐστιν ὁ Γίδης τῷ Πατέρᾳ κατ' οὐσίαν. Οὔτε δὴ ἀληθινὸς καὶ φύσει τοῦ Πατρὸς Λόγος ἐστιν, οὔτε ἀληθινὴ σοφία αὐτοῦ ἐστιν ἀλλ' εἰς μὲν τῶν ποιημάτων καὶ γεννητός ἐστι, καταρργητικῶς δὲ λέγεται· Λόγος καὶ σοφία, γνώμενος καὶ αὐτὸς τῷ λόγῳ τοῦ Θεοῦ Αόγῳ καὶ ἐν τῷ Θεῷ σοφίᾳ,

A Anno Constantini vicesimo sanctum primumque oecumenicum concilium Nicææ actum fuit, congregatis eo 318 sanctis Patribus. Praefuerunt ei Silvestri Romanipapæ locum tenentes Viton et Vicentius 500 presbyteri, Metrophanes Byzantii, Alexander Alexandriæ, Eustathius Antiochiae, Macarius Hierosolymæ episcopi. Actum contra Arium, qui Alexandriae presbyter fuerat, impieque pronuntiabat Verbum Dei creaturam neque ejusdem cum Patre essentiæ esse, ac fuisse tempus quo Verbum non fuerit. Eum concilium cum sectatoribus ejus proscribens, decrevit Filium esse ejusdem cum Patre essentiæ, similiterque principio carere, et esse verum Deum atque omnium Conditorem. Cum Nicæam 318 isti Patres publicis vehiculis pervenissent, eodem etiam imperator se contulit, cupiens videre eam summorum pontificum multitudinem. Domum in regia amplissimam positis soliis adornari inque eam Patres convenire jussit. Ipse cum paucis postremus intravit, inque medio astitit, ac considerare Patres mandavit, jussuque eorum posita sella ultimus omnium sedet; tantum imperator Patribus reverentiam ac honoris deferebat. Ac Patres quidem floribus laudationum caput imperatoris coronantes, faustis comprecationibus studium ejus rerum sacrum compensaverunt. Imperator, habita oratione, qua eos ad concordiam et unanimitatem exhortaretur, multos ipsorum verbis ac munieribus prosecutus, multos toros parari jussit, omnesque ad unum convivium vocavit, ita ut præstantiores suæ mensæ adhiberet, reliquos in cæteras mensas distribueret. Videns autem quibusdam oculum dextrum esse erutum, accipiensque 501 id eos a Diocletiano et Maximiano passos quod Christum essent confessi, cicatrices eorum labiis admotis deosculatus est, sperans osculis inde se felicitatem hausturum: tantum fuit in isto impcratore fidei, observantiæ erga sanctos et modestiæ. Postridie episcopi universi et imperator in unum locum collecti Arium ad se vocant in concilium cum suis sectatoribus, eique suas opiniones asserendi potestatem faciunt. Hæc autem erant impii atque execrandi Arii decreta. Deus non semper fuit Pater, sed fuit cum Deus non esset Pater. Non semper fuit Verbum Dei, sed ex eo quod nihil erat, creatum est: Deus enim qui erat, is Deum qui non erat, ex nihilo creavit. Aliquando igitur Verbum non fuit: nam Filius creatura est, et res effecta. Neque vero quod ad essentiam attinet, Filius Patri similis est; neque genuinum et naturæ ejusdem cum Patre Verbum est, neque vera ejus sapientia. Sed Verbum est de numero creaturarum genitum: impropriæ autem Verbum et sapientia dicitur, cum ipsum quoque conditum sit a proprio Dei Verbo et sapientia quæ in Deo est, qua a Deo omnia et Ver-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(87) *An ita Filius, sicut Pater ἄναρχος, non ita, sed Filius quoque ἄναρχος, quia licet principium*

originis, non temporis tamen aut creationis agnoscit. Gregorius Theologus. GOAR.

bum quoque ipsum facta sunt. Ideo Verbum etiam mutabile est ac naturæ alterabilis, sicuti omnia ratione prædicta; alienumque est Verbum a Dei substantia, ab eaque distinctum. Neque videre potest Patrem Filius, neque perfecte et præcise eum cognoscere neque videre potest. Nam suam ipsius quoque substantiam non novit, quomodo sit Filius. Propter nos enim factus est, ut Deus 502 nos ipsius tanquam instrumenti opera crearet, neque omnino exstitisset nisi Deus nos facere voluisse. Interrogatus etiam Arius a quodam, posseine Verbum mutari, quomodo diabolus est mutatus, non veritus est affirmare posse id mutari: esse enim mutabilis naturæ utpote genitum et creatum.

Cæterum miraculum eo in concilio factum jure prætermitti silentio non potest. Novitate decreti imperatoris moti convenerant ad concilium philosophi oratoresque artis disserendi peritissimi. Inter eos quidam erat Græcus in omnium admiratione, et ad cuius disputationes magna hominum accurreret multitudo. Neque enim cum confutare videntib[us] episcopi, cum et facilime quibusvis objectiōnibus occurreret, et argute dissolveret proposita, instarque anguillæ comprehendendi nequirit, sed cum maxime videretur constrictus, elaberetur ac validius instaret adversario: tanta in eo erat ingenii vis, verborumque copia et volubilitas lingua, Deus tamen tunc ostendit regnum suum non verbis sed potestate niti. Quidam enim de sanctis, nomine Spyridon, episcopus Trimithuntius, simplicissimo ingenio ac disserendi rudis, petuit sibi cum philosopho isto disputandi locum concedi; nihilque moratus Patres, qui ejus ruditatem et simplicitatem scientes prohibebant, aggressus eum: In nomine, inquit, Jesu Christi, audi, philosophus, veritatis decreta. Unicus est Deus, qui 503 cœlum et terram creavit, et hominem ex terra fluxit, et reliqua omnia tam quæ visum fugiunt quam quæ in oculos incurrint, Verbo Spirituque suo condidit. Hujus Verbum nos scimus Filium Dei esse, ideoque adoramus, credentes nostræ salutis causa eum postremo tempore ex Virgine natum, suppicio, morte atque in vitam reditu suo humanum genus liberasse; eudemque speramus redditum, justeque universos judicaturum. Credisne hæc, philosophus? Ille vero, veluti si nunquam disputare didicisset, muti instar obticuit, hoc unum fatus; Mihi quoque itares habere videtur. Tum senex Spyridon: Ergo, inquit, surge, et me ad templum sequere, ibi tesseram fidei hujus accepturus. Philosophus autem versus ad discipulos suos: Audite, ait: Quandiu res verbis agebatur, dicta dictis opposui, arteque disserendi objecta refutavi. Postquam autem pro verbis vis quedam ex ore hujus senis exivit, nihil adversus vim verba valuere: non enim potest homo resistere Deo. Itaque si quis vestrum ita potest intelligere uti ego, is in Christum credit, mecumque senem hunc sequatur, cuius ore Deus

A ēn ἢ καὶ τὰ πάντα καὶ αὐτὸν πεποίηκεν ὁ Θεός. Διὸ καὶ τρεπτός ἐστι καὶ ἀλλοιωτός τὴν φύσιν, ὡς καὶ πάντα τὰ λογικά. Ξένος τε καὶ ἀλλότριος καὶ ἀπεσχονισμένος ἐστίν δὲ Λόγος τῆς Θεοῦ οὐσίας, καὶ ἀδράτος δὲ Πετήρ τῷ Μίψ. Οὔτε γάρ τελέως καὶ ἀκριβῶς γινώσκει δὲ Λόγος τὸν Πατέρα, οὔτε τελείως αὐτὸν ὄρφων δύνεται. Καὶ γάρ ἔαυτοῦ τὴν οὐσίαν οὐκ οὐδὲν ὡς Μίψ ἐστι· δι' ἡμᾶς γάρ πεποίηται, ίνα ἡμᾶς δι' αὐτοῦ ὡς δι' ὅργανου κτισμὸν θεός· καὶ οὐκ ἂν ὑπέσην, εἰ μὴ ἡμᾶς ἡθέλησεν δὲ θεός ποιῆσαι. Ἡρώτησεν οὖν τις αὐτοὺς εἰ δύνεται δὲ τοῦ Θεοῦ Λόγος τραπῆναι, ὡς ἐτράπη δὲ διάδολος· καὶ οὐκ ἐφοβήθησαν εἰπεῖν, διτὶ Ναὶ, δύνεται τραπῆναι· τρεπτῆς γάρ ἐστι φύσεως, γεννητὸς καὶ κτιστὸς ὑπάρχων.

B Ἀλλὰ τὸ γε τὰ τὴν σύνοδον γεγονός θαῦμα οὐ δίκαιον σιωπῆ παραπέμψαι. Ήρός γάρ τὸ παράδοξον τοῦ βασιλικοῦ διατάγματος καὶ φιλόσοφοι καὶ ρήτορες ἐν τῇ συνδρψ παρῆσαν, διελεκτικῆς ἐμπειρότατοι· ἐν οἷς ὑπῆρχε τις Ἑλλην παρὰ πάντων αὐτὸς θαυμαζόμενος, ὥστε μεγάλην ἀκρότατην ἐκ τῆς συμβολῆς γενέσθαι πλήθους ἐπισυντρέχοντος. Οὐδὲ γάρ οἷον τε ἡσαν οἱ ἐπίσκοποι τὸν φιλόσοφον τε καὶ ρήτορα πειτερέψαι τέως διαλεγόμενον, [P. 287] διτὶ πᾶσι τοῖς ἐπαγομένοις ρήτατα προσεφέρετο, ἐπιλύων εὑφῶς τὰ προτεινόμενα καὶ δικην ἐγχέλυος ἀκατάσχετος εὐρισκόμενος. Ἐν οἷς γάρ ἐδόκει συνέχεσθαι, διοισθανων ἐπικρατεστέρως ἀντεφέρετο τῇ τῶν νομάτων δεινότητι καὶ βρημάτων εὐγλωττίᾳ τε καὶ στιμουλίᾳ. Ἄλλ' ίνα δειξῃ δὲ θεός διτὶ οὐκ ἐν λόγῳ ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἐν δυνάμει, ἀνθρωπός τις ἐκ τῶν ἀγίων δύναματι Σπυρίδων, ἐπίσκοπος Τριμιθύντων, ἀπλούστατος δὲ τὴν φύσιν καὶ ιδιώτης τὸν λόγον, αἰτεῖται χώραν αὐτῷ διθῆναι διαλέξεως πρὸς τὸν φιλόσοφον. Οἱ δὲ Πατέρες τὸ ἀπλοῦν τε καὶ ιδιωτικὸν τοῦ ἀνδρὸς εἰδότες ἐκάλυπτον αὐτόν. Τοῦ δὲ μὴ ἀνεχομένου, πρόσειται τῷ ἀνδρὶ καὶ φησιν· Ἐν δύναματι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀκουσον, ὡς φιλόσοφος, τὰ τῆς ἀληθείας δόγματα. Θεός εἰς ἐστιν, δὲ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν ποιήσας, δὲ καὶ ἀνθρώπον ἐκ γῆς διαπλάσας, καὶ τὰ ὀράτα πάντα καὶ ἀόρατα τῷ λόγῳ αὐτοῦ καὶ τῷ Ηνεύματι συστησάμενος. Τοῦτον τὸν Λόγον ἡμεῖς Μίδαν Θεοῦ εἰδότες προσκυνοῦμεν, πιστεύοντες διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν ἐπ' ἐσχάτων ἐκ τῆς Ηαρένου τεχθῆναι, καὶ διὰ σταυροῦ καὶ θανάτου καὶ ἀναστάσεως ἡλευθερωκέναι τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων δὲν καὶ ἐπίζομεν ἐλθόντα πάλιν κρίναι πάντας ἐν δικαιοσύνῃ. Πιστεύεις τούτοις, φιλόσοφε; Ό δὲ, ὡς δὲν τις μηδέποτε πειραν λόγων ἔχων εἰς ἀντίθεσιν, ἀπηνεῳθη, καὶ ὡς κωφὸς καὶ ἀλαλος ἀποσιωπήσας τοῦτο μόνον ἐθεόγετο, διτὶ Κάμοι ταῦτα οὐτως ἔχειν δοκεῖ. Καὶ δὲ λόγων φησίν. Οὐκοῦν ἀναστὰς ἀκολούθει μοι πρὸς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ λήψη τὸ σημεῖον τῆς πίστεως ταῦτης. Ό δὲ φιλόσοφος, ἐπιστραφεὶς λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, Ἀκούσατε, ὡς ἀνδρες· Εἴς τε λόγων ἐποιούμην σπουδὴν, λόγους λόγοις ἀντετίθουν καὶ τὰ προτεινόμενα τέχνη τοῦ λέγειν ἀντέτερον. Ότε δὲ ἀντὶ λόγων δύναμίς τις ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ στόματος τοῦδε

τοῦ γέροντος, οὐκ ἴσχυσαν οἱ λόγοι τῷ δύναμει ἀντι-
τάξασθαι· οὐδὲ γὰρ οἶστις τέ ἐστιν ἄνθρωπος ἀντι-
στῆναι Θεῷ. Διὸ τοι τοῦτο εἴ τις ὑμῶν δύναται συν-
ιέναι ὡς κάχω, πιστεύει εἰς τὸν Χριστὸν, καὶ ἀκολουθείτω σὺν ἐμοὶ τῷ γέροντι τούτῳ, ἐνῷ ἐλά-
χησεν ὁ Θεός. Τούτῳ οὖν τῷ τρόπῳ γενόμενος ὁ φιλόσοφος Χριστιανὸς ἔχαιρεν ἡττηθεὶς ὑπὸ τοῦ γέ-
ροντος.

Παρὴν δὲ τηνικαῦτα καὶ διθεῖος Παφνούτιος καὶ
τερπτουργὸς καὶ διμολογητής, οὗ τὸν δεξιὸν διφθαλμὸν
Μαξιμιανὸς ἔξωρύξεν. "Ος τῆς συνόδου κανονί-
σαι (88) θελούστης ὥστε κληρικὸν μὴ συνέρχεσθαι,
γυναικὶ πρὸς γάμον, ὡς βαρὺν τὸν λόγον ἀντέρειε,
καὶ μόνοις ἐπισκόποις ἐτύπωσε τοῦτο παραφύλατ-
τεσθαι.

Μετὰ γοῦν πολλὴν τῆς σκέψεως ἀκριβειαν ἔδοιξ
πᾶσιν ὅμοι δεῖ, δρίσασθαι τὸ διμούριον ἐπὶ τῆς
δρθοδόξου πίστεως, τουτέστι τῆς αὐτῆς οὐσίας καὶ
φύσεως τῷ Πατρὶ καὶ τὸν Γίδην διμολογεῖν. Ήν [P. 288]
δὴ καὶ κατὰ κράτος καὶ συμφώνως ἔδεισθαι,
παρὰ δὲ Ἀρείου τοῦ ἀσεβοῦς καὶ ἑτέρων ἔξι διμορφό-
νων αὐτῷ, οὓς ἀναθεματισθέντας ὑπὸ τῶν θειῶν τοῦ
Πατέρων διβασιλεὺς ἔξωριστε.

Μετὰ δὲ ταῦτα φιλαπεχθήμονες ἄνδρες κατά τινων
ἐπισκόπων ἐγγραφους ἐπέδωκαν τῷ Βασιλεῖ κατ-
ηγορίας. Οἱ δὲ ταῦτας δεξάμενος καὶ δεσμήσας καὶ
τῷ δακτυλίῳ σημηνάμενος ἐκέλευσε φυλάκτεσθαι.
Είτα πρὸς εἰρήνην αὐτοὺς καὶ διμόνιον συμβιβάσας
ταύτας ἐνώπιον πάντων κατέκαυσεν, δρκῷ πληροφο-
ρήσας αὐτοὺς μηδὲν ἀναγνῶντις τῶν ἐν αὐτοῖς
γεγραμμένων. Οὐδὲ γάρ ἔφη χρῆναι τὰ πλημελή-
ματα τῶν Ἱεράνων δῆλα γενέσθαι τοῖς πολλοῖς, ἵνα
μὴ σκανδάλου πρόφασιν ἐντεῦθεν λαζανόντες
ἀδεῶς ἀμαρτάνωσιν. Ἐγὼ δὲ εἰ αὐτόπτης ἐγενόμητο
ἐπισκόπου γάμον ἀλλότριον διορύττοντος, συνεκάλυψα
δὲν τῇ πορφυρίδι μου ταύτη τὸ παρανόμιας γινόμε-
νον, ὃς ἀν μὴ βλάψει τοὺς θεωμάνους τῶν δρω-
μένων ἡ ὄψις. Οὕτω τοιγάντι τοὺς μὲν εὖ λέγοντας
ἀνακηρύττειν, τοὺς δὲ ἀντιλέγοντας παρακλητικῶς
εἰς αὐτούς ἐλαύνων, τοὺς πάντας διμογνώμονας
καὶ διμοδόξους τοῖς ἀμφισθητούμενοις ἀπασι κατ-
εστησε. Καὶ οὕτω παραίνεσας πάντας, καὶ πολλῆς
τιμῆς τε καὶ δωρᾶς ἀξιώσας, ἕκαστον παρηγγύησε
καταλαθεῖν τὴν ἴδιαν ποίησην. Ἐτύπωσε δὲ καὶ τὸ
ἄγιον Πάσχα ἐορτάζειν ἡμᾶς κατὰ τὴν νῦν κρατοῦ-
σαν συνήθειαν· τινὲς γάρ τῶν πρώην κατὰ τὴν ἰδ-
τῆς σελήνης ἐώρταζον.

Μετὰ δὲ τινα χρόνον ὑπὸ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ
Κωνσταντίας παρακληθεὶς ἀνῆκε τὸν Ἀρείου ἀπὸ
τῆς ἔξοριας ὡς δῆθεν μετανοήσαντα. Οὗ παραγενό-
μενου, καὶ ἐρωτήθεντος ὑπὸ τοῦ βασιλέως εἰ στοιχεῖ
τοῖς δροῖς καὶ τῇ ἐκθέσει τῆς ἐν Νικαιᾳ συνόδου,
παρευθὺν κατέθετο πιστεύειν οὕτως. Ὁ δὲ θαυμάσας
ὅρκον ἐπένεγκε μὴ φρονεῖν ἐναντία τῇ συνόδῳ· καὶ
τοῦτο πιστεῖς ἀπέλυσεν αὐτὸν εἰρηκώς αὐτῷ. Εἰ
μὲν ὁρθὴ σού ἐστιν ἡ πίστις, λαλῶς ὡμοσας· εἰ δὲ
ἀσεβής καὶ διεστραμμένη, χρίναι Κύριος δι Θεός τὰ

A est locutus. Hoc modo philosophus Christianam
pietatem amplexus se a sene isto victum gavisus
est.

Interfuit ei concilio etiam divinus Paphnutius,
mirificus homo et confessor, cui Maximianus dex-
trum eruerat oculum. Is, cum vellet concilium
504 decernere ut clerici nuptiis abstinerent,
eam sententiam ut duram refutavit, auctorque
fuit ut cœlibatus solis injungeretur episco-
pis.

Re accuratissime examinata, ea fuit omnium sen-
tentia, veram fidem statuere Filium consubstantia-
lem, hoc est ejusdem cum Patre essentiæ atque
B naturæ. Eam sententiam firmiter omnes atque
uno ore approbarunt, excepto impiο Ario et
sex aliis cum eo sentientibus. Quos a divi-
nis 318 Patribus proscriptos imperator exsulare
jussit.

Secundum hæc, cum inimicitarum serendarum
studiosi homines scriptas contra episcopos quos-
dam accusationes imperatori tradidissent, is eas
acceptas colligavit suoque annulo obsignatas as-
servari jussit. Postea discordiis pacificatione sua
sublati, eas accusationes in conspectu omnium
cremavit, juramento fidem faciens nihil se in iis
scriptum legisse. Non enim, dicebat, debent sa-
cerdotum delicta multitudini exponi, ne homines
inde offendæ sumpta occasione sine metu peccent.
C Ego si meis oculis viderem ab episcopo adulterium
committi, vel purpura mea vellem flagitium obte-
gere, ne ejus conspectus alios läderet. Ita tum im-
perator eos qui recte sentirent victores prædicans,
veritati repugnantes placide ad consentiendum
adhortans effecit uti universi de rebus controver-
sis idem sentirent. Atque ita collaudatos omnes
honoribus 505 ac donis prosecutus ad suum sin-
gulos gregem redire jussit. Constituit etiam ut sa-
crum Pascha eo, quo nunc receptum est, modo
celebraretur: ante enim quidam 14 luna id age-
bant.

D Aliquanto post tempore, suasu Constantiæ filiæ
sue, Arium ab exsilio domum redire passus est,
resipuisse eum putans. Arius reversus ab impera-
tore est interrogatus anne decreto et expositioni
conciliū Nicæni staret. Statimque hoc ille affirma-
vit. Quod admiratus imperator juramento adactum,
non dissentire ab eo concilio dimisit, ita fatus: Si-
quidem recta est fides tua, bene jurasti: sin impia
et perversa, celeriter in te Deus statuat. Proinde
Constantinus a magno etiam Athanasio postulavit

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(88) *Canone edito statuere.* Padnutii dicto, cui velut fabulæ alii, Cedrenus ut historiæ verissimæ per-
hibet testimonium. GOAR.

ut eum veluti qui resipuisset reciperet; et cum id recusaret quippe Arii perversitatem perspiciens, fidem adhibens Arianorum calumniis, quibus Athanasium impetrabant, episcopatu ejecit. Neque id mirum fuit. Saepem enim etiam divini homines, calumnias piis intentatas re non explorata admittentes, a vero aberraverunt piosque injuriis ac damnis affecerunt. Quomodo etiam divinus homo Davidus a servo Siba deceptus, qui falso Memphiosthum dominum suum deferebat quasi is Absalom parti bus se addixisset, facultates domino injuste eripuit servoque mancipavit. Quare oportet magna cum attentione animi atque deliberatione 506 crima explorare, neque temere accusatoribus credere, utcunque ii fide digni habeantur. In quam sententiam Nicodemus quoque injustos Iudeos B graviter objurgat, inquiens, Numnam leges vestras aliquem indicta causa et non explorata re damnant^{ss}? Nimurum et profani philosophi idem per spicue docent, ita præcipientes: Si causam controversia discepit, suspendatur. Si judicium, probations explorentur. Si quæstiones, id quod æquum est prescribatur, terminus definiatur, scripta rata sint; quæ scita sunt, ea facto impleantur. Ita omnis tollatur contentio, rursusque amicitia obtineat. Tum in apostolicis constitutionibus divinum Verbum sic mandat: *Judex* esto vacuus personarum reputationis, qui neque divitem revereatur aut aduletur æquo amplius, neque pauperi parcat. Scriptum est enim: Non respicies ad potentis dignitatem, neque miseraberis pauperem in judicio. Dei enim judicium juste justitiam persequetur; neque justo quidquam injustum probabitur. Non ergo leviter credendum est quibusvis criminationibus re non explorata. Fieri enim potest ut odio aut invidia aliquis impulsus fratrem falso criminetur, sicut Susannam duo senes et Josephum Ägyptia mulier. Tu ergo, homo Dei, hujusmodi ne prompte admiseris, ne insontem occidas et interficias iustum, neque donisté ad necandum corrumpi sinas: nam munera excæcant oculos justorum, et justi sermonibus 507 officiunt. Si ergo nullam cuiusquam personæ rationem habentes judicia obitis, reprehendetis eum qui falso crimine proximum suum oppugnavit; eumque calumniæ convictum eo malo afficietis, quod ille alteri molitus fuit; malitiosumque tolletis e medio, qui quantum in ipso fuit, auribus judicis occupatis fratrem necavit. Scriptum est enim: Qui sanguinem fuderit, eum proprio sanguine luat. Neque omnino unius hominum testimonium contra alium, utcunque fide digni, pro certo habendum est. Duorum enim, inquit Dominus, aut trium testium ore quævis res confirmanda est. Quod si ergo difficile est id quod justum sit invenire, adhuc difficilius inventum tueri, nemo judicium præcipitare debet. Tunc autem recte finis justitiae servantur, cum causæ judicium,

^{ss} Joan. vii, 31.

A κατὰ σε θάττον. Ταύτη τοι καὶ τὸν μέγαν Ἀθανάσιον εἰς κοινωνίαν αὐτὸν δέξασθαι παρεκελεύσατο ὡς ἀτε μετανοήσαντα. Τοῦ δὲ μὴ καταδεχομένου, γινώσκοντος ἀκριβῶς τὴν Ἀρείου δυστροπίαν, ἐξορίζει τοῦ θρόνου τὸν ἄγιον, πιστεύσας καὶ τὰς κατ' αὐτὸν γενομένας ὑπὸ τῶν Ἀρειανῶν λοιδορίας. Καὶ οὐ θαύμα: πολλάκις γάρ καὶ θεῖοι ἄνδρες κατὰ τινῶν εὐσεβῶν διασολῆν ἀκριτῶς παραδεξάμενοι παρετράπησαν τῆς ἀληθείας καὶ τοὺς εὐσεβεῖς παρέβλαψαν τε καὶ παρελύπησαν, ὥσπερ οὖν καὶ διθεσπέσιος Δαβὶδ ἐξάπατηθεὶς ὑπὸ τοῦ οἰκέτου Σιθά, κατὰ τοῦ δεσπότου Μεμφίσιος ἡ φευδηγοροῦντος ὡς διτιὰ τοῦ τυράννου Ἀθεσαλῶμ φρονεῖ τοῦτον παρέβλαψε καὶ τῶν ἰδίων ἀποστερήσας. [P. 289] τῷ οἰκέτῃ προσεκλήσασεν. "Οθεν χρή μετὰ πολλῆς ἀκριβείας τε καὶ σκέψεως ἔρευναν τὰς κατηγορίας, καὶ μὴ ὡς ἔτυχε πιστεύειν τοῖς κατηγοροῦσι, κανὸν ἄγαν ὡστιν ἀξιόπιστοι. Διὸ δὴ καὶ Νικόδημος πρὸς τοὺς παρανόμους Ἰουδαιοὺς καταφορικῶς τε καὶ ἐντρεπτικῶς ἔφη: Μὴ δινόμος ὑμῶν χρίνει τὸν ἄνθρωπον, εἴαν μὴ ἀκούσῃ περὶ αὐτοῦ πρῶτον καὶ γνῷ τί ποιεῖ; Ἀμέλει γέ τοι καὶ οἱ τῶν ἔξι σοφοί: τοῦτο προδῆλως ὑπεμφαίνοντες οὖτα φασίν. Εἰ μὲν ἀμφιβήτησις χρίνει, ἀναπτάσθω, εἰ δὲ βάσανος, τὸ δέον δριζέτω· δὲ δὲ δρός γεγράφθω, τὰ δὲ γεγραμμένα κυρούσθω, τὰ δὲ κυρωθέντα βεβαιούστω τοῖς ἔργοις, καὶ πᾶσα ἀψιμαχία οἰχεσθω, καὶ πάλιν φιλίᾳ χορεύετω. Καὶ ἐν ταῖς ἀποστολικαῖς διατάξειν διθεῖος Αὔγος οὕτως φησίν. "Εστω δὲ δικαῖος ἀπροσωπόληπτος, μήτε πλούσιον ἐντρεπόμενος δικολακεύων παρὰ τὸ προστήκον, μήτε πένητος φειδόμενος. Οὐ λήψῃ γάρ, φησί, πρόσωπον δυνάστου, καὶ πένητα οὐκ ἐλεήσεις ἐν χρίσει. "Οτι τοῦ Θεοῦ δικαίοις δικαίων τὸ δίκαιον διώξεται, καὶ οὐκ ἀρέστη τῷ δικαίῳ οὐδὲν δίκιον. "Οθεν οὐδὲ πιστεύειν ὡς ἔτυχε τοῖς κατηγοροῦσιν ἀκριτῶς καὶ ἀδιασκοντας. Ἐγχωρεῖ γάρ τινας καὶ διὰ ζῆλον διθύρων κατά τίνος ἀδελφοῦ ἐντησσανται φευδηγορίαν, ὡς οἱ δύο πρεσβύτεροι κατά Σωσάννης καὶ διαγνωστέας ἐπὶ τοῦ Ἰωσήφ. Σὺ οὖν ὡς Θεοῦ ἄνθρωπος τὰ τοικαῦτα μὴ προχειρώς παραδέχου, καὶ μὴ ἀνέλης τὸν ἀθώον, καὶ μὴ ἀποκτείνῃς τὸν δίκαιον, οὐδὲ λήψῃ δῶρα ψυχὴν πατάξαι· τὰ γάρ δῶρα ἐκτυφλοῦσιν διφθαλμοὺς σοφῶν καὶ λυμαίνονται ρήματα δίκαια. Εἰ οὖν ἀπροσωπόληπτες χρίνετε, ἐπιγνώσσεθε τὸν κατηγοροῦντα κατὰ τοῦ πλησίον αὐτοῦ μαρτυρίαν φευδῆ· καὶ ἀποδεῖξαντες αὐτὸν συκοφάντην, ποιήσατε αὐτῷ καθ' ὅν τρόπον ἐπονηρόσατο ποιῆσαι τῷ πλησίον, καὶ ἐξαρεῖν τὸν πονηρὸν ἐκ μέσου ὑμῶν. "Οσον γάρ ἐπ' αὐτῷ, ἐφόνευσε τὸν ἀδελφὸν, προκαταλαβὼν τὰ ὡτα τοῦ χριτοῦ. Γέγραπται γάρ· Ὁ ἐκχέων αἷμα ἄνθρωπου, ἀντὶ τοῦ αἵματος ἐκείνου ἐκχυθῆσεται τὸ αἷμα αὐτοῦ. Ἄλλα μῆδε εἰς παραδεχέσθω μαρτυρῶν κατὰ τίνος, κανὸν λίαν διάσπιστος. Ἐπὶ στόματος γάρ δύο δι τριῶν μαρτύρων πᾶν ρῆμα βεβαιωθῆσεται. εἰπεν δούλοις Κύριος. Εἰ

τοῖνυν τὸ μὲν εὐρεῖν τὸ δίκαιον ἔργον, τὸ δὲ μὴ διά-
φειρειν ἔργωδέστερον ἐπειδὴν εὔρεθῆ, οὐδὲ δεῖ ἐπιβ-
ρίπτειν ἑαυτόν τινα τῷ κρίνειν. Τότε γοῦν δρθῶς
δρος τῆς δικαιοσύνης σώζεται, διαν τῇ μὲν αἰτίᾳ τῇ κρίσει ὁ Ἐλεγχος, τῷ δὲ ἐλέγχῳ τῇ ψῆφος τῇ πρὸς ποιότητ-
τοῦ ἀμφράγματος τὴν τιμωρίαν ὀρίζουσα.

[P. 290] Ἰστέον τοίνυν ὡς ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ
περὶ τῆς ἀγίας καὶ δικαιοσύνης καὶ ζωοποιοῦ Τριάδος
μυστικῶν τὸ διδασκαλία ἐγκατέσπαρται, ὡς καὶ Φι-
λιῶνα καίτοι γε Ἰουδαῖον ἄνδρα ὑπάρχοντα καὶ ζη-
λωτὴν, δι' ᾧ καταλέλοιπε συγγραμμάτων, ἀπομά-
χεσθαι τῇ οἰκείᾳ θρησκείᾳ. Βεστιλίων γάρ τὸ εἰρη-
μένον, Ἐν εἰκόνι θεοῦ ἐποίησα τὸν ἄνθρωπον,
τὴν γένεσιν ὑπὸ τῆς ἀληθείας καὶ ἔξεισθη καὶ τὸν
τοῦ θεοῦ λόγον θεολογῆσαι. Τί γάρ εἰ καὶ δεύτερον
τὸν συνατόδιον λόγον τῷ Πατρὶ καὶ ἀριθμοῦ καὶ
χρόνων ἀνώτερον δοντα καλεῖ, τῆς ἀληθείας μὴ ἐρ-
ικνούμενος; Ὁμως ἔννοιαν ἔχει καὶ ἐτέρου προσ-
ώπου. Οὐκ ἐντεῦθι δὴ μόνον ἐπαθε τοῦτο, ἀλλὰ καὶ
τὸ θεῖον καὶ τὸ Κύριος ἐρμηνεύεται πειρώμενος τῆς
βασιλικωτάτης Τριάδος ἔννοιαν ἔσχε. Φάσιλων γάρ
ὅτι εἰς ἐστιν ὁ θεός, οὐ πρὸς τὸν ἀριθμὸν κατέδραμα
τῆς μονάδος, ἀλλὰ πρὸς τὸ μυστήριον τῆς ἀγίας
Τριάδος τὸ τῶν μὲν πάντη διαβετῶν ἐνώπιον τοῦ
τῶν δὲ ὄντων μοναδικῶν ἀφθονωτερον. Καὶ οὕτω
κατὰ κράτος εἰλεν αὐτοῦ τὴν ψυχὴν ὡς ἀναγκα-
σθῆνται διαβρήδην τοῦτο φάναι καὶ ἐν γράμμασι κα-
ταλεῖψαι. Λύο μὲν γάρ εἴπε τὰς τοῦ δυνάμεις,
ῶν τὴν ποιητικὴν καὶ εὐεργετικὴν φύσει καλεῖται
θεῖος, τὴ δὲ βασιλικὴν καὶ τιμωρητικὴν Κύριος· οὐ
πόρρω βαίνων τοῦ φρεστοῦ Χριστὸς θεοῦ δύναμις
καὶ θεοῦ σοφία· δύναμις οὐκ ἀνυπόστατος, ἀλλὰ ἐν-
υπόστατος, καὶ παντοδύναμος, καὶ ὑποστάσεως δη-
μιουργὸς, καὶ ἴσοσθενῆς ἔκεινον οὐ δύναμις ἐστι.
Καὶ πάλιν δὲ τὸν Φίλων περὶ θεοῦ θεάματος, οὐ
εἶδε Μωϋσῆς ἐν τῇ βάτῳ, ἐκρράξων ἔρη· Θέρμη
ἐκπληκτικώτατον. Καὶ τὰ δρῦα μετ' ὀλίγον κατὰ μέσον
τῆς φλοιούς μορφήν τινα περικαλλεστάτην, ἐμφερῆ
οὐδὲν τῶν ὄρατῶν, θεοειδέστατον ἄγαλμα, φῶς αὐ-
γοειδέστερον τοῦ πυρὸς ἀπαστράπτουσαν· τὴν ἐν τοῖς
ὑπετόπησεν εἰκόνα τοῦ ὄντος εἴναι, καλῶς ὑπελη-
φεν. Εἰ δὲ τις περὶ τῆς εἰκόνος ἀκριβῶς μαθεῖν
θεόλεται, ἀκούετω Ιαύλου λέγοντος περὶ τοῦ Λιού.
«Ος ἐστιν εἴκὼν τοῦ θεοῦ τοῦ ἀράτου.» Οὐκοῦν
κακεῖνος θεολογίας δρθιδόξου ἀπτεται· Μή γάρ τὴν
ἀκριβειαν ζήτει παρὰ τοῦ δυνηθέντος δύλως διὰ σύν-
ετιν εἰλεκτική κατοπτεύει· τὴν ἀλγθεῖσαν καὶ τῇ λόγῳ
θρησκείᾳ ἀπομάχεσθαι. 'Αλλ' ἔκεινον ἐννδει, διτι εἰς
ἔν πρόσωπον οὐ συνέκλεισε τὴν θεολογίαν, ὡς οἱ
ἀπαλδευτοι καὶ κακόσχολοι· τῶν Ἰουδαίων καθηγηταί
προλήψει· τινὶ κατεχόμενοι δογματίζουσαν. Οὐκ ἐκ
τούτων δὲ μόνων πλητκικώτατων ὄντων εἰς ταύτην
προτῆγθη, ὡς γε ἡγοῦμαι, τὴν ἔννοιαν, ἀλλὰ καὶ ἐκ
τοῦ· «Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα τῆμετέρων καὶ
καθ' ὄμοιωσιν·» καὶ ἐκ τοῦ, «Ἐδρεῖς Κύριος πούρ
παρὰ Κυρίου·» καὶ ἐκ τοῦ, «Ἐπειν δὲ Κύριος τῷ Κυρίῳ
μου, Κάθου ἐκ δεξιῶν μου,» καὶ ἐκ [P. 291] τοῦ «Οτι
ἐν σοὶ δὲ θεός, καὶ σὺ εἰ δὲ θεός.» Τούς γάρ λέγοντας

* Coloss. 1, 18.

PATRUL. GR. CXXI.

A judicio probationes, probationibus sententia fla-
gitii qualitati respondentem pœnam infligens suc-
cedit.

Sciendum porro est etiam in Veteri Testamento
de sacra consubstantiali et vivisca Trinitate doctrinam
arcane dispersam esse, idque adeo ut Philo
etiam, tametsi Judæus et Judaicæ religionis studio-
sissimus, in suis tamen commentariis quos poste-
ritati reliquit suam ipsius religionem oppugnet.
Expendens enim illud dictum, Ad imaginem Dei
hominem condidi, vi veritatis eo est compulsus ut
non potuerit non etiam Verbum Dei asserere. Quid
enim refert, quod in eo veritatem non est assecu-
tus, dum Verbum Patre numero et tempore γε στε-
rius scribit? **508** Saltem in alterius per ιωνα
notitiam pervenit. Neque illud ipsum tantummodo
movit, sed et vocabula Deus ac Dominus inter re-
tari conatus regissimam Trinitatem agnovit. Cum
enim dixisset unum esse Deum, non ad unitatis
numerum, sed ad sancti ternionis confugit myste-
rium; qui ad unitatis naturam propius accedit
quam ea quam omnino dividuntur, et uberior
tamen est quam quam prorsus sunt solitaria. Tanta
autem vi animum ejus ista sententia occupavit, ut
eam palam profleriac scriptam quoque relinquere
coactus fuerit. Duas enim ait esse ejus quod est
facultates, quarum altera effectrix et benefica na-
tura Deus appetitur, altera regia et ultrix Dominus.
Quod ejus dictum non procul abest ab eo quod in
Scriptura Christus Dei potentia et sapientia Dei
dicitur, potentia scilicet seu facultas non carens
substantia, sed substantialis, omnipotens ac sub-
stantiarum effectrix, ejusdemque cum eo potentia
cujus est facultas. Rursus idem Philo spectaculum
explicans quod in rubo Moses vidit, ita loquitur:
Spectaculum vidit quam maxime terrible. Cernit
paulo post in medio flammæ quamdam pulcherri-
mam formam, nullus visibilis rei similem, simula-
crum divinæ speciei admodum conforme, lucem ni-
mirum quem ipsa flamma splendidius effulgebat;
quam si quis imaginem ejus qui est arbitretur,
is recte judicaverit. Qua de imagine si quis
exacte vult cognoscere, is audiat Paulum sic de
Filio loquentem: «Qui est invisibilis Dei ima-
go». Neque **509** vero Philo veraci theologiæ
decreta assecutus est; neque est cur ab eo
tantam perfectionem requiras, ut putes eum sin-
cera intelligentia perspicere veritatem potuisse et
suam religionem abficere. Sed hoc considera, quod
disputationem de Deo non ad unicam astrinxit
personam, sicut indocti ac male feriati Judæorum
magistri faciunt, a majoribus per manus traditam
opinionem sectantes. Neque haec ego tantum,
quanquam plurimum habeant momenti, censeo
Philoni causam ita sentiendi præbuisse, sed etiam
haec: «Faciamus hominem ad imaginem et si-

milititudinem nostram⁹⁷; » item : « Pluit Dominus ignem a Domino⁹⁸; » et : « Dixit Dominus Dominus meo, Sede a dextris meis⁹⁹; » et : « Quoniam in te Deus est, et tu es Deus. » Eos enim qui dicunt Deum infinitis modis esse sanctum, audentque in alium quam de Trinitate sensum interpretari illud : « Sanctus, sanctus, sanctus Dominus¹; » eos haec dicta aperte refellunt : « Quoniam faciem tuam, faciem tuam, Domine, requiram : ne avertas faciem tuam a me². » Nisi enim auctor his verbis mystice sanctam Trinitatem indicasset, merito supervacaneorum verborum inculcationis damnari posset. Neque in hoc tantum (arbitror enim apertius adhuc dictum aliquod proferendum), sed et in hoc : « Sacrificium laudis Domino exhibe, ac vota tua Altissimo persolve, invoca me tempore aerumnarum^B, tuarum, et eruam te, **510** ac praedicabis me³. » Nam si hic Trinitas non aperte praedicaretur, ita fuerat dicendum, Sacrificium laudis Domino exhibe, ac vota tua Altissimo persolve; et invoca eum cum premeris, et eruet te, ac praedicabis eum. Sed non hoc modo, verum ita ut retuli vates locutus est.

Perspicue enim his et aliis multis locis Vetus Testamentum exprimit se imperium non uni persona attribuere, sed tribus substantiis, quarum unica sit natura et eadem essentia, ut Judaeorum de unica persona non sanam sententiam traduceret. Atque Judaeos quidem Sabellius videtur secutus, nisi forte dum multitudinem deorum Graecanicam exigit, nimium aequalitati Filii ac Patris intentus ad opinionem de unica persona prolapsus fuit. Graecorum sectatores deprehensum est fuisse Irium et Eunomium, qui ex discrimine personarum diversas essentias absurde intulerunt. Quodsi quis roget cur non ab initio statim haec manifesto fuerint indicata, responderim, iis qui scienter audirent, demonstrationem istam atque doctrinam fuisse apprime perspicuam, ut etiam sapienti visum fuit Philoni. Quod autem ista obscurius promulgata sunt, cogitandum est vatis, cum Judaeis ad multitudinem deorum statuendam proclivibus leges praescriberent, non consultum visum fuisse differentiam personarum commemorare, ne ii diversas etiam naturas personarum opinantes ad falsam religionem desciscerent, sed potius ab initio statim edociti unum esse mundi Dominum, paulatim deinde de personis doctrina instruerentur, quae ipsa ad unitatem naturae redit. Ita quoniam unitatis numero de Deo dicuntur, unitatem naturam confirmant: quae eum numerum **511** excedunt, proprietates personarum in una essentia comprehensarum indicant. Diversas enim in Deitate naturas statuere Graecum est, unicam personam Judaicum: ceterum sanctam et unam essentia Trinitatem diducere in tres personas hasque in unam naturam recolligere, rectissimum est et vera sententia. His in summa addo, rerum naturam excedentium demonstrationes naturales non posse ubique dari. Nam tametsi Verbum Dei vera caro factum est, non tamen nudus

A δι: μυριάκις ἐστις ἄγιος δ Θεὸς, καὶ τὸ Ἀγιος, ἄγιος, ἄγιος Κύριος παχερμηνῆσαι τολμώντες, λαμπρῶς ἐλέγχει τὸ « Ἐξεζήτησα τὸ πρόσωπον σου, τὸ πρόσωπόν σου, Κύριε, ζητήσω, μὴ ἀποτρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου ἀπ' ἡμῖν. » Εἰ μὴ γὰρ τὴν ἀγίαν ἀνεκήρυττε μυστικῶς Τριάδα ὁ φάσσας, περιττολογίας δίκαιος ἂν εἴη ἀπαιτηθῆναι δίκαιον. Οὐ μόνον δὲ ἐν τούτῳ (χρῆναι γὰρ οἵματι ἐπὶ στρέστερον δρμῆσαι ρητὸν), ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ, « Θῦσον τῷ Θεῷ θυσίας αὐτέσσις, καὶ ἀπόδος τῷ Υψίστῳ τὰς εὐχάς σου, καὶ ἐπικάλεσαι μὲν ἡμέρα θλιψεώς σου, καὶ ἔξελοῦματι σε καὶ δοξάσεις με. » Εἰ μὴ γὰρ η Τριάς ἐνταῦθα σφρῶς ἐκηρύττετο, ἔδει ἥρθεναι. Θῦσον τῷ Θεῷ θυσίαν αὐτέσσις, καὶ ἀπόδος τῷ Υψίστῳ τὰς εὐχάς σου, καὶ ἐπικάλεσαι αὐτὸν ἐν ἡμέρᾳ θλιψεώς σου, καὶ ἔξελεῖται σε, καὶ δοξάσεις αὐτόν. Καὶ οὕτω μὲν οὐκ ἐβρήθη, εἰρηται δὲ ὡς εἴρηται.

C Σφρῶς γὰρ διὰ τούτων καὶ δι' ἄλλων πολλῶν ἡ Παλαιὰ Διεθῆκη κτερύττει δι: οὐχ ἐνὸς προσώπου σημαῖει δεσποτεῖν, ἀλλὰ τριῶν μὲν ὑποστάσεως μῆκες δὲ οὐσίας, ἵνα καὶ Ἰουδαίων στηλιτεύσῃ τὴν ὡς ἐφ' ἐνὸς προσώπου οὐχ ὑγιῆ, ἔννοιαν. Οἷς καὶ Σαβέλλιος ἡλούσθη, σεν. Ισως δὲ ἐκ τῆς ἄγαν τοῦ Γίον πρὸς τὸν Πατέρα ὑστέρας εἰς τὸ μίαν ὑποστάσιν δογματίσας νευριθεῖς, τὴν πολυτείαν Ἑλλήνων ἐξωστράκισεν, ὃν "Ἄρεις καὶ Βύνδυος" ἐξίλωσαν εἶναι φοιτηταὶ, τὴν τῶν ὑποστάσεως διαφορὰν εἰς τὴν οὐσίαν παραλόγως ἐλκύσαντες. Εἰ δὲ τὶς φάτι, μὴ σαφῶς καὶ διαβρήδην ἐξ ἀρχῆς ταῦτα κεκτήρυττε, φαίνην δι: τοῦ μᾶλιστα τοῖς συνετῶς ἀκούοντις λαμπρά ἐστιν αὐτὴ καὶ ἀπόδεξις καὶ διασκαλία, ὡς καὶ τῷ σφρῷ ἔδοξε Φίλων. Εἰ δὲ καὶ συνεκτιασμένως ἐφ' ἑθη, ἐκεῖνο λογίζεσθαι χρή, δι: Ἰουδαίοις τοῖς εἰς πολυτείαν βέπουσι: νομοθετοῦντες οὐκ ἐδοκίμασαν διαφορὰν προσώπων εἰσαγγεῖν, ἵνα μὴ διάφορον φύσιν ἐν ταῖς ὑποστάσεσιν εἶναι δογματίσαντες εἰς εἰδωλολατρίαν ἐλκυσθῶσιν, ἀλλὰ τῆς μοναρχίας ἐξ ἀρχῆς μεθόντες μάζημα κατὰ μικρὸν τὸ τῶν ὑποστάσεων ἀναδιμαθῶστα δόγμα, τὸ πάλιν εἰς ἐνότητα φύσεως ἀνατρέχον, ὡς εἴναι τὰ μὲν ἐνικῶς λεγόμενα τῆς ταυτότητος τῆς φύσεως παραστατικά, τὰ δὲ ὑπερβάνοντα τὸν ἐνικῶν ἀριθμὸν τῆς τῶν ὑποστάσεων ἰδιότητος τῆς εἰς μίαν οὐσίαν συναγομέντος. Τὸ μὲν γὰρ διαφόρους φύσεις ὑποτίθεται Ἑλλήνικὸν, τὸ δὲ ἐν πρόσωπον ἡγούμενον μίαν ὑπόστασιν Ἰουδαϊκόν: τὸ δὲ πλατόνοντας εἰς τὴν ἀγίαν καὶ διμούσιον Τριάδα τὰς ὑποστάσεις εἰς μίαν οὐσίαν [P. 292] συνάγειν, δρθεταῖν ἐστι καὶ ἀλτηθίνον τὸ δόγμα. Κεφάλιον δὲ ἐπὶ τοῖς λεγομένοις, οὐκ ἔστι φυσικῆς ἀπόδεξις κατὰ πάντα παρατεῖσαι τῶν ὑπὲρ φύσειν πραγμάτων. Εἰ γὰρ καὶ σάρξ ἀληθῆς ὁ λόγος ἐγένετο ἀλλ' οὐ ψιλὸς ἄνθρωπος δ Χριστὸς ἐνανθρωπήσας, μᾶλλον δὲ Θεός ἐξ ἐκτέρων τῶν φύσεων εἰς ὑπάρχει Γίδες Θεοῦ Θεὸς ὑπερούσιος, εἰ καὶ διαβρή-

⁹⁷ Gen. i, 26. ⁹⁸ Gen. xix, 24. ⁹⁹ Psal. cix, 1. ¹ Isa. vi, 3. ² Psal. xxvi, 8, 9. ³ Psal. xlvi, 14, 15.

γνυνται οι τὸ μεῖζον καὶ ἔλαττον ἐπὶ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Μιοῦ συγχρίνοντες, ἐτεροσύστοιν τὸν Μίδον τοῦ Πατρὸς καὶ ἀνδριον δογματίζοντες. Οὐ γάρ ίσσοιν, ὡς ἔοικεν διε μεῖζον καὶ ἔλαττον ἐπὶ τῶν ὁμοιούσιων ζητεῖται καὶ κρίνεται, ὡς ἀνθρώπος ἀνθρώπου μείζων καὶ βοῦς βοὸς καὶ ἵππος ἵππου, καὶ ἀπαξιπλῶς δικανών τῆς συγκρίσεως τοῖς ὁμογενέσιν ἀρμόδει. Οἱ τοίνυν τὰ τοῦ Θεοῦ τολμηρῶς περιεργαζόμενος, καὶ μείζονα λέγων τοῦ Μιοῦ τὸν Πατέρα, τὴν σύγχρισιν ὡς ὁμοιούσιον προσίστεται, καν μὴ βούληται ἐτερούσια γάρ ἀλλήλοις συγκρίνεσθαι οὐδὲ δύνεται, οὔτε λέγεται μείζων ἀνθρώπος βοὸς ή μείζων ἀνθρώπος καμίλου ή μείζων ἀνθρώπος ἰχθύος. Τὰ μέντοι γε τὸν ἐνικὸν ἀριθμὸν ὑπερβαίνοντα ἐν τῇ θείᾳ Γραφῇ τῆς τῶν ὑποστάσεων διαφορᾶς εἰσι παραρτατικὰ, τὰ δὲ ἐνικῶν ἐξενηγεμένα τῆς ταυτότητος τῆς φύσεως. Τὰ μὲν γάρ εἰρηται, ἵνα Σαβέλλιος καὶ Ἰουδαῖοι ἐπιστομισθῶσι, τὰ δὲ, ἵνα Ἀρειος καὶ Εὐνόμιος καὶ Ἑλλήνες στηλίτευθῶσιν. Οἱ γάρ πλατύνοντες μὲν εἰς τὸν ἄγλαν Τριάδα τὸν τῶν ἰδιοτήτων ἀριθμὸν, συστέλλοντες δὲ εἰς μίαν οὐσίαν, δρθετατα δογματίζουσι καὶ ταῖς τῶν οὐρανίων χρησμῶν ἐπονται διδασκαλίαις, μῆτε εἰς πολυθείαν διὰ τῆς φύσεως διαφορὰν ἐκπίπτοντες, μῆτε εἰς ιουδαϊσμὸν διὰ τὴν τοῦ ἐνὸς προσώπου σύστασιν δισθανοντες. Ήπις δὲ οὐκ ἐμυθρίωσι κτίσματι προσκυνούντες καὶ ταῖς ἐκυρῶν μαρχόμενοι φήσοις; Ἀπαγορεύοντες γάρ τὸ μὴ τῇ κτίσει προσκυνεῖν ὡς Ἑλληνικὸν, αὐτοὶ τοῦτο δρῶντες ἐκαυτοὺς λανθάνονται. Χρή δὲ καὶ τοῦτο εἰδέναι, ὡς οὐ τὰ αὐτὰ ὄντα μαρτυρία τάντας καὶ τὰ αὐτὰ μηνύει πρόγματα, οὔτε τὴν ὁμιλίαν συνωνυμίαν ἐξ παντὸς τρόπου ἐμφανίει. Ἐπὶ μὲν γάρ τοῦ Μιοῦ κυρίως λίγεται ἡ γέννησις, ἐπὶ δὲ τῶν κτισμάτων καταχρηστικῶς, ἐπ' ἐκείνουν μὲν τῆς ἀλτηείας ἐνεκεν καὶ τῆς ὁμοιούσιότητος, ἐπὶ δὲ τούτων τιμῆς χρήιν καὶ υἱοθείας. Βουληθεὶς γάρ ἀπεκύρωσεν ἡγεῖς λόγῳ ἀλτηείας. Μή τοίνυν ἡ δμωνυμία τὴν δμοτιμίαν ἐνταῦθι τικτέτω, μηδὲ τὰ καταχρηστικῶς εἰργμένα κυρίως λεχθῆναι νομίζεσθω, ἐπεὶ καὶ τὸν θυμὸν καὶ τὴν δργὴν καὶ τὰλλα πάντα τὰ τῇ θείᾳ μή πρέποντα φύσει καταχρηστικῶς λελεγμένα, οὐκ ἀν τις εὐφρονῶν κυρίως πεφράσθαι [P. 293] φαληδῆλον γάρ ἔστιν διτέ ἐκάστη φύσις καὶ ἐκάστη λέξις η προσήκουσα καὶ ἀρμόδουσα διασάργησις προσαγόμενη τὴν ἀλγθείαν ὡδίνει.

censebit, cum abusu vocabulorum ei ascribantur. Constat enim 513 cuivis loco et vocabulo convenientem ei quadrantem interpretationem adhibilitem veritatem partire.

Εἰπάτωσαν δέ γε καὶ οἱ εἰς τὸ ἄγιον Ηνεῦμα βλασ-
φημοῦντες καὶ τῆς θείας οὐσίας αὐτὸν χωρίζοντες, πῶς δι Θεὸς καὶ Σωτήρ ήμῶν ἐνανθρώπησας παρέδωκε συμπληρωτικὸν εἶναι τῆς ἀγίας Τριάδος τὸ πανάγιον Ηνεῦμα, καὶ ἐν τῇ ἐπικλήσει τοῦ θείου βαπτίσματος σὺν Πατρὶ καὶ Μήψ ὡς ἐλευθεροῦν τῶν ἀμαρτημάτων τοὺς ἀνθρώπους ἀριθμούμενον. Καὶ ἐπὶ τῆς μαστικῆς τραπέζης τὸ σῶμα ἰδικὸν τῆς τοῦ Μιοῦ σαρκώσεως ἀποφείνον, πῶς ἂν εἴη ποιητὸν η κτιστὸν η τῆς δουλικῆς φύσεως, ἀλλ' οὐ τῆς δεσποτικῆς καὶ δημιουργοῦ καὶ βασιλίδος οὐσίας συγγενὲς καὶ δμοιούσιον τὸ ἄγιον Ηνεῦμα; Εἰ γάρ δοῦλον, μὴ

A homo fuit Christus in carne degens, sed potius Deus ex utraque natura unus exstitit Filius Dei Deus, natura rerum creatarum superior, vel si rumpantur qui Patrem cum Filio ratione majoris et minoris comparantes diversæ substantiæ a Patre Filium eique dissimilem statuunt. Quos appetet non animadvertisse, quod majus et minus tantum in his quæruntur et judicantur quæ ejusdem sunt naturæ, ut homo homine major itemque bove hos et equus equo dicitur; omninoque regula ea comparandi in iis locum habet quæ sunt ejusdem generis. Qui ergo audaci curiositate Deum Patrem Filio majorem dicit, is invitus etiam eamdem naturam utriusque admittit. Quæ enim natura differunt, ea comparari non possunt; neque homo bove, camelo aut pisce major dicitur. Sane quæ in sacris Litteris de Deo supra singularem numerum dicuntur, ea ad personarum discrimina monstranda faciunt: singulari numero effata unitatem naturæ docent. Atque illa 512 quidem, ut Sabellio et Judaeis ora obturari possent, dicta sunt; haec, ut Arius, Eunomius, et Graeci notarentur. Qui vero sanctam Trinitatem in personarum ternarium extendunt, ita ut bas in unam compingant naturam, ii rectissime sentiunt, cœlestiumque auctoritatem oraculorum sequuntur, ac neque ad multitudinem deorum statuendam diversitate naturarum conflicta adiguntur, neque unius personæ commento in Judaismum prolabuntur. Quomodo autem non erubescunt haeretici, creaturam adorantes sibique ipsis refragantes? cum enim vetunt creaturam adorare. Græcanicum quippe C ipsi imprudentes idem committunt. Id quoque sciendum est, non semper iisdem vocabulis easdem res significari, neque statim eodem modo natari ea quæ communi vocabulo indicantur. Nam proprie dicitur Filium esse genitum: de creatura idem in proprio dixeris. Filio enim tribuitur hoc veritatis causa, et quia ejusdem est cum Patre naturæ creaturis autem honoris et adoptiens gratia. Sua enim voluntate motus genuit nos, verbo veritatis. Non igitur nominis communitas hic eamdem dignitatem utrimque afferre. aut quod improprie dicitur, proprio usurpatum putetur, quando excandescuntiam et iram et alia divinæ naturæ nequam convenientiam nemo sanus Deo proprio ascribi

D Jam qui de sancto Spiritu impie loquuntur eumque divina natura exterminant, respondeant quomodo Servator noster Deus in humano corpore obversans sanctum illum Spiritum voluerit complementum esse Trinitatis, atque in baptismo una cum Patre et Filio, ut qui homines a peccatis liberet, numerari atque invocari. Et in mystica cœna, cum Spiritus sanctus corpus incarnati Verbi dicitur formasse, quomodo possit factus esse aut creatus, aut servilis conditionis, non imperatricis naturæ, quæ omnes res efficit atque gubernat? Si enim servili est statu, non debet annumerari Domi-

no : si creatura, non debet cum Creatore ponni. Certe autem unitus ei est et annumeratur, si quidem rectum est Christo harum accuratissimo doctori fidem adhibere, firmiter et constanter divinam naturam enarranti. Tametsi Spiritus impugnatores sibi eo sapientiores videntur, rerumque sibi cœlestium majorem quam in Deo sit cognitionem arrogant, sive ea potius temeraria est et impia garrulitas. Quodsi Danielus angelo conspecto pulchritudinem ejus et magnitudinem miratus pronus in faciem procubuit. attonitus inusitato spectaculo, quidnam excusationis afferent, qui audacter se Patri. Filio ac Spiritui sancto ingerunt, ineffabilemque naturam verbis trutinare atque explicare conantur? Cœterum sacrae litteræ temporis expertem, aeternum, 514 nullo medio interceptum, omnique ratione et intellectu superiorem Filii a Patre progressum genitiram vocant, non ut accidens aliquod designent, sed ut unitatem naturam exprimant. Revera enim quæ gignuntur et quæ gignunt, ejusdem sunt inter se naturæ. Ac ne tu accidens aliquod imagineris, Filius Verbum seu ratio dicitur; ne Patre posteriorem putares, scriptum est: « In principio erat Verbum. » Additur respectus ad Patrem: « Et Verbum erat apud Deum. » Snbjicitur dignitas: Et Verbum erat Deus. » Vocabulum Filii consubstantialitatem; Verbi, vacuitatem permissionum; in principio fuisse, aeternitatem cum Patre ei communem; apud Patrem fuisse, necessitudinem; Deum esse, dignitatem ejus indicat. Quibus consideratis, ac de singulis ea quæ non convenient neque decentes olientes, ut de Filio, posteriorem, de Verbo, propria substantia carens, ita quidem Filium aeternum Deum ejusdem cum Patre substantia, bonum, et qui extra tempus a Patre

Mortuo Antiochiæ episcopo sanctissimo Eustathio Flavianus magnus subrogatur. Iis temporibus Messalianorum hæresis initium habuit, qui et Euchitæ a precibus, et ab instinctu numinis Euthusiastæ, ac præterea Lampetiani atque Bogomili nominantur. Principes sectæ fuerunt Adelphius, Dadoa, Saba et Simeon. De hac secta Flavianus multos 515 monachos congregavit; cumque ii se in ea esse hæresi negarent, ita eos coarguit. Quemdam magni inter ipsos nominis senem seorsim abductum astute sic compellavit: Nos, o senex, qui diutius viximus, accuratius etiam humanam cognovimus naturam, et adversariorum dæmonum Dæmachinas præclare comperimus: tum experientia didicimus gratiam Spiritus suppeditari. Isti autem adolescentes nihil horum perfecte habentes cognitum paulo spiritualiores sermones audire non susiinent. Edissere ergo mihi, quomodo dicitis adversum spiritum vestris precibus atque exercitatione depelli sanctique Spiritus gratiam introduci? His verbis senex demulsus occultum ac animis lethale venenum omne evomuit Nullam, inquit, a baptismico utilitatem censemus conferri: solam seriam preicationem facere ad dæmonem qui in homine inhabitat. ejusque substantia unitus est, abigendum.

A συναριθμείσθω τῷ Κυρίῳ εἰ κτιστὸν, μὴ συναριθμείσθω τῷ Κτιστῷ. ξνωται γάρ καὶ συνηρθηται, ἐπειδὴ τῷ ἀκριβεῖ τῶν τοιούτων δογματιστῇ Χριστῷ πείθεσθαι προσήκει, θεοβάνως καὶ ἀσφαλῶς τὰ περὶ τῆς οἰκείας οὐσίας διδάσκονται, εἰ καὶ τοῖς πνευματομάχοις δοκεῖ, σοφωτέρους εἶναι καὶ τὰ οὐράνια πλένειν εἰδέναι Θεοῦ κομπάζοντας ἡ μᾶλλον τολμηρῶς τε καὶ δυστεθῆς ρήτορεύοντας. Εἰ οὖν δοθεῖσας Δανιήλ θγγελον θεασάμενος καὶ θυμάσας τὸ κάλλος καὶ τὸ μέγεθος τοῦ δόφιντος πρηγῆς ἔπεσεν, ἐκπλαγεὶς πρὸς τὸ παράδοξον τῆς θεας, ποίαν ἔξουσιν ἀπολογίαν οἱ Πατέρι καὶ Μήτρα καὶ ἄγιψ Πνεύματι μετείσειν τολμῶντες καὶ τὴν ἀρχήτον φύσιν λόγοις ζυγοστατεῖν ἐπιχειρούντες καὶ φυσιολγοῦντες; Τὴν τοινυῖν ἄχρονον καὶ ἀΐδιον καὶ ἀμετίτευτον καὶ παντὸς λόγου καὶ νοῦ κρείττονα πρόδοδον τοῦ Μίοῦ ἀπὸ τοῦ Ηετρὸς γέννησιν καλοῦσιν αἱ Γραφαὶ οὐχ ἵνα πάθος ὑπογράψωσιν, ἀλλ ἵνα τὸ δμούσιον ὑποδείξωσιν δμούσια γάρ τῷ ὄντι τὰ τικτόμενα τοῖς τίκτουσιν. Ιντεὶ μὲν φαντασίαν πάθιος ἐπικομίσῃ. Λόγον προσαγορεύουσιν. Ιντεὶ μὲν νεώτερος ἐπινοηθῇ, « Ἐν ἀρχῇ ήν δὲ Λόγος. » φασί. Εἴτα καὶ τὴν πρὸς τὸν Πατέρα σχέσιν κτηρύττοντες, « Καὶ δὲ Λόγος ήν πρὸς τὸν Θεόν. » Εἴτα καὶ τὴν ἀξίαν, « Καὶ θεὸς ήν δὲ Λόγος. » Εἳ μὲν τοῦ Μίοῦ τὸ δμούσιον, ἐκ δὲ τοῦ Λόγου τὸ ἀπαθέτης, καὶ ἐκ μὲν τοῦ ἐν ἀρχῇ εἶναι τὸ συνατίδιον, ἐκ δὲ τοῦ πρὸς τὸν Πατέρα εἶναι τὴν πρὸς αὐτὸν οἰκείτητα, διὰ δὲ τοῦ θεὸν ἐν τῇ ἀξίᾳ αὐτοῦ καταμαθούντες, καὶ ἐξ ἐκάστου δυνάματος τὸ μὴ ἐφορμοῦν καὶ ἀπρεπὲς ἀποτεμψάμενοι, οἷον ἀπὸ μὲν τοῦ Μίοῦ τὸ νεώτερον, ἀπὸ δὲ τοῦ Λόγου τὸ ἀνυπόστατον, θεὸν ἀΐδιον, ὁμοούσιον καὶ ἀγαθὸν καὶ ἀχρόνως ἐκ τοῦ Πατρὸς προελθόντα εἰδείημέν τε καὶ προσκυνήσαιμεν. C

[P. 294] Μετὰ θύνατον ένσταθίου τοῦ ἀγιωτάτου ἐπισκόπου Ἀντιοχίας Φλαβιανὸς δὲ μέγας προγειρίζεται. Τούτοις τοῖς χριστοῖς ἀνεφύη καὶ ἡ τῶν Ματαλιανῶν αἵρεσις εἴτ' οὖν Εὐχιτῶν καὶ Ἐνθουσιστῶν καὶ Λαμπτιανῶν καὶ Βογομίλων (πολυώνυμος γάρ ἐστιν αὕτη,) ἀπὸ Ἀδελφοῦ καὶ Διδώη καὶ Σάβα καὶ Συμεὼνος τῶν αἵρεσιαρχῶν Ἀφ' ὧν δὲ μέγις Φλαβιανὸς μοναχοὺς συνεθίσατες πολλοὺς, καὶ τὴν αἵρεσιν ἐξαρνούμενους τίνει τὸν τρόπον διγλεγχειν. Ἐπιτημον γάρ τινα πρὸς αὐτοῖς γέροντα παρολεῖτῶν κατ' ὅδον ἔφη πρὸς αὐτὸν μετὰ πανουργίας Ἐμμετος μὲν. ὃ πρεσβύτα, τὸν πλείω βεβιωκότες βίον ἀκριβεστερούν καὶ τὴν ἀνθρωπίαν ἐμάθομεν φύσιν καὶ τὰ τῶν ἀντιπάλων δικιμόνων ἔγνωμεν εἰδὲ μάλιστα μηχανήματα, πείρας δὲ καὶ τὴν τῆς χρήστος εἰδιδίχθημεν χριστηγίαν. Ιύτοι δὲ νέοι ὄντες, καὶ τούτων ἀκριβῶς οὐδὲν ἐπιστάμενοι, πνευματικῶτέων λόγων ἀκοῦσαι: οὐ δέρουσιν. Οὔκουν, εἰπέ μοι, πῶς φατε καὶ τὸ ἐννατέτον πνεῦμα ὑποχωρεῖν καὶ τοῦ παναγίου Πνεύματος τὴν χάσιν ἐπιφοιτήν διὰ τῆς ὑμετέρας εὐχῆς καὶ ἐπιτρέψεως; Ό δὲ τοῖς λόγοις τούτοις καταβελγθεῖς ἐξέμενον ἀπαντά τὸν κεκρυμμένον λόγον καὶ φυσοφθόρον, καὶ φτονίην. Οὐδὲμίλιν μὲν ἐκ τοῦ βαπτίσματος ισμεν ὡφέλειαν τοῖς ἀξιουμένοις ἐγγίνεθαι, μάνην δὲ τὴν σπουδαίαν

τὸν ἑνοικὸν καὶ συνουσιωμένον δεῖμονα ἔξ-
ιν. Ἐλκει γὰρ ἔκεστον τῶν τικτομένων ἔχ-
ροπάτορος ὡς περ τὴν φύσιν, οὕτω δὲ καὶ τὴν
ζημινῶν δικλείαν, ὃν ὑπὸ τῆς τπουδαίας εὐ-
λκυνοῦμένων, ἐπιφριτῷ λοπὸν τὸ ἄγιον Πνεῦμα
καὶ αἰσθητός, καὶ τὴν οἰκείαν παρουσια-
νήτας συμβινον, τὸ μὲν σύμα τῆς ἐμποθεῖς
καὶ ἐλευθεροῦται παντελῶς, τὸ δὲ ψυχὴ τῆς ἐπὶ^B
ἴρω διοπῆς τέλεον ἀπολλάττεται, ὡς μητέ
ι λοιπὸν μήτε νηστεῖς πιεζούσῃς τὸ σώμα
διδισκαλίας χαλινούσης τὴν ψυχὴν καὶ τὸν
ἀπὸ πάστος ἐνεγείας πονητὰς καὶ ἐνθυμῆ-
Οὐ μόνον δὲ τῶν τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος
ὗτος ἀπαλλάττεται αἰσχύστων παθῶν καὶ σκρ-
ων, ἀλλὰ καὶ τὰ μέλλοντα σκψῶν προλέγει καὶ
γίνεται Γριάδα δριθαλμοφυνῶς θεωρεῖ καὶ θεολο-
καὶ θειῶν μυστηρίων ἀξιούται. Οὕτως δὲ θεοῖς
αὐτὸς τὴν δικιμονιώδη αἵρεσιν ἀνορύζεις ἔφη
ὅν δυσσεβέστατον γέροντα· Πεπολαιαμένε κα-
μερῶν, ήλεγχεῖς σε τὸ σὸν μιαρώτατον στόμα,
καὶ ἐγώ, καὶ τὰ σὰ δεφηρυμένα, καὶ ἀκάθατα
κατεμπρυτωύσσι σου. Φανερωθείσης δὲ τῆς
κῆς καὶ βδελυρᾶς ἀπάτης καὶ αἱρέσεως ταῦ-
ῆς μὲν Συρίας ἐξτάθησαν, εἰς δὲ τὴν Παραμο-
νεχώρησαν καὶ ταῦτην τῆς Λάβης ἐπλήρωσαν,
σχεδὸν εἶπεν καὶ τὴν πλείστα δύσιν.

295] Τῷ καὶ ἔτει τῆς βασιλείας τοῦ μεγάλου
αντινούν διαδάλλουσι Σαπώρην τὸν βασιλέα
ν κατὰ Χριστιανῶν, καὶ γίνεται διωγμὸς ὡς
εἰς τῶν διεκοκτῶν χιλιάδων ὅπ' αὐτοῦ ἀναιρε-
τοῦ δὲ αἰτίᾳ τῆς διαλύσεως τῆς μετεξήν 'Ρω-
καὶ Περσῶν γενομένης εἰρήνης γέγονε δι'
τοιαύτην Μιτρόδωρός τις Μερσογενῆς προσ-
μενος φιλοσοφεῖν ἀπῆλθεν ἐν Ἰνδίᾳ καὶ τοὺς
ζῶας, καὶ γρηγόρειος ἐγκρατεῖ πολλῇ γέγο-
νεις σεβαστὸς Εἰργάζετο δὲ ὑδρομίλους καὶ
, μέχρι τότε μὴ γνωριζόμενα παρ' αὐτοῖς.
ἐν τοῖς ἀδύτοις ὡς εὐτερῆς εἰσιών λαθούς τι-
εῖ καργαζίτας πολλούς ὑφείλετο. Ἐλαβε δὲ
ρὰ τοῦ βασιλέως τῶν Ἰνδῶν, ὥστε τῷ βασιλεῖ
κομίσκῳ καὶ ἐπανελθών εἰς τὸ Βυζάντιον
ταῦτα ὡς 'διὰ τῷ βασιλεῖ. Θαυμάζοντι δὲ
φη καὶ ἀλλακ διὰ γῆς προπέψι, ἀλλ' ἀρχι-
εὶ διόπτραν Ηερτῶν. Γρίφει οὖν ἀποτόμως Κων-
στος Σαπώρην, ἀποταλῆναι αὐτὰ, καὶ
νος οὐκ ἀνταπέτειλε. Διὰ τοῦτο ἐλύθη, ἡ εἰ-
'Ἐκ τούτων οὖν τῶν λαθούν ἔργον ποιήσας δ
ὺς ἀπέστειλ τοῖς πίσταν τοῦ Δικαιουοῦσιον
, ἐπιγράψας τῷ μελίσνῳ τὸ δῶρον ὅπερ γί-
αντοῖς ὀλέθρου στίλον διὰ τὴν ἐπιγραφήν.
Διάτον πρώτων πάντων τῶν βασιλέων διάδη-
μασσαθεῖς καὶ μαργορίταις καὶ ἀλλοις λίθοις
γότερον κοσμηθῆναι. Ἀλλὰ καὶ πτύχας Εὐαγ-
γρυσσᾶς διὰ μαργάριτων καὶ λαθούν καταπευ-
τῆ Μεγάλη 'Εκκλησίᾳ προσῆγαγε, θεύματος
Ἐν τούτῳ τῷ γράνιφ καὶ ἡ ἄγια καὶ μακαρία
πρὸς Κύριον ἐκδημεῖ, ἔτῶν οὕτα π', καὶ ἐν
τῶν Ἀγίων Αποστόλων θίπτεται πρώτη, πολλὰ τῷ ιδίῳ περὶ τῆς εἰς Χριστὸν εὔσεβειας
γείλασσα.

A Etenim quivis homo a progenitore ut naturam, ita
et dæmonum servitutem trahit; quibus dæmonibus
proba precatio profligatis, tum sanctus ingruit
Spiritus, ita quidem ut et videri ille et sentiri pos-
sit Nam manifestissime adventum suum indicans,
corpus motu qui ab animi perturbationibus profici-
scitur prorsus liberal, animæ autem momentum ad
deteriora omne eximit ut porro neque jejunio opus
sit quo corpus subigatur, neque doctrina animam
frenante mentemque ab omni mala actione ac cogi-
tatione inhibente. Neque vero 516 homo ani-
mi modo et corporis solvitur turpissimis affectibus
et que petulantia, sed et futura perspicue prædictis,
sanctam Trinitatem oculis suis cernit, rerum divi-
narum cognitione et sacrorum mysteriorum dona-
tur. Flavianus vero cum hoc pacto diabolicam istam
hæresin erisset, ita est impiissimum senem allo-
cutus: Confecte malis diebus, arguit te impurissi-
mum os tuum, non sgo? testimoniumque adversus
te tulerunt perdita tua et immunda labia. Porro
diabolica illa hæresi detecta scelestoque errore, ejus
professores Syria expulsi in Pamphyliam abiverunt,
eamque lue ista impleverunt, quæ nunc majorem
quoque Occidentis partem occupavit.

Annū vicesimum primum imperante Constanti-
no, Sapores Persarum rex, calumniis contra Chri-
stianos exasperatus, gravitū eos persecutus est, et
supra 18 millia eorum interfecit. Causa pacis inter
Romanos et Persas ruptæ hæc fuit: Metrodorus qui-
dam Persa sub praetextu philosophandi in Indiam se
ac Brachmanes contulit, magnaue usus continentia
venerabilis est eis factus. Molas quoque aquáticas
et lavaca extruxit, ipsis hactenus ignotas res. Is
Metrodorus quod pii hominie existimationam sibi
parasset, in penetralia sacrarii ingressus multos
lapides pretiosos et margaritas sustulit: accepit
etiam a rege Indiæ quæ dono imperatori ferret.
Inde Byzantium reversus tanquam 517 de suo ea
regi obtulit; mieantique alia quoque terra se-
attulisse dixit, sed ea sibi a Persis adempta. Itaque
Constantinus severe Saporī scribit. mitti sibi ea
postulans, et accepta non remisit. Ideo pax dissili-
luit. His ex lapidibus opus consecit imperator, mi-
sitque populis trans Danubium coletibus munere
ei qui cæteris præstaret inscripto. Quæ inscriptio
Barbaris exitiosa fuit. Ferunt eum primum omnium
imperatorum diademate usum margaritisque et
gemmis superbius fuisse ornatum. Quin et aurea
Evangeliorum volumina unionibus et pretiosis lapi-
dibus ornata confecit, inque Magno Templo posuit,
digna admiratione. Eo tempore etiam sancta atque
beata Helena ad Dominum commigravit, annos nata
80, ac prima omnium est in templo Apostolorum
sepulta. Ante obitum multa de pietate filio præce-
perat.

D

Anno 22 Constantinus facta in Germanos, Sauromatas et Gothos expeditione crucis vi magnam reportavit victoriam, easque gentes in servitutem egit. Drepanum quoque apud Nicomediam in honorem Luciani, qui ibi capitali supplicio veritati testimonium perhibuerat, condidit, et a matre Helenopolim appellavit.

Annis 23, 24 et 25 Antiochiæ templum octangulum ædificari cœptum est. Constantinus Danubio trajecto ponte eum lapideo instravit, Scythes subegit. Forum quoque condidit cum binis amplis rostris; eoque 518 in foro columnam Roma allatum posuit, uno solido lapide constantem, qui totus erat purpureus; atque eam æreis cingulis cinctis inscriptis. In ejus autem summo statuam sibi collocavit cum hac inscriptione: «Constantinus, Splenduit solis instar, opus fuit Phidiæ, Athenis adductum.» Ad basin columnam posuit septem corbes ac duodecim sportas Christi Dei nostri miraculis insignes. Ministerio etiam sancti martyris Artemii reliquias sanctorum apostolorum Lucæ, Timothei et Andreæ in urbem attulit.

26 et 27 annis simulacris eorumque fanis revertendis operam dedit, redditus eorum Ecclesiis Dei transcripsit. Tunc et basilica Nicomedia de cælo tacta conflagravit.

Anno 28 impius Arius ficta resipiscientia ac fallacibus sermonibus post suam damnationem aures placidissimi imperatoris demulsit; sumptisque duobus libris, alterum qui perversam ipsius opinionem continens ipsius manu scriptus erat, occulte secum habuit, alterum aliena manu scriptum de sententia Nicæi concilii imperatori tradidit, juravitque se ita sentire de religione quemadmodum sua manu scripsisset. Hac fraude im, eratorem ita decepit, ut Arium jusserit sine mora ab Alexandro pontifice summo in ecclesiam recipi. Verum Alexander anxius, 519 ut par erat, animi totam noctem ad Dominum precibus fusis Arium presumdedidit. Nam Arius cum postridie magno cum fastu et ostentatio ad ecclesiam procederet, cum in foro non procul a curia abesset, ventre stimulante ad latrinam abiit, ibique ab angelo ictus intestina in latrinam egit atque exanimatus est.

auton tois ἔκεισε ἀφεδρῶσιν ἀποκεχωρηκάς ἀγγελικῆ σπλάγχνων σὺν τῇ ψυχῇ ῥάγεντων καὶ εἰς ἀφεδρῶντας καταβλήθεντων.

Eodem anno famæ magna fuit in Oriente; quam penuriam imperator sublevavit multo frumento

XYLANDRI ET GOARI NOTE.

(89) Simocatta: φορος περιλαμπρος χωρος της πόλεως. Etiam appellatione a Latina deducta gaudet. GOAR.

(90) Hinc inde forum stipabant ἐμβολοι. Sunt autem secundum Allatum porticus variis asseribus conjunctis et tegulis superimpositis ad coloris incommoda et umbres repellentes arcenos, umbrarum etiam et deambulationis gratia ædificatae sic dictæ ab ἐμβόλλῳ, quod ad eas et per eas ingressus paleat. Asconius provolantia tabulata vocat. Belle,

A Τῷ κβ' ἔτει Κωνσταντῖνος δὲ εὐσεβέστατος, κατὰ Γερμανῶν καὶ Σαυροματῶν καὶ Γότθων στρατεύσας, νίκην ἡρτο κρατεὶ ἀν διὰ τῆς τοῦ σταυροῦ δυνάμεως, καὶ τούτους εἰς ἐσχάτην ἔγειρε δουλεῖκν. Καὶ Δρεπτενῶν τὸν ἐν Νικομηδείᾳ ἐπικτίσας εἰς τιμὴν Λουκιανοῦ τοῦ ἔκεισε μαρτυρήσαντος Ἐλενούπολιν διὰ τὴν μητέρα ἐκάλεσεν.

B Τῷ κγ' καὶ δ' καὶ ε' ἔτει τὸ ἐν Ἀντιοχείᾳ δικτάγωνον Κυριακὸν ἡρέστο οἰκοδομεῖσθαι. Καὶ αὐτὸς τὸν Δάνουδιν περάστης γέφυραν ἐν αὐτῷ λιθίντην πεποιήκε, καὶ τοὺς Σκύθας ὑπέταξε, καὶ τὸν φόρον (89) ἔκτισε μετά γε τῶν δύο μεγάλων ἐμβόλων (90), καὶ ἐν αὐτῷ τῷ φόρῳ κλονα μονόλιθον καὶ ὀλοπόρευον ἐστησεν, ἐκ Ρώμης ἀγαγών, ἐκδύσας αὐτὸν διὰ χαλκῶν ζωῶν γεγραμμένων. Ἰδρύσατο δὲ ἐπάνω αὐτοῦ ἀνδρίαντα ἐπ' ὄνδρας αὐτοῦ, ἐν φεγγραπταῖ [P. 296] «Κωνσταντῖνος Ἐλαυψεν ἡλίου δίκην, δεῖ γεργον μὲν Φειδίου, ἡχθη δὲ ἐξ Ἀθηνῶν.» Καὶ τὰς ἑπτὰ σπυρίδας καὶ τοὺς ἰβραίνους, ἐν οἷς Χριστὸς δὲ θεὸς τιμῶν ἐθυματούργησεν, ὑπὸ τὴν βάσιν τοῦ κλονος ἔθετο. Καὶ τὰ λειψανα δὲ τῶν ἀγίων ἀποστόλων Λουκᾶ καὶ Τιμοθέου καὶ Ἀνδρέου διὰ τοῦ ἀγίου μαρτυρος Ἀρτεμίου ἐν τῇ πόλει εἰσήγαγε.

C Τῷ κς' καὶ κζ' ἔτει αὐτοῦ τὴν κατὰ τῶν εἰδώλων καὶ τῶν ναῶν αὐτῶν κατάλουσιν ἐπέτειντε, τὰς δὲ εἰσόδους αὐτῶν ταῖς Ἔκκλησίξ τοῦ Θεοῦ ἐκύρωσε. Τότε καὶ ἡ ἐν Νικομηδείᾳ βασιλικὴ πυρὶ θείῳ ἐφλέγθη.

D Τῷ κη' ἔτει αὐτοῦ διασεδής Ἀρειος ἐπιπλάττῳ μετανοίᾳ καὶ λόγοις ἀπατηλοῖς μετὰ τὴν καθαίρεσιν αὐτοῦ καταγοτεύσας τὰς ἀκοὰς τοῦ γαλνοτάτου βασιλείων, καὶ δύο βιβλία λαδῶν, τὸ μὲν ἐν τὴν ἐκτοῦ διεστραμμένην περιέχον δόξαν ταῖς ἴδιαις χερσὶ γράψας ἐν κρυφῇ κατεῖχε, τὸ δὲ ἔτερον δι' ἀλλοτρίας χειρὸς ὁμοφώνως τῇ ἐν Νικαίᾳ ἐκτείσηρ πίστει γεγραφώς, καὶ τοῦτο ἐπιδόντας τῷ βραχίονι καὶ διομνύμενος ἦτορ οὔτως πιστεύειν ὥσπερ δὴ καὶ ἔγραψεν, οὕτω συνήρπασε τῇ αὐτοῦ δολιστῇ τὸν βασιλέα ὥστε καλεῦσαι τούτον ἀνυπερθίτως ὑπὸ Ἀλεξανδροῦ τοῦ ἀρχιερέως εἰς κυνινῶντας ἐπὶ τῆς Ἔκκλησίξ προσδεχθῆναι. Ἀγωνίσας τοίνυν, ὡς εἰκός, δὲ ἀρχιερεὺς, καὶ δὲ δὲ διῆρη τῆς νυκτὸς δεγθεὶς τοῦ Θεοῦ, εὐχῆς ἔργον αὐτὸν ἐποιήσατο. Τῇ γὰρ ἔξτης δὲ ἀνόστος μετὰ φαντασίας καὶ γυαράματος εἰς τὴν Ἔκκλησίαν προερχόμενος, ἐπειδὴ ἐν τῷ φόρῳ πλησίον τοῦ λεγομένου σενάτου (91) ἐγένετο, τῆς γαστρὸς νυξάσης καταπάτται χειρὶ, τῆς τε κοιλίας αὐτοῦ καὶ τῶν σπλάγχνων σὺν τῇ ψυχῇ ῥάγεντων καὶ εἰς ἀφεδρῶντας καταβλήθεντων.

Τῷ κη' ἔτει λιμὸς μέγας ἐγένετο ἐν τῇ Ἀνατολῇ· δὲ βασιλεὺς στον πολὺν ἀποστέλλας τοῦτον ἥμβλυνε.

GOARI NOTE.

si tamen addideris ἐμβόλους a Constantino lapidis exstructos, columnis marmoreis fultos et opere concinerao tectos. jucundissimum ambulantibus spectaculum, sicut et amplissimum in eos se recipientibus spatium præbuisse. GOAR.

(91) Ut nova veterem Romam imitaretur, ad fori maximi latus curia in utraque constituta erat. Hæc Σενάτον vel Σενάτον. Cpol. dicebatur. quod Zonaras ἐν τῷ Σενάτῳ καλούμενον μέγιστον οἶκον scribit. GOAR.

Μόνη δὲ ἡ Ἀντιόχεια λαὸς Χιλιάδας στού κατ' ἓτος ἔλαμβανε, Σεισμοῦ δὲ ἐν Κύπρῳ γενομένου Σαλαμῖν
ἡ πόλις κατέπεσε καὶ Ικκνὸν πλῆθος διέφυερε.

Τῷ χθ' ἔτει Δαλμάτιος Καισαρίαν γορεύθη. Καλό-
καιρος δὲ ἐν Κύπρῳ τυραννήσας ἐν Ταρσῷ τῆς Κι-
λικίας ὑπὸ Δαλματίου ζῶν κατακαλεσται.

Τῷ λγ̄ τῆς αὐτοῦ βισιλείκης δι μέγας Κωνσταντί-
νος τελευτὴ. Κινήσας γάρ κατὰ Περσῶν ἀπὸ Νικο-
μηδείας ἐν τοῖς Πυθίοις αὐτομάτοις θερμοῖς (92)
παραγίνεται. Καὶ κακωθεὶς, ἐκεῖθεν τε δι' Ἐλενου-
πόλεως ἐν τῷ χάρκαι ἐλθὼν, πυρετοῦ λάθρου κατα-
σχόντος αὐτὸν ἐτελεύτησεν, μετὰ θ' ἕτοι τοῦ οἰκουμενοῦ
καὶ ἐγκανισμοῦ Κωνσταντίου πολέμων
καὶ ἀπετέθη
ἐν λάρνακι πορφυρῷ ἥπαι τῷ Ρωμαίῳ, [P. 297] αὐτὸς
τε καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ Ἐλένη πρὸ δώδεκα ἑτοῖς τῆς
αὐτοῦ τελευτῆς ἀποθνάνεται καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ Φαῦ-
στα, θυγάτηρ Μαξιμιανοῦ τοῦ Ἐρχουλίου, καταλείψας
ἐν βισιλείᾳ τρεῖς υἱοὺς, Κωνσταντίου καὶ Κων-
σταντίνου καὶ Κωνσταντίας, διορισάμενος Κωνσταν-
τίου μὲν ἔχειν τὰ Θράκης καὶ Ἐφέως μέρη, Κων-
σταντίνου δὲ τὰ πρὸς Ἀλεξανδρείαν, Κωνσταντίας
δὲ Κρήτην. Ἀφρικήν καὶ τὸ Ἀλλωρικόν. Δόξα δὲ κατ-
έσχε τελευτῆσι μὲν τὸν μέγαν Κωνσταντίνον φρα-
μάκιρ δηλητηρίῳ ἐπιθυμούλῃ τῶν ἀδελφῶν, διὸ καὶ
αὐτὸν τούτο δι' αὐτογένερον ἐπισκήψαι τῷ παιδὶ, ἐκ-
δικῆσαι τε καὶ οὐλέξασθαι τοὺς ἀνελότας αὐτὸν
θείους· λαβόντα δὲ τὴν τοιαύτην γραφήν Εὐστέβιον
τὸν Νικομηδείας ἐπίσκοπον ἀποδοῦναι Κωνσταντίῳ
ἐκ τῆς Ἐφέως ἔχτη παραγενομένῳ, ἔνθεν τε γενέσθαι
αὐτὸν καὶ ἐπίσκοπον Κωνσταντίου πολέμων. Τὸ δὲ
τούτους ἀντιρεθῆναι (93), ἐπει τοι ἀλόγοις τος συζῆς
ἡ αρρώσ πάντινοι αὐτῶν ἀναρέσεις τούτῳ ἐδόκει, διὸν
ἔκρεν μὴ ἀνεύ λόγου τούτῳ ποιῆσαι. Ἐτελεύτησε δὲ
δι μέγας Κωνσταντίος εὔσεῶς βισιλεύσας ἐπη
λβ' καὶ μῆνας ἱ, ζησας τὰ πάντα ἐπη ἔτη ξέ.

Κωνσταντίος ἔβασιλευτεν ἐπη κδ', Κωνστας ἐπη
ιζ'. Κωνσταντίος δὲ ταχὺ τετελεύτηκε τρόπῳ τοιφδε.
Ηρδὸς τὸν ἀδελφὸν Κωνσταντίου (94) κοινωσθμενος ἤτι
περὶ τινῶν μετὰ πολλῆς ισχύος καὶ δυναμειως, δὲ τὸν
Κωνσταντίου εἰστῆνεν εἰς ἔκπλαγιαν μή τι νεωτερίσων
ἀφικηται εἰς αὐτὸν καὶ πονηρῶν συμβουλῶν
ἐπιτυχών καὶ πρὸς πόλεμον ἐρεθίζόντων αὐτὸν
ἔξιλος κατ' αὐτοῦ. Καὶ συρράγεντο, πολέμου ἐν τοῖς
ἴσχυτοις τῶν φευγόντων εὑρεθεὶς δι Κωνσταντίος
ἀναιρεῖται, τρίτος δὲν ἀδελφός, καὶ γίνεται Κωνσταν-
τίος ἐγκρατής πάντων τῶν Ἐπερίων. Ἡν δὲ Κων-
σταντίος τὴν τοῦ σώματος ἀναδρομήν εὐμάχης καὶ
ἐπίξανθος, χρωπός (95) τὴν ὄψιν, εὐμετάβολος τὴν
γνώμην, σώματα τὰ πρὸς ἀφροδίσια, φύλοις συν-

A immissio. Solo Antiochia annos modios 36000 accepit. Terræmotu porro Salamin urbs Cypri dejecta, multique mortales extinti sunt.

Anno 29 Dalmatius Cæsar designatus est. Is Tarsi Ciliciæ Kalocærum, qui in Cypro tyrannidem gesserat, vivum combussit.

Anno sui imperii 33 Constantinus Magnus moritur. Facta in Persas expeditione a Nicomedia ad thermas Pythias pervenerat. Inde male affecto corpore per Helenopolim in castra cum venisset, vehementi febre correptus vitam cum morte commutavit, nono post conditam dedicatamque Cpolin anno. Sepultus est in arca Porphyretica seu Romana, et mater ejus Helena eodem reposita, ac Fausta uxor, filia Maximiani Berculei, quæ duodecim annis ante mariti obitum decesserat. 520 Imperium tribus filiis reliquit. Constantio, Constantino et Constanti, ita divisum ut Constantius Thraciam et Orientem teneret, Constantinus quæ Occidentis sunt ad Oceanum, Constans Cretam, Africam et Illyricum. Creditum fuit Constantinum a suis fratribus exhibito lethali veneno extinctum fuisse; ideoque eum sua manu scriptis litteris mandasse filio ut a patruis sibi caveret eosque ulisceretur; eas litteras Eusebium Nicomediarum episcopum accepisse, et Constantio recens ex Oriente reverso tradidisse, indeque etiam Cpolitanum episcopatu potitum. Visum autem fuit absurdum patruos istos simul universos velle occidere; ideoque decretum est rem caute agendum. Diem autem suum pie obiit Constantinus Magnus, cum imperasset annos triginta duos, menses decem, vixisset annos sexaginta quinque.

Constantius imperavit annos viginti quatuor, Constans annos septemdecim. Constantinus cito periret, idque hoc pacto: Accedebat ad fratrem Constantium, ut eum eo de re quadam communicaret, magnis comitatus copiis. Quod suspicionem Constantio movit, ne quid frater novi moliretur. Atque hic malis consultoribus usus ad pugnam exhortantibus, contra eum exercitum eduxit in aciem, Commissaque prælio Constantinus inter extremos in fuga comprehensus et imperfectus est. Ita Constantius Occidente toto potitur. Satura fuit D Constantius proceræ, 521 navus, aspectu truci, animo inconstanti, rei venerem abstinens, comis erga amicos, in cibo continentiam adhibens, sub-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(92) Aquas nulla humana industria, sed naturæ sponte beneficioque ad balnea præparatas intellige. GOAR.

(93) Absque verbis τὸ δὲ τούτους ἀναρέθη-
ναι sensus integrior, si præmiseris ἀλλ' ἐπει ἀλ-
γιστος. GOAR.

(94) Falsum hoc est et contra historiæ fidem.
Constanti enim absenti bellum inferens apud Aquileiam ab ejus exercitu cæsus periit Constantinus.
Et sic paulo post recte legitur. XYL.

(95) Hic ἀριστεροὶ ac in Justiniano χρωπόν τὴν
ὄψιν aspectu truem reddidit interpres. Constat autem, ut moribus, ita corporis signis Justinianum summam mansuetudinem prætulisse. Rectius itaque cum Jo. Baptista Porta in Physiogn. χρω-
πόν τεσσισ oculis, quales sunt leonini, illustrem
verto. quem eumdem περιερη̄ καὶ εὐόθυλμον,
volubilis benignisque oculis conspicuum Suidas
cum lexico Anonymo Bibl. Reg. interpretatur.
GOAR.

ditorum petitionibus et causis benignus: fructibus prorsus abstinebat, in contentionibus ducum semper decorum servabat, neminem ineruditum in senatum recipiebat, ipso et prosam orationem scribere et versus pangere didicerat. Unum ei vitium adfuit, pravae de religione opiniones.

Anno Constantii imperii secundo Dalmatius Cæsar a militibus necatur, neque jubente id Constantio neque vetante. Erant etiam una interfucturi Gallum et Julianum filios Constantii ejus qui Constantino Magno frater fuit: sed Gallum morbus neci subtraxit, Julianum ætas, octo tantum annos natum. Constantius autem cum ante sententiam de Filio consubstantiali esset amplexus, post ab ea descivit, levitate ingenii ac fraude Ariani presbyteri et Eusebii ennuchorum principis et Eusebii Nicomediensis episcopi.

Tertio anno Constantinus eum in ditionem fratris Constantis advenisset, commissa pugna a militibus est interfactus, ut diximus. Constantius Orientis imperator Gallum et Julianum erudiendos tradidit in loco qui Macelium appellatur et non procul abest a Cæsarea Cappadocia. Hi duo fratres lectores (Anagnostas vocant) fuerunt, intende runtque templum sancto martyri Mamanti condere. Quæ autem pars **252** Juliano ædificanda obtigerat, ibi solum materiam non recepit. Julianus tonso capillo monasticam vitam se degere velle simulavit. Constantius et Constans legem tulerunt ne quis Judæus servum emeret: emptum publicari jusserunt; si quis circumcidere servum ausus esset, gladio feriri et bona ejus publicari.

Annis quatuor et quinque Antiochia triduum magno terræ motu periclitata est.

Sexto anno Constantius de victis Assyriis triumphavit. Sapoës Persarum rex Christianos est persecutus. Constans in Occidente Francos oppugnavit. Eo anno Didymus quidam, vir præclarus, oculis captus innotuit. Ad hunc magnus ille Antonius Alexandriae accedens: Non est, ait, cur ob jacturam oculorum perturberis: tales enim amisisti oculos, quos etiam muscas ac culices damno afflere possunt. Gaude potius quod oculos habes qualibus angeli vident.

Septimo anno ingenti terræ motu Neocæsarea mari absorpta est, tantum episcopi sede et ecclesia superstitibus. Tunc etiam Paulus confessor episcopus Cœlianus deligitur.

Octavo anno magno terræ motu Rhodus insula prostrata est.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(96) Favit enim Arianus impietati. Et recte in margine additur. οὐαὶ ὅτι τῷ πάντων ἐσχάτῳ. Deplorat eum hoc uno vitio laborasse, quod omnium sit summum. **Xyl.**

(97) Scriptura perversa. Ammianus non longe ab initio l. xv Marcelli fundum vocat: legereim ergo Μαρκελλῖφ. Apud Sozomenum μαρκέλλῳφ

A ἀναστρεψόμενος, ἐγκρατής τὰ πρὸς τροφὴν, εὔμενής πρὸς τὰς αἰτήσεις καὶ κρίσεις τῶν ὑπτικῶν· δικαιῶν καθάπαξ ἀφέστηκεν. Ἐν δὲ ταῖς τῶν ἡγεμόνων φιλοτιμίαις τὸ πρέπον ἀεὶ διετήρει. Οὐδένα δὲ μῆ πατέδεις μετέχοντα τῇ γερουσίᾳ κατέλεγεν, ὡς καὶ τὸ εἶρεν λόγον καὶ μέτροις γράφειν ἐπίστασθαι, ἵνι μόνῳ νοσήματι τῇ κακοδοξίᾳ (96) ἤτωμενος.

Τῷ β' ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ Δαλμάτιος Καΐσαρ ὑπὸ στρατιωτῶν ἀναιρεῖται, οὐ κελεύσαντος Κωνσταντίου, ἀλλ' οὐδὲ κωλύσαντος τὴν σφαγήν. Ἐμέλλον δὲ συναναιρεῖσθαι Γάλλος καὶ Ἰουλιανὸς οἱ Κωνσταντίου τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου παιδες. Ἀλλὰ τὸν μὲν Γάλλον νόσος, τὸν δὲ Ἰουλιανὸν ἡ νηπιότης διέσωσεν· ὀκταετής γάρ ἦν. Κωνσταντίος δὲ πρότερον δεχόμενος τὸ δμούσιον ὕστερον μετέθετο κουφότητι γνώμης καὶ ἀπάτῃ [P. 298] τοῦ Ἀρειανοῦ πρεσβυτέρου καὶ Εύσεβου τοῦ τῶν εὐνόχων πρωτεύοντος καὶ Εύσεβου Νικομηδίας.

Τῷ γ' ἔτει Κωνσταντίνος ἐπελθὼν τοῖς Κώνωνσαντος τοῦ ἰδίου ἀδελφοῦ μέρεσιν καὶ συμβαλὼν πόλεμον ἀνρρέθη ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν, ὡς προλέπεται. Κωνσταντίος δὲ τῆς ἑκάτης βασιλεύων Γάλλον καὶ Ἰουλιανὸν παιδεύθηναι παρέδωκεν ἐν χώρᾳ καλουμένην δὴ Μακελλῖφ (97), πλήσιον Καισαρείας Καππαδοκίας. Οὗτοι οἱ δύο ἀδελφοὶ ἀναγνώσται γεγόνασι, καὶ ἐκκλησίαν κτίσαι τῷ ἀγίῳ μάρτυρι Μάζικντι προσεύματησαν. Ἐν φ' δὲ μέρει κτίσειν Ἰουλιανὸς ἔλαχε, τούτῳ ἡ γῆ οὐκ ἀδέχετο. Ἀποκειράμενος δὲ τὰς τρίχας μοναχικὴν ἄσκησιν ὑπεκρίνατο. Κωνσταντίος δὲ καὶ Κώνωντας ἐνομοθέτησαν Ἰουδαῖον μῆ ὀνεισθαι δοῦλον, ἐπεὶ ἀφαιρεῖσθαι αὐτὸν εἰς νὸν δημόσιον λόγον· εἰ δὲ καὶ περιτεμεῖν τολμήσει δοῦλον, ξέρει τιμωρεῖσθαι καὶ τὴν τούτου δημεύεσθαι οὐσίαν.

Τῷ δ' καὶ ε' ἔτει Ἄντιόχεια ὑπὸ σεισμοῦ μεγάλου ἐπὶ τρισὶν ἡμέραις ἐκινδύνευε.

Τῷ ζ' ἔτει Κωνσταντίος Ἀσσυρίους νικήσας ἀθριάμβεσε, Σαπωρῆς δὲ ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς τοὺς Χριστιανοὺς ἐδιώκει, Κώνωντας δὲ ἐν τῇ Δύσει Φράγγους ἐπόρθησε. Τούτῳ τῷ ἔτει Δίδυμός τις ἐλλόγιμος ἀνήρ ἀπὸ δημάτων (98) ἐγνωρίζετο. Τούτῳ ἐντυχών δὲ μέγας Ἀντώνιος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ εἶπε πρὸς αὐτὸν· Μηδὲν ταρατέτω σε τὴν ἀποσολὴν τῶν δημάτων· τοιοῦτοι γάρ σε λείπουσιν δρθαλμοὶ οὓς καὶ μιᾶς καὶ κώνωπες βλάψαι ἴσχύουσι· Χαῖρε δὲ διτὶ ἔχεις δρθαλμοὺς οὓς καὶ ἄγγελοι βλέπουσι.

Τῷ ζ' ἔτει σεισμοῦ μεγάλου γενομένου Νεοκαισάρεια ποντοσθεῖσα κατεπωθῇ πλὴν τῆς ἐπισκοπῆς καὶ τῆς ἐκκλησίας. Τότε καὶ Ηαῦλος δημολογητῆς χειροτονεῖται ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως.

Τῷ η' ἔτει σεισμοῦ μεγάλου γενομένου Ρέδος ἡ νῆσος κατέπεσε.

legitur, v. 2: sed in eo scriptore nomina propria vitiari non est novum. **Xyl.**

(98) Non ab oculis, quorum lumen extinctum erat, innotecebat Didymus, sed quod a videndo excessisset, ea phrasι qua ἀπὸ ὑπτιῶν, et ἀπὸ γραμματῶν exconsul et exs.ribā nuncupatur. **Goar.**

Τῷ θ' ἔτει Δυρράχιον πόλις τῆς Δαλματίας ὑπὸ σεισμοῦ διεφθάρτη, καὶ Ῥωμηὶ ἐν τρισὶν ἐκινδύνευσεν ἡμέραις σεισμένη, τῆς δὲ Καμπανίας ἢ β' πόλεις διεφθάρτησαν. Ἐλθὼν δὲ Κωνστάντιος εἰς τὸ Βυζάντιον Παῦλον τὸν ἐπίτελον τοῦ θρόνου ἀπήγαγε, καὶ τὸν ἀσεβέστατον Εὐσέβιον τὸν γικομηδεῖας εἰσῆγαγε ληστρικῶς καὶ ἀθέμως, τὸ τῶν κακῶν καταγάγιον. Καὶ συντελεσθείσαν τὴν τοῦ Θεοῦ μεγάλου ἐκκλησίαν ὑπὸ Κωνσταντίου κατὰ τὴν ἐνδιάθηρον ἐντολὴν τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίου Εὐτέλιος ἐγκαίνιε, καὶ τὰ λεῖψαν διὰ τὸ Ἀντιοχεῖας κομίζει καὶ ἐν αὐτῷ κατατίθεται τοῦ ἁγίου μαρτυρὸς Ημερίλου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ, Θεοδόσιου, Πορφυρίου καὶ Παύλου. Ἀλεξανδρεῖς δὲ Γρηγόριον ληστρικῶς [Ρ. 299] ἐπιβάντα τοῦ θρόνου Ἀλεξανδρεῖας καὶ τὸν μέγαν Ἀθανασίον ἀποδιώκαντα ἐπὶ ἔξι ἔτεσιν ἀνεῖλον. Καὶ χειροτονεῖται ὑπὸ Ἀρειανῶν Γεώργιος ἀρειανὸς, τέρας τι Καππαδοκείων.

Τῷ ι' ἔτει Κωνστάντιος τὸν ἐν Σελευκείᾳ τῆς Συρίας λιμένα πεποίηκεν, ὅρος ἐπὶ πολὺ διατεμάνων, καὶ τὴν πόλιν ἀνφικοιμησεις Καὶ τὴν Ἀντάραδον ἐν Φοινίκῃ ἔκτισεν, ἣν Κωνσταντεῖαν ὀνόμασε. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἔκλειψις ἐγένετο ἡλίου, μηνὶ Δεκατίφετ', ἡμέρας ὥρᾳ τρίτῃ. Καὶ οἱ ἀπελαχέντες δρθέδοξοι ἐπίσκοποι ἄμα Ἀθηνασίῳ τὴν Ῥώμην καταλαμβάνουσιν.

Τῷ δὲ ια' ἔτει γράμματιν Ίουλίου τοῦ πάπα Ρώμης θαρρήσαντες τοὺς ἴδιους θρόνους κατέβανον. Κωνστάντιος δὲ ἐν Ἀντιοχείᾳ διάγων τούτους ἀπήγαγε, πόδοντος ἡ τῶν ἀνεῖλην.

Τῷ ιβ' ἔτει σεισμὸς μέγας ἐγένετο ἐν Βηρυτῷ τῆς Φοινίκης, ὡς τὸ πλείον τῆς πόλεως πετεῖν.

Τῷ ιγ' ἔτει Σχτάρης Ήράστης τὴν Νίσιβιν πόλιν ποικίλως παρακαθεσθείς, τὸν τε ποταμὸν κατὰ τὴν πόλεως κινήσας καὶ παντοίας μηχανᾶς ποιήσας ἤτη τῇθη, καὶ φεύγων εἰς τὴν οἰκείαν ὑπεκχώρησε, τὸ πλεῖστον τοῦ λαοῦ αὐτοῦ ἀπολέτας.

Τῷ ιδ' ἔτει Κωνστάντιος τὸν ἀνεψιόν Γάλλον Καίσαρα ἀναγορεύσας καὶ Κωνστάντιον μετονομάσας ἐν τῷ Ἀνατολῇ ἀπέστελνεν.

Τῇ εἰ' ἔτει οἱ ἐν τῇ Ἀνατολῇ τῆς Ιωλαϊστίνης Ιουδαῖοι ἀντῆραν, καὶ πολλοὺς τῶν Ἐλλήνων ἔθνῶν τε καὶ Σαμαρείων ἀνεῖλον. Άλλα καὶ αὐτοὶ παρηγενεῖ ὑπὸ Ρωματῶν ἀνηρέθησαν, καὶ ἡ πόλις αὐτῶν Διοκαισάρεια ἡράνισθη. Τῷ αὐτῷ ἔτει δὲ μέγας Ἀθανάσιος ὑπὸ Κωνσταντίου κατὰ τὴν Βρετανίαν ἐξορίζεται, καὶ Φῆλιξ ἀντ' αὐτοῦ χειροτονεῖται. Ἐν Μεδιολάνοις δὲ σύνοδος τῶν Ηατέρων συναθροισθεῖσα D πάλιν ἀπρακτοῦ διελύεται.

Τῷ ιη' ἔτει: Γάλλος τυραννίδα μελετήσας κτενεῖς δομετιανὸν ἐπερχόντα τῆς Ἐφέσου καὶ Μάγνους κοιαστῶρα, τὰ τῆς ἐπιδουλῆς Κωνσταντίῳ μηνύσαντα, δὺν μεταπεμψάμενος Κωνστάντιος πέρι Θαλαμῶν τὴν νῆσον (99) ἀναιρεῖ. Τὸν δὲ τούτου ἀδελφὸν Ίουλιανὸν ἐν φρουρᾷ κατέταχεν. Εὐσέβια δὲ ἡ γαμετὴ τοῦ βασιλέως τοῦτον ἔξαιτησαμένη ἐν Ἀθήναις πέμπει.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(99) Apud Sozomenum legitur Φλάβιωναν νῆσον, iv, 7. Apud hunc et reliqua fusius enarran-

A Nono anno Dyrrachium Dalmatia urbs terræ motu periit. Ac Roma etiam per triduum periculose tremuit, duodecim Campaniæ urbes perierunt.

523 Constantius ut Byzantium venit, episcopatum Pauli ademit, impiissimumque Eusebium (minime suo nomini respondentem) introduxit, latrocino injusto malis asylum aperiens. Idem Eusebius magni Dei templum a Constantio absolutum, sicuti Constantinus testamento mandaverat, dedicavit; atque Antiochia allatas sanctorum Pamphili martyris et socioram Theoduli, Porphyrii ac Pauli reliquias in eo depositus. Alexandrini autem Gregorium, qui episcopatum latrocino occupaverat, magnumque Athanasium per sexennium inde arcuerat, interfecerunt. In ejus locum snbrogatur ab Arianis Georgius eorum sectæ, monstrum Cappadocia.

Decimo anno Constantius portum Seleuciam Syriæ construxit, montis magna parte excisa, urbemque refecit. Condidit etiam Antaradum in Phœnicia, et Constantiam nominavit. Eodem anno defectus solis fuit, sexta mensis Dæsii, die hora diei tertia. Et episcopi veram religionem tuentes, qui in exsilium acti erant, eum Athanasio Romam pervenerunt.

Undecimo anno iidem litteris Julii papæ Romanī freti sua solia recuperaverunt. Constantius autem Antiochiae degens instinctu Arianorum eos abegit.

Duodecimo anno terræ motus majorem Beryti (urbs est Phœniciae) partem evertit.

524 Anno 13 Saporess Persa Nisibin urbem omnis generis oppugnatione tentavit; amnem quoque adversus urbem concitatavit atque omnigenis machinis oppugnavit. Victor tamen maxima copiarum parte amissa domum recessit.

Anno 14 Constantius Gallum consobrinum suum Cæsarem designavit, nomine Constantii indito, et in Orientem misit.

Anno 15 Iudei in Palæstina rebellaverunt; multisque Græcos, Samaritas et alienigenas trucidaverunt. Mox ipsi a Romanis occisi sunt, urbsque eorum Diocæsarea deleta. Eodem anno magnus Athanasius a Constantio in Britanniam deportatur, eique Felix substituitur. Mediolanique quoque concilium Patrum congregatum re infecta solutum est.

Anno 18 Gallus tyrannidem affectans Domitia-num Orientis præfectum necat et Magnum quæ-storem, qui insidias Constantio indicaverat. Constantius Gallum evocatum apud insulam Thalamionem interficit, Julianum fratrem ejus in custodia detinet. Quem Eusebia imperatoris uxor precibus liberatum Athenas mittit. Julianus permis-

tur. Marcellinus Gallum interfectum apud Potam Istriæ ait prope finem l. xiv. XYL.

Constantii Græciam peragrans ariolos consulebat et fatidicos, an consecuturus foret id quod in animo habebat. Incidit autem in quemdam hominem impium, qui se talia prædicere profitebatur. Is eum in specum quamdam 525 superstitioni dedicatum impie abducit, impostoresque dæmones advocat, qui cum solita apparerent pompa, Julianus metu compulsus frontem crucis signo affecit; quo viso dæmones illico ex conspectu abierunt. Sed impostor fugæ cognita causa Julianum reprendit, non fugisse, ut ipse putaret, sed abominatos crucem abiisse eos dicens. Ita:ue Julianum captivum decipiens initavit impiis sacris eaque impietate implevit. Adeo autem miserrimum hominem cupiditas imperii pietate nudavit, ut divinum baptismum cruoribus abominandis eluerit.

Haud multo post imperium adeptus Julianus impiissimus aperte jam inde atque impudenter pietati bellum fecit. Principio fontes qui et intus et extra urbem erant infandis sacrificiis polluit, ut quicunque aquæ fleret particeps, etiam flagitii ejus consors fieri cogeretur. Deinde, quæ in foro venum exponebantur, impietate ea implevit, eum et panes et carnes et fructus et olera et omnia quæ esui sunt, conpergerentur. Hæc videntes Christiani gemebant sane et deplorabant: tamen iis vescebantur, apostolicam tenentes legem, quæ jubet edere quidquid in macello venditur, neque conscientia: causa discrimen statuere. Flagitosissimus iste Julianus Judæos quoque in Christianos armans, interrogavit cur non sacrificarent, eum lex eis id juberet. Cum responderent sua sacrificia Hierosolymæ templo circumscripta esse, Julianus confestim mandavit 526 ut id templum, quod ira ac decreto Dei erat dejectum, instaurarent. Quod mandatum Judæi magno cum gaudio audientes gentilibus suis per totum orbem significaverunt. Ita undique magnus Judæorum eo concursus, alacriter pecuniam et operam ad instaurationem templi conferentium. Sed et Julianus eis præfectos, famulos magnamque turbam hominum misit, nec non argenteos ligones et uinas. Postquam fodere cœperunt impi Judæi, subito vehementes venti incubuerunt, qui eos dissiparunt; ac quæ porro iis mala evenerint, ad tertium Juliani imperii annum progressi dicemus.

Cæterum Julianus in Persidem ingressus dæmonem in Occidentem misit, qui ei inde celeriter responsum perferret. Eum dæmonem quidam monachus progressu per decem dies prohibuit, ita ut dæmon progreedi non valens ad Julianum redie-

A Tὴν Ἑλλάδα δὲ περιερχόμενος ἐφέσει τῆς βασιλείας μάντεις ἀπεζήτει καὶ χρησμολόγους, εἰ τεύξεται τοῦ ποθουμένου. Καὶ δὴ περιτυγχάνει ἀνθρώπῳ δύσσεβοι ταῦτα προλέγειν ὑποσχούμενψ, δὲ τοῦτον εἴς τινα τὸν εἰδωλικῶν καταδύσεων καταγαγὼν τοὺς ἀπατεώνας ἔκάλεσε δαιμόνες. Ἐκεῖνον δὲ μετὰ τῆς συνήθους φυτασίας ἐπιφανέντων, ἤναγκασε τοῦτον δὲ φόβος ἐπιθεῖναι τῷ μετώπῳ τοῦ σταυροῦ τὸ στημένον. Διπερ ἰδόντες ἀφανεῖς αὐτίκα γεγόνασι. Συντὶς οὖν δὲ γόης ἔκεινος τῆς [P. 300] φυγῆς τὴν αἰτίαν ἐπεπέμφατο τούτῳ λέγων· Οὐ φοβηθέντες, ὡς σὺ νομίζεις, ἀλλὰ βδελυξάμενοι τὸ παρὰ σοῦ γενόμενον ἔχωρησον. Οὕτω βουκολήσας τὸν αἰγμάλωτον ἐμυητά τε καὶ τοῦ μόσους ἐνέπλησεν αἴμασι γάρ μυστροῖς ἀπολουσάμενον τὸ φείον βέπτισμα, ἢ τῆς βασιλείας ἐπιθυμιὰ τῆς εὐσεβείας ἐγύμνωσε τὸν τρισάθλιον.

B Μετὰ μικρὸν δὲ τῆς βασιλείας καταγίσας δὲ ἀσεβεῖτος Ἰουλιανὸς προφανῶς λοιπὸν καὶ ἀναιδῶς κατὰ τῆς εὐσεβείας ἀπλίζετο. Καὶ πρῶτον μὲν τὰς ἐν τῇ πόλει: καὶ τὰς ἔξωθεν πηγὰς ταῖς μυστραῖς θυτίαις ἐμδύνεν, διπος ἔκαπτος μετελαμβάνων τοῦ νάρυκτος μετελαγχάνῃ καὶ τοῦ μέσους. Ἐπειτα δὲ καὶ τὰς τὴν ἀγορὰν προκείμενα τοῦ μάστιφας ἐνεπιμπλήσας περιερχόντοντο γάρ καὶ ἄτοι καὶ κρίσι καὶ διπώραι καὶ λάχανα καὶ τάλλα δτα ἐδώδιμα. Ταῦτα οὖν ὄρωτος οἱ Χριστιανοὶ ἔστενον μὲν καὶ ὠλόλυκον ἐπὶ τοῖς γινομένοις, μετελάμβανον δὲ δύμας, ἀποστολικῷ νόρῳ πειθόμενοι τῷ φάσκοντι· Πᾶν τὸ ἐν μακέλλῳ (1) πωλούμενον ἐσθίετε, μηδὲν ἀνακρίνοντες διὰ τὴν συνείδησιν. Οὗτος δὲ περιμήκρος Ἰουλιανὸς τοὺς Ἰουδαίους κατὰ Χριστιανῶν ἔποπλίζων ἤρετο τούτους· C Διὰ τὸ θύειν τοῦ νόμου κελεύοντος οὐ θύετε; Τῶν δὲ τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ναὸν καὶ τὴν ἔκειται περιγεγραμμένην λατρείαν προσαλλομένων, αὐτίκα προσέταξεν δὲ θεούμνχος ἀνέγειται τὸν γατ' ὅργην καὶ γνώμην Θεοῦ καταλυθεῖται ναὸν. Καὶ τοῦτο μετὰ πολλῆς χαρᾶς ἀκούσκντες ἀποτοι τὰ προστεταγμένα τοῖς κατὰ τὴν οἰκοδομήν δυοφύλοις ἐδύλωσαν. Καὶ οἱ μὲν πανταχθέν συντέρεχον, χρήματα καὶ προθυμίαν εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ συνεισφέοντες δὲ συνυπέστειλεν κύτοις καὶ ἄχοντας καὶ πολλιν διηρεσίαν καὶ συνδρομήν σκαπάνας γάρ καὶ ἄμας (2) ἀργυρᾶς ἐπεμψει τοῖς ἀντιθέσιοις Ἰουδαίοις. Καὶ ἐπει δρύτειν ἥρξαντο, ἔκαπνης ἀνεμοι βίσιοι πνεύσαντες ἀθρόως ἀπαντα διεσκόρπισαν. Καὶ τὰ λοιπὰ πεπόνθασι δεινὰ δὲ ἐν τῷ τρίτῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἀναγράψουμε.

Eἰσελθών δὲ ὁ κατάρατος ἐν Ηερατίῳ πεμπει δαλμανα πρὸς τὴν δύσιν τοῦ ἐνεργετεν αὐτῷ ἐκεῖθεν ἀπόκρισιν διὰ τάχους. Ἐκωλύθη δὲ τῆς πρόσω πορταὶ ὑπὸ τίνος μονάζοντος ἐπὶ τοῦ μέρας δέκα. Καὶ μὴ δυνάμενος δὲ δαιμῶν προβῆναι πάλιν πρὸς τὸν

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(1) In margine: Εἰς δὲ τὸ ἔχόμενον τοῦ ἀποστολικοῦ ἥρτου τί ἔμελλες εἶπεν, σοφώτατε Κεδρογένε; Λέγει γάρ παρακατιών δέ μέγας Παῦλος· Εἰ δὲ τις ὑμῖν εἴπῃ ὅτι Τοῦτο εἰδωλόθυτόν ἔστι, μὴ ἀψυγάσει τοῦ. Magna prolecto quæstio, et multum habens

difficultatis. Vide August. Poplicolæ epist. 154. XYL.

(2) Unde vocem hanc verterit urnas, edisserat, si potest, interpres: Græcis batilos sonat, ad egerendam terram instrumenta: sicut σκαπάναι, ad effodiendam. GOAR.

'Ιουλιανὸν ὑπέστρεψεν. 'Ο δὲ τὴν αἰτίαν τῆς βρα-
δύτητος ἡρώτησεν ἀπεκρίθη δὲ αὐτῷ ὁ διάκινος.
Καὶ ἴεράδωνα καὶ ἄπρκατος ἔμενα. Ἐκδεχόμενος
γὰρ Πούπλιον τινὰ μονάζοντα, εἴ πως παύεται τῆς
προσευχῆς, καὶ μὴ παυσάμενος ἡμέρας δέκα ἐκώλυσε
μη ποιῆσαι τὸ θέλημά σου. Καὶ τοῦτο ἀκούσας Ἰου-
λιανὸς καὶ σφρόρα ἀγανακτήσας προσηγειλῆσε μετὰ
τὴν ὑποστροφὴν ἐξολοθρεύσας τὸ τῶν [P. 301] μο-
ναχῶν γένος. 'Οπερ μιθών τις τῶν μεγιστάνων
αὐτοῦ καὶ θαυμάτας, ἐπανελθὼν διένειμε τὰ ὑπάρ-
χοντα αὐτοῦ πάντα πένησας καὶ ἀπῆλθε πρὸς τὸν γέ-
ροντα. Καὶ γενόμενος δόκιμος (3) μοναχὸς πᾶσιν
ἔλεγε τὴν Ισλανδίαν τῶν μοναχῶντων, ἣν ἔλλαδον κατὰ τῶν
σκοτεινομόρφων δαιμόνων.

'Ἐν δὲ Κάρπας, τῇ παρὰ τοῦ Κάρπου τοῦ βασιλέως
κτισθείσῃ πόλει, τὴν πρὸς Μέρετας ποιούμενος πο-
ρείαν, εἰσελθών καὶ ἐν τινὶ κατάδυσει θυσίας ἀκα-
θόρτους ἐπιτελέσας, υλεῖθρα καὶ σήμαντρα ταῖς
θύραις ἐνέθηκε καὶ φύλακες ἐπέστησεν. ἦν περ
ἀνοίκαντες μετὰ τὴν ἕκεινον πτῶσιν, εὔρον γύναιον
ἐκ τῶν τριχῶν χρεμάζενον καὶ ἐκτεταμένας ἔχον τὰς
χεῖρας, ἃς ἀνατρίζεις δὲ ἀσπλαγχνος τὴν γαστέρα
τὴν κατὰ Περσῶν διῆπουθεν ἔγνω διὰ τοῦ ἡπατος
νίκην. 'Ἐν δὲ Ἀντιοχείᾳ πολλὰ μὲν κιβώτια ἐν τοῖς
βασιλείοις κεφαλῶν ἀνθρώπων πεπληρωμένα, πολλὰ
δὲ φρέστα νεκρῶν σωμάτων εὔρον πεπλησμένος καὶ
γὰρ μυρίας μὲν γυναικες ἐν γαστρὶ ἔχοντες ἀνάτε
μῶν καὶ ἐν τοῖς ἐμβρύοις ἡπατοσκοπούμενος, καὶ
πολλὰ παιδία κατασφέζεις, ὑπὸ τὰς εἰδῶλα κατώρυκεν
διφλειδῶλοις Ιουλιανός. Πολλὴν δὲ καὶ ἀλλήν λογι-
κήν ἀγέλην ἐκ ποικίλων τλίκιῶν διεφέροις ὑπέβαλε
θανάτοις ἐπ' ὀνόματι Ποσειδῶνος καὶ τῶν λοιπῶν
δαιμόνων διάμονιώδης καὶ θεομητος. Οὐ μὴν δὲ
ἄλλα καὶ ἵππους λευκοὺς τε καὶ πυρόβούς ἔθυε, τοὺς
μὲν τῷ τλίῳ τοὺς δὲ τῷ πυρὶ καὶ τοὺς ἀνέμοις. Καὶ
πρὸς τούτοις κύνας καὶ πιθήκους καὶ κόρακας καὶ
πάντα σχεδὸν ἐρπετῶν εἰδῶς καὶ τετραπόδων θηρίων
τε καὶ τίνιν ἄλλων πτηγυδῶν καὶ νηκτῶν οὐ διέλειπε
κατατρίττειν καὶ τελετεῖταις παντοίας ἐπινοῶν πλείους
καὶ χελώνας τῶν παρ'. 'Ελλησι νεομισμένων, πρὸς
τὸ πάντας τοὺς πρὸ αὐτοῦ ἐλληνίζαντας ὑπερρχον-
τίσαι, διὰ τῶν τοιύτων οἰδέμενος δὲ ἀθεος ἀποθεω-
θῆναι καὶ θεὸς νομισθῆναι. 'Αλλὰ τὰ περὶ τούτου ἐν
τῇ τάξει τῆς αὐτοῦ θεοστυγοῦς βασιλείας ὡς οἶδεν τε
διὰ βραχέων λέξομεν. 'Ο δὲ λόγος πρὸς τὰ ἔχεις βρ-
αχίστω.

Τοῦ Κωνσταντίου τῷ 18' ἔτει, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς Δ
Πιετηκοστῆς, ἐν Ἱεροσολύμοις ἐφάνη τὸ σημεῖον τοῦ
ζωοποιοῦ σταυροῦ ἐν οὐρανῷ, φωτειδές, τεταρμένον
ἀπὸ τοῦ Γολγοθᾶ, ἔνθα ἐταυρώθη ὁ Χριστὸς, ἥν
τοῦ δροῦς τῶν Ἐλαζίων, δθεν καὶ ἀνελγόθη, κύκλῳ δὲ
τούτου στέφανος, ὡς Ἱρις τὸ εἶδος ἔχων. Τῇ αὐτῇ δὲ
ἡμέρᾳ καὶ Κωνσταντίῳ ὥρθη, Κυρίλλου τότε Ἱερο-
σολύμων ἐπισκοποῦντος.

XYLANDRI ET

(3) Δάκιμος cum de monachis dicitur non is
est qui jam ascetica vita probatus, virtutibus ef-
fulget proiectus, sed is proprius cuius vires pro-
positum, animus probantur et ad virtutem infor-

A rit. Juliano causam moræ sciscitante, Non modo
inquit dæmon, tarde, sed etiam re infecta redii. Exspectabam enim dum Publius quidam monachus
precandi finem ficeret. Qui cum decem dies conti-
nenter precaretur, non potui jussum tuum exsequi.
Hoc audito Julianus, gravi indignatione conci-
tus, minatus est se a reditu gentem monachorum
deleturum. Hoc cum quidam procerum ejus inau-
divisset, admiratione summa ductus post redditum
suum omnia sua pauperibus distribuit, atque ad
senem istum profectus præclarus monachus 527
evasit, omnibus prædicans monachorum vim ac
potestatem qua adversas tenebriones dæmonas
sunt prædicti.

Porro Julianus Carris, quæ urbs est a Caro
imperatore condita, iter in Persas faciens spelun-
cam quamdam subiit, ibique scelestis sacris ope-
ratus fores seris occlusit ac consignavit, apposita
custodia. Quibus foribus, eo interfecto, apertis,
inventa est muliercula capillis suspensa, extensis
manibus; cujus crudelis ille ventre dissecto
victorim scilicet de Persis suam ex jecinore
didicerat. Antiochiae autem in regia multæ arcuæ
inventæ sunt humanis capitibus plenaæ multique
putei cadaveribus oppleti. Nam et innumeræ
gravidas mulieres Julianus dissecuerat, ut fetuum
jecinora contemplaretur, et multos infantes jugu-
latos ad bases simulacrorum defoderat, quibus
impense erat deditus. Magnum quoque alium
gregem ratione præditorum animantium. diversa-
rum aetatum, variis mortis generibus sustulit,
Neptuno eos et aliis dæmonibus, quorum se homo
Deo invitus cultui addixerat, immolans. Quin et
albis equis soli, rufis igni ac ventis sacrificavit.
Nec non assidue canes, simias, corvos atque omne
prope modum genus quadrupedum, avium natan-
tiumque mactabat, omnisque modi sacra excogi-
tabat, plura et deteriora his quæ apud Græcos
recepta sunt. Ea enim re omnibus qui ante ipsum
Græcam religionem sectati fuissent, palmam præ-
ripere studebat, 528 propterea se in deorum re-
latum iri homo a Deo alienus sperans. Verum ejus
res nos ordine annorum. quibus imperavit, quam
brevissime deinceps referemus: nunc reliqua
attexamus prioribus.

Annum Constantio imperante 19, die Pentecoste,
in cœlo signum vivificæ crucis apparuit, luci-
dum atque extentum a Golgotha quo loco Chri-
stus in crucem sublatus fuit, usque ad montem
Olearum, unde idem Christus in cœlum subiit.
Cingebatur per orbem circulo arcus cœlestis simili.
Eadem die etiam Constantino apparuit, Cyrillo
Hierosolymæ tum episcopo.

GOARI NOTÆ.

mantur: uno verbo, non *monachus præclarus*
juxta Xylandrum, sed. juxta tritum in monasteriis
loquendi usum, *novitius* est. GOAR.

Constantii Graciam peragrans ariolos consulebat et fatidicos, an consecuturus foret id quod in animo habebat. Incidit autem in quemdam hominem impium, qui se talia praedicere profitebatur. Is eum in specum quamdam 525 superstitioni dedicatum impie abducit, impostoresque dæmones advocat, qui cum solita apparerent pompa, Julianus metu compulsa frontem crucis signo affecit; quo viso dæmones illico ex conspectu abierunt. Sed impostor fugax cognita causa Julianum reprehendit, non fugisse, ut ipse putaret, sed abominatos crucem abiisse eos dicens. Ita que Julianum captivum decipiens initavit impiis sacris eaque impietate implevit. Adeo autem miserrimum hominem cupiditas imperii pietate nudavit, ut divinum baptismum cruoribus abominandis eluerit.

Haud multo post imperium adeptus Julianus impissimus aperte jam inde atque impudenter pietati bellum fecit. Principio fontes qui et intus et extra urbem erant. infandis sacrificiis polluit, ut quicunque aquæ fieret particeps, etiam flagitii ejus consors fieri cogeretur. Deinde, quæ in foro venum exponebantur, impietate ea implevit, eum et panes et carnes et fructus et olera et omnia quæ esui sunt, conispergerentur. Haec videntes Christiani gemebant sane et deplorabant: tamen iis vescebantur, apostolicam tenentes legem, quæ jubet edere quidquid in macello venditur, neque conscientia causa discrimen statuere. Flagitiosissimus iste Julianus Judæos quoque in Christianos armans, interrogavit cur non sacrificarent, eum lex eis id juberet. Cum responderent sua sacrificia Hierosolymæ templo circumscripta esse, Julianus confestim mandavit 526 ut id templum, quod ira ac decreto Dei erat dejectum, instaurarent. Quod mandatum Judæi magno cum gaudio audientes gentilibus suis per totum orbem significaverunt. Ita undique magnus Judæorum eo concursus, alacriter pecuniam et operam ad instaurationem templi conferentium. Sed et Julianus eis præfectos, famulos magnamque turbam hominum misit, nec non argenteos ligones et uras. Postquam fodere cœperunt impii Judæi, subito vehementes venti incubuerunt, qui eos dissiparunt; ac quæ porro iis mala evenerint, ad tertium Juliani imperii annum progressi dicemus.

Cæterum Julianus in Persidem ingressus dæmonem in Occidentem misit, qui ei inde celeriter responsum perferret. Eum dæmonem quidam monachus progressu per decem dies prohibuit, ita ut dæmon progrederi non valens ad Julianum redie-

A Τὴν Ἐλλάδα δὲ περιερχόμενος ἐφέσαι τῆς βασιλείας μάντεις ἐπεζήτει καὶ χρησμολόγους, εἰ τεύξεται τοῦ ποθουμένου. Καὶ δὴ περιτυγχάνει ἀνθρώπῳ δυστενεῖ τεῦτα προλέγειν ὑπισχυούμενῳ, δις τοῦτον εἰς τινὰ τῶν εἰδωλικῶν κτενδύστεων καταγαγὼν τοὺς ἀπατῶντας ἐκάλεσε θαύμασας. Ἐκεῖνον δὲ μετὰ τῆς συνήθους φυτασίας ἐπιφανέντων, ἡνάγκασε τοῦτον δὲ φόδος ἔπειθεντι τῷ μετώπῳ τοῦ σταυροῦ τὸ στημέτον· διπέρ Ιδόντες δραντεῖς αὐτίκα γεγόνασι. Συνεῖς οὖν δὲ γόης ἐκεῖνος τῆς [P. 300] φυγῆς τὴν αἰτίαν ἐπεπέμψατο τούτῳ λέγων· Οὐ φοβηθεῖτες, ὅτι σὺ νομίζετε, ἀλλὰ βθελευξέμενοι τὸ παρὰ σοῦ γενόμενον ἐχωρησαν. Οὕτω βουκολίσας τὸν αἰχμάλωτον ἐμυησάς τε καὶ τοῦ μόσους ἐνέπλησεν αἴμασι γὰρ μυσαροῖς ἀπολουσάμενον τὸ θεῖον βίπτισμα, ἢ τῆς βασιλείας ἐπιθυμίᾳ τῆς εὐσεβείας ἐγύμνωσε τὸν τρισθλίον.

B Μετὰ μικρὸν δὲ τῆς βασιλείας κρατήσας δὲ ἀσεβείστας Ἰουλιανὸς προφυνῶς λοιπὸν καὶ ἀναιδῶς κατὰ τῆς εὐσεβείας ὠπλίζετο. Καὶ πρῶτον μὲν τὰς ἐν τῇ πόλει· καὶ τὰς ἔξιθεν πηγὰς ταῖς μυσαραῖς θυσίαις ἐμόλυνεν, διπάς ἐκαπτος μετελαμβάνων τοῦ νάρκατος μετελαγχάνῃ καὶ τοῦ μόσους. Ἐπειτα δὲ καὶ τὰ κατὰ τὴν ἀγορὰν προκείμενα τοῦ μιάσματος ἐνεπίμπλη· περιερχαίνοντο γὰρ καὶ ἄτοι καὶ κρέας καὶ δπῶραι καὶ λάχανα καὶ τέλλας διπάς ἐδώλιμα. Ταῦτα οὖν δρῶντος οἱ Χριστινοὶ ἐστενοὶ μὲν καὶ ἀλόλυζον ἐπὶ τοῖς γινομένοις, μετελάμβανον δὲ δύως, ἀποστηλικῷ νόμῳ πειθόμενοι, τῷ φάσκοντι· Πᾶν τὸ ἐν μυκέλλῳ (1) πωλούμενον ἐσθίετε, μηδὲν ἀνακρίνοντες διὰ τὴν συνεδήσιν. Οὕτως δὲ παρμάρος Ἰουλιανὸς τοὺς Ἰουδίους κατὰ Χριστιανῶν ἐξοπλίζων ἤρετο τούτους·

C Διὰ τὸ θεῖον τοῦ νόμου κελεύοντος οὐθέτε; Τῶν δὲ τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ναὸν καὶ τὴν ἐκεῖτε περιγεγραμμένην λατρείαν προσβαλομένων, αὐτίκα προσέταξεν δὲ θεομάρχος ἀνεγεῖται τὸν νατ' ὁργὴν καὶ γνώμην θεοῦ καταλυθέντα ναόν. Καὶ τοῦτο μετὰ πολλῆς χαρᾶς ἀκούσαντες ἀποκειται τὸ προστεταγμένα τοῖς κατὰ τὴν οἰκουμένην διμοφύλοις ἐδήλωσαν. Καὶ οἱ μὲν πανταχθέν συντίχειον, χορίσατα καὶ προθυμίαν εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ συνεισφέροντες· δὲ συνκριπτεῖσθαι καὶ ἀγχοντας καὶ πολλὴν δημηρεῖαν καὶ συνδρομήν· σκαπάνας γὰρ καὶ ἄμας (2) ἀργυρᾶς ἐπειμψε τοῖς ἀντέθεις Ἰουδαίοις. Καὶ ἐπεὶ δρύτετεν ἕρξαντο, ἐκαπίνης ἄνεμοι· βίσιοι πνεύσαντες ἀθρώας ἀπαντα διεσκόρπισαν. Καὶ τὰ λοιπὰ πεπόνθασι δεινὰ· δὲ τὸ τρίτῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἀναγράφουμα.

Eἰσελθὼν δὲ ὁ κατάρατος ἐν Ηερσίδῃ πεμπει διάμονα πρὸς τὴν δύσιν τοῦ ἐνεγκειν αὐτῷ ἐκεῖθεν ἀπόκρισιν διὰ τάχους. Ἐκαλύθη δὲ τῆς πρόσω πορείας ὑπὸ τίνος μονάζοντος ἐπὶ τριμέρας δέκα. Καὶ μὴ δυνάμενος δὲ δαιμών προδῆναι πάλιν πρὸς τὸν

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(1) In margine: Eἰς δὲ τὸ ἐχόμενον τοῦ ἀποστολικοῦ δρητοῦ τι ἔμελλες εἰπεῖν, σοφίσατε Κεδρόνε; Λέγει γὰρ παρακατιών ὃ μέγας Ιαύλος· Εἰ δὲ τις ὑμῖν εἴπῃ δτι Τούτο εἰδωλοθυτὸν ἔστι, μη ἄγετε αὐτοῦ. Magna prolecto quaestio, et multum habens

difficultatis. Vide August. Poplicolæ epist. 154. XYL.

(2) Unde vocem hanc verterit *urnas*, edisserat, si potest, interpres: Græcis *batillos* sonat, ad egerendam terram instrumenta: sicut *skapánai*, ad effodiendam. GOAR.

Ιουλιανὸν ὑπέστρεψεν. Οὐ δὲ τὴν αἰτίαν τῆς βρα-
δύτητος ἡρώτησεν ἀπεκρίθη δὲ αὐτῷ δὲχίμων.
Καὶ ἴδεάδυνα καὶ ἄπρατος ἔμεινα. Ἐκδεχόμενος
γάρ Πούπλιόν τινα μονάζοντα, εἴ πως παύεται τῆς
προσευχῆς, καὶ μὴ παυσάμενος ἡμέρας δέκα ἔκώλυσί
με ποιήσαι τὸ θέλημά σου. Καὶ τοῦτο ἀκούσας Ιου-
λιανὸς καὶ σφόδρα ἀγανκητός προστηλήσας μετὰ
τὴν ὑποστροφὴν ἔξολοθρεύσαι τὸ τῶν [P. 301] μο-
ναχῶν γένος. Ὁπερ μεθών τις τῶν μεγιστῶν
αὐτοῦ καὶ θευμάτις, ἐπανελθὼν διένειμε τὰ ὑπάρ-
χοντα αὐτοῦ πάντα πάνησι καὶ ἀπῆλθε πρὸς τὸν γέ-
ροντα. Καὶ γενόμενος δόκιμος (3) μοναχὸς πᾶσιν
ἔλεγε τὴν ισλὴν τῶν μοναχῶντων, ἣν ἔλαβον κατὰ τῶν
σκοτεινομόρφων διειμόνων.

Ἐν δὲ Κάρχεις, τῇ παρὰ τοῦ Κάρου τοῦ βασιλέως
κτισθεῖσῃ πόλει, τὴν πρὸς Μέρτας ποιούμενος πο-
ρείαν, εἰσελθών καὶ ἐν τινι καταδύσει θυσίας ἀκα-
θέτους ἐπιτελέσας, γλεῖθρα καὶ σύμαντρα ταῖς
θύραις ἐηέθηκε καὶ φύλακες ἐπέστησεν. ἦγετο
ἀνοίκαντες μετὰ τὴν ἐκείνου πτῶσιν, εὗρον γύναιον
ἐκ τῶν τριχῶν χρεμάμενον καὶ ἐκτετράμενος ἔχον τὰς
χεῖρας, ἃς ἀνασχίσας δ ἀσπλαγχνος τὴν γαστέρα
τὴν κατὰ Περσῶν δινούσθεν ἔγινο διὰ τοῦ ἡπατος
νίκην. Ἐν δὲ Ἀντιοχείᾳ πολλὰ μὲν κιβωτία ἐν τοῖς
βασιλείοις κεφαλῶν ἀνθρώπων πεπληρωμένα, πολλὰ
δὲ φρέσταν νεκγῶν σωμάτων εὔρον πεπληρωμένον καὶ
γάρ μυρίας μὲν γυναικῶν ἐν γαστρὶ ἔχοστας ἀνατε-
μῶν καὶ ἐν τοῖς ἐμβρύοις ἡπατοσκοπούμενος, καὶ
πολλὰ παιδία κατασφάξας, ὑπὸ τὰ εἶδωλα κατώρυκεν
διφιελῶσις Ιουλιανός. Πολλὴν δὲ καὶ ἀλλήν λογο-
κήν ἀγέλην ἐκ ποικίλων τὸλικῶν διαφρόροις ὑπέβηλε
θανάτοις ἐπ' ὀνόματι Ποσειδῶνος καὶ τῶν λοιπῶν
δαιμόνων δ δαιμονιῶδης καὶ θεομίστητος. Οὐ μὴν δὲ
ἀλλὰ καὶ ἱππους λευκούς τε καὶ πυρόφορούς ἔθισ, τοὺς
μὲν τῷ τὸλιψ τοὺς δὲ τῷ πυρὶ καὶ τοὺς ἀνέμους. Καὶ
πρὸς τούτοις κύνας καὶ πιθήκους καὶ κύρακας καὶ
πάντα σχεδὸν ἐρπετῶν εἶδος καὶ τετραπόδων θηρίων
τε καὶ τῶν ἄλλων πτηνῶν καὶ νηκτῶν οὐ διέλειπε
κατασφάττων καὶ τελετετάς παντοίας ἐπινοῶν πλείους
καὶ χείρους τῶν παρ'. Ἐλλῆσι νενομισμένων, πρὸς
τὸ πάντας τοὺς πρὸ αὐτοῦ ἐλληνοράτας ὑπερρχον-
τίσαι, διὰ τῶν τούτων οἰόμενος δ ἀθεος ἀποθεω-
θῆναι καὶ θεὸς νομισθῆναι. Ἀλλὰ τὰ περὶ τούτου ἐν
τῇ τάξει τῆς αὐτοῦ θεοτυπούς βασιλείας ὡς οἶδη τε
διὰ βροχήν λέξομεν. Οὐ δὲ λόγος πρὸς τὰ ἔχεις βα-
διζέτω.

Τοῦ Κωνσταντίου τῷ ιθ' ἔτει, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς Π
Πεντηκοστῆς, ἐν Ἱεροσολύμοις ἐφάνη τὸ σημεῖον τοῦ
ζωοποιοῦ σταυροῦ ἐν οὐρανῷ, φωτοειδές, τεταρμένον
ἀπὸ τοῦ Γολγοθᾶ, ἐνθα ἐταυρώθη δ Χριστὸς, ἥν
τοῦ δρους τῶν ἑλκιῶν, διεθεάτησεν καὶ ἀνελγόθη, κύλιψ δὲ
τούτου στέφανος, ὡς Ἱρις τὸ εἶδος ἔχων. Τῇ αὐτῇ δὲ
ἡμέρᾳ καὶ Κωνσταντίῳ ὥφθη, Κυρίλλου τότε Ἱερο-
σολύμων ἐπισκοποῦντος.

XYLANDRI ET

(3) Δόκιμος: cum de monachis dicitur non is
est qui jam ascetica vita probatus, virtutibus ef-
fulget proverbus, sed is proprius cuius vires pro-
positum, animus probantur et ad virtutem infor-

A rit. Juliano causam moræ sciscitante, Non modo
inquit dæmon, tarde, sed etiam re infecta redii.
Exspectabam enim dum Publius quidam monachus
precandi finem faceret. Qui cum decem dies conti-
nenter precaretur, non potui jussum tuum exequi.
Hoc audito Julianus, gravi indignatione conci-
tus, minatus est se a reditu gentem monachorum
deleturum. Hoc cum quidam procerum ejus inau-
divisset, admiratione summa ductus post redditum
suum omnia sua pauperibus distribuit, atque ad
senem istum profectus præclarus monachus 523
evasit, omnibus prædicens monachorum vim ac
potestatem qua adversas tenebriones dæmonas
prædicti.

Porro Julianus Carris, quæ urbs est a Caro
B imperatore condita, iter in Persas faciens spelun-
cam quamdam subiit, ibique scelestis sacris ope-
ratus fores seris occlusit ac consignavit, apposita
custodia. Quibus foribus, eo interfecto, apertis,
inventa est muliercula capillis suspensa, extensis
manibus; cujus crudelis ille ventre dissecto
victorum scilicet de Persis suam ex jecinore
didicerat. Antiochiae autem in regia multæ arcu-
lantæ inventæ sunt humanis capitibus plenæ multique
putei cadaveribus oppleti. Nam et innumeræ
gravidas mulieres Julianus dissecuerat, ut fetuum
jecinora contemplaretur, et multos infantes jugu-
latos ad bases simulacrorum defoderat, quibus
impense erat deditus. Magnum quoque alium
gregem præditorum animantium, diversa-
rum astatum, variis mortis generibus sustulit,
Neptuno eos et aliis dæmonibus, quorum se homo
Deo invitus cultui addixerat, immolans. Quin et
albis equis soli, rufis igni ac ventis sacrificavit.
Nec non assidue canes, simias, corvos atque omne
propemodum genus quadrupedum, avium natan-
tiumque mactabat, omnisque modi sacra excogita-
bat, plura et deteriora his quæ apud Græcos
recepta sunt. Ea enim re omnibus qui ante ipsum
Græcam religionem sectati fuissent, palmam præ-
ripere studebat, 528 propterea se in deorum re-
latum iri homo a Deo alienus sperans. Verum ejus
res nos ordine annorum, quibus imperavit, quam
brevisse deinceps referemus: nunc reliqua
attexamus prioribus.

D Annum Constantio imperante 49, die Pentecoste, in cœlo signum vivificæ crucis apparuit, lucidum atque extentum a Golgotha, quo loco Christus in crucem sublatus fuit, usque ad montem Olearum, unde idem Christus in cœlum subiit. Cingebatur per orbem circulo arcus cœlestis simili. Eadem die etiam Constantino apparuit, Cyrillo Hierosolymæ tum episcopo.

GOARI NOTÆ.

mantur: uno verbo, non *monachus præclarus*
juxta Xylandrum, sed juxta tritum in monasteriis
loquendi usum, *novitius* est. GOAR.

Anno 21, mortuo impio Eusebio Cpolitano episcopo, Romam denuo ad Julium papam et Constantem imperatorem, Constantii fratrem, redierunt Athanasius et Paulus. Cum aem Cpoli Christiani Paulum episcopum designare vellent, Ariani contra Macedonium deligerent, conseruere manus factiones multique utrinque ceciderunt Hermogenes quoque duxor ex eis citus, a Constantio ad exturbandum Paulum missus, a Christianis neccatus inque mare abjectus fuit. Qua re cognita, Constantius Cpolim occupat. Paulum in exsilium agit: non tamen Macedonium episcopatu præfecit. Post Roma Paulus veniens cum litteris Julii papæ, Thessalonicæ in exilio esse jubetur. **320** Macedonius autem prædonis in morem invadit ecclesiam, cæsis viris 3150, atque ita Ariani ecclesiam occupant. Athanasius autem et Paulus Romam rursus se conferunt ad Constantem, eique omnem rem narrant. Constans indigne rem ferens fratrem per litteras jubet Paulo et Athanasio sua solia reddi. Sed cum Magnentius in Gallia occupata tyrannide Constantem pium interfecisset, Constantis id Antiochiae resciens statim urbe Paulum ejicit et Cucus exsulare jubet. Ibi is suo humerali ab Arianis strangulatur. Macedonius rursum sedem episcopalem occupat.¹ Athanius autem fuga sibi consulit Constantius Julianum Galli fratrem custodialiberatum Cæsarem declarat inque Galliam mittit tradens ei in matrimonium sororem suam Helenam, quæ et Constantiæ nomen tulit. Constantio uxori fuit inclita Eusebia, cuius pulchritudinis fama orbem terræ pervagata est. Verum maritus mollior quam expediret, ac præterea morbosus, non potuit mulierem curare. Itaque flore ætatis naturæque vigore exارد scens ea in matricis sævos cruciatus incidit paulatimque contabescendo periit, nulla neque formæ neque ætatis neque imperii percepta utilitate. ποντος, ἐτι δὲ καὶ νοστλευόμενος, οὐκ ἡδύνατο θεραπεύεσθαι τῆς φύτεως ὑπερβέσουσα τῷ τῆς μητρομανίας περιέπεσε πάθει, φθίνουσα δὲ κατὰ μικρὸν ἐτελεύτης, καὶ οὐτε τοῦ κάλλους οὔτε τῆς ἡλικίας οὕτε τῆς βασιλείας ἀπώνατο.

Utcunque enim mulier reliqua omnia sustinet: Sed deficiente viro, vita quoque deficit.

305 Anno 22 Ariani Constantio persuaserunt ut capitale supplicium Athanasio decerneret. Sed tunc quoque is vitam fuga servavit. Noctis hora tertia terræ motus Nicomediæ obortus magnam hominum multitudinem alque cum his episcopum Cœcropium oppressit. Macedonius episcopatu Cpolitanus potitus, corpus Constantini Magni ab Apostolorum templo ad Sancti Acacii fanum transferre aggressus est, præscriptione ea utens, quod templum Apostolorum corruisset. Populo autem obstante magna existit cædes, ita ut sanguine et puteus testimonii et plateæ et aula opparentur.

A Τῷ καὶ ἔτει τῆς βασιλείας Κωνσταντίου, τελευτήσαντος Εὐσεβίου τοῦ δυστενοῦς Κωνσταντινουπόλεως, κατῆλθον εἰς Ῥώμην πᾶλιν πρὸς Ἰούλιον τὸν πάπαν καὶ Κωνσταντα τὸν τοῦ βασιλέως [P. 302] Κωνσταντίου ἀδελφὸν Ἀθανάσιον καὶ Παῦλον. Οἱ δὲ θόδοις τοῖνυν Κωνσταντινουπόλεις Παῦλον προβαλόμενοι, ἐπειδὴ Ἐρεινοὶ Μακεδόνιον ἀντεχειροδοτησαν, συμβάλλουσιν ἀλλιγλοις, καὶ πολλοὶ ἀμφοτέρωθεν πίπουσιν. Ἐρυγένης δὲ διατηλάτης παρὰ Κωνσταντίου πεμφθεὶς εἰς τὸ ἔξελίσσει Πεντούλον παρὰ τῶν δέθοδῶν κτείνεται καὶ εἰς τὴν θάλασσαν βίπεται. Τοῦτο δὲ Κωνσταντίος μαθὼν καταλαμβάνει τὴν Κωνσταντινουπόλιν, καὶ τὸν μὲν Παῦλον ἔκορτζει, οὐ μὴν δὲ ἐνθρονίζει Μακεδόνιον. Γετερὸν δὲ παρὰ Ἰουλίου Ῥώμης μετὰ γραμμάτων δὲ Παῦλος ἀνελθὼν ἐν θεσσαλονίκῃ ἔκορτζεται. δὲ δὲ Μακεδόνιος τῇ Ἐκκλησίᾳ ληστρικῶς ἐπιβαίνει, ἐφ' ώ καὶ ἀναιροῦνται ἀνδρες τρισχλοι ἐκατὸν πεντήκοντα καὶ οὗτω τῆς Ἐκκλησίας Ἀρειανοὶ χρετοῦσι, καὶ Ἀθανάσιος δὲ καὶ Παῦλος τὴν Ῥώμην πᾶλιν καταλαμβάνουσιν. Οἱ καὶ προσελθόντες τῷ Κώσταντι πάντα διηγήσαντο. Οἱ δὲ ἐπὶ τούτοις ἀγανακτήσας γράψει τῷ ἰδιῷ ἀδελφῷ λυπούμενος ἀποδοῦνται Παῦλον καὶ Ἀθανάσιῳ τοὺς ἴδειους θρόνους. Μαγνεντίου δὲ ἐν Γαλλίαις τυραννήσαντος καὶ Κωνσταντα τὸν εὐεεδὴ ἀνελόντος, ἐπειδὴ Κωνσταντίος ἐν Ἀντιοχείᾳ ἀντεῖχε, παρευθὺ τῆς πόλεως τὸν Παῦλον ἔκορτζει ἐν Κουκουσῷ. Κάκει ὅπδ τῶν Ἀρειανῶν τῷ ἴδιῳ ὡμοφόρῳ (4) ἀποπονγεται, καὶ Μακεδόνιος πᾶλιν τοῦ θρόνου ἐπιλαμβάνεται, δὲ δὲ Ἀθανάσιος πᾶλιν συγῆ τὴν σωτηρίαν πραγματεύεται. Ιουλιανὸν δὲ τὸν ἀδελφὸν Γάλλου ἐκ τῆς φυλακῆς ἔχαγαλὸν Κτίσερα προβάλλεται καὶ εἰς Γαλλίας ἐκπέμπει, ζεύξας αὐτῷ πρὸς γάμον τὴν ἴδειαν ἀδελφὴν Ἐλένην τὴν καὶ Κιουσταντίνην. Γραμμή, δὲ Κωνσταντίου τὸν Εὐσεβία ἡ περιώνυμος, ἡ τὸ κάλλος εἰς πᾶσαν ἔξιλθε τὴν γῆν ἀλλ' ἀ ταύτης ἀνηρ μαλακώτερος ὑπάρχων τοῦ πρεπετεύσαι τὴν ἀνθρωπον, ἡ τῷ τῆς νεότητος ἀνθει καὶ καὶ καλλιει τῆς φύτεως ὑπερβέσουσα τῷ τῆς μητρομανίας περιέπεσε πάθει, φθίνουσα δὲ κατὰ μικρὸν ἐτελεύτης, καὶ οὐτε τοῦ κάλλους οὔτε τῆς ἡλικίας οὕτε τῆς βασιλείας ἀπώνατο.

Tὰ μὲν γέροντας δεύτερον δὲ πάσχοι γυνή. Ανδρὸς δὲ ἀμαρτάτους ἀμαρτάνει βίου.

Τῷ καὶ ἔτει οἱ Ἀρειανοὶ τὸν βασιλέα Κωνσταντίον κατὰ Ἀθανάσιον παρέπεισαν ὡς κεφαλικὴν τιμωρίαν αὐτῷ καταψήφισασθαι ἀλλὰ καὶ τότε φυγὴ δ' ἄγιος τὴν σωτηρίαν ἐπρχυματεύσατο. Σεισμοῦ δὲ μεγάλου ἐν Νικομηδείᾳ γενομένου περὶ ὥσαν νυκτερινὴν τρίτην, τὴν πόλιν κατέλαβε, καὶ πλήθη πολλὰ διέφευξε μετὰ τοῦ ἐπιτόπου Κεκροπίου. Μακεδόνιος τοῖνυν τοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως κατέχων μετέβαγε τὸ σῶμα τοῦ Μεγάλου Κιουσταντίνου εἰς τὸν ἄγιον Ἀκάκιον ἀπὸ τοῦ ναοῦ τῶν [P. 303] Ἀγίων Ἀποστόλων, πτῶσιν προφασιζόμενος τοῦ ναοῦ τοῦ δὲ λαοῦ κωλύοντος φόνος γέγονε πολὺς, ὥστε πληρωθῆνα,

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(4) *Humerale ad verbum reddidit interpres: tu fasciam honoris gratia, pontificum humeros ambientem et extremis ante retroque pendulam,*

a Latinis *pallium*, archiepiscoporum insigne dictam, intelliges. Ἐπωμῆσα vocat auctor frequenter. GOAR.

τὸ φρέαρ τοῦ μαρτυρίου (5) καὶ τὰς πλατείας καὶ τὴν Α αὐλὴν αἰμάτων. Ὄπερ γνόντι Κωνστάντιος τούτον μὲν καθῆρητος καὶ Εὐδόξιον ἀντικατέστησε, μετίζοντα κακῷ μέγα κακὸν ἀμειψάμενος. Οὗτος δὲ Εὐδόξιος ἐνικάντισε τὸ δεύτερον τὸν ναόν τῆς Ἁγίας Σοφίας διὰ τὸ μετὰ τὸν πρῶτον ἀπαρτισμὸν αὐτοῦ καὶ τὸν ἀγκανισμὸν τὸν δι' Εὐσέβιον πάλιν πεσεῖν καὶ αὐθις οἰκοδομηθῆναι διὰ τοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίου. Ἐπὶ τούτου τοῦ Εὐδόξιου τοῦ μαθητοῦ Εὐνομίου δὲ ἐγίοις Ἐφραὶμ ὁ Συρος ἡν., μέγας ἐν ἥργῳ καὶ λόγῳ, δὲ πολλὰ ὠφέλιμης ἐγγράφως κατετέλειοπε.

Τῷ καὶ ἔτει τοῦ Κωνσταντίου Φλαβιανὸς δὲ Ἀντιοχείας τοὺς τῶν ψαλλόντων χοροὺς διελών ἐκ διαδοχῆς τὴν Δασδικήν ἐδιδάξει πρῶτος φέδειν μελῳδίαν. Μετὰ δὲ τούτον Πέτρος ὁ Εναρεὺς τυραννικῶν τῷ θρόνῳ Ἀντιοχείας ἀπιδίδει πρῶτον ἀπενέγει τὸ μάρον (6) ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐπὶ παντὸς τοῦ λαοῦ ἀγίαζεθαι, καὶ τὴν ἐπὶ τῶν ὄδιτων ἐν τοῖς ἀγίοις Θεοφανίοις (7) ἀπίκλησιν ἐν ἐπέρφερ γίνεσθαι, καὶ ἐν ἐκκλησῃ εὐχῇ τὴν Θεοτόκουν δινομάζεσθαι, καὶ ἐπὶ πάσῃ συνάξει τὸ σύμβολον τῆς πίστεως λέγεσθαι, πρότερον τῇ μεγάλῃ παρατευῃ (8) καὶ μόνον λεγόμενον.

Ἀλτηκὼς τοίνυν Κωνσταντίος διτι 'Ιουλιανὸς ἐν Γαλλίαις ἐν πολέμοις εὐδοκιμήσας ὑπὸ τοῦ στρατοῦ βασιλέως ἀντιγορεύθη, ἐν Ἀντιοχείᾳ διάγων διὰ τὸν Περσικὸν πόλεμον ἐκώρμητο κατ' αὐτοῦ, καὶ ἐλθὼν ἐν Μόφῳ χρήναις τελευτῇ, μηνὶ Νοεμβρίῳ γάρ, πολλὰ τῆς ἐκτοῦ ἀγνοιας καταγνοντος. Ἐβαπτίσθη δὲ τότε ἐν Ἀντιοχείᾳ ὑπὸ Εὐζωίου τοῦ Ἀρειανοῦ. Οὐ τὸ σῶμα Ιοδιανὸς δὲ μετὰ ταῦτα βασιλεύει, προκτωρῷ (9) τῆτε ὅν, ἀποκομίσας ἀπέθετο πλησίον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐν τῷ Ἡρώῳ (10) μετὰ Εὐσέβιας τῆς αὐτοῦ πρώτης γυναικός.

Ἄμα δὲ τῷ ἀναγορευθῆναι 'Ιουλιανὸν ἐν Γαλλίαις εὑθὺς ἡ τροπῆλλα (11) τῆς ἀγίας τοῦ Θεοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, φουρνική, οὖσα, ἔπεισε, τὸν τε ἀμβωνα καὶ τὰς σολέας ἐξ ὀνυχίου λίθου δύντα συνέτριψε καὶ

XYLANDRI ET

(5) Τὸ φρέαρ τοῦ μαρτυρίου *puleum testimonii* vertendum censuit interpres, erronee *Martyrii* enim ecclesia est martyri dicata. ut habeat Chrysostomus hom. 31 tom. V. statim sub initio. Hic quoque de Acacii martyris templo aperta fit mentio; ac insuper in Marciano aedes Euphemias μαρτυρίου scribitur p. 303. GOAR.

(6) *Sacrum chrisma intelligit ungendis baptismō initiatis institutum, cuius consecrationem de qua hic sermo. continet Euchologium* GOAR.

Baptismum non secus in Theophaniis quam in Paschate ac Pentecoste solemniter quondam Græci continebant. Ejus aquam, veteri more retento etiamnum hodie festi peregrinio conservant, morisque institutionem Petro Fulloni Cedrenus assignat GOAR.

(8) *In vigilia magna, reposuit dormitans Xylander. ubi magnam paracevem. passionis nimirum celebritatem non difficuler scribere potuisse* GOAR.

(9) *Cujus officium apud Meursium jejune describitur, latissime apud Pancirollum in Notit. imperii c. LXXXIX. Imperatoris latus stipabat.* GOAR.

(10) *Tumuli priorum imperatorum a Constantio in limine Sanctorum Apostolorum positi ἤρενται*

Constantius rei indicio accepto Macedonium depositum, eique Eudoxium substituit, magnum malum majore commutans. Is Eudoxius denuo templum S. Sapientiæ dedicavit, quia post primam absolutionem ab Eusebio dedicatum corruisset essetque a Constantio eodem instauratum. Hujus Eudoxii, qui Eunomii fuit discipulus, tempore S. Ephræm Syrus fuit, vir magnus dictus factisque et qui multa utiliter conscripta reliquit.

Anno 33 Constantii Flavianus Antiochiam episcopos cantorum choros dividens primus instituit ut psalmini Davidici alternis cantarentur. Post hunc Petrus cognomento Cnapheus (id est fullo) per tyrannidem eo episcopatu occupato primus auctor fuit unguenti in ecclesia coram 531 universo populo consecrandi, ac ut in sacris Theophaniis aquarum consecratio vesperi fieret, ac ad singulas preces nominatim Dei Genitrix cieretur, et in cœnæ mysticæ celebratione quavis symbolum fidei recitaretur, cum id tantum in vigilia magna diceretur.

Enimvero Constantius Julianum in Gallia bellis præclare gestis audiens ab exercitu imperatorem appellatum, tunc belli Persici causa Antiochiam degens, contra eum expeditionem suscepit. Sed cum ad Mopsucrenas (Mopsi scaturigines) venisset, ibi vitam finit, tertio die Novembris cum suam ignorationem valde vituperasset. Baptizatus fuit tunc Antiochiam ab Euzoio Ariano. Corpus ejus Jovianus, qui postea temporis ad imperium evectus, tunc protector fuit, sublatum depositum in Heroo sacello juxta patris corpus et Eusebius prioris ejus uxoris.

Simul atque in Galliis Julianus est imperator salutatus, statim trulla sacri Magni Deo dedicati Templi, quæ fornicibus constabat, corruit, atque ambonem et soleas de lapide onychite confectas

GOARI NOTÆ.

heroium lo-a et heroiarum cinerum loculi, ἐν ἴδια-ζούσῃ μέντοι στοῖ in peculiari nimirum porticu a præfato Constantio constructa dispositi. Zonaras in Constantino versus finem GOAR.

(11) Ne vel me impedirem vel alios, hæc ad verbum reddidi Est enim oppido difficile hybridas D voices, quas a Latinis Graci male assecuti et vitianentes suas fecerunt, recte exprimere Ex Evagrii iv, 31 appetit trullam esse θλόν, id est rotundum fastigium. Arbor Persica de cuius miraculo inde retent, in margine ὁδοχιά appellatur: quod obiter annotandum videbatur. XYL. — Φουρνική, ἀμβωνά, σολέας hybridas voces asserit Xyander, et se altosque in eis interpretandis impedire vereatur. An oppido, ut existimat, difficile interpretari τὸ φουρνική, ecclesiam sive trullam fornicibus laqueatam. vel, ut scribit Meursius, instar furni concamerat? φούρνοι enim ita vocant Græci. Tὸ ἀμβωνά suggestum altiore, in ecclesiæ medio locatum, in quem ab oriente et occidente gradibus ascenditur, ex quo Dei verbum et legitur et enuntiatur; τὰς σολέας gradus altari viciniores, in quibus sedam subdiaconi, et e quibus velut ε σολί regis Christi corpus in populum fidelem distribuitur. GOAR.

in pulverem redigit. Id templum cum Julianus postmodo vidisset. dixit: jam templum habent Christiani. Sed ego ubi a Persico bello rediero, medium ejus feno reponendo, partes ab utroque late-re stabulum equorum parabo, ut videam ubinam suam spem collocent.

Erat Julianus statura brevi, barbatus, capillo nigro, somni, luxuriæ, reique veneræ apprime abstinentis, cæterum ambitiosissimus et impius. **532** Is ad se unum toto imperio delato impudens Græcam religionem usurpavit. sanguine sacrificiorum sacrum baptismum eluens, omniaque agens quibus dæmones coluntur. Oribasium medicum ac quæstorem Delphos misit, ut oraculum Apollinis instauraret. Is cum eo pervenisset opusque inchoasset, tale dæmone accepit oraculum:

*Corruvit artifici varie cortina labore
Constructa: hoc regi redeuntes dicate vestro.
Nec rasa nec Phœbi reddens oracula laurus
Ulla super, nullæ veniunt a sonie loquelas:
Extincti laticesque profunda silentia serrant.*

Primo imperii Juliani anno, cum is ante mortem Constantii diadema sibi sumpsisset, statim ira Dei Romanorum ditioni imissa mala sunt. Tum impius iste, ut Constantium injustum ac legibus adversum fuisse ostenderet, justiam præ se ferre cœpit, episcopos ab exilio revocare, Eusebium regiorum eunuchorum principem utpote sotent necare, reliquos etiam eunuchos palatio ejicere ob dimissam ac repudiatam a se uxorem, sibi ab ejus fratre Constantio desponsatam, coquos etiam dimittere, ut frugalius viveretur, et puerulos, quod unum multis sufficere diceret. Publico etiam cursu camelos, asinos et mulas ejicere, solisque equis ad ministeria uti concedere, avaritia impulsus, cui erat mancipatus. **533** Tunc in Oriente Græci sublatis animis statim Alexandriæ Georgium episcopum raptatum interfecerunt. Athanasius autem, qui diu apud virginem quamdam delituerat, in publicum progressus concilium convocavit, decretisque Nicænis confirmatis ecclesias recuperavit. Ariani autem Georgio sublato Lucium sibi præfecerunt, inque communi domo conventus egerunt. Græcae autem religionis æmuli multos Christianos in cruces sustulerunt atque jugularunt. Nam Gazæ et Ascalone presbyteros, et qui virginitatem conservassent, interfecerunt. eorumque viscera aperta hordeo impleverunt et porcis objecerunt. Phœnices Cyrilli diaconi necati jecur gustaverunt. Qui autem diaconum istum dissecuit et jecur ejus degustavit, is et linguam suam ipsius putredine confectam vomuit, et dentes amisit atque oculos, et diris tortus doloribus periit. Quod vero commemorem quæ isto tempore per urbes et agros a Græcis perpetrata fuerint? Cum ea neque verbis possent neque scribendo unquam

A εἰς χοῦν ἀπετίλεσε. Τοῦτον τὸν ναὸν ίδων μετατὰ Ιουλιανὸς εἶπεν· Ἀκμήν οἱ Χριστινοὶ ἐκκλησίας ἔχουσιν. Εἶναι ὑποστρέψυ ἀπὸ Περσῶν, τὸν μὲν μέσον χορτοβολῆντα, τὰ δὲ ἐνθεν κάκεῖθεν μέρη στάζουσι τῶν ἵππων μου, ποιήσας αὐτοὺς ίδειν ἔχω ποὺ ἐλπίζωσιν.

Ην δὲ Ιουλιανὸς τὸ σῶμα βραχὺς, εὐπώγων, μελανόριξ, ὅπου καὶ τρυφῆς καὶ ἀρροδισῶν διτι μάλα ἔγκρατής, φιλοδοξότατος τε καὶ τῷ κατ' εὐσέβειαν τρόπῳ πονηρός. Οὗτος μονοκράτωρ [P. 304] γενόμενος ἀναιδῶς ἐλληνίζεν, αἴματι θυσῶν τὸ ἄγιὸν βάπτισμα ἀποπλυνάμενος; καὶ πάντα ποιῶν οἵς οἱ δάκρυμοις θερπεύονται. Ήμέπει οὖν Ὁριζόσιον τὸν Ιατρὸν καὶ κοιαίστωμις ἐν Δελφοῖς ἀνεγέρται τὸν ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος. Ἀπελθὼν οὖν αὐτὸς καὶ τοῦ ἔργου ἀψύμενος λχμβίνει χρησμὸν παρὰ τοῦ δαίμονος.

B Εἶπατε τῷ θεωρεῖ· Χαμᾶ! πέτε δαίδαλος αὐλά. Οὐκέτι Φοῖς ἔχει καλόν, οὐ μαντίδα δάφνην, οὐ παγὴν λαλέουσαν. Ἀπέσθετο καὶ λάλυν ύδωρ.

Τῷ πρώτῳ τούτῳ ἔτει διάδημα περιθεμένου πρὸ τῆς τοῦ Κωνσταντίου τελευτῆς εὐθὺς θεγλατοὶ δργατὴν Ῥωμαίων γῆν κατειλήψασι. Δεῖξι οὖν θέλων τὸν Κωνσταντίου ἀδίκον καὶ παράνομον, ὑποκρινόμενος δικαιοσύνην διτεθῆς τοὺς ἐν ἔξοδοις ἐπιστάπους ἀνεκτλέστατο. Εὔτεσίον δὲ τὸ πρῶτον τῶν βασιλικῶν εὐνούχων ἀνεῖλεν ὡς δῆθεν ἀδίκον. Ἐδίωκε δὲ καὶ τοὺς λοιποὺς εὐνούχους τοὺς παλατίου διὰ τὸ ἀποβαλεῖν τὴν γυναικεῖαν, ἣν συνῆψεν αὐτῷ Κωνσταντίος διδελφὸς αὐτῆς. Όμοιως καὶ μαχείρους διὰ τὸ λιτὸν τῆς διαίτης, καὶ κουρισκούς (12) διὰ τὸ ἔνα πολλοὶς C ἀρκεῖν, ὡς ἔλεγε. Τοῦ δὲ δημοσίου δρόμου τὰς τε καμηλοὺς καὶ ὄνους καὶ ἡμίονους ἐξέδειλε, μόνους ἵππους συγχωρήσας ὑπούργειν διὰ πολλὴν φιλαργυρίαν, ής δοῦλος ἦν. Τότε οἱ κατὰ Ἀνατολὴν Ἑλληνες ἐπιτρέποντες εὐθὺς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Γεωργίον τὸν ἐπισκοπὸν σύροντες ἀνεῖλον. Τότε Ἀθανάσιος πρὸς τινα παρθένον κρυπτόμενος χρόνον πολὺν, ἐξελθὼν σὺν οδον ἐκρότησε, καὶ τὰ κατὰ Νίκαιαν κυρώσας δόγματος τὰς Ἐκκλησίας ἀπέλασεν. Οἱ δὲ Ἀρειανοὶ μετὰ Γεωργίου λούσιον προεχειρίσαστο ἐκυτόις, καὶ ἐν οὐκινῷ συνήθοντο. Οἱ δὲ Ἑλληνες πολλοὺς Χριστινοὺς ἀνεστάρωσάν τε καὶ κατέσφαξαν. Καὶ γὰρ ἐν Γάζῃ καὶ Ἀσκάλωνι πρεσβυτέρους καὶ ἀειπαρθένους ἀντιροῦντες ἀνέπτυσσον τὰ σπλάγχνα αὐτῶν καὶ κριθῆς πληροῦντες τοῖς χοίροις πτερίστηλον. Εἳν δὲ Φοινίκη Κύριλλον διάκονον ἀνελόντες τοῦ ἥπατος αὐτοῦ ἀπεγένσαντο. Οἱ δὲ ἀνατεμῶν τὸν διάκονον καὶ τοῦ ἥπατος αὐτοῦ ἀπογευσάμενος τὴν μὲν γλῶσσαν σαπεῖσαν κατέρρευσε καὶ τοὺς δόδοντας αὐτοῦ ἀπέλασε τοὺς τε δρφαλμοὺς ἐπιγράψη, καὶ πικρῶς βασανιζόμενος ἐντελεύτησε. Καὶ τί δεῖ λέγειν τὰ καθ' ἕκαστην πόλιν καὶ χώραν κατὰ τὸν χρόνον ἐκείνον ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων γνόμενα; Τιπεριστανούσι γὰρ καὶ λόγον πάντα καὶ γραφήν. Τότε καὶ διέγας Βασίλειος τῆς Καππαδοκῶν Ἐκκλησίας

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(12) Puerascit interpres, puerulos hanc vocem referre suspicatus, quæ tonsores diminutive significat. Paulus Diaconus in Juliano. GOAR.

πρεσβύτερος ἦν, καὶ Λιθίνιος ὁ σοφοῖς καὶ Πρό-
κλος καὶ Μάξιμος οἱ φιλόσοφοι.

[P. 303] Τῷ διευτέρῳ ἔτει δὲ δυτικῆς Ἰουλιανὸς
ἐνομοθέτει μὴ μετέχειν Χριστιανοὺς Ἐλληνικῶν μα-
θημάτων. Ἀπολινάριος δὲ τῇ θεῖᾳ Γραφῇ δλῃ χρη-
σάμενος, πάντων τε ποιητῶν τοὺς χαρακτῆρες μι-
μούμενος, ἔγραψε πειδεύεσθαι περὶ τῶν Χριστια-
νῶν. Οὐ δὲ παραδάτης τὰς τῶν Χριστιανῶν εὐποίητες
μημονεος ἐκέλευσε ἔνοιος τε καὶ πτωχῆς τὴν πρὸς
τὴν χρεῖαν χορηγεῖσθαι, ἀπετῶν τοὺς ἀπλουστέρους.
Ταῖς δὲ εἰκόσιν χρονίαις προσέταξε καὶ τοὺς λοιποὺς δαμονας,
τοὺς δὲ ἀναβαλλομένους τὴν τούτων προσκύνησιν ὡς
ἔχθρους βασιλικοὺς τιμωρεῖσθαι. Τῷ δὲ στρατῷ τὴν
ρόγαν (13) διανέμων πῦρ ἔτιθει γαλ λιθεντιόν, **B** καὶ θυμιῆν τοὺς στρατιώτας ἡνάγκαζεν.

'Ἐν Καισαρείᾳ δὲ τῆς Φιλίππου, τῇ νῦν Παγγάδῃ,
ἢ ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ θεραπευθεῖσα αἰμόρχους ἀν-
δριάντας ἐστήσας τῷ Δεσπότῃ Χριστῷ, καὶ βιτάνη
ἔφυτο ὑπὸ τὴν βάσιν τοῦ ἀνδριάντος πάσας νόσου
ἀλεξητήριον. Τῇ οὖν βιτάνῃ φθονήσας τὸν ἀνδριάντα
γνατάγει ὁ δεῖλαῖος, καὶ ἀντ' χρονίας ἔκβαντον Ἰουλιανοῦ
ἴστησι. Καὶ τὸν μὲν τοῦ Σωτῆρος ἀνδριάντα οἱ Χρι-
στιανοὶ λαδόντες εἰς ἐκκλησίαν ἔθεντο, τὸν δὲ τοῦ
Ἰουλιανοῦ πῦρ κατελθόν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀνάλω-
σεν.

'Ἐν δὲ Νικοπόλει τῆς Παλαιστίτης τῇ Ἐμμαοῦς
πηγῇ ἐστι παντούν παθῶν ἀνθρώπων τε καὶ κτηνῶν
ἴστησι: ἐν αὐτῇ γάρ φασι τὸν Κύριον καὶ θεὸν ἡμῶν
τοὺς πόδας ἀπυντήσθαι ἐξ δόαι ποράξεως. 'Ἐν Ἐρμού-
πολε: τῆς Θηρείδος δὲνδρον ίσταται περάτε ταύτης
φύλλων διάρροος εἰ λάβοι τις, πρὸς πᾶσαν νόσουν
ἐστίν ιάσιμος: διπερ δένδρον, φασι, καλθέν προσ-
εκύνει τῷ Χριστῷ, ἥντια πρὸς Αἴγυπτον ἔφυγε,
καὶ τικάν αὐτῷ πετοίηκε. Καὶ τῇ μὲν πηγῇ φθονή-
σας κατέχωσε, τὸ δὲ δένδρον ἔκοψεν. Οὗτος δὲ μιαρὸς
τὴν τοῦ Ηροδότου θέκην ἀνοιξας πυρὶ τὰ λειψανα
παραδέσωκε καὶ τὴν κρίνιν διελίκητος.

Φασὶ δὲ ὅτι ἐν τῇ κατὰ τὴν Καισάρειαν τῆς Φιλίπ-
που, ἐν τῇ ἀρκτῷ δέσει τῆς φάραγγος, ρίζαν γίνε-
σθαι φλοιοειδῆ, ἢν καλοῦσι: βατταρίτιν, ἵψ' ἡς περὶ
τὴν ἐπέρχεται ἐξαστράπτον τῶν ἀπροσπέλαστον εἶναι
καὶ ἀπρόστον παρασκευάζει διὰ τὸ περιχρῆμα τὸν
ἔγγιζοντα ἀποθνήσκειν. Κυκλόθεν οὖν αὐτῆς περι-
ορίζεταις κάνει δεσμούσιν ἐκ τῆς ρίζης αὐτῆς. 'Ο
κών δὲ τοῖς αὐτοῦ δεσπόταις ἐπεσθεῖ λέμενος ἐπὶ^D
πολὺν σύρων ἀνασπῆ τὴν ρίζαν. Καὶ αὐτὸς μὲν θυγά-
της παραστά, τὴν ρίζαν δὲ περιάπτοντες τοὺς διαμο-
νιζομένους θεραπεύουσι: Καὶ ἐν τῇ Γαλαταὶ δὲ φασι
πόλιν εἶναι πάσαλον ταύτης ἀπὸ σταδίων δύο
διαρρέει ποταμός. Οὗτος ἔχει τόπον ἐν αὐτῷ νησοειδῆ,
ῶσι πηγῶν ἐνατὸν [P. 306] τὸ περίμετρον, οὗ ἡ
ἀργὴ ψήμιμος διὰ τῶν ἀνέμων ἐκφερομένη εἰς οὐρανὸν
εὐθὺς μεταποιεῖται καὶ ταύτης ἀφαιρουμένης πάλιν
αὐθις ἀναπληροῦται.

XYDANDRI ET GOARI NOTÆ.

(13) *Stipendia militum, vel imperatorum dona
Kalendis Januarii, natalibus principium et urbium*

A στρατοῦ. Fuit tum Basilius magnus Cappadociæ
Ecclesiæ presbyter, et Libanius sophista, Proclus
Maximus philosophi claruerunt.

Anno secundo Julianus lege data edixit ne Christiani
Graecis disciplinis instituerentur. Quo tempore Apollinaris scribendi materiam sumens. sa-
cram Scripturam atque omnes poetarum formas
imitans ea composuit quæ Christiani disserent.
Cæterum Julianus veræ religionis 534 desertor,
Christianorum beneficentiam imitans. peregrinis
et mendicis necessaria suppeditari jussit, sim-
pliciores decipiens. Imaginibus suis Jovem Martem
et Mercurium reliquosque dæmones appingi jussit,
de iis qui adorare ea distulissent, supplicium
sumi tanquam hostibus imperatoris. Congiarium
exercitui largiens ignem ponit mandavit ac thus, ac
adolere milites coegit.

Cœsareæ Philippi, quæ nunc Panais dicitur,
mulier quam Christus prosluvio sanguinis libera-
verat, Domino Christo statuam posuerat sub cujus
basi herba enascebatur præsens quorumvis mor-
borum remedium. Ejus herbæ invidia motus Ju-
lianu statuam eam depositit, ac Juliani imaginem
sculptam istius loco posuit. Christiani statuam
Servatoris sublatam in templo collocaverunt: Ju-
lianii ignis de cœlo missus consumpsit.

Nicopoli Palæstinæ, quæ et Emmaus dicitur,
fons erat omnis generis morbos hominum bruto-
rumque sanans: eo enim fonte ferunt Christum
ex itinere pedes abluisse. Hermopoli, quæ est urbs
Thehaidis, Persica arbor fuit, cujus folium aut
cortex cuivis morbo mederetur: eam ferunt arbo-
rem sese inclinasse et Christum adorasse in Agyptum
fugientem, eique umbram præbuisse. Eum
fontem invidia stimulante Julianus ingestæ mate-
ria obstruxit, arboremque illam excidit. 535
Idem aperto Præcursoris Christi monumento reli-
quias ejus cremavit cineresque dissipavit.

Aliunt in vallis quæ ad Cœsaream Philippi est
septentrionali parte flammeam quamdam radicem
nasci, Battaritidem nomine, a qua sub vesperam
effulgens lumen inaccessam eam reddit: quodsi
quid accedat, id statim moriatur. Circa eam ra-
dicem in orbem terram effodiunt, ac radici canem
alligant, qui dum dominos suos sequi cupit, eam
evellit atque ipse illico moritur. Cæterum ea ra-
dice appensa eos sanant qui a dæmonibus vexan-
tur. In Galilæa etiam ferunt urbem quamdam esse
maritimam, a qua stadiis duobus præterfluat am-
nis, in quo sit insula quamdam ambitu cubitorum
circiter centum, cujus alba arena ventis egesta
statim in vitrum mutetur, atque arena sublata
locus confestim alia expleatur.

regiarum, ut hic narrat Paulus Diaconus, eisdem
exhibita. Ab erogandu vox deducta. Goar.

Juliano Chalcedonem transeunti atque in fano **A** Fortunam sacrificanti Maris ejus loci episcopus in faciem convicia permulta fecit, desertorem appellans et furiam et gloriæ Dei alienum. Sed Julianus, ut qui philosophum præ se ferret, uno hoc dicto Marim ultus est, Abi, inquiens miser, tuamque deplora cœcitatem cui Nazaræus, quem tu adoras, opem non tulit. Nam Maris suffusionem oculorum percessus erat. Isque **536** respondit, Gratias ago Domino meo Christo, qui mihi hoc pacto prospexit ne impudentissimum tuum atque impiissimum videam vultum.

Idem Julianus Græcis instigantibus magnum Athanasium ecclesia expulit. Qui abiens Christianos super ipso flentes bono esse animo jussit: nubeculam enim hanc brevi transituram.

Degens Antiochias Julianus ac crebro in Daphna obambulans, Apollinisque simulacrum colens, quod ibi erat, opus Bryxidis statuarii admirandum. quod imitando æquare nemo potuerat, oraculum ab eo poscebat. Cum vero nihil responderetur, reliquias sancti martyris Babylæ, quæ in Daphna erant repositæ, in causa esse ratus transferri eas inde jussit. Quo facto, eadem nocte ignis confertim cælo delata, ædem simulacrumque combussit, ita ut ne vestigium quidem ejus superesset. Ea re impius ille perculsus, insidiisque Christianorum factum putans, sacerdotes torsit variisque suppliciis afficit, ita ut etiam aliquot de iis morerentur. Hoc autem tantummodo ex iis retulit responsi, neque Christianorum neque ullius omnino hominis opera, sed igne cœlitus delato ædem atquesimulacrum conflagrassæ. Propterea iratus magnam Antiochias ædem reclusit omniaque tempa deprædatus est. Missi autem **537** duo comites Felix et Julianus avunculus imperatoris, cum dicerent se putavisse quamdam facultatem rerum inspectricem esse, quæ ipsos impedivisset, subsannavi eos Julianus.

Artemius porro dux Alexandriæ, qui imperium Constantio gerente magno ardore cultores falsorum numinum oppugnaverat, post multos cruciatus propter fidem Christianam capite truncatus est, et bona ejus in publicum redacta. Similiter actum **D** cum duobus presbyteris Eugenio et Macario.

Tertio sui imperii anno Julianus multos professos Christianam religionem suppliciis afficit. Judæos quoque templum suum instaurare jussit. Quod opus cum esset inchoatum, primum venti turbo calcem disjecit supra ducenta millia modiorum. Et cum Judæi denuo opus aggredierentur, ignis ex fundamentis erumpens eos combussit. Atque ita opus illud omissum est. Impius ille Julianus scripsit

A Διερχόμενον δὲ τὸν Ἰουλιανὸν τὴν Χαλκηδόνος πόλιν, Μάρις δ ταύτης ἐπίσκοπος πολλὰς ὕδρεις τῷ Ἰουλιανῷ εἰς τὸν τῆς Τύχης ναὸν θινοτι κατὰ πωάσωπον ἐπίγαγε, παρεβάτην ἀποκαλῶν καὶ ἀλάστορα καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ δόξης ἀλλιέτριον. Ὁ δὲ ἀτε φιλόσοφον προσποιούμενος ἐνὶ τὸν Μάριν ὡνεῖδισε λόγῳ, Ἀπελθε, λέγων, ταλαιπωρε, καὶ ἀποθρύψει τὴν σαυτοῦ τύφλωτιν οὐδὲ γάρ δ Ναζωραῖος, δὲν σὺ προσκυνεῖς, τοῦ πάθους λέπτο. Ἡν γάρ δ Μάρις ἐπίγυσιν πεπονθώς. Ὁ δὲ φησι πρὸς τὸν Παρεβάτην Εὐλαβιστῶ τῷ Δεσπότῃ μοι Χριστῷ τοῦτο μοι προνοησμένη, Λα μὴ τὸ ἀναδέστατον καὶ ἀσεόστατόν σου θεάσω· μαι πρόσωπον.

Οὗτος τὸ μέγαν Ἀθωνίσιον τῆς Ἐκκλησίας ἔξελθεν ἐκέλευσε, τῶν Ἐλλήνων αὐτὸν παροξυνάντων. **B** Ὁ δὲ ἐξρχόμενος θρήσκευε πέπειρας τοῖς ὑπὲρ αὐτοῦ δακρύουσι· Θρεπτεῖς, φτσί, λαὸς τοῦ Χριστοῦ· νεφύδριον ἔστι, καὶ παρέρχεται.

Διάγων δὲ Ἰουλιανὸς ἐν Ἀντιοχείᾳ, καὶ συνεχῶς ἐν Δάφνῃ ἀνίων καὶ τὸ τοῦ Ἀπόλλωνος θεραπεῶν εἶδωλον (ἥν γάρ ἐκεῖσε θαυμαστὸν ἔργον Βρύκιδος ἀγαλματοποιοῦ, δὲ μῆτις ἄλλος ἵσχυσεν ἐκμιμησασθαι), παρ' αὐτοῦ ἡρησμὸν ἐξήτει, ἄλλ' οὐδεμιᾶς ἀποκρίσεως ἔτυχε. Νομίσας δὲ διτις διέτα τὴν Δάφνην ἀποκείμενα λειψανα τοῦ ἀγίου Ἱερομάρτυρος (14) Βαβύλα ἀποσιωπῆ, ἐκέλευσεν ἀπαντα μετεπέθναι. Οὐ γενομένου ἀθρόως πῦρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κατελθὼν ἐκείνη τῇ νυκτὶ τὸν τε ναὸν κατέφλεξε καὶ τὸ τοῦ Ἀπόλλωνος ἄγαλμα, ὥστε μηδὲ ἔχνος αὐτοῦ φανῆναι. Ἐκπληγὴς οὖν ἐπὶ τούτῳ δὲ μιαρὸς, καὶ νομίσας κατ' ἐπιβούλην Χριστιανῶν γενίσθαι, ἐπ' ἐξέτασιν τῶν λειψανῶν ἔχωρει. Καὶ παντοίως τιμωρησάμενος ὥστε καὶ τινας αὐτῶν ἀποθνεῖν, τοῦτο μόνον ἔχουσε παρ' αὐτῶν, διτις οὕτως δ Χριστιανῶν οὕτως ὑπὸ ἄλλης ἀνθρωπίνης ἐπιβούλης, ἄλλ' ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πῦρ κατελθὼν ἐνέπρηξε καὶ τὸν ναὸν καὶ τὸ ἄγαλμα. Θυμαθεὶς οὖν δ Παρεβάτης καὶ θεομάρχος τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν Ἀντιοχείας ἀπέκλεισε καὶ πάντα τὰ λερά ἐσόλησε. Τῶν δὲ ἀποσταλέντων κομῆτων Φλιτίκος καὶ Ἰουλιανὸς τοῦ Θείου αὐτοῦ λεγόντων, διτις, Ἐνομίζομεν ἐποπτικήν τινα εἰναὶ δύναμιν τὴν κωλύσσαν τιμᾶς, δ μιαρὸς ἐπετωθαζεν.

Ἀρτέμιος δὲ δ δούξ Ἀλεξανδρείας, ἐπειδή περ ἐπὶ τοῦ Κωνσταντίου ζῆλον πολὺν ἐνεδείξατο ἐν Ἀλεξανδρείᾳ κατὰ τῶν εἰδωλολατρούντων, ἰδημεύθη τὴν κεφαλὴν ἀποτμηθεὶς μετὰ πολλὰς βασάνους ὑπὲρ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως. Ὁμοίως δὲ καὶ δύο προσύτεροι, Εὐγένιος καὶ Μακάριος.

[P. 307] Τῷ τρίτῳ ἔτει τούτου πολλοὺς τιμωρησάμενον καὶ μάρτυρας ποιήσας, καὶ τὸν τῶν Ἰουδαίων ναὸν οἰκοδομηθῆναι προσέταξε. Καὶ τοῦ ἔργον ἐγχειρισθέντος, τὸ μὲν πρῶτα λαῖλαψ τὴν τε ἀσθετὸν ἐφερόγησεν ὑπὲρ μυριάδας εἴκοσι μοδίων οὔσαν, τῶν δὲ Ἰουδαίων ἔτι τῷ ἔργῳ ἐπιχειρούντων πῦρ ἐξελθὸν τῶν θεμελίων τούτους κατέκτει, καὶ οὕτω τοῦ ἔργου ἐπαύσαντο. Οὗτος δὲ δυστεθῆς καὶ τὴν τῶν θεῶν

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(14) Pontifices simul ac martyres Ἱερομάρτυρες Ecclesia Græca nuncupat. Goar.

Εύχγειλίων ἀνατροπήν ἔγραψεν· ἦν δὲ μέγας Κύριλλος Ἀλεξανδρείας καὶ ἀλλοι φιλόχριστοι ἐπηνωρθώσαντο. Καὶ πᾶσαν δὴ ἄλλην Γραφὴν αὐτὸς τε καὶ οἱ δημοιοι αὐτοῦ διέβαλον· ὑπὸ δὲ τῶν ὅρθοδόξων ἔξεβλήθησαν τὰ τούτων νοθεύματα.

Ἐπὶ τούτοις ὁ φθῆ ὁ θεῖος σταυρὸς ἐν τῷ οὐρανῷ φωτειῶν γυκλούμενος ὑπὸ στεφάνου φωτεινοῦ, ἀπὸ τοῦ Γολγοθᾶ ἔνις τοῦ ἀγίου ὅρους τῶν Ἐλαῖων, λαμπρότερος μᾶλλον ἢ ἐπὶ Κωνσταντίου· αὐτομάτως δὲ τοῖς ἀπλώμασι τῶν θυσιαστηρίων καὶ βίσιοις καὶ ἄλλοις ἑσθίμασιν, ἀλλὰ καὶ ἐν ἱματίοις οὐ μόνον Χριστιανῶν, ἀλλὰ καὶ Ιουδαίων, ἐπεπλάζετο τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, οὐ μόνον ἐν Ἱεροσολύμοις, ἀλλὰ καὶ ἐν Ἀντιοχείᾳ καὶ ταῖς ἄλλαις πόλεσι· καὶ ὃν ἀναισχύντως ἤπιστον Ιουδαῖοι καὶ Ἕλληνες, εἴρισκον ἐν τοῖς ἱματίοις αὐτῶν. "Ἐν τισι δὲ καὶ ἡμελάνιζον. Ιουδαῖοι δὲ μαντείαις καὶ θυσίαις καὶ ἐπωδίαις δαιμόνων καὶ ἀπάταις φραξάμενος, ὡς φρονίν Ἀγαθίας, κατὰ Περσῶν ἐπτράπευσεν, δὲ καὶ χρησμὸν ἔλασσον ἔχοντα οὕτως· Νῦν μὲν πάντες ὁρμήθημεν θεοί, νίκης τρόπαια κομίσασθαι περὰ θηρὶ ποτεμῷ. Τῶν δὲ ἑγώ ἡγεμονεύσω θυῦρος πολεμόκλονος Ἀρτε· Ἐν δὲ τῷ ἀστέναι αὐτὸν ἐπὶ Περσῶν, ἐν οἰκείᾳ τινὸς γυναικὸς Χριστιανῆς εὐρέθη ὅδρισκη θύσιος ἐστῶσα πλαγῆρης, ἥτις καὶ ἀθρόως εἰς οἶνον γλυκὺν βράζοντα μετεβλήθη. Ἰωας δὲ τοῦτο σύμβολον ὥπται τῆς ἐπὶ τὸ ἥδιστον τῶν πραγμάτων μεταβολῆς διὰ τὴν τοῦ τυράννου μετὰ μικρὸν καταστροφήν. Στρατεύσας γὰρ ἐπὶ Πέρσας ἐδελεάσθη ὑπὸ τινῶν αὐτομόλων ἐμπρῆσαι τὰς ναῦς. Εἰτα δι' ἐρημίτης καὶ ἀνωμάλων χωρίων τὴν πορείαν ποιούμενος ἐφ' ίκανὸν, πάντων ἀπολελοπότων τῶν χρειῶν καὶ τῶν ἀναγκαίων, καὶ πολλὰ ταλαιπωρησάντων τῶν μετ' αὐτοῦ, ἐπειδὴ κατέρρει τοῦ πολέμου ἀφίκετο, περιερχόμενος ἀνὰ τὸ στρατόπεδον καὶ διατασθμένος ἐπλήγη δόρπις ἀφανῶς εἰς τὰ ὑποχόνδρια, ὥστε ἀνοιμῆσαι αὐτόν. Καὶ τῇ χειρὶ τοῦ αἰματος λαβόμενος ἔρρεινεν εἰς τὸν δέρα, λέγων· Νενίκηκας, Χριστὲ κορέσθητι, Νεξωραίε. Καὶ οὕτως τὴν μιαρὰν αὐτοῦ ψυχὴν ἀπέρρηξε, πολλὰ δυσφημήσας εἰς τοὺς ἑαυτοῦ θεοὺς, ἀπατεῶντας καὶ πλάνους καὶ φεύστας αποκκλῶν. Οὐ [P. 308] τὸ δύστηνον σῶμα ἀπεκομίσθη ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ ἐτέθη ἐν λάρνακι πορφυρῷ κυλινδροειδεῖ, ἐν ψὲ ἐπέγραψεν (15) ἐλεγεῖον τόδε·

Κύδων ἐπ' ἀργυρόεντι, ἀπ' Εὐφρήτῳ ρόζων

Περάδος ἐκ γαῖης, ἀτελευτήτῳ ἐπὶ ἔργῳ
Κινύσσας στρατιάν, τόδ' Ιουδαῖος λάχε σημιχ,
Ἀμφότερον βασιλεὺς τ' ἀγαθὸς κρατερός τ'
[αἰχμητής].

Τοῦ δὲ μετ' αὐτὸν βασιλεύσαντος Ιοδιανοῦ τὴν ἀλουργίδα ὄπισθεν περιπατοῦντος ἀκονίσιως πατήσαντος ἐν τῷ ἐπικλινῇ τινα κατιέναι τόπον, ἐπιστροφεῖς Ιουδαῖοι καὶ τὸ συμβάν κρίνας αὐτὸν μετ' ἔκεινον τῆς βασιλείας κρατήσειν, ἔφη· Εἰθε, καὶ γοῦν θνητωπος.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(15) Locus mutilus; Tarsi enim hoc epitaphium ei factum est, quod vel Cydni mentio docere possit, si Zonara non moveremur auctoritate. XYL.

A etiam Evangeliorum depravationem; qua magnus Cyrilus Alexandriæ episcopus aliique Christiani correxerunt. Omnes autem sacras Litteras Julianus ejusque similes corrupere; quorum adulterinam scripturam pii deleverunt.

Eo tempore in cœlo lucida crux apparuit, cincta lucida corona, a Golgotha usque ad montem Olearum pertinens, splendidior quam sub Constantio. Porro autem crucis signum in altarium mappis, libris ac 538 vestimentis. Tum in vestibus non Christianorum modo, sed et Judæorum exstiterunt crucis signa, neque Hierosolymæ tantum, sed Antiochæ etiam atque aliis in urbibus. Et quem impudenter negabant Judæi atque Græci, eum signatum in suis vestibus reperiebant. Cruces istæ apud quosdam fuerunt nigræ. Interim Julianus vaticiniis, sacrificiis, incantationibus dæmonum atque fallaciis munitus, ut ait Agathias, in Persas movet. Inter alias tale etiam oraculum ei redditum erat: *Jam nunc ad Tigrin fluvium proficiscimur omnes Cælicolæ, et regi præclara tropæa paramus.* Mars ipse ad pugnam superos ego duco Gradivus. Intrante eo Persidem situla aqua plena in domo mulieris cuiusdam Christianæ inventa est: ea aqua subito in vinum suave ac ubertim fluens transiit. Quod videtur fuisse signum rerum in optimum statum mutationis, paulo post, morte tyranne, evenit. Is cum in Persas expeditionem fecisset, transfugarum quorumdam suas deceptus naves suas combussit, atque inde longo itinere per solitudines et iniqua loca facto omnibus necessariis rebus carere cœpit, magna exercitus miseria. Ut tempus pugnæ appetiit, dum aciem circuit atque instruit, hasta incerto auctore hypochondria vulneratur. Ibi ejulatum tollens sanguinem suum cava manu exceptum in aerem sparsit, dicens: Vicisti, Christe; satiare, 539 Nazarene. Atque ita scelestam suam animam exspiravit, cum prius deos suos multis maledictis procidisset, impostores eos et mendaces dictitans. Cadaver ejus miserum Cpolim allatum, repositumque est in arca porphyretica cylindri forma, eique inscriptum tale carmen:

*Incassum bello Persas aggressus inani
Rex idem bonus et fortis bellator in armis
Julianus, tumidis jacet huc Euphratis ab undis,
Qua volvit Cydnus turgentem argenteus annem,
Advectus, tumuloque sub hoc post fata quiescit.*

Julianus, cum ejus aliquando purpuram declivi loco ambulantis Jovianus imprudens pede calcaset, conversus, conjiciensque eum sibi in imperio successurum, Esto, inquit, dummodo homo sit.

Jovianus imperavit menses 9, dies 10. Erat tribunus militum, homo mansuetissimus et verus Christianus. Ab universo exercitu imperator est dictus, quo loco Julianus periit. Fuit procero corpore, adeo ut nulla regia vestis ei convenerit. Post unicum conflictum pacem veluti divinitus conciti inclamaverunt et Romani et Persae, et pax ad tringinta annos est confirmata. Jovianus autem imperium recusavit, negans se imperare posse exercitui Graecam religionem amplexo. At milites uno ore clamorem sustulerunt: Christiani sumus, augustissime imperator. **540** Edicta ergo per totum Romanum imperium emisit, quibus ecclesias Dei restitui juberet, Christianosque exsulantes revocaret. Ab Athanasio etiam per litteras petiit ut is inculpatam fidei doctrinam accurate sibi scripto consignaret. Quo facto majorem in modum est in fide Christiana confirmatus. Reversus Antiocham multas arcas in regia invenit capitibus humanis plenas multosque puteos cadaveribus humanis oppletos: quippe innumeritas Julianus prægnantes mulieres dissecuerat, earumque fetuum jecinora inspexerat, multosque infantes jugulatos infra simulacra defoderat. Quin et albos ac rufos equos aliaque varia animantia soli, igni, ventis aliisque dæmonibus suis immolaverat. Itaque non est incredibile, quod fertur, terram ejus sepulti cadaver ejecisse, idque impurorum animalium ossibus permistum fuisse humatum, ea re demonstrante hominem et a diis et ab hominibus alienum fuisse. Ceterum Jovianus Antiochæ Copilum proficiscens, cum Ancyram Galatiæ urbem attigisset, unius diei iter progressus Dadastana oppidum pervenit. Ibi cum obdormivisset in cellula recens incrustata, calce gravem vaporem edente, subito est suffocatus eo vapore. Alii fungi venenati esu extinctum aiunt. Uxor ejus fuit Charito, quæ cum imperatore non vidit.

Valentinianus ab exercitu est imperator dictus Nicæa, quæ est **541** urbs Bithyniæ. Imperavit annos 13. Ad imperium eum evexit, quod sub Juliano in exsiliu actus fuerat ob confessionem fidei Christianæ. Fuit corpore magno, ruber, rufo crine, oculis pulchris et aliquantulum cæsiis. Itaque multi dicebant cum Davidi similem esse: nam et hunc Scriptura ait rufum fuisse et oculis pulchris præditum. Austeritati ejus laudem contulivit justitia atque admirationem: non enim temere austeritatem adhibebat, sed primam semper justitiae rationem ducebat, ab eaque se nullam rem dimovere patiebatur. Quæ semel decretisset, non

A 'Ιοβικὸς ἐθεσθεντας μῆνας θ', ἡμέρας ε'. Οὗτος χιλιαρχος ήν, ἀνὴρ πραότατος; καὶ δρῳδοῖος Χριστιανὸς, δε ὑπὸ παντὸς τοῦ στρατοῦ βασιλεὺς ἀνηγορεύθη ἐν φόρῳ διαβατηρίᾳ ἀνηρέθη. Ἐν δὲ τὴν ἡλικίαν εὐμάρχης, ὥστε μηδὲ ἐν τῶν βασιλικῶν ἱματίων ἀρμόδιεν αὐτῷ. Μετὰ μίαν δὲ συμβολὴν τοῦ πολέμου εἰρήνη ὡς ἀπὸ Θεοῦ συμφώνως ἀνεβούθη, ὑπὸ τε Ῥωμαίων καὶ Περσῶν, καὶ ὥρισθη ἔτη λ'. Ο δὲ παρητεῖτο τὴν βασιλείαν, λέγων μὴ δύνασθαι αὐτὸν ἄρχειν στρατοῦ ἐλληνισματος. Πρὸς δὲ πάντες διμοφάνως ἐδόγει. Χριστιανοὶ ἀνεχλέσατο, γράψας καὶ τῷ λερῷ Ἀθηνασίῳ σημάναι αὐτῷ ἐγγράψως τῆς ἁμαρτίου πιστεως τὴν ἀκρίβειαν· οὐ γενομένου βεβαιώτερος εἰς δρῳδοῖς ἐγίγνοντεν. Οὗτος ὑποστρέψας ἐν Ἀντιοχείᾳ πολλὰς κιβωτοὺς ἐν τοῖς βασιλεῖοις εὗρε κεφαλῶν ἀνδρῶν πεπληρωμένας, πολλὰ δὲ φρέατα νεκρῶν σωμάτων ἀνθεπίνων πλήρη· καὶ γέρα μυρίας μὲν γυναικας κατὰ γαστρὸς ἐχόντας ἀνατεμένους ὃ Ιουλιανὸς ἐν τοῖς αὐτῶν ἀμερύσων ἤπατοσκόπει, καὶ παιδία δῆ πολλὰ κατασφάττων ὑπὸ τὰ εἰδωλα κατώρυττεν. Οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ ἵππους λευκοὺς καὶ πυρέους καὶ ζώων εἴδη πολλὰ τῷ τε ἡλιῳ καὶ πυρὶ καὶ τοῖς ἀνέμοις καὶ πᾶσιν αὐτοῦ τοῖς δικιμοῖς ὃ ἐνάγιστος ἦν. Οὐδὲν ἄπιστον καὶ ταφέντα τούτον τῆς γῆς ἀναρρίπτεισθαι. Διὸ καὶ ἀκαθάρτων ζώων ὀστέοις συμμίξαντες αὐτὸν κατέθαψαν, τὴν πρὸς Θεὸν καὶ ἀνθεώπους ἀλλοτρίωσιν αὐτοῦ δεικνύντες τοῦ πράγματος. Ἐξ Ἀντιοχείας δὲ Ἰοβικὸς ἐπὶ Κωνσταντινούπολιν ὄρμωμενος, ἀλλὸν ἐν Ἀγκύῃ τῆς Γαλατίας ὑπάτος προῆλθε. Φθόνος δὲ ἐν προστείῳ δαδεσταῖ ἐκοιμήθη ἐν οἰκίσκῳ νεωστὶ κακονιαμένῳ, τῇ δὲ ἀσβέστου βρύνῃ ἀπέκτησεν ἀναδιδούσης αἰφνίδιον ἐτελεύτησεν, ἀπονιγμένης [P. 309] ἀπὸ τῆς κάθισεως. Ως δέ τινες γράφουσι, μύκητα πεφαρμαγμένον φργῶν ἀπέθανεν. Τούτου γυνὴ Λαριώ, ητις οὐδὲ βασιλέα κύτον ἔθεάσατο.

D Οὐαλεντινιανὸς ἀνηγορεύθη ἐν Νικαίᾳ τῆς Βιθυνίας πάρ τοῦ στρατοῦ, δε ἐθεσθεντεν ἔτη λ', διὰ τὸ εὐδοκιμῆσαι αὐτὸν ἐν τῇ ὁμοιογέφῳ ὡς Χριστιανὸν ἐπὶ Ιουλιανοῦ καὶ ἐξορισθῆναι. Ἐν δὲ τῷ σώματι εὐμεγέθης, τὴν χροιὰν ἐρυθρὸς, τὴν τρίχην τῆς κεφαλῆς ἐπίσημον ἔχων, τοὺς δριθαλμοὺς ὡραίους, μικρὸν ἐπιγλαυκίζοντας, δε λέγειν πολλοὺς (16) παρόμοιον εἶναι τῷ Δαβὶδ, καθὼς φησιν ἡ Γραψὴν περὶ ἐκείνου. Καὶ ἀπότος ήν πυρέάρχης μετὰ κάλλους διθιαλμον. Οὐ καὶ τὸ αὐτηρὸν διὰ τὸ δίκαιον ἐπιγνέτο καὶ ἐθευμάζετο· οὐ γέρα ὅνευ λόγου τὸ αὐτηρὸν ἐκέκτητο, ἀλλ' ἀεὶ τῷ δικαίῳ τῷ πρώτᾳ πάρειν, οὐδὲ οὐδενὸς ἐκ τούτου περιτρεπόμενος, οὐδὲ

XYLANDRI ET

GOARI NOTÆ.

(16) In margine: Τοιούτον σε, τρισαύγουστε Ἰσάκιε, δικτύος χρόνος ἐγνώρισε, κανὸν ἐπὶ τοῖς ἄλλοις ἀγαθοῖς προτερήμασιν ἔχεις τὸ ἀπαράμιλλον. Loquitur nimisrum de Isaacio Comneno qui οὐκανalis fuit Henrici quarti, annis abhinc circiter quin-

gentis. Quod adnotavi, ut cum satis constet verba haec non ipsius esse Cedreni, sed librarii, appareat codicem exemplari ipso non multis annis fuisse recentiorem. XYL.

μεταπτιθέμενος ἐξ ὧν ἄπαξ ἔδουλεύσατο. Μετὰ δὲ τὸ Α εἰσελθεῖν εἰς τὸ Βυζάντιον, ἐπεὶ τινες ἦξιουν συγκοινωνῶν προσαιληφέναι τῆς βασιλείας, ἔφη: Λήφθωσι δὲν ἂν ἔδελων κηινωνόν. Ήρόδης δὲν Δεγλάτιος συγκλητικὸς ἀπεκρίνατο· Εἰ τοὺς σοὺς φίλεις, ἔχεις ἀδεκφόν· εἰ δὲ τὴν πολιτείαν, σκόπησόν ὅτιρ ἂν τὴν ἀλουργίδα περιβάλλεις. Οὐ δὲ τῇ φύσει μᾶλλον πιστεύσας τὸν ἀδελτὸν Οὐάλεντο προσελάβετο, καὶ βασιλέα ποιήσας τὴν Ἀνατολικὴν μέρη αὐτῷ ἀπένειμεν, αὐτὸς δὲ κατέσχε τὰ Δυτικά.

Τῷ πρώτῳ ἔτει αὐτοῦ Οὐάλεντινιανὸς ὁ Αὔγουστος Γρατιανὸν τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἀνηγόρευσε. Συνδόου δὲ ἐν Αζυμάκῳ γενομένης καὶ τὰ τῶν Ἀρειανῶν ἀκυρωτάτης, ἐπεὶ Οὐάλετος ὁ δυσεῖνης Ἀρειανὸς διάπυρος ἦν, τὰ ἐν Λαμψάκῳ πραχθέντα ἀνέτρεψε καὶ τοὺς συνελθόντας ἐκεῖσε ἐπισκόπους ἔξωρισεν, Εὔδοξίῳ δὲ διδόμονι αὐτοῦ τὰς τῆς Κωνσταντινουπόλεως Ἐκκλησίας παρίσωκεν· οἱ δὲ ὄρθροιξοι οὕτε πομένα οὕτε ἐκκλησίαν εἶχον. Πρὶν δὲν βασιλεύσας Οὐάλεντινιανὸς, παρὰ Σκλουστίου τινὸς ἐχρηματίσθη· οὐ δὲ ὑπέσχετο μηδὲνὸς ἀποτελέσθαι ὡν ἐκεῖνος δέοιτο· Γενομένου δὲ βασιλέως καὶ ἀπατιουμένου ὥπ' αὐτοῦ τὴν ἐπαρχίαν, χρῆν ἔφη μή δεῖν τὴν τῶν ἐπαγγελιῶν φυλάττεσθαι· πίστιν, δέχνη τούτο βλάβην φέρη τῇ πολιτείᾳ. Τούτῳ τῷ ἔτει ἐγεννήθη παιδίον νεκρὸν θηλυκὸν ἔξω τῆς πόλεως Ἀντιοχείας, ἔχον δύο κεφαλὰς, διωρισμένας ἀπὸ τοῦ τραχήλου.

Τῷ δευτέρῳ ἔτει τῆς βασιλείας Οὐάλεντινιανὸς Λιθέριος ἐπίσκοπος Ῥώμης· Ἀθανάτιος· Ἀλεξανδρείας, Μελέτιος· Ἀντιοχείας, καὶ ὁ Σαμοσάτων Εὐτέλιος, τῆς ἔξορίας ἀνασκληθέντες, ἐν τῷ δρόῳ λόγῳ διέπρεψαν. Τῶν δὲ Ἀρειανῶν προίστανται ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Λούκιος, Ἀντίοχος καὶ Εὐζώνος. Παῦλον δὲ τοῦ ἐνὸς μέρους τῶν διθοδόξων εἰς δύο διηρημένων, καὶ τοῦ ἄλλου Μελέτιος προίσταντο.

Τῷ [P. 310] τρίτῳ ἔτει Ηροκόπιος ἀντῆρεν, ἀνεψιὸς Ἰουλιανοῦ, καὶ ἐπὶ Νατωλίας (17) ἐλθὼν καὶ πλείστῳ στρατῷ φραξάμενος φύσον ἐνεποίησε τῷ Οὐάλεντι. Καὶ τὸν κατὰ τῶν Ἐκκλησιῶν διωγμὸν ἀνήκειν πρὸς βραχὺ, ἔως Ηροκόπιον προέδωκαν οἱδιοι στρατηγοὶ Ἀγγελος καὶ Γόμχρις. Καὶ τὸ διάνοιαν Ηροκόπιον εἰς δύο καταδεθέντα δένδρα βιασίως κατεμερίστο, τοὺς δὲ αὐτὸν προδόντας ἐπρίσε πετρὰ δίκαιον κρίμα τοῦ Θεοῦ, διτὶ ἀναβίω εὐνόησαν. Τότε καὶ Χαλκηδόνος τὰ ὑπολειφθέντα τείχη καθείλεν, ὑπερσπιζομένων τῶν Χαλκηδονίων τοῦ Ηροκόπου· ὅπερ καταλυμένων εἰρέθη, εἰς τὰ θεμέλια ἐπὶ D πλακῶ γεγραμμένος Χρηστὸς οὗτος·

'Ἄλλ' δέ δὴ νύμφαι λερῆν κατὰ δέστι γορεῖην
Τερπόμεναι στήσονται ἐύστεφές κατ' ἀγνίας
Καὶ τείχος λουτροῖσι πολύστονον ἐστατι ἀλκαρ,
Δὴ τότε μυρτὶ φύλα πολυσπερέων ἀνθεώπων,
"Αγρια, μαρχαίνοντα, κακὴν ἐπιειμένα ἀλκῆν,

XYLANDRI ET

(17) Ita (*Natolia*) vocatur Agiō pars quae Proponitide et Hellesponto ab Europa dirimitur, in qua est etiam Bithynia. XYL. — Minorem Asiam perperam hic intelligi putat Xylander, quae Græcis Ἀνατολή, Turcis Anatolai, alii *Natolia* corrupte dicitur. Erandi præbuit ansam prava vocum affinitas, quam sincerior emendabit, si vice *Natwalia* legatur Να-

mutabat. Ingressus Byzantium, cum cum nonnulli hortarentur, ut collégam imperii ascisceret, respondit: Collegam assumam quem voluero. Daglai-pho autem senatore dicente: Si tuos diligis, habes fratrem: sin rem publicam, vide cui purpuram circumponas; imperator naturæ plus fidens fratrem Valentem imperii consortem delegit, eique Orientem tribuit, ipse Occidentem tenuit.

Primo anno sui imperii Valentinianus Gratianum filium suum Cæsarem declaravit. Cumque concilium Lampsaci esset actum et Arii dogma improbasset, impius Valens, qui Arianus fervidissimus erat, acta concilii ejus rescidit, episcopos qui eo convenerant extorres egit, Cpolitanum episcopatum Eudoxio secum sentienti tribuit, Christianis tum et templis et pastore destitutis. Antequam imperator fieret Valentinianus, 542 a Sallustio quodam pecunia fuit adjutus, promisitque ei omnia. Imperator autem factus, cum ab eo provinciam postularet, respondit promissis non esse standum, ubi res ad detrimentum spectaret rei publicæ. Eo anno insans extra urbem Antiochiam natus est, sed vita carens, sexus fêmei, habens duo capitâ a collo divisa.

Anno imperii Valentiniani secundo Liberius Romanus, Athanasius Alexandrinus et Eusebius Samosatorm episcopi ab exilio revocati veræ fidei doctrina claruerunt. Arianis Alexandrinus præfuerunt Lucius Antiochus et Euzoius. Christianis in duos greges divisis, alterum Paulinus, alterum Meletius rexit.

Tertio anno Procopius consobrinus Juliani seditionem movit, maximoque cum exercitu ad Nacolianam usque progressus Valenti terrorem incussit. Quia res ejus contra Ecclesiam furores aliquantum repressit. Mox a suis duabus Angelo et Gomare Procopius proditus fuit, et a Valente duabus arboribus alligatus violenter disceptus. Idem proditoris serrâ dissecuit, divina eos vindicta insequente, quod homini indigno favissent. Chalcedonis quoque, quod cives Procopium tutati essent, 543 reliquos muros dejecit. Quibus prostratis ad fundamenta repertum est oraculum hoc tabulis inscriptum:

*Cum serlis redimta sacrae per compita ducent
Urbis lætitia Nymphæ exhortante choreas,
Auriliumque ferent muri cum triste lavacris,
Tum sævi vario populi sermone loquentes,
Immensa turba, crudieli robore freti,*

GOARI NOTÆ.

κωλίας. Ad eam enim Phrygia civitatem, ad Sangarim sitam. Procopius Vajenti occurrit, ibidemque conseruerunt manus utriusque acies. Marcellinus xxvi: Valens castra promovit ad Phrygiam, et prope Nacolianam collatis manibus. etc. Vide Leunclavii Onomasticon v. Enagiol. Goar.

*Cimmerium' armati transmittent protinus Istrum
Vastabuntque agros Scythicos et Mysida terram.
Post ubi Treiicis spes turbida tangere fines
Jusserit, exitio mox consumentur atroci.*

Omnia ea impleta sunt. Nam victo Procopio Valens reversus magnifico urbem aqueductu exornavit, quem Valentem appellavit, unde magna aqua copia urbi fuit. Ac tunc praefectus urbis gaudium ejus beneficii causa obortum ut ostenderet. Nymphaeum condidit in Tauro magnitudine urbis dignum, diemque festum egit, ac populum convivio exceptit. Neque multo post barbaricas gentes, ut in oraculo erat, in Thraciam effusae ibique consumptae sunt. Rursum Valens inde Ecclesiam infestat. Terrae motus tunc per totum Iorbum ingens fuit, adeo ut ad litus Alexandriæ subductæ naues supra magnum murum fuerint elatae. Et nautæ 544 narraverunt, cum medium Adriaticum mare navigarent, naues ipsorum ad fundum desedisse moxque reversa aqua navigationem confecisset. τοῦ Ἀδρία πελάγους πλεόντων εἰς τοῦδε φος καθίσαι τὰ πλοῖα, καὶ μετὰ βραχὺ πάλιν ἐλθεῖν τὸ θόρω, καὶ οὕτω πλεῦσαι.

Quarto anno aqueductum exstruxit, cui Valentianum nomen est. Valentianum accessit mulier, Berenice nomine, conquerens suas facultates sibi esse a Rodano praeposito erectas. Imperator causa cognita mandavit ut mulieri sua redderentur. Cum autem praepositus non ficeret imperata, rursus Valentianum in Circo mulier compellavit ac de contumacia praepositi retulit. Eum imperator rogo in funda exstructo, ut erat vestitus, comburi jussit, mulierique ejus bona omnia adjudicavit.

Quinto anno Valens cum Eudoxio Græcorum causa Christianos acerbius quam ante persecutus est.

Sexto anno Christiani ad Valentem legatos miserunt, viros pontificis dignitatis 25. Quos ille omnes una cum navijussit cremari, quæ usque ad Dacibyza perduravit.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(18) Cum his præter historias Marcellini et aliorum gentilium conferenda sunt quæ l. vi habet Ecclesiasticæ historiæ Sozomenus. Apud eum proditores Procopii Agelon et Gomarius, & magno, leguntur, vi, 8. Vide et Nicephori l. xi et Socratem l. iv. Oraculum de Chalcedone ex Zonara cimentavi; quod etiam apud Socratem exstat, iv, 20. Nymphaeum quid sit, disputat Cuspinianus in Valente, citatque locum Zonaræ qui idem est apud Cedrenum, et meo iudicio diversum sententes refelli. — XYL. Nymphaeum domus publica celebrandis nuptiarum conviviis et ludis dicata. Auctor infra, Nymphaeum ἐν φτέροι γάμοι ἐγίνοντα τῶν οὐκ ἔχοντων οἶκους. GOAR.

(19) Diem festum egit Xylander interpretatur. At quem? quo ritu? qua de causa? Paucis expedito. Nascentis anni celebratatem, sopitis et non extinctis ob brevius justo Joviani imperium, immo jam renovatis et excitatis gentilium ritibus, captata ex Nymphaeum et aqueductus jam absoluti occasione, seu dedicationem utriusque vetusto more habiturus

A Ἰστρου Κιμμερίοιο πόρου διαβάντα σὺν αἰχμῇ
Καὶ Σκυθικὴν δέλτει χώραν καὶ Μυσίδα γαῖαν.
Θρηίκις δὲ ἐπιβάντα σὺν δέλπισι μαινομένησι
Αὐτοῦ κεν βιότοι τέλος καὶ πότμον ἐπίσποι.

Καὶ δὴ εἴχεν ἄπαντα οἰτιας. Ως δὲ μετὰ τὴν νίκην Προκοπίου ἐπινῆλθεν Οὐάλης, φιλοτιμεῖται τὴν πόλιν ὑδάτων πλήθει, κατασκευασάμενος δὲ λόχον δὲ Οὐάληντα ὡνόματος. Καὶ δὲ τότε τῆς πόλεως ἐπιχρήσις τὴν ἐκ τοῦ γεγονότος τῇ πόλει χαρὰν ἐπιδεικνύει, νυκτοῖς κατασκευασάμενος ἐν τῷ Ταύρῳ (18) τῷ μεγέθει τῆς πόλεως ἀξιον, ιερομηνίαν ἐπετέλεσεν (19), εὐχῆς ἄπαντας τὸν λαὸν. Καὶ τούτοις οὖν μαζεύει τὰ ἐκ τῶν Βαζέρων ἡκολούθησεν ἔθινη, καθὼς τὸ γράμμα ἔχρισμολόγησεν, ἐπιχυθέντων μὲν τῇ Θρηίκῃ, μετὰ δὲ ταῦτα δαπανηθέντων περὶ αὐτήν. Καὶ πάλιν κατὰ τῶν Ἐκκλησιῶν Οὐάλης κινεῖται. Σειράς δὲ γέγονε καθ' ὅλης τῆς γῆς μέγας, ὡς καὶ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ πλοῖα προσωριμούμενα τῷ αἰγαλῷ ἐπάνω γενέσθαι τῶν μεγάλων τειχῶν. Ναυτικοὶ δὲ τινες ἐξηγήσαντο ὡς κατ' ἐκείνην τὴν θάραν μέσον τοῦ Ἄδρια πελάγους πλεόντων εἰς τοῦδε φος καθίσαι τὰ πλοῖα, καὶ μετὰ βραχὺ πάλιν ἐλθεῖν τὸ θόρω, καὶ οὕτω πλεῦσαι.

B Τῷ δὲ ἔτει τὸν χριστὸν τοῦ θανάτου οἰνοδομεῖ δὲ Οὐαλεντινιανὸν ὄντα. Τούτῳ τῷ Οὐαλεντινιανῷ γυνὴ προσῆλθε, Βερενίκη λεγομένη, λέγουσα ὑπὸ Ροδανοῦ πραιποσίτου διαρπαγῆναι τὴν οὔσιαν οὓς κρίνας ὁ βασιλεὺς ἀποδοθῆναι αὐτῇ τὰ ἴδια προσέταξε. Τοῦ δὲ πρκιποσίτου μὴ πειθομένου προσῆλθεν ἡ γυνὴν τῷ βασιλεῖ ἐπὶ ιπποδρομίου, καὶ τὴν ἀπειθειαν ἔξειπται τῷ βασιλεῖ. Κελεύει οὖν ὁ βασιλεὺς πυρὸν ἐν τῇ σφραγίδι ἀναφένται καὶ τὸν πραιποσίτον (20) [P. 311] αὐτοῖς ἀμφοῖς (21) ἐν αὐτῇ κατακαῆναι, τῇ δὲ γυναικὶ τὴν οὔσιαν αὐτοῦ πάσαν ἀποδοθῆναι.

C Τῷ εἰς ἔτει Οὐαλεντινιανοῦ χείρονα διωγμὸν Οὐάλης μετὰ Εύδοξίου τοῦ ἀσεβοῦς ὑπὲρ τῶν Ἐλληνιστῶν πρὸς τοὺς ἀρθοδόξους ἐποίησε.

Kαὶ τῷ σ' ἔτει πρεσβείαν ἀπέστειλαν οἱ δρθδδοξοὶ πρὸς Οὐάλλεντα, θνάτος ιερτικούς πνεύματα σὺν τῷ πλοιῷ ὑφασθῆναι Οὐάλης ἐκέλευσε, καὶ πάντες σὺν τῇ νηὶ κατεφέλεθησαν, μέχρι Δακιβίζων (22) σοῦ πλοίου διαρκέσαντος.

D et operibus perennitatē superstitiose precaturus, amplio in populū distributo congario, urbis praefectus peregit. In sinistram hujuscemodi sententiam adducor pravo Valentis erga Christianam religionem animo et liberitate gentilibus ab eo concessa, qua, ut Theodoretus iv, 22 scribit, Ἐλληνικάς τελετὰς ἐπετέλεσαν οἱ τῇ πλάνη δεδουλωμένοι. Eamdemque sugillat auctor inferius anno 7. Moveor etiamnum vocis ιερομηνίας proprietate, quan ill Christianum sapimus, quam νομηνίᾳ et καλύνδοις a concilio Trullano can. 62 et 63 proscriptis, auctoritate non mediocri producta congerie, præponderare docet Stephanus; quam denique celebratis Saturnalibus, antiquo ac proinde profano ritu peragi fatetur Herodianus. Τὴν ἀρχὴν τοῦ μηνὸς ιερομηνίαν ἀγουσι τῷ τῶν Ἰταλῶν ἔθει. GOAR.

(20) Simocatta iv, 48: Εὐνοῦχον εἰς τὴν βασιλικὴν δορυφορίαν συντεταγμένων κορυφαιότατον, δὲ πραιποσίτον εἰθιστο Ρωμαῖοις ἀποκαλεῖν, ἐξέπεμψε. GOAR.

(21) Vestibus nimirum officii insignibus. GOAR.
(22) Sozomenus vi, 14, legatos Nicomediam ad

'Ἐν δὲ τῷ ζ' ἔτει Οὐάλης δι μιαρὸς τοῖς Ἐλλήσιν ἄδειαν δέδωκε θυσίας καὶ πανηγύρεις ἐπιτελεῖν. Μοσαΐτως καὶ Ἰουδαίους ἐτίμα. Μόνους δὲ τοὺς δρυδόδοξους καὶ τὰ τῆς ἀποστολικῆς Ἑκκλησίας τὴν δεινῶς διώκων.

Τῷ η' ἔτει Οὐάλεντινιανοῦ ἐν Ἀντιοχείᾳ τῆς Συρίας ἐλθὼν Οὐάλης πάνδειν κακὰ τοῖς δρυδόδοξοις ἐνδείξατο, πολλοὺς μὲν ἀνελὼν μαχαίρῃ, ἄλλους ἀποπνίξας εἰς τὸν παραρρέοντα Ὁρόντην ποταμόν. Μοσαΐτως δὲ καὶ ἐν Ἐδέσσῃ τὸ πλῆθος τῶν δρυδόδοξων συλλαβόν ἐφόνευσε. Καὶ τις γυνὴ δρυδόδοξον τὸ ίδιον τέκνον ἐλκουσε σπογδῇ ἔλεγε· Δεῦρο, τέκνον, καρίς μαρτυρίας· μαρτυρήσωμεν ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ. Τοῦτο τὸν Οὐάλεντα ἤσχυνε καὶ τὸ ἀλγος ἐκάλυσε. Θεοῦ δηλαδὴ τοῦτο οἰκονομήσαντος. Ομοίως καὶ ἐν Καππαδοκίᾳ τὰς Ἑκκλησίας Ἀρειανοῖς παραδούναι ἐσπούδασε, τῆς ἐναντιώσεως δραζάμενος τῆς ἔσχε παρὰ τοῦ μεγάλου Βασιλείου Ἰουλίανος (23), πρεσβυτέρου τότε τυγχάνοντος τῆς Ἑκκλησίας Καισαρέας, καὶ Εὐσέβιου τοῦ ἐπισκόπου διεγέροντος εἰς ζῆλον δρυδοδοξίας.

Τῷ δὲ θ' ἔτει τοῦ πολυυψήλου Ἀθανασίου πρὸς Κύριον ἑκδιμήσαντος, ἐπισκοπήσαντος ἔτη μα', ἐν διωγμοῖς δὲ καὶ τοῖς, ὑπὲρ εὐσεβείας ἀγῶνι, Πέτρος τὴν ἐπισκοπήν διεδέξατο, ὃν οἱ Ἀρειανοὶ ἀπήλασαν. Τότε πολλοὶ τῶν ἀρθροδόξων ἀθέως ἥλισθησαν, πολλοὶ δὲ καὶ ἐν βασάνοις ἐτελείωθησαν. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει καὶ ὁ μέγας Βασιλεὺς τῆς Καισαρέων ἐπεσκόπησεν Ἑκκλησίας, τοῦ Εὐσέβιου εὐσεβῶς κοιμηθέντος.

Τῷ ι' ἔτει Ἀμβρόσιος μετὰ Εὐδόξιον τῆς Ἑκκλησίας Μεδιολανῶν ἡγήσατο, Οὐάλεντινιανοῦ τοῦ βασιλέως ἐκεῖσε διάγοντος. Καὶ γάρ τὸν Ἀμβρόσιον ἐπιτίθεται τῶν ἀμφισβητουμένων αἱρετικῶν τὰς ἔριδας ἀποσταλέντα, ἔτι κατταχόμενον ὅντα, ἐξαιτησάμενος δὲ λαὸς ἐβάπτισε καὶ ἐπίσκοπον Μεδιολανῶν ἐποιήσεν. Ὄπερ ἀκούσας Οὐάλεντινιανὸς ὁ βασιλεὺς, Χάρις σοι, ἔφη, ὁ Δέσποτα θεὸς παντοκράτωρ καὶ Σωτὴρ θῆμέτερε, διτὶ τῷδε τῷ ἀνδρὶ ἐγώ μὲν σώματα, σὺ δὲ ψυχὰς ἀνθρώπων ἐνεχείρισας, καὶ ταύτη τὰς ἐμὰς φύσους δικαίας ἀπέφηνας. Τῆς δὲ Δύσεως πάσης Τριάδα [Ρ. 312] ὁμούσιον πρεσβευούσης ἡτοῖσαντο Οὐάλεντινιανὸν, καὶ ἐποίησε σύνοδον ἐν τῷ Ἰλλυρικῷ [24], καὶ τὴν ἐν Νικαίᾳ πίστιν ἐκάρωσεν. Ἰδοκτὸν δὲ ἔγραψεν Οὐάλεντινιανὸς τοῖς ἐν Ἀσίᾳ καὶ Φρυγίᾳ καὶ πᾶσι τοῖς ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐπισκόποις, ἐμμένειν τοῖς ὡρισμένοις παρὰ τῆς συνόδου παρεγγυώμενος, κοινωνοὺς αὐτοῦ καὶ Οὐάλεντα τὸν ἀδελφὸν καὶ Γρατιανὸν τὸν υἱὸν προσλαβόμενος ἐν τῷ ίδικτῳ. Τότε καὶ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος τῆς Κωνσταντινουπόλεως Ἑκκλησίας προσέστη, ταῖς Βασιλείου καὶ Μελετίου καὶ τῶν λοιπῶν τῆς εὐσεβείας ὑπερμάχων εἰσηγήσεσθαι. Καὶ εἰ μὴ φθί-

XYLANDRI ET

Valentem venisse scribit; navem eorum incensam fuisse, cum medium Astacii sinus navigarent, et usque ad Daciam maritimam Bithyniam pagum perdurasse. Apud Suidam quoque in Οὐάλης μίχρι Δακιῶν. Apud Nicephorum legitur ita ut apud Sozomenum. XYL.

A Septimo anno scelestus Valens Græcis licentiam dedit sacrificandi et festos dies agendi. Quin et Iudeos in honore habuit. Solos Christianos et apostolicas Ecclesias graviter vexabat.

B 545 Octavo Valentiniani anno Valens Antiochiam Syriam veniens Christianis atrocias intulit, multos gladio trucidans, alios in profluente Oronte mergens. Sic et Edessæ Christianos turmatim capiens necavit. Quo tempore quædam Christiana mulier suum filiolum propere trahens: Eamus, inquit, mea proles, tempus est veritatem sanguine nostro obsignandi: moriamur Christi causa. Hoc factum Valenti pudorem incussit et malum sedavit, Deo nimis ita dirigente. Similiter etiam in Cappadocia ecclesias Arianis tradere studuit, arrepta controversiæ occasione, quæ intercesserat magno Basilio, tunc presbytero Cæsareæ, cum Eusebio episcopo, qui ad amulationem veræ religionis instigabat.

C Nono anno, cum laboriosus ille Athanasius quadraginta annos episcopatu functus, multis persecutionibus propter Christum vexatus, ad Dominum commigrasset, Petrus in episcopatum est subrogatus. Hunc Ariani abegerunt, multique eo tempore Christiani impie sunt excruciatæ, multique inter torturas exspiraverunt. Eodem anno Basilius magnus Cæsareensis Ecclesiæ episcopatum adeptus est, Eusebio pie defuncto.

D Decimo anno Ambrosius Mediolani in episcopatu Eudoxio successit, cum ibi degeret Valentinianus imperator. Quippe Ambrosium, cum is 546 misus esset ad rixas hereticorum componendas, etiamnum cathechumenum, populus depoposcit, baptizatoque episcopatum Mediolanensem creditit. Id cum Valentiniano imperatori esset indicatum, Gratias, ait, tibi ago, Domine Deus omnipotens, quod cum ego huic viro corpora hominum commissem, tu ei animas commendavisti, itaque meum suffragium approbasti. Cum autem totus Occidens Trinitatem consubstantialem profiteretur, Valentinianus rogatus concilium in Illyria coegit, in quo eo fidem Nicænam confirmavit. Edictum quoque misit ad Asiæ, Phrygiæ omnesque Orientis episcopos, quo mandabat ut starent concilii decreta, socios sibi eo in edicto ascribens Valentem fratrem et Gratianum filium suum. Tunc et Gregorius Theologus Copolitanæ Ecclesiæ profectus est. Basilio, Meletio ac reliquis qui pro vera religione propugnabant auctoribus. Quod nisi is mature urbem revocasset, utique totam Ariana et Eunomiana lues occupasset, cum jam tum omnia tem-

GOARI NOTÆ.

(23) In Græco locus est depravatus et Juliani nomen alienissimum a sententia inculcatum. Ego historiam secutus sum, quam habet Sozom. vi, 15, et Nicephorus xi, 18. XYL.

(24) Sirmii. XYL.

pla ea infecti obtinerent, excepto sanctæ martyris Anastasie oratorio. Arianorum tunc fuit episcopus Demophilus. Eodem tempore Gregorius Nyssenus et Petrus, fratres Basilii, claruerunt. Cæterum Valentianus fratri Valenti pravas de rebus sacris opiniones exprobavit, neque ei postulantia auxilium adversus Gotthos misit, homini contra Deum pugnanti auxilium ferendum esse negans.

547 Anno sui imperii 11 Valentianus magnus hoc modo decessit. Sauromatæ ab ipso victi petendæ pacis causa legatos miserant. Quos cum ipse examinaret, responderunt se omnium esse primos atque potissimos. Imperator, cum isti dicerent se omnium præstantissimos in conspectum ejus venisse, magna vi exclamavit: Male agitur cum Romano imperio, quod in Valentianum desiit, cum Sauromatæ, tali homines conditione omniumque mortalium maxime miserabiles, adversus illud insurgunt. Qua ex contentione vocis et manuum plausu vena rupta, cum sanguinis plurimum ejecisset, in quodam Galliæ castello vitam reliquit.

Exinde Romani Valentem ejus fratrem Augustum salutant: is imperavit triennium. Eo imperante Gotthi trajecta Maeotide palude, præente cerva, in Thraciam venerunt, inque duas divisi partes bellum altera alteri fecerunt. Altera pars a Valente suppetiæ postulavit, promittens se Christo nomine daturam; iique positi, baptizati Arianam religionem sunt secuti, quam et Valens colebat. Postea urbem, violatis post baptismum pactis, adorti sunt. Isdem annis Massalianorum hæresis, quæ et Euchitarum et Enthusiastarum et Bogomilorum dicitur, orta est. Valens autem omnes ecclesiæ devastans Cæsaream venit, contra Basiliū magnum **548** furore incitatus. Ac tum ea egit quæ Gregorius magnus in oratione Basiliī funebri refert. Quo tempore etiam Gallus Valentis filius et Dominica Valentis uxor gravi morbo afflicti sunt. Ad hæc, cum in colloquio cum Valente habito quidam de coquis ejus, nomine Demosthenes, Basiliū reprehendisset esetque barbarice locutus, ferunt Basiliū dixisse: En vidimus etiam Demosthenem illiteratum.

Tertio anno rursus Gotthi in Romanorum directionem impressione facta provincias viginti plures

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(25) *Zonaræ Domnina*. Nosier Δομνίκαν et alii *Dominicam* rectius appellant. Quod autem dicitur statuta fuisse Valens διαιρετίζει, non sane scio quid intelligendum det. Διαιρετόν bessem significat. Et si ηλικίαν ετατο veritas (quod alienum loco videtur), cur 50 annorum etas διαιρον vocetur, non satis appareat, nisi fortassis 75 anni justum hominis sunt ævum. XVL. — Salebras in plano querit hic Xylan-

τας τὴν πόλιν ἀνεκαλέσατο, πᾶσα ἄν τῆς Ἀρείου καὶ Εύνομού λάθης ἐπληρώθη· πάσας γὰρ τὰς Ἐκκλησίας αὐτοὶ κατεῖχον, πλὴν τοῦ τῆς ἀγίας μάρτυρος Ἀναστασίας. Ἐπίσκοπος δὲ τῶν Ἀρείων ἦν Δημόφιλος. Γρηγόρος δὲ τότε δύνασται Πλέτρος, ἀδελφὸς Βασιλείου, διελαμπον. Οὐάλεντινιανὸς δὲ ὀνειδίσεις οὐάλεντι τὸν ἀδελφὸν ὡς κακόδοξον, μὴ πέμψας αὐτῷ βοηθειαν κατὰ τῶν Γότθων αἰτοῦντι, ἀλλ' εἰπών· Οὐ θέμις ἐπειδύνειν ἀνδρὶ θεομάχῳ.

Τῷ ίᾱ ἔτει οὐαλεντινιανὸς δὲ μέγας ἐτελείτησε, βασιλεύσας ἐτη̄ ιᾱ, τρόπῳ τοιφδε. Οἱ Συρομάται δόντοι ἡττηθετοι πρέσβεις πρὸς αὐτὸν ἐπεμψαν αἰτοῦντες εἰρήνην. Λύτος δὲ τούτους ἐρωτῶντος εἰ̄ πάντες οἱ Συρομάται τοιοῦτοι εἶναι ἀκρότατοι, καὶ αὐτῶν εἰπόντων, διτι, Τοὺς κρείττονας πάντων ὡς ἔχεις καὶ ὅρζε, ἀνυκρέχεις βισιλιας ἔφη· Δεινὴ Ρωμαίων ἡ βασιλεία ὑπομένει εἰς οὐαλεντινιανὸν λήξασα, εἰ Συρομάται τοιοῦτοι δύτες οικτρότατοι Ρωμαίοις κατεγκυστανται. Ἐκ δὲ τῆς τάσεως καὶ τοῦ κρότου τῶν χειρῶν φλεθρὶς φαγεῖσης καὶ πλείστου ἀναδοθέντος αἴματος, ἐν τινὶ φρουρίῳ Γαλλίας θνήσκει.

Καὶ ἀναγορεύοντι Ρωμαίοις οὐάλεντι τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Αθηνούστον, δίς ἐκράτησεν ἔτη γ'. Ἐπὶ αὐτοῦ οἱ Γότθοι περάσαντες τὴν Μαιώτιδα λίμνην ἐλάφους ἡγησαμένης αὐτοῖς ἥλθον εἰς τὴν Θράκην, καὶ δύο γεγονότες μέρη ἀλλήλοις ἐμάχοντο. Καὶ συμμαχίαν αἰτήσαντες οἱ τοῦ ἐνδε μέρους παρὰ οὐάλεντος ἔτυχον ὑποσχέσει τοῦ Χριστιανοῦς γενέσθαι· δόνεν καὶ βαπτισθεντες Ἀρείανοι ἀποκατέστησαν, καθὼς ἦν καὶ οὐάλης. Μετὰ τοῦτο οὖν ἐν Συρίᾳ τῷ οὐάλεντος διατρίβοντος, οἱ Σκύθαι περάσαντες κατὰ τῆς πόλεως εἰσέπρεπαν, τὰς σπονδὰς μὴ φυλάξαντες μετὰ τὸ βαπτισθῆναι αὐτούς. Τοῖς αὐτοῖς ἔτεσιν ἡ τῶν Μασσαλιανῶν αἵρετις ἤγουν Εὐχριτῶν ἡ Ἐνθουσιαστῶν, τῶν καὶ Βογομίλων, ἔφη. Οὐάλης δὲ πάσας τὰς Ἐκκλησίας πορθῶν ἤκειν εἰς Καισάρειαν, [P. 313] κατὰ τὸ μεγάλου Βασιλείου μανιόμενος. Ἐπρεψε δὲ οἵα καὶ δι μέγας Γρηγόριος εἰς τὸν ἐπιτρόπον τοῦ μεγάλου Βασιλείου ἔλεξεν, διτι καὶ Γαλάτης αἰδίς οὐάλεντος καὶ ἡ σύμβιος Δομνίκα (25) νόσῳ χαλεπῇ ἐχειμάσθη, Πρὸς τούτοις Δημοσθένους τινὸς τῶν δόφοποιῶν οὐάλεντος ἐν τῇ ὁμιλίᾳ τῇ πρὸς οὐάλεντα μεμφομένου Βασιλείου καὶ βαρβαρίσαντος, διπειν τὸν διδάσκαλον. Ἰδοὺ ἐθεασάμεθα καὶ Δημοσθένην ἀγράμματον.

Τῷ τρίτῳ ἔτει πάλιν ἔξιλθον οἱ Γότθοι εἰς τὴν Ρωμαίων γῆν καὶ ἡριμωσαν πολλὰς ἐπαργυρας,

GOARÍ NOTÆ.

der, et quam pro *statura* sumere deberet, *etatis* vocem applicat in *Observationibus*. Sed nec allata verba sonant: *suit Valens statura mediocre*: quin potius *ita procera ut bessem videretur exasperare*. Nec mirum: frater enim Valentianus τὴν τῷ σύμματι εὐμεγίθης, ac in pietate absimili parem ej potuit natura concedere corporis proceritatem. Goar.

Σκυθίαν, Μυσίαν, Θράκην, Μακεδονίαν, Ἀχαΐαν καὶ πάταν τὴν Ἑλλάδα, ὑπὲρ τὰς εἰκοσιν ἐπαρχίας. Ἐθέλθησαν δὲ ἐν τῷ ἀριθμῷ τῶν ἄνδρων ἔνοπλοι, ἐσχιματισμένοι ἐν ταῖς νεφέλαις. Ἐγεννήθη δὲ ἐν Ἀντιοχείᾳ παιδίαν ἐντελές μὲν τὰ δόλομερῆ, ὅφθαλμὸν δὲ ἔχον ἦν μὲσῳ τοῦ μετώπου, χεῖρας δὲ τέσσαρες καὶ πόδες τέσσαρες καὶ πάνωνα. Λιβανίος δὲ ὁ σοφιστὴς καὶ Ἰάμβλιχος ὁ Πρόκλου διδάσκαλος ἐποίησαν τὴν λεγομένην ἀλέκτορομαντείαν γράψαντες γάρ τὰ κόδι γράμματα ἐπὶ κόνεως, καὶ ἐπιθέντες καθ' ἔκστον γράμματα κόνκον σίτου, ἀπέλυσαν ἀλέκτορα ἐπὶ τὰ γράμματα, καὶ ἐλαβεν ὁ ἀλέκτωρ τὸν ἐν τῷ θόκον, ἐπειτα τὸν ἐν τῷ εἰ καὶ ο καὶ τὸν ἐν τῷ δ. Καὶ ἐγένετο ἡ τούτων μαντεία ἀμφιβολος· τοικῦτα γάρ τὰ τῶν τοιούτων ἀπατηλά. Τοῦτο μαθὼν Οὐάλης πολλοὺς θεοδοσίους καὶ θεοδότους καὶ θεοδώρους καὶ τοὺς ὄμοιας εγκειμένους τοῖς γράμμασι τούτοις ἀπὸ τῶν ὀνομάτων ἀνατίκας ἐκόλασεν. Ἰάμβλιχος δὲ φοβήθεις φέρμακον πιῶν ἀπέβανε. Μεθόν δὲ ἐν Ἀντισχείᾳ Οὐάλης περὶ τῶν Γράτων ξήθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ὅθριζον δὲ οὐτὸν οἱ Βυζαντιοί ὡς ἔνανδρον καὶ φυγοπόλεμον. Ἐξερχομένου δὲ αὐτοῦ πρὸς τὸν τῶν Γράτων πόλεμον, Ἱσακίδης τις μοναχὸς τῶν μεγάλων κρατήσας τοῦ χαλινοῦ τοῦ ἱππου Οὐάλεντος ἔρη πρὸς αὐτὸν· Ποῦ ἐξέρχῃ, βασιλεῦ, κατὰ θεοῦ στρατευδόμενος καὶ θεόν ἔχων ἀντιπλόνον; Τοῦτον δργισθεὶς Οὐάλης φρουρῷ περέδωκεν, ἀπειλήσας θάνατον εἰ ἀπανέλθοι· Πρὸ δὲ τῆς αὐτοῦ τελευτῆς, ἐθέσατο κατ' ὅνχρα ἀνδρα τινὰ λέγοντα αὐτῷ· Τάχος βάδιζε πρὸς Μίμαντα τὸν μέγαν, ἔνθα μόρος σε δεινὸς ἀρπάσει, τάλαιν. Διπνισθεὶς οὖν ἡρώτα τίς ἔστι Μίμας· προσκλεσμένος δὲ τινὰ τῶν σφῶν ἐπινόματο παρ' αὐτοῦ τίς ἔστι Μίμας. Ο δὲ ἔρη, αὐτῷ· Ὅρος ἔστι, δέσποτα, μέγιστον τῆς Ἀσίας, προσεγγίζον τῇ θαλάσσῃ, πλησίον τῆς νήσου Χίου· οὗτος καὶ Ὄμηρος μέμνηται, φάσκων ἐν Ὁδυσσείᾳ· Παρ' ἡνεκόντα Μίμαντα. Καὶ ὁ βασιλεὺς· Τίς ἐμοὶ χρεῖα πρὸς τὸ τοῦ Μίμαντος δρός, ίνα ἔκει [P. 314] τελευτήσω ἀπελθών; Τοῦτο πλάνη δικιμώνων, καὶ εἰδώλων ἀπατηλῶν ὄντες· Καὶ μετὰ μικρὸν ἐξῆλθε τῇς Θράκης πολεμίσων τοῖς Σκύθαις. Καὶ συμβαλλὼν ἀντοῖς καὶ ἡττηθεὶς κατὰ κράτος φέγγει ἐν τινὶ χωρὶ, καὶ εἰσελθὼν ἐν ἀχυρῷ μετὰ τῶν συνόντων ἐκρύπτετο. Τῶν οὖν Σκύθων πῦρ ἐμβιλόντων ἀγνοίᾳ τῶν κεχρυμμένων, πάντες οἱ ἐν τῷ οἰκήματι προσπεφευγότες ἀπετεφρώθησαν, γεγονότες πυρίκκυτοι. Ὕστερον δὲ μετὰ τὴν τῶν πολεμίων ἀναχώρησιν ἀναζητούντων τινῶν τὸ σῶμα τοῦ βασιλέως, εὑρέθη ἐν φύλακας ἀντελάθετο τῇ τῇς φυγῆς καθαρεύτη, καὶ ἔφη· Οὐτοις ὁ ἀδλίος Οὐάλης ἔρεται· κατακαίεται. Οπερ διὰ τῶν μετὰ ταῦτα ἐπινελθόντων ἰδεῖσθαιώθη. Ήν δὲ Οὐάλης τὴν ἡλικίαν διμοιρίαν ἔχων, καθοίδης τὸν τρόπον καὶ ὑπερήρωας καὶ πρὸς αἰμάτων χύσιες ἔτοιμότας, ἔχων τὰς φρένας ἀσυμπαθεῖς καὶ παντὸς ἐλέους ἀλλοτρίας, αὐστηρίας τὸν λογισμὸν σκοτιζόμενος καὶ πάσης

A depopulati sunt, Scythiam, Mysiam, Thraciam, Macedonia, Achaiam, et universam Graeciam. Visae sunt etiam in aere effigies virorum armatorum, in nubibus expressae. Et Antiochiae puer natus est omnibus membris constans, sed unicum oculum in frontis medio habens, manus quatuor totidemque pedes ac barbam. Tunc Libanius sophista et Jamblichus Procli magister galli gallinacei divinationem instituerunt. Scribentes enim in pulvere 24 elementa, ac cuivis granum frumenti imponentes, gallum iis immiserunt. Atque is granum de littera *th*, item de *e*, de *o* et de *d* abstulit, itaque ambiguam designationem reliquit, quemadmodum id genus res solent imposturam esse plenam. Valens autem re intellecta multos Theodosios, et Theodotos, et Theodoros, aliosque quorum nomina ab istis litteris inciperent, insontes suppliciis affectit. Jamblichus metuens sibi hausto veneno sibi mortem concivit. Porro Valens Antiochiae de Gotthis certior **549** factus Constantinopolim venit; ibique eum cives ut effeminatum et bellifugam conviciis prosciderunt. Eumdem ad bellum contra Gotthos exēuntem Isaacius, unus magnorum monachorum, arrepto equi freno ita monuit; Quorsum vadis, imperator, contra Deum expeditionem faciens, eumque habens adversarium? Irratus Valens eum in custodiam tradidit, minatus se a reditu supplicium de ipso sumpturum. Ante suum interitum imperator per quietem vidit virum quemdam ita sibi dicentem:

*Celeriter ad magnum Mimantem miser abi,
Te mortis atrox ibi corripiēt exitus.*

Somno solitus quæsivit quisnam esset illi Mimas, quemdamque doctum ad se vocatum percontatus est ea de re. Is respondit Mimantem esse maximum Asiam montem, qui non procul insula Chio in mare procurrat, cuius et Homerus fecerit mentionem in Ulyssaea, his verbis: Ventosum pone Mimantem. Tum imperator: Quid, inquit, attinet me ad eum montem proficisci, ut ibi moriar? Haec est dæmonum impostura et fallacium simulacrorum insomnium. Paulo post in Thraciam eduxit, ibique eum Scythis acie congressus, ingenti prælio vinctus, in quemdam pagum confugit; ingressusque cellam in qua palea reposita erant, cum iis quos fugeret habebat comites, ibi sese abdidit. Scythis autem, qui occultatos ibi ignorabant, ignem domui isti injicientibus, quotquot ibi latebant, omnes cremati et in cineres redacti sunt. Postea digressis **550** hostibus cum quidam corpus imperatoris quæcerent repererunt in domo, in quam se abdiderat ille, sepulcrum antiqui cuiusdam ita inscriptum: « Hic situs est Mimas Macedo ductor exercitus. » Divinus autem Isaacius in custodia detentus puritate animæ sensit setorem, dixitque: Ita miser Valens jam comburitur. Quod ejus dictum ab iis qui a fuga redibant confirmatum est. Fuit Valens statura mediocri, mæbris contumacibus et superbis, et ad fundendum sanguinem promptissimo animo, ac

ab ab omni miseratione et humanitate alieno; Α πατιδειας ἀμέτογος. Γυνὴ δὲ τούτου Δομινίκα, Ἀρειανὴ rationique sua auctoritate tenebras obducebat, διάπυρος.

homo nullius disciplinæ particeps. Uxor ejus Dominica Arianam sectam fervidissime colebat.

Gratianus Valentiniani filius imperavit solus annos tres, et alios totidem Theodosio collega. Nam Byzantio missi ad Gratianum legati fuerant in Pannoniam, imperatorem urbi poscentes. Datus est ergo Theodosius Magnus, imperator declaratus. Is imperavit annos 17, menses 5, dies 4. Sub Gratiano tantus fuit terræ motus Alexandriæ, ut aqua maris procul se a littore subduxerit navesque in siccō destituerit. Ad quod inusitatum spectaculum cum magna hominum multitudo accurrisset, aqua subito magna vi rediit, et 50000 mortales submersit. Eodem tempore magna etiam pars Crete, Achaiæ, Bœotia, Epiri ac 551 Siciliæ perii, maris alluvione, cum quidem naves in montes sunt ejectæ ad centum usque a littore stadia.

Cæterum Maximianus quidam Britannus, cum se præterito nulloque honore affecto videret Theodosium a Gratiano imperii consortem assumptum, Britannos in Gratianum excitat, mittitque contra eum Andragathium. Andragathius lectica operata vectus rumorem spargit Gratiani uxorem ex Britannia ea advehi. Uxor ergo amore Gratianus ad lecticam aggressus, cum eam aperuisset, Andragathium intus offendit, cujus jussu a militibus ad hoc comparatis illico trucidatur. Gratianus tanta fuit jaculandi peritia, ut quidam didicerent ejus spicula esse mente prædicta. Corpus ejus in imperatoria monimenta Theodosius retulit.

Frater autem Gratiani superstes, patris Valentinianni nomen gerens, episcopos ab exsilio revocat, suasque iis reddit ecclesias, profligatis Arianis. Qua in re est a Damaso Romano papa adjutus. Tunc et Theologus Gregorius majori cum libertate veritatem Cpoli docuit in oratorio sanctæ Anastasiæ, quod adhuc erat exiguum, decennium ibi et paulo amplius moratus. Ibi quoque inaudita miracula sunt edita a castissima Dei Genitrix. Duplex enim perhibetur ratio nominis templi sanctæ 552 Anastasiæ: una, quod ibi resurrexit vera religio-nis doctrina; altera a miraculo ibi edito. Fertur enim quamdam mulierem de sublimi lapsam exspirasse et Christianorum publicis precibus in vitam revocatam. Id oratorium eum eo tempore esset parvum, postea temporis pius imperator Marciianus ad eam molem extruxit qua nunc visitur.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(26) Alretixd initio Gratiani vox prorsus super-vacanea veritatique adversa est. Et quod de Theodosio dicitur, falsum alii historici ostendunt. Ac qui eum curavit interfici, is ab aliis, non ut a

Γρατιανὸς ὁ οὐδὲς Οὐαλεντινιανοῦ, αἰρετικὸς (26), ἔθεσιλευσε μόνος ἔτη γ', καὶ μετὰ Θεοδοσίου ἔτερα γ' ἀπὸ γὰρ τοῦ Βυζαντίου ἐπέμφθησεν πρέσβεις πρὸς Γρατιανὸν ἐν Πανονίᾳ κατερχόμενον, δοθῆναι αὐτοῖς βασιλέα, καὶ ἕδθη αὐτοῖς ὁ μέγας Θεοδόσιος ἀναγορευθεὶς βασιλεὺς, καὶ ἐκράτησεν ἔτη ι', μῆνας ε', ἡμέρας δ'. Ἐπὶ Γρατιανοῦ σεισμὸς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ γέγονεν ἐπὶ τοσοῦτον ὡς ἐπὶ πολὺ ὑποχωρήσαι τὴν θάλασσαν καὶ τὰ πλοῖα ἐπὶ ξηρᾶς ἐστάναι. Πλήθους δὲ πολλοῦ ἐπὶ τῷ παραδόξῳ θεάματι συνδεραμήκοτος, τῶν ὑδάτων ἀθρώας ἐκδραμάτων πέντε μυριάδες ἀνθρώπων κατεποντίσθησαν, καὶ τῆς Κρήτης δὲ καὶ Ἀχαΐας καὶ Βοιωτίας Ἐπειρου τε καὶ Σικελίας πλείστα μέρη ἀπολέσθαι, τῆς θαλάσσης ἀνελθούσης καὶ ἐπικλυσάσης αὐτὰ, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν δρέων ἀποβριφῆναι πλοῖα ἄχρι σταδίων ἐκατόν.

Μαξιμιανὸς δὲ τις Βρεττανὸς, δτι τὸν Θεοδόσιον διατηρεῖσαν, αὐτοῦ μηδεμιᾶς τυχόντος τιμῆς, διγίγειρε τοὺς ἐν Βρεττανίᾳ ἀντάραι Γρατιανῷ. Καὶ ἀποστέλλει: 'Ανδραγάθιον κατ' αὐτοῦ, 'Ο δὲ εἰσῆλθεν ἐν φορείῳ καταπτέγῳ, φημίζων τὴν γυναῖκα Γρατιανοῦ εἶναι ἐκ Βρεττανίας ἐπανήκουσαν, ης τῇ ἀγάπῃ Γρατιανὸς κρατηθεὶς τῷ φορείῳ προσῆλθε καὶ ἀνακαλύψας βλέπει τὸν 'Ανδραγάθιον, δς παραυτὰ διὰ στρατιωτῶν παρεσκευασμένων ὄντων ἐπὶ τούτου Γρατιανὸν διεχειρίσατο. 'Ος ἐπὶ τοσοῦτον [A. 315] εὐστόχως ἐτόξευεν ὡς λέγειν τινὰς τὰ Γρατιανοῦ βέλη φρένας ἔχειν. Μετετέθη δὲ ὑπὸ Θεοδοσίου εἰς τοὺς βασιλικοὺς τάφους.

'Αδελφὸς δὲ Γρατιανοῦ διμώνυμος τῷ πατρὶ Οὐαλεντινιανῷ, ἔτι περιών, τοὺς ἐν ἔξορίᾳ ἐπισκόπους ἀνεκαλέσατο καὶ τὰς ἰδίας ἐκκλησίας ἀπέδωκεν αὐτοῖς, ἐκδιώξας τοὺς Ἀρειανοὺς, Δαμάσου τοῦ πάπα Ρώμης αὐτῷ συμπράττοντος. Τότε καὶ δ Θεολόγος Γρηγόριος παρῆσται στικάτερον τὸν λόγον τῆς ἀληθείας ἐδίδασκεν ἐν Κωνσταντινούπολει εἰς τὸ εὐκτήριον τῆς ἀγίας Ἀναστασίας ἔτι μικρὸν τυγχάνον, δέκα χρόνους καὶ μικρὸν τι πρὸς ἐκεῖσε πεποιηκώς. Ἐνθα καὶ παράδοξα γίνεται θαύματα ἐξ ἐμφανειας τῆς παναγράπτου Δεσποίνης ἡμῶν τῆς Θεοτόκου. Δισσῶς γὰρ λέγεται ἡ ἐπωνυμία τοῦ τῆς Ἀγίας Ἀναστασίας ναῦδι 'Αναστασίας μὲν διὰ τὸ τὸν τῆς ὀρθοδοξίας λόγον ἐν ταύτῃ ἀναστῆναι, 'Αναστασία δὲ διὰ τὸ συμβάν εἰς αὐτὴν θαυματούργημα: λέγεται γὰρ γυναικά τινα ἄνωθεν πεσοῦσαν ἀποθανεῖν, γενομένης δὲ κοινῆς εὐχῆς ὅπο τῶν ὀρθοδόξων ταύτην ἀναστῆναι: μικροῦ δὲ δινος τότε τοῦ εὐκτηρίου, ὕστερον ἐπὶ τοῦ δσιου Μαρκιανοῦ ἀνοικοδομηθῆναι καθὼς δρᾶται.

nostro Maximianus, sed Maximus nominatur. Et sic etiam Noster habet anno Theodosii septimo, XYL.

Θεοδόσιος μάντοι βασιλεὺς; τῷ γένει μὲν Ἱησοῦ τῶν Ἐσπερίων, εὐγενῆς δὲ τις καὶ θαυμάσιος περὶ τοὺς πολέμους. Οὗτος εὐθὺς τοὺς ἐν Θράκῃ Βαρβάρους κατὰ κράτος ἐνίκησεν, εὐσεβῆς ὁν καὶ ὀρθόδοξος. Οὗτος δὴ τὸν μὲν ἀναδρομήν τοῦ σώματος σύμμετρος, ἀμεμπτος ἀπὸ ποδῶν ἔως κεφαλῆς, ὑπέρυθρος τῷ προσώπῳ, ξανθὸν ἔχων τὴν τρίχα, τὴν ρίνην λεπτήν καὶ ἐπίγυρπον, χαρλεῖς τὴν δυμιλίαν, τὸν τρόπον δὲ χαριέστατος, ἔχων γυναικεῖς δυνατεῖς Ιλλαχίλλαν, ἐξ δὴ ἕσχεν Ἀρκάδιον καὶ Ὄνωριον· ἡ τελευτησάστης Γάλλαν ἀδελφήν Γρατιτινοῦ ἔγημεν. Ἐν Θεσσαλονίκῃ δὲ ὧν, νόσῳ περιπεόων, βαπτίζεται: ὑπὸ Ἀσχολίου τεῦ ἐπισκόπου. Καὶ νόμον ὑπὲρ τῶν ὀρθοδόξων τοῦ δμόσιου ἔγραψεν, δὲν ἐν Κωνσταντινούπολει ἀπέστειλεν. Ἐλλῶν δὲ καὶ αὐτὸς ἐν Κωνσταντινούπολει Δημοφίλῳ ἐδήλωσεν τὴν ἀποστῆναι τῆς Ἀρείου πλάνης τὴν ἐκκλησίαν ἔξειθεν. Ὁ δὲ τὸ πλῆθος τῶν Ἀρειανῶν συνάζει: ἔξω τῆς πόλεως ἐκκλησίαζεν, ἔχων καὶ Λούκιον τὸν Ἀλεξανδρεῖας ἐπισκόπον Ἀρειανὸν σὺν αὐτῷ. Καὶ οὕτω λοιπὸν ὁ θεῖος Γρηγόριος, μεθ' ὧν αὐτὸς τὸν ὀρθόδοξον πίστιν ἐφώτισε, τὰς ἐκκλησίας πάτας παρέλαβε, τεσταράκοντα ἔτη καὶ μικρὸν τι πρὸς κατασχόντιναν αὐτὰς τῶν Ἀρειανῶν.

Τῷ εἰς ἔτει Θεοδόσιου ἐν Ἀντιοχείᾳ ἔτεκε γυνὴ ἐν ταυτῷ παιδίᾳ τέσσαρα ἀρρένων· ἐπέζησε δὲ μῆνας δύο, καὶ ἀπέθανεν ἐν ἐν τὰ τέσσαρα.

[P. 316] Τῷ δὲ ἔτει τὸ μεγάλη καὶ σίκουμενική ἀγία δευτέρα σύνοδος τῶν ἑκατὸν πεντήκοντα ὀρθοδόξων ἐπισκόπων ἐν Κωνσταντινούπολει συνηθοροσθῇ πρὸς βεβαίωσιν τῶν ἐν Νικαίᾳ δογματισθέντων καὶ κατὰ Μικεδονίου τοῦ Πνευματομάχου ὑπῆρχον δὲ Τιμόθεος Ἀλεξανδρεῖας, Μελέτιος Ἀντιοχείας, Κύριλλος Ἱερουσαλύμων, καὶ Γρηγόριος ὁ Θεόλογος. Ἀναθεματίζεται δὲ Μακεδόνιος κατὰ τοῦ ἀγίου Ηλεύματος βλασφημῶν, καὶ σὺν αὐτῷ Σαΐδελλος καὶ Ἀπολινάριος, ἐτὶ δὲ Ἀρείος καὶ Εὐσέβιος ὁ Νικομηδεῖας Βόζωΐς τε καὶ Ἀκάκιος, Θέογνης καὶ Εὐφρόνιος καὶ οἱ λοιποὶ αἱρετικοί, Ἀπέχει δὲ τὴν δευτέρα σύνοδον ἀπὸ τῆς πρώτης ἔτη ξ'. Γρηγόρῳ δὲ τῷ Θεολόγῳ τὴν ἐπισκοπήν Κωνσταντινούπολεως ἡ σύνοδος ἐκύρωσεν ὡς πολλὰ καρόντι καὶ τὴν λάβης τῶν αἱρετῶν τὴν ἐκκλησίαν ἐλευθερώσαντι. Τινὰς δὲ τῶν ἐξ Διγύπτου μαθών δι μακαριώτατος τῷ πράγματι φθονήσαντας, τὸν συντακτήριον ἐπιδειχάμενος λόγον (27) ἐκουσίως τοῦ θρόνου τῆς βασιλείδος ὑπεχώρησε, δύο χρόνους μόνον ταύτης ἐπισκοπήσας. Νεκτάριον δὲ βασιλεὺς καὶ τὴν σύνοδος προχειρίζοντας, ἀδέπτιστον ἔως τότε τυγχάνοντα. Ηροσέθηκε δὲ τῷ συμβόλῳ καὶ νῆν θεολογίαν τοῦ Ηλεύματος. Ἐξέθετο

A Theodosius imperator natione fuit Hispanus, nobilis et bello admirandus, pius et verò religiosus professor. Is statim Barbaros in Thracia magno prælio superavit. Statura fuit mediocri, a calce ac verticem usque inculpata: subrufus faciem, fulvo capillo, naso tenui et incurvo, gratiosus in colloquio, moribus venustissimus. Uxorem habuit Placillam, quam eum Arcadio et Honorio patrem fecit. Ea mortua Gallam duxit, Gratiani sororem. Thessalonicas degens cum in morbum incidisset, baptizatus est ab Ascholio episcopo. Legemque tulit pro orthodoxis de Filio Patris consubstantiali, eamque Cpolim misit. Ipse quoque eo cum venisset, Demophilum aut ab errore Arii desistere aut mox Ecclesia decidere jussit. Demophilus multitudine Arianorum conducta conciones extra urbem habuit: eratque eum eo Lucius, Alexandriæ episcopus Arianus. Ita demum beatus Gregorius, et quos ille 533 verò Iudei doctrina illuminaverat, omnia tempora repererunt, ab Arianis paulo amplius quadraginta annis occupata.

B Quinto anno imperii Theodosiani quædam mulier Antiochiæ uno partu quatuor masculos edidit: supervixit menses duos. Infans unus post alium obiit.

C Sexto anno magnum secundum sacrum ecumenicum concilium Cpolicelebratum est a 150 orthodoxis episcopis, ad confirmanda Nicæa synodi decreta ac contra Macedonium Spiritus sancti impugnare. Præfuerunt Timotheus Alexandriae, Meletius Antiochiæ, Cyrillus Hierosolymorum episcopi, et Gregorius Theologus. Damnati sunt Macedonius, impie in Spiritum sanctum contumeliosus, cumque eo Sabellius, Apolinarius, Arius, Eusebius Nicomediæ episcopus, Euzonius, Acacius, Theognis Euphonius et reliqui hæretici. Secunda synodus a prima absuit annis sexaginta. Ea Gregorio Theologo episcopatum Copolitanum decrevit ut qui multos labores pertulisset, Ecclesiamque hæreticorum labe expurgasset. Sed cum is videret quosdam Egyptios rei invidia correptos, pronuntiata de constituenda concordia oratione, ultro se solio regiæ urbis abdicavit, cum biennium episcopatum ejus gessisset. Ejus in locum imperator et concilium Nectarium deligunt, nondum baptizatum. In concilium symbolo adjecit doctrinam de Spiritu sancto; 534 et canones edidit, in quibus sedi Copolitanæ post solium Romanum primus locus assignatur. Tum

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(27) Orationem titulum hunc præferentem componentis episcoporum dissidiis a Gregorio Theologo pronuntiatam cum Xylandro plerique autumant, quam Billius *Observ. sacr. 1, 22* ἀποτακτήριον potius censet, qua nimurūm alios valere quis jubet. Ejus conjectura Damasceni maxime, sive auctoris opusculi *Quod mortui viventium beneficis juventur*, verbis fulcitur, quibus damnati a justis separati θρηνεῖν τὸ συντακτήριον, in ultima digressu lamentari, et de futuro in æternum dissidio conqueri, perhi-

D bentur. Scribit quoque auctor inferius p. 255 συντακτήριον ἐκκλησίαν, pro eo quod est discessum votis conceptis Deo commendare. Lexicon anonymous: Συντακτήριοι λόγοι: δι ἐν ἐξόδοις ἐπὶ τῶν ἀρχότων ἀποχαιρετισμοί, οἵος καὶ ὁ τοῦ μεγάλου Πατρὸς Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου συντακτήριος. Auctor Bardam Michaelis avunculum mari se commissarium referit συντακτήριον ἐπιπλάνωσαι, ante discessum videlicet nuncupatis votis iter Deo commendasse. GOAR.

etiam caput Joannis Baptiste et corpus Pauli Cop-

essoris Cpolin adiecta sunt.

κεφαλή, τοῦ Προδράμου ἐν Κιυνταντινούπολει: ἔχοη, καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἄγιου Παύλου τῷ Όμοδογητῷ.

Anno 7 Theodosius Augustus Honoriūm, sūmū ex Placilla filium, consulem creavit, seque ad hel-

lum tyranno Maximo faciendum paravit.

Anno 8 Emissante Palestine pago iñfans natus est ab umbilico sursum dissectus in duo pectora quoque capita, et utraque pars sensu erat praedita. Edente altera aut hibente, altera abstinebat; una dormiente, altera vigilabat; aliquando inter se colludebant, flabant simul, alteram percutiebant. Vixerunt annos duos, et altera mortua, quaestudo post altera decessit.

Sextum annum (a) imperante Theodosio Magno, secundum sacrum ecumenicum concilium Cpoli actum est a 150 Patribus, Damaso tunc Romam papam. Praesuerunt Timotheus Alexandrius, Meletius Antiochius, Cyrillos Hierosolymae episcopi, et Gregorius theologos. Res gesta contra Macedoniaum, quā fuerat episcopus Cpolitanus, auctus seperstitem. Is et Arii errorem sequebatur, et Spiritum sanctum negabat esse verum Deum, sed creaturam esse judicabat. Post exiguum tempus δεῦ Gregorius animadversus quosdam Aegyptios dignitati suā invidere, oratione de constituenta Ecclesia edita episcopatu se abdicavit, et ad suum in Cappadociam prædium rediit, ubi aliquantulum quiete refectus tumilibusque variis subductus, ac regum dīparum contemplationi majori otio deditus, senex vitæque satur decessit. Vir fuit spiritu omnisque cognitionis et contemplationis plenus. Ceterum sanctum concilium damnavit Macedoniaum, cumque eo Sabellium Afrum, qui unam tantum Trinitatis personam asserebat; et Apolinariū Landicensem, qui Verbum in hominē mentis vacuo habitus tradebat, ac loco mentis aperte Verbum suisse. Pronuntiavit autem conciliū Spīritū sanctum esse Deum vivissimum, eisdem cunctis patre esse unitum ac eum Filii; addidicentes symbolum de Spīritu sancto hæc verba: Dominum, vivissimum, etc.

Eo tempore magnus ille Amphiliophilus ab imperatore contendit ut omnibus urbibus Arianos ejiceret. Sed cum rex id negaret ut cuius credidissent illa petitio videbatur, tacuit tunc vir sapientissimus. Monstrato post autem cum in regiam venisset, imperatorem, uti par erat, honorifice salutans, filium patri regio habitu astantem in honoratum præteriit. Imperator id oblivione factum credere, hortarique Amphiliophilum ut filio quoque qui regi debetur salutandi honorem exhiberet. Amphiliophilus dicere privatam ei salutationem satis esse. Cum indignaretur δε imperator et filio illatenus contumeliam ad se spectare diceret. Amphiliophilus alta voce: Viden, inquit, imperator, tu non ferre ignoriniā filio tuo factam? proinde Deum quoque

(a) Hæc jam modo dixerat (col. 601 B).

Δὲ καὶ κανόνας ἐν οἷς τῷ θρόνῳ Κωνσταντινουπόλεως τὰ πρεσβεῖα Ῥώμης ἀπένειμε. Τότε καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ Προδράμου τῷ Όμοδογητῷ.

Τῷ ζῆται τούτῳ θεοδόσιος δὲ θύγαυστος Ὁγώριου σίδην αὐτοῦ τὸν ἐκ Πλατείλλης μπροστὸν ἀνέδειξε καὶ πολεμεῖ τῷ τυράννῳ Μεξίμῳ ηύτρεψισε.

Τῷ η̄ ἔτει ἐν Παλαιστίῃ, ἐν χώμῃ Ἐμμαοῦ λεγομένῃ, παδίον ἐγεννήθη τέλειον ἀπὸ δύμφαλου καὶ ἄνω διηργμένον, δὲ εἶχε δύο στήθη, δύο κεφαλαὶ, καὶ ἔκατον ταξιδιώσεις εἶχε. Τὸ ἐν θύμιος καὶ ἔπινε, τὸ δὲ ἑτερον οὐχί: τὸ ἐν ἐκάθευδρος, καὶ τὸ ἑτερον ἐγρηγόρει. "Εστι δὲ οὗτος καὶ συνέπαιζον πρὸς ἄλλα, καὶ ἔκλαιον ἀμφότερα, καὶ ἔτυπτον ἄλλα, Ἐζήσας δὲ ἐτῇ δύο, καὶ τὸ μὲν ἐν ἀπέβαντος, τὸ δὲ ἑτερον μετὰ τοσαρχικῆς ἡμέρας ἐτελεύτησεν.

Β Τῷ ζῆται τῇ βασιλείᾳ τοῦ μεγάλου θεοδοσίου γέγονεν ἡ ἐν Κιυνταντινούπολει ἀγίας καὶ οἰκουμενικῆς δευτέρας σύνοδος τῶν ρυμανίων Ιατέρων, ἐπὶ Δαμάσου πάτερος Ῥώμης, ἡς ἡγοῦντος Τιμόθεος ἀλλα, ξερόρειας, Μελέτιος Ἀντιοχείας, Κύριλλος Ἱεροσολύμων καὶ Γρηγόριος ὁ θεολόγος, κατὰ Μακεδονίου γεγονότος ἐπιστάτου Κωνσταντινούπολεως, ἡς ἔτι περιών ὀστάτως τῷ Ἀρείῳ ἐβλασφήμει. Ομοίως δὲ καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον μὴ εἶναι θεὸν φλεγθιόν, [P, 317] ἀλλὰ κτίσμα καὶ αὐτὸν ὑπελάμβανεν. Ἡλίγον δὲ κακοῦ παρωχηκότος μαθών ὁ θεῖος Γρηγόριος τινας τῶν ἐξ Αἰγύπτου τῷ λόγῳ αὐτοῦ φθονησαντας, τὸν συντακτήριον ἐπιδεξάμενος λόγος τῆς ἐπιστοπικῆς διοικήσεως ὑπανεχώρησε. Καὶ πρὸς τὸ ἐν Καπαδοκίᾳ κτήμα αὐτοῦ ἀπελθών, μικρόν τι θυσιάσας ἐν κύρῳ καὶ τῷ πολλῶν θρημήσας θρησιῶν καὶ ἐν μείζονι γενόμενος θεωρίᾳ τὸν βίον παλλάξτη, πρεσβύτης καὶ πλήρης ἡμερῶν, τῶν τοῦ Πνεύματος ἀπάστες γνώσεως καὶ θεωρίας ἐμπλεως. Η δὲ ἀγίας σύνοδος Μακεδόνιον ἀγαθεματίζει, φὺν αὐτῷ καὶ Σαβέλλιον τὸν Λίβων ἐν πρόσωπον ἐπὶ τῆς ἀγίας Τριάδος δοξάζοντα, ἐτι οὐδὲ καὶ Ἀπολινάριόν τὸν Αἰοδίκειαν λέγοντα τὸν ἐνανθρωπίσαντα Δόγον ἀγίον ἀγίονταν εἶναι, ἀντὶ δὲ νορᾶς τὸν λόγον ἀρκεῖν τῇ Φυζῇ. Εξήρυξε δὲ τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον εἶναι ζωοποιὸν καὶ ὁμούσιον τῷ Ιητῷ καὶ τῷ Γερμ., προτείχεικα εἰς τὸ ἅγιον σύμβολον περὶ τοῦ ἄγιου Πνεύματος τὸ Κύριν, τὸ ζωοποιόν καὶ τὰ ἔξι.

Τότε δὲ μάγις Ἀμφιλόχιος ἐδύσσωπει τὸν βασιλέα ἐξελαῦναι τοὺς Ἀρειαγόνες ἐκ πασῶν τῶν πολέων. Ο δὲ ἀπιγεστέραν ὑπόδαδιν τὴν αἴτησιν οὐχ ὑπέχουσε. Καὶ τότε μὲν δὲ σαρωτας Ἀμφιλόχιος ἐσιγγεῖται μετ' οὐ πολὺ δὲ ἐντὸς τῶν βασιλέων γενόμενος τὸν μὲν βασιλέα ἡρακλεῖστον ὥστε εἰκάς, τὸν δὲ υἱὸν αὐτῷ ἐστῶτα βασιλικῶς ἀγέραστον κατέλιπε. Καὶ δὲ βασιλεὺς νομίσας ἐπιλησθῆναι τὸν Ἀμφιλόχιον, ἀσπάσασθαι καὶ τὸν υἱὸν βασιλικῶς προσέταξεν. Ο δὲ ἀποχρῆν ἔρη τὴν παρ' αὐτοῦ προσενεγκείσαν αὐτῷ Ιδιμικῶς τιμήν. Ον δὲ βασιλεὺς χριστεῖσαν οἰκείαν ἔλεγεν εἶναι τὴν τοῦ υἱοῦ ἀτιμίαν. Καὶ οὐ Ἀμφιλόχιος ἐξεβόσεν: Ὁρζε, ὡς βασιλεὺς, πῶς οὐ φέρεις τὴν τοῦ υἱοῦ ἀτιμίαν; Ιλεστασον οὖν καὶ τὴν θεὸν τοὺς τὸν Υἱὸν αὐτοῦ βλασφημοῦντας

βρειλύττεσθαι τε καὶ ἀποστρέψεσθαι. Τοῦτο ἀκούσας ὁ βασιλεὺς καὶ σφόδρα θυμάττας νόμου θγραφεν εὐθὺς τὰς τῶν αἰρετικῶν συνάξεις κωλύσοντα. Τούτωρ τῷ ἀγαθῷ φθονήσας ὁ μισόκλος δαιμών ὑμὸν τι καὶ ἀπάνθρωπον παρεσκενάσε γενέσθαι. Ἀπὸ γὰρ Κωνσταντίνου πόδεων ποιούμενος ἐν Θεσσαλονίκῃ κατὰ πάροδον γέγονε, τῶν δὲ στρατιωτῶν αὐτοῦ ταρχάντων τὴν πόλιν διὰ μιτάτη (28), ἐσταύσαν οἱ Θεσσαλονικεῖς, καὶ τὸν μὲν βασιλέα ὕδρισαν, τινάς δὲ τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ διάθροδλησαν. Ὁ βασιλεὺς δὲ τούτα μαθὼν καὶ τὴν ρύμην τοῦ θυμοῦ μὴ ἐνεγκῶν τῷ ἐπάρχῳ τῆς πόλεως ἔκεινης τὴν φῆφον τῆς τιμωρίας ἐπέτρεψεν· ὃς τὴν τιμωτὴν ἔξουσιαν εἰληφὼς οἷς δὴ αὐτόνομος τύραννος ἄδικα διῆρη κατὰ πάντων ἐγέμυσε, καὶ τοὺς ἀθίσους μετὰ τῶν διεπύθνουν κατέκτεινε γιλιέδας ἐπτά, ὃς δὲ τινες, πεντεκαὶ δεκα. [P. 318] Ταῦτην τὴν συμφορὰν ὁ μέγας Ἀμβρόσιος ἀκηκοώς, Μεδιολάνων ἐπίσκοπος· πόδις δὲ τῆς Ἰταλίας εὗται· εἰς δὲ ἀφικομένου τοῦ βασιλέως καὶ συνήθιας εἰς τὸν ναὸν βουληθέντος εἰσελθεῖν ἔξιθεν τῶν προσόδων συναντήσας ὁ ἄγιος ἐκάλυσε τὴν εἵσοδον, λέγων αὐτῷ μετὰ παρέργασις· Οὐκ οἴδας, ὡς ἔστικε, βασιλεῦ, τῆς εἰργασμένης παρανομίας τὸ μῆγθος· οὐδὲ γὰρ ἐξ σε τῆς βασιλείας ἦσας ἡ δυνατεῖα τὴν ἔμπειρην ἐπιγνῶντι· δὸς γὰρ τῆς ἀλογοργίας ἀπατήμενος ἀγνοεῖς τοῦ καλυπτομένου σώματος τὴν δεσμένειαν. Ἄλλ' οὐθί, μὲν οὐθετὸς ὁν καὶ ῥευστὸς, τειωτέρον σοι ὑπάρχει καὶ τὸ τῆς δυναστείας κράτος· μακρὸν δὲ ὑστερὸν λόγον ἀποδώσεις τῷ Βαστλεῖ τῶν βασιλεύντων. Πολοὶ οὖν δρομελοίς δύει τὸν τοῦ κοινοῦ Λεσπότου ναὸν; ποίησις δὲ ποστ τὸ δάπεδον ἔκεινο πατήσεις τὸ ἄγιον; Ήλας δὲ τὰς γειτρὰς ἔκτενες ἐποσταζούσας ἔτι τῶν ἀδίκων φόνων τὸ αἷμα; Ήλας δὲ καὶ τοιαύταις ὑποδέξῃ χερσὶ τὸ διγραντὸν τοῦ Δεσπότου σῶμα; Πῶς δὲ καὶ τῷ σόδαμα προσσύτεις τὸ τίμιον αἷμα, τοσοῦτον διὰ τὸν τοῦ θυμοῦ λόγου ἐνχέντι παράνομον αἷμα; Λοιπὸν θπαθί, καὶ μὴ πειρῶ τοῖς δευτέροις τὴν πρώτην αὔξενην παρανομίαν, καὶ δέχου τὸν δεσμὸν, φ Θόδες ἀνιώθεν γίνεται σύμψυχος. Τούτοις οὖν εἴτε ὁ βασιλεὺς τοῖς λόγοις ἐπανῆλην εἴτε τὰ ἐκεῖτε βασίνεια, στένων καὶ δακρύων. Μηνῶν δὲ δεκατόντων δικτύων, καὶ τὸν βασιλέα, μὴ ἐξελθόντος ἀλλὰ σφοδρῶς μετριούντος, κατέλαβεν ἡ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἱησοῦ Χριστοῦ γενέθλιος ἡστή. Καὶ θεατήμενος Ρουφίνος ὁ μάγος τροφοῦς δὲ οὐδὲ τὴν συνήθη προέλευσιν βούλεται· ποιῆσαι δὲ βασιλεὺς, λέγει αὐτῷ· Εἰ κελεύεις,

XYLANDRI ET

(28) Δι' αἰτίας τινάς est apud Zonarum. Noster habet διὰ μιτάτη quod quid sibi velit non assequor. Historia hinc est præter cæteros apud Theodoreum Hist. eccles. v. 17, apud Sozomenum vii. 24, Nicephorum xii. 40. Sed μιτάτη nullibi quadrant. Nisi certamen circense mitaton dixerit, a metis quibus id includeretur. XYL. — Ad metam hic alius jacet Xylander, nescius decertationes aurigarum currus ad metam agitantium in Circensibus ludis vocari μιτάτη, easdemque Thessalonicensium seditioni ausam præbuisse, de qua Sozomenus vii, 25: Ην τῆς ἀμαρτίας πρόφεσις τοιάδε· Βωτερίου τότε τοῦ ἡγουμένου τῶν Ἰλλυριῶν στρατιωτῶν ἤνθε-

A credere debes aversari et odisse eos qui Filio ejus impie obtrectant. Hoc audito imperator valde miratus statim legem fert, qua conventus hæreticorum prohibentur. Huic bono diabolus, omnis boni osor, invidens sævi atque inhumani facinoris auctor fuit. Nam cum imperator Cpoli Romam proficisciens ei itinere Thessalonicam divertisset, militesque urbem quibusdam rebus conturbassent, Thessalonicenses seditione facta imperatorem injuriis affecerunt et quosdam ejus præfectos lapidibus obruerunt. Imperator re inaudita, ira impetum non sustinens, præfecto urbis ejus facinus id vindicandum commisit. Is tantum potentiam adeptus, ut erat legibus solitus tyrannus, injustos gladios contra cives strinxit, insontesque una cum sanguinis trucidavit, millia hominum 7 vel (ut alii tradunt) 15. Hanc cladem cum perceperisset clarus ille Ambrosius, Mediolani (urbs ea est Italiam) episcopus, imperatori, cum is Mediolanum venisset ac de more templum inire vellet, ante vestibulum obviam se dedit introituque prohibuit, libere dicens: Ignoras, ut appareat, imperator, perpetrati flagiti gravitatem; neque te fortassis imperii potestas sinit peccatum agnoscere. Nam a purpura deceptus corporis ea velati imbecillitatem nescis. Sic 557 habe: quoniam modum corpus tuum fluxum est alique caducum, tale etiam esse tui imperii robur, ac te paulo post factorem tuorum Regi regum rationem redditurum. Quibus vero oculis intusberis communis Domini templum? quibus pedibus sacrum illud solum calcabis? quomodo manus intendes etiamnum injustarum istarum cædium sanguinem stillantes? quomodo talibus manibus excipes inviolatum Dominij corpus? quomodo venerandum sanguinem ori tuo admovabis, cuius sermone ab ira furore profecto tantum sanguinis per nefas sudisti? Proinde abi hinc, neque conare priori flagitio novum addere, vel vinculum patere, quod Deus superna comprobat. His verbis credens imperator in regiam ejus urbis recessit, gemens atque plorans. Mensibus inde puto elapsis, et rege in publicum non prodeunte, sed penitentia sese afflictante, ferias natalitiam Domini appetierunt. Ibi Rusticus magister, videns ne de more quidem proditurum, ita assatur: Si vis, domine, accurram ad episcopum, eique perguadebo ut te vinculo solvat. Novi, inquit imperator, Ambrosii præciasam justitiam. Tandem Rusticum multa locutum de re, ac pollicitum se solutionem impe-

GOARI NOTÆ.

χος τὸν οἰνοχόον αἰτχώς ίδων, ἐπειρασε, καὶ ειλλοφθεὶς ἀφρουρῷ ξύν. Ἐπιστήμου δὲ ἵπποδρομίας ἐπιτελεῖσθαι μελλούσης, ὡς ἀναγκαῖη εἰς τὴν ἀγωγίαν ὁ Θεσσαλονικίου δῆμος ἐγγίτει ἀφίεσθαι· οὓς δὲ οὐκ ξύνει, εἰς γχλεπίν κατέτετη στάσι. Fatoe tamen a metationib, quibus inter proficiscendum castra morarentur, τὰ μιτάτη deduci. Legatur Pancirolus in Notitiam imperii c. LXY; et auctor ipse in Adriano voce hac iterum utens nonnisi secundo sensu usurpat. Theophanes etiam scribit populum ad seditionem motum διὰ τὰ μιτάτη τοῦ στρατοῦ, propter castrorum metationes. GOAR.

traturum, dimisit; ac non multo post ipse lactatus spe subsecutus hominem est. Ambrosius simul atque Rusinum conspexit: *Æmularis*, ait, canum impudentiam, Rusine, qui tam scelestæ **558** cœdis socius ac suasor fusti. Et quidem ego denuo imperatorum foribus templi prohibebo. Hæc auditæ celeriter Rusinus imperatori nuntiavit. Imperator media jam via confessa nuntium accipiens, Adibo, inquit, meritasne perferam contumelias. Ut in templum venit, ab episcopo majorem in modum flagitavit ut se vinculis solveret, Ambrosius vero tyrannicum esse hunc adventum et imperatorem contra Deum furere dixit. Sed Theodosius gravi mœstitia ac dolore cordis compunctus, respondere non se sacriss canonibus ferociter repugnandi causa adesse, sed liberationem vinculorum efflagitandi. Interrogatus ab episcopo quam post tantum facinus resipiscentiam demonstrasset, quibusve remediis sanatu difficultia ista vulnera procurasset, Tuum est, inquit, medicamenta docere atque temperare, meum imperata facere. Ibi demum Ambrosius ait: Quoniam in judicando iram es secutus, legem nunc pone quæ ira decreta rescindat, ut sententiæ capitales et de publicatione bonorum prescriptæ suspendantur per triginta dies, dum recta ratione examinatae dijudicentur. Cum legem eam statim dictaret Theodosius et sua manu subscriptam confirmaret, Ambrosius vinculo eum solvit passusque est in templum intrare. Theodosius ingressus pronus in pavimentum procubuit, altaque voce clamat: Anima mea solo affixa est: vivifica me, Domine, secundum verbum tuum⁴. Manibus quoque crines capitis evellit, faciem feriit, terram lacrymis humectavit, **559** usque ad horam oblationis Deum deprecans. Tunc surgens et ad cancelllos progressus cum intrare vellet, ab Ambrosio est prohibitus, ita monente: Scias, imperator, interiora solis sacerdotibus adire fas esse: a reliquis quibusvis ea adiri aut tangi religio est. Exi igitur, et inter alios asta. Purpura enim non pontifices facit, sed imperatores. Hoc quoque æquo animo tulit Theodosius; docuitque se non superbia adductum intrare voluisse, sed quia hunc morem Cpoli didicisset, egitque hujus quoque correctionis nomine gratias Ambrosio. Tanta et imperator et episcopus virtute illustres fuerunt. Quin etiam Cpolin reversus, solemni sacrificio cum in sacra mensa munus suum obtulisset, statim exivit sacrario. Et cum a Nectario, qui tum patriarcha erat, causam facti rogaretur: Vix tandem, inquit, discrimen imperatoris et sacerdotis didici. Unicum enim Ambrosium novi, qui episcopi nomen merito suo gerat: tantum utilitatis confert objurgatio, ab homine virtute insigni profecta.

μαθεῖν τὴν αἰτίαν, Μόγις, ἔφη, βασιλέως καὶ Ἱερέως διαφορὰν ἐδιδάχθην. Ἀμβρόσιον γάρ οἶδα μόνον ἀξίως ἐπίσκοπον καλούμενον. Τοσοῦτον δινῆσιν ἔλεγχος περὶ ἀνδρὸς ἀρετῆς λόγιποντος προσφερόμενος.

⁴ Psal. cxviii, 25.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(29) *Juxta cancellos populum a sacris penetralibus arcentes, de quibus Allatius de templis, et nos quoque nonnulla circa Euchologium observavimus. GOAR.*

A δέσποτα, δραμοῦμαι καὶ τὸν ἀρχιερέα πείσω λῦσαί σε τοῦ δεσμοῦ. Οὐ δέ, Οἶδα ἐγώ, φησὶ, τὴν Ἀμβρόσιου ἀκρίτειαν. Ἐπεὶ δὲ πλείσι λόγοις χρησάμενος δὲ Ῥουφίνος πείθειν ὑπέσχετο, ἀπελθεῖν ἐκτίλευσε. Τῇ ἐλπίδι δὲ βουκοληθεὶς ἡκολούθησε καὶ αὐτὸς μετ' ὅλιγον. Αὐτίκα τοίνυν ἰδών τὸν Ῥουφίνον Ἀμβρόσιος ἔφη. Τὴν κυνῶν ἀναίδειαν, ὡς Ῥουφίνε, ζηλοῖς, τὸσαύτης μιαιφονίας γενόμενος μέτοχός τε καὶ σύμβουλος. Ἄλλ' ἐγώ καὶ πάλιν αὐτὸν κωλύσω τῶν Ἱερῶν ἐπιβήναι προθύρων. Ταῦτα ἀκούσας Ῥουφίνος ἐδίλλωσε τῷ βασιλεῖ ταχέως. Οὐ δὲ βασιλεὺς κατὰ μέσην τοῦτο μαθών. Ἀπέλθω, φησὶ, καὶ τὰς δικαίας δέξομαι παροινίας. Βίτα παραγενόμενος εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐδυτώπει τὸν ἀρχιερέα λυθῆναι τοῦ δεσμοῦ. Καὶ δὲ μὲν τυρκωικὴν ἀπεκάλει τὴν παρουσίαν, καὶ κατὰ Θεοῦ μεμηνέναι· δὲ μετὰ σκυθρωπότητος καὶ πολλῆς κατανύξεως, Οὐ θρησυνόμενος, ἔφη, κατὰ τῶν ἀγίων κανόνων, ἀλλὰ λῦσαί με τῶν δεσμῶν ἀξιώσων ἐλγλυθα. Καὶ ποίαν, [P. 319] φησὶ, μετάνοιαν ἔδειξε μετὰ πυρανοίαν τοσαύτην; ή ποίοις φαρμάκοις ἀξίως ἐθεράπευσας τὰ δυσλατα τραύματα; Καὶ οὐ βασιλεύς· Σὸν ἔργον ἔστι τὸ δεῖξαι μὲν καὶ κεράσαι τὰ φάρμακα, ἐμὸν δὲ τὸ δέξασθαι. Τότε λοιπὸν Ἀμβρόσιος λέγει· Ἐπειδὴ τῷ θυμῷ τὸ δικάζειν ἐπιτρέπεις, γράψον νόμον τοῦ θυμοῦ τὰς ψήφους ἀργάς ποιοῦντα, καὶ ἡμέρας λ' αἱ φονικαὶ τε καὶ δημευτικαὶ μεντεσαν γνώσεις ἐν γράμμασι, τὴν τοῦ ὄρθου λογισμοῦ ἐκδελδύμεναι κρίσιν. Οὐν αὐθὺς τοῦ βασιλέως κελεύσαντος γραφῆναι καὶ διὰ τῆς οἰκείας χειρὸς βεβαιώσαντος, διέλυσε τὸν δεσμὸν Ἀμβρόσιος καὶ εἰσελθεῖν αὐτὸν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐπέτρεψεν. Οὐ δὲ εἰσελθών, πρηγῆς ἐπ' ἐδάφους πεσὼν, ἐδόσα μετὰ κραυγῆς· Ἐκολλήθη τῷ ἐδάφει ἡ ψυχὴ μου. Ζῆσόν με κατὰ τὸν λόγον σου, Κύριε. Καὶ ταῖς χερσὶ τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς ἔτιλλε, τὰς ὄψεις ἔτυπτε, καὶ τὴν γῆν τοῖς δάκρυσιν ἔβρεχε, καὶ τὸν θεόν ἐδυσώπει ἀλλαγὴ τῆς ὥρας τῆς μεταλλψεως. Τότε δὲ διανατάς καὶ πλησιόν τῶν κιγκλίδων (29) ἐλθὼν βουλδύμενος εἰσελθεῖν, ἐκωλύθη παρὰ τοῦ Ἀμβρόσιου, δηλώσαντος αὐτῷ· Ισθι, ὡς βασιλεὺς, ὡς μόνοι, τοῖς Ἱερεῖς ποιεῖν εἴωθεν. Οὐ δὲ καὶ τοῦτο δειάμενος ἀσμένως ἀντεδῆλωσεν, ὡς Οὐκ αὐθαδείρη χρώμενος τοῦτο πεποίηκα, ἀλλ' ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸ ἔθος εἶναι τοῦτο μεμάθηκα. Χάριν δέ σοι δηφέλω καὶ τῆσδε τῆς ἱατρείας. Τοσαύτη δὴ καὶ τηλικαύτη διέλαμπον ἀρετῆς δὲ τοῦ ἀρχιερέως καὶ οὐ βασιλεύς. Ἐπανελθὼν δὲ δὲ βασιλεὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ ἀρτῆς γενομένης, καὶ ἐν τῇ Ἱερῷ τραπέζῃ τὰ δώρα προσενεγκών εὐθὺς ἐκελγλυθεν. Νεκταρίου δὲ τοῦ τηνικαῦτα πατριάρχου δεδηλωκτὸς

D

μαθεῖν τὴν αἰτίαν, Μόγις, ἔφη, βασιλέως καὶ Ἱερέως διαφορὰν ἐδιδάχθην. Ἀμβρόσιον γάρ οἶδα μόνον ἀξίως ἐπίσκοπον καλούμενον. Τοσοῦτον δινῆσιν ἔλεγχος περὶ ἀνδρὸς ἀρετῆς λόγιποντος προσφερόμενος.

Εἶχε δὲ καὶ ἄλλην ἀφορμὴν δὲ βασιλεὺς ὡφελεῖς· ή γάρ τούτου σύζυγος, ή Πλακίλλας ὄνομα, τῶν θείων αὐτὸν συνεχῶς ἀνεμίμνησκε νόμων. Οὐ γάρ ἐπῆρεν αὐτὴν τῆς βασιλείας ή δυναστείας, ἀλλὰ τῆς εὐεργεσίας τὸ μέγεθος μεῖζον τὸ περὶ τὸν εὐεργέτην εἰργάζετο φιλτρον. Τῶν γάρ λελαβημένων (30) ἀδελφῶν καὶ τῶν ἄλλων τὸ σῶμα πεπηρωμένων παντοδιπήν ἐποιείτο φροντίδα, αὐτούργῳ; αὐτὴν γινομένη καὶ δι' ἑαυτῆς δρέγουσα κύλικας καὶ τροφὰς παρατίθεται. Τοὺς γάρ ξενῶντας τῶν Ἐκκλησιῶν περινοστοῦσα [P. 320] τοὺς κλινοπετεῖς δι' ἑαυτῆς ἐθερπάπεισται· καὶ δισ οἰκετῶν καὶ θεραπεινῶν ἔργα νενόμισται, αὐτὴν ἐκεπλήρου. Καὶ τῷ διδόντι γάρ δὲ καὶ βασιλεῖ συνεχῶς ἐπελέγεται· Αἴσιος, ὡς ἀνερ, προσήκει λογίζεσθαι τίς μὲν ἡσθια, τίς δὲ γέγονας νῦν. Κυβέρνησον οὖν τὴν βασιλείαν ταῦτην ἐννόμιας, καὶ οὕτω θεραπεύσεις τὸν δεδωκότα. Ταῦτην τὴν θαυματούσαν καὶ ὄντως ἀξιεπαίνουν βασιλισσαν συνέβη πρὸ τοῦ ἀνδρὸς ἀποβιῶνται. Μετά τινα δὲ χρόνον ὑπὸ τῶν συνεχῶν πολέμων βιαζόμενος δὲ βασιλεὺς εἰσφοράν τινας ἔγενη ταῖς πόλεσιν ἐπιτέθεικεν. Ή δὲ Ἀντιόχου πόλις τὸ καινὸν τέλος οὐκ ἔγεγκεν· δρῶν γάρ ὁ δῆμος τοὺς εἰσπραττεμένους τιμωρουμένους ἀρχὴν ἀταξίας ἐλάμισαν, καὶ τὴν χαλκῆν εἰκόνα τῆς πανευφῆμου Ηλακίλλης κατήγερκε τε παῖς πολὺ τῆς πόλεως ἔσυρε. Ταῦτα πυθόμενος ὁ βασιλεὺς καὶ λίγην χαλεπήνας τά τε τῆς πόλεως ἀφείλετο προνόμια καὶ τῇ γειτνιαζούσῃ πόλει τὴν ἡγεμονίαν δέδωκεν ἐξιλοτύπει γάρ ή Λαοδικεια τὴν Ἀντιόχειαν ἀναθεν. Μετά δὲ ταῦτα καὶ ἐμπρήσειν ἥπειλει καὶ εἰς κώμην τὸ ἄστον καταπενθύσαται. Οἱ δέ γε ἀρχοντες καὶ τινας ἀνείλον, παρ' αὐτῷ συλλαβόντες τὸ τολμημα, πρὶν γνῶναι τὸν βασιλέα τὴν τραχυφδίαν. Ταῦτα δὲ πάντα δὲ βασιλεὺς προσέταπτε μὲν, οὐκ ἐγίνετο δὲ, τοῦ νόμου κωλύοντος ὃν Ἀμβρόσιος δέ μέγας τεθῆναι περήνεσεν. Ἐπειδὴ δὲ ἀφίκοντο οἱ τὰς ἀπειλὰς ἐκείνας κομίζοντες, ἐν δέει μὲν ἡσαν ἀπαντες τὰς ἀπειλὰς πεφρικότες, καὶ φυγῇ τὴν σωτηρίαν ἐπορίσαντο, οἱ δὲ ἐν τοῖς ὅρεσιν οἰκοῦντες τῆς ἀρετῆς ἀσκηταὶ (πολλοὶ δὲ ἡσαν οὗτοι καὶ ἀριστοὶ) πολλὰς τὰς παραινέσεις καὶ παρακλήσεις τοῖς ἐκ τοῦ βασιλέως ἀποσταλεῖσι προσήγεγκαν. Ἀλλὰ καὶ Μακεδόνιος δὲ θείστατος, οὐδὲν μὲν τῶν κατὰ τὸν βίον ἐπιστάμενος, καὶ τῶν θεών δὲ λογίων πάμπαν ἀπειρός ὡν, ἐν δὲ ταῖς τῶν δρῶν κορυφαῖς διειτώμενος καὶ νύκτα καὶ ἡμέραν τοῦ θεοῦ δεδμένος, οὐ τοῦ βασιλέως τὴν δργὴν καταπλαγεῖς οὔτε τῶν σταλέντων τὴν ἔξουσίαν, ἐν μέσῳ τῷ ἀστείᾳ γενύμενος, τῆς χλαμύδος θατέρου τῶν ἀποσταλέντων λαβόμενος ἀποβῆναι τοῦ ἵππου κελεύει. Οἱ δὲ μηκόν γερόντιον ἰδόντες, εὔτελῇ ράκια περιβεβλημένον, πρῶτα μὲν ἐγκαλέπτην, ἐπειδὴ δὲ τινες τὴν τοῦ ἀνδρὸς ἐδέλωσαν ἀρετὴν, ἀπέβησαν τε τῶν ἵππων καὶ τῶν ἐκείνου γονάτιων ἐπιλαβόμενοι συγγνώμην ἐξήτουν. Οἱ δὲ τῆς θείας σορῆλας ἐμφορηθεῖς τοιούσδε

A Habebat porro imperator aliam etiam opportunitatem: uxor enim Placilla assidue divinarum eum admonebat legum. Non ea ob imperii majestatem animo efferebatur, sed beneficii magnitudo faciebat ut tanto impensius benefactorem diligenteret. Christianos fratres qui morbis tractati 560 aut membris mutilati fuerant, ipsa omni studio curabat, calices eis suis manibus porrigena et cibos apponens. Hospitales etiam Ecclesiarum domos invisens decumbentibus ministrabat, eaque obibat munera quae servorum aut ancillarum habentur. Inculcabit identidem haec marito suo: Semper te, mi vir, reputare convenient quis fueris et quid factus sis. Guberna ergo imperium hoc legitime: sic honorabis eum qui dedit. Hanc omni admiratione et laude dignam imperatricem contigit ante maritum ex vi vis excedere. Aliquando post Theodosius continentibus bellis coactus est novum civitatibus tributum imperare. Antiochiae cives eam exactiōnē non tulerunt; cumque supplicio afficerentur qui dependere recusasset, tumultu excitato aetream laudissimā Placillā statuam dejecerunt et magnam per urbis partem raptaverunt. Hoc auditō faciūre imperator gravissima exarsit indignatione, et Antiochiam privilegiis suis spoliavit, principatumque Laodiceas vicinā jampridem emulā assignavit. Præter haec incendium quoque urbi, et se eam in pagum mutaturum minatus est. Præfecti etiam quosdam in ipso deprehensos facinore interfecerant, priusquam tragedia imperatori exponeretur. Ceterum haec omnia imperator mandavit quidem, non tamen perfecit, lege impeditus quam monitu Ambrosii tulerat. Ut Antiochiam venerunt istarum minarum denuntiatores, sane earum metu universos 561 magnus terror invasit, et fuga salutem quæsiverunt. At monachi qui in montibus virtutem exercebant, qui iis locis erant et plurimi et optimi, missos ab imperatore multis verbis deprecari sunt. Quo tempore etiam divinissimus Macedonius, nullius earum quæ ad vitam hanc degendam faciunt artium gnarus, atque sacrarum etiam prorsus imperitus litterarum, solitus in verticibus montium degere ac Deum noctes diesque deprecari, nihil iram imperatoris metuens aut ejus legatorum potentiam, in medium urbem se contulit, alterumque eorum chlamyde apprehensum equo descendere D jussit. Legati homuncionem senem insipientes, pannis vilibus obsitum, principio indignari: mox a quibusdam de virtute hominis certiores facti ab equis descenderunt, genuaque ejus tangentes veniam rogarunt. At Macedonium divina impletus sapientia, ita eos est assatus: Dicite, amici, meis haec verbis imperatori: Non imperator tantum es, sed etiam homo: non itaque imperium modo, sed naturam quoque reputa. Quippe homo cum sis, in

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(30) Potes etiam vertere leprosos: nam λαβην aliquoties pro lepra κατ' ξενιγήν dicunt hi scriptores. Exemplum habes de lepra Constantini Magni. XYL.

ejusdem naturae participes imperium tenet. Jam A hominum natura ad imaginem et similitudinem Dei effecta est. Noli igitur tam crudeliter et immanniter imaginem Dei neci destinare: Opifcem enim irritabis ejus imaginem vastando. Considera etiam te aeream imaginis causa iratum haec agere. Neque vero cuiquam sanas mentis homini ignotum est quantum inanimae huic praestet animata; 502 viva et ratione praedita imago. Ad haec id quoque cuncto animo reputat, quod nobis facile est loco unicas illius multas fabricari imagines, imperator vero ne pilum quidem ullius occisorum potest ulli modo efficere. Haec verba praeclarri illi virti ad imperatorem detulerunt, flammamque irae iis restinxerunt. Nam imperator loco minarum istarum purgationem scripsit iraque causam manifestavit; Non, inquiens, me delinquentis, id est tanta contumelia debuit post mortem afflci mulier omni laude dignissima: in me potius debuit ira indignantium debacchari. Ad didit etiam graviter se molesteque ferre quosdam a praefectis occisos esse. Haec ego commemoravi, tum quia celeberrimi istius monachi libertas mihi silentio non videbatur juste posse praeferiri, tum ut ostenderem utilitatem legis ejus quas magno Ambrosio auctore latet fuit.

B θηριον μαθην. 'Εγώ δὲ ταῦτα διεξῆλθον, καὶ τοῦ πανευφήμου μονάχοντος τὴν πορρόταν οὐχ ἡγούμενος δικαιὸν παραδοῦναι λέθη, καὶ τὸν νόμον ἔκεινον ὄντησιφρον δεικνὺς ὃν δέ μήτες Ἀμβρόσιος γραψῆναι περήνεσθεν.

Theodosio imperante etiam venerandum caput Joannis, Christi Precursoris ac Baptistæ, Constantinopolin allatum est, inventum quondam apud quosdam monachos Macedonianos, qui Hierosolymis profecti in Cilicia degebant. Inde a Valente, cum esset ea de re a Mardonio eunucio admonitus, Constantinopolin jussum vehi, cum ad pagum cui Cosilai nomen est pervenisset vehiculum, porro progreedi noluerunt mulæ, quantumvis flagellis 503 urgerentur. Atque ita tum eo in pago caput repositum fuit, cum Deus tanto dono Valentem indignum judicaret. Theodosio autem hoc pietatis primum largitus est, ut id Constantinopolin afferret inque fano Joannis Baptiste deponebat.

Theodosius, Eugenio tyranno victo, cum adversa valetudine premeretur, imperium inter filios Arcadium et Honorium divisit, ita ut major Constantopolitanum imperium, alter Europæ sceptra gereret. Utrumque ad veram pietatem exhortatus est, monens ea et pacem servari et bella confici et hostes fundi et tropæa statui et victoriam parari. His et similibus prospectis cum filios successuros sibi instituisse, vivendi illam fecit, æterna et omnibus admiranda gloria post se relicta.

In victoritatis nomismatis litteræ C. O. N. V. O.

A πρὸς αὐτοὺς ἐχρήστο λόγοις: Εἰπάσσει, ω φίλοι ἄνδρες, τῷ βασιλεῖ: Οὐδὲ βασιλεὺς εἰ μόνον ἀλλὰ καὶ ἄνθρωπος· μή τοιν μόνην ὅρα τὴν βασιλείαν, ἀλλὰ καὶ τὴν φύσιν λογίζου. Ἀνθρωπος γάρ ὁν διμοφύων βιοτεύεις. Κατ' εἰκόνα δὲ θείαν καὶ δμοιωσιν ἡ τῶν ἀνθρώπων [P. 321] διδημιούργηται φύσις. Μή τοιν ὡμᾶς οὕτως καὶ ἀπήνως τοῦ Θεοῦ τὴν εἰκόνα κατασραγῆναι κελεύσῃς: παροξύνης γάρ τὸν Δημιουργὸν, τὴν ἑκενού κολακῶν εἰκόνα. Σκόπησον γάρ ὡς καὶ σὺ χαλκῆς ἔνεκα δυσχεραίνων εἰκόνος τάῦτα ποιεῖς. (Οσον δὲ τῆς ἀψύχου διαφέρει ἡ ἔμψυχός τε καὶ ζῶσα καὶ λογικὴ, δῆλον ἀπατεῖς τοὺς νοῦν ἔχουσι. Πρὸς δὲ τούτοις λογίσασθε κάκεινο, ὡς ἡμῖν μὲν ὅρδιον ἀντὶ τῆς μιᾶς εἰκόνος πολλὰς δημιουργῆσαι χαλκᾶς, αὐτῷ δὲ πάμπτεν ἀδύνατον μίαν γοῦν τῶν ἀναιρεθέντων δημιουργῆσαι τρίγε. Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ θαυμάσιοι ἄνδρες ἔκεινοι διεπόρθημενά τὲ εἰρημένα τῷ βασιλεῖ καὶ τὴν τοῦ Θυμοῦ κατέσθεσαν φλόγα· καὶ ἀντὶ τῶν ἀπειλῶν ἔκεινων ἀπολογίαν ἔγραψε, καὶ τῆς ὀργῆς τὴν αἴτιαν ἐδόλωσεν. Οὐκ ἔδει γάρ, φρονί, ἐμοῦ πλημμελῆσαντες, γυναῖκα πάσῃσι εὐφημίᾳς ἀξιωτάτην τοσαύτην μετὰ τὴν τελευτὴν δέξασθαι παροινίαν, κατ' ἐμοῦ δὲ ἐλέγον τὸν Θυμὸν τοὺς ἀγανακτοῦντας ὄπλοισι. Ηροστάτεις δὲ ὡς ἀλένει καὶ ἀνιστάται τινας δπὸ τῶν ἀργόντων δικαιοδοσίαν παραδοῦναι λέθη, καὶ τὸν νόμον ἔκεινον ὄντησιφρον δεικνὺς ὃν δέ μήτες Ἀμβρόσιος γραψῆναι περήνεσθεν.

C 'Επὶ τούτου τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου καὶ ἡ τιμὴ κεφαλὴ τοῦ τιμίου Προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου ἥκθη ἐν Καναστανιουπόλει, εὑρεθεῖσα μὲν πρότερον παρά τισι μοναχοῖς τῆς Μακεδονίου αἰχέσσως, οἵτινες ἐξ Ἱεροσολύμων εἰς Κιλικίαν ἀλιθόντες διέτριβον. Μαρδονίου δὲ τοῦ εὐνούχου τοῦτο μαθόντος καὶ μηνύσαντος Οὐάλεντι, μέτεκομιζετο ἐκ προστάξεως αὐτοῦ ἐν Καναστανιουπόλει. 'Μες δὲ κατέλαβεν ἐν κώμῃ Κοσιλαοῦ, οὐκέτι μετῆλθε τὸ σῆμα τὸν τόπον, καὶ περ πολλὰς τῶν ἡμιόνων μαστιγουμένων. Τότε μὲν οὖν ἀπετέθη ἡ ἀγία κεφαλὴ ἐν τῇ προρήθεισῃ κώμῃ. Στίνοντος τοῦ Θεοῦ μὴ, τοιωτέσσυ διέβησαν τὸν Θύλαλεντα. Θεοδόσιον δὲ τῆς εὐσεβείας ἀμειδόμενος ὁ Θεὸς μεταγαγεῖν αὐτὴν τῷ βασιλεῖ συνεχώρησεν, οὗν καὶ ἐν τῷ τοῦ Προδρόμου ἀπέθετο ναῷ.

D Metà δὲ τὴν κατάλυσιν τοῦ τυράννου Εὐγενίου ἀρρωτήσας ὁ βασιλεὺς τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ Ἀρκαδίῳ καὶ Ὄνωρίῳ τὴν βασιλείαν διένειμε, καὶ τῷ μὲν πρεσβυτέρῳ τὴν οἰκείαν ἐδωκεν ἡγεμονίαν, τῷ νεωτέρῳ δὲ τῆς Εὐρώπης τὰ σκῆπτρα. Εἰγειν δὲ τὴν εἰς θίδον εὐσέβειαν ἀμφοτέρους παρήνεσε. Διὰ ταῦτα γάρ, ζφη, καὶ ἡ εἰρήνη φυλάττεται, καὶ πόλεμοὶ καταλύονται, καὶ πολέμιοι τρέπονται, καὶ τρόπαια ἀναστενται, καὶ νίκην βραβεύεται. Ταῦτα καὶ τὰ τοιεῦτα τοῖς παισὶν αὐτοῦ καὶ διαδόχοις παρεινέσσες τὸν βίον ἀπέλιπνεν, ἀείμνυστον κλέος καὶ ἀξιόγαστου τοῖς πάσι κατεύπων.

[P. 322] "Οτι τὰ ἐν τοῖς νικαρίοις τοῦ νομίσμα-

τος; (31) ὃποις μεν τὸ Πατρίσιον τὸ Ρωμαϊκὸν γράμματα δηλοῦσθαι: Αἱ ἀρχαὶ τοῦ Καθεδρᾶς τὸ Οὐδούς, τὸ Νότος τοῦ Βασιλείου, τούτοις, οἵ πολεῖς πάνται τῇ ἡμετέρᾳ πειθαρχεῖσθαι συνήστησαν.

"Οτις δὲ εἰς τὰ Πιττάκια (32) κίων στῆλην ἔχει λέποντος (33) τοῦ τῆς Βηρίνης ἀνδρός.

"Οτις ἐν τῷ στρατηγίῳ (34) ἐστίν δὲ τρίποντος Ἐκκλησίας καὶ δικέας Κωνσταντίνου ἐφιππος, τέραν σταυρού.

"Οτις τῆς χαλκῆς τὸν λασπρὸν δόμουν Αἰθέριος ἕδρυσεν δικέανουργὸς καὶ σοφὸς Ἀναστάτιος βουλευτὴρός.

"Οτις ἐπάνω τῆς τοῦ μιλίου (35) ἀψίδος (36) ἴστενται στῆλαι δύο, τοῦ τε μεγάλου Κωνσταντίνου καὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, μέσον ἔχουσαι σταυρὸν, διπισθεν δὲ Τρικάνδης ἐφιππος, ἔχων σύνεγγυς τὸν Αἴλιον Ἀδριανὸν ἵπποτην.

"Οτις ἐν τοῖς Λεύσου ήσαν οἰκηματα παρποικίλα καὶ ἔνοδοχειά τινα, δύο δὲ φιλόξενος (37) ἔχοργοι γει τὸ ὕδωρ, ἐνθα δέ σχη τὸν κλῆσιν (38) ἴστεντο δὲ καὶ τὸ ἄγαλμα τῆς Αἰνιδίσσης Ἀθηνᾶς τετράπηχο ἐκ λίθου συμπράγδου, ἔργον Σκύλλιδος καὶ Διπονού τοῦ ἄγαλματουργῶν, διπερ ποτὲ δῶρον ἐπεμψε Σίσωστρος Αἰγύπτου τύραννος Κλεοβούλῳ τῷ Αἰνιδίῳ τυράννῳ. Καὶ ἡ Κνιδία Ἀφροδίτῃ ἐκ λίθου λευκῆς, γυμνῆς, μόνην τὴν αἰδῶ τῇ χειρὶ περιστέλλουσα, ἔργον τοῦ Κνιδίου Ηρακλείτου. Καὶ ἡ Σαμία Ἡρα, ἔργον Λυσίππου καὶ Βουάλου τοῦ Χίου. Καὶ Ἐρώς τόξον ἔχων, πτερωτὸς, Μυνόδοθεν ἀφικόμενος. Καὶ δὲ Φειδίου ἐλεφάντινος Ζεὺς, δὲ Περικλῆς ἀνέθηκεν εἰς νεών Ολυμπίαν. Καὶ τὸ τὸν Χρόνον μιμούμενον ἄγαλμα, ἔργον Λυσίππου, διπισθεν μὲν φαλακρὸν ἐμπροσθεν δὲ κομῶν. Καὶ μονοκέρωτες καὶ τίγριδες καὶ γῦπες καὶ καμηλοπαρδάλεις ταυρελέφας τε καὶ Κένταυροι καὶ Ήλίες.

"Οτις ἐν τῇ πρὸς ἀνατολὴν ἀψίδι τοῦ φόρου δικέας ἕδρυται: Κωνσταντίνος μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, μέσον ἔχοντες σταυρόν.

"Οτις ἐν τῷ φόρῳ δικέας πορφυροῦς κίων παρ' αὐτοῦ ἡδράσται, καὶ ἡ στήλη αὐτοῦ ἐστιν, ἐν δὲ γεγραμμένοι εἰσὶ στίχοι τετσαρες:

Σὺ, Χριστὲ κόσμου κοίρανος καὶ Δεσπότης.
Σοὶ νῦν προστῆνει τῷν δούλην πόλιν
Καὶ σκῆπτρα τάδε καὶ τὸ τῆς Βώμης κράτος.
Φύλακτε ταύτην σῶζε τ' ἐκ πάσης βλάβης.

"Τίποκενται δὲ τῷ κίνηι καὶ οἱ διάδεκτα κόρφινοι; (39)

XYLANDRI ET GOARI NOTE.

(31) De nummis victoriatis Theodosii divinavi. **D**icitur aliquid rectius preferet, a me laudabitur. Et de ornamentis urbis dolui euriostius omnia persecutus, aliis intentus quam hisce parergis. **XYL.** — Aversa numismatum facies sunt vixāris, aliis emblemata dicuntur. Eorum de quibus hic sermo, figuram aucto exprimit. Ante particulam διτι subintellige scriptum in ms. margine στιχωσατ, quod se nusquam exscripturum semel promisit Xylander. **GOAR.**

(32) Locus urbis Regiæ. **GOAR.**

(33) Leonis Magni, qui Marciandus successit. **GOAR.**

(34) Multa hic urbis loca statuis et vetustis monumentis ornata confuse percenset. Unus eorum στρατηγίου, quo se prætoriani milites recipiebant. **GOAR.**

(35) Ad aedem S. Sophiæ est μίλιον, aureum mi-

A hoc designant: civitates Omnes Nostræ Venetianæ, τὰ καθειτάτες τὸ Ο δυνατό, τὸ Ν νότος τοῦ Βασιλείου, τούτοις, οἵ πολεῖς πάνται τῇ ἡμετέρᾳ πειθαρχεῖσθαι συνήστησαν.

In Pittaciis columna statuam habet Leonis qui fuit Verina maritus.

In prætorio est tripos Ilæcalæ ac Constantinus magnus eques, crucem gestans.

Æreæ splendidam aedem Ätherius faber posuit et sapiens Anastasius senator.

B 564 Supra miliarii fornici dūm sunt statuæ, magni Constantini et matris ejus, et in harum medio crux. A tergo earum Trajanus eques, et iuxta hunc Älius Adrianus eques.

In Lausi erant domunculae variæ et quædam hospitum receptacula, ubi hospitalis illa aquam suggerebat, unde habebat nomen. Stabat etiam simulacrum Minervæ Lindiæ ex lapide smaragdo, altum ouibitos quatuor, opus Scyllidis et Dipioni statuariorum; quod olim donum misit Sesostris Ägyptiorum tyrannus Cleobulo Lindi tyranno. Et Cuidia Venus ex albo lapide, nuda, pudenda manu tegens, opus Praxitelis Cnidii. Et Samia Juno, opus Lysippi et Bupali Chii. Et Cupido alatus, areum tenens, Myndo allatus. Et Phidias eburneus Jupiler, quem Pérciles in templo Olympico dedicarat. Et Occasionis simulacrum occipitio calvo, sincipite crinito. Monocerotes et tigrides, et vultures, et camelopardi, taurelephantus, centauri, Panes.

C

In fornice fori ad ortum solis spectante magni Constantini est statua, aliaque matris ejus et in medio earum crux.

In foro porphyretica columna ab illo est posita, statuaque ipsius est, cui sunt quatuor versus inscripti:

565 *Tibi, Christe mundi Domine, rectorque optime,
Urbem hanc tibi quæ servat modo subdidisti,
Et sceptra Romanaq[ue] omnem potentiam.
Hæc tu malis defende semper ac omnibus.*

D liare, a quo, sicut et Romano, ab Cpol. incipiebant numerari miliaria. Leutclavius in *Pandectis. GOAR.*

(36) Ad fidiciam arcuatam, sive arcum marmorum principis olim triumphatis memoriorum dicatum, κατιδα vocat Goar.

(37) Videtur loqui de Placilla Augiusta, Theodosii uxore. **XYL.** — In ædicula forsitan ad Lausi plateam sita ubi ad manum in tarsis poculis cuiilibet siti presso transouenti propinatur aqua, quodd humanitatis opus religiosissime observant Turcae, iis in urbibus ad quas magis conferta plebecula confluit. **GOAR.**

(38) Fortassis rectius interpreteris, ubi contiria celebrabat. **XYL.**

(39) Christi panes multiplicantis miraculo illustres. Septem etiam sportas pari portento quon-

nali parte fori curia est, quam Leo Verinæ mari-
tus incendit. Ibi porta est Dianæ Ephesinæ, mu-
nus Trajani. In ea sunt expressæ causæ belli Scy-
thici, Gigantum pugna, fulmina Jovis; Neptunus
tridentem gestans, Apollo arcu instructus. Infra
Gigantes draconum in modum irruentes, manibus
glebas in sublime jactantes, torvum tuentes. Ad
fori porro plateam stant duæ statuæ. Una versus
occasum Lindiæ Minervæ, casside armata et mon-
stro Gorgoneo, circa collum anguis complicatis.
Sic enim imaginem ejus prisci referebant. Ortui
opposita altera, Amphitrite est, cancri fortices
habens super temporibus: Rhodo adducta fuit.
πρὸς δὲ τὴν ἀντολὴν ἡ Ἀμφιτρίη, χιλίας ἔχουσα κερκίνου ἐπὶ τῶν κροτάφων. "Πλὴν δὲ καὶ αὐτὴ ἀπό
Ῥόδου.

Constantinus posuit magnam crucem.

Quatuor pedibus suffultum opus, quod contentionem ventorum vocant, Theodosius Magnus erexit, pyramidis formam depingens et scilicet animalibus exornans, germinibus, fructibus atque malis punicis. Stant et nudi Amores, invicem sibi blande arridentes et infra transeuntibus 566 illudentes. Rursum alii adolescentes subsidentes æreis tubis ventos influant; et imago cerea in sublimi volans acutos flatus ventorum denotat.

Tauri statuam posuit Magnus Theodosius, suas contra Scythas continentem pugnas et de iis statua tropæa. Habet intus viam sursum ferentem. Eques porro in bivio positus ipse est Magnus Theodosius dextram versus urbem intendens, ac monstrans inscripta statuæ tropæa.

Bos æreus Pergamo fuit allatus. Caminus fuit, in qua ustus est Antipas sanctus martyr.

Amastriana autem dicuntur sive a quadam paupere qui Amastri oriundus in urbem paupertatis causa venit, ibique mortuus est, sive ab infamia loci ejus maxima, quod ibi malefici et homicidio supplicio afficiuntur, turpissimam denominationem accepit propter Paphlagonum sceleratam vitam. Fuit aliquando ibi maximum templum Solis et Luna, in quo versus septentrionem ordine statuæ stabant; in medio autem sinus erat conchæ similis rotundæ, super quem Sol in albo curru, tum Luna nymphæ in morem coronata bigis vehebatur. Byzantis ista erant opera, Phidalis mariti. Inferne autem ad ædis fundamenta sedebat quidam scepteriger in solio, populumque jubebat magistratui parere. 567 Ibidem ad terram Jovis erat simulacrum ex albo lapide, quod videbatur in lecto sedere, opus Phidiæ.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

dam deservientes ibidem repositas narravit auctor anno Constantini xxii et xxiv, ubi expressius columnam eamdem depingit. **GOAR.**

(40) Οἵμαι τὸν ἐν τοῖς ἀρτοπωλεῖοις, ascripsit librarius margini. **XYL.**

(41) Senarii sunt in Græco, sed quales omnino

A Πρὸς δὲ τὰ βόρεια τοῦ φόρου ἔστι τὸ σενατον, διπερ
ἐκκύθη ὑπὸ Λέοντος τοῦ τῆς Βηρίνης, ἐν ὧ πύλη ἔστι
τῆς Ἐφεσίας Ἀρτέμιδος, Τραῖχνον δῶρημα, τῆς Σκυ-
θῶν μάχης ἔχουσα τὰς αἰτίας τὴν τῶν Γιγάντων μά-
χην καὶ τοὺς κεραυνοὺς τοῦ Διὸς καὶ τὸν Ήσειδῶνα
οὖν τῇ τριάλῃ καὶ τὸν Ἀπόλλωνα τόξον ἐσκευασμέ-
νον, κάτω δὲ τοὺς γίγαντας ὡς δράκοντας ἐπερχομέ-
νους, χερσὶ βώλους βίπτοντας εἰς ὄψιος καὶ βλοσφρὸν
εἰσορῶντας. Ἰστανται δὲ πρὸς τὴν τοῦ φόρου πλα-
τεῖαν ἀγάλματα δύο, πρὸς μὲν δύσιν τὸ τῆς Λινδίας
Ἀθηνᾶς, κράνος ἔχον καὶ τὸ Γοργόνειον τέρας καὶ
δύοις περὶ τὸν [P. 323] τράχηλον ἐμπεπλεγμένους
(οὕτως γὰρ τὰ εἰδῶλον αὐτῆς οἱ παλαιοὶ ἴστοροι),
πρὸς δὲ τὴν ἀντολὴν ἡ Ἀμφιτρίη, χιλίας ἔχουσα κερκίνου ἐπὶ τῶν κροτάφων. "Πλὴν δὲ καὶ αὐτὴ ἀπό
Ῥόδου.

B "Οτι δὲ Κωνσταντίνος ἐστησε τὸν μέγαν σταυ-
ρὸν (40).

"Οτι τὸ τετοασκελὲς τέχνασμα, δὲ δῆριν λέγουσιν
ἀνέμων, ἔχειρεν ὁ μέγας Θεοδόσιος, πυραμίδος σχῆμα
ζωγραφοῦν καὶ ζώοις πλαστοῖς κεκοσμημένον βλα-
στοῖς τε καὶ καρποῖς καὶ βρύσαις. Γυμνοὶ τε Ἐρω-
τες ἰστανται προσγελῶντες ἀλλήλοις τήμερως καὶ τοῖς
κάτω περῶσιν ἐμπαζόντες. "Λλοι δὲ (41) ἐποκλά-
ζοντες ἐμπαλιν νέοι, σάλπιγξι χελκαῖς ἐμφυσῶντες
ἀνέμους. Χαλκοῦν δὲ βρέτας ὑψθεν πετόμενον πνοὰς
λιγείας δεικνύει τῶν ἀνέμων.

"Οτι τὸν τοῦ ταύρου κίονα ἐστι, σεν δὲ μέγας Θεοδό-
σιος, τρόπαια καὶ μάχας ἔχοντα κατὰ Σκυθῶν καὶ
βαρβάρων τοῦ αὐτοῦ. "Ἔχει δὲ οὗτος ἐνδοθεν καὶ δόδον
ἄνω φέρουσαν. Καὶ δὲ κατὰ τὸ ἄμφοδον δὲ ἐστὼς ἵπ-
ποτης αὐτὸς ἐστιν ὁ μέγας Θεοδόσιος χείρα τείγων
δεξιῶν πρὸς τὴν πόλιν, καὶ δεικνὺς τὰ ἐγγεγραμμένα
τῷ στύλῳ τρόπαια.

"Οτι δὲ χαλκοῦς βοῦς ἐκ Ηεργάμου ἥλθε, κάρινος
δὲ ἦν ἢ πέωλεκται δὲ ἄγιος μάρτυς Ἀντίπας.

"Οτι τὰ Ἀμαστριανοῦ λέγεται εἴτε ἀπό τίνος εὐτε-
λοῦς πατρίδα ἔχοντος τὴν Ἀμαστριν, ἐλθόντος τε
κατὰ πενταν ἐν τῇ πόλει κάκει τελευτήσαντος, εἴτε
ἀπὸ ἐνεργοῦς τῆς τοῦ τόπου δυσφημίας, διτὶ πᾶς κακ-
οῦργος καὶ φονεὺς αὐτόθι τινῶν δίκην, νλῆσιν ἐλα-
χεν αἰσχύλετην τῆς Παφλαγόνων ἔνεκεν βδελυρίας. "Ὕπ
δε ποτε ναὸς μέγιστος αὐτόθι Ἡλίου καὶ Σελήνης, οὐ
πρὸς ἄρχοντος κίονες στοιχτὸν εἰστήκεισαν, μέσον δὲ
κόλπος οὐα κόργης εὐγύρου, ὑπερθεν δὲ αὐτῆς Ἡλίος
ἐπὶ λευκοῦ ἄρματος, δὲ εὖ Σελήνη νυμφικῶς ἐστεμ-
μένη ἐφ' ἀρματάς ἥγετο. Βύζαντος ἔργα ταῦτα.
τοῦ Φειδαγείας ἔνευενέτου. Κάτω δὲ πρὸς θέμεθλα δό-
μου ἐκάθητό τις σκηπτοῦχος ἐπὶ θρόνου, καὶ λαοῖς
ἐκέλευσε τοῖς κρατούσιν ὑπελειπειν. Αὐτοῦ δὲ πρὸς γῆν
ἥν βρέτας Διὸς ἐκ λευκοῦ λίθου, ἔργον Φειδίου, ιζά-
νον, τῷ δοκεῖν, ἐπὶ κλίνης.

postrema atas protulit; et paulo post aliæ sequuntur
de sole et luns. Et librarius adnotavit, τοῦτο νῦν δὲ
πολὺς ἀνθρωπος ἀνεμοδοῦ καλεῖ, vulgo sua οὐτε
ανεμοδοῦ, quasi ventorum viam dicas, vocari. **X.Y.**
AN. ανεμοδούλιον?

"Οτι δ Ξηρόλοφος ἔργον ἔστιν Ἀρκαδίου, δμοιον κατὰ πάντα τῷ ταύρῳ.

"Οτι οἱ ἐλέφαντες οἱ ἐν τῇ Χρυσῇ πόρτῃ δμοιοι εἰσιν ὡν πάλαι Θεοδόσιος ἐπιβάς εἰς τὴν πόλιν εἰσῆλασεν.

'Ο αὐτὸς μέγας Θεοδόσιος ἐπειθόλησε καταλαβεῖν τὴν Ιεροσόλυμα, καὶ περιβαλλόμενος σχῆμα ἰδιωτικὸν ἤλθεν ἐν τῇ πύλῃ τῆς ἀγίας Ἀναστασίας, καὶ κρούσαντος ἥνοιξε τις ὑπηρέτῶν. Πάντων δὲ τῶν λύχνων σθενθέντων, τῷ εἰπελθεῖν τὸν βροτιλέα αἰφνίδιον πάλιν ἀντιφθησαν ὡς ἐν πανηγύρει. 'Ο δὲ θυρωρὸς ἐκπλαγεὶς ἀπῆγαγεν αὐτὸν πρὸς Ἰωάννην τὸν ἄρχιερέα. 'Ο δὲ δὲ' εὐχῆς [P. 324] ἐπέργων αὐτὸν, καὶ ἐμακρισθεὶς ὅτι, βασιλεὺς ὡν, ἐν τοιούτῳ σχῆματι παρεγένετο προσκυνῆσαι τοὺς ἀγίους τὸπους.

Οὗτος δέ μέγας Θεοδόσιος πολεμῶν τῷ τυράννῳ Εὐγενίῳ, εὐρών εὐκτήριον ἐν τῷ δρει, ἐπεσεν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους κλαίων καὶ τὸν θεὸν ἱκετεύων ἐπικουρῆσαι αὐτῷ. Καὶ μικρὸν ἀφυπάστας ἐξ ἀθυμίας δρῆ δύο τινὰς ἐφ' ἵπποις λευκοῖς καθημένους, λέγοντας αὐτῷ θυρεῖν καὶ τὸν στρατὸν διεγείρειν εἰς πόλεμον. Τῶν δὲ φανέντων δὲ μὲν ἐλέγεν ἐκατὸν Ἰωάννην, δὲ δὲ Φίλιππον τοὺς ἀποστόλους. Ταύτην δὲ τὴν δρασιν καὶ εἰς τῶν στρατιωτῶν ἴδων ἀπῆγγειλε τῷ βροτίλει. Καὶ πολέμου συγκροτηθέντος προστέρρυν δὲ στρατός τοῦ Εὐγενίου τῷ βροτίλει. Προτηγεῖτο δὲ ἐν τῷ στρατῷ τοῦ Εὐγενίου ἡ εἰκὼν τοῦ Ἡρακλέος, Θεοδόσιον δὲ ὁ τίμιος σταυρὸς. "Ετι δὲ ἔστησεν δ βασιλεὺς Θεοδόσιος καὶ τὸν κίονα τοῦ τριποδοῦ. Κτίζει δὲ καὶ πόλιν ἐν Θράκῃ, Θεοδόσιό πολιν ὄνομάσας, τὴν πρὸν λεγομένην "Απρων ἀπὸ τοῦ κτίσαντος αὐτὴν κατ' ἀρχὴν "Απρου, δς δὲ τενθερὸς Καρίου (42), δς καὶ ἀνεῖλεν αὐτὸν. "Εκτισε δὲ καὶ ἐτέρων πόλιν ἐπ' ὀνόματι τοῦ νιοῦ αὐτοῦ Ἀρκαδίοπολιν, τὸ πρὸν Βεργούλιον λεγομένην.

Εὐγενίου τυραννήσαντος ἀντιγράφει καὶ Ἀρβάγαστος ὁ ἀπὸ Γαλατίας σὺν αὐτῷ τυραννῆσαι. Ἀκούσας δὲ ἐν Ῥώμῃ δικῆρος Οὐαλεντίνιανός, δ τοῦ μεγάλου Οὐαλεντίνιανού πειτε, ἀγχόνη ἔχρηστο. Ἐσπευσε δὲ δ μέγας Θεοδόσιος εἰς ἐκδίκησιν αὐτοῦ. Ἐξιών δὲ κατὰ τὸν τυράννου Εὐγενίου οὐλὴν ἰδιᾳ ἰσχύῃ ἔθιρρησεν, Ιωάννου δέ τινος Λιγυπτίου μονχοῦ μεγαλου τὴν ράβδον ἀντὶ δόρατος, τὴν ἐπωμόδα δὲ ἀντὶ κράνους διπλούμενος, κατὰ κράτες τὸν ἀλιτήριον χειροῦται ζῶντα καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ ἀνεῖλε. Μετὰ δὲ τὴν νίκην τούτου εἰσελθόντεν ἐν Ῥώμῃ, πλεῖστον τῇ πόλει ἔχρηστο, καὶ τὰ ἐν τοῖς μαγκιπείοις (43) τῶν καταπιπτόντων ζώων ἄχρι γήρως τοῖς μύλωσι συγκλειμένων καὶ ἀλιγθειν κατεπειγομένων περιείλε, καὶ τὴν τῶν μοιχευομένων γυναικῶν ὕδριν, τὴν ἐν πορνείας διὰ κώδωνος ἐλεγχομένην, περιέκοψε.

Τῷ οὐαὶ ἔτει νικήσας Μάξιμον τὸν τύραννον ἀνεῖλε καὶ Ἀνδραγάθιον τὸν στρατηγὸν αὐτοῦ ὡς φονεύσαντα

XYLANDRI ET

A Xerolophus Arcadii opus est, tauro per omnia simile.

Elephant ad Auream portam similes sunt eorum quibus olim in urbem invectus fuit Theodosius.

Idem magnus Theodosius Hierosolyma intrare cupiens eo habitu privati hominis se contulit, venitque ad portam sanctæ Anastasias. Eam cum pulsasset, famulus quidam aperuit. Cum vero omnes lucernæ essent extinctæ, imperatoris introitu universæ accensæ subito sunt, ut in solemnitate. Janitor autem attonitus miraculo eum ad Joannem pontificem maximum adduxit. Qui eum ut agnosceret, Deum precando est consecutus, beatumque prædicavit : qui cum esset imperator, tali habitu venisset adoratum sacra loca.

Idem Theodosius bellum gerens contra Eugenium tyrannum, in monte oratorium cum invenisset, in pavimentum sese prostravit ac lacrymans Deum opem poposcit. Inde cum præ animi ægritudine paululum obdormivisset, vidi in somnis duos quosdam albis equis insidentes, a quibus jubeatur bono esse animo et exercitum ad pugnam excitare. Eorum alter se Joannem, alter Philippum apostolos nominabat. Idem cuidam militum visum apparuit, isque rem imperatori exposuit. Commissa autem pugna exercitus Eugenii ad Theodosium transiit. Anteibat 568 Eugenii exercitum imago Herculis, Theodosii veneranda crux. Constituit porro Theodosius columnam tauri. Et in Thracia urbem condidit quam a se Theodosiopolin nominavit cum ante Apron diceretur ab auctore suo Apro, socero Carini et sui generi intersectore. Aliam quoque urbem condidit, ac de filii nomine Arcadiopolim dixit, cum ante appellaretur Bergulium.

Cum Eugenius tyrannidem invasisset, Arbogastus etiam Gallus socium se ejus tyrannidi præbuit. Id cum Romæ perceperisset Valentinianus junior, Valentiniani magni filius, suspendio sese vita eduxit. Ad quem ulciscendum Theodosius expeditionem movens non est propriis viribus confisus : sed Joannis cuiusdam Ægyptii magni monachi baculum pro hasta, cucullam pro galea usurpans, Eugenium, cæso ejus comitatu, vivum in potestatem redigit. A victoria profectus Romam plurima in urbem beneficia contulit, abolevitque consuetudinem qua mancipia in loco bestiarum pereuntium in pistrina dedebantur et molere usque ad senectutem cogebantur, itemque eam qua adulterarum mulierum scortationes nolæ tinnitu publicabantur.

Undecimo anno Maximum tyrannum necavit et ejus copiarum ducem Andragathium, utpote interfecto-

GOARI NOTÆ.

(42) Imo Numeriani, qui hujus frater, Cari filius fuit, gener Apri: omnes historici. Sed et quæ sequantur ita obscura sunt, ut si rem non acu tetiberim, saltem veniam videar meritus. XYL.

(43) Suidas : ἀρτοπωλεῖον τὸ μαγκιπεῖον ἐν φοῖ ἄρτοις γίνονται. Non mancipium, sed pistoris offi-

cina, pistrinum est μαγκιπεῖον. Ex quo minus fidelēm sic restitues versionem : abolevitque consuetudinem, qua in publicum pistrinum fortuito delaysa aut casu occurrentia animalia molas agere ad senectutem usque cogebantur. GOAR.

rem Gratiani. Ut Romam venit, 569 Honorium filium suum coronatum imperio inauguraravit. Inde Constantinopolis reversus, postulante Alexandriam episcopo Theophilo, omnia falsorum numinum fana dejici et simulacra conflari ac in pauperum usus erogari curavit. Quo tempore etiam Marcellus Apameam (Syria urbs est) episcopus Graecanica templa demoliens a Graecis est necatus. Ceterum templo Serapidis Alexandriam destructo sacra litterarum nota inventa sunt crucis forma. Eas cum vidissent Graecos religionis homines, sicut Christianam amplexi sunt, dicentes hieroglyphico sensu crucem designare vitam supervenientem. Hunc Serapin alii Jovem esse perhibent, alii Nilum, ideo quod modium habet in capite et cubitum. Alii Apin quemdam aicunt hominem divitem fuisse in Aegypto, qui urgente fame Alexandrinis de suo suppeditaverit: ei defuncto fanum fuisse et statuam positam, ejusque bovem publice nutritum ac domini sui nomine affectum. Id fuisse symbolum agricolae: sed et viri ejus nomen in Gorasin, statua in Serapin mutaverunt. In templo hujus Serapidis statua fuit ingens atque terribilis, diversa ex materia constans et duabus manibus duos templi muros attingens. Intra hanc aliud fanum, simulacrum, et statua aenea, non magna. Hujus capiti infixerant ferrum, et e regione supra intacti laquearibus lapidem magnetem; itaque 570 effecerant ut statua in aere videretur suspensa, neque terram tangens neque tectum.

Inter idolum et indalma hoc interesse noveris, quod idolum nullius est rei in natura extantis signum, indalma autem alicuius similitudo atque effigies rei. Idolum est, ut verbi gratia Sphinges, Centauri, vultu canino aut capitibus bovillis praediti: ea enim nusquam sunt. Simulacra autem sunt ut solis, ut lunae, ut astrorum, ut hominum, ferarum, repellentium, et aliorum id genus.

Nota Chaldaeos ignem, ut quo omnes res consumantur, pro Deo coluisse, et omnes Graecorum Deos refutasse. Hi cum ad Canopi etiam sacerdotem pervenissent, is tali usus est astu. Situlam fictilem in statua formam apparavit, quam tenuibus foraminibus cera oppletis peatusam aqua impluavit, inductoque colore et statua capite artificiose imposito igni admovit, itaque vim ignis repellit, paulatim aqua defluxu extincti.

Anno sui imperii 15 et 16 Theodosius legem tulit, ne qua mulier ad diaconissae munus recipere tur nisi annum 60 egressa. Eodem anno moritur Placilla Theodosii uxor, pia et pauperum studiosa, quae suis manibus aegrotis atque male affecto corpore hominibus ministrabat. Hujus statuam confregerunt Antiocheni ob exactionem imperatoris, qua 571 de re Joannes Chrysostomus, eo tempore Antiochiae presbyter, mirandas edidit orationes, statuarum titulo. Tunc etiam idcirco Thes-

A Lroatianon. Έλθων δὲ εἰς Ρώμην ἔπειφεν Ὁνώριον τὸν οὐδὲν αὐτοῦ βιστιέζ, καὶ ἀνῆλθεν ἐν Κωσταντίνου πόλει. Καὶ τοῦ Ἀλεξανδρείας Θεοφίλου αἰτησχυλέου τὰ ἱερὰ πάντα τῶν Ἑλλήνων καθηρέθησαν καὶ τὰ εἰδῶλα ἐγωνεύθησαν καὶ εἰς χρεῖς πενήτων ἐδιδοθή. Τότε καὶ Μάρκελλος ὁ ἐπίσκοπος Ἀπριατίας τῆς Συρίας ναὸς Ἑλληνικὸς καταστέρεων ὑπὸ Ἑλλήνων ἀναιρεῖται. Τοῦ δὲ νυοῦ τοῦ Σαράπιδος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ λυσανδρέου λυσανδρέου ἵλιου ιερογλυφικά γράμματα εὑρέθη σταυροῦ τύπῳ ἐπίχοντα, ἀπερ οἱ ἐξ Ἑλλήνων θεασάμενοι ἐπίστευσαν, λέγοντες σημαίνειν τὸν σταυρὸν κατὰ τὴν τῶν ιερογλυφικῶν [P. 325] γράμματων ἔννοιαν ζωὴν ἐπερχομένην. Τοῦτο τὸν Σάραπιν οἱ μὲν τὸν Δία εἶναι λέγουσιν, οἱ δὲ τὸν Νεῖλον διὰ τὸ τὸ μόδιον ἔχειν ἐν τῇ κεφαλῇ καὶ τὸν πῆχυν. Οἱ δὲ Ἀπίν τινα ἀνθρώπων ἐύπορον ἐν Αἴγυπτῳ γεγονέναι, δις ἐν καιρῷ λιμοῦ ἐκ τῶν ίδίων ἐπήρεσεν Ἀλεξανδρεῖστιν, φασὶ τελευτῶντι ναὸν καὶ στήλην ἀνέστησαν καὶ βοῦς αὐτοῦ ἐτρέψετο, δις καὶ Ἀπίν ἐκάλουν διμωνύμως τὴν δεσπότην. Σύμβολον οὗτος ἦν τὸν γεωργοῦ. Μετωμασσαν δὲ τὸν ἀνθρώπων ἑκεῖνον καὶ Γόρασιν, καὶ Σάραπιν τὴν στήλην. Ἐν τῷ ναῷ γοῦν τούτου ἀγάλμα μήγα καὶ φοβερὸν οἴον ἐξ διαρρέου κατεσκευασμένον ὑλῆς ἕστετο, ὡς ἐκατέραις χερσὶν ἐκατέρων ἔχεσθαι τῶν τοίχων. Ἐνδον δὲ τούτου τοῦ μεγίστου ἀγάλματος ἀλλος ναὸς καὶ εἰδῶλον καὶ ἔθνον ἀπηώρητο χαλκοῦν, οὐ μέγα δέ. Τούτου τῇ κεφαλῇ στήλην ἐνεργεῖται, τοῖς φτειρώμασι δὲ τῆς στήλης ἄνωθεν μαγνῆτιν λίθον κατὰ κάθετον ἐνθέμενοι, μετέωρον τοῦτον τοῦ δέρος ἀφῆκαν ὅρσθαι κρεμάμενον, καὶ οὕτε γῆς, οὔτ' αὐτῆς τῆς στέγης ἐφτιπόδενον.

C Ιστέον δέ τι μὲν εἰδώλον οὐδεμίαν ὑπέστεσιν ἔχει, τὸ δέ ἴνδαλμά τινός ἐστιν διμοίωμα καὶ ἀπεικνισμάτων. Καὶ εἰδώλον μὲν Σφίγγες, Κένταυροι κυνορόσωπα καὶ βουκέφαλοι ἥγουν τὰ μὴ δρεστῶτα, διμοιώματα δὲ τῶν ὑφεστώτων εἰκάσματα, οἴον ἡλίου, σελήνης, ἀστρῶν, ἀνθρώπων, θηρίων, ἐρπετῶν καὶ τῶν τούτοις παραπλήσιων.

D Ιστέον δέ τι Χαλδαῖοι τὸ πῦρ ᾧ πάντων ἀναιρετικὸν σέβονται, καὶ πάντας τοὺς Ἑλλήνων θεοὺς κατέδραμον. Προσῆλθον δὲ καὶ τῷ Κάνωπος ἱερεῖ, καὶ αὐτὸς μηχανᾶται τι τοιστὸν. Εἰς τόπον ἀγάλματος ὑδρίαν διτριχίνην κατασκευάστε; τρήσεις ὑπέθηκε λεπτάς, δις κηρῷ φραξάμενος καὶ χρώματα: καλλίνας, παλαιοῦ ἀγάλματος ἀποτελών, κεφαλὴν καὶ ἐφαρμόσας τῷ σκευει εύρων, καὶ τῷ πυρὶ προταγαγήν τὸ λεγένεν αὐτοῦ τὴν ἴσχυν, κατὰ μικρὸν διὰ τοῦ ὑδατος ἀποσθεσθέντος.

Τῷ εἰ καὶ εἰς ἔτει αὐτοῦ Θεοδόσιος νόμον γράψει γυναικαὶ εἰς διακονίσσαν μὴ προσβάνειν, εἰ μὴ ὑπερβῆ τὰξ ἐτη. Τῷ αὐτῷ ἔτει Ηλλακίλλα ἡ γαμετὴ Θεοδόσιος ἔκομιζε, εὐτεθῆς οὖσα καὶ φιλόπτωχος, οἰκεῖαις χερσὶ λαβοῖς καὶ νοσούσιν ὑπερβεῖσσα. Ταῦτης τὸν ἀνδριάντα κατέκεκυν οἱ Ἀντιοχεῖς διὰ τὰς ἐπιτεθέντα δημόσια παρὰ τοῦ βιστιέως τέλειν αὐτούς. Τότε καὶ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, πρεσβύτερος ὃν Ἀντιοχείας λόγους περὶ τούτου θαυμαστούς ἔξεσθετο, οὓς ἀνδριάντας ἐπέγραψε. Τότε καὶ ἡ ἐν Θεσσαλο-

νικη σφαγὴ τῶν ιε' Λιλιάδων τοῦ λαοῦ ὑπὸ Θεοδοσίου γίνεται, καὶ τὰ παρὰ τοῦ ἀγίου Ἀμβροσίου ἐπισκόπου Μεδιολάνων εἰς αὐτὸν βασιλέα προχθίντα. Αἱονὶ νόμον ἐκτίθεται τοῖς καταδικαζομένοις θανάτῳ ἡ δημεύσει προθεσμίᾳν λ' ἡμερῶν εἰς διάτεκψιν διδοσθαί.

Τῷ [P. 326] δὲ αὐτῷ ἔτει τοῦ ποταμοῦ Νείλου κατὰ τὸ ἔθος μὴ ἀναβάντος ἔχαιρον οἱ Ἐλληνες, λαγοντες αἴτιον εἶναι τούτου τὸ καλυθῆναι θύειν τοῖς θεοῖς αὐτῶν. Ὁπερ μαθών δὲ εὐσεβῆς βασιλεὺς εἶπε· Μή γένοιτο ποτε ποταμὸν θυτίας χαίροντα ἐπὶ τὴν γῆν πλημμυρῆσαι. Ό δὲ θεός τοῦτο ἀποδεξάμενος εὐλόγησε τὴν ἀναβασιν τοῦ ποταμοῦ, ὥστε ἀπαντας τοὺς κατ' Αἴγυπτον φοβηθῆναι μὴ καὶ αὐτὴν τὴν Ἀλεξανδρειαν κατακλύσῃ ἡ πλημμύρα τοῦ ὕδατος.

'Ἐν Μεδιολάνῳ ὑπάρχοντος τοῦ βασιλέως Θεοδοσίου οἱ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως Ἰουδαῖοι, ἐκ προστάξεως Ὀνωράτου ἐπάρχου, συναγωγὴν ἔν τοῖς Χαλκοπράταις πολλῶν ταλάντων εἰργάζεσσι. Τῶν δὲ Χριστιανῶν δυσφημούντων κατὰ τοῦ ἐπάρχου, αὐτὸς οὐ προσέχειν ἦν γάρ Ἐλλην. Ήπειρον ὅδη ἐμβαλόντες νυκτὸς ταττήν κατέκαυσαν. Γράψει τοῦτο ὁ ἐπαρχὸς πρὸς Θεοδόσιον, ἐγκαλῶν τοῖς πολίταις δὲ ὅρίζει ζημίαν ὑποστῆναι τοὺς τοῦτο δράσαντας καὶ κτισθῆναι τὴν συναγωγὴν. Ηροσφεύγουσιν οἱ πολίται πρὸς τὸν μίγαν Ἀμβρόσιον. Ό δὲ τῆς ἑορτῆς τῶν Χριστοῦ γενεθλίων ἐνστάσης καὶ τοῦ βασιλέως εἴσοδον ποιήσασι μέλλοντος, δημηγορεῖ δέ μίγας Ἀμβρόσιος δλίγα (44) μὲν περὶ τῆς ἑορτῆς, τὰ πλεῖστα δὲ τοῦ βασιλέως καθαπτόμενος σφοδρῶς, φάσκων οὔτες ὡς ἐκ προσώπου τοῦ θεοῦ. Οὐκ ἔγω σα ποιείναντα προβάτιων ἔξοπλον τῶν λοχευομένων ἔλαθον, καὶ τοῦ λαοῦ μου ποιείνα καὶ βασιλέα κατέστησα; Οὐκ ἔγω σου τὴν κεφαλὴν αὐγμῶσαν καὶ φεύρισταν χρυσῷ στεφάνῳ κατεπλλάψας καὶ ταῖνιᾳ χρυσοπορεύρῳ ἔκστησα; Καὶ ἵνα τὶ τοὺς σφαγέας τοῦ οὐρού μοι προσκρίτους ἄγεις καὶ τὸν ἐμὸν λαὸν κατατρύχεις, ποιητατῶν τὴν κληρονομίαν μου; Καὶ δέ βασιλεύεις· Τί ποιεῖς, ἐπισκοπε; Τὴν ἑορτὴν καταλιπὼν δλήγη ἐπ' ἐμὲ τὴν δημηγορίαν ἔξηρτησας; Καὶ δέ Ἀμβρόσιος· Οὐ κατὰ σοῦ, βασιλεῦ, δλλ' ὑπὲρ σοῦ. Τὶ γάρ ἔσται Χριστιανοῖς ἄλλο δεινότερον, ἵνα καὶ Ἰουδαίων συναγωγὰς ἀπαρτίζωσι; Καὶ δέ βασιλεύεις· Καὶ δικαιῶν ἔστιν ἵνα δὲ ἐν δημηγορίᾳ ἀτάκτῳ ἐπὶ βασιλικῇ πόλει κατεργάζηται; Καὶ δέ Ἀμβρόσιος· Καὶ τοῦτο δικαιόν ἔστι, βασιλέων θεοσεβέστατε, ἵνα ἐπὶ πόλεως βασιλευόσῃς Ἰουδαῖοι βλασφήμους φύδας ἀναπέμπωσι; Μὴ τούτῳ στοιχήσῃς, βασιλέων πνάριστε· οἱ γάρ ἐκείνων εὐγάλι βλασφημίαι καὶ ὅρμεις καὶ ἀρρήγολογίαι τυγχάνουσι. Καὶ ταῦτα λέγοντος Ἀμβρόσιου ἀπῆκεν δέ βασιλεὺς τὸ ἐπιτίμιον, νόμον ἐκθέμενος μὴ ἔχειν Ἰουδαίους ἐν Βυζαντίῳ συναγωγὴν μήτε τοιμῆν δημοσίᾳ προσεύχεσθαι.

'Ἐν τούτοις δὲ ταῖς Ὀλυμπιαδῶν ἀπέσθη πανήγυρις, ἥτις κατὰ [P. 327] τετραετῆχρόνον ἐπετελεῖτο.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(44) In margine: "Οντως ἐλάλησεν ἐναντίον θαυμάτων, καὶ οὐκ ἦταν νόμον. Alludit ad Psal. cxviii.

salonicus Theodosius 15 hominum millia interfecit, et Ambrosius Mediolani episcopus ea cum imperatore egit quæ retulimus. Quibus motus imperator legem tulit quæ recognoscendæ sententiæ causa damnato mortis aut publicationis 30 dierum dilatationem concedebat.

Εο ipso anno, cum Nilus pro more non exundasset, Cræci læti hanc causam, quod diis suis sacrificare interdictum ipsis esset. Theodosius eorum sermone cognito: Absit, ait, ut fluvius sacrificii gaudens terram irriget. Deus autem id ejus responsum ita probavit ut Nilum exundare jusserit adeo ut universi Ægyptii in metum venerint, ne ipsam quoque Alexandriam eluvio ista perderet.

Dum Mediolani degit Theodosius, interim Judæi qui Cpoli vivebant, mandato Honorati præfecti, multis talentis constantem in Chalcoprato ædificant synagogam. Præfectus a Christianis ejus rei causa objurgatus, utpote Græcas religionis sectator, animum eis non advertit. Itaque ii noctu eam igne injecto cremant. Præfectus eo de facto ad imperatorem scribit, cives accusans, impetratque ut is jubeat multari cives et refici synagogam. Cives opem Ambrosii implorant. Is cum 572 natalium Christi festum tempus advenisset, rege templum ingresso, pauca quædam de ea solemnitate concionatus majorem orationis partem acriter increpando imperatorem insumpsit, ita in Dei persona eum compellans: Nonne te ego de pastore ovium, insidiantibus ereplum, populi mei pastorem ac imperatorem constitui? Nonne caput tuum squalore et pediculis deforme aurea corona redimivi ac tænia auro purpuraque insigni exornavi? Quare igitur Filii mei interfectores primas tuo judicio tenent partes? Quare populum meum et hæreditatem meam multis alteris? Ad hanc imperator: Quid agis, inquit, episcope, qui solemnitatis omissa materia totam in me dirigis orationem? Non adversum te, inquit Ambrosius, sed pro te hoc sit: quid enim gravius in Christianos potuit statui quam ut Judæorum synagogas reficiant? Tum Theodosius: Justumne ergo tibi videtur turbam hominum incompositam in regia urbe pro sua libidine agere? Respondit Ambrosius: Quid? Justumne putas esse, piissime imperator, ut in urbe quæ arx est imperii, Judæi in Deum contumeliosa carmina decantent! Ne hac via ingrediare, optime princeps. Judæorum enim vota in Deum maledicta sunt et contumeliosa atque infandæ execrations. His Ambrosii motus verbis imperator Christianis multam remisit, legemque tulit ne Judæi Byzantii synagogam habent neve in publico preces facerent.

573 Tum Olympiorum desiit festivitas. quarti cujusque anni exitu solita celebrari, instituta eo

GOARI NOTÆ.

Sed quod de inductionis sequitur etymo, est ridiculum. XYL.

tempore, quo Manasses Juda rex fuit, et usque ad imperium Theodosii perducta. Cœperuntque numerari inductiones, quarum principium in 15 annum imperii Augusti. Nomen habet indictio ab Actiaca victoria, et est Actium promontorium Nicopolis, urbis in Epiro sitæ; quod eo tempore Augustus ibi devictis Antonio et Cleopatra solus rerum summam obtinuit.

Enim vero Theodosius principio sui imperii Roma abduxerat magnum illum Arsenium, cum de ejus rerum humanarumque divinarumque peritia inaudivisset; eique suos filios Arcadium et Honorium sacris litteris instituendos commendaverat, ac Caesarum patrem constituerat. Is Arsenius Deum quadam nocte invocans vocem audivit ita præcipitem: Arseni, fuge homines, et salvus eris.

Idem Theodosius templo fictitiorum deorum, quantum occludi Constantinus magnus jussérat, omnia funditus evertit. Mediolani ex morbo decessit sexagenarius, postquam imperasset annos 16, duobus filiis relictis, quorum majorem Arcadium Orienti præfecit, Honorium, cum Placidia, Occidenti. Ac Honorius quidem Ravennæ regiam suam 574 constituit, Placidia autem Gratiani filia Romæ. Patris corpus Arcadius Cpolin detulit atque in fano apostolorum depositus. Episcopatum tenuit Nectarius, anno mundi 5888, incarnationis divinæ 394.

Arcadius Theodosii Magni filius imperavit annos 14. Is quinto imperii sui anno Rostra magna e regione prætorii extruxit. Fuit Arcadius corpore admodum deformi, niger, statura parva, id unum præclarum habens quod bene scribebat, ita ab Arsenio edocitus. Sub eo reliquæ beati Joannis Baptistæ Alexandriam transpositæ sunt. Etiam peculiarem numerum Cpoli instituit, quos Arcadianos appellavit.

Sextum Arcadio annum imperante, Chrysostomus Cpolis episcopus deligitur, cuius facundiæ etiam Libanius testimonium tulit. Interrogatus namque ab auditoribus quemnam suo loco scholæ præficeret, Joannem respondit se præpositurum ei fuisse, nisi hunc surripuisserent Christiani. Eodem anno Theodosium juniores Eudoxia Augusta Arcadio peperit, quem de sancto lavacro Joannes Chrysostomus suscepit.

Anno octavo Gainas tyranni dem contra Arcadium occupavit, multaque mala Byzantio intulit. Qui cum ultro citroque dato juramento Chalcedone ad Sanctam Euphemiam pacem icisset, eo violato in urbem ingressus, direptiones et alia mala perpetravit. Inde ad Thracias Cherronesum 575 profectus, ratibus confectis ad urbes Orientis cursum insti-

A "Ηρέστο δὲ τι τοιαύτη πανήγυρις διε Μανασσῆς τῶν Ἰουδαίων ἔβασιλευσε, καὶ ἐφυλάττετο ἕως τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου. Καὶ ἡρέστο ἀριθμεῖται αἱ ἵνδικτοι, ἀρέστοις ἀπὸ Αὐγούστου Καίσαρος ἐν ἔτει ιε' τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ. Καλεῖται δὲ ἵνδικτών, τουτόσιν ἴνακτών, ἡ περὶ τὸ Ἀκτιονίκη. Ἀκτιονίκη δὲ ἐστιν ἀκρωτηρίου Νικοπόλεως τῆς Ἡπείρου, ἐνθα μαχεσάμενος Αὐγούστος τὸν τε Ἀντώνιον καὶ Κλεοπάτραν ἐνίκησε, μόναρχος ἀναδειχθεὶς τῷ τότε χρόνῳ.

Ο οὖν μέγας Θεοδόσιος ἡγαγεν ἀπὸ Ῥώμης ἐν ἀρχῇ τῆς βασιλείας αὐτοῦ τὸν μέγαν Ἀρτένιον, ἀκούσας περὶ τῆς σοσίας αὐτοῦ καὶ θεῖκῆς γνώσεως, καὶ τούτῳ Ἀρκάδιον καὶ Ὄνωριον τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ δέδωκε, πατιδεύεσθαι δὲ τὸν αὐτοῦ τὰ Ιερὰ γράμματα, δὲν καὶ βασιλεοπάτορα πεποίηκεν. Οὗτος ἐν νυκτὶ δεδμένος τοῦ Θεοῦ ἤκουσε φωνῆς λεγούσης αὐτῷ· Ἀρσένιε, φεῦγε τοὺς ἀνθρώπους, καὶ σώζη.

Οὗτος δὲ Θεοδόσιος τοὺς εἰδωλικοὺς ναοὺς, οὓς διμέγας Κωνσταντίνος κλεισθῆναι μόνον προσέταξε, πάντας ἐν ἀδάφους κατέλυσεν. Ἐν Μεδιολάνῳ δὲ ἀρρώστησας ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ, ὑπάρχων ἐτῶν ξ., βασιλεύσας ἐτῇ ιε', καταλείψας τοὺς δύο υἱοὺς αὐτοῦ Ἀρκάδιον μὲν τὸν πρεσβύτερα, τῆς Ἐφραίμ. Ὄνωριον δὲ τῶν Ἐσπερίων σὺν Πλακιδίᾳ δὲ η θυγάτηρ Γρατιανοῦ ἐν τῇ Ῥώμῃ. Μετήνεγκε δὲ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν Κωνσταντινούπολει Ἀρκάδιος, θεὶς ἐν τῷ ναῷ τῶν Ἅγιων Ἀποστόλων. Τὴν δὲ τῆς ἀρχιερωσύνης καθέδραν κατεῖχε Νεκτάριος, κόσμου C ἔτει εωπή, τῆς θείας σαρκώσεως τῷ δ.

"Ἀρκάδιος δὲ οὐδὲ τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου ἔβασιλευσεν ἐτῇ ιδ'. Οὗτος ἐν τῷ ε' ἔτει τὸν μέγαν ἔμβολον ἀντικρὺ τοῦ πραιτωρίου ἔκτισεν. Ἡν δὲ Ἀρκάδιον τὴν θέσιν τοῦ σώματος εἰδεχθέστατος, μέλας τὴν χροιάν, τὴν ἡλικίαν φυσιότατος, ἐν μένον ἔχων πλεονέκτημα τὸ καλῶς γράψειν, δὲ παρὰ τοῦ μεγάλου Ἀρσενίου ἐξεπαιδεύθη. Ἐπὶ τούτου μετετέθη τὰ λειψανα τοῦ ἀγίου προφήτου Προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου ἐν Ἀλεξανδρείᾳ. Ποιεῖ δὲ καὶ ίδιον ἀριθμὸν ἐν Κωνσταντινούπολει, οὓς ἐκάλεσεν Ἀρκαδίους.

D Τῷ ε' τούτου ἐνισυτῷ χειροτονεῖται δι Χρυσόστομος ἐν Κωνσταντινούπολει, φ' καὶ Λιβάνιος ὑμαρτύρης. Πυθομένων γάρ τῶν αὐτοῦ φοιτητῶν τίνα ἀντ' αὐτοῦ προστῆσε τῷ διδασκαλείῳ, Ἰωάννην, ἔφη, εἰ μή ἐσυλήθη ὑπὸ τῶν Χριστιανῶν. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει γεννᾶται Ἀρκαδίῳ οὐδὲ ἐξ Εύδοξίας τῆς Αὐγούστης, Θεοδόσιος δὲ μιγρὸς, δὲν ἀνεδέξατο Ἰωάννης δι Χρυσόστομος ἐν τῷ ἀγίῳ βαπτίσματι.

Τῷ η' ἔτει Γαΐνας τυραννεῖ κατὰ Ἀρκαδίου, καὶ πολλὰ κατὰ τῷ Βυζαντίῳ ἐπεδείχθη. "Ορκους δὲ λαβὼν καὶ δοὺς ἐν τῇ ἀγίᾳ [P. 328] Εὐφημίᾳ τῇ ἐν Χαλκηδόνι, τούτους παρέθη, καὶ εἰσελθὼν ἐν τῇ πόλει ἐχώρησε πρὸς ἀρπαγὰς καὶ ἐτέρας ἀτοπίας. Εἴτα ἐκελθὼν εἰς τὴν Χερόνησον Θράκης καὶ σχεδίας ποιήσας, πρὸς τὰς ἀνατολικὰς πόλεις χωρεῖ. Πο-

λέμου δὲ πολλοῦ συρράγεντος κατὰ τα γῆν καὶ θάλασσαν ἀπώλετο σὺν τοῖς ἐκυτοῦ στρατεύμασι.

Τοῦ δὲ Χρυσοστόμου τὰ τῆς δριδόδοκου Ἐκκλησίας Ιθύνοντος προσῆλθεν αὐτῷ τις τῆς τῶν Μακεδονιανῶν αἱρέσεως μετανοήσας. Παρανέσας δὲ καὶ τῇ ίδιῃ γαμετῇ ἐπιστρέψκει καὶ μετανοήσαι καὶ κοινωνῆσαι, μόλις ὡς δῆθεν ἔπεισεν. Ἡ δὲ δούστη τῇ παιδίσκῃ κοινωνίαν τῶν Μακεδονιανῶν ἐκέλευσεν ἔχειν μεθ' ἑαυτῆς. Καὶ δὴ προσελθοῦσα τῷ Χρυσοστόμῳ, καὶ δεξαμένη τὴν ἄγλινην κοινωνίαν ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ, ὑποκριθεῖσα ταύτης μεταλαμβάνειν δέδωκε τῇ παιδίσκῃ, καὶ τὴν τῶν Μακεδονιανῶν λαβοῦσα προσάγει τῷ στόματι, καὶ εὐρίσκει αὐτὴν λίθον γεγονυῖαν. Φρίξασα οὖν προσπίπτει τῷ ἄγλιφύπτρομος, ἔξαργορεύουσα τὸ τόλμημα καὶ εἰλικρινῶς προσερχομένη τῇ Ἐκκλησίᾳ.

Κύριλλος δὲ ὁ ἀγιώτατος Ἀλεξανδρείας ἀρχιεπίσκοπος ἀνεψιὸς ἦν Θεοφίλου κατὰ σάρκα. Ἔως δὲ χρόνων τινῶν καὶ αὐτὸς προλύψει (45) δουλεύων ὡς ἀνθρωπος, καὶ τῷ θεόφιλῷ ὡς θείῳ ἐπακολουθῶν, πονηρὰ κατὰ τοῦ Χρυσοστόμου ἐφόροντει τε καὶ ἐφθάγγετο· ἐπειδὴ δὲ ζῆλος ἦν, εἴ καὶ μὴ καὶ ἐπίγνωσιν, οὐ φύσοντος δὲ οὐδὲ ἔνστατος διαβολικὴ τὸ μαχόμενον, διὰ τοῦτο ἀξιος διορθώσεως ἐκριθῇ ἀποκαλύψει τινὶ μυστικῇ, ἐν ᾧ ἐδόκει εὑρεθῆναι ἐν τινὶ φορεῷ καὶ περικαλλεῖ τόπῳ, ἐν φυλήθη ἀγίου ἀγγέλων περιεστήκεσσαν τῇ Θεομήτορι, σύνεγγυς δὲ ταύτης τὸν μέγαν Χρυσόστομον. Ἔνθα δὲ πειραθέντα Κύριλλον πλησιάσαι ἔξωθεῖσθαι προστάξει τοῦ Ἰωάννου, τὴν μητάρχην δὲ τοῦ Κυρίου πρεσβεύουσαν, ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ παραδεχθῆναι ἀξιοῦσαν, ὡς οὐκ δίλιγα ὑπὲρ τῆς δόξης αὐτῆς πεποιηκότος εἰς τὸ Θεοτόκον αὐτὴν δινομάζεσθαι. Εἰς ἑαυτὸν δὲ διερδός Κύριλλος γενόμενος κατέγνω μὲν ἐκυτοῦ, τοῖς δὲ τοῦ Χρυσοστόμου ἐπόμενος πᾶσι καὶ δώδεκα κεράλαια ἔξεθετο δογματικὰ καὶ Νεστορίῳ ἐπιμψεν ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ὡν ἐκεῖνος καταφρονήσας τὴν κατ' αὐτοῦ τρίτην σύνοδον γενέσθαι παρεκεύεσσεν. Ἀρσενίος δὲ διέμεγας τῶν τοῦ κόσμου πάντων καταφρονήσας καὶ τοῦ κόσμου ἀναχωρήσας τὴν θείαν φιλοσοφίαν ἐν Αἰγύπτῳ μετήρχετο ἐν μοναδικῷ σλήματι.

Τῷ ι ἔτει Ἀρχαδίου ἡ πρώτη ἔξορία τοῦ Χρυσοστόμου γέγονεν, ἀφ' ἣς ὁ ὑποστρέψει ἔξηκοντα ἐπισκόπων συνελθόντων καὶ ἀκυρα πάντα τὰ κατὰ τοῦ Θεοφίλου Ἰωάννου παρὰ τοῦ Θεοφίλου καὶ [P. 329] τῶν σὺν αὐτῷ ποιησάντων δικαίως. Τῷ δὲ ια' καὶ ιβ' ἔτει πάλιν τὰ κατὰ τῆς ἐπιθυμοῦ αὔξει τοῦ Χρυσοστόμου. Ἐν δὲ τῷ ιγ', διε τὸν λόγον ἐποίησεν οὐ τὴ ἀρχῇ· «Πάλιν Ἡρώδιας μαίνεται, » τότε ἔχθρα τελεῖα τῆς βασιλίσσης κατ' αὐτοῦ γίνεται, καὶ πάλλιν καθαίρεσις καὶ ἔξορία εἰς Κούκουσον, ἐκείθεν εἰς Ηττιούντα· καὶ γενόμενος ἐν Κομάνοις τῆς Ἀρμενίας κατὰ πάροδον ἐτελειώθη ἐν Κυρίῳ. Ἀξιον δὲ ἔστι μηκόν ἐπαναλαβεῖν τῷ λόγῳ περὶ τοῦ ἀγίου Ηατρὸς ἡμῶν

XYLANDRI ET

GOARI NOTÆ.

(45) Id est opinioni non ratione certa et explorata, sed ob auctoritatem recepta consuetudinis valenti. Sic usurpavit etiam Justinus martyr ad Zenam, et Noster supra. Theophilus autem hic

A tuit. Sed terra marique commissis pugnis, periit cum suo exercitu.

Cum orthodoxæ Ecclesiæ præcesset Chrysostomus, accessit ad eum quidam qui a Macedoniana secta in viam redierat, et uxorem quoque ad idem operose exhortatus, impetrasse ab ea videbatur ut ipsa quoque ad veram secum Ecclesiam rediret ac sacramentum communicaret. Hæc particulam Macedonianam ancillæ dat, jubetque secum asservare; et ad Chrysostomum aggressa, cum sacram particularum de manibus ejus accepisset, flingens ea se vesci ancillæ eam porrigit, Macedonianamque ab ea repetens, cum hanc ori admoveret, sensit in lapidem mutatam. Exhorrescens ergo tremebunda se ad pedes sancti episcopi abjicit, facinus suum confitens, ac tum vere ad Ecclesiam se conferens.

B Cyrilus autem, sanctissimus Alexandriæ archiepiscopus, consobrinus erat Theophili; et aliquandiu præsumptioni serviens ut homo, ac Theophilum avunculum sequens, de Chrysostomo male et sentiebat et loquebatur. Quia autem servens hoc erat studium pugnandi, non a notitia veri, neque tamen ab invidia aut diabolica pervicacia ortum, dignus est habitus qui in viam revocaretur mystica quadam patesfactione. Imaginatus enim est Cyrilus se esse quodam terribili ac pulcherrimo in 576 loco, ubi multitudo angelorum Genitrici Dei astaret, propeque eam Chrysostomus. Se, cum accedere conarentur, ab eo repellit: Matrem autem Dei intercedere pro se, et poscere ut admittatur, quia non parum propter ipsam laboris pertulisset, dum nomen Dei Genitricis vindicaret. Postquam ad se rediit Cyrilus, sui ipsius pœnitentia ductus in omnibus Chrysostomum exinde est secutus. Edidit etiam duodecim capitula, decreta Ecclesiæ continentia, misitque Nestorio Cpolin. Quæ is contemnens causa fuit ut tertia contra ipsum synodus conscriberetur. Magnus autem ille Arsenius, mundo contempto atque relicto, divinam philosophiam in Ægypto coluit habitu monachi.

D Decimo Arcadii anno Chrysostomus primum est relegatus, revocatusque deinde, cum 60 episcopi convenissent justoque judicio rescidissent quæ contra eum Theophilus cum sua factione egerat. Annis 11 te 12 rursus Chrysostomo insidiæ majorēt in modum tenduntur. Anno 13, cum orationem composuisset cuius initium: «Rursum Herodias furit, » odium imperatricis in eum prorsus exarsit, rursumque episcopatu dejectus relegatur primo Cucusum, inde Pityuntem. Cumque obiter Comana Armeniæ oppidum pervenisset, ad Dominum ex hac vita commigravit. 577 De hoc sancto Patre nostro et orbis terrarum illuminatore videtur operæ pre-

fuit Alexandriæ episcopus. Nicephorus xiii, 4, Sozomenus l. viii, qui liber cum hisce historiis est legendus. XYL

tium paucula altius repetere, quod fortassis honesti studiosis non videbetur a re alienum esse.

Is ergo annum matris agens duodevigesimum, deserens magistrum suum Libanium sophistam, a Meletio Antiochiae sanctissimo episcopo baptizatus, ad lectoris munus designatus est. Ibi cum triennium ecclesiae adfuissest, ad monachorum quemdam praefectum secessit, nomine Carterium; apudque eum quadriennium moratus monachus sub eo fuit, institutusque est sacris litteris et accurata vita solitaria degenda ratione. Postea quietis cupiditate ductus in speluneam abiit, inque ea biennium solus exegit. Quo toto biennio cum neque noctu neque interdiu recubuissest, enecavit renes et partes infra ventrem sitas, frigore eas perdente. Porro non contentus sibi ipsi profuisse, rursum divina providentia hoc ad multorum salutem procurante ad ecclesiam rediit. Meletius tunc eum diaconum crevit. Cumque altari triennium inserviisset et jam ejus in docendo virtus innotuissest, a Flaviano episcopo presbyter constituitur. Inde in Antiochena Ecclesia quadriennium versatus vita sum virtutibus eam exornavit. Erat summa continentia et tolerantia exercitatione, pervigit et quietis studiosissimus ac temperantia emulatione in dibendo liber: alioquin irritabilis, irae quam pudori obsequenter, **578** immodica dicendi libertate utebatur adversus interpellantes. In docendo utilissimus habebatur, in colloquiis arrogans videbatur et contemptor hominum iis qui eum non norant. Itaque etiam ad episcopatum evectus majori supercilie adversum subditos utebatur, ad salutem et correctionem singulorum gestus ac orationes immutans. Nemo igitur hunc arrogantiem damnabit nisi adulator; neque mediocri animo suis credet, qui ipse adulator sit et parvi animi. Verum ita habendum est, eum statum hunc tenuisse, qui liberum docet. Magnanimum enim esse convenit, non superbum; fortis, non temerarium; aequanimum, non abjecti animi; moderatum, non humilitatis simulatorem, liberalis, non servilem. Quemadmodum et ipse Chrysostomus dicit: Propterea varium esse oportet pastorem atque doctorem. Varium dico, non subdolum; neque adulatorem aut insultatorem, sed plenum magnae libertatis; qui et concedere utiliter possit, ubi rei argumentum id requiret, et tam lenem se quam austerum præbere. Neque enim omnes eodem modo sunt tractandi subditi, quando neque medici ad omnes morbos eodem utuntur remedio, neque gubernatori unica est ventis resistendi ratio. Considera ergo qualem oporteat hunc esse, qui tantam sustinere tempestatem debeat tantumque restum atque tot fluctus, ut omnibus omnia fiat, quo omnes lucretur. Oportet enim hunc esse gravem, fastus expertem, terribilem, **579** placidum,

Aκαὶ φωτῆρος τῆς οἰκουμένης Ἰωάννου τοῦ Χρυσοτόμου ἦσας γέρτοῖς φιλοκάλοις οὐ δόξειε τοῦτο πάρεργον.

'Οκτωκαιδέκατον ἄγων τῆς ἡλικίας ἔτος, καταλιπών τὸν διάστασιν αὐτοῦ Λιθάνιον τὸν σοφιστὴν, ὅποι τοῦ ἀγιωτάτου ἐπισκόπου Ἀντιοχείας Μελετίου βαπτισθεὶς χειροτονεῖται ἀναγνώστης. Καὶ παραμένας τῇ ἐκκλησίᾳ ἔτη τρία ἀνεχώρησε, καὶ ἀπῆλθε πρὸς τινὰ μοναχὸν καὶ ἡγούμενον Κερτέριον τοῦνομα, καὶ αὐτῷ προσμείνας ἔτη τέσσαρα γίνεται: ὑπ' αὐτοῦ μοναχός. Καὶ τὰς θείας Γραφὰς ὑπ' αὐτοῦ παιδεύθεις καὶ τῆς μοναχικῆς πολιτείας τὴν ἀκρίβειαν, χρόνον τινὰ ἀνεχώρησεν ἐν σπηλαίῳ μόνος ἔτη δύο, ποιῶν τὴν ἡσυχίαν. Μή δὲ πεπονθὼν δὲ τὸν διετή χρόνον, μὴ νύκτωρ, μὴ μεθ' ἡμέραν, νεκροῦται τὰ ὑπογάστρια, πληγεὶς ἀπὸ τοῦ κρύου τὰς περὶ τοὺς νεφροὺς δυνάμεις. Μή δὲ παρκῶν δὲ ἐσυτῷ χρησιμεύειν πάλιν καταλαμψάνει τίνι ἐκκλησίῃν ἐκ θείας προμηθείας εἰς πολλῶν σωτηρίαν. Ἐντεῦθεν χειροτονεῖται διάκονος ὅποι τοῦ θείου Μελετίου, ὑπηρετήσας τῷ θυσιαστηρίῳ τρία ἔτη. Ἡδη δὲ τῆς διδασκαλικῆς αὐτοῦ ἀρετῆς διαλαμπούσης πρεσβύτερος χειροτονεῖται διὰ Φλαβιανοῦ τοῦ ἐπισκόπου, καὶ τέσσαρα ἔτη διαπρέψας ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Ἀντιοχείας ἀποσεμνύνει τὸ ἔκειστον τῆς τοῦ βίου ἀρετῆς. Ἡν γάρ ἀσκητὴς ἄκρως καὶ πολυάγρυπνος καὶ φιλησυχὸς λίσιν καὶ διὰ ζῆλον σωφροσύνης εὐπαρέθειστος καὶ ἀκρόχολος, καὶ θυμῷ μᾶλλον ἥσιδοι ἔχαριζετο, ἐλευθεροστομίᾳ τε πρὸς τοὺς ἐντυγχνωντας ἀμέτρως ἐκέρητο. Καὶ ἐν μὲν τῷ διδάσκειν πολὺς ἦν πρὸς ὑφέλειαν, ἐν δὲ ταῖς συντυχίαις ἀλαζονίκος (**46**) τις καὶ ὑπερόπτης ἐνομίζετο τοῖς αὐτὸν ἀγνοοῦσι. Διὸ καὶ ἐπὶ τὴν ἐπισκοπὴν προβληθεὶς μείζονι δρόπιν κατὰ τῶν ὑπηκόων ἐκέρητο, πρὸς διόρθωσιν ἐκάστου καὶ σωτηρίαν καὶ τοὺς τρόπους καὶ τὸν ἀργούς μεταλλάττων. Οὐ τοίνον, εἰ μή τις εἴη κόλαξ, τοῦτον ἀλαζόνα εἶναι νομίζει: οὐδὲ αὖ πάλιν, εἰ κόλαξ εἴη καὶ ἀγενής, τούτον μετριόφρονα καλέσει, ἀλλὰ τὸν ἐν προσκούσῃ τάξει τοῖς ἐλευθέροις πρεπούσῃ ἐσυτὸν φυλάττοντα. Μεγαλόψυχον γάρ εἶναι προστάξει, οὐχ ὑπερήφανον, ἀνδρείον, οὐθὲν θρασύν, [P. 330] ἐπιεικῆ, οὐδὲ δουλοπρεπῆ, μετριόφρον, οὐδὲ ταπεινοφροσύνην ὑποκρινόμενον, ἐλευθέριον, οὐκ ἀνδραποδώδη, ὕσπερ δὴ καὶ αὐτὸς οὗτος ὁ Χρυσόστομος λέγει. Διὰ τοῦτο ποικίλον εἶναι δεῖ τὸν ποιμένα καὶ διδάσκαλον. Ποικίλον δὲ λέγω, οὐχ ὑπούλον οὐδὲ κόλακα καὶ ὑδροστήν, ἀλλὰ πολλῆς ἐλευθερίας καὶ παρθησίας ἀνάμεστον, εἰδότα καὶ συγκατέναι χρησίμως, δέτω τῇ τῶν πραγμάτων ὑπόθεσις ἀπαιτή τούτο, καὶ χρηστὸν εἶναι ὅμοιον καὶ αὐτηρόν. Οὐ γάρ ἐνὶ τρόπῳ χρῆσθαι τοῖς ἀρχομένοις ἀπασι δέον, ἐπεὶ μηδὲ ιατρῶν παισὶν ἐνὶ φαρμάκῳ πᾶσι τοῖς κάμνουσι προσφέρεσθαι καλὸν, μηδὲ κυβερνήταις μίαν ὁδὸν εἰδέναι τῆς πρὸς τὰ πνεύματα μάχης. Ἐννόησον οὖν ὅποιόν τινα εἶναι χρή τὸν μέλλοντα πρὸς χειμῶνα τοσοῦτον ἀνθίζειν καὶ τοιχύτην ζάλην καὶ

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(46) In margine, Θυμὸς δικαίου χρείστων ἐτιμὴ κακοῦ. Senarius est, indicans præstare ut succensat tibi probus quam ut malus te honoret. Item:

'Αληθευτικὸς γάρ ἦν τὰ πολλὰ, διτι καὶ στόμα σοφοῦ λαλῆσει ἀλήθειαν. Veritatem enim colebat, juxta illud: *Os sapientis loquetur veritatem.* XYL.

τοσαῦτα κύματα, πρὸς τὸ γενέσθαι τοῖς πᾶσι τὰ πάντα, ἵνα πάντας κερδίσῃ. Καὶ γὰρ σεμνὸν εἶναι δεῖ τὸν τοιοῦτον καὶ ἄτυφον, καὶ φοβερὸν καὶ προσηγῆ, καὶ ἀρχοντικὸν καὶ κοινωνικὸν, καὶ ἀδέκαστον καὶ θεραπευτικὸν, καὶ ταπεινὸν καὶ ἀδόξιλατον, καὶ φαῦδὸν καὶ ἔμερον, ἵνα πρὸς ταῦτα εὐχόλως μάχεσθαι δύνηται. Οὐκοῦν δεῖ τὸν ἐνάρτετον καὶ ἔχεφρον φεύγειν τὸ κολακεύειν καὶ κολακεύεσθαι, καὶ μήτε ἀλαζονικὸν εἶναι μήτε κόλακα, ἀλλ' ἀμφοτέρων τῶν κακῶν τούτων κολάζειν τὴν ἀμετρίαν, καὶ ἐλεύθερον εἶναι, μήτε εἰς αὐθάδειαν ἀποκλίνοντα μήντες εἰς δουλοπρέπειαν καταπίποντα. Πρὸς μὲν γὰρ χρηστοὺς ταπεινὸν ὑπάρχειν χρή, πρὸς δὲ θρασεῖς ὅψηλον, ἐπείπερ οἱ μὲν ἀρτήν εἶναι τὴν ἐπιείκειαν ἡγούνται, οἱ δὲ ἀνδρίαν τὴν θρασύτητα. Κάκείνοις μὲν τὴν ταπεινοφροσύνην δέον προσφέρειν, τούτοις δὲ τὴν ἀνδρίαν σθεννύουσαν αὐτῶν ἐτὴν ἀπὸ τῆς θρασύτητος δέξαν, ἵνα τοὺς μὲν ὀφελήσῃ, τῶν δὲ ταπεινῶτη τὸ φρόνημα. "Οπέρ οὖν καὶ δέ μέγας Βασίλειος δηλῶν ἐφη τὸ τοῦ σοφωτάτου Σολομῶντος· Καὶ δέ τῷ παντὶ πράγματι, εἰδέναι χρή διει ταὶ ταπεινότητος καὶ ἔκουσίας, καὶ ἐλέγχου καὶ περακλήσεως, καὶ φειδοῦς καὶ πορρότητας, καὶ γρηγορίτητος καὶ ἀποτομίας, καὶ ἀπακτηλῶς καιρός ἐστι παντὸς πράγματος ἴδιος, ὥστε ποτὲ μὲν τὰ τῆς ταπεινότητος δεικνύειν καὶ μιμεῖσθαι ἐν ταπεινώσι τὰ παιδία κατὰ τὴν Κυριακὴν φωνὴν, ποτὲ δὲ τῇ ἔξουσίᾳ χερῆσθαι, ἢν ἔδωκεν ὁ Κύριος εἰς οἰκαδομὴν καὶ οὐκ εἰς καθεξεσιν, δταν ἡ χρεία ἐπιζητητὴ τὴν παρόρθσιν, καὶ ἐν καιρῷ μὲν περακλήσεως τὸ χρηστὸν ἐνδεικνυθεῖται, ἐν καιρῷ δὲ ἀποτομῆς τὸν ζῆλον ἐμφανεῖν, καὶ ἐφ' ἐκάστου τῶν ἄλλων διμοίων τὸν ἔκκριτον καὶ δίκαιον λογισμὸν ἀποφέρεσθαι· λογισμοὶ γὰρ δικαίων κρίματα. Καὶ δὴ καὶ δὲ θεοφόρος Ἰσιδωρος καὶ τοῦ μακρίου φοιτητῆς ποτὲ λέγει· Τὸν [P. 331] ἄρχοντα καὶ ἀγαθὸν εἶναι δεῖ καὶ φοβερὸν, ἵν' οἱ μὲν εὗ βιούντες θαρροῦεν, οἱ δὲ ἀμαρτίαντες δικνοῦεν. Θάτερον γὰρ θετέρου χωρὶς ἀναρχία μᾶλλον ἔστιν ἡ ἀρχή. Εἰ μὲν γὰρ πάντες ἤσαν εὐπειθεῖς καὶ φιλάρτετοι, ἀγαθότητος ἔδει μόνης, εἰ δὲ φιλαμαρτήμονες, φόβου. Ἐπειδὴ δὲ ἀγαθοῦς καὶ πονηροῦς ἀνάγκη ἐν τοῖς ἄρχομένοις εἶναι, ἀμφότερος μιταγχειριστέον τῷ ἄρχοντι καὶ προϊσταμένῳ, ἵν' δὲ μὲν ἀγαθότης στρεψίζει τοὺς ἀγαθοὺς καὶ σώφροντας, δὲ δὲ φύσεος προσναστέλλει τῶν κακίστων τὰ πτερύματα. Ταῦτα τοίνυν, ὡς ἔοικεν, ἀγνοοῦντες καὶ τὰ τούτων δικοῖα μὴ καλῶς ἐπιστάμενοι διακρίναι καὶ συγκρίναι οἱ ἔχθροι τοῦ θεοπετείου Ἰωάννου δλόγως καὶ ἀνοήτως ἐμίσουν αὐτὸν καὶ διέβαλλον ὡς τραχύντινα καὶ δργίλον.

Διὸ δὴ καὶ κατὰ γυναικῶν δὲ Ἰωάννης ἐπ' ἔκκλησις λόγον ἐπεδεῖξατο, δην οἱ δυσμενεῖς κατ' Εὔδοξίας εἰρῆσθαι θρυλήσαντες ταύτη τὸν λόγον εἰσήγαγον. "Η δὲ πρὸς Ἀρκάδιον καὶ δειγῶς πεπονθέναι λέγουσαν κατὰ Ἰωάννου τοῦτον παρώτρυνε. Ήπαρσκευάζει δὲ μετασταλῆναι θεόφελον ὡς πρύδηλον ἔχθρὸν τοῦ Ἰωάννου ὑπάρχοντα· δε παραγενόμενος δὲ τὴν Δροῦ, τὴν νῦν Ρουρινανῆς, τὴν κατὰ Ἰωάννου

^{**} Matt. xviii.

A imperio utentem, communicantem, corruptelas respuentem, demerendi gnarum, humilem, animi nequaquam obnoxii, hilarem ac mansuetum, ut contra ista pugnare expedite possit. Ergo qui virtute præditus est ac cordatus, is cavere debet ne vel adulari se sinat vel alios aduletur; et ueque arrogans esse neque adulator, sed medium intra utrumque vitium servare libertate retenta, ita ut neque ad insolentiam declinet neque serviles mores admittat. Quippe erga bonos submissum, erga feroces elatum se gerat opus est, cum illi æquitatem pro virtute, hi ferebam pro fortitudine habeant. Ideo illis tractandis adhibenda est animi quædam demissio, his autem fortitudo, quæ eorum feroces spiritus reprimat, quo et illis prospicet et amicos horum dejiciat. Idem Basilius Magnus indicans, Salomonis verbis monet in omni re suam esse vel humilitatis, vel elationis, vel objurgationis vel consolationis, vel indulgentiæ vel severitatis, vel lenitatis vel austoritatis, et in summa cuiusvis rei suam opportunitatem. Itaque nonnunquam utendum est demissione animi, puerorumque imitanda humilitas, sicut Dominus monuit^{**}: aliquando potestate utendum est quam Dominus concessit, ad ædificandum, non ad demoliriendum, cum libertate opus est. Ita et ubi consolationem tempus requiret, benignitas exercenda, et severitatem occasione postulante, seruum pietatis studium demonstrandum 580 est: similiterque cæteris omnibus re accurate et justæ considerata utendum est. Nam cogitationes justorum judicia sunt. Sed et divinus Isidorus, qui aliquando discipulus fuit Chrysostomi, Principem, inquit et benignum esse oportet et terribilem, ut qui recta vivunt, rebus fidant, et qui mali sunt, delinquere metuant. Nam si horum alterutrum absit, non imperium est, sed confusio. Si enim omnes obdientes essent ac virtuti dediti, soli locus fuisset benignitati: si omnes viliosi, solo terrore opus erat. Quia autem necesse est subditorum alios esse bonos, alios malos oportet principem ultraque re instructum esse, ut et benignitate sua bonos ac modestos consolmet, et a peccando mali deterrantur. Haec, ut appareat, et horum similia ignorantes et recte discernere ac inter se comparare nescientes, inimici Joannis Chrysostomi absurde et inepte eum odio habuerunt, ac calumniati sunt tamquam asperum et iracundum.

Oratione in mulieres invectus pro sacra concione fuerat Chrysostomus. Eam amuli vulgantes esse in Eudoxiam institutam, rem ad ipsam deflulerunt: atque ea apud maritum Arcadium questa gravibus se affectam injurias eum in Chrysostomum exasperavit, deditque operam ut Theophilus accersatur, manifestus Chrysostomi hostis. Is cum advenisset, in Quercu, qui locus nunc Rustianus dici

tur, contra Joannem insidias comparat. Populus re cognita magnum concitatum tumultum, **581** non concedens ut Joannes urbe pelleretur. Ceterum Eudoxia lamentis populi flexa misso Brisone eunucho Joannem Præneto revocat; qua re territi Theophilus et ejus conspirationis populares fuga salutem quæsiverunt. **LX** autem episcopi inventi sunt qui convenirent et acta in Quercu rescindenter Joannique episcopatum justis sententis adjudicarent. Novorum inde odiorum atque irarum materiam præbuerunt argentea Eudoxiam statuta et vinea viduae. Rursusque orationem habuit Chrysostomus, cuius initium: «Rursum Herodias furit.» Inde qui ab ipsis stabant partibus episcopi, prævidentes fore ut relegaretur, ad eum convenerunt, multoque cum fletu dixerunt: Cogimur, domine, qui ecclesias obtinemus, participes fieri decreti adversum te, eique subscribere. Respondit Joannes: Estote participes, ne disceptatis Ecclesiam. Subscribere autem nolite: nullius enim mihi rei sum conscius, qua meruerim episcopatu dejici. Discipulos habuit qui episcopi fuerunt, Proctum et Palladium et Brisonem et Theodoreum; qui monachi, Marcum, Nilum et Isidorum Pelusiota. Interim Epiphanius magnus Cypri episcopus Hebdum venit, ac contra Joannis sententiam cœtus egit ac suffragia accepit. Cui cum Joannes cedere vellet, hortareturque cum ut ad se in episcopales sedes commigraret, Epiphanius renuit, præoccupatus Theophili calumniis. Proinde Chrysostomus, cum episcopatum **582** annos quinque et bessem gessisset, in Cucusum est relegatus, atque inde post triennium et duos menses Pityuntem; cumque obiter Comana venisset, mortuus est ibi in magnis calamitatibus, annos natus quinquaginta duos. At papa Romanus Innocentius, Joannis in exilio morte percepta, in hanc sententiam ad Arcadium scripsit: Vox sanguinis fratris mei Joannis contra te, imperator, Deum appellat, quomodo olim Abeli justi sanguis adversus Cainum fratricidam. Dabis autem omnino pœnas, qui injustam adversus Ecclesiam Dei persecutionem molitus es et contra ejus sacerdotes, expulstique solo episcopatus sui inuste et indicta causa deturbatum magnum orbis terrarum illuminatorem ac doctorem, unaque cum

XYLANDRI ET

(47) Calcedonis erat suburbium. Sozom. viii, 17. Ex eodem et Niceph. xiii, 16. *Prænetum* scripsi, cum codex habeat Πρατνίτου fuit Bithyniæ emporium. Sed et sub fine Leonis Icomonachi rurus *Prænetum* scriptum est in Nostro XVL. — Urbis CP. non Chalcedonis, ut communis Xylander, suburbium: Rusnianum enim palatum CP. fuisse produnt historiæ. Chrysostomus ipse ep. i ad Innocentium de Theophilo quam pluribus conqueritur quod magnam divinoque cultui deditam urbem CP. ingressus, juxta præscriptum clericis morem, ad ecclesiam non se contulisset, sed ejus prætercursis vestibulis e navi egressus confestim extra urbem se proripiisset eum in locum quo deinde in Joannem nefariam tulit sententiam. Sacrum morem illum quo episcopus civitatem ingressus ad eccl-

A ἐπιδουλήν κατειργάστο. Ὁπερ γνοὺς ὁ λαὸς στάσιν μεγάλην ἐποίησε, μὴ συγχωρῶν αὐτὸν ἐκβληθῆναι τῆς πόλεως. Ἐπικαμφθεῖσα δὲ Εύδοξια τοῖς δύορμοις τοῦ λαοῦ, πέμψασα Βρίσαν τὸν εὐνοῦχον ἀπὸ Πρατνίτου τὸν Ἰωάννην εἰσῆγαν, ὡς Θεόφιλον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ φοβηθέντας φυγῇ τὴν σωτηρίαν πορίσαθαι. Ἐξήκοντα δὲ ἐπίσκοποι εὑρεθέντες συνηλθον, καὶ ἀκυρώ τὰ ἐν τῇ Δρυὶ (47) πραχθέντα ἄπαντα Φηφισάμενοι Ἰωάννην τὴν ἐπίσκοπὴν δικαίως ἐκύρωσαν. Ἐπεὶ δὲ αὗτις συνέβη τὰ κατὰ τὴν ἀργυρᾶν στήλην τῆς Εύδοξιας καὶ τὸν τῆς χήρας ἀμπελῶνα, πάλιν μίσος καὶ πάλιν δργῆ, πάλιν ἔχθρα καὶ λόγου ἐπίδειξις, οὐκ ἡ ἀρχή: «Πάλιν Ἡρωδίας μαίνεται.» Κάντεθεν οἱ τοῦ μέρους αὐτοῦ ἐπίσκοποι τὴν ἑκορίαν αὐτῷ μέλλειν ἔσεσθαι βλέποντες, συναθροισθέντες πρὸς αὐτὸν μετὰ πολλῶν δακρύων ἔλεγον. Ἐπάνγκες ἡμῖν, ὡς δέσποτα, ἐστι, τὰς ἐκκλησίας κατέχοντας, ἀναγκασθῆναι καὶ κονωνῆσαι καὶ δυογράψαι. Οἱ δὲ μακάριοι πρὸς αὐτούς: Κοινωνήσατε μὲν, ἵνα μὴ σχίσητε τὴν Ἑκκλησίαν, μὴ δυογράψητε δέ· οὐδὲν γὰρ ἐμκυτῷ σύνοιδα δξιον καθαιρέσσεως. Εἶχε δὲ μαθητὰς ἐπισκόπους μὲν Πρόκλον καὶ Παλλάδιον καὶ Βρίσαν καὶ Νείλον καὶ Ἰσιδώρον τὸν Ηγιασιτην. Οἱ δὲ μέγας [P. 332] Ἐπιφάνιος Κύπρου ἐν τῷ Ἐεδόμῳ (48) ἐλθὼν χειροτονεῖς τὴν ἐπίσκοπικὴν καταγγήν, οὐχ εἴλετο τοῦτο ποιῆσαι Ἐπιφάνιος ταῖς γὰρ ὑπὸ Θεοφίλου διαβολαῖς προκατείηπτο. Οἱ γοῦν ἀοιδῆμος Ἰωάννης ἐπισκοπεύσας ἔτη πέντε καὶ ἡμίσιο ἔκωρισθη εἰς Κουκουσόν· κακεῖθεν μετὰ ἓτη γ' καὶ μῆνας β' μετενεχθεὶς εἰς Ηιτουῦντα, καὶ γενόμενος κατὰ πάροδον ἐν Κοράνοις (49) ἐτελεύσθησεν ἐν πολλῇ θλίψει τε καὶ κακώσει, διάρχων ἔτῶν πεντηκοντάδον. Οἱ δὲ γε πάπας Ρώμης Ἰννοκέντιος ἀκούσας τὴν ἐκορία τελευτὴν αὐτοῦ γράψει πρὸς Ἀρκάδιον τοιάδε. Φωνὴ αἵματος τοῦ ἀδελφοῦ μου Ἰωάννου βοᾷ πρὸς τὸν Θεὸν κατὰ σοῦ, βασιλεῦ, ὡς ποτε Ἀβελ τοῦ δικαίου κατὰ τοῦ ἀδελφοκότονος Καΐν. Καὶ πάντως ἐκδικηθήσεται παντού τρόπῳ, ὅτι διωγμὸν ἀδικον κατὰ τῆς Ἑκκλησίας τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν λερέων αὐτοῦ συνεστήσω, καὶ ἔξεσας τὸν μέγαν τῆς οἰκουμένης φωστήρα τε καὶ διδάσκαλον

GOARI NOTÆ.

D siam primo se conferret, a se sororem Macrinam afflita valetudine jactatam invidente observatum refert Nyssenus in ejus Vita, ex quo Theophili exscentensis et navi et ad Rusnianum extra urbem, ut Chrysostomo strueret insidias, recta contentensis improbitatis manifestatur. GOAR.

(48) Hebdolum autem, cuius mentio haud multo post inseritur, suisce suburbium Cpolis ex Cedreni ipsius multis locis observatum est, ne aliqui scriptores allegem. Itaque ut proprium retinui, non convertit. XYL. *Eedōmon locus septimo ab urbe lapide dissit. GOAR.

(49) Comana Armeniæ urbs est. Sozomeno fine l. viii ac Nicephoro xiii, 37. Quod adnotandum duxi, ut Zonara loco mutilato succurrerem. Socrates ad Euxinum pontum collocat vi, 21. XYL.

ἐκ τοῦ θρόνου τῆς ἐπισκοπῆς αὐτοῦ παρανόμως τε καὶ ἀκρίτως, συνδιώκας αὐτῷ καὶ τὸν Χριστόν. Ἡ δὲ νέα Δαλιλᾶ Εὔδοξία, κατὰ μικρὸν τῷ ξυρῷ τῆς ἀπάτης ξυρήσασά σε, κατάραν ἐπήγαγεν λαυτῇ καὶ μίσος, ἔνδικόν τε καὶ ἀνεξάλειπτον δεσμεύσασα φορτίον ἀμαρτημάτων δυσβάστακτον, καὶ προσθεῖσα τοῖς πρώην αὐτῆς δεινοῖς καὶ πολλοῖς ἀμαρτήμασιν. Ὁ δὲ μέγας Ἰσίδωρος πρὸς τινὰ γράφων οὕτως φησίν· Ἐρωτᾷς τὴν περὶ τῶν θεσπέσιον Ἰωάννην τραγῳδίαν, ἀλλὰ φράσαι ταύτην ἀπορῶ· νικῆ γὰρ τὸν νοῦν ἡ μέθη τοῦ πράγματος. Μικρὰ δὲ μάνθανε, ἀπερὶ ἡ Αἴγυπτος ἡμόσης, Μωϋσέα μὲν παραιτουμένην, τὸν δὲ Φαραὼ οἰκειουμένην, τὸν ταπεινὸν μαστίζουσα καὶ τοὺς κοπούμενους θλίβουσα, πόλεις οἰκοδομοῦσα καὶ τοὺς μισθοὺς ἀποστεροῦσα. Καὶ μέχρι νῦν τούτοις ἐμμελετῶσα, τὸν χρυσομάνη καὶ χρυσολάτρην προβολούμένη θεόφλον τέσσαρας συνεργοῖς καὶ συναποστάταις διχρωθέντα, τὸν δυτικὸν θεοφιλῆ καὶ θεολόγον κατεπολέμησον ἀνθρωπον, τὴν περὶ τὸν ἔμδον δμάνυμον (50) ἀπέχθειαν καὶ δυτιμένειαν δρμητήριον τῆς οἰκείας εὑρήκητα σκληρότητος. Ἀλλ' ὁ μὲν οἶκος Δασδίδιος κραταιοῦται καὶ πορεύεται, δὲ οἶκος Σαούλ ἀσθενεῖ καὶ κατασχύνεται καὶ συμποδίζεται, καθὼς ὅρχες, εἰ καὶ τῆς ζάλης ὑπεξήλθεν ὁ ἀνθρωπὸς τοῦ θεοῦ στεφανίτης καὶ σεν.

Ἐποστρέψοντος δὲ Ἐπιφανίου ἐν Κύπρῳ, καὶ τὴν ἔκυτον τελευτὴν παρὰ θεοῦ μεμαθηκότος πλησιάζουσαν, λέγεται εἰρηκέναι τοῖς αὐτὸν παραπέμπουσι. Σπεύδω ἔγω, σπεύδω, ἀφίμι θε [P. 333] ὑμίν τὰ βασίλεια, τὴν πόλιν καὶ τὴν ὑπόκρισιν. "Ος γε καὶ Ἰωάννου τὴν ἐν ἔξοριφ τελευτὴν καὶ νίκην ἔδηλωσεν, καὶ Ἰωάννης δομοίως Ἐπιφανίψ τὴν ἐν τῷ πλοιῷ κοιμησιν, ἐκ θελας ἐπιπνοας ταῦτα προμηθέντες οἱ μακάριοι, ἵνα μή τις ἔλθοι τοιούτοις κατ' ἀλλγλων ὑποτοπίσειεν. Οὐ γὰρ ἂν οἱ τοιοῦτοι θετγρός καὶ θεοφλεῖς ἄνθρωποι καὶ διδάσκαλοι καὶ τοῦ εἰρηνοποιοῦ Χριστοῦ μαθηταὶ γνήσιοι, τοῦ φάσκοντος." Ἐν τούτῳ γνώσονται πάντες διτι μαθηταὶ μού ἔστε, ἐάν ἀγάπην ἔχητε μετ' ἀλλγλων, ἔχθραν καὶ κακίαν ἔχοντες ἐτελεύτησαν. "Ἀπαγε· εἰ γὰρ καὶ μικρὸν σκάνδαλον τὸ προρήθεν γέγονε μετεξέν, τὴν ἄνθρωπίν την ἀσθένειαν ἔλέγχον πρὸς δλγον, ἀλλ' οὖν γε θάττον εἰς τὴν κορυφὴν τῶν ἀρετῶν, τῇθσαν τὴν ἀγάπην, περὶ τῆς λέγει. Παύλος ὁ ἀπόστολος. "Ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ, χρηστεύεται, οὐ παροξύνεται, οὐ λογίζεται τὸ κακόν· καὶ ὅτι 'Ο θεὸς ἀγάπη ἔστι, καὶ εἰ δεῖξη μοι αὐτὸν, ἐν ποιῷ καταστάσει ἔστι, καὶ εἰ δένων ἐν τῇ ἀγάπῃ ἐν τῷ θεῷ μένει.

Μετὰ δὲ τὴν Ἰωάννου τελευτὴν ἐπίσκοπός τις ἄγιος, Ἀδελφίος ὄνομα αὐτῷ, ἔλεγεν διτι Λύπην εἶχον ἀφρότον, διότι διτοιοῦτος ἀντί, δ τῆς οἰκουμένης διδάσκαλος, δ τοῖς λόγοις εὐφράνας τὴν Ἑκκλησίαν τοῦ θεοῦ, ἔξω τοῦ θρόνου αὐτοῦ ἔκομήθη. Ἐδεόμην οὖν τοῦ θεοῦ μετὰ πολλῶν δακρύων ἵνα δείξῃ μοι αὐτὸν, ἐν ποιῷ καταστάσει ἔστι, καὶ εἰ

⁴⁴ Joan. xiii, 35. ⁴⁵ I Cor. xiii, 4 seqq. ⁴⁶ I Joan. v. 4, 7.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(49°) Lib. I, epist. 152.

A eo Christum abegisti. Nova autem ista Dalila Eudoxia, quæ te paulatim novacula imposturæ rasit, diris se ipsam exsecurationibus subjecit atque odio justo et sempiterno. Ea fascem peccatorum gestatu difficillimam colligavit, eumque pristinis suis gravibus ac plurimis peccatis superaddidit. Magnus autem Isidorus cuidam scribens (49°): Quæreris, inquit, tragœdiam beati Chrysostomi? Atqui eam verbis explicare non possum; ebrietas enim facti mentem superat. Audi tamen pauca Aegyptiæ ignorantis facinora. Mosen repudiavit, Pharaonem adscivit: humiles flagellat, et labore attritos affigit; urbes exstruit, mercede defraudat; atque in hunc usque diem his studiis intenta Theophilum 583 auri insano amore atque cultu occupatum produxit, quatuor sociis flagitiæ atque desertionis stipatum, horumque opera vere Deo charum et ejus insignem cognitione virum debellavit; qui arcem suum duritiei invenit odium ac malevolentiam adversus mihi cognominem. Verum enimvero domus Davidica confirmatur et crescit, Sauli autem insirmatur et pudesit atque impeditur, ut vides, tametsi homo Dei tempestati ei subductus est et coronatus cœlestem adiit tranquillitatē.

νικηφόρος, καὶ πρὸς τὴν ἄνω γαλήνην μετεχώρη-

Epiphanius in Cyprum reversus, cum a Deo esset monitus sibi finem vitæ instare, fertur iis qui ipsum comitati fuerant dixisse: Festino ego, festino. Relinquo autem vobis imperium et urbem et fabulæ actionem. Simul etiam iis Joannis in exilio victoriōsam mortem exposuit; et similiter Joannes Epiphania in navi finem vitæ indicavit, divino afflato beati de iis præmoniti, ne quis eos inimicitiam inter se exercuisse putaret. Absit enim ut Dei præcones atque cultores isti atque populi doctores, pacificique Servatoris discipuli genuini, qui dixerat: Hoc indicio universi intelligent vos esse meos discipulos, si invicem dilexeritis ⁴⁴, odium aut malevolentiam usque ad finem vitæ conservaverint. Nam tametsi exigua quædam iis offensa intervenit, humanæ imbecillitatis argumentum, tamen mox ad charitatem, virtutum fastigium, sese retulerunt, de qua apostolus Paulus dicit: Charitas ad 584 irani tarda est, benigna est, non irritatur, non reputat malum ⁴⁵. Item: Deus est charitas: qui in charitate D permanet, is in Deo permanet ⁴⁶.

Mortuo Chrysostomo sanctus quidam episcopus, nomine Adelphius, cum ut quidem ipse refert, incredibilem dolorem ex eo cepisset quod tantus vir, orbis terrarum doctor ac qui suis sermonibus Ecclesiam Dei exhilaraverat, extra suum episcopatum obiisset, multo cum fletu a Deo postulavit ut eum sibi ostenderet, quo statu esset et utrum inter

(50) Isidori verba hæc non intelligo. XYL.

patriarchas relatus. Tum aliquando extrase raptus virum vidit insigni pulchritudine, qui dextra manu apprehensum abduxit in locum quemdam splendidum ac majestatis plenum, ibique ei doctores Ecclesiae ostendit. Ego autem, inquit Adelphius, circumferebam oculos meos, sicubi cernerem desideratum a me Chrysostomum. Verum ille omnibus mihi singulatim demonstratis nominibusque indicatis, rursus me manu correptum eduxit. Ego eum sequabar mœstus quod sanctum Chrysostomum inter Patres non vidi sem. Egredientem me janitor inhibuit, dicens neminem qui hoc intrasset, tristem egredi. Respondi hanc mihi tristitiam causam esse, quod charissimum mihi Joannem Copolitanum episcopum inter reliquos Ecclesiae doctores non vidi sem. Tum ille: Joannemne, ait, dicas pœnitentem? Afirmanti: Homo, inquit, in carne adhuc degens videre **585** eum nequit; asta enim iste solio Dominico. Sic ergo beatissimus Joannes, infinitis ærumnis atque laboribus defunctus, coelestem adiit felicitatem. Vixit annos 52; exultante eo populus templum urbis incendit. Alii igne ab ara egresso conflagrasse dicunt. Multi Joannis causa pericula adiverunt. Chrysostomo succedit Arsacius.

Ἐξορίᾳ αὐτοῦ τὴν ἐκκλησίαν δὲ λαὸς τῆς πόλεως ἐνέπρησεν. Ως δὲ ἄλλοι φασὶν, ὅτι [P. 334] πῦρ ἔκελθὸν ἐκ τοῦ θυσιαστὴρού πάντα κατέκαυσε. Καὶ πολλοὶ ὑπὲρ Ἰωάννου ἐκινδύνευσαν. Διαδέχεται δὲ τὸν Χρυσόστομον Ἀρτάκιος (51).

Eodem anno Eudoxia etiam moritur, uxor Arcadii multorumque ei malorum causa, mulier barbara et ferox. Habuit ex eis liberos Pulcheriam, Falcillam, Arcadiam et Marinam, quæ cælibes longo vixerunt tempore, præterea Theodosium ultimum, qui post patrem imperium exceptit. Elapsis annis triginta quinque Chrysostomi corpus Comanicis in urbem reportatum est, justam adhibente diligentiam Proculo Cpolis episcopo.

Κομάνων, δικτῇ γρησαμένου σπουδῇ Πρόκλου τοῦ τῆς

Eudoxia autem, sicuti commemoravi, non multo post mortua est, cum supervixisset Joanni tres solum menses. Nam cum uterum ferret jamque partui esset vicina, fetus in utero extinctus est; ac cum eum vellet eniti, id frustra fuit, tolosque dies quatuor mortuus fetus in utero retentus compituit, atque uteri quoque abscessum effecit. Cum neque exiret fetus et dolorum finis non esset, quidam ei litteras magicas **586** superposuit; qua re et statim ejicit mortuum fetus et simul animam miserrimam efflavit.

Anno 14 Romæ terra septem diebus mugit. D Mortuus est etiam Arcadius, anno aetatis 31, impetravit annos 26. Filio suo Theodosio tutorem constituit regem Persarum Isdigerdem, honorariumque ei destinavit 1000 argenti libras. Præstantissimos

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(51) Μεθ' οἷον οἶος est in margine. Et quidem Sozomenus minime malum fuisse refert, nisi quod aliena peccata eum infamem fecerunt. Vide viii, 23. Sed hoc ipsum quod hic in margine est, Simeonis

μετὰ τῶν πατριαρχῶν ἐτάγη. Ἐπὶ πολὺν οὖν χρόνον τοῦτο εὐχόμενος ἐν μιᾷ γίνομαι ἐν ἐκστάσει καὶ θεωρῶ ἄνδρα τινὰ πάνυ εὐειδῆ, κρητίσαντά με τῆς δεξιᾶς χειρὸς, ὃς ἀπαγαγών με εἰς τόπον λαμπρὸν καὶ οὐ περένδοξον ἐδείκνυε μοι τοὺς τῆς Ἑκκλησίας διδασκάλους. Ἐγὼ δὲ, φησί, περιεσκόπουν ἰδεῖν δὲ καταθυμίας εἶχον, τὸν μέγαν Ἰωάννην, τὸν ἐμὸν ἀγαπητὸν. Ως οὖν ἔδειξε μοι πάντας καὶ ἐκίστου τὸ ὄνομα εἶπε, κρατήσας με πάλιν τῆς χειρὸς ἐξῆγαγέ με ἔξω. Ἐγὼ δὲ λελυπημένος ἡκολοθίουν αὐτῷ, μὴ ἐωρακώς μετὰ τῶν Πατέρων τὸν ἐν ἀγίοις Ἰωάννην. Ως οὖν ἔκηρχόμην, δὲ ἐφετώς τῇ θύρᾳ ἐπισχών με λέγει μοι: Οὐδεὶς εἰσερχόμενος ὡδεὶς λυπούμενος ἐνθεούς ἔκέρχεται. Τότε λέγω αὐτῷ: Αὕτη μοὶ ἔστι λύπη, διτὶ τὸν προσφέλεστατὸν μοι Ἰωάννην τὸν ἐπίσκοπον Κωνσταντίνου πόλεως οὐχ ἐώρακα μετὰ τῶν ἄλλων τῆς Ἑκκλησίας διδασκάλων. Οὐ δὲ πάλιν λέγει μοι: Ἰωάννην τὸν τῆς μετανοίας λέγεις; Λέγω αὐτῷ: Ναί. Οὐ δὲ ἀποκρίθεις λέγει μοι, Ἀνθρώπος ἐκεῖνον ἐν σαρκὶ ὅν ἴδειν οὐδὲ δύναται: ἐκεῖ γὰρ παρίσταται ὅπου δὲ θύρος δεσποτικός ἔστιν. Οὗτος δὲ τριτακάριστος Ἰωάννης μετὰ μυρίους κόπους καὶ πόνους τὸν βίον διανύσας πρὸς τὴν οὐράνιον μετίστη μακαριότετα, ζῆσας ἐπη νβ' τὰ πάντα. Ἐν δὲ τῇ ἐξορίᾳ αὐτοῦ τὴν ἐκκλησίαν δὲ ἄλλοι φασὶν, ὅτι [P. 334] πῦρ ἔκελθὸν ἐκ τοῦ θυσιαστὴρού πάντα κατέκαυσε. Διαδέχεται δὲ τὸν Χρυσόστομον Ἀρτάκιος (51).

Τῷ δὲ αὐτῷ ἔτει τελευτὴ καὶ ἡ Εὔδοξία, ἣτις συνῆρθη πρὸς γάμον τῷ βασιλεῖ Ἀρχαδίῳ καὶ πολλῶν κακῶν αὐτῷ πρόξενος ἐγεγόνει, βάρβαρος οὖσα γυνὴ καὶ θραυστακάριος. Ηἱδος δὲ ἐσήγει ἐξ αὐτῆς Πούλχεριαν, εἰτα Φαλκίλλαν Ἀρχαδίζην τε καὶ Μαρίνην, αἵ ἀπειράτοι γάμων κατὰ εοὺς χρόνους ἀπεβίωσαν. Καὶ σὺν αὐταῖς γεννᾷ Θεοδόσιον ὄστατον, δὲς καὶ διεδέκατο τὴν τοῦ πατρὸς βασιλείαν. Μετὰ παράδοσιν δὲ λέπτων ἐπιχρήσθη δέ τοι θεοδόσιος οὐρανούς θεοδόσιον. Μετὰ παράδοσιν δὲ λέπτων ἐπιχρήσθη δέ τοι θεοδόσιον. Κωνσταντίνου πόλεως ἐπισκέπτου.

Ἡ δὲ Εὔδοξία οὐκ εἰς μικρὸν τετελευτήκει, καθὼς λέλεκται, τρεῖς καὶ μόνους αὐτῷ ἐπιβιώσασα μῆνας, Ἐγκύσου γάρ οὕτης αὐτῆς καὶ πρὸς αὐτὸν τὸ τεκεῖν ἥδη ἐπειγομένης τέθυηκετο βρέφος ἐν τῇ γυστρὶ αὐτῆς, καὶ ἀρξαμένης ὀδίνειν οὐκ ἡχετο τὸ βρέφος πρὸς τοκεῖδον, ἀλλ᾽ ἔμενεν ἔνδον νενεκρωμένον ἐπὶ δλας ἡμέρας τέσσερας. Τούτου τοίνυν σπεντος ἀπέστη καὶ ἡ γυστρὶ, καὶ διέκινδος τοῦ ἡμέρου καὶ τῶν πόνων λύτις οὐκ τὴν. Ἀνθρώπου δέ τινος ἐπιφέντος αὐτῇ γραμμάτιον γεγονητευμένον εὑέως ἐξημέλωσε, καὶ σὺν τῇ ἀποδολῇ τοῦ ἐμδρύου συναπέρρηξε καὶ τὴν ἐστήψ φυλήν ἡ τριτάλαινα.

Τῷ δὲ ἔτει ἐν Ῥώμῃ ἐμπυγήθη ἡ γῆ ἐπὶ ἡμέρας ἑπτά. Τελευτὴ δὲ καὶ Ἀρχαδίος, βιοὺς μὲν ἔτη, λαζαρίας τελευταῖς δὲ καὶ διετάξατο τῶν Περσῶν βασιλέα Ἰσδιγέρδην καὶ δεσμοῖ τοῦ πατόδος Θεοδόσιου καὶ λαμβάνειν πρεσβείαν Χρυσοῦ λιτρας (52) ἐκ-

cujsdam est, ut legere potes apud Nicephorum xiii, 28. Xyl.

(52) Auri libra, scribit Budæus De Ass. l. v, non minus aureis solidis centum æstimari potest. Se-

αποντάδως; θέκα. 'Εν δὲ τῇ αὐτοῦ τελευτῇ πάντας τοὺς καὶ αὐτὸν ὄντας ἀρίστους προσαπίκτειν διὰ τὸ μεῖζον εἶναι τὸ ἔκεινον φρόνημα. ἐν οἷς δὲ καὶ 'Ροτφίνως ὁ παρ' αὐτῷ μέγα δυνάμενος. 'Ετέθη δὲ σῶμα κύτου ἐν τῷ ναῷ τῶν Ἀγίων ἀποστόλων, ἐν τῷ μεσημβρινῇ στοᾷ, ἔνθα καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ Εὐδόξια.

'Ο τοίνυν Ἰσδιγέρδης τὴν Ἀρακαδίου διαχθήκην δεξάμενος Θεοδοσίῳ τὴν βασιλείαν εἰρήνικῶς διεσώσατο. Καὶ Ἀντίοχόν τινα θαυμαστὸν καὶ λεγιώτατον ἄνδρα ἐπέτροπον καὶ παιδαγωγὸν ἀποστέλλας, γράψει τῇ συγχαλήτῳ Ῥωμαίων φύλαττειν τὸ παιδίον ἀνεπιβούλευτον, ἵνα μὴ πόλεμον ἀσπόνδον κατὰ Ῥωμαίων ἀνακινήσῃ. Καὶ δὲ εἰρήνη μεταξὺ Ῥωμαίων καὶ Ηερσῶν μάλιστα τοῦ Ἀντίοχου πολλὰ ὑπὲρ Χριστιανῶν γράφοντο. Καὶ οὕτως ἐπλατύθη καὶ ἐν Ηερσίδι ὁ Χριστιανισμός.

Θεοδόσιος ὁ μιχρᾶς βασιλεὺς Ῥωμαίων διβούδοξος ἐβοτίλευσεν ἔτη μῆνας β', οὐδὲν αὐτοκρατορίσαντος. Ποιητὴρία δὲ τούτου ἀδελφὴ, παρθένος θ' ἐτῶν οὖτα, τὴν βασιλείαν καλῶς διψήσει, ήτις Θεοδόσιον τὸν ἀδελφὸν εἰς τὴν κατὰ Θεόν εὐτείνειαν ἐξεπαίδευσε [Ρ. 335] καὶ εἰς τὰλλα παντα. Ήν δὲ τῷ σώματι μέσος τοῦ εὐμάρκους, ὅμματα ἐν κύκλῳ τῶν βλεφάρων μείζονα ἔχων, μέλανα τε καὶ ὁξὺ βλέποντα. 'Ρις λεπτή καὶ δρόθη. Μελιόπιξ, πάστης παιδείας μετεσγών, καὶ αὐτῆς ἀστρονομίας, ἱππεύειν τε καὶ τοξεύειν ἀτακτοῖς πέραν τοῦ μετρίου, καὶ πολλὰς τῶν ἐν γερσὶ τεχνῶν δεξιάτητι φύσεως ἀναμαξάμενος, οἷον γραφικὴν καὶ πλαστικὴν καὶ ἐπέρας πλειστας, μελίχιος τὸν τρόπον καὶ εἰσάγαν ἐπιεικής. "Οὐέν καὶ διατέλεσθαι πολλὰ τῶν κοινῶν διαπεσεῖν τῇ πρὸς τοὺς εὐνούχους καὶ τηθέντα αἰδοῖ. 'Επειδὲ γάρ τοι πατρὸς ἐκπεσὸν παρὰ Ἰσδιγέρδου Ἀντίοχου σταλάντος ὡς κηδεστοῦ θύτηευν, είτε Εὐτρόπιον ἡγήσατο κύριον, μετ' αὐτὸν Λαύσον καὶ Καλαπόδιον, καὶ πρὸς τούτοις Χρυσαφίος αὐτὸν κατέδουλώσατο. Πολλὰς δὲ ἐκκλησίας καὶ πτω/εις ξενῶντες τε καὶ μοναστήρια καὶ Ποιητὴρίας πάσι τὰς ἀρμόδιους προσόδους βασιλικῶς ἀπένειμεν. 'Ο δὲ Σωκόμενός φησιν διεισδύειν καὶ θείας ἐμφανίας ἥξιοντο.

Τῷ β' ἔτει Ἀττικὸς ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως ἰουδαιόν τινα παράλιτον νοοθετήσας, πείσας τε καὶ βαπτίσας, ὥγητ ἐκ τῆς κολυμβήθρας ἐξήγαγε.

Τῷ γ' ἔτει Ὁνωρίου τῆς Ῥώμης βασιλεύοντος ήτοι τῶν ἐπερίων, ὃντος αὐτοῦ ἐν Ἱαβέννη, Θεοδόσιον δὲ ἐν Κωνσταντίνου πόλει, ἐσφάγη Στελέχων ὁ λαζαρότατος ἐν Ῥώμην καὶ ἀλλοι ὀνύστατοι. Ήν δὲ πεντερὸς Ὁνωρίου καὶ τῶν δλων τῆς βασιλείας πραγμάτων προϊστάμενος. Ημελίφοη δὲ καὶ ἡ Ῥώμη ὑπὸ Ἀλαζήχου τοῦ Γότθου, τοῦ τῶν Οὔανοίλων ἐξάρχοντος, ἡ τοσκύτη καὶ τηλικαύτη καὶ παντὶ τῷ κόσμῳ περιβόητος, διαφυγοῦσα μὲν τὸ τοιοῦτον

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

ptunginta duobus pendere testatur Lexici juridici auctor. Decidente imperio decem solummodo numerabatur. Ubi namque Paulus Diaconus scribit decem libras, νομίσματα ἔχοντα ponit Theophanes. Ultimis

A autem suorum moriturus necari jussit, quod eorum essent altiores spiritus. Inter hos fuit etiam Rufinus qui plurimum apud imperatorem potuerat. Sepultus est in templo Apostolorum, in porticu meridianā, cum Eudoxia uxore.

B Isdigerdes, Arcadii testamento approbato, Theodosio imperium pacatum conservavit, misitque ei procuratorem et pedagogum Antiochum, virum præclarum et doctissimum. Scripsit etiam ad senatum Romanum uti puerum ab insidiis tutum præstarent, alioqui se Romanis bellum implacabile illaturum. Ita pax inter Romanos atque Persas tum fuit, præcipue Antiocho multa pro Christianis scribente. Atque hoc modo etiam in Perside Christianismus est propagatus.

C Theodosius minor, recte de religione sentiens, imperium in Romanos tenuit annos 42, menses 2. Initio imperium præclare administravit soror ejus Pulcheria, virgo ætate annorum 19. Euque fratrem cum religione Christiana tum aliis rebus instituit. Fuit hic Theodosius statura 587 mediocri, oculis palpebras superantibus, nigris et acute videntibus, naso tenui etrecto, flavo crine. Gnarus fuit omnium disciplinarum, atque etiam astronomiæ; equitandi ac jaculandi supra modum peritus. Multas etiam artes dexteritate naturæ addidicerat, earum quo manibus tractantur, ut est pingendi, slingendi, aliasque complures. Moribus iuit comibus admodumque facilis. Itaque culpatur ut qui ob verecundiam eunuchis subditus haud parum de re publica diminui passus sit. Primo enim patre orbatus Antiocho ab Isdigerda tutoris loco missò servivit; inde sub Eutropio domino; post Lausus Calapodius Chrysaphiusque eo pro mancipio abusi sunt. Pulcheria vero multa templa, pauperum multa et peregrinorum hospitia ac monasteria etiam instituit, omniaque sufficientibus redditibus regia magnificientia dilavit. Sozomenus perhibet eam etiam divina visio ne dignata fuisse.

Secundum Theodosio minore imperante annum, Atticus Cpolis episcopus Judæum quemdam luxatione membrorum affectum, cum persuadendo ad Christianam religionem perduxit, baptizatum a se sanum lavacro eduxit.

D Tertio anno Cpoli degente Theodosio cum Honoriū Romæ imperium tenens et Occidentis Ravennam ageret, Stilico vir illustrissimus ibidem cæsus est, sacer Honorii ac totius imperii rebus præfectorus, 588 cumque eo etiam alii præcipui viri. Eodem tempore capta est Roma ab Alaricho Gotha, Vandalarum duce, urbstanta et toto mundo celeberrima, ac qua infinito prope tempore istam calamitatēm evitaverat: anni enim tum ab ejus exordio præter-

temporibus octo tantum aestimata est juxta Blastrem c. vii. τοῦ Τεστογένεου. ἡ παρ' ἡμῖν νομίσματα λίτρα νομίσματα ἔχει ὁκτώ. Auri porro, non argenti vocabulum in textu egendum est. GOAR.

ierant 1160. Atque interea quidem temporis multo majoribus fuerat tentata bellis: tunc autem capta est, sicuti in fatis fuerat, ob imperantium stoliditatem. Sunt qui tradant Scipionem Africanum, cum muros Carthaginis dejiceret, illacrymantem de Roma pronuntiavisse Homericum versum istum⁵³⁾:

Equatura solo sacram lux appetet urbem.

Id tunc impletum est; tantaque urbs, quæ summam obtinuerat potestatem et omnium rerum copia abundaverat totumque prope orbem terrarum subegerat, tunc subito vastata. Accidit hoc excidium Romæ die vicesima sexta mensis Augusti, indictione nona, anno ab exordio mundi 5965. Ejus rei fama cum esset Ravennam perlata, quidam plorans ac quiritans Honorio dixit: Domine, Roma Alarichus Vandalorum dux potitus est. Honorius dolore corruptus, complosis manibus: Hactenus, inquit, ea hic fuit: quomodo ergo in Gothorum manus pervenit? Tum alter ingemiscens: Non, ait, loquor de ave, sed de urbe. Ibi Honorius: Perculisti, inquit, animum meum: nam de ave putabam te loqui. Habebat enim Honorius avem qua delectabatur, quam Romæ nomine affecerat: ingens stoliditas, **580** ne dicam insanæ hominis argumentum. Neque est quod mireris talem hominem imperium tenuisse, cum alii quoque Romæ imperaverint quorum facinora et insanæ cupiditates auditum offendunt: considera enim Nerones, Avitos, Galbas, Othones et si qui alii hujus farinæ fuerunt.

Capta Roma, Honorius ex aqua intercute moritur, cum vixisset annos quadraginta, imperasset tringita unum, vitæ suæ relicta infami et illaudabili memoria. Morte ejus Cpolim annuntiata tumultuum tota urbe est per dies sex. Quo tempore Honorius decessit, Theodosius annum agebat et statis vicesimum quartum, imperii decimum septimum. Ejus autem pædagogus Antiochus, id quod in coœdia est, Turbabat omnia fulgurans et intonans. Itaque imperium prope nullum fuit, omniaque latronum plena.

Anno quinto Judæi Alexandria Christianos pessime tractaverunt. Cum enim tesseræ loco componuissent annuli de palmæ fronde gestationem, noctu per pæcones exclamari curaverunt ecclesiam esse incensam, et Christianos ad restinguendum incendium concurrentes interfecerunt. Recomporta magistratus Christiani Judæos Alexandria expulserunt, eorumque bona publicaverunt. Eodem anno beata Pulcheria toti rerum summæ præfuit, submoto Persa Antiocho. Eodem anno Magi **590** Perside

A εἰς ἄπειρον εἰπεῖν τὸν αἰῶνα· χίλια γὰρ καὶ ἑκατὸν ἔξικοντα ἔτη παρψήκει, ἐν οἷς αὐτὴν πειραθῆναι πολλῶν μειζόνων συνέβη πολεμίων. Νῦν δὲ ἀλούσης τῷ πεπρωμένῳ διὰ τῆς τῶν κρατούντων εὐηθείας, εἴγε καὶ ἔστιν εἰπεῖν τι παρὰ τούτῳ γενέσθαι. Οἱ δὲ Σκηπίωνα τὸν Ἀφρικανὸν ἐπικληθέντα φασί, δηπνίκα καθήρει τὰ τῆς Καρθαγένης τείχη, ἐπιδακρύσαντα εἰπεῖν ἐπὶ τῇ Ῥώμῃ τὸ Ὁμηρικὸν ἔπος ἔκεινον.

"Εσσεται ημαρ δταν ποτ' δλωλη "Ιλιος ιρή.

Τοῦτο γοῦν εἰς πέρρας ἦγηθη, καὶ τι, τοσχύτη, τὸ κράτος, καὶ πάντα τὰ μέγιστα εὐπορήσασα καὶ πᾶσαν ὡς εἰπεῖν δουλωσαμένη τὴν οἰκουμένην, καθάπαξ ἡρήμωτο Ῥώμη, Ἐπαύθε δὲ τὴν τοιαύτην ἀλωσιν μηνὶ Αὔγουστῳ καὶ, ἱδικτῷ θ' ἔτει ἀπὸ κτίσεως κόσμου εὑρεῖται. Ἀκουσθέντος δὲ τούτου ἐν Ἐραθίνῃ ἀπίγγιαλέ τις τῷ Ὄνωριψι δακεψυδροῶν καὶ ποτνιῶμενος· Ω δέσποτα, ἐλών Ῥώμη, ὑπὸ Ἀλαρίχου τοῦ τῶν Οὐανδίλων ἄρχοντος. [P. 336] 'Ο δὲ συστασθεὶς καὶ τῷ χειρὶ κροτήσας ἔφη· 'Ωδε ήν ἕως ἄπτι, καὶ πῶς παρελήφθη ὑπὸ τῶν Γότθων; 'Ο δὲ στενάξας εἶπεν· Οὐ τὴν δρυνὶ γέγω, δέσποτα, ἀλλὰ τὴν πόλιν. 'Ο δὲ ἀντέφη· 'Εξέστησάς με, ἀνθρώπε· ἐγὼ ἐνόμιζον δι τὴν δρυνὶ λέγεις. Εἴχε γὰρ ἀλεκτορίδα ἔφ' ή ήγάλλετο, ήνπερ ἐκάλει· Ῥώμην τοσοῦτον περιῆγεν αὐτῷ τὸ τῆς ἀβελτηρίας, ἵνα μὴ λέγω ἀνοίας τεκμήριον. Καὶ οὐθαμαστὸν εὶς τοιοῦτος ὥν ἐβασίλευεν. ἐπεὶ καὶ ἄλλοι τινὲς προηγγέναντο Ῥώμης, ὧν τὰς πράξεις καὶ τὰς ἀλόγους δρμάς ἀμήχανον ἀκοῇ παραδέξασθαι τοὺς Νέρωνας καὶ τοὺς Ἀβίτους μοι νόει καὶ Γάλλας (53) καὶ ὘θωνας, καὶ εἴ τις ἄλλος

C ἐστὶ τούτων ἐσμός.

Μετὰ τὴν ἀλωσιν Ῥώμης τελευτῆς Ὄνωριος ὁ δεσπότας, βιώσας ἔτη μ', βασιλέσσας δὲ λα', μνήμην λιπάνω τῷ βίῳ δυσκλεᾶ καὶ ἀσεμνον. Δηλωθείσης δὲ τῆς αὐτοῦ τελευτῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐσείσθη πάσα η πόλις ἡμέρας ζ'. Θεοδόσιος δὲ κατὰ τὸν καιρὸν τῆς Ὄνωριου τελευτῆς ἤγε τῆς ἡλικίας ἔτος κδ', τῆς δὲ βασιλείας ιζ'. Ο δὲ τούτου τροφεὺς Ἀντίοχος, κατὰ τὴν κωμῳδίαν (54), Ἡστραπτει, ἐβρόντα, συνεκύκα τὰ πράγματα. Ἐγγὺς τοίνυν ἀναρχίας καὶ ληστῶν πλήρη τὰ πάντα.

Τῷ ε' ἔτει Ἰουδαιοῖς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ πολλὰ κακὰ Χριστιανοῖς ἐπεδείχαντο. Συνθέμενοι γὰρ πρὸς ἀλλήλους γνώρισμα φορεῖν δακτύλιον ἀπὸ φοίνικος, τῇ νυκτὶ βοῶν παρεσκεύασαν κήρυκας δι τὴν ἐκκλησία ἀνεπρησθή, τῶν δὲ Χριστιανῶν συνδραμόντων τούτους οἱ Ἰουδαιοὶ κατέσφαξαν. Φωραθέντος οὖν τοῦ δράματος οἱ Χριστιανοὶ ἄρχοντες τούτους τῆς Ἀλεξανδρείας ἐξήλασσαν καὶ τὰς ὑποστάσεις αὐτῶν ἐδίμευσαν. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἦταν ή μακαρία Πουλχερία τελείως τῶν πραγμάτων ἐκράτει, τοῦ Πέρσου Ἀν-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(53) *Galbam cur sceleratis annumeraret, non videe quam justam habuerit causam. Γάλλας est in codice, et vicinus non habebam quam Γάλλας.*
XYL

(54) *Apud Aristophanem de Pericle. Quod sequi-*

tur in Eudociæ historia de Paulino magistro, observatum est ex Zonara, Ammiano aliisque scriptoribus, magisterium aulicæ potestatis ac dignitatis primariæ nomen esse. XYL

τιδχου ἐκποδῶν γεγονότος. Τούτῳ τῷ ἐνιαυτῷ πολ- λοὶ ἐν Περσίδι Χριστιανοὶ διὸ τῶν μάρτυρες γεγόνασι. Τῷ δ' αὐτῷ ἐτοί πάλιν ἀπὸ τοῦ ἐμπρη- σμοῦ ἀνεκαίνισθη ἡ Μεγάλη ἐκλησία.

Τῷ δὲ ἐτοί Ιουδαῖοι εἰς τὸν Ἰμμον πεδίον Χριστια- νὸν παῖδα συλλαβόντες, ὃς παιζόντες δῆθεν καὶ τὸν σταυρὸν διασύροντες, τοῦτον ἐκρέμασαν ἐπὶ ξύλου, ἀνελόντες βασάνοις. Τοῦτο γνοὺς δὲ βασιλεὺς τοὺς Ιουδαίους πρεπόντως ἐκόλασε.

Τῷ δὲ ἐτοί λιμὸς γέγονεν ἐν Πόντῳ, ὥστε τοὺς Παφλαγόνας εὔνουχούς ανταστάτας τὰ ἴδια τέκνα πιπρά- σκειν. Τούτῳ τῷ δὲ ἐτοί οὐσίαν μου πᾶσαν καταλιμπανω τοῖς υἱοῖς μου, Ἀθηναῖδος δὲ τῇ ἐμῇ θυγατρὶ ἀφίω διοθῆναι χρυ- σοῦ νομίσματα ἐκάπον· ἀρκεῖ γάρ αὐτῇ ἡ τυχὴ αὐ- τῆς. Ταῦτην τὴν Ἀθηναῖδα ἐξ Ἀθηνῶν εἰσαχθεῖσαν θεσσαμένη ἡ Πουλχερία κάλλει [Ρ. 337] σώματος διαπρέπουσαν καὶ συνέσει φυγῆς καλλυνομένην καὶ λόγῳ κεκοσμημένην, πρὸς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Κων- σταντινούπολεως Ἀττικὸν ἀποστείλασας ἐβάπτισεν, Εύδοκίαν μετονομάσασ· ἦτινα καὶ τῷ ταύτῃς ἀδελφῷ καὶ βισιλεῖ συνέζευξεν εἰς γυναικα. Τούτῳ τῷ δὲ Ἀττικὸς δὲ ἐπίσκοπος Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου τὸ ὄνομα ἐν τοῖς Ἱεροῖς διπτύχοις (55) συν- έταξε. Τελευτῇ δὲ Ἀττικὸς δὲ πατριάρχης, καὶ χειροτονεῖται Σισινίος.

Ἄλλα τοσκύτη καὶ τριλικάντη οὕση τῇ Εύδοκίᾳ λοξὸν ὁ φύδηνος ἐμβαλὼν ὅμμα τοιοῦτον κατειργάσατο δράμα ἐσύστερον Παυλινός τις μάγιστρος ἡγαπάτο περὶ τῆς Εύδοκίας ὡς ὃν λογιώτατος καὶ ὡριότα- τος, φ τινι συχνῶς τε καὶ ἰδίως συνετύγχανεν ὡς συμ- πράξαντι τοῖς γάμοις αὐτῆς. Τῇ οὖν ἡμέρᾳ τῶν ἀγίων Θεοφανιῶν ἐν τῇ μεγαλῇ ἐκκλησίᾳ ἀπίστοις τοῦ βισιλέως προσήγαγε τις αὐτῷ ἐξ Ἀσίας πένης μῆ- λον (56) μέγα καὶ ὑπερφυὲς, δύπερ ἀπέστειλε τῇ Αὐ- γούστῃ, δεῖνων τῷ πάνητι νομίσματα ἐκάπον. Αὐ- τῇ δὲ νοσοῦντι τότε Παυλίνῳ ἀπέστειλεν, ἀρραβώνα τῆς αὐτοῦ τελευτῆς. Ὁ δὲ Παυλίνος ἀγνοῶν μετὰ δύο ἡμέρας ἀπέστειλεν αὐτὸν τῷ βισιλεῖ. Ὁ δὲ βι- σιλεὺς τοῦτο γνωρίσας ἔκρυψε, καὶ εἰσελθών λέγει τῇ Αὐγούστῃ· Ποῦ ἐστι τὸ μῆλον δύπερ σοι ἀπέστει- λα; Ἡ δὲ εἶπεν· Βιφαγὸν αὐτό. Καὶ πάλιν ὥρκω- σεν αὐτὴν τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ, λέγων· Μή τινι τοῦτο πέπομδας; Ἡ δὲ πάλιν εἶπε φραγεῖν αὐτὸν, προσθεῖσα καὶ τὴν σωτηρίαν τοῦ βισιλέως. Τότε εἰς δρῆγην κινηθεὶς δὲ βισιλεὺς κελέψει τὸ μῆλον εἰσεν- εχθῆναι, τὸν δὲ Παυλίνον ἀποστείλας τῇ νυκτὶ ἐκείνη ἀπεκεφάλισεν. Ἐκτοτε δὲ γέγονε μεταξὺ αὐτῶν λύπη καὶ ἀπομερισμός. Γνοῦσα δὲ τοῦτο ἡ Αὔγου-

A multos Christianos martyrio affecerunt, et ma- gnum templum ab incendio refectum est.

Septimo anno Judæi in campo Immo Christia- num puerum captum, ludibrii ac crucis deriden- dæ causa excommunicatum, de ligno suspenderunt. Quos imperator, re patescata, dignis ultus est suppliciis.

B Anno 14 fames fuit Ponto tanta ut Paphlago- nes suos filios castraverint itaque vendiderint. Eodem anno mortuus est Athenis Leontius philoso- phus. Is testamento suo omnes facultates filiis legavit, Athenaidi filiis tantum aureos 100, addita hac causa: Sua ei sufficiet fortuna. Hanc Athenaeum Athenis Cpolin adductam cum videret Pulchera et forma corporis præstare et ingenio esse ege- glio atque facundia ornatam ad archiepiscopum urbis Atticū missam baptizavit, Eudociāque no- men fecit, imperatorique fratri suo numptum tra- didit. Eodem anno Atticus episcopus Joannis Chrysostomi nomen in sacras tabulas retulit. Attico patriarcha mortuo, subrogatur Sisinnius.

C Enimvero Eudocia, talis actam præclaræ feminæ facinus invidiæ hujusmodi actionem intentavit. Paulinus quidam magister eruditione ac elegantia causa ab Eudocia diligebatur; solebatque cum eo crebro et seorsim colloqui, ut a quo esset in nuptiis contrahendis adjuta. Accidit autem ut sotemni divinæ apparitionis die imperatori ad magna templum eunti pauper quidam ex Asia pomum inusitatæ magnitudinis offerret; quem is 100 numis donavit, ac pomum Eudocia Augustæ misit. Ea agrotanti Paulino transmisit, eoque illum munere imprudens exitio obstrinxit. Paulinus rei ignarus biduo post pomum illud imperatori mittit. Qui cum id agnosceret, eo occultato ingressus ad Angustam rogare ubi esset malum ei a se missum. Se id edisse dicenti juramentum per salutem imperatoris deferre, quod id nemini abs se missum ea confirmaret. Cum eo modo jurata eo persistaret, id se come- disse, iratus imperator malum afficeri, Panlino vero ea ipsa nocte accito caput amputari jubet. Inde imperatoris adversus Augustam simultas ac abstinentia. Et Eudocia, causa intellecta, injuriæ pudore D mota perfectionem in sacra loca instituit ac Hiero-

XYLANDRI ET

(55) Tabulæ geminæ, e quarum una vivorum, ex altera mortuorum ecclesiæ communicantium no- mina inter missarum solemnia leguntur, διπτυχα sunt, GOARI.

(56) Quod ad pamum attinet ab Eudocia Paulico dono datum, apud Nicephorum xiv, 23 legitur non pomum, sed ovis. Et sane μῆλον utrumque signifi- cat. Narratio tamen Cedreniana maximæ omnibus suis circumstantis magis de malo quam de ove videtur esse. Quod apud Nicephorum legitur, Eu- dociam marito respondisse domi sua munus ipsius suaviter pasci, si ita est in Græco, omnino de ove

GOARI NOTÆ.

acciendum videtur. Quomodo Græca ibi habeant nescio. Certe Zonaras itidem ut noster habet, res- pondisse Eudociam se τὸ μῆλον comedisse: Quod de ove responsum quis credat? Et apud Nicepho- rum post c. 40 hoc ipsum μῆλον ἔριδος appellatur, ut est in margine annotatum; et ab Eride fuisse pomum in nuptiis Pelei propositum, notum est. Atque ab ove ad pomum ambiguitatis occasione lusisse auctorem non valde videtur probable. De eo monendum lectorem duxi, ne me ullo consilio a Nicephoro Latino diversum scripsisse putet. XYL.

solum moritur. Sepulta est in aede divi Stephani. Moriens juravit se falso nullaque sua culpa suspectam Paulini causa fuisse. Sunt qui scribant impli- visse eam oraculum hoc; Benefac, Domine, in bona voluntate tua (Græci *Eudociam* habent) tuæ Sioni, et Hierosolymæ muri instaurentur⁶. Nam post Helenam Constantini Magni matrem ea plurimum beneficij Hierosolymis præstitit..

592 Anno undevicesimo reliquias Zachariæ vatis, ac principis martyrum Stephani et Laurentii depositæ sunt. Tunc primum memoria Joannis Chrysostomi solemniter celebrata est.

Vicesimo anno Theodosius imitatione Pulcheriæ multum pecunia misit ad archiepiscopum Hierosolymitanum egenis distribuendæ; ac crucem auream lapidibus pretiosis exornatam, quæ in Crænico figeretur. Archiepiscopus vicissim ei dono misit reliquias dextræ manus Stephani primi martyris. Eæ cum essent Chalcedonem prolatæ, ea ipsa nocte Pulcheria S. Stephanum vidit sibi dicentem: En impetrasti quod precibus petebas, et ego Chalcedonem veni. Itaque ea assumpto fratre ob viam sacris reliquiis istis profecta est, iisque in palatiū illatis magnificum templum beato Stephano condidit, inque eo reliquias deposituit.

Anno 21 Theodosius magna pietate ductus, cum Persas deviceret, tamen habita ratione Christianorum in Perside viventium, paci studuit, eamque missis legatis confirmavit. Ea res Christianorum persecutio sedavit.

Anno 22 Sisinnius patriarcha moritur.

Anno 23 ei succedit Nestorius, Germanicensis patria. Simul atque ille solio consedit, ejus se mala fides et opinionum perversitas exseruit. **593** Nam orationem de fide suo syncello tradidit, jubens eam publice in templo pronuntiare, in qua haec continebantur: Nemo Mariam appellat Dei Genitricem: fuit enim Maria homo: atqui non potest Deum homo parere. Hanc vocem primus reprehendit Eusebius quidam Augustæ scholasticus. Itaque multi Byzantiorum turbati sunt. Nestorius autem

*Psal. L, 20

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(37) Is fruit, nisi fallor, Anastasius presbyter, cuius mox mentio fit. Quid sit syncellus, prima adnotatio docui. Haec autem historia in codice satis est confusa et concisa. Utiliter leges juxta Socratem vii 32 et deinceps, ac Evagrii l. i. OYL.— Ut de syncello potioribus in alium locum dilatis, nihil hic temere obtrudatur, vocem τύχελλος dignitatis et honoris, non officii notam esse commoneo; eumque hoc titulo patriarchas insignivisse, quem privati convictus sodalem, animi sui consicum, in negotiis consiliatorem, spiritus directorem, a confessionibus patrem, ac ideo larium eorumdem consortem et concellaneum (καλλίον enim, ut jam leges, cella est) in contubernium admitteret. Hinc Nestorii syncel-

A στο, καὶ αἰσχυνθεῖσα ὡς ὑπέρβοη, ἐξώρμησεν εἰς τὸν ἄγιον τόπον, καὶ τελευτὴν ἐν Ἱεροσολύμοις, καὶ θάψεται: ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἀγίου Στεφάνου. Ἐν δὲ τῷ τελευτῷ αὐτῇ ἐπωμόστητο μή συνειδέναι τῇ κατ' αὐτῆς καταγορίᾳ ἔνεκεν Πιστίνου. Γράφουσι δὲ τινες πληρωθῆναι: ἐπ' αὐτῇ τῷ Ἀγάθουνον, Κύρῳ, ἐν τῇ εὐδοκίᾳ σου τὴν Σιάν, καὶ οἰκοδομήθει τὰ τείχη Ἱερουσαλήμ διὰ τὸ πολλὰ ἀγαθὰ ἐν Ἱεροσολύμοις αὐτῇ πεποιηκέναι μετὰ Ἐλένην τὴν τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου μητέρα.

Τῷ ιθ' ἔτει τοῦ προφήτου Ζαχαρίου τὰ λεῖψαν καὶ τοῦ ἀγίου πρωτομάρτυρος Στεφάνου καὶ Λαυρεντίου ἀπετεθησαν. Τότε πρώτως καὶ ἡ μνήμη τοῦ μεγάλου Χρυσοστόμου ἀπετελέσθη.

Τῷ καὶ ἔτει Θεοδοσίου κατὰ μιμησιν τῆς μακαρίας Πουλχαρίας πολλὰ γρήματα τῷ ἀργεῖον πολιτεῖψεν Ἱεροσολύμων ἀπέστειλεν εἰς διάδοσιν τῶν χρείαν ἔχοντων, καὶ σταυρὸν χρυσοῦν διάλιθον πρὸς τὸ παγῆναι ἐν τῷ Κρυνίῳ. Ὁ δὲ ἀρχιεπίσκοπος ἀντιθάρων ἀπέστειλε λεῖψαν τῆς δεξιᾶς χειρὸς τοῦ πρωτομάρτυρος Στεφάνου. [P. 338] Τούτου δὲ εἰς Χαλκηδόνα φύξαντος, θεωρεῖ ἡ μακαρία Πουλχερία τῇ αὐτῇ νυκτὶ τὸν ἄγιον Στέφανον λέγοντα: Ἰδού τέ προσευχὴ σου εἰστηκόσθη καὶ ἡ αἰτησίς σου γέγονε, καὶ θάλων εἰς Χαλκηδόνα. Ἡ δὲ ἀναστάσα καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτῆς λαβούσα δέξιλθεν εἰς συνάντησιν τοῦ ἄγιου λειψάνου. Καὶ ταῦτα εἰς τὸ παλάτιον εἰσαγαγοῦσα κτίζει οἰκον ἐνδούον τῷ πρωτομάρτυρε, κάκει τὰ ἄγια κατατίθεται λεῖψαν.

Τῷ καὶ τούτου ἔτει: ἀγαθότητει πολλὴ κινούμενος Θεοδοσίος, καὶ περ νικήσας κατὰ κράτος τοὺς Ηβραίους, εἰρήνην ἀσπάζεται φειδοῦ τῶν κατοικούντων Χριστιανῶν ἐν Ηερούσῃ, καὶ ἀποστέλλει πρεσβευτάς. Καὶ ταῦτης γενομένης ὁ κατὰ τῶν Χριστιανῶν ἀπάστατος διωγμός.

Τῷ καὶ γκ' ἔτει Σισίνιος ὁ πατριάρχης ἐπελεῖται. Τῷ δὲ γκ' μετὰ τὴν τούτου τελευτὴν Νεστόριος τὴν ἐπισκοπὴν διεδέχεται: Κωνσταντινουπόλεως. Γερμανίκας τῷ γένει. Καὶ διμερεῖ τῷ θρόνῳ ἐπειδή, πρεσβυτίκα καὶ ἡ αὐτοῦ κακοπιστία καὶ τὸ δέν τοῖς δόγμασι διεστραμμένον φρόνημα ἐδείκνυτο. Ομιλίαν γάρ περὶ πλοτεως ἐκδέδωκε τῷ θαυτοῦ συγγέλιψι (57), κελεύσας ταῦτα γένεται ἐκκλησίας κτυρᾶται, ἔχουσαν οὔτις θεοτόκον τὴν Μαρίαν καλεῖται μηδεὶς. Μαρία γάρ ἐνθαπος ήν, καὶ ὑπὸ ἀνθρώπου τὸν θεόν τε γένεται: ἀδύνατον. Ταῦτης ἐπελέθετο πρώτων τῆς φωνῆς Εὐσέβειός τις σχολαστικός

Ius iste Anastasius presbyter ab Evagrio vi, 2, et tantor ejus acerrimus, eidem ad episcopatum proscilienti comes adjunctus enarratur; et ut syncellus deiinceps, Socrate vii, 32, teste, συντῆται Ἀναστατοῖς πρεσβύτερος, ἀμα αὐτῷ ἐν τῇ τάξι τοῖς πράγμασι συμούλων ἐγράφετο. Qum alibi de syncello se animadvertisse mouet Xylander superflua sunt et loco incongrua. Quia namque ratione patriarchæ suisset successor designatus, qui non successit, quique non a patriarcha, sed ab imperatore throni pontificiæ hæres solebat tunc temporis emuntari? GOAR.

τῆς βιστιλίστης (38). Ὁθεν πολλοὶ τῶν Βυζαντίων ἐταρίχθησαν. Ὁ δὲ Νεστόριος τὸν λόγον κυρῶσται σπεύδων πανταχοῦ τὴν ἐκυτοῦ μαρὰν φλυρίαν ἔβαλε, ϕιλὸν ἀνθρώπουν λέγων τὸν Κύριον. Ἐν μίᾳ δὲ Κυριακῇ πρωκαθεζομένου Νεστορίου προτραπεῖς Πρόκλος (39) τοῦ ἔξτρατος ασθεῖτο εἰπεν δημιλίκιν εἰς τὴν Θεοτόκον, οὐδὲ ἡ ἀρχή· Προθενικῇ πανήγυρις στήμερον, ἀδελφοί· Τότε μιστήτος ἐγένετο παρὰ πάσιν ὁ δυσσεβῆς Νεστόριος διὰ τῦφον καὶ κκεκοπιστίαν. Εἴχε γάρ Ἀναστάσιόν τινα πρεσβύτερον Ἀντιοχέα, ὃν σφόδρα περιεποιεῖτο ὡς δικρόφονα ἄνδρα καὶ τολμηρότατα ἐπ' ἐκκλησίας βλαστρημοῦντα τὴν ἀπιπρέβεντον Θεοτόκον. Τούτου δὲ Ἐύσεβιος ὁ τοῦ Δηρυλάου πρώτον κατείπεν. Οὕτως δὲ διαπραττόμενος πολλοὺς θορύβους ἦγειρε καὶ ταραχάς. Τῷ δὲ αὐτῷ ἔτει καὶ τὸ φοβερὸν θαῦμα τῶν ἀγίων ἐπὶ τὰ παλᾶν τῶν ἐν Ἐφέσῳ γέγονεν, ἀναστάτων αὐτῶν διὰ ἐκατὸν ἑβδομήκοντα χρονῶν.

Τῷ καὶ Κύριλλος Ἀλεξανδρείας καὶ Κελεστίνος Ῥώμης γράψουσι Νεστορίῳ ἀποσχέσθαι μὲν τῶν διεστραμμένων δογμάτων καὶ τῆς διδόης πίστεως ἀντέχεσθαι, εἰ δὲ μή, μὴ εἶναι αὐτὸν κοινωνικὸν ἱερέα. Ἀλλὰ καὶ ἄλλοι· τινες ὅμοιοις αὐτῷ ἔγραψαν. Αὐτὸς δὲ ὁ Νεστόριος, γνοὺς διεισδύοντα παραστατῆσαι, παρεσκεύασε τὸν βιστίλην γράψαι πρὸς Κύριλλον σάχραν (60) δειμάτων, καὶ [P. 339] δοκῶν αὐτὸν ἐκ τούτου κτυπεῖν μᾶλλον διῆγειρε. Καὶ γράψει τῷ βισιλεῖ καὶ ταῖς τούτου ἀδελφαῖς περὶ ταῖς δρθῆς αἵστειας καὶ τῆς Νεστορίου κκεκοπισίας, οἰτούμενος ἄμα καὶ σύνοδον οἰκουμενικὴν γενέσθαι εἰς τὸ γυμνασθῆναι κανονικῶς τὰ κατὰ Νεστόριον. Τῷ καὶ τοῖνυν ἐνιαυτῷ τῆς Θεοδοσίου βασιλείας ἡ ἐν Ἐφέσῳ ἀγία καὶ οἰκουμενικὴ τρίτη σύνοδος τῶν σολίτων συντριβολίη, χρόνον ἄγουσσαν ἀπὸ μὲν τῆς δευτέρας ματιάς, ἀπὸ δὲ κτίσεως κάσμου επῆδε. Ἡλέκτρον, Κύριλλος Ἀλεξανδρείας, ὃς Κελεστίνου πάπα Ῥώμης τὸν τόπον διεῖπε, καὶ Ἰουθενάλιος Ἱεροσολύμων, λέγοντος τοῦ καταράτου Νεστορίου μή ειναι θεοτόκον τὴν Θεοτόκον, ἀλλὰ Χριστοτόκον, καὶ δύο ιδίους ἐπὶ τοῦ ἐνδός Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ μυθολογοῦντος καὶ δύο ὑποστάσεις, καὶ ἄλλον μὲν εἶναι τὸν Λόγον τὸν ἐκ τοῦ Ιητρὸς γεννηθέντα, ἔτερον δὲ τὸν ἐκ Μαρίας τεχθέντα ἀνθρώπον, κατὰ σχέσιν δὲ ἐνωθέντα τὸν Θεὸν Λόγον, καὶ ὁμονύμως καὶ αὐτὸν λεγόμενον Γίόν. Τούτον προσκληθέντα παρὰ τῆς συνόδου καὶ μή ἀπαντήσαντα ἐκκλησιαστικῶς καθελοῦσσαν ὡς μὴ θελήσαντα τοῖς δρθοῖς δόγμασι συνθέσθαι ἀνεθεμάτισσεν· καὶ ἐχειροτονήθη Μακεμιανὸς πρεσβύτερος τῆς κύτης Μεγάλης ἐκκλησίας. Μίαν δὲ τοῦ Χριστοῦ καὶ θεὸν ἡμῶν καθ' ἔνωσιν ὑπόστασιν καὶ δύο φύσεις σωφῆς ἐδογμάτισε, τὸν αὐτὸν εἶναι θεὸν καὶ ἀνηρωπόν, καὶ τὴν ἀγίαν Μαρίαν κυρίως καὶ ἀληθῶς θεοτόκον. Ἰωάννης δὲ ὁ Ἀντιοχείας ἐπίσκοπος

A orationem eam confirmare studens, ubique impurari suam loquacitatem profudit, Christum nudum hominem dictans. Quodam Dominico die cum Nestorius præsideret, Proclus ad exponendum excitatus orationem habuit de Dei Genitrici, cuius initium: Hodie, fratres, conventus agitur de Virgine. Ex eo invitus esse omnibus impius Nestorius ob fastum et malam fidem. Habebat enim Anastasium quemdam presbyterum Antiochenum, quem valde sibi conciliabat ut secum sentiente audacissimeque in ecclesia Virginis Dei Genitrici obrectantem. Ilunc primus oppugnavit sermone Eusebius Dorilai episcopus. Sic autem tractatus multas turbas dedit. Eodem anno Ephesi illud terrible miraculum accidit septem puerorum, qui de somno annis postquam obdormivissent centum septuaginta, surrexerunt.

B Anno 24 Cyrus Alexandriae et Celestinus Romæ episcopi Nestorium per litteras hortantur ut, omissis perversis opinionibus, veram 594 fidem amplectatur: alioqui non fore eum in cœtu sacerdotum Scripserunt alii quoque ad eum in eamdem sententiam. Nestorius, intelligens eos nequaquam tacituros, imperatori persuadet ut ad Cyrrillum scribat sacram epistolam, eaque eum deterreat. Quare cum se Cyrrillum pularet posse percire, magis etiam excitavit. Scripsit enim tum Cyrrillus ad imperatorem et sorores de vera fide et Nestorii falsis opinionibus simulque œcumenicum concilium petiti colligi, in quo causa Nestorii canonice discuti posset. Itaque vicesimo quinto anno Theodosii imperii sancta et œcumenica tertia synodus Patrum 230 Ephesi coiit, anno post primam 41, anno mundi 591. Praefuerunt Cyrrillus Alexandriae episcopus, locum Celestini papæ Romani tenens, et Juvenalis Hierosolymorum episcopus. Negabat determinabilis Nestorius Mariam esse Dei Genitricem, sed Christi, ac duos de unico Christo filios Dei singebat, duasque in Christo personas, diversam Verbi ex Deo Patre nati, aliam hominis de Maria nati; respectu autem quodam unitum huic Verbum, hominemque communitate vocabulictiam Filium usurpari. Hunc, cum a concilio vocatus non comparuisset, ecclesiasticis censuris proscripterunt ut qui assentiri visidei recusaret. Ejusque in locum delectus est Maximianus, Magne Ecclesie presbyter. Idem concilium pronuntiavit unionem naturarum in Christo unicam esse personam, duas naturas; eundem esse 595 Deum et hominem Mariam proprie et vere esse Dei Genitricem Joannes autem Antiochiae episcopus, cum ad concilium Nestorio jam damnato venisset, ascitis

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(38) Rhetor Nicephoro xiv, 32. XYL. — E scholearibus, Augustæ domus custodibus, unus. De schoulis Pancirollus ad Notitiam imperii c. LXIII. GOAR.

(39) Cyzici fuit episcopus, et Byzantii honori (proto) causa orationem sacram ad populum habuit.

præside Nestorio. Vide Nicephor. Idem de Eusculo Dorylæi episcopo, vii, 47, et Evagrius i, 9. XYL.

(60) Sic aliquoties vocantur edicta imperatorum de rebus ecclesiasticis. In ecclesiasticis historiis divales sacras nominari eas observavi. XYL.

episcopis qui secum venerant, in quibus fuit etiam Theodoritus Tyri et Ibas Edessæ episcopi, Cyrilum et Memnomen Ephesi episcopum condemnat, quod eos autumaret contra canones Ecclesiæ synodus instituisse. Cyrus cum suis eorum acta ut illegitima et absurdâ reprehendunt. Ita tum ab Ephesimo concilio discrepantes abierunt Orientales et Agyptii. Sed postmodo eos imperator in concordiam redigit, effectique ut Orientales quoque Ephesi factæ veræ fidei expositioni consentirent ac damnationi Nestorii, epistolam ea de re scriptam ad Alexandrinos per Paulum Emesæ episcopum mittentes. Nestorius autem Oasim est relegatus, aut ut alii tradunt, in Thassum. Ibi eum divina vindicta arripuit: nam putrefactio omnia ejus membra invasit, maxime linguam ejus scelestam; qua Arii exemplo punitus, quantum potuit clamat: Hactenus nobis persuasum non est Mariam esse Dei Genitricem.

μιχρᾶς αὐτοῦ γλώττης, ἢ περὶ πετῶν διερθάρη ὡς: δὲ κατάρτος: Ἀρειος, ὑποφωνῶν ὡς: ἥδυνατο δις τέως οὐκ ἐπεισθῆμεν τὴν Μαρίαν Θεοτόκον διολογῆσαι.

Imperator porro venatum egressus clam suis omnibus longa via ad monachum quendam venit in cellula sedentem, prope suburbium Cpolis. **596** Agnovit senex imperatorem, sed tamen veluti unum de militibus accepit. Cum autem imperator a via et uestu esset defatigatus, monachus panes humectavit acetumque et oleum apposuit. Edit imperator, et aquam bibt. Et monacho: Nostine me, Pater? inquit. Monacho respondente: Deus te novit, Ego infert, sum Theodosius imperator. Statim tum surrexit monachus, et ei supplicavit. Tum imperator: Beati ac felicissimi profecto vos monachi estis, curarum hujus mundi vacui. Vere tibi affirmo, Pater, nunquam me in meo palatio tanta cum voluptate cibum ac potum sumpsisse. Interim multitudo supervenit. Cumque imperator monachum in conspectu omnium veneratus ejus precibus universos commendasset, discessit salvis rebus, et ab eo tempore monachum istum in honore habuit. Verum is fuga se subduxit et in Agyptum rediit.

Eo tempore etiam magnus ille Symeon, qui a columna Stylites nominatur, gloriam hominum fugiens, columnam concendit. Cum enim ad eum multi venirent pelliceasque ejus vestes nemo non tangere cuperet, columnam concendit. Principio quidem eam sex cubitorum fieri jussit, inde ad duodecim, post ad viginti duo, denique ad triginta sex cubitos educi. Ejus stationem existimo a divina providentia suisse ignoratam, quæ ignavioribus usui foret. Sicut Deus et Isaiam nudum ac sine calceis **597** incedere jussit, et Jeremiam subligaculo lumbos succintum vaticinari, aliquando etiam

A μετὰ τὴν Νεστορίου καθαρεσιν καταλαμβάνει, καὶ λυπητεῖς δις χωρὶς αὐτοῦ καθηρέθη Νεστόριος, παρχλαβὼν τοὺς συνελθόντας αὐτῷ ἐπισκόπους, ἐν οἷς ἦν καὶ Θεοδώρητος Τύρου ἐπισκόπος καὶ Ἰερᾶς Ἐδέσσης, καθαρεσιν ὑπαγορεύει τοῦ ἐν ἅγιοις Κυρίλλου καὶ Μέμνος τοῦ Ἐφεσίων ἐπισκόπου ὃς παρὰ τὸν κανόνα τῆς Ἑκκλησίας ποιησάντων τὴν συνοδὸν. Οἱ δὲ περὶ Κύριλλον μέμφονται ὡς ἄθεσμα καὶ ἀποτοπεῖα παρ' αὐτῶν γενόμενα καὶ οὕτως ἀπὸ τῆς Ἐφεσίων διαφερόμενοι ἀλλήλοις διέστησαν οἱ τε ἀπολογοῦσι καὶ οἱ Αἰγύπτιοι. Μετὰ δὲ ταῦτα σπουδῇ τοῦ βασιλέως ἡγάνθησαν, συμφωνήσαντες καὶ οἱ ἀνατολικοὶ τῇ ἔκτεινεσθη ἐν Ἐφέσῳ δρυθιδοξῷ πίστει καὶ τῇ κατὰ Νεστορίου καθηιζέσθει, ἔγγραφον ἐπιστολὴν τοῖς Ἀλεξανδρεῦσι διέξατο Ηαύλου τοῦ ἐπισκόπου Ἐμέστης ἀποστειλαντες. Νεστόριος δὲ ἐξωρίσθη εἰς Ὅστιν (61), ἀλλοι δὲ γράφουσιν ἐν τῇ Θίσψῃ, ἐν τῇ καὶ καταλαμβάνει αὐτὸν ἡ θεία δίκη, σηπεδόνος τῶν μελῶν πάντων ἀφαμένης, μάλιστα δὲ καὶ τῆς μιχρᾶς αὐτοῦ γλώττης, ἢ πετῶν διερθάρη ὡς: δὲ κατάρτος: Ἀρειος, ὑποφωνῶν ὡς: ἥδυνατο δις τέως οὐκ ἐπεισθῆμεν τὴν Μαρίαν Θεοτόκον διολογῆσαι.

B Ο βασιλεὺς δὲ κυνηγῆσαι ἔξελθὼν, τοὺς σὺν αὐτῷ πάντας διαλαβὼν, ἥλθε διὰ μακρὰς ὁδοῦ πρὸς τινα μοναχὸν ἐν κελλἴῳ καθεζόμενον [P. 340] πλησίον τῶν προσαστίων Κωνσταντινουπόλεως· διν ὁ γέρων ἐπέγνω μὲν, ἐδέξατο δὲ ὡς ἔνα τῶν στρατιωτῶν. Τοῦ δὲ βασιλέως ἐν τῇ δόδῳ καὶ τῷ καύσωνος δλιγαρχησάντος ἔβρεξεν ἄρτους δέ γέρων, καὶ βαλὼν δόσος καὶ ἔλαιον ἔφαγεν δέ βασιλεὺς καὶ ἔπιεν ὕδωρ. Καὶ φησιν δέ βασιλεὺς. Οἱδας τίς εἶμι, Πάτερ; Ο δέ μοναχὸς εἶπεν Ο θεός οἰδέ σε. Καὶ δέ βασιλεὺς ἔφη. Ἐγώ εἶμι Θεοδόσιος δέ βασιλεὺς. Καὶ ἀναστὰς εὐθὺς δέ γέρων προσεκύνησεν αὐτῷ. Εἶπεν οὖν δέ βασιλεὺς· Μαχάριοι καὶ τρισμακάριοι ἔστε δύντας ὑμεῖς οἱ μοναχοὶ, καὶ ἀμέριμνοι τοῦ κόσμου. Ἐπ' ἀληθείας λέγω σοι, Πάτερ. διτι ἐν τῷ παλατιῷ ἐγεννήθην, καὶ οὐδέποτε μετ' ἥδονῶν ἀπῆλαυσα βρώσεως καὶ πόσεως καθὼς σήμερον. Τοῦ δὲ λασοῦ φθέπαντος, καὶ ἐπώπιον πάντων ἀξιοπρεπῶς τιμησάντος τὸν γέροντα, καὶ πάντας ἀξιωθῆναι τῆς εὐχῆς αὐτοῦ κελεύσαντος τοῦ βασιλέως, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν δόδον αὐτοῦ μετ' εἰρήνης. Καὶ ἤρξατο ἀπὸ τότε τιμῆν αὐτὸν δέ βασιλεὺς. Ο δέ γέρων ἀναστὰς ἔφυγε καὶ πάλιν ἀπῆλθεν εἰς Αἴγυπτον.

D Εν τοῖς χρόνοις τούτοις καὶ δέ μέγας Συμεὼν διτιλίτης ἐπέβη τῷ κλονὶ, τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων φεύγων· Πολλοὶ γάρ εἰς αὐτὸν ἀφικνούμενοι ἤθελον πάντες φαύειν τῶν δερματίνων ἐλείνου ἐνδυμάτων. Καὶ πρῶτον μὲν ἔξι πτυχεων ἐκέλευσε γενέσθαι τὸν κλονα, εἴτα δώδεκα, καὶ μετὰ ταῦτα εἴκοσι δύο, νῦν δὲ τριακοντάξι. Ἡν οὐκ ἄνευ τῆς θείας οἰκονομίας ὑπολαμβάνω γενέσθαι τὴν στάσιν, ὀφελεῖας ἔνεκεν τῶν βραχιούτερων, ὕσπερ καὶ τὸν Πισταν γυμνὸν καὶ ἀνυπόδετον βραχίσαι προσέτεξε, καὶ τὸν Ἱερεμίαν περίζωμα τῇ δοσφύῃ περιθεῖναι καὶ οὕτω προφητεύειν, καὶ ἀλλοτε κλοιοὺς ξυλίνους καὶ σιδηρούς

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(61) Oasis in Arabia est. Zonaras. XYL.

περιβαλεῖν τῷ τραχήλῳ, καὶ τῷ Ὀστὲ γυναικα πόρ-
νην λαβεῖν καὶ πάλιν ἀγαπῆσαι πονηρὰν γυναικα καὶ
μοιχαλίδα, καὶ τὸν Ἐζεκιὴλ ἐπὶ του δεξιοῦ πλευροῦ
τιμέρχει μ' καὶ ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ρύν κατακλιθῆναι
καὶ αὐθίς διορύξαι τὸν τοῖχον καὶ φυγεῖν, καὶ αὐχμ-
αλωτὰν ἔσυτῷ διαγράψαι, καὶ ἄλλοτε δὲ ξίφος
εἰς ἀκμὴν παραθῆξαι καὶ ἔνρασθαι τούτῳ τὴν κεφα-
λὴν καὶ τετραχῇ τὰς τρίχας διέλειν. Καὶ ἵνα μὴ πάντα
λέγω, γένεσθαι τούτων ἔκαστον προσέτατεν δὲ τῶν
λόγων πρύτανις τοὺς λόγων μὴ πεεθομένους τῷ τῆς
Θεωρίας παραδόξῳ συλλέγων. Τὸ γάρ καὶν τοῦ
θεάμπτος ἐνέχυρον ἀξιόχρεων γίνεται τοῦ διδάγμα-
τος. Καθάπερ γάρ εἰς λύχνιαν τεθεῖς δὲ φαντάτος
οὗτος λύχνος, δέ μέγας δηλαδή Συμεὼν, ἥλιου δικηγ
πάντοθεν τὰς ἀκτίνας ἔξεπεμψε, καὶ ἵνα ἰδεῖν Ἰερ-
ρας καὶ Ἀρμενίους καὶ Πέρσας καὶ Ἰομαχλίτας
δότημέρια ἀφικνουμένοις καὶ τοῦ θεοῦ βαπτίσματος
ἀπολαύοντας. Τασάύτην οὖν τὴν χάριν δὲ θαυμάσιος
εἰς [P. 341] πάντα τὰ ἔθνη ἔξεπεμψεν ὥστε τὰ τῶν
πατρώνων θεῶν εἴδηφλα πρὸ τοῦ κίνονος ἔκεινον τοῦ
θείου ἀγοντας συντρίβειν, τὴν δὲ κακφαρὰν καὶ ἀμώ-
μητον ἡμῶν τῶν Χριστιχνῶν πίστιν ὑπὸ τοῦ μεγά-
λου Συμεώνος ἐκπαθεύσατε, διὰ πολλῶν θαυμάτων
καὶ μεγίστων τεραστίων τούτους ἐνέγων εἰς τὴν τοῦ
Χριστοῦ πολιτείαν. Εἰκότως οὖν ἔλεγεν δὲ Κύριος: 'Ο
πιστεύων εἰς ἐμὲ, τὰ ἔργα ἃ ἔγω ποιῶ κάκεινος
ποιήσει, καὶ μείζονα τούτων ποιήσει· διὸ τὴν τοῦ
ἄγιον Πνεύματος αἰγῆλη καταλαμπόμενος καὶ παν-
ταχοῦ τὰς τῆς χάριτος ἀκτίνας ἐκπέμπων κατὰ τὸν
μέγαν Βασιλείον. Φησὶ γάρ· Ὁσπερ τὰ λαμπρὰ καὶ
διαφανῆ τῶν σωμάτων ἀκτίνος αὐτοῖς ἐμπεσούσῃς
αὐτά τε γίνεται περιλαμπῆ καὶ ἐτέραν αὐγὴν ἀπο-
στίλθει, οὕτως αἱ πνευματοφόροι ψυχαὶ ἐλλαμφεῖ-
σαι παρὰ τοῦ Πνεύματος αὐταῖς τε ἀποτελοῦνται
πνευματικαὶ εἰς ἐτέρους τὴν χάριν ἔξποστέλ-
λουσιν. Ἐντεῦθεν μελλόντων πρόγνωσις, μυστηρίων
σύνεσις, κεχρύμμενων κατάληψις, χαρισμάτων διανομὴ,
ἡ ἀτελεύτητος εὐφροσύνη, ἡ ἐν Θεῷ διαμονὴ, ἡ πρὸς θεὸν δομολασίς, τὸ ἀκρότατον τῶν δρεκτῶν, θεὸν
γενέσθαι κατὰ χάριν.

Μετὰ τίνα δὲ πατιρὸν δὲ θεῖος Δανιὴλ δὲ ἐν τῷ Ἀνά-
πλῳ (62), θεασάμενος τὸν μέγαν Συμεώνην καὶ θείου
ζύλου πλήσθεὶς τὴν καρδίαν, ἐλθὼν ἐν τῷ Ἀνάπλῳ
ἐπέδην καὶ αὐτὸς τῷ στύλῳ, πολλῶν καὶ μεγίστων
θαυμάτων αὐτουργὸς γενόμενος, διήρκεσε δὲ ἐν τῷ
κίνοις ἄχρι τετάρτου ἔτους τοῦ βασιλέως Λέοντος
τοῦ Μεγάλου, καὶ οὕτως πρὸς Κύριον ἐκεδημησε πλή-
ρης ἀγαθῶν ἔργων.

Τῷ καὶ ἔτει παρεγένετο Οὐάλεντιανὸς ἀπὸ Ῥώ-
μης ἐν Κωνσταντινούπολει, καὶ ἔγημε γυναικα τὴν
θυγατέρα Θεοδοσίου τοῦ βασιλέως Εὐδόξιαν, τὴν ἐξ
Εὐδόξιας γεννηθεῖσαν αὐτῷ, καὶ πᾶλιν ἐπανῆλθεν
ἐν Ῥώμῃ. Κύρος ἐπαρχὸς τῆς πόλεως, ἀνὴρ σοφώ-
τατος καὶ ικανὸς, καταλύσας τὸ χερσαῖον τεῖχος
Κωνσταντινουπόλεως καὶ προσθεὶ, ἀλλα διαστήματα

⁹ Joan. iv, 12.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(62) CP. loco ita vocato. GOAR. — Ἀνάπλους interpres Nicephori transitum vertit, xv, 22. Appa-
ret fuisse suburbium Cpolos. XYL.

A numellis ligneis ac terreis collum circumdare. Et
Oseæ mandavit ut meretricem uxorem duceret,
ac pravam et adulteram uxorem amaret: Ezechiolo
ut in dextro latere quadraginta dies, in sinistro
centum quinquaginta recumberet, rursumque ut
persoderet murum ac fugeret, sibique ipsi captivi-
tatem describeret; aliasque gladium acuere eoque
caput radere, et crines quadrifariam dividere. Ac
ne omnia referam, gubernator orationis hæc omnia
fieri jussit, ut qui non parerent orationi, ii saltem
in usitato spectaculo allicerentur, cujus novitas suf-
ficiens est doctrinæ pignus. Ita Symeon ille ma-
gnus veluti lumen splendidissimum in candelabro
positum solis instar radios suos in omnes partes
emittebat; licebatque videre Iberos, Armenios, Per-
sas et Ismaelitas quotidie venientes ac sacro bap-
tismo potientes. Tantum porro gratiæ in varias
regiones beatus ille propagabat, ut deorum pater-
norum simulacra ad columnam ejus adducta con-
fregerint, et ab eo puram inculpatamque fidem
Christianam edocisti sint. Nam eos multis miraculis
eo perducebat. Recite itaque habet Christi dictum:
Qui in me credit, mea quoque opera, et iis majora
præstabit⁹. Is ergo Symeon fulgore 598 sancti
Spiritus illustratus undiquaque suos ejecit radios,
quomodo Basilius loquitur his verbis, Quemadmo-
dum splendida et perspicua corpora radiis inciden-
tibus et ipsa illustrantur et novum edunt a se
splendorem, sic et Spiritui recipiendo aptæ animæ,
a Spiritu illuminatae, cum ipsæ sunt spirituales,
tum gratiam ejus cum aliis communicant. Inde fu-
turorum præsagia, intellectus mysteriorum, oc-
cultorum comprehensio, donorum distributio, vita
cœlestis, choreæ cum angelis, infinitum gaudium,
in Deo permancio, cum Deo similitudo, perfectio ap-
petitus, fieri Deum quod ad gratiam.

C D Aliquanto post tempore divinus Danielus in Ana-
plo cum vidisset magnum Symeонem, divina æmu-
latione instigatus ipse quoque columnam conscen-
dit, multaque et maxima edidit miracula. Perman-
sit in columna usque ad quartum annum Leonis Ma-
gni; atque ita ad Dominum emigravit, bonis ope-
ribus abunde præstitis.

Anno vicesimo sexto Valentinianus Roma Cpolis
venit, duxitque uxorem filiam Theodosii imperato-
ris Eudoxiam, ex Eudocia ipsi natam, rediitque
Romam. Cyrus urbis præfectus, homo sapientissi-
mus atque industrius, terrestrem Cpolis murum
demolitus est; aliisque duobus intervallis 599 ad-
ditis, alium murum intra sexagesimum diem exstru-

xit. Cujus operis ad pulchritudinem et festinatam absolutionem obstupescens populus imperatore in Circo sedente exclamavit: Constantinus condidit; Cyrus instauravit. Eapropter in invidiam venit, et Græcis rebus studere per calumniam dictus, publicatis ejus bonis, raso capite Smyrnæ episcopus deligitur.

Cum in Persas expeditionem fecisset Procopius, Persa ei hanc conditionem tulit uti pars ultraque unum daret, quibus singulari pugna congressis, victi pars pacta pacis ad annos quinquaginta acciperet. Procopius delegit ad hoc Areobindum comitem fœderatorum. Is laqueo Persam irretivit et ab equo dejectum necavit. Ex eo inter Romanos et Persaspax ad annos quinquaginta composita fuit. Areobindus urbem ingressus honorifice ab imperatore accipitur et ad consulatum evehitur.

Anno 28 ruina theatri Alexandrini viros 572 oppressit. Maximiano vita functo sanctissimus Proclus episcopus Cpolis deligitur; isque reliquias Chrysostomi reportavit, annum tricesimum imperante Theodosio, inque templo Apostolorum deposuit. Proclo Ecclesiæ antistite, Cpolim graves terræ motus concusserunt per anni trientem, adeo ut oppidani metu periculi extra urbem in campo viixerint. Cum autem Proclus ibi una cum clero et populo in supplicationibus ad Deum perseveraret, **600** subito adolescens omnibus cernentibus in aerem est surreptus, audivitque divinam vocem sibi mandantem, ut episcopo renuntiaret et populo, ut in publicis deprecationibus sic orient: Sancte Deus, sancte fortis, sancte immortalis, miserere nostri, neque aliud quidquam addant. Ita statim cantante populo terræ motus desit. Eo miraculo admodum perculti Theodosius ac Pulcheria edixerunt ut sacra cantio per totum orbem terrarum sic caneretur.

Anno 35 Paneade adiectæ sunt reliquiæ vatis Isaïæ, et in divi Laurentii templo repositæ.

Anno 36 Theodosius Antiochum præpositum et patricium, suumque bajulum, papam fecit, facultibus quoque ejus publicatis, quod is contra im-

A δόνο, οἰκοδομεῖ ἔτερον τείχος δι' ἡμερῶν ἐξήκοντα· θέν καὶ ὁ δῆμος ἐπληγέμενος ἐπὶ τῷ τάχῃ καὶ τῷ κάλλει τῆς τοῦ τείχους κτίσεως ἀνεβόητες καθεξομένου τοῦ βασιλέως ἐν τῷ ἵππῳ· Κωνσταντῖνος ἔκτισε, Κύρος ἀνενέωσε. Αἰδὲ τοῦτο φθονογενὲς διαβάλλεται ὡς Ἐλληνόφρων, καὶ δημευθεὶς καὶ ἀποκριτεῖς χειροτονεῖται ἐν Σμύρνῃ ἐπίσκοπος.

Κατὰ Περσῶν στρατηγούντος Ηροκοπίου, δηλοῦται αὐτῷ παρὰ τοῦ Ηέρου, διτι, Δώσωμεν μονομάχους, καὶ οἵος ἂν ἡττηθῇ διδότω τὸ μέρος αὐτοῦ πάκτα ἐπὶ χρόνους πεντήκοντα. Δίδωσιν οὖν ὁ στρατηγὸς Ηροκόπιος Ἀρεόβινδον κόμιτα τῶν φοιδεράτων (63), δις σώκιστρον κατέχων τὸν Πέρσην ἐσώκει καὶ κατενεγκὼν ἐκ τοῦ ἱππου ἀπέκτεινε. Καὶ γέγονε πάκτα εἰρήνης μεταξὺ Ρωμαίων καὶ [P. 342] Περσῶν. Εἰσελθὼν δὲ Ἀρεόβινδος ἐν τῇ πόλει καὶ μεγάλη ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἀποδεχθεὶς προκήθη ὅπατος.

Τῷ καὶ ἔτει σύμπτωσις ἐγένετο ἐν τῷ θεάτρῳ Ἀλεξανδρεῖας, καὶ ἀπέθανον ἄνδρες φοβί. Τελευταντος Μαξιμιανοῦ Πρόκλος δὲ ἀγιώτατος ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως προσχερίζεται, ὃς τὸ τοῦ Χρυσοστόμου λείφανον ἀνακομίζει τῷ λ' ἔτει τῆς βασιλείας Θεοδοσίου, καὶ εἰς τὸν τῶν Ἅγιων Ἀποστόλων ἀποτίθει: νχόν. Ἐκ τούτου σεισμοὶ μεγάλοι γεγδυασιν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐν μησὶ τέσσαριν, ὥστε φοβηθέντας τοὺς ἐν Βυζαντιψ ἔξω τῆς πόλεως ἐν τῷ λεγομένῳ κάμψῳ διατρίβειν. Τοῦ γοῦν εἰρημένου πατριάρχου μετὰ τοῦ κλίρου καὶ τοῦ λαοῦ τοῖς λιταῖς ἐκεῖσε προσκαρτεροῦντος, περὶ ὥρων τριτην, ἀφνω πάντων δρώντων ἡρπάγη νεανίας εἰς τὸν ἄέρα καὶ ἤκουε θείας φωνῆς παρεγγυώστες αὐτῷ ἀναγγεῖλαι τῷ ἐπίσκοπῳ καὶ τῷ λαῷ λιτανεύειν οὕτω, καὶ λέγειν: Ἄγιος δὲ Θεός, ἄγιος Ἱστυρός, ἄγιος ἀθένατος, ἐλέησον ἡμᾶς καὶ μηδὲν ἔτεσον προστίθεναι. Καὶ εὐθέως τοῦτο φάλλοντος τοῦ λαοῦ ἔστη ὁ σεισμός. Οὐθα δ βασιλεὺς Θεοδόσιος καὶ ἡ μακαρία Πουλχερία, ὑπεραγασθέντες τῷ θαύματι, ἐθέσπισαν κατὰ πᾶσαν οἰκοτμένην οὔτε φαλλεσθαι τὸν θεῖον ὄμνυν.

Τῷ λέ ἔτει ἡγέθη ἀπὸ Πανεύδος τὸ λείφανον τοῦ προφήτου Ἡσαΐου, καὶ ἐτέθη ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἅγιου Λαυρεντίου.

Τῷ λέ ἔτει Θεοδόσιος δ βασιλεὺς Ἀντιοχον πρεπόστον καὶ πατρίκιον, τὸν βαίουλον αὔτοῦ (64), πάπαν (65) ἐποίησε, δημεύσας καὶ τὸν οἶκον κύτον

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(63) Φοιδεράτοις ἦγουν ὑπόσπονδοι, scribit Harmenopolis l. iv, tit. 12. De quibus Rigaltius in Glossario Tarlico, et Jordanus De rebus Germ.: *Dum famosissimam Constantinus suo nomine condiderat civitatem, Gothorum interfuit operatio, qui fædere inito cum imperatore quadraginta suorum millia illi in solatio contra gentes varias obtulere. Quorum numerus et millia usque ad præsens nominantur in re publica id est fœderati.* Ac quoad propositum spectat, quo de Theodosio sit sermo, subdit inferius: *Cunctus exercitus in servitio Theodosii imperatoris perdurans, Romano se imperio subdens cum milite velut unum corpus effecit. milliaque ista ducentæ sub Constantino principe fœderatorum renovata, et ipsi dicti sunt fœderati.* (GOAR.)

(64) Fortassis ita notatur is cuius opera omnia

imperator commisisset, *der das, fac totum, mære.* XYL. — Βαίουλος ὁς καλεῖται ἐπίτροπος, vocatur procurator, inquit Gregorius iv, 9. Moschopulus autem παδοχαρδὸς καὶ παιδοτρίβης ὁ λεγόμενος βαίουλος. Auctor de hoc codem Antioch. fol. 336: *'Αντιοχόν τινα θαυματόν καὶ λογιώτατόν ἄνδρα ἐπίτροπον καὶ παδαρχαρὸν ἀποτελέας.* Leunclavius: « Magnus bajulus imperatoris qui moderator est et arbiter consiliorum ipsius et actionum, aut etiam tutor ejus in minore aitale constituti. » GOAR.

(65) Papa hic clericum significat, *ain Pfaffen:* quomodo Augustinus et alii in epistolis persæpe utuntur. Zonaras diserte scribit clericum factum fuisse Euphemiani apud Chalcedonem collegit. Quæ sequuntur narrationes, male sunt affectæ in Græco. XYL. — Alius πάπας, et alias παπᾶς: hic

ώς κατεπαιρομένου τοῦ βασιλέως καὶ καταφρονοῦντος αὐτοῦ. Διὸ καὶ νόμον ἐξέθετο μὴ εἰσέρχεσθαι εἰς πατρικίου ἀξίαν εὐνοῦχον. Οὗτος δὲ Θεοδόσιος εὐμετάγορος ἦν σφόδρα, πειθόμενος τοῖς ὑποβάλλουσιν αὐτῷ οἰκεῖοις, ως πολλάκις καὶ χάρτους (66) μὴ ἀνχριώτικων ὑπέγραψεν. Ὁπερ μαθησάς Πουλχερία ἡ αὐτοῦ ἀδελφή, καὶ πολλάκις νοοθετήσασα, ἐπειδὴ οὐκ ἔπειθε, σοδῶς ὑπῆλθεν αὐτὸν, καὶ διωρέαν δηθεντεῖς αἵτει· ἡ δὲ τρὶς πρὸς δουλείαν ἐκχωροῦσα Εὔδοκίαν τὴν αὐτοῦ γαμετήν. Ηροστήντο τοινύν δὲ τοῦτο διατατέμενος χάρτης καὶ παρὰ τοῦ βασιλέως διεπημάνετο. Μετὰ δὲ τοῦτο ἀνχριώτικος αὐτοῦ δεινῶς ὑπὸ τῆς Πουλχερίας ὥνειδισθη, καὶ ἐκτοτε ἀκριβεῖαν τῶν τοιούτων ἐποίει. Ἐπὶ τούτου τοῦ βασιλέως ἐκ τῶν Γ' ὄτιων γέγονεν Ἐθνη τέσσαρα, Γόθοι, Ὑπόγοτθοι (67), Γηπεδεῖς καὶ Οὐάνθλοι. Ἐξ ὧν Ἀθρίς (68) ἤξετο διαπερῆν ἐν τῇ Ρωμαϊκῇ.

Τῷ λόγῳ ἔτει Κύριλλος Ἀλεξανδρείας καὶ Περόκλος Κωνσταντινουπόλεως εὐσέβως ἐκομιζθεῖσαν. Καὶ τὸν μὲν Περόκλουν Φλαβιανὸς [P. 343] πρεσβύτερος καὶ τοκευοφύλακας (69) Μεγάλης Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως διεδέξατο, Κύριλλον δὲ Διδόκιος δὲ δυσσεβῆς, μηδὲ δλῶς ἢν διδασκαλικός, ἀλλετος δὲ καὶ ἀνίμερος, ἐξαιρέτως δὲ ἐν τοῖς συγγενέσι Κυρίλλου γενέμενος αἱρετικός γάρ τιν, ἐξ ἀπολῶν ὄντων τὰ Πορφύρου φρονῶν.

Τῷ μακρῷ ἔτει ἡ ληστρική, καὶ παράνομος συντηρούσθη σύνοδος, τοῦ κριθῆναι τὰ περὶ Φλαβιανοῦ καὶ Εὐτυχοῦς, ὑπὸ Διοσκόρου τοῦ δυστεθοῦς, κατὰ παρανεστιν Χρυσαφίου εὐνούχου τὸ ἐπίκλητην Ζουμνᾶ (70), τὴν τοῦ βασιλέως ἀπλότητα παραπέσαντος.

Τῷ ἐπίσημῳ δὲ καιρῷ, ἦγουν τῷ μέτρῳ, γνοὺς δὲ Θεοδόσιος ως ἡ πίτταται παρὰ Χρυσαφίου, πρῶτον μὲν αὐτὸν ἐξορίζει εἰς τινα νῆσον, τῇ Εὔδοκᾳ δὲ καὶ Αὐγούστῃ ἐπιφέρεται σφοδρῶς, πάντων τῶν κακῶν αἰτιαν αὐτὴν ἀποκαλῶν ὡς καὶ Πουλχερίαν τῶν βασιλείων ἀποδιέκασαν, ἀμα δὲ καὶ τὰ κατὰ τὸν Παυλίνον ὄντειδίζων αὐτῇ, ὑπὲρ τοῦ μῆλου ἀποθανότα. Η δὲ ἀπογονοῦσα παρεκάλεσεν ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα ἀπολυθῆναι αὐτὴν ὅ καὶ γέγονε, λαδούσης μετὸν ἔντοτε Σεβῖπον τὸν πρεσβύτερον καὶ διάκονον Ἰωάννην. Μαθὼν δὲ δὲ βασιλέως δὲ οὗτοι καὶ ἐν τῇ πόλει πρὸς αὐτὴν ἐτύχαντον, ἀποστείλας ἀπεκεφάλισεν αὐτούς· τὴν δὲ ἀγίαν Πουλχερίαν μετὰ πολλῆς παρακλήσεως εἰσήγαγεν εἰς τὰ βασίλεια· ἥτις εἴδθεις ἀποστείλασα εἰς Ἐφεσον ἦγαγε τὸ λείψαντον τοῦ ἄγιου Φλαβιανοῦ. Τότε καὶ τὴν τῶν Χαλκοπρατείων ἐκκλησίαν τῇ Θεοτόκῳ ἀνήγειρε, συναγαγήν τοις

XYLANDRI ET

GOARI NOTÆ.

sacerdos vel clericus privatus, in seculo tamen degens; ille, papa, Romanus pontifex. De illo nuper auctor fol. 339: Κύριλλος Ἀλεξανδρείας, ὃς Κελεστίνου πάπα Ρώμης τὸν τόπον διείπε. De hoc Allatius, necnon Codinus. Cronicates etiam τοῦ ποτὲ διπάπας; Theophanes: δὲ Κύρος προσφυγῶν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐγένετο παπᾶς. GOAR.

(66) Communius tamen dicitur χάρτης: a quo, reor, vetus Gallicum vocabulum *charie* et *chartre*.

B peratore per contemptum se extulisset. Itaque etiam legem tulit ne quis ennuchus dignitate patricii ornaretur. Fuit imperator iste nimis quam mobilis, adeoque proclivis ad obsequendum familiaribus aliquid suadentibus ut saepe etiam schedis non lectis subscriberet. Quod cum animadverteret soror ejus Pulcheria, et saepe castigando nihil proficeret, callide eum adorta est. Nam sub praetextu petendi munericis, sibi in servitutem tradi Eudociam fratris uxorem per litteras petebat. Eas ad se allatas imperator sigillo confirmavit. Postea iis lectis acriter est a Pulcheria objurgatus, atque inde talibus in rebus accusationem adhibuit. 601 Eo imperante Gothi in quatuor gentes divisi sunt, in Gothos, Hypogothos, Gepidas et Vandulos. Ex quibus Abaris cœpit Romanam ditionem peragrari.

Anno 39 Cyrillus Alexandriæ et Proclus Cpolis episcopi pie vita defuncti sunt. Ac Proclo quidem successit Flavianus presbyter Magnæque Aedis Copolitanæ vasorum custos, Cyrillo autem Bioscorus impius, ad docēndum nequaquam aptus, sed inutilis et efferus, præcipue unus de Cyrilli inimicis: nam a teneris jam inde unguiculis Origenicas hæreses imbibera.

Anno 41 latrocinii infamis atque legibus adversa illa synodus collecta est ad controversiam Flaviani atque Eutychetis disceptandam a Dioscoro impio, hortatu Chrysaphii (is alio nomine Zummas appellabatur) eunuchi, qui hoc persuadendo imperatoris simplicitati imposuerat.

Anno proxime insecuto, qui fuit 42, Theodosius se a Chrysaphio deceptum sentiens eum in quamdam insulam relegat. Eudociam quoque Augustam graviter objurgat, omnium malorum eam causam et ab ea Pulcheriam aula fuisse pulsam dicens; simul et Paulinum exprobrans ei, quem pomī causa necatum fuisse demonstravimus. Eudocia, rei indignitatem non ferens, petlit ut Hierosolyma sibi abire licet; quo impetrato, eo se contulit, comite Severo presbytero et diacono Joanne. 602 Imperator cognito illos etiam in urbe frequenter ad ipsam commesse, missis carnificibus capita corrum amputari jussit. Sanctam autem Pulcheriam multis verbis consolatus in aulam reduxit. Ea statim Ephesum misit qui sancti Flaviani cadaver afferrent. Tunc et Chalcopratiōrum ædem Dei Genitrici ædificavit, cum is locus ante Iudeorum

'Απὸ τοῦ χωρῶν deducit Lexicon anonymum Bibl. Regim. GOAR.

(67) Forte Visigothos. XYL.

(68) Inde Avares, ut Serbi pro Servis, et alii. XYL.

(69) Nicephori interpres habet custodem sacrorum donariorum, xiv, 47. XYL.

(70) In ecclisis Theodori Anagnostæ, principio statim, Tzumas dicitur interfactus a Pulcheria XYL.

fuisset synagoga. Flaviano in episcopatum successit Anatolius.

Post aliquod temporis imperator equitatuin egressus, equo collapo afflictus inque lectica domum relatus, sorori Pulcheria ad se vocala indicavit debere sibi Marcianum succedere: hoc enim sibi a Joanne Theologo Ephesi agenti significatum. Accersito etiam Marciano dixit: Ab Aspare et senatu mihi demonstratum est te imperium a meo obitu accepturum. Biduo post imperator vitam cum morte commutavit. Corpus ejus in fano Apostolorum reconditum fuit. Uxorem habuit Eudociam, filiam Leontii philosophi, Atheniensem.

Cæterum sapiens illa et præclara Pulcheria, nondum fratris vulgata morte, Marcianum senem jam, virum temperantia ac gravitate insigni et rebus gerendis aptissimum, ad se vocat, ostenditque, quoniam decesserit imperator, se ipsum virtutis causa unum de omni senatorum numero delegisse, quem imperatorem sibi ascisceret, ea conditione ut fidem daret virginitatem suam, quam Deo consecrasset, se intactam servaturum. **603** Cum hoc stipularetur Marcianus, est a Pulcheria, vocatis ad hoc ab ea Anatolio patriarcha et senatu, imperator declaratus. Fuit Marcianus venerabilis vir, moribus sanctis, in facie ruborem gratia temperatum habens, magnanimus, avaritiam vacuus, temperans, religiosus et de fide recte sentiens, miseratione peccantium præditus, cæterum profanarum litterarum atque disciplinarum imperitus. Is statim omnes qui relegati fuerant revocavit. Pulcheria autem invisiſſimum illum eunuchum Chrysaphium Jordani tradidit, Joannis filio, quem ille dolo ne- caverat. Atque Jordanes vicem ei repedit.

Olim Marcianus cum gregarius miles in suo ordine ex Græcia ad bellum Persicum iret, in Lycia in morbum incidit; relictusque in urbe Sydemis aliqua ibi mora facta duobus quibusdam fratribus Julio et Tatiano societate junctus fuit, ab iisque domum ipsorum susceptus et recreatus. Cum una aliquando tres hi venatum profecti essent, dum fessi meridiarent, Tatianus, qui reliquis maturius somnum excussisset, animadvertisit Marcianum in solo jacere aquilamque ingentem super eum in aere librari, quæ expansis alis hominem obumbraret. Id cernens excitat fratrem, hocque spectaculum ei ostendit. Diu uterque hoc ostentum admirati tandem Marcianum excitant, scitanturque quidnam muneris ab **604** eo exspectare ipsos juheret, si quando imperio potiretur. Marcianus se non eum esse cui tale aliquid contingere posset dicere. Cum eadem verba repeterent: Si, inquit, divinitus hoc mihi eveniat, patricios vos meos fa-

XYLANDRI ET

(71) Marcianus primus principum Christianorum a pontifice imperii suscepit insignia. GOAR.

(72) Nil numero pro militum cohorte accepto Latinis communius. Ab his vox ad Græcos translata. Mutuo repudiato numerum Græci ex penu sibi pro-

A δοίων πρότερον οὖσαν. Τῆς δὲ ἐκκλησίας μετὰ Φλα- βιανὸν Ἀνατόλιος ἐπεσκόπευσε.

Μετὰ δέ τινα χρόνον ἔξῆλθεν ὁ βασιλεὺς ἵππασθῆ- ναι: καὶ συμπεσόντος αὐτῷ τοῦ ἵππου πληγεὶς εἰσῆλ- θεν ἐν λεκτικῷ φύτοι φορεῖφ, καὶ καλέσας τὴν ἀδελ- φήν Ηουλχερίαν εἶπεν αὐτῇ διὰ Μαρκιανὸν τὸν μετ αὐτὸν βασιλεύσαντα: Τοῦτο γάρ μοι, φησίν, Ἰωαν- νῆς ὁ Θεολόγος ἀπεκάλυψεν, ἐν Ἐφέσῳ μοι ὄντι. Καὶ μεταστειλάμενος Μαρκιανὸν εἶπεν αὐτῷ ἐπὶ Ἀσπαρος καὶ τῆς συγχώτου Ἐδείχθη μοι διτὶ σε δεῖ γενέσθαι βασιλέα μετ' ἑμέν. Καὶ μεθ' ἡμέρας δύο ἐτελέσθησε, καὶ τίθεται τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν τῷ ναῷ τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων. Γυνὴ δὲ τούτου Εὔδοκία, θυγάτηρ Λεοντίου φιλοσόφου ἐξ Ἀθηνῶν.

B Ή δὲ σοφὴ καὶ ἀγαθὴ Πουλχερία μῆπω τῆς τοῦ ἀδελφοῦ τελευτῆς γνωσθείστης μεταστειλαμένη τὸν Μαρκιανὸν, ἄνδρα ἐν σωφροσύνῃ καὶ σεμνότητι δια- πρέποντα, γέροντα ὄντα καὶ ἴκανότατον, λέγει πρὸς αὐτόν: Ἐπειδὴ ὁ βασιλεὺς ἐτελεύτησεν, ἐγὼ δὲ σε [P. 314] ἐξελέχαμην ἐξ ὅλης τῆς συγκλήτου ὡς ἐν- ἀρετον, δός μοι λόγον ὅτι φυλάττεις τὴν παρθενίαν, ἃν τῷ Θεῷ ἀνεβέμην, καὶ ἀναγορεύω σε βασιλέα. Αὐτοῦ δὲ ἐνυθεμένου τοῦτο, μεταστέλλεται τὸν πα- τριάρχην (71) Ἀνατόλιον καὶ τὴν σύγκλητον, καὶ ἀναγορεύει αὐτὸν βασιλέα. Ἡν δὲ Μαρκιανὸς αἰδε- σιμος τὸν τρόπον, λεπτοπεπτής, ἐρύθημα ἐπὶ τοῦ προσώπου φέρων κεκραμένον χάριτι, μεγαλόφυχος, φιλαργυρίας ὑπέρτερος, σώφρων καὶ περὶ τὸ Θεῖον εὐλαβῆς, καὶ ὀρθόδοξος, περὶ τοὺς ἀμαρτάνοντας συμπαθής, ἀπειρος δὲ παιδείας τῆς ἔξωθεν. Εὐθὺς οὖν τοὺς ἐν ἔξορική πάντας ἀνεκαλέστο. **D** Ή δὲ μα- καρία Πουλχερίᾳ τὸν παχιμήτην Χρυσάφιον τὸν εὐ- νοῦλον Ἰορδάνην ἐκδέδωκε τῷ υἱῷ Ἰωάννου, δις γα- ἀνείλεν αὐτὸν διὰ τὸ αὐτὸν ἀνελεῖν τὸν τούτου πατέρα δόλῳ.

Στρατιώτης τοίνυν λιτός ὡν πρὸ τούτου Μαρκια- νὸς μετὰ τοῦ ἰδίου νομέρου (72) ἀπὸ τῆς Ἐλλάδος κατὰ Περσῶν ἀπήιει, καὶ γενόμενος ἐν Λυκίᾳ ἀρ- ρώστιζ περιπέπεσε. Καὶ καταλειφθεὶς ἐν πόλει Συδη- μῶν κάκεισε χρονοτριβήσας προσκολλᾶται δύο τισὶν ἀδελφοῖς, Ἰουλίῳ καὶ Τατιανῷ, οἵτινες εἰς τὸν ἰδίον οἴκον λαβόντες αὐτὸν διανέπαυσαν. Εἰς Θύραν δὲ ἐξ- ελθόντες ἔλαθον αὐτὸν μεθ' ἑαυτῶν. Κοπιάσαντες δὲ περὶ μεσημβρίαν ἐκοιμήθησαν. Προεξυπνισθεὶς δὲ ὁ Τατιανὸς θεωρεῖ τὸν Μαρκιανὸν εἰς εὸν ἡλιον κοιμά- μενον, καὶ ἀετὸν παμμεγέστατον ἐπ' αὐτὸν ἐλθόντα καὶ τὰς ἑαυτοῦ πτέρυγας διαπετάσαντα σκιάν ἐπ' αὐτὸν περιποιησάμενον. Καὶ τοῦτο θεασάμενος ἐγεί- ρει τὸν ἑαυτοῦ ἀδελφὸν, καὶ τὸ θεαθὲν ὑποδείκνυσι. Καὶ ἐπὶ πολὺ θαυμάζοντες ἐκυπνίζουσι τὸν Μαρκια- νὸν, καὶ λέγουσιν αὐτῷ: Ἐάν βασιλεύσῃς, τῇ ἡμῖν χαρίζη; Οἱ δὲ, Τίς εἰμι ἐγὼ, ἵνα τοῦτο γένηται εἰς ἑμέν; Οἱ δὲ ἐν δευτέρου τὸν αὐτὸν λόγον εἶπον. Λέγει ὁ Μαρκιανὸς: Ἐάν τοῦτο ἐκ Θεοῦ γένηται, πατέρας

COARI NOTÆ.

pria dixerunt ἀριθμόν, de quo supra. Οἰεcumenius in Act. xv: Σπεῖρα δέ ἐτιν δικαῖομενος νῦν νοῦμε- ρον. Quid vero σφεῖραι? Suidas: πλήθη στρατε- μάτων, φάλαγγες, νοῦμερα. GOAR.

νόμας ἀνακτηρίξεω. Τότε διδόσασιν αὐτῷ σ' νομίσματα, λέγοντες: Πορεύου ἐν τῇ πόλει, καὶ μέμνησο τὸ μῶν δὲ δὲ θεός ὑψώσει σε. Χρόνου δὲ διελθόντος διλγού καὶ θεοδοσίου τελευτήσαντος, βασιλεὺς ἀνεδείχθη, ὃς προσέσημεν, καὶ ὑπομνησθεὶς τῆς ἐν Λυκίᾳ εὐεργεσίας, Τατιανὸν καὶ Ἰούλιον μεταπεμψάμενος πατέρας αὐτούς ἀνεκτίρυξε, καὶ τὸν μὲν Τατιανὸν ἔπαρχον ἐποίησε τῆς πόλεως, τῷ δὲ Ἰούλῳ τὴν τῶν Λυκίων ἐνεγέρισεν ἀρχήν. Ὑπὸ Γιζερίχου δὲ πάλιν εἰς Ἀφρικήν κρατηθείς, ἦτι στρατιώτη δόντι τοῦτο αὐτῷ ἔγεγνετο δόντι τὸ Γιζερίχος δρκῷ αὐτὸν ἡσπολίσαστο δόντι εἰ βασιλεύεις, μὴ πολεμῆσαι ποτε Οὐανδῆλοις, καὶ ἀπολύεις αὐσόν. Τοίνυν καὶ ἡ μακχρία Πουλχερία μεθ' ἑτέρων πολλῶν ἐκκλησιῶν ἐξαιρέτως τὸν ἐν Βλαχέρναις νεψὸν φύκοδόμησε καὶ Μαρκιανοῦ.

[P. 345] Τῷ β' αὐτοῦ ἔτει ἡ ἐν Χαλκηδόνι ἄγια τε-
τάρτη σύνοδος γέγονεν ὑπὸ Ηατέρων χλ', ἐν τῷ μηρ-
τυρίῳ τῆς πανευρήμου Εὐθημίᾳ, κατὰ Εὔτυχοῦς
καὶ Διοσκόρου καὶ Νεστορίου τῶν ματαίων, λεγόντων
μήτε τὴν σάρκα τοῦ Κύριου δμοούσιον ἥμεν εἶναι,
ἀλλ' ἐκ δύο νέν φύσεων τὴν ἔνωσιν λέγεσθαι, μίαν
δὲ φύσιν ἀποτελεσθῆναι μετὰ τὴν ἔνωσιν, καὶ ὡς ἐν
φαντασίᾳ τὴν σάρκα φορέσατε τὸν Κύριον μυθολο-
γούντων καὶ τῇ θεότητῃ πάθος ἀπονεμόντων. Ἡγούντο
δὲ τῆς συνόδου Λέοντος πάπτα Ρώμης τοποτηρηταὶ
Πασχάσιος καὶ Λουκινσίος ἐπίσκοποι καὶ Βονιφάκιος
πρεσβύτερος, Ἀνατόλιος Κωνσταντινουπόλεως, Ἰου-
νενάλης Ἱεροσολύμων. Καθαιροῦνται τοίνυν οἱ αιρε-
τικοὶ καὶ ἔξορίζονται ἐν Γάγγρᾳ, χειροτονεῖται δὲ
Πρωτέριος ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας ἀντὶ Διοσκόρου.
Ἡ δὲ αγία σύνοδος ἔξεφώνησε τέλειον θεόν καὶ τέ-
λειον ἀνθρώπων τὸν αὐτὸν ἐν δύο φύσεσιν, ἀσυγχύτως,
αδιαιρέτως, τὸν Κύριον ἥμαν καὶ θεὸν Ἰησοῦν Χρι-
στόν. Δύο δὲ εἰρήκασι φύσεις τῷ λόγῳ τῆς διαφορᾶς,
սύ τῷ λόγῳ τῆς διαιρέσεως. Τὴν τε τοῦ Ρώμης
πάπτα Λέοντος ἐπίστολὴν πρὸς Φλαβιανὸν γραφεῖ-
σαν ὡς στήλῃ δρθοδοξίας ἐδέξαντο. Ἐπικυροῦσι δὲ
καὶ τὴν Νεστορίου καθαίρεσιν. Ἐδέξαντο δὲ θεο-
δώρητον καὶ Ἰόνιν ὡς ἀναθεματίσαντας Νεστόριον.

Τῷ γ' ἔτει ἡ μακχρία καὶ εὐεσθῆς Πουλχερία ἔκοι-
μήθη ἐν Χριστῷ παρθένος καὶ μὴ διαφθαρεῖσα.
πάντα τὰ ἔκυτῆς πτωχοῖς διανείμασσα.

Τῷ δ' ἔτει Οὐαλεντινιανὸς ὁ τῆς Ρώμης βασιλεὺς
τῶν μὲν ὀρθῶν τῆς Ἐκκλησίας δογμάτων ἀντελαμ-
βάνετο, πολλῷ δὲ τῇ παρανομίᾳ ἐν τῇ ἑαυτοῦ διαίτῃ
ἐκέρχητο· εὐπρεπεστατη̄ γχρ γνωμῇ Εὐδοξίᾳ συ-
ζῶν, θυγατρὶ θεοδοσίου τοῦ βασιλέως, ἀλλοτρίαις
διαιμονιωδῶς ἐκέρχητο. Ζητίλειος δὲ συνεχῶς καὶ τοῖς
τὰ περιεργα πράττουσι διὸ καὶ οἰκτίστη παραδί-
δοται θανάτῳ. Μαξίμου γάρ τοῦ ἐπὶ θεοδοσίου τοῦ
Νεγάλου τυραννήσαντος ἔκγνονος καὶ ὄμώνυμος, ἐν
τοῖς κατὰ Ρώμην πατρικίοις τελῶν, ἐνδόν τοῦ πα-
λατίου γενόμενος τὸν Οὐαλεντινιανὸν ἀπέσφαξε καὶ
τῇ Εὐδοξίᾳ συνεγέτο καὶ τῆς βασιλείας ἐκράτησε.
δι' ὧν γάρ τις ἀμαρτίνει, δι' αὐτῶν καὶ πτιδεύεται·
Ἐπὶ τούτος ἡ Εὐδοξία ἀχθομένη μεταπέμπεται τὸν

A ciām. Tunc illi eum 200 nummis donant, jubentque ad urbem reverti, suique memorem esse, ubi Deus eum exerit. Ergo Marcianus non ita multo post Theodosio defuncto imperator creatus, accepti in Lycia beneficī memor, Tatianum et Julium evocatos ad se patricios salutat, Tatianumque urbis, Julianum Lyciā praefectū constituit. Simile aquilō ostentum Marciano etiamnum militi evenit, cum in Africa apud Gizerichum captivus teneretur. Itaque Gizerichus eum dimisit, juratum, si imperator ficeret, bellum Vandali non illaturum. Porro Pulcheria, præter multa alia templa, præcipue aedem in Blachernis condidit ac Dei Genitrici consecravit, cum nuper Marcianus imperium inivisset.
τῇ θεοτόκῳ ἀνατίθεικεν ἐν ἀρχῇ τῆς βασιλείας Μαρκιανοῦ.

B Annū eo secundū imperante Chalcedone
quarta sancta synodus acta est, in æde nobilissimæ
martyris Euphemiasi, collectis Patribus 630, contra
Eutychen, Dioscorum et Nestorium, vanos homi-
nes, qui carnem Christi negabant ejusdem cum
nostra esse natura, affirmabantque unitas quidem
duas in Christo naturas, unitione autem perfecta
ad unicam deinde naturam fuisse redactas, Domi-
numque carnem non revera, sed tantummodo specie
quadam apparente circumfuluisse. Idem deitatem
passam dicebant. Præfuerunt concilio Leonis papæ
Romani vicarii **605** Paschasius et Lucinsius
episcopi, ac Bonifacius presbyter, ac Anatolius
Copolitanus, Juvenalis Hierosolymæus episcopi.
Hæretici damnati et Gangram sunt relegati, inque
locum Dioscori episcopus Alexandriæ creatus Pro-
terius. Pronuntiavit sacra ista synodus Dominum
ac Deum nostrum Jesum Christum perfectum esse
Deum et perfectum hominem, eumdem duabus
naturis constantem, sine ulla vel confusione vel
divione; duas autem in eo naturas esse ratione
non divisionis, sed discriminis. Epistolam quoque
Leonis papæ Romani ad Flavianum, ut columen
rectæ fiduciæ, approbaverunt. Nestorii quoque dam-
nationem ratam habuerunt, Theodorito et Iba
receptis, qui eum damnaverant.

Tertio anno, imperii Marciani Pulcheria, invio-
lata virgo, omnes suas facultates pauperibus elar-
gita, vitæ pensum absolvit.

C Quarto anno, Valentinianus Occidentis impera-
tor, tametsi veram religionem amplectenteretur
vitam tamen egit flagitious. Cum enim formosis-
simam haberet uxorem Eudoxiam, filiam Theodo-
sii imperatoris, nihilominus scelestè alienis mulie-
ribus abutebatur: erat quoque ei assidua cum
curiosas artes tractantibus consuetudo. Itaque
etiam miserrima morte periit. Maximus enim,
nepos ejus Maximi qui Theodosii Magni ætate
tyrannidem invaserat, Romæ patricia dignitate
degenis in palatum pervenit, Valentinianum neca-
vit, Eudoxiam stupravit, imperioque **606** potitus
est: solent enim flagitia et iis inflictae poena ejus-
dem esse generis. At Eudoxia graviter eam ferens

injuriam, Gizerichum ex Africa Romam evocat, rogans ut se Maximi tyrannide liberaret. Cum Gizerichus magna cum classe ad Romam advenisset, Maximus in fuga a suis trucidatur; Barbarus tertio a fuga Maximi die Romam nemine obstante intrat. Hic impositis in naves omnibus urbis opibus atque donariis, sacra etiam supellectile, quae solido auro et lapidibus pretiosis constabat, et vasis Hebraicis quae Titus Hierosolymis attulerat, ahducta etiam imperatrice Eudoxia et ejus liberis, in Africam rediit. Ita secundo capta est Roma, prius ab Alarico occupata. Gizerichus Eudoxiam Honorio filiorum suorum natu maximo copulavit: Placidiā Olybrio patricio desponsatam audiens cum matre Eudoxia asservavit. Majorinus cogita Maximi aude Romanum imperium occipit ac biennium tenuit. Post eum Avitus annos totidem, inde Severus triennium. Post hunc imperator Romæ nullus fuit, sed Recimerus rem publicam administravit, dux militiae et magna armatus potentia. In Oriente autem omnia fuerunt pacata, adeo quidem ut ea aurea aetas diceretur. Tunc etiam Symeon monachus in columna stans, vita, doctrina et miraculis floruit.

σοῦς τοὺς χρόνους τούτους λέγεσθαι. Τότε καὶ Συμεὼν οὐδέπερε.

607 Quinto anno tres magni lapides de cælo in Thraciam deciderunt. Mortua est etiam Jerusalēm Eudocia Theodosii uxor, multa ecclesiæ legata relinquens; juravitque moriens insontem se esse criminis de Paulino sibi impacti.

Septimo anno moritur Marcianus, et in aede Sanctorum Apostolorum sepelitur. Uxor ejus fuit Pulcheria nomine tenus: non enim cum ea concubuit. Episcopatum Cpolitanum gerebat Anatolius, Attici successor. Annus is fuit a mundi origine 5950, ab incarnatione Verbi 456.

Marciano successit Leo Magnus, veræ religionis tenax. Imperavit annos septemdecim. Erat corpore gracili, barba rara, prudentia ornatus, litterarum et disciplinarum rudis. Uxorem habuit Verinam Basilisci sororem. Dicebatur Macellus, quod Asparum et Ardaburium tanquam Arianos necasset: nam a mactando id cognomen Latinis ducitur. Petebat sibi consentientem urbis præfectum constitui Aspar ab imperatore. Imperator cum se id facturum annuisset invitus, noctu quemdam senatorem celeriter ad se venire jussit, eumque

A Γιζέριχον ἐξ Ἀφρικῆς εἰς Ρώμην, παρακαλέσασα λυτρωθῆναι τῆς τοῦ Μαξίμου τυχαίδος. Γιζέριχον δὲ στόλῳ μεγάλῳ ἐκπλεύσαντος εἰς Ρώμην, Μάξιμος φυγῇ ἐχρήσατο, οἱ δὲ συνόντες αὐτῷ ἀνεῖλον αὐτὸν. Οἱ δὲ Γιζέριχος μηδενὸς αὐτῷ ἀντιστάντος [P. 346] εἰσῆλθεν εἰς Ρώμην τῇ γριηῇ θυέρᾳ τῇ, φυγῆς Μαξίμου· καὶ λαδῶν πάντα τὰ γρήματα, καὶ τὰ τῇ πόλεως ἀντοθύματα εἰς τὰ πλοῖα ἐμβαλών, ἐν οἷς ξεμήλια δλόγρυσα καὶ διάλιθον ἐκκλησιαστικὰ καὶ σκεύη Ἐβραϊκά, ἀπέρ δὲ οὐεσπασιανοῦ Τίτος ἐξ Ἱεροσολύμων ἀρρέλετο, σὺν τούτοις λαδῶν τὴν Εύδοξίαν τὴν βασιλίδα καὶ τὰ τέκνα αὐτῆς, εἰς Ἀφρικήν ἀπίπλευσεν. "Εἴως ὧδε δευτέρα ἀλλασσις Ρώμης μεγάλης, πρώτη μὲν ὑπὸ Ἀλαρίχου, δευτέρα δὲ ὑπὸ Γιζέριχου. Καὶ τὴν μὲν Εύδοξίαν Όνοριζω τῷ πρωτοχριστῷ νίκῃ αὐτοῦ συνέζευξε· τὴν δὲ Πλακιδίων ἄνδρα ἔχει μαθών "Ολύμπιον τὸν πατρίκιον μετὰ τῆς μητρὸς ἐφύλαξεν Εύδοξίας. Μαθών δὲ τὸ Μαξίμου θάνατον Μαιωρίνης ἔβασιλευετο Ρώμης ἐπη β', καὶ μετ' αὐτὸν "Αθίτος ἐπη β', καὶ μετὰ τούτου Σεβηρίδος ἐπη γ'. Καὶ μετ' αὐτὸν οὐκέτι βασιλεὺς ἐν Ρώμῃ, ἀλλὰ Ρεκίμερες διψκει τὰ πράγματα στρατηγῶν καὶ μεγάλην περικέλευνος δύναμιν. Κατὰ δὲ τὴν Ἐφάν πάσης γαλήνης μετεῖχον ἀπαντα, ὡς χρυσὸς τῆς μάνδρας (73) ἐστῶς ἐπὶ κίονος βίφ καὶ λόγφ καὶ

B Τῷ ε' ἔτει λίθοι τρεῖς παμμεγέθεις ἐκ τοῦ ούρανοῦ ἐν τῇ Θράκῃ ἔπεσσον. Καὶ Εύδοξία (74) ἡ τοῦ Θεοδοσίου γυνὴ ἐν Ἱεροσολύμοις τελευτᾷ, πολλὰ καταλειφασσα ταῖς ἐκκλησίαις, καὶ ἐν τῷ τελευτῷ αὐτὴν ἐπωμόσατο μὴ συνειδέναι τῇ κατ' αὐτῆς κατηγορίᾳ ἔνεκεν Παυλίνου.

Τῷ δὲ ζ' ἔτει Μαρκιανὸς ὁ βασιλεὺς τελευτᾷ, καὶ ἐτέθη τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν τῷ τρόφῳ τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων. Γυνὴ δὲ τούτου Πουληγερία δύνματι μόνον· οὐ γὰρ συνεγένετο αὐτῇ. Τὴν δὲ τῆς ἀρχιερωσύνης ἀρχὴν διείπεν Ἀντιτόλος, Ἀττικὸν διαδεξάμενος, κόσμου ἑτος εὐθύνη, τῆς θείας σαρκώσεως ἑτος υπᾶ.

Μετὰ δὲ Μαρκιανὸν ἔβασιλευετο Λέων ὁ Μέγας, δρθόδοξος, ἐπη ζ'. Ἡν δὲ κάτισχον μὲν τὸ σῶμα, ὑπόσπανος τὴν γενειάδα, φρονήσει κεκοσμημένος, παιδείας καὶ μοθημάτων ἐκτός. Τούτου γυνὴ Βησιλη ἀδελφὴ Βασιλίσκου. Μακέλλης δὲ ἐλέγετο διὰ τὸ ἀποκτεῖναι "Ασπαρα καὶ Ἀρδασσούριον ὡς Ἀρειανὸς δόντας μάκελ γάρ Ρωμαῖσι· ὁ σφαγεὺς λέγεται. "Ασπαρ δὲ ἦτέστο τὸν βασιλέα ἐγκαταστῆσαι τῇ πόλει ἐπαρχον δύοδοξον αὐτοῦ καὶ δύοδορον, δικτένευε μὲν δὲ βασιλεὺς ποιῆσαι, μὴ βουλόμενος δὲ ἐννύχιον δεδήλωκε τινὶ τῶν συγκλητικῶν παραγενέ-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(73) Tres Simones, eosdemque tres stylitas suisse in senioris hujus Vitam editis notis commōstrat Rosweidius: unum πρεσβύτερον καὶ δρυμανδρήτην, alium ἐν Θεωματῶ δρει, editissimo monte sic dicto, vixisse narrat. Hic, qui omnium primus, τῇ μάνδρας, ex monasterio in quo juvenilem aliquam egit ὥστα, ab auctore ἐν Αγίαπλῳ columnam consendisse scribitur frequentius. GOAR.

(74) Eudoxiæ nomen hic pro Eudocia situm est, quæ confusio est alibi quoque obvia. Et quod mox

dicitur Anatolius successisse Attico, aperte est mendosum: nam Chrysostomo Arsacius, deinceps Atticus, Sisinnius, Nestorius, Maximianus, Proculus, Flavianus. Anatolius successerunt. Post mentio fit Timothei Άληρι. In margine est ἔβασιλευε τὴν ἐπωνυμίαν τοῖς ἑργοῖς ὁ τρισκατάρατος. Significat autem άληρος catum, ut vulgo vocamus; et artes ejus animalia notae sunt atque ingenium. De incendio Cpolitano confer Evagrii II, 13. In Eclogis Theodori legitur Θωμᾶς τῶν Αμαντίου. XYL.

σθα: τάχιον. Τοῦ δὲ παραγενομένου, ἔπαρχον αὐτὸν προεβάλετο. Ἀσπαρ δὲ τοῦτο ίδων παρ' ἐλπίδα ἐκράτησε τοῦ ἴματου τοῦ βασιλέως, καὶ φῆσι πρὸς αὐτὸν· Βασιλεῦ, τὸν ταύτην τὴν ἀλουργόδα περιβεβλημένον [P. 347] οὐ χρὴ διαφέυγεσθαι. Καὶ φῆσιν δὲ βασιλεύς Ἀλλὰ μήν προσήκει τῷ βασιλεῖ μὴ διπειν τινὶ ἢ ὑποκεῖσθαι, καὶ μᾶλλον διταν τῷ κοινῷ ἀσύμφιορον ἥ.

Τῷ α' ἔτει τούτῳ σεισμὸς ἐγένετο ἐν Ἀντιοχείᾳ ὡς σχεδὸν πᾶσαν τὴν πόλιν καταπεσεῖν. Οὗτος δὲ βασιλεὺς Θράξ ἦν τῷ γένει, τριβοῦντος τὴν ἀξίαν. Ἐπέφθη δὲ ὑπὸ Ἀνατολίου πατριάρχου.

Πασῶν δὲ τῶν τῆς οἰκουμένης Ἐκκλησιῶν τὴν ἐν Χαλκηδόνι τύνοντον ἀποδεξαμένων, οὐ μιαρὸς Τιμόθεος δὲ ἐπίκλητην Αἴλουρος τὴν Ἀλεξανδρίων πόλιν ἐτάρασσε. Μαγγανεῖς γὰρ χρησάμενος νυκτὸς ἐν τοῖς κελλίοις τῶν μοναχῶν περιήρχετο, ἐπ' ὀνδρασὶ καλῶν ἔκστατον, τῶν δὲ ἀποκρινομένων ἔλεγεν· Ἐγώ ἀγγελός εἰμι, καὶ ἀπεστάλην εἰπεῖν πᾶσιν ἀποστῆναι τῆς κοινωνίας Προτερίου καὶ τῶν ἐν Χαλκηδόνι. Τιμόθεος δὲ τὸν Αἴλουρον ἐπίσκοπον προχειρίσασθαί Ἀλεξανδρείας. Πλήθος δὲ ἀτάκτων ἀνδρῶν μηνησάμενος τυραννικῶς τοῦ θρόνου Ἀλεξανδρείας ἐκράτησε· καὶ καθηρημένος ὡν ὑπὸ δύο καθηρημένων χειροτονεῖται, χειροτονίας τε ἐπίσκοπων ἐποίει ἀχειροτόνητος ὡν, καὶ βαπτίσματα ἐπετέλει πρεσβύτερος μὴ ὄν, καὶ μετὰ λύττης τινὸς ἀσχέτου τὴν ἀγίαν τετάρτην σύνοδον ὅστιζε. Καὶ τὸν μακάριον Προτέριον διδόντα τόπον τῇ δργῇ τῷ μεγάλῳ Σαββάτῳ καταστάτει μεθ' ἑτέρων ἐξ τῶν σὸν αὐτῷ καὶ κατὰ πᾶσαν τὴν πόλιν σύραντες τὸ σῶμα αὐτοῦ πυρὶ κατέκαυσαν. Τούτῳ τῷ ἔτει ἡνέχθη τὸ λείψανον τῆς ἀγίας μάρτυρος Ἀναστασίας ἀπὸ τοῦ Σιρμίου, καὶ κατετέθη ἐν τῷ ναῷ αὐτῆς ἐν τοῖς Δομονύμους.

Τῷ β' ἔτει Λέων δὲ βασιλεὺς μαθὼν τὸν ἀδικούθιναν Προτερίου καὶ τὴν Αἴλορούς ἄβεσμον προαγωγήν, πέμψας τοὺς κοινωνήσαντας τῷ Προτερίου θανάτῳ ἐγλωσσοτόμησε. Τιμόθεψ δὲ τῷ ἀνιέρψῳ οὐκ ἐπεξῆλθε, τὴν ἐπ' αὐτῷ κρίσιν ἐπισκόποις καταλιπών. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει καὶ Ζήνων Ἀριάδνη μίγνυται πρὸς γάμον, τῇ Λέοντος θυγατρὶ.

Τῷ γ' ἔτει γράμματα πρὸς τοὺς ἐκάστης ἐπαρχίας ἐπισκόπους ἀπέστειλεν δὲ βασιλεὺς, γράψαι αὐτῷ τὴν οἰκείαν γνώμην ἔκστατον, εἰ τοῖς ἐν Χαλκηδόνι δριστεῖσιν ἀξέσκοιντο, καὶ περὶ τῆς τοῦ Αἴλορού χειροτονίας τί λέγοιεν. Ἐν οἷς καὶ τῷ ἀγίῳ Συμεὼνὶ τῷ Στυλίτῃ καὶ ἄλλοις Πατέρσι θυματουργοῖς καὶ ὁσίοις διαμαρτυρήμενος, ὡς τῷ θεφ τῶν δλων παρέχειν τὴν κρίσιν τῶν ἀμφισθητουμένων τοιωντας. Οἱ δὲ παμψήφι διμοφρόνως κυρροῦσι μὲν τὴν ἐν Χαλκηδόνι ἀγίαν σύνοδον εἶναι, καὶ τὸν ὑπὸ αὐτῆς ἐκτεθέντα δρον ἀποδέχονται, Τιμόθεος δὲ συμφώνως καταψήφιζονται ὡς φονέως καὶ αἵρετοιο δν καὶ ἔκώριστον δὲ βασιλεὺς εἰς Γάγγραν. Κάκει δὲ συναγωγὰς ἀρέμενος ποιεῖν ἔξορφεται ἐν Χερσόνει. Τιμόθεος δὲ ἄλλος δὲ ἐπίκλητην Λευκήδης καὶ Σαλοφακίολος, δρθόδοξος [P. 348] καὶ ἀγαθὸς ἀνὴρ ὑπάρχων, ὑπὸ πάντων φιλούμενος χειροτονεῖται Ἀλεξανδρείας ἐπισκόπους.

A præfectum urbis constituit. Aspar, cui hoc præster spem suam accidisset, vestes appreheenso Leonem ait: Imperator, tali purpura amictum non decet mentiri. Respondit imperator: 608 Sane hoc quoque imperatorem decet, nemini cedere aut subditum esse, maxime ubi id cum reipublica incommodo fieret.

Primo hujus anno Antiochiae terrae motus fuit, qui totam pene urbem prostravit. Leo Thrax genere fuit, tribunitia dignitate. Coronavit eum Anatolius patriarcha.

Cum autem omnes totius orbis Ecclesiæ concilio Chalcedonensi astipularentur, unus scelerosus homo Alexandriam conturbavit Timotheus, cognomento Ἀλυρος. Is magicis imposturis utens cellulas monachorum obivit noctu, nominatim quemque vocans. Qui cum responderent, ita dixit: Ego sum angelus, in hoc missus ut omnes jubeam abstinere societate Proterii et Chalcedonensium rerum, Timotheo autem Ἀλυρο episcopatum Alexandrinum tradere. Porro cum catervam hominum turbulentorum mercede parasset, per tyrannidem solio episcopali potitus est. Ita qui damnatus erat, a duobus damnatis deligitur, ipseque suffragiis non creatus creandi episcopi jus aliis tribuit, baptizante, cum presbyter non esset. Idem rabie quadam effreni sacrum concilium quartum contumeliis affecit, et Proterium iræ divinæ locum cedentem cumque eo sex alias magno Sabbato interfecit. Cuius corpus factiosi per totam urbem raptatum combusserunt. Illo anno allatae sunt Sirmio reliquias divas martyris Anastasiæ, inque ejus templo depositas, quod est apud rostra Domini.

609 Secundo anno Leo imperator cognita iniusta Proterii cæde Ἀλυrique iniqua designatione, misit qui Proterii cædis consciis linguis exscinderent. Ἀλυrum non puniit, judicio ejus episcopis reservato. Eodem anno nuptias fuerunt Zenonis et Ariadnae Leonis filiæ.

Tertio anno imperator scribit ad omnium provinciarum episcopos, petitque ut suam quisque de Chalcedonensi concilio et Timothei ad episcopatum progressu sententiam perscribant. Scribit D inter alios etiam ad Symeonem Stylitam aliosque mirificos et sanctos Patres, obtestans ut ita de controversis rebus judicium facerent, ut qui Deo rationem evessent reddituri. Illi vero uno omnibus suffragio et sensu Chalcedonense concilium probant, Timotheum homicidii ac hereseos condemnant. Eum imperator Gangram relegavit. Sed cum ibi quoque conventus agere capisset, Chersonem deportatur. Alius autem Timotheus, cognomento Albus et Salophaciolus, vir bonus et de religione recte sentiens omnibusque charus, Alexandrinus episcopus creatur.

Quarto anno Symeon Stylites moritur, primus istius vitæ generis inventor.

Quinto anno incendium Cpoli fuit, a navalium ortum et progressum **610** asque ad ædem beati Thomæ Amantum. Marcianus autem procurator Magni Templi, cum fanum sanctæ Anastaseos nuper exstruxisset, hoc ab incendio servavit, cum Evangelio et suffitu adhibitis, ad tegulas ascendisset Deumque lacrymis placasset. Nam id incendium admodum invaluit, ad ortum a navalii profectum usque ad fanum Joannis Mendici, quod est ad occasum, ab austro media urbe, a Lausi usque ad Taurum omnia depascens. Præcipua et reliquis præstantiora quaæ eo incendio perierunt, sunt curia maxima in foro Constantini, æreis imaginibus et porphyretico lapide ornata, in qua et delecti consultare solebant, et imperator intrabat ubi consulairem vestem sumpsisset; item Nymphaeum, e regione hujus curiæ situm, in quo silebant nuptiæ eorum qui domibus carebant; item alia in TAURO curia delectis senatoribus et imperatori accommodata, cum ii eo convenienter de rebus gerendis consultatum, imperator in veste consulari præsideret. Imposita fuit 12 variis columnis de Trojano lapide, altis pedes **25**: eæ ab austri et septentrionis parte sustinebant ædificium, ad ortum et occasum forniciis suffultum. Fuit longitudine pedum 240, latitudine 84. Templo quoque absumpta sunt duo maxima, omnis generis lapidibus exornata, alterum Tetrapylō **611** vicinum, alterum in foro Tauri. Quin et alia multa ignis vastavit, ut porticus, rostra, fora, domos, a mari usque ad mare, usque ad ædem sanctorum martyrum Sergii et Bacchi.

Contra tò πῦρ, oīon στοὰς ἐμβόλων, ἀγορὰς καὶ οἰκησιες ἀπὸ θαλάσσης ἔως θαλάσσης, ἄχρι τοῦ ναοῦ τῶν Ἀγίων μαρτυρῶν Σεργίου καὶ Βάκχου.

Sexto anno pictori cuidam aggresso Christum forma Jovis pingere manus exaruit. Eum facinus confessum Gennadius precibus suis sanavit. Quidam historici Christo attribuunt raros et crisplos crines. Is Gennadius noctu ad altare spectrum dæmonis vidit; quem cum increpasset, audivit vociferantem nunc se ei viventi cedere, post ipsius mortem utique templo potiturum. Idem Gennadius clericum quemdam fani S. Eleutherii male viventem cum sæpe objurgasset, neque tamen inflectere posset, rem ad S. Eleutherium detulit, eum in suo templo cuiusdam ministri ejus opera sic alloquens, Dive martyr Eleutheri, aut corrigere clericum tuum: aut excinde. Illico clericus exspiravit. Eodem anno Studius templum Joannis Baptiste condidit, mona-

A Τῷ δ' ἔτει ὁ τῆς μάνδρας Στυλίτης μέγας Συμεὼν ἐκοιμήθη, πρῶτος καταδεῖξας τὴν τοιαύτην ἀσκησιν.

Τῷ ε' ἔτει γέγονεν ἐμπρησμὸς ἐν Κωνσταντινουπόλει· ἀρχάμενος ἀπὸ τοῦ νεωρίου καὶ φθίσας ἔως τοῦ Ἅγιου Θωμᾶ τῶν Ἀμάντων. Μαρκινὸς δὲ ὁ οἰκονόμος τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, τὸν ναὸν κτίσας τῆς Ἅγίας Ἀναστάσεως, ἦτι νέον δύντα τοῦτον τοῦ ἐμπρησμοῦ διεσώσατο, ἀνέλθων εἰς τὸ κεράμιον μετὰ Εὐαγγελίου καὶ θυμιατοῦ, καὶ τὸν Θεὸν δάκρυσιν ἔξιλεωσάμενος. Σφρόδρα γάρ ἔκριτε: δ ἐμπρησμὸς οὗτος κατὰ μὲν γάρ ἀντολὰς ἀπὸ τοῦ νεωρίου ἐπεκτεινόμενος μέχρι τοῦ Ἅγιου Ἰωάννου τοῦ Πτωχοῦ πρὸς δύσιν, ἐπὶ δὲ μεσημέριας ἐν τῇ μέσῃ τῆς πόλεως ἀπὸ τῶν Λαύσου μέχρι τοῦ Ταύρου πάντα κατελυμήνατο. Περιφανῆ δὲ καὶ τῶν ἄλλων διαφέροντα τὸ πῦρ κατανάλωσεν ἐν μὲν τῷ Κωνσταντίνου φόρῳ οἰκον μέγιστον σενάτου καλούμενον, ἐκ χαλκῶν εἰκόνων καὶ πορφυρῶν λίθων διακεκοσμημένον, ἐν φπερ καὶ οἱ λογάδες ἐβούλευντο καὶ ὁ βασιλεὺς εἰσῆι, τίνικα ὑπατικὴν ἔλασθε στολὴν, καὶ τὸ νυμφαῖον τὸ τοῦτο τοῦ οἰκον κείμενον ἀντικρύ, ἐν φπερ οἱ γάμοι ἐγίνοντο τῶν οὐκ ἔχοντων οἴκους· ἐν δὲ τῷ Ταύρῳ οἰκον καὶ αὐτὸν τοῖς λογάσι· καὶ τῷ βασιλεῖ ἐπιτίθεσιν, τοῖς μὲν εἰς τὸ συνιέναι καὶ περὶ τῶν πρακτέων διασκοπεῖν, τῷ δὲ ἐν τῇ ὑπάτῳ προκαθημένῳ βουλῇ, ἐν δυοκαίδεκα ποικίλοις κίοσιν ἐκ Τρωικῆς λίθου, πέντε καὶ εἷκοσι ποδῶν ἔλουσιν ὄψος, φέρουσι δὲ τὴν στέγην ἐκ τε νοτίου καὶ βορείου πλευροῦ σὺν τοῖς παρ' ἐκάτερα κατὰ τὸ ἀντολικὸν καὶ διτικὸν φαλίσιν, οὗ τὸ μὲν μῆκος ομοί ποδῶν τὸ δὲ πλάτος πόδην καὶ τῶν ιερῶν δὲ οἰκοι μέγιστοι δύο, διακεκοσμημένοι παντοῖοι λίθοις, ὃν ὁ μὲν τοῦ τετραπλίου οὐ πόρρω ἐνύγχανεν ὡν, ὃ δὲ τῇ τοῦ Ταύρου ἐνέκειτο ἀγορᾶ. Καὶ ἄλλα πολλὰ κατελυμήνατο τὸ πῦρ, οīον στοὰς ἐμβόλων, ἀγορὰς καὶ οἰκησιες ἀπὸ θαλάσσης ἔως θαλάσσης, ἄχρι τοῦ ναοῦ τῶν Ἀγίων μαρτυρῶν Σεργίου καὶ Βάκχου.

D Τῷ σ' ἔτει ζωγράφου τινὸς τὸν Σωτῆρα γράψατο λμῆσαντος καθ' ὁμοιότητα τοῦ Διὸς ἔκηράνθη ἡ Χείρ διν ἐκαγορεύσαντα δι' εὐλῆς λάσατο Γεννάδιος. Φασὶ δὲ τινες τῶν ιστορικῶν διε τὸ οὖλον καὶ ὀλιγότριχον σχῆμα ἐπὶ τοῦ Σωτῆρος οἰκειότερον ἐστιν. Οὗτος δι Γεννάδιος τῇ νυκτὶ ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ εἶδε φάντασμα δαιμονίου, φ καὶ ἐπιτιμήσας ἤκουσεν αὐτοῦ κράζοντος ὡς αὐτοῦ μὲν ζῶντος ἐνδίδωσι, μετὰ δὲ θάνατον αὐτοῦ κρατήσει πάντως τῆς Ἐκκλησίας. Οὗτος δι Γεννάδιος κληροκύψ (75) τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Ἅγιου Ἐλευθερίου ἀτάκτῳ δύτι πολλάκις ἐνουθεῖται. Ἐπεὶ δὲ αὐτὸν κάμψαι οὐκ ἴσχυσε, δηλοὶ τῷ ἀγίῳ Ἐλευθερίῳ, ἐν τῷ ναῷ εἰπῶν διά [P. 349] τινος τῶν διηρετουμένων αὐτῷ· Ἀγιε μάρτυρ Ἐλευθέρε, ή διόρθωσαι τὸν κληρικόν σου, φ ἔκκοψον αὐτόν. Καὶ

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(75) Clerici nomen apud Græcos non adipiscitur quivis clero cooptatus, sed is tantum qui dignitatem vel officium in Ecclesia obtinet. Hinc percipit qui sint patriarchæ clericæ, illi nempe qui circa

illum aliquo defunguntur officio, a quo monachus omnis excluditur, eumque licet clero annumerent Græci doctiores, clericum tamen nusquam esse vel nuncupari concedunt. Goar.

εὐθὺς ἐτελεῖται τὸν ὀκτώβδην. Τῷ δὲ αὐτῷ ἔτει Στοῦ-
δίος τὸν ναὸν ἔκτισε τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Βεπτι-
στοῦ, καὶ μοναχὸν ἐκ τῆς μονῆς τῶν Ἀκομήτων ἐν
αὐτῷ κατέστησε.

Τῷ ζ' ἔτει Λέων δὲ βασιλεὺς Ιήνανα τὸν γαμβρὸν
αὐτοῦ στρατηγὸν τῆς Ἐφέσου ἀπάστις (76) πεποίκηε.
Πέτρος δὲ Κυναρένες ἀκολουθῶν Ζήνανι, πρεσβύτερος
ῶν τοῦ ἐν Χαλκηδόνι ναοῦ Βάσσης τῆς μέρτυρος καὶ
τὰ τοῦ Ἀπολιωπίου φρονῶν, μυρίους θυρύσους ἔγειρε
κατὰ τῆς πόλεως, καὶ ἀναθεματίζει τοὺς μὴ λέγον-
τας τὸν θεὸν σταυρωθῆναι. Καὶ σχίτας τὸν λαὸν
Ἀντιοχείας προστίθησιν ἐν τῷ τρισαγίῳ ὑμνῷ τῷ, 'Ο
σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς ὁ περ ἐώς σήμερον περὶ τοῖς
Θεοποτοῖς ἐκράτησε. Μαρτυρίου δὲ τοῦ Ἀντιο-
χείας τῷ θρύψῳ ἀποταξμένου, καὶ λέγοντος. Κλήρῳ
ἀνυποτάκτῳ καὶ λαῷ ἀπεθεῖ καὶ Ἐκκλησίᾳ ῥευ-
πωμένῃ ἀποτάσσομαι, φυλάκτων ἐμαυτῷ τὸ τῆς
Ιερωσύνης ἀξίωμα, Πέτρος δὲ Κυναρένες τῷ θρύψῳ ἐπι-
πηδᾷ. Τὴν δὲ κατ' αὐτοῦ ἔξορταν ἀκούσας φέγγει.
καὶ Ἰουλιανὸς ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας προχειρίζεται.
Τῷ αὐτῷ ἔτει δὲ διος Γεράσιμος ἐν ταῖς τοῦ Ἱορ-
δάνου δυχθαῖς ἀρέταις καὶ τέρατι περιβότος ἐγέ-
νετο. Καὶ ἄφιξες τοῦ ἀνάχωρητοῦ Κυριακοῦ ἐν
Ἰεροσόλυμεις, δε τέξιν ἔτη ρεῖται. Τῷ δὲ αὐτῷ ἔτει
μετετέθη δὲ προφήτης Ἐλείτσατος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ,
ἐν τῇ μινῆ Ηαύλου τοῦ λεπροῦ λεπρὸν γάρ ιάσκετο
καὶ λεπρὸν ἐποίησε καὶ εἰς τοῦ λεπροῦ ἐτίθηται.

Τῷ η' ἔτει Δανιὴλ δὲ Στυλίτης ἐν τῷ Ἀνάπλῳ τῷ
στύλῳ ἐπέβη, καὶ Ἀνθιμος καὶ Τιμοκλῆς οἱ τῶν
τροπαρίων (77) ποιηταὶ ἐγνωρίζοντο.

Τῷ θ' ἔτει σημειῶν ἐφάνη ἐν τῷ οὐρανῷ νεφέλη
ῶστε πάλιγγος ἐκτύπωμα ἔχοντας ἐπὶ τοῖς
τεσσαράκοντα, καθ' ἐπέραν.

Τῷ ι' ἔτει Ἰσοκάσιος δὲ κοιτάστωρ Ἀντιοχείας, δὲ
καὶ φιλόσοφος, διεβλήθη τῷ βασιλεῖ ὡς Ἐλλήν, καὶ
ἐκέλευσεν ἐξετασθῆναι αὐτὸν περὶ τῷ ἐπάρχῳ Κων-
σταντινουπόλεως Ἀχθόντος δὲ αὐτοῦ δεδεμένου διποσθ-
άγκων ἔτη πρὸς αὐτὸν Ποσαῖος δὲ ἐπαρχος· Ὁρές,
Ισοκάσιος, ἐν ποιῷ σχῆματι καθέστηκες; Οὐ δὲ εἶπεν
Ὥρων, καὶ οὐ ξενίζομαι· ἀνθρωπος γάρ ὁν ἀνθρωπ-
ναις περιέπεσον συμφοραῖς. Ἄλλα δικασσον ἐπ' ἐμοὶ,
δις ἐδίκαζες σὺν ἐμοι!. Ταῦτα ἀκούσας δὲ δῆμος
εὐφῆμης τὸν βασιλέα καὶ μαθὼν δὲ βασιλεὺς ἐχάρη,
καὶ ἀπέλιξεν αὐτὸν εἰς τὴν ίδιαν χώραν.

Τῷ ιβ' ἔτει Λέων δὲ βασιλεὺς καὶ Γερέρχου τοῦ
τῶν Ἀφρων κρατοῦντος καὶ πολλὰ τῶν Ἀρμαίων

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(76) Qui senescente imperio δομέστικος τῆς Ἀνα-
τολῆς, τῶν Ἀνατολικῶν, τῶν Ἕπων, τῶν θεραπών τῆς
Ἀνατολῆς, ab auctore vocabitur, idem est qui lati-
nis, si bene conjicio præfectus prætorio Orientis
dicitur. Vide Pancirollum in Nol. imp. GOAR.

(77) Id est sacrorum hymnorūm sive carminū.
Sic infra. XYL, — Diversa diversi affecta nomini-
bus Græcis cantillant in ecclesiis hymnorūm genera,
e quibus quamplura vocant τροπάρια, παρὰ τοῦ
τρέπεσθαι, ad instar nimirūm aliorū, velut sui
cantus exemplarium, vertenda, sive ut aptius di-

A chosque in eo collocavit eorum qui Acacmeti, hoc
est insomnes, dieuntur.

Septimo anno Zenonem generum suum Leo toti
Orienti præposuit. Fuit in comitatu Zenonis Petrus
quidam Cnapheus (id est fullo), presbyter templi
Bassæ sanctæ martyris, quod est Chalcedone. Is
quia Apollinarii errores sequebatur, infinitas con-
tra fidem turbas excitavit, 612 damnans eos qui
negant Deum suisse crucifixum. Et dissidio in plebe
Antiochena facto, sanctissimo hymno hæc inseruit:
Qui propter nos crucifixus est; quod hodieque
apud Theopaschitas obtinet. Cum autem Marty-
rius Antiochiæ episcopus se ita abdicaret: Servata
mihi sacerdotii dignitate, clerum inobedientem,
populum contumacem et Ecclesiam sordibus
infestam res suas habere jubeo, Petrus ille Cna-
pheus episcopatum arripuit. Mox se exsilio dann-
natum audiens profugit; et Julianus episcopatum
Antiochiae præficitur. Eodem anno sanctus Gera-
simus ad ripas Jordanis virtutibus ac miraculis in
magna fuit fama. Tunc et Cyriacus anachoreta
(ita vocant eos qui se ex hominum consuetudine
in solitudines subducunt) Hierosolyma venit. Is
vixit annos 107. Eodem anno vates Elissæus est
Alexandriam translatus, in mansionem Pauli
leprosi. Ita qui leprosum sanaverat, lepram incus-
serat alteri, in leprosi domo depositus est.

Octavo anno Danielus Stylita in Anaplo colum-
nam concendit. Et Anthimus ac Timocles tropa-
riorum poetæ innotuerunt.

Nono anno prodigium in cœlo per dies 40 sub
vesperam visum est, nubes in tubæ speciem for-
mata.

Decimo anno Isocasius quæstor Antiochiæ,
idemque philosophus, delatus est apud imperato-
rem, quod Græcam religionem teneret. Is 613 eum
examinari jussit apud præfectum urbis Cpolis.
Cum ergo manibus post tergum revinctis adduce-
retur, ita eum præfectus urbis Posæus allocutus
est: Videsne, Isocasi, quo habitu adstes? Respon-
dit ille: Video, neque miror: homo enim in huma-
nam devenit calamitatem. Tu vero ita mihi jus
dicio, sicut me collega solebas dicere. Hæc audiens
populus imperatorem collaudat; isque re cognita,
D laetus eum domum remittit.

Duodecimo anno contra Gizerichum, qui Afri-
cam obtinebat et ab exitu Marciani Romanos

GOARI NOTÆ.

cam, occinenda: modulos vocavi in Euchologio, ut
ad aliorum modum metris compositos et modulan-
dos. Carminibus quidem iisque elegantibus primi-
tus edebantur: deinceps vero servato syllabarum
numero et quantitate neglecta, pressa, ruditis et
austerā τῶν τροπαρίων compositio evasit, cuius
nihilominus auctores poetarum insigni nomine
nusquam se professi sunt ex auctoratos. De tropariis
et eorum poetis Allatius et Arcadius pluribus dis-
seruerunt. GOAR.

majorem in modum deprædatus erat, magnam classem emisit, collectis 1113 navibus, viris in singulas 100. In eam impensa sunt aurei sexcenties quinquagies mille, argentei nummi septingenties mille demptis quæ ex arario sumpta et a Roma suppeditata sunt. Ea tamen tanta classis re infecta ne semisse quidem militum superstite, rediit, ductoris ob imprudentiam: is enim ostendit recte eum sensisse, qui dixit exercitum cervorum duce leone, præstare exercitui leonum quem cervus ducat. Eodem anno Asparis filius patricius Cæsar a Leone creator ac Alexandriam mittitur, quia Asparem ab secta abduxerat et sibi benevolum reddiderat.

Decimo quinto anno beatus Enthymius in Christo obdormivit, eum vixisset annos 97.

G 14 Annis sexdecim et septemdecim bellum contra Gizerichum varia fortuna gestum fuit.

Anno 17 rex Zenonis et suæ filiæ Ariadnæ filium Leonem Cæsarem declarat. Tunc etiam vestis Deiparæ virginis Hierosolymis fuit allata, inventa apud quamdam religiosissimam Hebraicam mulierem virginem. Et reliquæ S. Anastasiæ Nicomedia allatæ inque ejus fano repositæ sunt. Eo tempore Romulus quidam Angustulus imperator Italæ fit, annis 1060 post conditam a Romulo Romanum. Itaque Occidentis imperium, quod a Romulo primum initium habuit, tanto post tempore in alio Romulo desit.

Σημειωτέον δὲ ὡς ἀπὸ Ῥωμύλου τῆς Ἐσπέρας ἀκμάσσα βασιλέας τοῦ τὴν Ῥώμην ἔπειτα ποιῆσαι τῷ βασιλεῖ.

Cum Leo junior esset Cæsar creatus et equestre spectaculum ederetur, hora diei sexta profundæ tenebræ urbem texerunt, et sub nivis specie cinere immenso pluit, nubibus quasi igne canderent apparentibus, ita ut nemo non putaret igne pluere. Cinis ad palmi altitudinem jacuit. Porro cum Leo

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(78) Duplicatum ρ possum est pro porro nota centenarii, fuitque vertendum auri centenarios 65, et argenti centenarios 70. Id cum ipsa re deprehendatur, tum ex repetitione hujus notæ injra in Michaelo Paphlagone, de avaritia Theophanis metropolitæ Tessalonicei; ubi idem cum libra fuisse appetet. Neque est ignotum libram etiam minam fuisse. Re-petitur postea Zos. post Calaphatis mortem imperio, ubi memorantur centenaria 53, πεντήκοντα τρία diserte. Apud Procopium est Leonem in hoc bellum millia trecenta erogasse, l. iii de bello Vandalicō, apud Nicephorūm xv, 2e mille et ducenta centenaria auri pondera. Hæc quam inter se et cum Cedreno consentiant, ignoro. Quodsi horum scriptorum alterulrum Græcorum arithmeticis putat Xylander significare κεντηγράπιν, ab ipso millesis aureis, juxta Joannis Kahl computum, aestimatū. Eruditæ quidem. At ubi 65 tantum auri centenaria enumera, argenti vero 70, videat quam parva sit summa, quæ et exercitui centum millia hominum superanti et exhausti regis

A μετὰ θάνατον Μαρκιανοῦ [P. 350] αγνοαμένου στόλον μέγαν ἐξαπίστειλε, αριγ' πλοῖα συναθροίσας, ἔχοντος ἑκάστου ἀνὰ ἄνδρας ἑκατόν. Ἐν οἷς κατεκενάθη χρυσὸν ρ' ρ' ἔξ (78) καὶ ἀργύρου ρ' ρ' ο', παρὲς τῶν ἐκ τοῦ ταμιείου καὶ τῶν τῆς ἐσπερίας Ῥώμης διδομένων. Καὶ δὲ τοσοῦτος στόλος ἀπραχτος διὰ τὴν τοῦ στρατηγοῦντος κακοδουλίαν ὑπέστρεψεν, οὐδὲ τοὺς ἡμίσεις τῶν στρατιωτῶν σώους διαφυλάξας· ἔδεικε γὰρ ἡτον γνώμην ἀληθῆ τοῦ εἰπόντος, διε πρεσσόν ἔστι στρατόπεδον ἐλάφιν ἡγκυμένου λέοντος ἢ στρατόπεδον λεόντων ἡγουμένου ἐλάφου. Τῷ δὲ αὐτῷ ἔτει καὶ δὲ Ἀσπαρος (79) οὐδὲ πατρίκιος ὁν Καῖσαρ παρὰ τοῦ Λέοντος γίνεται, καὶ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ πέμπεται διὰ τὸ ἐλκύσαι τὸν Ἀσπαρα ἐκ τῆς Ἀρειανικῆς δόξης καὶ εὐνοεῖν ποιῆσαι τῷ βασιλεῖ.

Τῷ ιερῷ ἔτει δὲ δισιος Ἐύθυμιος ἐν Χριστῷ ἐκοιμήθη, ζύσας ἕτη λεῖ.

Τῷ ιερῷ καὶ ιερῷ ἔτει τὰ τοῦ Γιζερίχου πολέμου ἄλλο· ἐπ' ἄλλῳ συνινθάνει.

Τῷ ιερῷ Λέων διβασιλεὺς Λέοντα τὸν Ζήνωνος οὐδὲν καὶ Ἀριάδνης τῆς Ιδίας θυγατρὸς, ἐκυτοῦ δὲ ἔγγρον, οτέφας βασιλέα (80) ἀνηγρέυει. Τότε καὶ ἡ ἑσθή τῆς ὑπεραγίας θεοτόκου ἐξ Ἱεροσολύμων ἤχθη, εὑρεθεῖσα περά τινι εὐλαβεστάτῃ γυναικὶ· Ἐδραίῳ παρέθενται. Καὶ τὰ λείψανα τῆς ἀγίας Ἀναστασίας ἀπὸ Νικομηδείας ἀνεκομίσθη, καὶ ἐτέθη ἐν τῷ ναῷ αὐτῆς (81). Ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ Ῥωμαῖος τις ἐπίκληντος Λύγουστάλιος (82) αὐτοκρατωρ τῆς ἐν Ἰταλίᾳ βασιλείας καθίσταται, μετὰ χλιαροῦ δύοδούς κοντά ἐτη Ῥωμύλου βασιλέως τοῦ τὴν Ῥώμην κτίσαντος.

'Αναγορευθέντες τοίνυν τοῦ μικροῦ Λέοντος, ἴππικοῦ ἀγομένου ὥρχ' σ' τῆς ἡμέρας σκότος βαθὺ ἐκάλυψε τὴν πόλιν, ἀθρόον δὲ ἐν εἴδει νιφετοῦ μάρτυρος κόνις, πεπυρατωμένων τῶν νεφῶν προφανέντων, ὡς νομίζειν πάντας διε πῦρ βρέχει· καὶ ἐπὶ παλαιστὴν ἐτέθη ἡ κόνις. Τοῦ δὲ βασιλέως Λέοντος ῥευ-

μαρriis satis sit. Theophanes ad 1300 centenaria clare scribit ascensisse, cui consentit Procopius ab ipso Xyandro citatus, nec ab utriusque computo nisi 100 centenariis distat Nicephorus: unde mihi liquet Xylandrum 1225 centenariis vero numero aberrasse, vel male notas arithmeticas legisse. GOAR.

D (79) Quod de Asparis filio sequitur, male congruit cum aliorum historicorum narratione et Zonara Nicephoroque in primis, videturque prorsus esse aliquid ex mutilatis versibus consutum. Ethymius monachus fuit, de quo hic loqui Cedrenum constat ex Nicephoro XIV, 52. XYL.

(80) Ex quo forsitan profluit mos, ut quos posteri principes collegas imperii crearent, eosdem quoque manu propria coronarent. Videndum Codinus c. XVII. GOAR.

(81) Triplici de causa templum hoc Anastasiæ nomen prætulit: unam hic auctor refert, duas alias fol. 313 memoratas reperies. GOAR.

(82) Quod Augustulum scripsi pro Augustalio. auctores correctiores secutus feci, ut et pro Bere-nica Verinam. XYL.

μητισμὸν γε στρόδος ὑποστάντος καὶ δεινοῖς κέντροις τὰ ἔνδον ἐλαυνομένου, ἢλεγε τὸ πάθος τῆν Ιατρικὴν τάχυνην ἐν κινδύνοις ἀπράκτονος ὑπάρχειν. Καθεζομένου γάρ αὐτοῦ ἐπὶ τῆς ἀμύδος, καν τε ὄπισθεν αὐτοῦ ἦν τὸ ἐκ τοῦ πυρὸς φῶς καν τε ἔμπροσθεν, διὸ τῆς γαστρὸς καὶ τοῦ νάρου διφίστετο. Καὶ ἐπὶ τοσοῦτον κατισχυωθεὶς ἐτελεύτησε, καὶ ἐτέθη τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν λάζαροι πρασινῷ ἐν τῷ ἡρῷ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου. Γυνὴ δὲ τούτου Βηρίνη, ἀδελφὴ Βασιλίσκου, δὲ τοῦ κατὰ Γιζέρίχου σταλέντος μεγάλου στόλου ἐξῆρχε.

Λένω ὁ Ζήγωνος υἱὸς καὶ Ἀράδηνης, νήπιος ἐτί^ω, βασιλεὺς προγειρίζεται παρὰ τοῦ πάκπου αὐτοῦ Μεγίλου Λέοντος· ὃς ἐβασίλευσιν [351] ἔτος έν, καὶ στέψας τὸν ίδιον πατέρα Ζήγωνα, Βηρύλης καὶ Ἀράδηνης τυνχομένων αὐτῷ, ἐτελέντησε.

Ζήγων Ψωμαίων βρεστιλέως ἔτη καὶ μῆνες δ' (88), αἱρετικὸς τῆς συγγενεῖς αἱρέσεως τῶν Ἀκεψάλων. Ἐπὶ τούτου ἐκτίθη τὸ Ἀμυνώριον. Τούτου τῷ πρώτῳ ἔτει ἐν προσομίοις Μεσοποταμίων μὲν Σαρακηνοὶ, Θράκην δὲ κατέδραμον Οῦννοι, σφέδρα τοῖς πράγμασι κακῶς λυμανιομένου τοῦ βραστιλέως, καὶ τὸν νεανῖς ἀτόποις καὶ πράγμασι σχολάζοντος. Ἡν γὰρ δὲ Ζήγων τῆς κακίτης καὶ εἰδεχθοῦς γενεῖς τῶν Ισαύρων, διεσής τε καὶ εἰδεχθέστατος, ὥσπερ "Ἐλλήνες ζωγραφοῦσι τὸν Πάντα τρχοσκελῆ καὶ δισύκνημον, τὴν χροιὰν μέλας, τὴν ἡλικίαν ἀσύμδητος, δρυγίος, μυντίκας καὶ φύδουν μετόπες. Γυνὴ δὲ τούτου Ἀριάδνη. Βεστίλικος δὲ ὁ Βηρινῆς διαλέφθει, διατριβῶν τῆς Θράκης, ἐστασίασε κατὰ Ζήγωνος δὲ φύδηθεις δὲ Ζήγων σὺν Ἀριάδνῃ τῇ ἴδιᾳ γυναικὶ καὶ χρήμασιν ἰκνοῖς φεύγει εἰς Ἰσαύριαν κατὰ τις φρύγειον δύχυρὸν Οὔσβρα καλούμενον. Βεστίλικος δὲ ἐν τῷ κάμψιῳ ἀνηγορεύθη βασιλεὺς, Μάρκον τε τὸν υἱὸν Καίσαρα ἐποίησε, καὶ Ζηγνωδίαν τὴν ἑκυτοῦ γραμμετὴν Αὐγοῦστον ἔστεψε, καὶ εὐθέως κατὰ τῆς πίστεως παρετάχει. Τούτου δὲ ἀνηγορεύθητος ὁ συμβάξις ἐμπρησμὸς κατὰ τὴν πόλιν τὸ ἀνθηρύτατον μέρος διέθειειν· ἐν γὰρ τῷ μέσῳ τῶν Χαλκοπρατίων ἀρξάμενος αὐτάς τε ἀνάλωσεν ἄμφω τὰς στοῖς καὶ τὰ προτεχνή πάντα, τὴν τε καλουμένην τις λικῆν, ἐν δὲ ἀπέκειτο βιβλιοθήκη ἔχουσα βιβλίους μυριάδας δῶδεκα, μεθ' ὧν βιβλίων καὶ τὸ τοῦ διπάκοντος ἔτερον ποδῶν ἑκατὸν εἴκοσιν, ἐν φῆμην γεγραμμένα τὰ τοῦ Ὁμήρου ποιήματα, δι' τε Ἰλιάς καὶ δὲ Ὁδοστοιες, χρυσέοις γράμμασι, μετά γε τῆς Ιστορίας τῆς τῶν ήρωών πράξεως. Συνέ-] ἐφθειρε δὲ καὶ τῆς μέσης τῶν παλατίων ἑκατέρωθεν στοῖς καὶ τῶν Λαύσου τὰ κάλλιστα ἀναθήματα· πολλὰ γὰρ τῶν ἀργαίων ἀγαλμάτων αὐτόθι ἐνδύρυτο, τῆς Ἀφροδίτης τῆς ἐν Κνίδῳ τὸ περιθότον, καὶ τὸ τῆς Σαμίας Ἡρας, καὶ τὸ τῆς Λινδίας Ἀθηνᾶς ἐξ ἀλλης οὐλης, δι' Ἀμασίας ὁ τῶν Αἰγυπτίων βασιλεὺς τῷ σοφῷ Κλεοδούλῳ ἀπέστειλε, καὶ ἄλλα μυρία. Ἐπέδραμε δὲ τὸ πῦρ καὶ μέγχρι τοῦ καλουμένου φύρου τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου. Διὰ τοις ταῦτα

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ

(83) Quod Zeno dicitur imperium per annos 27 tenuisse, verum non est, sed pro $\chi\zeta$ scribendum.

A imperator profluvio ventris laboraret, atque intus atrocibus compungeretur cruciatibus, morbus iste demonstravit artis medicæ nullam esse in periculis efficacitatem. Quoties enim in matulam desidebat, sive ante sive post eum ignis esset, is per ventrem ejus et dorsum pellucebat. Adeoque ex-
teme attenuatus vivendi finem fecit. Corpus #15
ejus in viridi arca repositum est in monumento Constantini Magni. Uxorem habuit Verinam, sororem Basilisci, qui magnæ classis adversus Gizerichum missæ dux fuit.

Leo Zenonis et Ariadnæ filius imperator ab avo suo Leone Magno est creatus, cum adhuc puer esset. Imperavit annum unum, impositoque diademe patri suo Zenoni, Verina et Ariadna adjuvantibus, vita defunctus est.

B ibus, vita derelictus est.

Zeno imperavit annos 27, menses 4. Fuit in
hæresi eorum quos Acephalos vocant, quæ natu-
ras in Christo confundit. Sub hoc conditum est
Ammorium. Hujus primo anno, ipsis imperii ejus
principiis, in Mesopotamiam Saraceni, in Thraciam
Hunni incursiones fecerunt, cum pessime rem-
publicam imperator ille corrumperet voluptatibus-
que et rebus absurdis esset deditus. Fuit Zeno
natus pessima et insigniter deformati Isaurorum
gente, hirsutus et forma turpissima, qualem Græci
Panem pingunt hircipedem et crassis suris, niger,
statura inconcinna, iracundus, injuriarum tenax,
invidentissimus. Uxor ei fuit Ariadna. Interim
Basiliscus Verinæ frater, Heracleæ, quæ est Thra-
ciam urbs, contra Zenonem seditionem movet. Ejus
metu Zeno cum uxore et magnis opibus ad
Isauros fugit, in castellum munitum cui nomen
Ubara. Basiliscus in campo imperator salutatus
Marcum filium Cæsarem **616** appellat, et Zenodiam
uxorem suam Augustæ corona exornat; ac statim
veræ religioni bellum facit. Hoc imperatore creato
incendium florentissimam urbis partem absumpsit.
Ortum enim a mediis Calcopratias cum utramque
porticum, tum contigua omnia et basilicam
devoravit, in qua fuit bibliotheca librorum milia
120 continens; inter quos libros fuit etiam draco-
nis intestinum, pedes 120 longum, cui Homeri
poemata Ilias et Ulyssea aureis litteris fuerant
inscripta, cum historia rerum ab heroibus gesta-
rum. Perdidit una etiam mediæ in palatiis domus
D utramque porticum, et in Lauso pulcherrima
donaria. Ibi enim multa antiquorum simulacrorum
erant posita, ut statua illa nobilis Cnidiae Veneris,
itemque Samiæ Junonis, et alia ex materia Lindiæ
Minervæ, quam Amasis Ægyptiorum rex sapienti
Cleobulo miserat, aliaque infinita. Excurrit ignis
etiam usque ad forum Constantini Magni. Eaprop-
ter in odio universorum civium fuit Basiliscus,
incendiumque et eversio urbis cognominatus:
nam alludebant ad basilisci serpentis nomen et

GOARI NOTÆ.

¶, 17, non 27. Testes histarici, et nominatim
Evagrius. III. 29. XL.

naturam. Scribit igitur ad Zenonem senatus, A isque Illo, Isauris et Lycaonibus assumptis, aliisque ad novarum rerum molitionem propensis, regio cum exercitu ad urbem accedit, rursusque tyrannidem (quis enim dicat imperium?) 617 invadit. Confugerat in sanum quoddam Basiliscus: inde eum Zeno juramentis se plurimis atque maxime terribilibus obligans, educit, inque Cucusum Cappadociæ oppidum relegat, ibique cum uxore et liberis in unam turrim conclusum fame enecat. Idem Zeno Timotheum Ålurum revocavit, et Petrum Cnapheum, qui inter insomnes monachos delituerat, aliosque item hostes Chalcedoneesis concilii, qui libero ore veritatem insectabantur. Ålurus Alexandrinos turbulentos, qui Byzantium peregrinabantur, cum ascivisset, a palatio ad templum asino vectus, cum ad Octagonum pervenisset, lapsus pedem fregit ac cum dedecore est reversus. Eum Basiliscus adhuc rerum compos cum typis Alexandriam miserat ut Chalcedonense concilium impugnaret. Quem ingredientem Alexandriam videntes sectatores ejus interrogarunt: Numnam, o papa, tuis hostibus buceas præbuisti? Respondit ille: Omnino eis cibum ita porrexi. Petrum quoque Cnapheum Antiochiam codem consilio ablegaverat. At Salophaciolus Timotheus Alexandriæ episcopus his auditis recessit ad monasteria Canopica, sum disciplinæ. Cnapheus simulatque potitus est episcopatu, damnationibus et tumultibus operam navavit. Inde cœdes atque turbæ exsistere, propterea quod Cnapheus sanctissimo carmine adjecisset: Qui crucifixus est pro nobis. Cæterum Basiliscus generali edicto concilium Chalcedonense rejecerat. Quod idem cum juberet facere Acacium Copolitanum episcopum, tota urbs cum mulieribus 618 et liberis in templum adversus Basiliscum convenerunt idque prohibuerunt. Acacius autem nigris vestibus sumptissimum et altare deseruit. Quo tempore etiam magnus ille Danielius, servido Dei studio impulsus, a columna descendit Acaciique et populi concionibus adfuit. Θρόνον καὶ τὸ θυσιαστήριον κατέληπε. Καὶ Δανιὴλ δὲ ὁ μέγας λαῷ συνεκκλησάεται.

Tertio anno Zeno Cnapheum, quia is Basilisco D studebat, opera synodi Orientalis dejicit inque Pityos relegat, isque clam ad sanctum Theodorum in Euchaitis configuit. Interim Ålurus moritur,

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(84) Id est edicto universali, quod nimirum ad omnes pertineret. Tóton γενικόν Theodorus Anagnosta in hac ipsa historia vocat. Sæpe admodum hoc vocabulo utitur Cedrenus, et τοποῦ pro edicere usurpat aliquoties. Nicephorus, ut in margine versionis adnotatum deprehendi, ἐγκωμίους συλλαβάτις, quarum et exemplum refert xv, 3. Postea generale edictum appellavi. Vocat et Evagrius circulares epistolas ἐγκρυπτίους ἐπιστολάς, cuius librum tertium consule. XLV.

(85) Πάττα nomen, quamvis cuiilibet sacerdoti absque delectu Graeci soleant affigere, τοῦ πάπα nihilominus non nisi Romano et Alexandrino ponti

μισεῖσθαι τὸν Βασιλίσκον συνέβη ταχὺ πάσιν τῆς πόλεως, ἐμπρησμὸν ἀποκαλούντων αὐτὸν καὶ τῆς βασιλείας ἀφανισμόν· ὃ γὰρ βασιλίσκος τὸ Ογρίον καὶ δὲ ἐμπρησμὸς Ισόφηφα τυγχάνουσι. Γράφει τοίνυν τὴν σύγχλητος πρὸς Ζήνωνα, καὶ προσλιθῶν ἑκεῖνος ἔλλον τε καὶ τοὺς Ἰσαύρους, καὶ Λυκάονας καὶ ἄλλους διοι πρὸς τὰς κανινοτομίας ἐπιτάχνται, ἐπάνεισιν ἐπὶ τὸ Βυζάντιον μετὰ χειρὸς βασιλικῆς, καὶ πάλιν τῆς τυραννίδος [P. 362] ἐπιλιχμόνεται (οὐ γὰρ λέγω βασιλείας), καὶ τὸν Βασιλίσκον ἐξαγγέλων τῆς ἐκκλησίας ἢ πρὸ τούτου προσπέψευγε, μετὰ μυρίους ὅρκους φρικιωδεστάτους ἐξορίζει ἐν Κουκουνῆρᾳ τῆς Καππαδοκίας, ἀποκλείσας δὲ εἰς ἓντα πύργον σὺν γυναικὶ καὶ τέκνοις λιμῷ διαφεύγει. Τιμόθεον τε τὸν Αἴλουρον ἀνεκαλέσατο, καὶ Ηέτρον τὸν Κνυφία B κρυπτόμενον ἐν τῇ μονῇ τῶν Ἀκοιμήτων, καὶ διοι ἄλλοι ἔχθροι τῆς ἀγίας ἐν Χαλκηδόνι συνόδου ἐπαρρήσιαζον κατὰ τῆς ἀληθείας. Οὐ δὲ Αἴλουρος συντραγάνων ἀτάκτους Ἀλεξανδρεῖς ἐνδημοῦντας τῷ Βυζαντίῳ, ἐκ τοῦ παλατίου πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ηλθεν ἐποχούμενος ὄνον, καὶ τὴν Ὁκτώγωνον καταλαβῶν πτωθεὶς συνετρίβη τὸν πόδα, καὶ μετ' αἰσχύνης ἀντέτρεψε. Τοῦτον δὲ Βασιλίσκον ἔτι [αὐτοκράτωρ] ὡν μετὰ τύπων (84) εἰς Ἀλεξανδρειαν κατὰ τῆς συνόδου ἐξέπεμψεν. "Οὐ ιδόντες εἰσερχόμενον ἐν Ἀλεξανδρείᾳ οἱ σπουδασταὶ ἡρώτων· Ἐψώμισας τοὺς ἔχθρούς σου, πάπα (85); Ό δὲ, Ναὶ σύτως ἐψώμισα, ἀπεκρίθη. Καὶ Ηέτρον δὲ τὸν Κνυφίαν εἰς Ἀντιόχειαν, καὶ ἀμφοτέρους κατὰ τῆς ἀληθείας ἀπέστειλεν ἐνισθύσας. Οὐ δὲ Σαλοφακίολος Τιμόθεος ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας τοῦτο ἀκούσας ὑπεγύρησεν ἐν τοῖς μοναστήροις τοῦ Κανώπου, ὡν ἐγεγόνει καὶ τῆς ἀσκήσεως. Πέτρος δὲ οἱ Κναφεὺς καταλαβὼν τὸν θρόνον εἰς ἀναθέματα καὶ ταραχὰς ἐξώρησεν. "Οθεν φόνοι καὶ ταραχαὶ διὰ τὴν προσθήκην τοῦ Τρισαγίου γεγόνασιν" αὐτὸς γὰρ προστέθεικε τὸ, Ό σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς. Βασιλίσκος δὲ τύπῳ γενικῷ τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον ἐξέδειλεν, Ἀκάιον τὸν Κωνσταντινουπόλεως κελεύσας τὸ αὐτὸν ποιεῖν. Ἀλλ' ἡ πόλις ἀπασσα σὸν γυναῖκας καὶ τέκνοις εἰς τὴν ἐκκλησίαν κατὰ Βασιλίσκου ἐληύθετες τούτον ἐκάλυσαν. Ἀκάιος δὲ μελανειμονήσας τὸν μέγας δι' ἔνθεον ζῆλον ἀποβάτης τοῦ στύλου Ἀκαπίῳ τε καὶ τῷ λαῷ συνεκκλησάεται.

Tῷ γ' ἔτει Ηέτρον τὸν Κνυφία, διὰ τὸ συνδραμεῖν Βασιλίσκῳ, ϕήψῃ τῆς ἀνατολικῆς συνόδου καθαιρεῖ Ζήνων καὶ εἰς Μιτισοὺς ἐξορίζει. Οὐ δὲ λαζῶν προσφεύγει τῷ ἀγίῳ θεοδώρῳ ἐν Εύχατταις. Τιμόθεος;

scibus attribuunt: ac ne testes petamus extraneos, sic p. 421, 433 et alibi passim Romæ antistitem in auctore scriptum legimus. Alexandrinum quoque sic dictum civitatis illius incolarum Timotheo Åluro præsens facta compellatio demonstrat: Ἐψώμισας τοὺς ἔχθρούς σου, πάπα. Ostendunt et quæcumque ab Alexandria sede prodeunt diplomatum tituli; ex quo Cœlestinus ad Cyrilum, ut locum suum in Ephesina synodo teneret, scripsit. Εἴσοδος, scribit Nicephorus xiv, 34, καὶ τὸ τῆς μίτρας ἐπίφερα εἰληφέναι καὶ τὴν τοῦ πάπα πρωτηγορίαν λαζεῖν καὶ τῆς οἰκουμένης κριτὴν δονομάζεσθαι. GOAR.

δε ο Αἴλουρος ἐν τούτοις θνήσκει. 'Αντ' αὐτοῦ δὲ Ηέτρος ο Μογγός εἰσάγεται, ἀνὴρ κακούργος καὶ τῆς ἀληθείας ἐχθρός, ὃς προκαθηρογμένος τῇδη χειροπονεῖται ὑπὸ ἑνὸς ἐπισκόπου, καὶ τούτου καθηρηγίουν. Τούτῳ κατὰ Θεοῦ ζῆλον ἐπελθόντες οἱ μοναχοί, λαζαρίνας ἡμέρας ληστρικῶς κρατήσαντι, τῆς ἐπισκοπῆς ἀπελαύνουσι, καὶ Τιμόθεον πάλιν τὸν Σαλοφακίολον ἀποκατιστῶν ἄξιας τῷ θρόνῳ.

Τῷ δ' ἔτει ἐγένετο σεισμὸς φυσερὸς ἐν Κωνσταντινουπόλει, μηνὶ Σεπτεμβρίῳ καί, καὶ ἐπεσον ἐκκλησίαι πολλαὶ καὶ οἰκίαι καὶ ἔμβολοι [P. 353] ἦσαν ἐδάφους, κατεχώθη δὲ πλῆθος ἀνθρώπων ἀναρθρωτον. Ἐπεσε δὲ καὶ ἡ σφιρίχ τοῦ ἀνδριάντος τοῦ φόρου (86), καὶ ἡ στήλη τοῦ Μεγάλου Θεοδοσίου ἡ εἰς τὸν κίονα τοῦ Ταύρου (87), καὶ τὰ ἔσω τείχη περὶ διάστημα ίκανόν. Καὶ ἐκράτει ὁ σεισμὸς γρόνον πολὺν, ὥστε τὴν πόλιν ἐποίεσσι. Τούτῳ τῷ χρόνῳ τὸ τοῦ ἄγιου ἀποστόλου Βαρνάβα λειψανον εὑρέθη ἐν Κύπρῳ, ὑπὸ δὲνδρον κερασίαν ιστάμενον, ἔχον ἐπὶ τοῦ στήθους τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον ἰδιογραφὸν αὐτοῦ τοῦ ἀποστόλου Βαρνάβα. Ἐξ ἣς προφάσεως ἔκτοτε γέγονε μητρόπολις ἡ Κύπρος, καί τοι μὴ τελεῖν ὑπὸ Ἀντιόχειαν ἀλλ' ὑπὸ Κωνσταντινούπολιν. Τὸ δὲ τοιούτον Εὐαγγέλιον Ζήνων ἀπέζητο ἐν τῷ παλατίῳ, ἐν τῷ νηῷ τοῦ Ἀγίου Στεφάνου ἐν τῇ Δάζηνῃ.

Τῷ ιβ' ἔτει Φῆλιξ ἐν τῷ ναῷ τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Ιακώβου σύνοδον ποιήσας δύο ἐπισκόπους καὶ ἔκδικον (88) ἐπεμψεν ἐν Κωνσταντινουπόλει, γράφας Ζήνωνι καὶ Ἀκακίῳ ἔκβαλεν Πέτρον τὸν Μογγόν ὡς αἰρετικὸν τῆς Ἀλεξανδρείας.

Τῷ ιγ' ἔτει, τῶν ἀπὸ Ρώμης κρατήθεντων ἐν Ἀβύδῳ γνώμῃ Ζήνωνος καὶ Ἀκακίου καὶ τῶν γραμμάτων ἀφαιρεθέντων καὶ ἐν φρουρῷ βληθέντων, ἡπειρήσε Ζήνων τούτους, ἀνελεῖν, εἰ μὴ κοινωνήσουσιν Ἀκακίῳ καὶ Πέτρῳ τῷ Μογγῷ.

Τῷ ιε' ἔτει Ζήνων τῇ βουλῇ Ἀκακίου τοὺς κατὰ τὴν Ἐφέντην ἐπισκόπους ἐβιάζετο ὑπογράψαι τῷ Ἐνωτικῷ, ὅπερ αὐτὸς Ἀκάκιος ἐποιήσεν ἐξ ἴδιας καρδίας συντάξας, καὶ κοινωνήσαι. Πέτρῳ τῷ Μογγῷ. Τοὺς δὲ τῆς Ρώμης ἀποκρισιαρίους παρέπεισε Χρήματι κοινωνῆσαι Ἀκακίῳ παρὰ τὰ ἐνταλθέντα αὐτοῖς. Τούτῳ μεθίων ὁ Φῆλιξ καθῆρε τούτους, γράψας καὶ Ἀκακίῳ καθαίρεσιν ἥνπερ δεεχόμενος Ἀκάκιος ἀναισθήτως περὶ αὐτήν εἶχε, καὶ τὸ ὄνομα Φίλικος ἐξήρε τῶν διπτύτων.

Τῷ ισ' ἔτει Πέτρος δὲ Μογγός ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἀπέθανε, καὶ Ἀθνάσιος ἀντ' αὐτοῦ ἐλειροτονήθη δὲ πικληγενή Κηλήτριας. Ζήνων δὲ διασιλεύεις ἀνεθεῖς τῶν τυρίνων ἐξέβαλε τῆς Ἐκκλησίας Ἀντιόχειάς Κα-

XYLANDRET GOARI NOTÆ.

(86) *Globus ille nimirum quem statua Constantini in foro erecta manu gerebat, non vero columnæ globus, ut perperam Xylander; nisi vocabulo columnæ statuam in columnâ porphyretica positam intelligat, de qua jam auctor fol. 265. GOAR.*

(87) *Platea civitatis ita dicta. GOAR.*

(88) *Lunge est ab exsequendo Latini interpretis officio Xylander, qui non defensorem sed executorem*

A eique sufficitur Petrus Mongus, homo maleficus et veritatis hostis; qui jam ante damnatus ab uno episcopo, eo quoque damnato delectus est. Hunc Deo instigante aggressi monachi triginta sex dies episcopatu latrocinii in morem functum dejiciunt, eamque dignitatem legitime reddunt Timotheo Salophaciolo.

Quarto anno terribilis fuit terræ motus Cpoli die 25 Sept. Corruerunt multa templo, domus rostraque funditus, et obruta est immensa hominum multitudo. Cecidit etiam globus columnæ fori, et statua Theodosii Magni, quæ columnæ Tauri imposita erat, muriisque interioris satis longa pars. Duravit diu ille terræ motus, adeo ut setor quoque urbein occuparit. Ea tempestate reliquiæ beati apostoli Barnabæ inventæ sunt in Cypro. Jacebat cadaver id sub arbore ceraso, Evangelium quod 619 S. Matthæus composuerat, in pectore gestans, manu Barnabæ descriptum. Ea occasione Cyprus metropolis facta est, ut jam non amplius sub Antiochia censeretur, sed soli Cpoli subesset. Id Evangelium Zeno reposuit in palatio, in æde Sancti Stephani in Daphna.

Anno duodecimo Felix concilio in æde Petri et Pauli apostolorum habito duos episcopos et exsecculturem Cpolin mittit, Zenonem et Acacium per litteras jubens Mongum, utpote hæreticum, Alexandria exigere.

Anno 13 Zenonis et Acacii jussu Romani legati Abydi sunt comprehensi, litteræ interceptæ, ipsi in custodiam dati; minatusque eis Zeno mortem est, nisi cum Mongo et Acacio communionem inirent.

Anno 13 Acacii suauis Zeno orientales episcopos coegit subscribere Henotico (id scriptum, sic a concordia instituenda dictum, Acacius ex animi sui sententia condiderat) et communicare cum Petro Mongo. Pecunia quoque data Roma missos legatos eo perduxit ut contra mandata sua cum Acacio communicarent. Felix ubi rem comperit, iis suam ademit dignitatem, Acacium quoque per litteras ad eum scriptas ordine dejiciens. Quas acceptas Acacius pro nihilo habuit, Felicisque nomen ex albo snstulit.

Anno 16 Petrus ille Mongus Alexandriae moritur, eique Athanasius 620 cognomento Celetes subrogatur. Zeno autem a tyrannis otium adeptus Antiochenæ Ecclesia exturbat Calandionem, inque

vertit ἔκδικον. Quid exequetur, edicat. *Defensor* certe causis pauperum et Ecclesiarum vacabat, cuius titulum gessit Sebastianus martyr. Eundem, imo plures, et super omnes primatē Ecclesia Graeca inter officiales, de quibus Codinus, recenset. De iis concilium Carthaginense apud Balsamonem ean. 78. GOAR.

Gasin relegat, episcopatum Petro Cnapheo reddit. Is Antiochiam reversus multa mala facinora fecit, damnationibus concilii novis, ejectionibus inculpatorum episcoporum, substitutionibus et delectibus illegitimis, aliisque id genus. Nam jam ante adjecterat sanctissimo hymno: Christe rex, crucifixe pro nobis. Post redditum autem abstulit haec, Christe rex. Et Xenaias quidam Satanæ servus docebat non esse recipiendas Christi et sanctorum imagines. Erat natione Persa, conditione servus. Hic cum sub Calandione profugisset a suo domino, pagos qui sunt circa Antiochiam a flde avocabat; cumque nondum esset baptizatus, tamen clericum se esse dicebat. Hunc Calandio profligaverat: sed Cnapheus Hierapolitano episcopatu præfecit ac Philoxenum nominavit. Cumque postea intellexisset eum non esse baptizatum, sufficere ei designationem loco baptismatis affirmavit. Cæterum Euthymius, qui de religione rectissimam tuebatur sententiam, Anastasium Silentiarium, qui postea temporis imperium male gessit, Ecclesia ejecit ut hæreticum et Eutychi consentientem.

Anno 47 Zeno Mariantum, sapientissimum comitem, et qui arcana quadam presciret ac imperatori indicaret, interrogavit quisnam sibi in imperio esset successor. Respondit ille: Imperium et uxorem tuam **Θεοντα** accipiet quidam de Silentariis, me autem injuste occides. Horum utrumque suo tempore exitus comprobavit. Eodem anno Petrus Cnapheus vita decedit, inque ejus locum episcopus Antiochiam creator Palladius, presbyter templi sanctæ martyrum principis Theclæ, quod erat Seleuciæ. Suffragatores habuit Joannem Cpolitanum et Anastasium, cuius modo meminimus.

Enimvero elatus fastu Zeno, aut (ut rectius loquar) atræ potius bilis morbo et furiis actus, ad bonorum publicationes et injustrs cædes animum adjecit. Nam proximo cuique crimen intentabat, eumque qua jure qua injuria de medio tollebat. Miseranda præ cæteris atque in primis inhumana cædes fuit illi magistri, qui et vitam ejus servarat

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(89) Magnam videlicet, juxta Abydon sitam, stilem, incultam et inhabitatam, in quam delinquentes deportabantur. Plura Pancirollus c. 140 Goar.

(90) Oratio est, qua nil frequentius in ore Græcorum: "Ἄγιος ὁ Θεὸς, ἄγιος Ἰωχεὶρας, ἄγιος ἀθάνατος, ἐλέησον τὴν τημᾶς. Ante cujns ultima verba hæc alia Petri Gnapheï sequaces voluerunt inserta: ὁ σταυρωθεὶς ὁ τημᾶς. Hic porro hymnus non sanctissimus utcunque, juxta Xylandrum, sed ter sanctus, ob ter sanctus vocem repetitam, in Ecclesia Græca nuncupatur. GGAR.

(91) Euphemius legendum, ex Nicephoro, Zonara, Theodoro, Suida, Evagrio, tametsi infra in Anastasio rursum ita legatur. Cæterum silentiarium fuisse non magnæ dignitatis officium, initio Anastasii monet Zonaras. Cuspinianus quietis ministrum vertit, et esse putat quem jurisconsulti virumclarissimum sacri palatiū nuncupent. Et sic apud Procopium l. i. *Belli persici* legitur Adolium Armenium fuisse imperatoris in palatio ad ea quæ sunt quietis ministrum, quod munus Romani silentiarum vo-

A λανδίωνα καὶ ἔξιώρισεν εἰς Ὀρσιν (89). Πέπρον δὲ τὸν Κναφέα κατέστησεν ἐν αὐτῇ, διὰ ἐλθὼν εἰς Ἀντιόχειαν πολλὰ κακὰ ἐποίησεν, ἀναθεματισμούς τε πάλιν τῆς συνόδου καὶ ἐκβολὰς ἐπισκόπων ἀνεπιλήπτων ἀντεισαγωγάς τε καὶ χειροτονίας ἀθέτησος καὶ τὰ τούτοις δμοῖς. Πρότερον δὲ προσθέτηκε τῷ Τρισαγίῳ (90). Χριστὲ βασιλεῦ, ὁ σταυρωθεὶς διὰ τημᾶς. Τοτερόν δὲ ἐλθὼν περιείλε τὸ, Χριστὲ βασιλεῦ. Ξενιαῖς δὲ δοῦλος τοῦ Σατανᾶ τὴν Δειποτικὴν εἰκόνα καὶ τῶν ἄγιων ἐδιδάσκει μὴ δέχεσθαι. Πλέστις γάρ δὴ τῷ γένει, δοῦλος δὲ τὴν τύχην. Ἀποευγάνων δὲ τοῦ ιδίου [P. 334] δεσπότου ἐπὶ Καλανδίωνος τὰς περὶ Ἀντιόχειαν κώμας ἀνεστάτου ἀπὸ τῆς πλεστιας. Ἀδάπτιστος δὲ ὁν κληρικὸν ἐσυτὸν εἶναι ἐλεγε. Τούτον Καλανδίων ἀπήλασε, Πέπρος δὲ ὁ Κναφέας ἐπίσκοπον Ἱεραπόλεως χειροτονίας μετωνύμασε Φιλόξενον. Μαθὼν δὲ οὗτον ἀδάπτιστον εἶναι, ἀρκεῖν αὐτῷ τὴν χειροτονίαν ἀντὶ βαπτίσματος ἔψητεν. Εδόθυμος (91) δὲ δρθιδοξότας Ἀναστάτον τὸν Σιλεντιάριον, τὸν κακῶς μετὰ ταῦτα βασιλεύσαντα, τῆς Ἐκκλησίας ἐδιώκεν ὡς αἱρετικὸν καὶ διδούσιν Εὔτοκον.

Τῷ ιζ' ἔτει Ζήνων ἡρετο Μαριανὸν τὸν σοφώτατον κόμητα δὴν γάρ μυστικά τινα εἰδὼς, ἢ καὶ προέλεγεν κύνῳ. Φησί γάρ Τίς μετ' ἐμὲ βασιλεύεις; Οὐ δὲ εἴπεν ὅτι, Καὶ τὴν βασιλείαν σου καὶ τὴν γυναικά σου διαδέξεται τις ἀπὸ Σιλεντιάριων, ἐμὲ δὲ ἀδίκης ἀποκτενεῖς. Καὶ ἀμφότερα ἐν καροῖς τοῖς Ιδίοις γεγόνασι. Τῷ δὲ αὐτῷ ἔτει καὶ Πέπρος ὁ Κναφέας τεθνήκει, καὶ ἀντὶ αὐτοῦ Παλλάδιος, πρεσβύτερος τῆς ἐν Σιλενεκεῖ ἐκκλησίας τῆς Ἀγίας πρωτομάρτυρος Θεόλης, προεβλήθη ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας. Συνεψηφισθη δὲ τούτῳ καὶ Ἰωάννης ὁ Κωνσταντίνου [πόλεως] καὶ Ἀναστάτος, ὁ κακῶς βασιλεύσας, Σιλεντιάριος.

Οἱ μέντοι Ζήνων ἐπαρθεὶς ὑψηλοφροτόνῃ πρὸς δημησύεις καὶ φόνους ἀδίκους χωρεῖ, καὶ πάντας ἐνθρωπον αἰτιώμενος διὰ τῆς οἰστοῦν αἰτίας ἀνήρει. Τό δὲ ἀληθὲς εἰπεῖν, ὑπὸ μελαγχολίας καὶ δαιμονίου χριτούμενος ἀνείλετο οἰκτρῶς καὶ ἀπανθρώπως Ἰλλον τὸν μάγιστρον, δι' οὗ καὶ τὴν ζωὴν σχεδὸν ἔσχε καὶ τῆς βασιλείας ἐκράτησεν. Αναρρεῖ δὲ καὶ

GOARI NOTÆ.

D cent. Sed quid Græca habeant, scire expedit. Alii, meo judicio, non inepte scribam aulicum, hoc est eum fuisse putant qui nunc secretarius dicitur. Rectius σιλεντάριος scribi puto quam σιλεντάριος. Certe in Leone Iconomacho σιλεντιον ποιεῖν decretum scribere significat, ubi Leonis cum Germano acta referuntur. XYL. — Silentiariorum schola inter imperatoris stipatores spectatissima, cui adductus fuit Anastasius. Evagrius Hist. eccl. III, 39: "Αναστάτῳ τὸν στέφανον περιτιθεσιν οὐδέποτε ἔχοντι εἰς γερουσιαν, ἐν δὲ τῇ λεγομένῃ τῶν σιλεντιάρων σχολῇ καταλεγομένῳ. Istis Græcis sunt τευχοποιοι, qui ad imperatoris latera silentium et quietem indicunt, juxta Agathiam, ἐπιστάται τῆς ἀμφὶ τὸν βασιλέα σιγῆς. Inter clarissimos a Dorotheo numerantur: eorum enim, ut ali, λαμπρόστερα, quamvis Anastasium hunc τῶν χαρακτηρῶν, insimae dignitatis, Zonaras scribat; qui nimis rurum inter aulicos præclarus, longe tamen ab ambienda purpura positus fuisse videretur. Goar.

τὸν θυμακτὸν καὶ περὶ ποιησιν ἐπῶν ἀξόλογον ἄνδρα Ηελάγιον τὸν πατρίκιον, ἐλευθεροστομεῖν εἰδότα, ὃς φρόνιμον καὶ δίκαιον καὶ φιλερῶς ἐλέγχοντα τὰς ἀθεμίτους Ζήνωνος πράξεις· ὃς ἐν τῷ μέλλειν ἀδίκως τελευτὴν τοιάσθε φωνὰς ἥψει πρὸς τὸν τῶν δλων Θεὸν, εἰς οὐρανὸν τὰς χεῖρας ἀναπτάσσας. Αὕτη δικαιίατε, ἐμοὶ μὲν ἐπέγεται βίᾳος θύνατος, διότι τὰς πολλὰς βίας Ζήνωνος ἐλευθεροστομῶν ἀνέστελλον, καὶ διὰ τὸν ἡλίθιον ἀδελφὸν αὐτοῦ οὐ συνεχώροιν βασιλέα γίνεσθαι· σὺ δὲ, Δέσποτα παντοδύναμε, φέρε μέλει τὰ τοῦ δικτύου, θάττον αὐτοῖς τῆς μιαφονίας ἀπαίτησεις τὰς εὐήνας. Τούτου φέρεται Ἰστορία δὲ ἐπῶν γεγραμμένη ἀπὸ Αὐγούστου Καίσαρος. Τούτου πόνημα καὶ τὰ καλούμενα Όμηροκέντρα καὶ ἄλλα μυρία θαύματος ἔχεια. Τὰ δρόμοις δὲ πέπονθε, καὶ Ζώσιμος δὲ Γαζαῖος ὁρίτωρ καὶ Ἀρκάδιος δὲ ἐπαρχος καὶ ἄλλοι τῶν ἐπισήμων. Τοιούτου γάρ καὶ τοσούτου γεγονότος νοῦ Ζήνωνος ἐν τε φύνοις καὶ ἀθεμίτοις πράξειν, οὐκ ἡμέλησε τὸ θεῖον εἰς τὴν τούτου [P. 355] ἀνατρεσιν, ἀλλὰ σφοδραῖς καὶ ἀδιχγώσνοις δόδυναις πάν τὸ σῶμα περιβολὸν βιαλίων τοῦ ζῆν ἀπεστέργεσσε. Λόγος δὲ ἐφίρετο διὰ τὴν τινος θείας δυνάμεως ἐκαραπομῆθη ἀρράτως, μόνης τῆς δύξεως τῷ τραχύλῳ συνημμίνης. Τῆς οὖν γχμετῆς αὐτοῦ καὶ τῶν θελαμηπόλων τῆς οἰκείας ἀσφαλείας προνοούμενων, εἴσασαν τὸν νεκρὸν κείμενον γυμνὸν ἐπὶ σανίδος, καὶ μόλις ἀμφὶ τὸν δρθρὸν τῶν οὐ προστηκόνων τις ἐρρίψειν αὐτῷ σινδόνα. Μετὰ δὲ τὸ κατατεθῆναι αὐτὸν ἐν τῷ τάφῳ ἔφεσσαν οἱ σωματοφύλακες οἱ ἐν τῷ τάφῳ τεταγμένοι γεωργὸν φωνὴν ἐπὶ δύο νύκτας ἀποδίδοσθαι ἐκ τοῦ μνήματος αὐτοῦ· Ἐλεήσατε, ἐλεήσατε, καὶ ἀνοίξατε μοι. Τῶν δὲ εἰπόντων, θεῖ: Ἀλλος βιασιλεύει, ἔφη. Οὐδέν μοι μέλει· εἰς μοναστήριον ἀπαγάγετε με. Τῶν δὲ μη ἀνοίξαντων, λεγεται μετά τίνα χρόνον τὸ μνήμεον ἀνοίγηναι, καὶ εὔσεθηναι αὐτὸν ὑπὸ πείνης φαγόντα τοὺς βραχίονας αὐτοῦ καὶ τὰ καλίγια (92) ἢ ἐφόρει, διὰ τὸ συχνῶς τῷ κατόχῳ νοσήματι κρατεῖθαι, καὶ προφίλαιωθῆναι ἔτι ζῶντος αὐτοῦ τὴν Ἀριάδνην τῷ Ἀναστατίφ, δύτεν καὶ οἱ φύλακες τῶν βασιλικῶν μνημάτων τῇ παραγγελίᾳ αὐτῆς πρὸς τὸ μὴ ἀνοίγηναι τὸν Ζήνωνα ἐτυπώθησαν ἔκτοτε (63).

Ἐν αὐτοῖς δὲ τοῖς χρόνοις Ηερόζης δὲ τῶν Περσῶν βασιλεὺς πάλιν ἐπιστρεψάσας ἐπὶ τοὺς λευκοὺς Οὔννους τοὺς Νεφθαλίτας (94) ἀπώλετο παντρατί. Ὁρέζαντες γάρ τάφρον βαθεῖαν καὶ καλάμους ἐπιθέντες καὶ γῆν ἐπιχώσαντες ἔμειναν ἕνδον, δλίγους δὲ ὑπαντῆσαι τούτοις ἀφέντες, καὶ αὐθις εἰς φυγὴν τραπέντες καὶ τὰ στενὰ διαβάντες, ἡ σφίσις γνώριμα ὑπῆρχον. Οἱ δὲ Πέρσαι μηδὲν δεινὸν ὅποπενσαντες

XYLANDRI ET

(92) Allusum putat Xylander ad *caligas Latinas*. Qui vero linum, lanam aut sericum corrosisset et devorasset Zeno? Facilius certe *calceos*, quos vox καλήγια refert. Dubium omne tollit Euchologium, ubi religionis candidatum habitu monachi susceptu-ruin, cui ritu presens olim adfui, jubet a se ab- jicere τὰ ἐν ποσὶ καλήγια (ita scribit), non *caligis*, sed *calceis* pedes nudare. Coar.

(93) Reddidit Xylander mutile et ignare. Re-

A et eum ad imperium evexerat. Interfecit etiam Pelagium patricium, virum præclarum et carniinis scriptione insignem, quod is pro sua prudentia et justitia libertatem dicendi sibi sumens. Zenonis nefaria facinora palam incessebat. Moriturus manibus in cœlum intentis Deum omnium rerum gubernatorem sic est precatus: O justissime Deus, mihi quidem injuste nec infertur, propterea quod libero ore Zenonis multa facinora violenta repressi; et quod fatum ejus fratrem nolui Cœsarem designari. Tu autem, Domine omnipotens, qui justitiæ rationem habes, quam primum scelerata eorum homicidia punito. Exstat Historia ab eo 628 scripta versibus, ab Augusto Cœsare orsa. Homero centra etiam composuit, aliaque plurima laude digna. Zeno autem Zosimum præterea interfecit, rethorem Gazæum, et Arcadium præfectum, aliasque illustres viros. Neque vero tot caedibus ac sceleribus non imposuit pœnas divina vindicta, sed eum vehementibus atque incognitis doloribus toto corpore excruciatum violenta morte sustulit. Fertur fama ei a quadam divina potestate ita fuisse caput abscissum, ut ea res conspectum hominum fugeret solaque cute caput cum cervicibus jungeretur. Itaque uxorem et cubicularios propriæ saluti consulentes mortuum in assere jacentem reliquisse: diluculo tandem quemdam nulla eum necessitudine attingentium sindonem cadaveri injecisse. Satellites porro qui ad sepulcrum, in quo repositus fuit, custodiendum erant collocati, retulerunt se per duas noctes lamentabilem vocem audivisse ex sepulcro elatam: Miseremini, et aperite mihi. Cum dicerent alium jam im imperare, Nihil, inquit, curo: in monasterium me abducite. Sed cum illi non aperirent, fernunt aliquanto post monumentum fuisse reclusum inventumque in eo Zenonem, qui præ fame suos ipse lacertos manderet et caligas, quas gestabat, quia crebro comitiali corripiebatur morbo, et ipso adhuc vivente Ariadna Anastasium amabat. Itaque ea mandaverat custodibus regii sepulcri ne aperirent.

628 Eodem tempore Perozes Persarum rex, cum denuo expeditionem adversus albos Hunnos, qui vocantur Nepthalitæ, suscepisset, cum toto exercitu periit. Nam Hunni cum profundam fossam egissent eamque calamis constravissent, superne terra injecta, intra eam sese continuerunt, paucis emissis qui hosti occurserent ac mox fuga facta per angustias sibi notas evaderent. Persæ ergo

GOARI NOTÆ.

pono, unde et ejus jussu, ne recluderetur Zeno, regiorum sepulcrorum custodes fuerunt instituti. Coar.

(94) Quis antecedunt, mutila judicans asterisco notavi. Hi autem Hunni Persarum vicini, a Procopio l. i Belli Persici Euthalitæ vocantur, ut quidem in Volaterrani legitur versione. Nam etiam apud Nicephorum sunt Nephalitæ, xvi, 36, et apud Suidam ex Josepho gens ad Orientem habitans commemoratur. XYL.

insidii non animadversis eos insecuri universi cum rege Peroza et filiis ejus in voraginem istam incidentes perierunt. Perozes eo in periculo constitutus unionem, quem gestabat ingentem ac candidissimum et maximi pretii, a dextra aure detractum abjecit, ne quis eum post se gestaret aut ipsum regem agnosceret: erat enim spectatu dignissimus. Hoc modo modo Perozes cum exercitu interiit. Barbari exinde biennium Persas tributarios habuerunt. Eo exacto Persae superstites Cabadem Perozæ filium regem constituunt.

De unione, quo is pacto inventus fuerit, talem reperimus historiam. In sinu Persico, qui a Rubro mari versus Aquilonem est situs, uniones aluntur a pectinibus, quos Zambacos vocant. Horum pectinum quidam inventus est intre se alens unionem ingentem ac splendidissimum; quicum auctus mensuram usitatam excessisset radiosque splendoris sui fulgoris in morem ejacularetur, canis quidam marinus eum splendorem adamavit 224 et pulchritudinem perpetuo assectari cœpit, et quocunque unda pectinis concham ferebant, eo canis quoque perniciosi cujusdam dæmonis impulsu bacchabatur. Id prodigium piscator quidam animadvertens statuit pectinem machina quadam deprædari: verum canis non concessit, sed raptum pectinem in profundum aquæ abduxit. Proinde regi Persarum de pulchritudine margaritæ piscator refert, isque ei viros adjungit, qui in eo capiendo ipsi adsint. Cum ad mare profecti per aliquot dies præstolati essent, contigit ut canis aliquantis per secederet. Tum piscator statim sese in aquam injecit, et ad fundum delatus pectinem cum unione arripuit, sursumque enatavit, exserta manu qua unionem tenebat, quem et statim ii qui aderant ei eripuerunt. Priusquam vero in lebuni piscator evadere posset, supervenit canis miserumque devoravit. Unio ad regem allatus est; qui ejus spectaculo delectatus, piscatoris filios magnis donis affecit. Eum unionem ut redimeret Justinianus Magnus, 100 auri libras Barbaris misit. Verum ii recusarunt vendere, asservantes eum in signum Persicæ stoliditatis.

ἀπέστειλε πρὸς τοὺς βαρβάρους ἀλλ' οὗτοι οὐ κατένευσαν τὸν φυλάττοντες.

Cabades autem Perozis ultimus filius regno I) potitus imperio violentius uti cœpit, lege etiam lata, quæ uxores omnibus juberet esse communes. Itaque Pesæ ei regnum ademerunt, ipsumque vinctum in carcerem, qui Letha (id est oblivio dicitur, conjecterunt; ac fratrem ejus 258 Balbam regem creaverunt. Uxor autem cum Cabadi in carcere degenti ministraret, eam (erat enim formosissima) amare præfectus carceris cœpit. Id ubi intellexit Cabades, uxori suasit ut morem illi generet, si qua fortassis ipse ratione ex carcere posset evadere. Qum cum sui corporis potestatem præfecto carceris fecisset, postmodò nemine probibente ad maritum commeavit eique inserviit

A ἄκρατῶς τούτους ἐδίωκον, καὶ πάντες ὅμοιοι σὺν τῷ Περόζῃ καὶ τοῖς αὐτοῦ παισὶν εἰς τὸ βάραθρον συμπεσόντες ἀπώλοντο. Οὐ δὲ Περόζης αἰσθόμενος τοῦ δεινοῦ, τὸν μάργαρον δὲ εἶχε λευκότατον καὶ μέγαν, εἰς ὅπερβολὴν ὑπερτιμον, ἐξ ὧντος τοῦ δεκτοῦ ἀφελόμενος ἔφριψεν, ἵνα μή τις ὅπιστα αὐτοῦ τοῦτον φορνή ἢ γνώριμος γένταις ὡς βασιλεὺς, ἐπεὶ ἀξιόποτος ὑπερφυῶς ἦν. Καὶ οὕτω Περόζης διεφθάρη σὺν πάσῃ τῇ στρατιᾷ. Ήρξαν δὲ Περσῶν οἱ βάρβαροι χρόνους δύο εἰς φύρους ἀπαγωγὴν. Καὶ πάλιν οἱ ὑπολειψθέντες Καβάδην τὸν τούτους υἱὸν εἶχον βασιλέα.

Ιερὶ δὲ τοῦ μαργαρίτου, πῶς καὶ ποιῷ τρόπῳ εὑρέθη, τοιαῦτην εὑρομενη ιστορίαν. Ἐν τῷ Περσικῷ κόλπῳ πρὸς βορέαν κειμένῳ τῆς Βερούρας θαλάσσης τρέφονται μαργαρῖται ὑπὸ κτηνῶν, οὓς τινες ζαμβακες ὀνομάζουσι. Τούτων τῶν κτενῶν εὑρέθη τρέφων ἐν ἕαυτῷ κτεις εἰς μαργαρίτην ὑπερρουη καὶ λαμπρότατον. Αὔξηθέντος δὲ τούτου καὶ παρὰ τὸ μέτρον γεγονότος αὐγῆς τε δίκην απεργαπῆς ἀκτινοβολοῦντος καὶ διαπέμποντος, ἡράκλης κύνων θαλάσσιος [Ρ. 356] τῆς αὐγῆς τοῦ μαργαρίτου, καὶ τῆς αὐτοῦ ὥραιστητος οὐκ ἀφίστατο, ἀλλ' ὅπου δ' ἂν ἦγε τὸ ρέομα τὸ ἔλυτρον τοῦ κτενὸς, ἐκεῖ καὶ τὸν κύνα δαίμονας τις ἀλιτήριος ἔξεδάχθειεν. Άλιμενς οὖν τις τὸ ξένον τοῦτο θεσσάλεινος τέρπες-θεομήμαστες διά τινος μηχανῆς ἀποσυλήσαι τὸν κτένα. Ἀλλ' ὁ κύνων οὐκ ἐνεδίδου· ἀπράζων γὰρ αὐτὸν ἐπὶ τὸ βάθος ἐνῆγε. Καταπιγύει τοιγαροῦν δὲ ἀλιεὺς τῷ βασιλεῖ τῶν Περσῶν τὸ τοῦ μαργάρου κάλλος· διό διά τινος ἀνδρας τοὺς ἐπὶ τὴν ἄγραν τοῦ μαργάρου συμπράζοντας. Ἐλθόντες οὖν ἐπὶ τὴν θάλασσαν καὶ τινας ημέρας ἐγκαρπερήσαντες, ἔτυχε τὸν κύνα μικρὸν ὑποχωρῆσαι. Εὔθὺς οὖν ὁ ἀλιεὺς δισκεύσας αὐτὸν ἐν τῇ θαλάσσῃ καὶ καταδύς ἐν τῷ βάθει ἐδράξετο τοῦ κτενὸς καὶ τὸν μαργαρίτην ἀντίγαγε, καὶ εὐθέως ἀναδρυμῶν ὑψωσε τὴν γείρα, καὶ ὑπὸ τῶν συνόντων ἡράγη ὁ μάργαρος. Πρὸν δὲ φθάσαι εἰσελθεῖν αὐτὸν ἐν τῇ λέμνῳ, φθάσας δὲ κύνων διέσπασε καὶ κατερρέφης τὸν ταλαιπωρον. Οὐ δὲ μαργαρῖτας ἀπεκομίσθη τῷ βασιλεῖ, διό καὶ ἡσθεῖς τῷ τούτου θεάματι τοὺς παῖδας τοῦ ἀλιέως μεγάλως ἡμειφατο δωρεῖς. Τούτον τὸν μαργαρίτην βουλήσεις ἀνγίσθησαι. Ιουστιανὸς δὲ Μέγκις χρυσοῦ λίτρας ἐκατὸν μνημόσυνον τῆς Περσικῆς ἀπονθίας τοῦ

Καβάδης δὲ ὁ τοῦ Περόζου θετανος υἱὸς, τῆς βασιλείας δρακόμενος, ἐπὶ τὸ βιαιότερον τῇ ἀρχῇ ἐχρῆστο καὶ κοινάς τὰς γυναικας ἐνομοθέτησεν ἔχειν. Ὅθεν οἱ Πέρσαι τούτον τῆς ἀρχῆς ἀπῆλασαν καὶ διέσαντες εἰς φυλακὴν τὴν λεγομένην Αγθην ἐνέβαλον, τὸν δὲ ἀδελφὸν αὐτοῦ Βάλην, βασιλέας ἐποίησαν. Η δὲ γυνὴ Καβάδου διηκόνει αὐτῷ ἐν τῇ φυλακῇ. Οὐ δὲ τῆς εἰρκτῆς ἄρχων ἡράτο ἐργαν τῆς γυναικὸς εὐπρεπεστάτης οὖσται. Οὐ δὲ Καβάδης παρεκάλει τὴν γυναικὴν ἐνδοῦνται τῷ ἀνθρώπῳ, εἴ πως δυνηθῇ ἐκρυγεῖν τοῦ φρουρίου. Τούτου δὲ γενομένου ἀκωλύτως ἡ γυνὴ πρὸς Καβάδην εἰσιοῦσα τοῦτον θεράπευσε. Φίλος δὲ Καβάδη ὄνόματι Σεσώστης ἐδίλου τῷ Καβάδῃ διὰ τῆς γυναικὸς ὡς ἴππους καὶ ἀνδρας ἐμπα-

ρωσικούς ἔχω ἢν τινι χωρίψ. Ὁ δὲ Καβάδης νυκτὸς ἐπιλαβούσης τρίτει τὴν γυναικαν, τὴν ἑτοῖτα αὐτῆς αὐτῷ ἀλλάξαθει, καὶ ἔξελθεν μὲν αὐτὸν, ἔκεινην δὲ ἐν τῇ φυλακῇ καθέζεσθαι. Καὶ οὕτω Καβάδης ἔξελθων τοὺς δεσμωτηρίους καὶ ἵππῳ ἐπιβὰς σὺν τῷ Σεσώσῃ πρὸς Ούννους τοὺς Νεφθαλίτας ἀφίκετο. Ὁ δὲ τούτων βάσιλεὺς τὴν θυγατέρα αὐτοῦ δίδωσιν εἰς γυναικαν αὐτῷ, καὶ στράτευμα δοὺς πολὺν ἐπὶ Πέρσας ἔξεπεμψεν. Εἰσβαλὼν δὲ εἰς Περσίδαν ἐν οὐδενὶ πόνῳ τῆς βασιλείας ἐκράτησε, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἐκτυφλώσας εἰς φυλακὴν ἐνέβαλε. Τὴν δὲ βασιλείαν ἀσφαλῶς διεφύλαξεν (ἢν γὰρ ἀγχίους καὶ δραστήριος), καὶ ἔκρατει μετὰ ταῦτα ἔτη τα', καταβάσας τοὺς νόμους πάντας οὓς προεξέθετο.

[P. 357] Μετὰ τὴν Ζήνωνος τελευτὴν ἡ βασιλισσα καὶ ἡ σύγκλητος καὶ τὸ στράτευμα Ἀναστάτιον τὸν Σιλεντιάριον ἀναγρέουσι βασιλέα, τῆς τῶν Ἀκεφάλῶν φύσιος Συγχυτικῶν ὄντα αἰρέσσως. Ἡν δὲ τῷ σώματι μάκιστος, τοὺς ὄφθαλμοὺς ἔχων χαροτούς καὶ γλαυκούς μετρίως, φωλακρὸς ἡρέμα καὶ πολιός. Ἀγει δὲ αὐτὸν ἐπὶ τὴν μοναρχίαν Οὐρθίκιος εὐνοῦχος, τότε μεγίστην παρὰ τῆς βασιλείας ἔχων δύναμιν. Μετὰ δὲ τὴν ἀγαγόρευσιν ἀπατεῖται διμολογίαν παρὰ Εὐθύμιον (93) τοῦ πατριάρχου πρὸς τὸ μὴ σαλεῦσαν τι τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς πίστεως, ἀνάξιον αὐτὸν ἀποκαλῶν τῆς τῶν Χριστιανῶν βασιλείας. Βιαζομένης δὲ αὐτὸν Ἀριάδνης καὶ τῆς συγκλήτου δίδωσιν αὐτοῦ τὸ ἰδιόχειρον τῷ πατριάρχῃ, χυροῦν τὰ τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου δὲπερ τῆς πίστεως δόγματα, καὶ οὕτω στεφθεὶς Ἀριάδνην ἅγεται εἰς γάμον, οὗπω πρότερον γχεττή συνοικήσας. Ἐκράτησε δὲ ἔτη καὶ μῆνας δ. Ἐπὶ τούτου Νανιχαῖοι καὶ Ἀρεινοὶ ἔχαιρον, Μανιχαῖοι μὲν ὡς μητρὸς τοῦ βασιλέως ἔχλωτρίας οὔστης καὶ προσφιλούς αὐτοῖς, Ἀρεινοὶ δὲ ὡς Κλέαρχον τὸν θεῖον αὐτοῦ, δέδελφον τῆς κακόφρονος μητρὸς αὐτοῦ, δρμόδοξον ἔχοντες.

Τούτου τῷ πρώτῳ ἔτει Εὐθύμιος ὁ Κωνσταντινούπολεως, συναγαγὼν τοὺς ἐνδημοῦντας ἐπισκόπους, τὴν ἐν Χαλκηδόνι ἀγίαν σύνοδον ἐκύρωσε, Τούτου τοῦ Ἀναστάτου τὸ τῆς βασιλείας σχῆμα λαβόντος ἐν τῷ τοῦ ἱπποδρόμου καθίσματι ἅπας δ δῆμος ὡς ἐξ ἐνὸς στόματος εὐθυνόδωλως ἐθόρησεν. Ως ἔζησας, οὕτω καὶ βασιλεύσον, δέσποτος. Ηρὸς φῶν γὰρ ἀλεκτρύνων εἰς ἐκκλησίαν φοιτῶν ἄχρι τῆς ἀπολύσεως ἴστατο ἔξιεούμενος τὸ θεῖον, νηστεύων πολλὰ καὶ τὰ προσόντα αὐτῷ πένησι καὶ πτωχοῖς διαδιδός. Οὗτος τοὺς δηλατορας ἐκ τῆς πόλεως τελείως ἔξεκοψεν. Ἀφῆκε δὲ καὶ τὸ τέλος τοῦ λεγομένου χρυσαργύρου. Ὁ δὲ χρυσάργυρος τοιούτον τι πρᾶγμα ἦν πανόμενος καὶ προσωπιτῶν καὶ πᾶσα πόρνη καὶ ἀποιειλυμένη καὶ πᾶς δοῦλος καὶ ἀπελεύτερος συνεισφορὰν ἐποιοῦντο κοινὴν πρὸς τὸ δημόσιον ὑπὲρ οἵρου καὶ κοπρίας κτηγῶν τε καὶ κυνῶν τῶν ἐν ἀγροῖς καὶ πόλεσι διατριβόντων καὶ δ μὲν ἀνθρωπος: νόμισμα ἀργυροῦν συνεισέρεται,

XYLANDRI ET

(93) Ex quo postmodum imperatores et principes ut fidem publicent et scripto sacramento quoque firmarent in consuetudine posuerunt. Scripto vero fidem

PATROL. GR. CXXI.

A Erat amicus Cabadi Sesoses quidam. Is Cabadi per uxorem ejus significat habere se equos viros que paratos quodam in loco. Tum Cabades, nocte facta, uxori persuadet ut secum veste mutet: itaque ea suo loco relicta, carcerem exit, equoque consenso cum Sesose ad Hunnos Nephtalitas pervenit. Horum rex Cabadem sibi generum facit, magnoque instructum exercitu in Persiam mittit. Eam ingressus Cabades nullo negotio regnum recuperat, fratrem oculis erutis in carcerem includit, ac posthac (erat enim prompto ingenio et strenuus) regnum tuto servat per annos 11, abrogatis quas ante tulerat legibus omnibus.

Mortuo Zenone, Augusta, senatus et exercitus B Anastasio Silentario imperium deferunt. Fuit is in hæresi Acephalorum sive Synchyticarum, procerissimo corpore, oculis trucibus ac mediocriter cæsiis, calvaster ac 626 canus. Ad imperium eum promovit Urbicius eunuchus, qui tum apud imperatricem plurimum poterat. Cum designatus esset, Euthymius patriarcha ab eo exegit ut, cautione data, affirmaret se nihil in rebus ecclesiasticis et fide labefactatum. indignum eum dicens qui Christianis imperaret. Compulsus tandem ab Ariadna et senatu sua manu scriptam schedam patriarchæ tradit, qua profitetur se Chalcedonensis concilii de fide decreta rata habere. Ita demum coronatus Ariadnam uxorem ducit, cum hactenus vixisset cælebs. Imperavit annos 27, menses 4. Sub ejus imperio Manichæis et Arianisanimis creverunt, Manichæis, quod mater imperatoris ipsorum sectæ studeret atque amica esset, Arianis, quod Clearchus imperatoris avunculus secum sentiret.

Primo ejus anno Euthymius Cpolis episcopus, collectis qui tum in urbe degabant episcopis, synodus Chalcedonensem confirmavit. Cum Anastasius, imperatorio habitu sumpto, in circo sederet, universus populus veluti uno ore directe inclamavit: Sicut vixisti, ita etiam impera, domine. Quippe ante galli cantum templum adire solebat, ibique dum concio dimitteretur, astabat Deum placans. Frequenter jejunabat, et sua pauperibus et mendicis erogabat. Idem delatores funditus ex urbe D excidit. Abolevit etiam tributum quod Chrysargyrum dicebatur, quasi 627 aurargentum dicas. Id tale fuit. Quivis mendicus, quævis meretrix, quævis repudiata, quivis servus, quivis libertus, ærario aliquid pendebant, atque etiam de mulo, de filmo, de jumentis et canibus in urbe et rure degentibus. Homo, sive mas esset sive femina, nummum argenteum pendebat: tantumdem equus, bos et mulus; asinus autem et canis obolos sex, GOARI NOTÆ.

professus est Zeno, cum deinceps repetierit et v facta receperit, p 358. Vide p. 403. GOAR.

et erat cum in agris tum in urbem magnus ejulatus, cum id tributum absque ulla miseratione exigeretur. Itaque imperator, cum ea de re legatos ad eum mississent monachi Hierosolymitani, et Timotheus Gazaeus vir sapientissimus tragodiam ea de re finxisset, excidit ista. Atque eo sane tempore illum suam fecit liberalitatem, quod tributum illud quadriennale, quod magna cum omnium pernicie ingentem talentorum corradebat numerum, et Chrysargyrum appellabatur, sustulit, tabulasque ejus tributi descriptionem continentem in circulo omnes coram toto populo concremavit. Ac rem publicam quidem ille tanta magnificientia emendabat. Sed in rebus ecclesiasticis idem asperum se atque inverecundum præbuit: quippe anno imperii sui secundo vi suam obligationem ab Euthymio repetiit.

Quinto anno tyrannos opera Joannis Scethis domuit. Euthymio quoque episcopo, sibi religionis causa adverso, haec nuntiavit: Magna tuas precatio amicos tuos fuligine consperserunt. Eumdem episcopatu[m] 628 dejectum relegavit, episcopatu[m] Macedonium præfecit. Hic in gratiam imperatoris Henoticum Zenonis subscriptione sua approbavit.

Anno 8 Macedonius de sententia Anastasii unire conatus est monasteria regiae urbis, divisa ab unione propter Henoticum Zenonis; et coactis qui in urbe tum peregrinabantur episopis, Chalcedonensis concilia decreta scripto rata se habere confirmavit. Theodoricus porro Afercum ministrum haberet sibi percharum et rectam religionis professorem, cum is in domini gratiam a fide ad Arianismum se transtulisset, caput homini amputavit, quod diceret eum qui Deo fidem non servasset. non facile sibi fidelem fore.

Annis 10 et 11 rursum Saraceni in Phœniciam et Syriam, et Bulgari in Illyricum et Thraciam incursions fecerunt.

Anno 12 Anastasius cum Aretha pacem componit; atque exinde in tota Palæstina, Arabia et Phœnicia alta pax ac tranquillitas fuit. Cum Neocæsaræ imminaret terræ motus, miles quidam iter faciens duos contra se ire milites vidit, aliumque a tergo clamantem: Abstinete domo in qua est arca Gregorii. Eo terræ motu cum major urbis pars esset prostrata, ædes Sancti Gregorii incolumis mansit.

Anno 13 Cabades Persarum rex, facta expeditio, Amida urbem oppugnat.

XYLANDRI ET

GOARI NOTÆ.

(96) Folles. Hujus monetæ meminernut etiam alii auctores, Suidas docet follem esse obolum. Idem testatur Timotheum Gazæum grammaticum istius tributi causa in Anastasium edidisse tragodiam, in T̄μοθεος. XYL. — [Vide Fabroti Glossarium infra.]

(97) Scythæ legitur apud Evangrium, III, 35, et in Eclogis I. n. Theodori anagnostæ. Loquitur au-

A δμοίως καὶ ἡ γυνη, ἵππος δὲ καὶ ἡμίονος καὶ βοῦς τὸ αὐτὸ συνεισέφερον, ὃνος δὲ καὶ κύων φολλεῖς (96) ξέ. Καὶ ἣν δύναμὸς πολὺς ἔν τε χώρῃ καὶ πόλει τούτων εἰσπραττομένων ἀσυμπαθῶς. Πρέσβεις τοινυν δεξάμενος ὁ βασιλεὺς ὑπὸ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις μοναχῶν, καὶ Τιμοθέου τοῦ Δαζαλοῦ ἀνδρὸς τὰ πάντα σοφοῦ τραγῳδίαν ποιήσαντος ὑπὲρ τοῦ τοιούτου, ταῦτα ἔξεκοψε. Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ περίβλεπτον φιλοτιμίαν τῆς πολυταλάντου καὶ πανώλου εἰσφορᾶς τοῦ καλουμένου τετραετηρικοῦ χρυσαργύρου κατέλυσεν ὁ βασιλεὺς, [358] καὶ πυρὶ ἐν τῷ ἴποδρόμῳ ἐναντίον πάντων νατέκανε τὰ τῆς τοιότητος συντελεῖας κατάγραψε. Καὶ τὰ μὲν πολιτικὰ φιλοτιμίας οὕτως ἐπηνωρθοῦτο, εἰς δὲ τὰ εἰς τὴν τοῦ θείου δέξαν συντείνοντα δριμὺς καὶ ἀδυσῶπτος γέγονε· τῷ γάρ δευτέρῳ ἔτει αὐτοῦ μετὰ βίᾳς τὴν ὁμολογίαν αὐτοῦ παρὰ Εὐθυμίου ἔλαβε.

Τῷ εἰ ἔτει τοὺς τυράννους διὰ Ἰωάννου τοῦ Σκήθους (97) παρέλαβεν. Εὐθυμίῳ δὲ τῷ ἐπισκόπῳ, ἔχθρῷ τοῦτο ὃντι διὰ τὴν τίστιν, ἐδήλωσεν· Άλι εὐχαὶ σου αἱ μεγάλαι τοὺς φίλους σου ἡσδόλωσαν. Τούτον τε καθαρεῖ καὶ εἰς ἔξορίαν παραπέμπει. Μακεδονίου δὲ προχειρίζεται ἐπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως. Ό δὲ κακῶς πεισθεὶς τῷ Ἀναστασίῳ ὑπέγραψε τῷ ἐνωτικῷ Ζήνωνος.

Τῷ η' ἔτει Μακεδόνιος γνώμῃ τοῦ βασιλέως ἐνώσαι τὰ μοναστήρια τῆς βασιλίδος ἐσπειδεν, ἀποσχισθέντα διὰ τὸ ἐνωτικὸν Ζήνωνος. Καὶ τοὺς ἐνδημούντας ἐπισκόπους συναγαγὼν τὰ ἐν Χαλκηδόνι καλῶς δογματισθέντα ἐγγράφως ἐβεβαίωσε. Θευδέριχος δὲ ὁ Ἀφρος διάκονον ἔχων δρῆδοξον, πάνω ἀγαπώμενον ὅπ' αὐτοῦ, μεταθέμενον δὲ εἰς ἀριστισμὸν χαριζόμενον Θευδέριχῳ ἀρειανίζοντι, ἀπέτεμε ξίφει, εἰπών· Εἴ τῷ Θεῷ τὴν πίστιν οὐκ ἐφύλαξας, ἐμοὶ πᾶς φυλάξεις;

Τῷ ι' καὶ ια' ἔτει γέγονε πάλιν Σαρακηνῶν ἐπιδρομὴ ἐν τε Φοινίκῃ καὶ Συρίᾳ, καὶ οἱ Βούλγαροι τῷ Ἰλλορικῷ καὶ τῇ Θράκῃ ἐπιτρέχουσι.

Τῷ ιβ' ἔτει σπένδεται πρὸς Ἀρέθαν (98) Ἀναστάσιος, καὶ λοιπὸν πᾶσα ἡ Ιεραίστην, καὶ Ἀραβία καὶ Φοινίκη πολλῆς γαλήνης καὶ εἰρήνης ἀπῆλαυνον. Ἐν Νεοκαισαρείᾳ δὲ μέλλοντος γίνεσθαι σεισμοῦ στρατιώτης ὀδεύων εἶδε δύο στρατιώτας ἐπ' αὐτὸν ἰόντας, καὶ δηπισθεν ἄλλον κράξαντα· Φυλάξατε τὸν οἶκον ἐν φῇ ἡ θήκη Γρηγορίου ἐστί. Γενομένου δὲ τοῦ σεισμοῦ τὸ πλειστον μέρος τῆς πόλεως ἐπτάθη, πλὴν τοῦ νοῦ τοῦ ἀγίου Γρηγορίου.

Τῷ τρισκαιδεκτῷ ἔτει Καβάδης ὁ Περσῶν βασιλεὺς ἐκστρατεύεται Ἀμιδα τὴν πόλιν πορθεῖ.

tem de Longino Zenonis fratre, ejusque socio Theodoro, qui Isauris concitatis rebellabant; quanquam Zonaras Longinum hunc a Zenonis fratre diversum facit XYL.

(98) Aretham puto ducem Persicum dici, qui Nicephoro est Zarethos, XVI, 33. Amida urbs est Mesopotamiæ. De bello hoc Persico Procopius I. 1 copiose. XYL.

Τῷ ιδ' ἔτει πολλοὶ πόλεμοι μετὰ Καβάρη γεγένασι. Α Τούτῳ τῷ ἔτει ἴππικοῦ γενομένου ἀταξίᾳ γέγονε τῶν δύο μερῶν (99), καὶ πολλοὶ ἀπέθανον ἐξ ἀμφοτέρων. ἐν οἷς καὶ ὁ νιὸς, τοῦ βασιλέως, ὃν εἶχεν ἀπὸ παλλακῆς. Σφόδρα υῦν λυπηθεῖς ὁ βασιλεὺς πολλοὺς ἔτι μωρήσατο. Τούτῳ τῷ ἔτει ἔχωντες πολλὰ χαλκουργῆματα ἐξ ὧν ἔστησεν δὲ Μέγας Κωνσταντῖνος, καὶ ἐποίησε τὴν ίδιαν στήλην, καὶ ἔστησεν εἰς κλίνα τοῦ Ταύρου· ἡ γὰρ πρώτη ἔστωσα [P. 359] Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου ἔπειτα ἀπὸ τοῦ σεισμοῦ καὶ συνετρίβη. Τότε καὶ ἀνήρ τις χειμευτής, ἐκ τῶν τῆς χειμῆς τεχνῶν εὐφυῆς ὡν ταῖς ἀπόταις ὀφθαλμοπλαγῆσαι, ὑπεδείκνυεν ἀργυροπράταις καὶ καὶ ἔτεροις χειρῖσαις καὶ πόδαις ἀνδρίστων καὶ ἔτερα εἴδη χροῖσα, λέγων θησυρὸν εὑρηκέναι, καὶ πολλοὺς ἀπατήσας εἰς πεντανῆγεκε. Φήμης οὖν περὶ αὐτοῦ γενομένης κρατηθεῖς ἥχθη τῷ Ἀναστατιφ. 'Ο δὲ προσήγεκεν αὐτῷ χαλινὸν ἵππου δλόχρυσον διὰ μαργαριτῶν· ὃν λαβὼν διβασιλεὺς ἔφη· "Οὐντας σὺ, εἰ καὶ πάντας ἡπάτησας, ἐμὲ οὐκ ἀπατήσεις. Καὶ ἔξωρισεν αὐτὸν εἰς τι φρούριον (1), ἐνθε καὶ τελευτῇ.

Τῷ ιζ' ἔτει ἀνεθεῖς τῶν πολέμων Μακεδόνιον τὸν πατριάρχην διαστρέψαι τῆς ὀρθῆς πίστεως ἔσπειδε. Πολλοὶ δὲ τῶν ἐπισκόπων Ἀναστατιφ χαριζόμενοι τῇ ἐν Χαλκηδόνι συνόδῳ ἀντέπιπτον. Μανιχαῖον δὲ τινα ζωγράφον Συροπέρσην ἀπὸ Κυζίκου Ἀναστάσιος ἤγαγεν ἐν σχήματι πρεσβυτέρου, ὃς ἀλλοτρια τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀγίαν εἰκόνων ἐτόλμησε γράψας καὶ φασμάτωδὴ ἐν τῷ παλατίῳ γνώμῃ τοῦ βασιλέως, χαίροντι τοῖς Λανιχαῖοῖς· διθεν καὶ στάσις τοῦ λαζοῦ γέγονε μεγάλη. Ασχόλιον δὲ τινα δι Μακεδόνιος (2) ἐν ἔχθρῳ φονικῇ σπασαμένον κατ' αὐτοῦ μάχαιραν ἐξ ὑποβολῆς τῶν ἔχθραινόντων αὐτῆς, τοσοῦτον ἀπέσχε τοῦ μηνησιακῆσαις ὕστε καὶ μηκιαίας αὐτῷ ἀννώνας προσέταξε λαβεῖν πρᾶος γὰρ ἦν δ ἀντίρ. Τούτῳ δὲ πρώην καὶ εἰς ἱεροσούλιαν ἐπράξε. Δύο τινῶν ἀμφισβητούντων ἐπισκόπων περὶ πίστεως, δρθιδόξου καὶ Ἀρειανοῦ, καὶ τοῦ μὲν Ἀρειανοῦ διαλεκτικοῦ δότος, τοῦ δὲ δρθιδόξου εἰσεβούντων αὐτοῖς καὶ πιστοῦ, δ δρθιδόξος προύτεινεν ὕστε ἀφεμένους τῶν λόγων εἰς πῦρ εἰσελθεῖν, καὶ οὕτω δειχθῆναι τὸν εἰσεβέστερον. Τοῦ δὲ Ἀρειανοῦ τοῦτο παραιτησαμένου αὐτὸς εἰστλθε, καὶ ἐν μέσῳ τοῦ πυρὸς ἰστάμενος διελέγετο πάσιν, ἀδλαβῆς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ φυλαττόμενος.

Τῷ ιζ' ἔτοι ἐτείχισε τὸ Δαρձ, χωρὸν δὲ τῆς Μεσοποταμίας μέγα καὶ δχυρὸν, μέσον τῶν δρῶν γείμενον Ρωμαίων τε καὶ Περσῶν. Καὶ ἐποίησε ἐκκλησίαν καὶ ὁρείαν καὶ κινητέρας καὶ ἐμβόλους καὶ δύο δημοσία λοετρά, δνομάσας αὐτὴν Ἀναστασιούπολιν, καὶ ἔδωκεν αὐτῇ δίκαια πόλεως.

XYLANDRI ET

(99) Prasinorum videlicet et Venetorum frequenter in Circensisibus certaminibus digladiantium. De quibus alibi. GOAR.

(1) Quale sic explicat Thophanes: "Ος ἔξωρισεν αὐτὸν εἰς τὴν Πέτραν τὸ φρούριον τῆς Ἀσίας, καὶ ἐκεὶ ἐτελεύτησε. GOAR.

(2) Percursorem Macedonii non Ascholium. sed

629 Anno 14 crebro bellum est cum Cabade gestum. Eodem anno cum ederetur equestre certamen, tumultuantibus partibus multi utrinque sunt interfecti, interque eos imperatoris ex pellice filius. Cujus dolore percitus imperator multos supplicio affecit. Eodem anno multa ærea Constantini Magni opera conslavit, suamque statuam inde confecit et in columna Tauri constituit: nam quæ prius ibi posita fuerat Theodosii Magni, ea terræ motu dejecta et comminuta fuit. Tunc etiam vir quidam ex eorum numero qui chymicam artem profitentur, callidus oculos hominum impostura præstringere, argentarii aliisque obtulit manus pedesque statuarum et alia aurea, dicens se thesaurem reperisse; multosque ita deceptos ad paupertatem redigit. Fama vulgata, captus et ad B Anastasium adductus frenum equi ex solido auro consflatum ac margaritis consertum obtulit. Sed imperator freno accepto: Ut omnes, inquit, se ferre, me profecto non decipies. Statimque hominem in castellum quoddam relegavit, in quois is periret.

Anno 16 bellis exoneratus, conatus est Macedonium episcopum a recta fide avertire. Multi tum episcopi in gratiam Anastasii Chalcedonense concilium impugnaverunt. Adduxit etiam Anastasius Cyzico pictorem quemdam Syropersam, habitu presbyteri, qui in regia jussu imperatoris 630 (nata is Manichaicus nūgis delectabatur) quædam monstrosa et ab imaginibus ecclesiasticis aliena pingebat. Ob id magna populi est coorta seditio. Cæterum Macedonius tantum absuit ut Ascholii injuriam persequeretur, a quo stricto gladio fuerat inimicorum suorum instinctu petitus, ut menstruam ei porro annonam constituerit. Erat enim vir mansuetus. Atque eodem recens modo sacrilegum tractaverat. Duobus episcopis de fide altercantibus, orthodoxo et Ariano, cum hic disserendi facultate polleret, ille pietate et fide fretus hanc Ariano conditionem tulit ut omessa disputatione in ignem sese darent, itaque uter ipsorum pietate præstaret, notum fieret. Recusante Ariano ipse intravit ignem, et stans in medio ejus verba ad multitudinem fecit, Deo ipsum incolumem conservante.

D Anno 17 Anastasius Daras, castrum Mesopotamia magnum atque validum, in finibus Romanis ac Persici imperii muniit; exstruxitque ibi templum et horrea et cisternas et rostra ac duo publica balnea. Loco urbis privilegia dedit, et eam Anastasiopolim nominavit.

GOARI NOTÆ.

Eucholium lego in Eclogis Theodori, Εὐχόλιον. Et pro ἱεροσούλαιν ibidem rectius ἱεροσύλους. De Anastasiopoli, a Nisibi stadiis 98 dissita, Procopius loco citato. Quid ὥρεια sint, Suidas videtur docere, cum ταμεῖον interpretatur; et Græce in Pandectis pro horreo ponitur. Alioquin putassem φύεια scribendum, odea. XYL.

Anno 20 Deuterius episcopus Arianorum quem-dam nomine Barbarum baptizans, ausus est contra institutum Domini sic dicere: Baptizatur Barbarus in nomen Patris per Filium in Spiritu sancto. Ad quae verba statim exsiccatum est baptismi lavacrum. Et Barbarus territus fugit, **631** miraculumque omnibus exposuit. His annis haeretici cum Anastasio Macedonium episcopum orthodoxum Cpolis adorti sunt, estque hic ab imperatore relegatus Euchaite; et pro eo substitutus flagitiosus ille Timotheus, qui Litroboles et Celon cognominatur.

Anno 22 imperator et Timotheus iste multa mala fuisse intulerunt qui pro Macedonio et Chalcedonensi concilio propugnabant. Et Anastasius, ita persuasus a Severo qui ab haeresi Acephalorum erat, **B** volens sanctissimo carmini apponere haec verba: *Qui crucifixus es pro nobis, logothetam et praefectum urbis jussit consenso suggesto ea proclamare.* Ob hoc factum populus, seditione excitata, alium imperatorem poscere, ipsum contumeliis et conviciis exagitare, multas domos incendere: monachum in mansione S. Philippi, prope cisternam S. Mocii, inclusum, quod imperatori is charus erat, necare; capiteque ejus hastae præfixo clamare; — Hic est amicus hosti sanctæ Trinitatis; — et monacham, quam imperator maximi faciebat jugulare; cadaver utrumque raptare et in Studii mansione cremare. His perterritus imperator haeresim aliquantisper desit. Eodem anno, cum Alamundarus Saracenorum princeps Dei providentia baptizatus ab orthodoxis esset, impius Severus duos ad eum mittit episcopos, qui eum labe suæ haereseos insisterent. Quos ille admirabili **632** commento refutavit. Dixit enim iis eo ipso die sibi litteras de morte Michaeli angelorum principis esse allatas. Cumque responderent nullo eum modo potuisse mori: Quomodo autem, ait, nudus Deus potuit crucifigi, quod vos affirmatis, si Christus non constituit ex duabus naturis, cum ne angelus quidem moriatur? Ita cum dedecore Severiani illi discesserunt. Cabades autem quosdam in Perside Christianos uncis gladiis cum concidisset, ii nihil seciū postmodo obambulaverunt.

Anno 23 Vitalianus occupata universa Thracia, **D** Scythia et Mysia, dicens secum Hunnorum et Bulgarorum agmen, multas urbes et Cyrillum quoque

XYLANDRI ET

(3) Apud Nicephorum legitur *Barbam*, xvi, 35. Euchaite urbs est ad Pontum, ut ex sequentibus patet. **XYL.**

(4) *Mansione* ad verbum dixi, quæ vulgo monasteria aut claustra dicuntur, unde monachi ἔγκλειστοι. Alicubi in margine μονὴ est, quod in textu νέῳ, *templum*. De Studio et ejus æde vide et *Suidam*. **XYL.** — De inclusus monachis vide *Balsamonem* in can. 41 *Trullanum*. **GOAR.**

(5) Apud Nicephorum est, eos exsectis linguis adhuc locutos, xvi, 36. **XYL.** — *Correctius inter-*

A Tῷ καὶ ἔτει Δευτέριος δὲ ἐπισκόπος τῶν Ἀρειανῶν, βαπτίζων τινὰς Βάρβαρον λεγόμενον, παρὰ τὴν Δισποτικὴν παράγοσιν ἐτὸλμησεν εἰπεῖν, Βαπτίζεται Βάρβαρος (3) εἰς ὄνυμα Πλατὸς δι' Υἱοῦ, ἐν ἀγίᾳ Πνεύματι. Καὶ εὐθὺς ἐξηράνθη ἡ κολυμβήθρος, δὲ δὲ Βάρβαρος ἐμφοβής γενόμενος ἐφυγεὶς καὶ πάσιν ἐγνώρισε τὸ θαῦμα. Ἐν τούτοις τοῖς ἔτεσιν ἡ τῶν αἱρετικῶν μετὰ Ἀναστάσιου τοῦ βασιλέως κατὰ Μακεδονίου τοῦ δρθοδόξου Κωνσταντινουπόλεως ἐπισπόπου ἔντασις [P. 360] γέγονεν ὑψ' οὐ καὶ ἐξορίζεται Μακεδόνιος εἰς Εὐχάριτα, καὶ εἰσάγεται δὲ λαττήριος Τιμόθεος δὲ λεγόμενος Λιτροβόλης καὶ Κήλων.

Tῷ καὶ ἔτει Ἀναστάσιος δὲ παράνομος βασιλεὺς καὶ Τιμόθεος δὲ ἀνέρος ἐπισκόπος Κωνσταντινουπόλεως πολλὰ κακὰ τοῖς ὑπὲρ τοῦ θαυματίου Μακεδονίου καὶ τῆς συνόδου ἀγωνιζομένοις ἐνεδέξαντο. Βουλγάρες δὲ δὲ Ἀναστάσιος προσθεῖναι εἰς τὸ τρισάγιον τὸ Οστακωρθεῖς δι' ἡμᾶς, πειθόμενος Σεβήρῳ τῷ ἀκεφάλῳ, τὸν λογοθέτην καὶ τὸν ἐπαρχοντέν τῷ ἀκεφάλῳ, τὸν λογοθέτην καὶ τὸν ἐπαρχοντέν τῷ ἀκεφάλῳ τοῦτο ἐκφωνῆσαι. Διδούσιον δημοτικὴ στάσις ἀλλον βασιλέας ἐπιβοωμένων. Ἐμπρήσαντές τε πολλοὺς οἰκους, καὶ τὸν βασιλέαν ὑβρίσαντες, ἢλον εἰς τὴν μονὴν (4) τοῦ ἀγίου Φιλίππου, πλησίον τῆς κινστέρνης τοῦ ἀγίου Μωχίου, ἔνθα τὴν ἔγκλειστος φίλος τοῦ βασιλέως· καὶ τούτον φονεύσαντες ὡς ὅπο τοῦ βασιλέως ἀγαπώμενον, τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐπι: δόρατος ἀναρτήσαντες ἔκραζον. Οὗτος ἔστιν δὲ φίλος τοῦ ἔγκλειστης Τριάδος. Ἄλλα καὶ γυναικαὶ ἔγκλειστον, εἰς τὸν πολλὴν πίστιν εἶχεν δὲ βασιλεὺς ἀνελύντες ἔσορχν ἀμφοτέρους καὶ ἐν τῇ μονῇ τῶν Στουδίου ἔκαυσαν. Ἐπι: τούτοις δὲ βασιλεὺς φονιθεὶς ἐπάντατο πρὸς βραχὺ τῆς κινστέρνης. Τῷ αὐτῷ ἔτει Ἀλαμουνδάρου τοῦ φυλάρχου τῶν Στραχτῶν βαπτισθέντος θεοῦ προνοίᾳ παρὰ τῶν δρθοδόξων, Σεβήρος δὲ δυστεθής δύο ἐπισκόπους ἐπεμψεῖς λόγης αὐτοῦ μεταδοῦνται τῷ ἀνδρὶ. Οὓς θαυματώς ἡλεῖται δραματουργίῃ τοικύτη. "Ἐφη γάρ πρὸς αὐτούς: Γράμματα, φροσίν, ἐδεξάμην τὸ σήμερον διτὶ Μιχαὴλ δὲ ἀρχάγγελος τέληκε. Τῶν δὲ εἰτόντων ἀδύντων εἶναι, τοῦτο ἔηται πρὸς αὐτούς. Καὶ πῶς θεός γυμνὸς ἐστυρώθη καθ' ἡμᾶς καὶ ἀπέθανεν, εἰ μή δύο φύσεων τὴν Χριστὸν, εἰπερ μηδὲ ἄγγελος ἀποθνήσκει; Καὶ οὕτω μετ' αἰσθάντης ἀνεχώρησεν οἱ τοῦ Σεβήρου ἐπισκόποι. Καθάδης δὲ τινας τῶν ἐν Ηερστὶ Χριστιανῶν ἡγκυλοκόπησεν (5), οἱ μετὰ ταῦτα περιεπάτησαν.

Tῷ καὶ ἔτει Βιταζινὸς παραλόδῶν πᾶσαν τὴν Θράκην καὶ Σκυθίαν καὶ Μυσίαν, ἔχων μεθ' ἐκυτοῦ πλῆθος Οὔννων καὶ Βουλγάρων, παρέλαβε καὶ πολ-

GOARI NOTE.

pretor: *Cabades autem quosdam in Perside Christianos cum aculeis lacerasset, illi nihil seciū postmodum ambulaverunt. Vox enim κόπτω alteri in compositione juncta nusquam, recentiori Græca locutionis modo, scissionem, sed actionis repetitæ frequentiam indicat. Sic δαβδοκοπῶ fusilibus σεριος cedo, σφυροκοπῶ malleo iterum atque iterum tundo. Unde ἔγκυλος πιῶ uncis scorpionibus aculeis factam in cruribus pedibusque lacerationem potius quam gladiis concussionem significare censendum est. GOAR.*

λὰς πόλεις καὶ Κύριλλον τὸν στρατηγὸν Θράκης, καὶ ἡλε πραιδέων ἔως Βυζαντίου. Ἀναστάσιος δὲ ἀπογνοὺς πέμπει πρὸς εἰρήνην, δύμών σὺν τῷ συγχρήτῳ τοὺς ἑξορισθέντας ἀνυκαλεῖσθαι καὶ Μακεδόνιον καὶ Φλαβιανὸν ἀπολαβεῖν τοὺς ἱένους θρόνους, καὶ σύνοδον γενέσθαι ἐν Ἡρακλείᾳ, ἔρχομένου καὶ τοῦ Ῥώμης. Βεβαιωσάντων δὲ πάντων ταῦτα γενέσθαι, ὁ Βιταλιανὸς ἀπῆλθεν εἰς τὰ ἤδια γενομένης εἰρήνης. Ἐλθόντων δὲ ἐπισκόπων ἐν Ἡρακλείᾳ ὥστε διακοσίων ἐκ διαφόρων τόπων, ὁ ἀσεβῆς βασιλεὺς παραβὰς τὰς συνθήκας μετὰ καὶ Τιμοθέου ἐπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως τούτους ἐνέπικαν, καὶ ἀνεχώρησαν ἀπράχτοι.

P. 361] Τῷ καὶ ἔτει ὁ Βιταλιανὸς ἀγανακτήσας κατὰ Ἀναστάσιον διὰ τὴν ἐπιορκίαν πολλὰ κακὰ τοῖς στρατοπέδοις Ἀναστάσιον καὶ τῇ λοιπῇ πολιτείᾳ ἐπεδείκνυτο, ἀρπάζων καὶ ρυπολίζων, καὶ τέλος πρὸς ὅριν ἔκαστον στρατιώτης μιᾶς φύλλων πιπράσκων.

Τῷ καὶ ἔτει Οδυνοὶ οἱ λεγόμενοι Σαβῖρ, τὰς Κασπίας πύλας περάσαντες, τὴν Ἀρμενίαν ἔξεδραμον, Καππαδοκίαν τε καὶ Γαλατίαν καὶ Πόλοντας ληζόμενοι, ὡς καὶ τὰ Εὐρύτα μικροῦ παραστήσασθαι· δόθεν καὶ φυγῶν ὁ Ἱερός Μακεδόνιος σχεδόν κινδυνεύων εἰς Γάγγραν διεσώθη. Ὁπερ μαθῶν Ἀναστάσιος πικρῶς αὐτὸν ἐκεῖ προσέταξεν φυλάκτεσθαι, πέμψας, ὡς φασιν, καὶ τὸν ἀνατρίψοντα αὐτὸν Τελειώθεις δὲ ἐν Γάγγραις κατετέθη ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἀγίου μάρτυρος Καλλινίκου, πολλὰς ἴασεις ἐπιτελῶν. Μέλλοντος δὲ αὐτοῦ ἐν τῷ τάφῳ τίθεσθαι, ὅπας τὴν δεξιὰν χεῖρα κατισφραγίσατο τῷ σταυρῷ, καὶ οὕτως κατετέτη. Καὶ Θεοδώρῳ δέ τινι τῶν συνόντων εἶπεν ἐν δράματι· Ἐκλεκτοῦ, καὶ ἀπελθε, καὶ ἐπανάγνωθι Ἀναστάσιφ λέγων· Ἐγὼ μὲν ἀπέρχομαι πρὸς τὸν πατέρας μου, ὃν τὴν πίστιν τετήρηκα, οὐ παυσομαι δὲ ὄχλων τὸν Δεσπότην μου, ἀχρις οὗ ἔλθῃς καὶ εἰς δίκην εἰσέλθωμεν. Τούτῳ τῷ ἔτει Ἀλεξανδρεῖς πλεῖστοι, ἀνδρες καὶ γυναῖκες καὶ παιδίοι, δεινῶς πληγέντες ὑπὸ δαιμόνων ἀθρόως ὑλάκτουν. Καὶ ὅπους δέ τις εἶδε τινα φοβερὸν λέγοντα διὰ διὰ τοὺς ἀναθεματισμὸν τῆς συνόδου ταύτης πάσχουσι. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει Ἀριάλην ἡ βασιλὶς ἐτελεύτησεν. Ἐπισκοπὸν δὲ τινα τὸν Ολιγάνδον λεγόμενον ἀκούσας ὁ μιαρὸς Ἀναστάσιος ὡς εὐφυῶς διαλέγεται καὶ πάντας ἐπιστομίζει τοὺς τῷ δόγματι αὐτοῦ προσταύοντας, προσκαλεσάμενος ἔφη· Γενοῦ τῆς ἐμῆς μολυρᾶς, θυμασιώτατε, καὶ πᾶν ὅπερ αἰτήσεις παρ' ἡμῶν λήψῃ τάχιστα. Οἱ δὲ πρὸς αὐτόν· Σὺ μᾶλλον τῆς δρθυδόξου μοίρας γενοῦ, καὶ μὴ τῇ δέξῃ τῶν ἀσεβῶν Σεβήρου καὶ Εὐτυχοῦς καὶ Διοσκόρου ἐπόμενος κληρονομήσῃς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον. Καὶ ταῦτα εἰπών ἐδράξατο τῆς χλαμύδος τοῦ βασιλέως, λέγων· Τοῦτο τὸ ἰμάτιον οὐδὲμῶς εἰς φόδου συγκαταθήσεται σοι, Βασιλεῦ, ἀλλὰ μόνη τῇ θεοσέβεια καὶ ἀρετῶν κτῆσις. Ἀφες τὴν Ἐκκλησίαν, ἢν δὲ Χριστὸς διὰ τοῦ ἱένου αἴματος ἔξηγόρασεν. Ἀμαθῆς εἰ καὶ ἀσυλλόγιστος. Οὐδὲν τῶν τῆς Ἐκκλησίας δογμάτων ἀκριβῶς ἐπίστασαι, ἀλλ' ἡ πλάναις καὶ βωμολοχίαις μορμολύτῃ τοὺς ἄφρονας. Ἀρκοῦ, βασιλεὺς ὡν, εἰς τὸ σὸν ἀξιωμα, καὶ τοὺς

A Thraciā praefectum cepit, ac praedando Cpolin usque processit. Tum Anastasius, rebus suis deplo-ratis, pacem per legatos petit, jurans una cum senatu se relegatos revocaturum, Macedonia ac Flaviano suos episcopatus redditurum, concilium Heracleæ acturum evocato etiam papa Romano. Cum in has conditiones esset ab omnibus consen-sum, Vitalianus, pace facta, domum rediit. Sed cum circiter 200 episcopi ex diversis partibus Heracleam convenissent, imperator impius, violatis pactis, adjutore Timotheo Cpolitano episcopo, iis illusit; atque ii, re nulla confecta, discesserunt.

B Anno 24 Vitalianus Anastasio ob perjurium ira-tus exercitus ejus et rem publicam multis damnis affecit: nam et praedabatur et milites captos 633 exarmabat, tandemque contumeliam causa singulis obolis eos divendebat.

C Anno 25 Hunni, qui appellantur Saberi, Caspis portis egressi Armeniam, Cappadociam, Galatiā et Pontū incursionibus vexarunt; parumque absuit quin Euchaita etiam in suam potestatem redigere-nt. Macedonius quidem jam periculo proximus inde profugit et Gangram pervenit. Anastasius de hoc certior factus jussit eum rigide ibi custodiri, missō etiam (ita aiunt) percussore. Sed Marcedo-nius Gangræ mortuus in aede martyris Callinici humatus est, multosque a morte sua morbis libera-vit. Cum jam esset in sepulcro condensus, antequam id fieret, sublata dextra manu crucis signo sepulcrum obsignavit. Idem Theodoro cui-dam suorum familiarium per visionem dixit: Excipe hæc, et abi, atque Anastasio recita, dicens: Ego qui-dem Macedonius abeo ad patres meos, in quorum fide perstisti: interim tamen semper Dominum interpellabo, dum tu quoque venias et causa nostra disceptetur. Eodem anno Alexandriæ viri plurimi, itemque mulieres et pueri, graviter a dæmonibus verberati assidue latrabant. In somnis autem cui-dam terribilis quidam apparuit, dicens civibus hæc ob damnationes in concilio editas accidere. Eodem anno decessit Ariadna Augusta. Impurus autem Anastasius episcopum quemdam Oeniandum audiens disertum admodum esse, et qui ora 634 omnibus sententiæ de passo Deo assertoribus obturaret, eum D ad se vocatum hortatus est ut ad suam factionem descisceret, pollicens eum quidquid petiisset illico accepturum. Cui episcopus: Tu, inquit, potius ad orthodoxos transi, ne, dum opiniones impiorum hominum Severi, Eutychis et Dioscori amplecteris, aeterno igni addicaris; simulque apprehendens im-patoris chlamydem: Hæc, ait, vestis nequaquam te post mortem scquetur, o imperator: sed sola comitabitur te pietas ac virtutum habitus. Missam fac Ecclesiam, quam Christus suo redemit san-guine. Indoctus es et ratiocinandi ignarus, neque ullum Ecclesiæ decretum perfecte intelligis: tan-tum imposturis et scurrilibus calumniis fatuos

terres. Satis tibi sit dignitatis, quod imperator es: A teristites Ecclesiam vexare noli. Ad haec imperator pudore suffusus obmutuit. Pauperrimus autem cum esset ille episcopus, ne obolum quidem ab imperatore voluit accipere: adeo liber erat et solius in Deum fidei ac pietatis rationem habens.

Castrum est in Persarum atque Indorum confinio, nomine Tzudader, in quo multum pecunias, margaritarum et lapidum pretiosorum repositum a dæmonibus asservabatur. Cabades, ea re percepta, castrum occupare est annixus, cumque ei a dæmonibus obsisteretur, omnibus et Magorum et mox Judæorum tentatis artibus impos propositi fuit. Ergo cum ei persuasum esset Christianarum ad Deum precibus eo se potiri 635 posse, hoc a quodam episcopo Christianorum in Perside agentium contendit. Is synaxi coacta, cum divinis mysteriis communicasset, ad locum accedens dæmonas ibi morantes exegit, castrumque Cabadæ nullo labore occupandum tradidit. Quo miraculo Cabades attonitus primum in concessu locum episcopo tribuit, quem hactenus Manichæi et Judæi tenuerant: liberam quoque potestatem fecit iis qui baptizari vellent.

Anastasius vero paulo ante quam moreretur, delatis ad ipsum insidiarum sibi factarum indicis multos corripi atque interfici jussit. In captis fuerunt etiam Justinus et Justinianus. Quos cum necare statuisset, terribilis quidam ei in somnis astitit, ita dicens: Tibi quidem, o imperator, permisum est reliquos insidiatores tollere: a Justino autem et Justiniano maleficium omne abstine. Nam non licebit te eis, utcunque velis, male facere. Cumque Anastasius diceret eos reos esse læse imperioriæ majestatis, respondit ille esse eos vasa consilio providentiæ divinae exsequendo apta, et utrumque suo tempore Deo operam navaturum. Atque hos quidem duos Anastasius crimine absoluit: insomnium vero suo tempore exitus comprobavit. Uterque enim eorum post Anastasii mortem imperio functus est.

Anno 27 apparuit Anastasio per insomnium vir terribilis, codicem gestans; quem is cum aperuisset et nomen imperatoris in eo invenisset, 636 ait illi: Ecce ob perversitatem fidei tuae de vita tua annos 14 deleo. Simulque eos expunxit. Somno solutus Anastasius insomnium id Amantio præposito ad se vocato exposuit. Atque is: Ego etiam, inquit, imaginatus sum, cum astarem majestati tuae, venisse magnum porcum, qui me veste arreptum in terram prostaverit atque devoraverit. Deinde Proclus insomniorum conjector advenit. pronuntiavitque utrumque paulo post vita defuncturum. Sed Anastasius, cum oraculo edocitus esset igne sibi pereundum fore, cisternam in palatio quæ Frigidia dicitur, multis meatibus aperuit, quorum cuique cadus appositus esset, conans hoc pacto oraculum irritum reddere. Verum id abs refuit: fulmine enim divinitus est ictus. Cadaver ejus

A τῶν ἐκκλησιῶν προστάτας μὴ κόλαξε. Οὐ δὲ κατηγόρηθε καὶ ἔμεινεν ἄφωνος. Οὐ δέ γε σοφὸς ἐπίσκοπος πενέστατος ὁν οὐκ ἡθέλησε παρὰ τοῦ βασιλέως λαβεῖν ἔως δούλου· οὕτως γὰν ἐλεύθερος καὶ μόνης τῆς εἰς Θεὸν πίστεως καὶ εὐσεβείας περιποιούμενος.

[P. 362] Μεταξὺ Ἰνδῶν καὶ Περσῶν κάστρον ἦστιν ὀνομαζόμενον Τζουδάδερ, ἐνῷ πολλὰ χρήματα καὶ μαργαρῖται καὶ λίθοι τίμιοι ἀποκείμενοι ἡσαν καὶ ὑπὸ δαιμόνων ἐψυλάττοντο. Τοῦτο Καβάδης μαθὼν ἐζήτει λαβεῖν. Καὶ ὑπὸ τῶν δαιμόνων κωλυόμενος κινεῖ τὴν τῶν παρ’ αὐτοῦ μάγων πᾶσαν ἐπίνοιαν, ἐπειτα καὶ τῶν Ἰουδαίων, καὶ τοῦ σκοποῦ ἀποτυγχάνει. Πεισθεὶς δὲ διὰ τῆς πρὸς τὸν Θεὸν εὐχῆς τῶν Χριστιανῶν τούτου κυριεῦσαι, ἐπίσκοπόν τινα Χριστιανὸν ἀπὸ τῶν ἐν Περσίδι περὶ τούτου παρεκάλεσεν, δις σύναξιν ἐπιτελέσας καὶ τῶν θεῶν μυστηρίων μεταλλών, προσελθών τῷ τόπῳ τοὺς ἐκεῖσε διχίμονας ἔξεδικες καὶ τῷ Καβάδῃ τὸ κάστρον ἀπόνως παρέδωκεν. Ἐν τούτῳ Καβάδης καταπληγεὶς πρωτοχθεδρίᾳ τὸν ἐπίσκοπον ἐτίμησεν, ἔως τότε Μανιχαίων καὶ Ἰουδαίων προκαθεζομένων, καὶ ἅδειαν παρέσχε τοῖς βουλομένοις βαπτίζεσθαι.

Πρὸ μικροῦ δὲ τῆς τελευτῆς Ἀναστασίου, ἐπιβουλῆς αὐτῷ μηνυθείσης, συνέσχε πολλοὺς καὶ ἀπώλεσεν· ἐν οἷς καὶ Ἰουστίνος ἦν καὶ Ἰουστινιανός. Μέλλων οὖν ἔξαφανζειν τοὺς ἄνδρας, παρέστη αὐτῷ τις κατ’ ὄντα φοβερὸν λέγων· Τοὺς μὲν λοιποὺς τῶν σῶν ἐπιβούλων, ὡς βισιλεῦ, συνεχωρήθη σοι ἀφανίσκι, Ἰουστίνον δὲ καὶ Ἰουστινιανὸν μηδαμῶς ἀδικήσης οὐδὲ γὰρ θέλων δυνάσθη. Τοῦ δὲ φῆσαντος διτὶ καθοσιώσει εἰσὶν ὅποιελημένοι βασιλικῆ, ἔφη πρὸς αὐτόν· Σκεύη εἰσὶ χωρητικὰ τῆς τοῦ Θεοῦ βουλῆς τε καὶ προνοίας, καὶ μέλλουσιν ὑπουργῆσαι τῷ Θεῷ ἕκαστος ἐν τοῖς καροῖς αὐτῶν. Καὶ δὴ ἀφῆκεν αὐτοῖς ἀμφοτέροις Ἀναστάσιος τὸ τῆς καθοσιώσεως ἔγχλημα. Συνέβη δὲ πάντα γενέσθαι καθώς δ φανεῖς ἀπεφθέγξατο· μετὰ γὰρ τὴν τελευτὴν Ἀναστασίου καὶ ἀμφότεροι κατακαιροὺς αὐτῶν ἔβασιλευσαν.

Τῷ καὶ ἔτει Ἀναστάσιος εἶδεν ἐν δράματι ἄνδρα φοβερὸν βαστάζοντα κώδικα, ὃν ἀναπτυξάς, καὶ εὑρὼν τὸ ὄντος αὐτοῦ τοῦ βασιλέως, εἴπεν αὐτῷ· Ἰδοὺ διὰ τὴν κακοπιστίαν σου ἀπαλείφω τεσσαρεσκαλέσκα ἔτη, καὶ ἀπῆλειψεν αὐτά. Διαπνισθεὶς δὲ προσκαλέστο Ἀμάντιον τὸν πραιτόσιον, καὶ εἴπεν αὐτῷ τὸ δράμα. Οὐ δὲ εἴπεν διτὶ· Καγώ θεωρεσάμην διτὶ παρισταμένου τῷ κράτει σου χοῖρος μέγρες ἐλθών καὶ δραξάμενός μοῦ τῆς χλαίνης κατέρραξε με εἰς τὴν γῆν καὶ ἀνάλωσεν. Ἐλθούσας δὲ τοῦ ὄντος αὐτοῦ πρὸς τὸ δράμα. Επεὶ δὲ κεχρημάτιστο διὰ πυρὸς αὐτὸν τὴν ἀμειλικτὸν αὐτοῦ ψυχὴν ἀποβρῆξι, τὴν ἐν τῷ παλάτιψ κινστέρναν τὴν λεγομένην Ψυχρὸν [εἰς πολλὰ στόμια διανοίξας καὶ κάθιδους ἐν ἐκάστῳ [P. 363] παραθεὶς ἔσπευδε τὴν τοιαύτην περὶ αὐτοῦ προφητείαν φευδῆ ἀποδεῖξι. Ἀλλ’ ἴματαιώθη διὰ κενῆς δ δειλαιος· καὶ γὰρ θεῶν σκηνητῷ κεραυνωθεὶς διεβρόνητος γέγονεν,

'Ετέθη δὲ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν τῷ ναῷ τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων, ἐν λάρνακῃ Ἀκυντιανῇ (6), μετὰ Ἀριάδνης τῆς γυναικὸς αὐτοῦ προτελευτησάσῃ. Οὗτος λέγεται καύσται καὶ τὰ βιβλία τοῦ χρυσαργύρου.

'Ιουστῖνος δὲ μέγας βασιλεὺς Ῥωμαίων ἦτη θ'. Οὗτος ἦν εὐσεβὴς ἀνὴρ, πρεσβύτης καὶ πολύπειρος, απὸ στρατιωτῶν ἀρέμανος καὶ ἔως τῆς συγκλήτου προκόφας, Ἰλλυρίδος τῷ γένει· οἱ δὲ Θρᾷκα τοῦτον λέγουσιν εἶναι. Ἦν δὲ τῷ σώματι μετῆλξις, εὑρὺς τοὺς ὄμοις καὶ τὰ στέρνα, πολιόρκησης δὲ τῷ προσώπῳ αὐτοῦ ἔρευθος βλοσυρῷ ὅντι καὶ πλατεῖ. Οὗτος πᾶσιν ἄριστος ἐδείχθη, ζηλωτὴς τῆς δρθοδόξου πίστεως καὶ ἐν τοῖς πολέμοις μεγάλως εὐδοκιμῶν. Σύμβιον δὲ ἔχων Λουπιπικαίλαν ἔστεφεν (7) Αὐγοῦσταν, ἥν οἱ δῆμοι; (8) ἐστεφανωμένην Εὐφημίαν ἔκελεσαν· Τούτῳ τῷ Ἰουστῖνῳ Εὐλάλιος τις, ἀπὸ πλουσίων γενέρμενος πέντης, ἐν τῷ μέλλειν αὐτὸν ἀποδιώντι ξηραψεν ἐνδιαθήκων κληρονόμουν Ἰουστῖνον, παρακλευσάμενος ὥστε τὰς τρεῖς αὐτοῦ θυγατέρας μικρὰς καταλειφθῆσας ἀναθρέψαι καὶ ἐκπροσκίσαι τὸν βασιλέα, καὶ πάντα σύτοῦ τὰ χρέα ἀποδοῦναι τοῖς χρεωστούμενοις, καὶ τὰ γραμματεῖα ἀναβρύσασθαι· ἀπέρι βασιλικῶν πάντα Ἰουστῖνος ἐπλήρωσε. καταπλήξας τούτῳ πάντα ἄνθρωπον τὸν ἀκούσαντα. Βιταλιανὸς δὲ ὁ προρρήθεις σφρόδρα φύκειώθη τῷ βασιλεῖ, δρθόδοξος δὲ ὁν Σεβήρον ἡτοῖσατο καθαιρεθῆναι. 'Οπερ μαθὼν ἔκεινος φεύγει σὺν Ἰουλιανῷ τῷ Αλιχαρνασσοῦ· καὶ εἰς Αἴγυπτον ἀπελθόντες καὶ τὸν περὶ φρερτοῦ καὶ ἀφέρτου (9) λόγον κινήσαντες ταύτην ἐτάρξαν, Διοσκόρου ἐπισκοποῦντος Ἀλεξανδρείας. Ἐπισκόπων δὲ ἀπὸ Ῥώμης ἐλθόντων δι Όρμίσδου ἐπισκόπου Ῥώμης τῇ Βιταλιανῷ σπουδῇ, ἔτι ζῶντος Ἰωαννου τοῦ Καππαδόκου ἐπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, τὴν ἀγίαν ἐν Χαλκηδόνι τετάρτην σύνοδον πρὸς ταῖς ἄλλαις τρισὶ συνδό:οις τοῖς διπτύχοις συνέταξε. Σεβήρου δὲ τοῦ δυσσεβοῦς ἐκποδῶν γεγονότος Παῦλος ἐχειροτονηθῇ ἐπισκόπος Ἀντιοχείας, δὲ ενοδόχος τῶν Εύδούλου. 'Ο δὲ βασιλεὺς Ξενάτιν τὸν καὶ Φιλόδεκαν, ἐπίσκοπον Ἱεραπόλεως, Μανιχαΐδρονα ὄντα, καὶ Πέτρον Ἀπαμείας ἐξώρισε σὺν πᾶσι τοῖς μετέχουσι τῆς λώθης αὐτῶν, Ἀμάρνιον δὲ τὸν πραπόσιτον μετὰ καὶ ἄλλων τινῶν τυραννίδα μελετήσαντας ἀνέιλεν. Ἀνεκαλέσατο δὲ καὶ πάντας τοὺς ἀδίκως ὑπὸ Ἀναστασίου ἐξορισθέντας.

[P. 364] Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἐφάνη ἀστήρ ἐν τῷ Ἀνατολῇ κομήτης, δις εἰχεν ἀκτίνας ἐκπεμπούσας ἐπὶ τὰ κάτω αὐγάς, διν ἐλέγον πωγωνίαν εἶναι εἰχε δὲ ἀκτίνα δρῶσαν ἐπὶ δύσιν. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἐδημοκράτει τὸ Βένετον μέρος (10), ἐν πάσαις ταῖς πόλεσι

XYLANDRI ET

(6) Ex Acyntiano marmore *flavo*, ex Acyntio monte ad Chalcedonis littus delato. Λάρνακα vero interpretor *capsam* et *tunulum*, non *cistam*. Constantinus in *porphyretico*, id est rubro, hic in *flavo*, Justinus in *Præconesiano*, id est *albo*, Tiberius in *prasino* marmore fuere repositi. GOAR.

(7) Justinus uxorem celebri pompa coronasse primus legitur. Coronationis ritum habes apud Codicūm c. xvii, et in Euchologio nostro. GOAR.

A in fano apostolorum depositum est, in cista Aquintiana iuxta Ariadnæ uxorius corpus, quæ ante ipsum e vivis excesserat. Is Anastasius fertur chrysargyri tributi tabulas combussisse,

Justinus magnus imperator Romanorum fuit annos 9, vir pius, senex ac multiplici peritia præditus. A militari ordine usque ad senatoriam dignitatem pervenerat. Patria fuit Illyricus, quamquam alii Thracem fuisse affirmant. Corporis statura fuit mediocri, latis humeris et pectore canus, facie truci ac lata et rubore infecta. Optimum se omnibus demonstravit, cum et orthodoxæ fidei studeret et bello magnam 637 gloriam pararet. Conjugem suam Suppiciam diademate ornatam Augustam creavit; quam coronatam populus Euphemiam mutato nomine appellavit. Hunc Justinum Eulalius quidam, de divite pauper factus, moriturus haeredem testamento nominavit; jussitque tribus suis filiabus, quas parvulas reliquebat, educationem eum ac dotem præbere, omnia sua debita creditoribus persolvere, et ab iis syngraphas suas redimere. Quæ omnia Justinus regia munificentia perfecit, magna omnium qui rei famam percipiebant admiracione. Usus est Justinus admodum familiariter Vitaliano, qui, ut erat orthodoxus, apud imperatorem instabat uti Severus dejiceretur. At Severus hoc sentiens cum Julianō Halicarnassi episcopo aufugit; delatique in Ægyptum disputatione de interitus experte et interitui obnoxio prolatâ turbas ibi dederunt. Erat tum Alexandria episcopus Dioscorus. Cum vero Roma ab Hormisdada missi episcopi Cpolin venissent, Vitaliani studio effectum est ut sacram concilium Chalcedone habitum reliquis tribus in ecclesiasticos commentarios ascriberetur, Joanne Cappadoce episcopatum Copolitanum adhuc gerente. Severo amoto Paulus electus est ad episcopatum Antiochiae gerendum, qui prius Eubuliano xenodochio præfuerat. Justinus porro Xenaiam, qui et Philoxenus dicitur, episcopum Hieropolis Manichæorum opiniones sectantem, et Petrum Apameæ episcopum omnesque eorum sectatores relegavit. Amantium præpositum aliasque nonnullos ob affectatam 638 tyrannidem necavit. Revocavit etiam omnes quos Anastasius inuste extores egerat.

D Eodem anno cometa in Oriente visus est, radios deorsum emittens, quem Graeci pogoniam a barba similitudine appellant. Habebat autem radium versus occasum. Eodem anno pars Veneta potestatem populi per omnes urbes obtinebat tumultua-

GOARI NOTÆ.

(8) Numero multitudinis non populum gregatim, sed varias populi factiones partesque in ludis, pompiis, conventibus publicis sibi invicem pro variis coloribus quibus se ornabant varia quoque studia nonnunquam abeunt, significat. De quibus nonnihil supra et infra copiosius. GOAR.

(9) Vide Niceph. xviii, 45. XYL.

(10) Hoc est, pars Veneta supra reliquias tres eminebat potestate, et Prasinam sibi semper æmu-

baturque et multas cædes edebat. Ab Antiochia ejus mali origo fuit. Neque tantum obviam factos sibi Prasinos jugulabant, sed et eos qui in domibus occultabantur, cum magistratus non essent coercendo pares. Hæc acta sunt usquead sextum Justiniani annum.

Anno tertio sui imperii Justinus, facta pace, cum Cabade Persarum rege, rebus ecclesiasticis constitutus animum intendit.

Anno 4 Dyrrachium et Corinthus divinitus calamitate sunt affectæ; quas Justinus egregia liberalitate refecit.

Anno 5 Tzathus Lazorum rex cum a Persico regno defecisset, Byzantium venit, petiitque Christianus fieri et a Justino Lazorum rex salutari. Justinus id læto animo fecit, eumque filium suum appellavit, nobilemque Romanam uxorem dedit. Quam ille lætus in suam abduxit regionem, multis donis affectus. Cabades autem, re comperta, cum Justino expostulare, eumque durante mutua amicitia et pace hostiliter agere, **639** qui Persarum imperio subjectos sibi ascisceret. Contra Justinus excusare non se quemquam Persis subditum avertisse: venisse ad se Tzathum, ut liberatus impura Græcorum superstitione, impiis sacrificiis ac fallaciis dæmonium, Christianus fieret verumque agnosceret Deum. Eum se baptizatum domum suam dimisisse. Verum hæc res novis inter Romanos ac Persas inimicitiis ansam præbuit. Hoc anno S. Aretas in urbe Negra est ab Homeritis occisus; et hos bello adortus Elesbaan Æthiopum rex vicit.

πόλεις ἐπράχθη ὑπὸ τῶν Ὀμηριτῶν (11), καὶ δὲ πόλεμος Ἐλεσθαν τῶν Ὀμηρίτας, καὶ ἡ νίκη αὐτοῦ.

Anno 6, Cabadeo Persarum rex Manichæos insuis finibus trucidavit. Justinus autem sacris editis in omnia loca dimissis eos qui tumultuaréntur necari mandavit eorumque bona publicari; populi que agitatores compescuit, multis eorum male inulctatis. Augustali quoque corona Theodoram uxorem suam ornavit, quam mortua Euphemia duxerat. Secundum porro consulem et patricium Orienti præfecit ob Persas et Saracenorum excursiones. Is Manichæos graviter est persecutus, multosque eorum suppliciis affecit.

XYLANDRI ET

lam vi, rapinis, tumultu, cæribus devastabat, Venetam vocat partem veneto, id est cæruleo, colore a Prasina viridi conspicua dignoscendam. Duarum partium residuarum hæc albis, altera roseis insignibus utebatur. Factioes, ut nuper diximus, singulæ audiebant, et ex aurigantium curuli certamine et de perniciitate cursus decertantium studiis inter se discrepantibus conflabantur. Ex oppositis vero ludorum emulationibus graviora per civitatem dissidia enascebantur, quæ cives ad arma, seditiones et nefanda quæque facinora impellebant. Exempla suggesteret auctor Justiniani anno 22, p. 373, 35 p. 387, Mauricii ultimo p. 403; Simocatta plerisque Historiæ suas locis. Δῆμοι erant eorum capita et duces, quos propria voce tribunos vocares, δημοτεύοντες

A τριχὴς ἐμποιοῦντες καὶ φόνους πολλούς. Ἡλθε δὲ τὸ κακὸν τῆς ἀταξίας ἀπὸ Ἀντιοχείας. Καὶ οὐ μόνον τοὺς ἀπαντῶντας πρασίνους ἔσφαζον, ἀλλὰ καὶ τοὺς κατ' οἰκον χρυπτομένους, μὴ δυναμένων τῶν ἀρχόντων ποιῆσαι ἐκδίκησιν. Ταῦτα ἐκράττετο ἵνα ἔνιατῶν Ἰουστίνου.

Τῷ γ' ἔτει Ἰουστίνος μετὰ Καβάδη τοῦ τῶν Περσῶν βασιλέως εἰρήνην ποιήσας τὰ περὶ τῆς πίστεως διορθοῦν ἐσπούδαζε.

Τῷ δὲ ἔτει τὸ Διοράχιον ὑπὸ θεομήτρας ἐπαθε, καὶ τῇ τῆς Ἐλλάδος Κόρινθος. ἀς μεγάλως ἀνενεῳέτο δὲ βασιλεὺς καὶ ἐφιλοτιμήσατο.

Τῷ ε' ἔτει Τζάθος δὲ τῶν Λαζῶν βασιλεὺς ἀκοστανῆσας τῆς τῶν Περσῶν βασιλείας ἦλθε πρὸς Ιουστίνον εἰς τὸ Βυζάντιον, καὶ παρεκάλεσε γενέθαι Χριστιανὸν καὶ ὑπὸ αὐτοῦ ἀναγορευθῆναι βασιλέα τῶν Λαζῶν. "Οὐ καὶ μετὰ χρῆς ἐποίησε, καὶ οὐδὲ ἀνήγρευσε, καὶ γνωτὰ εὐγενῆ Ῥωμαῖον διδώκει, τὴν δὲ εἰς τὴν Ιδίαν χώραν ἀπεκόμιστε μετὰ χαρᾶς, καὶ δῶρα Ελασθε πολλά. Γνοὺς δὲ τοῦτο Καβάδης δηλοῖ Ἰουστίνῳ ὅτι φιλίας καὶ εἰρήνης μεταξὺ τοῦν οὐστῆς τὰ ἔχθρῶν πρέπεις καὶ τοὺς ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Περσῶν ὄντες προσλαμβάνῃ. 'Ο δὲ βασιλεὺς ἀντιδηλοὶ αὐτῷ' Ἡμεῖς τινὰ τῶν διοκειμένων τῇ βασιλείᾳ σου οὐ προσελαβόμεθα. 'Ο δὲ Τζάθος προστήθειν ἡμῖν ῥυσθῆναι τοῦ μυστροῦ ἐλληνισμοῦ καὶ τῶν ἀσεδῶν θυσιῶν καὶ τῇ τῶν δικιάνων πλάνης, καὶ γενέσθαι Χριστιανὸς, καὶ τὸν ἀληθῆ ἐπιγνῶναι Θεόν. Τούτον ἡμεῖς βαπτίσαντες ἀπελύσαμεν εἰς τὴν ιδίαν χώραν. 'Ἐκτοτε λοιπὸν πάλιν γέγονε ἔχθρα μεταξὺ Ῥωμαίων καὶ Περσῶν. Τούτῳ τῷ ἔτει καὶ τὰ κατὰ τὸν ἄγιον Ἅρεθον ἐν Νεγρῷ τῇ Ομηρίᾳ, καὶ ἡ νίκη αὐτοῦ.

Τῷ ζ' ἔτει Καβάδης δὲ τῶν Περσῶν βασιλεὺς τοὺς ὑπὸ τὴν ἐνορίαν αὐτοῦ Μανιχαίους κατέφαγεν. Ἰουστίνος δὲ σακρὰ πανταχοῦ πέμψας τοὺς ποιοῦντας ἀταξίαν ἀναιρεῖσθαι προσέταξε καὶ τὰ διάρχοντα αὐτῶν δημεύεσθαι, καὶ τοὺς δημίους εἰρήνευσε πολλοὺς κακῶσας. Ἐστεφε δὲ θεαδώραν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ Αὐγοῦσταν, τῆς Εὐφημίας ἥδη τελευτησάσης. Τὸν δὲ Σεκούνδον ὑπατὸν πατρίκιον καὶ στρατηγὸν Ἀνατολῆς ἐποίησε διὰ τοὺς Πέρσας καὶ τὰ τῶν Σερρακήνων ἐπιθρόμας, διεισέβαλεν διαγμὸν μέγαν ἐποιησάστο πολλούς.

GOARI NOTÆ.

singuli cuique parti addicti et adscripti. V. memoratus Simocatta viii, 7. Hinc, quos in Justiniani anno 31 p. 386 vocat auctor κομικὰς δημοκρατίας, unius in alteram partem, non CP. modo, sed et alibi passim, generales conflictus; et verbum δημοτεῖον, quod est *populum per tribus et partes recensere* ac deinde cæteras militias annumerare. Videlicet omnino Balsamon in can. 24 Trullanum. *Goar.*

(11) De Homeritis vivendus Niceph. viii, 35 et xvii, 32, qui historiam Arethæ atque Elesbaanis fusius habet descriptam xvi, 6. Sed populi agitatores verti, qui sunt δημιοι: puto loqui sum de factione Veneta. De Homeritis etiam Procopius l. i belli Persici: Noster infra, ubi de Mahometo. *Xyl.*

[P. 363] Τῷ ζ' ἔτει Ἀνάζαρβος μητρόπολις β' τῆς Κιλικίας ἐπτάθη ὑπὸ σεισμοῦ φοβερώτατου. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει κατεποντίσθη Ἐδεσσα, πόλις μεγάλη καὶ περιβόλιος, διὰ τοῦ ὅδου μέσον αὐτῆς διερχομένου Σκίρτου (12) ποταμοῦ, διὰ πλημμυρήσας δίκτην θαλάσσης τοὺς οἰκους σὺν τοῖς οἰκοῦσι σύρων ἐπόντισε. Λόγος δὲ ἐτιν διὰ καὶ ἀλλοτε τοῦτο γέγονε. Μετὰ δὲ τὸ πτύσαι τὰ ὅδους εὐρέθη πλάξ λιθίνη ἐν τῇ ὁρθῃ τοῦ ποταμοῦ, γεγραμμένη Ἱερογλυφικοῖς γράμμασιν οὖτων. Σκίρτος ποταμὸς σκαρτήσει κακὴ σκιερτήματα πολίταις. Πολλὰ δὲ παρέσχεν δι βασιλεὺς Ἰουστίνος εἰς ἀνανέωσιν ἀμφοτέραις ταῖς πόλεσι. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἐφάνη γυνὴ τὶς ἔκ τῆς Κιλικίας γιγαντογενῆς, ὑπερέχουσα τῇ ἡλικίᾳ πάντα ἀνθρώπον τέλειον πῆχυν ἔνα, καὶ πλατεία σφόδρα. Γυρεύουσα δὲ τὰς πόλεις ἐλάμβανε κατὰ ἐργοστήριον φόλλιν μίλαν. Τότε καὶ ἀστήρ ἐφάνη ἐν οὐρανῷ ἐπάνω τῆς χαλκῆς πόλης τοῦ παλατίου, φωτίνων ἐπὶ ἡμέρας καὶ νύκτας καὶ. Γέγονε δὲ καὶ σεισμὸς φοβερώτατος, ὃν' οὗ τῇ μὲν Κωνσταντινούπολει ἐν διαφόροις τόποις, τῇ δὲ Ἀντιοχείᾳ συμφορὴ ἀνεκδιγγητος προεμπνυθε. Τῇ γὰρ τετάρτῃ τοῦ Ὁκτωβρίου μηνὸς τὰ προϊματα τῆς τοῦ Θεοῦ δργῆς ἐπὶ λιθεν αὐτῇ δὲ ἐμπρησμῶν καὶ σεισμῶν, διὰ μποργμάτων μέσον τῆς πόλεως ἐγένετο, καὶ ἐκράτησε ἐπὶ ἡμέρας τές. Καὶ ἐκάτησαν οἰκοι πολλοὶ, καὶ ἀπέθανον λαοὶ πολλοὶ, καὶ οδοῖς ἔγνω πόθεν τὸ πῦρ ἀνάπτεται· τοισὶ τον γὰρ ἡ δργὴ τοῦ Θεοῦ ἐπὶ λιθεν ἐπ' αὐτῇ ὥστε πτωθῆναι σχεδὸν πᾶσαν τὴν πόλιν καὶ τάφον τῶν οἰκητῶν γενέσθαι. Τινὰς δὲ καταχωσθέντας καὶ ἔτι ζῶντας ὅπλα τὴν γῆν πῦρ ἐξελθόν ἐκ τῆς γῆς κατέφλεξε. Καὶ ἕτερον πῦρ ἐκ τοῦ δέρος ὡς σπινθῆρες κατέγρητο καὶ κατέκαιεν ὕσπερ ἀστραπὴ τοὺς εὑρισκόμενους. Ἐσελετο δὲ γῇ ἐπ' ἔνιαυτὸν ἔνα.

Τῷ θ' ἔτει τοῦ σεισμοῦ ἐπικρατοῦντος Εὐφράτιος διέπιστος Ἀντιοχείας διὸ τοῦ σεισμοῦ κατεχώσθη καὶ ἀπέθανε, καὶ πᾶς οἶκος καὶ ἐκκλησία κατέπεσε, καὶ τὸ κάλλος τῆς πόλεως ἡφαντίσθη· οὐ γὰρ γέγονε τοιαύτη θεομηνία ἐν ἄλλῃ πόλει ἐν πάσαις ταῖς γενερίς. Πολλὰς μὲν οὖν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν μυρίδας, πλλὰς δὲ παιδῶν καὶ νεορῶν ἐν λόγου τάξει ἡ τῶν κατενεγθέντων οἰκοδομημάτων ὅλη καλύπτουσα . . . . , καὶ τέλος τοῦτο τὴν οὔτως ὀνομαστοτάτην καὶ εὐχαριν Ἑλασίαν πόλιν, ἥνπερ ἐρὶ δικτυοσίους ἔνιαυτοὺς συστάσαν ἐξ οὐπερ αὐτήν Σέλευκος δὲ πρῶτος ἔκτισεν, ἐπὶ τῇ προσηγορίᾳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ἀντιοχείαν ἐκάλεσεν. Ἀγγελόντος δὲ τοῦ πάθους δὲ μὲν βασιλεὺς μεγάλως ἥλγησε τὴν ψυχὴν, καὶ βίψας τὸ διάδημα καὶ τὴν πορφύραν ἐπένθει ἐν σάκκῳ καὶ σποδῷ ἡμέρας πολλάς, καὶ ἐν τῇ ἡσπῆρῃ δὲ λιτῶς εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, [P. 306] μὴ καταδεξάμενος φορέσαι στήματρον βασιλικὸν τὸ οίονον. Ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ ἐν τῇ πόλει φυίν στολὴν ἐνδυσάμενοι πανδημεὶ εἰς τὸ πρὸ τῆς πύλεως πεδίον ἐπτὰ στ-

XYLANDRI ET

(12) Apud Nicephorum xvii, 3, in margine hexameter Græcus est ascriptus: Σκίρτος σκιρτήσει τε κακὸν σκιρτῆμα πολίταις. Ego pro te scriberem tu,

Septimo anno Anazarbus, secunda Ciliciæ metropolis, terræ motu sævissimo prostrata. Eodem anno Edessa, magna atque celebris urbs, diluvio Scirti amnis, qui per eam decurrit, afflita est. Maris enim instar 640 ille exundans domos una cum inhabitantibus abripuit atque submersit. Alias quoque idem accidisse fertur. Sane diluvio finito in ripa amnis inventa est lapidea tabula, inque eam inscripta hæc hieroglyphicis litteris, Scirtus amnis saltabit malo civium: nam amnis nomen Græco sermone ad saltationem alludit. Justinus multum utriusque urbi ad instaurationem contulit. Eodem anno visa est quædam Cilissa mulier, gigantum generis, cuiusvis perfecti viri staturam cubito excedens, admodumque lata. Ea circum urbes profliciens ex officina quavis follem (monetæ genus hoc est) accipiebat. Stella quoque tum in celo apparuit, supra aream palatii portam, continuas dies noctesque viginti sex fulgens. Terræ motus quoque apprime horrendus fuit, qui et Cpolin diversis locis kœst et Antiochiam ineffabilem calamitatem denuntiavit. Quarto enim die Octobris principia iræ divinæ urbem eam corripuerunt, terræ motus atque incendium: Id media urbe exortum duravit dies sex multasque domos et homines absumpsi; neque scire quisquam potuit unde ejus fuisset initium. Tum Dei ira ita urbem concussit ut pene tota corruerit ac civium sepulcrum facta sit. Quosdam obrutus terra, et adhuc viventes, ignis ex terra exiens cremavit. Alius ignis ex aere instar scintiarum decidit, et quos attigisset, fulminis in morem combussit. Annū ille terræ motus duravit.

Anno nono, terræ motu obtinente, Euphrasius Antiochiae episcopus 641 eo obrutus obiit, omnesque ædes et templa corruerunt, urbisque decor periit. Ab omni hominum memoria non exstitit tanta iræ Dei in urbem aliquam grassatio. Multa virorum, mulierum, puerorum et infantum millia collis instar coacervata prostratarum domorum matières operiebat. Hunc exitum habuit urbs nobilissima atque elegantissima, quæ ab ortu suo, cum eam Seleucus primus condidit ac de patris nomine Antiochiam appellavit, ad 800 annos steterat. Annuntiata hac clade imperator gravissime indoluit; abjectisque diadematæ et purpura, sacco indutus et cinere conspersus per multos dies luxit; ac festo etiam die vili habitu templum iniit, nullum imperii signum gestare sustinens. Sed et qui in urbe erant universi, pullati per septem dies in campum qui ad septimum lapidem ab urbe dietat supplandi causa jejuni exiverunt. Misit imperator ad repurgandam Antiochiam aream et instaurationem

GOARI NOTÆ.

misit forte de multis versibus hic unus est, quo cepulæ sit locus: Affliget miseris Scirli saltatio cives. XVL.

ejus urbis, cui rei impense studebat, auri centenarios 50 et opifices. Sub eodem institutis sunt ferias quae Hypapanta dicuntur, prius non habitis. Sed et Pompeiopolis Mysia urbs rupta, ejusque dimidium una cum habitatoribus terra absorptum est, hominesque infra terram delati misericordiam suorum implorant. Decima quarta die mensis Aprilis ipsis Paschalibus feris, Justinus morbo corruptus Justinianum sororis sue **642 filium collegam imperii ascivit ac coronavit, cumque eo quatuor menses imperavit. Augusto mense, ea ipsa quinta inductione, mortuus est piissimus Justinus: corpus ejus in arca prasina repositum est in mansione Augustae, juxta uxorem Euphemiam; ubi etiam stola apostolorum inventa sunt. Erat tum patriarcha Cpolis Joannes. In locum autem Euphrasii Antiochiae episcopatui communibus suffragiis deligitur Euphræmius Amidenus. Orientis comes, vir divino animi fervore adversus divulos ab Ecclesia praeditus.**

πιστού Αντιοχείας τελευτήσαντος, Εὐφραίμιος δὲ Ἀμίδας, δειπνοὶ ζῆλον θεῖον γατὰ τῶν ἀποσχιστῶν εἶγεν.

Anno mundi 6021, ab incarnatione Dei 526, Justinianus Magnus imperium Romanum solus gerere cœpit. Imperavit annos 38, menses 7, dies 13. Fuit statura corporis aliquantulum mediocrem excedente, ruber, vultu truci et versatili, capite non nihil glabro. Anno aetatis 45 rerum potitus est; cumque sine collega imperare cœpisset, munus consulare edidit quantum nemo ante ipsum. Persecutionem Græcorum religionis et omnium hæresium instituit. Cumque multos procerum labo Ariana vitiatos deprehenderet, bonis eorum publicandis et suppliciis irrogandis magnum aliis terrorem incusit, lege etiam lata ut nemo nisi orthodoxus rem publicam gereret. Templo Sergii et Bacchi sanctorum, ea quæ a palatio sunt versus mare; et proxime templo apostolorum suam propriam **643** domum omnesque suas pristinas opes adjecit, atque ita ex his duobus templis monasterium illustrium virorum redegit.

Eodem anno rex Persarum Tzatho bellum ob initam cum Romanis societatem intulit. Huic Tzatho Justinianus auxiliares mittit copias, ducibus Belisarios Keryco et Petro; qui cum in bello gerendo mutua invidia transversi agerentur, a

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(13) Planities illa a septimo lapide quo distat, dictum "Ebdōmos. De qua supra GOAR.

(13*) Υπαπάνης: quod nimur quasi in cursum prodiretur Christo in templo dedicando. Est enim solemnitas quam usitate Purificationis dicimus. Quod primo ex Martini Poloni Chronicis didici, qui tamen pestis causa institutam dicit sub Justiniano Magno; quod idem est apud Nicephorum xvii, 28. Et consentit, quod Sigebertus prohibuit id fuisse anno a Christi natalibus 542, quo sane tempore Justinus decesserat, vel ipso Cedreno teste. Meminit Paulus Diaconus I. xvi Rer. Rom. Mansionem Augustæ credo intelligi monasterium a Pulcheria conditum. XYL.

(14) Fuisse Orientis praefectum (quod hic κόμης

μείος ἀπέχον (13) ἐπὶ ἡπτά ἡμέραις ἐξειδάνευον νησεύοντες. Ο δὲ βασιλεὺς ἀπέστειλεν εἰς ἐκχοῖσμὸν καὶ ἀνακατευμὸν τῆς πόλεως χρυσὸν κεντηνάρια πεντήκοντα καὶ ὅνδρας μηχανικοὺς, καὶ ἦν αὐτῷ σπουδὴ τοῦ τὴν πεσοῦσαν πόλιν Ἀντιόχειαν ἀνακαίνεισα. Ἐπὶ αὐτοῦ δὲ ἐτυπώθη ἑορτάζειν ἡμᾶς καὶ τὴν ἑορτὴν τῆς Υπαπαντῆς (13) τῆς μέχρι τότε μὴ ἑορταζομένης. Ἀλλὰ καὶ τὸ Πομπηϊόπολις τῆς Μυσίας διαφέρεισα μέσον κατεπόθη μετὰ τῶν οἰκητόρων, καὶ ἔκραζον ὑπὸ τὴν γῆν ὅντες οἱ ἄνθρωποι τὸ Ἐλεῖσατ. Τῇ δὲ ἰδ' τοῦ Ἀπριλλίου μηνὸς, τῇ ἑορτῇ τοῦ Ησαχα, ἀσθενῆσας Ἰουστίνος προεχειρίσατο εἰς βασιλέα Ἰουστίνιαν τὸν ἴδιον ἀνεψιόν, καὶ ἔστεψεν αὐτὸν, καὶ συνεδασθενσεν αὐτῷ μῆνας δ'. Αὐγούστῳ δὲ μηνὶ τῆς αὐτῆς εἰς ἱδικτιῶνος ἐτελεύτησεν δὲ εὖσεβής Ἰοκαστίνος, καὶ ἐτέθη τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν μονῇ τῆς Αὐγούστης, ἐν λάρνακῃ πρασίνῃ, μετὰ καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Εὐφρημίας, ἐν φυλακῇ αἱ στολαὶ τῶν ἀγίων ἀποστόλων ἐνρέθησαν. Τὸν δὲ τῆς ἀρχιερασύνης θρόνον διείπεν Ἰωάννης. Τοῦ δὲ Εὐφρασίου διπλού θρόνου διείπεν Ἰωάννης. Τοῦ δὲ Ἀνατολῆς ὧν, χειροτονεῖται ἀντ'

Kόσμου ἔτος 'χλα', τῆς θείας σαρκώσεως φυῖ 'Ιουστίνιανὸς δὲ Μέγας βασιλεὺς 'Ρωμαίων ἐτῇ λῃ̄ μῆνας ζ ἡμέρας ιγ'. Οὗτος τὴν τοῦ σώματος ἀναδρομὴν εἶχε βραχὺ μείζονα τοῦ μέσου, ἐρυθρὸς τὴν χροῖτὸν, χαροπὸν (15) καὶ εὐπερίστροφον βλέπων, καὶ τὴν κεφαλὴν πρὸς κόμης κάλλος μικρὸν ἐψιλωμένην. Βασιλεύει δὲ τῶν με'. Καὶ μονοκρατορήσας δέδωκεν ὑπατελαν (16) δῆμον οὐδεὶς βασιλέων δέδωκε. Καὶ διωγμὸν κατὰ Ἑλλήνων καὶ πάστος αἰχέστεως ἐκίνησεν. Εύρων δὲ πολλοὺς τῶν ἐν τέλει νοσοῦντας τὴν τῶν Ἀρειανιτῶν ἀλέρεσιν, δημεύσας τε καὶ τιμωρησάμενος φόδον πολὺν εἰργάσατο, θεσπίσας μόνους δρθοδόξους πολιτεύεσθαι. Καὶ τὸν δὲ τῶν ἀγίων Σεργίου καὶ Βάκχου (17) ἐχόμενα τοῦ Παλατίου πρὸς θάλασσαν..., καὶ σύνεγγυς τούτου ναὸν τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων, ἴδιον αὐτοῦ οἴκον προστάρχοντα, καὶ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν πρώην ὑπαρξίν τοῖς δυοῖς τούτοις ἀριερώσας ναοῖς μοναστήριον περιφανῶν ἀνδρῶν (18) ἀπεκλήρωσε.

Τῷ δὲ αὐτῷ ἔτει δὲ βασιλεὺς Περσῶν ἐπολέμει Τζάθῳ ως προσρυμένη Ρωμαίοις. Πέμπτε οὖν αὐτῷ Ἰουστίνιανὸς βλῆθειαν, στρατὸν καὶ στρατηγοὺς τρεῖς, Βελισάριον, Κήρυκος καὶ Πέτρον, [367] οἱ καὶ κατὰ φθόνον ἀλλήλων πολεμήσαντες ἡττήθησαν. Λυπηθεὶς οὖν δὲ GOARI NOTÆ.

Dicitur, comes) satis liquet ex Evagrio iv, 6, et Nicēphoro xvii, 3. XYL.

(15) Truci vultu exposuit Xylander, a quo sensu longe vox abest, de oculis tantum interpretanda, cæsis et volubilibus oculis spectabilem Justinianum commendans. GOAR.

(16) Epulum putavi, aut missilia dona in populum de more conjecta, vel ludos. Vide infra. XYL.

(17) Locus mutulus, ut mirum non sit si non optimè divinaverim. Tamen Procop. orat. i de structuris Justiniani videtur non repugnare a nostra versione. XYL.

(18) In quod nobiles illustresque viri se recipiunt. GOAR.

βασιλεὺς αὐτοὺς μὲν διεδέξατο, ἀπέστειλε δὲ Πέτρον τὸν νοτάριον αὐτοῦ στρατηλάτην (19). Καὶ συμβαλὼν μετὰ τῶν Δαζῶν τοῖς Πέρσαις ἐνίκησε καὶ πολλοὺς ἀνεῖλε.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει προσερχόνη τοῖς Ῥωμαίοις δὲ βασιλεὺς τῶν Ἐλούρων (20) Γρέτης λεγόμενος, καὶ ἐλθὼν ἐν Κωνσταντινουπόλει μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ ἤτηστο τὸν βασιλέα, καὶ ἐγένετο Χριστιανὸς μετὰ τῶν συγκλητικῶν αὐτοῦ καὶ συγγενῶν, καὶ ἀπῆλθε μετὰ χρῆς εἰς τὰ ἕδια, ἐπαγγειλαμένος συμμαχεῖν Ῥωμαίοις ἐφ' οὓς ἀν δεηθῶσιν αὐτοῦ.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει προβάλλεται δὲ βασιλεὺς στρατηλάτην Ἀρμενίας Τζίταν δύναμιτι, ἄνδρα πολεμικὸν καὶ ἴκανώτατον· οὐ φέρει εἶχεν ἡ Ἀρμενία (21) στρατηλάτην, ἀλλὰ δοῦκας καὶ κόμητας. Αὐτὸς δὲ ἐστράτευσεν Ἀρμενίων πλῆθος. Δέδωκε δὲ αὐτῷ καὶ ἀπὸ Ἀνατολῆς στρατὸν, χιλιάδας τέσσαρας, καὶ γέγονε μεγάλη φυλακὴ καὶ βοήθεια Ῥωμαίων. Ἔζευκε δὲ αὐτῷ καὶ γυναῖκα, τὴν ἀδελφὴν Θεοδώρας τῆς Αὐγούστης, δύναμιτι Κομιτώ.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει προσερχόνη τοῖς Ῥωμαίοις γυνή τις ἐκ τῶν Οὐννῶν τῶν λεγομένων Σεβήρῳ (22), Βάρδαρος, δύναμιτι Βαρῆ, χήρα, ἔχουσα μεθ' ἑαυτῆς Οὐννῶν χιλιάδας ἑκατόν, ἥτις κατεδύναστενε τῶν Οὐννικῶν μερῶν μετὰ τὴν τοῦ Ιδίου ἀνδρὸς Μαλάχη ἀποθολήν. Αὕτη τοὺς προτραπέντας παρὰ Καβδὸν τοῦ βασιλέως Περσῶν δύο ῥῆγας ἀπὸ ἔλλου ἔθνους Οὐννῶν ἐνδοτέρων, Στύρακα καὶ Γλώην, τοὺς συμμαχῆσαι αὐτῷ κατὰ Ῥωμαίων, περιόντας διὰ τῆς χώρας αὐτῆς ἐπὶ τὰ Περσικά μετὰ χιλιάδων εἰκοσιν ἐκράτησε, καὶ τὸν λαὸν πάντα κατέκοψε. Καὶ τὸν μὲν Στύρακα δέσμιον τῷ βασιλεῖ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπεμψεν, δὲ Γλώης ἐν τῷ πολέμῳ ἐσφάγη. Ίουστινιανῷ.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει καὶ δὲ πλησίον Βοσπόρου (23), δήκι τῶν Οὐννῶν, Γορδᾶς λεγόμενος, προσερχόνη τῷ βασιλεῖ καὶ ἐγένετο Χριστιανός. Καὶ πολλὰ δόὺς αὐτῷ δὲ βασιλεὺς ἀπέστειλεν εἰς τὴν Ιδίαν χώραν, ὑποσχομένῳ φυλάττειν τὰ Ῥωμαϊκά καὶ τὴν Βοσπόρου πόλιν, ἥτις οὖτας ἐκλύθη ἀπὸ τοῦ τελεῖν Ῥωμαίοις κατ' ἔτος ἀντὶ χρημάτων βάσας, ἀπαιτεῖν δὲ τὰς συντελεῖς τῶν δοῶν. Ἀπελθὼν δὲ εἰς τὴν Ιδίαν χώραν διηγήστη τῷ Ιδίῳ ἀδελφῷ τὴν τοῦ βασιλέως ἁγάπην καὶ φιλοτιμίαν, καὶ ἥτι Χριστιανὸς γέγονε, συνέτρι-

A Persis victi sunt. Hoc ægre ferens Justinianus, revocatis illis, Petrum notarium ad exercitum ducendum misit; isque Lazorum auxilio Persas adoratus prælio victoriam multis hostium cæsis obtinuit.

Eodem anno ad Romanos se contulit Herulorum rex Gretas; Cpolinque profectus cum suo populo, ab imperatore obtinuit ut Christianus fieret cum suis consiliariis et cognatis; eaque re confecta, lætus domum rediit, pollicitus se Romanis, quacunque in re vellent, auxilio futurum.

Eodem anno imperator Tzitam Armeniæ præficit, virum bellicoeum et rebus gerendis aptum. Hactenus Armenia sine præfectis fuerat, duces tantum et comites habuerat. Sed hic eum principem Armeniorum fecit. Adjunxit etiam imperator ei exercitum quatuor milium ex Oriente; fuitque hoc manno præsidio Romanis. Nuptum quoque ei tradidit sororem Theodorum Augustum, nomine Comito.

B 644 Eodem anno conjunxit se Romanis vidua quædam mulier, de eo Hunnorum natione qui Saberi dicuntur: nomen ei fuit Bareza. Habebat secum Hunnorum 100000, et præerat Hunnicæ ditioni post mortem mariti Malachi. Elicuerat rex Persarum duos alios Hunnorum interiorum regulos, Styracem et Gloem, ut sibi ii contra Romanos suppicias ferrent. Sed Bareza, cum ii per ipsius regionem 29 millia in Persidem ducerent, exercitum eorum delevit, ac Gloe in pugna occiso, Styracem vinctum imperatori Cpolin transmisit. Ipsa pacem et societatem cum Justiniano conservavit. Γέγονε δὲ αὕτη σύμμαχος καὶ εἰρηνικὴ τῷ βασιλεῖ

Eodem anno Gordas, etiam regulus Hunnorum Bosporo vicinorum Romanis sese adjunxit et factus est Christianus; cumque fidem dedisset se Romanis rebus addictum fore urbemque Bospori custoditum et boum tributum exacturum (nam urbi Bospori inde nomen est quod ineolæ Romanis loco pecuniæ quotannis boves dabant), magnifice ab imperatore donatus domumque dimissus est. Reversus domum fratri suo imperatoris humanitatem liberalitatemque, et se Christianum faetum

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(19) Magistrum militum vocat Rigalius, de quo D Pancirollus abunde in Notitiam Imperii. GOAR.

(20) Hos emendatius Herulos vocari scias quam Erulos. Et apud Evagrium ἔρουσι, citato etiam ad partem Procopio, vocantur, iv, 20. Quod itidem est apud Niceph. xvii, 13. Itaque ausus sum scriptiōnem pravam Zonaræ, etiam insessam, elidere, tametsi varie corrupta sciām gentium nomina. Sed hinc emendatio nulla speranda, ut puto, XYL.

(21) Pancirollus, c. 131: Justinianus, subactis finitimis Barbaris, magnam et interiorem Armenianam dictum novam provinciam creavit, l. ult. c. de Offic. Magist. militum, quam Zetæ magistro militum (Τζεταν vocat auctor) commisit. Magnam, inquit, Ar-

meniam, quaæ interior dicebatur, et gentes, Antizenam videlicet, Angilenam, Astyaneam, Sophernam, Sophonenam, in qua est Martyropolis, Belabitenam, et primam et secundam Armeniam, et Pontum Polemoniacum curæ tuæ cum suis ducibus commisimus. Duces enim et comites magistro militum subjiciebantur. Pancirollus, idem c. 139, GOAR.

(22) Hi versus Danaprim et Danastrini fluvios siti, Chersonæ viciniores ex Constantino De admin. imp. agnoscuntur. GOAR.

(23) Bosphorus hic non Thracicus, sed Maeoticus est, cuius occolæ Patzinacæ; de quibus et illo Bosphoro Constantinus De adm. imp., c. 42. GOAR.

esse exposuit; atque idem omnia Hunnorum simulacra confregit et conflavit. Eam ob rem Hunni irati, cumque his Moageras ejus frater, Gordam necaverunt et regnum Moageras tradiderunt, ac Bosporum profecti tribunum Dalmatiae et milites interfecerunt. Quod ubi Justinianus cognovit, **645** Joannem consularem patricii Rustini filium cum magnis Scytharum auxiliis eo misit, ac Godilam terrestri itinere ab Ulissipoli ad Cadurium copiarum praefectum. Harum adventus fama territi Hunni dilapsi sunt, paxque Bosporo reddit, tutoque ei Romani imperaverunt.

Justinianus porro omnia haereticorum tempa Christianis attribuit, Arianorum exocionitarum exceptis. Constitutionem quoque edidit de episcopis, dispensatoribus, pupillorum alumnis et peregrinorum hospitibus. Ea sanxit ne jus legandi aut hereditibus tradendi haberent, praeter haec quae in suis facultatibus habuerant antequam officio isti praesicerentur: qua hora officium iniissent, ab ea non liceret legare quae lucrati essent, sed ea omnia sacrae sedi hereditario jure obtingerent. Absolvit etiam cisternam quae erat in medio aulae basilicæ Illi, eamque majorem reddidit. Dagisthei quoque balneum perfecit, ab Anatasio inchoatum.

Anno secundo Isaias Rhodi et Alexander Diospolis Thraciæ episcopi aliique multi deprehensi sunt masculorum corruptores. Horum aliis veretrum amputari jussit imperator, aliis calamos acutos in meatus genitalium inseri, eosque nudos in forum quasi in triumpho produci. Fuerunt et civium ac senatorum multi et pontificalium summorum non pauci in eadem culpa; qui castrati, et publice nudi in forum producti miserabiliter **646** perierunt, suoque exemplo reliquos pudicitiam colere docuerunt. Tulit Justinianus acres leges contra impudicos et veteres omnes leges renovatas in unum volumen redegit, quod Novellas Constitutiones inscripsit.

Eodem anno, die penultima Novembbris, hora diei 3, rursum ira Dei Antiochiam afflixit, biennio post superiorum cladem. Exstitit enim terræ motus ingens, totamque duravit horam cum terribili cœli mugitu. Ea concusso omnia quae ædificata fuerant, solo æquata sunt, et muri, atque adeo ista quoque tum ædificia corruerunt, quae priore terræ motu non cederant. Denique quidquid et imperatoria liberalitate et privatim civium sumptibus urbi fuerat ornamenti conciliatum, tunc periit. Obruta sunt ruinis hominum milia 4 et 870: relinqui in alias urbes confugerunt. Fuit etiam gravissima tem-

XYLANDRI ET

A ψε δὲ πάντα τα των Οῦννων ἴνδιλματα καὶ ἐχώνευσεν. Ἐπὶ τούτῳ χολώσαντες οἱ Οῦννοι μετὰ καὶ τοῦ ἀδελφοῦ κύρου τοῦ Μοαγέραν. [368] Ἐλθόντες δὲ εἰς Βόσπορον ἀπέκτειναν τὸν τριβοῦντον Δαλματιας καὶ τοὺς στράτιωτας. Ταῦτα ἀκούεται ὁ Βασιλεὺς τὸν ἀπὸ τῶν Ἰωάννην τὸν οὐδὲν τοῦ πατρικοῦ 'Ρουμηνοῦ ἀπίστειλε μετὰ βοηθείας: Σκυθικῆς πολλῆς καὶ Γοδλανὸς διὰ γῆς ἀπὸ 'Οδησσοῦ πάλιας, καὶ Βασύριον στρατηγόν. Καὶ ἀκούσαντες οἱ Οῦννοι ἀφανεῖς γεγόνασι, καὶ γέγονεν εἰρήνη ἐν Βοσπόρῳ, καὶ ἡκράτεσσαν αὐτῶν οἱ 'Ρωμαῖοι ἀφέντες.

Ο δὲ βασιλεὺς Ἰουστινιανὸς πάσας τὰς ἔκκλησίας τῶν αἱρετικῶν δέδωκε τοῖς δρυοδόξοις, χωρὶς τῶν ἔκκλησιον τῶν (24) Ἀριστανῶν. Τύπον δὲ δέδωκε περὶ τῶν ἐπισκόπων καὶ οἰκονόμον καὶ δραμανοτράφων καὶ ἐνοδόχων, ὅστε μὴ κληρονομεῖσθαι εἰς μὴ ἀπρότον γενέσθαι εἶχον ἐν τῇ Ἰδιᾳ ὑποστάσει, εἰς ταῦτα ἵνα διατίθενται, ἀφ' ἧς δὲ ὥρας προσχειρίσθησαν, μὴ ἔχειν ἄδειαν εἰς ἃ κερδήσσοιν διατίθεσθαι, ἀλλὰ τὰ αὐτῶν πάντα τὸν εὐσεγή οἷον κληρονομεῖν. Πληροὶ δὲ καὶ τὸ μέσαυλον τῆς βασιλικῆς Ἰλλου κινεύνησι, ἦν καὶ μεγάλην ἐποίησ (25), καὶ τὸ λουτρὸν τοῦ Δαχγιστάνως, δὲ ἔρετο κτίζειν Ἀναστάσιας.

Τῷ β' ἔτει: Ἡσαΐας δὲ Ῥόδου ἐπίσκοπος καὶ Ἀλέξανδρος Διοσπόλεως τῆς Θράκης καὶ ἕτεροι πολλοὶ κατεσχέθησαν δέρρενοφθόροι. Καὶ τοὺς μὲν ἐκαυλοκόπητες, τοῖς δὲ καλάμους δέσις ἐμβάλλεσθαι εἰς τοὺς πόρους τῶν αἰδίοιων προσέταξε, καὶ γυμνοὺς κατὰ τὴν ἀγορὰν θριαμβευθῆναι. Ἄπηρχον δὲ καὶ τῶν πολιτῶν καὶ συγκλητικῶν πολλοὶ καὶ τῶν ἀρχιερέων οὐκ δλιγοι, οἱ ἀκτμηθέντες καὶ δημευθέντες κατὰ τὴν ἀγορὰν γυμνοὶ οἰκτρῶς ἐτελεύτησαν. Καὶ γενομένου φόβου μεγάλου οἱ λοιποὶ ἐσωφρονίσθησαν. Νόμους τεσφορούς κατὰ τῶν ἀσελγαινόντων ἐξέθετο, τοὺς δὲ πτλαιοὺς νόμους πάντας ἀνενέωσε, ποιήσας μονόβιλον, δὲ καὶ Νεαράς διατάξεις ἐκάλεσε.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει, μηνὶ Νοεμβρίῳ καὶ, ὥστε τρίτῃ τῆς ἡμέρας, ἐπειθεὶς ὅποι θεομηνίας πάλιν Ἀντιόχεια ἡ μεγάλη μετὰ δύο ἔτη τοῦ πρώην πειθεῖν αὐτήν. Ἐγένετο γάρ σεισμὸς μέγας ἐπὶ ὥραν μίαν καὶ βρυγμὸς ἐκ τῶν οδρανῶν φοβερὸς, καὶ ἐπεισὸν πάντα τὰ κτισθέντα ἔως ἐδύφους καὶ τὰ τείχη. Καὶ δὲ τῶν μὴ πεισόντων παλαιών κτισμάτων ἐν τῷ πρώτῳ σεισμῷ κατηγέλθησαν νῦν. Καὶ πάσα τὴν γενομένη εὐπρέπεια ἐν τῇ πόλει ἐν τῶν τοῦ βασιλέως φιλοτιμιῶν, καὶ ὃν ἐξ ἱδίων οἱ πολίται φύοδόμησαν, πάντα κατέπεσον. Ἀπέθανον δὲ ἐν τῇ πτώσει πάντη καὶ χιλιάδες τέσσαρες λαοῦ καὶ ωοῦ ἄνδρες. Οἱ δὲ

GOARI NOTE.

(24) Ἐξοχιονιτῶν non assequor. Conjicio eum Arianis fortassis tempa extra urbem et quasi privatos conventus permisisse. Sane infra in Niccephoro Generali mentio sit cuiusdam improbitatem crenitæ Nicolai, qui in Exocinio degens impietatem imperatoris juverit. Ἐξω κιόνιον, columnam quæ extra sit, aut columellam, ad verbum notat.

XYL.— Extra urbem regiam ad columnam Ἐξω

κιόνιον dictam, a qua vicini ἔκκλησιον, Arianî ecclesiam retinere permissi morabantur. Auctor infra p. 552. GOAR.

(25) Πληροὶ — ἐποίησε. Veritati textus fideliior hæc versio quadrat., Absolvit etiam aream regis Illi cisternæ (supernam) eamque majorem reddidit. Vixit autem Illus sub Leone et Zenone magister militum. GOAR.

σωθίντες ἔφυγον εἰς τὰς ἄλλας πόλεις. Γέγονε δὲ καὶ χειμῶν μέγας καὶ βραύτατος, ὃς λιτανεύει πάντας ἀνυποδέστους μετ' ὀδυρμῶν πυκνῶν. Ἐφάνη δὲ τινὶ θεοτεῖναι ἐνθρώπῳ ἐν ὄράματι εἰπεῖν πᾶσιν ήταν ἐπιγράψασιν εἰς τὰ ὑπέρθυρα αὐτῶν· Χριστὸς μεθ' ἡμῶν, στῆτε. Καὶ τούτου [P. 369] γενομένου ἐστη ἡ δργή, τοῦ Θεοῦ. Καὶ πάλιν ὁ βραύλευς καὶ ἡ Λύγουστα πολλὰ ἰδωρήσαντο χρήματα εἰς ἀνακαίνισμὸν τῆς Ἀντιόχου πόλεως, καὶ μετωνόλασαν αὐτὴν Θεούπολιν.

Τούτην τῷ ἔτει· Σαμαρίται καὶ Ἰουδαῖοι ἐν Παλαιστίνῃ βασιλέας τινὰ Ἰουλιανὸν ἔστεψαν, καὶ κατὰ Χριστιανῶν δόπλα κινήσαντες ἀρπαγὰς καὶ φόνους καὶ ἐμπρησμοὺς εἰργάζαντο· οὓς ὁ Θεὸς παρέδωκεν εἰς χεῖρας Ἰουστινιανοῦ, καὶ πάντας ἀφνίσας τὸν Ἰουλιανὸν ἀπεκεράδισε. Καὶ μετὰ τὸν διώγμον τῶν Ἑλλήνων καὶ πάστις κιρέσεως, καὶ μετὰ τὸ τεθῆναι δόγμα ἐλληνίζοντας μὴ πολιτεύεσθαι ἢ αἱρετικούς, εἰ μὴ μόνους τοὺς δρυδόδόξους Χριστιανούς, προθεσμίαν δίδωσι τοῖς τοιούτοις εἰς ἐπιστροφὴν τριῶν μῆνων.

Τῷ δὲ ἔτει ἐφάνη κομῆτης μέγας καὶ φοβερός, εἰς τὸ δυτικὸν μέρος πέμπτων ἐπὶ τὰ δύο τὰς ἑαυτοῦ ἀκτῖνας, δι' Ἐλεγον λαμπαδίαν· καὶ ἔμεινε λάμπων ἐπὶ ἡμέρας εἴκοσι.

Τῷ εἰς ἔτει γέγονεν ἡ ἀνταρσία τοῦ λεγομένου Νίκα (26), καὶ ἔστεψαν οἱ τῶν δύμων βασιλέας Τράκτιον τὸν συγγενῆ Ἀναστασίου τοῦ βασιλέως. Ἐκάθη δὲ πολὺν μέρος τῆς πόλεως, ἥ τε Μεγάλη Ἐκκλησία καὶ τὰ χαρτφά αὐτῆς δικαιώματα καὶ ἡ πρόσυδος πάσα, ἥ τε Ἀγία Εἰρήνη (27) καὶ οἱ ἑνῶντες, ὁ τε τοῦ Σαμψών καὶ ὁ Εὔβούλου, μετὰ τῶν ἀρρώστων, καὶ τὸ προσκήνιον τῆς βασιλικῆς (28) καὶ τὸ Αὐγουσταῖον (29), καὶ ἡ χαλκόστεγος τοῦ παλατίου, ἥ ἔκτοτε καὶ νῦν χελκῆ προσαγορεύεται διὰ τὸ ἐκ χαλκῶν κεράμων κεχρυσωμένων ἔστεγόθει αὐτῇν. Ἐκάτησαν δὲ καὶ οἱ δύο ἔμβολοι μέχρι τοῦ φόρου. Οὐ δὲ λαὸς καὶ τὸν βασιλέα Ἰουστινιανὸν ἀναθεματίζοντες ἐφύριζον. Ήτις ἀνταρσία ἐπαύθη διὰ Βελισαρίου καὶ Μούνδου καὶ Νορσῆ, ἀνελθόντων λε' χιλιάδας καὶ αὐτὸν Ὑπάτιον. Τότε δὲ, ἐνεργήση καὶ τὸ δικτάγων καὶ τὸ λοετρὸν τοῦ Σεβήρου τὸ λεγόμενον Ζεύξιππος, ἐν φοικιλῇ, τις ἦν θεωρία καὶ λαμπρότης τεχνῶν, τῶν τε μαρμάρων καὶ λίθων καὶ ψηφίδων καὶ εἰκόνων διὰ χαλκοῦ πεποιημένων τῶν ἀπ' αἰώνος ἀνδρῶν ἔργων, μόνον τῷ μὴ παρεῖναι αὐταῖς ψυχὰς τῶν ἐς οὓς ἐγένοντο. Εἰστήσει τοιγαροῦν μετὰ τῶν διαιρέτων καὶ νοῦν ὑπερβινθετῶν τούτων καὶ Ὁμη-

A pestas, adeo ut universi sine calceis supplicatum sint progressi cum crebris ejulatibus. Tunc quidam pie Deum colens homo visione admonitus est ut omnibus præcipere, uti superioribus domorum suarum postibus inscriberent, Christus nobiscum, state. Hoc facto ira Dei resedit. Rursum quoque et imperator et Augusta multum pecunias largiti sunt ad instaurationem Antiochiae, eique nomen Theopolis indiderunt.

B Eodem anno Samaritani et Judæi in Palestina quemdam Julianum regia corona ornatum sibi præfecerunt: armisque contra Christianos 647 sumptis rapinas et iucendia ediderunt. Hos Justinianus a Deo sibi in manus traditos occidente delevit, Julianoque caput amputavit. Inde Græcas religionis et aliarum hæresium sectatores persecutus est; et lege lata ne quis Græcas religionis aut hæreticus rem publicam gereret, sed Christiani tantum, illis trimestre tempus ad resipiscendum præscripsit.

Anno quarto cometa magnus et terribilis in partem occiduam spectans radiosque suos rursum emittens, quem a facie figura lampadiam vocant, fulsit per dies 20.

C Quinto anno seditio fuit, cui a tessera nomen est Nica, id est, Vince. Populus enim diademate insignibat Hypatium Anastasii imperatoris cognatum. Conflagravit tunc magna urbis pars. Magnum Templum, et chartæ ejus privilegiorum ac reddituum, tum Sancta Pax, et hospitia peregrinorum a Samsoni et Eubulo condita cum ipsis infirmis, prosceniumque regiæ, et Augustæ, et palatii chalcosteges pars; quæ ex eo hodieque ærea dicitur quod tegulis æreis et inauratis erat tecta. Bina quoque rostra combusta sunt usque ad forum. Populus autem exsecrabatur Justinianum et contumelias afficiebat. Compescuerunt eam seditiō Belisarius Dundus et Narses, imperfectis cum ipso Hypatio millibus hominum 35. Tunc et Octagonum incendio est absumptum, et 648 balneum Severi quod Zeuxippi nomen gessit, in quo varium inerat spectaculum utrumque splendor. Quippe ibi fuerunt omnis ætatis opera ev marmore, saxis, lapidibus, opere tessellato, et æreæ imagines; quibus hoc unum deerat quod animæ non ineranteorum quos eæ referebant. Inter præcipua illa et ingenium superantia opera stabat et Homerus, qualis fuerat,

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(26) Ex corruptis et obscenris Theophanis verbis series rei colligitur. Ad Circenses ludos quandoque praefecto Justinianus, inter cunctas acclamations populus etiam τοῦ βίκος τυ νίνας Latine, Græce νίκα, appreccatus est; confessimque gravaminum sibi illatorum Calepodium quemdam reum postulavit ad pœnam. Ex Prasinorum autem et Venetorum sibi jugiter adversis vocibus non modo tumultu exorto, si τῶν διημῶν factiones de quibus superius, Hypatium imperatorem exclamarunt, qui nihil secius cum plurimis perduellibus Belisarii, Mundi et Narsetis armis in illa seditione misere

extinctus est. GOAR.

(27) Clarius Sanctæ Ireneos templum: GOAR.

(28) Suggestum elevatius atrio exteriori regiæ domus. Vocab Simocatta i, 1, προαύλιον περιφανὲς καὶ περιόδιον προσκήνιον. GOAR.

(29) Simocatta i, 10, scribit esse ἀνάκτορον ἐν τῷ μεγάλῳ οὐλάμῳ τῷ πρὸς τὴν μεγίστη τῶν βασιλεῶν αὐλῇ. Αὐγουσταῖον δὲ ἀρχ ουτος, κατονομάζεται. E regione erat columna, et columnæ statua Justitiæ superposita, de qua hic ejusdem anno 46. GOAR.

cogitabundus, manibus consertis infra pectus, barba sine cultu demissa : capilli capitinis æquales, rari ab ultraque sincipitis parte, facies præ senio hirsuta ac curis de universo, nasus ad reliquas partes proportione æquali, oculi palpebris affixi, ita ut cæci formam præ se ferrent, qualem eum fuisse fama fert. Supra tunicam palliolo erat amictus, et ad basin infra pedes ejus lorum quoddam æneum erat subiectum. Erant porro ænæ columnæ omnium sapientia, poesi, arte dicendi, ac fortitudine clarorum virorum. Cum his periit etiam domus quæ lumina rium nocturnorum dicitur, utpote fastigium habens ligneum ; in quo opes erant eorum qui sericorum pretiosorumque et auro intextorum vestimentorum exercebant mercaturam. Denique omnis urbis decor qui superiori incendio supersuerat, tunc interiit. Eodem anno magnus fuit stellarum discursus, ita ut omnes perterritarentur ac dicerent : Ecce stellæ cadunt : nescimus quid sit futurum.

Ἐτει γέγονεν ἀστέρων δρόμος πολὺς, ὥστε πάντας πτουσι· τι ἄρα ἔσται οὐκ ὁδῷμεν.

C 649 Annis 6 et 7 Belisarius bellum in Africa gessit, quod Procopius Cæsariensis octo libris conscripsit. Subegit Carthaginem et alios multos populos ; Gilimerumque, cum is in montem Numidiæ Pappuam confugisset, obsidione circumvenit, relictoque ad eam Phara, Cpolin rediit. Gilimer, cum in hibernis miserrime viveret, a Phara per litteras petit ut sibi mittat panem, spongiam et oītharam. Nam apud Maurusios neque vinum neque oleum neque frumentum colitur : hordeum tantum et olyras elixa instar pecorum edunt. Phara animo pendente, tabellarius ostendit Gilimerum cupere panem videre ac gustare, spongia autem ad abstergendas uti lacrimas, citharam requirere ad decantandas suas miserias. Hæc cum audivisset Pharas, gravi dolore motus ac humana fortuna ludibria subsannans, omnia illa ei misit. Rursus imperator Belisarium ducem mittit cum exercitu ingenti et classe magna et auri vi ad debellandum Vandalo et subiugandam Africam. Isque calliditate, prudentia et fortitudine præclaris usus, Africam subegit, Gilimerumque in potestatem suam redactum cum magnis opibus Cpolin abduxit. Triumphavit in Circo, et consulatum gessit in urbe. Adeo autem acceptus fuit Justiniano, ut is percusso nummo in altera parte se, in altera parte Belisarium armatum affin. Dixerit, cum inscriptione hac : Belisarius Romanorum ducus. Enimvero invidia, ut solet rebus prosperrime

Aρος, δύοιος ἦν, συνάγων οὸν νοῦν, τῷ χεῖρε συζεύξας ὑπὸ τὰ στέρνα. Καὶ πώγων αἰτοῦ ἀπλῶς καθεῖτο, θρήξ τε ἐπὶ τῆς κεφαλῆς δύμοια ἐν τοῖς ἐκατέρωθεν τοῦ βρέγματος ἀραιούμενη, τετριχωμένῳ δὲ τῷ προσώπῳ γνήσιαι καὶ ταῖς ὑπὲρ τοῦ παντὸς φροντίσι ρίς μὲν ἡννυμετριῶς ἔχουσα πρὸς ἀπαντα, δύματα δὲ συνημμένα τοῖν βλεφάροιν, οἷον καὶ διπερὶ αὐτοῦ λόγος ἔχει, τυφλὸν ἐμφαίναντα. Ἀνεβέβλητο δὲ καὶ τριβώνιον ἐπὶ χιτῶνι, καὶ [P. 370] δοσον εἰς βάσιν ιμάς τις γαλκούς τοῖς ποσὶν ὑπέκειτο. Στῆλαι δὲ ἡσαν ἐκ χαλκοῦ πεποιημέναι τῶν σοφῶν ἀπάντων τῶν ὑψηλῶν καὶ ποιητῶν καὶ ῥιτόρων, καὶ δοσοι ἐπ' ἀνδρίᾳ ἐγένοντο διαβήτοι. Φρέσιο τοίνυν σὺν τούτοις καὶ ὁ ἐκ τῶν φώτων τῶν κατὰ τὰς ἑσπέρας λαμπτήρων ἐπικαλούμενος οἶκος, ἀπε τὸν δροφόν καὶ αὐτὸς ἐκ ἕγλων ἔχων, ἐνῷ αἱ περιουσίαι τῶν ἐμπορευομένων τὰ τε στρικὰ καὶ πολυτελῆ καὶ χρυσόπαστα. Καὶ πᾶν τὸ κάλλος τῆς πόλεως, διπερ ὑπὸ τοῦ πρώην μεγάλου ἐμπρησμοῦ κατελείφθη, ἀπώλετο. Τῷ αὐτῷ ἐπιλήπτεσθαι καὶ λέγειν δτι, Ἰδοὺ οἱ ἀστέρες πιπουσι· τι ἄρα ἔσται οὐκ ὁδῷμεν.

B Τῷ ζ καὶ ζ ἔτει τὰ τοῦ Βελισαρίου στρατηγῆματα κατὰ Λιβύην ἐγένοντο, ἀτινα Προκόπιος ὁ Καισαρεὺς ἐν ή βιβλίοις συνεγράψατο. Οὗτος τὴν Καρχηδόνα κρατήσας καὶ ἄλλα ἔθνη πολλὰ, τὸν δὲ Γιλιμερα φυγόντα εἰς Νομιμίδας τὸ δρος Παππούαν περιεστόλισε. Καταληπών τε τὸν Φαρὲν εἰς πολιορκίαν ἐκείνου εἰσῆλεν ἐν Σωναστανίου πόλει. Ο δὲ Γιλιμερ ἐλεεινῶς χειμαζόμενος γράψει τῷ Φαρὲν, ἀξιῶν πεμφθῆναι οἱ ἄρτοιν καὶ σπόγγον καὶ κιθάραν^η μαρ' ἐκείνοις γὰρ τοῖς Μαυραυσίοις οὔτε οἶνος οὔτε ἔλαιον οὔτε σίτος γεωργεῖται, ἀλλὰ κριθῆς καὶ δλύρας ὡς ἀλογα ζῆντα ἐφθάσιται. Ο δὲ Φαρὲς διηπόρει περὶ τούτων, ἔως δ τὸν ἐπιστολὴν κομίσας ἔφη ὅτι ἄρτον μὲν ἐπιθυμεῖ γεύσασθαι καὶ ἰδεῖν, τὸν σπόγγον δὲ διὰ τὸ δάχρηγα ἀπομίττεσθαι, τὴν δὲ κιθάραν, δπως τὰς συμφορὰς αὐτοῦ ἐκτραγῳδοίη. Ταῦτα Φαρὲς ἀκούσας, περιαλγήσκε τε καὶ τὴν ἀνθρωπίνην τύχην ἐκμυκτηρίσας, πάντα ἔξεπεμψε. Πάλιν δὲ ἔξαπτετελε δ βισιεὺς τὸν Βελισάριον στρατηγὸν μετὰ πλήθος ἀναριθμήτου καὶ πλοίων καὶ χρυσοῦ πολλοῦ καταπολεμῆσαι Οὐανδήλους καὶ Ἀφρικήν ἐκπορθῆσαι· δὲ ἀγγινόις καὶ φρονήσει καὶ ἀνδρίᾳ πάντα λητούμενες, καὶ Γιλιμερ ἐγκρατῇ ποιησάμενος, ἀνήγαγεν ἐν τῇ πόλει μετὰ πλούτου πολλοῦ καὶ ἐθριάμβεσεν ἐν τῷ ἱππίῳ, ὑπατείαν ποιήσαν (30) ἐν τῇ πόλει, ὧστε Ἰουστινιανὸν ἀποδεξάμενον ἐν μὲν τῷ ἐν μέρει τοῦ νομίσματος ἐκπειτῶν ἐγχαράξαι, ἐν δὲ τῷ ἐνέρψι θελισάριον ἔνοπλον, καὶ ἐπιγράψαι· Βελι-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(30) Supra annotavi ὑπατεῖαν pro numere quod consul populo daret poni, principio Justiniani δπατεῖαν δοδνατ. Verum id hic locum quomodo habeat aut non habeat intelliges. Zonaras de hac re ita: Βελισάριος δὲ καὶ ὑπατεῖας ἔχειτο. Apud Procopium, qui Gilimericum hoc negotium libro Belli Vandalici priore descripsit, ita legitur, Volaterrano interprete: « Paulo post Belisario decretus triumphus more antiquorum. Nam consul factus est, curuli

sella humeris captivorum in vectus argentea, zonas aureas aliasque e spoliis Vandalarum divitias populo dispersit, quanquam rem novam facere visus.» XYL. — Consulatum gessit in urbe, expressit Xylander; unde et male agit interpretem. Ad auctoris mentem: milibus donativum, populo congiarium distribuit, vel velsuo consulum more pecuniam in populum sparsit. Nam de nummis ejus victoriatis. Ήστε Ιουστινιανόν, etc. GOAR.

συρίος ἡ δόξα τῶν Ρωμαίων. Ἀλλ' οὐα φθόνος (31) Α ἐν μεγάλῃ εὐδαιμονίᾳ εἴωθε ποιεῖν, ὅδινε καὶ ἡς Βελισάριον. Διαβληθεὶς γάρ μετέστη τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς δόξης, καὶ Σολομῶν ἀντ' αὐτοῦ στρατηγὸς ἐπέμ- φθη, ὃς τὰ κτηθέντα Βελισάριῳ φυλάξαι μὴ δυνηθεὶς τοῖς Οὐανδήλοις πάντων παρεγώρησεν. Ἐφίρετο δὲ τις λόγος ἐκ παλαιοῦ παρ' αὐτοῖς, διτὶ τὸ τρίτον διώ- κει τὸ πρότερον γαλ πάλιν τὸ δεύτερον διώκει τὸ τρί- τον. Γιγέριχος γάρ πρῶτος τὸν [P. 371] Βονιφάκιον ἔτρέψατο, ὕστερον δὲ πάλιν Βελισάριος Γιλίμερα. Ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ δὲ ἥλιος, ὁπερ ἡ σελήνη, χω- ρὶς ἀκτίνων τὴν αἰγλὴν ἐστύγναζεν ἄπαντα τὸν ἐνιαυτὸν, ἐπὶ πλείστον δὲ ἐκλείποντι ἐψκει. Ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ οὖτε πόλεμος οὔτε θάνατος ἐπιφερόμενος τοῖς; ἀνθρώποις ἐπέλιπε.

Τούτου τῷ β' ἔτει ἀνεκαλίσεν ἐκ θεμελίων Ἰου- B οστινιανὸς τὴν τοῦ Θεοῦ Μεγάλην Ἐκκλησίαν εἰς κάλ- λος καὶ μέγεθος ὑπὲρ τὸ πρότερον, παραδοὺς καὶ τροπάριον (32) αὐτῇ ὑπ' αὐτοῦ μελισθεν φάλλεσθαι· Ὁ μονογενῆς Γίδης καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ. Ἐποίησε δὲ καὶ τὸ ὠρολόγιον τοῦ μιλίου.

Τῷ γ' ἔτει δὲ τῶν Ἰβήρων βασιλεὺς Ζαβαναρχὸς πρὸς Ἰουστινιανὸν τὸν βασιλέα ἥλθεν ἐν Κωνσταντι- νουπόλει μετὰ τῆς γυναικὸς καὶ τῶν συγχλήτικῶν αὐτοῦ, αἵτούμενος σύμμαχος Ρωμαίων καὶ φίλος γνήσιος γενέσθαι. Ὁ δὲ βασιλεὺς τοῦτο ἀποδεξάμε- νος πολλὰ αὐτῷ τε καὶ τῇ συγχλήτῳ αὐτοῦ ἐφιλοτι- μήσατο. Καὶ ἡ Αύγουστος δὲ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ κόσμια παντοῖς διὰ μαργαριτῶν ἔχαριστο, καὶ ἀπέλισσεν αὐτοὺς ἐν εἰρήνῃ εἰς τὴν ἰδίαν βασιλείαν.

Τῷ ι' ἔτει Ἄγκηπητὸς δὲ ἐπίσκοπος Ρώμης σύν- Κ οδὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκρήτησε κατὰ τοῦ δυστε- θνοῦς Σεβήρου καὶ Ἰουλιανοῦ τοῦ Ἀλικαρνακάσσων καὶ τῶν λοιπῶν θεοπασγιτῶν ἐν οἷς καὶ Ἀνθίμος ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως δρόφρων αὐτῶν καθηρέθη, ἐπιστοπήσας μετὰ Ἐπιφάνιον μῆνας δέκα. Χειροτονεῖται δὲ ἀντ' αὐτοῦ Μηνᾶς πρεσβύτερος καὶ ξενοδόχος τῶν Σαμψών (33) ὑπὸ Ἄγκηπητοῦ πάπα Ρώμης. Τελευτὴ δὲ δὲ Ρώμης ἐν Κωνσταντινουπό- λει, καὶ χειροτονεῖται ἀντ' αὐτοῦ Σίλβεστρος, ζῆσας χρόνον ἔνα (34).

Τῷ ια' ἔτει γέγονε τὰ ἐγκαλνια τῆς Μεγάλης Ἐ- XYLANDRI ET

(31) Non ineleganter in margine est ascriptum : Τοῦτο ἡς ἀρχῆς ἦν τῶν ἀνθρώπων ὁ δλεφρος. Ἀνάγκη τοινυν ἐστὶ καὶ μέχρι τέλους παρέπεσθαι τούτον καθά- περ σκιάν τῷ ἀνθρωπειών γένει. XYL.

(32) Τροπάριον. Id lotum annotatum est apud Nicephorum xvii, 28. XYL. — In Arianæ heresim odium, ad laudem Verbi Dei incarnati hymnum hujusmodi, tum alio tempore, tum in missa statim sub initio, persolutis duobus primis antiphonis occinendum Justinianus edidit. Ὁ μονογενῆς Γίδης καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ ἀθάνατος ὑπάρχων, καὶ κατα- δεξάμενος διὰ τὴν ἡμετέρων σωτηρίαν σακρωθῆναι ἐκ τῆς ἀγίας Θεοτόκου καὶ Ἀειπαρθένου Μαρίας, ἀτρέπτως ἐνανθρωπήσας, καὶ σταυρωθεὶς θόδες ἡμῶν, θάνατον ὀχνατεψ πετύσας, εἰς τῆς ἀγίας Τριάδος, συνδεξαόμενος τῷ Πατέρι καὶ τῷ ἀγίῳ Πνεύ- ματι, νῦν καὶ ἀς καὶ εἰς τοὺς αἰώνας τῶν αἰώ- νων. GOAR.

(33) Eo quod ad S. Sampsonis ecclesiam a Constantino exstructam domus hospitalis esset, cuius Menus praefecturam agens vagis pauperibus exci-

succendentibus insidiari, 650 Belisarium quoque ita adorta est, ut is per calumniam delatus et magistratu et honore sit exutus. Missus ejus loco Solomon ea quæ Belisarius paraveat tueri non valuit, sed omnia Vandali concessit. Apud eos antiquitus hoc ferebatur proverbium : tertius secundum, rursusque secundus Tertium persequetur. Primus enim Gizerichus Bonifacium fuderat, postea Belisarius Gilimerum. Toto anno eo sol lunæ instar sine radiis lucem tristem præbuit, plerumque defectum patienti similis. Eodemque anno neque bella neque mors hominum intermisit.

B Anno secundo Justinianus ex fundamentis ins- tauravit Magnum Dei Templum, idque majus ac pulchrius priore effecit. Carmen quoque a se compositum cantandum tradidit, Unigenitus filius et Verbum Dei. Fecit etiam horologium in mil- lario.

Octavo anno rex Iberorum Zabanarzus Cpolin ad Justinianum venit cum uxore et consiliariis suis, petens se inter socios amicosque Romanorum genuinos referri. Imperator eum receptum magnis donis affecit, nec non et consiliarios ejus : sed et Augusta reginæ omnis generis mundum muliebrem ex margaritis confectum donavit. Atque ita paci- fice domum sunt dimissi.

C 651 Anno decimo Agapetus Romæ episcopus Cpolin consilium convocavit contra impium Se- verum et Julianum Halicarnassensem aliasque Theopaschitas ; inter quos etiam Anthimo episcopo Cpolitano, ut cum ipsi sentienti, adempta dignitas est, cum eam post Epiphanium menses decem te- nuiisset. Suspectus ei est Menas presbyter et hos- pitii peregrinorum Samsonici præfector a papa Romæ Agapeto. Eo papa Cpoli moriente subrogatur Silvester, qui vixit annum unum.

Undecimo anno Magnum Templum dedicatum est GOARI NOTÆ.

piendis intendebat. GOAR.

D (34) Hunc Silvestrum alii, qui pontifices Roma- nos descripserunt, Silverium nominant ; qui cum successisset Agapeto, ab Antonina, Belisarii uxore, jussu Theodoræ Augustæ, quæ eum ob Anthimum Theopaschitam ab Agapeto dejectum oderat, falso criminе Romæ prodendæ circumventus, pontificatu spoliatus et in Pontiam relegatus est, cum papa anno paulo amplius fuisse. Paulus Diaconus l. xvi, Marianus Scotus, Martinus Polonus. Miror Nice- phorum Agapeto successorem facere Agathonem, quem ejus interpres Bonifacium cur putet, non statis intelligo. Silverio suspectus fuit Vigilius ; quod ipsum quoque ex Procopio Nicephorus re- fert xvii, 13, et Agathoni successisse Silverium scribit xvii, 26. Scribit autem Procopius l. i Belli Gotthici non longe a fine, Silverium, quod ad Got- thos defecturus esset, a Belisario in Græciam trans- missum, eique Vigilius substitutum fuisse. Vide et Novell. 42. XYL.

exivitque processio a templo Sancte Anastasie cum A patriarcha imperatore et populo. A die quo consagraverat, usque ad dedicationem, elapsi sunt anni 5, menses 11, dies 10. Nam anno ab origine mundi 6008, indictione 15, 23 die Februarii mensis, hora prima dici, instaurationem Magni Templi aggressus est Justinianus.

Anno duodecimo Bulgari in Mysiam eruperunt, agroque vastato milites interfecerunt. Hoc cum inaudisset Acumus Hunnus Illyrici rex, contra eos cum copiis egressus Romanorum se exercitu conjunxit, magnamque Bulgarorum stragem edidit. Viotorem inde securum alii Bulgari adorti sunt magna que cæde affecerunt, capitibusque et ipso Acumo B 652 potiti in suam reversi sunt ditionem. Eodem anno Chosroes Antiochiam magnam, Arameam aliasque urbes cepit.

Anno 13 Romanis se conjunxit Mundus Gepida natione, silius Giesmi, regulus Sirmii. Quem imperator humanissime cum filio ejus tractatum Illyricoque præfectum dimisit. Ei in Illyricum venienti multitudo Bulgarorum occurrit, quos ille devicit, melioremque captivorum partem Cpolin misit; qui ab imperatore per Armenia Lazicam et alias regiones sunt dispersi. Exinde alta pax in Thracia fuit, cum porro Hunni Danubium transire non auderent.

λοιποὶ οὖν εἴθεσι κατέσπειρεν. Ἐκτὸς βιθυνία εἰρήνη ἐν τῇ Δάσουσιν.

Anno 14 Chosroes Persarum rex quartam in C Romanorum ditionem impressionem fecit; cumque in Comagenem pervenisset, Palæstinam et Hierosolymam petere statuit. Justinianus eo cognito Belisarium ex Occidente tum reversum contra eum mittit. Is publice dispositis equis usus magna celeritate ad Euphrati vicinam regionem pervenit. Ibi cum intellexisset Orientis custodes atque præfectos in urbibus in quas confugeant se continere, et ab iis moneretur custodiendam Hierapolis operam daret, per litteras eos acriter objurgavit: non rectum esse uni urbi tuendæ intentum pati ut hostes impune in Romanam ditionem grassetur urbesque imperii vastent. Per virtutem interire præstabilius esse 653 quam turpiter absque pugnat periculo servari: non enim hoc recte salutem, sed proditionem appellari merito posse. Nulla ergo mora interposita D XYLANDRI ET

(35) Usus sum trite vocabulo *processio*, quo notatur caterva eorum qui pontifices in solemnitate aut publica supplicatione subsequuntur; λιτή est in Greco. XVL. — Εξῆλθεν λιτή ἀπὸ τῆς Ἀγίας Ἀναστάσεως. Postremus et præcipuus in æde sacra dardicanda ritus, est sacrarum reliquiarum in ea depositio. Has, præviis dedicationis ceremoniis jam absolutis, ex vicina ecclesia, solemnis processus ordine in recens consecratam inferunt Greæci. In dedicando itaque Sanctæ Sophiæ templum et Sanctæ Anastasiæ, de quo superius, processio-

A κλησίας, καὶ ἔξηλθεν ἡ λιτή (35) ἀπὸ τῆς Ἀγίας Ἀναστάσεως μετὰ τοῦ πατριάρχου καὶ τοῦ βασιλέως εἰν τῷ λαῷ. Ἀπὸ δὲ τῆς ἡμέρας τῆς καύσεως αὐτῆς μέχρι τῶν ἑγκαίνιων ἔτη ε' μῆνες ια' καὶ ἡμέραι ἡ παρῆλθον ἐν γάρ τῷ! σῆ' ἔτει ἀπὸ κτίσεως κόσμου (36), ίνδικτιῶνας ιε', τῇ καὶ τοῦ Φεβρουαρίου μηνὸς, ὥρᾳ πρώτῃ τῆς ἡμέρας, τὴν τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ἀνοικεύομένην ἤρξετο ποιεῖν Ἰουστινιανός.

Τῷ ιβ' ἔτει ἔξηλθον οἱ Βουλγάροι εἰς τὴν Μυσίαν καὶ ἤφαντον τὰς χώρας, καὶ τοὺς στρατιώτας αὐτῶν ἀπέκτειναν. Ἀκούσας δὲ ὁ τοῦ Ἰλλυρικοῦ βασιλέας Ἀκούμη ὁ Ούννος ἔξηλθε κατ' αὐτῶν, καὶ μηγεὶς τοῖς Ῥωμαίοις ἔκοψε τοὺς Βουλγάρους εἰς πλῆθος. Ήτα ᾧς ἀπὸ νίκης ἀμεριμνήσαντας αὐτοὺς εὑρίσκουσι ἄλλοι: Βούλγαροι, καὶ σφάζουσι λαὸν πολὺν, καὶ τὰς κεφαλὰς καὶ τὸν Ἀκούμη ἐκράτησαν, καὶ ἐπέστρεψαν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν. Τῷ δὲ αὐτῷ ἔτει παρέλαβεν δὲ Χοσρόης Ἀντιόχειαν τὴν μεγάλην καὶ Ἀπάμειαν καὶ ἑτέρας πόλεις.

[P. 372] Τῷ τρισκαὶδεκάτῳ ἔτει προσερέβη Φωμαῖος Μοῦνδος ἐκ γένους τῶν Γηπέδων, υἱὸς Γιεσμοῦ, ἥτε τοῦ Σιρμίου· καὶ πολλὰ αὐτὸν φιλοτιμησάμενος δὲ βασιλέας καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ, ποιήσας τε αὐτὸν στρατηλάτην τοῦ Ἰλλυρικοῦ (37), ἀπέλυσεν αὐτὸν. Καὶ ἐν τῷ παραγενέθαι αὐτὸν εἰς τὸ Ἰλλυρικὸν ἔξηλθε κατ' αὐτοῦ πλῆθος Βουλγάρων. Καὶ τούτους παντελῶς ἐκνικήσας τὴν χρείττονα αἰχμαλωσάν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀποστέλλει· οὓς δὲ βασιλέας εἰς Ἀρμενίαν καὶ εἰς Λοζικήν καὶ ἐν Θράκῃ γέγονε, μηκέτι τολμῶντας τὸν Ούννων περᾶσαι τὸν Δάσουσιν.

Τῷ δέ ἔτει Χοσρόης δὲ τῶν Περσῶν βασιλεὺς τετάρτην εἰσβολὴν εἰς τὴν Ῥωμαίων γῆν ἐποιήσατο. Ἐθάψων δὲ εἰς τὴν Κομαργηνῶν χώραν κατὰ Παλαιστίνης καὶ Ἱεροσολύμων διενοεῖτο χωρεῖν. Ἰουστινιανὸς δὲ, τοῦτο μαθὼν, Βελισάριον αὐθὶς ἐκ τῶν Ἐσπερίων ἐληλυθότας κατ' αὐτοῦ ἐπεμψεν. Ὁ δὲ ἵπποις δημοσίοις ἐπέδεξε τάχει πολλών εἰς τὴν Εὐφρατησίαν (38) ἀφίκετο. Ἀκούσας δὲ τοὺς τῆς Ἀνατολῆς φύλακας καὶ τοὺς στρατηγοὺς ἐν ταῖς πόλεσι καταφυγόντας εἶναι, καὶ αὐτὸν ἐπὶ παραφυλακήν προσταλουμένων Ἱεραπόλεων, λίαν τούτους δὲ Βελισάριος κατεμέμφατο, καὶ γράψει οὐ δικαιον εἶναι μίαν πόλιν φυλάσσειν καὶ τοὺς ἔχθρους ἀφίεινεις ἐπὶ τὴν τῶν Ῥωμαίων χώραν μετὰ δικίας βαδίζειν καὶ τὰς τῆς τοῦ βασιλείας πόλεις λυμανίσθαι. Εὗ γάρ ἴστε διτὶ τὸ μετ' ἀρετῆς ἀπολωλέναι τοῦ σανσιθρι ἀμαχήτι δυσκλῶς ἀμεινον. Οὐ γάρ ἀν σωτηρίας τοῦτο κληθείη, ἀλλὰ προδοσία GOARH NOTÆ.

nis pompa cum reliquiis profecta est. GOAR.

(36) In numero annorum forte cum Zonara legendum, s' pro ιη, quadraginta, non octo anni supra 6000. XYL.

(37) Non præfectum, sed magistrum militum in Illyrico. GOAR.

(38) Hoc est Commagenem. Sic Procopius hac ipsa in Historia l. II Belli Persici; Posiquam in Commagenum regionem, quam Euphratesiam vocant, Chosroes peruenit, etc., quod, et ipsum sensum sequitur, ante pro ἐλάσιαν legi ιη.

δικαίως. Ἡκετε οὖν τάχιστα εἰς Εύρωπον τὸ χωρίον, οὐ δὴ συλλέξεις τὸ στράτευμα δόλον, ὡς ἂν δὲ Θεὸς φέλη, ἐλπίδα ἔχω τοὺς πολεμίους ἐργάζεσθαι. Καὶ τούτου γενομένου ὁ Χοσρόης τὸ ἔξαιρης τῆς τοῦ Βελισάριου παρουσίας ἀκούστης ἔξεστη, καὶ πρότι μὲν ἐλαύνειν οὐκ ἔγνω, Ἀβανδάζην δὲ τὸν γραμματέα, ἄλλα συστόν, πρὸς Βελισάριον ἐπεμψεῖ, τὸν τε στρατηγὸν κατατεκφόμενον καὶ τὸ στρατόπεδον, καὶ τῷ λόγῳ δῆθεν μεμφόμενον δτι Ιουστινιανὸς δ βασιλεὺς τοὺς πρέσβεις ἐν Περσίδι οὐκ ἐπεμψεῖ τὴν εἰρήνην πρυτανεύσοντας. Ό δὲ Βελισάριος, μαθὼν τὸν πρέσβεις ἤκειν, αὐτὸς μὲν ἐκκισχίλους ἐπιλεξάμενος ἄνδρας εὐμήκεις τε καὶ τῷ σώματι καλοὺς ἀποθεν τοῦ στρατοπέδου κύνηγγες οὖσας ἔξει, Διογέντην δὲ τὸν δορυφόρον καὶ Ἀδούλιον ἄλλα Ἀρμένιον τὸν ποταμὸν διαβῆναι σὸν ἱππεῦσι χιλίοις ἐκέλευσεν ὡς ψῆλαρχησοντας τὴν τοῦ ποταμοῦ διάβασιν. Βελισάριος δὲ ἐπεὶ τὸν πρεσβευτὴν ἔγγὺς ἐρχόμενον ἔγνω, τὸν παπυλεῶνα ἐπῆξετο ἐν χωρὶψ ἑρήμωψ, παραδηλῶν [P. 373] δτι οὐδὲμιψ παρασκευῇ ἐντυθα τῇκει· τοῖς τε στρατιώταις ἐπέταξε τῆς μὲν καλύβης ἐφ' ἑκάτερα εἶναι, Θρῆκας τε καὶ Ἰλλυριούς, Γόρθους τε καὶ Ἐλδύρους, μεθ' οὓς Οὐανδήλους τε καὶ Μαυρουσίους, μὴ εἰς τὸ πεδίον ἐπὶ πλεῖστον ὡς διακονοῦντας ἵτεσθαι, οὐδὲ εἰς ἕνα τόπον, ἀλλὰ βαδίζειν εἰλιστομένους ὡς κυνηγετοῦντας, καὶ παρέργως τῷ δοκεῖν τὸν Χοσρόου πρεσβευτὴν βλέπειν. Διεζωσμένοι τε ἐνδάζονται καὶ φαιδροὶ τὰ πρότιώπω, πελέκεις τε καὶ μοναύλους βιατάζοντες. Ό δὲ Ἀβανδάζης εἰς ὅψιν Βελισάριψ ἐλθὼν λυπεῖσθαι τὸν Χοσρόην ἔφασκεν, δτι δὴ καθὰ συνέθετο οὐκ ἐπεμψεῖ Ιουστινιανὸς πρέσβεις πρὸς εἰρήνην, καὶ ἡνάγκασε Χοσρόην κατὰ Ῥωμαίων στρατεύσαθαι. Βελισάριος δὲ ἀντ' οὐδὲνὸς τούτους τοὺς λόγους ἐποιεῖτο, τὸν Χοσρόην λέγων αἵτιον εἶναι τοῦ πολέμου εἰ γάρ εἰρήνης ἐφέτο, οὐκιών εἰς τὴν Ῥωμαίων τὴν ἀφικόμενην εἰστην ἐξήτει, ἀλλ' εἰς τὴν ιδίαν κώρων μένων τοὺς πρέσβεις ἐξεδέχετο. Καὶ ταῦτα εἰπὼν τὸν πρεσβευτὴν ἀπετέμψατο. Ό δὲ πρὸς Χοσρόην ἀφικόμενος ἐφ' στρατηγὸν ἐωρακόνταις Βελισάριον συντόνι τοῦ ἀνδρεῖον ὑπεράγχινον, στρατιώτας δὲ οὖσας αὐτὸς ἄλλους οὐπώποτ' εἶδον, ὃν τὴν εὐκοσμίαν ἔθαύμασε. Καὶ συνεδούλευσε Χοσρόην μὴ συμπλέκεσθαι εἰς μάχην μὲτ' αὐτοῦ, δπως μὴ τοτεθέντας εἰστοῦ τὸ πᾶν διαπέσῃ τῆς τῶν Ηερσῶν βασιλείας, ἐν γῇ Ῥωμαίων ὑπάρχοντος καὶ φυγῆς τόπον μὴ ἔχοντος. Καὶ τὸ νικῆν αὐτὸν οὐ μέγα στρατηγὸν γάρ Ῥωμαίων νικήσειν. Ό δὲ Χοσρόης τῇ τούτου παρανέσει πεισθεὶς ἀναστρέψειν εὐθὺς ἐπὶ τὰ ὕδατα διενείτο· ἐρυθεῖτο γάρ τὴν διεβαστὴν τοῦ ποταμοῦ ποιῆσατο ὡς τῶν Ῥωμαίων ταύτην κατεχόντων. Καὶ πρὸς Βελισάριον πέμπει παρακαλῶν τοὺς τὸν ποταμὸν διαβάντας ἀναστείλαι, καὶ τούτῳ τὴν πάροδον ἀκωλύτως παρέξειν. Βελισάριος δὲ πρὸς αὐτὸν εὐθὺς πρέσβεις ἐπεμψεῖ, καὶ τούτον τῆς ἀναχωρήσεως ἐπήνεσε, καὶ πρέσβεις ἐκ τοῦ βασιλέως συντόμως ἤκειν διεβασιοῦντο, δπως τὴν εἰρήνην βραχεύσωσιν· ήξίοις δὲ Χοσρόης Βελισάριον διὰ τῆς τῶν Ῥωμαίων γῆς τὴν πάροδον ποιήσασθαι ἀκινδύ-

A ad Europum castellum ad se convenientem. Ibi se exercitum totum collectarum, et Deo confidere hostibus se incommodaturum. His ita factis, Chosroes subito Belisarii adventu audito territus est; ac ulterius procedendi consilio repudiato Abandarem scribam, hominem prudentem, ad Belisarium mittit, qui ducem et exercitum specularetur sub praetextu legationis expostulatum missam, ideo quod Justinianus legatos pacis sanciendam causa in Persidem non misisset. Belisarius cognito legatos adventare, sex millia viorum statura et forma corporis præstantium de legit, cumque his procul a castris veluti venatum processit. Diogenem porro stipatorem et Adulium Armenium cum mille equis amnum transire jussit, qui se vadum ejus explorare simularent. Belisarius ut appropinquare legatum vidit, papilionem in solitudine fixit, significans nullo cum apparatu eo se venisse; militibusque præcepit ut ab ultraque tentorii parte essent Thraces et Illyrii, Gothi et Heruli, Vandali et Maurusii, neque in campum protinus veluti ad ministeria descendenter, neque confertim, sed vagarentur hinc inde velut otiosi, atque venantium speciem **65.1** legato exhiberent. Cincti incedebant, hilari vultu, gestabantque secures et calamos. Abandares ut in conspectum Belisarii venit, indignari Chosroem ostendit, quod Justinianus neglecto pacto legatos de pace non misisset, ipsumque ita ad inferendum Romanis bellum adegit. Belisarius contra nihil hanc orationem ducere, in Chosroem belli culpam conferre, qui si paci studuisset, domi potius suam legatos opperiri quam in Romanorum ditionem irrumpendo eam querere debuerit. Atque hoc responso legatum dimisit. Is ad Chosroem reversus refert visum sibi Belisarium, ducem prudenter ac fortitudine singulari; milites quoque mirabili decore vidiisse et compositione. Suasitque regi ne cum eo acie congrederetur, ne victus in Remanorum ditione, cum fugam locus non esset, regnum Persicum everteret, præsertim cum etiam Victoria de duce Romano non sit valde gloria futura. Hujus monitu persuasus Chosroes statim ad sua redire cogitavit. Metuebat autem transire fluvium, cuius vadum Romani tenebant. Mittit ergo ad Belisarium, postulans ut eos qui amnum transierant revocaret sibique tutum discessum pararet. **D** Vicissim Belisarius missis legatis ejus discessum collaudare, ac affirmare mox ab imperatore legatos adfore, qui pacem componant. Quod **65.2** autem Chosroes petebat ut sibi per Romanorum ditionem in suam tutum redditum præstaret, Belisarius obsidem ejus rei gratia Joannem Edessenum, virum illustrissimum, mittit. Ob haec Romani laudes Belisarii valde prædicarunt, majorem eo facto gloriam consecutum quam cum Gilimerum bello pactum et Viltigem duos reges Cpolin perduxit. Ac fuit revera memoratu et laude dignum illud facinus, quod cum Romani et universi metu capti in munitiones se abdidissent, et Chosroes in medio

Romanæ ditionis cum magno exercitu esset, unus vir celeri cursu Byzantio advectus opponere castra regi Persarum ausus est, suaque sapientia effecit ut Chosroes re inopinata deceptus domum negotio infecto discederet.

μερα δομωάλωτον καὶ οὐκτίγην τοὺς δύο βασιλεῖς εἰς τὸ Βυζάντιον τὸ γενόμενον πειθοῦμένων πάντων, Χοσρόου δὲ σὺν στρατῷ μεγάλῳ ἐν μίσῳ γεγονότος τῆς τῶν Ρωμαίων ἀρχῆς, ἄνδρα ἦν ἐν τῷ δέξει δρόμῳ ἐκ Βυζαντίου ἤκοντα ἀπεναντίας τοῦ τῶν Ιερσῶν βασιλέως στρατοπεδεύσασθαι, Χοσρόην δὲ ἐκ τοῦ ἀπροσδοκήτου τῇ τούτου σοφίᾳ ἔξαπατηθέντα ἀπρακτὸν εἰς τὰ οἰκεῖα ὑποχωρήσατ.

Eodem anno cum Timotheus episcopus Alexandriæ diem suum obiisset, Severus impius Antiochiae adulter et Julianus Halicarnassensis, qui Alexandriam profugerant, in disputatione de corruptibili et incorruptibili ad dissensionem, cum uterque a veritate esset alienus, prolapsi sunt. Itaque alterius pars Gainam, alterius Theodosium episcopum Alexandriæ delegit. Et episcopatum Gainas annum, Theodosius biennium tenuit. Hos Justinianus Byzantium evocatos separavit, et Paulum quemdam, qui orthodoxus videbatur, præfecit ei episcopatu. Qui cum mentionem 656 impii Severi fecisset, episcopatu est dejectus ob iram imperatoris, ac Hierosolymis deinde vixit. Eo anno Cpoli magnus fuit terræ motus, corrueruntque eo templū et domus, maximeque murus ad Auream portam, et lancea statuæ in foro, ac dextra manus statuæ in Xerolopho.

Anno 15. Adadus Axumitarum rex bellum illatus Damiano Hebreorum regi, quod is Christianos negotiatores interfecisset, vovit se Christianum fore, si Homeritas vicisset; et quidem commisso bello vicit eos, auxiliante Deo, vivumque regem eorum Damianum in potestatem rededit, potitusque est regno et regia. Itaque Deo gratias agens mittit ad Justinianum, ab eoque episcopos et clericos sibi mitti petit. Ita tota regio fidem Christianam amplexa est, baptizatique sunt et Christiani facti.

Anno 16 die Septembbris 6, prima septimanæ, septima indictione, magnus fuit per totum orbem terræ motus, ac corrui dimidium Cyzici. Absoluta est etiam magna columna quæ vocatur Augustio; eique imposita Justiniani statua equestris, sinistra manu tenens pomum rotundum, quo indicatur orbis imperium penes ipsum esse: dextram autem intendebat, perinde ac si Persas jubere subsistere et Romanorum ditionem non inire. Jam et omne quod circa columnam erat, tegulæ erant aurataæ, 657 introitum palatii Constantini Magni integentes, qui etiamnum æreus dicitur. Columna autem Augustio dicitur.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(39) Auxumitarum Indorum est apud Nicephorum xvii, 32, et Domnus Homeritarum, princeps Indorum, pro Damiano rege Hebreorum. — Azu-

νως δὲ Ἰωάννην τὸν Ἐδεστηνὸν, ἄνδρα περιφανέστατον, διηρον τῷ Χοσρῷ ἀπέστειλε πρὸς τὸ ἀκινδύνως παρελθεῖν αὐτὸν τὴν τῶν Ρωμαίων χώραν. Οἱ δὲ Ρωμαῖοι Βελισσάριον ἐν εὐφημίαις εἶχον μᾶλλον ἐνευδοκιμήσαντα ἐν τούτῳ τῷ ἔργῳ δὲ τε Γιλί-

μάρα δομωάλωτον καὶ οὐκτίγην τοὺς δύο βασιλεῖς εἰς τὸ Βυζάντιον ἤγγειν. Ἡν γέρων ὁ ἀληθῶς λόγος τε καὶ ἐπαίνοις ἔξιον τὸ γενόμενον πειθοῦμένων γέρων τῶν Ρωμαίων καὶ ἐν τοῖς διχογάμοις κρυπτομάνων πάντων, Χοσρόου δὲ σὺν στρατῷ μεγάλῳ ἐν μίσῳ γεγονότος τῆς τῶν Ρωμαίων ἀρχῆς, ἄνδρα ἦν ἐν τῷ δέξει δρόμῳ ἐκ Βυζαντίου ἤκοντα ἀπεναντίας τοῦ τῶν Ιερσῶν βασιλέως στρατοπεδεύσασθαι, Χοσρόην δὲ ἐκ τοῦ ἀπροσδοκήτου τῇ τούτου σοφίᾳ ἔξαπατηθέντα ἀπρακτὸν εἰς τὰ οἰκεῖα ὑποχωρήσατ.

[P. 374] Τῷ δὲ αὐτῷ ἔτει Τιμοθίου ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας τελευτήσαντος, Σεβήρος ὁ δυσσεβῆς Ἀντιοχείας μοιχὸς καὶ Ιουλιανὸς Ἀλικαρνασσοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ φυγόντες, περὶ φθαρτοῦ καὶ ἀφθάρτου διενεγχθέντες, κατ' ἄλλοιν γεγόνασιν ὡς ἀληθεῖας δύντες ἀλλοτριού. Καὶ οἱ μὲν θεοδόσιον, οἱ δὲ Γαΐναν προβάλλονται εἰς ἐπίσκοπον Ἀλεξανδρείας. Καὶ Γαΐνας μὲν ἐκράτησε τῆς ἐπισκοπῆς ἐνιαυτὸν, δὲ θεοδόσιος δύο. Τούτου, δὲ Ιουστινιανὸς ἤγαγεν εἰς τὸ Βυζάντιον, καὶ ἀπ' ἄλλοιν ἐχώρισε. Παῦλον δὲ τινα δοκοῦντα εἶναι ὄφρόδοξον ἐπίσκοπον Ἀλεξανδρείας προεβάλετο· δὲ τὴν μνῆμην Σεβήρου τοῦ ἀνιεροῦ ποιῆσαι ἐξεβλύθη τῆς ἐπισκοπῆς δι' ὅρτην τοῦ βασιλέως, καὶ ἀπελθὼν διέτριψεν εἰς Ἱεροσόλυμα. Τούτῳ τῷ ἔτει σεισμὸς ἐγένετο μέγας ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ ἐπεισὼν ἀκκλησίαι καὶ οἴκοι καὶ τὸ τείχος μάλιστα τὸ κατὰ τὴν Χρυσῆν πόρταν, καὶ ἡ λόγχη τοῦ ἀνδριάντος τοῦ φόρου, καὶ ἡ δεξιὰ χεὶρ τοῦ ἀνδριάντος τοῦ Ξηρολόφου.

Τῷ ίετος Ἀδάδ ὁ τῶν Ἀξουμιτῶν (39) βασιλεὺς, βουλόμενος πολεμῆσαι μετὰ Δαμιανοῦ τοῦ βασιλέως τῶν Ἐβραιῶν διὰ τὸ ἀποκτεῖν τὸν Δαμιανὸν τὸν Χριστιανὸν πραγματευτὰς, τέλεστο, ὡς Ἐὰν νικήσῃ τὸν Οὐηρίτην, ἵνα γένωμαι Χριστιανός. Καὶ τοῦ πολέμου κροτηθέντος τῇ τοῦ Θεοῦ συνεργείᾳ ἐνίκησε τὸν Ἐβραιούς, καὶ ἐλαβε ζῶντα αἰχμάλωτον τὸν Δαμιανὸν τὸν βασιλέα αὐτῶν καὶ τὴν χώραν καὶ τὰ βασιλεῖα αὐτῶν. Καὶ εὐχαριστήσας τῷ Θεῷ, πέμπει πρὸς τὸν βασιλέα Ιουστινιανὸν ὡς ὄποστειλη αὐτοῖς ἐπισκόπους καὶ κληρικούς. Καὶ ἐπίστευσε πᾶσα ἡ χώρα καὶ ἐβαπτίσθη, καὶ ἐγένεντο Χριστιανοί.

Τῷ ίετος, μηνὶ Σεπτεμβρίῳ τοῦ ημέρᾳ α', Ινδικτιῶν ζ, γέγονε σεισμὸς μέγας εἰς δύο τὸν κόσμον, καὶ ἐπτωθῇ τὸ Κιμισον τῆς Κυζίκου. Ἐπληρώθη δὲ καὶ ὁ χαλκοῦς κίλων ὁ μέγας δὲ Αὔγουστεων, καὶ ἀνηνέγθη ἡ στήλη τοῦ Ιουστινιανοῦ Κριππος, κρατοῦσα τῇ μὲν ἀριστερῇ χειρὶ μῆλον σφαιροειδὲς ὡς τῆς γῆς ἀπάστις αὐτοῦ κυριεύσαννος, τὴν δεξιὰν δὲ ἀνατεταμένην ἔχουσα καὶ οἰονεὶ Πέρσας διακελευομένην. Στῆτε, καὶ τῆς Ρωμαίων γῆς μὴ ἐπιβῆτε. Οἱ δὲ περὶ αὐτὸν τὸν κίονα χαλκὸς ἀπας κέραμος δὲ διάχρυσος, τὴν εἰσόδον τοῦ παλατίου Κωνσταντίου τοῦ μεγάλου βασιλέως ἐπικαλάπτων, ήτις καὶ μέχρι τοῦ νῦν Χαλκῆ προσαγορεύεται. Οὗτος δὲ ἐστιν ὁ κίλων δὲ λεγόμενος Αὔγουστεων.

mitenses vocat Paulus Diaconus l. xvi. De istis Homeritis Procopius De bello Pers. i. Goar.

Τῷ ιζ' ἔτει ἀνεφάνη τις χαλκεύς; Ἀνδρέας δόματι, Αἴχιον μεθ' ἐκυτοῦ κύνα ξανθὸν καὶ τυφλὸν, δεὶποιεὶ τέρατα. Ήρεστῶτος; γάρ αὐτῷ δγλου, λίθρα τοῦ κυνὸς ἐκομίζετο τὰ τῶν ἐστάτων δακτυλίδια, χρυστά τε καὶ ἀργυρᾶ καὶ σιδηρᾶ, καὶ ἐτίθη εἰς τοῦδερος περισκέπιων αὐτὰ χώματι, ναὶ ἐπέτρεπε τὸν κύνα, καὶ [P. 375] ἐλάμβανε καὶ ἐδίδου ἐκάστῳ τῷ ίδιον. Ὄμοιώς καὶ διασθόρων βασιλέως νομίσματα μιγνύμενα ἀπεδίδου κατ' ὄνομα. Ἀλλὰ καὶ τῶν παρεστῶτων ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν ἀπεδείχνει τὰς ἐν γαστρὶ ἔλούσας καὶ πόρνους καὶ μοιχοὺς καὶ ἐλεγμονας καὶ κυνιούς· πάντας μετὰ δληθείξας ἐδέκυνεν. Ὅθεν ἐλεγον τὸν κύνα πνεῦμα Πόθωνος Εὔειν.

Τῷ ιγ' ἔτει ἐπανέτη τῇ θρήνῃ ἐπὶ μίλια δ', καὶ ἐκάλυψεν αὐτὴν ἐπὶ τὰ μέρη. Ὁδησοῦ καὶ Διονυσιόπολιν καὶ τὸ Ἀφροδίσιον, καὶ πολλοὶ ἐπνίγησαν ἐν τοῖς ὅδασι· καὶ πάλιν τῷ τοῦ Θεοῦ πρωτάρχητι ἀποκατέστη τῇ θάλασσᾳ εἰς τοὺς ίδιους τόπους.

Τῷ ιθ' ἔτει γέγονε λειψίς σίτου καὶ οἶνου, καὶ χειμῶν πολὺς ἐν τῷ Βυζαντίῳ, καὶ διαστροφὴ τοῦ δγλου Πίσσα, καὶ ἐποίησαν οἱ δῆμοι τὴν ἀπόκρειον μηνὸν Φεβρουαρίῳ δ'. Οἱ δὲ βασιλεὺς προσέτεθεν ἐπέραν ἐδομάδας πασαθεῖναι κρέας, καὶ πάντων τῶν κεσαπώλων προσβλήντων, οὐδεὶς ἡγόρασεν οὐδὲ ήτθιον. Τὸ δὲ Πάσσα γέγονε κατὰ τὸ βασιλικὸν πρόσταγμα, καὶ εὐρέθη δ λαὸς νηστεύσας ἐδομάδας περισσοῦ.

Τῷ κα' ἔτει παρελθόφθη τῇ Ρώμῃ διὸ τῶν Γότθων, δ δὲ πάπτες Βιγλίος ἀνήλθεν ἐν Κωνσταντινούπολει. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει, τῷ Σαββάτῳ τῆς Πεντηκοστῆς, ἵππικον γενομένου γέγονε μάχη τῶν δύο μερῶν, καὶ ἀποστέλλεται δ βασιλεὺς ἀνεῦδε πολλοὺς ἐξ αὐτῶν.

Τῷ κα' ἔτει γεγόνει φοιβεροὶ καὶ βροχαὶ μεγάλαι. Μηνὶ Ἰουλίῳ τα' ἐκοινήθη τῇ βασιλίς Θεοδώρα εὐσέβως.

Τῷ καβ' ἔτει γεγόνει βρονταὶ καὶ δατραπαὶ ὑπὲρ φύσιν, ὥστε πολλοὺς καθεδόντας ὑπὸ τῶν ἀπεραπῶν βλαβῆναι. Τῷ Ἰουλίῳ μηνὶ γέγονε πάλιν συμβολὴ, ἐξ ἀμφιστέρων τῶν τοῦ δῆμου μερῶν, καὶ ἐμπηγμὸς, δι τράχησε τὰ ἐντυγχάντα ἀπὸ τοῦ χελκοῦ τετραπλόου ἔως τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἐγένετο φόνος πολὺς. Καὶ προκέντου (40) γενομένου ἐν τῷ Ἐβδόμῳ ἀπώλεσαν οἱ βεστιερίται τὸ στέμμα τοῦ βασιλέως. Καὶ μετὰ μῆνας τρίας ἡ εὐρέθη, διόπου καὶ ἐν μαργαριτον, καὶ τὸ λήθος αὐτοῦ πάσχε.

Τῷ καγ' ἔτει ἀγήέντος ἱππικοῦ πρεσβευτής Ἰνδῶν ἤλθεν ἐν Κωνσταντινούπολει· φέων ἐλέφαντα, δις ἐξελῶν νυκτὸς ἀπὸ τοῦ στέδνου πολλοὺς ἐφόνευσε καὶ ἀλλοις ἐκβλλώσε. Τῷ δὲ Ἀπριλλίῳ μηνὶ ἱππικοῦ γενομένου συμβολὴ τῶν δύμων πάλιν ἐγένετο, καὶ πολλοὶ ἀπέθανον, καὶ οἶκοι καὶ ἐργαστήρια διηράγγησαν. Τῷ δὲ Ἰουνίῳ μηνὶ καὶ γέγονε τὰ ἔγ-

XYLANDRI ET

GOARII NOTÆ.

(40) Credo publicum fuisse conventum, quo ad populum prodiret imperator. Sic et infra in Justino Europalata. XYL. — Ηρόκενσος processus sive processio est, λιτή etiam dicta. De vocabulo Meur-

Anno 17 quidam viris faber exstitit, Andreas nomine. Is canem habebat fulvum ac caecum, qui prodigia edebat. Adstante enim turba, faber clam cane astantium annulos aureos, argenteos ac ferreos accipiebat, inque solo deponebat, et ingesta materia tegebat: inde canis jesus unicilibet suum reddebat. Sic etiam diversorum imperatorum numismata permista singulatim discernebat. Quin etiam turba virorum et mulierum astante, de ea gravidas, scortatores, adulteros, misericordes, sordidosque sine falsitate demonstrabat. Itaque dicebant eum Pythonis spiritu praeditum esse.

Anno 18 mare Thraciam eluvione operuit usque ad quatuor milliaria, tectis aqua Odesso, Dionysiopoli et Aphrodisio. Multique sunt aquis suffocati. Inde Dei jussu aqua in suum rediit locum.

Anno 19 vini et frumenti fuit penuria, et acris hiems Byzantii, ac sancti Paschatis perversio. Conspicte populus abstinere carnibus, die Februarii. Imperator autem jussit altera septimana carnes proponi; quae cum in omnibus prostarent macellis, nemo tamen emit aut gustavit. 658 Cumque juxta edictum imperatoris celebraretur Pascha, apprehensum est populum una amplius quam debebat jejunasse septimana.

Anno 20 Roman Golthi ceperunt. Vigilius autem papa Cpolin se contulit. Eodem anno Sabbato Pentecostæ, equestri commissio certamine serio pugnatum est inter partes, et imperator suis missis multos eorum occidit.

Anno 21 concussions extiterunt terribiles et imbræ magni, 11 Julii Theodora Augusta pie defuncta est.

Anno 22 tonitrua et fulgura supra modum naturalem fuerunt, adeo ut multi in somnis a fulguribus læsi sint. Julio mense rursus duas populi partes conflixerunt, incendioque abolita sunt ædificia ab æreo tetrapyllo usque ad templum, magnaque cædes facta. Cumque procensus in hebdomo fieret, vestiarii coronam imperatoris amiserunt. Post menses 8 inventa ea est alicubi cum uno parvo unione et omnibus gemmis.

Anno 23, cum equestre ceriamen ageretur, legatus Indus Cpolin venit, adduxitque secum elephantum; qui nocti stabulo egressus multos occidit aliosque mutilavit. Mense Aprili commissio equestri certamine rursum cives inter se depugnaverunt, multique sunt caesi, domusque et 659 tabernac d ireptæ. xxviii die Junii dedicatum est tem-

suis erudite. Aliam porro processionem hujusmodi solemnen ad Hebdomum, id est septimum lapidem, habitam Justini anno 9 legimus. Goar.

plum Apostolorum, reliquiæque Andree, Lucæ et Timothei apostolorum depositæ.

Anno 24 missus est Narses cubicularius Romam ad debellandum Gothos. Nam post receptam Romam a Belisario Gothis denuo rebellabant urbemque occuparant. Nona Julii die terribilis motus terræ fuit per universam Palæstinam, Arabiam, Mesopotamiam, Syriam et Phœniciam, qui multis urbibus damna intulit permultosque mortales perdidit. In urbe quæ Botryos (hoc est uvæ) dicitur, magna pars montis qui mari adjacet, nomine Lithoprosopos, avulsa in mare decidit magnumq;e efficit portum, multis magnis navibus recipiendis idoneum, cum ante urbs ea portu caruisse. Mare quoque in altum recessit ad mille passus, rursumque Dei jussu refluxit. Augusto mense nuntius Roma de victoria Narsetis allatus est, nempe Romanos, rege Totila occiso, Romam recepisse. Ex qua ex oī 'Ρωμαῖοι τὸν ῥῆγα Τώτιλαν καὶ ἔλαθον τὴν

Anno 25 Cpoli actum fuit sacrum quintum œcumenicum concilium, 165 Patribus collectis sub Vigilio sanctissimo Romæ papa, qui libello veram fidem asseruit. Præfuerunt Eutychius Cpolis, Apollinaris Alexandriæ, Domnus Antiochiae episcopi, et vicarius Hierosolymitani. Res acta contra impium Severum Acephalum. Abest hoc concilium a quarto 660 annis 111. Acta etiam res est contra recordem Origenem et eos qui impias ejus opiniones sectabantur; quorum fuit Didymus cæcus et Evagrius, qui dudum floruerant ac capitula sua ediderant. In his Græcarum opinionum ansa arrepta, quibus animarum in alia atque alia corpora transitus fingitur, nugabuntur animas corporibus tempore esse priores, finem suppliciis fore, non iisdem nos resurrecturos corporibus dæmonas in integrum restitutum iri; paradi si vocabulo aliud notari, neque sensilem paradisum fuisse a Deo conditum, neque Adamum carneum fuisse effectum. Hæc opiniones cum aliquandiu fere latuissent, tandem in multitudinem eruperunt multosque ecclesiasticos vitiarunt. Itaque tunc damnata et proscriptæ sunt. Theodorum quoque Mopsuestiæ episcopum, præceptorem Nestorii ejus qui Judaicis erroribus germana sensit, et Iba epistolam damnaverunt, et quædam Theodoriti Cyri episcopi opuscula, conscripta adversus duodecim capitula beati Cyrilli.

Litterarum porro Justiniani ad concilium hæc est sententia: De Origene et iis qui ab ejus sunt secta operam dedimus, justum esse intelligentes ut sanctam Dei apostolicamque Ecclesiam a turbis securam præstemus, utque ea quæ quoconque modo

XYLANDRI ET GOARII NOTÆ.

(41) Eutychii nomen inculcatum omisi. Locus est suspectus ob vocem τοποτηρηται δι. Eustochius eo tempore fuit episcopus Hierosolymorum.

A καίνια τοῦ νχοῦ τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων καὶ ἡ κατάθεσις τῶν ἀγίων, λειψάνων Ἀνδρέου, Λουκᾶ, καὶ Τιμοθέου τῶν ἀποστόλων.

Τῷ κὸι ἔτει ἐπέμφθη Ναρσῆς ὁ κουβικουλάριος εἰς Ῥώμην πολεμῆσαι [P. 376] τοῖς Γότθοις, μετὰ γάρ τὸ κρατῆσαι αὖτην Βελισάριον, πάλιν ἐπανέστησαν οἱ Γότθοι καὶ ἐκράτησαν αὐτήν. Τῇ δὲ τοῦ Ἰουλίου μηνὸς ἐγένετο σεισμὸς φοβερὸς ἐν πάσῃ τῇ Παλαιστίνῃ, καὶ Ἀραβίᾳ, καὶ Μεσοποταμίᾳ καὶ Συρίᾳ, καὶ Φοινίκῃ, καὶ ἐπαύθον πόλεις πολλαῖς, καὶ ἀπέθανον ἀνθρώπων πλῆθη πολλά. Ἐν δὲ τῇ πόλει, Βότρυος ἀπεσκάσθη ἐκ τοῦ παρκκειμένου τῇ θαλάσσῃ δρους τοῦ λεγομένου Λιθοπροσώπου μέρος πολὺ, καὶ εἰσῆχθη εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἀπετέλεσε λιμένα μέγαν, ὃς εἰσέρχεσθαι ἐν αὐτῷ πλοῖα πολλὰ παραμεγέθη πρὸς γάρ τούτου οὐκ εἶχε λιμένα. Ἐφυγε δὲ θάλασσα εἰς τὸ πέλαγος μῆλιον ἓν, καὶ πάλιν τῇ τοῦ Θεοῦ κελεύσει ἀπεκατέστη. Τῷ Αὐγούστῳ μηνὶ ἔλθον ἐπινίκια ἀπὸ Ῥώμης τοῦ Ναρσῆ, ὃς διὶ Ρώμην.

Τῷ κείτε τῆς βασιλείας Ἰουστινιανοῦ γέγονεν ἡ ἀγία καὶ οἰκουμενικὴ ε' σύνοδος τῶν ρῆσ' ἀγίων Πατέρων ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐπὶ Βγαλλου τοῦ ἀγίωτάτου πάπα Ῥώμης, διὰ λιτέλλου τὴν δρθῖν πίστιν τηροῦντος ἡς ἡγούντο Εὐτύχιος Κωνσταντινουπόλεως, Ἀπολινάριος Ἀλεξανδρείας καὶ Δόμνος Ἀντιοχείας, τοποτηρητῆς δὲ Εὐτύχιος Ἱεροσολύμων (41), κατὰ Σεβήρου τοῦ Ἀκεφάλου καὶ δυσσεδοῦς. Ἀπέχει δὲ τῆς δ' συνόδου ἐτη ρβ'. Ἄλλα καὶ κατὰ τοῦ παράφρονος Ὁριγένους καὶ τῶν τὰ ἐκείνου ἀσεβῆ δόγματα διαδεξαμένων, Διδύμου τοῦ ἀπὸ δημάτων (42) καὶ Εὐαργίου, τῶν πάλαι ἀκμασάντων, καὶ τῶν ἐκτεθέντων παρ' αὐτοῖς κεφαλαίων, ἐν οἷς ἐληρόδουν προϋπάρχειν τὰς ψυχὰς τῶν σωμάτων ἐξ Ἑλληνικῶν δρμάμενοι δογμάτων τὴν μετεμψύχωσιν δοξαζόντων, τέλος τε τῆς κολάσεως, καὶ τὰ σώματα ἡμῶν μὴ ἀνίστασθαι τὰ αὐτὰ ἐν τῇ ἀναστάσει, καὶ τὴν τῶν δαιμόνων εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀποκατάστασιν, τὸν δὲ παράδεισον ἀλληγορούντων, καὶ μὴ γεγενῆσθαι μήτε εἶναι ὅπο τοῦ Θεοῦ αἰσθητὸν, μήτε ἐν σφράγει πλασθῆναι τὸ, Ἀδάμ. Ἀτίνα δόγματα ἔως χρόνου τὸ πλέον ἐκρύπτετο, εἰς πλῆθος δὲ ἐπιδιδόντα καὶ πολλοὺς τῆς Ἐκκλησίας λυματινόμενα τηνικαῦτα στηλιτευθέντα ἀνεθεματισθήσαν. Ἐτὶ δὲ καὶ κατὰ Θεοδώρου τοῦ Μοφουεστίας, διδασκάλου γεγονότος τοῦ Νεστορίου τοῦ Ἰουδαιοφρονος, ἀνεθεμάτισαν μετὰ τῆς λεγομένης Ἱερᾶ ἐπιστολῆς καὶ τινῶν συγγραμμάτων Θεοδωρῆτοι τοῦ ἐπισκόπου Κύρου, συγγραφέντων κατὰ τῶν ιβ' κεφαλαίων τοῦ μακαρίου Κυρίλλου.

Τὸ δὲ γράμμα τοῦ βασιλέως Ἰουστινιανοῦ πρὸς τὴν ἀγίαν σύνοδον περιέχει οὕτως Ηερὶ μεν οὖν Ὁριγένους καὶ τῶν διαιφρόνων αὐτοῦ σπουδὴ γέγονεν ἡμῖν, καὶ ἔστιν ἀτάραχον τὴν ἀγίαν τοῦ Θεοῦ καὶ ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν διαφυλάττεσθαι δίκαιον,

Vide Evagrium iv, 38; Niceph. xvii, 27. XYL.

(42) Vide Nicephorum ix, 17. XYL.

καὶ τὰ [P. 377] δπωσοῦν ἀναφυόμενα τῇ δρθοδόξῳ πίστει ἐναντίᾳ καταχρίνεσθαι. Ἐπεὶ τοῖνυν διέγνωσται ἡμῖν ὡς τινὲς ἐν Ἱεροτολύμοις εἰσὶ μοναχοὶ δηπουθεν Πυθαγόρᾳ καὶ Πλάτωνι καὶ Ὡριγένῃς τῷ Ἀδαμαντίῳ καὶ τῇ τούτων δυσσεβεῖᾳ καὶ πλάνῃ καταχολουθοῦντες καὶ διδάσκοντες, δεῖν φήθημεν φροντίδας καὶ ζῆτησιν ποιήσασθαι περὶ τούτων, ἵνα μὴ τέλεον διὰ τῆς Ἑλληνικῆς καὶ Μανιχαϊκῆς ἀπάτης αὐτῶν πολλοὺς ἀπολέσωσι. Λέγουσι γάρ, ἵνα ἐκ τῶν πολλῶν δλίγα μνημονεύσωμεν, διεὶς νόες ἥστερον δίχα παντὸς ἀριθμοῦ τε καὶ ὀνόματος, ὡς ἐνάρια πάντων εἶναι τῶν λογικῶν τῇ ταυτότητι τῆς οὐσίας καὶ ἐνεργείας καὶ τῇ δυνάμει τῇ πρὸς τὸν Θεὸν Λόγον ἐνώσει τε καὶ γνώσει. Καὶ ὡς κόρον αὐτῶν λαμπανόντων τῆς θείας ἀγάπης καὶ θεωρίας, κατὰ ἀναλογίαν τῆς ἐπὶ τῷ χειρὸν ἐκάστου τροπῆς λεπτομερέστερα ἢ καὶ παχύτερα σώματα ἀμφίσσασθαι καὶ δύνμεται κληρώσασθαι, κάντεῦθεν τὰς οὐρανίους καὶ λειτουργικὰς ὑποστῆναι δυνάμεις. Ἀλλὰ μὴν καὶ ήλιον καὶ σελήνην καὶ τοὺς ἀστέρας, καὶ αὐτὰ τῆς αὐτῆς τῶν λογικῶν ἐνάδος ὄντα, ἐκ τῆς ἐπὶ τῷ χειρὶ τροπῆς τοῦτο γεγονέναι διπερ εἰσὶ. Τὰ δὲ ἐπὶ πλειον τῆς θείας ἀποψυγέντα λογικὰ ψυχᾶς ὄνοματαθῆναι καὶ σώμασι παχυτέροις τοῖς καθ' ἡμᾶς ἐμβληθῆναι. Τὰ δὲ ἐπὶ τῷ ἄκρον τῆς κακίας ἀλητικότα ψυχοῖς καὶ ζοφεροῖς ἐνδεθῆναι σώμασι, καὶ δικίμωνας ὄνοματαθῆναι γενθέμενα. Καὶ διτὶ ἔξι ἀγγελιγῆς μὲν καταστάσεως ψυχικὴ γίνεται κατάστασις, ἐκ δὲ τῆς ψυχικῆς δαιμονιώδης τε καὶ ἀνθρωπίνης. Ἔνα δὲ μόνον νοῦν ἐκ πάσης τῆς ἐνάδος τῶν λογικῶν ἀκλόνητον μεῖναι καὶ ἀκλίτον τῆς θείας ἀγάπης καὶ θεωρίας, δικαὶον τὸν Χριστὸν βασιλεὺς καὶ ἀνθρωπὸς γεγονέναι. Καὶ διτὶ παντελίγεται τῶν σωμάτων ἀναίρεσις, αὐτοῦ τοῦ Κυρίου πρώτου ἀποτιθεμένου τὸ τίσιον σῶμα καὶ τῶν λοιπῶν ἀπάντων. Καὶ διτὶ ἀνακομίζονται πάλιν ἀπαντες εἰς τὴν αὐτὴν ἐνάδαν καὶ γίνονται νόες, καθά καὶ ἐν ἣ προϋπάρχει ἐπύγχον, ἀποκαθισταμένου δηλογότι καὶ αὐτοῦ τοῦ δικέδου καὶ τῶν λοιπῶν δαιμόνων εἰς τὴν αὐτὴν ἐνάδαν, καὶ τῶν ἀσεβῶν καὶ ἀθέων ἀνθρώπων μετὰ τῶν θείων καὶ θεοφόρων ἀνδρῶν καὶ τῶν οὐρανίων δυνάμεων, καὶ τὴν αὐτὴν ἔκόντων ἔνωσιν πρὸς τὸν Θεὸν δποιεῖν εἷτε καὶ δοκιμάζειν τὸν Χριστὸν, προϋπτροχεῖν, ὡς μηδεμίαν εἶναι διαφορὰν τῷ Χριστῷ πρὸς τὸν λοιπὸν λογικὰ παντελῶς, οὔτε τῇ οὐσίᾳ, οὔτε τῇ γνώσει, οὔτε τῇ δυνάμει, οὔτε τῇ ἐνεργείᾳ. Ὁ γάρ τοι Πυθαγόρας ἡρχήν τῶν πάντων ἔφησεν εἶναι τὴν μονάδα καὶ πάλιν Πυθαγόρας καὶ Πλάτωνι δημόνῳ τινὶ ψυχῶν ἀσωμάτων εἰπόντες, καὶ τὰς ἀμφράδει τινὲς περιπεσούσας τιμωρίας χάριν εἰς σώματα [P. 378] καταπέμπεισθαι λέγουσιν. Ὅθεν δοκίμων δέμας τὸ σῶμα καὶ σῆμα ἐκάλεσεν, ὡς οἰονεὶ τῆς ψυχῆς ἐν τούτῳ δεδεμένης καὶ τεθαμμένης. Εἴτα περὶ τῆς ἐσομένης κρίσεως καὶ ἀνταπόδοσεως τῶν ψυχῶν αὐθίκης φησιν· Ἡ μὲν παιδερακτήσαντος καὶ κακῶς βιώσαντος μετὰ φιλοσοφίας ψυχὴ τρίτη περιόδῳ τῇ χιλιετεῖ ἔσται κολασθῆναι, καὶ οὕτω πτερωθεῖσα τῷ Κλιοπτῷ ἔσται ἐκδίλλεται καὶ ἀπέργεται· εἰ δὲ θλλεῖ ὁποταν τόνδε τὸν βίον τελέσωσιν, αἱ μὲν εἰς τὰ ὑπὸ γῆν δικαιω-

A adversa recta sidei 661 enasuntur condemnentur. Cum ergo compertum habeamus esse Hierosolymis quosdam monachos nimirum, qui Pythagoræ, Platonis, Origenisque Adamantii impios errores sectentur atque doceant, existimavimus curam et inquisitionem de iis adhibendam, ne ii ad extremum Græcanicis et Manichaicis suis imposturis multos perdant. Nam ut de multis pauca commemoremus, mentes aiunt fuisse innumerās et nominis expertes, omniaque ratione prædicta unum esse idemque substantia et efficacia, facultateque ad Deum Verbum et cognitione omnia unita. Has mentes, cum amoris ac contemplationis Dei satietas eas cepisset pro eo ut quævis magis minusve in deterius desciverat, vel crassiora vel tenuiora corpora indui atque nomina sortiri, atque inde cœlestibus et administris facultatibus esse subjectas. Ipsum adeo solem, lunam et stellas, cum ipsa quoque in rationali ista unitate essent, mutatione in deterius facta id cœpisse esse quod sunt. Eas vero mentes in quibus Dei amor magis etiam refixit, animas factas, et crassioribus qualia nostra sunt corporibus immitti. Quæ vero ad extremum perversitatis venerint, eas frigidis ac caliginosis inseri corporibus, quos dæmonas vocant. Ex angelico proinde statu animalem, ex animali dæmonicum fieri et humanum. De tota autem unitate mentium unam duntaxat perstitisse immotam, neque ab amore et 662 contemplatione Dei passam se abduci: eam esse Christum, qui Deus et homo fuerit. Affirmant etiam corpora prorsus interire, ipsumque primo Dominum corpus suum abjecisse, et id omnes homines facere; rursusque omnes in unitatem redire ac mentes fieri. sicut ab initio fuerant; ipsum videlicet etiam diabolum et reliquos dæmones, impiosque homines in eamdem cum sanctis et divinis hominibus ac cœlestibas facultatibus unitatem restitutum, eodemque quo ipse Christus modo cum Deo unitum iri, sicut et principio uniti fuerant. Atque adeo Christum plane nihil a reliquis ratione præditis differre. neque substantia neque cognitione neque facultate neque efficacitate. Sane Pythagoras principium omnium rerum esse unitatem pronuntiavit. Idemque et Plato docuerunt, esse quamdam gentem animarum corporis expertum, quæ si quid delinquant, pœnæ loco in corpora dewittantur, Quamobrem Plato corpus soma, quasi sema, id est monumentum, et demas, id est vinculum appellavit, in eo animam quasi sepultam alligari indicans. Idem de futuro judicio et præmiis ac pœnis animarum sic scribit: Philosophi anima, quæ masculorum amore et flagitiis se polluit, tres millenarias circuitiones poenas luit, itaque mille simo anno alata ejicitur et abit. Reliquæ hac vita defunctæ, aliæ ad tribunalia infra terram deferuntur, pœnas ibi daturæ dicta causa, aliæ in cœlestem quemdam locum sublevatæ a 663 justitia pro vitæ meritis beatitate fruuntur. Est autem in

C

D

promptu hujus sententiae absurditatem perspicere. A quis enim eum docuit millenarias istas annorum conversiones, et quod 1000 annis elapsis quemadmodum anima ad suum perveniat locum? Nam quae in medio sunt horum, de his ne libidinosissimos quidem decuit ita pronuntiare, nedum tantum philosophum. Quippe eos qui viam perfectissimis functi officiis egerunt, cum intemperantibus et masculorum amatoribus composit, eamdemque utrosque manere dixit. Pythagoras ergo, Plato, Plotinus aliisque horum tribulus, immortalitatem animas uno consensu ascribentes, eas corporibus priores affirmant, et esse quamdam animarum gentem, ac eas quae peccant ideo in corpora delabi, pigrorumque animas abire in asinos, rapacium in lupos, dolosorum in vulpes, mulierum amore furentium in equos. Sed ecclesia divinis astipulans Scripturam animam una cum corpore condit affirmat, neque alterum altero prius esse, ut recordi visum est Origeni. Propter has igitur malas et perniciose opinions, aut deliria potius, vos hortamur, o sanctissimi Patres, ut in unum collecti subjectam expositionem et singula ejus capita examinetis, damnatisque una cum Origenes omnes qui idem sentiunt aut quoconque tempore sentient.

664 Patres, his acceptis litteris, omnibusque perpensis, exclamaverunt: Damnamus haec omnia, et omnes qui ita sentiunt aut sentient.

Similiter etiam de Theodoro Mopsuestiæ episcopo et reliquis ita habent imperatoris litteræ: Majores nostri veræ fidei cultores, qui ante nos imperium pie administraverunt, operam dederunt ut quovis tempore enascentes hæreses conciliis sanctissimorum pontificum exscinderent, veræque fidei puro præconio vulgato sanctam Dei Ecclesiam pacatam conservarent. Ideo Constantius Magnus, Ario impie affirmante Filiū non esse ejusdem cum Deo Patre substantiæ, sed ex nihilo conditum, Nicæam 318 Patres convocavit, atque ipse concilio ei intersuit; ubi Ario damnato et proscripto veræ fidei confirmanda intentus fuit, quam divini illi Patres professi sunt et quae hodieque cantatur, Filium ejusdem esse cum Deo Patre essentiæ, non ex nihilo creatum. Ac Theodosius deinde major, Macedonio deitatem Spiritus sancti negante, et Apollinario discipulo ejus Verbi in natura humana administrationem calumniante, et affirmante Verbum mentem humanam sibi non sociasse, verum carni unitum suis rationis experte anima præditæ, Cpolin Patres 150 convocavit, ipsoque præsentes cum dicti hæretici una cum suis **665** impiis opinionibus et sectatoribus damnati communionaque Ecclesiæ exclusi essent, curam adhibuit ut veræ fidei doctrina prædicaretur. Sed et Theodosius minor, cum impius Nestorius diceret alium Deus esse Dei verbum, alium Christum, ac Verbum

A τηρία ἐλθοῦσαι δίκην ἀμα καὶ λόγον τίσουσιν, αἱ δὲ εἰς οὐράνιόν τινα τόπον κουφισθεῖσαι ὑπὸ τῆς δίκης διέχουσιν ἀξίως, καθὼς ἔβιωσαν. Οὐ τὴν ἀτοπίαν τοῦ λόγου καταμαθεῖν φάδιον τίς γάρ αὐτὸν ἐδίδαξε τὰς τῶν ἑτῶν περιόδους καὶ γιλιάδας; καὶ δὲς ξιλίων διεληλυθότων ἑτῶν, τότε τῶν ψυχῶν ἑκάστη εἰς τὸν ἓδιον ἀπέρχεται χώρον; Τὰ δὲ μεταξὺ τούτων οὐδὲ τοῖς ἄγαν ἀσελγεστάτοις θρυμμοτες λέγειν, μήτοι γε φιλοσόφῳ τοιούτῳ τοῖς γέροντήν ἀκριβνή πολιτείαν κατωρθωκότι τοὺς ἀκολάστους καὶ παιδεράστας συνέζευξε, καὶ τούτους κάκείνους τῶν αὐτῶν ἔφτησεν ἀπολαύσεσθαι. Ηὐθαγόρας τόλυν, καὶ Πλάτων, καὶ Ηλιαῖνος, καὶ οἱ τῆς ἔκεινων συμμορίζες, ἀφγνίστους εἶναι τὰς ψυχὰς συνομολογήσαντες προσύπαρχειν ταύτας ἔφθασαν τῶν σωμάτων, καὶ δῆμον εἶναι ψυχῶν, καὶ τὰς πλημμελούσας εἰς σώματα καταπίπτειν, ὡς ἔφην, καὶ τοὺς μὲν πικροὺς εἰς πονηροὺς, τοὺς δὲ ἀρπακτικοὺς εἰς λύκους, τοὺς δὲ δολεροὺς εἰς ἀλώπεκας, τοὺς δὲ θηλυμνεῖς εἰς ἵππους. Ή δὲ Ἐκκλησία τοῖς θεοῖς ἐπομένη λόγοις φέσκει τὴν ψυχὴν συνδημιουργηθῆναι τῷ σώματι, καὶ οὐ τὸ μὲν πρότερον, τὸ δὲ ὑπέρτερον, κατὰ τὴν Ὄμριγένος φρενοβλάστειν. Διὰ ταύτα γοῦν τὰ πονηρά καὶ δλέθρια δύγματα, μᾶλλον δὲ ληρήματα, προτρέπομεν τοὺς δισιτάτους ὄμβρας εἰς ἐν συνηγμένους ἐπιμελῶν ἐντυσθοῦς Ὄμριγένους καὶ πάντων τῶν τὰ τοιαῦτα φρονούντων ἃ φρονησάντων εἰς τέλος.

"Ἄπερ δὴ λοιπὸν ἃ σύνοδος ἀκούσασα, καὶ πάντα βασινίσαντες οἱ θεοὶ Πατέρες ἐξεβόησαν. Ἀναθεματίζομεν δόλοις τούτοις μετὰ πάντων τῶν τὰ τοιαῦτα φρονούντων ἃ φρονησάντων μέχρι τέλους.

C "Μετάτως δὲ καὶ περὶ Θεοδώρου τοῦ Μοψουεστίας καὶ τῶν λοιπῶν οὕτω πάλιν φτ.σὶν ὁ βασιλικὸς τύπος. Σπουδὴ γέγονε τοῖς ὀρθοδόξοις καὶ εὐτερῶς προβεβασιλευκότι τοῖς ἀμετέροις πατράσι τὰς κατὰ καιρὸν ἀνάχυσομένας αἰρέσεις διὰ συνδόμων ὀσιωτάτων ἱερέων ἐκκόπτειν, καὶ τῆς ὀρθῆς πίστεως καθηρῶς κηρυκτομένης ἐν εἰρήνῃ τὴν ἀγίαν τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαν διαφυλάττειν. Διόπερ καὶ Κωνσταντίνος ὁ Μέγας Ἀρέσιον βλασφημοῦντος καὶ [P. 379] λέγοντος μὴ εἶναι τὸν Γίὸν δόμούσιον τῷ Θεῷ καὶ Ήατρὶ, ἀλλὰ κτίσμα καὶ ἐξ οὐκ ὄντων γεγονέναι, συναγαγάνων ἐν Νικαίᾳ τοὺς τινὲς Πατέρας καὶ αὐτὸς ἐκεὶ παραγενόμενος, καὶ τοῦ Ἀρέσιου καταδικασθέντος καὶ ἀναθεματισθέντος, ἐπούδασε τὴν ὀρθόδοξον κρατήναι πίστιν, δι' ἡς δύσιλογίσαντες οἱ θεοὶ Πατέρες δύσοισιν εἶναι τὸν Γίόν τῷ Θεῷ καὶ Ήατρὶ, ἀλλὰ μὴ κτίσμα καὶ ἐξ οὐκ ὄντων γεγονέναι, μέχρι νῦν ἔδεται. Καὶ Θεοδόσιος δὲ ὁ πρεσβύτερος Μακεδονίου ὀρουμένου τὴν θεότητα τοῦ ἀγίου Πνεύματος, καὶ Ἀπολιναρίου τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ βλασφημοῦντος εἰς τὴν οἰκονομίαν τοῦ Θεοῦ Λόγου, καὶ φάσκοντος νοῦν ἀνθρώπινον μὴ εἰληφέναι τὸν τοῦ Θεοῦ Λόγον ἀλλὰ σαρκὶ ἐνισιθῆναι φυλήν ἀλογον ἐχούση, συναγαγάνων ἐν Κωνσταντινουπόλει τοὺς ρν' Πατέρας καὶ μεταξών καὶ αὐτὸς τῆς συνδόμου, καὶ τῶν εἰρημένων καθαιρεθέντων καὶ ἀναθεματισθέντων αἰρετικῶν μετὰ καὶ τῶν ἀσεβῶν αὐτῶν δογμάτων καὶ δυοφρόνων, παρεσκεύασε τὴν ὀρθόδοξον πίστιν κηρύσ-

σθιτ. Καὶ Θεοδόσιος δὲ ὁ νέος τοῦ ἀστεῖοῦ Nestóriου λέγοντος ἄλλον εἶναι τὸν Θεὸν Λόγον καὶ ἄλλον τὸν Χριστὸν, καὶ τὸν μὲν φύσει Γίὸν τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, τὸν δὲ χάριτι Γίὸν ἀπεβάῶν εἰσάγοντος, καὶ τὴν ἄγίαν Μαρίαν εἶναι Θεοτόκον ἀρνουμένου, συνχραγῶν τὴν προτέρην ἐν Ἐφέσῳ τῶν διακοσίων ἡγίων Πατέρων σύνοδον καὶ ἀποστέλλας ἀρχοντας ὁφείλοντας παρεῖναι τῇ συνδιψῷ, προσέταξε καὶ τὸν Nestóriον παραγενίσθαι καὶ κρίσιν ἐπ' αὐτὸν γενέσθαι, καὶ δὴ γενομένης ἀκριβοῦς ἀξετάσεως κατεδίκασαν Nestóriον καὶ ἀνεθεμάτισαν σὺν τοῖς διμήφροσιν αὐτοῦ. Τούτων δὲ οὕτω προελθόντων, ἐπεναστάντες Κυρίλλῳ τῷ πανοσιωτάτῳ οἱ τῆς ἔκαγίστου Nestóriου μερίδος ἐπεπούθασαν τό γε ἐπ' αὐτοῖς ἀνατρέψαι τὴν κατὰ Nestóriου γεγονημένην κρίσιν. 'Ἄλλ' οὖν γε Θεοδόσιος δὲ βασιλεὺς ἀντιλαμβανόμενος τῶν ὅντων δρῶν κατὰ Nestóriου καὶ τῶν πονηρῶν αὐτοῦ δογμάτων κριθέντων, παρεσκεύασε κρατεῖν γενναλίες τὴν ἐπ' αὐτῷ γεγενημένην κρίσιν. Καὶ γάρ πρὸς τούτους καὶ ἄλλα τινὰ κατὰ τὸν θεῖον Κυρίλλου πρὸς τὸν βασιλέα κατεφλυαρησάντων, γράψει πρὸς τὸν βασιλέα Κύριλλος τοιαῦτα· Ἐπειδὴ περ ἐπιθόμεν, ὃν εὑσεβεῖται βασιλεὺς, τῶν φιλολογίεν τῶνθετῶν τινὰς ἀγρίων σφράγιων διηγην περιθομένιν καὶ μοχθηροὺς ἔρεύγενθαι κατ' ἐμοῦ λόγους, ὡς δὲ οὐρανοῦ κατακομοῦθεν καὶ οὐκ ἐκ τῆς ἡγίας Παρθίνου λέγοντος τὸ θεῖον σῦμα Χριστοῦ, καὶ μέντοι καὶ δύο Γίοις κατὰ Nestóriου διμολογεῖν τὴμας κατεφλυάρησαν, δεῖν φῆθημεν δλίγα περὶ τούτου πρὸς αὐτοὺς εἰπεῖν οὕτως. 'Μ ἀνόητοι καὶ μόνον εἰδότες συκοφαντεῖν, πῶς εἰς τοῦτο παρήχθητε γνώμης καὶ τοσαῦτην νενοτήκατε μενίκιν; 'Εδει γάρ σαφῶς ἐνοεῖν διτὶ σχεδὸν ἄπας τὴμαν ὁ ὑπὲρ τῆς πίστεως ἀφῶν συγχεκρότητο διαδεβαίουμένοις [P. 380] διτὶ Θεοτόκος ἐστὶν τὴ ἄγία Μαρία. 'Άλλ' ἐπειπέρ εἴς οὐρανοῦ καὶ οὐδὲ ἐξ αὐτῆς γεγενηθῆσαι τὸ θεῖον σῶμα τοῦ Χριστοῦ λέγομεν, ὡς φασι, πῶς ἂν νοοῦτο Θεοτόκος; Τίνχ γάρ δλῶς τέτοκεν, εἰ μή ἐστιν ἀληθὲς διτὶ γεγέννηκε κατὰ σάρκα τὸν Ἐμμανουὴλ; Γελάσιωσαν τοίνους οἱ ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα τὰ κατ' ἐμοῦ πεφλυαρηκότες. Οὐ γάρ φεύδεται λέγων δὲ μακάριος Ἡσαΐας. 'Ιδού τὴ Παρθένος ἐν γχοτρὶ ἔει καὶ τέξεται Γίὸν, καὶ καλέσονται τὸ δνομα αὐτοῦ Ἐμμανουὴλ, ὁ ἐστι, Μεθ' τὴμαν ὁ Θεός. 'Άληθεύει δὲ πάντως καὶ διρχάγγελος Γαβριὴλ πρὸς τὴν Παρθένον εἰπών· Μή φοβοῦ, Μαριάμ· εἴρεις γάρ χάσιν παρὰ τῷ θεῷ, καὶ ίδοὺ συλληψή ἐν γχοτρὶ, καὶ τέξῃ Γίὸν, καὶ καλέσεις τὸ δνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν αὐτὸς γάρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἀμαρτιῶν αὐτῶν. 'Οταν δὲ λέγωμεν ἀνωθεν εἴς οὐρανοῦ τὸν Κύριον τὴμαν Ἰησοῦν Χριστὸν, οὐχ ὡς δινωθεν εἴς οὐρανοῦ κατενεχθεῖστες τῆς ἄγίας αὐτοῦ σάρκας ταῦτά φρεμεν, ἀλλ' ὡς ἐπήμενοι τῷ Ιερῷ Πατέλῳ ωάσκοντες. 'Ο πρῶτος ἀνθρώπος ἐκ τῆς χοικίδης, δὲ δεύτερος δὲ Κύριος εἴς οὐρανοῦ. Μεμνήμεθα δὲ καὶ αὐτοῦ τοῦ Κυρίου λέγοντος· Οὐδεὶς ἀναβίηκεν εἰς τὸν οὐρανὸν, εἰ μή δὲ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβῆται, δὲ Γίὸς τοῦ ἀνθρώπου. Κατοις γεγέννηται

A quidem natura esse Filium Dei, Christum tantum ex gratia impis autumaret negaretque beatam Mariam esse Dei genitricem, priorem sanctam Ephesinam synodum 200 Patrum convocavit, missis qui ei interessent præfectis, citato etiam ad dicendam causam Nestorio. Re diligentissime cognita, Nestorius et ejus sectatores damnati sunt. Re hoc modo procedente, contra sanctissimum Cyrillum insurrexerunt qui erant a parte detestabilis Nestorii, conatique sunt (quantum in ipsis erat) rescindere sententiam quam erat in Nestorium lata. Ibi Theodosius defendens orthodoxos contra Nestorii factionem, damnationem ipsius et impiorum opinionum quas asserabat ratam haberici curavit. Nam cum Nestoriani præterea etiam alia quædam crimina Cyrillo apud imperatorem nugaciter impingerent, ad eum Cyrus in hanc sententiam scripsit: Postquam mibi, piissime imperator, renuntiatum est, quosdam garrulos instar vesparum ferarum susurris suis aures tuas personare, et maledicta in me eructare, nugantes me asserere Christi divinum corpus cœlo delatum et non de sancta Virgine assumptum, itemque duos Filios de sententia Nestorii confisteri, existimavi debere me **666** aduersus ipsos pauca in hanc sententiam dicere. O fatui et nullius rei nisi calumniandi gnari, quomodo in hanc devenisti sententiam tantumque insanæ concepistis? Omnino enim oportebat hoc vos perspicue sentire, totam hanc nostram de fide disputationem inde ortem quod nos Mariam Delparam esse contendimus. Atqui si, ut illi dicunt, nos corpus Christi divinum cœlitus venisse, non ex ipsa natum dicimus, qui ea possit deipara dici? Quem enim tandem peperit, si hoc verum non est, quod secundum carnem pepererit Emmanuel? Rideantur ergo qui hæc et talia de me blaterant. Non enim mentitur Isaias, cum ita vaticinatur: Ecce Virgo concipiet, et pariet Filium, et ei nomen facient Emmanuel¹⁰; quod est, Nobiscum Deus. Et haud dubie verum dixit Gabrieles, angelorum princeps, Mariam ita alloquens: Ne metuas tibi, Maria: nam gratiam apud Deum inventasti. Ecce gravida eris, et paries Filium, eique nomen Jesu impones, quia populum iste suum peccatis solvet¹¹. Cum autem Dominum nostrum Jesum Christum dicimus desuper de cœlo venisse, non eo sensu id dicimus quasi putemus eum sanctam suam carnem de cœlo detulisse: sed sequimus S. Paulum, qui ita ait: Primus homo ex terra pulvereus, secundus, Dominus e cœlo¹². Recordamur etiam ipsum Dominum dixisse: Nemo ascendit in cœlum, nisi qui descendit inde, Filius hominis¹³. At vero quod ad carnem attinet, natus est, sicut diximus, ex **667** beata Virgine. Sed quoniam Verbum Dei cœlo degressum se ipsum exinanivit formam servi assumendo, filius que hominis appellatus est, cum quidem idem permaneret qui antea

¹⁰ Isa. vii, 14. ¹¹ Luc. i, 30, 31. ¹² I Cor. xv, 47. ¹³ Joan. iii.

fuerat (est enim immutabilis et nulli alteracioni obnoxiae naturae), cum jam unus intelligeretur esse cum propria carne, dicitur de celo venisse. Et nominatur etiam homo de celo perfectus, cum sit perfectus Deus idemque perfectus homo, intelligiturque una esse persona. Unus enim est Dominus Jesus Christus, tametsi naturarum discrimen non ignoretur, ex quibus ineffabilem illam dicimus factam unionem.

ωπω νοούμενος. Εἰς γὰρ Κύριος Ἰησοῦς Χριστός, απόρρητὸν ἐνώσιν φαμεν πεπάζχωται.

Fatentur itaque Verbum, Dei Filium, Deum esse perfectum, et perfectum hominem corpore et anima ratione praeditam constantem; quod ad deitatem attinet, genitum a Patre ante aëcula, ultimis autem temporibus eumdem nostrum et salutis nostræ causa natum ex Maria Virgine, quod ad humanam spectat naturam; eumdemque et essentiæ cum Patre ejusdem ratione deitatis, et ejusdem nobiscum essentiæ ratione humanitatis. Duarum enim naturarum facta est unio. Inde est quod unum Christum, unum Filium, unum Dominum constemur. Atque hujus inconsuetæ unionis consideratione fatemur etiam sanctam Virginem vere fuisse Deiparam, ideo quod Deus Verbum carnem induit et homo factus est, inque ipsa conceptione sibi univit templum, quod ex ipsa assumebat. Si placet exempli loco assumamus nostrum ipsorum compositionem, quatenus homines sumus. Constatamus nimirum anima et **668** corpore. Ac videmus duas naturas, aliam corporis, aliam animæ, hominem vero, ex utriusque unitione facta, unum. Neque compositio ex duabus naturis efficit ut pro uno homine duos cogitemus: sed unum (ut dixi) intelligimus hominem, ex anima et corpore compositum. Si enim hoc tollamus, ex duabus et differentibus naturis unum et indivulsum Christum ab unitione exstisset, dicunt adversarii: Si una natura totius Christi est, quomodo potuit humanam naturam induere, aut quam carnem sibi propriam asciscere? Eos autem qui dicunt contemporationem, confusionem aut mistionem naturarum Verbi Dei cum carne factam, palam iis ora obturare tua pietas dignetur. Post haec Cyrillo mortuo, exstitit monachus quidam et claustræ princeps, nomen Eutyches. Hic non exiguum populi partem sibi adjunxit. Nestorii opiniones probans dicensque carnem Christi non ejusdem cum nostra esse naturæ. Et quidem rursus non multo post diabolica manu prevalentem aliud Ephesi concilium latronum, nequaquam sanctum, cogitur, missò ad id etiam Flaviano Constantinopolitano episcopo, cum penes Dioscorum Alexandriæ episcopum summa rerum ibi esset. Flavianus veritatem tuens in eo concilio occiditur, et priori synodo Ephesiæ auctoritas abrogatur, subscriptib⁹ posteriori huic quibusdam episcopis vi latronum eo compulsionis, inter quos fuit etiam Basilius Seleucia episcopus. Inde cum publice docerentur Nestorii, Dioscori et

A κατὰ σάρκα, ως εἴρηται, ἐκ τῆς ἀγίας Παρθένου. Βπειδὴ δὲ ὁ ἄνωθεν ἐξ οὐρανοῦ κατοφοιτήσας Θεὸς Λόγος κενένωκεν ἐκυρώπου υἱὸς μετὰ τοῦ μεῖναις δὲ, τουτέστι Θεὸς (ἄτρεπτος γάρ καὶ ἀναλλοίωτος κατὰ φύσιν ἐστιν), ως εἰς ἡδη νοούμενος μετὰ τῆς ἰδίας σαρκὸς ἐξ οὐρανοῦ λέγεται κατελθεῖν. Ωνόμασται δὲ καὶ ἀνθρωπὸς ἐξ οὐρανοῦ, τέλειος ὁν ἐν θεότητι καὶ τέλειος ὁ αὐτὸς ἐν ἀνθρωπότητι, καὶ ως ἐν ἐνὶ προσώπῳ τῶν φύσεων διαφορὴ μὴ ἀγνοῆται, ἐξ ὧν τὴν

B Τοιχαροῦν ὁμολογοῦμεν τὸν μονογενῆ Γίλὸν τοῦ Θεοῦ Λόγου θεὸν τέλειον καὶ ἀνθρωπὸν τέλειον, ἐκ ψυχῆς λογικῆς καὶ σώματος, πρὸ αἰώνων μὲν ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθέντα κατὰ τὴν θεότητα, ἐπ' ἐσχάτων δὲ τῶν ἡμερῶν τὸν αὐτὸν δι' ἡμᾶς καὶ διὰ τὴν ἡμέραν σωτηρίαν ἐκ Μαρίας τῆς παρθένου κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα, δμοούσιον τῷ Πατρὶ τὸν αὐτὸν κατὰ τὴν θεότητα καὶ ὁμοούσιον ἡμῖν κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα. Δύο γάρ φύσεων ἐνώσις γέγονεν δύον ἔνα Χριστὸν, ἔνα Γίλον, ἔνα Κύριον δμολογοῦμεν. Κατὰ ταύτην οὖν τὴν ἀσυγχύτου ἐνώσεως ἔνοιαν δμολογοῦμεν καὶ τὴν ἀγίαν Παρθένον ἀλτηῶς θεοτοκὸν, διὰ τὸ τὸν θεὸν Λόγον σαρκωθῆναι καὶ ἐνανθρωπῆσαι καὶ ἐξ αὐτῆς συλλήψεως ἐνώσαι αὐτῷ τὸν ἐξ αὐτῆς λαζαρίθμηντα [P. 381] ναόν. Καὶ εἰ δοκεῖ, δεξιώμενα εἰς παράδειγμα τὴν καθ' ἡμᾶς αὐτοὺς σύνθεσιν, καὶ οὐρὶ οὐρὶ συντεθεῖσαι δύο ἀνθρώπους τὸν ἔνα νοεῖσθαι παρασκευάζει, ἀλλ' ἔνα τὸν ἀνθρωπὸν κατὰ σύνθεσιν, ως ἔφην, τὴν ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος. Εἳναν γάρ ἀνέλωμεν τὸ διτι ἐκ δύο καὶ διαφέρων φύσεων δεῖς καὶ μόνος ἐστὶ Χριστὸς, ἀδιάσπαντος ὡν μετὰ τὴν ἐνώσιν, ἐροῦσιν οἱ δι' ἐναντίας· Εἰ μία φύσις τὸ δίλον, πῶς ἐνγένθωπτεν, ή ποίαν ἴδιαν ἐποιήσατο σάρκα; Τούς δὲ λέγοντας διτι κράσις, ή σύγχυσις, ή φυρμὸς ἐγένετο τὸν θεὸν Λόγον πρὸς τὴν σάρκα, καταξιωσάτω σου ή θεοεέδεις προδίλως ἐπιστομίζειν. Μετὰ δὲ ταῦτα Κυρίλλου τελευτήσαντος ἐπιφύεται μοναχὸς τις καὶ ἀρχιμανδρίτης Εὐτυχῆς διομαζόμενος, καὶ ἀποσπῆ κατόπιν αὐτοῦ μέρος οὐκ διλγὸν τοῦ λεοῦ, κυρῶν τὰ Νεστορίου καὶ τὸ αὐτοῦ πονηρὸν δόγμα, φάσκων μὴ εἶναι τὴν σάρκα τοῦ Κυρίου ἡμῖν ὁμοούσιον. Καὶ δὴ πάλιν μετ' οὐλίγον διαβολικῆς ἵσχυος, ς χειρὸς ἐτέρα σύνοδος ἐν Ἐφέσῳ ληστρικῇ καὶ οὐχ δύσια γίνεται. παραπεμφθέντος ἐκεῖσε καὶ Φλαβιανοῦ Κωνσταντινουπόλεως, τὴν πᾶσαν ἑουσίαν Διοσκόρου Ἀλεξανδρέας ἔχοντος· καὶ φονεύεται μὲν Φλαβιανὸς ὁ θείος, ὑπέρμαχῶν τῆς δριθοδόξου πίστεως, ἀνατρέπεται δὲ η ἐν Ἐφέσῳ πρώτῃ σύνοδος, ὑπογραψάντων φονικῆς βίᾳ τινῶν ἐπισκόπων, ἐξ ὧν ὑπῆρχε Βασιλεῖος ὁ Σελευκείας. Κάντεθεν τῶν τοῦ Νεστορίου, καὶ Διοσκόρου, καὶ Εὐτυχῆς δημοσιευμένων πονηρῶν δογμάτων, καὶ πολλῆς ταραχῆς γινομένης μάλιστα ἐν τῇ Ἀνατολῇ, φονεύεται Προτέριος ὁ μέγας ἱερεὺς καὶ ἔτερος

πλεῖστοι. Τούτων οὖν οὐτως ἔχόντων ἀνίσταται θεόφεν Μαρκινὸς ὁ βασιλεὺς, καὶ συναγαγὼν ἐν Χαλκηδόνι τὴν τῶν χλ' Πατέρων σύνοδον, περόντων Διοσκόρου καὶ Εὐτυχοῦς, μεθ' ᾧν καὶ αὐτὸς πορεύεται, καταδικάζονται μὲν Διόσκορος, καὶ Εὐτυχῆς, καὶ Νεστόριος, καὶ πάλιν ἀναθεματίζονται, Θεοδώρητον δὲ, καὶ Ἰβαν, καὶ Βασιλείου Σελευκείας ἐδέξαντο καθηυπογράψαντας. Καὶ τῆς ληστοικῆς σύνδου ἀνατραπείσης καὶ ἀναθεματισθείσης, εἰς μίαν συμφωνίαν ἤγαγον πάντας οἱ θεῖοι Πατέρες. Τούτων δὲ τῶν τεσσάρων συνόδων οὕτω γενομένων καὶ ἐπιβεβαιωθεισῶν καὶ κρατουσῶν ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ, οἱ τὰ Νεστορίου φρονοῦντες ἐσπούδασαν αὐθίς τὴν αἵρεσιν αὐτῶν κρατῦνται... τῆς Θεοδώρου τοῦ Μοφουστίας ἀφορμῆς, πολλῷ χείρονα τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ Νεστορίου [Ρ. 382] βλασφημήσαντος. "Οθεν τοίνυν καὶ ήμετος ἀκολουθοῦντες τοῖς ἡμετέροις πατράσι, καὶ βισούμενοι τὴν ὄρθην πίστιν ἀλώδητον διαφυλάζετεθι, προτρέπομεν καὶ τούτου τὰς βλασφημίας διεξετάσαντες κατ' αὐτοῦ καὶ τῶν ὅμιοφρόνων αὐτοῦ ἀποφήνασθαι. Πρὸς γάρ ταῖς ἀλλαξίαις ἀναριθμήτοις αὐτοῦ δυστρημάταις εἰς Χριστὸν τὸν Θεὸν ἥμῶν γενομέναις, ἀλλον εἶναι τὸν Θεὸν Λόγον καὶ ἀλλον τὸν Χριστὸν, ὑπὸ τῶν τῆς Ψυχῆς παθῶν καὶ τῶν τῆς σαρκὸς ἐπιθυμιῶν ἐνοχλούμενον, καὶ τῶν χειρῶν κατὰ μικρὸν ἀφιστάμενον πρὸς τὰ κρείττονα τῇ προκοπῇ τῶν ἱρῶν ἀληθεύεται, καὶ τῇ ἀρίστῃ πολιτείᾳ γενόμενον ἄμωμον, καὶ ὡς ψιλὸν ἀνθρώπων ἐν ὀνόματι Πατρὸς, καὶ γίνεται, καὶ ἀγέτου Πνεύματος βαπτισθῆναι, καὶ διὰ τοῦ βαπτίσματος τὴν χάριν τοῦ ἀγίου Πνεύματος εἰληφέναι, καὶ υἱοθεσίας ἡγιασθαι, καὶ καθ, ὅμοιωσιν βασιλικῆς εἰκόνος εἰς πρόσωπον τοῦ Θεοῦ Λόγου τὸν Χριστὸν προσκυνεῖσθαι, καὶ μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἀπεπτον ταῖς ἐννοίαις καὶ ἀναμάρτητον τεγενῆσθαι. Καὶ πρὸς τούτοις εἴπε τοι: αὐτὴν γεγενῆσθαι τὴν ἔνωσιν τοῦ Θεοῦ Λόγου πρὸς τὸν Χριστὸν διοίσαν δὲ λαπότελος ἔφη περὶ τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικός: "Ἐστονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν. Ἔτι δὲ προτρέπομει δικῆς ἔξετάσαι καὶ τὰ κακῶς γραφάντα παρὰ Θεοδώρητον καὶ Ἰβα κατὰ τῆς ἐν Ἐφέσῳ πρώτης ἀγίας συνόδου, καὶ δια βούτως τὰ κατ' αὐτοῦ ἀποφῆναται.

Καὶ ταῦτα πάλιν ὡσπερτῶς οἱ θεῖοι Πατέρες πολυπραγμονύσαντες ἀπεκρίθησαν. Ἡ μὲν ἐν Χαλκηδόνι θείᾳ σύνοδος Θεοδώρητον καὶ Ἰβα πολλὰ καταβοήτασσον οὐκ ἀλλως αὐτοὺς ἐδέξατο, εἰ μὴ πρότερον ἀνεψημάτισσαν τὰ ἕδια πονηρὰ συγγράμματα, καὶ Θεοδώρην, καὶ Νεστόριον. Πίμετος δὲ κατακρίνομεν καὶ ἀναψεματίζομεν πρὸς τοῖς ἀλλοῖς ἀπασιν αἰρετικοῖς, τοῖς κατακριθεῖσι καὶ ἀναθεματισθεῖσιν ὑπὸ τῶν εἰρημένων ἀγίων τεσσάρων συνόδων, καὶ Θεοδώρην γενόμενον ἐπίσκοπον Μοφουστίας καὶ τὰ δυσσεβῆ συγγράμματα αὐτοῦ, καὶ μέντοι καὶ τὰ κακῶς παρὰ Θεοδώρητον συγγραφέντα κατὰ τε τῆς δροῆς πίστεως καὶ τῶν διώδεκα κεφαλαίων τοῦ ἐν ἀγίᾳ Κυρίλλου καὶ τῆς ἐν Ἐφέσῳ πρώτης Ιερᾶς συνόδου, καὶ δια ὑπὲρ συνηγορίας Θεοδώρου καὶ Νεστορίου αὐτῷ γέγραπται. Ηρός τούτοις ἀναθε-

A Eutychis perniciosæ opinione, magnique 669 præsertim in Oriente exsisterent tumultus, occisi sunt Proterius episcopus et alii plurimi. Eo rerum statu divina providentia Marcianum imperatorem creat. Is interfuit a se coacto Chalcedone 630 Patrum concilio, præsentibus etiam Dioscoro et Eutychete. Ibi rursus damnantur Dioscorus, Eutyches et Nestorius, approbantur Theodoritus, Ibas et Basilios Seleuciæ episcopos, cum tandem priori concilio subscripsissent. Ita abolitis prædatoriaæ synodi actis et damnatis, concordia a sanctis Patribus inter omnes conciliata est. His quatuor conciliis sic actis et auctoritate roboratis, eamque in Ecclesia Dei obtinentibus, Nestoriani denuo conati sunt suam hæresim confirmare opera Theodori

B Mopsuestiæ episcopi, qui magistrum suum Nestorium impie de rebus sacris loquendo superabat. Proinde nos vestigiis majorum nostrorum insistentes cupientesque veram fidem integrum conservare, hortamur vos ut hujus quoque scelerata mendacia examinantes de eo et sectatoribus ipsius statuatis. Nam præter innumera alia quæ impie in Christum Deum nostrum maledicta evomuit, id quoque protulit, alium esse Deum Verbum, alium Christum, qui animi perturbationibus et carnis cupiditatibus molestiam ipsi exhibentibus paulatim ad deterioribus desistens factorum profectu in melius evaserit, inculpataque optimæ vitæ ratione 670 usus sit; qui, ut nudus homo, in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti baptizatus, per baptismum gratiam Spiritus sancti consecutus, adoptione sit dignatus; et ad similitudinem regiæ imaginis Christus in persona Verbi Dei adoratus, post resurrectionem animo constanti et peccatorum vacuo fuerit. Præterea pronuntiavit eam fuisse Verbi cum Christo unionem, quæ est ab Apostolo dicta viri cum muliere: Et erunt duo in una carne. Ad hæc vos hortor ut etiam examinetis quæ a Theodorito et Iba male scripta sunt contra prius Ephesinum sanctum concilium, contraque eos eodem modo sententiam feratis.

Pates his rursum accurate consideratis responderunt: Chalcedonense sacrum concilium Theodoritum et Ibam graviter verbis insectatum non alia conditione in gratiam recepit, quam ut prius sua damnarent mala scripta et Theodororum ac Nestorium. Nos autem præter reliquos omnes hæreticos ad dictis qua tuor sanctis conciliis damnatos atque Ecclesia exclusos, damnamus etiam atque proscribimus Theodorum qui fuit Mopsuestiæ episcopus, ejusque impios libros, necnon ea quæ Theodoritus male scripsit contra veram fidem et duodecim sancti Cyrilli capita ac primam sanctam Ephesinam synodum, et pro defensione Theodori ac Nestorii. Præterea damnamus etiam impiam epistolam quam 671 Iba fertur scripsisse ad Marin Persam, quæ negat Verbum Dei ex sancta Virgine Deipara Maria in-

carnatum hominem esse factum, et divum Cyrilum pro haeretico traducit; ac primam quidem Ephesinam sacram synodum reprehendit, ut quae, incognita causa, Nestorium damnaverit, duodecim autem capitula sancti Cyrilli conspuit, Nestorio et Theodoro eorumque impiis scriptis et opinionibus patrocinatur. Quapropter effrenes haereticorum istorum linguas impiissimaque scripta, ipsosque ad extremum in falsis suis opinionibus ac malitia perseverantes, optimo jure patri mendaciorum diabolo annumerantes dicemus: Vadite in lumine ignis vestri, et in flamma quam conceperitis.

āthυροστόμους γλώσσας καὶ τὰς τούτων ἀσεβεστάτας τέλους ἐμμείναντας τῇ οἰκείᾳ κακοδοξίᾳ καὶ πονηρίᾳ, μετὰ πατρὸς τοῦ φύδους εἰκότως διαβόλου συναριθμοῦντες, ἔροῦμεν. Πορεύεσθε τῷ φωτὶ τοῦ πυρὸς ὑμῶν καὶ τῇ φλογὶ ἡ ἔκεκαίστε.

Ea tempestate Constantinopoli dives quidam cum aegrotaret et mortem timoret, 30 libras argenti in pauperes erogavit. Restitutus autem præter spem suam bonæ valetudini, fraude diaboli eo est inductus ut facti ejus ipsum pœniteret, hocque cuidam fideli ac diviti suo amico aperiret. Monet iste hominem ne huic male assentiatur cogitationi, Deumque irritet, qui eum propter istam largitionem miseratus sanitatem donaverit: alioqui fore ut subita morte nondum mutato facto pereat. Cum non moveretur ille, sed magis magisque quiritaretur, amicus: Quando, inquit, salutare consilium non admitis, aliud tibi subjiciam. Poscenti hoc, **672** vere misericors ille: Agedum, ait, in templum abi, et non te, verum me istam in pauperes elargitum fuisse pecuniam dicio. Ipse tibi statim 30 illas libras reddam. Consentiens infelix ille ad templum abiit, auroque accepto ita ut alter præceperat locutus est; inde egrediens ad ipsam templi portam mortuus concidit. Clericis ad rei novitatem stupentibus omnibusque aliis qui tum forte aderant, jubentibus alterum pecuniam recipere suam, ille non obtemperavit, sed omnem inter egenos divisit, quod diceret Deum non pati sannas. Promissa enim Deo non tantum pecuniam, sed verba etiam voluntatemque obligant; et quidquid homo Deo pollicitus fuerit, id præstare opus habet, virgo virginitatem, continens continentiam, qui in matrimonio vivunt, pudicitiam mutuumque amorem et honorem, denique omnes fidem Deo et religionem et justitiam et fortitudinem.

πρὸς ἄλληλους τιμὴν καὶ ἀγάπην, καὶ τέλος πάντας τὴν ἀνθρόπινην.

Alexandriæ porro talis res accidit. Episcopus quidam admodum religiosus vicinum habebat quemdam philosophum, Evagrium nomine, Græcas superstitioni addictum, qui in schola sodalis episcopo fuerat. Hunc episcopus a vesano falsorum numinum cultu ad fidem Christianam traducere cupiens identidem provocabat, cumque eo disputabat. Sed philosophus neque concedebat et magis magisque veræ religioni infensus reddebat. Quodam die fertur episcopum in hæc verba allocutus: **673** Profecto, episcope, præter alia et hoc mihi

πατέζομεν καὶ τὴν ἄστεη ἐπιστολὴν τὴν λεγομένην παρὰ Ἰησοῦ γεγράφθαι πρὸς Μάριν τὸν Πέρσην, τὴν ἀριούμενην τὸν Θεὸν Λόγον ἐκ τῆς ἀγίας Παρθένου τῆς Θεοτόκου Μαρίας σαρκωθεῖται ἀνθρωπὸν γεγενήθει, καὶ τὸν θεοπέτιον Κύριλλον ὃς αἱρετικὸν διαβάλλουσαν, καὶ μεμφορμένην μὲν τὴν ἐν Ἐρέω πρώτην ἀγίαν σύνοδον ὃς γαρίς κρίσεως καὶ ζητήσιας τὸν Νεστορίου καθελοῦσαν, καὶ τὰ ἰβ' κεφάλαια τοῦ μακρίου Κυρίλλου διαπένουσαν, ἐκδικοῦσαν δὲ Νεστόριον καὶ θεόδωρον καὶ τὰ θεοτυγχανά αὐτῶν συγγράμματά τε καὶ δύγματα. Διὸ [P. 373] δὴ τοινού τὰς μὲν τῶν αἱρετικῶν τούτων καὶ πάντων συγγραφὰς, αὐτούς τέ τοὺς αἱρετικούς τοὺς μέχρι ἔροῦμεν. Πορεύεσθε τῷ φωτὶ τοῦ πυρὸς ὑμῶν καὶ τῇ φλογὶ ἡ ἔκεκαίστε.

BἘν τοῖς τοῖς ἔτεσι πλούσιος τις ἐν Κωνσταντίνου πόλει νοσήσας καὶ τὸν θάνατον δειλιάτες ἔδωκε τοις πάνησι χρυσὸν λίτρας τριάκοντα. Καὶ παρὰ προσδοκίαν ὑγάντας καὶ μεταμελήσεις ἐκ διαβολικῆς ἀπάτης θράψει τοῦτο γνησίῳ καὶ πλουσίῳ φίλῳ αὐτοῦ. Ὁ δὲ ληγεὶ αὐτῷ Μηδεμῶν, ὡς ἀνθρωπε, παράδεξε τὸν πονηρὸν τούτον λογισμὸν, καὶ λυπήσεις θέντος τὸν ἀλεξανδρά τοις καὶ ἀνατολαίστα δὲ τὴν ἀλεξανδρίνην σε, καὶ ἐπάξει σοι θάνατον αἰφνίδιον, καὶ ἀπέλθῃς ἀμετανόητος. Τοῦ δὲ μὴ πειθομένου, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἀποδυσπετοῦντος, ἔφη πρὸς αὐτὸν δὲ φίλος. Ἐπεὶ συμβούλευοντος μου τὰ πρᾶς σωτηρίαν οὐ κατεδέχῃ, εἴπω σοι ἐτέραν βουλήν. Ὁ δὲ φρασί, Ιλολαν ταύτην; Καὶ δὲ ἀληθῆς ἀλεξημον ἀπεκρίνατο. Δεῦρο εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ εἰπέ· Οὐκ εἰμὶ ἐδὼ, Κύριε, δὲ ποιήσας τὴν ἀλεξημοτύνην ἐκείνην, ἀλλ’ οὐτός ἐστι, καὶ παρέκὼ σοι τὰς τριάκοντα λίτρας εὐθέως. Ὁ δὲ ταλαπωρὸς ἐκεῖνος ἀνθρώπος συνθέμενος τοῦτο καὶ πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ἀπελθὼν, τὸ χρυσὸν ἐν χερὶ λαβὼν καὶ τὸν λόγον εἰπών, τὸ τῷ ἔκτερον πατέντα πεσόν παρὰ τὴν πύλην τῆς ἐκκλησίας ἀπέθανε. Τῶν κληρικῶν δὲ ἐκπλαγέντων καὶ πάντων τῶν εὑρεθέντων, προετρέποντο τὸν κύριον τῶν νομισμάτων λαβεῖν αὐτά. Ὁ δὲ οὐκ ἐπεισῆη, ἀλλὰ τοῖς πτωχοῖς ταῦτα διένειμεν εἰπών· Ὁ Θεὸς οὐ μυκτηρίζεται. Ἡ γὰρ πρὸς τὸν Θεὸν ἐπαγγελίασο μόνον ἔχοις χρημάτων ἀλλὰ καὶ μέχρι λόγου φθάνει καὶ προαιρέτεως. Ἀνάγκη τοῖνυν ἀποδόντων πάντας τὰ ἐπιγγελμένα πρὸς Θεὸν, τὴν δὲ ἔκκριτή τὴν D ἐγκράτειαν, τοὺς ἐν γάμῳ τὴν σωφροτύνην καὶ τὴν εἰς θεὸν πίστιν, καὶ εὐλάβειαν, καὶ δικαιοσύνην, καὶ

CΚαὶ δὲ Ἀλεξανδρεῖ δὲ ἐγένετο τι τοιοῦτον. Ἐπίσκοπος τις εὐλαβῆς πάνυ πληγίσου ἔχων τινὰ φιλόσοφον Εὐάγγελον καλούμενον, ἐταῖρον μὲν αὐτοῦ γενόμενον ἐν τοῖς παιδευτηρίοις, Ἐλληνα δὲ τὴν θρησκείαν, διν δὲ πτίσκοπος μετεθεῖναι βουλόμενος ἐκ τῆς εἰδωλομανίας πρὸς τὴν τοῦ Χριστοῦ πίστιν συνεχῶς προσεκαλεῖτο καὶ διελέγετο. Τοῦ δὲ μὴ πειθομένου, ἀλλὰ καὶ σφοδρῶς δυσχεραίνοντος, εἰπεῖν λέγεται ἐν μιᾷ πρὸς τὸν ἐπίσκοπον· Ὄντως, κυρίε ἐπίσκοπε, [P. 384] καὶ τοῦτο μετὰ πάντων ἀπέσκει μοι, δὲ λέγετε οἱ Χριστιανοί, διτι συντέλεια τοῦ

κόσμου γίνεται, καὶ τῶν σωμάτων ἀνάστασις, καὶ ἀνταπόδοσις τῶν βεβιωμένων, καὶ διὰ ὁ ἐλεὺν πτωχὸν οὐρανοῖς δανείζει καὶ ἔκαποντα πλάσιον μετὰ ζωῆς αἰώνιου ἀπολήψεται. Καὶ τοῦ ἐπισκόπου διαβεβαιουμένου μηδὲν φεύδος ἢ χλεύην ἐν τοῖς τῶν Χριστιανῶν εἶναι δόγμασιν, ἀνεχώρησεν Εὐάγριος πολλὴν ἔχων συζήτησιν ἐν ἑαυτῷ. Μετὰ δὲ τίνα χρόνον, Θεοῦ συνεργοῦντος τῇ τοῦ ἐπισκόπου διδασκαλίᾳ, πιστεύσας ὃ φιλόσοφος ἐθαπτίσθη ὃς αὐτίκα παρασχὼν τῷ ἐπισκόπῳ χρυσὸν λίτρας τριακοσίας (ἢ γάρ πλούσιος σφόδρα) λέγει: Δέξαι ταῦτα, ὡς ἐπισκόποτε, καὶ διαδόνες πτωχοῖς ποίησόν μοι ἴδιοχειρον ὅτι λίθομαι αὐτὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ. Τοῦ δὲ ταῖτα δεξαμένου προθύμως καὶ τὸ γράμμα ποιήσαντος, διεδόη παρ' αὐτοῦ τοῖς πένησι πάντα. Εὐρίζεται οὖν χρόνους τινάς ὃ φιλόσοφος ἐν εὐσεβείᾳ καὶ ἀρεταῖς μεγάλις, παρήγγειλε τοῖς ἑαυτοῦ τέκνοις τελευτῶν ἐνθεῖναι τὸν χάρτην ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ καὶ οὕτω ταφῆναι. Καὶ τούτου γενομένου, μετὰ τρίτην ἡμέραν ἐπιφανεῖται κατ' ὄντα ὃ φιλόσοφος τῷ ἐπισκόπῳ λέγων· Ἐλθὲ εἰς τὸν τάφον μου, ὡς ἐπισκόποτε, καὶ λάβε τὸ ἴδιοχειρόν σου· ἀπέλαβον γάρ τὸ γρέος ἔκαποντα πλάσιον, καὶ οὐδένας ἔχω λόγον πρὸς σὲ, ἀλλὰ πρὸς τελείαν πληροφορίαν σου ἴδιοχειρῶς ἐν αὐτῷ καθυπέγραψα. Τοῦ δὲ ἐπισκόπου πρώτη μεταστειλαμένου τοὺς υἱοὺς τοῦ φιλοσόφου, καὶ μαθόντος παρ' αὐτῶν ὡς συνετάφῃ αὐτῷ τὸ ἴδιοχειρόν, ἀπέρχεται μετὰ τῶν κληρικῶν τῆς πόλεως, καὶ ἀνοίκαντες τὸν τάφον εύρισκουσι τὸν φιλόσοφον καθημένον καὶ τὴν χειραντήρα μετὰ τοῦ γράμματος προτείνοντα. Τῶν δὲ κληρικῶν πειραμένων λαβεῖν τὸν χάρτην οὐδεὶν τούτον ἔδωκε. Τοῦ δὲ ἐπισκόπου τὴν χειραντήραν παραχρῆμα τὸν χάρτην ἐπιδόντας ἀνέπεισ τὸν πάλιν ὄντερ ἀνυίξεις ἐπὶ πάντων, εὑρε νεωστὶ ὑπογεγραμμένον τὴν χειρὶ τοῦ φιλοσόφου οὕτως· Ἐγώ Εὐάγριος φιλόσοφος σοι τῷ δοσιωτάτῳ ἐπισκόπῳ χωρίψ μου Συνεστίφ χαίρειν. Ἰσθι, Πάτερ, ὡς ἔλαβον τὸ χρέος ἔκαποντα πλάσιον, καὶ οὐδένα πρὸς σὲ λόγον ἔχω περὶ τούτου. Πάντων οὖν τῶν ἀκουσάντων καταπλαγέντων σφόδρα, καὶ ἐπὶ πολὺν κραζόντων τὸ, Κύριε ἐλέγεσσον (43), ἐκέλευσεν δὲ ἐπισκόπος τὸ τοῦ φιλοσόφου ἴδιοχειρόν τηρεῖσθαι ἐν τῷ σκυροφυλακίῳ.

Τῷ καὶ ἔτει, μηνὶ Αὔγουστῳ τε, γέγονε σεισμὸς μέγας, ὃς πετεῖν πολλοὺς οἰκους καὶ ἐκκλησίας καὶ λοετρά καὶ τὰ τείχη μάλιστα τῆς Χρυσοῦ πόρτης· καὶ πολλοὶ πλοῖα ἀπολέσθαι [Ρ. 385] ἐν τῇ τοῦ θάστας ἀναχαίτεσι. Καὶ ἐν μὲν τῇ Ἀραβίᾳ, καὶ Παλαιστίνῃ, καὶ Μεσσηποταμίᾳ, καὶ Ἀντιοχείᾳ κατεπτώθησαν πόλεις· πολλοί καὶ κύμαι, καὶ συνελθόθησαν ἀνθρώπων πλῆθος, καὶ ἀλόγων, πέπτωκε δὲ καὶ τῆς Νικομηδίας μέρος πολὺ, καὶ ἐπενράτησεν δὲ σεισμὸς τούτος μὲν. Γίνεται δὲ ἡ μνήμη τοῦ σεισμοῦ τούτου κατ' ἔτος ἐν τῷ Κάμπῳ λιτανεύοντος τοῦ λαοῦ.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(43) Vox a Græcis non adeo misericordia exquirendæ quam insoliti casus admirandi gratia vulgo pronuntiata. GOAR.

A improbatur, quod mundi finem fore vos Christiani dicitis, corpora resurrectura de mortuis et pro acta vita cuique mercedem redditum iri. Tum qui pauperi misericordia motus largiatur, eum sua apud Deum in favore ponere, recepturumque centuplum cum vita æterna. Episcopo nihil vanitatis aut ludibrii inesse Christianæ doctrinæ summopere affirmante, ita discessit Evagrius ut qui animi valde dubius esset. Aliquanto post tempore, Deo episcopi doctrinam adjuvante, credidit et baptizatus est; utque erat prædives, attulit ad episcopum 300 auri libras, quas ille pauperibus distribueret, data sibi cautione manu propria scripta Deum ista redditum. Episcopus pecuniam accepit, eamque data syngrapha inter egenos divisit. Philosophus autem aliquot adhuc annos cum pie vixisset magnaue virtutum opera edidisset, moriturus suis liberis præcepit ut sibi in manum insererent syngrapham istam atque sic sepelirent. His ita factis tertio post die episcopo in somnis visus est Evagrius, ita alloquens: Accede ad sepulcrum meum, episcope et recipe syngrapham tuam. Redditum est enim mihi debiti centuplum, neque habeo quod a te exigam. Sed et quo plenius tibi cavaretur, manu mea subscripti. Diluculo episcopus philosophi filios ad se vocavit, cumque ex iis rescivisset chirographum cum Evagrio fuisse sepultum, cum clero urbis ad 674 sepulcrum accessit. Quo aperto invenerunt philosophum sedentem. manumque cum charta protendentem. Quam cum vellent clerici eximere, nemini eorum concessit: episcopo autem manum explicante eam statim dimisit, ac recubuit. Epicopus charta in conspectu omnium aperta, invenit recens manu philosophi subscriptum ita: Evagrius philosophus sanctissimo episcopo domino meo Synesio salutem. Scias, Pater, me centuplum debiti receperisse, neque eo nomine habere quod abs te exigam. Hoc audito, cum omnes vehementer altoniti aliquandiu vociferati essent: Miserere, Domine, jussit episcopus, philosophi manu scriptam schedam in armario asservari.

D Anno vicesimo septimo, mensis Augusti die decimo quinto, magnus fuit terræ motus, qui multas domos, multa templa et balnea dæcavit, et maxime muros ad Auream portam, multosque mortales perdidit. Per totum mundum ista concussio damna dedit, et mare ad duo milliaria aestus resorpsit, inque eo multæ sunt naves conftractæ. In Arabia, Palæstina, Mesopotamiaque et Antiochia urbes multæ pagique sunt prostrati, obrutaque hominum et brutorum multitudo. Corruuit etiam Nicomediæ magna pars. Obtinuit motus iste dies quadraginta. Quotannis ejus memoria celebratur, populo in Campo supplicante.

Anno vicesimo octavo, mense Julio, in coniunctione montis magnus fuit terrae motus; **675** et die 19 tonitrua et fulgura terribilia, ventusque Africus vehemens, quo deturbata est crux quam stabat intra portam Auream.

Anno vicesimo nono Iudei et Samaritani mota seditione Cæsareæ, Palæstinæ urbe, multos Christianos interfecerunt et eorum bona diripuerunt. Quos imperator ministerio Adamantii suppliciis affecit, capitibus truncavit, relegavit universosque e medio sustulit.

Anno tricesimo ignis in cœlo apparuit lanceæ forma, ab aquilone usque ad occasum.

Anno tricesimo primo rursum variæ fuerunt terræ motus, quibus leesi sunt muri Constantinopolis orientalis et occidentalis, multaque templa et domus solo æquatae sunt, et suburbia, et Regium, adeo ut non possent agnosciri. Etiam aliis in urbibus tanti terræ motus quanto eo saeculo nemo fuisse recordabatur, concutiebaturque terra noctes diesque continuas decem. Ideo molestus imperator ad Natalitia et Theophania sine corona prodiit. Solemnia etiam duodecim dierum non egit, sed quod illis fuerat impendendum, pauperibus elargitus est. Mense Februario mortui sunt plurimi homines, præsertim juvenes, Cpoli, adeo ut cadavera per triduum insepulta jacuerint, ad ea efferranda non sufficientibus sandapilis templorum **676** et sacrarum ædiorum. Ideo imperator alias mille conseruit; cumque ne hæ quidem satis essent, plurimos currus jussit apparari, jumentaque innumera dedit ad eam rem. Peste autem se intende pleraque cadavera in littus projecta ad sextum diem inhumata jacuerunt, quod vivi iis sepeliendis non sufficerent, neque naues iis transvehendis. Sævili illa pestis menses duos Julium et Augustum. Fuerunt etiam tonitrua et fulgura terribilia admodum, quibus multi conflagrarent.

εἰς τὸ διαπερὴν αὐτούς. Ἐκράτει οὖν ἡ Οντός αὐτῇ βρονταὶ καὶ ἀστραπαὶ μεγάλαι καὶ φοβεραὶ σφόδρα, ὡς τὸ διαπερὴν αὐτούς.

Anno tricesimo primito rursum lues lethalis grassata est, maxime in pueros, bubonibus eos necans. Duravit menses quatuor, neque minorem quam prior

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(44) Nescio quid sit hoc, nisi fortassis sub furcam mittere sic infra in Pogonato ἐφούλκισεν ἐν Συκαις. Zonaras habet eos interfectos fuisse. Fortassis de fiscis suspensos crederem, nisi Ficus esse suburbia Cpolitani nomen ex ejus Leontio didicisse. XYL.— Non suppliciis quibuscumque, ut nutans interpres, sed suspendio furcave peremit. GOAR.

(45) Μετὰ φλανίας haud dubie mendosum est, ut et pleraque quæ sequuntur difficultima interpretatu, tum quia mendis non vacant, tum quia barbaris et semilatinis vocibus intermisisti perspicuitate carent, ut et paulo ante. XYL

(46) Κτητόρων quid sint, nescio sane. Apparet fuisse festos dies, initio imperio sive alteri rei destinatos, qui magno sumptu agerentur. Neque minimi aliquid de iis alibi legisse. XYL.— Κτητόρων δωδεκαμέρου convivia latitiaeque indicia per duodecim dies a Christo nato celebranda. Κλητόρια judi-

A Tῷ καὶ ἔτει, μηνὶ Ἰουλίῳ, ἐν τῇ συνάξει τοῦ ὅρους γέγονε σεισμὸς μέγας. Καὶ τῇ ιθ' ἐγένοντο βρονταὶ καὶ ἀστραπαὶ φοβεροὶ καὶ ἄνεμος λίψ μέγας, ὃς πεσεῖν τὸν σταυρὸν τὸν ιστάμενον ἐσώθεν τῆς Χρυσῆς πόρτης.

Tῷ καὶ ἔτει ἑστασίασκον οἱ Ἰουδαῖοι καὶ Σαμαρεῖται ἐν Καισαρεὶ τῆς Παλαιστίνης, καὶ πολλοὺς Χριστιανοὺς ἀνεῖλον, καὶ τὴν ὑπόστασιν αὐτῶν διήρπασαν οὓς δὲ βασιλεὺς δι' Ἀδάμαντος ἐφούλκισε (44) καὶ ἀπεκεφάλισε, καὶ ἄλλους ἐξώρισε, πάντας δὲ τρίχαντας.

Tῷ λαὶ ἔτει ἐφάνη πῦρ ἐν τῷ οὐρανῷ ὡς λόγχη, ἀπὸ ἀρχοῦ ἥως δυσμῶν.

Καὶ τῷ λαὶ ἔτει ἐγένοντο πάλιν σεισμοὶ διάφοροι, ὡς τε παθεῖν τὰ δύο τελέχη Κωνσταντινουπόλεως, τὸ ἀνατολικὸν καὶ τὸ δυτικόν, καὶ πολλαὶ ἐκκλησίαι καὶ οἴκοι ἥως ἐδάφους κατέπεσον, ἀλλὰ μήν καὶ τὰ προσάτεια καὶ τὸ ρήγιον, ὡς τε μὴ γνωρίζεσθαι. Καὶ ἐν ἀλλαῖς δὲ πόλεσιν ἐγένετο ὁ σεισμὸς οὗτος, οἷον οὐκ ἐμνημόνευσεν ἀνθρώπος ἐν ταῖς γενεαῖς ἐκείναις. Καὶ ἐσέλετο τι γῆ μετὰ φιλανταζούς (45) ἐν νυκτὶ καὶ ἡμέρᾳ ἐπὶ ἡμέρας δέκα. Διὸ καὶ λυπούμενος δὲ βασιλεὺς εἰς τὰ Γενέθλια καὶ Θεοφάνια χωρὶς στέμματος προῆλθε, καὶ τὰ ἔθους κλητόρια (46) τοῦ δωδεκατομέρου οὐκ ἐποίησεν, ἀλλὰ τὰς ἐξόδους αὐτῶν δέδωκε τοῖς πτωχοῖς. Τῷ δὲ Φεβρουαρίῳ μηνὶ γέγονε Ονήσις ἀνθρώπων, καὶ μάλιστα τῶν νέων, ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὡς τε μένειν ἀτάφους τοὺς ἀποθνήσκοντας ἐπὶ ἡμέρας τρεῖς διὰ τὸ μῆνα ἐξαρκεῖν τοὺς κραββάτους τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν εὐαγῶν οἴκων πρὸς τὰ ἐκφέρειν τοὺς τελευτῶντας. Οθεν ποιήσας δὲ βασιλεὺς ἐπερχόμενος τοῖς ἀποθνήσκοντας ἀμάξις προσέταξε πλειστας εὐτρεπισθῆναι, καὶ ἀλογούς δέδωκε μυριά πρὸς τὸ ἐκφέρειν τοὺς νεκρούς. Επιτεινομένης δὲ τῇ Οντήσεως ἐρρίπτων τοὺς πλειόνας εἰς τὸν αἰγιαλὸν, καὶ ἐμενον ἀταφοὶ ἔως ἡμέρας ἔξι διὰ τὸ μῆνα ἐπαρκεῖν τοῖς ζῶσι θάπτειν τοὺς τελευτῶντας, μῆτε δὲ τὰ πλοῖα ἐξαρκεῖν μῆνας δύο, Ἰούλιον καὶ Αὔγουστον. Ἐγένοντο δὲ πολλοὺς ὅπ' αὐτῶν καττεκαῆναι.

Tῷ λαὶ ἔτει ἐπεγένετο αὐθίς θανατικὸν, καὶ μάλιστα τοῖς παιδίοις, ἀπὸ βουδωνικοῦ πάθους, μῆνας δέ. Καὶ οὐχ ἡττον διέφευρε τεῦ προτέρου θανατικοῦ

D cat Meursius legendum, cui assentior Pauli Diaconi auctoritate ductus: *prandia, quæ ex more sunt in decem et novem accubitis cessare fecit. Theophanes primum ἥρον vocaverat; eademque Luitprandus vi, 3 fusius describit: Est domus iuxta Hippodromum, aquilonem versus, mira et altitudinis et pulchritudinis, quæ Deca ennea cubita vocatur. Quod nomen non ab re, sed ex apparentibus causis sortita est: δέκα enim Graece, Latine decem, ἑννία novem, cubita a cubando inclinata vel curvata possumus dicere. Hoc autem ideo quoniam quidem novemdeim mensæ in ea que secundum carnem est Domini Iesu Christi Nativitate apponuntur; in quibus imperator pariter et convivæ non sedendo, ut cæteris diebus, sed recumbendo epulnatur; quibus in diebus non argenteis, sed tantum auris rassis ministratur, etc. Videndus Leunclavius V. Conocluc. in Onomast. GOAR.*

πᾶσαν τὴν πόλιν καὶ τὰ πόρδω ταῦτης. [P. 386] Ἐν δὴ Ἀντιοχείᾳ πάλιν γέγονε σεισμὸς μέγας. Μετὰ δὲ χρόνον τινὰ γέγονεν ἀστέρων δρόμος ἀφ' ἐσπέρας ἔως πρῶτην, ὥστε πάντας ὑπερεκπλήττεσθαι καὶ λέγειν δὲ πίπτουσιν οἱ ἀστέρες. Γεγόνασι δὲ κοσμικαὶ δημοκρατίαι (47) καὶ φύνοι πολλοὶ καὶ πόλεμοι, καὶ νόσοι, καὶ θάνατοι· τοῖς ἀνθρώποις οὐκ ἐπέλιπον. Ἐν δὲ Ἀντιοχείᾳ μετὰ τὸ γενέσθαι τὸν σεισμὸν γέγονε βρυγμὸς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ φυσερώτατος, καὶ πολλοὶ ἐκ τοῦ φύσου ἀπέθανον.

Τῷ δὲ λβ' ἔτει τῆς βασιλείας Ἰουστινιανοῦ φιλοκαλουμένου τῶν τρούλου (48) τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας (τὸν γὰρ διερήγαμένος ἐκ τῶν ἐπιγενομένων ἀλλεπαλλήλων σεισμῶν), ἔπειτε τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς προσποστολῆς τοῦ ἄγίου Θυσιαστῆρος, καὶ συνέτριψε τὸ κιβώτιον (49) καὶ τὴν ἀγίαν τράπεζαν καὶ τὸν ἄμβωνα. Συνιόδων οὖν ὁ βασιλεὺς ἡγειρεν ἄλλους πιντούς καὶ ἐδέξατο τὸν τρούλον, καὶ οὕτως ἐκτίσθη ὑψωθεὶς πλέον εἰκόσι ποδῶν εἰς ὑψος τοῦ πρωτου ἀπόστολος. Ἐποίησε δὲ καὶ τοὺς ἔξω τοῦ ναοῦ (50) κατέναντι τῶν ἕστω πιντῶν (51) τέσσαρας κοχλίαις (52), οὓς ἤπο γῆς φυτεύσας μέχρι τοῦ τρούλου ἀνέβιθανεν, ἔρεισμα τούτους τῶν ἀψίδων (53) κατεργασάμενος. Τότε ποιεῖ καὶ τὴν ἀγίαν τράπεζαν, ἐργον ἀμίμητον· ἀπό τέ γὰρ χρυσοῦ, καὶ ἀργύρου, καὶ λίθου παντού, καὶ ἔρου, καὶ μετάλλου, καὶ εἴδους ἄλλου, διὰ τε γῆς φέρει καὶ θύλασσα, καὶ πᾶς δόκιμος, ἐκ πάντων συνάσσας τὰ μὲν κρείττονα καὶ τιμιωτέρα πλείσια, τὰ δὲ ἐλάττω ἐνδεέστερά, τὰ τηκτὰ τῆς τὰ ἔρης ἐπέβαλε, καὶ οὕτως εἰς τύπον ἐπιγέας ἀνεπλήρωσεν αὐτὴν, θίθει καὶ ποικιλὴ φανομένη θάμbos παρέχει τοῖς εἰς αὐτὴν ἀτενίζουσιν, ἐπιγράψας γύρωθεν ταῦτα. Τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν σοὶ προσφέρομεν οἱ δοῦλοι σου, Χριστὲ, Ἰουστινιανὸς

XYLANDRI ET

GOARI NOTÆ.

(47) Puto eum vocare, eum populus contra magistratum insurgit. Notum est dictum ejus qui democratiam suadenti respondit, domi suum debere eam instituere, si eam formam vere probet. XYL. -- Partium et factionum, de quibus supra, se mutuo incursantium et tumultuantum cædes. GOAR.

(48) Forte, eum Justinianus in eo esset ut trullum reficeret. Xyl. -- Absoluto jam atque picturis, cælaturis et opere tessellato perfecte exornato trullo, quæ interpres omisit. In voce τρούλῳ aliοι λεγινant. GOAR.

(49) Trullus quatuor columnis ad altaris angulos D sitis lultus, illudque tegens et ambiens, quales plerumque veteres ecclesiæ Romanæ adhuc servant, κιβώτιον est. Germanus in Mystagogia, Codinus de templo S. Sophiæ, et nos ex eis plura circa Græcarum ecclesiæ descriptionem. GOAR.

(50) Reliqua etiam reliqui, ne mihi et aliis nullo fructu esse molestus. Πίνσους pinnacula verti. Αριδαῖον est, πιστὸς καὶ πινσός, πεστὸς δὲ παρὰ Ηροκοπίῳ. Ex Zonara sane liquet, cum magnum templum ab imperatore esset jam absolutum (huc respicit vox φιλοκαλουμένου), casum hunc evenisse. XYL.

(51) A pisis et leguminibus ridicule lectores arceret Meursius, ubi pro voce πινσός pinsum et pinsum reponit. Insulse quoque pinnacula reddidit Xylander, quæ sustancula sunt, pilæ nimirum et

A stragem in urbe et remotis etiam locis edidit. Antiochia rursum terre motu est concussa. Aliquanto post stellarum discursus fuit a vespera usque ad auroram, ita ut omnes perterriti dicerent stellas decidere. Fuerunt etiam passim in mundo populi seditiones, cædes, bella, morbique et mortes homines non faciebant missos. Antiochiæ post terræ motum stridor cæli horrendus supra modum exstitit, cujus metu multi extincti sunt.

B Anno tricesimo secundo trulla magni templi continentibus terræ motibus perrupta concidit, et pars orientalis fornícis sanctæ aræ, contrivitque ciborium et sacram mensam et suggestum. Id videns imperator alia pinnacula erexit, quibus trullam exciperet. Itaque instaurata est, viginti pedes altior 677 quam fuerat ante. Eduxit etiam a solo usq[ue] ad trullam quatuor cochlens in exteriore templi parte, e regione internorum pinnaculorum, quæ cochleæ fulcirent fornicem. Sacram quoque mensam tum fecit, opus imitatione nulla æquandum, Constatbat auro, argento, omni generis lapidibus, lignis, metallis, omnibusque rebus quas terra fert et mare et totus mundus. Ex omni materia pretiosiora plura, viliora pauciora collegerat; liquatisque iis quæ fluunt, sicca illis immiserat, atque ita formam mensæ absolverat. Itaque varium illud opus contuentibus stuporem injiciebat. In orbem hanc habuit inscriptionem: Tua de tuis tibi offerimus servi tui, Christe, Justinianus et Theodora: eatu propitius accipere, Filii Dei Verbum, qui nostri causa carnem assumpsisti et cruci affixus fuisti; ac nos in recta tui fide conserva; et quam nobis commisisti rem publicam, eam ad

C GOARI NOTÆ.

stelæ quadræ grandiores concameratum tectum sufficienes. Casui non absimili impediendo in S. domo Lauretana, quam reparando illi qui Cpoli obtigit, curam adhibitam describit Turselinus Lauretanæ historiæ I. III. c. 7: Basilicæ testudo (trullus) stabat octo latericiis innixa pilis. Attamen sive superstructorum parietum altitudine. sive nimio impositi plumbi pondere degravante, succumbere onere et rimas agere repente cœpit, novo cellæ ornamento cellæque cui imminebat fædam ruinam minitans (sacra cella sub tholo, ubi CP. ciborium eique suppositum altare erectum erat, locata est). Hinc quibusdam interjectis: confessim de communi sententia (Sangallus architectus cum Nericio) pilas tanto oneri impares intentiore cura munire ac firmare aggreditur. Igitur validis trabibus testudinem protinus fulrit, et circum effossis strenue fundamentis pilas impigre convestit quadrato lapide, firmatque quatuor inter alternas pilas arcubus minoribus exstructis, qui superimposito oneri forent satis. Uno verbo auctor noster ἡγεμὸν ἄλλους πινσούς καὶ ἐδέξατο τὸν τρούλον. GOAR.

(52) Gradus rotundi per gyrum in altum tendentes, quorum exterior structura pilas interiores com muniebat et trullum subfulciebat. GOAR.

(53) Quatuor nimirum arcuum quatuor pilas simul connectentium et concamerato tholo sive trullo, ad eum excipiendum, suppositorum. GOAR.

tuam gloriam auge ac tuere, intercedente sancta Βασιλείᾳ Θεοδώρᾳ, ἡ εὐμενῶς πρόσδεξαι, γένεται καὶ Αὔγε τῷ Θεῷ, δὲ σωρκωθεῖς ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ σταυρωθεῖς ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ τὸν πολιτείαν ἣν ἡμῖν ἐπιστευσας, εἰς τὴν ἀλεξανδρείαν σου δόξαν αὐξήσων καὶ φύλαξον πρεσβείας τῆς ἀγίας Θεοτόκου καὶ Ἀειπαρθένου Μαρίας.

Eodem anno Hunni, qui et Slavini dicuntur, Thraciam infestaverunt, multosque captivos abduxerunt, multos occiderunt, capto etiam praefecto ejus provinciae. Cumque partes quasdam muri Anastasiiani terrae motibus prostratas invenissent, ingressi sunt, et in potestate suam omnia redigerunt usque ad Dripeam et Nymphas et Chiti pagum. **678** Eo cognito, imperator multos de civibus ad Longum murum misit. Ibi commissa pugna multi Romanorum ceciderunt. Belisarium ergo Justinianus contra Hunnos mittit. Is equis civium sumptis, armata multitudine venit ad Chiti pagum; fossaque acta, quotquot Barbarorum cepit, eos necavit. Jussit etiam arbores cædi et post exercitum suum eas trahi: ita ventus magnum pulverem excitatum supra Hunnos evexit, qui putantes magnos adesse exercitus, usque Arcadiopolin profugerunt. Jubet ergo imperator naves bipuples parari, iisque in Danubio contra Hunnos uti. Quod ubi resciverunt Barbari, missis legatis petiverunt ut sibi tuto reditus per id flumen concederetur. Misit ergo imperator Justinum europaletam, sorore sua natum, qui eos traduceret.

Anno 33 pontem in Sangario flumine condit, C quinque forniciis. Prius ligneo ponte constratus fuerat. Condit etiam templum Deiparæ in fonte.

Anno 34. eum ob dolorem capitis Justinianus in XYLANDRI ET

(54) Hunnos Cotriguros vocat Agathias, quos sub Zaberga duce in Europam irrupisse refert l. v. GOAR.

(55) Is ipse mox Longus nurus dicitur. Fuit autem exstructus ab Anastasio Dicoro imperatore. Ejus descriptionem qui volet, petat ex Anastasio Silentario Suidæ et ex Nicephori xvi, 39. XYL. — Ad Barbarorum excursus reprimendos ab Anastasio exstructi ad Chersonesi isthmum. Agathias citatus: *In hoc isthmo porrectior inædificatus est murus, in utrumque mare productus. Maxime tamen sparsim in hac historia vocatur.* GOAR.

(56) Nihil minus est quam fossam agere, juxta D Xylandrum, sed copias cogere, castra ponere. Φοσσατον est στράτος, ut Glossa Graeco-Barbaræ docent; dicitur quoque de castris vallo munitis. GOAR.

(57) Actuarias naves multiplice remigio, et ipsas amphiproras, scribit Agathias. Actuariæ sunt quæ remis aguntur, amphiproræ, quæ utrinque proram habent, sicut et διπρυμναι, quæ utrinque puppim; quæ quandoque sine temone sunt, et non versu hinc inde agi possunt. Amphiproras hujusmodi Zonaras accurate describit in Constantino: Πλοῖα δ' ἔσχα τὰ μὲν πλεῖστα μονήρη, ἔστι δὲ καὶ διπρυμνα. Καὶ τισιν αὐτῶν καὶ ἐκ τῆς πρώρας καὶ ἐκ πρύμνης πηδάλια ἔσχητο, καὶ κυβερνήτας ναύτας τε διπλοῦς εἶχον, δπως καὶ ἐπει πλέωσι καὶ ἀναχω-

Tῷ δὲ αὐτῷ ἔτει ἐπανέστησαν οἱ Οῦννοι (54) οἱ καὶ Σθλαβῖνοι τῇ Θράκῃ, καὶ ἥχιμαλώτευσαν καὶ ἐφένευσαν πολλοὺς, ἐκράτησαν δὲ καὶ τὸν στρατηλάτην καὶ τὸν στρατηγόν. Εὑρόντες δὲ καὶ τὸν Ἀναστασιακὸν τεῖχος (55) τόπους πεπτωκότας ἐκ τῶν σειμῶν εἰσῆλθον καὶ ἥχιμαλώτευσαν ἑως Δριπειας καὶ Νυμφῶν καὶ Χίτου κώμης. Τοῦτο γνοὺς δὲ βασιλεὺς ἐδημότευσε πολλοὺς, καὶ ἐπεμψεν εἰς τὸ μακρὸν τεῖχος. Καὶ συγκρούσαντες πόλεμον πολλοὶ τῶν Ρωμαίων ἀπέθανον. Ἀπέστειλε δὲ δὲ βασιλεὺς καὶ αὐτῶν τὸν Βελισάριον, δὲ λαβὼν τοὺς ἵππους τῶν πολιτῶν καὶ ἔκπολισχς λαὸν ἔλθεν εἰς Χίτου κώμην, καὶ ποιήσας φωστάτον (56) δόσους [P. 387] ἐκράτησεν ἐκ αὐτῶν ἀπίκτειν. Ἐκέλευσε δὲ κοπῆνα δένδρα καὶ σύρεσθαι δόπισω τοῦ ἔκερκετου αὐτοῦ, καὶ ἐγένετο ἐκ τοῦ ἀνέμου κενιορτὸς μέγας, καὶ ἀπήγγιγεν αὐτὸν ἐπάνω τῶν Οῦννων. Οἱ δὲ νομίσαντες πλήθη πολλὰ εἶναι ἔφυγον ἑως Ἀρκαδίου πόλεως. Κελεύει οὖν δὲ βασιλεὺς γενέσθαι πλοῖα διπρυμνα (57) καὶ ἀπελθεῖν εἰς τὸν Δάσουσθιν καὶ πολεμῆσαι αὐτοῖς. Οπερ γάρ τοις οἱ Βάρβαροι περιεκάλεσαν διὰ πρεσβευτῶν ἀκίνδυνων παραχωρῆσαι αὐτοῖς τὴν τοῦ πτεραμοῦ διάδοχον. Καὶ ἀπεστειλεν δὲ βασιλεὺς Ἰουστίνον τὸν ἀνέψιδον αὐτοῦ τὸν κυριοπαλάτην (58) διαβίσσοις αὐτούς.

Τῷ λγ̄ ἔτει κτίζει τὴν γέφυραν τοῦ Σαγγάρεως (59) πτεραμοῦ, τὴν λεγομένην πενταγέφυρον, διὰ καμερῶν (60) πέντε, ξυλίνην πρότερον ούσαν. Κτίζει δὲ καὶ τὴν ἐν τῇ πηγῇ ναὸν τῆς ὑπέραγίας Θεοτόκου.

Τῷ λδ̄ ἔτει ἐφημίσθη ἐν τῇ πόλει: δτ: δ βασιλεὺς GOARI NOTÆ.

ρῶσι, μὴ ἀναστρεφόμενοι, καὶ τοὺς ἐναντίους ἐν τῷ πρόσπλακ καὶ τῷ απόπλακ αὐτῶν στάλισι. GOAR.

(58) Vox composita. Est autem dignitatis appellato, quod vel ex Zonara discas. Evagrius initio lib. V eam interpretatur, cum Justino dicit fuisse aula custodiā, hoc est palatiū curam, commissam, quoniam unum fungentem Romanicū europaletan vocant. Sic et Nicephorus xvii, 33. Sed et Iberia europaletes alibi memoratur. XYL. — A suspecta cura palatiū, ut loquitur Cassiodorus in Var. et Marcellinus l. xxvi et xxxi. Quia curat palatiū, Latinis cura palatiū dicitur. GOAR.

(59) Sarum vocat Procopius l. v De Edif. Justiniani, orat. 5, eumque ex Armeniæ montibus sua narratione deducit. Agoræos illi nomen imponit Paulus Diaconus, ac breviter de illo: *Cæpit imperator, inquit, cæpitate pontem Agareos fluminis, convergens eundem amnem in alium alveum, voluitque arcus mirabilis quinque, et fecit eum meabilem, eum antea ligneus fuerit. Alii Zacarim vocant, ad quem Nacolia Phrygiæ civitas sita est. Zacarim hodie dicunt Turcæ ex Leunclavio.* GOAR.

(60) Ea vox curvum et flexum notat; poeta: *Hirtæ camaris sub cornibus aures.* XYL. Καμάρα vel aliis καμέα fornicis est, arcus, tholus concameratus, GOAR.

έτελεύτησε διὰ τὸ κεφαλαλγεῖν καὶ μηδένα θεωρεῖν. Καὶ ἣν ταραχὴν καὶ ἀρπαγὴν εἰς τε τὰς προβολὰς (61) καὶ τὰ μαγκιπεῖα. Καὶ περὶ ὥραν θ' προσίταξε τῷ ἐπάρχῳ, καὶ ἀνῆψε φῶτα εἰς ὅλην τὴν πόλιν, διεύγιανεν δὲ βασιλεὺς, καὶ συνεστάλη τὰ τῆς ταραχῆς. Τῷ Δικαιοδόρῳ μηνὶ γέγονεν ἐμπρησμὸς μέγας ἀπὸ τε τῶν Σοφιῶν καὶ ἔως τῶν Ηρόδου. Γέγονε καὶ θανατήριον μέγα ἐν Κλειδίᾳ καὶ Ἀναζάρῳ καὶ Ἀντιοχείᾳ τῇ μεγάλῃ, καὶ σεισμοῖς. Συνέβαλλον δὲ κατ' ἄλλοις οἱ ὀρθόδοξοι καὶ Σεβηριανοὶ, καὶ πολλοὶ φόνοι γεγόνασse. Καὶ ἀποστάλης δὲ βασιλεὺς τοὺς ἀτάκτους ἐκόλασε.

Τῷ λέγοντεν ἐμπρησμὸς ἑσπέρας βαθεῖας ἐν τοῖς Καισαρίου ἔως τῆς Ὄμφακερᾶς, καὶ ἱκανὴ πάντα τὰ ἐργαστήρια καὶ πυλεῶντας τοῦ Βούς. Ἐπικοῦ δὲ ἀγρομένου γέγονε δημοτικὴ ταραχὴ, καὶ ἐπῆλθον οἱ Ηράσινοι τοῖς Βενέτοις, καὶ πολλοὺς φόνους τεποιήκασιν οὓς κρατήσας δὲ βασιλεὺς πολλαῖς βασάνοις ἐκόλασε.

Τῷ λέγοντεν πάλιν στάσις δημοτικὴ ἐν τοῖς πιττακίοις, καὶ πολλοὺς αὐτῶν δὲ βασιλεὺς ἐτιμωρήσατο. Γέγονε δὲ ἀδροχία καὶ λειψίς ὕδατος. Τότε ἐπινίκια ἥλθον ἀπὸ Ρώμης ὡς Ναρσης ὁ πατέρικος δύο πόλεις ὄχυράς των Γότθων περάλαβε, Βιρίαν καὶ Βρίγκας (62). Ἐπιβουλῆς δὲ μελετηθείσης ὑπεβλήθη ψυδῶς παρὰ τῶν κρατηθέντων καὶ Βελισάριος, καὶ ὠρίσθη καθίζεσθαι ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ ἀπρότος. Καὶ τῇ ίθ' τοῦ Ιουλίου ἀθώος φανεῖς πάλιν τὰ ἀφαιρεθέντα αὐτοῦ ἀπέλασε.

Τῷ λέγοντεν ἐμπρησμός, καὶ ἱκανὴ τελείως δὲ βασιλεὺς ἔξινάν των Σαμψών καὶ τὰ ἐμπροσθεν τοῦ Γούφου οἰχήκατα καὶ τὸ μεσαύλιον (63) τῆς Μεγάλης ἐκαλησίας τὸ λεγόμενον Γαρζονοστάσιον (64) καὶ τὰ δύο ἀσκητήρια τὰ πλησίον τῆς Ἀγίας Εἰρήνης, καὶ τὸ μέρος τοῦ νάρθηκος αὐτῆς.

[388] Τῷ λέγοντεν πάλιν Βελισάριος δὲ πατρίκιος ἐν Βυζαντίῳ. Τούτῳ τῷ λέγοντεν Εὐτυχίος πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως καθηρέθη καὶ ἔκωρίσθη ἐν Ἀμασίᾳ ὑπὸ Ιουστίνιανοῦ, καὶ γέγονεν ἀντ' αὐτοῦ Ἰωάννης ἀπὸ σχολαστικῶν. Εἰς δὲ τὰ τέλη αὐτοῦ Ιουστίνιανὸς τὸ περὶ φθαρτοῦ καὶ ἀφθάρτου κινήσκες δόγματα, καὶ ἴδικτον πανταχοῦ καταπέμψας, ἀλλότριος τῆς εὐτεβείας θεοῦ ἐτελεύτησε, βασιλεύσας ἐπη λῃ, μητρας ζ, ημέρας ιγ'. Καὶ γίνεται τούτου διάδοχος δὲ ἀνεψιός αὐτοῦ Ιουστίνος δὲ καιροκαλάτης. Ἡ δὲ λέγοντεν θεοδώρα προετελέσθησεν.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(61) Fortassis scribendum προπωλάς. XVL. — Μαγκιπεῖα longe esse a *mancipio* significando jam superius insinuatum est. *Pistrinum* enim est, sive *panis* *venum* *expositi officina*. Ήροοσλή vero *officina* quidem est, sed ea *qua merces exponuntur*, nil tamen in ea sit operis. Ἐργαστήριον tandem artificum est, *qua industria humana opus quodcumque potest elaborari*. Auctor infra ultimo Justiniani anno. GOAR.

(62) Nomina vitiosa. Et difficile conjectu quid sit restituendum. Res gestæ Narselis contra Gotthos sunt apud Procopium libro ultimo *Belli Gotthici*. XVL.

A conspectum populi non prodiret, diditus est in urbe rumor de morte ejus. Itaque tumultuatum est, direptæque tabernæ et mancipia. Circa horam nonam præfectus mandato imperatoris lumina per totam urbem succedit, quibus imperatorem salvum esse indicabatur. Ea res tumultum sedavit. Mense Decembri magnum fuit incendium, a Sophiæ usque ad Probi. Fuit et 679 magna pestis in Cilicia et Anazarbi et Antiochiae magnæ, et terræ motus. Depugnaverunt etiam inter se orthodoxi et Severiani, et multæ sunt cædes factæ. Imperator autem ministris missis turbatores puniit.

Anno 35 magnum alta vespera fuit incendium in Cœsario, quod grassatum est usque ad Omphacram. Officinæ omnes conflagravit, et vestibula Bovis. Certamine porro equestri commisso Prasini Venetos adorti sunt per tumultum populi, multis que ediderunt cædes; quarum auctores imperator multis suppliciis affecit.

Anno 36 rursum populi seditio fuit in Pittaciis. Ejus causa multos imperator puniit. Cum autem diu non pluisset, aquæ penuria ingruit. Victoriae tum nuntius Roma allatus, Narsetem patricium duas munitas urbes de Gothis recepisse, Viriam et Brincas. Insidiis autem factis, et earum comprehensis auctoribus, falso ab iis delatum est Belisarii quoque nomen, isque jussus domi se continere. Qui 19 Julii innocentia sua detecta, in publicum prodiit et sua recuperavit.

Anno 37 incendio conflagravit hospitalis domus Samsonia, et quæ sunt ante Rufum ædificia, ac media aula magni templi, quæ Garsonostasium dicitur, item duo asceteria propinquæ Sanctæ Paci, parsque marthecis ejus.

680 Anno 38 moritur Belisarius patricius Byzantii. Eodem anno Justinianus Eutychium patriarcham Cpolitanum sùa spoliatum dignitate Amaseam relegat; eique sufficitur Joannes scholasticus. Ad extremum Justinianus opinionem de corruptibili et incorruptibili in medium protulit edictum, que ea de re circummissio alienus a vera religione vita excessit, cum imperasset annos triginta octo, menses septem dies tredecim. Successit ei Justinus europalates sorore Justiniani natus, mortua jam D ante Theodora Augusta.

(63) Allusionem, non sensum notat Xylander circa μεσαύλιον, quod *aream*, *atrium*, patentem sub dio locum mœnibus tamen clausum indigitat; de quo jam superius. Hic vero tectum aliquod ædificium, et media in area locatum subindicat. GOAR.

(64) Ad vocem Γαρζονοστάσιον adnotatum est in margine: Ἐμο! δοκεῖ παθοστάσιον γαρτζούνιον γὰρ παρὰ Λατνοῖς τὸ παδίον. Cæterum hæc vox Latina non est, sed Francica hodieque est. XVL. — Scribit idem Theophanes; verbumque est ex Italico Græcoque conflatum, et est *pedissequorum statio*, le parvis des garçons ou laquais. GOAR.

Justinus patria Trax, orthodoxus, imperavit annos tredecim. Statura fuit justa, latus grandis, subcesius, subfulvus, rara barba, meticulosus, ad iram proclivis. Paulo post factus est elatior animi, stolidus, pleraque nullo concilio agens, condendi studiosus, magnificus in donando. Uxor ejus fuit Sophia. Coronatus est ab Joanne scholastico patriarcha. Cum autem pius esset, templa a Justiniano condita exornavit, ut magnum Apostolorum, et reliqua, donariis et instrumentis ea reddituque instruens largo. Misit etiam Photinum abbatem, Bellisarii privignum, cum plena potestate pacem in Ecclesiis Ægypti et Alexandriæ conciliandi. Justinus hic cum crebro aggrotaret ac vertigine vexaretur neque in publicum prodire posset, potentes quidam, quia ad imperatorem querelæ de iis affiri non possent, nemini parcentes omnium facultates **681** diripuerunt. Cum vero imperator aliquando se recollegisset atque ad templum prodisset, ii qui injuria fuerant affecti, misericordiam ipsius magna voce imploraverunt. Omnibus ergo in curiam convocatis, Justinus: Existimabam, inquit, vos omnes pietatem colere, vestrisque contentos nemini egenorum injuriam inferre. At vos et Deo et imperio nostro adversa patratis facinora. Hortor ergo vos ut pauperibus sua ultro reddatis, ne vestra ipsorum bona amittatis. Potentes his auditis, tamen consuetudine ducti, deteriora etiam prioribus adjecerunt: acris enim res est consuetudo, quæ etiam altera natura judicatur. Itaque cum imperator rursus ad procensem prodiret, plures eum invocabant. Rursus igitur in progressu convocato senatu dicit: Si me a Deo putalis imperatorem factum, ejus auxilio imperare, parete justis meis mandatis et injuria affiscere pauperes desinite: solis namque piscibus moris est ut validior et major devoret minorem. Quod si meis præceptis non parere, sed in rapiendo aliena vestris obsequi vultis cupiditatibus, alium vobis vestro arbitratu deligit imperatorem: ego enim contumacibus, injustis ac aliena involantibus imperare nolo. Ibi quidam procurum, libertate dicendi sumpta, ita imperatorem alloquitur: Constitue me coram omnibus præfectum urbis, mandaque ne cujusquam rationem potiorem justitia habeam, utque mihi te de rebus necessariis monituro semper aditus pateat: recipio in me effecturum me intra mensem, ne ulla sit vel **682** illata in urbe vel accepta injuria. Quod si quis proferet culpam quam ego mihi indicatam non puniverim, capite me plecti jubeo. Pergratum hoc imperatori fuit, eumque præfectum urbis constituit. Is ergo cum mane pro tribunal sederet, et quædam vidua quereretur se a magistro quodam omnibus suis facultatibus spoliatam, mittit eam cum sigillo ad magistrum illum, jubetque eum ad

A Ιουστῖνος ὁ δρθδδοξος, ὁ Θράξ, ἔβασιλευσεν ἑτη γ'. Οὗτος δη τῇ ἰδέᾳ εὐῆλιξ, πλατὺς, εὔογκος, ὑπόγλυκως, ὑπόδεινος, σπανίζων τὴν γενεάδα, δειλὸς, δέξιομος· μετ' ὀλίγον δὲ μεγαλόψυχος, ἀπονενομένος, ἀσύμβουλος τὰ πλείω φιλοκτίστης, μεγαλόδωρος. Τούτου γυνὴ Σοφία. Ἐστέφθη δὲ ὑπὸ Ἰωάννου πατριάρχου τοῦ ἀπὸ σχολαστικῶν. Εὔσεβης δὲ ὡν ἐπεκόσμησε τὰς ἐκκλησίας τὰς κτισθεῖσας ὑπὸ Ιουστῖνιανοῦ, τὴν τε Μεγάλην ἐκκλησίαν, τοὺς Ἀγίους Ἀποστόλους, καὶ τὰς λοιπὰς, χαρισμένος αὐτῖς: κειμῆλις καὶ ἐπιπλα (65) καὶ πᾶσαν πρόσοδον. Ἀπέστειλε δὲ τὸν ἀδελφὸν Φωτεινὸν τὸν πρόργονον Βελισαρίου, δοὺς αὐτῷ πᾶσιν ἔξουσίαν τοῦ εἰργνεῦσαι: τὰς Ἐκκλησίας Αἰγύπτου καὶ Ἀλεξανδρείας. Οὗτος ὁ Ιουστῖνος συνεχῶς νοσηλευόμενος καὶ σκοτοδιγιῶν καὶ μὴ δυνάμενος προέρχεσθαι, ἐπειτινες κατὰ τῶν δυναστῶν ἐγκαλεῖν οὐκ εἶχον, οἱ δυνάσται τινὸς μὴ φειδόμενοι τὰ πάντα διτραχον. Εἴ ποτε ἴσχυσε προελθεῖν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, τούτῳ ἐπεδόθων οἱ ἀδικούμενοι ἐλέους τυχεῖν. Πάντας τοίνυν ἐπὶ συγκλήτου προσκαλεσάμενος ἔφη: Ἐγώ μὲν φύμην ἄπαντας ὑμᾶς εύσεβες εἰναι καὶ ἀρκεῖσθαι τοῖς ἰδίοις, καὶ μηδένα τῶν πτωχῶν ἀδικεῖν· ὑμᾶς δὲ τάνατον τοῦ Θεοῦ πράττετε καὶ τῆς ἐμῆς βασιλείας. Ἀλλὰ παρακαλῶ ὑμᾶς, τὰ τῶν πτωχῶν ἀπόδοτε ἐκόντες, μήπως καὶ τὰ ὑμῶν ἀπολέσῃτε. Οἱ δὲ τοῦτο ἀκούσαντες χείρονα μᾶλλον ἢ πρότερον ἐπραττον, ὑπὸ συνηθείας ἐλκόμενοι· δεινὸν γάρ ἡ συνήθεια, ὥστε καὶ δευτέρα φύσις λελόγισται. Αὖθις δὲ τοῦ βασιλέως ἐπὶ πρόκενσον προϊόντος πλείονες ἐπιθύμων. Οἱ δὲ πάλιν ἐν τῇ προελέσει τὴν σύγκλητον προσκαλεσάμενος ἔφη: Εἰ μὲν ἐκ Θεοῦ με καὶ τὸν Θεῷ βασιλείαν ἔχειν οὐεσθε, τὰ παρ' ἐμοῦ δικαίως λεγόμενα πράττετε καὶ τοῦ ἀδικεῖν τοὺς πτωχοὺς παύσασθε: μόνοις γάρ ἔχοντι τοῦτο νενόμισται: τὸ τὸν δυνατώτερον καὶ μείζονα κατεσθίειν τὸν ἐλάσσονα. Εἴ δὲ τοῖς ἐμοῖς προστάγμασιν [P. 389] οὐχ ὑπείκετε, ἀλλὰ ταῖς ἰδίαις ἐπιθυμίαις ἀλισκόμενοι πλεονεκτεῖτε, προχειρίσασθε ἔτερον ὅν δὲν βούλονται διπλάνων βασιλέων καὶ ἀδίκων καὶ πλεονεκτῶν βασιλέων οὐ δύναμαι. Εἰς δὲ τις τῶν ἐν τέλει παρόησιασάμενός φησι τῷ βασιλεῖ· Προχειρίστω με ἡ βασιλεία σου ἐνώπιον πάντων ἐπαργον, καὶ διωριστώ μηδενὸς φείδεσθαι: τοῦ δικαίου ἐνεκα, συγχωρετώ δὲ με εἰσέρχεσθαι πρὸς σε ἀκωλύτως τοῦ τὰ ἀνήκοντα ὑπομιμήσκειν τὸ κράτος σου· καὶ βεβαῶ μέγις τριάκοντα ἡμέρων μὴ εὐρίσκεσθαι τὸν ἀδικοῦντα ἢ ἀδικούμενον. Εἰ δὲ τις ὑπομιμήσκει περὶ τινος ὑποθέσεως ἡς ἔχουσα, ἐγὼ καὶ οὐκ ἔξεδίκησα, κεφαλικῶς τιμωρήθομαι. Τοῦτο τοῦ βασιλέως ἀσμένως ἀποδέξαμένου, προεχειρίσθη ἐπαρχος. Εἴσθεν δὲ ἐπὶ τῷ ἐπαρχικῷ βῆματι προκαθίσαντος, καὶ τινος αὐτῷ γυναικὸς χήρας προσελθούσης καὶ φησάστης ὡς μάγιστρος τις καθήρατεν αὐτῆς τὴν οὐσίαν ἀπασαν, ἀπέστειλεν αὐτὴν μετὰ σφραγίδος εἰπεῖν τῷ

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(65) "Ἐπιπλα, aulæ, stragulæ, vela proprie sunt pepla, non instrumenta, ut corrupte interpres. GOAR.

μαγίστρῳ παραγενέσθαι δικαιολογηθόσμενον. Τῆς ἀπελθούσῃς καὶ μᾶλλον τυφεῖσῃς, ἵνα τῶν αὐτοῦ κουρσώρων ὁ ἐπαρχὸς πρὸς τὸν μάγιστρον ἐπεμψεῖ κάκεῖνον παραλογισάμενος ἀπεπέμψατο. Τοῦ δὲ ἐπάρχου ἐν τῷ ἱππικῷ τὸν μάγιστρον ἐκδεχομένου, αὐτοῦ τε τοῦ μαγίστρου κληθέντος εἰς τὴν βασιλικὴν ἑστίασιν, ἥλθε καὶ ὁ ἐπαρχὸς πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ φησὶ πρὸς αὐτὸν· Εἴ μὲν ἡ προσέταξάς μοι, ὡς βασιλεὺς, φυλάττεις, τοῦ μὴ φείδεσθαι τῶν τοὺς πτωχοὺς ἀδικούντων, γνῶθι με τελειοῦντα τὴν ἐμὴν ὑπόσχεσιν. Εἰ δὲ μεταμελόμενος φίλους μᾶλλον σταυρῷ ποιεῖς καὶ συνεστίζες, γνῶθι καὶ παραιτούμενον. Καὶ δὲ βασιλέας· Εἴ ἡγώ εἰμι ὁ ἀδικῶν, ἔξαντησόν με τοῦ φρόνου. Ὁ δὲ αὐτίκα τὸν μάγιστρον βιαίως ἄρας ἐν τῇ λεγομένῃ Χαλκῇ παρεγένετο, καὶ ἀκριβολογησάμενος τὰ παρ' ἀμφοτέρων λεγόμενα, καὶ γνοὺς ὡς οὐ μικρῶς ἡδικήθη παρ' αὐτοῦ ἡ γυνὴ, τύφας αὐτὸν, καὶ τὴν κεφαλὴν κείρας, καὶ γυμνὸν ὅνως ἐπικαθίσας διὰ μέσης τῆς πλειστῆς ἀθριάμβευσε, δοὺς τῇ γυναικὶ πᾶσαν τὴν περιουσίαν ἔκεινον. Καὶ ἐκ τούτου πάντες ἐσωφρονίσθησαν καὶ πρὸς ἀλλήλους πολυτρόπως εἰρήνευσαν, ὡς μέχρι λ' ἡμερῶν μὴ εὐρίσκεσθαι ἐγκαλοῦντα ἢ ἐγκαλούμενον. Καὶ δὲ ἐπαρχὸς ἔφη τῷ βασιλεῖ· Νῦν, δέσποτα, δύπερ ὑπεσχόμενος ἐτελείωσα. Τοῦ δὲ βασιλέως προελθόντος, ὡς οὐδεὶς ἦν δὲ ἐγκαλῶν, ὑποστρέψας πατρίκιον αὐτὸν ἐποίησε καὶ ὑπαρχον αὐτὸν μέχρι τέλους τῆς ζωῆς αὐτοῦ.

Ἐπὶ τῆς βασιλείας τούτου Ὄρμίσδας ἐπίσκοπος Ῥώμης καταλαβὼν τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἀμαρτιαὶ πλείσταις ἐπισκόποις, τοὺς ἀνθισταμένους τῇ συνόδῳ Χαλκηδόνος καθῆτρεν Σεβῆρον τὸν Ἀντιοχείας [Ρ. 390] καὶ Φιλόκενον, βεβαιώσαντες τὴν αὐτὴν σύνοδον, καὶ περὶ τῶν δύο φύσεων τοῦ Χριστοῦ τὰ Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας προσθέντες βῆματα. Ὁ στατήρ δὲ νοητὸς, τὸ νόμισμα τὸ βασιλικὸν, δὲ ἐνότητη ἀπλοὺς χαρακτήρα Χριστὸς ἐκτὸν δὲ πάντων προσκεκόμικεν εἰς ἀπόντων ζιῶντος ἀντίλιπτρον. Δύο δὲ φύσεις λέγοντες τὴν διαφορὰν σημαίνομεν τῆς σαρκὸς καὶ τοῦ λόγου διὰ τὸ ἀσύγχυτον. Η γάρ σύγχρωσις ἀφνισμὸν τῶν δύο φύσεως ἀπεργάζεται. Ἡ δὲ ἀρρήτος ἔνωσις ὀμολογουμένη καὶ ἀσυγχύτους φυλάττει τὰς φύσεις, καὶ ἓνα ἀποτελεῖ ἐξ ἀμφοῖν ὅφεντὸν Χριστὸν, θεὸν δμοῦ τε καὶ ἀνθρώπον γενόμενον τὸν αὐτὸν.

Τῷ δὲ ἔτει Αἰθέριος καὶ Αἴδιος καὶ οἱ σὺν αὐτοῖς Ιατροὶ ἐπεδούλευσαν τῷ βασιλεῖ, καὶ γνωσθέντες ἀπέθηνον ξίφει.

Τῷ γ' ἔτει μεταστειλαμένη Σοφία ἡ Λύγοντα πάντας τοὺς χρεωστοῦντας ἀπέδωκε τοῖς κτηρεωστημένοις πάντα τὰ δφειλόμενα, ἀντιστραφέντων τῶν ἐνεχύρων τοῖς ἴδιοις αὐθένταις.

Τῷ δὲ ἔτει κτίζει τὸ παλάτιον τῶν Σοφιανῶν εἰς ὄνομα τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Σοφίας.

Τῷ ε' ἔτει κτίζει τὴν μονὴν τῆς Πρίγκηπος, πράστειον αὐτὴν οὖσαν.

Τῷ ζ' ἔτει Ναρσῆς δὲ ἀγαπητὸς τοῦ βασιλέως ἔκτισε τὴν οἰκλαν Ναρσοῦ καὶ τὴν μονὴν τῶν καθαρῶν.

A dicendam causam venire. Cum eam magister verberibus male multatam remisisset, mittit præfectus ad eum de cursoribus suis unum: hunc quoque is verbis delusum dimisit. Interim dum præfectus in Circo sedet magistrumque operitur, hic ad convivium ad imperatore vocatur. Eodem se præfectus quoque confert, aitque imperatori: Si in eo, imperator, persistis, quod mihi mandasti, ne cui eorum qui pauperes concutunt parcam, scito me promissis meis satisfacturum. Sin eos tu penitentia ductus amicos potius habes et conviviis adhibes, scias me quoque detrectare ea quæ in me recepi. Imperatore respondente uti seipsum potius solio detraheret, si sontem talis criminis sciret, præfectus illico magistrum vi abripuit, et in curiam quæ Aerea dicitur cum eo abiit. Ibi diligenter utriusque sermone considerato, cum haud levibus injuriis ab eo affectam mulierem comperisset, verberibus impositis homini caput rasit, asinoque nudum impositum per medium urbem veluti in triumpho duxit, et omnes ejus opes mulieri addidit. Hoc exemplum reliquos ita in viam rededit, ut ubique 683 summa in pace viveretur, atque intra 30 diem neque actor ullus esset neque reus injuriarum. Tum præfectus imperatori significat se promissa implevisse; et imperator in publicum progressus, cum nulla querela audiretur, reversus patricia dignitate eum ornat et per omnem vitam præfectum urbis esse jubet.

Justino imperante, Hormisdas Romæ episcopus Cpolin cum plurimis episcopis proiectus adversarios Chalcedonensis concilii damnat, Severum Antiochensem et Philoxenum; ratumque esse jubent illud concilium, ac de duabus in Christo naturis hæc Cyrilli Alexandræ episcopi addunt verba: Stater qui mente intelligitur, nomisma regium, simplex in unitate character, Christus seipsum pro omnibus obtulit, ut vitam omnium redimeret. Cum autem duas naturas dicimus, differentiam significamus carnis et Dei Verbi, quia illa confusa non sunt. Etenim commixtio utriusque naturæ abolitionem secum traheret. Sed ineffabilis illa quam conlitemur unitio, neque naturas confundit, et ex duabus unum Christum conficit, qui se exhibuit; idemque et Deus est et homo.

D Anno secundo Aetherius et Audius, medicique qui illis aderant, insidiati sunt imperatori vita, et re detecta gladio interempti.

Tertio anno Sophia Augusta, accitis omnibus qui ære alieno obstricti 684 erant, debita eorum creditoribus persolvit et pignora suis dominis reddidit.

Quarto anno Justinus condit palatum Sophianorum, de nomine Sophiæ conjugis suæ.

Quinto anno ædificat mansionem Principis feminæ in suburbio.

Sexto anno Narses charissimus imperatori domum Narsetis extruxit et Catharorum mansionem.

Et Justinus in andiens Augustum suum sobrinum aducem Alexandre sibi insidias moliri, missis ministris, capite truncavit.

Septimo anno Justinus cœpit condere adem Apostolorum Petri et Pauli, in loco qui a pupillis educandis Orphanotropheum dicitur. Addidit et templo quod est in Blachernis duos fornices, effectique ut crucis formam referret. Eodem anno pugna inter Persas et Romanos ad Sargathum commissa, victoria fuit penes Romanos.

Nono anno Avares ad Danubium venerunt ac vicerunt Romanos. Et Artabanus Persa, in Romanorum ditionem facta incursione, multos captivos abduxit, captoque etiam Daras castro domum rediit. Justinus nuntio tantæ cladis accepto animo abalienatus est, petiitque ab Hormisda uti pacem compoueret, quæ et in annum pacta est. Constitutum **685** sub eo est ut psalmus *Tuæ cœnæ mysticæ magna feria quinta caneretur*. Allata quoque tunc est imago nulla manu effecta Camulianis pago Cappadociæ, et veneranda ligna ab Apamea urbe Syria secundæ. Institutum etiam est ut hymnus Cherubicus cantaretur.

Anno 10 Justinus Tiberium comitem excubitorum adoptavit ac Cœsarem creavit, imperiique collegam ascivit. Laborabat Justinus obstructione pedum, ac plerumque decumbebat.

Undecimo anno imperator extruxit duos magnos aqueductus, alterum Valentis, alterum Adramen nomine, atque istis operibus magnam aquam copiam urbi suppeditavit. Edificavit etiam palatia in portu Juliani, ipsumque portum repurgavit; duasque in medio ejus collocavit statuas, alteram suam, alteram uxoris Sophiæ. Portum quoque ipsum Sophiam denominavit. Eodem etiam edificavit templum principis ducum, cui ab Adda quodam ibi morato nomen est.

Anno 12 obiit Joannes episcopus Cpolitanus. Eum episcopatum anno 13 recepit Eutyches.

XYLANDRI ET

(66) *Simocatta I, 3: Οὗννοι δὲ οὗτοι προσοικοῦντες τῷ Ἰστρῷ, απιστότατον ἔθνος καὶ ἀπληστότατον.* GOAR.

(67) *Hunc Zonaras Ardamanem nominat, Evagrius I, v, Adaamanem. XYL.*

(68) *Rege Persarum Zonara: nam Evagrius hunc quoque Chosroen facit. XYL.*

(69) *Sic vocat feriam quintam, seu diem Jovis malis, quæ proxime est ante Pascha, celebris institutione sacrosanctæ cœnæ, der hoch oder grünen Donnerstag. Sic et Zonaras in posteriore imperio Constantini Leonis filii. XYL.*

(70) *Modulus est in Basilii missa, communionis tempore cantandus.* GOAR.

(71) *Quam imaginem dicat, ignoro, nisi quis putet de linteo impressa a Christo et ad Abgarum Edessenum missa sui imagine accipendum.* XYL

(72) *Decantatur quotidie inter sacros liturgicos hymnos, cum a mensa propositionis dicta ad altare, solemní processu, sacra dona, id est, panis et vinum, deferuntur. Arcudius opere de Concordia utriusque Ecclesiæ, Euchologium in notis ad Chrys-*

A' Ακούσας δὲ Ἰουστῖνος δις δ ἐνεψιδες αὐτοῦ Αἴγυουστος, δις διοὺς Ἀλεξανδρείας, συσκευὴν μελετῆ κατὰ τοῦ βασιλέως, πέμψας αὐτὸν ἀπεκεφάλισε.

Τῷ ζ' ἔτει ἡρέταο Ἰουστῖνος κτίζειν τὸν ναὸν τῶν Ἅγιών: Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου ἐν τῷ Ὁρφωντροφείῳ. Προσέθηκε δὲ καὶ εἰς τὸν ναὸν τῶν Βλαχερνῶν τὰς δύο ἀψίδας, καὶ ἐποίησεν αὐτὴν σταυρήν. Τῷ αὐτῷ ἔτει γέγονε πόλεμος περὶ τὸ Σάργαθον μετὰ Περσῶν καὶ Ρωμαίων, καὶ ἐνίκησαν οἱ Ρωμαῖοι.

Τῷ θ' ἔτει ἥλθον οἱ Ἀδραῖοι (66) εἰς τὸν Δάνουβιν, καὶ ἐνίκησαν τοὺς Ρωμαίους. Καὶ δὲ Πέρσης Ἀρταδὼν (67) ἐξήλασε κατὰ τῶν Ρωμαίων, καὶ πολλὴν αἰχμαλωσίαν λαβὼν ὑπέστρεψεν εἰς τὴν ἴδιαν χώραν, παραλαβὼν καὶ τὸ Δάρας. Τοῦτο μαῶν Ἰουστῖνος τῷ μεγέθει τῆς συμφορᾶς νόσῳ παραφόρω περιβάλλεται καὶ σπονδὰς ποιήσαι αἰτεῖται τὸν Ὁρμισδαν (68), δοτις καὶ ἐνιαυσιαίας ἐποίησεν. Ἐπὶ τούτου ἐτυπώθη φάλλεσθαι τῇ μεγάλῃ ε' (69). Τοῦ δείπνου σοῦ τοῦ μυστικοῦ (70). Πλήθε δὲ καὶ ἡ ἀχειροποίητος (71) ἀπὸ τῶν Καμουλιανῶν, κώμης τῆς Καππαδοκίας, καὶ τὰ τίμια ξύλα ἀπὸ πόλεως Ἀπαμείας τῆς δευτέρας Συρίας. Ἐτυπώθη δὲ φάλλεσθαι καὶ ὁ Χερουβίκιος ὄμονος (72).

Τῷ ι' ἔτει Ἰουστῖνος δὲ βασιλεὺς Τιβέριον τὸν κόμητα τῶν ἔκχουβιτρῶν [P. 391] υἱοποιησάμενος (73) Καίσαρα ἀνήγδευσε καὶ συγκάθεδρον αὐτοῦ ἐποίησεν. Ἡν δὲ δὲ βασιλεὺς στυφόμενος τοὺς πόδας (74) καὶ τὸ πλειόν κατακείμενος.

Τῷ ια' ἔτει ἔκτισεν δὲ βασιλεὺς τὸν μέγαν ἀγωγὸν τοῦ Οὐάλεντος καὶ τὸν ἔτερον ἀγωγὸν τὸν λεγόμενον Ἀδράνην, καὶ ἐχορήγησε τῇ πόλει διψίλειαν ὕδστος. Κτίζει οὖν καὶ τὰ παλάτια τὰ ἐν τῷ Ἰουλιανοῦ λιμένι. Ἀποκαθαίρει δὲ καὶ αὐτὸν τὸν λιμένα καὶ στήλας δύο ἐν μέσῳ αὐτοῦ ἴστησι, τῇν τε ἐκατοῦ καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Σοφίας, μετονομάσας καὶ τὴν λιμένα Σοφίας. Ἐποικοδομεῖ δὲ καὶ τὸν ναὸν τοῦ ἀρχιστράτηγου (75), δις δὲ οὗτος Αδδα ἐκεῖσε κατοικοῦντος, προστηρούετο.

Τῷ ιβ' ἔτει ἐτελεύτησεν Ἰωάννης δὲ ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως. Τῷ ιγ' ἔτει Εύτυχης (76)

GOARI NOTÆ.

sostomi liturgiam. GOAR.

(73) *Ad fines palatii excubabant illi et aditum observabant. Glossæ Basilicorum: ἔκχουβιτρες τῶν παρεξόδων τοῦ παλατίου ὑπέρχοντες φύλακες. Simocatta quasi Cedreni scholiastes futurus iii, 11, de Tiberio nostro scribit: Ἰουστῖνος Τιβέριον υἱοθετικὸς κομῆτας, καὶ τῆς βασιλείας κοινωνὸν ποιησάμενος ἀνήγδευσε Καίσαρα. Ήγεμὼν δὲ ἐτύγχανεν ὃν τῶν τοῦ βασιλίως σωματοφυλάκων καὶ ὑπασπιστῶν, δικόμητα ἔκχουβιτρῶν τῇ συγκήει φωνῇ έθνος Ρωμαίοις καλεῖν. Isque idem forsitan est quem post memoratos excubidores domesticorum comitem excubitorum nomine recensent Marcellinus I. xx. GOAR.*

(74) *Zonaras eum ex pedibus laborasse ait. XYL.*

(75) *Ignorat Xylander cœlestis militiae principis Michaelis nomen, et pueriliter principem ducum appellat GOAR.*

(76) *Eutychius legendum ex Zonara et Nicephoro xvii, 36; et post paulo Cedrenus ita habet. XYL.*

ἀπέλαβε τὸν θρόνον Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ δὲ βασιλίσσης ἀσθενήσας καὶ μικρὸν ἀνεθεῖς προσεκαλέσατο τὸν τε ἀρχιερέα καὶ τὴν σύγκλητον καὶ πάντας, καὶ ἄγαγὼν τὸν Καίσαρα Τιβέριον παρουσίᾳ πάντων προεβάλετο αὐτὸν βασιλέα, εἰπών· Ὅ Θεός ἀγαθὸν σε ποιήσας αὐτὸς, οὐκ ἔγω, τὸ σχῆμα τῆς βασιλείας σοι δίδωσι. Τιμησον αὐτὸν, ἵνα τιμηθῆς ὑπ' αὐτοῦ. Μὴ ἐπιχαιρίῃς αἰλμασι, μὴ κοινώνει φόνοις. Μὴ κακὸν ἀντὶ κακοῦ ἀποδῷσῃς. Μὴ μηνιῆς τινί, ὡς κάγω· κάγω γάρ μηνῶν ἔπαισασ, καὶ σφαλεῖς ἀπέλασθον κατὰ τὰς ἀνομίας μου· ἀλλὰ δικάσσομαι ἐν τῷ Θεῷ τοῖς ὑποβάλλουσί μοι ταῦτα. Μή, ἐπαρθῆς ἐπὶ τιμῆς τῆς βασιλείας σου. Οὐτως ἔχει τοὺς πάντας ὡς ἔκυρτον. Γνῶθι τίς τοῖς εἰς τίς εἰ νῦν. Μὴ ὑπερφανος ἦς τοῖς ὁμοφύλοις, καὶ οὐχ ἀμάρτης. Οἶδας τίς ήμην καὶ τίς εἰμι νῦν, τὸν θάνατον ἐν διθαλμοῖς δρῶν. Πάντες οὗτοι οἱ παριστάμενοι δοῦλοι εἰσι καὶ τέκνα σου. Τῷ στρατῷ πρόσεχε. Ἀνάνδρους καὶ ἀσυνέτους μὴ προχειρίζου. Μή σε πεισάτωσαν δτι καὶ οἱ πρὸ σου οὐτως διεγένοντο. Ταῦτα παρεγγυῶ σοι καὶ παραινῶ ἀφ' ὧν ἔπαθον. Περιουσίας οἱ ἔχοντες ἀπολαυστῶσαν αὐτῶν χρησίμως. Τοῖς μὴ ἔχουσι σε προειμησα. Τὴν μητέρα σου, τὴν ποτὲ του δέσποινων γενομένην, σέβου καὶ τίμα· δοῦλος γάρ ήσθια πρότερον, νῦν δὲ γενοῦ υἱὸς αὐτῆς. Ταῦτα εἰπόντος τοῦ βασιλέως, καὶ τοῦ Καίσαρος ἐν τοῖς ποστιν αὐτοῦ πεσόντος (77), ἔφη ὁ βασιλεὺς· Εἴ θέλεις, εἰμὶ, εἰ οὐ θέλεις, οὐ ζώ. Ὁ θεὸς ὁ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν ποιήσας, ἐμβάλη εἰς τὴν καρδίαν σου καὶ ἀλλα, ἐπελαθόμην εἰπεῖν σοι. Τῆς νόσου δὲ τῷ βασιλεῖ βρέως ἐπικειμένης μετ' οὐ πολὺ ἀτελεύτησ. Καὶ ἐτέθη τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν τῷ ἡρῷ 'Ιουστινιανοῦ, ἐν λάρνακι Προικονησίῳ (78) μετὰ Σοφίας τῆς γυναικὸς αὐτοῦ.

'Ἐπι· [P. 392] τούτου τοῦ εὐσέβεστάτου 'Ιουστίνου 'Ιουδαῖός τις ἐν τῇ πόλει οὐδειοφός παιδίον ἐκεκτυπογενές, ὃ παρέδωκε μανθάνειν γράμματα πλησίον τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἢς ὁ σκευοφύλακς ἔχων λείψαντα πολλὰ τῆς ἀγίας τραπέζης δέδωκε τοῖς παισὶ πρὸς τὸ δαπανῆσαι αὐτά. Μεθ' ὧν συνηῆλθε καὶ τὸ 'Ιουδαϊκὸν παιδίον· διπέρ ἀπολυθὲν, πρὸς τοὺς γονεῖς αὐτοῦ ἀπῆλθε. Καὶ φησιν ὁ πατέρως αὐτοῦ· Ἰνα τε ἔρχοδυνας, τέκνον; Ὅ δὲ πτεῖς ἀπεκρίθη· Μετὰ τῶν Χριστιανῶν παιδίων εἰς τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν ἔφαγον κάγω, πάτερ. Ὅ δὲ δόλιος ἐκεῖνος θήρ σφόδρα μανεῖς, μετὰ τὸ ἀριστῆσαι λαβῶν τὸ παιδίον καὶ ἀπελθών εἰς τὸ ἔργαστηριον αὐτοῦ ἔρχιψεν αὐτὸν εἰς τὴν κάμινον καὶ κλείσας τὴν θύραν ἀνεγκάρησεν. Ἡ δὲ γυνὴ αὐτοῦ τὴν κατὰ τοῦ παιδὸς μανίκιν τοῦ ἀνδρὸς, αὐτῆς εἰδύτη, ἀπελθοῦσα ἐν τῷ ἔργαστηριῷ καὶ διὰ τῆς δπῆς παρακύψασ πήκουσε τῆς φωνῆς τοῦ παιδὸς καὶ εἰσελθοῦσα εὑρε-

XYLANDRI ET

(77) Adoptatos ad pedes adoptantium procedere docet ritus euchologicus. Præstat id Justino Tiberius, et Sophiam Justini uxorem non jam dēnotavat, imperatricem, sed matrem sibi commendatam agnoscit. Refertidem Simocatta loco citato; ipsum-

A Imperator autem cum afflita valetudine utcunque se collegisset, patriarcham senatum et populum convocavit; productoque in conspectum omnium Tiberio Cæsare imperium ei commisit, hujusmodi oratione habita: Deus, qui te bonum fecit, is, non ego, hoc te ornat habitu. Hunc habitum reverenter habe, ut ab ipso 686 honore afficiaris. Noli gaudere fuso sanguine, neque homicidiorum particeps esto. Malum malo rependere noli, neque gravius cuiquam succensere; id quod ego cum fecisset, erravi ac peccatorum meorum accepi mercedem, quanquam Deus mei causa ulciscetur eos qui ista mihi suaserunt. Ne superbias ob imperii tui majestatem. Omnes eodem quo te loco habe. Cogita quis fueris et quis nunc sis. Noli superbe contra gentiles tuos efferrri, ne pecces. Scis qui fuerim et quis nunc sim, mortem ante oculos habens. Omnes hi qui circumstant, servi tui sunt et tui filii. Exercitus curam gere. Molles et imprudentes ne præficias. Neque eo tibi persuadeant, quod priores te imperatores tales fuisse dicent. Hæc tibi præcipio, meoque edictus malo hortor ut iis stes. Qui locupletes sunt, opibus utiliter fruantur. Præstuli te iis qui non habent. Matrem tuam, quem domina aliquando tua fuit, cole ac reverere: servus enim ante, nunc filius ejus factus es. Hæc locutus imperator, cum ad pedes ejus se prostravisset Cæsar, addidit: Si vis, sum: Si non vis, non vivam. Deus qui cœlum et terram condidit, in cœlum indat alia etiam, quem tibi dicere oblitus sum. Cæterum imperator morbo ingravescente haud multo post vitam conclusit. Corpus ejus in heroo Justiniani depositum est, in arca Proconnesia; juxtaque Sophia, uxor ejus.

B Hoc Justino imperante quidam in urbe vitrorum conflator Judæus 687 unicum habuit filiolum, quem in scholam magno templo vicinam litterarum discendarum causa mittere solebat. Ejus templi æditius cum haberet multas sacræ cœnæ reliquias, pueris illas consumendas dabat. Iis forte tum adfuit Judæus, quem dixi, puerulus. Hic dimissus cum domum rediisset, a patre causam tardioris domum redditionis postulatus respondit se cum Christianorum pueris in magno templo cibum sumpsisse. At Judæus pater, dolosa illa bestia, D ingenti furore percitus, a prandio puerum in officinam abducit inque caminum abjicit, ac operitis foribus recedit. Uxor autem, quem mariti in filiolum furorem cognitum haberet, ad officinam cum accessisset, per rimam introspiciens pueri vocem exaudivit. Et ingressa invenit eum in furno integrum nihil ab igne passum. Qui a matre eductus, cum GOARI NOTÆ.

que patriarcham adoptionis vota ex Euchologio legisse narrat, ad cuius preces etiam astantes bene sint apprecati. GOAR,

(78) Lapidis albi a Strabone l. xiii laudati, e Proæconneso Propontidos insula eruti. GOAR.

interrogaretur quonam pacto illasus a flammis mansisset, respondit venisse quamdam purpura amictam feminam, quem et ignem extinxerit et ipsum securum animo esse jussiterit. Ad hanc narrationem stupore perculta mater cum filio Menam patriarcham accessit, reque narrata Christianam se fieri cupere dixit. Menas rem ad imperatorem detulit. Is patrem quoque pueri acciri jussit. Cumque Judæum re examinata multis adhortationibus ad Christianæ religioni dandum nomen frustra esset tortatus, in crux agi eum jussit, ut qui 688 suo ipsius filio necem iutulisset. Patriarcha mulierem et puerum baptizavit, illam monacham, hunc lectorem fecit.

δὲ γυναικαὶ τὸ παιδίον βαπτίσας δὲ πατριάρχης τὴν μὲν ἐποίησεν δοκίμητραν, τὸ δὲ παιδίον ἀναγνώστην.

Anno mundi 6071, a natali Christi 571, Romanum imperium suscepit Tiberius orthodoxus, tenuitque annos 4. Fuit justa corporis statura, decoro pectore et oculis, iisque aliquantulum cæsiis, cæsarie et barba fulva, albus, et florida facie. Bonus fuit, et animo insigniter magno. Huius ascendentis de circa partes acclamaverunt Videamus, videamus Augustam Romanorum. Quibus imperator respondit templum quod e regione est situm publici balnei Diegistei, idem cum Augusta habere nomen. Proinde partes faustis acclamationibus Anastasiæ Augustæ multos vitæ annos sunt comprecati. Sophiæ animum, Justini viduam, ea res perculit. Ignorabat enim Tiberio esse uxorem, atque ideo demeruerat hominem, Justino persuadens ut eum imperio præficeret, sperans se ei nuptiam atque Augustam mansuram. Eam Tiberius deduxit in palatium Sophiæ, addito cubiculario et aliis ministris qui eam servarent atque inservirent. Ipse eam non secus atque matrem omni offici genere coluit. Cum autem natalitium equestre certamen ageretur, partesque gestarent stolas imbricatas, succo narium purpuræ infectas chlamydesque imperatoriæ assimiles, prohibuit earum usum, ne pecunia intempestive prodigetur, definiitque ut ornas tantummodo duorum digitorum 689 latitudine ornatus causa gestarent.

XYLANDRI ET

(79) Quia templi illius et Augustæ unum erat commune Anastasiæ nomen. De templo jam plura nos cum auctore. GOAR.

(80) Divinavi hic; et δράς, qui non intelligam, reliqui. YYL.— Hic se divinasse affirmat interpres: Quidni, cum et falsi sint vates? Nullus tamen hic divinatione vel deceptione locus. cum σωληνωταὶ στολαι non sint aliae nisi vestes multifido tæniolarum textilem ordine variegatae, quem sive directis canalicularis sive obliquis spiris distincte effulgeant, luxuriam tamem, levitatem profusionem aspectu suo prædicant. Σωλήν enim canalis et alveolatus est. ex quo canaliculatum et alveolatum quodcumque opus σωληνωτόν vocant Græci, quod Galli canaliculū propuntiant. GOAR.

(81) Textum multitum est τὸ βλαττόν, vel sericus quivis pannus: ubi enim in Nicæa Choniata Alexii Comneni l. iii una lectio habet ἄνευ τῶν βλαττῶν,

A τὸν παῖδα καθῆμενον ἔσωθεν τῆς καμίνου ἀκτάφλεκτον. Οὐ δέ τινας θέμενος τὴν φλόγα κατέσβεσε, λέγουσά μοι. Μὴ φοβοῦ, παιδίον. Ή δὲ μήτηρ αὐτοῦ ταῦτα ἀκούσασα καὶ καταπλαγεῖσα ἀπῆλθε σὺν τῷ υἱῷ πρὸς τὸν πατριάρχην Μητῶν, καὶ πάντα ἀναγγελασσα παρεκάλει Χριστιανὴ γενέσθαι. Οὐ δὲ πρὸς τὸν βασιλέα ἀπῆγαγε, καὶ ἐκέλευσεν δὲ βασιλεὺς παραστῆναι καὶ τὸν πατέρα τοῦ παιδίου, καὶ μετὰ τὴν ἔξτασιν παρεκάλει τὸν Ἐβραῖον δὲ βασιλεὺς γενέσθαι Χριστιανόν. Καὶ πολλὰ παραινέσσεις αὐτὸν οὐκ ἔπεισεν. Οθεν καὶ προσέταξεν αὐτὸν ἀνασκολοπισθῆναι ὡς φονέα γενόμενον τοῦ Ιδίου παιδίου. Τὴν μὲν ἐποίησεν δοκίμητραν, τὸ δὲ παιδίον ἀναγνώστην.

B Κόσμου ἔτος 'ζοα', τῆς θείας σαρκώσεως ἔτος φοῖς', Ψωμιάνων βασιλεὺς δρθδόξος Τιβέριος ἦτε, δ'. Ἡν δὲ τὴν τοῦ σώματος ἀναδρομήν τέλειος, εὔστηθος, εὐόμματός τε καὶ δλίγον ὑπδγλαυκός, ξανθὴν ἔχων τὴν τρίχα τῆς κεφαλῆς καὶ τὸ γένειον, λευκὸς τὴν χροιὰν καὶ τὸ πρόσωπον ἀνθηρός, ἀγαθὸς καὶ μεγαλόψυχος εἰς ὑπερβολὴν. Τούτου ἀνελθόντος ἐν τῷ ἴππικῷ ἀνέκρηξεν τὰ μέρη: Ἰδωμεν, ἰδωμεν τὴν Αὐγούσταν Ψωμαίων. Οὐ δὲ ἐδήλωσεν (79). Πλάντικρι τοῦ δημοσίου λουτροῦ Διηγιστέως ἐκκλησία διμώνυμος ἔστι τῇ Αὐγούστῃ. Εὐφήμισαν οὖν τὰ μέρη: Ἀναστατίς Αὐγούστης πολλὰ τὰ ἔτη. Ή δὲ Σοφία ἡ τοῦ Ιουστίνου γυνὴ ἐπλήγη τὴν ψυχὴν οὐ γχρὶ ἔχειν αὐτὸν γυναῖκα, καὶ διὰ τοῦτο προσειλιώθη ἀντῷ ὑπὸ Ιουστίνου, πειτασσα αὐτὸν προβαλέσθαι εἰς βασιλέα Τιβέριον, βουλομένη γῆμαι αὐτὸν [P. 393] καὶ μεῖναι Λύγοντα. Ταύτην δὲ κατήγαγε Τιβέριος εἰς τὸ παλάτιον τῶν Σοφῶν, κελεύσας κοινωνούλαρίον καὶ ἐτέρους τινάς εἶναι εἰς ὑπηρεσίαν αὐτῆς καὶ διατηρεῖν αὐτήν. Ἐτίμα δὲ αὐτὴν ἵστα μητρὶ, ποιῶν πᾶσον θεραπείαν αὐτῆς. Γενεθλίου δὲ ἴππικοῦ ἀγομένου, καὶ τῶν μερῶν φορόντων στολὰς σωληνωτὰς (80) ἀπὸ βλαττῶν (81) δέξιος (82) καὶ χλαμύδας παραπλησίας τοῦ βασιλικοῦ, ἔπαινας ταύτας φορεῖν διὰ τὸ μὴ εἰς ἀκαίρους χρεῖας δικανᾶσθαι τὰ χρήματα, δρίσας διδακτυλίους δρυκτὰς (83) ἐν ταῖς στολαῖς αὐτῶν κόσμου χάριν

GOARI NOTÆ.

D altera ponit πλὴν τῶν σερικῶν νημάτων. Unde nūgæ sunt et nullius momenti commenta, quæ circa blatteum colorem, id est, roseum vel purpureum, et Græcum blattæ ex nominum allusione, velut et Delphico triponde, enuntiat sparsim Gretserus in Codinum. GOAR.

(82) Nusquam acuti vel vivi*t*, cum Gretsero citato, sed cum Græcis modernis violacei coloris vocem indicium esse dixeris; ac si velis attentius auctorem examinare, ejusmodi violacei decertantum in circensis ludis chlamydes fuisse affirmabis, quæ a purpura non omnino abessent, χλαμύδας nempe παραπλησίας τοῦ βασιλικοῦ: intellige χρώματος vel σχήματος. GOAR.

(83) Oras sive limbos duorum digitorum latitudine. Οραν vero dicitur, quia vestis ora vel ornamentum sit; ac propterea locus in quo sistebant vel se exornabant in Circo decertaturi, δρυστού-

φορεῖν. Ἀγαγὼν δὲ Ἀναστασίαν τὴν γυναικαν αὐτοῦ, ἔχουσαν ἐξ αὐτῆς καὶ θυγατέρας δύο Χαριτώ καὶ Κωνσταντίναν, ἐστεψεν αὐτήν Δύγοῦσταν, καὶ ἕρ-ριψεν ὑπατίαν (84) πολλήν. Τούτῳ τῷ βασιλεῖ γέγονε θεία δημόνη, ἀγγέλου κατ' ὄναρ εἰπόντος· Τάδε σοι λέγει τὸ Τριάγιον, ·Οἱ οὐρανοὶ τῆς βασιλείας ἐπὶ σῶν οὐ φοιτησούσι χρόνον.

Τῷ β' ἔτει ἀπέστειλε πρέσβεις πρὸς τὸν βασιλέα Περσῶν κατὰ τὸ ἔθος, μηνύων τὴν ἀναγρέουσιν αὐτοῦ· καὶ οὐ προσήκετο τὴν εἰρήνην δὲ τῶν Περσῶν βασιλεύεν. Οὐ δὲ Τιβέριος διασπείρας τοὺς βασιλικοὺς θησαυροὺς πολλὰ στρατόπεδα ἐποίησε, χειροτονήσας Ἰουστινιανόν τινα στρατηγὸν Ἀνατολῆς, δς ἀναλαβὼν τὰς δυνάμεις ἐπὶ τὸ Δαράς (85) πραγίνεται. Καὶ τῆς παρατάξεως γενομένης τῶν Περσῶν καὶ Ῥωμαίων, εἰς λόγους ἀλιθον καὶ πρὸς ἀλλήλους σπένδονται χρόνον τετραετῆ.

Τῷ γ' ἔτει, τοῦ τῶν Περσῶν βασιλέως μέλλοντος τὸν πόλεμον αὐτούργειν, δὲ Ῥωμαίων στρατηγὸς πρὸς τοὺς Πέρσας χωρεῖ. Καὶ τῆς κατασυστάθη μάχης γενομένης, βαθείας τῆς τῶν Ῥωμαίων φλαγγῆς οὕστης ἡ τῶν Περσῶν καὶ Βαβυλωνίων τρέπεται πληθὺς, καὶ ἀναιροῦνται πλήθη πολλά. Λαμβάνουσι δὲ οἱ Ῥωμαῖοι καὶ τὸ τῶν Περσῶν τούλδον (86), καὶ τὸ βασιλικὸν σκηνοπήγιον, καὶ πᾶσαν τὴν ἀποσκευὴν ἐπίδηκον οὕσταν, καὶ τοὺς ἐλέφαντας, ἐξ ὧν τὰ ἐπίσημα πρὸς τὸν βασιλέα πέμπουσι. Τὴν αἰσχύνην τοίνυν δὲ τῶν Περσῶν βασιλεὺς μὴ φέρων νομοθετεῖ μηκέτι βασιλέα Περσῶν εἰς πόλεμον ἐξέρχεσθαι. Οὐ δὲ Ῥωμαϊκὸς στρατὸς ἐπετίθετο ταῖς Περσικαῖς συμφορζίς, καὶ πρὸς τὰ ἐνδότατα τῆς Περσίδος ἔχωρης, καὶ πολλὴν αἴγαλωσίαν καὶ ἀλωσίν ἐν Περσίδι πεποίηκε, φθάσας καὶ μέσον τῆς Γραικικῆς θαλάσσης. Χειμῶνος δὲ γενομένου, ἐν Περσίδι ταρεχείμαστε.

Τῷ δ' αὐτοῦ ἔτει κτίζει Τιβέριος τὸ δημόσιον τῶν Ιλαχερνῶν λουτρὸν, ἀνανεοῦ δὲ καὶ ἐκκλησίας πολλὰς καὶ ἔνωντας καὶ γρωκημεῖα, γατακροσμεῖ δὲ καὶ τὸν χρυσοτρίχλινον τοῦ πτελατίου. [P. 394] Τότε κελεύει γράφεσθαι αὐτὸν ἐν τοῖς συμβολαῖοις (87) Τιβέριον Κωνσταντίνον. Τῷ δ' ἔτει τελευτῇ Εὔτυχος ὁ πατριάρχης, καὶ μετὰ ἐξ ἡμέρας χειροτονεῖται Ἰωάννης διάκονος τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας δὲ Νηστευτῆς. Οὐ δὲ βασιλεὺς ἀγοράσας σώματα ἐθνικῶν κατέστησε στράτευμα εἰς δύομα ἴδιον, ἀμφιάσας καὶ καθοπλίσας αὐτοὺς χιλιάδας ιε', δεδωκὼς αὐτοῖς καὶ στρατηγὸν Μαυρικίου τὸν κόμητα τῶν

C

D

E

F

G

H

I

J

K

L

M

N

O

P

Q

R

S

T

U

V

W

X

Y

Z

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

ριον dicitur apud Theophanem, ac imperatorem Philippicum εἰς τὸ δρυτούριον τῶν Πρατίνων refert adduxisse Ruffum quemdam; quem locum eumdem ornatorium Prasinorum, ubi nimirum oris et limbis vestibus attextis sese adornabant, dicit Paulus diaconus; quem eumdem ἀχατώριον Cedrenum vocasse contemplabimur. **Goar.**

(84) Intelligo monetam consularem: nam imperatores consulatum quoque gessisse et in titulis suis commemorasse notum est. Infra quoque in Phoca ὄπτια pro donis missilibus et in populum sparsis ponitur, cum verbo ῥίπτειν. **Xyl.**

(85) Mesopotamię urbem ab Anastasio conditam: de qua in Anastasio. **Goar.**

A Produxit etiam Anastasiam uxorem suam, ex qua duas habebat filias, Charitonem ac Constantinam, eamque augustali corona exornavit, multumque nomisma in populum sparsit. Huic in somnis angelus prædictus nomine sanctæ Trinitatis tyrannos ipso imperante imperium non invasuros.

B Anno imperii sui secundo Tiberius legatos de more ad Persarum regem misit, nuntians se esse imperatorem creatum. Cæterum Persa pacem repudiavit. Tiberius ergo imperatoriis thesauris multos conduxit exercitus et Justinianum quemdam Orienti præfecit; qui cum exercitu ad Daras profectus est. Ubi cum adversæ jam acies coirent, colloquium de pace intervenit, eaque in quadriennium pacta fuit.

C Tertio anno, cum rex Persarum ipse bellum gesturus esset, dux Romanarum copiarum Persis obviam contendit. Commissa autem cominus pugna, Romanorum plalanx ordinibus stipata Persarum et Babyloniorum aciem pepulit, magnamque eorum stragem edidit. Ceperunt Romani etiam Persarum tuldum et regis tentorium omniaque impedimenta magno aestimata elephantesque. Qua de præda ea quæ erant maxime insignia ad imperatorem miserunt. Sed Persarum rex dedecoris impatiens, **890** legem fert ne rex Persarum ullus posthac in bellum proficiatur. Romanus vero exercitus rebus Persarum afflictis insultans in intimam usque Persidem pervenit, multosque ibi mortales, multa oppida in potestatem suam rededit, et usque ad medium maris Hyrcani perrexit; ac hieme facta, in Perside hiberna habuit.

D Quarto anno Tiberius publicum in Blachernis balneum ædificat, instauratque multa templo, domos hospitales et senibus fovenis factas. Exornat etiam aureum palatii triclinium. Tuuc etiam se in contractuum formulis scribi jussit Tiberium Constantinum. Eodem anno moritur Eutychius patriarcha, ac post sex dies in locum ejus suffectus est Joannes cognomento Jejunator, magni templi diaconus. Porro Tiberius emit barbarica mancipia ad millia quindecim, exque iis vestitis a se et armatis exercitum composuit, de suo nomine Tiberianum appellans; ducemque iis dedit Mauri-

E (86) Sic et infra. Credo fuisse signum aut vexillum præcipuum, sicut infra in Heraclio pro turma ponitur, *ein fanen*. **Xyl.** — Somnial hic circa tulandum Xylander, et vexillum referre singit, a quo semotum erat omne vexillum; ad conflictum siquidem delerebatur vexillum, cum sarcinis, jumentis, impedimentis, pueris, quæ toῦλδον significat, nullum aut superfluum. Suidas: Σαγμάρια τὸ παρ' ἡμῖν λεγόμενον τοῦλδον, τὰ βαστάζοντα, ἀποσκευὴν, καὶ τὴν μεταχοιδίην τῶν ἐπιτιθέλων. **Goar.**

F (87) Diplomatis et litteris correctius hic interpretabere quam cum Xylandro, *contractuum formulis*. **Goar.**

cium comitem federatorum, eique legatum addidit Narsetem, ac contra Persas emisit. Commissa pugna Persæ victi pulsique sunt, et rerepere Romanæ urbes et oppida ab iis Justiniano et Justino imperantibus occupata. Reversus Cpolin Mauricius ab imperatore est honorifice acceptus. Triumphavit etiam de Persis imperator, suis auspiciis a Mauricio victis; generumque hunc sibi ascivit, tradita filia sua Constantina. Germano duci alteram, nomine Charitonem, collocavit, 891 et utrumque Cæsarem designauit. Decima quarta die Augusti Tiberius cum cucurbitas serotinas vitias edisset, in tabeto incidit. Moriturus ergo Joannem patriarcham, senatum et exercitus vocat, eoramque iis Mauricio genero suo imperium tradit. Quod cum omnes faustis acclamationibus probassent, reversus in lectum suum vitam cum morte commutavit. Imperavit annos tres, menses decem, dies octo. Sepultus est in heroo in arca Prasina.

Mauricius orthodoxus imperium Romanum gubernavit annos viginti, menses tres, dies duos. Statura fuit mediocri, robustus, albus, facie rotunda, subrufus, recalvaster, naso et barba mediocri: barbam Romano more tondebat. Patria Cappadocia, jussit se in tabulis scribi Mauricium Tiberium. Coronatus est a patriarcha Joanne Jejunatore, ac paulo post nuptias habuit. Mense Aprili in foro incendia fuerunt, et ventorum procellæ, quibus multis domus sunt perditæ. Decima Maii terræ motus fuit magnus et equestre certamen actum. Avares autem, qui non multo ante Sirmium Europæ nobilem urbem occupaverant, missis legatis ab imperatore postulant ut 80 auri millibus quæ a Romanis quotannis accipiebant, alia 20 adjicerentur. Imperator pacis studiosus consensit. Postulabant ut sibi ad spectaculum mitteretur elephantus Indicus et aurea culcitra. Quæ missa remiserunt, contempta culcitra. 892 Postulaveruntque alia adhuc 20 millia sibi addi. Quod cum recusaret imperator, Chaganus expeditione suscepta Sigidonem aliasque urbes subegit et Anchialum, minatus se etiam Longum murum eversurum. Imperator ergo Elpidium patricium cum Commentiolo legatos ad Chaganum mittit; isque se pactis conventis statrum ac pacem servaturum pollicetur.

D τὸν πατρίκιον σὺν Κομμεντίδῳ πρέσβεις πρὸς τὸν Χαγάνον συνθήκαι εἰρήνην ἄγειν καθιωμολόγει.

Anno secundo imperator consul designatur magnasque urbi opes largitur. Idem sororem suam Gordiam Philippico in matrimonium dat, Orientique

A φοιδεράτων καὶ ὑποστράτηγον αὐτὸν Ναρσῆν, καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς κατὰ Περσῶν. Πολέμου δὲ κροτηθέντος νικῶσι Ρωμαῖοι κατὰ κράτος, καὶ ἀφελούντο ἐκ τῶν Περσῶν πόλεις τε καὶ γάρας ἂς ἐπὶ Ἰουστίνιανοῦ καὶ Ἰουστίνου παρέλασθον. Ἐπενεθῶν δὲ Μαυρίκιος ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐδέχθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως μεγάλως, καὶ ἐθριάμβευσε Τιβέριος τὰς νίκας Μαυρίκιου, καὶ προσελάβετο αὐτὸν γαμβρὸν εἰς Κωνσταντίναν τὴν ἑαυτοῦ θυγατέραν δόμοιως δὲ καὶ Γερμανῷ στρατηγῷ ἔζευξε τὴν θυγατέραν αὐτοῦ Χαριτῶ, ποιήσας ἀμφοτέρους Καίσαρας. Τῇ δὲ τοῦ Αὐγούστου μηνὸς φαγῶν συκάμινα (88) δύψιμος ἀξιοθέατα νενοθευμένα φθίσει περιέπεσε. Καὶ μέλλων τεθνάναι προσκαλεῖται τὸν πατριάρχην Ἰωάννην καὶ τὴν σύγκλητον ἀμα τοῖς στρατεύμασι, καὶ Μαυρίκιον τὸν ἕδιον γχαμβρὸν βασιλέα ἀναγορεύει. Πάντων δὲ εὐφημησάντων αὐνὸς ὑποστρέψας ἐν τῇ ἕδιᾳ κατέληπτος (89) τεθνήκει, βασιλεύσας ἐπη γῆ μῆνας ἴ τημέρας ή. Καὶ ἐπάρη ἐν τῷ ἡρῷ ἐν λάρνακῃ Πρασινῷ.

B Μαυρίκιος ὅρθοδοξος βασιλεὺς Ρωμαίων ἐνεστλευσεν ἔτη κ' μῆνας γ' ἡμέρας β'. Ἡν δὲ τῇ ἕδιᾳ μεσῆλιξ, εὐσθενή, λευκόχρους, στρογγύλην ἔχων τὴν ὄψιν, πυρρόχατης, ἀναράλας, εὔριν, εὐπώγων, κειρόμενος τὸ γένειον, καθὰ Ρωμαῖοις ἔθος ἔστιν. Ἡν δὲ Καππαδόκης. Ἐκέλευτε δὲ γράφεσθαι ἐν τοῖς συμβολαῖσι· Μαυρίκιος [καὶ] Τιβέριος. Ἐστέφθη δὲ ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, καὶ μετ' ὀλίγον τὸν γάμον πεποιηκε. Τῷ δὲ Ἀπριλίῳ μηνὶ γεγόνασιν ἐν τῷ φύρῳ ἐμπρησμοὶ καὶ φέμων καταιγίδες, καὶ πολλὰς οἰκίας διώλεσσαν. Καὶ τῇ δεκάτῃ τοῦ Μαΐου γέγονε σεισμὸς μέγας καὶ ἵππικὸν ἐτελέσθη. Πρεσβεύουσι δὲ οἱ Ἄβαρες πρὸς τὸν βασιλέα, οἱ πρὸς ὀλίγον τὸ Σίρμιον χειρωσάμενοι, πόλιν τῆς Εὐρωπῆς ἐπίστημον, καὶ τίξουν ταῖς δύοδοντα ταῖς χιλιάσι τοῦ χρυσοῦ, ἃς ἐτησίως ἐλάσμανον παρὰ Ρωμαῖοις, προστεθῆναι ἀλλας κ'. καὶ ὁ βασιλεὺς εἰρήνης ἐφίέμενος τοῦτο κατεδέξατο. Ἐπησαν δὲ καὶ ἐλέφαντα, ζῶν Ἰνδικὸν, ἐκπεμφθῆναι αὐτοῖς πρὸς θέαν, καὶ κατέληπτον χρυσῆν ὄν καὶ πεμφθέντων ἀμφοτερῷ ἀντέστρεψαν, τὴν κατέληπσαντες. Ἡτοῦντο δὲ πάλιν ἄλλας κ' πρὸς ταῖς ἑκατόν. Τοῦ δὲ βασιλέως μὴ καταδεξαμένου, [P. 395] στρατεύσας ὁ Χαγάνος τὴν Σιγιδῶνα πόλιν κατέστρεψε καὶ ἐτέρας πόλεις ἐχειρωσατο καὶ τὴν Ἀγχίαλον, ἡπείλει δὲ καὶ τὰ Μακρὰ τείχη καταστρέψαι. Οἱ δὲ βασιλεὺς Ἐλπίδιον ἀπέστειλε, καὶ οἱ Βάρβαρος ἐπὶ ταῖς τῶν πάκτων συνθήκαις εἰρήνην ἄγειν καθιωμολόγει.

D Τῷ β' ἔτει ὑπατος ὁ βασιλεὺς ἀναγορεύεται, καὶ πολλοὺς θησαυροὺς τῇ πόλει δωρεῖται. Ηροβάλλεται δὲ Φιλίππικὸν στρατηγὸν τῆς Ἐφέας, ποιήσας αὐτὸν

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(88) Hem! concubitalē interpretis acumen cucurbitam legentis, ubi tantum mori fructus aliis colligere licet. GOAR.

(89) Ad proprium lectum moriturus reversus est Tiberius, cum senatum, exercitum et patriarcham de nuncupando imperii successore Mauricio fuit allocutus. Επὶ τῇ ὥπαιθρον τῶν βασιλεῶν αὐλὴν

ἥτις παρήνωται τῇ πολυστιβάδι τῶν ἀνακτόρων οἰκίᾳ, προσυλλιψεὶ περιφνεῖ καὶ περιδόξω τῷ προτκηνῷ φορβίδην η/θη. Οὐαὶ Simocattæ 1, 1. verba minus proprie redidit Pontanus. Ηολυστεέας enim οἰκία pro aedificiorum et habitationum superstructa coacervata congerie, non pro herbis et frondibus thororum sumitur. GOAR

γαμβρὸν εἰς Γορδίαν τὴν ἰδίαν ἀδελφήν. Ο δὲ Φιλιππικὸς τοῖς Περσικοῖς ἀθρόως ἐπεισπεσῶν καὶ πολλὴν αἰχμαλωσάν λαζῶν εἰς τὴν Μῆδων χώραν παραβίλλει, καὶ πολλὰ χωρία διαφθείρας εἰς Ῥωμανίαν (90) αὐθις ὑπέστρεψε. Τοῦ δὲ Χαργάνου τὴν εἰρήνην ἀθετήσαντος καὶ τῷ Μακρῷ τείχει ληγούμενον, ὃς προσεπέλασεν δὲ στρατηγὸς τῶν Ῥωματῶν Κομμεντίολος, τούτοις ἀθρόως ἐπεισπεσῶν πολλὰ πλήθη ἀνείλει καὶ τούτους ἀπῆλασεν. Ἐλθὼν δὲ ἐν Ἀδριανούπολει Ἀνδραγάστῳ περιπίπτει τῷ Σθλαβίνῳ στρατηγῷ αἰχμαλωσάν ἐπιφερομένῳ· καὶ τούτῳ ἐπεισπεσῶν δὴν αἰχμαλωσάν διέσωσε καὶ νίκην μεγάλην περιεβάλετο. Τότε καὶ τίνες Ἐλληνες ἐν οἴκῳ τινὸς ἀριστῶντες εἰς ὕδρεις καὶ ἀναθεματισμοὺς τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου προϊχθησαν. Καὶ οἱ μὲν ἄλλοι παραυτὲς πονηροὶς πνεύμασι ληφθέντες δίκας ἀπετένυσον, δὲ δεσπότης δὲ τῆς οἰκίας εἶδε κατ' ὅναρ ἐπιστᾶσαν αὐτῷ τὴν Θεοτόκον καὶ βεργίψ (91) τὰ αὐτοῦ γόνατα περιχράξασαν καὶ μηδὲ λόγου αὐτὸν ἀξιώσασαν. Ο δὲ εὐθὺς ἔξυπνος τοῖς πόνοις γενόμενος εὗρε τοὺς πόδας αὐτοῦ κεκομμένους, κάντεῦθεν λοιπὸν δημοσίᾳ φοράδην ἀγόμενος καὶ προκείμενος τὴν δικαιοκρισίαν ἔξωμολογεῖτο τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν παναμώμου Θεοτόκου κατ' αὐτοῦ ἀγανάκτησιν.

Τῷ γ' ἔτει Φιλιππικὸς ἐπὶ τὴν Περσικὴν ἐλθὼν, καταλαβὼν τὴν Ἀρβάνην μεγάλην αἰχμαλωσάν ἐκράτησε, καὶ δειλίαν ἐμποιεὶ τοῖς Περσικοῖς στρατεύμασι. Νοσήσας δὲ τὸν ἀνεψιὸν χειροτονεῖ καθηγεῖσθαι τοῦ λαοῦ, καὶ εἰς Κωνσταντινούπολιν νοσῶν παραγένεται. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἐτέχθη τῷ βασιλεῖ οὐδὲ, καὶ ὡνόμασεν αὐτὸν Θεοδόσιον.

Τῷ δ' ἔτει Φιλιππικὸς ἔκελτηλυθὼς τῆς πόλεως πρὸς Πέρσας δπλίζεται, καὶ τούτοις συμβαλὼν νικᾷ τὸν πόλεμον. Τῇ δ' ὑπεραρχῇ πάλιν ἀναλαβὼν Καρδαρίχας τὰς ἑαυτοῦ δυνάμεις πρὸς πόλεμον δπλίζεται, καὶ δευτέρου πολέμου κροτηθέντος νικῶσι πάλιν οἱ Ῥωμαῖοι καὶ ἀνατρέψονται Πέρσαι πολλοί, χειρούνται δὲ καὶ ζῶντες δισχίλιοι καὶ εἰς τὸ Βυζάντιον πέμπονται. Ο δὲ Καρδαρίχας προσέργυγεν εἰς τὸ Δαράς. οἱ δὲ τοῦ κάστρου Πέρσαι μεθ' ὕδρεων [P. 396] τοῦτον ἀπέπεμψαντο. Ο δὲ Φιλιππικὸς τοὺς γενομένους τραυματίας εἰς τὰς πόλεις παρέπεμψεν ιατρεύεσθαι, καὶ Ἡράκλειον τὸν τοῦ Ἡρακλείου τοῦ αὐτοκράτορος πατέρος, ὑποστράτηγον ὄντα, ἐπὶ κατασκοπῆν τῶν Βαρβάρων ἔξεπεμψεν. Αὕτης δὲ εἰς τὴν Βασιλῶνα εἰσβάλλει, καὶ τὸ Χλόμαρον φρύσιον παρακθέζεται. Ο δὲ Καρδαρίχας στρατολογεῖ ἰδιώτας μεθ' ὑποζυγίων, καὶ δι' ὁχυρῶν τόπων ἐν ἀσελήνῳ νυκτὶ ἐπὶ τὰ νῶτα γίνεται τῶν Ῥωμαίων, μηδαμῶς θαρρῶν χείρας αὐτοῖς ἐμβαλεῖν. Ρωμαῖοι δὲ τῷ ἀκαληρῷ φόδῳ διατκεδασθέντες διὰ δυσδιεκδεύτων τόπων μεγάλοις κινδύνοις περιέπεσον. Πρωΐας δὲ γενομένης, τῆς συμφορῆς ἀπηλλάξτοντο, καὶ τὸν στρατηγὸν καταλαβόντες ὕδρεσιν αἰσχύσταις τοῦτον ἔβαλεν. Οἱ δὲ Πέρσαι ἐπίπλαστον νομίσαντες εἶναι τὴν φυγὴν διῶ-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(90) In ditionem Romanorum, εἰς τὰ Ρωματῶν Ζοναρχ. ΧΥΛ.

(91) Apud Nic. xviii, 37, legitur vimine. ΧΥΛ. —

A eum præficit. Qui subito Persas magna vi adortus magna hominum præda parta in Medium irruptit, multisque ibi oppidis vastatis in Romaniam revertit. Cum autem Chaganus pace violata ad Longum murum prædando excurreret. Commentiolus dux Romani exercitus de improviso Barbaros adortus magna multitudine cœsa eos abegit. Inde cum ad Adrianopolim venisset, in Andragastum incidit, Slavinorum ducem, qui prædam agebat. In hunc facto impetu prædam recepit, insigni potitus victoria. Eo tempore Græci quidam in domo cujusdam prandentes eo prolapsi sunt in Virginem Deiparam convicia atque execrations jacerent. Horum reliqui illico a malis correpti spiritibus pœnas dererunt. Dominus autem domus istius per insomnium vidit sibi ⑨③ astare Deiparam, quæ alloqui ipsum non dignata pedes ejus virgula veluti notis impressis circumscripsit. Ille autem præ dolore statim evigilans pedes suos incisos invenit. Gestatus in publicum ibique expositus justum Dei judicium et inculpatæ. Virginis Deiparam contra se indignationem professus est.

C Anno tertio Philippicus in Persiam expeditione facta Arxanam capit, magnaque potitur præda, et terorem Persicis copiis incutit. Morbo inde corruptus consobrinum suum exercitui præficit atque ipse Cpolin agrotus revertitur. Eodem anno imperatori filius est natus ac Theodosius nominatus.

Quarto anno Philippicus urbe egressus armatum exercitum in Persas duxit, acieque congressus eos vicit. Postridie Cardarichas denuo instructo exercitu alteram pugnam commisit, rursusque penes Romanos Victoria fuit; et multi Persæ occisi, capti bis mille, et Bysantium missi. Cardarichas ad Daras confudit, et a castris per eos qui præsidii loco id castrum tenebant, per ludibrium est repulsus. Philippicus saucios per urbes dimittit, ut corpora curarent; legatumque Heraclium, cuius filius Heraclius postea imperator fuit, ad explorandas res Barbarorum emittit. Ipse in Babyloniam impressione facta Chlomarum castellum obsidet. ⑨④ Cardarichas autem collecta tironum manu et jumentis, noctu cum luna sileret, per loca natura munita eo pervenit ut a tergo esset Romanorum, quibuscum conserere manum nequaquam audebat. Romani locorum imperviorum iniuritate et intempestivo terrore in summum periculum devenerunt. E quo tamen luce facta facile evaserunt, arreptumque dncem atrocissimis contumeliis exagitarunt. Persæ autem fugam eam simulari putantes non sunt ausi insequi. At Heracilius transmissio Tigri, quæcunque Mediæ erant nobiliora

Virga viminea, λύγω a Theocriti scholiaste vocata: Βεργίοις ήτοι λύγοις δῆσαι. GOAR.

oppida, ea incendit, atque ita ad Philippicum est magna cum praeda reversus. Rursum inde ad Martypolim commisso inter Persas ac Romanos prælio, vicerunt Romani. Cecidit eo in prælio Baruyas Persarum dux, captaque sunt tria millia, ac Persici exercitus ductores. Mille tantum de Persicis copiis homines clade evitata non absque periculis in Persidem redierunt. Romani ad imperatorem prædam mittunt Persicam, omnesque captivos una cum bandis. Mauricius porro Cariana rostra in Blachernis condit, inque eo omnem suam a pueritia usque ad imperatoriam dignitatem vitam historiam depingit. Absolvit etiam publicum ibi balneum. Et constituit ut publica deprecatio, sive intercessio dicitur, in Parasceva a Blachernis ad Chalcoptratia duceretur.

καὶ τὸ ἐν αὐτῷ δημάσιον λουτρόν. Τυποί δὲ καὶ τὴν λιτήν καλουμένην πρεσβείαν (94) κατὰ τὸν Καλχέρναις τελεῖσθαι καὶ ἐν τοῖς Χαλκοπρατείοις πληροῦσθαι.

Anno sexto, Longobardi bellum Romanis intulerunt, et Maurusii in 695 Africa magnos tumultus excitarunt. In Perside locus custodiæ destinatus est, nomen Lethæ ab oblivione habens, in eo Persarum rex multos de variis populis captos incluserat, una cum iis quos in castello Daras cepерат. Hi de salute sua desperabundi custodes adorti sunt, iisque cæsis Bysantium pervenerunt, suntque ab imperatore magno cum gaudio recepti. Ac rursum Commentiolus in Persidem ingressus vitor multa spolia Byzantium misit.

Anno septimo, Chosroes, cum adversus eum Baramus insurgeret, coactus est ad Romanos conligere; et impetrato ab imperatore auxilio Baramum occidit Persidemque obtinuit. Metuens autem sibi ab insidiis, mille Romanos præsidii loco dari a Mauricio sibi petiit. Quod ipsum quoque imperator concessit, itaque Chosroes fassus est regnum Persis beneficio Romanorum concessum.

Anno octavo, in Paschate Theodosium Mauricii filium Joannes patriarcha Copolitanus coronat, annos natum 4 ε. Eodem anno Mauricius ædem 40 Sanctorum absolvit, a Tiberio inchoatam. Cumque in Oriente alta esset pax, exercitus in Thraciam transtulit.

Nono anno, cum imperator copias in Occidentem educeret, ab omnibus vetitus est bello operam impendere. Daonii mulier infantem perperit oculis, palpebris, manibus pedibusque carentem: ad coxas autem 696 cauda piscis testa incteti enata erat. Eodem die canis quoque sex pedes habens et caput leoninum natus ac valde magnus factus est.

XYLANDRI ET

(92) Armeniæ urbem quadraginta militum martyrio illustrem. GOAR.

(93) Vexillis, puto militaribus, quæ nobis baner dicuntur. Suidas in Bædōn. Oùtw καλοῦσι· Ρωμαῖοι σημεῖον τὸ ἐν πολέμῳ. XYL.

(94) Litania nimirum hic λιτή πρεσβεία dicitur, et Suidæ quoque λιτή est παράκλησις. Eam ergo videtur

A εἰς οὐκ ἐτόλμησαν. Ἡράκλειος δὲ διαπεράστας τὸν Τίγρην, δσα τῆς Μηδικῆς χώρας ἦσαν ἐπίσημα χωρία παρεδίδου πυρὶ, καὶ οὕτως πρὸς Φιλιππικὸν ἀνέστρεψε μετὰ σκύλων πολλῶν. Καὶ γίνεται πάλιν κατὰ τὴν Μαρτυρόπολιν (92) Ηεροικὸς μετὰ Ῥωμαίων πόλεμος, καὶ κρατοῦσι Ῥωμαῖοι, καὶ ἀναιρεῖται ὁ τῶν Περσῶν στρατηγὸς Βαρουζᾶς, συλλαμβάνονται δὲ καὶ ζῶντες τρισχίλιοι: καὶ οἱ τῶν Περσικῶν ταγμάτων ταξιαρχοί. Χίλιοι δὲ μόνοι τὸν ἀριθμὸν ἰσώθησαν, οἱ δὲ μετὰ κινδύνων ἐπὶ τὴν Ηεροΐδην ἀνέστρεψαν. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι πέμπουσι πρὸς τὸν βασιλέα τὰ Περσικὰ λάζφυρα καὶ τοὺς ζωγριθέντας ἄπαντας σὸν τοῖς βάνδοις (93). Οἱ δὲ Μαυρίκιος ἔκτιστοι τὸν Καριανὸν ἔμβολον ἐν Βλαχέρναις, γράφας ἐν αὐτῷ δὲ ζωγραφίας τὰς ἑκυτοῦ πράξεις τὰς ἐκ παι-

B δόθεν μέχρι τῆς αὐτοῦ βασιλείας. Ἀνεπλήρωσε δὲ τὴν λιτήν καλουμένην πρεσβείαν (94) κατὰ παρασκευὴν (95) ἐν Βλαχέρναις τελεῖσθαι καὶ ἐν τοῖς Χαλκοπρατείοις πληροῦσθαι.

Tῷ δὲ οἱ Λογγίναρδοι πόλεμον ἤραντο κατὰ Ῥωμαίων, καὶ τὰ τῶν Μαυρουσίων ἔθνη κατὰ τὴν Λαφρικὴν μεγάλας τραχάς ἐποιήσαντο. Ἐν δὲ τῷ Ηεροΐδην φυλακὴ ὑπάρχει ἡ λεγομένη Λήθη, ἐν δὲ πολλοῖς ὁ τῶν Ηεροΐδων βασιλεὺς ἀπὸ διαφόρων ἔθνων ἐν ταύτῃ κατέκλεισε σὸν τοῖς αἰχμαλώτοις τῆς πόλεως Δαράς. Οὗτοι οὖν ἀπογόνοις ἑκυτῶν ἐπανίστανται κατὰ τῶν φυλασσόντων αυτούς: οὓς καὶ ἀνελόντες εἰς τὸ Βυζαντίον ἤκαστο, καὶ ὑπεδέξατο αὐτοὺς δὲ βασιλεὺς μετὰ χαρᾶς μεγάλτερος. Καὶ πάλιν Κομμεντίος εἰς τὸν κατὰ τῶν Ηεροΐδων πόλεμον χωρεῖ, καὶ νικήσας πολλὰ λάφυρα ἐν Βυζαντίῳ πέμπει.

Tῷ δὲ οἱ Βαράμ κατὰ λοισρούν γενόμενάς τοῦτον τοῖς Ῥωμαίοις προσρυῆναι ἡνάγκασεν. φ δοὺς ὁ βασιλεὺς συμμαχίαν τὸν τε Βαράμ ἀπέκτεινε καὶ τὴν Ηεροΐδην ἐκριτῆσε. Δεδοικώς δὲ [P. 397] τὸν δολοφονίαν, ζητεῖ Μαυρίκιον εἰς φυλακὴν αὐτοῦ χιλίους Ῥωμαῖος. Οἱ δὲ βασιλεὺς ποιεῖ καὶ τοῦτο, ὡς λέγειν τὸν Χοσρόην δτι Ῥωμαῖοι Ηεροΐδης τὴν βασιλείαν χαρίζονται.

Tῷ δὲ η ἔτει, τὸ Πάσχα θεοδόσιος υἱὸς Μαυρίκιον στέφεται: ὃπος Ἰωάννου πτητιάρχου Κωνσταντινουπόλεως, χρόνων ὑπάρχων τεσσάρων ἥμισυ. Τῷ δὲ αὐτῷ ἔτει Μαυρίκιος τὸν ναὸν τῶν Ἀγίων Τεσσαράκοντα, δὲν ἀπήρκετο Τιβέριος, ἀνεπλήρωσε, καὶ τῆς Ἀνατολῆς εἰρήνην βαθεῖαν ἐγούστης τὰς δυνάμεις τῶν στρατευμάτων ἐπὶ τὴν Θράκην διεβίβασε.

Tῷ δὲ οἱ βασιλεῖς μετὰ τῶν στρατευμάτων ἐπὶ τὴν Δύσιν ἐξερχομένου, ἐκαλέστο παρὰ πάντων ὑπουργῶντας τῷ πολέμῳ. Ἐν δὲ τῷ Δασονίῳ (96) ἔτενε γυνὴ παιδίον μήτε δφθαλμοὺς μήτε βλέφαρα μήτε γείρας μήτε πόδες: ἔχων, πρὸς δὲ τῷ ισχίῳ ιχύος οὐρὰ προσφωνάς ὑπῆρχεν αὐτῷ ὀστρακόδερμος. Τῷ αὐτῇ ημέρᾳ καὶ κύων ἐξάπους, κεφαλὴν ἔχων λεο-

GOARI NOTÆ.

litaniam instituisse, quam fieret ab uno fano ad alterum, caterva populi et pontificum procedente. Supradicti λητη, legebatur, minus recte. λιταὶ notum est vocabulum vel ex Homero, quid denotet. XYL.

(93) Parascevis singulis, sextis dictis feriis. GOAR.

(96) Thracis loco. GOAR.

τώδη, γεννηθεὶς ἐγένετο μέγας σφόδρα. Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ καὶ ὁ ἵππος τοῦ βασιλέως, ὁ τὸν χρυσοῦν περικείμενος κόσμον, ἀφρόδις διεράγη πεσῶν. Τούτοις πᾶσιν οἰωνισάμενος ὁ βασιλεὺς περίλυπος ἦν. Μαθὼν δὲ δια πρέσβεις εἰς τὸ Βυζάντιον Περσῶν τε καὶ Φράγγων παρεγένοντο, ὑπεστρέψαντες τὰ βασιλεῖα.

Απὸ τῶν Ἰστορικῶν τοῦ Σιμοκάτου (97) λόγος Χοσρόου βασιλέως Περσῶν πρὸς Ἰωάννην στρατηγὸν Ῥωμαίων, ἀποσκάψαντα εἰς αὐτὸν διε πεπεπτάλη παρὰ τοῦ καιροῦ ἐπιραννούμενα, οὐκ ἀνάβρησε, στρατηγὲ, τὸν μέγχιν ἐν ἀνθρώποις βασιλέα βάλλειν τοῖς σκώμμασιν. Ἐπεὶ δὲ τοῖς παροῦσι μέγα φρονεῖς, ἀκούσης τῇ δῆτα τοῖς θεοῖς ἐσύστερον μεμελέτηται. Ἀντικαταρρέεται, εὖ θοῦ, εἰς τοὺς Ῥωμαίους ὅμᾶς δεινὴ, ἔξετε δὲ τὸ Βαβυλώνιον φῦλον τῆς Ῥωμαϊκῆς πολιτείας κρατοῦν τριτετήν κυκλοφορικὴν ἐδομάσας ἔτῶν. Μετὰ δὲ τοῦτο πεμπταλαν ἐδομάσα ένιαυτῶν Ῥωμαίοις Πέρσας δουλαγωγήσετε. Τούτων δὴ διηνομένων τὴν ἀνέσπερον ἡμέραν ἐνδημεῖν τοῖς ἀνθρώποις, καὶ τὴν προσδοκωμένην λῆξιν ἀποβαίνειν τοῦ κράτους, διε τὰ τῆς φθορᾶς παραδίδοται λύσει καὶ τὰ τῆς κρείττονος διαγωγῆς πολιτεύεται.

Τῷ οὐτει, τοῦ Χαράνου ἐπελόθντος κατὰ τὸ Σίρμιον, δὲ βασιλεὺς στρατηγὸν Εὐρώπης τὸν Ηρίσκον χειροτονεῖ. Οὐ δὲ Ηρίσκος Σαλβανιανὸν ὑποστράτηγον ποιήσας προτρέψει ἐκέλευσε, καὶ κατὰ τῶν Βαρβάρων χωρῆσαντες συγχροτοῦσι πόλεμον καὶ νικῶσι Ῥωμαῖοι. Οὐ δὲ Χαράνος τοῦτο ἀκηκοώς, ἀναλαβὼν τὰς δυνάμεις ἔχωρει πρὸς πόλεμον, καὶ εἰς Ἀγχιαλὸν ἐλθὼν τείτην κατέκυσεν. [P. 398] Κείτα εἰς τὸ Δριζινὸν περὶ. Οὐ δὲ Ηρίσκος, μὴ θέλων θεωρεῖν τὰ πλήθη τῶν Βαρβάρων, εἰς Τζουρουλὸν εἰτελθὼν ἡσφαλίσετο. Οὐ δὲ Βάρβαρος τὸν Ηρίσκον πολιορχεῖν ἐπεχείρει. Ταῦτα δὲ ἀκηκοώς Μαυρίκιος διηπόρει τὰ δράσει· εὐδουλίῃ δὲ κατατρατηγεῖ τῆς ἀπειρούς δυνάμεως, καὶ ἐν τῶν ἔκκουβιτώρων μεγάλαις δωρεαῖς καὶ ὑποσχέσεις πείσει ἔκοντι περιπεσεῖν τοῖς Βαρβάροις, καὶ διδωσιν αὐτῷ πρὸς Ηρίσκον γραφὴν περιέχουσαν τάδε. Τῷ ἐνδοξοτάτῳ στρατηγῷ Ηρίσκῳ. Τὴν ἀλιτηρίαν τῶν Βαρβάρων ἐγχειρίσαν μὴ δειλιάτρες πρὸς γάρ ἀπώλειαν αὐτῶν τοῦτο γέγονε. Γίνωσκε γάρ διτι μετὰ πολλῆς αἰσχύνης ἔχει ὁ Χαράνος ὑποστρέψαι εἰς τὴν ἀφιερωθεῖσαν αὐτῷ παρὰ Ῥωμαίων χώραν. Διὸ τοῦτο καρτερησάτω ἡ σῆ ἐνδοξότης ἐν τῇ Τζουρουλῷ περιέμβουσα αὐτούς. Πέμπω γάρ διὰ θαλάσσης πλοῖα, καὶ αἰχμαλωτίζομεν τὰς φαρμακίας αὐτῶν, καὶ ἀναγκάζεται μετ' αἰσχύνης καὶ ζημίας εἰς τὰ ἴδια ὑποστρέψαι. Οὐ δὲ Χαράνος κρατήσας τὰ γράμματα καὶ ἀναγνοὺς γίνεται περιθετής, καὶ συνθήκας πρὸς τὸν Ηρίσκον διαθέμενος καὶ εἰρηνεύσας ἐπὶ δώροις διλγοῖς καὶ ἀναξιολόγοις εἰς τὴν ἐαυτοῦ ἐπανέζευξε γῆν μετὰ φυγῆς κρατεῖται.

A Eodem die equus etiam imperatoris, qui aureis phaleris erat ornatus, concidit subito atque ruptus est. Nec omnia imperator ominis loco ducens animi angehatur; et cognito legatos Persarum ac Francorum Byzantium appulisse, in regiam rediit.

Sequitur ex Historiis Simocati oratio Chosroë Persarum regis ad Joannem ducem Romanorum, qui missus ei opitulatum a Mauricio imperatore sannas in regem jecerat. Nisi, inquit, ipsa temporis ratio in nos tyrannidem exerceret, nunquam profecto tu, o dux, auderes magnum inter homines regem subsannare. Nunc quia præsens rerum status te superbum reddit, audi quid de futuro dii statuerint. Sic habe, calamites in vos Romanos redundabunt, ac per tres circulares septennales annorum conversiones Babylonica gens Romanæ reipublicæ dominabitur. Inde per quinque annorum septenarios Romani Persas servitio premetis. His circumactis dies vespero expers hominibus illucescat exspectatumque regnum inibit: tunc interitus nulla erit memoria, et vita melioribus institutis agetur.

Anno decimo, cum Chaganus apud Sirmium irrueret, imperator 697 præfectum Europæ Priscum crebat. Is Salvanianum legatum sibi asciscit, eumque præire jubet. Barbaros ergo aggressi consorta pugna eos vincunt. Chaganus re cognita copiis collectis ad bellum proficisciatur. Cumque Anchialum venisset, urbem eam incendit: inde Drizinem traxit. Priscus vero multitudini Barbarorum occurrentum non ratus Tzurulum petuit, ibique loci opportunitate se tutatus est. Quem mox Chaganus obsedit. Id cum Mauricius intellexisset, quid faceret dubius, calliditate vim infiniti exercitus hoc pacto eludit. Excubitorum quemdam magnis et munieribus et pollicitationibus eo permovet, uti cum litteris, quas ipse ad Priscum dabat, dedita opera in Barbarorum manus se conjiceret. Litterarum hæc erat sententia: Prisco duci gloriosissimo S. Formidare sceleratum Barbarorum contum noli, ipsis exitio suo staturum: magno enim suo cum dedecore Chaganus in terram sibi a Romanis concessam revertetur. Tua ergo præstantia eos otioso animo sustineat in Tzurulo. Ego enim per mare missis navigiis eorum familias captivas abduco, ut cum dedecore et damno suo domum redire opus habeat. Chaganus cum in litteras incidisset easque legisset, in magnum venit metum; ac paucis quibusdam et nullius pretii donis acceptis, pace composita domum versus fugam quantum potuit fecit.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(97) Σιμοκάττου apud Suidam duploī τ., estque cognomentum Theophylacti sophistæ. Ceterum hæc

Chosroë prædictio lucidior fere est apud Zonaram at Nijephorum; xviii, 27. XVL

Anno undecimo, Priscus rem contra Slavinos A præclare gessit, magna 698 Barbarorum edita strage. Eodem anno Paulus imperatoris pater mortuus est Cpoli; et Anastasia Augusta, socrus Mauricii, uxor Tiberii, sepulta est juxta virum.

Anno 12, Priscus rursus Danubium occupat, Slavinorum agros populatur, magnamque imperatori prædam mittit, atque ab eo in hostico hie-mare jubetur. Eodem anno Philippicus Chrysopoli mansionem Deiparæ condit, et palatum ad imperatorem ejusque liberos excipendum. Piscinam quoque et hortos facit, et Cpoli domum ædificat, quæ ab eo Philippici domus dicitur.

Anno 13, Byzantii in suburbio monstra sunt nata, infans quadrupes et alius biceps. Ferunt hæc nihil boni portendere urbibus in quibus na-scuntur. Imperatori Prisco munus ducendarum copiarum abrogat, idque fratri suo Petro demandat.

Hic, anno 14, Slavinos adortus est, qui captivos ex Romanorum ditione abigebant. Ii captivis necatis fugæ se dederunt; et Romani paucis eorum captis ad sua redierunt. Hoc anno imperator solarium Magnauræ rotundum fecit, et in media aula suam collocavit statuam. Atque ibi armamentarium constituit. Condidit etiam in loco qui Erii dicitur domum in qua senes morbos aleren-tur, quod vivarium sumptuosum 699 dicitur, eo quod a Slavinis crematum id fuerat, quod ligno erat tectum. Multos ei suppeditavit sumptus ad sustentandos morbis confectos fratres. C

Anno 15, imperator Petrum, quod ejus culpa exercitus a Slavinis esset deletus, loco movet, rursusque Priscum cum imperio in Thraciam mittit.

Anno 16, Petrus imperatoris frater ædem Deiparæ Areobindicam condidit, et Cyriacus, qui Joanni Jejunatori successit, Diaconissæ.

Anno 17, contractis suis copiis Chaganus in Dalmatiam profectus Balbam et vicinas circum 40 urbes occupat ac diripit. Qua de re certior factus Priscus Gunduem exploratum mittit. Is cum in Barbaros incidisset per fauces iter facientes, duos ex iis vino obrutus capit; ex iisque discit Chaga-

XYLANDRI ET

(98) *Luitprandus, vi, 2 : Est Cpoli domus palatio contigua miro: magnitudinis ac pulchritudinis, quæ a Graecis, & loco λ posito, Magnaura, quasi magna aura, pro aula, dicitur. GOAR.*

(99) *'Αρμαριέντον δημοσιων ὅπλων locus. Justinianus, Nov. 85. GOAR.*

(1) *Λωβὴν pro lepra sæpe Noster sumit, ut in Constantino etiam annotavimus. Itaque vertere*

Τῷ ι' ἔτει, Ηρίσκος μεγάλως ἐπὶ τοῖς Σθλαβίνοις ἡνδραγάθησε καὶ φόνον πολὺν τῶν Βαρβάρων εἰργά-sato. Τῷ αὐτῷ ἔτει Παῦλος δὲ τοῦ βασιλέως πατήρ ἐτελευτησεν ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ Ἀναστασία Αύγουστα ἡ πενθερὸς Μαυρικίου, γυνὴ δὲ Τιβερίου, καὶ ἑτάφῃ μετὰ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς.

Τῷ ιβ' ἔτει, τοῦ Πρίσκου πάλιν τὸν Ἰστρὸν καταλαβόντος καὶ τὰ Σθλαβίνων ἔθνη πραιδεύσαντος καὶ πολλὴν αἰχμαλωσίαν τῷ βασιλεῖ πάμφαντος, γράφει αὐτῷ ἐκεῖσε παραχειμάσσει. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει Φιλιππικὸς κτίζει τὴν ἐν Χρυσουπόλει μονὴν τῆς παναγράτου Θεοτόκου καὶ τὰ παλάτια πρὸς τὸ ὑπόδεχεσθαι τὸν βασιλέα καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ, ποιήσας καὶ ἰχθυοτροφεῖον καὶ παραδείσους. Καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει δὲ ἔκτιστ τὸν οἶκον τὸν λεγόμενον τοῦ Φιλιππικοῦ.

B Τῷ ιγ' ἔτει, εἰς τὰ τοῦ Βυζαντίου προόστεια τίκτονται τέρπατα, παιδίον τετράπουν καὶ ἄλλο δικόρυφον· λέγεται δὲ μὴ σημαίνειν ἀγαθὰ ταῖς πόλεσιν ἐν αἷς γίνονται ταῦτα. Καὶ ὁ βασιλεὺς Πρίσκον τῆς στρατηγίας ἀποπάνει. Πέτρον δὲ τὸν ἐκαυτοῦ ἀδελφὸν στρατηγὸν τῆς δυνάμεως Ῥωμαίων ποιεῖ.

Τῷ ιδ' ἔτει, Πέτρος δὲ στρατηγὸς τοὺς Σθλαβίνους ἐπιφερομένους Ῥωμαϊκὴν αἰχμαλωσίαν τρέπει, καὶ οἱ Βάρβαροι τὴν αἰχμαλωσίαν ἀποσφάξαντες ἔψυχον· δλίγους δὲ καὶ οἱ Ῥωμαῖοι κρατήσαντες ἐπὶ τὰ Ῥωμαϊκὰ ὑπέστρεψαν. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἔκτισεν δὲ βασιλεὺς τὸν στρατηγὸν ἡλιακὸν τῆς Μαγναύρας (98), στήσας ἐν τῷ μεσαυλιῷ τὴν ἴδιαν στήλην, καὶ ἀπέθηκεν ἔκει τὸ ἀρματέντον (99). [P. 399] Ἐκτισε δὲ καὶ τὸ λωβῶν (1) γηροκομεῖον εἰς τὰ Ἡρίου, τὸ λεγόμενον τοῦ ζωτικοῦ ἐγχόρηγον (2), διὰ τὸ ὑπὸ τῶν Σθλαβίνων κατῆναι ξυλόστεγον ὃν, καὶ πολλὰ ἐν αὐτῷ ἔχοργησε πρὸς θεραπείαν τῶν λωβῶν ἀδελφῶν.

Τῷ ιε' ἔτει Πέτρος κακῶς ὑπὸ τῶν Σθλαβίνων τὸ στράτευμα ἀφανίσας διαδέχεται ὑπὸ τοῦ βασιλέως, καὶ πάλιν Πρίσκος στρατηγὸς θράψης ἀποστέλλεται.

Τῷ ιζ' ἔτει Πέτρος ὁ ἀδελφὸς Μαυρικίου ἔκτισε τὸν ναὸν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τοῦ Ἀρεοδίνδου. Ὄμοιώς καὶ Κυριακὸς ὁ πατριάρχης τὰ Διακονίστης (3), διάδοχος γενόμενος Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ.

Τῷ ιζ' ἔτει συναθροίσας δὲ Χαγίνος τᾶς περὶ αὐτὸν δυνάμεις ἐπὶ τὴν Δαλματίαν ἔχωρησε, καὶ καταλαβὼν Βάλβην καὶ τὰς περὶ αὐτὴν τεσπαράκοντα πόλεις ταῦτα ἐπόρθησεν. Οὐ δὲ Πρίσκος ταῦτα μάθων Γουνδούην ἐπὶ κατασκοπῇ τῶν πραττομένων ἀπέτειλεν ὃς καταλαβὼν τοὺς Βαρβάρους διὰ δυσ-

GOARI NOTÆ.

possis leprosos senes et fratres. Verum ergo in his omnibus, quod essent obscura, verbum verbo extulit, ut peritoribus conjectandi esset materia. XYL. — Repone leprosorum. GOAR.

(2) *Sumptuum ad vitam necessariorum penum. GOAR.*

(3) *Areobindi et Diaconissæ templorum meminit et Niceph., xviii, 42. XYL.*

βάτων χωρίων βαδίζοντας, περιτυγχάνει δύο ἔξι Α αὐτῶν τῷ οὖν χεκαρωμένους, οἵ και ἔφασαν δισχιλίοις δπλίταις τὴν αἰχμαλωσίαν τὸν Χαγάνον παραδεδωκέναι καὶ πρὸς τὰ οἰκεῖα ἀποστέλαι. Ταῦτα δ Γουνδούης μεμαθηκώς κρύπτεται ἐν μικρῷ φάραγγι, καὶ ἐθινὸς ἐπὶ τὰ νῶτα τούτων γενόμενος ἀθρόως πάντας ἀνεῖλε καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν πρὸς τὸν Πρίσκον ἤγαγεν. Οἱ δὲ Χαγάνος τὰ τῆς ἀποτυχίας μαθὼν εἰς τὴν ἐκυτον ἐπανέζευξε χώραν, καὶ ὁ Πρίσκος ὑπέστρεψεν εἰς τὰ ἦδια.

Καὶ τῷ ιγέτη λαβὼν τὰς δυνάμεις ἐπὶ τὴν Σιγδῶνα παραχίνεται. Οἱ δὲ Χαγάνος συναυθοίσας τὴν ἐκυτον δύναμιν ἄφνω τῇ Μυσιᾳ ἐφίσταται. Τῆς δὲ ἕορτῆς τοῦ Πάσχα καταλαβούσης ἀμφότεροι μετ' εἰρήνης ἡσύχασαν· καὶ τῆς ἕορτῆς πληρωθείσης διαχωρίζονται ἀπὸ τῶν Ῥωμαίων οἱ Βάρβαροι, καὶ ποικίλον διωγμοῦ ἔξι ἀλλήλων τῶν μερῶν γενομένου πλῆθος Ῥωμαίων τὸ μὲν κατασφάττεται, τὸ δὲ αἰχμαλωτίζεται. Τότε δὴ δ Χαγάνος κατὰ Μαυρικίου ὡς αἰτίου τῆς σφαγῆς τοῦ λαοῦ καταβοῶν εἶπε διδόναι τοὺς αἰχμαλώτους ἀνὰ νομίσματος, καὶ πάλιν δύο τοῦ νομίσματος, καὶ πάλιν ἀνὰ κεράτια δ' (4). Οἱ δὲ Μαυρικίοις οὐδὲ οὔτως τούτους ἡθέλησεν ἀγοράσαι. Οὐθεν διημαθεῖς δ Χαγάνος πάντας ἀπέκτεινεν. Ἡσαν δὲ χιλιάδες ἱβρί, ἀνεβιβάζετο δὲ ἡ τιμὴ αὐτῶν ἀνὰ μιλιαρισίων δύο ρούλγη (5). Καὶ οὕτως ποιήσας δ Χαγάνος εἰς τὰ ἦδια ὑπέστρεψε, ν' χιλιάδας ταῖς Ῥωμαίων σπονδαῖς ἐπιθεῖς. Οἱ δὲ στρατὸς ἐπειμψ κατὰ Κομμεντιδίου ὡς προδοσίαν ἐν τῷ πολέμῳ ποιήσαντος, ἐν οἷς δὲ Φωκᾶς, ὃς διαλεγόμενος τῷ βασιλεῖ βριχρῶς τούτῳ ἀντέλεγεν ἐν τῷ σελεύτῃ (6). Καὶ τις τῶν πατρικίων τοῦτον [Ρ. 400] ἐρράπισε καὶ τὸν πάγωνα ἔξετιλεν, δὲ βασιλεὺς τοῦτον ἀπράκτον ἀπέλισεν. Ἐκ τούτου καὶ ἡ τοῦ βασιλέως ἐπιβουλὴ ἀρχὴν ἐλάμβανε. Κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον ἐν τῇ Αιγύπτῳ Μηνᾶ τοῦ ἐπάρχου ἐν τῷ Νείλῳ ποταμῷ (7) μετὰ τοῦ λαοῦ πορευομένου, ἐν τόπῳ τῷ ἐπιλεγομένῳ Λέτα, ἥλιος ἀνισχοντος ζῶα ἀνθρωπόμορφα ἐν τῷ ποταμῷ ἐφάνησαν, ἀνήρ τε καὶ γυνή· καὶ δὲ μὲν ἀνήρ εἴστολος, εἴστερνος, καταπληκτικὸς τὴν δψιν, ξανθὸς τὴν κόμην, μικτούλιος, καὶ μέγρος· τῆς δοσφύος ἐγύμνου τὴν φύσιν, τὰ δὲ λοιπὰ μέρη τοῦ σώματος τὸ θυδωρ ἐκάλυπτε. Τοῦτον δ ἐπαρχὸς δρκοὶς ἔβαλλε μὴ καταλῦσαι τὴν θεωρίαν, πρὶν ἀπαντάς ἐμφορηθῆναι τῆς παραδόξου ταύτης ὁράσεως. Ή δὲ γυνὴ τοὺς τέ μασθοὺς εἶχε καὶ τὴν δψιν λείαν καὶ κόμην βαθέταιν. Καὶ μέχρις ὥρας θ πᾶς ὁ λαός ἐθαύμασεν, δρῶν τὰ ζῶα ταῦτα, καὶ τῇ θ ἔδυσαν ἐν τῷ ποταμῷ. Καὶ ἴδου καὶ κροκοδείλων

A num bis mille armatis prædam domum abducendam commississe. Eo cognito in angusta quadam se abdit convalle, ac mane a tergo eos adortus universos interficit, prædamque ad Priscum adducit. Chaganus frustratum se successu sentiens domum abiit. Idem et Priscus fecit.

B Anno 18, Priscus copias ad Sigidonem dicit. Chaganus vero suo 700 exercitu collecto repente in Mysiam irruit. Solemnitas Paschatis interveniens effecit ut utrinque pacati quiescerent. Ea finita inducere quoque dissiluerunt. Cumque multis sese mutuo cladibus affecissent, tandem exercitus Romanus partim casus, reliqui capti sunt. Tum Chaganus in Mauricium cœdis populi culpam conferens, paratum se ait captivos accepto in singula capita nummo, rursusque binos uno nummo, denique singulos quatuor ceratiis acceptis dimittere. Cum ne sic quidem eos redimere vellet Mauricius, iratus Chaganus omnes occidit. Fuere autem duodecim millia. Aestimabantur, supputatis in singulos duobus milliarisiis, 2933. Chaganus interfectis, ut dixi, captivis Romanorumque tributo adjectis insuper quinquaginta millibus, domum rediit. Exercitus porro misit qui Commentiolum proditionis accusarent. Ac fuit inter legatos eliam Phocas, qui in cœtu verbis imperatori duriter se opposuit. Quidam vero patriciorum depalmavit Phocam, et barbam ei evellit; atque eum imperator re infecta dimisit. Hoc initium fuit insidiarum adversus imperatorem. Eodem tempore, cum in Aegypto Menas præfector in Nilo amne iter ficeret cum populo in loco qui Delta dicitur, sole oriente in flumine visa sunt animalia specie hominis, mas et femina. Mas erat bene compositus, pectore amplio, terribili aspectu, fulvo crine intermixtis canis, usque ad lumbos nudus, cæteras partes aqua tegente. C 701 Hunc præfector adjuravit ne prius ex conspectu discederet quam omnes eo se tam raro exsaturasset spectaculo. Mulier et mammae habebat et levem faciem ac dimissos crines. Usque ad nonam horam populus cum admiratione animalia ea spectavat. Hora nona fluvium ea subierunt. Ecce autem, crocodilorum multitudo apparuit. Crocodilus animal est terrestre juxtaaque aquaticum, vasto D corpore. Dorsum ejus saxum nigrum colore refert,

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(4) Κεράτια τέσσαρα sunt numismatis sextans. Numisma enim 24 ceratiis, 12 vero miliarisiis æstimatur: unde κεράτιον miliarisii medium, folles 12. Scholiastes Basilic. Eclog. xiii. Χρη γινώσκει δτὶ τὸ ἐν κεράτιον φόλλεις εἰσὶ δώδεκα ἥτοι μιλιαρισίου τὸ ζημισ. Τὰ οὖν δώδεκα κεράτια εἰσὶν, νομίσματος ημισοῦ τὸ γοῦ, ἀκέρατον νόμισμα ἔχει μιλιαριστικόν, κεράπια κδ'. GOAR.

(5) Hunc locum prorsus non intelligo, quod neque de nummo satis constat quid valuerit, neque de notis ι' ι' θ' λ' δ'. Miliarisium numismatis decimam partem facere annotavit Suidas: sed id rem non explicat. Videre potes infra finem Leonis Icono-

machi. XYL.

(6) Concilium, cœtus, judicium, consulatio est σελέντιον sive σιλέντιον. Auctor in Leone Isauro: Σιλέντιον κατὰ τῶν ἄγιων εἰκόνων. Latine quoque silentium pronuntiavit Paulus Diaconus in eodem Leone: Silentium contra sanctas ac venerabiles celebravit iconas. Zonaras Leonem alterum, philosophum, ita morbo iliaci detentum narrat ὡς μηδὲ δυνθῆναι διαλεχθῆναι τῇ συγκλήτῳ περὶ νηστειῶν τὴν συνίθην διάλεξιν, ἡ καλεῖται σιλέντιον. GOAR.

(7) Quæ sequitur de viso in Nilo amne monstro, desumpta videntur ex Niceph. xviii, 36. XYL

venter est albus; pedes habet quatuor, caudam magnam atque asperam: quippe ea finis est spinæ dorsi unico osse constantis, ac superne in modum dentium serræ incisa. Ferit autem cauda et vulnerat. Caput humeris contiguum est, iisque æquatur, et capitis formam tenet, quamdiu non hiat: ubi hiat, totum caput oris loco est et usque ad humeros panditur. Aliud animalculum est nomine hydris, quod et hylus dicitur, forma canina. Ea hydris luto sese obvolvens, in crocodili dormientis (eam enim opportunitatem captat: crocodilus enim hiat, cum somnum capit) os insilit, et corroso ejus ventre, itaque bestia enecata, per anum exit.

εἰσπηδῷ διὰ τοῦ στόματος αὐτοῦ (καχηνῶς γάρ ὁ κροκόδειλος καθεύδοντα, καὶ ταῦτην διαρρήστουσα ἔξερχεται διὰ τῆς ἔδρας ἀπονεκρυῖσα αὐτὸν.

Anno 19, die Paschatis, Sophia Augusta uxor Justini et Constantina uxor Mauricij pretiosam admodum coronam confecerunt ac imperatori obtulerunt. Quam cum spectasset imperator, in magnum templum detulit, ibique supra sacram mensam Deo dedicans suspendit Pace 702 autem cum Barbaris confusa, rursum Chaganus fines Romanorum intravit, et quatuor suis filiis exercitus tribuit, quibus transitum Istri custodirent. Sed Romani ratibus confectis fluvium transmiserunt; prælioque congresus cum Chagani filiis Priscus, quod ab aurora ad vesperam usque duravit, quatuor Barbarorum millia occidit, 300 suorum desideratis. Postridie ejus diei rursus 8 millia Barbarorum interfecit. Tertia die Romanii de superiori loco in Barbaros irruerunt, eosque fusos in paludem compulerunt, multosque ibi suffocarunt, inter quos fuere Chagani etiam filii. Illustri Victoria tum potitis Romanis, rursum Chaganus magno contracto exercitu adversus eos profisciscitur; quem Priscus congressus pugna fudit, illustrioremque priore victoriā reportavit. Idem Priscus quatuor millia instruxit, ac Tissum amnem transire jussit, tentoria Barbarorum speculatum. Barbari tum eorum quæ gesta erant ignari festos dies agebant ac compotabant. Itaque eos inopinantes adorti Romanii ingenti clade afficerunt: cæsis nim 30 milibus Gepidarum aliorumque Barbarorum, magna cum præda ad Priscum sunt reversi. Chaganus denuo reparatis copiis, ad Istrum cum accederet, pugna victus est, Barbarique in fluvio submersi, et cum his magna Slavinorum multitudo. Vivi in postestate Romanorum venerunt 3200 Avares, Barbari 703 2000. Chaganus cum legatos repetundorum captivorum causa misisset, Mauricius nondum accepero tam illustris victoriæ nuntio reddi eos jussit.

ρας μὲν γρ', Βαρβάρους δὲ β'. Ο δὲ Χαγάνος πρέσβεις πρὸς τὸν βουλόμενος. Ο δὲ Μαυρίκιος μήπω μαζών τὴν περιφανῆ τῶν Ρωμαίων νίκην, γράφει τῷ Πρίσκῳ ἀποδοῦντι τῷ Χαγάνῳ τοὺς Βαρβάρους καὶ μόνους.

Eodem anno, monachus quidam, cuius vita exercitatio illustris erat, strictum gladium tenens

A πλῆθος ἀνεφάνη. Ο δὲ κροκόδειλος θηρίον ἐστὶν ὅμοι καὶ ἱθὺς μέγας, ἀμφίβιος δέ. Καὶ ἡ μὲν χροὶ τοῦ νάτου αὐτοῦ πέτρᾳ ἔσικε μελανή, ἡ δὲ γαστὴρ λευκὴ, πόδες δὲ δέ, καὶ οὐρὰ μεγάλη καὶ τραχεῖα τῆς φύσεως γάρ ἐστιν ἐνδὲ δοτέου τελευτῇ. Ἐντέμηται δὲ ἄνωθεν ὡς αἱ τῶν πριώνων ἀκμαὶ, καὶ τόπει ἐν ταῦτῃ καὶ τραυματίζει. Ή κεφαλὴ δὲ προσηρμοσμένη τοῖς ὕμοις καὶ ἔξισουμένη· καὶ ἐφ' δύο μὲν οὐ κέχηνε, θηρίου κεφαλὴ ἐστιν, ἐπὰν δὲ χάρη, δῆλη γίνεται στόμα μέχρι τῶν ὕμων ποιοῦσα τὸ χάσμα. Ζῶν δὲ ἐστι μικρὸν ἡ ὑδρίς, ητίς καὶ ὅλος λέγεται, κυνὸς ἔχουσα μορφήν. Αὕτη εἰς πηλὸν κυλισμένη, ἐπιτηρούσα τὰ τὸν κροκόδειλον καθεύδοντα, εἰς τὴν γαστέρα τούτου χωροῦσα αὐτὸν.

B Τῷ ι' ἔτει, τοῦ ἀρίου Πάσχα, Σοφία Αὐγοῦστα ἡ γυνὴ Ιουστίνου, ἀμα Κωνσταντίνῳ τῇ γυναικὶ Μαυρίκιου, στέμμα κατασκεύασσαι ὑπέρτιμον τῷ βασιλεῖ προσήγαγον. Ο δὲ βασιλεὺς τοῦτο θεατήμενος, ἀπελθὼν ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ τῷ θεῷ τοῦτο προσήγαγε, κρεμάσας ἐπάνω τῆς ἀγίας τραπέζης. Αυθείστης δὲ τῆς πρὸς τοὺς Βαρβάρους εἰρήνης, πάλιν δὲ Χαγάνος ἐπὶ τὰ Ρωμαϊκὰ χωρεῖ. Τοῖς δὲ τέσσαριν αὐτοῦ υἱοῖς παραδόντας ἐτέρας δυνάμεις παρέστησε φρουρεῖν τὰς διαβάσεις τοῦ Ἰστρου. Οἱ δὲ Ρωμαῖοι σχεδίας ποιήσαντες τὸν ποταμὸν διεπέρασαν· καὶ μετὰ τῶν υἱῶν τοῦ Χαγάνου συμβαλών διπέσκος ἀπὸ πρῶτης ἔσπέρας, τριακοσίων Ρωμαίων ἀναιρεθέντων, τέσσαρας χιλιάδας τῶν Βαρβάρων ἀλεσε, καὶ τῇ ἐπιούσῃ πάλιν δικτὼ χιλιάδας τῶν Βαρβάρων ἀνείλε. Τῇ δὲ τρίτῃ ἐκ τῶν ὑψηλοτέρων οἱ Ρωμαῖοι πρὸς τοὺς [P. 401] Βαρβάρους ἔχωρησαν καὶ τούτους τρέψαντες ἐπὶ τὰ ὑδάτα τῆς λίμνης ἥλασαν, πολλοὺς δὲ αὐτῶν ἀπονίκησαντες, ἐν οἷς καὶ οἱ τοῦ Χαγάνου παῖδες ἀπεπνίγησαν, καὶ νίκην οἱ Ρωμαῖοι περιφανῇ ἀνεδήσαντο. Ο δὲ Χαγάνος πάλιν συναθροίσας δυνάμεις πολλὰς, κατὰ Ρωμαίων ἤλθε. Πολέμου δὲ κροτηθέντος τρέπονται οἱ Βάρβαροι καὶ νίκην ποιοῦνται Ρωμαῖοι πασῶν ἐπισημοτέρων. Ο δὲ Ηρίσκος τέσσαρας χιλιάδας συντάξας τὸν Τίσσον ποταμὸν περάφαι ἐκέλευσεν εἰς τὸ καστοπῆσα τὰ τῶν Βαρβάρων σκηνώματα Οἱ δὲ Βάρβαροι, μηδὲν τῶν γεγονότων ἐγνωκότες, ἐορτάζουσες ἐσυμποσίαζον. Τούτοις οἱ Ρωμαῖοι ἀπροόπτως ἐπεισπεσόντες μέγιστον φόνον εἰργάσαντο· τριάκοντα γάρ χιλιάδας Γηρέδων καὶ ἐτέρων βαρβάρων ἀπέκτειναν, καὶ πλειστην αἰχμαλωσίᾳ λαβόντες πρὸς τὸν Ηρίσκον ὑπέστρεψαν. Ο δὲ Χαγάνος πάλιν δυνάμεις ἀθροίσας ἐπὶ τὸν Ἰστρον παραγίνεται, καὶ συμβαλόντες πόλεμον ἤτενται οἱ Βάρβαροι καὶ εἰς τὸν ποταμὸν ἀποπνίγονται. Συναπόλλυνται δὲ τούτοις καὶ Σθλαβίνων πλήθη, Ζῶντες δὲ ἐκράτησαν Ἀβάσιαν, Σθλαβίνων πλήθη, Ζῶντες δὲ ἐκράτησαν Ἀβάσιαν.

Τῷ αὐτῷ ἔτει, μοναχὸς τις ἐν ἀσκήσει διελάμπων σπάθην (8) γυμνὴν κρατῶν, ἀπὸ τοῦ φόρου μέχρι

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(8) Isidorus, xviii, 6 : *framea, gladius ex ultraque parte acutus quam vulgo spatham vocant, ipsa est rhomphæa. Goar.*

τῆς Χαλκῆς ξιφήρης διαδραμών τὸν αὐτοκράτορα τοῖς πᾶσιν ἐν φόνῳ μαχαίρας τεθνήσεσθαι προηγόρευσεν. Ὁμοίως καὶ Ἰπρωδιανὸς Μαυρίκιος εἰς τὸ φανερὸν προσχνήγγειλε τὰ τούτῳ συμβησόμενα. Τότε καὶ οἱ δῆμοι ἄνδρα παρόμοιον τῷ Μαυρίκῳ Μαῦρον, περιβαλόντες σάγον καὶ στέφανον πλέξαντες ἀπὸ σκορδῶν καὶ τῇ αὐτοῦ περιθέντες κεφαλῆν, ὅνῳ τε τοῦτον ἐπικαθίσαντες ἔπαιζον, Εὔρηκε, λέγοντες, τὴν δαμάλην ἀπαλήν, καὶ ὡς τὸ καινὸν ἀλεξτόριον πεπήδηκεν αὐτὴν, καὶ ἐποίησε παιδία ὡς τὰ ξυλοκάδωνα (9). Ἀγίε μου. Ἐγιε, δὸς αὐτῷ κατὰ κρανίου, ἵνα μὴ ὑπεραίρηται· κάγγα σοι τὸν μέγαν βοῦν προσαγάγω εἰς εὐχήν. Τοιαῦτα μὲν τὰ παρὰ τοῦ δῆμου. Καὶ οὐ περιττῶς ὑπεμνηματίσθη, ἀλλ' ἵν' εἰδῶμεν ὡς ἐπειδάν τις παροξύνῃ τὸν δεσπότην, τοῖς αὐτοῦ παίγνιον γίνεται συνδούλοις·

Τῷ εἰκοστῷ ἔτει, Θεοδόσιον τὸν υἱὸν αὐτοῦ συνῆψε πρὸς γάμον τῇ θυγατρὶ Γερμανοῦ τοῦ πατρικοῦ. Τῷ αὐτῷ ἔτει Μαυρίκιος ἐν αὐτῷ γενόμενος, καὶ ἐνοήσας ὅτι οὐδὲν τὸν θεὸν λανθάνει, ἀλλὰ πᾶσιν ἀποδίωσι κατὰ ἔργα κύτων, καὶ ἐπιλογισάμενος τὸ σφάλμα ὃ ἐποίησεν εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν, μὴ ἔξαργός τοις αὐτὴν, συμφέρειν ἔκρινεν αὐτῷ ἐν τῷ βίῳ τούτῳ ἀπολαβεῖν τὴν ἀμαρτίαν [P. 402] καὶ μὴ ἐν τῷ μέλλοντι. Καὶ ποιήσας δεκάσιες ἔγγράφους ἀπέστειλε πρὸς πάντα πατριάρχην καὶ μοναχὸν εἰς πάντα τὰ μοναστήρια καὶ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, ἵνα αἰτήσωνται τὸν θεὸν ἐνταῦθα καὶ μὴ ἐκεῖ τοῦτον κολασθῆναι. Ἐσκανδαλίζετο δὲ καὶ εἰς Φιλιππικὸν τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ, ὡς τὸ φῖ ἔχειν εἰς χρηματισμὸν τὸν τοῦτον ἀναιρήσοντα, καίτοι διαφόρως αὐτῷ Φιλιππικὸν ὅμνυμένον μὴ ἔχειν ἐξ αὐτοῦ φόδον τινά. Πάντων οὖν περὶ τούτου εὐχομένων, εἶδεν δὲ Μαυρίκιος ἐν μιᾷ νυκτὶ ὡς εἰς τὴν χαλκῆν πύλην τοῦ παλατίου Ιστάμενον ἔσυτὸν ἔμπροσθεν τῆς εἰκόνος τοῦ Σωτῆρος, καὶ λαὸν πολὺν σὺν αὐτῷ τῶν αἰχμαλώτων ἐγκλωπάντων. Καὶ φωνὴ γέγονεν ἐκ τοῦ ἄγρου χρακτῆρος λέγουσα· Δότε Μαυρίκιον. Καὶ οἱ δῆθεν ὑπήρτει κρατήσαντες αὐτὸν παρέστησαν ἐν τῷ πορφυρῷ διμαρτίλῳ (10) τῷ ἐκεῖτε. Καὶ φησι πρὸς αὐτὸν ἡ θεία φωνὴ· Ποῦ θέλεις ἀποδώσω σοι; ΖΩδε, διὸν τῷ μέλλοντι αἰῶνι; Οἱ δὲ ἔφη· Φιλάνθρωπε Δέσποτα, δικαιοκρίτε, ὁδὲ μᾶλλον, καὶ μὴ ἐν τῷ μέλλοντι. Καὶ εὐθέως ἐκέλευσεν ἐκδοθῆναι αὐτὸν τε καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ καὶ πάσαν τὴν συγγένειαν Φωκᾶ τῷ στρατιώτῃ. Διυπνισθεὶς οὖν ἀπέστειλεν εὐθὺς τὸν παρακοιμώμενον αὐτοῦ ἀγαγεῖν Φιλιππικὸν· δε αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἰδών τὸν παρακοιμώμενον καὶ τῆς ἐκυριοῦ ζωῆς ἀπογονὸς ἥτισσοτο κοινωνῆσαι (11), καὶ οὕτως ἀπῆι πρὸς τὸν βασιλέα,

XYLANDRI ET

(9) Fatue omnino et imperite lusisset in Mauricium populus, si utcunque, juxta Xylandri sensum, eum nolarum lignarum instar filios suscepisse effutivisset. Ξυλοκαδωνον itaque, cuius vice Theophanes ξυλοκαδωνον scribit, cum nil aliud sit præter lignum crepitaculum vel globulus ligneus concavus et unicquaque perforatus, in quo nuclei vel tintinnabula includuntur, ut perstrepero ejus sonitu recreentur pueri, et populus ad ludicrorum istiusmodi

A a foro usque ad Aeneam portam procurrerit, omnibus prædicens imperatorem gladio occisum iri, Sed et Herodianus Mauricio palam, quæ ipsi eventura essent, denuntiavit. Tunc etiam populus Maurum quemdam, hominem Mauricii similem, sago induitum coronaque ex aliis conserta redimitum, in asinum imposuit, ac per jocum et lasciviam acclamavit: Invenit bucalam teneram, et sicut novus gallulus insiliit in eam, ac procreavit liberos instar lignearum nolarum. Sancte mi, sancte, feri ejus caput, ne superbius efficeratur: tum ego tibi voti reus bovem offeram. Hæc populus. Quæ non otiose retuli, sed ut intelligamus, ubi quis dominum irritavit, eum ludibrio haberet ab his qui eadem cum ipso conditione serviunt.

B Anno 20, Mauricius filio suo Theodosio Germani patricii filiam despondit. Eodemque anno in se descendens, ac memoria repetens Deum nihil clam esse, eumque pro meritis cuique suis bona aut mala tribuere, 704 tum secum cogitans quam graviter abs se peccatum esset quo tempore captivos redimere noluit, præstare existimavit uti in hoc potius quam in futuro sæculo pœnas Deo deppenderet. Itaque deprecationes litteris consignatas ad omnes patriarchas et monachos, in omnia monasteria, etiam Hierosolyma misit, ut a Deo peterent ut ipsi non in altero sed in hoc sæculo pœnas imponeret. Quin et in Philippicum impegit, sororis suæ maritum, ab eo cædem sibi parari suspicans ex vaticinio quodam, quod percussoris nomen a littera RH ordiri monebat, cum quidem Philippicus insidias omnibus modis ejuraret. Cæterum Mauricius, cum pro eo præces passim fierent, quadam nocte iu somnis imaginatus est se astare coram imagine Servatoris, in porta palatii ærea, multamque secum turbam captivorum ipsum accusantium: tum vocem de sacra imagine exiisse, quæ Mauricium sisti juberet. Ita se a ministris correptum, inque porphyretico ibi umbilico constitutum a divina voce interrogatum fuisse, ubinam sibi rependi vellet. Se autem dixisse: Domine humanissime, iudex juste, hic malo quam in altera vita. Statimque mandatum fuisse ut cum uxore sua et liberis totaque familia Phocæ militi dedatur. Experrectus statim accubitorum suum misit qui D Philippicum adduceret. Qui desperata ob id vita prius communionem sacram expetiit, eaque percepta ad imperatorem abiit, uxorem relinquens, quæ 705 saccum induta et cinere conspersa ejulabat.

GOARI NOTÆ.

instar Mauricii filios se tenere proclamet. Summum in eos patremque Mauricium manifestat contemptum eorumque mortem ludum, gemitus ludicrum strepitum sese habiturum minutur. Κούκουδον porro nucleus est et globulus, ξυλοκαδωνον lignum streperis hujusmodi globulus plenum Annon Xylander vir ligneus et puerorum ξυλοκαδωνον? GOAR.

(10) Signo rotundo in areæ medio fixo. GOAR.

(11) Non dissimulabo me hic secutum esse

Ut ad imperatorem venit, se ad pedes ejus provolvit. Sed imperator, accubitore exire foras jussos, ad Philippici pedes accidit, inquiens : Ignosce mihi, frater, atroces, quas tibi intuli, injurias. Suspicabar te vita mea insidiari : sed nunc te insontem esse cognovi. Hortor autem ut dicas mihi, si quem Phocam militem in exercitu nosti. Novi, ait ille, quemdani, qui pridem ab exercitu missus cum tua majestate jurgavit. Ac quaerenti quois esset ingenio, respondit hominem esse timidum ac ferocem. Tum imperator : Si, inquit, timidus est, homicida est. Narravitque Philippico insomnium. Vides ergo, ait ille, domine, Deum nulla littera excidere. Ea nocte in celo visus est cometa, qui a gladii forma Xiphias dicitur. Postridie magistrianus, quem ad hoc ablegaverat Mauricius, venit, a sanctis hoc responsum ferens : Probat Deus resipiscentiam tuam, et animam salute donat, teque cum tota familia inter sanctos reponit : sed imperium cum dedecore et periculis amittes. His auditis Mauricius Deum magnopere praedicavit. Ceterum Petrum, qui exercitum ductabat, missis litteris cum juberet Istro trajecto in hostico milites in hibernis habere, - multitudo ea re cognita seditionem movit ; et Phocam centurionem in scutum sublatum ducem exercitus creavitque faustis acclamationibus salutavit. Quod ubi sensit Petrus, Byzantium elapsus certiorum **706** de ea re imperatorem fecit. Ergo Mauricius media nocte habitu privati celocepit concendit cum uxore et liberis, ac urbe profugit; atque orta tempeste ægre ad sanctum Autonomum salvis delatus est. Eademque nocte eum articulorum dolor et podagra corripuerunt. Prasini vero in Regium egressi magnis gratulationibus tyrannum Phocam honoraverunt, persuaseruntque ut in Hebdomum veniret. Eo patriarcha Cyriacus cum senatu exiverunt. Et patriarcha ab eo sponzionem exegit, qua confessionem veræ fidei stabiliret, affirmaretque se Ecclesiam a turbis immunem conservaturum. Ita ergo Phocas in Joannis Baptista æde imperator renuntiatur, hominique malo et

XYLANDRI ET

nihil præter conjecturam, neque aliud tum ad annum accidisse. Si cui non satisfacio, excogitet aliquid commodius. Sane postea Theodosius quoque Mauricii filius cum ad supplicium iussu Phocæ traheretur, πρερχάτος πρότερον μεμαλεῖν τῶν θείων μυστηρίων. **XVL** Timet Xylander hominis de vita desperati et Eucharistiam postulantis pietatem fateri in suis notis. **GOAR.**

(12) Hic alias μαγιστερίας dictus, et apud Theophanem προτοκούρτωρ, in glossis Basilicorum vocalitur μανδάτωρ επήμερο δρόμος. Lexicon anonymum bibl. Regia : Ἐμεροδρόμος οὐλιος καὶ ὁ πεζοδρόμος λέγονται, καὶ οἱ ταῖς βροι ταῖς διατάξεις τεχνύταται διακονούμενοι διὰ τὸν Βορέαν. Leo Constit. 3 : Μαδάτωρ δὲ εἰσὶ οἱ ταὶ μανδάται ἀπὸ τῶν ἀρχόντων πρὸς τοὺς στρατιώτας δέξιος διακομιζοντες. Hinc eos expertos, vigiles, variarum linguarum guaros expedit Mauricius, addit quoque voce sonora datus, ad jussa quæque publice efferrenda ; unde inter Justinianum et factiones mandator ut utriusque partis interpres et mediator eloquitur apud Theo-

κταλιπών τὴν γυναικας ἐπὶ σάκκου καὶ σποδοῦ θρηνοῦσαν. Ἐλθὼν δὲ πρὸς τὸν βασιλέα ἔπεσεν ἐπὶ τοῖς ποσὶν αὐτοῦ. Οἱ δὲ βασιλεὺς ἐξελθεῖν ἐκέλευσε τὸν παρακοιμώμενον, καὶ αὐτὸς ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας Φιλιππικοῦ, λέγων. Συγχώρησόν μοι, ἀδελφὲ, διτὶ θυμαρτὸν σοι πολλά. Σὲ γάρ ὑπενδουν τῇ ζωῇ μου ἐπιβολεῦσσαι· ἀλλὰ νῦν ἔγνων ἀθῶν εἶναι. Παρακαλῶ οὖν σε εἰπεῖν μοι εἰ γινώσκεις ἐν τοῖς τάγμασι Φωκᾶν τινὰ στρατιώτην. Οἱ δὲ Φιλιππικὸς ἔφη· Ἐνα γινώσκω, δις πρὸς κατιροῦ πεμψθεῖς ἐκ τοῦ στρατοῦ ἀντέλεγε τῷ κράτει σου. Καὶ δὲ βασιλεὺς ἔφη· Ποιεῖς ἐστὶ γινώσκεις ; Οἱ δὲ ἔφη· Δειλός καὶ θρασύς. Καὶ δὲ βασιλεὺς ἔφη· Εἰ δειλός, καὶ φονεύς. Καὶ διηγήσατο δὲ βασιλεὺς τὸ ἐνύπνιον. Οἱ δὲ εἶπε· Τίδε, δέσποτα, πῶς οὐ λείπει τὸν θεὸν γράμμα. Τῇ δὲ νυκτὶ ἐκείνῃ ἐφάνη ἀστὴρ κομῆτης ἐν τῷ οὐρανῷ διεγόμενος ξιφίας. Καὶ τῇ ἐπιούσῃ θυμέρῳ ἔφεσεν διποσταλεῖς μαχιστριανὸς (12), φέρων ἀπόκρισιν ἐκ τῶν ἄγιων, διτὶ. Οἱ μὲν θεῖδες δεξάμενοι τὴν μετάνοιάν σου σωζεῖς τὴν ψυχήν σου καὶ μετὰ τῶν ἄγιων κατατάτει σε πανοικί, τῆς δὲ βασιλείας μετὰ διτιμίχες καὶ κινδύνων ἐπίπτεις. Ταῦτα ἀκούσας Μαυρίκιος μεγάλως τὸν θεὸν ἐδόξαε. **T**ῇ δὲ Πέτρῳ στρατηγῷ δυντι γράφει Μαυρίκιος τὸν Ἰστρὸν διαπερᾶσαι καὶ [P. 403] ἐν τῷ χωρὶ τὸν λαὸν παραχειμάσαι. Οπερ ἀκούσαν τὸ πλῆθος ἐστεφάσει, καὶ προβάλλονται ἔφαρχον (13) Φωκᾶν τὸν κένταρχον, καὶ ἐπὶ ἀσπίδι τοῦτον ὑψωσαντες εὐφῆμασαν ἔφαρχον. Τοῦτο δὲ Πέτρος ἀκηκοώς εἰς τὸ Βυζάντιον φεύγει καὶ πάντα διαγγέλλει τῷ βασιλεῖ. Οἱ δὲ Μαυρίκιος μεσοσής νυκτὸς ἴδιωτικὴν περιβαλόμενος ἐσθῆτα, εἰς δρομικὰ (14) εἰσελθῶν μετὰ τῆς γυναικὸς καὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ ἀποδιδράσκει. Λαΐλαπος δὲ γεγονυτας μόλις διασωζεται εἰς τὸν ἄγιον Αὐτόνομον. Ἐν ταύτῃ δὲ τῇ νυκτὶ ἀρθρίτις καὶ ποδάργα ἐπιπίπτει αὐτῷ. Οἱ δὲ Πράσινοι ἐκείθεντες εἰς τὸ Ρήγιον (15) μεγάλαις εὐφῆμισις ἐτίμων τὸν τύραννον Φωκᾶν, καὶ πείθουσιν αὐτὸν ἐν τῷ Ἐβδόμῳ παρχεγενέσθαι. Ἐξέρχονται οὖν δὲ πατριάρχης Κυριακὸς καὶ ἡ σύγκλητος πρὸς αὐτὸν, καὶ ἀπαίτει αὐτὸν δὲ πατριάρχης μολογίαν τῆς δρθοδόξου πίστεως καὶ τοῦ ἀτάραχον

GOARI NOTÆ.

phanem : hic vero missus est, et responsa fert ad imperatorem, auctor iterum in Justiniano Rimoto statim sub initio. **GOAR.**

(13) Similibus verbis prius fuerat usus Simocata VIII, 7 : Τὰ πλήθη ἔφαρχον τὸν ἐκαπνωταρχὸν Φωκᾶν προεστήσαντο. Quia nondum imperii nomen vel insignia ei detulerant, sed, ut sit in tumultu, *caput* et *ductorem*, datu imperii potiundi spe, sibi præposuerant. **GOAR.**

(14) Δρόμον, sicut et infra usurpatur hoc vocabulum, navis est cursui, hoc est celerrimum navigationi, apta : est enim drómos cursus, tales fuisse quas Latini celopes appellant, ex Nonio Marcelllo et iis quæ adducit scriptorum locis appareat, suffragante etiam primæ syllabæ quantitate. Vide ad hanc historiam quæ habet Nicephorus XVIII, 40. **XVL**.

(15) Ρήγιον, Thracia urbs in Propontide, Hedo domo ad meridiem inferior, in qua Leo Philosophus pontem ædificavit, de qua Constantinus *De admin. imp.*, c. 51. **GOAR.**

φυλάκαι τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ ἀναγορεύεται τὸ κα-
κὸν, καὶ κύριος τῶν σκῆπτρων ὁ τύραννος προχει-
ρίζεται, καὶ κρατεῖ τῆς εὐδίκιμονος ἡ συμφορά, καὶ
λαμβάνει τὴν ἔναρξιν τὰ μεγάλα τῶν Ῥωμαίων ἀτυ-
χήματα, καὶ ἀναγορεύεται ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ηροδόρου,
καὶ μετὰ δύο ἡμέρας ἐπὶ βασιλικῆς ἀμάξης καθ-
εξόμενος εἰς τὰ βασιλεῖα εἰσέρχεται. Τῇ δὲ ἐ δὲ ἡ ἡμέρᾳ
Λεοντώ τὴν ἑκυτοῦ γυναικαὶ ἔστεψεν Αὐγοῦσταν. Εἰς
δὲ τὸ ἱππικὸν ἀνελθόντος τοῦ τυράννου, καὶ στάσεως
γενομένης περὶ προτιμήσεως τόπου τοῖς μέρεσιν,
ἔκραζαν οἱ δῆμοι· Οἱ Μαυρίκιοι οὐκ ἀπέθανεν, ἀλλὰ
ζῆτε ἐρωτηθῆτω. Ὁ δὲ ἀλάστωρ κινεῖται πρὸς τὸν φό-
νον Μαυρικίου, καὶ ἀποστέλλεις ἥγαγε τὸν τοιοῦτον εἰς
τὸν Κύτροπον λιμένα· καὶ προσαναρουνται οἱ τούτου
πάντες ἄρρενες παῖδες ἐπ' ὅψειν αὐτοῦ. Ὁ δὲ Μαυ-
ρίκιος φιλοσοφῶν τῷ δυστυχήματι συνεχῶς ἐπεφθέγ-
γετο· Δίκαιος εἰ. Κύριε, καὶ δίκαιαι αἱ κρίσεις σου.
Γίνεται τοινυν τῶν πατέρων ὁ θάνατος τοῦ πατρὸς
ἐπιτάφιον, ἐπιδειξαμένου τὴν ἀρετὴν ἐν τῷ μεγέθει
τῆς συμφορᾶς· τῆς γὰρ τιθῆντος αὐτοῦ κλεψάσης ἔνα
τῶν βασιλικῶν πατέρων καὶ τὸ ἁυτῆς ἐπιδούσης εἰς
σφαγὴν, ὁ Μαυρίκιος οὐ κατεδέκατο, ἀλλὰ τὸ τοῖον
ἐπεζήτησε. Φασὶ δὲ τινες διτὶ τούτου σφαγέντος γάλα
σὺν τῷ αἷματι ἔρρευσεν, ὡς πάντας τοὺς ὄρῶντας
θρηνήσαι δεινῶς. Οὕτω μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς νόμων
φύσεως ὑψηλότερος γεγονὼς καὶ αὐτὸς ὑπαλλάττει
τὸν βίον. Τούτων δὲ τὰς κεφαλὰς ἐν τῷ κάμπῳ τοῦ
τριβουναλίου (16) ἔρριψαν. Μετὰ δὲ τὸ ἐποκέσσαι
αὐτὰς, ὥρισε τοῖς θύλουσι λαβεῖν αὐτάς· δις καὶ τοῖς
σώμασιν κύτων προσέμιξαν οἱ φιλόγριστοι, θύψαντες
ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἀγίου Μάρμαντος, πλησίον τῆς Σούλο-
κάρκου πόρτης (17). Ἐπέγραψαν δὲ τῷ τάφῳ αὐτῶν
ἐλεγεῖον τόδε·

[P. 404] "Ἄδ" ἐγώ ἡ τριτάλαινα, καὶ ἀμφοτέρων
βασιλήων,

Τιβερίου θυγάτηρ Μαυρικίου τε δάμαρ,
Ἡ πολύπαις βασις εἰα, καὶ ἡ δεξιάσσα λοχείην,
Ὦς ἀγριὸν τελέθει καὶ πολυκοιρανή,
Κεῖμαι σὺν τεκέσσαι καὶ ἡμετέρῳ παρακολήτῃ
Δῆμου ἀτασθαλίῃ καὶ μανῆ στρατιῆς.
Τῆς Ἐκάνθης ἐτλήν πολὺ χείρονα, τῆς Ἰου-
κάστης,

Αἴ αἰ τῆς Νιόβης ἔμπνοις εἰμι νέκυς.
Ναὶ ναὶ τὸν γενίταν τί μάτην τὰ νεογάν
ἔκτειναν,

Ανθρώπων κακίης μηδὲν ἐπιστάμενα;
Πμετέροις πετάλοισι κατάσκιος οὐκέτι Ῥώμη.

"Ρίζα γὰρ ἐκκλάσθη Θρηικίοις ἀνέμοις.

"Ο δὲ Φιλιππικὸς ἀποκειράμενος καὶ ἵερωσάνην λαδῶν,
ἐν Χρυσουπάλει διεπελῶν ἡσύχως ἐτελεύτησεν.

"Ἐξ ἐκείνου οὖν τοῦ κατρού οὐ διέλιπε τὴν Ῥω-
μανίαν δυστυχήματα ποιείλω καὶ ἔξασις. Ὁ γὰρ
τῶν Ηερζῶν βασιλεὺς Χοσρός τὴν εἰρήνην διέλεσε,
καὶ οἱ Ἀβαρες τὴν Θράκην διώλεσαν, καὶ ἀμφο τὰ
στρατόπεδα τῶν Ῥωμαίων διεφάρησαν, ὥστε διπη-
νίκα Ἡράκλειος ἐβασιλευει καὶ ἔξιταν ἐποιήσατο
εἰς ἀκριβειαν τοῦ διπλιτικοῦ, ἐκ πάσης τῆς πληθύσος

XYLANDRI ET

(16) Εο περιηργο παρατελεστο, quo exstructum erat
palatum dictum Tribunalium novemdecim accubito-
rum. GOAR.

A tyranno sceptrum committitur, et calamitas patriæ
felix imperium occupat; quod initium fuit ma-
gnorum, quibus res Romana attrita est, malorum.
Biduo post Phocas curru imperiali in regiam ad-
veclus est, ac quinta die Leontonem uxorem suam
corona imposita Augustam nuncupavit. Cum au-
tem tyrannus in Circo esset, ac de loci prærogati-
va inter partes contenderetur, populus in
tumultu vociferatus est: Interrogetur Mauricius:
non enim mortuus est, sed vivit. Eo Phocas ad
cædem Mauricii excitatus, missis famulis, eum ad
portum Eutropii adduci jubet. Primo quinque filii
masculi patre Mauricio intuente necati sunt. Qui
in calamitate ista veram adhibens philosophiam,
identidem verba haec repetebat: Justus es, Domi-
ne, et judicia tua justa sunt. Ita ergo Mauricius
epitaphii loco habuit liberorum 707 cædem. In
tanta autem calamitate virtutem suam exseruit:
cum enim nutrix unum de regiis pueris suffurata
suum pro eo jugulandum exhiberet, non est hoc
passus Mauricius, sed suum promi jussit. Ac ferunt
quidam eo jugulato puero cruori mistum lac ef-
fluxisse de vulnere, quæ res luctum omnibus gra-
vem attulerit. Tandem ipse quoque Mauricius, cum
lege naturæ superiore se gessisset, occisus est.
Capita eorum in campum juxta tribunal abjecta,
cum jam faterent; tolli Phocas permisit, si quis
eam rem curaret. Christiani ergo ea cum truneis
humarunt in fano Sancti Mamantis, prope por-
tam Xylocercam. Sepulcro inscriperunt hanc
elegiam:

Induperatorum nimis heu miseranda duorum.

*Uxor Mauricii, filia Tiberii,
Quæ demonstravi numerosa splendida prole
Esse etiam multos utiliter dominos.
Hic nunc cum natis sita sum miseroque marito,
Stultitia populi, militis et rabie.
Deteriora tuli Cisseide sive Jocasta :*

*Sum Niobæ spirans (proh dotor!) effigies.
Sons fuerit genitor: quid natos cædere frustra,*

*Humanæ fraudis nescia corda, juvat ?
708 Non jam, Roma, meis quæras sub frondibus
[umbram] :*

D *Nam stirpem turbo diffidit Odrysius.*

Philippicus tonso capillo sacerdotium iniit Chryso-
poli, ibique vitam ad finem usque quietam duxit.

Enimvero ab interitu Mauricii res Romana conti-
nentibus atque atrocibus est afflita calamitatibus.
Nam et rex Persarum Chosroes pacem rupit, et
Avares Thraciam pessum dederunt, et uterque Ro-
manorum exercitus periit. Ac usque adeo milites,
qui Phocam ad tyrannidem evexerant, sub eo sunt
consumpti, ut cum Heraclius imperator creatus

GOARI NOTÆ.

(17) Ad imam sinu partem versus occidentem
est Σούλοκέρκος porta, a palis in ejus fundamento
fixis sic dicta. (Leunclavius.) GOAR.

accuratam militum recensionem ageret, de universa militum multitudine quos a Mauricio conscriptos Phocas acceperat, tantum duo superfuerint.

Phocas imperium accepit anno mundi 6095, a Christo nato 595, et tenuit per octennium factus de centurione imperator. Statura fuit mediocri, deformis, terribilis aspectu, rubente capillo, superciliis coeuntibus, mento raso, cicatrice in mala notatus, quem ipso irascente denigrabatur; vinosus, mulierosus, sanguinarius, rigidus, in dicendo ferox, a miseratione alienus, moribus feris, hereticus. Uxor ejus Leonto iisdem fuit moribus praedita. Illius astate omnis generis mala in humanum genus quasi exundarunt. Nam et hominum bestiarumque mortua est 709 immensa multitudo; et terra fruges negante fames, tum gravissimae pestes obortae sunt, hiemesque fuerunt adeo siccavat congelata. verit mare ac pisces perierint. Cum Phocas circenses ludos edidisset, ac sub vesperam vino se ingurgitasset, et tardius rediret, clamavit populus: Exorire, Phoca. Cumque non statim ad spectaculum procederet, vociferati sunt: Rursus vinum bibisti, rursus mentem amisisti? Obquod convicium insania correptus multis membra praecedit, multos necavit. Populo autem ignem in praetorium injiciente, profugerunt omnes vinci. Idem Phocas ornamenterium extruxit Magnaurum propinquum, statua supra id collocata.

Fama obtinet Theodosium Mauricii filium ad Chosroen legatum, missis a Phoca ministris Nicæus captum jussumque necari, cum ad locum cui nomen est Leucactæ pervenisset. Theodosium porro petivisse ut priusquam necaretur, divinis impertiri posset mysterii. Quod postquam impetraverit, actis Deo gratiis lapidem a terra sustulisse, eoque ter pectus suum percussisse, ita orantem: Domine Jesu Christe, tu scis me nulli hominum injuriam fecisse. Nunc ergo mihi eveniat ut tua jubet potentia. Haec fato caput suis amputatum. Alii eum a patre cum litteris ad Chosroen Persarum regem missum intercidisse aiunt.

710 Porro Alexandreæ calligraphus quidam, vir pius, cum ab excubiis nocturnis domum rediret,

XYLANDRI ET

(18) Progredere. Sic apud Cicer. i De Nat. deor: Cum subito a lerva Roscius exoritur. XYL.

(19) Solem meridie quærit Xylander, et an hæc verba communionem sacram indicent nutat. GOAR.

(20) Si non sit proprium, pictorem significat. Paulo alter historiam refert Niceph., viii, 41, et in margine Nostræ ascriptum est per genios in aere versantes (ἐνεργίων πνευμάτων) fuisse ista Alexandreæ nuntiata. XYL. — Nec proprium nomen est, nec pictorem, ut Xylander innuit, significat. Simocatta exponit, viii, 13: Ἀνδρα τινὰ τῶν εἰς κάλλος γραφόντων, δύ ἐν συνθέσει φωνῆς καλλιγράφου οὐ μάζει: τὰ πλήθη. De tachygraphis

Α τῆς εὑρεθείσης τῷ Μαυρικίῳ ἐπὶ τῆς τυραννίδος Φωκᾶς οὐχ εὑρε περαιτέρω δύο ἀνδρῶν οὔτως οἱ τὸν τύραννον προστησάμενοι ἐπὶ αὐτοῦ ἀνηλώθησαν.

Κόσμου ἔτος, σὲ, τῆς θειας σαρκώσεως τῇσι^{τῇσι} Φωκᾶς δ τύραννος ἐβοσιλευσεν ἔτη γη'. Οὗτος κεντητίων ἦτοι κένταρχος, τὴν τοῦ σώματος ἀναδρομὴν μέτος, δύσμορφος, ἐκπληκτικὴν ἔχων τὴν δύναμιν, τὴν τρίχα πυρὸν ουσαν, σύνοφρος τε καὶ τὸ γένειον κειρόμενος, ἔχων οὐλὴν ἐπὶ τῆς πλειας αὐτοῦ, ἥτις ἐν τῷ θυμοῦ σθαι αὐτὸν ἐμελαίνετο, οἰνοθερής, αἷμοχορής καὶ πρὸς γυναικας ἐπτοημένος, βρισιρδες καὶ θρασὺς ἐν τῷ φθέγγεσθαι, ἀσυμπαθής καὶ θηριώδης τὸν τρόπον καὶ αἰρετικός. Τούτου γνήσιον Λεοντών διμότροπος αὐτῷ. Ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ πάντα ἐπερίσσευσε τοῖς ἀνθρώποις τὰ κακά, θνήσις ἀνθρώπων καὶ κτηνῶν πιλλή καὶ ἀναρθριμητος, ἀφορίαι τῆς γῆς, καὶ λιμοὶ καὶ λοιμοὶ χαλεπώτατοι, καὶ χειμῶνες τηλικούτοις ὡς παγῆναι τὴν θάλασσαν καὶ τεθνάναι τοὺς ἵχθυας. Ποιήσαντος δὲ αὐτοῦ ἴππικὸν, καὶ τῇ διπέρφ πολλῷ τῷ οὖν χρησαμένου καὶ βραδεύσαντος ἀνελθεῖν, ἐκρεξεν δ δῆμος. Ἀνάτειλον (18), Φωκᾶ. Μή ἔξερχομένου δὲ αὐτοῦ τάχιστην πρὸς τὴν θέσην, ἐφρ δ δῆμος· Ηλάιν τὸν οἶνον ἔπιες, πάλιν τὸν νοῦν ἀπάλεσας; Ἐφ' οὶς μανεῖς πολλοὺς ἡκρωτηριάσεις καὶ πολλοὺς [P. 405] ἀφόνευσε. Τοῦ διχοῦ δὲ πῦρ εἰς τὸ πραιτώριον βαλόντος, ἔρυγον πάντες οἱ δέσμιοι. Ο δὲ αὐτὸς Φωκᾶς κτίζει ἀρμάτιντον τὸ πλήσιον τῆς Μαγναύρας, στήσας τὴν στήλην ἐπάνω αὐτοῦ.

Θεοδόσιον δὲ τὸν τοῦ Μαυρικίου οὐδὲν, ὡς λόγος χρατεῖ, πρὸς Χοσρόην ἀποστάλεντα, ἀποστέλλας δ Φωκᾶς κατέλαβεν ἐν Νικαίᾳ, καὶ ἐν τῷ Λευκάκτῃ ἐλούόντα ἐκέλευσεν ἀναιρεθῆναι· δὲς καὶ παρεχάλεσε πρότερον μεταλαβεῖν τῶν θειῶν μυστηρίων (19), εἰθ' οὖτας ἀναιρεθῆναι. Ως δὲ μετέλαβεν, εὐχαριστήσας τῷ Θεῷ ἔλαβε λίθον ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ τύφας τρίτον εἰς τὸ στήθος αὐτοῦ ηὔξατο λέγων. Κύρι. Ἰησοῦ Χριστοῦ, σὺ ἐπιστασαι δτι οὐκ ἡδίκησῃς ἀνθρώποιν ἐπὶ τῆς γῆς. Νῦν ὡς κελεύει τὸ κρύτος σου, γενέσθια ἐπ' ἑμοι. Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἀπετμήθη. Οἱ δὲ φασιν δτι οὗτος δ Θεοδόσιος ἀποσταλεῖς παρὰ τὸν πατέρας αὐτοῦ Μαυρικίου πρὸς Χοσρόην τὸν βασιλέα Περσῶν μετὰ γραμμάτων ἀφανῆς γέγονεν.

Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καλλιγράφος (20) εὐλαβής, ἐκ παννυχίδος (21) οἴκαδε πορευόμενος μεσσούσης νυ-

GOARI NOTÆ.

et calligraphis Origenis historiæ ecclesiasticæ. Illi notarii erant, et ut celeriter, ita minus belle; hi tardius, atelegantissime pingebant, litterasque coloribus et auro distinguebant; ac propterea χρυσοφούς dictos nonnunquam reperies. GOAR.

(21) Convivio autem etiam sacro nocturno licet vertere. XYL. — Non a quibuscumque excubiis, sed quas cum amicis nocturnus conviva peregisset domum repetebat calligraphus. Simocatta, qui quem morem memorat Alexandrinorum, ut natis maribus diem septimum solemnen agentes, noctem, quam longa est, lux et convivio traducant. De eo Eu-chologium post baptismatis officium. GOAR.

κτός, ἄκοντες ἐκ τῶν βώμῶν (22) τῶν ἀνδριάντων, καὶ πάντα τὰ ἐν Βυζαντίῳ πραχθέντα συμπτώματα. Ήρωίας δὲ ἐπινελθὼν τῷ Αύγουστολιφ (23) διηγήσατο. Ὁ δὲ πρηγγειλεν αὐτῷ σιωπῆσαι, σημειωσάμενος δὲ τὴν ἡμέραν ἀπεκχραδόκει τὴν ἔκβασιν, ἣτις μετὰ δὲ τὴν ἡμέρας ἤκούσθη.

Τῷ β' ἔτει προσῆλθε Φωκᾶς ἐν ταῖς ἕορταῖς, ριψας ὑπατείαν πολλήν. Χοσρός δὲ ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν δύναμιν πολλὴν κατέθεται. Τοῦ δὲ Λερμανοῦ πληγέντος ἐν τῷ πολέμῳ, ἤττωνται Ῥωμαῖοι, τῇ δὲ ἡμέρᾳ τελευτῇ Γερμανός. Ὁ δὲ Φωκᾶς τῷ Χαράνῳ τὸ πάκτον ἐπανέξας (24), νομίζων ὅτι μετεῖν τοὺς Βαρβάρους, τὰς δυνάμεις ἀπὸ τῆς Εὐρώπης ἐλῶν ἐπὶ Πέρσας ἀπέστειλεν ὑπὸ Ναρσῆ στρατηγῷ· συμβαλῶν δὲ τοῖς Πέρσαις ἤτταται καὶ πλήθος ἀπόλλουσι πολύ. Τοῦτο Φωκᾶς ἄκούσας Δομεντζίολαν τὸν ἀδελφὸν καυροπαλάτην ποιήσας θειοτόνει στρατηγόν.

Τῷ γ' ἔτει, πολλὰς τῶν Ῥωμαίων πόλεις οἱ Πέρσαι ἡράνισαν. Ὁ δὲ Δομεντζίολας λόγον δοὺς τῷ Ναρσῆ, καὶ δροὺς πυλλοῖς πεισας αὐτὸν μηδεμίαν ἀδικίαν παρὰ τοῦ Φωκᾶ ὑπομίνειν, ἀπέλιτεν αὐτὸν πρὸς Φωκᾶς. Ὁ δὲ Φωκᾶς μὴ φυλάξας τοὺς δροὺς τοῦτον πυρὶ κατέκαυσεν. Ἐν λύπῃ οὖν μεγάλῃ γεγόνχων οἱ Ῥωμαῖοι, διτὶ φόβον μέγαν εἶχεν εἰς Πέρσας δὲ Ναρσῆς, διστά τὰ τέκνα αὐτῶν διὰ τοῦ Ναρσῆ ἐκφοβεῖν.

Τῷ δ' ἔτει ἡ Αύγουστα Κωνσταντίνα σὺν ταῖς τρισὶ θυγατράσιν [P. 406] αὐτῆς εἰς τὴν Ἑκκλησίαν προσφεύγει. Ήμετει οὖν ὁ Φωκᾶς ἔβελθεν τὰ γύναια. Ὁ δὲ πατριάρχης Κυριακὸς τοῦτο οὐκ ἐπένευσεν, δροὺς δὲ βεβαιώθεις ὑπὸ τοῦ Φωκᾶ ἐν μοναστηρίῳ ἐγκλείει. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει οἱ Πέρσαι παρέλαβον τὸ Δαράς καὶ πᾶσαν τὴν Μεσοποταμίαν καὶ Συρίαν, αἰχμαλωτίαν λαβόντες ἢν οὐκ ἦν ἀριθμός. Τοῦ πατριάρχου Κυριακοῦ τελευτῆσαντος, χειροτονεῖται Θωμᾶς διάκονος καὶ συκελλάριος (25) τῆς Μεγάλης Ἑκκλησίας.

Τῷ ε' ἔτει πολλοὺς φίλους τοῦ Μαυρικίου δι τυραννοῦς ἀπέκτεινε καὶ πυρὶ παρέδωκε, τὴν δὲ Κωνσταντίναν σὺν ταῖς τρισὶ θυγατράσιν αὐτῆς ἐν τῷ μόλῳ (26) Εὐτροπίου, ἔνθα καὶ Μαυρικίος ἀνήρθη, ἔφει ἀπέτεμε, καὶ ἄλλους μὲν τῶν ἐνδόξων τοῦ παλατίου πολλοὺς, τῶν δὲ κατωτέρω ἀναριθμήτους. Τῷ δ' αὐτῷ γράνῳ οἱ Πέρσαι τὸν Εὐφράτην διαβάντες πάσαν τὴν Συρίαν καὶ Παλαιστίνην καὶ Φοινίκην διγμαλώτευσαν.

Τῷ σ' ἔτει Κρίσπος (27) δὲ πατρίκιος μὴ φέρων

XYLANDRI ET

(22) *Interpres : ab altaribus.* Inepte : non enim in altaribus, ut ab iis loquerentur, erant simulacra. Sed nec cuilibet simulacro suum erat altare. Repono ex basibus suis. βωμός enim ut altare ita et simulaci basim, eo quod altaris exhibet figuram, significat. Suffragatur Simocatta. *Goar.*

(23) Augustalem puto ab Augusto missum urbis præfectum intelligi. *Xyl.*

(24) *Aucto tributo :* Non enim modo *parta* et *conventa*, sed et *tributum pactamque tributi pen-*

A media nocte, audivit simulacra ab altaribus dicentia Mauricium cum liberis esse trucidatum, et quæ præterea Byzantii contigerant. Id is summo mane Augustali narravit. Qui eum silentio rem tegere jussit, annotatoque die exitum exspectavit, estque de eo die post nono certior factus.

Secundo anno, Phocas ad solemne festum progressus in publicum magnam pecuniam in populum sparsit. Chosroes autem magnas copias adversus Romanos misit, et Germano in pugna vulnerato victi sunt Romani. Undecima post die moritur Germanus. Phocas vero tributo, quod Chagano pendebat, aliquid addidit, sperans ita Barbarum quieturum; copiasque suas ex Europa in Persas misit, Narsene duce. Is prælio cum Persis congressus victus est, ingenti cum suorum clade. Phocas nuntio rei ejus accepto Domentziolam fratrem europalam creat et exercitui præficit.

Anno tertio, Persæ multas Romanorum urbes deleverunt. Domentziolas autem Narsene oratione ac præstito juramento persuasit ut ad Phocam ipsi proficeretur, promittens eum nulla ab imperatore injuria affectum iri. Sed Phocas Narsenem juramento violato vivum combussit. Magnum hoc Romanis attulit dolorem: nam ita formidolosus 711 fuerat Persis Narses, ut pueros ii quoque suos nominando Narsene terrenterent.

Anno quarto, Constantina Augusta cum tribus suis filiabus in templum prosulgit. Eomittit Phocas qui evocent mulieres. Sed Cyriacus patriarcha id non est passus: juramento tamen a Phoca accepto eas in monasterium includit. Eodem anno Persæ Daras ceperunt et totam Mesopotamiam atque Syriam depopulatis sunt, innumerabili præda abacta. Vita functo patriarcha Cyriaco, subrogatur publicis suffragiis Thomas diaconus et sacellarius Magni Templi.

Anno quinto, Phocas multos Mauricii amicos necavit et cremavit. Constantinam cum tribus filiabus in portu Eutropii, ubi et Mauricius fuerat occisus, capitibus truncavit; multos quoque insignes viros de palatio, et inferioris ordinis innumeros interfecit. Eodem tempore Persæ Euphratem transgressi ex universa Syria, Palæstina et Phœnicia prædas captivosque abduxerunt.

Anno sexto, Crispus patricius, injustas cædes GOARI NOTÆ.

dendi gratia pecuniam πάκτον indicat. Auctor in Phoca anno 4 : 'Ὀρεσι καὶ λαμβάνειν πάκτα. *Goar.*

(25) *Sacellæ præpositus et ecclesiæ virario. Goar.*

(26) Non in portu ipso, sed ad portum; hoc est in aggere portum, ubi nimis aperta sunt ejus ostia, circumambiente, et fluctus ventosque violentius irrumptentes retundente. *Goar.*

(27) *Priscus Zonarae, Nicephoro, aliis, quanquam generum Phocæ Crispum Zonaras in Heraclio vocat, ut quidem legitur. Xyl.*

aliaque Phocæ facinora intueri non sustinens, scribit ad Heraclium patricium, Africæ præsidem, hortaturque ut suum filium Heraclium et Nicetam patricium **712** Gregoræ filium, ejus legatum, mittat adversus Phocam tyrannum. Audiebat enim hos rebellionem moliri.

Anno septimo, Persæ duce Cardaricha expeditiōnē fecere, occuparuntque Armeniam et Cappadociam, Romanumque exercitū fuderunt: potiti sunt etiam Galatia et Paphlagonia, et ad Chalcedonem usque progressi sunt, omnia populando. Interim Persis foris grassantibus, Phocas rei publicæ domi graviora intulit damna.

Anno octavo, Hebræi qui Antiochiam degebant, seditionem adversus Christianos moverunt; interfeceruntque Anastasium magnum patriarcham ejus urbis, pudendis ejus in os ipsius etiam insertis, ac cum eo multos cives trucidayerunt. Ibi Phocas Bonosum Orientis comitem, Copanam exercitus ductorem creat, eosque contra Judæos mittit. Ii magnam Judæorum cædem eo delati ediderunt, multis membra extrema amputarunt et eos urbe expulerunt. Interim Heraclius cum magna et armata classe Cpolin appellit, secum ferens etiam Servatoris nostri imaginem nullo manus ministerio factam. In portu Sophiæ navalī prælio commisso inter Heraclium et Phocam, flagitosus Phocas superatus in regiam confudit. Tum Photinus quidam, cuius uxori Phocas stuprum intulerat, in regiam cum militibus irrumpit, Phocam ignominiose solio dejicit, imperatoria veste spoliat, nigraque circumdatum veste et numellis **713** inclusum contemptim ad Heraclium deducit. Qui ut primum conspergit Phocam: Miser, inquit, itane rem publicam gubernasti? At deploratus Phocas respondit: Tuum est rectius eam gerere. Illico autem Heraclius jubet manus et pedes, mox humeros et pudenda amputari, tandem et caput. Trunci quod reliquum fuit, milites in foro Bovis combusserunt. Adjuvit Heraclii conatum etiam Crispus, gener Phocæ, quem imperio potitus Heraclius Cappadociæ præsidem fecit. Sed cum Crispus ibi seditionem moveret, Heraclius eum in senatum produxit; manuque tenens chartam in qua indicia Crispi insidiarum in Heraclium erant scripta, ea caput Crispi pulsavit, dicens:

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(28) Στρατηγόν hic præfectum interpretor. Cum enim Africa a vicarii primo gubernata anno 439 in potestatem Vandalarum transiisset, iis demum post 95 annos profligatis a Justiniano, vicario abdito, proprium præfectum ab imperatore accipiebat, cui substitutus ὑποστράτιος hic menoratus is potest esse qui prius regebat, vicarius. Pancirolus in *Notitia Imp. Occid. Goar.*

(29) Comes Orientis sub sua dispositione Orientis provincias a Marcellino et *Imperii Notitia* relatas habebat. Dignitatem ejus militarem statuit Ambrosius ep. 29 ad Theodosium civilem Valesius in Marcellini l. xxiv. Cui Zosimus ab ipso relatus inclinat, et apprime favet auctor civilia negotia ab

Α δρῆν τοὺς ἀδίκους φόνους καὶ τὰ δεινὰ τὰ δικὰ τοῦ Φωκᾶ γινόμενα, γράφει πρὸς Ἡράκλειον τὸν πατρίκιον καὶ στρατηγὸν Ἀφρικῆς (28), δύως ἀποστεῖλη Ἡράκλειον τὸν οὐδὲν αὐτοῦ καὶ Νικήτην τὸν οὐδὲν Γρηγορᾶ πατρίκιον, τὸν ὑποστράτηγον αὐτοῦ, ὅπως ἔθωσι κατὰ τοῦ τυράννου· ἕκουε γὰρ κατ' αὐτοῦ μελετωμένην παρ' αὐτῶν ἀνταρσίαν.

Τῷ ζ̄ ἔτει, οἱ Ηέραι εξῆλθον σὺν τῷ Καρδαρίχῃ καὶ παρέλαβον Ἀρμενίαν καὶ Καππαδοκίαν, ἔτρεψαν δὲ καὶ τοὺς Ῥωμαίους. Παρέλαβον δὲ καὶ τὴν Γαλατίαν καὶ Παφλαγονίαν, καὶ ἥλθον μέχρι Χαλχηδόνος λυμανίδενοι ἀφειδῶς πᾶσαν ἡλικίαν. Καὶ οἱ μὲν Ηέραι εἴησαν πόλεως ἐτυράννουν, ὁ δὲ Φωκᾶς ἔνδον χείρονα αὐτῶν ἐποιεῖ.

Τῷ η̄ ἔτει, αὐτοῦ ἀτακτίσαντες οἱ Ἀντιοχεῖς Ἐβραῖοι στάσιν ἐποιησαν κατὰ Χριστιανῶν, καὶ ἀποστρέπτοντις Ἀναστάσιον τὸν μέγαν πατριάρχην Ἀντιοχεῖας, βαλόντες τὴν φύσιν αὐτοῦ ἐν τῷ στρατηγῷ. Σὺν αὐτῷ καὶ πολλοὺς τῶν Ἀντιοχέων κατέσφραξαν. Οὐ δὲ Φωκᾶς Βόνοσον κόμητα Ἀντολῆς (29) καὶ Κοπανᾶν στρατηλάτην ποιήσας ἀπέστειλεν αὐτοὺς κατ' αὐτῶν· οἵς ἐπελθόντες πολλοὺς ἐφόνευσαν καὶ ἡκρωτηρίσαν καὶ τῆς πόλεως ἔψησαν. Οὐ δὲ Ἡράκλειος, πλοῖα πολλὰ ἐξ Ἀφρικῆς ἐξοπλίσας καὶ στρατὸν, τὴν Κωνσταντινούπολιν κατέλαβεν, ἐπιφερόμενος καὶ τὴν ἀλειροποίητον εἰκόνα (30) τοῦ Κυρίου καὶ θεοῦ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Καὶ πολέμου συρράγεντος εἰς τὸν λιμένα τῆς Σοφίας (31) μεταξὺ Φωκᾶ καὶ Ἡράκλειου, ἤτηθεις δὲ ἀλιτήριος ἔψυγεν εἰς τὰ βασίλεια. Φωτεινὸς δέ τις ὑπὸ Φωκᾶ εἰς τὴν σύζυγον ἀδικηθεὶς, εἰσελθὼν μετὰ στρατιωτῶν [P. 407] εἰς τὰ βασίλεια, ἀτίμως τοῦ θρόνου τοῦτον ἀναστήσας καὶ τῆς βασιλικῆς ἴστητος ἀπογυμνώσας, καὶ μέλανα ἐνδύσας καὶ κλοιὰ περιθεὶς, ἀτιμον πρὸς Ἡράκλειον ἀπῆγαχεν. Ὁν θεασάμενος εἶπεν· Οὗτως, ἀθλίε, τὴν πολιτείαν διψήσας; Οὐ δὲ ἀπεγνωσμένος ὡν ἔφη· Σὺ κάλλιον ἔχεις διοικῆσαι. Καὶ παρευθὺν κελεύει Ἡράκλειος πρῶτον μὲν τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας αὐτοῦ ἐκκοπῆναι, εἰθ' οὕτως τοὺς ὀμούς καὶ τὰ αἰδοῖα, ἔπειτα τὴν κεφαλήν. Τὸ δὲ καταλειφθὲν σῶμα αὐτοῦ οἱ στρατιῶται λαβόντες ἐν τῇ τοῦ Βοὺς ἀγορᾷ ἐκαυσαν. Συνέγραπτε δὲ τούτοις καὶ Κρίσπος ὁ γχμβρὸς τοῦ Φωκᾶ, ὃν καὶ στρατηγὸν Καππαδοκίας Ἡράκλειος βασιλεύσας ἐποίησεν· ἐκεῖσε δὲ ἀνταρσίαν μελετήσαντα ἤγαγεν ἐπὶ συγκλήτου, καὶ τὰ πρὸς Ἡρ-

GOARI NOTÆ.

eo pertractata et Antiochenium Hebræorum seditionem ab eodem pœnis inflictis coercitam enarrans. GOAR.

(30) Quam non Edessenam postmodum inveniam, sed Camulianensem vel etiani miraculose expressam aut ad prototypum non manufactum a pictore effictam ac ideo ἀχειροποίητον quoque dictam scribit Gretserus Opusc. *De Imag. non manu factis e. xv.* De illa quoque Damascenus Studites in *The-sauro. Goar.*

(31) Portus CP. capacissimi pars est ex parte Galatæ, Σοφία a Justino de uxoris nomine nuncupata. Vide auctorem Justini anno 2 Goar.

γλειον γενόμενα ἔγγραφα αὐτοῦ κατέχων δ βασιλεὺς ἐν τῇ χειρὶ, κρούσας Κρίσπον τὴν κεφαλὴν μετὰ τοῦ χάρτου, ἔφη Ταλαιπώρε, γάμορὸν οὐκ ἐποίησας· φίλον ἀληθῶς πῶς ποιήσεις; Ήσεῖ οὖν αὐτὸν κληρικόν, καὶ ἐν τῇ μονῇ τῇ τῆς χώρας περιορίζει, κάκει τελευτῇ. Μοναχὸς δὲ τις ἄγιος ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Φωκᾶ πρὸς τὸν Θεὸν διαδικαζόμενος ἐλεγεῖ. Κύριε, διὰ τὸ τοιοῦτον παράνομον βασιλέα δέδωκας τοῖς Χριστιανοῖς; Καὶ ἥλθεν αὐτῷ φωνὴ ἀράτως· Ὄτι χείρονα τούτου οὐχ εὔρον πρὸς τὴν κακίαν τῶν νῦν κατοικούντων ἐν τῇ πόλει.

Κόσμου ἔτος ἕτοι, ἡρ' τῆς θείας σαρκώσεως χθ', Ἡράκλειος βασιλεὺς Ῥωμαίων ἐβασίλευσεν ἐπὶ λαζαί, στεφθεὶς ὑπὸ Σεργίου πατριάρχου ἐν τῷ εὐκτηρίῳ τοῦ ἀγίου Στεφάνου (32) ἐν τῷ πειλατικῷ ἐστέθη δὲ ἄμα αὐτῷ καὶ ἡ μεμνηστευμένη αὐτῷ Φαθίξ ἡ καὶ Εύδοκια μετονομασθεῖσα Αὐγοῦστα. Οὗτος ὁ Πράκλειος τὸν τὴν ἡλικίαν μεσῆλιξ, εὐσθενής, εὐτερνος, εὐόφραλμος· δλίγον ὑπόγλαυκος, ξανθὸς τὴν τρίχα, λευκὸς τὴν χροιάν, ἔχων τὸν πώγωνα πλατὺν καὶ πρὸς μῆκος ἑκκρεμῆ. Ὁπηνίκα δὲ πρὸς τὸ τῆς βασιλείας ἥλθεν ἀξίωμα, εὐθέως ἐκείρατο τὸν κόμην καὶ τὸ γένειον τῷ βασιλικῷ σχῆματι (33). Τούτῳ τῷ ἔτει παρέλαβον οἱ Πέρσαι τὴν Ἀπάμειαν Συρίας καὶ Ἐδεσαν, καὶ ἥλθον ἔως Ἀντιοχείας· οἱ δὲ Ῥωμαῖοι πολεμήσαντες αὐτοῖς ἡττήθησαν, καὶ διωλέσθη πᾶς δ λαός τῶν Ῥωμαίων πλὴν δλίγων.

Τῷ β' ἔτει Ἡράκλειον παρέλαβον οἱ Πέρσαι Καισάρειαν τῆς Καππαδοκίας, καὶ πολλὰς μυριάδας ἐν αὐτῇ ἡχμαλώτευσαν. Παραλιθῶν Ἡράκλειος, καθὼς εἰρηται, τὰ τῆς πολιτείας τῶν Ῥωμαίων πράγματα παραλευμένα εὑρε· τὴν τε γάρ Εὐρώπην οἱ Ἀβωρες ἡρήμωσαν, καὶ τὴν Ἀσίαν οἱ Πέρσαι πᾶσαν κατέστρεψαν καὶ πόλεις ἡχμαλώτευσαν. Καὶ ταῦτα οὗτος θεώμενος ἐν ἀπορᾷ ἦν, τι δράσει διαλογιζόμενος. Τούτῳ [P. 408] τῷ ἔτει ἐτέθη τῷ βασιλεῖ υἱὸς ἀπὸ Εύδοκιας Ἡράκλειος δι μικρὸς, δ νέος Κωνσταντίνος, μηνὶ Μαΐῳ τρίτη. Τῷ αὐτῷ ἔτει, ἐτελεύτησεν Εύδοκιξ ἡ Αὐγοῦστα,

Τῷ γ' ἔτει, ἐπετέφθη Ἐπιφανία (34) ἡ θυγάτηρ Ἡράκλειος καὶ Ἡράκλειος δι υἱὸς αὐτοῦ δ νέος Κωνσταντίνος ὑπὸ Σεργίου πατριάρχου. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἐπεστράτευσαν Σαρακηνοὶ κατὰ Συρίας, καὶ λυμηνάμενοι χωρία ίκανὰ ὑπέστρεψαν.

Τῷ δ' ἔτει, παρέλαβον οἱ Πέρσαι τὴν Δαμασκὸν καὶ ἡχμαλώτευσαν αὐτήν. Οὐ δὲ Ἡράκλειος πρεσβείαν πρὸς Χοσρόην ἀπέστειλε, φῆσας αὐτῷ παύσασθαι τοῦ ἐκχέειν αἷματα ἀνθρώπων ἀνηλεῶς, καὶ δρίσαι καὶ λαμβάνειν πάκτα. Οὐ δὲ οὐδένα λόγον τούτων ἐποιήσατο. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει· Ἡράκλειος ἔγημε Μαρτίναν, καὶ ἀνηγόρευσεν αὐτὴν Αὐγοῦσταν, στέψαντος αὐτὴν Σεργίου (35) τοῦ πατριάρχου.

XYLANDRI ET

(32) Sacrum illud oratorium translatis S. Stephani reliquiis condidit Theodosius. GOAR.

(33) Morem illud antiquum præcessor Mauritius renovare studuit. Auctor ejus Vitæ anno 1. GOAR.

(34) Prima hæc ex impp. fliab. ob Au-

A Miser, qui ne socero quidem fidem præstiteris, quod faceres amico? Clericum ergo eum redigit ac solum vertere jubet, isque in exilio mortuus est. Porro quidam sanctus monachus, Phoca imperante, Deum ad disceptationem provocans, quæsivit cur tam impium Christianis imposuisset imperatorem. audiavitque vocem, cum quidem neminem videret, sibi dicentem deteriorem alium inveniri potuisse nullum, ac hoc meruisse Copolitanorum flagitia.

B Anno mundi 6103, Christi incarnati 609, Heraclius imperator factus est Romanorum, imperiumque gessit per annos 31. Coronatus est in oratorio Stephani, quod est in palatio, a Sergio patriarcha, simul etiam desponsatae Fabiæ, cuius in Eudociam mutatum nomen est, corona 714 et titulo Augustalis indita. Fuit Heraclius statura mediocri, robustus, firmo pectore, oculis elegantibus ac nonnihil cœsiis, fulvo crine, albus, barba lata atque prolixa. Sed imperator factus extemplo comam totondit ac mentum rasit, qui est imperatorum habitus. Eo anno Persæ occupaverunt Apameam Syriæ et Edessam, et usque ad Antiochiam pervenerunt. Romani autem pugna cum iis congressi sunt, ac paucis demptis occidione cœssi.

C Anno Heraclii secundo, Persæ ceperunt Cœsaream Cappadociæ, multaque hominum millia captiva inde abduxerunt. Enimvero adeptus imperium Romanum Heraclius res Romanas, ut diximus, labefactatas ostendit, cum et Europam Avares vastassent et Asiam Persæ subegissent, in servitutem redactis urbibus. Qui eum status rerum consilii inopem incertumque animi reddidit. Hoc anno Eudocia imperatori filium peperit, Heraclium minorem, qui et Constantinus junior dicitur, tertia die Maii. Eodemque anno, Eudocia Augusta decessit.

D Anno tertio, Sergius patriarcha Epiphaniam filiam et Heraclium filium Heraclii coronavit. Eodem anno Saraceni in Syriam cum exercitu profecti magno regioni damno dato domum reverterunt.

Quarto anno, Persæ Damascum ceperunt et incolas in servitutem 715 redegerunt. Heraclius autem missis legatis Chosroem hortatus est ut finem faceret crudeliter sanguinis hominum fundendi, secumque pactum iceret. Sed id Chosroes pro nihilo duxit. Eo ipso anno, Heraclius Martinam duxit Augustamque salutavit, coronatam a Sergio patriarcha.

GOARI NOTÆ.

gustæ matris mortem Augusta fuit coronata. GOAR.

(35) Non ab ipso modo imperatore, ut a Justino primo factitatum narrat auctor, sed a patriarcha quoque coronabatur Augusta. GOAR.

Quinto anno, Persæ Jordane occupato Palæstina et urbem sanctam vi expugnarunt, et in urbe per Judæos interfecerunt ad 90, ut fertur, hominum millia. Judæi enim quisque pro suis facultibus Christianos a Persis emerunt atque necaverunt. Zacharias patriarcha Hierosolymitanus et veneranda crucis ligna cum ingenti præda ac captivorum numero in Persidem sunt abducta. Eodem anno Martina Heraclio alium Constantinum perpetravit, qui in Blachernis est a Sergio patriarcha baptizatus.

Sexto anno, Persæ universam Ægyptum, Alexandriam, Africamque, et omnia ad Æthiopiam usque occupaverunt, ac plurimis abductis captivis, ingenti cum præda et pecunia domum redierunt, relictis qui Carthaginem frustra a se tentatam obsiderent.

Septimo anno, Constantinus Heraclius consul fuit, Cesaremque fecit fratrem suum Constantinum minorem, Heraclii et Martinæ filium.

716 Octavo anno, rursus Heraclius legatis in Persidem ad Chosroem missis pacem petiit. Chosroes denuo eos repulit, negans se Romanis velle parcere, nisi crucifixum diffiteantur, quem ipsi Deum esse dicant, et nisi adorent solem.

Nono anno, Avaræ in Thraciam cum exercitu venerunt. Mittit ergo Heraclius pacem petitum; cumque eam se compositurum Chaganus promitteret, ei extra Longum usque murum occurrit cum magno imperatorio comitatu, magnisque et multis donis Chaganum ad pacem fide ultro citroque data firmandam hortatus est. Sed Barbarus pactis ac juramento conculcatis subito hostilem impetum in Heraclium dedit, ita ut re inopinata is perculsus fuga in urbem se receperit. Chaganus impedimentis imperatoris, et quos potuit, hominibus aliquot captis, multa Thraciæ oppida spe pacis ab eo ostensæ, nihil tale exspectantia, deprædatus domum abiit.

Anno decimo, iterum Heraclius ad eum legatos mittit, per quos et contra foedus ab eo facta reprehendit et denuo ad pacem hortatur. Nam bellum Persicum animo agitans ejus causa cum Chagano cupiebat pacem habere. Barbarus humanitatem Heraclii reveritus promisit se facta mutare, atque postmodo pacem culturum. Ita legati imperatoris **717** cum pacta firmassent, pace composita, dominum profecti sunt, eo anno etiam Persæ Ancyram Galatiæ urbem expugnaverunt.

Anno 11, Heraclius divino Christianos defendendi ardore animi incitatus, constituta, ut putabat, cum Avaribus pace, exercitus ex Europa in Asiam transiit, cogitavitque, Deo adjuvante conatum suum, in Persidem ducere.

Anno 12, qui fuit ab initio mundi 6134, tertia mensis Septembri, septimaque quinta die, Stephanus Alexandrinus Saracenis ex astris petita divi-

A Tῷ ε' ἔτει παρέλαθον οἱ Ήρόσαι τὸν Ἱορδάνην, καὶ τὴν Παλαιστίνην, καὶ τὴν ἀγίαν πόλιν πολέμῳ, καὶ ἀπέκτειναν ἐν αὐτῇ διὰ χειρῶν τῶν Ἰουδαίων ὡς φασὶ τίνες, μυριάδας θ'. αὐτοῦ γάρ ὄντος τοὺς Χριστιανοὺς, καθ' ἕκαστος ἡγέρει, ἀπέκτεινον αὐτοὺς. Ζαχαρίαν δὲ τὸν πατριάρχην Ἱεροσολύμων καὶ τὰ τίμια ἔκλιτα λαβόντες σὸν αἰχμαλωσάς πολλῆ ἐν Περσίδι ἀπῆγαν. Τῷ αὐτῷ ἔτει ἐτέχθη τῷ βασιλεῖ ἀπὸ Μαρτίνας Κωνσταντίνος ἑτερος, καὶ ἐβαπτίσθη ἐν Βλαχέρναις ὑπὸ Σεργίου πατριάρχου.

B Tῷ ζ' ἔτει, παρέλαθον οἱ Πέρσαι πᾶσαν τὴν Αἴγυπτον, καὶ Ἀλεξανδρειαν, καὶ Λιδύην, καὶ ἓνας Λιθιοπίας, καὶ λαβόντες αἰχμαλωσάν πολλήν καὶ λάφυρα καὶ χρήματα ὑπέστρεψαν. Τὴν δὲ Καρχηδόνα μὴ δυνηθέντες παραλαβεῖν, πολιορκητὰς ἐσάντες, ἀνεχώρησαν.

C Tῷ ζ' ἔτει, ὅπατευσε Κωνσταντίος Ἡράκλειος, καὶ πρέσβαλετο Καίσαρα Κωνσταντίνου τὸν μικρὸν βασιλέαν, σὸν ἐξ Ἡρακλείου καὶ Μαρτίνας γεννηθέντα.

Tῷ η' ἔτει πάλιν Ἡράκλειος ἀπίστειλεν ἐν Περσίδι πρέσβεις πρὸς Χοσρόην, αἵτούμενος εἰρηνὴν. Οὐ δὲ Χοσρόης καὶ πάλιν αὐτὸν ἀπεπέμψατο, εἰπὼν δι: Οὐ φέσομαι ὑμῶν, ἵνας δὲν ἀρνήσησθε τὸν ἀστευμένων, ὃν λέγετε Θεόν εἶναι, καὶ προσκυνήσητε τῷ τῷ λι/φ.

D Tῷ θ' ἔτει, ἐτεράτευσον οἱ Ἀβαρες κατὰ τῆς Θράκης. Ἀποστέλλας δὲ Ἡράκλειος ἥτετο εἰρήνην καὶ συνθεμένου τοῦ Χαγάνου ταύτην ποιεῖν, ἐξῆλθεν δὲ βασιλεὺς ἔξω τοῦ Μακροῦ τείχους μετὰ πολλῆς δορυφορίας βασιλικῆς καὶ δώρων πολλῶν μεγάλων ὑποδέξασθαι τὸν Χαγάνου καὶ λαβεῖν τὰ πιστὰ πάρ, αὐτοῦ. Οὐ δὲ Βάρβαρος [P. 409] τὰς τε συνθήκας ἀθετήσας καὶ τὸν δρκους ἀφνω τυρχνικῶς κατὰ τοῦ βασιλέως ἔχωρησεν. Ἐκπλαγεὶς δὲ δὲ βασιλεὺς τῷ ἀπροσδοκήτῳ φυγὰς ἐπὶ τὴν πόλιν ὑπέστρεψε. Δικδὼν δὲ δὲ Βάρβαρος τὴν τε βασιλικὴν ἀποσκευὴν καὶ δοσούς τιμωρίην καταλαβεῖν ὑπέστρεψε, πολλὰ χωρία τῆς Θράκης ληστάμενος ἐκ τοῦ ἀπροσδοκήτως ἀπατήσας τῇ ἐπλοΐ τῆς εἰρήνης.

E Tῷ ι' ἔτει Ἡράκλειος πρὸς Χαγάνον πρέσβεις ἀπέστειλεν ἔνεκα περὶ τῶν ὑπὸ αὐτοῦ γεγονόντων ἀθέτων, καὶ πάλιν πρὸς εἰρήνην προετρέπετο. ἐπιστρατεύσας γάρ διανούμενος κατὰ Περσίδος εἰρηνεύειν μετὰ τοῦ Χαγάνου ἤθελεν, ὃς καὶ αἰδεσθεὶς τὴν τοῦ βασιλέως ἀγάπην μετανοεῖν ἐπηγγέλλετο καὶ ἀγάπην ποιεῖν· καὶ στοιχήσαντες πάκτῳ ὑπέστρεψαν οἱ πρέσβεις μὲτ' εἰρήνης. Τούτῳ τῷ ἔτει παρέλαθον οἱ Ήρόσαι πολέμῳ Ἀγκύραν Γαλατίας.

F Tῷ ια' ἔτει, Ἡράκλειος ζῆλον θεῖον ὑπὲρ τῶν Χριστιανῶν ἀναλαβὼν, μετὰ τῶν Ἀβάρων εἰρηνεύετος, ὡς ἐνύμ· ξε, μετήνεγκε τὰ στρατεύματα τῆς Εὐρώπης ἐπὶ τὴν Ἀσίαν, καὶ διενοεῖτο τῇ τοῦ Θεοῦ συνεργίᾳ κατὰ Περσίδος χωρεῖν.

G Tῷ ιβ' ἔτει, ζῆγουν τῷ δρλάχ' ἀπὸ κτίσεως κόσμου, μηγὶ Σεπτεμβρίου γ', ἡμέρῃ ε', ἐγένετο θεμάτιον τῶν Σαρακηνῶν παρὰ Στεφάνου Ἀλεξανδρέως τούτοις

κανονίστας κρατῆσαι ἐν ισχύε: μὲν ἔτη τῷ, ἐν δὲ συστροφῇ καὶ ἀκατασίᾳ καὶ φυμφορῇ ἔτερα ἔτη νές, ὡς εἶναι τὴν διακράτησιν αὐτῶν ἀπασχον εὐτυχοῦσιν καὶ δυνατοῦσιν ἔτη τοῖς, ἐν τῷ δὲ ἐνιαυτῷ (36), καθόλι φησι καὶ δι προφήτης Ἰησαῖς: Τάδε λέγει Κύριος: "Ἐτι ἐνιαυτὸς ὡς ἐνιαυτὸς μισθωτοῦ, καὶ ἐκλείψει ἡ δύξις Κηδάρ, καὶ τὸ κατάλοιπον τῶν τοξευμάτων υἱὸν Κηδάρ τῶν Ισχυρῶν ἔσται δλίγον. Λείπει οὖν ἡνὶς τῆς (37)..., ἐὰν ἄρτι καλῶς ἐθεμάτιστεν δι στρονόμης Στέφανος· ἀλλ' ὡς οἷμα: λεπτὸν παχὺ ἔλαθεν ἐκεῖνον. Χρή δὲ εἰδένεται διτι δη Κηδάρ δεύτερος υἱὸς τοῦ Ἰσμαήλ ἦν. Τούτῳ τῷ ἔτει τέλεσται δι βασιλεὺς Ἡράκλειος τὴν ἑστρήν τοῦ Πάσχα, εὐθέως τῇ δευτέρῃ ἐσπέρᾳ ἐκίνησε κατὰ Περσίδος, λαβὼν ἀπὸ τῶν εὐσγῶν οἴκων καὶ ἐκκλησιῶν χρήματα ἐν δανείῳ (ἀπορίᾳ γάρ εἶχε τὸ παλάτιον) καὶ ταῦτα ἔχάροξε νομίσματα καὶ μιλιαρίσια, καταλιπὼν τὸν ἕδιον υἱὸν σὺν τῷ πατριάρχῃ Σεργίῳ ἐν Κωνσταντινουπόλει διοικεῖν τὰ πράγματα, σὺν Βόνῳ (38) τῷ πατρικίῳ, ἀνδρὶ ἔχέρφον: καὶ τὰ πάντα συνεψεῖ καὶ πεπειραμένῳ. "Εγράψε δὲ καὶ πρὸς τὸν Χαγάνον πηραλήσεις τοῦ ἐπικουρεῖν τὰ τῶν Ρωμαίων πράγματα ὡς [P. 410] φιλίαν σπιεσάμενον πρὸς αὐτὸν, καὶ ἐπιτροπον τοῦ ἕδιον υἱοῦ τούτον ὀνόμασεν. "Ο Χοσρόης δὲ Σάργον τὸν ἡγεμόνα μετὰ πολλῆς δυνάμεως κατὰ Ρωμαίων ἀπέστειλας πᾶσαν τὴν Ἀνατολὴν ἡφάντειν. "Ἐλθὼν δὲ ἐν Χαλκηδόνι ίκανὸν χρόνον πάρεκάθισεν. "Ος τὸν Ἡράκλειον μεθ' ὑποχρεώσας προσκαλεσάμενος τὰ πρὸς εἰρήνην ὥμιλησεν' δὲ τοῖς δολίοις λόγοις πιστεύσας αὐτοῦ ἐκπέμπει σὺν αὐτῷ πρέσβεις μεγιστανος πρὸς Χοσρόην ο', οὓς παραλαβὼν ἀτίμους καὶ δεσμίους ἀπήγαγεν ἐν Περσίδι. "Ο δὲ Χοσρόης τὸν μὲν Σάργην ὡς τὸν Ἡράκλειον ἕδοντα καὶ μὴ συλλαζόντα ἐκδαρῆντι ἐκέλευσε, τοὺς δὲ πρέσβεις ἐν φρουρίαις καὶ κακουχίαις κατεδίκασεν· ὑπὲρ ὃν ἀθυμίας καὶ θλύψις πολλὴ κατέσχε τὸν βασιλέα. Εἶτα πάλιν Χοσρόης ἀπέστειλεν ἔτερον ἄρχοντα κατὰ Ρωμαίων, ὁνόματι Σάρβαρον, δις μετὰ πλειστῆς δυνάμεως ἡλθε πρὸς τὴν Ἀσίαν, τὴν Ρωμανίαν ληίζειν. "Ο δὲ βασιλεὸς βουλόμενος πρὸς Περσίδα χωρεῖν τάδε πρὸς τὸν Ἡράκλειον ἔφη· Εἰς χειράς τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Θεομητέρος, καὶ σοῦ ἀφίτι, μιαρὰν πόλιν ταύτην καὶ τὸν υἱὸν μου. Καὶ εἰσελθών εἰς αὐτὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν, μέλανα ὑποδήματα περιβαλλόμενος καὶ πρηγγής πεσών τοῦτο οὕτως· Δέσποτα Θεὲ, καὶ Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ, μή παραδῆς ἡμᾶς εἰς δνειδός τοῖς ἔχθροις σου διὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν, ἀλλ' ἐπιβλέψας ἐλέησον, καὶ τὴν κατὰ τῶν ἔχθρῶν σου νίκην δὸς ἡμῖν δύως μὴ καυγήσονται οἱ ἀλλοτοσεις κατὰ τῆς σῆς κληρονομίας ἐπαρδεμενοι. "Ον δὲ Γεώργιος δι Ιησοῦς μετὰ τοιαύτης ταπεινώσεως ἔφη· Ή βασιλεῦ, μελεμ δαφές πέδιλον εἰλίξας πόδα, βάψις ερυθρὸν Περσικῶν ἐξ αἰμάτων. Λαβὼν δὲ

¹³ Isa. xxii. 16.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(36) Locus mutibus et divitoris egens. XLV.

(37) Librarius in margine ascripsit: Ζητητέον ἔως πότε, διτι οὐδὲ εἰς τὸ ἀντίγραφον ἔκειτο τι περὶ τούτου. XYL.

A nandi ratione vaticinatus est fore eorum potentiam ac dominationem validam per annos 209, inde alios 56 eam turbis, tumultibus ac calamitatibus vexatum iri. Rerum itaque eos potituros annos in universum utraque fortuna 365. In anno 60, sicut et vates Isaías prenuntiat: Hoc fatur Dominus: annorum summa erit, quanta est anno mercenarii. Tum gloria Cedaris interibit, exiguaeque erunt reliquias jaculationum filiis Cedaris robustis¹³. Desunt ergo usque ad... siquidem astrologus ille Stephanus thema legitime constituit. Quanquam mea fert opinio aberrasse eum scrupulo valde magno. Noris autem Cedarem secundum esse Ismaeli filium. Hoc anno Heraclius solemnitate Paschatis peracta, statim postridie sub vesperam adversus Persas movit. Sumpsit ad eam expeditionem de domibus religiosis et templis mutuam pecuniam, fisco imperatoris inopia tum laborante: et ex ea cudit monetam 718 et miliarisia. Ad urbem filium suum cum Sergio patriarcha reliquit rebus gubernandis, addito Bono patricio, viro cordato variaque prudentia et usu rerum instructo. Chaganum quoque per litteras hortatus est ad opitulandum rebus Romanis, ut cum quo societatem firmasset, cumque filii sui tutorem appellavit. Interim Saes a Chosroë cum magno exercitu contra Romanos missus universum Orientem vastat; cumque ad Chalcedonem usque pervenisset, ibi aliquandiu assedit. Idem Heraclius simulata pacificationis spe ad colloquium de pactis invitavit. Et imperator Saes fallacibus verbis deceptus mittit cum eo 70 de proceribus suis legatos ad Chosroem, quos Saes vincitos cum contumelia in Persidem abduxit. Sed Chosroës Sai, quod Heraclium, vidisset neque cepisset, cutem detrahi, legatos Romanos in custodiam dari maleque tractari jussit. Alium deinde adversus Romanos ducem emittit, nomine Sarbarum. Qui maximis cum copiis Asium ingressus Romanorum ditiones deprædatus est. Ceterum Heraclius in Persidem iturus ita compellat patriarcham: In manibus Dei, Deiparō et tuis relinqu urbem hanc et filium meum. Inde magnum templum ingressus atratus calceos, pronus procubuit, itaque est precatus, Domine Deus, et Iesu Christe, ne eos propter peccata nostra hostibus tuis irridendos præbeas: sed intuere 719 in nos ac miserere nostrum, ac victoriam de hostibus tuis concede, ne glorientur scelerati et tuus insultent hæreditati. Hunc ita animo demissso orantem videns Georgius Pissidensis ita allocutus est:

Nigrum imperator nunc induit calceum,
Rubesfacies, tintillum crurore Persico.

Inde Heraclius in manus sumpta Christi imagine,

(38) Sic est et apud Zonaram; et in margine nostri codicis pro Bovōtū erat annotatum Bovōtū. XLV.

quam sine manuum opera effictam supra retulimus A **Euxinum** mare adversus Persas navigavit, asciscens Turcorum et aliarum nationum auxiliares copias. In itinere ex Romanis provinciis copias contraxit, novo etiam scripto exercitu. Hunc ad pugnam exercuit, in duas divisum acies, mandatoque ut in cruento congrederentur prælio, clamorem militarem ac pœnas et strepitum ederent; eoque animos eorum excitavit, ut ne pugna tempore rem insolentem exhorrescerent, sed hostes audacter et quasi ludum agentes aggredierentur. Ipse venerandam illam Christi imaginem manibus tenens certamina princeps obibat, sive data multitudini promittens se ipsis ad mortem usque in pugna adfuturum, eosque instar liberorum tutaturum: volebat enim imperium potius favore quam metu suorum stabiliri. Cum autem in exercitu reperiret omnia metus, dissensionum confusionisque plena, eum in multas ante partes dissipatum compendio 720 in unum collegit, correctisque militum animis fiduciam auxit, et in Barbaros inflammavit, hortatus ut injustitia repudiata pietatem colerent. Ut Armenios fines intravit, occurrere sibi intellexit turmam equitum Persarum, quibus animus erat subito ipsum adoriri. Sed Romani qui in primo erant agmine, cum in hos incidissent, multis cæsis ducem eorum vincunt ad Heraclium adduxerunt. Ingruente hieme in Ponticam regionem defixit Heraclius; cumque eum ibi hiematurum Persæ opinarentur, clam ipsis reversus in Persidem irruit, Hoc auditum Barbarorum animos dejecit. Et eorum duxator, cum Romanorum avertendorum causa in Ciliciam duxisset, rebus suis metuens, necesse habuit Romanos a tergo subsequi. Cumque statuisset nocte quadam obscura furtim hostes lassdere, accidit forte ut luna ea nocte emergeret, itaque Romanos aggredi non ausus montes occupat; atque inde degressus levia committit prælia in quibus omnibus Romana res fuit superior. Animos exercitui auxit imperatoris alacritas, qui audacter in primam aciem prosiliebat ac pro suis propugnabat. Justa deinde concerta pugna victores Romani Persicum exercitum deleverunt, tantum paucis quibusdam fuga elapsis, omnibusque hostium impedimentis potiti sunt. Ob haec Romani Deo et imperatori gratias egerunt. Cæterum Heraclius 721 exercitu cum duce in Armeniam in hiberna dimisso Byzantium rediit.

μαῖοι, καὶ πᾶσαν τὴν ἀποσκευὴν αὐτῶν λαμβάνουσι, σφάζουσι· Οθεν οἱ Ῥωμαῖοι τῷ Θεῷ καὶ τῷ βασιλεῖ Ῥωμαίων παραχειμάσαι, αὐτὸς εἰς τὸ Βυζάντιον ὑπέστρεψε.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(39) Hic primo Turci nomen legitur in auctore de quibus jam p. 341: Τοῦρχοι τῆς Ἐώας, οὓς καὶ Χαζάρους δνομάζουσιν. GOAR.

(40) Thematos nomen hucusque auctori innotinatum, antiquis quo nunc capitul sensu, ignotum. Significat autem primo legionem alicui provincia vel genti impositam. Constantinus Themat. Orient.: Πρῶην καὶ κατ' ἀρχὰς τάγματα τινα καὶ λεγῶντας ὑπῆρχον ἀναγεγραμμένα κατ' ἔθ-

μετὰ χεῖρας τὴν θεανδρικὴν ἄχειροποιήτουν μορφὴν τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ ἡμῶν, κατὰ Ηεροῦν ἐστράτευσε μετὰ πλοίων διὰ τοῦ Εὐξένου πόντου, προσλαβόμενος εἰς συμμαχίαν πλήθη Τούρχων (39) καὶ ἄλλων ἑβρῶν. Ἀπάρας τοινυν τῆς βασιλίδος πρὸς Περσίδας χωρεῖ, καὶ διὰ τῶν Ῥωμαϊκῶν θεμάτων (40) διερχόμενος συνέλεγε στρατόπεδα, προστιθεὶς αὐτοῖς καὶ νέον στρατὸν, οὓς καὶ γυμνάζων τὰ πολεμικὰ ἔργα ἐκπαίδευσε. Λιχῆ γάρ διελών τὰς παρατάξεις σὺν βοῇ πρὸς ἄλληλους ἀναιμωτὶ ποιεῖν ἐκέλευε, κραυγάζειν τὸ πολεμικὸν καὶ πατάνας καὶ ἀλαλυγμόν. Καὶ διέγερσιν ἔχειν τούτους ἑδίασκεν, ἵνα καν δὲ πολέμῳ εὐρίσκωνται, μὴ ξενίζωνται, ἀλλὰ θαρροῦντες ὡς εἰς πατίγιον κατὰ τῶν Περσῶν χωρῶν. Ὁ δὲ βασιλεὺς τὴν σεβαρεμένα εἰκόνα τῆς θεανδρικῆς μορφῆς τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν ταῖς χερσὶ κατέχων ἀπῆρξετο τῶν ἀγώνων, πιστὰ δοὺς τῷ λαῷ ὡς σὺν αὐτοῖς μέχρι θνάτου ἀγωνίσαται καὶ ὡς τέκνα οἰκεῖα τούτους περιθέλψει· ἐδύνητο γάρ τὴν ἔξουσιαν οὐ φόβῳ, διὸν [P. 411] ἐν πόθῳ ἔχειν. Εὐρών δὲ τὸν στρατὸν εἰς φόβον πολὺν καὶ διχόνιαν ἀτάξιαν τε καὶ ἀκοσμίαν, καὶ εἰς πολλὰ μέρη διεσπαρμένον, ὑντόδημας παντας εἰς ἓν συνήγαγε, καὶ νουθετήσας πολλὰ τούτων τὸ φρόντιμα ἀνέστησε καὶ κατὰ τῶν Βαρθάρων ὥπλισε. παραγγέλλας ἀδίκιας μὲν ἀπέχεσθαι, εὐσεβείας δὲ ἀντέχεσθαι. Παραγενόμενος δὲ ἐν τοῖς μέρεσι τῆς Ἀρμενίας προαρέχειν πλήθος ἱππίων Περσικῶν ἤκειται πρὸς τῷ ἐπιπεσεῖν ἄφων τῷ βασιλεῖ Ῥωμαίων. Οἱ δὲ προτρέχοντες πάλιν Ῥωμαῖοι τούτοις συναντήσαντες τὸν τε στρατηγὸν αὐτῶν δεσμώτην ἡγαγον πρὸς Ἡράκλειον καὶ πολλοὺς αὐτῶν ἀνεῖλον. Ἐπειδὴ δὲ χειμῶν κατέλασσεν, ἀποκλίνας δὲ βασιλεὺς πρὸς τὸ τοῦ Ηέντου κλίμα ἔδοξε τοῖς Βαρθάροις ἐν τούτῳ παραχειμάζειν. Λατῶν δὲ τοὺς Μέρσας καὶ ἐπιστραφεῖς εἰς τὴν Ηερόλικα εἰσάσθαι. Τοῦτε μαθόντες οἱ Βάρθοροι εἰς ἀθυμίαν ἦλθον. Ὁ δὲ στρατηγὸς αὐτῶν ἔρχεται ἐν Κιλικίᾳ, δύως ἐπὶ Ῥωμανίαν ἔξελθων τούτους περιτρέψει. Φοβηθεὶς δὲ πάλιν ἡναγκάσθη ἀκολουθεῖν διπλῶ τοῦ Ῥωμαίων στρατοῦς, κλέψει τὸν πόλεμον μεριμῶν διὰ νυκτὸς ἀφεγγοῦς. Ὡς δὲ σελήνη ὑπέστη (41) κατ' αὐτὴν τὴν νύκτα ἐκ τοῦ συμβεβηκότος. Κάκιον τούτου δειλῶν τῷ βασιλεῖ προσσχεῖν τὰ δρη καταλαμβάνει. Ἐκεῖθεν δὲ κατερχόμενος λάθρῳ συμπλοκὰς μερικὰς ἐποιεῖτο, καὶ ἐν πάντι οἱ Ῥωμαῖοι ἐπρώτευον καὶ θάρσος ἐλάσσειν ὁ στρατὸς τὸν βασιλέα δρῶν προπηδῶντα εὐτόλμως καὶ προπολεμοῦντα. Καὶ δὴ συμβολῆς κάρτερας γενομένης νικῶσι Ῥωμαῖοι.

(41) Quod scipisci lunam emersisse, ὑπέστη erat in Græco: sed conjecturam ex circumstantiis feci. XVI.

Τῷ γ' ἔτει ἀπάρας τῆς βασιλευούσης κατὰ τάχος Α εἰς Ἀρμενίαν ἀφίκετο. Χοσρόης δὲ ἀπέστειλε τὸν Σαρβαραζᾶν σὺν τῷ ἑαυτοῦ στρατῷ κατὰ Ῥωμανίας. Ἡράκλειος δὲ Χοσρόῃ ἐδόλου εἰρήνην ποιῆσαι ὁ δὲ λόγον οὐδένα τούτου ἐποιήσατο. Καὶ ὁ βασιλεὺς εἰσέβαλεν εἰς τὴν Περσίδαν. "Οπερ μαθών Χοσρόης τὸν Σαρβαραζᾶν ὑποστρέψαι ἐκέλευσε. Καὶ ἐπισυνάξας πάντα τὰ Περσικὰ στρατεύματα παραδίωσιν αὐτὰ τῷ Σαίν· δις κατὰ τάχος ἐνωθεὶς τῷ Σαρβαραζῷ, χωροῦσι κατὰ τοῦ βασιλέως. 'Ο δὲ λόγοις παραινετικοῖς τὸν λαὸν διεγείρας ἐν τῇ ἐνδοτέρᾳ Περσίδι χωρεῖ, πυρὶ ἀφανίζων τὰς πόλεις καὶ τὰς κώμας. Ἀκούσας δὲ ἐν Γαζακῷ (42)... δρμῷ κατ' αὐτοῦ. Καὶ προπέμψας τινάς τῶν δπ' αὐτὸν Σαρακηνοὺς προτρέχειν, συναντῶσι τῇ τοῦ Χοσρόου βίγλα (43), καὶ [P. 412] τούτων τοὺς μὲν ἀνελόντες, Β τοὺς δὲ κρατήσαντες σὺν τῷ στρατηγῷ αὐτῶν τῷ βασιλεῖ προσῆγαν. Τοῦτο μαθών Χοσρόης φυγῇ ἐχρήσατο. 'Ο δὲ βασιλεὺς καταδίωξας τοὺς μὲν πολεμιστὰς ἀνείλα, τοὺς δὲ φεύγοντας διεσκέδασε. Καὶ καταλαΐων τὴν Γαζακὸν πόλιν, ἐν ᾧ ὑπῆρχεν ὁ ναὸς τοῦ Πυρὸς, καὶ τὰ χρήματα Κροίσου τοῦ Λυδῶν βασιλέως, καὶ ἡ πλάνη τῶν ἀνθράκων, καὶ εἰσελθών ἐν αὐτῇ εὑρε τὸ μυστρὸν εἴδωλον τοῦ Χοσρόου, τὸ τε ἐκτύπωμα αὐτοῦ ἐν τῇ τοῦ παλατίου σφαιροειδεῖ στέγῃ ὡς ἐν οὐρανῷ καθήμενον, καὶ περὶ τοῦτο ἥλιον, καὶ σελήνην, καὶ ἄστρα, οἵς δειπνάδαιμαν ὡς θεοῖς ἐλάτρευε, καὶ ἀγγέλους αὐτῷ σκηνητροφόρους περιέστησεν. Ἐκεῖθεν τε σταγόνας στάζειν ὡς ὑετούς καὶ ἕχους ὡς βροντᾶς ἐξηγεῖσθαι διθεομάχος ταῖς μηχαναῖς ἐπετεχχάστο. Ταῦτα γοῦν πάντα πυρὶ ἀναλώσας, καὶ τὸν τοῦ Πυρὸς ναὸν κατταίνασας καὶ πᾶσαν τὴν πόλιν, συντόμως κατεδίωκεν ὀπίσια Χοσρόου ἐν τοῖς στενοῖς τῶν Μήδων χωροῖς, ἐν οἷς καὶ πολλὰς πόλεις καὶ χώρας ἐπόρθησε. Συμβούλιον δὲ ποιήσας τοῦ παραχειμάσαι, ἀγνίζει τὸν λαὸν ἐπὶ ήμέρας τρεῖς, καὶ ἀνοίξας τὰ τοῦ Θεοῦ ἄχραντα Εὐτρηγέλια (44) εὑρεν ἐπιτρέποντα ἐν Ἀλβανίᾳ παραχειμάσαι. Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ τῆς δόδου ἔχον σὺν αὐτῷ πολλὴν αἰχμαλωσίαν Περσικὴν, ὥσει πεντήκοντα τῶν δεσμῶν ἔλυσε.

Τῷ ιδέτει Χοσρόης ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς Σαρβαραζᾶν ἄλλον στρατηγὸν ἐξοπλίσας μετὰ λαοῦ πρὸς Σαρβαραγκᾶς ἀπέστειλεν, ὡς ἐνωθέντας ἀμφοτέρους πολεμῆσαι Ῥωμαίοις. Τοῦτο γοῦν ὁ βασιλεὺς ἔσπευσε συμβολεῖν πόλεμον μετὰ Σαρβαραγκῷ πρὸ τοῦ ἐνωθῆναι αὐτὸν τῷ Σαρβαραζῷ, καὶ πολλὰς ἐκδρομὰς κατ' αὐτοῦ ποιησάμενος εἰς δειλιαν αὐτὸν ἐνέβαλεν. Ὁπισθεν δὲ ἀμφοτέρους ἐστασις κατὰ Χοσρόου μετὰ σπουδῆς ἤλαυνεν. Λύτομολούσι δὲ δύο

XYLANDRI ET

(42) Locus est mutilatus. XYL.

(43) βίγλα vox Latina Græco more posita. Sic sæpe apud Nicetam. XYL, βίγλα excubia militares. Ἐπικοπήν vocavit Simocatta II, 9, exploratum scilicet, et secretam latenterque hostium disquisitionem, Cedrenus in Mauricio κατασκοπήν. GOAR.

(44) Nimurum ut inde sortes captaret. Divinandi genus superstitionis et impium, quod et

A Anno decimo tertio in Armeniam se contulit. Cum vero Chosroes Sarbarazam cum copiis in Romaniam emitteret, et ab Heraclio ad pacem componendam provocatus contemptim legatos audiisset, Heraclius in Persidem irrumpit. Quo cognito Chosroes Sarbarazam revocat, contractosque quotquot habebat Persicos exercitus Saino tradit: isque statim se cum Sarbaraza conjunxit, atque una ambo adversus imperatorem duxerunt. Sed Heraclius animos militum oratione exhortatus in Persidem interiorem perrexit, urbes et oppida incendio perdens. Cumque inaudivisset Chosroen Gazaci esse, contra eum contendens quosdam Saracenorum, quos secum ducebat præcurrere jussit; qui in Chosroem excubidores inciderunt, hostesque partim interfecerunt, alios cum duce captos ad imperatorem adduxere. Chosroes ea re percepta fugam fecit. Heraclius persequens bellatores interficit, fugientes dissipat, urbemque Gazacum capit. Ea in urbe fuit fanum Solis, thesaurus Græci Lydorum regis, et impostura carbonum. Ingressus autem in eam abominandum offendit Chosroem simulacrum et effigiem ejus in globi formam, referente palatii tholo tanquam in cœlo sedentem. Circum erant sol, 722 luna et astra. quibus ille supersticiosus tanquam diis serviebat, circumstantibus sibi angelis sceptrigeris. Machinas porro impius paraverat. quae ex eo loco guttas pluvias instar emitterent sonitumque tonitrus æmulum ederunt. Hæc omnia ipsamque Ignis ædem et totam urbem combussit Heraclius; propereque Chosroem per angustias Mediæ insecutus multas urbes et multos agros vastavit. Deinde cum de hibernis deliberaret, triduo exercitum lustrat, apertisque postea inviolatis Dei Evangelii invenit sibi mandari ut in Albania hiemet. In itinere porro captivos Persas, quos secum ducebat ad quinquaginta millia, ut erat homo animo misericordi, ductus miseratione vinculis solvit.

χιλιάδας, τούτους τῇ συμπαθεῖ αυτοῦ ψυχῇ ἐλεήσας (45)

B C D E GOARI NOTÆ.

Anno decimo quarto Chosroes Persarum rex Sarbarazam alium ducem copiis instruit, mittitque ad Sarbaraneam, ut conjunctis viribus ii bellum contra Romanos gerant. Quod ut rescivit imperator, cum Sarbaranca prælio congregati studuit, antequam se ei Sarbarazas conjungeret. Itaque eum crebris impressionibus exterruit. Porro utroque post se relicto Chosroem festinanter insecutus est. Tum duo Romani ad Persas transfugientes iis

D. Augustinus memorat atque improbat, fine epistolæ 119, ad Januarium. Sic profani Virgilianas sortes consulebant, cuius rei exemplum est in Adriano Spartiatu et alia alibi. XYL.

(45) In margine: 'Ο δὲ ἐμὸς βασιλεὺς Ἰσάχιος δ 'Αγγελος, καὶ οὓς ἐπ' αὐτοφωρῳ εὑρε καθ' ἑαυτοῦ, καὶ ἐφιλοτιμήσατο καὶ ἀψιμάτων ὑψει ἐπερβιβάσεν. XYL.

persuadent Romanis fugæ causam esse metum. **A** Simul et rumor assertur Sain Persarum ducem novo cum exercitu advenire, suis auxilio missum. His cognitis Sarbarancas et Sarbarazas in 723 id incubuerunt, ut cum Heraclio confligerent prius quam Sais superveniens ad sese victoriæ laudem transferret. Fidem quoque transfugorum sermoni habentes ad Heracium accesserunt, et in propinquo castra posuerunt, in animo habentes prima luce mauum conserere. Heraclius autem motis sub vesperam castris per totam noctem iter fecit, proculque ab hostibus in campum virentem progressus ibi castra posuit. Quem Barbari præ metu fugisse rati confuso agmine persecuti sunt. Heraclius autem iis occurrit, pugnaque commissa divinitus adjutus eos fudit, insecutusque per convalles magnam stragem hostium edidit. Durante adhuc eo certamine, Sainus quoque suo cum exercitu supervenit: sed et hunc fudit Heraclius. Multaque cæde hostium facta palantes reliquos in fuga dissipavit, capto etiam tuldò hostium.

Inde Sabarazas cum Saino conjungit se, cumque reliquos Barbaros collegissent, denuo adoriri Heracium statuunt. Verum is per aspera et transitus difficiles habentia loca ad Hunnorum regionem contendit, insequentibus a tergo Barbaris, cum quidem Lazi et Abasgi formidine correpti desertis Romanis domum discesserunt. Quo facto delectatus Sainus audacter cum suis in Heracium ivit. Imperator autem animos suorum tali oratione excitat: Nolite, fratres, hostium multitudine terreri: unus enim nostram, Deo ita volente, mille viros fugabit. Immoletus 724 nos Deo fratum nostrorum salute, coronasque martyrum adipiscamur, ut posteritas nos laudet. His aliisque pluribus cohortatus suos latè vultu aciem instruit. Constiterunt adversæ acies exiguo interjecto spatio, et usque ad vesperam conflictu abstinuerunt. Vespera ingruente, imperator in itinere perrexit, rursum Barbaris a tergo sequentibus. Qui cum mutata profectione anteverttere conarentur, inciderunt in palustria loca, indeque exire rursus coacti sunt. Imperator autem cum juxta Persarmeniam duceret, eaque regio Persis subesset, multi ex ea ad Sarbarazam profecti copias ejus auxerunt: sed hieme appetente D domum quisque suam discesserunt. Eo comperto Heraclius noctu statuit hostes aggredi. Itaque delectos equites robore præstantissimos et militum fortissimos præcedere jubet, ipse cum reliquis subsequitur. Ita Romani festinantes castellum Albanorum hora noctis nona occupant. Quibus cum Persæ, adventu eorum cognito, occurrerent, occi-

πῶν Ὄρωμαίων πρὸς τοὺς Πέρσας, καὶ πείθουσιν αὐτοὺς δι: ἐκ δειλίας φεύγουσιν οἱ Ὄρωμαῖοι. Ἐλθε δὲ αὐτοῖς καὶ φῆμη τὸν Σαΐν στρατηγὸν Πέρσαν κατελαμβάνειν μεθ' ἑτέρου στρατεύματος εἰς βοήθειαν. Τοῦτο μαθόντες Σαρβαραχᾶς τε καὶ Σαρβαραχᾶς ἡγωνίσαντο συμβαλεῖν πόλεμον Ἡρακλεῖψ πρὸ τοῦ φύσαι τὸν Σαΐν, καὶ τὴν νίκην ἐπ' αὐτοὺς μετενγεκεῖν. Πιστεύσαντες δὲ καὶ τοῖς αὐτομόδοις ἔχωρισαν κατὰ Ἡρακλεῖου. Καὶ πλησιάσαντες αὐτῷ κατεσκήνωσαν, βουλόμενοι ἄμα πρῶι συμβαλεῖν. Οὐ δὲ Ἡράκλειος ἀπάρας ἀφ' ἑσπέρας ὕδεισε δι' ὅλης τῆς νυκτὸς, μακράν τε γενόμενος ἀπ' αὐτῶν, εὐρών πεδίον χλοηφόρον, ἥπληκενος (46). Νομίσαντες δὲ οἱ Βάρβαροι αὐτὸν ἐκ δειλίας φεύγειν ἀκόσμως ἐδίκωκον· αὐτὸς δὲ ὑπαντίασας αὐτοῖς ἐκρότησε πόλεμον, καὶ τῇ τοῦ Θεοῦ συνεργίᾳ τρέπει τοὺς Βαρβάρους, καὶ τούτους [P. 413] διὰ τῶν φαράγγων διώκεις πλήθη πολλὰ ἀνείλεν. Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ τῶν ἡγώνων ὄντων ἔρυσσε καὶ δὲ Σαΐν σὺν τῷ ἑαυτῷ στρατῷ. Συμβαλὼν δὲ καὶ μετ' αὐτοῦ ὁ βασιλεὺς, καὶ τούτον τρέψας πολλοὺς ἀνεῖλε καὶ τοὺς λοιποὺς διέσπειρε φεύγοντας, παρέλασε δὲ καὶ τὸ τοῦλδον αὐτῶν.

C Οὐ δὲ Σαρβαραχᾶς ἐνωθεὶς τῷ Σαΐν ἐπισυνῆξε τοὺς ὑπολειφθέντας Βαρβάρους, καὶ πάλιν διενοῦντο κατὰ τοῦ βασιλέως χωρεῖν. Οὐ δὲ Ἡράκλειος ἐπὶ τὴν τῶν Ούννων χώραν καὶ ταῖς τούτων δυσχωρίαις ἤλιχεν ἐν τόποις τραχέσι καὶ δυσδάτοις. Οἱ δὲ Βάρβαροι ὀπισιανοὶ αὐτοῦ ἡκολούθουν. Οἱ μέντοι Λαζοὶ ἀμα τοῖς Ἀθεσιοῖς δειλιάσαντες ἀπέσπασαν ἑαυτοὺς τῆς τῶν Ὄρωμάων συμμαχίας καὶ οἰκαδες ἀνεχώρησαν. Οὐ δὲ Σαΐν ἡσθεὶς ἐπὶ τούτῳ θυμῷ πολλῷ σὺν τοῖς Βαρβάροις ἔχωρει κατὰ Ἡρακλεῖου. Οὐ δὲ βασιλεὺς λόγοις τὸν στρατὸν ἀναπτερώσας περήνει λέγω· Τὸ πλῆθος δύμας, ἀδελφοί, μὴ ταραττέτω Θεοῦ γάρ θέλοντος εἰς διώξει χιλίους. Θύσιωμεν οὖν τῷ θεῷ ἑαυτοὺς ὑπὲρ τῆς τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν σωτηρίας. Λάδωμεν στέφη μαρτύρων, ἵνα ὁ μέλλων ἡμᾶς ἐπινίσῃ γρύνος. Τούτοις καὶ ἄλλοις πλείστοις παρατεχόντας τὸν στρατὸν φιδρῷ τῷ προσώπῳ ἔξαρτονται τὸν πόλεμον. Καὶ στάντες ἐπ' ἀλλήλοις ἀπὸ μικροῦ διαστήματος ἐώθεν μέχρις ἑσπέρας ἀλλήλοις οὐ συνέβαλον. Ἐσπέρας δὲ καταλαβόντος ὁ βασιλεὺς τῆς ὁδοιπορίας εἴχετο, καὶ οἱ Βάρβαροι πάλιν ὀπισιανοὶ αὐτοῦ ἡκολούθουν. Ἔναλλάξαντες δὲ τὴν ὁδὸν, προδασθεῖν τούτον βιολέμενοι, ἐμπίπτουσιν εἰς τόπον τελματώδη, καὶ ἡγαγκάσθησαν ἑξελθεῖν. Οὐ δὲ βασιλεὺς τὴν γῆν Περσαρμενίας παρέτρεχε. Τῆς γῆς δὲ ἑκείνης ὑπὸ τῶν Περσῶν κρατουμένης πολλοὶ συνέτρεχον τῷ Σαρβαραχᾶ, καὶ ηὔξειτο δὲ λαὸς αὐτοῦ· χειμῶνος δὲ ἐπιγενομένου ἐπικρίσθη ἔκαπτος εἰς τὸν ἴδιον τόπον. Τοῦτο μαθὼν ὁ βασιλεὺς διενοεῖτο ἐν νυκτὶ κλέψαι τὸν πόλεμον. Καὶ ἐπιλέξαμενος Ἰππους εὐσθενεῖς, καὶ τοῦ στρατοῦ τοὺς ἀνδρειοτέ-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(46) *Castra posuit.* Hanc esse hujus vocis significationem, ex frequente ejus usu apud nostrum deprehendi, rei notitia barbarum vocabulum explicante. XYL. — Ἐπλήκευσεν. *Castra appli-*

cuit, admovit, posuit, fixit. Ita Paulus Diaconus. Verbum a Latina lingua traductum est τὸ ἀπληκεύω, *castra metor.* GOAR.

ρους διελών, προσάγειν τοὺς μὲν ἐκέλευσε κατὰ τοῦ Βαρβάρου, αὐτὸς δὲ σὺν τοῖς ἑτέροις ὅπισι τούτων εἶνετο. Σπεύσαντες δὲ κατέλαβον χωρίου Ἀλβανῶν ὥρᾳ 8' τῆς νυκτός. Τῶν δὲ Περσῶν γνόντων τὴν ἔφοδον καὶ ὀρμησάντων κατ' αὐτῶν, οἱ Ῥωμαῖοι τούτους πάντας ἀνείλον. πάρεξ ἐνὸς, τὸ τοῦ λόγου, πυρφόρου, δὲ καὶ τῷ Βαρβάρῳ ἐμήνυσεν. Οὐ δὲ Βάρβαρος γυμνὸς καὶ ἀνυπόδετος ἵππῳ ἐπιβάς φυγῇ τὴν σωτηρίκην ἐπορίζετο. Τούτου τὰς γυναικας καὶ πᾶς τὸ Περσικὸν ἄνθος, ἀρχοντάς τε καὶ σατράπας καὶ στρατιωτας ἐπιλέκτους καταλαβόντας ἀνελθόντας ἐπὶ τῶν δωμάτων καὶ πόλεμον κροτούντας, διὰ πυρὸς καθεῖλε, καὶ οὓς μὲν ἐκτείνεν, οὓς δὲ πυρὶ ἀνάλωσεν, οὓς δὲ αἰχμαλωτοὺς ἔλαβεν δλίγοι δὲ πάνυ φυγόντες ἐσωθῆσαν. Ἐλαβες δὲ καὶ τὰ ὅπλα [P. 414] τοῦ Βαρβάρου, τὴν τε χρυσῆν ἀσπίδα, καὶ μέχαιραν, καὶ δόρυ, καὶ τὴν χρυσῆν καὶ διάλιθον ζωνην, καὶ τὰ ὑποδήματα αὐτοῦ. Ταῦτα δὲ λαβὼν χωρεῖ κατὰ τῶν διεσπαρμένων ἐν τοῖς χωρίοις, οὓς καὶ διώξας πολλοὺς ἐκτείνει καὶ δειμίους ἔλαβεν. Εἴτα ἐπισυνάξας τὸ ἐκυτοῦ στρατόπεδον μετὰ χαρᾶς ἐν ἐκένοντος τοῖς τόποις παρεχείμασε.

Τῷ ε' ἔτει, ὁ βασιλεὺς Ἡράκλειος μετὰ τοῦ στρατοπέδου αὐτοῦ τὴν τῶν Σύρων δόδον τὴν ἐπὶ τῷ Ταύρῳ ὑπερβάσεα, ἐν ἐπεὶ τὸ θέματας κόψιψ πολλῷ καταλαμβάνει τὸν Τίγριν ποταμὸν, εἴτα τὴν Μαρτυρόπολιν καὶ τὴν Ἀμ:δαν· καὶ διαγαπαύντας ὁ τε στρατὸς καὶ ἡ αἰχμαλωσία. Ἐντεῦθεν γραμματα πρὸς τὸ Βυζαντίον ἐξαπέστειλεν ὁ βασιλεὺς, καὶ τὰ καθ' ἐντὸν πάντα ἐδήλωσε, καὶ χαρὰν τῇ πολεις ἐγεποίησεν. Οὐ δὲ Σαρβαραζᾶς ἐπῆλθε κακὸν αὐτοῦ. Ἐπιλεξάμενος δὲ ὁ βασιλεὺς ἵλην στρατιωτῶν ἀπέστειλε φυλάκτειν τὰς πρὸς αὐτὸν ἀγούσας κλεισούρας, καὶ αὐτὸς τὰς πρὸς Ἀνατολὴν ἐκδραμῶν διεξόδους ἀντιπρόσωπος ἦν τοῖς Βαρβάροις, καὶ περάσας τὸν Νυμφίον ποταμὸν κατέλαβε τὸν Κύνφρατην, ἐν τῷ δὲ πλεκτῇ γέφυρᾳ ἐκ σχοινίων καὶ ἐρίων ἦν, ἦν δὲ Σαρβαραζᾶς λύσας ἐπὶ τὴν ἑτέραν γῆν πᾶσαν μετήγαγε. Παραδραμῶν δὲ ὁ βασιλεὺς τὸν ποταμὸν εὗρε πόρον, καὶ ἀκινδύνως τοῦτον ἐπέρχεται παραδόξως τῷ Μαρτίῳ μηνὶ. Καὶ καταλαβόντας τὰ Σαμιδάτα, πάλιν τὸν Ταύρον διεβάζεις εἰς Γερμανίκειαν ἀφίκετο, καὶ περάσας τὴν Ἀδαναν ἦλθεν εἰς τὸν Ταύρον πυταμόν. Οὐ δὲ Σαρβαραζᾶς τὴν γέφυραν πάλιν ἐκτείνεις τὸν Εύφρατην ἐπέρασε καὶ ἡκοιλούθεις διέπιστη αὐτοῦ. Οὐ δὲ βασιλεὺς περάσας τὸν Σάρον διανέπαυσε τὸν στρατὸν. Καταλαμβάνει δὲ καὶ ὁ Βάρβαρος εἰς τὸ ἀντίπερον μέρος. Εὔρων δὲ τὸν ποταμὸν καὶ τὴν γέφυραν καὶ τὰ ἐν αὐτῷ πρωτόγρια κρατηθέντα ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἡπλήκευσεν. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι ἀτάκτως ἐκτρέχοντες διὰ τῆς γεφύρας πολὺν φόνον ἐποιοῦντο Περσῶν· οἵς δὲ βασιλεὺς παρήνει μὴ ἐκτρέψειν ἀτάκτως, μήπως γένωνται τοῖς ἐναντίοις ὀδός. Οἱ δὲ οὐκ ἐπείθοντο, καὶ μετ' οὐ πολὺ δίκην ἔτισαν τῆς παρακοῆς, τοῦ Βαρβάρου ἐνέδρας κατ' αὐτῶν ποιησαμένου. Οὓς δὲ βασιλεὺς ἐωράκως ἀναπορούμενους συνεπήμυνατο. Ἀνήρ δὲ τις γιγαντιαῖς μέσον τῆς γεφύρας τῷ βασιλεῖ συναντήσας προσέβαλεν· ὃν καὶ πατάξας δὲ βασιλεὺς ἐν τῷ ρειθρῷ ἔβριψεν. Οὗ περόντος, οἱ Βάρβαροι εἰς φυγὴν ἐτράπησαν, καὶ τῷ στενωπῷ τῆς γεφύρας εἰς τὸν ποταμὸν ἐβρίπτοντο. Ἀλλοι δὲ ἐφειν ἀνηρούντο, τοῦ βασιλέως μετ' ὀλίγων τινῶν γενναίως ἀπομαχούμενου ὑπὲρ ἄνθρωπον, ὡς καὶ τὸν Σαρβαραζᾶν

A dione a Romanis cœsi sunt, solo, ut proverbio dici solet, facigero superstite. qui cladem Barbaro indicavit. Barbarus nudus et sine calceis equo insiluit, fugaque sibi consuluit. Hujus uxores et Persicum florem oninem, principesque et satrapas et delectos milites, cum super tecta domorum 725 confugisse ac defensionem moliri videret, igne conjecto depulit, aliosque interfecit, quosdam cremavit, reliquos cepit, per paucis fuga elapsi. Potitus est etiam armis Barbari, aureo scuto et gladio et hasta ac cingulo aureo gemmato et calcis. Inde in eos duxit qui per agros dispersi erant; eosque insecurus multos occidit, multos cepit. Exin contractis hilari animo copiis ibi hiemavit.

B Anno 15, Heraclius cum exercitu, itinere quod per Taurum montem in Syriam dicit superato, septimo die post exhaustum magnum laborem ad Tigrim fluvium pervenit. Inde per Martyropolim et Amidam urbes itinere facto exercitum et captivos quiete refecit. Inde litteras de rebus suis Byzantium misit, quā magnum in urbe gaudium excitaverunt. Sabarazas porro aduersus eum tendebat. Ideo Heraclius missō militum agmine claustra, quibus ad eum iter erat, servare jubet; et ipse per exitus profectus qui versus Orientem sunt, aduersum se Barbaris fert. Tum Nymphio amne trajecto ad Euphraten pervenit. Erat is ponte ex funibus et lana contexto intratus; quem Sarbarazas solutum in alteram partem totum transtulit. Ceterum Heraclius vadum fluminis reperit, dum ad ripam ejus decurrit: itaque præter omnium opinionem Euphraten transit mense Martio. Inde occupatis Samosatis rursum Taurum 726 transit et Germanicami pervenit, Adanaque peragrata ad Taurum amnem accedit. Interim Sarbarazas rursum, ponte extento, Euphraten trajicit Romanosque insequitur. Imperator Saro transmisso exercitum quiete relaxat. Venit et Barbarus ad alteram fluminis partem, cumque cerneret amnem, pontem et propugnacula in eo a Romanis occupata, castra posuit. Romani porro incomposito agmine per pontem excurrentes multos Persas interficerunt, nequidquam imperatore monente ne ita nullo ordine evagarentur atque insidiis se hostium exponerent. Itaque non multo post a Persis per insidiās circumventi pœnas suā contumaciā ac temeritatis dederunt. Ipse tunc imperator suis in periculo constitutis opem tulit, ac quemdam gigantiformem in medio pontis secum congressum feruit inquem profluente deturbavit. Cujus casu reliqui etiam Barbari territi cum fugam facerent, obstante pontis angustia, alii in amnem dejecti, alii gladiis imperfecti sunt. Imperator eo tempore paucis quibusdam stipatus pugnam obiit, fortitudine quam pro hominis natura majore, adeo

quidem ut Sarbarazas admiratione perculsus A έκπλαγῆναι καὶ πρὸς τινα Μαγαρίτην εἰπεῖν (47)· Θρῆς τὸν Καΐσαρα, ὁ Κοσμᾶς, πῶς θρεύσεις πρὸς τὴν μέχην ἴστασαι καὶ πρὸς τοσοῦτον πλῆθος μόνος ἀγωνίζεται; Έκ γὰρ τῶν βασιλικῶν [P. 415] παρασήμων ἐγνωρίζετο. Καταλαβούσης δὲ τῆς ἑστέρας ἀπὸ ἀλλήλων διέστησαν, καὶ δὲ Βάζαρος φοβηθεῖς διὰ τῆς νυκτὸς εἰς τὸν πόλισμα ὑπέστρεψεν, δὲ τὸν βασιλεὺς μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ πρὸς Σεβάστειαν ὕρμησε, καὶ τὸν "Ἄλιν περάσας ἔκει παρεχείμασεν. Οὐ δὲ Χοσρόης μανεῖς ἔλαβε τὰ κειμῆλιο πασῶν τῶν ὑπὸ Πέρσας ἐκκλησιῶν, καὶ ἡνάγκαζε τοὺς Χριστιανοὺς κοινωνῆσαι τῇ τοῦ Νεστορίου θρησκείᾳ (48), πρὸς τὸ πλῆξι τὸν βασιλέα.

Anno decimo sexto, Chosroes novum conscribit exercitum de peregrinis, civibus et servis, omnique hominum sorte. Ex his delectos Saino ducendos mandat, additis de Sarbari exercitu 50 milibus, quos et Chrysolochas nominat, quasi aureum agnem, eumque adversus Heraclium mittit. Sarbarum eum reliquis copiis ad Cpolin proficiisci jubet, ut initis pactis cum Hunnis occidentalibus, qui et Avares nominantur, ac Slavinis et Gepidis, urbem obsidere atque oppugnare curet. His perceptis Heraclius in tres partes suum exercitum dividit. Harum unam urbi præsidio mittit, alteram Theodoro fratre suo duce adversus Sainum rem gerere jubet: ipse eum tertia Lazorum ditionem petit Turcorumque orientalium, quos et Chazaros appellant, auxilia ambit. Sainus cum recenti suo exercitu in Theodorum Heraclii fratrem incidens ad pugnam se parat. Qua conserta impetratum est Dei auxilium Deiparae intercessione, ita ut grandio inopinata in Barbaros deferretur multosque eorum 728 feriret, cum interim omnis tempestatis expers esset Romanus exercitus. Fusi eo prælio sunt a Romanis Persæ, magnaque clade affecti. Chosroes ea de causa gravem in Sainum iram concepit; atque hic præ mortore in morbum incidit, eoque est examinatus. In cadaver Chosroes variis contumeliis desæviit Cæterum Chazari, perruptis Caspiis portis, in Persidem impressionem faciunt, in Audreagæ regionem, duce Zebeelo qui dignitate erat a Chagano proximus. Quacunque eos impetus tulit, Persas captivos abducunt, pagos urbesque incendunt. His Heraclius ex Lazis movens occurrit, estque eum suo exercitu peramicē et hilariter a Zebeelo salutatus; qui filium suum belli socium imperatori relinquens domum versus abiit. Imperator his auctus auxiliis in Chosroem contendit. Interim Sarbarus Chalcedonem adoritur. Et Ava-

B γένους, Καὶ ἐκ τοιίνων ἔκλεξάμενος καὶ τῷ Σαίν παραδοὺς στρατηγῷ, ἄλλας τε ν' χιλιάδας ἐκ τῆς φάλαγγος τοῦ Σαρβάρου τούτοις συνῆψεν, οὓς καὶ Χρυσολόχας ὡνόμησε, καὶ κατὰ τοῦ βασιλέως ἀπέστειλε. Τὸν δὲ Σάρβαρον σὺν τοῖς λοιποῖς αὐτοῦ στρατεύματι κατὰ Κωνσταντινουπόλεως ἐπειψεν, ὅπως τοῖς ἐκ Δύσεως Οὔννοις, οὓς καὶ Ἀδαρας καλοῦσι, μετὰ καὶ Σθαλαίνων καὶ Γηπέδων συμφωνήσας κατὰ τῆς πόλεως χωρήσωσι καὶ ταύτην πολιορκήσωσι. Γνοὺς δὲ τούτῳ δὲ βασιλεὺς τὸν ἐκατοῦ στρατὸν εἰς τρεῖς διαιρέσεις ἐχώρισε, καὶ τοὺς μὲν ἐπειψεν εἰς φυλακὴν τῆς πόλεως, τοὺς δὲ παραδοὺς Θεοδώρῳ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ κατὰ τοῦ Σαίν πολεμεῖν ἐκέλευσε. Τὸ δὲ τρίτον μέρος αὐτὸς λεβών ἐπὶ Λαζικὴν ἐχώρει, καὶ τοὺς Τούρκους τῆς Ἐπύκε, οὓς καὶ Χαζάρους ὀνομάζουσιν, εἰς συμμαχίαν ἐκάλει. Οὐ δὲ Σαίν σὺν τῷ νεολέκτῳ στρατῷ τὸν βασιλέως ἀδελφὸν Θεοδώρῳ καταλῶν πρὸς πόλεμον ὠπλίσατο. Τοῦ δὲ Θεοῦ διὰ πρεσβειῶν τῆς Θεοτόκου συνεργήσαντος, πολέμου κροτηθέντος χάλαζα περαδόξως κατὰ τῶν Βερβάρων κατηγέθη καὶ πολλοὺς αὐτῶν ἐπάταξεν, ή δὲ τῶν Ρωμαίων παράταξις γαλήνης ἀπῆλαυσε. Τρέπουσι δὲ Ρωμαῖοι τοὺς Πέρσας, καὶ ἀναιροῦσι πλήθη πολλά. "Οπέρ μαθῶν δὲ Χοσρόης ὅργιζεται κατὰ τοῦ Σαίν, διὰ τοῦ πολλῆς ἀθυμίας νόσῳ περιπεσῶν τελευτῆ. Τούτου τὸν νεκρὸν Χοσρόης πολλαῖς αἰχλαῖς ὑπέβαλεν. Οἱ δὲ Χαζάροι διαρρέκαντες τὰς Κασπίας πύλας τῇ Περσίδῃ εἰσβάλλουσιν ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ Ἀνδρογύρα σὺν τῷ στρατηγῷ αὐτῶν Ζεβεὴλ, δευτέρῳ διάτοι τοῦ Χαγάνου τῇ ἀξίᾳ· καὶ ἐν οἷς ἄν τόποις διέδινον, τούς τε Πέρσας ὑγμαλώτευον καὶ τὰς κώμας καὶ πόλεις πυρὶ παρεδίδουν. Οὐ δὲ βασιλεὺς ἀπάρας ἀπὸ Λαζικῆς τούτοις συνήντησεν. Οὐ δὲ Ζεβεὴλ μετὰ πολλῆς ἀγάπης καὶ χαρᾶς ἥσπασατο τὸν βασιλέα καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ. Προσήνεγκε δὲ καὶ τὸν

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(47) Quem moderni Græci ἀρνόπιτον vocant, is est qui abnegata fide fedo gentilitatis ritu sese inquinavit et polluit. Μαγαρίτων namque est, inquit, contumino, sordibus impleo. et metaphorice legem violo et turpi desertione Christianam religionem fredo. Theophanes. Ἐχώλυσεν Ούμαρ οἶνον ἐπὸ τῶν πόλεων, καὶ μαγαρίζειν τοὺς Χριστιανούς, ἡνάγκαζεν. Paulus Diaconus uno verbo complexus est, apostolare. Hinc μαγαρίτης qui fidem ab-

negavit; quam vocem ad eum quoque qui profano velitoque cibo se polluit Ecclesia Græca extendit. GOAR.

(48) Persam Nestoriano errori socium atque patrōnum fuisse equidem non credet qui vel quæ dicta sunt de ejus superstitione recordetur. Sed tamen infra in anno Heraclii 19 scribit noster Edessæ Ecclesiam sub Chosroa fuisse a Nestorianis occupatam. XYL.

υὸν αὐτοῦ τῷ βασιλεῖ πρὸς συμμαχίαν, καὶ αὐτὸς ὑπέστρεψεν εἰς τὴν ίδιαν χώραν. Λαβὼν δὲ τούτους δὲ βασιλεὺς κατὰ Χοσρόδου ἔχώρει. Ὁ δὲ Σάρδαρος τῇ Χαλκηδόνι προσβαλὼν, ἀλλὰ καὶ οἱ Ἀθαρες ἐκ τῆς Θράκης τῇ πόλει πλησιάσαντες, τεύτην ἔλειν ἔδοιλοντο, μηχανὰς καὶ' [P. 416] αὐτῆς ποιήσαντες. Πλῆθος τε ἄπειρον καὶ ἀριθμοῦ κρείττον ἐκ τοῦ "Ιστρου ἐνάγκαντες σκαφῶν γλυπτῶν (49) τὸν κόλπον τοῦ Κέρατος (50) ἐπλήρωσαν. Δέκα δὲ ἡμέρας τῇ πόλει πραταζόμενοι διὰ τε γῆς καὶ θαλάσσης τῇ τοῦ Θεοῦ δυνάμει καὶ συνεργίᾳ καὶ τῇ τῆς ἀχράντου Θεοτόκου καὶ Ἀειπαρθένου πρεσβείᾳ ἡττήθησαν, καὶ πλήθη πολλὰ ἀποβαλόντες ἐν τε γῇ καὶ θαλάσσῃ μετὰ μεγάλης αἰσχύνης ὑπέστρεψαν. Τοιούτοις γὰρ συνέβη αὐτοῖς εἶδον οἱ Βάρβαροι, πρωταὶ οὐσῆς καὶ τοῦ ἡλίου ἀνατέλλοντος, ἀπὸ τῆς πόρτης τῶν Βλαχερνῶν ἐξελθοῦσαν γυναικαὶ περιφανῆ, μετὰ καὶ εὐνούχων τινῶν. Ὅπολαβόντες δὲ τὴν βασιλισσαν εἰναι τὴν τοῦ Ἡρακλείου γυναικαὶ, καὶ πρὸς τὸν ἄρλοντα αὐτῶν ἐξέρχεσθαι εἰρήνης ἔνεκα διὰ τὸ μὴ εἶναι τὸν βασιλέα ἐν τῇ πόλει, πάροδον αὐτῇ ἐποίησαν, ἵνα καὶ λαὸς ἔτερος ἐξελθῶν ὑποχειρίος αὐτοῖς γένηται. Εἴτα ὡς εἶδον αὐτὴν τὴν τοῦ φοσσάτου περιοχὴν ἐξελθοῦσαν καὶ μὴ ἀπελθοῦσαν πρὸς τὸν ἄρλοντα αὐτῶν, διώκουσιν διπισθεῖν αὐτῆς· καὶ ὡς δῆθεν ἐπλησίασαν αὐτῇ κατὰ τόπον τῆς λεγομένης Παλαιᾶς πέτρας (51), αὐτῇ μὲν καὶ οἱ σὺν αὐτῇ ἄφαντοι γεγόνκαν, αὐτοὶ δὲ ἀλλήλοις συμπλακέντες θορύβου μεστὸν ποιοῦσι τὸ πλῆθος καὶ ἀλλήλους κατασφράζουσιν ἔως ἐπέρεας. Ηρωίας δὲ γενομένης τὴν αἰτίαν ζητήσας ὁ ἄρχων αὐτῶν, ἐπεὶ τὸ πλεῖον τοῦ λαοῦ αὐτοῦ ἐμψυλίως ἀνα-

λωθὲν εὑρεν, ὑποστρέψει μετ' αἰσχύνης εἰς τὰ ἕδια. Οἱ δὲ τοῦ πλοιού καὶ αὐτοὶ τούτους ἰδόντες ὑποχωρήσαντας εὐθέως ἀνεχώρησαν· οὓς κατὰ τὸν Εὔξεινον πόντον ἀφίησιν. Ὁ δὲ Σάρδαρος ἐπὶ τούτῳ ἀχθεσθεὶς δύμας τὴν Χαλκηδόνα πραχκαθήμενος οὐ μετέστη, ἀλλ' αὐτοῦ πόλεις αὐτῶν.

Τῷ οἷς ἔτει εἰσβαλὼν ἐν Περσίδι ὁ Ἡράκλειος σὺν τοῖς Τούρκοις ἀπροσδοκήτως διὰ τὸν χειμῶνα εἰς Ἑκστασιν ἐνίστηλος τὸν Χοσρόην. Οἱ δὲ Τούρκοι τὸν τε Χειμῶνα ὀρῶντες καὶ τὰς συνεχεῖς ἐκδρομὰς τῶν Περσῶν, τῷ τε βασιλεῖ μὴ φέροντες συγκοπαῖν, ἥρξαντο καὶ δίλγον ὑποβρέειν, καὶ πάντες ἀφέντες αὐτὸν ὑπέστρεψαν. Ὁ δὲ βασιλεὺς διελάλησε τῷ λαῷ αὐτοῦ, λέγων· Γνῶτε, ἀδελφοί, διτὶ οὐδὲς ἡμῖν συμμαχῆσας φέλει, ἀλλ' ἡ μόνος ὁ Θεὸς καὶ ἡ τοῦτον τεκοῦσα ἀστόρως Θεοτόκος. Τοῦτο δὲ γίνεται ὅπως δεῖχη ἐν ἡμῖν καὶ πᾶσι τούτοις τὴν ἑαυτοῦ δυναστείαν, καταπέμψας ἡμῖν τὴν αὐτοῦ βοήθειαν. Ὁ δὲ Χοσρόης ἐπισυνάξας πάντα τὰ στρατεύματα αὐτοῦ προβάλλεται αὐτοῖς στρατηγὸν Ῥαζάστην, ἄνδρα πολεμικώτατον καὶ ἀνδρεῖον, καὶ κατὰ Ἡράκλειον πέμπει. Ὁ δὲ βασιλεὺς τάς τε πόλεις καὶ κώμας

XYLANDRI ET

(49) Naviculæ fluviales uno ligno excavato tumultuario præparatae, μονόξυλα dictæ, σκαφαι γλυπται, exculpatæ nimurum et scalpello rudiori truncō efformatae. Auctor de iisdem sexcentis in locis, ubi de Russis et Patzinacis mentionem agit. Usum eaurum, et qua ratione per terram trahi vel hominum humeris soleant transportari, enarrat fusissime Constantinus De admin, imp. c.

A res ex Thracia effusi Cpolin obsident, machinis ad oppugnandum aptatis; accitaque innumera sculptarum navium ex Istro multitudine sinum qui in Cornu erat iis opplent. Cum autem per decem dies terra marique urbem oppugnassent, vi et auxilio Dei ac inviolatæ Virginis Deiparæ intercessione vici, amissis terra manique ingenti numero suis, magno cum dedecore discesserunt. Tale enim eis quidpiam usu venit. Viderunt Barbari 729 prima luce, cum sol oriretur, mulierem quamdam illustrem ennuchis comitatum porta Blachernarum exeuntem. Quam cum opinarentur Heraclii uxorem esse, et ad suum principem ob mariti absentiam ire pacis petendæ causa, transitum ei concesserunt, subsequentem ex urbe hominum turbam ipsi adorturi. Ut vero fossæ ambitum egressam non ire ad principem viderunt, insecuri sunt usque apud locum cui Veteris saxi nomen est: ibi cum fere jam essent assecuti, illa cum suis ex oculis et conspectu eorum evanuit. Ipsa autem tumultu concitato inter se congressi ad vesperam usque mutuo strages ediderunt. Mane insequentis diei dux causam inquirens, quod majorem suorum partem intestino conflictu periisse videret, turpiter domum rediit. Statim quoque classis ab obsidione recessit; quam domum revertentem in Euxino mari oborta tempestas ita afflixit ut perpauci ad suos redierint. Sarbarus, tametsi haec ei molesta acciderant, tamen obsidionem Chalcedonis non solvit, sed hiemavit ibi, populans transmarina et urbes evertens.

Anno decimo septimo, hieme in Persidem Heraclius cum Turcis ingressus improviso Chosroem perterrituit. Sed Turci hiemem ac crebras Persarum excursiones ægre ferentes, neque tolerandis ærumnis socios 730 se imperatori præbere sustinentes, paulatim ex castris dilabi, tandemque universi desertis Romanis domum reverti cœperunt. Tum imperator suos ita est allocutus: Videtis, fratres, neminem nobis adesse velle præter unum Deum et quæ eum sine semine peperit Virginem. Ideo sit ut cœlitus nobis missio auxilio in nobis ac omnibus istis suam demonstret potentiam. Chosroes omnibus suis exercitibus contractis præficit Razasten, virum bellicosissimum ac insigni fortitudine, eumque aduersus Heracium mittit. Heraclius pagis uribusque Persidis igne evastatis, et Persis, quos GOARI NOTÆ.

viii, de Patzinacarum ἐν μονοξύλοις navigatione. GOAR.

(50) Portum Cpolitanum. GOAR.

(51) Exinde illuc loci siebat secundum antiquum typum processio, cuius ritum et preces exhibet Euchologium recens editum. Petra illa prægrandis est, versus portam Adrianopolis nomine dictam. GOAR.

cepisset; gladio interfectis, Octobri mense Chamaita regionem occupat, ibique 7 dierum quiete exercitum reficit. Insequebatur a tergo Razastes, sed, quod Romani alimenta omnia absumebant, fame urgebatur, eaque multa ipsius jumenta peribant. Prima Decembbris die Heraclius Zaba flumine trajecto haud procul Ninive castrametatur, eodemque Razastes supervenit. Tum imperator Boanem exercitus ducem cum delectis militibus paucis emittit. Is in bandum Persicum incidens; reliquis occisis, 26 captos ad Heraclium adducit, afferens una caput comitis eorum et ejus pugionem ex solido auro, ac Razastæ arnigerum. Hic indicat Heracio decrevisse Razastem prælio congregati, ac tria armatorum millia ei a Chosroë missa, nondum tamen 731 advenisse. His cognitis imperator tuldum præmittit, atque ipse subsequitur; natusque locum opportunum statuit pugnam committere, priusquam ad Razastem tria ista millia accederent. Ita ante alios omnes prosiliens ductori cuidam Persarum vasto homini occurrit, eumque Dei et Deiparæ auxilio dejicit: tum alium ac porro tertium, qui ei hasta labium sauciarat. Ita tum acri prælio conserto, Razastes, ac qui cum eo erant ductores, prope omnes ceciderunt majorque exercitus eorum pars. De Romanis ceciderunt quinquaginta, ex quibus decem mortui sunt. Duravit pugna a prima luce usque ad vesperam, ac neutrī loco cesserunt. Nox ea quieta fuit. Sed circa horam noctis octavam Persæ suis rebus diffidentes evulsum vallum in montis asperi pedem transtulerunt. Romani invento Razastæ cadavere clypeum ejus totum aureum, tum loriam et brachiorum integumenta ac sellam, omnia ex solido auro confecta, abstulerunt, necnon scaramangium ejus. Multi etiam Persæ vivi in potestatem hostium venerunt. Imperator postquam suorum militum animos oratione confirmavit, in Chosroen ducit, uti hunc terrore objecto eo adigat ut is ab obsidione Byzantii Sarbarum revocet. Transgressus ergo parvi Zabæ pontes in ædibus Jesdemonis divertit, ibique Christi Natalem celebravit. Hinc ad aliud Chosroë palatum venit, quod Rusa dicebatur, idque evertit. Inde aliud occupat palatum, nomine 732 Beclamum. In eo erat circus et altiles struthiones tres, capreæ quingentæ, apri cen-

A Περσίδος ἐπυρπόλει, καὶ τοὺς χρατουμένους Πέρσας ἀνεῖλεν ἐν φορφαῖ. [P. 417] Τῷ Ὀκτωβρίῳ δὲ μηνι κατέλαβεν εἰς τὴν χώραν Χαμαΐθα, καὶ διανέπαισε τὸν λαὸν ἑδομάδα μίαν. Ὁ Ῥαζάστης δὲ ἐλθὼν ἡχολούθει ὅπισθεν, καὶ τῶν Ῥωμαίων ἀναλισκόντων τὰς τροφὰς ὅπισθεν αὐτὸς πεινῶν ἡχολούθει, ὡς πολλὰ τῶν ἀλόγων αὐτῷ διαφθαρῆναι. Ὁ δὲ βασιλεὺς τῇ πρώτῃ τοῦ Δεκεμβρίου μηνὸς διεβάζει τὸν Ζαβᾶν ποταμὸν πλησίον τῆς πόλεως Νινευή κατεσκήνωσε. Κατέλαβε δὲ καὶ ὁ Ῥαζάστης. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἀποστέλλει Βοάνην τὸν στρατηλάτην μετ' ἐπιλέκτων στρατιωτῶν ὀλίγων. Ὁ δὲ εὗρε βάνδον (52) τῶν Ηερσῶν, ἐξ ὧν καὶ χρατῆσας ἦνεγκε πρὸς τὸν βασιλέα, τοὺς ἄλλους φονεύσας. Ἠνεγκε δὲ καὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ κόμητος αὐτῶν καὶ τὸ σπαθίον αὐτοῦ ὀλόχυρον καὶ τὸν σπαθάριον τοῦ Ῥαζάστου, δις καὶ εἶπε τῷ βασιλεῖ, ὅτι Ὁρισμένος ἐστιν ὁ Ῥαζάστης πολεμῆσαι σοι, καὶ τρισχιλίους ὠπλισμένους ἀπετείλειν αὐτῷ Χοσρόης, ἀλλ' ἀκριὴν οὐκ ἔφεστεν. Ταῦτα μαθῶν ὁ βασιλεὺς προσπέστειλε τὸ τεῦλον ἐμπροσθεν καὶ αὐτὸς ἐπηχολούθει. Εὔρων δὲ τόπον ἐπιτίθειν τὴν ἡθέλησε συμβαλεῖν πόλεμον μετὰ Ῥαζάστου πρὸ τοῦ ἐνωθῆναι τοῖς τρισχιλίοις. Καὶ προπηδήσας πάντων ὁ βασιλεὺς ἀρχοντι μεγάλων τῶν Ηερσῶν συναντᾷ, καὶ τῇ τοῦ Θεοῦ δυνάμει καὶ τῇς Θεοτόκου καταβάλλει τοῦτον. Εἴτα καὶ δεύτερον ὄμοίως γὰρ τρίτου, δοτίς ἔδωκε τῷ βασιλεῖ μετὰ δόξατος εἰς τὸ χεῖλος. Μάχης οὖν χροτηθεῖσης σφοδρᾶς πίπτει ὁ Ῥαζάστης καὶ οἱ ἄρχοντες αὐτοῦ σχεδὸν πάντες καὶ τὸ πλεῖστον τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ. Ἐπεισον δὲ Ῥωμαῖοι πεντήκοντα, ἐξ ὧν ἑπτά ἀπέθηνον. Ἰστατο δὲ ὁ πόλεμος ἀπὸ πρώτως ἐώς ὥρας ἐνδεκάτης, καὶ τροπὴ οὐκ ἔγενετο. Καὶ τὴν μὲν νύκτα ἡσύχασσαν, περὶ ὥραν δὲ τῇς νυκτὸς λαβόντες οἱ Πέρσαι τὸ φοσσάτον αὐτῶν ἡπλήκευσαν εἰς πόδας ὄρους τραχειοῦ ἐμφοβοῖ. Οἱ Ῥωμαῖοι δὲ εὑρόντες τὸν τοῦ Ῥαζάστου νεκρὸν ἔλαβον τὸ σκυντάριον αὐτοῦ δλόχυρον καὶ τὸ λωρῖον (53) καὶ τὰ βραχιόνια (54) αὐτοῦ καὶ τὴν σίλλαν, πάντα δλόχυρα καὶ τὸ σκαραμάγγιον (55) αὐτοῦ. Κωεσχέθησαν δὲ καὶ ζῶντες πολλοὶ. Ὁ δὲ βασιλεὺς φαρσοποιήσας τὸν στρατὸν κατὰ Χοσρόου ἥλαυνεν, δικαὶς τοῦτον ἐκφοβήσας πεισθη ἀποστεῖλαι πρὸς Σάρδαρον ἀναχωρῆσαι τοῦ Βυζαντίου. Διεπεράσας δὲ διαβαλεὺς τὰς γεφύρας τοῦ μικροῦ Ζαβᾶ κατεσκήνωσεν εἰς τοὺς οἰκους τοῦ ἱερέμον, ἐορτάσας ἐν κύτοις τὴν Χριστοῦ γέννησιν. Ἐκεῖθεν δὲ

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(52) Βένδον significare vexillum facile est Simocattam legenti agnoscere, iii. 6. Sic Paulus Diaconus Latine vocat. Addit Rigalius etiam τάγμα bande, troupe indicare. Assentiar, si modo cohortem vel agmen illud intelligat, quo sub uno bando sive vexillo, unde nomen accepit, militat, une compagnie Goar.

(53) Nusquam lorica est, sed, balteus, ex quo scutum vel ensis pendet, lorum. Germanus in *Mytagogia Goar.*

(54) Trito magis verbo legit Theophanes βραχιόλια, quæ sunt ad brachia, armillæ. Ad sartoses brachiorum indumenta Xylandri. Goar.

(55) Scaramangium quid sit, cognosci posse puto ex iis qui linguam Græcam corruptam calcent. Audio ea lingua editam esse Iliadem Homeri, quam utinam nancisci possem. Utinam vero lexicon ejus lingua edatur, quo posteriorum temporum notitia apertior fieret. XYL. (τὸ σκαραμάγγιον) Achmes c. 13 interpretatur καθεδάν. Est autem καθεδάν sive καθεδάτιον tunica exterior, stricta quidem et corpori adhaerens, at brevior et globis ante pectoris juncta, nec sago militari omnino assimilis est Goar. — Vide Indicem nostrum ad Constantinum Porphyrogenitum *De cærimonias*, tom. CXII. Edit. Patr.

διελθών δὲ βασιλεὺς κατέλαβεν ἑτερον παλάτιον τοῦ κοσρέου λεγόμενον Ἱοῦσα, καὶ τοῦτο κατέστρεψεν. Βῆτος ἐκείνου δὲ εἰς ἑτερον κατέλαβε παλάτιον τὸ λεγόμενον Βεκλῆμ, ἐνῷ καὶ ἱπποδρόμιον ἦν καὶ στρουθιῶν τρεῖς σιτευτοὶ καὶ δορκάδες φ' καὶ σύσηροι ρ', πρόσθιτα δὲ, καὶ χοῖροι, καὶ βρέες ὡν οὐκ ἦν ἀριθμός. Καὶ [P. 418] πάντα δέδωκε τῷ λαῷ. Τινὲς δὲ τῶν συνόνων αὐτοῖς Ηέρσαις Ἀρμενίων προσῆλθον τῷ βασιλεῖ λέγοντες δτι δ Χοσρός μετὰ τῶν ἐλεφάντων καὶ τοῦ ἴδιου στρατού πλησίον τοῦ παλατίου αὐτοῦ Δυσταγέρδη κατεσκήνωσεν ἐκδεγμένος συναχθῆναι πάντα τὸν στρατὸν αὐτοῦ τοῦ πολεμῆσαι σοι. Καὶ εὐθέως πυρπολήσας πάντα δ βασιλεὺς ἔρχεται πλησίον τοῦ παλατίου αὐτοῦ Δυσταγέρδη, ἐνῷ καὶ εὑρε βάνδα Ῥωμαίων, ἀπερ ἐν διαφόροις χρονίοις Λαβονοὶ Ηέρσαι, καὶ εἶδε, τινὰ, οἷον ἀλέσην πολλήν καὶ κύλιξ μεγάλα ἀλόγους (56), μέταξάν (57) τε καὶ πέπερι, καὶ καρβάσια (58) καμίσια ὑπὲρ ἀριθμὸν, σχισταὶ καὶ ζιγγίθεροι καὶ ἄστημον (59), δλοσηρήια τε ἰμάτια, νακοτάπτητά (60) τε καὶ τάπητας ἀπὸ βελόνης, πλῆθος πολὺ. Ταῦτα διὰ τὸ βάρος κατέκατον. Προσέφυγον δὲ τῷ βασιλεῖ πολλοὶ αἰχμάλωτοι, Ἐδεσηνοί, καὶ Ἀλεξανδρινοί καὶ ἀπὸ ἄλλων ἔθνῶν πλῆθος πολύ.

Ἐποίησε δὲ δ βασιλεὺς ἐνταῦθα τὴν ἕρτην τῶν ἀγίων Θεοφανίων (61), κατατρέψων τὰ τοῦ Χοσρού παλάτια ὑπέρτιμα καὶ θαυμαστὰ κρὶ ἐκπλήξεως γέμοντα ἡώς ἀδάφους, ἵνα μαθῃ, φησίν δ Χοσρός οἰον πόνον είχον οἱ Ῥωμαῖοι τῶν πόλεων αὐτῶν πυρπολουμένων ὑπ' αὐτοῦ. Ο δὲ Χοσρός πρὸ τοῦ καταλαβεῖν τὸν βασιλέα εἰς Δυσταγέρδην τρυπήσας τὸ τείχος τῆς πόλεως ἔξηλθεν ἀγνοούντων πάντων μετὰ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ. Καὶ δ μὴ δυνάμενος ποιῆσαι εἰς ὅδον μίλια πέντε τὴν ἡμέραν ἀπῆλθε φεύγων κε, καὶ διελθὼν τὴν Κτησιφῶντα πέραν τοῦ Τίγριδος ποταμοῦ εἴς τι φρύριον εἰσῆλθε μετὰ τῆς γυναικὸς καὶ τῶν τριῶν θυγατέρων αὐτοῦ. Τινὲς δὲ τῶν Ηέρσων διέβαλον τὸν Σάρδαρον πρὸς Χοσρόην ὡς τὰ Ῥωμαίων φρονοῦντα. Καὶ ἀποστέλλει σπαθίριον αὐτοῦ πρὸς Καρδαρίγχν τὸν συστράτηγον τοῦ Σαρδάρου εἰς Χαλκηδόνα, ἵνα τὸν Σάρδαρον ἀποκτείνῃ καὶ τὸν λαὸν ἀναλαβέμενος σπεύσῃεις Περσίδα. Ο δὲ τὰ γράμματα κοκίζων συλλαμβάνεται περὶ τὴν Γαλατίαν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, οἵτινες εἰς τὸ Βυζάντιον αὐτὸν ἀπήγαγον πρὸς τὸν οἰδὸν τοῦ βασιλέως. Ο δὲ παραχρῆμα μεταπέμπεται Σάρδαρον, καὶ δείκνυσιν αὐτῷ τὴν πρὸς καρδαρίγχν (62)

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(56) Ξυλαλόη vulgo, medicis autem Agallochon dicta. Ubi enim Discoridis codex Græcus περὶ ἀγαλλόχου, marginis annotatio τὸ νῦν ξυλαλόη, scribit. Addit Matthiolus optimum e Calecut emporio Lusitanos advehere, quod igni succensum suavissimum perflet odorem Goar.

(57) Metaxa genus est panni serici. Vide quae annotavit Langus in Nicephori xvii, 32. XYL. — Μέταξα. fila serici sive sericum infectum, non panum ex eo textum significat Goar.

(58) Carbasinas camisisas interpretatur Xylander. Feliciter. Iis tamen lineas subtiliores bombycinasque, ad nitorem delicias et ostentationem ab Orientalibus gestari consuetas, velim hic intellegitas. Goar.

(59) Asemuin quid sit nescio, nisi forte argen-tum non signatum seu (ut Maro loquitur) infectum

A tum multitudine innumera ovium, porcorum et boum Hæc omnia populo dedit. Quidam vero Armenii, qui cum Persis degebant, ad Heraclium se conserunt, nuntiantque Chosroem cum elephantis copiisque suis commorari apud palatium suum, nomine Dystagerdam, pugnamque differre dum reliquos milites contrahat. Imperator ergo igni omnia statim vastans ad palatium Dystagerdam accedit. In eo invenit banda Romanorum, quæ diversis temporibus Persæ ceperant: tum varias rerum species, ut aloen et magna aloes ligna, nec non metaxam, piper, carbasinas camisisas innumeratas, saccarum, gingiber, argentum, vestes holose-ricas, pelliceam vestem stragulam, tapetes acupictos, magna copia. Hæc omnia, quia ob pondus erant molesta futura, igne cremaverunt. Confugerunt etiam ad Heraclium multi caplivi Edesseni, Alexandrini, aliarumque nationum ingens multitudo. B

B τε καὶ τάπητας ἀπὸ βελόνης, πλῆθος πολὺ. Tauta διὰ τὸ βάρος κατέκατον. Προσέφυγον δὲ τῷ βασιλεῖ πολλοὶ αἰχμάλωτοι, Ἐδεσηνοί, καὶ Ἀλεξανδρινοί καὶ ἀπὸ ἄλλων ἔθνῶν πλῆθος πολύ. Ibi Theophania festum diem egit. Palatia autem Chosroës pretiosissima, admirabilia, et rerum stuporem incutientium plena funditus diruit, ut doceret (sic enim aiebat) Chosroem, quantum doloris Romaui percepisse ipso eorum urbes incendente. At vero Chosroes, antequam Dystagerdam Heraclius pervenisset, omnibus insciis perforato urbis muro cum uxoribus et liberis exiverat. 733 Et qui uno die quinque millia passuum iter facere nequivera, tunc fuga viginti quinque millia conficit; cumque transivisset Ctesiphontem et ultra Tigrim fluvium pervenisset, in castellum quoddam C se cum uxore et tribus filiabus suis abdidit. Cum autem quidam Persæ Chosroës per calumniam significarent Sarbarum rebus Romanis studere, rex satellitem suum ad collegam ejus Cardaricham mittit, qui tum apud Chalcedonem erat, eique mandat ut Sarbarum occidat exercitumque recepto in Persidem contendat tabellarius iste in finibus Galatiæ a Romanis interceptus fuit, et Byzantium ad imperatoris filium abductus. Is Sarbaro confessim accito litteros ad cardaricham scriptas demonstrat. Sarbarus re certo cognita cum im-

D significat. XYL. — Argentum nullo adhuc charactere cusum et signatum. GXAR.

(60) Νάχος quidem vellus refert, at non ideo ραχοτάπητα vestis strigula est, ut conjicit Xylander, sed auleum vel lapes e serico vel lana villosus, tapes Persicus vel Armeniacus vulgo vocatus, cuius villus quadammodo referunt. GOAR.

(61) Theophania sunt id quod hodie Epiphaniam vocant, der heiligen drey Kanig tag, sic dicta, quod Christo baptizato et Pater se audiendum et Spiritu sancto in columba specie cernendum præbuerit. Dastagerdum et Dystagerdum et Dystagerda idem sunt. XYL.

(62) Καρδαρίγχν legit Theophanes, scribitque: Καρδαρίγχνος οὐκ ἔστι κύριον ὄνομα, ἀλλ' ἀξια μεγάλη παρὰ Ηέρσαις τοῦ τῶν Ηέρσων στρατηγοῦ. GOAR.

peratoris filio et patriarcha pacem componit; lit- terisque Chosroæ adulteratis, alios quadringentos satrapas principes ac tribunos militum inscribit, quasi eos secum interfici rex jussisset. Tum toto exercitu et Cardaricha convocatis epistolam recitat, Cardarichamque interrogavit hocne sibi agendum putaret. Principes eam ob rem ira perciti Chosroæ regnum abrogant, et cum imperatore pacem faciunt, ea conditione uti absque maleficio domum discedant. Heraclio autem per litteras pacificationem requirenti, eam Chosroes cum denegaret, odia sui populi in se concitavit. Rursum inde subditorum suorum exercitum cogit, eumque jubet se cum Razastis copiis conjungere **734** et ad Narbam amnem consistere, ac pontem simul ac Heraclius transiisset, rescindere. Heraclius his intellectis ad Siazur (loci nomen id est) redit, urbesque et totam regionem incendio vastat. Ibi se ei conjungit Gondufundus, qui sub Sarbaro tribunus militum fuerat, cum aliis multis, et indicat Chosroem statuisse Merdasam filiorum suorum minimum regno inaugurate: Siroen natu maximum id concedere nolle, se aliquo viginti duos comites et magnam hominum multitudinem sibi adjunxisse, et Chosroæ exitium moliri; quem si possint interficere, pergratum ipsis fore: sin vero, universos ad Romanos defecturos. Hæc Heraclius cum probasset hominem comiter tractatum ad Siroen remisit, eique nuntiavit ut apertis carceribus Romanos educat eosque armatos in Chosroem ducat. Siroes ita uti monitus erat egit, patremque suum Chosroem patricidam adortus cepit, numellaque imposita in tenebrosum carcerem includit, paneque exiguo et aqua præbitis fame enecat. Satrapæ quoque omnes a Siroe accitifaciem Chosroæ conspuerunt. Filios et liberos ejus, ipso inspiciente, Siroes omnes jugulavit, atque ipsum quinto decimo post die sagittis confecit. Inde missis ad Heraclium litteris de interitu scelerati Chosroæ nuntiat, perpetuam pacem cum eo componit, et captivos, quotquot in Perside erant, omnes reddit, una cum patriarcha Zacharia et venerandis lignis, quæ Sarbarazas Hierosolymis abstulerat.

735 Anno 48 Heraclius, pace inter Romanos et Persas facta, fratrem suum Theodorum cum litteris et Persis, quos captivos habuerat, ad Siroen mittit, regem Persarum, postulans ui Persæ, qui Edessæ et in Palæstina aliisque erant urbibus, fide publica per Romanorum ditionem domum reverterentur. His mysticum aliquid considerare par est. Quemadmodum namque Deus sex dierum spatio omnibus rebus conditis septima quievit; ita Heraclius sexennio debellata Perside septimum annum pacatum egit, iætusque Cpolin rediit. Occurrit ei populus cum Constantino Cœsare, Hera-

A ἐπιστολὴν. Ὁ δὲ πληφορηθεὶς ποιεῖς συνθήκας μετὰ τοῦ οὐοῦ τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ πατριάρχου, καὶ φαλσεύσας τὴν ἐπιστολὴν Χοσρόου ἀντίθησι σὺν αὐτῷ καὶ ἄλλους τετρακοσίους σατράπας καὶ ἄρχοντας καὶ χιλιάρχους ἀποκτάναι. Συναθροίσας οὖν ἄπαντας καὶ τὸν καρδαρίχαν, καὶ ἀναγνούς τὴν επιστολὴν, ἐφη τῷ καρδαρίχῳ. Συνορᾶς τοῦτο ποιῆσαι; Οἱ δὲ ἄρχοντες θυμοῦ πλησθέντες τὸν Χοσρόην ἀπεκήρυξτον, πρὸς δὲ τὸν βασιλέα συνθήκας ἐποίησαν εἰρηνικάς, ἵνα [P. 410] μηδὲν λυμηνάμενοι ἐπὶ τὰ ἔδια ἀπέλθωσιν. Ὁ δὲ Ἡράκλειος ἔγραψε τῷ Χοσρόῃ περὶ εἰρήνης δὲ δὲ οὐ κατεδέξατο, καὶ διὰ τοῦτο ὁ λαὸς ἐμίσσησε τὸν Χοσρόην. Ὅς πάλιν ἐστράτευσε τοὺς ἀνθρώπους τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ, καὶ ἀπέστειλεν ἐνωθῆναι τῷ στρατῷ τοῦ Ῥαζάστου καὶ σῆνα, εἰς τὸν Νερβᾶ ποταμὸν, καὶ ἅμα τῷ περᾶσαι τὸν βασιλέα κόψωσι τὰς γενύρας. Ὁπερ μαθὼν ὁ βασιλεὺς ἀνέρχεται εἰς τὸ Σιαζούρ, καὶ ἐμπιπρῷ πᾶσαν τὴν χώραν καὶ τὰς πόλεις. Προσεβρόν δὲ αὐτῷ Γουνδουφοῦνδος ὁ Χιλιάρχος Σαρβάρου καὶ ἄλλοι πολλοί· οἱ καὶ εἰπον τῷ βασιλεῖ, διτέ· Ὁ Χοσρόης μέλλει στέψαι τὸν ὕστατον οὐδὲς αὐτοῦ Μερδασάν, καὶ γνοὺς τοῦτο διπρῶτος οὐδὲς αὐτοῦ Σιρόγις οὐ κατεδέξατο, ἀλλὰ προσλαβόμενος ἐμὲ καὶ ἄλλους λεβ' κόμητας, καὶ πληθος λαοῦ, εἰ μὲν δυνηθῶμεν ἀποκτεῖναι Χοσρόην χάρις, εἰ δὲ οὐ, πάντες προσδρυῶμεν τῇ βασιλείᾳ σου. Ταῦτα ἀποδέξαμενος δὲ βασιλεὺς καὶ φιλοτιμησάμενος αὐτὸν πάλιν πρὸς Σιρόγην ἀπέστειλε, δηλώσας αὐτῷ ἀνοῖξαι τὰς φυλακὰς καὶ τοὺς Ῥωμαίους ἔξαγαγεῖν καὶ δοῦναι αὐτοῖς ὅπλα καὶ οὕτω κατὰ Χοσρόου κινησαι. Ὁ δὲ Σιρόγις οὕτω ποιήσας ἐπῆλθε τῷ πατροκτηνῷ πατρὶ Χοσρῷ (53), καὶ κρατήσας κύτον καὶ κλοιὰ περιθεῖς εἰς σκοτεινὸν κατέκλεισε, καὶ ἀρτον δλίγον καὶ ὑδωρ διδοὺς αὐτῷ ἐλιμαγχόνησεν αὐτόν. Ἀπέστελλε δὲ πάντας τοὺς στράπας, καὶ ἐνέπτυνον εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ. Τοὺς δὲ οὐδὲς αὐτοῦ καὶ τὰ λοιπὰ τέκνα αὐτοῦ ἐνώπιον αὐτοῦ κατεσφάξε. Μεθ' ἡμέρας δὲ εἰς καὶ αὐτὸν τόξοις ἀνείλε. Τότε γράφει Σιρόγης πρὸς Ἡράκλειον τὴν τοῦ μιαροῦ Χοσρόου ἀναίρεσιν, καὶ εἰρήνην ἀπιπαγῆ πρὸς αὐτὸν ποιησάμενος πάντας τοὺς ἐν Περσίδι αἰχμαλώτους ἀπέδωκεν αὐτῷ σὺν τῷ πατριάρχῃ Ζαχαρίᾳ καὶ τοῖς τιμίοις ἔβοις τοῖς ἔξ Ιεροπολύμων ληφθείσιν ὑπὸ Σαρβαράζα.

D Τῷ ιη̄ ἔτει, εἰρήνης γενομένης μεταξὺ Ῥωμαίων καὶ Περσῶν, ἀπέστειλεν δὲ βασιλεὺς Θεόδωρον τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μετὰ γραμμάτων Σιρόγη τῷ βασιλεῖ Μερσῶν καὶ ἀνθρώπων αὐτοῦ, δπως τοὺς ἐν Ἐδέσῃ καὶ Παλαιστīνῃ καὶ ταῖς λοιπαῖς πόλεσι Πέρσας μετ' εἰρήνης ἀποστρέψωσιν ἐν Περσίδι καὶ ἀδηλαθῶς παρέλθωσι τὴν τῶν Ῥωμαίων γῆν. Μυστικὸν δέ τι ἐνταῦθα θεωρεῖται· τὴν γὰρ κτίσιν πᾶσαν δ Θεός ἐν ἔξ ημέραις ἐποίησε καὶ τῇ ζ' ἀνεπαύσατο καὶ δ βασιλεὺς ἐν ἔξ ἔτεσι τὴν Ηερσίδα καταπολεμήσας τῷ ζ' εἰρήνευσε, καὶ μετὰ χαρᾶς τὴν Κωνσταντινούπολιν καταλαμβάνει. Ὁ δὲ λαὸς τῆς πόλεως, μετὰ τοῦ

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(63) Nam Hormisda patre capto et in vinculis necato regnum obtinuisse fertur. XXI.

βασιλέως Κωνσταντίνου τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἡρακλείου καὶ τοῦ πατριάρχου Σεργίου, μετὰ κλάδων [P. 420] ἐλαῖῶν καὶ λαμπάδων τούτον ὑποδεξάμενοι εὐχαριστοῦντες τῷ Θεῷ εἰς βασιλεία εἰσήγαγον.

Τῷ ι^θ ἔτει ἄμα ἔπειτα ἀπάρας ὁ βασιλεὺς τῆς βασιλίδος ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα ἐπορεύθη, καὶ ἀπήγαγε τὰ τίμια καὶ ζωοποιὰ κύλα, καὶ ἀποδούς τῷ Θεῷ τὴν εὐχαριστίαν ἀποκατέστησε τὸν πατριάρχην Ζαχαρίαν. Ἀπίλασε δὲ πάντας τοὺς Ἐβραιοὺς τῆς ἀγίας πόλεως, δρίσας μὴ ἔχειν αὐτοὺς ἔξουσιαν ἀπὸ τριῶν μιλίων πλησιάζειν. Τὴν Ἐδεσσαν δὲ καταλαβάνων ἀποδέδωκε τὴν ἐκκλησίαν τοῖς ὀρθόδοξοις, ὃπος Νεστοριανῶν κατεγομένην ἀπὸ Χοσρόου. Ἐλθὼν οὖν εἰς Ἱεράπολιν ἤκουσεν δὲ Σιρός τέθνηκεν ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς, καὶ ἐκράτησεν Ἀδεστήρ διοίκησαν μῆνας ζ., ὃν καὶ ἀναφερεὶ Βαρχάζας βασιλέυσας μῆνας γ. Τούτον δὲ ἀνελόντες οἱ Ιέρσαι τὴν θυγατέρα Χοσρόου Βαρζῆμ συνιστῶσι βασιλίδα, ἥτις καὶ ἐκράτησε μῆνας ζ. καὶ διαδέχεται παρὰ Ὁρμισδα. Τούτου ὃπος Σαρακηνῶν διωχθέντος γίνεται ἡ βασιλεία τῶν Περσῶν ὃπος τοὺς Ἀράβας μέγρι τῆς σήμερον.

Τῷ κ' ἔτει, ὃντος Ἡρακλείου ἐν Ἱεραπόλει, ἔρχεται πρὸς αὐτὸν Ἀθανάσιος; δι πατριάρχης τῶν Ἰκχωνίων (64), δεινὸς ἀνὴρ καὶ κακοῦργος τῇ τῶν Σύρων ἐμφύτῳ πανουργίᾳ, καὶ κινεῖ πρὸς τὸν βασιλέα λόγους περὶ ποιτεών, καὶ νιπισχεῖται αὐτῷ Ἡράκλειος, εἰ τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον ἀποδέξεται, πατριάρχην αὐτὸν ποιῆσαι Ἀντιοχείας. Οὐ δὲ ὑποκριθεὶς ἐδέξατο τὴν σύνοδον, ὅμολογησας τὰς δύο ἐν Χριστῷ ἡγαμένας φύσεις· ἡρώιστε τὸν βασιλέα περὶ τῆς ἐνεργείας καὶ τῶν θελημάτων, πῶς δεῖ ταύτας λέγειν ἐν Χριστῷ, διπλᾶς δὲ μοναδικάς. Οὐ δὲ βασιλεὺς γράψει πρὸς Σέργιον τὸν Κωνσταντινουπόλεως, προσκαλεῖται δὲ καὶ Κύρον τὸν Φάσιδος (65), Μονοθελήτας ἀμφοτέροις οὖσι, καὶ εἶναι αὐτοὺς ὁμόφρονας Ἀθανασίου. Γράψει οὖν πρὸς Ἰωάννην τὸν πάπα Ῥώμης ἀμφοτέρων τὴν γνώμην δὲ οὐ κατεδέξατο. Γεωργίου δὲ τοῦ Ἀλεξανδρείας τελευτήσαντος Κύρος ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας γίνεται, καὶ ἐνώπιοι Θεοδώρῳ τῷ ἐπίσκοπῳ Φαράν (66), ἐποίησαν τὴν ὑδροβαφὴν (67) ἐκείνην ἐνωσιν, μίαν καὶ αὐτοὶ γράψαντες ἐν Χριστῷ φυσικὴν ἐνέργειαν. Ἐν τούτοις δύτων τῶν πραγμάτων Σωφρόνιος Χειροτονεῖται ἐπίσκοπος Ἱεροσόλυμων καὶ συναθροσας τοὺς ὅπ' αὐτὸν ἐπισκόπους τὸ μονοθέλητον δόγμα ἀνεθεμάτισε, καὶ συνοδικῶς Σεργίῳ τῷ Κωνσταντινουπόλεως καὶ Ἰωάννῃ τῷ Ῥώμης ἀπίστειλεν. Ἀκούσας δὲ ταῦτα Ἡράκλειος ἡγεύθη, καὶ κάταλεσαι μὲν τὰ οἰκεῖα οὐκ ἡθέλησε, καὶ πάλιν τὸν δονειδισμὸν

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(64) Qui Jacobi Syri cuiusdam monachi sequaces, ac Eutychis et Dioscoridis in plerisque asseclæ. Lege vero annum 20, non 25, ut annorum series non interturbetur. GOAR.

(65) Phasclidis habet Paulus Diacon. l. xviii, ut in 7 centuria historiæ Ecclesiastice novæ citatur: Est autem Phaselis Pamphyliæ urbs maritima, Lyciæ propinqua. Et hanc lectionem præfero, quamquam Phasclidis etiam Zomarashabeat. XYL. To-

A clii filio, et patriarcha Sergio, frondes oleagineas gestans et faces, gratisque Deo actis exceptum in regiam deduxit.

Anno 19 vere vere ineunte Heraclius Hierosolyma Cpoli proficiscitur, et avehit venerabilia ac vivifica crucis ligna; votisque Deo persolutis patriarcham Zachariam restituit. Omnes porro Hοbraeos ea urbe exigit, edicto ne iis intra tertium milliare accedere liceret. Edessa etiam recepta ecclesiam orthodoxis reddit, quam a Chosroa Nestoriani tenuerant. Ut Hierapolin venit, nuntium de Siroω Persarum regis morte accipit. Successit huic Adeser filius, et regnavit menses septem. Eum interfecit Barrazas, regnumque menses octo tenuit. Hunc Persω necaverunt, et regnum filii Chrosrois Baramæ tradi-derunt, quod ea gessit 736 menses septem. Successit ei Hormisdas; quo a Saracenis pulso Persicum regnum Arabibus subjectum est, inque hunc usque diem ita manet.

Anno vigesimo, cum degeret Hierapoli Heraclius, venit ad eum cum Athanasius Jacobitarum patriarcha, homo callidus et ut sunt Syri omnes natura ad mala facinora versutia instructus, is cum imperatore de fide colloquitur, eique imperator promittit secum modo Chalcedonensis concilii decreta approbet, Antiochiae episcopum creaturerum. Athanasius id simulat, ac fatetur duas in Christo esse unitas naturas. Simul Heraclio quæstionem proponit de actionibus et voluntatibus, utrum eis duplices in C Christo an vero simplices dicendæ sint. Ea de re imperator ad Sergium Copolitanum et Cyrum Phasidis episcopum scribit. Quorum cum uterque a secta Monothelitarum esset, hoc est, eorum qui unicam Christo voluntatem assignant, invenit eos idem cum Athanasio sentire. Quorum sententiam cum ad Joannem papam Romanum prescriberet, est haec ab eo improbata. Interim Georgio Alexandriæ episcopo mortuo Cyrus sufficitur. Hic in societatem ascito Theodoro Pharaneo episcopo unionem illam aqua submergendarum constituit, unicam Christo naturalem actionem decernens. Hoc rerum statu Sophronius Hierosolymorum episcopus deligitur. Hic convocatis episcopis, quibus præterat, decretum Monothelitarum condemnat; actaque concilii sui ad Sergium Cpolis et 737 Joannem Romanum episcopos mittit. His auditis Heraclius pudore affectus, cum neque sua rescin-

to spatio a Phaside Lazorum Colchidos urbe et fluvio ad Phaselim Pamphyliæ aberrat Xylander in notis. GOAR.

(66) Urbs est inter Ægyptum et Arabiam media. GOAR.

(67) Aqua submergendarum fortasse diluta et inepta ac futulis. XYL. — Correctius leniter tinctam; futilem et fucatam rectius dixeris quam aqua submergendarum. GOAR.

dere vellet et exprobationes non sustineret, edicto sancit ne vel unicam vel duas in Christo actiones quisquam confiteatur, Sergio mortuo, Pyrrhus episcopatui Cpolitanu præficitur. Et Joannes papa Romanus synodo congregata Monothelitarum hæresin detestatur. Idem factum in Africa Byzaca Numidia Mauritania. Joanni papa Romæ mortuo Theodorus subrogatur. Cpolitanu autem episcopatui Paulus præponitur, ipse quoque hæreticus. Sub Theodoro illo Romæ actæ sunt causæ Pyrrhi et S. Maximi, discipulorum ejus, et Martini, sanctissimi papæ Romæ, qui Joanni successit et Chersonem fuit relegatus. Hujus successor Agatho Monothelitas damnat. Enimvero ad hunc modum Ecclesia et ab regibus et ab impiis sacrorum antistitibus conturbata, erexit se Amalecus solitudinis cultor, feriens nos qui populus Christi sumus. Prima clades tunc accidit Romani exercitus ad Gabithanem et Jermucham, sanguinisque effusio injusta. Deinde Palæstini Cœsareenses et Hierosolymitani capti sunt. Post Aegypti subsecutum excidium, ac deinceps mediterranea, insulæ, omnisque Romana ditio in potestate hostium venerunt. Additur his Romani exercitus ac classis in Phœnicia interitus, omniumque Christianorum populorum et 738 locorum evastationes. Quarum finis nullus fuit, donec Ecclesiæ persecutor infelici morte affectus est, occisus in Sicilia in balneo Daphnes. Ἐκκλησίας διώκτης (73) ἐν Ρικελίᾳ κακῶς ἀντρέθη ἐν τῷ βαλανεῷ τῆς Δάφνης.

Anno 21 extinctus est Moamedus Saraceno-
rum dux, qui se vatem falso perhibuerat, mandata rei summa cognato suo Abubachari. Cæterum Hebræi, in errorem abducti ii, cum primum ille exstitit, existimarent esse eum Messiam, quem ipsi exspectabant, adeo quidem ut decem numero viri inter eos primarii ad Moamedum se contulerint, desertaque Mosis, cui se videndum Deus præbuerat, religione ipsius amplexi superstitionem impictatem, usque ad cædem ejus ipsi adhæserint. Verum hi videntes eum carne camelii vesci, senserunt non esse id quod opinati fuerant. Res ipsa postulare videtur ut de origine ejus dicam.

Moamedus, qui et Muhameli nomen gerit, genere ac tribu Ismaelite fuit, ad Ismaelum Abrahami filium genus referens. Nam ab omnibus illis princeps creatus fuit Nizarus, unus de Ismaeli

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(68) In margine δύγρα ἐπὶ δύγματι ἀδογμάτιστον. Credo hoc voluit, edictum ineptum ineptis sententias tuendas causa factum fuisse. Sed et hæc sunt ibidem annotata: Ὡρα ὄπως ὁ ἀνδρικώτατος οὗτος βασιλεὺς τοῖς αἱρετικοῖς περιέπιπτεν, οὐκ οἶδα δὲ εἰ καὶ αὐτοθελῶς. XYL.

(69) S. Maximus abbas fuit in Africa, quem, et ejus duos discipulos, quod Monothelitis se opponuerent, Constanus Heraclii N. imperator necavit, ut ex Zonara etiam liquet, et Noster ad annum ejus 16 non dissimulavit. Locus est confusus. Alii (Diaconus l. xviii et xix) Theodorum Cpoleos faciunt episcopuni. XYL. — Particula xxi his verbis τοὺς μητράς præposita, historiæ veritas ac auctoris sen-

A μὴ φέρων ἔκτισται ὕδικετον (68) [P. 421] περιέχον μήτε μίαν μήτε δύο ἐνεργείας διμολογεῖν ἐκ Χριστοῦ. Μετὰ δὲ τελευτὴν Σεργίου Πύρρος τὸν θρόνον Κωνσταντινουπόλεως διεδέξατο. Ἰωάννης δὲ ὁ Ἀράμης ἐπίσκοπος σύνοδον ἀθροίσας τὴν τῶν Μονοθελητῶν αἵρεσιν ἀνεθεμάτισεν. Ὁμοίως καὶ ἐν Ἀφρικῇ, καὶ Βυζάντῃ, καὶ Νομιμιδιᾷ, καὶ Μαυριτανίᾳ. Ἰωάννου δὲ τοῦ Ἀράμης κοιμηθέντος Θεόδωρος χειροτονεῖται πάπας ἀντ' αὐτοῦ. Ἐν Κωνσταντινουπόλει δὲ Παῦλος χειροτονεῖται, καὶ αὐτὸς αἱρετικός. Ἐπὶ αὐτοῦ Θεόδωρου τοῦ πάπα Ἀράμης τὰ κατὰ Πύρρον ἐν Ἀράμη γενόμενα, καὶ τὸν ἄγιον Μάξιμον (69), καὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ Μαρτίνον (70) τὸν ἀγιώτατον πάπαν Ἀράμης, τὸν μετὰ Ἰωάννην γενόμενον καὶ ἐν Χερσόνει ἔκορισθεντα, ἐπράχθησαν. Τούτουν Ἀγάθινον διαδεξάμενος τὸ μονοθελητὸν ἀποκηρύττει. Οὕτω τότε ὑπὸ τε τῶν βασιλέων καὶ τῶν δυσσεβῶν ιερέων τῆς Ἐκκλησίας ταραττομένης, ἀνέστη δὲ ἑρμηνικὸς Ἀμαλὴκ (71) τύπτων ἡμᾶς τὸν τοῦ Χριστοῦ λαὸν, καὶ γίνεται πρώτη πτῶσις τοῦ Ἀρματίκου στρατοῦ ἡ κατὰ Γαβιθὰν καὶ Ἱερμουχάμ (72), καὶ ἡ ἀθεσμος αἱματεκχυσία, μεθ' ἣν δὲ Παλαιστινῶν, καὶ Καισάρεων, καὶ Ἱεροσολυμιτῶν ἄλωσις, εἴτε δὲ Αἴγυπτος ὄλεθρος, καὶ καθεξῆς ἡ τῶν μεσογείων, καὶ νῆσων, καὶ πάσης Ἀρματίας αἰχμαλωσία, καὶ ἡ ἐν Φοινίκῃ τοῦ Ἀρματίκου στρατοῦ καὶ στόλου ἀκώλεια, καὶ πάντων τῶν Χριστιανῶν λαῶν καὶ τόπων ἐρημώσιες, αἵτινες οὐκ ἐπαύσαντο ἄχρις ἂν δὲ τῆς βαλανεῷ τῆς Δάφνης.

B C Τῷ καὶ ἔτει ἀπειών Μωάμεδ δὲ τῶν Σαρακηνῶν ἀρχηγὸς; Φευδοπροφήτης, προχειρισθενος Ἀδουΐζ-χαριτὸν συγγενῆ αὐτοῦ. Οἱ δὲ πεπλανημένοι Ἐβραῖοι ἐν ἀρχῇ τῆς παρουσίας αὐτοῦ ἐνόμισαν αὐτὸν εἶναι τὸν παρ' αὐτοῖς προσδοκώμενον Χριστὸν, ὃς καὶ τινας τὸν ἀριθμὸν δέκα προσχόντας αὐτῶν προσελθεῖν αὐτῷ, ἀφεῖνει τε τὴν τοῦ θεόπτου Μωάσεως καὶ δέξιον τὴν αὐτοῦ θρησκείαν, καὶ σὺν αὐτῷ διάγειν μέχοι τῆς σφραγῆς αὐτοῦ. Θεωρήσαντες δὲ αὐτὸν ἐνθύοντα ἀπὸ κεμῆλου ἔγνωσαν δτι οὐκ ἔστιν αὐτὸς δην ἐνόμισαν. Ἀναγκαῖον δὲ εἰπεῖν περὶ τῆς τούτου γενεᾶς.

D Οὗτος δὲ Μωάμεδ δὲ καὶ Μουχούμετ εἰς Ἰσμαήλ ήν τούτου τὴν φυλὴν κατάγων, οὐοῦ Ἀβραάμ. Νίκηρος γάρ δὲ τοῦ Ἰσμαήλ ἀπόγονος παρὰ πάντων αὐτῶν ἀναγορεύεται. Οὗτος οὖν γεννᾷ οὐοὺς δύο, Μούσα-

sus habetur legitimus. Pyrrhus enim et Maximus Theodori Romani pontificis non fuere discipuli: sed sub Theodoro quæ circa Pyrrhum et Maximum necnon Maximi discipulos acta sunt, contigere. GOAR.

(70) Historiæ inversus ordo, ut summarim pluri-
ma proponantur. GOAR.

(71) Mahometus.

(72) Gabithana et Jermochitia clades paulo infe-
rius commemorantur. XYL. — Γαβιθάν Syriæ urbem.
De prælio ad eam commissio inferius Heraclian. 24.
Legit auctor an. 25, Ἱερμοχάν, ac Syriæ fluvium
esse commonstrat. GOAR

(73) Is fuit Constanus Heraclii nepos. XYL.

ρον καὶ Ἐρβίαν. Ὁ δὲ Μούδαρος τίκτει Κούσαρον καὶ Καΐτον καὶ Θεμίνην καὶ Ἀσσαδὸν καὶ ἄλλους τινάς ἀνωνύμους. [P. 422] οἱ τὴν Μαδιάμ καὶ τὴν ἔρημον κληρωσάμενοι ἐκτηνοτρόφουν ἐν σκηναῖς κατοικοῦντες εἰσὶ δὲ καὶ οἱ ἐνδέπτεροι κύτων ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Ἰεκτάν, οἱ λεγόμενοι Ἀμανῖται, τουτέστιν Ὀμηρῖται, οἱ καὶ ἔμποροι. Ἀπόρους δὲ ὄντος τοῦ Μωάμεδ, εἰσῆλθε πρὸς τινὰ γυναικά πλουσίαν συγγενίδα αὐτῶν, ὁνόματι Χαδίχᾶ, μισθωτὸς ἐπὶ τῷ καμηλεύειν καὶ πραγματεύεσθαι. Κατ' ὀλίγον δὲ παρθησατάμενος ὑπεισῆλθε τῇ γυναικὶ χήρᾳ οὕσῃ, καὶ ἔλαβεν αὐτὴν γυναῖκα. Ἐρχόμενος δὲ ἐν Παλαιστίνῃ συνανεστρέψετο Ἰουδαίοις καὶ Χριστιανοῖς, καὶ ἐθῆρα ἐξ αὐτῶν τινὰ Γραφικά. Ἐπει δὲ δαιμονιῶν ἦν, ἐνόσσησε δὲ καὶ ἐπιλγύλιαν, ἔθεράπευε τὴν γυναικά παπουμένην σφόδρα διτὶ τὴν εὐγενῆς καὶ διτὶ συνήφθη τοιούτῳ ἀπόρῳ καὶ δαιμονιῶντι, λέγων· Ἀγγέλους διπασίαν λεγομένου Γενεριήλ θεωρῶ καὶ πίπτω. Αὗτη δὲ ἔχουσα μοναχὸν διὰ κακοποιείαν ἐζόριστον ἐκεῖσε δόντα, φίλον αὐτῆς· ἀνήγγειλεν αὐτῷ πάντα καὶ τὸ σονμα τοῦ ἀγγέλου κάκείνος θέλων πληροφορῆσαι αὐτὴν εἶπεν, διτὶ Ἀληθῶς λέγει· οὗτος γάρ ἄγγελος πέμπεται πρὸς πάντα τὸ προφήτην. Καὶ αὐτὴν πιστεύσασα τῷ λόγῳ τοῦ Φευδαρέως ἐκήρυξε καὶ ἄλλαις γυναικῖν διμορφούσις αὐτῆς, καὶ οὕτως ἐκ γυναικῶν ἤλθεν εἰς ἄνδρας. Καὶ πρῶτον Ἀθουσίχαρ διάδοχον κατέλιπε. Καὶ ἐκράτησεν ἡ αἵρεσις αὐτοῦ τὰ μέρη τοῦ Αιθέρου ἕως τοῦ ἐσχάτου πολέμου, πρώην μὲν κρυπτῶς ἔτη δέκα, καὶ διὰ πολέμου διοιώσ δέκα, καὶ φανερῶς θ'. Οὗτος δὲ θεομιστὸς καὶ ἐμβρόνητος περιτυχῶν Ἐβραίοις καὶ Ἀρειανοῖς καὶ Νεστοριενοῖς, καὶ πάντοθεν ἐρανισάμενος, ἐξ Ἰουδαίων μὲν μοναρχίαν, ἐξ Ἀρειανῶν δὲ Λόγον καὶ Ηνεῦμα κτιστά, ἀπὸ δὲ Νεστοριανῶν ἀνθρωπολατρείαν, ἐκατῷ θρησκείαν περιποιεῖται, καὶ προφέται θεογνωσίας εἰσποιησάμενος τὸ ἔθνος ἐδίδαξεν αὐτοὺς περιτέμνεσθαι καὶ ἄνδρας καὶ γυναικας καὶ ἐν μόνον προτκυνεν θεόν, τὸν δὲ Χριστὸν τιμῆν ὡς Λόγον Θεοῦ, οὐχ ὡς Υἱὸν δὲ, ἀλλὰ τὴν Ἀρεάν καὶ Μωσέως ἀδελφήν· μηδὲ βαπτίζεσθαι, μηδὲ σαββατίζειν, μήτε δὲ τοῖς νομικοῖς ἢ εὐαγγελικοῖς ἔθεσιν ἐπακολουθεῖν, ἀλλὰ βδελύττεσθαι τὸν σταυρὸν, καὶ τὴν σκιάν ἐστρωθεῖ τοῦ Χριστοῦ δμολογεῖν. Παρηγγυήσατο δὲ αὐτοῖς καὶ τῶν καθόλου ἀπηγορευμένων τῷ νόμῳ [P. 425] μετέχειν, πλὴν κρεῶν χοιρέων, οἴνῳ δὲ παντάπαις μὴ γρῆσθαι. Τοιοῦτον τι μυθευσάμενος ἐκυτίν φησι κλειδοῦχον γεγενῆσθαι τοῦ παραδείσου, καὶ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς χριστείως, μετὰ τὸ παραστῆνα τὸν Μωσέα σὺν τοῖς Ἱσραηλίταις καὶ ὡς παραβάταις τοῦ νόμου τῇ κολάσει τοῦ πυρὸς παραδοθῆναι, αὗθις Ἰησοῦν παραστῆναι [καὶ] ἀρνησάμενον ἔμπροσθεν θεοῦ διτὶ οὐκ εἶπεν ἐκατὸν εἶναι Υἱὸν θεοῦ, τοὺς δὲ Χριστιανούς, ὡς τοιούτον τολμήσαντας προστρίψαι τῷ Χριστῷ δονομα καὶ θεόν αὐτὸν καὶ Υἱὸν θεοῦ καὶ Λόγον σεστρικωμένον καὶ σταυ-

A posteris. Is duos procreavit filios Mudarum et Rabiam. Mudaro geniti sunt Cusarus, Catus, Themines, Asiadonus aliqui, quorum nomina non exstat. Iis cum sorte obtigisset Madianicum solum et solitudo, in tabernaculis vitam tolerantes pecuariæ rei studuerunt. Interiores iis ex Jectani tribu sunt, qui Amitæ appellantur, quod valet Homeritas, et negotiatores. Moamedus autem cum esset pauper, mercede operam suam locavit cui-dam sue gentili mulieri locupleti, nomine Chaida, ut camelos 729 paseret eaque re lucrum quereret. Paulatim autem liberiore ejus utens consuetudine, ut erat vidua, se in gratiam ejus insinuavit, uxoremque adeo eam duxit. Profectus porro in Palæstinam inter Judæos ac Christianos versatus est, et quædam de sacris Litteris venatus. Cum autem et dæmone exagitaretur et comitiali morbo laboraret, uxorem suam, quæ gravem ex eo capiebat dolorem, quod nobilis ipsa egeno et dæmonis vexationibus obnoxio homini nupsisset, ita demulsit, quod diceret se ad conspectum angeli Gabrieli sibi apparentis concidere. Erat amicus ei mulieri monachus quidam, qui ob falsam fidem relegatus ibi vivebat. Huic mulier totam rem aperit, angeli etiam nomine prolato. Is autem monachus, uti opinionem eam prorsus in animo mulieris confirmaret, vere Moamedum hæc dicere ait: eum enim angelum ad quemvis vatem mitti. Mulier fidem verbis impostoris illius monachi habens aliis suis gentilibus mulieribus fabulam narravit; ab his porro ad viros ea emanavit. Primum successorem Moamedus reliquit Abubacharem. Obtinuitque ea hæresis in partibus Aethribi usque ad bellum postremum, primo decennium occulte, aliud inde bello, et aperte novem annos. Invisus ille Deo ac vesanus Moamedus, Hebraeorum, Arianorum et Nestorianorum utens consuetudine, atque undique aliquid stipis corradens, a Judæis sumpta de uno Deo doctrina, ab Arianis Verbo et Spiritu creatis, a Nestorianis cultu divino hominibus exhibendo, novam sibi religionem confinxit, ac sub praetextu cognitionis divinæ populi animis sibi devinctis auctor iis fuit, ut cum mares tum feminæ circumcidarentur, 740 ut unum tantum Deum adorarent, ut Christum venerarentur, non quasi Filium, sed tantum pro Verbo Dei nato ex Spiritu sancto; ut verbum et spiritum quod profertur et in aerem effunditur opinarentur, non quæ in divina subsisterent essentia aut ejusdem cum Genitore essent naturæ; ne beatam Mariam dicerent Dei Genitricem, sed sororem Mosis et Aaronis; ne baptizarentur aut Sabbatum agerent, neque legis Evangelii instituta tenerent; sed crucem abominarentur, umbraramque Christi in crucem actam faterentur. Quin et omnium eorum usum iis concessit, quibus lex interdicit, excepta porci carne. Vino prorsus abstinere jussit. Porro autem fabulam talem commentus est. Sibi ait claves paradisi commissas fuisse. Die judicii, post-

quam Moses cum Israelitis ad tribunal astitit, et ii qui legem violassent flammæ supplicii addicti fuerunt, rursum Jesum se stitissem, ac coram Deo negasse unquam se nomen Filii Dei sibi arrogasse. Ideo Christianos, qui talem Christo titulum imponebere ausi fuissent, eumque Deum, Dei Filium et Verbum incarnatum ac crucifixum pronuntiassent, in geennam ignis deditos. Secundum hanc se a Deo vocatum fuisse admodum pium et laudatum, qui toti genti pietatis auctor esset, ideoque claves paradisi sibi mandatas. Postquam paradisum aperiuisset, secum intrasse segtuaginta millia hominum, 741 qui eo pergere valuerint. Reliquos judicatum iri. Jam justos voluptate extra ullam controversiam frui: quos vero deprehensum sit peccasse, eos ad colla sua pittaciis alligatis in paradisum intrare, vocarique libertos Dei ac Muchumeti. Præterea nugatur in paradyso tres esse parados, unum mellis, alium lactis, vini tertium; et iis impleri licere. Una esse mulieres, ac comas ornare, et corpora voluptatibus dedita colere. Judæos et Christianos ligna ad ignem fovendum factos esse. Relictos Samaritas, ut simum ex paradyso egerant, ne fetor in eo existat. Quemvis, quamlibet vitam egerit in opibus, pauperie aut infamia, sic et isthic habere. Ad hanc prodigiose nugatus est omnis et boni et mali Deum esse auctorem. Latrones, veneficos aliasque vetiti facinoris convictos a Deo ad hoc certo consilio destinatos fuisse, ut sic morerentur.

Miretur sane aliquis tantam Deo repugnantis atque vani hominis imposturam, quæ tanto tempore duravit, aut extremam potius ac belluinam eorum dementiam, qui in hunc usque diem ejus fallaciis mancipati sunt, ac pro divina eam et valida re ducunt. Excæcati enim et fatui homines veram, sacram ac divinitutem traditam fidem caligantibus animi oculis prætereunt, falso autem nomine insignitam religionem commentaque 742 præstigiatoris istius amplectuntur miseri atque stupidi. Ac verum quidem Deum, quem lex et vates divini perspicue prædicaverunt eique fidem habuerunt, illi repudiant atque improbat: Deo autem adversum, insanum, palainque a furiis exagitatum et earum instinctu loquenter vesani atque rabiosi cum gaudio amplectuntur. Quæ enim a Deo inspirata Scriptura de impiis et vecorde Muchumeto aliquid præcepit? aut quis divinorum vatum eum pietatis doctorem fore prædixit? Respondeant mihi isti omnis sacræ inspirationis et initiationis exsortes, cur, cum omnes jam inde ab Adamo usque ad Christi adventum vates non inviti agnoscant, interim Christum Deum, de quo illi perspicue vaticinati sunt, abnegent, pessimum autem illum et vitiosum hominem, cuius nulla prorsus ab iis facta est mentio, pro sacræ religionis iniciatore præstantissimoque verissimæ fidei magistro existiment, ac tanquam benefactori divinus honores deferant, impii ipsi atque infandi. Examinent

A ρωθέντα δογματίσαντας, τῇ τοῦ πυρὸς γεέννῃ παρεδοθῆναι. Είτα ἔχιτόν φησιν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κεκλήσθαι μάλα θεοσεβῆ, ὡς τοῦ παντὸς αὐτὸν εθνους αἵτιον θεοσεβείας ὑπάρχεντα ἐπαινεῖσθαι, καὶ τούτου χάριν κλειδοῦχον τοῦ παραδείσου γεγενῆσθαι. Καὶ γε μετὰ τὸ ὅπ' αὐτοῦ τὸν παράδεισον ἀνεψιχθῆναι συνεισελθεῖν αὐτῷ ἔδομηκυντά χιλιάδας τοὺς δυναμένους ἐφορμῆσαι πρὸς τοῦτο. Τοὺς δὲ λοιποὺς κριθῆσθαι φάσκει, καὶ τοὺς μὲν δικιώμας ἀναμφιβόλως τῆς τρυφῆς ἀπολαῦσαι, τοὺς δὲ εὐρισκομένους ἀμαρτωλοὺς πιττάκια ἐν τοῖς τραχύλοις περιέχοντας δεδεμένα εἰς τὸν παράδεισον αὐτοὺς εἰσελθεῖν, καὶ τούτους δνομάζεσθαι ἀπελευθέρους τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Μουχούμετ. Εἴναι δὲ τρεῖς παραδείσους ἐν τῷ παραδείσῳ φλυαρεῖ, ἵνα μέλιτος καὶ ἔτερον γάλακτος καὶ ἔτερον σίνου, πρὸς τὸ μετ' ἔξουσίας ἐμπιπλᾶσθαι αὐτῶν. Τὰς δὲ γυναικας αὐτοῖς συνεῖναι καὶ φιλοκαλεῖν τὰς κόμας αὐτῶν καὶ θεραπεύειν τὰ φιλήδονα σώματα. Τοὺς δὲ Ἰουδαίους καὶ Χριστιανούς ἔύλα τοῦ πυρὸς γενομένους, ὑπολειφθῆναι τοὺς Σαμαρείτας λέγων πρὸς νὸν ἐκφέρειν τὴν κόπρον αὐτῶν ἐκ τοῦ παραδείσου, διπάς μὴ ἐποζέστη ὁ παράδεισος. "Ἐκαστον δὲ, ὡς ἂν ἔνιω, εἴτ' ἐν πλούτῳ ἢ πεντά καὶ ἀδοκίᾳ, τὸν αὐτὸν κάκεῖτε διάχειν τρόπον. Οὗτος οὖν ὁ θεοτυγῆς καὶ παμπάρος πυκνὸς ἄγαθοῦ καὶ κακοῦ τὸν Θεὸν αἵτιον ὑπάρχειν ἐτεραπολόγησε· καὶ τοὺς ληστὰς καὶ φαρμακοὺς καὶ τοὺς ἀλλεις ἀπηγορευμέναι πρέσειν ἀλόντας, οὕτως φλυαρεῖ ὁ ἄθεος, ἔγραψεν αὐτὸς ὁ Θεὸς, καὶ προώρισεν ἀποθνεῖν αὐτούς.

C Θυμαζοεις δὲ ἐν τις τὴν τοσαύτην καὶ τηλικαύτην διαρκῆ ἀπάτην τοῦ Θεομάχου καὶ ματτιόφρονος, μᾶλλον δὲ ἐσχάτην παράνοιαν καὶ κτηνωδίαν τῶν μέχριν νῦν τῇ τούτου πλάνη δεδουλωμένων καὶ ὃς ἰσχυρὸν καὶ θελαντίαν ἀφρόνως ταύτην ἡγουμένων. Πρὸς γὰρ τὴν ὄντων ἀληθῆ τε καὶ ιερὰν καὶ θεοβράκτευτον πιστὸν ἐναργῶς ἀποτοφλάττουσιν οἱ ἐσκοτισμένοι καὶ ἀσύντοτοι, πρὸς δὲ τὴν φευδώνυμον λατρείαν καὶ πλαστολογίαν τοῦ φένακος προσέχουσιν οἱ δεῖλαιοι καὶ βαρυκόρδιοι. Τὸν γὰρ ὄντως ὄντα Θεόν, τὸν διὰ νόμου καὶ προφητῶν ἐκδύλως κηρυττόμενό τε καὶ πιστευόμενον ἀπωθούμενοι καὶ καταψηφιζόμενοι, τὸν ἀντίθεον καὶ μεμηνότα καὶ φανερῶν [P. 424] ὑπὸ τῶν Ἑρινῶν ἐνεργούμενον καὶ φοεγγόμενον οἱ κακόφρονες; καὶ λυστώδεις ἐρασμίως καὶ γεγηθότως προσέλενται. Ποία γὰρ θεότυευστος Γραφὴ περὶ τοῦ δυσσεβούς καὶ παραπαίοντος Μουχούμετ προδιεστείλατο; ἢ ποίος θεσπίσιος αὐτὸν προφῆτης ὡς διδάσκαλον εὑσεβείας προσνήγγιγειλεν; Οὐκοῦν εἰπάτωσαν οἱ ἀμέτοχοι πάσης ιερᾶς ἐπιπνοίας καὶ μυῆσεως, πῶς τοὺς ἀπὸ Ἀδὰμ καὶ μέχρι τῆς Χριστοῦ παρουσίας προφῆτες ἀσμένως δῆθεν ἀποδεχόμενοι τὸν μὲν ὑπ' αὐτῶν διαδρήδην προαναφωνούμενον Χριστὸν τὸν Θεὸν ἀρνοῦνται, τὸν δὲ κάκιστον καὶ μοχθηρὸν καὶ μηδὲ τὸ σύνολον ὑπ' αὐτῶν μνημονεύμενον ὡς θεομύστην καὶ ἐξοχήτατον καὶ ἀληθεστάτης πίστεως διδάσκαλον ἀποδέχονται καὶ ὡς εὐεργέτην ἐκθειάζουσιν οἱ ἀνεγένειοι καὶ δυσώνυμοι. Ἄνακρινέτωσαν δὲ οἱ ἀδιάκρι-

τοι καὶ μανιώδεις καὶ τὰ ὄπ' αὐτοῦ μανιωδῶς καὶ δυσσεβῶς ὥρθεντα ληρήματα, καὶ λεγέτωσαν ποίαν συμφωνίαν ἔχουσι τὰ θεοπαράδοτα Λόγια. 'Ο μὲν γὰρ θεῖος λόγος ἀναφενδὸν διδάσκει τὸν Θεὸν ὑπάρχειν ἀναίτιον παντὸς κακοῦ καὶ τὸν ἀνθρωπὸν αὐτεξόύσιον εἶναι τῆς ἐκυτοῦ σωτηρίας καὶ ἀπωλείας· δὲ τρισθόλιος καὶ τρισκετάρατος καὶ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων ἀσπόνδος ἔχθρός, ἐκ σκαιωτέρου καὶ λασπλάνου δαίμονος ἐνηρχούμενος καὶ ἐνεργούμενος, παντὸς ἀγαθοῦ καὶ πονηροῦ τὸν Θεὸν αἰτιον τολμηρῶς ἀποφθέγγεται, καὶ πᾶν ὅπερ ἂν ἐπέλθῃ τῷ ἀνθρώπῳ, καὶ ἔξι ἐπηρεσίας τοῦ πονηροῦ καὶ ἔξι οἰκείας φρεμούμενας καὶ ἀδιακρισίας, τῆς θείας τοῦτο τυγχάνειν προνοίας δὲ ἀλιτήριος ἀποφανεῖται. Καὶ δὲ μὲν περιφρονεῖν πλούτου καὶ ταπεινοφρονεῖν καὶ τὸν ἐνήδονον βίον ἀποστέσθαι καὶ μὴ ἀποδοῦναι κακὸν ἀντὶ κακοῦ παρακελεύεται, δὲ πλουτεῖν καὶ δψηλοφρονεῖν καὶ πάσαν ἡδονὴν ἐκ περιουσίας ἀσπάζεσθαι καὶ ἀντεπεξίεναι σφόδρα τοῖς ἀντιτίπουσιν ὡς φυλικὸν σωτήριον καὶ τοῦ παραδείσων πρόξενον. 'Αλλ' ὡς τῆς ἀπονοίας καὶ παραπληξίας καὶ χλεύης τοῦ γόντος καὶ παλαμνανού, καὶ τῆς παραφροσύνης καὶ ἀπωλείας τῶν παρ' αὐτοῦ δεινῶν ἔξανδρα ποδισθέντων καὶ μέχρι νῦν παρασυρομένων καὶ ἀπατωμένων! Οὐδὲ γάρ συνιοῦσιν οἱ ἄγαν μοχθηροὶ καὶ θηριώδεις καὶ λίαν ἀσύνετοι εἰς οἷον χαλεπὸν χάσος καὶ Σατανικὴν Χάρυδδιν κατεποντίσθησκαν καὶ τέλεον κατεπόθησαν, καὶ εἰς οίους ἀφύκτους καὶ ἀδιεξοδεύτους λαβυρίνθιος καὶ δυσβάτους ἀτραποὺς καὶ ψυχοφθόρους φενκυισθέντες ἐλεεινῶς ἔξεκυλισθησκαν καὶ συνεσχέθησκαν ὑποφθερόντες εἰς τέλος. Διὸ καὶ θυμάζειν λίαν ἔπεισί μοι τὴν τοσαύτην ἀλογίαν καὶ ἀναισθησίαν αὐτῶν, κατίπερ οἰομένων ἐντρεχεστάτους ἐκυτοὺς εἶναι καὶ λογιωτάτους, πῶς οὐ κατανοοῦσι τῆς κενῆς ἀπάτης [Ρ. 425] αὐτῶν τὸν δλισθον. "Εδει γάρ, ἔδει τοὺς ὄντας ἔφρονας καὶ βιστηματώδεις ἐπιγιῶνται τὸν περὶ τῆς ἀναστάσεως αὐτῶν πρόδηλον καὶ μυστρὸν βρόχον, διτιπερ διὰ βράσεως καὶ πόσεως ἐν μετουσίᾳ τυγχάνοντες ἄφθατοι καθβλού καὶ ἀθέντοι διαμένουσι. Καὶ πότε καὶ ποῦ λοιπὸν τὴν ἀποκαραδοκουμένην ζωὴν αἰώνιον καὶ ἀκήρατον τοῖς πιστοῖς κατὰ τὰς θείας Γραφὰς οἱ θνητοὶ καὶ ψυχὴ καὶ σώματι τεύχονται; Καὶ πρὸς τούτην ίστωσαν οἱ ἀλόγιστοι καὶ τάλανες ὡς οὐδέπω μέχρι καὶ τύμερον τῆς παλαιᾶς αὐτῶν καὶ ἀγέου πλάνης ἀπηλλάγονται, ἀλλ' ἐν προσχήματι θεοσεβίας εἰδωλολατροῦσι λεληθότως, καὶ τὸν ἐγκεκρυμμένον τῇ θρησκείᾳ αὐτῶν δόλον τοῦ ἀρχεκάκου δαιμονος οὐδ' ὅλως οἱ ἀνούστατοι καὶ ἀπόπληκτοι ἐπιγιώντοι. Πάλιοι μὲν γάρ εἰδωλολατροῦντες καὶ τῇ παρ' Ἐλλήσιν Ἀφροδίτῃ λεγομένῃ, τουτέστι τῇ ἡδονῇ, προσκυνοῦντες, καὶ τὸν ἀστέρα ταύτης τὸν Ἐωσφόρον εἶναι μυθολογοῦσιν, ήν δὴ καὶ Κουβᾶρ τῇ ἐκυτοῦ κακεμφάτῳ γλώσσῃ ἐπονομάσαντες, διπέρ ἐστὶ μεγάλη, διέμειναν ἔνις ἄρτι τὴν Ἀφροδίτην θεὸν ὀνομάζοντες. Ἰνα δὲ μὴ δόξωμέν τισι φευδολογεῖν, σαφηνίσωμεν τὸ μέγα αὐτῶν μυστήριον. "Εχει δὲ ἡ λέξις τῆς μυστρᾶς αὐτῶν καὶ παμβεβήλου προσευχῆς οὕτως. 'Αλλα, 'Αλλα, Οὐδὲ

A furiosi isti ac rerum discrimina confundentes impia et rabiosa illius deliria, et explicent qui cum sacris oraculis ea convenient. Nam sacrae Litterae dicent Deum nullius esse mali causam, hominem sua voluntate sibi vel salutem parare vel exitium. At miserrimus ille omnibusque modis detestandus et implacabilis Dei hominumque hostis Muchumetus, a pravissimo et multitudinis decipiendæ artifice dæmone inspiratus 743 atque agitatus, omnis et boni et mali auctorem Deum audacter pronuntiat; atque omnia, quæcunque homini eveniunt vel diabolí fraude vel sua ipsius socordia atque imprudentis, divinæ providentiae jussu evenire flagitiose asserit. Eadem sacræ Litteræ contendere opes, demisso esse animo, voluptariam vitam fugere, neque pro malo malum reddere jubent. Ille divitis studere, superbire, abunde omnes expetere voluptates, omniisque conatu ulcisci adversarios præcipit, salutaria hæc animæ, et paradise immittere docens. O dementiam atque vecordiam et ludibria scelestissimi impostoris! o stultiliam atque exitium eorum quos ille in miseram servitutem egit, et in hunc usque diem a vero abducit atque decipit! Neque enim perversissimi isti ac bruti et stolidissimi homines intelligent in quam grave chaos ac quam in satanicam Charybdis demersi atque omnino absorpti sint, in quam inexplicabiles et exitum nullum habentes labyrinthos difficilesque et ad exitium animæ ducentes calles per fraudem inducti volentur misere, et ad extremam perniciem detineantur. Atque mihi sane subit mirari tantam eorum stultitiam atque stuporem; qui cum se callidissimos esse atque ingeniosissimos putent, lubricitatem tamen vanæ imposturæ illius non animadvertunt. Oportebat enim omnino stultos eos et belluinos homines saltem apertam illam et abominandam de resurrectione fallaciam perspicere, 744 qua decepti existimant se interitus experiem vitam atque immortalē inter pocula et convivia acturos. Ubi autem et quando aeterna et incorrupta vita, quam sacris Litteris promissam pii certa spe exspectant, isti et corpore et anima mortales adipiscuntur? Hoc quoque fatui illi atque miseri scient, quod etiamnum vetere suo et impio errore liberati non sunt, sed sub religionis prætextu falsa colunt numina, D ac in ea abditum dæmonis omnium malorum auctoris dolum præ nimia dementia ac stupore nullo modo animadvertunt. Cum enim antiquitus falsa superstitione seducti Venerem Græcorum, id est voluptatem, divinis honoribus coluerint, stellamque ejus Luciferum esse fabulati sint, quam etiam a magnitudine Kubar sua inepta lingua appellaverunt, in hunc usque diem Veneri nomen Dei tribuunt. Quod ne cui videamur fingere, explicabimus magnum eorum mysterium. Verba obscenæ eorum et profanissimæ precationis hæc sunt: Alla Alla Ua Kubar Alla. Alla Alla, si interpreteris, est Deus Deus. Ua major. Kubar magna, sive luna et

Venus. Ita ergo habet: Deus Deus major et magna, nimirum Venus Deus: atque hoc Alla in fine adjectum indicat; quæ omnia proprietate sui sermonis occultata pronuntiant. Sed oratio nostra, missos faciens porcinos istos et belluinos homines, qui præter voluptatem et otium nihil sciunt ac sine sensu laborant, historiæ reliquum pertexat. καὶ τελματώδεις καὶ μηδὲν πλέον τῆς ἡδονῆς καὶ φρστώνης εἰδότας ἀφέμενος ὁ λόγος, ὡς ἀνεπαισθήτως νοσοῦταις, πρὸς τὰ ἔκῆς τῆς ἱστορίας χωρεῖται.

745 Postquam Muchumetus ille dirus mortem obiit, media die visus est cometa, quem a trabis forma Græci Dociten nominant, Arabum prænuntians imperium. Duravit dies triginta, a meridie ad septentrionem pertingens. Habuit gladii formam.

Anno vigesimo quarto moritur Abubachar, cum ameras (id imperii nomen est) suisset annos duos B s. Succedit ei Umarus. Hic Bostram aliasque urbes cepit et usque ad Gabitham progressus est. Cum hoc prælio commisso Theodorus Heraclii frater victus ad imperatorem Edessæ tum agentem venit. Imperator copiis Boanem ejus loco præficit. Theodorum porro sacellarium cum exercitu Romano adversus Arabes mittit. Ei, cum ad Emesam venisset, occurrit ameras cum multitudine Sarracenorum, castraque locat ad Bardanisium fluvium. Itaque Heraclius, rebus desperatis, Syriam deserit: sublatisque Hierosolymis venerabilibus lignis, Constantinopolin abit Boanem autem a Damasco Emesam divertere jubet, et Theodorum sacellarium cum exercitu quadraginta millium. Hi Arabes ab Emesa Damascum usque persequuntur.

Anno vigesimo quinto Sarraceni multitudine Arabum stipati bellum inferunt, factaque pugna Romanos vincunt. Porro milites Baanis seditione mota, Heraclio imperium abrogant, Baanemque imperatorem designant. Interim sacellario cum suis recedente, Sarraceni licentiam nacti, bellum Baani **746** faciunt, eumque vincunt. Nam Romani, cum vehemens austus iis esset adversus, ita ut præ multitudine pulveris hostes cernere nequirent, magna cum clade fusi, se ipsos in fuga in amnis Jermochthæ angustias præcipitarunt; atque hoc modo illa quadraginta millia perierunt. Sarraceni autem Damasco insuper potiti sunt ac Phœnicia, ibique habitare cœperunt. In Aegyptum quoque facta expeditione, eam occupaverunt, ibique sedes posuere.

Anno vigesimo sexto Umarus, in Palæstinam cum infesto exercitu ingressus, sacram urbem certis conditionibus in potestatem accepit, Sophronio tum patriarchæ munere fungente. Ut in eam pervenit, vestem ex camelorum pilis contextam indutus atque sordidatus, satanicamque simulationem adhibens, templum Judæorum a Solomone exstructum quæsivit, ut in eo suæ sacrilegæ superstitionis domicilium constitueret. Hunc videns Sophronius, ait: « Profecto hoc est abominandum illud vastationis argumentum, stans in loco sancto! » multoque cum fletu rem Christianam lamentatus

A Κουνδάρ Ἀλλᾶ. Καὶ τὸ μὲν Ἀλλᾶ ἐρμηνεύεται ὁ Θεὸς ὁ Θεὸς, τὸ δὲ Οὐά μεῖζον, τὸ δὲ Κουνδάρ μεγάλη ἥτοι σελήνη, καὶ Ἀφροδίτη. « Οπερ ἔστιν οὔτως· Ὁ Θεὸς ὁ Θεὸς μεῖζων καὶ ἡ μεγάλη, εἰπ' οὖν Ἀφροδίτη, Θεός. Καὶ τοῦτο σαφηνίζει ἡ ἐπαγωγὴ τοῦ τελευταίου Ἀλλᾶ. « Απερ ἀπαντα ἐπικεκρυμμένως τῇ ἰδιότητι τῆς ἑαυτῶν γλώττης λαλοῦσιν. Ἀλλὰ τοὺς μὲν χοιρώδεις ἔσταις, πρὸς τὰ ἔκῆς τῆς ἱστορίας χωρεῖται.

Μετὰ δέ γε τὸν θάνατον τοῦ θεηλάτου Μουχούμετ ἐφάνη κατὰ μεσημβρίαν ἀστὴρ ὁ λεγόμενος Δοκίτης, προμηνύων τὴν τῶν Ἀράδων ἐπικράτειαν. Ἐμεινε δὲ ἐπὶ τούτοις τράκοντα, διατελεῖν τὸν μεσημβρίας ἡμέραν. Ὡν δὲ ξιφειδής.

Τῷ κὸι' ἔτει Ἀβουσιάχαρ τελευτὴ, ἀμηρεύσας ἦταν δύο ἡμίσους, καὶ ἀντ' αὐτοῦ κρατεῖ Ούμαρος, ὃς παρέλαβε Βόστραν τὴν πόλιν καὶ ἄλλας πολλὰς, καὶ ἤλθε μέχρι τοῦ Γαβιθᾶ. Τούτῳ συμβαλὼν Θεόδωρος ὁ τοῦ Ἡράκλειου ἀδελφὸς καὶ ἡττηθεὶς πρὸς τὸν βασιλέα ἔρχεται ἐν Ἐδέσῃ. Οὐ δὲ βασιλεὺς προχειρίζεται ἔτερον στρατηγὸν Βοάνην, τὸν δὲ στελλάτηριον Θεόδωρον μετὰ Ρωμαϊκῆς δυνάμεως πέμπει κατὰ Ἀράδων. Παραγενόμενος δὲ εἰς Ἐμεσαν συναντῷ πλῆθος Σαρακηνῶν καὶ τὸν ἀμηρᾶς αὐτῶν, καὶ εἰς τὸν [P. 426] Βαρδονίσιον ποταμὸν παραφοστατεῖει. Ἡράκλειος δὲ ἀπελπίσας καταλειμπάνει τὴν Συρίαν, καὶ ἄρας τὰ τίμια ἕγκλα ἀπὸ Ἱεροσολύμων ἐπὶ Κωνσταντινούπολιν ἀπήγει. Βοάνην δὲ ἀπὸ Δαμασκοῦ εἰς Ἐμεσαν στρέφει, καὶ Θεόδωρον σακελλάριον ἔχοντα στρατὸν χιλιάδες μ'. Καὶ διώκουσι: τοὺς Ἀραδας ἀπὸ Ἐμέσης ἔως Δαμασκοῦ.

Τῷ κείνῳ ἔτει ἐπιστρατεύοντιοι οἱ Σαρακηνοὶ μετὰ πλήθους Ἀράδων, καὶ συμβολῆς γενομένης ἡττῶνται Ρωμαῖοι. Στασιάσαντες δὲ οἱ περὶ Βαάνην Ἡράκλειον ἀποκρύπτουσι καὶ Βαάνην ἀναγορεύουσιν βασιλέα. Ἐν τούτοις ὑποχωροῦσιν οἱ περὶ τὸν σακελλάριον, καὶ οἱ Σαρακηνοὶ εὑρόντες ἀδειαν συμβάλλουσι μετὰ Βαάνους πόλεμον καὶ ἡττῶσιν αὐτὸν ἀνέμους γάρ πνεύσαντος βιαίου νότου κατὰ Ρωμαίων, καὶ μὴ δυναμένων τοὺς ἔχθρούς ἀνταπῆσαι διὰ τὸν πολὺν κονιορτὸν, δεινῶς τρέπονται, καὶ ρίπτοντες ἑαυτοὺς εἰς τοὺς στενωποὺς τοῦ ποταμοῦ Ἱερογυηῆ διεφθάργησαν αἱ τεσσαράκοντά χιλιάδες, Ηράκλειον δὲ καὶ τὴν Δαμασκὸν καὶ τὰς χώρας τῆς Φοινίκης, καὶ οἰκίζονται ἐκεῖ. Εἶτα στρατεύονται κατὸ Διγύπτου, καὶ λαβόντες καὶ αὐτὴν κατοικοῦσιν ἐν αὐτῇ.

Τῷ κείνῳ ἔτει, στρατεύει Ούμαρος κατὰ Ιεραίστην, καὶ παραλημόνει λόγοις τὴν ἀγίαν πόλιν, Σωφρονίου πατριάρχου ὄντος. Εἰσελθὼν δὲ Ούμαρος εἰς τὴν ἀγίαν πόλιν τριχίοις ἐκ καμῆλου ἐνδύμασιν ἡμφιεσμένος ἐρύθρωπωμένοις ὑπόκρισιν τε Σατανικὴν ἐνδεικνύμενος, τὸν ναὸν ἔζητει τῶν Ἰουδαίων, διὰ φύοδημησε Σολομῶν, προσκυνητήριον ποιῆσαι τῆς αὐτοῦ βλασφημίας. Τούτον ἴδων Σωφρόνιος ἔφη: « Επ' ἀληθείᾳ τοῦτο ἔστι τὸ βόδελυγμα τῆς ἐρημώσεως, ἐστάσις ἐν τόπῳ ἀγίῳ! » πολλοῖς τε δάκρυσι τοὺς Χριστιανούς ἀπωδύρετο. Παρεκάλεσεν οὖν αὐτὸν λαβεῖν σιγδόνα καὶ ἐνδύσασθαι· δὲ οὐκ

ετο. Μόγις οὖν ἐπείσθη, καὶ πλυνθέντων τῶν
πάλιν ἀπέστρεψε τὰ τοῦ πατριάρχου. Ἐν
ις ἀπεβίω Σωφρόνιος, πολλὰ κατά Ἡρακλείου
ὑν δομοφρόνων αὐτοῦ Σεργίου καὶ Πύρρου τῶν
ἰελητῶν ἀγωνισάμενος. Τούτῳ τῷ ἔτει ἀπολύει
ιος τὸν λαὸν εἰς Συρίαν, καὶ ὑπέταξε πᾶσαν τοῖς
ηγεῖς.

ἢ δέ γε τῆς ἀγίας γῆς δὲ θεοπέτιος ἔλεγε Μωϋάδος τὸν Ἱσραὴλ· Ἰδού Κύριος δὲ Θεός σου εἰσεὶς εἰς τὴν ἄγαθήν καὶ πολλήν, τῆς χείμαρροις οὐδάποτε πηγαὶ ἀδύστους ἐκπορευόμεναι διὰ τῶν πεποιημένων τῶν δρέων. Γῆ πυροῦ καὶ κριθῆς, ἀμπελούσυκαὶ καὶ ροιαὶ καὶ φοίνικες· γῆ ἑλαιοῦ καὶ εἰς γῆ ἑρ' ἦν οὐ μετὰ πτωχείας φάγη τὸν ἄρπτον ηὗταις οἱ λίθοι σιδηροί, καὶ ἐκ τῶν ἀρέων αὔταλλεύσεις χαλκόν· γῆ ρέουσα [P. 427] γάλα λεῖ· γῆ δὲ Κύριος δὲ Θεός σου ἐπισκοπεῖ, ἣντις ημένη ἔστι καὶ καρποφόρος ὑπὲρ πᾶσαν τὴν καὶ τῷ παραδείσῳ τοῦ Θεοῦ παρεικαζομένη· ιερτυρεῖ δὲ τούτοις καὶ δὲ σοφώτατος Ἀριστολέγων· Καὶ γὰρ πολυάνθρωπός ἔστιν ἡ γῆ τῆς οἰλας, καὶ παντοίοις καρποῖς εὐθηνοῦσα, ἀμπέλοις καὶ ἀκροδρύων καὶ φοίνικων πλῆθος ἀπλετον, ἥντις πάμπολλα καὶ διάφορα, καὶ διψιλῆς ἡ νομῇ δι' ὅλου τοῦ χρόνου γίνεται διὰ τὴν εὐκρασίαν τῆς γῆς καὶ πιστήτα· πελὺς δὲ εἰς καὶ τῶν ἀρωμάτων καὶ λίθων πολυτελῶν ρυσοῦ παρακομιζομένου διὰ τῶν Ἀράβων· ως οὖν καὶ Ἰώση πος ἔη· Πάμφορος γάρ οὖσα φρεῶν δέρα καὶ πολλήν πιστήτη χειμῶνος ὥρας καρπα καὶ ἐν καύματι φοίνικες, καὶ πλείστον εἰς Ἐλαιον. Καὶ στρωψίῃ μὲν καὶ σύκα διὰ δέκα ἑσθίουσιν οἱ ἑκεῖσε, τοὺς δὲ λοιποὺς εἰς δίς τοῦ ἐνιαυτοῦ τρυγῶσι. Τὸ δὲ μέγεθος Ιερύνων τῆς σταφυλῆς ἑκείνης ἐδήλωσεν ἡ λέγουσα περὶ τῶν κατασκόπων ὡς ἀπέστειλε ἵς, δτι Κήλθον ἔως φάραγγος βότρυος, καὶ κατέκειθεν καλῆμα καὶ βότρυν σταφυλῆς ἔνα, ἵντὸν ἐπ' ἀντφορεύσιν· ἐν ξύλῳ γάρ ἑσχηματικοὶ πλαγίως μέστον κρεμασθεῖς, καὶ ἐπ' ὡμῶν δρῶν βασταζόμενος, πᾶσιν ἐδήλωσεν τῆς ἀγίας κείνης τὴν εὐκαρπίαν. Δι' ηὗταις Ἀλέξανδρος διαπορεύμενος, καὶ ξύλα καρποφόρα, ἐν οἷς ἤγανον θεασάμενος τὸ ὕψος καὶ πλάτος ἐφεν συκῆς, ἐθαύμασε σφρόδρα τῆς γῆς ἑκείνης τὴν εἰλαν τε καὶ πιστήτα. Ἀλλὰ μήν καὶ δοποβάλγειργεῖ πλείστον, καὶ ἔτερη πολλὰ δυσπόκαιροις ἐπέρεστα. Κάντεῦθεν τοινύν, ἀλρέτον καὶ διαφέρουσαν ἀσυγκρίτως πάστης εἰς, εἰκότως ἔδωκεν αὐτὴν οὐδὲν οὐδὲν ἡγαπηταῖς πρωτοτόκων υἱῷ αὐτοῦ εἰς κληρονομίαν τε τόλαισιν. Εἰτέγγαγε γὰρ αὐτοὺς, φησίν, εἰς γιάσματος κύτοο, δρός τοῦτο δὲ ἐκτίσατο ἡ ιώτην. Τοιγχροῦν ἐν τῇ ἀγίᾳ ταύτῃ καὶ μαργῇ καὶ ἀγριθῇ τῆς ἐπαγγελίας πολυμερῶς καὶ ὕπας πάλαι δὲ Θεὸς Λόγος τοῖς προφήταις

A est. Hortatus itaque eum est, ut sindone se in-
dueret: verum is renuit. Vix tandem assensus,
lotis suis vestibus, patriarchæ suas reddidit. Ea
tempestate diem suum obiit Sophronius, cum diu
multumque adversus Heraclium, et cum eo sen-
tientes Sergium ac Pyrrhum monotheletas decer-
tasset. Hoc anno Umarus Jadum in Syriam mittit,
totamque in Sarracenorum potestatem redigit.

7.17 Cæterum de terra sancta Moses ita Israelitis est vaticinatus : Ecce Dominus Deus tuus introducet te in regionem bonam et amplam, cuius aquæ torrentes et fontes abyssi exeunt ex planitiebus et montibus : terram tritico et hordeo abundantem, vitibus, flicubus, malis punicis, palmis ; terram oleo et melle affluentem, in qua pane tuo absque penuria vescaris : terram cui pro lapidibus est ferrum, et cuius ex montibus æs effodias : terram lacte et melle manantem : terram quam Dominus Deus tuus procurat, cui divinitus properitas est collata, ut fertilitate omnes alias terras supereret, ac parvodo Dei sit assimilis. Suffragatur his etiam sapientissimus Aristoteles his verbis : Nam terra promissionis et hominum et omnium frugum copia abundat. Immensa ibi multitudo vitium, glandium et palmarum : tum omnis generis pecus, omnique anni tempore pascua iis abunde suppeditantia, propter optimam soli temperiem atque pinguedinem : magna etiam ibi multitudo aromatum, lapidum pretiosorum aurique ex Arabia importatorum. In hunc modum et Jose-

C phus ait: Fecundissima enim cum sit ea regio,
ob aerem bene temperatum, ac multam pinguedinem,
hieme nuces profert, aestu dactylos, et plurimum ibi olei colitur. Qui ibi vivunt, decem integros menses uvis ac sicubus vescuntur: reliquarum frugum toto anno est collectura. Jam magnitudinem botrorum vitis istius Scriptura indicans,
de a Mose missis **748** exploratum narrat eos usque ad vallem uavarum pervenisse, ibique palmitem cum unica uva resectum vecti impositum portasse: quippe de ligno figurato medius suspensus ille racemus, ac duorum virorum humeris gestatus, libertatem sacrae istius terrae omnibus demonstravit. Per hanc iter faciens Alexander, arboresque videns frugiferas, atque inter alia rutam altitudine ac amplitudine sicutiæmulam, vehementer D soli illius fertilitatem atque pinguedinem est, admiratus Præterea plurimus ibi ophalsami est ex cultura proventus, aliorumque multorum quæ paratu difficilia, hominibus sunt charissima. Hanc itaque terram, ut eximiam et cui conferri nulla alia mereatur, convenienter Deus dilecto suo atque primogenito filio hæreditatis loco possidendam fruendamque dedit. Introduxit enim eos, inquit Scriptura, in eum montem quem dextra ipsius considerat¹⁴. Itaque ergo in sancta hac et beata bonaue terra promissionis multisfariam ac variis

modis olim Deus Verbum vatis videndum A exhibuit, suæque essentiæ convenienter apparitiones Dei, operatus, ita dixit: Ego apparitiones multiplicavi, et inter manus vatum initiatus sum¹⁵. Idem ad extreum carnem gestans, inter homines perspicue est versatus. id quoque oraculum implicns: Mater Sion, dicet homo, et homo in ea natus est. Ipse Altissimus fundamenta ejus locavit¹⁶. Eadem in regione salutare obiit supplicium, eoque terti mundo salutem paravit. Ipse adeo Dominus Hierosolyma cor 740 terræ appellavit, cum diceret: Sicut enim Jonas in ventre ceti fuit tres dies totidemque noctes, sic et Filius hominis in ventre terræ tantumdem temporis morabitur¹⁷. Inde et divus Chrysostomus hæc verba explicans, Ex Sione decor venustatis ejus, ita scribit: Nam et B vetere durante fœdere inde decus Dei sese exseruit, ut ara, ut penetrale sacrarium omnesque cæremoniæ et antiquæ legis administratio, tum multitudine sacerdotum, sacrificium, solida hostia, sacra carmina, cantiones psalmorum. Quin et futura quæ. cunque essent, inde perscripta sunt oraculis. At postquam promissorum veritas exhiberi cœpit, ejus quoque rei initia ibi fuerunt. Inde crux effulgit, inde innumera illa pulcherrima facinora. Idcirco et de posteriore Christi legum latione magnus ille Isaías sic fatur: Ex Sione lex prodibit, et sermo Dei ex Hierosolymis, ac judicium inter gentes feret¹⁸. Sionis enim nomine ibi totam intelligit regionem ac ei adjacentem Judæam primariam urbem. Inde, veluti carceribus ad cursum idonei atque parati quidam equi, in universum orbem emissi sunt apostoli: inde miracula cœperunt edere. Ibi salutaris perpessio, resurrectio et in cœlum assumptio fuerunt, ibi exordia et principium nostræ salutis; ibi cæptum est arcanam doctrinam promulgare; ibi primum patescens est Pater, et innotuit unigenitus Filius, tantaque Spiritus sancti gratia donata; ibi de 750 incorporeis rebus exercuerunt disputationem, ac promissiones de donis, facultatibus et futuris bonis; quæ omnia venustates Dei appellat. Pulchritudo enim Dei et venustas, bonitas ejus est et humanitas et erga universos beneficentia. Ibi igitur et Adami casum correxit, et celerrimum ac quasi cum volatu futurum conventum sanctorum, sibi secundum advenienti occursum, præmonstrans, Ubi, D inquit, cadaver, ibi congregabuntur aquilæ. In hunc modum etiam magnus Athanasius de supplicio Christi loquitur: Idcirco, ait, non alibi supplicium subit Christus, neque alio in loco in crucem agitur, quam in loco Cranii, ubi doctores Hebræorum Adami sepulcrum esse dicunt, affirmantes ibi eum, postquam eum exsecratus est Deus, humatum suis. Propterea loci proprietatem miror. Oportebat nimis Dominum, cum is renovare primum hominem vellet, ibi mortem obire. Et quoniam

δραθεὶς, θεοπρεπῶς τε τὰς θεοφανίας ποιησάμενος, ἔλεγεν· Ἐγὼ δράσεις ἐπλήθυνα καὶ ἐν χερσὶ προφητῶν ἐμψύχην. Ἐπ' ἐσχάτων δὲ σαρκοφόρος ὥρη καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη, πληρώσας καὶ τὸ, Μάτιτρ Σιών, ἐρεῖ ἀνθρωπος, καὶ ἀνθρωπος ἐγεννήθη ἐν αὐτῇ, καὶ αὐτὸς ἐθεμελίωσεν αὐτὴν δὲ Γῆφιστος. Ἐν δὲ τὸ σωτήριον ὑπομείνας πάθος τὴν παχύσαμιν εἰργάσαστο σωτηρίαν. Λάτος γάρ δὲ Κύριος καρδίαν τῆς γῆς ἐκάλεσε τὴν Ἱερουσαλήμ. Ὅσπερ [P. 428] γάρ δὲ Ἰωάννης ἐν τῇ κοιλᾳ τῆς γῆς τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας. Ὁθεν καὶ δὲ θεῖος Χρυσόστομος εἰς τὸ φύσικον ῥήτοραν, Ἐκ Σιών δὲ εὐπρέπεια τῆς ὠραιότητος αὐτοῦ, φησι· Καὶ γάρ ἐπὶ τῇς παλικαῖς ἐκεῖθεν γέγονεν δὲ τοῦ θεοῦ εὐπρέπεια, οἷον δὲ βιωμὸς, τὰ "Αἰτῶν ἄγιων, ἡ λατρεία πᾶσα καὶ ἡ πολιτεία τῆς παλικαῖς νομοθεσίας, καὶ Ἱερῶν πλῆθος καὶ θυσία καὶ ὀλοκλήρωσις καὶ ὅμοιοι Ἱεροὶ καὶ Φαλμαρδίαι καὶ πάντα τὰ ἐκεῖθεν, καὶ τὰ μέλλοντα προδεγματιστο. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἡ ἀλιθεία παραγέγονεν, ἐκεῖθεν τὴν ἀρχὴν ἔλαβεν, ἐκεῖθεν δὲ στυρὸς ἐλαμψεν, ἐκεῖθεν τὰ μυρία κατορθώματα. Διὰ δὲ τοῦτο καὶ περὶ τῆς τοῦ Χριστοῦ δευτέρας νομοθεσίας δὲ μέγας Ἡσαΐας λέγει· Ἐκ Σιών ἐξελεύσεται νόμος, καὶ λόγος Κυρίου ἐξ Ἱερουσαλήμ, καὶ κρινεῖ ἀνὰ μέσον τῶν ἐθνῶν. Σιών γάρ ἐνταῦθα ὄλοκληρον λέγει· τὸ χωρίον καὶ τὴν παρακείμηνταν αὐτῷ μητρόπολιν τῶν Ἰουδαίων. Ἐκεῖθεν τοίνυν, ὕσπερ ἐκ βαλβίδος τινος εὔδρομοι καὶ εύσταλεις ἵπποι, εἰς τὴν οἰκουμένην ἀπασαν οἱ ἀπόστολοι ἐξεπέμψθησαν, ἐκεῖθεν τὰ σημεῖα ποιεῖν ἤρξαντο· ἐκεῖ γέγονε τὸ σωτήριον πάθος καὶ ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ἀνάληψις, ἐκεῖ τὰ προοίμια καὶ ἡ ἀφλῆτη τῆς ἡμετέρας σωτηρίας. Ἐκεῖ τὰ ἀπόρρητα δόγματα κηρύττεσθαι τὴν ἀρχὴν ἔλαβεν. Ἐκεῖ πρῶτον ἀπεκαλύψθη Πατήρ καὶ ἐγνωρίσθη μονογενῆς Γέλος καὶ ἐδόθη τοσαύτη Πνεύματος ἀγίου χάρις. Καὶ τὸν περὶ τῶν ἀσωμάτων λόγον ἐκεῖ ἐγύμναζον, καὶ δωρεῶν καὶ δυναμεων καὶ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν τὰς ἐπαγγελίας, ἀπερ ἀπαντα ὠραιότητας τοῦ θεοῦ λέγει· καλλη γάρ θεοῦ καὶ ὠραιότης ἡ ἀγαθότης καὶ φιλανθρωπία καὶ ἡ εἰς πάντας εὐεργεσία. Ἐκεῖ τοίνυν καὶ τὸ πτῶμα καὶ πταῖσμα τοῦ Ἀδάμ θεραπεύσας, καὶ τὴν ταχίστην, ὕσπερ καὶ ὑπόπτερον, τῶν ἀγίων συνέλευσιν καὶ ὑπάντησιν ἐν τῇ δευτέρᾳ αὐτοῦ παρουσίᾳ προϋπεμφαίνων, ἐλέγειν· Ὅπου τὸ πτῶμα, ἐκεῖ συναχθήσονται οἱ ἀετοί. Ὁσαύτως δὲ καὶ δὲ μέγας Ἄθωντος εἰς τὸ πάθος τοῦ Χριστοῦ λέγει· Διόπερ ων ἀλλαχόσε πάσχει Χριστὸς οὗτε μὴν εἰς δλλον σταυροῦσται τόπον ἢ εἰς τοῦ Κρανίου τόπον, ἐν φ δὴ τῶν Ἐβραίων οἱ διδάσκαλοι φασι τοῦ Ἀδάμ εἶνας· τὸν τάφον· ἐκεῖ γάρ ςτὸν μετὰ τὴν κατάραν τεθάρφθαι διαβεβαιοῦνται. Διὰ τοῦτο θαυμάζω τοῦ τόπου τὴν οἰκεῖτη τα. Ἐδει γάρ τὸν Κύριον ἀναγεννᾶσαι θέλοντα τὸν πρῶτον ἀνθρωπὸν, ἐν ἐκείνῳ παθεῖν τῷ τόπῳ. Καὶ ἐπειδὴ ἡκουσεν Ἀδάμ· Γῆ εἰ καὶ εἰς γῆν ἀπελεύση, ταῦτη [P. 429] πάλιν ἐκεῖ τέθειται, θνατὸν

¹⁵ Osc. xii, 10. ¹⁶ Isa xiv, 32. ¹⁷ Matth. xii, 40. ¹⁸ Isa. ii, 3.

τοπῷ τὴν κατάραν ἔλαβεν, ἐκεῖ καὶ τὴν λύσιν ταύτης Α δικτοῦ εἶδεν Ἐρακλεῖψις ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐγεννήθη αὐτῷ υἱὸς δὲ Δαδίδης. Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἐτέχθη καὶ Κωνσταντίνῳ τῷ υἱῷ Ἐρακλεῖος, Ἡράκλειος, διὸ ἐβαπτίσθη ὑπὸ Σεργίου τοῦ πατριάρχου. Τῷ δὲ αὐτῷ ἔτει ἐπανέστησαν οἱ Πέρσαι κατ' ἀλλήλων, καὶ πολλοὶ διεφθάρησαν. Τότε δὲ βασιλεὺς τῶν Ἰνδῶν πέμπει συγχρίτικῶν τῷ βασιλεῖ, μαργαρίτας καὶ λίθους τιμίους πολλούς. Ἡν δὲ διὰ Μωάμεδ προτελευτῆσας, διὸ ἐστησε τέσσαρες ἀμηράδας πολεμεῖν τοῖς ἐξ Ἀράβων γενομένοις Χριστιανοῖς. Καὶ ἥλθον κατέναντι Θεοδώρου κουβικούλαρίου, καὶ συμβαλόντες πόλεμον ἀνατρούνται οἱ τρεῖς ἀμηράδες καὶ πλήθος πολὺς ἐξ αὐτῶν. Ἐξῆλθε δὲ καὶ ὁ εἰς ἀμηρᾶς διὰλειψος, ὃν λέγουσιν μάχαιραν τοῦ Θεοῦ. Ήσαν δὲ τινες τῶν πλειστῶν Ἀράβων λαμβάνοντες παρὰ τῷ βασιλεῖ Ῥωμαίων ῥόγαν (74) πρὸς τὸ φυλάττειν τὰ στόματα τῆς ἐρήμου. Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ καιρῷ ἐλθόντες οὐκ ἔλαβον τὴν ῥόγαν, ἀλλ' ἐδιώχθησαν. Λυπηθέντες δὲ ἀπῆλθον πρὸς τοὺς δμοφύλαυς, καὶ ὠδηγήσαντες αὐτοὺς ἐπὶ τὴν χώραν Γάζης, στόμιον οὖσαν τῆς ἐρήμου κατὰ τὸ Σεναϊον ὄρος, πλουσίαν σφόδρα. Οἱ καὶ παρέλαβον τὴν Ἡραν καὶ πᾶσαν τὴν χώραν Γάζης. Ἐλθὼν δὲ Σέργιος ἀπὸ Καισαρείας τῆς Ιελασιονίης σὺν δλίγοις στρατιώταις κτενεῖται πρῶτος σὺν τῷ στρατῷ. Οἱ δὲ λαβόντες αἰχμαλωσαν πολλὴν ὑπέστρεψαν.

Τῷ καὶ ἔτει ἥλθον Ἰωαννῆς ὁ Κατζῆς, ἐπίτροπος Όσροηνῆς, πρὸς ἵλιον εἰς Χαλκηδόνα, καὶ ἐστολχῆσε διδόναται αὐτῷ δέκα μυριάδας νομισμάτων πρὸς τὸ μῆτραν περάσαι τὸν Εὔρρατην μήτε εἰργνικῶς μήτε πολεμικῶς. Ἐράκλειος δὲ τοῦτο μαθὼν ὡς ἀνευ εἰδῆσες αὐτοῦ τοῦτο πεποήκε, τοῦτον ἔκώρισε καὶ ἀντ' αὐτοῦ Πτολεμαῖον στρατηγὸν ἐπειμψε.

Τῷ καὶ ἔτει παρέλαβον οἱ Ἀράβες τὴν Ἀντιόχειαν, καὶ ἐπέμφθη Μαζίας ὑπὸ Οθμάρου στρατηγὸς καὶ ἀμηρᾶς πάσης τῆς ὑπὸ τοὺς Σαρακηνούς χώρας ἀπὸ Αἰγύπτου ἦως Εὐφράτου.

Τῷ καὶ ἔτει παράλαμβάνει Ἱάδης τὴν Ἐδεσαν λόγοις, τὴν δὲ Κωνσταντίνειαν πολέμηψε, δμοίως καὶ τὸ Δαρձε, καὶ πολλούς ἐν ταύτῃ ἀπώλεσε. Καὶ οὕτως παρέλαβεν Ἱάδης πᾶσαν τὴν Μεσοποταμίαν.

Τῷ δὲ λ' ἔτει ἐπεστράτευσαν οἱ Σαρακηνοί κατὰ Περσίδος, καὶ νικήσαντες πάντας τοὺς Πέρσας διπέταξαν. Ὄρμισδας δὲ διὰ βασιλεὺς τῶν Ηερτῶν φυγὴ χρησάμενος ἐπὶ τοὺς ἐνδοτέρω Πέρσας κατα-

¹⁹ Gen. iii. 19.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(74) Ex Choniata didici hoc esse quod Graeci μισθόν dicunt. Ac multo clarius ex nostro in Leone Iconomacho sub finem, ubi verbum est ῥόγενεσθαι. Et non procul a fine Nicephori ἀπὸ γενικῶν Saraceni stipendia militum intercipiunt, centenariorum 13 rogant. Ac in Constantino Leonis filio ῥόγα ex-

ponitur συνήθης διανομὴ τῶν στρατευμάτων. Et in fine Romani Argyri ῥόγας συγχλητικῶν refertur διανομή. Denique Suidas etiam ῥόγαν interpretatur βασιλέων εὐόδειαν καὶ φιλοτιμίαν. Paulo ante συγχάρια conjeci παρὰ τὸ συγχάτειν dicta, glückwunschung, munera gratulatoria. XVL

B Heraclio in Oriente degenti filius nascitur Davidus. Eademque die Constantino Heraclii filio nascitur Heraclius, quem Sergius patriarcha baptizavit. Eodem anno Persæ, inter sece mota seditione, magnam sibi ipsis cladem intulerunt. Tum temporis Indorum rex munera gratulationis erga imperatori misit, uniones et gemmas multas. Decesserat jam 751 tum Moamedus, constitutis quatuor ameradis, qui Arabibus Christianam religionem complectentibus bellum facerent. Hi aduersus Theodorum cubicularium profecti cumque eo prælio congressi sunt. Sed eo in prælio tres amerades magna que cum his multitudo occubuerunt. Exivit etiam reliquias ameras, Chalebus nomine, qui gladius Dei appellabatur. Erant quidam vicini Arabes, qui ab imperatore Romano stipendum tuendarum soliditudinis faucium causa accipere solebant. Hoc cum isti id temporis petitum venissent, repulsam passi ejectique sunt. Quod indigne ferentes gentilibus se suis conjunxerunt, eisque ad Gazam regionem duces itineris se præbuerunt, quæ aditum tenet in solitudinem juxta Sinum montem, estque admodum dives. Hoc modo ab iis Era omnisque Gazam ditio capta est. Sergius autem Cæsarea Palæstinæ veniens cum exigua militum manu, primus ipse cum exercitu interficitur. Barbari magna præda potiti discedunt.

C Anno 27 venit Joannes cognomento Catzas, Osroenæ præfectus, Chalcedonem ad Jadum, eique centum millia numismatum daturum se promisit eo pacto ne is vel belli vel pacis gratia Euphratem transeat. Heraclius vero, ubi id Catzam se inscio pepigisse intellexit, hominem relegavit, ejusque loco exercitui Ptolemaeum præfecit.

D Anno 28 Arabes Antiochiam ceperunt. Missus quoque ab Umaro 752 est Mavias ductor et ameras omnis quæ Sarracenis suberat regionis ab Aegypto usque ad Euphraten.

Anno 29 Jadus Edessam colloquio, Constantiam vi capit, itemque Daras, in quo multos interficit. Atque sic Jadus totam subegit Mesopotamiam.

Anno 30 Saraceni Persidi bellum intulerunt, victosque Persas omnes sibi subjugarunt. Hormidas Persarum rex fuga ad interiores Persas evasit. Saraceni Chosroæ alias captivas cum omni

regia supellectili ad Umarum abduxerunt. Eo ipso tempore Umarus censum egit per omnes suas ditiones, hominum, pecoris et stirpium.

ποιεῖ ἀναγραφὴν Οὐμαρος πάστος τῆς ὥπ' αὐτὸν οἰκουμένης, τῶν τε ἀνθρώπων καὶ κτηνῶν καὶ φυτῶν.

Anno 31 Heraclius, die 11 Martii ex hydrope moritur, cum imperasset annos 30, mensis 10. Hic ab Athanasio Jacobitarum et Sergio Syro Cpolis patriarchis seductus, ad hæresim Monotheletarum devolutus fuit. Postea in aquæ intecutis morbum delapsus qui et necavit eum atroces pœnas dedit. Adeo enim malum increvit, ut lotium redditurus inferiori ventri tabulam imponere opus habuerit, eo quod veretrum ipsius inversum urinam sursum versus faciem emitteret. Hoc erat argumentum flagitiæ, quod perpetravit juncta sibi incestissimis nuptiis consobrina sua Martina. Corpus ejus in arcam repositum per 4 dies 753 sine tegmine manxit. Una sepulta est etiam aurea corona, sicque tectus fuit.

Post eum filius ipsius Constantinus imperium gessit per menses 4. Corpore fuit languido, quotidie propemodum ægrotans. Is a quibusdam admonitus coronam, qua regno inaugurate fuerat, cum patre esse sepultam, Callinico cubiculario mandat uti eam sibi afferat. Abit ille, et sepulcro recluso cadaver Heraclii aquæ instar dissipatum reperit, coronamque capiti adhærescentem. Eam cum crinibus revellit mæstus atque lamentans, et Constantino affert. Is solvi ac æstimari jubet coronam, et æstimata est libris septuaginta. Constantium hunc Martina neverca et Pyrrhus patriarcha veneno necaverunt, cadaverque ejus in fano Beatorum Apostolorum repositum est. Uxorem habuit Anastasiam, quæ post mortem juxta maritum est condita.

Imperium deinde Heraclonas cum matre Martina tenuit menses 6. Is ad templum Sanctæ Sophiæ protulit coronam, quam Constantinus ex sepulcro patris abstulerat. Legatum quoque Constantini fratris militibus viritim tria nomismata distribuit. Hoc anno Mabias Cæsarem Palæstinæ occupat, septem annos oppugnatam; ac in ea septem Romanorum millia interficit. Eodem anno senatus Heraclonam cum matre sua 754 et Valentino dejicit, et Martinam exsecta lingua, Heraclonam naso mutilatum extores agit: Constantem Constantini filium Heraclii nepotem imperio præsliciunt. Tenuit hoc annos 27. Cæterum Heraclonas non est imperatoria sepultura affectus, sed regno ejectus; privatamque agens vitam, cum matre Martina humatus est in dominico monasterio. Pyrrho etiam profligato patriarcha Cpolis creator Paulus presbyter et dispensator, qui episcopatum gessit annos. 12.

A φεύγει. Οἱ δὲ Σαρακηνοὶ αἰχμαλώτους τὰς τοῦ Χοσρόου θυγατέρας [P. 430] ἅμα τῇ βασιλικῇ ἀποσκεψῆ ἄγουσι πρὸς Οῦμαρον. Τῷ δ' αὐτῷ χρόνῳ οἰκουμένης, τῶν τε ἀνθρώπων καὶ κτηνῶν καὶ φυτῶν.

Τῷ λαὶ ἔτει τελευτῇ Ἡράκλειος βασιλεὺς ὑδεριάτις, μηνὶ Μαρτίῳ ια', βασιλεύσας ἐτη λ', μῆνας ἴ. Οὗτος ὑπὸ Ἀθανασίου πατριάρχου τῶν Ἰακωβιτῶν καὶ Σεργίου τοῦ Σύρου Κωνσταντινουπόλεως ἀπατηθεὶς εἰς τὴν αἱρεσιν τῶν Μονοθελητῶν ἐξέκυλπθη, καὶ δὴ μετὰ ταῦτα νόσῳ περιπετών ὑδερικῆ, δι' ἦς καὶ τέθνηκε, δεινῶς ἐπιμωρεῖτο· ἐπὶ τοσοῦτον γὰρ τὸ πάθος ἐπεκτάθη, ὡς ἡνίκα ἀπουρεῖν ἔμελλε, συνίδη τίθεσθαι κατὰ τοῦ ἡτρου διὰ τὸ στρέφεσθαι τὸ αἰδοῖον αὐτοῦ καὶ κατὰ τοῦ προσώπου τὸ οὔρον ἀναπέμπειν. Ἐλεγχος δὲ ἦν τοῦτο τῆς ἐκυριεύου παρανομίας ἔνεκεν τοῦ εἰς τὴν ἰδίαν ἀνεψιάν Μαρτίναν παρανομωτάτου γάμου. Ἐτέθη δὲ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν λάρνακι, καὶ ἐμεινεν ἀσκεπὲς ἡμέρας δ. Συνετάφη δὲ αὐτῷ καὶ στέμμα χρυσοῦν καὶ οὕτως ἐσκεπάσθη.

Μετὰ τοῦτον βασιλεύει Κωνσταντῖνος διὰ τοῦτον μῆνας, δι'. Ἡν δὲ ἀσθενής τὸ σῶμα, καθ' ἐκάστην, ὡς εἰπεῖν, νοσηλεύμενος. Τούτῳ τινὶ λέγουσιν, διτι. Τὸ στέμμα, ἐν φέστερης, σὺν τῷ πατρὶ σου ἐτάφῃ. Καὶ ἐκέλευσε Καλλινίκῳ κουβικούλχῳ κομίσαι αὐτό. Ἀπελθὼν οὖν καὶ ἀνοίξας εὗρε τὸ σῶμα διαλυθὲν ὥσπερ ὕδωρ, τὸ δὲ στέμμα συμπαγὲν τῇ κεφαλῇ. Καὶ ἀνέσπασεν αὐτὸν σὺν τῇ κόμῃ, πενθῶν καὶ δύρομενος, καὶ ἀπῆγαγε τοῦτο τῷ Κωνσταντίνῳ. Ὁ δὲ ἐκέλευσε τοῦτο παραλυθῆναι καὶ τιμηθῆναι· δὲ καὶ διετιμήθη λίτρας ο'. Τελευτῇ δὲ Κωνσταντῖνος φαρμακευθεὶς ὑπὸ Μαρτίνης τῆς αὐτοῦ μητριᾶς καὶ Πύρρου πατριάρχου· καὶ τίθεται τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν τῷ ἡρῷ τῶν Ἅγιων Ἀποστόλων. Γυνὴ δὲ τούτου Αναστασία, ἥτις μετὰ τελευτὴν συνετάφη τῷ ἰδίῳ ἀδρὶ.

Βασιλεύει δὲ Ἡρακλωνᾶς σὺν μητρὶ Μαρτίνῃ μῆνας 5. Οὗτος προσῆγαγεν εἰς τὴν Ἀγίαν Σοφίαν τὸ στέμμα ὅπερ ἀφείλετο Κωνσταντῖνος ἐκ τοῦ μηνιμείου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, δοὺς καὶ ἐκάστῳ στρετευμένῳ λεγάτον, νομίσματα τρία, ὑπὲρ Κωνσταντίνου ἀδελφοῦ αὐτοῦ. Τούτῳ τῷ ἔτει παραλιμάνει Μαδίας Καισάρειαν τῆς Παλαιστίνης μετὰ ἐπτὰ ἔτη τῆς πολιορκίας αὐτῆς, καὶ κτενεῖ ἐν αὐτῷ Ῥωμαίων χιλιάδας ἐπτὰ. Τούτῳ τῷ ἔτει ἀπώστεος ἡ σύγκλητος Ἡρακλωνᾶς ἡμέρα Μαρτίνῃ τῇ μητρὶ αὐτοῦ καὶ Βαλεντίνῳ, καὶ γλωσσοκοπήσαντες Μαρτίναν καὶ ρίνοκοπήσαντες Ἡρακλωνᾶν ἐξώρισαν ἀμφοτέρους. Καὶ ἀνεβίβασαν Κώνσταντιτα τὸν υἱὸν Κωνσταντίνον, ἔγγονον Ἡρακλείου, ἐπὶ τὴν ἀρχὴν, δι' ἐκράτησεν [P. 431] ἐτη κχ. Ὁ δὲ Ἡρακλωνᾶς οὐκ ἐτάφη βασιλικῶς, ἀλλὰ διωχθεὶς ἐκ τῆς βασιλείας καὶ ἰδιωτεύων ἐτάφη ἐν τῷ μοναστηρίῳ σὺν τῇ μητρὶ Μαρτίνᾳ. Πύρρου δὲ ἐκβληθέντος Χειροτονεῖται πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Παῦλος πρεσβύτερος καὶ οἰκονόμος, ἐπισκοπήσας ἐτη β' (75).

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(75) Idem est apud Zonarum in Constante Heraclii N. In Chronologia Nicephori archiepiscopi

Cpolitani legitur anni 2 d. 26. Eam Græcam ipse non vidi: Latine edita est, versa a Germania

Κόσμου ἔτος ερλόδ', τῆς θείας σαρκώσεως ἔτος χμ'. Αρωματῶν βασιλεὺς Κώνστας ὁ οὐδὲ Κώνσταντίνου οὗτος Ἡρακλεῖον, αἰρετικὸς, ἔτη κχ'. Ος παρακλητικοὶ λόγοις πρὸς τὴν σύγκλητον ἐχρήσατο, ἐπαινέσας αὐτὴν ὑπὲρ τοῦ μίσους Ἡρακλωνᾶ καὶ Μαρτίνης ὡς φυνέων γεγονότων τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ δωρεαῖς φιλοτιμησάμενος ἀπέλυσε.

Τῷ β' ἔτει ἤρξατο Ούμαρος οἰκοδομεῖν τὸν ναὸν Ἱερουσαλήμ, καὶ οὐχ ἴστατο τὸ κτίσμα. Ήνθομένου δὲ τῇ αἰτίᾳ εἶπον οἱ Ιουδαῖοι, καὶ κατήγαγον τὸν σταυρὸν τὸν δοντα ἐπάνω τοῦ ναοῦ τοῦ δρους τῶν Ἐλαιῶν, καὶ οὕτως συνέστη αὐτῶν ἡ οἰκοδομή. Διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν πολλοὺς σταυροὺς κατήγαγον οἱ μισόχριστοι.

Τῷ γ' ἔτει γέγονεν ἔκλειψις τὸν ήλιον.

Τῷ δέ τοι γέγονεν ἄνεμος βίαιος, καὶ πολλὰ δένδρα παμμεγέθη ἔπεσον, καὶ στύλους ἔρριψε.

Τῷ ζ' ἔτει ἐπεστράτευσε Μαβίας εἰς Κύπρον, ἔχων σκάφη αψίδας, καὶ παρέλαβε Κώνσταντινον καὶ πᾶσαν τὴν νῆσον.

Τῷ η' ἔτει Μαβίας τὴν Ἀραδον σφοδρῶς πολεμήσας ταύτην λόγῳ παρέλαβε καὶ ἀπετείχσε καὶ ἐνέπρησε, καὶ τὴν νῆσον σῶκον ἐποίησεν ἥντις τοῦ νῦν. Τῷ δέ αὐτῷ ἔτει γέγονεν ἐν Ῥώμῃ σύνοδος ὑπὸ Μαρτίνου κατὰ τῶν Μονοθελητῶν.

Τῷ ια' ἔτει κόνις ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κατηνέγκη.

Τῷ ιβ' Μαβίας καταλαβὼν τὴν Ῥόδον καθεῖλε τὸν κολοσσὸν μετὰ ατεῖς ἔτη τῆς αὐτοῦ ιδρύσεως· ὃν ὠνησάμενος ἐμπορος ἐννακόσια καμῆλια ἐφόρτωσε τὸν χαλκόν. Καὶ γάρ οἱ Ῥόδιοι θαλασσοκράτησαντες ἀνέστησαν ἀνδριάντα χαλκοῦν τῷ Ἰλλίῳ πηγῶν π', ὡς λέγει τὸ ἐν αὐτῷ ἐπίγραμμα·

Τὸν ἐν Ῥόδῳ κολοσσὸν δικάιος δέκα

Λάχης ἐποίησε πήχεων ὁ Λίνδιος.

"Ον διά τὸ μέγεθος ἐκάλεσαν κολυσσὸν, ἀφ' οὐ καὶ αὐτοὶ Κολυσσαῖς (76) ὠνομάζθησαν.

Τῷ ιγ' ἔτει Μαβίας ἔξοπλισιν ἐν Τριπόλει ἐποίησε μεγάλων πλοιῶν τοῦ ἀνελθεῖν κατὰ Κώνσταντινουπόλεως. Τοῦτο θεασάμενοι δύο ἀδελφοὶ φιλόχριστοι, οἱοὶ Βυκινάτορος, ζῆλῳ θείῳ τρωθέντες [Ρ. 432], ἐπὶ τὸ δεσμωτήριον παρεγένοντο, καὶ τὰς πίλας διαρρήγαντες καὶ τοὺς δεσμίους λύσαντες τὸν ἀμηρᾶς Τριπόλεως ἀπέκτειναν καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ, καὶ τὴν ἀποσκευὴν πέσαντας ἐμπρῆσαντες ἐπὶ Ῥώμανταν ἀπέπλευσαν. Καὶ δὲ μὲν Μαβίας στρατεύει Καισάρειαν τῆς Καππαδοκίας, Ἀβουλαούρῳ δὲ ἀρχηγὸν κατέστησε τῶν πλοιῶν· δές παραγενόμενον εἰς τὸν Φοίνικα τῆς Λυκίας, ἔνθα δὲ οὐ βασιλεὺς μετὰ τοῦ Ῥώματοῦ στόλου, ναυμαχεῖ μετ' αὐτοῦ. Τῇ οὖν πρὸ τοῦ παλέμου ἐπέρρεψε θεωρεῖ κατ' ὅναρ δὲ βασιλεὺς διεῖ δὲν ἐν Θεσσαλονίκῃ. Διυπν. σθεῖς δὲ διηγήσατο τῷ ὄντειροκρίτῃ. 'Ο δὲ ἔφη· 'Ω βασιλεῦ, εἴθε μὴ ὅπνωσας τῇ νυκτὶ ταύτη, μήτε ὄντειρον ἐθέάσω! τὸ γάρ εἶναι σε ἐν Θεσσαλονίκῃ,

XYLANDRI ET

eximio ornamento et bonarum litterarum columine Camerario, quem honoris causa nomino. XYL.

(76) Errorrem sequitur a geographicarum rerum et nominum ignoratione propagatum, de quo alias. Et Colassenses paulo post, ubi de Paulicianorum

A Anno mundi 6134, anno divinæ Incarnationis 640, Constans Romanorum imperium adoptus est, idque gessit annos 27, Constantini filius, Heraclii nepos hereticus. Is senatum oratione blanda compellavit, collandans eos ob insectationem Heraclionæ et Martinæ, a quibus patrem suum interfectum dicebat; liberaliterque donatos dimisit.

Anno hujus altero Umarus ædificare templum Hierosolymitanum cœpit; cumque ædificia non consisterent. Judæi causam rogati eam exposuerunt, ac crucem quam templo montis Olearum imposita erat deposuerunt. Ita demum ædificia firmata sunt. Atque haec res Christi osoribus occasiōnem præbuit multas cruces deturbandi.

Anno tertio defectus solis fuit.

B Anno sexto ingens ventis multas prægrandes arbores ac columnas dejecit.

755 Anno 7 Mabias in Cyprum expeditionem fecit, navibus 1700, occupavit Constantiam et totam insulam.

Anno 8 Mabias Aradum post acrem oppugnationem pacto cepit, murisque dejectis incendit, fecit que ut insula in hunc usque diem habitatoribus caret. Eo ipso anno Romæ Martinus concilium egit contra Monotheletas.

Anno 11 pulvis de cælo est delatus.

Anno 12 Mabias Rhodo potius colossum evertit, anno postquam is positus fuerat 1365. Quem cum quidam mercator emisset, ære illo 900 camellos oneravit. Etenim Rhodi maris imperium obtinentes æream Soli statuam posuerunt, altam cubitos 80, quod inscriptio ejus docet:

Qui stat Rhodi colossus, octies decem

Fecit Laches hunc altum cubitos Lindius.

A magnitudine ei Colossi nomen indiderunt; et ab eo ipsi quoque Colossenses sunt denominati.

Anno 13 Mabias apud Tripolim magnas instruit noves, Cpolim petiturus. Id cernentes duo Christiani fratres, buccinatoris filii, divino animi fervore exagitati ad carcerem accurrerunt effractisque foribus, et qui captivi erant liberatis, amaram Tripolitanum et eos qui ipsi aderant occiderunt; universoque apparatu cremato in Romaniam navigio abiverunt. 756 Porro Mabias Cæsaream Cappadociæ bello petens elassi præficit Abulavarem. Is ad Phænicem Lyciæ cum appulisset, ubi imperator eum Romana classe erat, navalī pugna cum eo congregatur. Quād eam pugnam proxime antecessit vespera, ea imperator per somnum imaginatus fuerat se esse Thessalonicæ; idque insomnium conjectori proposuerat. Atque hic, Utinam, ait, o imperator, hac nocte neque dormivisses, neque insomnium tibi esset oblatum! Quod enim tibi visus es apud Thessalonicam esse, id GOARI NOTÆ.

haresi dieit, cum Asianis numerantur. XYL. — Non Rhodii modo, sed et Choniatæ Phrygii, qui et Pasaenses, sunt Colossenses; quod adnotasse debuerat Xylander, ne impingeret. GOAR.

significat Thes allo nicam: Alteri cede victoram. Proinde ad hostes victoria inclinat. Atque ita quidem evenit. Eo enim prælio victi sunt Romani, eorumque sanguis mari permistus. Imperator tum alium quemdam suis vestibus induit. Insiliens autem in navim is cuius paulo ante mentionem fecimus buccinatoris filius, abreptum imperatorem in aliud navigium transfert. præterque hominum opinionem servat. Ipse imperatoriæ navi insistens, fortissime pugnando, multis dejectis, tandem ipse quoque cadit. Imperator vix ægre salutis composum dedecore Cpolin redit.

Circa hoc tempus exstitit Constantinus quidam, qui et Silvani nomen usurpabat, Paulicianorum sectæ princeps. Ejus hæreseos hæc est historia: Manichœi Paulicianorum nomen sibi sumpserunt a Paulo quodam Samosateno, Manichææ cujusdam mulieris Callinices nomine filio. Ea cum haberet duos filios, Paulum scilicet et alium Joannem, **757** Manichæa eos hæresi instituit, Samosatisque in Armeniam emisit, ut ibi eam hæresim promulgarent. Id quod ii ficerunt in vico quodam Phanarœu. Exinde vico Episparidis, sectatoribus Paulicianorum nomen factum fuit. Hi longo post hunc Paulum tempore magistrum habuerunt alium, Constantinum illum qui cognomentum Silvani gesit. Hunc principem suarum doctrinarum agnoscunt, non Paulum. Hic enim iis opiniones quas sectantur, absque scripto per traditiones exhibuit, Evangelium quidem ex traditione. Apostolum autem scripto. Tradidit autem ita ut nihil a Scriptura different apud nos recepta, sed singula capita ad suam detorsit hæresin. Nam et hanc ipsis legem posuit, ne præter Evangelium et Apostolum ullum alium librum legerent. Secundum postConstantinum illum Silvanum alium habuerunt præceptorum, Simeonem nomine, sed qui se Timotheum vocaret. Quartum Josephum, qui sibi Epaphroditu appellationem imposuit. Ab hoc Zachariam, quem tamen veluti mercenarium et non verum pastorem quidam ipsorum repudiant. Sextum Baanem, cognomento Sordidum. Septimum Sergium, qui Tychicum sese denominavit. Ac Manelem quidem, Paulum, Joannem, et alios quicunque ipsis proponantur, libenter **758** damnant: Constantinum autem, Silvanum, Simeonem qui Titi, Genesium qui Timothei, Josephum qui Epaphroditu, Baanem Sordidum, et Sergium qui Tychici titulo se insignibat, nequaquam damnant, quippe eos pro suis agnoscentes magistris: sed eos loco apostolorum Christi habent. Nominant sex Ecclesias in sua confessione, Macedonia, quæ est castrum coloniæ, Cibosam, quam

XYLANDRI ET

(77) Βούκινον aut βούκινον *buccina* est corneum et recurvum instrumentum, vento in bellis inflantium. Differt a *tuba*, quæ minor est, et Leoni Const. 7 dicitur μικρὸν βούκινον. *buccina* vero juxta Nicetam in Manuele Comneno ἐπιμέχτης αὐλῶν est, ac ideo μικρὸν ὀνεὶδι βούκινα scripsit l. 6. Hinc σάλπιγγα sive τοῦθν a *buccina* sappius di-

A Θὲς ἄλλω τὴν νίκην, χρίνεται. Πρὸς τὸν ἔχθρὸν σου ἡ νίκη τρέπεται. Καὶ δὴ τοῦτο καὶ ἀπέδησε συμβαλόντες γὰρ πόλεμον ἡττῶνται Ῥωμαῖοι, καὶ συγκιρνᾶται ἡ θάλασσα τῷ ἀλματὶ τῶν Ῥωμαίων. Ἐνδέσι δὲ ὁ βασιλεὺς ἄλλο τὴν ἑσθῆτα αὐτοῦ, καὶ εἰσπηδήσας ὁ προλεχθεὶς υἱὸς τοῦ βασινάτορος (77) τὸν βασιλέα ἀπρεπάζει καὶ εἰς ἔτερον σκάφος μετεβόλλει καὶ παραδέξως διασώζει. Αὐτὸς δὲ ἐπιστὰς τῇ βασιλικῇ νηὶ πολλοὺς ἀνεῖλεν διγενναιότατος, ὕστερον δὲ ἀναιρεῖται καὶ αὐτός. Ὁ δὲ βασιλεὺς μόλις διασωθεῖς ὑπέστρεψε μετ' αἰσχύνῃς ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Ἐφ' ὧν γρόνων καὶ ὁ ἀρχηγὸς τῶν Ηαυλικιάνων ἀνεφάνη Κωνσταντῖνος, ὁ καὶ Σιλουανὸν αὐτὸν διοικάσας. Ἐστι δὲ ἵ, αἰρεσίς αὐτῶν οὕτως· Παυλικιάνοι, οἱ καὶ Μανιχαῖοι, Μετωνομάσθησαν δὲ ἄντε· Μανιχαίων Παυλικιάνοι ἀπὸ Ιαζλού τινὸς Σαμοσατέως, υἱοῦ γυναικὸς Μανιχαίας Καλλινίκης τοῦτοι μάρτιος, ἥτις δύο ώτοὺς ἔσχε, τοῦτον τὸν Παῦλον καὶ Ἰωάννην. Τούτους οὖν τὴν Μανιχαίην αἵρεσιν διδάξασα ἐκ τοῦ Σάμοσατου εἰς Ἀρμενιακούς κήρυκας τῆς αἵρεσεως αὐτοὺς ἀπέστειλεν· οἵτινες ἐλθοῦντες εἰς κώμην τινὰ τῆς Φαναρβόλας ἐκεῖσε τὴν ἑαυτῶν αἵρεσιν ἐνέσπειραν. Ἐκτοτε οὖν ἡ μὲν κώμη μετωνομάσθη Ἐπισταρίς, οἱ δὲ μαθηταὶ αὐτῶν Παυλικιάνοι ἐκλήθησαν. Οὗτοι μετὰ χρόνους προλλοὺς τῆς διαδοχῆς τοῦδε τοῦ Ιαζλού ἔτερον ἐσχον διδάσκαλον Κωνσταντῖνον καλούμενον, τὸν πορότθέντα Σιλβανόν. Τοῦτον ἔχουσιν ἀρχηγὸν τῶν διδάσκαλῶν αὐτῶν, καὶ οὐχὶ τὸν Παῦλον. Οὗτος γὰρ αὐτοῖς παρέδωκε τὰς αἵρετες αὐτοῦ ἀγράφιας κατὰ παράδοσιν, τὸ Εὐαγγέλιον μὲν κατὰ παράδοσιν, τὸν δὲ Ἀπόστολον ἐγγράφως, ἀπεράλλαχτα μὲν τῇ Γραφῇ καὶ τοῖς λόγοις ὃς καὶ τὰ παρ' ἡμῖν δῆτα παραδόντες, διαστρέψεις δὲ ἐκποστον κεράλαιον πρὸς τὰς ἑαυτοῦ αἵρετες, νομοθετήσας αὐτοῖς καὶ τοῦτο, μὴ δεῖν ἐτέραν βίβλον οἰκνοῦν ἀναγινώσκειν εἰ μὴ τὸ Εὐαγγέλιον γαλ τὸν Ἀπόστολον. Μετὰ [P. 433] δὲ Κωνσταντῖνον καὶ Σιλβανὸν δεύτερον ἐσχον διδάσκαλον Συμεὼν (78) καλούμενον, μετονομάστητα ἑαυτὸν Ἐπαφρόδιτον, καὶ μετὰ τοῦτον Ζαχαρίαν. Ἀλλὰ τούτους ὃς μισθωτὸν καὶ οὐκ ἀληθῆ ποιμένα ἀποβάλλονται ἔνιοι ἐξ αὐτῶν. Ἐκτον τὸν Βεβάνην τὸν ρυπαρὸν, καὶ ἐβδομόν τὸν Σέργιον τὸν καὶ Τυχικὸν ἑαυτὸν μετονομάσαντα. Μάνεντα τοίνυν καὶ Παῦλον καὶ Ἰωάννην, καὶ ἄλλους οὓς ἔάν τις εἰπῃ αὐτοῖς, προθύμως ἀναθεματίζουσι. Κωνσταντῖνον δὲ τὸν καὶ Σιλβανὸν ἐπικληθέντα, καὶ Συμεὼνα τὸν καὶ Τίτον, καὶ Γενέσιον τὸν καὶ Τιμόθεον, καὶ Ἰωσήφ τὸν καὶ Ἐπαφρόδιτον, καὶ Βαάνην τὸν ρυπαρὸν καὶ Σέργιον καὶ Τυχικὸν ὃς διδάσκαλὸς αὐτῶν

GOARI NOTÆ.

stinetam legas, quamvis Leo citatus etiam hanc cum illa confundat, cum ait signum fieri τῇ τούθῳ ἢν νῦν λέγουσι βούκινον. GOAR.

(78) Locus est mutilus, et ut ex sequentibus siquiescit, sic legendum: Simeonem nomine, sed qui se Titum nuncupari vellet. Post hunc Genesium, qui tamē se Timotheum, etc. XYL.

οὐδαμῶς ἀναθεματίζουσιν, ἀλλ' ἔχουσιν αὐτοὺς ὁσπερ ἀποστόλους Χριστοῦ. Λέγουσι δὲ καὶ ἔξι Ἐκκλησίας ἐν τῇ διοικητῇ αὐτῶν, τὴν Μακεδονίαν, ἣτις ἐστὶ Κάστρον κολωνείας, τὴν Κιβωτὸν, ἣν ἐμαθήτευσε Κωνσταντῖνος ὁ καὶ Σιλβανὸς καὶ Συμεὼν ὁ καὶ Τίτος, τὴν Ἀχαιαν, ἣτις ἐστὶ κώμη Σαμοσάτου, τὴν Μάναλιν, ἣν ἐμαθήτευσε Γενέσιος ὁ καὶ Τιμόθεος, τὴν τῶν Φιλιππησίων, τοὺς μαθητὰς λέγοντες Ἰωσήφ τοῦ καὶ Ἐπαφροδίτου καὶ Ζαχαρίου τοῦ μισθιωτοῦ ποιμένος παρ' αὐτῶν λεγομένου, τὴν τῶν Λαοδικείων, λέγουσι δὲ Κυνοχωρίτας. Τὴν μέντοι τῶν Ἐφεσίων, τοὺς ἐν Μόφου ἐστικές καὶ τὴν τῶν Κολοσσατῶν λέγουσιν ὡς Σέργιος ὁ καὶ Τυχινὸς ἀνεθεμάτισε. Τούτους οὖν τοὺς ἑπτὰ διδασκάλους αὐτῶν καὶ τὰς ἔξι Ἐκκλησίας ἔχουσιν ἐντίμως οὓς καὶ σέβονται. Πάντας δὲ τοὺς λοιποὺς, οὓς ἔλαν εἶπε τις αὐτοῖς, καὶ ἀναθεματίζουσι καὶ ἀποβάλλονται. Ἐχουσι δὲ πρώτην ἀρεσιν τὴν τῶν Μανιχαίων, δύο ἄρχας διοικοῦντες ὡς κάκεινοι. Λέγουσι δὲ οὗτοι, διτὶ Ἐν ἐστὶ μόνον τὸ διαχωρίζον ἡμᾶς ἐκ τῶν Ρωμαϊών, διτὶ ἡμοὶς μὲν ἔτερον Θεὸν λέγομεν διπάρχειν τὸν Πατέρα τὸν ἐπουράνιον, διτὶ ἐν τούτῳ τῷ κόσμῳ οὐκ ἔχει ἔξουσίαν, ἀλλ' ἐν τῷ μέλλοντι, ἔτερον δὲ θεὸν τὸν κόσμου ποιητὴν, διτὶς ἔχει τοῦδε τοῦ παρόντος τὴν ἔξουσίαν· οἱ δὲ Ρωμαῖοι, φασίν, ἔνα καὶ τὸν αὐτὸν Θεὸν διοικοῦσιν εἰναι καὶ Πατέρα τὸν αὐτὸν ἐπουράνιον καὶ τοῦ κόσμου παντὸς ποιητὴν. Κλαούσι δὲ ἐντούς μὲν Χριστιανοὺς, ἡμᾶς δὲ Ρωμαίους. Λέγουσι δὲ πρὸς τοὺς ἀγνοοῦντας αὐτοὺς προθύμως. Ήστεῦμεν εἰς Πατέρα καὶ Γίὸν καὶ ἄγιον Πνεῦμα, τὸν ἐπουράνιον Πατέρα· καὶ ἀνάθεμα, φασί, τῷ μὴ οὔτως πιστεύοντι, μεμελετημένως λίαν τὴν ἐκτῶν κακίαν μεθοδεύοντες. Οὐ γάρ προστιθέσαι, ὅτε λέγουσι τὸν Πατέρα τὸν ἐπουράνιον, διτὶ Τὸν μόνον ἀλτηθινὸν Θεὸν τὸν ποιήσαντα τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς. Χρὴ δὲ τὸν προσδικαλεγόμενον δρθόδοξον αἰτεῖν τὸν Μανιχαῖον τοῦ εἰπεῖν τὸ σύνδολον [P. 434] τῆς πίστεως, τὸ, Πιστεύω ἔνα Θεὸν, Πατέρα παντοκράτορα, ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς, δρατῶν τε πάντων καὶ ἀρχῶν, καὶ τὰ ἔκτης. Ἐπειτα δὲ βλασφημοῦσι μὲν εἰς τὴν παναγίαν Θεοτόκον διμετρα· ἔλαν δὲ βιασθῶσι παρ' ἡμῶν διοικηταῖς αὐτήν, ἀλληγορικῶς λέγουσι. Ήστεύω εἰς τὴν ἄγιαν Θεοτόκου, ἐν ἥιστηλοις καὶ ἔξηλοις δὲ Κύριος. Λέγουσι δὲ τὴν ἄνω Ιερουσαλήμ, ἐν ἥιστηλοις δέ πρόδρομος δέ πέρι ἡμῶν εἰσῆλθε Απόστολος, καὶ οὐ λέγουσι κατὰ ἀληθείαν τὴν ἄγιαν Μαρίαν Θεοτόκον, οὐδὲ ἔξι αὐτῆς ταρκωθεῖσα τὸν Κύριον.

Βλασφημοῦσι δὲ καὶ εἰς τὰ θεῖα μυστήρια τῆς ἀγίας κοινωνίας τοῦ τιμίου σώματος καὶ αἵματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, λέγοντες διτὶ τὰ ῥήματα πύτον δικύριος διδόντες τοῖς ἀποστόλοις ἔλεγε· Λάβετε, φάγετε καὶ πίετε, οὐκ χρτον καὶ οἶνον· καὶ οὐ χρή, φησι, προσάγεσθαι ἄρτον καὶ οἶνον. Βλασφημοῦσι δὲ καὶ εἰς τὸν τίμιον σταυρὸν, λέγοντες διτὶ σταυρὸς δικύριος ἐστιν, οὐ χρή δὲ προσκυνεῖσθαι τὸ ξύκον ὡς κεκατηραμένον ὅργανον. Τούς δὲ προφήτας καὶ λοιποὺς ἀγίους ἀποβάλλονται. Ἐτὶ δὲ τὸν ἄγιον Πέτρον, τὸν μέγαν πρωταπόστολον, πλέον πάντων καὶ δυστρημοῦσι καὶ ἀποστρέφονταν, ἕξ αὐτῶν μηδένα τινὰ ἐν μέρει τῶν σωζομένων

A docuit Constantinus, Silvanus et Simeon Titus, Achaiam, qui est vicus Samosatorum, Manalin, quam instituit Genesius Timotheus, Philippensem, dicentes in ea esse discipulos Josephi Epaphrodi et Zachariae, quem ipsi mercenarium pastorem appellant, Laodicensem, quos Cynochoritas vocant. quasi a canum regione. Sed Ephesiam, eam quae est Mopsuestiā, et Colossensem a Sergio Tychico damnatas dicunt Hos ergo septem ipsorum doctores et sex Ecclesias in honore habent ac venerantur, reliquos omnes, quoscumque ipsis nominis, damnant atque respuunt. Servant primam Manichæorum hæresin, duo principia eum ipsis affirmantes. Unum tantum esse aiunt, quod ipsos a Romana Ecclesia disjungat: se enim sentire alium esse Deum Patrem cœlestem, qui in hoc mundo nihil habeat potestatis, habeat autem in futuro. alium Deum mundi conditorem, cui in præsentem mundum jus sit, Romanos autem prosteri esse unum Deum, eundemque Patrem cœlestem et universi factorem. 759 Se Christianos, nos Romanos appellant. Iis quibus ignoti sunt, alacriter dicunt credere se in Patrem, Filium et Spiritum sanctum, cœlestem Patrem; exsecuranturque adeo eum qui non hoc modo credat. Sed nimis meditate suam malitiam consequantur. Cum enim Patrem cœlestem nominant, non addunt: Solum verum Deum, Conditorem cœli et terræ atque omnium quæ in iis sunt. Enimvero Christianus cum Manichæo disputans postulare ab eo debet ut symbolum fidei recitet hoc: Credo in unum Deum Patrem omnipotentem, qui fecit cœlum et terram, omnia quæ et videntur et visu non deprehenduntur, et cetera. Deinde immoderata maledicendi impietate sanctissimæ Deiparæ obtrectant. Cumque a nobis coguntur eam fateri, verbis aliud significantibus dicunt: Credo in sanctissimam Deiparam, in quam intravit et ex qua exivit Dominus. His verbis occulte notant Hierosolymorum urbem supernam, in quam præcursor nostri causa intravit Christus, ut ait Apostolus. Neque vere appellant beatam Mariam Deiparam, neque Dominum ex ea carnem assumptisse.

C καὶ ἔξηλοις δὲ Κύριος. Λέγουσι δὲ τὴν ἄνω Ιερουσαλήμ, ἐν ἥιστηλοις Απόστολος, καθὼς φησιν Ἀπόστολος, καὶ οὐ λέγουσι κατὰ ἀληθείαν τὴν ἄγιαν Μαρίαν Θεοτόκον, οὐδὲ ἔξι αὐτῆς ταρκωθεῖσα τὸν Κύριον.

D Impie quoque de divinis mysteriis sanctæ communionis pretiosi corporis et sanguinis Domini nostri Iesu Christi garriunt, dicentes Dominum verba sua apostolis dedisse, eaque jussisse accipere, edere atque bibere, non panem et vinum, quæ quidem etiam adhibenda negant. Quin et venerandæ cruci scelerate detrahunt, 760 Christum esse crucem dicentes, neque adorandum esse lignum, exsecrationibus deditum instrumentum. Vates quoque divinos et reliquos sanctos explodunt. Beatum Petrum, magnum illum apostolorum principem, gravius reliquis omnibus et infamant et prorsus a se rejiciunt, negantes eum in ullam

salutis partem venire. Concilia sua Ecclesiam catholicam nominant in suis ad nos allegoriis: inter se enim a precibus ea proseuchas appellant. Pro baptismo habent verba Evangelii, quia Dominus dixerit se esse aquam²⁰ vivam. Omnia haec atque etiam plura, ubi deprehensi tenentur, aliud recte significantibus verbis (id enim voco allegoriam) involvunt. Oportet autem attente et distincte de singulis contra eos disputare. Nam et mentiri iis in promptu est, ita ferentibus ipsorum legibns, et cum alias semper, tum præcipue ubi urgentur, mendacio interposito elabuntur, affirmantes quidquid imperetur. Neque ob tale mendacium in aliqua apud suos sunt culpa, quia nimurum hoc fecit Manes. Is enim dixit non se inhumanum esse instar Christi, dicentes se vicissim eos abnegatum a quibus fuisset negatus²¹: se eos qui ipsum coram hominibus diffessi fuissent eoque mendacio sibi salutem quæsivissent, tanquam non diffessos cum gaudio recipere, revocationemque et mendacium non magis culpare quam si ipsum professi fuissent. Similiter tamen seniores et sacerdotes reliquos nostrates aversantur. Suos peregrinationis **781** suæ socios vocant et notarios; hique a cæteris nulla prorsus re, non habitu, non victus ratione, non reliquo vitæ apparatu differunt. Omnia Evangelii et Apostoli dicta habent perversa et nostris sententiis contraria, ab ipsis ita composita et qui suis ea erroribus accommodarent. Nam quomodo ea scripta sunt atque sonant, ita apud ipsis habentur, nihil prorsus a nostris deflexa: sed sententias pervertunt, sicut alibi copiose est a me de tota hac re dictum. Nostrum Evangelium adorant ubi occasio tulit, dicentes non in cruce esse Christi verba, sed in tibro, ideoque hunc a se adorari. Quidam ex ipsis cum morbis doloribus premuntur, crucem sibi imponunt; eamdemque recepta sanitatem confringunt, in ignem abhiciunt ac cremant, aut etiam conculcant. Sunt inter eos qui infantes suos a nostris presbyteris baptizari current. Alii in nostram orthodoxorum Ecclesiam cum veniunt, occulite communicant, ut eo facilius simplicioribus imponant. Iuujusmodi artibus ac simulationibus illi utentes, interim absque ullo discrimine et metu omnis generis libidini et obscenitati vacant, promiscue utrumque sexum lascivia sua fœdantes, quando nonnulli de eorum corpore tantum parentibus, et quidem propriis, abstinentem perhibent.

Auno 16 imperator in Slavinos expeditionem fecit, multisque captis et imperio suo subactis do-

²⁰ Joan. iv, 10. ²¹ Matth. x, 33.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(79) Credo eum innuere librum aliquem theologicum a se conscriptum; qui fortassis non magna cum rerum jactura intercidit. Quid si fuit δογματική, πνευματική, armatura (puto) contra pravas opiniones de rebus sacris, quæ supra, ubi de Mahometi deliriis narrat, in margine citatur, ita quidem.

A εἶναι λέγοντες. Καθολικὴν Ἐκκλησίαν τὰ ἑαυτῶν συνέδρεα, πρὸς ἡμᾶς ἐν τῇ ἀλληγορίᾳ αὐτῶν λέγοντες πρὸς ἑαυτὸν γάρ ἐκεῖνοι προσευχὰς αὐτὰ λέγουσι. Βάπτισμα δὲ τὰ ρήματα τοῦ Εὐαγγελίου, καθὼς φησιν ὁ Κύριος· Ἔγώ εἰμι τὸ ὄντωρ τὸ ζῶν. Ταῦτα πάντα, καὶ πλείω τούτων, δὲ φωροθῶσιν, ἀλληγοροῦσιν. Ἀλλὰ χρῆ νουνεχῶς καὶ διωρισμένως αὐτοῖς εἰς πάντα διαλέγεσθαι. Καὶ γάρ καὶ τὸ φῦδος προχειρώς ἔχουσιν ὡς νόμον οἰκείον, πάντοτε μὲν, μάλιστα δὲ διταν βιασθῶσι, διαφευδόμενοι καὶ λέγοντες καθὼς ἐὰν προσταχθῶσιν ή προτραπῶσι, ἀνέγραλητοι δύντες παρ' ἑαυτοῖς. Οὐτως γάρ ὁ Μάνης αὐτοῖς παρέδωκεν, διτι οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ἀσπλαγχνος, φησίν, ὡς ὁ Χριστὸς ὁ εἰπών· Ὅστις με ἀρνήσεται, ἀρνήσομαι αὐτὸν καρδιά. Ἀλλ' ἐγὼ λέγω, Τοῦ ἀρνουμένου με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων καὶ τῷ φεύδει τὴν οἰκείαν σωτηρίαν ποριζομένους, ὡς μὴ ἀρνούμενούς, μετὰ χρῆς δέχομαι καὶ τὴν ἐνάκλησιν καὶ τὸ φῦδος ὡς τὴν πρὸς ἐμὲ δρμολογίαν ἀνευθύνως. Ὁμοίως μέντοι καὶ τοὺς πρεσβυτέρους καὶ λοιποὺς λειπεῖς τῶν παρ' ἡμῖν ἀποβάλλονται. Ἐκεῖνοι δὲ καὶ τοὺς λειπεῖς αὐτοὺς συνεκδήμους λέγουσι καὶ νοταρίους, ἀδιαφόρους πάσιν αὐτοῖς δύντας καὶ τοῖς σχῆμασι καὶ ταῖς διατάξιαις καὶ πάσῃ τῇ [P. 435] τοῦ λοιποῦ βίου κατασκευῇ. Ἐχουσι δὲ πάντα τὰ τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τοῦ Ἀποστόλου ρήτα διάστροφα, πρὸς τὰ παρ' ἡμῖν δύντα ἐντυπώσα, παρ' αὐτῶν δὲ συντεθέντα ὡς δῆθεν ἀρμόζοντα ταῖς οἰκείαις αὐτῶν αἱρέσειν. Ός γάρ εἴρηται τῇ Γραφῇ καὶ τοῖς λόγοις, οὗτως εἰσὶν ὡς καὶ τὰ παρ' ἡμῖν ἀπαράλλακτα, τὰ δὲ νοήματα διατετέρουσι καθὼς ἐν τοῖς διὰ πλάτος (79) μοι λέλεκται περὶ τούτων σαφέστερον. Προσκυνοῦσι δὲ τὸ παρ' ἡμῖν Εὐαγγέλιον, διτι τύχη, οὐκ ἐν τῷ σταυρῷ, ἀλλ' ἐν τῷ βιβλίῳ, λέγοντες, διτι Λόγοι τοῦ Χριστοῦ εἰσι καὶ διὰ τοῦτο αὐτοῖς προσκυνοῦμεν. Ἐν ἀσθενείᾳ δὲ ναὶ πόνῳ τινὲς ἐξ αὐτῶν διτι περιπέσωσι, τὸν σταυρὸν ἐπιτίθεσιν ἑαυτοῖς καὶ ὑγιείας τυγχάνοντες πάλιν αὐτὸν συγκλωσι καὶ εἰς πύρ βάλλουσι καὶ καίουσιν ἢ καταπατοῦσιν αὐτὸν. Τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν τὰ παιδία ἑαυτῶν βαπτίζουσιν ὑπὸ τῶν ἡμετέρων πρεσβυτέρων. Ἐτεροὶ δὲ εἰσερχόμενοι ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐκκλησίᾳ τῶν δρθιδόξων λεκτήστως μεταλαμβάνουσι (80) πρὸς πλείστα δέξασθησιν τῶν ἀπλουστέρων. Ταῖς τοιαύταις μεθοδείαις καὶ διποκρίσεσι χρώμενοι, πάσῃ ἀκολασίᾳ καὶ μιασμῷ ἐκατέρας ἀνθρώπων φύσεως ἀδιαφόρως καὶ ἀδεῶς χρῶνται. Τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν πρὸς τοὺς γονεῖς καὶ μόνον ἑαυτῶν διαφέρεσθαι λέγουσι.

Τῷ ιτ' ἔτει ἐπεστράτευσεν δι βασιλεὺς κατὰ Σκλαβίνων (81), καὶ πολλοὺς αἰχμαλωτίσας ὑπέστρεψεν.

ut plura iis quæ ibi referantur in illa sis inventurus. XYL.

(80) Accedunt ad mensam dominicam. XYL.

(81) Supra in Justiniani anno 31 Sthlavini scribuntur, et deinde aliquoties. XYL.

Οὗτος ὁ Κώνστας μὴ δυνηθεὶς τὸν ἄγιον Μάξιμον εἰς τὴν ἑαυτοῦ κακοδόξίαν μετενεγκεῖν, τὴν τε γλῶσσαν καὶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἀπέκοψε. Καὶ τὸν ἄγιον Μαρτίνιν πάπαν Ῥώμης ἔξωρισε διὰ τὸ ἐλέγχεσθαι διπ' αὐτῶν τὸ μονοθέλητον αὐτοῦ δόγμα.

Τῷ ιζ' ἔτει Μαΐας δὲ τῶν Ἀράβων ἀρχηγὸς μετὰ ταῦτα ἐπρέσσευε περὶ εἰρήνης πρὸς Κώνσταντα διὰ τὴν εἰς αὐτὸν γεννημένην ὑπὸ τῶν Ἀράβων ἀνταρσίαν, καὶ ἵνα τελῶσιν ὑπὲρ τῆς τοιαύτης εἰρήνης τοὺς Ῥωμαίοις οἱ Ἀράβες καθ' ἡμέραν νομίσματα χλιδιαὶ καὶ ἵππον καὶ δούλον. Οὐ δὲ οὐκ ἐπείσθη.

Τῷ ιη' ἔτει Κώνστας δὲ βασιλεὺς Θεοδόσιον τὸν ἕδιον ἀδελφόν· σκυνδαλιζόμενος γάρ εἰς αὐτὸν ἔκειρε πρότερον αὐτὸν διὰ Ιαύλου πατριάρχου διάκονον, διὰ τοῦτο μετέδωκε τῷ βασιλεῖ τῶν ἀχράντων μυστηρίων ἐν ἀγίῳ ποτηρῷ. "Οὐ μετὰ τὴν τελευτὴν αὐτοῦ καθ' ὑπνους συχνῶς ἐφαίνετο αὐτῷ, διακόνου φορῶν στολὴν, καὶ ἐπιδιδόντος ποτηρίου αἷματος ἔλεγε· Πίε, ω ἀδελφέ·." Οθεν ἐκκαγήσας ὁ ἄνθυμος ταῦτα ὅραν ἐσκέψατο κατελθεῖν ἐν Σικελίᾳ. Καταλιπὼν οὖν ἐν τῇ πόλει τὴν τε γυναικαὶ τοὺς τρεῖς υἱοὺς, καὶ εἰσελθών εἰς ἓνα τῶν δρομώνων καὶ ἀντιχωρῶν, στραφεὶς ἐνέπτυσε τῇ βασιλεύσῃ πόλει, καὶ οὕτως ἀπέπλει. Ἄλλ' οὐδὲ [Ρ. 436] ἐν Σικελίᾳ διατρίβοντι ἀπέπτη δονειρος ἀπ' αὐτοῦ. Καταλαβὼν δὲ Συράκουσαν πόλιν τῆς Σικελίας διέτριβεν ἐν αὐτῇ, βουλόμενος ἐν Ῥώμη τὴν βασιλείαν μεταστήσαι διὰ τὸ μισθῆναι αὐτὸν ὑπὸ τῶν Βυζαντίων ὡς Μονοθέλητην καὶ κακόδοξον. Πέμπει οὖν ἀγαγεῖν τὴν γυναικαὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ οἱ δὲ Βυζαντῖοι ουκ ἀπέλυσαν αὐτούς.

Τῷ κς' ἔτει ἀπέλυσε Μαΐας τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἐζήδ μετὰ Βερβάρω πολλῶν κατὰ Ῥωμαίων· καὶ ἐλθόντες εἰς Χαλκηδόνα ἥχμαλώτευσαν πολλούς. Ηράρλαβον δὲ καὶ τὸ Ἀμώριον τῆς Φρυγίας, καὶ ἀφέντες εἰς φυλακὴν αὐτοῦ χιλιάδας πέντε ἄνδρας ἐνόπλους ἀνέκαμψαν εἰς Συρίαν. Χειμῶνος δὲ γενομένου πέμπει δὲ βασιλεὺς τὸν κουβικουλάριον Ἀνδρέαν. Καὶ πολλῆς οὔσης χιόνος ἐν νυκτὶ καταλαμβάνει, καὶ διὰ ἔνδιων ἀνέρχεται ἐπὶ τὸ τείχος, καὶ εἰσέρχεται εἰς τὸ Ἀμώριον, καὶ κτείνει τὰς πέντε χελιάδας τῶν Ἀράβων ὡς μή, ὑπολειφθῆναι ἔνα ἔξ αὐτῶν.

Τῷ κς' ἔτει ἐδολοφονήθη δὲ βασιλεὺς Κώνστας ἐν Συρακούσῃ τῆς Σικελίας, ἐν τῷ βαλανείῳ δὲ λέγεται Δάφνη. Συνεισῆλθε γάρ τις αὐτῷ Ἀνδρέας, καὶ ὡς ἤρξατο σμήχεσθαι δὲ βασιλεὺς, δέδωκεν αὐτὸν μετὰ τοῦ κάδου κατὰ τῆς κορυφῆς καὶ ἀπέκτεινε. Τὸν δὲ θάνατον αὐτοῦ αὐθημερὸν ἤκουσαν ἐν τῇ πόλει, φωνῆς ἐκ τοῦ ἀέρος ἐνεχθείσης. Καὶ προβάλλονται οἱ Συρακούσιοι Μίζιζον Ἀρμένιον βασιλέα, βιασάμενοι αὐτὸν, ὄντα λίαν ὑπερεπή καὶ ὡραιότατον. Ἀκούσας δὲ Κωνσταντίνος τὴν τοῦ πατρὸς ἀποβίωσιν μετὰ πλειστης ναυστολίας καταλαμβάνει τὴν Σικελίαν, καὶ Μίζιζον ἀναιρεῖ σὺν τῷ φονεῖ τοῦ ἰδίου πατρός. Καὶ καταστήσας τὰ Ἐσπέρια ἐπὶ Κωνσταντινούπολιν ἔρχεται, ἀποκομίσας καὶ τὸν νεκρὸν τοῦ ἰδίου πατρός. Καὶ τοῦτον μὲν ἐν τῷ νοσῷ τῶν Ἅγιων Ἀποστόλων μετὰ Κωνσταντίνου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ κατατίθεσιν,

A tum rediit. Idem Constans sancto Maximo, cum eum ad pravæ sententiæ societatem perducere nequiret, linguam 762 et manum abscidit; ac sanctum Martinum Romæ episcopum relegavit. Causa indignationis in utrumque fuit improbata Monotheletarum, cui ipse savebat, sententia.

Anno 17 Mabias, Arabum princeps suorum seditione compulsus, de pace ineunda ad Constantem misit, ejus pacis nomine in singulos dies ab Arabibus mille nummos depensum iri promittens, et equum servum. Verum id Constans non admisit.

Anno 18 Constans germanum suum fratrem Theodosium interfecit, cum quidem ante offensus ab eo opera Pauli patriarchæ tonsum diaconi munere affecisset, ab eoque ipse sancto poculo sacrosanctis mysteriis impertitus fuisse. Is ergo Theodosius a morte sua Constanti crebro per quietem visus est, habitu diaconi, poculum sanguine plenum porrigens atque dicens; B Bibe, frater, Ejus visi acerbitate victus infelix imperator statuit in Siciliam abire. Itaque in urbe relinquens uxorem et tres filios celocom concendit; cumque solvisset, conversus retro urbem imperii cedem conspuit, Sed ne in Sicilia quidem insomnium illud vexare Constantem desiit. Syracusas sibi delegit, ubi vitam ageret. Statuit imperium Romam transferre, cum invisus Byzantiis esset ob Monotheletarum hæresin aliasque pravas de religione sententias. Misit ergo 763 qui uxorem et liberos abducerent: sed hanc cum liberis Byzantii detinuerunt.

Anno 26 Mabias filium suum Izedium cum magnis barbarum copiis adversus Romanus misit. Hi cum venissent Chalcedonem, multos captivos abduxerunt. Potiti etiam sunt Amorio Phrygiæ urbe; ibique pro praesidio relictis 600 armatis viris in Syriam redierunt. Hieme facta imperator Andreiam cubicularium mittit, cum nix plurima jaceret. Is noctu per ligna in murum evadit Amorii, urbemque occupans occidione praesidium interficit, ne uno quidem de 600 istis superstite.

Anno 27 imperator Constans Syracusis in balneo, cui Daphne nomen, interficitur dolo. Quidam enim Andreas balneum una ingressus imperatorem, dum is se tergere incipit, cado graviter capiti inflicto necat. De morte Constantis, ea ipsa qua exstinctus est die, in urbe cognitum est voce ex aere delata. Syracusani Mizizium Armenium imperatorem creant, invitum quidem et per vim. Fuis is homo longe præstantissimus forma. Constantinus morte patris sui cognita cum maxima classe Siciliam occupat, Mizizium et patris una percussorem interficit, rebusque Occidentis constitutis Byzantium reddit, allato secum patris cedere; atque hoc in fano Apostolorum juxta patrem ejus condidit. 764 Ipse Romanum imperium tenet, collegis Tiberio et Heraclio fratribus Justinanum.

patricium sancti Germani patriarchæ patrem capite truncavit hic, et Germanum ferocius se gentrem eviravit, cui Georgius in patriarchæ dignationem successit.

Constantinus Constantis filius cognomento Pogonatus, quæd a barba est ductum, verò religionis professor, imperavit annos 17. Annos imperii ejus primo Saraceni bello Africæ illato 80 hominum millia captivos abduxerunt. Qui vero orientalium populorum principes erant, ii Chrysopolin venientes dicebant, quia in Trinitatem crederent, ideo se duobus fratribus Pogonato adjunctis tres velle habere impecatores. Ea res Constantinum peturbavit, cum solus ipse coronatus fuisse, neque fratrum ejus Tiberii et Heraclii ulla esset dignitas. Missis igitur ministris primores eorum comprehendit, ac in Sycis (Ficus dixeris, suburbium terruit, iisque fugam fecerunt. Fratribus porro nasos præcidit.

Anno secundo hiemis vehementia multos homines et bruta animalia interemit.

Anno 4 iris in celo talis apparuit ut vulgo diceretur finis mundi instare. Saraceni autem magna instructa classe in Ciliciam delati Smyrnas hiemaverunt.

Anno 5 illa Dei adversariorum classis ad fines Thraciæ appulit, occupato quod ab Hebdomo est usque ad Cyclobium spatio. Singulis 765 diebus pugnatum est diluculo usque ad vesperam, ab Aurea porta brachio ad Cyclobium, ab Aprili usque ad Septembrem non. Inde barbari revertentes Cyzicum occupaverunt, atque ibi hie marunt; et vere rursum Christianis bellum fecerunt. Hoc modo septem annos se gessere. Tandem Dei et Deipare auxilio nostros juvante, magna suorum multitudine amissa, ingenti cun dedecore domum discesserunt. Et classis ista cum ad Sylæum trajiceret, hiberno æstu et procellis afflita tota periit. Porro autem Suphanius, Aphi filius cum Floro Petrona et Cypriano (hi Romanas coptas ducebant) pugnam commisit, in qua tragiuta Arabum milia occubuerunt. Eo tempore Callinicus architectus ab Helio poli Ægypti urbe cum ad Romanos transfugisset, ignem maritimum paravit, eoque accensas barbarorum apud Cyzicum naves una cum hominibus demersit. Hic est ergo ignis maritimi inventor. Ab

A autòς δὲ βασιλεύει Ῥωμαίων μετὰ Τίβεριου καὶ Ἡράκλειου τῶν ιδίων ἀδελφῶν. Ἀπέτεμε δὲ καὶ Ἰουστινιανὸν τὸν πατρίκιον, τὸν πατέρα τοῦ ἄγιου Γερμανοῦ τοῦ πατριάρχου. Τὸν δὲ Γερμανὸν τραχύτερον ὅντα εὐνούχισε· τὸν δὲ τῆς πατριαρχείας θρόνον Γεώργιος εἶχε.

Κωνσταντῖνος δὲ υἱὸς Κώνσταντος δὲ Πωγωνάτος (82), ὁρθόδοξος, ἔβασιλευεν ἔτη ι. Τούτου τῷ σ' ἔτει ἐπειτάραπεσαν Σαρακηνοὶ τὴν Ἀφρικήν, καὶ ἡχμαλώτευσαν χιλιάδας π'. Οἱ δὲ τοῦ θέματος τῶν Ἀνατολικῶν ἦλθον ἐν Χρυσοπόλει λέγοντες, ὅτι Κίς Τριάδες πιστεύομεν, τοὺς τρεῖς στέψωμεν. Ἐταράχθη δὲ Κωνσταντῖνος· μόνος γάρ αὐτὸς ἦν ἀπεμμένος, οἱ δὲ ἀδελφοὶ αὐτοῦ Τίβεριος καὶ Ἄρακλειος οὐδεμίκιν είχον ἄξια. Καὶ ἀποστέλλας ἐκράτησε [P. 437] τοὺς πρώτους αὐτῶν, καὶ ἐφοίλησεν (85) ἐν Συκαις οἱ δὲ λοιποὶ ἐφυγον. Οἱ δὲ βασιλεὺς τοὺς ἀδελφοὺς ἐρίνοκήπησε.

est Byzantii) supplicio affecit : ea res reliquos

πρæcidit.

Τῷ β' ἔτει χειμῶν ἐγένετο μέγας ὡς ἀποθανεῖν πολλοὺς ἀνθρώπους καὶ θηρία.

Τῷ δὲ ἔτει ἑτάνη Ἱρις ἐν τῷ οὐρανῷ τοικύτῃ ὡς λέγειν πάντας δτι συντέλεια ἐστιν. Οἱ δὲ Σαρακηνοὶ μέγαν στόλον ἔκπραγσαντες, καὶ παραπλεύσαντες εἰς Κιλικίαν, παρεχείμασαν εἰς Σμύρνην.

Τῷ δὲ ε' ἔτει, τῶν θεομάζχων στόλος ἐλθάν προσώρμησεν ἐν τοῖς Θρακψίαις μέρεσιν ἀπό τε τοῦ Ἐβδόμου μέχρι τοῦ Κυκλοθίου (84), καὶ κατὰ πᾶσαν ἡμέραν πόλεμος ἐκροτεῖτο ἀπὸ πρωΐ ἕως ἐσπέρας, ἀπὸ τοῦ βραχιολίου τῆς Χρυσῆς πόρτης (86) ἕως τοῦ Κυκλοθίου, ἀπὸ μηνὸς Ἀπριλλίου εἰς Σεπτέμβριον. Καὶ ὑποστρέψαντες ἐν Κυζίκῳ ταύτην πτραλαμβίζουσι, καὶ χειμάζουσιν ἔκει. Καὶ κατὰ ἔκρο δομοίων ἐπὶ τῶν Χριστιανῶν ἐπὶ ἐπτὰ ἔτη. Τῷ βιογείᾳ δὲ τοῦ θεοῦ καὶ τῆς Θεοτόκου πλῆθος πολὺ ἀποβαλόντες μετ' αἰτιγύνης μεγάλης ὑπέτρεψαν. Ἐκπορίζων (86) δὲ δ τοιούτος στόλος ἐπι τὰ μέρη τοῦ Συλαίου, ὑπὸ χειμερίου ζάλης καὶ καταιγίδος συντριβεῖς δλοκλήρως ἀλλετο. Σουφίαν δὲ διάδοσ τοῦ Ἀφ συνέβιτε πόλεμον μετὰ Φλώρου καὶ Πετρωνᾶ καὶ Κυπριανοῦ ἐχόντων δύναμιν Ῥωμαϊκήν, καὶ κτείνοντες Ἀρχες γιλιάδες λ'. Τότε Καλλίνικος ἀρχιτέκτων ἀπὸ Ἡλίου πόλεως τῆς Αιγύπτου προσφυγῶν τοῖς Ῥμαίοις, πῦρ θαλάσσιου κατασκευάσας τὰ τῶν Ἀράδων σκάφη κατέπρησεν ἐν Κυζίκῳ, σύμψυχα καταποντίσας αὐτὰ. Αὐτὸς οὖν ἐστιν δ τὸ θαλάσσιον πῦρ

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(82) A promissa barba, quam e Sicilia redux Cpolitanis ostentavit, cum ex urbe digressuro primo lanugo circa genas exoriretur. **GOAR.**

(83) *Furca suspendioque damnavit*, mutato ρ in λ pro ἐγρύπχιεν· non in suburbio, ut Xylander, verum ut Strabo l. vii. ἐπὶ τὸν ὑπὸ τῇ συκῇ καλοδμενον λιμένα, in *Syses portu*, qui nunc Galatae, **GOAR.**

(8) Septem itaque millibus passuum, ab Hebdomo cui est septimus ab urbe lapis, ad Cyclobium portus CP locum, extendebatur navium Saracenicarum

ordo. **GOAR.**

(85) Est Aurea porta versus Blacherias in imo sinu τοῦ κέσατος, sinus CP. Βραχιόλιον est flexus ipsius sinus, Κυκλόνιον ejusdem sinus fauces, sive CP. extrema pars versus Hellespontum. **GOAR.**

(86) Zonaras, γενομένον τοῦ στόλου κατὰ τὸ Σύλλαον. Verbum ἐκπορίζειν hoc modo usurpatum alibi non observavi. Pro Syllo Melanchthon *Malaean* habet. **XYL** — Sylæum secundæ Pamphyliæ urbs. **GOAR.**

ἐφευρών. Ἐκ τούτου κατάγεται ἡ γενέτη τοῦ Λαμπροῦ τοῦ νυνὶ τὸ πῦρ ἐντέχνως κατασκευάζοντος. Ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις ἦν καὶ δὲ φρονιμώτατος ἄνθρωπος Ἰωάννης ὁ Πιτζικαύδης.

Τῷ γῇ καὶ θῷ ἔτει εἰσῆλθον οἱ Μαρδαῖται εἰς τὸν Αἴθρινον, καὶ ἐκράτησαν ἀπὸ τοῦ Μαύρου ὄρους ἕως τῆς ἀγίας πόλεως, καὶ ἐχειρώσαντο τὰς τοῦ Λιβάνου περιώπας. Καὶ πολλοὶ δοῦλοι καὶ αἰχμαλώτοι καὶ αὐτόχθονες πρὸς αὐτοὺς ἐχώρησαν, ὥστε δὲ ὅλην χρήσουν εἰς πολλὰς χιλιάδας γενέσθαι. Ταῦτα μαθάν δὲ Μαρδαῖταις καὶ οἱ σὸν αὐτῷ ἐφοβήθησαν, καὶ συλλογισάμενοι ὡς τὸ τῶν Ρωμαίων βασίλειον ὑπὸ Θεοῦ φρουρεῖται, πέμπουσι πρέσβεις πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Κωνσταντίνον ὑπὲρ εἰρήνης. Ὁ δὲ ἀποστέλλει τὸν Πιτζικαύδην, καὶ ποιεῖ ἐγγράφως εἰρήνην μετὰ τῶν Σαρακηνῶν, ἐτησίως παρέχειν αὐτοὺς πρὸς τοὺς Ρωμαίους χρυσίους χιλιάδας ἵ (87) καὶ ἀνδράς αἰχμαλώτους ρ' καὶ ἵπους εὐγενεῖς ν' ἐπὶ χρόνος λ. Ταῦτα μαθήντες οἱ τὰ Ἑσπέρια οἰκοῦντες δῶρα στείλαντες [P. 438] τῷ βατιλεῖ εἰρήνην ἥττησαν· οἵς εὖξας δὲ βασιλεὺς ἐκύρωσε ταύτην, καὶ γέγονε ἀμεριμνία μεγάλη ἐν τῇ Ἀνατολῇ καὶ τῇ Δύσει.

Τῷ ι' ἔτει οἱ Βούλγαροι ἐπῆλθον τῇ Θράκῃ, καὶ τοῦ βασιλέως κατ' αὐτῶν στρατεύσαντος ἤττωνται· Ρωμαῖοι καὶ πολλοὶ πίπτουσι. Βουλόμενος δὲ δὲ βασιλεὺς ἔχειν εἰρήνην μετὰ πάντων στοιχεῖ πάκτα, καὶ ὑποχωρεῖ εἰς αἰσχύνην τὰ τῶν Χριστιανῶν τῇ τούτου ἀβέλτηρι.

Ἡ δὲ ἀγία καὶ οἰκουμενικὴ σ' σύνδος γέγονε ἐν Κωνσταντινούπολει, συνελθόντων ὀπθ' ἀγίᾳ, Σατέρων, ἐν τῷ ιγ' ἔτει τῆς βασιλεᾶς Κωνσταντίνου τοῦ πατρὸς Ἰουστινιανοῦ· ής ἡγούντο τοποτηρηταί· Ἀγάθωνος πάπα Ρώμης Θεόδωρος καὶ Γεώργιος πρεσβύτεροι καὶ Ἰωάννης διάκονος, ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινούπολεως Γεώργιος, Θεοφάνης Ἀντιοχείας, ὑπ' αὐτῆς χειροτονηθεὶς τῆς συνόδου διὰ τὸ τὸν προηγγειάδην Μακάριον καθορίζειν τότε ὡς ἄντευχον τοῖς ὑπ' αὐτῆς δρθδέξιας δογματικούμενοις. Τῆς δὲ διοικήσεως Ἀλεξανδρείας Πέτρος μοναχὸς (88), τῆς δὲ τῶν Ἱεροσολύμων οὐδεὶς διὰ τὸ τὸδος Θρόνους χηρεύειν πατριαρχῶν κατασχεθέντας τηνικαῦτα ὑπὸ Σαρακηνῶν. Σινηθροίσθησαν δὲ κατὰ Θεοδόρου τοῦ τῆς Φαρὲζ ἐπισκόπου, Ὄνωρος Ρώμης, Κύρου Ἀλεξανδρείας, Σεργίου δὲ καὶ Ηὔρρου καὶ Πιπύλου καὶ Πέτρου ἐπισκόπου Κωνσταντινούπολεως γεγονότων, ἔτι δὲ καὶ κατὰ τῶν ἀνακαινισάντιων τὴν αἵρεσιν τούτων, Μικαρέου τοῦ δονυμασθέντος Ἀντιοχείας προδρομού, Στεφάνου μαθητοῦ αὐτοῦ καὶ Πολυχρόνιου (89) τοῦ νηπιόφρονος γέροντος, λεγόντων ἐν θέλημα καὶ

A hoc genus ducit Lamprus, is qui hodieque ignem artificiose struit. Tunc etiam vixit prudentissimus homo, Joannes Pitzicaua.

B Annis octavo et nono Mardaitæ Libanum ingressi occupaverunt quidquid a Mauro monte est usque ad sacram urbem, et speculas etiam Libani obtinuere. Multi ad eos se contulerunt servi, captivi atque indigenæ, adeo ut exiguo tempore ad multa excreverint millia. Hæc 766 Maviam et qui cum eo erant terruerunt, ita quidem ut cogitantes Romanum imperium divino praesidio defendi legatos ad Constantinum pacis petendæ causa miserint. Is Pitzicauad ad Saracenos mittit, perque eum pacem cum eis componit ac tabulis consignat, ea conditione ut per annos triginta quotannis Saraceni Romanis penderent auri millia 10, servos 100, equos generosos 50. Hæc ubi perceperunt ii qui Occasum incolebant, missis ad imperatorem donis pacem petiverunt. Quam is eorum concedens petitioni sanxit. Ita et in Oriente et in Occidente magna fuit quies.

Anno decimo Bulgari Thraciam invaserunt. Cumque adversum eos imperator duxisset, Romani victi sunt, multique desiderati. Cum iis imperator pactum icit, omnia cupiens habere pacata; ejusque stoliditate res Christiana dedecus accepta.

C Anno Constantini hujus, qui filium habuit Justinianum, supra decimum tertio, sexta sancta et universalis synodus Cpoli fuit, collectis eo 289 sanctis Patribus. Principes fuerunt Agathonis papæ Romani locum tenentes, Theodorus ac Georgius presbyteri et Joannes diaconus, tum Georgius Copolitanus et Theophanes Antiochiae archiepiscopi, hic ipsius tum concilii suffragiis delectus, moto dignitate Macario, quod ejus se sane religioni congruentibus decretis opponeret. Gubernabat tum Alexandrinam 767 Ecclesiam Petrus monachus, Hierosolymorum nemo, sollis patriarcharum sessore tum vacantibus, quod erant a Sarracenis occupata. Coactum fuit hoc concilium contra Theodororum Pharanis, Honorium Romæ, Cyrum Alexandriae episcopos, et Sergium, Pyrrhum, Paulum ac Petrum, qui Copolitanæ Ecclesiæ fuerant episcopi, itemque adversus eos qui horum hæresin renovabant, quorum fuit Macarius nomine Antiochiae præses, Stephanus ejus discipulus, et Polychronius puerili fatuitate senex. Affirmabant hi

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(87) Zonaras habet tria. Notæ numerorum i' pro G' affines habent figuræ. Servos quoque habet tantum 8. XYL.

(88) Verbum in Græco deficit; et vero Zonaras diserte scribit Alexandriam tunc archiepiscopo caruisse, a Saracenis, ut et Hierosolyma, occupatam. Sed in Actis hujus synodi, quæ et citantur centuria Historiæ Ecclesiastice novæ septima,

existat Petrum presbyterum et monachum locum tenuisse archiepiscopi Alexandrini. XYL.

(89) Nomen monachi, qui mentitus visionem divinam, hæresim suam ut defendere, mortuum sese in vitam revocaturum scheda suæ professionis imposita jactavit; et cum ad rem ventum esset, turpiter sese dedit, neque tamen ab errore destitut. Acta Synodi. XYL.

unicam Jesu Christi esse cum voluntatem tum agendi vim. Quos synodus damnans, pronuntiavit duas naturales voluntates totidemque naturales agendi facultates se uno Domino nostro Jesu Christo demonstrari. Similiter de sacris Domini nostri in carne administrationis symbolis ita statuit: In quibusdam venerandarum imaginum picturis agnus exprimitur, digito Præcursoris monstratus; qui et pro exemplari gratiae acceptus est, præmonstrans per legem nobis verum Agnum Christum. Itaque vetera simulacra et umbras, uti veritatis tesseras ac propositas multo ante effigies, traditas Ecclesiæ amplectentes, his tamen præferimus gratiam atque veritatem, quam ut legis implexionem accepimus. Proinde ut perfectum sit id quod etiam in colorum picturis omnium conspectui exponitur, statuimus ut porro loco veteris agni humana Christi, qui Agnus mundi peccata sustulit, effigies in 768 imaginibus ponatur, ex ipsa humilitate altitudinem Verbi intelligentes, tum ad rei in carne a Domino gestas suppliciique ab eo tolerati et salutaris mortis et liberati per hanc mundi memoriam ut quasi manu ducamus.

Tenendum est etiam alias fuisse certis in locis synodos, quarum decreta habemus, tametsi eis in numero sex istorum conciliorum non extant. Tale fuit quod Ancyra actum est, item Neocæsarœ, Gangris, Antiochiæ, Laodiceæ, Sardicæ, Carthaginæ. Hæc enim coacta sunt ob quæstiones certis locis oportas, neque jussu imperatorum, neque iis præsentibus: quin etiam horum quædam habita sunt priusquam Christiani exsisterent imperatores. Cæterum illæ œcumenicæ fuerunt, sic dictæ, quia jussu imperatorum summi pontifices, quolquit per imperium Romanum erant, convocarentur, et quia in quavis earum, præsertim vero sexistis, de side fuit quæsitum suffragiisque actum et definitiones seu decreta edita. Prima etenim cum definitisset Filium Patri esse æqualem essentia, simul etiam in sanctum Spiritum credi jussit. Secunda Spiritum ejusdem cum Patre et Filio naturæ esse perspicue decernens, cumdem juxta adorari voluit. Tertia Dominum nostrum Jesum Christum perfecta cum divina tum humana prædictum natura pronuntians, unum et non duos Filios esse statuit. Quarta prædictas sententias 769 ratas jubens, expresse mandavit in Filio duas naturas absque confusione et divulgatione credi. Quinta eadem hæc confirmans, Christum secundum utramque naturam voluntate et efficacitate prædictum agnoscere præcepit. Sexta omnium conciliorum decreta recensens atque approbans, ipsa quoque Christum perfectum et Deum et hominem esse professa est. Porro a primo concilio usque ad secundum anni fluxerunt 56, a secundo concilio ad tertium 50, a tertio ad quartum 30, a quarto ad quintum 102, a quinto ad sextum 129, a sexto ad septimum 122.

Ea tempestate, cum quidam solus, cane comi-

A μιαν ἐνέργειαν ἐπὶ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Οὓς ἀναθεματίσασα ἔξεφώνησε δύο θελήματα φυσικὰ ἥγουν θελήσεις καὶ δύο συστάσεις ἐνέργειας ἐπὶ τοῦ ἑνὸς δείκνυσθαι Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. Ωσπάτως καὶ περὶ τῶν ἵερῶν τῆς Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν οἰκονομίας συμβόλων ἐξέθετο οὕτως. Ἐν τισι τῶν σεπτῶν εἰκόνων γραφαῖς ἀμύνος δακτύλῳ τοῦ Προδρόμου δεικνύμενος ἔγχαράττεται· διὸ καὶ εἰς τύπον παρελήφθη τῆς χάριτος, τὸν ἀληθινὸν ἡμῖν διὰ νόμου προϋπεμφαίνων Ἀμνὸν Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν. Τοὺς οὖν παλαιοὺς τύπους καὶ σκηνὰς ὡς τῆς ἀληθείας σύμβολά τε καὶ προχαράγματα τῇ Ἐκκλησίᾳ παραδεδομένους κατασπάζουμενοι τὴν χάριν προτιμῶμεν καὶ τὴν ἀληθείαν, ὡς [439] πλήρωμα νόμου ταύτην ὑποδέξαμενοι. Ως ἂν οὖν τὸ τέλειον καὶ ταῖς χρωματουργίαις ἐν ταῖς ἀπάντων ὄψειν ὑπογράφηται, τὸν τοῦ αἵροντος τὴν ἀμαρτίαν τοῦ κόσμου Ἀμνὸν Χριστὸν τοῦ Θεοῦ ἡμῶν κατὰ τὸ ἀνθρώπινον χαρακτῆρον καὶ ἐν ταῖς εἰκόσιν ἀπὸ τοῦ νῦν ἀντὶ τοῦ παλαιοῦ ἀμυνοῦ ἀναστηλοῦσθαι ὅρίζομεν, δι’ αὐτοῦ τὸ τῆς ταπεινώσεως ὑψος τοῦ Θεοῦ Λόγου κατανοοῦντες, καὶ πρὸς μνήμην τῆς ἐν σαρκὶ πολιτείας τοῦ τε πάθους αἵτοῦ καὶ τοῦ σωτῆρίου θανάτου χειραγωγούμενοι καὶ τῆς ἐντεῦθεν γινομένης τῷ κόσμῳ ἀπολυτρώσεως.

Ιστόν δὲ ὡς καὶ ἔτερη γεγόνασι τόποι καὶ σύνοδοι, καὶ κανόνες τούτων κατέχομεν, εἰ καὶ μὴ κυρίως καὶ τῷ ἀριθμῷ τῶν ἕξ ἀριθμοῦνται συνόδων· ἡ ἐν Ἀργύρῃ, ἡ ἐν Νεοκαισάρειᾳ, ἡ ἐν Γάγγραις, ἡ ἐν Ἀντιοχείᾳ, ἡ ἐν Λαοδικείᾳ, ἡ ἐν Σαρδικῇ, ἡ ἐν Καρταγηνῇ. Άλλον γάρ τοπικῶν ζητήσεων ἐνεκα συνέτησαν, μήτε βασιλέων συνεδρετάντων αὐταῖς μήτε προστάξαντων, τινῶν δὲ αὐτῶν καὶ πρὸ τῆς καταστάσεως τῶν Χριστιανῶν βασιλέων γεγενημένων. Άλλον γάρ τοπικῶν ζητήσεων ἐνεκα συνέτησαν, μήτε βασιλέων βασιλικῶν οἱ κατὰ πᾶσας τὴν Ρωμαϊκῶν πολιτείαν ἀρχιερεῖς μετεκλήθησαν, καὶ διὰ τὸ ἐκάστη, καὶ μάλιστα τῶν ἕξ τούτων συνόδων, περὶ πίστεως ἡ ζητήσις γέγονε καὶ φῆφος ἦτοι ὅρος δογματικὸς ἔξενήντο. Ή μὲν γάρ πρώτη ὁρίσασσα διμοσίου τῷ Πατρὶ τὸν Μίλον, παρηγγύησε καὶ εἰς τὸ Ηνεῦμα τὸ ἄγιον πιστεύειν· ή δὲ δευτέρα διμοσίου τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Μίλου τὸ Ηνεῦμα δρίσασσα τρχῶς συμπροσκυνεῖσθαι ἐξεπιστευεν· ή δὲ τρίτη, τέλειον ἐν θεότητι καὶ τέλειον ἐν ἀνθρωπότητι τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν δρίσασα, ἐνα καὶ οὐ δύο Μίλους ἐδογμάτισεν. ή δὲ τετάρτη τὰ προλεχθέντα κυρώσασα, δύο φύσεις ἐν αὐτῷ γνωρίζεσθαι ἀσυγχάνως καὶ ἀδιαιρέτως τρανῶς διηγέρευσεν· ή δὲ πέμπτη τετάρτη βεβαιώσασα, καθ’ ἐκατέραν φύσιν θελητικὸν καὶ ἐνεργητικὸν αὐτὸν εἶναί τε καὶ γνωρίζεσθαι σαφῶς ἀπέφηνεν· ή δὲ ἕκτη τὰ τῶν ὀλων συνόδων ἐπεξελθοῦσα καὶ βεβαιώσασα, τέλειον καὶ αὐτὴν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν θεότητι καὶ ἐν ἀνθρωπότητι ἔξεφώνησεν. Απὸ γοῦν τῆς α' συνόδου ἔνως τῆς δευτέρας ἔτη, νέ', ἀπὸ τῆς β' ἔως τῆς γ' ἔτη ν', ἀπὸ τῆς γ' ἔως τῆς δ' ἔτη λ', ἀπὸ τῆς δ' ἔως τῆς ε' ἔτη εβ', ἀπὸ τῆς ε' ἔως τῆς ζ' ἔτη ρχθ', καὶ ἀπὸ τῆς ζ' ἔως τῆς ζ' ἔτη ρχθ'.

Ἐν τούτοις τοῖς χρόνοις ἀνθρώπῳ τινὶ δδεύοντι

μόνφ κάων ἡκολούθει. Ληστής δὲ ἐνδίος τὸν ἄνθρω- πον ἀποκτένα; ἀπέδρασε, τοῦ κυνὸς μείναντος ἐν τῷ τόπῳ καὶ φυλάσσοντος τὸ σῶμα τοῦ δεσπότου αὐτοῦ. Ἐτερος δέ τις ἄνθρωπος κατὰ συγκυρίαν ἦν τὴν ὁδὸν ἔκεινην διερχόμενος, τὸ σῶμα ἵδων νεκρὸν ἔβριμμένον καὶ σπλαγχνισθείς, δρύξας ἔθαψεν αὐτὸν ἐν τῇ γῇ. Τοῦτο ἵδων δὲ κύων καὶ ἀποδεξάμενος ἡκολούθει τῷ θύμαντι, εὐνοϊκὴν δουλείαν ἀποτηρῶν. Ὡν δὲ τὸ ἐπιτύθευμα τοῦ ἀνθρώπου κάπτηλος, πάντας [P. 440] δὲ τοὺς εἰσιόντας καὶ ἔξιόντας ἔσαινεν δέ κύων. Χρόνου δὲ παρωχηκότος συνέβη καὶ τὸν φονέα εἰσελθεῖν τοῦ πιενεὶς τὸ καπνηλεῖον, διὸ ἐπιγνοὺς δέ κύων δέκτει καὶ ἐπεπῆδεις τὸ πρόσωπον αὐτοῦ. Τοῦτο δὲ πολλάκις γινόμενον εἰς ὑποψίαν πολλοὺς θείρων κινήματα ἠγγέη, καὶ σωσθεῖς εἰς κρίσιν παρεδόθη, καὶ τὸ πραχθὲν διμολογήσας μετὰ πάστρις ἀληθείας ἀνηρέθη, τῆς θείας δικῆς ἀμύνασμένης αὐτόν.

Τῷ τοιούτῳ, τὸ τῶν Βουλγάρων ἔθνος διαπεράσαν τὸν Δάκουδιν, καὶ ἀποχωρισθὲν τῶν διοφύλων αὐτοῦ, ἐσκήνωσεν ἐν Βέρνιαις ἐν τοισι δχμαῖς καὶ δρεσι. Τοῦ δὲ βασιλέως ἔξελθόντος σὺν ναυσὶ καὶ στρατῷ, καὶ δὴ καὶ ἐπελθόντος κατ' αὐτῶν, οἱ Βούλγαροι τούτο ἀφρόδως θεατάμενοι, τὴν ἐαυτῶν ἀπεγνωκότες σωτηρίαν, εἰς τι δχρόωμα καταφεύγουσι καὶ ἐαυτοὺς ἀσφαλίζονται. Τῶν δὲ Ρωμαϊών μὴ δυναμένων συνάψκι πόλεμον δέ τε τὰ πάλματα (90) καὶ τὴν τοῦ τόπου δυσχωρίαν ἐθραυνθῆ τὸ μισθὸν ἔμνος. Συνέδη δέ . . . καὶ τὸν βασιλέα φεύγειν διαφημίσαντες φυγὴν ἐγρήσαντο μηδενὸς διώκαντος. Ὁπερ θεατάμενοι οἱ Βούλγαροι ἐδίκαιαν ὄπισθεν αὐτῶν καὶ πολλοὺς ἀνείλον. Καὶ ἔκτοτε διαπεράσαντες πάντες καὶ θραυσυθέντες καὶ ἐμπλατυθέντες τὴν Ρωμαϊκὴν χώραν ἥχμαλώτιζον. "Οθεν καὶ ἀνηγκασθεὶς δι βασιλέως εἰρήνευσε μετ' αὐτῶν, καὶ λέλεκται. Ἐρεμήσας δὲ ἐκ πάντων ἡνωσε τὰς ἕκκλησίας, καὶ τὴν προλεγθεῖσαν ἀγίαν ἔκτην σύνοδον συναθροίσας ἐν Κωνσταντινούπολει τὴν τῶν Μονοθελητῶν αἵρεσιν ἀνεθεμάτισε.

Τῷ δὲ ιγ' ἔτει ἀπώσατο τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ τῆς βασιλείας, καὶ μόνος ἐβασίλευε σὺν Ἰουστινιανῷ τῷ οἰκῇ αὐτοῦ.

Τῷ ιζ' ἔτει ἐτελεύτησεν δι εὔσεβῆς Κωνσταντῖνος, χρατήσας ἔτη ιζ', καὶ ἐβασίλευσεν Ἰουστινιανὸς δι οἰδας αὐτοῦ.

Ιουστινιανὸς δι οἰδας τοῦ Πωγωνάτου, δι βινότμητος, ἐβασίλευεν ἔτη ι'. Οὗτος δὲν ἄνθρωπος ἀκάθεκτος τὴν δρμὴν καὶ ἀσυλλόγιστος ἐν παντὶ πράγματι.

Τούτῳ τῷ ἔτει (91) ἀποστέλλει Ἀδιμέλεχ πρὸς αὐτὸν βεβοιώσας τὴν εἰρήνην. καὶ ἐστοιχήθη Ἰνα πυρὴ δι βασιλέως τὸ τῶν Μαρδαΐτῶν (92) τάγμα ἐκ τοῦ Λιβύου καὶ κωλύσῃ τὰς ἐπιδρομὰς αὐτοῦ, καὶ παρέχῃ καθ' ἐκάστην τιμέραν νομίσματα χίλια καὶ

XYLANDRI ET

(90) Ηλίματα quid sint, nescio. Et post συνέδη deest aliquid XYL. — Ηλίματα, salebræ, scopolorum asperitas. GOAR.

(91) Nota numeri omissa; sed actum hoc fuisse primo anno. ex sequentibus liquet. — Cæterum Abimelechus hic Arabum fuit princeps, Maniæ successor. XYL.

PATROL. GR. CXLI.

A tante, iter faceret, est a latrone, quales itinera solent insidere, interfectus. Latrone fuga se subdente, canis eo in loco permansit domini cadaver custodiens. Forte alius quidam ea pergens supervenit, cadaverque projectum cernens, motus misericordia, tellure effossa sepelit. Canis id offlciū pergratum habuit, seque ultro homini comitem ac servum adjunxit. Erat autem is homo conditione caupo, et solebat canis iis qui cauponam intrarent exirentque adulari. Post aliquantum temporis is etiam latro, cuius meminimus, in eam cauponam bibendi causa intravit. Quem canis agnoscens allatravit, inquit ejus faciem insiluit. Hoc saepius factum Dei instinctu apud multos suspicionem excitavit; comprehensusque latro et coram judice constitutus, cum facinus uti erat ab eo perpetratum confiteretur, divinis vindictas pœnas dedit.

Anno 11 Bulgari, Danubio trajecto, a suis populibus, separati, in Barnis habitaverunt, in saltibus quibusdam et montibus. Contra hos imperator classem exercitumque duxit. Sed Bulgari primo Romanorum imperio sua salute desperata in munitionem quamdam recesserunt, ibique se in tuto collocarunt; cumque eos adoriri Romani ob iniuriam locorum non possent, ferociores facti sunt. Accidit autem... et sparsò rumore imperatorem fugisse, nemine urgente fugam fecerunt. Hoc animadvertisentes Bulgaria tergo eos insecuri sunt, multosque occiderunt. Inde aucta fiducia universi in Romanas provincias effusi magnas prædas egerrunt. Itaque imperator coactus est cum iis pacem, uti diximus, componere. Pacatis rebus omnibus Ecclesiarum concordiam constituit. dictumque sacram sextum concilium Cpolin cogens Monotheletarum haeresin damnavit,

Anno 13 fratres suos imperio detrusit, solusque cum filio suo Justiniano imperavit.

Anno 17 mortuus est Constantinus Pius, cum 17 annos imperasset. Successit ei filius Justinianus.

771 Justinianus Pogonati filius, is qui a præciso naso deinde Rinotmetus fuit cognominatus, imperavit annos decem. Homo fuit impotens animi, nulliusque ulla in re consilii.

Primo ejus anno Abimelechus ad eum nuntios mittit confirmandæ pacis causa; convenientque ut imperator Marditarum agmen coerceret in Libano ejusque impressiones compesceret, eoque nomine Arabes Romanis (93) penderent in singulos

GOARI NOTÆ.

(92) Mardaitæ sunt a lege Saracenica apostatae, ipsis Saracenis infensissimi. Nominis cum Hebraeorum Maranis communis est radix. (Leunclavius) GOAR.

(93) Hoc in Graeco mutilum est. Sed ex Zonara complevi. XYL.

dies nummos 1000, equum et servum. Imperator Paulum Magistranum ad Abimelechum mittit pacati confirmandi gratia; idque scripto et testibus est comprehensum. Proinde imperator misso legato duodecim millia Marditarum revocat. Quo quidem facto Romanam potentiam accidit. Quidquid enim hodie Arabes tenent a Mopsuestia usque ad quartam Armeniam, id omne infirmum erat cultoribusque vacuum ob incursiones Marditarum. Quibus repressis ingentia damna Arabes Romano imperio in hunc usque diem intulerunt. Enimvero Justinianus annos non totos sexdecim natus inconsulte rem gerebat.

Anno 2 profectus in Armeniam recepit Marditas in Libano degentes, aheneum murum destruens. Pacem quoque cum Bulgaris factam confudit, formam a patre conscriptam perturbans, et equestris exercitus in Thraciam traduxit.

Anno 3 Justinianus expeditionem in Slavinos et Bulgaros suscepit. **772** Atque hos quidem obviam sibi factos cum pepulisset, excursione ad Thessalonicam usque facta, multas Slavinorum multitudines partim ad se deficiente partim bello superatas subegit, inque Opicianam regionem deportavit. In reditu autem a Bulgaris intra fauces angustiarum interceptus, multis suorum amissis, aegre evasit.

Anno 5 Arabia omni bello liberata est, omnibus ab Abimelecho subjugatis.

Anno 6 Justinianus stolidi fœdus cum Abimelecho pactum confudit. Nam et in Cypriam insulam nulla ductus ratione volebat coloniam deducere; et nomisma ab Abimelecho missum, quia inusitate erat signatum, respuit.

Anno 7 ex Slavinis, quos ab eo deportatos fuisse diximus, novum exercitum 30 millium conscripsit, quem nomine populi peculiaris affecit. His fretus Arabicum fœdus rupit, et cum his et equestribus copiis juxta mare Sebastopolin profectus est. Arabes inviti, tamen pacem infringere Justiniani temeritate et injuria coacti, armis sumptis denuo ad eum accesserunt, obtestantes Deumque ultorem hujus facinoris invocantes. Cumque imperator audire ista nollet pugnamque acceleraret, tabulis pacis de conto suspensis Romanis se obvios dederunt, duce Moamedo. Victi **773** sunt primo prælio. Cæterum Mosmedus Slavinorum duci

A ἵππον καὶ δοῦλον. Καὶ ἔπειταν δὲ βασιλεὺς τὸν μαγιστριῶν Παῦλον πρὸς Ἀβιμέλεχ ἀσφαλίσασθαι τὰ στοιχιάντα, καὶ γεγόνασιν ἔγγραφα ἐμμάρτυρα. Πέμψας οὖν δὲ βασιλεὺς ἀνελάβετο τοὺς Μαρδαῖτας χιλιάδας ἱβρίων, τὴν Ῥωμαϊκὴν δυναστείαν ἀκρωτηριάσας: πᾶσαι γάρ αἱ νῦν οἰκουμεναὶ παρὰ τῶν Ἀρίθμων, ἀπὸ Μοφουεστίας ἧνται τετάρτης Ἀρμενίας, ἀνισχυροὶ καὶ ἀνόλαχτοι εἰς τὸν ἑφόδον [P. 41] τῶν Μαρδαῖτῶν, ὧν παρεσταλέντων πάνδεινα κατέπεπονθεν ἡ Ῥωμαϊκῶν ὑπὸ τῶν Ἀράδῶν μέχρι τοῦ νῦν. Νεώτερος γάρ ὁν Ιουστινιανὸς, ὡς ἔτον τις, ἀδούλως τὰ κακά αὐτὸν διέψκει.

Τῷ β' ἔτει ἐλθόν δὲ βασιλεὺς εἰς Ἀρμενίαν ἐδέξατο τοὺς ἐν τῷ Λιβανῷ Μαρδαῖτας χάλκειον τεῖχος (94) διαλύσας. Ηρέλυτος δὲ καὶ τὴν μετά τῶν Βουλγάρων εἰρήνην, δικταράξας τοὺς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τύπους, καὶ διαβιβάζει ἐπὶ τὴν Θράκην τὰ καβαλλαρικὰ θέματα (95).

Τῷ γ' ἔτει, ἐπεστράτευσεν Ιουστινιανὸς κατὰ Σολαζίων καὶ Βουλγάρων. Καὶ τοὺς μὲν Βουλγάρους προστηνάκτας ὀθήσε, μέλιτροι δὲ θεσσαλονίκης ἐκδραμῶν πολλάκι πλῆθη τῶν Σολαζίων τὰ μὲν προσρυνέντα τὰ δὲ πολέμων παρέλασε καὶ εἰς τὰ τοῦ Ὀψικίου (96) κατέψκεισε μέρη. Ἐν δὲ τῷ ὑποστρέψαι αὐτὸν ὀδυντατήθη ὑπὸ τῶν Βουλγάρων ἐν τῷ στενῷ τῆς κλειστούς: (97), καὶ μέλιτρα ἥδυντικη παρελθεῖν, πολλοὺς τῶν οἰκείων ἀποβαλάν.

Τῷ ε' ἔτει ἀπλάζῃ παντὸς πολέμου ἡ τῶν Ἀράδῶν ἀρχὴ, πάντας ὑποτάχντος τοῦ Ἀβιμέλεχ.

Τῷ ζ' ἔτει τὴν πρὸς Ἀβιμέλεχ εἰρήνην Ιουστινιανὸς ἔξι ἀνοίξας ἔλυσε· καὶ γάρ τὴν Κυπρίνων νῆσον (98), ἀλόγως μετοικίσαι ἐσπούδασε, καὶ τὸ σταλέν χάραγμα παρὰ Ἀβιμέλεχ νεφρανὲς δὲ οὐ προεδέξατο.

Τῷ ζ' ἔτει Ιουστινιανὸς ἐπελέξατο ἐκ τῶν μετοικισθέντων ὑπὸ αὐτοῦ Σολαζίων καὶ ἐστράτευσε χιλιάδας λ', οὓς ἐπινόμεσε λαὸν περιούσιον. Τούτοις θερήσας λύει τὴν Ἀράδων συμφωνίαν παρελαθὼν γάρ τὸν περιούσιον λαὸν καὶ τὰ καβαλλαρικὰ θέματα ἐπορεύθη ἐν Σεβαστοπόλει (99) τῇ παρὰ θάλασσαν. Τῶν δὲ Ἀράδῶν μὴ βιολομένων λύειν τὴν εἰρήνην, ἀλλὰ τῇ βασιλικῇ αὐτίᾳ καὶ προπετίᾳ τοῦτο πρᾶξι ἀνηγκαχθμένων, διπλοισθέντες καὶ αὐτοὶ παρεγένοντο πάλιν τῷ βασιλεῖ, μητρυρόμενοι: καὶ τὸν θεόν ἐκδικητὴν τούτων προκαλούμενοι. Τοῦ δὲ βασιλέως μηδὲ ἄκοη δέχθει ταῦτα ἀναγγομένου, ἀλλὰ πρὸς μάγην μᾶλλον κατεπείγοντος, τὸν τῆς εἰρήνης ἔγγαφον χαρ-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(94) Marditarum agmen, quo velut æneo muro objecto Saracenorum irruptiones reprimebantur. **GOAR.**

(95) Sic Blondus et Diaconus. **XYL.**

(96) Quandoque obsequium, frequentius provinciam et agmen militum refert vox δψικον. *Lepidōn* significat, ubi tum apud auctorem tum Theophanem, τοὺς τοῦ Ὀψικίου, κόμιτα Ὀψικίου et similia leges. Provinciam Asiae, Bithyniam nimirum, designat in Leone Philosopho: Παγάστητο δὲ κόρην ἐκ τοῦ Ὀψικίου. In Romano Lecapeno: Μεριενότει

τὸ Ὀψικίου. In Zos: Ἐν τοῖς τοῦ Ὀψικίου κτίμασιν αυτοῦ. **GOAR.**

(97) Suidas κλεισούρηι: οὖνω καλοῦνται τὰ δύγυρώματα τῶν διαβίσεων τὴν πατρόφ τῶν Ῥωμαϊκῶν φυνῆ. Clusas vocant Francorum annales. Loci quoque præfectura κλεισούρα est Constantinus *De admin. imp.*: Καὶ ἐγένετο κλεισούρα. Præfector ipse κλεισούραρχος. **GOAR.**

(98) Haud scio an Cyprius. **XYL.**

(99) Ponti Cappadocii urbe, de qua Ptolemæus v. 6. **GOAR.**

την ἐπὶ φλαμουλίου (1) κρεμάσαντες καὶ προσάγοντες κατὰ τῶν Ῥωμαίων ὥρμησαν, Μωάμεδ στρατηγὸν ἔχοντες. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἡττήθησαν Ἀραβῖς, ὃ δὲ Μωάμεδ τῷ στρατηγῷ τῶν Σολάζων (2) κούκουρων (2) γίμνωντα νομισμάτων πέμψεις, καὶ πολλαῖς ὑποσχέσεσι τούτον ἀπατήσας, πείθει προσφυγεῖν αὐτῷ μετὰ εἰκότων χλιαρίδων Σολάζων, καὶ οὕτω Ῥωμαίοις τὴν τροπήν περιεποίησετο. Οὐθενὶ Ιουστινιανὸς τὸ τούτων ἁγκατάλειμμα ἀνείλε σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις ἐν τῷ πρὸς Νικομήδεαν Λευκάκτη.

Τῷ τῇ ἔτει, Σαββατίου (3) δὲ Ἀρμενίος μαθών τὴν τῶν Ῥωμαίων ἡτταν, τὴν Ἀρμενίαν περιέδωκε τοῖς Ἀραψίν. Ἄπειράγη δὲ αὐτοῖς καὶ ἡ ἔσω Περσίς ἡ λεγομένη Χοροσάν.

[P. 442] Τῷ θ' ἔτει γέγονεν ἔκλειψις ἡλίου ὡς ἀστρος φρήνησι. Τῷ αὐτῷ ἔτει ἐπειστρέψεται Μωάμεδ τῇ Ῥωμαίων γῇ, ἔχων μεθ' ἐκυτοῦ τοὺς πρόσφυγας Σολάζωνος ὡς ἐμπείρους τῆς λώρας, καὶ πολλοὺς ἡχηταύτευτον. Ιουστινιανὸς δὲ τῶν κτισμάτων ἔπικλειστονος κτίζει τὸ Ιουστινιανοῦ λεγόμενον τρικλίνιον καὶ τὰ τοῦ παλατίου περιειχόμενα. Ἐπέστησε δὲ τούτοις Στέφανον τὸν Ηέρσην, σακελλάριον δύτα καὶ πρωτευοῦχον, κύριον καὶ ἔκουσιαστὴν (4), λίγην δύτα αἰμοδόρον καὶ ἀπηγνῆ, καὶ ἀντλεῖν ἔτυπτε τοὺς ἐργολάζους καὶ ἐλεθούδει. Τοῦ δὲ βασιλέως ἀποδημήσαντος καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ Ἀναστασίαν τὴν Αὐγοῦσταν δι' ἀδηνῶν (5) ἐμαστίγωσεν. Ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἀδεᾶς Θεόδοτος (6) δι' ποτε ἔγκλειστος, γενικὸς λογοθίτης κατασταθεὶς, πολλοὺς τῶν ἐμφανῶν ἀρχήντων ἀνατίλως ἐτιμωρεῖτο καὶ δημεύει τὸ πέτραλον καὶ σχινίοις κρεμάντος ἀχύροις ἐκάπνιζεν. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἐπάρχος βασιλικῆς καλεόντος πλεστούς ἐναποκλείστους ἐποιεῖ. Ταῦτα πάντα τούγησε τὸ πρὸς τὸν βασιλέα μίσον τοῦ λαοῦ. Πλησίον δὲ τοῦ παλατίου βουλδεύοντος βίθρα τῶν Βενέτων καὶ φίληγ (7) κτίσαι εἰς τὸ τελεῖσθαι ἐκεῖ τὸ σαξιμοδέ-

XYLANDRI ET

(1) Zonaras δόρατον. Apud Nicetam significat σημαῖαν. Hostile ergo vexillum fuit, et pro signo militari fūderis litteras Arabes gestarunt. XYL.—Φλαμουλίον. In ipso conto, unde *flamula*, præpliantium signum sive *vezillum* dependebat. De *flamula* plurima Rigaltius. GOAR.

(1*) Σλαβῶνος lege hic et infra.

(2) Apud Nicetam hoc pro γωνιώτης positum est. Inde nostrum Teutonicum *kocher*: aut potius hoc a nostro desumptum. XYL.

(3) Sabbis patricius, et Cerasa est apud Diaconum. XYL.

(4) Quam infra in Basilio et Constantino Romani FF dicetur Ἐπείκτης, qui præest operis, et eas urget. GOAR.

(5) Habenis puto Apud Suidam est μάστιγας αὐτῇ ἐν δχήματι: ὡς οἱ γραμματοσταὶ παῖσιν ἐπιθέμενος. XXL.—Scutiris, quales sunt equorum habenæ. Meursius de illis doce verbo ἀλναὶ vel ἀδηναὶ. GOAR.

(6) Sic et supra de monacho qui Mahometis Gabrielum suo testimonio comprobavit. Et alias etiam. De generali logotheta supra adnot. 1. XYL.

(7) Phialam puto. dicere eum, quod alias est amphitheatum, in quo sedens populus ludos spectaret. Suidas non videtur abludere in ἀμφιθέατος φαίλη. Diacon l. xix ait phialam ideo exstructam, ut ibi populus imperatorem exciperet; quos huic sententia non repugnat. Nam σαξιμοδέῖον quid sit,

A pharetram nomismate refertam misit, multisque inducendo promissionibus persuasit ut ad se cum Slavinorum viginti millibus transfugeret. Quo facto Romani victi pulsique sunt. Ob hoc Justinianus, quidquid Slavinorum reliquum fuit, una cum mulieribus et liberis interfecit in Leucacta Nicomediae.

Anno 8 Sabbatius Armenius cognita Romanorum clade Arabius Armeniam tradidit. Subditam etiam iis est interior Persis, cui nomen Chorasan.

Anno 9 tantus fuit solis defectus ut astra visa B fuerint. Eodem anno Moamedus Romanorum distinctionem bello petiit, comitatus transfigis Slavinis ut regionum peritis, multosque mortales abduxit. Justinianus vero ædificiis intentus condit triclinium ab ipso denominatum et mœnia palatii. Operi huic præfecit Stephanum Persam cum plena potestate, sacellarium et eunuchorum principem. hominem nimis quam sanguinarium et crudelem, qui absque ulta misericordia operarios verberabat atque lapidabat. Atque adeo imperatore perægre profecto matrem ejus Anastasiam Augustam loris flagellavit. Itidem et Theodotus monachus, pridem in claustro vitam degens, tum generalis logotheta constitutus, multos procerum nulla ipsorum culpa suppliciis affecit, bona eorum publicavit, 774 funibusque ita suspensos ut capita deorsum verterent palearum sumo vexavit. Sed et urbis præfectus plurimos mandato imperatoris in carcerem compedit. Quibus omnibus odia populi in imperatorem creverunt. Erat vicina palatio ædes Deiparæ Virginis, Metropolitana dicta: eam demoliri Justinianus

GOARI NOTÆ.

sciunt (opinor) barbari. XYL.—Πλησίον δὲ τοῦ παλατίου. Ex regiis CP. descriptione, penetrata obvii primum muri porta, amplissimum atrium fidelissimo satellitio munitum popularibus turbis pervium et concessum occurrisse liquet. Ibi Venetæ parti, cui propensius affecti erant imperatores ob rebelliones a Prasina ceu potentiore saepius excitatas, Justinianus hic sedes lapideas, quibus sese redeuntem vel egressurum faustis acclamatiōnibus exceptura consideret, exstruere moliebatur.

Vicini nihilominus templi religione deterritus, ne se populi querelis objiceret, patriarchæ Callinici vota cœptis auxiliari expetiit. Ille non dejiciendis sed dedicandis templis cum preces ab Ecclesia statutas primo respondisset, mox imperatoris auctoritate victimus, vim factam et assensum violenter extortum novo Dei præonio adinvento manifestavit aperitus B. 30px porro τῶν Βενετῶν lapides sedes erant Venetæ factioni parandæ, et, ut loquitur Paulus Diaconus, bases populi construendæ, ut illic imperatorem susciperent. Nam et ibidem vel juxta constitisse Prasinos, colligo ex Leone Grammatico in Theophilo scribente, τὰς ἀναβάθρας ἐνθεοῖς δῆμοι ἵσταγται. Alium nihil secius locum a Prasino Veneti delegisse Simocatta, ubi de coronatione Leontium Phocæ tyranni uxoris, scribit viii, 2. Τὴν φίλην. Machina, qna e statuis marmoreis, metallicis fistulis vel apertis tubis profunditur, spargitur, in altum evibratur, ac tum oculorum cu-

locoque ejus gradus Venetorum et phialam aedificare volebat, ut ibi saximodeximum ageretur. Ideo a Gallico patriarcha postulabat ut ejus aedes destruenda causa Deum is oraret. Respondit patriarcha votum sibi esse, quod templi erigendi causa ficeret: nullum dejiciendi gratia receptum esse. Sed vi adactus tandem lacrymabundus ita ait: Gloria Deo, qui omnia perfert, nunc et semper et in aeternum. His auditis destructa est aedes et phiala condita, Templum nomine Metropolitanum imperator in Petri se fit.

Decimo anno Moamedus in quartam Armeniam exercitum duxit, multisque abductis domum rediit. Eodem anno Justinianus imperio pulsus est hoc pacto: Mandavit Stephano patricio et Rusio duci ut noctu populum Copolitanum necarent, cedis initio a patriarchis facto. Sub hoc ipsum tempus Leontius patricius, qui cum dux Orientalium fuisse, re bello praeclare gesta per calumniam delatus trienniumque in carcere detentus erat, subito evocatus inde fuit ac dux Graeciam factus, jussusque suis in tres celoces impositis eo ipso die urbe evehi. Ea nocte in 775 Sophiae portu tempus navigandi praestolans cum amicis suis negotia sua componebat. Inter eos qui ipsum vere amabant, summa vaticinabantur ipsi Paulus praesertim monachus claustrum Callistratice, astronomiæ peritus, et Gregorius Cappadox claustrum Floriani princeps. Quibus eum diceret Leontius captivo sibi imperium ab ipsis promitti, vitæque dubio ac mortem singulis horis exspectanti, ii gnaviter eum rem aggredi jusserunt jam nunc implendam. Ergo Leontius suis armatis secum sumptis tacite ad praetorium venit, pulsatisque foribus simulante eo imperatorem venire, ut de quibusdam qui ibi erant statueret. Cum praefecto id indicatum esset, actuatum prodiit, portasque cum aperuisset, est a Leontio viuctus. Tum Leontius carceribus reclusis milites diu in iis detentos eduxit atque armavit, cumque iis in forum prodiit, vociferans: Quicunque Christiani sunt, ad aedem Sanctæ Sophiae praesto sint. Dimisit etiam qui idem per omnes regiones proclamarent. Turbata multitudine confestim

Aξιον (8), ἐπεὶ νυδες τὸν τῆς ὑπεραγγεῖς Θεοτόκου τῶν μητροπολιτῶν, ἀπήνει Καλλίνικον τὸν πατριάρχην ποιῆσαι εὐχὴν, ἵνα κατελύσῃ τὴν τοιαῦτην ἐκκλησίαν. Οὐ δὲ πατριάρχης ἐλεγεν δι: Εὔχην ἐπὶ συστάσει ἐκκλησίας ἔχομεν, ἐπὶ δὲ κατελύσει οὐ παρέλθομεν Βιασθεὶς δὲ εἰπεν δ πατριάρχης μετὰ δικρύων: « Δόξα τῷ Θεῷ ἀνεχομένῳ πάντα νῦν καὶ ἀλλα εἰς τὸν αἰώνας τῶν αἰώνων. » Τοῦτο ἀκούσαντες κατέλυσαν τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἐποίησαν τὴν φιλέγην. Ἐποίησε δὲ εἰς τὸ Πετρὸν ἐκκλησίαν (9, ἥν ἐλεγε τῶν Μητροπολιτῶν.

Τῷ ί ἔτει ἐπεπτέτευσε Μωάμεδ τὴν τετάρτην Ἀρμενίαν, καὶ αἰχμαλωτεύσας πολλοὺς ἀνέστρεψεν. Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ ἔτει Ιουστινιανὸς ἄρεβος θεος βασιλείας τρόπῳ τοιῷδε: Ἐκέλευσε Στεφάνῳ πατριάρχῃ καὶ στρατηγῷ τῷ Ρουσίῳ νυκτὸς ἀποκτείναι τὸν δῆμον Κωνσταντινουπόλεως, ἀρξασθεὶ δὲ ἀπὸ τῶν πατριαρχῶν. Λεόντιος δὲ πατριάρχης καὶ στρατηγὸς τῶν Ἀνατολικῶν (10) γενόμενος, ἐν πολέμῳ εὑδοκοῦμέστερος καὶ καττηγοροθεῖς, ἐν φρουρῇ κατεκλείσθη ἐπὶ τριετῷ χρόνῳ. Ἐξάπινται δὲ ἀνακληθεὶς στρατηγὸς Ἀλλάδος προσβλῆθη, ἐκελεύσθη δὲ ἄρεβος θῆναι δρόμων καὶ αὐθημερὸν ἀποκινῆσαι τῆς πόλεως Ταύτη δὲ τῇ νυκτὶ ἐν τῷ τῶν Σοφιῶν λιμένι πρὸς τὸ ἐκπλωταῖς προσορύπισας συνετάσσετο τοῖς φίλοις αὐτοῦ. Ἐν οἷς καὶ οἱ γυνήσιοι αἵτον φιλοῦντες χατζηφούλαν ἀπέιδουν, ὅ τε Παῦλος μοναχὸς καὶ ἀπερονδμος τῶν [P. 443] Καλλιστράτων (11), καὶ Γρηγόριος Καππαδόκης ὁ κλειστοράρχης μοναχὸς καὶ ἡγούμενος τῶν Φλάρου. Λέγει οὖν δ Λεόντιος πρὸς αὐτοὺς: « Ὅμεις δεεδαῖοισθέ με ἐν τῇ φυλακῇ περὶ βασιλείας, καὶ νῦν ἡ ζωὴ μου ἐν κακοῖς τελειοῦται· καθ' ὅρουν γὰρ τὸν θίνατόν μου ἐκδίχομαι. Οἱ δὲ εἴπον· Σὺ μὴ δοκιμήσῃς, καὶ τοῦτο ἴσσον πληροῦται. Καὶ λαβὼν ὁ Λεόντιος τοὺς ἀνθρώπους αὐτοῦ μετὰ ἀρμίτων (12) ἀνῆλθον εἰς τὸ πραιτώριον μετὰ σιγῆς, καὶ κρούσαντες τὴν πύλην προερχεῖσαντο τὸν βασιλέα παραγενόσθαι ἐπὶ τῷ διοικήσατιν τῶν ἐκεῖσες ὄντων. Μηνυθέντος δὲ τοῦ ἐπάρχου καὶ συντάρως ἐλθόντος καὶ ἀνοίκαντος, εὐθὺς δεσμεῖται ὑπὸ Λεόντιου. Ἀνοίξας δὲ δ Λεόντιος τὰς φυλακὰς τοὺς ἀποκελευτέμενους χρόνοις πολλοῖς

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

pidine satiata ad concurrentis populi sublevandam sūmū et extinguedos ardores servatur et ultro liberaliter aqua exhibetur, φιλή, est quasi phiala, lymphis exhibendis vas idoneum. Hujusmodi phialis aedes publicæ, templo, nec non palatia semper abundare exquisiverunt; de quibus Euchologica et doctissimus Allatius. GOAR.

(8) At qui celebrabatur istud σεξιμοδεξιον, ut perficiendo locus ecclesiæ foret necessarius? Vocabulum obscurum et difficile, laicus enodat Leo Grammaticus in Theophilo: Φιλήν (forsam φιλήν) τὸ φιλεται τὸ σεξιμοδεξιον λεγόμενον, τῶν ἱππων ἀμφοτέρων τῶν μεσῶν διεργομένων μετὰ γρυπῶν σαγγαμάτων. Partes itaque in circu decretalitur, vel præcedentem imperatorem (factatois in historiis decantata πρελεύσαι sive προσδω, hoc est cum solemni pompa processu) comitaturæ in Saxi-

lmodeximotectos aureis stragulis equos ostentabant et eo digressæ capescebant viam. Locus forsau illa dictus, quod esset επαξία διμων δεξιομένων partium populi imperatorem ex capturarum introductio. GOAR.

(9) Ad destruam compensandam. Πιτρίον sapientius in hoc opere nuncupatur. GOAR.

(10) Στρατηγὸς τῶν Ἀνατολικῶν, comes Orientis est, de quo Notitia Imperii. Στρατηγὸς τῆς Ἀλλάδος proconsul Achaiæ est sive Graecia, Illyrici praefecto quondam subjectus Notitia Imperii, et in eam Pancirollus c. 103 GOAR.

(11) Meminit Zonaras in Philip. XYL.

(12) Non video quam luci commodi fuerint curru. Forte ἀμαν, ut multa Latine. Sed et infra in Monomacho in Catalini Patzinacæ historia ἀρματα pro armis diserte ponuntur, neque id seemel. XYL.

στρατιώτας; Ελυσα καὶ ὥπλισε, καὶ σὺν αἵτοῖς εἰς τὸν φόρον χρήσων ἐξῆλθεν· "Οσοι Χριστιανοί, εἰς τὴν Ἀγίαν Σορὸν· καὶ πάμψις καθ' ἔκαστον ρέγεων, τὴν αὔτην φωνὴν ἀνέκραζον. Τὸ δὲ πλῆθος τῆς πολεώς θορυβούθεν σπουδῇ εἰς τὸν λουτῆρα (13· τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας συναθροίσθη, καὶ διατρέχης τούτοις συνών ἐφώνει· Λῦτη ἡ θάμερα τὴν ἐποίησεν ὁ Κύρος. Τὸ δὲ πλῆθος θρυν φωνὴν· Ἀνασκαφῇ (14) τὰ στᾶτα ἰουστινιανοῦ. Καὶ οὕτως ἐν τῷ ἵππῳδρόμῳ ἐξέδραμε πᾶς ὁ λαός· Πιμέρας δὲ γενομένης ἐξ ἴους· τὸν ἰουστινιανὸν εἰς τὸ ἵππῳδρόμιον διὰ τῆς σφενδόνης, καὶ δινοκοπήσαντες αὐτὸν ἐξώργισαν ἐν Χέρτωνι. Θεόδοτον δὲ τὸν μοναχὸν καὶ Στέφανον τὸν σκαλλάριον σχοίνιοις ἐκ ποδῶν δῆσαντες σόους διὰ τῆς λεωφόρου, καὶ εἰς τὸν Βουνὸν (15) καταγγόντες κατεκαίουσι. Καὶ οὕτως Λεόντιον βασιλέα ενθρημοῦσι. Τὸν δὲ τῆς πατριαρχίας θρόνον διεπειπλανήσας.

Κέσμου ἔτος διπτῆ, τῆς Χριστοῦ πρωτοτίας ἔτος χιλίου, Λεόντιος βασιλεὺς Ῥωμαίων ἔτη γ'. Τούτου τῷ α' ἔτει πάντοθεν εἰρηνικῶς διετέλεσε.

Τῷ β' ἔτει ἐπεστρέψαντεν Ἀλιδὶ (16) τὸν Ῥώμην, καὶ πολλοὺς αἰχμαλωτίσας ὑπέστρεψεν. Ἐσταύσεος δὲ καὶ Σάργιος δι πατριόχης τῆς Λασινῆς (17), καὶ ταύτην τοῖς Ἀραφίν υπέτρεψε.

Τῷ γ' ἔτει ἐπεστρέψαντεν οἱ Ἀραβεῖς τὴν Ἀφίκην, καὶ ταύτην πατέλαδον. Ὁ δὲ Λεόντιος ἀποστέλλει τὸν πατρίκιον Ἰωάννην ἵκενδὸν ὄντα μετὰ πάντων τῶν Ῥωμαϊκῶν πλοίων, δι τοὺς ἐχθροὺς τρέψας ἐδίωξε καὶ ἀπαντά τῆς Ἀφίκης τὰ κάτωρχα ἥλευθέρως. Καὶ κατελιπὼν ταξιδίωνα (18) διον τῷ βασιλεῖ ταῦτα ἐδίλωσε, καὶ ἐκεῖ ἐχειμάσσεν. Ὁ δὲ πρωτεσύμβουλος (19) τῶν ἀράβων τούτο μηδῶν, πολλῷ πλειω καὶ δυνατώτερον τοῦ πρώτου στόλου ἀποτελεῖται τὸν Ἰωάννην ἐκδιώκει, καὶ ἐκεῖ φρισσατικῶς ἀπληκεῖται (20). Ὁ δὲ στρατὸς εἰς στασιαν ἐλήσων Ἀψίμαρον ἀναγορεύσουσι βασιλέα, δηρούγγριον (21) τῶν Κιδνύρραιων ὄντα καὶ ἐκεῖσε

A ad lavacrum Magnæ Ecclesiæ coivit: præs usque una pontifex summus hunc esse diem illum a Domino factum ²² clamavit. Et populus sublato clamore vociferabatur: Refodiantur ossa Justiniani. Hoc modo universus populus in circo discurrebat. Prima luce Justinianum per Fundam in circum producunt, nasoque truncatum Chersonam relegant. Theodotum ²² vero monachum et Stephanum sacellarium, funibus ad pedes alligatis, per viam publicam ad Bovem pertractos comburunt. Atque ita faustis acclamationibus Leontium imperatorem salutant, Callinico solium patriarchæ occupante.

νανάδην καὶ Στέφανον τὸν σκαλλάριον σχοίνιοις ἐκ ποδῶν δῆσαντες σόους διὰ τῆς λεωφόρου, καὶ εἰς τὸν Βουνὸν (15) καταγγόντες κατεκαίουσι. Καὶ οὕτως Λεόντιον βασιλέα ενθρημοῦσι. Τὸν δὲ τῆς πατριαρχίας θρόνον διεπειπλανήσας.

B Anno mundi 6188, ab adventu Christi 694 Leontius imperator Romanorum factus imperavit annos 3. Primo ejus anno cuncta ubique pacata fuerunt.

Anno secundo Alidis in Romanam ditionem fecit impressionem, multisque abductis captivis retro abiit. Sergius quoque patricius Lazicæ defecit, ac Lazicam Arabibus tradidit.

Anno tertio Arabes expeditione facta Africam ceperunt. Eo Leontius Joannem patricium virum strenuum mittit cum universa Romanorum classe; qui, fusis pulsisque hostibus, omnia Africæ castra cepit, reliquo suo ibi legato, de re gesta imperatorem certiore fecit atque in Africa ipse hiemavit. At Arabum princeps (qui protosymbolus, quasi consul vel concilii princeps ab iis usurpatur, re cognita, multo majore ac quam fuerat prius validiore classe missa Joannem inde profligat, castraque fossa munita locat. At Romanorum exercitus, mota seditione, Apsimarum imperatorem creat, drungarium Cibyrrhœtarum, statimque Tiberium nominat

²² Psal. cxviii, 24.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(13) *Baptisterium Magnæ Ecclesiæ, alias λουτρόν, καλούμενή ήτο, βιπτιστήριον dictum. GOAR.*

(14) Obscurum quid sibi hoc velit. Ego tamen arbitror his verbis significari Justiniano huic Rhinotmeto abrogari imperium, neque volui mutare quidquam, tam tamen prope constet mendum subesse, et non satis pateat quid sit viventis ossa reliodi. Certe sic infra est in eodem iterum imperante, bisque positum, ἀνταντήσαντα τὸν λουτρινόν abrogarunt ei imperium Quod credo factum ita esse, ut statim imperatori posite simul everterentur. Idem est in Artein, et in Calaphate. Et hic paulo post nomen ἀναταντήσας ponitur pro abrogatione imperii. XYL.

(15) Βουνόν pro βούνον mendose habet codex quod vel ex Zonara liquet Meminit hujus fori sive supra etiam Noster. Vide Zonar. in fine Phocæ. XYL. — Βουνόν, Montem, locum Cpolis ita vocalatum. Taurum scribit Paulus Diaconus, Xylander Bovem, sed ignare: quamvis βουνόν in neutro modernis carnem bubulam sonet. GOAR.

(16) Diaconus *Senilidus*. Pro Ῥώμην haud dubie legendum Ῥωμανίαν, vel saltem hoc per illud intelligendum, ut post in Apsimaro. Pro πα-

τριάχης πατρίκιος ex eodem scribe XYL.

(17) Colchidis regionis. GOAR.

(18) Ταξιδίων κατελιπὼν quid sit, nondum didici. XYL — Taxationem juriconsulti interpretantur: sed alia est hic vocis interpretatio, inquit Meursius. Certe, subdit ille, Xylander non satis bene *legatum*: debuerat potius *præsidium* ponere, tuendo nimirum ipsi Joanni concessum ταξιδίων ²³ διον. Sic apud Const. De admin. imp.: Κρατοῦντος τοῦ Ἀβιμέλεχ ἐπεστρέψαντα οἱ Ἀσαρεῖς τῇ Ἀφίκῃ, καὶ ταύτην πατέλαδον, καὶ ἐκ τοῦ οἰκείου στρατοῦ ταξιδίων ἐν ταύτῃ κατέστησαν. GOAR.

(19) Apud Zonaram protosymbolus legitur, vitiōse puto. XYL.

(20) Interpretor: *juxta militias leges exercitum viresque omnes admovet. GOAR.*

(21) Drungarius est tribunus militum, ut ex Aeliano et libello *De Officiis Palatii* Wolflus annotavit. Vide Turnebum etiam, xxiv, 25 Adver. Cibyrrhœtarum in Cilicia sunt. XYL — Δρουγγάριον τῶν Κιδνύρραιων. Erant in exercitu Romanorum navales turmas sicut et terrestres, proprio provinciarum nomine dictæ. Nominatissima fuit Cibyrrhœtarum a Cibyrra sive Cibyra Cariæ urbe

At ut urbe lues bubonum grassata quatuor mensium 777 spatio magnam vim hominum sustulit. Apsimarus interim cum sua classe ad Sycas seu Ficus appellit; et in urbem per proditionem admissus Leontium, praeciso naso, in Dalmatæ monasterio asservari jubet, amicosque ejus publicatis eorum bonis relegat. Tum germanum suum fratrem Heraclium omnibus pedestribus equestribusque copiis præficit solum ut rei gerendæ maxime idoneum, mittitque ut partes Cappadociæ et claustra percurrat, ac quid hostis moliatur observet.

Θεμάτιων προβαλόμενος, ἐπὶ τὰ μέρη Καππαδοκίας ἔχθρῶν ποιεῖσθαι φροντίδα ἀπέστειλεν.

Apsimarus, qui et Tiberius, imperavit annos 7. Primo ejus anno Abderachman, mota seditione in Perside, regnum in ea Chagano ejecto obtinuit.

Anno secundo pestis fuit. Et Moamedus cum Arabum copiis bellum Abderachmani facit. Comque ingressus Persidem esset, cum Chagano se conjungit. Eo bello Abderachman cæsus et Persis Chagano restituta est. Romani autem Syriam ad Samosata usque pervagati, vieniasque regiones populati, ad millia, ut fertur, ducenta Arabum interfecerunt; spoliisque et præda amplissimis potiti magno sui metu excitato reverterunt.

Tertio anno Abdelas Romanos bello adortus, Antarado frustra oppugnatas, re infecta abiit, et Mopsuestiam condidit, imposuitque ei præsidium.

778 Anno 4 Baanes, cognomine Heptademon a septem dæmonibus, quartam Armeniam Arabibus tradidit. Apsimarus Philippicum patricium Nicipolori filium relegavit, quod is ex insomnio (aiebat enim per quietem et imaginatum caput suum ab aquila obumbrari) rmperium sibi speraret.

Quinto anno principes Armeniæ concitata aduersus Saracenos seditione, iis interfectis, ab Apsimaro missis legatis auxilium petunt. Sed Moamedus facta expeditione, multis cæsis, Armeniam rursum Saracenis subdit, proceresque Armenios omnes uno in loco vivos cremat Eodem anno Azar decem milia ducens Cililiam invadit. Quem adortus imperatoris frater Heraclius majorem ho-

νπάργοντα, Τιβέριον [P. 444] αὐτὸν μετονομάσα. Ἐν δὲ τῇ πόλει ἡ τοῦ βουβῶνος λύμη ἐνέσκεψε, καὶ ἐν τίσσαρσι μ., σὺν ἀπώλετο πλῆθος πολύ. Καταλαμβάνει δὲ Ἀψίμαρος ἄμα τῷ συνόντι αὐτῷ στόλῳ, καὶ προσώρμητον ἐν Συκαῖς (22), καὶ προσδοσίας γενομένης εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν. Καὶ τὸν μὲν Λεύτιον ῥινοκοπήσας ἐν τῇ τοῦ Δαλμάτου μοῆρ φυλάττεσθαι προσέταξε, τοὺς δὲ φίλους αὐτοῦ δημεύσας ἔξωρισεν. Ἡράκλειόν τε τὸν γηγεινον αὐτοῦ ἀδελφὸν, ὃς λίαν ίκανώτατον, μονοστρήτηγον (23) πάντων τῶν ἔκα χαβαλλαρικῶν (24) καὶ τῶν κλεισουρῶν διατρέχειν καὶ τὴν κατ' ἔχθρων

Ἀψίμαρος δὲ καὶ Τιβέριος ἔτη ζ. Τούτου τῷ α' ἔτει ἐστασίαν Ἀβδεραχμὰν ἐν Ιερούλῃ, καὶ ἐκυρίευσεν αὐτῆς, καὶ ἐδίωξε τὸν Χαγάνον ἀπ' αὐτῆς.

Τῷ β' ἔτει, γέγονε θανατικὸν μέγα. Καὶ ἐπεστράτευσε Μωάμεδ σὸν τῷ πλήθει τῶν Ἀράβων κατὰ τοῦ Ἀβδεραχμάν. Καὶ κτεταλκήσων τὴν Περσίδα ἐνοῦται τῷ Χαγάνῳ, καὶ πολεμήσαντες τῷ Ἀβδεραχμὰν κτελνούσιν αὐτὸν, καὶ πάλιν τῷ Χαγάνῳ τὴν Περσικὴν ἀρχὴν ἐκχειρίζουσιν. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι κατέδραμον Συρίας ἔως Σαμοσάτου, καὶ προνομεύσαντες τὴν πέρικλιναν, ὃς έστι, χιλιάδας διακοσίας Ἀράβων, πλειστά τε σκύλων καὶ αἰχμαλωσίν πολλὴν λαβόντες ὑπέστρεψαν, φόβον μέγαν ἐμποιήσαντες αὐτοῖς.

Τῷ γ' ἔτει ἐπεστράτευσεν Ἀβδελᾶς (25) κατὰ Ῥώμης, καὶ πολιορκήσας Ἀντάρχον καὶ μηδὲν ἀνύσκας ὑπέστρεψε, καὶ φύσιδόμει τὴν Μοψουεστίαν, καὶ ἔθετο ἐν αὐτῇ φυλακήν.

Τῷ δ' ἔτει Βαζάνην δὲ Ἐπταδάμων τὴν τετάρτην Ἀρμενίαν τοῖς Ἀραφίν, ὑπέταξεν. Ἀψίμαρος δὲ Φιλιππικὸν τὸν οὐδὲν Νικηφόρου πατρίκιον ἔξωρισεν ὃς ὀνειροπολούμενον βασιλεῦσαι ἔφασκε γὰρ ἐωράκιναι κατ' ὅναρ δτι ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ἐσκιάζετο ὑπὸ ἀετοῦ.

Τῷ ε' ἔτει ἐστασίασαν οἱ ἄρχοντες Ἀρμενίας κατὰ τῶν Σαρακηνῶν, καὶ τοὺς ἐν Ἀρμενίᾳ Σαρακηνοὺς ἀπέκτειναν. Καὶ αὐθὶς πρὸς Ἀψίμαρον πέμπουσι καὶ Ῥωμαίους εἰς τὴν αὐτῶν χώραν φέρουσιν. Οἱ δὲ Μωάμεδ ἐπιστρατεύσας κατ' αὐτῶν πολλοὺς κτείνει, καὶ τὴν Ἀρμενίαν Σαρακηνοῖς ὑποτίσσει, τοὺς δὲ μεγιστᾶς τῶν Ἀρμενίων ζωοκάστορους ἐν ἐνὶ τόπῳ ἐποίησε. Τούτῳ τῷ ἔτει ἐπεξερά-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

magna Straboni l. xiii vocata, cui p̄fectus δρουγγάριος dictus imperabat. Α οὐγγας autem totius classis erat pars tertia vel quarta, δρουγγάριος hujusmodi mīletum globi duxit. Hinc sicut δρουγγάριος scribit Mauricius l. i Strategicorum μέρος ἐστι, τὸ ἐκ τριῶν συγειμένων ἀθροισμα, drungarios totidem suis sequitur. Leo in Naumachicis oī τῶν ἄλλων θεμάτων πλάτιοι στρατηγοὶ δρουγγάριοι ἐκολούντε ποτε τοῖς ἄνω χρόνοις. Theopæanes στολῶν τῶν Κανούργων memorat in Copronymino. Goar.

(22. In loco Ḡlata nunc dicto, de quo Stephanus: *Sycæ, inquit, est civitas e regione novæ Rōmæ.* Idem habet Socrates II, 30. Goar.

(23) Hic drungario opponitur, qui solus acie imperat. Goar.

(24) Ex Zonara videtur legendum, quod secutus sum, τῶν πεζῶν καὶ καβαλλ. Xyl.

(25) Legitur et Ἀβδερᾶς. Sed illud præstuli, cum Diaconus hunc vocet Abdallam Saracenorum ducem, l. 20. Sed quod ibi legitur Tarentum obsedisse, perspicue est mendosum, legendumque ut Noster recte habet, et apud hunc et apud alios Autaradum, quæ insula est inter Cyprum sita et Syriam. Sed et reliqua Noster plenius, utiliter eum aliis comparandus. Xyl.

τευσεν Ἀξὶο τὸν Κλικίαν μετὰ χιλιάδων δέκα καὶ περιτυχῶν αὐτοῖς Ἡράκλειος δὲ ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως τοὺς πλειστας ἀπέκτενε, τοὺς δὲ λοιποὺς, δεσμίους τῷ βασιλεῖ ἔξιπέστειλε.

Τῷ οὖτε "Αξιός δ τοῦ Χουνέη ἐπετράπενε τὴν Κλικίαν, καὶ πολιορκήσας τὸ Σίσιον κάστρον κατέβαλεν δὲ ἐπιφύλαξας ὁ τοῦ βασιλέως ἀδελφὸς καὶ πολεμήσας κτείνει δώδεκα χιλιάδας Ἀράδων. Τοῦ Ἰουστινιανοῦ δὲ ἐν Χερσῶνι διέγοντος καὶ λέγοντος πάλιν [P. 445] ἐκτὸν βασιλέων, οἱ τῶν ἑκατὸν οἰκιστοις τὸν ἐκ τοῦ βασιλέως κινδύνον φορθύντες ἔβουλεντο τοῦτον ἀνελεῖν ή τῷ βασιλεῖ περιπέμψι. Αὐτὸς δὲ τοῦτο διεγνωκὼς ἡδυνθῆ ἐκφυεῖν, καὶ εἰς τὸ Δαρές ἐλθὼν ἡτοστὸ τὸν τῶν Χαζάρων (26) Χαγίνον ἰδεῖν. Καὶ οὓς ἀδέξατο αὐτὸν μετὰ τιμῆς, καὶ ἔξιδοτο αὐτῷ εἰς γυναῖκα Θεοδώρων τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ. Καὶ μετ' ὀλίγον χρόνον προτροπῇ τοῦ Χαγίνου κατέληπεν εἰς Φαναγούριαν (27), κακεῖ διέτριβε μετὰ Θεοδώρας. Ταῦτα ἀκούσας Ἀψιμάρος πέμψει πρὸς τὸν Χαγίνον ὑποσχύμενος αὐτῷ δῶρα πολλὰ, εἰ τὸν Ἰουστινιανὸν ζῶντα αὐτῷ περιπέμψει, ή καὶ τὴν κερπλήν αὐτοῦ. Βέβαντος δὲ τοῦ Χαγίνου, παραφυλακήν αὐτῷ δῆθεν ἔπειμψε διὰ τὸ μη, ὅποι τῶν δμοφύλων ἐπιβουλευθῆναι, ἐντελάχμενος τοῖς αὐτοῖς ήν' διαν δηλωθῆ αὐτοῖς, ἀνέλωσιν Ἰουστινιανὸν. Τούτων δὲ δι' οἰκέτου τοῦ Χαγίνου τῇ Θεοδώρῃ μητρυθέντων καὶ τῷ Ἰουστινιανῷ γνωσθέντων, προσκαλεσάμενος τοὺς ἐκ Χαγίνου φύλακας τούτους ἐφόνευσεν. Εὐθέως δὲ ἀποστέλλει Θεοδώρων εἰς Χαζάριαν. Ἀπὸ δὲ Φαναγούριας αὐτὸς δραπετεύσας εἰς τὸ στόμιον κατῆλθε, καὶ πλοιῷ ἐπιδιέσει μέχρι Συμβόλου, πλησίον Χερσῶνος, καὶ ἀποστέλλας ἐν αὐτῷ κρυπτῶς ἀναλαμβάνεται Βασιλακούριον καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ καὶ τὸν Στέφανον καὶ τὸν Μητρόπουλον καὶ τὸν αὐτοῖς ἀποπλεύσας διέβη τὸν φάρον Χερσῶνος καὶ τὰ Νεκρόπολα τὸ στήμιόν τε του Δίναπρι καὶ τοῦ Δάναστρι. Καὶ κλύδωνος γεγονότος ἀπέγνωσαν πάντες τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν. Μυζῆς δὲ διοικητακός αὐτοῦ ἀνήρωπος ἐφη, αὐτῷ· Ἰδού ἀποθνήσκομεν, δέσποτε. Τάξις τῷ Θεῷ περὶ τῆς σωτηρίας σου, ήντα δὲ θεὸς ἡ ποδοδώσει σοι τὴν βασιλείαν σου, μηδὲν ἀμύνῃ τῷ ἐγθρῷ σου. Οὐ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτῷ λέγει ἐν θυμῷ· Εἴπεισμαζί τίνος ἐξ αὐτῶν, δὲ θεὸς ἐνταῦθι με καταποντίσῃ. Καὶ εἰτελθῶν εἰς τὸν Δάνευδιν ποταμὸν ἀποστέλλει Στέφανον πρὸς Τέρδελιν τὸν ἥρχοντα Βουλγαρίτες ἐπὶ τῷ δούνακι αὐτῷ σύναρσιν, δύως κρατήσῃ τῆς προγονικῆς αὐτοῦ βασιλείας, ὑποσχύμενος δῶρα πολλὰ καὶ τὴν ἑκατοῦ θυγατέρα εἰς γυναῖκα. Αὐτοῦ δὲ πάντα ποιεῖν μεθ' ὅρκων ὑποσχομένου, συγκινεῖ πάντα τὸν λαὸν τῶν Βουλγάρων καὶ Σθλέβων, καὶ δηλισθέντες ἐπὶ τὴν βασιλέα ἐρχονται ἡματὶ τῷ Ἰουστινιανῷ Ἐπλήκυσσαν δὲ εἰς τὴν Χαρσίου πόρταν καὶ ἔως τῶν Βλαχερνῶν. Καὶ ἐπὶ τρισιν ἡμέραις προσλαλῶν τοῖς ἐν τῇ πόλει

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(26) Chazari populi sunt juxta Danubium et Palzinacas, quorum princeps chaganus et pech appellatur. Constantinus De admin. imp. c. XLII. Ο γάρ Χαζάνος θεαίνος καὶ πέχ Χαζαρίας. GOAR.

(27) Φαναγούριαν male legebatur, et melior lectio supra scripta est. Urbs est ad Bosporum Cimme-rium. XVL

vi pecuniæ Appolloniadem profugit. Justinianus ita imperium recuperavit, patriarcha urbis Gallinico.

σεν ἐν τῷ παλατίῳ Βλαχερῶν. "Οπέρ μαθὼν Ἀψίμαρος φυγάς εἰς Ἀπολλωνιάδα (28) ἀφίκετο, ἄγων μεθ' ἑαυτοῦ χρήματα πάμπολλα. Ιουστινιανὸς δὲ ἀπέλασε τὴν βασιλείαν. Τὸν δὲ τῆς ἀρχερωσύνης θρόνον κατεῖχε Καλλινίκος.

Justinianus, receptio imperio, potitus est per annos 6. Is Terbelim donis multis ac regia supellectile et parte ditionis Romanæ, ea cui nunc Zagoria nomen est, remuneratus pacifice dimisit. Apsimarus autem Apolloniade ex fuga ad Justinianum retrahitur, itemque ex Thracia Heraclius, cum aliis quibusdam principibus. Hos omnes in muro supplicio affecit. Dimissis etiam per mediterranea ministris amplius trecentis repertos eorum socios omnes necavit. Apsimatum vero et Leontium vinctos per urbem in pompa duxit; iisque ludis Circensibus vincti ad pedes imperatoris projecti sunt. Quorum cum hic services calcaret, 781 tantisper dum primum baium mitteretur, acclamavit populus: Super aspidem et basiliscum ambulabis, ac reliqua. Inde eos in Cynegium missos capite truncari jussit. Callinico patriarchæ oculos eruit, eumque ita Romam relegavit. Patriarcham vero Cpolis constituit Cyrum, qui in Amastridis insula monachus fuerat, quod hic sibi recuperationem imperii prædixisset. Innumera-ram porro cum civium tum militum multitudinem interfecit; quamobrem magnus omnes pavor invasit. Misit etiam classem ad revocandam e Chazaria uxorem; de qua multæ naves una cum vectoribus perierunt. Quod cum intellexisset Chaganus, hæc ad eum mandare: Fatue, nonne duabus tribusve navibus missis uxorem tuam petere poteras, tantarque multitudinis exitio carere? Num han: quoque bello te recipere putas? En et filius tibi natus est. Mitte qui eos traducant. Misit ergo Justinianus adductum Theodoram et filium ejus Tiberium, atque utrius coronam imposuit.

Anno tertio Justinianus pacem quæ erat inter Romanos ac Bulgaros rupit; trajectisque in Thraciam equestribus copiis, classe etiam armata, in Terbelim profectus est, occupata Anchialo. Bulgari autem cum Romanos castra incaute locasse nulloque ordine sparsim vagari cernerent, impetu facto magna cædem ediderunt, multosque ca-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(28) Urbem in Parnasso juxta Delphos. (Stephanus.) GOAR.

(29) Apud Zonaram ἐν ἔιλοις παρὰ τοῦ τείχετον ἀπρώτος. Quo ex loco conjicere datur, φωλιάζειν esse in crucem agere aut in furcam: id est, quod de ligno suspendere, hencken. XYL.

(30) Βάτα esse ramos, vel ex D. Joan. Evang. c. xii notum est. Puto significari primam partem ludorum, et an singulas decuriones certantium signum Ramo datum fuisse. XYL. — Finis et dismissio cujuscunque operis, et maxime celebritatis ἀπολύτης est: βατὸν autem hic laurea est, victori certaminis data. Ad completum igitur primum usque certamen Leontii et Apsimari colla pedibus calca-

μᾶλλον ὑβρίζετο. Ο δὲ Ιουστινιανὸς μετ' δλίγων Ρωμαίων διὰ τοῦ ἀγωγοῦ εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, καὶ θύρυσον ἀνασκαφῆς βαλάν πρὸς βραχὺ ἐσκήνωσεν ἐν τῷ παλατίῳ Βλαχερῶν. "Οπέρ μαθὼν Ἀψίμαρος φυγάς εἰς Ἀπολλωνιάδα (28) ἀφίκετο, ἄγων μεθ' ἑαυτοῦ χρήματα πάμπολλα. Ιουστινιανὸς δὲ ἀπέλασε τὴν βασιλείαν. Τὸν δὲ τῆς ἀρχερωσύνης θρόνον κατεῖχε Καλλινίκος.

[P. 446] Ιουστινιανὸς τὸ δύτερον ἔτη σ'. Παραλαβὼν τὴν βασιλείαν, δῶρα πολλὰ δῶντας τῷ Τέρβελῃ καὶ βεστιλικὰ σκεύη καὶ χώραν τῆς Ριουματίου γῆς κόψες τὰ νῦν λεγόμενα Ζαγόρια, ἀπέλυσεν αὐτὸν ἐν εἰρήνῃ. Ἀψίμαρος δὲ φυγῶν εἰς Ἀπολλωνιάδα συλλαμβάνεται καὶ πρὸς Ιουστινιανὸν ἀγεται, ὡστάτης δὲ καὶ Ἡράκλειος ἀπὸ Θράκης μετὰ τινῶν ἐπέρων ἀρχόντων καὶ ἐν τῷ τείχει πάντας ἐφούλχισεν (29). Ἀποστείλας δὲ καὶ εἰς τὰ μεσόγεια πάντα, πλείους ἐξ αὐτῶν εὑρών ἔως τριακοσίων, πάντας ἀπέκτεινε. Τὸν δὲ Ἀψίμαρον καὶ τὸν Λεόντιον πομπεύσας δεδεμένους ἐν τῇ πόλει, ἱππικοῦ γενομένους ἤγγον δεδεμένους καὶ ἐξρίψκην εἰς τοὺς πόδες αὐτοῦ. Πατήσαντος δὲ εἰς τοὺς τραχύλους αὐτῶν ἄχρις ἥπολύσων τοῦ πρώτου βαθίου (30) ἐπεβίᾳ δ δῆμος: Ἔπι ἀπίδικα καὶ βραλίσκον ἐπένθησε, καὶ τὰ ἔξτης. Καὶ ἀποστείλας αὐτοὺς ἐν τῷ Κυνηγίῳ ἀπεκεχαράστε. Καλλίνικον δὲ τὸν πατριάρχην ἐκτυφλώσας ἐν τῇ Ρώμῃ ἐξώρισεν. Ἐν Κωνσταντινουπόλει δὲ Κύρον τὸν ἐν τῇ νήσῳ Ἀμάστριδι ἔγκλειστον, ὡς προστιμάναται αὐτῷ τὴν τῆς δευτέρας βασιλείας ἀποκατάστασιν, πατριάρχην προεβάλετο. Ἀναρίθμητον δὲ πλῆθος ἔχει τοῦ πολιτικοῦ καὶ τοῦ στρατιωτικοῦ κατελόγου ἀπώλεσεν. Ἐντυθεν φύδος μέγας συνείχε πάντας. Ἀπέτειε δὲ στόλον πρὸς τὸ ἄγαγεῖν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ ἀπὸ Χαζάρικας, καὶ πολλὰ σύμψυχα ἀπώλοντο. Ἅκούστας δὲ τοῦτο Χαγάνος δηλοῖ αὐτῷ: "Ω ἀνόγτε, οὐκ ἔν διά δύο η τριῶν πλοίων λαβεῖν σου τὴν γυναῖκα καὶ μὴ ἀπολέσαι τοσούτον πλῆθος; "Η δοκεῖς δτε καὶ ταῦτην πολέμῳ λαμβάνεις; Ήδού ἐτέχθη σοι καὶ υἱός, καὶ ἀπόστειλον λαβεῖν αὐτούς. Καὶ ἀποστείλας ἤγαγε τὴν θεοδώραν καὶ Τιβέριον τὸν υἱὸν αὐτούς, καὶ ἐστεφέν αὐτούς.

Τῷ γέ τε Ιουστινιανὸς τὴν μεταξὺ Ρωμαίων καὶ Βουλγάρων εἰρήνην διέστρεψε, καὶ διαπεράσσει τὰ καθαλλοκράτη θέματα εἰς τὴν Θράκην, ἐξοπλίσεις καὶ στόλον, κατὰ τοῦ Τέρβελη ἐχώριος, καταλαβὼν τὴν Ἀγγιάλων. Καὶ ἀφολάτως τοῦ στρατοῦ ἀπληκεύσαντος, ὡς εἴδον αὐτὸν οἱ Βούλγαροι ασυντάκτως διασκορπίζουσεν, ἐπιβρίψκαντες πολλὴν κίχμαλωσίαν

GOARI NOTÆ.

bat Justinianus. Indignum porro, qui purpuram tulerant, tulerant deinde supplicium in Circo, in quo noui adeo dilata ignominia, neandum editis spectaculis, multatos quondam servos legitimus apud Livium l. ii: *Servum quidam paterfamilias, nondum commisso si ectaculo, sub furca crux medio egreditur Circo. Apud Ciceronem De divin 1: Serrus per Circum cum virgis cæderetur. Apud Lactantium 1, 7: Autronius Maximus diverberatum sub furca medio Circo ad supplicium egreditur. Ad Baion redeo. Lexicon anonymi bibl. R̄giā vocabulum πριᾶτον exponit τὸ ὑπὲρ τιμῆς δ.δ.μενον̄ quod honoris causa datur βραχεῖον. Sane πρώτον βαῖον non longe ab eo distat. GOAR.*

καὶ φόνον ἐποίησαν. Οἱ δὲ Ἰουστινιανὸς σὺν δλῆγοις τισίν ἔν τῷ κάστρῳ καταφυγῶν ἐπὶ τοῖσιν ἡμέραις ἀπέκλεισε τὰς θύρας. Θεσπάμενος δὲ τὴν τῶν Βουλγάρων ἐπιμονὴν, τοὺς ἵππους αὐτοῦ νευροκοπήσας, διὰ τῆς νυκτὸς τοῖς πλοίοις ἐπιβὰς λαθραίως ἔζυγε καὶ μετ' αἰσχύνης ἐν τῇ πόλει παρεγένετο. Ἰουστινιανὸς δὲ ἐπιμνησθεὶς τὴν κατ' αὐτοῦ τῶν Χερσώνι τῶν καὶ Βοσπορίανων καὶ λοιπῶν ἐπιβούλην, πάτεν ναῦν ἀπὸ μηχροῦ ὡς μεγάλης ἀπέστειλε, προστάξας πάντας τοὺς οἰκοῦντας ἐν ἑκείνοις τοῖς τόποις ξίφει δλοθρεῦσα: [P. 447] καὶ μηδὲν ζωγονύσοι. Οἱ δὲ πεμφθέντες καταλιθόντες, καὶ μηδὲνὸς αὐτοῖς ἀντιστάντος, πάντας τῷ ξίφει ἀνεῖλον, τῶν μικρῶν νηπίων μόνον φεισάμενοι ὡς πρὸς δουλείαν πειπονθέντων. Καὶ τοὺς μὲν πρωτεύοντας Χερσώνος μὲν ὄντας φρυγίαν (31) πρὸς τὸν βασιλέα ἐκπέστειλκαν; ἐτέρους δὲ ἐπτὰ ξυλίναιν σούληλας προσταυροτάτας ἐπὶ πυρὸς ὕπνοις, καὶ ἐλλους τῇ θαλάσσῃ ἐναπέβηψαν. Μαθὼν δὲ τεῦτα Ἰουστινιανὸς ἐπὶ τῷ τῶν νηπίων σωτηρίᾳ ἐμάνη. Τοῦ δὲ στόλου πρὸς τὴν πόλιν ἀντπλέοντες τὸ πλοῖον ἐκινδύνευσαν. Ἡριθμησαν δὲ οἱ ἀποθηκόντες, καὶ εὑρίθησαν χιλιάδες ογ'. Τοῦ δὲ Ἰουστινιανὸς μᾶλλον ἐπὶ τούτῳ καρποποιηθέντος, πάλιν ἐπερνεπεις στόλον, ἀροτριῶν ἀπαντα καὶ ἐνδαρφίζειν (31) κελεύστε, καὶ κατασχάζειν ἀπαντας ἔνως οὐροῦντα πρὸς τοῖχον. Ταῦτα ἀλούσταντες οἱ τὸν κάστρων ἐκείνων ἐκτυπώντες κατησφαλίσαντο, καὶ πρὸς Χαργάνον εἰς Χαζαρίαν ἐπεμψύν στείλαι λαὸν εἰς φυλακὴν αὐτῶν. Κατελαβόντων δὲ τῶν τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἑκείνοις τὰς μὲν κεφαλὰς (32) αὐτῶν κρατήσαντες ἔσωσαν τῶν κάστρων ἀπέκτειναν οἱ Χερσώνιται, τὸν δὲ λοιπὸν λαὸν αὐτῶν τοῖς Χαζάροις παρέδωκαν. Οἱ δὲ τῆς Χερσώνος καὶ τῶν λοιπῶν κάστρων τὸν μὲν Ἰουστινιανὸν ἀνέσκαψαν, τὸν δὲ ἐκεῖσες ἔξιτον Βαρδάνην τὸν καὶ Φιλιππικὸν βασιλέα εὐφῆμησαν. Ταῦτα μαθὼν Ἰουστινιανὸς ἐπερνεπεις στόλον ἀπέστειλε μετὰ τειχομηχικῶν ἐργαλείων καὶ κριῶν. Καὶ ὡς τοὺς κρείττους πύργους Χερσώνος κατέβαλον, ἀταφανέντες οἱ Χαζαροὶ τούτους ἐκάλυψαν τοῦ ἐγχειρήματος, δὲ Βαρδάνης δὲ ἐκφυγῶν πρὸς τὸν Χαργάνον φύγετο. Ἀπράκτου δὲ γεγονότος τοῦ στόλου, καὶ πρὸς Ἰουστινιανὸν μὴ τολμῶντος ἀνακάμψαι διὰ τὸ ἀπάνθρωπον ἑκείνου καὶ ὡμὸν, τὸν μὲν Ἰουστινιανὸν ἀνέσκαψαν, τὸν δὲ Βαρδάνην βασιλέα εὐφῆμησαν, τὸν δὲ Χαργάνον ἡταντο διοίηναι αὐτοῖς τοῦτον. Τοῦ δὲ Χαργάνου ἀπατήσαντος αὐτοὺς λόγου τοῦ μὴ προδοθῆναι ὑπὸ αὐτῶν καὶ τοῦ κομιστηθεὶς κατὰ ἄνθρακα νόμιμα ἔν, αὐτὸν παραχρῆμα ταῦτα δόντες παρέλαβον Βαρδάνην τὸν καὶ Φιλιππικὸν βασιλέα. Ἐν δὲ τῷ χρονίζειν τὸν στόλον καὶ ἀναφορὴν μὴ ἐργεσθεὶς ἐποχέστητο Ἰουστινιανὸς τὴν αἰτίαν, καὶ λαζῶν σὺν αὐτῷ τοὺς τοῦ Ὀψικίου καὶ μέρος Θρᾳκισίων ἀνῆλθεν ὡς Σινάπης,

XYLANDRI ET

(31) Φρυγίαν, cum famulis, puto. Sic et Cuspin. f. 199. Σούλαι forte sunt sublicas. ΧΥ. — Σούλαι: *verna* vel *palos* optius quam *sublicas* interpretabere. Hesychius quasi scholiastes: Σχόλιον ὡς ὅπτησιν τοὺς γέροντας παλαιοὺς κακουργοῦντας ἀνεσκολόπιζον δέσμοντες ξύλον διὰ ράχεως καὶ τοῦ νε-

A ptivos abduxerunt. Justinianus cum paucis quibusdam in castrum evasit, ibique triduum objectis portis se continuuit. Sed Bulgari obsidendi causa perseverare 782 videns, equorum suorum nervis incisis, noctu navigia concendit, furtimque elapsus cum dedecore domum rediit. Secundum hæc memoria recolens insidias sibi a Chersonensibus Bosporanis aliisque paratas, adversum eos naves suas a minima ad maximam omnes in situ mandato ut quicunque ea loca habitarent, universi gladio trucidarentur, neque vita cujusquam parceretur. Missi eo hoc perfecerunt, nemine ipsis resistente: solum infantium cæde abstinuerunt, quippe in servitutem mancipandis. Principes Chersonensium, viros, numero 42, addita custodia ad imperatorem miserunt, alios septem ligneis sublicis in altum suspensos igni assarunt, alios in mare abjece- B runt. His cognitis Justinianus ob servatos infantes insaniit. Cum in redditu classis jam Byzantio approponquaret, periclitata est Mortuorum numerus initus, repertusque millium 73. Id gaudium Justiniani auxit. Misitque aliam classem, quæ omnia solo aquaret solumque aratro procindere interficeretque omnes usque ad mingentem in parietem. Quod cum intellexissent qui castra ista obtinebant, muniverunt sese, missisque in Chazariam ad Chaganum legatis præsidium sibi ab eo dari flagitarunt. Cum appulisset Justiniani classis, primores eorum nacti intra estra Chersonenses trucidarunt, 783 reliquam multitudinem Chazaris tradiderunt. Proinde qui Chersonem et reliqua castra tenebant, Justiniano imperium abrogant, et Philippicum, cui et Bardanes nomen fuit, imperatorem faustis acclamationibus designant. Justinianus hoc percepto aliam classem mittit, arietibus aliisque ad oppugnationes facientibus machinis instructam. Cujus milites cum jam poliores Chersonis turres prostravissent, supervenientibus Chazaris sunt repressi. Bardanes fuga ad Chaganum evasit. Sed et classiarii re infecta cum ad Justinianum redire non auderent, nota ipsis hominis immobili crudelitate, Justiniano imperium abrogant, Bardanem imperatorem nominant, eumque a Chagano reponscunt. Qui cum postularet sibi de non prodendo ab ipsis Philippico caveri, et a singulis unum nomisma pendit, milites pecunia statim depensa D Bardanem Philippicum receperere imperatoremque salutarunt. At Justinianus morte classis causam conjiciens, cum militibus Opsicianis ac parte Thracensium Sinopem usque ascendit: cernensque classem cursum versus Cpolin intendisse, rugitu leonino edito ipse quoque urbem petuit, cumque eam præoccupasset jam Philippicus, Damatrya se GOARI NOTE

του, καθήπτερ τοὺς διπτωμένους ἱχθύς διὰ δεσμού σκων. GOARI.

(31) Rectius ἐνδαρφίζειν.

(32) Valde dubito de hujus loci sententia. Κεφαλίς capitaneos, ut loquitur, intellexi. ΧΥ.

contulit. Philippicus confestim Eliam populo stipatum in Justinianum, et Maurum patricium contra Tiberium emittit. Hic apud Blachernas in Tiberium incidit, veneranda ligna crucis et sacram mensam amplexum. Extra gradus astabat. Anastasia, Justiniani 784 mater, multis verbis a cæde Tiberii dehortans. Supervenit autem Joannes, vique a gradibus avulsum Chazaricæ mulieris filium Tiberium ad vestibulum portæ Callinici extraxit, ibique instar pecudis faucibus præcisis necavit. Elias, ut in colloquium cum militibus Justiniani venit, eos promissa securitate ad sese perduxit, desertumque ab omnibus Justinianum iracunde collo apprehendit, et gladio, quem femori alligatum gestabat, caput amputavit, hocque ad

Philippicum, isque Romam usque misit. πρὸς ἑαυτὸν εἶλκεσε. Μόνου δὲ ὑπολειφθέντος Ἰουστίνιανοῦ, ἐν θυμῷ δραχάμενος τοῦ τραχύλου αὐτοῦ ἔξετεμε καὶ πρὸς Φιλιππικὸν ἀπέστειλεν. Αὐτὸς δὲ ἄχρι Ρώμης ταῦτην ἤξεπεμψεν.

Cæterum is de quo ante diximus Callistraticus monachus, hæreticus et astronomus, cum Philippico imperium vaticinio promitteret, hoc quoque ab eo stipulatus fuerat, ut eo potitus sextam synodum, quippe prave actam, aboleret: ita imperium ei diuturnum validumque fore. Juravit hoc se facturum Philippicus, et imperio potitus, uti jussus fuerat ab impostore monacho, falso episcoporum indicto concilio, sanctam et universalem sextam synodum irritam pronuntiavit. Quo tempore vanus homo etiam est excœcatus. Cyro quoque patriarcha exturbato, Joannem suæ impietatis socium ei solo præfecit.

Fuit hic Philippicus, cognomento Bardanes, in colloquio facundus atque prudens habitus, sed in actionibus suis absque gravitate et industria ullaversans; turpiterque vivens extremam sibi infamiam paravit. 785 Insania quadam contra sacram sextum concilium incitatus in id incubuit, ut omnia ejus sacra decreta aboleret, nactus ad hoc secum sentientes cum Joannem istum a se patriarcham creatum, tum alios quosdam, qui et detestati scripto istam synodum sunt. Eodem tempore Bulgari, duce Philea, occulæ per fauces ingressi usque ad auream urbis portam incursionem fecerunt. Numerus occisorum ab iis et captorum major est quam efferti ut possit. Ipsi illæsi domum redierunt.

Anno secundo placuit Bardani cñm nonnullis civium prandere. Cæterum sabbato Pentecostes Philippicum meridianem Russus Opsicianorum præfectus, cum Thracibus quos secum ducebatur,

XYLANDRI ET

(33) Bithyniæ urbem; de qua iterum auctor in Monomacho, p. 643. GOAR.

(34) Παρατύλιον scripsit auctor p. 143, posticum videlicet, sive minorem ad majoris alterius latus portam. Sic παρεκκλήσιον est minor ecclesia sive capella ad majorem sita, παρεκκλήσιον minus monasterium juxta majus, et ab eo dependens. GOAR.

A καὶ βλέπει τὸν στόλον ἐπὶ τὴν πόλιγ ἐσχόμενον. Καὶ βρέξεις ὡς λέων καὶ αὐτὸς ἐπὶ τὴν πόλιν ὕρματε. Τοῦ δὲ Φιλιππικὸν προλαβόντος καὶ τὴν πόλιν κρατήσαντος, αὐτὸς εἰς τὸν Δαματρία (33) ἀνῆλθεν. Οὐ δὲ Φιλιππικὸς εὐθὺς ἀποστέλλει τὸν Ἡλίαν μετὰ λαοῦ κατὰ Ἰουστίνιανοῦ, Μαῦρον δὲ τὸν πατρίκιον κατὰ Τιβέριον. Οἱ δὲ Βλαχέρναις πορευθεὶς εὗσε Τιβέριον κραττεῦντα τὰ τίμια ἔδα ταῖς τράπεζαν, ἔξωθεν δὲ τοῦ βῆματος Ἀναστασίαν τὴν τοῦ [P. 448] πατρὸς αὐτοῦ μητέρα, ἥτις πολλὰ ἐδιαώπει αὐτὸν μὴ ἀνελεῖν Τιβέριον. Ἐν τούτοις Ἰωάννης ἐλών βίᾳ ἀφαρπάζει τοῦ βῆματος τὸν ἀπὸ τῆς Χαζάρας Τιβέριον, καὶ ἐν τῷ τῆς Καλλινίκου παραπορτίῳ (34) ἐκβαλὼν δικῆν προβάτου ἐλσρυγγοτόμησεν. Οὐ δὲ Ἡλίας εἰς λόγους ἐλθὼν τῷ μετὰ τοῦ Ἰουστίνιανοῦ στρατῷ καὶ λόγον ἀπεθείσας δύοντας αὐτῷ πρὸς την καταστήσας.

B Ιωάννης ἐλών βίᾳ ἀφαρπάζει τοῦ βῆματος τὸν ἀπὸ τῆς Χαζάρας Τιβέριον, καὶ ἐν τῷ τῆς Καλλινίκου παραπορτίῳ (34) ἐκβαλὼν δικῆν προβάτου ἐλσρυγγοτόμησεν. Οὐ δὲ Ἡλίας εἰς λόγους ἐλθὼν τῷ μετὰ τοῦ Ἰουστίνιανοῦ στρατῷ καὶ λόγον ἀπεθείσας δύοντας αὐτῷ πρὸς την καταστήσας.

C Οὐ δὲ προλεχθεὶς μοναχὸς, διατριπάτης καὶ ἀστρονόμος τῶν Καλλιστράτων, πρὸ τοῦ βασιλεῦσσαι Φιλιππικὸν ἐχρησμοδότει: αὐτῷ λέγων· Ἐπεὶ δὲ ἔκτη σύνοδος κακῶς ἔγενετο, ἐξν βασιλεύσῃς, βίψον αὐτὸν, καὶ γενέσθαι σοι ἔχει δὲ τὴν βασιλείαν πολυχρόνιος καὶ κρατεῖσθαι. Οὐ δὲ συνέθετο μ.θ. ὅρκου τοῦτο ποιῆσαι. Βασιλεύσας δὲ ἐποίησε φυσιδοσύνοδον ἐπισκόπων κατὰ τὸν λόγον τοῦ φυσιδοῦ, καὶ ἔρριψε τὴν ἄγλαν καὶ οἰκουμενικὴν ἔκτην σύνοδον. Καὶ εῷς αὐτῷ χρόνῳ ἐτυφλώθη δι μάταιος. Κύρον δὲ τὸν πατριάρχην ἔζωθησες τῆς Ἐκκλησίας. Ἰωάννην τὸν αὐτῶν συμμύστην καὶ συναρτητὸς προεβάλετο.

D Οὗτος δὲ Φιλιππικὸς δι καὶ Βαρδάνης ἐν μὲν ταῖς δικλαδιαις αὐτοῦ λόγιος καὶ ἔχεφρων ἐλογίζετο, ἐν δὲ ταῖς πράξεσιν αὐτοῦ ἀσέμνως καὶ ἀνικάνως καὶ αἰσχρῶς τὸν βίον αὐτοῦ διατελῶν πάντη ἀδόκιμος ἐδείκνυτο. Ἐμμανῶς γάρ κινηθεὶς κατὰ τῆς ἄγλας τοῦ συνόδου ἀντρέτειν ἐσπευδεῖς τὸ ὑπὸ αὐτῆς δογματισθέντα θεῖα δόγματα. Εὗσε γάρ δύμόρσονας αὐτοῦ κύτον τε τὸν Ἰωάννην, ὃν ἐποίησε πατριάρχην, καὶ ἀλλοιος δμόρφοντας αὐτοῦ, καὶ ἔγγράφως ἀνεθεμάτισαν αὐτῷν. Τῷ δὲ αὐτῷ χρόνῳ οἱ Βούλγαροι διὰ τοῦ Φιλέχ (35) λάθρᾳ τῷ στενῷ ἐπιξέβιψαντες ἔως τῆς Χρυσῆς πόρτης διέδραμον. Τὸν δὲ ἀριθμὸν τῶν σφαγέντων καὶ σιγμαλωτισθέντων, ὑπὲρ ἀριθμὸν δύτα, λέγειν οὐκ ἔχομεν. Αὐτοὶ δὲ ἀδλαβεῖς εἰς τὴν χώραν αὐτῶν ὑπέστρεψαν.

E Τῷ βέτει ἔδοξε τῷ Φιλιππικῷ μετὰ τινῶν πολιτῶν ἀριστῆσαι. Ἐν δὲ τῷ σαβδᾶτῷ τῆς Πεντακοστῆς μεσημβριάζων, ἔξαπίνα διὰ τῆς χρυσῆς πόρτης εἰσελθὼν Πούνφος πρωτοστράτηγος τοῦ Ὀψικίου, μεθ'

GOARI NOTÆ.

(35) Aut per Phileam, ut loci sit nomen: nihil enim habeo certum. Certe Suidas loci meminit hoc nomine: ubi autem locorum sit non habetur. ΧΥΛ. — Locum, non hominem hic interpretari ipsa dictionis constructio postulat: est autom ad latus urbis regiae oppidum, inter ipsam et Ponti Euxini fauces medium. GOAR.

ῶν εἰχεν ἐν τῇ Θράκῃ, καὶ εἰσδραμών εἰς τὸ παλάτιον ἦρπατε τὸν Φιλιππικὸν καὶ ἤγαγεν εἰς τὸ ἀρματώριον (36) τῶν Πρεσίνων, καὶ ἐπέλωσεν αὐτὸν μηδενὸς γνώντος. Τῇ δὲ ἐπαύριον, ἤγουν τῇ Κυριακῇ τῆς Πεντεκοστῆς, συναγθέντος τοῦ λαοῦ ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ ἐπέφθη Ἀρτέμιος ὁ πρωτοεπίκορης (37), μετονομασθεὶς Ἀναστάσιος, ὃποιος Ιωάννου πατριάρχου αἰρετικοῦ (38), ἔτη β'.

Ἀρτέμιος δὲ καὶ Ἀναστάσιος ἔτη β'. Οὗτος λογιώτατος ὡν [P. 449] προεόδηλοτο στρατηγὸν Ἰσανώτατον εἰς τὰ καβαλλαρικά, Λέοντα τὸν Ἰσαυρὸν, καὶ ἐτερον λογιώτατόν εἰς τὰ πολιτικά, καὶ τούτου ἐν ἀδείᾳ διετέλει. Οὗτος θεόδωρον καὶ Γεώργιον τοὺς πτερικίους ἐκτυφλώσας εἰς θεσσαλονίκην ἤξωρισε. Τῶν δὲ Ἀράβων διπλούμενων κατὰ Ῥωμαίας διά τε γῆς καὶ θαλάσσης, ἀπηγγέλη τῷ βασιλεῖ κατὰ τῆς πήλεως τούτους παραγγέλθει. Οἱ δὲ ἡράκτῳ κτίζειν δρόμωνας καὶ διώρεις, καὶ τὰ περάλια τείχη ἀνακινίζειν καὶ τὰ χερσαῖα, καὶ γεννημάτων τὰ ὄρεια ἐπλήρωσεν. Ἐπὶ τούτου Γερμανὸς ἔκ μητροπόλεως Κυζίκου μετατίθεται εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ κιτατώριον (39) μεταθεσίμου ἐκπεφωνήται. Ψήφῳ καὶ δοκιμασίᾳ τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων ἡ θεία χήρις (40) ἡ πάντοτε τὰ ἀσθενῆ θεραπεύουσα καὶ τὰ ἐλλείποντα ἀναπληροῦσα μετατίθεται. Γερμανὸν τὸν ὄσιωτατον πρόσδρον τῆς Κυζικηνῶν μητροπόλεως εἰς ἀρχιεπίσκοπον τείμητος τῆς θεοφιλάκτου καὶ βασιλίδος πέλεως ἐπὶ Ἀρτεμίου βασιλέως. Μαθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς ἡτοι στόλος ἔξι, λόγε Σαρακηνικὸς πρὸς τὸ κύψα: ἔιδικε εἰς τὸν Φοίνικα (41), ἔκαρτύσας στόλον ἔξι πρέστειλε πρὸς τὸ καῦσαι τὴν τοιαύτην ξυλήν. Ἐλθόντος δὲ τοῦ στόλου ἐν τῇ Ῥόδῳ, ἐστασίας, καὶ τὸν μὲν βασιλέα ἀνέσκαψεν, τὸν δὲ στρατηγὸν αὐτὸν Ιωάννην, ρόμφαιά ἀνεῖλον, καὶ εὐθέως κατὰ τῆς βασιλίδος ἀνέπλευσαν, Ἐλθόντων δὲ αὐτῶν ἐν τῷ Ἀτραμυτίῳ, εὑρὼν ἔκεισε θεοδόσιον διοικητήν εὐεσθῆ καὶ ἀπέργυμον, καὶ ἀνηγόρευσαν αὐτὸν βασιλέα. Ὁπερ μαθὼν Ἀρτέμιος, τὴν πόλιν διχρώσας ἐν Νικαίᾳ τῇ πόλει κατέψυγεν. Οἱ δὲ τῆς πέλεως στόλος καὶ δοτοῦ θεοδόσιου μέχρι μηνῶν ἔξι ἀλλήλοις κατεπολέμουσιν. Οἱ δὲ θεοδόσιος διαδέξει ἐπὶ τὰ Θρακῶς μίρη ἐν ὅρλῳ βρεῖται τὴν πόλιν καταλαμβάνει, καὶ τοὺς ἐν τῷ τείχει τῶν Βλαχερῶν φύλακας δῶροις διαφθείρεις τὴν εὔσοδον ἔσχε. Τὴν δὲ πόλιν οἱ πλώιμοι πραδεύσαστες μεγίστην εἰργάσαντο ἄλωσιν, μηδὲνος φεισάμενοι. Τὸν δὲ πατριάρχην Γερμανὸν καὶ τοὺς ἄρχοντας Ἀρτεμίου συλλαβόμενοι ἐν Νικαίᾳ

XYLANDRI ET

GOARI NOTÆ.

(36) Neque satis scio quid armatorium sit. an ab armis, an ab χρυσα. Læve scriptum reperi. XYL.—Oratorium Prasinorum scribit Paulus Diaconus; apius ὄρνατούριον Theophanes, locum vindelicet in circō, quo vestibus et armis Prasini decertaturi se adornabant, ἀρματώριον a sumendis ibidem armis vocat Credens. GOAR.

(37) Paulus Diaconus interpretatur *primum a secretis*. Codinus in Orig. Cpolit. ἐπιστολογράφον amanuensem institutum refert. Idem rursum ei juris dicendi potestatem supremam assignat de Off. c. 5: τὸ τοῦ πρωταρχοῦ (sic enim scribit) ὑπηρέτημα δῆλον καὶ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ δύναματος.

A subito per Auream portam irrumpens inque palatiū procurrens, abripuit, inque armamentarium Prasinorum producto oculos nemine sciente effudit. Postridie, nempe ipsa Pentecostes Dominica die, populo in magnum templum collecto, ab Joanne patriarcha hæretico inaugurus est regno Artemius princeps secretariorum, et Anastasii nomen ei inditum.

Artemius Anastasius imperavit annos 2. Is erat homo doctissimus. Equestribus copiis præfecit Leonem Isaurum, præstantissimum virum. Sed et alium rebus civilibus hominem aptissimum præposuit. Itaque securus porro vixit. Idem Theodosium et Georgium patricios oculis 786 spoliatos Thessalonicanam deportavit. Cum Arabes terra marique Romanis bellum facerent, nuntiareturque eos urbem petituros, celoces biremesque condere instituit, muros maritos terrestresque refecit. et frugibus horrea implevit. Sub hoc e metropoli Cyzico Cpolin translatus est Germanus; editumque decretum sanctissimorum consensu episcoporum, quo id permittebatur, in hanc sententiam divina gratia, quæ ubique infirma sanat et mutila integrat, transiit Germanum sanctissimum Cyzicenæ metropolis ad archiepiscopatum imperatricis atque a Deo custoditæ urbis, Res gesta Artemio imperante. Porro Artemius cum intellexisset, Sarracenos lignorum secandorum causa classem in Phœniciam adduxisse, classem emisit quæ ligna ista combureret. Verum ea cum Rhodum attigisset, classiarii, seditione coorta, imperium Artemio abrogant. Joannem ducem suum ferro trucidant, rectaque Byzantium versus navigant. Adramytiū vero delati inveniunt ibi Theodosium quemdam procuratorem, pium hominem et a rebus gerendis alienum: eum imperatorem creant. Artemius certior hac de re factus, urbe munita, Nicæam profugit. Per sex menses inter classem Cpolitanam et Theodosianam certainem fuit. Theodosius tandem in Thracię partes digressus cum magnis copiis urbem aggreditur, corruptisque murorū ad Blachernas 787 custodibus in eam intrat. Classiarii eam diripuerunt, nemini que parcentes ingentem prædam abstulerunt. Germanum deinde patricium et præfectos Artemii comprehensos ad Nicæam adduxerunt. Quo viso D Artemius securitate promissa monachi habitum

GOARI NOTÆ.

πρῶτος γέρο τῶν σεκέτων λέγεται (alia lectio apud Meursium habet τῶν κριῶν). Ἐστι δὲ δύτη συγχρίνουσι μετ' αὐτοῦ βασιλεὺς ὁρισμῷ καὶ ἐτεροι ἵντιμοτεροι τούτου. GOAR.

(38) Legi genitivo casu αἰρετικοῦ: nam Zonaras satis ostendit pium suisce, et alii. XYL.

(39) Κιτατώριον, *tabella*, e qua pontificis institutio a consecrante legitur. (Euchologium.) GOAR.

(40) Verba qua instituendo, eadem in aliam sedem transferendo pontifici apud Græcos deserunt. (Ibidem.) GOAR.

(41) Sic Zonaras, in Phœniciam. XYL.

induit et Thessalonicam est deportatus. Cæterum A Leo Isaurus Orientalium dux, pro Artemio pro-pugnans, Theodosio non paruit, socium habens Artabasnum Armenium ducem, cui et filiam nuptum se daturum suam spoponderat. ζόμενον Ἀρτέβασδον Ἀρμένιον στρατηγὸν τῶν Ἀρμενιακῶν, φ καὶ δοῦναι συνέθετο τὴν ἴδιαν θυγατέρα.

Theodosius imperium Romanum tenuit annos 2. Eo imperante Masalmas Sarracenorū princeps Romanorum ditioni bellum intulit. Cumque ad Amorium pervenisset, Leoni Isauro in hanc scripsit sententiam: Ad te pertinet Romanum imperium: veni, et de pace colloquemur. Misit ergo ad eum legatos Leo pacemque composuit; et imperator salutatus maximo cum exercitu ad Nicomediam venit; ibique Theodosii filium offendens, pugna congressus, hunc cum omni imperatoris supellectile ac palatii proceribus in suam potestatem rediget. Inde Chrysopolin venit. Theodosius autem ab eo sibi securitatem stipulatus imperio cessit, factusque est una cum filio clericus. Fuit hic etiam auri scriptor. Mortuus est Ephesi, et infra terram conditus in fano sancti Philippi. 788 Inscripsit suo sepulcro: *Sanitas*. Quidam incolarum aiunt eum miracula edidisse.

Porro Masalmas Pergamum adortus cepit. Nam oppidani magi cujusdam instinctu prægnantem mulierem dissecuerant, sicutque in carabo elixato quotquot militare vellent, in execrando hoc sacrificio manicas dextrarum suarum intexerant. Eapropter justo Dei judicio hostibus sunt tradi-ti.

Anno mundi 6209, incarnationis divinas 703 Leo Isaurus, qui et Conon et ob dejectas imagines Iconomachus cognominatur, imperium init, tenuitque annos 24. Paucis antequam imperare Leo cœpit annis, Hebrei quidam Laodicea Phœnicia orienti Izethum Arabum principem adiverunt, promittentes ei 40 annos duraturum in Arabas imperium, si venerandas et in templis Christianorum honore cultas imagines per omnem suam di-tionem detrueret. Persuasum hoc est fatuo Ize-tho et decretum universale contra venerandas imagines composit. Sed favore Dei et deprecationibus Deiparae omniumque divorum effectum D est ut celeri morte preventus (*ante exitum quippe anni divina eum vindicta attigit*) id per suam di-tionem non dimitteret. Filius regno politus Hebreos dimissos ut impostores necare voluit; quod illi sentientes profugi in Isauriam deflexerunt. Ibi cum se ad fontem quemdam refrigerarent, 789 su-pervenit Leo adolescentulus etiamnum formosus

ἀπίγαγον. Οὓς θεσάμενος Ἀρτέμιος, λόγον τε ἀπαθίας λαβών, τὸ μονοδικὸν περιεβάλετο σχῆμα, καὶ εἰς θεσσαλίαν ἤσφεται. Λέων δὲ ὁ Ἰσαύρος τῶν Ἀνατολικῶν στρατηγὸς (42) ὢν, Ἀρτέμιου ὑπερμιχῶν οὐχ ὑπετάγη θεοδοσίῳ, ἔχων συναγωνι-

ζόμενον Ἀρτέβασδον Ἀρμένιον στρατηγὸν τῶν Ἀρμενιακῶν, φ καὶ δοῦναι συνέθετο τὴν ἴδιαν θυ-

γατέρα.

B Θεοδόσιος βασιλεὺς Ρωμαίων ἐτη β', ἐφ' οὗ Μασαλμᾶς ὁ τῶν Σαρακηνῶν ἀρχηγὸς ἐπειτέρατευτε κατὰ Ρωμαίων. Καὶ ποδὸς τὰ μέρη τοῦ Ἀρμενίου γενόμενος γράψει πρὸς Λέοντα τῶν Ἀνατολικῶν στρατηγῶν· Η βασιλεία τῶν Ρωμαίων σοι ἄρμόζει. Ἐλθε οὖν [P. 450] καὶ λαλήσομεν τὰ πρὸς εἰρήνην. Οὐ δὲ πρὸς αὐτὸν ἀποστέλλεις ὑπάτους καὶ λόγους: εἰρήνης ποιησάμενος, καὶ ὡς βασιλεὺς φημισθεῖς, ἐπὶ τὴν Νικομήδειαν ἔρχεται μετὰ πλειστου στρατοῦ. Ἐν γὰρ τῷ τοῦ Θεοδόσιού οὐφεριτυχῶν ἐν πολέμῳ καὶ γερωτάμενος μετὰ τῆς βασιλικῆς ὑπηρεσίας (43) πάτητος, καὶ τῶν ἐν τέλει τοῦ παλατίου, κατελαμβάνει τὴν Χρυστόπολιν. Οὐ δὲ Θεοδόσιος λόγοις ἀποθείεις παρ' αὐτοῦ λαβών παρεχώρησεν αὐτῷ τῆς βασιλείας, καταριθόδος σὺν τῷ οὐφεριτυχῶν. Οὗτος δὲ καὶ χρυσογράφος (44). Τελευτὴ δὲ ἐν Ἐφέσῳ, καὶ τίθεται ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἀγίου Φιλίππου ὑπὸ γῆν, γράψει δὲ ἐν τῷ τάφῳ αὐτοῦ· Ὅγετα. Λέγουσι δὲ τινες τῶν ἐντοπίων θυματουργεῖν αὐτόν.

Ἐλθὼν δὲ Μασαλμᾶς ἐν Περγάμῳ τεύτην παρέλαβεν· εἰστρέψει γάρ τινος μάγου ἐνέγκαντες οἱ τῆς πόλεως ἔγκυον γυναῖκες τεύτην ἀνέτεμον καὶ τὸ βρέφος ἐν κακάζῳ ἐψήσαντες εἰς τὴν τοιαυτὴν θεοβδέλυκτον θυσίαν πάντες οἱ πολεμεῖν βουλόμενοι τὰ μανίκια τῆς δεξιᾶς χειρὸς αὐτῶν ἔθαψαν. Κάντευθεν δικαίῳ τοῦ Θεοῦ κρίσει τοῖς ἐγθροῖς παρεδόθησαν.

Κάστρου ἕτος, γενθ', τῆς θείας σαρχώσεως ψῆ, Λέων δὲ καὶ Κόνων, δὲ Ἰσαύρος καὶ εὔκονομάχος, ἐβασίλευσεν ἐτη κδ'. Πρὸ δὲ λίγων τινῶν χρόνων τῆς βασιλείας Λέοντος Ἐβραῖοι τινες ἐκ Λαοδικείας τῆς Φοινίκης ἥλθον πρὸς Ἰζήθ τὸν ἀρχηγὸν Ἀράδων, ἐπαγγελλόμενοι αὐτῷ ἐτη μ' κρατῆσαι τῆς Ἀράδων ἀρχῆς εἰς τὰς ἐν ταῖς ἐκκλησίας τῶν Χριστιανῶν τιμωμένας σεπτάς εἰκόνας ἐν πάσῃ τῇ ἀρχῇ αὐτοῦ κατατίθεσι. Τούτοις πεισθεῖς δὲ ἀνόητος Ἰζήθ δόγμα καθολικὸν ἐψήφιστο κατὰ τῶν ἀγίων καὶ σεπτῶν εἰκόνων. Ἀλλὰ χάριτο Χριστοῦ καὶ ταῖς πρετερείτες τῆς πανάγιου Θεοτόκου καὶ πάντων τῶν ἀγίων συντόμως τεθνήκων οὐ διατέμψι καὶ αὐτὸς ἥδυνθη εἰς τὴν ἐπικράτειν αὐτοῦ· οὕπιστι γάρ διτίθεν ἐνιστεῖται, καὶ τὸ οἴτα δίκην μετεπλόθεν αὐτόν. Οὐ δὲ οὐδὲ τὴν ἥγεμονίαν δεξιόμενος ὃς ψευδομάχεις αὐτοὺς ἔθουλγθη ἀποκτείναι. Οπερ μαθόντες ἀνέκαμψαν ἐν τοῖς Ἰσαυριοῖς μέρεσιν. Εἰς πηγὴν δέ τινα ἀντψυχόντων αὐτῶν, ἰδού οὗτος ὁ Λέων νεανίσκος ἐτι ὅν, καλὸς τῷ εἶδει καὶ εὐμάρτιος τῷ σώματι, βάναυσος τὴν

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(42) Nuper στρατηγὸς εἰς τὰ κακάλλαροκά dictus, primo σπαθίριος. δ σωματοφύλαξ ἐστὶν GOAR.

(43) Zonaras ἀποσκευῆ. GOAR.

(44) Ad verbum haec obscura. Zonaras quidem vectigalium publicorum exactorem ante imperium fuisse ait. Sed hic credo aliud notari. XYL.

τέχνην καὶ ἔξι αὐτῆς τὴν ζωήν ποιεῖσθαι μενος, καὶ ἐκ τοῦ ὑποζυγίου τὸν φόρτον περιελόμενος ἐκάθισε καὶ αὐτὸς ἐπὶ τῇ πηγῇ ὡς ἀριστήσιον. Κίτη οἱ τῶν ἔγγονων μάστιχι τοῦ κατάρβαι τῆς Ῥωμαϊκῆς βασιλείας τῶν σκύπτρων τούτῳ προλέγουσι. Τοῦ δὲ Δίοντος ἀναβαλλομένου, πληροφορεῖται ὑπὸ αὐτῶν. Οἱ καὶ αὐτοῖς ὅρκον, εἰ εἰς πέρας ἔλθῃ τοῦτο, διπέρ ἂν αἰτήσωνται ποιήσειν. [P 45] Πλησιάζοντος δὲ ἐκείτε ναοῦ τοῦ ἄγιου Θεοδώρου διμυσιν αὐτοῖς. Ὅποιοι προτεράντων οὖν ἀμφοτέρων, ὑπὸ Σισινίου πατρικίου στρατολογεῖται ὁ Λέων. Καὶ ἐν ὅλη γε τῷ πολέμῳ τοῦ Ρωμαϊκοῦ σπαθάριος (45) γενόμενος εἰς τὰ ἕπετέρα πέμπεται, καὶ νικήσας ὑπὸ Θεοδοσίου στρατηγὸς Ἀνατολῆς γίνεται, καὶ τῆς βασιλείας κρατεῖ τῷ προειρημένῳ τρόπῳ.

Τῷ β' ἔτει καταλαβεῖ Σουλεῖμάν μετὰ στόλου καὶ ἀμυράδων, καὶ διεπέρασσεν ἔξι Ἀβύδου ἐν τῇ Θράκῃ. Οὗ τελετήσαντος ἀμυράδει Οὔμαρος. Χειμῶνος δὲ βαρυτάτου γενομένου ἐν τῇ Θράκῃ, ὡς ἐπὶ ἡμέρας ἑκατὸν μῆν φυνήναι: γῆν ἐκ τῆς κρυσταλλωθείστης χιόνος, πλῆθος ἵππων τε καὶ καμήλων καὶ λοιπῶν ζώων τῶν ἔγχθρων τεφνύκκαι. Τῷ δὲ ἑκατονταρίῳ κατέλαβε Σουφιάμη μετὰ τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ κτισθέντος στόλου, καὶ προσώρμισεν εἰς τὸν τοῦ Καλοῦ Ἀγού λιμένα. Μετ' οὐ πολὺ καὶ Ἰζήθ μεθ' ἑτέρου στόλου κτισθέντος ἐν Αφρικῇ καὶ αὐτὸς προσώρμισεν εἰς τὸν Σάτυρον καὶ τὸν Βρύαντα καὶ ἔως Κάρπου λιμένος. Οἱ μέντοι τῶν δύο τούτων στόλων Αἰγύπτιοι καθ' ἐποιήσαντες βιολεστάμενοι νυκτὸς εἰσῆλθον ἐν τῇ πόλει: τὸν βασιλέα εὐφημοῦντες (46), ὥστε ἀπὸ τῆς Ιερείας μέχρι τῆς πόλεως (47) ὀλόξειλον φαίνεται: τὴν θάλασσαν. Ἐκαστος δὲ τῶν τοιούτων στόλων στρατὸν εἶχεν ἀναριθμητὸν καὶ πλοῖα καὶ δύλα ἀνθεμῆρ μὴ ὑποδιαλλόμενα. Καὶ τεῦτα πάντα διὰ τῆς βοηθείας τοῦ εὐεπλάγχνου Θεοῦ καὶ τῶν πεπειθειών τῆς Θεοτόκου κατὰ τὸν τόπον τὰ μεν ἐδυσιθητῶν ὑπὸ ἀνέμων, τὰ δὲ ἐνεπρήσθησαν, καὶ πάντες μετὰ τῶν πλοίων αὐτῶν ἀρδην ἀπώλοντο, πολεμοῦντες τὴν πλάιν ἐπὶ ἔτη δύο. Πάλιν δὲ τοῦ Μερδοσά σὺν τῷ στρατῷ αὐτοῦ ἀπὸ τῶν πυλῶν ἔως Νικαίας καὶ Νικημοδίας ἀνατρέχοντος, οἱ ἐν τῷ Λίβα καὶ τῷ Σέρφῳ δικτύοι Μαρδακτῶν κρυπτόμενοι. Ῥωμαϊκοὶ ξειρίφνης τούτους ἐπιφέπτοντες καὶ πολὺν φόνον καθ' ἐκάστην ποιοῦντες ἀπεδίωξαν. Ἀλλως τε καὶ λιμοῦ αὐτοὺς καταλαβάντος σφοδροῦ πάντα τὰ θυήσιοντα ζῶα κατέθισσαν. Φασί δὲ ὅτι ἀνθρώπους τεθνεῶτας καὶ τὴν ἐκτῶν κάπτοντα σὺν βίζαις βοτανῶν τεθρυμμένας ἔψυντες ἤσθιον. Ἐνέστηψε δὲ αὐτοῖς καὶ λοιμοκή νόσος, καὶ ἀναριθμητα πλῆθη ἔξι αὐτῶν ὠλεσε. Συνῆψαν δὲ πρὸς αὐτοὺς καὶ οἱ Βούλγαροι πόλεμον, καὶ κατίσφασαν χιλιάδας εἰγνοιδίο-

XYLANDRI ET

(45) Hic non armigerum, sed dignitatem aliā ordinemque militarem, significari appetet. Nam et protospathariorum exstat mentio saepe iterata, et Sergius, qui contra Leonem Isaurum in Sicilia seditionem movit, protospatharius dicitur infra. Et in Michaelo Balbo duo protospatharii sunt. Photinus ac Damianus, aliique alibi. Ameras seu Amerades videntur dici, quos Vuaschas nunc usur-

ac procerū corpore, qui se sordida arte alebat, et prandendi gratia fonti ipse quoque assidens jumentum onere levat. Huic illi genio vaticinium suggesterent prædicunt fore ut Romanorum imperio potiatur, negantique prorsus fidem rei faciunt. Interim juramento cum adiungunt si hunc eventum res ejus habuerint, factorum quoque ab eo ipsi postulaturi essent. Juravit eis hoc ad fanum beati Theodori, quod erat in proximo. Digressis iis Leo a Sisinnio patricio in exercitum asciscitur, neque multo post a Justiniano Rinotmeto spatharius factus, potitus victoria, a Theodosio deinde Orientis dux creatus, imperiu[m] quo diximus modo consecutus est.

B Anno secundo Solyman cum exercitu et praefectis ab Abydo in Thraciam est profectus. Eo mortuo ameras (is summæ rei praest) successit Umarus. Cum autem vehementissima esset in Thracia hiems, ita ut præ nive in glaciem durata per centum dies terra videri nequiret, magna hostilium equorum, camelorum aliorumque animalium multitudo interiit. Verno tempore Suphiamus cum parata in Egypto classo ad portum appulit, qui Boni Agri dicitur. Paulo post Izethus cum alia classe in Africa collecta Satyrum, Bryantem et loca quæ sunt usque ad Carti portum occupavit. Egyptii autem qui in ultraque classe erant, 790 seorsim inito consilio, noctu ad urbem accesserunt, imperatorem faustis clamoribus compellanteo, adeo ut mare ab Hierœa usque ad urbem totum ligneum videretur. Utraque classis exercitum veliebat innumerablem, navesque et arma quorum summa iniri non posset. Atque hoc omnia auxilio misericordis Dei et intercessione Drepas eodem loco partim demersa sunt a ventis partim incensa: omnesque cum suis navibus protinus perierunt, cum biennium urbem oppugnassent. Rursus Mardasane cum suis copiis a Pylis Nicœam usque et Nicomediam incursionibus grassante, Romani qui in Liba et Sophone Marditarum erant in morem absconditi, subito eos invadentes magna que quotidie clade afflentes profligarunt. Arabibus præter hæc tanta etiam fames incubuit, ut omnia ventia animalia devorarint. Sunt qui hominum quoque cadavera suaque ipsorum stercora cum radicibus herbarum tritis elixa vorasse dicunt. Pestis quoque eos corripuit et multitudinem innumeram pernidit. Ad hæc Bulgari bello moto, Arابum 22 millia interfecerunt. Multæ porro aliæ calamitates iis evenerunt, ut satis ipsa experientia

COARI NOTÆ.

pant, praefecti. XLV.

(46) Locus obscurus. Ex Pauli Diaconi l. xxii colligitur quid sibi velit. Is enim scribit Egyptias classes cum frumento transfugisse Cpolin. Videtur aliquid desse XVI.

(47) Λ Propontido supra urbem faucibus. Ιερόν Straboni l. vii et ιερὸν στομα dictis. sex milliarium spatio ad ipsam usque urbem. GOAR.

testata sit urbis hujus Deum et dominam Deiparam custodes esse, neque a Deo deserit, qui ipsum vere invocant, etsi aliquantulum ob peccata nostra castigamur.

Hoc anno Sergius spathariorum princeps ac Siciliæ præfector, **791** auditio urbem a Sarracenis obsideri, de suorum clientum numero Basiliū quemdam civem, Onomaguli filium, mutato ejus in Tiberium nomine, imperatorem creat; qui consilia Sergii secutus magistratus et præfectos a se constituit. Hoc ubi imperator cognovit, Paulum domesticum suum cum copiis mittit. Is cum Siciliam attigisset populoque imperatoris mandata ex scripto recitasset, hoc consecutus est ut statim imperium Leonī faustis acclamationibus confirmaretur. Basilius autem Onomagulus cum suis vincti ipsi dederentur; quorum ille abscidit capita, eaque imperatori misit. Sergius, securitate promissa, ad Paulum concessit. Ita Occidens pacatus. At naves Arabum, quæ cum Umaro ad obsidionem urbis remanserant, **15** Augusti die magno cum dedecore domum discedere conatae, immisso divinitus turbine partim ad Procounesum partim ad Apostrophos et reliqua littora submersæ sunt. Superstites cum in mare Ægeum pervenissent, ignea grando immissa ebullire mare fecit; ac pice liquata solis quinque navibus in Syriam perlatis, reliquæ omnes cum vectoribus perierunt, potentiam Dei nostri testatae.

Anno Leonis primo magnus in Syria fuit terra motus. Umarus autem Christianos Mahometricam impietatem amplecti juscit, et parentes decreto immunitate tributorum donavit, qui non obedirent, eos trucidavit, multosque ita martyres fecit. Lege quoque lata Christianos testimonii **792** contra Sarracenos dictione prohibuit. Leonem quoque imperatorem per litteras ad Mahometicam superstitionem colendam hortatus est.

Tertio anno Leoni impiissimus filius ac Antichristi præcursor natus est Constantinus Caballinus. Die Octobris vicesima sexta Maria uxor Leonis in triclinio Augustali coronata est, votisque apud vestibulum sacra aræ factis ad magnum baptisterium transiit. Ibi cum a Germano patriarcha Constantinus paterni regni ac malitiæ

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(48) Codinus *De off. curiæ Const.* c. 5: Τὸ πατέριὸν πρώτος τῶν σπειρόμενων παραμονῶν. Ensem imperatori accingebat. **GOAR.**

(49) *Asini genam habentis.* Ita vulgaris fert dictio. **GOAR.**

(50) Supra sub finem Justiniani, pro voce προβολάς suspicabar προπολάς legendum. Sed si ex hoc loco conjecturam sumere velimus, προβολάς a Cedreno pro magistratibus scriptum fuisse, locus ille fortassis ita fuerit accipiendum, ut intellegantur per tumultum non mancipia modo, sed et procerum res familiares direptionem passæ. **XVL.**

(51) *Proprium alicuius promontorii aut littoris*

A Ἀράδων. Καὶ ἀλλὰ πολλὰ συνίση αὐτοῖς δεινά, ὡς ἐπιγνῶναι τῇ περίφῃ τὸν Θεὸν καὶ τὴν Λέσποιναν Θεοτόχον φρουρούς εἶναι ταῦτης τῆς πόλεως· καὶ οὐκ ἔστιν ἐγκεκτάλεψις ταλεῖα Θεοῦ ἐν τοῖς ἐν ἀληθεῖ ἐπικαλούμένοις αὐτὸν, εἰ καὶ πρὸς βασικὴν πατιδευμέδα δὲ τὰς ἀμυρτίας ἡμῶν.

Toύτῳ τῷ ἔτει Σέργιος πρωτοσπαθάριος (48) καὶ στρατηγὸς Σικελίας, ἀκούσας δὲ οἱ Σαρακηνοὶ παρακαλέονται τὴν πόλιν, ἕστεψεν ἴδιο βασιλέα ἐκ τῶν ἀνθρώπων αὐτοῦ Βασίλειον πολίτην, [P. 452] τὸν υἱὸν Ὄνομαγόλου (49), μετονομάσας αὐτὸν Τιθέριον. Ἐποίησε δὲ προσοβόλας καὶ ἴδιους ἄρχοντας (50) μετὰ βουλαῖς Σεργίου. Οὐ δὲ βασιλεὺς ταῦτα ἀκούσας ἀποτέλλει: Παῦλον τὸν οἰκεῖον αὐτοῦ μετὰ δυνάμεως, δικασταβάν τὴν Σικελίαν καὶ τὰς βασιλικὰς προστάξιες ὑπαναγνούς τῷ λαῷ, εὑθὺς τὸν μὲν Λέοντα βασιλέα εὐφῆμησαν, Βασίλειον δὲ τὸν Ὄνομαγούλον καὶ τὸν σὸν αὐτῷ δεσμὸν τῷ Παύλῳ παραδεδώκασιν, οὓς καρατομήσας τὰς κεφαλὰς αὐτῶν τῷ βασιλεῖ ἐξαπέστειλεν. Οὐ δὲ Σέργιος λόγους ἀπαθείας λαβῶν ἐξῆλθε πρὸς τὸν Παῦλον, καὶ οὕτως εἰρήνευσαν τὰ Ἐσπέρια. Τὰ δὲ ἐναπομείναντα πλοῖα τῶν Ἀράδων καὶ Ούμαρος τῇ ιε' τοῦ Αὐγούστου μηνὸς μετ' αἰσχύνης πολλῆς ἀναχάμψαι βουληθέντα, λαίλαψ ἐκ Θεοῦ ἐνσκήψεις τὰ μὲν ἐν Ηροικονήσῳ, τὰ δὲ ἐν τοῖς Ἀποστρόφοις (51) καὶ τὰς λοιπὰς ἀκταῖς κατεπόντιος Τοῖς δὲ περιεφθεῖσιν ἐν τῷ Αἰγαῖῳ πελάγῃ χάλκια πυρίνη ἐνσκήψασι ἀναβράσσει τὴν θάλασσαν πεποιήκε. Καὶ τῆς πίσσης λυθείσης αἴτανδρα ἀπώλοντο, μόνων πέντε εἰς Συρίαν διασωζέντων, τὴν τοῦ Θεοῦ ἡμῶν δύναστελν ἀπαγγέλλοντα.

C Toύτου τῷ α' ἔτει σεισμὸς μέγας ἐγένετο ἐν Συρίᾳ. Ἰνάγκασε δὲ Ούμαρος τοὺς Χριστιανοὺς μαρτύρειν, καὶ τοὺς μὲν πειθομένους αὐτῷ ἀτελεῖς ἐποίει, τοὺς δὲ μὴ πειθομένους ἀνήρει ὅφεν καὶ πολλοὺς μάρτυρας ἀπειργάσσει. Ἐθέστιος δὲ καὶ Χριστιανὸν κατὰ Σαρακηνῶν μὴ μαρτυρεῖν. Ἐγράψει δὲ καὶ πρὸς τὸν βασιλέα Λέοντα τοῦ μαγαρίσαι: (52) καὶ αὐτὸν.

D Τῷ γ' ἔτει ἐτέχθη τῷ βασιλεῖ Λέοντι υἱὸς δυτερότατος καὶ τοῦ Ἀντιχρίστου πρόδρομος, Κωνσταντίνος δὲ Καβαλλίνος (53). Τῇ δὲ κε' τοῦ Ὁκτωβρίου μηνὸς ἐπεφθη Μαρία ἡ γυνὴ Λέοντος ἐν τῷ τρικλινῷ τοῦ Αὐγούστεως (54), καὶ εὐξημένη πρὸς τῆς εἰσόδου τοῦ ἀγίου θυσιαστῆρού μετῆλθεν εἰς τὸν μέγαν βαπτιστῆρα (55) καὶ βιπτίσαντος ἐκεῖστι

puto esse, ab avertendo vel reflectendo dictum. — Non montem aut promontorium, sed flexuosos et retortos sinus hanc indicant. **GOAR.**

(52) Ex Paulo Diacono et quidem re ipsa vocem hanc intellexi. **XVL.**

(53) Quem alii Copronymum vocant a sordibus in baptisterium excretis. **XVL.**

(54) Triclinium hoc, ubi Mauricii et Constantini nuptias refert celebratas, depingit Simocatta x. 1. Αὐγούσταλον vocat Euchologium in coronatione imperatricis. **GOAR.**

(55) Respectu minoris. De utroque Euchologium. **GOAR.**

Γερμανοῦ τοῦ πατριάρχου τὸν τῆς κακίας αὐτοῦ καὶ βασιλείας διάδοχον Κωνσταντίνον, δεινὸν καὶ δυσώδες ἐκ νηπιότητος αὐτοῦ προεστημένατο τεκμήριον· καὶ γάρ ἀφώδευσεν ἐν τῷ ἀγίᾳ κολυμβήθη· ὡς εἰπεῖν τὸν πατριάρχην προφητικῶς δὲ μέγιστον κακὸν Χριστιανοῖς καὶ τῷ Ἐκκλησίᾳ δὲ αὐτοῦ γενήσεται. Τούτον ἀγεόδεξαντο (56) οἱ προσύχοντες τῶν θεμάτων καὶ τῆς συγκλήτου. Τῷ δὲ αὐτῷ ἔτει Νικήτας ὁ Συλινίτης γράψει πρὸς Ἀρτέμιον ἐν Θεσσαλονίκῃ ἀπελθεῖν πρὸς Τέρβελιν τοῦ ἀναλαβένθαι συμμαχίαν Βουλγαρικὴν καὶ ἀλεθεῖν κατὰ Λέοντος. Τοῦ δὲ ἀπελθόντος, διὸδωσιν αὐτῷ στρατὸν δὲ Τέρβελις καὶ πεντηκοντα κεντρινάρια χρυσού. Ἔρχεται γοῦν πρὸς Κωνσταντινούπολιν δὲ Ἀρτέμιος. Μὴ δεξαμένης δὲ αὐτὸν τῆς πόλεως, οἱ Βούλγαροι τούτον τῷ Λέοντι παραδεδώκασι καὶ φιλοφρονηθέντες παρ' αὐτοῦ [P, 453] ὑπέστρεψαν. Οὐ δὲ βασιλεὺς τὸν Ἀρτέμιον σὺν τῷ Συλινίτῃ ἀνεῖλε, δημεύσας τὸν Συλινίτου οὔσιαν· μάχιστος γάρ ὁν πλούσιος πάνω ὑπῆρχε. Σὺν αὐτοῖς ἀπεκεφάλισε καὶ τὸν ἀρχιεπίσκοπον Θεσσαλονίκης καὶ ἄλλους πλείστους, πλείονας δὲ ἐργινοτέρους καὶ ἔξωρος.

Τῷ δὲ ἔτει, τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Πάσχα, ἑτέφθη Κωνσταντίνος ὁ Καβαλλίνος ὑπὸ Λέοντος τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐν τῷ τριβουναλίῳ (57), ὑπὸ τοῦ Ἅγιου Γερμανοῦ. Τῷ δὲ αὐτῷ ἔτει ἀπεδίω Οὔμαρος, ἀμφρέύσας τῶν Ἀράδων ἔτη δύο μῆνας δ'. Καὶ ἀμφρέυει Ἰζήδ. Τυχανεῖ δὲ καὶ ἐν Ηερσίδῃ ἄλλος Ἰζήδ Μουσαλαβί, καὶ συναπῆλθον αὐτῷ πολλοὶ τῆς Ηερσίδος. Οὐ δὲ Ἰζήδ ἀνεῖλεν αὐτὸν καὶ τὴν Ηερσίδα ὑπέταξεν.

Τῷ ε' ἔτει ἔφάνη τις Σύρος φευδόχροστος, καὶ ἐπλάντησε τοὺς Ἐβραίους λέγων ἐκυρῶν εἶναι Χριστὸν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ.

Τῷ ζ' ἔτει ἡνάγκασεν δὲ βασιλεὺς τοὺς Ἐβραίους καὶ τοὺς Μοντανοὺς βαπτίζεσθαι. Οἱ δὲ Ἐβραῖοι ἀπροσιρέτως βαπτίζεσθαι ἀπελούντο τὸ βάπτισμα, καὶ ἐθίσθιοντες μετελέμβανον τῶν ἀγίων μυστηρίων. Οἱ δὲ Μοντανοὶ διαμαρτυρεύσαντες ἐκυρῶν, θεωρήσαντες τὴν ἡμέραν, εἰσῆλθον εἰς τοὺς ὡρισμένους οἴκους τῆς πλάνης αὐτῶν καὶ κατέκυρσαν ἑαυτούς.

Τῷ ζ' ἔτει ἦλθον, καθὼς προειρήται, οἱ μάντεις οἱ χρισμοδοτήσαντες τῷ Λέοντι τὴν βασιλείαν, καὶ ἀπαύοντο περὶ ς τοῦ τὴν ὑπόσχεσιν ἥγουν τὴν τῶν ἀγίων εἰκόνων καθεκίρεσιν, ὑπισχόμενοι τῷ ἀσεβεῖ ποιῆσαντι οὕτως βιώσειν χρόνους ἑκατόν. Τούτοις πεισθεῖς δὲ ἀλάστωρ πολλῶν κακῶν αἵτιος γέγονεν ἦμεν τοῖς Χριστιανοῖς. Εὐρών γάρ τινας ὅμοφρονούντας αὐτῷ καὶ τὸν Νακωλείας ἐπίσκοπον, οὐ μηδῶς τὴν πίστιν ἔλυμήν τοι.

Ιστόρηται δὲ διτὶ ἔθος ἦν τὸν ῥῆγα Φραγγίας κατὰ γένος ἀρχειν, καὶ μηδὲν διοικεῖν πλὴν δὲ τοῖς ἀλόγως ἐσθίειν καὶ πίνειν, κατὰ δὲ τὸν Μάζιον μῆνα προκαθ-

A hæres baptizaretur, ipsa in sua infantia dirum ac fœdum futuræ vitæ indicium edidit, oleo in sacram lavacrum emissio. Itaque vaticinatus est patriarcha magna Christianis et Ecclesiæ mala eum datum. Suscepereunt eum ordinum et senatus principes. Eodem anno Niceta Xylinites Artemium Thessalonicæ degentem per litteras hortatur ut ad Terbelin se conferat, auxilioque Bulgarico instructus contra Leonem tendat. Venienti Terbelis exercitum et quinquaginta auri centenarios dedit. Cum his Artemius ad Cpolim est profectus. Sed eum cum cives non reciperent, Bulgari Leoni tradiderunt, amiceque tractati domum abierunt. Leo Artemium Xylinitamque interfecit, publicatis etiam Xylinitæ bonis: fuerat enim, utpote magister, prædives. Cum his archiepiscopum quoque B 793 Thessalonicum et alios permultos capitibus truncavit, pluribus nasos amputavit, et solum exsiliis causa vertere jussit.

Quarto anno. festo Paschatis die, Constantiun Caballinum Leonis patris jussu S. Germanus pro tribunali coronavit Eodem anno vita defunctus est Umarus, cum Arabum ameras fuisse per annos 2 menses 4; successit ei Izedus. Sed et alias Izedus in Perside tyrannidem occupavit, cognomine Mualabis, atque huic multi ex Perside se conjunxere. Verum Izedus eum interfecit Persidemque subegit.

Quinto anno exstitit quidam Syrus, falso Christum sese jactans esse, Filium Dei, Hebreosque decepit.

C Anno sexto imperator Hebreos ac Montanos ad baptismum adegit. Atque Hebrai quidem contra animi sui sententiam baptizati abluerunt baptismum, ciboque ante percepto sacrorum mysteriorum participes se fecerunt. Montani autem sibi invicem vaticinati constituta die domos errori suo destinatas intrarunt, ac sese combusserunt.

Anno septimo vates isti, quos supra dictum est Lconi imperium prædixisse, venerunt, promissaque sibi ab eo sacrarum imaginum subversionem postularunt, pollicentes ei, si satisfecisset, vitam 100 annorum. His scelerosus iste fidem adhibens multa nobis Christianis mala 794 paravit; nactus enim quosdam secum sentientes, interque hos episcopum Nacoliæ, religionem haud leviter poluit.

Memoriæ proditum est, regem Franciæ consuetudine sic obtinente, regnum per stirpem a majoribus suis ad se delatum gerere, nulli alii negatio

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(56) Nempe ex baptismo. Ordinum principes dixi θεμάτων προσύχοντας, quia et infra θέματα Artemasbum pro Copronymo imperatorem creasse dicuntur. Ponitur vox ea etiam pro exercitibus, ut duces intelligere liceat. XVI.

(57) Interpres pro tribunalii. Errat vocis ad Latini-

nam allusione male ductus; Tribunalum enim palatum erat augustissimum. Favet et Cedrenum explicat Himerius: Ἐν τῷ παλατιῷ τῷ τριβουναλίῳ Εύδοκίᾳ γυναικὶ Θεοδοσίου τοῦ ἐκόνου Θεοδοσίου. Dicebatur idem novemdecim Accubitorum, de quo p. 307. GOAR.

intentum quam brutæ voracitati atque poulis. A Eumdem Maio mense in conspectu totius gentis præsidere, gente inque adorare, et vicissim ab ea adorari, atque ultro tum de more citroque dari dona. Præfectum domus sive aula regis rerumque gentis ejus omnium curam gerere. Qui ea stirpe prognati erant, cristati dicebantur, quod Graece dicitur trichorachati, quia instar porcorum ex spina dorsi enascentes pilos haberent.

Anno nono Leo impius cœpit de sacris imaginibus evertendis mentionem facere. Quo cognito, Gregorius Romæ papa tributo Italiam et Romam eum prohibuit, missa etiam decretali epistola monens non esse imperatoris de fide statuere aut vetera Ecclesiæ decreta a sanctis Patribus facta convellere. Eodem anno etiam torrens in urbem Edesam exundans multos interemit.

Anno decimo Masalmas Cæsaream Cappadociam expugnavit. Pestis quoque in Syria fuit. Estate ejus anni inter Theram et Therasim insulas per aliquot dies ex profundo maris sursum se extulit caligo, quasi 793 ab ardente fornace surgens: qua paulatim densata inque lapidem concreta, igniti incendii vi totus et locus et aer igneum aspectum prætulerunt. Ei ob crassitiem terreæ materiam magni pumices lapidum instar per totam Asiam minorem, Lesbum. Abydumque et maritimam Macedoniam disjecti sunt, ita ut universa facies ejus maris pumicibus in summo jacentibus tecta fuerit. In medio ignis hujus insula in terram constipata Hieræque insula aggesta est; quæ ante nunquam fuit, sed quomodo olim Thera et Therasia eruperunt, ita et isthæc ætate Deo adversi Leonis. Ceterum Leo quantam in se Dei iram concitasset reputans, impudentius venerandis imaginibus bellum movit. Quare populus regiæ urbis vehementi dolore percitus cum ipsum Leonem statuit invadere, tum multis ipsius domesticos trucidavit, atque eos etiam qui impositam magnæ æreæ portæ imaginem Domini abstulerant. Quo factum est ut multi pro pietate propagantes suppliciis afficerentur, alii membris mutilati, alii flagellis, exiliis et multis puniti; utque pia scholarum doctrina cessaret. Nam apud regiam cisternam palatum erat venerabile, in quo juxta antiquam formam œcumenicus magister sedebat, duodecim habens discipulos eruditione et vita graves. Ii cum omnem dicendi scientiam celeritate et amplitudine ingenii perceperint, ecclesiasticam divinarum rerum sapientiam acri studio tractabant:

XYLANDRI ET

(58) *Domus regiæ majorem apud Gregorium Tironensem, apud Paulum Æmilium magistrum militum dictum reperies; cui parem non officio sed nomine Graeci habuerunt φάτνηα. Rectorem eomus vocat Luitprandus e. ult. Hist. GOAR.*

(59) *Vel sit proprium, Chimarus. Torrentes autem sua exundatione non parvis aut male ædificatis pagis, sed urbibus quoque minime contempnendis*

εξεσθι τὸν παντὸς τοῦ ἔθνους, καὶ προσκυνεῖν αὐτοῖς καὶ ἀντιπροσκυνεῖσθαι ὑπ' αὐτῶν, δωροφορεῖ οὐχὶ τε κατὰ συνήθειαν καὶ ἀντιδιόναι σύντοῖς, ἔχειν δὲ πιστοίσιν (58) γνώμην σύντοῦ καὶ τοῦ ἔθνους εἰς τὸ διοικεῖν πάντα τὰ πράγματα. Ἐλέγοντο δὲ οἱ ἐν τοῦ γένους ἐκένουν καταχόμενοι χρισταῖς, δὲ ἐρυθνεύεται αριχοραχάτοις εἰχον γὰρ κατὰ τῆς ῥάχεως αὐτῶν τρίχας ἐκφυμένας ὡς χοῖροι.

Τῷ οὔτει ἦξετο δὲ δυσσεβῆς λέων τὸν κατὰ τῶν ἄγιων εἰκόνων κακιαῖρέσεως λόγον ποιεῖσθαι. Γριγόριος δὲ δὲ πάπας Ῥώμης τοῦτο μαθὼν τὸν φόρους τῆς Ἰταλίας καὶ Ῥώμης ἐκάλυσε, γράψας καὶ πρὸς Λέοντα ἐπιστολὴν δογματικὴν, μὴ δεῖν βασιλέα λόγον πεῖται πίστεως ποιεῖσθαι καὶ κακιοτομεῖν τὰ ἀρχαῖα [P. 454] δόγματα τῆς Ἐκκλησίας τὰ ὑπὸ τῶν ἄγιων Ιατέρων δογματισθέντα. Τῷ δὲ αὐτῷ οὔτει ἔτει καὶ δὲ χειμάρρος (59) πλημμυρίσας εἰσῆλθεν εἰς Ἐδεσταν, καὶ τὴν πόλιν καὶ πολλοὺς ἡφάνισε.

Τῷ οὔτει ἐπετεράζευσε Μαστιλμᾶς τὴν Καισαρεῖαν Καππαδοκίας καὶ παρέλαβεν αὐτὴν. Γέροντες δὲ καὶ θαυματικὸν εἰς Συρίαν. Ἐν αὐτῷ τῷ οὔτει, ὡραῖος θέραστας τῶν νήσων ἐπὶ τοῦ βυθοῦ τῆς θαλάσσης ἐπὶ διέρρεε τινάς, καὶ κατὰ βραχὺ παχυνομένης καὶ ἀπολιθουμένης τῇ πυριώδει ἐκκαψει ὅλης δὲ τόπος καὶ δὲ ἀήρ πυροροχνής ἐδείκνυτο. Τῇ δὲ παχύτητι τῆς γεώδους οὐσίας πετροκιστήρους μεγάλους ὡς λιθους τινάς ἀναπέμψει καθ' ὅλης τῆς μικρᾶς Ἀσίας καὶ λέσσους καὶ Ἀβδέους καὶ τῆς πρὸς θύλασσαν Μακεδονίας, ὡς ἄπειν τὸ πρόσωπον τῆς θαλάσσης ταύτης κιστήρων ἐπιπολαζόντων γέμειν. Μέτον δὲ τοῦ τελικούτου πυρὸς νῆσος ἀπογεωθεῖσα τῇ λεγομένῃ ἱερῷ νήσῳ συνήργθη, μήπω τὸ πρὸν οὖτα, ἀλλ' ὡς αἱ προρρήθεισα τοῦ θύρα τε καὶ θηραστικὰ ποτὲ ἐξεδράσθησαν, οὔτε καὶ αὕτη νῦν ἐπὶ τῶν χερόνων τοῦ θεομάχου Λέοντος. "Ος τὴν κατ' αὐτοῦ θείαν δργήν ὑπέρ αὐτοῦ λογισάμενος ἀναιδέστερον κατὰ τῶν ἀγίων σεπτῶν εἰκόνων ἕγειτε πόλεμον. Οἱ μέντοι κατὰ τὴν βασιλίδα πόλιν ὅχλοι σφρόδρω λυπούμενοι αὐτῷ τε ἐμελλον ἐπελθεῖν καὶ πολλοὺς βασιλικούς ἀνθρώπους ἀνεῖλον, τούς τε καθειλόντας τὴν ἐπὶ τῆς μεγάλης χαλκῆς πύλης τοῦ Κυρίου εἰκόνα, ὡς πολλοὺς ὑπέρ τῆς εὐεσθείας τιμωρηθῆναι μελῶν τε ἐκκοπαῖς καὶ μάστιξι καὶ ἔξορίσις καὶ ζητημάσις ὑποβληθῆναι, σθεσθῆναι τε τῶν παιδευτηρίων τὴν εὐεσθή διδασκαλίαν. Πρὸς γὰρ τῇ λεγούμενῃ βασιλικῇ κινστέρην παλάτιον ἦν σεμνὸν, ἐν φυτείᾳ τύπον ἀργαῖον οἰκουμενικόν (60) ἐκάθητο διδάσκαλος, ἔχων μαθητὰς λόγῳ καὶ βίᾳ σεμνοὺς τὸν ἀριθμὸν δώδεκα. Οὗτοι πᾶσαν λογικὴν ἐπιστήμην τάχει τε καὶ μεγά-

GOARI NOIÆ.

magnas clades inferre vel Basilea docere potest. Δογματικὴν παρεπιστολαν ad verbum decretalem verti. XYL.

(60) *Œcumenicum magistrum dictum puto, quasi cuius doctrina totus terrarum orbis illustratur, aut cuius per omnem Christianitatem vigeret auctoritas. XYL.*

Θεις φύσεως μετερχόμενοι ούχ θήκιστα τὴν ἐκκλησία-
στικὴν μετήξεσαν θεοτοφίαν· ὃν τῆς γῆματος χωρὶς
οὐδὲ θεμιτὸν τι ποιεῖν ἐδόκτει οὐδὲ τοῖς βιτσιλεῦσιν αὐ-
τοῖς. Τούτους δὲ Κόνγων συγχῶν προσκαλούμενος ἐπεί-
ραζε πεῖσαι τῇ αὐτοῦ αἰρέσει. Καταθέσθαι δὲ μὴ
καταδεχομένους ἀλλ' ἀντιπίποντας ἀτίμως κατα-
κλεισθῆναι διεκελεύσατο ἐκεῖσε, διὰ δὲ τῆς νυκτὸς
πυρὶ κυκλόθεν ὑφάψκεις αὐταῖς ἐστίσις καὶ βίβλοις
πολλαῖς καὶ καλαῖς καὶ σκεύεσιν Ἱεροῖς δὲ μισθῷς
κατέκαυσεν. Ἐντεῦθεν στασάζουσι κατ' αὐτοῦ με-
γάλῃ ναυμαχίᾳ συμφωνήσαντες Ἑλλαδικοὶ τε καὶ οἱ
τῶν Κυκλαδῶν νήσων, οἵ καὶ προσπελάσαντες τῷ
Βοζαντίῳ ἡττῶνται, ἐμπρησθέντων αὐτῶν ἐντὸς νηῶν τῷ
κατὰ τῆς εὐσεβείας τὸν διωγμὸν ἐπιτείνων.

Τῷ [P. 453] δὲ αὐτῷ ἔτει, κατὰ τῆς Βιθυνῶν Νι-
καίας πραττάττεται Ἀμερ ἐν χιλίαις τε μηνοζώνων
προδρυμῶν καὶ ἀπαρασκεύστον κυκλώσας τὴν πᾶ-
λιν, καὶ Μαβίας ἐπακολουθῶν ἐν ἄλλαις δυτικῶν ἅμισου
μυριάσιν· οἵ μετὰ πολλὴν πολιορκίαν καὶ καθαίρε-
σιν μερικὴν τῶν τειχῶν, δι' ὅπερασις τῶν ἐν αὐτῇ
τιμωμένων ἀγίων Πατέρων αἰσχυνθέντες, ἀπράκτοι
ὑπεχώρησαν. Κωνσταντίνος δὲ τις στράτωρ (61) τοῦ
Ἀρταδίσδου, ίδων εἰκόνα τῆς Θεοτόκου ἐστῶσαν,
λαζῶν λαθοῦ ἔρδιψε κατ' αὐτῆς καὶ συνέτριψεν αὐτὴν
καὶ πεσοῦσαν κατεπάτησε. Θεωρεῖ οὖν ἐν δράματι
πρεστῶσαν αὐτῷ τὴν Δίσποιναν καὶ λέγουσαν αὐτῷ·
Οἶδας ποιὸν πρᾶγμα γενναῖον εἰράσω εἰς ἐμέ;
Οὐντως κατὰ τῆς ἐισιτοῦ κεφαλῆς τοῦτο ἐποίησε.
Τῇ δὲ ἐπαύριον προσβαλόντων τῶν Σαρακηνῶν τῷ
τεῖχει καὶ πολέμου χροτηθέντος, δραμῶν εἰς τὸ τεῖ-
χος ὁ ταλαιπωρὸς βάλλεται τῷ ἐκ τοῦ μαγγανικοῦ λιθῷ
ἄξιον τῆς αὐτοῦ δυστεθείας κομισάμενος τὸ ἀνταπόδομα.

Οἱ μέντοι βασιλεὺς Λέων οὐ μόνον περὶ τὴν σχε-
τικὴν τῶν σεπτῶν εἰκόνων δὲ δυστεθῆς ἐποίησε
προστάντησιν, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν πρεσβεῶν τῆς
πτυχῆς της Θεοτόκου καὶ πάντων τῶν ἀγίων· καὶ τὰ
λείψανα δὲ τῶν ἀγίων δὲ πομπαῖς, ὡς οἱ διδόσκα-
λοι αὐτοῦ Ἀραβεῖς, ἐδόξεντετο. Ἐκ τούτης τοίνυν
τοῦ χρόνου ἀναιδῶς τῷ μακαρίῳ Γερμανῷ προσ-
ετεῖστο, διὸ καὶ μεταστείλαμενος ἥρετο λέγους
τινάς κινεῖν μεθ' ὑπουρίας καὶ καταγινώσκειν πάν-
των τῶν πρὸ αὐτοῦ βασιλέων καὶ ἵερῶν ὡς εἰδωλο-
λατρισάντων ἐν τῇ προσκυνήσει τῶν ἀγίων εἰκόνων.
Οἱ δὲ μέγας ἔφη Γερμανός· Ἄκουσον, βασιλεῦ. Τοῦ
Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ σφρός ἐπιφανέντος
πάτα εἰδωλολατρίας ἐκποδῶν γέγονε καὶ πᾶν ἔχαλμα
εἰδωλικὸν ἥφαντισται καὶ ἔξωστράκισται, ὡς φησιν ὁ
προφήτης Ζαχαρίας. διτι, Λέγει Κύριος Σαβαὼν· Ἐξ-
ολοθρεύσω τὰ δύναματα τῶν εἰδώλων ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ
οὐκέτι αὐτῶν ἔσται μνεία, Πλὴν τὴν καθαίρεσιν τῶν
ἱερῶν εἰκόνων ἀκούσομεν μέλλειν ἔσεσθαι, ἀλλ' οὐκ
ἐπὶ τῆς σῆς βιστείτος. Τοῦ δὲ βισαμένου εἰπεῖν
ἐπὶ ποιας, ἔφη δὲ ζηγος· Ἐπὶ Κόνωνος. Οἱ δὲ ἀποκρι-
θεὶς ἔφη· Οὐντως ἡγώ εἰμι· τοῦτο γάρ ἔστι τὸ βα-

²² Zach. xiii, 2.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(61) Ἰπποκόμος, qui equorum curam gerit, equiso.
GOAR.

(62) Apparet machinam sic vocare, quæ magnum

PATRUL. GR. CXXI.

A absque horum consilio 796 quidquam agi. ipsis
quoque imperatoribus nefas putabatur. Hos Conon
ad se vocans identidem in suam hæresin pertrahere
satgebat: recusantes autem et sese opposentes
ignominiose in sua illa schola concludi jussit, no-
cluque igne circumdatos cum domo librisque mul-
tis et pretiosis ac sacra supellectile combussit. Ob
id magna classe coacta Græci, et qui Cyclades in-
sulas tenebant, bellum ei faciunt. Sed Byzantio jam
propinquantium artificioso igni naves una cum
ipsis succensæ perierunt. Porro autem impius Leo
pietatem impensis persequi perrexit.

B Eodem anno, Amer cum 15 millibus levis arma-
turæ militibus excursionem faciens, Nicænam Bi-
thyniam improviso obsidet. Cui se adjungit Mabias,
cum 85 millibus subsecutus. Verum hi diu ut be-
oppugnata, murorumque partibus dejectis, appar-
itione sanctorum qui ibi coluntur Patrum deter-
riti re infecta turpiter discesserunt. Quidam Con-
stantinus, Arlabasi strator, imaginem Deiparæ
stantem cernens, correpto lapide petiit dejectamque
conculcavit. Cui Domina per visionem astitit, ob-
nuntiavitque præclari hujus in ipsam faminoris suo
eum capite pœnas daturum. Postridie itaque Sa-
racenis murum oppugnantibus, et certamine 797
commisso, miser in murum accurrens, tormenti
lapide caput faciemque contritus, dignam suæ im-
pietatis mercedem tulit.

(62), δις συνέτριψεν αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ πρόσωπον

C Enim vero imperator Leo non tantum in errore
de venerandarum imaginum debita adoratione ver-
satus est, sed etiam de Deiparæ omniumque san-
ctorum intercessionibus impie sensit, sanctorum-
que reliquias more Arabum suorum præceptorum
abominatus est. Ab eo itaque tempore impudenter
beato Germano infensus fuit. Vocavit quoque eum
ad se, illatoque subdole sermone, damnare cœpit
omnes qui se antecessissent imperatores atque
Pontifices, quod ii imaginibus sacris adorandis,
cultum soli Deo debitum, impie alio transtulissent.
Ad hæc magnus ille Germanus: Audi, inquit, impe-
rator. Christo in carne exhibito, omnis profano-
rum simulacrorum cultus abolitus, omnisque im-
pia imago sublata est et explosa. Quomodo Zacha-
rias vates prædictus, Sic ait, dicens, Dominus
exercituum: Exscindam e terra nomina simulacra-
rum, neque ulla in posterum erit eorum memo-
ria²³. Cæterum sacras quoque imagines audivimus
abolitum iri, non tamen te imperante. Et coactus
ab imperatore, eum nominare, quo rerum potiente
hoc esset futurum: Cononem, dixit. Tum Leo:

GOARI NOTÆ.
lapidem funibus contenta torqueret. Mangonem
vocat Paulus Diaconus, l. xxi, prope ad verbum hoc,
ut pleraque, referens. XVL

Omnino, inquit, is ego sum. Conon enim est meum nomen, mibi in baptismo inditum. Quem sermonem Germanus excipiens: Absit, ait, domine. ut hoc tam invisum Deo facinus te imperante 798 perpetretur. Sed tyrannus Deo adversus, auditis his verbis graviter indignatus, leonium ruguit: Germanumque simulacrolam appellans, suaque manu alapam infilgens, regia exturbavit. Facto deinde contra sacras imagines edicto, Germanum rursum accersit, persuasurum ei se sperans ut subscriberet. At Germanus nequaquam vel adulatio vel minis tyranni concessit: imo autem pectorum eum ante ante acceptum imperium initorum admonuit, in quibus is Deo fidejussore ascito promiserat nihil se verorum decretorum labefactatum. Sed tantum absuit ut cœpti miserum Leonem puderet, ut præterea in hoc incubuerit ut Germanum suis in verbis caperet, atque ita non ut confessorem, sed ut seditiosum, solio detrunderet. Eam ad rem adjutorem nactus est Anastasium Germani syncellum, quem successionis in patriarchæ munus spe allegerat. Hunc beatus ille non ignorans esse alterum Iscariotam, sapienter de proditione commonuit. Aliquando Germani in regiam euntis stolæ oram Anastasius calcavit. Cui Germanus: Noli festinare. Diippus te manet. Quindecim post annis Constantinus Ecclesiæ persecutor, inter Artabasum generum suum aliosque suos hostes, hunc quoque Anastasium plagiis in circu multatum et facie retrorsum versa equo impunitum ac nudum per Diippum jussit pro spectaculo duci, quod sibi derogato imperio Artabaso diadema detulisset. Atque sic impletum est Germani vaticinium. Proinde Byzantii defensor vera religionis fuit 799 divinus iste Germanus, quotidie adversus Leonem feræ cognominem ut feram bestiam ejusque stipatores depugnans; Romæ autem Gregorius, appstolicus vir et Petri apostolorum coryphæ assessor, qui ob divinas suas lucubrations Dialogi cognomen adeptus est. Is a Leone ob ejus impietatem defecit, et pacto cum Francis icto tributa Leoni denegavit, Anastasium ac socios

XYLANDRI ET

(63) **Φατριάν** esse aliquid tribus aut curiæ simile, D cum aliunde, tum ex Suida appetet. Ego secutus sum conjecturam. XYL

(64) Xylandri de syncello scripta suarum annotationum prima præsenti loco congruunt. Presbyteris enim quibusdam in contuberni vitæ familiaritatisque consortium a patriarcha receptis nonnunquam, eo vita functo, patriarchæ dignitas deferetur; ac processu temporis non officio, quod finit Xylander, sed syncelli concellanei honore et nomine patriarchæ successor designatus, ornabitur. Legendum hic auctor in Michaeli Theophili filio, ubi de Janne. Attendenda quoque Theophanis verba: 'Ο Λέων ἐγών ἐν τούτῳ σύμμαχον καὶ συμμίτοχον' **Αναστάτιον** μεθητή καὶ σύγχελλον αὐτοῦ, συνταξμένος αὐτῷ, ὡς τῆς ἀσθετικῆς ὄμηρον, καὶ τοῦ θρόνου μοιχὸν καὶ διάδοχον γενέσθαι. Unde et Stephanus Basilii filius cum Photio educatus, et syncelli dignitate promotus, nullo discrimine in ejus locum est subrogatus. Auctor infra in Leone

A πτιστικὸν μου. Καὶ δὲ μέγας Γερμανὸς δπολαθῶν ἔφη: Μή γένοιτο, δίσποτα, ἐπὶ τῆς σῆς βασιλείας πραχθῆναι τὸ θεοστυγὲς τοῦτο κακόν. Ο δὲ θεομάχος τύραννος τοῦτο ἀκούσας, σφόδρα χαλεπήνας καὶ λεόντειον βρύξας, εἰδωλολάτρην τε ἀποκαλέσας καὶ ταῖς ἴδιαις χερσὶ βαπτίσας τῶν βασιλείων ἔξελαύνει. Σιλεντίον τε ποιήσας κατὰ τῶν ἥγιων εἰκόνων προσκαλεῖται πάλιν τὸν ἄγιον Γερμανὸν, οἰδόμενος πεῖσαι αὐτὸν ὑπογράψαι. Ό δὲ οὐδὲ δλως εἶχε τῇ θωπείᾳ ἢ τῇ ἀπειλῇ τοῦ τυράννου. [P. 456] Μᾶλλον μὲν οὖν ἀνέμνησεν αὐτὸν ὁ μηκάριος τῶν πρὸ τῆς αὐτοκρατορίας συνθηκῶν, ὅπως αὐτὸν Θεὸν ἐγγυητὴν δέσμων μὴ παρασκευτάτι τι τῶν τῆς ἀληθείας δογμάτων. 'Αλλ' οὐδὲ οὕτως ἤσχυνθη ὁ ἄθλιος μετέλλων δὲ καὶ ἥγων; Κετο, εἰ που αὐτὸν ἐν λόγοις συλληφεται, ἵν' ὡς φατριαστὴν (63) καὶ οὐχ ὡς ὄμολογητὴν καθέλῃ τοῦ θρόνου. Εὑρεν οὖν εἰς τοῦτο σύμμαχον **Αναστάτιον** σύγχελον (64) τοῦ ἄγιου, συνταξμένος αὐτὸν τοῦ θρόνου διάδοχον ἔσεσθαι. 'Ον δὲ μηκάριος οὐκ ἀγνοῶν, ὡς ἀλλον ἰσταριώτην, σοφῶς τὰ περὶ προδοσίας ἀνεμίμνησκε. Καὶ ποτε εἰσερχομένου πρὸς τὰ βασιλεῖα, ἐπάτησεν δὲ **Αναστάτιος** τὰ δπισθια τῆς στολῆς τοῦ ἄγιου πρὸς δὲ οὗτος ἔφη: Μή, σπεύδε τὸ Διππὸν (65) ἐκδέχεται σε. Μετὰ δὲ ἦη ιε' **Κωνσταντίνος** διώκτης μετὰ τοῦ γεμιροῦ αὐτοῦ **Αρτεβίστοις** οὖν ἄλλοις ἔχθροις αὐτοῦ τοῦτον τύψας ἐν τῷ ιπποδρόμῳ, διὰ τοῦ διπποῦ γυμνὸν ἐπ' ὄντος καθίσας ἐξ ἀντιστρόφου ἐπόμπευσε διὰ τὸ ἀντακεφαλαῖ μὲν τὸν βασιλέα Κωνσταντίνον, στέψαι δὲ τὸν δρτάντον κάντευθεν ἡ πρόδρομος ἀπέβη τοῦ δσιωτάτου Γερμανοῦ. Έν μὲν οὖν τῷ Βυζαντίῳ πρόμαχος τῶν ὑπὲρ εὐεσθείας δογμάτων δὲ ίερὸς οὐτος καὶ θεοπίστιος ἥκμας Γερμανὸς, θηριομάχων (66) καθ' ἐκάστην πρὸς τὸν φερώνυμον Λέοντα καὶ τοὺς αὐτοῦ συνασπιστάς ἐν δὲ τῇ πρεσβυτέρᾳ **Ρώμη** Γρηγόριος ἀποστολικὸς ἀνὴρ καὶ Πλέτρου τοῦ κορυφίου σύνθρονος, δε διὰ τὸ ὑπ' αὐτοῦ γινόμενα θεῖα πονημάτα διάλογος ἐκλήθη (67). Οὗτος δὲ ἄγιος διὰ τὰς ἀνοσίουργίας Λέοντος ἀφηνίσας, καὶ πρὸς τὸν Φράγγον σπονδὴν εἰρηνικὴν ποιησάμενος τούς τε φόρους ἐκώλυσε καὶ **Αναστάτιον** καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ ἀνεμίμνησε. Τὸν δὲ βασιλέα δὲ ἐπιστολῶν αὐτοῦ πολλῶν πολλοῖς ἐγνω-

GOARI NOTÆ.

D statim sub initio, necnon inferius, ubi Euthymium Nicolai quoque syncellum in patriarcham postmodum proiectum narrat. Ac denique disertis idem verbis hoc aliquando positum in more, ut syncellus esset qui deinde patriarcha explicat in Constantino Monomacho p. 773 **Goar.**

(65) **Diippus** videtur suisse appendix circi. Zonaras habet διππον. Apparet locum significari equestribus decursionibus destinatum. XYL. — Circi stadium, quo bigæ quadrigæve excurrunt. **Dippus** reddidit Paulus Diaconus, sed mendose. **Goar.**

(66) Alludit ad id quod Paulus de se commemorat, H. Corinth xi. XYL. — Ad Leonis ferocius imperatoris nomen, non ad Pauli verba, ut scripturit Xylander, auctor alludit **Goar.**

(67) Ab auctori sententia recedunt nonnulli, qui Gregorium Magnum, nominis hujus primum, Διλογον ob scriptos ab eo dialogos vocitatum, scribunt. **Goar.**

σμένων ἀριθμίας ἐλέγχει. Ἐν δὲ τῇ κατὰ Συρίαν Δαμασκῷ Ἰωάννης μοναχὸς καὶ πρεσβύτερος, δὲ Υρυστρόδος (68) δὲ τοῦ Μανζήρο, δὲ ἔμηνεύεται Λέντρανος, διπέρ ό δυσσεβῆς Μανζήρο Ἰουδαῖον φρονήματι μετανόμασεν. Οὗτος δὲ δισιος Ἰωάννης καὶ μελφόδος (69) ὡνομάσθη μετὰ Κοσμᾶ ἐπισκόπῳ τοῦ Ματίουμᾶ καὶ Θεοφάνους ἀδελφοῦ Θεοδώρου τῶν γραπτῶν (70), διὰ τὸ αὐτοὺς μελφόδησαι τὰ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῶν Χριστιανῶν τετυπωμένα ψύλλεσθαι· ἦν γάρ δὲ ἄγιος Ἰωάννης οὗτος τῷ τε βίῳ καὶ τῷ λόγῳ διδάσκαλος ἀριστος, πάσης γνώσεως θείας τε καὶ ἀνθρωπίνης ἐμπεπλησμένος. Ἀλλὰ Γερμανὸν μὲν ὡς ὑπ' αὐτὸν ὄντα δέ Λέων ἐκδόλλει τοῦ θρόνου, δε τὸ ὀμόφορον ἐν τῇ ἀγίᾳ τεραπέζῃ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας θείας ἀπετάξατο τῇ ιερωσύνῃ καὶ ὑπεχώρησεν. Ο δὲ θεομάρχος ἀντ' αὐτούς χειροτονεῖ Ἀναστάσιον τὸν προλεγόντα σύγκελλον, συνθέμενον τῇ ἀσεβεῖ αὐτοῦ βουλὴν καὶ αἱρέσει. Ο δὲ δισιος Γερμανὸς [P. 457] ἐξερχόμενος μεθ' ἑτέρων διδικτακιῶν λόγων ἔφη· Ἐάν εἰμι ἔγώ Ἰωάννας, βάλλετε με εἰς τὴν θάλασσαν· χωρὶς γάρ οἰκουμενικῆς συνόδου κχινοτομῆσαι πίστιν, ὡς βασιλεῦ, ἀδυνατῶ. Καὶ ἀπελθὼν ἐν τῷ γονικῷ αὐτοῦ οἴκῳ τοῦ Πλατανίου ἡσύχασεν, ἀρχιερέως τε ἔτη ιδ' μῆνας εἰς ἡμέρας ζ.

Τῷ δὲ ἔτει, ἐπεστράτευτε Μάσαλμας τῇ Ῥώμη, καὶ ἐλθὼν εἰς Καππαδοκίαν παρέλασε δόλῳ τὸ Χαρσιανὸν κάστρον.

Τῷ ιερῷ Λέων δὲ βασιλεὺς τὴν θυγατέρα χαράντος τοῦ τῶν Σκυθῶν δυνάστου τῷ υἱῷ Κωνσταντίνῳ ἐννυμφεύτετο, ποιήσας αὐτὴν Χριστιανήν καὶ δυνομάσας Εἰρήνην· ἦτις ἐκμαθοῦσα τὰ ιερὰ Γράμματα διέπρεψεν ἐν εὐσεβείᾳ, τὴν τῶν ἀθέων δυσεδεῖταιν ἐλέγχουσα. Ο δὲ βασιλεὺς ἐμπλήνετο κατὰ τοῦ πάπα καὶ τῆς ἀποστάσεως Ῥώμης καὶ Ἰταλίας, καὶ ἐξοπλίσας στόλον μέγαν ἀπέστειλε κατ' αὐτῶν. Ήσχύνθη δὲ ὁ μάτιος ναυαγήσαντος τοῦ στόλου εἰς τὸ Ἀδρατικὸν πέλαγος. Ἐκμανεῖς οὖν ἐπὶ τούτῳ πλέον δὲ θεομάρχος φόρους κεφαλικῶς τῷ τρίτῳ μέρει Σικελίας καὶ Καλαβρίας τοῦ λαοῦ ἐπέθηκε. Τὰ δὲ λεγόμενα πτεριμάνια τῶν ἐν Ῥώμῃ ναῶν τῶν ἀγίων καὶ κορυφίων ἀποστόλων ἔπαλαι τελούμενα, τάλαντα τρία ἥμισυ, τῷ δημοσίῳ λόγῳ τελεῖσθαι προσέταξεν,

XYLANDRI ET

(68) Auro fluens, hoc est aureum orationis flumen fundens; quam laudem Aristoteli tribuit Cicerio. Diaconus Chrysaoram minus apte videtur vocare, aureo ense armatum: tametsi ob acrem idolorum defensionem videri queat hoc titulo cohonestatus. Lentrabus autem quid Græcis significet, non magis video quam quid Manzur. De quo aliquid poterat conjici, si λέντραν, Græcum esset. Manzer fortasse est Momzer מומזר, quod et in sacris Litteris et in Aramea lingua spurium significat; atque ea vox est in Hispano idiomatica retenta. Mansurū filium credo dici. In actis Copolitanis synodi est suis Manzurēm ignominia causa a Patribus ibi dictum. Xyl. Paulus Diaconus: et pro Mansur, quod ejus avitum nomen est, quodque redemptus

anathemate feruit, imperatore multis epistolis et a multis lectis manifesto redarguit. Damasci Syrius fuit Joannes monachus et presbyter, Chrysorhoas cognomento, Mansuris filius, quod Græce sonat Lentrabum, quem impius Judaico sensu Manzurēm appellavit. Hic S. Joannes, una cum Cosma Majumensi episcopo et Theophane fratre Theodori Graptorum episcopi, melodi sive cantores sunt agnominati, eo quod melodiis comprehendissent eas cantilenas quæ in ecclesiis Christianorum canuntur, prout ab eis composite formatæque sunt. Erat enim S. hic Joannes et vita et oratione magister optimus, omni divina humanaque cognitione repletus. Sed Germanum quidem Leo ut suæ protestati subditum patriarchæ solio dejecit. Isque humerale in sacra mensa Magni Templi deponens resignavit munus suum atque discessit. Impiusque Leo ei suffecit Anastasium syncellum impio ipsius consilio et hæresi consentientem. Digrediens vero Germanus inter alia ad docendum composita verba hoc quoque dixit: Si ego sum Jonas, 800 projicite me in mare: nam extra universalem synodus novi aliquid de fide statuere nequeo, o imperator. Ac digressus Platanii in domo sua gentilitia quietus vixit, cum gessisset summum pontificalum annos 14, menses 5, dies 7.

Anno 14 Masalmas in Romanam ditionem bello illato, cum in Cappadociam venisset, Charsianum castrum fraude cepit.

Anno 16 Leo filiam Chagani Scytharum principis filio suo Constantino nuptui dedit, cum Christianam eam fecisset Irenamque nominasset. Ea sacris Litteris studiose cognitis illustris pietate fuit, refutavitque a Deo alienorum impietatem. Imperator autem contra Papam Romæque et Italiae defectiōnem sæviens, contra eos ingentem classem armavit atque emisit. Sed turpiter se dedit vanus homo, classe in Adriatico mari naufragio amissa. Inde furore percitus majore homo adversus Deum pugnans, tertias Siculi ac Calabri populi parti tributum in singula hominum capita imposuit. Patrimonia quoque templorum Romæ principibus apostolis consecratorum, quæ pecunia quotannis antiquitus pendebat talentorum trium semis, in

GOARI NOTÆ.

interpretatur, sensu Judaico, novumq[ue] ecclesiæ magistrum. Manseron (spurium expone) mutato nomine vocitabat. Chrysorrhoas sacræ viris dicitur, nomine fluvii Damascum patriam prætersuentis. GOAR.

(69) *Hymnorum ecclesiasticorum auctor apud Græcos. GOAR.*

(70) Proprium putavi; et Graptensem episcopum feci, valde dubius. Sed res non magna. -- XYL. Nil magnum equidem et momento dignum Xylanum errasse; et tituli *inscriptorum* vice, ob iambos utriusque fratris ab impio Theophilo frontibus inscriptos. Theodorum Graptorum episcopum pro ingenti captu instituisse. De dira illa inscriptione auctor in Theopilo. GOAR.

ærarium publicum conferri jussit. Et mandavit inspecti atque describi infantes qui nascebantur, ut census iste de singulis capitibus (Cephaletionem vocant) exigi posset.

Annis 18, 19 et 21, Suleiman Isami filius factis in Asiam incursionibus multos captivus abduxit. Fuit inter hos etiam Pergamenus **801** quidam qui se dicebat Tiberium esse Justiniani filium. Hunc Isamus in honorem filii sui, utque terrorem imperatoribus objiceret, regio in honore habuit, exercitui præfecit, utque ab omnibus videri posset, Hierosolyma cum ac per totam Syriam misit.

Idem Suleimam anno 23 imperii Leonis exercitum 90 millium in Romanos duxit; captisque multis et oppidis et hominibus, ferreo etiam castro (id enim est Siderostrum) vastato, illæsus rediit domum.

Anno 24 ab Hieracitis tubernæ sunt incensæ, multique eorum suppicio affecti. Die Octobris 2°, quæ D. Demetrio sacra est, feria 4, hora 8, terræ motus ingens atque terribilis Cpoli fuit, qui tempora monasteria, domosque multas prostravit, multosque homines. Corruuit etiam Arcadii statua in Xerolopho et aliæ multæ, atque muri etiam terrestres urbis, et in Thracia urbes atque castella, nec non Nicaea, Nicomedia et Præmetus, quin et mare quibusdam in locis a limitibus suis refudit. Obtinuit terræ motus iste menses 11. Imperator ruina murorum cogita cives ita est allocutus: Vos muris urbis reficiundis cum non sitis pares, nos quæstoribus nostris negotium dedimus ut ultra constitutum tributum in singula nomismata accipiant miliarium unum, idque in ærarium nostrum conferant ex quo nos muros condamus. Exinde obtinuit ut dicerata seu bina ceratia quæstoribus solverentur. Ceratia autem appellantur 12 folles sive nummi, sic dicti a Numa Romæ **802** rege, qui primus obolos sua ipsius effigie signavit, ideoque nummos de suo nomine nuncupavit. Idem et officium quadam constituit, quod quidam ipsius famulorum generis ab unoquovis eorum qui a palatio stipendium sumebant, accipiebat folles 12 ceu unum ceratum. Itaque et ceration dicebatur. Faciebat hoc ad in-eundum numerum eorum quibus stipendia dabantur: neque enim eo tempore census Romæ agebatur. Vixit is Numa eo tempore quo primum Israelus captivus abductus fuit, annis a mundo creato 4780.

Leo Isaurus, qui et Conon, imperium gessit annos 24, menses 2, dies 25. Mortuus est ex intestinorum morbo, anima cum corpore pereunte. Infelix

XYLANDRI ET

(71) Hieracitæ qui fuerint, nondum scio. Novi ea tempestate in Italia γνωτούσι ταχα: fuisse. Sed hinc nihil huc. **XVL** — Td 'Izrōn fauces Propontidos, a quibus Hieracite. GOAR.

(72) Columna est qualis Trajanæ vel Antoniniana Roma, ex uno solo lapide, ac ideo incolis μόνητρα vocata, e cuius radicibus grilus cochlearis per medium ad ejus summa ascendit. Ξηρολόφος

ἐποπτεύειν τε καὶ ἀναγράφεσθαι τὰ τικτόμενα βρίφη πρὸς τὸ ἀπαιτεῖσθαι τὸν λεγόμενον κεφαλητίωνα.

Tῷ ιη', καὶ ιθ', καὶ κα' ἔτει Σουλεῖμᾶν διὸς Ἰσλάμ τὴν Ἀσίαν καταδρυμῶν πολλοὺς αἰχμαλώτους ἐποίησεν. Ἐχμαλώτευσε δὲ καὶ τινα Περγαμηνὸν, διὸ ἔλεγον ἐκεῖτὸν Τιβέριον εἶναι υἱὸν Ἰουστίνου. Τοῦτον Ἰσλάμ εἰς τιμῆν τοῦ ιδίου παιδὸς καὶ τῶν βασιλέων ἐκρόδητιν μετὰ τιμῆς βασιλικῆς καὶ στρατευμάτων εἶχεν δὲν ἐκπέμπει εἰς Ἱερουσαλήμ καὶ εἰς δλῆν τὴν Συρίαν πρὸς θέαν πάντων.

Τῷ καὶ ἔτει ἐπεστράτευσε Σουλεῖμᾶν κατὰ Ῥωμαίων, ἔλων μυριάδας 4'. Καὶ πολλήν ἀλωσιν καὶ αἰχμαλωσίαν ποιησάμενος, πορθήσας καὶ τὸ Σιδηρόχαστρον, ἀδλαβῆς ὑπέστρεψε.

B Τῷ καὶ ἔτει ἐκάθισαν αἱ ἀγοραὶ ὑπὸ τῶν Τερακιτῶν (71), καὶ πόλοι εἰς αὐτῶν ἐφουλκίσθησαν. Τῷ καὶ τοῦ Ὁκτωβρίου πηνὸς, τοῦ ἀγίου Δημητρίου, ἡμέρᾳ 3 ὥρᾳ 7', σεισμὸς μέγας γέγονε καὶ φοβερὸς ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ ἐπτάρητον ἐκκλησίαι καὶ μοναστηρίων καὶ οἰκοί, καὶ λαός πολὺς ἀπέθανεν.

C "Επεις δὲ καὶ τὸ στήλη Ἀριαδίου ἐν τῷ Ξηρολόφῳ (72) καὶ ἄλλαι πολλαὶ, καὶ τὰ χερσαῖα τῆς πόλεως τείχη, καὶ πόλεις καὶ χωρία ἐν τῇ Θερμῇ, ἦ [P. 458] τα Νίκαια καὶ Νικομήδεια καὶ Πρασίνετος. Ἀπέφυγε δὲ καὶ τὸ θάλασσα τῶν ιδίων δρων ἐν τισι τόποις. Εκράτει δὲ καὶ οι σεισμὸς μῆνας μιαρίσιον ἐν, καὶ λαμβάνει αὐτὸν ἡ βασιλεία, καὶ κτίζει αὐτά. Κάντεῦθεν ἀπεκράτησεν ἡ συνήθεια παρέχειν τὰ δικήρατα τοῖς διοικηταῖς (74) τῶν θεμάτων ἀπαίτειν εἰς τὸν κανόνα κατὰ νόμισμα μιλιαρίσιον ἐν, καὶ λαμβάνει αὐτὸν ἡ βασιλεία, καὶ κτίζει αὐτά. Κάντεῦθεν ἀπεκράτησεν ἡ συνήθεια παρέχειν τὰ δικήρατα τοῖς διοικηταῖς. Κεράτια δὲ αἱ ιθ' φύλαλεις ἀνομάτησαν, ἢτοι νοῦματοι ἀπὸ Νουμᾶς βασιλέως Ῥώμης, διὸ καὶ πρώτος τοὺς διοικητοὺς τῇ ιδίᾳ εἰκόνι ἔγάραξε καὶ νοῦματος αὐτοὺς κατὰ τὸ ἴδιον δόνον, αἱ ἐκάλεσεν. Οὗτος καὶ δρψίκιον ἐτύπωσεν, ὑπερ εἰς τῶν ἀνθρώπων αὐτοῦ ἔλαν ἐλάμβανεν ἐξ ἐκάστου τῶν ἀπὸ τοῦ παλατίου ῥογευομένων φύλαλεις ιθ' ἢτοι κεράτιον ἐσ. Διὸ καὶ ἔλεγοτο ὁ κεράτιον. Τοῦτο δὲ τὸν ὃν τύπῳ φύσιον τῶν ῥογευομένων ἀπὸ τοῦ παλατίου οὕπω γάρ τοτε ἀπογειρᾶτο κατὰ Ῥώμην ἦσαν. Ἔν δὲ τῇ πρώτῃ αἰχμαλωσίᾳ τοῦ Ἰσραήλ οὗτος ὁ Νουμᾶς ἐγένετο, ἐν τῷ δῆμῳ ἔτει τῆς κόσμου κτίσεως.

D "Ἐβασίλευσεν οὖν Λέων δ καὶ Κόνων, δ Ἰσαυρος, δ τη καὶ μῆνας β' ἡμίριας κε'. Καὶ θνήσκει σὸν τῷ σωματικῷ καὶ τὸν ψυχικὸν θνατον, νόσῳ δυσεντε-

GOARI NOTÆ.

quasi moles arida vocatur. Pluribus de illa Suidas et Codinus in Orig. CP. GOAR.

(73) Διλασθεῖν non est cives alloqui, verum editum promulgare, voce præconis jubere. GAR.

(74) Qui a singulis ordinibus tributum exigerent. Κάνονος vox hodieque pro constituta pecunia usurpatur vulgo, quum annua solvatur. ALY. — Trivium capitatum edicto posito pendendum. GOAR.

ριας βληθείς καὶ τίθεται τὸ δύστηνον αὐτοῦ σῶμα ἐν τῷ ναῷ τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων. "Οσκ δὲ καὶ οὐκατὰ Χριστοῦ ανῶν συνέδροσαν ἐν ταῖς ἡμέραις τούτου τοῦ δυτικοῦ επαγγελτάτου καὶ ἀπενθρώπου Λέοντος. περὶ τε τὴν ὁροθέσιον ἡμῶν πίστιν καὶ περὶ τὰς τῶν πολιτικῶν διοικήσεις αἰτεχροῦ κέρδους καὶ φιλαγγυρίας ἐπινοίᾳ ; κατὰ τε παντὸς κόσμου καὶ τῶν Χριστιανῶν, σεισμοὶ καὶ λιμοὶ καὶ λοιμοὶ καὶ ἔθνῶν ἐπαναπτάσσεις καὶ θάνατοι, ἀπορᾶ μνημονεῦσι· ὑπερβαίνουσι γάρ πάντα νῦν καὶ λόγον καὶ διάνοιαν. Ἀξιον δὲ λοιπὸν ἐφεῆς καὶ τοῦ δυτικοῦ επαγγελτάτου καὶ παναγίου πιθὸς αὐτοῦ τὰς ἀθεμίτους διεξιθεῖν πράξεις ἀνοσιουργοτέρας καὶ θεομισθίους οὕσας.

[P. 459] Κόσμου ἕτος, ζελός, τῆς θείας σπρκώσεως ἔτος ϕλόγης, Κωνσταντίνος οἱ Καβαλλίνος Εἰκονομάχος ἐξασθενεῖς ἔτη λέστη, ἐκ δεινοτάτου λέοντος φρενεῖς ποικιλότροπος πάρδαλις καὶ ἐκ σπέρματος δρεως ἀσπὶς καὶ ὄφις πετόμενος. Οὗτος τὴν πατρών βασιλεῖαν τε καὶ δυστίθειαν διεδεξάμενος ἐκ Θεοῦ πλεῖον διεστρέψας καὶ τῆς Θεομήτορος καὶ πάντων τῶν ἀγίων, κάντεύθεν λοιπὸν μαγείας καὶ ἀσελγείας καὶ δαιμόνων ἐπικλήσεις καὶ σπλάγχνων ἀνατομίες καὶ δλοίς πονηροῖς ἐπιτηδεύμασι κανγησίαις τε καὶ ίπποδρομίαις σχολάξιν δργνον ἐπιτύθειον τοῦ Ἀντιχριστοῦ γέροντον, ὡς καὶ θερμὸν καθολικὸν ἐκβέβασι, μὴ λέγεσθαι τινα¹ (75) τὸ παράπαν ἄγιον, ἀλλὰ καὶ τὰ λείψαντα τούτων εὑρισκόμενα διεπτύνεσθαι, καὶ μηδὲ πρεσβεῖαν αὐτῶν ἐξαιτεῖν. « Οὐδὲν γάρ, ἔλεγεν, Ισχύουσι, » προσθεὶς ὁ παρμαζόρος: « Μηδὲ τὴς Μαρίας ἐπικαλεῖσθω τις πρεσβείαν οὐδὲν γάρ δύναται τι. » Ἄλλα μηδὲ θεοτόκουν αὐτὴν δύνομαζεσθαι. Λαβὼν γάρ ἐν χειρὶ πλῆρες χρυσοὺς βαλάντιον καὶ ὑποδεῖξας αὐτὸν πάτειν, ἥρετο τίνος ἔξιδν ἐστι τῶν δὲ, « Πολλοῦ, » εἰπόντων, κενώσας πάλιν τὸ χρυσὸν ἥρετο τίνος ἐστίν ἔξιον, καὶ λέγουσιν. « Οὐδὲνός » — « Οὕτως, ἔφη, καὶ τῇ Μαρίᾳ, ἔως μὲν εἶχε τὸν Χριστὸν ἐν αὐτῇ, τετιμημένη τὸν, ἀφ' οὗ δὲ τούτον ἀπέτεκεν, οὐδὲν τῶν λοιπῶν γυναικῶν διενήνοχε. » Φείσας τὸν, Κύριε (76). Ἐκ τούτου οὐ μικρὰ τις ἀθυμία τῶν Χριστιανῶν κατίλαβεν, ὥστε περὶ πάντων [P. 460] μισθῆναι καὶ Ἀρταβάτῳ κουροπαλάτῃ καὶ γχμβρῷ ἐτ' ἀδελφῇ αὐτοῦ προστεθῆναι.

Ἐξελθὼν δὲ δὲ Κωνσταντίνος ἐν τοῖς τοῦ Ὁψικίου μέρεσι κατὰ τῶν Ἀράδων ὑπεβλέπετο κακῶσας Ἀράδασδον, ὃντα ἐν τῷ Δορυλαίῳ. Ὁ δὲ τοῦτο γνοὺς κινεῖ κατ' αὐτοῦ, καὶ τὸν μὲν πατρίκιον Βιστρού, τὸν συμμάστην Κωνσταντίνου, βομβάρη ἀνεῖλεν, δὲ δὲ Κοπρώνυμος φοιηθεὶς, ἐπιβὰς παριππίου (77),

A ejus cadaver reconditum est in fano apostolorum. Subterfugit animus commemorare quae et quales adversae res Christianis evenerint imperio impissimi atque inhumanissimi hujus Leonis, quantum et recte fidei officerit, et fædi lucri studio atque avaricia ex cogitatis contra totum orbem et Christians fraudibus, re publicæ administrationem detriverit, tum quid terræ motuum, famis pestilentiæ, rebellionum ac cladi contigerit. Nam neque satis cogitari ista nec explicari possunt. Par esse videtur ut porro impissimi ac miserrimi ejus filii nefaria acta, sceleratiora illa et Deo invisa, recensem.

B 803 Anno mundi 6236, qui ac incarnatione divina fuit 739, potitus imperio Constantinus Caballinus Iconomachus, præfuit ei annos 35. Is ex-sævissimo leone versutissima pardalis, et ex semine serpentis aspis et anguis volans, ut primum in patrium regnum et impietatem successit, longius etiam a Deo, Deipara omnibusque sanctis se abalienavit; ac deinceps veneficiis, libidinibus, dæmonum invocationibus viscerum exsectionibus aliisque malis studiis, tum venationibus et ludis circensis bus deditus, idoneum se Antichristo instrumentum præbuit. Atque adeo universali edicto vetuit ne quis in universum Domini servorum sancti titulo cohonestaretur: quin imo conspui eorum inventas reliquias jussit, prohibuitque eorum intercessio nem postulari: quod eos nihil posse diceret. Atque addidit scelestus Mariæ quoque Virginis intercessionem non esse implorandam: nihil enim eam præstare posse. Quin et Deiparam hanc noluit appellari. Sumptis enim in manus auro plenis loculis, ac præsentibus 804 demonstratis, sciscitatus est quanti eos putarent esse pretii. Cum responsum esset « Magni, » evacuato auro rursum interrogavit quanti loculos aestimarent. Cumque responsum esset: « Nihili. » — Ita inquit, Maria quoque dum Christum gestavit utero, in honore fuit; postquam eum peperit, nihilo reliquis mulieribus præstantior est. » Parce nobis, Domine. Hæc Christianos in gravem conjecterunt mærorein; omnesque eum exosi Artabaso europa latæ (sororem is Copronymi matrimonio habebat) sese adjunxerunt.

D Interrea Constantinus adversus Arabes in regionem Opsicianam profectus, de Artabaso, qui tum Dorylaei degebat, opprimendo occasiones circumspicit. Quia re cognita Artabasus arma contra Constantinum sumit, et patricium Biserum, ejus sacrorum socium, ferro obtuncat. Copronymus

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(75) Hunc locum ex suis restitui. XYL.

(76) Cedreni immanem blasphemiam abominantis verba. Sed in margine ascriptum: « Εὖ δὲ τις μύρον πολύτιμον εἰς ἀλάβαστρον ἐμβάλῃ. Σιρωδέστατε, εἴτε κενώσῃ αὐτὸν, οὐ πάλιν τῇ εὐωδίᾳ τοῦ μύρου τῷ ἀγγείῳ προσμένει; XYL.

(77) Quid sit παριππίον, non satis novi. Credo

fuisse rhedam aut vehiculum cursui idoneum, quod aliquis eques comitaretur. Quid si veredus ita appellatur? XYL. — Pancirolus de cursu publico: Concessa evectione unus aut alter equus permitti censetur: cum vero tertius veredus indulgebatur, parhippus aut paraveredus dicebatur. Est itaque paripus cursus publici equus. GOAR.

perterritus equo Amorium profugit, Longinumque Orientalium ducem magnis demeritus pollicitationibus per eum in tuto fuit. Hinc calamitosissima subditorum bella, utroque imperatore creato. Artabasdos urbem ingressus statim ubique per eam sacras reposuit imagines, eumque ordines imperatorem salutarunt. Ceterum Anastasius, qui falso titulum patriarchae gerebat, manutenens veneranda atque vivifica crucis ligna, eum qui iis affixus fuerat juravit ad populum. Copronymum imperatorem haec sibi verba dixisse: « Quem Maria peperit Christum, hunc tu Filium Dei ne censueris, neque quidquam praeter hominem: ita **803** enim eum Maria peperit ut et me mater mea Maria. » Hoc auditio populus Constantino imperium abrogavit.

Anno ejus imperii secundo Isamus Arabum princeps moritur. Hic, cum sanctissima Antiochia Ecclesia per quadraginta annos patriarcha caruisset, Arabilus constitui aliquem vetantibus, cum haberet charum sibi Syrum quemdam monachum, nomine Stephanum, pium hominem sed rusticum, Antiochenibus significavit, siquidem cupiant sibi patriarcham concedi, ut id muneris huic Stephano committant. Ii divinitus hoc fieri rati Stephanum Theopolis throni patriarcham elegerunt. Hoc anno et Constantinus et Artabasdos per legatos auxilia ab Isamo petierunt. Magna quaque siccitas fuit et multi terræ motus variis locis; adeoque et montes in solitudine Saba inter se coiverunt, et pagus terra absorptus est. Eodem anno Cosmas Alexandriæ patriarcha cum civibus ab errore Monotheletarum ad veram religionem transivit. Eodem anno signum in cœlo visum est. Validus autem Petro sanctissimo Damasci metropolitæ, quod is Arabum et Manichæorum errores argueret, linguam præcedit, et in Arabiam Felicem relegavit; ubi cum Christo testimonium perhibuisse ac clara voce liturgiam cecinisset, supplicio affectus obiit. Hoc anno civilia fuere bella, qualia non ante ab origine mundi.

Anno tertio versus Boream apparuit signum, ac cœlitus in quædam **806** loca pulvis delatus est. Terra quoque ad Caspias portas motu tremefacta. Et Validus ab Arabibus necatus, cum eorum princeps unum fuissest annum. Ei successit Izidus Leipsus. Ec anno Constantinus per Abydum traxit, et apud terrestrem Cpolis murum castra ponit, excurrens etiam usque ad Auream portam, ut se multitudini ostentaret. Artabasdos autem urbe egressus prælio commisso victus fususque est. Cumque Copronymus navium esset potitus, famæ gens in urbe extitit, ita ut modius hordei ad 12

A φεύγει εἰς τὸ Ἀμώριον. Δεξιοῦται δὲ Λογγῖνον στρατηγὸν τῶν Ἀντολικῶν μεγάλαις ὑποσχέσεσι, καὶ τάξεται παρ' αὐτοῦ. Ἐντεῦθεν μάχαι δεινότεται τοῖς ὑπηκόοις, ἐκατέρων βασιλέων ἀναγορευμένων. Εἰσῆλθε δὲ Ἀρτάβασδος ἐν τῇ πόλει, καὶ παρευθὺν κατὰ πᾶσαν αὐτὴν τὰς Ἱερὰς ἀνεστήλωσεν εἰκόνας, ἀντηρούσθη δὲ παρὰ τῶν θεμάτων βασιλεύς. Ἀναστάσιος δὲ δὲ ψευδώνυμος πατρὸς ἀρχῆς, κρατήσας τὰ τίμια καὶ ζωοποιὰ ἔντα, ὥμοσε τῷ λαῷ, διε « Μὴ τὸν προστριλωθέντα ἐν αὐτοῖς, οὕτως μοι εἴπε Κωνσταντῖνος ὁ βασιλεὺς, διε Μὴ λογίσῃ Γίλον Θεοῦ εἶναι διετέκε Μαρία, τὸν λεγόμενον Χριστὸν, ἀλλὰ φιλό, ἄνθρωπον ἢ γέρα Μαρία οὕτως αὐτὸν ἔτεκεν ὡς καὶ ἐμὲ ἢ μῆτηρ μεν Μαρία. » Καὶ τοῦτο ἀκούσκαντες οἱ λαοὶ ἀνέσκαψαν αὐτόν.

B Τῷ β' ἔτει τέθηκεν Ἰσάκιον δὲ τῶν Ἀράβων ἀρχῆς. Οὗτος τὴν ἀγιωτάτην Ἐκκλησίαν Ἀντιοχείας ἐπὶ τεσσαράκοντα χρόνους χηρεύουσαν, κωλυόντων τῶν Ἀράβων πατριάρχην γενέσθαι ἐν αὐτῇ, ἔχων τινὰ προσφιλῆ μοναχὸν Σύρον δύναματι Στέφανον, ἄγροικον, εὐλαβῆ δὲ μόνον, καὶ εἰπερ θέλοιεν συγχωρθῆναι αὐτοῖς πατριάρχην ἔχειν, ψηφίσασθαι αὐτὸν τὸν Στέφανον. Θεόθεν τοῦτο νομίσαντες γίνεσθαι χειροτονοῦσιν αὐτὸν ἐν τῷ θρόνῳ Θεουπόλεως (78). Τούτῳ τῷ ἔτει ἀπέστειλε Κωνσταντῖνος πρὸς Ἰσάκιον, ὠστέως καὶ Ἀρτάβασδος, συμμαχίαν αἰτοῦντες ἀμφότεροι. Γέγονε δὲ ἀδροχίζ τολλή καὶ σεισμὸι κατὰ τόπους, ὡς ἐνωθῆναι δρη πρὸς ἀλληλα κατὰ τὴν ἔρημον Σαβᾶ, καὶ κώμην ὑπὸ γῆν καταπονῆνται. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει Κοσμᾶς δὲ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας ὡρθοδόξης σὺν τῇ πόλει αὐτοῦ ἐκ τῆς τῶν Μονοθελητῶν κακοδοξίας. Τούτῳ τῷ ἔτει ἐσάνη σημεῖον ἐν τῷ οὐρανῷ (79). Οὐαλίδ (80) δὲ Πέτρον τὸν ἀγιωτάτον μητροπολίτην τοῦ Δαμασκοῦ, ὡς ἐλέγχοντες τὴν τῶν Ἀράβων καὶ Μανιχαίων κακόνιαν, ἐγλωσσοτόμησε καὶ ἐξώρισεν εἰς τὴν Εὐδαίμονα Ἀραβίαν, ἐνθα καὶ τελειοῦται μαρτυρήσας ὑπὲρ Χριστοῦ καὶ τρανῶς ἐκφωνήσας τὴν θείαν λειτουργίαν. Τούτῳ τῷ ἔτει γεγόνασιν ἐμφύλιοι πόλεμοι οἵοι οὐκ ἐγένοντο ἀπὸ καταβολῆς κόσμου.

C [P. 461] Τῷ γ' ἔτει κατὰ Βορρᾶν ἐφάνη σημεῖον, καὶ κόνις κατῆλθεν εἰς τόπους. Γέγονε δὲ καὶ σεισμὸς εἰς τὰς Κασπίας πύλας· καὶ ἀνηρίθη Οὐαλίδ ὑπὸ τῶν Ἀράβων, ἀξέας ἔτος α', καὶ κρατεῖ τῆς ἀρχῆς Ἰζίδος δὲ Λειψός. Τούτῳ τῷ ἔτει δὲ Κωνσταντῖνος περὶ διὰ τῆς Ἀβύδου, καὶ τῷ χερσαῖφ τείχει τῆς πόλεως παρεκάθισε, διέδραμε δὲ καὶ ἔως τῆς Χρυσῆς πόρτας, ἐπιδεικνύων ἐκεῖτον τοῖς ὅχλοις. Ό δὲ Ἀρτάβασδος ἐξελθὼν τῆς πόλεως καὶ συμβαλὼν πόλεμον ἤττιθη κατὰ κράτος. Τοῦ δὲ Κοπρονύμου τὰ πλοια κρατήσαντος ἐγένετο λιμὸς ἰσχυρὸς ἐν τῇ πόλει, ὥστε πραθῆναι τὸν μόδιον τῆς κρήτης

XYLANDRI ET

GOARI NOTÆ.

(78) Hoc est cognomentum magna Antiochiæ et apud Nostrum et alios. **XYL.** — Car Antiochia Θεού πολις, scripsit auctor anno Justiniani 2. GOAR.

(79) Nimirum crucis, qualis Magno Constantino apparuerat. **XYL.**

(80) Hali hic vocatur a Diacono I. xxii et aliis, princeps Saracenorum. Et Izidus Gzid, qui aliquanto post βασιλεὺς legitur, is βασιλεὺς est apud Zenaram. **XYL.**

εἰς νομίσματα ὁ^δ καὶ τὰ λοιπὰ δημόσια. Τοῦ δὲ λαοῦ θνήσκοντος καὶ ἀπολλυμένου ἡγαγκίσθη Ἀρτάβασδος ἀπολύει αὐτὸν καὶ ἔξεχεσθαι ἀπὸ τῆς πόλεως. Νικήτας δὲ διεῖδος Ἀρταβάσδου ἐπισυνάξεις λαὸν ἱκνὸν ἤλθεν ἔνως Χρυσοῦπλεως (81). Καὶ περάστε διοπρώνυμος ἐδιώκεν αὐτὸν καὶ καταλαβὼν ἔχειρωστο. Καὶ τούτον πεδίσας, ἐλθὼν διὰ τοῦ τείχους, τῷ πατρὶ ἐπεδίκυνεν². "Αφον δὲ παραταξίμενος διὰ τοῦ χερατίου τείχους τὴν πόλιν παρέλασε, καὶ γειρωσάμενος Ἀρταβάσδον, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ, τούτουν μὲν σὺν τοῖς δυσὶν αὐτοῦ υἱοῖς ἐπέφλωσε, τὸν δὲ Βάκταγμον γειροκοπήτας ἐν τῷ Κυνηγίῳ ἀπεκεφάλισε, πολλῶν δὲ καὶ ἄλλους τῶν προύχόντων ἀνείλε, καὶ τὰς οὐσίας αὐτῶν ἐδιέμενεν. Ἰππικὸν δὲ ποιήσας εἵσθιαγε τὸν Ἀρτάβασδον σὺν τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ καὶ τοῖς φίλοις δεδεμένοις ἥπατον Ἀναστασίῳ τῷ φυεύδων· μέμψηται πατριάρχη τυφθίντι δημοσίᾳ; καὶ ἐπὶ δηνψι ἀντιστέθως καθεζομένῳ. Τοῖς δὲ σὺν κυτῶν ἐλθοῦσιν ἔξωτικοις ἐκέλευσαν εἰσέρχεσθαι εἰς τὸν οἶκον καὶ διερπάζειν τὰς οὐσίας τῶν πολιτῶν. Τὸν δὲ φυεύδωνυμον πατριάρχην, ὃς ὀμόφρονα αὐτοῦ, ἐκφοβήσας καὶ δουλώσας, πάλιν ἐν τῷ θρόνῳ τῆς Ἱεραπόλιτης ἀποκατέστησε.

Τῷ δὲ ἔτει ἑφάνη κομήτης μέγας κατὰ τὴν Συρίαν, καὶ Μαρουάκις τῶν Ἀράδων ἐκράτησε, καὶ πτυχακλήσει τῶν ἐν τῇ Ἐψί Χριστιανῶν συνεχώρη, τὰς χειροτονηθῆναι Θεοφύλακτον πρεσβύτερον Ἐδεστρόν πατριάρχην· Ἀντιοχείας, κομητόν τοντος Στεφάνου. Καὶ τούτον γράμματι καθολικῶς τιμᾶσθαι παρὰ τῶν Ἀράδων προσέταξε.

Τῷ εἰς ἔτειν εὑρών διοπρώνυμος ἐν τῇ Ἀντιοχῇ ὡς τῶν Ἀράδων πρὸς ἀλλήλους μαχομένων, Γερμανίκειαν (82) πτυχαλημένει καὶ ἐπιστρατεύει Δουλίχια (83) καὶ Ἀσσυρία. Προσελάστο δὲ καὶ τοὺς πρὸς μητρὸς συγγενεῖς, καὶ ἐν Βυζαντίῳ μετάφεσε, σὺν αὐτοῖς δὲ καὶ πολλοὺς Σύρους Μονοφύσιτας. Γέγονε δὲ ἀπὸ τοῦ Αύγούστου ἔνως τοῦ σκέπτος διμιχλῶδες.

[P. 462] Τῷ ζετεῖτο εὐεισῆσθαι μέγας ἐν Παλαιστίνῃ καὶ ἐν τῷ Ἰορδάνῳ καὶ ἐν πάσῃ τῇ Συρίᾳ. μηνὶ Ἰανουαρίῳ εἰς τὴν ἵη, ὥρᾳ δὲ, καὶ ἀναρθρωτοῖς μυριάδες τεθνήκασιν, ἐκκλησίαι τε καὶ μοναστήρια πεπιώκασται, καὶ μάλιστα κατὰ τὴν Ἑρημὸν τῆς ἀγίας πόλεως. Τῷ αὐτῷ ἔτσι λοιμώδης θάνατος ἀπὸ Σικελίας καὶ Καλαβρίας ἀρξάμενος οἴδη τι πῦρ ἐπινεμόμενον ἐπὶ τὴν Μονεμβασίαν καὶ Ἐλλάδα καὶ τὰς παρακείμενας νήσους ἥλθε δι' ὅλης τῆς ὁδοῦ αὐτῶν. Τῇ δὲ ιεράντο ἐν τῇ βασιλείᾳ πόλει αἰφνῆς δοράτως γίνεσθαι ἐν ταῖς τῶν ἀνθρώπων ἴματοῖς καὶ ἐν τοῖς τῶν ἔκκλησιῶν ἐπίπλοις (84) σταυρίας ἐλαιώδη πλείστα. Ἐγένετο οὖν ἐντεῦθεν τοῖς ἀνθρώ-

A nomismata venderetur, eademque esset reliqua annonae caritas. Moriente ergo et pereunte populo, coactus est Artabasdos eo dimisso Cpoli excedere. Sed filius ejus Nicetas collecto non paenitendo exercitu usque ad Chrysopolin pervenit. Et Copronymus suis copiis trajectis eum profligavit, inque fuga cepit et compedibus vinctum ad murum aggressus patri ostendit. Subitoque a terrestri muro adortus urbem cepit. Ita Artabasdo in suam potestatem redacto, et iis qui eum comitabantur, ipsi duobusque ejus filiis oculos effodit; Bactagmum, manibus prius amputatis, in Cynegio capite truncavit. Multos quoque proceres e vita sustulit et eorum bona publicavit. Inde equestres ludos edens, Artabasdom filiosque et amicos ejus vincitos introduci jussit, una cum Anastasio, qui se falso pro patriarcha gerebat, et tunc publice verberatus asino prepostere impositus sedebat. Extraneis quos 807 secum adduxerat, mandavit ut domos civium diriperent. Sed patriarcham illum sui erroris sectatorem, territum atque subactum, rursum in pristino solio collocavit.

Anno 4 in Syria magnus cometa apparuit, et Maruamus in Arabes imperium cepit. Hic Christianorum qui per Orientem sunt cohortationibus persuasus, concessit ut Theophylactus Edessenus presbyter Antiochiae designaretur patriarcha, mortuo tum Stephano, eumque publico edicto jussit ab Arabibus in honore haberri.

Anno 5 Copronymus nactus occasionem rei in Oriente gerendam, inter Arabes civili vigente bello, Germaniam recipit, exercitumque ad Dulichiam et in Assyriam ducit. Matris quoque suae cognatos sibi adsciscit, et Byzantium eos transfert, multosque cum his Syros, Christo unicam affingentes naturam qui dicuntur Monophysites. A 10 usque ad 15 diem Augusti tenebrae fuerunt caliginosæ.

Anno sexto magnus fuit in Palæstina terræ motus, et ad Jordanem perque universam Syriam, die mensis Januarii 18. hora 4, innumeraque hominum perierunt millia, corruerunt tempa et monasteria, maxime per solitudinem urbis sanctæ. Eodem anno pestis, ab Sicilia et Calabria sumpto initio, veluti ignis proxima corripiens Monembasiam usque et in Græciam sese propagavit insulasque circumjacentes. Per totam 808 inductionem 14 et initio 15 Cpoli subito et visu non observante existere in hominum vestibus et in ecclesiæ suppellectile plurimæ crucis, quasi ex oleo factæ, cæperunt. Quo signo quid portenderetur, cum homines non

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(81) Chrysopolis, urbs Asia trans Propontidem, e regione Cpolos, Scutari nunc Turcis dicta, perperam a quibusdam cum Chalcedone confunditur. Goar.

(82) Γερμανίκειαν, Συρια urbem. (Ptolem.) Gcar.

(83) Δουλίχια altera Syriæ urbs est, Doliche

Ptolemaeo dicta. Goar.

(84) Επίπλοις, peplis et velis sacris. Simeon Thessal. de templo ιερὸν ἐπιπλον τῆς ἀγίας τραπέζης vocat altaris indumentum, id est mappam. Goar.

assequerentur, in magnum mœrorem atque sollicitudinem inciderunt. Sed et varia mala Dei ira immissa populum confertim absumebant, non in urbe modo, sed in universa vicinia. Visa quoque hominibus oblata sunt, ita ut multi hominum mente ab alienati putarent se cum peregrinis quibusdam et terribili vultu præditis hominibus iter facere, qui occurrentes sibi tanquam amicos compellarent atque cum iis colloquerentur; ac cum annotassent quæ ab iis dicebantur, tum demum narraverunt, cum ea jam exitus comprobasset. Videbant autem eos in ædes intrare, aliosque intus suspendere, alios gladio ferire. Eventus pleraque ab ipsis dicta vera ostendit. Verno tempore primæ indictionis malum magis sese intendit, prorsusque exarsit æstate, adeo ut et totæ domus concluderentur, et deessent qui cadavera humarent, neque etiam satis esset grabatorum ad ea efferranda, sed jumenta ad hoc et vehicula adhiberentur, atque illa in propugnaculis, suburbiis, cisternis siccatis ac lacubus sepelirentur; quibus impletis viueat quoque et horti effossi vix obtegendi cadaveribus sufficerint. Interim Copronymus, omnibus propter ipsius impietatem familiis evastatis, omnes oppidanorum facultates 809 corrasit inque palatium concessit. Agarenorum quoque ea tempestate classis ad Cyprus appulit. Erat ibi Romana etiam classis, cuius ductor portus faucibus occupatis subito adortus hostes occidione delevit, tribus tantum dimissis qui indicium perferrent.

B καὶ τὸ στόμα τοῦ λιμένος κρατήσας, ἔρδην ἀπώλετε πάντας, τρεῖς μύνους ἐλευθερώσας διὰ τὸ μήνυμα.

Anno Constantini nono Maruamus a Maurophoris, qui et Chrysaronitæ, invaditur, gravissimaque commissa pugna occiditur. Die vicesima quinta Januarii mensis Constantino ex Chazara Irena filius nascitur, cui Leoni nomen fecit. Eodem tempore in Syria gravis terræ motus terribiles edidit ruinas, quibusdam urbibus prorsus, quibusdam ad medium partem prostratis, nonnullis etiam a montanis in subjectas planities cum muris et aedificiis absque ullo damno trajectis usque ad sex millaria. Porro in Mesopotamia terra in longum ad duo millia passuum erupta est, ex qua ejus imo terra albissima atque arenosa egesta, de cuius medio animal muli forma ascendit, humana voce loquens et prædicens populum quemdam e solitudine in Arabas incursionem facturum: quod et sic evenit.

Anno sequenti, quartæ indictionis ipso Pentecostæ festo die, Caballinus filium suum Leonem imperio inauguravit, coronam ei imponente Anastasio, falso patriarcha et socio impietatis ejus.

810 Anno 10 diem suum obiit Theophylactus, sanctissimus Antiochiae patriarcha.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(85) *Chrosanitas Diaconus vocat l. xxii, populum orientalis Persidis. XYL.*

A ποιεὶς λύπη καὶ ἀθυμία πολλὴ τῇ τοῦ τοιοῦτου σημείῳ ἀπορίᾳ. Ἐγένετο δὲ καὶ θεομηνία ποικίλων παθῶν, ἀφεδῶς τοὺς λαοὺς δλοθρεύουσσα, οὐ μόνοις τοὺς ἐν τῇ πόλει, ἀλλὰ καὶ πάσῃ τῇ περιχώρᾳ. Ἐγένοντο δὲ καὶ φαντασίαι, ὡς πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων ἐν ἑστάτει γινομένους νομίζεις ξένοις τισὶ καὶ βριχροῖς προσώποις συνοδεύειν, καὶ τοὺς ἀπαντῶντας αὐτοῖς ὡς δῆθεν φίλους προσαγορεύοντας καὶ διαλεγομένους. Σημειούμενοι δὲ τὰ πάρ' αὐτῶν λαλούμενα ἔχαστον ἔξτηγοῦντο γινόμενα. Ἐώρων δὲ τοὺς αὐτοὺς εἰς οἴκους εἰσερχομένους, καὶ τοὺς μὲν τοῦ οἴκου κρεμῆντας, τοὺς δὲ ξέφει τιτρώσκοντας. Συνέβαινε δὲ τὰ πλεῖστα τῶν πάρ' αὐτῶν λεγομένων γίνεσθαι οὕτως καρδίας γῆδον. Τῷ δὲ ἔστριψεν πειράτης καὶ ρῆψεν πρώτης, ὥστε καὶ δλοκλήρους οἴκους κλεισθῆναι παντελῶς, καὶ μὴ εἶναι τοὺς δφείλοντας οὔπτειν τοὺς νεκρούς, ὥστε μὴ ἔσφρακτον τούς κρεβάτους εἰς τὸν τούτων ἔκκομιδὴν, ἀλλὰ καὶ διὰ ἀλόγων καὶ διὰ ἀμαξῶν ἔχερειν τοὺς τεθνεῶτας, καὶ ἐν τοῖς προτειχίσμασι καὶ προστείοις καὶ καντέρναις ἀνύδροις καὶ λάκκοις θάπτεσθαι αὐτοὺς, ὃν πληρωθέντων τοὺς ἀμπελῶντας καὶ κήπους διέσκαπτον, καὶ μελις τούτους ἵσχυσαν ἐπικαλύψαι. Παντὸς δὲ οἴκου διατεθρέντος διὰ τὸν ἀσθεῖαν τοῦ Κοπτῶνούμου, πάντας δὲν πλοῦτον τῶν οἰκητόρων τῆς πόλεως εἰσκομίσας ἐν τῷ παλατίῳ ἀπέθετε. Κτελέσθε δὲ καὶ διὰ τῶν Ἀγαρηνῶν στόλος ἀπὸ Ἀλεξανδρείας εἰς Κύπρον, ἐνθα δὲν διὰ τὸν Ρωμαϊκὸν στόλος ἐπιπεσὼν δὲ αὐτῷ ὁ τὸν Ρωμαῖων στρατηγὸς, πάντας πάντας, τρεῖς μύνους ἐλευθερώσας διὰ τὸ μήνυμα.

C Τῷ δὲ ἔτει καταδιώκεται Μαρουάμ ὑπὸ τῶν Μαυροφρών τῶν λεγομένων Χρυσαρωνιτῶν (85), καὶ βαρυτάτου πολέμου κροτηθέντος κτείνεται. Τῇ δὲ καὶ τοῦ Ἰανουαρίου μηνὸς γεννᾶται τῷ ἀπεβεὶ Κωνσταντίνῳ οὗτος ἐκ τῆς Χαζάρας Ειρήνης, διὸ ἐπωνύμαστον Λέοντα. [P. 463] Τῷ αὐτῷ χρόνῳ γέγονε σεισμὸς ἐν Συρίᾳ καὶ μεγάλῃ καὶ φονερῇ πτῶσις, δύθεν αἱ μὲν τῶν πόλεων δλοκλήρως ἡφαντοθησαν, αἱ δὲ μέστως. Ἐπερχοὶ ἀπὸ τῶν ὄρεινῶν εἰς τὰ ὑποκείμενα πιδία σὺν τοῖς τείχεσι καὶ τοῖς οἰκήμασιν ὀλόκληροι σῶσαι μετέστησαν ὡς ἀπὸ μιλίων ἔξ. Ἐν Μεσοποταμίᾳ δὲ εἰς μῆκος μίλια δύο ἐφράγγη ἡ γῆ, καὶ ἐκ τοῦ βυθοῦ αὐτῆς ἀνήλθε ζῶν μουλικὸν ἄπτιλον, λαλοῦν ἀνθρώπην φωνῇ, προμηνύνον ἔθνους ἐπιδρομὴν τῆς ἐργμου κατὰ τῶν Ἀράβων· δὲ καὶ γέγονε.

D Τῷ δὲ ἐπομένῳ χρόνῳ τῆς διαδικτιῶν τῆς Πεντηκοστῆς, ἔστεψεν δὲ δυσσεβής Καβαλλίνος τὸν οὐλὸν αὐτοῦ Λέοντα εἰς βασιλέα διὰ Ἀναστασίου τοῦ ψευδωνύμου πατριάρχου καὶ σύμφρονος αὐτοῦ.

Τῷ δὲ ἔτει ἔκοιμηθη Θεοφύλακτος διὰγιώτατος πατριάρχης Ἀντιοχείας.

Τῷ ια' ἔτει Κωνσταντίνος τὴν Θεοδοσίου πόλιν παρέλαβεν ἄμα τῇ Μελιτηνῇ, αἰχμαλωτίσας πάντας τοὺς ἐκεῖσες. Εἷς προφάσει τοῦ θραντικοῦ προσδαδόμενος τούς συγγενεῖς αὐτοῦ Ἀρμενίους καὶ Σύρους αἱρετικοὺς εἴς τε τὸ Βυζάντιον μετέφευσε καὶ τὴν Θράκην· οἱ μέχρι τοῦ νῦν τὴν α' ρεσιν τοῦ τυράννου διακρατοῦσιν. Τῷ' ὧν καὶ ἐπλατύθη ἡ αἵρεσις τῶν Παιδικιανῶν.

Τῷ :β' ἔτει δ δύστεθής Ἀναστάτιος, δ ἀνίερος,
τένηται σὺν τῷ ψυχῇ καὶ τῷ σώματι οἰκτίστῳ πάζει
τῷ λεγομένῳ χροδόψῳ, κόπρον διὰ στόματος ἐμέττας,
ἀξίαν τίσας δίκτην ὑπέρ τε τῆς κατὰ Θεοῦ καὶ τοῦ
διδεκτίλου (86) τόλμης.

Τῷ ιγ' ἔτει Κωνσταντίνος ὁ δυτικός κατά τῶν ἀγίων καὶ σεπτῶν εἰκόνων παράνομον συνέδριον τὴν ἐπισκόπων συνέλεξεν ἐν τῷ τῆς Συρίας παλαιώφ (87), ὃν ἐβῆρχε Θεοδόσιος ὁ υἱὸς Ἀψύμαρου ὁ Ἐρέσου καὶ Πτοστηλᾶς ὁ Ηέργης. Οὐ καθ' ἑτούος τὰ δίκαιαν δογματίσαντες, μηδὲνὸς παρόντος ἐκ τῶν καθολικῶν θρηνῶν (Ρώμης, ἡ φημι!, καὶ Ἀλεξανδρεῖς καὶ Ἀντιοχείᾳς καὶ Ἱεροσολύμων), καὶ ἀπὸ τοῦ Φεβρουαρίου μηδὲνὸς ἀρξάμενοι διέρκεσαν ἔως η' ἀύρούτου τῆς αὐτῆς ἤδητιῶνος. Καθ' ἦν ἐν Βλαχέρναις ἐλθόντες οἱ τῆς Θεοτόκου πολέμιοι, ἀνήλθε καὶ Κωνσταντίνος ὁ Καβαλλίνος ἐν τῷ ἀμδῶνι, χριστῶν Κωνσταντίνον μοντχόν, ἐπίσκοπον γενόμενον τοῦ Συλαίου καὶ ἐπευξάμενος ἥρη μεγάλῃ τῇ ἐωθῇ. «Κωνσταντίνου οἰκουμενικοῦ πατριάρχου πολλὰ τὰ ἔτη.» Καὶ μετὰ ταῦτα ἀνήλθον ἀμφότεροι ἐν τῷ φρῷρῳ, καὶ ἐξεφώνησαν τὴν αὐτῶν κακόδοξον αἵρεσιν ἐνῶπιον παντὸς τοῦ λαοῦ, ἀναθεματίσαντες [P. 464] τὸν ἄγιοντα Γερμανὸν καὶ Γεώργιον τὸν Κύπρου καὶ Ἰωάννην τὸν Δαματηγόν, ἀνόρχες ἀγίους καὶ αἰδεσίμους διδασκαλους. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἐγένετο οἱ Βούλγαροι πάλτα διὰ τὰ κτισθέντα κάστρα, καὶ τοῦ βισιλέως ἀτιμάσαντος τὸν ἀποκριτάριον (88) αὐτῶν ἐγέλθον ἔως τῶν μακρῶν τεχνῶν, καὶ πολλὴν αἰχμαλωτίσαντες ὑπέτρεψαν ἀδλαβεῖς.

Τῷ ιδίῳ ἔτει δὲ βασιλεὺς ἐπεστρέψας κατὰ Βουλγάρων, καὶ ἐλθών εἰς τὴν κλεισούραν Βερεγχάνη, πολλοὺς ἀπόλεστς, διέστρεψε μετ' αἰσχύνης.

Τίν' κ' ἔτει δοκίτης ἀστήρ ἐφάνη κατὰ τὴν ἑψαν,
λαμπρότατος, ἐπὶ ήμέρας ἴ', καὶ αὐθις πρὸς δύσιν
τι μέρας καί.

Τῷ καὶ ἔτει Ἀνδρέων τὸν δοῖδιμον μοναχὸν, τὸν Διογένην Καλούσιτην, ἐν Βλαχέρναις ἀλέγγοντα αὐτοῦ τὴν ἄστειαν ἀπέκτεινε διὰ μαστίγων ὁ Κοπρώνυμος.

Τῷ καὶ ἔτει γέγονε φῦχος μέγα καὶ πικρότατον κατὰ τὴν βασιλίδα καὶ τὴν ἀνατολήν καὶ ἄρτεν καὶ δύσιν, ὡστε τὴν ἀρκτώφαν τοῦ Ήντου παραλίαν ἐπὶ ἐκατὸν μίλια τὸ πέλαγος ἀπολιθωθῆναι καὶ ἐπὶ λ' πῆχεις τὸ πάθος παγῆναι· οὐπερ γιονισθέντος

XYLANDRI ET

GOABI NOTE.

legunt. Xyl.

(88) Latinis queque vox hæc familiaris pro legato, placita responsavæ hinc inde ferente. Goar.

A Anno 44 Constantinus Theodosiopolin et Melitena recepit, captis quotquod ibi erant omnibus; ususque pestis præscriptione cognatos suos Armenios et Syros hæreticos ad se receptos Byzantii et in Thracia collocavit; qui in hunc usque diem in hæresi tyranni persistunt. Ab iisdem et Pauliciana hæresis est propagata.

Anno 42 impius et profanus ille pontifex Anastasius anima cum corpore pereunte mortuus est, ex miserrimo morbo qui chordapsus dicitur, stercus per os egerens, dignasque dedit pœnas suarum in Deum et præceptorem injuriarum.

Anno 13 Constantinus impium 338 episcoporum concilium adversus sacras imagines coegit in palatio Syriæ. Principes erant Theodosius Apsimari filius Ephesi et Pastelas Pergæ episcopi. Hi suas sententias propria auctoritate ratas esse jubentes, nemine a catholicis soliis (Romam dico, Alexandriam, Antiochiam et Hierosolyma) præsente, a decima Februarii usque ad octavam Augusti diem ejusdem anni synodum continuarunt: Ea die cum in Blachernense fanum convenissent Deiparae illi adversarii, concendit ambonem Caballinus, Constantinum monachum tenens, qui Sylviæ fuerat episcopus: precatusque magna voce: « Multi **811** sint, inquit, anni vitæ Constantino œcuménico patriarchæ. » His gestis imperator cum novo patriarcha iu forum est progressus, ac coram universo populo pravam suam hæresin proclamaverunt, anathemate ferientes sanctissimum Germanum, Georgium Cypri episcopum et Joannem Damascenum, viros sanctos et venerabiles doctores. Hoc ipso anno Bulgari propter quædam castra exstructa postulant nova pacta. Cumque eorum legatum Constantinus ignominiose tractasset, excursione usque ad Longum murum facta, ingenti præda potiti, incolumes domum redeunt.

Anno 19 imperator expeditiōnem in Bulgāros fecit. Cumque ad angustias usq; quibus Beregaba nomen, venisset, multis suorum amissis domum cum dedecore revertit.

Anno 20 cometæ, qui a trabis forma Græcis dociles dicuntur, fulgentissimus apparuit per 10 dies in parte orientali, rursusque occasum versus alios 21.

Anno 21 Copronymus Andream cognomento
Calybiten, celebrem in Blachernis monachum,
flagris interfecit, quod is ipsius impietatem repre-
hendisset.

Anno 23 ingens fuit et sœvissimum frigus Cpoli,
ac versus ortum, septentrionem et occasum. Id
mare septentrionale a terra ad 100 usque millaria
in lapidem redegit, crassitie 30 cubitorum. Et nive
glaciei supersusa aucta est crassities aliis 20 cubi-

tis. Itaque mare protinus terræ **812** æquale fuit, pedestriique itineri hominum, ferarum ac domesticorum animalium glacies locum dedit, a Zachia usque ad Danubium et Cupham fluvium ac Danastrin et Danaprin et Necropyla reliquumque littus usque ad Mæsemtriā et Mæsiā. Februario mense glacies ista Dei jussu in plurima montium similia frustra discessit, quæ ventorum vi ad Hierum (fanum Latine) delata inde per angustias ad urbem deveniunt, littusque omne ad Propontidem usque et Abydum et insulas obtextrunt. Erant iis immixta ferarum et circumrum animalium cadavera. Licebat veluti in terra pedibus iter facere a Sophianis usque ad urbem et a Chrysopoli usque ad divi Mamantis et Galatas. Unum de his frustis allisum arcis scalæ eam confregit. Aliud muro allisum vehementer eum concussit, sentientibus tremorem iis etiam qui intus habitabant. Inde in tres ruptum partes urbem cinxit, a Manganis usque ad Bosporum, altitudine muros superans. Martio mense conserlit stellæ de cælo ceciderunt, ita ut vulgo dicatur et finis mundi appetuisse: siccitasque fuit ingens, qua et fontes et flumina exaruerunt. Quæ impius ille cernens atque inaudiens, non sensit a Deo has immitti plagas ipsius a profanis conatibus avertendi gratia. Quin imo vocatum ad se patriarcham interrogavit: «Ecquid mali nobis inde erit, si pro Deipara Christiparam dicamus?» **813** Patriarcha imperatorem amplexus: «Miserere, ait, domine, neque hoc in animum tuum venire patiaris. Nonue enim vides quibus damnationibus et anathematibus infamis ab aniversa Ecclesia sit factus Nestorius?» Tum Constantinus discendi causa se quæsivisse ait, mandatque ne hunc sermonem ulli hominum aperiat. Neque multo post dignam a se constituto patriarchæ mercedem rependit, ut paulo inferius ostendemus.

Anno 24 Constantinus pace cum Pagano Bulgarorum principe facta subito est ab urbe cum exercitu prefectus; claustrisque custodibus ob pacem nimirum istam fraudulentam vacuis inventis, in Bulgariam Tumtzam usque progressus, tuguriis in

XYLANDRI ET

(89) Apparet fluvii nomen esse Zixx'ac. Et multo D hoc emendatius legi puto quam Lyciam in Diacono hanc ipsam historiam totidem prope verbis referente I xxii. Ceterum ex hoc loco lector in permultorum propriorum nominum notitiam pervenire potest, quibus loca Cpoli vicina notantur, et quæ in his historiis passim occurunt. Idem pro Cupha habet Euphrat. Danastris et Danapris mentio supra facta est in Rhinotmeto: non procul Euxino Ponto fuisse inde liquet. Masiam ex Diacono vicissim suumpsi, cum meus habeat Mediam, Μηδίας. XYL.

(90) Galata urbs nominatissima ex adverso portus CP. ex cuius parte erant palatia Sophiana, et ab iis gelu mari compacto, sicut ex opposita Asiæ Chrysopoli, transitus facilis erat, usque ad D. Mamantis in CP. intimo cornu situm. GOAR.

ηύξιθη ἐπὶ θλλας κ' πήγεις, ὥστε συμμορφωθῆναι τὴν θάλασσαν τῇ διπλῇ, καὶ πεζοπορεῖσθαι ὑπερθεντοῦ χρόνου παρὰ τε ἐνθάπτουν καὶ ζώων τιμέρων τὸ πέλαγος, ἀπὸ τε Ζιχλας (89) μέχρι Δανούβεως καὶ τοῦ Κούφη ποταμοῦ τοῦ Δανάστρεώς τε καὶ Δανάπρεως καὶ τῶν Νεκροπόλεων καὶ τῆς λοιπῆς ἀκτῆς μέχρι Μεσημβρίας καὶ Μηδείας. Τῷ δὲ Φερούσαριψι μηνὶ τοῦ τοιούτου πάγου κατὰ κέλευσιν Θεοῦ εἰς πλεῖστα δρεφανῆ τμῆματα διαιρεθέντος, καὶ τῇ τῶν ἀνέμων βίᾳ ἐπὶ τῷ Ἱερὸν κατενεγκέντος, διὰ τοῦ στενοῦ ἐπὶ τὴν πόλιν ἔφθασεν, καὶ μέγρι τῆς Πρυποντίδος καὶ τῶν νήσων καὶ Ἀβύδου πᾶσαν τὴν παραλίαν ἐπλήρωσαν, ἐν οἷς ὑπέρχει καὶ ζῶα ἄγρια τε καὶ τιμερά τεθνεῖσα. Πάς δὲ ὁ βιολόμενος ἀπὸ Σοφιανῶν ἕως τῆς πόλεως καὶ ἀπὸ Χρισουπόλεως ἔως τοῦ Αγίου Μάμαντος καὶ τῶν Γαλατῶν (90) ἀκωλύτως ὡς ἐπὶ ξηρᾶς ἐβάδιζον. «Ἐν δὲ ἐξ αὐτῶν προσφάτεν τῇ τῆς ἀκροπόλεως σκάλῃ (91) συνέτριψεν αὐτήν. Ἐπερον δὲ τῷ τείχει προσραγὴν τοῦτο μεγάλως ἐδόνησεν, ὡς καὶ τοὺς ἔνδοθεν οἰκοῦντας συμμετασχεῖν τοῦ σάλου. Εἰς τρία δὲ ράγες ἔζωσ τὴν πόλιν ἀπὸ τῶν Μαγγάνων ἕως τοῦ Βοσπορίου, οὗτον τὸ οὖρον ὑπερεῖχε τῆς πόλεως. Τῷ δὲ Μαρτίψι μηνὶ ἀστέρες ἀθρόως ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐπιπτον, ὡς λεγειν πάντας συντέλειαν εἶναι. Αὐχμός τε πολὺς γέγονεν ὡς ξηρανθῆναι πηγὰς καὶ ποταμούς. [P. 463] «Ἄτινα βλίσπων καὶ ἀκούων δὲ ἀνθίσιος οὐκ ἥσθινετο μάστιγας εἶναι τοῦ Θεοῦ πρὸς ἐπιστροφὴν τῶν βεβήλων αὐτοῦ καὶ αἰσχύστων πράξεων, ἀλλ' ἀγαγών μᾶλλον τὸν πανηράργην λέγει αὐτῷ: «Τί τιμᾶς βλάπτει, ἐὰν λέγωμεν τὴν Θεοτίκου Χριστοτέκον; Ό δὲ περιπτυξάμενος αὐτὸν λέγει: «Ἐλέτησον, δέσποτα, μηδὲ εἰς ἔννοιάν σου ἔλθῃ οὗτος δὲ λόγος. Οὐχ δράς δέσποτα στρατεύεται καὶ ἀντεμπατίζεται Νεστόριος ὃπο πάστος τῆς Ἐκκλησίαν;» Καὶ δὲ βοσκείς, «Ἐγώ μαθεῖν θέλων ἡρώησα, φησίν, ἕως δὲ σου ἔστω δὲ λόγος. Ω οὐ πολὺ τὸ ἐν μέσῳ, καὶ ἄξια εἰς τὸν γειροτονούθεντα ὅπ' αὐτοῦ πατριάρχην διεπράξατο, ἀτίνα μετ' ὀλίγον δροῦμεν.

Τῷ καὶ ἔτει ἀγάπην δῆθεν ποιήσας μετὰ Πτηγάνου τοῦ κυρίου Βουλγάρων, ἐξίτηντης ἐξελθὼν τῇ ποδλεως καὶ ἀφυλάκτους εὑρῶν τὰς κλεισούρας διὰ τὴν ἀπατηλήν εἰρήνην, εἰσῆλθεν εἰς Βουλγαρίαν ἕως Τούμπες (92), καὶ βαλών πῦρ εἰς τὰς αὐλὰς

GOARI NOTÆ.

(91) Σχῆλα climacem quidem et gradus quoscumque nonnunquam significat: hic autem a scalæ sensu deturbanda est dictio, et navali seu ei portus loco ad quem et navibus morces efferuntur et descendunt nautas afflende. Ορμὸν proprie vocat Mochopulus, τὸ μέρος τοῦ λιμένος, εἰς δὲ ἐλκόμενα: οὐ νῆσος δεδενται, δοιοι κοινοὶ σχίλαν λέγουσι. De scalis maritimis CP. pluribus Pancirollus opusc de 14 urbis ejusdem regionibus. GOAR.

(92) Zitas habet Diaconus, et haec paulo fusius refert. Ubi quod legitur missio igne in cohortes, mendum est: quid enim est ignem cohoribus injicere? potest autem corrigi, si pro cohortibus legas cortes: nam Noster κολας vocat, nos tuguria. Stephanum monachum νέον vocat, quod epithetum apud alios abest. XYL.

ᾶς εὗρε, μετὰ φόβου διέστρεψε, μηδὲν γενναῖον πιθήσας.

Τῷ κε' ἔτει ἐκμικῆς γενόμενος δὲ δυσσεβῆς βασιλεὺς κατὰ πνηνὸς φοδουμένου τὸν Θεὸν, Στέφανον τὸν νέον αἰδέστιμον δύντα τοῖς πάται διὰ τὸ ἐν ἀρεταῖς ποικίλαις ἐκλάμπειν (ἐξήκοντα γάρ χρόνους ἐποίησεν ἐν τῷ βιουνῷ τοῦ ἄγιου Αὐγεντίου ἔχλειστος) ποικίλως τιμωρησάμενος ἀπέκτεινε. Πολλῶν δὲ ἀρχόντων καὶ στρατιωτῶν διαβληθέντων προσκυνεῖν τὰς εἰκόνας διαφόροις τιμωρίαις τούτους ἀνέλασεν. Ὁρκον δὲ καθολικὸν πάντας τοὺς ὅπο τὴν αὐτοῦ βασιλείαν δύντας ἀπῆτησεν, εἰκόνι μὴ προσκυνῆσαι τινι. Μεθ' ὧν καὶ Κωνσταντίνον τὸν φευδώνυμον πατριάρχην ἐπὶ ἄμβωνος ἀνέλειν καὶ ὑψώσαντα τὰ τίμια ἔύλα δρόσους πεποίηκεν ὡς οὐκ ἔστι τῶν προσκυνούντων τὰς εἰκόνας· καὶ τοῦτον παραχτὲ στεφανίην (93) ἀντὶ μοναχοῦ ἔπεισε γενέσθαι καὶ κρέων μεταλαμβάνειν καὶ κιθαρῳδῶν (94) ἀνέχει· θαῖς ἐν τῇ βασιλικῇ τραπέζῃ (95). 'Ἄλλ' οὐκ εἰς μικρὸν ἡ δίκη τοῦτον ταῖς τοῦ μιασφόνου χεροῖς παραδέδωκε. Μεθών γάρ δὲ ἀλάστωρ διεῖ διατριάρχης πολλοὺς ἐπιληφόρησεν εἰπεῖν τὸν βασιλέα πρὸς αὐτὸν, διεῖ. Οὐκ ἔστι θεὸς ὁ λαϊστὸς, καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ τὴν μητέρα αὐτοῦ ἔχω θεοτέκον, ἐξεμάνη κατ' αὐτοῦ ὡς τὸ μυστήριον αὐτοῦ θριαμβεύσαντος. Καὶ ἐπιθεῖς αὐτῷ πολλὰς πληγὰς ἐθριάμβευσεν ἐν τῷ ἱποδρόμῳ ἐμπτυσθεντον καὶ συρράμενον. Εἶτα ἀσφλισθέμενος (96) αὐτὸν ἀποστέλλει πρὸς αὐτὸν πατρικίους, καὶ φησί· « Τί λέγεις ἀρτί περὶ τῆς πίστεως ἡμῶν καὶ τῆς συνόδου ἡς ἐποίησαμεν; » Ό δὲ ματαιωθεῖς ταῖς φρεσὶν, οἰδόμενος αὐτὸν πάλιν ἐξευμενίσθαι, [P. 466] ἀποκρύθεις εἰπε· « Κελῶς ἐποίησας τὴν σύνοδον, καὶ καλῶς πιστεύεις. » Οἱ δὲ ἐπιγέλασαντες εἴπον πρὸς αὐτὸν· « Ἡμεῖς τοῦτο μόνον ἡθέλομεν ἀκοῦσαι· παρὰ τοῦ μιαροῦ του στόματος, » καὶ παραχρῆμα ἐξαγγύνοντες αὐτὸν ἀπεκεφάλισαν, καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐξρίψαν εἰς τὸ πέλαγος, ἐνθά πρῶτον ὑπῆρχεν δὲ τῆς Ἀγίας Πελάγιας (97) νάρις, διὰ τὸ θεομιστὸς κατακλύσας καὶ τάρον κατεδίκων πνεύματος ἐκάλεσε τὸ Πελάγιον. Ἀντιχειροτονεῖ δὲ πατριάρχην Νικήταν εὐνοῦχον καὶ Σθλάδον. Ὡτάτως δὲ καὶ Πέτρον τὸν ιερὸν καὶ τὸν θεοφόρον

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(93) Hoc quid sit, nescio. XYL. — Hoc est, *nuntio monachali vita remiso uxorem ducere suasit*. Abhoruerunt Theophanes, Paulus Diaconus, auctor et alii a tam fudo scelere palam evulgando, nec nisi metaphora, conjugisque honestioribus insignibus velatum. edicere decreverunt. Nam cum sine coronis sponsalia Graeci non celebrent, idem est apud eos coronari et *nuptias contrahere*, nuptiæ siquidem ipsæ στεφάνωμα vocantur; earumque et coronationis sponsorum ritum perspicuum videre est in recenti Euchologio. Coronatus ergo pro monacho cum processit patriarcha sponsaliorum jugo se subdere commonstravit, jejuniorumque rigor simul illi relaxatus est, nec ulla fuit amplius voluptas a qua sibi duceret abstinentum. Confirmat expositionem allatam tetrum imperatoris, de quo memorat auctor, lacinus: nam et *monachorum habilitum sive studium ignominiose traduxit*, et publicis contumeliis in circu exposuit, jubens unumquemque eorum manu ducentem mulierculam in medium pro-

A quæ incidebat incensis, metuens sibi domum rediit, nullo præclaro facinore edito.

Anno 25 insanis contra omnes Deum timentes percutitus, Stephanum juniores, omnibus ob illustres virtutes cultum (sexaginta enim annos inclusus elaustro, quod est in colle sancti Auxentii, exegerrat), varie excruciatum necat. Multos etiam procurum atque militum suppliciis diversis sustulit, delatos quod imaginibus supplicassent. Exegitque ab omnibus suo imperio subjectis juramentum, quo confirmarent nulli se imagini supplicatu. Quos inter fecit etiam ut Constantinus falso patriarcha dictus suggestum concenderet, elevatisque venerandis crucis lignis adoratorem imaginum sese esse jurejurando interposito dissenseretur.

B Statimque 814 huic persuasit ut pro monacho stephanita fieret, carne vesceretur, inque regia mensa fidicines audire sustineret. Sed non multo post divina vindicta hunc in manus cruenti homicidæ tradidit. Etenim Constantinus, certior factus patriarcham multis hominibus pro certo persuasisse imperatorem sibi dixisse, se Christum pro Deo et proinde Matrem ejus pro Deipara nequaquam habere, furore adversus eum, ut qui secretum ipsius publicatum traduxisset, incensus est. Itaque multis verberibus multatum in triumpho per circum duci curavit, consputum atque raptatum. Inde cum eum in custodiam dedisset, mittit ad eum patricios, qui scitarentur quidnam adhuc de imperatoris religione ac synodo ab ipso celebrata sentiret. At vanus animi ille, sperans hoc pacto se imperatorem placaturum, respondit, recte eum instituenda synodo egisse, recteque de fide sentire. Qui missi erant, irridentes hominum, hocque unum se ex impuro ipsius ore voluisse audire dicentes, statim eductum capite truncaverunt, cadaverque in Pelagium projecerunt. Fanum fuerat sanctæ Pelagiae: id Constantinus demolitus sepulturæ capitum damnatorum destinarat Pelagioque nomen fecerat. In ejus locum imperator patriarcham designat Nicetam eunuchum, genere Slavum. Petrum quoque sanctum virum, et divino

C GOARI.

D dire. Lachonodraco impietatis æmulus ad ejus nutum in provincia sibi demandata edixit, ut inferius jacet, qui mihi et imperatori vult obsequi, is ornatum sæcularem inducat hacque ipsa hora uxorem ducat. GOAR.

(94) Quod ad citharædos attinet, alii habent, eos ut adhiberet suæ mensæ imperator permisisse patriarcham. Sed quomodo ego verti, ita videntur postulare verba; et sententia est melior. Non enim crediderim imperatoribus usu musices interdictum fuisse: sed monacho fidicines, ut luxuriam provocantes, scilicet, non erant audiendi. XYL.

(95) Exauctorationis Cyrilli, nuper C.P. patriarchæ, causa crimine multis fuit unum, quod vetito carnium esu patriarchium ἐμαγάρισεν inquinaverat. GOAR.

(96) Non dissimile illud Lucæ Act. XVI: τοὺς πόδας αὐτῶν ἡσπαλίσατο εἰς τὸ ἔυλον. XYL.

(97) Marem hunc facit Zonaras. XYL.

Spiritu præditum Stephanum monachum Auxentianum, post multos contumeliosos cruciatus necatos trahi et in Pelagium ahjici jussit; multosque etiam alios principes viros se monachos **815** sacrarum imaginum causa crudeliter e vita sustulit. Monachorum quoque habitum traduxit et contumeliæ in circo exposuit, jubens unumquemque eorum manu ducentem mulierculam in medium prodire; atque ita ii ab omnibus consputi et ignominis affecti sunt. Expeditionem quoque in Bulgaros fecit terra marique, missis ad Anchialum chelandiis (navigii hoc est nomen) 2600. Quæ, paucis demptis, omnia aquilonis flatu sunt submersa; et ipse cum dedecore in urbem rediit. Quin et reliquias sancte atque laudatissimæ Euphemiæ cum ci-ta in mare abjecit; quæ **B** Dei gratia incolimus Lemnum appulit, ac deinde Constantino et Irena piis imperantibus digna cum veneratione in suum est reducta templum, quod ii repurgatum denuo dedicarunt. cum Copronymus, sacerorum aut sum potius ipsius animæ hostis, ex eo armamentum et locum simo deponendo fecisset. Idem præfectos ejusdem secum sententiæ atque malitiæ idoneos administros constituit Michaelum, Melissenum Orientis dumem, et Michaelum Lachanodraconem Thraciæ, et Manetem, cuius nomen perversitatem indicat, bucellarium. De his Lachanodraco magistrum imitatus, omnes monachos monachasque qui in Thracensi erant præflectura Ephesum conductit, itaque alloquitur. « Qui imperatori et mihi obediens vult, stolam is induat, hancque ipsa hora uxorem ducat: qui recusaverit, is crutis oculis Cyprum deportabitur. » Et rem illico **816** exsequitur. Itaque multi eo die extiterunt martyres. Idem omnia monasteria, omnia em sacram supælectilem, libros, animalia omnemque prorsus habitum eorum divendit, et pretium imperatori tradidit; libros etiam Patrum et reliquias sanctorum quoquot reperit, cremavit, unaque eos penes quos ista invenerat ut impios. Varios necis modos adhibuit, quorumdam capita pice et oleo illita incendit. Quod si quis usquam nomen Deiparae invocans aut pie vivens aut juramenti religionem servans reperiatur, is tanquam imperatoris hostis suppicio afficiebatur. Ita factum ut in tota ipsius provincia post exiguum tempus nullus omnino esset monachus. Imperator ubi hoc resci-

D

XYLANDRI ET

GOARI NOTÆ.

(98) Zonaras *triremes* habet, et apud Mesembriam naufragium passas scribit. XYL. — Navigium minus, inter scaphas et linters a Paulo Diacono numeratum. *Omnes naves*, ait in Justiniano, *dromones videlicet, trieres, scaphas, chimæras et linters usque ad chelandia collegit* GOAR.

(99) Manetis heretici nomen merito infame est; quod in hoc quasi omen fuisse perversitatis innuit Cedrenus tom. 3 fol. 96. Diaconus l. 21 Manetis Cyborensum sub hujus patre ducis meminit. XYL.

(1) Quid officii sit tò βουκελλάριον; ignoro. Et sane hic loci potius nomen videtur. Et in Romano Argyro monasterium nominatur *Mantineum*,

A Στέφανον τὸν τοῦ Αὐξεντίου μετὰ πολλὰς αἰκίας φονεύσας εἰς τὸ πέλαγος συρέντας βροτῖναι προσέταξε. Πολλοὺς δὲ καὶ ἐπέχους ἄρχοντας καὶ μοναχούς διὰ τὰς ἵερας εἰκόνας δεινῷ θανάτῳ παρθέωκεν. Ἐστι λίτευσε δὲ καὶ ἡτίμασε τὸ σγῆμα τῶν μοναχῶν, ἵπει ἱποδρόμου παρακελευσάμενος ἔνα ἔκστον ἀδηνάν χειροκροτοῦντα γυναικα παρέρχεσθαι μέσον τοῦ λαβοῦ, οἵς ἐνέπτυνον καὶ θριζον πάντες. Ἐκστρατευτεῖς δὲ κατὰ Βουκέρων πεζῇ τε καὶ πλωτεῖ, καὶ ἀπέστειλεν ἐπὶ Ἀγχαλον χελάνδια (98), βχ'. Βορᾶς δὲ πνεύσαντος ἀπώλοντο πάντα πλὴν διλγων, ὑπέστρεψε δὲ ἐν τῷ πόλεις ἀδόξως. Ἀλλὰ καὶ τὸ τίμιον λεῖψαν τῆς ἀγίας καὶ πανευφρίμου Εὐφημίας ἐδύθετο σὺν τῷ λάρνακι, διπερ Θεοῦ χάρτι ἐν τῷ νίσιφ τῇ Δικαιωφ εὐπλοῦσαν ἐγένετο, γαὶ πάλιν ἐπὶ Κωνσταντίνου καὶ Εἰρήνης τῶν εὐσεβῶν βασιλέων μετὰ τῆς πρεπούστης τιμῆς ἐπανῆλθεν ἐν τῷ τεμένει αὐτῆς, διπερ ὅ τον ἐκκλησιῶν ἐχθρὸς, μᾶλλον δὲ τῆς θεοτοῦ ψυχῆς, ἀφράμαστον καὶ κοπροθετιον ἐποίησεν, αὐτὸν δὲ ἀνακαθάρτεις πάλιν καθέρωσαν. Οὗτος δὲ δυσσεβῆς προεβάλλετο στρατηγοὺς διμόφρονας αὐτῷ καὶ τῆς κακίας αὐτοῦ ἐπαξίους ἐργάτας Μιχαὴλ μὲν τὸν Μελισηγὸν στρατηγὸν τῶν Ἀγατολικῶν, Μιχαὴλ δὲ τὸν Λαζανοδράκοντα εἰς τὴν Θράκην καὶ Μάνην (99) τὸν τῆς κακίας ἐπώνυμον εἰς τὸ βουκελλάριον (1). Μητροσάμενος τοίνυν δὲ λαζανοδράκων τὸν διδάσκαλον αὐτοῦ πάντα μονχῶν καὶ μοναστήριον τούς ὑπὸ τὸ θέμα τῶν Θρᾳκησίων δητεῖς συνῆκεν εἰς Ἐφεσον, καὶ φῆσι πρὸς αὐτούς. « Τοι βουλόμενος τῷ βριτανῷ καὶ τῷ μὲν πειθαρχεῖν ἐνδυσάσθια στολὴν, καὶ λαζέτω γυναῖκα τῇ ἄρρεντῃ. Οἱ δὲ τοῦτο μὴ ποιοῦντες τυφλούμενοι εἰς Κύπρον ἔξορισθήσονται. » Καὶ δέ μα τῷ λόγῳ τὸ ἔργον ἔτελεσθαι, καὶ πολλοὶ μάρτυρες τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀνεδειχθησαν. Οὗτος πάντα τὰ μοναστήρια πέπρακε καὶ πάντα τὰ ἱερά σκεύη καὶ βιβλία καὶ ζῶα καὶ πάσας τὰς ὑποστάσεις αὐτῶν, καὶ τὰς τιμὰς τούτων εἰσκομίσεις τῷ βασιλεῖ. « Ήσα δὲ εὐρε πτερικὰ βιβλία ἢ λεῖψαν ἀγίων, κατέκαυτε, καὶ αὐτοὺς τοὺς αὐτὰς ἔχοντας ὡς ἀτεβούντας ἐκόλασε καὶ ποικίλιας ἀνήρει. [P. 467] καὶ πίστη καὶ ἀλιψ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ἐπιχείρησε πυρί. Εἴ μου δέ τις εὐρέθη τὸ τῆς θεοτοκού δνομικ ἐπιδούμενος ἢ εὐλαβείας συζῶν ἢ δρκούς αἰδούμενος, ὡς ἐχθρὸς τοῦ βασιλέως ἐτιμωρεῖτο. Ωστε ἐν δλω τῷ διπέ αὐτὸν θέματι μὴ εὐρόσκεσθαι τινα ἐν δλίγῳ συνέδη μοναλόν. Ο μαθών δ μισάνθρωπος βασιλεὺς ἐγρ-

situs in Buccellario. Et hiatus in Buccellarii terræ motum subsecutus in Michaelē Paphlagone refertur. Cum his confer quæ habet Suidas, ac Turneb. 24, 16 Advers., ubi Buccellarium officiū nomen fuisse docetur. Buccellariorum præfecti mentio, præter Nostrum, est ejus apud Zonaram in Irena. tom. 3 f. 96. XYL. — Regionem vocabulum indigitare nullus negaverit. Ea est Galatia et Gallogrecia, iuxta Suidam: βουκελλάριοι οἱ Ἑλληνογαλάται, καὶ ἡ τῶν βουκελλάριων χώρα ἡ Γαλογρατία. Plura de Buccellariis eruditæ tractat Rigaltius, sed quæ sensum allatum dictioni tribuendum non evertant. GOAR.

ψεν εὐχαριστῶν αὐτῷ, διτι, Εὔρδον σε ἄνδρα κατὰ τὴν καρδίαν μου, ὃς ποιεῖς πάντα τὰ θελήματά μου. Τοῦτον μημησάμενοι καὶ οἱ λοιποὶ τὰ δόμοια διεπάτοντο. Ὁ δὲ Κοπρώνυμος τὰ εἰς δόξαν Θεοῦ καὶ καταφυγὴν τῶν σωζομένων μοναστήρια τοῖς δύμφροσιν αὐτοῦ στρατιώταις ἐδίδου, καὶ τὸ μοναχικὸν τάγμα ἔκφρανται ἐσπούδαξε. Τῷ αὐτῷ ἦτει Νικήτας ὁ ψευδώνυμος πατριάρχης τὰς ἐν τῷ μικρῷ σεκρέτῳ τοῦ πατριαρχείου εἰκόνας (2) διὰ φτυφίων οὖσας ἔξεστε, καὶ τὰς λοιπὰς εἰκόνας τὰς ἐν ὅλῳ τῷ πατριαρχείῳ.

Τῷ καὶ ἦτει ἔστεψε τὴν αὐτοῦ γυναῖκα Εὐδοκίαν τρίτην οὖσαν Αὐγοῦσταν, καὶ τοὺς δύο αὐτοῦ υἱοὺς Χριστοφόρον καὶ Νικηφόρον ἐποίησε Καλσαρας τοῦ πατριάρχου ποιῆσαν τὸ εὐχήν (3).

Τῷ καὶ ἦτει ἐγένετο καταλλαγὴ εἰς Συρίαν (4), ἀνθρώπος πρὸς ἀνθρώπον. Τούτῳ ἦτει ἡλον Εἰρήνη ἐξ Ἀθηνῶν, καὶ ἐστίφθη (5) ἐν τῷ Ἀγίῳ Στεφάνῳ πρὸς γάμον Λέοντι βασιλεῖ τῷ υἱῷ τοῦ Κοπρώνυμου.

Τῷ λαβότει εἰσῆλθεν ὁ Φαδᾶλλος εἰς Ῥώμην, καὶ ἔλασσεν αἰχμαλώτους φ'. Τούτῳ συναντήσαντες οἱ Μοψουεστεῖς τῶν μὲν Ἀράδων χιλίους ἀπέκτειναν, τὴν δὲ αἰχμαλώτους φ'. Τούτῳ συναντήσαντες οἱ Μοψουεστεῖς τῶν μὲν Ἀράδων χιλίους ἀπέκτειναν τὴν δὲ αἰχμαλωσίαν ἔλασσον.

Τῷ λαγότει εἰκόνησε Κωνσταντῖνος στόλον κατὰ Βουλγάρων, καὶ ποιήσας εἰρήνην ὑπέστρεψε. Καὶ τῶν Βουλγάρων δώδεκα χιλιάδες πεμπόντων εἰς Βερζητίκα (6), ἀκούσας ὁ βασιλεὺς καὶ ἔκειτον εἰς τὴν λεγομένην Λιθοσωράκαν, ἐπέπεσεν αὐτοῖς, καὶ πάντας ἀνέλων ὑπέστρεψεν εἰς τὴν πόλιν. Τοῦτον τὸν πόλεμον ὠνόμασεν εὐγενῆ, ὡς μηδενὸς σφαγήντος Χριστιανοῦ. Ὁ δὲ τῆς Βουλγαρίας κύριος Ἐλέτιχος, γνοὺς δὲι ἐκ τῶν οἰκείων αὐτοῦ προδίδοται, γράψει τῷ βασιλεῖ· «Βουλὴν ἔχω τοῦ φυγεῖν καὶ τίνας ἔχεις φίλους; ἀδε, ίνα θερζήσω αὐτοῖς καὶ συνδράμωσί μοι.» Ὁ δὲ κοῦφος ὃν καὶ ἀνόητος συνυπήχθη τῇ ἀπάτῃ τοῦ Βουλγάρου, καὶ γράψει αὐτῷ, κάκενος μαθὼν πάντας ἀπώλεσεν. «Οπερ ὁ Κωπρώνυμος ἀκούσας τὴν γενειάδα (7) αὐτοῦ ἔξειλε.

Τῷ λεότει ἐκστρατεύει Κωνσταντίνος κατὰ Βουλγάρων, καὶ θερλάτῳ δργῇ κατὰ τῶν σκελῶν ἀνθρακωθεὶς (8) καὶ πυρετῷ λάθρῳ καὶ διακαεῖ

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(2) Quot de idolis in domo patriarchæ sequitur ad verbum reddidi. Credo cum sustulisse gemmas (φυγίδας hoc intelligo) quibus ea fuerant ornata. **XVL**

(3) Nullum officium, nullam dignitatem oratione non præmissa suscipiunt Græci: creando Cæsari idonea, de qua hic sermo, habetur in Euchologio recens cuso versus finem. **GOAR.**

(4) Quod de permutatione Syriaca refertur, ob brevitatem est obscurum. Constat tamen Syris delectatum suis Copronymum, ut fortassis quosdam ex Syria in Thraciam acciverit, aliis in eorum loca missis. **XVL**

(5) Mutile interpres coronata, quam nuptiarum contrahendatam causa coronatam scribere debuisse, iterato siquidem copronimoperaticecoronabantur, semei ut tori, secundo ut imperi consortes.

Avit, per litteras ei gratias egit, affirmans se eum deprehendisse hominem ex animi sui sententia suaque per omnia voluntati satisfacientem. Hunc imitati etiam reliqui eodem modo egerunt. Copronymus monasteria, quæ ob honorem Dei et resugum salutem consecutorum condita fuerant, suis suam amplectentibus sententiam militibus tradidit, utque monachicum ordinem excinderet operam dedit. Eodem anno Niceta titulo tenus patriarcha imagines quæ in parvo domus patriarchæ secreto erant lapillis ornatæ rasit, aliasque etiam omnes per totam patriarchæ domum.

Anno 28 Constantinus Eudociam, tertiam suam conjugem, Augustam coronavit, filiosque suos Christophorum et Nicephorum Cæsares fecit patriarcha votum faciente.

B 217 Anno 29 permutatio hominum in Syriam facta est, singulis pro singulis datis. Hoc anno Irene Athenis venit, et in æde S. Stephani (9) coronata Leoni imperatori matrimonio est juncta, primo natu Copronymi filio.

Anno 32 Phadalus in Romanorum ditionem impressione facta 300 homines captivos abducit. Hoc Mopsuestienses obviam profecti, 1000 Arabibus occisis, prædam potiuntur.

Anno 33 Constantinus cum expeditionem fecisset in Bulgaros, composita pace rediit. Cum autem Bulgari 12 millia in Berzetiā mitterent, cognita re Lithosoream contendit, ibique eos obruit; et universis occisis in urbem est reversus. Hoc bellum nobile appellavit, quod eo nullus Christianus periisset. Cæterum Elerichus Bulgarorum princeps, a suis familiaribus prodi se intelligens, in hanc sententiam Constantino scribit: «Constitui pro fugere et me ad te recipere. Itaque mihi omnia tuta fore litteris missis confirmata; ac significata quos hic habeas amicos, ut eorum fidei me credens una cum ipsis ad te perveniam.» Hac fraude Bulgari vanus ac stolidus iste circumventus nomina amicorum perscribit; quos Elerichus omnes perdidit. Ea re nuntiata Copronymus barbam sibi met evellit.

Anno 35 in Bulgaros cum suscepisset expeditionem, irato Deo carbunculi pedes ejus invaserunt, ac febris præterea vehemens eum et **218** GOARI NOTÆ.

Secundas coronas numeravit auctor plerisque locis: primas hic recenset, easdemque fusissime describit Simocalla 1, 19 **GOAR.**

(6) Diaconus habet *Beritiam*, et pro Lithosoream *Lithoriam*. Apparet nostra esse emendatione. Idem pro Elericho habet *Telericum*. **YVL**.

(7) Adversa fortuna mulieres capillos, viri barbam etiam hodie sibi detrahant Orientales **GOAR.**

(8) *Bubones igniti extumuerunt et exarserunt in ejus inquinibus.* Ita proprie reddendus auctor juxta Theophanis scripta. **GOAR.**

(9) Vel potius corona sacræ, ἵν τῷ ἀγίῳ στεφάνῳ. Quæ autem sit illa corona sacra, incertum. Fuit quædam a Mauricio dedicata, quam suo malo Leo hujus filius sibi sumpsit, pescio an ea ad hujusmodi abusus usus adhibita. **XVL** — In palatiū oratōrio. **GOAR.**

ardentissima corripuit. Quare lectica ab Arcadiopoli reportatus Selybriam, indeque navigio usque ad castellum Strogulum vectus, ibi et animæ et corporis mitem obiit, vociferans atque dicens vivum se inexstinguibili igni traditum esse propter Mariam Deiparam, jubensque eam exinde honorari ac celebrari ut vere Deiparam. Moriens suamque ultimam voluntatem testatam faciens hæc pronuntiavit: « Incolume esto magnum templum, divina Sophia; incolmis esto ædes sanctissimæ Deiparae in Blachernis: incolume esto sanum ejusdem in Chalcopratias, incolmis esto ædes Sanctorum Apostolorum; incolmis esto urbs et senatus; incolmis esto, fili mi imperator, atque tu etiam o Theophanes, cui magnum meum arcanum credidi. » Finito luctu, imperator Leo ex Theophane quæsivit quodnam esset grande illud patris secretum, ipsi soli cognitum. Respondit is: « Fortasse patrem tuum ejus rei penituit, quam nos occulte egimus: ideoque me allocutus est. 500 enim centenarios defodimus quodam in loco in usum fratrum tuorum Cæsarum et nobilissimorum. » Leo omne illud famulis missis abstulit, nihilque fratribus reliquum fecit. Corpus Copronymi sepultum in æde Sanctorum Apostolorum, imperante Michaelo Theophili filio inde jussu hortatuque Cæsaris amotum et in foro Amastriano crematum est. Archiepiscopatum Cpolis gesserunt Anastasius et post hunc Constantinus, is cui caput tandem fuit amputatum, atque ab eo Niceta, haereticus omnes.

C 819 Leo Copronymi ex Chazara filius imperavit annos 5. Primo imperii anno Tellerigus Longobardorum rex ad eum Cpolin confugit; quem is susceptum muneribus sibi devinxit. Visus est aliquandiu pietatem colore, Deiparæque et monachorum esse amicus; itaque etiam primis temporibus metropolitanas ecclesias monachis creditit. Postulante exercitu filium suum Constantinum coronat.

Anno 2 Pellerigus Bulgarorum princeps ad Leonem confugit, ab eoque patricius creatur, tradente etiam sororis uxoris sua filium ei in matrimonium; suspectusque ab eo ex sacro lavacro magnopere charus honoratusque ei habetur.

Anno 3 Romanus exercitus ad Germaniciam profectus multitudinem magnam Syrorum Jacobitarum captivos abduxit; quos imperator in Thracia collocavit.

Anno 5 Nicetas e Slavo patriarchæ dignitatem adeptus eunuchus moritur. Subrogatur ei venerabilis Paulus agnosta Cyprius. Media Jejuniorum

A συσχεθεὶς κατὰ τὴν Ἀρχαδιόπολιν ὑπέστρεψεν ἐγκλῖνος. [P. 468] Καὶ ἐλθὼν ἐν Σηλυνρίᾳ καὶ διπλωτισάμενος μέγρι τοῦ Στρογγύλου καστελλου θνήσκει ψυχῆς καὶ σώματος, βοῶν καὶ λέγων δὲ: ζῶ πωρί ἀσέστεψε παρεδόθη διὰ τὸν Θεοτόκον Μερίν. Ἀλλ' ἀπὸ τοῦ νῦν τιμάσθω καὶ ἀνυμνείσθω ὡς Θεοτόκος ἀλτήρης οὐσα. Τελευτῶν δὲ καὶ διετυπώμανος ἔλεξις τάδε: « Σώζου (10) ὁ ναὸς δέ μέγας ἡ Ἄγια Σοφία· σώζου δέ ναὸς τῆς παναγίας Θεοτόκου τῶν Βλαχερνῶν· σώζου δέ ναὸς τῆς Θεοτόκου ἐν τοῖς Χαλκοπρατίοις (11)· σώζου ὁ ναὸς τῶν Ἅγιων Ἀποστόλων· σώζου πόλις καὶ σύγκλητος· σώζου, εἰς μου βασιλεὺς σώζου καὶ σὺ, Θεόφραντες, τὸ μέγα μου μυστήριον. » Μετὰ γοῦν τὸ παρελθεῖν τὸ πάνθος λέγει πρὸς Θεορίνην δέ βασιλεὺς: « Τί ἔστι τὸ μέγε μυστήριον τοῦ πατρός μου, δὲ σὺ μόνος γινώσκεις; » Ο δὲ εἶπε: « Τάχα ἐν μεταμέλψῃ γέγονεν δέ πεπτός σου, καὶ διὰ τοῦτο πρὸς ἐμὲ ἐφέγγετο, ἵνα φανερώσω ἀπερ μυστικῶς ἐποίησμεν· φ' γὰρ κάντηντος ἐχόνταμεν εἰς τινα τόπον, λόγῳ τῶν ἀδελφῶν σου, τῶν Καισάρων καὶ νωβελισσίμων (12). » Καὶ ἀποστειλας Λέων ἐλασε πάντας, μηδὲν αὐτοῖς κατελιπόν. Τὸ δὲ σῶμα αὐτοῦ τεθὲν ἐν τῷ ναῷ τῶν Ἅγιων Ἀποστόλων, ἐν ταῖς ἡμέραις Μεγανήλιον Θεοφίλου βουλῇ καὶ παρεινέσθαι τοῦ Καισαρος ἀπαχθέντος ἐν τῇ ἀγορᾷ τοῦ Ἀμαστριανοῦ ἐκκίθη. Τὸ δὲ τῆς ἡρχιερωσύνης θρόνον κατεῖχεν Ἀναστάσιος, καὶ μετὰ τούτον Κωνσταντῖνος δέ ἀποκεφαλίσθεις, καὶ τρίτος Νικήτας, πάντες αἱρετικοί.

Ἄλλων δὲ ἐκ τῆς Χαζάρας υἱὸς αὐτοῦ ἴνασθλευσεν ἔτη ε'. Τούτου τῷ α' ἔτει προσέφυγε Τελλέριγος δέ τῶν Λογγηθέρων (13) ἥτις τῷ βασιλεῖ εἴ τῇ πόλει· δέν προσδέξαμενος ἐξεμενίσατο δώροις. Ἐδοξεῖ δὲ πρὸς δλίγον δέ βασιλεὺς εὐσεβεῖν φίλος τε εἶναι τῆς Θεοτόκου καὶ τῶν μοναχῶν· δόθεν καὶ ἐν τοῖς πρώτοις χρόνοις μοναχοὺς προσεβάλλετο μητροπολίτας (14). Στέφει δὲ Κωνσταντῖνον τὸν υἱὸν αὐτοῦ τῇ αἰτήσει τοῦ στρατοῦ.

Τῷ β' ἔτει διστράχος τῶν Ρωμαίων εἰς Γερμανίκειαν ἀπελθὼν ἥχμαλώτευσε Σύρους Ἰακωβίτες πλῆθος πολύ· οὓς ἐνψικίστην δέ βασιλεὺς εἰς τὴν Θράκην.

Τῷ γ' ἔτει τέθνηκε Νικήτας πατριάρχης Κωνσταντινούπολεως, δέ ἀπὸ Σθλάβων εὐνοῦχος, καὶ προχειρίζεται Ιλαύλος δέ τίμιος ἀναγνώστης Κύπριος.

XYLANDRI ET

GOARI NOTÆ.

(10) Correctius reddo *vale* quam *incolmis esto*.
Goar.

(11) Ubi ærea quæque supplex venum exponebatur. Goar.

(12) Nobilissimorum titulo exornabantur qui Cæsarem natu majorem filium sequebantur. Demosterus in Antiquitatibus Romanis. Goar.

(13) Falsum esse hoc puto, et inculcatum a Bulgaro de quo sequitur: longe nlio enim loco tumuit res Longobardica quam ut Byzantii opem implorarent. XVL. — Insra, anno 2, Πελλέριγος. Edit. PATRIOL.

(14) Ab antiquo monachos in pontifices elevant Græci, alibz rarissimi. Goar.

Τῇ δὲ μέσῃ ἑβδομάδι τῶν Νηστειῶν εὗρεν ἐν τῷ A προσκεφταλίῳ Εἰρήνης τῆς γυναικὸς αὐτοῦ εἰκόνας δύο, ἃς θεωρήσας καὶ ἀνακρίνας εὗρεν διὰ ὁ παπίας τοῦ παλατίου (15) εἰσεκέμισεν αὐτὰς καὶ τινες ἄλλοι τῶν πριμικηγίων (16). [Ρ. 469] οὓς βασινοῖς πλείσταις καὶ τιμωρίαις καθυπέβαλε. Τὴν δὲ γυναικας αὗτας Εἰρήνην σφοδρῶς ἐπιπλήξεις ἔξουδένωσεν εἰπών· «Οὔτως ὅμιλος τῷ πτερί μου τῷ βασιλεῖ ἐπὶ τῶν φρικτῶν καὶ ἀχράντων τῆς πίστεως ματερίων;» Αὕτη δὲ δισχυρίστεο μὴ ἡρακλέναι αὐτάς. Αὐτὸς οὖν ἀπώστολος αὐτήν, μὴ ἐγνωκώς αὐτήν ἔτι. Λιθομανῆς δὲ λιαν ὑπάρχων ἡράσθη τοῦ στέμματος τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ὅπερ ἦν Ἡρακλεῖον. καὶ λαβὼν ἐφόρεσεν αὐτό καὶ προσῆλθεν. Τοποστραφίντος δὲ ἀπηνθρωκώθη δεινῶς ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ, καὶ σφροδροτάτῳ πυρετῷ συνεγέμενος κακήν κακῶς τὴν ψυχήν ἀπέρριξε, τῆς Ἱεροσολύμας κομισάμενος τὰ ἐπίγειρα.

Κόσμου ἔτος „εσογ”, τῆς θελας σαρκώσεως ψοθ. Κωνσταντίνου σὸν τῇ μητρὶ αὐτοῦ Εἰρήνη δρθόδοξοι ἑβδομάδεσσαν ἔτη ἴ. Τούτῳ τῷ ἔτει ἡ εὐτενετάτη Εἰρήνη ἄμφι τῷ οὐρανῷ Κωνσταντίνῳ θεόθεν παραδόξιως τὴν βασιλείαν ἐγχειρίζεται. Μετὰ δὲ μ' ἡμέρας τινὲς τῆς συγκλήτου ἡβέλτησαν προβαλλέσθαι Νικηφόρον τὸν ἀπὸ Κασσίων εἰς βασιλέαν οὓς κρατήσασ τὴν βασιλίκης ἔτυψε καὶ ἐξώρισε. Τοὺς δὲ ἀνδραδέλφους αὐτῆς Καίσαρας καὶ νωδελσείμους ὄντας ἀποκέιραστι λερπτεῦσαι καὶ μεταδοῦναι τῷ λεῷ πεποίηκε τῇ ἑορτῇ τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως ἐν ᾧ καὶ πιοελθοῦσα σὸν τῷ οὐρανῷ δεκαπετεῖ ὑπάρχοντι προσγύνεγκε τῇ ἐκκλησίᾳ τὸ ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἀρέτην στέμμα, ἐπικαλλιωπίσσα διὸ μαργάρων. Τῷ αὐτῷ χρόνῳ οἱ Ἀράβες μετὰ Ῥωμαίων συμβαλόντες ἤττωνται. Ἀρχεται δὲ ἡ εὐτενεια καὶ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ πλατύνεσθαι, καὶ πᾶν ἀγαθὸν σωτηριῶδες ἐφανεροῦτο. Τότε καὶ τῆς πανευφύμου μάρτυρος Εὐφημίας τὸ λείψανον, διπερ ἀεννονον μύρον βλύζον διετέλει, ἀπὸ τῆς Αγίμνου ἡ θεοφιλής Εἰρήνη ἐκδύσει, καὶ τὸν πλήσιον τοῦ ιπποδρόμου νεὸν αὐτῆς περικαθάρατα ἐκεῖ αὐτὸν κατέθετο. Ταῦτα δὲ γέγονεν, ὡς ἂν θυματωθῆ ὁ θεὸς, οὐκ ἐν δυνάμει ἀνδρῶν καὶ συνέσεως περιουσίᾳ, ἀλλ' ἐν ἀσθενείᾳ γυναικῶς μετὰ παιδίσκων δρφανοῦ καθαιρεύσης τὴν θμετρον κατ' αὐτοῦ καὶ τῶν θεραπόντων αὐτοῦ δυστενειαν. Τούτῳ τῷ ἔτει ἐν τοῖς μακροῖς τελέσι τῆς Θράκης ἀνθρωπός τις ἀρίστων εὗρε λάρνακα, καὶ ταύτην ἀποκαθάράς καὶ ἀποσκεπάσσεις εὗρεν ἀνδρὸς κείμενον μέγαν καὶ γράμματα ἐγκεκολαμέναν ἐν τῇ λάρνακι περιέχοντα· «Χριστὸς μέλλει γεννῆσθαι ἐκ Παρθένου, καὶ πιστεύων εἰς αὐτόν. Ἐπὶ δὲ Κωνσταντίνου καὶ Εἰρήνης πάλιν, ὡς ἥλιε, ὅψει με.»

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(15) Primus inter palatinos sacerdotes erat papias, et custos palatii cui tum ex religione tum ex auctoritate facile fuerat imperatrici sacras imagines subministrare. De papia commodius alibi. GOAR.

(16) Primicerios istos ecclesiasticos autumo, non palatinos, quos religionis fideique sensus

B septimana imperator duas imagines reperit in pulvinari uxoris suæ Ireneos; quas cum diligenter esset contemplatus, inquisitione facta deprehendit eas a papia palatino aliisque nonnullis primiceriorum fuisse illatas. quos et cruciatibus suppliciisque gravissimis addixit In uxorem quoque Irenam acriter est inventus, eamque nauci esse dixit, 820 « quæ suo patri imperatori horribilibus atque intemeratis fidei mysteriis prolatis diversum plane jurasset. » Constanter asseverantem a se eas non visas repulit, neque postea rem cum ipsa habuit. Cum autem insano pretiosorum lapidum amore ageretur, coronam quoque Heraclii in magna æde dedicatam adamavit, ablatamque gestavit in publicum progressus. Inde domum reversi caput carbunculis graviter est affectum, vehementissimaque eum invasit febris; itaque malam animam infelicitate exhalavit, præmium sacrilegii justum consecutus.

Anno mundi 6273, incarnati Verbi 779, Constantinus et mater ejus Irene orthodoxi imperium iniverunt, idque decennium gesserunt, divinitus ac præter hominum opinionem summæ rerum præfecti. Post dies 40 nonnulli senatorum consilia iniverunt de evehendo ad imperium Nicephoro Cæsare: sed eos imperatrix captos verberibusque multatos relegavit. Mariti sui fratres Cæsares et nobilissimos raso capite in ordinem sacerdotum redigit, qui natalitio Christi festo sacris populum impertirent. Quo die ipsa quoque cum filio 10 annos nato progressa ecclesiæ obtulita merito suo sublatam coronam, margaritis a se ornata. Eodem tempore Arabes cum Romanis prælio congressi vincuntur. Incipit autem et pietas et verbum Dei amplificari, omniaque salutaria bona sese proferre. Tunc et Euphemias laudatissimæ martyris reliquias, 821 perenne unguentum sine intermissione stillantes, a Lemno Irena retulit, inque fano quod circa est propinquum, expurgato depositum. Hæc, ut admiratio Dei excitaretur, gesta sunt, non potentia virorum neque prudentiæ abundantia, sed imbecillitate mulieris, quæ cum puero patre orbo immodicam in Deum et ejus famulos impietatem repressit. Eodem anno apud longos Thraciæ muros fodiens quidam in cistam incidit; qua purgata et reclusa invenit intus recumbentem D virum magnum, litterasque cista insculptas, quæ hanc sententiam comprehendebant: « Christus e Virgine nascetur, inque eum ego credo. Constantino et Irena imperantibus, sol, me rursus videbis. »

non ita proxime tangebat. De his imperii Notitia, de illis ὁ odinus c. 1 et Euchologium de Offic. Ecclesie CP. Lexicum anonymum bibl. Regiæ πριμικηγίων uno verbo exponit πρωτοτρικῶν, ordinis cuiuslibet primum. Hi quos ecclesiastico autumo, primi cantorum in choro recensentur. GOAR.

Anno 2 Irena ad Carolum Francorum regem missis legis filiam ejus nomine Erythro Constantino filio suo in matrimonium postulavit, pactisque contractis et jurejurando firmatis, Elisaeus eunuchus et notarius apud Carolum remansit, ut pueram Græcis litteris ac sermone et moribus Romani imperii institueret.

Anno 3 Irene pace cum Arabibus facta Stauracium patricium et logothetam contra Slavinos mittit; qui et omnes eos imperio Irene subegit, atque ei magnam ex Peloponneso prædam multaque spolia attulit.

822 Anno 4 Paulus sanctissimus patriarcha morbo affectus solio relicto caput rasit, seque in monasterium Flori abdidit. Imperatrix tristis eum convenit, causam facti querens. Cui Paulus: « Utinam vero, inquit, solio pontificali nunquam insedisse. Ecclesia Dei per tyrannidem oppressa atque ab aliis catholicis soliis avulsa anathemate quo nota. Quod nisi ecumenica instituitur synodus et hactenus errata corriguntur, nulla est vobis salus. » Quarenti ulterius Irene cur ergo patriarcha designatus subscriperit se imagines non adoraturum: « Hoc ipsum est, ait, quod lugeo, et ad penitentiam confugio, Deum deprecans ne me velut pontificem puniat, qui hucusque tacuerim metuque furoris vestri veritatis præconio abstinuerim. » His ita actis ille vitam cum morte feliciter commutavit. Exinde libere ab omnibus verba de sacris imaginibus sieri.

Anno 5 Irene senatu populoque convocatis sententiam de novo patriarcha creando rogavit. Ab omnibus sibi id munus delatum Tarasius secretarius recusavit, populorum et Ecclesiarum causatus dissensionem, conciliumque cogi postulans. Quod cum annuisserint imperatrix et populus, ita demum sanctus Pater noster Tarasius patriarcha Copolitanus declaratur, 25 die Decembris, indictione 8. Missisque Romam de concilio litteris et fidei sua confessione, est ab Adriano papa approbatus.

823 Anno 6, cum esset concilium indictum in eadem Apostolorum, eodem convenerunt etiam Satanæ administrari, gladiisque armati intraverunt. Quo perterriti alteri inde re infecta discessere.

Anno 7 aperta est Nicæa catholica. Nona Septembris, quæ dies fuit septimanæ prima, hora quinta, maximus solis defectus fuit.

Anno 8 septimum ecumenicum concilium Ni-

A Tῷ β' ἔτει ἀπέστειλεν σίρηνη πρὸς Κέρουλον τὸν ῥῆγα Φραγγίας, [P. 470] καὶ ἐνυμφεύστο τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Ἐρυθρὰ λεγομένην Κωνσταντίνην τῷ οἴφα αὐτῆς. Καὶ γενομένων συμφώνων καὶ ὅρκων κατελεπθή Ἐλισσαῖος διάνοοχος καὶ νοτάριος εἰς τὸ διόδαιον αὐτὴν τά τε τῶν Γραικῶν γράμματα καὶ τὴν γλῶσσαν, καὶ παίδευσαι αὐτὴν τὰ ἡθη τῆς Ρωμαϊκῶν βασιλείας.

Tῷ γ' ἔτει εἰργνεύσσα Εἰρήνη μετὰ τῶν Ἀράδων ἀποστέλλει Σταυράκιον πατρίκιον καὶ λογοθέτην κατὰ τῶν Σθλαδίνων· δὲς καὶ κατελθῶν ὑπέταξε πάντας καὶ ὑποφύρους ἐποίησε τῆς βασιλίδης, Ἐλέῳ δὲ ἐν Πελοποννήσῳ καὶ πολλὴν αἰχμαλωσίαν καὶ λάφυραλχῶν ἤγαγε τῇ βασιλίδι.

Tῷ δ' ἔτει Παῦλος διδοὺς καὶ ἀγιώτατος πατριάρχης ἀσθενήσας κατέλιπε τὸν θρόνον καὶ ἐν τῷ μονῇ τῶν Φλάρου ἀπεκάρη. Ἐρχεται οὖν πρὸς αὐτὸν βασιλίσσα λυπουμένη, καὶ φησι. « Τί τοῦτο ἐποίησας; » Οὐ δὲ μετὰ θρήνων ἔφη· « Εἴθε μηδὲ ἀκίνθισται ἐν τῷ τῆς Ιερωσύνης θρόνῳ, τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ τυραννουμένης καὶ ἐπιχιομένης ἐκ τῶν λοιπῶν καθαλάκων θρόνων καὶ ἀναθεματιζομένης. Καὶ ἐὰν μὴ σύνοδος γένηται οἰκουμενικὴ καὶ τὰ ἐν μέσῳ αρχαλμάτα διορθωθῆ, οὐκ ἔχετε σωτηρίαν. » Ή δὲ εἶπεν αὐτῷ· « Καὶ ἵνα τὸ ὑπέγραψκε ἐν τῷ χειροτονεῖσθαι σε τοῦ μὴ προσκυνεῖν εἰκόνας; » Οὐ δέ ἔφη· « Καὶ διὰ τοῦτο Θρήνῳ καὶ πρὸς μετάνοιαν καταφέγγω, δεδμενος τοῦ Θεοῦ ἵνα μὴ ὡς Ιεράς με κολάσῃ, σιγήσαντα ἔως τοῦ νῦν καὶ μὴ κηρύξαντα τὴν ἀληθειαν τῷ φόνῳ τῆς μανίτες ὑμῶν. » Ἐν τούτοις ἐκοιμήθη ἐν εἰρήνῃ. Ἐκτοτε οὖν ἤρξατο λαζαίσθαι διπερὶ τῶν ἄγιων εἰκόνων λόγος περιβρέπει πάντιν.

Tῷ ε' ἔτει συναγαγοῦσα ἡ βασιλίς Εἰρήνη, πάταν τὸν σύγκλητον καὶ τὸν λαὸν ἔκγιτει τὰς γενήσεται πατριάρχης, καὶ πάντες ἐξεργάνησαν Ταράσιον τὸν ἀστροτῆτα. Οὐ δὲ παρητεῖτο, τὴν τῶν λαῶν καὶ τῶν ἐκκλησιῶν προβάλλεμενος διγοστασίαν, καὶ σύνοδον ἐξαίτων γενέσθαι. Τῇ δὲ βασιλίσσης καὶ τοῦ λαοῦ τούτῳ κατανευσάντων, τῇ καὶ τοῦ Δεκεμβρίου μηνὸς τῆς η' ὑδικιῶνος (17) χειροτονεῖται διδοὺς Πατήρ ήμῶν Ταράσιος πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως. Καὶ ἀποστέλλεις ἐν Ῥώμῃ τὰ συνοδικὰ καὶ τὸν λίθελλον τῆς πίστεως αὐτῶν ἀπεδέχθη παρὰ τοῦ πάπα Ἀδριανοῦ.

D Tῷ ζ' ἔτει, συνόδου κηρυχθείσης ἐν τῷ νεῷ τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων, συνηθροίσθησκεν καὶ οἱ ὑπηρέται τοῦ διαβόλου, καὶ μετὰ ξιφῶν εἰσελθόντων σὺν αὐτῷ ἐταράχθησαν καὶ ὑπέστρεψαν.

Tῷ ζ' ἔτει ἡνοίχθη ἐν Νικαίᾳ ἡ καθολικὴ (18). Τῇ δὲ θ' τοῦ Σεπτεμβρίου, ἡμέρᾳ α' ὥρᾳ ε' ἔκλειψις γέγονεν ἡλίου μεγίστη.

Tῷ δὲ η' ἔτει, παρελθόντων ἀπὸ τῆς ζ' συμ-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(17) *Indictione 8.* Ita signum illud hic interpretor, de quo supra: nam Diaconus annum proximum, quo synodus Byzantii tentata fuit, indictionem novam videtur liquido vocare, l. xxiii. De armatis autem eam turbantibus locus est in Nostro

mutilus. XYL.

(18) *Templum* puto dici, in quod conveniretur ac synodus celebrandam. In templo Sophiæ id factum acta ejus docent. XYL.

δδου χρόνων ρχβ' [P. 471] γέγονεν ἐν Νικαίᾳ οἰκουμενική ζ' σύνοδος, καὶ ἀπέλασθεν ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία διὰ Τερρίτου τοῦ ἀγιωτάτου πατρὸς ἡρ-
χοῦ τὸν ἀρχαῖον κόσμον κύτης, συνελθόντων Ησαέ-
ρων ἐν Νικαίᾳ τὸ δεύτερον τύ', οἱ τὰς εἰκόνας σὺν
τῷ σταυρῷ διορίσαντες προσκυνεῖσθαι, οὐδὲν καὶ νὸν
διγματίσαντες ἀλλὰ τε τῶν ἀγίων καὶ μηκρίων
Ησαέρων δόγματα ἀπάλευτα φυλάττεσθαι, καὶ τὴν
νέον αὔρεσιν ἀποκηρύξαντες, τοὺς τρεῖς φευδωνύ-
μους πατράρχας ἀνεθεμάτισαν, Ἀναστάτιον, φημι,
καὶ Κωνσταντίνον καὶ τὸν Νικήταν εὐονύχον. Ὑπ-
έργαψε δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ ἐν τῷ
τόμῳ, καὶ εἰρήνευσεν ἡ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία, εἰ καὶ
δὲ ἔχθρος τὰ θαυτοῦ ζεζάνια ἐν τοῖς ίδιοις ἔργάταις
σπειρειν οὐ πάντες. Ἀλλ' ἡ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία τῇ αὐτοῦ χάριτι πάντως πολεμουμένη νικᾷ.

Τῷ θ' ἔτει λύσασα ἡ βασιλὶς Εἰρήνη τὴν πρὸς τοὺς Φράγγους συναλλαγὴν ὑγάγει κόρην ἐκ τῶν Ἀρ-
μενιακῶν ἀπὸ Ἀμνείας, ὄνδραν Μαρίναν, καὶ
ἔζευξεν αὐτὴν Κωνσταντίνῳ τῷ υἱῷ αὐτῆς μὴ θέ-
λοντι, καὶ ἐποίησε τοὺς γάμους.

Τῷ ι' ἔτει γέγονε σεισμὸς φοβερώτατος. Φθόνῳ δὲ
τινες φερόμενοι τῶν προσφιλῶν Εἰρήνης, καὶ βου-
λόμενοι οὗτοι τὰ πράγματα διοικεῖν, σχυνένταλον τὴν
μητέρα κατὰ τοῦ υἱοῦ, πεισαντες αὐτὴν. ὡς Οὐκ ἔστιν
ἀριστερὸν παρὰ Θεῷ κρατῆσαι τὸν υἱὸν σου· σὴ γέρ-
ετινη ἡ βασιλεία. Αὕτη δὲ, ὡς ἀτε γυνὴ, ἐξαπατη-
θεῖσα, στέργουσα δὲ καὶ τὸ φίλαρχον, ἔδειαιώθῃ τῷ
νοὶ οὐτως εἶναι. Ο γοῦν βασιλεὺς εἰκοσαετής ὁν καὶ
ρωματεώτατος πάνυ καὶ ἴκανὸς ἐν τοῖς πολέμοις ἐλυπεῖτο μηδενὸς ἔξουσιάων καὶ ἐμελέτα κατὰ τὴν
μητρὸς αὐτοῦ. Ἡ δὲ τοῦτο μαθοῦσα παρὰ τοῦ Σταυ-
ράκου, τοὺς μὲν οἰκείους ἀνθρώπους αὐτοῦ πάντας
τύψασα ἔκώσει, τὸν δὲ μάγιστρον καὶ Θεόδωρον πα-
τρίκιον τὸν Καρμουλισνὸν καὶ ἐτέρους τῶν ἐν τέλει ἔ-
ώρισεν ἐν Καϊστορίᾳ. Τὸν δὲ υἱὸν αὐτῆς πολλὰ λοιδορί-
σσας ἀπρότον ἐποίησεν ἐφ' ἡμέρας ἰκανάς. Ηλύτα δὲ
τὸν στρατὸν καὶ πάντας τοὺς ἐν τέλει ὄμβοσαι πεποίη-
κεν, ὅτι "Εως οὐ ζῆς, οὐ καταδεξόμεθα τὸν υἱόν σου
κατεῖσαι. Ἀρμενιαῖοι δὲ μόνοι τούτο οὐ κατεδέξαντο,
ἀλλὰ Κωνσταντίνον καὶ Εἰρήνην ὡς ἔξ αρχῆς εὐψή-
μουν, τοῦ διεβόλου τὴν τοιαύτην ἐπιορκίαν καὶ
ἄγνησαν ὑποβάλλοντος τοῖς ἀνθρώποις. Συναχθέντες
δὲ οἱ θεματικοὶ ἐν τῷ Ἀτρῷ πάντες κοινῇ γνώμῃ
ἔκτησαν Κωνσταντίνον βασιλέα. Φοβηθεῖσα δὲ ἡ
Εἰρήνη τὸ δρματικό τοῦ λαοῦ, ἀπέλυσεν αὐτόν. Καὶ
αὐτὸι μὲν τὴν μητέρα τούτου ἀπέκρυψαν, τίν δὲ
Κωνσταντίνον αὐτοκράτορα εὑρήμασαν. Εἰσελθόν δὲ
δὲ βασιλεὺς ἐν τῇ πόλει πάντας τοὺς οἰκείους τοῦ
πατρὸς (19) αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τὸν Σταυράκιον δεῖρας
καὶ κουρεύσας ἔξωρισε, [P. 472] τὴν δὲ μητέρα αὐ-
τοῦ μετὰ τῆς ἀπαθείας αὐτῆς ἐκάθισεν ἐν τῷ παλα-
τῷ τῶν Ἐλευθερίου, διατήθη φυοδόμησεν, ἐν φ' τῷ
πλεῖστα χρήματα κατέρυψεν. Ἐγένετο δὲ ἐμπρο-
σμὸς, καὶ ἐκάθη δὲ τε τρίκλινος τοῦ πατριαρχείου, δι-
λεγόμενος Θωμαῖτης, καὶ αἱ ὑποκάτω αὐτοῦ καμάραι,
ἐνθα ἀπέκειτο τὰ σχέδια πίστης Γραφῆς, ἡ ηρμῆ-

A cæsas fuit, elapsis ad id a sexto annis centum vi-
ginti duobus. Tuncque Tarasii sanctissimi pa-
triarchæ opera pristinum suum ornatum recepit.
Convenerunt eo Patres 350, qui imagines cum
cruce adorandas statuerunt, nihil ii novum de-
cernentes, sed sanctorum Patrum decreta immota
relinqui jubentes. Idem, nova haeresi damnata,
anathemate detestati sunt tres istos falso patri-
archas habitos, Anastasium, Constantinum et Ni-
cetam. Subscripterunt Actis concilii imperator
materque ejus. Juxta pax tum Ecclesiæ Dei fuit,
tametsi inimicus per suos ministros zizania sua
serere non cesset. Vicit tamen semper Dei Ec-
clesia ejus favore.

B Anno 9 imperatrix pacto cum Francis rescisso
ex Armenia ab Amnea puellam nomine Marinam
duxit filio suo Constantino, licet invito, copu-
lavit, et nuptias confecit.

C Anno 10 terræ motus fuit oppido terribilis. In-
terim quidam de amicis Irenæ invidia ducti, et ut
sibi rerum administrationem vindicarent, 824 ma-
trem cum filio committunt, persuadentes Irenæ
Imperium ipsius proprium esse, neque id filio a Deo
destinatum. Quo dolo ilia, utpote mulier, decepta,
cupiditate etiam imperandi alioquin urgente, ita
rem habere apud animum suum pro certo statuit.
At imperator annum jam agens vigesimum, viri-
busque vaientissimus et ad bella idoneus, nullius
se rei potestatem habere indigne ferebat, et contra
matrem suam jam quædam machinabatur. Quod
cum ex Stauracio intellexisset Irene, domesticos
filii omnes verberibus multatos relegavit; magi-
strum et Theodorum patricium Camulianum alios-
que proceres Quæstorianam deportavit. Filium quoque
acriter conviciis insectata complures dies in publi-
cum prodire vetus. Juramento quoque exercitum
et senatum obstrinxit, eos ipsa vivente filio impe-
rium non delatueros. Soli Armeniaci milites id
recusarunt. Con-taatinum et Irenam, sicutab initio
imperatores salutantes, quod et reliqua legiones
sunt æmulatæ, diabolo hæc peruria et abnegationes
hominibus suggeste. Omnes igitur legiones in
Atroam congregatas uno consensu Constantinum
imperatorem requisiverunt. Itaque metuens multi-
tudinis impctum Irena, filium dimisit; quem illi
statim faustis acclamatibus imperatorem saluta-
runt, abrogato Irenæ imperio. Constantinus impe-
rator in urbem intrans omnes patris sui domesticos
atque ipsum Stauracium verberatos atque rasos
deportavit; matrem in 825 palatio Eleutherii,
quod ipsa exstruxerat, securitate data collocavit,
quo et plurimum ea auri abdidit. Incendium quo-
que triclinium patriarchæ domus, quod Thomaites
appellabatur, et ei subjectas cameras absumpsit,

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(19) Malleum matris. Atroa et Quæstoria qui loci sint, videndum. XYL.

PATROL. GR. CXXI.

ubi repositæ erant schedæ universæ Scripturæ, quibus eam sanctus Joannes Chrysostomus fuerat interpretatus; grassatumque est usque ad miliarium et quæstoriū, omnibus quæ in medio erant exustis. Imperator porro expeditione in Bulgaros facta victor rediit. Tarsum quoque magno cunctum exercitu adversus Arabas profectus multis captis reversus est. Matri vero, ejus desperatione et multorum summorum virorum intercessione motus, imperatoriam dignitatem reddidit. eamque ut ab initio imperatricem salutari jussit; cui mandato soli Armeniaci refragati sunt, et Alexium Mosolem depoposcerunt. Quem hac de causa, ac quia eum quidam ferebant imperio potitum, Constantinus verberatum ac rasum in custodiam dedit.

B Anno 2 in Bulgaros exercitum ducens Cardamœ corem domino occurrit; amissaque militum magnō numero et multis ducib⁹ ipsaque etiam cohorte et omnibus impedimentis atque equis, ægre fuga in urbem elapsus est. Eodem mense calumniis quorumdam adductus exivit in aedem Sancti Mamantis, ibique Nicephorum et Christophorum patruos suos excœbat. Alium Christophorum Nicetam Anthimum et Eudocimum linguis & excisis mutilat; Alexio quoquæ Mosolæ oculos eruit. Neque diu horum ultionem Dei justitia distulit. Post quinque annos enim eodem mense ac die ipse etiam Constantinus oculis privatus est. Armeniacis bello subactis, de eorum ducibus pœnas sumpsit, nigris notis facie cujusque impressis, quæ erant: Armeniacus insidiator; eosdemque in Siciliam et alias iusulas relegavit. Deinde cum in Marinam conjugem suam concepisset odium ob sinistras quasdam de ea suspiciones, matris instinctu, quæ imperii cupida filium invisum subditis reddere volebat, eam in monasterium detrusit, et Theodotam, matris suæ cubiculariam, illicitis sibi nuptiis copulans coronavit. Cumque Tarasius patriarcha se opponeret, minatus ei est se, nisi hanc rem persiceret, profanorum simulacrorum fana apertum. Itaque territus patriarcha concessit, ad multos dicens imperatorem nequaquam placide moriturum. Per quatriuum nuptias egit imperator in sancti Mamantis palatio. Cæterum hujus conjugii causa communione patriarchæ sese abstinuerunt Studiani collegii princeps atque alii, quos imperator varie vexavit, defensante eis Irena.

Ἄγιον μενος και λοιποι διὰ τὸν παράνυμον γάμων τοῦ βασιλέως.

Ἔτης δὲ μάτηρ αὐτοῦ ὑπερηφέτητο αὐτῶν.

Anno 6 Cardames Bulgarorum princeps Constantino ita scripsit: « Aut persolve mihi quod pactum est, aut usque ad Auream portam veniam. » Re-

νευσεν δ ἄγιος Ἰωάννης δ Χρυσόστομος. Καὶ διῆλθεν ἡ ὁλοκλήσις τοῦ μιλίου καὶ τοῦ κοιαστωρίου τανταχόσις ἐπινεμομένη, ἥντις οὖ πάντα κατέκευτεν. Ο δὲ βασιλεὺς ἔκῆλθε κατὰ Ηουλγάρων, καὶ τούτους νικήσας ὑπέστρεψεν. Μεσαύτιας καὶ ἐν Ταρσῷ μετὰ στρατοῦ πολλοῦ ἀπῆλθε κατὰ Ἀράδων, καὶ αὐτοῖς πολλοὺς ὑπέστρεψε. Παραληθεῖς δὲ ὁ βασιλεὺς ὑπὸ τῆς Ιδίας μητρὸς καὶ πολλῶν τῶν ἐν τέλει αὐθις ἀναγυρεύει αὐτὴν, καὶ εὐφημεῖσθι: (20) ὡς ἔκ ἀρχῆς διεκελεύσατο. Πάντων δὲ πειθαρχούντων μόνοι οἱ Ἀρμενιακοὶ στασιάζουσι, καὶ ἐπιζητοῦσι Ἀλέξιον τὸν Μωστλέ. Τοῦτον οὖν καὶ διὰ ταύτην τὴν ζητησιν, καὶ διὰ τὸ λέγειν τινάς ὡς μέλλει βασιλεύειν, δείρας καὶ κουρεύσας ἐρυλάκισε.

C B Τῷ β ετεῖ ἐπιστρεψει κατὰ Βουλγάρων, καὶ συνντήσας Καρδάμη τῷ κυριῷ Βουλγάρων, πλῆθος λαοῦ καὶ ἀρχόντων ἀποβαίων καὶ τὴν κόρτην (21) καὶ πᾶσαν τὴν ὑπουργίαν καὶ τοὺς ἵππους, μόλις αὐτὸς διαφυγὼν εἰσῆλθεν ἐν τῇ πόλει. Τῷ δ' αὐτῷ μηνὶ ἔκ συκοφαντίας τινῶν ἔξελθων ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ Ἀγίῳ Μάρμαντι ἐκτυφλοῦται Νικηφόρον καὶ Χριστοφόρον τοὺς θείους αὐτοῦ, οὐλός Κωνσταντίνου τοῦ πάππου αὐτοῦ. Χριστοφόρον δὲ ἄλλον καὶ Νικήταν, ἀνθιμὸν καὶ Εὐδόκιμον ἐγλωσσοκόπησε, καὶ Ἀλέξιον τὸν Μωστλέ ἐτύφλωσεν. Ἄλλος οὐκ εἰς μαχράν ἢ τοῦ Θεοῦ δίκην ἀνεκδικήτους αὐτοὺς εἴπετε μετὰ γχρέ εἴτη τῷ αὐτῷ μηνὶ καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ τυφλοῦται δ αὐτὸς Κωνσταντίνος. Ὅποτάκας δῆ καὶ τοὺς Ἀρμενιακὸν πολέμων, τοὺς ἀρχοντας αὐτῶν ἐπονέζαλισεν, ἐπιγράψας εἰς τὸ πρόσωπον αὐτῶν μέλλει κεντητῷ. « Ἀρμενιακὸς ἐπιβυλος» οὖς καὶ ἐξώριτον ἐν τῃ Σινελίτῃ καὶ ταῖς λοιπαῖς νήσοις. Μισήσας δὲ δ βασιλεὺς τὴν ἐκτοῦ γυναικας Μερίνων ὑποβολῆ τῆς ἐκτοῦ μητρὸς, ἐφιεμένης τῆς ἀρχῆς πρὸς τὸ μισηθῆναι αὐτὸν (ἔτσες γχρέ δ βασιλεὺς ποντρές ὑπολήψεις κατὰ τῆς Μερίνης) πεθεῖ αὐτὴν γενέσθαι μοναχήν. Ἐστεφε δὲ Θεοδότην κουβικούλαρξαν τῆς μητρός αὐτοῦ, ή καὶ ἐμνηστεύθη παρανόμως, Ἐπὶ τούτοις τοῦ πατριάρχου Ταρασίου ἀντιπίποντος διλοι αὐτῷ Κωνσταντίνος. « Εἰ μὴ τούτο γένηται, τοὺς ναοὺς τῶν εἰδώλων ἀνοίγω. » Οὐθὲν δ πατριάρχης φοβηθεὶς εἴσεν αὐτὸν, εἰπὼν πρὸς πολλοὺς δτι οὐ καταλύει τὸν βίον εἰρηνικῶς. [P. 473] Καὶ ἐποίησε τὸν γάμον αὐτοῦ δ βασιλεὺς ἐν τῷ παλαιώτῳ τοῦ Ἀγίου Μάρμαντος ἡμέρας δ. Ἀπέτχεται δὲ

D Τοῦ πατριάρχου τῆς κοινωνίας δ τοῦ Στουδίου δ τοῦ πατριάρχου τῆς κοινωνίας δ τοῦ Στουδίου δ τοῦ πατριάρχης πόρτης.

Tῷ δέ τοῦ πατριάρχου τῆς κοινωνίας δ τοῦ Στουδίου δ τοῦ πατριάρχης πόρτης.

Τῷ δέ τοῦ πατριάρχης πόρτης.

hic aut aliam nobilem notari. XYL. — Τὴν κόρτην. Erat, ubi frequenter alludit interpres. et κόρτην putat esse cohortem. Corrigit errorem Codinus de Ollic. Cur. CP. scribens εἰς τὴν τοῦ βασιλέως σκηνὴν, ήτις κόρτη διομάζεται. Tentorium itaque, non cohors imperatoris est κόρτη. GOAL.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(20) Ut multos annos et apparetur tum in popularibus tum in ecclesiasticis conventibus, ac nomen ejus ubique cum filii imperatoris nomine celebraretur. GOAL,

(21) Κόρτην cohortem esse ex aliis locis didici, ut in Nicephoro de Bardanio. Credo ergo prætoriam

αύτῷ (22) εἰπὼν, δτι « Οίκα δὴ πρέπει σοι πάκτα ἀπέστειλα. Γέρων δὲ εῖ, καὶ οὐ θέλω κοπωθῆναι σε ἕως τῶν ὄδε, ἀλλ' ἔγω ἔρχομαι πρὸς σὲ, καὶ εἴ τι κρίνει δὲ Θεός. » Συναθροίσας δὲ δὲ βασιλέως λαὸν ἐξῆλθε κατ' αὐτοῦ καὶ ἐδίωξεν αὐτὸν ἦως εἰς τὰ ἅδια.

Τῷ γένεται ἐξῆλθεν δὲ βασιλεὺς σὸν τῇ μητρὶ αὐτοῦ ἐν τῇ Ηρούσῃ (23) θερμῆσαι, καὶ μεθ' ἡμέρας διήγας ἐτέχθη τῷ βασιλεῖ υἱός, ὃν ἐπωνόμασε Λέοντα. Ὁπερ μαθὼν δὲ βασιλεὺς καταλιμπάνει τὴν μητέρα αὐτοῦ σὸν τῇ βασιλικῇ πάτη τάξει καὶ τοῖς ἄρχουσι, καὶ ὑποστρέψει δρομίσιος ἐπὶ τὴν πόλιν. Εὔροῦσα δὲ ἄδειαν δὲ τοῖς τοῦ μητηρὸς πάντας ὑποστρέψει τοὺς τῶν ταγμάτων ἔρχοντας πρὸς τὸ καθελεῖν τὸν υἱὸν αὐτῆς καὶ μονοκρατορῆσαι. Καὶ δὴ παραχεινόμενον ἐν τῷ παλατίῳ, τῆς μητρὸς αὐτοῦ μὴ παρούσας, ἀπέκλεισαν αὐτὸν οἱ μεγιστᾶνες ἐκ συμβουλῆς τῆς μητρὸς αὐτοῦ, ἐν τῇ Πορφύρᾳ (24) ἐν δὲ ἐγεννήθη, καὶ ἐκτυφλοῦσιν αὐτὸν δεινῶς καὶ ἀνίστας πρὸς τὸ τιθύναι τῇ γηώμῃ τῆς μητρὸς αὐτοῦ. Ἐπειστηθεὶς δὲ δὲλτοῖς τότε ἐπὶ ἡμέρας ἵζε, καὶ οὐκ ἔδωκε τὰς ἀκτῖνας αὐτοῦ, ὡς πάντας λέγειν δτι διὰ τὴν τοῦ βασιλεὺς τύφλωσιν τοῦτο ἐγένετο· τοιούτον γάρ σκότος ἐγένετο ὥστε καὶ τὰ πλοῖα πλανᾶσθαι. Ἀλλ δέρχεται τὰ τοῦ Θεοῦ ἀνεκερεύνητα κρίματα· μετὰ γάρ εἰς ἑτη τῷ αὐτῷ μηνὶ καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἐν δὲ ἀπετύφλωσε τοὺς θείους αὐτοῦ, τυφλούται καὶ αὐτός. Ἐκράτησε δὲ Εἰρήνη, δὲ μητηρ αὐτοῦ μόνη ἑτη εἰς. Ἐστεξίσαν δὲ οἱ ἀνδράδελφοι αὐτῆς, οὓς καὶ ἔξωρισεν ἐν Ἀθήναις οἱ κάκεσίσεις βουλευσάμενοι περὶ βασιλείας παρὰ τῶν ἐντοπιῶν ἀνηρέθησαν, καὶ ἡγανάκηθη τὸ τοῦ μιαροῦ Κεφαρωνόμου ἀπαν γένος; (25). Τῇ δὲ δευτέρᾳ τοῦ ἀγίου Πάσχας ἀπελθούσῃ δὲ βασιλεῖσσα ἐπὶ τῇ κατὰ τύπον γενομένη προελέσει εἰς τοὺς Ἀγίους Ἀποστόλους, δεῖλης προτῆλθεν ἐν δικήματι χρωσθεῖσα, ἐποχούμενη τέσταρσιν ἵπποις, κρατουμένη ὑπὸ πατρικίων, ρίψασα διπάτεσσαν ἐν τῇ μέσῃ πολλήν.

Τῷ γένεται Σταυράκιος τυραννίδα ἐμελέτησεν, διπερ μαθοῦσα δὲ βασιλίς ἐδίσποτος μὴ προσπελάξειν τινὰ Σταυράκιῳ· δὲ δὲ τῇ λύπῃ κατακονθηεῖς, αἷμα ἐκ τοῦ πνεύμονος ἀναγαγών, τέθνηκε.

[P. 474] Τῷ δέται δὲ εὐσεβῆς Εἰρήνη τοῖς Βυζαντίοις τοὺς πολιτικοὺς ἐχαρίσαστο φόρους, τῆς δὲ Ἀδεύδου καὶ τοῦ Ἱεροῦ τὰ κομμέρχια (26) ἐκούφισε.

Τῷ εἴτει στάσιν κατὰ τῆς βασιλείας οἱ Ἀνατολικοὶ ἐμελέτησαν. Ἐρθασσαν δὲ ἀπὸ Κεφαλού τοῦ στεφθέντος βασιλέως Ῥώμης παρὰ Λέοντος τοῦ πάπα ἀποκρισιάριοι πρὸς τὴν εὐσεβεστάτην Εἰρή-

XYLANDRI ET

(22) Zonaras habet, Constantimum pro tributo sterius jumentorum Bulgari misisse. **XYL.**

(23) Asia civitate non longe a Nicomedia. **GOAR.**

(24) Porphyra locus est in palatio puerperii imperatorum, maxime Constantinorum, celebris; qui cognomen ab eo duxerunt, ut vocentur Porphyrogeniti. **XYL.** — Unde Porphyrogenitus. Luitprandus i, 2: *Porphyrogenitum autem non in purpura, sed in domo quæ Porphyra dicitur natum appellatur, cui Porphyra nomen imposuit, voluitque suocessuram nobilitatis suæ sobolem intie in lucem prodire, qua-*

A scripsit imperator: « Quod decuit, ex pacto tibi misi. Senex **827** es: ideo te fatigari nolo huc usque proficiscendo, sed ipse ad te veniam. Deus decernet; » contractoque exercitu iu eum duxit, profligatumque in suam usque ditionem est persecutus.

Anno 7 imperator cum matre Prusam ad thermas ivit. Cumque ei post paucos dies filius nasceretur, cui Leoni nomen ipse fecit, allato nuntio matrem cum omni imperatorio relinquens comitatu, in urbem recurrat. Ibi Irene licentiam nacta omnes ordinum principes corruptit, ut filio imperium abrogent seque solam imperare sinant. Itaque Constantimum absente matre in ejus palatium venientem proceres in Porphyra, ubi natus fuerat, de sententia Irenes includunt, oculosque ei ita effodiunt ut nullus medicinæ locus superfuerit actantum non in eorum manibus exspirarit. Sol tunc per 17 dies obscuratus est, nullos emittens radios; et vulgo id ob excæcationem imperatoris evenisse ferebant. Tantæ autem fuerunt tenebrae ut naves quoque a cursu suo aberraverint. Sed hic imperscrutabilia Dei judicia considera: nam post quinquennium ab eo dic quo patruis oculos eruit, eodem anni et mensis die ipse quoque oculis multatus est. Irena mater ejus sola imperium tenuit annos 5. Cumque fratres mariti ejus sedilionem moverent, ab ea sunt Athenas relegati, ibique, cum de occupando regno consilia agitarent, **828** ab incolis sunt imperfecti. Sic Copronymi genus extinctum est. Postridie sancti Paschalis Irena in processione, quæ ex statutis ecclesiasticis fit, in ædem Apostolorum ivit; atque sub vesperam in publicum aureo curru a quatuor equis proiecta est, tenentibus currum patriciis, multumque pecunias in populum sparsit.

Anno 3 Stauracius tyrannidem est molitus; quod cum rescivisset Irena, omnibus ejus consuetudine interdixit. Isque mœrore oppressus sanguinem ex pulmonibus eructans periit.

Anno 4 pia Irene Byzantinis civile tributum remisit, Abydique et Hieri commercia sublevavit.

Anno 5 seditionem contra Irenam machinati sunt Orientales. Venerunt etiam a Carolo, quem Leo Romæ papa imposta coroua imperio Romano inauguraraverat, legati ad Irenam, eam **CA-**

GOARI NOTÆ.

tenus qui suo ex stemmate nascerentur, luculentæ hac appellatione Porphyrogeniti appellarentur. Hæc ille rerum Græcarum in sua legatione testis oculatus GOAR.

(25) *Copronymi genus extinctum. Nam Leo Constantini F. mortuus fuerat jam ante (Zonaras) XVL.*

(26) *Fauces Propontidos sunt infra, versus Ägeum mare; Sestos et Abydos, supra, versus Pontum Euxinum, τὸ Ἱερόν, ex Thraciæ parte His in fauibus, ne Cpoli defrundetur, penditur vextigal, quod ab Irene minutum auctor memorat. **GOAR.***

rolo in uxorem ambientes, ut sic Oriens cum Occidente uniretur. Et fuisse, sane assensura, nisi Actius obstitisset, qui imperium suo fratri cogitabat parare. Imperatrix cætera omnia prudenter cordateque gessit, et quo modo prorsus optandum foret. Hanc unam culpam sustinuit, quod miserrimum filium imperio et oculis pollavit, divino alioqui sacrarum studio rerum et recta fide prædicta. Sacrum enim concilium vii et venerationem imaginum **829** sacrarum ipsa confecit, multaque alia præclarissima facinora edidit. Berrhœam quoque apud Thessalonicam refecit, suoque de nomine Irenopolin dixit; et Anchialum instauravit. Sed eunuchorum turba, interque hos præcipui Stauracius et Leo cognomine Clucas, inter se dissidentes, imperium ei abrogaverunt, et loco ejus Nicephorum in solio imperatorio collocarunt. Ita pessimorum eunuchorum consilia suos dominos atque benefactores pessum dant, ut recte Chrysaorius, maximi apud veteres vir nominis, summo cuidam viro dixerit: « Si habes eunuchum, occide eum: si non habes, eme et neca. » Irenam ergo imperio deturbat Nicephorus opera Leonis Clocæ, Nicetæ patricii et Sisinii fratrum, perjurorumque et dolosorum Triphyliorum, et Leonis patricii Tessaracontapechis (cognomento a 40 cubitis ducto), et Gregorii patricii qui et Muselaces, et aliorum quorumdam procerum. Hi quarta noctis hora ad Chalcem venientes (ea est ærea porta) custodibus astu persuadent missos se ab Augusta, ut Nicephorum imperatorem designent. Custodes mendacio huic fidem adhibentes, ipsi quoque Nicephorum imperatorem dicunt Mirati sunt multi cur Deus passus sit eam, quæ pro vera religione martyris in morem decertavisset, tam tyrannice ab impio homine dejici. Quidam id ejus in filium sceleri imputarunt, alii alias obtrectarunt. Cæterum Nicephorus palatum Eleutherianum (ibi enim **830** tum degebait Irene) custodibus cinxit, maneque eam in palatum ductam inclusit, itaque in templum progressus est, uti coronaretur, Tarasio adhuc patriarcha. Populus autem et coronantem et coronatum tyrannum diris egit, hunc scelestum appellans.

Nicephorus patricius et generalis logotheta imperavit annos 8. dies 9. Postridie quam imperium occipit, quibusdam patriciis comitatus ad Irenam se contulit, quæ a custodibus adservabatur, bonitatemque simulans bono eam animo esse jussit,

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(27) Quasi vero atrocius hoc et magis nefarium atque impium exogitari quippam potuerit. Itaque non inepte librarius: Ταλαντες Κεδρηνè, καὶ τι τούτου γείρον; ποιῶν γὰρ θηρίου ἐπιθυμεῖει τοὺς ἀντοῦ γγύνοις; « Stultissime, inquit Cedrene quid hoc ipso sit deterius? quæ enim vei fera suo insidiatur fetui? et rursus cum juste hoc factum ait Cedrenus in secundis Michaelis Balbi nuptiis, annotavit: « Qui haec justè sibi fecerit, scave Cedrene? »

Aνην, αἰτούμενοι ζευχθῆναι αὐτὴν τῷ Καρούλῳ πρὸς γάμον καὶ ἐνώσαι τὰ ἑψά καὶ τὰ ἐπέρια· ἦτις ὑπόκουσεν ἀν, εἰ μὴ ἀλτίος ἐκώλυσε, τὸ κράτος εἰς τὸν ἔδιον ἀδελφὸν σφετεριζόμενος. Ἡ βασιλίς δὲ τὰ μὲν ἄλλα φρονίμως καὶ συνετῶς διφτησε πράγματα καὶ ᾧ ἂν τις εὑξιτο, μάνην δὲ ταύτην (27) ἔσχεν αἰτίαν, τὴν ἐκπιστιν καὶ τύφλωσιν τοῦ δυστυχεστάτου ιοῦ αὐτῆς, καίτοι ζῆλον ήσεν ἔγουσσα καὶ πίστιν ὄρθιόδοξον. Τήν τε γὰρ ἀγίαν ἐδόμην σύνοδον καὶ τὴν τῶν ιερῶν εἰκόνων προσκύνησιν αὔτη παρεσκεύασε, καὶ πολλὰ αὐτῆς καὶ μυρία τὰ κατορθώματα. Αὕτη, καὶ τι, ἐν Θεσσαλονίκῃ Βέρβριαν ἔκτισεν, Ἐργνύπολιν μετονομάσασα. « Εκτισε δὲ καὶ τὸν Ἀγγ'αλον. Ἄλλ' ὁ πολὺς τῶν εὐνούχων ἐσμὸς καὶ οἱ τούτων ἐξέχοντες. δ τε Στυράξιος καὶ ὁ Λέων ὁ Κλόκας πρὸς ἄλλοις διαφερόμενοι, τῇς βασιλείας ταύτην ἀπεγύμνωσσον, καὶ Νικηφόρον ἀντ' αὐτῆς ἐπὶ τῶν θρόνων βασιλέας καθιδρύσαν. Οὕτως αἱ τῶν κακιστῶν εὐνούχων βουλεὶ τοὺς οἰνείους δεσπότας καὶ εὐεργέτας διαλυμαίνονται, ὅτε Χρυσάριον τὸν πάλαι θαυμασιώτατον εἰπεῖν πρὸς τινὰ τῶν μεγάλων, διει « Εἴ μὲν ἔχεις εὐνούχον, φόνευσον, εἰ δ' οὐκ ἔχεις, ἀγόρασον καὶ φόνευσον. » Ἐκδάλλει τοίνυν Εἰρήνην ὁ Νικηφόρος σπουδὴ Λέοντος τοῦ Κλόκα καὶ Νικήτα πατρικίου καὶ Σισινίου τῶν αὐταδέλφων καὶ τῶν ἐπιόρκων καὶ δολερῶν Τριφυλλίων καὶ Λέοντος πατρούκου τοῦ Τετσαρακονταπέχους καὶ Γρηγορίου πατρικίου τοῦ Μουστιλάκη καὶ ἐτέρων τινῶν τῶν ἐν τέλειοι οἵτινες ἐλθόντες ἐν τῇ Χαλκῇ ὥρᾳ τετάρτῃ τῆς νυκτὸς, καὶ τοὺς φύλακας ἐξαπατήσαντες, ἐπεισῶν διει περὶ τῆς Αύγουστις, ἀπετάλλασσαν ἀναγρύπεισαν βασιλέα τὸν Νικηφόρον. Οἱ δὲ πιστεύσαντες τῷ τριλικούτῳ φεύσματι συνανήγρευσαν καὶ αὐτοὶ βασιλέας τὸν τύραννον. Πολλοὶ γοῦν ἐθαύμαζον πῶς ὁ θεὸς συνεχώρησε τὴν ὑπὲρ τῆς δρθῆς πιστεῖς μαρτυρικῶς ἐνανθλήσσονταν ὑπὸ ἀσεδοῦς οὕτω τυραννικῶς ἐκβληθῆναι. « Άλλοι τὴν εἰς τὸν ιοὺν αὐτῆς ἀμαρτίαν προεβάλλοντο, καὶ ἄλλοι ἄλλως ἐδυσφῆμοις καὶ κατεγόργυζον. Φύλακες τοινυν ἐν τῷ παλατίῳ τῶν Ἐλευθερίου περιστάσες (ἐκεῖσες γὰρ ἔτυχε τυγχάνουσα ἡ βασιλίς) ὅρμου ψαγάνων αὐτὴν ἐν τῷ παλατίῳ ἀπέκλεισε, καὶ οὕτως προτίθλιεν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐπὶ τὸ στεφῖνον, Ταρασίου ἔτι τὸν θρόνον κατέχοντος. Οἱ δὲ δοκίμοι κατηρώντο καὶ τὸν στέφοντα καὶ τὸν στεφόμενον τύραννον, καὶ ἀπεκάλουν ἀλιτρίοιν.

[P. 475] Νικηφόρος πατρικίος καὶ γενικὸς λογοθέτης ἐβασιλεύειν ἔτη η' ἡμέρας θ'. Τῇ ἐπαύρον δὲ παραλαβών τινας τῶν πατρούκων ἀντίλογε πρὸς τὴν βασιλίσσαν φρουρούμενην, καὶ χριστότετα ὑποκριθεὶς παρτγόρει αὐτὴν λέγων « Ιασάσν σου ἀνάπαι-

XYL GOARI NOTÆ.

Πῶς λέγεις δικαίως, ἄγριος Κεδρηνός; Idem ad Chrysaorii sententiam de eunuchis ascripsit: Εὖτε πάτετες ἵποιν κατὰ τὴν σὴν παραίνετιν, Χρυσαρρός, εἰς τοὺς παχεῖτέλους εὐνούγους. Id est: « Utinam Chrysaori, omnes huic de tuo turpissimis eunuchis consilio paruissent! » Stauracios opertuit esse duos, aut altero loco falsum esse nomen. XYL.

σιν ποιήσω, εἰ τοὺς θησαυρούς σου καταμηνύσεις μοι. » Ἡ δὲ συνεπῶ τῷ φρονίματι πρὸς τὸν χθὲς μὲν δοῦλον ἐπίφρενον. σῆμερον δὲ τύραννον ἔφη: « Ἐγώ μὲν, ὃ ἀνθρώπος, θεὸν ἡγοῦμαι: τὸν ὑψώσαντά με εἰς τούτην τὴν βασιλείαν, ταῖς δ' ἐμαῖς ἀμαρτίαις τὴν κακαιάρεταν ἐμαυτῆς προσάπτω ἐν πᾶσι δὲ τούτοις εἴη, τὸ ὅνομα Κυρίου εὐλογημένον. Ήτο μὴν δὲ ἀγνοεῖς τὰς κατὰ σου μηνυθείσας ἐπιδουλάς, αἵς εἰ συνυπέκλιθην, ἀκωλύτως εἶχον τοῦ ἀνελεῖν σε. Ἀλλὰ τὸ μὲν τοῖς αἵσις δρκοῖς πειθομένην, τὸ δὲ φειδομένην σου πάντα παρελογισάμην, τῷ θεῷ ἀποδιδοῦσά σε, δι' οὗ βασιλεῖς βασιλείουσι, καὶ δυνάστας κατεκίνησάσι. Καὶ τὰ νῦν ὡς εὐτεβῆ σε καὶ ἐκ θεοῦ προσδιόντα βασιλέα προσκυνῶ, καὶ αἰτοῦμαι φείσασι μοι τῆς ἀσθενείας καὶ συγχωρήσαλ με εἰς τὸν οὐ' ἐμοῦ κτισθέντας τῶν ἀκλευθρίους οἰκους, εἰς φυγαγωγίαν τῆς ἀσυγκρίτου μοι συμφορᾶς. » Οὐ δὲ ἔφη: « Καὶ εἰ τοῦτο θέλεις σοι γενέτερι δμοσόν μοι μή ἀποκρύψαι τι τῶν θησαυρῶν, καὶ πάτερν σου θερπτίαν ποιῶ. » Ἡ δὲ ὥμοσεν αὐτῷ, ὑποδεξασά καὶ πλοῦτον πολὺν. Οὐ δὲ τοῦ ποθουμένου τυχῶν παρενθύξασιν αὐτὴν ἐν τῇ Πριγκήπῳ (28), εἰς δὲ αὐτὴν φωδόδμησε μοναστήριον. Ἰδὼν δὲ πάντας τοὺς ἐν τέλει λυπουμένους ἐπ' αὐτῇ διὰ τὴν ἀπληστίαν αὐτοῦ, φρονθεὶς μή ποτε οἱ λοιποὶ μεμνημένοι τῶν εὑργειῶν αὐτῆς μέλλωσι πάλιν αὐτὴν ἀναγορεύειν, χειμῶνος ἐπικειμένου βρυτάτου οὐκ ὀφετειρεν αὐτὴν, ἀλλ' ἐξώρισεν εἰς Μιτιλήνην, φρουρεῖσθαι αὐτὴν προστάξεις. Τῇ δὲ θ' τοῦ Αύγουστου μηνὸς ἐκ λίπης καὶ ἀθυμίας ἐτελεύτησεν ἐν τῇ αὐτῇ Λέσβῳ. Μετεκόμισε δὲ τὸ σῶμα αὐτῆς διαβατίλευς ἐν τῇ μονῇ τῇ; Ηράγκηπον δὲ κατή ψυχοδόμησε. Σφρόδρα γάρ εὐσεβής καὶ φιλάρετος οὖσα πολλὰ ξενοδοχεῖσα καὶ γηραιώκυμεῖσα καὶ μοναστήρια κατετεύσατε, καὶ φίρων κουφισμοὺς καὶ ἄλλα πλεῖστα κατατρύθσατο. Κωνσταντίνον δὲ τὸν ιδίον αὐτῆς, φιλαργυρίᾳ μᾶλλον ἁγδμένος ή οὔτεψ. προτελέθετο συνέστιον αὐτῷ, οἰδέμνος πλοῦτον ἐγκεκρυμμένον φανερώσας αὐτῷ. Οὐ δὲ φιλοτρόπονούμενος οὐδὲ αὐτοῦ κουφότητι γνώμης ὑπέδειξεν καύτηρ τὸν ἐν τῷ ήμακολίψ, δὲ νῦν λέγεται Σίγμα, θησαυρὸν ἀνακτισθέντα δι' ὀθωμανικῶσις (29). Καὶ τοῦτον ἀρελδόμενος καὶ αὐτὸν δμοίως τῇ μητρὶ αὐτοῦ παρεῖδε. [P. 476] Νικήταν τε τὸν Γριφόλιον ἀξίως τῆς ἑαυτοῦ γνώμης ἀμειδόμενος, ὡς συναγωνίσθεντα αὐτῷ εἰς τὸ κατασχεῖν τὴν βασιλείαν, φαρμάκῳ ἀντίλεν, εὖ γε τῆς ἀξίας διταποδίδούς.

non secus ac matrem neglexit. Nicetam vero Triphyllum, cuius strenua opera in imperio acquirendo usus fuerat, præclare scilicet relata gratia, veneno sustulit.

Βαρδάνιος δὲ τῆς Ἀνατολῆς στρατηγὸς ὢν ἐν έσωτῷ ἐφόρντι: Εἰ τῆς βασιλείας ἐπιλαζέσθαι. Τὴν διατριβὴν δὲ ἐν τῷ Φιλομιλίῳ ποιούμενος μοναχῷ τινι τῶν προγνωσίων τῇ τῆς βουλῆς ἀνακοινοῦται, συνίστορα ἔχων λέοντα τὸν Ἀρμένιον. Ἀκούσας δὲ οὗτος δὲ Βαρδάνιος παρὰ τοῦ μοναχοῦ τὴν τῆς αὐτοῦ

XYLANDRI ET

(28) Zonaram seclusus sum, tametsi noster crebro ita appellat. XVI. — Τῇ Ηράγκηπῳ. Proponiūdos insula infra Cipolim, in Astaceno sinu, Goar.

(29) Arcus ædificii semicirculum et antiquum

A promittens, si de thesauris suis certiorem ipsum redderet, de summa se ei quiete prospecturum. Illa autem prudente animo eum qui heri perjurus servus fuerat, hodie tyrannidem gerebat, sic affata est: « Heustu, Deum ego agnosco fuisse qui me ad imperium hoc exercevit, me vero meis delictis meruisse, ut eo exciderem. In his omnibus laus sit divino nomini. Neque vero tu nescis delata ad me fuisse de tuis insidiis indicia, quibus si credidisse, nemine vetante interficere te poteram: sed partim juramentis tuis fidem adhibens, partim tibi parcens, ista omnia neglexi. Deo te relinquens, quo auctore reges regnant et principes dominantur. Nunc etiam tibi ut pio et a Deo ad imperium evecto imperatori supplico, petens ut mea in abeclitatis rationem habens, patiaris me inhabitate domum Eleutherianam a me conditam, quo incomparabilem meam consoler calamitatem.» Ad hæc Nicephorus respondit, quando ita cupiat, se per omnia ei liberalissime gratificaturum: §31 juraret modo nullum se thesaurum celaturam. Juravit Irena, et magnas ei opes commonstravit. Sed Nicephorus optatis potitus, statim eam relegavit in monasterium quod in Principis appellata in sula ipsa condiderat. Cernens deinde insatiabilem suam avaritiam omnibus proceribus molestam esse, in metum venit ne populus aliquando Irenam, memoria acceptorum ab ea beneficiorum motus, ad imperium revocaret; idcirco eam absque omni miseratione Mitylenem relegavit, gravissima imminentem tempestate. Atque ibi illa in Lesbo insula ex animi ægritudine decessit, 9 Augusti die. Corpus ejus imperator in monasterium Principis retulit, quod ab ea fuisse ædificatum ostendimus. Nam pro insigni pietate ac virtute sua multa pro recipiendis peregrinis et fovendissenibus ædificia, multa monasteria condiderat, annonam quoque leviores redigerat, aliaque multa præclarata facta ediderat. Porro Nicephorus Constantinum Irenes filium, avaritia magis ductus quam misericordia, in suum contubernium recepit. spe thesaurorum ab eo percipiendi indicia: et quidem comiter ab eo tractatus Constantinus, ut erat futili ingenio, demonstravit ei thesaurum in Semicirculo (Sigma hodie vocant) abditum, sub erectis marmoribus constructo muro; quem nactus Nicephorus istum GOARI NOTÆ.

σίγμα C refert, et junctis inter se marmoribus construitur. Sub erectis marmoribus constructus murus inconditum est Xylandri ædificium. Goar.

suis et oculis spoliatum iri. Cum tristis discederet Bardanius famulique equos adducerent in hos intuitus monachus reverti ad se Bardanium jussit, sperantique aliquid se eorum quæ cupiebat auditum, denuo præcepit ne de potiundo imperio quidquam cogitaret : nam sive id ultro sive aliter tentaturus esset, fore ut cum opibus oculos amittat; cæterum ex iis qui equos adduxissent, primum et secundum diademate potituros : tertium quoque imperatorem declaratum iri, sed statim peritum, minime consecutum quod cupiverat. Bardanius hoc responsum Leoni, Michaelo et Thomæ recitavit: « Tu quidem, o Leo, inquiens, imperator, et Thomas imperator designatus, a Michaelo interficiemini, isque imperium tenebit: sic enim mihi monachus vaticinalus est. » Non multo post tempore aliquot exercitus crebris Nicephori exactionibus coacti ab imperatore desciverunt, Bardaniumque cognomento Turcum imperatorem crearunt. Qui tametsi metu periculi sibi denuntiati ~~scimus~~ recusaret, compulsus tamen et effugiendi facultate destitutus Chrysopolin venit, ibique salutatus est imperator. His factis, Leo et Michaelus ad Nicephorum se contulerunt: horum alter fœderatorum, alter comitis cohorti præficitur. Thomas vero ut fidem domino suo servaret, nullum periculum reformidavit; mox autem Bardanius, ut erat dei metuens, veritus ne civili bello causam præberet, missis clam ad Nicephorum nuntiis impunitatem postulat, eaque impetrata per noctem navigio profugit, et in monasterium Heraclii, quod est in Catabolio, delatus ibi monachus est factus. Populus, qui sub eo fuerat, domum discessit. At imperator missa celoce simulat se Bardanium Cpolin evocare; qui cum venisset in Protam insulam, ad monasterium quod ibi in suburbano construxerat, ex mente voluntateque imperatoris oculi ei a Lycaonibus quibusdam eruuntur. Et Nicephorus id factum sibi dolere simulans juramento omnibus confirmat se in culpa ejus non esse, cum ne alias quidem unquam verum jurasset.

αστειον οὖσαν αὐτοῦ, ἐκτυφλοῦται ὑπὸ Λυκαόνων τινῶν ὑποκρίτει δῆθεν λυπηθεῖς, πάντας μεθ' ὅρκων ἐπληροφόρησεν ἀνατίον αὐτὸν εἶναι τοῦ τοιούτου δράματος ὁ μηδέποτε εὐόρκήζας.

Anno 2 Stauracium filium suum coronat, hominem neque forma neque animo neque viribus nobilem. Eodem anno in Arabes exercitum duxit; victusque et propemodum ab hostibus captus (quidam enim ducum fortissimi ægre eum eripuerunt) cum dedecore domum rediit.

XYLANDRI ET

(30) *Exercitus*. quod provincias etiam alias designat. Sed Zonaras scribit 'Εψα τάγματα, exercitus Orientis, eum creasse imperatorem. **XVL**

(31) Pro φοιβεράτων, quod nihil (puto) significat, φοιδεράτων ex conjectura legi, quamquam rursus in Leone Armenio φοιβεράτων legatur. Sed ibi Zonaras φοιδεράτων habet. **XVL**

(32) Qui comes cortiniorum a Codino dicitur: οὐκ ηρετούσι δὲ οἱ κοριτινάροι εἰς τὴν τοῦ βασιλέως σκηνήν. Et iterum: εἰσὶ καὶ κοριτινάροι ἔχοντες καὶ

περιουσίας ἀφαίρεσιν καὶ τῶν δεθελμῶν τὴν πίστωσιν, εἰ τοῦτο κατατολμήσειεν ὑποστῆσεσθαι, μετὰ λύπης ὑπέστρεψεν. 'Ως δὲ τοὺς Ἰππους αὐτῷ προσεκβυτισαν οἱ τούτῳ ἔξυπηρετούμενοι, τούτοις δ μοναχός ἐντενέστας ὑπονοστεῖν προσφωνεῖ τὸν Βαρδάνιον. 'Ο δὲ προσδοκήσας τι τῶν αὐτῷ καταθυμίων μελλεῖν εἰπεῖν τὸν μοναχὸν, ζήκουσε παρ' αὐτοῦ τοῦ ε Μιχαὴλ τοις πεφροντισμένον ἔστω περὶ τῆς βασιλείας. Καὶ τε γάρ ἔκοντι καὶ τε μὴ, μὴ τοῦτο κατατολμήσεις. Εἰ τοῦτο δὲ πειραθῆσαι, τῶν σῶν ὄμμάτων, ὡς ἔργην, καὶ τῆς ὑπάρχεως ὑποστῆσῃ τὴν ἀλλοτρίωσιν. Οἱ δὲ τοὺς Ἰππους σου κομίσαντες, τούτων δ πρῶτος καὶ δ δεύτερος διαδηματοφορήσουσι, καὶ δ τρίτος ἀναγορευθεὶς ταχέως ἀπολεῖται, μὴ τυχών ὃν ἐρίεται. • 'Ο τοίνυν Βαρδάνιος τὰ τοῦ λογισμοῦ αὐτῷ τε τῷ Λέοντι καὶ Μιχαὴλ καὶ Θωμᾶς παρεδήλου, φάσκων τεισθεῖς. « Σὺ μὲν, ὡς Λέον. βασιλεύσας, καὶ δ Θωμᾶς ἀναρχήθεις, παρὰ Μιχαὴλ φονευθῆσθε (οὗτω γάρ δ μοναχὸς ἔξτηπ μοι), μόνου τοῦ Μιχαὴλ διαφυλαχθεσμένου ἐν τῇ βασιλείᾳ. • Οὐ πολὺ τὸ ἐν μέσῳ, καὶ τῶν θεμάτων (30) πολλὰ κατανγκαζομένων διὰ τὰς ἐπιτεθεῖσας αὐτοῖς ἀπατήσεις παρὰ Νικηφόρου ἀποσκριταντες ἀνηγόρευσαν βασιλέα Βαρδάνιον, φέπικλην Τούρκος. 'Ως γε δυσφορῶν ἐπὶ τούτῳ παρητεῖτο, μὴ δυνηθεῖς δὲ διαδράσαι: βιτιζόμενος ὑπὸ αὐτῶν κατέλθεν ἐν Χρυσουπόδει: εὐθρημούμενος. Τούτων δὲ γενομένων, λέων καὶ Μιχαὴλ τῷ βασιλεῖ προσεβρύνταν, ὃν δὲ μὲν τῆς τῶν φοιδεράτων (31), δὲ τῆς τοῦ κόμητος κόρης (32) τὴν ἀρχὴν ἐγχειρίζονται. Θωμᾶς δὲ μέχρι κινδύνων τῷ ίδιῳ δεσπότῃ ἀφοσιοῖ τὰ τῆς πίστεως. Εἴτα τὸν τοῦ Θεοῦ φοβον ἐν καρδίᾳ κεκτημένος δὲ Βαρδάνιος, καὶ δεδιώς μήπως δι' αὐτὸν ἐμφύλιος γένηται πόλεμος, λάθρη πρὸς τὸν βασιλέα ἐκπέμπει λόγους ἀπαθείας ζητῶν· καὶ λαδῶν ναυσιπόρος διέδρα νυκτὸς, καὶ ἀπελήσων ἐν τῷ Καταβολίῳ (33) εἰς τὴν τοῦ Ἡρακλείου μονὴν γέγονε μοναχός. 'Ο δὲ μετ' αὐτοῦ λαδὸς οἰκαδε φέρετο. Σχηματισμένος δ' ὁ βασιλεὺς ἀγαγεῖν τὸν Βαρδάνιον ἐν τῇ πόλει δρόμων εἰπέστειλε. Τοῦ δὲ παραγενομένου ἐν τῇ Πρώτῃ (34) νῆσῳ πρὸς τὴν μονὴν ᾧ τὸν αὐτὸς κατεσκεύασε, προσηγόρισε τοῦ βασιλέως. [P. 477] Διὸ ἐπὶ τῇ τοιεύτῃ

D αφοσιοῖ τὰ τῆς πίστεως. Εἴτα τὸν τοῦ Θεοῦ φοβον ἐν καρδίᾳ κεκτημένος δὲ Βαρδάνιος, καὶ δεδιώς μήπως δι' αὐτὸν ἐμφύλιος γένηται πόλεμος, λάθρη πρὸς τὸν βασιλέα ἐκπέμπει λόγους ἀπαθείας ζητῶν· καὶ λαδῶν ναυσιπόρος διέδρα νυκτὸς, καὶ ἀπελήσων ἐν τῷ Καταβολίῳ (33) εἰς τὴν τοῦ Ἡρακλείου μονὴν γέγονε μοναχός. 'Ο δὲ μετ' αὐτοῦ λαδὸς οἰκαδε φέρετο. Σχηματισμένος δ' ὁ βασιλεὺς ἀγαγεῖν τὸν Βαρδάνιον ἐν τῇ πόλει δρόμων εἰπέστειλε. Τοῦ δὲ παραγενομένου ἐν τῇ Πρώτῃ (34) νῆσῳ πρὸς τὴν μονὴν ᾧ τὸν αὐτὸς κατεσκεύασε, προσηγόρισε τοῦ βασιλέως. [P. 477] Διὸ ἐπὶ τῇ τοιεύτῃ

GOARI NOTÆ.

οὗτοι ἔνοχον, δὲ κόμης καλεῖται. **GOAR.**

(33) Si non proprium, portum aut stationem navium denotare videtur. **XYL** — Ciliciæ urbs est. Anton. **GOAR.**

(34) Juxta urbem, Propontidos insula. **GOAR.**

(35) Ineptum, nullius pretii, ungemacht oder ungeschaffen, ut nos loquimur. Zonaras rem explicavit disertius. **XYL**. — Fatuum et inertem, qui ne quidquam agere aut moliri potest. **GOAR.**

Τῷ γ' ἔτει εὐώνυμον μικρὸν ἄδειαν ἔκτισεν Ἀγκυραν Γαλατίας καὶ τὴν Ἀνδρασόν.

Τῷ δὲ ἔτει Ταράσιος ὁ ἀγιώτατος πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ἀπεβίω ἐνδόξος, καὶ επέφη, ἐν τῷ ὅπ' αὐτοῦ κτισθέντι μοναστηρίῳ ἐν τῷ Σταύρῳ. Τῇ δὲ τῇ πρώτης ἀδόμαδος τῶν Νηστεῖῶν καὶ τῇ μεγάλῃ Κυριακῇ ἔχειροντον, θητὴ Νικηφόρος δὲ ἀγιώτατος πατριάρχης ἀπὸ ἀπεκρήτις, ψήφῳ παντὸς λαοῦ καὶ τοῦ βασιλέως καὶ τῶν Ἱερῶν. Ηλάτων δὲ καὶ Θεόδωρος ἡγούμενος τῶν Στουδίου οὐσιονηδόκηταν τῇ γειτονίᾳ Νικηφόρου, ἀλλὰ καὶ σχίσμα ἐποίησαν, αἵτινα δῆθεν εὐλογον ἔχοντες τὸ μὴ δεῖν ἀπὸ λαϊκῶν ἀθροῶν εἰς ἐπισκοπὸν ἀνατρέψειν οὖς ὁ βασιλεὺς τῆς πόλεως ἀπελάσται βουληθεῖς ἀνετράπη περά τινων. Καὶ οὐκ ἦν τὸ πρᾶγμα ἔνονος οὐδὲ προσφάτιως ἐπινογθὲν, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ αλλοι ἀπὸ λαϊκῶν ἐπεσκόπησαν, ἀξιωτέρων τῷ Θεῷ λερναῖσαντες. Τούτῳ τῷ δὲ ἔτει Ἀράβων τῶν Ἀράβων ἀρχηγοὶ ἐπεστρατεύεται κατὰ Ρωμανίας μετὰ χιλιάδων τ., καὶ ἐλθῶν εἰς τὰ Τύνανα φύκοδόμησεν οικον τῆς βλασφημίας κύτου, καὶ παρέλασε κάστρα ἀπειρα. Ἀπέστειλε δὲ κοῦρον (36) ἔχιλιάδας ἔως Ἀγκύρας, καὶ ἀφρίσας πάντα ὑπέστρεψεν. Ἐξῆθε δὲ καὶ ὁ Νικηφόρος ἐν ἀπογνώσει τὰ γενναιαὶ τῆς ταλαιπωρίας ἐπιδεικνύμενος, καὶ δὴ σκεψάμενος πέμπει πρὸς αὐτὸν εἰρήνην γενέσθαι, δηλώσας οὐτῶς· « Ἰντ τοι ἐπιχειρεῖς ταῖς ἀδικίαις καὶ ταῖς αἱματεχχυσίαις, μὴ ἀρκούμενος εἰς τὰ θέα, ἀλλὰ παρεβαίνεις δρκους ἀρχαίους καὶ πτερών ; ποιὸς γάρ σοι προφήτης θεῖος ταῦτα ποιεῖν εἴρηκεν ; Οοχὶ Μουχούμετ ὁ προφήτης σου παρέγγειλεν ὃς ἀδελφὸν ἔχειν Χριστιανὸν πάντα καὶ λέγειν ; Μὴ γὰρ ὁ πάντων θεὸς, δὲ γημιουργὸς καὶ προνοητὴς ἀμφοτέρων, αὐτὸν ἀνθρώπων ἀδίκως ἐκχυνομένοις χαίρει ; Μὴ γένοιτο ! Ἡ ἀργυρὸς Ιησος καὶ χρυσος καὶ τὸν λοιπὸν ὑπερόμενος ἐξῆλθες ἀδικῆσαι τοὺς μηδὲν ἀδικήσαντάς σε ; Καίτοι γε τὰ καλλιστα καὶ ἡμῖν δυσπόριττα καὶ ἐπέραστα κατακόρως ἔχεις. Εἰ δὲ τινῶν τῶν ἡμετέρων ἐνδέις εἰ, αὐτίκα παρέβομεν φιλοστοργίας τρόπῳ. [Γ. 478] Μὴ τοίνυν ὡς ἀθίνατοι καὶ ἀθεοὶ κατ' ἀλλήλων στρατεύμεθα, καὶ τὸν ἐκ δαιμόνων κατ' ἀνθρώπων πόλεμον ἐν φθόνῳ μιμώμεθα, γινώσκοντες δὲ μικρὸν ὑπερον τελευτῆσομεν καὶ πρὸς κριτὴν ἀδέκαστον ἀπελευθόμεθα, δὲς ἀποδώτεις ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ, » Ταῦτα τοῦ βασιλέως Νικηφόρου ἐπιστείλαντος μετὰ δώρων τινῶν, δὲ Ἀράβη ἀγαθυνθεὶς καὶ ἀνταποστέλλας δῶρα πλεῖστά τε καὶ θαυμαστα μετ' εἰρήνης ὑπέστρεψε, τὴν Νικηφόρου σύνεσιν ὑπερθυμάζων. Καὶ στοιχήσας κατ' ἔτος τελεῖται αὐτοῖς νομίσματα χιλιάδας λ', καὶ ἀνὰ τρία νομίσματα αὐτὸν τὸν βασιλέα καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ, ἐν ταξι ξεφαλητίωνος (37), καὶ μηδὲ τὰ παναληφέντα δέ τοι κάτερα κτισθῆναι, ἀπήσι. Τούτων δὲ ὑποστρεψάντων εὐθίως δὲ βασιλεὺς ἔκτισεν αὐτὰ καὶ καταχρώσεν. « Οπερά μαζών δὲ Λαρῶν ἀποστέλλας πάλιν εἶλε τὴν θύσιν, καὶ πέμψας στόλον εἰς Κύπρον τά, τε ἐκκηπίσις κατέστρεψε καὶ

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(36) Κοῦρος πιρατικοῦ ναυαλοῦ. GOAR.

(37) Videatur auctor p. 467 anno Leonis Isauri 16. GOAR.

A 834 Anno 3, aliquantulum otii nactus, Ancyram Galatiæ Thebamque et Andrasum condidit.

Anno 4 Tarasius sanctissimus Cpolis patriarcha honeste vitam clausit, sepultusque est in monasterio quod ipse extruxerat in Angustiis. Quarta die primæ septimanae Jejuniorum, et magna Dominica Nicephorus secretarius creatur sanctissimus patriarcha, totius populi, imperatoris et sacerdotum suffragii. Plato autem et Theodorus Studiani collegii præfectus eam electionem improbaverunt et discessionem fecerunt, probabili usi argumento, non debere scilicet subito aliquem de laico episcopum fieri. Quos imperator urbe ejecisset nisi consilium ejus quidam intlexissent. Sane id neque novum neque recens excogitatum fuit factum, cum

B multi etiam alii de laicis episcopi creati Deo convenienter se in eo munere tractaverint. Hoc anno Aaron Arabum dux in Romanam ditionem trecenta millia duxit, cunctique Tyana pervenisset, ædem ibi suæ impietati posuit. Infinita castra cepit; emisitque sexaginta millia, qui incursionibus Ancyram usque vagati sunt, evastatisque in qua incideret omnibus, domum rediit. Eduxit suos etiam Nicephorns, desperatis jam rebus suam virtutem ostendens; initio quo consilio, ad Arabem pacis impetrando causa litteras scripsit, quarum exemplum sequitur: « Quorsum injustitia et cædibus gaudes non contentus tuis, finesque veteres et paternos transis? Quisnam divinus vates hæc te **835** agere jussit? Nonne Muchumetus tuus vates omnem Christianum te pro fratre habere atque agnoscere jubet? An omnium opifex, Deus, et utrumque curam gerens, sanguine hominum injuste fuso delectatur? Absit! An ideo exiisti domo, injuria affectum eos a quibus Iesus non es, quia auro, argento aliisque rebus indigeas? Atqui pretiosissima quæque et nobis magni aestimata paratuque difficilia abunde possides. Quodsi qua re nostra opus habes statim nos eam tibi amanter predebeamus. Non ergo, perinde ac si immortales essemus nullique Deo subditi, inter nos depugnemus, malorum dæmonum bella adversus homines imitati, cum sciamus paulo post nos morituros, et coram judice, qui corrumphi se non patitur, comparituros, qui cuivis dignam suorum factorum mercedem reddet. » His litteris, quibus et dona quædam erant adjecta, placatus Arabs plurima et mirabilia munera vicissim Nicephoro misit, admiratus ejus acumen, et pace facta discessit. Pactum autem fuit ut Romani Arabibus quotannis triginta millia nomismatum penderent, et terna ipse imperator ejusque filius nomismata, loco census in capita, neve Romani castra ab Arabibus capta resicerent. Enimvero Arabibus digressis statim ea Nicephorus instauravit atque muniit. Quo cognito Aaron rursum missō exercitu Thebam cepit missaque in Cyprum classe tempora evertit et

Cyprios pepulit, magna parte praeda pacem A τοὺς Κυπρίους μετέστησε, καὶ πολλὴν ἀλωσιν ποιῆσας τὴν εἰρήνην διέστρεψε.

836 Anno sexto Arabes cum classe Rhodum appulerunt, multisque captis hominibus castellum occupare nequierunt. In reditu cum Myra venissent, conati sacram divi Nicolai cistam confringere, aliam prope sitam ejus loco communuerunt. Statimque classem magna ventorum procella et maritimorum fluctuum impetus tonitruumque et fulgurum promiscua tempestas invasit. multasque naves contrivit, ita ut sancti viri potentiam multitudine intellexerit et præter spem exitium evitaverit.

Anno 7 Theedorus Studiani collegii præfectorus eiusque frater Josephus Thessalonicæ archiepiscopus, cum Platone inclusu et reliquis monachis, se a commercio beati patriarchæ Nicephori abscederunt propter Josephum dispensatorem, quod is contra leges Constantini et Theodotam coronasset. Imperatore arrepta occasione, multis episcopis et primariis viris convocatis, effecit ut contra illos concilium haberetur; quod eos et monasterio et urbe ejecit atque relegavit. Eodem anno cum ad Strymonem stipendia multitudini solverentur, Bulgari subito irruentes ea interceperunt, auri libras 1100, ducemque cum exercitu occiderunt, et rapto tuldo discesserunt. Eo ipso tempore Crumus Bulgarorem princeps Sardicam cepit et sex millia militum necavit. Nicephorus autem expeditione contra eum facta magnum et memorabile nihil egit. **837** Elapsos quidem fuga duces veniam poscentes, ea non dignans, transfugere ad hostes coegit. Fuit inter eos Euthymius spatharius mechanicus. Orta contra se seditione, plerosque donis delinitos postmodo publicationibus bonorum et exsiliis ultus est. Idem ut exercitus deprimaret, quod non mali excogitavit adversus Christianos? Primo enim Christianos ex omnibus regionibus in Slaviniam coegit demigrare, et eorum habitationes divendidit; quæ res nihil ab hostili captivitate absuit, omnibus in summas angustias conjectis. Secundum maleficium, imperavit ut egeni militarent, iisque a vicinis arma et stipendia in singulos 18 nomismatum darentur, ac census

XYLANDRI ET

(38) Ante hæc verba haud dubie aliquid excidit. Nam neque Josephus æconomus neque Nicephorus patriarcha sed hujus antecessor Tarasius patriarcha Theodotam a Constantino repudiata Mariana ductam coronavit. Sed jam tum Platouem communione Tarasii abstinere cœpisse scribit, rursumque Nicephori subrogationem deinde improbasse, nimis ambitione impulsu; quod Zonaras non dissimulat. Ergo imperator, qui ante ob dissidium cum Tarasio hunc Platoneum sciret a Constantino in carcere (quod annotavit idem) conjectum, tum quoque de eo cum sociis tandem ejiciendo per occasionem egit. Josephus autem æconomus quid ad eam rem conduxit, non liquet. **Xyl.** — Proprie: quod is, adversante legum sacrarum jure, nupti aliis coronis impositis Constantinum et Theodotum in coniugio copulasset Non is ipse vero Nicephorus nuptiis interfuit aut benedixit, sed Josephus æconomus ab auctore vocatus, a Theophane monasterii

B τοὺς Κυπρίους μετέστησε, καὶ πολλὴν ἀλωσιν ποιῆσας τὴν εἰρήνην διέστρεψε.

Tῷ ζ' ἔτει οἱ Ἀραβῖς μετὰ στόλου τὴν Ἰόδον κτητέλαδον, καὶ πολλοὺς αἰχμαλωτίσαντες τὸ φούριον κρατήσαι οὐκ ἴσχυσαν. Ἐν δὲ τῷ ἐπανέρχεσθαι αὐτοὺς ἐλόντες εἰς τὰ Μόσα, τὴν Ἱεράν τοῦ ἄγίου Νικολάου λάρνακα πειραζόντες συντρίψαι, ἀλλ' ἡ ἑκένης πλησίον κειμένην συνέτριψαν, αὐτίκα τε πολλὴ ἀνέμων θύελλα καὶ θελαττιῶν κυμάτων φορῇ βροντῶν τε καὶ ἀστραπῶν ἀνωμαλία τὸν στόλον κατέλασσεν, ὡς ἵκανά συντριβῆναι σκάζῃ. αὐτὸν τε τὸν λαὸν ἐπιγνώνται τὴν τοῦ ἄγίου δύναμιν, καὶ παρ' ἐλπίδα τὴν χάκωσιν ἐκφυγεῖν.

Tῷ ζ' ἔτει Θεόδωρος δὲ ἡγούμενος τῶν Στουδίου καὶ Ἰωσῆφ ὁ αὐτάδελφος αὐτοῦ ἀρχεπίσκοπος Θεσσαλονίκης, ἅμα Πλάτωνι ἐργαλείστῳ καὶ τοῖς λοιποῖς μοναχοῖς, τῆς κοινωνίας Νίκηφόρου τοῦ ἀγιωτάτου πατριάρχου ἀπίσχισαν διὰ Ἰωσῆφ τὸν οἰκονόμον ὃς παρανόμως στεφανώσαντα Κωνσταντίνον καὶ θεοδότην (38). Οὐ δὲ βασιλεὺς ἀφορμῆς ὀραξάμενος, ἐπισκόπους πολλοὺς καὶ ἡγουμένους ἀθροίσας, σύνοδον κατ' αὐτοῦ κροτηθῆναι ἐκέλευσε, δι' ἣς ἐβελγθῆσαν τῆς μονῆς καὶ τῆς πόλεως, ἐξορίζα παραπεμφέντες. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἥργας διδομένης τῷ λαῷ ἐν Στρυμόνι, ἐπιπεσόντες οἱ Βουλγάροι ταύτην ἀφείλοντο, χρυσὸν λίτρας χιλίας ἐκκτόν, καὶ τὸν στρατηγὸν ἄμα, τῷ λαῷ κατέσφαξαν, καὶ λιθόντες τὸ τοῦλον ὑπέστρεψαν. Τῷ αὐτῷ χρόνῳ Κροῦμος δὲ τῶν Βουλγάρων ἀρχηγὸς τὴν Σαρδικὴν παρίσαβε, καὶ χιλίας τῆς στρατιῶτῶν κατέσφαξεν. Οὐ δὲ Νίκηφόρος δῆθεν κατ' αὐτοῦ ἑκείνων ἀξιόλογον μὲν οὐδὲν ἐποιήσει, τοῖς δὲ περισσούσιν ἐκ τῆς φυγῆς ἀρχούσιν αἰτοῦσι λόγουν σωτηρίας μὴ δοὺς τοῖς ἔχθροις προσφυγεῖν ἐδιέσπατο, ἐν οἷς ἦν Εὐθύμιος σπάθαρος μηχανίκος, [P. 479] Στάσεως δὲ ἐπ' αὐτῷ γινομένης, δώροις τοὺς πλειόνας ὑπεκλέψας ὑστερού ἐκάκωσε δημεύσεσι καὶ δημοσίᾳς καθυποβολών. Σκεψάμενος δὲ ταπεινῶσαι τὰ στρατεύματα, ποιὸν δεινὸν κατὰ Χριστιανῶν οὐκ ἐπενότες (39); Προστάξεις γάρ τοὺς Χριστιανῶν ἐκ παντὸς θέματος ἐπὶ τὰς Σθλαβινίας μετοικίσεσθαι, τὰς δὲ τούτων στάσεις παράσκεψις καὶ ἦν αἰχμαλωσίας οὐκ ἔλαττον τὸ πρᾶγμα. Ἐν δημηχνίᾳ τοὺς

GOARI NOTÆ.

D Conrāratæ monachus et abbas, qui jussu Tarasii vi a Constantino compulsi nuptialis benedictionis ritum est executus. Quem quia Nicephorus Tarasii successor et fautor protegeret ac ecclesiasticæ communionis socium faceret, Plato et Studiæ monachi, nefandæ illius copulæ perpetui adversarii, velut ecclæiasticæ juris violaturem habebant, nec ullum deinceps sacramenti consortium cum eo vel cum Nicephoro retinere decreverunt. His attentis cuncta Xylandri diluuntur dubia quidque in eo coniugio Josephus præstiterit liquet. Modus potro loquendi de nuptiis sub coronationis voce iterum observandus. GOAR.

(39) Paulo post, cum Cedrenus decem invectas imperio calamitates a Nicephoro memorat, librarius annotavit sub eo quoque decem plagas Romanorum imperio inimissas, respiriens nimis ad Egyptias: "Ορα καὶ ὑπὸ Νίκηφόρου τῇ Ἰωμανᾷ ἐπενεχθείσην δεκάπληγον. Xyl.

πάντας; γεγονότας, δευτέρων σὺν ταύτῃ κάκωσιν προσέτρεξε στρατεύεσθαι πτωχίους, καὶ ἐξοπλίζεσθαι αὐτοὺς παρὰ τῶν ὁμογάρων, περεχόντων ἀνὰ τὴν νομίσματα καὶ πρὸς τὸν δημόσιον ἀλλιτεγγύως τὰ δημόσια αὔτῶν. Τρίτη, κακόνος ἐποπτεύεσθαι πάντας, καὶ ἀναβούεσθαι τὰ τούτων δημόσια τέλη, παρέχοντας καὶ χαρτιστικοῦ (40) ἐνεκά ἀνὰ κεράτια δύο. Τετάρτη πληγή, τοὺς κουφισμοὺς πάντας ἀναδιάζεσθαι προσέτρεξε. Πέμπτη συμφορά, τοὺς τῶν εὐχῶν οἴκων παροίκους, τοὺς τε δρφανοτροφέους, ξενώνας, γηρωκομείων, ἐκκλησιῶν, μοναστηρίων, βιττιλικῶν, τὰ καπνικὰ (41) ἀπαίτεισθαι ἀπὸ τοῦ πρώτου ἔτους τῆς αὐτοῦ τυραννίδος, τὰ δὲ κρείττονα τῶν γητμάτων εἰς τὴν βασιλικὴν κουρατωρεῖαν (42) αὔρισθαι, τὰ γέντοι τέλη αὐτῶν ἐπιτίθεσθαι τοῖς ἐναπομείνασιν εἰς τοὺς αὐτοὺς εὐχαγεῖς οἴκους, ὡς διπλοῦσθαι πολλῶν τὰ τέλη, τῶν οἰκήσιων στενούμενῶν, καὶ τῶν χωρίων καὶ ἔξοικεν. Ἐκτῇ τυραννί, σκοπεῖσθαι παρὰ τῶν στρατηγούντιων τοὺς ἀθρόως ἐκ τῆς πτωχείας ἀνακτισθέντας, καὶ ἀπαίτεισθαι χρήματα ὡς εὑρετὰς θησαυρῶν. ἕβδομη πάκωσις, τοὺς πρὸς καὶ χρόνων εὐρτηκάτας καὶ μέχρι τῆς δεύτερης πίθου ἡ σκεῦος διτοῦν καὶ αὐτοὺς ἐξαργυρίζεσθαι. Ὁγδόη ἀδικία, τοὺς ἐκ πάππων ἢ προπάτων κληρονομίσαντας διαιρεθέντας ἐκ τῶν αὐτῶν καὶ χρόνων ἐξαναδιδόντας τῷ δημοσίῳ, καὶ τοὺς ὀψησαμένους ἔξω τῆς Ἀδύδου σώματα οἰκετικὰ ἀνὰ δύο νομίσματα τελέσαι προσέταξε, μάλιστα τοὺς κατὰ τὴν Δωδεκάνησον (43). Ἐννάτη, παράνοια, τοὺς τὰς παρχαλασσίους οἰκοῦντας, μάλιστα τῆς μικρᾶς Ἀσίας, ναυαλγρούς, μηδέποτε γηπονικῶς ζήσαντας, ἀκοντας ὀνεισθαι ἐκ τῶν καθαρπαγέντων παρ' αὐτοῦ κτημάτων, ὡς ἂν ἐκτιμηθῶσι παρ' αὐτῶν. Δεκάτη ἀθέτη, τοὺς ἐν Κωνσταντινούπολει: ἐπιστήμους ναυαλγρούς συναγαγγών δέδωκεν ἐπὶ τόκῳ στρατεύεράτου τὸ νόμισμα ἀνὰ χρυσίου λίτρας δώδεκα, τελοῦντας καὶ τὰ συνήθη κομμέρκια (44). Ταῦτα ἐκ τῶν πολλῶν ὡς

A præterea publicus eorum nomine penderetur. Id Allelengyum vocabatur, quod alteri pro alteris tributi nomine sponsores essent. Tertio omni m bona inspici indeque censum in publicum exigi jussit, nomine chartiaci præterea exactis in singulos duobus ceratiis Quarto omnes onerum relexiones sustulit. Quinta calamitas, quod ab omnibus sacris ædibus, parœciis, pupillis educandis destinata domo, hospitalibus, ad senes fovendos factis ædibus, sumarium tributum exegit inde ab initio sui imperii. Meliora de eorum bonis in fiscum suum transferri jubebat: nihilominus tamen tributum de his pendendum iis imponebatur quæ reliquerat in iis ipsis sacris domibus, ut multis tributum dupliquearetur, interim habitationibus ita exinanitis, ut inde emigrare 838 cogerentur. Sextum tyrannicum institutum, quod a prætoribus inspici res eorum jussit qui ex pauperie subito ad opes pervenissent, ab iisque, veluti qui thesauros invenissent, pecuniam postulari. Septimum, quod emunxit etiam hos pecunia qui a viginti retro annis ad præsens usque tempus dolium aut vas aliquod aliquando reperissent. Octavum, qui ab avis vel proavis hæreditatem perceperissent, etsi ea divisa jam inde a 20 annis esset, eos pensionem in publicum conferre coegit. Utque ii qui extra Abydum mancipia emebant, de singulis duo nomismata solverent, maxime Dodecanesum (ita duodecim insularum civitas vocatur) incolentes. Nonum, naucleros maritima, præsertim minoris Asiæ, inhabitantes, et nunquam agriculturam expertos, invitatos coegerit emere prædia quæ alii C ipse eripuerat, indeque tributum solvere. Decimum, illustres Cpoli naucleros in unum conduxit, iisque duodecim cuique libras auri tradidit ea lege, ut in singula nomismata usurpare nomine quatuor ceratia solverent, cum nihilominus reliqua etiam vectigalia navigiorum ab iis penderentur. Hæc ex multis pauca compendio annotavi, ex quibus ejus ad omne lucrum GOARI NOTÆ.

XYLANDRI ET

GOARI NOTÆ.

(40) Chartiacum quid sit, sane ignoro. Fortassis exactio fuit ad sustentationem scribarum et cancellariæ, ut vocant. XYL.

(41) Fumarium tributum. Rauchsteuer. Puto de singulis focis exactum fuisse, in quibus ignis fieret. Omnia haec sane sunt obscura. Quod ad octavum attinet, sic divino, voluisse eum ut quivis avi sui aut prœovi modo censeretur ac tantumdem alique ille solviset tributi penderet. etiam si eorum bona inter varios hæredes divisa singulis longe minorem censem reliquissent. Ex historia cerularii. decimam sui auri partem ademptis reliquis domum referente, si cum Zonara comparetur, videbitur aureus vel nomisma aureum decima libræ pars fuisse; quod fuit annotandum. Sed et in Joanne Tzimisca, ubi capnicum ab eo scribitur abolitum. animadverte licet obolum fuisse argenteum, nomisma aureum. Ηερισπερμόν sollicitudinem verti; quod scilicet humanissimus imperator non ignorans curas cum opibus augeri, et locupletes in magna esse sollicitudine. cerularium istum voluerit molestia liberare, privatum tam anxiæ possidendo auro. XYL.

(42) Τὴν βασιλικὴν κουρατωρεῖαν non ærarium vel fiscum quomodolibet, sed privatum principis

peculium ac dominium interpretor. Hujus præfectus κουράτωρ, quem Harmenopolis λογοθέτην vocat de quo Agathias l. v; 'Ανατόλιον μόνον φθαρήντι ξυνέδη, ἄνθρα τῇ τε τῶν ὑπάτων ἀξια τετιμητόν, καὶ πρὸς γε τὸ φροντίδα τίθεσθαι καὶ ἐπιμέλειαν τῶν βασιλέως οἰκῶν τε καὶ κτημάτων ἀρχῆν εἰλιγχότα. Κουράτωρς δὲ τούτους καλοῦσι 'Ρωμαῖοι. Ac ne ab auctore discedamus: ipse pinguiores agros et ubiores monasteriorum possessiones, τὰ κρέττον τῶν κτημάτων, in regiam suam curatoriam et dominium Nicephorum ieiulisse dilucide narrat. Memorat quoque Theophanes in Justiniano κουράτωρ τῶν κουράτωρων, et in Mauricio Ἀριστοβούλον κουράτωρ τῶν βασιλικῶν οἰκῶν. GOAR.

(43) Ruit hic simul cum Xylandri versione duodecim insularum ficta civitas si Δωδεκάνησον duodecim Cyclades insulas iquarum una erat præfectura et dispositio) interpretaris quas Strabo quoque duodenario numero comprehendit, quibus et alias accessisse asseverat l. x. GOAR.

(44) Commerciorum vectigalia, et tributa quævis pro mercium asportatione fisco pendenda. Auctor supra in Irene: 'Αδύδου καὶ τοῦ Ἱεροῦ τὰ κομμέρκια ἐκούφισε. GOAR.

genus commentorum multiplex varietas cognosci possit. Omisimus enim quas in regia urbe summi, medii et infimi loci atque conditionis hominibus intulit injurias, plures quam ut prescribi possint. Cuius generis sunt, quod divitum servos subiugavit, qui falso suos dominos crimine accusarent, delatoribusque honorem habuit, calumnia circumventos argento multans. Quin et eo rapinarum processit ut quemdam **839** mellis ceræque institutum in foro degentem, qui suo labore sufficiens sibi opes paraverat, ad se vocatum jusserit manum capiti imperatoris imponere, itaque juratum edicere quantum possideret auri. Cumque is centum auri libras sibi esse fateretur, statim ut eas afferret mandavit. Quo facto, « Quorsum inquit, tibi sollicitudine ista opus est? Prande tecum, centumque nomismatibus tecum domum ablatis contentus esto. »

Anno 9 suis contra Christianos commentis magis magnisque incubuit, impias opum inspectiones exercens, coemptions injistas omuiuni animalium brutorum et pecoris, publicationes bonorum et multis procerum, usuras de navigiis captatas, cum interim re fœnebri aliis omnibus interdixisset, aliaque infinita mala excogitans, quæ cupientibus res gestas compendio cognoscere molestus sit futurus, si quis velit singulatim recensere. Fuit etiam summo studio deditus Manichæis iis qui nunc Pauliciani et Athingani dicuntur per Phrygiam et Lycaoniam degentibus et sibi vicinis (inde enim ortus erat), oraculis eorum et sacrificiis gaudens. Il ergo ipso imperante licentiam nacti suo more vivendi multos futilis ingenii homines nefariis suis opinionibus infecerunt. Fuit tum in exteriori columella Nicolaus quidam falso eremita nomine præditus, qui cum suis sociis veræ religioni et venerandis imaginibus impie obloquebatur. Eos imperator amplectens patriarcham aliquosque pios vexabat. Itaque in **840** eum sæpe indignabundus patriarcha invehebatur. At Nicephorus magnum ex mutuis odiis percipiebat gaudium; utque erat divinorum eversor mandatorum, ludibrio habebat omnes proximum suum diligentes Christianos. Duces quoque exercituum jussit episcopis et clericis mancipiorum loco uti, pro sua auctoritate in ædibus episcopalibus et monasteriis divertere. eorumque rebus pro arbitrio abuti. Vituperabat eos qui ab omni astate Deo aurea vel argentea vasa consecrassent, et res templorum sacras in profanos debere usus converti statuebat. Omnes ante ipsum imperatores ut gubernandi nescios culpabat, Providentiam in universum tollens, affirmansque neminem imperatore

A ἐν κεφαλαιψι μικρὰ μοι ἔστηλογράφηται, δηλοῦντες τὸ πρὸς πᾶν εἶδος πλεονέξιας αὐτοῦ πολυμετάχειον. [P. 480] Τὰ γὰρ κατὰ τὴν βασιλίδων τοῖς ἐν τέλει καὶ μέσοις καὶ εὐτελίσιν ἐνδειχθέντα δεινὰ περὶ αὐτοῦ πέρα συγγραφῶν δῆτα παρελίπομεν, ὅπως τοὺς πονηροὺς τῶν οἰκετῶν καθηπέντες συκοφαντεῖν τοὺς ἑκτῶν δεσπότας. δοσοὶ δὲ λασδὴν ἐν εὐπορίᾳ ἔτυχον, τοὺς μὲν διεβάλλοντας τιμῆς ἀξιῶν, τοὺς δὲ διεβάλλομένους ἔξαργυρίζων. "Μετε καὶ τινα κτηρουλάριον δῆτα ἐν τῷ φύρῳ, ἀνενδεῆ τυγχάνοντα ἐκ πόνων ίδιων, μεταστειλάμενος δὲ παρφάρος φησί· « Θές τὴν χειρά σου ἐπὶ τὴν κεφαλήν μου, καὶ δμοσον πόσος χρυσός σοι ἔστιν. » Ο δὲ λίτρας ἑκατὸν ἔξιπεν ἔχειν. « Ο δὲ ἀγαργεῖν ταῦτας κατ' αὐτὴν τὴν ὥραν ἔφη. « Ήν ἐνεγέρθητων φροσίν δὲσκοτισμένος· « Σὺ τέ χρείαν ἔχεις περισπασμοῦ; Συναρπαστήσον μοι, καὶ ἄρας νομίσματα ἐκατὸν πορεύεν ἀρχούμενος αὐτοῖς. »

B Τῷ δὲ ἔτει τὰς κατὰ Χριστιανῶν ἐπινοίας ἐπέτειν, ἐποψίας ἀθέους, ἐπαγγελματούς παντοίων ἀλόγων βοσκημάτων τε καὶ καρπῶν, ἀδίκους δημεύσεις καὶ ζημιάς τῶν ἐν τέλει, τοκισμούς δὲ πλείονς δὲ ποσὶ νομηθετῶν τὸ μῆτοκήσιν, καὶ ἀλλας μυρίας κακῶν ἐπινοίας, ὡν ἢ κατὰ μέρος ἴστορίας φορτικὴ τοῖς ἐπιτετμημένως ζητοῦσι μανθάνειν τὰ πρᾶγματα πέρικε. Τῶν δὲ Μανιχαίων, τῶν νῦν Πατιλικανῶν καὶ Ἀθιγάνων, τῶν κατὰ Φρυγίαν καὶ Λυκαονίαν ἀγχιγειτόνων αὐτῷ (ἐκεῖθεν γὰρ ἔγεγνει) φίλος τὸν διάπυρος, χρησμοῖς καὶ τελεταῖς αὐτῶν ἐπιχαίρων. Οὗτοι οὖταν ἐλαθον ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἀφόβως πολιτεύεσθαι, καὶ πολλοὶ τῶν κουφοτέρων ταῖς ἀθεμίτοις αὐτῶν διεφθάρησαν δόξαις. Ἐν δὲ τῷ Ἐξωκιονίῳ (**45**) φευδερημέτης τὸν Νικόδηος τοῦνομα δὲ σὺν τοῖς σὺν αὐτῷ κατὰ τὸν δρθοῦ λόγου καὶ τῶν σεπτῶν εἰκόνων ἐβλασφημούν. Ήν ἀντιποιούμενος δὲ βασιλεὺς ἐλπίει τὸν ἀρχιέρέα καὶ πάντας τοὺς κατὰ θεὸν ζῶντας. Πολλάκις γὰρ κατ' αὐτοῦ ἔγκλων τριγνακτήθη, τοῖς πρὸς ἀλλήλους ἔχθρινοισι σφόδρα συγχαίρων, καὶ ἐπιτωμάζων παντὶ Χριστιανῷ φιλοῦντι τὸν πλησίον ὡς ἀνατροπεὺς τῶν θεών ἐντολῶν. Τοὺς στρατιωτικοὺς ἄρχοντας διδυλικῶς χρῆσθαι τοῖς ἐπισκόποις καὶ κληρικοῖς ἐκέλευε, καταγομένους αὐθεντικῶς ἐν τοῖς ἐπισκοπείοις καὶ μοναστηρίοις, καὶ καταχρῆσθαι τὰ αὐτῶν. Τοὺς ἀπ' αἰῶνος ἀναθεμένους τῷ θεῷ χρυσᾶ ἢ ἀργυρᾶ σκεύη ἔψεγε, καὶ τὰ τῶν ἐκκλησιῶν ἱερὰ κοινοῦσθαι ἀξιον ἐδογμάτιζε. Τοὺς πρὸ αὐτῶν βασιλεῖς ἀπαντας δὲ ἀκυρεργήτας ἐμέμφετο, καθόλου τὴν Ηρόνοιαν ἀναιρῶν, καὶ μηδένα λέγων γίνεσθαι τοῦ κρατοῦντος δινατάτερον, εἰ διολοίτο δικρατῶν ἐντρεχῶς ἄρχειν. [P. 481] Καὶ ἐμπατιώθη ἐν τοῖς διαλογισμοῖς αὐτοῦ δὲ ἀνόητος καὶ θεομοσῆς. Τῷ γὰρ πρώτῳ σαββάτῳ τῶν Νηστειῶν τῆς δὲ ἵνδικτῶ-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(45) Supra conjecturam meam exposui. Sed et hoc suspicari licet, extra urbem in aliquo suburbio hunc, simulata a mundo discessione, in columna aliqua constitisse, quales supra Daniel Stylites

aliique sunt commemorati. In autographo ξω est sine accentu, ut quasi coherere et coaluisse in unam vocem cum κιονίῳ videatur. Quæ sequuntur, prorsus sunt confusa. XYL.

νος ὑπαντήσαντες Σαρακηνοὶ εἰς τὰ Εὐχάριτα (46) Λέοντα στρατηγὸν τῶν Ἀρμενιακῶν σὺν τῇ ρόγῃ τοῦ θέματος, ταύτην ἀφείλοντο σὺν πολλῷ πλήθει λαοῦ, κεντρινάρια τοῖς οὖσαν. Ἐπὶ τούτοις οὖν δύνης Ἀχαΐδης μὲν παιδευθείς, δὲ Φαλάριδος καὶ Μίδου ἀπληστότερος; κατὰ Βουλγάρων παρατεττεῖται ἄμα Σταυρακίῳ τῷ οὐτῷ αὐτοῦ. Καὶ ἔξελῶν τῆς βασιλίδος ἐκέλευε Νικήταν πατερίκιον καὶ γενικὸν λογοθέτην (47) τὰ δημόσια τέλη τῶν ἐκκλησῶν καὶ μοναστηρίων ἀναβιβάσαι, καὶ δικτὼ ἐτῶν δπισθετέλειαν τοὺς τῶν ἀρχιντῶν ἀπαιτηθῆναι οὓκοις. Καὶ τὴν θρῆνος μέγας ἐν τῇ πόλει. Ἐπὶ τούτοις ἐγκαλούμενος ὑπὸ Θεοδοσίου πατρικίου τοῦ Σαλινχρᾶ, τοῦ γησίου αὐτοῦ θεράποντος, διτοι «Πάντες καταβόῶσιν ἡμῶν, δύσποτα, καὶ ἐν καιρῷ πειραχοῦ πάντες ἐπιχαργοῦσσι τῇ πτωσεὶ ἡμῶν,» ἔφη πρὸς αὐτὸν· «Εἰ ὁ Θεός σκληρύνων ἐσκληρύνει τὴν καρδίαν μου ὡς τοῦ Φαραὼ, τί ἀγαθὸν ἔσται τοῖς ὑπὸ χειρὸς μου;» Ήπειρὸς Νικηφόρου, Θεοδόσιος, μη ἐκδέχου πλὴν τῶν δρώμενων σοι. »Ἐπισυνάξας δὲ τὰ στρατόπεδα Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως, καὶ πολλοὺς πένητας ίδιοις ὀψώνιοις, σφενδόναις καὶ ῥάβδοις ἀπλισμάνους, βλαστημοῦντας ἄμα τοῖς στρατεύμασιν, ἤλασε κατὰ Βουλγαρίας. Κρούμος δὲ τὰ πλήθη φοβηθείς, δονταν αὐτῶν ἐν Μαρκέλλῃ, ἤτειτο εἰρήνην. Ὁ δὲ ταῖς οἰκείαις κακοδούλιαις καὶ ταῖς τῶν ὁμοφόρων αὐτοῦ συμβούλων διεκαλύθη. Εἰσέρχεται δὲ εἰς Βουλγαρίαν τῇ καὶ τοῦ Ιουλίου μηνὸς. Κυνὸς τὴν ἐπιτολὴν πανωλέθριος. Καὶ προλέγων τὴν αὐτοῦ πανωλεθρίαν συγχῶς ἐπεφθέγγετο· «Τίς πορεύεται καὶ ἀπατήσει τὸν Ἀχαΐδη;» Οτι καὶν δὲ Θεός, καὶν δὲ ἀντικείμενος, ἔλκει με ἔποντα. »Μετὰ γοῦν τὰς πρώτας συμβούλιας δόξας κατευναδοῦσι, οὐ τῷ θεῷ τὰ τῆς νίκης ἀλλὰ τῇ τοῦ Σταυρακίου εὐτυχίᾳ ἐκήρυξε. Καὶ τοῖς καλύουσι τὴν εὔσδον ἔρχουσιν ἡπειρεῖ. Ήπειρον δὲ τῇ αἰκίνῃ, ἐώς καὶ βρεφῶν αὐτῶν, ἀντλεῶς φονεύεσθαι προσέταξε. Καὶ τὰ τῶν ὁμοφόρων (48), νεκρὰ σώματα κταρα εἴσα, μόνης ἐπιμελούμενος τῆς τῶν σκύλων συλλογῆς. Κλείθρα δὲ καὶ σφραγίδες τοῖς τακμείοις (49) Κρούμου ἐπιθεῖς ὡς ἵδια λοιπὸν ἡσφαλίσατο. Ωτα γοῦν καὶ ἔτερα μέλη Χριστιανῶν ἀπέτεμεν ἀφαμένων τῶν σκύλων καὶ τὴν λεγομένην αὐλήν τοῦ Κρούμου ἐνέπερησεν, ἔκεινον σφόδρα τεταπεινωμένως δηλοῦντος, διτοι «Ἴδού νεκτήκας λίθος εἴ τι σοι ἀστέτον ἐστι, καὶ ἔξελθε ἐν εἰρήνῃ.» Ο δὲ τῆς εἰρήνης ἐχθρὸς ταύτην οὐ ποιούσατο. [P. 482] Ήφ' οἵτις χαλεπήνας δὲ Κρούμος; τὰς τῆς χώρας εἰσόδους καὶ ἔξόδους περιέφραξεν δχυρώμασι ξυλίνοις. Ο δὲ Νικηφόρος τοῦτο γνώντι

XYLANDRI ET

A potentiores esse, modo callide is imperaret. Sed stolidus ac Deo invitus homo vanis suis cogitationibus deceptus est. Primo enim Jejuniorum sabbato, quartæ indictionis, Saraceni ad Euchaïta perverterunt; adortique Leonem Armeniacorum ducem, qui tum militibus erat stipendia persolutus, omnem pecuniam, centenaria nimurum 13, eriperunt. haud exigua militum multitudine capta. His novus ille Achaabus nihil emendatus, Phalaridem et Midam inexigula superans avaritia, cum Stauracio filio in Bulgarios se armat. Cumque urbe egredetur, Nicetam patricium ac generalem logothetam jussit publicos census ecclesiarum et monasteriorum afferre, et in octo sequentes annos pensionem a procerum domibus exigi. Ea res magnas per urbem ejulationes excitavit. Hoc nomine reprehensus a 841 Theodosio patricio Salibara, fidi suo administro, monente omnium voces audiri de ipso conquerentium, ac fore ut ex rebus ipsius aliquando tristibus gaudium caperent: «Si, inquit, Deus meum cor Pharaonis in morem prorsus obduravit, quid boni erit subditis meis? Noli, Theodosi, alia a Nicephoro exspectare quam quæ vides.» Igitur collectis Orientis et Occidentis exercitibus, multisque pauperibus eo adactis ut propriis stipendiis militarent, fundis ac baculis armati, his et legionibus ipsum devoventibus in Bulgaria contendit. Cum adhuc Marcellæ essent. Crumus a tanta sibi metuens multitudine pacem petuit: sed imperatore suis et secum sentientium pravis consiliis utente repulsam passus est. Peruenit ergo in Bulgaria Nicephorus 20 die Julii mensis, sub ortum canicula perniciosissimum. Sed et ipse suum et suorum exitium prædicens identidem hanc loquebatur: «Quis ibit et decipiet Achabum? Sive me Deus, sive Satan as trahit, invitus trahor.» Primis congressibus victoria potitus, non Deo illam, sed Stauraci felicitati acceptam tulit, minatusque est proceribus, qui penetrare Bulgaria vetabant. Mandavit autem ut omnis ætatis homines ipsique etiam infantes trucidarentur; corporaque Bulgarorum inhumata relinquens, solis spoliis legendis intentus fuit. Crumi conclavia ut jam sua claustris et sigillis muniit, et Christianis manubias contrectare ausis aures aliaque membra abscondit; 842 aulam quoque Crumi incendit. Interim Crumus submissæ admodum victimæ se esse fatebatur, rogabatque ut, acceptis quæ vellet, pacatus Bulgaria excederet, sed Nicephorus pacem, cuius erat impatiens, non dedit. Itaque Crumus

GOARI NOTÆ.

spectat. Vide auctorem infra p. 568, Cypopalatam ad calcis extrema. GOAR.

(48) *Corpora Bulgarorum.* Quod si ad Christianos referas, sensus erit eum adeo spoliis colligendis fuisse intentum, ut ne suis quidem humanis tempus dederit. XYL.

(49) In quibus videlicet bona Crumi conderentur. Aula principis habitationem significat. Zonaras. XL.

irritatus aditus exitusque suum ditionis ligneis mutationibus occlusit. Et Nicephorus cladem praesagiens suis dixit: « Nemo nostrum perniciem evitabit, ne si volucres quidem stamus. » Biduo post Barbarus populo collecto tentorium Nicephori aggressus est. Ibi Nicephorus miserabiliter obtruncatus est, omnesque cum eo duces et infinita militum multitudo, omnibusque impedimentis potiti sunt Bulgari. Caput Nicephori praecisum Crumus conto praesixit omnibusque demonstravit. Deinde oscrani nudatum argento inclusit, jussitque principes Bulgarorum ex eo bibere, atque insultare Nicephoro ut inexsatiibili et pacem detrectanti. Nullum tempus Christianis calamitosius hoc Nicephori imperio fuit: adeo crudelissimos quoque suos antecessores inhumanitate superavit. Cujus si quis maleficia singulatim perscribere velit, neque tempus sufficiet et manus fatigabitur. Sed ex ipsa ora satis potest de texto judicari.

Gravissimum etiam vulnus accepit Stauracius in vertebram, ergoque ex pugna vivus evasit. Et cum Adrianopolim pervenisset, imperator etiam dictus. Et quia equo vehi non poterat, lectica est in urbem delatus; **843** atque ob vulnus in publicum prodire non valens in palatio decubuit. Statuerat Michaelum europalatam, sororis suam maritum, oculis privare, imperiumque uxori suam Theophanoni relinquere. Sed Michaelus cognito consilio effecit ut ipse statim in Circo a senatu et exercitibus imperator declararetur, nimurum spe omni jam de Stauracio abjecta. Hoc ut rescivit Stauracius, palatio egressus se et uxorem monastico habitu induit, inque monasterio Braca diem obiit, estque in Salyri monasterio sepultus. Patriarcha tum fuit sanctissimus Nicephorus.

Michaelus europalates, cognomento Rancabes' gener Nicephori imperatoris, a senatu populoque delatum sibi imperium principio recusavit, imparem se tantum rerum moli tractandas causans, idque Leoni patricio, natione Armenio, Orientalium copiarum duci concedens, qui animosus vir strenuusque habebatur. Sed Leo renuit, quod indignum se imperatorio solio diceret, idque ad Michaelum pertinere. Quem cohortatus est ad suscipiendam rerum gubernationem, promittens, ac promissa gravissimis juramentis sanciens famulum se ipsius per omnem vitam fidelissimumque et alacerrimum administrum fore. Ita Michaelus contra animi sui propositum imperii habenas tractandas suscepit. At Crumus Bulgarorum princeps, successibus elatus, cum videret suis quoque animos **844** recenti Victoria auctos, incendiis et populationibus Occidentem vastabat. Huic bello occurrerendum reprehendasque ejus quantum fieri posset incursiones Michaelus judicauit, celeriter dimisis in omnes partes edicis exercitus colligit. Sed et Crumus de imperatoris expeditione certior factus, suos

A τοις συνοῦσι τὰ τῆς ἀπωλείας πραθείγεν, διει « Καν πτερωτοὶ γενώμεθα, οὐδεὶς ἐκφύγη τὸν δλεθρον. » Καὶ μεθ' ἡμέρας δύο συναθροίστας λαὸν δ Βάρβαρος ἐπῆλθε κατὰ τῆς τοῦ Νικηφόρου επιγνήσ. Καὶ τούτον ἀνατρέψιν οἰκτρῶς καὶ πάντας τοὺς σὺν αὐτῷ ἄρχοντας καὶ τοῦ λαοῦ πλήθη ἀπέρα, καὶ πᾶσαν τὴν ἀποσκευὴν ἀνελέθωντο. Τὴν δὲ κεφαλὴν τοῦ Νικηφόρου δ Κρούμος ἐκκόψας ἐπὶ ξύλου ἀνήρτησεν εἰς ἐπίδειξιν πάντων, εἴθ' οὕτως γυμνώσας τὸ δυτοῦ καὶ περιαργυρώσας πέριξ πίνειν εἰς αὐτὸν τοὺς Βουλγάρων ἄρχοντας ἐκέλευσεν, ἐγκαυχιωμένους κατ. αὐτοῦ ὡς ἀπλήστου καὶ τὴν εἰρήνην μὴ θελήσαντος Τούτου τοῦ Νικηφόρου τῆς ἀργῆς Χριστιανοὶ βαρύτερον οὐδὲν χρόνῳ τήτυχησαν πάντας γὰρ τοὺς πρὸ αὐτοῦ ὡμοτάτους βασιλεῖς τῇ ἀπανθρωπίᾳ ὑπερτάντισεν οὗτος, οὐπερ εἰς κατὰ μέρος τις βουλγάρος διειέναι τὰ πονηρὰ ἐπιτηδεύματα, δ χρόνος ἐπιλείψει καὶ η γειρ ἀτονήσει. Πλήρης ἐκ τοῦ κρατητέου τὸ ὑφασμα πρόδηλον.

C Τιτρώσκεται δὲ καὶ Σταυράκιος δι υἱὸς αὐτοῦ κατιρίως κατὰ τοῦ σπουδόλου. Καὶ μόλις τῆς μάχης ἐξῆλθε ζῶν, καὶ καταλαβὼν τὴν Ἀδριανούπολιν ἀναγορεύεται. Καὶ μὴ δυνάμενος ἐποχεῖσθαι φορεῖ φέτην πόλιν κατέλαβεν. Ός διὰ τὴν πληγὴν ἐν τῷ παλατῷ κείμενος ἀπρόσιτος ἦν, ἐδούλετο δὲ τὸν κουροπαλάτην Μιχαὴλ τὸν γαμέρον αὐτοῦ ἐκτυφλώσαι, τῇ δὲ γαμετῇ Θεοφανοῖ τὴν βασιλείαν καταλαμπεῖν. Γνοὺς δὲ τοῦτο δι Μιχαὴλ ἐξαφνῆς ἀναγορεύεται βασιλεὺς ἐν τῷ ἱπποδρομίῳ παρὰ τῆς συγκλήτου καὶ τῶν ταγμάτων ὡς ἥδη ἀπεγνωσμένου τοῦ Σταυράκιου. Οπέρ μαθῶν Σταυράκιος τοῦ παλατίου ἐξελθών, τὸ μοναδικὸν αὐτίκα σὺν τῇ γυναικὶ αὐτοῦ Θεοφανοῖ περιθέμενος, εἰς τὰ Βρυκά μοναστήριον ἐτελεῖται, καὶ ἐτάφη ἐν τῇ μονῇ τοῦ Σατύρου. Τὸν δὲ τῆς ἀρχιεραστῆς θρόνου κατεῖχεν δι ἀγιώτατος Νικηφόρος.

D Μιχαὴλ δὲ δι κουροπαλάτης καὶ γαμέρος τοῦ βασιλέως Νικηφόρου, φΡαγκαδέ την τι προσηγορία, ἐγκρατής τῶν Ρωμαϊκῶν διὰ τοῦ δημού καὶ τῆς συγκλήτου ἀναδέκνυται σκηπτρων, ἀπωθούμενος μὲν τὴν ἀρχήν, καὶ μὴ ἵκανός είναι λέγων δγκον τοσούτων πραγμάτων προσανατθαί τῷ πατρικῷ δὲ Λέοντι τῷ δὲ Ἀρμενίων, ἀνδρὶ θυμοειδεῖ δοκοῦντι καὶ δραστηρίῳ καὶ τοῦ στρατεύματος τῶν Ἀνατολικῶν ἄρχοντι τρινικτῆς, παρεχώρει τῆς ἔξουσίας, καὶ ἐκεῖνος διδομένην λαβεῖν οὐκ τιθέλται, ἀνάξιον ἐκυρών ἀποκαλῶν τοῦ βασιλικοῦ θρόνου. Ηρούτρεπτο δὲ μᾶλλον τὸν Μιχαὴλ ὡς αὐτῷ πεπόνι ἀναδέξασθαι τὸ κράτος, καὶ αὐτεῖς ὑπισχνεῖτο οἰκέτης ἐστεψι διὰ βίου καὶ λειτουργὸς πιστότερος τε καὶ δραστικώτατος, καὶ δροῖς φρικωδεστάτοις διεπέδου τὰς ὑποσχέταιε. [P. 483] Οὕτω δὲ τοῦ Μιχαὴλ καὶ παρὰ τὸν οἰκεῖον σκοπὸν τὰς ἡνίας ἀναδέξαμέν της βασιλείας. Κρούμου τε τοῦ βουλγάρων ἄρχοντος ταῖς Εμπροσθεν εὐτυχίαις ἐπαρθέντος, καὶ τῶν Βουλγάρων φροντιστιθέντων ταῖς νίκαις, τὰ τῆς Δύσεως ἐπυρπόλουν τε καὶ ἐληζοντο. Εδοξεν οὖν τῷ βασιλεῖ Μιχαὴλ ἐκστρατεύεσαι κατ'

απιτῶν καὶ καθ' ὅσον οἶδόν τε ἐπισχεῖν καὶ ἀνχαιτίσαι τὰς Βουλγαρικὰς προνομάς. Ταχύ τε οὖν διατάχματα ἐπέμποντο πενταχοῦ καὶ ταχὺ τὰ στρατεύματα συνηθοίζοντο. Καὶ δὲ Κροῦμος δὲ τὴν τοῦ βασιλέως πυθμένος κίνησιν, τὸν ἑαυτοῦ λαὸν ἐκ τῆς προνομῆς ἀντακλεσάμενος καὶ ὅρ' ἔν συναθροίσας, στρατόπεδόν τε καρτερὸν μᾶλα ἐπήξετο καὶ ἐπίσηντα προσέμενε τὸν βασιλία. Ὡς δὲ καὶ οὗτος ἀφίκετο καὶ παρεστρετοπέδευτε τῷ Κροῦμῳ ἀγγοῦ που τῆς Ἀδριανούπολεως αὐλίζουμένῳ, ἀκροβολισμοὶ μὲν ἐγίνοντο συνεχεῖς καὶ ὅσον ἐν ἐκτολίαις μάχῃ, καὶ ἐν πάσοις αὐταῖς ἐπικρατεῖστερα τὰ Ῥωμαῖων ἐφαίνετο, ὡς καὶ φυτεύντας διὰ τοῦτο τοὺς στρατιώτας ὄμρην καὶ σφασάζειν πρὸς ἀγγέμαχον καὶ καθολικὴν συμπλοκήν. Ἐπέχοντος δὲ τοῦ βασιλέως καὶ διατρίβοντος, εἴτε διὰ δειλίαν, ὥστε ἐλέγετο, εἴτε καὶ καιρὸν ζήτοῦντος τὸν ἐπιτήδειον, εἰς ἀναισχυντὸν τὸ πλήθος ἐτράπη, καὶ κατεδῶν εἰς πρόσωπον τοῦ βασιλέως, καὶ εἰ μὴ ἐξάξει, ἡ πειλουντούσιος τε διαρρήξαι τὸν χάρακα καὶ συρρέξαι τοῖς ἐναντίοις. Τούτοις κατακλασθεὶς τοῖς λόγοις δὲ βασιλεὺς ἀνοίγνυστι τε τὰς πύλας τοῦ στρατοπέδου καὶ πρὸς παράταξιν ἴστατο. Τὸ δὲ αὐτὸ τοῦτο καὶ δὲ Κροῦμος εἰργάστη, καὶ τὸν ἑαυτοῦ συντάξες λαὸν ἀπτρίζοπος ἐστη τῷ βασιλεῖ. Πολλὰ δὲ οὕτος τε κάκεινος τὸν ἑαυτοῦ ἕκαστος παρακαλέσας λαὸν, καὶ λόγους ἐπαγωγοὺς καὶ παραινέσεις εἰπόντες παρακαλέσαι δυναμένας πρὸς ἀλκήν, τέλος τὸ πολεμικὸν ταῖς σάλπιγξι σημηνάζενοι ἀλλήλοις προσέβραξαν. Εὔρωτας δὲ τῶν Ῥωμαίων ὑποστάντων τοὺς πολεμίους, ἡρωϊκῶς τε καὶ ἀνδρεῖως ἔγινον καὶ μένων, ἀδεπτῶν τὰ τῶν Βουλγάρων, καὶ εἰς παντελῆ ἀπειδεῖν ὑπαγωγὴν (ἡδη γὰρ καὶ αὐτὸς δὲ Κροῦμος ἀπέκαμεν ἀπανταχοῦ ἐξιππαζόμενος καὶ τὰ πονοῦντα τῶν στρατευμάτων ἀναλαμβάνων), εἰ μὴ Λέων δὲ τῶν Ἀνατολικῶν στρατηγὸς τῆς βασιλείας ἐρῶν καὶ τὰ ὑπ' αὐτὸν διαφθείρες τάχυματα, σὺν αὐτοῖς τὴν τάξιν ἀπολιπών φέρετο φεύγων αἰτίας χωρίς. Τοῦτο δὲ καὶ διοικός στρατὸς κατιδών ἐκεπλάγη καὶ τὸν τόνυν τῆς ἀνδρίτικης ἐχαύνωσε. Καὶ οἱ Βουλγάροι διοικοῦσι μετ' ἀλαλγμοῦ τοῖς Ῥωμαίοις καὶ πτελντροπον καταβληθέντες τὰς ψυχὰς τὴν τῶν Βουλγάρων οὐκ πησαν. Ἀπώλοντο μὲν οὖν καὶ τῶν στρατιωτῶν πέντε οἵς καὶ Μιχαήλ μέγιστρος δὲ Λακκανοδράτιος. ἀθραύστους εἰς Ἀρκαδιούπολιν ἀνατάξεται, ἐκεῖθεν τε τῶν ἀμφ' αὐτὸν ἐν Θράκῃ καταλιπὼν, ὥστε προσμένει ἀνακόπτειν.

Ο δέ καθ' ἐκεῖτὸν ἄρτι γενόμενος, οὐδὲν εἴνε τῷ κρυπτῷ, εἰς φῶς ἔξαγει ἀποστατάταν. Κοινωσάμενος γὰρ τοῖς αὐταῦ θιασώταις, καὶ καιρὸν ἐπ·τῇδειον εἶναι φῆσας εἰς τὸ πληρῶσαι τὸ σπουδάζομενον, καὶ δι' αὐτῶν λόγους ὑπεσπείρας ἀπαντεῖ τῷ στρατῷ τῇ ἀπελεόῃ τοῦ βασιλέως καὶ τῇ πρὸς τὰς στρατηγικὰς μελέτας ἀνατησίῃ τὰ τε Ῥωμαϊκά ἡφαγίσθη πλήθη καὶ τὸ πλαταῖδα δόξα καὶ εὐκλεία ψήσετο τῶν Ῥωμαίων, καὶ οὕτω διαφθείρας τοὺς στρατιώτας ἄρτι σποράδας ἐκ τῆς τροπῆς ἐπανερχομένους πεξούς καὶ γυμνούς καὶ μιγνυμένους τῷ σὺν αὐτῷ στρατεύματι, πεθεῖται πρᾶξις ἀνεπερτάντης ιδεῖν. Ἐπι μιᾶς γέρ

A ex prædationibus revocatos in unum conductit, castrisque egregie munitis adventum ejus præstolatur. Ut venit imperator, castraque Crumi castris opposuit haud procul Adrianopoli, levibus præliis subinde certatum est eminusque telis pugnatum. Quibus cum semper superior esset res Romanæ, inflati milites justum prælium ardenter appetere atque postulare cœperunt. Cumque imperator sive metu, ut ferebatur, sive occasionem captans idoneam inhiberet moramque injiceret, ad impudentiam prolapsi, in faciem imperatorem importunis clamoribus objurgarunt nisi educeret, castra se rupturos inque hostem impetum facturos minantes. His minis fractus imperator, portis castrorum apertis, suos in aciem educit ordinesque instruit. **B** Idem et Crumus facit. Cum uterque multis suos ad fortitudinem esset exhortatus, tandem classicum **843** canit, et intestæ acies concurrunt. Jamque Bulgarica res atterebatur et ad fugam protinus spectabat, quod et Romani fortiter hostes subsistebant atque heroica virtute pugnam obibant, et ipse jam Crumus undique circum equitando et ordines laborantes reficiendo defatigatus erat. cum Leo dux Orientalium, imperii cupidus, suos dictis corruptos ab acie reliqua avellit, multaque urgente necessitate fugam facit. Hoc visum reliquorum animos perculit vigoremque fortitudinis retudit. Et Bulgari, qui janjam in fugam se conjecturi videbantur, animis receptis ac elamore et strepitu sublato in Romanos irruerunt. Ita victoria in alteram transit partem. Nam Romani suorum discessione animos dejecti, impetum Bulgarorum non sustinuerunt, sed statim terga dederunt. Multi ibi milites et non pauci ductores ceciderunt. Imperator ægre cum parte exercitus integra Adrianopolin pervenit, atque inde Constantinopolin redit. Leonem cum suis in Thracia relinquens, ut præsidio regioni esset incursionesque Bulgarorum reprimetur.

ον οὐδέπω φυγεῖν ἐπίλοξοις οἱ οὐτες, ἀνατρεχόμεναις τε ἐπῆλ-
την νίκην ειργάσαντο. Τῷ συμβάντι γάρ οἱ Ῥωμαῖοι
ἐδόξαντο προσβολὴν, ἀλλ' εὑθὺς πρὸς φυγὴν ἐπέρ-
ισσολοι, πίπτουσι δὲ καὶ τῶν στρατηγῶν οὐκ δλίγοι,
[Ρ. 484] Οἱ δὲ βρισιλεὺς μόλις μετὰ τινῶς μέρους
τὴν βρισιλία καταλαμβάνει, τὸν εἰργήμενον Λέοντα μετὰ
ν καὶ τὰς λεγλασίας τῶν Βουλγάρων καὶ τὰς ἐκδρομὰς

D At Leo, digresso imperatore, quam diu occulte parturiverat, defectionem in lucem edidit Re enim cum suis satellitibus communicata, **846** jamque tempus optatae rei conscienda appetuisse inquietus, eorum opera rumorem per universum exercitum spargit, imperatoris simplicitate et bellicarum curarum imperitia Romanas copias deletas, veteremque gentis gloriam atque famam periisse. Hoc modo animis militum corruptis, qui ex fuga sparsum pedites nudique revertebantur, eos suis permiscuit, persuasilique ut a Michaelo desciscerent. Ergo milites uno omnes in primis territorium Leonis

cingere, turpes et impudentes de imperatore ser-
mones jactare, timidum eum et effeminatum ap-
pellare, qui sua fatuitate Romanos perdidisset
exercitus pristinamque imperii gloriam obscuras-
set, contra Leonem palam faustis acclamationibus
imperatorem Romanorum salutare. Simulanter
tertius versantem et imperium detrectantem Michaelus
Amorio oriundus, cognomento Balbus, dux et ipse
cu usdam Romanæ legionis, stricto gladio, jussis-
que idem facere cæteris sociis, minatus est se in-
terfecturum, nisi volens imperium susciperet. Ita
ergo Leo diadema sumit et imperator Romanorum
declaratur. Antequam hæc ita gererentur, redeunti
ex fuga Michaelo imperatori jamque Cpoli proxi-
mo Joannes Exabulius occurrens, ciadem forti
animo ut ferret hortatus est; simulque perconta-
tus quem copiis præfectum reliquisset, et **847**
imperatore dicente, curam eam se commissose
Leoni Orientalium duci, viro prudentissimo animo-
que erga se amico, Exabulius. « Videris, inquit, mihi,
o imperator, admodum falli judicio de istius homi-
nis voluntate. » Enim vero nondum regiam Michaelus
intraverat, cum ei annuntiatur Leonem im-
peratorem esse declaratum. Qua fama perterritum,
et quid agendum foret deliberantem, hortati qui-
dam sunt ut omni conatu imperium retineret,
tyrannoque pro virili se opponeret. Verum Michaelus,
ut erat ingenio pacis studioso, conjicere se
in discrimen tantæ rei nolens, acriter eos repre-
hendit, a quibus ad civiles cædes committendas
instigaretur: et suorum quemdam intimorum ad
Leonem cum diademe, purpura ac calceis cocci-
næs (hæc imperii sunt insignia) misit. imperio se
ei cedere indicans, quod vel vitam amittere potius
censeret quam guttulam unam Christiani sanguini-
nis fusam cernere, jubensque eum sine ullo metu
aut dubitatione venire et regiam occupare. At
Procopia imperatoris uxor contra niti, immorien-
dumque imperio dicere; cumque maritum a pro-
posito non deduceret, rem omni indignitate indig-
niorem affirmare, si tyranni uxor imperatorio
modiolo se indutum esset, quam et Barcam nomini
illudens appellabat; itaque meditari quid de suis
rebus statuerent. **848** Interim Leo tyrannus per
Auream portam ingressus, exercitu populo senatu-
que faustis acclamationibus prosoquente, ad eadem
Joannis Baptista Studianam pervenit, indeque
stipatus in regiam invadit. Cum autem in aureo
triclinio votum pro felici introitu reddere Deo

XYLANDRI ET

(50) Mundum imperatricis appetit fuisse. **Xyl.**
— *Modiolum* mulieribus ejusdemque regiae vestis
genus esse. ut indubium textus ipse manifestat;
cujus forma, si bene sim assecutus ex veteribus
imperatricum figuris, sacco virili imperatorio non
fuit absimile. Distentum enim erat undequaque
indumentum; et absque sinibus rigidum, circa
lumbos astrictum. ad pedes non nihil amplius, et
formæ pene deformis. De manicis ita laxis ut ter-
ram usque defluenter taceo: satisquippe est inve-
nustum illud quale cunque vocasse *modiolum*, ad

A δρμῆς τὴν σκηνὴν πούτου περιστοιχγόσαντες λόγρους
μὲν ἀπρεπεῖς καὶ ἀναισχύντους ἀπερβίπτουν εἰς
βασιλέα, δειλὸν αὐτὸν ἀποκαλοῦντες καὶ ἄνανδρον
καὶ ἔφελεις τὰς τε Ῥωμαϊκήν ἀπολλόντα στρα-
τεύματα καὶ τὸ κλέος καὶ τὴν δόξην ἀχρειστά τῆς
βασιλέας, αὐτὸν δὲ ἀναφανόδον εὐφήμουν καὶ βασιλέα
Ῥωμαίων ἐπέριττον. Θρυπτομένου δὲ τούτου καὶ
τὴν ἀρχὴν ἀποτειμένου, Μιχαὴλ ὁ ἐξ Ἀμωρίου ὁ
Τραχιλός, τάγματός τινος καὶ αὐτὸς Ῥωμαϊκοῦ ἐξ-
ηγούμενος, τὸ ἔργον σπασμένος, τοῦτο δὲ καὶ ἄλλοις
τοῖς τοῦ ἔργου μετέχοις ποιεῖν ἐπιτρέψεις, ἀνιρή-
σιν ἡπειρεῖ, εἰ μὴ ἐκουσίως προσδέξει τὸ τὴν ἀρχὴν.
Καὶ οὗτος μὲν οὕτως διάδημά τε περιτίθεται: καὶ
βασιλεὺς Ῥωμαίων ἀναγρούεται. Ήριν δὲ ταῦτα
γενέσθαι, ἐκ τῆς τροπῆς ἐπανήκοντι τῷ βασιλεῖ
Μιχαὴλ καὶ γενομένῳ τῆς βασιλίδος ἀγχιστα Ἰωάν-
νης ὁ Ἐξαδούλιος συναντήσας αὐτῷ τὸ τε ἀτύχημα
εὐγενῶς φέρειν καὶ μεγαλοφύχως παρήνει, καὶ
ἐπινοθέντο τίνα εἴη καταλιπών τοῦ στρατεύματος
ἔξτρογύμενον. Οὐ δὲ λέοντα εἶπε, τὸν στρατηγὸν τῶν
Ἀντολικῶν, ἀνδρὸς τε ἀγχινούστατον καὶ εὔνουν τῇ
βασιλείᾳ. Οὐερ ἀκούσας ὁ Ἐξαδούλιος, « Φαίη μοι,
ὦ βασιλεῦ, ἐψη, πολὺ διαμαρτάνειν τῆς τοῦ ἀνδρὸς
δικαιολογίας. » Καὶ ὁ μὲν εἴπε ταῦτα, οὐπω δὲ δια-
βασιλεὺς ἔφθη τοῖς βασιλείοις ἐπιβῆναι, καὶ ἡ τοῦ λέον-
τος ἀνάρθησις κατηγγέλλετο. Διαταραχθέντος δὲ τοῦ
αὐτοκράτορος πρὸς τὸν ἀκοῦν καὶ σκοπουμένου τὸ
παιγνέον, τινὲς μὲν παρήνουν πᾶσι τρόποις ἔχεσθαι
τῆς ἀρχῆς καὶ τῷ τυράννῳ ὡς ἀνυστὸν ἀντικάθιστα-
σθαι: οὗτος δὲ εἰρηνικός τις ἀνθρωπος ὅν, καὶ
πάργασιν ἔστι τὸν ἐπιβῆψαι: μὴ θέλων ἄδηλον ἔχου-
σιν ἀποτέλεσμα, τοῖς μὲν οὕτω λέγουσιν ἐπετίμα, μὴ
ἐρεθίζειν αὐτὸν πρὸς ἐμφύλιον χωρῆσαι μισιφοίτων,
[Π. 485] τινὲς δὲ τῶν οἰκειοτάτων ἔξεπεμψε πρὸς
τὸν λέοντα, τὰ τῆς βασιλείας ἐπαγόμενον σύμβολα,
τὸ διδηματ, τὴν ἀλουργίδας καὶ τὰ κοκκοθεφῆ, πέδιλα,
αὐτὸς μὲν ὑποσχούμενος παραχωρῆσαι τούτῳ τοῦ
θρόνου, καὶ βίλτιον εἶναι κρίνων καὶ αὐτὴν προ-
γέκοντα τὴν ζωὴν ἡ χεομένην ἰδεῖν ράνιδα μικρὸν
αὔματος Χριστιανικοῦ, αὐτὸν δὲ πᾶσαν ἀποθέμενον
πτοῖχον καὶ δεσταγμὸν ἐλθεῖν καὶ παραλγύθεσθαι τὰ
βασιλεῖα. Προκοπία δὲ ἡ βασιλίς ἀντιπράττουσα τοῖς
δρωμένοις, καὶ χαλὸν ἐντάψιον τὴν βασιλείαν λέ-
γουσα εἶναι, ἐπεὶ μὴ ἐπειθεν, ἐσχατον ἐπειπούσα
λόγον δὲ δεινὸν καὶ πέρα δεινοῦ εἴπερ ἡ τοῦ τυράννου
σύζυγος περιβάλλοι τὸν βασιλικὸν μοδιόλον (50),
D ἐπισκώπασα καὶ πρὸς τὸ ταῦτα, ὃνομα καὶ Βάρκαν (51)
αὐτὴν δονομάσασα, ἐσκέπτετο πῶς ἀν διάθοιτο τὰ
κατ' αὐτήν. Καὶ οἱ μὲν περὶ τὸν βασιλέα ἐν τούτοις

GOARI NOTÆ.

modioli vasis potiori ad summum elati, ut Vitruvius loquitur, et rursus ad imum revertentis imitationem compositum. An quia *modimperator* vocatur, qui leges convivis inter pocula diceret, ac propterea Graece imperatrices *modiolum* sibi vindicare decreverint, mihi incompertum est. Alii mitram exponunt: at cum περιβάλλειν, non de capite sed de corpore effteratur, ab allata de veste sententia non discedo. GOAR.

(51) Iocum autem in nomine Barce non intelligo, quo uxorem Leonis notari. XYL; — Quibus scom-

ἥσαν, δὲ τύραννος διὰ τῆς Χρυσῆς πόρτης εὐφη-Α
μούμενος ὑπὸ τε τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ δῆμου καὶ τῆς
συγκλήτου ἥλθεν εἰς τὸν ἐν τοῖς Στουδίοις τοῦ Προ-
δρόμου ναὸν, κάκεψην διορυφορύμενος κατέλασε τὰ
βασιλεία. Μὲλλων δὲ ἐπιβατήριον εὐχὴν (52) ἐν τῷ
χρυσῷ τρικλίνῳ ἀποδοῦναι τῷ Θεῷ, ἐκδυσάμενος ἦν
ἔτυχε φορῶν ἐσθῆτα παρέτχετο τῷ τῶν ἱπποκόμων
στρατεύοντες Μιχαὴλ. Τούτου δὲ αὐτὴν ἐξ αὐτῆς
ἀμφιπαττέμενον, οἰωνός ἔδοξε τὸ γεγονός τοῖς θεασ-
μένις ὡς μετὰ Λέοντα τῆς βασιλείας αὐτὸς ἐπιβατεῖται.
ἀπίστος εἰς τὸν ἐν τῷ παλατίῳ νέων, δημιούργος δὲ Μιχαὴλ
τὸ ἄκρον τῆς βασιλικῆς ἐσθῆτος ἐπάτησε· τοῦτο κακὸν
εὗτον καθιττώπευσεν.

Εἰσελθόντος δὲ δῆμος τοῦ τυράννου εἰς τὰ βασιλεῖα καὶ τὴν ἀπραγμόνως δίδομένην αὐτῷ βασιλείαν μετὰ πρχμάτων καὶ τεραχῆς οὐ μικρᾶς κατετζχότος, Μιχαὴλ ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ σύνευνος Προκοπία σὺν τοῖς σφετέροις πεισθεῖσιν εἰς τὸν τῆς Θεοτόκου ναὸν δις Φάρος κτιτονομάζεται προσφυγόντες ἱκέται γίνονται. Οὓς ἐκεῖθεν ἀποσπάσας ὁ τύραννος ἀπ' ἀλλήλων διέστηε, καὶ Μιχαὴλ μὲν ὑπερδρόιον ἐν τῷ κατὰ τὴν υἷον Πρώτην μοναστηρῷ φέτος ἤστε, ἐνῷ τῇ κοσμικῇ ἀποθέμενος τρίχα τὸν λοιπὸν τῆς ζωῆς διήνυσε χρόνον, Θεοφίλακτον δὲ τὸν πρεσβύτερον τῶν τούτου υἱῶν ἐκτεμών συνέμει τῇ μητρὶ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς ἔξορτή παρέπεμψεν. Οὐ παρέλκον δὲ ἵσως Ιστορῆσαι καὶ ὅπως τῷ βασιλεῖ Μιχαὴλ προδεδήλωται ἡ τῆς βασιλείας ἴποδολὴ.

Παιδίσκη τις ἦν οἰκογενῆς τῷ Μιχαὴλ· αὐτῇ κατὰ τὰς σεληνικές συνάδους πάθει μενίκες ἤλισκετο· Ὁπότε γοῦν ἀλφή τῷ πάθει, εἰς τόπον ἐρχομένη ἐν φύσεις τε καὶ λέων ἴδρυνται λίγινοι (κάκ τούτων ἔχει τὴν προστροφὴν διάποστος, Βουκολέων ὀνομαζόμενος) ἕδρα γεγωνοτέρφφωνή πρὸς τὸν βασιλέα· «Κέτελθε, κάτελθε, ὑποχώρει τῶν [Ρ. 486] ἀλλοτρίων. Τοῦτο πολλάκις γινόμενον θύμβος ἐνεποίει τῷ βραστεῖ, γαὶ εἰς φροντίδας οὐ τὰς τυχόστας ἐνέβαλε. Διὸ καὶ καυνολογεῖται περὶ τοῦ πράγματος τῶν συνήθων τινὲς καὶ οἰκείων Θεοδότῳ τῷ υἱῷ Μιχαὴλ πατρικίου τοῦ Μελισσηνοῦ, ὃν δὴ καὶ Κασστράν λατουνόμαχον, καὶ διάπειραν ἐσπεισει τῶν λεγομένων λαβεῖν. Οὐ δὲ γνῶμην δίδωσι τοιάνδε, ἵν, ἐπειδὴν κάτηχον τῇ μενίκῃ γένηται τὸ κοράκιον κατασχεθῆ, καὶ διερωτηθῆ τινι προσήκουσα ἡ οἰκία τοῦ παλατίου ἐστὶ, καὶ δόποιον εἴη τούτῳ τὸ γνώμισμα. Ἐγένετο τοῦτο, τοῦ Θεοδότου τῇ πράξει ὑπηρετοῦντες. Καὶ τὸ τῇ κατοχῇ κατάσχετον γύναιον ἐρωτηθὲν τὴν τοις αλητῖς ἐμφαίνει τοῦ λέοντος καὶ τὸν Χαρκυτῆρα καὶ τὴν μορφὴν, προστιθῆσι τε ἀπελθεῖν κατὰ τὴν ἀκρόπολιν, ἐν τῇ συναντήσει δυσὶν ἀνδράσιν, ὃν δὲ τῷ ήμισύνῳ ἐποχος ἐπιβῆσται πάντως τῆς βασιλείας. ΠῚ μὲν οὖν εἶπε,

XYLANDRI ET

matis Leonis uxorem impeteret Procopia imperatric, non exponit auctor: tantum circa nomen ejus multis lusisse innuit. Nec difficult negoio; illi namque proprium cum *barca* (navigii genus intellege) nomen erat commune. GOAR.

(52) Scribit Xylander *volum pro felici in urbem introitu, quam pro suscepto imperio et regio throno consenso fecit patriarcha Nicephorus precem.* In

vellet, vestem qua forte induitus erat deponens, Michaelo equis numerum præfecto tradidit; qui et illico eam induit. Quod qui viderunt, omen esse gerendi post Leonem Michaelo imperii censuerunt. Et cum Leo alia veste amictus in templum Palatinum pergeret, sequens a tergo idem Michaelus, dum incautius et temere graditur, oram imperatoriae vestis calcavit. Quod pro sinistro omine Leo accepit, novas hunc aliquando res molitorum præsagiens.

Ἐπέραν δὲ μεταλαβόντος ἐσθῆτα τῷ βασιλέως καὶ (53) ἐπόμενος καὶ ἀπροσέκτως βεβίων καὶ προπετῶν εἰναὶ δὲ Λέων ἤγγιστο, καὶ νεωτερισμὸν ἔσσεθαι. ἐξ

Ingresso in regiam Leone, sibique placide oblatum imperium non sine negotiis et magno tumultu occupante, Michaelus Rancabes cum uxore Procopia et liberis in fanum Deiparæ, quod Pharus dicitur, supplicandi causa se contulerunt. Quos inde avulsos Leo sejunxit, ac Michaelum quidem in Protæ insulæ monasterium deportavit ubi is coma rasa, huic sæculo valedicens, rsliquum vitæ exegit; Theophylactum autem natu majorem ejus filium castratum cum matre et fratribus relegavit.

Habebat vernam quamdam puellam, quae sub lunæ
cum sole coitu furore perciebatur. Quo modo affecta
ad locum cui Bucoleoni a bove **850** et leone saxeis
ibi dedicatis nomen est, se conferens, contenta voce
ad imperatorem clamabat: « Descende, descende,
cede alienis » Hoc sæpenumero factum imperatori
metum sollicitudinemque haud mediocrem injecit.
Itaque rem cum familiari ac domestico suo quo-
dam Theodoto Michaeli filio patricii Melisseni,
cui et Cassiteræ cognomentum suit, communicat,
cupiens eorum quæ prædicebantur periculum
facere. Is **851** consulit ut puella, furore jam cor-
ripiente, comprehendatur interrogeturque ad quem:
nam domus palatina pertineat, quibusque is notis
agnosci queat. Hoc consilium ipsius Theodoti opera
imperator est exsecutus. Ergo puella cum sureret
comprehensa et interrogata Leonem nominatum
indicavit ejusque notas et formam descriptis. Quin
et præterea Theodotum descendere ab arce jussit:
ibi ei duos viros obviam futuros, quorum
alter mulo insidens omnino sit imperio poti-
turus. Theodosius ad indicatum sibi locum ivit
rei explorandæ causa, hominemque ibi iis quas
GOARI NOTÆ.

malam partem de eo qui rem alienam occupat,
potest et in bonam sumi. Sic επιτέλλοι θίσαι,
qui naves consensu sacrificabant, dicebantur.
Leo vero ita Paulus Diaconus, scripserat Nice-
phoro de fide sua, petens etiam ut cum oratione et
mutu eius imperium sumeret. GOA

(53) Is est Michael Balbus. Xvi.

puella docuerat ex notis agnovit, eamque sensit minime falsum prædicere. Neque tamen imperatori rem aperuit sed nugari mulierculam vanaque ejus verba nullum veritatis vestigium continere dixit. Ipse Leonem manu apprehensum in ædem divi Pauli apud orphanotropheum (sic vocatur domus pupillis fovendis destinata) deducit, dataque et accepta fide, pueræ historia dissimulata, divina quadam patesfactione se certo cognovisse ait Leonem Romanorum imperatorem haud dubie fore; petitiue ut hanc prædictionem eventu comprobante, se hujus tam lætæ rei nuntium remuneraturum is polliceatur. Stipulatur Leo, siquidem exitus his verbis sit responsurus. Theodotum a se nihil frustra petiturum. Atque ita quidem inter hos tum pactum est.

Cæterum bellum inter Romanos et Bulgaros, quo cladem passos nostros imperante **852** Rancabade monstravimus, cum aliis de causis conslatum fuerat, tum eam vel præcipuam habuit quam referemus. Bulgarica quædam gens, paternis sedibus relictis, in ditionem Romanam immigraverat, ac concedente imperatore Rancaba, hinc inde sedes posuerat. Sed et Romanorum quidam superioribus bellis a Bulgaris capti ruptis vinculis domum redierant. Eos universos Crumus Bulgarorum princeps dedi sibi postulaverat. Et sane quidam Romanorum dedendos judicaverant, in eamque sententiam et imperator et magni aliquot nominis monachi concesserant: perfugaram enim ditione se barbaricis prædationibus liberatum iri sperabant. Alii autem eam sententiam improbaverant, quorum princeps Nicephorus patriarcha et Theoctistus magister, sua ætate virtute et prudentia præstantissimus, aliquique non pauci. Nam hi Deo committendam suam salutem judicabant. neque transfugarum ditione Barbarorum placandam superbiam, omnipotenti auxilio Dei posthabito. Proinde Crumo repulsam passo bellum id exarsit, quo ingens Romanorum accidit clades, aliud nimirum Deo jam tum aliquid præmoliente.

At Leo imperio potitus Thomam, unum ex tribus iis quos Bardanio adfuisse narravimus. cum is Philomelii monachum consuleret juvenem **853** acris animi, turmæ ordinis fœderatorum præficit; Michaelum vero Balbum, hunc quoque ex iis tribus unum, cuius filium ex sacro lavacro suscepserat, patricium creat et comitem scholæ excubitorum facit, reliquasque imperii res pro suo arbitrio constituit. Interea Bulgari recenti adhuc de Romanis victoria inflati in Thraciam incursiones faciebant, et obvia quæque deprædando populandoque vastabant. Visum ergo est imperatori legatos pacis componendæ causa ad Bulgarum mittere:

Axxi Θεόδοτος ἡρῷον τάπανον ἀπελθὼν τόπον, τὸν ἄνδρα τε κατεφύρωσεν ἐκ τῶν γνωρισμάτων, καὶ κατ’ οὐδὲν διαψεύδεσθαι ἔγνιο τὸν ἄνθρωπον. Τῷ μὲν οὖν βασιλεῖ ἀπῆγγελε τῶν ἑγνωσμένων οὐδὲν, κενολογίαν δὲ τὰς τῆς γυναικὸς ἐκάλει ρήματα καὶ φλυαρίαν μηδὲν ἕχονς φέρουσαν ἀλτηεῖται. Τὸν Λίστον δὲ λαβὼν τῆς χειρὸς, καὶ εἰς τὸν νεὸν εἰσελθὼν Παύλου τοῦ Ἀποστόλου κατὰ τὸ δρυσανοτροφεῖον, καὶ πίστεις δοὺς αὐτῷ καὶ λαβὼν, ἀνκαλύπτει τὰ ἔκφορα, τὴν μὲν ἀλτηειαν ἀποκαλύψει, εἰπὼν δὲ ἐγένεται οὐδὲν τοῦ Ρωμαίων ἡγεμονίας πάντως ὁ Λέων γενέσται ἐγκρατής. Τικνεθῆκαί δὲ τῆς προρρήσεως ἔκτηται μὴ ἀμισθον αὐτῷ γενέσθαι τὸ εὐαγγέλιον. Καὶ δὲ οὐδὲν, εἰ δὲ λόγος, εἰς ἔργον ἀκεκλητη, ὅπερ χρέονται οἱ διοίτο μητρυχτισειν τούτον. Άλλὰ ταῦτα μὲν συνετίθετο οὕτως.

Συνέβη δὲ καὶ δι! Άλλος μὲν αἰτίας Ρωμαίοις τε καὶ Βουλγάροις ἀνερρήπτισθαι τὸν προρρήσεων πόλεμον, οὐχ ἁκιστα δὲ καὶ διὰ τὴν ρήθυσεσθαι μίλλουσαν. Βούλγαροί τινες ἐξ ἡθῶν ἀναστάντες τῶν πτερώφων τὴν Ρωμαίων κατελαμβάνουσι παργενεῖ, καὶ παὶ τοῦ βασιλέως προσδεγθέντες Μιχαὴλ ἐν διαφόροις ἐγκρτουικίζονται χώραις. Καὶ τινες δὲ Ρωμαίοις τῶν ἐν τοῖς προηγησμένοις αἰχμαλωτισθέντων πολέμοις τὰ δεσμὰ διαῥγάντες εἰς τὰς ἐκυρώντας πατρίδας. Τούτους ἀπαντάς δὲ τῶν Βουλγάρων ἀργηρὸς Κρούμος ἐκδοθῆναι οἱ ἀπῆται. Τισὶ μὲν οὖν τῶν Ρωμαίων ἐπινετὴ ἐδόκει ἡ ἐκδοσίς, γίνει καὶ δὲ βασιλεὺς καὶ τινες ἀξιόλογοι συγκατετίθεντο μοναχοῖς φοντο γάρ διὰ τῆς τῶν προστρύγων ἐκδύσεως τῆς Βαρβαρικῆς ἀπαλλαγῆσεσθαι λεηλασίας. Τινὲς δὲ ἀπηρέσκοντο πρὸς τὴν γνώμην, [Ρ. 487] ὃν κορυφαῖος ἐτύγχανε Νικηφόρος δὲ πατριάρχης καὶ διαμάγιστρος Θεόκτιστος ἐπ' ἀρετῇ καὶ συνέσει πρωτεύων τῷ τότε, καὶ ἀλλοι δὲ οὐκ διάγοι, ἐφείναι λέγοντες τὰ καθ' ἐκυρών τῷ θεῷ, καὶ μὴ διὰ προστρύγων ἐκδύσεως τὴν τοῦ Θεοῦ παραλιπόντας παναλκῆ βιτθείαν τὴν τοῦ Βαρβάρου ἐξευμενίζεσθαι ἀλαζονείαν. Μηδαμῶς δὲ συμβίστη τῆς τοιεύτης ἐπιτάσσεως τοῦ Κρούμου, δὲ προλεχθεὶς ἀνερρήπτισθη πόλεμος, καὶ ἡ τροπὴ καὶ δὲ πολὺς φθόρος τῶν Ρωμαίων ἐπικοινωνησειν, ἀλλο τοῦ Θεοῦ, ως ἔοικε, προοκνομοῦντος.

Τέως δὲ τὴν βασιλείου ἀρχὴν περικατεύμενος δὲ Λέων Θωμᾶν μὲν, ἵνα τῶν τριῶν ὄντας οὓς δὲ λόγος ιστόρησε φθάσας συνεῖναι τῷ Βαρδανίῳ ὁ πτηνίας πρὸς τὸν μοναχὸν ἐν τῷ Φλωριδίῳ ἐφοίτησεν, ἀνδρῶν νέον καὶ ὄρμητια τουρμάρχην ἀνέδειξε τοῦ φοδεράτων (δι) τάγματος, Μιχαὴλ δὲ τὸν Τραυλὸν, καὶ αὐτὸν ἔνα τῶν τριῶν ὄντας, οὗ τὸν οὐλὸν ἐκ τῆς ἀγίας ἀνεδέξτη κολυμβηθρας, πατρίκιον ἀνεῖπε καὶ κόμητα τῆς τῶν ἐκκούντιων σχολῆς, καὶ τάλλα διεπόνει τῆς βασιλείας καθώσπερ ἢν αὐτῷ βιολητόν. Οἱ Βούλγαροι δὲ πλέον τῷ πρὸ μικροῦ τῶν Ρωμαίων ἤτηρ ἐκφυσθέντες τὴν Θράκην κατέτρεχον καὶ τὰ ἐν ποσὶν ἔδησον καὶ ἐληγόντο. Ἐδοξεν οὖν τῷ βασιλεῖ πρεσβείαν

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ

(54) Φοιδεράτου legendum aliqui putant: retines φοιδεράτου, de agmine dictum a fœderatis diverso; de quo auctor p. 733 D et nos ibidem. Cœllar.

στειλαι: καὶ λόγους κινῆσαι περὶ εἰρήνης· Τοῦ δὲ Βουλγάρου φρυξαμένου καὶ τὴν εἰρήνην παρωσα- μένου, ἐδέσεται μάλιστας ἐξ ἀνάγκης τῷ βασιλεῖ. Καὶ γενῦν καὶ συναθροισθέντων τῶν στρατευμάτων μάχην συνέστη κρατερὰ, καὶ πάλιν ἡττηθῇ τὰ Ῥωμαϊκὰ στρατεύματα. Τῶν δὲ Βουλγάρων τῇ διώξει ἐπικει- μένων, δὲ βασιλεὺς ἐν τινι ὑπερδεξίῳ τόπῳ ἔστως μετὰ τῆς περὶ αὐτὸν ἐταίρεις κατεσκόπει τὰ δρώ- μενα. Καὶ κατανοησας ὡς ἁσύντακτοι καὶ πᾶσαν τάξιν ἀπολείποντες οἱ Βουλγαροί ἐπιδιώκουσι τοὺς φεύγοντας, παρακαλέσας τοὺς ἄμφις αὐτὸν καὶ ἄνδρας ἀγαθοὺς γενέσθαι καθικετεύσας καὶ μὴ τῶν Ῥω- μαίων εὔκλειαν περιιδεῖν χωροῦσαν εἰς τὸ μηδέν, ἐπιτίθεται δργαδίως αὐτοῖς. Καὶ τῷ παραδόξῳ τῆς ἐπιθέσεως τρεψάμενος τοὺς περατοχόντας, καὶ τὸ λοιπὸν τῶν Βουλγάρων στράτευμα τῷ αἰγνιδίῳ κατ- ἐπλήξεις καὶ ταραχῆς καὶ φόδου ἐνέπλησε, καὶ ἀλλῆς οὐδεὶς ἐμέμνητο. Τούτων ἐπεσον μὲν ἐν τῇ προσ- δολῇ πολλοῖ, καὶ αὐτὸς δὲ τῶν δλων ἀρχηγὸς, εἰ καὶ ταχέως ὑπὸ τῶν οἰκείων ἱππων κέληται ἀναχθεὶς δρα- σμῷ τὴν σωτηρίαν ἐπραγματεύσατο, ἐλάωσαν δὲ καὶ τῶν πεσόντων πολλῷ πλείους. Τοῦτο τὸ ἔργον τὰ μὲν τῶν Βουλγάρων ἐπαπείνωσε φρονημάτα, τὰ δὲ τῶν Ῥωμαϊκῶν κακυφότα καὶ πρὸς γῆν νεύοντα ἀναθαρρήσα- πεκοίηκεν. Ὁ δὲ βασιλεὺς μετὰ λαμπρῶν τῶν τροπαίων καὶ λειτας διτοι πολλῆς τὴν βασιλίδα καταλαβὼν τῶν ἐν χερσὶν εἶχετο πραγμάτων.

Ἄρτι δὲ καὶ εἰς μνήμην ἐλθὼν τοῦ κατὰ τὸ Φιλομίλιον μοναχοῦ, ἔγνω δύορις καὶ ἀναθήμασιν αὐτὸν τῆς ἐπ' αὐτῷ προφητείας ἀμείψασθαι. [P. 488] Ἐξαπέστειλε γοῦν τινα τῶν πιστοτάτων, ἀνα- θήματα εἰς αὐτὸν κομίζοντα καὶ ἐπιπλα καὶ σκεύη, ἀργυρά καὶ χρύσα καὶ εἰδὴ εὐώδη τῶν εἰς ἡμᾶς ἐξ Ἰνδίας κομίζομένων. Ἄλλ' ἔκεινος μὲν δὲ μονα- χὸς ἔτυχε προσποθανεῖν, κατέστη δὲ τῇ κέλλῃ (55) αὐτοῦ διάδοχος μοναχὸς τις Άλλος, τὴν κλῆσιν Σαβ- βάτιος, τῆς ἀθέου τῶν εἰκονομάχων αἰρέσεως ἀνά- πλεως ἄν. Ἐες τοῦτον δὲ παρὰ βασιλέως πεμφθεὶς ἀφικόμενος τά τε ἀπεσταλμένα τῷ αὐτοῦ καθηγητῇ παρὰ βασιλέως δῶρα δέξασθαι παρηγγύα, καὶ γράμ- ματοι καὶ εὐχαῖς τὸν πέμψαντα ἀνταμείψασθαι. Ὁ δὲ τὰ μὲν ἀπεσταλμένα λαβεῖν οὐκ ἥθλησεν, αὐτὸν δὲ δοπισθόμητον ἀπίειναι παρεκελεύσατο, ἀνάξιον εἶναι λέγων καὶ τὸν βασιλέα τῆς ἀλουργίδος ὡς εἰδώλοις προστετηκότα καὶ τοῖς λόγοις ἐπόμενον Εἰρήνης τῆς βασιλίδος καὶ Ταρασού τοῦ πατριάρχου· ὃν τὴν μὲν παρδῶ καὶ θυάδα τὴν Εἰρήνην, τὸν δὲ ἐν πατριάρχαις ζοἰδιμον Ταράξιον κατωνόμαζεν δὲ παμμίαρος. Ἡπεῖλει δὲ καὶ ταχεῖαν ἔκπτωσιν τῆς βασιλείας τῷ βασιλεῖ καὶ τοῦ βίου καταστροφὴν, εἰ μὴ θέττον τοῖς αὐτοῦ λόγοις πεισθεῖς τὰς θελας καταστρέψεις στηλογραφίας. Δεξάμενος δὲ τὰ γράμ- ματα δὲ αὐτοκράτωρ, καὶ παρὰ τοῦ ἀγγέλου δὲ μαθών διτα τε δομονάχος εἶπε καὶ ὅσα αὐτὸς ἤκουσε, καὶ ταραχῆς ἀνάπλεως γεγονώς, θεόδοτον μετεπέμ- φατο τὸν Μελισσηνὸν καὶ περὶ τοῦ σκέμματός ἀν- εκονοῦτο τὰ ποιητα. Ὁ δὲ καὶ πάλιν τῇ τοιαύτῃ αἰρέσει κατεσχημένος, καὶ καιρὸν ζητῶν παρθη-

XYLANDRI ET

(5.) Cellæ Grecorum monachorum sunt tuguria sibi invicem juncta, circa medium arcum, in cuius

PATROL. GR. CXXI.

A sed eo ferociente ac pacem superbe recusante, coactus est bello decernere. Commissio autem grandi prælio, cum denuo Romani exercitus vincerentur Bulgarique iis persequendis se darent, Leo cum suo sodalitio eminenti loco stans animadvertisit Bulgarios ordinibus suis solutis effuse persecutioni se dedisse. Ibi tum cohortatus suos, obtestatusque ut fortes et strenuos se præberent neque Romanorum gloriam ad nihil redigi paterentur, magno cum impetu hostes adoritur; et obvios improvisa impressione pellens, subita re Bulgarorum omnem exercitum perterret, eamque trepidationem inter eos excitat ut virtus omnis animis eorum abierit. Ceciderunt eo in prælio complures Bulgari, atque ipse etiam imperator: sed is celeriter a suis in equum liberum impositus fuga salutem conseculus est. Multo plures capti sunt quam 854 interfici. Hoc præclarum facinus Bulgarorum insolentiam depresso, et animos Romanorum demissos atque prostratos confirmavit et erexit. Imperator amplissimo cum triumpho et spoliis in urbem reversus ad alia negotia animum adjecit.

B Quo tempore etiam monachi Philomeliensis recordans, vaticinationem ejus de se constituit munib- ribus atque donariis compensare. Mittit ergo suorum quemdam fidelissimum qui ad eum deferret donaria, supellectilem, vasa argentea et aurea ac species odoratas, quales ad nos ex India afferuntur. C Verum is monachus jam tum vitam cum morte commutarat, successeratque ei Sabbatius quidam totus impia imaginiperdarum hæresi immersus. Ad eum cum venisset legatus imperatoris, hortatus est ut munera præceptori suo missa acciperet, litterisque et precibus imperatore remuneraretur. At Sabbatius munera respire, ipsum retro abire jubere, adeoque imperatorem dignatione ista indignum dicere, imaginum cultui deditum et Irene- nœ imperatricis Tarasiique patriarchæ statutis obtemperantem. Irenam impurissimus homopardalim et baccham, Tarasium vero nobilem in patriarcharum numero, Taraxium quasi turbatorem, denomi- nabat. Celerem quoque imperii et vite amissio- nem 855 Leoni minari, nisi quamprimum sibi parens sacras dejiceret imagines. Imperator iis litteris acceptis, cum ex legato intellexisset que ex monacho audivisset, animo majorem in modum perturbato Theodotum Melissenum ad se vocat, cumque eo quid agendum sit deliberat. At vero Theodotus jam pridem hæresi ista infectus, occa- sionemque palam impietatem profundi præstolatus hoc consilii dat imperatori, in Dagistensi mona- stero degere monachum quemdam mirabilia eden- tem facinora: cum hoc rem communicandam, ejus- GOARI NOTÆ.

iterum meditullio est ecclesia. Demortui itaque alterius cellam hic occupabat. GOAR.

que sententiam obtuperandum. Hac cum Leone A locutus statim ab hoc ad monachum eum se confert, indicatque imperatorem vili habitu ad ipsum proxima nocte venturum, et de religione consulturum aliisque gravissimis negotiis. Proinde minimisset ei praesentem imperii vitaeque amissionem denuntiare, nisi ultro Leonis Isauri imperatoris decretum amplectens idola (sic sacras imagines appellabat) divinis adibis exturbaret: sin hoc fecisset, fore dominationem vitamque ejus diuturnam atque felicem. Hoc modo subornato monacho, et quae cum imperator loqui deberet instructo, abiit. Paulo post noctu imperatorem vili habitu velatum ad monachum adducit. Ibi 856 jam initio colloquio, monachus proxime ad imperatorem assistens, veluti qui divino instinctu imperatorm majestatem adesse sentiret: Non recte, inquit, abs te factum est, imperator, quod nos privati habitu decepisti, intus occultans tuam personam. Sed quanquam tu hoc agis, nos tamien gratia divini Spiritus non diutius est passa a te falli. Hoc ut audiit imperator, seque frustra conatum vili habitu imperatoriam dignitatem celare putavit, animum percussum est, ut par erat istius machinationis ignarum; monachumque divinum hominem esse fassus, imperata ab eo obedienter et sine mora se facturum promittit, atque ita venerabilium imaginum ab eo mandatam dejectio nem suo suffragio probat. Principio deinde cogitavit quo pacto missa occulite impleret, ne quam ea res in Ecclesia excitaret seditionem. Sed post publice quoque decretum ea de re proposuit, proceribus et ecclesiasticis partim ultro partim contra animorum suorum sententiam obtuperantibus. Magnum quoque et inter patriarchas celebrem Nicophorum cogere voluit ut edicto ei subscribe ret, nulloque modo parentem Proconnesum relegavit. Multo ante is Leonis perversitatem praesenserat, ab eoque res Ecclesie agitatum turbatumque iri. Nam quo tempore diadema capitl ejus imposuit, visus 857 sibi fuerat spinis ac tribulis manum compungi, idque omen eorum quae postea eventura essent malorum interpretatus fuerat. Cum autem Proconnesum abduceret, Theophanes confessor, monasterii magni Agri praefectus, eum navigio prætervehi divino instinctus sentiens, cum in parte prædi quadam ipse ageret, sufflitu et cereis prosecutus est. Sed et Nicophorus intentis manibus vicissim Theophanem salutavit, flexisque genibus summe veneratus benedixit, cum quidem neuter alterum videret, sed acie spiritus mutuo sese cernentes dignum invicem honorem exhibuerunt. Et cum quidam una navigantium quereret quemnam ita manibus in sublime elevatis salutaret, «Sanctissimum, respondit, Theophanem confessorem et Agri præpositum, qui nos facibus et suffltu exceptit.» Neque multo post exitus veram Nicophori prædictionem ostendit. Nam mox cum multis aliis Theophanes quoque Ecclesia ejectus insinitisque vexatus modis confessionis

B σιζασθαι τὴν ἀσίθειαν, ὑποτίθησι τῷ βασιλεῖ τοιάνδε τινὰ συμβουλήν. Μοναχὸν τινα φῆσας εἶναι ἔργων παραδόξων δημιουργὸν, τὰς οἰκήσεις ποιούμενον ἀνὰ τὸν Δαγιστέα, «Τούτῳ δεῖ, φησὶ, προσανθέσθαι τὴν πρᾶξιν, καὶ διπέρ ἐκεῖνος ὑπόθοιτο, τοῦτο δεῖ καὶ ποιῆσαι.» Καὶ ταῦτα μὲν εἶπε πρὸς τὸν βασιλέα, ἐκεῖνον δὲ ἐξελθὼν ἀπεισε ταχέως πρὸς τὸν μονάχοντα, καὶ φησὶ πρὸς αὐτὸν, ὡς «Τῇ ἐπιούσῃ νυκτὶ ἐλέύσεται σοι ὁ βασιλεὺς ἐν εὔτελει τῇ περιβολῇ, ἐρωτήσων περὶ τῆς πίστεως καὶ ἄλλων ἀντηκτικῶν πραγμάτων. Σὺ δὲ ἀλλὰ μέμνησο ταχείαν τε τοῦ βίου καταστροφὴν καὶ τῆς βασιλείας ἐκπτωσιν ἀπειλῆσαι αὐτῷ, εἰ μὴ ἐκών γε αἱρούστο τῷ τοῦ βασιλέως Λέοντος τοῦ δὲ Ἰσαυρίας προστεθῆναι δόγματι καὶ τὰ εἰδῶλα τῶν θεῶν στηκάν ἐξορίσαι.» (τὰς θεὰς εἰκόνας οὕτω καλέσας), ἐπαγγείλασθαι τε τοῦ εἰρημένου βίου γενομένῳ ζωῆς τε μακρὰν βιοτὴν καὶ τῆς βασιλείας κυβέρνησιν εὐτυχῆ τε καὶ πολυχρόνιον.» Οὕτω παιδεγγρήσας τὸν μοναχὸν, καὶ διέλλει λέγειν ἐς βασιλέα παιδεύσας, ἀπάνεισι. Μετὰ μικρὸν δὲ καὶ τὸν βασιλέα νυκτὸς ἐν ταπεινῷ τῷ σκήνητε προσλαβόμενος ἔρχεται πρὸς τὸν μοναχὸν, καὶ τῆς διατέλεως ἥδη λαμβανούσης ἀρχὴν ἔγλιττα τὸν βασιλέα παραστησάμενος ὁ μοναχὸς ὡς τάχα προεγνωκὼς ἐκ θεῶν ἐπιπνοεῖς τὸ βασιλικὸν ἀξιωμα· «Οὐκ εὖλογα, ἔφη, ποιεῖς, ὁ βασιλεὺς, [P. 489] παραλογίζομενος ἡμᾶς τῇ ἰδιωτικῇ ἀμπεχόνῃ, καὶ τὸν ἐνδὺν αὐτῆς χρυπτόμενον ἐπικαλύπτων βασιλέα. 'Αλλ' εἴ καὶ σὺ μὲν οὕτως, ἀλλ' ἡ τοῦ θείου Ηνεμματος χάρις ἡμᾶς οὐκ εἴχεται ἐπὶ πλέον οὕτω κατασορίζεσθαι ὑπὸ σοῦ.» Τούτῳ ὡς ἤκουεν ὁ βασιλεὺς, καὶ ὡς οὐκ ἔλαθεν ἐν εὔτελει προσχήματι τὸ βασιλικὸν χρύπτων ἀξιωμα, κατεπλάγη τε, ὡς ἦν εἰλός, τὸν τὸ σκαιώρημα ἀγνοοῦντα, καὶ τὸν τε μοναχὸν ὡς θεῖον ἄνδρα ἐγνώρισε, καὶ τὰ προστατέομενα περ αὐτοῦ εὐπιθῶς καὶ μετὰ ταχύτητος ποιήσειν ἐπήγειτο, καὶ τῶν σεβατιμῶν εἰκόνων ἐπιψηφίζει καθ' αἰρεσιν. Καὶ πρότερον μὲν ἐν τῷ λεληθότι διεσκοπεῖτο πῶς ἀν αὐτῶν ἐκτελεσθῇ τὸ σπούδασμα, καὶ μὴ τις στάπις ἀνεγερθῇ περὶ τὴν Ἐκκλησίαν· ἐπειτα καὶ εἰς τούμφων τὸ δόγμα ἐξήνεγκε, καὶ τῶν ἐν τέλει καὶ τῶν τῆς Ἐκκλησίας οἱ μὲν ἐκδύντες οἱ δὲ ἔκοντες ὑπέκυπτον τῷ προστάγματι. Ἐναγκάζετο δὲ καὶ διέμενες ἐν πατριάρχαις δοιδιμος Νικηφόρος ἐν τῷ τῆς καθαρίσεως τῶν ἀγίων εἰκόνων ὑποσημήνασθαι τόμῳ· δι μηδημῶς πειθαρχήσαντα ὑπερόριον ἀνὰ τὴν Ηροικήνσον τίθησι, πάλαι προαισθέμενον τὴν τοῦ Λέοντος σκαιοτροπίαν, καὶ ὡς κυκῆσι οὗτος καὶ συνταράξει τὰ τῆς Ἐκκλησίας. «Ἐδοξε γάρ τῷ μακαρίτῃ Νικηφόρῳ, διπηνίκα τὸ διάδημα πειρεῖθει τῇ τοῦ Λέοντος κεφαλῇ, ἀκάνθαις καὶ τριβόλοις τὴν χείρα πειριπαρῆναι· καὶ τοῦτο σύμβολον καὶ οἰωνὸν ἔθετο τῶν μετὰ ταῦτα συμβεβηκότων κακῶν. Ἀπαγομένῳ δὲ τῷ μεγάλῳ πρὸς τὴν διπερορίζειν διομολογητῆς θεοφάνης δι τῆς τοῦ Μεγάλου Ἀγροῦ μονῆς καθηγούμενος, αἰσθόμενος δὲ ἐπιπνοίας θεικῆς τὴν διέλευσιν τούτου, κατ' ἄγρον τινα ἐνδιατρίβων, θυμιάμασι καὶ κηροῖς προβεμπτεν αὐτὸν μετὰ τῆς νηδὸς διιόντα. Λότος τε δι πατριάρ-

χης προσκυνήσεσιν ἐσχάταις ἀδεξιοῦτο καὶ ἔκτάσει Α coronam reportavit; neque ei datum est patriarcham porro videre, ne ejus vel hac in parte falleret vaticinium. Relegato Nicephoro solium archiepiscopale indigne concendit ipso Resurrectionis Domini-
cæ die Theodotus Melissenus, quem et Cassiteran dictum supra monuimus. Is eo evectus, et imperatoris potentiam **858** sibi habens adjumento, non jam in tenebris et angulis sed palam et pleno ore imaginiperdarum promulgavit hæresim.
καὶ θυμιάμασιν ἡμᾶς δεξιούμενον. » Μετ' οὐ πολὺ μετὰ πολλῶν γάρ καὶ ἄλλων ἐν οὐ μακρῷ τῆς κακώσεσιν ὑποθέσεις τὸν τῆς δμολογίας ἀνεδόσατο στέφανον, μηκέτι θεάσασθαι τοῦ λοιποῦ τὸν πατριάρχην ἀξιωθεῖς, ἵνα μηδ' ἐν τούτῳ διαπέσῃ ἢ τοῦ πατριάρχου παραπεμφθέντος, ὡς εἴπομεν, σκεισιν ἀναξίως εἰς τὸν τῆς ἀρχιερωσύνης θρόνον, κατ' αὐτὴν τὴν τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου θμέρην, Θεόδοτος δὲ Μελισσηνός, δν καὶ Καστιηρῆν προσαγορεύεσθαι δ λόγος φάσας παρέστησε. [P. 490] Καὶ τοῦ θρόνου ἐπιβάς, ἔχων δὲ συνεπαρχίουσαν καὶ τὴν βασιλικὴν ἔξουσίαν, οὐκ ἐν σκότει καὶ γνώσαις ἔτι, ἀλλ' ἐν ὑπαίθρῳ καὶ παρήσατε τὴν αἵρεσιν τῶν Εἰκονομάχων ἐδημοσίευε.

Λέων δὲ ὁ βασιλεὺς τῇ τε προηγησαμένῃ κατὰ Β At Leonis impetus animi prorsus erant effrenes, recenti de Bulgaris victoria ac paulo ante re contra Arabes feliciter gesta inflati. Itaque durior jam esse et ad crudelitatem prolabi, iras implacabiles genere, et delicta severissime punire; congregari aut consulere volentibus difficultem se praebere! pro parvis delictis graves imponere poenas; manus nonnullis, aliis pedes, aliis alia corporis praestantiora membra amputari caque in via regia suspendi jubere, quo terrorēm videntibus metumque incutere. Ob haec nulli non subditorum invitus, iis quae subsecuta sunt facinoribus odia in se auxit. Non enim contra homines tantum ejusdem secum naturæ et dignitatis efferebatur atque saviebat, sed adversus ipsam etiam pietatem Deumque surebat. Ad haec nactus est apłissimum instrumentum virum quemdam nobilis versutis, cohorti eorum qui in palatio psallerent praefectum; qui præ se sanctimoniam ferens atque pietatem intus sub densa lana lupum abditum gestabat. Impurus iste tempus adeptus opportunum, quo ad aures Ecclesiæ usurpatum est recitari magniloquentissimi Isaiae vaticinium: « Cui assimilabitur Dominum? **859** unum opifex effigiem faciet, aut aurifaber conslato auro eam integet? » etc., tunc ergo ille imperatori astans in aurem: « Animadverte, inquit, haec verba ut ne te lateat veritas: amplectere hanc religionem, quam tibi vates dictat. » His dictis vassano imperatori acris hæresis venenum instillavit, ita ut is quam prius religionem parce ac dubitanter predicari mandaverat, jam aperte impudenterque omnes amplecti jusserit, ni facerent, gravissima minatus mala. Quotquot ergo mollitia victi tunc veritatem prodiderunt, iis omnia tuta erant. Qui autem impiissimo mandato non parerent, in gravissimos cruciatus ac calamitates deveniebant.

Βουλγάρων νίκη ἐξαγκωμένος, καὶ κατὰ τῶν Ἀράβων δὲ μικρῷ πρότερον εύτυχησας, ἀκατάσχετος ἦν τὸ φρόνημα καὶ πρὸς τὸ σκληρὸν ἀπένευε καὶ ὀμότερον ἀπαραιτητός τε γάρ τὴν ὅργην ἐγεγόνει, καὶ τῶν ἀπαρτημάτων κολαστῆς αὐτοτρότατος, τοῖς τε ἐντυχάνειν ἐθέλουσιν ἀνέντευκτος καὶ δυτικύμβουλος, ἐπὶ τε μικροῖς ἀμαρτήμασι μεγάλας ἐπιφέρων τὰς καταδίκας, ὃν μὲν χειρας ἀφαιρούμενος ὃν δὲ πόδες ὃν δὲ τινας ἐτερα τῶν καιριωτάτων μελῶν, ἀπερ ἀποτέμνεσθαι ἀποφανόμενος ἀνὰ τὸν λεωφόρον ἀνακρεμαννύειν ἐκέλευσεν εἰς κατάπληξιν τάχα τῶν δρώντων καὶ δέος. Ἐκ τούτου μισθός κατέστη τῷ ὑπὸ χειρα παντεῖ. Ήλέον δ' ἐπέτεινε τὸ μίσος τὰ πετὰ ταῦτα· οὐ μόνον γάρ κατὰ τῶν δομοτίμων τὴν φύσιν ἀνθρώπων ἐπῆρτο καὶ ἡγριανετο, ἀλλὰ καὶ κατ' αὐτῆς ἐκορυβαντία τῆς εὐσεβοῦς πίστεως καὶ τοῦ Θεοῦ. Ὁργανον δ' ἐπιτηδειον πρὸς τούτο ἐσχεν ἄνδρα τινὰ διαβότον ἐπὶ πονουργίᾳ, τοῦ τάγματος τῶν ἐν τῷ παλατίῳ ψυλλόντων τὴν ἀρχὴν ἔχοντα, ἔξωθεν μὲν λεπορεπῆ φαινόμενον καὶ θεοτεῖη, ἔνδοθεν δὲ ὡς ἐν βαθεῖ καθοδίῳ τὸν λύκον ἐπικαλύπτοντα. Οὕτος ὁ βέβηλος καιρὸν ἐπιτίθεσιν εὐρηκώς, καθ' ὃν εἰς ἐπήκοον ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ εἴωθεν ἦ, τοῦ μεγαλοφωνοτάτου Ἡσαίου ἀναγινώσθαι προφητεία ἢ λέγουσα; « Τίνι ὥμοιώσατε Κύριον; καὶ τίνι ὥποιώτατε αὐτόν; Μή εἴκονα ἐποίησε τέκτων, ἢ χρυσοχός χωνεύσας χρυσὸν περιεχρύσωσεν αὐτὴν, ἢ δομοιώματι κατεσκεύασεν αὐτὴν; » καὶ τὰ λοιπὰ τῆς προφητείᾳ παραστὰς οὖν πρὸς οὓς λέγει τῷ βασιλεῖ: « Σύνες τοῖς λεγομένοις, ὡς βασιλεὺς, καὶ μὴ λάζη σε τὸ ἀλγήθε, καὶ τοιαύτης ἔχου λατρεῖς ὄποιαν σοι ὑποτίθησιν δ προφήτης. » Τοιαύτης εἰπὼν ἐνέσταξε τῇ δικαιολόγῳ τοῦ βασιλέως πλεισταὶ λὸν τῆς αἱρέσεως, ὡς ἡν πρότερον μετὰ φειδοῦς καὶ ἐνδοιασμοῦ κηρύττειν ἡπείρητο λατρεῖαν, ταύτην ἀνακεκλυμένη προσώπῳ καὶ ἀναιδῶς, εἰπεῖν πλέον μετὰ ἀπειλῶν καὶ κινδύνων αἱρεῖσθαι ἡγάγκαζεν. Όσοι μὲν οὖν μαλακίζομενοι προύδιοσαν τὴν ἀλγήθειαν, ἐν ἀδελτοῖς ήσαν· οἱ μὴ πειθαρχοῦντες δὲ τῷ αὐτοῦ δυσσεβεστάτῳ προστάγματι ἀνηκόστοις κλίκαις καὶ συμφοραῖς παρεδόντο.

Καίπερ δὲ οὕτως ἔχων δυσσεβίας καὶ παρανο-

Α coronam reportavit; neque ei datum est patriarcham porro videre, ne ejus vel hac in parte falleret vaticinium. Relegato Nicephoro solium archiepiscopale indigne concendit ipso Resurrectionis Domini-
cæ die Theodotus Melissenus, quem et Cassiteran dictum supra monuimus. Is eo evectus, et imperatoris potentiam **858** sibi habens adjumento, non jam in tenebris et angulis sed palam et pleno ore imaginiperdarum promulgavit hæresim.
δε καὶ ἡ τοῦ πατριάρχου ἔξεδη εἰς ἔργον πρόβρησις· Ἐκκλησίας ἀφορισθεὶς καὶ πολλαῖς καὶ ἀπέροις στέφανον, μηκέτι θεάσασθαι τοῦ λοιποῦ τὸν πατριάρχην ἀξιωθεῖς, ἵνα μηδ' ἐν τούτῳ διαπέσῃ ἢ τοῦ πατριάρχου παραπεμφθέντος, ὡς εἴπομεν, σκεισιν ἀναξίως εἰς τὸν τῆς ἀρχιερωσύνης θρόνον, κατ' αὐτὴν τὴν τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου θμέρην, Θεόδοτος δὲ Μελισσηνός, δν καὶ Καστιηρῆν προσαγορεύεσθαι δ λόγος φάσας παρέστησε. [P. 490] Καὶ τοῦ θρόνου ἐπιβάς, ἔχων δὲ συνεπαρχίουσαν καὶ τὴν βασιλικὴν ἔξουσίαν, οὐκ ἐν σκότει καὶ γνώσαις ἔτι, ἀλλ' ἐν ὑπαίθρῳ καὶ παρήσατε τὴν αἵρεσιν τῶν Εἰκονομάχων ἐδημοσίευε.

At Leonis impetus animi prorsus erant effrenes, recenti de Bulgaris victoria ac paulo ante re contra Arabes feliciter gesta inflati. Itaque durior jam esse et ad crudelitatem prolabi, iras implacabiles genere, et delicta severissime punire; congregari aut consulere volentibus difficultem se praebere! pro parvis delictis graves imponere poenas; manus nonnullis, aliis pedes, aliis alia corporis praestantiora membra amputari caque in via regia suspendi jubere, quo terrorēm videntibus metumque incutere. Ob haec nulli non subditorum invitus, iis quae subsecuta sunt facinoribus odia in se auxit. Non enim contra homines tantum ejusdem secum naturæ et dignitatis efferebatur atque saviebat, sed adversus ipsam etiam pietatem Deumque surebat. Ad haec nactus est apłissimum instrumentum virum quemdam nobilis versutis, cohorti eorum qui in palatio psallerent praefectum; qui præ se sanctimoniam ferens atque pietatem intus sub densa lana lupum abditum gestabat. Impurus iste tempus adeptus opportunum, quo ad aures Ecclesiæ usurpatum est recitari magniloquentissimi Isaiae vaticinium: « Cui assimilabitur Dominum? **859** unum opifex effigiem faciet, aut aurifaber conslato auro eam integet? » etc., tunc ergo ille imperatori astans in aurem: « Animadverte, inquit, haec verba ut ne te lateat veritas: amplectere hanc religionem, quam tibi vates dictat. » His dictis vassano imperatori acris hæresis venenum instillavit, ita ut is quam prius religionem parce ac dubitanter predicari mandaverat, jam aperte impudenterque omnes amplecti jusserit, ni facerent, gravissima minatus mala. Quotquot ergo mollitia victi tunc veritatem prodiderunt, iis omnia tuta erant. Qui autem impiissimo mandato non parerent, in gravissimos cruciatus ac calamitates deveniebant.

At enim Leo, quanquam hujusmodi impietate

atque *injustitia fœdus, vigilantissimus tamen in re publica corrigenda fuit, nihilque omnino rerum necessariarum atque utilium incuratum reliquit.* Ac fertur eo mortuo Nicophorum patriarcham dixisse renipublicam Romanam impio quantumvis, magno certe præside orbatam. Præter vigilem accuratamque republicæ gubernationem summa fuit in eo in flagitiosos severitas; cujus rei exemplum referam. Exeunte aliquando palatio accessit quidam, querens suam sibi uxorem a senatore quodam raptam, idque facinus se ad urbis præfectum detulisse, neque tamen suum jus consecutum. **§ 60** Leo statim mandavit ut redeunti sibi sisternerentur actor, reus tam atrocis flagitii, et urbis præfectus Quo facto actorem proponere suam causam jussit. Qui cum rem ab initio ad finem usque exposuisset, reus convictus probationibus, cum nullum infiandi criminis locum inveniret, scelus professus est. Et præfectus causam interrogatus cur flagitium digna poena ultus non esset, inops excusationis obmutuit. Hunc ergo imperator statim munere suo exxit, et adulterum ex legibus punendum dedidit. Plerumque responsa dabat in Lau-siaco sedens triclinio. Duces exercituum, milites magistratusque legit optimum quemque et a munerum capture alienissimum, pecunia contemptor ipse summus. Studuit etiam vocis elegantiae, quamquam natura ad eam rem ineptus et a musica concinnitate alienus. Solebatque ipse cantum auspicuri, cum in Dei laudationibus psalmi cantarentur, maxime cum natalio Christi festo canones psallebantur: tunc enim grandiore ac agresti voce carmen intonabat. Risumque auditoribus movit, cum septimam odam inciperet, in cuius tractu est hoc, « *Sprevere summi cuncta amore principis,* » cum ipse metum **§ 61** Dei abjiceret et diabolorum in partes concederet venerandissimis imaginibus tollendis. Atque hoc modo res imperatoris habebant. ἐξάρχειν τῶν αἰγῶν, καὶ μᾶλλον δτε ἐν τῇ τοῦ Στέπαντος γάρ τῶν φύσιν τορωτέρα καὶ ἀγρίζ φωνῆ, καὶ λέγοντος. « Τῷ παντάνεκτος ἐξεφαύλισαν πόθῳ, » Θεοῦ φύσιον ἐκχαυλίσας καὶ τῇ τῶν δαιμόνων μερίδι. Καὶ τὰ μὲν τοῦ βασιλέως ἐν τούτοις.

At Michaelus Amoriensis cum semper ad ultiora ac majora pergeret, majestatis accusatus, cum se difficulter admundum purgasset, ab imperatore missus est ut disciplina ordinum exercitus institueret. Fuit is homo non cæteris modo vitiis depravatus, sed et linguam habuit effrenem, arcanæ cordis identidem effutiens et quod in buccam

XYLANDRI ET

(36) Habetur tractus ille iambis compositus in officio Laudum matutinarum, die Natalitis Christi consecrato. De εἰρήνῃ significatione ecclesiastico-rum rituum expositores Arcudius, Allatius, Euchologium. GOAR.

(37) Quod vocabulum ex aliis locis permultis didici sive majestatis sive etiam structarum imperatoris insidiarum crimen notare. Et quod de uxoris nuptiis sequitur minatum Balbum, obscurum est

D Μιχαὴλ δὲ ὁ ἐξ Ἀμωρίου ἀεὶ τοῖς ἔμπροσθεν ἐπεκτεινόμενος, ἐπὶ τῷ μεῖζον προβάλλων, διασθολήν ἔσχε κατοισώσεως; (57)· ὃς ταῦτην εἰ καὶ δυσχερῶς, δύμως ἀποσεισάμενος ἐκπέμπεται παρὰ βασιλέως τακτικὰ διδάσκειν τὸν ὑπὸ χειρά λαόν. Ήν δὲ δι-
Μιχαὴλ οὐ ταῖς ἄλλαις πάσαις κακίαις ἐπιρρέπεται
μόνον, ἀλλ' ἐνδέσει καὶ γλώσσης ἀκολασταν., καὶ τὰ

GOARI NOTÆ.

vel ob ambiguitatem τοῦ αὐτοῦ. Fortassis statuit Theodosiam Leone cæso ducere. Quod de linguis morbo dicit, alludit ad Tantulum Orestis Euripi-dei. Mox ubi scribitur quomodo Theodosia Balbum supplicio jam imminentem eriperit, in margine est annotatum: Ὄρα πῶς οὐ λείπει μάθος τὸν Θεὸν, ὅτε βούλεται συντηρεῖν τινα. Est sane exemplum hoc memorabile παραδόξον σωτηρίας. **XV.**

ἴδον τῆς καρδίας ἐκφαυλίζειν δυναμενος μυστήρια. Ἐλάσσει γάρ πᾶν τὸ παριστάμενον εἰς τούμφαντες, ἀπερχόπτει δὲ καὶ κατ' αὐτοῦ τοῦ βασιλέως λόγους οὐκ εὐπρεπεῖς, ἀπειλῶν αὐτῷ τε καθαίρεσιν τῆς βασιλείας καὶ τῇ αὐτοῦ συζύγῳ γάμου ἐπισείων ἀνδριον. Ἀπερ δὲ βασιλεὺς πυνθανόμενος πρῶτον μὲν εὐμηχάνως ἐπειράτο περαπροσποιούμενο τὴν γνῶσιν, ἀποστῆσαι τοῦτον τῆς ἀθυρογλωσσίας καὶ τῶν κακῶν βουλευμάτων βουλδμενος. [P. 492] Ἡδει γάρ αὐτὸν αἰσχύστρη νόσῳ ἀκολάτῳ γλώσσῃ δουλεύοντα. Ός δὲ καὶ παραινέσσει καὶ ἀπειλεῖς ὅπη παρείκοι χρώμενος εὐθὺς μὲν ἐξαρνούμενον εὔρισκε τὰ λεγόμενα, ἀδείας δὲ πάλιν τετυγχότα τῶν κατὰ σκοπὸν μὴ ἀφιστάμενον, ἐπαφῆσιν αὐτῷ σκοπούς καὶ ὡτακουστής λεληθτώς, οἵτινες πολλάκις ἐν εὐωχίαις καὶ μέθαις μεταχινούμενον τῶν φρενῶν ὑπὸ τοῦ οἴνου καταλαβόντες καὶ τοῖς πρότεροις μάλα προθύμως ἐπιτιθέμενον κατάδηλον ποιοῦσι τῷ βασιλεῖ. Ἔγένετο δὲ προσθήκη πίστεως τῶν διαβαλλομένων τῷ Μιχαὴλ καὶ δὲ Ἐξαδύλιος, ἀνὴρ φρενῆρης καὶ συνήθης τῷ βασιλεῖ, οὖν ἄγνωστος δὲ καὶ τῷ Μιχαὴλ. Οὗτος πολλάκις ἐπισχεῖν αὐτὸν τῆς ἀθοροστομίας ἐπιχειρήσας, καὶ παραινέσσας σιγῆν, καὶ μὴ οὕτως ἀκαίρως παρθρησίδεσθαι καὶ εἰς προβόπτον ἔκυρδον συνωστεῖν κλύνοντον παρακαλέσσας, ἐπειδὴ μὴ ἐπειθε, δῆλα πάντα τὰ κατ' αὐτὸν τίθησι τῷ βασιλεῖ. Καὶ δὴ πρὸ μιᾶς ἡμέρας τῆς κατὰ σάρκα Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν γεννήσεως δεξάμενος τὰς μηνύσεις δὲ βασιλεὺς ἐπὶ βῆματός τε ἐν τοῖς ἀσηκρητεοῖς (58) ἐκάθισε, καὶ ἀκριβῆς ἔκταστής τῶν μηνυθέντων ἐγίνετο. Ἀλλοκεται τοίνυν τυρανίδος δὲ Μιχαὴλ, αὐτὸς καταθέσθαι ὑπὸ τῆς ἐναργείας τῶν ἐλέγχων ἀναγκασθεῖς· καὶ φῆφος ἐκφέρεται κατ' αὐτοῦ πυρὶ καταστρέψαι τὴν ξωὴν, ἐμβληθέντος ἐν τῇ καμίνῳ τοῦ ἐν τῷ παλατίῳ λουτροῦ, εἶναι δὲ καὶ αὐτὸν θευρὸν τὸν βασιλέα τοῦ δράματος. «Πήγε μὲν οὖν τὴν ἐπὶ θάνατον δεσμώτης, εἶπετο δὲ καὶ δὲ βασιλεὺς θεατῆς εἶναι δριγώμενος τοῦ δρωμένου. Ἐν δοσῷ δὲ τῷ μεταξὺ παρήμεινον διάστημα, ἢ βασιλεὺς Θεοδοσία, τὸ τοῦ Ἀρσανῆρ φυγάτριον, μαθοῦσα τὸ μέλλον πραγμῆναι· ἔξεισι μετὰ σπουδῆς ὅτι πολλῆς τοῦ βαλάμου, παράβασχόν τι καὶ μανικὸν κινουμένη, τὸν βασιλέα τε καταλησσούσα ἀλλάστορά τε καὶ θεομάχον ἀπέκαλει· οἷς οὐδὲ τὴν θειάν ἡμέραν ἄγει διὰ φειδοῦς, τοῦ θείου μέλλων σώματος μετασχεῖν, καὶ τῆς δρμῆς διεκώλυεν. Οὗτος δὲ τῷ Θῷ μὴ προσκρούσας δεδοικει. τὸ μὲν παραχρῆμα παλιντρόπον αὐτῷ τὴν σωτηρίαν ἐδράσεις, σίδηρον δὲ τοῖς ποσὶ περιθεῖς τοῦ Μιχαὴλ, καὶ τῆς κλειδὸς ἔκυρψε τὴν φρουρὰν ἐπιτρέψας, τῷ παπίᾳ τὴν αὐτοῦ φυλακὴν ἀνατίθησι. Πρὸς δὲ τὴν σύζυγον ἐπιστραφεὶς ἔφη· «Ἐγὼ μὲν, ὡς γύναι, ταῖς σαῖς βασιλείαις πείσθεις ἐποίησα ὡς ἐκέλευσας· σὺ δὲ οὐκ εἰς μακρὰν ἐπόψει, καὶ τὰ τῆς ἐμῆς νηδύος βλαστήματα, τὰ ἀποβούσδμενα, εἰ-

A venire proferens. Ita et de imperatore quædam parum honeste dixerat, minans ei imperii privationem et uxori illicitas nuptias. Ea cum essent ad se allata, imperator principio statuit arte cum a malevolentia ac pravis consiliis detrahere (norat enim eum turpissimo lingua immoderata morbo laborare), dissimulata eorum quæ in se erant dicta notitia. Cum autem interminatus ususque admonitionibus deprehenderet eum in præsentia maledicta inficiari, rursusque nactum licentiam ab incœpto non desistere, submittit occulte auscultatores, qui observarent hominem. Ii cum notassent eum sæpe numero in conviviis atque inter pocula vino mente alienata magno conatu propositum suum persequi, rem imperatori 862 exponunt. Plurimum delatoribus Michaeli fidei conciliavit Exabulus, homo prudens regique familiaris ipsique Michaelo non ignotus. Quem is cum sæpe ab immodica dicendi licentia esset dehortatus, monuisseque ut taceret neque tam intempestiva libertate oris in præsens periculum se conjiceret, cum non persuaderet, omnia ejus studia imperatori declaravit. Pridie itaque natalitiorum Christi imperator perceptis indiciis in archivo pro tribunali consideret ipse de iis inquisitus. Ibi Michaelus re accurate explorata affectatae tyrannidis reus peragitur, ipse etiam confiteri scelus ob probationum perspicuitatem coactus; ferturque in eum sententia, ut in caminum lavaci, quod est in palatio, vivus conjectus cremetur, inspiciente imperatore. Cum jam vincius ad supplicium duceretur, idque imperator C coram cernere gestiret, interim dum spatium quo ad locum pœnæ venitur perambularent, imperatrix Theodosia, Arsaberī filiola illa, quid agendum esset cognito, celeriter thalamo exit, bacchæ cujusdam instar motu furioso sece agens, imperatoremque apprehensum flagitiosum ac Deo adversantem appellat, qui ne sacræ quidem diei parceret, Dominicum corpus percepturus. Ita imperatoris impetum ea inhibuit, ut metuens ne Deum offendaret, in præsentia salute 863 Michaelum donarit, compedibus modo ferreis inclusum; quarum clavē sibi retenta, hominem papiæ custodiendum mandavit. Ad uxorem vero conversus: «Feci, inquit, quod jussisti, mulier, tuis persuasus bacchationibus: sed tu mox cernes, et prolos nostra, quid eventurum sit, etiam si me hodie a peccato abstinuisti.» Atque hoc quidem ille, quanquam a fatidica inspiratione alienissimus, vere vaticinatus est. Fertur et oraculum jam olim accepisse, quo monebatur esse in fatis ut natalitio Christi festo cum imperio vitam amittat. Fuit hoc oraculum Sibyllinum, inscriptum libro cuidam bibliothecæ imperatoriæ, quo non oracula modo continebantur sed et figuræ imperatorum coloribus

GOARI NOTÆ.

(58) In palatio augustiore, juri dicundo desi-
gnato ad Hippodronum exstructo. Ήρός τὸν ἱπό-
δρομον κατὰ τὰ ἀσηκρητεῖα. Ἐκεῖσας γάρ τότε τὸ

τῶν ἀσηκρητικῶν καταγώγιον. Successu temporis,
ut hinc liquet alio translatum fuit. GOAR.

expictæ. In eo libro depicta erat fera leo, cui A superne in dorso littera χ ad ventrem usque erat inscripta; et a tergo vir quidam accurrens leonem hasta per ipsam litteram configebat. Cumque id oraculum obscurum videretur, solus eo tempore quæstor interpretabatur, Leonem dicens olim imperatorem fore, qui ipso Christi Natali mala morte esset interiturus. Neque minus Leonem perterritus matri ejus oblata visio. Ea enim dormiens videre sibi visa fuerat se, cum in ædem sacram Deipara Blachernensem crebro commearet, virgini cuidam occurrere albatis viris stipatæ; porro ædem 864 se videre sanguine repletam, et virginem istam cuidam albatorum mandare ut ollam sanguine impleret matrique Leonis bibendum porrigeret; se autem multorum annorum viduitatem prætendere, cujus gratia neque carnes neque quidquam sanguine præditum gustasset, ideoque olla etiam hæc abstineret. Tum virginem iratam dicere, « Qui ergo filius tuus non desinit se multo cruore opplere, eoque me et Filium Deum meum irritare? » Atque ab eo tempore mater visionem istam tragice referens, non destiterat Leonem hortari ut imaginiperdarum hæresi obsisteret. Perturbabat et alia haud modice visio. Nam per quietem visus sibi fuerat audire Tarasium patriarcham nobilem illum, qui jamdudum vitam cum morte commutaverat, Michaelum quemdam nominatim exhortari atque impellere ut in Leonem impetum faceret letalique ictu sterneret. Exagitabat etiam monachi apud Philomelium prædictio, et vestis suæ a Michaelo induitæ recordatio, quam rem supra exposuimus. His omnibus terroribus actus imperator metu concutiebatur atque animo fluctuabat, eamque noctem insomnem exigens sapientius quam sibi commodius consilium init. Nam perrupta qua ad papiam ibatur portula, domum ejus intravit, speculatum quid ibi gereretur. Ingresso domum eam spectaculuni oblatum est, quod eum haud vulgariter perterritus. Vedit namque damnatum alto ac magnifice admodum exstructo toro jacere, papia in nudo pavimento recubiente. 865 Curiosusque aggressus, ut deprehenderet num Michaelus, quod solent anxiæ et in vita discrimine constituti, somnum ancipitem ac curis plenum, an contra securum atque suavem duceret, sensit eum profundo sopori deditum, adeo ut ne contrectando quidem eum potuerit excitare. Hoc tam insperato spectaculo ira acrius incensa discessit, per otium non Michaeli tantum sed ipsi quoque papia exitium structurus. Neque hæc res papiam fecellit, quod quidam Michaeli excubitorum ex puniceis cothurnis imperatorem agnoverat, ipsique quid actum esset perspicue indicaverat. Itaque papias cum suis, animo gravissime perturbati, ac prope extra se rapti, de periculo effugiendo deliberant. Jamque illucescebat, cum Michaelus hoc consilii capit. Simulat se opera Throctisti, quem postea ad caniclei dignitatem evexit, quas-

καὶ σῆμερόν με τοῦ ἀμαρτήματος ἡλευθέρωσας. » Οὕτω τὸ μέλλον, εἰ καὶ πόρρω προφητεῖς ἦν ἐπιπνοας, ἀλτηῶς ἀπεφοίβασε. Λέγουσι δ' ὅτι καὶ χρησμὸς ἦν ἀνωθεν ἀντῷ δεδομένος ὡς κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν κατὰ σάρκα γεννήσεως πέπρωται αὐτῷ τῇν τε βασιλεικὴν εὐδαιμονίαν ἀποβαλεῖν, προσαπολέσαι δὲ καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν. [P. 493] Σινδυλιασκὸς δὲ ἦν ὁ χρησμὸς, ἐν τινὶ βιβλιῳ τῆς βασιλικῆς βιβλιοθήκης ἐγγεγραμμένος, οὐ χρησμὸς μόνον ἀπλῶς ἔχοντη, ἀλλὰ καὶ μορρᾶς καὶ σύγκηματα τῶν βασιλέων διὰ χωμάτων. Ἡν οὖν θηρίον μεμορφωμένων δὲ λέων ἐν τῷ βιβλίῳ, ἀνισθεν δὲ τῆς αὐτῆς ῥάχεως ἐπεγέραπτο τὸ χῖ στοιχεῖον μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς γαστρὸς, κατέπιν δὲ τις ἀνὴρ ἐπιθέων δόρατι καὶ λίπαντας ἐδίδου πληγὴν τῷ θηρίῳ δὲ μέσου τοῦ χῖ. Ἀσφάριαν δὲ ὑποφαίνοντος τοῦ χρησμοῦ, μόνος δὲ τηνικαῦτα κοιαστωρ ἀντὸν διετρανού, Λέοντα μέλλειν φῆσας τινὰ βασιλέα κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν τῆς τοῦ Χριστοῦ Γεννήσεως θαυμάτῳ δλεθρίῳ παραδοθῆναι. Ὑπέθραπτε δὲ οὐδέν τιτον τὸν βασιλέα καὶ ἔξεδειμάτου καὶ ἡ τῆς οἰκείας μητρὸς δψις. Ἔγοξε γὰρ αὕτη κατὰ τὸν ἐν Βλαχέρναις θεῖον ναὸν τῆς Θεοτόκου φοιτώσα συνεχῶς κόρη τινὶ συναντᾷν λευχεῖμοσιν ἀνδράσι δορυφορούμενῃ, ἐώρα δὲ καὶ τὸν θεῖον ναὸν αἴματος πεπλησμένον. Ηροστᾶξαι δὲ τὴν θεαθεῖσαν κόρην ἐνὶ τῶν λευχειμόνων ἀνδρῶν χύτραν τινὰ πλήσαντι αἴματος τῇ μητρὶ τοῦ Λέοντος ἐπιδύναι πιεῖν αὐτῆς δὲ πολυετῇ χτηρείᾳ προβαλλομένης, δὲ ἦν μήτε κρεῶν μήτε τινὸς τῶν ἐναλμών γένσασθαι, καὶ διὰ τοῦτο μηδὲ ταύτης τῆς χύτρας ἄφασθαι, « Καὶ πῶς, ἔφησεν ἡ κόρη μετὰ θυμοῦ, οὐ πάντει τὸ σὸς οὐδὲ πολλῶν ἐμπιπλῶν αἱμάτων ἐμὲ καὶ τὸν ἐμὸν παροργίζων Μίλον καὶ Θεόν; » Πολλά τε ἔκτοτε τὸν ἐκυτῆς ἔξελιπάρει οὐλὸν τῆς τῶν Εἰκονομάγων ἐκστῆναι αἱρέσεως, τὴν δψιν ἐκτραγῳδῆσασα. Καὶ ἐτέρα δὲ τις δψις οὐ μικρῶς συνετάρασσε. Ταράσιος γὰρ δ ἀοιδίμος πατριάρχης, πάλαι τὸν βίον μετεπλαχώς. Μιχαὴλ τινὰ ἐδόκει καλεῖν ἐξ ὀνόματος ἐν ὀνείροις, ἐπιπῆδησαι προτρεπόμενος τῷ Λέοντι καὶ καὶ λίπαντας πλῆξαι αὐτὸν. Ἐστρόβει δὲ αὐτὸν καὶ ἡ τοῦ κατὰ τὸ Φιλομίλιον μοναχοῦ πρόρρησις καὶ ἡ τῆς ἐσθῆτος μεταμφίασις, ἦν δὲ Μιχαὴλ ἐποιήσατο, ὡς που φάσσαντες ἵστορισαμεν. Οἰς ἄποινα δειματούμενος δὲ βασιλεὺς ἐπάλλεττ τε τῷ δέει καὶ τὴν ψυχὴν ἐκυμαίνετο. Διὸ καὶ ἀγρυπνοὺς διετέλει παρ' ὅλην τὴν νύκτα. Σοφώτερα D τοίνους δὲ βασιλικών βουλευσάμενος, τὴν ἐπὶ τὸν παπίαν φέρουσαν πυλίδια διαβρήξας κατεσκόπει τὰ ἔνδον. Εἰσελθὼν δὲ εἰς τις δωμάτιον θέαμα ὁρᾷ εἰς ἔκπληξιν οὐ τὴν τυχοῦσαν ἔγον αὐτὸν εἰδε γάρ τὸν μὲν κατάκριτον ἐπὶ στιβάδος ὑψηλῆς πάνυ μεγαλοπρεπῶς ἀνακείμενον, τὸν δὲ παπίαν ἐπὶ ξηροῦ κατακλινόμενον τοῦ ἐδάφους. Πειριεργότερον δὲ προσελθὼν ἐπεσκόπει τὸν Μιχαὴλ, εἰ διπερ φίλει ἐν τοῖς κυματομένοις καὶ τὴν ζωὴν ἀμφιβολοῦν ἔχουσι γίνεσθαι, ἐπιπλαΐον τινὰ καὶ ἐμμέρειμον ὑπνώττει οὐπνον διεπνύσσει τοις ηγεμονίαις ἀφρόντιδα καὶ ἡδύν. [P. 494] Ός δὲ εὑρεν ἀνέτιας ὑποιοῦντα (καὶ γάρ οὐδὲ ἐπαφώμενος αὐτὸν διεπνύσσει τοις ηγεμονίαις), εἰς μείζονα ἀνήφθη θυμὸν

τοῖς παρ, ἀλπίδα τούτοις θεάμασι, καὶ ἀπῆσι κατὰ σχολὴν, δεινὸν οὐκ αὐτῷ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ παπὶ εὔστειν. Καὶ ταῦτα μὲν ὁ βασιλεὺς. Οὐκ ἔλαυς δὲ ταῦτα τοὺς περὶ τὸν παπίαν, ἀλλά τις τῶν προκοπίων τοῦ Μιχαὴλ ἐκ τῶν φοινικῶν φωρασάμενος ἐμβάδων ἀπήγγειλε πάντα σαφῶς. Οἵτις ἐκπαθεῖς καὶ μικροῦ δεῖν ἔκρονες οἱ περὶ τὸν παπίαν γενόμενοι ἐσκέπτοντο πᾶς δὲ τὸν κίνδυνον διαφύοιεν. Ὑπέλαμπεν ἦτις ἡμέρα, καὶ σκέπτεται σκῆψιν τοιάνδε ὁ Μιχαὴλ, ὃς ψυχικάς τινας κτηλίδας βούλεται τινὶ τῶν Θεοφίλων ἐξαγορεῦσαι διὰ Θεοκτίστου, ὃν μετὰ ταῦτα τῷ τοῦ κανικλείου τετιμήκεν ἀξιώματι (59). Ἐπετέραπτο γοῦν τοῦτο γενέσθαι περὶ βασιλεῶς. Οἱ δὲ Μιχαὴλ ἀδείας λεβδόμενος λέγει πρὸς τὸν Θεόκτιστον «Καὶρός, ὁ Θεόκτιστε, τοῖς συνωμάταις ἐπάπειλῆσαι, ὃς εἰ μὴ τάχιον σπεύσουσιν ἔξελέσθαι τοῦ κινδύνου ἡμᾶς, πάντα τὰ τῆς πράξεως ἀνακαλύψει τῷ βασιλεῖ.» Καὶ τοῦ Θεοκτίστου ὃς ἐκελεύσθη ποιῆσαντος, εἰς ἀγωνίαν οὐ τὴν τυχοῦσαν ἐνέπεσαν οἱ συνίστορες, καὶ διεσκοποῦντο πᾶς ἀντοί τε σωθεῖν καὶ τὸν δονού οὐδέπω θανεῖν κινδυνεύσαντα διασώσασιν. Ῥάπτουσιν οὖν βουλὴν ἥτις αὐτούς τε ἔβρύσατο καὶ τῷ Μιχαὴλ πρὸς τῇ βασιλείᾳ καὶ τὴν ζωὴν ἐχαρίσατο. «Ἐθος ἐπεκράτει τότε, μὴ, ὡς περ νῦν, ἔνδον τῶν βασιλείων ἔκτοτε λαβὸν τὴν ἀρχὴν, μένειν τοὺς τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ παλατίου ψάλλοντας κατηρικούς, ἀλλὰ τοῖς ἰδίοις οἶκοις, περὶ δὲ τρίτην φυλακὴν τῆς νυκτὸς (60) ἀγίεσθαι κατὰ τὴν Ἐλεφαντινὴν, κάκεῖθεν ἀπίειν πρὸς τὴν ἐκκλησίαν καὶ τῷ Θεῷ τὰς ἑωθινὰς ἀποδιδόναι εὐχάς. Τούτοις οἱ συνωμάται ἐγκατεμικθέντες τότε, δπὸ μάλης ἐγχειρίδια ἔχοντες, συνεισήσαν, καὶ ἐν τινὶ σκοτεινῷ τῆς ἐκκλησίας λογήσαντες τόπῳ τὸ σύνθημα ἔκειθοντο. Ός δ' ὁ ὄμοις διεπεράνετο, ἥδη δὲ παρῆν καὶ ὁ βασιλὺς, καὶ τῆς ὄμνηδίας ἔξηρχεν, ὃς ἔθος, «Τῷ παντάνακτος ἔξεργοισιν πόδῳ» (εἶχε γάρ, ὃς εἴπομεν, τορωτέραν φωνὴν), τότε δὴ εἰσπηδησαντες ἀθρόον οἱ συνωμάται ἐκ μὲν τῆς πρώτης ἡμέρας προσδολῆς, πρὸς τὸν τοῦ κλήρου ἔξηρχον ἀποπλανῆθέντες, εἴτε παρόμοιόν δυτα τῷ βασιλεῖ κατὰ τὴν σωματικὴν ἐμφρέσιαν, εἴτε τῇ περὶ τὴν κεφαλὴν δμοὶδε περιβολῆ. ἦν γάρ ἡ ὥρα κρυμάδης τε καὶ χειμέριος, καὶ διὰ τούτο ἐν περιβλήμασι πάντες διεκαρτέρουν στεγνωτέροις, πίλοις τὰς κεφαλὰς διζυτάσιοις περικαλύπτοντες. Ἀλλ' δὲ μὲν τοῦ κλήρου καθηγεμών τὸν κίνδυνον ἀπιώσατο, τὸν πίλον τῆς κεφαλῆς ἀφελῶν καὶ τῇ φαλάκρῃ τὴν σωτηρίαν

XYLANDRI ET

(59) Κανικλείου ἀξιώματα quid sit, nescio. Fit mentio etiam apud Nicetam in Manuele Comneno. XYL. — De caniclei praefecto post Meursium Greiserus plurima tum in comm. Codini, tum in Addendis, nil tamen quod caniclei nomen vel officium expponat. Utrumque breviter exsequor. Κάνιον expllicant Glossa Græco-barbaræ, ἀλάβαστρον, φωκάδιον, μαροθήκην, vas unguentis condendis ex alabastro vel pretioso stictili metallove confectum: κάλεος autem cum gloriam sonet, κανικλείον erit vasorum hujusmodi nobilissimum. Illudque erat, quo rubeus liquor sive cinnabaris imperatori chrysobulla scriputro servabatur et proferabatur. Vasisque hu-

A dam animæ suæ mendas quibusdam religiosis hominibus velle aperire. Cumque id imperator permisisset, licentiam nactus Theoctisto indicat tempus poscere ut sociis conjurationis minetur, nisi ipsum celerrime discrimini eriperent, se totam rem imperatori enuntiaturum. Hoc mandatum exsequente Theoctisto, conspirationis populares non mediocris incessit sollicitudo, anxieque consultaverunt quomodo et suam et Michaeli jam in extremo de vita sua periculo versantis salutem conservarent. Tandem consilium componitur, quod et ipsos incolumes reddidit et Michaelo cum vita imperium 866 paravit. Mos tunc erat non is qui nunc tenetur, ab illo tempore receptus, ut qui in Palatino templo psallunt clerici, in regia habitent: sed quisque domi suæ degens circa tertiam noctis vigiliam ad portam Elephantinam seu eburneam conveniebant, indeque in templum progressi Deo matutina vota nuncupabant. Iis tum conjurati se permiscentes, pugionibus subter alas occultatis, una intrabant, abditique in obscurō templi loco tesseram exspectabant. Hymno absoluto, venit etiam imperator, ac pro more suo voce grandiore intonavit carmen: «Sprevere sumni cuncta amore principis.» Tum conjurati confertim impetum dederunt, qui eos initio per errorem in cleri magistrum tulit, sive quod is corpore imperatori assimilis erat, sive quod caput simili veste velaverat erat enim tempore eo magnum gelu, ideoque quivis caput suum densiore pileo tectum non denudabat. Sed is quidem pileo capiti detracto, ostensa calvitie, periculo se subtraxit. Imperator insidias sentiens in penetrale altaris se subduxit, dereptaque thuribuli catena, aut ut alii perhibebent, diva cruce, ictus percussorum excepit. Verum si non singuli sed facto cuneo irruentes, alias capiti, ventri alias, alias corporis 867 parti plagas intentabant. Leo aliquandiu cruce se defendit, ictibus gladiorum repulsis, donec ferre instar undique impetus succubuit. Tandem quemdam immanni corpore gigantis similem inferre ictum cernens, per inhabitantem fanum illud gratiam juratum obsecratus est ut sibi parceret. Fuit nobilis iste Crambonitarum stirpe oriundus; ac dicens non juramentorum esse hoc, sed cœdis tempus gravi ictu manum Leonis claviculari abscedit, simulque cornu crucis. Tandem vulneribus victo

GOARI NOTÆ.

jusmoei custoe erat δὲ τὸν κανικλείον. Dictis suggestit auctoritatem Nicetas in Manuele Comneno 1, 4, ubi cum Stypio natuia quendam Theodororum εἰς τὴν τοῦ κανικλείου μεγαλυτρεπῆ προβούμενον τιμὴν asseruisse, Joannem Hagiotheodoriten ideo invidia motum subdit ejusdem Manuels 3, 4: «Ἐκ τοῦ τῷ Στυπειώτῃ δοθῆναι δοχεῖον ἐρυθροδάνου διάλιθον χρύσεον καὶ τοῖς ὅρκοις τούτον ἐπιστατῆσαι. GOAR.

(60) Auctor paulo infra: ὥρα ἦν ὡς δεκάτη τῆς νυκτὸς, a principio noctis horarum et vigiliarum. quarum tertiam circa decimam terminatur, ducto numero. GOAR.

et ad terram subsidenti quidam caput amputavit. **A** Hunc finem vitæ sortitus est Leo, mense Decembri hora noctis prope decima, cum imperium annos 7 menses 5 gessisset, et majori quam ullus antecessorum crudelitate atque impietate usus diligentiam in re publica procuranda inque rebus bellicis fortitudinem suam obscurasset. Autem vocem quoque cœlitus statim editam, quam latum de ejus morte nuntium multis patefecerit ac navicularios quosdam qui eam audivissent, notato tempore et nocte ea, ratiocinando eam veracem deprehendisse. Interfecti Leonis cadaver percussores crudeliter per spolia in circum traxerunt, omnis metus vacui, quod suis armis regiam undiquaque cinxissent. Aula quoque Augustam ejecerunt cum quatuor filiis ejus. **B** Sabatio, qui imperator 868 designatus Constantini nomen suscepit, Basilio, Gregorio et Theodosio; quos omnes in lebnum impositos in Protam insulam avexerunt. Ibi omnes castrati sunt, et Theodosius vita defunctus una cum patre est sepultus. **C** Ηδη κατεπεπονημένου ταῖς πληγαῖς καὶ δικλάσαντος. Τοιούτῳ μὲν βίου τέλει δὲ λέων ἐχρήστο, κατὰ τὸν Λεκέμβριον μῆνα, ὡρα ἣν δεκάτη τῆς νυκτὸς, ἐπ' ἑτη βασιλεύσας ζὺς καὶ μῆνης ε', ὀμβράτος, εἰπερ τις ἄλλος, γεγονώς, καὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ πάντων δὲ ασθεότατος, οἷς τὴν τε προσοῦσαν σύντφεν τοῖς κοινοῖς ἐπιμέλειαν καὶ τὴν ἐν χεροῖ γενναιότητα ἀπημαύρωσε. Δέγεται δὲ καὶ φωνὴν οὐρανόθεν καταρράγνιαι εὐθὺς τὴν αὐτοῦ κατάλυσιν εὐαγγελιζομένη πολλοῖς· ής καὶ τινες ἀκήκοστες ναυτίλοι τὸν καιρὸν τε καὶ τὴν νύκτα καταγράψαμενοι, ἐκ τοῦ μετὰ ταῦτα συμπεράσματος εὔρον οὖσαν ἀλτηνήν. Ανηρημένου δὲ τοῦ Λέοντος, οἱ ἀνηργάτες σύροντες τὸν τούτου νεκρὸν ἀνηγάγον, παντὸς αὐτοῖς περιηρημένου φόδου διὰ τὸ τὴν βασίλειον σύλλην δπλοῖς οἰκεῖοις πάντοθεν περιφραχθῆναι. Κατέσπασαν δὲ τῶν βασιλείων καὶ τὴν αὐτοῦ γαμετὴν σὸν τοῖς τέσσαρις τέκνοις αὐτῆς. Σεβδάτιον τὸν μετονομασθέντα κατὰ τὴν ἀνάρρησιν Κωνσταντίνον, Βασίλειόν τε καὶ Γρηγορίον ἔμα Θεοδοτίην οὖς καὶ ἀκατίψ εὐθέντες πρὸς τὴν Πρώτην νῆσον ἀπῆγαν, κακεῖσθαι τῶν πάντων ἐκτμηθέντων συνέβη τὸν θευδόσιον τὴν ἁυτοῦ καταλύσαι ζωὴν καὶ ταφῆς τῷ ίδιῳ κεκοινωνηκένται πατέρι.

At Michaelus papiæ custodia liberatus, ita ut pedes adhuc in ferreis habebat compedibus inclusos (earum enim claves in sinu Leonis asservabantur), imperatorio solo concedit, estque ab omnibus qui tum in palatio aderant imperator salutatus atque adoratus. Sub meridiem vero fama jam undique dissipata, malleo per vim diffissis compediis, neque manibus ablutis, neque Dei metu in animum suum inducto, neque ulla alia re quam decebat fieri peracta, ad magnum Sanctæ Sapientiæ templum prodit, cupiens manu patriarchæ coronari et ab universo populo imperator salutari, solis fidens conjurationis sociis et Leonis percussoribus. Utriusque hic miretur aliquis perversitatem: Leonis, quod adeo nullum habuit sui defensorem de tot tantisque assentatoribus, qui tum omnes reptantium bestiarum in morem in foramina se sua abdiderint; Michaeli vero impudentiam, qui in ædem intraret non ut homicida aliquis aut carnifex sanguine pollutis manibus, sed veluti vitor

D Ό δὲ Μιχαὴλ τῆς ἐκ τοῦ παπία φρουρᾶς ἀνεθίσε, ἔτει τοὺς πόδας ἐν σιδηροπέδαις ἔχων κατισχημάτιν διὰ τὸ τὴν κλεῖν τῶν σιδήρων ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Λέοντος φυλάττεσθαι, οὕτως ὡς εἰχε μετὰ τῶν σιδήρων ἐπὶ τὸν βασίλειον ἐκάθισε θρόνον, καὶ παρὰ πάντων τῶν τέων ὅντων ἐν τῷ παλατίῳ ἀναγορευθεὶς προτεκνύθη. Ήδη δὲ μετούσης ἡμέρας, πανταχοῦ τῆς φύμης διαδραμούσης, τῶν δεσμῶν φλεσθέντων ὑπὸ σφύρας βιαίως, δύ χειρας ἀπονομένος, οὐ τὸν τοῦ θεοῦ φόδον ἐπὶ νοῦν εἰληφάς, οὐκ ἄλλο οὐδὲν τῶν δεόντων πράξεις, πρὸς τὸν μέγαν τῆς Ἀγίας Σοφίας ναὸν προελγύσθε, χειρὶ τοῦ πατριαρχοῦ στεφθῆναι βουλόμενος, καὶ γλυχόμενος καὶ τῆς πανδήμου τυχεῖν ἀναρρήσεως, ἐκείνοις μόνοις τοῖς τὸν φόνον ἀξινυκόις συναμόταις θαρρών. **E** Ενθα καὶ τις θαυμάσεεν ἀμφοτέρων τὸ κακόγνωμον τοῦ μὲν ἀπελθόντες, δπως οὐδένα ἔσχε τὸν βοτθοῦντα ἐκ τῶν τοσούτων καὶ τηλικούτων κολάκων, ἀρπετῶν δικην ἀπάντων καταδεδυκότων εἰς χηραμούς· τοῦ δὲ μετ' ἐκείνον τὸ ἀναιδὲς καὶ ἀναίσχυντον, δις εἰς τὴν ἐκ-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(61) Διὰ σκύλων suspectum. Nomen est loci proprium, et verti non debuit. Infra, ubi describitur in Michaelo Theophili filio Theoctisti interitus, eadem vox reperitur. Xyl.—Præsentī vocabulo nusquam spolia cum Xylandro intelliges, sed custodiæ carcerisqne publici locum, quo majoris inf-

miam causa trucidati Leonis cadaver ignominiose tractam fuit. Auctor infra p. 543 Theoctistum jamjam neci tradendum eo ductum et asservatum narrat: "Ηγέτο μὲν οὖν πρὸς τὰ σκύλα, φρουρῷ τίων παρθενηθόμενος οὐλαί."

κλησίαν εἰσήσει οὐχ ὡς τις φονεὺς καὶ δῆμος ἥμαγ-
μένας ἔχων τὰς χεῖρας, ἀλλ' ὑπέκερ πις τις ἀθλοφόρος καὶ
νικητὴς, ἐπὶ τῷ γεγονότι γαννύμενος, ἐμφύλιον
ἐκχέας αἷμα οὐκ ἐπὶ τοῦ τυχόντος τόπου, ἀλλ' ἐν τῷ
Θείῳ θυσιαστορίῳ, ἐνθα τὸ Δεσποτικὸν καθ' ἥμέραν
ἐκχέεται τῶν ἡμετέρων ἔνεκα λύτρων ἀμαρτιῶν.

Τοῦτον τὸν Μιχαὴλ ἤνεγκε μὲν ἡ κατὰ τὴν ἄνω
Φρυγίαν πόλις Ἀμώριον, οὗτα καλούμενη, ἐν ἡ Ιου-
δαῖων καὶ Ἀθιγγάνων καὶ ἑτέρων ἀσεῶν πλῆθος
ἐκπαλιτι τῶν χρόνων ἐγκατοικίζεται. Καὶ τις δὲ αἱρε-
σις ἐκ τῆς ἀλλήλων κοινωνίας καὶ διγνεκοῦς διμιλίας
καὶ νὸν ἔχουσα τὸν τρόπον καὶ ἀλλόκοτα δόγματα ἐπι-
φέσται, ἵς καὶ ἀντὸς μέτοχος ἦν, πατροπαράδοτος θρη-
σκείαν ἀποπληρῶν. Λύτη τοῦ μὲν θείου λουτροῦ καὶ
σωῆριαδός τοὺς τελουμένους μεταλαγχάνειν ἀνήστι,
τᾶλλα δὲ πάντα σώζει, φυλάττουσα τὸν νόμον τὸν Μω-
ασικὸν πλὴν τῆς περιτομῆς. Εἴχε δὲ διάσκαλον δ
Μιχαὴλ κοὶ οἰον ἔκαρχον, ὃν' αὐτοῦ μεμυσταγωγμέ-
νος, Ἐβραῖόν τινα ἢ Ἐβραῖδον κατὰ τὸν ἐαυτοῦ οἶκον,
οὐ μόνον τὰ ψυχικὰ (62), ἀλλὰ δὴ καὶ τὰς κατ' οἶκον
οἰκονομίας αὐτὸν ἐκπαιδεύοντα. Ἱφ' οὖν προληφθεὶς
οὐδὲ, ἀκέραιον ἔσωζεν, ἀλλ' ἢν ἀπιστίας τις σόν-
οδος, τὰ τε Χριστιανῶν παραχαράξες, τὰ Ιουδαίων
κιβδήλευσας καὶ τᾶλλα παρανοθεύσας, καὶ τοιοῦτος
τὴν πίστιν γενόμενος, ποικίλος τε καὶ πολύμορφος,
ὅποιά φασι τὰ ἐν Αἰδίῳ γένεσθαι θηρία διὰ τὴν τοῦ
ῦδατος ἔνδειαν συναγόμενα καὶ ἀλλήλοις ἐπιμιγδ-
μενα. Ως δὴ καὶ εἰς τὴν βασίλειον ἀνήχθη ἀρχὴν,
ἐσεμνύνετο τε καὶ ὠραΐζετο [ἥ] τῷ διαδήματι καὶ τῇ
ἀλουργίᾳ, λόγον δὲ καὶ μάθησιν ὡς τὰ αὐτοῦ ἀντέρ-
ποντα καὶ δυνάμενα μεταδιδάσκειν τὰ κρίττονα ἀπ-
εβάλλετο καὶ ἡτίμαζεν. Ἐτίμα δὲ τὰ οἰκεῖα διαφέρον-
τα· τὰ δὲ ἦν, συῶν μὲν τῶν ἀρτι τόκων προλέγειν ὅσοι
τε ἔσονται εὐτραφεῖς καὶ σωμάτων μεγέθους οὐκ
ἄμοιροισουσι, καὶ δοσοὶ τοῖς ἑναντίοις περισχεθήσονται,
καὶ ἵππον μὲν ἔγγυς ἐστάνται τῶν λακτίζοντων
εἰδέναι, δονούς δὲ τοὺς λακτίζοντας ὡς πορθωτάτων
ἐκτρέπεσθαι εὐφυῶς. Ἡμιόνων τε κριτής ἄριστος
ἡν, καὶ τούτων δοσοὶ μὲν πρὸς φύρτων ἐπιτηδειοί εἰσι
διακρίνειν, δοσοὶ δὲ τοὺς ἐπιβάτας εὐφρόως φέρειν
δύνανται, καὶ μὴ τινι πτοική περιθεῖται γινόμενοι
ἐκτραχηλίζοιεν. Οὐ μήν ἀλλὰ καὶ τοὺς ἵππους δ-
φθαλμῶν μόνον κρίνων ἐπιβολαῖς, δοσοὶ τε πρὸς δρόμον
εἴντονοι καὶ ταχεῖς καὶ δοσοὶ πρὸς πόλεμον τὸ
καρτερικὸν διασώζουσι· [497] προβάτων τε καὶ
βιῶν εὐτοκίας, καὶ τὴν τοῦ γάλακτος δοσαὶ δαψίλειαν
ἐκ φύσεως ἔλαγον· τῶν τε ἀρτιγενῶν γεννημάτων
εἰδέναι διακρίνειν ποιον δοπιαὶ ἐστὶ μητρός. Καὶ τὰ
μὲν τῆς πρώτης ἥλικας, εἰπεῖν δὲ καὶ τῆς τελευ-
ταίας, ταῦτα δὴ τὰ μιθήματα καὶ σεμνολογήματα·
ῶς δὲ ἡκμαζεῖν ἔδη, τὸν πάνητα βίον διαβλῶν καὶ
καρτερῶν, ἔσπευδε τοῦτον πάσῃ ἀποτρίψασθαι μη-
χανῆ. Καὶ ποτε τῷ ἐαυτοῦ παραστάς στρατηγῷ
ἐαυτὸν διέφερεν, τῇ τῆς γλώττης τραυλότητι τὸν
ἀρχοντα ἐκκαλούμενος. Τῶν δὲ Ἀθιγγάνων τις,
γνωστὸς ὑπάρχων τῷ στρατηγῷ, αὐτὸν τε τοῦτον

A 829 ac qui palmam meruisse, eo facinore super-
biens, cum quidem civilem sanguinem non quo-
vis loco fudisset, sed ad sacram aram, ubi quoti-
die Dominicus sanguis pro peccatis nostris ex-
piandis funditur.

Fuit hic Michaelus Amorii natus, superioris
Phrygiæ urbe; in qua ab antiquis temporibus Ju-
dæorum, Athinganorum aliorumque impiorum mul-
titudo habitabat; et quædam ibi hæresis ex isto-
rum diuturna atque continenti inter se conflata
consuetudine enata erat, nova prorsus et inusi-
tatis constans opinionibus; a qua et ipse erat
imperator, traditus a majoribus superstitioni inhæ-
rens. Ea hæresis suos ad divinum ac salutare
baptismi lavacrum admittit quidem, in reliquis
autem omnibus, dempta circumcisione, Mosaicam
legem tenet. Erat Michaelo præceptor, qui cum
iis sacris initiaverat, et quasi præfector, Hebræus
quidam (sive is femina potius Hebraica fuit), quem
domi sovebat, ab eoque non ad religionem modo,
sed et ad rem domesticam pertinentibus rebus
instituebatur. Ab eo præoccupatus nihil integrum
servaverat, sed erat pravæ religionis in eo quasi
colluvio quædam, cum et Christianæ fidei de-
creta adulteraret et Judæacam religionem spuriis
opinionibus pollueret. Fuitque omnino, quod ad
pietatis professionem attinet, talis in eo varietas
et confusio, qualis fertur Libycarum esse bestia-
rum natura, quæ ex diversis animalibus ob aquæ
defectum congressis nascuntur. Is ergo potitus
C imperio nulla re alia quam diademate et purpura
se ostentavit, 870 omni doctrina et disciplina
ignominio se repudiata, quod inde sua everti et se
melius aliquid doceri posse metueret. Sua vero
maximi ducebat, quæ erant prædicere porcorum
recens natorum qui præclare adultri essent aut
contra, posse equis calcitrantibus prope assistere,
asinos calcitrantes arte quam longissime vitare;
de mulis optime judicare, et discernere qui one-
ribus aut qui sessori commodissime ferendo apti
forent, ut nullo pavore consternati eum excute-
rent; equos solo intuitu dignoscere, qui ad cur-
sum robusti et celeres vel bellica fortitudine mobi-
les essent futuri; item de ovium et boum fecun-
ditate ac lactis abundantia et de recenti setu judi-
care, cuius quivis matris esset. Hæc ejus fuerunt
prima aestate studia, quibus et postremis suis sese
jactavit temporibus. Cum autem paupere vita tole-
randa adolevisset, omni conatu nixus est ea sese
liberare; et aliquando suum tribunum adiit, balba,
ut erat, voce eum idcirco compellans. Ibi Athin-
ganus quidam notus tribuno affirmavit paulo post
hunc Michaelum et quemdam alium illustrem fore,
ac imperio ipso Romanorum potitum. Ad quam
prædictionem tribunus animo ita incaluit ut qui

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(62) Non ad religionem solum, sed universim ad animam pertinent. GOAR.

futurum jam quasi in speculo ante oculos cereret; et **§71** occasionem nequaquam repudiandam ratus, quam non facile rursus esset consecuturus, e vestigio alis omnibus qui et generis splendore et dignitatibus florebant postpositis, hos viros convivio adhibuit, ac vigente compotatione filias adducens iis in matrimonium d'spondit, ad novam quidem et inopinatam rem principio stupentes, assentientes tamen et paciscentes nuptias, ut qui non hominis, sed Dei hoc esse opus putarent.

ζένω μὲν καὶ παραδέξω τοῦ πράγματος ἐν ἑκστάσῃ συγχατατιθεμένους, καὶ θεοῦ ἔργον τὸ τοιούτον, οὐκ ἀνθρώπου δημολιγοῦντας.

Enimvero Michaelus Athingani istius vocem ita **B** auribus hausit, ut qui eam divinæ prædictionis loco reputaret. Altero deinde omine confirmatus, monachi nempe apud Philombrium vaticinio, quod supra retulimus, eo audacius ac ferocius cædem Leoni molitus est. Male se gesserat adversus pri-mum suum benefactorem Bardanium; pejus se gessit adversus secundum, Leonem inquam, qui etiam filium Michaeli ex sacro lavacro suscep-rat. Quamvis autem Leonem atrocissima nece sustulit, portionem tamen quamdam ad vitæ sus-tentationem filiis ejus et uxoris ex publicatis ipsius bonis atque possessionibus decidit, pueros quoque de suis aliquot eis donans, quorum uterentur ministerio. Uxorem namque Leonis in monaste-rium quod dominorum dicitur inclusit, filios ma-res in **§72** Prota insula. Qui cum ibi castraren-tur, Theodosius in fata concessit, Constantinus autem, qui alio nomine Basilius dicitur, vocis usu ab exsectione virilium privatus, ejus restitu-tionem cum Deum flagitavit, tum Gregorium theologiæ nomine illum, cuius ibi forte quæ-dam erat statua. Exaudiit eum sanctus ille, visa-que est ei imago sacra mane jubens coram quam porrigebat legere. Ac Basilius fidem dicto habens, ingressus fanum, clara purissimaque voce re-citavit hæc: Rursum, Jesus meus. Voce ita-que recepta traditam a patre sibi impietatem abominatus, gratum se erga sacras imagines præbuit.

Verum hæc aliquanto post evenerunt. Cæterum ad Michaelum imperio ita potum, resque suo arbitratu constituentem Nicephorus nobilis patriar-chæ epistolam mittit, petens ea sacrarum imaginum instaurationem et pietatis revocationem. Respondet Michaelus se neque ullum decretorum de fide con-vellere statuisse, neque etiam quidquam eorum quæ tradita jam et confessa haberentur damnaturum

XYLANDRI ET

(63) Ἀθιγγάνους παλαιοτερόποις, λεχανομάντεστ, νεφοδιώκτας, γυνευταῖς απομερατ Balsamon in canonem 61 Trullanum; et in 65 oīonostόποις, γυνάτας καὶ ἐγγαστριμόθοις, quasi profanis vaticiniis et superstitiosis divinationibus deditos. Ser-pentes in sinu gestare, futura prædicere et plu-

A τὸν Μιχαὴλ καὶ τινὰ ἄτερον περιβοήτους ἔπειθαι μετ' οὐ πολὺ διηγόρευς, καὶ βασιλείας αὐτῆς ἀπιτω-χεῖν οὐκ ἐν μετρῷ τῷ χρόνῳ. Τούτοις δὲ στρατηγὸς τὴν φυχὴν ἐκθερμανθεὶς, καὶ τὸ μέλλον ὕσπερ ἐν-οπτριζόμενος, οὐκ ἔγνω βοῶματῆσι παρώσασθαι τὸν κατέρον, οὐ πάλιν τυχεῖν οὐ δύοδιον. Τράπεζα οὖν παρα-χάζει, καὶ τοὺς ἄλλους πάντας καταλιπώ, τοὺς καὶ γένει καὶ ἀξιώμασι διαφενεστέρους, τούτους δὴ τοὺς ἄνδρας εἰς ἑστίασιν συγκαλεῖ, καὶ τοῦ πότου ἀκμά-ζοντος τὰς θυγατέρας ἄγων ἐδίδου τοῖς ξένοις δὲ στρατηγὸς, καὶ νῦμφους ἔχειν καθωμολόγει, τῷ πρότερον γενομένους, ἀποδεχομένους δὲ δμως καὶ συγχατατιθεμένους, καὶ θεοῦ ἔργον τὸ τοιούτον, οὐκ ἀνθρώπου δημολιγοῦντας.

'Βλλὰ ταῦτα μὲν ἐπράττετο οὕτως τὴν δὲ τοῦ ῥήθεντος Ἀθιγγάνου (63) φωνὴν ὡς τινὰ θελαν πρόδρ-ρησιν ἐνηγγηθεὶς δὲ Μιχαὴλ, δεῖτερον δὲ οἰωνὸν εἰλη-φῶς καὶ τὴν κατὰ τὸ Φιλομήλιον τοῦ μοναχοῦ προ-αγόρευσιν, ὃς δὴ φθάσαντες εἴπομεν, τῷ τοῦ Λέον-τος φύνῳ ἴταμώτερον ἐπέθετο καὶ θρασύτερον, κα-κὸς μὲν περὶ τὸν πρῶτον εὐερρέτην φανεῖς, ἐκεῖνον δὴ τὸν εἰρημένον Βαρδάνιον, κακίων δὲ περὶ τὸν δεύτερον, φημὶ δὴ τὸν Λέοντα, δὲς καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐκ τοῦ θείου βαπτίσματος οὐθετενάσμενος ἦν (64). Ομως δὲ καὶ τὸν Λέοντα, οἰκτίστη θανάτῳ κατερ-γασάμενος ἀπόμοιράν τινα χορηγίας τοῖς τοῦ Λέοντος ἐναποτέττει πειστὶ καὶ τῇ τούτων μητρὶ ἐν τῶν δημευθέντων κτημάτων αὐτοῦ, καὶ τινας τῶν ἐκεῖνος πατέρων πρὸς διηγεσίαν αὐτοῖς δωρησάμενος, καὶ τὴν μὲν τοῦ Λέοντος γαμετὴν εἰς τὴν οὔτω λεγο-μένην τῶν Δεσποτῶν μονὴν ἐνασφαλίζει κελεύσας, τοὺς ἀδέρφας δὲ τῶν πατέρων ἐν τῇ Ηρώτῃ νῆσῳ, ὡς εἴρηται. 'Ον κατ' αὐτὴν εδνουχισθέντων Θεοδό-σιος μὲν ἀπεβίω, Κωνσταντίνος δὲ διετονομασθεὶς Βασιλεὺς ἀφωνίᾳ μετὰ τὸν εὐνουχισμὸν κατασχεθεὶς ἐδείτο μὲν τοῦ θεοῦ τὴν ἐκεῖνοι λυθῆναι φωνὴν, ἐδείτο δὲ καὶ τοῦ ἐν θεολογίᾳ περιωνύμου Γρηγο-ρίου, ἐκεῖσε που ἀνεστηλαμένου τυγχάνοντος [P. 498]. 'Τηπήκουσεν οὖν τῆς αὐτοῦ δεκτεώς δ ἄγιος, καὶ ὠράθη τῷ Κωνσταντίνῳ φάσκων δ θεῖος τόπος: « Κατὰ τὸν ὄρθρον τουτονὶ τὸν κηρόν λεβάνων ἀνάγνωθι. » 'Ο δὲ πιστεύσας τοῖς λεγομένοις, εἰσελθὼν ἀνέγνω λαμπρῷ καὶ καθαρωτάτῃ φωνῇ, τὸ « Πέλιν Ἰησοῦς δ ἐμός. » Τῆς φωνῆς δὲ λυθείσης αὐτοῦ τῇ τε πτ-τροπαράδοτον ἐδελέγκατο ἄνοιαν, καὶ περὶ τὰς θείας

D εἰκόντας τὴν εὐγνωμοσύνην μετέθετο.

'Αλλὰ ταῦτα μὲν ὑπερον· δὴ τὴν αὐτοκρά-τορα τοῦ Μιχαὴλ ἐπανελομένου ἀρχὴν καὶ τὰ κατ' αὐτὴν ὡς ἐνσύλετο διοικοῦντος, ἐπιστολὴν δὲοδιμος Νικηφόρος διπτεριάρχης ἐκπέμπει, παρακαλῶν ἀπο-λαβεῖν τὸν ἀσπασμὸν τὰς θείας εἰκόνας καὶ ἀνά-κλητον γενέσθαι τῆς εὐσεβείας. 'Αλλὰ δὲ Μιχαὴλ ἀπ-εκρίνατο μήτε τι κακουργήσων ἐλθεῖν τῶν περὶ πλ-στεως ἐκτεθειμένων, μήτε μὴν τῶν δηλη παραδοθέν-

GOARI NOTÆ.

rima nugari refert, quæ ne scriptis quidem tradan-tur digna sunt. GOAR.

(64) Suscepérat e baptismō et adoptarāt. Secundum omisit Xylander, cujus ecclesiasticum ritum habet Euchologium. GOAR.

των καὶ ἀνομολογηθέντων καταδρομήν τινα ἐργάζεται καὶ καθαίρεσιν. «Ἐκαστος οὖν, φησὶ, τὸ δοκοῦν αὐτῷ ποιεῖται καὶ ἔφετόν, ἀπαθῆς πόνων καὶ ἄγευστος λύπης διατελῶν.» Πλὴν οὐ μέχρι τέλους ταύτην ἐτηρησε τὴν προσάρεσιν διηδὲ τὴν ἀρχὴν ἀληθῆς Χριστιανὸς γεγονώς· ἀλλ' οἶσι τὰ τῆς βασιλείας αὐτῷ ἐκρατήσετο, τοσοῦτον κακοδαίμονις φύσει καὶ ὡμοτάτῃ τὸν κατὰ τῶν Χριστιανῶν καὶ τῶν δομοφύλων (65) ἀνερρήπτεις πόλεμον, νῦν μὲν τοὺς μόναχοὺς διαπτύνων καὶ παντοῖοις περιβάλλων δεινοῖς, καὶ ποιναῖς ἑξερίσκων ποινᾶς, νῦν δὲ τοὺς ἄλλους πιστοὺς ἑγκλείων φρουραῖς καὶ ὑπερορίους τιθεῖς. Ἐντεύθεν καὶ Μεθόδιον τὸν μετὰ βραχὺ πατριαρχικοῦ θρόνου ἀξιωθέντα καὶ Εὐθύμιον τὸν τρινικαῦτα τῶν Σάρδεων προσεδρεύοντα, τῷ αὐτοῦ θελήματι μὴ ὑπεκοντας μηδὲ τὴν τῶν θείων εἰκόνων ἑκαρνουμένους τιμήν, τῆς πόλεως ἑκινθεῖ, καὶ τὸν μὲν θείον Μεθόδιον φυλακῇ παραδίδωσι κατὰ τὴν νῆσον τοῦ Ἀκρίτου (66), τὸν δὲ μακρήτην Εὐθύμιον διὰ Θεοφίλου τοῦ οἰκείου υἱοῦ θανάτῳ παραδίδωσι, βουνέροις τυπτόμενον ἀφειδῶς. «Οσον δὲ τὴν Χριστοῦ κληρονομίαν ἐπίει, τοσοῦτον τοὺς Ἰουδαίους ἀνέτους φόρων καὶ ἀλευθέρους ἔτιθει, ἀγαπωμένους καὶ στεργομένους αὐτῷ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων διαφερόντως. Προύβαλλετο δ' ὥσπερ τι προκέντημα καὶ ἀρχέτυπον τοῦ οἰκείου βίου πρὸς μίμησιν τὸν τοῦ Κοπρωνύμου βίον, καὶ τούτον τοιμιεῖσθαι εἰς ἄκρον ἐστούδαζε. Διὸ γαὶ πρὸς τὴν ἀκρόπολιν ἔφθασε τῆς ἀσθείας, ἀρτὶ μὲν Σάββατον νηστεύειν νομοθετῶν (67), ἀρτὶ δὲ κατὰ τῶν θείων προφητῶν τὴν γλώτταν ἑκακονῶν, ἀρτὶ δὲ τὴν μέλλουσαν ἀνάστασιν ἀθετῶν καὶ τὰ ἐκεῖθεν ἐπηγγελμένα ἀγαθὰ διασύρων, διάβολόν τε μὴ εἶναι δλωσισχυριζόμενος ἀτε μηδὲ ὑπὸ Μωάτεως τούτου παραδεδομένου. Πορνεῖαν δὲ κατησπάζετο, καὶ τὸν ἐπὶ πᾶσι δεῖν δμνύναι θεὸν ἐνομοθέτει (68), καὶ τὸν Ἰουδαίαν ἀκολάστωφ γλώσση τάττων μετὰ τῶν σωζόμενων. Τὴν [P 499] ἑορτὴν τοῦ σωτηρίου Πάσχα κακῶς καὶ περὰ κατιρὸν χλευάζων τιμᾶσθαι, καὶ ὡς Ἐλληνικὴν τάχα πατέρεσιν διαπτύνων τὴν ἡμετέραν καὶ θείαν παλιδεύσιν τοσοῦτον ἀποστρεψόμενος ὡς μηδὲ τὸν νέον παιδοτριβεῖσθαι που συγχωρεῖν, θνα μήτε τῇ αὐτοῦ ἀλυγίᾳ ἀντιστῆναι τις ἔχη ποτὲ καὶ διελέγκαι, μήτε πάλιν τῷ τάχει τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τῇ τῆς γλώττης ρύμῃ φερόμενος διὰ τῆς παιδεύσεως τὰ δευτερεῖα τοῦτον φέρειν κατανγκάσειε. Τοσοῦτον καὶ τὴν τῶν συλλαβῶν ἀνάγνωσιν, ὡς ἔρον ἔν τις τοῦ οἰκείου στοιχεῖα δινόματος.

‘Αλλὰ ταῦτα μὲν παρείσθω ὡς καὶ ἄλλοις ἵκανῶς D ξετηλιτευμένα, ἡ δὲ ἱστορία ἀχέσθω τῶν ἀφεκῆς. Κατὰ γάρ τὸν κατιρὸν τοῦτον δὲ ἐμφύλιος πόλεμος ἀρχὴν εἰληφὼς ἐξ Ανατολῆς παντοίων ἐνέπλησε τὴν οἰκουμένην κακῶν, φόρον δὲ πολὺν τῶν ἀνθρώπων καὶ περὰ τοῦτο δλιγανδρίαν εἰργάσατο. Θωμᾶς δὲ

A vel mutaturum: quivis secure id sequeretur atque ageret quod sibi probaretur atque liceret. Non tamen in hoc proposito perseveravit, quippe qui ne initio quidem verus fuit Christianus. Sed quamdiu imperium tenuit, bellum 873 Christianis et gentilibus eorum animo malo atque crudelissimo movit, modo monachos desprens, eosque varie affligens, aliaque in eos super alia statuens supplicia, modo alios pios in carcere conjiciens extorresve agens. Inter hos Methodium, qui non multo post ad solium patriarchæ evectus est, ac Euthymium, eo tempore Sardium præsulem, quod suæ voluntati non obsequerentur neque sacris imaginibus deberi honorem diffiterentur, urbe ejecit. Et Methodium quidem in insula Acritæ iu custodiā dedit, beatum vero Euthymium opera filii ejus Theophili flagris necavit. Quantum vero Christi patrimonio incommodi dabat, tantum tributi immunitatis et libertatis donationibus Judæos sublevabat, sibi supra omnes homines dilectos. Exempli loco quod imitaretur ac pro stimulo quasi haberet, vitam Copronymi sibi proposuit, summoque eam studio æmulatus ad summum impietatis perrexit. Itaque modo Sabbati jejunium præcipere, modo linguam contra divinos vates acuere, modo futuram resurrectionem infiliari et bona quaæ ex ea nobis promittuntur deridere, modo diabolum ullum esse negare, quod nihil de eo Moses tradidit. Idem et scortationes magni fecit, et de Deo qui supra omnia est jurando legem tulit, et inter beatos Judam effreni lingua numeravit. 874 Quin et Pascha male et intempestive a nobis festum celebrari dixit, et omnino nostram rerum sacramrum institutionem ut Græcanicam est detestatus. Litteraturam quoque adeo est aversatus ut ne pueros quidem ea permiserit erudiri, ne vel vasa niæ ipsius coarguendæ atque refellendæ instrumenta alii inde pararent, vel disciplina adjuti, cum oculorum ac linguæ velocitate in legendō ute rentur, ipsi palmam ejus rei præriperent. Adeo enim in litteris componendis tardus erat et syllabis conficiendis, ut librum alias facilius perlegeret quam ipse sui nominis elementa recenseret.

B C γάρ ἡργει πρὸς τὴν μᾶξιν τῶν γραμμάτων ἐκειδιῆλθε βιδλίον ἢ αὐτὸς τῇ βραδυτῆτι τοῦ νοῦ τὰ τοῦ οἰκείου στοιχεῖα δινόματος.

Sed his omissis quaæ in ejus opprobrium sunt ab aliis satis copiose exposita, historiam pertexamus ac bellum civile narremus, quod eo tempore in Oriente exortum, omnis generis mala orbi terrarum intulit, magnaue mortalium internectione edita hominum penuriam effecit. Princeps ejus

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(65) *Gentilibus eorum, vel suis gentilibus: nam de Judæis intelligi non posse, ex sequentibus liquet.* XYL.

(66) In Propontide, juxta Promem dictam. GOAR.

nonum apostolorum nomine evulgatorum 66. GOAR.

(68) Hoc ita intelligo, noluisse eum Christum in formula juramenti et sanctos nominari, sed Judaico more Creatorem mundi voluisse, illo circumscripto, jurari. XYL.

fuit Thomas, de quo duplex fertur sermo. Quidam hunc obscuris majoribus ortum atque pauperibus ferunt, iisque barbaris; diuque in paupertate vixisse, victimum labore manuum suarum parantem, nonnunquam etiam servilibus ministeriis. Deinde patria relicta eum Cpolin venisse, ibique famuli loco a quodam senatori ordinis assumptum eo libidinis ac fœditatis progressum, ut heri quoque lectum polluere ausus **875** fuerit. Qua re detecta, cum ignominiam non ferret ac pœnas præterea talia facinora aggressis constitutas metueret, ad Agarenos perfugisse: quibus cum se satis probasset continentibusque actionibus per longum tempus fidem confirmasset (annos enim 25 apud eos exegit, sancta Christianorum ejurata religione Moamedicam detestabilem impietatem amplexus), ab iis bellicæ cuidam phalangi præfectum ac contra Christianos missum fuisse, pollicitum se Romanum imperium in illorum potestatem redacturum. Ac ne Romani fraudem struent ut alienigenæ et diversam religionem colenti fidem non haberent, Constantimum sese eum nominasse, Irenes filium, quem ob ingenii morumque perversitatem et malitiam mater jampridem oculis imperioque orbaverat morsque jam tum vivis exemerat. Hæc prior est et multis credita narratio. Alii hunc Thomam eum affirmant qui quondam in familia Bardanii fuerit, ac de **876** quo monachus Philomelii sit vaticinatus, et quem Leo imperator fœderatorum cohorti præposuerit. Eum ergo Thomam, cum interfectum a Michaelo Leonem cognovisset, partim ut benefactorem ulcisceretur, partim ut suum animum exsatiaret (nam ab adolescentia usque ei cum Michaelo inimicitiae intercesserant), simul et monachi istius de eo prædictionis metuentem exitum, arma contra Michaelum sumpsisse. Primo Orientales copias, apud quas degebat, concitavit, exercitumque minime imbellem aut exiguum, sed grandem fortisque collegit, omnibus qui quoconque modo arma ferre possent ad militiam vocatis. Horum alii vi coacti castra Thomæ sequebantur, alii benevolentia erga cum ducti, nonnulli spe prædæ, quidam etiam odio in Michaelum. Is enim omnibus invitus erat ob morum perversitatem, et quod se ducem Athinganæ sectæ præbebat, nec non propter lingue balbutiem et molitatem. Nam Thomas tametsi alterum pedem habebat mutilum ac genere barbarus erat, tamen ob canitiem venerabilis, aditum et in congressu facilis atque civilis, quæ gratissima sunt militari multitudini, neque quoquam corporis fortitudine posterior habebatur. Is ergo Oriente occupato,

XYLANDBI ET

(69) Verba *fraudem struenti* in interpretatione de meo addidi connectendæ historiæ causa. Videlur enim, si modo nihil excidit et narratio integræ est, Thomas hoc egisse, ui a Romanis summæ rerum præfector exercitus eorum aut urbes et provincias Agarenis proderet. XYL.—Falso Xylander, *imperiumque Romanum ipsi*, id est, Agarenis,

A τῆς ἀποστάσεως Κέχρος, περὶ οὗ διετοὶ φέρονται λόγοι, ὃν δὲ μὲν εἰς δρμᾶσθαι τοῦτον φησιν δὲ ἀσήμων γονέων καὶ πενιχρῶν καὶ τὸ γένος βαρδύρων, ἐπὶ πολὺ δὲ πενίζ συζῆν, διὰ τῆς τῶν χειρῶν ἔργασίας τὰ πρὸς τὸ ζῆν πυριζόμενον, ἐνίστε δὲ καὶ θητεύοντα εἰτα τὴν ἐνεγκοῦσαν ἀπολιπόντα καὶ πρὸς τὴν μεγαλόπολιν ταύτην πεφοιτηκότα, καὶ τινι τῶν συγχρητικῶν εἰς ὑπηρεσίαν προσοληφθέντα, ἐς τοσούτον ἀχολασίας ἐλγλακέναι καὶ ὑδρειώς ὡς καὶ αὐτὴν κατατολμῆσαι τὴν δεσποτικὴν καθυδρίσαι εὐνήν. Καὶ ἐπεὶ ἐφωράθη, μή οὖς τε ὧν τὰ δνεῖδη φέρειν, δεδοικώς δὲ καὶ τὰς ἱερητημένας ποινὰς τοῖς τῶν τοιούτων τολμηταῖς, φυγὰς πρὸς τοὺς Ἀγαρηνοὺς γίνεται καὶ τούτοις πίστιν ἰκανὴν δεδωκάς ἐκ τε τοῦ καταλλήλαις χρᾶσθαι πράξεις καὶ ἐκ τοῦ χρόνου βεβαιώσαι τὰ ἔργα (ἴτος γάρ πέμπτον καὶ εἰκοστὸν διηγήσθη τούτῳ ἐν τῇ πρὸς ἀκείνους διατριβῇ) καὶ ἐκ τοῦ τὴν Ιερὰν τῶν Χριστιανῶν ἀπομόνασθαι θρησκείαν καὶ τῇ τοῦ ἐπαράτου προστεθῆναι Μωάμεδ, πολεμικῆς τινος φάλαγγος ἀποδείκνυται ἀρχηγὸς καὶ κατὰ Χριστιανῶν ἐκπέμπεται, τὴν τῶν Ρωμαίων βασιλείαν ὑπὸ τὴν αὐτῶν θεῖναι χεῖρα καθυποσχόμενος. Καὶ ίνα μή τινα ὡς ἀλλόφυλος καὶ ἀλλόπιτος ἐμποδισπὸν ἔχῃ ἀπιστούμενος ὑπὸ Ρωμαίων (69). Κωνσταντίνον διετὸν ἐπεφῆμιζεν εἶναι τὸν τῆς Εἰρήνης οὐδὲν, δη τι μῆτηρ διὰ τὸ κακόνου καὶ τὸ τοῦ τρόπου ὑπούλον καὶ κακόνθες πάλαι μετὰ τῆς βασιλείας καὶ τῶν δρθαλμῶν ἀπεστέρησε, τηνικαῦτα δὲ καὶ τὸν βίον ἐτύγχανε κατεστρέψας. Καὶ δὲ μὲν πρώτος καὶ πολὺς οὗτως ἔχειν περὶ τῆς τοιαύτης ὑποθέσεως πιστεύεται λόγος. **C**ατέρος δὲ τοῦτον εἶναι φησι τὸν Θωμᾶν τὸν τῷ Βαρδανίῳ πάλαι συνόντα, περὶ οὗ καὶ δὲν τῷ Φιλομιλίῳ μοναχὸς τὴν πρόβρησιν ἀπεφοίβεστ, [P. 500] παρὰ τοῦ βασιλέως δὲ Λέοντος ἀναχθέντα εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ τῶν φοιδεράτων τάγματος. Ός ἐπεὶ μεμυθήκοι τὸν Λέοντα ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ ἀνηρῆσθαι, ἐκδικῶν τάχα τὸν εὑργέτην, δομοῦ δὲ καὶ θύμδν ιδίουν ἐμπιπλάς (ἐτύγχανε γάρ πῶς δὲ τῇ ηλικιωτῶν διαφέρεμενος πρὸς τὸν Μιχαὴλ), ἂμα δὲ καὶ τὰς περὶ αὐτοῦ τοῦ ἐν τῷ Φιλομιλίῳ μοναχοῦ προρρήσεις φοβούμενος, χεῖρα ἐναντίαν κινεῖ, τοῦ τῶν ἀνατολιτῶν ἀρχάμενος θέματος, δῆτα δὴ καὶ διετρίβε, υἱόναμιν οὐκ ἀγεννῆ τινα καὶ μικρὰν, ἀλλὰ βρεῖαν καὶ ἀνδρώδη συνηρωκάως, πάντα τὸν δύπλον τὸ οἰονοῦν κινεῖν δυνάμενον ἐπεσθι οἱ καταναγκάσας, δη μὲν βίζ, δη δὲ φιλιφ τῇ πρὸς αὐτὸν, δη δὲ καὶ ἐλπίδι διαρπαγῆς λαφύρων, δη δὲ καὶ τῷ πρὸς τὸν Μιχαὴλ μίσοι: ἐτύγχανε γάρ οὗτος ὑπὸ πάντων διὰ σκαιοτροπίαν μισθύμενος, καὶ διὰ τὸ τῆς τῶν Ἀθιγγάνων θιασάτην εἶναι: αἱρέσως, καὶ διὰ τὴν τῆς γλώττης τραυλότητα, καὶ δι' ἀναδρίαν καὶ μαλακίαν

GOARI NOTÆ.

subjicetur. Quibus enim deinceps Romanus imperaret, aut quo commodo ductus se Saracenis subjiceret? Verius reponendum, post proditos Saracenis Romanos fines tyrannum *Saracenorum proprium principatum ipsi solummodo subjectum relieturum promisisse*, ne quam in posterum a Romanis molestiam paterentur. GOAR.

συμπεισθέντων αὐτῷ συστρατεύεσθαι. Ὁ Θωμᾶς γὰρ εἴ καὶ τὸν ἔτερον τῶν ποδῶν εἶχε πεπηρωμένον καὶ τὸ γένος βάρβαρος ἦν, ἀλλ' οὐν τῇ γ πολιᾱͅ αἰδέσιμος ἐτύγχανεν ὃν καὶ τὸ εὐπροσῆγορον καὶ δεστεῖον εἴχεν, ἀπερ φίλει δ στρατιώτης λαός, ἀλλ καὶ τῶν κατὰ γενναὶοτητα σώματος οὐ τίνος ἀφίνετο δεύτερος. Οὗτος τοίνυν ὁ Θωμᾶς πᾶσαν τὴν Ἔω παραλαβὼν, καὶ τοὺς τῶν δημοσίων πράκτορας φάρων ὑφ' ἐκυτὸν ποιησάμενος, καὶ μεγαλοφροσύνῃ καὶ ἐπιδόσει ἄκρη χρησάμενος, πολὸς ἐκ μικροῦ γέγονε καὶ ἐξ ἀσθενοῦς ἰσχυρός τοὺς μὲν γὰρ ἦγε πειθοῖ καὶ φίλα, ὀπόσις δ τῶν κακιῶν πραγμάτων καὶ τοῦ φιλοπλουτεῖν ἔρως ἐνῆν; τοὺς δὲ ἀνάγκης καὶ βίᾳ πηγέτο, δοσις δὴ τὰ τῶν ἐμφύλιων στάσεων κατὰ ἀμιστεῖτο. Ἐκεῦθεν οἱ ἀμφύλιοι ἀναρρήγνυμενοι πόλεμοι, καὶ οἶδι τίνες ποταμοῦ καταβρέκται φερόμενοι, οὐδὲ ὅδασιν, ἀλλ' αἷματι τὴν γῆν κατέκλυζον. Πᾶσα μὲν οὖν ἡ Ἀσία πορθουμένη καὶ ληζούμηνη ἐδυτικανάτα, τῶν ἐν αὐτῇ πόλεων τῶν μὲν προστιθεμένων τῷ Θωμᾷ διὰ τὸν φόδον, τῶν δ' οἵτινες πιστὰ τῷ κρατοῦντι ἐτήρουν λεηλατουμένων καὶ ἀνδραποδίζομένων. Καὶ τὰ μὲν τῆς Ἀσίας ἀπαντα ὑπήκοος γέγονε τῷ ἀποστάτῃ, ἐξηρτημένου τοῦ θέματος τοῦ Ὀφικοῦ (τούτου γὰρ στρατηγῶν δ Κατάκηλες διετήρησεν ἄχρι τέλους τῷ βασιλεῖ εὐνοιῶν), ἕτι δὲ καὶ τοὺς τῶν Ἀρμενιακῶν καὶ τούτου γὰρ στρατηγῶν δὲν δ' Ολβιανὸς εὐνοιαν ἔτηρησε τῷ βασιλεῖ. Οἰστιστον ἀπονέμων ἀμοιβὰς δ βασιλεὺς τὸ εἰς τὸ βασιλικὸν ταμιεῖον εἰσαγόμενον δημόσιον τέλος, δ καπνικὸν καλεῖν εἰώθασιν, ἐδωρήσατο. Μανθάνουσι δὲ τοῖς Ἀγαρηνοῖς τὴν ἐμφύλιον στάσιν χαίρειν ἐπήσει καὶ σκρηφτῷ καροῦ γὰρ λαβόμενοι πᾶσαν νῆσον καὶ χώραν κατέτρεχον ἀδεώς. [P. 501] Δεῖσας οὖν δ Θωμᾶς ὡς μὴ πτοχθέντες οἱ σὺν αὐτῷ στρατιῶται τὴν τῶν Ἀγαρηνῶν ἔφοδον, λειαν, ὡς εἰρησαι, ποιουμένων πάντα τὰ ἐν ποσὶ καὶ πρὸς εἰρήνην αὐτοὺς ἐκκαλέσασθαι. "Ο καὶ συνέδῃς ἄρτι γὰρ τοῖς Σαρακηνοῖς τὴν Ἔω ληζούμενοις αἰφνίδιος ἐπιφανεῖς ἐξπλήξεις, καὶ εἰς λόγους ἀλθῶν ἐσπείσατο, ὑποσχήμενος προδοῦναι τούτοις τὰ Ῥωμαίων δριτα, καὶ τὴν αὐτῶν αὐτοῖς ὑποχειρίου θέσθαι ἐρχήν. Ἀπαλλάγεις δὲ τοῦ ἀπὸ τὸ δέκατον δέκας βασιλέων ἐστὸν δένεται καὶ διάδημα τῇ κεφαλῇ περιέθετο, καὶ αὐτοκράτωρ ἐν Ἀντιοχείᾳ ἀναγορεύεται παρὰ τοῦ τηνικαῦτα τὴν ἐκεῖσε ποιμαίνοντος Ἐκκλησίαν Ἰωβ. Χείρα δὲ πολλήν αὐτὸς τε συλλέγει καὶ παρὰ τῶν Ἀγαρηνῶν λαμβάνει, οὐ μόνον δὲ τῶν προσοίκων ἡμῖν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐκ τῆς περαίας Λίγυπτίων, Ἰνδῶν, Περσῶν, Ἀσσυρίων, Ἀρμενίων, Χαλδαίων, Ἰβήρων, Ζικχῶν (70) καὶ Κα-
νήρων (71). Τούτοις δέπασι κατοχυρωθεὶς καὶ ἐστὸν

XYLANDRI ET

GOARI NOTÆ.

(70) Inter Sarmatas Asiaticos Ζίγχους numerat Ptolemaeus Geogr. 5, 9. Russis, Chasaris et Patzinacibus Chersonesis vicinos locat Constantinus c. 6, eosque Ζίγχους vocat. GOAR.

A publicorum tributorum exactoribus in suam redactis potestatem, animi magnitudine 877 et rebus secundissimis usus, magnus de parvo deque imbecillo potens factus est, alios favore sibi et persuadendo adjungens, quos rerum novarum et opum cupiditas ei conciliabat, alios vi subigens, quibus civilium bellorum mala exosa erant. Eo initio civilia bella erupere et quasi fluminis præcipites decursus ruentia, non aqua sed sanguine terras inundaverunt. Tota Asia vastationibus ac depraedationibus misere affligebatur, urbibus aliis Thomæ se ob metum adjungentibus, aliis quod fidem imperatori servarent direptis atque in servitatem actis. Potitus est auctor rebellionis tota Asia, solis Opsicianis et Armeniacis demptis, quorum his Olbianus, illis Catacelas præfecti ad extremum usque in fide imperatoris perseveraverunt. Ideoque imperator referendæ gratiæ causa publicum vectigal, quod Fumarium dicitur et in ærarium principis inferri solebat, iis dono dedit. Interim Agareni bello civili Romanorum cognito gaudio exsultare, eamque occasionem suam facere, et omnes regiones secure incursionibus infestare, obvia quæque deprædari et capere. Itaque metuens Thomas ne a suis metu impetus Agarenorum territis deseretur, reprimere eos, iisque cum 878 tantis suis copiis superveniendo terrere adque pacem componendam adigere intendit. Atque id consilium successit: subito enim superveniens Agarenis Orientem populantibus eos terruit, habitoque colloquio pacem pepigit, pollicitus se fines Romanorum ipsis subiectaditurum imperiumque Romanum ipsis subjectarum. Proinde metu Agarenorum liberatus imperatoris nomen sibi arrogavit, diadema suo capitii imposuit, estique Antiochia ab ejus temporis pastore Ecclesiæ Antiochenæ Jobo imperator declaratus. Manum porro militum validam cum ipse coegitum ab Agarenis accepit, non ex nostris modo vicinis collectam, sed etiam ex remotioribus, Egyptiis, Indis, Persis, Assyriis, Armeniis, Chaldæis, Iberis, Zichis, Cabiris. His omnibus munitus atque stipatus optimum factum existimavit eum in filium adoptatum imperii socium adjutoremque asciscere et nomen mutare. Inde prefectus totum ferebat agebatque Orientem. Imperator his cognitis, se quoque ad resistendum bello paravit, copiasque nequaquam certamini pares cum duce emisit; quas congressus prælio Thomas penitus dissipavit, parte occisa, parte in fugam conjecta. Post hæc licentiam nactus suas validius confirmavit, naves ad pugnam aliasque frumento et equis vehendis aptas construens. Quin et imperatoriam 879 classem in suam potestatem redegit, omnesque naves ad Lesbos congregavit. Deinde cum octoginta hominum D

(71) Hos Scythis adjungit Stephanus ex sententia Eudoxi. Cabaros vocat Constantinus c. 39 et 40 GOAR.

millibus Abydum petiit, inde tracturus, in itinere omnia populatus, inque cinerem redactis non humilibus modo et captu facilibus, sed et loco optimo sitis ac expugnatu difficultimis castris. Erat quodam castellum munitum loci natura, quod imperatori fidem servabat. Ad hoc capiendum adoptivus ille filius Thomæ a patre missus, dum audacius et nullo suorum instructo ordine equitat, hostibus nudum castellum opinatus, in insidias Olbiani delapsus atroces temeritatis poenas dedit. Nam caput ejus præsectum Olbianus ad imperatorem, isque ad Thomam ferociter ac superbe invadentem misit. Thomas filii capite accepto nihil de ferocia diminuens, a loco cui Horcosium (a juramentis, ut videtur) nomen est in Thraciam trajicit, nocte ad hoc usus, qua luna ob suum cum sole coitum non lucet. Verum ea r̄s Michaelo curæ fuerat; utque ejus adventum præveniret, urbes refecerat, milites confirmaverat, et loca infirmiora muniverat. Quanquam nullum ejus diligentia fructum cepit. Simil enim atque ad urbem rediit et in Thraciam Thomas appulit, universi ab imperatore ad Thomam defecerunt parati cum eo Cpolin oppugnatum proficisci. Imperator, quantum ejus fieri potuit, exercitum copiasque, 880 ut videbatur, non contennendas conduxit; easque ducibus Catacela et Olbiano factis tyranno obviam misit. Res quoque maritimas summo conatu procuravit. Sed instar torrentis alto monte decurrentis irruens tyrannus Thomas terra marique exercitus imperatoris profligavit, tantumque ei terrorem incussit, ut is ferream catenam ab arce ad oppositum oppidulum extenderit, ut interiore hostem mari arceret. Vievbat tum Scyri, quæ una Gycladum insularum est dux quidam, Leonis imperatoris consobrinus, eo relegatus a Michaelo, quod ei cædem Leonis sæpius libere in faciem exprobasset. Hunc in societatem suam adscitum Thomas duodecim milibus terræstrium copiarum præficit. Classem quoque adornat aliumque ei dicens præficit. Utrumque ad tentandam Cpolin mittit quasi præcursorum, ex re fore judicans, si urbs simul terra marique oppugnaretur. Cum et terrestres et navales copias simul ad Blachornensem portum pervenissent, perrupta ferrea ista catena urbs undique oppugnari cœpta est. Supervenit paulo post etiam Thomas. Quamvis autem urbem undique strenue oppugnaret, nihil tamen memorabile effectum est, iis qui intus erant fortiter propugnantibus et machinas 881 oppugnatorias repellentibus. Speraverat enim Thomas sibi, simul atque ad urbem accessisset, a civibus odio Michaeli portas reseratum iri; itaque et Gregorium præmiserat, uti retulimus, ipseque cum omnibus copiis et adoptatio filio suo Anastasio, qui recens vita monastica deserta ad profanam desciverat, subsecutus fuerat.

XYLANDRI ET

(72) Quemnam? et quidem mox rursum mentio fit hujus adoptati filii. Sed ne Zonaras quidem cum

A περιφράξες ἄριστον ἐνόμισεν εἶναι καὶ βοηθὸν καὶ συνεργὸν τῆς ἀρχῆς προσλαβέσθαι, τὴν τε ἑαυτοῦ κλῆσιν ἀλλάξασθαι καὶ νιὸν εἰσποιησασθαι (72). Ἐκεῖθεν δρμηθεὶς ἀπασαν ἐδήσου καὶ ἐπέρθει τὴν Ἀντολὴν. "Α δὴ ὁ βασιλεύων ἀκηκοώς καὶ αὐτὸς πρὸς ἀνιπαράταξιν ηὔτρεπτοθ. Καὶ στρατιὰν καὶ στρατηγὸν, οὐκ ἀξιώμαχον πρὸς αὐτὸν ἀκοστέλλει, ἥτινι συρράγεις διθυμᾶς ἄρδεν ἡφάνισε, μέρος μὲν τῆς δυνάμεως ἀνελὼν, τὸ δ' ἄλλο τρεψάμενος εἰς φυγὴν. Καὶ λοιπὸν ἀδείας τυχῶν διετέθετο τὰ καθ' ἑαυτὸν καταπιστερον, ναῦς ἀκεράων πολεμικὰς καὶ διέτρας σιταγωγοὺς καὶ ἴππαργούς. Γίνεται δὲ καὶ τοῦ βασιλικοῦ στόλου κύριος, καὶ πρὸς τὴν Λέσβον ἅπαν ἀδροῖζε τὸ ναυτικὸν. Αὐτὸς δὲ ὀκτὼ μυριάδων ἀρχῶν στρατοῦ ἐπὶ Ἀθηνῶν ἤκειθεν εἰς τὴν περοῖαν διαβησόμενος, πάντα τὰ ἐν παρόδῳ καταδραμῶν, καὶ σποδὸν ποιήσας οὐ τὰ ταπεινὰ καὶ εὐχείρωτα καὶ εὐάλωτα, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐπικρότατα καὶ δυσάλωτα. Ἡν δὲ τι χωρίον ἐρυμάνθον τὴν εἰς τὸν βασιλέα πίστιν τηροῦν, καὶ ἐπ' αὐτῷ τὸν εἰσποίητον ἐκπέμπει υἱόν· δὲ δὲ θρασεῖς ἵππαζόμενος καὶ ἀτάκτως τῷ οἴσταις γυμνὸν ἀντιπάλων εἶναι τὸ χωρίον λόγχῃ δῇ τινι περιπίπτει τοῦ Ὁλβιανοῦ, καὶ τὴν κεφαλὴν ἐποτμηθεὶς ἔματε μὴ θρασόνεσθαι. Τὴν μὲν κεφαλὴν τοῦ διελαχού ἐκείνου ἐπεμψε τῷ βασιλεῖ δὲ Ὁλβιανὸς οὗτος δὲ πάλιν θωμᾷ τῷ ἐκείνου πατρὶ μετὰ βρυσμάτος βαίνοντι καὶ μεγαλιχουμένῳ. Ἡνπερ οὗτος δεξάμενος, καὶ γετὰ μηδὲν τοῦ φρονήματος ὑπενδὺν, πρὸς τὴν Θράκην ἀπὸ τοῦ χωρίου ὃ καλοῦσιν Ὁρκωσιον περιοῦται, νύκτα κατατηρήσες συνοδικήν. [P. 502] "Εμελε δὲ περὶ τούτου τῷ βασιλεῖ Μιχαὴλ, καὶ τὴν ἐκείνου προλαβῶν περαιώσιν αὐτὸς τὰ τε πολεις ἀνελάμβανε καὶ τοὺς στρατιώτας ἐστήριζε καὶ τὰ ἀσθενῆ τῶν χωρίων ὡχύρου, κανὶ μηδὲν ἐκ τῆς τοιαύτης σπουδῆς ἀπώντα, ἀμφὶ τῇ ἐκείνου πρὸς τὴν πόλιν ὑποστροφῇ καὶ τῇ τοῦ Ιωλαῖα περαιώσι πάντων τὴν ἐκείνου πίστιν ἀπαρνησαμένων καὶ προσκεχωρηκότων τῷ ἀποστάτῃ καὶ μετ' αὐτοῦ στρατεύεσθαι κατὰ τῆς βασιλιδος προθυμουμένων. Ο δὲ βασιλεὺς κατὰ τὸ ἐγχωροῦν στρατὸν ἀγηοχῶς καὶ δύναμιν τῷ δοκεῖν ἀξιόλογον συστησάμενος, στρατηγούς τε ἐπιστήσας αὐτῇ τὸν τε ῥήθεντα Κατάκηλαν καὶ τὸν Ὁλβιανὸν, ἐπαφῆσι κατὰ τοῦ τυραννοῦ. Ἐπεμελεῖτο δὲ καὶ τῶν κατὰ θάλασσαν, ὡς ἀνυστὸν ἦν. Ουσπερ δὲ τις γειμαχός ἐξ ὑψηλῶν δρέων δι τύραννος ἐπελθὼν τὴν τε κατὰ χέρσον δύναμιν καὶ τὴν κατὰ θάλασσαν διεσκέδασε, καὶ τεσσάτην ἐνάθηκε πτοίαν τῷ βασιλεῖ ὡς καὶ σιδηρᾶν ἀλισινὸν ἀπὸ τῆς ἀκροπόλεως εἰς τὸ κατατειχρὸν πολίχνιον ἀποτεῖναι, τὴν ἔτωθεν ἀβατον τηροῦσαν θάλασσαν. Ἡν δὲ τις στρατηγὸς ὑπερόριος ἐν Σκύρῳ τῇ νήσῳ (μία δὲ αὕτη τῶν Κυκλαδῶν), ἀδελφιδοῦς μὲν τυγχάνων Λέοντος τοῦ βασιλέως, τυύτου δὲ ἀντιρεθέντος παρέργησισάμενος ποκλάκις καὶ τὸν Μιχαὴλ εἰς πρόσωπον δνειδίσας διὰ τὸν φόνον, καὶ διὰ τοῦτο τὴν διπεροῖαν κατα-

GOARI NOTÆ.

nominat. Id quidem ait, Balbum sibi Constantini nomen sumpsisse. XYL.

κριθείσ. Τούτον προσεταιρισάμενος δὲ Θωμᾶς στρατεύματές τίνος κατὰ γῆν ὡσεὶ χιλιάδων δέκα ἀναδείκνυσι στρατηγὸν· καὶ τὸν κατὰ θάλατταν δὲ στόλον εὐτρεπισάμενος καὶ ἔτερον αὐτῷ ἐπιστήσας στρατηγὸν, οἰόν τινας προδρόμους ἔξεπεμψε κατὰ τῆς βασιλίδος, διὰ τε γῆς καὶ θαλάσσης ὡφέλιμον εἶναι κρίνας ποιεῖσθαι τὰς προσβολάς. Οὗ γενομένου, καὶ κατὰ ταῦτὸν ἀναφανέντων τῶν τε ναυτικῶν καὶ πεζικῶν δυνάμεων ἐν τῷ πρὸς Βλαχέρνας κόλπῳ, ἀντισχεῖν δλῶς μὴ δυνηθεῖσης, ὡς εἴρται, τῆς ἐκτεταμένης σιδηρᾶς ἀλίσσεως, προσβολαὶ τοῖς τείχεσι πανταχθέν ἐγίνοντο. Ἐπῆλθε δὲ μετ' ὅλην καὶ δὲ Θωμᾶς, καὶ ἐνεργός πάντοθεν ἐγίνετο ἡ πολιορκία. Οὐδὲν δὲ δὲ τι καὶ λόγου ἄξιος ἐπράττετο, τῶν ἔνδον εὐρώστως ἀμυνθέντων καὶ τὰς ἐλεπόλεις ἐκκρουομένων. Κρέτο μὲν γὰρ ὁ Θωμᾶς ἄμα τε ἐπιφανῆναι τῇ βασιλίδι καὶ ἄμα τοὺς πολίτας ἀναπτάσσεις αὐτῷ τὰς πύλας διὰ τὸ πρὸς τὸν Μιχάηλ μῆσος, καὶ διὰ τοῦτο τὸν τε Γρηγόριον (73), ὡς εἴπομεν, πρότερον ἐπεμψε, καὶ αὐτὸς πκνσδὶ μετὰ καὶ τοῦ ιεθετηθέντος αὐτῷ Ἀναστασίου, ἄρτι τὸν μοναχικὸν ἀρνηταμένου βίον καὶ πρὸς τὸν κοσμικὸν ἀποκλίναντος, κατόπιν ἐπηκολούθησεν ὡς δὲ οὐδὲν, τῶν κατ' ἐλπίδας αὐτῷ ἀπήγνησεν, ἀλλὰ καὶ ὕβρεις μᾶλλον ὑπὸ τῶν ἔνδον ἐπλόνετο, τότε μὲν παρεμβολὴν ἐν τοῖς Παυλίνου, ἔνθα τὸ τῶν θαυματουργῶν Ἀναργύρων (74) τέμενος ἔδρυται, [P. 503] ὅχραν ἐπῆκατο, λαδὸν δὲ πεπομφῶς δχρι τοῦ Εὔξενον πόντου καὶ τοῦ Ἱεροῦ ἀπεπειράτο τὸν πολιχνίων, εἰ πως αὐτὰ προσαγάγοι καὶ μὴ τίνα κατὰ νάτου ἔχοι, ἔχθρον. Ταῦτα δὲ καταστησάμενος, καὶ τίνας ἡμέρας εἰς παρατευήν δοὺς ἑαυτῷ, ὡς ἔκ τίνος ἀπόπτου κατεῖδε τὸν μὲν Μιχάηλ τὸ πολεμικὸν σημεῖον ἐπὶ τοῦ στέγους τοῦ τῆς Θεοτόκου τοῦ ἐν Βλαχέρναις πεπηγότα ναοῦ, κάκεῖθεν τὴν κατὰ τῶν ἔναντιν ἰσχὺν ἐξαιτούμενόν τε καὶ προσλαμβάνοντα, τὸν υἱὸν δὲ αὐτοῦ Θεόφιλον πάντα τὸν τῆς πύλεως περιβολὸν μετὰ τοῦ πατριάργου καὶ τοῦ ὑπὸ αὐτὸν τάγματος περικυλοῦντα, τὸ τε ζωοποιὸν τοῦ σταυροῦ ἔύλον ἐπιφερόμενον καὶ τὴν ἔσθῆτα τῆς πανάγου Θεοτόκου (75), εἰς πολλὴν τῶν πραγμάτων ἐνέπιπτε δυσελπιστὰν καὶ παντοῖς ταῖς γνώμασις ἐγίνετο. Οὐκ ἔχων δὲ δὲ τι γατ πράξειν, ἄλλως τε δὲ καὶ δχλψ τοσούτῳ θρήψαν τὸ δλον διὰ μάχης κριθῆναι ἡπείγετο. Οθεν τῇ ἔξης δμρ φωτὶ στράνας τὸ ἐνυάλιον τοὺς ἄνδρας ἐξῆγε. Καὶ τῷ μὲν υἱῷ τὸν κατὰ τὸ χερσαῖον τεῖχος ἐπέτρεψε πόλεμον, αὐτὸς δὲ τὸ πολὺ τῆς δυνάμεως ἔχων καὶ τὰς καρτερὰς ἐλεπόλεις καὶ μηχανὰς κατὰ τοὺς τῶν Βλαχέρνῶν πύργους ἐποιείτο τὴν προσβολὴν, κλίμακάς τε προσφέρων τοῖς τείχεσιν ἀναλόγους τῷ ψει, καὶ ἀλλαχοῦ μὲν χελώνας, ἀλλαχοῦ δὲ κριοῦς τοξεύματι: δὲ καὶ πετροβόλοις πανταχόθεν

XYLANDRI ET

GOARI NOTÆ.

(73) Is Leonis, iste Scyri exsulans consobrinus videtur fuisse. Sic enim verio ἀδελφὸν, vocem varie de cognatis usurpatam. Paulo post hanc opinio perspicue confirmatur. XYL.

(74) Plures a Græcis coluntur Ἀνάργυροι me-

A Ut vero nihil exspectationi ejus consentaneum evenit, sed contumeliis quoque est ab oppidanis affectus, ibi tum castra in loco qui Paulini dicitur, ubi mirificorum Anargyrorum templum est, admodum muniit, misitque exercitum ad mare usque Euxinum et ad Hierum, oppidula ad defectionem sollieitan ne quem a tergo hostem relinquere. His ita constitutis, dum apparatu aliquot dies impedit, ex specula quadam videt Michaelum in tecto aedis Deiparæ Blachernensis signum belli desigere, indeque vires contra hostem deposcere atque expectare, filium autem ejus Theophilum tota urbis moenia circumire cum patriarcha et sacro ordine, eosque secum circumferre lignum crucis, et intactæ Deiparæ vestem. Hoc spes ejus de summa rerum valde labefactavit, variisque distractus cogitationibus et consilio incertus, tandem multitudini suorum confisus pugna decernere statuit. Itaque postridie prima luce classicum canere jubet, 882 suos castris educit, filio terrestris muri oppugnationem demandat: ipse cum majori copiarum parte validioribusque machinis et tormentis turres Blachernenses aggreditur, scalas muris altitudine aequales applicans, alibi testudines, alibi arietes adhibens, tormentisque saxa jactantibus undique utens. Denique omni arte ac conatu nitiuit oppidanos perterritre urbemque capere. Reliquos etiam muros navalibus copiis cingit, igne et missilibus terrens Neque tamen quidquam tanta vi atque apparatu consecutus est. Classem enim illico ventus aduersus dissipavit, aliaque alio navgia disjecit, tempestate vehementi oborta, terra quoque oppidenis fortiter pugnantibus machinasque ei inutiles redigentibus. Itaque omni spe ad irritum residente receptui canit. Et qui in urbe erant, oppugnatione soluta animos receperunt; tantumque eis accessit fortitudinis, ut quibusdam etiam portulis apertis eruperint manumque cum Thomæ militibus conservent. Ex eo statuit Thomas ex Thracia descendere, quod frigidior ea est per hiemem regio, exercitumque in hiberna per regiones calidores dispergere. Quam sententiam exsecutus ineunte vere rursus terra marique Cpolin oppugnare intendit. Neque 883 vero Michaelum qualem antea, sed jam et terrestri collecto exercitu instructum et nova classe invenit Rursus ergo eamdem quam prius urbis partem aggreditur apud sinum Blachernensem, dataque irruendi tessera omni vi muros machinis adductis concutere tentat. Dum hæc geruntur Michaelus cum quibusdam Thomæ militibus colloquendi opportunitatem nactus oblivionem injuriarum multaque beneficia promittit, si ad se transirent sanguinisque civilis pollutione abstine-

dici a mercede capienda alieni. Nominatissimi sunt Gōmas et Damiānus, quorum templum ἐν τοῖς τοῦ Παυλίνου. GOAR.

(75) De qua auctor Leonis anno 47. GOAR.

rent. Verum hoc frustra fuit, ferocioribus etiam ista petitione factis illis, et quod metu hostium liberati essent, Thomae eo fidelioribus. Hoc itaque desperato conatu Michaelus multis verbis suos cohortatur ut se fortiter gerant neque scelerato tyranno libertatem probant: tum subito multis portis effundens suos hostem nihil tale exspectantem adoritur, subitoque impetu perterritum magna clade afficit, adversosque fundit, ac victoriam praecaram reportat. Sed et classis Thomae infortunium habuit. Cum enim imperatoriā triremes proveherentur, jamque pugnæ conserendæ tempus esset, hostium naves metu quodam et tumultu consternatæ retro ad terram profugerunt. Classiarii pars ad imperatorem abierunt, pars terra in sua castra profugerunt. Sic absque labore classis Thomae distributa **884** est. Id videns Gregorius Leonis consobrinus, Thomamque intelligens exiguae auctoritatis esse, suspicansque paulo post plus etiam ei existimationis decessurum, re opera cuiusdam monachi de collegio Studii cum imperatore communicata, cum parte sui exercitus a reliquis se avellit, ita ut eum jam Thomas a tergo haberet. Hoc et hominis pertinendi et imperatoris placandi et uxorem liberosque (nam a Michaelo captivi detinebant ex quo iste ad Thomam desciverat) servandi studio faciebant. Sed neque res adhuc erat imperatori audita, et Thomas metuens ne subito magna fieret Gregorii auctoritas, simulque ut suis metum injiceret, castra ab urbe non dimovit, veritus ne hostis seat ergo sequeretur: milites quantos ad debellandum Gregorium suffecturos judicabat, assumens in hunc duxit, prælioque fusum et in fuga comprehensum necavit. Inde celeriter ad relictos ad obsidendum urbem exercitus reversus litteras in omnes partes dimittit, quibus falso jactabat se victoria politum fuisse; classemque quæ apud Græciam erat, statim ad se vocat veluti rem mari continuo gesturus. Atque hec quidem, quod rectum cursum tenuisset, absque mora ad locum qui Beridi dicitur appulit. Constabat navibus pugnæ frumentoque vehendo aptis 350. At imperatoriā classis **885** praefecti cognito hujus adventu, noctu hostiles naves instatione adorti, subito impetu classiariis perterritis multas cum ipsis vectoribus ceperunt, quasdam artificioso igni combusserunt, paucis admodum periculo ereptis, quæ celeri fuga ad portum Blachernensem avectæ ibi se cum terrestribus copiis conjunxerunt. Hoc modo res mari gesta. At terra continenter levia prælia silebant modo Michaelo modo filio ejus Theophilo cum Catacela et Olbiano adversus hostem suos educente. Horum præliorum varia fuit in utramque partem fortuna. Justa autem pugna decertatum nunquam est, quod imperator cum hoste, cuius multo erant numerosiores copiæ, congregati acie non audebat. Hoc rerum statu Mортагон Bulgarorum rex fana, quæ totum orbem terrarum pervaserat, Romanorum imperatorem muris inclusum obsideri, excitus, clam ad Michae-

A χρώπενος ἡπείγετο παντοῖος φαινόμενος καταπλῆξις μὲν τοὺς πολίτας, κρατῆσαι δὲ τῆς πόλεως, περιστοιχίσας καὶ τὰ λοιπὰ τείχη τῇ ναυτικῇ δυνάμει, πυρὶ τε καὶ τοξεύμασιν ἐκφοβῶν. 'Αλλ' οὐδὲν τῶν εἰς δημοσίου φερόντων αὐτῷ η τοσαύτη δύναμις καὶ φυντασία κατεπράξκετο. Τὸ μὲν γὰρ ναυτικὸν εὐθύς τις ἐπιπονέστες ἐναντίος ἀνεμος διέλυσε τε· καὶ ἄλλη διασταρῆναι ἐποίησε τῶν σκεφῶν ἃτε καὶ χειμῶνος ἔξασιν ὑπάρχοντος· κατὰ δὲ τὴν ἡπειρον γενναῖως τῶν ἀπὸ τῆς πόλεως ἀγνοιζομένων καὶ ἀχρήστους αὐτῷ ποιούντων τὰς μηχανάς, διαπορηθεὶς τοῖς πᾶσιν ἀνέσυκτε, καὶ ἡ πολιορκουμένη πόλις ἀνεψάρσης, καὶ τοσοῦτον ἀνδρικώτερον ἐπετίθετο τοῖς τοῦ ἀποστάτου ὡς καὶ τινας τῶν ἐνδον πυλίδας ἀνοιγούντας τῆς πόλεως ἔξιέναι καὶ τοῖς πολεμίοις συμπλέκεσθαι. Ἔγνω οὖν ὁ ἀποστάτης διὰ τὸ τῆς Θράκης χειμέριον ἐπὶ παραχειμασίαν τραπέναι καὶ τὸν λαὸν σκεδάσαι ἐν ἀλεινοτέροις χωρίοις. 'Ο δὴ καὶ ποιήσας, ὡς ἥδη τὸ ἔαρ ἐπέλασμεν, ἀμφοτέρων αὐθίς κατὰ γῆν τε καὶ θάλασσαν ἔχρινε προσβάλλειν τὴν Κωνσταντίνου. 'Αλλ' ἥδη καὶ τὸν Μιχαὴλ οὐχ ὡς τὸ πρότερον, ἄρτι δὲ στρατιωτικὴν τινα δύναμιν εὔρισκε σολλειάμενον καὶ ἐτέραν κατὰ θάλασσαν ναυτικὴν. Κατ' ἔκεινο γοῦν πάλιν ἔσει τὸ μέρος ὅπλισάμενος ἢ καὶ πρότερον, τὸν κόλπον τῶν Βλαχερνῶν, καὶ σύνθημα δοὺς τὸ πολεμικὸν ἐνεργός ἦν τὰς μηχανάς προσάγων καὶ τὰ τείχη καταστέειν πειρώμενος. [504] Ἐνῷ δὲ ταῦτα ἐπράττετο, εἰς λόγους δὲ Μιχαὴλ ἥλθε τισι τῶν στρατευμάτων τῷ ἀποστάτῃ, ἀμνηστίαν τε κακῶς, αὐτοῖς ἐπαγγελλόμενος καὶ καθυποσχούμενος δώσειν ἀγαθὰ πολλὰ, εἰ μόνον δὴ μετατάξαι το καὶ αἴμασιν ἐμεφύλοις ἀπόσχοιντο χρανεσθαι. Ἐπέρανε δὲ οὐδὲν, ἀλλὰ θρήδαλεωτέρους, δτι δὴ καὶ παρακλοῖντο, τοὺς ἀκούοντας ἐποίει, καὶ τῆς ἐκ τοῦ φέδου συστάσεως λελυμένους καὶ βεβαιωτέρους τῷ ἀποστάτῃ εἰργάσατο. Τῆς τοιωτῆς δὲ πειρας ἀπεγνωκώς, καὶ πολλὰ τοὺς σὺν αὐτῷ παρακλέσας ἀνδράς ἀγαθούς γενέσθαι· καὶ μὴ προέσθαι ἀλάστορι τυράννῳ τὴν ἐλευθερίαν, ἄφων ἐκ πολλῶν πυλίδων ἔξελθων ἀπροσδοκήτως ἐπιτίθεται τοῖς ἐναντίοις· καὶ τῷ παραδόξῳ καταπλήξαμενος τοὺς ἀντιτεταγμένους ἐτρέψατο, φθόρον ἰκανὸν ἐργασμένος καὶ νίκην λαμπράν ἐνεγκάμενος. Καὶ τὰ ναυτικὰ δὲ κακῶς ἡνέχθη τοῦ ἀποστάτου ὡς γὰρ αἱ βασιλικαὶ τριήρεις ἀνήγοντο καὶ ἥδη συμπλέκεσθαι ἐμελλον, δείμασι τισι καὶ θορύβοις περικτυπηθέντος τοῦ ἐναντίου στόλου πρύμναν αἱ νῆσες ἐκρύσσαντο καὶ πρὸς τὴν χέρσον κατήγοντο, καὶ οἱ μὲν τῶν ἀνδρῶν ηύτομόλουν πρὸς βασιλέα, οἱ δὲ πρὸς τὸ οἰκεῖον στρατόπεδον τὸ κατὰ γῆν ἀπεδίδρασκον. Καὶ οὕτω μὲν ἀπονητὶ διελύθη τοῦ τυράννου τὸ ναυτικόν. 'Οθεν καὶ Γρηγόριος, δ τοῦ βασιλέως ἀδελφιδοῦς Λέοντος, συνεωρακώς εὐχαταρόντος δντα τὸν Θωμᾶν (ὑπετόπαξε δὲ καὶ προύπτοντος τοῦ χρύνου γεννησάμενον ἐπὶ πλέον), διὰ τίνος μοναχοῦ τῶν ἀπὸ τῆς μονῆς τῶν Στουδίου κοινολογησάμενος τῷ βασιλεῖ, μοιρὰν τινα τοῦ ὑφ' ἐκυτὸν τάγματος εἰληφώς ὥῆξεν ἐννοεῖ καὶ κατὰ νέτου γίνεται τῷ τυράννῳ, δμοῦ μὲν τοῦτον ἐκδει-

ματῶν, δικοῦ δὲ καὶ τὸν βασιλέα ἐξιλασκόμενος, Α δικοῦ δὲ καὶ γυναικί καὶ τέκνοις (ἔτυχον γάρ καθειργμένοι: τούτου τῷ Θωμᾷ προσχωρίσαντος) σωτηρίᾳν πραγματευόμενος. Ἀλλ' οὕτε δὲ βασιλεὺς ἔχθασ διακοῦσι, καὶ δὲ Θωμᾶς τὸ μὴ πολὺν ἔχαφνης τοῦτον γενέσθαι κατορθώδων, καὶ φόβον τοῖς ἑαυτοῦ ἐμποιήσας βιολόμενος. τὴν μὲν στρατοπεδεῖαν τῆς πόλεως οὐ μετεκίνησε, τὸ μὴ διωχθῆναι ἔδιπλον δεδοικώς, δοσοῦ δὲ ἢδεις ἀξιομάχους εἶναι τῆς πρὸς τὸν Γρηγόριον συμπλοκῆς παραλαβών στρατιώτας ἔχει πρὸς αὐτὸν, καὶ μάχῃ τρεψάμενος φεύγοντα καταλαβὼν ἀναιρεῖ. Καὶ αὐθὶς διὰ ταχέων πρὸς τὰς προσεδρευόσας τῇ πόλει δυνάμεις ἐπάνεισι, καὶ γράμματιν ἐπιστέλλων ἀπανταχοῦ ἐπεφῆμιζεν ὡς εἴη νενικηκώς, ὅπερ οὐκ ἦν, καὶ ὅπερ εἶχε κατὰ τὴν Ἑλλάδα ναυτικὸν ταχέως ἐκέλευεν ἀναχθῆναι ὡς αὖθις τῶν κατὰ θάλατταν ἀνθεξόμενος πραγμάτων. Καὶ τὸ μὲν ναυτικὸν εὑθυπλοῦσαν ταχέως ἀνθέγεται καὶ τῷ χωρίῳ προσορμίζεται τῶν Βηρίδου, ἐκ ν' καὶ τὸ συνιστάμενον πλοίων πολεμικῶν τε καὶ σιταγωγῶν· [P. 505] οἱ δὲ τοῦ βασιλικοῦ στόλου κατάρχοντες τὴν τούτων ἐπεγνωκότες ἐλευσιν νυκτὸς ἐπιτίθενται ναυλοχοῦσι τοῖς ἐναντίοις, καὶ τῷ αἰφνιδίῳ καταπληξάμενοι πολλὰς μὲν αὐτάνδρους ἔσχον τῶν νηῶν, τινάς δὲ καὶ τῷ σκευαστῷ πυρπολοῦσι πυρί, ὅλιγων παντελῶς ἔξω γενομένων τοῦ πάθους καὶ πρὸς τὸν κόλπον τῶν Βλαχερῶν κατάραι ἐπειγομένων, ὡς ἂν εἴεν ἡνωμέναι τῇ κατὰ γῆν στρατιῇ δὲ δὴ καὶ γέγονε. Καὶ τὰ μὲν κατὰ θάλασσαν τοῦτον εἶχε τὸν τρόπον κατὰ γῆν δὲ ἀκροβολισμῶν συνεχῶν γινομένων, νῦν μὲν τοῦ Μιχαήλ, νῦν δὲ τοῦ ιδίου αὐτοῦ Θεοφίλου¹ ἐπεξιόντος τοῖς ἀποστάταις μετὰ τοῦ Ὁλβιανοῦ καὶ τοῦ Καταχῆλα, ποτὲ μὲν τὰ τοῦ βασιλέως ἐπικρατέστερα ἦν, ποτὲ δὲ τὰ τοῦ ἀποστάτου, οὐ μὴν ἀγάντες τινες λαμπροὶ καὶ νεανικοὶ ἐκ παρατάξεως συνέστησαν, διτε δὴ πολλῷ τοῦ βασιλέως ἐλαττουμένου τῷ πλήθε: καὶ μὴ πρὸς τὴν τοῦ τυράννου δύναμιν ἀντιτάττεσθαι δύναμένου. Ἐν τούτοις δύτων αὐτῶν, Μορτάγιων δὲ τῶν Βουλγάρων βασιλεὺς (καὶ γέρες ἔψθοσεν ἡ φύμη πληρῶσαι τὴν οἰκούμενην ὡς δὲ βασιλέως τῶν Ῥωμαίων συγκλεισθεὶς τειχίρης ἐστὶ καὶ πολιορκεῖται) λάθρῳ τινὶ πεπομφῷ; ὡς αὐτὸν ἐξαποστείλαι: βοήθειαν αὐτομάτῳ ἐπιτρέπεται γνώμη καὶ συμμαχίαν. Οὐ δὲ Μιχαήλ, εἰτὲ τῇ ἀληθεϊ τὸ τῶν δμοφύλων οἰκτερῶν πλῆθος εἴτε καὶ χρημάτων φειδόμενος (ἔτι γχανε γάρ τῶν πώποτε βασιλέων σμικρολογώτατος), τὴν μὲν γνώμην τοῦ Βουλγάρου ξέισιον ἀπεδοχῆς, τὴν δὲ βοήθειαν παρητείτο. Ἀλλ' οὐ γε Μορτάγιων χαίρων μὲν καὶ δλλως πολέμοις καὶ τὰς ἐκ τούτων λειας καρπούσιαι φίλων, καὶ τὰς πρὸς τὸν βασιλέα δὲ τριακοντάτεις σπονδὲς παρὰ τοῦ προθεσμικότος λέοντος γεγενημένας ἐπιβεβαιώσαι καὶ ισχυροτέρας ποιῆσαι ζητῶν, τὴν κατὰ τοῦ τυράννου στρατιὰν ηύτρεπτος, καὶ δὴ τῶν Ῥωμαίων δρῶν ἔντοσθε γεγονώς κατὰ τὸν Κιδούνικον χῶρον οὐτω καλούμενον τὴν παρεμβολὴν ἐπιχειστο. Ἐπούνετο δὲ, καὶ λαβεῖν ταῦτα τὸν ἀποστάτην οὐκ ἦν. Καὶ ἐδονήθη μὲν, ὡς εἰκὸς, καὶ τὰς φρένας κατεκτυπήθη, ἐν διάτῳ δ'

B lum mittit, eique ultro pollicetur se auxilium suppétiasque missurum. Imperator, sive quod re vera civiles miseraretur multitudines, sive pecuniæ parcens (neque enim eo alias imperator sordidior fuit), laudata Bulgari voluntate subsidium recusavit. Sed Mortagon ut qui alioqui bellis prædisque pereat partis gauderet, et fœdus tricennale² cum Leone Armenio pactum confirmare cuperet, nihilominus contra Thomam expeditionem suscepit; cumque in fines Romanorum pervenisset, ad locum cui Cedoctus nomen, castra posuit. Ibi Thomas, quem Bulgarorum adventus minime fefellerat, graviter, ut par erat, animo perturbatus, ut se ex aestuatione collegit, arma suos sumere jubet. Cumque videret se imbecillum victuque facilem fore, siquidem in duas partes suas copias diduxisset (nam et ad Cpolin oppugnandam non nisi numerosissimus et magnæ virtutis exercitus requirebatur, eo magis quod jam imperator haud contemnendum et qui in faciem hosti resistere posset exercitum paraverat, et contra Bulgarorum copias non nisi magno validoque cum exercitu pugnari poterat), potius existimat ab urbe in Bulgaros ducere, quibus se parem esse putabat. Itaque apud Cedoctum instructa acie cum iis congregatur. Verum eo in pœlio magna cum suorum strage superatur, iis qui fuga salutem paraverant in locum quemdam accessus habentem difficiles congregatis, et quid futurum esset speculantibus. Bulgarus captivis et spoliis amplissimis abductis domum redit, elatus superbensque victoria. Sed classii, quam ad obsidionem³ reliquerat Thomas, suorum audita clade tota ad imperatorem defecit. At Thomam dæmones, puto, quos belli istius socios habebat, et regni quod adhuc somniabat potiundi cupiditas eo recordiæ adegerunt, ut undique attritus, deque amplissimis rebus in angustias compulsus, tamen ab obsidione non desisteret. Tandem frustra se laborare sentiens, in campum quemdam cui Dabasis nomen, omnes suas copias traducit, aliquot multis ab urbe stadiis dissitum, sed excursionibus aptum et ob aquarum affluentiam idoneum, ibique castra locat; a que inde factis excursionibus omnem suburbiorum elegantiam corruptit, non, ut ante, in conspectum eorum qui in urbe erant suos educens. Hoc ubi intellexit imperator, egregium exercitum comparat, eique Catecelam et Olbianum duces præponit; ipseque scholas quoq; vigilias in palatio obeunt, sodalitatesque assumens, contra Thomam dicit, rem collatis signis decreturus. Fortiter eum Thomas sustinuit. Cumque, ut appareret, arte vincere hostes studeret, primo congressu terga suos dare, rursusque persequentibus hostibus sese adversos objicere inopinataque conversione in fugam conjicere jubet. Hoc quidem ille præcipiebat: sed non erat futurum ut ei hoc consilium succederet. Milites enim ejus, qui ipsius⁴ causa diujam uxoris liberisque suis caruerant, manusque gentilium sanguine contaminave-

rant, simul et temporis mora confecti (jam enim triennium exactum erat) et exitu carentem conatum se suscepisse sentientes, qui insanis atque cupiditati unius viri servirent, præceptum illud divinitus oblati commodi loco ducentes, ut primum tubæ cecinerunt classicum aciesque congressæ sunt, non fingentes, ut erant jussi, fugam, effuse nullaque cum convenientia ordines solverunt ac dissipati sunt; atque ita pauci modo, mox complures ad imperatorem transfugerunt. Thomas cum paucis quibusdam Adrianopolin salvus pervenit; et sisticus ille ejus filius Anastasius ex fuga castellum Bizyæ occupavit. Hos evestigio subsecutus imperator primo obsidere Thomam decrevit. Quam ad ob sidionem non machinas, non tormenta adhibuit, cum quod belli civilis damna cuperet devitare, tum quod Adrianopoli vicinos Scythas nolebat instrumentorum quibus urbes oppugnantur notitiam consequi: sed fame ac penuria rerum ad vitam necessiarum statuens eum in suam potestatem redigere, vallo ac fossa circumventum urbem acriter ob seddit. Thomas primo omnes qui per aetatem bello idonei non erant et omne animal inutile urbe expulit. Deinde ingravescente fame ac salute desperata, qui cum ipso erant, per portulam quamdam furtim elapsi, 889 nonnulli etiam noctu per funes de muro demissi, alii imperatori sese dederunt, alii Bizyam ad Anastasium filium naturalem profugerunt. Tandem cum obsessi omnia victu apta consumpsissent, jamque ad inusitatos cibos et usque ad putrefactorum coriorum esum necessitas per pulisset, occulite cum Michaelo collocuti, pactique delictorum veniam, Thomam in compediibus imperatori tradiderunt. Is morem qui jampriedem imperatoribus placuerat receptusque consuetudine erat, primo omnium servans, porrectum in pavimento jacere jussit, cervicemque ejus pedibus suis calcavit; tum pedibus manibusque mutilatum et asino impositum spectaculi loco per castra circumduci jussit, nihil aliud vociferantem quam: « Miserere mei, qui verus es rex! » Cumque res per contaretur an ex aulicis quoque consciens quosdam suæ seditionis et socios habuisset, fuerat haud dubie multos delaturus, nisi Joannes Exabulius patricius monuissest imperatorem non convenire, sed prorsus rationi repugnare, inimicis fidem habere amicos accusantibus. Qua ille voce multis miserorum civium amicorumque imperatoris suppliciis ansas præcidit. Thomas lenti confessus suppliciis tandem animam exhalavit, medio Octobri mense, homo qui initio quidem magna conatus animosusque et propositi strenuus persecutor, in progressu multo se ipso deterior minimeque 890 respondens exspectationi de se conceptæ visus est. Quos Bizyam pervenisse diximus, ii quoque periculi metu sententiam mularunt; et accepto de

A δμως πάλιν γενόμενος τὴν ἐκυτοῦ στρατιὰν ἔξωπλι-
ζεν. Ἐπεὶ δὲ εἰς δύο μεριζόμενος ἐδόκει παντελῶς
ἀσθενῆς τε ἦναι καὶ εὐχείρωτος (ἢ τε γάρ βασιλίς
τῶν πόλεων οὐκ εὐαριθμήτου, ἀλλὰ πλείστου καὶ
ἀξιολόγου στρατοῦ ἐδέετο πολιορκουμένη, ἢδη καὶ
τοῦ βασιλέως συνειλοχότος δυνάμεις οὐκ ἀγεννεῖς
καὶ κατὰ πρόσωπον ἴστασθαι δυναμένας, καὶ ἡ τῶν
Βουλγάρων δέ δύναμις οὐ μικρᾶς τινος, πολλῆς δὲ
καὶ οὐ τῆς τυχόντης ἐδέετο ἀντιπαρατάξεως), ὡς
ἄν μη εἰς δύο τινὰ διαιρούμενος εὐχείρωτος γένηται,
ἀπαρτεῖ μὲν τῆς πόλεως πρὸς τὸν Βούλγαρον δὲ
ἀξιόμαχον κρίνας ἐκυτὸν κατὰ τὸν εἰρημένον ἀντι-
παρατάσσεται τόπον. [P. 506] Καὶ δῆτα συμβολῆς
γενομένης ἡττᾶται κατὰ κρατος ὁ τύραννος, καὶ
φόνος γίνεται πολὺς τῶν περὶ αὐτὸν· οἱ δὲ περισσό-
θέντες φυγῇ τὴν σωτηρίαν πορίζονται, καὶ ἐν τινὶ
χώρῳ δυσδάτῳ συναχθέντες τὸ μέλλον ἐσκόπουν.
Οἱ δὲ τῶν Βουλγάρων ἀρχηγὸς τά τε σώματα, ὃν
ἐγένετο κύριος, καὶ λείαν πολλὴν προσλαβόμενος
πρὸς τὴν οἰκεῖαν ὑπέστρεψε χώραν, τῇ νίκῃ ἐπαι-
ρόμενος τε καὶ γαυριῶν. Τὸ δὲ καταλειφθὲν
ναυτικὸν ἐν τῇ πολιορκίᾳ τῆς πόλεως, πυ-
θόμενον τὴν ἡτταν τοῦ ἀποστάτου, προστεχώρη-
κεν ἄπαν τῷ βασιλεῖ. Οἱ δὲ ἀποστάτης εἰς τοῦτο
ἀπῆκτο μανίας περὶ τῶν συμμαχούντων αὐτῷ, ὡς
ἔοικεν, δαιμόνων, καὶ τὴν τῆς βασιλείας εἰστεί
ώνειροπλει κατάσχεσιν, διὰ πάντοθεν συντριβόμενος
καὶ μικρὸς ἐκ μεγάλου γινόμενος ἔτι προσελιπάρει
τῇ πολιορκίᾳ. Ήτος δὲ ἐγνώκει μάτιν πονῶν, ἀρας
παντὶ τῷ στρατῷ εἰς τι πεδίων Διάβασιν κατονομα-
ζόμενον, σταδίους ἀπέχον τῇ πόλεως ἵκανούς,
εὐφυῶς ἔχον πρὸς τε νομὰς καὶ ὑδάτων ὑπορρόας,
στρατοπεδεῖν ἐπίγειτο, κακεῖθεν ποιούμενος προ-
νομὰς τῶν τῆς πόλεως προστείων τὰς ἀγλατὰς
ἀπέκειρον. Κνεφανίζετο δὲ τοῖς κατὰ τὴν πόλιν ὡς
όδο πρότερον οὐδέποτε. Τοῦτο δὲ συνεῖς δι Μιχαήλ,
ἀξιολογούν συστησάμενος στράτευμα καὶ στρατηγοὺς
ἐπιστήσας αὐτῷ τὸν Κοτάκηλαν καὶ τὸν Ολβιατόν,
αὐτὸς τε τὰς φυλατούσας ἐν τῷ παλατίῳ σχολὰς
εἰληφὼς καὶ τὰς ἑταίρειας (70) ἔχεισι κατὰ τὸν
τυράννου, διὰ σταδίας μάχης κρίναι τὸ πᾶν
βουλγαρίθεις. Ἐνθά δὴ καὶ ὁ τύραννος κατεστρατ-
πεδεύμενος εὐρώστως ὑπεδέξατο τὸν βασιλέα, καὶ
συμπλοκῆς γενομένης καταστρατηγῆσαι τάχα τοὺς
ἀντιπάλους βουλόμενος ὁ Θωμᾶς ἄμα τῇ συμ-
βολῇ νῶτα δοῦντι τοῖς περὶ αὐτὸν προσέταξεν, εἴτε
τῶν ἐναντίων εἰς διωγμὸν τραπέντων ἐκ παλινδιώ-
ξεως ἐπιστραφῆναι τούτους καὶ τῷ παραδέξω τρε-
ψασθαι τῆς ὑποστροφῆς. Καὶ ἦν μὲν αὐτῷ τοιαύτη
παραγγελία, οὐκ ἔμελλε δὲ ἀρχαὶ εἰς ἔργον ἐκβῆναι
τὰ μεμελετημένα. Οἱ γάρ σὺν αὐτῷ στρατιῶται
πολὺν χρόνον γυναικῶν καὶ τέκνων στερόμενοι δι'
αὐτὸν καὶ τὰς χεῖρας χρείνοντες ὅμογνοις αἰμασιν,
ἄμα δὲ καὶ τῷ χρόνῳ πεπιεσμένοι (τρίτον γάρ
ἔγινετο ἔτος, καὶ ἀνηνύτοις ἐδόκουν ἐπιχειρεῖν
ἀνδρὸς ἄπονοις καὶ ἐπιθυμίᾳ δουλεύοντες), τὸ

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(76) *Exteros bellī socios. Goar.*

κελεύθερον τι λαβόντες, τής σάλπιγγος Α
ἡχησάσσης τὸ ἐναύλιον καὶ εἰς χείρας συμπλοκῆς τῶν
ταγμάτων ἐλθόντων, οὐδὲ δοικήσει τὴν τροπήν, ὡς
παρηγγέλθησαν, ἐποιούντο, ἀλλ᾽ ἀτάκτως καὶ κόσμου
χωρίς τὴν τάξιν διακελυκότες ἐσκεδάννυντο. Καὶ
οὗτοις νῦν μὲν δλίγοι, αὖθις δὲ πλείους τῷ βασιλεῖ
προσχωροῦσιν. 'Ο δὲ Θωμᾶς σὺν δλίγοις τοισιν εἰς
Ἀδριανούπολιν περιστάζεται. 'Ο δὲ τούτου παρά-
γραπτος καὶ νόθος υἱὸς (77) Ἀναστάσιος τὸ τῆς
Βιζύης φεύγων κατέσχε φρούριον. [P. 507] 'Ο δὲ
βασιλεὺς ἐκ ποδὸς τούτοις ἐπόμενος πρῶτον ἔγνω
κίαν, οὐδὲ διὰ μηχαῖῶν καὶ ἐλεπόλεων σπουδάζων α-
νος πόλεμον, ἔμα δὲ καὶ τοὺς προσοικοῦντας ἐῇ Ἀ-
κῶν δργάνων πεῖραν λαβεῖν, ἀλλὰ λιμῷ καὶ ἀνάγρη-
στήσασθαι καὶ δὴ παρακαθίστας τὴν Ἀօριανούπολιν
ἐπολιόρκει. 'Ο δὲ Θωμᾶς πρῶτον μὲν πᾶσσαν ἄρχηστον
ἔκωθει, ἔπειτα, ὡς ἤδη ἡχμαῖον δὲ λιμὸς καὶ σωτηρίας
διὰ τινῶν πυλίδων κλέπτοντες τὴν ἐξέλευτιν, οἱ δὲ
τοὺς τῷ βασιλεῖ παρεδίδοσαν, ἄλλοι δὲ πρὸς τὸν τοῦ
πτολεμείου ἀπεδίδρασκον. Ἐπεὶ δὲ τοῖς πολιορκουμέ-
τινων ἀγίθων βρωμάτων, ἔχωρει δὲ ἡ ἀνάγκη καὶ μ-
τῶν, καὶ τούτοις ἀναγκαζόμενοι ἐσιτοῦντο, λάθρᾳ πρ-
μένων συγχώρησιν ἔκαιτησαντες καὶ λαβόντες, τὸν
δόξαν πάλαι τοῖς βασιλεῦσι καὶ εἰς συνίθειαν ἤδη
αὐτὸν καὶ τοῖς ποσὶ τὸν αὐχένα τούτου πατήσ-
τηκαθίστας θεατρίζει διὰ τοῦ στρατοπέδου, οὐδὲν δὲλλο
λεῦ! 'Ἐρομένου δὲ τοῦ βασιλέως εἴ τινες τῶν αὐτῷ σ-
ημαντικῶν κατεῖπε πολλῶν, εἰ μὴ δὲ πατρικίος Ἰωάννης δὲ Ἐ-
λέαν ἀλογίστον, ἔχθροις πιστεύειν κατὰ τῶν φίλων, «
ρων πολιτῶν καὶ φίλων αὐτοῦ μελλούσας ἐγέιρεσθε
ἀποφρήξας τὸ πνεῦμα ταῖς κατὰ μικρὸν ποικίλης,
μεγαλεπήδολος δοκῶν γενέσθαι καὶ τολμηρὸς καὶ τ-
εμπροσθεν πολὺ καταδεέστερος ἕαυτοῦ φανεῖς καὶ τ
φρουρίου ἐτέρας ταχέως ἐγένοντο γυνώματς, τὸν ἐπη-
σθαι τὰ κατὰ τὸν Θωμᾶν ἀτυχήματα, τὰ δμοια
νον χείρας καὶ πόδας προστίνεγκαν τῷ βασιλεῖ. [
νον χείρας καὶ τὸν βίον βιαλίως μετύλλαξε. Καὶ τῶν
πόλεις, τὸ τε Πάριον καὶ ἡ Ἄράκλεια, ἔτι τὰ το
Μιχαήλ καὶ διὰ τὸ μὴ θέλειν τοῦτον τὰς θείας ἀ-
τείχους καταβληθέντος ἀπό τινος γενομένου σεισμοῦ,
μερῶν.

Καὶ τὸ μὲν κατὰ Θωμᾶν τοιοῦτον ἔσχε τὸ τέλος,
καὶ οὕτως ὁ βασιλεὺς τροπαιόφορος ἐκ τῶν κατὰ
Θράκην ἔρχεται πόλεων, οὐδὲν ἔτερον κατά τῶν
συνκποστατησάντων τῷ Θωμᾷ ἐννοήσεις καὶ τῷ
πολέμῳ διλόντων, ἀλλ' ἵπποδρομίας γενομένης δύοις
ἐπιχουμένους περισχῆναι καὶ ἔξοριά παραδοθῆναι.
Ἐμεινε ἐδὲ ζώπυρον τῆς ἀποστασίας τὸ φρούριον ἡ
Καβάλα καὶ ἡ Σανίανα, ὧν τὴν μὲν ὁ Χοιρέας κατ-
εῖχε, τὸ δὲ ὁ Γαζαρηνός, ἐξ ὧν ὅρμωμενοι ληστείας
ἐποιεῦντο καὶ προνομάς. Ἀλλὰ καὶ οὗτοι ὡς οὐκ
ἐδέξαντο τὰς ἀθωουσας αὐτοὺς βραστικάς συλλαβάς
καὶ τὰ πεμφθέντα ἄξιώματα (καὶ ἀμφω γὰρ μαγί-
στρω πεποίκην διβασίλευς), ὑποφθαρέντων τῶν
ἴνδον, ὡς ἐκῆλθον οὗτοι πρὸς τὰς συνήθεις διαρπα-
γάς, ἐκλεισθεσαν τῶν φρουρίων αἱ πύλαι αὐτοῖς,

Thomæ calamitate nuntio, imitati Adrianopolitas. Anastasium manus pedesque vinctum imperatori attulerunt. Isque eodem quo pater modo tractatus violentam morte periit. Tyrannis sublati, Parium et Heraclea maritimæ urbes Thraciæ adhuc tibiis faventes resistebant imperatori, cum odio ejus, tum quod sacras reponere imagines nolebat. Ac Parium quidem capitum est, muris terra motu coorto prostratis. Heraclea autem a partibus quibus ad mare spectat, expugnata est.

πολιορκεῖν τὸν Θωμᾶν. Ὅθεν ἐπάγει αὐτῷ πολιορκῶν καθελεῖν, ἀμα μὲν τὸν ἔμφύλιον εὐλαβούμενοι· αἰνουσπόλει· Σχύθας μὴ ἔθελων τῶν πολιορκητῶν τῶν ἐπιτιθέλων ἐπιγέμεος τὸν ἀντίπαλον παρακαλεῖ χάρακι καὶ σταυρώμασι στεφανώσας ἐνεργῶς τὴν ἡλικίαν καὶ τὰν ζῶν ἀνεπιτίθειν τῆς πόλεως ἀλπὶς οὐδέμου, οἱ μὲν τῶν συνόντων αὐτῷ λάθρα διὰ τῶν τειχῶν καθιμάμενοι νύκτωρ φέροντες ἀστοστάτου νόθον οὐδὲν Ἀναστάσιον εἰς τὸ Βιζήνης ἔνοις ἥδη τὰ ἀναγκαῖα κατεδήδυτο, ἢ φαντοῦ δὲ καὶ ἔχρι τῶν σεσημένων σκυτῶν καὶ τῶν κατευμάδος λόγους ἀλλούτες τε τὸ Μιχατλ, καὶ τῶν ἡμαρτηθειών ποδόγητην προσάγουσι τῷ ἁζθρῷ. Ὁ δὲ τὸ ἔλθον πρῶτον τελέσας, καὶ ἐπ' ἑδάφους ἀπλώσας καὶ, ἀκρωτηρίᾳς· ποδῶν αὐτὸν καὶ χειρῶν, ὄντι τε ἐπιβοῶμενον ἀλλ' ἦ. «Ἐλέησόν με, ἀλλαζῶς βασινόντων καὶ ἔτεροι εἰεν τὰ αὐτοῦ φρονοῦντες, τάχα μέμβανολιος. Οὐ δέον, ἔφη, ὡς βασιλεῦ, ἀλλὰ καὶ καὶ τούτῳ τῷ λόγῳ διέλυστας κατά τῶν ταλαιπωρικαὶ τιμωρίας. Καὶ δὲ ἀποστάτης δὲ κατέλυστος τὸν βίον μεσοῦντος Ὁκτωβρίου μηνὸς, κατὰ μὲν τὰς ἀρχὰς τοῦ προτεθέντος ἔξεργαστικὸς, προσβαίνων δὲ ἐπὶ τὰς τῆς τῶν ἔκτος προσδοκίας. Καὶ οἱ ἐπὶ Βιζήνης δὲ τοῦ ρητήμενον ὑφορώμενοι κίνδυνον· ἀμα γάρ τῷ πυθεπεποιηκότες καὶ τὸν Ἀναστάσιον συσχόντες δεδεμένοις. Πάπενε τὸν δὲ καὶ οὗτος τὰ παραπλήσια τῷ τυράννου δὲ καθιρεθέντων αἱ παράλιοι τῆς Θράκης οὓς τυράννου φρονοῦσαι ἀντείχον, μίσει τε τῷ πρόσωποτελῶσαι εἰκόνας. Καὶ τὸ μὲν Πάριον ἐκλιώ τοῦ δὲ Ἡράκλεια ἐκυριεύθη ἀπὸ τῶν τῆς θαλάσσης

Hic rerum Thomæ finis fuit, et Michaelus ex Tracia triumphans in urbem rediit. In socios autem defectionis Thomæ et captos bello nihil aliud statuit quam quod asinis eos impositos ludis Cencensibus circumduci solumque exsiliī causa vertere jussit. Supererant adhuc defectionis istius quasi fomites duo castella, Cabala et Saniana; quorum alterum Chærebas, alterum Gazarenus tenebat, iisque ex arcibus prædationes ac latrocinia exercebant. Sed hi quoque cum impunitatis pacta ab imperatore missa, obldtamque dignitatem (nam utrumque magistrum **891** imperator crebat) resperuerent, corruptis castellorum præsidis, cum ad consueta latrocinia exivissent, portis castellorum objectis exclusi, cumque in Syriam fuga contenderent, a

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(77) *Illegitima adoptione Thomæ ascriptus. Goar.*

præfectis limitum comprehensi inque crucem acti A

Ita demum defectio omnino extincta. Neque vero malorum impetus hoc cardine cessaturus erat: sed cum duæ continentes, Europam dico atque Asiam, veluti caput et cauda, divinitus castigarentur, tametsi id non intelligerent, ira Dei eis cœdes, incendia, terræ motus, latrocinia, civiles turbas, urbium insperata excidia signa in celo et in aere immittente, tandem miseras quoque insulas, veluti medicum corporis, ne ulla ejus pars plagis careret; invaserunt. Sed nimirum corrigi non poterant, qui Dei hominis formam adorandam negarent. Quo tempore novas res moliri Thomas cœpit, fama rei in omnes partes divulgata, Agaremi, qui oociduum Iberiæ sinum accolunt Oceano finitimi, quos et Hispanos nominant, aucti hominum multitudine, suamque terram parum fertilem atque opulentam sentientes ideoque ipsis alendis non sufficere, principem suum Apochapsum (ipsi sua lingua amerum nem dicunt) accesserunt, utque colonia deducetur poposcere, quia et ob multitudinem anguste habitarent et rebus necessariis destituerentur.

B 892 Princeps, cui is sermo pergratus erat, longas confestim naves paravit, easque instructas, consilio suo etiamnum celato, prædatum ad insulas Orientis, quæ nostræ erant ditionis, emisit, simul et rem subditis gratam facturus, quorum cupiditatem alienis opibus satiaret, et exploraturus, esset ne aliqua ferax insula, in quam commode suorum posset deducere coloniam. Navigatione inito vere suscepta, multis appulsus insulis neminem sibi resistentem invenit: omnes enim præsidio orbatae erant quod classis tota iis custodiendis destinata Thomam tunc adjuvabat. Ingentem itaque prædam ex omnibus quas attigit insulis retulit. Hoc modo et in Cretam venit; quam cum prædatus populatusque esset pro virili, insulæ perspecta bonitate atque amoenitate, suis hoc unum dicens: «En terram lacte ac melle fluentem,» navibus omnis generis præda oneratis domum repetiit. Finita deinde hieme ac vere ineunte naves quadraginta oneravit viris bellicosis; observatoque secundo vento, reliquias insulas fere absque maleficio prætervehens, ad Cretam appulit castraque ad promontorium cui Charay nomen imposuit. Cum autem neminem neque in excensione, neque dum suos deduceret hostem inventiret,

C 893 castris communis eos qui ad excursionem apti erant emisit: ipse cum reliquis, cum isti ad decem jam aut undecim stadia abiissent et ventus invaluisse, naves ad unum omnes injecto

καὶ φεύγοντες πρὸς Συρίαν ὅπδ τῶν τὰς ἄκρας διεκόντων στρατηγῶν κατασχεθέντες ἀνεσχολοπίσθησαν.

Kαὶ οὕτω μὲν τὰ τῆς ἀποστολίας ἀπέτηγη, τέλεον καὶ φύγετο, οὐκ ἔμελλε δὲ ἄχρι τούτων στήσεος: ἡ φορὴ τῶν κακῶν, ἀλλὰ τῶν δύο ἡπαριων, Ἀσίας, φρμὲν, καὶ Εὐρώπης, ἐν θυμῷ Κυρίου οἰόν τινος κεφαλῆς καὶ οὐρᾶς, εἰ καὶ μὴ συνίεται, παιδευθεῖσῶν φόνοις, ἐμπρησμοῖς, σεισμοῖς, ἀρπαγαῖς, ἐμφυλίοις καταδρομαῖς, πόλεων ἀνελπίστοις μεταναστάσεις, σημείοις δὲ οὐρανοῦ, σημείοις δὲ ἀέρος, τέλος καὶ ταῖς ταλαιπώροις νήσοις, οἵδη τινα μέσην, ἵν' ὀλοσώματος εἴη ἡ πληγὴ, ἐπέδραμε τὰ δεινά. 'Ἄλλ' οὐκ ἦν παιδευθῆναι τοὺς τὴν θεάνθρωπον ἐξηρνημένους μηρῷ τὴν προσκυνεῖν. 'Αρτὶ γὰρ τοῦ κατὰ τὸν Θωμᾶν ἀρέαντος νεωτέρισμοῦ, ἐπεὶ ταῦτα ἤκουετο πανταχοῦ, οἱ τὸν ἑσπέριον κόλπον τῆς Ἰβηρίας οἰκοῦντες Ἀγρηνοὶ, πρόσχωροι τῷ Λιχεσνῷ ὅτες (Ἴσπανοις τούτοις κατονομαζουσιν), εἰς εὐανδρίαν ἐλλακότες, καὶ τῇ φύκουν γῆν λυπράν οὖσαν καὶ μετρίως εὐδαιμονια ἀρώντες καὶ διὰ τοῦτο τρέφειν μὴ δυναμένην αὐτοὺς, προσελθόντες τῷ ἑαυτοῦ ἄρχοντι: 'Απόχρηψις (αμερμουμῆν) (78) οἵδε τοῦτον ἡ ἐγχώριος γλῶσσα καλεῖν) ἀποικίαν καὶ γῆς μετανάστειν ἀπῆτούν γενέσθαι αὐτοῖς πλήθει τε στενοχωρουμένοις καὶ τῶν ἀναγκαῖων σπανίζουσιν. [P. 509] 'Ο δὲ ἀπαστολίας νόν λόγον δεξάμενος, πλοῖα εὐθέως ἐπιτκενάσσας μακρὰ καὶ δύναμιν τούτοις ἐξ αὐτῶν ἐμβιβάσσας, ἐπὶ ληστείαν τέως, λανθάνουσαν ἔχων τὴν ἔννοιαν, τῶν πρὸς τὴν ἔων κειμένων νήσων καὶ ἡμετέρων ἐπέραπτο, ὁμοῦ μὲν τὸ τοῖς ὑπηκόοις δρεκτὸν ἐκπληροῦν καὶ ἐκ τῶν ἀλλοτρίων αὐτοὺς: κορεννύς, ὁμοῦ δὲ καὶ μετασκεψήμενος εἴ τις ἐστιν εὐφορος τῶν νήσων καὶ πρὸς μετοικίαν ἐπιτηδεία αὐτοῖς. Ποιησάμενος δὲ τὸν ἀπόπλουν ἔκρος ὥρα, καὶ πολλὰς ἐπιών τῶν νήσων, οὐδένα εὑρίσκει τὸν ἀντιπρατατόμενον ἐχήρευον γὰρ πάπται βοτητεῖς, τοῦ εἰσιθέτος φυλάττειν στόλου παντὸς συστρατευομένου τῷ Θωμᾷ. Διὸ καὶ μεγάλας ὀφελεῖς ἐκ πασῶν, αἰς καὶ προσώρμιζεν, ἐκαρποῦτο. Ἡντε δέ ποτε καὶ εἰς Κρήτην, καὶ ταύτην καταδραμάν καὶ ἀνδραποδισάμενος ὡς ἐντὸν, καὶ τὴν τῆς νήσου καταμαθὼν ἀρετὴν καὶ χάριν, τοῦτο ἔφη πρὸς τοὺς ὑπηκόους. «Ιδού γη σέουσα γάλα καὶ μέλι.» Καὶ τότε μὲν ἔφη πλέον οὐδέν, παντοίων δὲ τὸν στόλον ἐμπεπληκώς ἀγαθῶν τῶν ἐπ' οἰκους νόστων ἐμέμνητο. 'Ὡς δὲ ἔχειμῶν ὑπέληγε καὶ τὸ ἔκριταμπε, τεσσαράκοντα Π ναῦς πληρώσας ἀνδρῶν μαχλίων καὶ οὔριον ἄνεμον ἐπιτηρήσας πρὸς Κρήτην ἀπέπλει, τὰς ἄλλας τῶν νήσων παρατρέχων ἐπιεικῶς. Καταλαβῶν δὲ τὴν νῆσον τῷ ἀκρωτηρίῳ τῷ λεγομένῳ Χάρακι προσορμίζεται. 'Ὡς δὲ οὐδὲν αὐτῷ οὔτε κατὰ τὴν ἀπόθεσιν

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(78) Leunclavius Onomastico 3: *Emir Mumini, inquit, dominus est cærimoniarum aut princeps sacrorum inter Saracenos. A Græcis Amerumnes scribitur in eorum historiis.. Idem alibi: Amerumnæ, Græcorum in historiis ἀμερμούμνης, factum est ex Emir et Mumini; quorum illud dominum significat aut principem, hoc ritus sive cærimonias*

sive cultus et θρησκείας. Nam proximi secundum Haliphas ita nominauntur, velut principes sacrorum aut reges sacrorum, more Romano. Jovius interpretatur optimè credentium in religione principes: sed potius dicere debuit, rectæ religionis nutrī διθοδοξίας aut virorum sacrorum principes. Goar.

οὗτε κατὰ τὴν καταγωγὴν ἐφάνη πολέμιον, παρεμβολὴν πιξίμενος δχυρὸν, τοὺς μὲν ἐπιτηδείους εἰς προνομήν ἔχειτειλεν, αὐτὸς δὲ τοὺς λοιποὺς ἔχων ἄρτι δὲ τοῦ πνεύματος ἐπακμάζοντος, κάκεινων πορθῶτέρω σταδίων δέκα ή καὶ οὐδὲ γενομένων, πῦρ ἐμβαλὼν ταῖς ιανοὶ τὰς πάσας κατέφλεξε, φεισάμενος τὸ παράπαν οὐδεμίας. Ὁ δὲ στρατὸς (καὶ γὰρ ἐπαλινόστουν εὐθέως ἐκδειματωθέντες, τῷ παραδόξῳ τοῦ θεαθέντος πράγματος καταπλαγέντες) τὴν αἰτίαν ἐπινθένοντο καὶ εἰς λόγους ἡλθον νεωτερικούς. Ἐπειδὲ δὲ ἕχοντος ἀπάλιας ὅδινον, ὡς « Αὐτοὶ τε τούτων ὅμεις αὐτοὶ, ἀποικίαι ζητοῦντες καὶ γῆν ἀγαθὴν, ἐμοὶ δὲ τεύτης οὐδετέρα νενόμισται χρείττων, εἰς ταύτην ἡλθον τὴν δόδοι, τὰ διμῶν τε θυμῆρη πράττων καὶ ἐμχυτὸν τῆς ἐξ ὄμρων ἀπαλλάττων ὁχλῆσσες. » Ως δὲ καὶ γυναικῶν καὶ παιδῶν ἐμέμνηντο, « Καὶ γυναικες, ἔφη ὁ Ἀπόσταψ, ὥστε, ἡμέτεραι αἰχμάλωτοι, καὶ παιδεῖς μετὰ μικρὸν ἐξ αὐτῶν. » Τούτοις τοῖς λόγοις κατασιγασθέντες, καὶ ἀποδοχῆς ἀξια κρίναντες τὰ λεγόμενα, τάφρον μὲν ἤγειραν πρῶτον βαθεῖαν, καὶ χάρακας ἐν ταύτῃ καταπίκαντες, ἵνα καὶ νῦν λαβὼν τὴν ἐπωνυμίαν δὲ τόπος σώζει τὴν προσταγούν, Χάνδαξ (79) ὀνομαζόμενος. ἐκεῖστι διενυκτέρευον. Χρόνος οὐκέτι πολὺς, καὶ τὰ πραττόμενα ἡ φύμη τὸν βασιλέα ἐδίδασκε. Καὶ δὲ τῷ πρωτοσπαθαρίῳ Φωτεινῷ (80) τῶν Ἀνατολικῶν στρατηγοῦντι τὰ τῆς Κρήτης ἀπαντα ἀνατίθησιν. [P. 510] Οὗτος ἔκεισται παραγενόμενος καὶ τὰ πάντα καταμαθὼν τὸν βασιλέα ἀνεδίδοσκε τὰ πραττόμενα, καὶ δύναμιν ἡξιού πέμπειν τὴν ἔκειθεν ἀποσοβύσσουσαν τοὺς ἔχθρούς. Δαμιανὸν γοῦν τινα ὄντα κόμητα τοῦ βασιλικοῦ ἱπποστασίου (81) καὶ πρωτοσπαθάριον μετὰ πολλῆς δυνάμεως καὶ παρασκευῆς δι βασιλεὺς ἀπέστειλεν εἰς βοσθείαν τοῦ στρατηγοῦ Φωτεινοῦ, οὐ καὶ ἐνωθέντες κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν ὠπλίζοντο. Εἰς οὐδὲν δὲ γρήσιμον αὐτοῖς τὸ τέλος ἐνεπεράνθη· αὐτὸς τε γὰρ ὁ Δαμιανὸς κατὰ τὴν πρώτην προσβολὴν καιρίαν πληγεὶς καὶ θανὼν καὶ τοῖς λοιποῖς τροπῆς γέγονεν αἴτιος, καὶ ὁ Φωτεινὸς μόλις ἐν δρόμῳν διασώζεται καὶ τῷ βασιλεῖ τῶν πραγμάτων αὐτάγγελος γίνεται. Ἀλλ' οὗτος μὲν, ἐπειδὴ διὰ τιμῆς ἤγετο τῷ βασιλεῖ πάντως, τὴν τῆς Σικελίας στρατηγὸν αὐθικὸν τῆς Κρήτης ἀλλάσσεται· τοῖς δὲ Σχρακηνοῖς (82) ἐν ταραχῇ καὶ μερίμνῃ διάγουσιν ἔτι μοναχός τις ἐκ τῶν δρέων τῆς νήσου ἐπικαταβὰς ἀμυρτάνει ἔφησεν, εἰ ἀσφαλῶς οἴονται ἔξειν ἰδρυθέντες ἐν τῷδε τῷ τόπῳ, καὶ ἀμα λέγων τὸν Χάνδακα τούτοις ὑπόδειξε, δεξιὸν τόπον καὶ εὐφυὴ πρὸς πᾶσαν εὐετερίαν. Ἐν τούτῳ πόλιν ἰδρύσαντες καὶ οἰόν τινα πάστρις ἀκρόπολιν τῆς νήσου, καὶ ἐκ ταύτης δρόμῳν τὴν δλην κατέτρεχον νῆσον καὶ τὰς λοιπάς. Ἐδουλώσαντο δὲ τοὺς αὐτόχθονας καὶ τὰς ἐν τῇ Κρήτῃ πόλεις πλήν μιᾶς. Τότε δὲ καὶ δι Κύριλλος ὁ Γορτύνης πρόεδρος στέφει τελειοῦται μαρτυρικῷ, μὴ θελήσας ἀρνησασθαι τὸν Χριστόν. Καὶ Κρήτη μὲν ἐάλω τούτον τὸν τρόπον.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ

(79) Idem modernis Graecia γανδάκιον, et corruptius χάνδαξ, ac χάραξ antiquis, scilicet fossa, vallum, unde universæ insulæ Candia nomen deinceps est inditum. GOAR.

(80) Locus erat mulitus. Supplevimus ex Scylite. GOAR.

(81) Hunc nullo negotio comitem stabuli, ut veteres Franci loquebantur, intelligere possumus,

A igni combussit. Quo subito incendii spectaculo perterritus exercitus cum illico ad castra rediisset, causamque crematæ classis ferocius etiam postularer, dux respondit ea nunc peracta quæ ipsi diu ardenter desiderassent: ipsos huic rei causam præbuisse, qui coloniam in locum felicem duci flagitassen: se, quia meliorem alium nullum sciret, huc duxisse, ut et ipsorum voluntati satisfaceret et interpellationibus sese ipsorum exoneraret. Cumque uxorum et liberorum inferrent mentionem, respondit Apochapsus in promptu esse captivas mulieres, quibus pro uxoribus uterentur, ac paulo post liberos tollerent. His illi verbis sedati, et approbatione digna rati, altam egerunt fossam, ibique vallum jecerunt, unde adhuc loco Chandax nomen servatur, atque iis castris pernoctarunt. Brevi admodum tempore fama rei certiore fecit imperatorem, qui Photino protospathario orientalis exercitus duci summam rei ad Cretam pertinentis commisit. Hic eo profectus omniisque re cognita imperatorem edocuit, copiasque ad profligandos ex insula hostes petiit. 894 Imperator ergo Damianum sui equilis comitem ac protospatharium magnis cum copiis atque grandi apparatu suppeditas Photino mittit, iisque conjunctis viribus contra Agarenos se armant. Sed nihil est profectum, quod cum Damianus primo in congressu letali vulnere accepto periisset, reliqui eam fugæ causam habuerunt; et Photinus ægre celoce evasit ad imperatorem, eique eladis nuntium attulit. Quem imperator, quod summo apud se esset in honore, pro Creta Siciliæ præfecit. Saracenos autem, adhuc inter curas ac turbas versantes, monachus quidam ex insulæ montibus degressus docuit errare, si hoc loco tuto se consedisse crederunt; simulque eis Chandace demonstravit, opportunum locum ad quasvis commoditates. Ibi illi urbem condiderunt veluti totius insulæ arcem, ex eaque in totam insulam incursiones fecerunt, ac vicinas etiam, actis in servitatem incolis, ubribusque Cretæ una dempta captis omnibus. Tum temporis etiam Cyrillus Gortynis episcopus martyrii coronam supplicio est consecutus, quod Christum diffriteri noluisset. Hoc modo Creta in servitatem devenit.

C

quem posteriorem Graeci κοντεστᾶλον, nostri constabulum et constabularium vocaverunt. GOAR.

(82) Promiscue, ut et alii, Agarenos Saracenosque ponit. Quod autem de Chandace præcessit et sequitur, omnino iuter se pugnat; nisi in media historia aliiquid excidit, aut in nominibus erratum est. Qui enim jubeuntur castra in Chandace posnere, ubi ea jam ante jacebant? XYL.

Ceterum imperator Michaelus bellis civibus liberatus non Deo, sed suā prudentiā atque soler-
tiā victoriam imputavit. Itaque et fastu turgens effrenibus animi ferebatur impetibus. Proinde uxore mortua, **895** simulans se vitam viduam amplecti, oculēt cum principibus senatus rem composuit, ut ; ii sibi alterius uxoris ducendas auctores essent, ac nisi pateretur persuaderi sibi, vim minarentur, hoc honesto utentes prætextu, non convenire ut, ipsis imperatori subditis, uxores eorum domina atque imperatricē careant. Ita ergo fictis eorum sermonibus ad extēnum cessit. Ac primum quidem subditos manu sua ipsi se obligare mandavit, futuram imperatoris uxorem, et quos esset ea editura liberos, summo in honore ab ipsis habitum iri, ita ut eam ipso mortuo imperatricem, de filiis unum imperatorem agnoscant. Adeo non in hoc modo aīvo, sed post mortem quoque suam se imperaturum existimabat. Deinde commentitiis istis senatus precibus persuasus scilicet uxorem ducit jampridem desponsam Christo, et monasticum amplexam vitā genus, inque principis dicto monasterio id a pueritia exercebant, nomine Euphrosynam. Ferebatur ea filia esse Constantini imperatoris, ejus quem mater Irena sua propter scelera juste oculis spoliaverat.

Aliam quoque classem Michaelus contra Sarace-
nos Cretam obtinentes emisit, duce Cratero Cibyr-
rēotaruni præfecto. Is cum septuaginta suis et omnibus reliquarum insularum biremis ferox admodum **896** Cretam applicuit, inciditque in Agarenos nequaquam pugnam subterfugientes, sed fortiter admodum eam subsistentes. A prima luce usque ad meridiem acerrime utrinque fuit dimicatum, neutra parte inclinata, sed utrisque animose perdurantibus. Jam vergente ad vesperam die superati demum Cretenses fugam fecerunt. Horum multi in pugna occisi sunt, plures abjectis armis capti. Eademque die videtur urbs quoque eorum capi potuisse, nisi nox ingrens obstitisset. Atque ea quidem nox Romanis exitiosa fuit. Namque ut viatores, et qui superstites paucos postridie nullo negotio se in suam potestatem redacturos sperarent, perinde ac si non in hostico, sed domi suā agerent, potionibus et luxuriā sese dederunt, neque excubiarum, neque ullius salutaris reicuram habentes, de solo somno ac quiete et socordia facile omnia evertente cogitantes. Ergo Cretenses, qui excubitorum inopia ipsi vigilum munere fungebantur, Romana castra vino somnoque capta deprehendentes media nocte magno cum strepitu irruerunt, inque ebrios incidentes, universos ne nuntio quidem, ut proverbio dicitur, superstite interfecerunt. Solus dux Craterus mercatorio usus navigio saluti suā consuluit. Quem cum Saracenos dux diu multumque et inter cadavera et inter captivos quæsitum non inveniret, ac fuga elapsum perciperet, misit qui **897** eum perse-

Tῶν ἐμφυλίων δὲ πολέμων ἀπαλλαγεῖς δὲ βασιλεὺς Μιχαὴλ οὐ τῷ Θεῷ τὴν νίκην ἐπέγραψεν, ἀλλὰ τῷ ξαυτῷ φρονήσει καὶ στρατηγίᾳ διὸ καὶ ὑπὸ φρον-
ματος φυσθεὶς ἀκάμηκτος ἦν τὴν τὴν δρμῆν. Τῆς γαμε-
τῆς οὖν τελευτῆσας αὐτοῦ ὑπεπούλειο μὲν τὸν ἄζυγα βίον, λόθρῳ δὲ πρὸς τοὺς προῦχοντας τῆς συγκλήτου πέμπων ἀνέπεισε περ' αὐτῶν περισκα-
λεῖσθαι ἐπέρρεα συζέυχθῆναι γυναικί, εἰ μὴ πεισθείη δὲ καὶ βίᾳ ἐπενεγκεῖν ἀπειλούντων, πρόφασιν δῆθεν εὑσχημον προτεινομένων, ὡς οὐ δέον αὐτοὺς μὲν ὑπὸ βασιλεῖ τάττεσθαι, τὰς δὲ αὐτῶν γυναικας δεσποίνης στερεῖσθαι καὶ βασιλίδος. Ἐπέπειστο οὖν δψέ ποτε διὰ τῶν ἐπιπλάστων λόγων, καὶ πρῶτα μὲν ἀπῆται χειρόγραφα τοὺς ὑπηλέους εύνοιας, ὡς κύτην τε τὴν ἐσομένην αὐτῷ γυναικας καὶ τὰ ἔξ αὐτῆς τεχθησμένα μετὰ τὸν αὐτοῦ θάνατον διερβαλλόντας τιμήσουσι, καὶ μετ' ἐκείνον βασιλέας ἔχοιεν κάκι-
νην δεσποίναν. Οὕτω οὐ τοῦ κατ' ἐκείνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ μετ' αὐτὸν φέτος κρατήσειν αἰλόνος. Εἶτα καὶ ταῖς μετὰ τέχνης αἰτήσεσι πειθεῖται τῆς συγκλήτου. [P. 511] καὶ ἡγάγετο πρὸς γάμον γυναικά τινα κά-
λαι νυμφευθεῖσαν Χριστῷ καὶ τὸν μοναδικὸν ἀσπα-
σαμένην βίον καὶ τῷ ἐν τῇ Πριγκήπῳ μωναστηρίῳ μονάζουσαν ἐν παιδός. Εὐφροσύνη ταύτης ἡ κλῆσις, πα-ρὸς δὲ λέγεται εἰναὶ Κωνσταντίνου τοῦ βασιλέως, δη ἡ μήτηρ Βίργην δικαίως διὰ τὰς σφετέρας ἀκ-
τινόφλωσεν ἀκολασίας. Καὶ ταῦτα μὲν ἐπράττετο τῇδε.

Ο δὲ Μιχαὴλ ἔτερον στόλον ἐκπέμπει κατὰ τῶν ἐν Κρήτῃ Σαρακηνῶν, στρατηγὸν ἐπιστήσας αὐτοῖς Κρατερὸν τὸν τῶν Κιβυρράιων διέποντα τὴν ἀρχὴν δὲ ἐβδομήκοντα διῆδεις τὰς ὑφ' ξαυτὸν λαβῶν καὶ τὰς ἐκ τῶν ἀλλών νῆσων ἀπάστας, ἐν τῇ Κρήτῃ γενόμενος μετὰ μεγίστου φρυγματος οὐδὲ τοὺς Ἀγαρηνοὺς ὑποκλινομένους εύρεν, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς γενναίως ὑποστάντας τὸν κίνδυνον. Συμ-
πλοκῆς δὲ γενομένης, ἥδη τοῦ ἡλίου τὰς ἀκρωτείας αὐγάζοντος ὅχρι μεσούσης ἡμέρας, οὐδέτερον μέρος ἀπέκλινεν, ἀλλὰ γενναίως ἀντέχοντες ἐκχρέοντον. Ἀρτὶ δὲ τῆς ἡμέρας κλινούσης πονησαντες οἱ Κρήτες ἐνέδωκαν εἰς φυγὴν, καὶ πολλοὶ μὲν αὐτῶν ἐν τῷ πολέμῳ ἀπέθανον, πλειανες δὲ τὰ δυλα δίψαντες τὴν καλωτοσθήσαν. Τάχα δὲ ἀν ἐάλω καὶ ἡ πόλις αὐθημέρον, εἰ μὴ νῦν ἐπιγενομένη ἀνέτρεψε τέλεον τὰ πράγματα. Ρωμαῖοι μὲν γάρ ὡς ἥδη τάχα νενικήκοτες, καὶ πάντας αὐδοίον ἐν βραχεῖ βραχεῖς ὄντας ἐλπίσαντες συλλαβεῖν, ὡς ἐν οἰκείᾳ, ἀλλ' οὐκ ἐν ἀλλοτρίᾳ διάγοντες, πρὸς πότους καὶ τρυφὰς ἀ-
εβάκχευον, μήτε τινὸς φυλαχῆς, μήτ' ἀλλης τωτηρίας φροντίσαντες, ὕπνου δὲ μόνου καὶ τῆς πάντας ρεζίως ἀνατρεπούσης ἀναπαύγης τε καὶ ῥάστωντης. "Οὐεν περὶ μέσας νύκτας οἱ Κρήτες, ἐπειδὴ τῶν ἐσυτῶν φυλάκων ὡς ἐν ἀπορίᾳ ἀγρυπνούντες οὖνφ καὶ ὑπνῷ τοὺς τῆς Ρωματικῆς παρεμβολῆς ἐμάνθανον κατεχο-
μένους, αὐθαδὸν ἐπιπεσόντες μετ' ἀλαλαγμοῦ καὶ με-
θηκατεχημένους εύρηντες ἀπαντας ἄρδην ἀπώλεσσαν, ὡς μηδὲ ἄγγελον, τοῦτο δὴ τὸ τοῦ λόγου, περιλειψθῆναι. Μόνος δὲ ὁ στρατηγὸς ἐμπορικοῦ τινος πλοίου ἐπιβάς τὴν σωτηρίαν ἐστηρίζειτο. Ήτο δὲ πολλὰ ζητήσας ὁ τῶν Σαρακηνῶν ἀρχηγὸς τούτον οὐχ εἴ-

ρισκεν οὖτ' ἐν τοῖς πεσοῦσιν οὗτ' ἐν τοῖς αἰχμαλώ-
τοις, ἔμαθε δ' ὅτι φυγάς φύετο, τοὺς καταδιώκοντας
ἔπειμψεν· οἱ καὶ καταλαβόντες αὐτὸν ἐν Κῷ τῇ νῆσῳ
ξύλῳ κρεμάζαντες ἀπέκτειναν. Μετὰ δὲ ταῦτα ἀνήρ
τις πολεμικὸς καὶ φρονήσεως καὶ ἀγχιολάς οὐκ
ἄμοιρος, τὸ ἐπώνυμον Ὀρύφας, στρατὸν τινα προσ-
τάξεις ἀθροίσας βραστὸν, τὸν τεσσαρακοντάριον τότε
καλούμενον ἐκ τοῦ διανεμηθῆναι αὐτοῖς ἀνὰ τεσσα-
ράκοντα χρυσίους, τὰς τε ἄλλας νήσους ἐπιών
ἀνήγει τοὺς προνομεύοντας [P. 512] Ἀγαρηνοὺς,
τοῖς μὲν λόγους ἐπάγων, τοῖς δὲ φυνερῶς πολεμῶν, καὶ
δρμῆς ἀνεχάτισε. Καὶ ταῦτα μὲν συντελέθη τῇδε.

Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν Κύρφημίδης τις ἀνήρ κατὰ
Σικελίαν λαοῦ τινος ἔξηγούμενος, ἐρασθεὶς παρθένου
τινὸς τὸ μοναδικὸν ἐκ παιδὸς ἀναλαβούσης σχῆμα, περὶ πολλοῦ ἐποιεῖτο τὸν οἰκεῖον ἔρωτα ἐκπληρῶσαι, τῶν νόμων οὐδὲ φροντίζων δλως, ἀλλ' ὡς εἰς περά-
δειγμα μόνον ἀποβλέπων τὸν βασιλέα, τοιοῦτον τι
τολμήσαντα καὶ αὐτὸν. Ἀρπάξει γοῦν τὴν παρθένον
τοῦ ἀσκητηρίου καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἀκουσαν ἄγει. Ταύ-
της οὖν οἱ ἀδελφοὶ προστάσι τῷ Μιχηλῷ, τὰ τοῦ δρά-
ματος διηγούμενοι· δὲ δὲ κελεύει τῷ στρατηγῷ, εἰ
οὗτας καταλάβοι ἔχουσαν τὴν ἀληθειαν, τὴν δινά τοῦ
τετολμηκότος Εὐφημίου ἀποτελεῖν. "Οπερ μαθὼν δ
Εὐφήμιος, συνωμότες λαβὼν τούς τε ὑπὸ τὴν αὐτοῦ
χείρα καὶ τινας τῶν συντουρμαρχῶν (83), τὸν στρατ-
ηγὸν ἐπὶ τούτῳ παραγενόμενον ἀπελαύνει καὶ πρὸς
τὸν τῆς Ἀφρικῆς ἀποδιδράσκει ἥγονύμενον, πᾶσαν
τὴν Σικελίαν ὑπὲκτείνον ποιῆσαι καθυπισχυούμενος
καὶ διδόναι φόρους αὐτῷ πολλοὺς, εἰ μόνον ἀναργο-
ρευθεῖ τῷ θεοῖ Ρωμαίων βασιλεύεις. Δεξάμενος οὖν τὸν λό-
γον δὲ μηρῆς ἀναγορεύει τοῦτον βασιλέα τῷ θεῷ
καὶ θεῖρα διδώσι πολλήν, καὶ τῆς Σικελίας γίνεται
ἐγκρατής, παρ' αὐτοῦ τούτου λαβὼν αὐτήν. Πλὴν δ
μὲν Εὐφήμιος οὐ πολὺν χρόνον τοῦ βασιλικοῦ ἀπο-
λάντος ἀκινθατος ἀφαιρεῖται τὴν κεφαλὴν, τῆς οἰ-
κείας ἀποστασίας καὶ παρανομίας τοῦτον λαβὼν τὸν
μισθόν. Ἀξιον δὲ καὶ τὸν τρόπον εἰπεῖν τῆς αὐτοῦ
ἀναιρέσεως. Ώς γὰρ ἐν σχῆματι βασιλικῷ περιήει
τὴν Σικελίαν ἀνευφημούμενος, ἀπῆλει κατὰ Συράκου-
σαν. "Αποθεν δὲ γενόμενος τῆς ἑαυτοῦ τάξεως καὶ
τῶν δορυφόρων, καὶ δοσον ἀπὸ τόξου βολῆς τῇ πόλει
προσεγγίσας, ὡμίλει τοῖς πολίταις καὶ πρὸς ἑαυτὸν
λόγοις τὴν ἐφείλκετο εὔνοιαν. Μερονωμένον
δὲ τοῦτον ίδόντες ἀδελφοὶ δύο Συρακούσιοι, πρὸς ἑα-
τοὺς βουλευσάμενοι καὶ σύμπνοις γενόμενοι καὶ τὸ ἔν
φρονήσαντας προσδέρχονται τούτῳ εἰρωνικῶς τε καὶ
τωθαστικῶς, ὡς βασιλεῖ τάχα τὴν προσῆκουσαν τι-
μὴν ἀπενέμοντες. Οἱ δὲ Εὐφημίος μὴ συνεῖς τὸν
δόλον, τὴν παρ' αὐτῶν ἀναγρέουσιν καὶ τὸν δεσπασμὸν
προσδέξαμενος, προσεκάλει τούτους μετὰ φιλοφρο-
σύνης ὡς καὶ αὐτὸς τὸν οἰκεῖον δεσπασμὸν ἀποδώσων.
Καὶ δὴ κλίνας τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ στόμα προσερε-
σας τῷ στόματι θατέρου τῶν ἀδελφῶν, θριξὶ μὲν

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(83) Τοῦρμα agmen est tribus ordinibus, sagitta-
riorum videlicet, peltastarum et lanceariorum,
constans: hi ad centum, isti ad trecentorum, alii
ad quingentorum numerum ascendeant, quibus

A querentur. Atque hi eum in Co insula assecuti in
crucem actum e vivis sustulerunt. Secundum hæc
bellicosus quidam vir, prudentissime et sagacitatis
non expers, cognomento Oryphas, jussu regis
exercitum colligit, qui tum quadragenarius appellabatur,
quod quadraginta aurei singulis pendebantur. Is et alias obiens insulas Agarenas præda-
tum excurrentes interfecit, partim insidiis locatis,
partim prælio congressus, et Cretensem immodi-
cam ferociam repressit atque inhibuit.
τοὺς Κρῆτας συνέστειλε καὶ τῆς πολλῆς καὶ ἀσχέτου

Hoc ipso tempore Euphemius quidam turmæ
cujusdam dux amore correptus virginis, qua a
tenera state monastico habitu velata vivebat, cum
nihil antiquius haberet quam amorem suum exsa-
tiare, neque leges quidquam curaret, sed in solius
imperatoris exemplum intueretur, qui et ipse
simile facinus perpetraverat, rapit ex monasterio
virginem ac invitam ad se traducit. Hujus virginis
fratres ad imperatorem se conferunt ac factum
narrant. Et imperator præfecto Siciliæ mandat ut
Euphemio, siquidem hos verum crimen detulisse
comperiret, nasum amputet. Hoc sentiens Euphe-
mius, adscitis in conjurationem iis quibus præserat
aliisque aliarum turmarum ductoribus, præfectum
supplicium imponendi causa ad se venientem
repellit, atque ad Africæ ameram 898 sive præ-
fectum transfugit, promittique se, modo ab ipso
imperator Romanorum declaretur, omnem ipsi
Siciliam subiecturum ac grande tributum solutu-
rum. Accipit conditionem ameras, et Euphemium
magno exercitu instruit, imperatoris Romani titulo
insignitum, ejusque opera Sicilia potitur. Verum
hic Euphemius imperatoriæ dignationis per breve
fructum percepit, truncatus capite, quam dignam
sui sceleris et defectionis mercedem retulit. Et
sane operæ pretium videtur referre quo modo
fuerit interfectus. Cum obiret Siciliam imperatorio
habitu, ut ab omnibus imperator salutaretur, Syra-
cusal quoque petiti: ubi cum a suis stipatoribus
longius provolasset, et ad urbem tanto quantum
sagitta arcu emissâ conficit spatio accessisset, cum
oppidanis colloquens eorumque benevolentiam
oratione sua captans, duo Syracusanis fratres solum
et a suis amotum videntes de eo intercedendo
conspirant. Itaque simulato studio et adulatorio
gestu ad hominem accedunt, atque ut imperatorem
debito honore afficiunt. Euphemius, qui eorum
dolum non intelligeret, gratam eorum imperatorii
nominis delationem atque salutationem habens,
comiter ad se eos vocat, dignis modis resalutatu-
rus. Ergo cum capite inclinato alterum osculare-
tur, ab eo crinibus arripitur 899 ac valide

τουρμάχης exercitus duci subjectus præserat.
Hæc pauca e pluribus a Rigaltio docte collectis.
GOAR.

tenetur, alter ei caput amputat. Has suæ improbitatis pœnas luit Euphemius.

Agareni porro non Siciliam ex eo tantum, sed et Calabriam et plerasque Italiæ partes occupaverunt, omnia incursionibus ac populationibus infestantes. Michaelus vero cum imperium annos 9, menses 8 gessisset, ex dysenteria mortuus est, cum sua in Deum impietate, inque rebus gerendis perversitate Romano imperio tot tantaque intulisset mala, quæ commemoravimus. Defecit sub eo etiam tota Dalmatia. Et ferebatur de eo antiquum oraculum in hanc sententiam :

*Hoc initium malorum telluri accidet;
Rerum potietur cum Babylonius draco,
Linguae impeditæ, et auri cupientissimus.*

Cadaver ejus repositum est in magno Justiniani saccello, ad fanum Apostolorum, in cista viridi Thessalica.

Huic mortuo filius ejus Theophilus jam virilij estate successit, mense Octobri, inductionis 8. Is præ se ferebat justitiæ ferventissimum studium et legum civilium accuratam custodiam, cum re ipsa illa simularet, ut ab insidiis se tutum præstaret, neque ulli contra se aliquid moliendi 900 ansam præberet. Principio imperii sui omnes, a quibus pater ipsius in Leone interficiendo imperioque occupando fuerat adjutus, perdere statuens, edicto proposito universos qui ab imperatore honores aut beneficia haberent cujuscunque modi, ad Magnaram, quod et a quinque turribus Pentapyrgium dicitur, convenire jussit. Qui cum ad dictum locum frequentes confluxissent, dissimulata animi saevitia, leni ac placida voce : « Volut, » inquit, « pater meus beatæ memorie eos qui auxilium ipsi tulerant ac pro imperio propugnaverant, magnis honoribus atque donis remunerari : sed morte præventus, ne ingratus erga bene meritos videretur, me successorem suum ejus debiti solutorem reliquit. Proinde amici paterni, secedentes ex multitudine, nobis sese ostendant, ut eis dignam mercedem rependamus. » Hac oratione decepti miseri, quotquot Leonis cædem adjuverant, se ipsos indicaverunt. At Theophilus præda intra casses inclusa urbis præfectum civiles exsequi leges jussit, « Jam nunc, » inquiens, « præfecte, judicandi potestatem Deo et me tibi mandantibus, dignam his mercedem factorum persolve, qui non tantum humano sanguine manus contaminarunt, sed et unctum Dei intra sacrarium interfecerunt. » Atque haec fatus primam istam admirabilem 901 concionem dimisit. Miseri vero illi a præfecto arrepti homicidarum more suppliciis sunt affecti. Novercam quoque suam Theophilus aula pulsam in monasterium

A κατέχεται ισχυρῶς παρὰ τούτου, πρὸς δὲ τοῦ ἑτέρου τῶν ἀδελφῶν τὴν κεφαλὴν ἀποτέμνεται. Καὶ οὗτος μὲν ταῦτην ἔτισε δίκην τῆς οἰκεῖας ἀπονοίας.

Οἱ δὲ Ἀγαρηνοὶ οὐ τῆς Σικελίας μόνον ἔκτοτε, ἀλλὰ καὶ [P. 513] Καλαβρίας καὶ τῶν πλειστῶν τῆς Ἰταλίας ἐγένοντο ἐγκράτεις, πάντα κατατρέχοντες καὶ διαπορθοῦντες. Οἱ Μιχαήλ δὲ ἐπὶ μῆνι η̄ καὶ ἑτη θ̄ τῆς βασιλείας γενόμενος ἐγκρατής, δυσαντερίας ἀλοὺς ἀρρώστηματι καταστρέψει τὸν βίον, τοσούτων παρχίτιος τῇ πολιτείᾳ Ῥωμαίων γενόμενος κακῶν δι' ἣν εἶχεν ἀσέβειαν πρὸς Θεὸν καὶ πρὸς τὰ πράγματα μοχθηράν σῶσα προλαβὼν ἐπεμνήσθη διάλογος. Ἀπεστάτησε δὲ ἐπ' αὐτοῦ καὶ πᾶσα η̄ Δαλματία. Ἐφέρετο δὲ καὶ Χρησμὸς παλαιὸς περὶ αὐτοῦ, Εὐλων οὕτως :

B Ἀρχὴ κακῶν δὲ προσπεσεῖται τῇ χθονὶ,
Οταν κατέρῃ τῆς Βαθύλανος δράκων,
Δύσγλωττος οὗτος καὶ φιλόχρυσος λίαν.

Ἐτάφη δὲ τούτου νεκρὸς ἐν τῷ κατὰ τοὺς Ἀγίους Ἀποστόλους μεγάλῳ ἡρῷῳ Ἰουστινιανοῦ, ἐν λάρνακι πρασινῷ θετταλικῇ.

C Μετὰ δὲ τὸν τοῦ Μιχαήλ θάνατον διὰ τοῦ θεοφίλος, ἀνδρὸς ἃδη ἡλικίαν ἔχων, διεδέξατο τὴν πατρῴαν ἀρχὴν, κατὰ τὸν Ὁκτώβριον μῆνα τῆς τινος ἀνδικῶν, λόγῳ μὲν τῆς δικαιοσύνης ἔμπυρος ἐρεστῆς καλεῖσθαι βουλόμενον; νόμων τε φύλαξ πολιτικῶν ἀκριβῆς, τῇ δὲ ἀλτηφίᾳ ἔξιθεν ἐκτὸν τῶν ἐπιβουλεύντων διατηρῶν, ὡς ἂν μή τις κατ' αὐτοῦ νεανικὸν τολμήσει, τεῦτα ὑπεκρίνετο. Εὔθυνος οὖν ἐκ προοιμίων τοὺς τῷ πατρὶ αὐτοῦ συναρμάτενους εἰς τὸν τοῦ Λέοντος θάνατον ἔγνω πάντας διάθρῳ δοῦντι καὶ ἀπωλείᾳ. « Θεον ἔξιθετο δόγμα τοὺς τῶν βασιλικῶν ἀπαντεῖς ἀπολαύσοντας φιλοτιμῶν, προσέτι δὲ καὶ βασιλικῆς τιμῆς μετατρέποντας τῆς οἰκουμένην, κατὰ τὴν Μαγναύραν ἦτοι τὸ Ηενταπύργιον (84) συνεθεοποιήσας. Ός δὲ τοῦτο ἐγένετο καὶ πάντες τοῦ θεοφίλου σαν ὡς ἐκέλευσεν, ὡς ἐν σκότῳ τέως τὴν τῆς Ψυχῆς χρύψεις θηρωδίαν, πραεῖδε καὶ ἡρεματίᾳ φωνῇ πρὸς τοὺς συνειλεγμένους: « Ἐβούλετο μὲν καὶ δι' ἐπιθυμίας εἶχε, ὡς λαὸς καὶ κλῆρος ἐμὸς, δὲ ἐμὸς μακερίτης πατήρ τοὺς ἀντιλαβομένους καὶ τῆς βασιλείας ὑπερμαχῆσαντας πολλῶν μὲν τιμῶν, πολλῶν δὲ τούτους ἀγαθῶν καὶ ἐτέρων κατακινσαί γερῶν, κατασχεῖς δὲ ὑπὸ τοῦ γρεῶν ἐμὲ τὸν τῆς βασιλίας διάδοχον, ἵνα μὴ ἀχάριστος δόξῃ τοῖς εὐεργέταις, δρειλέττην κατέλιπε. Διὸ ἔκαστος χωρισθεὶς τοῦ πλήθους δεικνύτων ἐκτὸν ἥμιν ἐμφανῆ, ἵνα γνῶντες τοὺς φίλους ἀξίως ὑμᾶς ἀμειψάσθε. » Τούτοις τοῖς λόγοις παραχλεπέντες οἱ δεῖλαιοι καὶ συλλαγωγήθεντες τὸν νοῦν, ἔκαστος τῶν δοσοι τῷ φόνῳ συνήργησαν τοῦ Λέοντος ἐκτὸν παρεγγέμουν. Εὔθυνος οὖν ὁ θεοφίλος, ἐντὸς σχημάτων τοῦ θηραν, ἔγκελεύεται τῷ ἐπάρχῳ τοῖς πολιτικοῖς χρήσασθαι νόμους, οὕτως εἰπών: « Αγε δὴ, ὡς ἐπαρχεῖ, ἐκ Θεοῦ καὶ τῆς ἡμῶν γαληνότητος τὸ κρίνειν λαῶν, τούτοις ἔξιας τῶν ἔργων ἀπόδος τὰς ἡμαιδὰς, οὐλὲ διε τὰς χειρας ἐμιζ-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(84) Quatuor rotundis in quatuor angulis, et una in medio quadrata turri exstructum. GOAR.

ναν αῖματι ἀνθρωπίνῳ, ἀλλ' θτὶ καὶ χριστὸν Κυρίου ἀνεῖλον ἔνδον θυσιαστηρίου. » [P. 514] Ταῦτα φθεγ-
ξάμενος διέλυσε τὸν θαυμαστὸν ἑκεῖνον καὶ πρῶτον
σύλλογον, οἱ δὲ ἄθλιοι ἑκεῖνοι συλληφθέντες παρὰ τοῦ ἐπάρχου ποιναῖς καθηπεδότθησαν ἀνδροφένων.
Οὐ δὲ θεόφιλος καὶ τὴν αὕτου μητριών ἀπελάσας τῶν βασιλείων εἰς τὸ μοναστήριον ἡνάγκασεν ἀπελ-
θεῖν, ἐνῷ τὸ πρῶτον τὴν κοσμικὴν ἀπέθετο τρίχα, μηδὲν ὠφελησάντων τῶν δρκῶν οὓς ἡ σύγκλητος
πρὸς τὸν Μιχαὴλ ἐποιήσετο.

Καὶ ταῦτα μὲν ἐν προοιμίῳ τῷ θεοφίλῳ, τὰ δὲ
ἴκῆς οὐκ ἐπαίνων ἀνάξια· ἀντιποιούμενος γὰρ τῆς
δικαιοσύνης ἀπασινήν τὴν τοὺς πονηροὺς φοβερός, τοὺς δὲ
ἀγαθοὺς θαυμαστός, τοὺς μὲν δὲ μισοπόνηρός τε καὶ
δίκαιος δόδοις, τοὺς δὲ δὲ έμβρυθῆς τε καὶ ἱαντηρίδες.
Οὐκ τὴν δὲ πάντις αὐτὸν πάντων τῶν κακῶν καθα-
ρεύειν. Εἶχετο μὲν γὰρ τῆς ἐπὶ θεὸν πίστεως, εἶχετο
δὲ πλέον τῆς πατροπαραδότου μιαρᾶς τῶν Εἰκονομά-
χων αἰρέσεως, καὶ τὸν εὐσεβὴν καὶ πανάγιον ἐκάκου-
λαν, παρὰ πάντα τὸν τῆς βασιλείας αὐτοῦ χρόνον
ἡρεμῆσαι μὴ συγχωρήσας. «Οθεν ὁύδε» ἐν πολέμοις
εὐτύχησε ποτε, δεὶ δὲ ἦττο καὶ οὐ κατὰ βασιλέα
ὑπέστρεψεν. Ἐχόμενος δὲ οὖν τῆς δικαιοσύνης καὶ
τῆς πρὸς Χριστὸν καὶ τὴν αὐτοῦ Μητέρα, ὡς φέτο
πίστεως καὶ προθυμίας, ἀπῆιε ἐκάστης ἑδομάδος
ἔφιππος διὰ τῆς λεωφόρου ἐπὶ τὸν ἐν Βλαχέρναις
τῆς θεομήτορος θεῖον ναὸν, ὑπὸ τῶν δορυφόρων πα-
ραπεμπόμενος. Ἀπῆιε δὲ πᾶσι μὲν, προηγουμένως
δὲ τοῖς ἀδικουμένοις διδοὺς ἔστιτον, ὡς ἂν ἔχοιεν τὰ
αὐτῶν ἐκτραγεψεῖν ἀδικημάτα καὶ μὴ παρά τινῶν
κωλύοντο ἀδίκων ὑφορωμένων τὴν ἐξ αὐτοῦ τιμω-
ρίαν, εἰθὲ ίνα καὶ κατὰ τὴν ἀγορὰν διερχόμενος θεα-
τῆς γένοιτο τῶν ώντων. Πρώτα οὖν περὶ ἐκάστου
τῶν πιπρασκομένων, πόσου πωλεῖται, γινομένος
κατὰ τὴν ἀγοράν. Πρώτα δὲ οὐ παρέργως, ούδε ἐν
ἐνὶ εἰδεῖ, ἀλλ' ἐπὶ τε τοῖς βρωτοῖς καὶ τοῖς ποτοῖς
καὶ τοῖς εἰς θάλψιν ἐπιτηδείοις ἀμφιέσμασι καὶ πᾶ-
σιν ἀπλῶς τοῖς κατὰ τὴν ἀγορὰν προκειμένοις. Καὶ
διὰ πάντων πολλὴν ἐπεδείχνυτο σπουδὴν καὶ ἐπιμέ-
λισιαν πρὸς τὰ κοινὰ, νῦν μὲν ἐν κριτήροις, νῦν δὲ,
ὡς εἰρηται, κατὰ τὰς προόδους τῆς ἑδομάδος. Καὶ
ποτὲ δὲ καὶ ψυχηγήσας χάριν προκύπτων ἀπὸ τῶν
πρὸς θάλασσαν τοῦ παλατίου τειχῶν ἐθέάσατο ναῦν
τινὰ μυριοφόρον ἐξ οὐρίες πλέουσαν ἀναπτεπταμένοις
δὴ τοῖς ιστοῖς, μεγάθει τε ἀνυπέρβλητον καὶ ἀπαρ-
άμιλλον κάλει· τὸν θεασάμενος εἰς θάμβον ἐντιπί-
πτεν. Πρώτα δὲ δύμας τίνος τε ἡ δλκάς εἴδε καὶ δὲ τι
φέροι τῶν ἀγωγίμων. Ήτο δὲ τῆς Αύγουστης εἰναι ἐμάν-
θανε, τότε μὲν ἐφησύχασε καὶ παρέπεμψε τὸν καιρὸν
ἄχρι τῆς ἐώθεν ἡμέρας ἀπίναι· πρὸς τὸν ἐν Βλα-
χέρναις θεῖον ναὸν. «Ως δέ ηδη παρῆν ἡ κυρία καὶ δὲ
τοῦ πλοίου δρμος δῆλος ἐγεγόνει τῷ βασιλεῖ πυθο-
μένῳ παρὰ τίνος, τῆς εἰς αὐτὸν φερούσης δόδου εἴχετο,
καὶ πλησιάσας ἔστη παρὰ τὴν πρύμνην, καὶ τοὺς
παρόντας ἡρώτα πολλάκις δτον τίς ἔχει χρείαν τῶν
ἀγωγίμων, σίτου τυχὸν δὲ οἶνον δὲ ἀλλού τινὸς εἴδους. [P. 515] Ήτο δὲ πολλάκις ἡρωτηθέντες ἀπαξ ἀπεκρί-
θησαν καὶ μόλις μηδενὸς λεπτεσθαι τοὺς ὑπὸ τῆς σῆς
προμηθουμένους δεσποτείας καὶ βασιλείας, «Αλλ'
οὐκ ἔστε δὴ, ἐφη δὲ βασιλεὺς « δτὶ με ὑπὸ θεοῦ βα-
σιλέα γεγενημένον ἡ Αύγουστά μου καὶ σόμδιος ναύ-
κληρον ἀπειργάσατο ; » Προσέθετο δὲ μενά πικραῖς καὶ τούτοις

A redire coegit, in quo primum religioni devota
comam detonderat. Nihilque huic profuit juramen-
tum, quo senatum Michaelus obligaverat.

B Hæc Theophili principia. Quæ secuta sunt lau-
dem non merentur. Sane justitiam colens omnibus
malis metui bonisque admirationi erat; his, quod
eum bonum ac malis infestum; illis, quod gravem
austerumque judicarent. Sed non potuit omnibus
carere vitiis. Nam tametsi veram amplecteretur
religionem, magis tamen a patre ad se devolutæ
impuræ imaginiperdarum hæresi deditus erat,
piosque omni sui imperii tempore exercuit male-
stilis, nullam iis quietem permittens. Itaque et in
bello nunquam vicit. sed semper succubuit ac do-
mum non convenienter imperatoriæ dignitati rediit.
Justitiam ergo colens et, ut putabat, erga Christum
ejusque Matrem pietatem singulis septimanis per
viam publicam satellitibus stipatus ad Blachernense
Deiparae fanum equitabat; interque equitandum
omnibus maxime injuriis affectis vacabat, ut ii suas
querelas proponere possent, neque ab sotibus et
pœnam metuentibus impedirentur. Simul et per
forum equitans res venales 902 inspiciebat, ac
de pretio interrogabat, neque obiter hoc, aut una
tantum aliqua re, sed de iis quæ esui sunt ac po-
tui de vestibus fovendo corpori aptis, et in univer-
sum omnibus quæ in foro prostabant mercibus.
Omnibus autem in rebus magnam in curanda re
publica diligentiam ostendit, non in his in publicum
modo septimanatim progressibus, sed etiam in
judiciis. Aliquando animi causa prospiciens de
muro palatii qui est versus mare, navim onerariam
vidit plenis velis ac secundo vento appellere, mole
ac magnitudine parem nullam sibi habentem. Eam
cum admiratione contemplatus, cuiusnam esset et
quid rerum advehheret interrogavit. Cum eam Au-
gustæ esse didicisset, acquivit in præsentia, et
diem exspectavit quo ad Blachernensem ædem
iturus erat. Cumque ea appetisset, deduci se ad
navis ejus stationem jussit, puppique assistens
eos qui aderant aliquoties percontatus est, cibone
aliquis ipsorum aut vino aut ulla alia re destitu-
eretur. Cum sæpe interrogati vix tandem respon-
D derent, ita sibi imperatoris solertia prospectum
esse ut nullius rei sentiant penuriam. « Nescitis
vero, » ait, « quod me divinitus 903 imperatorem
factum uxor mea et Augusta nauclerum reddidit? »
addiditque indignanter. « Fuitne illa unquam Au-
gusta, quæ maritum suum mercatorem viderit? »
Hæc fatus confessim homines nave egredi jussit,
nulla re exportata, navemque comburi ipsis
cum velis et omnibus mercibus. Acriter autem
Augustam objurgavit, minatus ei exitium, si porro
aliquid tale fecisset,

γαμετὴν ἔμπορον ἔθεσατο ; » Ταῦτα δὲ εἰπὼν ἐκέλευσεν αὐθωρὸν μόνους ἔξιλθεν τοὺς ἀνθρώπους, τὴν δὲ ναῦν ἐκείνην παραδοῦντι πυόι αὐτοῖς ἵστοις καὶ τοῖς ἀλλοῖς ἄπασιν ἀγωγήμοις. Περιέβαλε δὲ καὶ τὴν δέσποιναν ὕδρει, καὶ τῆς ζωῆς ἔχαγαγεν ἡπειρησεν εἰ φυραβεί ἔκτοτε τοιούτον τι ποιοῦσα.

Nomen Augustæ fuit Theodora. patria Paphlagonia: A parentes Marinus vir non ignobilis, et Theoctista cognomento Florina, pie uterque educatus, neque divinarum imaginum venerationem diffitens, sed ardentissimo eam colens studio. Coronata Theodora, mater quoque ejus Theoctista zostæ et patriciæ dignitate ornata est. Ea domum habuit proximam Gasteriis. Et filias Theodoræ ad se crebro invitans (quinque erant numero, Thecia, Anna, Anastasia, Pulcheria et Maria) ac variis muneribus, quibus sdemulceri is sexus solet, blandiens, seorsim exhortata est ut supra suum sexum saperent, animosque viriles et materna fortuna dignos sumerent, abominataque patris hæresin sacras amplexerentur imagines. Simul et ex cista quadam depromptas eas in manus 904 puellis dedit, facieisque et labiis admovit, ut earum amorem excitaret. Hoc cum illa identidem ageret, ut desiderium cultus venerabilium imaginum in neptibus accederet, non sesellit Theophilum. Nam is aliquando cum filias interrogaret quidnam ab avia donorum accepissent, aut quid scitum egissent, reliquis interrsgationem ejus veluti ansam constanter declinantibus. Pulcheria tenellæ statis simplicitate ducta, quam blande tractatæ essent ac quam variis fructibus donatae exponens, imaginum quoque adorationem prodidit, aviæ in cista multas esse Puppas dicens, quas ipsarum capitibus et vultibus ea post oscula applicuerit. Ob hæc furore percitus imperator durius tamen in socrum statuere nihil ausus est, reverentia uxoris et multo magis ipsius Theoctistæ libertate impeditus (nam generum ea palam insectabatur, reprehendebatque propter quotidianas confessorum vexationes hæresimque, et ferre sola universorum in eum odia patefaciebat) : tantum filiabus aviæ aditu in posterum interdixit.

το, τῷ τε πρὸς τὴν γυναικαῖαν δοῖ καὶ εὐλαβεῖσκαὶ πλέον ἡ ἀριθμός τοῦ σκάπτουσα τοῦτον καὶ διελέγουσα ἐπὶ τῇ δηλωθεῖσῃ αἱρέσει, [P. 516] καὶ μόνη μικρὸν φανερὰν ποιοῦσα τὴν πρὸς αὐτὸν τῶν ἀπάντων ἀπέχθεισαν, ἔκώλυε δὲ μόνον τὴν πρὸς τὴν Θεοκτίστην τῶν θυγατέρων αὐτοῦ ἀφίξιν.

Similis casus Augustæ obtigit. Alebatur in aula homuncio fatuus et Homerici Thersitæ persimilis

B "Ωμητο δ' ἡ βασιλὶς Θεοδώρα ἐκ τῆς χώρας τῶν Πιφλαγόνων, γεννήτορας κύριοντα Μαρίνον οὐκ ἀστημόντα ἀνδρα καὶ μητέρα Θεοκτίστην τὴν οὔτω Φλωρίναν κατονομάζομένην. ἀμφοτέρους εύσεβεις ἐντεθραμμένους καὶ τὴν τῶν σεπτῶν εἰκόνων προσκύνησιν οὐκ ἔξαρνουμένους ὡς κατ' ἐκεῖνο πάντες κειροῦ, δισπαζομένους δὲ καὶ ἐνστερνιζομένους διπερφυῶς. Διεδήματι δὲ τῆς Θεοδώρας καταστεφθείστης καὶ τῇ ταύτῃ μητέρᾳ Θεοκτίστῃ, ζωστῇ τε καὶ πατρικίᾳ (85) τετίμητο. Αὗτη δ' οὖν ἡ Θεοκτίστη κατὰ τὸν ἐκεῖνης οἰκον ἔγγιστα διακείμενον τῶν Γαστρίων, τὰς τῆς Θεοδώρας μετακαλουμένη πατῖδας (πάντες δὲ ἡσαν τὸν ἀριθμὸν, ἢ τε Θέλκα, Ἀννα, Αναστασία, Ηουλιαρίκη τε καὶ Μαρία) ἄλλαις τε δωρεαῖς αἵς ὑπεσύρεσθαι τὸ θῆλυ πέφυκεν ἐδεξιῶντο, καὶ ἴδια παραλαμβάνουσα μὴ μιλαχίζεσθαι μηδὲ μένειν θηλείας, διπέρησαν, ἐξελιπαρει, ἀνδρίζεσθαι δὲ καὶ τῆς μητρώς θηλῆς ἄξια διανοεῖσθαι καὶ πρέποντα. τὴν πατρών μὲν αἵρεσιν μυστατομένας, κατασπαζομένας δὲ τὰς τῶν ἀγίων εἰκόνων μορφάς. Καὶ ἄμα ταύτας εἰς χεῖρας ἐμβάλλουσα (ἔφύλαττε δὲ ἐν τινὶ κιβωτίῳ) τῷ τε προσώπῳ καὶ τοῖς χελευσιν αὐτῶν ἐπιτιθεμένη, ἥγιαζε, καὶ πρὸς τὸ ἐκείνων ἀνηρέθιζε φίλτρον. Τοῦτο οὖν ἐνδελεχῶς ποιοῦσα, καὶ ταῖς ἔγγονοις τὸν περὶ τὰς θειας εἰκόνας πόθον ἀνάπτουσα οὐκ ἐλαύε τὸν Θεοφίλον πυνθανόμενον δι τις τε αὐταῖς παρὰ τῆς μάζης δεδώρηται καὶ δι τις χάριτος ἐξεργασται ἔξιον. Αἱ μὲν οὖν ἄλλαι τὰς τούτου πεύσεις, σταθηρὸν ἔχουσα· φρόνημα, ὥσπερ τινάς λαδῖς ἐρρωμένως παρέτρεχον· δὲ Ήουλιαρίκη κατὰ τὴν ἡλικίαν νηπιάζουσα τάξις τε φιλοφροσύνας κατέλεγε καὶ τὸ πλήθος τῶν διπερφυῶν, προστείθει δὲ καὶ τὴν τῶν σεπτῶν εἰκόνων προσκύνησιν, οὕτω δὲ ἀπαλὰ φρονοῦσα καὶ λέγουσα, ὡς νινία πολλὰ εἴη αὐτῇ κατὰ τὸ κιβωτίον, καὶ ταῦτα τῷ κεφαλῇ καὶ τοῖς προσώποις ἡμῶν ἐπιτίθεσι μετὰ τὸ φίληματα. Ταῦτα τὸν βασιλέα εἰς μανίαν διέγειρε, πρᾶξι δὲ τι τῶν δραστικωτέρων εἰς αὐτὴν ἐκωλύε-

C Τούτοις παραπλήσια συμβέβηκε καὶ τῇ βασιλείᾳ Θεοδώρᾳ. Ἐτρέφετο παρὰ τοῖς βασιλείοις ἀνδράριον

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(85) *Supra zostes sive cinctæ privilegio et patriciæ nomine augetur Theoctista Theodoræ mater. Ambierunt enim etiam feminæ sublimiorum et viris solummodo concessarum appellations dignitatum, quidni et insignia, quæ nullam anguerunt in viris jurisdictionem, solam indicarent sublimitatem et honorem? patriciatus autem dignitas jurisdictione, qua solitaria est, vacat, gloria fere supremus est gradus. ad quem proinde feminas sibi conjunctiores potuerunt imperatores evenerit, necnon patriciatus virilis insignibus exornare, cingulo nimirum. Hujus conjectura Cassiodorus auctorem se prodit Var. 6. 2. Cujus verba sunt: Hinc est quod patriciatus*

D honor ipse cinctus est, cum vacaret, nihil jurisdictionis habens et judicantis cingulum non deponens. morte quippe non extinguitur honor hujusmodi. Subdit propterea: ornatus individuus, cingulum fidele, quod nescit ante deserere quam de mundo exire; unique tantum cedit (coronæ) fulgori, quem interdum eliam a nobis constat assunxi. Ita formula ex principis persona. Ex quibusquam vicinus fuerit imperatorio Theoctistæ ceu socii delatus honor non difficulte est colligere. Secundam zostem leges p. 850, tertiam p. 501. Ζώνης διπερφυῶν, sicut et ob crimen ἀράτρειν, memorat liber Leonis et Constantini AA. tit. vii, tom. II, Juris GR. Goan.

παρακεκομένον (86) καὶ τῷ Ὄμηρικῷ Θερσίτῃ παρόμοιον, Δένδερις (87) δόνυμα τούτῳ, ἀσημά τε φθεγγόμενον καὶ γέλωτα κινοῦν καὶ θυμῆδας ἔνεκεν τοῖς βασιλείοις ἐνδιαιτώμενον. Τοῦτο γοῦν εἰςπεδῆσάν ποτε κατὰ τὸν τῆς Αὐγούστης κοιτωνάσκον θεάς εἰκόνας κατέλαβεν αὐτὴν περιπτυσσομένην. Ταύτας ίδιων οὕτος δὲ παραπλίων τι τέ εἰσιν ἐκπυρόντε, καὶ πλησιέστερον ἐλθὼν κατεμάνθανεν. Ἡ δὲ βασιλίς.

• Τὰ καλά μου, ἔφησεν ἀγροικικῶς, νινία (88), καὶ ἀγαπῶ ταῦτα πολλά. » Εἰσιτάστη τηνικαῦτα διασιλεύεις, καὶ δὴ πρὸς αὐτὸν διαβάντα τὸν αἰσχρὸν τοῦτον Δένδεριν ἥρετο δόπιοι ποτὲ ἐτύγχανεν ὡν· δὲ παρὰ τὴν μάννων (89) ἔφησεν εἶναι, τὴν δέσποιναν οὕτω καλῶν Θεοδώραν, καὶ θεάσαοθει αὐτὴν καλὰ νινία τοῦ προσκεφταλίου ἔξαρουσαν. Συνήκεν οὖν διασιλεύεις, καὶ πλήρης δργῆς γενομένος ἐξενέστη τε τῆς τραπέζης καὶ πρὸς αὐτὴν ἀπῆλθεν εὐθὺς, ἀλλας τε πολλαῖς ὑπερσ πλύνων καὶ εἰδωλολάτριν ἀκολάστηψ γλώσσῃ ἀποκαλῶν· καὶ ἄμα διεξῆει τοὺς λόγους τοῦ μυστηρίου. Ἡ δὲ τέως μὲν τὸν θυμὸν καταστορενύσα τοῦ βασιλέως, « Κακῶς ὑπείληφας, ἔλεγεν, ὡς βασιλεὺς· οὐχ ὡς διπώπτευσας ἔχει καὶ ἡ ἀλγήθεια. Τῷ δὲ κατόπροφ μου θίμην ἐνατενίζουσα μετὰ τῶν θερπαὶ ίδων, καὶ τὰς τικτομένας ίδων δὲ Δένδερις ἐκ τούτου μορφὸς ἐλθὼν ἀπῆγγειλεν ἀφρόνως τὰ μηνύθεντα. » Καὶ τὸν μὲν τοῦ βασιλέως θυμὸν τοῖσδε κατεπράύνει τοῖς λόγοις, τὸν Δένδεριν δὲ παιδείᾳ καθυπέβαλε πρεπούση, πείσασα μή ποτε λέγειν περὶ τῶν νινίων τινί. Διὸ τῆς δεσποινῆς κατεπαιρόμενός ποτε δὲ θεόφιλας ἡρώτα τὸν Δένδεριν εἰ πάλιν ἄρα σιν ἐπιθεῖς τὴν δεξιάν, « Σίγα, σίγα περὶ τῶν νινίων, ἀντέφησεν, ὡς βασιλεὺς. » Καὶ ταῦτα μὲν συνεκόρηστα.

Στρατιώτου δὲ τινος χειρά τε νεανικὴν καὶ ἵππον C ἔχοντος δεξιὸν, δὲ στρατηγὸς ὁν' ὃν οὕτος ἐτέλει, ἔρωτι κατασχεθεὶς τοῦ ἵππου ὁν' οὗ πολλάκις δὲ ἀνθρωπος ἐκ πολέμου ἐρρύσθη, ἔζητει τοῦτον, καθυπισχνούμενος δώσειν πολλά. Ἀπαναινομένου δὲ ἐκείνου καὶ βίαν προσῆγε. Μηδὲ οὕτω δὲ πειθῶν ἀποδοθῆναι οἱ τὸν ἵππον, ἀνανδρίας ἔγκλημα προσάψας εἰς βασιλέα μετεκίνησε τοῦτον ἡς μετήσει στρατειας. Ἐγένετο ζῆτης παρὰ Θεοφίλου περὶ ἵππου ἀκροφυούς, καὶ διατάγματα ἐπέμποντο πανταχοῦ τοιόνδε ἵππον εὑρθῆναι καὶ πεμφθῆναι αὐτῷ. Τοῦτο δραβάμενος ἀφορμῆς δὲ στρατηγὸς ἀφαιρεῖται καὶ ἀκοντί τὸν τοῦ ἀνδρὸς ἵππον, [P. 517] καὶ πρὸς βασιλέα ὡς οἰκεῖον ἐκπέμπειται κτῆμα. Χρείας δὲ γενομένης ἐν πολέμῳ πλειόνων στρατιωτῶν, καὶ τοῦ βασιλέως κελεύσαντος ἀπαξιπλῶς πάντα στρατεύεσθαι τὸν δόπλα κινεῖν δυνάμενον, ἐτρατεύστο καὶ δὲ ῥηθεῖς στρατιώτης τροπῆς δὲ γενομένης ἔπειτε μὴ ἔλων ἵππον τὸν σῶσαι

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(86) Ut factus, ita et tote corpore truncus. nanus, atque etiam excisus virilibus. ennuchus. Alias quantumvis satius in mulierum contubernium non fuisset admissus. GOAR.

(87) Turcica dictio; hominemque, ut aiunt Græci, τρεμουλιάρην, humeris et capite subsilientem et tremulum refert. GOAR.

(88) Ex hoc loco facile est Cuspiniani locum

A Denderis nomine, impeditas linguae, 905 risus excitator, ac in regiam joci causa adhibitus. Is aliquando subito in cubiculum Augustæ intrans deprehendit eam sacras amplectentem imagines, easque videns quidnam rei esset quæsivit, propiusque accedens percepit. Augusta subrustice respondit suas pulchras puppas esse, valde sibi amatas. Erat tum in convivio imperator, et turpem istum Denderim ad se inde venientem interrogabat ubi fuisset. Respondit is apud manam (sic appellabat Augustam) se fuisse, viduisseque eam ex pulvinari pulchras puppas deponmentem. Intellecta re imperator iras plenus de mensa surrexit, statimque uxorem adiit, multisque ingestis conviciis eam imaginicolam effreni lingua nominavit, simul Denderidis indicium exponens. Sed Theodora ut mariti iram sedaret in præsentia, falso id eum suspicatum esse dixit, et rem secus habere quam ipse pulasset: se cum ancillis in speculo sese contuitam, ac Denderim imagines in eo conspicatum stulte indicium de visis puppis attulisse. His illis verbis cum demitigasset virum. Denderim dignis modis castigavit, docuitque in posterum nihil de puppis loqui. Ideoque aliquando imperatrices accedente, Theophilus eum cum interrogaret anno domina rursum 906 pulchras suas puppas amplexaretur, Denderis manu dextra labiis imposita « Tace, inquit, o imperator, de puppis. » hæc ita gesta.

τὰ καλὰ νινία ἡ μάννα ἡσπάζετο· δὲ τοῖς χείλεσιν ἀντέφησεν, ὡς βασιλεὺς. » Καὶ ταῦτα μὲν συνεκόρηστα

C Porro miles quidam manu promptus equum habuit egregium, qui ipsum sæpe ex prælio incolument extulerat. Hujus equi amore captus dux sub quo is militabat, cum neque pollicitationibus neque minis impetraret, hominem timiditatis accusatum apud imperatorum exauktorat. Cum autem Theophilus equum insigni virtute cuperet habere, et missis in omnes partes mandatis talem sibi quæreri atque afferri juberet, eam nactus occasionem dux iste militi ei equum invito adimit et tanquam suum imperatori mittit. Post eum necessitas bellica plures milites requireret, mandatoque imperatoris omnes qui arma ferre possent in exercitum allegarentur, ille etiam miles arma sumpsit, et in prælio fusis suis, quod D equum a quo servari consueverat non haberet, occubuit, uxore et liberis relictis. Vidua amissi mariti desiderio accensa, et quod necessaria pu-

emendare, quem καλάμου legisse apud Zonaram puto ὅφεν, cum μόνι sit pronomen encliticum; et quid calaminina sint, merito quæratur, atque (ut puto) non immerito etiam quid thalami esse possint nimia. Multa sunt talia apud Cuspinianum, quæ ex nostro et Zonara facile suæ restituantur integratii. XYL.

(89) Matrem, vulgaris idiomatis vocabulo. GOAR.

pillis suppeditare nequibat, justitiæ imperatoris fama instigante Cpolin venit, Theophilumque ad templum Blachernense equitantem de more conspicata mariti sui equo vehi, concitato cursu aggressa frenum equi apprehendit, suum hunc esse vociferans, et non 907 alium, sed ipsum imperatorem cœdi mariti sui causam præbuisse. Perterritus imperator manere eam jubet dum in palatium ipse rediret; ac reversus statim ad se vocat, ac de re tota accuratius inquirit. Quam cum ea a principio ad finem usque recitaret, illico etiam dux iste sistitur, et muliere jussu imperatoris occultata de equo acriter interrogatur; quem cum asseveraret suum fuisse neque raptu paratum, producitur extra velum mulier, reum de vi peractura. Quia is conspecta dirigit et aliquandiu mutus adstitit; tandemque ad se reversus supplex pedibus imperatoris sese advolvit, lacrymans ac peccatum confitens. Ergo imperator ejus facultates viduæ ejusque liberis quasi jure haereditario ex æquo addicit, ipsumque dignitate spoliatum exsilio perpetuo dañnat. Adeo infensus erat et iis qui iniuste opes parare intenderent.

Θεατρίμενος ἀπεπάγη καὶ ἐπὶ πολὺν χρόνον Ἰστατο ἐνεδέεις μετὰ βασιλέως, καὶ ικέτης ἀλεεινὸς γίνεται, τὸν βασιλέως μετὰ τῶν πατῶν ἀδελφοὺς ἔξι οὖν καὶ κληρονόμους τῆς ἑκείνου δείκνυσιν ὑποστάσεως, αὐτὸν δὲ τῆς ἀρχῆς παραλύει καὶ ὑπερορίᾳ διηγεῖται δίδωσιν. Οὕτω φιλαπεχθήμων ἦν πρὸς τὰς ἀρχὰς καὶ τοὺς ἀδικίας πλουτεῖν ἐβέλοντας.

Ædificiis quoque hic imperator operam dedit, C murosque urbis summo studio refecit, humilioribus dejectis et extunctis altioribus, qui ab hostibus concendi non possent; qui etiamnum stant, nomine ejus inscripto. Quin et meretrices quibusdam cellulis exturbavit, domumque 908 eam totam expurgatam xenonem (hoc est ædes peregrinis excipientis destinatas) fecit, a se denominatum, insigni amplitudine atque pulchritudine. Nunc est monasterium mulebre. Ex eo liquet quam fuerit scortationi inimicus. Fertur sane semeldissolutius tum viventem ancillæ pulchritudine, quæ erat imperatricis pedissequa, deceptum, cum ea rem habuisse: sed agnito mox delito, cum videret ob id Theodoram in summo esse mortore, culpam confessum manibus ad Deum sublatis jurasse, nonnisi hac vice lapsum se esse, veniamque ejus ab uxore petuisse. Palatia etiam filiabus suis condidit, ea regione quæ Cariani dicitur; quorum tempore subrutorum nostra etiamnum æstate exstant reliquiae. 909 Bryantis quoque palatium ædificavit, ad similitudinem Seracenicarum ædium.

D Atque his quidem in rebus magnifici nomen admirationemque meruit Theophilus. Sed in eos qui cultum divinis imaginibus præstarent, nimis durum se atque inhumanum præbuit, omnes qui ante ipsum fuere tyrannos crudelitate vincere contendens. Nam Michaelus 910 pater ejus edixerat ne ulli pictæ imagini, ubiunque ea esset, nomen

A δύναμενον αὐτὸν. Ἐπεισ δὲ γυναικα καταλειποῦσας καὶ τέκνα· ήτις τὸ φιλοδίκιον τοῦ βασιλέως ἀκούσασ, ἐκκιομένη δὲ καὶ τῷ τοῦ ἀνδρὸς φίλτρῳ, καὶ τοῖς τέκνοις ἐπιχορηγεῖν ἀτονοῦσα τὰ ἀναγκαῖα, τὴν βασιλίδα καταλαμβάνει. Καὶ τὸν Θεόφιλον καθ' ἣν ἡμέραν εἰθιστο ἀπίεναι πρὸς τὸν ἐν Βλαχέρναις θεῖον ναὸν, ἐποχὸν τῷ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἵππῳ κατιδύσας δρόμῳ πολλῷ τὸν χαλινὸν κατέχει τοῦ ἵππου, οὐγείον εἶναι τοῦτον λέγουσα, καὶ μὴ ἄλλον τινὰ καὶ τοῦ ἀλλ' αὐτὸν ὑπάρχειν τὸν βασιλέα τῆς τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς σφαγῆς. Ἐκπλαγεῖς οὖν δὲ βασιλεὺς τέως μὲν αὐτὴν προσμένεν διωρίσατο ἄχρι τῆς ἐπὶ τὰ ἀνάκτορα ἐπανόδου αὐτοῦ, ἥδη δὲ ἐπαναδραμών εὐθέως αὐτὴν παρεστήσατο, καὶ διεπυνθάνετο σαφέστερόν τι περὶ τῶν λεγομένων μαθεῖν. Ἀναλαβοῦσα δὲ ἡ γυνὴ τὰ ἀπ' ἄρχῆς ἄχρι τέλους ἀναδιδάσκει τὸν βασιλέα. Ημεροτίσσατο γοῦν εὐθέως τὸν στρατηγὸν, καὶ ζετησιν ποιεῖται περὶ τοῦ ἵππου νεανικῆν, τῆς γυναικὸς τέως προστάξει βασιλικῆν κρυπτομένης. Ἐνισταμένου δὲ τοῦ στρατηγοῦ οἰκεῖον εἶναι τὸν ἵππον καὶ μὴ ἔξι ἀρπαγῆς κτενέντα αὐτῷ, ἔξαγει παραχρῆμα τοῦ παραπετάσματος τὴν γυναικά, ἐλεγχον ἀφευδέστατον καὶ κατέγυρον τῶν λεγομένων. Ἐν δὲ στρατηγὸς ἀπολίτης δ' οὖν εἰς ἑαυτὸν γενόμενος τῶν ποδῶν ἀπτεται τὰς βασιλέως μεγίστην ἐνεδείξατο ἐπιμέλειαν, τὰ χθεναλώτερα κατεπέρφας καὶ ἀνυψώσας καὶ ἄβατα πεποικῶς τοῖς ἔχθροῖς· ἐπὶ καὶ νῦν ἰσταται, τὴν ἐκείνου προστηγορίαν ἐν γράμμασιν ἔχοντα. Οὐ μήν ἀλλὰ καὶ πόρνας ἀπελάσας ἔξι οἰκημάτων τινῶν, καὶ καθάρας ὅλον ἐκείνον τὸν χῶρον ξενῶνα πεποίκηκε τὴν ἐκείνου προστηγορίαν φέροντα, κάλλει τε κάλλιστον καὶ μέγιστον κατεσκεύασεν, διπερ ἐστὶν ἄρτι γυναικεῖον μοναστήριον. Οὕτως ἐκείνος εἶχε πρὸς τὴν πορνείαν. Πλὴν δὲ γέ φασιν αὐτὸν κάλλει ποτὲ θεραπαινίδος ἀλόντα, ὑπηρετούσης τῇ βασιλίδι, συμφθαρηνὶ αὐτῇ, ἥζθυμως τότε βιοῦντα. Ἐπεὶ δὲ ἥσθετο ὡλισθηκὼς, ἔγνω δὲ καὶ τὴν Θεοδώρων δῆλην γενομένην τοῦ πάθους καὶ κατηφιῶσαν, [P. 518] φρσὶν ἔξειπεν ἐπομνύμενον καὶ τὰς χεῖρας ἀλροντα πρὸς Θεὸν η μήν τότε μόνον διολισθησαι, καὶ συγγράμμην αἴτεν παρὰ τῆς ἑαυτοῦ γυναικός. Κατεσκεύασε δὲ καὶ ἀνάκτορα ταῖς ἐκείνου θυματρίσιοι παρὰ τὸν οὕτω καλούμενον χῶρον τὰ Κεριανοῦ, ὡς καὶ ἐς ἡμᾶς τῷ χρόνῳ κατεργασθέντων λειψανα περισώζονται. Ἐκτισε δὲ δὲ βασιλεὺς καὶ τὰ τοῦ Βρύσαντος ἀνάκτορά, πρὸς τὴν τῶν Σαρακηνικῶν οἰκημάτων ὁμοίωσιν κατασκευάσας αὐτά.

Kαὶ περὶ μὲν τὰ τοιαῦτα ἀδόκει τε καὶ ἐνομίζετο μεγαλοπρεπῆς δὲ Θεόφιλος καὶ θαυμαστὸς, περὶ δὲ τοὺς τὰς θείας καὶ ἀχράντους προσκυνοῦντας εἰκόνας λίαν βαρύς τις καὶ αὐτηρὸς καὶ πάντας τοὺς πρὸ αὐτοῦ τυράννους ὡμότητι παρελάσσαι φιλονεικῶν. Οἱ μὲν γάρ προλαβόντες λέων τε ἡσαν καὶ Κωνσταντῖνος δὲ Κοπρώνυμος καὶ Μιχαὴλ δὲ τούτου πατήρ δ

Τρουλός. Ό μὲν ἐθέσπισε μή τινι τῶν γεγραμμένων εἰκόνων, κανὶ που γραφόμεναι τύχοιεν, Ἀγιος, φωνὴν ἔγχαράττεσθαι, ὡς οὐκ ἀλλῷ τινὶ τῆς τοιεύτης ἀρμοζούσῃς φωνῆς ἢ μόνῳ τῷ Θείῳ, οὐκ εὐστόχῳ φθαλῶν τῷ νῷ τῆς γὰρ, Θεὸς, φωνῆς τοῖς ἀνθρώποις μεταδιδοὺς δὲ Θεός, ὑψηλοτέρας οὕσης παρὰ τὸ, Ἀγιος, πρόσφημα, ταπεινοτέρας οὕσης τῆς, Ἀγιος, κατὰ πολὺ, οὐκ ἀν τούτους ἀποστεργέσεις. Ήλλην τούτο μὲν οὗτος ἐθέσπισεν, δορὰ αὐτοῦ δὲ Λέων καὶ διὸς αὐτοῦ, Κωνσταντίνος τὸ μηδὲ προσκυνεῖσθαι δλως αὐτᾶς· Θεόφιλος δὲ τὸ μηδὲ χρώματος ταύτας μορφούσθαι· Χαμψίζηλον γὰρ τὸ πρὸς τὰ τοιεύτα ἐπιοήσθαι, μόνην δὲ σκοπεῖν τὴν ἀλήθειαν. Καθηρούντο μὲν οὗτοις ταῦτα πᾶσαν τὴν ἐκκλησίαν αἱ θεῖαι μορφαὶ, φαῖ, θηρία δὲ καὶ ὅρνιθες ἀντὶ τούτων ἀνεστραμμένοι τὴν τούτου θηριώδη καὶ ἀνδραποδώδη ἄνθραις ἐξελέγχονται. Ἐντεῦθεν βενήλοις χερσὶ τὰ ἄγια καὶ λεπτὰ κειμέλια ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς ἐρχόμενοι δὲ καὶ ἐφυβίζονται. Ἐντεῦθεν τὰ τῶν κακούργων ἐπιληρούντο δεσμωτήρια τῶν διὰ τιμῆς ἀγρντῶν τὰς θεῖας μορφὰς, μοναζόντων, ἐπισκόπων, ποιμανομένων, καὶ τῶν γραφόντων αὐτάς. Πλήρη δὲ καὶ τὰ ὅρη καὶ τὰ σπήλαια τῶν ὡς κακούργων λιμῷ ἀναιρεθέντων καὶ διψει. Ἀδάπτους γὰρ τηρεῖσθαι τὰς πόλεις τοῖς μοναχοῖς ἐγκελευσόμενος, καὶ πάντα τρόπον αὐτοὺς ἀπελαύνεσθαι θεσπίσας, μᾶλλον δὲ μηδὲ κατὰ χώραν δρᾶσθαι τολμᾶν, εἰργάσατο τὰ μοναστήρια καὶ ἡσυχαστήρια περιφενῆ πολιυάνδρια, τῶν λεπτῶν ἀνδρῶν πρωδοῦνται τὴν ἀρετὴν καὶ τὸ λεπτὸν ἔνδυμα μὴ βουλομένων, λιμῷ δὲ καὶ κακουχίαις προσκρουμένων τὴν ζωὴν καταποτέσειν, ἐνίων δὲ περισόληκς κατολιγωρούντων (90), καὶ παρὰ τούτο ἀπολλυμένων. Πολλοὶ δὲ καὶ τῶν ῥαφιμάτερον διαζώντων τὸν ἄνετον καὶ ἐκλευμένον ἡσπάσαντο βίον, ὕμνων θεῶν καὶ φῶν καὶ αὐτοῦ τοῦ σχῆματος [P. 519] ἀφεδρίσαντες· καὶ γὰρ οὐδὲ τούτους τελεῖσθαι τοὺς συλλόγους διάτριψαν συνεχώρησεν, οἱ πολλάκις καὶ μόνοι δύνανται τηρεῖν καὶ οἴον χαλύνος τις τείνει τοῖς πρὸς τὰ πάθη ἀλόγως κατολισθίνουσι. Πλήρην οὐ παντάπαιοι τῶν ἀνθρώπων οὐδὲ τότε τὸ παρθησιστικὸν τε καὶ ἐλευθέριον ἀπεφοίτησαν. ἀλλὰ τινες τῶν θερμοτέρων, πολλοὶ μὲν καὶ καθ' ἔκστατον, τινὲς δὲ καὶ κατασυστάθην, ὥσπερ οἱ τῇ τῶν Ἀβαριτῶν ὀρμώματοι μονῆς μοναχοὶ, μετὰ παρθητικὸς δρθέντες; αὐτῷ λογικῶν ἔχ τε τῶν τοῖς ἀρίστοις Ματράτοις ἡμῶν εἰρημένων, Διονυσίῳ τῷ μεγάλῳ, Ιεροθέῳ καὶ Εἰρηναῖῳ, ἀπεδείκνυσαν ὡς οὐ χθὲς καὶ πρώην ἡ τῶν μοναχῶν πολιτεία τε ἐφεύρηται καὶ κατάστασις, παλαιὰ δέ τις καὶ ἀρχέγονος. Οὐ μέν δὲ ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν θεῶν εἰκόνων μορφώματα ἀπεδείκνυον σύντροφά τε τοῖς ἀποστόλοις καὶ δμοδίαιτα, εἴγε Λουκᾶς μὲν διεῖστος τὴν τῆς Θεοτόκου μορφὴν ἀνετύπωσεν, αὐτὸς δὲ Χριστὸς διεσπότης ἡμῶν καὶ Θεός τὴν ἐαυτοῦ ἐπὶ τίνος δόδνης ἀπομάζενος ἀχειρότευκτον ἡμῖν καταλέλοιπεν. Οὗτοι γοῦν αἱ θειότατοι ἄγρες τὴν τοῦ τυράννου ἄνοιαν ἐξελέξαν-

A sanctus imprimeretur, quod id nulli rei præterquam soli Deo congruere putabat, errore quidem opinionis. Cum enim Deus nomen Deus, multo quam vox Sanctus sit augustius, homini tamen tribuat, quomodo id quod multo vilius est denegaret? Leo autem et filius ejus Copronymus omni earum adoratione prorsus interdixerant. Theophilus autem ne pingi quidem eas coloribus concessit, abjecti dicens animi esse talium rerum admirationem, ipsamque solam spectandam esse veritatem. Itaque divinæ imagines omnibus in templis dejiciebantur, earumque loco bestiarum et avium simulacra sivebantur, belluinam et servilem Theophili arguentia vesaniam. Ex eo sacrosancta donaria in foro impuris manibus jactabantur atque ignominiose tractabantur; ac sortibus debiti carceres iis implebantur, qui divinas imagines colebant, monachis, episcopis, subditis, earumque pictoribus: montes quoque et speluncæ iis replebantur qui flagitosorum loco fame ac siti necabantur. Edixerat enim Theophilus ne monachis ullam urbem intrare liceret, jusseralque omni modo eos arceri, atque adeo non tutum erat iis conspicere ea in regione. 911 Quin et monasteria atque otii sacri causa conditas ædes profanis hominibus frequentabat. Interim pii homines, qui prodere virtutem sacramque vestitum nollent, fame ac cruciatibus mori malebant. Nonnulli neglecto habitu peribant: multi etiam, quibus minus erat virtutis studium, hymnis ac cantionibus sacris ipsoque etiam vestitu dimissis, liberæ ac solutæ vitæ esse dederunt. Nam hos quoque cœtus imperator dissipavit, qui soli ad refrenandas cupiditates hominum faciebant. Neque tamen eo tempore prorsus dicendi libertas ex hominibus sublata fuit, sed quidam animo calidores, vel singuli vel etiam facto agmine, principem reprehendebant. Horum præcipui fuere Abramites monachi, qui libere in conspectum ejus progressi ex sanctorum patrum dictis, magni videlicet Dionysii, Hierothœi et Irenœi, demostrarunt non nuper vivendi rationem institutionemque monasticam exstisset, sed perantiquam esse, sed et sacras imagines ipsis fuisse apostolis familiares, quando et Ducas divinus apostolus Deipara formam depinxerit, et Christus Dominus Deusque noster linteo impressam sui effigiem nullo manus ministerio elaboratam D nobis reliquerit. Hoc modo divinissimi isti viri cum tyranni 912 inscitiam atque saevitiam redarguisserunt, ob summam dicendi libertatem multos cruciatus atque tormenta passi, urbe etiam in exsilium relegati sunt. Qui cum ad fanum Joannis Baptiste, quod Terribile cognomento dicitur estque in Euxino ponto situm, pervenissent, flagellorum plagi prorsus confecti cœlitum cœtum abierunt. Eorum cadavera insepulta in solum projecta diu admodum integra manserunt, donec pii quidam ea humave-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(90) Locus est obscurus. Cœterum Hierotheus, cuius mentio paulo post sit, sodalis fuit Dionysii

Areopagitæ; de quo videre potes Nicephorum II, 20. XVL

runt, et eodem quo Christi martyres honore dignati sunt. Fermana his sunt facinora monachi cuiusdam jam ad sacerdotium provecti. Is divino mentis ardore excitus in faciem tyranno restitit, et eum alia multa disseruit, tum illud Pauli (Gal. 1) dictum protulit; Exsecrebilis esto, quicunque aliud ab eo quod acceptistis evangelium vobis tradit. Sed hunc quoque multis verberibus multatum imperator, cum in colloquio constantiorem videret, ad Jannem, suum quondam praceptorum ac magistrum, misit, mandato ut iis monachum dialecticis demonstrationibus a proposito diduceret. Iustum quoque Jannem præclarus iste certator non dialecticis aut sophisticis ratiocinationibus, sed apostolicis evangelicisque dictis pisce magis mutum redigit. Ac tum denuo multis affectus verberibus solum vertere jussus est. Post vero cum magno Ignatio aliquandiu conversatus ac de subsecuturis valicinatus imperatoribus

913 (nam et dono præscientiæ futurorum Deus eum dignatus fuerat) ad Dominum commigravit.

δεῖξει τοῦτον πεῖσαι ἐγκελευσάμενος. Ἀλλὰ καὶ τοῦτον ἀποδείξειν, ἀποστολικοῖς δὲ καὶ εὐχαριστικοῖς διάκονοις χρόνον, μέχρι διατάξεων καὶ καταλλήλως ἔτιμησαν τοὺς ὑπέρ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ μαρτυρήματαν. Ἐρώτησαν τούτους καὶ ἀδελφὰ καὶ τις μοναχὸς ἑτέρος ἐπεδείχθη, πρὸς ἀρχὴν Ἱερωτύνης ἅρτι ἀναδραμάν· ζῆτο γάρ θεῖον πλῆσθεις κατὰ πρόσωπον ἔστη, τοῦ τυράννου καὶ ἀλλὰ μὲν διεξιῶν οὐκ δλίγα, καὶ τὸ τοῦ ἀπαστολοῦ δὲ Παύλου ῥῆσμα. τοῦτο δὴ τὸ φάσκον «Εἰ τις ὑμῖν εὐαγγελίζεται παρ' ὁ παρελάβετε, ἀνθεμεῖτε.» Ἀλλὰ καὶ τούτῳ πληγάς ἐπιθεῖς οὐκ δλίγας, ἐπειδὴ σταθρότερος ἔδοξεν ἐν τῇ διαλέξει, πρὸς τὸν Ἰαννῆν ἐκποστέλει, καθηγητὴν τοῦ τυράννου γεγονότα καὶ διδάσκαλον, διαλεκτικαῖς ἀπο-

Enimvero Theophilus animo in imagines infinitissimo statuit omnes pietores e medio tollere, vitam non aliter servaturos quam si ea conspuerent et ut profana humi conculcarent. Inter alias captus ea de causa fuit etiam Lazarus monachus, eo tempore ob artem pingendi nobilis. Atque hunc primum imperator blandis verbis subigere intendit: post ubi hominem adulando capi nequire sensit, ad vim sibi familiarem conversus, tormentis ita excarnificatum ut vita excessurus putaretur in carcere conjecit. Cumque eum ægritudine sublevatum denuo sacras formas pingere audiret, laminas ferreas ignitas palmis ejus applicari jussit, quæ carnes eatenus depastæ sunt, dum victus malo semianimus jacuit. Tum, quia eum posteris servare volebat divina elementia, tyrannus animam eam jam agere audiens, deprecationibus uxoris atque hujus intimorum motus eum ex carcere dimisit. Ita is deinde in fano Prodromi, quod Terribile dicitur, occultatus imaginem Prodromi, utcunque saucio corpore, depinxit tamen; quæ diu duravit morbosque **914** sanavit. Et post mortem Theophili vera religione rursum effulgente imaginem Jesu Christi Dei et hominis, quod est in calce, suis manibus condidit. Idem ornatus a Theodora præclarissima imperatrice ut marito suo ignosceret veniamque a Deo impetraret. Non est, ait, o Augusta, Deus ita injustus, ut nostræ dilectionis et ipsius causa tole-

A τες καὶ τὸν Θηριωδίαν τῷ σφόδρᾳ παρόησιεσθῆναι ἔκκαλεσάμενοι μετὰ πολλὰς αἰκίας τε καὶ βασάνους τῆς πόλεως ἐξιωρίσθησαν, τὸν δὲ τοῦ Ηροδότου ναὸν τὸν οὖτα καλούμενον τοῦ φοβεροῦ καὶ τῷ Εὐ-
ξείνῳ διακείμενον πόντῳ κατελαβόντες, καὶ ταῖς ἵ τῶν μαστίγων πληγαῖς τελείας καταπονθέντες, τῆς ἄνω γῆς εἰς τὸν θεῖον πληγαῖς κατελαβόντες, τῆς πόλεως τοῦ Θεοῦ μαρτυρήματαν. Ἐρώτησαν τούτους τοῦ Θεοῦ μαρτυρήματαν. Ἐρώτησαν τούτους τοῦ Θεοῦ μαρτυρήματαν. διεπέδειχθει, πρὸς ἀρχὴν Ἱερωτύνης ἅρτι ἀναδραμάν· ζῆσθε γάρ θεῖον πλῆσθεις κατὰ πρόσωπον ἔστη, τοῦ τυράννου καὶ ἀλλὰ μὲν διεξιῶν οὐκ δλίγα, καὶ τὸ τοῦ ἀπαστολοῦ δὲ Παύλου ῥῆσμα. τοῦτο δὴ τὸ φάσκον «Εἰ τις ὑμῖν εὐαγγελίζεται παρ' ὁ παρελάβετε, ἀνθεμεῖτε.» Ἀλλὰ καὶ τούτῳ πληγάς ἐπιθεῖς οὐκ δλίγας, ἐπειδὴ σταθρότερος ἔδοξεν ἐν τῇ διαλέξει, πρὸς τὸν Ἰαννῆν ἐκποστέλει, καθηγητὴν τοῦ τυράννου γεγονότα καὶ διδάσκαλον, διαλεκτικαῖς ἀπο-

[P. 520] Ταῖς δὲ θείαις εἰκόσιν δὲ τύραννος ἀπεχθανόμενὸς ἔσπευδε πάντας ζωγράφους ἐξ ἀνθρώπων ἀφανίσαι, ἢ τὸ ζῆν αἱρούμενους ἐμπτύειν τε ταύταις καὶ ὡς βέβηλά τινα ἐπ' ἐδάφους καταπατεῖν. Ήρός τοῖς ἄλλοις δὲ συγχατεσχέθη, καὶ δὲ μοναχὸς Λάζαρος, περιβόητος τριγικύπτης κατὰ τὴν ζωγραφικὴν ὄπαρ-
C χων τέχνην. Καὶ πρῶτα μὲν δὲ θεομάρτυρος θωπείτις αὐτὸν ἐπειράτο ὑποποιεῖσθαι· ὡς δὲ κρείττονα τοῦτον ἡώρα καλακείας ἀπάσης, πρὸς τὴν σύντροφον ἀπειδεῖται, καὶ τοσοῦτον αὐτὸν ταῖς βασάνοις κατήκισεν ὡς μηδὲ περιγενέσθαι ἐκ τούτων νομίζεσθαι. Καὶ οὕτως ἔχοντα πονήρως τοῦ σώματος δεσμωτήριψις καθείργυσιν. Ἐπεὶ δὲ ἐπύθετο ὡς ἀναρχίασας αὐθις ἀναστῆλοι τὰς θείας μορφὰς, ἐκέλευσε πέταλα σιδηρά ἀπανθρωκωθέντα ταῖς παλάμαις αὐτοῦ ἐπιτεθῆναι. Ἐβόσκετα οὖν τὸ πῦρ τὰς σάρκας, ἀχρι ποτὲ ἀπαγορεύσας δὲ ἀθλητὴς ἔκειτο ἡμιθανής. Ἀλλ' ἔδει τοῦτον ὑπὸ τῆς θείας χάριτος διατηρεῖσθαι καὶ τοῖς θεοτερον ἔνασμα, διετείχει τὸ τύραννος ἐπειδὴ τὰ τελευταῖα πνεῖν ἐμάνθανεν, ἵκεσθαις τῆς δεσποινῆς καὶ τινῶν ἀλλῶν γνωστάτων αὐτῇ ἀπολύεται τῆς εἰρητῆς, καὶ πρὸς τὸν οαὸν τοῦ ζῆτος Προδρόμου τὸν οὖτα καλούμενον τοῦ φοβεροῦ ἐναπεκρίθη, καὶ οὕτως ὡς εἴχε πληγῶν εἰκόνα διετύπωσε τοῦ Ηροδότου μέχρι πολλοῦ διασωζομένην καὶ λάσις ἐπιτελοῦσαν. Καὶ ταῦτα μὲν τότε, μετὰ δὲ τὴν τοῦ τυράννου κατάλυσιν τῆς δρθοδόξου πίστεως ἀναλαμψάσης τὴν ἐν τῇ Χαλκῇ (91) εἰκόνα τοῦ θεανθρώπου

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(91) Duplex Chalce Cpoli a portis æreis dicta, una palatii, altera fori: hæc fuit ecclesia ad forum ex Zonara in Monomacho, illa palatii ingressus.

Utrique Salvatoris imago ad excitandam populi palatinorumque devotionem superpicta fuit. Goar.

Ιησοῦ Χριστοῦ οἰκεῖαις χεροίν ἀνεστήλωσεν. Οὗτος ὁ μακάριος Λάζαρος παραχλούμενος ὑπὸ τῆς θυ-
μαστῆς Θεοδώρας τῆς βασιλίδος συγγνώμην δούνατε καὶ αἰτήσασθαι τῷ ταύτῃ ἀνδρὶ, « Οὐκ ἄδικος ὁ Θεός
(92), ἔφη, ὡς βασιλίσσα, ἐπιλαθέσθαι τῆς ἡμῶν ἀγάπης καὶ τῶν πρὸς αὐτὸν κόπων, ἐκείνου δὲ τὸ μίσος καὶ τὴν
ὑπερβάλλαυσαν μανίαν προτιμᾶσι. »

Α' Άλλὰ τοῦτο μὲν ὑστερον· ὁ δὲ μιαρὸς τύραννος τὸν δικολογητὴν Θεοφάνην καὶ Θεόδωρον τὸν αὐτοῦ ἀδελφὸν, ἐπὶ σοφίᾳ διαφέροντας ἰδὼν τῶν πολλῶν, κατὰ τὸν τοῦ Λαυσιακοῦ τρίκλινον παρεστήσατο δημοσίᾳ διαλεξομένους περὶ τῆς πίστεως. Κοι., « Ἀγέδη, φησίν, ὑμεῖς, ὡς κατάρατοι, τίσι πειθόμενοι ῥήσεσι τῆς Γραφῆς τὰ εἰδώλα; » (τὰς ἀγίας αἰκόνας ἀκολάστῳ γνώμῃ καὶ γλώσσῃ καλῶν οὕτω) « προσκυνεῖτε, καὶ τοὺς πολλοὺς καὶ μὴ ἀκεραίους οὗτω ποιεῖν ἀναπείθετο; » Προσετίθη δὲ καὶ ἀλλ' ἄττα βλάσφημα καὶ ἀπηγή κατὰ τῆς ἀγίας εἰκόνος Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἀναιδεστέρᾳ φωνῇ. Οἱ δὲ μακάριοι, « Ἐμφραχθεῖτε τὸ στόμα, εἶπον, τὸ λαλοῦν κατὰ τοῦ θεοῦ ἀνομίαν. » Ό δὲ κρύπτει μὲν τέως τὴν λεοντῆν, τὴν δὲ ἀλωπεκῆν ὑποκρίνεται, καὶ χρήσεις προφητικᾶς ἀπήτει καὶ μαρτυρίας τὰς εἰκόνας ἐπιτρεπούσας προσκυνεῖσθαι. [P. 521] Θατέρου δὲ τῶν ἀδελφῶν τοῦ μακαρίου Θεοφάνους ῥῆσιν τινὰ ἐκ τῆς τοῦ Ἡσαΐου προφέροντος προφητείας, οὐκ ἔχειν οὕτω ταύτην ἀντέλεγεν διθέσιλος, καὶ ἄμα τὴν ἐνετοῦ βιβλίου ἀνελίττων ἀδείκνυν τάχα τοὺς λόγους πιστούς. Ως δὲ νενοθεῦσθαι ὑπὸ αὐτοῦ οὐ μόνον δὴ ταύτην διάγιας ἐπενδόξ, ἀλλὰ καὶ πάσας τὰς δοσαὶ εἰς τὴν αὐτοῦ ἐλθοῦσας ἔτυχον χειρα, ἐκείνην ἐλεγε προτιθεῖς οἵναι πρὸς αὐτὸν τὴν βίδολον τὴν κατὰ τὴν πατριαρχικὴν ἐν τῷ Θωματήρ κατὰ τήλιδες τὴν θέσιν κειμένην βιβλιοθήκην εἰς πίστιν τῶν λεγομένων. Επεὶ γοῦν τις ἀπέσταλτο καὶ θαττον ἥ λόγος ἡγαγε τὸ βιβλίον, ἐκάνει μὲν ἀνελίττων διβασιλεὺς ἡμάρτανε τοῦ βιβλίου, καὶ αἰσχυνόμενος ὑπερεπίδα μὲν τὴν ζητομένην φράσιν, ἐν ἀλλοις δὲ καὶ ἀλλοις ἐποιεῖτο τὴν ζήτησιν. Ήτο δ' ὑπὸ τοῦ μακαρίου Θεοφάνους ἀνεδιδάσκετο δακτυλοδεικτοῦντος, ὡς « Ἐπὶ τριαφύλλα διαβιβάσας τὸ ζητούμενον καταλάβης, » τότε δὴ μὴ φέρων τοὺς τῆς παρθέσιας ἀλέγχους, συνειδὼς δὲ καὶ τὴν ἀλήθειαν ἔχουσαν οὕτως, τὸ ἔως τότε ἀπορρίψας μακρόθυπον καὶ τὸν θῆρα ἀνακαλύψας, « Οὐ δίκαιον, ἔφης, βασιλέα ὑπὸ τοιούτων ἀνδρῶν ἐνυδρίζεσθαι, » καὶ λοιπὸν προσέταξε τῷ τοῦ Λαυσιακοῦ μεσοχεπτίῳ αὐτοὺς ἀπαχθέντας ράβδοςθῆναι ρά-
βδων σοργίς βρυτάτας ἄχρι τῶν δισκοσίων, καὶ τοῖς οὓς συντέθεικε λήρους λάμβουσε. Εἴσι δὲ οὗτοι

Πάντων ποθούντων προστέχειν πρὸς τὴν
[πολιν]

“Οπου πάναγνοι τοῦ θεοῦ λόγου πόδες
Ἐστησαν εἰς σύστασιν τῆς οἰκουμένης,
Ἄρθραν οὕτοι τῷ σεβασμῷ τόπῳ
Σκεύη πονηρὰ δεισιδάμονος πλάνης.
Ἐκεῖσε πολλάκις λοιπὸν ἐξ ἀπιστίας.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(92) Videtur monachus alludere ad Apostoli dictum in Epistola ad Hebreos c. 6, idque ad se accommodare. Prodromus D. Joannis Baptiste epitheton est, quod is Christi precursor fuit. Quem autem locum Esaiæ confessores isti, quos mox Ce-

A ratarum ærumnarum obliviscatur, iisve Theophili odium et nimium furarem præferat.

Cæterum impurus tyrannus eum sentiret Theophanem confessorem et fratrem ejus Theodorum aliis sapientia multum antecellere, ad Lausiacum triclinium se sistere eos jussit, publice de religione disputaturos. Atque ibi, « Agedum, inquit, exsecrebiles, quibusdam sacrarum litterarum sententiis persuasi, idola (sic sacras imagines animo et ore impotenti vocabat) adoratis, multititudinemque hominum imperitorum eo adducitis ut idem faciant? » Sed et impudentissima voce alia quædam impie contra sacram Christi imaginem effutivit. Ad hæc beatilli dixerunt: « Sed Theophilus aliquandiu occulta leonina vulpinam pellem præ se tulit, ac oracula divisorum vatum et testimonia sibi proferri postulavit imaginum venerationem concedentia. Et cum Theophanes loeum ex Esaiæ vaticiniis adduceret, 918 respondit Theophilus cum locum non ita habere, simulque suum librum explicavit. Ibi Theophanes vociferari non hunc modo librum, sed omnes quotquod in manus Theophili pervenissent, corruptos esse, postulare ut ex patriarchæ bibliotheca Thomaitica codex (simulque demonstrabat quo is loco esset repositus) afferretur, dictorum veritatis indagandæ causa. Celerrime eo missus quidam codicem attulit, quem sponte sua revolvens imperator studiose a proposito aberravit, verecunda ductus, et locum de quo agebatur transiliens alibi quæsivit. Cum autem Theophanes intento digito eum doceret, si tres paginas revolvisset, fore ut in locum quæsitus incidenteret, imperator libertatem reprehensionis non ferens, et veritatis conscientiam, patientiam eo usque servatam abjecit ferique patefecit. Indignam enim esse rem dicens imperatori a talibus hominibus illudi, abduci eos in hortum Lauciaci interiorem jussit, ferulisque usque ad 200 ietus gravissime concidit. Quin et frontibus eorum barbarico more notis impressis inscribi jussit ineptos hos a se compositos iam-bos:

D Cunctis ad urbem accurrere affectantibus,

Castissimos in qua Dei Verbum pedes
918 Fixit, generi salutem ut humano daret,
Apparere et isti venerando in loco,
Superstitiosi erroris vasa pessima.
Et inde multa postquam perfidi Deo

drenus prædicat, ad confirmandum simulacrorum usum cultumque produxerint, sane conjicere non potui. Eos quidem videntur iambi Theophili indicare, prius Hierosolymis quoque exsulare jussos Byzantium venisse. XYL.

*Facinora patravissent turpia impie,
Ut desertores vertere jussi sunt solum;
Fugaque in urbem hanc delati, imperii caput,
Non destitere ab impia recordia.
Compuncti igitur, facinorosi velut, notis,
Ex urbe damnati pelluntur hac quoque.*

His ita statim peractis, isti quidem confessionis et constantiae reportaverunt coronam, suntque inscriptis frontibus istis versibus in exsilium acti. Ac ferox imperator, omnibusque miserior miseris, ab omnibus judicatus est impie Deo obtrectare, pios persequi, et quotquot unquam perverse de rebus sacris senserunt, eorum superare perversitatem.

Ante hos etiam sanctus Methodius in quamdam insulam relegatus, vivus eum duobus latronibus in sepulcrum inclusus fuerat, in eoque a piscatore quodam nutriebatur; in quem piscatorem cum incidissent Theophanes ac Theodorus, et Methodii rerum quis esset status ex eo cognovissent, per eumdem in hanc sententiam scribunt ad eum:

*Qui vivus inter rivos esse desiit,
¶ 7 Vitamque præbet mortuus, terram incolens,
Polumque obit, vinclo graviat vinculis,
Frontes ei scribuntque inscripti litteris.*

Rescripsit Methodius opera ejusdem piscatoris:

*Quorum libris inscripta sunt cœlestibus
Nomina, piæque frontes compunctæ notis,
Hos qui sepultus ante funus est suum,
Vinclos salutat, et ipse vinculis gravis.*

Theophilus præterea beatum quoque Michaelum, ecclesiæ quæ est in sancta urbe syncellum, una cum multis aliis monachis in carcerem compegit, diuturna miseria eos se subacturum sperans.

His ergo in pios facinoribus eum qui verus Deus propter nos humanam naturam induit, contumelia affecit, genuinos ejus famulos non exiguo tempore circumscribens, sed per omnem vitam suam eos vexans ac extremis affligenis malis. Impendit quoque cantilenis operam, hymnos quosdam et carmina componens ac canere ea jubens. De quibus est: « Benedicite » quarti toni, quod ex « Audi filia » octavi toni translatum a se atque concinnatum in Ecclesia Dei clara voce cani mandavit. Ac ferunt eum carminis amore illectum, in solemnis ad magnam ædem conventibus, ne manus quidem ad cantum artificiosam agitationem detrectasse, ¶ 18 clerumque musicæ exercendæ causa centum libris argenti donasse. Quidam ejus ingenii fetum etiam carmen quo festo Palmarum die cantatur ferunt, cuius initium: « Exite gente, exite populi. »

XYLANDRI ET

(93) Verto, *sacri quoque poetæ nomen ambic;* μέλῳδοι namque Græcis sunt non qui cantui, sed sacra poesi vacant, quales fuerunt Cosmas, Majensis, Damascenus, Timocles Theophanes et alii. GOAR.

(94) *Versus, proprie: genus carminum in ecclesia concinendorum.* GOAR.

(95) Intelligo eum manus agitatione cantum rexisse, mensuramque, ut vocant, præscripsisse, ut ad manus motum tempora carminis quod canebat-

A Πράξαντες αἰσχρὰ δεινὰ δυσσεβοφρόνως,
Ἐκεῖθεν ἡλάθησαν ὡς ἀποστάται.
Πρὸς τὴν πόλιν δὲ τοῦ κράτους πεφυγότες
Οὐκ ἔκερῆκαν τὰς ἀβίσμους μωρίας.
“Οθεν γραφέντες ὡς καλούργοι τὴν βέαν
Κατακρήνονται καὶ διώκονται πάλιν.

Τούτου δὲ θάττον γενομένου ἐκεῖνοι: μὲν τὸν τῆς δμολογίας καὶ καρτερίας ἀνεδήσαντο σιέφανον, οὗτος δὲ ὁ σοβαρὸς καὶ πάντων ἀθλίων ἀθλιώτερος πᾶσιν ἀνεδείχθη καὶ βλάσφημος διώκτης καὶ τῶν πώποτε κακοδόξων κακοδοξότερος.

Μετὰ τὸ γραφῆναι τοίνυν τὰς ὅψεις οἱ δμολογηταὶ εἰς ὑπερορίαν ἐστάλησαν. Ήρός τούτων δὲ καὶ ὁ ἄγιος Μεθόδιος εἰς τινὰ νῆσον ἐν τάφῳ καθείργυθτ, ζῶν, διμα δυσὶν ἀνδροφόνοις, ἐν φάρᾳ διά τινος ἐτρέφετο ἀλιέως. “Ον δὴ ἀλιέα εύρόντες οἱ ἄγιοι Θεοφάνης καὶ Θεόδωρος, καὶ τὰ λατάνια αὐτὸν πυθόμενοι διὰ τοῦ τοιούτου ἀλιέως γράφουσι τῷ [522] μεγάλῳ Μεθοδίῳ τάδε·

Τῷ ζῶντι νεκρῷ καὶ νεκρῷ ζωηφόρῳ,
Ναΐσοντι τὴν γῆν καὶ πατοῦντι τὸν πόλον,
Γραπτοὶ γράφουσι δεσμούς τῷ δεσμίῳ.

Πρὸς οὓς καὶ αὐτὸς ἀντέγραψε διὰ θοῦ αὐτοῦ ἀλιέως·

Τοὺς ταῖς βίβλοισιν οὐρανῶν κλησιράφους
Καὶ πρὸς μέτωπα σωφρόνως ἐστιγμένους
Προσείπεν ὁ ζώθηπτος ὡς συνδεσμίους,

Πρὸς τούτοις δὲ καὶ τὸν μακαρίτην Μιχαήλ, τὸν σύγκελλον τῆς κατὰ τὴν ἀγίαν πόλιν Ἐκκλησίας, σὺν ἑτέροις πολλοῖς ἀσκηταῖς τῇ φυλακῇ καθεῖρκε, τῇ πολυχρονιψ κακώσει ὑπάξει τούτους καραδοκῶν.

Καὶ τὰ μὲν κατὰ τῶν ἀγίων τοιαῦτα αὐτῷ νεανιεύματα, καὶ οὕτως τὸν δι’ ἡμᾶς ὁρθέντα ἄνθρωπον Θεὸν ὄντα ἀληθινὸν, οὐδρίζε, καὶ τοὺς αὐτοῦ ἀληθινοὺς θεράποντας οὐ βιασχεῖ χρόνῳ καὶ περιωρισμένῳ κατὰ πάντα δὲ τὸν τῆς ζωῆς αὐτοῦ χρόνον ἐκάκου καὶ ἀνηκέστοις καθηπένθαλε συμφοραῖς. Ἐφιλοτιμέστο δὲ καὶ μελιφόδες εἶναι (93). διὸ καὶ ὅμνους ποιῶν τινας καὶ στιχηρὰ (94) μελίζων ἔδεσθι προετρέπετο μεθ' ὧν καὶ τὸ τοῦ τετάρτου ἥχου, « Εὔλογείτε, » ἐκ τοῦ κατὰ τὴν ἡ φόδην, « Ἀκούε, Κέρη, » μεθαρμοσάμενος, καὶ βυθιμὸν ἔτερον παρασχῶν, ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ εἰς ἐπίκαιον φέσεθαι διώριστο. Φερεται δὲ καὶ τις λόγος ὡς ἔρωτι τοῦ μέλους βαλλόμενος κατὰ τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν ἐν φιλαρῆπανηγύρει οὐ παρητέστο τὸ χειρονομεῖν (93), δοὺς τῷ κλήρῳ υπὲρ τούτου χρυσίου λίτρας ἔκχτόν. Καὶ τὸ στιχηρόν δὲ τὸ κατὰ τὴν Βατοφόρον, τὸ, « Ἐξέλθετε, ζονη (96), ἔξελθετε, καὶ λαοί, » τῆς ἐκείνου φρεσὶν εἶναι τόκον ψυχῆς.

GOARI NOTÆ.

tur responderent. Ita Horatius vult virgines Apollinem et Dianam Sapphico carmine celebrare, ipso præente, 4 od. 6: *Lesbium servate pedem, meique politis ictum.* Τὸ στιχηρόν carnem est, Βατοφόρον festum (ut vocant) Palmarum. Librarius adscripsit οὐκ οἶμαι, non putare se hunc esse auctorem. XYL.

(96) De his consulendum Græcorum Triodion. GOAR.

'Επι δὲ καὶ τὰς περὶ τὴν κεφαλὴν τρίχας ὀλίγας ἐκ φύσεως εἶχεν, ἀναφάλας τις ὡν, θέσπισμα ἔθετο πανταχοῦ ἐν χειρὶ τὰς τρίχας ἀποκείρειν καὶ μὴ τινα Ῥωμαῖον ὄντα περαιτέρῳ ταύτας τοῦ τραχῆλου φέρεσθαι συγχωρεῖν, τὸν δὲ τὸ δόγμα παρορῶντα πολλαῖς αἰκίζεσθαι μάστιξ, τὴν τῶν προγόνων Ῥωμαίων ἀρετὴν ἐπανάγειν βρευθύδημον.

Πέντε δὲ θυγατέρων ὑπάρχων πατήρ, ὃς προλαβών δὲ λόγος ἀπέρηντος, καὶ ἔργενος ἔψημος γονῆς, τὴν πασῶν ἐσχάτην Μαρίαν ὑπερβαλλόντως ἀγαπιωμένην αὐτῷ δεῖν φύθη συζεῦξαι ἀνδρὶ. Ὁ νυμφίος δὲ ἦν τῆς τῶν Κρηνιτῶν (97) γενεᾶς, χώρας τῶν Ἀρμενίων, Ἀλέξιος τοῦνομος, Μωσῆλε τὴν ἐπωνύμιαν, τῷ εἰδεῖς ὥραῖς, ἀκμάζων τὴν ἡλικίαν. Πρῶτα μὲν τῇ τῶν πατρικίων καὶ ἀνθυπάτων τιμῆσας ἀξίᾳ, εἴτα καὶ μάγιστρον καὶ ὑστερὸν Καίσαρα, στρατεύματά τε δοὺς αὐτῷ ἴκανά πρὸς τὴν Λογγινοῦρδον ἐξέπεμψε χρίσας κατεπειγούστης τινός. Καὶ δὲ μὲν ἀπῆλει καλῶς τὰ κατ' αὐτὴν ἔκανύων, καὶ ὡς ἐδόκει τῷ βασιλεῖ. [Ρ. 525] Διὸ καὶ ἤκμαζε μὲν δὲ πρὸς αὐτὸν πόθος, συνήχματε δὲ καὶ δὲ ἀνθρώπων φόνος, καὶ διεβάλλον αὐτὸν ὡς τῆς βασιλείας ἐπιθυμοῦντα, προστιθέντες ὡς δῆποτε τὸ (α) τοῦ (θ) (98) κατακυριεύσαι. "Απερ δὲ πυνθανόμενος δὲ Καίσαρ, καὶ τοῦ φόνου ὕσπερ ἀκροώμενος, πολλὰ τοῦ βασιλέως ἰδέετο συγχωρηθῆναι αὐτὸν πρὸς τὸν μονήρη μετατάξασθαι βίον. Ἀλλ' τοῦτο μὲν δὲ βασιλεὺς οὐκ ἐπέτρεψε, τὴν χηρίαν τῆς θυγατρὸς ἐνλαβούμενος, καὶ δὲ Καίσαρ ἔμενεν ἐφ' ἡσυχίας τοῖς δημοσίοις ἔνασχολούμενος. Μές δὲ ἀπετέχθη τῷ βασιλεῖ δὲ Μιχαὴλ καὶ ἡ τοῦ Καίσαρος γαμετὴ Μαρία τὸν βίον μετέλαβε, ταῦτην μὲν οὕτως ἐτίμησεν ὡς τὸν νεκρὸν αὐτῆς ἐν λάρνακῃ θεῖναι περιτρυγωμένην, καὶ ἀσύλιαν δοῦναι τῷ τάφῳ τοῖς ἐφ' οἷοις δήποτε ἐγκλήμασιν ἀλλούσιν ἀνθρώποις. Τὸν δὲ Ἀλέξιον λάθρᾳ μετατάξαμενον καὶ τὸ μοναχικὸν ἀμφιεσάμενον σχῆμα, ἐπεὶ μὴ ἐπειθε τοῦτο ἀποδαλεῖν, μόλις ἐπέσται, δεδωκὼς αὐτῷ εἰς ἐνδιατῆμα τὸ τε κατὰ Χρυσούπολιν βασιλικὸν μοναστήριον, ἐπὶ δὲ καὶ τὸ τοῦ Βρύσεως καὶ τὸ κατὰ τὴν Ἐλαίαν. Ἐκεῖνος δὲ τῷ κατὰ τὴν Χρυσούπολιν ὄντε ἐνδιατάξινος, ἐπεὶ ποτε περιπάτου ἐδεῖθη καὶ κατὰ τὸν Ἀνθεμίου λεγόμενον τόπον ἐγένετο, εἰλέτο τούτον διὰ βασιλικῆς προστάξεως ἔξωντασθαι· ἐν φ καὶ μοναστήριον κατασκευάσας πολυτελές, τὸν βίον ἐκλιμπάνων ἐτίθη ἐκεῖσε, σὺν αὐτῷ δὲ καὶ δὲ τούτου ἀδελφὸς Θεοδόσιος ἐς πατρικίους τελέσας, πολλὰ γνωρίσματα τῆς αὐτοῦ ἀριστης βιοτῆς ἐν τῷ μοναστηρίῳ καταλιπών.

Τοῦ δὲ ἀρχηγοῦ τῶν Ἀράδων Ἰμπραὴλ κατὰ Ῥωμαίων ἐκστρατεύσαντος καὶ δὲ Θεόφιλος ἀντιφιλοτιμούμενος ἔξεισιν, ἀπὸν δέος ἀποβαλλών. Εἰ γάρ τι καὶ πρωσῆν, ἀλλ' ἡ τῶν συνδότων αὐτῷ ἀνδρῶν κατὰ πολέμους πειρα καὶ γενναιότης ὡς πορθώματω τούτῳ ἐτίθει. Θεόφιλος οἱ ἔνδρες ἤσαν καὶ Μανουὴλ.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ,

(97) Apud Zonaram per i legitur Κρινιτῶν, Crinitarum seu Crinitorum. XYL.
(98) Alexius in Theophilum. XYL.

ATROL. GR. CXXI.

A Quia vero a natura paucos capitis capillos habebat, et erat recalvaster, ideo edicto edito jussit crines ab omnibus tonderi neque ab ullo Romano ultra collum demissos gestari; sanxitque edictum gravi flagrorum supplicio, priscorum Romanorum virtutem revocare studens.

B Cumque haberet, ut supra memoravimus, quinque filias, et mascula prole careret, ex iis minimam natu et impensis sibi reliquis dilectam, nomine Mariam, statuit viro nuptum tradere. Mariatum ei delegit Alexium cognomento Moselem, Armenium gente, ex Crenitarum natione, forma elegantem ac florentem astate. Huic patricii primum, deinde proconsulis honorem contulit, deinde magistrum ac tandem Cæsarem fecit, exercituque copioso instructum in Longobardiam misit, rebus ita poscentibus. Eo profectus Alexius rem præclare gessit et ex sententia socii. Quo factum est ut crescente ejus desiderio simul invidia quoque augesceret; criminabanturque eum nonnulli ut imperii cupidum. Addebatque, 919 fore ut a in th imperium aliquando occuparet. Cæsar ubi ea ad ipsum sunt allata, vocesque æmularum audivit, multis ab imperatore contendit precibus ut sibi permitteret ad vitam monasticam transire. Sed Theophilus filiam marito viduare non sustinens, id denegavit. Proinde Alexius suum statum tenuit, tutusque et securus rem publicam gessit. At postquam imperatori filius Michaelus natus est, et Cæsar's uxori diem suum obiit, Theophilus tantum filie defunctæ honoris detulit, ut cadaver in arca argento obducta reposuerit et cuiuscunque flagit reis sepulcrum ejus asylum constituerit. Alexium vero clam vitam habitumque monasticum amplexum cum ab instituto suadendo non deduceret, ægre missum fecit, eique dono dedit regium quod erat Chrysopoli monasterium, Brysei quoque, et quod erat ad Elæam, in quibus vitam degeret. Alexius in Chrysopolitano vixit. Cumque aliquando deambulandi gratia ad locum venisset qui Anthemii dicitur, imperatoris mandato impetrato eum emit, sumptuosumque ibi condidit monasterium; in quo post mortem sepultus est, et cum ipso frater ejus Theodosius, qui patriciam dignitatem consecutus D multa optimæ suæ vitæ documenta eo in monasterio reliquerat.

Cum autem Impraelus Arabum dux expeditiones contra Romanos 920 suscepisset, Theophilus quoque adversus eum copias suas eduxit, omni metu abjecto. Nam etsi aliquid timoris subasset, eum tamen facile profligabat comitum imperatoris virtus ac peritia, Theophobi, inquam, et Manuela.

Quorum ejus fortitudo ipsis quoque hostibus nota erat, cum is sub Leone Orientalibus copiis praefectus et Michaelis Rangabæ equisonum princeps fuisset, quem protostratorem Græci nominant. De Theophobo etiam dicendum, quomodo Persica oriundus familia in notitiam per venerit imperatoris ejusque sororem matrimonio sibi junxerit. Quidam revia Persarum stirpe natus aliquando Cpolin legatus venit: is non legitimo conjugio, sed occulto coitu Theophobum genuit, atque discessit. Quia vero lex apud Persas inviolabilis est, ne quis in eos regnum occupet nisi regia progenie ortus, cum continentibus bellis regium genus ab Agarenis pulsum defecisset, Persæ hunc Theophobum Cpoli abducere regemque suum facere eupientes, ejus causa aliquoties ad Theophilum legatos miserant, pacta simul pacis offerentes. Neque tamen persuaserant imperatori ut Theophobum ipsis dederet, sed eum potius patricii dignitate ornatum sorori suæ matrimonio copulavit, lege 921 etiam lata quæ Persis conjugiorum cum Romanis licentiam concederet. Cumque multos ea ratione Persas sibi conciliasset eosque dignitatibus cohonestasset, in codices militiæ eorum nomina retulit, legionemque nomine Persicam conscripsit, eamque cum Romanis legionibus in bellum contra Agarenos proficisci jussit. His ergo duobus fretus Theophilus, Manuelo atque Theophobo, in Agarenos duit. Cum prope hostem 922 perventum esset, re in deliberationem vocata, Manuelus censuit indignum esse imperatorem Romanorum acie congregi cum amerumna: unum aliquem cum parte ducum et exercitus ei debere occurrere. Thcophobus vero ipsum imperatorem pugnæ interesse voluit, suasique ut cum peditatu hostes per noctem adoriretur, equitibus, ubi necessitas postulasset, opem laturis. Multi nocturnum bellum suaderi ab eo dicebant, ut Romanorum gloriam suam faceret; ideoque improbato ejus consilio, imperator aperto Marte interdiu statuit cum hoste confligere. Cælerum Impraelus amerumna, arrogantia ductus an imperatoris metu incertum, cum parte exercitus sui discessit, relicto cum octoginta millibus ad pugnam Abuzachare quodam suorum ducum. Commisso prælio, cum utrinque multi cecidissent, tandem cohortes (scholas ipsi vocabant) una cum domestico (officii hoc nomen est) inclinata cesserunt Agarenis. Imperator cum cohorte prætoria et duobus Persarum millibus ac Theophobo in collem quemdam evasit: quem Agareni cinxerunt, et usque ad vesperam acriter est dimicatum, iis

XYLANDRI ET

(99) Cum plures iidemque varii posterioribus saeculis apud Græcos fuerint domestici, quis eorum hic intelligatur dubium est. Nam quamvis vox δομιτικός idem indicari primævo tempore quod οἰκεῖας, ad familiam vel quasi ad familiam spectans, deinceps tamen ad præpositum ducem et cuiusvis ordinis primum significandum traductam testis est

A 'Αλλ' ὁ μὲν Μανουὴλ δῆλος ἦν ἐπ' ἀνδρίᾳ καὶ σύντοκης ἐναντίοις, τοῦ στρατοῦ τῶν Ἀνατολικῶν κατέρχεται ἐπὶ τοῦ Λέοντος, καὶ τοῦ πρὸ αὐτοῦ Μιχαὴλ ἴπποκόμων ὁ πρῶτος γενόμενος· πρωτοστράτορας τοῦτον φασι. Δηλώτει δὲ καὶ τὸν Θεόφοβον ὁ λόγος, θύετε καὶ δύος ἐκ Περσῶν καταγόμενος τῷ βασιλεῖ γέγονε γνώριμος καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ εἰς γάμον ἡμέραστο. Κις πρεσβείαν τις ποτε τῶν ἐκ βασιλικῆς σειρᾶς Περσῶν ἀφικόμενος εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, οὐκ ἐκ νομίμου συναφείας ἐκ λαθραίς δὲ καὶ κρυφίας τοῦτον ἀποτεκὼν ἀπεδήμησεν. Ἐπεὶ δὲ νόμος ἀπαράθατος τοῖς Πέρσαις ἐστὶ μὴ τινα τῆς σύντοκης ἀγριαῖς ἔγκρατῃ γενέσθαι μὴ τῇ βασιλικῇ δυναταῖς σειρᾶς, ἐξειπικον δὲ ἐκ τῶν συνεχῶν πολέμων ὑπὸ τῶν Ἀγαρηνῶν ἀλεθέντες οἱ τῆς βασιλικῆς σειρᾶς, τοῦτον τὸ θεόφοβον πολλάκις ὀρμήσαντες οἱ Πέρσαις ἀναλαβέσθαι ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως τοῦ βασιλεύειν ἐπ' αὐτοῖς, [P. 524] καὶ πρεσβείαν διάφορον ποιήσαντες πρὸς Θεόφιλον, καὶ εἰρηνικάς σπουδὰς ὑποσχόμενοι δι' αὐτοῦ γενέσθαι, οὐκ ἐπεισας τὸν θεόφιλον τοῦτον ἐκδούνται, ἀλλὰ μᾶλλον διὰ τούτῳ ἀνάγει αὐτὸν ὁ θεόφιλος; εἰς τὴν τῶν πατρικίων τιμὴν καὶ τῇ ἐκυριοῦ ἀδελφῇ συνοικίζει, ἔκαστον τε τῶν Περσῶν νομοθετεῖ κατ' ἐπιγαμίαν συνάπτεσθαι τοῖς Ρωμαίοις. Πολλοὺς δὲ ἐκ τούτων ἐμπρέπειν τοῖς βασιλικοῖς ἀξιώμασι πεποιηκάς καθόξει στρατιωτικοῖς ἀναγράφεται, τάγμα Περσικὸν τούτους ὄνομάσσεις, καὶ τοῖς κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν ἐξιούσι Ρωμαίοις συναριθμεῖσθαι προσέταξε. Τούτοις τοίνυν τοῖς δυσὶ θαρρήσας θεόφιλος, τῷ τε Μανουὴλ καὶ τῷ θεόφοβῳ, ἔξειται κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν. Ἐγγὺς δὲ γενομένιν ἀλλήλοις τῶν στρατευμάτων ἐδέξεις βουλῆς. Καὶ ὁ μὲν Μανουὴλ οὐ δίκαιον ἐλεγει βασιλέας Ρωμαίων πρὸς ἀμερμούμνην πολεμεῖν, ἀλλὰ τινα μέρος λαβόντα τῶν στρατηγῶν ἐξένει κατὰ πρόσωπον τῶν ἔχθρων ὁ θεόφοβος δὲ καὶ αὐτὸν ἐπὶ παρατάξεως εἶναι τὸν βασιλέα ἐβούλετο, καὶ νῦνταρ ἐπιθῆσεσθαι τοῖς ἔχθροῖς μετὰ τοῦ πεζικοῦ συνενδούλευε, συνεπιθῆσεσθαι δὲ, δὲ δεκτεῖ, καὶ τὸ ιππικόν. Ἀλλ' οὐκ ἐπεισε τὸν βασιλέα, πιλλῶν εἰπόντων σειτερίζεσθαι τὸν θεόφοβον τὴν τῶν Ρωμαίων δόξην καὶ διὰ τούτο βούλεσθαι ἐν νυκτὶ πολεμεῖν. Ἐδοξεν οὖν εἰς τούμφαντες μεθ' ἡμέραν συβράχαι τὸν πολεμον. Ο μὲν οὖν ἀμερμούμνης Ἰμπραήλ, εἴτε ἀλλως καταλαζών ευδόκεινος, εἴτε δὴ καὶ τὸν βασιλέα κατορθώδησας, μέρος τῆς στρατιᾶς αὐτοῦ λαβών ἀνεγέρησεν, Ἀδούλαχαρ δὲ τινα τῶν ἐκυριοῦ στρατηγῶν πρὸς τὸν κατὰ βασιλέως πόλεμον μετὰ μυριάδων δικτύων ἐκαπέστειλεν. Ἐγγισάντων δὲ τῶν στρατευμάτων καὶ συμπλοκῆς γενομένης καὶ πολλῶν ἐκατέρωθεν πιπτόντων, τέλος ἔκλινεν αἱ σχολαὶ μετὰ τοῦ δομεστίκου (99) καὶ πρὸς ὑπαγωγὴν ἐκινήθησαν. Ο

GOARI NOTÆ.

Joannes Citri episcopus in Juris Græco-Romanī volumine: 'Ι τοῦ δομεστίκου προσηγορίᾳ κατὰ Αρτίνοις τὸν ἔξαρχοντα, τὸν προτροπόμενον, τὸν ἐπιστάτην διλοΐ. Hinc in ecclesia chorū dextri domesticus ac pariter sinistri, necnon alii: et quod militiam attinet, orientalium thematum, sicut et occidentalium, scholarum item domestici, ac tandem supre-

βασιλεὺς δὲ μετὰ τῆς βασιλικῆς φάλαγγος καὶ δόσο Α χιλιάδων Περσῶν, προσόντος αὐτοῖς καὶ τοῦ Θεοφό-
βου, ἐπὶ τινα βουνὸν ἄνεισι, περιστουχισάντων τοῦ-
τον τῶν Σαρακηνῶν. Καὶ ἄχρι μὲν ἐστέρας πολὺς
ἡν διπερὶ αὐτῶν πόλεμος, τῶν μὲν ἐπιζήντων αἰχμ-
άλωτον τοῦτον λαβεῖν, τῶν δὲ ἀμυνομένων καὶ μὴ
προδοῦναι τὸν βασιλέα ἀνεχομένων. Διὸ νυκτὸς ἐπι-
γενομένης κατεσφύσατο τοὺς Σαρακηνοὺς ὁ Θεόφο-
βος, τοὺς στρατιώτας ἔγκελευσάμενος κρότος τε καὶ
ἀλελαγμοῖς χρῆσθαι κινύρωσις τε καὶ χορδαῖς (1) καὶ
σαλπίγγων φωναῖς ὡς τάχα βοηθίας ἕτερας προσ-
γινομένης αὐτοῖς. Τοῦτο γὰρ δὴ καὶ ὑποτοπίσαντες
οἱ Σαρακηνοὶ μίλια ἔξι ὑπελώησαν εἰς τούπισα, κύ-
κλωσιν κατορθώσαντες. "Οθεν ἀδείας τυχόντες
μικρᾶς οἱ περὶ τὸν βασιλέα φυγῇ χρησάμενοι τὴν
σωτηρίαν ἐπραγματεύσαντο καὶ πρὸς τὸ διαπεφευγός
στρατόπεδον διεσώθησαν. [P. 525] Μεμφύμενος οὖν
τὸ πρωδεώδης στράτευμα μόνον ὁ βασιλεὺς, οὐδὲν
δὲ πλέον ἄχρι πρέξας, χριστοὶ καὶ διαφερούσις τι-
μαῖς τοὺς περὶ τὸν Θεόφοβον ἐγέραιρεν. "Οθεν οἱ
Πέρσαι πλείστοι τὸν πόθον πρὸς τὸν Θεόφοβον ἀν-
ηπτον, καὶ μόνοι μετ' αὐτοῦ τὸν κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν ὑποδεσθαι πόλεμον καθικέτευνον, καὶ τρέπεσθαι τούτους
διεβεβαιοῦντο τὸν βασιλέα. Λιὸν λαὶ τοῖς λόγοις αὐτῶν κατακλούμενος ὁ βασιλεὺς οὐδένα ἄλλον αὐτοῖς
ἀλλὰ τὸν Θεόφοβον ἡγεμονεύειν ἐβούλετο.

Τῷ δὲ ἐπιόντι ἐνιαυτῷ ἔξεισι πάλιν δὲ βασιλεὺς
μετὰ τῶν δυνάμεων, καὶ κατὰ τὸ Χαρτικὸν συμ-
πλακεῖς τοῖς Ἀγαρηνοῖς τρέπεται τούτους καὶ οὐκ
διλγούς χειροῦται, αὐχμαλώτους κατασχὼν ἄχρι τῶν
εἰκοσιπέντε χιλιάδων, καὶ μετὰ νίκης λαμπρᾶς
ἐπάνεισι πρὸς τὴν βασιλεύουσαν. Ἐλήφθη δὲ τις
αὐχμάλωτος τῶν Σαρακηνῶν κατὰ χειρά τε γεννακοῖς C
καὶ χειρῶν ἐνψυκὴ δύνοματός, δὲ γνωστὸς ην τῷ τῶν
σχολῶν δομεστικῷ καὶ ἐμπατυρεῖτο παρ' αὐτοῦ ὡς
εἴη τε δεξιός περὶ τὴν ἵπποσιν καὶ ὡς ἐν τῷ ἵπ-
παξεσθι τυπῷ δύστις δόρασι χρώμενος ἐντέχων ἄγαν καὶ
εὐφυῶς κατεβάλλει τοὺς ἐναντίους. Ἐρει δὲ ἔδει
ἐν τῇ ἴπποδρομίᾳ τὸν τῆς νίκης θράμβον ἐκτελεῖν
τὸν δομεστικὸν, προτιγεῖτο δὲ οὗτος τοῦ θράμβου,
Θεασάρμενος δὲ βασιλεὺς αὐτὸν καὶ τοῖς ἐπιχίοις κλα-
πεῖ, ἵππου τε ἐπέδηναι ἐκέλευσε, καὶ δόρατα λαβόντα
δύο τὴν ἀριστείαν καὶ εὐφυῖαν ἀπάσῃ τῇ πόλει: ἐν-
δεξιοῦσα. Τοῦτο δὲ γενομένου καὶ τοῖς ἀπειροτό-
ροις τέρψιν παρίχοντος τῇ δράσει, Θέσδωρος ὁ τὴν
ἐπωνυμίαν Κρατερὸς, δὲ καὶ μετὰ βράχῳ τῆς τῶν
ἄγιων τεσσαρακονταδύο μαρτυρῶν φάλαγγος ἀρ-

A capere imperatorem Romanorum conantibus, Ro-
manis contra pro imperatore fortiter propugnan-
tibus. Nocte facta Theophilus Saracenos arte
delusit, militibus 924 mandato ut streperent
atque clamarent, sonitunque cithararum et
chordarum tubarumque erederent, veluti adventante
ipsis aliunde subsidio. Et Saraceni hoc ipsum
fieri suspicantes, ne ab hosib[us] circumdarentur,
ad sex millia passuum recesserunt. Imperator cum
suis periculo aliquantum sublevati fuga salutem
quassivere, atque ad exercitum qui fugam e prælio
fecerat pervenerunt. Quem imperator verbis modo
ob proditionem castigavit, neque in quemquam
durius quidquam statuit: Theopholo autem sum-
mam gratiam honoremque habuit. Auxit hoc
desiderium hominis in Persarum animis, suppli-
cesque ab imperatore contenderunt ut sibi seorsim
duce Theophobo bellum in Agarenos mandaret,
certam polliciti victoriam. Quorum verbis delini-
tus imperator neminem praeter Theophobum eis
præsesse voluit.

Anno sequenti Theophilus rursum copias in
Saracenos eduxit, cum iisque apud Charsianum
congressus eos fudit, et ad viginti quinque millia
eaptivos abduxit, domumque illustri potitus vi-
ctoria rediit. Inter captivos Saracenos quidam
suit manu promptus et manuum agilitate celebris
domestico scholarum notus ejusque testimonio
commendatus, 928 quod et eques præclarus
esset et inter equitandum duabus utens hastis
scite admodum adversarios dejiceret. Cum ergo
domesticus in circo triumphum victoriæ ejus agere
jussus ante reliquos hominem istum duceret, im-
perator laudationibus ejus inductus equum con-
scendere duabusque acceptis hastis artis sua ac
præstantiæ specimen coram universis edere eum
jussit. Id cum fieret et imperitiores spectaculo
delectarentur, Theodorus cognomento Craterus,
is qui non multo post sanctorum quadraginta duo
martyrum cohortis princeps est factus, propius
regi astans subsannare Agarenum istum et affir-
mare nihil ab eo forte aut terrible agi. Imperator

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

mus omnium μέγας δομέστικος, apud Codinum de D
Offic. Cur. Const. c. 1 et seqq. ad propositum. Pro
Orientalium Occidentaliumve thematum præfecto
δομέστικον vocem in præsentia ab auctore usurpatam
non asseret, sui scholas universas cum unico hoe
domestico in conflictu cessisse observaverit. Expos-
nenda itaque vel de magno domestico, totius exer-
citii sub imperatore duce, vel de solarum præto-
rianarum scholarum præfecto, δομέστικος τῶν σχο-
λῶν penes Codinum vocato, cuius, ut asserit ipse
c. 3, n. 42, par ferme fuerat ac magni domestici
potestas, cum hic toti exercitui imperaret. ille Ro-
manas solum satellitum scholas duceret, φιλέρα-
τους autem, exteros nimirum belli socios, comes

fœderatorum, qualis hic Persarum ductor Theo-
phobus, sub sua dispositione, ut cum imperii No-
titia loquar, teneret. Vide infra Theophilum fœde-
ratos Persas eorumque agmina Romanis ducibus
suspicio in Theophobum enata subjacentem.
GOAR.

(1) Minores citharas sinu quidem exiguo, verum
protoeno manubrio, simul tribus aut quinque chor-
dis instructas, asperum et a militari non alienum
emittentes sonum, quales etiamnum hodie, forsitan
a Græcis olim acceptas, in castris animos exhal-
raturi Turcæ pulsant, λορδὲς hic vocarie existimo
GOAR.

ægre id ferre, Craterumque effeminatum et eviratum increpare, qui tiae præstare ipse nihil posset. Contra Craterus duabus hastis se nescire uti: neque enim hoc didicisse, quod his nugis in bello nihil opus foret; se Dei auxilio fretum unica hasta istum equo deturbaturum. Imperator his verbis irritatus per suum ipsius caput jurare, Cratero se vitam erupturum, nisi impleret facto quod verbis jactasset. Et Theodorus statim consenso equo hastaque sumpta cum Saraceno manum conseruit, citoque eum equo præcipitem dejectit. Pudore quidem affectus est imperator, ab eunicho dejectum cernens Saracenum: **925** tamen et virtutem hominis veneratus et suos reverius amice compellatum Craterum vestibus honoris causa donavit.

μὲν οὖν δὲ βασιλεὺς καταβέδημένον ἰδὼν τὸν Σαρακηνὸν διάδρομον εὐνόγχου, δύμας τὴν αρετὴν αἰδεσθεὶς τοῦ ἀνδρὸς λόγῳ τε ἐφιλοφρονήσατο, καὶ στολὰς καὶ περιστολὰς, τὴν πελτίταν αἰδούμενος, ἐδωρήσατο αὐτῷ.

Vere inito, Theophilus rursus contractis copiis in Saracenos movet, revocato ab exsilio sibique adjuncto sancto Methodio. Solebat hoc in bellis factitare, sive quo ejus sapientia in multis obscuris atque intricatis rebus explicandis uteretur, sive id cavens, ne rebellionem is se absente aliquam concitaret ob sacrarum imaginum amolitionem. Nam civium qui erant præcipui atque erga Deum pii, magno in honore habebant Methodium: itaque eum post se relinquere imperatori consultum non videbatur. Enimvero tum commissa pugna Israælitica res superior fuit, imperatorque circumventus pene in manus hostium venit. Id Manuelus sentiens, dux exercitus, animis suorum oratione collectis, quod indignissimam rem fore judicaret si Romanus imperator ab hoste caperetur, audacter discrimen addiit. Cumque ad imperatorem perrupisset fatigatum jam et de salute desperantem, tamen causantem fuga se suos prodere nolle, hortatus est uti se sequeretur præsentem iterque aperientem. Postquam ipsum erumpentem imperator e vestigio subsecutus **926** non est, denuo, et cum ne sic quidem Theophibus sequerentur, tertium reversus, mortem et nisi comitaretur minatus, vix tandem præsenti periculo eripuit. Ideo honoribus eum donisque dignis imperator remuneratus est, benefactorem ac servatorem fassus. Cæterum invidiae tanta vis fuit ut per calunniam de majestate accusato Manuelo summum creaverit periculum. Quod is sentiens, et certior factus a fidelissimo quodam, qui aliquando ipsi serviverat, tunc autem imperatori erat a poculis, fore ut oculis ab hoc privaretur, deflectionem conatus est transiitque ad Agarenos. Magnus etiam apud hos fuit ac summus honoribus affectus. Nam magno instructum exercitu Agareni miserunt contra vicinos suos hostes, qui vocantur Cermatæ. Manue-

A τηγός (2) γεγονώς, πλησίον τῷ βασιλεῖ παρεστῶς ἐ-εμπιτήριζε τὸν Ἀγαρηνὸν, μηδὲν ἀνδρεῖον φάσκων μηδὲ κατεπληκτικὸν ἐνδεικνύμενον. Ὡς καὶ χαλεπήνας δὲ βασιλεὺς: Ἀλλὰ σὺ, ὃν θηλυδρία καὶ ἔνανδρες, δύνασθε τι τοιοῦτον ἐργάσασθαι; Ἐπολεῖθων δὲ ὁ Κρατερός: « Δέο μὲν, βασιλεῦ, μὴ μιθῶν οὐδὲ μετεχεῖτεςθαὶ δόρτα δύνασθαι: οὐδὲ γάρ ἐν πολέμῳ τοιούτης φλυαρίας χρεῖα: ἐνὶ δὲ χρηστάμενος τὴν εἰς θέον πεποιθησιν ἔχω βεβαίαν ὡς κρημνίσω τι τοῦτον καὶ τοῦ ἵππου καταβάλω. » Ἐπὶ τῷ λόγῳ δὲ θυμωθεὶς δὲ βασιλεὺς: τῇ μὴν ἐρῆσθαι κατὰ τῆς ἐπιτοῦ κεφαλῆς τὸν ὅρκον ἐπαγγάλων, θανάτῳ παραδοῦνται τὸν Κρατερὸν, εἰ μὴ τοὺς λόγους εἰς ἔργον ἀγάγῃ. Ἀναβὰς οὖν εὐθὺς τὸν ἵππον δὲ θεόδωρος καὶ δόρυ λαβὼν συνεπλέκετο τῷ Σαρακηνῷ, καὶ ἐν οὐ μετρῷ βασιλεὺς τοῦ ἵππου αὐτὸν κατεκρήμνισεν. Ἡσχύρη

B τῷ χρόνῳ τοῦ ἵππου αὐτὸν κατεκρήμνισεν. Ἡσχύρη

[P. 526] Ἐπὶ δὲ τοῦ ἕαρος ὑπολάμποντος δύναμι πάλιν ἡθοικῶς δὲ θεόφιλος ἔξεισι κατὰ τῶν Σαρακηνῶν, καὶ τὸν δσιον Μεθόδιον ἐκ τῆς ὑπερορίας ἀνακαλεσάμενος εἶχε μεθ' ἐκυτοῦ, εἰθισμένον σύτῳ ἐν τοῖς πολέμοις τοῦτο ποιεῖν, εἴτε τοῦ ἀστοφῆ ἐνεκα καὶ πολλοῖς δγνωστα διαλένειν διὰ τῆς ἐνυπαρχούσῃς αὐτῷ σορῆς, εἴτε καὶ ἐπαναστάσεις φυλαττόμενος πάρα αὐτοῦ τινας παθεῖν διὰ τὸν κατὰ τῶν θείων καὶ σεπτῶν εἰκόνων πόλεμον οὐ μηδὲν γάρ ἐσένειτο τὸν ἄνδρα τὸ τῆς πόλεως ἐκκριτον καὶ φιλόθεον. Διὰ τοι τοῦτο καὶ κατόπιν ἐγναύτων οὐκ ἐφείνετο συμφέρον τῷ βασιλεῖ. Τέως δὲ δύμας συμπεισόντων ἀλλήλοις τῶν στρατευμάτων, καὶ τῶν Ἰσμάτλιτῶν ὑπερτερούντων, κύκλωσιν ὑπέστη δὲ βασιλεὺς καὶ ἡδη ἀλώτιμος ἦν. Ὁ δὴ καὶ μιθῶν Μανουὴλ ὁ τοῦ στρατοῦ ἐγγούμενος, καὶ δεινὸν ἡγιστάμενος δορυάλωτον βασιλέαν Ῥωμαίων ἴδειν, τοὺς περὶ αὐτὸν ἀναθαρέόντας εἰσῆρει μετὰ θάρσους τὸν κινδυνόν. Ήτο δὲ εὑρε καμόντα τὸν βασιλέα καὶ τὴν σωτηρίαν ἐπεγνωκότα, προφασιζόμενον δὲ μὴ βούλεεθα: τὸν λαὸν φεύγοντα καταλιπεῖν. Ἄγε δὴ, φησὶν, ὡς βασιλεὺς, ἐπου μοι προπορευομένῳ καὶ τὴν ὁδόν σοι εὐρύνοντι. » Ήτο δὲ δὲ Μανουὴλ ἐξῆρει, δὲ βασιλεὺς δὲ κατεπτηγάνως οὐχ εἰπετο, πάλιν ἐκ δευτέρου ὑποστρέψατο διατάξθη. Ήτο δὲ καὶ πάλιν ἡστόχησε, τὸ τρίτον ἐπιστρέψατο θάνατον ἡπείρησεν εἰ μὴ ἐποιεῖ, καὶ οὕτως δψε καὶ μύλος τοῦ κινδύνου διέσωσε. Διὸ τοι τοῦτον ἀνταξίος ἐδεικώσατο καὶ δωρεαῖς ἐθεράπευτεν, εἵεργέτην καὶ σωτῆρα ἀποκαλῶν. Ἀλλ' δὲ φύδος ἐσχυσε κατὰ τοῦ τοιούτου ἀνδρὸς, καὶ εἰς καθιστώσιτο ἐκ λοιδορίας κατεγκλύθη. » Ήτον καὶ κινδυνόν οὐ μικρὸν ἐστῷ ἐντργημένον κατανοήσεις, καὶ διὰ τίνος τῶν πιστοτάτων πληροφορηθεῖς, δούλου μὲν γεγονότος αὐτοῦ οἰνοχοούντος δὲ τότε τῷ βασιλεῖ θεοφίλῳ ὡς μέλλοι τοῦτον ἀποτυφλοῦν, ἀποτασίαν τολμᾷ καὶ πρὸς Ἀγαρηνοὺς μετατίθεται, μέγας καὶ παρ' αὐτοῖς ὄφεις καὶ μεγίσταις τι-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(2) Alio nomine τουρμάρχης de quo Rigalius. Hoc autem 42 martyrem agmen ex Armeniis erat. GOAR.

μητὶς γεραιρόδενος. Στρατόν τε γάρ ἐνεπιστεύθη πολὺν, καὶ κατὰ τῶν γειτονώντων ἔχθρῶν, οἵ οὕτω δὴ Κερμάται καλοῦνται, ἐπέμεσθ. "Οἱ μηδένα ἑτερον ἔπεσθαι οἱ θελήσας, ἀλλ' οἱ μόνον τοὺς ἐν φυλακῆς καθειργμένους Ῥωμαίους αὐτῷ συστρατεύεσθαι, νίκας μεγίστας καὶ καλλίστας ἡνέγκατο, ὡς καὶ αὐτὸς τὸ λεγόμενον Χωροσάν ἐκπολιορκήσαι. Οὐ γάρ μόνον τὸ κατ' ἄνδρεis διαφέρον ἔξιπληξ τοὺς ἐναντίους, ἀλλὰ καὶ ἡ τῆς διαλέκτου παραλλαγὴ καὶ ἡ τῶν σχημάτων μεταβολὴ καὶ ἡ τοῦ πολέμου παράδοξος ἔξιλλαχὴ εἰς δειλίαν οὐ τὴν τυχοῦσαν συνήλασε τοὺς πολεμίους. Καὶ οὐ κατὰ τῶν ἔχθρῶν μόνον οὕτως ὥφθη γενναῖος, ἀλλὰ καὶ κατὰ θηρίων ἀγρίων τημανιομένων τὴν χώραν ἡνδρίσατο. Καὶ μεγάλων αἵτιος αὐτοῖς καλῶν γεγονὼς αὐτῷ τε ἡγαπήθη διαφερόντως τῷ ἄρχοντι τῶν Σαρακηνῶν καὶ τῇ γερουσίᾳ κύτων. [P. 527] Ταῦτα μανθάνων δὲ Θεοφίλος, ὡς εἰκὸς ἦν, ἡνίατο, καὶ πάντα λύον ἐκλειστοὶ ὡς δὲν τὸν ἄνδρα μετακαλέσειτο. Διὸ καὶ σταυρὸν καὶ χρυσόβουλον διά τινος ἀγύρτου μοναχοῦ ἐκπέμπει (3) τῷ Μηνουήλῃ, ἐκκλησίου μενος ἐπικαναστρέψαι καὶ πᾶσαν ἀμνηστίαν κακῶν αὐτῷ χαριζόμενος δὲ αὐτῶν. Αἱ δὴ κομίσας δὲ εἰλήφως εἰς Λείρας λαβθείσης τοῦ Μηνουήλη. Καὶ δεξιάμενος οὗτος, καὶ οἰονεὶ τὴν ψυχὴν ἐκκαυμένης, ἥδη δὲ καὶ πιστευσάμενος ἐκ τῶν προτέρων ἔργων, μηγνεῖ τῷ ἄρχοντι τῶν Σαρακηνῶν ὡς πόθον τρέφει καὶ κατὰ Ῥωμαίων στρατεύσαι καὶ τοὺς ἔχθρούς ἀμύνασθαι οἱ κατεποναυτοῦ πρὸς τὸν βασιλέα, τὴν Καππαδοκίαν οἰκούντας. Συνεκπεμφθῆναι δὲ αὐτῷ ἦξιν καὶ τὸν τούτου υἱὸν εἰς πλείσια τῆς ὑπονοίας ἀναίρεσιν. Κατένευσε τοῖς αἰτηθεῖσιν δὲ Ισμαήλ (4), καὶ διδώσων αὐτῷ τοῦ ἐκστρατεύειν ἀδειαν. Ός δὲ ἦγγισε τοῖς Ῥωμαίων ὄροις, δῆλα ποιεῖ τὸ κατ' αὐτὸν τῷ τῆς Καππαδοκίας στρατηγῷ καὶ τὴν ἐσαῦθις ἐς Ῥωμανίαν ἐπάνοδον, καὶ ἀμά ἐδίδασκεν ὡς δεῖ κατὰ τὸν δεῖν τοῦ πλάγιον καὶ ἐνδέραν γνέσθαι, "Ιν' δταν ἐπεῖτε, φησί, γένωμαι, τοὺς μὲν Σαρακηνῶν προδρόμους ἐπ' ἄλλον τινὰ τόπον ἔξελαίνειν ποιήσω, αὐτὸς δὲ πρὸς τὰ Ῥωμαίων ἥθη ἀναδραμοῦμαι. Οἱ καὶ γέγονεν. Ός γάρ κατὰ τὸ σύνθημα τῷ ὄρισθεντι ἐπλησίζων τόπῳ, πολλὰ τὸν τοῦ Ισμαήλ υἱὸν κατεπεισμένος· Σὺ μὲν ὑγιής, ἔφη, ἀπίθι, τάκνον, πρὸς τὸν πατέρα· ἔγὼ δὲ ἀ πελεύσομαι πρὸς τὸν ἐμὸν βασιλέα καὶ κύριον. » Διατωθεὶς δὲ ἐκεῖθεν πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ἐντυγχάνει τῷ βασιλεῖ κατὰ τὸ ἐν Βλαχέρναις τῆς Θεοτόκου ναὸν, καὶ μάγιστρος παρ' αὐτοῦ τιμᾶται καὶ σύντεχνος (5) ἔκτοτε χρηματίζει αὐτῷ.)

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(3) *Crucem et mittit*, ait Xylander. At quam crucem? quo sine? Tacet. Mysterium evulgo. Litteris secretiora revelantibus ac pollicita sive pacta addito juramento firmantibus solebant quondam in sacramenti testimoniūm crucem præfigere. Pontanus ex Phranzis Græco textu: *Vocatur in conspectum imperatoris Cipolitan, qui mecum ex Iberia legatus advenereat; et imperator manu sua eo viidente tres cruces cinnabari in fronte bullæ ad confirmacionem pro consuetudine exprimit, bullamque auream in manus legato tradit.* Leo Grammaticus: ὁ βασιλεὺς καὶ δε Βασιλεὺς τοὺς τιμίους ὑπέγραψαν στυροὺς δρυφε βεβαιοῦντες. Similem, vagi et mendici monachi opera Theophilus usus, ne religionis

lus alios quam Romanos qui captivi in carceribus detinebantur, ducere noluit: horum exercitu composite magnas illustresque reportavit victorias, et ipsum quoque Chorosanem (castelli hoc nomen) expugnavit. Non enim insigni tantum fortitudine sua terorem hostibus intulit, sed et sermonis novitiae ac habitus et belli formæ inopinata mutatione non in parvum eos metum conjiciebat. Neque adversum hostes modo strenue se gessit, sed et contra feras regionem eam vastantes. Et ob multa bona quæ 927 ab eo accepere Saraceni, summe charus principi eorum ac proceribus fuit. Hæc Theophilus cum cognosceret, gravem, ut par erat, molestiam sensit; utque Manuelum ad se reduceret, nihil intentatum reliquit. Tandem opera cuiusdam monachi, quales hinc inde per varias regiones vagari solent, crucem ei mittit et litteras, ad revertendum cohortans, oblivionemque omnium offensarum promittens. Manuelus iis sibi occulte redditis, animo accenso, cum jam fidem suam Saracenorum principi suis factis probasset, significat ei cupere se contra Romanos expeditionem suscipere et inimicos suos, a quibus apud imperatorem delatus fuisse, ulcisci, Cappadociam habitantes. Filium quoque principis secum mitti petit, quo magis institutum celearet. Assensit ejus petitioni princeps Ismaelus. Manuelus finibus Romanæ ditionis appropinquans praefectum Cappadociæ de suis rebus edocet; simulque certò loco eum insidias collocare jubet, ut ipse, cum eo pervenisset, præcursoribus Saracenorum alio dimissis in Romanorum ditionem ingredi possit. Ergo ubi ad eum locum pervenit qui constitutus erat, filium Ismaeli prolixe salutatum salvum redire ad suum patrem jubet, se ad imperatorem dominumque 928 suum reverti indicans. Salvus inde Constantinopolin pervenit, imperatoremque in Blachernensi templo accedit, ab eoque magistri honore afficitur et compater ipsius appellatur. Hoc modo Manuela res acta. Interim vita defuncto Theodoto Melissenō, quem supra ostendimus Cassiteram cognomento dictum, qui aliquandiu patriarcha Constantinopolis fuerat, Jannes pædagogus Theophilii succedit, sacerdotium istud impietatis suæ atque perfidiae præmium adeptus.

D ecesset species, ad Manuelem misit, ut sacris sive χρυσοῦσιν ἄλλη fides amplior adderetur. Hinc σταυρόπτερα; sacramenti hujusmodi violatores vocant moderni Græci, qui *crucem conculeant*, hoc est, juratūtum ea primum in charta tabulis exarata firmatum intertemperat servare non verentur. His affinia eruditissimus de Marca in patriis Annalibus. GOAR.

(4) Nescio an proprium sit hoc, an vero Ismaelitam significet, ut gentilitum. Mox rursum ita ponitur. XYL.

(5) Compater. Ex sententia et Zonara hoc dидici; qui scribit Michaelum Theophilii F. a reduce Manuelo fuisse ex baptismo susceptum. (Gevatter.)

Καὶ τὰ μὲν περὶ τοῦ Μανουὴλ ἔχεν οὕτως θεοδότου δὲ τοῦ Μελισσηγοῦ, δν καὶ Κασσιτηρᾶν προσαγορεύεσθαι δι λόγος ἐγνώρισεν ἄνωθεν, ἐφ' ικανὸν τὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνον κατεσχηκότος, ἅρτι δὲ καταλύσαντος τὸν βίον, δὲ τοῦ Θεοφίλου παιδιάγωγὸς Ἰαννῆς τὸν ἑκείνου διαδέχεται θρόνον, ἀφλον τὴν ἱερωσύνην λαβὼν ἀπιστίας καὶ ἀσεβείας.

Porro Theophilus imperator accurate de suis successoribus inquirens, mulierculam quamdam bello de Saracenis captam et vaticinandi gnaram accivit, ac de iis quae volebat interrogavit, præcipue vaticinari eam jubens qui ab ipso essent imperio potituri. Ista ergo muliercula, sive divino instinctu sive dæmonica efficacitate mota : « Tibi quidem » ait, « o imperator, filius tuus succedet, matre imperii socia. Post eum vero genus Martinaciorum per multos annos imperium tenebit. » Vix hæc dixerat illa, cum illico Theophilus Martinacem quanquam sibi dilectum, capite raso monachum facit, domumque ejus in monasterium redigit. Præter hoc alia quoque futura sunt ab illa muliere prædicta, **¶29** nimirum patriarcham Jannem suo patriarchatu exutum, sacrisque imaginibus suum cultum venerationemque redditum iri. Quare vehementi dolore concitus Theophilus sæpenumero Augustam et Theoctistum dromi logothetam hor-tatus est ac juramentis sibi religiosissimis devinxit, ne se mortuo Jannem patriarchatu dimoverent, neve idolorum (sic venerandas appellabat imagines) paterentur reduci cultum. Neque muliercula tantummodo vaticinata erat, sed et Jannes divinatione per pelvum usus successores imperatori perspicue demonstravit. Præter imperatorem aliis quoque ad interrogata respondit muliercula ista, quomodo et Constantino, cuius tum summa erat apud Triphyllios potentia, fore prædictit ut is cum filiis facultatibus privarentur habitumque clericorum induerent; quod etiam evenit Basilio impe-rante. Et Georgio militiæ præfecto ostendit eum in funda circi interiturum; atque eo loco is, Basilio

A Ζῆτοῦντι δὲ τῷ βασιλεῖ Θεοφίλῳ ἐπιστατικῶς περὶ τούτων οἵτινες ἔρχουσι μετ' αὐτὸν, γύναιον τι ληζθὲν ἐκ τῶν Ἀγαρηνῶν κατά τινα τῶν προτιγησαμένων πολέμων, εὐφυῶς ἔχον περὶ τὰς τοιαύτας πρωρίξεις, παρέστη τῷ βασιλεῖ. « Ήρετο οὖν δὲ βασιλεὺς ἂ δὴ καὶ ἔβούλετο, καὶ τίνων μαχρὰν ἔσεσθαι τὴν διαδοχὴν τῆς βασιλείας ἀνεπεῖν προσέταπε. Τοῦτο δὲ τὸ γύναιον, εἴτε ἐξ ἐνθουσιασμοῦ, εἴτε καὶ ἐκ δικαιονίκης ἐνεργείας κινούμενον, Σοῦ μὲν, ἔφη, ὁ βασιλεὺς, διάδοχος ἔσται ὁ σὸς υἱὸς συνάμα τῇ λόῃ μητρὶ, μετὰ δὲ τοῦτον τὸ τῶν Μαρτινάκων γένος διαρκέσει ἐπὶ πολὺ τῇ βασιλείᾳ. » Ο δὲ ἀμφὶ τῷ λόγῳ τὸν Μαρτινάκην, καίτοι πτεργόμενον αὐτῷ, ἀπέκειρε μοναχὸν, καὶ τὸν αὐτοῦ οἶγον καταγάγιον ἀπέδειξε μοναστῶν. [P. 528] Οὐ τοῦτο δὲ μόνον τὸ ρύθμον γύναιον, ἀλλὰ καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν μελλόντων προεβίσπει τὸν τε γάρ πατριάρχην (6) Ἰαννῆν ἐκπεσεῖσθαι τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου προσῆγειλε, καὶ τὰς σεπτὰς εἰκόνας τὴν προστίκουσαν τιμὴν καὶ προτονησιν δίξεσθαι. « Νῦν » οἰς περιώδυνος γενόμενος δὲ Θεοφίλος παρεκάλει πολλάκις τὴν δέσποιναν καὶ τὸν τοῦ δρόμου λογοθέτην (7) Θεόκτιστον, καὶ δροσικήτεσσι μετὰ τὸν ἐαυτοῦ θάνατον τὸν Ἰαννῆν (8) μεταστῆσαι τοῦ πατριαρχείου μήτε τὴν προσκύνησιν τῶν εἰδώλων ἰδεῖν ἀπαγγέλεισθαι. Οὐ τὸ γύναιον δὲ μόνον προεργάτευε ταῦτα, ἀλλὰ καὶ Ἰαννῆς διὰ λεκανομαντείας καθαρῶς ἀπέδειξεν αὐτῷ τὸν μέλλοντα τὴν ἀρχὴν διαδέξασθαι. Οὐ τῷ βασιλεῖ δὲ μόνῳ τὸ γύναιον τὰς πεύσεις διέλυσεν, ἀλλὰ καὶ Κωνσταντίνῳ τῷ κατὰ τοὺς Τριψιλλίους μέγχ δυναμένῳ τῷ τότε τὰ συμβόλεια διετράνωσεν, αὐτὸν τε καὶ τοὺς υἱοὺς μέλλειν εἰπὸν ὑπάξεις τε στερεῖται καὶ τὸ τῶν κληρικῶν ἀμφιάστησθαι

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

XYL.—Qua ratione scripsit Zonaras: 'Ἐκ τοῦ ἀγίου Βαπτίσματος τὸν τοῦ βασιλέως υἱὸν Μιχαὴλ ἐδέξατο. Hinc illi cum patre Theophilo compatrios commune nomen. **GOAR.**

(6) Ceu perditorum et perduellium ducem φατριάρχην, Ἰαννῆν censuit auctor vocandum. Xylander, Iconomachi factus patronus, πατριάρχην legit et religiose colit. **GOAR.**

(7) Logotheta est cancellarius, ut vocamus, aut libellorum magister sive archivi præfector. Pro δρόμῳ legerem, si liceret, δόμου, ut intelligeres domesticum imperatoris atque intimum secretarium. Nolui tamen ex conjectura mutare, præsertim cum sic rursus legatur initio Michaeli Theophili F. et alibi frequenter, et Wolfsius citet ex libro de Officiis palatii id munus jam tum, cum ille liber scriptus fuit, ignotum fuisse. Interim non dissimulabo Hieronimum, qui sub Leone Basili F. (quem et philosophum nominant) rem contra Agareenos præclare gessit, a Nostro protoascretis, a Zonara dromi logothetam dici. Dissenserint ne scriptores, an duo hæc nomina idem officium notent, non est meum pronuntiare. Certe Zonaras hunc Theoctistum caniclii præfectum (τὸν ἐπὶ τοῦ κκνικλεῖον) vocat, in fine

hujus Theophili; et Noster, ubi Theoctisti logotheta mortem refert, eo sublato Bardam caniclei dignitatem in se transtulisse ait. **XYL.** — Intelligunt moderni quidam Græci Turcis edocti consuetudinibus, quas a suis majoribus acceptas putant, de bellici ærarii præfecto, vel de eo qui imperatoris iter conficiens censeret expensas et necessariis providendis numerat pecunias. At quia Codini tempore, quo nec bella nec itinera ab imperatoribus suscipienda desierant, antiquatum erat hujusmodi logothetae ministerium, de eo potius qui Hippodromi, et ut contracte loquebantur, *Dromi spectaculorum rationes* tenebat, quique referente Turnebō *Dromi procurator* in antiquis inscriptionibus legitur, vel qui cursus publici expensis providebat, cuius proinde officium imminuto undequaque imperio nullius erat utilitatis, quam de quocunque alio intelligendus censebitur. **GOAR.**

(8) Υποκριτικῶς vice Ἰωάννου. Ita ludunt in nominibus etiamnum hodie Græci, ut *Mariæ* nomen novem modis effterant: Μαρία, Μαροῦ, Μαρούλα, Μαρούλον, Μαριετοῦ, Μαριετούλα. Ματερνάτα, Λουλοῦ, Λουλά. **GOAR.**

σχῆμα: δ καὶ γέγονε μετὰ ταῦτα, τοῦ Βασιλείου τὴν ἀρχὴν δειθύνοντος. Προεῖπε δὲ καὶ Γεωργίῳ τῷ στρατιωτικῷ τὸν κατειληφότα αὐτὸν θάνατον ἐν τῇ σφεδόνῃ (9) τοῦ ἵπποδρομίου· ἔκεισε γάρ μετέπειτα τοῦ Βασιλείου βασιλεύοντος, ἀποστατὰς ἐγκλήματι περιπεσών ἀπετμήθη.

Ἡδη δὲ τοῦ ἥρος δικλάμποντος οἵ τε Ἀγαρηνοὶ καὶ Θεόφιλος κατ' ἀλλήλων ἑξάρμησαν, ἀλλήλους δὲ πτοχύντες ὑπέστρεψαν ἀπρακτοῖ. Ἐποστρέψας δὲ δ Θεόφιλος πρετεῖαν ἐδέξατο τοῦ Χαγάνου Χαζαράς, ἔκαιτουμένου κτισθῆναι τὸ Μάρκελ δυναμαζόμενον φρούριον τοῦτο γάρ ἐδόκει ἔρυμα καρτερὸν εἶναι τῆς τῶν Πατζιναχῶν ἐφόδου, διείργον αὐτὸν πρὸς τὰ μέρη τοῦ Τανάδος ποταμοῦ. Οὗ ὑπακούσας τῷ αἰτήσει δ βασιλεὺς ἑκαπέστειλε τίνα Ηπερωνᾶν, καὶ τὴν τούτων αἴτησιν εἰς πέρας ἤγαγεν. Οὗτος δ ποστρέψας γνώμην ἐδοώκει τῷ βασιλεῖ ὡς οὐκ ἄλλως ἄρξει τῆς Χερσῶνος βεβαίως ή στρατηγὸν προχειριζόμενος ἴδιον· μέγρι γάρ ἔκεινον τοῦ χρόνου οὐδεὶς τῶν ἡμετέρων ἄρξαν ἔκεινων ἐστέλλετο, ἀλλ' ἐγχώριός τις πρωτεύων τὴν προσηγόριαν τὰ τῆς πόλεως ἦν διοικῶν. Προσδεξάμενος οὖν τὴν αὐτοῦ συμβουλὴν δ βασιλεὺς οὐκ ἄλλον ἀλλ' ἔκεινον αὐτὸν ἑκαπέστειλε στρατηγὸν τῆς χώρας, διατάγματα πέμψας τῷ τότε πρωτεύοντι καὶ τοῖς ἄλλοις αὐτόχθοσι δυνατοῖς ὑπείκειν αὐτῷ ἀνενδοιάστως. "Εκτοτε οὖν ἐκράτησε στρατηγὸς εἰς Χερσῶνα πέμπεσθαι.

Τῷ δὲ ἐπιόντι ἐνιαυτῷ τῆς ἐκρινῆς ἐπιστάστης ὥρας ἔξειται κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν δ Θεόφιλος μετὰ δυνάμεως καὶ χειρὸς πολλῆς. Πρόσειτο δὲ πορθωτέρω τῆς Συρίας, κείρων διοῦ τὴν γῆν καὶ πορθῶν καὶ πᾶν τὸ προστυχόν ληζόμενος. Ήδεις τε γάρ πολέμου νόμῳ κατέσχε δύο καὶ ἡνδραποδίσατο, καὶ αὐτὴν δὲ τὴν λεγομένην [Ρ. 529] Σωζόπετραν ἑξεπολιόρχησε, πατρίδα τυγχάνουσαν τοῦ ἀμερμούμνη· ὑπὲρ δὲ πολλὰ κατεδεῖθη διὰ γραμμάτων οὗτος, φεισσοῖς ἐκλιπαργός τῆς ἐκπού πατρὸδος, εἰ καὶ μὴ προσέσχε τοῖς γραφομένοις δ βασιλεύεις. Καὶ ταῦτα διοικησάμενος ἐπάνεισι πρὸς τὴν βασιλεύουσαν δ Θεόφιλος, τὸν Θεόφοβον κατέπιν λιπάνω ἐφ' ϕ τε διαβέσθαι τὰ τοῦ στρατοῦ καλῶς καὶ διὰ τάχους πρὸς αὐτὸν ἐπαναδρᾷεν. 'Αλλ' οἱ Πέρσαι διὰ τὴν τῶν σφῶν σιτηρεσίων (10) ὑστέρησιν ὅντες περιστλεγεῖς ἐν Σινώπῃ συσχόντες τὸν Θεόφοβον βασιλέα καὶ ἄκοντα ἀνεκήρυξαν, πολλὰ λιπαροῦντα καὶ ποτνιώμενον ἀποσχέσθαι τῆς τοιαύτης δρμῆς, καὶ ἐπαπειλοῦντα δεινὰ πείσεσθαι τούτους δυον οὕπω χάριν τοῦ τοιούτου τολμήματος. 'Ως δὲ οὐ προσείχον αὐτῷ ἀλλ' δηρ γνώμῃ καὶ προσιρέσει τοῦ ἐγχειρήματος εἰχοντο, λάθρᾳ τὰ τελεοθέντα γνωρίζει τῷ βασιλεῖ, καὶ ἐνόρκως πληροφορεῖ ὡς οὐκ αὐτὸς, οἱ Πέρσαι δὲ τῶν τολμηθέντων αἴτιοι. Καὶ τότε μὲν τὴν ἔκεινου προκήρεσιν δ βασιλεὺς ἀποδέχεται, καὶ πρὸς τὸ βασίλεια αὐτὸν εἰσκαλεῖ, τὴν προτέραν εὐκληρίαν ἀποδιδούς, συγγνώμην δὲ ἀπεισι τοῖς Πέρσαις διδώσι καὶ κακῶν ἀμνηστίαν. Οὐκ καὶ πεισθέντας ταῖς ὑπο-

A imperante, capite est truncatus, cum delectionis ἀρχὴν esset accusatus.

Vere ineunte, Agareni et Theophilus ad bellum inter se gerendum facta expeditione alter alterius metu domum, nulla re gesta, redierunt. Reversus Theophilus legatos a Chagano Chazariæ regulo accepit, petente ⑨ ut castellum cui nomen Marcel conderetur: ea enim videbatur valida fore munitio ad Patzinacarum incursiones prohibendas, quos versus Tanain fluvium arceret. Horum postulatis acquiescens Theophilus Petronam quemdam misit, et quod isti petierant confecit. Petronas reversus imperatorem monuit non posse eum Chersonem tuto in sua potestate retinere, nisi eo peculiarem mittat præfectum. Nam ad id usque temporis nemo nostrorum eo missus fuerat, sed indigena aliquis nomine primarii civitatem gubernarat. Imperator approbat hoc consilio ipsi Petronæ provinciam hanc committit, mittitque eum eo cum mandatis ad primarium reliquosque indigenas proceres, Petronæ eos dicto sine tergiversatione audientes esse jubentibus. Ex eo obtinuit ut præfecti Chersonam mittantur.

C Sequentis anni vere appetente, Theophilus magnis cum copiis adversus Agarenos profectus vastando ac deprædando obvia quæque longe est in Syriam progressus, duabus etiam urbibus expugnatis, hominibusque inde captivis abductis. Expugnavit ipsam quoque Sozopetram, amermumnae patriam, frustra illo per litteras multum deprecato ut suæ patriæ parceret. His gestis imperator Cpolin reddit, relicto Theophobo, ⑩ qui exercitus rebus constitutis quam primum et ipse eo recurseret. Cæterum Persæ iniquissime ferentes lardius sibi solvi stipendia, Sinopæ comprehensum Theophobum imperatoris titulo afficiunt, reluctantem sane multisque verbis ac querelis eos ab instituto dehortantem, minantemque eos propter id haud multo post graves pœnas daturos. Quod cum frustra se facere videret, ipsis toto animo omnique conatu propositum urgentibus, occulte rem imperatori significat, jurejurando confirmans non se, verum Persas facinoris hujus auctores esse. Ac tum quidem Theophilus voluntatem Theophobi approbavit, et in aulam revocato pristinam dignitatem restituit. Persis quoque delicti gratiam fecit et injuriarum oblivionem promisit. Qui cum fidem pollicitis habentes Sinopæ discederent, dividere eos statuit, ne tanta multitudo (nam summa eorum ad triginta millia surgebat) simul degeret; utilique consilio bina in singulas provincias millia divisit, qui sub earum præfectis essent. Hæc res

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(9) Funda, σφεδόνη, locus est in Circō, cujus et alibi apud Nostrum et Zonaram mentio, XYL.

(10) Notum est ita apud historicos militum sti-

pendia vocari, quod maxima eorum in victu pars esset. XYL.

et Persas suspectos fecit, et non multo post Theo-
phobo necem attulit. Accessit tamen alia causa,
suo loco nobis exponenda.

Excorupsumto τῶν Ηερτῶν πλῆθος, καλῶς σκεψάμενος ἐκάστῳ θέματι χιλιάδις ἔξαπέστειλε δύο, ὑπὸ χεῖρ
τελείν προστάξας τοῖς ἐν αὐτῷ στρατηγοῦσιν. Αὗτη, ἡ αἵτια ὑπόπτους τε τοὺς Ηερσας ἐποιηστε, καὶ μετ'
οὐ πολὺ τὸν Θεόφοβον ἔξιγαγε τῆς ζωῆς. Ἐγένετο δὲ τις καὶ δευτέρα αἵτια, ἣν ὁ λόγος δηλώσει κατὰ τὸν
οὐκεῖον κατέρρον.

Cæterum amerumnumnas excidio patriis animum
ingenti dolore saucius, undique ex Babylonia,
Phœnicia, Palæstina, Cœlesyria, ulterioreque etiam
932 Africa copias conduxit, militibus mandato ut
quisvis scuto suo Amorium inscriberet. Quo innuebat
se Amorium aggredi velle. Apud Tarsum omnes
ejus copias convenerunt. Theophilus quoque ex-
peditione facta ad Dorylæum pervenit, quod tridui
itinere abest ab Amorio. Fuere tum multi qui
suaderent imperatori ut Saracenorum majori
quam quæ inhiberi possit vi ruentium impetum
declinaret, incolasque Amorii alio transferret.
Sed in infame ac parum virile ratus Theophilus,
præclarumque ac forte statuens urbem commununere
et strenui ducis consilia servare, Aetium patricium
Orientalium ducem cum manu ad profligandos
hostes idonea mittit. Multitudine quoque præficit
eos qui paulo post martyres facti sunt, Theodorum
Craterum, Theophilum, Babutzicūm et reliquos,
qui non modo tunc missi exercitus, sed et cohori-
tis quadraginta duorum martyrum fuerunt princi-
pes. Saracenorum vero princeps postquam Tar-
sum toto cum exercitu venit, cum suis quid facto
usus sit deliberat, divinatque non recta ad Amorium
esse pergendum, sed mittendum cum parte exer-
citus filium, qui exercitum Romanum tentet. Sic
enim ratiocinabatur, si quidem silius imperatorem
933 vicisset, patrem quoque haud dubia potitu-
rum victoria: si res secus caderet, præstare quietem.
Mittit ergo filium suum, et cum eo ame-
ram qui eo tempore Melitenam gubernabat, et
Turcorum ad decem millia, omnemque Armenio-
rum exercitum, et ducem ducum. Atque hic castra
ad Dazymenum posuit. Contra hunc profectus
Theophilus, exercitu ex Persis occidentalibus
orientalibusque composito eoque nequaquam con-
temnendo, ut ad locum venit cui nomen Anzin,
statuit ante conflictum multitudinem adversario-
rum contemplari. Itaque a Manuelo scholarum
domestico in sublimissimam eductus speculam,
indeque hostiles contuitus copias, eas suis esse

B

‘Ο δ’ ἀμερμῆς τοσοῦτον ἐτράθη τὴν ψυχὴν
ἐπὶ τῇ καταλύσει τῆς ἐκπορθθείσης πατρίδος αὐ-
τοῦ, ὡς πανταχοῦ θεσπίσαι πᾶσαν τιλικίαν ἐκ τε
Βαβυλωνίας, καὶ Φοινίκης, καὶ Παλαιστίνης, καὶ Κο-
λλητοῦ Συρίας, ἐτὶ δὲ καὶ τῆς πορθωτέρω Λιβύτος
ἀθροίζεσθαι. Πάντα δὲ τὸν στρατευόμενον σὺν αὐτῷ
γράψαν πὶ τῆς οἰκείας ἀσπίδος, ‘Αμώριον, ἐκέλευ-
σε, τὴν κατ’ αὐτοῦ ὄρμήν ανιτεύμενος. Συνγχθη, γοῦν
αὐτῷ πᾶς δ στρατὸς ἀνὴ τὴν Ταρσόν. Ἐπεξήγει: δὲ
καὶ δ Θεόφιλος κατὰ τὸ Δορύλαιον, τριῶν τιμερῶν
οὖδον Ἀμώριου ἀπέχον. Πολλῶν οὖν συμβουλευόντων
μετοκίσαι τὸν ἐν Ἀμώριψι οἰκούντα λαὸν καὶ ὑπεν-
δοῦναι τῇ ἀσχετικῇ φορᾷ τῶν Σαρακηνῶν, τοῦτο μὲν
ἄδοκον ἔδοκει τῷ Θεόφιλῷ καὶ διαναδρον, καλὸν δὲ καὶ
πρὸς ἀνδρίαν εῦδον τὸ μᾶλλον ἐποχυρῶσαι αὐτὸν καὶ
στρατηγοῦ γενναίου διασπάσαι βουλῆ. Ἐξαπέστειλε
γοῦν Ἀετίου τὸν πατρίκιον καὶ τῶν Ἀνατολικῶν
στρατηγῶν, δοὺς αὐτῷ καὶ χείρα ἀσκοῦσκαν εἰς ἀπο-
τροπὴν τῶν ἔχθρων. Βεδίδου δὲ καὶ τῇεμόντας τοῦ
λαοῦ τοὺς μετὰ βραχὺ μαρτυρήσαντας, Θεόδωρον
τὸν Κρατερόν, καὶ θεόφιλον, καὶ τὸν Βουβούντζον,
καὶ τοὺς λοιποὺς, [P. 530] οἵτινες οὐ μόνον τοῦ πεμ-
φέντος τότε λαοῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς φάλαγγος τῶν μεθ'
μαρτύρων (11) γεγόντες ἀρχηγοί. Ως δὲ κατὰ τὴν
Ταρσὸν ἐπέστη μετὰ παντὸς τοῦ λαοῦ ὁ τῶν Σαρα-
κηνῶν ἡγεμὼν, βουλευόμενος μετὰ τῶν συνέντεν
αὐτῷ καὶ μαντευόμενος (12) δέον ἔκχινε μὴ, εὐ-
θέως χωρεῖν πρὸς Ἀμώριον, ἀποπειρᾶσαι δὲ πρό-
τερον τῆς τοῦ βασιλέως δυνάμεως διὰ τοῦ οὐλοῦ
αὐτοῦ μέρος λαβόντος τοῦ στρατοῦ, τοῦτο λογιζά-
μενος, ὡς εἰ περιγένεται τοῦ βασιλέως οὗτος, ἔξεται
πάντως ἡ νίκη καὶ τῷ πατρὶ: εἰ δὲ μὴ, βιλίον
ἡσυχάζειν. Ταῦτα βούλευόμενός τε καὶ κρίνος
ἔξεπιμψε τὸν οὐλὸν, λαβόντα μεθ' ἐαυτοῦ καὶ ἀμε-
ρρυ τὸν τρικαῦτα διέποντα τὴν Μελιτηνήν, καὶ
Τούρκους ὡσεὶ χιλιάδας δέκα, καὶ πᾶσαν τὴν ἐξ
‘Αρμενίων στρατιὰν καὶ τὸν ἄρχοντα τῶν ἀρχόντων (13): δὲ κατὰ τὸν λεγόμενον Δαζύμηνον (14)
γενόμενος παρεμβολὴν ἐπῆξατ. Ἀπήγει γοῦν καὶ δ
Θεόφιλος κατ’ αὐτοῦ, στρατόπεδον ἐπαγόμενος οὐκ
ἀγεννεῖ, ἐκ τε Περσῶν καὶ τῶν Δυτικῶν καὶ τῶν

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(11) Zonaras: Οἱ τὸν μαρτυρίου δρόμον ἔξι γνωσσαν παρὰ τοῖς Ἀγαρηνοῖς τεσσαράκοντα δύο πάντες τυγχάνοντες. Festum eorum ab utraque Ecclesia 6 Martii celebratur. Goar.

(12) Fortassis innuit cum non modo consultasse cum suis de re gerenda, sed etiam hariolis et divinationibus usum, quibus impii solebant. XYL.

(13) Summum prætorem. Sed qui ille aut quo inter Saracenos ordine ac officio fuisset, hic non exprimitur. XYL. — Appellatur, inquit Leunclavius Onomast 2, a Græcis ille, quem Turci Beglerbeg in regno suo nominant ceu dominum dominorum, qui

D videlicet alios sub se magistratus ac præsides tam ci-
viles quam castrenses habet. Is autem Saracenus
erat et Saraceno majori militabat, cuius nomen et
filii gloria memoratur inferius p. 612. Inclinant in
hanc sententiam Græca Turcicaque edocti. Quibus
in provinciis vero princeps hic potestatem exer-
cuerebit, adhuc incognitum manet. Goar.

(14) Memorat Strabo l. xii Daximontidos felicis
agrum in Ponto juxta Thermodontem fluvium, a quo
Saracenicæ profectionis locus et loci nomen ab au-
ctore scriptum non absonat. Goar.

πρὸς ἀνίσχοντα ἥλιον συνιστάμενον. Γενόμενος δὲ κατὰ τὸν οὕτω λεγόμενον χώρον Ἀνζῖν ἐπεθύμει κατασκοπεῦσαι πρὸ τοῦ πολέμου καὶ τῆς προσβολῆς τὸ τῶν ἐναντίων ἄθροισμα. Εἰς τινα δὲ ὑψηλοτάτην περιφερὴν ὑπὸ τοῦ δομεστίκου τῶν σχολῶν ἀναχθεὶς Μανουὴλ κατεσκόπει τὸ πλῆθος τῶν ἐναντίων, καὶ πως ἐκ στοχασμοῦ βαρύτερον ἐδόκει τὸ τῶν ἐναντίων πλῆθος. Ἀλλ' ὁ Μανουὴλ. Μή πρὸς τὸ πλῆθος, ὡς βασιλεὺς, ἀπόδλεπε, πρὸς δὲ τὸν τῶν δοράτων δάσκαλον ἀμφοτέρων. Ἐπεὶ δὲ ἴσχυρότερος ἐδόκει ὁ τῶν ἐναντίων στρατὸς, ἔβουλεύτο διπάς ἀντοῖς ἐπιθῆται μετὰ δόλου. Οἱ μὲν οὖν Μανουὴλ ἄμα τῷ θεοφόδῳ νυκτὸς ἐπιθέσθαι τούτοις παρήνει, οἱ δὲ ἀλλοι τῶν στρατηγῶν ἡμέρας τὴν συμβολὴν γενέσθαι προέτρεπον, οἵς ἐπέπειστο καὶ διδασκαλεῖσθαι. Ταῦτης δὲ ἐπικρατεστέρας γενομένης τῆς γνώμης, ὡς ἡδη ἡμέρα ἐπέλαμπε, μάχη συρρίγνυται φονερά. Καὶ τῶν βασιλικῶν ταγμάτων εὐθύμως ἀγνοιζομένων οἱ Ἰσματῆται ἐνέκλιναν εἰς ωγῆν. Τῶν δὲ Τούρκων ἐπιμόνως χρωμένων τῇ τοξείᾳ καὶ τὸ καταδιῶκον τῶν Ῥωμαίων ἀνακερουκέτων, παλίντροπον συνέβη γενέσθαι τὴν μάχην μή δυνάμενοι γάρ οἱ Ῥωμαῖοι τὰ τῶν Τούρκων φέρειν τοξεύματα τῷ βάλλεσθαι καρπερῶς, γάντα δόντες τὸν βασιλέα κατέλιπον. Οὐ μήν καὶ οἱ τῶν ταγμάτων ἔξιρχοι οὐδὲ οἱ Πέρσαι τοῦτο ἐναντίον δρᾶσται, ἀλλὰ περιστάντες τὸν βασιλέα εὐρώστως σώζειν ἡπειροντο. Καὶ κἄν ἀπώλοντο πανδημεῖ οἱ περὶ τὸν βασιλέα, εἰ μή νῦν ἐπίλημε καὶ βραχὺς ἐξ οὐράνου κατηνέγκη θετὸς καὶ τὰς μὲν νευράς τῶν τέλων χαλαρὰς εἰργάσατο, τοῖς δὲ Ῥωμαϊοῖς ἀνεσιν τὴν ἐν τῶν βελῶν περιεποίησε καὶ σωτηρίας ἐνέδιωκεν ἀφορμάς. [Ρ. 531] Βαθείας δὲ νυκτὸς γενομένης, ὡς ἡσχόλητο περὶ τὰς φυλακὰς ὁ Μανουὴλ, γλώττῃ πας ἡσθετοτῶν Σαρακηνῶν τὸν Πέρσας τοῖς Σαρκηνοῖς σπενδομένους καὶ τὸ στράτευμα τῶν Ῥωμαίων προδοῦναι καὶ πρὸς τὴν ἐνεγκαμένην παλινδρομῆσαι. Δῆλα γοῦν εὐθὺς ταῦτα ποιεῖ τῷ βασιλεῖ, καὶ σώζειν ἐσυτὸν μετὰ τῶν λογίδων ἦξιον, καὶ μή περιμένειν τὴν ἀλωσιν. Τοῦ δὲ βασιλέως, «Καὶ πῶς τοῦτο ἔσται, ἐπερωτήσαντος, τῶν δι' ἐμὲ προσμεινάντων ἀπολομένων (16); » ὑπολαβὼν δὲ Μανουὴλ. Καὶ μόνον ἔτω, βασιλεὺς, ἔφη, τὸ σώζειν ἐκ θεοῦ, οὗτοι δὲ ταχίσις τὰ κατ' οὔτοις διοικήσουσιν. Ὁφε γοῦν κατὰ τὸ περιόρθον τοῦ βασιλέως φυγῆ χρησαμένου καὶ οἱ λειποτάκται ὑπήντων αὐτῷ, καὶ ἀναξίους ἔσαυτοὺς ἔφασκον τῆς ζωῆς βασιλέα ἐν πολέμῳ καταπροσέντας, καὶ ἄμα τοῖς ἔσαυτῶν ἔγρυμνοντο ἔψευσιν. Ἀλλ' ὁ θεόφιλος τῷ θεάμπτῳ τρωθεὶς τὴν ψυχὴν Εἰ ἔγώ, φησί, σέσωσμαι ἐκ θεοῦ, σωθῆσθαι καὶ δμεῖς. » Διῆτη, ἡ τῶν Περσῶν πρὸς τοὺς ἐξ Ἀγαρ κοινολογία τοῖς θεοφόδου ἄχθροῖς καὶ θάνατον αὐτοῦ ψηφίζομένοις δευτέρα τις γέγονεν αἰτία καὶ ἀφορμὴ εἰς διαβολήν.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(15) Καλαμῶνα enim mihi videtur dixisse forma περιεκτικῶν (cuius est ἀμπελῶν, δαφνῶν, vinetum, lauretum et similia) culmetum collective, multitudinem hastarum, quia multis in segete culmis erectis stantibus similis quodammodo est acies hastis armata cum ea recte tenentur: unde etiam poetas comparationem duxisse novimus. Manuelus ergo videtur monuisse imperatorem fortassis non tot milites aut pugnam obituros esse in tanta multitudine. XYL. — Καλαμῶνα, locum calamis con-

A numerosiores conjecit, monente interim Manuele ne multitudinem sed hastarum utriusque partis segetem consideraret. Postquam hostium exercitum robustiorem suo judicavit Theophilus, deliberatum est quomodo eum dolo aggredi posset. Id cum noctu faciendum Manuelus ac Theophobus censerent, reliqui duces interdiu confligendum suasere, quibus et imperator assensit. Hac ergo sententia prælata, prima luce prælium acerrimum est initum. Quo in prælio cum imperatoriæ cohortes fortiter punarent, Ismaelici fugæ se dederunt. Turcis 934 autem assiduo sagittarum usu instantibus Romanosque ab insecutione hostium repellentibus, mutata est pugnæ fortuna. Nam Romanæ legiones vim Turcarum sagittarum non sustinentes, deserto imperatore, fugerunt, ducibus legionum et Persis nihil in se tale admittentibus, sed imperatorem cingentibus ac pro eo summa vi decertantibus. Et quidem tunc imperator cum suis occidione cæsus fuisse, nisi et nox ingruisset et pluvia exigua delata nervos arcuum Turcorum relaxasset: quo factum ut Romani sagittarum liberati metu, salutis parandæ occasionem haberent. Concubia nocte Manuelus dum excubias obit, Persas cum Saracenis ipsorum lingua sentit colliqui, pacisque cum iis de prodendo Romanorum exeru et repetenda patria. Id statim aperit imperatori, eumque hortatur ut cum delectis fuga sibi consulat, ne in hostium perveniat manus. Et respondenti imperatori fieri hoc vix posse, præsertim peritiris qui nunc sui causa secum mansissent: Tibi modo, inquit Deus salutem concedat: reliqui mox rebus suis consulent. Imperatori sub ipsum demum diluculum fuga elapsò et ad Chilocomum perlato, milites quos ordinibus desertis terga dedisse commemoravimus occurserunt, fasique se vita dignos non esse, qui imperatorem in pugna prodidissent, 935 jam ferrum in se ipsos stringebant, cum imperator spectaculo illo animum percussus, se divinitus servatum, proinde ipsos quoque salvos fore dixit. Ceterum hæc Persarum cum Saracenis collocutio inimicis Theophobi eique mortem machinantibus secunda fuit et opportuna ad calumniandum occasio.

πρὸς τὸ λεγόμενον Χιλιόχωμον. (17) διασωθέντος,

ἔφασκον τῆς ζωῆς βασιλέα ἐν πολέμῳ καταπροσέντας,

καὶ ἄμα τοῖς ἔσαυτῶν ἔγρυμνοντο ἔψευσιν. Ἀλλ'

ὁ θεόφιλος τῷ θεάμπτῳ τρωθεὶς τὴν ψυχὴν

Εἰ ἔγώ, φησί, σέσωσμαι ἐκ θεοῦ, σωθῆσθαι καὶ δμεῖς.

» Διῆτη, ἡ τῶν Περσῶν πρὸς τοὺς ἐξ Ἀγαρ

κοινολογία τοῖς θεοφόδου ἄχθροῖς καὶ θάνατον αὐτοῦ ψηφίζομένοις δευτέρα τις γέγονεν αἰτία καὶ ἀφορμὴ εἰς διαβολήν.

D situm, arundinetum, cui melius quam maturæ Xylandri segeti conferta hastarum copia potest similis videri. GOAR.

(16) Convenientius interpretor: cum jam perierint qui mei gratia fortiter in acie constiterunt. Nisi legere malueris ἀπολέθεαι, et reddere: qui mei gratia usque ad integrum internacionem conflictum sustinere paratos se exhibuerint. GOAR.

(17) Ieponit Strabo Χιλιόχωμον πεδῶν in Ponto, et penultimæ notæ confirmat conjecturam. GOAR.

At amermunus suorum cognita victoria nihil **A** jam cunctari, sed Amorium petere statuit. Collecto igitur suo exercitu, et filio ut idem ficeret monito, iter iniit; cumque copias conjunxissent, castris vallo **munitis** Amorium profunda fossa circumvenit omnique vi **oppugnare** coepit, Turcis continenter sagittas jaculantibus, et Saracenis machinas ad oppugnandum factas admoventibus, Romanis autem qui intus erant, animose urbem defendantibus machinasque prompte amolientibus. Durante ita obsidione, nullamque intercapedinem oppugnandi faciente hoste, interim Theophilus ægre ex fuga elapsus Dorylaeum pervenit, ibique exitum operitur. Et animum amermunnæ tentandum sibi ratus legatos cum muneribus pretiosis multisque pollicitationibus mittit, petens ut obsidionem solvat. lique ut in castra Saracenorum pervenerunt et in conspectum amermunnæ venerunt, ea qua imperator mandaveral exponunt. **936** verum is ira ob excidium patriæ implacabili ardens, imperatori timiditatem exprobrire, legationem deridere ac pro ludibrio habere, legatos in vinculis detinere, et finem rei præstolari, oppugnationem porro impensis urgere, divisoque in multas partes exercitu per vices urbem adoriri, sperare fore ut subinde aliis aliisque recentibus et integris viribus oppugnati subeuntibus, qui intus erant, laboribus desfatigati sese dedant. Sed oppidani fortiter se tuebantur, neque oppugnati bus quidquam efficiebatur. Omninoque capta urbs non fuisset, nisi proditio cujusdam Amoriensis intercessisset. Is Baditzes nomine, muneribus corruptus, ejurata ob contentionem quamdam Christiano religione, eo prolapsus est temeritatis ut patriam proderet, et occulte cum Saracenis collocutus monuit ut ab ea parte urbem oppugnarent, qua facilius in muros evadi posse norat. Expugnata urbe quantæ cædes editæ sint et quot captivi facti, dicendo exprimi non potest. Nam Saraci irati quod durante obsidione multos suorum illustres amisissent, nulla eorum in quos incidebant miseratione moti, viros obruncauant, mulieres cum infantibus et pueris rapiebant, pulcherrima quæque aedificia incendebant. Denique urbs Orientalium pulcherrima exiguo temporis spatio ita **937** periit ut nihil præter rudera esset reliquum. Captivi abducebant cohortium ductores Callistus, Constantinus, Theodorus Cæterus, patricii, cumque his alii plurimi, præturis bellicis aliisque summis dignitatibus illustres.

διαπεπεστέρα ἐκλεισμένον ἐδείχνυτο ἔρειπιον. "Ηγόντο δὲ ζωγράι καὶ οἱ τῶν στρατευμάτων ἔξαρχοις, Κάλλιστος τε καὶ Κωνσταντῖνος καὶ Θεόδωρος δὲ Κρατερὸς οἱ πατρίκιοι, καὶ ἄλλοι πλειστοις τῶν

εἰς στρατηγίας διαφανῶν, μεγίστοις ἐμπέποντες ἀξιώμασιν.

Capto ad hunc modum Amorio, princeps Saracenorum veluti insultans rebus gestis inque iis superbe comessans, legatos imperatoris omnia inspicere jussos quæ acta essent, cladis nuntios ad dominum remittit. Quos ille rursus ad amermunnam misit, petens sibi captos in urbis expugnatione

B Τῷ δ' ἀμερμουμνῇ ἀκηκοότι τὴν νίκην ἔδοξε μὴ μέλλειν ἀλλ' ἀπίεναι πρὸς τὸ Ἀμώριον. Ἀγείρας οὖν τὸ οἰκεῖον στράτευμα, καὶ τῷ νιῷ δὲ ἐπιστείλας πραπλῆσίων ποιεῖν, εἴχετο τῆς ὁδοῦ. Ἐνωθέντων οὖν τῶν στρατευμάτων χάραξ τε ἐπήγγυτο δχυρὸς, καὶ ἡ πόλις τάφρῳ βαθείᾳ ἐστεφανοῦτο, καὶ ἡ πολιορκία ἐμπρακτὸς καὶ ἐνεργὸς ἐγίνετο, τῶν μὲν Τούρκων ἀπειμόνοις καὶ συνεχέστ χρωμένων τοξεύμασι, τῶν δὲ Σαρακηνῶν τὰς ἐλεπόδεις προσπεγόντων τοῖς τείχεσι, τῶν δ' ἔνδον τοῦ τείχους ἀναπελημμένων Ρωμαίων εὐφύχως καὶ τριώκης ἀγωνιζομένων καὶ τὸ νῆσον πολιορκίας ἀποκρουομένων εὐπετῶς δργανα. Ἡ μὲν οὖν πολιορκία τῆς πόλεως ἐκ διαδοχῆς ἐνηργεῖτο καὶ συνεχής ἦν καὶ ἀδιάκοπος, θεόφιλος δὲ ἐκ τῆς τροπῆς μόδις διαφρύγων καὶ πρὸς τὸ Δορύλαιον γενόμενος ἔκειται προνεκχρέει τὴν ἔκβασιν ἐκδεχόμενος. Ἀπεπειράτο δὲ τῆς τοῦ ἀμερμουμνῆ γνώμης, εἰ πως δυνηθεῖ μεταστῆσαι τούτον τῆς πολιορκίας. Ἐκπέμπονται οὖν πρεσβευταὶ μετὰ δώρων τιμίων καὶ ὑποσχέσεων οὓς δλγων τούτον ἐκδυσωπήσοντες, οἱ δὴ καὶ τὸ στρατόπεδον καταλαβόντες τῶν Σαρακηνῶν καὶ εἰς ὅψιν ἐλθόντες τῷ ἔρχοντι τὰ παρὰ τοῦ βεστιέως μηνυθέντα παρίστων. Ὁ δὲ φυμῷ κατεχόμενος ἀσχέτῳ διὰ τὴν τῆς πατρίδος ἄλωσιν τὸν μὲν βισιέλα τῆς δειλίας κατεκερτόμει, ἔξουθένει δὲ καὶ τὴν πρεσβείαν καὶ ἔκωμψιδει, καὶ τοὺς πρεσβευτὰς δὲ δεσμοῖς κατεῖχε, περιμένων τὴν τῆς πράξεως ἔκβασιν. Τίνη δὲ πολιορκίαν ἐπὶ πλέον ἐπέτεινεν, εἰς πολλὰ μέρη διελών τὸν στρατὸν καὶ ἐκ διαδοχῆς τὰς προσδολὰς ποιούμενος, [P. 532] ἵνα τῷ πλήθει καὶ τῇ ἀκμαιότητι τῶν ὑπαλλομένων ἀποκαμόντες οἱ ἔνδον καὶ πρὸς τοὺς πόνους ἀπειρτκότες ἐνδώσουσι. Καρτερῶς δὲ καὶ τῶν ἔνδον ἀμυνομένων ἐπρακτοὶ αἱ ἐπιχειρήσεις τῆς πολιορκίας ἐγίνοντο. Κανὸν διέψυγεν ἡ πόλις τὴν ἄλωσιν, εἰ μὲν τις τῶν εἰσω δώρωις ὑποκλαπεῖς καὶ τὴν τῶν Χριστιανῶν ἐξομοσάμενος πίστιν διὰ τινα φιλονεικίαν, εἰς τοσοῦτον κινδυνον διλιθήσας, προδοσίᾳ προσύδωκε τὴν πατρίδα· Βαδίτζης δνομα τῷ ἀνδρὶ. Οὗτος γάρ λάθρα τοῖς Σαρακηνοῖς ἐντυχών, καὶ ἔνθα τὸ τείχος εὐέφδον ἦν, πυλεῖσθαι τὰς προσδολὰς ὑποβέμενος, αἴτιος ἐγεγόνει τοῦ τὴν πόλιν ἀλῶνται. Ἡς δὴ πολέμου νόμῳ ληφθείσης, ποιὸς ἰκανὸς λόγος ἔξειπεν τὸ πλήθος τῶν ἀναιρεθέντων καὶ τῶν αἰχμαλωτισθέντων; Θυμῷ γάρ βαλλόμενοι οἱ Σαρακηνοὶ διὰ τὸ πολλοὺς τῶν ἐπιφανῶν κατὰ τὸν καιρὸν τῆς πολιορκίας ἀναιρεθῆναι, οὐδένα οἰκτον τῶν προστυχόντων ἐλάμβανον, ἀλλ' ἀνηροῦντο μὲν ἀνδρες, ἥγοντο δὲ γυναικες σὺν μειρακοῖς καὶ νεανίσκοις, ἐπυρπολοῦντε τὰ κάλλιστα τῶν οἰκημάτων, καὶ ἐν οὐ μακρῷ τῷ χρόνῳ ἡ τῶν ἔψων πόλεων **D** Οὕτω δὲ χειρωθείσης τῆς πόλεως τοὺς πρέσβεις δὲ τῶν Σαρακηνῶν ἀρχηγὸς τῶν πραχθέντων ἐκαστον ἐπίσκοπησαι ἐγκελευσάμενος, ὡσπερ τις ἐνερυφῶν καὶ ἐνευωχούμενος τοῖς πραχθείσιν, αὐταγγέλους τῆς συμφορᾶς ἐκπέμπει τῷ βασιλεῖ, Οὐς πάλιν ἐκεῖνος πρὸς τὸν ἀμερμουμνῆν ἔξαπέστειλεν, ἀποδοθῆ-

ναὶ οἱ ζητῶν τοὺς τε λῃφθέντας διαφανεῖς ἄνδρας ἐν τῇ πολιορκίᾳ καὶ τοὺς κατὰ γένος αὐτῷ προσήκοντας καὶ τοὺς λοιποὺς αὐχμαλώτους, εἴκοσιν ἑπτά τέσσαροι κεντηγαρίους δώσειν ὑπισχγούμενος διὰ τὸ λύτρων αὐτῶν. Ὁ δὲ τὴν πρεσβείαν δεξάμενος πάλιν τοὺς πρεσβεῖς μερός οὐδεὶς ἔθρεως ἀπέπεμψεν, ἀνόθος δὲ εἶναι εἰπὼν εἰ χλία κεντηγάρια καταναλώσας ἐπὶ συλλογῆ τοῦ οἰκείου στρατοῦ τοσούτων ἀποδώσει τοὺς τὴλακότας κεντηγαρίων. Ἀπράκτων δὲ τῶν πρεσβεῶν ὑποστρεψάντων τῇ ἀπληστίᾳ τῆς συμφορᾶς πληγεῖς δὲ θεόφιλος, πάτερν τε βρῶσιν καὶ πόσιν ἀποστρεψάμενος καὶ σχεδὸν ἀπόστοτος γεγονὼς, καὶ μηδὲν ἔτερον προσιέμενος ἢ τὸ ἔκ χιόνος ἀποθλιθόμενον οὖντος, δυσεντερίας ἐλῶ νοσήματι. Ἀλλὰ καίπερ οὕτως εγών πονήρως οὐκ ἡρέμει, οὐδὲ μιτρίως ἔφερε τὴν τοῦ Ἀμωρίου καπαστροφήν, ἀλλὰ καὶ τρόπον ἐζήτει πῶς ἀμύνατο τὸν ἔχθρον. Διὸ καὶ στέλλει πρὸς τὸν ῥῆγα Φραγγίας (18) τὸν πατρίκιον Θεοδόσιον, ἐκ τοῦ τῶν Βουδουνζίκων καταγόμενον γένους, ἐπικουρίαν τε ἔχαιτων πεμφθῆναι, [P. 533] καὶ ἀποστεῖλαι δύναμιν ἀξιόμαχον καὶ κακῶσι μέρη τινὰς τῆς Λιβύης τῷ ἀμερομυνῇ διαφέροντα. Ἀλλ’ αὐτῇ μὲν ἡ πρεσβεία ἀπτρακτὸς ἔμεινε, τοῦ Θεοδοσίου τὴν ζωὴν καθ’ δόδον καταστρέψαντος δὲ θεόφιλος δὲ καὶ ταύτης διεκπεσῶν τῆς ἐλπίδος ἐπὶ πλέον τε ὑπὸ τῆς νόσου σφιγγόμενος ἄνεισι κλινήρις πρὸς τὴν Μαγαράραν, ἐν τῇ τὴν τε σύγκλητον ἔκκλησιάστας καὶ τὸ λοιπὸν ἐμφανὲς μέρος τῆς πόλεως (19) τὰ καθ’ ἔκατον ἔξετραγώδει καὶ ὠλοφύρετο, καὶ τοὺς συνειλεγμένους ἐζήτει τὴν εἰς αὐτὸν ἀπομνημονεύειν εὗνοιαν ἐν τῷ πίστιν καὶ εὑμένειαν τηρῆσαι πρὸς τε τὴν αὐτοῦ σύζυγον καὶ τὸν παῖδα, καὶ διαφυλάττειν τούτοις τὴν βασιλείαν ἀνεπιθούλευτον. Ἐπικλασθέντων δὲ τῶν συνηθροισμένων τοῖς ἐλεεινοῖς τούτοις ῥήμασι τοῦ βασιλέως δύδυρμός ἔρθη καὶ κωκυτὸς παρὰ πάντων καὶ πάντες θεοκλυτοῦντες ηὔχοντο μὲν τῷ βασιλεῖ ὑγείαν τε καὶ ζωὴν, εἰ δ’, διὰρ ἀπευκτὸν ἦν αὐτοῖς, θάνατος, ἔλεγον, ἐπακολουθήσει, ὑπὲρ τῆς αὐτοῦ γαμετῆς σφῶν δὲ δεσποίνης καὶ τῶν πατέρων ὑπισχγούντο καὶ αὐτάς, εἰ δεκάσι, προέσθαι τὰς ψυχὰς καὶ τηρῆσαι τούτοις τὴν βασιλείαν ἀδιαλώθητον. Καὶ οἱ μὲν κατεπιγγειλαντο τετύτα, δὲ δὲ βασιλεὺς θεόφιλος ὑπὸ τῆς νόσου τελείως τακεῖς καὶ μικὸν ἐπιβιόντα τὸ κοινὸν ἀνεπλήρωσεν δοφλημα, ἐπὶ δώδεκα ἔτεσι καὶ μησὶ τρισὶ τὴν βασιλείαν ιούνας. Ἐπεὶ δὲ, ὡς φθάσας δὲ λόγος ἐδήλωσε, χώραν ἔσχον οἱ δικτύλλοντες τὸν θεόφιλον ἀπὸ τῶν εἰρημένων αἱ τιῶν, ὡς ἔγνω δὲ θεόφιλος τὸ τέλος τῆς αὐτοῦ βιοτῆς, ἐν δεσμωτηρίῳ τίθησι τὸν θεόφιλον ζοφωδεστάτῳ κατὰ τὸν Βουκόλεοντα. Καὶ ἡδη τοῦ τέλους ἔγγίζοντος προσέταξεν ἀποτεμεῖν τούτου τὴν κεφαλὴν καὶ αὐτῷ ἐνεγκειν. Ἕνπερ δεξάμενος, καὶ ταῖς χεροῖς τῶν τριχῶν ἐπαφώμενος, ἔσχατον εἶπε λόγον, ὡς, Ἀπὸ τοῦ

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(18) Occidentis imperatores regesve, prout Bulgarorum principem vicinum et infensem, βασιλέας vocare semper abhoruerunt Graeci, ῥῆγας salutare contenti, unde hæc ad Ludovicum plium imperatorem πρὸς ῥῆγα, non βασιλέα Φραγγίας missa legatio. Eaque sorsan est de qua vita et actus Ludovici illius Anonymo auctore scribunt anno 833: Compendi consistenti legatio imperatoris C. P., Marcus archiepiscopus Ephesi et protopatharius impe-

A illustres viros sibique genere propinquos et reliquos captivos reddi, promittensque pro eorum redemptione 24 centenaria. Ilos quoque ignominiose remisit barbarus, stolidum se fore fatus, si captos tot centenariis redderet, cum ipse mille centenaria in comparandas copias impendisset. Legatis re infecta domum reversis, Theophilis mole calamitatis oppressus omnem pene cibum ac potum aversatus, tantumque aquam ex nive expressam admittens, in dysenteriam incidit. Sed tamen quanquam ita afflictum Amorii excidium quiescere nequaquam passum est; quod aggerrime ferens occasionem modumque ulciscendi hostem 938 circumspiciebat. Ea de causa Theodosium patricium, Bubutzica stirpe natum, ad regem Franciæ ablegat, auxiliarias ab eo copias validas petens, hortansque ut is partes Libyæ ad amermumnam pertinentes infestet. Sed hæc quoque legatio irrita fuit, mortuo in itinere Theodosio. Theophilus hac quoque spe lapsus, ingravescente insuper morbo, in lectica se ad Magnaurum deportari jubet: eodemque convocato senatu et parte civitatis nobiliore, suarum rerum miseram conditionem tragicè deplorat, contumque hortatur ut memores suæ in ipsius benevolentia fidem uxori suæ porro filioque servent, iisque imperium ab insidiis tutum præstent. Misericibili imperatoris oratione fractis concionis animis ejulatum universi sustulerunt, a Deoque omnes salutem ac vitam imperatori flagitarunt, simul polliciti, si quid ei humanitus accideret, quod ipsi quidem abominarentur, se tum pro uxore ejus, domina sua, et liberis ipsam quoque, si ita res postularet, vitam impensuros, iisque imperium incolume conservaturos. Secundum hæc Theophilus morbo plane consumptus paulo port debitum naturæ persolvit, cum imperium annos 12 et menses 3 gessisset. Cum autem ob prædictas causas locus esset 939 Theophobum apud imperatorem criminibus, Theophilibus vitæ fidem instare sibi sentiens Theophobum in carcerem obscurissimum compegit, qui est juxta Bucoleontem. Jamque moribundus caput ejus amputari sibique asseri jussit. Manibusque crines ejus tangens hæc ultima verba extulit: Exinde neque ego Theophilus sum neque tu es Theophobus. Quidam tamen Orypham drungarium vigilias ferunt sua sponte et nemine D jubente Theophobo vitam eripuisse.

ratoris, ad patrem (Ludovicum) missa occurrit; munera sibi data obtulit (Lotharius), patri missa subtraxit. Quam ille licet ad patrem missam ad se tamen venientem suscepit, audivit, et tragædiam reportanam pene inauditam remisit. GOAR.

(19) Principes populi, factionum δημάρχους, patriarcham et cleri præcipios, quos in pari casu convocasse Mauricium describit Simocatta statim sub historiæ initio. GOAR.

νῦν οὕτε ἐγὼ Θεόφιλος, δῶτε σὺ Θεόφοδος. Τινὲς δὲ τῷ ὄρῳ φράσαντες τὴς βίγλας τυγχάνοντι ἀντιθέσαι τὴν τοῦ Θεοφόδου σφαγὴν, αὐθαιρέτως αὐτὴν ἐργασαμένῳ μηδενὸς κελεύσαντος.

Mortuo Theophilo filius ejus Michaelus septrum A imperii tulit, consorte matre Theodora. Habuit autem tutores atque moderatores quos ei pater testamento præfecerat, Manuela magistrum et scholarum domesticum, ac Theoctistum patricium et dromi logothetam. Hi statim a morte Theophili in circum progressi, vocato eodem ad concionem populo, verba mortui recens imperatoris commemo-raverunt, ejusque benevolentia commonefecernnt, ac multis blandis et ad animos conciliandos aplis verbis civium favorem novo imperatori paraverunt, promittentium se vel sanguinem suum pro ejus salute profusuros, et dicta sua confessum juramentis confirmantium. Theodora itaque cum filio summa rerum potita, imperio confirmato, nihil antiquius habuit quam ab initio 940 statim, quod pii homines hortabantur, de Imaginiperdarum hæresi deliberare, quæ ab imperio Leonis Armenii ad mortem usque Theophilii per Romanam se propagaverat ditionem. Ad eam extirpandam Theoctistus quoque se socium præbuit. Manuelo aliquandiu nutante. Neque vero aperte quisquam rem aggredi audebat, cum major pars senatus et concilii atque ipse etiam patriarcha hæresi ei essent dediti. Solus hoc ausus est Manuelus, divina excitatus vi. Cum enim de negotio isto aliquandiu, ut diximus, anceps hæsitasset, tandem ut sero id susciperet, hanc hahuit causam. Inciderat in gravissimum morbum, adeo quidem ut omni medicorum arte desatigata jam de vita ejus desperaretur. Eum accessere quidam pii monachi ex Studii monasterio, quibus nuntiatum fuerat esse mortuum; cumque ad lectum aggressi vivere adhuc et spirare sensissent, lætum ei de vita servanda pristinaque sanitate recuperanda nuntium prædicaverunt. Cum autem initio diffideret, tamen instantibus divinis istis hominibus, prohibentibusque ipsum dubitare de dono Dei et gloria ipsis patefacta, paululum se ex morbo colligens tenui ac imbecilla voce: Quomodo, inquit, divini Patres, hoc mihi contin-gat, cuius et animæ facultates defecerunt et corpus omnino confectum 941 exaruit, ita ut lotus exsiccatus solis reliquis ossibus jaceam, eoque tantum a cadavere differam, quod spiritum duco? qua ergo spe adducar ut credam me vires recepturum C

B D. Mortuo Manuelo aliquandiu nutante. Neque vero aperte quisquam rem aggredi audebat, cum major pars senatus et concilii atque ipse etiam patriarcha hæresi ei essent dediti. Solus hoc ausus est Manuelus, divina excitatus vi. Cum enim de negotio isto aliquandiu, ut diximus, anceps hæsitasset, tandem ut sero id susciperet, hanc hahuit causam. Inciderat in gravissimum morbum, adeo quidem ut omni medicorum arte desatigata jam de vita ejus desperaretur. Eum accessere quidam pii monachi ex Studii monasterio, quibus nuntiatum fuerat esse mortuum; cumque ad lectum aggressi vivere adhuc et spirare sensissent, lætum ei de vita servanda pristinaque sanitate recuperanda nuntium prædicaverunt. Cum autem initio diffideret, tamen instantibus divinis istis hominibus, prohibentibusque ipsum dubitare de dono Dei et gloria ipsis patefacta, paululum se ex morbo colligens tenui ac imbecilla voce: Quomodo, inquit, divini Patres, hoc mihi contin-gat, cuius et animæ facultates defecerunt et corpus omnino confectum 941 exaruit, ita ut lotus exsiccatus solis reliquis ossibus jaceam, eoque tantum a cadavere differam, quod spiritum duco? qua ergo spe adducar ut credam me vires recepturum D

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(20) Δρουγγάριος, *præfector drungi*, βίγλας, vigiliæ, excubilæ, hostium explorationes, ques priore vocabulo ἐπιειλοπῆν et κατασκοπῆν vocat Simocatta plerisque locis. Qui hostes itaque exploratum ibat, excubias in exercitu ponebat etstantibus in excubiis præfliciebatur, erat τῆς βίγλας δρουγγάριος. De illo Codinus habet: Ήξετο τὸν περὶ τοῦ τοῦ φοστίου ἀπερχόμενος δ τῆς βίγλας μέγας δρουγγάριος καθιστασι τὸ λεγόμενον ἡμεροβίγλιον, ὡς παρὰ τοῦ μεγάλου δομεστίκου προστέλλην. Ita diurnas: mox nocturnas describit vigilias: Πρὸς δὲ τοὺς αὐτὸν τὸν καιρὸν τῆς νυκτὸς βίγλισοντας ἀπερχόμενος οὗτος ὁ μέγας δρουγγάριος, πρὸ τῆς τοῦ δειλινοῦ ὥρας, λέγει

οὕτως: « Ἀχοντες, ἑτοιμάσθτε, δειπνήσατε, καὶ δότε τροφὴν τοῖς ἵπποισ. » Καὶ δταν δ τεταγμένος καὶ πρέπων τῆς βίγλας ἔλθη καιρὸς, ἐκβάλλει αὐτὸν τοῦ στρατοπέδου. Leunclavius: Drengarius tribunus militum, Italis, Gallis, Germanis etiam colonello, Græcis χιλιαρχος, a drungo, inquit, baculo et regimini insigni. **Goar.**

(21) Paulo post rursus sic ponitur. Ego ordinem ecclesiasticum eo vocabulo intelligi arbitror. **XVI.** — Ecclesiastici et senatorii ordinis proceres intel-ligit. Vulgo namque præsules Cpoli reperti simul cum ejusdem ecclesiæ clero vocati cùnodi dicun-componere. **Goar.**

μένος καὶ σκελετὸς, ἐν οὐδενὶ διαφέρων ἐπέρφ τῶν Α τεθυηκότων ἢ μόνη τῷ ἀναπνεῖν. Τίς οὖν ἐλπίς ἢ ποῖος λόγος ἔσται ὁ πείσων με ἀναρρώσθηναι καὶ εἰς τὴν προτέραν εὔεξιν ἀλοεῖν; Ὑπολαβόντες οὖν οἱ δικιάταιοι ἔρησαν πρὸς αὐτὸν Ἡάντα δυντὰ καὶ οὐδὲν ἀδύνατεί τῷ Θεῷ. Εἴ γοῦν σπουδίσεις ἀναρρώσθιεις τὴν τῶν Εἰκονομάχων ἀποτίσσει πυρκαϊάν καὶ τὰς ἱερὰς εἰκόνας κατὰ τοὺς παλαιοὺς καὶ πατρικοὺς Θεσμοὺς ἀναστηλῶσαι, εὐχγελ·ζύμεθι τοι τὴν ζωήν. Ἐίκον καὶ ὑπεγχώρησαν. Καὶ εὐθὺς ἡ τε νόσος, ἐβήσισ καὶ αἱ φυσικαὶ ἐνέργειαι ἀκαλύτως ἐπετελούντο, καὶ ἐν βραχεῖ τῷ χρόνῳ τελείν τοῦ ἀρχαστήματος ἐσχήκει ἀπαλλαγήν. Ῥάων δὲ τῆς νόσου γενόμενος, ἐξιππατάμενος εὐθὺς ἄπαισι πρὸς τὸ παλάτιον καὶ εἶσεις πρὸς τὴν βασιλίδα, καὶ πάντα τρόπον αὐτὴν παρεκίνει τὰς θείας ἀναστηλῶσαι εἰκόνας, πάλι καὶ αὐτὴν ἀφρομῆτης δράξεσθαι γλι-
B χομένην, διὰ παντὸς ἐρεθίζομένην καὶ παρὰ τῆς οἰκείας μητρὸς εἰς τοῦτο καὶ τῶν μητραδέλφων τῶν πατρικίων. Ὁμως δὲ ἀντέπιπτεν ἡ Θεοδώρα τοῖς λόγοις τοῦ Μανουὴλ, [Ρ. 535] εἴτε τοὺς πρὸς τὸν ἄνδρα ὅρκους εὐλαβούμενη, εἴτε, ὡς ἐφαρμένη, καὶ τὸ πλήθυς δεδόκευτο τῶν τῇ αἰρέσει κατετημένων. Ἐγκείμενος δὲ τοῦ Μανουὴλ ἐφη ἡ Θεοδώρα, ὡς, Ὁ ἐμὸς, ὡς μάγιστρε, ἀνὴρ τε καὶ βασιλεὺς ἀκριβεῖς ἦν ἐραστής, καὶ οὐδὲν ἀπερισκέπτως ἐπράξει πώ-
C ποτε, καὶ τούτῳ τὸ δύγμα, εἰ μὴ ἀπηγροφευμένον ἦν τοῖς Ἱεροῖς νόμοις καὶ ταῖς ἀγίαις Γραφαῖς, οὐκ ἀν-
έκουε τῆς Ἐγκλησίας. Τούτα δὲ ἐκίνης εἰπούσης, ταχεῖται ἡ πειδῆταις αὐτῇ κατατετριψήν τὴς ζωῆς καὶ τῆς βραχείας; ἔκπτωσιν, καὶ οὐκ αὐτῇ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ ταύτης οὐφ, εἰ μὴ τὸν Θεῖον κόστον τῶν ιε-
ρῶν εἰκόνων ἀποδοίη ταῖς Ἐκκλησίαις. Τούτου τοῖς λόγοις εἴτε ἐκδειματωθεῖσα, εἴτε καὶ ἀλλως ἀριστο-
μένη, ὡς εἴπομεν, ἡ βασιλίς ὅλη τοῦ ἐργοῦ γίνεται. Καὶ εὐθὺς ἀγερεσθαι ἐν τοῖς συγγάγομενοι τοῦ Θεοκτί-
στου προσέταττε πάντας τοὺς ἐπὶ συνέταις καὶ λόγῳ κεκοσμημένους ἔκ τε τῆς συνόδου καὶ τῆς συγκλή-
τος, καὶ λόγους κινεῖν καὶ προσβλέπειν περὶ ὅρθο-
δοξίας. Ηάντων δὲ, ὡς ἐπος εἰπεῖν, συναχθούσισθέντων
καὶ λόγων παλλῶν ῥύσιτων, καὶ μετρυριῶν ἀπὸ τῆς Θείας Γραφῆς παραχθεισῶν οὐκ ὀλίγων, τὸ εὐσεβὲς
ὑπερισχυτες μέρος καὶ δύγμα γέγονε τὰς θείας πα-
ραχθῆσαι ἀναστηλοῦσθαι εἰκόνας, τῶν ἀρχιερέων καὶ μοναχῶν καὶ συγκλητικῶν, ὅσοι τῷ πάθει κατείγοντο πρότερον, τῶν πλειόνων τὸ κρείττον μεταμεθέντων
καὶ μεταστοιχείωθεντων πρὸς τὴν ἀληθείαν, δοῖος D δὲ δευτεροὶ καθήκετο ἡ τῆς εὐσεβείας βαφὴ καὶ ἀμεταθέτως εἶχον, ἀπεληλαμένων τῆς πόλεως καὶ ὑπερορίας παραπεμψθέντων. Καθηρόη δὲ καὶ ὁ δυστετῆρ; φατριάρχης (22) Ἰαννῆς, καὶ τοῦ ἀρχιε-
ρατικοῦ Θρόνου ἀπηλάση ὁ δι' ἀποστολῆς ἀξιολόγων ἀνδρῶν τῶν εἰς φυλακῆν τεταγμένων τοῦ παλατίου. Οὓς πρότερον μὲν κατελθεῖν οὐκ ἐπείθετο, οὐδὲ ἐκών γε αὐτοῖς τῆς Ἐκκλησίας ἐκστῆναι διεβεβούστο· ὡς δ' οὗτοι ὑποστρέψαντες πρὸς τὴν πέμψασν βασιλίδα

ac pristinæ valetudini restitutum iri? Respon-
dere monachi Deum nihil non posse: quod si ergo
sanitate recepta operam sit datus ut incendium
ab Imaginiperdis excitatum restinguat sacrasque
magines secundum vetera majorum decreta resti-
tuat, se ei vitam certo promittere. Atque haec fati
discesserunt. Statim vero et morbus remisit, et
naturales facultates omni impedimento sunt libera-
tæ, brevique temporis spatio infirmitate prorsus
est solutus Manuelus. Sic ergo allevato corpore
statim equo ad palatium it, ingressusque ad impe-
ratricem eam summopere ad reponendas sacras
imagines exhortatur. Ea vero jam pridem occasio-
nem hujus rei agendæ quererbat, suhinde instigata
a matre sua et avunculis patriciis. Nihilominus
tamen verbis Manuela Theodora tum se opposuit,
sive iuramenti marito præstigi religione, sive mul-
titudinem, cuius mentionem fecimus, hæresis
istius studiosorum reformidans. Et instantे Ma-
nuelo: Meus, inquit, o magister, maritus im-
perator accurationem amavit, nihilque unquam
nisi re probe deliberata egit. Itaque decretum quo-
que de colendis imaginibus non fuerat Ecclesia
ejecturus, nisi id legibus litterisque 942 sacris
scivisset damnari. Haec locutæ Manuelus præsen-
tem imperii vitæque finem, eademque filio minatus
est, nisi divinum ornatum sacrarum imaginum
Ecclesiæ redderet. Quibus verbis Theodora sive
perterrita sive alias, ut diximus, delectata, tota
isti negotio sese dedit. Statim itaque in taberna-
cula Theoclasti omnes convenire jubet, qui de se-
natoribus vel concilio sapientia erant ac doctrina
ornati, eosque de vera religione in medium consu-
lere. Ibi omnibus, quantum ejus fieri potuit, con-
gregatis, cum variis essent sermones habiti et non
paucæ scripturaræ testimonia producta, piæ
partis sententia obtinuit, decretumque de sacris
imaginibus statim reponendis factum. Eo in con-
ventu principes sacerdotum, monachi ac senatorii
viri, ante hæresi vitiati, majoris partis sententia
docti veritatem errore damnato amplexi sunt. Ab-
rogatuin etiam est patriarchæ munus Janni, missi-
que prostantes viri, quibus palatii custodia erat
demandata, qui eum solo deturbarent. Jannes
primo cessurum se aut omnino Ecclesia exiturum
denegavit summa contentione. Quam ejus contu-
maciani cum, quos missos 943 ad eum diximus,
Augustæ indicassent, statim Bardas patricius mit-
titur, quæsitum ex eo an ob professionem veræ re-
ligionis patriarchæ loco cedere detrectaret. Sed
Jannes, homo versatus et ut quisquam alias fraudis
calumniæve suendæ gnarus, ventrem suum dor-
sumque et nates plumbo compungit, ut a quibus-
cam flagris cœsus videretur; vociferansque ita se
ab iis qui missi fuerant tractatum, tantum sibi
temporis concedi flagitat donec vibices eluerentur.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(22) Φατριάρχης recte legitur, non πατριάρχης. GOAR.

Bardas autem vigiliæ drungarius, a quo se ita cœsum Jannes dicebat, impostura detecta, concitus, reluctantem etiam domo patriarchali ejicit. In ejus locum imperatrix sanctum ac divinum Methodium introducit, qui adhuc confessionis suæ et ob eam tolerati supplicii notas in carne sua gestabat, omnibus piis sacerdotibus, laicis ac monachis, et iis etiam qui in montibus exercebantur, summo cum gaudio ejus designationem approbantibus, ac confertim in urbem venientibus, unoque ore hæresim Imaginiperdarum damnantibus æternō anathemate. Hoc præclarum facinus inclita Theodora et filius initio imperii sui ediderunt. Impius vero Jannes 9.4.4 monasterio inclusus cuidam, cum in quadam ejus parte suffixam imaginem Christi Dei, Deiparæ et archangelorum cerneret, diaconum suum eo ascendere et venerabilium imaginum oculos eruere jubet, dicens eas facultate videndi non esse præditas. Hoc ut rescivit pia Augusta, divino animi fervore incensa ipsius effodi oculos jubet. Verum intercessione quorundam effectum est ne id fleret. Missis tamen stallitibus Theodora ducentis flagrum icibus cum multavit.

Enī προσιμίοις τῇ ἀσθέτῳ Θεοδώρῳ καὶ τῷ ταῦτῃ Ἰαννῆς ἐν μοναστηρίῳ τινὶ κατειρχόεις, καὶ ἐν τινὶ Χριστοῖς τοῦ Θεοῦ καὶ τῇ Θεομήτορος καὶ τῶν ἀρχαγγέλων, εἰπὼν μὴ ἔχειν αὐτοὺς τὴν τοῦ δρόμου μάρτυρας. Τοῦτο μὲν οὖν εἴρεται τὸν τοῦ δρόμου μάρτυρας ἀποδεκαμένων τὴν προσβολὴν, καὶ ἀθρόον τὴν βασιλίδες κτελαθόντων καὶ δομοφόνως αἰωνίῳ ἀναθέματι παραδεδωκότων τὴν αἵρεσιν τῶν Εἰκονομάχων. Τοῦτα μὲν οὕτω κατεπράχθη τὰ κατορθώματα· δὲ ἀνίερος Ἰαννῆς ἐν μοναστηρίῳ τινὶ κατειρχόμενος εἰκόνα Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ τῇ Θεομήτορος καὶ τῶν ἀρχαγγέλων, τῷ ἑκτοῦ διακόνῳ προσέτοξεν ἀναβάντι τῶν σεβασμίων εἰκόνων ἀντρόξαι τοὺς δομοφόνους, εἰπὼν μὴ ἔχειν αὐτοὺς τὴν τοῦ δρόμου δύναμιν. Ως οὖν ἐπίθετο ταῦτα ἡ εὐσεβὴς δέσποινα, ζήλῳ θεῖῳ ἐκπυρωθεῖσα τοὺς αὐτοὺς προσέτεχε διορυχήναι δομοφόνους. Άλλὰ τοῦτο μὲν οὐκ ἐγένετο μεστευσάντων τινῶν, δορυσθόρους δὲ ἐκπέμψασα μάστιξιν αὐτὸν κατρίσατο λώρων διακοίνων (23).

Natus fuit Jannes iste Cpoli, stirpe Morocharza-niorum. Et jam ad senectam ætatem accedens in præstantissimorum martyrum Sergii et Bacchi princeps fuit monasterio, ibi in Ecclesia veluti coluber quidam in antro delitescens. Paulatim deinde in progressus ad altiora fecit, per omnem vitam Imaginiperdarum hæresi impense deditus, præstigiariū studiosus et divinationum per pelvum. Charrissimus fuit Michaelo Balbo, sive ob hæresis societatem, sive ob doctrinæ opinionem, et præceptor Theophilo ejus filio datus Theophilus imperio accepto primum ei cincelli dignitatem contulit, deinde patriarcham creavit Cpolis. Solitus fuit ei pelvis valicinio et præstigiis futura prædicere. Et enī aliquando 9.4.5 eum infida atque sæva quādam gens tribus ductoribus usq; Romanam ditionem D infestaret, eaque res Theophilum, uti par erat, sollicitum teneret, Jannes eum dimissa animi ægritudine optime de rebus sperare jussérat, modo ipsius consilio parere vellet. Consilium tale erat: Inter æreas statuas, quæ erant in euripo circi,

XYLANDRI ET

(23) *Taurearum* hic erat supremus numerus, quem jam habes in superioribus recensitum. GOAR.

(24) Μεγάλόπολις ob amplitudinem dicebatur Constantini urbs; Θεούπολις Antiochia ob id quod contigit Justiniani tempore miraculum, de quo ejusdem anno 2; Ἀγιόπολις Hierusalem Christi nec consecrata. GOAR.

(25) Librarius hic ascripsit, quod recte multis

A γνώριμα τιθείκασι τὰ τῆς ἀπειθείας, δὲ πατρίκιοις θάττον ἐκπέμπαται Βάρδας, δὲ τῆς δεσποινῆς ἀδελφὸς, τοῦ χάριν πευσόμενος μὴ τῇ δρυδόδέξῃ πίστει τῷ πατριαρχεῖον οὐκ ἀπανίσταται. Οὐ δὲ Ἰαννῆς πανούργος ὁν καὶ συκιφαντίας ράψις εἰπεῖ τις εἰδότος, μολιθόδεψις κατατίκας τὴν ἑκτοῦ γαστέρα, καὶ τὰ νῶτα, καὶ τοὺς γλουτοὺς ὡς δοκεῖν μαστιχθῆναι παρὰ τινῶν, καὶ παρὰ τῶν πεμφθέντων ταῦτα παθεῖν κεκραγώς βρεβαρίκως ἐπιθεμένων αὐτῷ, καὶ μᾶλλον παρὰ Κωνσταντίνου τοῦ δρουγγαρίου τῇ βίγλας, ἡγιεῖσιν δεῖται συγχωρηθῆναι πρὸς μικρὸν, ἐστ' ἀντίστοιτον αὐτοῦ τὰ στίγματα. Καὶ οὐ μὲν Ἰαννῆς ταῦτα δὲ Βάρδας τοῦ σκιαρήματος ἀπελεγχθέντος εἰς θυμὸν καὶ ηθεῖς καὶ ἀκοντα τοῦτον τοῦ πατριαρχεῖου κατέγει. Οὐ καταχθίστος δέποιντα ἀντεισήγαγε τὸν Ἱερὸν καὶ θεῖον Μεθόδιον, ἔτι τῇς ὁμολογίας καὶ τῆς μαρτυρίας ἐν τῇ σκοτίᾳ τὰ στίγματα περιτέροντα, ἀπάντων τῶν εὐσεβῶν Ἱεράνων, λεικῶν τε καὶ μοναχῶν, [P. 536] ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν τοῖς δρεσιν ἀσκουμένων μετὰ πολλῆς τῆς περιχαρείας ἀποδεκαμένων τὴν προσβολὴν, καὶ ἀθρόον τὴν βασιλίδες κτελαθόντων καὶ δομοφόνως αἰωνίῳ ἀναθέματι παραδεδωκότων τὴν αἵρεσιν τῶν Εἰκονομάχων. Ταῦτα μὲν οὕτω κατεπράχθη τὰ κατορθώματα· δὲ ἀνίερος Ἰαννῆς ἐν μοναστηρίῳ τινὶ κατειρχόμενος εἰκόνα Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ τῇ Θεομήτορος καὶ τῶν κολλινίκων μαρτύρων Σεργίου καὶ Πάχυου (26) ὥσπερ τινὰ δράκοντα ἐν ἐκκλησίᾳ φωλεύσαντα εἶχεν ἡγούμενον ἐν αὐτῇ, ἐν δὲ ταῖς κατὰ μικρὸν γενόμενον ἀναβάσεσι τῇ τε τῶν Εἰκονομάχων ἀλέψι αἱρέσει ἴσχορῶν προστετάστα, καὶ γοντείας προσανέχοντα, καὶ λεκανομαντίας διὰ βίου παντὸς, διαφερόντως ἀγαπηθέντα τῷ πατρὶ Θεοφίλου Μιχαήλ τῷ τραυλῷ, εἴτε τῷ κοινωνεῖν τῇς αὐτοῦ αἵρεσεως, εἴτε καὶ τῷ λογιότητι κτήσασθαι δόξαν, τοῦ Θεοφίλου δὲ διδάσκαλον γεγονότα. Καὶ ἐπεὶ οὐτοὶ τὰς τῆς βασιλείας κατέσχεν τὴν, σύγκελλον μὲν τοῦτον τιμῆς πρῶτον, εἴθ' ὑπερορθοτερον καὶ πατριάρχην ἀποκαθίστησι Κωνσταντίνου πόλεως, προγνώσεις τινάς διὰ λεκανομαντείας καὶ γοντείας αὐτῷ ἀπαγγέλλοντα. Κατέτρεχέ ποτε τὰ Ρωμαῖων ἔθνος ἀπειστον καὶ σκληρὸν (27), ὡρήγεμοι τρισὶ στρατηγούμεγον· καὶ ὡς εἰκός ἐπὶ τούτῳ τοῦ Θεοφίλου ἀνιωμένου, ἀποθίσθαι τῇ ἀθυ-

GOARI NOTÆ.

aliis locis, ac rectius multo quam hic, annotasset, Cedrenum scribendi nimirum materia destitutum hæc narrare: οὐχ εἴχεις, ὡς ἔοικε, τῇ γράφειν ἀκρόματα Κερδογνέ. XYL.

(26) Justiniani hoc erat aedificium, de quo statim sub initio imperii ejus. GOAR.

(27) Abaras existimo, quos pariter 1, 3 vocavit Si-mocatta ἀπιστότατον ἔθνος καὶ ἀπληστότατον. GOAR.

μίαν δ' Ἰαννῆς παρεκάλει καὶ θάρσους πληρωθῆναι, οἵ γε μόνον τῇ αὐτοῦ συμβουλῇ πειθρχήσειν. Ή δὲ συμβουλὴ τοιαύτη ἦν. Ἐν τοῖς εἰς τὸν οὐρανὸν τοῦ ἵππικοῦ ἴσταμένοις χαλκοῖς ἀνδριᾶσι καὶ τις ἀνδριᾶς ἴστεσθαι ἐλέγετο τριῶν διατυπώμενος κεφαλαῖς. Ηὔσταττει τοίνυν δ' Ἰαννῆς ἴστριθμούς σφύρας χαλκευθῆναι ταῖς κεφαλαῖς, ἀνδράσι ταῦτας ἐγχειρισθῆναι κατὰ χεῖρα γενναῖοις, κατά τινας δὲ τετγυμένην ὥραν νυκτερινὴν ἄμα αὐτῷ γενέσθαι πρὸς τὸν εἰρημένον ἀνδριάντα, καὶ ἡνίκα τούτοις κελεύσεις, παλειν ἴσχυρῶς ταῖς σφύραις τὰς κεφαλὰς, μέχρις ἂν κατενεχθείεν εἰς γῆς ὡς ἔξ οὐδὲν κρούματος τε καὶ πλήξεως. Παθεῖς οὖν τοῖς λόγοις δ' βασιλεὺς οὕτω γενέσθαι προσέταξε. Καὶ γενομένων ἑκεῖς τῶν ἀνδρῶν ἄμα τῷ Ἰαννῷ πέρβω νυκτῶν (ἥν δ' ὁ Ἰαννῆς μετὰ λαϊκοῦ τοῦ [P. 537] σχῆματος, ήντα μὴ κατάφωρος γένηται), τοὺς στοιχειωτικοὺς λόγους (28) ἐπειπῶν καὶ τὴν ἐνοῦσαν δύναμιν ἐν τῷ τοιούτῳ ἀνδριάντι ἀφελόμενος, παλειν τοὺς ἀνδρας ἐκέλευε νεανικῶς τε καὶ ἴσχυρῶς. Καὶ οἱ μὲν δύο ἴσχυροτάταις χρησμένοι ταῖς καταφοραῖς τὰς δύο τοῦ ἀνδριάντος ἀπέκόψαν κεφαλάς, δρίτος δὲ μαλακωτέραν ποιήσας τὴν πληγὴν μικρὸν μὲν κατέκλινεν. Οἵ δὲ παραπλησίως καὶ τὰ κατὰ τοὺς ἡγεμόνας τοῦ ἔθνους ἐπηκολούθησε: στάσεως γάρ τινος κρατητικῆς ἐπεισπεσούσης τῷ γένει, τάντη δὲ καὶ μάχης ἐμφυλίου ἐπακολουθησάης, οἱ δύο τῶν ἡγεμόνων πίπτουσιν, ἐπλήγη δὲ καὶ δρίτος, οὐ μέν γε καιρίως, ἤργησε δὲ δύμας ἐκ τῆς πληγῆς, καὶ οὕτως τὸ ἔθνος ἡθενηκὸς οἴκαδε ἀπνόστησε. Καὶ τὰ μὲν τῆς γοητείας οὕτως.

Τῷ δὲ γόνηι τούτῳ Ἰαννῷ ἀδελφὸς ἦν σαρκικὸς, οὗτομα τῷ ἀνδρὶ Ἀρεαθῆρ, τὴν τύχην πατρίκιος. Τούτῳ προσάστειον ἦν κατὰ τὸ εὐώνυμον μέρος τοῦ Στενοῦ, ἔγγεια τῆς μονῆς τοῦ Ἀγίου Φωκᾶ, οἰκοδομᾶς ἔχον πολυτελεῖς, στοάς τε καὶ βαλανεῖται καὶ διατριβᾶς ἄλλας ἐπιστερπεῖς. Ἐκεῖνος δὲ δὲ γόνης συγχάς ποιῶν τὰς καταγωγὰς, ὑπόγαστον τι κατασκευάσας ἐνδιαίτημα καὶ τῷ Τροφωνίου παρόμοιον, ὅπισθεν δὲ πυλίδας δημιουργήσας εἶσα τοὺς θέλοντας παραπέμπειν, τοὺς βιωλομένους ἐδέχετο ἐν ἑκείνῳ τῷ πονηρῷ ἔργαστροφίᾳ, καὶ νῦν μὲν ἐταμείοντο θαλαμηπολούμεναι (29) μονάζουσαι τε καὶ ἄλλως γυναικεῖς τῷ κάλλει διαπρεπεῖς, αἵς συνεφεθέρετο, νῦν δὲ ἡ πατοσκοπίαι, καὶ λεκχονομαντεῖαι, καὶ γοητεῖαι καὶ νεκυομαντεῖαι ἐνηργοῦντο, δι' ὧν πολλάκις συνεργίᾳ διαιμόνων τινὰς τῶν μελλόντων προέλεγεν. Ἀλλὰ τούτο τὸ κτήμα ἐλθόντερον εἰς τὸν παρακοιμώμενον εἰς ἕδραφος καταστρέφεται, καὶ εἰς μονὴν κατεσκευάσθη ἐπ' ὄνδρας Φωκᾶ τοῦ μεγαλομάρτυρος.

Καθηρίσσει δὲ, ὡς εἶπομεν, οὗτος καὶ οἱ τούτου μέτοχοι καθηυποδηθίστες οὐδὲ οὕτως ἡσυχίαν ἤγον, ἀκκὰ κατὰ τῶν ἀγίων ἔτι ἐνεανιεύοντο εἰκόνων καὶ πονηρὰ κατὰ τῶν εὐεσθῶν ἐμελέτων. Συκοφαντῶν γάρ ράψυντες κατὰ τοῦ μεγάλου Μεθοδίου ἐπειρῶντο διαβίλλειν τὸν ἀνεπίληπτον καὶ οὕτω τὸν δρθόδοξον

XYLANDRI ET

statua quædam extare ferebatur triceps. Tres ergo malleos æreos fabricari jubebat Jannes, eosque tradi viris manu validis, qui constituta noctis hora secum ad statuam illam accederent, iisque, cum ipse mandasset, capita fortiter ferirent, dum ea veluti uno ictu atque impulsu in terram dejicerent. Gratum hoc consilium imperatoriuit, jussitque ita fieri. Ergo magna jam parte noctis exacta cum viris istis Jannes, qui ne agnosceretur, profano habitu se induerat, ad statuam venit, magicoque carmine recitato, iisque robore quod inerat statuam adempto, viros omni vi percutere capita statuam jubet. Eorum duo validissimis ictibus duo capita statuam decusserunt: tertius remissius aliquanto feriens inclinavit quidem, non tamen a corpore totum avellit caput. Eodem modo cum gentis ejus ducibus actum fuit: nam seditione coorta, atque ea in pugnam intestinam evadente, 946 duo de ducibus ceciderunt, tertius vulnus accepit, sed non lethale. Nihilominus tamen rei gerandæ eo facto inutili, gens ea viribus suis destituta domum rediit.

οὐ μήν καὶ δλην τοῦ σύμπτος ἀπίτεμ τὴν κεφαλήν. Οἵ δὲ παραπλησίως καὶ τὰ κατὰ τοὺς ἡγεμόνας τοῦ ἔθνους ἐπηκολούθησε: στάσεως γάρ τινος κρατητικῆς ἐπεισπεσούσης τῷ γένει, τάντη δὲ καὶ μάχης ἐμφυλίου ἐπακολουθησάης, οἱ δύο τῶν ἡγεμόνων πίπτουσιν, ἐπλήγη δὲ καὶ δρίτος, οὐ μέν γε καιρίως, ἤργησε δὲ δύμας ἐκ τῆς πληγῆς, καὶ οὕτως τὸ ἔθνος ἡθενηκὸς οἴκαδε ἀπνόστησε.

Fuit huic Janni frater carnalis, nomine Arserius, patricius ordine. Is suburbanum habuit ad Steni sinistram partem, proxime Sancti Phocæ monasterium, adiunctis sumptuosis instructum, porticibus, balneis aliisque ad amoenitatem paratis operibus. Ibi Jannes crebro solens diversari subterraneum quoddam domicilium Trophoniano assimile fecit, in cuius postico fores erant ad intramittendos homines. In istam sceleratam officinam modo monachas aliasque insignes formam mulieres condebat, cumque iis rem habebat; modo jecinorum inspectiones, divinationes per pelvum, præstigiasque alias et mortuorum evocationes exercebat ac sacerdotum numerō dæmonibus adjuvantibus futura aliqua prædicebat. Hoc suburbanum postea temporis imperatoris cubicularius nactus solo aquavit, monasteriumque ibi a magno martyre Phoca denominatum condidit.

D

Cæterum Jannes hoc quo dixi pacto, ejusque socii eadem ratione dejecti, non se tamen continuerunt quin et contra sacras imagines aliquid adhuc molirentur et piis iusidias struerent. Quo modo etiam interrum, 947 Methodium calumnia circumvenire et veræ religionis cultoribus

GOARI NOTÆ.

(28) Στοιχεῖον moderna lingua Græci vocant secretam naturam in hominibus ad quamcunque rem propensionem et aptitudinem. Frequentius pro larvis ac spectris noctu apparentibus ac domos infestantibus, ac deum pro malis geniis, magorum

strigumque magistris, nsurpant. Unde στιχειωτικοὶ λόγοι verba sunt ad hujusmodi dæmones convocabendos. GOAR.

(29) Virgines et nuptæ nobiliores in secretioribus thalamis custoditæ. GOAR.

dolorem asperre conati sunt. Res ea ita acta. Muliarem quamdam (mater ea fuit Metrophanis, qui postea Smyrnæ præsul factus est) multo auro pollicitationibusque corruptam subornant, quæ Augustæ et imperatoris tutoribus diceret a Methodio se esse stupratam. Statim ergo terrible judicium ex civilibus et sacratis hominibus cogitur concilium. Astant pii, nostitiæ ac doloris pleni: non absunt impii, dedecus haud exiguum ea actione conciliatum iri piorum cœtui sperantes. Prodeunt calumniatores animis inflati, quod crimen id in promptu habero probationes fiderent, producta in medium muliercula, quæ composito judicibus rem narraret. Judges et præcipue Manuels, tristi vultu assident, indigne ferentes unius hominis culpa cœtum piorum in periculum ludibrii venire. Quæ omnia sentiens Methodius, ut et spes impiorum et piorum ægritudinem aboleret neque ecclesiæ lapis offensionis esset, nihil multitudinem reveritus homo omni reverentia atque honore dignissimus, in conspectu omnium pudenda nudavit, quæ nemo non videbat morbo quodam emarcuisse omnique naturali vi esse privata. Pudore hoc factum opplevit calumniatores et malis gaudentes, pios autem lætitia; **¶48** qui ingenti cum gaudio Methodium cingentes salutabant atque amplectebantur, neque habebant quo modo voluptati suæ satisfacerent. Et quidam de notioribus placide aggressus ex eo quæsivit quonam modo virilia ejus ita emarcuissent. Cui is rem totam a principio narravit. Se, cum Romæ degeret, missus eo ad papam ob intentata Nicephoro sanctissimo patriarchæ crimina, vexatum fuisse a carnis studioso mulo genio, sine intermissione dies noctesque ipsum titillante et rei Veneræ appellitum excitante. Itaque se ardenter ea cupiditate, ac tantum non ei succumbentem, Petro apostolorum principi sese dedere statuisse, multisque ab eo precibus contendisse uti se libidine ista liberaret. Hunc noctu astitissem, ac virilia sua manu dextra tangentem combussisse, simulque dixisse nihil esse quod in posterum sibi ab ista metueret voluptatis concupiscentia. Se ob vehementem dolorem somno excussum talem repertum fuisse qualem ipsi vidissent. Hæc cum ita narrasset patriarchia, Manuels intolerabilem hanc fraudem indicans statuit muliercutam questionibus adhibere, ut quæ fuisset doli nectendi ratio intelligeret. Statim ergo gladius stringitur, virgæ igni cadentes asseruntur, carnificesque parati astannt: quibus infelix ea territa rei veritatem **¶49** palam fatetur, quo pacto structæ insidiæ, utque auro et pollicitationibus corrupta et decepta fuerit, qui commenti autores: denique totam fabulam refert, additque domi suæ aurum in sacculo repertum iri quadam in arcula frumenti plena. Et missus eo satellitum

XYLANDRI ET

(30) *Manifeste impudens muliercula in omnium auditu criminis infamiam evulgabat.* Lexicon ano-

A λυπῆσε: λαόν. Λρυσίου γχρ πολλούς ὑποζητεῖσαντές τινα γυναικα καὶ ὑποσχέσειν, εἰ μόνον τούτοις συμρήσεις (μήτηρ δὲ τὸ γύναιον ἦν Μητροφίνους τοῦ μετέπειτα Σμύρνης προεδρεύσαντος), πείθουσι κατεπεῖν τοῦ ἄγιου πρός τε τὴν δέσποιναν καὶ τοὺς ἐπιτρόπους τοῦ βασιλέως ὡς εἴη αὐτῇ πεπλησιακάς. Βῆμα γοῦν εὐθίως φρίκης μεστὸν ἐκ πολιτικῶν καὶ ἱερῶν ἀνδρῶν συγκροτούμενον. Παρῆσται οἱ εὔσεβες κατηφίτες καὶ λύπης πεπληρωμένοι, οὐκ ἀπῆσαν οἱ ἀσεβεῖς μῶμον ἐκ τῆς πράξεως οὖν τοὺς τυχόντες [Ρ. 538] προστριβῆναι τῇ τῶν δρυδοδέρων Ἐκκλησίᾳ οἰδημενοι. Παρῆσται οἱ συκοφάνται μέγα φρονοῦντες ὡς τέχα τῆς κατηγορίας πρόχειρον ἔχούστης τὸν ἔλεγχον. Παρῆσται εἰς μέσον τὸ γύναιον, καὶ ἀειδάχυθη τοῖς δικάζουσιν ἑριάμενεν (30). Ἐσκυθρωπάζον οἱ δικασταὶ, καὶ τῶν ἄλλων πλέον δι μάργιστρος Μανουὴλ, εἰ δὲ ἐνδει ἀνθρώπου κινδυνεύσει τὸ τῶν δρυδοδέρων πλήρωμα γέλως γενέσθαι τοῖς ἀντιθέτοις. Τούτων πάντων ἐπιασθόμενος δὲ λερὸς Μεθόδοις, καὶ τοὺς μὲν ἀσεβεῖς τῶν ἐλπίδων μεταστήσαι βουλδεμένος, τοὺς δὲ εὔσεβες ἀπαλλάξαι τῆς κατεχούστης βαρυθυμίας καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ μὴ λίθος γενέσθαι προτούμματος, μηδὲν τὸν δῆλον ὑποτειλάζεντος, ἀποτειλάμενος τὴν ἀναδολὴν ἐπ' ὅψει πάντων τῶν θεωμένων ἀπογυμνοῖ τὰς αἰδοῖς δι πάτης αἰδοῦς καὶ τιμῆς οντως ἔξιος. Καὶ ἐφάνη τοῖς πᾶσι τοῦτα μεμάρτυρέντα ἀπὸ τίνος νόσου καὶ τῆς συστικῆς πνετάπασιν ἐνεργείας ἀμοιρα. Αἰσχυντες τὸ πρᾶγμα τούς χαιρεκάκους ἐνίπληγε καὶ τοὺς συκοφάντας, εὐφροσύνης δὲ δι τοὺς πολλῆς καὶ θυμηδίας τοὺς εὔσεβες. Καὶ περιλαβόντες αὐτὸν μεθ' ὑπερβαλλούσης περιχερείας κατηστέφοντο, περιεπλέκοντο, οὐκ εἶχον δπως τῷ πλήθει χρήσανται τῆς χαρᾶς. Καὶ τις τῶν γνησιωτέρων προσελήνων ἡρέμα ἐπηρώτα τὸν πατριάρχην, τὸν τρόπον μαθεῖν τοὺς μεμάρτυρας τῶν μορίων. Ἀναλαβὼν δὲ οὕτος διηγεῖτο ἐνωθεν καὶ ἔξι ἀρχῆς, διπερ Ἐν 'Ρώμῃ πεμφθεὶς πρὸς τὸν πάτερα διὰ τὰς κατὰ Νικηφόρου τοῦ ἀγιωτάτου πατριάρχου ἀνεγερθείσας ἐπαγωγάς, κάκεισε διάγων, ἡνωχληθεν ὑπὸ τοῦ φιλοσάρκου διάμονος, ὃς οὐκ ἐνέλιπε νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν γαργαρίζων καὶ μίξεώς μοι σαρκικῆς ἀνακινῶν ἔρωτας. Ἀναφλεγόμενος δὲ τῷ πάθει, ὡς ἡδη καὶ ἡττώμενος, ἔγνων Πέτρῳ τῷ κορυφαίῳ τῶν ἀποστόλων ἀναθέσθαι διμαυτὸν, καὶ τούτον ἐκελιπάρουν ἀπαλλάξαι με τῆς σωματικῆς ταύτης δρέξεως. Καὶ τὸν ἐπιστάντα νυκτὸς διψκοθει: τῇ δεξιᾷ χειρὶ τῶν ἀιδοίων καὶ καταπεῖται, ἐπειπόντα τοῦ λοιποῦ μὴ πτοεῖσθαι τὴν φιληδόνον δρεξιν. Διπνισθεὶς δὲ μετὰ σφοδρᾶς ἀλγηδόνος εύρεθην ἔγων ὡς ἐθεάσασθαι. Ταῦτα τοῦ πατριάρχου εἰπόντος, οὐκ ἀνασχέτον δι Μανουὴλ νομίσας τὸ τύρευμα ἔγνω ἔξετάσει διθῆναι τὸ γύναιον ἐφ' φ διασφῆσαι τὴν μηχανορᾶσθαι. Ξίφος τε οὖν εὐθὺς τούτῳ ἐπανετένετο καὶ ῥάδοις ἐκομίζοντο ἡκανθωμέναι, καὶ οἱ δῆμοι παρειτήκεισαν εὐτρεπεῖς. Οἵς ἐκδειματωθεῖσας ἢ δύστηγνος τίθησιν ἐκπυστον τὴν ἀλγηθειαν,

GOARI NOTÆ.

пумум bibl. Reg.: Θριαμλεύω, κατάδηλον ποιε. GOAR.

τὴν μηχανὴν ὅπως ἔρράφη, τὴν ἀπάτην ἡ τιμωρία. Τοῦτο τὸ πολλῶν διάτελον τῆς δόσεως τοῦ χρυσοῦ καὶ τῶν πολλῶν ὑποσχέσεων, τὰ πράξαντα πρόσωπα καὶ τὴν δλῆν σκευωρίαν τοῦ δράματος. Προστέθεν δ' ὅτι καὶ εἰ ἀπέλθοι τις εἰς τὴν ταύτην οἰκίαν, εὐρήσει τὸ χρυσόν ἐν βιβλαντίφ ἐν τινι κιβωτίῳ σίτου πεπληρωμένῳ, [P. 539] Εὐθὺς οὖν ἀποστέλλεται τις τῶν δορυφόρων, καὶ τὸ χρυσὸν ἔχθη, καὶ τὴλέγχηται τὸ δραματούργημα. Καὶ καὶ οἱ συκοφάνται ταῖς προσηκούσις ποιναῖς παρεδόθησαν, εἰ μὴ ἀνεξικάκως ὁ πατριάρχης ἀφεθῆναι τούτοις τὸ ἔγκλημα ἔκρησατο, τὸν οἰκεῖον δεοπότερην μιμούμενος, τοῦτο μόνον εἰς ἔκτισιν λαβὼν καὶ τιμωρίαν, τὸ δὲ πᾶν ἔτος κατὰ τὴν τῆς ὄρθοδοξίας Βλαχέρναις τῆς παναγράντου ναοῦ πρὸς τὸν θεῖον ἐνηγεῖσθαι ὡς τὸ ἀνάθεμα. Ὁ καὶ μέγρι τῆς αὐτῶν τοιούτου ἔσχε τὸν τρόπον τῆς καταλύσεως, ἢ δὲ τῶν ὄρθοδοξῶν Ἐκκλησία τὸν οἰκεῖον ἀπέλαβε κόσμον, τὴν τῶν σεπτῶν εἰκόνων ἀνατείλωσιν.

Ταύτην τῆς ὄρθοδοξίας τὴν ἔορτὴν ἄγουσά ποτε ἡ μακαρίτης βασιλίσσα Θεοδώρα τὸ πλήρωμα εἰστὰ τῆς Ἐκκλησίας (32) εἰς τὸ ἐν τῇ τοποθεσίᾳ τῶν Καριανῶν (33) ἀνάκτορον. Ἡριθμοῦντο τοῖς ἑστιάτοροις καὶ θεοφάνης καὶ δι τούτου ὀμαλίμων Θεόδωρος οἱ γραπτοί. Τῆς εὐώνυμας δὲ παραχμαζούσης καὶ τῶν τραχημάτων, πλακούντων δηλαβή καὶ πεμψάτων, παρατιθεμένων, συνεχῶς ἡ βασιλίσσα εἰς τὰ τῶν Πατέρων ἐνατενίζουσα πρόσωπα καὶ τὰ ἐνεστιγμένα τοῖς προσώποις αὐτῶν καταμανθάνουσα γράμματα στεναγμούς ἥψει καὶ δάκρυα. Εἰς δὲ τῶν Πατέρων καταφωράσας τοῦτο τὴν αἰτίαν ἥρετο τῆς εἰς αὐτοὺς συχνῆς ἀτενίσεως. Τῆς δὲ εἰπούσης, «Τὴν καρτερίαν ὑμῶν θευμάτων, διπάς ἐγκολαφθῆναι τοῖς προσώποις ὑμῶν τοσῦτα ὑπεμένετε γράμματα, ταλαντίζω δὲ καὶ τὴν τοῦ ταῦτα δράσαντος εἰς δμᾶς ἀπτίνειαν,» ὑπολαβῶν δι μακαρίτης θεοφάνης, «Ὕπερ ταύτης, ὡς δέσποινα, τῆς γραφῆς, εἶπεν, ἐν τῷ τοῦ Θεοῦ ἀδεκάστῳ βῆματι δικαστόμεθα σὺν τῷ ἀνδρὶ σου καὶ βασιλεῖ. Ὁ Ἐπλήγη σὺν τῷ λόγῳ τὴν κορδιὰν τοῦ δέσποινα, καὶ μετὰ δακρύων ἔφη πρὸς τὸν ἄγιον· «Καὶ αὕτη ἔστιν ἡ ὑπόσχεσις ὑμῶν καὶ εἰ δι' ἐγγρά-

XYLANDRI ET

(31) Celebri clericorum et populi conventu agitur quotannis prima Quadragesimae Dominica ὄρθοδοξίας solemnitas, restitutis imaginibus, sub Michaeli Theophili filio et Theodora, a Methodio religiosissimo patriarcha primum instituta; in qua diris deoventur heretici cuncti, maxime sacris imaginibus infensi, eorum nominibus subjuncto confessim anathemate pronuntiasi, justisque Deo optimo maximo pro heresi quacunque profligata persolutis gratiis. Rem gestam paulo aliter ab auctore narrat anonymous bibl. Reg.: «Εὐαγγηλίας (Θεοδώρα) τῷ ἀγιωτάτῳ πατριάρχῃ Μεθόδῳ τοῦ δηλοτοιῆσαι καὶ ἐπισυνάξαι πάντας ανθρώπους ὄρθοδοξούς, ἀπὸ τε μητροπολιτῶν ἀρχιεπισκόπων ἡγουμένων, κληρικῶν καὶ κοσμικῶν, ὡς δὲ παραγενονται ἐν τῇ Μεγάλῃ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ μετὰ τιμίων σταυρῶν καὶ ἀγίων εἰκόνων τῇ πρώτῃ Κυριακῇ τῶν ἀγίων Νηστειῶν. Καὶ τούτων πάντων οὕτως γενομένων, καὶ ἀναρθρήτου πλήθους συναχθέντος ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, παραγίνεται δὲ καὶ αὐτὸς δι βασιλεὺς Μιχαήλ μετὰ τῆς ἀγίας καὶ δροῦδος αὐτοῦ μητρος καὶ πάσης τῆς συγκλήτου, ἀνὰ κηρὸν βασιλικὴν εἰς ἔκαστος αὐτῶν βαστάζων. Καὶ ἐνωθέντες τῷ ἀγιωτάτῳ πατριάρχῃ καὶ ὄμοι μετὰ λιτῆς ἀπάραντες

A quidam aurum statim attulit, detectaque res tota est. Dedisseruntque dignas facinoris sui pœnas calumniatores, nisi patriarcha, qua erat patientia, unam hanc ultionem petiisset, ut quotannis solemnni orthodoxorum conventu sibi licaret a sanctissimo templo Deiparæ Blachernensi ad Sanctæ Sophiæ templum prælucentibus facibus ire et in ipsorum aures detestinationem obnuntiare. Quod et per omnem eorum vitam factitatum est. Hoc modo Imaginiperdarum hæresis eversa, et Ecclesia orthodoxorum sua ornamenta, nimirum sacrarum imaginum restitutionem recepit.

πανήγυριν (31) αὐτὸς μὲν μετὰ λαμπτάδων ἀπὸ τοῦ ἐν τῆς Ἀγίας Σοφίας ἀρχιεντήσθαι ναὸν, αὐτὸς δὲ οἰκεῖοις ἐταμιεύθη ζωῆς. Καὶ ἡ μὲν τῶν Εἰκονομάχων αἵρεσις τοιούτου ἔσχε τὸν τρόπον τῆς καταλύσεως, ἢ δὲ τῶν ὄρθοδοξῶν Ἐκκλησία τὸν οἰκεῖον ἀπέλαβε κόσμον, τὴν τῶν σεπτῶν εἰκόνων ἀνατείλωσιν.

B Qua de re festum agens diem Augusta Theodora, in palatio quod est in Cariani regione cœtum ecclesiasticum convivio excepit. Fuere in convivarum numero Theophanes quoque et ejus frater Théodorus, quos a notis faciei impressis Grapto vocant. Vergente jam ad finem convivio, 950 cum placenta et bellaria apponenterentur, Augusta crebro horum frontes intuens, et quæ iis inscripta erant legens, egemiscebatur ac lacrimatur. Quod alter eorum Patrum sentiens causam tam crebri obtutus ab ea quæsivit. Cumque respondisset minari sese eorum patientiam quod tam multas sibi insculpi litteras sustinuissent, miserarique ejus in ipso odium impotens a quo hæc essent passi, Theophanes: «Hujus, inquit, scripturæ causam adversus imperatorem maritum tuum Deo incorrupto judice diceptabimus.» Hoc dictum Theodoræ animum non mediocriter perculit, ploransque ad Theophanem ait: «Hæc ergo est vestra promissio et scripta obligatio, qui non tantum non ignoscitis, sed etiam in jus vocare vultis?» Eam patriarcha et pontificum cœtus ut consolaretur ac gravi dolore

GOARI NOTÆ.

ἀπὸ τοῦ ἀγίου θυσιατηρίου, μετὰ τῶν ἀγίων εἰκόνων καὶ τοῦ τιμίου σταυροῦ καὶ τοῦ ἀγίου Εὐαγγελίου, κατῆλθον λιτανεύοντες μέχρι τῶν βασιλικῶν πιλῶν τῶν λεγομένων Κτεναρίων. Καὶ τὴν καὶ ἐκτενούς εὐχῆς γενομένης, καὶ μετὰ κατανύξεως καὶ δακρύων πολλῶν καὶ στεναγμῶν τὸ, Κύριε, ἐλέησον εἰπόντων, ὑπέστρεψαν ἐν τῷ ἀγίῳ ναῷ μετὰ χρᾶς πολλῆς καὶ λαμπρήτης, τὴν Θείαν καὶ μυστικὴν λειτουργίαν ἐκτελέσοντες. Καὶ οὕτως ἀνεστηλώθησαν αἱ ἀγίαι καὶ σεπταὶ εἰκόνες ἐν τῷ τοῦ Θεοῦ ναῷ τοῦ τιμάσθαι καὶ σέβεσθαι καὶ προσκυνεῖσθαι ὑπὸ πάντων τῶν πιστῶν. Οἱ οὖν εὐσέβους κρατοῦντες μετὰ τοῦ σεβασμού καὶ ἀγιωτάτου πατριάρχου. Μεθόδιος καὶ τῶν σὺν αὐτῷ μητροπολιτῶν καὶ δοσίων ἀσκητῶν τὸ τηνικαῦτα ἐθέσπισαν τοῦ ἔορτάζειν τὴν ἀγίαν καὶ συνασπίαν ἐορτὴν ταύτην ἐτησίως λαμπρῶς ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ τῇ πρώτῃ Κυριακῇ τῶν ἀγίων Νηστειῶν, ἥτις καὶ μέγρι τῆς δευτέρας ἐορτάζεται. GOAR.

(32) Omnes pontificum, clericorum et monachorum ordines. GOAR.

(33) Ubi siliæ Theodoræ habitabant et palatum extruerat Mauricius. GOAR.

levaret, surgens statim dixit: « Nostra quidem promissa et pacta firma et immota manent, huic vero contemptui valedicere expedire. Atque sic dolor Augustae mitigatus est, sub hoc tempore hæresis quedam Zilicum nomine exorta simul cum principe suo Zilice, qui a secretis dignitate erat, extincta et dissipata est, ipso et seclatoribus ad veram religionem conversis sacroque unguento delibutis et perfectis. Is fuit rerum urbanarum status.

τοῦνομα, ἐν τοῖς ἀστραφήσας τελοῦνται, ἀπόσθητι, καὶ διερχόντες εἰς θεοτέσσειαν καὶ τῷ θείῳ μύρῳ χρισθέντων τε καὶ τῶν ἐπομένων αὐτῷ μετενεγέντων τῆς. Καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν μόλιν ἐφέρετο τῆδε.

951 Bogoris porro Bulgarorum dux, mulierem eum tenero puero imperium Romanum tenere audiens, ferocia sumpta, nuntiis ad Theodoram missis minatus est se rupto fædere bellum illatum. Theodora animo nequaquam muliebri aut abjecto respondit se bellum defensuram Deique nutu victoria potituram; quanquam eam, vel si ipsa, quod futurum non sit, succubuerit, suam futuram, non viro sed muliere a Bogoride victa. Hoc responso perturbatus barbarus quietem prætulit bello et antiqua fædera renovavit. Rursum deinde utrinque missi legati Theodora Theodosium cui cognomen Cupharas repetente, virum præclarum ac rei publicæ utilem, qui tum in Bulgaria captivus degebatur. Bogoride sororem suam, quæ quadam excusione jam pridem capta in aula imperatoris asservabatur. Hæc ibi Christianæ religionis doctrina et litteris imbuta, postquam domum est remissa, nunquam cessavit fratri Christianam fidem prædicare et semina pietatis in animo ejus jacere initiati jam ante etiam a Cuphara. Sed Bogoris facta permutatione, redditioque Augustæ Cuphara et recepta sorore, tametsi rebus sacris institutus atque initiatus esset, tamen falsam suam religionem non deseruit. Verum postquam pestis vehementes Bulgariam infestavit, neque ullum **952** mali remedium fuit efficax, ibi tum Bogoris Deum Christianorum, cuius religioni a Cuphara et sorore esset initiatus, in auxilium vocavit, utque idem fecerent toti genti mandavit. Liberatique Iue, veram fidem amplexi lavacrumque regenerationis positi sunt. Principi nomen Michaeli de nomine imperatoris inditum a patriarcha, qui eo ad baptizandum eum missus fuit.

Ἐθνος ποιεῖ παρεσκεψαν ἄπαν. Καὶ τυχόντες ἀπαλλαγῆς, οὗτω θήτη πρὸς θεοτέσσειαν, Μιχαὴλ κατονομασθέντος τοῦ ἀρχοντος τὸ διορισμένον μετατίθεται καὶ τὸν τῆς αἰγαλωσίας καρόν, ἀρτὶ τε τῆς αἰγαλωσίας ἀπολυθεῖσα, οὐ διέλιπο πρὸς τὸν ἀδελφὸν τὰ Χριστιανῶν ἐκθείζουσα καὶ τῇ αὐτοῦ καρδίᾳ πίστεως κατεβάλλουσα σπέρματα, προμυθέντος ἡδη παρὰ τοῦ Κουφαρᾶ τὰ θεῖα μυστήρια. Τοῦ ἀλλαγίου δὲ γενομένου καὶ τῆς γυνάκης ἀποδοθέτης τῷ ἀδελφῷ, ἀντιδούλητος δὲ τῇ δεσποινῇ τοῦ Κουφαρᾶ, εἰ καὶ προεντήτη ὁ ἄρχων καὶ προτελέσθη τὰ θεῖα, ἀλλ᾽ ἔτι τὴν αὐτὴν ἐφίλαττες ἀπίστειαν, τῆς οἰκείας θρησκείας ἐφηρημένος. Λιμοῦ δὲ σφρόδρου τὴν χώραν τῶν Βουλγάρων κατεσγκότος, καὶ πάσης βοηθείας ἀργούσης, τὸν τῶν Χριστιανῶν δάρκων εἰς βοήθειαν ἐπεκαλεῖτο Θεὸν τὸν ὑπὸ τοῦ Κουφαρᾶ καὶ τῆς αὐτοῦ ἀδελφῆς αὐτῷ μυστηγωγηθέντα. Ήδη αὖτὸ δὲ τούτο καὶ τὸ ἔθνος ποιεῖ παρεσκεψαν ἄπαν.

Καὶ τυχόντες ἀπαλλαγῆς, οὗτω θήτη πρὸς θεοτέσσειαν, Μιχαὴλ κατονομασθέντος τοῦ ἀρχοντος τὸ διορισμένον μετατίθεται καὶ τὸν τῆς αἰγαλωσίας καρόν, ἀρτὶ τε τῆς αἰγαλωσίας ἀπολυθεῖσα, οὐ διέλιπο πρὸς τὸν ἀδελφὸν τὰ Χριστιανῶν ἐκθείζουσα καὶ τῇ αὐτοῦ καρδίᾳ πίστεως κατεβάλλουσα σπέρματα, προμυθέντος ἡδη παρὰ τοῦ Κουφαρᾶ τὰ θεῖα μυστήρια. Τοῦ ἀλλαγίου δὲ γενομένου καὶ τῆς γυνάκης ἀποδοθέτης τῷ ἀδελφῷ, ἀντιδούλητος δὲ τῇ δεσποινῇ τοῦ Κουφαρᾶ, εἰ καὶ προεντήτη ὁ ἄρχων καὶ προτελέσθη τὰ θεῖα, ἀλλ᾽ ἔτι τὴν αὐτὴν ἐφίλαττες ἀπίστειαν, τῆς οἰκείας θρησκείας ἐφηρημένος. Λιμοῦ δὲ σφρόδρου τὴν χώραν τῶν Βουλγάρων κατεσγκότος, καὶ πάσης βοηθείας ἀργούσης, τὸν τῶν Χριστιανῶν δάρκων εἰς βοήθειαν ἐπεκαλεῖτο Θεὸν τὸν ὑπὸ τοῦ Κουφαρᾶ καὶ τῆς αὐτοῦ ἀδελφῆς αὐτῷ μυστηγωγηθέντα. Ήδη αὖτὸ δὲ τούτο καὶ τὸ ἔθνος ποιεῖ παρεσκεψαν ἄπαν.

(34) Locus obscurissimus. Ego sic intelligo: Stipulatos fuisse pontifices et scriptis confirmasse, et salutem imperatori Theophilo impetraturos et veniam peccatorum suis ad Deum precibus; quod et fecisse eos Zonoras scribit. Eorum ergo promissorum ipsos admonet Augusta. Et respondent se iis staturos, et si Theophanes parum hoc curans minetur se suas injurias Deo judice prosecuturum. Zi-

Α φῶν διμολογίαι, ὡς μὴ μόνον οὐ συγκεχωρτακέναι, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀγῶνας καλεῖν; » Ἀνακλασμένος δὲ ταύτην ὁ πατριάρχης καὶ ὁ λοιπὸς τῶν ἀρχιερέων ἐσμὸς, καὶ τὸ πολὺ τῆς λόπτης ἐπικουφίζοντες, ἀναστάντες εὐθὺς ἐφησαν. « Αἱ μὲν ἡμέτεραι, ὡς βασιλίς, διμολογίαι τε καὶ συνθήκαις ἀδιάπτωτοι καὶ ἀμετακίνητοι, τούτου δὲ τὴν δλιγυρίαν (34) ἐπὶ χαίρειν καλόν « Οὐτω μὲν κατεπραῦνθι, τῆς δεσποινῆς τὸ ἄλγος ἀνεφύτη δέ τις τρυνικαῦτα αἰρεσίς ἡ τῶν Ζιλίκων λεγομένη, ἥτις ἅμα τῷ ἀρχηγῷ Ζιλίκι:

Γένορις δὲ ὁ Βουλγάρων ἀρχηγὸς, γοναῖκα δῆρχειν Βρωμαίων ἀκηκοώς μετὰ παθός ἀπαλοῦ, εἰς θράσος ἥτεο· οὐδεν καὶ τίνας ἀγγέλους ἀπέστειλε πρὸς τὴν βασιλίδα, ἀπειλῶν λύειν τὰς συνθήκας καὶ εἰσβολὴν ποιεῖσθαι κατὰ Βρωμαίων. [P. 540] Η δὲ βασιλίς μηδὲν ἀγεννεῖς μηδὲ γυναικεῖον ἐννοήσασσα, « Καὶ ἐμὲ εὐρύσεις, μηνύει, ἀντιστρατεύουσσαν, θεοῦ δὲ νεύσει καὶ κατιχύνουσαν. Εἰ δ', ὅπερ ὡς ἔνι, ὑπερίξεις αὐτὸς, καὶ οὐτως ἡ νίκη ἐμῇ· γυναικαὶ γὰρ ἔστη, ἀλλ' οὐκ ἀνδρας νενικτκῶν. » Οἵς ὁ Ζερβαρίος διαταραχθεὶς τούχιαν ἡσπάσαστο καὶ τὰς προηγγειαμένας ἀνενέου σπονδός. Διεπρεσβεύσαντο δὲ ἀλλήλοις πάλιν ἥ τε βασιλίς καὶ ὁ ἄρχων. ἥ μὲν περὶ τίνος θεοδοσίου τοῦ ἐπίκλην Κουφαρᾶ, ἀξιολόγου ἀνδρὸς καὶ χρησίμου τῷ πιλίτευματι, αἰχματῶν ὄντος ἐν Βουλγαρίᾳ, ὃ δὲ περὶ τῆς οἰκείας ἀδελφῆς, κατὰ τινὰ προνομήν λιγθείσης καὶ τοῖς βιστιλεῖσι διατερβούσης. Λύτη γάρ πρὸ πολοῦ ἀχθεῖσα αἰχμάλωτος, τα Χριστιανῶν τε μυρθεῖσα καὶ γραμμάτων μετασχοῦσα κατὰ τὸν τῆς αἰγαλωσίας καρόν, ἄρτι τε τῆς αἰγαλωσίας ἀπολυθεῖσα, οὐ διέλιπο πρὸς τὸν ἀδελφὸν τὰ Χριστιανῶν ἐκθείζουσα καὶ τῇ αὐτοῦ καρδίᾳ πίστεως κατεβάλλουσα σπέρματα, προμυθέντος ἡδη παρὰ τοῦ Κουφαρᾶ τὰ θεῖα μυστήρια. Τοῦ ἀλλαγίου δὲ γενομένου καὶ τῆς γυνάκης ἀποδοθέτης τῷ ἀδελφῷ, ἀντιδούλητος δὲ τῇ δεσποινῇ τοῦ Κουφαρᾶ, εἰ καὶ προεντήτη ὁ ἄρχων καὶ προτελέσθη τὰ θεῖα, ἀλλ᾽ ἔτι τὴν αὐτὴν ἐφίλαττες ἀπίστειαν, τῆς οἰκείας θρησκείας ἐφηρημένος. Λιμοῦ δὲ σφρόδρου τὴν χώραν τῶν Βουλγάρων κατεσγκότος, καὶ πάσης βοηθείας ἀργούσης, τὸν τῶν Χριστιανῶν δάρκων εἰς βοήθειαν ἐπεκαλεῖτο Θεὸν τὸν ὑπὸ τοῦ Κουφαρᾶ καὶ τῆς αὐτοῦ ἀδελφῆς αὐτῷ μυστηγωγηθέντα. Ήδη αὖτὸ δὲ τούτο καὶ τὸ ἔθνος ποιεῖ παρεσκεψαν ἄπαν.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

licum hæresis videtur christma contempsisse, quantum ex hac narratiuncula datur colligere; et usus sum voce perficere, quod in Græco est τελεοῦσα, et sacramentis ii ascribunt. XYL. — De Zili-cibus his et quibuscumque aliis hæreticis chrismat e reconciliandis Euchologium notis illustratum theologicæ tractat. GOAR.

Συνέβη δὲ καὶ ἔτερόν τι τὸ δδηγῆσαν καὶ βεβαιῶσαν Α τὸν ἄρχοντα πρὸς εὐσέβειαν. Ἀπήστως οὗτος ἔχων πρὸς τὰ κυνηγέσια, καὶ βουλόμενος τούτοις ἐντρυφῆν μὴ μόνον δὲ πρὸς Οὔγραν ἔξιοι, ἀλλὰ καὶ δὲ σχολάζοι, διὰ ζωγραφίας ἐντυφῆν τοῖς τοιούτοις, οἷκον δημιουργήσας νέον Μεθόδιον τινα μοναχὸν Ῥωμαῖον τὸ γένος, ζωγράφον τὴν τέχνην, ἐκέλευσεν ιστορίας πληρῶσαι τὸ οἰκτήμα. Ωσπερ δὲ ὑπό τινος ἐπιπνοίας θείας ὁδηγούμενος οὐκ ἐπέστηψε φρήτῶς δποτα δή καὶ τίνα τῶν ζώων ἔξιστοργήσοι, ἀλλ' ἐκέλευε γράφειν ἄττα καὶ βούλοιτο, φοβερὰ μέντοι εἶναι τὰ γραφόμενα καὶ πρὸς ἔκπληξιν καὶ δέος τῶν θεωμένων. Ο δὲ, μηδὲν ἔτερον εἰδὼς φρικαδίστερον τῆς δευτέρας τοῦ Χριστοῦ παρουσίας, ταύτην ἔκει καθυπέγραψεν. Ἰδών δὲ ὁ ἄρχων ἔνθεν μὲν τῶν δικτίων τὸν χορὸν στεφκούμενον, ἐκεῖθεν δὲ τῶν ἀμαρτωλῶν κολαζόμενον, καὶ παρὰ τοῦ ζωγράφου συνεὶς τὸν νοῦν τῆς ζωγραφίας εὐθὺς τα τὴν οἰκείαν ἔδημνυται θρησκείαν, καὶ κατηγγέλεις, ὡς εἴπομεν, [Γ. 54] παρὰ τοῦ θείου ἐπιστόπου τὰ θεῖα μυστήρια ἀωρὶ τῶν νυκτῶν τοῦ θείου μετελαμβάνει βαπτίσματος. Οἱ δὲ τοῦ ἔθνους ἄρχοντες καὶ τὸ κοινὸν τὴν θρησκείας ἔγνωκότες μεταβλήτην περὶ αὐτὸν δλήγων δηντῶν τρεφχμενος, τοῦ στουρικοῦ τύπου προτηγουμένου, τῷ παραδόξῳ καταπλαχέντας Χριστιανίσαι πεποίχε. Μεταβληθέντος δὲ παντὸς τοῦ ἔθνους πρὸς θεοσέβειαν, γραφεῖ πρὸς τὴν δέσποιναν ἔξαιτῶν δοθῆναι οἱ γῆν, στενοχωρουμένων τῶν ὑπ' αὐτὸν, ὑπισχούμενον, ἐνοποῖησαι τὰ ἔθνη καὶ εἰρήνην, ἔργαστασθαι ἀπόιον τε καὶ ἀμετάβλητον. Ἡ δὲ βασιλὶς Ἰλαρῶν λίαν τὴν ικετείαν προσήκατο, καὶ δεδώκει. ἔργον μονούσαν τηνικαῦτα τὴν ἀπὸ τῆς καλούμενῆς Σιδηρᾶς, δρισον τότε τυγχνουσαν Ῥωμαίων τε καὶ Βουλγάρων, δηρι τῆς Δεδεβούτου, ἦν οἱ Βιούλγαροι Ζαγοράγ (35) κατωνόματαν. Τοῦτον οὖν τὸν τρόπον ἡ πᾶσα Βουλγαρία μετερχόμενοι, ἐνοποῖησαν τάπτης ἀπέλαυσε. Καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν Ἐστρέψην αἰθρία

Ἄγχαλομένη δὲ ἡ βασιλὶς ἐπὶ τῷ γεγονότι καὶ τερπομένη, καὶ οἰον ἐπακῆσαι τὸ καλὸν σπουδήζουσα, τοὺς κατὰ τὴν Ἀνατολὴν Μανιχαίους, οὓς δὴ καὶ Παυλεκιανούς ἀπὸ τῶν αἰρεσιαρχῶν ἡ κοινολεξία οἶδε καλεῖν, μεταγαγεῖν ὑπούρδασε πρὸς θεοσέβειαν, ή, εἰ μὴ τούτο, ἔκάραι τελέως καὶ ἀπ' ἀνθρώπων ποιῆσαι. Ὁ δὴ καὶ πολλῶν συμφορῶν τὴν οἰκουμένην ἀνέπλησεν. Οἱ γάρ ἐπὶ τῷ πρᾶξαι τὸ πρόσταγμα δικεμφθέντες (δι τοῦ Ἀργυροῦ δὲ τὸν Λέων καὶ ὁ τοῦ Δοῦκα Ἀνδρόκος, καὶ δὲ Σουδαλίς) μὴ μετρίως ἀλλ' ἀγρίως τῷ ἐπιτάγματι γράψαντες τοὺς μὲν ἔνθοις ἀνήρων, τοὺς δὲ ἕιρει παρεδίσοσαν, ἄλλους δὲ ἄλλαις κακῶν ἴδαις παρέπεμπον, καὶ ποικίλοις καὶ παντοδαποῖς κολάσεων τρόποις ὡς δέκα μυριάδας ἀνδρῶν ἀπώλεσαν καὶ τὰς ὑπάρχεις αὐτῶν ἐδήμοσίευσαν, ὡς ἐντεύθεν τὸ λοιπὸν ἐπαναγκασθὲν πλήθος πρὸς ἀποστασίαν ἀπιδεῖν. Π οἱ δὲ ἄρχη τῆς ἀποστασίας γέγονε τοῦτον τὸν τρόπον. Ἐστρατήγει τῶν Ἀνατολικῶν

Aliud quoque evenit, quod eum ad pietatem duxit in eaque confirmavit. Supra modum venerationibus delectabatur, quibus cupiens non tantum cum venatum exiret perfri, sed etiam in otio, novam domum ædificavit, et monachum Methodium Roma oriundum pingendique artificem, historiis eam totam exornare jussit. Divinoque instinctu factum est ut non diceret nominatim quæ animalia depingi vellet, sed pingere suo arbitratu, modo terribilis esset pictura, juberet. Monachus secundum Christi adventum depinxit, quod nihil eo terribilius sciret. Princeps ab hac parte videns justorum cœtum expressum, ab altera impiorum supplicia perpetientium, edocitusque a pictore quid sibi ista vellent, illico 953 suam ejuravit superstitionem; institutusque, ut diximus, a sancto episcopo divinis arcanis, intempera nocte baptizatus est. Contra eum proceres Bulgarorum ac populus insurrexerunt, et interficere conati sunt. Quos ille parva suorum manu, crucis signo prælato, fudit, reque inopinata territos ad fidem Christi perduxit. Tota gente Bulgarica Christianam religionem amplexa, per litteras Augustam orat ut suis locorum angustia pressis aliquid terræ largiat, populos se unitur pacemque æternam facturum promittens. Quam petitionem hilariter admodum Theodora accepit, deditque Bulgaris quidquid soli a Ferrea (loci nomen est, limes eo tempore ditionum Romanæ ac Bulgaricæ) usque ad Debeltum est, quod tum erat desertum. Eam terram Bulgari Zagoram denominaverunt. Hoc modo universa Bulgaria pietati se dedit, et in Occidente tranquillissima pax fut̄ veraque religio vi-guit.

Quo successu gaudens seque oblectans Theodora, tantumque bonum veluti augere cupiens, Manichæos, qui per Orientem sunt et vulgo Pauliciani a principibus hæresis usurpantur, aut ad pietatem traducere, aut si hanc amplecti detrectarent, extirpare et ex hominum numero tollere instituit. Quæ res magnis orbem terrarum calamitatibus 954 implevit. Nam qui ad eam rem agendam missi fuerunt, Leo Argyri et Andronicus Duces filius ac Sudalis, non moderate sed crudeliter negotium aggressi, Manichæorum aliquos in cruces agebant, aliquos gladiis cædebant, aliquos aliis, quorum innumera adhibebant genera, suppliciis tollebant e medio. Centum hominum millia ea ratione interfecerunt, publicatis eorum bonis. Itaque reliqua multitudo necessitate ita urgente ad defectionem spectavit. Ejus tale fuit initium. Theodoto Melisseno Orientalium præfecto inserviebat Garbeas quidam, protomandatoris

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(35) Mysiam inferiorem ad Hæsinum montem, cuius tractus ab incolis etiam Zagoria vocatur. Idem habet Zonaras. Goar.

officium gerens, Manichæus secta. Is cum inaudi-
visset patrem suum in palum actum idque facinus
iniquissime ferret, profugus cum 5 millibus ejus-
dem secum religionis ad Amerem venit Melitenæ
ameram, atque ab hoc ad amerum nomen. Ab hoc
honorifice acceptus, dataque et accepta fide, paulo
post Romanorum ditionem invadit, et urbes con-
dit, quarum nomina Argaenum et Amara; cunioque
eæ hominum multitudine auctæ essent, sensim eo
confluentibus Manichæis qui se ob metum occulta-
verant, duabus urbibus erumpentes, et se cum
nomine. His ex urbibus erumpentes, et se cum
ameræ Melitenæ Amere et Alimo Tarsi præfecto
conjugentes, nullam Romanorum ditionem incur-
sionibus ac **Θεο** populationibus vexandi inter-
missionem fecerunt. Sed Alimus in quamdam
Armeniorum regionem prefectus cum suo exercitu
ibi perii. Et Amer civili bello implicatus, rebel-
lante ei collega, qui Scleri, id est Duri, appellabat-
tur, tantum cum suis habuit aliquandiu negotii,
ut externo bello vacare nequirit. Postquam autem
adversario superato otium nactus fuit, quietis
alioquin homo impatiens cum Carbea se conjunxit,
omnesque copias in Romanos duxit. Contra hunc
expeditionem fecit Petronas Augustæ frater, dome-
stici scholarum munus gerens, quod ad fratrem
ejus natu majorem Bardam pertinebat, sed a
Petrona administrabatur, cum Bardas imperatoris
tutelæ intentus ei præesse nequirit. Is ergo Petro-
nas Thracenium ductor bellum contra Amerem
dt Carbeam gessit. Quomodo manus cum hoste
contulerit, quidque egerit, suo loco dicemus.

πρεσβυτέρῳ αὐτῷ ἀδελφῷ προσήσουσαν Βάρδῳ, ἔργῳ
λάζειν, ἀλλὰ περὶ τὴν ἐπιτροπὴν τοῦ βασιλεῖας προσέχειν τυγχάνων τῶν Θρακησίων (38) ἀντιπαρατάττεται κατὰ τὸν οἰκεῖον τόπον ἡ ἴστορα δηλώσει.

Interea Michaelum jam ex ephebis egressum et ad virilem astatem accedente cupiditas incessit rerum sua ipsius industria gerendarum, maxime ad hoc instigante Barda avunculo ipsius et curatore. Is enim imperandi amore flagrans in eam solum rem omne studium collocabat. **Θεο** Res paulo altius repetenda est, ut lectori planior fiat. Intervenerat aliquid discordia Manuelo cum logotheta Theoctisto, qui et ipsi imperatoris erant tutores inque aula degebant. Ex ea Manuelus cum maiestatis crimen incurrisset, invidiam metuens statuit extra palatium vitam agere et continentibus congressibus. atque administrationibus rerum se abstinere. Domum itaque suam se confert, quæ erat ad Asparis cisternam: quam postea in reli-
giosa domus formam redigit, pulveremque ibi depositus. Inde quoties res postularet, ad tractanda

A θεόδοτος δὲ Μελισσηνὸς, ὑπηρέτει δὲ τούτῳ τὴν πρωτομηνθάτορος (36) πληρῶν ἀρχὴν ἀντίρ τις τὴν κλῆσιν Καρβέας, τῇ πίστει τῶν Μανιχαίων κατάσχετος. Οὗτος τὸν ἑαυτὸν πατέρα ἀνεσκολοτίσθαι μαθὼν, καὶ πέρα δεινοῦ τὸ πραχθὲν ἡγησάμενος, φυγὰς μετὰ καὶ ἑτέρων ὁμοπίστων πεντακισχιλίων πρὸς Ἀμεργ (37) παραγένεται τὸν τῆς Μελιτηνῆς ἀμηρῆν, κάκιθεν πρὸς τὸν ἀμερμουμνῆν. Παρὰ ἐκείνου δὲ μετὰ πολλῆς ἀποδεχθέντες τιμῆς, καὶ λόγους ἀσφαλείας καὶ δόντες καὶ λαβόντες, ἐξέρχονται μετ' οὐ πολὺ κατὰ τῆς τῶν Ρωμαίων γῆς, πόλεις τε ἕρξαντο κτίσειν τὴν Ἀργαούν λεγομένην καὶ τὴν Ἀμαραν. Καὶ ἐπεὶ πρὸς πολυανδρίαν ἐπεδίδοσαν ἀεὶ συρρέοντων τῶν διὰ τὸν φόβον ἀποκεκρυμμένων Μανιχαίων, προσέθεσαν τοῖς δυσὶ ταύταις πόλεσι καὶ τρίτην, ἣν Τεφρικὴν κατωνόμασσαν. [P. 542] Εἳς ὃν ὄρμωμενοι καὶ τῷ τῆς Μελιτηνῆς ἀμηρῆς συμμιγνύμενοι Ἀμερι καὶ Ἀλειμ τῷ τῆς Ταρσοῦ, οὐκ ἔληγον ἀφεῖδῶς τὴν Ρωμαίων κατατρέχοντες καὶ λυμανόμενοι γῆν. Ἀλλ' δὲ μὲν Ἀλειμ ἐν τινὶ τῶν Ἀρμενίων χώρῃ μετὰ τοῦ οἰκείου στρετοῦ ἀπελθόντων τὸν βίον κατέλισε σὸν παντὶ τῷ αὐτῷ ἐπομένῳ στρατεύματι. Καὶ δὲ Ἀμερ δὲ πρὸς ἀμερύλιον ἐμπεσών στάσιν τοῦ συνάρχοντος αὐτῷ ἐπαναστάντος (ὅ τοῦ Σκληροῦ οὗτος ἐλέγετο) πρὸς τοὺς οἰκείους εἶχε τὸν νοῦν καὶ ἑτέροις πολεμεῖν οὐκ τῷ τοιούτῳ, μέχρις ἂν τὸν ἀντίπαλον καταγωνισάμενος ἀδείας ἔτυχε. Τότε γὰρ ἐκεχειρίαν λαβὼν, καὶ ἀλλως οὐκ εἰδὼς ἡρεμεῖν, τῷ Καρβέᾳ τε ἥνωτο καὶ κατὰ Ρωμαίων ἔξεισι παμπληθεῖ. Ἀντιστρατεύει δὲ κατὰ αὐτῶν ὃ τῆς βασιλίδος ἀδελφοῦ οὗτος γάρ ἔρωτα περικεκτῆς βασιλείας ἐσχηκώς οὐδὲν ἀλλο ἐπραγματεύετο ἀλλ' ἦν τὰ πρὸς τὸ σπουδαζόμενον συμβαλλόμενα. Αλλ' ἵνα σφέστερον τὸν λόγον τοῖς ἐντυγχάνουσι οὐσιαμεν, πορφωτέρω τούτον ἀγάγωμεν. Ἐγένετο δὴ τῷ Μανουὴλ πρὸς τὸν λογοθέτην Θεόκτιστον, καὶ αὐτοῖς ἐπιτρόποις οὖσι τοῦ βασιλέως καὶ εἰς τὰ ἀνάκτορα διαιτωμένοις, διαφορὰ τις, ἡ καθοσιώσεως ἐγκλήματι ὑπέβαλε τὸν Μανουὴλ. ὅπερ οὗτος εὐλαβούμενος, δεδιώς δὲ καὶ τὸν φθόνον, φήθη ἔξω δεῖν τοῦ παλατίου γενέσθαι καὶ τῶν συνεχῶν ἀποστῆναι διμιλιῶν τε καὶ διοικήσεων. Κάτεισι γοῦν εἰς τὸν οἰκον αὐτοῦ, ιδρυμένον κατὰ τὴν κινστέρναν τὴν Ἀσπερος

C 'Ο βασιλεὺς δὲ Μιχαὴλ ἤδη τὴν παιδικὴν παραμείψας καὶ τῆς ἀνδρικῆς ἀπτόμενος ἡλικίας ἱμείρετο τῶν πραγμάτων δι' ἑαυτοῦ ἀντέχεσθαι, παραθηγόμενος εἰς τοῦτα παρὰ τοῦ ἐπιτρόπου καὶ θείου Βάρδου τοῦ τῆς βασιλίδος ἀδελφοῦ οὗτος γάρ ἔρωτα περικεκτῆς βασιλείας ἐσχηκώς οὐδὲν ἀλλο ἐπραγματεύετο ἀλλ' ἦν τὰ πρὸς τὸ σπουδαζόμενον συμβαλλόμενα. Αλλ' ἵνα σφέστερον τὸν λόγον τοῖς ἐντυγχάνουσι οὐσιαμεν, πορφωτέρω τούτον ἀγάγωμεν. Ἐγένετο δὴ τῷ Μανουὴλ πρὸς τὸν λογοθέτην Θεόκτιστον, καὶ αὐτοῖς ἐπιτρόποις οὖσι τοῦ βασιλέως καὶ εἰς τὰ ἀνάκτορα διαιτωμένοις, διαφορὰ τις, ἡ καθοσιώσεως ἐγκλήματι ὑπέβαλε τὸν Μανουὴλ. ὅπερ οὗτος εὐλαβούμενος, δεδιώς δὲ καὶ τὸν φθόνον, φήθη ἔξω δεῖν τοῦ παλατίου γενέσθαι καὶ τῶν συνεχῶν ἀποστῆναι διμιλιῶν τε καὶ διοικήσεων. Κάτεισι γοῦν εἰς τὸν οἰκον αὐτοῦ, ιδρυμένον κατὰ τὴν κινστέρναν τὴν Ἀσπερος

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(36) Magistrianorum et præconum præferti, de quo supra. GOAR.

(37) "Αμερ proprium nomen ἀμηρᾶς Saracenicæ dignitatis, id est ducis: ἀμερμουμνῆς est sacro-

rum principis non proprium sed appellativum. GOAR

(38) Inferior scholarum domestico dux, qui partem tantum exercitus regeret, id est Thracicum thema. GOAR.

δν καὶ εἰς σεμνεῖον ὑπέρον μετεσκεύασε καὶ τὸν χοῦν ἐκεῖσε κατέθετο (39). Ἐκεῖθεν ἐκάστοτε ἀφικνούμενος κοινωνὸς ἐγίνετο τῶν διοικήσεων. Ἀποσεισάμενος δὲ ὁ Βάρδας τὸν Μανουὴλ οὐδὲν δι' αὐτοῦ, ἀλλὰ διὰ τοῦ Θεοκτίστου, ἔσπευδε καιροῦ δραξάμενος ἀνύσαι τὸ σπουδαζόμενον. Ἐμπόδιον δὲ ἔχειν τὸν Θεόκτιστον εἰκότας οἰόμενος, ἔσπευδε καὶ αὐτὸν ποιησασθαι ἐκποδῶν, τὸ πλέον δὲ ὅτι ὠνειδίζεν αὐτὸν διὰ τὴν πρὸς τὴν οἰκείαν νύμφην λαθραλανδριλίαν. Οὐ δὲ τρόπος τῆς ἐγχειρήσεως εἰληφετοιαστην ἀρχήν. Ὑπῆρχε τῷ βασιλεῖ Μιχαὴλ παιδαγωγὸς ἀνάγωγρος τε καὶ πονηρός· τοῦτον τῶν βασιλικῶν ὄξιωμάτων ἀνωτέρω ἀναγαγεῖν ἤξιον διαβασίεις, [P. 543] καὶ εἰς μείζονα στῆσαι τιμὴν τὴν τε μητέρα παρεκάλει καὶ τὸν Θεόκτιστον. Οὐκ ἔπειθε δὲ τὸν Θεόκτιστον, «Ἐπαξίως, λέγοντα, ἀλλ' οὐκ ἀναξίως τὰ τῆς βασιλείας χρή διοικεῖσθαι.» Τοῦτο οὖν τὸν παιδαγωγὸν ὄργανον ὁ Βάρδας λαβὼν πονηρὸν οὐκ ἐπαύετο ζιζάνια τινα κατὰ τοῦ Θεοκτίστου τῇ τοῦ βασιλέως ἐνσπείρειν ψυχῆ, νῦν μὲν λέγων, ὡς Οὐ καλῶς οἰκονομεῖται τὰ κοινά, νῦν δὲ, ὡς Βούλεται εἶναι μητέρα σου ἀνδρὶ συναρμόσαι ἢ μίλαν τῶν σῶν ἀδελφῶν, καὶ τοὺς σοὺς ἔξορούς εἰσ φθαλαμούς, καὶ τῆς βασιλείας ἔξεωσαι. Ταῦτα δὲ πυκνῶς ἐνηχῶν προσετίθει ὡς συνετωτάτης δεῖ καὶ ταχίστης βουλῆς. Ως δὲ πολκάκις περὶ τοῦ ἀντοῦ συνήρχοντο πράγματος καὶ στέψεις προύνθεσαν, ἔγνωσαν, τελευταῖον τὸν Θεόκτιστον ποιησασθαι ἐκπιθῶν. Ἐδέδοκτο ταῦτα, καὶ πέρας ἐτυπώθη τοιοῦτον δοθῆναι τοῖς βουλευθεῖσιν, ἐν τῷ μέλλειν πρὸς τὸν Λαυσιακὸν ἔξερχεσθαι τὸν Θεόκτιστον μετὰ τὴν τῶν ἀναφορῶν διοίκησιν (40) ἐπακολουθῆσαι μιχρὸν τὸν βασιλέα, καὶ τοῦτο μόνον ἀνακραγεῖν. «Ἄρατε αὐτόν·» Ής οὖν διαβόκτιστος προέκυπτεν ἔξιῶν τό τε δοθὲν σύνθημα ἔγνω, φυγῆ τὴν σωτηρίαν κραγματεύσασθαι φύθη. Ἡ φυγὴ δὲ γέγονεν αὐτῷ πρὸς τὸν ἱππόδρομον κατὰ τὰ ἀσχηρτεῖα (41) ἐκεῖσες γάρ τότε σοὶς ἀσηκρύταις ἦν καταγώγιον. Ἀλλ' ὑπὸ πολλῶν δὲ εἰς συλληφθεῖς μένειν κατηναγκάζετο, σπασμένου τοῦ Βάρδα ξίφος καὶ παίσειν ἐπαπειλούντος τὸν κωλύσειν ἢ βιοθήσειν ἐπιχειρήσοντα. «Ηγετο μὲν οὖν πρὸς τὰ Σκύλα, φρουρῷ τέως παρχοδοθησόμενος, μέχρις ἂν τὰ κατ' αὐτὸν ἀποφήνωνται. Τέλος μιν, συμφέρον εἶναι κρίναντες αὐτοῖς τὸ ζῆν αὐτὸν δέει τῆς Αὐγούστης, ἐκπέμπουσι τινα τῶν τῆς ἐπιτρείας (42) γυμνὸν ἐπισεῖσαι τὸ ξίφος αὐτῷ. Οὗτος ξιφήρη τὸν ἀνθρώ-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(39) Credo ita intelligendam, voluisse Manuelum ibi sepeliri. XYL.

(40) Quæ in senatu aut alias acta essent, Theoctistus Theodoros erat indicaturus. Sic et Zonaras, quanquam ἀναφορά fortassis aliud aliud potest significare, redditus nimirum publicos; quorum diligentem ḡssisse curam, et rei publicæ utilēm, Theodoram, ex eodem liquet. Sed prius præfero, quia de Bardæ interitu cum agitur postea, eadem vox sic usurpata est. XYL. — *Acta referendi gratia* vertit Xylander. Quænam acta? non explicat. Deinde prefecturo quidem ad palatium Lausiacum Theoctisto logothete mors erat parata: verum μετὰ τῆς διοίκησιν post administratum jam munus, non quasi in futurum *acta* in Lausiano relaturus adhuc foret. Satius dixero Theoctistum hunc ut logothete-

A negotia ibat. At Bardas, qui Manuelum opera Theoctisti sic summovisset, nactus occasionem, propositum suum perfidere nititur. Cum sibi impedimento esse Theoctistum putaret, hunc quoque amoliri intendit, maxime quod cum nuru propria incestam consuetudinem is sibi objiciebat. Hominem adorandi hanc arripuit causam. Pædagogus erat imperatori malus et intractabilis. Eum cum vellet imperator summis in aula honoribus atque dignitatibus ornare, mater et Theoctistus monebant imperii munera pro meritis et non in indignos esse conferenda. Ergo hunc pædagogum suæ nequitias instrumentum nactus Bardas, non destitit in animum imperatoris pravas de Theoctisto inserere opiniones, modo significans rem 957 publicam non recte administrari, modo hunc velle matrem aut unam sororum imperatoris nuptum dare et imperatorem oculis imperioque spoliare. Atque his vocibus aures imperatoris crebro personans, addebat opus esse celerrimo callidissimoque consilio. Cum sæpenumero de hac re conventum deliberatumque esset, tandem statutum est tollendum esse e medio Theoctistum; itaque compositum negotium, ut cum ad Lausiacum exiturus esset Theoctistus acta referendi gratia, pone imperator sequens hoc tantum vociferaretur, «Tollite hunc.» Theoctistus exiens et aliquantulum progressus, ut cognovit signum datum, fuga salutem parare conatus versus Circum ad curiam (ibi enim tunc secretariis erat domus) cursu contundit. Sed unus a multis comprehensus manere coactus est, Barda stricto gladio icturum se minante, si quis obstarere aut defendere hominem tentaret. Ad Scyla ergo ductus est, in custodia tantisper asservandus dum de ipso ferretur sententia. Tandem cum non videretur ex usu ut diutius viveret, ne quid Augusta moliretur, quemdam ex sodalitate mittunt qui gladio hominem obturset. Theoctistus 958 stricto ense hunc in se ire cernens evitandi ictus causa scamnum quoddam subiit: sed perit ventre ita vulnerato ut intestina effunderentur. Hujus interitu cognito Manuelus statim in aulam venit; ferturque ad Bardam quasi divino furore concitus dixisse:

D tam ærarium administrasse, atque ideo coram imperatore vel ejus consilio περὶ τῆς τῶν ἀναφορῶν διοίκησεως de regiis redditibus et rectigalibus illisque recte administrandis disserere debuisse; quo peracto, μετὰ τὴν διοίκησιν τῶν, ἀναφορῶν, administrato munere, in Lausiacum prefecturus erat; quo in itinere mors parabatur. Ἀναφορῶν autem hic lego ἀπὸ τοῦ ἀνταρά. Alia enim dictio ἀναφορῶν, ejusque plurale ἀναφόρων nullum sensum potest componere. Vide auctorem, p. 555. GOAR.

(41) Ubi secretarii conveniebant. XYL.

(42) Forte ex suis, qui in necem Theoctisti conspiresset. Alioquin ἐπιτρεπτα sunt sodalitates, id est certus militum seu stipatorum aulicorum cœtus, quarum mentio non infrequens. XYL. — Xylander, ex sodalitate; ego ex confederatis imp. militantibus. GOAR.

πον ἐπισόντα Ιδών δπέδου σκάμνον τινὰ τῆς πληγήν βουλόμενος ἐκφυγεῖν· ἀλλὰ καιρίαν κατὰ γαστέρα πληγεὶς τῶν ἐγκάτων ἐκχυθέντων αὐτῷ παρεδόη θανάτῳ. Καὶ δὲ μὲν Θεοκτίστος ἀνηρέθη τοῦτον τὸν τρόπον, τὴν δὲ ἀναίρεσιν αὐτοῦ πυθόμενος δὲ Μανουὴλ εὐθὺς ἤκε πρὸς τὰ βασίλεια, καὶ ὥσπερ ἐνθουσιάσσεις εἰπεῖν λέγεται πρὸς τὸν Βάρδον.

*Semel ense districto in Theoctisti necem,
Quotidianis accingere porro cæribus.*

A morte Thescisti Bardas caniclei dignitatem in se transtulit. Theodora antem, facinore cognito, passis criminibus per regiam discurrerit eamque implevit, filium et fratrem conviciis dirisque agens similemque eis interitum imprecans. Qui cum ejus non ferrent convicia, Barda interim suum institutum urgente, de ea quoque tollenda cogitarunt, ut deinde libere ac nemine obstante pro suo omnia agere possent arbitrio. Quod cum deprehendisset Theodora, ut erat mulier sagax, resistendum non rata, quod cædes et sanguinis fusionem formidaret, statuit divitiarum in regiam congestarum summam senatui expone, ut et filii profusionibus obstareret et suam administrationem prædicaret. Vocato ergo in concessionem senatu, coram clara voce, « Auri » inquit, « P. C. centenaria mille ac 90, argenti ad ter mille in ærario imperatorio reposita sunt, partim a marito meo, parlim post ejus obitum a me congesta. Multæ 950 quoque præterea et variæ opes. Id coram vobis in præsentia jacto, ut ne facile fides meo filio imperatori vestro habeatur, si post meum e regia discessum dicat me regiam inopem reliquisse. » Simul et quæstores ærarii adesse jussit, qui verha ipsius vera esse testati sunt. Proinde salutario senatu, omni se functione et administratione abdicavit palatioque excessit.

Θέος καὶ ὑμέτερος βασιλεὺς ὡς ἐνδεῆ καταλέοιπε τὰ ἄμα λέγουσα τὸν τῶν βασιλέων χρημάτων ταμίας λεγόμενα. Καὶ τῇ μὲν βασιλίᾳ ἀσπασμὸν δοῦσα τῇ βασιλείᾳ, καὶ τῇ μάρτυρες πρὸς τὸν τοῦτον ἀντιπρόσωπον.

Sed opes regiae tot tantæque in nullius momenti res a fatuo Michaelo sunt prodactæ. Cum enim aurigationibus impensissime delectaretur, neque agere equos in Circo ipse recusaret, eorum qui secum ludere ac certare isto ludicro solebant filii e sacro baptismate suspiciendis fiscum exhauebant, centum octoginta aut ad minimum quinquaginta largiendo singulis libras. Himerium quemdam (quasi mansuetum dices: nam contrario sensu id nominis ei ob vultus feritatem factum fuit) patricii dignitate a se ornatum, qui adulando illum qui Tiberio affuit Himerium vinceret, et ad convivia scurrilibus gestibus turpibusque verbis luderet, impudenterque audiente imperatore et convivis pederet, ita ut ventris crepitū etiam cereum extinguere, auri libris centum donavit. Et Cheilæ, uni de sociis suarum aurigationum, filium ex baptismo

XYLANDRI ET

(45) Hinc insuper confirmo λογοθέτην esse supremum præfectum ærarii. Theoctisto namque eo munere fugente occiso, ut quid Theodora quæstores istos adesse juberet nisi ut quam memorato præfecto e vivis sublato, non poterat populus et

A Ξέφος γυμνώσας εἰς Θεοκτίστου φόνον,
Οὐπλιζε σαυτὸν εἰς σφαγάς καθ' θιμέραν.

Μετὰ δὲ τὴν τοῦ Θεοκτίστου σφαγὴν δὲ Βάρδος τὴν τοῦ κανικλείου τιμὴν εἰς ταυτὸν ἀνελάμβανεν. Η διαστολὴ δὲ θεοδώρα ὡς ἡσθετο τῶν πετραγμένων, λυσικομός τις ἔθει καὶ ὁδυρμῶν ἐπλήσσει τὰ βασίλεια, ἀμφοτέρους τε τὸν τε ιδίον καὶ τὸν ἀδελφὸν λόγοις δνειδιστικοῖς καὶ ἀραιῖς ὑπέβαλλε καὶ τοιοῦτον θάνατον ὑποσχεῖν κατηράτε. Οἱ δὲ τοὺς δνειδισμοὺς ταύτης μὴ φέροντες, ἀμα δὲ καὶ δὲ Βάρδας τῶν απτῶν ἐχόμενος, ἔγνωσαν καὶ ταύτην ποιήσασθαι ἐκποδῶν καὶ λοιπὸν ἀδεῶς καὶ ἀνεμποδίστας τὸ δοκοῦν διεπράττεσθαι. « Οπερ ἐκείνη κατατωράσσεις (καὶ γὰρ τὴν ίδειν καὶ στοχάσσεις δύναται) ἀντιπάττειν μὲν οὐκ φέτο δεῖν, [P. 544] φόνους καὶ χύσεις αἰμάτων ἐκφεύγουσα, τὸν δὲ ἀναποκείμενον τοῖς ἀνακτόροις πλούτον ἔκρινε τῇ συγκλήτῳ ποιήσασθαι φανερόν, τοῦ τε ιδίου τὴν ἀκρατῆ, διπάντην καὶ τὴν ίδιαν οἰκουμενίαν κατέρρεουσα. Τὴν σύγκλήτον οὖν ἐκκλησίασσα καὶ εἰς ἐπίκριτον στέψα τοιούτους ἀπέδειτο λόγους: « Χίλια μὲν, ὡς πατέρες, πρὸς τοῖς ἐννενήκοντα τῷ βασιλεῖαφ ταμιεύφ χρυσοῦ ἐναπόκεινται κεντράρια, ἀργύρου δὲ ὡς τριῶν χιλιάδων, ὡς τὰ μὲν δὲ ἔμδες ἀνὴρ ἐπορίστο. τὰ δὲ αὐτῆς μετά τὸν ἐκείνου συνέλεξε θάνατον, ἀλλος τε πλούτος πολὺς καὶ ποικίλος. Διὰ τοῦτο δὲ τοῦτον ἀντιπρόσωπον ὑμῖν, τὸν εἰ μετὰ τὴν ἐμὴν ἀπὸ τῶν ἀνακτόρων καθίσθιον δὲ ἔμδες ἔχῃ λέγειν βασιλεία πλούτον, μὴ εὐχερῶς πιστεύεται. Καὶ παρίστη (43) καὶ συγκατανεύοντας εἶχε πρὸς τὴν συγκλήτῳ, καὶ πάσῃ ἐνεργείᾳ καὶ διοικήσει ἀποτελέμην, ἔξειται τοῦ παλατίου.

C Ο δὲ τῶν βασιλείων πλούτος τοσούτος ὡς καὶ τηλικούτος εἰς οὐδεμίαν ἐχώρησεν δημοσίου τῆς Μιχαήλ. Ταῖς γὰρ τῶν ἵππων ἀμιλλαῖς, εἴ πέρ τις ἔτερος, ἀγαλλόμενος καὶ ἡνιοχεῖν ἐκεῖσε αὐτὸς οὐ παραιτούμενος, τῶν συμπατιζόντων αὐτῷ καὶ συντριψθέντων καὶ συναμιλλωμένων ἐπὶ τοῦ θείου οὐθετεύμενος τὰ τέκνα βαπτίσματος τὸν βασιλικὸν κατεκένου πλούτον, ἐκατὸν ὅγδοοις καὶ τουλάχιστον πεντήκοντα τῷ καθεκάστῳ παρεχόμενος λίτες. Καὶ ποτὲ τινὲς ἀνδρὶ δὲ πατρίκιον ἔτι μήστο (Ιμέριος οὗτος ἐκαλεῖτο, διὰ τὴν τοῦ προσώπου αὐτοῦ οὕτω καλούμενος κατὰ ἀντίφρασιν ἀγριότητα), καλλιεἴδη μὲν ὑπερβάλλοντες τὸν ἐπὶ Τίθερίου Ιμέριον, βιωμολογοῦντες δὲ κατὰ τὴν πράπεζαν καὶ αὐχρολογοῦντες καὶ ἀναζῶντες ἀποπέρδοντες, ἀκούοντες δὲ τοῦ βασιλέως καὶ τῶν συνδείπνων, ὡς καὶ κηρὸν ἀποτελεννέει τῷ ψόφῳ, γρυπτού δέδωκε λίτρας ρ'.
D GOARI NOTÆ.

senatus habere notitiam ærarii a filio Michaelo in sumptus inutilis dilapidandi, ipsa per quæstores, subiectos ærarii custodes ac ad manum administratos, aliunde fidem faceret? GOAR.

Καὶ Χειλᾶ δὲ τοῦ συνηγοροῦντος αὐτῷ τὸν υἱὸν ἐκ τοῦ θείου βαπτίσματος ἀναδέξαμενος ἐδωρήσατο χρυσού λίτρας ρ'. Οὕτως ἐκεῖνος εἰς οὐδὲν δέον τὰ δημόσια κατέδαπάνα τε καὶ ἀνήλισκεν. Ἐπεὶ δὲ ἐντὸς δλίγου ταῖς τοιαύταις ἀθέσμοις πράξει τὸν τοσοῦτον κατεδάπάνης πλοῦτον, ήλθε δὲ δ τῆς διανομῆς τῶν βασιλικῶν δωρεῶν καιρὸς καὶ χρημάτων πόρος οὐκ ἦν, τὴν τε χρυσῆς ἐκείνην καὶ πολυθρόνην πλάτανον καὶ τὸ δύο χρυσοῦς λέοντας καὶ τὸν δύο γρῦπας, χρυσοῦς καὶ αὐτοὺς σφυρηλάτους ὄντας, καὶ τὰ δλόχυρα δργανα καὶ ἔτερα ἔργα, δι' ὧν ἡ Ῥωμαίων ἐθαυμάζετο βασιλεῖα, δλκήν ἔχοντα διαχοσιών οὐκ ἔλαττον κεντηνάριων, χωνέσσας χαράξαι δέδωκεν τῷ βασιλικῷ ταμιτῷ. Παραπλησίως δὲ ἐποίησε καὶ ἐν στολαῖς βασιλικαῖς, ὃν αἱ μὲν ξστρα δλόχυροι αἱ δὲ χρυσοῦντος, δέδωκαν τῷ εἰδικῷ ὥστε καὶ ταῦτας χωνέσσαι (44). Οὐκ ἔφθισαν δὲ χωνευθῆναι, κάκείνος ἐξ ἀνθρώπων ἐγένετο, [P. 545] καὶ Βασιλείος τὴν ἀρχὴν διεδέξατο καὶ ταῦτας διεκαλέστη ἐν τοσούτῳ πλούτου μηδὲν εὐρηκὼς πλέον ἀλλ' ἡ χρυσοῦς μὲν κεντηνάρια τρία, μιλιαρίσσων δὲ σακχαὶ ἐνέχει καὶ δημοσιεύτας ἐπὶ τῆς συγκλήτου ἀπιωδύρετο τὴν ἀπορίαν καὶ τὸ πόθεν ἣν ἐκπληρωθεῖεν αἱ δημόσιοι χρεῖαι.

"Εθος δ' ἔχοντος τῆς βασιλίδος Θεοδώρας ἀπίεναι πρὸς τὸν ἐν Βλαχέναις τῆς Θεοτόκου θεῖον ναὸν, ἀμαὶ μὲν προτοκυνήτεως χάριν, ἀμαὶ δὲ καὶ λουτρῷ μετὰ τῶν ἑαυτῆς θυγατέρων, ἐπεὶ ποτε ἔγνω αὐτὴν ἐκεῖσε φοιτήσασαν δὲ βασιλεὺς καὶ δ ταῦτης δμαίμων Βάρδας, Πετρωνᾶν ἐκπέμψαντες. ὃν κατῆς ἀδελφὸν εἶναι ἀνωθεν δ λόγος ἐγνώρισεν, ἀποκελυστούτη μοναχὴν σὺν ταῖς θυγατέρασι, καὶ ἐν τοῖς κατὰ τὴν Κερανοῦ ἀνακτόροις τέως περιορίζουσιν, ἀφελόμενοι καὶ ὃν εἶχον αἱ πᾶσαι πλοῦτον, διωτικῶς ζῆν ἀλλ' οὐ βασιλικῶς ἐπιτάξαντες. 'Αλλ' ἡ μὲν Θεοδώρα μετ' οὐ πολὺ τῶν τηδε μεθίσταται τοῖς τὸν νεκρὸν μετὰ ταῦτα βασιλεύσσει δ Βασιλείος, καὶ τὰς αὐτῆς θυγατέρας. πρὸς τὸ τῆς Μάρμης ἔξαπέστειλε μοναστήριον ἐνδικιταῖαι, δ Γάστρια κατονομάζεται. 'Ησαν δὲ τῇ τοιαύτῃ βασιλίδι δργανές μὲν ἀδελφοὶ δύο, δ τε μηχανορέάρχος οὗτος Βάρδας καὶ δ Ηετρωνᾶς, ἀδελφαὶ δὲ τρεῖς, Σοφία, Μαρία καὶ Ερίνη, ὃν τι, μὲν Σοφία Κωνσταντίνῳ συνγένη τῷ Βασιλεύικῷ, εἰς μηχαντρούς τελοῦνται, Ειρήνη, δὲ Σεργίῳ πατρικῷ, ἀδελφῷ τυγχάσσοντι. Φωτίου τοῦ μετὰ τοῦτα πατριάρχου, καὶ ἡ Μαρία Ἀρσαβήρ μηχαντρῷ, ἀνδρὶ γεννακῷ καὶ ἐν τοῖς τότε καιροῖς διαπέποντι, αἱ πᾶσαι καλαὶ καὶ ἀγαθαὶ τὰς δψεις καὶ ρχνοῦται τοιαύτην ἀπολέλοιπε τὴν γεννεάν.

"Π πᾶσαι δὲ τῶν κοινῶν πραγμάτων διοίκησις εἰς μόνον ἔξευλίσθη, τὸν Βάρδαν, ἐστέργετο τε διαφερόντως παρὰ τοῦ βασιλέως. Ἐνθεν καὶ τὴν τοῦ κοινωπαλάτου ἀναλαμβάνει τιμὴν, δθλον τάχα τῆς καθαιρέσσως τῆς αὐτοῦ ἀδελφῆς. Ἐκρίνε γοῦν ἄμα τῷ βασιλεῖ καὶ κατὰ τῶν Ἰσμαηλιτῶν ἐκστρατεύσκαὶ τοῦ τῆς Μελιτηνῆς ἀμηρεύοντος Ἀμερ, ἀρτὶ εἰς

XYLANDRI ET

(44) Forte sic; dedit eas privatis hominibus, qui cum eas gestare ipsis permisum aut decorum non esset, de iis conflandis auroque in usus suos vertendo cogitarunt, ut τῷ ἰδικῷ sit pro ἴδιώταις.

A suscipiens auri libras totidem dono dedit. Ita ille pecuniam 960 publicam dilapidabat. Cumque brevi temporis spatio per nefas tanta opes prodigisset, ac dies imperatoris donationibus destinatus appetiisset, et pecuniā parandā ratio deficeret, famosam illam auream platanum duosque aureos leones ac vultures, et ipsos ex auro malleis ductos, aliamque solidō ex auro factam supellectilem, operaque cœtera ob quæ Romani imperatoris in admiratione erat regia, conflari et ex iis cusam pecuniam in ærarium suum inferri jussit. Appendebant haud minus 200 centenariis. Eodem modo vestibus usus est imperatoriis, quarum aliæ totæ aureæ aliæ auro intertextæ erant. Nam et has conflandas dedit; quod ne fieret, morte præventus est, ut eas Basilius imperii successor recuperarit. Hic quidem rerum potitus ex tantis divitiis nihil reliqui invenit præter auri centenarios tres et et miliarisiorum sacculos novem; quibus in senatum allatis deploravit inopiam, et unde publici defectus exsarciri possent deliberare jussit.

Præter hæc, cum Theodora consuevisset ad fanum Deiparae Blachernense itare, partim precandi causam partim ut cum filiabus suis lavaret, quadam tempore eo ipsam se contulisse animadvertisentes imperator et Bardas, hujus avunculus, Petronum, quem ipsum quoque fratrem fuisse Theodoræ supra ostendimus, mittunt, qui eam et filias detonsis 961 crinibus monachas faciat. Ita illæ in posterum in Cariani palatium relegatae, omnibusque quas possidebant opibus spoliatae, non regio, sed privatorum vitæ genere usæ sunt. Neque multo post Theodora e vivis discessit. Ejus cadaver Basilius imperator et filias ejus in aviae monasterium translutit, quod Gastria nominabatur. Habuit Theodora fratres duos, insidiosum hunc Bardam nimirum et Petronam, sorores tres. Sophiam, Mariam et Ireneum. Ex his Sophia nupsit Constantino Babutzico, qui magistri honorem adeptus est; Irena uxor Sergii prætricii fuit, fratri Photii ejus qui posmodò patriarcha est factus; Mariam duxit Arsaber magister vir præclarus eoque tempore illustris. Omnes fuere forma eleganti et summa virtute præditæ. Et hanc quidem moriens Theodora progeniem reliquit. ἀρτῆς ἐλάσσαται πρὸς ἀκρώτειν. Καὶ ἡ μὲν Θεοδώρα

Suhlata Theodora, iis quos diximus fratribus et sororibus superstribus, omnis administratio rerum ad unicum Bardam devoluta est; quem adeo imperator dilexit ut europa latæ eum afficerit dignitate, præmium scilicet ob summotam sororem ei hoc largiens. Succrescente jam primum imperator lanagine, Bardas cum eo expeditionem in Ismaelicos et

GOARI NOTÆ.

Quid si ε' δικῷ forte scripsit? et monet percussor, qui formam auro imprimeret, sic appellatur? sed neseio. XVL — Privalo arario. GOAR.

Amerem Melitanum praefectum suscipit. Postquam in hosticum progressi ad Samosata pervenerunt, urbem earum quae juxta Euphratem 962 sunt opibus ac robore insignem, eam obsidione cingunt. Cumque Sarraceni metum simulantes se intus continerent neque in muros exsillirent, quasi Romano-rum vires formidantes, exercitus imperatoris secure et sine custodia degere incipit. Tertio obsidionis die (erat is dominicus et feria prima) cum incruentum sacrificium perageretur, essentque divinis communicaturi mysteriis Romani, Sarraceni portis passis armati sese effundunt et undique Romanos adorunt. Qui inopinato hostium impetu perterriti illico fugae se dederunt. Ipse Michaelus vix in equum evasit aegreque servatus est: omnia ipsius et exercitus impedimenta ab hoste capta, præcipua fuit eo conflictu virtus Darbae Manichæorum ducis, qui non modo multos militum obscuros dejicit, sed et haud pauciores centum de illustribus ducibus atque turmarum praefectis vivos cepit; qui deinde numerato redemptionis pretio dimissi sunt. Solus Seon dux copiarum in custodia exspiravit. oꝫx δλ̄γους τῶν ἐπιφανῶν, στρατηγὸς καὶ τουμάρχας

Biennio elapsi, rursum Amer coacto triginta millibus haud minore exercitu, in Romanorum ingressus est ditionem. Michaelus, ut cladem prius acceptam victoria compensaret, collutis Thracum et Macedonum ad quadraginta quinque millibus ei obviam it. Sed Amer eo cognito, 963 per difficultia loca compendioso fato itinere, subito eum in vadit, copiasque hostiles fundit inque fugam conjicit. Venisset tunc in hostium potestatem Michaelus, nisi Manuelus scholæ domesticus phalange perrupta eum eripuisse, reliquis omnibus ut quisque poterat fuga dispersis. τικος τῶν σχολῶν τὴν φύλαγγα διακόψας αὐτὸν διεσώσατο, οὐκ ὁλίγους τῶν ἐπιφανῶν, στρατηγὸς τῇ φυλακῇ ἐναπέψυκε.

Iterum biennio ab hac pugna exacto, Amer quadraginta milium exercitum edicit, inque Romanas provincias impressione facta simul et Armeniam et maritima populatur atque vastat. Quo quidem tempore imitatum eum ferunt Xerxis factum, qui mare flagris cœdis jussérat, quod ulterius sibi cum voluntate progrediendi facultatem admisit. Hæc graviter serens Michaelus Petronam avunculum suum, qui tum Thracensibus præerat, cum Romanis exercitibus omni vi contra eum profici sc̄i jubet. Degebatur tum apud Ephesum Petronas. Cumque litteris acceptis in maximam incidisset sollicitudinem, illico ad montem Latram eques it, Joannemque monachum celebrem virtute ibi degenti de re consulti. Atque is extemplo ei respondit: « Proficisci, fili, contra Sarracenos: Deum enim ductorem habebis. » Hujus armatus volis Petronas exercitum ad Lalacæonem (loci hoc est nomen) ducit, et indiquaque 964 positis insidiis Amerem ad pugnam provocat. Qui ferre instar indagine cinctus deque exitu anxius, de regionis locique in quo castra posuerat et fluvii præterlabentis nomine

A ἄνδρας τελοῦντες ἔς αγενέων. Ος δ' οὖν τῆς τῶν ἐναντίων ἐπέδησαν γῆς καὶ κατὰ τὰ Σαμόσατα ἐγένοντο (πόλις δὲ τὰ Σαμόσατα τῶν παρευφρατείων, δυνάμει τε βριθουσα καὶ ισχύ), ταύτην ἐπεχείρουν πολιορκεῖν. Ἐμποιησαμένων δὲ τῶν Σαρακηνῶν δειλίαν καὶ συγκεκλεικότων αὐτοὺς ἔνδον, καὶ μηδενὸς ἐκπηδῶντος τοῦ τείχους τάχα διὰ δειλίαν τῆς βασιλικῆς δυνάμεως, ἀμελῶς καὶ ἀσυλάκτως οἱ Ῥωμαῖοι διῆγον. Κατὰ δὲ τὴν τρίτην τῆς ἐφεδρείας ἡμέραν (ἡ Κυρια δὲ ἦν καὶ πρώτη τῶν ἡμερῶν) τῆς ἀναμάχτου θυσίας ἐπιτελουμένης, ἐν ᾧ τῶν θείων ἔμελλον μετασχεῖν μυστηρίων, τὰς πύλας οἱ Σαρακηνοὶ διαπετάσαντες καὶ μεθ' δπλων ἐκπεπηδήκοτες πάντοθεν ἐπετίθεντο τοῖς Ῥωμαῖοις. [P. 546] Οἱ δὲ τῷ δόδοική τε καταπλαγέντες τῆς ἐπιθέσεως εὐθὺς πρὸς φυγὴν ὠρμησαν. Ἔνθα καὶ Μιχαὴλ ὁ βασιλεὺς μόλις που τὸν ἵππον ἀναβὰς ἐργαδῶς διετώῃ, τῆς ἀποσκευῆς πάσης τοῦ βασιλέως καὶ τῶν στρατιῶν ληφθείσης παρὰ τῶν πολεμίων, τοῦ τῶν Μανιγγίων ἐκηγούμενου Καρβέα μᾶλλον τῶν ἄλλων ἀριστεύσαντος, καὶ καταβαλόντος οὐ μόνον πολλοὺς τῶν ἀρανῶν τῆς στρατιᾶς, ἀλλὰ καὶ ζωγρίας λαβόντος οὐκ ἐλάττους τῶν ἐκατὸν, ὃν οἱ μὲν ἄλλοι λυτρῷ δόντες ἀπελύθησαν, μόνος δὲ Σηλὼν ὁ στρατηγὸς τῇ φυλακῇ ἐναπέψυκε.

B Χρόνων δὲ δύο παραδραμόντων πάλιν διὰ Αμερ στρατὸν ἐπαγγέμενος, οὐκ ἐλαττον τρισμυρίων, ἐκστρατεύει κατὰ Ῥωμαίων. Ο Μιχαὴλ δὲ τὴν προτέραν ἡτταν ἀνακαλέσασθαι βουλόμενος, στρατὸν καὶ κύτος συναγηγόχως ἔκ τε Θρᾳκῶν καὶ Μακεδόνων περὶ τὰς τέσσαρας ἡμισου μυριάδας, ἔξεισι καὶ αὐτοῦ. Οπερ μαθῶν "Αμερ, διὰ τινῶν χωρίων δυσχώρων ἐπιτόμων δὲ τὴν πορείαν ποιησάμενος καὶ αἰφνίδιον προσπεσῶν, ἐτρέψθε καὶ καράτος τὸν βασιλέα καὶ πρὸς φυγὴν ἡνάγκασεν ἀπιδεῖν. Μιχαὴλ δ' ἀν καὶ ἥλω σίχιμάλωτος, εἴ μη Μανουσήλ ὁ δομέθεις, διασπαρέντων.

C Δεύτερος πάλιν μετὰ τὸν πόλεμον τοῦτον διῆλθεν ἐνιαυτος, καὶ πάλιν ὁ Αμερ μετὰ τεσσαράκοντα χιλιαδῶν ἐκστρατεύσας εἰσοδολήν ἐποιήσατο κατὰ Ῥωμαίων, ὅμοιος μὲν καὶ τὴν Ἀρμενιακήν, ὅμοιος δὲ καὶ τὴν πρὸς Θάλασσαν ἐκπορθῶν καὶ δηρούμενος, δειπνὸν αὐτὸν παραπλησίως τῷ Ξέρῃ πάθος παθεῖν, μάστιξι κελεύσαντος παλειν τὴν θάλασσαν, διὰ μη περαιτέρω προγκατοτούτον χωρεῖν. Ἐξ οἰς ἀσχάλων ὁ Μιχαὴλ, καὶ πάλιν αὐτὸς ἀντιστρατεύσας πρὸς αὐτὸν μὴ τολμῶν, τὸν τῆς ἐνιαυτοῦ μητρὸς ἀσέλφον Ηετρωῶν, τῶν Θρᾳκησίων διέποντα τὴν ἀρχήν, τὰς Ῥωμαϊκὰς δυνάμεις ἐκέλευσε λαβεῖν καὶ παντὶ σθένει χωρεῖν κατ' αὐτοῦ. Ετυχε δὲ οὕτως διατρίβων τότε κατὰ τὴν Ἐφεσον. Δεξάμενος δὲ τὰ γράμματα εἰς ἀγωνίαν ἐμπίπτει μεγίστην. Εὔθὺς οὖν ἐξιπποσάμενος ἀπεισιν ἐν τῷ ὄρει τῷ Λάζαρει πρὸς τὸν ἐκεῖσε ἀσκούμενον μοναχὸν Ἰωάννην, ἐπ' ἀρετῇ διητα τῷ τότε διαβόντον, καὶ περὶ τοῦ πράγματος ἐπινυθάνετο. Ο δὲ μηδαμῶς ἐμβραδύνας πρὸς τὴν ἐρώτησιν, « Ἀπιθι, τένον, » ἔφη, « κατὰ τῶν Σαρακηνῶν θεὸν γάρ ἔχεις προπορευόμενον. » Τούτου καθοπλισθεὶς ταῖς εὐχαῖς ἀπεισι κατὰ τὸν

λεγόμενον Λαλακάλωνα (45) τόπον, καὶ λόχους παντας ταχόθεν ἐπέστησε, καὶ πρὸς συμπλοκήν ἔξεκαλεῖτο τὸν Ἀμερ. Πάντοθεν οὖν ὡς θηρίον περίον περικλεισθεὶς δὲ Ἀμερ, καὶ περὶ τοῦ τέλους ἀγωνιῶν, τῶν αἰγαλώτων τινὰ Ῥωμαίων προσκαλεσάμενος ἐπονθάνετο τὴν τε τῆς χώρας προσωνυμίαν καὶ τοῦ τόπου ἐν φέτος ἑστρατοπεδεών, καὶ τοῦ παραρρέοντος ποταμοῦ. Ὡς δὲ τὴν μὲν χώραν Λαλακάλωνα ἤκουσε λέγεσθαι, τὸν δὲ τόπον Ητώσοντα (46) καὶ Γύρην τὸν ποταμὸν, [P. 547] εὐθὺς κακὸς οἰωνὸς ἔστη τῷ γενόμενος ἔξεφοβασε λαοῦ τε κάκωσιν σημαίνειν καὶ πτῶσιν τὰ ὄνδρατα, καὶ ὡς Ἀνάγκη γυρισθῆναι (47) ἡμᾶς ὑπὸ Ῥωμαίων. 'Ἄλλ' ὅμως μὴ ἀποκνητέον, φησίν, ἀλλὰ διεγερτέον καὶ πρὸς τὸν αὔριον γενηρόμενον πόλεμον ἀνδριστέον, ἐφη πρὸς τοὺς παρόντας. Ήμέρας δὲ ἀρτι διαλαμπούσης, ἐπεὶ πάντοθεν συγκεκλεῖσθαι ἔγνω καὶ ἀνεπιχειρητος ἦν ἡ ἔσοδος, συμφέρον ἔκρινε κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος χωρεῖν ὃπου τὸν Ητρωνᾶν εἶδε φυλάττοντα. Καὶ δὴ κρότῳ καὶ βοῇ τοῖς πολεμίοις προσέρρεαν, Ἐπεὶ δὲ ἀνηνύτοις ἐπιχειρῶν, μικρὸν συσταλεῖς αὐθίς σὺν ρύμῃ ἐπεβάρει: μετὰ δυνάμεως, ἀπόδρασιν ἔστη μηχανώμενος. Ήλιν δὲ ἀποτυχῶν καὶ τοῖς τοῦτον ἐπιχειρήσας τὸν τρόπον εἰς ἀμηχανίαν ἔνεπιπτεν. Ὡς δὲ πάντοθεν ἀναφορέντας καὶ ἐκπηδῶντας εἴδε τοὺς Ῥωμαίους ἔκ τε μεσημβρίας καὶ τῶν πρὸς ἄρχοντον μερῶν, καὶ ἄφυκτα κατενόησε τὰ περὶ αὐτὸν εἶναι, τότε δὴ τὴν σωτηρίαν ἀπογούνεις ἐμπίπτει τοῖς κατὰ μέτωπον ἀθρώας μετὰ σφρόδρας προσθολῆς. 'Ενθα καιρίαν πληγεὶς αὐτός τε πίπτει, καὶ τῶν αὐτοῦ διατάχεται οὐδὲ εἰς. Πιθόμενος δὲ τὴν ἥτταν διάτονον οὐδὲς, εἰς πρωνομίας μετὰ μέρους ἀπεδίδρασκεν. Ἄλλα καὶ τοῦτον δι τοῦ Χαρσικοῦ καταδιώξας κλεισουράρχης χειροῦται μετὰ τοῦ στρατεύματος καὶ τῷ στρατηγῷ δίδωσι Πετρωνῷ. Οὐ δὲ Πετρωνᾶς τοιούτον κατὰ τοῦ Ἀμερ στήσας τρόπαιον τὴν βασιλίδα καταλαμβάνει, ἔπαγόμενος καὶ τὸν τὴν νίκην αὐτῷ προθεσπίσαντα μοναχὸν, τὴν τε ἀρετὴν ἐκθειάζων αὐτοῦ, καὶ πρὸς τὸν βασιλέα καὶ Βάρδον τὸν οἰκείον ἀδελφὸν ἔξυμνῶν τοῦτον καὶ μεγαλύνων. Τιμᾶται γοῦν δομέστικος τῶν σχολῶν, μετὰ μικρὸν δὲ καὶ ἀπεβίω. 'Ετελεύτης δὲ πρὸ τούτου καὶ δι Μαγουῆλ, νόσῳ δῆ σινικρατηθεὶς.

Μονωθεὶς δὲ δι Βάρδας ἦγε καὶ ἔφερε πάντα, καὶ τὰς ἔκ βιτσιέως ἥμεινε συνεχῶς τιμᾶς, ἀνδει δὲ καὶ εἰς τὴν Καίσαρος δόξαν τε καὶ τιμὴν, τοῦ Μιχαήλ μηδενὸς ἐτέρου φροντίζοντος τῶν πολιτικῶν ἀλλ' ἡ θεάτρων καὶ ἵππων ἀμφιλήσεων. Καὶ τὸ δὴ χειρόστον, οὐκ ἡγάπα τεατῆς εἶναι μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἡγιογεῖν καὶ παλγίνιον τοῖς πᾶσι προκειθαι καὶ γέλως. Καὶ δὲ μὲν ἐν τούτοις ἦν, δι Βάρδας δὲ διεῖπε τὰ πολιτικὰ καὶ τῆς βιτσιέλας κατεστοχάζετο ὡς αὐτὴν εύκατέρως παραληφθέμενος. 'Επειμελήθη δὲ καὶ τῆς ἔξω σφράξεως (ἥν γάρ ἔκ πολλοῦ χρόνου παραφρύσεισα καὶ πρὸς τὸ μηδὲν δλως Χωρίσσεται τῇ τῶν κρατούντων ἀγροικίᾳ καὶ ἄμαθίᾳ) διατριβῆς ἐκάστη τῶν ἐπιστημῶν ἀφορίσας, τῶν μὲν ἀλλων δῆπη ἐτύχει, τῆς δὲ ἐπὶ πασῶν ἐπόχου φιλοσοφίας κατ' αὐτὰ τὰ

XYLANDRI ET

(45) Vicina sunt Militenæ et Armeniæ loca hic enumerata. GOAR.

(46) Ex Zonara pro πιώσοντα legi πτώσοντα. Idem habet Λαλακάλωνα, Dalacaonem. Videtur in hoc allusisse ad λαόν et καλειν. XYL.

A quemdam e captivis Romanis interrogat. Cumque audiret regioni Lalacænonis, loco Ptosontis, amni Gyris nomen esse, statim male sibi ipsi ominatus prædictit ipsis verbis copiarum clademi, easque in gyrum inclusum iri a Romanis, denuntiari. Suos tamen monet uti ne desperent, sed fortiter se ad postridie futuram pugnam parent. Utiliuit, undique se inclusum ac nullibi exitum patere sentiens, eo ire decrevit ubi Petronam stationem tenere videbat, hosteque magno cum plausu et clamore invadit. Sed conatum suum irritum esse cernens paululum se recipit; rursumque inde impetum facit, effugiendi captans occasionem. Tertium hoc frustra conatus et in extremo constitutus discrimine, postquam undique ex insidiis sese proripere videt Romanos ab austrinis et septentrionalibus locis, rebusque suis consuli nullo modo posse intelligit, desperata salute in adversos hostes vehementi cum impetu irruit, ibique et ipse sternitur et exercitus ejus occidione perit. Filius cum parte copiarum populatum missus 965 nuntio cladi accepto statim Melitenam fuga petit. Sed hunc quoque et exercitum ejus Charsianis angustis præfectus insecutus in potestatem redigit ac Petronam tradit. Tam illustri de Amere victorio positus Peetronas Cpolin rediit, adducto secum qui eam prædixerat monacho, divinam ejus virtutem prædicans, imperatorique et Bardæ summopere commendans. Jam tum Manuelus ex morbo interierat. Itaque Petronas scholarum domesticus honoris causa creatur, paucisque post vita decedit.

B videt Romanos ab austrinis et septentrionalibus locis, rebusque suis consuli nullo modo posse intelligit, desperata salute in adversos hostes vehementi cum impetu irruit, ibique et ipse sternitur et exercitus ejus occidione perit. Filius cum parte copiarum populatum missus 965 nuntio cladi accepto statim Melitenam fuga petit. Sed hunc quoque et exercitum ejus Charsianis angustis præfectus insecutus in potestatem redigit ac Petronam tradit. Tam illustri de Amere victorio positus Peetronas Cpolin rediit, adducto secum qui eam prædixerat monacho, divinam ejus virtutem prædicans, imperatorique et Bardæ summopere commendans. Jam tum Manuelus ex morbo interierat. Itaque Petronas scholarum domesticus honoris causa creatur, paucisque post vita decedit.

C At Bardas solus superstes omnia exinde agere ac ferre, honores imperatorios subinde in alios atque alios transferre, adeoque Cæsaris quoque dignitatem sibi sumere. Michaelus interea nullam rei publicæ curam, gerere, theatris modo et equestribus vacare certaminibus, quodque erat deterrium, non tantum ea spectare, sed et ipse equos agere omnibusque subsannandum se et ridendum exhibere. Interim Bardas negotia publica procurabat, imperiumque animo sibi destinabat, puod suo tempore adipisceretur. Idem profanas quoque litieras, quæ imperatorum barbarie atque inscitiam a multis annis prorsus absolverant et evanuerant, recreavit, singulis scientiis certo loco suas scholas attribuens, supremæ autem omnium philologari NOTÆ.

D (47) Quadrat huic loco modernus hujus vocis usus, quo non modo in gyrum includere, sed et in fugam vertere, retro amandare. et his similla significat. GOAR.

sophiæ ad ipsam regiam in Magnaura. Itaque ex eo rursum florere scientiæ cœperunt, tametsi præstantissimum 966 hocet celeberimum factum vitiis Bardæ eluendis non suffecit. Philosophiam docebat magnus ille philosophus Leo consobrinus Jannis patriarchæ. Hic Leo episcopus cum esset Thessaloniciæ, Imaginiperdis submotis ipse quoque munere suo privatus cum in otio degeneret, huic sicut negotio adhibitus. Verum ante in imperatoris Theophili notitiam hoc modo per venerat. Cum omnis scientiarum generis perfecta cognitione non haberet sibi parem, vili quodam in domicilio quibus quisque vellet artibus homines instituebat. Ali quanto tempore, cum multi in scientiis progressus haud pœnitendos fecissent, forte juvenis quidam apud eum summam nactus geometriæ peritiam scriba sit cujusdam ducis, cumque eo in bellum profectus, fusis suorum co piis. vivus in hostium potestatem pervenit, et Saraceno cuidam illustri in servitutem deditur. Ismaelitarum eo tempore princeps Mamumus cum aliis Græcis disciplinis vacabat, tum præcipue geometriæ erat deditus. Accidit aliquando ut ejus, de quo diximus, juvenis dominus de amerumnum in mathemata et geometriam studio mentionem ficeret. Ibi cupere se cum ipsiusque doctores audire mentionem juvenis ait, et quam adhiberent rebus geometricis diligentiam explorare. Mamumus hoc cognito juvenem lætus 967 admodum ad se vocat, et an cognitam hareret eam disciplinam quærerit, et aienti fidem derogat, eo tempore neminem præter suos magistros geometriæ gnarum esse contendens. Juvenis cupere se eorum scientiam examinare cum diceret, statim ii præsto fuerunt, figurasse trium et quatuor angulorum descripserunt, et in medium canones principiorum geometriæ adduxerunt, nomina figuram exponentes, nulla interim redditâ causa aut prolata demonstratione. Eos cum animo elatos jaclare sese ob descriptionem figurarum videret juvenis, « In omni, inquit, ratione atque re causam continens demonstratio principem obtinet locum. Qua vos omissa, cum esse rem tantummodo dicatis. præcipua ignorantis videmini mihi non leviter errare. » Hærentibus iis et ut causas ipse demonstraret petentibus, cur quævis figura hoc nomen et hanc delineationem haberet, ordine ostendit. Ii ad rei intelligentiam deducti hominem porro admirati interrogant, aliosme etiam tales Byzantium haberet. Et cum responderet plurimos, ac se discipulorum minimum, non ex magistrorum esse numero, Mamumus rursum de doctore quærerit, quis ille et an adhuc viveret. Respondet Leonem esse in vivis adhuc, inopem et 968 nulli alii rei quam scientiis deditum. Statim ergo ad hunc litteras in hanc sententiam Mamumus scribit: « Ex fructu arborem, ex discipulo magistrum agnivimus. Ergo, qui tanta rerum instructus scientia ignotus tuis civibus sapientiæ

A βασιλές ἐν τῇ Μαγναύρᾳ καὶ οὗτως ἐξ ἑκείνου ἀντίδοσεν αἱ ἐπιστῆμαι ἔργαντο. Τοῦτο τὸ ἔργον καλλιστον καὶ περιβότον ὃν οὐκ ἴσχυσεν ἀποκλῦναι τὰς ἐνούσας ἄλλας τῷ Βάρδῳ κηλιδᾶς. Τῆς μὲν οὖν φιλοσοφίας ἐξηγεῖτο λέων ἑκεῖνος δὲ μέγας τε καὶ φιλόσοφος, ἀνεψιὸς ὁν Ἰαννῆ τοῦ πατριάρχου, δὲ καὶ τὸν θρόνον ἔλαχε τῆς [P. 548] Θεσσαλονίκης. ἅρτι δὲ τῶν Εἰκονομάχων καθητικούντων συγκαθηρόθη καὶ αὐτὸς, καὶ σχολάζων εἰς ταύτην προεβιδόζητο τὴν σχολήν. Ἐγένετο δὲ πρότερον γνώριμος Θεοφίλῳ τῷ βασιλεῖ τοῦτον τὸν τρόπον. Πάσας γὰρ κατορθώσας τὰς ἐπιστήμας ὡς οὐδὲ μίαν ἔτερος, ἐν εὐτελεῖ τινι καταλόματι διάγων τοὺς βουλομένους ἐμυσταγόγει ὅποιαν ἔκκοτος βούλοιτο. Ός δὲ ἦδη χρόνος παρετελέντο καὶ πολλοὶ κατὰ τὰς ἐπιστήμας προέκοπτον. συνέδη τινὰ νεανίαν τῆς γεωμετρικῆς ἐπιστήμης εἰς ἄκρον ἐληλακότα διπογραφέα γενέσθαι τινὸς στρατηγοῦ. Οὐ γενομένου κατὰ τινὰ πόλεμον εἶπετο καὶ αὐτὸς, καὶ τροπῆς γενομένης ζωγρεῖται καὶ τινι τῶν ἐπιφανῶν εἰς δουλείαν ἐκδιδοται. Οὐ δὲ κατὰ τὸνδε τὸν καρόν τῶν Ἰσματλιτῶν κατάρχων Μαμούμῳ ἄλλοις τε μαθήμασιν Ἑλληνικοῖς σχολάζων καὶ δὴ καὶ γεωμετρίας διαφερόντως ἐξεχόμενος ἦν. Λόγου δὲ ποτε κανέντος παρὰ τοῦ τὸν νεανίαν ἔχοντος δεσπότου περὶ τῆς εἰς τὰ μαθήματα σπουδῆς τοῦ ἀμερομονῆ καὶ τῆς περὶ τὴν γεωμετρίαν ἐπιμελεῖται, « Ἀκοῦσαι τοῦτον, » εἶπεν ὁ νεανίας, « ἐπιθυμῶ καὶ τῶν αὐτοῦ διδασκάλιων, καὶ ἦν ἔχουσι περὶ τὴν γεωμετρίαν κατανοῆσαι σπουδὴν. » Ἐμήσει τοῦτο ὁ Μαμούμ, καὶ μετὰ περιγραφές εἰσαγλεῖται τὸν νέον πολλῆς, καὶ παραγενόμενον ἐκπινθύνετο εἰ γνῶσιν ἔχει τῆς τοιαύτης δυνάμεως. Συγκαταθεμένου δὲ ἑκείνου ἡπίστει διβάρδερος, καὶ διετελέντο μηδένα ἔτερον εἶναι πλὴν τῶν ἑκείνου διδασκάλων τῆς γεωμετρικῆς ἐπιστήμης εἰδῆμαν κατὰ τὴν τάσις ἡμέραν. Ἰμερεσθαι δὲ φῆσαντος τοῦ νεανίσκου τοῦ αὐτοῦ διδασκάλων πείραν λαβεῖν, θήτον δὲ λόγος οὗτοι παρίστανται, καὶ διεχαράττοντο σχῆματα τρίγωνα γαὶ τετράγωνα, καὶ κακόνες εἰς μέσον προτύθεντο τοῦ στοιχειωτοῦ, τὸ μὲν δὲ τὸ σχῆμα τόδε τύνδε φέρει τὴν κλησιν καὶ τὸ δὲ τύνδε διδέσκοντες, αἵτινα δὲ καὶ λόγον καὶ τὸ διέτει αἴτεδοταν οὐδαμῶς. Ήτος δὲ οὐδὲν ἔωρα γαυρωμένους αὐτοὺς δὲ νεανίας καὶ μέγα φρονοῦντες ἐπὶ τῇ τῶν σχημάτων καταγραφῇ. « Επι παντὸς λόγου, ὡς οὗτοι, δὲ νεανίας ἔφη, καὶ πράγματος τὸ διότι τὸ κύρος ἔχει υμεῖς δὲ τὴν ὑπερέξιν μόνην λέγοντες τοὺς δὲ λόγους παρατρέχοντες οὐχ ἔχοτε μοι διαμαρτάνειν δοκεῖτε, τὸ κυριώτερον ἀγνοοῦντες. » Τῶν δὲ διαποράσκοντων καὶ τὰς αἱτίας τούτων διευχρινεῖν καὶ διδάσκειν παρακαλούντων, ἐπεὶ διερμηνεύοντες καὶ σαφηνίζοντα ταῦτα εὑρισκον, ὡς τόδε μὲν διὰ τόδε, τόδε δὲ διὰ τόδε τὴν εἰρημένης κλησίν τε καὶ γραφήν ἔχει, καὶ ἀμαρτίαν δὲ νοῦς αὐτῶν διτηνοίγετο καὶ τῶν λεγομένων συνέσσεν, θέμει λοιπὸν συσχετίσαντες, εἰ καὶ ἄλλους ἔχει τοιούτους τὸ Βυζάντιον ἐπιχώτων. Εἰρχότος δὲ τούτους πλείστους ἐν αὐτῷ εἶναι, καὶ ἐκεῖνον τὸν ἐσχατὸν τῶν μαθητῶν ἀλλ' οὐ τὸν διδασκόντων, περὶ τοῦ διδασκάλου πάλιν διεπυνθά-

νοντο, τις τε εἴη καὶ εἰ περίεστιν. Ὁ δὲ δοτις τε εἴη ἐπεκρίνετο, καὶ ὡς ἔτι περίεστιν ἀκτήμονα βίον ἄγων καὶ μῆδε τιστὶν ἄλλοις ἀλλ᾽ οὐ μόναις ταῖς ἐπιστήμαις προσηλωμένον ἔχων τὸν [P. 549] τοῦν. Γράμματα γοῦν εύθὺς ὁ Μαμούμ (48) πρὸς ἑκεῖνον διαχράττει, τόνδε τὸν νοῦν ἔχοντα: «Ἐκ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον καὶ ἐκ τοῦ μεθητοῦ ἔγνωμεν τὸν διδάσκαλον. Ἐπει γοῦν τιλικούτος ὧν περὶ τὴν τῶν διντῶν ἐπιστήμην ἄγνωστος εἰς τοῖς συμπολίταις, τῆς γνώσεως καὶ συφίας καρπὸν μὴ ἀρεπόμενος, μὴ ἀπαξιώσῃς ἀλλεῖν πρὸς ἡμᾶς καὶ τῆς σῆς μεταδοναῖς σοφίας. Ἐρχομένῳ γάρ σοι αὐχένις ὑποκλίνει γένος ἀπαν τὸ τῶν Σχραχηνῶν, καὶ πλούτου καὶ δωρεῶν ἀξιωθῆση ὅν οὐδὲ εἰς πάποτε τῶν ἀνθρώπων ἤξιωται..» Ταῦτα τὰ γράμματα δύος τῷ νεανίσκῳ καὶ δύοροις φιλοφρονησάμενος ἐκπέμπει πρὸς τὸν διδάσκαλον. Ὁ δὲ διαταθεῖς πρὸς τὴν βασιλεύουσαν καὶ ζῶντα τὸν φιλόσοφον εὐρήκως ἐπιδίδωσι ταῦτα τὰ γράμματα. Ὁ δὲ οὐκ ἀκίνδυνον εἶναι λογισάμενος εἰς γραφὴν ἀπὸ τῶν ἔχθρῶν δέξιοι εἰδῆσσας ἀνευ βασιλικῆς, πρόσεισι τῷ λογοθέτῃ τοῦ δρόμου (Θεόκτιστος οὗτος ἦν, δι παρὰ τοῦ Βάρδου μετὰ ταῦτα ἀνατρέψεις) καὶ διηγεῖται δύως τε ἀρίστετο πρὸς αὐτὸν ὁ αἰχμαλώτος μαθητὴς, καὶ δύως γράμματα αὐτῷ προσκεκριμέναν ἐκ τοῦ ἀμερομυνῆ, καὶ ἀμπὶ τὴν γραφὴν ἐκβιλῶν εἰς χεῖρας δίδωσιν. Λῦτη ἡ αἵτια τῷ φιλοσόφῳ Λέοντι πρὸς τὸν βασιλέα γνῶσις γίνεται καὶ οἰκείωσις, καὶ δι λεχθεῖς μαθητῆς τὴν τοῦ Λέοντος σοφίαν ἔτι κρυπτομένην ἐδημοσίευσε προσκαλεῖται γάρ ὡς τάχος αὐτὸν δι βασιλεὺς καὶ πλουτίζει καὶ δημοσίᾳ διδάσκειν προτρέπεται, κατοικητήρων ἀφορίσας αὐτῷ τὸν θεῖον ναὸν τῶν Τεσταράκοντα καλλινίκων Μαρτύρων. Ὁ δὲ Μαμούμ ἀπογονὸς τὴν τοῦ φιλοσόφου ἀφίξιν ἀπορίας ἀκθίμενος γεωμετρικῶν καὶ ἀστρονομικῶν ζητημάτων καὶ τινιν ἄλλων μαθημάτων ἐκπέμπει, τὰς' λύσεις σαρφηνισθῆναι οἱ ἐξιτησάμενος. «Ως δ' ἐκάστην δι Λέων ζήτησιν διελύσατο ἀρμοδίως, προσέθετο δὲ καταπλήξεως χάριν καὶ τινα τῶν μελλόντων στημένα προγνωστικά, καὶ τούτῳ ἐξέπεμψε, τότε δὲ, ἐπὶ χεῖρας λαβόντα τὸν ἀμερομυνῆν τρωθῆναι τῷ τούτου ἔρωτι, μέγα τε ἀνακριγεῖν τὸν ἄνδρα τῆς σοφίας ὑπεραγγέλμενον. Εὔθὺς οὖν προεσείτω πρὸς τὸν Θεόφιλον καὶ γράμματα τοιαῦτα ἔχοντα τὴν διάνοιαν ἐκπέμπει: «Ἐκδουλόμην μὲν αὐτὸς ἀφίκεσθαι σοι, ἔργον γνησίου φίλου ἀποπληρῶν· ἐπει δὲ ἡ ἀνακειμένη μοι ἀρχὴ ἐκ θεοῦ καὶ διὸ τὴν χεῖρά μου τελῶν πλείστος κατέκουσί λαὸς τοῦτο οὐ συγχωρεῖ, διὸ ἔχεις ἐπὶ φιλοσοφίᾳ καὶ ταῖς λοιπαῖς ἐπιστήμαις διαβόητον ἄνδρα, βραχὺν τινα χρέον αἰτῶ ἐξαποστεῖλαί μοι, τῆς αὐτοῦ ἐπιστήμης μεταδώσοντά μοι: ἐκκαιομένῳ καὶ ταῦτης ἔρωτικῶς ἔχοντι. Μή ἀναπολὴ δὲ διὰ τὸ σέβας καὶ τὴν τοῦ γένους ἀλλοτριότητα ἔσοιτο, ἀλλὰ μᾶλλον ὅτι τοιούτοις ἀξιοῖ φίλοις ἐπιεικέστε τε καὶ χρηστοῖς, πέρας τὸ τάχος λαβέτω ἡ αἴτησις. Χάρις δέ σοι ὑπὲρ τοῦτου καταβληθῆσται γρυπού μὲν ἐκποτὸν κεντρύνται, εἰρήνη δὲ καὶ σπουδὴ ἀτελεύτητοι καὶ ἀδιποτοι.» Δεξάμενος δὲ τὰ γράμματα δι Θεόφιλος, ἀποπον κρίνας εἰ τὴν τῶν γνῶσιν, δι' ἦν τὸ Ρωμαΐων γένος θαυμάζεται, [P. 550] ἐκδοτον ποιήσεις τοῖς ἔθνεσι, πρὸς τὰ αἰτηθέντα καὶ ἀξιωθέντα οὐκ ἐπένευσε τὸν δὲ Λέοντα διὰ μετέρωνς ἥγε τιμῆς καὶ τῆς θεσπαλονίκτης προχειρίζεται πρόσθρον, τὸν πατριάρχην ἀναπτίσσεις Ιάννην Λειροτονῆσαι τοῦτον, καὶ αὐτῷ, ὡς ήδη εἰπομέν, κατὰ γένος φκειωμένον.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(48) Is idem qui dignitatis nomine amerumnum modo vocatus est. GOAR

A fructum non fers, ne dedigneris ad nos venire tuaque nos doctrina impertire. Venienti enim tibi tota Saracenia natio cervicem submittet, iisque divitiis et donis cumulaberis quibus nemo unquam hominum. » Has litteras juveni liberaliter donato dat Leoni tradendas. Isque Byzantium incolumis perlatu, cum Leonom adhuc vivum reperisset, ei litteras reddit. Leo periculosum sentiens litteras ab hoste accipere, nesciente id imperatore, Theoclastum logothetam dromi, quem deinde a Barda interfectum docuimus, accedit, et narrat quomodo discipulus suus captivus redierit litterasque sibi ab amerumna attulerit; simulque eas exhibet. Hoc modo Leonis in occulto versantem doctrinam discipulus in lucem produxit, atque hac occasione imperatori innotuit ac familiaris est factus Leo. Statim enim is eum accivit, ditatumque publice docere jussit, gymnasii in usum ei concedens ædem Quadraginta Martyrum. Sed Mamumus Leonis ad se adventu desperato, geometricas 669 aliquot astronomicasque et aliarum scientiarum quæstiones ad eum mittit, solutionem earum poscens. Quas cum Leo recte omnes discussisset, et admirationis excitandæ gratia simul quædam futura prædicendi signa adscripsisset, Mamumus litteris istis acceptis animum desiderio ejus sauciatus fertur magna voce exclamasse, admiratione tantæ ejus viri doctrinæ. Statim ergo ad Theophilum legatos mittit, cum litteris hæc significantibus: « Statueram, quod est genuini amici officium, ipse ad te venire; sed cum a Deo mihi commissum imperium populusque mihi subditus, cuius summa est potestas, id non concedant peto ut virum quem philosophia aliisque scientiis celebrem habes, ad me mittas, ut exiguum tempus mecum degens sua me doctrina, cuius amore flagro, impertiat. Neque ob religionis et gentis diversitatem hoc differas, sed quod bonis amicis debetur, quamprimum præstes. Pro hoc officio tibi auri centenaria 100 reddemus, pacemque et fædus pereune componemus. » Has litteras cum accepisset Theophilus, absurdum ratus barbaris prodere scientias, ob quas Romana gens in admiratione esset, petitioni huic non annuit: Leonem vero majori porro in honore habet ac Thessalonicem 670 episcopum creat, opero Jannis patriarchæ, cuius illum fuisse cognatum docuimus. C

Leonem Thessalonicenses summopere sunt venari, doctrinæ ergo et in rebus mathematicis solertia; præcipuam autem, cur ita admirarentur hominem, causam hanc habuerunt: Sterilis et infugifera eo tempore erat tellus, quippe Thessalonicam et circumiacentia loca incolebant, fame premebantur; erantque in eo omnes periculo, ne aut patrium solum vertere aut penuria confici oporteret. Leo consolatus eos capto tempore, quod ei siderum certorum ortus atque emicatio indicauit, terram eos conserere jussit. Quo facto tantæ fertilitatis auctor fuit, ut ejus messis fructus ad multos annos suffecerint.

Litteris et poetis Leo, ut ipse ferebat, initiatus fuit Byzantii. Rhetoricam, philosophiam, arithmeticam, et reliquas scientias in Andro insula didicit. Ibi versatus cum Michaelo Psello, præstante viro, ab eoque principiis tantum et quibusdam præceptis occasionibusque discendi instructus, neque tantum quantum desiderabat adeptus, monasteria pervagatus est, librosque in iis repositos perquirens atque scrutans studioseque meditans ad tantæ doctrinæ fastigium evasit. Abunde ergo eruditio-
nis 971 consecutus Cpolin rediit; et qui opera ipsius uti vellent, eos bonis artibus instituit. Verum hæc multo ante. Cæterum Imaginiperdarum hæresi profligata et ejus sectatoribus dejectis, interque eos Janne etiam patriarcha, Leo quoque deturbatus episcopatu fuit, eumque Bardas, ut retulimus, deinde scholæ philosophicæ præfecit. Idem Sergium Leonis discipulum, patrem hujus de quo verba fecimus juvenis, geometrico gymna-
sio, et Theodegium, itidem ejus familiarem, arithmetico astronomicoque ludo præposuit. Large iis sumptus suppeditavit; utque erat studiosus bonarum artium, sæpe ipse quoque scholam frequen-
tavit, alacritatem discentium suo exemplo confirmans. Hoc pacto bonas litteras prorsus ante extinctas, ita ut ne vestigium quidem earum aut scintilla extaret, brevi temporis spatio ad magnam evexit amplitudinem.

Idem Bardas Cæsar factus crebro judicia quæ in Circo agebantur visitabat, effecitque ut leges reslo-
rescerent, cum horum quoque temporum vitio ac-
curata obsolevisset tractatio. Hæc tot tantaque Bardæ ornamenta nimia imperii cupiditas, veluti nævus quidam et innata macula, sedavit atque obscuravit, ac præterea turbæ quas Ecclesiæ dedit; quibus factum est ut pro gloria infamiam reportaret. Etenim beatissimo Methodio, cum quatuor

A Toūton oī Θεσσαλονικεῖς μετὰ τὴν χειροτονίāν ὑπερβαλλόντως ἐτίμησαν διὰ τὴν ἐνοῦσκν αὐτῷ σφίαν καὶ τὴν περὶ πάντα τὰ μεθήματα ἀκρίβειαν, ἔκαιρέτως δὲ ἐφαύμασαν ἀπὸ τῆς τῆς αἰτίας. "Διγονος δὴ τὸ γῆ καὶ ἄκαρπος κατ' ἐκεῖνο καιροῦ, καὶ λιμὸς ἥγγει τοὺς οἰκοῦντας Θεσσαλονίκην καὶ τὰ πέρικα αὐτῆς, καὶ πάντες δὲ μετανάσται γενέσθαι τῆς πατρίδος δὲ λιμῷ καὶ ἐνδείᾳ τῶν ἀναγκαίων διαφθι-
ρήσεσθαι τῇ πίζον. Ό δὲ Λέων τὴν ἀπορίαν τούτων παραμυθόμενος καιρόν τινα, δὲν τὸ τῶν ἀστρων ὑπετίθη τούτῳ ἐπιτολῇ τε καὶ φάσις, παραδηλώσας αὐτοῖς, καὶ κατὰ τοῦτον τῇ γῇ καταβαλεῖν ἐπιτρέ-
ψας τὰ σπέρματα, τοσαύτης γέγονεν εὔφορίας αἵτιος ὡς ἐπὶ πολλοὺς ἐπαρκέσαι χρόνους τοῖς ἐγχωρίοις τοὺς δρεφθέντας καρπούς.

B Tὰ μὲν οὖν γραμματικὰ ἔλεγεν δὲ Λέων καὶ ποιη-
τικὰ μυθῆναι κατὰ τὴν βασιλίδα, βητορικὴν δὲ καὶ φιλοσοφίαν καὶ ἀριθμῶν ἀναλήψεις καὶ τὰς τῶν λοιπῶν ἐπιστημῶν ἐφόδους κατὰ τὴν νῆσον Ἀνδρὸν γενόμενος. Ἐκεῖσε γὰρ σπουδαῖψ τινὶ ἐντυχὼν ἀνδρὶ Μιχῆλῃ τῷ Φελλῷ, καὶ τὰς ἀρχὰς μόνον καὶ τινας λόγους καὶ ἀφορμὰς λαβὼν παρ' αὐτοῦ, ἐπεὶ μὴ δοσι ἐδούλετο εὑρισκε, περιενόστει τὰ μοναστήρια, καὶ τὰς ἐν αὐτοῖς ἀποκειμένας βίβλους ἀνερευνῶν τε καὶ ποριζόμενος καὶ σπουδαῖς ἐκμελετῶν πρὸς τὸ τῆς τοσαύτης γνώσεως ὑψος ἀνεβιβάσθη. Εἰς κόρον δὲ τῶν μαθημάτων μετεσχηκὼς πρὸς τὴν βασι-
λεύουσαν αὐθίς ὑπέστρεψε, τὰ σπέρματα τῶν ἐπι-
στημῶν ταῖς τῶν βουλομένων διανοίαις καταβαλλό-
μενος. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν πρότερον τῆς δὲ τῶν Εἰκο-
νομάχων αἱρέσεως καταβληθέσης καὶ τῶν ταύτης ἔλομένων καθαιρεθέντων, καθαιρεθέντος δὲ καὶ Ἰαν-
νῆ τοῦ πατριάρχου, συγκαθηρέθη καὶ οὗτος, δὲν δὲ Βάρδας, ὃς δὴ φάσαντες εἴπομεν, τῆς φιλοσόφου σκληρῆς προστάτην ἀπέδειξε, καὶ τινα Σέργιον, φιλι-
τητὴν αὐτοῦ γενόμενον (πατὴρ οὗτος τοῦ ἔνωθεν ρίου, καὶ Θεοδήγιον, συνήθη καὶ αὐτὸν τούτου ὑπάρχοντα, ἀριθμητικῆς καὶ ἀστρονομίας, διψιλεῖς αὐτοῖς τὰς χορηγίας ἐπιμετρῶν. Πολλάκις δὲ καὶ ἐπιφοιτῶν ἐκ φιλομαθείας, καὶ τῶν διδασκομένων τὰς προθυμίας ἐπιφρίωνται, διὰ βραχέων εἰς αἴστη-
σιν τὴν γνῶσιν ἀνήγαγεν, ἀπεσθηκούσιν τελέως προ-
τοῦ καὶ μηδὲ ἵχνος δλως δεικνύσσαν ή ζώπυρον.

C D Ο δὲ αὐτὸς Βάρδας καὶ Καῖσαρ γενόμενος συν-
εχῶς ἐφοίτα τοῖς τοῦ ἴπποδρόμου δικαστηρίοις (49), καὶ τοὺς νόμους ἀντιθέντων αἴτιος γέγονε, τοῦ χρόνου καὶ τὴν περὶ αὐτοὺς ἀκρίβειαν συγκαλύφαντος. [P. 531] Ἀλλὰ τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα τῶν καλῶν τοῦ Βάρδα πλεονεκτημάτων ὁ τῆς φιλοπρωτίας ἔρως, οἴά τις ἔγγενής μολυσμὸς καὶ σπῖλος ἀκρατος ὡν, ἡμαύρωσε καὶ ἡφάνισε, καὶ ἦν κατὰ τῆς Ἐκκλη-
σίας ἀνήγειρε στάσιν, κυκήσας αὐτὴν καὶ ταράξας.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(49) Ibidem fuisse ἀσηκρήται superius ex auctore p. 543 legimus. Σεκρέτου autem sive, ut cum Eusebio vii, 30 loquar. Σεκρέτου nomine non secretiorum, ut vertit interpres, curiam, quin potius ipsorum judicum, censem tam existimo. Et ut alia missa faciam, satis sit Nicetæ in Alexio Manuelis

filio testimonium: τὸ τοῦ Θεοδώρου περικαλλὲς οἰ-
κημα, ἐπάρχου δυτος τῆς πόλεως καὶ τὸ τῶν οἰκειο-
κῶν διέποντος σέκρετον, τῷ δικαιοδοτικῷ τε Θρόνῳ
ἐμπρέποντος. Basilius etiam infra renovat, τὸν ἴππο-
δρομον, τόπον δικαστῶν. GOAR.

Διὸς ἀντὶ τῆς κρείττονος δόξης τὰ ἐναντία ἡνέγκατο. Αἱ Μεθοδίου γὰρ τοῦ τρισολίου τὸν βίον μετηλλαλότος, ἐπὶ τέσσαρας χρήματας μόνον τὸν τῆς Κωνσταντίνου-πόλεως οἰκισαντος θρόνον, Ἱγνάτιος ὁ Νικηφόρου μὲν τοῦ βασιλέως θυγατριδοῦς, υἱὸς δὲ Μιχαὴλ τοῦ τῆς βασιλείας ἐκπεπτωχότος, μετὰ τὸ τῆς βασιλείας ἀποπεσεῖν καὶ τὰ παιδιόγόνα ἀφαιρεθῆναι μόρια μοναχὸς γεγονώς καὶ τῆς μονῆς τοῦ Σατύρου καθηγεμῶν (50), πρὸς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ἀνάγεται. Οὗτος τὸν Βάρδαν ἐπὶ τῇ τῆς γυναικὸς ἀναίτιψ ἀποβολῆ, τῇ δὲ τῆς οἰκείας νύμφης περιπλοκῇ (51) τῆς ἔκκλησίας ἀπειργεν, ἐπεὶ μὴ τῶν θείων ἡμέλει κακόνων. "Οὐ ἐπεὶ πολλὰ λιτανεύων καὶ δυσωπῶν δὲ Βάρδας συγχωρήσεως ἀξιωθῆναι οὐκ ἡδυνθῆ, ἀλλων ἀπογονοὺς πρὸς ἄμυναν διανοίσταται, καὶ τῆς ἔκκλησίας ἐκβάλλει, καὶ μετὰ πολλὰς κακώσεις καὶ ἀνυποίστους τελευταῖον τῷ τοῦ Κοπρωνύμου τάφῳ ἀποκλείει, ἐπιστήσας αὐτῷ φύλακας δεινούς τε καὶ ὠμοτάτους. Ἀπεβίω δ' ἂν δὲ ιερώτατος οὗτος ἀνήρ ἀπὸ τῆς πολυωδούντος ταύτης κακώσεως, εἰ μὴ τις θεοσεβής ἄνθρωπος κατά τινας Χρείας τῶν φρουρῶν ἀποδημούντων ἐξῆγε τε τοῦ τάφου καὶ ἐπιμελεῖας ἡξίου τῆς προστηκόντης. "Οὐ μετὰ πολλὴν διῆη τὴν κάκωσιν ὑπερόριουν ἐν Μιτιλήνῃ ποιεῖ. Ἐπαθον δὲ καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν ἐπισκόπων τὰ παραπλήσιά τε καὶ χειρῶν, διὰ μὴ τρέσκοντο τοῖς γινομένοις, μηδὲ ἄλλον δέξασθαι διαβοῶμενοι, καὶ εἴ τι γένηται. "Ομως δ' ὑπενδόντες οἱ μὲν ἀπειλαῖς οἱ δὲ ὑποσχέσεισιν εἴκουσι τῷ τοῦ Βάρδα θελήματι, τῆς ἀρετῆς καὶ δόξης ἐρωτα χρημάτων καὶ λειποταξίαν ἀνταλλάξαμενοι. Ὁ δὲ Βάρδας Φώτιον, ἄνδρα ἐπισοφίᾳ γνώριμον, πρωτασηκήτην τηγικαῦτα ὑπάρχοντα, προχειρίζεται πατριάρχιν. Ἐπεὶ δὲ παρῆσαν καὶ τοποτηρήται τοῦ πάπα Ρώμης κατὰ τῶν Ελκονομάχων σταλέντες, πεθίουσι καὶ αὐτοὺς τῆς ἐσυτῶν γενέσθαι θελήσεως. Διὸ καὶ ἐν τῷ τῶν θείων Ἀποστόλων τεμένει συνέδσιον τοῦ θροικότες δεδημοσιευμένη καθαιρέσσι καθυποβάλλουσι τὸν Ἱγνάτιον τῆς ἐξορίας μεταπεμψάμενοι. Ταῦτα μὲν τὰ τῆς φιλοπρωτίας τοῦ Βάρδα νεανιεύματα.

Τὰ δὲ ἐντὸς Εὔξενου καὶ πᾶσιν τὴν αὐτοῦ παραλίαν ὁ τῶν Ρών ἐπόρθει καὶ κατέτρεχε στόλος (ἔθνος δὲ οἱ Ρών Σκυθοί: κὸν, περὶ τὸν ἀρκτῶν Ταῦρον κατωκημένον, ἀνήμερόν τε καὶ ἄγριον), καὶ αὐτῇ δὲ τῇ βασιλίδι δεινὸν ἐπέσεις κίλινδον· οἵ μετ' οὐ πολὺ τῆς θείας πειραθέντες δργῆς οἰᾶσθε ὑπενδότησαν, πρεσβεία τε αὐτῶν τὴν βασιλίδα καταλαμβάνει, [P. 552] τοῦ θείου μεταλαχεῖν βαπτίσματος λιτανεύουσα, ὃ καὶ γέγονε. Καὶ τῆς Κρήτης δὲ στόλος; ἄλλοις νῦν μὲν τὰς Κυκλαίδας ἐδήμοι, νῦν δὲ ἄχρι Προικονήσου τὴν παράλιον ἀπασαν. Ἐγένοντο δὲ καὶ κλίνοι γῆς φρικωδέστατοι. Εἰς δὲ δέ μέγιστος, καθ' ἣν ἡμέραν ἡ τοῦ Κυρίου ἀνάληψις ἐορτάζεται τὴν γῆν κατασείσας, τό τε κατὰ τὸ Ἐξωκίδνιον πρὸς γῆν τὴν ἡδάφισε τεῖχος, καὶ ναοὺς εὐπρεπεῖς καὶ οἶκους λαμπρούς καὶ τὴν κατὰ τὴν Χρυσήν πίλην τῆς πόρταν collocatam subvertit, et quæ in Deutero ad

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(50) Impropræ princeps, proprie superior et præpositus. GOAR.

(51) Et sic supra quoque, ubi de summovendo

A duntaxat annos Cpolitani patriarchatus 972 solium tenuisset, vita defuncto, Ignatius Nicephori filia natus, Michaeli Rangabæ filius, qui imperii spe adempta insuper castratus fuerat monachusque et monasterii Satyri princeps, patriarcha creatus fuit. Is Bardam, quod hic uxorem sine causa repudiasset cumque sua nuru rem haberet, sacrorum canonum minime negligens Ecclesia arcet. Bardas cum multis depreciationibus veniam non impetraret, desperatis aliis remedii ad vindictam se confert, Ignatium ecclesia ejicit, variisque et intolerabilibus modis vexatum tandem in Copronymi sepulchrum includit, custodibus additis cævissimis. Et mortuus fuisse ibi homo divinissimus ex acerbissimo cruciati, nisi pius quidam, custodibus suæ necessitatis causa alio digressis, eum sepulchro eduxisset et debita cura refecisset. Post multam vexationem tandem Ignatium Mitylenam Bardas relegat. Multi quoque tum alii episcopi eodem modo sunt tractati aut etiam deterius, quod acta non probarent, neque ullum alium, quocunque modo res caderet, patriarcham se admissurum asseverarent. Quidam tamen partim minis cedentes partim pollicitationibus inducti Bardæ voluntati obsecuti sunt, virtutis ac gloria amorem pecunia et desertione permutantes. Bardas ergo Photium, celebrem sapientia virum et secretariorum eo tempore principem, patriarcham creat. Cumque adesent Romani 973 papæ vicarii, adversus Imaginiperdas missi, hos quoque isti in suam pertrahunt sententiam, concilioque in ædem Apostolorum congregato Ignatium ab exsilio evocatum publicata sententia damnant. Ilæc sunt facinora quo Bardas imperii obtinendi cupiditate impulsus edit.

B Interim quidquid est intra Euxinum pontum maritimorum regionum, Rossica incursionibus vexabat atque vastabat classis. Rossi gens est Scythica, ad septentrionalem incolens Taurum, serra atque immensis. Hi cum ipsa Cpolin in grave conjectissent periculum, paulo post Dei iram experti domum reversi sunt, legatisque in urbem missis divinum baptismum efflagitarunt impetraruntque. Alia poro Cretensis classis modo Cycladas modo maritimam ad Proconnesum usque infestavit regionem. Terræ motus quoque ea tempestate apprime horrendi fuerunt. Horum unus maximus die Christi in cœlum Assumptionis festo accidit, qui solo concusso murum qui est ad Exocionum prostravit, templaque pulchra et domos splendidas et Victoriam ad Auream urbis portam collocatam subvertit, et quæ in Deutero ad

Theoctisto Bardas dicitur cogitasse. Filium habuit Bardas Antigonum domesticum scholarum. XL.

Divæ Annæ stabant, pagias decussit. Cujus casu Leo philosophus prædixit aperte designari obitum ejus qui ab imperatore esset potentia proximus. Quin et fluvii fontesque exaruerunt per id tempus, alia que passim multa portenta extiterunt. De quibus omnibus cum inaudivisset imperator, lotus equestribus certaminibus 974 incumbebat ad fanum Divi martyris Marmantis, quod in Steno erat exstructum. Operæ pretium autem est id quoque ejus decretum silentio non præterire, quod ipsius stoliditatem et superiorum imperatorum industriam demonstrat.

Hi Sarracenorum in Romanas ditiones volentes nequaquam ignorari incursionses, ne ex improviso irruentes ii regiones evastarent, incolis in pagis et agris deprehensis, castellum quoddam Taso vici-nissimum excelsissimo et natura munitissimo in colle ædificaverant Lulum nomine, in quo collati custodes, ubi Saracenos incursionem moliri sentiebant, igne succenso signum dabant. Quo igne conspecto ii qui in Argæo colle excubabant idem faciebant. Eos excipiebant qui in Isamo colle, post hos qui ad Ägialum, et secundum hos qui apud Mamantein, inde qui in Circœ, atque ab his qui ad Mocillum, denique post hos qui in Divi Auxentii colle stationem habebant, igne edito excubitoribus magni palatii incursionem hostium significabant. Hoc ignium ordine sese insequentium indicio et imperator momento temporis de hostium conatu certior reddebat, et rustici nuntio percepto murisse, cladebant et impetum hostium evitabant. Hac obtinente consuetudine accidit aliquando ut, dum Michaelus equis ad fanum Mamantis agendis sese parabat, ignis a pharo ederetur. Quem ut vidit imperator, timens ne aurigatio sua non 975 spectaretur diligenter, animis spectatorum adverso indicio percussis, in tantum venit metum quantus in periculo de vita constitutos invadere posset: tantum absuit ut eum in theatro sess ostentandi puderet. Atque adeo, ne quo adversarum rerum indicio animi hominum ad spectandum flerent langui-diores, ignem ex speculis urbi vicinis in posterum edi vetus.

Rursus (oportet enim recordiam ejus magis illustrare) cum alio tempore in curru concedisset jamque equi essent carceribus emittendi (erat ipse venetum habitum indutus, prasinum logotheta dromi Constantinus, album Cheilas, et ruseum Crasas), nuntius allatus fuit Amerem Melitenæ ameram graviter populari Asiam, jamque ad Malagina per-

A λεως ιθρυμένην νίκην (52) καὶ τὰς ἐν τῷ Δευτέρῳ (53) κατὰ τὴν ἀγίαν Ἀνναν παγίας Ἰσταράνες κατέτισεν. Ἡ τὴν πτῶσιν ὁ φιλόσοφος Λέων προσημένειν ἀνεῖπε φυνερῶς τὴν τοῦ μετὰ βασιλέως δυνάστου κατοτροφήν. Ἐγένετο δὲ καὶ ποτεμάν ἀφένειαι καὶ πτ. γῆν, καὶ ἄλλ' ἄττα παθήματα κατὰ πάσαν χώραν. Ἄ πάντα κατενωτισάμενος ὁ βασιλεὺς δῆλος εἴγετο τῶν ἵππικῶν ἀγῶνων κατὰ τὸν ἐν Στενῷ ἀνεγγερμένον ναὸν τοῦ ἀγίου μάρτυρος Μάρμαντος. Ἀξιον δὲ καὶ τόδε μὴ παρχλιπεῖν τὸ λόγιον παραστατικὸν τυγχάνον τῆς τε τουτού τοῦ βασιλίως ἀβελτηρίας καὶ τῆς τῶν προγηγησαμένων ἐπιμελείας.

Tὰς τῶν Σερραχηγῶν κατὰ τῆς τῶν Ρωμαίων χώρας ἐπιδρομὰς οἱ πάλαι βασιλεῖς διαδόλους ποιεῖν ἔθιλοντες, ἵνα μὲν αἰχνήδοι εἰσπίπτωσιν ἐκπορθοῦντες τὰς χώρας καὶ ἐν ταῖς κώμαις καὶ τοῖς ἀγροῖς τοὺς ἐνοικοῦντας καταλεμβάνοντες, φρούρ. ὃν τι τῇ Ταρσῷ ἀγγιθεορ ἐπὶ τίνος ὑψηλοτάτου λόφου καὶ ἐρυμανοῦ ἐδομέναντο. Λούλουν τῷ φρουρίῳ τὸ διορισμένον. Οἱ ἐν τούτῳ τοῖνυν φρουροὶ τῆς ἐκδρομῆς λαμβάνοντες αὐθιστικούς πυρσὸν ἀνήπτεν. οἱ βλέποντες οἱ ἐν τῷ Ἀργαλῷ κατοικοῦντες βουνῷ ἄλλον ἀνήπτον, καὶ αὖ οἱ κατὰ τὸν Ἰσαρμὸν βουνόν. Τοῦτον τα πελειόρωντες οἱ κατὰ τὸν Αλγαλὸν ἔκσιν θερζον, καὶ αὐθις οἱ κατὰ τὸν λεγόμενον Μάρμαντα. Εἴτα τούτον ὁ Κίρκος διαδεγόμενος, καὶ τούτον πάλιν ὁ Μόκλαλος, ἐκεῖνον δὲ αὐθις δὲ τοῦ ἀγίου Αὐγεντίου βουνὸς τοῖς ἐν τῷ μεγάλῳ παλατίῳ ἐπὶ τούτῳ ἀφωρισμένοις (54) διαταρποὶ διλήγοντες τὴν προνομήν. Καὶ αὕτως κατὰ διαδοχὴν πυρσεύοντες γνῶσιν ἐν ἀκαρεῖ παρείχον τῷ βασιλεῖ, καὶ οἱ τῶν χωρῶν κάτειχοι πυρθανόμενοι: τειχίρεις ἐγίνοντο καὶ τὰς ἐπόρομάς διεδιράσκον. Τοιαύτης δὲ συνηθείας κρατούσατε, συνέβη ποτὲ τοῦ Μιχαήλ κατὰ τὸν τοῦ μάρτυρος Μάρμαντος ναὸν μελλοντος ἡνιοχῆσαι τὸν ἐκ τοῦ φάρου ἀναρθῆναι πυρσόν· οἱ οὔτεος θεσαύρειος εἰς τοσούτον ἐνίπετε φόνον, δέει τοῦ μὴ παροφθῆναι τὴν αὐτοῦ ἡνιοχείαν ὑπὸ τῶν θεατῶν διὰ τὴν ἀπαίσιον ἀγγελίαν, εἰς δόσον ἄλλος τις ἡλθε κινδυνεύοντι ὑπὲρ ψυχῆς· οὕτως ἐκεῖνος θεατριζόμενος οὐδὲ ἥσχώνετο. Ιντ δὲ μη τι τῶν προσπιπτόντων ἀνιαρῶν διτλούμενον μιλακωτέρους ποιήσῃ τοὺς [P. 553] θεατὰς προστάξει μηκέτι ἐνεργεῖν τοὺς τῇ βασιλίδι γειτονῦντας πυρσούς.

Διαλλοτε πάλιν (δεῖ γὰρ ἐκφαντικωτέραν θέσθαι τὴν τοῦ ἀνδρὸς παράνοιαν) ἐφ' ἄρματος αὐτροῦ Ιστεμένου καὶ τῇ ὕσπλιγχος μελλούσῃς αὔρεθα: (ἐνεδόντο δὲ τὸ βένετον (55), καὶ πράσινος ἦν δὲ λογοθέτης τοῦ δρόμου Κωνσταντίνος, λευκός δὲ ὁ Χειλᾶς, καὶ ρόύσιος δὲ Κρασᾶς) ἀγγελία πεφοίηκεν ὡς Ἀμερ δ τῇ Μελιτηνῆς ἀμπρᾶς δεινῶς λεηλατεῖ τὴν Ἀσίαν

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(52) In eadem porta labores Herculis sculpti usque hodie visuntar. (Leunclavius.) GOAR.

(53) Δεύτερον loci nomen est, ut et Hebdomum. Secundum verteres, ut et Stenum, quod mox se-quitur, Angustias, nisi Græcum proprium retinere præstaret. Πάγιαι forte sunt πτ. γῆτα. XYL. — Obelisci et pyramides ad Deuteron erectæ. Lexicon

ms. bibl. Reg., Πάγιαι εἰ διοχαὶ τῶν δρῶν καὶ τῶν πετρῶν. GOAR.

(54) Excubias perpetuas agentibus. GOAR.

(55) En tibi quatuor factionum ludis in equestribus colores, cœruleus, viridis, albus, et roseus, quos aliis nominibus Simocatta, Zonaras et illi vocant θεράνεον, χλωρέον, πορφυρόν καὶ δειπρόν. GOAR.

καὶ ἡδη πρὸς τοὺς Μελαχίνους ἐστὶ καὶ προσδοκῶν· ταῖς δοσιν σῦπα δεινά. Ὡν πυθόμενος ὁ πριωτονοτάριος (56) ἀπελθὼν μετὰ κατηγείας ἀπέγγειλε τῷ βροσίλει, καὶ ἄμα ἐπὶ χεῖρας ἔχων τὰ τοῦ δομεστικοῦ τῶν σχολῶν γράμματα ἐπεδίδου. Οὐ δὲ βλοσφρὸν εἰς αὐτὸν ἐνδών καὶ τιτανῶδες, «Καὶ πῶς ἐτόλμητας, ὡς κακὴ κερχλῆ, ἔφη, κατὰ τὸν ἡνταγκάτον ἀγῶνα τούτον; περὶ τοιούτων μοι διαλέγεσθαι, οὐδὲν ἄλλο σπουδήζοντι; μή τὸν μέσον εὐωνύμων ἰδεῖν παρχετερημένον, ὑπὲρ οὗ μοι πᾶς δ ἀγών; » Τοιοῦτος ἦν ἔκφρος καὶ τὸ λογισμὸν παρακεινημένος.

Καὶ οὐχὶ τούτῳ μὲν τῷ πόθῳ ἥ πάθεις ἀλίσκετο, τῶν δὲ ἄλλων τῶν ἀπρεπεστέρων ἀπείχετο, ἀλλὰ τὸ μίστρον τάχα ἀμέτρως ἥθος μετεδιώκεν ἐξέπιπτε τοῦ προσήκοντος καὶ τῆς βροσίλεις ἀξίας ἀξίου. Καὶ ποτὲ γυναῖψι συναντήσας ἐκ βραλανείου ἐπανιόντι καὶ κάλπην ἐπὶ χείρας ἔχοντι (ἔτυχε δὲ τὸν ταύτης παῖδας ἐκ τοῦ θείου λουτροῦ σιοθετήσαμενος), τοῦ ἵππου ἀποβῆτας τοὺς μὲν συγκλητικούς, δοσι τούτῳ παρεποντο, κατὰ τὰ ἐκεῖσε ἀνάκτορα ἐξαπέστειλεν, οὐ δὲ προστηταρίσατο καὶ παρέτρεψεν ἀκόλαστα καὶ πορνικά ἀνδράρια παραλεβών ἀπῆται μετὰ τῆς γυναικὸς, καὶ τὴν κάλπην τῶν ἐκείνης χειρῶν ἀφείλετο, καὶ «Ἄγε δῆτα, ὡς γύναι, εἴπε, θαρρέουσα δίξαι με ἐν τῇ οἰκῇ σου. Φωλαῦ (57) πιτυρώδους ἔφεσον ἔχοντα καὶ ἀπειστούρου (58). » Ήτος δὲ ἀπεπάγη πρὸς τὸν λόγον ἥ γυνὴ μηδὲνὸς εὐποροῦσσα τῶν πρὸς ὑποδοχήν, διαχειλὴ θάττον ἥ λόγος σινδόνων λαβών, ἥν ἔνεγκε τὸ γύναιον ἐκ τοῦ βραλανείου ἐτι διάδροσον οὖσαν, ἀντὶ τῆς ὑπερεπούσης τῇ τραπέῃ ὄθόνης ἥπλου ἐπὶ τοῦ ἑδάφους, καὶ τὴν κλειδά τὴν τῆς γυναικὸς ἀφελῶν αὐτὸς ἦν βροσίλεις ἐστιάτωρ, μάγειρος, τραπεζοποιός, δαιτομάν. Ενυδειπνήσας δὲ τῇ γυναικὶ πεζὸς καὶ βάθην πρὸς τὰ ἀνάκτορα ἀπῆται, πολλῆς εὐηθείας καταγινώσκων καὶ τύφου τῶν πρὸς αὐτοῦ βροσίλεων κοσμιστήτος ἀντιποιουμένων. Ταῦτ' οὖν ἀπαντα μισητὸν ἐπειτει τὸν ἄνδρα, καὶ κατ' αὐτοῦ τὴν πάντων δικαιίων ὑπεκίνει δργήν.

Καὶ τὸ δὴ χειρίστον ἥ τῶν παρεπομένων αὐτῷ κινηθῶν φτερά καὶ πρὸς πᾶσαν αἰσχρουργίαν ἐπιτηδείων, οὓς ἐκεῖνος διὰ τιμῆς καὶ αἰδοῦς ἄγων, τὰ θεῖα διαπαίζων ταῖς καὶ [P. 554] ἔξορχουμενος. Ιερατικὰς στολὰς χρυσούφερες ἐνεδίδυσκε καὶ ἐπωμίδες, καὶ ἀσχημόνως ἡνταγκάτες καὶ ἀνάγνως τελεῖν τὰ θεῖα ταῖς πανάγιας, τὸν ἔξαρχον τούτων (Γρίλλος αὐτῷ σύνομα) πατριάρχην ἀποκαλῶν, τοὺς δὲ λοιποὺς δώδεκα μητροπολίτας. Ἐτίθει δὲ καὶ ἐαυτὸν ἐν τῶν θυηπόλων, καὶ τῆς Κολωνείας ὠνομάζετο πρόεδρος (59). Ἐπει δὲ φόειν αὐτοὺς ἔχρην καὶ τελεῖν τὰ μαστήρια, διὰ κιθάρας τὰς φόδας ἐξεπλήρουν, νῦν μὲν ἡρίμα πῶς καὶ λιγυρῶς ἐπηχοῦντες, νῦν δὲ διεπρωσίως, ὥστε πέρ ἐν ταῖς ιερεῖς λειτορ-

XYLANDRI ET

(56) Ὅποιγραμματέων πρῶθις, ut loquitur Damascenus subdiaconus. GOAR.

(57) Λβ hæc vice *panem nsitatum* φωμί Graeci nuncupant. *Jus Xylander*, sed *insulse*. GOAR.

(58) Caseum non extinctum ad verbum sonat: quid rei sit, malo aliquis judicare, id quidem apparet, caseum rūdem et minimi p̄tii fuisse. XVL. — *Coagulum calcī dilutæ densiori simile*, unde audit assestotyron. *Caseum non extinctum* explicat XY-

A venisse, et imminere magnum malum. Eum nuntium protonotarius mœstus imperatori indicat, simul litteras domestici scholarum exhibens. Tum imperator torvo eum et titanico intuitus vultu, «Quomodo, inquit, atus es, scelesti, mihi tam necessario certamine occupato istis de rebus interturbare, cum in hoc unum incumberem ut cum qui medium tenet, in lævam partem avertam, de quo mihi totum hoc certamen est? » Tanta fuit ejus dementia.

B Neque vero hoc tantum vitio laborans ab aliis indecoris rebus abstinuit, sed præterea immoderate modestiam sectans et imperatoris personæ 976 conveniente gravitate excidit. Occurrit aliquando mulierculæ cujus siliui ex sacro suscep- rat lavacro, a balneo redeunti et situlam manibus gestanti. Ibi equo descendens senatoriæ dignitatis viros qui comitabantur, ad palatium arbire jubet. Ipse cum impuris et libidinosis homuncionibus quos sibi asciverat, mulierculam secutus situlam e manibus ejus auferit, et. «Bono, ait, animo sis, o mulier, meque domo tua accipe, qui furfuraceum jus appeto et asbestos tyrum. » Cuni ad hæc verba diriguisse muliercula, ut cui ad convivium nihil esset parati, Michaelus dicto citius sindonem, quam e balnes adhuc madentem illa ferebat, mappæ loco in solo stravit eruptaque mulieri clave imperator ipse convivatoris, coqui, mensam ponentis et structoris munus obivit. Peracto eo convivio, pedes lento incessu palatium repetit, magnæ stoliditatis et fastus damnans priores imperatores, qui elegantiæ studiuerint. Hæc igitur omnia eum in visum faciebant, contraque seipsum omnibus merito indigneationem movebat.

C μισητὸν ἐπειτει τὸν ἄνδρα, καὶ κατ' αὐτοῦ τὴν πάντων δικαιίων ὑπεκίνει δργήν.

D Facinus vero deterrium, quod cœtum habebat secum cinctorum et ad omnem turpitudinem paratorum hominum; quos in honore ille habens, ut rebus sacris illuderet, vestibus eos sacerdotalibus aura intextis amiciebat, atque humeralibus, 977 cogebatque turpiter et impure sacras actiones æmulari; principem ejus cœtus Cyrillum patriarchæ nomine ornabat, reliquos duodecim metropolitarum: se ipsum quoque unum pontificum et coloniæ præsidem appellabat. Dum cantandum erat peragendis sacrificiis, citharam adhibebant, modo sensim eam tangentes ut subtilem ederet vocem, modo ut magnum sonitum exhiberet, sicut in sacrificiis sacerdotes contenta voce cantant. Aurea etiam et bac-

GOARI NOTÆ.

lander: an illi quandoque arsit *coagulum*? Utinam proverbiū perciperet, "Οστις ἐκάτην εἰς τὸ δέκανόγχαλον, φυσῆ καὶ τὸ κουρκοῦτι. *Pullem exsufflat*, qui *coagula adustus* est: in planis errans salebrosa non permearet, uno verbo, saperet. GOAR.

(59) Ad patriam Coloniam Asiæ urbem, 68 locum inter episcopatus apud Codinum nunc tenentem, alludebat Gryllus. GOAR.

cata gemmis vasa habebant: ea aceto et sinapi implebant et communicantibus impertiebant, hoc modo impolluta deridentes mysteria. Hic cœtus aliquando beato patriarchæ obviam est factus, cum is supplicationis causa cum clericorum pompa procederet. Quem ut conspexit Grillus, audacter admodum et impudenter absque ulla cunctatione, exemplum suum reliquis sequentibus, veste diducta pulsare citharam contentius corpit et sanctis hominibus obscene convicia facere.

Michaelus porro matrem suam Theodoram adhuc in palatio degentem aliquando ad se vocavit, quasi fausta ei precaturo Ignatio patriarcha, quem adesse finxerat. Ut ergo sanctissima mulier venit et religiose in solum se prostravit, vota pro se concipi petens, ut quæ nihil sinistri suspicaretur, cum impurus Grillus eatenus barbam occultasset, Grillus **978** surgens crepitum ventris emisit et quædam ore suo digna blateravit. Theodora facinus hoc ægerrime ferens, detestata filium, vaticinataque est eum divinam indignationem brevi sensurum. Sed fieri non poterat ut semel a recta via aversus corrigeretur. Itaque et celerrime periit, atque ante ipsum Barda, hocque prior Theoctistus caniclei dignitate ornatus, qui indulgebant ipsi, et cum tutores ipsius essent, a pravis eum abstrahere studiis noblebant. Quomodo perierit Theoctistus, supra est expositum. Interitum Bardæ antecesserunt signa, cometarum nempe exortus et absurdâ insomnia. Namque is per quietem sibi imaginatus fuit se cum Michaelo ad solemnem quamdam festivitatem in Magnum Templum ire; quo cum jam appropinquassent, quosdam præire albis amictos vestibus, et se ab iis deduci ad cancelllos tribunalis, ibique se nihil videre aliud quam solio patriarchæ residentem senem quemdam, quem ipse putaret Petrum esse apostolorum coryphæum: ad pedes ejus volutari Ignatum, et injuriarum suarum ultionem flagitare. Porro Petrum quidam adstantium ensem tradere, et mandare ut Theorgistum (sic appellasse eum Cœsarem, quasi divinæ iræ obnoxium) inter eos qui a sinistris stant collocet, eoque ense membratim concidat, Asebotecnum autem (hoc nomine eum imperatorem notasse ut impium filium) inter **979** dextros constituant quidem, sed simile tamen supplicium denuntiet. Comprobaveritne exitus hoc insomnium, sequentia ostendunt.

Δίκιν ἀπεκδέχεσθαι πρόσπειπε. Καὶ δὲ μὲν ὄνειρος μετὰ ταῦτα.

Moliebatur Bardas una cum Michaelo expeditio-

XYLANDRI ET

(60) Orationibus, quas *collectas* vocamus, submissa voce perfectis, conclusiones sonora modulataque voce a sacerdote prolatæ sunt ἐκφωνήσεις. GOAR.

(61) Obscura mihi. XYL. — *Casulam sacerdotalem*

Α γλαῖς οἱ Ἱερεῖς τὰς ἐκφωνήσεις (60) ποιοῦσι τῶν Ἱερῶν. Εἴχον δὲ καὶ σκεύη διάχρυσα καὶ διάλειφα, ταῦτα δὲ πληροῦντες ὅπους τε καὶ συνήπεως τοῖς μεταλαμβάνουσι μετεδίδοσαν, τῶν ἀχράντων οὕτω καταπάζοντες μυστηρίων. Τοῦτον τὸν μιαρὸν θίξον συνέβη ποτὲ τῷ μακαρίτῃ συναντῆσαι κατὰ τὴν ὁδὸν πατριάρχη, μετὰ τοῦ Ἱερτικοῦ κλήρου καὶ τῆς λιτῆς διερχομένῳ. "Οὐ ίδων ὁ Γρύλλος ἴτεμῶς ἔγαν, καὶ ἀνερύθριάστες μηδὲν ὑποτειλάμενος, φελόνγην ἀναστέλλεις (61) μετὰ τῶν αὐτοῦ συμμυστῶν εὔτονιστέροις ἔχρητο τοῖς κρούμασι, καὶ τοὺς εὐαγεῖς ἔκεινους λοιδορίας καὶ ἀκιδέσιν ἔβαλλε βῆμασιν.

Ο τοιοῦτος αἰσχιστος βασιλεὺς καὶ θεοδώραν τὴν ἐκυτοῦ μητέρα ἔτι τοῖς ἀνακτόροις οὖσαν μετεκάλεσατ ποτε, εὐλογηθησομένην τάχα παρὰ τοῦ πατριάρχου, πλασάμενος τοῦτον εἶναι τὸν μακαρίτην Ἰγάτιον. Ός οὖν ἔχει μετ' εὐλαβεῖας τὴν σεμνοτάτην γυνὴν καὶ ἔξτριψεν ἐκυτὴν εἰς τὸ ἔδαφος ἔξαιτουμένη εὐχήν μηδὲν δλῶς ὑποτοπήσασα, τοῦ μιαροῦ Γρύλλου τὴν γενεάδα τέως κρύπτοντος, ἀναστὰς δ Γρύλλος ἀπέπερδε καὶ βῆματά τινα ἀπεῖπε τοῦ οἰκείου στόματος ἄξια. Ή δὲ ἐπὶ τῷ γεγονότι δεινοπαθήσασε δραῖς ἔβαλλε τὸν νύόν, καὶ τῆς τοῦ θεοῦ προνοίας ἔκπεσεν ἀπεφοίδασε προφητικῶς τοῦτον οὐκ εἰς μακράν. Ἀλλ' οὐκ ἦν τὸν ἀπαξ παρατραπέντα τῆς θύειας δόδον βελτωθῆναι. Οθεν καὶ ταχυτάτη κατειλήφει τοῦτον καταστροφὴν, καὶ πρὸ αὐτοῦ μὲν τὸν Βάρδον, καὶ πρὸ ἔκεινου τὸν κανικλείου θεόκτιστον, τοὺς χαριζομένους αὐτῷ καὶ μὴ τῶν πονηρῶν ἀνακόπτειν ἔθελήσαντας διδαγμάτων ὡς ἐπιτρόπους. Καὶ δπως μὲν δ θεόκτιστος ὠλετο, προλαβὼν ὁ λόγος ἐδήλωσε, σημεῖα δὲ τὸν ὄλεθρον δηλοῦντα τοῦ Βάρδα προηγήσατο τάδε ἐπιτολαὶ κομητῶν, ὅφεις διειράτων ἀλλόκοτοι. Ἐδοξε γάρ καθ' ὑπνους οὗτος πρὸ τὴν Μεγάλην ἔκκλησίαν μετὰ τοῦ Μιχαήλ ἀπελθεῖν ὡς τάχα παντηγύρεως οὖσης. Ός οὖν ἀσθοντο καὶ προσωτέρω ἔγίνοντο τοῦ θείου ναοῦ, διότιν δέδοκει λευκοφόρους τινὰς προηγουμένους, οἵτινες δόδηγοῦντες αὐτὸν ἄγουσι πρὸς τὰς κιγκλίδως τοῦ θυσιαστηρίου (62), καὶ βλέπει μὲν ἄλλο οὐδὲν, περὶ δὲ τὸν θρόνον τοῦ πατριάρχου καθήμενόν τινα γηραιόν (Πέτρον εἴκασε τοῦτον εἶναι τὸν κορυφαῖον τῶν ἀποστόλων), οὐ πρὸς τοῖς ποσὶν δὲ μακαρίτης ἐκυλινδεῖτο Ἰγάτιος ἐκδικησιν ἔξαιτων ὧν ἐπεπόνθει δεινῶν. [P. 555] Τὸν δὲ ἐνὶ τῶν παρεστῶτων μάχαιραν δοῦναι καὶ εἰπεῖν. Ταύτη τὸν θεόργιστον (οὕτω τὸν Καΐσαρα κατονομάσαντα) τῇ τῶν εὐωνύμων χώρᾳ ἐγκαταστήσεις μελτὸν διάτεμνε τὸν δὲ ἀσεβότεκνον (διά τοῦ τοιούτου προστρήματος τὸν βασιλέα δηλοποιήσαντες) κατάλεγε μὲν τοῖς ὑεξιοῖς, τὴν δὲ ὄμοιόν οὗτος εἰ. δὲ καὶ ἀπέβη τὰ θεαθέντα, δηλώτες τὰ

· Αρτὶ κατὰ τῶν Κρητῶν ὁ Βάρδος πανδημεῖ μετὰ GOARI NOTÆ.

totum hminem ambientem in brachia relorquens.
GOAR.

(62) *Septum cancellatum*, sive *rete ligneum* populum a sacrario dirimens, sunt κικλίδες τοῦ θυσιαστηρίου. (Allatius.) GOAR.

τοῦ Μιχαὴλ καθωπλίζετο, καὶ πρὸς τὸν τῆς Θεοτόκου νεὸν τῶν Ὀδηγῶν φοιτήσας εἰσῆσι μετὰ λαμπάδων τὸν συντακτήριον ἐκπληρῶν (63). Ὡς οὖν τοῖς ἀδέστοις προσῆγγισεν, ἔφνω τῶν αὐτοῦ ὕμνων ἡ χλαμὺς δὲ λισθήσασα αἰσθέσθαι τοῦτον δεινοτέρων δεινῶν παρεσκεύασε. Καὶ αὐτὸς δὲ πρὸς μιᾶς ἡμέρας τοῦ μέλλειν ἀπαίρειν ἀπὸ τῆς πόλεως, εἰτ' ἀρ' ἑαυτοῦ εἴτε καὶ ἄλλως ὑπὸ τοῦ μέλλοντος ἐλαυνόμενος, συναγαγὼν εἰς ταυτὸ τοὺς φίλους καὶ συμποσίσας μεμνήσθαι τε τῆς αὐτοῦ παρήναι φίλας καὶ λεγάτα, ως τοῦ βίου ἥδη ἔξω γινόμενος, παρέσχετο. Ὡς οὖν κατὰ τῆς Κρήτης ἐξῆσαν καὶ τῷ θέματι τῶν Θρᾳκῆσιν ἐπέδησαν, καὶ κατὰ τινα Χῶρον (64) τόπον οὕτω λεγόμενον οἱ τούτῳ παρεπετεῖται τὰς σκηνὰς κατεπήγυνον ἀμιλλὴ χρώμενοι καὶ σπουδὴν, ἐνταῦθα που, εἴτε δὴ κατὰ πρόνοιαν εἴτε καὶ ἄλλως κατ' ἄγνοιαν, τὴν μὲν τοῦ βασιλέως ἐπὶ πεδίον χωρού αὐλάσιν ἐπήξαντο, εἴς τινα δὲ λόφον ὑπερανεστηκάτα τὴν τοῦ Καίσαρος ἀνεπέτασαν. Ὁπερ ὡς ἔρματον λαβόντες οἱ τῷ Μιχαὴλ προσκείμενοι καὶ προσπολεμοῦντες τῷ Καίσαρι κατητιῶντο τὸ γεγονός καὶ τὰς κατ' ἐκείνου ἔξακιον συμβουλὰς· Ὅπερατε δ' δύμας αὐτοὺς καὶ ναυθροτέρους ἐποίει πρὸς τὴν ἐγχείρησιν ἡ τοῦ Καίσαρος κραταιοτέρα ισχὺς· τὴν τε γὰρ τοῦ δομεστικοῦ τῶν σχολῶν ἀρχὴν δὲ τούτου εἴχεν υἱὸς Ἀντίγονος, καὶ οἱ λοιποὶ στρατηγοὶ αὐτῷ ἐπειθάρχουν, καὶ Συμβάτιος δὲ λογοθέτης τοῦ δρόμου, γραμμῆρος ἐπὶ τῇ θυγατρὶ αὐτοῦ τογχάνων, ἀναντιρρήτως τὰ ἐκείνου φρουρεῖν ἐπιστεύετο. Ἀλλ' ἐλαθεν δὲ Συμβάτιος ὑπὸ τοῦ βασιλέως κλαπεῖς καὶ τὸν φόνον τοῦ πενθεροῦ ἐργασάμενος αὐτὸς, καὶ οὐκ ἀλλος σύνθημα τοῦ φόνου εὐτρεπισθείς. Ἀρτὶ γὰρ ἐξῆσι τὰς ἀναφορὰς ἀναγροῦς, καὶ τὸ σημεῖον ἐδίδου τοῦ φόνου, σταυρὸν εἰς τὸ ἁυτοῦ πρόσωπον ἐγχαράξας. Ἀνεβάλλοντο δ' δύμας οἱ συνωμάται, τὴν ἐταιρείαν παρισταμένην δρῶντες τοῦ Καίσαρος. Ὁπερ δὲ Μιχαὴλ εὐλαβηθεῖς, μὴ πως κατάφωρος γεοδύμενος καθ' ἁυτοῦ τὴν μάχηραν ἐπισπάσται, διὰ πιστοῦ τίνος ἴδιαροπολεῖτοὺς ἄνδρας ταῖς ὑποσχέτεσι. Καὶ παρῆλθεν ἀν τὸν κίνδυνον καὶ παρεκρούσατο δὲ Καίσαρ τῷ δίξι: καταπληγούμενων καὶ κατεπτυχότων τῶν συνωμοτῶν, εἰ μὴ Βασίλειος δὲ μετὰ ταῦτα [P. 556] βασίλευεν, παρρκοιμάμενος (65) ὧν, διανέστη πρὸς τὴν ἐγχείρησιν· οὗτος γὰρ ἀπορρίψας τε πειθεὶς τὸ δέος τοὺς συνωμάτας καὶ πρὸς τὴν πρᾶξιν ἐπιρωνύμει. Εἰφῆρεις οὖν τοὺς ἄνδρας ἰδὼν δὲ Βάρδας ἐπίοντας ἀθρόως

D ostentant. Ortum ex eo tumultum ingentem, qui

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(63) Zonaras τῇ Θεομήτορι συνναξόμενος, clarius. Sed supra D. Gregorius Theologus perhibetur oratione syntacteria habita discessisse ab Ecclesia gubernatione; quæ videtur de Ecclesia concordia et incolumentate constituenda fuisse. XL.

(64) Χῶρον idem fere significat quod locus, τόπος. Sed tamen hoc non tam visum fuit accipere pro proprio quam illud. XYL.

(65) Is est qui superioribus sæculis κόμης τῶν ἔκουστων dicebatur, cuius nempe nomine Cræco reddito Romana ejus appellatio destituit in curia CP. Hujus vices ad tuendum palatum tutandamque rem privatam Luitprandus esse dicit III, 7. At non

A nem cum omnibus copiis in Cretenses. Itaque ad Deiparæ sanum quod Hodegon dicebatur, quod eam sibi itineris ductricem votis solerent conciliare, accessit, et facibus prælucentibus intravit, ut se suaque Deiparæ commendaret. Cum ergo jam ad penetralia templi perrexisset, subito chlamys de humeris ipsius prolapsa malorum ei maximorum præsagium dedit. Idem Bardas pridie quam urbe erat discessurus, sive ultro sive futuræ rei urgente fato, amicis in unum conductis legata distribuit, veluti qui jam vita excederet. Initia ergo expeditione, ut in Thracensium provinciam perventum est ad locum quemdam cui Choro nomen, ministri Bardæ reliquis priores, dum certatim festinant, tabernaculum Cæsaris sive dedita opera sive imprudentes in edito quodam colle figunt, tentorio ipsius imperatoris in planicie expanso. Hoc factum ii qui Michaelum contra Bardam concitare solebant, ut optimo casu oblatam commoditatem arripientes, calumniabantur, et consilia contra eum inita ut exsequeretur imperator instigabant. Cæsar tamen potentia ingens inimicos turbabat et 980 ad audiendum facinus segniores reddebat. Quippe et filius ejus domestici scholarum gerens munus Antigonus reliquos exercituum duces sibi habebat obsequentes; et Symbatius dromi logotheta Bardæ gener haud dubie ab ipsius stare partibus credebatur. Nam ignorabant eum a Michaelo Bardæ furtim sublatum adeo socero necem moliri, ut nemini alteri quam ipsi tessera facinoris sit credita. Proinde Symbatius simul et acta retulit, et faciem suam cruce signans inferendæ Bardæ cædis signum dedit. Cum autem conjurationis socii cunctarentur, quia sectatores Bardæ coram adstare videbant, Michaelus metuens ne illis tergiversantibus re detecta in se gladii stringerentur, missò suorum fidelium quodam, pollicitationibus eos confirmavit. Nihilominus tamen evasisset Cæsar, adeo conjuratos metus deteruerat a facinore, nisi Basilius imperatoris cui successit deinde, cubicularius ad id peragendum se proripuisset, suosque cohortatus esset ut abjecto metu propositum exsequerentur. Bardas cum eos strictis gladiis in se ruere eerneret mortemque sibi impendere, ad imperatoris pedes se abjicit. Unde abstractum ii membratim concidunt, et genitalia ejus conto præfixa per ludibrium ostentant. Ortum ex eo tumultum ingentem, qui

id exsequeretur nisi perpetuus palatii foret excubitor vel excubitorum præcipuus. An vero ut excubitor, sic quoque cubicularius asserendus cum Xylandro? non censeo. Cubicularii etenim postremis sæculis semper eunuchi, Basilius παρρκοιμάριος vir integer extitit. Ille in penetralibus, hic ad foras stabat Illi denique κοιτωνταί, κουβικουλάριοι vel alio quovis nomine dicti; hujus nomen nil simile sonat. Quin potius ei subditi excubitores ut variam appellationem sic diversum munus nacti ostenduntur inferius p. 567, quia dicuntur παρρκοῖται et ποιακοιμάμενοι οἰκεῖοι, familiares addicti, uno verbo sub ejus dispositione. GOAR.

ipsum quoque imperatorem in periculum conjiciebat, Constantinus diglæ drungarius subito magna cum 981 manu superveniens compescuit, imperatoremque faustis acclamationibus prosecutus, jure interfectum Bardam affirmavit. Hoc pacto Barda sublato imperator omissa Creensi expeditione Byzantium reddit.

φανεῖς διέλυσεν, εὐφημίας τε βάλλων τὸν βασιλέα καὶ δικαιώς ἀποθανεῖν τὸν Βάρδαν διαβεβαιούμενος. Καὶ δὲ μὲν Βάρδας οὕτως ἐξ ἀνθρώπων ἐγένετο, καὶ οὕτο ή κατὰ Κρητῶν ἐνστρατείᾳ ἐλέλυτο τοῦ βασιλέως πρὸς τὸ Βυζάντιον ὑποστρέψαντος.

Atque hoc facinus Basilium ad imperatorium fastigium evexit. Nam Michaelus cum prole careret et solus rempublicam gerere non valeret, eum adoptavit magistri ornatum dignitate, et paulo post in Magno Templo diadema ei imposuit. Basilius tantum adeptus potestatis, imperatorem conatus quam longissime ab odiosis et infandis istis studiis abducere, imprudens gravi eum contra se inflammativit odio. Michaelus enim reprehensiones non ferens de eo interficiendo consilia iniit. ut suæ voluntatis impedimento. Et Basilicino cuidam imperatoriæ celocis remigi in medium producto purpuram diademaque circumdedit, manuque sua ad senatum educens, hanc habuit orationem : « Jam pridem, amici, decreveram hunc potius virum ad imperii honorem summum evehere quam Basilium. Sunt enim in eo.

*Primum corona forma digna regia,
Deinde cognatum dialema est huic viro;
Suntque omnia dignitati convenientia.. »*

982 Hoc factum atque hæc oratio principium fuit interitus Michaeli. Accessit hue aliud quiddam. Mero sese cum obruisset Michaelus aliquando, per ebrietatem multa absurdæ præcepit, nempe ut quibusdam aures, allis nares, nonnullis capita amputarentur. Quæ ne fierent, Basilius obstitit, non tam de aliis quam de se ipso sollicitus. Michaelus postquam hunc sibi obstarre senait, atroces struit insidias, subornato qui hastam ferre simulans feriendæ causa se mittere, in Basiliūm desigeret. Eaque detectæ sunt, cum is quem subornatum diximus fuisse, jam moriturus rem efficeret. Ac misit sane hastam, sed a Basilio aberravit. Ergo Basilius ex insidiis servatus agere quam pati potius duxit. Estque Michaelus in palatio ad Divi Mamantis interfectus, anno ab origine mundi 6376. hora noctis tertia. Imperavit cum matre annos quatuordecim, D solus undecim. Quanquam autem vitam egit dissolutam, non tamen prorsus nihil laudabile gessit. Obtulit enim Magno Templo poculum, quod disco-

Α ἔγνωκέ τε τὸν θάνατον καὶ πρὸς τοὺς πόδας ἔρχεται βασιλέως ἑαυτόν. Ἀλλ' ἀποσπᾶσι τοῦτον ἔκειθεν καὶ μετὰ δὸν κατατέμνουσιν, εἶτα κοντῷ τὰ πεδογόνα αὐτοῦ ἐπαιωρήσαντες μόρια παραδειγμάτιζουσιν. Ἐφθη δὲ θόρυβος πολὺς καὶ τῷ βρυτοὶ καὶ διάδημον ἐπισέων, ὃν ὁ τῆς βίγλας δρουγγάριος Κιανωταντίνος μετὰ πολλῶν εἰς μέσον ἀφρόδις ἐπιφανεῖς διέλυσεν, εὐφημίας τε βάλλων τὸν βασιλέα καὶ δικαιώς ἀποθανεῖν τὸν Βάρδαν διαβεβαιούμενος.

Τοῦτο τὸ ἔργον εἰς βασιλείου ὑψος ἀναγγεῖ τὸν Βασιλείον. Φυσιλῆς γὰρ ἀπορῶν γονῆς δὲ Μιχαὴλ καὶ τὰ κοινὰ διεξάγειν οὐχ οἶδε τε ὁν, εἰσποιεῖται τε αὐτὸν εἰς οὐλὸν τῇ τῶν μαγίστρων ἀξιζ τιμῆσας, καὶ διάδημα μετὰ μικρὸν αὐτῷ περιτίθεται κατὰ τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν γενούμενος. Ἐγκρατής δ' οὗτος τῆς ἀρχῆς γεγονὼς ἀπεπειράτο τὸν βασιλέα ὡς πορφύρατο ἀπάγειν τῶν μιστῶν ἔργων καὶ ἐπιρρήτων. Ἐλαζε δὲ διὰ τοῦτο ἑαυτῷ καθοπλίζων τὸν φθόνον. Μὴ φέρων γὰρ τοὺς ἔλέγχους δὲ Μιχαὴλ, καὶ τὸν Βασιλείου ἐκποδῶν ποιῆσαι διανοούμενος ὡς τῶν αὐτοῦ θελημάτων ἐμποδίστην, Βασιλικῶν τινὰ τοῦ βασιλικοῦ δρόμωνος (66) ἐρέτην ὑπόρχωντα εἰς μέσον ἄγχοντας τὴν πορφύραν τε ἐνδὺει καὶ τὸ διάδημα περιτίθεται καὶ πρὸς τὴν σύγκλητον ἐξηγειτῆς χειρὸς ἔχων αὐτὸν, καὶ ἐξαγαγὼν τοιούτων τινῶν ρημάτων ἀπίρρετο. « Πάλαι μὲν ἔδει τουτονὶ τὸν ἄνδρα, ὁ φίλοι, εἰς τὸν περιβλεπτὸν κόσμον τῆς βασιλείας ἀναγγεῖν ή τὸν Βασιλείου. Πρόσεστι γὰρ αὐτῷ

Πρῶτον μὲν εἰδος ἀξιον τυρτννίδος.

Τὸ δεύτερον δὲ (67) συμφωνεῖ πέλει στέρος.

*Ἀπαντα δὲ ἀρμόδουσι πρὸς τὴν ἀξίαν.

C Αὕτην η πρᾶξις καὶ διάδημος οὗτος ἀρχῆς γέγονε τῆς αὐτοῦ καταλύσεως. Ἐπισυνέδη δὲ τι καὶ ἄλλο, Ἀχρατοκοτῶν γὰρ δὲ Μιχαὴλ καὶ μεθυσώμενος κατὰ τὸν τῆς μάθης καιρὸν πολλὰ καὶ ἄποπτα προσέταττε πράττεσθει, τοῦ μὲν ἀφειρέθει τὰ ὕτα, ἄλλου τὴν ρίνα, καὶ τὴν κεφαλὴν ἐπέρου ἐκάλυπται δὲ ταῦτα γίνεσθαι δὲ Βασιλείος, οὐ τοσοῦτον περὶ τῶν ἄλλων δον περὶ ἑαυτοῦ δεδουκώς. Ως οὖν ἔγνω δὲ Μιχαὴλ ἐμπόδιον αὐτὸν ἔχων, μεγάλην κατ' αὐτοῦ συρράπτει ἀπισθουλήν. Ή δὲ ήν ὑποτίθεσι τινὶ λόγχην ἐκφεύγει λόγχη μὲν κατὰ τοῦ θηρίου, ἔργῳ δὲ κατὰ τοῦ βασιλείου. Καὶ τοῦτο δῆλον γέγονε τοῦ κελευσθέντος ἐν τῷ μέλλειν ἀπεθνήσκειν ἐξαγρυπνάσαντος. [P. 557] Ἀφῆκε μὲν οὖν οὗτος τὴν λόγχην, διέμαρτε δὲ, καὶ σέσωστο δὲ Βασιλείος. Καὶ σωθεὶς δράσασι τι μᾶλλον ἐπούδασεν ή παθεῖν καὶ σωάττεται δὲ Μιχαὴλ κατὰ τὰ ἀνάκτορα τοῦ Ἀγίου Μάρκου, ἐν ἑτερι τῷ στοέ, δῶρο γ' τῆς νυκτός, ἔρξας μετὰ τῆς μητρὸς μὲν ἐτη ιδ', τα' δὲ μοναρχίας. Ἀλλὰ καὶ οὕτως ἐκμελᾶς καὶ ἀναγάγως βιώ-

λόγχην, διέμαρτε δὲ, καὶ σέσωστο δὲ Βασιλείος. Καὶ σωθεὶς δράσασι τι μᾶλλον ἐπούδασεν ή παθεῖν καὶ σωάττεται δὲ Μιχαὴλ κατὰ τὰ ἀνάκτορα τοῦ Ἀγίου Μάρκου, ἐν ἑτερι τῷ στοέ, δῶρο γ' τῆς νυκτός, ἔρξας μετὰ τῆς μητρὸς μὲν ἐτη ιδ', τα' δὲ μοναρχίας. Ἀλλὰ καὶ οὕτως ἐκμελᾶς καὶ ἀναγάγως βιώ-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(66) Ad Basiliūm hunc usque dromonibus vix utebantur imperatores, sed Agrarii. De utrisque Constantiū de Admin. Imp. toto c. 51 fusissime; Cassiodorus quoque Var. I. v. 16. GOAR.

(67) Senarius primus Euripidis est, medius integer, si legas καὶ δεύτερον δε. Videtur autem allucere ad nomen Basilicini. Alioqui non video qui ex imperatoria credamus fuisse remigem familia. Xvi.

σας οὐ παντάπειριν ἡμοίρησε τῶν ἐπινετῶν· δι-
σιοποτήριον (68) γὰρ προσήνεγκε τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλη-
σίᾳ, καὶ πολυκάνδηλα (69) τὰ πρώτην λίαν ὑπερελά-
σαντα.

Ἄναιρεθέντος δ', ὡς εἴπομεν, τοῦ Μιχαὴλ, τὸ
τῆς βασιλείας ἀνεδόσατο κράτος ὁ Βασίλειος. Ὅστις
δὲ οὗτος ἦν¹ καὶ διεν ὄρμητο, καὶ ποιεῖ αἰτίας
εἰς τὴν βασιλείαν ἀνήσει περιωπήν ἐκ ταπεινῆς καὶ
ἀλαμπούς δρμώμενος τύχης, ἔνωθεν διελαβόντων ὁ λό-
γος διατραώσει. Ἕνεγκε τούντον τῇ, τῶν Μακεδόνων
χώρα αὐτὸν, εἴλη δὲ τὸ γένος ἐξ Ἀρμενίων, ἐπάνω
λαμπρᾶς καταγόμενος τῆς τῶν Ἀρσακῶν σειρᾶς. ἐξ
τούς μόνης νόμος ἦν βασιλεύεσθαι Πάρθοις καὶ Μῆδοις;
καὶ Ἀρμενίοις διὰ τὸ χλέος τοῦ πρώτου Ἀρσάκου τοῦ
ἀνακτησαμένου τοῖς Ηέρθοις τὴν βασιλείαν ὑπὸ Ηερῶν
ἐσφερεισμένην. Καὶ συνέθη μέχρι πολλοῦ τοὺς τοῦ
Ἀρσάκου ἀπογόνους βασιλεύειν τῶν εἰρημένων ἔθ-
νῶν. Ἔσχατος δὲ τῆς βασιλείας ἐκπεσῶν Ἀρτάβα-
νος τῆς προγονικῆς, καὶ δὲ τούτου ἀδελφὸς Κλένης
ψυχάδες εἰς τὸ Βιζάντιον παραγίνονται· Λέων δὲ
μέγας τότε τῶν τῶν Ρωμαίων θύμενος βασιλεῖαν. Οὐ-
τος οὖν τοὺς ἀνδρας ὑποδεξάμενος καὶ ἀξιοπρεπῶς
τιμήσας δικῆσιν τὴν προσήκουσαν ἐν τῇ βασιλείᾳ
ἀπένειμεν. Ὁπερ μαζῶν δὲ τῶν Περσῶν βασιλεὺς
γράμμασιν αὐτοὺς μετεκαλεῖτο, εἰς τὴν πατρών
ὑπισχνούμενος ἡγεμονίαν ἐγκαταστῆσαι. Δεξαμένων
δ' ἐκείνων τὰ γράμματα καὶ περὶ τοῦ πρακτέου
διεσκοπουμένων, μηγέται διὰ τίνος τῶν ὑπηρετουμέ-
νων αὐτοῖς πάντα τῷ βασιλεῖς, καὶ διὰ οἱ πλανῆται οὐ-
τοι καὶ ἐπήλυδες τῶν ἐπιστημοτέρων εἰσί. Καὶ εἰς τινα
πολίχην τῆς Μακεδονίας Νίκην ὀνομάζομένην μετὰ
γυναικῶν καὶ τέκνων αὐτοὺς κατοικίζει. Εἶτα πάλιν
τῆς Περσῶν βασιλείας ὑπὸ τῶν Σαρακηνῶν ἀνατρα-
πεῖσης, τὰ παραπλήσια καὶ δ τηνικαῦτα ἀμερμου-
μνῆς διεπράξετο, καὶ γράμματα μετεκαλεῖτο τοὺς ἐν
Μακεδονίᾳ τῶν Ἀρσακιδῶν ἀπογόνους. Φωραθέντος
δὲ καὶ τούτου τοῦ δράματος Ἡρακλείφ τῷ βασιλεῖ,
καὶ διὰ οὐκ εὐνοίᾳ τῇ πρὸς αὐτοὺς ἡ μετάλησις
γίνεται, ἀλλ' ὅστε διὰ αὐτῶν τὸ τῶν Ἀρμενίων καὶ
Πάρθων γένος ὑπῆκοον γενέσθαι, εἰς Φιλίππους
αὐτοὺς (μία δὲ αὐτὴ τῶν Μακεδονικῶν πόλεων) μετ-
οικίζει, είτα πάλιν ἐκεῖθεν εἰς Ἀδριανούπολιν. Εν-
θέτου δὲ τοῦ τόπου φανέντος τοῖς ἔνοις, εἰς πλῆθος
κατέστησαν, ἀσύρχυτον τὸ γένος φυλάσσοντες. Χρό-
νοις δὲ ὑπέρον, ἤντια Κωνσταντίνος σὺν Εἰρήνῃ τῇ
μητρὶ ἐβασιλεύειν, ἐνήρ τις Μακτῆς τοῦνομα, εἰς
τὸ τῶν Ἀρσακιδῶν ἀναφέρων γένος, κατά τινα χρείαν
εἰσήγει εἰς τὴν βασιλεύουσαν, [P. 558] δὲ ἀνδρὶ πε-
ριτυγχάνει τυχαῖως δμογενεῖ Λέοντι τοῦνομα, καὶ
εἰς δμιλίαν αὐτῷ καταστὰς δῆλος τῆς τούτου φιλίας
ἐγένετο. Ως δὲ κατενόησε καὶ αὐτὸν τοῦ τῶν Ἀρ-
σακιδῶν αἴματος εἶναι, ἐν Ἀδριανούπολει οἰκοῦντα,

A poterium dicitur, et polycandela plurimo præstan-
tiora.

Interfecto Michaelo, Basilius imperium accepit.
Is unde sumpto initio quaque usus occasione ex
humili et obscuro loco ad culmen imperii ascen-
derit, altius repetita re est explicandum. Fuit Ba-
silii patria 933 Macedo, natione Armenius, ex
illustri Arsasidarum stirpe, ex qua unica leges
sinebant Parthorum, Medorum Armeniorumque
reges deligi, ob gloriam primi Arsacis, qui Parthis
regnum a Persis surreptum recuperaverat. Diu
admodum hujus Arsacis progenies dictis gentibus
imperavit. Ultimus Artabanus ejusque frater Clie-
nes, avito exturbati regno, Byzantium exsules per-
venerunt, Leone magno tum Romanorum imperium
gerente. Is viros istos exceptit, honoribusque dignis
afficiens habitationem in urbe iis convenientem
assignavit. Persarum rex cognita hac re missis
litteris eos revocavit, restituturum se in paternum
regnū promittens. Dum hi litteris iis acceptis
quid factō usus sit deliberant, quidam ipsorum
famulus totum negotium exponit, ostendens erro-
nes hos atque advenas esse ex illustrissimis ho-
minibus. Itaque Leo eos cum uxoribus et liberis
Nicam (oppidum est hoc Macedonia) transfert.
Rursum postea Persarum regno a Sarracenis everso,
ejus temporis amerumnes itidem litteris Arsacis
das in Macedonia degentes revocavit. Quod cum
Heraclius tum imperator deprehendisset, intellige-
retque eum non benevolentia impulsu ipsos ac-
cessere, sed quod speraret eorum opera se Arme-
nios 934 posse et Parthos sibi subjecere, Philippus
(urbs et hæc est Macedonia) eos transportat, atque
inde Adrianopolin. Qui locus cum ipsis opportu-
nus videretur, auxerunt ibi se, genus suum secre-
tum ab aliis servantes. Aliquanto post tempore,
Constantino cum matre Irena imperium gerente,
Arsacides quidam nomine Maictes necessitatis sua
causa Cpolin venit, inciditque in gentilem suum
Leonem, et arctissimam cum eo amicitiam con-
traxit. Qui cum ipsum Adrianopoli quidem habi-
tare, genus autem ab Arsacidis trahere intelligeret,
alienum solum patrie ob viri præstantiam præstulit,
unamque ex ejus filiabus uxorem duxit. Hoc ex
conjugio natus est Basilii pater, viribus et corporis
habitu præstans; cui nobilis quædam matrona,
qua a magno Constantino natales suos trahere
credebatur, filiam suam longe formosissimam
nuptum tradidit. His parentibus natus Basilius,
antequam nasceretur, multa habuit potiundi impe-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

Quale poculum sit discopoterium, non as-
sequor certo. Quid sit discus, alibi est explicatum.
Et polycandela suspicor esse corruptam ex semila-
tina vocem, ut sint πολυκάνδηλα candelabra mul-
tas recipientia candelas. Quia conjectura facile
patiar firmius aliquid monstrari Xyl.—Discus repo-

nendo pani eucharistico et calix vino consecrato
recipiendo, sunt δισκοποτήριον. GOAR.

(69) Ex pluribus auctoribus in Euchologio ad-
ductis repono πολυκάνδηλα. Funale variis lychinis
ornatum, e laqueari ecclesiæ pendens ac luminibus
eam totam illustrans. GOAR.

rii signa, estque liberaliter educatus. Quo autem tempore Crumus Bulgarorum princeps, victoriis quas a Romanis reportaverat inflatus, magna collecto exercitu Adrianopolin obsedit, tractaque aliquandiu obsidione, cum ob res secundas insuperabilis videretur neque quisquam se ei opponere auderet, eam necessariis rebus deficientibus 985 ditione cepit, omnesque in ea qui erant urbe, inter quos etiam Manuelus fuit episcopus, in Bulgaria deportavit, Basili quoque parentes cum Basilio adhuc lactente eo commigrarunt. Ibi et inclytus ille episcopus et Basili parentes et reliqua cum episcopo turba fidem in Christum sinceram conservantes, Bulgarorum multos ad veram religionem, quod ante id tempus nunquam fuerat factum, traduxerunt, passimque per Bulgaria Christianæ doctrinæ semina jecerunt. Crumo vita defuncto successit Chrytagon, longe antecessore crudelior. Hic animadvertis Bulgaram gentem paulatim ad Christianismum desciscere, inflamato ob eam rem animo, Manuelum et præcipios ejus socios ad se vocat; ac primum mansueta oratione suadet ut Christianam fidem deserant, post, cum eos neque pollicitationibus neque minis flecti sentiret, acerbe excruciatos interficit. Hoc modo Manuelus multique sub eo illustres aliquique sanguine juncti sua morte versus religioni testimonium tulerunt. Tandem reliquis captivis Deus in patriam redeundi occasionem paravit. Nam princeps Bulgarorum saepius cladem passus, cum jam 986 Romanorum viribus resistere nequirit, pacem bello præstulit captivosque dimisit. Quos cum congregatos jamque in patriam iter ingressuros contemplaretur, Basilium tunc ex pueritia adolescentiam ingressum videt, eleganti vultu præditum et suaviter subridentem atque circumsaltantem. Eum ad se vocat, manibusque apprehendit et osculatur, pomumque raro magnitudinis donat, quod adolescentulus simplici audacia gentibus principis innitens accepit, morum minime fucata simplicitate indolis sua ingenuitatem demonstrans. Itaque et miraculo attonitus fuit princeps, et subditi clanculum indignati sunt, tali adolescenti domum redeundi potestatem concedi. Sed tamen, Deo propitio, captivi omnes Romani incolumes domum dimissi abierunt, interque hos etiam Basili parentes, charissimum secum ducentes filium suum.

γάρων ἀρχηγὸς πολλάκις θραυσθεὶς καὶ μὴ δυνάμενος ἐπί πλέον πρὸς τὰς Ῥωμαϊκὰς δυνάμεις ἀντικαθίστασθαι εἰρήνην ἔντι τῆς μάχης ἀσπάζεται καὶ ἀπολύτις τῆς αἰχμαλώτων. [P. 559] καὶ μελλόντον ἥδη πρὸς τὰ πάτρια ἡθη παλικοστεῖν, καὶ ὁ ἄρχων θιωρός ἐγένετο τῶν αἰχμαλώτων, καὶ τὸν παῖδα κατεῖδὼν Βασιλείου ἥδη τὴν παιδικὴν παραλλάσσοντα ἡλικίαν καὶ τῆς ἐφ' οὗ διπτόμενον πρὸς ἑαυτὸν μετεκαλεῖτο, ἐλευθέριον ἰδὼν ἐνορωντα καὶ χαρίεν διπογελῶντα καὶ περισκαρόντα, καὶ ἕγγυς παραστάρα ταῖς χερσὶν ἥθλησε κατασχνῦν καὶ ἀσπάσασθαι καὶ μῆλον ὑπερφυὲς τὸ μέγεθος αὐτῷ παρασχεῖν· ὅπερ οὗτος ἀκάκως πάνυ καὶ θρῆσκας τοῖς τοῦ ἄρχοντος ἐπερειδόμενος γόνατι διδόμενον ὑπέδεξετο, ἐν τῷ ἀπλάστῳ ἥθει καὶ ἀπεριέργῳ τὴν ἑαυτοῦ εὐγένειαν ἐνδεικνύμενος, ὃς ἐκπλαγῆναι μὲν τὸν ἄρχοντα, ἀγανακτεῖν δὲ λελιθώτας τοὺς ὅπ' αὐτὸν, εἰ τοιοῦτος ὁν δὲ νέος συγχωρίτα οὖχοι πολιορκεῖν. Ἀλλ' ἀπελύθη διμως εὔμενει· Θεοῦ δὲ αἰχμαλώτος τῶν Ῥωμαϊκῶν λαὸς ἀπαθῆς, συνεξῆλθον δὲ οἱ τοῦ Βασιλείου γονεῖς, τὸν φίλαταν ἑαυτὸν παῖδα προσεπαγόμενοι.

Multa feruntur indicia futuri imperii Basilio

Aπροκρίνει τῆς ἰδίας τὴν ἀλλοτρίαν διὰ τὴν του ἀνδρὸς ἀρετὴν, καὶ τὸ πρὸς αὐτὸν ἀσπασμένος κῆδος μίαν τῶν αὐτοῦ θυγατέρων ἡγάγετο· ἐξ ὧν δὲ τοῦ ἴστορου μένον προῆλθε πατὴρ, βώμη τε διεφέρων καὶ τῇ λοιπῇ τοῦ σώματος θέτει· διὸ γυνὴ τις εὐγενῆς, τῆς τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, ὃς φασι, κατκομένη σειρᾶς, γαμβρὸν ἐπὶ τῇ ἰδίᾳ ἀγεται θυγατρὶ λίαν εὐπρεπεστάτη, ἐξ τῆς ἐτέχθη Βασιλείου, πολλὰ πρὸ τῆς γεννήσεως φέρων τὰ τῆς βασιλείας σύμβολα. Ἐκ τῶν τοιούτων γεννητόρων προαχθεῖς δὲ Βασιλεῖος ἐλευθερίας ἀνήγετο. Ἐπεὶ δὲ Κροῦμος δὲ τῶν Βουλγάρων ἄρχων, ταῖς κατὰ Ῥωμαίων νίκαις πεφυστέμένος, μέγχ στρατόπεδον ἀγείρας ἐποιέρκει τὴν Ἀδριανούπολιν, μηδενὸς χείρα ἀπτάραι τούτῳ τολμῶντος ἀνύποστάτῳ τυγχάνοντι διὰ τὰς προτγησαμένας εὐτυχίας, χρόνον τῇ πόλει περικαθίσας ἐφ' ἵκανὸν ὡμολόγει ταύτῃ διὰ τὴν τῶν ἀναγκαίων ἔνδειαν παραστήσασθαι, πάντας τε τοὺς ἐν αὐτῇ, οἷς ἡριθμεῖτο καὶ δὲ τῆς πύλεως ἀρχιερεὺς Μανουὴλ, εἰς Βουλγαρίαν μετέστησε. Συνέβη μετὰ τῶν ἄλλων καὶ τοὺς τοῦ Βασιλείου γεννητορες, ὑπομάζοντας αὐτὸν ἐπι φέροντας, εἰς τὴν Βουλγάρων ἀπαχθῆναι γῆν. Ἐνθα αὐτός τε δὲ κλεινὸς ἀρχιερεὺς καὶ οἱ τοῦ Βασιλείου γεννητορες καὶ τὸ σύν τῷ ἀρχιερεῖ πλῆθος ἀνόθευτον τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν διατηρήσαντες πολλοὺς τῶν Βουλγάρων πρὸς τὴν δρθόδοξον πίστιν μετήγαγον, μήπω τοῦ ἔθνους μετηγένενος πρὸς θεοσέβειαν, καὶ πολλαχοῦ τῆς Βουλγαρικῆς γῆς Χριστιανικῆς διδασκαλίας κατεβέληντο σπέρματα. Ἀλλὰ Κροῦμος μὲν ἐφῆ καταλύσασθαι τὴν ζωὴν, Κρυτάγων δὲ δὲ τούτου διάδοχος πολλῷ τὸν ἀπελθόντα νικῶν εἰς θηριωδίαν, αὐτὸς τὸ γινόμενον οὐκ ἀγνοήσας, καὶ διτὶ τὸ τῶν Βουλγάρων γένος ἡρέμα πρὸς Χριστιανισμὸς μεταφέρεται, θυμοῦ πλήρης καθίσταται, καὶ τόν τε θεῖον ἀρχιερέα Μανουὴλ καὶ τοὺς ἔξοχωτάτους τῶν περὶ αὐτὸν μετὰ θυμοῦ παραστήσαμενος πρῶτον μὲν ἡπίως μετεστήσωι ἐπειρᾶτο καὶ δμαλῶς τῆς δρθόδοξου καὶ ἀμωμῆτου τῶν Χριστιανῶν πίστεως, ἐπεὶ δὲ κρείττους αὐτὸν κατενήσεις καὶ ὑποσχέσεων καὶ ἀπειλῶν, μετὰ πολλὰς αἰκίας τῷ διὰ μαρτυρίου παρέδωκε θανάτῳ. Καὶ Μανουὴλ μὲν δὲ κλεινὸς ἀρχιερεὺς οὕτω τῷ διὰ μαρτυρίου τέλει συνάμα τοῖς ὑπ' αὐτὸν ἐμφανέσι τὴν ἑαυτοῦ ἐπισφραγίζει· ζωὴν, καὶ πολλοὺς τῶν καθ' αἶμα συνέβη προστηκότων μαρτυρικῆς εὐχείας ἀξιωθῆντι· ἐπεὶ δὲ ἔδει ποτὲ καθόδου τυχεῖν τοὺς ὑπολειμμάτους εἰχμαλώτους, ἀναθεντοῦ Θεοῦ τὴν ἔξοδον αὐτοῖς πραγματευομένου, διῶν Βουλγάρων ἀρχηγὸς θραυσθεὶς καὶ μὴ δυνάμενος ἐπί πλέον πρὸς τὰς Ῥωμαϊκὰς δυνάμεις ἀντικαθίστασθαι εἰρήνην ἔντι τῆς μάχης ἀσπάζεται καὶ ἀπολύτις τῶν αἰχμαλώτων. [P. 559] καὶ μελλόντον ἥδη πρὸς τὰ πάτρια ἡθη παλικοστεῖν, καὶ ὁ ἄρχων θιωρός ἐγένετο τῶν αἰχμαλώτων, καὶ τὸν παῖδα κατεῖδὼν Βασιλείου ἥδη τὴν παιδικὴν παραλλάσσοντα ἡλικίαν καὶ τῆς ἐφ' οὗ διπτόμενον πρὸς ἑαυτὸν μετεκαλεῖτο, ἐλευθέριον ἰδὼν ἐνορωντα καὶ χαρίεν διπογελῶντα καὶ περισκαρόντα, καὶ ἕγγυς παραστάρα ταῖς χερσὶν ἥθλησε κατασχνῦν καὶ ἀσπάσασθαι καὶ μῆλον ὑπερφυὲς τὸ μέγεθος αὐτῷ παρασχεῖν· ὅπερ οὗτος ἀκάκως πάνυ καὶ θρῆσκας τοῖς τοῦ ἄρχοντος ἐπερειδόμενος γόνατι διδόμενον ὑπέδεξετο, ἐν τῷ ἀπλάστῳ ἥθει καὶ ἀπεριέργῳ τὴν ἑαυτοῦ εὐγένειαν ἐνδεικνύμενος, ὃς ἐκπλαγῆναι μὲν τὸν ἄρχοντα, ἀγανακτεῖν δὲ λελιθώτας τοὺς ὅπ' αὐτὸν, εἰ τοιοῦτος ὁν δὲ νέος συγχωρίτα οὖχοι πολιορκεῖν. Ἀλλ' ἀπελύθη διμως εὔμενει· Θεοῦ δὲ αἰχμαλώτος τῶν Ῥωμαϊκῶν λαὸς ἀπαθῆς, συνεξῆλθον δὲ οἱ τοῦ Βασιλείου γονεῖς, τὸν φίλαταν ἑαυτὸν παῖδα προσεπαγόμενοι.

Φασὶ δὲ καὶ πολλὰ σημεῖα συνενεχῆνα τούτῳ,

γνώριμον καθιστῶντας τὸν ἄνδρα, ὡς εἰς τὴν βασίλειον ἀναχθεῖν, περιωπῆν. Ἀλλὰ τὰ μὲν ἄλλα παριτέον τῷ λόγῳ ὡς παρολκήν ἐμποιοῦνται ὁ δ' οὐ θέμις παραδοῦναι σιγῇ, τοῦτο καὶ διηγήσομαι. Θέρους δὲ ἀκμῆν, καὶ οἱ τὸν παιδία γεγενηκότες ἔξηλθον εἰς τὸν ἕδιον ἀγρὸν, τοὺς θεριστὰς πρὸς τὸ ἔργον ἐντείνοντες. Καὶ οὗτοι μὲν ἡσάν πρὸς τούτοις, τὸ δὲ παιδίον ἵνα μὴ ὑπὸ τοῦ θάλπους καταφλέγοιτο τοῦ ἥλιου, σκηνὴν τινα σχεδιάσαντες ἐκ τοῦ συνδέσμου τῶν ἀσταχίων ἐν ταύτῃ τοῦτον κοιμηθεσμένον ἔθεντο, ἀμα μὲν τῆς τοῦ ἥλιου θέρμης τὸν καύσωνα ἀδλαβῆς διελθεῖν μηχανώμενοι, ἀμα δὲ καὶ ὡς ἀπερικόπως ὑπνώτηρ, μὴ ὑπὸ τίνος ἔξωθεν ἐνοχλούμενος. Ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν τὴν στέβαδα, ὡς δὲ καὶ πρὸς τὸν παιδίον σχεδιάσαντες καὶ τὸν παιδία κατακάιμασαντες φύχοντο πρὸς τὸ ἔργον τοῦ ἥλιου δὲ τὰς ἀκτίνας ἀπαφίέντος τῷ παιδὶ καὶ οὐ μικρῶς τούτῳ παρενοχλοῦντος, ἀετὸς ἐπικαταπτὰς ἡπλωμένας ταῖς πτέρυξι τὸ παιδίον ἐσκιάζεν. Ἄρθεισης δὲ παρὰ τῶν ἰδόντων φωνῆς, μὴ τι καὶ πάθοι παρὰ τοῦ ζώου εὐλαβηθέντων, ἡ μῆτηρ εὐθὺς πρὸς τὸν παιδία δρκμοῦπα, ὡς εὑρε ἐσύντον τὸν ἡδέως καθεύδοντα ἰδοῦσα δὲ καὶ τὸν ἀετὸν τῷ παιδίῳ σκιάν ταῖς πτέρυξι περιποιούμενον καὶ μηδὲ πρὸς τὴν ταύτης ἐκπλαγέντα ἐπέλευσιν, ἀλλ' ὥστερ καὶ χάριν ἀπαιτοῦντος αὐτὴν, κατὰ μὲν τὸ πρόχειρον οὖν εἰς νοῦν ἔσθαλλε τὸ θεοπόριον, ἀλλ' ὡς εἶχε λίθον ἀπὸ τῆς γῆς λαθοῦσσα τὸν ἀετὸν ἀπεδίωκε. Καὶ οὗτος μὲν μικρὸν ἀπέπτη, τῆς δὲ γυναικὸς πρὸς τὸν ἄνδρα ὑποστρεψάσης πάλιν περῆν ὁ ἀετὸς κατὰ τὸ πρότερον σχῆμα ἡπλωμένας ταῖς πτέρυξι τὸ παιδίον ἐπισκιάζων. Καὶ πάλιν ἡ μῆτηρ φωνὴ παρὰ τῶν θεατῶν διωλόγιος, καὶ ἡ μῆτηρ πρὸς τὸ παιδίον, καὶ λίθῳ πάλιν ὁ ἀετὸς ἀποσούούμενος, καὶ ἡ τῆς μητρὸς πρὸς τοὺς ἔργαζομένους ὑποτροφῇ. Ως δὲ καὶ τρίς καὶ πολλάκις τοῦτο ἐγένετο, μόλις ποτὲ συναισθησιν τοῦ θείου λαμβάνει συμβόλου, καὶ τεκμηριοῦνται διὰ τῶν προλαβόντων τὰ γενόμενα ὕστερον.

Ἐπρέφετο τοῖνυν διὰ πάσης ἐπιμελείας δὲ παῖς ὑπὸ μάνοις τοῖς φύσασιν [P. 360] ἥδη δὲ αὐτοῦ τὴν τῶν νεανίσκων παραμείψαντος ἥλικιαν μετήλλαξε μὲν δὲ πατήρ τὸν βίον, χρηρεία δὲ περὶ τὴν μητέρα καὶ δροφανία περὶ τουτού τὸν νεανίσκον καὶ ἐντεύθεν ἀνίσι καὶ θλίψεις ἀπεφύνοτο. Ἐπέρρει δὲ καὶ φροντίδων ἐσμός, τῆς περὶ τὸν οἰκον ἐπιμελείας καὶ τῆς μητρικῆς προνοίας καὶ τῶν ἀδελφῶν ἄρτις ἐφ' ἐστὸν τὸν ἔξημμένης, Ἐπείκερη γεωργία μικρά τις ἐπικουρία ἐδόκει αὐτῷ καὶ συνεργὸς πρὸς τὸν βίον, βουλεύεται πρὸς τὴν βασιλεύουσαν εἰσελθεῖν κάντεῦθεν ἐαυτῷ τε καὶ τοῖς φιλτάτοις ἀπαξίως ποριζεσθαι τὰ δέοντα. Καὶ τοῦτον μέσον εἴγεν ὁ πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ἔρως, ἀνθεῖλκε δὲ καὶ κατεῖχεν ἡ μῆτηρ, μὴ συγχωροῦσα ποιῆσαι τὸ βουλεύομένον, ἀλλὰ προσμένειν παρακαλοῦσσα καὶ γηροτροφεῖν, ἀπελθοῦσαν δὲ παραπέμψαι ταῖς ἐαυτοῦ χερσὶ, καὶ οὕτω πορείαν στείλασθαι τὴν αὐτῷ καταβύμιον. Ἀλλὰ καὶ οὕτως αὐτὴν ἔχωσαν δυσαποσπάστως αἱ βιωτικαὶ φροντίδες ἀναπείθουσιν ἀπολύσαι. Ἀρας οὖν ἐκ Μακεδονίας τὴν βασιλίδα καταλαμβάνει· καὶ τὸ μεταξὺ διανύσσας διάστημα, καὶ κατὰ τὰς Χρυσᾶς πύλας τῆς βασιλίδος γενόμενος, καὶ δι' αὐτῶν εἰσελθὼν ἥδη πρὸς ἐπόρεαν τῆς ἡμέρας οὔσης, ἐν τῇ τοῦ ἀγίου μάρτυρος Διομήδους μονῇ, κατὰ τὰ ἐν τοῖς προσαυλίοις βάθρον πρὸ τοῦ πυλῶνος, κατάκοπος ὁν, ἀττηπελῶς ὡς ἔτυχεν ἐπιφέρεις εἰσελθεῖν.

A fuisse, quae omittenda nobis sunt, ne longius a proposito abducatur. Unum tamen præterire nequaquam convenit. Messis tempore parentes ejus cum in agrum exissent, ut messorum operas urgeant, Basilium, ne solis æstu læderetur, sub umbra quodam ex manipulis subito constructo reposuerunt, ut 987 simul et a radiorum solis fervore tutus esset et sine molestia dormiret, nulla re interturbante; ipsique ad opus sopito puer discesserunt. Cum vero sol radios ei imitteret et non parvam afferret molestiam, aquila eo devolavit et passis alis puerum obumbravit. Quod cum vidissent alii, et præ metu ne quid aquila pueri mali faceret exclamassent, accurrit mater videns que puerum suaviter dormiret aquilam ei umbram aliis suis præbere, neque ipsius adventu absterrei, sed quasi gratiam reposcere, in præsentia divinatione nulla ad animum accidente, lapide a terra sublatu aquilam abegit, quæ paululum avolans digressa matre statim redit, et ut ante Basilium obumbravit. Rursum ergo exclamatnr a spectantibus, materque accurrens aquilam lapide a pueri abigit, eaque ipsa digressa redit. Hoc aliquoties factio, tandem divinum hoc esse signum mater cognovit et ex præteritis futura collegit.

B C Accurate a parentibus educatus Basilius, cum jam ex ephebis excessisset, patrem amisit. Ita orbus ille patre, matre vidua, varie afflictari 988 cœpit ac de re familiari sollicitus esse quanquam in eam curam mater quoque et fratres incumbeant. Cumque in agricultura ad sustentandam vitam non satis esse præsidii putaret, statuit Cypolin proficisci ibique sibi et suis ad vitam necessaria parare. Hoc ejus studium impediensbat mater, manere secum et avum enutrire jubens, et se mortuam suis manibus efferre, atque ita demum proficisci quo vellet. Victa tamen hæc ejus retinendi cupiditas est necessitate victus tolerandi. Dismissus Basilius ex Macedonia Byzantium venit; et per Auream ingressus portam die jam ad vesperam inclinata, in sancti martyris Diomedis vestibulo sub gradus portæ propinquos, ut erat fessus ab itinere, non refecto corpore sese abjecit ac quieti dedit. Ibi circa primam ejus noctis vigiliam monasterii principi sanctus Diomedes in somnis assistit, jubens ad portam egredi Basiliumque nomine vocare secumque in monasterium adductum curare: hunc enim divinitus imperatorem designatum ejus monasterii instauratorem amplificatoremque fore. Monachus visum hoc inane ratus nihilque moratus somno se rursum dat. Cum autem denuo 989 idem insomnium oblatum ipsum, ut erat

segnis atque somniculosus, non excitasset, videt ad se tertium venire martyrem, non ut prius placide ista jubentem, sed graviter minas adhibentem, ac nisi mandata perageret, flagra intentantem. Ita demum monachus per metum sopore ignaviaque excussis portæ assistit, Basiliūmque, ut erat divinitus jussus, vocat. Qui statim respondit, » En adsum, Domine : quid mandas servo tuo ? » Monachus eum in monasterium introducit, humaniissime tractat, omni cura reficit. Stipulatus deinde arcanum eum sibi occultum servaturum neque evulgaturum, martyris vaticinium exponit, et obtestatur ut exitu hoc comprobante sui atque monasterii velit meminisse. Cum Basilius hæc ut se longe superiora aversaretur, idque potius a monacho postularet ut aliquem illustrium virorum dominum sibi conciliaret, perliberenter hanc ei ille navavit operam, et Basilium Theophilo (erat is Michaeli imperatoris et Bardæ Cæsaris cognatus, atque ob statutæ humilitatem Theophilitez diminuto vocabulo appellabatur), qui isto monasterio familiariter utebatur, commendavit. Solebat hic Theophilitez semper generosos, forma eleganti et fortitudine præstantes sibi quærere famulos, eosque sericis vestibus alioque habitu exornare. His insertum Basilium, cum videret animi corporisque fortitudine reliquis admodum antecellere, protostratorem eum creat. Et Basilius semper ad superiora tendens in dies sui amorem in animo domini auxit, suique admirationem virtutibus suis excitavit : nam et manu erat promptus et animosus atque ad quævis mandata exsequenda celer ac idoneus.

κίς Θεοφιλίτην ἐκάλουν, τούτῳ συνέστησε τὸν Βασίλειον ἀεὶ σπουδὴν ἔχοντι γενναῖος καὶ εὐειδεῖς καὶ ἐπ' ἀνδρὶς διαβοήτους κακτῆσθαι περὶ αὐτὸν ὑπέρηνας· τοιούτους γὰρ προσλαμβάνων Σηρικαῖς τε εὐθὺς ἐκδύει ̄θησι καὶ τῇ ἄλλῃ καταεστολῇ διαπρεπῶς κατελάμπτυνε. Τούτοις ἐγκαταλεγόντας τὸν Βασίλειον παὶ κατὰ πολὺ προῦχειν τῶν ἄλλων δοκοῦντα κατὰ τὴν σωματικὴν ρώμην καὶ ψυχικὴν ἀνδρίαν πρωτοστράτῳ τοῦτον προβάλλεται. Ἄει δὲ τοῖς ἐμπροσθεν ἐπεκτεινόμενος ἡμέραν ἐξ ἡμέρας ἐπὶ πλέον ἡγαπάτο παρὰ τοῦ Θεοφίλου, καὶ ἐπὶ τοῖς οἰκείοις προτερήμασιν ἰθαυμάζετο· ἦν γὰρ κατὰ τε χεῖρα γενναῖος καὶ κατὰ ψυχὴν θαρραλέος καὶ πρὸς πᾶν τὸ κελευθύμενον δέξεται καὶ ἐπιτίθειος.

Interim mater ejus, quomodo iter filio successisset et quem laborum finem sortitus esset, scire desiderans, dum animi angitur, insomnis imaginatur videre se in aula sua magnam plantam cypresso assimilem, aureo trunko, ramis aureis, totam denique auro nitentem, et super hac suum Basilium considere. Ut evigilavit, insomnium hoc mulieri cuidam religiosæ proponit. Ea bono ipsam animo jubet esse filii causa, conjiciensque insomni vim, eum Romanorum imperatorem Iore proununtiat. Ex eo mater Basili, hoc futuræ filii felicitatis argumento prioribus addito, sollicita pro eo esse desiit animique lata optimas spes aluit.

Forte per id tempus Basilii dominus Theophilus
in Peloponnesum ~~901~~ reipublicæ causa mittitur;
una etiam Basilio proficiscente ac sua ministeria

A τῷ τῆς μονῆς ἥγουμένῳ διάρτεται Διομήδης, κελεύων ἐξελθεῖν εἰς τὸν τῆς μονῆς πυλῶνα καὶ ὀνομαστεῖ καλέσαι Βασίλειον, καὶ τὸν ὑπακούσαντα εἰς σαγαγεῖν εἰς τὸ μοναστήριον καὶ ἐπιμελεῖσας ἄξιωσει κεχρισμένον γέρα εἶναι τοῦτον βασιλέα περὶ Θεοῦ, καὶ αὐτὸν μέλλειν εἰς ἀνοικόδεμήν καὶ εὑξέργοντας παρούσης γενέσθαι μονῆς. Οὐ δέ καθηγούμενος φάντασμα τὸ θεοβέντην εἶναι ὑπολογισάμενος ἐν οὐδενὶ λόγῳ τὰ λαληθέντα ἐποιήσατο, ἀλλὰ πάλιν ἐκευτὸν τῷ ὑπνῳ ἐπεδεδώκει. Τὰ δροιαὶ δὲ πάλιν ἐκ δευτέρου θεασάμενος, ἐπειὶ μὴ ἀνέφερε, νωθῆς τις ἀνὴ καὶ ὑπωδῆς, ἐκ τρίτου βλέπει τὸν μάρτυρα οὐκέτι τρίχως καὶ πράσις παρακελευθμενον, ἀλλὰ καὶ λίστη σφοδρῶς ἀπειλοῦντα καὶ μάστιγχας τῷ δοκεῖν ἐπιφέροντα, εἰ μὴ θάττον ὑπηρετήσει τοῖς λεγομένοις. Τότε δὲ οὖν ἔμφοδος διυπνιζεῖς καὶ τὸν δκνον ἐκτιναξάμενος τῷ πυλῶνι ἐφίσταται, καὶ κατὰ τὸ θεῖον πρίσταγμα ἐκάλει· Βασίλειον. Καὶ δὲ εὐθές· Ἰδού ὁ γῶ, κύριε· τί προστάσσεις τῷ δούλῳ σου; Εἴσω δὲ αὐτὸν τῆς μονῆς εἰσαγαγὼν δεούστης τε θεραπείας καὶ ἐκμελεῖας ἥξισται καὶ πάστης μετέδωκε φιλοφροσύνης. Εἰτ' ἔχεμυθεῖν ἀσφαλισάμενος καὶ μὴ ἐκπυστον πρός τινα θέσθαι, ἀλλὰ παρ' ἐκευτῷ φιλάττειν τὸ μιστήριον παρεγγυησάς, τὴν τοῦ μάρτυρος αὐτῷ ἐφαντρώσε πρόφρησιν, καὶ μετὰ τὴν ἔκδοσιν τῶν πράγμάτων ἐκευτοῦ τε καὶ τῆς μονῆς μεμνήσθαι ἐδυσπάτει. [P. 561] Τοῦ δὲ ὡς ὑπὲρ ἐκευτὸν τὸ πρᾶγμα ἀποστιμένου, καὶ μᾶλλον ἀξίουντος τὸν ἥγουμένον εἰσοικισθῆναι τινι τῶν ἐμφανεστέρων εἰς δουλείαν, ἀσπασίως ἐκευτὸν εἰς τοῦτον ἐκδέδωκεν δὲ ἥγουμένος, καὶ ἐπεὶ συνήθως εἶχε πρὸς τὴν τοιαύτην μονὴν δὲ τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ καὶ τοῦ Βάρδα τοῦ Κελσαρος συγγενῆς Θεόφιλος, διὸ ὑποκοριζάμενοι διὰ τὸ μικρὸν τῆς ἡλιείον ἀεὶ σπουδὴν ἔχοντες γενναῖοὺς καὶ εὐειδεῖς καὶ δένας· τοιούτους γέρα προσλαμβάνων Σηρικαῖς τε εὐδιαπρεπῶς κατελάμπρυνε. Τούτοις ἐγκατελεγέντα λλων δοκοῦντα κατὰ τὴν σωματικὴν ρώμην καὶ φυσι. Ἀεὶ δὲ τοῖς ἔμπροσθεν ἐπεκτεινόμενος ἡμέραν φίλου, καὶ ἐπὶ τοῖς οἰκείοις προτερήμασιν ἐθαυμαζήν θαρράστεος καὶ πρὸς πᾶν τὸ κελευθμενον δέξις

B Καὶ δὲ μὲν Βασίλειος ἦν ἐν τούτοις, ἡ δὲ μῆτηρ αὐτοῦ ἐγλίχετο μαθεῖν πῶς αὐτῷ τὰ κατὰ τὴν δόδων ἔσχε καὶ ποία τις αὐτὸν παῦλα τῶν πόνων ἐδίκαστο. Διυπνισθεῖσα δὲ καὶ ἀσχάλλουσα δρῆ καθ' ὑπνους μέγα φυτὸν κυπαρίσσιψ προσεοικός, ἐνδον τῆς αὐλῆς αὐτῆς ἀστηκός, χρυσοῖς πυκαζόμενον φύλοις καὶ χρυσοῦς τοὺς κλάδους καὶ τὸ στέλεχος ἔχον, οὐ ἐφύπερθεν δὲ ταύτης υἱὸς Βασίλειος ἐκαθέζετο. Διυπνισθεῖσα δὲ διηγεῖται τὸ δραμά τινι τῶν εὐλαβῶν γυναικῶν· ἡ δὲ εὐθυμεῖν τε ἐπιτέτρεπεν ἐπὶ τῷ υἱῷ, καὶ τὸ δρασθὲν ἐπικρίνουσα βασιλέα Ρωμαίων γενέσθαι τὸν υἱὸν αὐτῆς ἀπεφαντένο. Τοῖς προτέροις οὖν καὶ τοῦτο προσλαβοῦσα λοιπὸν ἡ μῆτηρ οὐκέτι· τὸ ἀπὸ τοῦδε περὶ αὐτοῦ ἐδυσφέρει, ἀλλ' ἔκαιρε καὶ χοροτάς ἐπὶ τῷ υἱῷ ἔτοιχε τὰς ἀλπίδας.

Συνέβη δὲ κατ' ἐκείνοις καιροῦ Θεόφιλον τὸν τοῦ Βασιλείου κύριον δημοσίων χάριν πραγμάτων ἀποστολῆναι εἰς Πελοπόννησον. Εἴκετο τούτων καὶ ὁ Βα-

σλειος. τὴν ἀφωρισμένην αὐτῷ ὑπηρεσίαν ἀποκλή-
ρῶν. Ἐλθόντων δὲ εἰς Ἀχαΐαν εἰσῆσι μὲν δ Θεόσι-
λος εἰς τὸν τοῦ πρωτοχλήτου Ἀνδρέου ναὸν προσευ-
ξάμενος, οὐ συνεισῆλθε δ' ἀντῷ καὶ δ Βασιλείου τότε,
τῇ οἰκείᾳ διακονίᾳ, ὡς ἔσικεν, ἀπασχολήθειε. Ὅτερον
δὲ καὶ αὐτὸς τῷ ἀποστόλῳ ἀποκληρῶν τὰ καθήκον-
τα, καὶροῦ δραξάμενος, εἰσεισι μόνος εἰς τὸν ναόν.
Ἐφύδρειος δέ τις τῷ θεῖῳ τεμένει τοῦ ἀποστόλου
μοναχὸς ἀρετῆς ἀντιποιούμενος διὰ βίου. Οὗτος τὸν
μὲν Θεόφιλον εἰσελθόντα μετὰ τοσάτης δορυφορίας
οὕτε ὑπεδέξατο οὕτε ἀναστὰς κατησπάσατο οὕτε
τινὸς ἦξιώτες μικρὰς γοῦν προσφέσεως, θετερον δὲ
τοῦ Βασιλείου εἰσερχομένου, ὡς εἴρηται, μόνου ὑπεξ-
ανέστη τε ὡς τινι τῶν κρειτόνων, [P. 562] καὶ
τὴν ἐξ θίους τοῖς βασιλεῦσι πρέπουσκν πριγγίνεγκεν
εὐφριμίαν. Ὁπερ τῶν ἔκειτος παραταχόντων λόδντες
τινὲς τῇ κατὰ τοὺς τόπους ἔκείνους πρωτευόσῃρι χρ-
τὰ τε τρόπον καὶ εὐγένειαν γυναικί, ἡ Δανιηὴλις
ἀπὸ τοῦ ταύτης ἄνδρὸς ὀνομάζετο, ἀπαγγέλλου-
σιν. Ἐκείνη δὲ τὸ διοττικὸν τοῦ μοναχοῦ, μῆδ' δὲ
προοριστικοῦ χαρίσματος ἔξιωται ἀγνοοῦσα, οὐκ
ἔγένετο περὶ τὸ λεχθὲν ἀμελής, ἀλλ' ἀμα τε ἔχουσσα
καὶ προσκαλεσμένη τὸν μοναχὸν δνειδιστικὴ πρὸς
αὐτὸν διεῖηται ῥήματα, «Τοσαῦτος χρόνος, λέγουσα,
πάτερ πνευματικὲς, δέ οὐ σοι γνώριμος ἐγὼ καθέ-
στηκα, καὶ οὐδέποτε με κατὰ τὸν τόπον ἐν πᾶσι τῶν
πολιῶν διαφέρουσαν, καὶ οὐδέποτε οὕτε ἐπηγέρθης
θεασάμενος με οὕτε ἐπηγέρω μοι ἀλλ' οὐδὲ τῷ ἐμῷ
սιψι οὕτε ἐγγόνω τὴν τοιαύτην απενειμας φιλοφροσύ-
νην. Καὶ πῶς νῦν ἄνθρωπον εὔτελῆ καὶ ξένον καὶ
πάνητα διανύοντα βίον ιδῶν διεκνέτης καὶ ὡς
βασιλέας ἐτίμησε; — Οὐχ ὡς ἔνα τῶν τυχόντων εἶδον
τὸν ἄνδρα ἐγὼ, ἀντέφθησεν δὲ μοναχὸς, ἀλλ' ὡς ἐκ
Θεοῦ βασιλέα Ρωμαίων ὑπὸ Χριστοῦ προκεχειρι-
σμένον ιδῶν ἐκανέστην καὶ ἐπευρήμησα τοῖς γάρ
ἀπὸ Θεοῦ τετιμημένοις διφειλομένη πάντως ἐστι καὶ
ἡ ἐξ ἄνθρωπων τιμή. »

Ο μὲν οὖν Θεόφιλος τὰ προστεταγμένα ἀνέσας
εἰχετο πάλιν τῆς ἐπὶ τὴν βασιλίδας ὕδοι, δὲ δὲ Βασι-
λείος ἀσθενείᾳ συσχεθεὶς σώματος αὐτόθι καταλιμ-
πάνεται· ἐπιμελεῖας δὲ τῆς προσηκούσης τυχῶν
πρὸς τὴν ἄνοδον ἤτοι μάζετο. «Ον μετακαλεσμένη
ἡ προφῆτεις γυνὴ, Δανιηὴλις δώροις αὐτὸν καὶ με-
γάλοις δεξιοῖς ταχίσμασι, μηδὲν ἔτεροι ἐπιζητή-
σσαι παρ' αὐτοῦ ἡ πνευματικῆς ἀδελφητῶς (70)
συνδόσμων συνόδευθηκε πρὸς Ἰωάννην τὸν ταύτης οἰόν.
Ο δὲ πρὸς τὸ ἐπύτοι ἀποβλέπων εὐτελὲς καὶ τὸ πε-
ριφανὲς τῆς γυναικὸς ὡς ὑπὲρ αὐτὸν μᾶλλον οὖσαν
διωθεῖτο τὴν ἔντευξιν· πλείσιν δὲ παράκλησιν δεξά-
μενος ἐκληροὶ τὸν ταύτης σκοπόν. Ἐκτληρωθείστης
δὲ τῇ γυναικὶ τῆς ἐφίσεως, ἔδοξεν αὐτῇ μὲν ἐπικρύ-
πτειν τὸ βούλημα τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ δημοσιεύειν καὶ

XYLANDRI ET

(70) Ad instar adoptionis qua quis alterius ad-
scribitur filius, ἀδελφοτοίησιν, qua sibi alienum
fraterno amore deinceps prosequendum, utriusque
fortunæ participem, consiliorum ac subsidii auto-
rem, perpetuo amicitia nexo devincient, exco-
gitatione Græci. Hæc tamen ut antiquis legibus ignota,
familias nocua, pravorum consiliorum origo ac

A obeunte. Cum in Achaiam ventum esset, Theophilus precandi gratia templum Divi Andreæ, qui primus ad apostoli functionem est vocatus, intrat, Basilio tum non comitante, quod is nimis suorum negotiorum causa abesse cogebatur. Post, Basilius quoque opportunitatem nactus solus in idem fanum se confert, apostolo debitum exhibitus cultum. Præsidebat tum ei fano monachus quidam, virtuti per omnem vitam deditus. Hic cum ante ingressum tanto cum satellitum comitatu Theophilum neque exceperat neque assurgens salutasset neque omnino vel minimo alloquio dignatus esset, tunc Basilio intranti soli et surrexit ut magistratui, et quomodo imperatores salutarimos est eum salutavit. Hoc cum vidissent nonnulli qui forte ibi aderant, mulieri quæ iis locis virtute et generis nobilitate principem tenebat dignitatem, a marito suo Dianelis dicta, narrant. Eaperspicaciam monachi denumque in eo vaticinandi divinum non ignorans, nuntium eum nequaquam neglexit: sed illico monacho ad se vocato exprobavit quod sibi, quam, ut pater spiritualis, tanto tempore notam haberet omnibusque hominibus iis in locis longe praestare sciret, nunquam vel assurrexisset conspecta, neque votis prosecutus esset, ac ne filio quidem suo aut nepoti eum unquam habuissest honorem, nunc autem homini pauperi, peregrino et 892 vitam degenti inopem assurrexisset, et tanquam imperatorem honorasset. « Atqui ego, respondit monachus, eum non ut communis conditionis aliquem vidi, sed ut a Deo destinatum imperio Romanorum gerendo et ad hoc a Christo delictum intuitus assurrexi, eique gratulatus sum. Omnino enim ab hominibus honor iis debetur, quos honore Deus dignatus est. »

Cæterum Theophilus confectis mandatis Cpolin reverti instituit, relicto ibi Basilio, cuius iter incommoda valetudo impeditabat. Qui cum diligenter curato corpore sanitatem receperat, et se jam ad redditum pararet, a Danielide evocatus et amplis bonis affectus est, nihil ab ipso requirente quam ut cum Joanne (hunc ea filium habebat) spiritualem fratris necessitatem contraheret. Quod cum ille et suæ tenuitatis conscientis et illustrem mulieris statum considerans ut se altiore rem detrectaret, tandem pluribus ejus adhortationibus cedens perfecit. Dianelis impletato quod volebat, statuit consilium Dei non occultare, sed quomodo sibi magnifica ejus voluntas denuntiata et patefacta erat, ita detegere Basilio. Seorsim itaque ei. Scito.

GOARI NOTÆ.

nefandorum facinorum adjutrix, posteris Ecclesiæ nec non imperii legibus proscripta fultet damnata: Antiquum tamen ejus in Ecclesia celebrandæ ritum Euchologium asservat; damnationis Jus Græco-romanum, Blastares, aliisque Græcorum jureconsulti manifestum proferunt testimonium. Goar.

inquit, filii, Deum te in sublimi imperii specula collocaturum, orbemque terrarum in tuam potestatem daturum. Hoc meum vaticinium ubi implebitur, nihil abs te aliud peto 993 quam ut mihi meisque liberis benevolus sis atque clemens. » Promisit Basilius se, exitu hoc vaticinum comprobante, operam daturum ut eam totius istius regionis dominam faciat. Et consultata Danielide Cpolin ad herum suum rediit. In Macedonia porro prædia multa emit ea pecunia quam ibi acquisivisset, effecitque ut suis omnium rerum suppeditaret copia. Ipse autem cum domino suo versabatur, eique inserviebat.

ανησάμενος [P. 563] εἰς Μακεδονίαν κτήσεις ἵκανάς κατέστησεν εἰς πορίας ἀπαντας τοὺς προσήκοντας διψιλοῦς, συνὴν δ' ὅμως καὶ διηκόνει τῷ κυρίῳ αὐτῷ.

Quodam die Antigonus scholarum princeps, Cæsaris Bardæ filius, sumptuoso convivio apparo, primo loco patrem suum invitavit, isque secum multos alios de cognatis, amicis ac familiaribus adduxit; aderantque ei etiam Bulgari amici, qui tum forte Byzantii degebant. Neque aberat Theophilus Basilii dominus, ut ipse quoque cognatus Cæsar. Inter pocula de athleta quodam suo se jactabant, quem secum habebant, robore corporis superbū; arroganterque gloriabantur neminem esse qui cum eo manus conferre auderet. Medio convivio Theophilus ad Cæsarem: Si tu, inquit, majestati placet, famulum habeo, qui cum gloriose isto Bulgaro decertet. Magnum enim dedecus Romanis fuerit istum invictum 994 in Bulgaria reverti. Probante sermonem Cæsare et adolescentem (is erat Basilius) produci jubente, Constantinus patricius, Thomas logothetas pater, qui magnopere favebat Basilio, nimirum et ipse Armenia stirpis, locum in quo luctaturi erant humidum cernens, metuensque ne ob ejus lubricitatem Basilius caderet, pulvere ac scobe qua serra scissis lignis sit ingesta locum contextit. Ita Bulgaro congressus Basilius pueruli eum instar campressit, constrictumque veluti manipulum herbae aut glaubum lanæ facilime sublimem arripuit et super mansam abjecit, magnoque Romanos gaudio affectit, pudore Bulgaris oborto. Ab eo die fama Basilii sese per urbem diffudit, cœpitque in ore et admiratione omnium esse. Basileios, καὶ ὥσπερ τι παιδίον νεογόνον πιέσας καὶ πόκον ἐρίου κούφως οὕτω καὶ ῥρῆσις μετεωρίσας ἐπάνω τοὺς Ῥωμαίους, αἰσχύνης δὲ τοὺς Βουλγάρους ἐνέπλησεν.

Sed et aliud quippiam usu venit quod gloriam hominis auxit. Erat imperatori Michaelo equus infrenis et contumax, ceteroqui statura, velocitate et pulchritudine omnes qui unquam admirationem meruerant superans. Is semel viuculis solitus aut alioqui dimissus, difficultime et non sine maximo equisorum labore capi atque teneri poterat. Huic insidens imperator venatum exit; cumque calamo leporem tetigisset, ab 995 equo desilit ut eum

A φανερὰ τιθέναι τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ, οἷς οἶδε: τρύπαις προλεγόμενα καὶ δηλοποιούμενα. Ἰδίᾳ τοῖνυν παραστησαμένη τὸν Βασίλειον, « Ἰσθι, ἔφη, ὡς τέκνον, ὃς ὁ Θεός σε ἐπὶ μεγάλης μέλλει τιθέναι τῆς σκοπίας καὶ κύριον ἀποδεικνύειν πάστος τῆς γῆς. Εἰς ἔργον οὖν ἐκδάσης τῆς ἐμῆς προφρήσεως οὐδὲν αἰτῶ ἔτερον παρὰ σοῦ, ἀλλ' ἡ τὸ μόνον ἀγαπᾶσθαι καὶ ἐλεῖσθαι ἐμέ τε καὶ τοὺς ἐξ ἐμοῦ. » Ό δὲ, εἰ δοίῃ τελεσθῆναι Θεός τὰ μηνυμένα, κύριαν οὐτὴν ἀποφῆναι κατεπηγγείλατο πάστος, εἰ οἶδεν τε, ἐκείνης τῆς γῆς. Καὶ οὕτως ἀσπασμένος τὴν γυναικανήσει πρὸς τὴν βασιλεύουσαν καὶ τὸν ἑαυτοῦ κύριον. Ἀπὸ δὲ τῶν ἐντεύθεν αὐτῷ προσγενομένων χρημάτων ἐξιλοῦς, συνὴν δ' ὅμως καὶ διηκόνει τῷ κυρίῳ αὐτῷ.

B Εν τινι δὲ τῶν ἡμερῶν Ἀντίγονος δ τῶν σχολῶν ἀριθμούμενος, δ τοῦ Καίσαρος Βάρδου οἰδε, ἐστίασι, πολυτελῆ κατασκευασάμενος δαιτυμόνα εἶχε τὰ πρῶτα τῶν ἀνακειμένων τὸν ἑαυτοῦ πατέρος Βάρδου τὸν Καίσαρα, δις πολλοὺς καὶ ἄλλους τῶν συγγενῶν καὶ φίλων καὶ συνήθων παρελαθών πρὸς τὴν εὐωχίαν ἀπῆσε. Συμπαρῆσαν δ' αὐτῷ γαὶ Βούλγαροι συνήθεις καὶ φίλοι, οὕτω παρετυχόν τῇ βασιλίδι ἐνδιατρίβοντες. Οὐκ ἀπῆς δὲ τῆς πανδαισίας οὐδὲ ὁ Θεόφιλος δ τοῦ Βασιλείου κύριος, οἵα συγγενής καὶ αὐτὸς τοῦ Καίσαρος. Τοῦ δὲ πότου προιόντος καὶ ἀκμαζούσης τῆς εὐωχίας, ἐπεὶ ἔτυχον οἱ Βούλγαροι ἔχοντες τινὰ μεθ' ἑαυτῶν ἄνδρα ἀθλητικὸν καὶ ἐπ' ισχύι σεμνυνόμενον σώματος, ἐδόκουν ἐπ' αὐτῷ μέγα φρονεῖν καὶ τλαζονεύοντο καὶ μηδὲνα εἶναι τὸν εἰς χεῖρας αὐτοῦ συμπεσεῖν δυνάμενον ἐμεγαλαύχουν. Λέγειγον περὶ μέστες τραπέζας δ Θεόφιλος πρὸς τὸν Καίσαρα, ὡς « Εἰ ἀρίστει τῇ σῇ ἔκουσι, ἔστι τις τῶν ὑπηρετούντων μοι δυνάμενος συμπλακῆναι τῷ περιβοήτῳ τούτῳ Βουλγάρῳ μέγα γάρ διείδοι; Ῥωμαίοις, εἰ οὕτως ἀκαγάπωντος οὗτος ἐν Βουλγαρίᾳ παραγένηται. » Αποδεξαμένου δὲ τὸν λόγον τοῦ Καίσαρος, καὶ προστάζοντος εἰς μέσον ἀγεσθεῖ τὸν νεανίσκον, δ πατρίκιος Κωνσταντίνος δ θωμᾶς τοῦ λογοθετοῦ πατέρος, σφόδρα φιλέως πρὸς τὸν Βασιλείου διακειμένος ἦτε καὶ αὐτὸς ἐξ Ἀρμενίων τὴν τοῦ γένους ἔλκων σειράν, καθουγρον ἴδων τὸν τόπον ἐν φπερ ἐμελλον οἱ παλαισταὶ συμπλακῆναι, καὶ δεῖτας τὸν ἐπ τῆς ὑγρότητος δλισθον, κόνιν καὶ πρόσμα ἀπὸ ἔύλων ἐπιβράχινει τῷ ἐδάφει. Οὐδ γενομένου συμπλακεὶς τῷ Βουλγάρῳ δ περισφῆξας αὐτὸν, ὥσπερ τινὰ δεσμὸν χόρτου ἢ πλεόν ἡ τοῦ Βασιλείου ἡπλοῦτο φύμη ἀνὰ τὴν βασιλεύουσαν, καὶ τοῖς ἀπάντων διεφέρετο στόμασι περίβλεπτος ἥδη καθεστηκώς.

C Sed et aliud quippiam usu venit quod gloriam hominis auxit. Erat imperatori Michaelo equus infrenis et contumax, ceteroqui statura, velocitate et pulchritudine omnes qui unquam admirationem meruerant superans. Is semel viuculis solitus aut alioqui dimissus, difficultime et non sine maximo equisorum labore capi atque teneri poterat. Huic insidens imperator venatum exit; cumque calamo leporem tetigisset, ab 995 equo desilit ut eum

χήσας λαγωοῦ τῇ βάσιδιῳ (71) τοῦ ἵππου καθῆλατο πρὸς τὸ σφάξαι τὸν λαγωνόν. "Αφετος δὲ ὁ ἵππος κατεληφθεὶς ἀπεσκίρτα καὶ ἀπεπήδη καὶ πολλῶν συνδραμόντων ἱπποκόμων τε καὶ ἀρχόντων καὶ τῶν λοιπῶν τῶν περὶ τὸν βασιλέα, οὐκ ἔν τινι δυνατὸν κατασχεῖν τὸν ἵππον, ὥστε θυμωθέντα τὸν βασιλέα κελεῦσαι [P. 56] εἰς κρατηθεῖν, διακοπῆναι τοὺς διπισθίους αὐτοῦ τῶν ποδῶν. Ηρητεῖτο δὲ ὁ Καῖσαρ, καὶ ἐδεῖτο τοῦ βασιλέως μὴ διὰ μίαν κακίαν τοσαύτην ἀρετὴν ἵππου μάτην περαπολέσθαι. Καὶ οἱ μὲν ἡσαν ἐν διαλογισμοῖς τοιύτοις, ὁ δὲ Βασίλειος παραδράμων τῷ κυρίῳ αὐτοῦ, «Ἐι περιδράμω τὸν βασιλικὸν ἵππον, ἔφη, καὶ ἀπὸ τοῦ ἑμοῦ ἐκτιναχθεὶς ἔποχος αὐτῷ γένωμαι, ἅρα γε διὰ τὴν βασιλικὴν ἔφεστρίδα (72) καὶ τὸν κοκκοδαφῆ χαλινὸν ἀγανακτήσας δι βασιλεὺς κατ' ἑμοῦ»; Τοῦ δὲ πρὸς οὓς ὑπομνήσαντος τὸν βασιλέα, κάκενον κελεῦσαντος τοῦτο γενέσθαι, εὐφυῶς δὲ Βασίλειος τὸν ἑαυτοῦ παρελάσας ἵππον, καὶ τῷ τοῦ βασιλέως κατὰ παράλληλον ἔξιώσας γραμμήν, ἥλατό τε ἐύθεως καὶ πρὸς τὸν βασιλικὸν ἀπεπήδησεν ἵππον, μέγα θαῦμα ἔνεις τοῖς παρατυχοῦσι καὶ θεωμένοις. Θυμάτας δὲ καὶ δι βασιλεὺς τὴν μετ' ἄνδρας ἐνθύμιαν αὐτοῦ καὶ σύνεσιν, εὐθέως ἀποστάσας αὐτὸν ἀπὸ τοῦ θεοφιλέτην ἐν τοῖς ἑαυτοῦ προσέταξε στράτοροις (73). Ἡγάπα δὲ διαφερόντων αὐτὸν, καὶ ταῖς κατὰ μικρὸν προόδοις εἰς τὴν τοῦ πρωτοστράτωρος τάξιν ἀνήγαγε. Κυνηγεῖτας δὲ ποτε γενομένης τῷ βασιλεῖ κατὰ τὸ Φιλοπάτιον προεπορέστο τούτου ὁ πρωτοστράτωρ ἔφιππος, ἐπιφερόμενος ἐπὶ ζώνης καὶ τῷ βασιλικὸν βαρδούχιον. Θορύβου δὲ καὶ βοῆς γενομένης ὑπὸ τοῦ πλήθους λύκος τῆς ὥλης ἔξεθορε παμμεγέθης. Ὁρμήσας δὲ κατόπιν αὐτοῦ δὲ Βασίλειος ἔβριψε κατ' αὐτοῦ τὸ βασιλικὸν βαρδούχιον (74), καὶ τοχών τοῦ θηρίου κατὰ τὸ μέσον τῆς κεφαλῆς ταύτην ἐδιχοτόμησεν. "Οπισθεν δὲ τοῦ βασιλέως κατὰ τὸ σύνγριθες ἐπόμενος δὲ Καῖσαρ, καὶ τὸ γεγονὸς θεασάμενος, εἰπεν λέγεται πρὸς τινὰ τῶν συνήθιων ἐν μυστηρίῳ· «Τοῦτον, ὡς τὸν, ἡγούμενον τὸν ἄνθρωπον ὀλεθρον γενήσεσθαι ἄρδην τῆς ἡμῶν γενέτες. » Φασὶ δέ τι καὶ λέων αὐτῷ καλέσας καὶ σημεῖα ὑποφήνας τινὰ καὶ τῷ δακτύλῳ διείκει, καὶ τοῦτον ἔσεσθαι προειπὼν τῆς συμπάσης ὑμῶν γενέτες τὸν ὀλεθρον. Ἐνγάρευσεν οὖν αὐτὸν δὲ Καῖσαρ, ηνεκὲν δὲ οὐδέν· ἀκυρώσας γὰρ παγχάλεπον ἦν διερ ἀπαξ τῇ Ηρονοίᾳ γενέσθαι ἐδοκει.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(71) Sagitta, puto, aut spicula missili. Sane apud Latinos poetas calamum quoque pro sagitta ponit observatum est, nimirum quod ex calamis fierent sagittæ. Virgilius :

Cum Daphnidis arcum.

Fregisti et calamos.

Horatius :

Calami spicula Gnosii. XYL.

(72) Ob religionem erga regia quaque, vel ne purpuræ insidens tyrannidis affectatae aliis opinionem, sibi periculum induceret. GOAR.

(73) Ἱπποκόμωις, equisonibus. Hi πρωτοστράτορος præfectum habebant, τῶν ἱπποκόμων πρῶτον, non ut sub eo vilibus obsequiis equos curarent, sed ut stabulorum nobiliorem præfecturam gererent, et imperatori, si forsitan eques iret, obsequerentur. De quibus Codinus. GOAR.

(74) Quid sit βαρδούχιον barducium, incertus sum. Credo fuisse balistam aut aliquod teli vel jaculi genus. XYL. — Βαρδούχιον securiculam interpretatur Meursius. Quo argumento? Quia ad zonam appenditur, quia projici potest, et ferat caput dissecare. Divinat, et nihil ad rem deponit. Diu ante me torsi antequam vocabuli hujus significatum exquirere possem, scribit Leunclavius Onomastico secundo. Ait vero ibidem : Bardac urceus, lagena figlini operis, aquæ gestandæ facta. Qui Barducium imperatoris gerit, intelligitur ille qui lagenam aqua plenam gestabat eques ad usum imperatoris. Retinuerint et Turci hoc officium : nam inter juvenes illos tres qui sultano sunt intimi cubicularii, unus est kinptar, qui potus sultani curam gerit et semper aquam pro sultano secum vehit eques in lagena, sicut olim ea solebat etiam pro imperatore Græco in barducio vehi. GOAR.

A necaret. Equus sessoris vacuus proripit se saltuque aufugit. Multisque concurrentibus equisonibus, nec non proceribus et reliquis qui erant in comitatu imperatoris, nemo fuit qui capere eum posset. Itaque animo asservescente imperator jubet ejus, ubi comprehensus foret, posteriores pedes disseari, Cæsare dehortante et precante ne temere tantæ virtutis equus ob unum peccatum perderetur. His ita inter se colloquentibus, Basilius ad dominum suum accurrens : Si, inquit, meo equo vectus imperatoris equum cursu assequerer, et a meo delapsus in eum insilirem, 'numnam succenseret mihi imperator paludamenti regii et purpuri fræni gratia? In aurem hoc imperatori insusurrat Theophilus, itaque is fieri jubet. Et Basilius soliter suo equo imperatoris equum assecutus a suo desilit inque imperatoris equum evadit, magna omnium qui spectabant cum admiratione. Atque imperator etiam ejus cum fortitudine prudentiam miratus, a Theophilite avulsum inter sus stratores recepit, summumque amore prosecutus ac paulatim evehens protostratorem deinde constituit. Cum autem aliquando imperator apud Philopatium venaretur, et ante eum eques iret protostrator ferens in balteo barducium imperatoris, tumultuque et clamore a 996 turba edito lupus ingens e silva procurrisset, Basilius eum insecuritus imperatorio barducio petiit, atque eo caput ejus medium dissecuit. Equitabat post imperatorem de more Cæsar, qui cum hoc vidisset, ad familiarium suorum quemdam occulte dixisse fertur : Heus tu, existimo nostram familiam ab hoc homine extirpatam iri. Idem perhibent Bardæ prædixisse Leonem philosophum, qui Basilium signis quibusdam describens, nominans etiam et digito demonstrans, dixerit universæ imperatoris familiæ exitio futurum. Ex eo Cæsar semper Basilio insidias struxit, irritis conatus : difficillimum quippe est id rescindere quod divina semel statuit providentia.

B τοῦτο προεθέσπισεν δὲ φιλόσοφος, δονομαστὶ τὸν ἄνδρα

καλέσας καὶ σημεῖα ὑποφήνας τινὰ καὶ τῷ δακτύλῳ διείκει,

καὶ τοῦτον ἔσεσθαι προειπὼν τῆς συμπάσης ὑμῶν

ηνεκὲν δὲ οὐδέν· ἀκυρώσας γὰρ παγχάλεπον ἦν διερ

ἀπαξ τῇ Ηρονοίᾳ γενέσθαι ἐδοκει.

Rursus cum imperator venandi causa in Arma-
mentum trajecisset, et a venatione cum matre co-
naret Theodora aliisque necessariis quibusdam, in-
tro vocavit etiam prostostratorem. In quem Theo-
dora cum crebro oculos defixisset contemplandi ho-
minis causa et accuratius omnia perspiciendi, qua-
sdamque in eo notas et signa deprehendisset, subito
oborta vertigine examinata estet in terram corruit.
Ibi turbato imperatore et iis qui aderant, statim
aqua allata est et unguenta adorata, quibus Theo-
doram conspergentes recrearent. Ægre animo re-
cepto et 997 caligine discussa, interrogata a filio
quænam hujus casus causa fuisset, vix tandem ad
sese reversa ita respondit: Quem tu, filii, Basilium
nominas, is est nostræ gentis exitium. Conspecti
enim in eo notam olim a tuo patre mihi præmon-
stratam; ea que visa vertigine correpta humi con-
cudit. Imperator matrem partim sermone, partim
juramentis a metu revocavit, animumque ejus
æstuante sedavit, asseverans Basilium hunc virum
esse generosum, robore insuperabili animique vir-
tute incomparabili, ceterum imperatori ejusque
familia apprime benevolum ac fidissimum. Hoc
modo tum Basilius fortunæ injuriam evitavit. Erat
eo tempore imperatoris cubicularius Scytha genere,
eunuchus, nomine Damianus, patricia dignitate
donatus. Is acta imperatoris ut parum convenien-
tia culpabat, præsttim vero Bardæ Cæsar. Quo
factum est ut imperator, homo nimium alioquin
hebes adque rerum curam suscipiendam ignavus,
tandem irritatus quædam Bardæ acta rescinderet
atque corrigeret. Quod non ferens Cæsar, occulte
Damianum adoptus, multisque calumniis et fucatis
criminibus imperatoris animum ita ab eo alienavit
ut cubicularii munus ei abrogaverit. Submoto Da-
miano aliquamdiu 998 officium cubicularii vaca-
vit: Cæsare autem ejusque sociis modo hunc modo
alium ei præficere conantibus, Dei providentia
occulte res suo arbitrio gubernans omnem calli-
ditatem ac versutiam irritam fecit. Aliquantum enim
post, imperator Basilium cubicularium creat, pa-
tricia etiam dignitate ornans; uxoremque ei copu-
lat formæ pulchritudine ac pudicitia omnibus
æqualibus præstantem, filiam prudentia et nobili-
tate inclytissimam Ingeris, stirpis Martinaciæ. Hoc
facto, et amore imperatoris in Basilium subinde
crescente, videns ista Bardas, invidiaque stimula-
tus et de futuris sollicitus, sepe ad eos quorum
hortatibus motus Damianum submoverat dicebat:
Vestrīs ego pravis consiliis obsecutus vulpem ejeci,
inque ejus locum induxi leonem, qui nos omnes
simil lanjabit.

κιστητι, καὶ γυναικὶ συζεύξας εὐπρεπείᾳ τε σώματος καὶ κάλλεις καὶ σωφροσύνῃ πασῶν πρωτευούση τῶν κατ' αὐτήν αὐτῇ δὲ ήν θυγάτηρ τοῦ παρὸτού πάντων ἐπί: φροντίσει καὶ εὐγενεῖψι διαβούγει. ὜γρεος, τοῦ γένους καταγομένου τῶν Μαρτινικῶν. Τούτου δὲ γεννομένου, καὶ προσθήκτης τῆς πρδός τὸν Βεττίλειον τοῦ βαττιλέως ἀγάπτης ἐπίδοσιτης ἀει. δρῶν ὁ Καΐσαρ, καὶ τῷ φθινῷ διακόνημένῳς καὶ περὶ τοῦ μέλλοντος δρᾶσταδῶν. Ἐλεγε πολλάκις τρόπος τοὺς αὐτὸν ἀνταπειποντας ἀποκευάσσασθαι τὸν Δακμιανὸν, διτὶ Ταῖς κακοβουλίαις θμῷ, πιθήσας ἥγω, ἔξωστας ἀλώπεκα, λέοντα ἀντεισήγγον, οὐα πάντες θμέσι
ἀθρόως λαφύρηται.

Α Ηεράσαντος δέ ποτε τοῦ βασιλέως κυνηγεσίου χάριν εἰς τὸ Ἀρμαμίντον, καὶ μετὰ τὴν κυνηγεσίαν εὐώχουμένου συνάμα τῇ μητρὶ Θεοδώρᾳ καὶ τισι τῶν συγγενῶν καὶ οἰκειοτάτων, εἰσελθήθη ὁ πρωτοστράτωρ τοῦ βασιλέως κελεύσαντος. Πρὸς δὲν ἡ βασιλίς πυκνότερον ἐντείνεις, κιτανοῦσσα καὶ παρεπισκοποῦσα τὰ κατ' αὐτὸν. Ἐπιγνοῦσα δὲ τι γνώρισμα καὶ σημεῖον ἐν αὐτῷ, εὐθίως, ἀλιγγῳ κατασχεθεῖσα καὶ λειποθυμιά τιθεῖσα εἰς γῆν κατέπεσε. Θορυβηθέντος δὲ τοῦ βασιλέως ἐπὶ τοῦτῳ καὶ τῶν περὶ τὸν βασιλέα, θῶσα τε εὐθὺς ἐκομίζετο καὶ μόρα τῶν εὐώδων, οἵς ἐπιβάλνοντες τὴν δέσποιναν ἀνεκαλοῦντο τοῦ πτώματος. Μόλις δ' οὖν εἰς ἐστήθην ἐλθούσα καὶ τοῦ σαβτούς ἀνενεγκοῦσσα, [P. 385] ἦς ἡρωτέστο περὶ τοῦ νιοῦ καὶ βασιλέως ἐκ ποιεις αἰτίας ἐπανεγγίθη, αὐτῇ τοιτὶ τὸ πάθος, μολις ἐφ' ἔντεις γενομένη τάδε πρὸς τὸν νιόν ἀπεκρίνατο. «Οὐ, ὁ τέκνον, τοῦτον λέγεις Βασίλειον, ὁ τῆς ἡμετέρας ἐστὶν ἀφινισμὸς γενεᾶς εἰδον γάρ ἐν αὐτῷ σημεῖον πάλι μοι παρὰ τοῦ σοῦ ἔξιγγον πεπρός, πρὸς δὲν περὶ ἀλιγγίασσα εἰς γῆν κατώλιμον.» Ό δὲ βασιλεὺς τοῦτο μὲν λόγοις ἀποτρεπτικοῖς, τοῦτο δὲ καὶ πληροφορίαις ἐνωμάτοις ἀπῆγε τὴν μητέρα τοῦ δέους, εἰς τὸ καθεστώς ἐπιχειρῶν καὶ παραμεθύμενος. «Τὸν ἀνθρώπον τοῦτον, λέγων, ἵσθι, ὡς δέσποινας καὶ μῆτερ ἐμή, ἄνδρα μὲν εἶναι γενναῖον, φώμῃ τε ἀνυπόστατον καὶ ψυχῆς εὐγενεῖς ἀσύγκριτον, πιστὸν δὲ τὰ εἰς τιμᾶς καὶ εὑνουν καὶ κατ' οὐδὲν τιμῆν κακονούστατον.» Καὶ τότε μὲν τῆς τοιαύτης τύχης ἐτήρειν οὕτινα οαρίδρεμεν ὁ Βασίλειος· Δαμιανοῦ δὲ τοῦ παρακοιμωμένου, ὃς ενδοῦχος τε ἦν καὶ Σκύθης καὶ τῇ τῶν πατρικίων ἀξίῃ τετίμητο, τὰ πρετόμενα περὶ τοῦ βασιλέως κακίζοντος ὡς οὐ κατὰ τὸ δέον τελούμενα, ἔκπιρτως δὲ τὰ παρὰ τοῦ θείου αὐτοῦ Βάρδα τοῦ Καίσαρος, ἀνήρθεισθη ποτὲ πρὸς ἐπιστροφὴν διβασίεις, λίαν ἀμβλὸν καὶ νωχελῆς πρὸς ἀντίληψιν πραγμάτων ὑπάρχων, καὶ ἐνίας τῶν τοῦ Καίσαρος πράξεων ἀνέτρεπε τάχα καὶ διερθοῦστο. «Οπερ μὴ φέρων δι Καίσαρα λαθρόδον κατέ τοῦ Δαμιανοῦ συσκευάζεται· καὶ πολλαῖς διαβολαῖς κατ' αὐτοῦ πρὸς τὸν βασιλέα χρησάμενος, καὶ πιθανῶς σοφιστήμενος τὰς κατηγορίας, ἴσχυσε μεταστῆσαι τὸν βασιλέα τῆς περὶ τὸν Δαμιανὸν εὐνοίας, ὡς καὶ διαδέκασθαι δινηθῆναι τῆς οἰκείας ἀξίας αὐτὸν. Ἐξιωσθάντος οὖν ἐκείνου ἐχήρεις λοιμὸν ἐπὶ χρόνον τινὰ τὸ τοῦ παρακοιμωμένου λειτούργημα τοῦ Καίσαρος

Β Δὲ καὶ τῆς περὶ αὐτὸν φατρίας ἄλλον καὶ ἄλλον εἰς τοῦτο προβούσαζόντων, ἡ τοῦ Θεοῦ πρόνοια, ἀρόττως ὡς αὐτῇ βουλητὸν τὰ πράγματα διεξάγουσα, πάταν φρόντισιν καὶ πανουργίαν ἀπέδειξεν ἀπράκτον. Μετὰ χρόνον γάρ τινα προβάλλεται παρακοιμώμενον διβασίεις τὸν Βασίλειον, τιμῆσας αὐτὸν καὶ πατρίτος καὶ κάλλει καὶ σωφροσύνῃ πασῶν πρωτευούση πάντων ἐπὶ φρονήσει καὶ εὐγενεῖς διαβούσι. Ἰγγερος, δὲ γεννομένου, καὶ προσθήκτη τῆς πρὸς τὸν Βασίλειον Καίσαρ, καὶ τῷ φιόνῳ δικανόμενος καὶ περὶ τοῦ αὐτὸν ἀναπτίσαστας ἀποσκευάσασθαι τὸν Δαμιανὸν, τας ἀλώπεκα, λέοντα ἀντεισῆγαχον, ἵνα πάντες ἡμέ

"Ἄρτι δὲ τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ κατὰ Κρητῶν ἐξ-
ελάσαντος μετὰ Βάρδα Καίσαρος τοῦ θείου αὐτοῦ,
καὶ σοδρώτερον ἀπεομένου τῶν πραγμάτων τοῦ
Βάρδου καὶ κατὰ μικρὸν ἀνιῶντος τὸν βασιλέα καὶ
τοῖς περὶ αὐτὸν ὄπονοί τε ἔπειροι διδόντος, ἐπειδὴν
τοῖς Κήποις ἐγένοντο (τόπος δὲ οἱ Κήποι κατὰ τὴν
παράλιον, [P. 566] ἐνθα πρὸς τὴν θάλασσαν εἰσβολῆς;
ποιεῖται δὲ Μιχαὴλος ποταμὸς), ἐνταῦθα δὴ τὴν
συσκευῆς καὶ μελέτης γενομένης τοῖς περὶ τὸν βα-
σιλέα, ἵνα μὴ καταταχθῆντες πάθωσι μᾶλλον ἡ
δράσωσιν, ἐπισπεύσαντες ἀνατρέψοι τὸν Βάρδον,
καθὼς ἀναθεν δέ λόγος διαβρήδην δέλλιωσε, περι-
πλακίντες τοῖς τοῦ βασιλέως ποσί. Πρώτην ἦγε τη-
νικαῖτα μὴν δὲ Ἀπρίλλιος τῆς ἰδίας ἐπινεμήσεως.
Ἀποκταθέντος δὲν τοῦ Βάρδου εὐθὺς δὲ βασιλεὺς
τῆν τε στρατοπεδίου καταλέει καὶ νόστου πρὸς τὴν
βασιλεύουσαν μέμνηται. Ἐπανελθὼν δὲ πρὸς τὸ
Βυζάντιον, ἐπειπέροις οἰκείας ἡμοίρεις γονῆς, εἰσποιεῖ-
ται τε τὸν Βασίλειον καὶ εἰς τὴν τῶν μαργίστρων
ἀναβιβίζει τιμῆν. "Ο Μή φέρων ὑπὸ φθόνου δὲ Συμ-
βάτιος δὲ λογοθέτης τοῦ δρόμου, δὲ τοῦ Καίσαρος
Βάρδου γεμβρός, προφασισάμενος τὸ μὴ δύνασθαι
ζῆν ἐπειδὴ τῆς βασιλίδιος τὴν τῶν θρηξήσιαν ἔξαιτε
στρατηγαν, καὶ δὴ καὶ λαμβάνει. Όλιγου δὲ καὶ
παρελθόντος καὶ τῆς βασιλείας ἐπιτφαλῶς κυ-
βερνωμένης, ἀτέ τοῦ βασιλέως πρὸς ἄλλοις, ἀλλὰ οὐ
ταῖς τῶν πραγμάτων διοικήσεις τὸν νοῦν ἔχοντος,
καὶ τοῦ θανάτου δὲ τοῦ Βάρδου καθαρῶς ἐλέγχαντος
τὴν αὐτοῦ οὐθένειαν καὶ ἀφίλειαν (ἐκείνου γάρ ἐπ-
αγρυπνοῦντος ὡς κοινωνοῦ τῶν πραγμάτων, καὶ τῆς
διοικήσεως καθ' ὃν οἱδίν τε ἀντεχομένου, τῇ τούτου
ἐπιμελεῖται καὶ σπουδῇ δὲ τοῦ βασιλέως οὐθένεια
ἐκαλύπτετο· ἐπεὶ δὲ ἐκείνος ἀπεσφάγη καὶ δὲ πᾶσα
τῆς βασιλείας φροντὶς εἰς μόνον περίστη τὸν βασι-
λέα, τότε δὴ καθαρῶς τὸ αὐτοῦ ἀνεπιτήδειον καὶ
πρὸς τὰς πολιτικὰς πράξεις ἀναπεπτωκός ἐξ, λέ-
γετο), ἐγίνοντο παρὰ τοῦ κοινοῦ συνεχεῖς διαχορ-
γυσμοὶ κατὰ τοῦ βασιλέως, καὶ οὕτος ἡ σύγκλητος
οὔτε τὸ πολίτευμα τοῖς πραττομένοις ἡρέσκοντο,
καὶ αὐτὸς δὴ τὸ στράτευμα ἀνασεσθημένον καὶ κε-
κινημένον ἐτύγχανεν. "Ατινα διὰ τῶν οἰκειοτάτων δὲ
βασιλεὺς ἐνωτιζόμενος, καὶ τὴν ἑαυτοῦ καταχων
πρὸς τὰς κοινωνίας ἐπιχειρήσεις ἀδειήστητα, ἀμά-
δε καὶ ἐπανάστασιν εὐλαβῆθεις, κοινωνὸν ἔγνω τῶν
πραγμάτων προσλαβέσθαι καὶ τῆς ἀρχῆς. Καὶ ἐπει-
πρὸ διλίγουν, ὡς ἀναθεν εἴπομεν, υἱοποιησάμενος ἦν
τὸν Βασίλειον, ἥδε δὲ αὐτὸν καὶ ἀνδρὶς καὶ συνέσει
τῶν πολλῶν διαφέροντα καὶ ίκανὸν ἀναπληροῦν τὸ ἐν τῇ
δὲ καὶ ὑπερτάτης δυνάμεως ἐναγόντης εἰς τοῦτο αὐτὸν, καὶ βασιλείας τοῦ μὴ καὶ δόξῃ καὶ χρίσματι κατακοσμεῖ
τὸν Βασίλειον, κατὰ τὴν ἱερὰν καὶ ἀγίαν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς, ἐν τῷ περιωνύμῳ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας ναῷ,
δημοσίαν πρόσδοτον ποιησάμενος, καὶ τὸν βασιλείον τῷ βασιλείῳ περιτίθησι στέφανον, ἔκτην πρὸς εἴκοσιν ἄγοντος
τοῦ Μαχίου μηνὸς τῆς ἰδίας ἐπινεμήσεως.

Τοῦτο μαθάν δὲ Συμβάτιος μετρίως οὐκ ἤγεγκεν,
ἀλλὰ συνεργὸν εἰληφὼς καὶ τὸν πατρίκιον Πηγάνην
(στρατηγέτης δὲ οὗτος τοῦ Ὀψικίου ἐτύγχανε) πρὸς
ἀπόστασιν εἰδόν, Μιχαὴλ μὲν εὐφροσύντες τὸν βα-
σιλέα, [P. 567] ὡς ἂν ἐκ τούτου τὰ πλήθη ἐπέχριντο
καὶ μὴ δοκοῖεν λείρες αἰχειν κατὰ τοῦ αὐτοκράτο-
ρος, δυσφημοῦντες δὲ τὸν Βασίλειον καὶ μυρίσις

A Postquam deinde Michaelus cum Barda avunculo
expeditionem suscepit, et Bardas insolentius res
tractare caput, paulatimque imperatorem offendens sinistris de se suspicionibus an-sam præbuit,
ut Cepos ventum est (Cepi, Latine hortos dixeris, loci nomen est maritimi, ubi Maeander fluvius in
mare illabitur), imperator cum suis iniit consilia,
ne a Barda præventi opprimerentur; et re compo-
sita atque maturata 999 Bardas pedes imperato-
ris amplexus trucidatus est; quia res supra a nobis
exposita. Actum hoc die prima Aprilis, inductione
14. Interfecto Barda, imperator expeditione omissa
statim Byzantium rediit; et eo reversus, cum prole
careret, Basiliū ad magisterii dignitatem enectum
adoptavit. Quod cum non ferret præ invidia Sym-
batius dromi logotheta, Barda gener, prætendens
se Cpoli vivere non posse, petiti impetravitque ut
Thraccensibus presliceretur. Paulum effluxit tempo-
ris, cum satis patuit imperium periculose gubernari,
quippe Michaelo aliis quam reipublicæ ge-
rendis negotiis intento, ejusque futilitate ac stulti-
tia a Barda interitu palam innotescente. Etenim
Barda, ut qui imperatoris collega esset, pro re
publica excubante ac pro virili ejus administra-
tioni intento, industria hujus atque diligentia igna-
viam Michaeli occultarat. Sublato Barda, et omni
imperii procuratioee in unicum incumbente Mi-
chaelum, perspicue apparuit quam is esset homo
ad rem publicam tractandam ineptus atque segnis.
Itaque subditorum crebræ erant de imperatore
querelæ, et neque senatui neque civibus acta pro-
babantur, ipsique etiam exercitus ferociebantatque
exagitabantur. Quia 1000 omnia Michaelus cum
a familiarissimis sibi nuntiata percepisset, sentiens
quam ipse esset ad tanti imperii gubernationem
parum idoneus, simulque sibi a seditione metuens,
collegam statuit sibi adsciscere. Et quia paulo ante,
ut diximus, Basiliū adoptaverat, sciebat quo eum
reliquis fortitudine et prudentia antire, et posse
implere quod sibi ad rem publicam temperandam
dexteritatis deerat, maxime autem suprema pote-
state eo ipsum impellente, imperatoriis eum hono-
ribus, insignibus atque opibus exornat, progressus
hujus rei causa publice in nobile divinæ Sapientiæ
fanum, ac Basilio coronam regiam imponit ipso
sanctæ Pentecostes festo die, qui fuit dies Maii
vigesima sexta, inductione decima quarta.

C Hoc ubi rescivit Symbatius, inique tulit, nactus-
que socium facinoris Peganem patricium. Opsicij
præfectum, rebellionem est molitus. Michaelum ii
imperatorem faustis vocibus probabant, ut multi-
tudinem sibi conciliarent, neque viderenter contra
suum imperatorem manus tollere, Basiliū autem
improbabant ac infinitis proscindebant conviciis.

Hæc aestate agebantur. Sed ut hiems iniit, dissipata est hæc coitio, ducibus sceleris fuga sibi salutem quærentibus. Symbatius Latum saxum 1001 (id est Asiam castellum excelsum et munitissimum) intravit, Peganes Cotyæum obtinuit. Uterque paulo post expugnatus in vinculis est ad imperatorem perductus. Oculi iis effossi, Symbatio dextra amputata, nasus Pegani, et relegati sunt. προνται τὸν βασιλέα· οὐ καὶ τοὺς ὁφθαλμούς πηρωθέντες, τίνα δὲ ὁ Πηγάνης ἀποτυθεὶς, ἔξορίας παραπέμπονται.

Omnibus Romano imperio subditis grata fuit Basilii designatione, cupientibus eum virum videre ad clavum reipublicæ sedentem, qui privati fortunam expertus non ignoraret quomodo humiles a potentibus tractarentur. Præterea molestum erat Michaeli imperium, dissoluti nimium, nullique rei quam comensationibus et crapulæ dediti atque aurigationibus scurrisque et aliis istis decantatis nugis, quarum supra obiter mentionem fecimus. Idem ærarium cum effusis in cinædos, sambucistras, saltatrices aliamque impurorum hominum catervam largitionibus exhausisset et in arctum rem Romanam coegisset, deinde inopia premente cum quo se verteret non haberet, injustas parandas qua necessitatibus suis mederetur pecuniæ rationes excogitavit, manusque impias rebus nihil ad se pertinentibus intulit. Quin et cum cœtu nefariorum atque obscenorum cinædorum rebus sacris illudebat, nullumque erat adeo infandum 1002 scelus quod is cum suis asseclis verbis reque non perpetraret. A quibus cum eum avertere studeret Basilius remque sæpius tentasset, non modo nihil effecit, sed et contra se Michaelum irritavit estque ab eo insidiis petitus, ut supra docuimus. Itaque continentibus imperatoris contra se machinationibus perterritus prævertere maleficium statuit tandem, reque cum quibusdam suis necessariis, cognatis ac excubitoribus palatii composita, illum in palatio Divi Mamantis interfecit.

ἐκδειματωθεὶς δὲ Βασιλεῖος δρᾶσαι τι μᾶλλον πρὸ τοῦ παθεῖν τε καὶ συγγενῶν καὶ τῶν παρακολητῶν ἐν τοῖς βασιλεῖοις μαγέλου μάρτυρος Μάμαντος.

Hunc finem Michaeli nollis ac dissoluta vita habuit. Eo sublato, statim Basilius primum a coniurationis sociis, deinde a senatu et cohortibus imperatoriis et omni exercitu atque urbana multitudine imperator est declaratus. Ut primum occēpit imperium, senatu ac magistratibus advocatis ærarium imperatoris aperuit, inque eo de tanta pecunia copia nihil reliquum invenit præter tria, ut diximus, centenaria. Quærens autem expensarum tabulas, et eas penes quemdam senem ennuchum reperiens, ubi deprehendit quorsum ea pecunia esset data, optimatibus rem deliberandam proposit. Qui cum una sententia decrevissent debere 1003 eos qui pecuniam malis rationibus accepissent, eam ærario restituere, ipse mitigata sententia dimidium reddi jussit. Hoc modo trecenta auri centenaria ærario recuperata sunt. Inter recipien-

A πλύνοντες θύρεσι. Καὶ ταῦτα μὲν ἐπράττετο θέρους· χειμῶν δὲ ἐπιστὰς τὰς συστάσεις τούτων διέλυετ, τῶν ἡρήγων τῆς ἀπονοίας φυγὴ τὴν σωτηρίαν πραγματευσαμένων. Οὐ μὲν οὖν Συμβάτιος τὴν Ηλατεῖαν πέτραν (φρούριον δὲ τοῦτο ἐρυμὸν καὶ δυσάλωτον κατὰ τὴν Ἀσίαν διακείμενον) ἐπεισέρχεται, δὲ δὲ Ηγανῆς κατέσχε τὸ Κοτυσεῖον. Άλλὰ μετὰ μικρὸν καταπολεμηθέντες δέσμιοι πρὸς εὐτὸν ἀναφένται προσέτι τούτων τὴν μὲν δεξιὰν δὲ Συμβάτιος, τὴν

B Ηέντες δὲ ἡγράνθησαν ἐπὶ τῇ ἀναρρήσει τοῦ Βασιλείου δι τῆς Ῥωμαίων βασιλείας ὑπέκουοι, γλιχόμενοι ἔνδρα θεάσασθαι: ἐπὶ τῶν οἰάκων τῆς βασιλείας καθήμενον ἰδιωτικῆς τε τύλης πεπειραμένον καὶ μὴ ἀγνοοῦντα οἷς πάχουσιν ὑπὸ τῶν δυνατωτέρων οἱ ταπεινότεροι. Ἐλόπει γέρα αὐτοὺς καὶ ἡ τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ ἀρχὴ λίαν δηρὰ καὶ ἐκδεδιητημένη ὑπάρχουσα, καὶ μηδὲν ἄλλο ἔργον ἔχουσα ἀλλ' ῥιζώμους καὶ μέθης, καὶ εὐθηνοῦσα, ἵπποδρομίαν καὶ γελωτοποιὸν καὶ τὰς ἄλλας τὰς παρεξηγημένας τῶν πράξεων, ὃν ὡς ἐν παρόδῳ μνεῖται θνωθεν δ λόγος διὰ βραχέων ἔθετο, τοὺς βασιλικοὺς θησαυροὺς κιναλίδοις καὶ σαμβυκιστρίαις καὶ ὀρχηστρίαις καὶ ἀκολάστων δλων πληθύς δικράνοις δλοῖς ἀποκενοῦντος. Ἀφ' ὧν τὰ μὲν Ῥωμαίων ἐστενωχωρεῖτο πράγματα, αὐτὸς δὲ στενοχωρούμενος ὑπὸ τῆς ἐνδείας, καὶ μὴ ἔχων δ τι καὶ δρόσειν, ἀδίκους πόρους ἐπενειτο εἰς θεραπείαν τάχα τῆς χρείας, καὶ χεῖρας ἀνοσίους ἐπέβαλε τοῖς κατὰ μηδὲν δλως αὐτῷ προστήκουσι. Κατέπαιξε δὲ καὶ τῶν θείων μετὰ μικρῶν καὶ ἀστεγῶν ἀνδρογύνων· καὶ οὐδὲν ἦν ἀρρήτουργημα δ μὴ δι' αὐτοῦ καὶ τῶν ἄλλων παρατρεφομένων αὐτῷ καὶ ἐλέγετο καὶ ἐπράττετο. Ἀποτρέπειν δὲ τῶν τοιούτων ἀθεμίτων ἔργων τοῦτον βουλήμενος δ Βασιλεῖος πολλάκις πειραθεὶς οὐ μόνον οὐκ ἴσχυσε, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ πρὸς δργὴν ἀντρέσθισε, καὶ μελετὴν κατ' αὐτοῦ σκαιὰ καὶ ἀποπα ἀνεκίνησε, καθὼς ἐν τοῖς ἐμπροσθεν εἴρηται. Ταῖς δὲ κατ' αὐτοῦ συνεχέσιν ἐπιβουλαῖς καὶ μελίταις D καὶ τῶν βασιλικῶν ταγμάτων καὶ παντὸς τοῦ στρατεύματος καὶ τῆς πληθύος τῆς [P. 568] ἀστικῆς. Ἀμα δὲ τῷ παρελθεῖν ἐπὶ τὴν τῶν δλων ἀρχὴν, προσκαλεσάμενος αὐτίκα τὴν γερουσίαν καὶ τοὺς ἐν ἀξιώμασι προύχοντας, τὸν βασιλικὸν ἡγέρκες θησαυρὸν, καὶ οὐδὲν ἔτερον ἐκ τοσούτου τῶν χρημάτων πλήθους εὑρέθη, εἰ μὴ, ὡς καὶ πρόσθεν εἴρηται, τρία μόνα κεντηνάρια. Ζητήσας οὖν δ βασιλεὺς τὴν τῆς ἔδους ἀπογραφὴν, καὶ ταῦτην εὑρών παρὰ τινὶ γέροντι εὐνούχῳ, καὶ μαθὼν δηη ταῦτα ἔχωρης, βουλὴν περὶ τούτου προθέτο τοῖς ἀριστοῖς. Ψήφου δὲ παρὰ πάντων διθείστης ἐκείνους τοὺς κακῶς ταῦτα λαβόντας ἀντιστρέψι· τὰ ληφθέντα πρὸς τὸ δημόσιον,

Καὶ Μιχαὴλ μὲν οὕτω βιοὺς ἀνειμένως καὶ μαλθακῶς τοιούτον καὶ τὸ τέλος ἐδέξατο, ἀναγορεύεται: δὲ μόναρχος εὐθὺς δ Βασιλεῖος παρὰ τε τῶν συωμοτῶν πρῶτον, εἶτα καὶ τῆς συγκλήτου βουλῆς καὶ τῶν βασιλικῶν ταγμάτων καὶ παντὸς τοῦ στρατεύματος καὶ τῆς πληθύος τῆς ἀστικῆς. Ἀμα δὲ τῷ παρελθεῖν ἐπὶ τὴν τῶν δλων ἀρχὴν, προσκαλεσάμενος αὐτίκα τὴν γερουσίαν καὶ τοὺς ἐν ἀξιώμασι προύχοντας, τὸν βασιλικὸν ἡγέρκες θησαυρὸν, καὶ οὐδὲν ἔτερον ἐκ τοσούτου τῶν χρημάτων πλήθους εὑρέθη, εἰ μὴ, ὡς καὶ πρόσθεν εἴρηται, τρία μόνα κεντηνάρια. Ζητήσας οὖν δ βασιλεὺς τὴν τῆς ᔁδους ἀπογραφὴν, καὶ ταῦτην εὑρών παρὰ τινὶ γέροντι εὐνούχῳ, καὶ μαθὼν δηη ταῦτα ἔχωρης, βουλὴν περὶ τούτου προθέτο τοῖς ἀριστοῖς. Ψήφου δὲ παρὰ πάντων διθείστης ἐκείνους τοὺς κακῶς ταῦτα λαβόντας ἀντιστρέψι· τὰ ληφθέντα πρὸς τὸ δημόσιον,

δι βασιλεὺς τοῦ ἄγαν ὑπενδιδούς τὰ ἡμίση ὅν ἔκα-
στος ἔλασεν ἀντιστρέψαι πρὸς τὸ βασιλικὸν ταμειεῖον
ἔκλευσε, καὶ οὕτως ἀπὸ τῶν τοιούτων συντριθη τῷ
δημοσίῳ χρυσοῦ κεντρινάρια τριακόσια. Ἐποιῆσαν
δὲ καὶ πρόσδον δι βασιλεὺς δημοσίαν ἐπὶ τὸν μέγαν
τῆς τοῦ Θεοῦ Λόγου Σοφίας ναὸν, καὶ Χρήματα πολλὰ
ἐν τῷ ὑποστρέψειν τῷ πλῆθει διένειμεν, οὐκ ἐκ τῶν
δημοσίων, ἀλλ’ ἐκ τῶν ἴδιῃς διαφερόντων αὐτῷ προ-
εγένετο γέρας αὐτῷ πλῆθος Χρημάτων ἀπροσδόκητον
καὶ ἀπὸ θησαυρῶν κεκρυμμένων ἀναφανέντων τῆς
γῆς. Εὔρεθη δὲ καὶ ἐν τῷ εἰδικῷ (75) χρυσὸν οὐκ
δλίγον, διπερ δι προδεβατιλευχῶς Μιχαὴλ. συνέλεξε, τὴν θρυλούμενην ἐκείνην πλάτανον χωνεύσας κοὶ τοὺς
δύο δλοχρύσους γρῦπας καὶ τοὺς δύο σφυρηλάτους λέοντας καὶ τὸ δλόχρυσον ὅργανον (76) καὶ ἔτερα
τῶν ἐπὶ τῆς τραπέζης χρυσωμάτων ἔργα διάφορα, καὶ βασιλικὰς καὶ Αύγουστικὰς στολὰς, οἰσπερ ἔμελλεν
ἀποχρήσασθαι πρὸς τὰ αὐτῷ κατεχόμεια, φθάσαν δὲ τὸ Χρεών εἰς Βασιλείου ταῦτα διεβίβασθη. Ἀλλὰ ταῦτα
μὲν ὑστερον.

Ἄρτι δὲ τῆς ἀρχῆς ἐπιβάζει ὁ Βασιλεῖος πρῶτον μὲν ἐπὶ τὰς ἀρχὰς ἀδωροτάτους λεγομένους πρού-
βαλλετο καὶ μαρτυρουμένους τὰς ἴδιας χειράς καθη-
ρὰς παντοῖου διαφυλάττειν λήμματος, εἴθ' οὕτως δι-
καιοσύνης ἐπεμελεῖτο, καὶ ισονομίαν ἐμπολιτεύεσθαι
τοῖς ἀρχομένοις καὶ τὸ μὴ καταδυνατεύεσθαι ὑπὸ¹
τῶν πλουσίων τοὺς πενεστέρους ἐπραγματεύσατο.
Πανταχοῦ δὲ διατάγματα ἔκειθε: τέλεον ἔκαρπηναι
τὴν ἀδικίαν δρίζοντα. Δικαστάς τε ἔταξε, σιτηρεσίος
καὶ φιλοτιμίας παντοδαπαῖς αὐτοὺς μεγαλύνας, καὶ
τάξας διημερένειν καὶ τὰς διανέκτεις διαλύειν τῶν
φιλονεικούντων, τόπους ἀφορίσας αὐτοῖς ἐπιτηδείους,
τὴν τε Μαγναύραν καὶ τὸν καλούμενον Ἰππόδρομον
καὶ τὴν λεγομένην Χαλκῆν, Χρόνῳ μογήσασαν καὶ
ὅσον οὐδέπω πεσεῖν κινδυνεύουσαν ἐπισκευάσας καὶ
καινουργήσας. Ἐταξε δὲ καὶ τροφὴν τοῖς πενεστέ-
ροις τῶν τὰς δίκιες ἔχοντων, ἵνα μὴ ὑπὸ ἀνδειας
πιεζόμενοι ταῖς δίκαιαις ἀπαγρούσιεν. Ἐπεδίδου δὲ
καὶ ἕαυτὸν εἰς τὸ τοιοῦτον μέρος, δηπονίκα τῶν
στρατειῶν ἔτυχεν δῆμον σχολὴν καὶ τοῦ Χρηματίζειν
ταῖς ἀπαντάχθειν πρεσβείαις, καὶ εἰς τὸ λεγόμενον
γενικὸν (77) κατιών τοὺς εἰσπραττομένους ἐσκόπει-

A dum, plurimum pecunia in multitudinem divisit, non de publico sed de suo: insperata enim ei pecunia copia obtigit ex occultis etiam thesauris e terra emergentibus. Quin et in Eidico auri haud parum inventum est, collectum a Michaelo: nempe nobilis ista platanus, duo solide aurei grypes, duo ex auro ducti leones, totum aureum instrumentum, et vasa mensae aurea varia, ac imperatoriæ vestes. Quibus is pro sua libidine cum esset abusurus, morte praeventus est istaque ad Basilium devenerunt. Sed haec postea acta sunt.

μὲν ὑστερον.

B Cæterum Basilius principio sui imperii, magistratus commisit iis qui a capiundis muneribus perhiberentur quam maxime alieni, et quos testatum esset manus omnis capturæ puras habere. Deinde operam dedit ut justitia vigeret, et aequo jure inter se viverent subditi, neque a divitibus inopes opprimerentur, propositis passim decretis quibus in justitia exterminabatur. Judges quoque constituit, amplisque stipendiis et honoribus auxit, jussos per diem sedere pro tribunali et litigantium causas 1004 dijudicare. Ad eam rem loca iis designavit commoda, Magnauram, Circum et Chalcen (Æream portam), quam temporisculpa laborantem ruinamque minantem ad hoc instauravit atque adornavit. Alimenta etiam pauperibus quibus judicio erat disceptandum ordinavit, ne inopia coacti vadimonia desererent. Ipse etiam his rebus operam dedit, quoties a bello et audiendis legatis vacaret; et descendens ad Genicum, ubi reipublicæ nomine vectigalia et tributa accipiuntur, prospexit ne ab ullo quidquam injuste exigeretur, et injuriam passis opitulabatur. Ferunt eum, cum

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(75) Locum videtur hæc vox significare, fortasse in quem suum quasi peculium quoddam imperator reconderet. XYL. — Legit Cypriates εἰδικῷ auctōrō superiore p. 544 ἴδικῷ. Ex quibus conjecturam non levem decerpō εἰδικῷ reponendum; et pro privato, regio tamen avarario sumendum, in quo non adeo servatur quam cuditur et signatur moneta. Nil communius quam avariarum publicum et commune, quo publica vectigalia, ut modo narraturus est auctōr, exiguntur et communes omnium redditum redduntur rationes, γενικόν vocari. Εἰδικόν igitur γενικῷ respondeat oportet, sicut generi species et privatū communi. At leve est, inquis, acumen, ubi auctoritas vel ex historia locus delicit. Utrumque dicto facturus fidem depremo. Leon et Constantinus AA suis in legibus et II Juris Graeco-romani insertis avariarum ministros instructuri, præcipios memorant tit. 7, quæstorem, τὸν ἐνδοξότατον κόμητα τῶν θελωνίσθων, gloriosissimum comitem sacrarum largitionum, qui logotheta est τοῦ γενικοῦ, qui mox adjungunt τὸν ἐνδοξότατον κόμητα τῶν θελωνίσθων, gloriosissimum comitem sacrarum privatamarum, eum de quo in præsenti quæstio movetur. Solidas ex auro machinas, ani-

D malia, variam supellectilem reppererat reconditam in thesauris profusus Michael: nummos ex ea conflaturus χαράξῃ, δέσσωκεν τῷ βασιλικῷ ταμιεύῳ. Παραπληθύας δὲ ἐποίησεν, inquit auctor p. 336, καὶ ἐν ταῖς στολαῖς βασιλικαῖς, ὃν αἱ μὲν ἤσαν δλόχρυσοι, αἱ δὲ χρυσούργαντοι, δέσσωκεν τῷ ἴδικῷ (lego correctius εἰδικῷ) ὥστε καὶ ταῦτα χωνεύσαι. Cui? nisi de quo nuper dixerat δέσσωκε τῷ βασιλικῷ ταμιεύῳ, ut vocabulum παραπληθύας sensum euident consequatur. Non fuere tamen signata, eaque Basilius imperium adeptus reperit. Ubi? ἐν εἰδικῷ scribit Cedrenus, vel ut superius ἐν ἴδικῷ, Cypriates ἐν εἰδικῷ. Uno verbo in privato avarario vel confectorio, quo principis εἶδος; species et vultus monetas imprimitur. Paucis Zonaras: Δέσσωκεν εἰς τὸ κοπῆναι νόμισμα δι' αὐτῶν, διτίνα ἐκείνους φθερόντος ἔτει σωζόμενα δι' μετ' αὐτὸν βασιλεύσας Βασιλεῖος ἀνεκομίσθετο. GOAR.

(76) Instrumentum musicum puto, ein Orgel oder Instrument. De Genico annotatum est principio operis. XXL.

(77) Τὸ λεγόμενον γενικόν, locus in quo τὰ δημόσια τέλη εἰσπράττονται. GOAR.

aliquando ad Diatribam (loci nomen est, in quo judicia exercebantur) descendisset neminemque inveniret conquerentem, suspicatum esse arceri a certis hominibus eos qui ipsum compellare cuperent, et satellites per urbem dimisisse quæsitum, si qui essent imperatoris auxilio indigentes. Quibus reversis ac neminem se reperisse dicentibus, eum præ gaudio lacrymas emisisse egisseque Deo gratias.

Animadvertis porro occasionem maleficii prævis hominibus eo dari quod numeri, quibus verbi gratia semissis, sextans, uncia et similia designantur, per notas recepta antiquitus consuetudine scriberentur, loco 1003 notarum litteris uti jussit. quas etiam rustici legere possent; et de suo sumptus in chartas litteras atque scribas ipse suppeditavit.

Res etiam ecclesiasticas correxit, pontificatu exturbans, auctoritate ad hoc congregati concilii, Photium, qui in eum se ingesserat; ac tantisper vacare jussit, dum Deus eum reduceret qui legitime patriarcha fuisse creatus. Reduxitque in locum Photii Ignatium a Barda injuste pulsum: itaque Ecclesie Dei tranquillitatem restituit.

Sed et civiles leges videns multum habere con fusionis atque obscuritatis, operam dedit ut illis convenientem faceret medicinam. Itaque abrogare inutiles, iisque amputatis multitudinem bonarum expurgare intendit. Sed mors ejus hoc institutum intercepit, res a filio deinde perfecta est.

Anno primo Imperii Basillii insidiæ ipsi sunt factæ, Georgio et Symbatio patriciis auctoribus. Qui re detecta sceleris convicti oculis privati sunt: reliqua conjuratorum multitudo in pompa ludibrii causa circumducta inque exsilium acta est. Basilius, ut insidias amoliretur, 1006 Constantinum ac Leonem, ac tertio sui imperii anno Alexandrum quoque, filios suos, diademate insignit: natu minorem reliquis Stephanum ecclesiasticorum collegio ascribit. Et qualuor suas filias monasterio Sanctæ Euphemiae martyris consecrat. οὐλόν. Tὸν δὲ νεώτερον πάντων Στέφανον λεπτὸν καὶ τῆς ήσαν αὐτῷ θυγατέρες, ἐν τῷ θεῖῳ σεμνεῖῳ τῆς

Ad hunc modum rebus domesticis satis, ut vi. D debatur, commode constitutis, expeditionem etiam in Romani imperii hostes suscipere statuit. Cum que deprehenderet numerum militum a Michaelo immunitum, quod is stipendia accidisset, cohortes tironibus affectis implevit, et in Barbaros duxit.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(78) A publico exactore. GOAR.

(79) Nullum hic nomen proprium proprie loquenti Xyandro: *judicii locum* absque judicio

A παρὰ τοῦ δημοσίου (78), μή πού τις ἀδίκως εἰσπράττοιτο, καὶ οὕτως τοῖς ἀδικουμένοις [P. 569] ἐπήμυνε. Λέγεται δ' ὅτι κατελθόντος αὐτοῦ εἰς τὴν εἰρημένην διατριβὴν (79), ὡς οὐδεὶς ἔτυχεν ἐγκαλῶν, δικοπέσσας εἴργασθαι ἀπό τινων τῆς εἰς αὐτὸν εἰσόδου τοὺς διορέμένους, ἀπέστειλέ τινας τῶν δορυφόρων κατὰ πολλὴ μέρη τῆς πόλεως ζητήσοντας εἴ τις ἔστι βιοτείας διδούμενος. 'Με δ' ἐπανῆθον ἐκεῖνοι μηδένα μηδεμῶς εὑρητέναι λέγοντες, μεθ' ἡδονῆς τε ἀπέστειξε δάκρυον καὶ θεῷ τὴν εὐχαριστίαν ἀπέδωκεν.

'Ορῶν δὲ διτὶς ἔστι τις τοῖς πονηροῖς εἰς τὸ ἀδικεῖν ἀφορμῇ διὰ τὸ σύντομον ἀπὸ τῶν ἐν τοῖς ἄριθμοῖς μηρίων, τοὺς τρίσεος, φτυμή, καὶ ἕκτου καὶ δωδεκάτου καὶ τῶν τοιούτων, χρωμένων τοῖς παλαιοῖς σημείοις τῶν γραφίων, ἥθιλησ καὶ τὴν τοιαύτην τῶν ἀδικεῖν ἔλημένων περιελεῖν ἀφορμήν, καὶ διωρίσατο γράμμασι λιτοῖς, ἀ καὶ τοῖς ἀγροίκοις ἀναγινώσκεσθαι ῥῆψιον, τὰ τοιαύτα γράφεσθαι σημεῖα, οἷούθεν καταβαλὼν καὶ τὴν τῶν χαρτίων διπάνην καὶ τὴν τῶν γραμμάτων καὶ τὴν τῶν γραφίων.

'Ἐπιστροφὴν δ' ἐποιήσατο καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, ἐκβαλὼν μὲν τῆς ἀρχιερωσύνης μετὰ συνόδου συναθροισθεῖσης τὸν ἐπεισηδήσαντα τὴν ἀρχὴν Φώτιον, σχολάζειν κελεύσας ἐν τὸν δικαίως ταχύντα πρὸς αὐτὸν μεταστήσῃ Θεός, ἀντεισαγαγὸν δὲ τὸν εἰκὼν καὶ παρανόμως ἐκβληθεῖντα παρὰ τοῦ Βάρδα Ἰγνάτιου. Καὶ εὗτα γαληνῆν τὰς τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας παρεσκεύασσεν.

'Ἀλλὰ καὶ τοὺς πολιτικοὺς νόμους πολλὴν ἀσάφειαν καὶ σύγχυσιν ἔχοντας ἰδῶν, καὶ τούτους κατὰ τὸ προσήκον προσφόρως ἐπικανεύσασθαι ἐσπεսσε, C καὶ τὴν μὲν τῶν ἀνηργμένων ἀχρηστίαν περιελεῖν, τῶν δὲ κυρίων ἀνακαθέρπαι τὸ πλῆθος. Οὐκ ἔχει δὲ καρόν προκαταληφθεῖς θανάτῳ. 'Ηρέκατο δὲ τοῦ ἔργου παὶ ἔξεπλήρωσε Λέων διὰ τοῦτο μετὰ τοῦτα.

'Κατὰ τὸ πρῶτον ἔστι τῆς βασιλείας τοῦ Βασιλείου ἐπιβούλη, καὶ συσκευή, τις ἁγένετο κατ' αὐτοῦ, ἔκαρχόντων τῆς μιλέτης Γεωργίου καὶ Συμβατίου τῶν πατρικίων. Φωρεύετο δὲ τοῦ κακουργήματος, προφανὸν δὲ γενομένων καὶ τῶν ἔλεγχων, οὗτοι μὲν ἐκκόπτονται τοὺς δρυθλμοὺς ὃς αἵτιοι πρωτούργοι τῆς ευμουλής, τὸ δὲ λοιπὸν ἐκεῖνον πλῆθος τῶν συνωμοτῶν πομπευόντες ἴξωρίσθησαν. 'Ανακόπτουν δὲ τὰς ἐπιβούλας τῶν βασιλεώντων, στέρει Κωνσταντίνου καὶ Λέοντα τοὺς οἰκεῖους αὐτοῦ υἱούς. Τῷ δὲ τρίτῳ ἔτει τῆς μοναρχίας ἀναγορεύει καὶ Ἀλέξανδρον τὸν τοῦ Θεοῦ κατελέγει Ἐκκλησίᾳ. 'Επει δὲ καὶ τίσσαρες πανευφημίου μάρτυρος Εὐθύμιος καὶ ταῦτα ταμι-

Oῦτοι δ' ὡς ἔδοκει εὖ διαθεῖσ τὰ οἰκεῖα, καὶ κατὰ τῶν ἀντιτασσομένων τῇ Ῥωμανίᾳ ἐσπεύσαντες τεῦχοι. Καὶ δὴ τοὺς σερατιωτικοὺς καταλόγους ἐλαττωθέντας παρὰ τοῦ πρώην βεβασιλευκότος Μιχαὴλ ἐκ τοῦ διακοπῆναι τὰς βόγας [P. 570] αὐτῶν καὶ τὰ στηρέσια, διὰ νέων συλλογῆς ἀνεπληρώσας

notat, in dicta Diatriba. Planus auctoris sensus. Ad locum memoratum, γενικὸν nimisram, de quo illi sermo erat. GOAR.

τὰς φάλαγγας κατὰ τῶν Βαρβάρων ἐστράτευσε, καὶ πρότερον μὲν κατά τῆς Τεφρικῆς (80), τῆς δὲ Χρυσόχειρ τὴς ἡγεῖτο, ἐπ' ἀνδρίᾳ καὶ συνέσει διατέθειν δοκῶν καὶ σφρίδεσσα τὰ 'Ρωμαίων καττετρέχων καὶ λητόμενος. Κατὰ τούτου καὶ τῆς πόλεως ἐσκρατεύεται δὲ βασιλεὺς. Τοῦ δὲ μὴ ὑποτάντος εἶη ἐπέλευσιν, ἀλλ' εἰσὼ τε γίγνων γενομένου, καταδραμάν τιν δὲ αὐτὸν ἄπασαν χώσαν δὲ βραχίλευς καὶ λητόμενος, καὶ πρὸς αὐτῷ τῷ τείχει τῆς Τεφρικῆς ἔθετο τὴν παρεμβολήν, διὰ προσεδρείας μακρᾶς ἐλεῖν τὸ θύματα οἰηθεῖς. Ἐπειδὲ κατενόσησε πάντοθεν κατωχυρωμένον αὐτὸν, καὶ ἀνέλπιστον ἦν ἀλωθῆναι πολιορκίᾳ (ἥδη, γὰρ καὶ πάντα τὰ ἐν τῇ χώρᾳ ἀναγκαῖα κατεδύθετο) ἔλυσε τὴν πολιορκίαν, τὰ πλεῖστα οντα τῇ Τεφρικῇ φρούριᾳ ἐκπορθήσας, τὴν "Αἴγαρον, τὸν Κοπτὸν, τὴν ἐκτίθειν ἐπανήσει μετὰ λαμπρῶν τῶν τροπικῶν τε καὶ λα-

Ληξισμήνης δὲ τῆς περὶ τὴν Τεφρικήν χώρας ἀπάσσης καὶ ἐκπορθουμένης, ἡ γειτονοῦσσα ταύτη πόλις τῶν Ἰσμαγλιτῶν ή Ταύρας ἡ ἐπωνυμία, ὅμαιχμίαν ἔχουσα καὶ κοινοπραγίαν μετὰ τῆς Τεφρικῆς, δρᾶμαδησσα τὸν κλίνουν. πρέσσεις πέμψασι εἰρήνης ἡξίου τυχεῖν καὶ ταῖς συμμαχίσιν ἐγγραφῆναι Ῥωμαίων καὶ δὴ ἐτυχε τοῦ βασιλέως μετὰ προσηνέλας διξαμένου τὴν πρεσβείαν. Ήροειρήνη δὲ καὶ ὁ Κουρτέριος, γένος ὀν Ἀρμένιος, δε τατεῖχε τὴν Λόκαναν καὶ τὰς ἐσχατιάς τῶν Ῥωμαίων συνεχῶς ἐπόρθει καὶ κατεστρέφετο, ζωτὸν παραδοὺς τῷ βασιλεῖ καὶ τὴν πόλιν καὶ τὸν διπλίκοντα αὐτῷ λαόν. Ἐν φὶ δὲ ταῦτα ἐπέπαττετο, λαὸν δὲ βισιλεὺς κατὰ Σαμοσάτιν καὶ τῆς λεγομένης Στιπέτρας ἐπιλέκτων πολεμιστῶν ἐκπέμψας εὐτύχησεν, ἕξ ἐφόδου τὰ σινά τοῦ στρατοῦ διελθόντος αὐτῇ τε τῇ πόλει ἐκάιφνης ἐπιεισεσόντος κατεσχέθη τε γάρ η πόλις τῷ ἀπρόσδοκήτῳ, καὶ λαὸς ἀπεσφάγη πολὺς, καὶ εἰχμαλωσία ἐλεγχόθη ἄπιερος καὶ δέσμιοι Ῥωμαῖοι χρονίων δεσμοῦν ἡλευθερώθησαν. Καταδραμών δὲ καὶ πυρπολήσας ὁ πεμφθεὶς λαὸς τὰ συμπαρακείμενα τῆς χώρας καὶ τὰ Σαμόσατα ἐξεπόρθησε, καὶ διοικόμηρη περιαιωθεὶς τὸν Εύφρατην καὶ πᾶσαν τὴν λατιάν καὶ λάρυρα, ὑπέστρεψεν ἀσινής πρὸς τὸν εμβολήτην ἔχοντα.

Ἐντεῦθεν ἄρας δ ὁ στασιλεὺς μετὰ παντὸς τοῦ στρα-
τοῦ τὴν ἐπὶ Μελιτηγῆν ἄγνουσσαν ὀδευει. Προσπελάσας
ὅτι τῷ Εὐφράτῃ, καὶ ὡρὶ θέρους πελαγίζοντα τοῦτον
εὐρὼν καὶ παντελῶς ἀδέκτον, γεφυρώσας τὸν ποταμὸν
διεπέρασε. Καὶ πολλὰ τῆς χώρας λυμηνάμενος καὶ
χαταστρεψάμενος, ἐλών δὲ καὶ τὸ φρούριον ὉΡαφά-
κιον λέγεται, μέρος δὲ τοῦ στρατοῦ τῇ μεταξὺ Ἀρ-
σίνου τε καὶ Εὐφράτου χώρῃ ἐκπέμψας χαταδραμεῖν
προσέταξεν, οἱ πᾶσαι αὐτὴν ἀπέτρεψεν τάχει διαδρα-
μύτες, τό τε λεγόμενον Καρκίνιον καὶ τὸ Γλυπτήν
[P. 571] καὶ τὸ "Αμαν καὶ τὸ Μουρτζὶς καὶ τὸ "Αβδηλα
εἶλον καὶ ἔξεπόρθησαν, Αὔτος δὲ τῇ Μελιτηγῆ προσ-
βαλών, εὐσκενδρούσῃ τότε καὶ πληθύν Βαρβάρων γε-
γνωμένηι ἐπει τοῖς τείχεσιν ἐπλησσασ, βαρβαρι-
κὰς ὑπεδέξατο φάλαγγας μετὰ φρυαγγήσων καὶ

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(80) Urbs licet et quaecunque in sequentibus loca memorata sunt Silicum versus Armeniam et Armenias minoris loca. Govr.

¶ Prima expeditio ad Tephricam urbem fuit, cui Crysochir præserat, homo laudatae fortitudinis atque calliditatis, qui rem Romanam crebris vexabat grassationibus. Is cum Romanos adventantes non subsisteret, sed muris clausus se contineret, Basilius omnem ipsius ditionem populatus Tephricam obsedit, diuturna obsidione se ea potiturum opinans. Sed ut eam sensit undique communictam, et spes obsidione potiundi evanuit, omnibus alienis quæ in ea fuerant regione jam absumptis, obsidio soluto vicina Tephricæ castella vi expugnavit, **1007** Abaram, Coptum, Spatham aliaque multa; atque exercitum inde abduxit amplis partis poliis atque tropas.

E vastata quæ est circum Tephricam regione, Tauras vicina Ismaelicorum urbs, confederata cum Tephrica, periculum metuens, pacem a Basilio missis legatis fœdusque cum Romanis petiit. Eos imperator comiter acceptos voti fecit compotes. Adjunxit se imperatori et Curterius genere Armenius, qui Locanam urbem tenebat et fines Romanos crevis incursionibus infestarat. Is et se et urbem et subditum sibi populum imperatori dedidit. Interim Basilius selectorum militum manum ad Zapetram et Samosata mittit prospéro plane conatu: nam il per augustias primo aditu penetrantes urbem de improviso ceperunt, magna que peracta cœde immensam abstulerunt prædam; Romanique multi vinculis, in quibus diu captivi detentи fuerant, tum soluti sunt. Locis circumjacentibus incendio vastatis ac Samosatis pessum datis, exercitus eodem impetu Euphratem transivit; et ulteriorem populatus regionem, multis, 1008 captivis abductis et parata maxima præda, incolumis ad imperatorem reddit, qui tunc ad flumen Atzarnucum castra habebat.

nam movit; cumque ad Euphratem pervenisset
nunc (erat enim aestas) stagnantem et invium
omnino, eum ponte constratum transivit, magnam-
que ejus regionis partem vastavit, capto etiam
Rapsacio castello. Inde partem exercitus mittit
quæ inter Arsinem et Euphratem sita popularetur;
qui eam regionem incredibili celeritate perva-
gati Carcinium, Glaschonem, Amanem, Murecem et
Abdela exciderunt. Porro Melitenam ingressus,
quæ tunc Barbarorum fortium copia florebat, ut
appropinquavit muris, barbaricas cohortes habuit
obvias, ferociter et sublato cum clamore inceden-
tes. Cum quibus audacter congressus, ipse in prima
acie constitutus, hostes repulit; idemque a reliquis

factum, et Barbari ad urbem usque cæsi atque A fugientes acti, ita ut solum quod interjacet cada- veribus fuerit oppletum, multique vivi in potesta- tem Romanorum venerint, et reliqui turpiter sese mœnibus clauerint. Statuit ergo Basilius eam ur- bem machinis adhibitis oppugnare. Sed cum et turribus munitam eam cerneret et propugnatoribus abundare, atque e perlungis cognosceret maxima **1009** ea rerum necessariarum copia instructam, ita ut diuturna obsidione ei nihil esset periculi, motis castris inde ad Manichæorum ditionem du- xit. Eo in itenere omnia quacunque iret incendio in cineres redigit, interque hæc Argauthum, Cuta- cium, Stephanicum et Arachacum castella. His re- bus gestis Cpolin suos reduxit, et milites quorum eo bello virtus præclara fuisset, honoratos dimisit. Ipsi ad urbem reversus, cum in Thraciam traje- cisset, ab Hebdomo publice per Auream portam intravit, splendidissimumque duxit triumphum, universo populo victoriæ gratulantibus vocibus faustisque acclamationibus prosequente usque ad ædem Sapientiæ, quæ ejusdem est cum Deo essen- tiæ. Ibi actis Deo gratis, ab ignatio patriarcha cor- ronis redimitus in regiam rediit; cumque se pau- lulum cum uxore et liberis oblectasset, rursum se ad rempublicam gubernandam contulit.

στηρίους ἀποδοὺς ὅμοιούς, παρὰ Ἰγνατίου τε τοῦ τὰ βασιλεῖα, μικρόν τε συνησθεῖς τῇ γυναικὶ καὶ τοῖς τέκνοις τῶν πολιτικῶν αὐθοῦς εἶχετο διοική- σεων.

Anno qui hunc proxime subsecutus est, cum Ma- nichæi duce Chrysochire magno cum exercitu in C Romanorum ditionem impressionem fecissent eamque deprædarentur, imperator de more contra hunc mittit scholarum principem. Is universum secum ducens Romanum exercitum, cum de summa rerum prælio decertare non auderet aliquandiu intervallo interposito hostem insequitur, et obstat ne hinc inde excurrere ac **1010** palando per loca dispergi auderet. Sed ubi Bartarus quedam agens, partim propositi impos domum redire intendit ac copiosa cum præda iter illud initit, domesticus scholarum duobus ducibus, quorum unus Charsianis alter Armeniacis præterat, præcipit ut cum iis quas du- cebat cohortibus Chrysochirem usque ad Bathyr- rhacem pone sequantur, et si quidem is inde in Romanos agros ac fines emittat militem, sibi id significant, sin ab eo loco recta domum versus profisciscatur, ipso omisso ad se revertantur. Sub vesperam cum ad dictum locum (nomen est loco ab altis inditum crepidinibus) Barbari in radice montis consedissent, inter milites Romanorum, qui superioros montis partes occupaverant, de virtutis præstantia certamen incidit, utroque exer- citu sibi primas fortitudinis arrogante. Augescente contentione, et utroque exercitu ad majorem pro-

XYLANDRI ET

(81) Semel suscipli imperium, et secundo quan- doque triumphans, coronabatur imperator. Primæ coronationis insigne στέμπα est Codino, alterius

A ἀλαζαγμῶν ἀπαντώσας αὐτῷ, οἷς νεκνικῶς συμμί- ξας καὶ πρῶτος τῆς φάλαγγος προστάμενος τοὺς ἀντιτεταγμένους ἐτρέψκτο, εἰδὸς οἱ λοιποὶ τοὺς ἔλλοις, καὶ μέχρι τοῦ ἄστεως ἀναιροῦντες ἑδίωκον, ὃς κα- ταστρωθῆναι τὸ μεταξὺ ἔδαφος καὶ πληρωθῆναι τε- χρῶν, ἀλῶνται δὲ καὶ ζῶντας οὐκ διλέγουσι, τοὺς δὲ λοιποὺς ἀγεννῶς εἰσιν τειχῶν συγκλεισθῆναι. Ἐδου- λήθη μὲν οὖν δι βασιλεὺς ἐλεπόλεσι καὶ μηχανῖς ἀποπειρασθεὶς τοῦ χωρίου· ὡς δὲ ἐώρα τὴν πόλιν εὑπυργον καὶ πλήθει τῶν ἀπὸ τοῦ τειχούς ἀμυνομέ- οντων βρίθουσαν, ἐπύθετο δὲ καὶ παρὰ τῶν αὐτομόλων ἀφθονίαν ἔχειν πολλὴν τῶν ἐπιτρέπειν καὶ μὴ δεδιέ- ναι χρονιαν πολιτορκίαν, ἕρας ἐντεῦθεν τῇ Μανι- χαίων προσβάλλει· γῆ, καὶ πάντα τὰ ἐν ποσὶν ἐκτε- φρώσας, τὸ Ἀργασούθ λεγόμενον φρούριον καὶ τὸ B Κουτακίου καὶ τὸ Στεφάνου καὶ τὸ Ἀραράχ ἐμπρή- σας κατέσκαψεν. Ἐκεῖθεν ἀγέρας τὸν στρατὸν τῆς ἐπὶ τὴν βασιλεύουσαν εἴχετο. Καὶ τοὺς μὲν ἀξιστεύ- σαντας τῶν στρατιωτῶν τιμῆσας ἀπέλυσεν· αὐτὸς δὲ τὴν βασιλίδα κατασχών καὶ περαιωθεὶς εἰς Θράκην, ἐκ τοῦ Ἐθνόμου τὴν δημοσίαν ποιησάμενος πρόσδον, διὰ τῆς Χουστῆς πόρτης εἰσελθὼν καὶ θράμβον κατ- σχαγών μεγαλοπρεπέστατον, τοῦ δῆμου παντὸς ἐπι- νικίοις φωναῖς καὶ εὐφημίαις αὐτὸν μεγαλυνοντος ἄχρι τοῦ ναοῦ τῆς τοῦ Θεοῦ ἐνυποστάτου Σοφίας ἐγένετο. Ἐκεῖσε δὲ γενόμενος καὶ τῷ Θεῷ εὐχαρι- πατριάρχου ταινιωθεὶς στεφάνοις (81), ἐπανῆκεν εἰς

Tῷ δ' ἐπιόντι χρόνῳ τιῦ τῶν Μανιχαίων ἔξτηγου- μένου Χρυσόγειρος εἰς τὴν τῶν Ῥωμαίων ἰμβολάν- τος βασεὶ στρατῷ καὶ ταύτην λῃζομένου, ἀποστέλλεις κατ' αὐτοῦ συνήθιας δι βασιλεὺς τὸν τῶν σχολῶν ἔξ- ηγούμενον. Οὗτος δὲ, πάντα τὸν Ῥωμαϊκὸν στρατὸν συμπαρείληφὼς, ἐπειδὴ σταδιᾳ μάχῃ κρίναι τὸ πᾶν ἐδειλία, παρείπετο τέως αὐτῷ ἀπὸ τίνος διαστήμα- τος, καὶ τάς μερικὰς ἀνείργε καταδρομὰς, καὶ οὐ συνεχώρει κατὰ τῆς χώρας ἀδεῶς διασπιδόναθε.. Ήτος οὖν τὰ μὲν δρῶν τὰ δὲ ἀπρακτῶν, δι Βάρβαρος ήδη καὶ τῆς πρᾶς τὰ οἷκοι ἐπανόδου ἐμέμνητο καὶ μετὰ λεισας συχνῆς ὑπέστρεψεν, δι δομέστικος τῶν σχολῶν δύο τῶν στρατηγῶν ἀφώρισε, τόν τε τοῦ Χαρσιανοῦ (82) καὶ τὸν τῶν Ἀρμενιακῶν, μετὰ τῆς περὶ αὐτὸν δυνάμεως ἔκαστον συμπεριμαρτεῖν τῷ Χρυσόλειρι ἄχρι τοῦ λεγομένου Βαθυρρύακος, κάκει- θεν εὶ μὲν ἐπαρχῆσει, φησί, κατὰ τῶν Ῥωμαϊκῶν ὄριων στρατὸν δῆλα θέσθαι αὐτῷ τὰ περὶ τούτου, [P. 572] εὶ δὲ οὐκαδὲ ἀμεταστρεπτὶ βαδίσειεν, δέσπο- τας τοῦτον αὐθὶς ἐπανέλθειν πρὸς αὐτὸν. Ἐσπέρας οὖν καταλαβούσης, καὶ τοῦ βαρβαρικοῦ στεπέμα- τος γεγονότος κατὰ τὸν Βαθυρρύακα αὐλισχύενος τε κατὰ τὴν τοῦ δρους ὑπώρειαν, τῶν δὲ εἰς τιμένων στρατηγῶν κατασχόντων τὰ τούτου μετεωρέτερα καὶ τὸ μέλλεν ἀποσκοπούντων, ἐμπίπτει τις ἔρις περὶ πρωτείων καὶ ἄμιλλα τοῖς τῶν δύο θεμάτων στρατιώ- GOARI NOTE.

hujus τροπαιουχία eidem c. vi. Ita Georgius Core- sius in Epistolis. GOAR.

(82) Cappadocia loci. GUAR.

ταῖς· οἱ μὲν γάρ τοῦ Χαρισιανοῦ ἔκυτοις ἐνίσταντο
τοῖς τῆς ἀνδρίας ἀρμόζειν πρωτεῖαι, ἔμπαλιν δὲ ἑα-
τοῖς οἱ Ἀρμενιακοὶ. Ής οὖν ἐπὶ πλεῖστον ἔχωρει τὰ
τῆς φιλονεικίας καὶ πρὸς τὸ μεγάλων ἐκάτερα
ἔρθεπε τῶν ταγμάτων, ἐνταῦθα δὴ λέγεται παρα-
τίνος λεχθῆναι τοῦ τῶν Ἀρμενιακῶν συστήματος, ὡς
"Ινα τί μάτην, ὥστε στρατιώται, ἀπρεπῶς θραυσούμεθα
ἔδον τοῖς ἔργοις ἀναμρισθῆτον ἀρετὴν ἐπιδείξα-
σθα; Οἱ πολέμιοι γάρ οὐ μικράν, καὶ ἔξεστιν ἐπὶ¹
τῶν ἔργων φρνῆναι τοὺς ἀριστεῖς. Τοὺς τοιούτους;
τοίνυν λόγους διενωτισθέντες οἱ στρατηγοὶ καὶ τὴν
πρὸς ἀνδρίαν ὅρκὴν κατενοήσαντες τοῦ λαοῦ, κατ-
μαθόντες δὲ καὶ τὴν ἀπὸ τεῦ τόπου βοήθειαν, διτοι
ὑπερδεῖκίων μέλλουσιν ἐπιτίθεσθαι τοῖς πολεμίοις ἐν
κοίλῳ καιμένοις τόπῳ, διχῇ διαιροῦσι τὴν δύναμιν.
Καὶ τὸ μὲν ἔκκριτον ταύτης ἄχρις ἑκκασίων μετ'
αὐτῶν γε τῶν στρατηγῶν προσβαλεῖν ἔκριθη τῷ τῶν
βαρβάρων στρατῷ· τὸ δὲ λοιπὸν καὶ εὐαρίθμητον
τῆς Ῥωμαϊκῆς στρατιᾶς εἰς δόκησιν πλήθους αὐτοῦ
που σκευάσαντες πρὸς τὰ μετέωρα ἔστησαν, σύνθημα
δόντες· ήν δταν οὗτοι προσβάλλωσι τοῖς ἔχθροῖς, κάκει-
νοι σὺν ἀλαζαγμῷ μεγίστῳ καὶ σάλπιγξιν ἐκπλη-
κτικὴν βοήν ἀναρρήξωσι, συνεπηχούντων καὶ τῶν
δρέων, καὶ οὕτως ἀφανῶς διὰ τῆς νυκτὸς τῇ στρα-
τοπεδείᾳ τῶν ἔχθρῶν πλησίάζωσι. Καὶ τοιούτου δο-
θέντος συνθήματος, οὕπω τοῦ ἡλίου τὰς ἀκρωτείας
αὐγάζοντος, βοῆ στιβαρῆ παιανίσαντες καὶ τὸ Σταυ-
ρὸς νενίκηκε, συμδονήσαντες ἐπιτίθενται τοῖς ἔχθροῖς,
συνεπαλαζόντων ἀπὸ τοῦ ὅρους καὶ τῶν λοιπῶν.
Εὐθὺς οὖν οἱ Βάρβαροι τῷ ἀνελπίστῳ καταπλαγέντες,
καὶ μῆτε συστῆναι μῆτε τὸ ἐπιόν πλήθος δσον ἐστὶ²
λαβόντες· καιρὸν δὲν, μήτ' ἄλλο τι σωτήριον ἔαυτοῖς
ἐκ τοῦ παραχρῆμα βουλεύσασθαι, ὠρμησχν πρὸς
φυγῆν. Τῶν οὖν σιωκόντων Ῥωμαίων καὶ τοὺς μῆτε
συνόντες ἐπιβοωμένων στρατηγοὺς καὶ τὰ τάγματα
συνετέτακτο, καὶ τῶν φευγόντων εἰς πλείονα συνελα-
τριάκοντα γενέσθαι τὴν διώξιν καὶ τόν μεταξὺ χώρον ἀπ-

Τότα δὴ καὶ ὁ ἀναιδῆς Χρυσόχειρ σὺν δλῆγους φεύγων τῶν μετ' αὐτὸν, ἐπεὶ καταδιώκειν ἔγνω Ρωμαϊὸν τινὰ Πουλάδην τὴν προσηγορίαν, δν αὐχμάλωτον ἔλασέ ποτε κατὰ τὴν Τερρικήν καὶ διὰ σάτεισμὸν καὶ χάριτο συνήθη εἶχε καὶ γνώριμον, θεσπάμενος αὐτὸν καὶ γωρίσας, [P. 573] ἐπιστραφεῖς, Τί σοι, φησὶν, ὁ ἄβλιτος Πουλάδη, διεπράξαμην κακὸν, δι: με οὕτω καταδιώκεις μανιωδῶς ἐπιθυμῶν ἀνελεῖν; Οὐ δὲ συντόμως. Νηπολαδῶν, Τῶν εὐεργεσιῶν σου, πάτρων (83), τὴν ἀμοιβὴν, ἔφη, ἀποδοῦντο λατὰ τὴν παρούσαν ἡμέραν πεποιθώς εἰμι τῷ Θεῷ. Οὐ μὲν οὖν προήγει οἵτις ἐμβρόντητος καὶ βεβλημένος τὰς φρένας, δὲ ἐφείπετο μετ' εὐτολμίας νεανικῆς. Τάφρω δὲ βαθείῃ διωκόμενος ἐντυχών, καὶ νηπερηδῆσαι ταύτην τὸν ἵππον μὴ συγχωρῶν, βάλλεται κατόπιν παρὰ τοῦ Πουλάδου οὐδέσαντος κοντῶ κατὰ

XYLANDRI ET

(83) Non assequebar quid sibi illud πάτρων vellet
an parentes vel maiores, quod vix quadrat, cum
ab ipso Chrysocire captus dicatur Pulades, an
patronum significaret, itaque eum σαρκάζων appell-
aret. Itaque omisi. XL. — Chrysocire olim

PATROL, GR. CXI.

A labente jactantiam, quemdam ex Armeniacis ferunt
dixisse : Quorsum attinet, commilitones, tam inde-
center ferocire ? cum liceat factis virtutem testatam
reddere, hostibus in proximo versantibus, reque
ipsa detur demonstrare qui virtute sint primi. Ea
verba cum ad aures ducum pervenissent, et ala-
criteratatem militum ad pugnam intelligerent, nec non
ipsius loci opportunitatem sentirent sibi ad victo-
riam momentum **1011** haud leve afferre, quod
e sublimi loco in hostes erant impetum daturi,
qui in valle castra habebant, exercitum omnem in
duas dividunt partes, ita ut selecti ad sexcentos
milites cum ipsis ductoribus in hostem irruerent,
reliqui numero non multi in sublimi starent, simu-
lata multitudine ; itaque rem componunt, ut cum
B illi hostem adorirentur, illico hi maximo cum
plausu et tubis canentibus terribilem ederent vo-
ciferationem, reboantibus simul montibus. His ita
compositis, occulte per noctem, antequam sol
summa montium illustraret, ad castra hostium
perveniunt, magna que voce pœnam cantantes, et
Vicit crux conclamantes, aggrediuntur hostem si-
mul reliquis de monte militarem conclamationem
edentibus. At Barbari subito re insperata perter-
ri, et neque inter se coire, neque contemplandæ
irruentium hostium multitudinis tempus habere,
neque omnino quicquam salutare ex tempore con-
sulere posse, sed fugæ se dare. Eos Romani in-
sequi, et absentes simul legiones earumque duces
accersere, cumque his domesticum scholarum, sic-
uti fuerat præceptum. Aucto fugientium pavore ac
C tumultu, Romani eos usque ad tricesimum mil-
liare inseguuntur, spatium intermedium innumeris
hostium cadaveribus consternerentur.

Tunc etiam impudens ille Chrysochir, cum paucis suorum fugiens, cum instare sibi videret Puladem quemdam e Romanis, quem ipse olim, 1012 in bello apud Tephricam ceperat notumque et familiarem habuerat, agnoscens hominem et ad eum conversus, Quid, ait, miser Pulades, mali tibi feci, quod me tam furiose persequeris, interficere cupiens? Cui breviter Pulades, Deo, inquit, confido, hac die me tibi pro tuis meritis gratiam relaturum. Pergit exinde Chrysochir attonitus ac vecors, audacter insequente Pulade, donec ad altam fossam perventum est. Eam cum transilire equum Chrysochir non pateretur, conto latus a Pulade propere ictus doloris impatientia ab equo delabitur. Aderat quidam Diaconites nomine. Is statim a suo desiliens equo Chrysochirem curandum suspicit, ca-

T GOARI NOTÆ.

*captivus Pulades recte vocat eum πάτρωνα : ha^c namque voce ex Italica *patrone* deducta dominos^s etiam hodie compellant Orientales captivi. Alias^s Hesychius : Πάτρωνες οἱ πρῶτοι τῶν ἀκιθέντων τῆς Ρωμαϊκῶν πολιτείας. GOAR.*

putque suis genibus imponens, casum hunc deplo-
rat. Interim Puladem alii socii assequuntur, et ab
equis desillentes Chrysochirī jam deficienti atque
moribundo caput amputant; Diaconitzen et reli-
quos vincunt interque captivos statuunt. Statim
rei feliciter gestas muntius ad imperatorem
una cum capite Chrysochiris mittitur. Atque
hoc ita imperfecto simul omnis Tephricus vigor
atque robur elanguit. Hunc ergo finem habuit
Tephricana res, et ad summum elata gloriam
Manichaeorum multitudo unius horae spatio in
fumum abiit.

οῦν τοῦ Χρυσόχειρος συναπεμφάνθη πᾶσα ἡ ἀνθύσα τῆς Τεφρικῆς ενανδρία. καὶ ἐν δρᾳ μῆτὴ ἡ ἐπὶ μείζον δόξης ἀρθεῖσα θύφος τῶν Μανιχαίων πλήθυς ὥστε καπνὸς διελθεῖ.

1013 Cæterum Ignatio patriarcha vita defuncto, B imperator Photio episcopatum reddidit. Eo tempore ad imperatorem relatum est de insidiis ipsi a conjuratis quibusdam structis, principe facinoris patricio Romano, cui cognomen Curcuas, Index unus eorum fuit qui conspiraverant. Comprehensi insidiatores, effossi Curcuæ oculi: reliqui verberati et tonsi relegati sunt. Idem imperator etiam Lulum castellum a Saracenis occupatum receptit. Et Meliuus castellum se ei dedidit, eumque pro domino suo agnovit. Manichaeorum porro metropolin Gameiam ipse excidit.

Veris initio, Basilius, assumpto filio suo Constantino natu maximo, expeditionem in Syriam suscepit; occupataque Cæsarea, quæ ad Argæum est prima Cappadociæ urbs, stativa ibi habuit, cohortesque ordinum disciplina exercuit. Aliquam deinde partem exercitus speculatum emisit, ipse subsequens. Quos speculatum missos dixi, il per soliditudines summa celeritate profecti Xylocastrum et Phyrocastrum castella evastarunt, incolasque captivos abduxerunt. Qua re perterriti qui Phalacrum castellum tenebant, ultro se Romanis dédiderunt. At Ambronis filius Ababdeles. Anazarbi ameras, quamdiu procul absuit Basilius, barbarice **1014** ferociens, ubi is appropinquavit, Melitenorum turmæ se immiscerunt, cumque ea fugiendo saluti suæ consuluit. Basilius Casamanem, Carbanem, Ardalam et Eremosycæam excidit. Atque tum ad eum confugit Simas ille Tæli filius, qui Tauri montis angustias insidens in Romanorum fines solitus erat grassari. Secundum hæc imperator Onopnicten fluvium et Sardum trajecit cum exercitu, pervenitque ad Cucussum, et, saltibus ibi repurgatis, invia loca itineribus commoda rededit, et quæ ibi erant insidiis apta loca in potestatem suam recepit. Inde ad Callipolin et Padaseam profectus, cum in transitu difficilia quædam iucidisset precipitia, suos consolatus pedes lento gressu

XYLANDRI ET

(84) Castellum munitissimum, Tarso vicinum de cuius situ et commodis auctor superiorius p. 552, GOAR.

A τῆς πλευράς. Καὶ δὲ μὲν εὐθέως περιδινηθεὶς τῷ ἀλγί, ματὶ κατερρύνῃ τοῦ ἵππου, τῶν δὲ σὺν αὐτῷ τις (Διακονίτης τούτῳ ἦν τὸ ἔπωνυμον) τοῦ ἵππου ρίψεις ευτὸν ἐπιμελεῖς ἥξει τὸν πεσόντα, τοῖς τε οἰκεῖοις γόναις τὴν ἑκείνου κεφαλὴν ἐπιθεῖς καὶ τὸ συμβάν δύναρμενος. Ἐν τοσούτῳ δὲ προσγίνονται τῷ Πουλάδῃ καὶ ἔπειροι, καὶ καθαλλόμενοι: ἐξ τῶν ἵππων τὴν τοῦ Χρυσόχειρος ἀποτέμνουσι κεφαλὴν ἥδη θανατῶντος καὶ ἐκλιμαπόντος. Δεσμοῦσι δὲ καὶ τὸν Διακονίτην καὶ τοὺς ἄλλους εὐγυμνάτους συγχετελέγουσιν. Εὔθετος δὲν εὐχρηστὸς πρὸς τὸν βασιλέα ἐκπέμπονται. μεθ' ὧν δὲν καὶ ἡ τοῦ Χρυσόχειρος κεφαλὴ. Πεσόντος

Ιγνατίου δὲ τοῦ πατριάρχου τὴν παρούσαν μεταλλαξμένου ζωὴν, ἀπέδωκεν αὐθις τὴν Εκκλησίαν Φωτίῳ δὲ βασιλεὺς. Κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν ἐπιβούλητο μηνύεται τῷ βασιλεῖ παρὰ τίνος τῶν συνιομοτῶν, ἔξοχον ἔχουσα τὸν πατρικὸν Ρωμανὸν τὸν Κουρκούν. Καὶ δὴ συλλογθέντων τῶν ἐπιδουλευσάντων δὲ μὲν Κουρκούας ἐπηγόρη τοὺς ὄφελαμούς, οἱ δὲ λοιποὶ τυφθέντες καὶ καρέντες ἔξωθεντος. Οὐ αὐτὸς βασιλεὺς καὶ τὸ Λούλον (84) φρούριον ὑπὸ Σαρακηνῶν κατεχόμενον ἀνεκτήσατο. Ηρισθέτο δὲ τὸν βασιλέα ἀντιγραφευεν. Εξεπόρθητο δὲ καὶ τὴν τῶν Μανιχαίων μητρόπολιν τὴν Κάρμιαν δι' ἑαυτοῦ.

"Εαρος δὲ ἥδη λάμποντος τὸν πρεσβύτερον τῶν νιῶν εἰληφὼς Κανοσταντίνον ἐκστρατεύει κατὰ Συρίας. Καὶ τὴν πρὸς τῷ Ἀργαλφ (85) Καισάρειαν τὴν πεύστην καταλαβὼν τῶν Καππαδοκῶν, ἐκεῖος τε αὐλισθαμένος, τὴν μὲν ἀλλην πλευθὺν τακτικαὶς ἐπονεῖ μελέταις, μοίραν δὲ τοῦ στρατοῦ ἀποτελώντας ἐξεπεμψεν. Αὐτὸς δὲ κατέπιν ἐρείπετο. Οἱ δὲ προσπται καὶ πρόδρομοι τὰς ἑργαίους δέξιας διεθραύστης φρούριον τὸ λεγόμενον Συλόκαστρον καὶ τὸ ἕπερον τὸ καλούμενον Φυρόκαστρον ἐξεπόρθησαν, καὶ τοὺς ἐνοίκους τούτων ἱνδραποδίσαντο. Ἐφ' οἰς κατεπλάγεντες οἱ τὸ τοῦ Φαλακροῦ λεγόμενόν κατστρον οἰκουσίως προσεχθῆσαν τοῖς Ρωμαίοις. Οὐ δὲ τοῦ Ἀμβρωνος ιδρὸς Ἀπάδδελε, δ τῆς Ἀνεβάρζης φμηρᾶς ἴως μὲν μακρὰν ἐπεγένετο βασιλεὺς, [P. 374] βαρβαρικῶς ἐθραύσαντο, ἐπειδὴ ηγγίζει τῷ τοῦ Μελιτηνῶν στίφαι συμμικτές φυγῇ τὴν μετ' αὐτοῦ σωτηρίαν ἐπραγματεύσατο. Οὐ δὲ βασιλεὺς τὴν τε Κατάμαν ἐξεπόρθησε καὶ τὴν Καρδάνην τὴν Ἀρδαλὸν τε καὶ τὴν Ἐρημοσυκέαν, διπηγίκα καὶ Σίμας ἐκείνος ὁ τοῦ Τατλή, τὰς δυσγωρίας κατέχων τοῦ Ταύρου καὶ ἐξ ἀρδοῦ τὰς τῶν Ρωμαίων λυματιόμενος ἐχατίας, πρὸς τὸν βασιλέα κατέθυγε. Μετὰ ταῦτα τὸν Ὁνοπνίκην λεγόμενον ποταμὸν καὶ τὸν Σάρδον διαπεράσας δὲ βασιλεὺς μετὰ τοῦ στρατοῦ ἤλθεν εἰς Κουκουσὸν καὶ τὰς ἐκεῖ λόχμας ἀποκαθέτας καὶ τὴν ἄσπιτον εὐπόρευτον πεποιηκῶς τῶν ἐν-

GOARI NOTÆ.

(85) Ptolemaeus γ., 6. "Ορῇ δέιδολογα διάκωκε τὴν Καππαδοκίαν, τὸ τε Ἀργεον. GOAR.

ταῦθα λόγων ἀκρίτησε. Πρὸς δὲ τὴν Καλλίπολιν καὶ Παδασίαν φθάσας, δυσδέστοις δὲ περιυχῶν καὶ ἐποκρήμνοις ὁδοῖς, τοὺς ὑπὸ χείρα περχαμυθούμενος πεζῇ καὶ βάδην αὐτὸς προσπορεύετο τοῦ στρατοῦ. Ἐπερδές δὲ τὰ στενὰ τοῦ Τάιρου τῇ Γερμανικείᾳ προσοδάλλει. Ἐπεὶ δὲ τὸ ἀνθιτάμενον ἄπαν τοῖς τείχεσι συνεκλεπετο, καὶ οὐδεὶς ἐτόλμα πρὸς χεῖρας ἔλθειν, εἰ πρὸ τῆς πόλεως κάλλη πείρας καὶ πορί παραδόντες πεδὸς Ἀξίπαν (86) παρεγένετο τὴν πόλιν. Καὶ τῶν ταύτῃς δὲ ἐποίκων μὴ τοιμώντων ἐν τοῖς ὑπαίθροις διαγωνίσθαι, ἀλλ' εἴσω συνελεχθέντων ταῖχον, τὰ ἐξω τῆς πόλεως ληίσθενος καὶ ἀποτεφρώτας, ἐκπολιορκήσας δὲ καὶ τὸ πολίχνιον δ' ἕροντα ἐκάλον, καὶ διαρπάσας ἐφείς τοῖς στρατιώταις, τελευταῖον αὐτοῖς προσδάλλει τοῖς τείχεσι, καὶ παντοδιπάς προσέφερε μηχανᾶς, καὶ ἐνεργός ἦν ἐν τῇ πολιορκίᾳ, ἐλπίδας οὐ μηκάς ἔχων αἱρέσιν τὴν πόλιν διὰ τὸ τῆς περὶ αὐτὸν δυνάμεως βέρος. Εὔρωστους δὲ τοὺς ἑνὸν εἰρῶν καὶ ἀδεῖς τὰ προσπίπτοντα φέροντας, ἀνοχὴν τῷ πολέμῳ δοὺς ἐπυνθάνετο τῶν ἑνὸν ἐφ' ὅφ' ὅπερ πεποιθέτες, τῆς πετρίδος αὐτῶν ἥδη μελλούσης παρελαχθάνεσθαι, δλίγον αὐτοῦ λόγον ποιούμενοι φάνιοται· πρὸς δὲ ἀπερίνατθε τοῖς τῶν γεραπέτερων πληροφορίαν ἐσχηγένεται. Οὐκ ὑπὸ σοῦ πολιορκηθῆναι νῦν τὴν πόλιν, ἀλλ' ὑφ' ἐπέρου τινὸς πεπωλένον εἶναι ταῖτην ληφθῆναι κατὰ γένος τοις προστίχοντος (Κωνσταντίνος τούτῳ τὸ ὄνομα), καὶ διὰ τοῦτο μὴ καταπλήγεσθαι τοῖς προσπίπτουσι. Τοῦ δὲ τὸν οἰόν ἐπιδείξαντος καὶ ὡς Κωνσταντίνος καλεῖται εἰπόντος, οὐ τοῦτον δὲ ἔξηγούμενος ἔλεγεν εἶναι τὸν Κωνσταντίνον δὲ αὐτῶν μέλλει ποιῆσαι τὴν πόλιν ἀνάστατον, ἀλλον δὲ τινὰ μετὰ χρόνου συχνὸν καὶ τῶν ἀπογόνων τῶν σῶν. Ἐφ' οἰς ὁ βασιλεὺς ὀργισθείς, καὶ ἔργοις ἐβελέγκαι βουλτοθείς φυῦδος τὴν πρόρρησιν, συντονώτερον ἔπειτο τῆς πολιορκίας. Ὅς δὲ πάντων πονούντων μὴ προβληνούσαν δώρῳ τὴν σπουδὴν, ἐπεγένετο δὲ κρότος ἀμύχανον, τοὺς δὲ Σπαθηρψ σφιδρῶς λυμανιόμενον, Εἴσοις τὴν πολιορκίαν [P. 573] Ἐν δὲ τῷ ὑποστρέψειν τὸ πολὺ τῶν αἰχμαλώτων διὰ τὸ βέρος ἔβασις κελεύσας ἀποφορεῖσθαι, τῆς πρὸς τὴν βασιλεύουσαν εἶχετο, πολὺ δοὺς τοῖς ἐκ τῆς Ἀγαρ καταλιπών. Ηροδότης δὲ ἐπιθυμεῖται αὐτοῖς κατὰ τὰ στενὰ, λόγους δὲ τοῖς ἐπικαρποῖς ἀφεῖς πολλοὺς τῶν ἐλλοχώντων ἐξώγρησ. Πρὸς ἄπερ Ἀνδραμέλερ δὲ τοῦ τόπου κατάρχων ἀπειρηκὼς, πρόσθεις ἐκπέμψας ἀδεῖας καὶ εἰρήνης δέειτο τυχεῖν· οὐ τὴν δέσησιν διεξάμενος δὲ βασιλεὺς σύμμαχον κύτον τὸ ἀπὸ τοῦδε ἔσχε κατὰ τῶν διορύλων διελοντήν. Ἐκεῖθεν τὸν Ἀργαῖον διελθάν, πρὸς Καισάρειαν γενθέμενος ἐκ τε Κολωνείας καὶ Μεσοποταμίας ἐπινικίους ἀγγελίας ἐδίξατο, κομισθέντων αὐτῷ λαφύρων καὶ αἰχμαλώτων πολλῶν Κουρτῶν (87)

XYLANDRI ET

(86) Apud Zonaram est Adata. Sed rursus Noster Adapam vocat in Constantino Leonis F., ubi eam expugnatam a Barda Phoca refert. Paulo ante pro Ἀναδάρης legi Ἀναζάρης, quae est Dioscoridis medici patria, urbs Cilicia nota, etiam alias facta ipsius in re simili mentione motus. XL.

(87) Forte Cretibus: nam Cretam quoque Agare-

A ante exercitum ivit; superatisque Tauri angustiis, ad Germanicam accessit. Cumque hostes intra muros se continerent, nemoque manum conferre auderet, suburbis direptis atque incensis, ad urbem Adapam venit. Cumque hic etiam oppidani mœnibus se tuerentur, quæ extra urbem erant deprædati; oppidulum cui nomen Geron expugnavit, militibusque diripiendum tradidit. Tandemque adhibitis machinis muros Adapam aggressus oppugnationem undique acrem instituit: nam suarum copiarum robur in spem eum haud exiguum urbis potiundæ abducebat. Cum autem 1015 videret obsessos fortiter et impavide oppugnationem ferre, factis induitiis eos percontatus est cuinam rei fidentes, patrias imminentes exitio, tam seruris essent animis. Respondit quidam de senioribus certos se esse urbem non ab ipso in præsentia, sed ab alio quodam genus ad ipsum referente, nomine Constantino, expugnatum iri: itaque se non terreri hac oppugnatione. Cumque Basilius filium iis suum demonstrasset, atque hunc Constantimum vocari dixisset, non hunc esse illum Constantinum collocutor iste respondit, urbis hujus eversorem, sed alium quemdam fore multo post tempore, ex posteritate Basillii. Ira commotus ob hæc imperator, falsumque esse hoo vaticinium re ipsa ostendere cupiens, majori quam antea vi oppugnationi incubuit: sed cum, defatigantibus se omnibus, nihil effici videret, simulque gelu ingens obortum sub dio versantes affligeret, obsidionem solvit domumque versus suos abduxit. Inter revertendum multititudinem captivorum, quod oneri erat, ferro obtruncari jussit. Itaque levato exercitu, iter ad urbem institutum prosecutus est, magno Agarenis terrore incusso. Quos cum insidias sibi in angustiis structuros praesagiisset, suis militibus ad opportuna loca dimissis, insidiatorum multos vivos cepit. Quibus rebus Abdelomeleri, qui iis locis præterat, animus ita est fractus ut missis legatis veniam pacemque petiverit. Assensitque imperator, et hunc deinde spontaneum 1016 contra ejus gentiles socium habuit. Inde per Argæum profectus ad Cæsaream venit, ibique et ex Colonia et ex Mesopotamia nuntios rei feliciter gestos accepit, allatis simul spoliis ac multis captivis Curtis atque Saracenis, quos omnes gladio occidi jussit: nam exercitus jam ante spoliis onustus erat Syriacis atque Tephricanis, et nolebat imperator captivorum inutilem secum trahere catervam. Ut ad Medæum pervenit, præmia iis quorum virtus in bello fuerat eximia divisit; militibusque hiematum dimissis, ipse expedito cum comitatu Constantinopolin D GOARI NOTÆ.

nos tum tenuisse liquet. Nisi si quid est aliud: nam Turci, quod ad elementa, magis hoc quadrarent, quam quod ad rem. XYL. — Κουρτῶν. Curtis versus Coloniam et Mesopotamiam populi, exinde parta victoria in Cappadociam abducti, longe positi a Cretenibus, quos hic ob exilem et jejunam allusionem communiscitur Xylander. GOAR.

rediit, ibique de more victoriæ coronam a patriarcha accepit, et populus ei cantilenis gratulatus est.

λετο καὶ τούτους ἔχειν δύσχρηστον παρακολούθημα. Ἐν Μεδίαιψι δὲ γενόμενος, καὶ τιμὰς διανείμας τοῖς ἀριστεῦσι, καὶ πρὸς παραχειμασίαν ἐκπέμψας, αὐτὸς εὔζωνος πρὸς τὴν βασιλεύσαν ἐφθισε, καὶ κατὰ τὸ εἰωθὸς διὰ τοῦ πατριάρχου τὸν τῆς νίκης ἐδέξατο στέφανον καὶ περὶ τοῦ πλήθους τὰς ἐπινικίους φέδες.

Tephrica hoc modo abolita, Tarsensium vires florere ac invalescere cœperunt, rursumque ab his Romanorum fines graviter infestari. Contra hos Andreas Scytha sæpenumero rem fortiter gessit, multosque eorum qui prædatum excurrebant interfecit aut cepit; itaque eum imperator patricia dignitate cohonestatum scholis præfecit. Atque Andreas nactus majorem jam potestatem, viribusque auctus, justi præliis aliquoties cum Melitenis ac Tarsensis congressus victoriam reportavit. Misit aliquando Tarsi ameras superbias ad Andream litteras, plenas contumeliarum impiarum. Inter alia scripserat: Experiā an tibi sit commodatus Mariæ Filius ejusque Mater, ubi meas copias aduersus te **1017** eduxero. Eam epistolam Andreas imagini Deiparæ suspendit, ita fatus. Verbi ac Dei Genitrix, tuque Deus ejus Fili, vide ut conviciatus est et quam insolenter infremuit jactabundus ille barbarus contra te et peculiarem tuum populum. Statim deinde exercitum suum ad Tarsum duxit. Cumque ad locum cui Podando nomen est venisset, in adversos hostes incidit, pugnaque conserta, ingentem eorum stragem edidit, in primis ipso etiam amera interfecto, paucisque fuga Tarsum elapsis. Ibi tum suos humavit, et cadaveribus hostium in unum congestis acervum magnum tumulum ac columnam excitavit ad victoriæ memoriam; atque ad sua reversus multis cum captivis et ampla præda, imperatorem per litteras de re gesta certiore reddit. Hic suum tenuit morem invidia; inventique maligni homines, qui Andream apud Basilium criminarentur, facile ei fuisse dicentes Tarso potiri, nisi ob ignaviam cunctando occasionem perdidisset. Atque his calumniis crebro inculcatis persuasum est imperatori nt imperium abrogaret Andreæ. In ejus locum sufficit Stypeiotam, statim se Tarsum occupaturum aliasque multa ferociter jactantem. Is ergo Stypeiota confestim exercitum ad Tarsum ducit, nulla prorsus imperatoria calliditate, nullo usus consilio; cumque Tarsio appropinquasset, castra eo loco qui Chrysobolum dicitur ponit, neque **1018** fossa satis ea neque excubiis muniens. Cujus incuriam cum observasset Tarsenses, per noctem eum adoriantur, tali commento usi. Qua accepta ab Andrea clade ad exiguum redacti numerum pugnæ sustinendæ pares non erant, multis conductis equis ab eorum caudis sicca coria suspendunt, simulque eos ad varias castrorum Romanorum partes dimittunt: ipsi a tergo eorum, tubis ac tympanis sonitum edentes, strictis cum gladiis in media castra insiliunt. Orta proinde in exercitu Romano trepidatione, et per tumultum viris equisque in se

Α τε καὶ Σαρακηνῶν, οὓς ἀπαντας τῷ ξίφῃ ἀπεσκευάσατο· ἦν γὰρ προκαταπελησμένον τὸ στράτευμα λαφύρων ἀπὸ τε Συρίας καὶ Τερρικῆς, καὶ οὐκ ἔδοι-

Τερριτῶν ισχὺς φάλλειν καὶ αἰχάνεσθαι ἡρχετο, καὶ πάλιν ἀπὸ τούτων αἱ τῶν Ῥωμαϊκῶν ὅριων ἐσχατιεὶ δεινῶς ἐπιέζοντο. Καθ' ὧν Ἀνδρέας ἐκεῖνος ὁ στρατηλάτης ὁ ἐκ Σκυθῶν πολλάχις ἡνδρίσατο, καὶ πολλοὺς τῶν εἰς προνομήν ἐκτρεχόντων ἀνήρει καὶ αἰχμαλώτους ἐλάμβανεν· δὲν δὲ βασιλεὺς πατρικιότερος τε ἐπίμησε καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν σχολῶν προβιβάζει. Τότε δὴ μᾶλλον ὁ Ἀνδρέας ἀπὸ μείζονος ἔξουσίας τε καὶ δυνάμεως ἐμφανέσι μάχαις πολλάχις πρὸς τε τοὺς ἀπὸ Μελιτηγῆς καὶ τοὺς ἀπὸ Τερριτῶν παρεᾶστα καὶ νενίκηκε. Καὶ ποτε μετὰ φρυγάματος γράμματα πέμψαντος τῷ Ἀνδρέᾳ τοῦ ἀμηρεύοντος τῆς Ταρσοῦ, βλασφημίας ἀνάπλεα, δηλοῦντα, ὡς "Ιδὼ εἴ σε δὲ τῆς Μαρίας ὠφλήσει Μίδος καὶ τὴν τοῦτον τεκοῦσα, δταν ἑξέλθω κατὰ σοῦ μετὰ τῆς περὶ ἐμὲ δυνάμεως, τὸ λοιδόρῳ γραμμάτιον οὗτος δεξάμενος τῇ εἰκόνι τῆς Θεολιήτορος ἀπεκρέμαστεν, εἰπών: 'Ιδε, ὡ Μῆτερ τοῦ Λόγου τε καὶ Θεοῦ, καὶ σὺ δὲ τεύτης Μίδος τε καὶ Θεὸς, οὐαὶ ὠνείδισε καὶ ἐφρυάζασθα κατὰ σοῦ καὶ τοῦ σοῦ περιουσίου Λαοῦ δὲ βάρβαρος οὗτος καὶ ἀλαζών. Ταῦτα δὲ εἰπών, ἄρας τὰς Ῥωμαϊκὰς δυνάμεις ἐπήρει κατὰ Ταρσοῦ. Καὶ δὴ κατὰ τὸ Ποδανὸν γενόμενος κάκει τοῖς ἐναντίοις συμμίξεις τρέπετοι φόνῳ πολλῷ τὸ τῶν βαρβάρων πλῆθος, πρότερον αὐτοῦ πεσόντος τοῦ ἀμηρῆ ὀλίγοι δέ τινες μόγις πρὸς Ταρσὸν ἀποσάζονται. Θάψας δὲ τοὺς οἰκείους, καὶ τοὺς πολεμίους εἰς ἓντα χῶρων [Ρ. 576] συναγαγών, καὶ μέγαν ποιησάμενος κολωνὸν εἰς στήλην, καὶ τοῖς μετέπειτα, πρὸς τὰ οἰκεῖα ὑπέστρεψε μετὰ λαφύρων καὶ αἰχμαλώσιας πολλῆς. Ἐγραψε δὲ καὶ τῷ βασιλεῖ δηλοποιήσας τὴν νίκην. Οὐα δὲ φιλεῖ ποιεῖν δ φθόνος, διαβάλλονταν οἱ πονηροὶ τὸν ἄνδρα πρὸς βραστήν, καὶ ῥέδιον οἱ κατασχεῖν λέγοντες τὴν Ταρσὸν, δὲ μελλήσει καὶ ῥάφυμις προήκτο τὸν κατιρόν. 'Υφ' ὧν πολλάχις λεγομένων ἀναπεισθεὶς δὲ βασιλεὺς παραλύει τῆς ἀρχῆς τὸν ἀνδρα, καὶ ἀντ' ἐκείνου προσβάλλεται τὸν Στυπειώτην λεγόμενον, τὴν τε Ταρσὸν ἔκελεν ὑπισχνούμενον καὶ ἄλλα πολλὰ φρυαττόμενον. "Ος αὐτίκα παραλαβὼν τὰς δυνάμεις ἡγε κατὰ Ταρσοῦ, μηδὲν στρατηγικὸν ἐνοπήσας μηδὲ εὑδουλίας ἐπάξιον. Πλησίον δὲ γενόμενος τῆς Ταρσοῦ αὐλίζεται κατὰ τινὰ τὸπον δὲ Χρυσόβουλον λέγεται, μῆτε τάφον ἀξιόλογον μῆτε στρατοπεδεῖαν διχυράν προστησάμενος· "Ον κατανοήσαντες οἱ Ταρσεῖς ἀμιλῶς διακείμενον ἐπιτίθενται τούτῳ νυκτὸς στρατηγήματι χρησάμενοι τοιούτῳ· "Ολιγανδροῦντες γάρ οἱ τοιούτοις ἐκ τῆς πρὸς Ἀνδρέαν ἡπτῆς καὶ μὴ ὄντες ἀξιόμαχοι πρὸς παράταξιν, ἵππους συναγαγόντες συχνοὺς καὶ βύρσας ἡράς ἐξάφαντες ἀπὸ τῶν ἵππειων οὐρῶν, ὑφ' ἐν πράγγελμα κατὰ πολλὰ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στρατοπέδου ἐπαφῆσι μέρη, δπισθεν δὲ αὐτοὶ ταῖς σάλπιγξι καὶ τοῖς τυμπάνοις ἐπιδουκήσαν-

τες μέσον τοῦ χάρχης γυμνοῖς τοῖς ξίφεσιν εἰσε πῆ-
δησαν. Ταρχῆς οὖν συμπεσόντης τῷ τῶν Ῥωμαίων
στρατεύματι, καὶ δειλίᾳ συνταραχθέντων δμοῦ καὶ
τῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν ἵππων καὶ ἀλλήλοις περιπιπτό-
των, συνέβη τοὺς Βαρβάρους κρατῆσαι καὶ φόνον
ἀπειρον ἀπεργάσασθαι τῶν Ῥωμαίων, τῶν πλείστων
δυσκλεῖς συμπατουμένων καὶ συμπνιγούμενών ὑφ' ἔστων.

Καὶ τὰ μὲν πρὸς ἀνίσχοντα ήλιον οὕτως εἶχε, τὰ
δὲ πρὸς ἐσπέραν ἀπεισι λέξιν ὁ λόγος. Καὶ τούτων
γάρ, δμοίως τοῖς λοιποῖς, ἐπὶ πλέον ἀμελγθέντων
ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Μιχαὴλ, καὶ πάστης σχεδόν
δση τῇ βασιλείᾳ Ῥωμαίων ἀνήκει Ἰταλίας, καὶ τῶν
πλείστων τῆς Σικελίας ὑπὸ τῆς τῶν Καρχηδονίων
δυνάμεως καταπολεμηθέστης καὶ ὑποφόρου τοῖς Βαρ-
βάροις γενομένης, ἔτε δὲ καὶ τῶν ἐν Παννονίᾳ καὶ
Δαλματίᾳ καὶ τῶν ἐπέκεινα τούτων διακειμένων
Σκυθῶν, Χρωβάτων (88), φημι, καὶ Σέρβων καὶ Ζα-
χλούδων, Τερβούνιων τε καὶ Καναλίτων καὶ Διο-
κλητιανῶν καὶ Ῥεντανῶν, τῆς ἀνέκαθεν Ῥωμαίων
ἐπικρατείας ἀφγνιασάντων καὶ αὐτονόμων καθεστρ-
κότων, συνεπέθεντο μετὰ τοῦ καιροῦ καὶ οἱ ἀπὸ
Καρχηδόνος Ἀγαρηνοί. Καὶ ἄρχοντας ἐπιστήσαντες
τὸν τε Σολδανὸν καὶ Σάβαν καὶ τὸν Καλφοὺς, ἐμπει-
ρίᾳ πολεμικῇ διαφέρειν μεμαρτυρημένους τῶν δμο-
φύλων, [P. 577] ἔξι καὶ τριάκοντα πλοίων πολεμικῶν
κατὰ Δαλματίας στόλον ἀπέστειλαν, δφ' οὗ διάφοροι
πόλεις ἐάλωσαν Δαλματῶν, οἷον ἡ τε Βούταμα, ἡ
Ῥῶσα καὶ τὰ κάτω Δεκάταρα. Προχωρούντων δὲ
κατὰ νοῦν τῶν πραγμάτων τοῖς Ἀγαρηνοῖς, ἥλθον
καὶ ὑπὸ τὴν τοῦ δλου ἔθνους μητρόπολιν ἡ Ῥαούστον
λέγεται, καὶ ταύτην ἐπὶ χρόνον ἐπολιόρκουν πολὺν,
ἴκθυμος τῶν ἔνδον ἀγωνιζομένων. Ἐπει δὲ χρόνον
ταλαιπωσούμενοι οἱ Ῥαούσιοι εἰς τὰς ἱσχάτας συν-
ηλαύνοντο ἀπορίας, πέμπουσι πρέσβεις ἐς βασιλέα
ὑπὸ τῆς ἀνάγκης στενοχωρούμενοι, ἐπαμύναι παρα-
καλοῦντες τοῖς κινδυνεύουσιν ὑποχειρίοις γενέσθαι
τῶν ἀρνητῶν τοῦ Χριστοῦ. Μήπω δὲ τῶν πρέσβεων
ἀφικομένων Μιχαὴλ μὲν δ βασιλεὺς θύγατει, κατα-
λημβάνουσι δὲ τὸν Βασίλειον οἱ πρεσβευταί. Ὡν ἐπι-
μελῶς ἀκροασάμενοι καὶ δλος τοῦ πάθους γενόμενος,
στόλον ἔκαρτυσάμενος νεῶν ἐκατὸν καὶ ἄνδρα τού-
τοις ἐπιστήσας ἐμπειρίᾳ καὶ συνέσει τῶν πολλῶν
διαφέροντα τὸν πατρίκιον Νικήταν καὶ δρουγγάριον
τῶν πλωτίμων (89) τὸν τὴν ἐπωνυμίαν Φορύφαν,
κατὰ τῶν πολεμίων ἐκπέμπει. Οἱ δὲ τὴν πολιορκίζ D
τοῦ Ῥαούσιου προσμένοντος Ἀγαρηνοὶ διά τινων
αὐτομόλων μαθόντες τὴν πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Ῥαο-
ύσιων πρεσβείαν, ἀπεγνωκότες δὲ καὶ τὴν σύντομον
ἄλωσιν, τοῦτο δὲ καὶ τὴν ἐκ βασιλέως φορηθέντες
ἀφίεσθαι μέλλουσαν βοτύθειαν, λύσουσι τὴν πολιορκίαν,
κατὰ δὲ τὴν Ἰταλίαν, ἡ νῦν Λαγγοβαρδία (90)

XYLANDRI ET

(88) Eos esse credo qui Crabatæ dicuntur, unde
Croatia sive Crabatia. Paulo infra hi Scythæ omnes
Salvini dicuntur. Ρατόσιον est Ragusium, etiam
Zonaræ. Χτι. — Χρωβάτων φημι καὶ Σέρβων de
singulis hisce populis ac eorum a Romanis. De-
fectione longam historiam texit Constantinus im-
perator toto de Admin. Imp. commentario. Σολ.

A confuse incidentibus, factum est ut Barbari vince-
rent immensamque Romanorum cædem peragerent,
plerisque a suis ingloriæ obtritis atque suffocatis.
Tarsenses hac inopinata potiti victoria, et conciso
Romano exercitu, barbarica conclamatione et stre-
pitū pœnam cecinerunt. Οὕτω δὲ παραδόξως κραδόξως κρατήσαντες οἱ Ταρ-
σῖοι καὶ τὴν Ῥωμαϊκὴν ισχὺν καταδόψαντες ταρβαρικοῖς ἀλαλγμοῖς ἐπικάνιζον.

Hic tum status rerum in Oriente fuit. Nunc res
in Occidente ut habuerint, exponemus. Cum has
quoque, perinde ac cætera omnia, Michaelus im-
perator neglexisset, omnis prope quæ ad Roma-
num pertinebat imperium Italia et pleræque Siciliæ
partes a Carthaginensibus debellatae et tributariae
Barbaris factæ erant. Adhac Scythæ, qui in Panno-
nia, Dalmatia ulterioribusque degebant regionibus,
Chrobaten inquam, 1019 Servi, Zachlubi, Terbu-
niotæ, Canalitæ, Diocletiani atque Reutani Romani
imperii, cui antiquitus suberant, jugo excusso in
libertatem sese asseruerant. Quos capta occasione
adorti Carthaginenses Agareni, creatisque ducibus
Soldano, Saba et Calphuso, qui inter gentiles peri-
tia bellicæ primas absque controversia tenebant,
classe armata navium 36 emissa, multas Dalmatiæ
urbes ceperunt, inque his Butamam, Rosam et Dec-
cataram inferiorem. Ita prospere succedentibus
rebus Agareni Ragusium quoque totius gen-
tis caput agressi longo tempore iobse derunt, for-
titer urbem defendantibus qui intus erant. Hi cum
ærumnis diu toleratis tandem in extremo essent
constituti discrimine, necessitate urgente legatos

ad imperatorem mittunt, petentes sibi subveniri,
ne in potestatem hostium Christum dissentientium re-
digantur. Antequam legati venirent, jam Michaeli
obitu imperium Romanum Basilius occupaverat.
Is legatos attente audivit, totusque eorum misera-
tione concitus, classem 100 navium comparat,
eamque, duce Niceta patricio et drungario rei na-
valis, cognomine Orypha, peritia ac prudentia sin-
gulari viro, in Barbaros emittit. Agareni, quos
in obsidenda urbe perseverasse diximus, cum ex
transfugis cognovissent Ragusinorum ad impera-
torem legatos 1020 ivisse, de urbe cito expu-
gnanda desperantes et auxilia missurum ei impe-
ratorem metuentes, obsidionem solvunt, et ad Ita-
liæ eam partem quæ Longobardia hodie dicitur
navigantes, Barin castrum occupant, ibique consi-
dent. Inde paulatim proxima quæque aggressi et
potiti, universam Longobardiam, et aliquando
quidquid ad ipsam usque Romam olim gloriose-
mam interest regionis, obtinuerunt.

GOARI NOTÆ.

(89) Leo in Naumach : Κατὰ τὴν δμοίωσιν τοῦ βα-
σιλικοῦ πλωτήμου καὶ οἱ τῶν ἄλλων θεμάτων πλώτ-
μοι στρατηγοὶ δρουγγάριοι ἐκαλοῦντο ποτε τοῖς ἄνω
χρόνοις. Σολ.

(90) Ex quo Ravennæ morati sunt ac in Longo-
bardia principatum exercuerunt Orientis imperato-
res, alium quemcunque locum in Italia sibi reli-

ξεπόρθησαν καὶ αὐτόθι κατασκηνώσαντες, καὶ τοῖς ἐγγίζουσι καθ' ἀκάστην ἐπιτιθέμενοι καὶ ἀεὶ τι προσληφθέντες, πᾶσαν τὴν Λαγγοθερδίαν ἔχοι καὶ αὐτῆς τῆς ποτε μεγαλοδέξου Ῥώμης ἐκράτησαν.

At Chrobati Servi reliquaque Scythicæ quas A supra nominavimus gentes, cum vidissent quomodo, missis a Romano imperatore auxiliis, res in Dalmatia acta esset, missis ad eum legatis petunt rursus sub jugum Romanæ potestatis se recipi. Quorum honestam judicans petitionem Basilius humaniter assensit. Ita istæ gentes omnes sub imperium Romanum redierunt, iisque præfecti ex ipsarum corpore dati. Cum autem qui Ragusium obsederant Agareni adhuc per Italiam discursarent, eamque continentibus damnis attererent, Basilius de iis profligandis cogitans, sentiensque classem Oryphæ ad hoc consciendum non satis habere viarium, per legatos a Dolicho Franciæ rege et a papa Romano contendit ut sibi in excindendis impiis hostibus auxilia præbeant. Slavinis quoque B istis, quas paulo ante commemoravimus, gentibus præcipit, 1021 ac Ragusiniis, ut institutum suum juvent. Hoc modo conjunctis viribus ingens est contractus exercitus; cumque classis Romanæ præfector peritia rei bellicæ polleret, mox capta est Baris. Soldanum, et qui sub eo militabant Agarenos, Franciæ rex captivos secum abduxit. Hunc exitum prima Basilii in Occidentem expeditio habuit.

Soldanus autem a rege Franciæ Capuam captivus abductus toto bienio nunquam ridere visus est. Itaque rex ei qui effusum Soldano risum concitasset, aureum munus promisit. Cum autem quidam regi narraret vidisse se Soldanum ridentem, testemque rei produxisset, vocavit ad se rex Soldanum, causamque mutationis quæsivit. Ibi Soldanus, Currum, inquit, contemplabar ejusque rotas, ut earum aliæ partes imum aliæ in summum obverterentur; atque hanc ego incertæ inconstantisque hominum felicitatis imaginem sentiens risi, cumque in mentem mihi veniret quam instabili nos de re superbiremus tum simul etiam hoc fieri posse judicans, ut quomodo ex summo insimus sum factus, ita ex humili rursum loco ad

Tὸ δὲ γενόμενον ἐν Δαλυκτίᾳ παρὰ τῆς Ῥώματικῆς ἐπικουρίας καὶ τὰ προμνημονευθέντα γίνεται τῶν Σκυθῶν θεατάμενα, οἱ τε Χρωβάτοι καὶ Σέρβοι καὶ οἱ λοιποὶ, πρίσσοις πρὸς βασιλέα στέλλουσιν ἀξιοῦντες ζεύγλη τῆς Ῥώματικῆς ἑουσίας ὑπεισελθεῖν· ὡς ᾧ εὐλόγου τῆς δεήσεως ἐπικούριας δι βασιλεὺς φιλανθρώπως αὐτοὺς προσεδέξατο, καὶ πάντες τῇ Ῥώματικῇ ἐπανθλούν ὅρχη, δεξιόμενοι ἀρχοντας τῶν οἰκείων καὶ διμοφύλων. Τῶν δὲ περικαθημένων Ἀγριανῶν τὸ Ῥωσίον ἔτι περὶ τὴν Ἰταλίαν διαπεριόντων καὶ συνεχῶς κατατριβόντων αὐτὴν, φροντίζων δι βασιλέως διπλῶς τούτους ἀποσκευάστας, ἐπει ἐγκυναῖς μὴ δέιμαχον είναι τὸν μετὰ τοῦ Ὁσράχ στόλον, πρὸς Δολίγον (91) τὸν ὁργα Φραγγίας καὶ τὸν πάπαν Ῥώμης διαπεισθέτας, συνεπικουρῆσαι ταῖς ἐνυποδεσιν ἑκατῶν καὶ μετὰ τούτων κατὰ τῶν ἄθεων συμπαρτέξασθαι, καὶ τὰς δλίγυψ πρόσθει μητρονένθεσις γύρως τῶν Σθλαβινῶν κελέύσας συνεπιλαβέσθαι τοῦ ἔργου καὶ τοὺς τοῦ Ῥωσίου οἰκυτόρως. Μη διοῦ πάντων γεγενημένων καὶ μεγάλης ἀθροισθείστης δυνάμεως, [578] ἐπει καὶ δι Ῥώμειων ναυάρχος ἐμπειρίᾳ στρατηγικῇ ἐκεκόσμητο. Θάττον τὴν Βάριον ἔλλοσκεται. Τὸ δὲ Σολδάνοι καὶ τὸν ὅπ' αὐτὸν λάθον τῶν Ἀγριανῶν διάρχων Φραγγίας (92) ἀναλαβόμενος αἰχμαλώτους ἐπ' οἰκον ἀπῆγε. Καὶ τὴν μὲν κατὰ τὴν Ἐστέραν πρώτη στρατεύει τῷ Βασιλεῖ τοιούτον πέρας ἔδειπτο.

Οὐ δὲ Σολδάνος αἰχμαλώτος, ὡς εἴρηται, παρὰ τὸν βρῆγος ληφθεὶς καὶ ἐν Κατύνῃ ἀχθεὶς, ἐπὶ διετίαν δλην ἐνδιατριψὶς οὐδέποτε παρὰ τίνος ὕφθη γελῶν. Οὐ δὲ βῆξ τῷ κατάρωρεν αὐτὸν γελῶντας πετοιηκότι χρυσίου δόσιν κατεπηγγείλατο. Προσήγγειλεν οὖν τίς ποτε τῷ βρῆγῳ γελῶντα τὸν Σολδάνον θέσσανθαι, καὶ τούτου παρέχετο μάρτυρες. Οὐ καλέσας δὲ βῆξ τὴν μεταβολὴν τοῦ γέλωτος ἐπινθάνετο. Οὐ δὲ, «Ἀμεῖαν, φησι, κατιδών καὶ τοὺς τάντης κατανοήσας τροχούς, πῶς δὲ μὲν ταπεινὸς αἰρεται δὲ μετέωρος ταπεινοῦται, καὶ ὡς εἰκόνα ταύτην λαβὼν τῆς ἀσταθμήτου καὶ ἀβεβαίου τῶν ἀνθρώπων εὐδαιμονίας, ἔγελασα, ἅμα μὲν ἐνθυμηθεὶς πῶς ἔτοις οὕτως ἀβεβαίῳ πρήγματι ἐπαιρόμεθα, θηρά δὲ καὶ οὐκ ἀδύνατον οἰτιθεὶς τὸ καὶ ἐμὲ, ὥσπερ ἐκ μετεώρου γεγονότα ταπεινὸν,

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

ctum. Calabriam scilicet, Campaniam et Apuliam sive magnam Græciam, cuius Barium hic memorata civitas est, Λογγινέρδιαν nominaverunt Constantinus de Admin. c. xxvii. Goar.

(91) Nolui mutare Δολίγον corruptum est ex Λεθεῖχον aut simili: nam historiæ docent Ludovicum secundum tunc Occidentis imperatorem fuisse, quem Noster, qui suis amplius vellet tribui, regem modo Franciæ, sicut et Carolum Magnum supra, vocat, hujus avum. XVL. — Φράγγους a Francis sibi mage notis quoscunque Latinos vocant Græci; eoque maxime tempore quo vix a Francis distinguuntur Germani, Ludovicum secundum Germanias regem, Lotharii successorem, facile fuit auctori Φραγγίας ῥῆγα celebrare. De legatione porro Basili Chronicon a Pithœo editum: Dicto anno (875)

D mense Januario, circa Epiphaniam, Basilius Græcorum imperatoris legati cum muneribus et epistolis ad Ludovicum regem Ratisbonam venerunt, atque ei inter cælera xenia crystallum miræ magnitudinis, auro gemmisque pretiosis ornatum, cum parte non modica salutiferæ crucis obtulerunt, qui honorifice suscepit et congrua responsive accepto renierunt ad sua, Goar.

(92) Ludovicus junctis armis cum fratre Lothario Capuam, Beneventum, deinde Barinum Saracenis cripuit. Scodas quoque eorum princeps captus ac cum suis a Ludovico trucidatus refertur a Leone Ostiensi 1, 37 et 38. Apud quem de quovis principe Saracenorum fortunæ ludibriæ irridente altum silentium. Veritatem historiæ require p. 142. Goar.

οὗτως καὶ ἐκ τοῦ χαμερποῦς ἀνδέχεται πάλιν ἔρθη· οὐ πρὸς τὸ μέγεθος.» Τούτου ἀκούσας ὁ βῆτης καὶ ἔννοιαν τῶν οἰκείων λαθών, συνετὸν τε τὸν ἄνδρα λογισάμενος διὰ τε τὴν προηγησαμένην ἀργήν καὶ τὸ γῆρας καὶ τὸ εὐτυχίας τε δίμα καὶ δυστυχίας πειραθῆναι, παρδέσσας τε μετεδίδου αὐτῷ καὶ συνδικηθεσσας. 'Ο δὲ ὀδόιοις αν καὶ πανοῦργος μηχανὴν βάπτει κατὰ τοῦ ὅτηγός, ἥτις τὸν μὲν ῥῆγα τῆς Καπύης ἐδίωξεν, ἔχοτάν δὲ τὴν πρὸς τὰ οἰκεῖα ὑποστροφὴν ἔχεισθατο. Εἴδως γὰρ δ τοιοῦτος ὡς αἱ δύο Ἰταλικαὶ πόλεις αἰσταὶ, οὐ τε Καπύη καὶ ἡ Βενεβενδός, οὐ ποδολλοῦ προσκτηθεῖσα: τῷ δῆγῃ φεναῖαν οὐ φυλάττουσι τὴν πρὸς αὐτὸν πίστιν, ἀλλ' δει τὴν ἐλευθερίαν φραντζόνται, οὐκ ἀγνοῶν δὲ διὰ τοῦ φροντίδος ἐστι τῷ δῆγῃ; τούτων φεναῖα καὶ ἀτσαλῆς κατάτζεσσις, πρότεινοι τῷ δῆγῃ καὶ φῆσιν: «Οὐρῶν τε διὰ παντὸς, ὃ ζεταλ. ὃ μεταμοντά καὶ φροντίζοντα ποὺς ἂν ἀτράπως καθέξεις τὰς Ἰταλικὰς τάντας πόλεις, ἔργον μετρούσιν βούλην. Ισθι οὖν, ὃ γενναῖάττε, ὡς οὐκ ἄλλως σοι ἀμετάπτωτος τοὺς πόλεων τούτων κατάτζεσσις ἔσται, εἰ μὴ τοὺς προσδοκούτας τούτων εἰς τὰ ἡδη μετοικίσεις τῶν Φράγγων φύσεις γὰρ τὸ ἀκούσιας διυλογίμενον ἀντέγεται τῆς ἐλευθερίας. καὶ καροῦ λαθόμενον ἐκρήτει τὸ σπουδαχόμενον.» Τούτοις ἡτοίσις τοῖς ἀργοῖς δὲ δῆτη, καὶ λυστελεῖν αὐτῷ οἰτοῖς, ἔγνωκει οὕτω ποιεῖν. Κλοιοὶ τοῖν τούτοις ἔχαλκεύοντο καὶ δεσμῷ λελθότως ὡς ἐπὶ τινὶ χρείᾳ τέχνῃ κατεπιγόνη. Οὐτῷ δὲ τὸν ῥῆγα εὐμηχάνως δ Σολδάνος ἀγδραποδίσας πρόσσεις τοῖς ἔξαρχοις τῶν πολιτῶν (καὶ γὰρ δὴ καὶ τούτοις συνήθης ἐγένετο [P. 579] καὶ συνεγάδες ὁμιλῶν διετέλει) καὶ φτισὶ πρὸς αὐτούς· «Ἀπόριγνον τι: ἐξενεγκεῖν βούλομαι πρὸς ὑμᾶς, δέδοικα δὲ μὴ ἐκπυστὸν γενόμενον ἐμοὶ τε δλεθρον καὶ ὑμῖν κίνδυνον προξενῆση.» Τῶν δὲ διεμυστήμενων ἐγεμοθήσειν καὶ ἀνέγρορην τερπτσαὶ τὸ λαλθὲν, τὸν δῆγα ἐφη βούλεσθαι πάντας ὑμᾶς πρὸς τὴν ἐαυτοῦ χώραν τῆς Φράγγης σιδηροδεσμίους ἐκπέμψει, ὡς οὐκ ἄλλως οὕτας αὐτῷ ἀτσαλοῦς τῆς τῶν ὑμετέρων διακρτήσεως πόλεων. Τῶν δὲ ἀνδοιαζόντων καὶ μὴ πιστὰ τὰ λεγόμενα ἡγούμενων, ζητούντων δὲ σαρπεστέραν τῶν λεγομένων κατάληψιν, λαβόμενόν τινος τῶν ἀρχόντων ἀπέλθειν εἰς τὸν γαλακτεῖς, καὶ διερευνᾶσθαι παρεκελεύετο τίνα τὰ μετ' ἀπιτάσσεως χαλκεύδημαν· ἐπειδὲ δὲ μέθοι δὲι ἀλλάσσεις εἰσὶ καὶ τέθαι, ἐπανελήγων πληροφορίαν διδόνου τοῖς ἔρχουσιν οὐνοϊκῶς τὸν ἄνδρα λαλεῖν, καὶ τὰ λαλούμενα ἀλλαγῇ τυγχάνειν καὶ ταῖς ἡμῶν σωτήρια πόλεις. Πληροφοργθέντες οὖν οἱ ἔρχοντες καὶ σύνεδροι τῶν δῆθεισῶν πλέων τρόπον ἐξήτουν διπας τὸν ῥῆγα ἀμύνωνται. Καὶ δὴ πρὸς κυνηγέσιον ἐξελθόντος ποτὲ ἀποκλείσοις κατ' αὐτοῦ τὰς πύλας καὶ οὐκίτι συγχωροῦσιν αὐτῷ τὴν εἰσόδον. 'Ο δὲ μηδὲν ἐκ τοῦ παρεχεῖμα δυνάμενος διαπρέξασθαι πρὸς τὴν ἐαυτοῦ ὑπενθύνησε γάρων. Ηρύσσεις οὖν τοῖς ἔρχουσιν ὁ Σολδάνος τὴν χάριν τῆς μηνύσεως ἀπαιτῶν· τι δὲ δη τὸ ἀπολυθῆναι καὶ ἐλευθερίως συγχωρεῖται ἀπελθεῖν εἰς τὴν ἐαυτοῦ πατρίδα. 'Απολύθεις οὖν, ὡς τάχα εὐεργετήσας, καὶ εἰς Κρητηδόνα γενόμενος καὶ τὴν ίδιαν ἀνακτησάμενος ἔργην, ἐκστρατεύει κατὰ Καπύης καὶ τῆς Βενεβενδού.

A prius attolar fastigium. His auditis rex de suo quoque statu cogitans, Soldanumque et ob gestum ante imperium et ob senectutem ac utriusque fortunae peritiam virum judicans 1022 sapientem, libere postmodo secum congregari ac versari permisit. At Soldanus, homo vafer et versatus, dulm regi tendit, quo eum Capua expulit sibique ad suos redditum confecit. Duas Italiam urbes, Capuam ac Beneventum, sciebat nuper a rege subactas in fide eius constanter non permanere, sed adhuc libertatem somniare: neque ignorabat de iis certo tutoque retinendis regem esse sollicitum. Ergo regem compellans, Video, inquit, te assiduo meditari et curam impendere quomodo has duas urbes certo retineas in tua potestate. Ea de re consilium afferro. Scias itaque non aliter tibi firmum in eas fore imperium quam si earum principes in Franciam deportes. Natura enim ita comparatum est ut qui invitati servint, ii libertatem afferent, et quod cupiunt, ad id obtinendum capio tempore erumpant. Hunc sermonem rex gratum habuit, esequas hoc in rem suam ratus statuit exequi. Itaque jam occulte compedes areas parabantur et vincula, veluti ad usus alios quosdam requirebantur. At Soldanus hoc commento regem ludificatus, principem civium (nam horum quoque familiaritatem ac crebram consuetudinem sibi paraverat) agressus habere se arcam ostendit, quod ipsis indicet, nisi metuendum sibi sit ne ii eo evulgato indici exitium, sibi periculum 1023 creaturei essent. Ut jurejurando interposito taciturnitatem promiserat, constituisse omnino regem significat ipsos in vinculis ferreis in Franciam transmittere, quod judicaret se aliter in urbes ipsorum stabile imperium habere non posse. Doubtantibus et fidem dictis non adhibentibus, sed certius eorum argumentum quærentibus, quemdam principium Soldanus ad fabros duxit, jussisque interrogare quidnam tanta operis contentione fabricarentur. Qui cum didicisset catenas et pedicas parari, ad suos reversus fidem eis fecit, Soldani verba a benevolentia erga ipsos profecta vera esse ac patriam ipsorum salutaria. Deinde principes istarum urbium rem ita habere persuasi, de ratione qua ulciscerentur regem cogitant; egressumque aliquando venatum portis conclusis reditū arcent, isque cum in præsentia nihil agere posset, urbibus iis exclusus tum in Franciam rediit. Soldanus autem principes adit, ab iisque mercedem indicii postulat; quæ erat ut liber in patriam redire sineretur. Id pro hoc beneficio consecutus munieris, Carthaginem reversus, ac imperio pristino recepto, expeditionem contra Capuam ac Beneventum suscepit, urbesque eas validis circumpositis castris omni vi oppugnat. Pressi obsidione oppidanī ad regem legatos mittunt, veniam delicti petentes auxiliumque 1024 implorantes. Quos ille contumeliose dimisit, gaudio sibi fore ipsorum exitium respondens. Legatis re infecta reversis, obsessi quo se verterent non habentes, on-

pugnandoque in summas redacti difficultates, legato ad Basiliū Romanorū imperatorem missus ut succurrat sibi flagitant. Assentit imperator; statimque legatum remittit, qui suos bono animo esse juberet, nuntiaretque mox ad futura satis valida auxilia, quæ ipsos discrimini eriperent. Is legatus in reditu ab hostibus est captus. Eique Soldanus ad se adducto, Optio tibi, inquit, datur: delige quod est melius. Si salvus esse vis magnisque affici donis, dic iis qui te miserant, omnibus audiētibus, denegasse imperatorem Romanum iis auxilia, sin verum renuntiabis, illico peribis. Promittit legatus se facturum quod jussaret ameras; et cum ad sagittas ictus spatiū ad mœnia accessissent, primos urbis prodire postulat. Qui ut præsto fuerunt, sic eos compellat: Tametsi mihi, o patres, certa mors impendet gladiusque ad jugulum est, non tamen celabo veritatem, et rogo ut uxori liberisque meis gratiam referratis. Ego, domini, quanquam nunc in manibus hostium **1025** sum, legationem meam confeci, et mox aderit a Romano missum imperatore auxilium. Itaque state fortiter: venit enim qui ut non me, vos saltem eripiet. Hæc fatum illico ministri Soldani gladiis in exigua frusta disciderunt. Soldanus autem metuens sibi ab imperatoris, quoniam eum missurum cognoverat, exercitu soluta obsidione domum rediit. Capua et Benevento exinde societas ac fædus cum Romano imperatore fuit.

κρύψομαι τὴν ἀλήθειαν. Αἰτῶ δὲ ἀποδοῦναί μοι τὴν ὡς κάριοι μου, εἰ καὶ ταῖς τῶν πολεμίων κατέχομαι χεροῖν, ἀλλὰ γε τὴν πρεσβείαν μοι ἔξεπλήσσεται, καὶ συντόμως προσδέχεσθε τὴν ἐκ τοῦ βασιλέως τῶν Ῥωμαίων ὑμᾶς, εἰ καὶ μὴ ἐμέ. • Οὗτος μὲν οὖν τοσῦτα καὶ τοιαῦτα εἰπών εὐθέως ὑπὸ τῶν θάνατος. » Τοῦ δ' ἄγγελοι αφόρου συνθεμένου τὸ θέλημα ποιῆσαι τοῦ ἀμηρᾶ, ἐπεὶ ὡς ἀπὸ τόξου βολῆς τῷ τείχει προσήγγισαν, τοὺς πρώτους ὁ πρεσβευτὴς παραγενέσθαι τῆς πόλεως ἐξητάστο. [P. 580] Καὶ δὴ παραγενομένων, τοιούτων πρὸς αὐτοὺς ἤρξετο λόγων. « Εἴ καὶ πρόδηλος μοι τυγχάνει δὲ θάνατος, ὡς πατέρες, καὶ τὸ ξίφος ἐν τῇ σφαγῇ, ἀλλ' ὅμως οὐδὲ ἀποχάριν εἰς τὰ ἐμὰ ἔχοντα καὶ τὴν σύνευνον. Βγὼ γάρ, ἀλλὰ γε τὴν πρεσβείαν μοι ἔξεπλήσσεται, καὶ συντόμως προσδέχεσθε τὴν Ῥωμαίων βασιλείαν, Διὸ στῆτε γενναίως: ἐρχεται γάρ ὁ βυθός τοῦ θάνατος, δὲ τὴν ἐπιφύλαξιν εὐθέως ὑπὸ τῶν θανάτων τοῦ Σολδάνου τοῖς ξίφεσιν εἰς μικρὰ μέρη καὶ μόρια κατεπυγθή: ὁ Σολδάνος δὲ τὴν ἐπιφύλαξιν εἶλε πολιορκίαν καὶ οἰκαδε ὑπεχώρησεν. Αἱ δὲ εἰρημέναι πόλεις τὸ ἀπὸ τοῦδε διετέλεσαν φίλαι καὶ σύμμαχοι καθεστῶσαι Ῥωμαῖοις.

Circa hoc tempus Esman Tarsi ameras, superiore inflatus victoria, maximas naves tringinta, quales Saraceni cumparia vocant, adornavit, iisque urbem Euripum petiit. Sed quia hoc præviderat imperator, Græciae præfectus Aeneiates hujus jussu, quantum urbis præsidio sufficeret populum ex universa Græcia introduxit, murosque convenienter munivit, balistis et saxa torquentibus machinis adornatis, omninoque nihil eorum quæ ad oppugnationem profligandam faciunt neglexit. Ut Tarsen-sium classis appulit, et muri appropinquans crebris telorum **1026** conjectibus reppellere eos qui muros tuebantur intendit, ibi, qui Euripi in præsidio erant, animi robore impleti, machinis saxa jaculantibus et balistis atque arcibus lapidibusque manu mittentis ita pro urbe propugnaverunt, ut identidem multos Barbarorum dejecerint; ventoque secundo observato, suas triremes in hostem immiserunt, multisque hostium naves Græco igni combusserunt. Ob quæ animo astuans Esman, gnarus interim multos pecuniæ cupiditate mortem con-

A καὶ χάρακα πιξιας δχυρὸν ἐνεργῶς ἐπολιόρκει: τὰς πόλεις. Στενοχωρούμενοι δὲ ὑπὸ πολιορκίας οἱ πολιόρκαι διαπεσθεύονται πρὸς τὸν βῆγα, συγγάμτην τῆς ἀμαρτάδος αἰτοῦντες καὶ συμμαχίαν ζητοῦντες. Ἀλλὰ μεθ' ὑπέρειας ἀποπέμπονται, ἐπιχειρεῖν εἰπόντος τῇ ἀπωλείᾳ αὐτῶν. Ἀπράκτων δὲ τῶν πρεσβευτῶν ἐπαναστρεψάντων διαπορούμενοι καὶ μὴ ἔχοντες δι τοι δράσειν, δεινῶς δὲ πιεζόμενοι καὶ ταῖς τῆς πολιορκίας ἀνάγκαις, στελλούσιν δγγελον πρὸς Βασιλείου τὸν βασιλέα Ῥωμαίων, βασιλείαν ἐξαιτούμενοι. Οὗτος δὲ τὴν πρεσβείαν δεξάμενος θάττον ἐκπίμπει τὸν πρεσβευτὴν, θρήσκειν παρεγγυήσοντας ὡς μετὰ μικρὸν ἦξει τε αὐτοῖς ἀποχρῶσα βοήθεια καὶ τῆς ἀνάγκης αὐτοὺς ἐκεῖπεται. Ὑποστρέψας οὖν ὁ πρεσβευτὴς αἰγαλάωτος ἐγένετο τοῖς ἐχθροῖς: δι καὶ παραστησάμενος δ Σολδάνος, « Δυστιν, ἔφη, προκειμένοις ὅδοις ἔξεστοι σοι τὴν ὠφελιμωτέραν ἐλέσθαι. Εἰ μὲν γάρ θελεις τὴν ἐσωτοῦ σωτηρίαν δωρεῶν τε τυχεῖν καὶ χαρίτων πολλῶν, λάλησον πρὸς τοὺς πέμψατας ἐν ἐπιχώρῳ, ὡς ἀπείρηται τῷ βασιλεῖ Ῥωμαίων ἢ πρὸς ὑμᾶς συμμαχία, καὶ σωθῆσθαι τῶν δ' ἀληθινῶν ἐπαγγελιῶν ἐχομένων σοι ἔψεται ταχύτατος θάνατος. » Τοῦ δ' ἄγγελοι αφόρου συνθεμένου τὸ θέλημα ποιῆσαι τοῦ ἀμηρᾶ, ἐπεὶ ὡς ἀπὸ τόξου βολῆς τῷ τείχει προσήγγισαν, τοὺς πρώτους ὁ πρεσβευτὴς παραγενέσθαι τῆς πόλεως ἐξητάστο. [P. 580] Καὶ δὴ παραγενομένων, τοιούτων πρὸς αὐτοὺς ἤρξετο λόγων. « Εἴ καὶ πρόδηλος μοι τυγχάνει δὲ θάνατος, ὡς πατέρες, καὶ τὸ ξίφος ἐν τῇ σφαγῇ, ἀλλ' ὅμως οὐδὲ ἀποχάριν εἰς τὰ ἐμὰ ἔχοντα καὶ τὴν σύνευνον. Βγὼ γάρ, ἀλλὰ γε τὴν πρεσβείαν μοι ἔξεπλήσσεται, καὶ συντόμως προσδέχεσθε τὴν Ῥωμαίων βασιλείαν, Διὸ στῆτε γενναίως: ἐρχεται γάρ ὁ βυθός τοῦ θάνατος, δὲ τὴν ἐπιφύλαξιν εὐθέως ὑπὸ τῶν θανάτων τοῦ Σολδάνου τοῖς ξίφεσιν εἰς μικρὰ μέρη καὶ μόρια κατεπυγθή: ὁ Σολδάνος δὲ τὴν ἐπιφύλαξιν εἶλε πολιορκίαν καὶ οἰκαδε ὑπεχώρησεν. Αἱ δὲ εἰρημέναι πόλεις τὸ ἀπὸ τοῦδε διετέλεσαν φίλαι καὶ σύμμαχοι καθεστῶσαι Ῥωμαῖοις.

D Κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον καὶ Ἐσμάν ὁ τῆς Ταρσοῦ ἀμηρᾶς, τῇ προτιγησμένῃ ἐπαιρόμενος νίκη, τρίχαιντα πλοῖα (93) μέγιστα ἐκπρωτοσύμενος (κουμπάρια ταῦτα καλεῖν εἰώθασιν οἱ Σαρακηνοί) τῇ πόλει ἐπιτίθεται τοῦ Εύριπου. Ηρογόντος δὲ τοῦτο τὸν βασιλέως, δ στρατηγὸς τῆς Ἐλλάδος (δ Οἰνειάτης οὗτος ή) κελεύσει βασιλικῆ τὸν ἵκανὸν εἰς φυλακὴν τῆς πόλεως λαὸν ἀπὸ πάσης Ἐλλάδος εἰσγαγε καὶ τοῖς τείχεσι τὴν προστήκουσαν παρασκευὴν προστρέγκατο, πετροβόλα τε δργανα καὶ τοξοβόλα τεκτηγάμενος, καὶ ἀπλῷ λόγῳ μηδὲν τῶν δυναμένων ἀποσθεῖν πολιορκίαν ἀμυντήριων ἀπολιπών. Ἐπεὶ δὲ κατέλαβε καὶ ὁ τὸν Ταρσόν στόλος, καὶ τοῖς τείχεσιν ἥδη προστιγγίζε, καὶ βιλῶν ἀρέσει συγχῶν ἀναστέλλειν ἡγωνίζετο τοὺς ἀπὸ τῶν τείχων ἀμυνομένους, θυμοῦ καὶ πρυθυμίας πλήρεις οἱ τοῦ Εύριπου γενόμενοι τοῖς πετροβόλοις τῶν δργάνων καὶ τοῖς καταπελτικοῖς βέλεσι καὶ τοῖς τόξοις καὶ τοῖς ἐκ τῶν χειρῶν λίθοῖς ἀπὸ τῶν τείχων γενναίως ἥμαννοντο, καὶ συγχνοὺς τῶν Βαρδάρων καθ' ἐκάστην ἀνύλισκον. Ἐπιτεργήσαντες δὲ καὶ πνεῦμα ἐπιφόρον ἐπαφείκασι τὰς ἐκατῶν τρι-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(93) Α Saracenis vocata κουμπάρια, inquit, ac inferius ἡ γαλέας κατονομάζειν εἰώθασι. Goar.

τρεις ταῖς ἁναντίαις, καὶ πολλὰς τῷ ὑγρῷ πυρὶ κατεπήρησαν. Πρὸς ἀπέρ αἱρηχνῶν δὲ βάρβαρος, καὶ εἰδὼς ὃς ἔφεσις καὶ ἔρως γρημάτων πολλοὺς παρασκευάζει καταφρονεῖ τοῦ θανάτου, ἀστίδα μεγάλην πρὸ τοῦ χάρακος θεῖς καὶ χρυσού ταύτην πεπληρώκως τοῦτο γέρας ἔφη δώσειν, μετὰ καὶ παρθένων ἐπιλέκτων αἰχμάλωτόδων ἐκαπόν, τῷ πρώτως ἐπιβάντι τοῦ τείχους καὶ τοῖς δμοφύλοις τὴν νίκην βραχεύσαντι. "Οὐπέρ οὐδὲ τῆς πόλεως θεασάμενοι, εὐθὺς τε τὴν νοῦν τῶν πραττομένων κατανοήσαντες, παρακλητικοῖς τε λόγοις καὶ διεγερτικοῖς πρὸς ἀλλήλην ἐκπούντος παραθερβόντες, καὶ διπέρ αἱρηχνῶντες, καὶ ὅπ' ἐν σύνθημα τὰς πύλας τῆς πόλεως ἀνοίξαντες, ἀνδρεῖσις κατὰ τῶν Βαρδάρων ἐξώρυγησαν. [P. 581] Καὶ κατὰ τὴν πρώτην συμβολὴν κατειρίαν δεκαμένου τοῦ ἀμφιρρᾶ πληγὴν καὶ πεσόντος, καὶ πολλῶν ἄλλων σὺν αὐτῷ ἀνακριθέντων, οἱ λοιποὶ ἐτράπησαν πρὸς φυγὴν. Ἐπικειμένων δὲ τῶν διωκόντων μέχρι τῶν ὑπολοίπων νεῶν κατεσφαττοντο, καὶ φόνος ἐγένετο τῶν Βαρδάρων πολὺς, οἱ δὲ περιλειφθέντες διλγας πληρώσαντες τῶν νεῶν μετ' αἰσχύνης ἀπέφυγον πρὸς τὰ ἴδια. Καὶ δὲ μὲν ἐκ τῆς Ταρσοῦ στόλος τοιούτον ἔσχε τὸ πέρας.

Ἐπειρος δὲ πάλιν ἀπὸ τῆς Κρήτης ἀντηγείρετο στόλος. Σαὴλ γὰρ τοῦ Ἀπόχαψι ἀρχηγοῦ τῆς Κρήτης ὑπάρχουντος, Φωτίος τις ἀνὴρ πολεμοῦστης καὶ δραστήριος παρ' αὐτοῦ κατὰ Ῥωμαίων ἐστέλλετο μετὰ ἑπτὰ καὶ εἴκοσι καυματαρίων, ἃς δὴ γιλέας κατονομάζειν εἰώθασιν, δις ἐξορμήσας ἐκ Κρήτης τὰς ἐν τῷ Αἰγαίῳ νήσους καὶ τὰς παραλίους κατεληγέτο, καὶ μέχρι τῆς ἐν Ἑλλησπόντῳ Ηριοκοννήσου κατέλαβε, τὰ παρατυχόντα ἀνδραποδίζομενος τε καὶ διαφείρων. Τούτῳ συναντήσας μετὰ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στόλου ὁ πατρίκιος Νικήτας καὶ δρουγγάριος πλωτίων ὁ Μορύφας, καὶ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στόλου κατάρχειν λαχών, περὶ τὸ στήμιον τοῦ Αἰγαίου παρὰ τὴν Καρδίαν, καὶ μάχην καρτερὸν συστησάμενος, εὐθὺς τὰ μὲν εἴκοσι τῶν Κρητικῶν σκαφῶν τῷ ὑγρῷ πυρὶ συγκατέφλεξε, καὶ τοὺς ἐν αὐτοῖς Βαρδάρους μάχαιρις καὶ πύρ καὶ ὅδωρ διεμερίσαντο δισεὶ τὸν ἐκ τῆς νυκτοῦ μετεπέστησεν τὸν ἐκ τῆς θαλάσσης διέφυγον κίνδυνον, φυγὴ τὴν σωτηρίαν ἐπραγματεύσαντο. Ἀλλὰ καίπερ οὕτω δεινῶς θραυσθέντες οἱ Κρήτες οὐκ ἡγάπησαν ἡρεμεῖν, ἀλλὰ πάλιν τῶν κατὰ θάλασσαν ἀντείχοντο πραγμάτων καὶ ληστρούς διέκριτος οὐκέτι οὐδὲνος ναῦς τὴν Πελοπόννησον καὶ τὰς κάτωθεν αὐτῆς νήσους ἐλύσουν, τὸν ἀνωθεν ῥήθεντα Φωτίον ναύαρχον ἔχοντες. Ἐξορμῆσας καὶ κατὰ τούτων δὲ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στόλου ἐξηγούμενος Νικήτας πατρίκιος ὁ Μορύφας, ἐπιφύρωψ δὲ καὶ αἰσιώψ γρηγορίους πνεύματι δι' διλγας ἡμερῶν κατετλεμέναι τὴν Πελοπόννησον καὶ τῷ λιμένι προσῆγε τῶν Κεγχρεῶν. Μαθὼν δὲ διτὸς τὰ τῶν ἐχθρῶν σκάφη τὰ δυτικάτερα μέρη Πελοποννήσου ληζεται, Μοθώνην καὶ Πλάτανον καὶ τὰ προσεχῆ Κορινθικὴ χωρία, βιούλην βιούλενται συνετήν καὶ σοφῆν. Ἡλιγγιάστας γὰρ περιοδεῦσαι τὴν Πελοπόννησον διὰ τε Ταινάρου καὶ Μελέου καὶ χιλίων μιλίων μῆκος τηνάλλως ἀναμετρήσασθαι καὶ τοῦ προσήκοντος ὑστερῆσαι καὶροῦ, ὃς εἶχεν, εὐθὺς ἐν νυκτὶ διὰ τοῦ κατὰ Κόρινθον ίσμοῦ, πολυχειρίζεται γρηγορίους, πρὸς τὴν ἐκείθεν θάλασσαν κατὰ τὸ ξηρὸν διειθάζει τὰς νυῖς. Ἐμδιδίστας δὲ τὸν λαὸν ἐν αὐταῖς ἔργοτ εἴχετο. Καὶ οὕτω μηδὲν πεπυσμένοις περὶ αὐτοῦ τοῖς πολεμοῖς

A temnere, ante vallum aspidem magnam auro plenam ponit, atque hanc et centum captivarum virginum lectissimas præmii loco se ei daturum promittit, qui in murum primus evasisset suisque victoria auctor fuisset. Id eum viderent oppidani, ac statim quis scopus hujus rei esset sentirent, ad fortitudinem sese mutuo cohortati tessera data omnes portas aperuerunt et in Barbaros aerem impetum dederunt. Primo concursu ameras lethali accepto vulnere cecidit, multique cum eo occisi sunt: reliqui in fugam conversi instantibus Romanis usque ad reliquias naves ingenti cum clade suorum contendebant. Superstites Barbarorum paucis navibus impletis cum dedecore domum versus aufugerunt. Hoc infortunium Tarsensis habuit classis.

B 1027 Alia porro a Creta erupit classis, Etenim Saelus Apochapsi filius, Cretæ dominus, Photium bellicosum atque strenuum hominem cum viginti septem cumpariis, quas et galeas nominant, adversus Romanos misit. Qui insulas in Αἴγαο mari situs et maritima deprædans usque ad Proconnesum in Hellespontum perrexit, obvia quæque evastans. Huic cum Romana classe Nicetas Oryphas patricius et rei navalis drungarius ac classis præfectus occurrens in faucibus maris Αἴγαι apud Cardiam, acri prælio commisso, statim viginti Cretenses naves Græco igni combussit; classiarioris partim ferrum partim ignis aut aqua abolevit, reliquæ naves fuga salutem quæsiverunt. Hoc tam gravi accepto vulnere, Cretenses quiescere tamen adhuc non sustinuerunt, sed rursum maritimas res tentarunt, ac Photio eodem duce prædatoriis navigiis Peloponnesum et inferiores ea insulas infestarunt. Adversum hos Oryphas cum classe profectus, secundo vento commodum propellente, paucis diebus ad Peloponnesum appulit in Cenchreensem portum. Cognito autem hostes suis navibus versus occasum sitas Peloponnesi partes 1028 populari, Methonam Pylum, Patras et contigua Corintho loca, sapientis consilium cepit. Abhorrens enim a circumnaviganda per Ταναρον et Μαλαην Peloponneso, ac incassum mille conflicere milliaria, itaque occasionem rei gerendæ perdere nolens, ea ipsa qua primum applicuit nocte per Corinthiacum Isthmum, operarum usus multitudine, naves per continentem in alterius lateris mare transportavit, impositisque classiaris

C statim rei gerendæ incubuit; hostesque, ad quos fama ipsius nondum pervenerat, subito adortus, eo ipso iis in metum ac trepidationem conjectis, coire eos et de vi propulsanda cogitare non est passus, sed efficit ut extemplo fuga se darent Ergo alii hostilium navium incensis, aliis demersis, Barbaris que aut ferro trucidatis aut in profundum depressis occiso etiam navium ductore, coagit reliquos hinc inde per insulas diffugere. Quos ipse postea opera

sua indagatos atque captos variis suppliciis affecit. Quibusdam cutim omnem detraxit, maxime baptismum Christi diffidentibus, quod baptismum se illis diceret nihil proprium adimere; aliis lora ab occipito ad talos usque magno ipsorum eum dolore evellit; alios funibus in sublime tractos in lebetes bullientes pice repletos demisit; alios aliis cruciatum formis torsit. Atque hoc 1029 pacto effecit ut ad invadendam Romanorum ditionem timidiores atque segniores essent Agareni.

τῆς σαρκὸς δοξὰν ἀφαιροῦμενος, καὶ μᾶλλον τοὺς πρὸ αὐτῶν αφαιρεῖσθαι λέγων καὶ οὐδὲν ἔδινεν, ἐν δὲ τῶν Ιμάντας ἀπὸ τοῦ Ινίου ἀχρι τῶν σφυρῶν μετ' οδύνης ἐξέλκων, ἀλλοις συγνοίοις αἰωρῶν, εἰτα πρὸς λέθητες πίστης καχαλζούσης μετούς καθιμῶν, καὶ ἄλλοις παντοτείς ἄλλαις κακῶν καθυποβάλλιων ιδίαις. Καὶ τοῦτα διαπραξάμενος δέος εἰς αὐτοὺς ἐνέβαλε, καὶ ὑπνογότερους ἐποίησε μὴ κατὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἀπικατελεῖς ἐκπέμπειν.

Cæterum alia Barbarorum classis veluti procella quædam ab Occidente in Romanum imperium impedit. Nam Africæ princeps inusitata magnitudine navibus sexaginta confectis, grassando multosque captivos abducendo usque ad Cephaleniam et Zaconyntum insulas progressus est. Idecirco statim Nasar, qui post Nicetam navalibus præmerat cōpiis cum valida triremium aliorumque navium velocium classe emittitnr; isque ad festinationem navigationis secundo adjutus vento, parvo temporis spatio Methonam pervenit. Ne autem quam primum hostes adoriretur, hanc habuit causam. Haud pauci socrorum navalium periculum formidantes paulatim sese subduxerant; quam ob rem Nasar navibus suis remige vacuis non putans expedire pugnam, missis qui celeriter ad imperatorum venirent, casum hunc exponit. Imperator dicto citius desertores istos conquisivit, ac reliquorum terrendorum causa simulavit se eos suppliciis afficere. Triginta quippe de captiis qui in prætorio asservabantur Saracenis, faciem fuligine oblitos in circum produci ibique flagris ignominiose cassos in Peloponnesum emitti, tanquam ii fugæ auctores reliquias 1030 fuissent, atque istic unde profugissent interfici jussit. Ergo desertorum loco in palos suffixis in Peloponneso triginta istis Saracenis, Romanos classiariorum ones ingens metus incessit; omnique mollitie excussa ultra ducem orabant ut se in hostes duceret. Proinde Nasar classiariorum lecto ex militibus Peloponnesiacis supplemento, et qui ibi erat præfecto in auxilium ascito, ad rem gerendam se parat Jam elati animis Saraceni ob cessationem antegressam Romanis summam timiditatem imputabant, ipsique secure e navibus suis egressi proxima quæque deprædabantur, eum subito classis Romanæ dux eos consecutus nihil tale exspectantes per noctem dato signo invadit. Ita neque coeundi neque resistendi tempus concessum Barbaris, iisque ingloria nec perierunt, navibus ipsorum una cum vectoribus

XYLANDRI ET

GOARI NOTÆ.

(94) Divinavi, verbis etiam obscuris interpretandis. Credo, quia baptismo ejurato fuissent Saraceni facti et recutiti, eum hoc voluisse dicere, cutim ipsorum propriam non esse sed religioni consecra-

A αἰρνίδιον ἐπιτίθεται, καὶ τῷ περὶ ἀλπίδας δέει συγχέεις καὶ συνταράξας αὐτῶν τοὺς λογισμοὺς οὐδὲ συστῆναι καὶ ἀλκῆς μνησθῆναι συνεχώρησεν, ἀλλ' εὐθὺς ίδειν πρὸς φυγὴν. Τὰς μὲν οὖν πυρπολήσεις τὰς δὲ κατεποντεῖσας τῶν πολεμίων νεῶν, [P. 582] καὶ τῶν Ηρβάρων τοὺς μὲν ἀνελῶν τῷ ξίφει, τοὺς δὲ ὑποβρυχίους τὸν βυθῷ ποιησάμενος, καὶ τὸν τὸν νεῖν ἀρχηγὸν ἀνελῶν, τοὺς λοιποὺς διασκεδασθῆναις: κατὰ τὴν νῆσον ἡράγκασεν. Αὐτὸς δὲ σαγηνεύων ὑπερον καὶ ζωγρῶν διαφόροις τιμωρίαις ὑπίβαλε, τοὺς μὲν τὴν ἀνησχεμένους τὸ βάπτισμα (θέ) τοῦ Χριστοῦ, τοῦτο πρὸ αὐτῶν αφαιρεῖσθαι λέγων καὶ οὐδὲν ἔδινεν, ἐν δὲ τῶν Ιμάντας ἀπὸ τοῦ Ινίου ἀχρι τῶν σφυρῶν μετ' οδύνης ἐξέλκων, ἀλλοις συγνοίοις αἰωρῶν, εἰτα πρὸς λέθητες πίστης καχαλζούσης μετούς καθιμῶν, καὶ ἄλλοις παντοτείς ἄλλαις κακῶν καθυποβάλλιων ιδίαις. Καὶ τοῦτα διαπραξάμενος δέος εἰς αὐτοὺς ἐνέβαλε, καὶ ὑπνογότερους ἐποίησε μὴ κατὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἀπικατελεῖς ἐκπέμπειν.

B Καὶ ἂλλη δὲ δύναμις νευτικὴ ὥσπερ τις λεῖλαψ ἀπὸ τῆς Ἐσπίας καὶ κατεγίς κατὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἀπύλασεν ὁ γάρ τῆς Ἀφικεῖς ἡγεμὸν παρμειγθεὶς ναὶς ἔργοντα τὸν ἀριθμὸν κατεπικευασάμενος κατὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐπικροτεῖσας ἔκθωμησε, καὶ τὰ μεταξὺ λητίζεινος καὶ πολλὰ σῶματα λαμβάνων εἴγματα ὅχρι Κερατηνίας καὶ Ζαχύνθου ἀφίκετο τῶν νήσων. Εὐθὺς οὖν δὲ μετὰ τὸν Νικέταν τῶν νευτικῶν κατέρχοντα δυνάμειν (Νέσσαρ δὲ οὗτος θν) μετὰ δυνάμεως ἐκπέμπεται ἀδρᾶς τριγράων καὶ ἄλλων νεῶν ταχυνυστούσαν. Σύντομον δὲ τὸν ἐκπλουν ποιησάμενος οὗτος, καὶ οὐρίῳ γερσάμενος πνεύματι, δένδριγον χρόνου τὴν Μεθώνην κατέλαβε. Θάττον δὲ ἐπιχείσθαι τοῖς πολεμίοις διεκωλύθη ἀπὸ τῆς τοιαύτης αἰτίας· τῶν γάρ ἐρετῶν οὐκ ὀλίγοι πρὸς τὸν κλιδυνον ἀποδιεκάσσετες κατ' ὀλίγους λαμπράς ἀπέτευγον. Ήν τῇ λειποταξίᾳ τὸ προστήκον τάχιος ἀφηρεῖθι, ὁ στρατηγὸς· οὐ γάρ ἔκρινε δέον ἐμφρόνως κεκενωμένων αὐτοῦ τῶν σκαφῶν ἐπελθεῖν, τοὺς ἔχθροις. Μηνύει δὲ τὸ συμβάν τυχούρομίθ τῷ βασιλεῖ. Οὐ δέ καὶ λόγου θάττον τοὺς λειποτάκτας ἔζωγρησε καὶ ποιηὴν εἰς ἐκφόνησιν τῶν λοιπῶν τῷ δοκεῖν ἐπιτίθησι, κελεύσας νυκτὸς ἀνδράς τριάκοντα τὸν ἀριθμὸν ἀπὸ τῶν ἐν τῷ πρωτιωρίῳ κατεχομένων Σαρακηνῶν ἀφελέσθαι, τούτων τε ἀστόλῃ τὰ πρόσωπα ἀλλιώσαι, καὶ τῷ ἰπποδρόμῳ τε ἀγαγεῖν, διὰ μαστίγων τε ἐπεξελθεῖν καὶ ἀτέλιμως ἐκπεμφθῆναι εἰς Πελοπόνησον ὃς τάχα πρωτούργοις τῆς φυγῆς, κάκεστε ἀναιρεθῆναι δῆθεν δὴ καὶ πεφύγεσιν. Οὐ δή καὶ γέγονε, καὶ ἀνεσκολοπισθῆσαν οἱ λαοὶ Σαρακηνοὶ ὡς δῆθεν οἱ λειποτάκται. Καὶ φόρος ἐγένετο μέγας εἰς πάντα τὸν Ῥωμαϊκὸν στόλον καὶ πάτερν μαλακίαν ἀπέθεντο καὶ τρυφῆν, καὶ ἔγινεν ταχέως πρὸς τοὺς πολεμίους παρεκάλουν τὸν ἡγεμόνα. [P. 583] Ἐν τούτοις δὲ καὶ αὐτὸς τὸ λεῖπον τῆς στρατείας ἀπὸ τῶν ἐκ Πελοποννήσου στρατιωτῶν ἀναπληῶσας, γαὶ τὸν στρατηγὸν τοῦ τόπου συνεργὸν προσλαβόμενος, περὶ δὲ ἐπίθεσιν εὐτρεπίζεται. Τῶν δὲ Σαρακηνῶν κατωφρυσμένων δῆθεν καὶ πολλὴν δειλίαν καταγόντων τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στόλου διὰ τὸν πρόσθιον

tam. Altero supra versu κατὰ νῆσον verti par insulas: nondum enim erat recepta Creta. Nazar apud Zonaram vocatur Narsas. XLV.

άγλαν, καὶ ἐπ' ἀδείας πολλῆς ἔκερχομένων ἀπὸ τῶν οἰκείων νεῶν καὶ τὰ προσπίτεροντα ληζομένων, ἐξαιφνῆς πλησίον αὐτῶν ἐσάνη δ τῶν Ἀρματῶν ναύροχος, καὶ σύνθημα δούς ἐπιεῖθεται τοῖς πολεμοῖς ἀπρόστατως ἐν τῇ νυκτὶ¹. Καὶ μήτε συστῆναι μήτε πρὸς ἄλκην τραπέναι σύγνετες καιρὸν ἀκλεῶς ἀπεστράτευοντο, καὶ αἱ νῆσες πυρὶ μετὰ τῶν ἐπιστρῶν περιεδίθοντο. Τὰς δὲ ληζθεῖσας δοινεῖς ὥσπερ ἀνάθεμά τι δ στρατηγὸς Νάσαρ δίδωσι τῷ Θεῷ, τῇ κατὰ Μεθώνην ἐκκλητῇ αὐτάς ἀποχορισάμενος. "Οὐ ἐπὶ χωρὶν ἀκλεάσετο. Ἐπὶ τοῖς προτέροις οὖν προτερόματος τοῦ στρατοῦ τούτου τοῖς Στρατεύμασι πρότεροις Σικελίαν, καὶ τὰς ἐνταῦθι πόλεις, διατάσσεται τοῖς Καρχηδονίοις ὑπῆρχον ὑπόφοροι, ἐπιώντες καὶ κατεστρέψετο, καὶ φορτηγῶν νεῶν παμπόλλων ἐκράτησαν. ὃν δὲ φόρτος ἄλλὴ τε τὴν πολλὰ τῶν τιμωτέρων καὶ δὴ, καὶ ἔλαιον διεψίλετο. Ἐε; τοσοῦτον δὲ φασιν εὖων τότε γενέσθαι τὸ ἔλαιον ὥστε δίολοῦ τὴν λίτραν πιπράσκεσθαι.

Περικαθεῖς δὲ καὶ πρὸς τὰ τῆς Ἰταλίας μέρη, διαδιέσθησαν, καὶ ταῖς ἐκείναις ἐπιπλακίς Ἀρματικαὶς δινάμεσιν ἀνθεῖσι, ὡν Ἡροκόπιος ἡγείτο ὁ τοῦ βασιλέως πρωτοβεστιάριος (95) καὶ λέων πατρίκιος ὁ Θρηξῶν καὶ Μακεδόνων ἀρχιγέτης, δὲν ἀπὸ Στυπείου ἐκάλουν, ἀξιέπινα ἔργα εἰργάσατο· τὸν τε γάρ ἐξ Ἀφρικῆς πάλιν ἐξελθόντα στόλον ἐν τῇ νήσῳ ταῖς Στήλαις συγκυρήσας κατεπολέμησε, καὶ τὰ ὑπὸ τῶν Ἀγαρτῶν κατεχόμενα φρούρια ἐν ταῖς Καλαβρίᾳ καὶ Λαγγοβαρδίᾳ πλὴν ὅλιγων τῆς βαρβαρικῆς γειρῶν ἡλευθέρωσε καὶ τῇ Ἀρματικῇ ἐξουσίᾳ ἐπανεστάσατο. Καὶ δὲ μὲν Νάσαρ καὶ δὲ μετ' αὐτοῦ Ἀρματικὸς στόλος τοιούτων τροπαίων τῆμοιρησαν ἐκ Θεοῦ, καὶ μετὰ πολλῶν λαφύρων καὶ νικητικῶν στεφάνων ἀπανήλθε πρὸς τὰ βασιλεῖαν αἱ δὲ κατὰ Λαγγοβαρδίαν πεζοὶ καὶ δυνάμεις οὐ πάντη τὴν βάσκανον διέφυγον νέμεσιν, ἀλλ' ἔργα μὲν ἀδρικὰ καὶ λαμπρὰ διεπράξαντο, ἐξ ἕριδος δὲ καὶ φιλονεικίας κατ' αὐτὸν συμπιεσούσας τὸν ἄγωνα ἀπολωλέντι συνέβη, τὸν μείζονα στρατηγόν. Τοῦ γάρ Λέοντος κατὰ τι διενεγέθεντος πρὸς τὸν Ἡροκόπιον, καὶ πρὸ τοῦ διελλαγῆναι συμβολῆς γενομένης πρὸς τοὺς ἔχθρους, συνέδη τὸν μὲν ἀπὸ Στυπείου μετὰ τῶν Θρηξῶν καὶ Μακεδόνων κατὰ τὸ δεξιὸν μέρος ἄγων·ζόμενον κατεῖν τῶν ἔχθρῶν καὶ πολὺν φόνον ἔργαζεσθαι τῶν Σαρακηνῶν, κατὰ θάτερον δὲ τὸν Ἡροκόπιον [P. 384] ἀντιταττόμενον μετὰ τῶν Σθλαδίνων καὶ δυτικῶν ὅπὸ τῶν ἐναντίων πιέζεσθαι. Μὴ πεμθεῖσις δὲ παρὰ τοῦ στρατηγοῦ βοηθείᾳ τῷ πονοῦντι διὰ τὴν προτηγησάμενην φιλονεικίαν, ἐνέκλινε πρὸς τροπὴν τὸ κατὰ τὸν Ἡροκόπιον μέρος, καὶ αὐτὸς ἔκεινος ἀπεστράγη ἡρωικῶς ἀγωνισάμενος καὶ κατ' αὐτὸν τὸν ἄγωνα πεσὼν. Οἱ δὲ λέων οἱ δὲλων τι καὶ ἔπειτα ἀπεργάσασθαι λαμπρὸν καὶ τὸ ἐκ τῆς ἔριδος συσκιάσας συμβάντες γέμισαν τὸ οἰκεῖον στράτευμα λαζῶν, καὶ τοὺς διαπωθέντας ἐκ τῆς τροπῆς τῶν ταπειμένων ὑπὸ τὸν Ἡροκόπιον συμπαρελαβόν, τὸ Τάραντον κάτερον ἔτι παρὰ τῶν Ἀγαρτῶν κατεχόμενον ἐκεπολιόρχησε καὶ πάντα τὸν ἐν αὐτῷ λαζὸν ἡνδραποδίσατο, ἐξ ὧν τὸ τε στρατιωτικὸν ὠφελήσεν ἀποχρόντως καὶ τῷ βασιλεῖ προσῆγε λάφυρα. Ἄλλ' οὐκ ἔξιλέωσεν ἐν

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(95) Rei vestiariorum præ reliquis hic præserat. Meursius de illo clare, docte, fuse v. Bestiæ.
Goar.

A combustis. Quae seppererant naves, eas Nasar quasi donarium Deo offert, Methonam dedicans ecclesiam. Imperator eum collaudatum porgere jubet. Alacri ergo ob partam victoriam exercitu in Siciliam trahit Nasar, et quæ ibi Carthaginensibus erant stipendiariæ urbes, populatur atque vastat. Multas etiam naves onerarias capit, quæ cum alias pretiosas 1031 ferobant merces, tum oleum, tanta quidem copia ut libra olei tum obolo venderetur. τοῖς πεπργμένοις ἐπινέσται; δι βασιλεὺς προστάτηρι προθύμως τοῦ στρατοῦ τυγχάνοντος, διαπεριένται πρὸς Σικελίαν, καὶ τὰς ἐνταῦθι πόλεις, διατάσσεται τοῖς Καρχηδονίοις ὑπῆρχον ὑπόφοροι, ἐπιώντες καὶ κατεστρέψετο, καὶ φορτηγῶν νεῶν παμπόλλων ἐκράτησαν. ὃν δὲ φόρτος ἄλλὴ τε τὴν πολλὰ τῶν τιμωτέρων καὶ δὴ, καὶ ἔλαιον διεψίλετο. Εε; τοσοῦτον δὲ φασιν εὖων τότε γενέσθαι τὸ ἔλαιον ὥστε δίολοῦ τὴν λίτραν πιπράσκεσθαι.

B Eadem classis etiam ad Italiam fines transvecta cum equestribus Romanorum copiis se conjunxit, quas Procopius ducebat, imperatoris protovestarius, et Leo Patricius. Thraciæ ac Macedoniæ praefectus, quem a Styleo vocabant, et laude dignas res gessit. Nam et classem ex Africa rursum progressam ad insulam cui Stelæ (id est columnæ) nomen devicit; et quæ in Calabria ac Longibardia ab Agarenis tenebantur castella, paucis demptis, omnia e Barbarorum manibus eripuit Romanæque ditioni restituit. Proinde Nasar, et quæ cum eo erat Romana classis, tot victoriis divino favore potiti, amplis cum spoliis et victoriis coronis ad imperatorem redierunt. At quæ in Longibardia erant terrestres copiæ, invidiam fortunæ, prospera quæque carpere solitæ, non effugerunt. Etenim rebus præclare gestis, orta sub ipsius prælii tempus interduces contentione, eorum dignitate prior perii. Inciderat Leoni aliquid cum Procopio discordia. Nondum autem redintegrata horum gratia pugna cum hostibus committendæ se obtulit occasio. Ea in pugna Leo cum Thracibus et Macedonibus dextram acie tenens partem Saracenos fudit, magnamque eorum stragem fecit. Ab 1032 altera autem parte Procopium Slavinos et Occidentales ducentem, hostes cum premerent neque ei a Leone discordiam tenace subsidium mitteretur, evenit ut is inclinata suorum acie fortiter pugnans caderet. Leo ut præclaro facinore illatam ob dissidium cladem oblitteraret, cum suo exercitu, iis etiam qui ex Procopianis militibus cladem evaserant ad se receptis, Tarentum castrum, quod Agareni adhuc tenebant, expugnavit, captis qui in eo erant omnibus; quo facto et milites præda haud parum juvit et spolia ad imperatorem attulit. Neque tamen imperatorem ea res placavit, sed is ubi cognovit causam Procopii interitus; Leonem dignitate sua exutum in Cotyæm, ubi habitare solebat, relegavit. Exinde Baianus, qui Leonis equisonum princeps erat, aliquique nonnulli olim Leonis famuli, actionem de majestate Leoni intendunt. Quod cum

C

GOARI NOTÆ.

Digitized by Google | Распознавание текста

ABK/FR

rescivissent Bardas et Davidus, hujus filii, Bainum interficiunt; metuentesque sibi ab irato hujus facinoris causa imperatore, assumpto patre fugam in Syram moliuntur. Imperator de re hac certior factus praefectum sodalitatis cum quibusdam militibus mittit, celeriter insequi et comprehendere eos jubens. Hi nihil morali in Cappadocia eos assequuntur, **1033** in Syriam properantes. Cumque eos progressu prohiberent atque ii vi resistarent, ad manus ventum, et inter dimicandum filii Leonis ceciderunt. Leo captus et ad imperatorem perductus est. De eo legibus actum damnatioque alter oculorum effossus et altera manuum amputata: in Mesembriam relegatus ibi consenuit.

νούσιν αὐτοὺς ἐν Καππαδοκίᾳ συντόνως τὴν ἐπὶ Συρίᾳ ἐλαύνοντας. Μέλλοντες δὲ κωλῦσαι τούτους προσωτέρῳ χωρεῖν εὗρον ἀνθισταμένους, καὶ συμπλοκῆς γενομένης οἱ μὲν δύο παῖδες αὐτοῦ μαχόμενοι πίπτουσιν, αὐτὸς δὲ ζωγρίας ληφθεὶς ἤχθη τρὸς βασιλέως καὶ τοῖς νόμοις ἐξεδόθη. Κατεψήφιστες οὖν ἔκεκυπη τὸν ἔνα τῶν δρόμων, ἀφηρέηη δὲ καὶ τὴν μίαν τῶν χειρῶν, καὶ τὸ λοιπὸν ἐν Μεσημ-
βρίᾳ ἐξόριστος κατεγγέρασεν.

Dum imperatoris duces ea quæ retulimus in Occidente gerunt, interim qui ad meridiem incolunt Arabes otio deditum imperatorem putantes animum recipiunt, iterumque rem mari gerere statuunt. Itaque confectis apud Aegypti, Phoenicis et Syriæ maritimas urbes navibus expeditionem adversus Romanos parant, exploratoribus primo missis, ex quibus cognoscerent quo loco res imperatoris essent. Neque hoc institutum eorum fecerunt Basilium, sed omnia quæ in Syria gererentur comperit. Et ipse classem magnam fabricatus ad urbem detinuit, futuris intentus. Interim ne clasiarum nihil agendo deteriores fierent, quando, ut ait poeta, inane nil boni producti otium, in ædificando quod tunc pone imperatoriam aulam substruebatur de nomine Jesu Christi templum, itemque cœlestis militiæ ducem principis et Eliæ Thesbitæ fanis absolvendis eorum opera usus est, paratorum, ubi primum montibus **1034** sese emitteret Syriaca classis, navibus consensis ad eum debellandum avehi. At Saracenorum explorator cum Cpolin venisset omniaque parata invenisse!, reversus ad suos quæ viderat retulit; iisque ab instituto deteriri quieverunt.

ιδών, ἐπανελθών πρὸς τοὺς πέμψαντας δσα εἰδεν πησαν.

Cæterum Carthaginenses acceptis cladibus facti timidiores, cum nullis implicatum negotiis imperatorem perceperissent, metuentes ne subito classis Romana in ipsorum emitteretur ditionem, multas naves fabricati, sub initium veris, cum ab imperatore nihil tale fieri sentirent, rati eumalis hostibus impeditri, Siciliam classe petiverunt, obsessisque Syracusis, quæ circum erant populati sunt. Ea de

XYLANDBL ET GOABL NOTÆ

τούτοις τὸν βασιλέα, ἀλλὰ μαθων τὴν αἰτίαν τῆς τοῦ Προκοπίου σφαγῆς τῆς τε ἄρχῆς τούτον παρέδιυτε καὶ ἐξόριστον εἰς τὸ Κοτυδεῖον, ἔνθα τὴν οἰκήσιν εἶχε, παρέπεμψε. Βατάνου δὲ τοῦ πρώτου τῶν ἴπποκόμων (96) αὐτοῦ καὶ τινῶν ἄλλων τῶν ἔξυπηρητ-στιμένων αὐτῷ γραφὴν καθοσιώνεως ἐνστραχμένων κατ' αὐτοῦ, μαθόντες τοῦτο Βάρδας καὶ Δαβίδ οἱ παῖδες αὐτοῦ τὸν μὲν Βατᾶνον ἀναιροῦσι, φοβηθέντες δὲ τὴν ἐκ βασιλέως δργῆν διὰ τὸ τολμημάχ, ἀνειληφῆτες καὶ τὸν σφῶν πτερά, ὥρμησκαν πρὸς Συρίαν φυγεῖν. Ὁπερ πυθόμενος δὲ βασιλεὺς ἀπέστειλε τὸν τῆς ἑταρείξ ἄρχοντα (97) μετὰ καὶ τινῶν στρατιωτῶν, ἐντειλάμενος καταταχῆσαι καὶ κατασγεῖν αὐτούς. Οἱ δὴ καὶ ἐπισπεύσαντες καταλαμβάνουσιν ἐλαύνοντας. Μέλλοντες δὲ κωλῦσαι τούτους πλοκῆς γενομένης οἱ μὲν δύο παῖδες αὐτοῦ μαχόμεδος βασιλέα καὶ τοῖς νόμοις ἐξεδόθη. Καταψυχισθεὶς

'Εν φ δὲ οὕτω κατὰ τὴν Ἐσπέραν διὰ τῶν στρατηγῶν τῷ Βασιλεῖ κατεπάττετο, οἱ ἐκ μεσημβρίας Ἀρχεῖς σχολάζειν τὸν βασιλέα νομίσαντες ἀνεθέστοσαν καὶ πάλιν τῶν κατὰ θάλατταν ἀπότεσμα πρηγμάτων διέγυνωσαν. Ναῦς οὖν τεκτηνάμενοι κατὰ τε τὴν Αἴγυπτον καὶ τὰς ἐν Φοινίκῃ καὶ Συρίᾳ παρχλίους πολεις, κατὰ Ῥωμαίων ἔκτρετεν διενοοῦντο, σκοποὺς πέμψαντες πρότερον ἕφ' φυλακεῖν πᾶς ἔχει τὰ βασιλέως. Ἀλλ' οὐδὲ ἀλασκοπίην εἶχεν (98) διατηρεῖν, ἀλλὰ πάντα διέγνωστο αὐτῷ τὰ ἐν Συρίᾳ πρατούμενα. Ναυπηγήσας οὖν καὶ αὐτὸς στόλον ἀξιόμαχον συνεῖχεν ἐν τῇ βασιλείᾳ καὶ τὸ μέλλον ἐκαρδόκει. [P. 585] Ἰνα δὲ μὴ ἀργὸς ὑπέρχων δι στόλος ἄταγτος γένοιτο (τίκτει γέρα κατὰ τὸν ποιητὴν οὐδὲν ἐσθλὸν εἰκασια σχολῆ), ἐν τῷ ἀνοικοδομῆι τοῦ κατὰ τὴν βασιλείου αὐλὴν ἐγειρομένους τότε ναοῦ εἰς δόνομα τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀρχιστρατηγῶν (99) καὶ Ἡλίου τοῦ Θεοῦ τοῦ διωρίσατο αὐτοὺς ὑπουργοῖς, ἐτοίμους δῆτας· ἵν δέ τον ὑπερκύψη τῶν ὅριών Συρίας δι στόλος, ἐμπαρασκεύους αὐτοὺς ἀποτελῆντι πρός τὴν ἐκείνων ἀντιπαραταξιν. Καὶ δὲ βασιλεὺς φύκονομήσατο οὕτως· δὲ τῶν Σαρακηνῶν σκοπός καταλαβὼν τὴν βασιλίδα καὶ πάντα εὐτρεπῆ κατέπιγγειλεν. Οἱ δὲ καταπιτηξαντες τὴν ἡσυχίαν ἡγά-.

Κερχηδόνιοι δέ πάλιν διὰ τὰς προτγγσαμένας ἡττας δεδιύτες τὴν ἡσυχίαν τοῦ βασιλέως μαθήτων, καὶ πτοχθίντες μὴ πως αἰφνίδιον Ρωμαϊκὸς στόλος κατὰ τῆς αὐτῶν ἐκπεμφῆ χώρας, ναῦς ἵκανάς ἐπεκτήναντο. Ἡρος δ' ἐπιλέξμπυτος ὡς οὐδὲμιτίν δύναμιν εκ βασιλέως πεμφθεῖσαν ἐμάνθανον, ὑποτοπήσαντες πρὸς ἄλλους ἀσχολον εἶναι τὸν βασιλέα ἔπαρτείουσαν κατὰ Σιγελας καὶ δὲ ποὺς τὴν πόλιν

(96) Qui provocação de que alibi. Goar.

(96) Qui πρωτοστρατῶ, de quo alibi. GOAR.
(97) Ἐταρεῖας ἀρχόντα uno vocabulo ἐταρεῖας-
χη, vocat Codinus confederatorum ducem de quo
jam abunde superius. GOAR.

(98) In margine τυφλοσκοπιγν. Est autem Home-

ricum Iliad. K. de Apolline et alibi Xv.

(99) Michaelis et Gabrielis cœlestis exercitus ducum a Græcis simul præcipua veneratione cultorum. GOAB.

τὰς Συρακούσας προσσχόντες ταῦτην ἐπολιόρκουν. Καὶ τὰ ἔκτης ἐδήρουν τῆς χώρας καὶ ἐληῖζοντο. Τοῦ δὲ στρατηγοῦ τῆς Σικελίας δῆλα ταῦτα θέντος τῷ βασιλεῖ, εὐθέως ἡ προευτρεπισθεῖται ναυτικῇ δύναμις κάν τὴν κτίσεις τοῦ ναοῦ προσεδρεύουσα πρὸς Σικελίαν ἐκπέμπεται, Ἀδριανὸν τὸν πατρίκιον ἔχουσα ναύαρχον· ὃς τῆς βασιλίδος ἀπέρας, μὴ εὐθυπλοῶν δὲ, μόδις κατῆλθεν εἰς Ηελοπόννησον, κατὰ δὲ τὴν Μονεμβασίαν ἐν τῷ καλουμένῳ λιμένι τοῦ Ἱερακοῦ προσορμίσας ἐπίφορον προσεδέχετο πνεῦμα. Ἐπὶ πολὺ δὲ χρονοτριβοῦντος αὐτοῦ κατὰ τὸν εἰρημένον λιμένα, καὶ μὴ βουλομένου κατὰ τὰς νησιώτικας εἰρεσίας χρῆσθαι μηδὲ πρὸς ἑναντίον παραβάλλεσθαι κῦμα, τῶν Ἀγαρηνῶν σφροδρότερον ἐπικειμένων τῇ πολιορκίᾳ συνέθη τὴν πόλιν ἀλῶναι καὶ τῶν ἐν αὐτῇ φύρων γενέσθαι πολὺν, τοὺς δὲ λοιποὺς αἴχματασθῆναι, κατασκαφῆναι δὲ καὶ τὴν πόλιν, καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ πυρποληθῆναι θείους ναοὺς, περιόντος καὶ λαμπρὸν μέχρι τοῦδε γενομένην καὶ πολλοὺς βιρραρικούς ἀποσεισμένην πολέμους, ἐν ἀκαρεῖ δὲ χρόνῳ πᾶσαν ἀποβεβληθεῖν τὴν εὔκλειαν.

Τοῦ δὲ συμβάντος αἴσθησιν ἐλαβεν ὁ Ἀδριανὸς τὸν τρόπον· Τόπος ἐστὶ κατὰ τὴν Ηελοπόννησον Ἔλος προσαγορευόμενος, διὰ τὸ συνηρεψὲς τῆς ἐκείσε όλης ταῦτην λεχάνων τὴν προσωνυμίαν. Ἐν τούτῳ τὸ τῶν Ῥωμαίων τὸν ἄνθετο ναυτικόν. Μιχγοῦν τῶν νυκτῶν τῶν ἐκείσε κατοικούντων διαμόνων πρὸς ἀλλήλους διαλεγομένων ἥκουσαν οἱ νομεῖς ὡς ἀλλω τὴν χθὲς ἡμέραν Συράκουσα καὶ κατέσκαπται. Ἐξ ἑτέρου δὲ πρὸς ἑτέρου διαπορθμευομένου τοῦ λόγου, ἔφθασε καὶ πρὸς Ἀδριανὸν τὸ διήγημα. [P. 586] Οὐ δὲ τοὺς ποιμένας μετακαλεσμένος καὶ πολυπραγμονήσας εὗρε τὰ ακουσθέντα τοῖς ἐκείνων ἐπιβεβαιούμενα λόγοις. Βουληθεὶς δὲ καὶ αὐτῆς γενέσθαι, μετὰ τῶν ποιμένων ἐν τῷ τόπῳ γενόμενος καὶ δι' αὐτῶν ἐρώτησιν τοῖς διάμοισι προσαγορχῶς ἥκουσεν ὡς ἡδη ἐξώ Συράκουσα. Ἀδημονίῃ δὲ καὶ λύπῃ ληφθεὶς πάλιν ἀνέφερε καὶ παρεμυθεῖτο ἑατὸν, μὴ χρῆναι πιστεύειν χρίνων λόγους δαιμόνων ἀπατηλοῖς. Ἐστημειώσατο δὲ τέως τὴν ἡμέραν. Καὶ μετὰ δεκάτην ἡκον αὐτάγγελοι τῶν φύγαδων τὸ γεγονός ἀτύχημα διηγούμενοι. Ἄφ' ὧν πληροφορηθεῖς δὲ Ἀδριανὸς εὐθὺς ἀνεζεύγνυ, καὶ τὴν βασιλίδα τρχήσως μετὰ τοῦ στόλου καταλαμβάσει, καὶ τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ ἱκέτης προσέφυγεν. Ἀλλ' οὐδὲν αὐτὸν εἰς παντελῆ ἀποφυγῆν ὄντην τὴν καταφυγὴν ἐκεῖνην γάρ ἀποσπαθεῖς ἔξωρισθη.

Ἄποστέλλεται δὲ Στέφανος ὁ τὴν προσηγορίαν Μαξέντιος ὁ Καππαδόκης, μετά τε Θρακῶν καὶ Μακεδόνων καὶ Καππαδοκῶν ἐπιλέκτων, στρατηγὸς Λαγγοβαρδίας. Καὶ ταῦτην καταλαβὼν καὶ δι' ἀναδρίαν καὶ τρυφὴν μηδὲν ἄξιον λόγου διαπράξαμενος περιπλένεται τῆς ἀρχῆς. Ἅποστέλλεται δὲ ἀντ' αὐτοῦ Νικηφόρος δὲ κατὰ τὸν Φωκᾶν προσαγορευόμενος, ἀνὴρ γενναῖός τε καὶ δραστήριος. Ἐπέγεντο δὲ μεθ' ἑαυτοῦ δύναμιν τε ἴκανην καὶ τάγμα Μανιχαίων, ἔχων τὸν Χρυσόχειρον Διακονίτζην (1). Καταλαβὼν οὖν τὸν τόπον καὶ ταῖς μετὰ τοῦ Στεφάνου

A re imperator a praefecto Siciliæ certior factus, quamquam classiarii tum essent templo ædificando occupati, tamen eos duce Adriano patricio in Siciliam mittit. Is cum rectum cursum non tenuisset, ægre ad portum qui Hierax dicitur, Monembasiæ in Peloponneso vicinus, naves applicuit, ibique secundum ventum præstolatus est. Dumque tempus ibi terit, nolens vento non spirante navigare aut contrariis se credere fluctibus, interim Agareni oppugnationi instantes Syracusis potiuntur; magna cœde edita, 1035 et qui supererant captivis abductis, urbem dirunt ac fana ejus incendio perdunt. Ita urbs ea, hactenus fama celebris, et quæ multa Barbarorum profligaverat bella, exiguo temporis spatio funditus periit.

B Excidium Syracusanum Adrianus hoc modo cognovit. Locus est in Peloponneso, ab opacitate silvæ, qua est consitus, Helos appellatus. Eo loco Romanæ tum naves in statione erant. Quadam nocte pastores audire dæmonum ibi degentium vocem inter se colloquientium et pridie captas excisasque Syracusas narrantium. Is sermo ab aliis ad alios pervagatus tandem etiam ad Adrianum pertigit. Isque ad se vocatis pastoribus et examinatis deprehendit rumorem ad se perlatum ipsorum verbis confirmari. Utique suis etiam auribus fidem rei probaret, perductus ad eum locum a pastoribus, dæmonesque eorum opera percontatus, captas jam esse Syracusas audivit. Quam ex eo indicio animi contraxerat ægritudinem, eo leniebat ac sese consolabatur quod fallacium dæmonum verbis fidem non adhibendam sentiret. Diem tamen ab iis indicatum annotavit. Decimo post die, qui e Syracusarum exitio fuga evaserant, nuntii ejus calamitatis venerunt. Adrianus nihil jam dubitans ea de re statim cum classe Cpolim rediit, supplexque in 1036 Magnum Templum confudit. Neque tamen omnino eum ea supplicatio liberavit, sed avulsus templo solum exsilio causa vertere coactus est.

C Missus deinde ad gubernandam Longibardiam Stephanus cognomento Maxentius Cappadox, cum delecto Thracum, Macedonum ac Cappadocum exercitu, cum in provinciam venisset ac ob ignaviam et luxum nullum saceret operæ pretium, D imperio exutus est. Ejus loco Nicephorus missus, cognomine Phocas, homo generosus et strenuus, cum idoneis copiis ei cohorte Manichaorum, quam Chrysochiris Diaconites ducebat. Is provincia occupata, cum sibi exercitus Stephani conjunxit, multas de Sarracenis reportavit victorias. Primo

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ

(1) Credo filium Chrysochiris fuisse, ejus qui supra ostenditur imperfectus. Alioqui famulum si-

gnificat vox, forma diminutiva, a diacono, ut Theophilites pro Theophilo. XYL.

enim prælio congressus eos fudit. Deinde urbes Amantiam, Tropas et sanctam Severinam cepit, aliisque multis præliis ac dimicacionibus superavit hostem. Hæc sere sunt res imperante Basilio bello gestæ.

πολλαὶ καὶ ἀντιπαρατάξεις κατηγωνίσθη τοὺς ἀντιπάδους. Καὶ τὰ μὲν ἐν τοῖς καιροῖς τοῦ Βασιλεῖου γεγονότα πολεμικὰ ἔργα τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα.

Basilius porro celeberrimum in martyrum numero Diomedem pretiosissimis ac splendidis donariis et prædiis amplos habentibus redditus locupletavit atque exornavit. Filium quoque Danielidis, quem sibi spiritualem fratrem fecerat, protospatharii dignitate summaque potestate auxit. **1037** Danielidem etiam anum ad se vocavit. Hæc cum equo vchi nequiret, in lectica recubuit, eamque 300 juvenibus robustis alternis vicibus gestam mandavit. Hac ratione Cpolin perlata, cum de more in Magnaura convivium esset, ad imperatorem honorifice introducta munera magnifica obtulit; quæ singula recensere ineptum fuerit. Excepta ab imperatore ut studium ejus mereretur, et quandiu ipsa volebat in urbe morata, domum inde rediit. Mortuo etiam Basilio, et ejus filio Leone imperium adepto, rursus Cpolin similibus cum donis venit; cumque imperatori gratulata esset eumque hæredem instituisset, domum reversa paulo post vitam cum morte commutavat.

καὶ πάλιν εἰσεγένετο εἰς τὴν βασιλεῖαν τοῦ γὰρ Λέοντος διαδεξαμένου εἰσῆλθε πάλιν ἡ γραῦς μεθ' ὅμοιών τῶν δύορχων, καὶ τοῦτον ἀσπασμένην καὶ τὰ ίδια μετὰ μικρὸν ἐτελεύτησεν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν θυτέρον.

Idem Basillus multa templo terræ motibus superiorum temporum rupta ac concusso refecit, quædam etiam prorsus prostrata instauravit, aliis ornamentis et elegantiam addidit. Primum templi sapientiae Dei occidentalem fornicem magnum atque sublimem, ruptum multis in locis ac ruinam minantem, peritia fabrorum munivit ac stabililit. Inque eo collocavit imaginem Deiparæ, Infantem in ulnis tenentis, et a latere **1038** altero Petrum, ab altero Paulum, apostolorum coryphaeos. Deinde reliqua etiam murorum rupta aut ruinosa integravit. Cumque redditus ecclesiastici essent attenuati, et periculum esset ne penuria olei sacrae lucernæ extinguerentur, amplissimi prædii cui Mancia nomen donatione et lucernis prospexit, et ejus e redditibus liberaliora cantoribus templi stipendia constituit. Apostolorum præterea fanum, quod pristinam pulchritudinem amiserat, fulcris et collapsarum partium refectione firmans rededit ædem, ut ait poeta, vigentem. Renovavit etiam Deiparæ quæ ad Fontem erat ædem, quæ antiqua elegantia exciderat. Aliud Deiparæ templum, cui Sigma nomen, terræ motu prostratum ex **1039** fundamentis refecit, stablequid et priore pulchrius

XYLANDRI ET

(2) Cujus templum ἑώρατα, extra urbem suis ostendit Euchologium. GOAR.

(3) Σκυθάριοι satellites sunt, at spatha armati:

A δυνάμεσιν ἐνωθεὶς πολλὰ καὶ ἀξιέπαινα κατὰ τῶν Σαρακηνῶν ἐστίσατο τρόπαια πρώτον μὲν γὰρ ἀντιτεβάμενος ἐπέρεψατο τοὺς ἑγθούς, ἀγειρώσατο δὲ μετὰ ταῦτα καὶ τὴν πόλιν Ἀμαντίαν καὶ τὰς Τρόπαις καὶ τὴν ἀγρίαν Σεβηρίνην, καὶ μάχαις ἄλλαις πολλαὶ καὶ ἀντιπαρατάξεις κατηγωνίσθη τοὺς ἀντιπάδους. Καὶ τὰ μὲν ἐν τοῖς καιροῖς τοῦ Βασιλεῖου γεγονότα πολεμικὰ ἔργα τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα.

'Ο δὲ τὸν μέγιστον ἐν μάρτυσι διομήδην (2) καὶ μῆλοις πολυτιμοτάτοις καὶ ἀναθήμασι λαμπροῖς λαμπρῶς κατεκόρυσε καὶ κτενάτων ἐπιδόσει εὐπροσόδῳ ἐφίλοτιμον στρατον καὶ παντοῖας ὑπερῆρε καὶ κατελούσατο. Καὶ τῆς Δανιηλίδος τὸν αὐδν, δύν ἀδελφότητος συνδέσμῳ πνευματικῆς φύκειώσατο, τῷ τῶν πρωτοσπαθαρίων (3) ἐτίμησεν ἀξιώματα καὶ παρέζησε μεγίστης μετέδωκε. Καὶ Δανιηλίδα τὴν γραῦν πρὸς ἑαυτὸν μετεστέλλατο, τῆς ἐπεὶ μὴ οἴσα τε ἦν ἕππω ἔπογος γενέσθη, ἐπὶ σκίμποδος ἑαυτὴν ἀντιλίνεται καὶ τριακοσίους τῶν οἰκετῶν ἀπολέξας νέους καὶ ἴσχυρούς, βασιλεῦμένη τῆς πορείας εἴχετο ἀμοιβαδὸν αὐρόντων τὸν σκίμποδα. Καταλαβοῦσα δὲ τὴν βασιλεῖαν τῶν πόλεων, δούχης γενομένης ὡς ἔθος ἐν τῇ Μαγναύρᾳ, εἰσῆχθη πρὸς βασιλέα ἐντίμως, εἰσαγγοῦσα καὶ δῶρα πολυτελῆ· ὃν ἐκεῖτον διεξέπειν ἐπειροκαλίσας γραψήν [P. 387] παρεισήγει. 'Αποδεχθεῖσα δὲ ἀναλήγως τῆς προθυμίας, καὶ ἐνδιετρίψας τὴν βασιλεῖδα· ἐφ' δοσον αὐτῇ φίλον τὸν, πρὸς τὴν οἰκετῶν χώραν ἀνθυπενθύσατο. Συνέβη δ' αὐτῇν θυτέρον.

C Basileios δὲ διαστιλεῖς καὶ τῶν θεῶν ναὸν πολλοὺς ὑπὸ τῶν προσγραφένων κλόνων διερχόγνεταις τε καὶ καταστιθέντας, τινὰς δὲ καὶ τελέως κατεβληθέντας ἐπιμελεῖς τῆς ιερᾶς, τοὺς μὲν ἐκ κανῆς ἀναστήσας, τοὺς δὲ τὴν ἀσθένειαν ἐπιβίωσας, τοὺς δὲ κάλλος καὶ ὥραστητα χριστόμενος. Πρῶτον μὲν γὰρ οὗτος τὸν Θεοῦ μεγάλης ἐκκλησίας Σοφίας τὴν πρὸς θύσιαν ἀφίδνα τὴν μεγάλην τε καὶ μετέριστον εἰς πολλὰ διερχόγνεταν καὶ πεσεῖν καὶ δυνεύουσαν, ἐμπειρίᾳ τεχνιτῶν περισφρύγας, ἀσφαλῆ καὶ μάνιμον ἀποργάνωτο· ἐν δὲ τῇ θεῖα Θεομήτορος εἰκόνα βρέφος ἡγκαλισμένην ἀνιστόρησε, καὶ Πέτρον καὶ Παύλον τοὺς κορυφαίους τῶν ἀποστόλων παρ' ἐκτεταρα ἀνιστήλωσ. Καὶ τὰ λοιπά δὲ ὅρματα καὶ τὰ στροφάματα τῶν τοιχῶν ἐπηγρωθώσατο. Ηπειρούμενος δὲ καὶ τὰς προσόδους ἐλαττωθείσας, ἐνοειδὲ λαλεῖ τῶν ιερῶν λύχνων ἀποσθεσθέντας· κινδυνευόντων, διωρεψ μεγίστου κτενάτους δὲ προσαγορεύεται Μαντία, τοῖς τε λύχνοις τὸ φῶς καθεστον ἐχορτίγητε καὶ τοῖς δινοπόδοις τοῦ θείου ναοῦ διψιλεστερον χορηγεῖσθαι ἐποίησε τὰ δύοντα ἐκ τῆς προσόδου τοῦ κτημάτου. Καὶ τὸν θεῖον δὲ τῶν ἀποστόλων ναὸν τῆς προτέρας εὐπρεπεῖς ἀπεισόντα ἐρείσμεται καὶ ταῦτα αὖν πεπονηκότων βοηθεῖσας κατοχυρώσας

GOARI NOTÆ.

qui prætest, πρωτοσπαθάριος, qui etiam imperatorem esse accingebat. GOAR.

θοῦντες νέων ἡβῶντα (4) κατὰ τὴν ποιησιν. Καὶ τὸν Αἴγυπτον, τῇ Ηγ. δὲ (5) τῆς Θεοτόκου ναὸν τὸ ἀρχαῖον ἀποβαλλόντα κάλλος ἀνανεώσατο. Καὶ τὸν ἔτερον δὲ τῆς Θεοτόκου ναὸν, ὃς τὸ Σύγμα λατονομάζεται, τέλεον ὑπὸ σεισμοῦ καταπεσόντα, ἐκ βάθρων ἀνψοδόμησε καὶ ἕδραίνοντα καὶ ὥρα:δτετον δὲ πρότερον ἀκειργάστο καὶ τὸν ἐν Αὐρηλίαναις Στεφάνου τοῦ πρωτομάρτυρος ἄχρις ἐδάφους καταπεσόντα ἐκ θεμελίων ἀνήγειρε. Καὶ τοὺς δύο δὲ τοῦ Βαπτιστοῦ στοκούς ἐν τε τῇ Στροβίλῳ καὶ Μακεδονίαναις τὸν μὲν ἐκ βάθρων ἀνήγειρε, τοῦ δὲ τὸ πλειστον ἀνψοδόμησε. Καὶ τὸν τοῦ ἀποστόλου δὲ Φιλίππου, καὶ τὸν πρὸς ἐπέρεαν αὐτοῦ κείμενον τοῦ εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ, πτῶλα πεσόντας δεινὸν, ἐκ βάθρων ἀνέκτησεν. Ἐπειοῦστο δὲ καὶ τὸ μέγα τέμενος Μωκλού τοῦ μάρτυρος, καὶ τὸ ἀδυτον τούτου κατεβλήθεν ἄχει γῆς, ὡς καὶ τὴν Ιερὰν κατεξέβαι τράπεζαν, ἐπιμελεῖσας ἡξιώσεις καὶ τὸν πτώματος ἥγειρε. Καὶ τὸν πληγιάζοντα δὲ τούτῳ Ἀνδρέου τοῦ πρωτοκλήτον πληγιάζοντα δὲ τούτῳ Ἀνδρέου τοῦ πρωτοκλήτου νέον πεσόντα εἰς τὸ ἀρχαῖον κάλλος ἀνήγειρε. [P. 588] Καὶ τὸν τοῦ αγίου Ῥωμανοῦ καὶ τὸν τῆς γίας: "Αννας ἐν τῷ Λευτέρῳ καὶ τὸν τοῦ μεγαλομάρτυρος Δημητρίου καὶ τὸν τοῦ μάρτυρος Αἰμιλιανοῦ τὸν ἐν τῇ Ψάθιδι ἐκ παλαιῶν νέον ε'ργάσατο. Ἐπὶ τούτοις καὶ τὸν τοῦ ἀγίου Ναζαρίου καταπεσόντα ἀνέστησε. Καὶ τοῖς ἐμβόλοις τοῦ Δομηνίου τὸν τῆς Χριστοῦ ἀναστέσεως καὶ Ἀναστολας τῆς μάρτυρος περικαλλῆ ναὸν ἐπιτευχόσας ἐλάμπρυνε, λιθίνην ἀντὶ ξυλίνης τὴν ὁροφὴν ἐργασάμενος. Καὶ Πλάτωνος τοῦ μεγάλου ἐν μάρτυρι πεσόντα ἀνέστησε, καὶ τὸν ἐγγίζοντα τούτῳ τῶν καλλινίκων μαρτύρων ναὸν Ἐσπέρου τε καὶ Σωῆς ἐπειοῦσατο. Καὶ τὸν τοῦ μάρτυρος Ἀκκηλού ἐν τῷ Ἐπτακαλύφ πτῶσιν ἀπειλούντας ἐπιτευχόσας τοῦ πτώματος ἥρπασε. Καραπλήσιος καὶ τὸν τοῦ προφήτου Ἡλίου κατὰ τὸ Ηπέριον ἀνεκτήσατο λαμπρῶς. Ἀνήγειρε δὲ καὶ ἐκ καινῆς ἐν ταῖς βασιλείοις αἰδίας εἰς δύομα τοῦ Δεσπότου Σωτῆρος Χριστοῦ καὶ τοῦ πρώτου τῶν ἀγγέλων Μιχαήλ καὶ Ἡλίου τοῦ προρήτου. "Ετι δὲ καὶ τῆς Θεομήτορος καὶ Νικολάου τοῦ περιουόμου ἐν Ιεράρχαις τὸν περικαλλῆ τουτον ναὸν διά Νέαν ἐκκλησίαν κατανομάζουσιν, εἰς εὐπρέπειαν καὶ κάλλος καὶ ὡραιότητα μηδενὶ ἐτέρῳ διερβολήν δὲ σύγκρισιν καταλιμπίνοντες, προσέδους τε ἵκανες εἰς τε φωτεγγώντων καὶ χρέαν τῶν δοκολογούντων. Καὶ τὸ δεῖ διεξιόντα ἐπὶ πλέον μηκύνειν; αὐτὸ τὸ ἔργον τοῖς θεωμένοις παρίστησι τὴν οἰκεῖαν καλλονήν καὶ πολυτέλειαν. Καὶ διλλους δὲ πολλοὺς ησίους ναοὺς ἐντὸς τοῦ πολανίου ἐδομήσατο, εἰς δύομα Ἡλίου τοῦ προφήτου καὶ τοῦ μάρτυρος Κλήμεντος καὶ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ καὶ τοῦ ἀποστόλου Ηπέρου καὶ τοῦ ἀρχιοπρατήρου, ὃν τὴν ὥραιότητα παραστήσασθαι ποιητικὴ ἀντίδονης μεγαληγορίᾳ."

Πολλὰ δὲ καὶ τοῖς βασιλείοις ἀνέστησεν, ὡς ἂν τις εἶποι, βασιλεων βασιλεία· ταῦτα δὲ ἀριθμεῖσθαι οὐκ ἀναγκαῖον. Ἐργον δὲ τούτου τοῦ βασιλέως καὶ διεγόμενος οἰκος τὰ Μάγγανα καὶ δὲτερος δ νέος

XYLANDRI ET

(44) Sane et scribendum ἡβῶντα. Qui error me monet ut pro νέων sententiam fortassis νέον, ut est apud poetam, scripsisse Cedrenum, aliquos suspicatores. Ego tamen allusisse modo eum ad locum Homeris suspicor, neque voluisse templum adolescentis nomine afficere. Sed νέων (hoc est ναὸν) finitima appellatione dixisse: res est non magni momenti et elegantia non usquequa elegans. Allusit autem

A extruxit. Hoc modo etiam instauravit αὐτὸν Stephanus martyrum principis, quae in Aurelianis condita humi procubuerat. Baptista fana duo, quorum hoc in Strobelo illud in Macedonianis, alterum majore sui parte reparavit, alterum e fundamentis substruxit. Itidemque Philippi apostoli, et quae ab hac versus occasum solis sita erat. Lucas evangelistae αὐτὸν, gravem passas ruinam, nec non templum magnum Mocii martyris, ejusque penetrale solo æquatum, fracta etiam sacra mensa, e parietinis excitavit. Restituit et pristinæ pulchritudini refectam ex collapsa αὐτὸν Andreas apostoli ante alias vocati, istis vicinam; item sancti Romani et sanctæ Annae in Deutero, et magni martyris Demetrii, martyris Emiliani in Rabdo, B de antiquis novas rededit. Restituit et sancti Nazarii αὐτὸν collapsam: et in porticibus domini templum resurrectionis Christi, et Anastasiae martyris refectum ornavit fastigio, quod ligneum ante fuerat, lapideo. Platonis incliti martyris sanum, quod corruerat, erexit; vicinumque huic sanum nobili Victoria insignium martyrum Hesperi et Zoæ condidit Ruinæ, quae imminebat, subtraxit Acacii quoque 1040 martyris αὐτὸν in Heptascalo (Septigradum verteres), et Eliæ vatis sanum in Petrio splendide restituit. Instauravit et tempora palatina Servatori Christo, Michaelo angelorum principi et Eliæ vati dedicata et Deipara: ac Nicolai inter proceres ecclesiasticos celeberrimi, quod Novam nominant ecclesiam, insuperabili pulchritudine exornavit, redditibus ad lucernas et necessitates eorum qui laudes divinas persolverent sufficientibus ditatam. De qua quid attinet prolixè narrare, cum ipsum opus pulchritudinem suam et sumptuum in id impensorum demonstret magnitudinem? Multa alia etiam delubra in palatio condidit, de nomine Eliæ vatis, Clementis martyris, Iesu Servatoris, Pauli apostoli, principis exercituum cœlestium, quorum in declaranda venustate vel poetica desicerat magniloquentia.

C Multa etiam in Palatio pro imperatoribus vere regia audacia condidit; quae omnia enumerare nihil attinet. Opus Basillii est etiam domus quae Manganorum nomen gerit, et alia quae GOARI NOTÆ.

ad Phœnicis verba Iliad. ix: Οὐδ' εἰ καὶ μοι ὁ ποστατὴ θεὸς αὐτὸς Γῆρας ἀποδύσας θῆσιν νέον ἡβῶντα. Quod propter imperitiores annotato.

(5) Proprium puto, vel κατ' ἔφογχον. Paulo post plurali numero εἰς πτυχαῖς ad fontes verti. Δοξολογοῦντα paulo post verti doctores, conjecturam secutus, quod iis non minus quam cantoribus probabile sit aucta aut facta stipendia. XYL.

Nova appellatur. Has, ut qui nollet publicos reditus in usus privatos vertere, ædificavit; et redditus eis ex agriculturæ emolumentis constituit idoneos, unde imperatorio **1041** convivio pro se, et iis qui toto anni cursu invitarentur, sufficentes et juste parti sumptus suppeditarent. Condidit etiam palatium ad Fontes, et id quod in Eriis erat decoravit, cisterna repurgata, quam Heraclius imperator terra ingesta complanatam in hortum arboribus hac oleribus plantandis mutaverat, ut et cisternam eam quæ est ad Magnauram, et quæ inter triclinium Justinianeum ac Lausiacum. Etenim prædictus Heraclius imperator, cum ei Stephanus philosophus examinato siderum qualis fuerat ipso nascente positi prædixisset aquam interitum ipsi allatarum, cisternas terra congesta oppleverat. Itaque Basilius cisternam in Eriis repurgavit, locoque horti receptaculum aquæ copiosæ ac pellucidæ confecit. Et in foro ædificavit templum pulcherrimum Deiparæ sacrum, ut ibi negotiatores domum precibus faciundis aptam haberent, cum eo loco ob negotiations commorarentur. Sancti Phocæ fanum in Steno adornavit, monasteriumque redegit, constitutis pro iis qui in eo religiosam exercerent vitam sufficientibus redditibus. Renovavit etiam magnum sancti Michaeli in Sosthenio templum, quod antea temporis corruerat, et ad eam qua hodie visitur elegantiam perduxit. μένων. Ανεκάλυσε δὲ καὶ τὸν μέγαν τοῦ ἀρχιεπατικοῦ πεσόντα, καὶ εἰς τὸ φαινόμενον κάλλος μετίγαγε.

Multos etiam Judæorum munerum pollicitationibus atque exhibitionibus **1042** et donis ad baptismum allexit. Bulgarorum gentem, quæ recens Christianam pietatem amplexa erat, missis piis monachis et sacerdotibus virtute insignibus in fide confirmavit. Rossos pactis compositis ad salutaris baptismi communitatem pertraxit, iisque pontificum principem misit. Operæ pretium est hoc loco miraculum referre, quod eo missus pontifex edidit. Princeps ejus gentis ac proceres et universus populus falsa religione adhuc detenti, cum deliberarent eane retinenda an vero Christianæ fidei arcedendum esset, ad se missum pontificem in concilium advocant; eumque princeps interrogat quidnam rei esset quod profiteretur et ipsos docturus esset. Profert episcopus sacrum divini evangelii librum, et quædam miracula exponit a Deo, dum is in humana natura terras obit, edita. Ibi Rossus negare se aut suos ipsi fidem ullo modo habituros, nisi aliquid horum, præsertim servitorum in flagranti camino trium puerorum, simile vidissent. Ad hæc pontifex, fidens veraci ejus sermoni qui suis dixerat fore ut quidquid propter ipsum postulassent impetrarent, et qui ipsi fidem haberet, ipsius quoque opera iisque majora editurum, Tametsi, inquit, Deum tentare fas non est, tamen si ex animo statuistis ad Deum vos conferre, postulate **1043** quod vultis, et is omnino id præstabit propter fidem vestram, quanquam nos minimi sumus

A καλούμενος οὓς ἀπὸ τοικύτης κατεσκεύασε προαιρέσεως. Μὴ βουλόμενος γὰρ τὰ δημόσια πράγματα εἰς οἰκεῖας κατανακτήσκειν χρείας τους τοιούτους ἀνφικόδμητους οἰκους, καὶ προσόδους ἐκ γεωργίας ἀπέταξεν αὐτοῖς ικανὰς, ἀφ' ὧν ἡ βασιλικὴ πανδαισίᾳ αὐτοῦ τε καὶ τῶν ἀνὰ πᾶν ἔτος ὅπ' αὐτοῦ κεκλημένων ἄρθρον καὶ δικαίων τὴν χορταγίαν ἔμελλεν ἔχειν αἱ. Ἐδομέστατο δὲ καὶ τὰ ἐν Σηγαῖς παλάτια, καὶ τὰ ἐν τοῖς Ἡρίοις ἐκαλλωπίσατο, ἀνακτήσας καὶ τὴν ἀπογεωθεῖσαν κινστέρναν, ἥν Ἡράκλειος διβασίλευς προσχώσας παράδεισον φυτῶν καὶ λαχίνων εἰργάσατο. Ὁπερ ἐποίησε καὶ ἐν ταῖς οὖσαις ἐντὸς τοῦ παλατίου, τῇ τε πρὸ τῆς Μαγναύρας καὶ τῇ μετεκὲν Ιουστινιανοῦ τοῦ τρικλινίου καὶ τοῦ Λαυσιακοῦ. Ὁ γὰρ εἰργάμενος βασιλεὺς Ἡράκλειος παρὰ Στεφανοῦ τοῦ φιλοσόφου μηχάνων, [Ρ. 589] τὴν γενεσιν αὐτοῦ πολυπραγγονήσαντος, ὡς ἔξι ὕδατος αὐτὸν δεῖ τελευτὴν, τὰς τῶν κινστερνῶν, ὡς εἴρηται, προσχώσεις εἰργάσατο. Τὰ ἐν τοῖς Ἡρίοις οὖν ἀποκτήσας βασίλεια εἰς τὸ ἀρχαῖον σχῆμα ἀντίγραψε, καὶ ἀντὶ παραδείσου δοχείον ἀπειργάσατο ὕδατος ἀρθρονού καὶ διειδοῦς. Ἐδείματο δὲ καὶ τῷ φόρῳ νῦν περικαλλέστατον ἐπ' ὄντος τῆς Θεοτόκου, ὡς ἂν ἔχοιεν αὐτὸν οἱ πραγματεύμενοι οἰκον προσευχῆς, δόπτε ταῖς πραγματείαις ἐμβραδύνωσι. Καὶ τὸν τοῦ ἁγίου Φωκᾶ δὲ ναὸν ἐν τῷ Στενῷ ἀπισκευάσας καὶ καλλωπίσας οἰκητήριον μοναχῶν ἀπετελεσσε, τάξας προσόδους ικανὰς εἰς διάρκειαν τῶν ἐν αὐτῷ ἀσκούμενων. Ανεκάλυσε δὲ καὶ τὸν μέγαν τοῦ ἀρχιεπατικοῦ πεσόντα, καὶ εἰς τὸ φαινόμενον κάλλος μετίγαγε.

C Πολλοὺς δὲ καὶ τῶν Ιουδαίων δωρεῶν ἐπιχρήλιας καὶ δόσεις καὶ δώρων ἀνταλλαγαῖς τοῦ Θείου κατηξιώτε βαπτίσματος. Καὶ τὸ τῶν Βουλγάρων δὲ γένος ἀρτιπαγὲς ὃν πρὸς θεοσέβειαν μοναχῶν ἀποστολὴ εὐλαβῶν καὶ ιερέων ἀρτῇ κεκοσμημένων ἐθεβαίωσε πρὸς τὴν πίστιν. Καὶ τοῖς Ῥώκ δὲ συμβάσεις; Θέμενος ἐν μετοχῇ γενέσθαι τοῦ σωτῆρίου βαπτίσματος αἵτινος γέγονος, πεμφθέντος αὐτοῖς καὶ ἀρχιερέως. Ἀλλ' ἀξιον διηγήσασθαι καὶ τὸ γεγονός θῶμα παρὰ τοῦ ἀρχιερέως τοῦ πεμφθέντος ἔκεισε. "Ετι γὰρ τῇ δεισιδαιμονίᾳ κατεχόμενος αὐτός τε ὁ ἄρχων καὶ οἱ μεγιστᾶνες αὐτοῦ καὶ τὸ ἄπαν ἔθνος, κατασκοπούμενοι περὶ τε τῆς πρώην αὐτῶν θρησκείας καὶ τῆς τῶν Χριστιανῶν πίστεως, εἰσκαλοῦσι τὸν ἄρτι πρὸς αὐτοὺς φοιτήσαντα ἀρχιερέα· ὃν ὁ ἄρχων ἐπηρώτα τινα τὰ παρ' αὐτοῦ καταγγελλόμενα καὶ αὐτοῖς διδάσκεσθαι μέλλοντα. Τοῦ δὲ τὴν ιεράν τοῦ Θείου Εὐαγγελίου προτείναντος βίβλον, καὶ τινα θύματα ἔξιγουμένου τῶν ὅπο τοῦ θεοῦ ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ ἐπιδημίᾳ τερπτουργηθέντιν, « Εἰ μή τι τῶν δμοίων τὸ πλῆθος, ἔφη, τῶν Ῥώκ καὶ ἡμεῖς θεασόμεθα, καὶ μάλιστα ὅποιον λέγεις ἐν τῇ καμίνῳ τῶν τριῶν πατέρων γενέσθαι, οὐχ ἄν σοι ῥῷσιας πιστεύσωμεν. » Ο δὲ τῷ ἀψευδεῖ πιστεύσας λόγῳ τοῦ εἰπόντος, οτι· « Ο δὲ τοῦ αἰτήσοντες ἐν τῷ ὄντοτε μου, ληψεσθε, καὶ δι πιστεύων εἰς ἔμε τὰ ἔργα ἡ ἔγω ποιῶ κάκείνος ποιήσει καὶ μείζονα τούτων ποιήσει, » ἔργη πρὸς αὐτούς· « Εἰ καὶ μὴ ἔξεστιν ἐκπειράζειν Κύριον τὸν Θεὸν, δμως εἰ ἐκ φυχῆς διεγάγετε προσελθεῖν

τῷ Θεῷ, αἰτήσασθε δικερ ποιόλεσθε, καὶ ποιέσετε τοῦτο, πάντως διὰ τὴν πίστιν ὑμῶν ὁ Θεὸς, καὶν ἡμεὶς οἱ ἐσμεν ἀλάχιστοι καὶ ἀνάξιοι. » Οἱ δὲ εὐθέως ἤγγαντο τὴν τοῦ θείου Εὐάγγελου πυκτίδα ἐν τῇ παρ' αὐτῶν ἀναφθείσῃ φιτῆναι πυρκαϊζεῖν, καὶ εἰ ἀδλαβῆς αὐτη τηρηθείη, προστελθεῖν καὶ αὐτοὺς τῷ παρ' αὐτοῦ κηρυκσομενῷ Θεῷ. Ἐδοξεῖ δὴ ταῦτα, [Ρ. 590] καὶ τοῦ λερέως πρὸς Θεὸν τὰς χειράς καὶ τοὺς δοφίαλμαὶς ἐπάρχεντος καὶ, « Δόξατὸν σου τὸ ἄγιον ὄνοματ, Ἱησοῦ Χριστὲ, οὐ θεὸς ἡ μῶν», εἰπόντος, ἐν δοφταλμοῖς τοῦ ἔθνους τουτοῦ ἐδίκηθε εἰς τὴν κάρμινον ἢ τοῦ ἀγίου Εὐάγγελου βίβλος. Ἐφ ὥρας δὲ Ικενᾶς τῆς καρμίνου ἐκκαθισμένης, εἶτα καὶ τίλεσον μαρανθείστης, εὐρέθη τὸ λερὸν πυκτίον ἀπαθήτης καὶ ἀλώβητον δια-
“Οπερ ἰδόντες οἱ Βάρβαροι, καὶ τῷ μεγέθει καταπλα-
ηύτομέλουσιν.]

Κατὰ τούτον τὸν χρόνον Κωνστ.: νείνος δ πρεσβύτερος τῶν τοῦ βασιλέως οἰών τὸν βίον ἔξειπε νίσφ πυχεικῆ, πένθος ἀμύθητο καταλιπὼν τῷ πατρὶ. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν διβασιλέως πράως θνεγκε, παρεμοθήσατο δὲ τὴν σύζυγον καὶ τὰ τέκνα. Ἀναγόμενος δὲ παρὰ τῶν προσταταμένων τοῦ δημοσίου διβασιλέως ἐπόπτας εἰς τὰ θεμέτα ἐκπέμψαι, ὃς δὲ διναμένων ἐκ τούτου τῶν δημοσίων συντελεῖων ἐπιδίονται, προσποιητάμενος ἀποδέχεσθαι τὴν ὑπόμνησιν, ἐκλέξασθαι καὶ εὐτρεπίσαι προστέλλειν καὶ αὐτῷ προσαγγειεῖν τοὺς μάλλοντας τὸ τοιοῦτον ἔργον ἐπιτελέσαι καλῶς. Ἐπιλέξαμενος δὲ διγενικὸς (ε) οὖς, ἐδοκει διακονήσαι πρὸς τὸ τοιοῦτον ἔργον δρθῶς, καὶ τὰς τῶν ἐκλεγέντων προστυγορίας προσαγγάγων, πολλῆς ἐνομίσθη μέμψεως ἄξιος, εἰ τοιούτους οὕτῳ λιτούργους διδοθεῖται διέξιος πρὸς τὸ τοιοῦτον λειτουργημα. Τοῦ δὲ μὴ ἔχειν κρείτονας ἀνθυπενεγκόντος ἐν δλφ τῷ πολιτεύματι, ὑπολαβὼν διβασιλέως· «Τὸ τῆς προκαταμένης διακονίας ἔργον τοιοῦτον παρ' ἐμοὶ κρίνεται ἡστε, εἴπερ οἶδόν τε ἦν, αὐτὸν ἐμὲ πρὸς τὴν τούτου διοίκησιν ἔξειθε». Ἐπειδὲ τοῦτο ἐστι καὶ ἀπρεπὲς καὶ ἀδύνατον, ἐξ αὐτῆς ἀνγκῆς ἐπὶ τοῖς δυσὶ τῆς πολιτείας μηχανίστροις (7), οἱ καὶ χρόνῳ καὶ πείρᾳ καὶ ταῖς πολλαῖς ἐν τῷ μικρῷ βίῳ τῶν πολιτικῶν ἀρχῶν διοικήσεται, ἐν αἷς ἔκτησθησαν, ἀκεβδηλον καὶ καυχρὸν τῆς ἀρετῆς ἐξενήνογχοι τὸ δυσμικον, τὰς ἐπιλίθιας σκλείω, καὶ τὴν διακονίαν ὑποτούτων ἀνυπῆγνα: δεδύντως θαρρῶ. Ἀπελθὼν οὖν αὐτὸς σὺν φρονί, ἀπάγγειλον αὐτοῖς τὸ τῆς διακονίας εἶδος καὶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν. Καὶ βουλομένων ἐξελθεῖν ἐπευδοκῶ καὶ αὐτός. »Ὦς δ' ἀκούστητες οἱ ἀνδρεῖς ξλιθον εἰς ἐκπληξιν, καὶ τὸ γῆρας ἀνὸν ἱκετηρίας προσύβαλλοντο καὶ τοὺς προηγγειαμένους ὑπὲρ τοῦ πολιτεύματος κόπους, καὶ παρενεγκθῆνται ἐξ αὐτῶν

XYLANDRI

(6) Intellige λογοθέτην. GOAR.

(7) Plerisque magistri nomine passim in hac historia insignitis, aut afflictorum vel militiæ, etc., ubi vox occurrit, veniat intelligendus, potest ori discrimen. At sane cum 24 posterioribus sæculis hac dignitate conspicuos suisse referat Luitprandus alibi memoratus, πολιτεῖς μηχανῆσθαι ab auctore vocatos, regii consistorii et secretioris consilii assessores conjiciendos semper sum ratus. Cui

et indigni. Il confessim postularunt ut codex Evangelii in rogum quem succederat mitteretur, promittentes se, eo incolumi manente, Deo quem ipse praedicaret nomen daturos. Accepta haec conditio; et pontifice manus oculosque ad Deum atlollente, Jesumque obsecrante ut is sancti sui nominis gloriam ante oculos hujus gentis assereret, conjicuit in caminum liber evangelicus; cumque caminus per mults horas arsisset, tandemque materia consumpta extinctus esset. liber incolumis illæsusque omnino reperitur. Cujus miraculi magnitudine perculti Barbari, omni dubitatione abjecta, ad baptismum eonfugerunt.

Eo maxime tempore Constantinus filiorum Basili natu maximus, febri absemptus est, ineffabilem patri luctum relinquens. Hunc tamen casum imperatur moderate tulit, uxoremque etiam et liberos consolatus est. Interim recipublicæ proceres imperatori suadent ut in provincias inspectores emittat, quod hoc dicerent ad incrementum reddituum publici ærarii facturum. Imperator probare se hanc sententiam simulans, deligi ad hoc munus homines aptos jubet et ad se adduci. Ibi cum generalis **1044** delegisset quos eam rem recte administraturos putabat. et eorum nomina ad imperatorem attulisset. in magnam apud eum reprehensionem incurrit, quod tales homines tanto negotio idoneos judicasset. Meliores se in tota civitate non invenire caussanti. imperator, « Tantum, inquit, hoc munus existimo esse, ut si ita liceret, me ipsum ad id obeundum proficisci debere putem. Quod quia indecorum est, neque fieri potest, necesse habeo spem meam despondere duobus reipublicæ magistris, qui tempore et usu rerum multisque in longa vita gestis magistratibus fidei suæ integritatem et virtutem probarunt. Nam ab his negotium recte confectum iri fido Tu ergo abi, ait, et iis rationes hujus administrationis meamque voluntatem expone. Si volunt ad eam obeundam exire, mihi hoc probatur. » Magistri hoc nuntio perterriti supplices deprecantur ætatis suæ et laborum pro re publica jam ante exhausterum innitentes excusationi; petuntque ut hoc ministerium aliis imponatur. Generalis re infecta ad imperatorem reddit eorumque excusationes exponit. Ad ea Basilius, « Quando, ait, fieri non potest ut ego exeam, et hoc munus illustrissimi recusant obire magistri, inspectorum

GOABI NOTE.

conjectura non placebit. is, si potest, auctoris verba
in alium sensum retorquebit, sicut haec alia Con-
stantini c de Admin. Imp., c. 51 : Λέων ὁ βασιλεὺς
φίλοτος μάρτυρος παῖς πρός τοὺς μηχαντέρους καὶ πατρι-
κίους καὶ οἰκείους συγχατικούς διακέμενος, quibus
dignitatem communem et rem publicam suis consi-
lius juvante, qualis erat patricia et senatoria, ma-
gisteriam fuisse manifestat. GoLB.

hujusmodi constitutionem ego omitti volo: præstat quippe aliquos lucrum injustum **1045** ex publico præcipere, quam male metuere multam quæ eos opprimat aliquam.» Hoc modo factum est ut subditi Romano imperio provinciales, quandiu ei Basilius præfuit, verbo quidem non sint ad æqualitatem census adacti, re ipsa autem liberi et ab exacti-

nibus immunes manserint.

τοῦ δημιουρίου μή, καλώς ή κακῶς: ὑποπτεύειν ζημίαν τινὰς ἀπὸ τῶν τοῦ παρὰ πάντα τὸν τῆς χώτωρχτορίας αὐτοῦ χρόνην ἔμεινεν ἀνεξίσωτος (8) ή φάναι μᾶλλον ἀλεύθερος καὶ ἀδιάπρακτος δὲ πότε τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐξουσίαν ἄπας τῶν δλων θεμάτων λαδές.

Enimvero vita functo, uti retulimus, Constantino, tum amor et spes omnis in Leonem, qui huic natu proximus fuerat Basillii filius devoluta atrocia ipsi odia perpererunt, quæ res planius est narrando explicanda. Erat quidam monachus, idemque sacerdos, eorum e numero quibus impensis imperator favebat plurimumque sivebat, nomine Sandabarenus. Is quanquam imperatori charus esset, tamen apud alios in mala erat existimatione, et idcirco a Leone illo sæpe traducebatur ut impostor ac præstigiator, qui imperatorem a sanis consiliis ad ungas tinutiles cogitationes averteret. Momordit hoc auimum monachi, utque de ultiore cogitaret impulit. Eapropter simulata erga Leonem benevolentia aliquando in hanc sententiam eum compellat: « Cum jam, o Cæsar, adoleveris patriquesis dilectus, qui sit quod cum eo venatum exiens neque ensem neque cultrum tecum fers, queni patri eo ad feras indigenti porrigas; aut si, quod sæpe usu venit, clandestinis insidiis **1046** petatur, in prompto habeas quo patris inimicos ulciscare? » Leo dolum non sentiens, neque suspicatus quorsum hoc commentum pertineret, consilium admittit: et persuaderi sibi patitur ut in ocrea cultrum secum efficeret. Sandabarenus insidias sibi succedere intelligens, imperatorem convenit, indicatque vitæ ejus a filio insidias tendi. Si id non credit venatum egressus ocreas Leoni detrahi jubeat: invento tum cultro intellecturum se recte monere. Hæc monachus. Statim Basilius venationem in licere, cum solito comitatu exire, cumque ad certum locum e-^Dset ventum, simulare sibi opus cultro esse, eumque vehementius exposcere. Ibi Leo, qui nihil de suspicione a patre concepta præscivisset, simpliciter cultrum quem secum ferebat depromere ac patri præbere. Confestim ergo Sandabareni præmonitio pro vera haberet, Leonis excusationes inanæ judicari. Reversus domum imperator filium infenso animo ornamenti imperatoriis spoliatum in quoddam palati conclave, cui Margarites nomen, includit, ibique detinet; ac nisi patriarcha et senatus prohibuissent, etiam oculos ei, (nam ad hoc a Sandabreno instigabatur) effossurus fuerat. Multum

XYLANDRI ET

(8) Ἐξισωτής Suidæ Græcisquæ modernis est censor et exactor; juxta Blastarem is qui terras et agros inter vicinus possessores ex æquo dividit, quique tributi principi pendendi, per persis uniuscujusque divitiis et possessionibus, mensu-

τὴν τοιαύτην ὑπηρεσίαν ἱκέτευσαν, διέστρεψεν ἕπτακος δὲ πεμφθεῖς, καὶ τῷ βασιλεῖ τῷ παρ' ἐκείνων λαλητέται ἀπίγγειλεν. Ἀπέρ ἀκούσας. « Καὶ τὸ δικίον ἔξελθειν δικεῖ εἶναι ἀδύνατον, περαιτεῦνται δὲ τινὲς λειτουργίαν οἱ λαμπρότατοι μάγιστροι, οὐδένεσσιν τοῦ πράγματος διοικητήν ἀξιόχρεων κατελεῖ φθῆναι τοῦτο ἀνεπίσκεπτον [P. 591] βούλομεν. Κείτον γάρ, φρσι, περιφερόμενον τινὰς ἀπὸ τῶν συντρίβουσαν αὐτοὺς καὶ συμπνίγουσαν. Καὶ διὰ τοῦ παρὰ πάντα τὸν τῆς χώτωρχτορίας αὐτοῦ χρόνην ἔμεινεν ἀνεξίσωτος (8) ή φάναι μᾶλλον ἀλεύθερος καὶ ἀδιάπρακτος δὲ πότε τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐξουσίαν ἄπας τῶν δλων θεμάτων λαδές.

Τοῦ πρεσβυτέρου δὲ τῶν υἱῶν τοῦ βασιλέως, Κωνσταντίνου, ὡς εἴπομεν, τὸν βίον μετημεφότος, καὶ ^B τοῦ φιλτρου καὶ τῶν ἀλπίδων ἐπὶ τὸν δεύτερον υἱὸν Λέοντα μεταπεσόντων, δεινὸς δὲ φθόνος διπλίζεται καὶ αὐτοῦ καὶ δπως, τὰ ἐπόνενα διλώσει τραυδέρον. Μοναχὸς ἦν τις τῶν πάνυ φλοιούντων καὶ πιστευομένων Βασιλεὺς τῷ βασιλεῖ. ἦν δὲ καὶ λεπευς, διὰ Σανδαβρηγνὸν κατωματζον· δις εἰ δια τοῦ βασιλέως ἐστέργετο, ἀλλ' οὐκ εἶχε παρὰ τοῖς ἄλλοις διξιν χρηστὸν. καὶ διὰ τοῦτο καὶ ποιλάκις περὶ λέντος τοῦ υἱοῦ τοῦ βασιλέως διεκομψεῖτο ὡς ἀπατεῶν καὶ γότς καὶ τὸν βασιλέα τῶν καθηγόντων ἔχγιων λογισμῶν λαὶ εἰς δι μή δει παραστρων. Ἅγιος δὲ δακόμενος ἐκεῖνος τὴν ψυχὴν, καὶ ἀνταμύναται σπεύδον τὸν λυποῦντα, φιλιαν ὑποκρίνεται πρὸς τὸν λέοντα, καὶ ποτὲ φρσι πρὸς αὐτόν. « Ιψε τί ὁ βασιλεὺς, νεανίας ἔδη ὁν καὶ πασὸς τῷ πιτρὶ, πιτρὶ σου φλοιούντων, μή, ἐπιφέρῃ φυματίζειν δι μάχαραν, δταν κατ' ἀγρούς συνιππίζει σου τῷ πιτρὶ, ήντα καὶ κύτρη, εἰ κατὰ θερόντος σχῆματος ἐπιθέτης τούς πατρικούς ἔχθρούς ἀνταμύνασθε; » Οὐχ διπεδόμενος δὲ τὸν δόλον δ λέοντα, οὐδὲ συννοήσας τὴν μηχανήν, δέχεται τὴν συμβουλήν, καὶ μηχαναν ἐντὸς τοῦ ὑπόδιμοτος ἐπιφέρεσθαι πιθεται. Γνοὺς δὲ Σανδαβρηγνὸς εἰς ἔργον χω τσασαν τὴν ἐστοῦ σκευασίαν. πρόσοιστα τῷ βασιλεῖ καὶ φρσι: « Γνωστόν εοι ἔστω, ὁ βασιλεὺς, ὡς ἐπιθύμειε: τῇ ζωῇ σου δ σὸς υἱός καὶ εἰ ἀποστεῖ, δταν κατὰ θερόν ἔχ'ης, αλεύσον περιαρθρηνας: τὰ πάδια τῶν ποδῶν αὐτοῦ, καὶ εἰ εὑρεθεῖ ἔιφος ἐπιφερόμενος, ἔσται πάντως δι μή συμβουλή συμφέρουσα. » Ἐλέχθη ταῦτα, ἔρδος κατηγέλθη βασινική, συνεξίλθεν ἀπὸ τὸ εἰωθός, ἔξεισι καὶ λέων δ τοῦ βασιλέως νίσ. Καὶ κατά τινα τοτον γενόμενος δ βασιλεὺς προσποιεῖται χρείαν, ἔχειν μαχαράς, καὶ ἐπεκτῆται ταύτην μετ' ἐπιτάσσασις. Μηδὲν οὖν τῶν ὑπονομιαν τῷ πατρὶ προειδὼς δ υἱός, ἀπονήρως ἐφαλκυσάμενος δι μή ἐπιφέρετο μάχαραν ἐπιδίωσι τῷ πατρὶ. Τούτου γενομένου αλ μὲν τοῦ Σανδαβρηγνοῦ προυχγαλίαι εύθὺς ἐπιστεύοντο, αλ δὲ παρὰ τοῦ λέοντος ἀπολογίαι μάταιοι καὶ κενά. Ἅγιοστρεψας οὖν δ βασιλεὺς εἰς τὰ βασι-

GOARI NOTÆ.

ram præsigit. *Peræquatorem rectigalium in urbe regia vocal Cassiodorus, Var l. vi, form. 6* 'Ανεξίσωτος vero nulli hujusmodi subjectus est exactori vel peræquatori. GOAR.

λεία πρὸς ὄργὴν κατὰ τοῦ υἱοῦ διανύσσεται, καὶ ἐν τιν: τῶν βασιλείων οἷκων, [P. 591] ὃς μαργαρῖτης κτηνομάζεται, ἔμφρουρον τοῦτον πεποίχεν, ἀζυρεῖται δὲ καὶ τὰ τῆς βασιλείας παρέσημα Διορεθῆστο δὲ παρὰ τοῦ Σανδανεργηνοῦ καὶ τοὺς λόγχωνς ἀποσύσσει τῶν ὁφθαλμῶν αὐτοῦ. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἐκωλύθη ποιῆσι δὲ τοῦ πατριάρχου καὶ τῆς συγκλήτου βουλῆς τῆς εἰρητῆς δὲ δύως εἶχεν ἐντός. Χρόνον δὲ παραδρυμόντος συχνοῦ, καὶ πολλάκις τῆς συγκλήτου βουληθείσης διεπρεσβεύσασθε: περὶ τούτου καὶ κατ' ἄλλην καὶ ἄλλην αἰτίαν ἀλλα, καὶ ἄλλως καλυσμένης, πρόφροσις διδοται εὔλογος, ἐξ τῆς ὡδῆγηθησαν εἰς τὸ καταλῦσαι τὰ σπουδαῖόμενα. Ζῶν τὸν τοπεγνὸν ἐν κλωνῷ κατὰ τὰ βασιλειάσιν αἰώρούμενον πρὸς θέραν καὶ τέρψιν τῶν θεωμάνων καὶ ἀκουόντων (ψιτακῆς ὄνομα τῷ ζῷῳ), μιγγάλων καὶ πολύφρωνον διπερ εἴτε πρὸς τινῶν διδαχὴν εἴτε ἄλλως πως ἐξαύτομάτου πολλάκις, «Ἄ, αἱ, κύριε Λέον,» ἐφθέγγετο. Εὖωχτες δὲ ποτε τελουμένης τῷ βασιλεῖ καὶ τῶν πρώτων τῆς βουλῆς συνεστιαμένων αὐτῷ, καὶ τοῦ ὄρνιθος πολλάκις φθεγγούμενον τὸ προρρήθεν, ἐπιστυγνάσσωντες οἱ δαιτυμόνες τῆς εὐωγίτες ἐπάσσοντο καὶ ἐπὶ συνωνίᾳ ἐκάθητο οἰστερπερσαχῶν δι βασιλεὺς τὴν αἰτίαν τῆς ἀποχῆς τῶν βραμάτων ἐπέτρετο. Οἱ δὲ δακρύων ὑποπλησθέντες τοὺς ὁφθαλμούς, «Τίνα. ὦ δέσποτα, εἰπον, βηῶσιν φαγούμεσσα, οὐτῶς ὑπὲ τῆς φωνῆς τοῦ ἀλόγου τούτου οὐειδίζεμενοι. δοκοῦντες ἡμεῖς λογικοὶ τε καὶ φιλοδέσποτοι; οἵτις αὐτὸδ μὲν τὸ ἀλογον ζῶν τὸν οἰκεῖον ἀνακλλεῖται δεσπότην, ἡμεῖς δὲ τρυφῶντες λιθηνοὶ μηδὲν ἀδικησαντος ἐλέῖσθομεν δεσπότου. Εἰ μὲν γάρ ἀδικῶν ἐλέγχεται καὶ κατὰ τοῦ πατρὸς εὐτρεπίας τὴν δεξιὰν, αὐτόχειρες ἡμεῖς τούτου γεντσόρμεθα πάντες, τοῦ αἰματοῦ αἵτοῦ μὴ λαμβάνοντες κόρον· εἰ δὲ ἐστὶ οἵ τινες ἐνεκλῆθη, διαφεύγει τὸν ἔλεγχον, μέγιρι τίνος ἡ συκοζάντες γλῶσσα κατ' αὐτοῦ δυναμοῦται; » Μελαχθεὶς οὖν τοῖς τοιούτοις λόγοις δι βασιλεὺς τότε μὲν καθεσθῆναι τούτοις προσέταξε, σκοπῆσαι δὲ αὐτὸς περὶ τοῦ πράγματος ἐπηγγείλατο· μετ' οὐ πολὺ δὲ πρὸς τὴν φύσιν ἐπανελθὼν ἐξέγει τε φρουρᾶς καὶ εἰς ὅψιν ἄγει τὸν υἱὸν, καὶ τὴν πένθιμον ἀμείβει στολὴν, καὶ τὸ περιττὸν τῆς ἐν τῇ λύπῃ τραφείσης καρκίνης περιαρέτ, καὶ τὴν προτέραν τῆς βασιλείας τιμὴν ἀποδίδωσιν.

Οὐ πολὺ τὸ ἐν μέσῳ, καὶ διαρρόιας νόσῳ ἀλίσκεται, καὶ κατὰ μικρὸν τῇ τοικύτῃ τρικεδόνι κατεμαραίνετο. Δικθεὶς δὲ ὡς ἐδόκει: τὰ τῆς βασιλείτες, καὶ τὸν κληρονόμον καὶ διάδοχον γνωριμὸν ποιησάμενος, τὸν βίον ἀπέλιπε, συμβασιλεύσας μὲν τῷ πρὸ αὐτοῦ Μιχαὴλ χρόνῳ ἐνα, ἑτέρους δὲ ἐνέκα καὶ δέκα χρόνους περὶ τὴν αὐτοκράτορα τῆς βασιλείας διαπρέψεις ἀρχῆν. Δικθέχεται δὲ τὴν ἀλητὴν τῆς διουσίας ἀρχῆν Λέων δικθέτης πρῶτος τῶν περιόντων υἱῶν.

[P. 593] Λέων δὲ τῶν δλων γεννέμενος κύριος, τῶν ἀλλων τῶν συμβαλλομένων τῷ πολιτεύματι διλίγα τῇ παράπεπτον μὴ φροντίσας, τῷ θυμῷ δὲ σφεδάλιων καὶ τὴν περὶ τοῦ Σανδανεργηνοῦ κατ' αὐτοῦ συστάσσων σκευωρίαν ἔνευσιν, προκαταστησάμενος εὐλογοφανεῖς αἰτίας, ὡς διὸ δέξεις τὰ πραττόμενα μετ' εὐλόγου πράττεσθαι ἀφορμῆς, καὶ τὰ ἐμπόδια ἐκ μέσου περιελῶν. Εἰδὼς γάρ ὡς οὐκ ἀν τι δυνηθεῖται φαῦλον ἐνέκεσθαι κατὰ τοῦ Σανδανεργηνοῦ, Φωτίου τὸν πατριαρχικὸν ιθύνοντος φρόνον. (Μροστήσεσθαι γάρ αὐτοῦ γνωναιτέρον καὶ ἀντιτύψεσθαι ὑπετόποσε,

A ex eo lapsus est temporis, donec 1047 tandem senatu s̄apenumero pro Leone intercedere conato, aliquaque atque aliis de causis impedito, tandem propositi exsequendi talis sese obtulit opportunitas. In palatio avis quadam humana vocis aliarumque imitatrix, nomine psittacus, in cavea suspensa degabat, ut spectatores atque auditores oblectaret. Ea avis sive fortuito sive ita a quodam docta, vociferari solebat: Heu heu, domine Leo. Quodam tempore cum ad convivium imperator senatores praecipios vocasset, eamque vocem avis sapientule ederet, m̄estitia oborta convivæ cibo potuque omisso cogitabundi assederunt. Cumque id animadverens imperator causam rei perquireret, ii oculos lacrymis oppleti, « Qui, inquit, imperator, cibum capian us, voce bestiæ hujus objurgati nos qui rationis compotes et dominorum studiosi credimur? Bruta haec avis domini sui nomen invocat: nos luxui dediti insontem oblivioni mandamus. Etenim si insidiarum patri structarum convincitur Leo, omnes nos nostris euni manibus necare parati sumus, neque sanguis ejus nobis saturandis sufficiet. Sin crinina ei intentata non demonstrantur, quo usque tandem calumniatrix lingua eum opprimet? » His, verbis demitigatus imperator bono animo esse in praesentia eos jubet, seque rem curæ habiturum promittit. 1048 Ac non magno post temporis intervallo, ad naturam reversus. Leonem carcere educatum in conspectum suum admittit, vestem lugubrem demit, comæ superflua, quæ per luctum creverant, auferri jubet, dignitatemque Cæsaris pristinam reddit.

C Haud multo post Basilius in alvi prosluvium incidit; eoque morbo paulatim contabescens, cum res imperii pro suo arbitrio constituissest hæredemque et successorem suum declarasset, diem obiit. Imperavit cum Michaelo annum unum, solus unumdeviginti annos imperium præclare gessit. Successit ei Leo, filiorum superstilum maximus natu.

D Leo summa rerum ad se devoluta, initio cæterorum quæ ad rem publicam pertinebant aut exiguum aut nullam curam gessit, sed præ iratum multuans insidiasque in se Sandabarenī recenti memoria animo observans statim ad exigendas de eo pœnas se accinxit, causas in speciem honestas ac probables prætexens, ut quæ agebantur omnia ratione recta fieri putarentur, et impedimenta amoliens. Primo omnium de submovendo Photio patriarcha cogitatum, quod hoc pontificatum suum obtinente sentiret Sandabarenō se male facere non posse, quem a Photio acriter defensum

et contra vim propugnatum iri noverat. (Etenim **1049** id quoque jactabatur, Photium in eo fuisse ut suorum cognatorum quemdam ad imperium evehheret; cumque id se perfidere nisi sublato Leone nequire judicaret, Sandabareno idem sententi in parandis istis insidiis solum se præbuisse.) Ergo imperator Andream magistrum, exercituum ducem, cum Joanne Hagiopolita magistro et dromologotheta mittit in Magnam Ecclesiam, jubetque eos de suggesto ad aures multitudinis ex scripto recitare crimina Phctii, eumque in Harmonianorum monasterium relegare. E vestigio in ejus locum Leo fratrem suum Stephanum syncellum ingerit; quem, quia tum episcopus Heraclem in vivis non erat, Theophanes præses designavit. Celeriter etiam Euchaitam misit, qui inde Sandabarennum Theodorum (is enim ejus urbis Ecclesiam gubernacula tenebat) ad se adducerent.

θίντα τοῦ πρωτοθρόνου. Πέμψας δὲ διὰ ταχέων εἰς εἰρημάνην Ἐκκλησίαν πηδαλίου χούντα εἰσαγαγεῖν ὡς αὐτὸν προστίταξε.

Dum hæc geruntur, interim Andrea exercituum præfecto aliisque senatoriis viris multis Chrysopolin ad Philippici monasterium missis cum cœtu sacerdotum, cereis, facibus atque aromatibus, cadaver Michaelis imperatoris trucidati sepulchro educi, in arca cupressina poni. imperatorioque splendore velatum Constantinopolin afferri jussit. Ibi cum cantu **1050** et hymnis exceptum, itaque usque ad ædem Apostolorum deductum est, comitantibus pompam etiam fratribus imperatoris, Alessandro patriarcha et Stephano. Estqne repositum in marmorea arca.

Idem Leo Stylianum Zautzam magistrum ac logothetam dromi creavit, cuius cum filia jam tum consuetudinem habebat, vivente etiamnum legitima uxore Augusta Theophanone; quæ etsi videbat inaudiebatque quid rei gereretur, nunquam tamen simulatione ob violatam lecti fidem exarsit.

Eo ipso tempore Agareni urbem quæ ad Charianum erat sublimem cuperunt, incolasque omnes captivos abduxerunt. Incendium quoque in urbis parte meridionali, loco cui Ferrea nomen, cum alia absumpsit, tum apostoli Thomæ templum

A καὶ μὴ συγχωρῆσαι τυρχνικόν τι παθεῖν καὶ γὰρ δί, καὶ ἐρέετο λόγος ὃς αὐτὸς ὁ Φώτιος οἰκεῖφ συγγενεῖ μνήστευόμενος τὴν βασιλείαν καὶ τῷ Σενδανζηνῷ κοινολογησάμενος, καὶ δέξαν ἀμφοῖν μὴ, ἀλλα; ἐπειταχεῖν τοῦ ἐρέτοῦ εἰ μὴ ὁ Λέων ἐκποδῶν γένοτο, τὴν προστρέψαντας τῷ θρόνῳ τῷ Ἀγιοπολίτῃ (9). κατὰ τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν ἀνελθεῖν ἐν τῷ ἄμβων τῆς ἐκκλησίας προσέταξε, καὶ τὰς τοῦ πατριάρχου Φωτίου αὐταῖς πάντων εἰς ἐπήκοον ἀναγόντας τοῦ θρόνου τούτου καταγαγεῖν καὶ τῇ τῶν Ἀρμονικῶν (10) περιορίσαι μονῆ. Κατὰ πόδας δὲ Στεφάνου (11) σύγκελλον τὸν ἑκυτοῦ ἀδελφὸν, ὃ βασιλεὺς πατριάρχην προσβάλλεται, διτι μὴ τοῖς ζώσιν ἐνηριθμεῖτο ὁ Ἡρακλέας, ὑπὸ Θεοφάνους χειροτονηθεὶς τὴν Βύχαιταν τὸν Σανδανζητὸν Θόδωρον τὴν

B θίντα τοῦ πρωτοθρόνου προστίταξε. Κατὰ πόδας δὲ ταῦτα ἐπιτάττετο, τὸν στρατηλάτην Ἀνδρέαν καὶ ἄλλους συγχλητικοὺς πολλοὺς εἰς τὸ ἐν Χρυσουπόλει τοῦ Φιλιππικοῦ μοναστήριον ἐκπέμψας μετὰ κλήρου καὶ κηρῶν καὶ λαμπάδων καὶ ἀρωμάτων ἔστησεν τοῦ τάφου τὸν ἀνατρεψέντα βασιλέα Μιχαήλ διωρίσατο ἐν κυπαρισσίῃ τε λάρνακι καταθεῖναι, καὶ ἐντίμως καὶ βασιλικῶς περιστελντες ἐν τῇ πόλει εἰσαγαγεῖν, κάκειθεν μετὰ φόδων καὶ unctiones ἔχοι τοῦ ναοῦ τῶν Ἅγιών Ἀποστόλων προσέμψει, ἐπομένων ἐκισσε καὶ τῶν τοῦ βασιλίως ἀδελφῶν Ἀλεξάνδρου καὶ Στεφάνου τοῦ πατριάρχου, καὶ ἐν λάρνακι θεῖναι μαρμαρίνῃ ὃ καὶ ἐγένετο.

C Ηροεβάλλετο δὲ καὶ Στυλιανὸν τὸν Ζεούτζαν μάγιστρον καὶ λογοθίτην τοῦ δρόμου ἔδι, γὰρ ἡρέστο πλησίζειν τῇ αὐτοῦ θυγατρὶ, ζώστε ἐτι τῆς κατὰ νόμου συνεξεγμένης αὐτῷ γυναικὸς τῆς Αὐγούστης Θεοφάνους. ἀκούσης καὶ βλεπούσης τὰ γνόμενα, καὶ μηδεμῶς τῷ τῆς ζηλοτυπίας πάθει ἀντελεχθεῖσης ποτί.

[P. 594] **D** Κατὰ πόδας δὲ παρελγόθη παρὰ τῶν Ἀγχηρῶν καὶ ἡ κατὰ τὸ Χαρτιανὸν διοικειμένη πόλις ἡ Νιγλή, καὶ ἡ γημαλωτίσθη ἀπαρ δὲ ταῦτη λαύσ. Ἐγένετο δὲ καὶ ἐμπρησμὸς κατὰ τὸ μεστιμβρινὸν μίρος τῆς πόλεως, ἐν τῇ λεγομένῃ Σιδηρῷ. Εὕγεν

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(9) Apud hunc et similes scriptores sicut regia urbs Cpolis loco, ita et pro Hierosolymis sæpe urbs sancta κατὰ περιφερεῖαν ponitur, quod animadversitas facile. Atque probabile est de Hagiopolita intelligentum Hierosolymatum. XYL.

(10) Zonaras non Ἀρμονικῶν, ut Noster, sed Ἀρμενικῶν habet, Armenianorum. Ex hoc loco apparet jus designandi ac suffragiis eligendi patriarcham Cpolitani fuisse penes Heraclem episcopum. Præses est πρωτοθρόνος, principem in consessu locum habens, quales (puto) nostri decani. XYL.

(11) Hallucinatur Xylander sive interpres sive scholiastes; bifariam errans emendatur, ut interpres hqā pācio: E vestigio in ejus locum Leo fra-

trem suum Stephanum patriarcham designat ac promovet. quem quia tum episcopus Heraclem non numerabatur inter viros, Theophanes Cæsareæ primatialis antiquæ vel præceleratioris sedis antistit., ac uero primas inter alios obtinens, ordinavit et consecravit, Scholiastes errorem veritas refellit. quæ imperatori patriarcham designandi j.s ubique attribuit, reservata Heracleensi episcopo. quod ei primitus fuisse subjecta Constantinopolis sedes eum consecrandi auctoritate, in cuius locum eo morino Cæsariensis diocesis πρωτοθρόνος ad hoc munus suscepit est. Qui enim antiquitus ante patriarchatum erectum ξερῷοι erant et primates, ii nūc πρωτοθρόνοι. GOAR.

δὲ τοῖτον γάγονε καὶ δὲ ναὸς τοῦ Ἀγίου ἀποστόλου Θωμᾶ, δὲ τεφρῶθίντα καὶ αἰηζῆλην γενόμενον ὁ βασιλεὺς αὐτὸς πολυτελώς ἀνεκάλεσεν.

Ιεράχθῃ δὲ καὶ δὲ Σανδανίαρχηνδὲ εἰς τὴν πόλιν, καὶ διέθεντο τῷ βασιλεῖ Ἀνδρέας δὲ στρατηλάτης καὶ Στέφανος μάγιστρος, οἱ πολλὰ περὶ τοῦ Σανδανίαρχουν πρὸς Βασιλείου τὸν βασιλέα διεβληθέντες. Εἰστάσται τὰ τῆς γενομένης κατ' αὐτοῦ τοῦ βασιλέως, γραφῆς. Διεβεβαϊούντο δὲ καὶ δυνατὸν εἶναι ἐξελεγχθῆναι ὡς βουλόμενοι Φώτιος τε δὲ πατριάρχης καὶ αὐτὸς δὲ Σανδανίαρχηνδὲ τινὰ τῶν τοῦ Φωτίου συγγενῶν εἰς τὴν βασιλείαν ἀγαγαγεῖν τὸ μελετήθεν ὑπεκρίνοντο δρᾶμα. Μεμοθέντες οὖν τινες πρὸς βασιλέως ἀγαγεῖν τὸν τε Φώτιον καὶ τὸν Σανδανίαρχον ἐν τοῖς παλατίοις τῶν Πηγῶν ἔκελεσθήσαντον. Ἰδίᾳ μέντοι ὥριστο φρουρεῖσθαι ἐκάτερον. Ἐξετασταὶ δὲ καὶ διαγνώμονες τῶν κατ' αὐτῶν κανονιμένων αὐτὸς τε δὲ στρατηλάτης ἐπέμφθη, Ἀνδρέας καὶ δὲ μάγιστρος Στέφανος, καὶ δὲ μάγιστρος δὲ Ἀγιοπολίτης, καὶ Κρατερὸς, καὶ Γούδερη, οἱ πατρίκιοι. Ἀγχόντες οὖν τὸν πατριάρχην Φώτιον καὶ ἀντίμως ἐπὶ θρόνου καθίσαντες, καὶ αὐτοὶ καθεσθέντες, τὴν ἔξτασιν ἐποιοῦντο. Καὶ φησιν δὲ στρατηλάτης πρὸς τὸν πατριάρχην « Γνωρίζεις, ὡς δέσποτα, τὸν μοναχὸν Θεόδωρον; » Ὁ δὲ, « Μοναχὸς οἶδα Θεόδωρον πολλούς· ποιον λέγεις; » Τοῦ δὲ Ἀνδρέου προσθεμένου τὴν τοῦ Σανδανίαρχουν προστηγορίαν, δὲ πατριάρχης, « Γινώσκων, ἔρη, τὸν ἄνδρα, ἐπίσκοπον τῶν Εὐχαΐτων ὑπάρχοντα. » Ἐνεγέθεντο δὲ καὶ τοῦ Σανδανίαρχουν. φησὶ πρὸς αὐτὸν δὲ Ἀνδρέας· « Ὁ βασιλεὺς εἰς δῆλοι· Ποῦ εἰστὶ τὰ χρήματα καὶ τὰ πράγματα τῆς βασιλείας μου; » Ὁ δὲ ὑπολαβὼν· « Καρ' ἔκεινοις οἵς δέδωκε τεῦτα δὲ κατὰ τὴν ἡμέραν βασιλεὺς. Ἐπεὶ δὲ νῦν ζητεῖ ταῦτα δὲ ἄρτι καὶ ατῶν, ἔκουσίν ἔχει καὶ ζητεῖν ταῦτα καὶ λαμβάνειν. » Καὶ δὲ Ἀνδρέας· « Εἰπὲ τέως, σὺ τίνα ἔβουλείνου βασιλέα ποιῆσαι, τῷ πατρὶ τοῦ βασιλείως ὑποτιθεῖς τοῦ οἰκείου παιδὸς ἔκοψάς τοὺς δρόπαλμούς; σὸν συγγενῆ δὲ τοῦ πατριάρχου; » Ὁ δὲ ἔκώμωντο μιδὲν ὡν πατηγορεῖτο εἰδίνατο. Καὶ φησιν δὲ μάγιστρος Στέφανος· « Εἴτα, ὡς πολύτροπε καὶ μηχανοράφες, πῶς ἐμένυσας περὶ τούτου τῷ βασιλεῖ ἔξελίγκειν τὸν πατριάρχην; » Καὶ δέ, ὡς ἔκουσε τούτου τοῦ λόγου, εὐθίως ἐπιλαμβάνεται τῷ τοῦ πατριάρχου ποδῶν, « Ὁρχίω σε, δέσποτα, κατὰ τοῦ Θεοῦ, λέγων, πρότερόν με καθαιρῆσαι, καὶ τότε γυμνὸν ἱερωμένης παρχλαβίτωσαν καὶ κολαζέτωσαν ὡς κκούργον. [P. 595] Οὐδὲν γάρ τοιούτον σύνοιδας ἐμπιστῷ, οὔτε τῷ βασιλεῖ ἐμήνυσε. Ὁ δὲ πατριάρχης ἀναλαμβάνων αὐτὸν καὶ τῶν ποδῶν ἀναστῶν, φησὶ· « Μὰ τὴν ἡμήν σωτηρίαν, κύριε Θεόδωρε, ἀρχιεπίσκοπος εἰ καὶ ἐν τῷ νῦν αἰώνι καὶ ἐν τῷ μελλοντι. » Θυμωθεὶς δὲ Ἀνδρέας δὲ στρατηλάτης· « Καὶ οὐκ ἐμήνυστε δι' ἐμοῦ τῷ βασιλεῖ ἀπετεῶν καὶ γάρ, τὸν πατριάρχην περὶ τούτου ἐλέγχει; » Ὁ δὲ πάλιν ἀπογενείτο περὶ τούτου μηδὲν εἰδέναι. Ὅποστρεψάντων δὲ τῶν ἀρχόντων καὶ τὰ λελιθέντα γνώριμα θεμένων τῷ βασιλεῖ, αὐτὸς τῷ θεοφλεγματίων, καὶ πλέον δὲ τὸ μῆ κατὰ τοῦ πατριάρχου οὐλογον αἰτίαν οὐρεῖν, ἀποστέλλεις ἐμάστιξ τὸν

A in cinerem ac favillam redegit; quod magno deinde impendio imperator instauravit.

Interim Sandabareno Constantinopolin adducto, Andreas exercitum dux et Stephanus magister, quos Sandabarenus apud Basiliū multis calaminiis gravarat, Leoni suadent ut de criminе ipsi intentato inquisitionem instituat; affirmantque fieri posse ut certis demonstretur indicis quo pacto Photius patriarcha et Sandabarenus, ut quendam Photii cognatum ad 1051 imperium eveharent, fabulam istam commenti fuerint. Mituntur ergo ab imperatore qui Photium et Sandabarenus in palatium ad Fontes adducant: uterque seorsim in custodia habetur. Inquisitores et cognitores criminum quaestoribus diliguntur, ille idem Andreas, Stephanus, et Hagiopista, magistri, Craterus et Guber, patricii. Hi patriarcham Photium producunt et in solio honorifice collificant. et ipsi juxta assidentes examen instituant. Ibi Andreas ad Photium: « Nostin' domine, monachum Theodorum? » Respondente Photio multos se monachos Theodoros nosse, et de quo interrogaretur nescire, nomen Sandabareni addidit Andreas; et Photius hunc sibi notum esse fatetur, episcopum Euchaitanum. Adducitur etiam Sandabarenus. Huic Andreas: « Quærerit, inquit, ex te imperator ubi pecuniae et res imperii sui sint? » Respondet: « In eorum manibus, quibus imperator hodie imperium gerens mandavit, habetque potestatem, si ita vult, eas quærendi et recipiendi. » C Andreas porro: « Dic, ait, quis erat iste quem imperatorem facere voluisti, quo tempore Basilio auctor fuisti ut filio suo nunc imperanti oculos erueret? Tibine fuit sanguine propinquus a patriarcha? » Sandabareno jurante nihil se sibi eorum quae subjicerentur esse consciū, Stephanus, « Quomodo 1052 ergo, ait, versute venerator, de hac re indicium ad imperatorem detulisti, convicturum te patriarcham dicens? » Haec verba simulatque audivit Sandabarenus, patriarchæ pedes amplexus, « Obtestor te, inquit, domine, per Deum, ut mihi sacerdotalem prius adimas dignitatem, atque tum exauctoratum mei arripiant et ut maleficum puniant. Nam mihi ego nullius talis rei sum conscius, neque imperatori quidquam indicavi. » Eum patriarcha a pedibus suis attollens, inquit: « Per salutem meam, domine Theodore, et in hoc et in futuro saeculo archiepiscopus es. » Ad haec Andreas ira concitatus, « Hein, ait, impostor atque præstigiator, annon per me imperatori significasti te patriarcham velle convincere? » Theodorus rursum infilias ire, et quidquam tale sibi cognitum negare. Imperator, cum ad eum reversi inquisitores, quid responsum esset retulissent, ira ardens, maxime quod probabilem causam Photii male tractandi non inveniret, Sandabarenus flagris atrociter cœdi jussit, eoque facto Athanas cum relegavit.

Missisque post eum ministris, oculis spoliatum in Orientem deportavit. Longo autem post tempore cum revocavit, et alimenta ei ex Nova Ecclesia decrevit. Mortuusque est Theodorus post Leonis obitum, Zoa ejus uxore et Constantino filio imperantibus.

Annum secundum imperante Leone, Angaeo Longobardiam dux. **1053** regis Franciarum gener, cognita Basilii morte, a societate Romanorum descivit, sibique totam ditionem vindicavit. Contra eum Leo Constantinus patricium, mensa præfectum, eum Occidentalibus mittit copiis. Commissa pugna Constantinus succubuit, vixque cædem ipse evasit, exercitu suo occidione deleto.

Sub idem tempus sol hora diei sexta ita defecit ut stellæ viderentur. Exstitere etiam vehementes ventorum fatus, fulgura, tonitrua terribilia et ardentia fulmina. quibus septem viri in gradibus sancti Constantini in foro icti perierunt. Tunc etiam Samus a Sarracenis obsessa est, inclusa simul etiam prætore ejus, Constantino patricio, cognomine Paspala. At imperator Zoes amore impulsus Zautzam ejus patrem, nova dignitate excogitata, imperatoris patrem appellat. Nam Zoe ista cum facile omnium ea ætate mulierum forma esset præstantissima, nupserat patricio Theodoro Guniazitzæ: sed cum maritus ejus per dolum veneno necatus esset, imperator eam etiam superstite adhuc ejus uxore in concubinatu habuit, ut jam supra dictum fuit.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(12) A patre Basilio in palatio in honorem D. Nicolai exstructæ et ubertim dotatæ, de qua p. 588. **GOAR.**

(13) *Hagio Zonaræ;* sed profecto qui per id tempus Francorum fuerunt reges, quod ego invenire possim. talen generum non habuerunt, et amplius inquirendum censeo. Haec sane in Caroli Crassi imperium incident. paulo ante gesta quam eo mortuo Berengarius Ticini ex duce Fori Julii contra Arnulphum imperatorem Romanorum rex Italiae est creatus Forte Hugo hic dux Longobardia dictus fuit. Sed nihil habeo comperti, nisi sis est Hugo ille Lotharii regis Lotharingia ex pellice Vualdrada filii Lotharii imperatoris N. quem constat ex historiæ ipso tempore quo Leo non ita pridem imperator Copolitanus factus est, Gode-rido Frisia regi sororis suæ marito auctorem fuisse rebelli. nisi contra Carolum Crassum imperatorem. Ceterum id notum est, Copolitanus imperio subjectos a nostro hic et alibi Romanos dici, neque cum imperatores Germanos pro imperatoribus aut Romanis agnoscere. De qua re et supra monui, et nisi hoc observetur, multa absurde accipi oportet, ut (verbi gratia) quæ in primo anno Nicephori Phocæ de Italiam opera Romanorum (sic vocal Copolitanos) liberatis, etc. XVL. — 'Αγγαῖων ὁ Λογγιθρόδης δοξ. Bene quadrant hic Constantini *De Admin. imp.* c. 27 verba: Ιστόν δι τοις παλαιοῖς χρόνοις κατεχαστέοντο τὰς ἔκουσα τῆς Ἰταλίας, ἡ τε Νεάπολις καὶ Καπύη καὶ

A Σανδανιαρχὸς ἀπιγνῶς καὶ ἐν Ἀθήναις ἐξώρισε, καὶ κατόπιν ἀποστεῖλας ἐπύφλωσε καὶ κατὰ τὴν Ἐω μετέθηκεν. Ἀνεκάλεστο δὲ τούτον μετὰ χρόνων πολλῶν παρολκῆν, καὶ σιτήσεις τούτῳ ἀφώρισεν ἀπὸ τῆς Νέας Ἐκκλησίας (12). Ἐτελεύτησε δὲ μετὰ θάνατον Λέοντος, ἐπὶ Ζωῆς τῆς αὐτοῦ γυναικὸς καὶ Κωνσταντίνου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ βασιλεύσαντων.

Tῷ δευτέρῳ ἔτει τῆς βασιλείας Λέοντος, Ἀγγαῖων (13), ὁ Λαζαριανὸς δοὺς, γαμβρὸς δὲ τοῦ Ῥιγὸς Φραγγίας, τὸν θάνατον πυθόμενος Βασιλεὺος τοῦ βασιλέως ἀπέστη τῆς πρὸς Ρωμαίους εἰδίας καὶ πᾶσαν τὴν γώραν ὑφ' ἐκποιήσατο. Τοῦτο γοὺς δὲ βασιλεὺς τὸν πατρίκιον Κωνσταντίνον, τὸν ἐπὶ τῆς τραπέζης (14), μετὰ τῶν Δυτικῶν ἐκπέμπει κατ' αὐτοῦ θεμάτων. Συμβολῆς δὲ γενομένης οἱ περὶ Β τὸν Κωνσταντίνον ἡττήθησαν καὶ κατεκόπτησαν, μόγις ἐκείνου περισσωθέντος.

Κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν ἐγίνετο καὶ τῇλου ἔκλειψις περὶ ὥρων ἔκτην τῆς ἡμέρας. ὕστε καὶ ἀστέρες φανῆναι, ἀνέμων τε βιαῖα πνοή καὶ ἀστραπαὶ καὶ βροταὶ φρικώδεις καὶ σκηνῆται καυσώδεις, ὑφ' ὧν καὶ ἄνδρες ἐπτὰ ἐν τοῖς ἀνθράκησι τοῦ ἀγίου Κωνσταντίνου ἐν τῷ φόρῳ ἐκεραυνώθησαν. Ἐπολιορκήθη δὲ καὶ ὑπὸ Σαρακηνῶν ἡ Σάμος, συμπαραληφθέντος καὶ τοῦ στρατηγοῦντος ἐν αὐτῇ Κωνσταντίνου πατρίκιον τοῦ Πασταλᾶ. Οἱ δὲ βασιλεὺς τῶν πρὸς Ζωὴν τὴν θυγάτερα τοῦ Ζεούτζα φιλτρῷ νικῶμενος τιμῆτὸν ταύτης πατέρα βασιλεοπάτορα (15) αὐτὸς τὸ ἀξιωματικοῦν οὐκέτι μὴ πρότερον ὅν. Ἡ γὰρ Ζωὴ μέγιστον ἐπὶ γάλλει καὶ εὐπρεπείᾳ τῷ τότε διαλέμπουσα συνέκεντο μὲν ἀνδρὶ Θεοδώρῳ πατρικῷ τῷ Γουνιαζίτζῃ, ἐκείνου δὲ δολοφονηθέντος φραμάκῳ ἐπαλλαχεύετο τῷ βασιλεῖ καὶ ζωστῇ, ὡς εἰρηται, τῆς αὐτοῦ γυναικός.

C

Βενεθενδός τὸ τε Σαλέρον καὶ ἡ Ἀμάλφη, καὶ τῇ Γαΐτῃ, καὶ πᾶσῃ ἡ Λυγουσθρόδια (sic scribit ille) παρὰ τῶν Ρωμαίων δηλοντί. Ήσει itaque Longobardia non Insubrum, sed Campanorum et Apulorum fuit regio, de qua alibi, cuius dux iste Angaeo privatus princeps Etenim nonnisi etio sequente a Normannis tota Italia Graeci penitus fuerunt ejecti. Γαμβρός etiam non generum modo, sed affinem quemcunque ex parte uxoris significat. **GOAR.**

(14) Tres imperatoris mensa proxime servijisse manifestat Codinus c. 7, n. 21, quorum hic, δὲ ἐπὶ τῆς τραπέζης, terlius est. Παρόσταται πρῶτος οὗτος δὴ δέ μέγας δομέστικος ἐγγὺς τῷ βασιλεῖ, μετὰ τούτον ὁ τῆς τραπέζης δομέστικος, καὶ μετ' αὐτὸν ὁ ἐπὶ τῆς τραπέζης *Stat magnum domesticus proximus imperatori (honoris gratia), post eum domesticus mensa (cibos divisurus) post isum præfertus mensa (eosdem mensa appositurus).* N. 33: Τὸ δὲ γε παναγιάτιον ὁ ἐπὶ τῆς τραπέζης λαβὼν ἐπίνω τίθεται τῆς τραπέζης. Hoc dapiferi officio Russorum dux, si fidem mereatur Nicephorus Gregoras I. vii, a Constantino fuit ornatus. **GOAR.**

(15) Nomen illud dudum Julio et Tatiano benevolis sibi fratribus imposuerat Marianus: Ἐὰν τοῦτο ἐκ Θεοῦ γένηται πατέρας ὑμᾶς ἀνακτήσετε. Et paulo infra: Τατιανὸν καὶ Ἰούλιον μεταπεμψίμενος πατέρας αὐτοὺς ἀνακτήσετε. Verum benevolentia gratitudinisque erga fratres, non munieris et dignitatis illis, velut Zautzæ, fuit appellatio. **GOAR.**

Τῷ δ' ἐπίδοντες ἔτει Στέφχνος δ τοῦ βασιλέως ἀδελ- A φδες καὶ πατριάρχης ἀπέλιπε τὴν ζωὴν, καὶ προ- εχειρίσθη Ἀντώνιος ἀντ' αὐτοῦ πατριάρχης, δ τὸν ἐπωνυμίαν Καυλέτας. Καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν πόλιν ἐφέστη οὕτως. Συμεὼν δ' ὁ τῶν Βουλγάρων ἄρχων τὰς [Ρ. 596] πρὸς Ῥωμαίους σπονδὰς διαιλύσεσθαι σπεύδων πρόστατον εὗρε τοιαύτην. Δούλος δὲν εὐνοῦχος τῷ βασιλεῖοπάτορι Μουσικὸς καλούμενος. Οὗτος συμφιλιώθεις ἀνδράσιν ἐμπορικοῖς καὶ φιλοκερδέσι, βουλόμενος κερδαίνειν αὐτοὺς, τῇ πρὸς τὸν Ζαυτζῆν χρησάμενος πτέργαστη τὰς ἐκ Βουλγάρας εἰσαγομένας πραγματείας εἰς τὴν πόλιν εὐθέως μετέτησε, εἰς Θεσσαλονίκην, καὶ τοὺς εἰρημένους ἐμπόρους τελώνας ἐκεῖτε κατέτησεν, οἵτινες κοκώς διετέθεσαν τοὺς τὰς πραγματείας μετιόντας Βουλγάρους, βαρέα εἰσπραττόμενοι τελωνήματα. Τῶν δὲ Βουλγάρων ἀναγγειλάντων ταῦτα τῷ Συμεὼν, καὶ τούτου δῆλα τῷ βασιλεῖ κατεστήσαντος, ἐπεὶ τῇ πρὸς τὸν Ζαυτζῆν συμπαθεῖσιν νινώμενος πάντας ὡς λῆπον ἥγεσθαι καὶ οὐδεμίας τὴν ξηραντεῖσθαι, μανεῖς δὲ Συμεὼν, καὶ ἄλλως, ὡς εἴρηται, πρωφρούς εὐπρόσωπον ζητῶν, αἴρει κατὰ Ῥωμαίων τὰ ὄπλα. "Οπερ ἀκούσας δὲ βασιλεὺς καὶ αὐτὸς ἀνθοπλίζεται, καὶ Πεσκόπιον τὸν Κρηνίτην τὴν τοῦ στρατηλάτου μετιόντα λειτουργίαν λαψεὶς πολλῷ καὶ δροῦσαι καθοπλίσας, δοὺς τε αὐτῷ καὶ Κουρτίκιον τὸν Ἀρμένιον, ἐκπέμπει κατὰ τὸν Συμεὼν. Συρρήγητων δὲν Μακεδονίᾳ τῶν στρατευμάτων ἡττώνται Ῥωμαῖοι, καὶ κατασφάκτονται αὐτὸς τε δὲ Κρηνίτης καὶ δὲ Κουρτίκιος Ἀρμένιος καὶ ἄλλοι πολλοί, τῶν κατασχεῖτων ἀπὸ τῆς ἑταρείας τοῦ βασιλέως τοῦ Συμεὼν ἀποτεμνότος τὰς φίνας καὶ εἰς τὴν πόλιν ἐκπεπυμφότος πρὸς αἰσχύνην Ῥωμαίων. Τῷ τιοιούφ δὲ πάθει καὶ τῷ προπηλαξιμῷ τοῦ Συμεὼν περιαλγῆς γενόμενος δὲ βασιλεὺς Νικήταν πατρίκιον τὸν τὴν ἐπωνυμίαν Σκληρὸν διέτο, "Ιστρου πρὸς Τούρκους τοὺς Οὔγγρους καλουμένους (16) ἀπέστειλεν, ἐφ' ϕ περαιώσασθαι τὸν ποταμὸν καὶ τὴν Βουλγάραν τὸν ἐνόντα τρόπον λυμήνασθαι. Ό δὲ τοῖς Τούρκοις συμβέχεις καὶ πείσας κατὰ τῶν Βουλγάρων ὄπλα κινεῖν, δμήρους τε λεβῶν, εἰς βασιλέας ὑπέστρεψεν. Ἀλλὰ δὴ καὶ κύτος ὁ βασιλεὺς διά τε γῆς καὶ θαλάττης ἐγνώκει Βουλγάρος; πολεμεῖν. Διὰ μὲν οὖν θαλασσῆς καὶ οὐστάθι: ὃν ἐκπέμπει τὸν πατρίκιον καὶ δρυսγάριον, διά δὲ γῆς τὸν πατρίκιον Νικηφόρον τὸν Φωκᾶν, προβλέμενος αὐτὸν μετὰ τὸν Ἀνδρέου θάνατον δομέστικον τῶν σχολῶν. Ὡν μέχρι Βουλγάρας ἀριστούμενων δὲ βασιλεὺς ἔτι τὴν εἰρήνην στέργων τὸν κοιαστῶρ (17) Κωνσταντινάκιον (18) ἐκπέμπει πρὸς Συμεὼν· δην οὗτος κατασχὼν τίθησιν ἐν φρουρᾷ, δολίως πρὸς αὐτὸς ἀστικέσθαι νομίσας. Ἀσχολούμενον

A Anno insequenti Stephanus imperatoris frater moritur. Patriarcha in ejus locum ereatur Antonius cognomento Cauleas. Hic erat urbanarum 1054 rerum status. At Simeon. Bulgarorum princeps. fœdoris Romani confundendi cupidus, hanc arripuit ansam: Erat eunuchus Zautzæ nomine Musicus. Is societate cum mercatoribus ac lucro intentis hominibus inita, rem cupiens facere, usus ad hoc libertate quæ ei apud Zautzam erat, negotiaciones quas Cpoli habere solebant Bulgari, subito Thessalonicam transfert, mercatoresque istos ibi publicanos facit. Ii cum Bulgarorum negotiatores vexarent, ab iisque iniqua exigenter vectigalia. Simeon a suis monitus ea de re apud Leonem queritur; et cum victus in Zautzam favore imperator pro nugis hoc negotium haberet neque ulla dignaretur cura, irritus, alioquin occasionem pacis rumpendæ honestam querens, arma adversus Romanos capit. Leo ubi hoc rescivit, ipse quoque ad bellum se parat; et Procopium Crenitam, cui tunc munus ducendorum exercituum impositum erat, magis cum copiis et ductoribus, addito etiam Curticio Armenio, contra Bulgarios militit. In Macedonia adversæ acies concurrerunt, victique Romanie occisi sunt. interque hos Crenites etiam ac Curticius. Quos de exercitu Romano cepit Simeon, eos Iudibri causa naribus mutilatos in urbem remisit. 1055 Hac clade et contumelia Leo in summum animi conjectus dolorem, Nicetam patricium cognomento Sclerum (id est, durum) per Istrum ad Turcos sive Ungros mittit, ab iisque petit ut flumine trajecto Bulgariam pro virili infestent Niceta cum Turcis congressus iis ut arma in Bulgarios moverent persuadet, obsidibusque acreptis ad imperatorem reddit. Nec non imperator quoque bellum terra marique contra Bulgarios suscipit. classi praetexto Eustathio patricio et drungario, terrestribus copiis Nicephoro Phocæ patricio commissis, quem Andrea mortuo domesticum scholarum fecerat. Illic cuin jam Bulgari appropinquasset. Leo adhuc pacis cupidus Constantinacum questorem ad Simeonem mittit. Quem barbarus dolose ad se legatum pulans in custodiam datum detinuit. Dum ad Phocæ exercitum profligandum se parat Simeon, interim Turci fluvio transmisso universam Bulgariam populantur. Quod ubi annuntiatum est Simeoni, omisso Phoca in Turcos contendit; qui et ipsi cum Bulgariis prælium committere cupidi Istrum transeunt, eosque pugna congressos devincunt. Simeon ægre Doro-stolum, quod et Drista nominatur, fuga elapsus

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(16) Quorum h. l. mentio fit Ungrorum (nam sic perspicue appellantur, ut et a Zonara quamvis alii Ungros legant), ii haud dubie sunt qui hodie Ungari dicuntur. XYL. — Turcos hic cum Ungaris confundit interpres, quos auctor particula conjunctiva καὶ prodit diversos. Eos autem intellige Scythas Chazaris vicinos, quorum contribules Monomacho

regnante Persiam sibi subjecerunt. Auctor de illis fuse, nec non Constantinus de Admin. Imp. c. 38. GOAR.

(17) De eo prout ultimis temporibus officium administrabat, Jus GR. parte 2 latissime GOAR.

(18) Constantini ὑποχριστικόν, quod Latinis Constantinus. GOAR.

est. Turci Victoria potiti ab imperatore petunt ut
Bulgaros a se captos emat. Annuit imperator,
1056 civesque suos emptum mittit. Simeon
fractus per drungarium Eustathium pacem ab
imperatore petit. Is eam concedens Leonem cogno-
mine Chærōsphactam (occisorem porci id signifi-
cat) ad conditiones pacis dandas accipiendasque
mittit, Phocam scholarum domesticum et drunga-
rium cum copiis domum redire jubet Simeon ad
se venientem Chærōsphacten ne alloquio quidem
dignatus in carcerem conjicit. Inde magno cum
exercitu in Turcos facta expeditione, cum ob
subitam insperatamque rem auxilia eis mittere
imperator non posset, in fugam eos pellit, eorum-
que regionem omnem deprædatatur. Nam ob victo-
riam ferociens ad imperatorem scribit, se pacem
non facturum nisi receptis captivis Bulgaris. Id
quoque admittente imperatore, venit cum Chærō-
sphacta Theodorus quidam Simeonis familiaris, et
captivos omnes dimissos domum abducit.
σας. Ἐκστρατεύσας δὲ βρει στρατῷ κατὰ τῶν Τού-
νιδίων τε καὶ ἀπροσδόκησιν βοῆθειαν αὐτοῖς περι-
κατέδραμε. Γαυρῶν δὲ ἐπὶ τῇ νήσῃ καὶ φρουρόβι-
λογίην πρὶν ἄν ἀποιλύψεσθαι τοὺς αἰχμαλώτους
Πλάθεν οὖν μετὰ τοῦ Χοιροσφάκτου θεῖδωρός τις εἰκεῖο-

Circa hoc tempus Nicephorum Phocam domesticum, imperatori percarum, Zautzas generum suum facere studuit; et recusantem, quod metueret ne eo facto imperatoris indiguationem incurreret, iratus conficto crimine sua functione detrusit, eique suffecit Catacalon Abidelam magistrum. Nicephorus cum non diu in otio vixisset, mox Thracensibus **1057** praesicxitur. Omnibus quos gessit magistratibus præclara edidit facinora, multaque de Agarenis statuit et aliis gentibus tropæa; et provectissima ætate mortuus est, duobus relicitis filiis, Barda et Leone.

Cæterum imperator Simeonem, quod is pacificationem abnueret, prorsus debellandum delendumque ratus, evocatis orientalibus exercitibus ac cohortibus, adornatis etiam occidentalibus aliaque haud exigua multitudine eos contra Bulgarios mittit duce Catacalone et comite huic addito Theodosio patricio protovestiaro. Hi Simeoni obviam profecto occurserunt apud Bulgarophytum (plantam Bulgaricam), et pugna commissa vincuntur magna suorum cum clade, ipso etiam protovestiaro turpiter amissio. Deinde cum imperator una cum Zoa in praedium ageret quod Damiani vocatur, et domesticus quibusdam aliis conspirantibus ei insidias strueret. Zoe murmura conjuratorum inaudivit. Statimque Leo excitatus concesso navigio a Fontibus in palatium trajecit. Ac Joaunem quidem vigiliæ drungarium, quod ab eo indiligenter esset custoditus, loco movit: Zautzam vero aliquandiu versatus est, donec eos **1058** Leo magister cognomine Theodaces, utriusque amicus, in gratiam reposuit.

δὲ περὶ τὸ στράτευμα τὸ περὶ τὸν Φωκᾶν τοῦ Συμεῶν, οἱ Τούρκοι περαιωθέντες τὸν ποταμὸν πᾶστιν τὴν Βουλγάριαν ἐληίσαντο. Ὁπερ ὡς τὴ γῆγελθη τῷ Συμεῶν, τὸν Φωκᾶν ἀφέις κατὰ τῶν Τούρκων ἐπέβαπτο. Γλιχόμενοι δὲ καὶ αὐτοὶ συμπλακῆνται Βουλγάροις, περαιωθέντες τὸν Ἰστρὸν τούτοις προσοργαλλουσι καὶ νικῶσι κατὰ κράτος, μόλις τοῦ Συμεῶν ἐν Δοροστόλῳ φωνέντος, δὲ καὶ Διόστα καλεῖται. [P. 597] Νικήσαντες οὖν οἱ Τούρκοι ἥτιςαντο τὸν βασιλέα τοὺς κατασχεθέντας ὑπὸ αὐτῶν αἰχμαλώτους ὥντοςθα: πρὸς δὲ καὶ κατανεύσας τοὺς πολίτες ἔχαπτειλεν εἰς τὴν τούτων ἑβάνθην. Θρυσσεῖσι οὖν δὲ Συμεὼν διὰ τοῦ δρουγγαρίου Κύνταθίου τὸν βασιλέα ἱκέτευε περὶ τῆς εἰρήνης πρὸς ἣν ὑπειχεν διετοίλευς, καὶ τὸν Χοιροσφάκτην Λέοντα ἐπὶ τῷ ποιῆσαθαι ἔξπειτελε τὰς σπουδὰς, καὶ δὲ δομέστικας τῶν σχολῶν δὲ Φωκᾶς καὶ δὲ δρουγγάριος ὑποστρέψαι μετὰ τοῦ Λαζοῦ ἐκελεύσθη τῶν Ὁ δὲ Συμεὼν ἀπελθόντα πρὸς αὐτὸν τὸν Χοιροσφάκτην λέοντα ἐν εἰρκτῇ κατέσχε, μηδὲ λόγου αὐτὸν ἀξιώμαρκων, μὴ δύναθεντος τοῦ βασιλέως διὰ τὸ αἰρασχεῖν, αὐτούς τε ἐτρέψκοι καὶ τὴν κώρων πᾶσαν οἰνος ἔγραψε πρὸς τὸν βασιλέα μὴ πρότερον ποιῆσαι Βουλγάρους. Ἐπένευσε δὲ πρὸς τοῦτο δὲ βασιλεύς· ἃ ὅν τῷ Συμεῶν, καὶ παρειλύφει πάντας.

Ἐξέχως δὲ τὸν δομέστικον Νικηφόρον τὸν Φωκᾶν
ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἀγαπώμενον ὁ βαττίλεοπάτωρ
Ζαουτζᾶς γαμβρὸν ἐσπούδας ποιῆσαι. Ἀπαντινο-
μένου δὲ πρὸς τοῦτο καὶ ὅργην ὑποπτεύοντος ἐκ
Βιστιλέως, θυμωθεὶς ὁ Ζαουτζᾶς καὶ αἰτίαν κατ'
αὐτοῦ βίψας πατέλλεισε τοῦτον τῆς ἀρχῆς, προβι-
λόμενος ἀντ' αὐτοῦ Κατακολῶν μάγιστρον τὸν Ἀβδ-
δῆλαν. Ἐπ' ὀλίγον δὲ σχολάστης ὁ Νικηφόρος στρατ-
ηγὸς τῶν Θρακησίων προβάλλεται. Ἀριστέας δὲ
πολλὰς ἐν πάσαις ταῖς αὐτοῦ ἀρχαῖς διαπρᾶξανεος,
καὶ πολλὰ κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν καὶ ἀλλων ἰθνῶν,
στῆσας τρόπαια, τελευτὴ τὸν βίον ἐν γῆρᾳ βαθεῖ,
δύο παῖδας καταλ.: πῶν Βάρδον καὶ Λίοντα.

Ο δὲ βασιλεὺς, μὴ θελήσαντος τοῦ Συμεὼν τὰς σπουδὰς ἐκπληρώσαι, ἔγνω δεῖν αὐτὸν κατπολεμῆσθι καὶ τελείω φάνισμῷ παραδοῦναι. Διορισάμενος τούς πάντα περικιθῆναι τὰ τῆς Ἀντολῆς τάγματά τε καὶ θέματα, παρασκευάσας δὲ καὶ τὰ δυτικὰ καὶ ἄλλον οὐκ διλόγον λαὸν, ἐκπέμπει κατὰ τοῦ Συμεὼν, ἔκφρον αὐτοῖς ἐπιστήσας καὶ τιμέμόντα διομέστικον τῶν σχολῶν Κατακαλὸν, συνεπόμενον ἔχοντα καὶ τὸν πατρίκιον Θεοδόσιον καὶ πρωτοβεστιάριον. Ἐρχομένῳ τούναν τῷ Συμεὼν συναντῶσι κατὰ τὸ Βουλγαρόφυγον, καὶ πολέμου κριτεῖθντος τρέπονται Ῥωμαῖοι, καὶ πολὺς ἔγινετο φθόρος, ἀπώλετο δὲ καὶ αὐτὸς ὁ πρωτοβεστιάριος, αὐτοῖς τοῦ δομεστίκου μετ' ὅλιγων τινῶν ἐν τῷ Βουλγαροφύγῳ περισσώθεντος. Ἀπελθόντος δὲ τοῦ βασιλέως ἐν τοῖς λεγομένοις ἀγροῖς τοῦ Δαμιανοῦ μετά Ζωῆς τῆς τοῦ Ζαουτζῆ, καὶ δόξῃν αὐτῷ μεῖναι ἐκεῖ, ἐπιδουλήν συνεστήσαντο κατ' αὐτοῦ δὲ τοῦ Ζαουτζῆς οἰδές Λέων, Χριστοφόρος δὲ Τζάντζης καὶ τινες ἄλλοι. Τῆς δὲ Ζωῆς τὸν θρύσιον ἀνωτισθείσης δὲ βασιλέως διεπνύσθη [P. 598] καὶ εὖθὺς ἐν πλοϊῷ εἰσελθών

ἀπὸ τῶν Πηγῶν διεπέρασσε κατὰ τὰ βασίλεια. Καὶ Ἰωάννην μὲν τὸν τῆς βίγλας δρουγγάριον διεδέξατο ὡς ῥέθυμον τάλα περὶ τὴν ἐσυτοῦ φυλακὴν, τὸν δὲ Ζασούτζᾶν ἀπεστρέψετο μέχρι τιγδός, ἵνα οὖτος ὁ μάγιστρος, ὁ Θεοδοτάχης τὸ ἐπώνυμον, φίλος ὁν ἀμφοῖν, τούτους κατέλλαξε.

Τῆς δὲ Αὐγούστης Θεοφανοῦς τελευτῆς σάστις στέψει A Λέων ὁ Βασιλεὺς Ζωῆν τὴν ψυχατέρα τοῦ Ζασούτζᾶ, καὶ εὐλογεῖται παρὰ τονος κληρικοῦ τοῦ πτλατίου. Καὶ ὁ μὲν εὐθὺς καθηρέθη, ὃ δὲ μετὰ τὴν ἀναγόρευσιν ἔτος ἦν καὶ μῆνας δύτα δισκοῖς ἐτελεύτης. Λάρνακος δὲ ἐτοιμαζομένης ὥστε τὸ ταύτης ἀποτελῆνται σώμα, γράμματα εὑρίθησαν ἐν αὐτῇ ἐγκεκλημένα οὐτιστὶ διεξιόντα: « Θυγάτηρ Βασιλῶνος (19) ἡ ταλαπίπωρος. »

Βασίλειος δὲ ὁ ἀπείκτης (20) τοῦ βασιλέως, ἀνεψιὸς ὁν τοῦ Ζασούτζᾶ, μελετῶν κατὰ τοῦ βασιλέως τὸ ἀπόρρητον ἐκρύπτατο Σαμωνᾶς κοινοῖς λαριῷ τῷ εἰς Ἀγαρηνῶν, πίστεις λεζόνων ὡς ἀνέκφορον διαφυλάξει τὸ μυστήριον. Δόντος δὲ πίστεις, ἐξέφρυν αὐτῷ πάντα τὰ βιουλεύμενα. Οὐ δὲ εὐθέως ἐξπασάμενος ἀπεισι πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ ἴδιῃ παραλαβὼν αὐτὸν, « Θέλω τί τοι εἰπεῖν, ὡς βασιλεὺς, ὅπερ ἐμοὶ μὲν ῥήθεν ἀκίνδυνον, σοὶ δὲ σιωπήθιν θάνατόν προχειρεῖ. » Καὶ δῆλος πάτεται τὴν τοῦ Βασιλείου ἐπιβουλὴν. Τοῦ δὲ βασιλέως διαπιστοῦντος, ὁ Σαμωνᾶς πληροφορῆσαι τοῦτον βιουλέμενος δύο τινὲς τῶν οἰκιοτάτων ἐξαποτεῖλαι πρὸς τὴν αὐτοῦ οἰκίαν ἡτήσατο, ἀξιώσας ἐν ἀποκρύφῳ στῆναι τούτους διπλύνια διαβατήρια τοῦ Βασίλειος ἀφίκητα: πρὸς αὐτὸν, καπειδόντας οὗτος παραχέντας τοὺς καὶ διαλέγεις τε χαλκούρδους ἄλλῃ/λοις, τὰ λεγόμενα παρ' ἀμφοῖς ἀπογράψασθαι. Ἐδέξατο τὸν λόγον ἡδέως δι βασιλεὺς, καὶ πέμπει Χριστοφόρον τὸν πρωτοβεττάριον καὶ Χαλκούρδον ἔνα τῶν ἐσυτοῦ προκοίτων (21), οἵπερ ἐν τῇ ἡραγωγῇ γενόμενος τοῦ Σαμωνᾶ κάκεσε κρυβέντες προσέμενον τὸ μίλλον. Ἀπατηθέντος δὲ τοῦ Βασιλείου καὶ παραγενόμενου πρὸς τὸν Σαμωνᾶν, τῆς διαλέξεως τε χώρων λαμβανούστος, ἐκφανιζομένων ὃ δὲ καὶ τῶν ἀποβήτων αὐτῷ, οἱ παρὰ τοῦ βασιλέως πεμφθέντες τὰ λεγόμενα ἀπεγράφοντο, καὶ τελευταῖνον ἐκείνους ἀριστώντας κατατίπόντες κρυφίως τε ὑπεξελθόντες ἀπῆλθον πρὸς βασιλέας τὰ γραφίντα κομίζοντες.

XYLANDRI ET

(19) Imprecatio ex psalmo, ut videtur, cxxxvi desumpta. XYL.

(20) Hoc vocabuli quid significaret, non asseverabar. quanquam si conjicerem libeat. putarem esse παρὰ τὸ ἐπίχτην fortassis operarum exactorem. Nam ab urgendo quidem dicitur; sed quos homines aut quas res urserit, sciant alii. Zonaras πάχτην scripsit. Quid autem est πάχτης? Fabrum vix puto. Hic meam conjecturam exponam libere in re nullius aut non magni, ut appareat, momenti. Πάχτης instrumentum est sive multarum chordarum sive alias varium concentum edens; quod non tam ex lexicis didici, quibus non temere credo, quam ex Plat. 3 πολιτεῶν. Verba sunt: Τριγάνων πάχ καὶ πάχτῶν καὶ πάντων δργάνων δσα πολύχορδα καὶ πολυαρμόνια δημιουργοῦς εὐθ θέφομεν. Jain ea fuit Cedreni et hujus farina scriptorum liceatia dicam an audacia, ut cithareōdum aut musicum facile illis fuerit πάχτη nominare. Eius vitii (non enim est nisi vitium) exempla subinde iis legendis dprehendes. Quid si ergo is πάχτης musicus fuit, atque adeo ille ipse musicus eunuchus (cui nomen Musici facile ab arte potuit fieri, si quidem Cope-

A Mortua Theophanone Augusta Leo imperator augustalem coronam Zosī Zautzā filiā imponit, proapera comprecante quadam clericō palatino. Clericus statim suo loco dejectus est. Zosī post designationem nonnisi annum cum besse supervivit. Cumque ad ejus cadaver reponendum arca pararetur, litterā ei incisā sunt, hanc sententiam notantes: « Filia Babylonis infelix. »

B Porro Basilius imperatoris epeictla, consobrinus Zautzā, cum cādem machinaretur imperatori, arcānum suū Samonā exposuit cubiculario, origine Agareno. prius tamen ab eo taciturnitatē stipulatus. Samonas statim equo ad imperatorem profectus, seorsim monet habere se aliquid quod ipsi indicare velit, et quod sine suo periculo dicere, sed nonnisi ipsius exitio reticere possit. Simulque totam insidiarum rationem exponit: utque imperatori fidem narrationi deroganti, omnem eximeret dubitationem, duos imperator, quos intimos haberet, rogat ad se mittere, qui sub id tempus quo Basilius ipsum esset conventurus, in occulto delitescentes colloquium quod erat secum habiturus stylo exiperent 1059 atque annotarent. Probat hunc sermonem imperator, mittitque Christophorum protovestiarium et unum de excubitoribus Calocyrum. Hi in Samonā domicilium cum venissent, abditi exitum operiuntur. Basilius in fraudem actus ad Samonam venit, et colloquii data opportunitate omnia sua arcana effutit. Quae ii quos imperator miserat litteris mandantes, demum iis in prandio harentibus occulte sese subducunt, et scripta offerunt. His lectis imperator illico Basilium in Macedoniam amandat, veluti Zosī amissus e vivis egressus ibi justa exhibiturum, et opera Stypeiotā drungarium vigiliā delinet: sodalitatis etiam praefectum Nicolaum urbe, occultato consigoARINOTÆ.

Cnymo Iconomacho et aliis potuit imperatoribus et aliis præterea summis viris ab aliqua actione imponi, aut vero καλεσίσθαι pro cognominari ponī ab homine nihil minus quam proprietatis studioso, qui occasionem Bulgarico bello sua avaritia prebuit, fretus gratia in qua apud hunc Zautzani fuit; quod eo erat facilius, si cum generis propinquitate attigisset. Hæc ideo libuit annotare, quod scio hac diligenter adhibita doctos viros saepē magnis bonorum scriptorum vulneribus medicinam fecisse. Interim nihil mutavi, ut si quis sciat Epicta quid sit, dicere possit eo liherius. Hoc addo, cognomentum epictæ infra ponī Christifero Andronici filio in Basilio Romani filio de Duro oppresso. De Samonā et omnium calumniatorum privilegio hic neque gūerī volo, neque exemplis productis rem qualis sit explicare. XYL. — 'Επίχτης qui alio nomine ζουστατής, de quo auctor p. 442 et nos ibidem. Zonaras scribit πάχτης, Leo πάχτης, uterque mendose. GOAL.

(21) Παραχοιμαμένων τοῦ κοιτῶνος, sacri cubili custodum, scribit Godinus. GOAL.

lio. emitit. Atque his peractis Basilium e Macedonia revocatum inquisitioni subdit, convictum per medium urbem in triumpho dicit, Athenasque relegat. Inde universo senatu convocato, quae erant a Samona ipsi delata indicia exponit. Eumque senatores laudant, et summo dignum honore pronuntiant. Et Samonam Leo statim protospatharii munere decorat, sibique familiarem adsciscit, τοῦ Σαμωνᾶ μηνυθέντα. Oi δὲ τοῦτο ἐπαινέσαντες μεγίστης εἰναι τιμῆς ἔξιον προσειρήξσοι.

Mortuo patriarcha Antonio Nicolaus sufficitur mysticus, qui sapientia alios et prudentia anteire credebatur Porro imperator cum statutis præceptas invitationes peragere non posset, Augusta mortua, Annam 1060 filiam Zoes neptem Zautzā coronat. Puellam quoque ex Opsicio dicit, nomine Eudociam, forma singulari, cui et ipsi augustalem imposuit coronam. Sed hæc in partu una cum fœtu periit. In honorem primæ suæ uxoris Theophanus pulcherrimum de ejus nomine templum Leo, vicinum ædi Sanctorum Apostolorum, ædificavit Ibidem aliud quoque fanum condidit. Divo Lazaro sacrum, inque eo Lazari et Mariæ Magdalena reliquias Epheso allatas reposuit. Enimvero classiariis his molitionibus occupatis, interim Agarenorum classis Tauronomium Siciliæ expugnare magna cum Romanorum cæde et Lemno potiti magnam multitudinem captivorum abducunt.

ἔγενετο φόνος. Κατεσχέθη δὲ καὶ ἡ νῖσος Λῆμνος δλίγους.

Mos erat ut die Pentecostæ sacro pompa ad C ædem S. Mocii deduceretur. Is ea etiam Leo imperator cum esset, jam ingressuro ei et sacris foribus succidenti homo quidam de suggesto prosiliens crasso ac valido fuste iustum in caput ingerit;

XYLANDRI ET

(22) Διανομὴν ψυχῶν sic verti in genere, ea quæ post mortem pro salute animæ defuncti a propinquis fierent. Fortassis fuit aliqua eleemosynæ distributio, quod διανομῆς vocabulum videtur velle. Et quia non est expressum quo gradu cognationis Zoam attigerit Basilius, speciei vocabulum, ut assolet, communiter potui. Certe nostram conjecturam de musico hic locus videtur valde approbare. XYL. — Xylander, ut justa persolverentur; emendate: ut eleemosynas a Zoe amita testamento relictas pauperibus distribueret. Ψυχῶν enim eleemosyna est et quodcumque pietatis opus pro anima curanda susceptum. Vox quoque διανομῆς ignarum quevis erudit. GOAR.

(23) Meursius civilem magistratum interpretatur, senatorem nimirum secretioris consilii; Junius, secrarium: mihi neuter arridet, licet ab eis ex integrō non dissideam. Lougius autem a senatorio est μωτζοῦ munus, seu militare et militaribus aliis a Codino e. 2 annumeratum, ipse nonnisi militia impenditur, seu μωτζοῦς τῶν σχολῶν, militis scholarumque mysticus. Ejusdem quoque vestis c. 4 n. 33 nil senatorē dignum referi; et si functio ab eodem Codino queratur, ex nomine, inquit c. 5 n. 41, patescit. Uno verbo μωτζοῦς τῶν σχολῶν est qui secreto principis ad stipitorum exer-

A Ἀναγνούς δὲ τῶν μὲν Βασιλείων παραντίκα εἰς Μακεδονίαν ἀπέστειλεν, ἵππο διανομῆς τάχα ψυχῶν (22) τῆς θείας αὐτοῦ Ζωῆς. κατέσχε δὲ καὶ τὸν τῆς Βίγλας δρουγγάριον διὰ τοῦ Στυπειώτου, διπεζγάριον δὲ καὶ τῆς πόλεως Νικόλαου τὸν έπαιρε-ἀρχῆν. Εἴτα ἀγαγὼν ἀπὸ Μακεδονίας τὸν Βασιλεῖον καὶ ἐπαντίκας, ἐν μάσῃ τε Θριαμβεύσας τῇ πόλει, ἐν Ἀθήναις ἔξωρισ. [P. 599] Συγκαλεσάμενος δὲ πᾶσαν τὴν σύγκλητον ἐπ' αὐτῶν, ἀνέγνω τὰ ὑπὸ τοῦ Σαμωνᾶ μηνυθέντα. Οἱ δὲ τοῦτο ἐπαινέσαντες μεγίστης εἰναι τιμῆς ἔξιον προσειρήξσοι. Καὶ δὲ βασιλεὺς αὐτοῦ κατεστήσατο.

Τελευτὴσαντος δὲ καὶ τοῦ πατριάρχου Ἀντωνίου, προχειρίζεται δὲ μυστικὸς (23) Νικόλαος, ἵππο συνέσσει καὶ σοφῷ δοκῶν πρωτεύειν. Λέων δὲ δὲ διετίλευς μὴ δινάμενος τὰ κατὰ τύπον ἐκτελεῖν κλητόρια (24) Αὐγούστης μὴ οὖσας, στέφει Ἀνναν (25) τὴν θυγατέρα Ζωῆς τῆς τοῦ Σπουτζᾶ. Ἡγάγετο δὲ καὶ κόρην ἐκ τοῦ Οὐφικίου, ὥραλαν τε καὶ περικαλλῆ, τούνομα Εὔδοκίαν, ἢν δὲ καὶ ἐστέψεν. Ἐγκύμων δὲ γενομένη καὶ μέλλουσα τίκτειν ἀπέθανε καὶ αὐτὴ καὶ τὸ ἔμβρυον. Τιμῶν δὲ τὴν προτέραν αὐτοῦ γαμετὴν Θεοφανῶν δὲ βασιλεὺς ἐπ' ὄνδρατι ταύτης φιλοδόμητε ναὸν ἀγροῦ τῶν Ἀγίων Αποστόλων περικαλλῆ. Ἀνήγειρε δὲ καὶ νῦν ἄλλον κατὰ τοὺς τίκτους εἰς ὄνομα τοῦ Ἀγίου Λαζάρου, ἐν φιλοδομίᾳ μετακομίσας ἀπέθεστο σῶμα, καὶ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ Μαρίας τῆς Μαγδαληνῆς, ἐξ Ἐφέσου μετακομίσας. Τοῦ δὲ στόλου ἐν ταῖς τοιαύταις κτίσεσιν ἀπεσχολουμένου. ὁ τῶν Ἀγριτηνῶν στόλος τὸ ἐν Σικελίᾳ ἐπειλιθρήτε Ταυρομένιον, καὶ πιλὺς τῶν Ρωμαίων ὑπὸ τῶν Ἀγαρηνῶν, καὶ ἡγδραποδίσθη καὸς οὐκ δλίγους.

Συνήθους δὲ προελέσσως νενομένης κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἀγίου Μωκίου, ἀπῆλθε μετὰ προσδόκου καὶ Λέων δὲ βασιλεὺς. Ἐν δὲ τῷ μέλλειν εἰσεδεύσειν καὶ πλησίον γενέσθαι τῶν ἀγίων θυρῶν ἀνθετοποίουσιν αὐτὴν ΣΟΛ.

GOARI NOTÆ

citusque scholas defert, qui quietem et ordinem indicit, qui silentiarium vetustum inter modernas scholas agit. Idem Juris Græc. I 2 Manuelis Comneni Novella 3 et Alexii Comneni 2 sicuti regii ex parte una et Ecclesiæ ministros ex altera de iuribus suis dissidentes conciliare jubetur: Εἰδύσιας ἀποβοτάτες διδομένης τῷ κατὰ τὴν ἡμέραν μυστικῷ, δὲ καὶ ὅφειται καὶ ἔμπων οἰκονομεῖν, regia nempe et ecclesiastica jura. Si violentius ex ecclesiarum prædiis aliquid illi exegerint, παρὰ τοῦ κατὰ τὴν ἡμέραν μεγαλεπιφανεστάτου μυστικοῦ κατεναγκάζομενος εἰς τὴν ἐπινεγκείσαν τινι τῶν ὑψηλῶν διμάς κτήσεων βλάσην ἀποθεραπεύσουσιν αὐτὴν ΣΟΛ.

(24) Tóπους esse statuta, leges, etc., apud hos scriptores sæpè observatum est. Κλητόρια hæc puto fuisse solemnia convivia sive epulas, quibus Augustus et Augusta et proceres interessent. In Justiniano magno ad annum ejus trigesimum mentio sit κτητορίων ἀνδεκτημέσων, quæ hoc loco collato, si legas κλητόρια, duodecim dicas durantia convivia videri possint. Huc corriget aut augebit, si cui res est notior. XYL. — Vide supra in Justiniano. GOAR.

(25) Filiam, qua præsente velut Augusta, convivia de more celebrarentur. GOAR.

τοῦ ἀμβωνικὸς δόξου παχεῖς καὶ ισχυρῷ ἔπαισεν αὐτὸν κατὰ κεφαλῆς. Καὶ ἐθαύμασεν ὃν παρευθὺν, εἰ μὴ τὸν ἄκρον τῆς δόξου τῷ αὐτῷ μένῳ λόγχῳ προσκεκρουκός τῆς βίσιας μηρὸς, ἀνετάχθη φορᾶς. Άλιματος δὲ σφοδροῦ ἐκ τῆς τοῦ βασιλέως καταρράκτους κεφαλῆς ταραχῇ τε καὶ φυγῇ τῶν ἀρχόντων ἐγένετο. Ἀλέξανδρος δὲ διὰ τοῦ βασιλέως ἀδελφοῦ νόσου σκηνόμενος οὐ πάρην ἐν τῇ εἰσόδῳ, καὶ διδώγειν ὑπόνοιαν τοῖς πολλοῖς τὴν τοιεύτερην ἐπιβουλὴν αὐτὸς συβάζει. Ὁ δὲ τὸν βασιλέα πλήξας κατασχθεὶς καὶ πολλὰς ὀπομένινες βασάνους, ἐπειδὴ μηδὲν καθωμολόγει συνίστορα, χείρας καὶ πόδας ἐκτημθεὶς ἐν τῇ τοῦ ἱππικοῦ ἐκαύθη Σφενδόνῃ. Ἐσχόλασσος δὲ ἐκτοτε καὶ ἡ τοιεύτη προέλευσις, καὶ διὰ σοφώτατος μοναχὸς Μάρκος, οὐκονόμος ὅν τῆς τοιεύτης μονῆς, διὰ τὸ τετραφόδιον (26) τοῦ μεγάλου σαββάτου ἀναπληρώσας τοῦ κυροῦ Κοσμᾶ, πολλὰ κατεδεῖθη τοῦ βασιλέως. Τούτου γάρ δεομένου καὶ τοῦ βασιλέως ἀπαναινομένου, ὥστε διὰ μοναχὸς. «Μή δργάζου μῆδὲ χαλέπαινε, [P. 600] ἡ βασιλεύ· προγεγραμμένον γάρ ήν παθεῖν σε παρὰ τοῦ προφήτου Δασδίδη, εἰρηκότος, Ὅσα ἐπονηρεύσατο διὰ θρόνος ἐν τῷ ἀγίῳ σου, καὶ ἐνεκαυχήσαντο οἱ μισοῦντές σε ἐν μέσῳ τῆς ἡστῆς σου! Δεῖ οὖν σε, δέσποτα, ἀπὸ τοῦ νῦν ἐπ' ἄλλα δέκα ἔτη κατασχεῖν τὴν βασιλείαν.» Ο δὲ καὶ γέγονεν ἀπέθανε γάρ μετὰ δέκα χρόνους κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν ἐν τῇ καὶ ἐπλήγη.

Ηγάγετο καὶ τετάρτην γυναικα Λέων διὰ βασιλεύς, Ζωὴν τὴν Καρβωνοφίνων, ητοις ἐδίω χρόνον συχνὸν μετ' αὐτοῦ ἀστεργής (27). Τῶν δὲ βουλαγάρων ταῖς ἐφόδοις Ῥωμαίων ἐπιτριβήντων, οἵ δέ "Ἄγαρ μαθίντες τούτο στόλον ἐξεργάσαντες κατὰ τῶν παραλίων τῆς ἀρχῆς Ῥωμαίων ἐκπέμπουσιν, ἐπιστήσαντες τῷ στόλῳ ναύαρχον Λέοντα τὸν Ἀττελέα, τὴν Χριστιανῶν ἐξομοσάμενον πίστιν, καὶ τῇ Τριπόλει (28) οἰκήσαντα καὶ αὐτῆς εἰληφότα τὴν προστηγορίαν "Ἐφθασε δὲ τὸν βασιλέα ἡ περὶ τοῦ Τριπολίτου ἀγγελία κατὰ τὸ ἐμπόριον τοῦ Βοστίου, ἐκεῖτε γενόμενον ἐπὶ τῷ ἀνακαινίσαι τὴν μονὴν Χριστοφόρου πρωτοβεστιαρίου αὐτοῦ. Προστεθεσαν δὲ οἱ ἀγγελιαφόροι ὡς κατ' αὐτῆς ἔχει τὴν ὁρμὴν τῆς βασιλίδος. Ηλέμπει οὖν διὰ βασιλεὺς Εὐστάθιον τὸν τηγικάπτη δρουγγάριον τῶν πλωτῶν μετὰ τοῦ στόλου, ὃς μὴ δυνηθεὶς ἀντιτάξαθε τῷ Τριπολίτην ὑπεστράψῃ κενός. Ἐπόμενος δὲ τούτῳ διὰ Τριπολίτης εἰσῆλθεν εἰς τὰ στενὰ τοῦ Ἑλλησπόντου, καὶ ἀεχοι τοῦ Παρίου κατέλαβεν. Ὁπερ τῷ βασιλεῖ ἀγγελθὲν εἰς μεγάλην ἐνέδαλεν ἀθυμίαν καὶ ταραχὴν, ἔμεριψ γοῦν τῷ πρωτοστράτεις τὴν ναυτικὴν ἔγ-

²⁴ Psal. LXXXIII, 1.

XYLANDBI ET GOARI NOTÆ.

(26) Tetraodium videtur hymnus quatuor partibus seu carminibus constans fuisse. Sed quid illud Cyri Cosmæ sit, viderint alii. Psalmi verba ex usitata versione apposui. XVI. — Hymnus quatuor odis constans sabbato magno cantandus in Triodio libro toto in Quadragesimæ officium continente, qualis sit agnoscitur. Κυροῦ diminutiva pro κυρίῳ vox integra clarioribus, diminutiva κυρός inferioribus, κυρ humilibus conceditur. Cosmas hic Main-

A eoque ictu Imperatorum necasset, nisi inter serendum fuste in suspensum impacto candalabrum, violentiam ictus non nihil remissaret. Plurimum quidem sanguinis ex vulnere effluxit; interque proceres tumultuatum et fuga facta est. Ab ea pompa 1061 tum absuit Alexander, imperatoris frater, adversam valetudinem causatus. Quare apud multos suspicio se insinuavit ipsum esse insidiarum auctorem. Sed pereussor deprehensus, multosque perpessus cruciatus, cum neminem facinoris concium fateretur, amputatis manibus et pedibus in Funda Circi crematus est. Ex eo tempore pompa ista cessavit. Et quidem sapientissimus monachus Marcus ejus monasterii dispensator, qui tetraodium magni sabbati complevit, quod habet Cyri Cosmæ, multis imperatore deprecatus est. Et eo renuente: « Noli, inquit, hoc iniquius ferre aut irasci, o imperator. Nam vastes Davidus hoc tibi aduersi eventurum praedixit, hoc versu: *Quanta malignatus est inimicus in sancto tuo, et gloriati sunt qui oderunt te in medio solemnitatis tue* ²⁴? Itaque oportet exinde te alios decem annos imperare. » Hoc monachi vaticinium exitus verum ostendit: decem enim post annis, eadem qua ictus fuerat die, suum obiit diem.

Quartam deinde uxorem duxit Leo, Zoem Carbonopsinam, quæ per multum temporis cum eo vixit antequam coronaretur. Cum vero Bulgari incursionibus rem Romanam attererent. Agareni ea occasione percepta classem adornarunt, et contra maritimam Romanorum ditionem emiserunt, duce Leone Attaleo, qui Christianam ejuraverat religionem, 1062 et quia Tripoli habitabat, inde Tripolites appellebatur. Ejus expeditionis nuntium mature accepit imperator, qui tum apud emporium Boætii erat, dedicando Christophori protovestiarii monasterio intentus. Et abdebat hoc a nuntiis, a Tripolita ipsam peti Cpolin. Emittit ergo Eustathium, drungarium rei navalis, cum classe Qui pugnat cum Tripolita commitendæ impar re infecta rediit. Eumque inecutus Tripolita fauces Hellesponti intravit et usque ad Parium venit. Hujus rei indicium imperatori mæorem perturbationemque animi gravem attulit. Itaque Himerio secretariorum primario classem adversus Tripoliten ducendam committit. Is Abydum præterversus, Αἴγαιο mari emenso, ad Strobelum appellit;

mensis fuit episcopus, Damasceni præceptor et plurium sacrorum hymnorum auctor Goar.

(27) Secundas leviore pœnitentia multant, tertias etiam graviori subjiciunt, quartas omuino reprobant ac damnant nuptias Græci. Nam ob rem ad coronam Augustarum more suscipiendam Zoem hanc Carbonopsinam nunquam admitti passa est Orientalis Ecclesia. Goar.

(28) Syriæ. Goar.

inde ad Imbrum applicat. Ac Samothraca superata, hostes Thasi cum sentiret naves in statione habere multitudine et alacritate suis superiores, ne appropinquare quidem lis ausus est. Tripolites autem retro aversus Thessalonicam expugnat, deprehenso in ea etiam Leone praefecto, cui Chatzilacius cognomentum; multumque ibi sanguinis facit, multosque captivos abducit. Forte quidam de cubiculariis, nomine Rhodophyllus, necessarium rei causa in Siciliam missus cum 100 auri libris, in itinere morbo correptus Thessalonicam se contulerat **1063** curandi corporis causa. Eum Tripolita ibi tum captum, ejus auri causa diu tortum, cum se quidquam habere pernegaret, necavit. Et vero aurum in itinere Rhodophyllus reliquerat, idque Simeon secretarius ea transiens sustulerat. Hic Simeon Tripolitam urbis eversionem animo agitatem hortatus est ut excidio abstineret eoque nomine aurum illud acciperet; ac persuasit. Quod Simeonis factum ita gratum fuit imperatori, ut eum patricii ac secretarii primarii dignitate ideo remuneratus sit. Himerius, cognito a Thessalonica Sarracenos recessisse, insequendis iis se parat. Verum hi ad Cretam appellunt, praedictaque parte Cretensibus data incolumes domum redeunt, otiosum Lemni relinquentes Himerium.

διώκειν. Θι δὲ τῇ Κρήτῃ προσέγουσι, καὶ ἀπόμοιραν στησαν, ἄπρακτον ἐν Λήμνῳ καταλιπόντες τὸν Ἰμέριον.

Secundum hancimperator duos fortissimos duces in Orientem emitit, Eustathium stirpis Argyrorum et Andronicum genere Ducam. Hi multas de Agarenis reportarunt victorias. Ceterum Samonas, is quem insidias imperatori detexisse docuimus, cum esset apud hunc in summo honore, simulans se ad monasterium suum exire, profugit cum pecunia et quis, ac dispositorum per singulas stationes publicorum equorum nervos iucidit. Leo igitur miltit quieum insequantur. Basilium sodalitii praefectum, cognomine Camaterum (id est laboriosum) et Georgium **1064** Crenitam. Samonam jam Halyn fluvium transeuntem Nicephorus Caminas drungarius deprehendit, ac multis precanter, multa etiam dona ut dimitteretur promittentem detinet. Samonas cum missionem non impetraret, prætentit se voti causa ad Sirachanam crucem profliscisci. Sed eum Constantinus Andronici Ducus filius superveniens secum Cpolin abducit. Leo Samonam in Barda Cæsaris domo in custodio asservari jubet. Constantino, ex quo didicerat extra controversiam esse quod Samonas in Melitenam transfugere intendisset, mandat uti hoc in senatu dissimulet, et eum Siracham voti causa profliscisci voluisse dicat: nam veniam Samonam consequi volebat. Postridie senatu advocate Constantinum in medium adducit, juratumque per Deum et imperatoris vitam interrogat.

XYLADRI ET

29) Nempe ut sui insequendi atque ex fuga retrahendi commoditatem imperatoris ministris præriperet. XYL. — Magis arridet uncis vel ferris acutis pedes et ungues perforasse quam nervos equo-

A χαρίσας δύναμιν κατὰ τοῦ Τριπολίτου ἀπέστειλεν, δὲ Ἀβυδον διελθὼν καὶ τὸ Αγχίον πέλαγος Στροβίλῳ προσορμίζει, εἰτα καταίσει πρὸς Ἰμέρον. Σφιοθράκην δὲ διαβὰς κατέλαβε τοὺς πολεμίους ναυλοχοῦντας ἐν θάτῳ. Ηλήν πλέγει τα καὶ προθυμίᾳ ὑπερέχοντας αὐτοὺς ιδὼν οὐδὲ πλισίσαι τούτοις τετόλμηκεν. Ο δὲ Τριπολίτης διποθέρμητος γεγονὼς καὶ κατὰ Θεσσαλονίκην γεννήμενος τεύτην ἐπολιόρκησε, κατασχεθέντος καὶ Λέοντος τοῦ στρατηγοῦ ἐν αὐτῷ, φ Χατζέλοκος τὸ ἐπώνυμον. Ἐγένετο δὲ χάστις αἱμάτων πολλὴ καὶ αἰχμαλωσία. Ροδόφυλλος δὲ τις κουβικούλαρίος κατὰ τινὰ χρεῖαν ἐν Σικελίᾳ πεμψθεὶς μετὰ χρυσού λιτρῶν ἐκατὸν, νόσῳ περιπεσών ἐν Θεσσαλονίκη εἰσῆλθεν ἐφ' φρέπιμελίκας ἀξιωθῆναι. Ὁνκερ κατατράχων ὁ Τριπολίτης καὶ πολλὰ βασινίσας διὰ τὸ χρυσὸν ἀπέκτεινε μηδὲν ἔχειν ἴσχυριζόμενον· τοῦτο γάρ ἐτυχει καταλιπὼν ἐν τῇ ἐδφ, διπερ Συμεὼν ἀσηκρῆτις διερχόμενος ἀνείλετο. Καὶ τοῦ Τριπολίτου βουλθεντος καταστρέψας τὴν πόλιν, δ Συμεὼν λαβεῖν αὐτὸν χρυσὸν ἐμψύνεις καὶ τῆς καταστροφῆς ἀποσχίσθαι. [P. 601] Ὁ καὶ γέγονε, καὶ λαβὼν τὸ χρυσὸν δ Τριπολίτης ὑπενόστησεν. Ἀποδεξάμενος δὲ τὸν Συρεῶν τοῦ ἔργου δ βασιλεὺς πατρίκιον καὶ πρωτοσταρχῆτιν τοῦτον τετίμηκε. Πιθόμενος δὲ τὴν τῶν Σαρακηνῶν ἀποστροφὴν δ ναύαρχος Ἰμέριος πρὸς τὴν κατ' αὐτῶν διανισταται δόντες τοῖς Κρητὶς τῆς λείας ἀδλησεῖς οὐκαδὲ ἀπενδεῖν.

Ο δὲ βασιλεὺς πρὸς τὴν Εώ δύο γενναιοτάτω ἑκτέμπεις στρατηγῷ. Εὔσταθίον τε τοῦ γένους τῶν Ἀργυρῶν καταδόμενον καὶ Ἀνδρόνικον τὸν δὲ τοῦ Δουκός, οἵτινες πολλὰ τρόπαια ἐστήσαντο κατὰ τὸν Ἀγρηγῶν. Σαμωνᾶς δὲ δ τὴν ἐπιδουλεῦν κατεμηνύσας νῦν φρεστεῖ, διεφερόντως τιμώμενες τῷ βτλεῖ. ἔβλεψεν δὲ τῇ αὐτῷ μινή πρωφετεῖα μενος φυγῆ ἔχομενο διμα χρήματος καὶ λαὶ ἱπποῖς τοὺς ἐκάπτει φ σταθμῷ διμοσίους ἵππους ἀγκυλοκοπῶν (29). Ἀποστέλλει οὖν, δ βασιλεὺς καταδιώξει αὐτὸν Βασιλείον ἐταιρεύει τὸν Καματρήν καὶ τὸν Εργανίτην Γεώργιον. Ήδη δὲ τὸν Ἀλυν διαπερῶντα τὸν Σαμωνᾶν κατέλαβε Νικηφόρος δρουγγάριος δ Καμινᾶς, καὶ κατέσχεν ἰκτεύοντα πολλὰ καὶ ὅπισχονδεν δώσειν. Ἐπειδὲ οὐκ ἔπειθεν, εἰς τὸν ἐν τῷ Σιρακῷ καταχεύγει σταυρὸν εὐχῆς χάριν ἐληλυθέναι προφετεῖαμενος. Ἐλθὼν οὖν Κωνσταντίνος δ τοῦ Ἀνδρονίκου τοῦ Δουκός αὐδὲ καὶ τοῦτον ἀναλαβὼν ἐν σῇ πόλει, ὑπέστρεψεν. Εἰσελθόντων δὲ ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει, τὸν μὲν ἐν τῷ τοῦ Καίσαρος τοῦ Βάρδα οἰκίᾳ φυλάττεσθαι προστέταξεν δ βασιλεὺς, Κωνσταντίνῳ δὲ τῷ Δουκὶ, ἐπειπερ ἐπληροφορήθη ὡς ταῖς ἀλτθείξις προσφεύγω, ἦν δὲ Μελιτηνῆ δ Σαμωνᾶς, παργγειλε μη τοῦτο ἀνώπιον τῆς συχλήτου εἴπειν, ἀλλ' διε τῷ Σιρακῷ χάριν εὐχῆς ἀπήσει εἴσολετο γάρ συγγράμμης τοῦτον τυχεῖν. Εἴωθεν δὲ προσκαλεσάμενος τὴν GOARI NOTÆ.

rum Samonam præcidisse; fugam enim latere cupiebat, et vox ἀγκυλοκοπῶ a scissione est aliena. GOAR.

συγκλητον καὶ εἰς μέσον τὸν Κωνσταντίνον παρεγάγ-
γών ἡρύται μιθ' ὄχων, οὐτωσὶ λέγων· « Πρὸς τοῦ
Θεοῦ καὶ τῆς ἡμῆς κεφαλῆς, ἐφευγεν ἐν Συρίᾳ ὁ
Σαμωνᾶς ἦ οὖν, » Ό δὲ τοὺς ὄρκους εὐλόγηθεῖς
(παρηγγέλθη γὰρ ἑνευ ὄρκων πρῶτον τὴν ἀλήθειαν
ἀποκρύψασθαι) ὀμοιλόγησε πάντων ἐνώπιον ὅτι περ
εἰς τὸν ἐκτοῦ πεπτόδικ ἀπῆρε Μελιτηνύν. Ό δὲ
βισιτέους τὸν μὲν Κωνσταντίνον μετ' ὀργῆς ἀπ-
επέμψατο, τὸν δὲ Σαμωνᾶν ἐν τοῖς τοῦ Καίσαρος
ἐξεβλήθη καὶ τῆς προτέρας ἤξιώθη τιμῆς.

'Επέχθη δὲ τῷ βασιλεῖ ἀπὸ Ζωῆς τῆς τετάρτης
αὐτοῦ γαμετῆς παδίον ἄρρεν, οὗπερ ἐν τῇ γεννήσει
κομήτης ἴρανη, τὰς ἀκτίνας ἐπ' ἀναισιόλαχος ἀπεισίς
καὶ λάμπων ἄχρι τεσταράκοντα [P. 602] ἡμερῶν.
Ἐβάπτισε δὲ τὸ πατεῖσθαι ἐν τῇ Ἀγίᾳ Σοφίᾳ Νικόλαος
ὁ πατριάρχης, ἀναδεξάμενων αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ἀγίου
βαπτισμάτος Ἀλεξανδρου τοῦ αὐταδέλφου τοῦ βασι-
λέως, τοῦ πατριάρκον Σαμωνᾶ καὶ τῶν τῆς συγκλήτου
ἴερων. Εὐλογήθη δὲ μετὰ Ζωῆς ὁ Λάτων ὑπὸ Θωμᾶ
πρεσβυτέου, δοστις καὶ καθηρεθη (30), καὶ Αὐγοῦ-
στουν αὐτὴν ἀνηγόρευε. Διὰ ταῦτην οὖν τὴν αἰ-
τίαν (31) ὁ πατειάρχης εἰς τὴν ἐκκλησίαν εἰσέγε-
θει τὸν βασιλέα, δρεις διὰ τοῦ δεξιοῦ μέρους
διέρχετο εἰς τὸ μιτατώρον. Προεβλήθη δὲ καὶ ὁ
πατρίκιος Σαμωνᾶς παραχοιμάμενος (32), πρὸς
πάστην παραχοιμάν καὶ κακίαν συνεργός αὐτοῦ καθ'
εστῶς δεξιώτατος. Παρεσκεύασε γὰρ τὸν βασιλία
ἀναγκήσαι τὸν πατριάρχην καὶ ἀκοντα προσδέξασθαι
αὐτὸν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ. Ό δὲ κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ
Φεδρουσαρίου μηνὸς μετεπεμψάμενος αὐτὸν λιπαρῶς
ἔδειτο προσδεχῆναι. Ἐπειδὲ δὲ μὴ προσέστητο τὸν
ἴστευξιν, ἀπὸ τοῦ λιγομένου Βουκολέοντος πλοϊψ
μακρῷ ἔμβολάντες διαπερῶσιν ἐν τῇ Ἱερείᾳ, ἀφ' ἧς
πεζῇ τὴν ὁδοῖς πορίκιν ποιούμονον ἀγούσιν εἰς τὸ παρ'
καντοῦ κτισθὲν μονυκτήριον τῶν Γαλαξηγῶν (32).
Οὐ πολὺς παρῆλθε καὶρός, καὶ χειροτονεῖται πα-
τριάρχης ὁ σύγκελλος Εὐθύμιος, ἀνὴρ θεοσεβῆς καὶ
δρετῆς ἦκων εἰς τὸ ἀκρότατον. Φασί δὲ τις καὶ
ἀπαναινόμενος τὴν Ιερωσόλημην θεῖται ἀποκαλύψει ἐπει-
σθη αὐτὴν καταδίξασθαι. Διενοείτο δὲ ὁ βασιλεὺς,
πολλῶν ἐλογίμων ἀνδρῶν εἰς τοῦτο συνεργούντων
ταυτὸν (33) τρεῖς ἢ καὶ τετταρες γυναῖκες. Ἀλλὰ τοῦτο

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(30) Ab iis qui, ut præmiiimus. quartas Leonis D
nuptias omnino illicitus censuerunt. GOAR.

(31) Nempe quod quatuor uxores unam post al-
teram duxisset: nam prior illa Zautzea Ζοε con-
cubina nihil ei obfuit. Quid autem sit μιτατώ
ρον mitorium, nescio. De mitatis dictum ali-
quid supra. Et fortasse fuit fani pars quædam,
quasi profana, et iis etiam accessa qui sacrorum
usu arcerentur. Nam quid antiquitus in ecclesia
sieret, hic nolim disputare, cum apud levicutos
Græcos subinde apparet aliquid mutatum. Mita-
tum nomen fuisse synagogas Saracenos, in Isaacio
Angelo memorat Chonitates. Sed id huc non mul-
tu facit, nisi quod horum quoque synagogas ap-
parere posse certis metis fuisse inclusas. Non
multo post rursus mitorii hujus fit mentio. XL.
— Tο μιτατώριον cubiculum ad latus altaris, in
quo fessis a labore cantoribus mensa frugalis,
panis scilicet et vinum, apponebatur. A mensa
stiusmodi μιτατώριον sive mensatōrion cum eru-

in Syriam Samonas fugerit necne. Constantinus
jurisjurandi (nam citra id jussus erat veritatem
celare) motus religione coram omnibus proficitur
Samonam in Melitenam, quæ ejus erat patria, fu-
gam instituisse. Imperator hunc iratus dimittit,
Samonam autem in Cœsariorum domo asservari man-
dat. Unde postea dimissus pristinum est restitutus
dignitati.

κατέχεται διωρίστο. Καὶ μετὰ ταῦτα ἔκειθεν τε

Porro autem Ζοε, Leonis quarta uxor, maritum
suum mascula prole parentem fecit. In ejus partu
cometa apparuit, radios versus Orientem 1065
projiciens, et ad quadraginta dies fulsit. Infantem
in Sapientiæ templo baptizavit Nicolaus patriarcha,
suscipientibus eum ex saero favaco fratre impera-
toris Alexandro, patricio Samona, et primoribus
senatus. Fausta comprecatus est Leoni Thomas
presbyter, ideoque ordine suo excidit. Ζοεν porro
Augustam imperator declaravit. Atque ob hoc fa-
ctum patriarcha ei iutroitu templi cum interdiceret,
coactus est per dextram partem in Mitatorium ire
At imperator Samonam cubicularum suum inti-
mum creat, quod eo ad omne flagitium ministro
uteretur commodissimo. Ejus enim instinctu vim
intentavit patriarcham, nisi vel invitus se in tem-
plum admitteret Res ita acta. Principio Februarii
mensis imperator patriarcham ad se vocat, et ab
eo summis precibus contendit ut se ad sacra ad-
mittat. Recusantem a Bucoleone longa navi impo-
situm in Hierojam trajicit; inde pedester ad Gala-
crenorum monasterium a se conditum deductus
est. Non multo post Euthymius syncellus patriar-
cha creator, homo pius et summa virtutis; quem
ferunt, cum id munus detrectaret, divina patef-
actione ad id suscipiendum suisse impulsum. Omni
studio hic impedivit ne imperator legem, ad quod
1066 multi illustres viri operam ipsi navabant,
ferret, qua liceret viro tres simul aut quatuor
uxores ducere.
σύτῳ, νόμον θεῖναι τοῦ ἄγετθαι τὸν ἄνδρα κατὰ
μὲν πάτητη σπουδὴ διεκάλυπτεν ὁ πατριάρχης.

ditissimo Allatio legendum putamus in Euchologii
notis. Ad eum porro locum ceu sacris exclusus et
excommunicatus a patriarcha habitus ne juri suo
renuntiaret aut oppositum sentientes offendere,
preces facturus et saeris utcumque interfuturus
secedebat imperator. GOAR

(32) Ηρρχοιμάμενον intimum verti cubicula-
rium, qui prope imperatorem cubaret; atque sic
alibi etiam versum vellel evidentia causa. XL.

(32') Γαλαξηγῶν lactis fontes sonat XYL.

(33) Κατὰ ταῦτον est simul. Ego autem sane non
puto hoc voluisse Leonem, ut simut tot uxores
sed ut, una mortua, altera duceretur; quod ipsum
fecisse atque ideo ut impiū a patriarcha fuisse
excommunicatum appareat. Nihil tamen volui utare.
Ζonaras habet κατὰ τὸν ipsius, vel suo exemplo,
id est ut quartæ Leonis nuplia non Leoni modo
non vitio darentur, sed idem aliis imitari impune
liceret. Post κηδεστὴν affinem verti; quod generne
an soter aut quid tandem θεος; ~~Ιερομόνατος Ζοεν~~

Junio mense Constantinus Afer in monasterium suum, quod prope fanum Apostolorum condiderat, imperatorem invitavit, ut dedicationi ejus et prandio interesset. Ibi subito vehemens Africus exortus multa concussit aedificia hominesque exterruit, adeo ut omnes domibus relicis sub diu profugerint. Imber autem obortus eam procellam sedavit. Rursus classe Agarenorum contra Romanos proiecta, suæ classi imperator Himerium dromi logothetam praesicavit, eique adjungit Andronicum Ducam. Hic Samonas, qui quod a Constantino ex fuga, ut monstravimus, retractus fuerat, implacabile in Ducas odium gerebat, quemdam Andronici familiarium subornat, eique persuadet ut occulte Andronicum per litteras moneat ne navim concendet: nam imperatorem, a Samona eo petratum, Himerio ipsius excœcandi mandatum dedit, et Andronicus litteris iis acceptis noluit cum Himerio in bellum ire. Himerius itaque solus coactus est sexta Octobris die cum hostibus confligere, eosque devicit et interfecit. Quo cognito, Andronicus desperatis suis rebus ac convalescens, cum necessariis ac servis suis castellum quoddam 1067 occupavit supra Iconium sulum. Cabalam nomine, et ad defectionem spectavit. At Samonas arrepta occasione non desiit imperatorem verbis concitare atque irritare: se dudum sensisse Andronicum defectionem parturire, et esse ejus conatus anteverendum: imperatorem cunctando optimam ejus rei occasionem amisisse, atque ita hostem e manibus evasisse. Sed vel sic aliquid conandum, ne quod ab eo accipiatur damnum. Hoc quasi stimulo incitatius Leo Iberitzam Gregoram scholarum domesticum et Andronici affinem cum valido exercitu contra Andronicum emitit. Andronicus ubi hoc rescivit, et Nicolaum patriarcham, quo maxime erat fructus, ecclesia cjectum esse, Gabala relicta ad Agarenos cum omnibus suis profugit; eumque amermunes honorifice admodum accepit. Imperator porro reputans quantum isto amissio ducem amisisset et qualis esset habiturus hostem, animi angebatur, et quomodo eum reduceret ad suos cogitabat. Scribuntur tandem litteræ imperatoriæ, quibus Andronico et offensarum omnium oblivio et redditus domini et pristina dignitas atque fortunæ et innumera dona ac beneficia offeruntur. Eæ cereo inclusæ Sarraceno cuidam, e prætorianis captiuis ad summum favorem producto, in Syriam Andronico perferebæ traduntur. 1068 Discedentem Sarracenum Samonas seorsim compellans, « Scis, ait, quid portes? » ceram innuens. Neganti, « Cera, inquit, quam gestas, Syriæ est exitium; et tu, si qua tibi gentis et eamdem tecum religionem colentum est cura, eam veziri in manus trade. » Promittentem ita faciurum donis pretiosis magnifice est demeritus. Ergo Carracenus

(34) Quo rei in carcerebus nec non Saraceni ob profanam religionem detinebantur, ut jamjam
naturam mutaret. Geden.

A 'Ιουνίῳ δὲ μηνὶ προσεκλυθῇ Λέων δὲ βασιλεὺς περὶ Κωνσταντίνου τοῦ Λιβδὸς εἰς τὴν καῖνον γῆνθεῖσαν περὶ αὐτοῦ μνήμην ἔγγιον τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων, ἐφ' ὧ τὰ ἡγκάνια ἐπιτελέσαι καὶ ἀριστῆσαι. Ἐξιρῆται οὖν ἐπενεσεν ἄνεμος λίψι φοιδρὸς καὶ συνέσεσεν οἰκισμὸν πολλὰς, καὶ συνετάρξεις τούς ἀνθρώπους καὶ ἐξερδήσεν, ὡς πάντας φεύγειν ἐκ τῶν οἰκιῶν εἰς τὰ ὑπαίθρια. "Οὐδέρος δ' ἐπιγενόμενος ἔτησε τὴν τοιαύτην καταιγίδα. Στόλοι δὲ τῶν Ἀγαρηνῶν κατὰ Ῥωμαίων ἐξελθόντος, δὲ βασιλεὺς Ιμερίου τὸν λογοθήτην τοῦ δρόμου ἀρχηγότην τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κατέστησε στόλου. Προσετέχθη δὲ καὶ Ἀνδρόνικος δούκης συνεισελθείν αὐτῷ καὶ ἀγωνίσασθαι κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν, Ὁ δὲ Σαμωνᾶς τῷ τῶν Δουκῶν γένει ἀκατάλλακτος ὁν ἐχθρὸς διὰ τὴν περὶ τοῦ Κωνσταντίνου κατάσχεται, ὑποθείς τινι τῶν Ἀνδρόνικου φίλων ἐπειτα γράψι λαθραίως μὴ ἐν τοῖς πλοίοις εἰσελθεῖν, τοῦ Ἰμερίου παράγγελμα ἔχοντος ἐκ βασιλέως ὑποβολῆς τοῦ Σαμωνᾶς ἐκτευχλῶστι αὐνόν. 'Ως οὖν ἐδέξετο γράμμα, οὐκ ἤθελε τῷ Ἰμερίῳ συνειτελθεῖν. Αὐτὸς δὲ καὶ μόνος ἔναγκάσθη κατὰ τὴν σ' τοῦ Ὁκτωβρίου μηνὸς συμβαλεῖν τοῖς ἐχθροῖς. Καὶ συμβαλὼν ἐτρέψατο κατὰ κράτος καὶ ἡγένισε. [P. 603] Τοῦτο μαθῶν δὲ Ἀνδρόνικος καὶ τοῖς δόλοις ἀπεγνωκός συσκευαστάμενος ἅμα συγγενεῖσι καὶ δούλοις αὐτοῦ ἐπελθών κατέσχε τι προύριον ἄνωθεν, τοῦ Ἰκονίου δικαιειμένον, ὁ Καβάλαν ὀνόμαζον, καὶ εἰς ἀποστασίαν ἐβλεψιν. Οὐκ ἀνίει δ' ὁ Σαμωνᾶς ἀφορμῆς δραχέα λειψις καὶ παροξύνων καὶ συνταράσσων τὸν βασιλέα, καὶ λέγων, ὡς Ἐγὼ πάλι κατανοηθεῖν νὸν ἀνθρωπινον, καὶ ὡς ἀποστασίαν ὀδίνει καὶ ὡς λρὴ προκαναλαζεῖν τὰς ὄρμὰς αὐτοῦ. 'Επεὶ δὲ τῇ σῇ μελλήσει, ὡς βασιλεὺς παρεῖται μὲν δὲ ἐπιτήδειος καὶ ῥάστος καὶ φύστο ἐκ μέσων ἡμῶν τῶν χειρῶν ὁ πολέμιος τὸν δεύτερον καὶ πλούτον ποιητέον, μὴ καὶ λάθη δράσας τι μᾶλλον δι πεζών. Τούτοις τοῖς λόγοις ὡς περ τινὶ πληκτρῷ φυγεῖς δι βαττεῦσι τὸν Ἰθηρίτην Γρηγορῖν, δομέστικον τῶν σχολῶν καὶ κυρδεστήν Ἀνδρόνικου τυγχάνοντα, μετὰ δυνάμεως ἀνδρᾶς ἀποστέλλει κατ' Ἀνδρόνικου. 'Οπερ μαθῶν ἐκεῖνος, καὶ ὡς δὲ πατριάρχης Νικόλαος, φτὰ πολλὰ ἰθάρξει, ἐξεβλῆθη τῆς ἐκκλησίας κατελιπών τὴν Καβάλαν πανοικὶ προσέφυγε τοῖς Ἀγαρηνοῖς διν δὲ ἀμερμούμηνης ἐντίμως καὶ μεγαλοπρεπῶς ἐδέξατο. 'Αναλογισάμενος δ' δὲ βασιλεὺς οὗν ἀπώλεσε στρατηγὸν καὶ οἰον ἔχειν πολέμιον ἔμελλεν, ησχαλλε καὶ ἐδυσφόρει καὶ τρόπον ἔξηται πῶς ἐν αὐτὸν τοῖς Ῥωμαίοις ἐπαντασταται. Ἐγένετο οὖν γράμμα βασιλικὸν πᾶσάν τε ἀμνησίαν κύτῳ κακῶν χαριζόμενον, τὴν οἰκαδέ τε ἐπιστροφὴν ἐπιτρέπον, καὶ τὴν προτέραν εὐημερίαν καθυπισχνούμενον καὶ μυρίας ἄλλας διωρεῖς καὶ εὐεργεσίας διπερ ἐλίξαντες κηρῷ λαμπάδι προσεοικότι διδούσι τινι τῶν Σαρακηνῶν ἀπὸ τοῦ πραιτωρίου (34) ἐκβληθέντι καὶ μεγαλοπρεπῶς φιλοφρονθεῖσι, ἐπισκέψαντες ἀπελθεῖν ἐν Συρίᾳ καὶ ἐγχειρίσαι τοῦτο τῷ Ἀνδρόνικῳ.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

'Απειλόντα γοῦν τὸν Σαρακηνὸν προσλαβόμενος ἴδια δ Σαμωνᾶς, « Οἶδες δ κατέχεις; » ι ἡρώτα, τὸν κτ.ρὸν αἰν.ξέμενος. Ἀγνοεῖν δὲ ἐκείνου φύσαντος. « Ό δοθεὶς σοι κηρὸς, ω̄ φίλος, ἔφη, τὰς Συρίας ἔστιν δι, ἀπώλεια καὶ εἰ τι καὶ δὴ τοῦ ἔθνους τοῦ σοῦ καὶ τῶν ὁμιλίστων, χερτὶ κττάθου τοῦτο τοῦ οὐζῆρ. » Μπτε δὲ δ.ακονήσαι τοὺς ὑπὲρ αὐτοῦ παραγγελθεῖσι, καὶ δώροις αὐτὸν γεγένεσαι πολυτελῶς ἐφιλοφρονήσατο. Ἀπέλθων οὖν ὁ Σαρακηνὸς ἐνεχείρισε τῷ οὐζῆρ τὸν κτ.ρὸν ὃν καθειλὼν ἐκείνος καὶ τὸ γραμμάτιον εὑρὼν, καὶ τὸν ἐν τούτῳ κείμετον ἀναλεξάμενος νοῦν, ἀπέγγειλε τῷ ἀμερμουμνῇ. Καὶ εὑρὺς Ἀνδρόνικον καὶ τὸν σὸν αὐτῷ τὸ δεσμωτήριον ὑπέδειπτο. Ἐπὶ πολὺ οὖν κακουχούμενοι, καὶ μὴ φέροντες τὰ ἐκ τῆς φυλακῆς λυπτ.ρὰ, ἤναγκισθεῖσαν τινες τὴν οἰκείαν ἐξομόσασθαι πίστιν. Οἱ μὲν οὖν Ἀνδρόνικος οὕτω καὶ τὸν βίον κατέλυσε.

Κωνσταντῖνος δὲ δ τούτου οὐδὲ πρὸ τοῦ θανεῖν ἐκείνον, εἰδῆσει καὶ τοῦ πατρὸς, συσκευασάμενος μετὰ καὶ τινῶν ἄλλων τῶν περὶ αὐτὸν (εἰν γάρ γανγραφῇ μετ' αὐτοῦ ἔτι ἐν τῇ φρουρῇ ἐγκαθειρούμενοι; [P. 604] διὰ τὸ μὴ θελῆσαι τὸ οἰκεῖον ἀπώμοτον θέσθι τόπον) τὰ δεσμὰ διαρρήξαντες ἐξέρχονται τῆς φυλακῆς, καὶ καλωδίψησθαι καθιμήσαντες; πιπτῶν τε ἀποφράγματας, καὶ οὕτως ἔχουσαν ἐπιθῆναι τῶν δρῶν Ῥωμαίων. Ταχὺ μὲν οὖν δ βασιλεὺς τὸν Κωνσταντῖνον μετεπιψήστο, καὶ ὡς αὐτὸν ἀγαγὼν δώρῳς αὐτὸν παντοῖος καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν ἐφιλοφρονήσατο. Πληρωθεῖστος δὲ τῆς ἐντυγχίσεως ἐν τῷ μέλλειν ἀπὸ τοῦ χρυσοτρικλίνου ἐξένει τὸν Κωνσταντῖνον (ἐκεῖσες γάρ ἐποιήσατο τὴν αὐτοῦ δοχὴν δ βασιλεὺς) ὑποστρέψας καλεύσας αὐτὸν, ἀνατείνοις πρὸς τὰς ἐστλωμάνες ἀνωθεν τῆς πύλης εἰκόνας τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς θεομήτορος δ βασιλεὺς, τὰς πρὸς τὸν Κωνσταντῖνον εἰρήκει « Μή σε πλανάτω, ὡς Κωνσταντῖνε, τὸ δόνομα, μηδὲ διὰ τοῦτο οἴου κατέρχεσθαι Ῥωμαίων» διάβολεις γάρ τῷ ἐμῷ οἴῳ Κωνσταντῖνῳ ἐκ Θεοῦ τεταμενταται, καὶ τοῦτο μοι δῆλον γέγονεν ἐκ προφήσεων θείων ἀνδρῶν καὶ προφράν τὰ μίλλοντα διὰ καθαρότητος κτισμένων. « Κριμενες γοῦν τῇ δοθείσῃ σοι τῇξει, καὶ μὴ φαντάζου τὰ ὑπὲρ σεκτόν. » Η μὴν ἵσθι ὡς τυπωνύμων τοῦ, κεφαλὴ σου, σώματος ἄτερ, διὰ τῆςδε τῆς πύλης εἰσελεύσεται. » Οἱ καὶ γέγονεν ὕστερον μετὰ θάνατον γάρ τοῦ Λέοντος τυραννήσας δ Κωνσταντῖνος; ἀνηγένη ἐν τῷ τοῦ γενικοῦ στερέτῳ, καὶ διὰ τῆς ῥήθεισης πύλης λύθηκε καὶ αἰματι σταζομένη δι τούτου κεφαλὴ εἰσήχθη εἰς τὰ βασιλεία.

Οἱ δὲ βασιλεὺς διά τινα ὑπόνοιαν Εὐστάθιον μάχηστρον τὸν Ἀργυροῦν μετεκίνησε τῆς ἀρχῆς (ἡν γάρ δρουσιγάριος τῆς βίγλας), δις καὶ ἀπιών οὐκαδέ φρεμάκιον κατεργάσθεις ἐτελεύτης, πολὺν πόθον αὐτοῦ τῷ τε στρατῷ καὶ τῷ στόλῳ καταλιπών, μεμνημένοις τῶν ἀνδραγαθημάτων αὐτοῦ. Επάφη δὲ κατὰ τὸ Χριστιανὸν ἐν τῇ μονῇ τῆς Ἀγίας Ἐλέζει, ἦν τὸν Λέων δ πάππος αὐτοῦ ἐκαίνουργησεν, δις καὶ τὸ τῶν Ἀργυρῶν ἐπιθετὸν ἐκληρώσατο πρώτος, εἶτε διὰ καθαρότητα βίου, εἶτε καὶ δι' εὐπρέπειαν σῶματος, εἶτε καὶ διά τινα τρόπον τῆς αὐτοῦ γεννητητος· τοσοῦτον γάρ περιγγέν δ ἀντίρ τῶν ἐπὶ τοῦ Μιχαήλ γενομένων ἀνθρώπων ὅστε μόνος μετὰ σῶν οἰκογενῶν συνερρήγνυτο τοῖς ἐκ Τερρικῆς Μα-

A confecto itinere veziro cereum tradit; isque cera remota litteras inventas legit, et percepta sententia rōm amerumnum signifcat. Extemplo Andronicus cum suis in carcere conjicitur, ubi diu magnas toleraverunt miseras; quarum quidam impatientes fidem Christianam abjuraverunt. Andronicus in carcere periit.

Filius autem hujus Constantinus, vivo adhuc et conscientio patre, re cum quibusdam aliis captivis (complures enim in carcere una inclusi erant, quod religionem veram prodere nollent) composita, ruptis vinculis per funem ex carcere delapsi et equos nacti profugerunt. Militesque qui eos comprehensum missi insequebantur, nunc obvertendo se et dimicando, nunc aurum in quo colligendo ii occuparentur projiciendo amoliti, ad fines Romanorum evaserunt. Imperator Constantinus et qui

1069 cum ipso erant statim ad se vocat donisque variis afficit; et a primo congressu, cum aureo triclinio esset exiturus Constantinus (ibi enim

eum exceperat convivio Leo, revocat eum imperator; atque oculis in imagines Christi et Deiparæ, quæ superne erant collocatae, desixis, sic assatur:

Constantine, vide ne imponat tibi nomen tuum; cave, neve ob id Romanis te imperaturum opineris. Etenim filio meo Constantino id imperium

C divinitus est destinatum, quod ego comprei p̄dictionibus divinorum hominum castitate sua futurorum p̄scentiam nactorum Locum itaque tuum tene, neque te superiora somniaveris. Alioqui scito tuum si tyrannidem affectaveris, caput truncō relicto per hanc portam illatum iri. » Hoc quidem eventu est confirmatum. Mortuo enim Leone, Constantinus cum invasisset imperium, in Genici secreto obtuncatus est, caputque tabo et cruce stillans per dictam portam in regiam allatum.

P̄sterea Leo Eustathium magistrum drungarium vigiliæ munere suo amovit ob quamdam suspicionem; isque domum suam digressus veneno periit,

D magno sui desiderio exercitui classique relicto, p̄sclara ejus facinora memoria recolentibus. Sepulchrum est apud Charsianum in monasterio S. Elisabetæ, quod novum avus ejus Leo condiderat. Hic

1070 Leo primus Argyrorum, id est, argenteorum, cognomen familiæ suæ intulit sive ob vitam puritatem sive ob decorum corporis, sive ob illustrem fortitudinem, qua is æquales suos (claruit autem Michaelo imperante) adeo superavit ut solus cum vernis suis Manichæos Tephricenses et Melitenses Agarenos edortus in fugam facile

conjecerit, nominisque etiam ejus mentio terrorem Aνιχαῖοις καὶ τοῖς ἐκ Μελιτηνῆς Αγχρηνοῖς, καὶ τοῖς τοῦ βρό̄ως ἑτέρετο. Καὶ τὸ δύομα αὐτοῦ μόνον φημιζόμενον φόβητρον ἦν πᾶσι τοῖς ἀντιπάλοις.

Ceterum pactorum causa a Tarso et Melitena ad Leonem missi venerunt Cpolin Abelbaces et Samonā pater. Qnos magnifico exceptit imperator convivio in Magnaura, splendide instructa. Exornavit et Magnum Templum magnifico, legatisque introductis omnia etiam vasa ad divinam pertinentia liturgiam demonstravit. Id quidem statu Christiano indignum fuit, peregrinis hominibus, iisque a vera religione alienis, ea ostendere quae a piis quidem et integræ viæ hominibus temere visuntur. Et Samonā pater cum videret quantum potentia atque honoris apud imperatorem filius obtineret, cum filio manere voluit patria Melitena deserta. Verum Samonas id passus non est, horatus patrem ut domum rediret et in sua religione perseveraret, ac ee quoque exspectaret, prima quoque occasione demum redditum. Festo Pentecostæ 1071 die imperator filium suum Constantiū opera Euthymii patriarchæ coronavit. At vero Samonas, ut Augustam demereretur, suum ministrum Constantiū natione Paphlagonem eunuchum ei pro famulo tradit. Is Constantinus in tantam venit Augustæ et Leonis gratiam, ut ipse etiam Samonas invidia correptus apud imperatorem eum detulerit, quasi cum Augustalis rem haberet. Cui criminatio credens Leo, Constantiū monachi in morem tonderi jubet, et ab ipso Samona in Tarasii monasterium deduci. Paulo post autem mutata sententia recipere eum cupiens, ejusdem Samonas opera eum in monasterium Spirarum transtulit. Egressusque ad Damatryum et in Samonas pransus monasterio, cum videret Constantiū, illico mandavit ut monachi habitu exutus civili vestitu amiciretur; et apud eum convivans poculum ei suum dali ju-sit, secumque hominem in palatium reduxit. Samonas videns imperatoris in Constantiū amorem crescere, composita re cum Megisto Certonita et Michaelo Tzirithone, libellum conviciis in Leonem innumeris refertum opera scribat sui Constantini Rhodii consilicit, eumque 1072 consignatum in Mitatorio abjicit. Imperator publice in Magnum Templum progressus, cum in Mitatorium venisset, quo loco precabatur, libellum invenit ac legit. Ea res eos qui aderant in magnam conjecit sollicitudinem, atque ipsi etiam Leoni curam attulit auctorem querendi. Sub idem tempus lunā defectus maximus fuit. Et Leo Synnadiensem metropolitam, Pantaleonem nomine, astronomica imbutum scientia accivit, ut ex eo deliquit ejus quis futurus esset effectus cognosceret. Eum ad regem in rāntem Samonas percontatus est cuinam adversa portenderentur. Responditque: «Tibi Sed tamen si 13 Junii diem super-

XYLANDRI ET

(35) *Lege εὐθίτα· id enim sensus videtur exigere. Megisto Certonita propria duxi. Alias verbi*

νιχαῖοις καὶ τοῖς ἐκ Μελιτηνῆς Αγχρηνοῖς, καὶ τοῖς τοῦ βρό̄ως ἑτέρετο. Καὶ τὸ δύομα αὐτοῦ μόνον φημιζόμενον φόβητρον ἦν πᾶσι τοῖς ἀντιπάλοις.

Xáριν δὲ ἀλλαγίου ἐκπεμφθέντες ἀπὸ τε Τάρσου καὶ Μελιτηνῆς ὁ τε Ἀβελάκης ἔκεινος καὶ ὁ τοῦ Σαμωνᾶ πατὴρ κατέλαβον τὴν βασιλεύουσαν. Καὶ τούτους δὲ βασιλεὺς ἐδέξατο μεγάλην δοχὴν ποιήσας καὶ κόσμῳ πολλῷ τὴν Μαγναύραν κατακυρίας. Ἐκαλλώπιστος δὲ καὶ τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν πολύτελῶς. [P. 605] καὶ εἰσῆγε τούτους ἔκεισε, καὶ τὰ τίμια ὑπέδειξεν ἀπάντα καὶ τὰ τῇ θεῷ λατρεῖ λειτουργοῦντα σκέψη. Τούτο δὲ ἀνάξιον ἦν Χριστιανικῆς καταστάσεως, ἀλλοφύλοις ἀνθρώποις καὶ ἀλλοπότοις ἐκθετά (35) ποιεῖν τὰ καὶ τοῖς μὴ καλῶς βιοῦσιν εὐενήσιν ἀνθρώποις ἀθίκτα. Ο δὲ τοῦ Σαμωνᾶ πατὴρ τὴν παρθέσιαν, ἥν δ τούτου υἱὸς ἔσχε πρὸς βασιλέα καὶ τὴν τιμὴν θεσπίζεινος καὶ τὴν δόξαν, ἥτετεστο συνεῖναι τῷ υἱῷ, Μελιτηνῆν τὴν πατρίδα ἀπαρνησάμενος. Σαμωνᾶς δὲ οὐ συνεχώρει, παρήνει δὲ μᾶλλον εἰς τὰ οἰκεῖα ὑπονοστῆσαι καὶ τῆς ίδιας ἔχεσθαι πίστεως, προσμένειν δὲ καὶ αὐτὸν, εἰ καρού λάδιοιτο, ἔκεισε γενέσθαι. Τῆς δὲ ἕορτῆς ἐπιστάσης ἐν ἦν τὸ Ηλεύμα τὸ ἄγιον ἐν πυρίνας γλώσσας τοῖς ἀποστόλοις ἐφοίτησεν, ἔιτεψε τὸν οἰκεῖον υἱὸν Κωνσταντίνον δὲ βασιλεὺς διὰ Εὐθυμίου τοῦ πατριάρχου. Σπεύδων δὲ δὲ Σαμωνᾶς τὴν τῆς βασιλίδος πρὸς θαυτὸν ἐπισπάσασθαι εἴνοισαν, Κωνσταντίνον τὸν θαυτὸν ὑπηρέτην ἐκτομίαν διντα καὶ τῆς τῶν Παρθηγάνων δρυμάμενον χώρας τῇ Αύγοδοστῇ παρέσχεν ὑπηρετεῖν. Τοσοῦτον δὲ οὗτος ἡγαπήθη παρ' αὐτῆς καὶ Λέοντος τοῦ βασιλέως ὡς καὶ αὐτὸν τὸν Σαμωνᾶν διερεύσας πρὸς φθόνον, καὶ διαλοιδορεῖσθαι αὐτῷ πρὸς βασιλέα ὡς τῇ Αύγοδοστῃ τάχα πλησιάζοντι διπέρ, ὡς ἀληθές πιστεύσας, ἀποστελλεῖς ἀπέκεισεν αὐτὸν μοναχὸν ἐν τῇ τοῦ Ἀγίου Ταξατίου μονῇ δι' αὐτοῦ τοῦ Σαμωνᾶ. Μετ' διηγήσαν δὲ πάλιν μεταγόνους καὶ προλαβεῖν τοῦτον ἐθέλων μετῆγγεις δι' αὐτοῦ τοῦ Σαμωνᾶς εἰς τὴν μονὴν τῶν Σπειρῶν. Ἐν τῷ Δαματορίῳ οὖν ἐξελθὼν δὲ βασιλεὺς καὶ ἐν τῇ τοῦ Σαμωνᾶ ἀριστήσας μονῇ, καὶ θεσπίζεινος Κωνσταντίνον, εὐθέως διεκελεύσατο, καὶ ἀπέδουσαν αὐτὸν τὰ τοῦ μονήρους βίου ἀμφια καὶ ἐντύσαν στολὴν κοσμικήν (36). Καὶ εἴωχομενός τε παρ' αὐτῷ δοθῆναι οἱ ἔκεισαν τὸ ποτήριον ἐν τῷ ἀριστῷ, καὶ εἰσερχόμενος ἐν τῷ παλατίῳ ἐφείλκετο καὶ αὐτὸν μετ' αὐτοῦ. Ὁρῶν δὲ καὶ δὲ Σαμωνᾶς αὐξανομένην τὴν πρὸς τὸν Κωνσταντίνον τοῦ βασιλέως ἀγάπην ἐπιδουλήν κατ' αὐτοῦ ῥάπτει, τόνδε ουντεθιμένην τὸν τρόπον κοινολογησάμενος Μεγίστῳ τῷ κοῖτωντῇ καὶ Μιχαήλ τῷ Τζιριθωνὶ γραμμάτιον συντίθεται λοιδορίᾳς ἔχον κατὰ τοῦ βασιλέως ἀπειρους, Κωνσταντίνον τοῦ Ροδίου, δε ὑπεγραμμάτευε τῷ Σαμωνᾷ, τοῦτο συνέβητο διπέρ γράψαντες καὶ σοργαγίσαντες ἐν τῷ μιτατωρίῳ ἐφρίψαν. Τοῦ δὲ βασιλέως δημοσίεν πρόσδον ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ ποιησαμένου, καὶ τῷ μιτατωρίῳ εἰσελθόντος, καὶ ἐν φηδικε

GOARI NOTÆ.

polserit, maxima cubiculario. XYL.

(36) Quam Latina Ecclesia seculararem vocat. GOAR.

φύπει τοῦτο ἐβρίμμανον ἰδόντος, εἰληφότος τε καὶ ἀναγρόντος, πολλὴ κατέσχεν ἀπορίᾳ τοὺς συμπερόντας, διστάζοντος ἡκάστου καὶ ἀγνοοῦντος τὸν βίψαντα. Κατέσχε δὲ καὶ τὸν βασιλέα ἀηδιμίᾳ πολλὴ, καὶ τὸν πεποιηκότα ἔχεται. Γέγονε δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ ἔκλειψις σελήνης μεγίστη, δι' ἣν διβασιλέως τὸν μητροπολίτην Συνάδωνα μετεκάλεστον Πανταλέωντα, τῆς ἀστρονομοκῆτος παιδείας ἐν μνήσει τυγχάνοντα [P. 608], τὸ τῆς ἔκλειψεως ἀποτέλεσμα μαθεῖν δριγνώμενος. Οὐ εἰσερχόμενον πρὸς τὸν βασιλέα δὲ Σαμωνᾶς ἴδιᾳ παραλαβὼν ἡρώτην εἰς τίνα τὴν κάκωτιν ἔσεσθαι, καὶ τόνδε φάναι διτὶ Εἰς σέτην ιγ' δὲ τοῦ Ἰουνίου διερχόμενος ἡμέραν οὐδὲν ἔκτοτε πειστὸν κακόν. Ἐρωτηθεὶς δὲ καὶ παρὰ τοῦ βασιλέως περὶ τούτου εἶπεν διτὶ εἰς τὸ δεύτερον πρόσωπον τὸ κάκωτος ἐπισκήψει. Ὑπώπτευεν οὖν διβασιλέως δεύτερον πρόσωπον εἶναι τὸν ἑκυτοῦ ἀδελφὸν Ἀλέξανδρον. Καὶ τὰ μὲν τῆς προφρήσεως ἦν ἔχοντας ἀπόδοσιν, προϊὼν ὁ λόγος δηλώσει. Μιχαὴλ δὲ τοῦ Τζιρίθωνος κατ' ἴδιαν τῷ βασιλεῖ προσελθόντος καὶ καταμηνύσαντος ὃς δὲ Σαμωνᾶς εἴη τὸ πιττάκιον (37) πεποιηκώς, παχευθὺν καταβάζεται εἰς τὸν σῶκον αὐτοῦ καὶ ἀποκείρεται μοναχὸς, είτον ἐν τῇ μονῇ τοῦ πατριάρχου Εὐθυμίου ἀπάγεται, κάκεῖθεν διαλογιδορθεῖς εἰς τὴν τοῦ Μετρινακοῦ μετατίθεται. Ταῦτα δὲ ἐπράχθη μήπω τῆς ὀρθισμένης προθεσμίας παρὰ τοῦ μητροπολίτου διαδραμούσης. Ἐποίησε δὲ ἀντὶ αὐτοῦ τὸν Κωνσταντίνον παρακοιμώμενον. Ἐκτισε δὲ αὐτῷ καὶ μοναστήριον ἐν ταῖς Νοσσιαῖς, ἐπ' ὄνόματι τοῦ Ζωτῆρος, δὲ καὶ ἐνεκάνισεν ἄρα Εὐθυμίῳ τῷ πατρῷ ἀρχῇ. Ἀγρηνῶν δὲ ἔξελθόντων μετὰ πλοίων τριακοσίων, ὃν ἡγεῖτο Δαμιανός τε διτῆς Τύρου ἀμηρᾶς καὶ Λέων δι Τριπολίτης, Ἰμέριος δὲ λογοθέτης νεαρχος ὃν τῶν Ρωμαίων κατὰ τὸν Ὁκτώβριον μῆνα συνήντησε τούτοις εἰς Σάμον, ἵνες ἐστρατηγεῖ Ρωμανὸς δι Λακαπηνός. Καὶ συμπλακεῖς τοῖς μετ' αὐτοῦ ἡττήθη, καὶ τῶν ὅπ' αὐτὸν νεῶν διεπειδεῖσιῶν, μόδις αὐτὸς διεσώθη εἰς Μιτολήγνην.

Κοιλιακῷ δὲ νοσήματι ληφθεὶς δι βασιλεὺς, καὶ ἐπὶ χρόνον τῷ τοιούτῳ πάσιες κατεργασθεῖς καὶ εἰς ἐσχέτην ἀδυναμίᾳν ἐληλακώς, μόδις ἡδυντήθη ἐν τῷ τῆς ἐγκρατείας καὶ ρῦ τὴν συνήθη ποιήσασθαι δημηγορίαν (38). Συνηθρισμένης γάρ τῆς συγκλήτου τοιούτων ἤρξατο πρὸς αὐτοὺς λόγισμον «Τὸ μὲν ἐμὸν στράτιον, ὡς φίλοι, νόσῳ ἐκτρυχωθὲν ἀπέξχετε, καὶ ἡ ἰσχὺς ἐπιλέσθαις, καὶ τάχα οὐκέτι μεθ' ὑμῶν βιοτεύω, οὐδὲ κατελύψομαι τὴν τοῦ Δεσπότου Χριστοῦ Ἀνάστασιν. Μίζων τοίνυν καὶ τελευταῖν υμᾶς αἵτω τῇδε τὴν χάριν, ἀπομνημονεύεται ἦν εἰλον πρὸς ὑμᾶς χαρτῆν διάθεσιν, καὶ ἀντὶ ταύτης εἴνοισι τῇ διμῆ συζύγῳ διατηρῆσαι καὶ τῷ υἱῷ.» Καὶ ἡ μὲν τοῦ βασιλέως δημηγορία τοιαύτη, ἡ δὲ σύγκλητος βουλὴ ὑπέσχετο διακρύσσοντα καὶ μετ' δλοιδυρῶν λύπῃ μὲν συνέχεσθαι ἀπαρχμοθῆτε τοιούτου στερισκομένη δεσπότου καὶ βασιλέως, εὔνοιαν δὲ διατηρήσουν εἰς τε τὴν δισποιναν καὶ τὸ διμέτερον δεσπότην καὶ βασιλέα καὶ σὸν υἱὸν, ὥστε, εἰ δεήσει, μωράκις ἐμπροσθεν αὐτῶν ἀποθνεῖν. Ταῦτα εἰποῦσα ἡ σύγκλητος καὶ τελευταῖον ἀσπασμὸν ἀποδούσα τῷ βασιλεῖ ἀπηλλάγη. Οὐ μάν γε καὶ εὐθὺς δι βασιλέως ἐτελέντησεν, ἀλλὰ διετέλεσε νοσηλευόμενος καὶ σφακελιζό-

XYLANDRI ET

(37) *Charter, schedula, maxime ex pelle chartacea sive pergameneno.* Goar.

(38) *Quam L. Verus apud Herodianum, Julianus*

PATROL. CXXI. Gr.

A raveris, nihil deinde mali tibi eveniet.» Ab imperatore de eadem re interrogatus, proximæ ab imperatore personæ denuntiari malum dixit. Idque de fratre suo Alexandro accepit Leo : sed quis fuerit prædictionis exitus, mox dicemus. Etenim Leo, cum eum Michaelus Tziritho seorsim congressus monuisset libelli infamis auctorem esse Samonam, statim domum suam deportari Samonam et monachi in morem radi jussit, deinde in Euthymii patriarchæ monasterium deduci, indeque conviciis processum in Martinaciorum transferri. Ea omnia acta ante diem a Pantaleone designatum Constantinum loco Samonæ intimum cubicularium Leo fecit, 1073 eique monasterium in Nossiis ædificavit, de nomine Servatoris dictum, idque cum Euthymio patriarcha dedicavit. Secundum hæc Agareni 300 naves emittunt, ducibus Damiano Tyri amera et Leone Tripolita. His apud Samum, cuium Romanus Lacapenus præserat, occurrit Himerius classis Romanæ præfectus ; victusque ab iis, dissipata classe sua, ægre ipse Mitylenam fuga evasit.

B μονῇ τοῦ πατριάρχου Εὐθυμίου ἀπάγεται, κάκεῖθεν διαλογιδορθεῖς εἰς τὴν τοῦ Μετρινακοῦ μετατίθεται. Ταῦτα δὲ ἐπράχθη μήπω τῆς ὀρθισμένης προθεσμίας παρὰ τοῦ μητροπολίτου διαδραμούσης. Ἐποίησε δὲ ἀντὶ αὐτοῦ τὸν Κωνσταντίνον παρακοιμώμενον. Ἐκτισε δὲ αὐτῷ καὶ μοναστήριον ἐν ταῖς Νοσσιαῖς, ἐπ' ὄνόματι τοῦ Ζωτῆρος, δὲ καὶ ἐνεκάνισεν ἄρα Εὐθυμίῳ τῷ πατρῷ ἀρχῇ. Ἀγρηνῶν δὲ ἔξελθόντων μετὰ πλοίων τριακοσίων, ὃν ἡγεῖτο Δαμιανός τε διτῆς Τύρου ἀμηρᾶς καὶ Λέων δι Τριπολίτης, Ἰμέριος δὲ λογοθέτης νεαρχος ὃν τῶν Ρωμαίων κατὰ τὸν Ὁκτώβριον μῆνα συνήντησε τούτοις εἰς Σάμον, ἵνες ἐστρατηγεῖ Ρωμανὸς δι Λακαπηνός. Καὶ συμπλακεῖς τοῖς μετ' αὐτοῦ ἡττήθη, καὶ τῶν ὅπ' αὐτὸν νεῶν διεπειδεῖσιῶν, μόδις αὐτὸς διεσώθη εἰς Μιτολήγνην.

C Imperator antem, cæliaco morbo correptus, eoque aliquandiu confectus et in summam redactus invaleitudinem, vix potuit orationem jejunii tempore pro more habere. Itaque advocoato tum senatu sic insit : « Caro mea, amici, morbo consumpta diffluxit viresque defecerunt. ac fortassis vobiscum amplius non vivam, neque ad festum Resurrectionis Christi diem vitam perducam. Hanc itaque unam ac postremam a vobis gratiam postulo mihi dari : Recordamini quam me vobis benignum præbuerim, atque ideo uxorem filiumque vobis commendatum habetote.» Senatus cum fletu atque ejulatu ostendit se jactura hujus domini atque imperatoris incredibilem percipere dolorem ; Augustus autem et filio imperatori 1074 ita se fideles fore ut vel millies pro eo sint, ita rebus possentibus, mortem appetituri ; itaque imperatore extremum consalutato discesserunt. Leo tamen vitam, morbo interim misere conflictatus, usque ad 11 Maii diem produxit. Moriens imperium fratris suo Alexandro reliquit. Quem postremum ad se venientem videns fertur dixisse : « En malus temporis articulus post tredecim menses.» Eudem multis hortatus est ut Constantinum educare ac GOARI NOTÆ.

D apud Marcellinum, Tiberius apud Simocattam, apud alios alii imperatores letho proximi leguntur habuisse. Goar.

digne tractare vellet eumque sibi hæredem impe- A μενος ἀχρι τῆς ιεροῦ Ματίου μηνὸς, [P. 607] καθ-
ri facere. ἦν ἀπηλλάγη τοῦ βίου Ἀλεξάνδρῳ τῷ αὐτοῦ ἀδελ-
φῷ τὰ τῆς βασιλείας παραδόντων σκῆπτρα. Ὄν ιδὼν, ὃς φασι, κατὰ τὴν τελευταῖναν ἐρχόμενον ἐντυχίαν εἰπεῖν λέ-
γεται: « Ἰδε δὲ κακὸς καρές μετὰ τούτην μῆνας. » Παραδόντων τούτων, ὡς εἴρηται, τὸ τῆς βασιλείας κράτος, καὶ πολλὰ
παρακαλέσας τὸν αὐτοῦ υἱὸν Κωνσταντίνον παιδοτροφῆσαι καὶ ἐπιμελείας δέξιον προσηκούσης, τελευταῖον δὲ
καὶ διάδοχον αὐτοῦ καταλιπεῖν, ἐτελεύτησεν.

Alexander Leonis frater, annum jam aetatis 20
egrediens, imperii habendas suscepit, consorte
Constantino Leonis filio. Simul atque occipit imperium,
Nicolaum patriarcham Galacrenis revocavit,
ac deturbato Euthymio eum in solio pontificali re-
posuit; eique in Magnaura assidens, facto silentio
Euthymium deposuit. Hunc clerici qui Nicolao fa-
vebant, 1075 ut primum ei dignitas abrogata est,
facto quasi in seram impetu pugnis ceciderunt, B
alapas inslixerunt, barbam evellerunt, præcipitem
in cervicem impulerunt, aliiisque gravissimis modis
multarunt, inscensorem vocantes et adulterum et
qui alienam invasisset uxorem. Quæ sanctus ille
vir omnia placide perpessus, et in Agathi relegatus
pauloque post vita defunctus est. Corpus ejus in
urbem relatum, inque ipsius monasterio sepultum
est. Clericus autem is qui ei canos evellerat, do-
mum revertens eam hac ipsa hora incendio ab-
sumptam deprehendit, filiamque membris luxatam,
quæ multos deinde per annos mendicando victum
quæsivit.

τὰς ποιας αὐτοῦ τίλας, ὑποτρέψας εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, καὶ διήρκεσεν ἐπὶ χρόνοις ίκανοις μετατρέπειν αὐτὴν
τὴν θυγατέρα αὐτοῦ ἐκλευμάνην, ήτις καὶ διήρκεσεν τὰς πρὸς τὸν ζῆν αφορμὰς συλλέγουσα.

Enimvero Alexander, jampridem molli dissolu- C
tæque assuetus vitæ, solisque deditus venationibus
aliisque intemperantibus atque intempestivis ac-
tionibus, nullius imperatorem decentis rei gerenda
gnarus, tantumque luxui et libidinibus intentus,
imperium adeptus nihil memorabile neque egit ne-
que instituit. Joannem quemdam clericum circula-
torem, et nullius pretii hominem, cognomento
Lazarem, rectoris officio dignatus est, qui paulo
post in Hebdomo pila ludens male periit. Gabrie-
lopulum et Basilitzam, quibus antequam imperator
fuerit, collusoribus suarumque 1076 libidinum
ministris et sociis usus fuerat, pecuniæ effusis
largitionibus ditatos ad patriciam dignitatem extu-
lit. Fertur animo agitasse ut Basilitzam sibi suc-
cessorem faceret, ac Constantiū Leonis fratris
sui filium castraret. Atque id perfecisset, nisi Deus
præcipue impedivisset, et obstitissent illi qui Leoni
fidem servabant, Constantiū modo puerum
adhuc modo infirmum dicentes, itaque pulatim
lactando Alexandrum trahentes, donec mors
consilia ejus interceptit. Hoc imperante cometa,
qui a gladii similitudine Xiphias dicitur ac san-

'Αλέξανδρος δὲ δὲ τοῦ Λέοντος ἀδελφὸς, ἦδη νεα-
νίας ἦν καὶ τὸ εἰκοστὸν τῆς ἡλικίας αὐτοῦ παρ-
αμείβων ἔτος, τοῦ Λέοντος ἀποθανόντος, παρέλαβε
τὰς τῆς βασιλείας ἡγεμονίας, συμβοσιλεύοντος αὐτῷ
καὶ Κωνσταντίνου τοῦ πατέρος Λέοντος. "Ος ἄμα τε
ἐπέδη τῆς βασιλείας καὶ ἄμα ἐκπέμψεις ἥγαγε
Νικόλαον ἐκ Γαλακρηνῶν τὸν πατριάρχην, καὶ τοῦ
Θρόνου καταγαγών Εὐθύμιον ἀντίγαρος τὸ δεύτερον
τὸν Νικόλαον. Καὶ ἄμα αὐτῷ καθευθεῖς ἐν τῇ
Μαγναύρᾳ, σιλεντίου (39) γενομένου, τὴν τοῦ Εὐ-
θύμιου καθαίρεσιν ἐποιήσατο· διὸ οἱ προσκείμενοι
τῷ Νικολάῳ κληρικοὶ ἄμα τῇ καθαίρεσι ὡς περ
ἄγριοι· ἐμπηδῶντες θῆρες ἐπληττον, κονδύλων· ἐν-
έτρινον ἐκολάφιζον, τὴν ἱεροπρεπῆ ἀνέτιλλον γε-
νειάδα, ἐπὶ τράχηλον ὕθουν καὶ ἄλλας ἀνυποίστους
ποινὰς τούτῳ ἐπέφερον, ἐπιδίτην ἀποκαλοῦντες καὶ
μοιχὺν καὶ ἀλλοτρίᾳ ἐπιπιδησαντα γυναικεῖ· 'Ο δὲ
ἱερὸς ἐκεῖνος ἀνὴρ πρᾶπες ἀπαντει καὶ τιμῆνας ὑπο-
έφερεν. Τπερόριος οὖν ἐν τοῖς Ἀγαθοῦ σταλεῖς καὶ
μετὰ μικρὸν χρόνον ἀποδιόνει, ἐν τῇ πόλει εἰσταχθεῖς
θάπτεται εἰς τὴν αὐτοῦ μονῆν. 'Ο δὲ κληρικὸς (40) δ
τὰς ποιας αὐτοῦ τίλας, ὑποτρέψας εἰς τὴν ὕθη ταύτην ἐμπεπρημένην γαῖ
χρόνους μετειπούσα καὶ τοῦ μοναρχῆσα γέρ
Ιωάννην τινὰ ἀγύρτην καὶ μηδενὶς ἄξιον λόγου
(Λαζάρος τούτῳ ἐπώνυμον) ραικτωρα (41) πεποιη-
κεν, διὸ καὶ μετὰ μικρὸν κακῶς ἀπέρριξε τὴν ζωὴν,
ἐν τῷ Ἐβδόμῳ σφαγίων ὁ κληρικός. 'Ωσαύτως
καὶ Γαβριηλόπουλον καὶ Βασιλίτζην, συμπάιστορας
αὐτῷ δητας πρὸ τῆς βασιλείας καὶ τῶν ἀκολάστων
πράξεων κοινωνούς καὶ θεράποντας, πλείστοις τε
χρήμασι περιήντησε καὶ εἰς πατριάστητος τιμὴν
ἀνεβίβασεν. 'Ἐδουλεστὸς δὲ, ὡς φασιν, εἰ μὴ θεὸς
ἐπέσλε, τὸν Βασιλίτζην εἰς τὸν βασιλείου θρόνον
ἀναγαγεῖν καὶ Κωνσταντίνον εύνουχοις τὸν οἰκεῖον
ἀνεψιόν. 'Ο καὶ ἐγένετο ἄν [P. 608], εἰ μὴ θεὸς
μὲν πρότερον, ὡς εἴρηται, διεκάλυσεν, ἐπειδὸν
πρὸς Λέοντα τὸν πατέρος πατέρα διαφυλάττοντες
εὔνοιαν, ποτὲ μὲν λέγοντες ὡς νήπιος ἐστι, ποτὲ δὲ

XYLANDRI ET

GOARI NOTÆ.

(39) Edictio, arbitror, ut alibi quoque. Xyl. — Non edictio vel silentio, sed concilio ponendum arbitror, ut alibi quoque. Goar.

(40) Ecclesiæ Magnæ vel cuiuscunque metropo-
leos clero ascriptus et ecclesiastica dignitate vel

officio insignitus est κληρικός : a quo τὰ κληρικά
ὅφεια apud Balsamonem in Epist. Basilii ad Amphiliocium. Goar.

(41) Rectorem domus hunc vocat Luitprandus.
v, cap. ult. Goar.

φς ἀσθενής, καὶ οὕτω κατὰ μικρὸν ἀποδυνοκολήσαν- A guinis fusionem in urbe portendere fertur, ab τες τὸν Ἀλέξανδρον τὸν παῖδα ἐσώσαντο, τοῦ θανά- occidente apparuit.
του καταλαβόντες ἔκεινον. Ἐπὶ τούτου βαττίλευσαντος ἡράνη κομῆτης ἐκ δύσεως, ὃν ξιφίν καλοῦσιν οἱ περὶ ταῦτα δεινοί. Τοῦτον δὲ ἔλεγον αἰμάτων χύσιν προσημαχίνειν ἐν τῇ βαττίλῃ.

Ο δὲ βασιλλεὺς, πλάνοις καὶ γῆσιν ἐκδεδωκώς ἐκυτὸν, καὶ πυνθανόμενος περὶ τῆς ἐκυτοῦ θυσιλείας εἰ μακροχρόνιος ἔσται, ὑπέχοντο μακρόβιοι αὐτὸν ἔστησθι, εἰ δὲν τῷ ιππικῷ ἐστηκάς σύγροος δὲ χαλ-
κοῦς, αἰδοῖς καὶ ὀδόντας μὴ ἔχων, προσθήσοι παρ'
αὐτοῦ. Στοιχεῖον (42) γὰρ αὐτοῦ τοῦτον εἶναι προ-
φηνῶς· Λέοντι γὰρ ἀντιμάχεσαι τῷ αὐτοῦ, φασὶν,
Ἄδελφῷ. Οἵς πεισθεὶς δὲ ταῖς ἀληθεῖαις χοιρόδιοις τὰ
λείποντα μέρη, τῷ χοίρῳ προσανενέωσε. Τῇ τοιαύτῃ
οὖν ἔχόμενος ἀπονοίᾳ, ιππικὸν πεποιηκώς, τοὺς
ἱεροὺς τῶν ἐκκλησιῶν πέπλους καὶ τοὺς θείους λι-
χνους καὶ τοὺς λαμπτῆρας ἀναλαβὼν τὸ ιππικὸν
κατεκόσμησε, τὰ Θεῷ ἀνατεθειμένα κοινῶν δὲ μᾶλλον
είτεν τοῖς εἰδώλοις ἀνατιθεῖς δὲ δέλχιος. Ἰμέριον
δὲ τὸν λογοθέτην ἐκ τῆς τῶν Ἀγαρηνῶν ἡττῆς ὑπο-
στρέψαντας καὶ τὴν βασιλίδα κατειλήφτας ἀποστε-
λας περιώρισεν ἐν τῇ μονῇ τῶν Καλιπῶν, ἐπαπει-
λούμενος ὡς ἔχθρῳ τούτῳ χρήσασθαι διὰ τὸ καὶ αὐ-
τὸν πολλὰ κατ' αὐτοῦ συνθέσθι τὸν ταῖς ἡμέραις
τοῦ ἀδελφοῦ. Οὗτος δὲ, μικρὸν ἐν τῇ ἔκριψι βιώντος,
ἀπέθανεν ὑπὸ τῆς θλίψεως κατεργασθεὶς. Τοῦ Βουλ-
γάρων δὲ ἥρχοντος Συμεὼν πρέσβεις πεπομφότος
τοὺς πευσομένους εἰ τὴν εἰρήνην ἀσπάζοιτο καὶ
τιμὴν φυλάξτοι πρὸς αὐτὸν ὄποιαν δὲ προβεβασιλευ-
κώς ἀδελφὸς αὐτοῦ, τοὺς μὲν πρέσβεις ἀτίμως ἐξ-
έπειμψεν, ὑπερόγκους καὶ ἀλαζόνας λόγους ναὶ
φρυσαγματώδεις ἐκπέμψας καὶ ἀπειλαῖς χρησάμενος
κατὰ Συμεών, ἐν τούτοις καταπλήγτειν τοῦτον οἰδ-
μενος. Τοιστρεψάντων δὲ τῶν πρέσβεων πρὸς τὸν
Συμεὼν, μὴ ἐνεγκῶν οὕτος μετρίως τὰς ἐκ τοῦ
Ἀλέξανδρου ὕδρεις καὶ τὰ φρυγγατα καὶ τὰς
ἀπειλάς, ἔλυσε τὴν εἰρήνην καὶ κατὰ Ῥωμαίων
ἔκρινεν ὅπλα κινεῖν. Ἀλέξανδρος δὲ τῇ σ' τοῦ Ἰου-
νίου μηνὸς λουσάμενος καὶ ἀριστήσας καὶ οἰνωθεὶς
μετὰ τοὺς ὑπνους κατῆλθε σφαιρίσων. Πόνου δὲ
γεννηθέντος ἐν τοῖς ἐγκάτοις αὐτοῦ ἀπὸ τῆς τῶν
βρωμάτων ἀπλαγτίσκεις καὶ τῆς μέθης, ἀνελθὼν ἐν τῷ
παλατίῳ, αἴματος αὐτῷ πολλοῦ ἐκ τῶν βιών καὶ τῶν
τρόπους καταλιπών τὸν πατριάρχην Νικόλαον, τὸν μάγ
Ιωάννης τὸν ῥάικτωρ, τὸν Βασιλίτζην καὶ τὸν Γαβρ
οίκειφ ἀνεψιψ. Ἀποθανών δὲ ἐτέθη μετὰ τοῦ πατρὸς αὐ-

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(12) Sic vocat rem, quæ magicarum artium vi
alicujus hominis fortunam gubernet, qualis (verbi
gratia) in Romano Lacapeno Simeoni Bulgaro sta-
tua in Xerolopho fuit, qua truncata is perit. Fer e
simile aliquid poetæ habent de fatali Meleagri sti-
pite, et Apollonius in Argonautico carmine de Ha-
madryade libro secundo. Unde ετοιχειωματα! magi
dicti, qui in res certis notis et incantationibus vim
quamdam ad aliquid præstandum putabantur con-

ciliare. Et στοιχεῖσθαι verbum magicis artibus aliquid moliri. Et passive infra de ea statua ταῦτην γὰρ αὐτῷ ἐστοιχεῖσθαι nam hanc ei vi quadam magica esse fatalem. εἰς τὸν Συμέωνα ἐστοιχεῖσθαι. XYL. — Positio stellarum vitæ cujuscunq; prædo minans est στοιχεῖον: unde fortunæ auctorem, sortem, fatum, genium, spiritum, noxiūm vel benevolūm vox significat. GOAR.

lio. emitit. Atque his peractis Basilium e Macedonia revocatum inquisitioni subdit, convictum per medium urbem in triumpho ducit, Athenasque relegat. Inde universo senatu convocato, quae erant a Samona ipsi delata indicia exponit. Eumque senatores laudant, et summo dignum honore pronuntiant. Et Samonam Leo statim protospatharii munere decorat, sibique familiarem adsciscit,

τοῦ Σαμωνᾶ μηνυθέντα. Οἱ δὲ τοῦτο ἐπαινέσαντες μεγίστης εἰναι τιμῆς ἀξιοῖ τιμῆν, καὶ οἰκεῖον αὐτοῦ κατεστήσασι.

Mortuo patriarcha Antonio Nicolaus sufficitur mysticus, qui sapientia alios et prudentia anteire credebatur Porro imperator cum statutis praæceptis invitationes peragere non posset, Augusta mortua, Annam 1060 filiam Zoes neptem Zautzæ coronat. Puellam quoque ex Opsicio dicit, nomine Eudociam, forma singulari, cui et ipsi augustalem imposuit coronam. Sed hæc in partu una cum fœtu periit. In honorem primæ suæ uxoris Theophanus pulcherrimum de ejus nomine templum Leo, vicinum ædi Sanctorum Apostolorum, ædificavit Ibidem aliud quoque sanum condidit. Divo Lazaro sacrum, inque eo Lazari et Mariæ Magdalæ reliquias Epheso allatas reposuit. Enimvero classiariis his molitionibus occupatis, interim Agarenorum classis Tauronomium Siciliæ expugnare magna cum Romanorum cæde et Lemno potiti magnam multitudinem captivorum abducent.

ἔγενετο φόνος. Κατεσχέθη, δὲ καὶ ἡ νῖστος Λαζμος δλίγους.

Mos erat ut die Pentecostæ sacro pompa ad C ædem S. Mocii deduceretur. Is ea etiam Leo imperator cum esset, jam ingressuro ei et sacris foribus succedenti homo quidam de suggesto prosiliens crasso ac valido fuste ictum in caput ingerit;

XYLANDRI ET

(22) Διανομὴν ψυχῶν sic verti in genere, ea quæ post mortem pro salute animæ defuncti a propinquis fierent. Fortassis fuit aliqua eleemosynæ distributio, quod διανομῆς vocabulum videtur velle. Et quia non est expressum quo gradu cognationis Zoam attigerit Basilius, speciei vocabulum, ut assolet, communiter potui. Certe nostram conjecturam de musico hic locus videtur valde approbare. XYL. — Xylander, ut justa persolverentur; emendate: ut eleemosynas a Zoe amita testamento relictas pauperibus distribueret. Ψυχῶν enim eleemosyna est et quodcumque pietatis opus pro anima curanda susceptum. Vox quoque διανομῆς ignarum quevis erudit. GOAR.

(23) Meursius civilem magistratum interpretatur, senatorem nimirum secretioris consilii; Junius, secrarium: mihi neuter arridet, licet ab eis ex integrō non dissideam. Longius autem a senatorio est μωσῆς munus, ceu militare et militaribus aliis a Codino e. 2 annumeratum, ipse nonnisi militia impenditur, ceu μωσῆς τῶν σχολῶν, militis scholarumque mysticus. Ejusdem quoque vestis c. 4 n. 33 nil senatore dignum refert; et si functio ab eodem Codino queratur, ex nomine, inquit c. 5 n. 41, patescit. Uno verbo μωσῆς τῶν σχολῶν est qui secreta principis ad stipatorum exer-

A 'Αναγνούς δὲ τῶντα τὸν μὲν Βασιλείου παραντίκα εἰς Μακεδονίαν ἀπέστειλεν, ἐπὶ διανομῆς τάξια ψυχῶν (23), τῆς θεᾶς αὐτοῦ Ζωῆς, κατέσχε δὲ καὶ τὸν τῆς βίγλας δρουγγάριον διὰ τοῦ Στυπειώτου, διπετίγαγε δὲ καὶ τῆς πόλεως Νικόλου τὸν ἑταιρεόρχην. Εἴτα ἀγαγὼν ἀπὸ Μακεδονίας τὸν Βασιλεῖον καὶ ἀνακρίνει, ἐν μάσῃ τε θριαμβεύσας τῇ πόλει, ἐν Ἀθήναις ἔκβατε. [P. 599] Συγκαλεσάμενος δὲ πᾶσαν τὴν σύγκλητον ἐπ' αὐτῶν, ἀνέγνω τὰ ὑπὸ

B Τελευτήσαντος δὲ καὶ τοῦ πατριάρχου Ἀντωνίου, προχειρίζεται δὲ μυστικὸς (23) Νικόλαος. ἐπὶ συνέσει καὶ σοφῷ δοκῶν πρωτεύειν. Λέων δὲ δὲ διατάξεις μὴ δινάμενος τὰ κατὰ τύπον ἐκτελεῖν κλητόρια (24) Αὐγούστης μὴ οὖστες, στέψει: "Ἄνναν (25) τὴν θυγατέρα Ζωῆς τῆς τοῦ Σχοτιζᾶ. Ἡγάγετο δὲ καὶ κόρην ἐκ τοῦ Οὐφικίου, ὥραλαν τε καὶ περικαλλῆ, τούνομα Εὔδοκίαν, ἢν δὲ καὶ ἔστεψεν. Ἐγκύμων δὲ γενομένη καὶ μέλλουσα τίκτειν ἀπέθανε καὶ αὐτὴ καὶ τὸ ἔμβρυον. Τιμῶν δὲ τὴν προτέραν αὐτοῦ γαμετὴν Θεοφανῶ δὲ βασιλεὺς ἐπ' ὀνδραῖς ταύτης φιλοδόμησε ναὸν ἀγαγὼν τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων περικαλλῆ. Ἀνήγειρε δὲ καὶ ναὸν ἄλλον κατὰ τοὺς τίκους εἰς ὄνομα τοῦ Ἀγίου Λαζάρου, ἐν φιλοτεχνίᾳ μετακομίσας ἀπέθεστο σώματα, καὶ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ Μαρίας τῆς Μαγδαληνῆς, ἐξ Ἐφέσου μετακομίστας. Τοῦ δὲ στόλου ἐν ταῖς τοιστάταις κτίσεσιν ἀπεπχόλουμένου, δὲ τῶν Ἀγριτηνῶν στόλος τὸ ἐν Σαελίᾳ ἔπειτα ὥρης Ταυρομένιον, καὶ πλὴν τῶν Ρωμαίων ὑπὸ τῶν Ἀγαρηνῶν, καὶ ἡγεμονίας εἰσθη καὸς οὐκ δλίγους.

C Συνήθους δὲ προελέστεις νενομένης κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἀγίου Μωυσέω, ἀπῆλθε μετὰ προσδόου καὶ Λέων δὲ βασιλεὺς. Ἐν δὲ τῷ μέλλεν εἰσοδεύειν καὶ πλησίον γενέσθαι τῶν ἀγίων θυρῶν ἀνθρώποις τις ἀκτεπηδηκώς ἐκ

GOARI NOTÆ

citusque scholas defert, qui quietem et ordinem indicit, qui silentiarum vetustum inter modernas scholas agit. Idem Juris Græc. I 2 Manuels Comneni Novella 3 et Alexii Comneni 2 sicut regii ex parte una et Ecclesiæ ministros ex altera de iuribus suis dissidentes conciliare jubetur: Εἰδύσιας ἀποβεστάτης διδομένης τῷ κατὰ τὴν ἡμέραν μυστικῷ, δὲ καὶ ὅπερις καὶ ἀμφοτελονομεῖν, regia nempe et ecclesiastica jura. Si violentius ex ecclesiistarum praediis aliquid illi exegerint, παρὰ τοῦ κατὰ τὴν ἡμέραν μεγαλεπιφανεστάτου μυστικοῦ κατεναγκάζομενος εἰς τὴν ἐπενεχθεστάν τινι τῶν ὑφ' ὅμας κτήσεων βλάβην ἀποθετεῖσθεντιν αὐτῇ GOAR.

D (24) Τύπους esse statuta, leges, etc., apud hos scriptores sæpe observatum est. Κλητόρια hæc puto fuisse solemnia convivia sive epulas, quibus Augustus et Augusta et proceres interessent. In Justiniano magno ad annum ejus trigesimum mention fit κτητορίων ὁμοτεχνίας, qua hoc loco collatio, si legas κλητόρια, duodecim dies durantia convivia videri possint. Hæc corriget aut augebit, si cui res est notior. XYL. — Vide supra in Justiniano. GOAR.

(25) Filiam, qua præsente velut Augusta, convivia de more celebrarentur. GOAR.

τοῦ ἄμβωνος βάσιδιψ παχεῖς καὶ ισχυρῆς ἐπισιεν αὐτὸν κατὰ περαλῆς. Καὶ ἔθαντωσεν ἀν παρεύθη, εἰ μὴ τὸ ἄκρον τῆς βάσιδος τῷ αὐτοριμένῳ λόγχῃ προσκεκρουόχος τῆς βιοίας μικρὸν ἀνετρέθη φορᾶς. Λίμνης δὲ σφοδροῦ ἐκ τῆς τοῦ βασιλέως καταβρέζοντος κινητῆς ταραχῆς τε καὶ φυγὴ τῶν ἀρχόντων ἐγένετο. Ἀλλέξανδρος δὲ ὁ τοῦ βασιλέως ἀδελφὸς νόσον σκηψάμενος οὐ πάρη ἐν τῇ εἰσόδῳ, καὶ δέδωνεν ὑπόνοιαν τοῖς πολλοῖς τὴν τοιάντην ἐπιβούλην αὐτὸς συβρέψας. Ὁ δὲ τὸν βασιλέα πλήξας κατασχθεὶς καὶ πολλὰς δύομεινας βισάνους, ἐπειδὴ μηδὲν καθαμολόγει συνίστορα, χεῖρας καὶ πόδας ἐκτρυπηθεὶς ἐν τῇ τοῦ ἴππικου ἐκαύθη Σφενδόνη. Ἐσχόλασσος δὲ ἔκτοτε καὶ ἡ τοιάντη προέλευσις, καὶ ὁ σφώτατος μοναχὸς Μάρκος, οὐκονόμος ὥν τῆς τοιάντης μονῆς, ὁ τὸ τετραφόδιον (26) τοῦ μεγάτου σαββάτου ἀναπληρώσας τοῦ κυροῦ Κοσμᾶ, πολλὰ κατεδεῖθη τοῦ βασιλίως. Τούτου γάρ δεομένου καὶ τοῦ βασιλίως ἀπαντινομένου, ὅποιν δὲ μοναχός. «Μή δργάσου μηδὲ χαλέπαινε, [P. 600] ὁ βασιλεὺς προγεγραμμένον γάρ ήν παθεῖν σε παρὰ τοῦ προφήτου Δασδίδη, εἰρηκότος, 'Οσα ἐπονηρεύσατο δὲ χθόρος ἐν τῷ ἀγίῳ σου, καὶ ἐνεκαυχήσαντο οἱ μιτούντες σε ἐν μέσῳ τῆς ἱερᾶς σου! Δεῖ οὖν σε, δεσπότα, ἀπὸ τοῦ νῦν ἐπ' ἄλλα δέκα ἔτη κατασχεῖν τὴν βασιλείαν. » Οὐ δὴ καὶ γέγονεν ἀπέθανε γάρ μετὰ δέκα χρόνους κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν ἐν τῇ καὶ ἐπλήγη.

Ηγάγετο καὶ τετάρτην γυναικα Λέων δ βασιλεὺς, Ζωὴν τὴν Καρβωνοφίναν, ητίς ἔδιω χρόνον συχόν μετ' αὐτοῦ ἀπέφεγε (27). Τῶν δὲ βουλγάρων ταῖς ἐφόδοις Ῥωμαίους ἐπιτριβόντων, οἱ δὲ Ἀγαρ μαθίντες τοῦτο στόλον ἐξεργάσαντες κατὰ τῶν παραλίων τῆς ἀρχῆς Ῥωμαίων ἐκπέμπουσαν, ἐπιστήσαντες τῷ στόλῳ πανύφρον Λέοντα τὸν Ἀτταλέα, τὴν Χιτιτιανῶν ἐξομοσάμενον πίστιν, καὶ τῇ Τριπόλει (28) οἰκήσαντα καὶ αὐτῆς εἰληφότα τὴν προστηγορίαν. Ἐφθασε δὲ τὸν βασιλέα ἡ περὶ τοῦ Τριπολίτου ἀγγελία κατὰ τὸ ἐμπόριον τοῦ Βοαιτίου, ἐκεῖσε γενόμενον ἐπὶ τῷ ἀνακαίνοστι τὴν μονὴν Χριστοφόρου πρωτοθεστιαρίου αὐτοῦ. Προσετίθεσαν δὲ ἀγγελιαφόροις ὃς κατ' αὐτῆς ἔχει τὴν δρμὴν τῆς βασιλίδος. Ημέπει οὖν ὁ βασιλεὺς Εὔτασθιον τὸν τηγικεῦτα δρουγγάριον τῶν πλωτῶν μετὰ τοῦ στόλου, ὃς μὴ δυνηθεὶς ἀντιτάξεσθαι τῷ Τριπολίτῃ διεστράψη κενός. Ἐπόμενος δὲ τούτῳ δὲ Τριπολίτης εἰστιθεν εἰς τὰ στενὰ τοῦ Ἐλλησπόντου, καὶ ὡςχρι τοῦ Παρίου κατέλασεν. Οπέρ τῷ βασιλεῖ ἀγγελθὲν εἰς μεγάλην ἐνέδαλεν ἀθυμίαν καὶ ταραχῆν, ἔμεριψ γοῦν τῷ πρωτοστηρῆτις τὴν ναυτικὴν ἔγ-

²⁴ Psal. LXXXIII, 1.

XYLANDBI ET GOARI NOTÆ.

(26) Tetraodium videtur hymnus quatuor partibus seu carminibus constans fuisse. Sed quid ilud Cyri Cosmæ sit, viderint alii. Psalmi verba ex usitata versione apposui. XVL. — Hymnus quatuor odis constans sabbato magno cantandus in Triodio libro toton Quadragesimæ officium continentem, qualis sit agnoscitur. Κυροῦ diminutiva κυρίου vox integra clarioribus, diminutiva κυρίος inferioribus, κυρίος humiliibus conceditur. Cosmas hic Main-

A eoque ictu imperatorum necasset, nisi inter serendum fuste in suspensum impacto candalabrum, violentiam ictus nonnihil remississet. Plurimum quidem sanguinis ex vulnere effluxit; interque proceres tumultuatum et fuga facta est. Ab ea pompa 1061 tum abfuit Alexander, imperatoris frater, adversam valetudinem causatus. Quare apud multos suspicio se insinuavit ipsum esse insidiarum auctorem. Sed pereussor deprehensus, multosque perpessus cruciatus, cum neminem facinoris conscientia fateretur, amputatis manibus et pedibus in Funda Circi crematus est. Ex eo tempore pompa ista cessavit. Et quidem sapientissimus monachus Marcus. ejus monasterii dispensator, qui tetraodium magni sabbati complevit, quod habet Cyri Cosmæ, multis imperatorem deprecatus est. Et eo renuente: « Noli, inquit, hoc iniquius ferre aut irasci, o imperator. Nam vastus Davidus hoc tibi aduersi eventuram praedixit, hoc versu: *Quanta malignatus est inimicus in sancto tuo, et gloriati sunt qui oderunt te in medio solemnitatis tue* ²⁴? Itaque oportet exinde te alios decem annos imperare. » Hoc monachi vaticinium exitus verum ostendit: decem enim post annis, eadem qua ictus fuerat die, suum obiit diem.

C Quartam deinde uxorem duxit Leo, Zoem Carbonopinam, quam per multum temporis cum eo vixit antequam coronaretur. Cum vero Bulgari incursionibus rem Romanam attererent, Agareni ea occasione percepta classem adornarunt, et contra maritimam Romanorum ditionem emiserunt, duce Leone Attaleo, qui Christianam ejuraverat religionem, 1062 et quia Tripoli habitabat, inde Tripolites appellebatur. Ejus expeditionis nuntium mature accepit imperator, qui tum apud emporium Boætii erat, dedicando Christophori protovestiarii monasterio intentus. Et abdebat hoc a nuntiis, a Tripolita ipsam peti Cpolin. Emittit ergo Eustathium, drungarium rei navalis, cum classe Qui pugnat cum Tripolita commitendo impar re infecta rediit. Eumque in eccutis Tripolita fauces Hellesponti intravit et usque ad Parium venit. Hujus rei indicium imperatori mœrem perturbationemque animi gravem attulit. Itaque Himerio secretariorum primario classem adversus Tripoliten ducendam committit. Is Abydum præterversus, Αἴγαστο mari emenso, ad Strobelum appellit;

mensis fuit episcopus, Damasceni præceptor et plurium sacrorum hymnorum auctor Goar.

(27) Secundas leviore pœnitentia multant, tertias etiam graviori subjiciunt, quartas omnino reprobant ac damnant nuptias Græci. Nam ob rem ad coronam Augustarum more suscipiendam Zoem hanc Carbonopinam nunquam admitti passa est Orientalis Ecclesia. Goar.

(28) Syriæ. Goar.

inde ad Imbrum applicat. Ac Samothraca superata, hostes Thasi cum sentiret naves in statione habere multitudine et alacritate suis superiores, ne appropinquare quidem lis ausus est. Tripolites autem retro aversus Thessalonicam expugnat, deprehenso in ea etiam Leone praefecto, cui Chatzilacius cognomentum; multumque ibi sanguinis facit, multosque captivos abducit. Forte quidam de cubiculariis, nomine Rhodophyllus, necessarium rei causa in Siciliam missus cum 100 auri libris, in itinere morbo corruptus Thessalonicam se contulerat **1063** curandi corporis causa. Cum Tripolia ibi tum captum, ejus auri causa diu tortum, cum se quidquam habere pernegaret, necavit. Et vero aurum in itinere Rhodophyllus reliquerat, idque Simeon secretarius ea transiens sustulerat. Hic Simeon Tripolitam urbis eversionem animo agitantem hortatus est ut excidio abstineret eoque nomine aurum illud acciperet; ac persuasit. Quod Simeonis factum ita gratum fuit imperatori, ut eum patricii ac secretarii primarii dignitate ideo remuneratus sit. Himerius, cognito a Thessalonica Saracenos recessisse, insequendis iis se parat. Verum hi ad Cretam appellunt, praedictaque parte Cretenibus data incolumes domum redeunt, otiosum Lemni relinquentes Himerium.

διώξιν. Θι δὲ τῇ Κρήτῃ προσέχουσι, καὶ ἀπόμοιραν στησαν, ἄπρκτον ἐν Λήμυνῳ καταλιπόντες τὸν Ἰμέριον.

Secundum hæc imperator duos fortissimos duces in Orientem emittit, Eustathium stirpis Argyrorum et Andronicum genere Ducam. Hi multas de Agarenis reportarunt victorias. Ceterum Samonas, is quem insidias imperatori detexisse docuimus, cum esset apud hunc in summo honore, simulans se ad monasterium suum exire, profugit cum pecunia et quis, ac dispositorum per singulas stationes publicorum equorum nervos iucidit. Leo igitur militit quieum insequantur. Basilium sodalitii praefectum, cognomine Camaterum (id est laboriosum) et Georgium **1064** Crenitam. Samonam jam Halyn fluvium transeuntem Nicephorus Caminas drungarius deprehendit, ac multis precentem, multa etiam dona ut dimitteretur promittentem detinet. Samonas cum missionem non impetraret, praetendit se voti causa ad Sirachanam crucem proscisci. Sed eum Constantinus Andronici Ducas filius superveniens secum Cpolin abducit. Leo Samonam in Barda Cæsaris domo in custodio asservari jubet. Constantino, ex quo didicerat extra controversiam esse quod Samonas in Melitenam transfugere intendisset, mandat uti hoc in senatu dissimulet, et eum Siracham voti causa proscisci voluisse dicat: nam veniam Samonam consequi volebat. Postridie senatu advocate Constantinum in medium adducit, juratique per Deum et imperatoris vitam interrogat.

XYLADRI ET

29) Nempe ut sui insequendi atque ex fuga retrahendi communitatem imperatoris ministris præriperet. XYL. — Magis arridet uncis vel ferris acutis pedes et ungues perforasse quam nervos equo-

A χειρίσας δύναμιν κατὰ τοῦ Τριπολίτου ἀπίστειλεν, δις Ἀβυδον διελθόν καὶ τὸ Αἴγαλον πέλαγος Σεροβίλωφ προσορμίζει, εἶτα κατέβει πρὸς Ἱμέρον. Σεμοθέζην δὲ διαβὰς κατέλαβε τοὺς πολεμίους ναυλογοῦντας ἐν Θάσῳ. Ηλὴν πλάγιοι τε καὶ προθυμίζ ὑπερέχοντας αὐτοὺς ἰδὼν οὐδὲ πλασίσαι τούτοις τετόλμηκεν. Οἱ δὲ Τριπολίτης διποσθόρμητος γεγονὼς καὶ κατὰ Θεσσαλονίκην γενόμενος τεύτην ἐπολιόρκησε, κατασχεῖντος καὶ Λέοντος τοῦ στρατηγοῦ ἐν αὐτῇ, φ Χατζιλόκηος τὸ ἐπώνυμον. Ἐγένετο δὲ χάσις εἰμάτων πολλὴ καὶ αἰχμαλωσία. Ροδόφυλλος δὲ τις κουβικούλαρίος κατὰ τινα χρείαν ἐν Σικελίᾳ πεμψθεὶς μετὰ χρυσού λιτρῶν ἐκετὸν, νόσῳ περιπεσών ἐν Θεσσαλονίκην εἰστήθειν ἐφ' φ οἰκιστέας ἀξιωθῆναι. Ὁνπερ κατατράχων ὁ Τριπολίτης καὶ πολλὰ βασινίσας διὰ τὸ χρυσὸν ἀπέκτεινε μηδὲν ἔχειν ἴσχυριζόμενον· τοῦτο γάρ ἐτυχεὶς καταλιπὼν ἐν τῇ ὁδῷ, διπερ Συμεὼν ἀσηκρῆτις διερχόμενος ἀνείλετο. Καὶ τοῦ Τριπολίτου βιωληθέντος καταστρέψαι τὴν πόλιν, δ Συμεὼν λαβεῖν αὐτὸν χρυσὸν ἐμάνυσε καὶ τῆς καταστροφῆς ἀποσχέσθαι. [P. 601] Ὁ καὶ γέροντες, καὶ λαδῶν τὸ χρυσὸν δ Τριπολίτης ὑπενόστησεν. Ἀποδεξάμενος δὲ τὸν Συρεῶν τοῦ ἔργου δ βασιλεὺς πατρίσιον καὶ πρωτοσταρῆτιν τοῦτον τετίμεται. Πιθόμενος δὲ τὴν τῶν Σαρακηνῶν ἀποστροφὴν δ ναύαρχος Ἰμέριος πρὸς τὴν κατ' αὐτῶν διανισταται δόντες τοῖς Κρήσι τῆς λείας ἀβλαβεῖς οὐκαδὲ ἀπενό-

Οἱ δὲ βασιλεὺς πρὸς τὴν ἥω δύο γενναιοτάτω ἑκπίμπει στρατηγῷ, Εὔσταθίον τε τοῦ γένους τῶν Ἀργυρῶν καταδόμενον καὶ Ἀνδρόνικον τὸν δὲ τοῦ Δουκὸς, οἵτινες πολλὰ τρόπαια ἐστήσαντο κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν. Σεμανᾶς δὲ δ τὴν ἐπιθουλεῖν κατειμηνέας νῦν φ θετιλεῖ, δικφερέντες τιμῶμενες τῷ βτλεῖ. Ἑξελθεῖν ἐν τῇ αὐτοῦ μανῇ πειρατεῖσί μενος φυγῇ ἐχρήσατο ἀμα χαρήμασι καὶ οὐκ ἱπποῖς τούς ἐν ἐκάτεψι φ σταθμῷ δρμοτίους ἵππους ἀγκυλοκοπῶν (29). Ἀποστέλλει οὖν, δ βασιλεὺς καταδιώκει αὐτὸν Βισιλείον ἐταιρεύερχην τὸν Καματερὸν καὶ τὸν Κρηνίτην Γεώργιον. Ἡδη δὲ τὸν Ἀλυν διαπερῶντα τὸν Σεμανᾶν κατέλαβε Νικηφόρος δρυογέρας; δ Καμινᾶς, καὶ κατέσχεν ἵκετείοντας πολλὰ καὶ ὅπισχούμενον δώστιν. Ἔπει δὲ οὐκ ἐπειθεὶν, εἰς τὸν ἐν τῷ Σιρακῷ καταρεύγει σταυρὸν εὐχῆς χάριν ἐληλυθέναι προφεσισάμενος. Ἐλθὼν οὖν Κανοσταντίνος δ τοῦ Ἀνδρονίκου τοῦ Δουκὸς υἱὸς καὶ τοῦτον ἀναλαβόντας ἐν σῇ πόλει, διέστρεψεν. Εἰσελθόντων δὲ ἐν τῇ Κανοσταντίνου πόλει, τὸν μὲν ἐν τῷ τοῦ Καίσαρος τοῦ Βάρδα οἰκίᾳ φυλάττεσθαι προσέταξεν δ βασιλεὺς, Κανοσταντίνῳ δὲ τῷ Δουκῷ, ἐπίπερ ἐπληροφορήθη ὡς ταῖς ἀλτηλείσις προσφεύγω, ἦν ἐν Μελιτηνῇ δ Σεμανᾶς, παργύγειλε μη τοῦτο ἀνώπιον τῆς συγκλήτου εἰπεῖν, ἀλλ' διε τῷ Σιρακῷ χάριν εὐχῆς ἀπήσει ἐδούλετο γάρ συγγράμμης τοῦτον τυχεῖν. Ἔωθεν δὲ προσκαλεσάμενος τὴν

GOARI NOTÆ.

rum Samonam præcidisse; fugam enim latere cupiebat, et vox ἀγκυλοκοπῶν a scissione est aliena. GOAR.

συγκλητον καὶ εἰς μέσον τὸν Κωνσταντίνον περγα-
γών ἡρώτα μεθ' ὅρκων, οὐτωσὶ λέγων· «Πρὸς τοῦ
Θεοῦ καὶ τῆς ἐμῆς καφαλῆς, ἔρευγεν ἐν Συρίᾳ ὁ
Σεμωνᾶς ἡ οὖ», »Ο δὲ τοὺς ὄρκους εὐλεῖθεις
(περιγράψας) ὡμολόγησε πάντων ἐνώπιον ὅτι περ
εἰς τὴν ἑπτοῦ πετρόλιχ ἀπήρει Μελιτηνήν. Ο δὲ
βασιλεὺς τὸν μὲν Κωνσταντίνον μετ' ὅργης ἀπ-
επέμψατο, τὸν δὲ Σεμωνᾶν ἐν τοῖς τοῦ Καίσαρος
ἐξεβλήθη καὶ τῆς προτέρας ἤξιωθη τιμῆς.

Ἐπέχθη δὲ τῷ βασιλεῖ ἀπὸ Ζωῆς τῆς τετάρτης
αὐτοῦ γραμματος περὶ δύο ἥρην, οὗπερ ἐν τῇ γεννήσει
κομῆτης ἱράνη, τὰς ἀκτῖνας ἐπ' ἀναισολές ἀριεῖς
καὶ λάμπων ἄχρι τεσσαράκοντα [P. 602] ἡμέρων.
Ἐβάπτισε δὲ τὸ παιδίον ἐν τῇ Ἀγίᾳ Σοφίᾳ Νικόλαος
ὁ πατριάρχης, ἀναδειξάμενον αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ἀγίου
βαπτισμάτος Ἀλεξανδρου τοῦ αὐτοδίλφου τοῦ βασι-
λέως, τοῦ πατριάρκον Σεμωνᾶ καὶ τῶν τῆς συγκλήτου
ἴερον. Εὐλογήθη δὲ μετὰ Ζωῆς ὁ Λέων ὁ πόθῳ θωμᾶ
πρεσβυτέρος, δοτις καὶ καθηρεύθη (30), καὶ Αὐγοῦ-
στον αὐτήν ἀνηγράφεται. Διὰ ταῦτην οὖν τὴν αἰ-
τίαν (31) ὁ πατριάρχης εἰς τὴν ἐκκλησίαν εἰσέχε-
σθαι ἐκάλεσε τὸν βασιλέα, ὃντες δὲ τοῦ δεξιοῦ μέρους
διηρχεστο εἰς τὸ μιτατώριον. Προεβλήθη δὲ καὶ ὁ
πατρίκιος Σεμωνᾶς παρακοιμώμενος (32), πρὸς
πᾶσαν παρανομίαν καὶ κακίαν συνεργός αὐτοῦ καὶ
εστώς δεξιώτατος. Παρεσκεύασε γάρ τὸν βασιλέα
ἀναγκάζει τὸν πατριάρχην καὶ ἀκοντει προσδέξασθαι
αὐτὸν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ. «Ο δὲ κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ
Φεδρουσαρίου μηνὸς μεταπεμψίμενος αὐτὸν λιπαρῶς
ἔδειτο προσδέχεσθαι. Ἐπειδὴ δὲ μὴ προσέλετο τὴν
ἴντεμην, ἀπὸ τοῦ λεγομένου Βουκολίοντος πλοιῷ
μακρῷ ἐμβόλαντες διαπερῶσιν ἐν τῇ Ἱερείᾳ, ἀφ' ἧς
πεζῇ τὴν ὁδοιπορίαν ποιούμονον ἀγουσιν εἰς τὸ παρ'
αὐτοῦ κτισθίν μοναστήριον τῶν Γαλακτηγῶν (33).
Οὐ πολὺς παρῆλθε κατέρρεις, καὶ χειροτονεῖται πα-
τριάρχης ὁ σύγκελλος Εὐθύμιος, ἀνὴρ Θεοσεβῆς καὶ
δρετῆς ἦκων εἰς τὸ ἀκρότετον. Φασί δὲ τι καὶ
ἐπικανινόμενος τὴν Ἱερωσύνην θείᾳ ἀποκαλύψει ἐπει-
σθη αὐτὴν καταδέξασθαι. Διενοεῖτο δὲ ὁ βασιλεὺς,
πολλῶν ἐλογίμων ἀνδρῶν εἰς τοῦτο συνεργούντων
ταυτὸν (33) τρεῖς ἡ καὶ τετταρες γυναῖκες. Ἀλλὰ τοῦτο
πολλῶν ἐλογίμων ἀνδρῶν εἰς τοῦτο συνεργούντων

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(30) Ab iis qui, ut præmiiimus. quartas Leonis D
nuptias omnino illicitas censuerunt. GOAR.

(31) Nempe quod quatuor uxores unam post al-
teram duxisset: nam prior illa Zautzaea Ζωή con-
cubina nihil ei obsuit. Quid autem sit μιτατώ
ριον mitatorium, nescio. De mitatis dictum ali-
quid supra. Et fortasse fuit fani pars quædam,
quasi profana, et iis etiam accessa qui sacrorum
usu arcerentur. Nam quid antiquitus in ecclesia
sieret, hic nolim disputare, cum apud leviticos
Græcos subinde appareat aliquid mutatum. Mita-
tum nomen fuisse synagogas Saracenos, in Isaacio
Angelo memorat Chonitates. Sed id huc non mul-
tuum facit, nisi quod horum quoque synagogas ap-
parere posse certis metis fuisse inclusas. Non
multo post rursus mitiorum hujus sit mentio. XVL
— Tοι μιτατώριον cubiculum ad latus altaris, in
quo fessis a labore cantoribus mensa frugalis,
panis scilicet et vinum, apponebatur. A mensa
stiusmodi μιτατώρων αἵνε μιτατώρων cum eru-

in Syriam Samonas fugerit necne. Constantinus
jurisjurandi (nam citra id jussus erat veritatem
celare) motus religione coram omnibus proficitur
Samonam in Melitenam, quam ejus erat patria, fu-
gam instituisse. Imperator hunc iratus dimittit,
Samonam autem in Cœsarisi domo asservari man-
dat. Unde postea dimissus pristinæ est restitutus
dignitati.

κατέχεται: διωρίσστο. Καὶ μετὰ ταῦτα ἐκεῖθιν τα

Porro autem Ζωή, Leonis quarta uxor, maritum
suum mascula prole parentem fecit. In ejus partu
cometa apparuit, radios versus Orientem 1065
projiciens, et ad quadraginta dies fulsit. Infantem
in Sapientiæ templo baptizavit Nicolaus patriarcha,
suscipientibus eum ex saero favaco fratre impera-
toris Alexandro, patricio Samona, et primoribus
senatus. Fausta comprecatus est Leoni Thomas
presbyter, ideoque ordine suo excidit. Ζωή porro
Augustum imperator declaravit. Atque ob hoc fa-
ctum patriarcha ei introitu templi cum interdicteret,
coactus est per dextram partem in Mitatorium ire
At imperator Samonam cubicularum suum inti-
mum creat, quod eo ad omne flagitium ministro
uteretur commodissimo. Ejus enim instinctu vim
intentavit patriarcham, nisi vel invitus se in tem-
plum admitteret. Res ita acta. Principio Februarii
mensis imperator patriarcham ad se vocat, et ab
eo summis precibus contendit ut se ad sacra ad-
mittat. Recusantem a Bucoleone longa navi impo-
situm in Hieroam trajicit; inde pedester ad Gala-
crenorum monasterium a se conditum deductus
est. Non multo post Euthymius syncellus patriar-
cha creator, homo pius et summa virtutis; quem
ferunt, cum id munus detrectaret, divina patef-
actione ad id suscipiendum fuisse impulsum. Omni
studio hic impedivit ne imperator legem, ad quod
1066 multi illustres viri operam ipsi navabant,
ferret, qua liceret viro tres simul aut quatuor
uxores ducere.

σύτῷ, νόμον θεῖναι τοῦ ἄγετοι τὸν ἄνδρα κατὰ
μὲν πάτη πουδῆ διεκάλυπτεν δ πατριάρχης.

GOAR NOTÆ.

ditissimo Allatio legendum putamus in Euchologii
notis. Ad eum porro locum ceu sacris exclusus et
excommunicatus a patriarcha habitus. ne juri suo
renuntiareti aut oppositum sentientes offenderet,
preces facturus et saeris utcumque interfuturus
secedebat imperator. GOAR

(32) Ηπαρχοιμάνενον intimum verti cubicula-
rium, qui prope imperatorem cubaret; atque sic
alibi etiam versum vellel evidentia causa. XVL

(32') Γαλακτηγῶν lactis fontes sonat XVL

(33) Κατὰ ταῦτα est simul. Ego autem sane non
puto hoc voluisse Leonem. ut simut tot uxores
sed ut, una mortua, altera duceretur; quod ipsum
fecisse atque ideo ut impium a patriarcha fuisse
excommunicatum appareat. Nihil tamen volui utare.
Ζωαρας habet κατά τὸν ipsius, vel suo exemplo,
id est ut quartæ Leonis nuptiæ non Leoni modo
non vitio darentur, sed idem aliis imitari impune
liceret. Post κηδεστὴν affinem verti; quod generis
an vocer aut quid tandem fuerit; ignoscere. XVL

Junio mense Constantinus Afer in monasterium suum, quod prope sanum Apostolorum condiderat, imperatorem invitavit, ut dedicationi ejus et prandio interesseret. Ibi subito vehemens Africus exortus multa concussit ædificia hominesque exterruit, adeo ut omnes domibus relictis sub diu profugerent. Imber autem obortus eam procellam sedavit. Rursus classe Agarenorum contra Romanos provecta, sum classi imperator Himerium dromi logothetam praesulcit, eique adjungit Andronicum Ducam. Hic Samonas, qui quod a Constantino ex fuga, ut monstravimus, retractus fuerat, implacabile in Ducas odium gerebat, quemdam Andronici familiarium subornat, eique persuadet ut occulte Andronicum per litteras moneat ne navim conscedat: nam imperatorem, a Samona eo petratum, Himerio ipsius excœcandi mandatum dedisse, et Andronicus litteris iis acceptis noluit cum Himerio in bellum ire. Himerius itaque solus coactus est sexta Octobris die cum hostibus confligere, eosque devicit et interfecit. Quo cognito, Andronicus desperatis suis rebus ac convasatis, cum necessariis ac servis suis castellum quoddam 1067 occupavit supra Iconium situm. Cabalam nomine, et ad defectionem spectavit. At Samonas arrepta occasione non desiit imperatorem verbis concitare atque irritare: se dudum sensisse Andronicum defectionem parturire, et esse ejus conatus anteretendum: imperatorem cunctando optimam ejus rei occasionem amisisse, atque ita hostem e manibus evasisse. Sed vel sic aliquid conandum, ne quod ab eo accipiat damnum. Hoc quasi stimulo incitatus Leo Iberitzam Gregoram scholarum domesticum et Andronici affinem cum valido exercitu contra Andronicum emitit. Andronicus ubi hoc rescivit, et Nicolaum patriarcham, quo maxime erat frctus, ecclesia ejectum esse, Gabala relicta ad Agarenos cum omnibus suis profugit; eumque amernunes honorifice admodum accepit. Imperator porro reputans quantum isto amissio ducem amisisset et quallem esset habiturus hostem, animi angebatur, et quomodo eum reduceret ad suos cogitabat. Scribuntur tandem litteræ imperatoriæ, quibus Andronico et offensarum omnium oblivio et redditus domum et pristina dignitas atque fortunæ et innumera dona ac beneficia offeruntur. Eæ cereo inclusæ Sarraceno cuidam, e prætorianis captiuis ad summum favorem producto, iu Syriam Andronico perferebæ traduntur. 1068 Discedentem Sarracenum Samonas seorsim compellans, « Scis, ait, quid portes? » ceram innuens. Negranti, « Cera, inquit, quam gestas, Syriæ est exitium; et tu, si qua tibi gentis et eamdem tecum religionem colentium est cura, eam veziri in manus trade » Promittentem ita facturum donis pretiosis magnifice est demeritus. Ergo Carracenus

A 'Ιουνίῳ δὲ μηνὶ προτεκλυθη Λέων ὁ βασιλεὺς περὶ Κωνσταντίνου τοῦ Λιβδὸς εἰς τὴν κανονιγήθεσσαν περὶ αὐτοῦ μυνὴν ἔγγιον τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων. ἐφ' ὃ τὰ ἐγκείναι ἐπιτελέσαι καὶ ἀριστῆσαι. Ἐξιφνης οὖν ἐπινευσεν ἀνεμος λιψ φοδρὸς καὶ συνέσεσεν οἰκοδομὴς πολλάς, καὶ συνετάρχει τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἐξερδήσεν, ὡς πάντες φεύγειν ἐκ τῶν οἰκιῶν εἰς τὰ ὑπαίθρια. Ὁμηρος δὲ ἐπιγενόμενος ἔστησε τὴν τοιαύτην καταιγίδα. Στόλου δὲ τῶν Ἀγαρηνῶν κατὰ Ῥωμαίων ἐξελθόντος, ὁ βασιλεὺς Ἰμέριον τὸν λογοθέτην τοῦ δρόμου ἀρχηγότην τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κατέστησε στόλου. Προσετέθη δὲ καὶ Ἀνδρόνικος δούλῳ συνεισελθεῖν αὐτῷ καὶ ἀγωνίσθαι κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν. Ὁ δὲ Σαμωνᾶς τῷ τῶν Δουκῶν γένει ἀκατάλλακτος ὡν ἐχθρὸς διὰ τὴν περὶ τοῦ Κωνσταντίνου κατάσχειν, ὑποθεὶς τινι τῶν Ἀνδρόνικου φίλων ἐπεισει γράψῃ λεθροίων μή, ἐν τοῖς πλοιοῖς εἰσελθεῖν, τοῦ Ἰμερίου παράγγελμα ἔχοντος ἐν βασιλέως ὑποβολῇ τοῦ Σαμωνᾶ ἐκτυλῶσι αὐνόν. Ως οὖν ἐδέξετο γράμμα, οὐκ ἡθελε τῷ Ἰμέριῳ συνεισελθεῖν. Διὸ καὶ μόνος ἡναγκασθη κατὰ τὴν σ' τοῦ Ὀκτωβρίου μηνὸς συμβαλεῖν τοις ἐχθροῖς. Καὶ συμβαλὼν ἐτρέψατο κατὰ κράτος καὶ ἡγάνισ. [P. 603] Τοῦτο μαθών δὲ Ἀνδρόνικος καὶ τοῖς δόλοις ἀπαγωνῶς συσκευασθείνος ἄμα συγγενεῖσι καὶ δούλοις αὐτοῦ ἀπελθὼν κατέσχε τι φρούριον ἄνωθε τοῦ Ἰκονίου διακειμενον, ὁ Καβάλαν ἀνδραζόν, καὶ εἰς ἀποστεσίαν ἐβλεψιν. Οὐκ ἀνεὶ δὲ δομῶν τοῦ Ἰκονίου μελλούσαι, ὁ Καβάλαν ἀνδραζόν, καὶ εἰς ἀποστεσίαν ἐβλεψιν. Οὐκ ἀνεὶ δὲ δομῶν τοῦ Ἰκονίου μελλούσαι, παρεῖται μὲν δὲ ἐπιτήδειος καὶ ῥάστος καὶ φύετο ἐκ μέσων ήμων τῶν χειρῶν ὁ πολέμιος τὸν δεύτερον καὶ πλοῦν ποιητικόν, μή καὶ λάθῃ δράσας τι μᾶλλον τι παθών. Τούτοις τοῖς λόγοις ὥσπερ τινὶ πλήκτερῳ νυγεῖς δομῶν τὸν Ἰησοῦτζην Γρηγοράν, δομέστικον τῶν σχολῶν καὶ κηδεστήν Ἀνδρόνικου τυγχάνοντα, μετὰ δυνάμεως ἀνδρᾶς ἀποστέλλει κατ' Ἀνδρόνικου. Ὁπερ μαθὼν ἐκεῖνος, καὶ ὡς δὲ πατριάρχης Νικόλαος, φτὰ πολλὰ ἐθάβζει, ἐξελθήθη τῆς ἐκκλησίας κατελιπών τὴν Καβάλαν πανοικὶ προσέφυγε τοῖς Ἀγαρηνοῖς δὲ ἀμερμούμηνς ἐντίμως καὶ μεγαλοπρεπῶς ἐδέξατο. Ἀναλογισθείνος δὲ δομῶν οἰον ἀπώλεσε στρατηγὸν καὶ οἰον πολέμιον ἐμέλλεν, ἥσχαλλε καὶ ἐδυσφόρει καὶ τρόπον ἐζήτει πῶς ἀν αὐτὸν τοῖς Ῥωμαίοις ἀπαντάσσηται. Ἐγένετο οὖν γράμμα βασιλικὸν πᾶσάν τε ἀμνηστίαν κύτῳ κακῶν χαριζόμενον, τὴν οἰκαδέ τε ἐπιστροφὴν ἐπιτρέπον, καὶ τὴν προτέραν εὐημερίαν κεφυπισχνούμενον καὶ μυρίας ἔλλας δωρεάς καὶ εὐεργεσίας διπερ ἐλίξτες κηρύψι λαμπάδι προσεοικότι διδοῦσί τινι τῶν Σαρακηνῶν ἀπὸ τοῦ πρατωρίου (36) ἐκβληθέντι καὶ μεγαλοπρεπῶς φιλοφρονθέντι, ἐπισκέψαντες ἀπελθεῖν ἐν Συρίᾳ καὶ ἐγχειρίσαι τοῦτο τῷ Ἀνδρόνικῳ.

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(36) Quo rei in carceribus nec non Saraceni ob profanam religionem detinebantur, ut jamjam
μεταβολὴ γενέσθη. Σολλ.

'Απελθόντα γοῦν τὸν Σαρακηνὸν προσλαβόμενος ἴδιος δὲ Σαρακνᾶς, « Οἶδες δὲ κατέχεις; » οἱ διώτα, τὸν κτήρὸν αἰνίξαμενος. Ἀγνοεῖν δὲ ἔκεινου φύσαντος. « Ό δοθέας σοι κτῆρός, ὡς φίλος, ἔφη, τῇς Συρίας ἐστίν τι ἀπώλεια· καὶ εἴ τι κτήρη τοῦ ἔθνους τοῦ σοῦ καὶ τῶν ὄμιπλωτῶν, χερτὶ κτισθέου τοῦτο τοῦ οὐζήρ. » Ήπτε δὲ δικαιονῆσαι τοῖς ὑπὲρ αὐτοῦ παραγγελθεῖσι, καὶ δώροις αὐτὸν γεγίσασι πολυτελῶς ἐφιλοφρονήσατο. Απελθόντας οὖν δὲ Σαρακηνὸς ἐνεχείρισε τῷ οὐζήρ τὸν κτήρον ὃν καθεῖλαν ἔκεινος καὶ τὸ γραμμάτιον εὑρών, καὶ τὸν ἐν τούτῳ κείμετον ἀναλεξάμενος νῦν, ἀπέγγελε τῷ ἀμερμουμνῇ. Καὶ εὑρίσκεις Ἀνδρόνικον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ τὸ δεσμωτήριον ὑπεδέκετο. Ἐπὶ πολὺν οὖν κακουχούμενοι, καὶ μὴ φέροντες τὰ ἐκ τῆς φυλακῆς λυπηρὰ, ἡναγκάσθησαν τινες τὴν οἰκείαν ἐξομόστεσθαι πίστιν. Οἱ μὲν οὖν Ἀνδρόνικος οὕτω κατέλυσε.

Κωνσταντῖνος δὲ δὲ τούτου οὐδὲ πρὸ τοῦ θανεῖν ἔκεινον, εἰδῆσει καὶ τοῦ πατρὸς, συσκευασάμενος μετὰ καὶ τινῶν ἀλλών τῶν περὶ αὐτὸν (ἴτυγχανον γέρη συγχοιμένος μετ' αὐτοῦ ἔτι ἐν τῇ φρουρῷ ἐγκαθειρογμένοις [Ρ. 604] διὰ τὸ μὴ θελῆσαι τὸ οἰκεῖον ἀπώμοτον θεσθεῖσα σύνεσι) τὰ δεσμά διαρρήξαντες ἐξέρχονται τῆς φυλακῆς, καὶ καλωδίψησθαι τούτοις καθιμήσαντες ἐπίπων τε ὑποργίσαντες ἀπεδόθασκον. Στρατιῶτῶν δὲ πεμφθέντων εἰς τὴν κατέγεισαν τούτων, νῦν μὲν ὑποστρέφοντες καὶ πολεμοῦντες, νῦν δὲ χρυσὸν βιπτοῦντες, ἀποσκαύζονται τοὺς διώκοντας, καὶ οὕτως ἵσχυσαν ἐπιβῆναι τῶν ὄρων Ρωμαίων. Ταχὺ μὲν οὖν δὲ βασιλεὺς τὸν Κωνσταντίνον μετεπίμψατο, καὶ ὡς αὐτὸν ἀγαγὼν δώρῳς αὐτὸν παντοῖοις καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν ἐφιλοφρονήσατο. Πληρωθείστης δὲ τῆς ἐντυγχανῆσαν ἐν τῷ μέλλειν ἀπὸ τοῦ χρυσοτριχάνου ἐξέναι τὸν Κωνσταντίνον (ἐκεῖσες γέρη ἐποιήσατο τὸν αὐτοῦ δοχήν δὲ βασιλεύς) ὑποστρέψαντες καὶ αὐτὸν, ἐναπενίσας πρὸς τὰς ἑστηλαμένας ἀναθεν τῆς πύλης εἰκόνας τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Θεομήτορος δὲ βασιλεύς, τάσσει πρὸς τὸν Κωνσταντίνον εἰρήκει: « Μή σε πλανάτω, ὁ Κωνσταντῖνε, τὸ δόνομα, μηδὲ διά τοῦτο οἶσον καταρέξειν 'Ρωμαίων' ἡ βασιλεία γέρη τῷ ἐμῷ οἰών Κωνσταντίνῳ ἐν Θεοῦ τεταμεύεται, καὶ τοῦτο μοι: δῆλον γέγονεν ἐκ προφήσεων Θείων ἀνδρῶν καὶ προορῆσην τὰ μέλλοντα διὰ καθαρότητος κτισμάνων. Κείμενε γοῦν τῇ δοθείσῃ σοι τίξει, καὶ μὴ φαντάζου τὰς ὑπὲρ σεκυτῶν. Ηδηκάνθεις ὡς τυπανίζεσθος τῇ κεφαλῇ σου, σώματος ἀτερ, διά τῆς διά τῆς πύλης εἰσελεύσεται. » Οἱ καὶ γέγονεν θυτερον μετὰ θάνατον γέρη τοῦ Λέοντος τυραννήσας δὲ Κωνσταντίνος ἀνηρέθη ἐν τῷ τοῦ γενικοῦ σεκρέτῳ, καὶ διὰ τῆς ῥήθεισης πύλης λόθρῳ καὶ αἰματὶ σταζομένη τῇ τούτου κεφαλὴ εἰσήχθη εἰς τὰ βασιλεῖα.

Οἱ δὲ βασιλεὺς διέτινα τινα ὑπόνοιαν Εὐστάθιον μάγιστρον τὸν Ἀργυροῦν μετεκίνησε τῆς ἀρχῆς (ἥν γέρη δροσυργάριος τῆς βίγλας), δέ καὶ ἀπίστων οὐκεῖ φρεμάκηρ κατεργασθεὶς ἐτελείτησε, πολὺν πόθον αὐτοῦ τῷ τε στρατῷ καὶ τῷ στόλῳ καταλιπών, μερινημένοις τῶν ἀνδραγαθημάτων αὐτοῦ. Ἐτάφη δὲ κατὰ τὸ Χριστιανὸν ἐν τῇ μονῇ τῆς Ἀγίας Ἐλέζεως, ἦν λέων δὲ πάππος αὐτοῦ ἐκαίνοβργησεν, δέ καὶ τὸ τῶν Ἀργυρῶν ἐπίθετον ἐκληρώσατο πρῶτος, εἴτε διά καθαρότητα βίου, εἴτε καὶ διά εὐπρέπειαν σώματος, εἴτε καὶ διά τινα τρόπον τῆς αὐτοῦ γενναιότητος· τοσοῦτον γέρη περιέγνω δὲ ἀνὴρ τῶν ἐπὶ τοῦ Μιχαήλ γενομένων ἀνθρώπων ὥστε μόνος μετὰ τῶν οἰκογενῶν συνερρήγνυτο τοῖς ἐκ Τεφρικῆς Μα-

A confecto itinere veziro cereum tradit; isque cera remota litteras inventas legit, et percepta sententia rem amermumna significat. Extemplo Andronicus cum suis in carcere conjicitur, ubi diu magnas toleraverunt miseras; quarum quidam impatientes fidem Christianam abjuraverunt. Andronicus in carcere periit.

B 'Απελθόντας οὖν δὲ Σαρακηνὸς ἐνεχείρισε τῷ οὐζήρ τὸν κτήρον ὃν καθεῖλαν ἔκεινος καὶ τὸ γραμμάτιον εὑρών, καὶ τὸν ἐν τούτῳ κείμετον ἀναλεξάμενος νῦν, ἀπέγγελε τῷ ἀμερμουμνῇ. Καὶ εὑρίσκεις Ἀνδρόνικον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ τὸ δεσμωτήριον ὑπεδέκετο. Ἐπὶ πολὺν οὖν κακουχούμενοι, καὶ μὴ φέροντες τὰ ἐκ τῆς φυλακῆς λυπηρὰ, ἡναγκάσθησαν τινες τὴν οἰκείαν ἐξομόστεσθαι πίστιν. Οἱ μὲν οὖν Ἀνδρόνικος οὕτω κατέλυσε.

Filius autem hujus Constantinus, vivo adhuc et consicio patre, re cum quibusdam aliis captivis (complures enim in carcere una inclusi erant, quod religionem veram prodere nollent) composita, ruptis vinculis per funem ex carcere delapsi et equos nacti profugerunt. Militesque qui eos comprehensum missi insequebantur, nunc obvertendo se et dimicando, nunc aurum in quo colligendo ii occuparentur projiciendo amoliti, ad fines Romanorum evaserunt. Imperator Constantinus et qui C 1069 cum ipso erant statim ad se vocat donisque variis afficit; et a primo congressu, cum aureo triclinio esset exiturus Constantinus (ibi enim eum exceperat convivio Leo, revocat cum imperator; atque oculis in imagines Christi et Deiparae, quae superne erant collocatae, desfixis, sic affatur: • Constantine, vide ne imponat tibi nomen tuum; cave, neve ob id Romanis te imperaturum opineris. Etenim filio meo Constantino id imperium divinitus est destinatum, quod ego compéri prædictionibus divinorum hominum castitate sua futurorum præscientiam nactorum Locum itaque tuum tene, neque te superiora somniaveris. Alioqui scito tuum, si tyrannidem affectaveris, caput truncō relicto per hanc portam illatum iri. » Hoc quidem eventu est confirmatum. Mortuo enim Leone, Constantinus cum invasisset imperium, in Genici secreto obturcatus est, caputque tabo et cruce stillans per dictam portam in regiam allatum.

D Præterea Leo Eustathium magistrum drungarium vigiliis munere suo amovit ob quamdam suspicionem; isque domum suam digressus veneno periit, magno sui desiderio exercitui classique relicto, præclaræ ejus facinora memoria recolentibus. Sepultus est apud Charsianum in monasterio S. Elisabetæ, quod novum avus ejus Leo condiderat. Hic 1070 Leo primus Argyrorum, id est, argenteorum, cognomen familiæ suæ intulit sive ob vitæ puritatem, sive ob decorum corporis, sive ob illustrem fortitudinem, qua is æquales suos (claruit autem Michaelo imperante) adeo superavit ut solus cum vernis suis Manichæos Tephricenses et Melitenios Agarenos adortus in fugam facile

conjecerit, nominisque etiam ejus mentio terrorem A hostibus incusserit.

Cæterum pactorum causa a Tarso et Melitena ad Leonem missi venerunt Cpolin Abelbaces et Samonæ pater. Qnos magnifico exceptit imperator convivio in Magnaura, splendide instructa. Exornavit et Magnum Templum magnifice, legalisque introductis omnia etiam vasa ad divinam pertinentia liturgiam demonstravit. Id quidem statu Christiano indignum fuit, peregrinis hominibus, iisque a vera religione alienis, ea ostendere quæne a piis quidem et integræ ritus hominibus temere visuntur. Et Samonæ pater cum videret quantum potentia atque honoris apud imperatorem filius obtineret, cum filio manere voluit patria Melitena deserta. Verum Samonas id passus non est, hortatus patrem ut domum rediret et in sua religione perseveraret, ac ee quoque exspectaret, prima quoque occasione demum redditum. Festo Pentecostæ 1071 die imperator filium suum Constantiū opera Euthymii patriarchæ coronavit. At vero Samonas, ut Augustam demereretur, suum ministrum Constantiū natione Paphlagonem eunuchum ei pro famulo tradit. Is Constantinus in tantam venit Augustæ et Leonis gratiam, ut ipse etiam Samonas invidia correptus apud imperatorem eum detulerit, quasi cum Augustalis rem haberet. Cui criminatio credens Leo, Constantiū monachi in morem tonderi jubet, et ab ipso Samona in Tarasii monasterium deduci. Paulo post autem mutata sententia recipere eum cupiens, ejusdem Samonæ opera eum in monasterium Spirarum transtulit. Egressusque ad Damatryum et in Samonæ pransus monasterio, cum videret Constantiū, illico mandavit ut monachi habitu exutus civili vestitu amiciretur; et apud eum convivans poculum ei suum dali ju-sit. secumque hominem in palatium reduxit. Samonas videns imperatoris in Constantiū amorem crescere, composita re cum Megisto Cætonita et Michaelo Tzirithone, libellum conviciis in Leonem innumeris referunt opera scribat sui Constantini Rhodii conficit, eumque 1072 consignatum in Mitatorio abjicit. Imperator publice in Magnum Templum progressus, cum in Mitatorium venisset, quo loco precabatur, libellum invenit ac legit. Ea res eos qui aderant in magnam conjecit sollicitudinem, atque ipsi etiam Leoni curam attulit auctorem querendi. Sub idem tempus lunæ defectus maximus fuit. Et Leo Synnadiensem metropolitam, Pantaleonem nomine, astronomica imbutum scientia accivit, ut ex eo deliquii ejus quis futurus esset effectus cognosceret. Eum ad regem intrantem Samonas percontatus est cuinam adversa portenderentur. Responditque: « Tibi Sed tamen si 13 Junii diem super-

XYLANDRI ET

(35) *lege εὐθίτα·* id enim sensus videtur exigere. *Megistō Cætonita* propria duxi. Alias verbi

νιχαλοις καὶ τοῖς ἐκ Μελιτηνῆς Αγχρηνοῖς, καὶ τοῦτος ρέδ'ως ἐτρίπετο. Καὶ τὸ δύομα καύτου μόνον φημιζόμενον φόβητρον ἦν πᾶσι τοῖς ἀντιπάλοις.

Χάριν δὲ ἀλλαγίου ἐκπεμφθέντες ἀπὸ τε Ταρσοῦ καὶ Μελιτηνῆς ὁ τε Ἀβελβάτης ἐκεῖνος καὶ ὁ τοῦ Σαμωνᾶ πατήρ κατέλαβον τὴν βασιλεύουσαν. Καὶ τούτους δὲ βασιλεὺς ἐδέξατο μεγάλην δοχὴν ποιήσας καὶ κόσμῳ πολλῷ τὴν Μαγναύραν κατακυρμάσας. Ἐκαλλώπιστες δὲ καὶ τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν πολύτελῶς. [P. 605] καὶ εἰσῆγγε τούτους ἐκεῖσε, καὶ τὰ τίμια ὑπέδειξεν ἀπαντά καὶ τὰ τῇ θεῷ λατρεῖ λεπούργοντα σκευή. Τούτο δὲ ἀναξιόν την Χριστοτανικῆς καταστάσεως, ἀλλοιοφύλοις ἀνθρώποις καὶ ἀλλοπότοις ἐκτετάξεις (35) ποιεῖν τὰ καὶ τοῖς μὴ καλῶς βιοῦσιν εὐτείσιν ἀνθρώποις ἀθίκτα. Ο δὲ τοῦ Σαμωνᾶ πατήρ τὴν παρθήσαν, ἦν δὲ τούτου υἱὸς ἔσχε πρὸς βασιλέας καὶ τὴν τιμὴν θεσσαλίαν καὶ τὴν δόξαν, ἥρετίσατο συνεῖναι τῷ υἱῷ, Μελιτηνῆ τὴν πατρίδα ἀπαρνησάμενος. Σαμ: νᾶς δὲ οὐ συνεχώρει, παρήνει δὲ μᾶλλον εἰς τὰ οἰκεῖα ὑπονοστήσαις καὶ τῆς ἴδιας ἔγεσθαι πίστεως, προσμένειν δὲ καὶ αὐτὸν, εἰ καροῦ λάθοιτο, ἐκεῖσε γενέσθαι. Τῆς δὲ ἐορτῆς ἐπιστάσης ἐν τῷ τὸ Ιηνεύμα τὸ ἄγιον ἐν πυρίναις γλώσσαις τοῖς ἀποστόλοις ἐφοίτησεν, ἔστεψε τὸν οἰκεῖον υἱὸν Κωνσταντίνον δὲ βασιλεὺς διὰ Εὐθυμίου τοῦ πατεράρχου. Σπέδων δὲ δὲ Σαμωνᾶς τὴν τῆς βασιλίδος πρὸς θυτὸν ἐπισπάσθαι εὐνοιαν, Κωνσταντίνον τὸν θυτοῦ ὑπέρτετην ἐκτομίαν δυτα καὶ τῆς τῶν Παρλαγύνων δρυμάμενον χώρας τῇ Αύγοντη περέσχεν ὑπηρετεῖν. Τοσοῦτον δὲ οὗτος ἡγαπήθη παρ' αὐτῆς καὶ Λέοντος τοῦ βασιλέως ὡς καὶ αὐτὸν τὸν Σαμωνᾶν διερεθῆσαι πρὸς φθόνον, καὶ διαλογορεύσθαι αὐτῷ πρὸς βασιλέας ὡς τῇ Αύγοντη τάχα πλησιάζοντι. Βόπερ, ὡς ἀλτηθὲς ποτεύεσαι, ἀποστελλεῖς ἀπέκεισεν αὐτὸν μναγχὸν ἐν τῇ τοῦ Ἅγιου Ταξιαρχίου μονῇ δὲ αὐτοῦ τοῦ Σαμωνᾶ. Μετ' δλ:γον δὲ πάλιν μεταγρούσαι καὶ προταλεῖν τοῦτον ἀθέλων μετήγγιγε δὲ αὐτοῦ τοῦ Σαμωνᾶ εἰς τὴν μονὴν τῶν Σπειρῶν. Ἐν τῷ Δαματερύ οὖν ἔξελθὼν δὲ βασιλεὺς καὶ ἐν τῇ τοῦ Σαμωνᾶ ἀριστήσας μονῇ, καὶ θεσσαλίαν Κωνσταντίνον, εὐθέως διεκελεύσατο, καὶ ἀπέδυσαν αὐτὸν τὰ τοῦ μονήρους βίου ἄμφια καὶ ἐνέδυσαν στολὴν κοσμικήν (36). Καὶ εὐωχούμενος τε παρ' αὐτῷ δοθῆναι οἱ ἔκλευσες τὸ ποτήριον ἐν τῷ ἀρίστῳ, καὶ εἰσερχόμενος ἐν τῷ παλατίῳ ἐφείλκετο καὶ αὐτὸν μετ' αὐτοῦ. Ὁρῶν δὲ καὶ δὲ Σαμωνᾶς αὐξανομένην τὴν πρὸς τὸν Κωνσταντίνον τοῦ βασιλέως ἀγάπην ἐπιβουλήν κατ' αὐτοῦ ράπτει, τόνδε ουντεθειμένην τὸν τρόπον· κοινολογησάμενος Μεγίστωρ τῷ κοῖτωντη καὶ Μιχαὴλ τῷ Τζιρίθων γραμμάτιον συντίθεται λοιδούριας ἔχον κατὰ τοῦ βασιλέως ἀπειρους, Κωνσταντίνου τοῦ Ροδίου, δε ὑπεγραμμάτεις τῷ Σαμωνῷ, τούτο ουνθέντος· δέπερ γράψαντες καὶ σφραγίσαντες ἐν τῷ μιτατωρίῳ ἔρδιψιν. Τοῦ δὲ βασιλίως δημοσίᾳ πρόσοδον ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ ποιησαμένου, καὶ τῷ μιτατωρίῳ εἰσελθόντος, καὶ ἐν φηδικε

GOARI NOTÆ.

pōsent, maxima cubiculario. Χτι.

(36) Quam Latina Ecclesia aëculariem vocat. Goari.

φρπιφ τοῦτο ἐφίμμένον ἰδόντος, εἰληφότος τε καὶ ἀναγνόντος, πολλὴ κατέσχεν ἀπορίᾳ τοὺς συμπερόντας, διστάζοντος ἕκαστου καὶ ἀγνοοῦντος τὸν βίφυντα· Κατέσχε δὲ καὶ τὸν βασιλέα ἀημία πολλὴ, καὶ τὸν πεποιηκότα ἔγιτει. Γέγονε δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ ἔκλειψις σελήνης μεγίστη, δὲ ἦν δὲ βασιλεὺς τὸν μητροπολίτην Συνάδων μετεκαλέσατο Πανταλέντα, τῆς ἀστρονομικῆς παιδείας ἐν μνήσει τογχάνεται [P. 606], τὸ τῆς ἔκλειψεως ἀποτέλεσμα μεθεῖν δριγνώμενος. Ὁν εἰςεργόμενον πρὸς τὸν βασιλέα δὲ Σαμωνᾶς ἴδιᾳ παραλαβὼν ἡρώητεν εἰς τίνα τὴν κάκωτιν ἔσεσθαι, καὶ τόνδε φύνει διτὶ Εἰς σέ· τὴν ιγ' δὲ τοῦ Ἰουνίου διερχόμενος ἡμέραν οὐδὲν ἔκτοτε πετῆρα κακόν. Ἐρωτηθεὶς δὲ καὶ παρὰ τοῦ βασιλέως περὶ τούτου εἶπεν διτὶ εἰς τὸ δεύτερον πρόσωπον τὸν κάκωτιν ἐπισκήψει. Ἐπώπτευεν οὖν δὲ βασιλεὺς δεύτερον πρόσωπον εἶναι τὸν ἔσετον ἀδελφὸν Ἀλέξανδρον. Καὶ τὰ μὲν τῆς προρρήσεως ἦν ἔσχεν ἀπόδοσιν, προϊών ὁ λόγος δηλώσει· Μιχαὴλ δὲ τοῦ Τζιρίθωνος κατ' ἴδιαν τῷ βασιλεῖ προσελθόντος καὶ κατεμηνύσαντος ὃς δὲ Σαμωνᾶς εἴ τὸ πιττάκιον (37) πεποιηκώς, παρευθὺν καταβούντεται εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ ἀποκείρεται μοναχὸς, είτα ἐν τῷ μονῇ τοῦ πατριάρχου Εὐθυμίου ἀπάγεται, κάκεθεν διαλοιδορθεῖς εἰς τὴν τοῦ Μαρτινακίου μετατίθεται. Ταῦτα δὲ ἐπράχθη μήπω τῆς ὀρθισμένης προθεσμίας παρὰ τοῦ μητροπολίτου διαδραμούστες. Ἐποίησε δὲ ἀυτῷ καὶ μοναστήριον ἐν ταῖς Νοσσιαῖς, ἐπ' ὄνοματι τοῦ Ζωτῆρος, δὲ καὶ ἐνεκαλύπτειν ἄμεια Εὐθυμίῳ τῷ πατριάρχῃ. Ἀγροῦντον δὲ ἔξελθόντων μετὰ πλοίων τριακοσίων, ὃν τιγεῖτο Δαμιανός τε δὲ τῆς Τύρου ἀμηρᾶς καὶ Λέων δὲ Τριπολίτης, Ἡμέριος δὲ λογοθέτης ναύαρχος ὃν τῶν Ρωμαίων κατὰ τὸν Ὁκτώβριον μῆνα συνήντησε τούτους εἰς Σάμον, οἵς ἐστρατηγεῖ· Ρωμαῖος δὲ Λακαπηνός. Καὶ συμπλακεῖς τοῖς μετ' αὐτοῦ ἡττήθη, καὶ τῶν ὑπ' αὐτὸν νεῶν διεκτιδαχθεῖσῶν, μόδις αὐτὸς διεσώθη εἰς Μιτυλήνην.

Κοιλιακῷ δὲ νοσήματι ληφθεὶς δὲ βασιλεὺς, καὶ ἐπὶ χρόνον τῷ τοιούτῳ πάσῃ κατεργασθεὶς καὶ εἰς ἔσχάτην ἀδυναμίαν ἐληλακώς, μόδις ἡδυνθήτην τῷ τῆς ἔγκρατείας καὶ ρῆψῃ τὴν συνήθη ποιήσασθαι δημηγορίαν (38). Συνηθροισμένης γάρ τῆς συγκλήτου τοιούτων ἔρχεται πρὸς αὐτοὺς λόγιον· «Τὸ μὲν ἔμὸν στρικίον, ὡς φίλοι, νόσῳ ἐκτρυχώθεν ἀπέρρευτε, καὶ ἡ ἔσχατης ἐπιλέσθιπε, καὶ τάχα οὐκέτι μεθ' ὅμινον βιοτεύω, οὐδὲ κατελύψομαι τὴν τοῦ Δεσπότου Χριστοῦ Ἀνάστασιν. Μίαν τοίνυν καὶ τελευταίνων ὑμᾶς αἰτῶ τοῖνδε τὴν χάριν, ἀπομνημονεῦσται· οὗτον πρὸς ὅμινον χρηστὴν διάθεσιν, καὶ ἀντὶ ταύτης εὔνοιαν τῇ ἔμῇ συζύγῳ διατηρήσαι καὶ τῷ υἱῷ.» Καὶ ἡ μὲν τοῦ βασιλέως δημηγορία τοιαύτη, ἡ δὲ σύγκλητος βουλὴ ὑπέσχετο δακρυρύθρούστα καὶ μετ' διορυγμῶν λύπῃ μὲν συνέχεσθαι ἀπαρχμυθῆται τοιούτου στερισκομένη δεσπότου καὶ βασιλέως, εὔνοιαν δὲ διατηρήσειν εἰς τὴν δισποιναν καὶ τὸν ἡμέτερον δεσπότην καὶ βασιλέα καὶ σὸν υἱὸν, ὥστε, εἰ δεήσει, μωράκις ἔμπροσθεν αὐτῶν ἀποθνήσκειν. Ταῦτα εἰποῦσα ἡ σύγκλητος καὶ τελευταίον ἀσπασμὸν ἀποδούση τῷ βασιλεῖ ἀπηλλάγη. Οὐ μήν γε καὶ εὐθὺς δὲ βασιλεὺς ἐτελεύτησεν, ἀλλὰ διετέλεσε νοσηλευόμενος καὶ σφακελιζό-

XYLANDRI ET

(37) *Charta, schedula, maxime ex pelle chartacea sive pergamenio.* GOAR.

(38) *Quam L. Verus apud Herodianum, Julianus*

PATROL. CXXI. GR.

A raveris, nihil deinde mali tibi eveniet.» Ab imperatore de eadem re interrogatus, proximæ ab imperatore personæ denuntiari malum dixit. Idque de fratre suo Alexandro accepit Leo : sed quis fuerit prædictionis exitus, mox dicemus. Etenim Leo, cum eum Michaelus Tziritho seorsim congressus monuisset libelli infamis auctorem esse Samonam, statim domum suam deportari Samonam et monachi in morem radi jussit, deinde in Euthymii patriarchæ monasterium deduci, indeque conviciis processum in Martinaciorum transferri. Ea omnia acta ante diem a Pantaleone designatum Constantiū loco Samonæ intimum cubicularium Leo fecit, 1073 eique monasterium in Nossiis ædificavit, de nomine Servatoris dictum, idque cum Euthymio patriarcha dedicavit. Secundum hanc Agareni 300 naves emittunt, ducibus Damiano Tyri amera et Leone Tripolita. His apud Samum, cuium Romanus Lacapenus præterat, occurrit Himerius classis Romanæ præfectus ; victusque ab iis, dissipata classe sua, ægre ipse Mitylenam fuga evasit.

B μονῇ τοῦ πατριάρχου Εὐθυμίου ἀπάγεται, κάκεθεν διαλοιδορθεῖς εἰς τὴν τοῦ Μαρτινακίου μετατίθεται. Ταῦτα δὲ ἐπράχθη μήπω τῆς ὀρθισμένης προθεσμίας παρὰ τοῦ μητροπολίτου διαδραμούστες. Ἐποίησε δὲ ἀντὶ τοῦ Τζιρίθωνος κατ' ἴδιαν τῷ βασιλεῖ προσελθόντος καὶ κατεμηνύσαντος ὃς δὲ Σαμωνᾶς εἴ τὸ πιττάκιον (37) πεποιηκώς, παρευθὺν καταβούντεται εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ ἀποκείρεται μοναχὸς, είτα ἐν τῷ μονῇ τοῦ πατριάρχου Εὐθυμίου ἀπάγεται, κάκεθεν διαλοιδορθεῖς εἰς τὴν τοῦ Μαρτινακίου μετατίθεται. Ταῦτα δὲ ἐπράχθη μήπω τῆς ὀρθισμένης προθεσμίας παρὰ τοῦ μητροπολίτου διαδραμούστες. Ἐποίησε δὲ ἀντὶ τοῦ Τζιρίθωνος κατ' ἴδιαν τῷ βασιλεῖ προσελθόντος καὶ κατεμηνύσαντος ὃς δὲ Σαμωνᾶς εἴ τὸ πιττάκιον (37) πεποιηκώς, παρευθὺν καταβούντεται εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ ἀποκείρεται μοναχὸς, είτα ἐν τῷ μονῇ τοῦ πατριάρχου Εὐθυμίου ἀπάγεται, κάκεθεν διαλοιδορθεῖς εἰς τὴν τοῦ Μαρτινακίου μετατίθεται. Ταῦτα δὲ ἐπράχθη μήπω τῆς ὀρθισμένης προθεσμίας παρὰ τοῦ μητροπολίτου διαδραμούστες. Ἐποίησε δὲ ἀντὶ τοῦ Τζιρίθωνος κατ' ἴδιαν τῷ βασιλεῖ προσελθόντος καὶ κατεμηνύσαντος ὃς δὲ Σαμωνᾶς εἴ τὸ πιττάκιον (37) πεποιηκώς, παρευθὺν καταβούντεται εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ ἀποκείρεται μοναχὸς, είτα ἐν τῷ μονῇ τοῦ πατριάρχου Εὐθυμίου ἀπάγεται, κάκεθεν διαλοιδορθεῖς εἰς τὴν τοῦ Μαρτινακίου μετατίθεται. Ταῦτα δὲ ἐπράχθη μήπω τῆς ὀρθισμένης προθεσμίας παρὰ τοῦ μητροπολίτου διαδραμούστες. Ἐποίησε δὲ ἀντὶ τοῦ Τζιρίθωνος κατ' ἴδιαν τῷ βασιλεῖ προσελθόντος καὶ κατεμηνύσαντος ὃς δὲ Σαμωνᾶς εἴ τὸ πιττάκιον (37) πεποιηκώς, παρευθὺν καταβούντεται εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ ἀποκείρεται μοναχὸς, είτα ἐν τῷ μονῇ τοῦ πατριάρχου Εὐθυμίου ἀπάγεται, κάκεθεν διαλοιδορθεῖς εἰς τὴν τοῦ Μαρτινακίου μετατίθεται. Ταῦτα δὲ ἐπράχθη μήπω τῆς ὀρθισμένης προθεσμίας παρὰ τοῦ μητροπολίτου διαδραμούστες. Ἐποίησε δὲ ἀντὶ τοῦ Τζιρίθωνος κατ' ἴδιαν τῷ βασιλεῖ προσελθόντος καὶ κατεμηνύσαντος ὃς δὲ Σαμωνᾶς εἴ τὸ πιττάκιον (37) πεποιηκώς, παρευθὺν καταβούντεται εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ ἀποκείρεται μοναχὸς, είτα ἐν τῷ μονῇ τοῦ πατριάρχου Εὐθυμίου ἀπάγεται, κάκεθεν διαλοιδορθεῖς εἰς τὴν τοῦ Μαρτινακίου μετατίθεται. Ταῦτα δὲ ἐπράχθη μήπω τῆς ὀρθισμένης προθεσμίας παρὰ τοῦ μητροπολίτου διαδραμούστες. Ἐποίησε δὲ ἀντὶ τοῦ Τζιρίθωνος κατ' ἴδιαν τῷ βασιλεῖ προσελθόντος καὶ κατεμηνύσαντος ὃς δὲ Σαμωνᾶς εἴ τὸ πιττάκιον (37) πεποιηκώς, παρευθὺν καταβούντεται εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ ἀποκείρεται μοναχὸς, είτα ἐν τῷ μονῇ τοῦ πατριάρχου Εὐθυμίου ἀπάγεται, κάκεθεν διαλοιδορθεῖς εἰς τὴν τοῦ Μαρτινακίου μετατίθεται. Ταῦτα δὲ ἐπράχθη μήπω τῆς ὀρθισμένης προθεσμίας παρὰ τοῦ μητροπολίτου διαδραμούστες. Ἐποίησε δὲ ἀντὶ τοῦ Τζιρίθωνος κατ' ἴδιαν τῷ βασιλεῖ προσελθόντος καὶ κατεμηνύσαντος ὃς δὲ Σαμωνᾶς εἴ τὸ πιττάκιον (37) πεποιηκώς, παρευθὺν καταβούντεται εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ ἀποκείρεται μοναχὸς, είτα ἐν τῷ μονῇ τοῦ πατριάρχου Εὐθυμίου ἀπάγεται, κάκεθεν διαλοιδορθεῖς εἰς τὴν τοῦ Μαρτινακίου μετατίθεται. Ταῦτα δὲ ἐπράχθη μήπω τῆς ὀρθισμένης προθεσμίας παρὰ τοῦ μητροπολίτου διαδραμούστες. Ἐποίησε δὲ ἀντὶ τοῦ Τζιρίθωνος κατ' ἴδιαν τῷ βασιλεῖ προσελθόντος καὶ κατεμηνύσαντος ὃς δὲ Σαμωνᾶς εἴ τὸ πιττάκιον (37) πεποιηκώς, παρευθὺν καταβούντεται εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ ἀποκείρεται μοναχὸς, είτα ἐν τῷ μονῇ τοῦ πατριάρχου Εὐθυμίου ἀπάγεται, κάκεθεν διαλοιδορθεῖς εἰς τὴν τοῦ Μαρτινακίου μετατίθεται. Ταῦτα δὲ ἐπράχθη μήπω τῆς ὀρθισμένης προθεσμίας παρὰ τοῦ μητροπολίτου διαδραμούστες. Ἐποίησε δὲ ἀντὶ τοῦ Τζιρίθωνος κατ' ἴδιαν τῷ βασιλεῖ προσελθόντος καὶ κατεμηνύσαντος ὃς δὲ Σαμωνᾶς εἴ τὸ πιττάκιον (37) πεποιηκώς, παρευθὺν καταβούντεται εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ ἀποκείρεται μοναχὸς, είτα ἐν τῷ μονῇ τοῦ πατριάρχου Εὐθυμίου ἀπάγεται, κάκεθεν διαλοιδορθεῖς εἰς τὴν τοῦ Μαρτινακίου μετατίθεται. Ταῦτα δὲ ἐπράχθη μήπω τῆς ὀρθισμένης προθεσμίας παρὰ τοῦ μητροπολίτου διαδραμούστες. Ἐποίησε δὲ ἀντὶ τοῦ Τζιρίθωνος κατ' ἴδιαν τῷ βασιλεῖ προσελθόντος καὶ κατεμηνύσαντος ὃς δὲ Σαμωνᾶς εἴ τὸ πιττάκιον (37) πεποιηκώς, παρευθὺν καταβούντεται εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ ἀποκείρεται μοναχὸς, είτα ἐν τῷ μονῇ τοῦ πατριάρχου Εὐθυμίου ἀπάγεται, κάκεθεν διαλοιδορθεῖς εἰς τὴν τοῦ Μαρτινακίου μετατίθεται. Ταῦτα δὲ ἐπράχθη μήπω τῆς ὀρθισμένης προθεσμίας παρὰ τοῦ μητροπολίτου διαδραμούστες. Ἐποίησε δὲ ἀντὶ τοῦ Τζιρίθωνος κατ' ἴδιαν τῷ βασιλεῖ προσελθόντος καὶ κατεμηνύσαντος ὃς δὲ Σαμωνᾶς εἴ τὸ πιττάκιον (37) πεποιηκώς, παρευθὺν καταβούντεται εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ ἀποκείρεται μοναχὸς, είτα ἐν τῷ μονῇ τοῦ πατριάρχου Εὐθυμίου ἀπάγεται, κάκεθεν διαλοιδορθεῖς εἰς τὴν τοῦ Μαρτινακίου μετατίθεται. Ταῦτα δὲ ἐπράχθη μήπω τῆς ὀρθισμένης προθεσμίας παρὰ τοῦ μητροπολίτου διαδραμούστες. Ἐποίησε δὲ ἀντὶ τοῦ Τζιρίθωνος κατ' ἴδιαν τῷ βασιλεῖ προσελθόντος καὶ κατεμηνύσαντος ὃς δὲ Σαμωνᾶς εἴ τὸ πιττάκιον (37) πεποιηκώς, παρευθὺν καταβούντεται εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ ἀποκείρεται μοναχὸς, είτα ἐν τῷ μονῇ τοῦ πατριάρχου Εὐθυμίου ἀπάγεται, κάκεθεν διαλοιδορθεῖς εἰς τὴν τοῦ Μαρτινακίου μετατίθεται. Ταῦτα δὲ ἐπράχθη μήπω τῆς ὀρθισμένης προθεσμίας παρὰ τοῦ μητροπολίτου διαδραμούστες. Ἐποίησε δὲ ἀντὶ τοῦ Τζιρίθωνος κατ' ἴδιαν τῷ βασιλεῖ προσελθόντος καὶ κατεμηνύσαντος ὃς δὲ Σαμωνᾶς εἴ τὸ πιττάκιον (37) πεποιηκώς, παρευθὺν καταβούντεται εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ ἀποκείρεται μοναχὸς, είτα ἐν τῷ μονῇ τοῦ πατριάρχου Εὐθυμίου ἀπάγεται, κάκεθεν διαλοιδορθεῖς εἰς τὴν τοῦ Μαρτινακίου μετατίθεται. Ταῦτα δὲ ἐπράχθη μήπω τῆς ὀρθισμένης προθεσμίας παρὰ τοῦ μητροπολίτου διαδραμούστες. Ἐποίησε δὲ ἀντὶ τοῦ Τζιρίθωνος κατ' ἴδιαν τῷ βασιλεῖ προσελθόντος καὶ κατεμηνύσαντος ὃς δὲ Σαμωνᾶς εἴ τὸ πιττάκιον (37) πεποιηκώς, παρευθὺν καταβούντεται εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ ἀποκείρεται μοναχὸς, είτα ἐν τῷ μονῇ τοῦ πατριάρχου Εὐθυμίου ἀπάγεται, κάκεθεν διαλοιδορθεῖς εἰς τὴν τοῦ Μαρτινακίου μετατίθεται. Ταῦτα δὲ ἐπράχθη μήπω τῆς ὀρθισμένης προθεσμίας παρὰ τοῦ μητροπολίτου διαδραμούστες. Ἐποίησε δὲ ἀντὶ τοῦ Τζιρίθωνος κατ' ἴδιαν τῷ βασιλεῖ προσελθόντος καὶ κατεμηνύσαντος ὃς δὲ Σαμωνᾶς εἴ τὸ πιττάκιον (37) πεποιηκώς, παρευθὺν καταβούντεται εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ ἀποκείρεται μοναχὸς, είτα ἐν τῷ μονῇ τοῦ πατριάρχου Εὐθυμίου ἀπάγεται, κάκεθεν διαλοιδορθεῖς εἰς τὴν τοῦ Μαρτινακίου μετατίθεται. Ταῦτα δὲ ἐπράχθη μήπω τῆς ὀρθισμένης προθεσμίας παρὰ τοῦ μητροπολίτου διαδραμούστες. Ἐποίησε δὲ ἀντὶ τοῦ Τζιρίθωνος κατ' ἴδιαν τῷ βασιλεῖ προσελθόντος καὶ κατεμηνύσαντος ὃς δὲ Σαμωνᾶς εἴ τὸ πιττάκιον (37) πεποιηκώς, παρευθὺν καταβούντεται εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ ἀποκείρεται μοναχὸς, είτα ἐν τῷ μονῇ τοῦ πατριάρχου Εὐθυμίου ἀπάγεται, κάκεθεν διαλοιδορθεῖς εἰς τὴν τοῦ Μαρτινακίου μετατίθεται. Ταῦτα δὲ ἐπράχθη μήπω τῆς ὀρθισμένης προθεσμίας παρὰ τοῦ μητροπολίτου διαδραμούστες. Ἐποίησε δὲ ἀντὶ τοῦ Τζιρίθωνος κατ' ἴδιαν τῷ βασιλεῖ προσελθόντος καὶ κατεμηνύσαντος ὃς δὲ Σαμωνᾶς εἴ τὸ πιττάκιον (37) πεποιηκώς, παρευθὺν καταβούντεται εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ ἀποκείρεται μοναχὸς, είτα ἐν τῷ μονῇ τοῦ πατριάρχου Εὐθυμίου ἀπάγεται, κάκεθεν διαλοιδορθεῖς εἰς τὴν τοῦ Μαρτινακίου μετατίθεται. Ταῦτα δὲ ἐπράχθη μήπω τῆς ὀρθισμένης προθεσμίας παρὰ τοῦ μητροπολίτου διαδραμούστες. Ἐποίησε δὲ ἀντὶ τοῦ Τζιρίθωνος κατ' ἴδιαν τῷ βασιλεῖ προσελθόντος καὶ κατεμηνύσαντος ὃς δὲ Σαμωνᾶς εἴ τὸ πιττάκιον (37) πεποιηκώς, παρευθὺν καταβούντεται εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ ἀποκείρεται μοναχὸς, είτα ἐν τῷ μονῇ τοῦ πατριάρχου Εὐθυμίου ἀπάγεται, κάκεθεν διαλοιδορθεῖς εἰς τὴν τοῦ Μαρτινακίου μετατίθεται. Ταῦτα δὲ ἐπράχθη μήπω τῆς ὀρθισμένης προθεσμίας παρὰ τοῦ μητροπολίτου διαδραμούστες. Ἐποίησε δὲ ἀντὶ τοῦ Τζιρίθωνος κατ' ἴδιαν τῷ βασιλεῖ προσελθόντος καὶ κατεμηνύσαντος ὃς δὲ Σαμωνᾶς εἴ τὸ πιττάκιον (37) πεποιηκώς, παρευθὺν καταβούντεται εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ ἀποκείρεται μοναχὸς, είτα ἐν τῷ μονῇ τοῦ πατριάρχου Εὐθυμίου ἀπάγεται, κάκεθεν διαλοιδορθεῖς εἰς τὴν τοῦ Μαρτινακίου μετατίθεται. Ταῦτα δὲ ἐπράχθη μήπω τῆς ὀρθισμένης προθεσμίας παρὰ τοῦ μητροπολίτου διαδραμούστες. Ἐποίησε δὲ ἀντὶ τοῦ Τζιρίθωνος κατ' ἴδιαν τῷ βασιλεῖ προσελθόντος καὶ κατεμηνύσαντος ὃς δὲ Σαμωνᾶς εἴ τὸ πιττάκιον (37) πεποιηκώς, παρευθὺν καταβούντεται εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ ἀποκείρεται μοναχὸς, είτα ἐν τῷ μονῇ τοῦ πατριάρχου Εὐθυμίου ἀπάγεται, κάκεθεν διαλοιδορθεῖς εἰς τὴν τοῦ Μαρτινακίου μετατίθεται. Ταῦτα δὲ ἐπράχθη μήπω τῆς ὀρθισμένης προθεσμίας παρὰ τοῦ μητροπολίτου διαδραμούστες. Ἐποίησε δὲ ἀντὶ τοῦ Τζιρίθωνος κατ' ἴδιαν τῷ βασιλεῖ προσελθόντος καὶ κατεμηνύσαντος ὃς δὲ Σαμωνᾶς εἴ τὸ πιττάκιον (37) πεποιηκώς, παρευθὺν καταβούντεται εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ ἀποκείρεται μοναχὸς, είτα ἐν τῷ μονῇ τοῦ πατριάρχου Εὐθυμίου ἀπάγεται, κάκεθεν διαλοιδορθεῖς εἰς τὴν τοῦ Μαρτινακίου μετατίθεται. Ταῦτα δὲ ἐπράχθη μήπω τῆς ὀρθισμένης προθεσμίας παρὰ τοῦ μητροπολίτου διαδραμούστες. Ἐποίησε δὲ ἀντὶ τοῦ Τζιρίθωνος κατ' ἴδιαν τῷ βασιλεῖ προσελθόντος καὶ κατεμηνύσαντος ὃς δὲ Σαμωνᾶς εἴ τὸ πιττάκιον (37) πεποιηκώς, παρευθὺν καταβούντεται εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ ἀποκείρεται μοναχὸς, είτα ἐν τῷ μονῇ τοῦ πατριάρχου

digne tractare vellet eumque sibi hæredem impe- A μενος ἀχρι τῆς τοῦ Μαίου μηνὸς, [P. 607] καθ-
ri facere.

φῷ τὰ τῆς βασιλείας παράδοντι σκῆπτρα. "Ον ιδών, ὡς φασι, κατέ τὴν τελευταῖαν ἐρχόμενον ἐντυχίαν εἰπεῖν λέ-
γεται: « 'Ιδε ὁ κακὸς καιρὸς μετὰ τούτην μῆνας. » Παράδοντι τούτων, ὡς εἴρηται, τὸ τῆς βασιλείας κράτος, καὶ πολλὰ
παρακαλέστας τὸν αὐτοῦ υἱὸν Κωνσταντίνον παιδιότροφησει καὶ ἐπιμελείας ἀξιοῦν προσηκούσης, τελευτῶν δὲ
καὶ διάδοχον αὐτοῦ καταλιπεῖν, ἐτελεύτησεν.

Alexander Leonis frater, annum jam aetatis 20 egrediens, imperii habenas suscepit, consorte Constantino Leonis filio. Simul atque occcepit imperium. Nicolaum patriarcham Galacrenis revocavit, ac deturbato Euthymio eum in solio pontificali reposuit; eique in Magnaura assidens, facto silentio Euthymium deposuit. Hunc clerici qui Nicolao favebant, 1075 ut primum ei dignitas abrogata est, facto quasi in feram impetu pugnis ceciderunt, alapas inflixerunt, barbam evellerunt, præcipitem in cervicem impulerunt, aliisque gravissimis modis multarunt, inscensorem vocantes et adulterum et qui alienam invasisset uxorem. Quæ sanctus ille vir omnia placide perpassus, et in Agathi relegatus pauloque post vita defunctus est. Corpus ejus in urbem relatum, inque ipsius monasterio sepultum est. Clericus autem is qui ei canos evellerat, dominum revertens eam hac ipsa hora incendio absumptam deprehendit, filiamque membris luxatam, quæ multos deinde per annos mendicando victimum quæsivit.

τὰς πολιὰς κύτου τίλας, ὑποστρέψας εἰς τὴν οἰκίαν κύτου, κατ' αὐτήν τὴν ὥραν εὗρε ταῦτην ἄμεσαν κατεργασίαν, ητις καὶ διήρκεσεν ἐπὶ χρόνον καὶ ξενισταίς τούτῳ ἐπέφερον, ἐπιδάτην ἀποκαλοῦντες καὶ μοιχὺν καὶ ἀλλοτριὴν ἐπιπρόσωπα γυναικί. Οὐ δὲ θερός ἐκεῖνος ἀνήρ πράως ἀπαντεῖ καὶ ἡστέλλεις ὑπέφερεν. Τιμόροις οὖν ἐν τοῖς Ἀγαθοῦ σταλεῖς καὶ μετὰ μικρὸν χρόνον ἀποδιούσεν, ἐν τῇ πόλει εἰσαχθεῖς θάπτεται εἰς τὴν αὐτοῦ μονήν. Οὐ δὲ κληρικὸς (40) διφορμάς συλλέγουσα.

Enimvero Alexander, jampridem molli dissolu- tæque assuetus vita, solisque deditus venationibus aliisque intemperantibus atque intempestivis actionibus, nullius imperatorem decentis rei gerendæ gnarus, tantumque luxui et libidinibus intentus, imperium adeptus nihil memorabile neque egit neque instituit. Joannem quemdam clericum circulatorum, et nullius pretii hominem, cognomento Lazarem, rectoris officio dignatus est, qui paulo post in Hebdomo pila ludens male periit. Gabrielopulum et Basilitzam, quibus antequam imperator fieret, collusoribus suarumque 1076 libidinum ministris et sociis usus fuerat, pecunia effusis largitionibus ditatos ad patriciam dignitatem extulit. Fertur animo agitasse ut Basilitzam sibi successorem facheret, ac Constantiū Leonis fratris sui filium castraret. Atque id perfecisset, nisi Deus præcipue impedivisset, et obstitissent ii qui Leoni fidem servabant, Constantiū modo puerum adhuc modo infirmum dicentes, itaque pulatum lactando Alexandrum trahentes, donec mors consilia ejus intercepit. Hoc imperante cometa, qui a gladii similitudine Xiphias dicitur ac san-

'Αλέξανδρος δὲ δι τοῦ Λέοντος ἀδελφὸς, ἦδη νεκνίας ὧν καὶ τὸ εἰκοστὸν τῆς ἡλικίας αὐτοῦ παραμειβων ἔτος, τοῦ Λέοντος ἀποθανόντος, παρέλαβε τὰς τῆς βασιλείας ἡνίας, συμβασιλεύοντος αὐτῷ καὶ Κωνσταντίνου τοῦ πατέρος Λέοντος. Ός ἀμα τε ἐπέβη τῆς βασιλείας καὶ ἀμα ἐκπέμψεις ἔγγραφε Νικόλαον ἐκ Γαλαχρηνῶν τὸν πατριάρχην, καὶ τοῦ Θρόνου καταγαγὼν Εὐθύμιον ἀνήγαγε τὸ δεύτερον τὸν Νικόλαον. Καὶ ἀμα αὐτῷ καθευθεῖς ἐν τῇ Μαγναύρᾳ, σιλεντίου (39) γενομένου, τὴν τοῦ Εὐθύμιου καθαίρεσιν ἐποιήσατο· διν οἱ προσκείμενοι τῷ Νικολάῳ κληρικοὶ ἀμα τῇ καθαίρεσιν ὕσπερ ἄγριοι: ἐμπηδῶντες θῆρες ἐπληττον, κονδόλους ἐνέτριθον ἐκολάφιζον, τὴν ιεροπρεπῆ ἀντίλλον γενειάδον, ἐπὶ τράχηλον ὅθουν καὶ ἄλλας ἀνυποίστους ποινὰς τούτῳ ἐπέφερον, ἐπιδάτην ἀποκαλοῦντες καὶ μοιχὸν καὶ ἀλλοτριὴν ἐπιπρόσωπα γυναικί. Οὐ δὲ θερός ἐκεῖνος ἀνήρ πράως ἀπαντεῖ καὶ ἡστέλλεις ὑπέφερεν. Τιμόροις οὖν ἐν τοῖς Ἀγαθοῦ σταλεῖς καὶ μετὰ μικρὸν χρόνον ἀποδιούσεν, ἐν τῇ πόλει εἰσαχθεῖς θάπτεται εἰς τὴν αὐτοῦ μονήν. Οὐ δὲ κληρικὸς (40) διφορμάς συλλέγουσα.

Ο δὲ βασιλεὺς Ἀλέξανδρος καὶ πάλαι βίον αἴροιτον ἔλων καὶ διακεχυμένον καὶ πρὸς μόνα ἐπτομένον τὰ κυνηγεῖσι καὶ τὰς ἄλλας ἀκολάστους καὶ ἐκεδιητημένας τῶν πράξεων, καὶ μηδὲν ἔργον βιοσιλέως εἰδὼς διαπράττεσθαι, ἀλλὰ τρυφαῖς καὶ ἀσελγεῖαις σχολάζειν ἡγαπηκώς, ἐπιτὶ τῆς βασιλείας καὶ τῶν ὅλων ἐγένετο ἐγκρατής, οὐδὲν ἄξιον λόγου ή διενότατο ή κατεπράκατο· μοναρχῆσες γάρ Ιωάννην τινὰ ἀγύρτην καὶ μηδενὸς ἄξιον λόγου (Αἰξίρης τούτῳ ἐπώνυμον) ράικτωρα (41) πεποίηκεν, δις καὶ μετὰ μικρὸν κακῶς ἀπέβρήξει τὴν ζωὴν, ἐν τῷ Ἐβδόμῳ στριπίζων δι κληρικός. Ως τάπως καὶ Γαβριηλόπουλον καὶ Βασιλίτζην, συμπαίστορας αὐτῷ ὄντας πρὸ τῆς βασιλείας καὶ τῶν ἀκολάστων πράξεων κοινωνούς καὶ θεράποντας, πλείστοις τε χρήμασι περιτηντλησε καὶ εἰς πατριάρχητος τιμὴν ἀνεβίασεν. Εθουλετο δὲ, ὡς φασιν, εἰ μὴ Θεόδης ἐπέσθε, τὸν Βασιλίτζην εἰς τὸν βασιλείου Θρόνον ἀναγαγεῖν καὶ Κωνσταντίνον εὑνουχίσαι τὸν οἰκεῖον ἀνεψιόν. Ο καὶ ἐγένετο ἐν [P. 608], εἰ μὴ Θεόδης μὲν πρήτερον, ὡς εἴρηται, διεκώλυσεν, ἐπειδὴ οἱ πρὸς Λέοντα τὸν τοῦ πατέρος πατέρα διαφυλάττοντες εὔνοιαν, ποτὲ μὲν λέγοντες ὡς νήπιος ἐστι, ποτὲ δὲ

XYLANDRI ET GOARI NOTÆ.

(39) Edicto, arbitror, ut alibi quoque. XYL.— Non edicto vel silentio, sed concilio ponendum arbitror, ut alibi quoque. GOAR.

(40) Ecclesiæ Magnæ vel cuiuscunque metropoleos clero ascriptus et ecclesiastica dignitate vel

officio insignitus est κληρικός : a quo τὰ κληρικά διφορμά apud Balsamonem in Epist. Basilii ad Amphilochium. GOAR.

(41) Rectorem domus hunc vocat Luitprandus. — v. cap. ult. GOAR.

φς ἀσθενής, καὶ οὕτω κατὰ μικρὸν ἀποδουκολήσαν· A guinis fusionem in urbe portendere fertur, ab ταῖς τὸν Ἀλέξανδρον τὸν παιδία θεώσαντο, τοῦ θανάτου καταλαβόντες ἐκεῖνον. Ἐπὶ τούτου βασιλεύσαντος ἐφάνη κομῆτης ἐκ δύσεως, ὃν ξιφίου καλοῦσιν οἱ περὶ ταῦτα δεινοί. Τοῦτον δὲ ἔλεγον αἰμάτων χύσιν προστημάνειν ἐν τῷ βασιλίδι.

Οἱ δὲ βασιλεὺς, πλάνοις καὶ γῆσιν ἐκδεδωκάς ἐκυπόν, καὶ πυνθανόμενος περὶ τῆς ἐκυπόν βασιλείας εἰ μακροχρόνιος ἔσται, ὑπέσχοντο μακρόβιον αὐτὸν ἔστεσθαι, εἰ δὲν τῷ ἱππικῷ ἐστηκὲς σύγχρονος ὁ χαλκοῦς, αἰδοῖς καὶ ὁδόντας μὴ ἔχων, προσολόχοις παρ' αὐτοῦ. Στοιχεῖον (42) γὰρ αὐτοῦ τοῦτον εἶναι προφητῶς· Λέοντι γάρ ἀντιμάχεται τῷ αὐτοῦ, φασὶν, ἀδελφῷ. Οἵς πεισθεὶς ὁ ταῖς ἀληθείαις χοιρόδιος τὰ λείποντα μέρη, τῷ χοίρῳ προσανενέων. Τῇ τοικάτῳ Β οὖν ἔχόμενος ἀπονοίᾳ, ἱππικὸν πεποιηκός, τοὺς λερούς τῶν ἐκκλησῶν πέπλους καὶ τοὺς φίλους λυχνίους καὶ τοὺς λαμπτῆρας ἀναλαβὼν τὸ ἱππικὸν κατεκόσμησε, τὰ θεῷ ἀνατεθειμένα κοινῶν ή μᾶλλον εἴτεν τοῖς εἰδώλοις ἀνατιθεῖς ὁ δεῖλιος. Ἱμέριον δὲ τὴν λογοθέτην ἐκ τῆς τῶν Ἀγαρηνῶν ἡττῆς ὑποστρέψαντες καὶ τὴν βασιλίδα κατειληφότα ἀποστέλλας περιώρισεν ἐν τῇ μονῇ τῶν Καλιπῶν, ἐπαπειλούμενος ὡς ἔχθρῳ τούτῳ χρήσασθαι διὰ τὸ καὶ αὐτὸν πολλὰ καὶ αὐτὸν συνθέσθαι ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ ἀδελφοῦ. Οὗτος δὲ, μικρὸν ἐν τῇ ἔκρηκτῃ βιούς, ἀπέθυνεν ὑπὸ τῆς θλίψεως κατεργασθείς. Τοῦ Βουλγάρων δὲ ἄρχοντος Συμεὼν πρέσβεις πεπομφότος τοὺς πευσομένους εἰ τὴν εἰρήνην ἀσπάζοιτο καὶ τιμὴν φυλάξτοι πρὸς αὐτὸν ὅποιαν διαποθανατιλευκῶς ἀδελφὸς αὐτοῦ, τοὺς μὲν πρέσβεις ἀτίμως ἔξ-έπειμψεν, ὑπερόγκους καὶ ἀλαζόνας λόγους γαῖ φρυγαματώδεις ἐκπέμψας καὶ ἀπειλαῖς χρησάμενος κατὰ Συμεὼν, ἐν τούτοις καταπλήστειν τοῦτον οἰδούμενος. Υποστρεψάντων δὲ τῶν πρέσβεων πρὸς τὸν Συμεὼν, μὴ ἐνεγκῶν οὐτος μετρίως τὰς ἐκ τοῦ 'Αλεξάνδρου ὕβρεις καὶ τὰ φρυγαματα καὶ τὰς ἀπειλὰς, ἔλυσε τὴν εἰρήνην καὶ κατὰ Ῥωμαίων ἔκρινεν ὅπλα κινεῖν. Ἀλέξανδρος δὲ τῇ ζῃ τοῦ 'Ιουνίου μηνὸς λουσάμενος καὶ ἀριστήσας καὶ οἰνωθεὶς μετὰ τοὺς ὄπνους κατῆλθε σφαιρίσων. Πόνου δὲ γεννηθέντος ἐν τοῖς ἐγκάτοις αὐτοῦ ἀπὸ τῆς τῶν βρωμάτων ἀπληστίας καὶ τῆς μέθης, ἀνελθὼν ἐν τῷ παλατίῳ, αἴματος αὐτῷ πολλοῦ ἐκ τῶν ρινῶν καὶ τῶν τρόπους καταλιπών τὸν πατριάρχην Νικόλαον, τὸν μάγιστρον Στέφανον, τὸν μάγιστρον Ἰωάννην τὸν Ἐλαδᾶν, Ιωάννης τὸν ράικτωρ, τὸν Βασιλίτζην καὶ τὸν Γαβριηλόπουλον, τὴν βασιλείαν παραδοὺς Κωνσταντίνῳ τῷ οἰκείῳ ἀνεψιῷ. Ἅποθανών δὲ ἐτέθη μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Βασιλείου.

XYLANDRI ET GOARI NOTE.

(12) Sic vocat rem, qua magicarum artium vi alicujus hominis fortunam gubernet, qualis (verbi gratia) in Romano Lacapeno Simeoni Bulgaro statua in Xerolopho fuit, qua truncata is periret. Fer et simile aliud quid poetæ habent de fatali Meleagri stipte, et Apollonius in Argonautico carmine de Hamadryade libro secundo. Unde στοιχειωμένοι magi dicti, qui in res certis notis et incantationibus vim quamdam ad aliquid præstandum putabantur con-

C Ceterum Alexander cum se impostoribus aēc præstigiatoribus dedisset, ex iisque sciscitaretur an sibi diurnum esset futurum imperium, id responsi tulit diu victurum, si apro aeneo qui in Circo erat, pudenda et dentes (nam hæc deerant) adderet; eum enim esse elementum Alexandri haud dubie repugnantis fratri ejus Leoni. Persuasum est hoc homini vere porcinam vitam degenti, et partes istas apri instauravit. Hac vecordia captus, cum equestres ludos ederet, aulæ ecclesiastica et candelabra sacra circō ornando adhibuit, Deo res consecratas 1077 profanans, aut verius eas simulacris impii dedicans. Himerium logothetam a clade Agarenica in urbem reversum in monasterium Calyporum relegavit; comminatus se eum hostis loco habiturum, quod is quoque contra ipsum imperante Leone multa machinatus fuisset. Neque diu in exsilio vixit Himerius, calamitate examinatus. Missos a Simeone Bulgarorum principe legatos, percontante pacem amplectetur eoque honore ipsum in quo Leo habuerat dignaretur, contumeliose dimisit, arroganter et ferociter iis collocutus, minisque se Simeonem territorum ratus. Reversis legatis Bulgarus contumelias et fremitum Alexandri ac minas haud tulit mediocriter, sed rupta pace arma contra Romanos movit. Sexta Junii die Alexander pransus, lotus et inebriatus a sumno ad ludum pilæ se contulit; et oborto viscerum ob cibi ingesti abundantiam et ebrietatem dolore in palatium reversus, multo per nares et veretrum sanguine egisto postridie decessit. Constantino fratri sui filio regnum legavit, tutoresque ei constituit Nicolaum patriarcham, Stephanum magistrum, Joannem Eladam magistrum, Joannem rectorum, Basiliū et Gabrielopulum. Moriui cadaver apud patrem Basilium conditum est. αἰδοίων δύνετος, μετὰ μίαν ἡμέραν ἐτελεύτησεν, ἐπιτρόπους καταλιπών τὸν πατριάρχην Νικόλαον, τὸν μάγιστρον Στέφανον, τὸν μάγιστρον Ἰωάννην τὸν Ἐλαδᾶν, Ιωάννης τὸν ράικτωρ, τὸν Βασιλίτζην καὶ τὸν Γαβριηλόπουλον, τὴν βασιλείαν παραδοὺς Κωνσταντίνῳ τῷ οἰκείῳ ἀνεψιῷ. Goar.

ORDO RERUM QUÆ IN HOC TOMO CONTINENTUR.

GEORGIUS CEDRENUS.			
Monitum editorum.	9	Lectori monitum.	15
Notitia scriptorum Georgii Cedreni.	9	Præfatio Xylandri.	16
Dedicatio Fabroti.	14	COMPENDIUM HISTORIARUM	23

FINIS TOMI CENTESIMI VICESIMI PRIMI.

Sancti Amandi. — Ex Typis DESTENAY

500 30

3 2044 073 502 478

 THIS VOLUME
DOES NOT CIRCULATE
OUTSIDE THE LIBRARY

3 2044 073 502 478

 THIS VOLUME
DOES NOT CIRCULATE
OUTSIDE THE LIBRARY

3 2044 073 502 478

THIS VOLUME
DOES NOT CIRCULATE
OUTSIDE THE LIBRARY

Это цифровая копия книги, хранящейся для иотомков на библиотечных полках, ирежде чем ее отсканировали сотрудники комиании Google в рамках ироекта, цель которого - сделать книги со всего мира доступными через Интернет.

Прошло достаточно много времени для того, чтобы срок действия авторских ирав на эту книгу истек, и она иерешла в свободный достуи. Книга иереходит в свободный достуи, если на нее не были иоданы авторские ирава или срок действия авторских ирав истек. Переход книги в свободный достуи в разных странах осуществляется ио-разному. Книги, иерешедшие в свободный достуи, это наш ключ к ирошлому, к богатствам истории и культуры, а также к знаниям, которые часто трудно найти.

В этом файле сохраняются все иометки, иримечания и другие засиси, существующие в оригинальном издании, как наиминание о том долгом иути, который книга ирошла от издателя до библиотеки и в конечном итоге до Вас.

Правила использования

Комиания Google гордится тем, что сотрудничает с библиотеками, чтобы иеревести книги, иерешедшие в свободный достуи, в цифровой формат и сделать их широкодоступными. Книги, иерешедшие в свободный достуи, иринадлежат обществу, а мы лишь хранители этого достояния. Тем не менее, эти книги достаточно дорого стоят, иоэтому, чтобы и в дальнейшем иредоставлять этот ресурс, мы иредиринали некоторые действия, иредотвращающие коммерческое исиользование книг, в том числе установив технические ограничения на автоматические заирсы.

Мы также иросим Вас о следующем.

- Не исиользуйте файлы в коммерческих целях.

Мы разработали иrogramму Поиск книг Google для всех иользователей, иоэтому исиользуйте эти файлы только в личных, некоммерческих целях.

- Не отиравляйте автоматические заирсы.

Не отиравляйте в систему Google автоматические заирсы любого вида. Если Вы занимаетесь изучением систем машинного иеревода, оптического распознавания символов или других областей, где достуи к большому количеству текста может оказаться иолезным, свяжитесь с нами. Для этих целей мы рекомендуем исиользовать материалы, иерешедшие в свободный достуи.

- Не удаляйте атрибуты Google.

В каждом файле есть "водяной знак" Google. Он иозволяет иользователям узнать об этом ироекте и иомогает им найти доилнительные материалы ири иомощи иrogramмы Поиск книг Google. Не удаляйте его.

- Делайте это законно.

Независимо от того, что Вы исиользуйте, не забудьте ироверить законность своих действий, за которые Вы несете иолную ответственность. Не думайте, что если книга иерешла в свободный достуи в США, то ее на этом основании могут исиользовать читатели из других стран. Условия для иерехода книги в свободный достуи в разных странах различны, иоэтому нет единых иравил, иозволяющих определить, можно ли в определенном случае исиользовать определенную книгу. Не думайте, что если книга иоявилась в Поиске книг Google, то ее можно исиользовать как угодно и где угодно. Наказание за нарушение авторских ирав может быть очень серьезным.

О программе Поиск книг Google

Миссия Google состоит в том, чтобы организовать мировую информацию и сделать ее всесторонне доступной и иолезной. Программа Поиск книг Google иомогает иользователям найти книги со всего мира, а авторам и издателям - новых читателей. Полнотекстовый иоиск и этой книге можно выполнить на странице <http://books.google.com/>

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>